

زاهد
پښتو-پښتو
سپند

د افغانستان د علومو اکاډمي

د پښتو څيړنو نړيوال مرکز

عبدالقيوم زاهد مشواڼی

څيړندوی دانش څيړندويه ټولنه

زاهد

پښتو۔ پښتو

سيند

عبدالقيوم زاهد مشواڻی

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د کتاب ځانګړنې:

زاهد پښتو- پښتو سيند

د کتاب نوم

عبدالقيوم زاهد مشواڼی

دانش خپرندويه ټولنه

خپرنډوی

۱۰۰۰ ټوکه

چاپ شمېر

۱۳۸۵ ل / ۲۰۰۶ ز

چاپ نېټه

مجيب الله مطيع

کمپوزنگر

حاجي محمد عمر خېل

د پښتني ډيزاين

چاپ او کمپيوټر ځای

د دانش خپرندويي ټولني تفنیکي څانگه- پېښور

د خپرنډويې ټولني يادښت

د پښتو ژبې، ادب او فرهنگ مينه وال زموږ له دې هيلې او ارمانه ښه خبر دي، چې د دانش خپرنځي لامبوځن د خدمت پر سيند د ورگډېدو له همغې لومړۍ شېبې په دې تکل کې دي، چې د نړيوالې سيالۍ وچسې او ساحل ته د گرانې پښتو علمي او کولتوري بېرې پورېباسي. پاک رب د زړونو مالک دی. زموږ د ارمان او له ارمان سره زموږ د مينې او نيت سپېڅلتيا ورته د ورغوي غوندي ښکاره ده.

موږ چې په دې لړ کې تر دې شېبې څه کړي، پر هغې خو همدا تاسې ښاغلي مينه وال گواهان ښه ياست. د دانش خپرنځي د ملي کولتوري ارمانونو په لړ کې يو ستر ارمان هم د خپلو ځوانو پښتنو فرهنگيالو د علمي تندي د خړوبولو لپاره د يوه نسبتاً بشپړ او پرننځيو نړيوالو علمي آرونو يو ولاړ ياروان "سيند" (قاموس) وړاندې کول وو. موږ له تېرو څو کلونو راهيسې د خپلې دې ورکې په لټون پسې د خپلو را پر لاس وړو (وسيلو) او امکاناتو اوسپنيزې خپلۍ پر پښو کړې. يو څه مزل مولانه وکړې، چې د پښتو يو **"رواندي خواخوږي"** (۱) مو د زړه وست (متاع) او هميانۍ وټورولې او هغه د زړه په مينه او وينه پيل کړې مزل يې په نيمه لار کې راڅخه پاتې کړ؛ خوبيا مو هم هوډ ونه بايله، د زغم وسله مو ونه غورځوله، سترگې مو ومينلې، غځونې مو وکړې او هغه راڅخه پاتې پلونه مو په دې ډاډ او هوډ پسې واخيستل:

چې غوتې پسې وهې په لاس به در شي

لله الحمد! دادی د هغې سپېڅلې هيلې نيالگي مو پېرور او مثمر شو. د پښتو سپندونو د بهير دا مرستيال سيند مو له خپل څومره بيز او څرنگيز (کمي او کيفي) انځور سره ستاسې درنو پښتويالو او پوهنپالو مخې ته په مينه کېښود، دا اوس پر تاسې چې زموږ دا مينه وړې ډالۍ په کوم کاني تلې.

په پای کې د خپل کولتوري يون د ناستومان ملگري ځوان او هڅاند څېرونکي عبدالقيوم زاهد مشواڼي د بې کچه او پرله پسې هڅو او زيار يو جهان مننه، چې د خوشال بابا خبره:

بدرگه که محبت راســــره نه وای
يك تنها به په خونخوارو لارو تلل څوک

همدا راز که مو د گران استاد محمد آصف صميم همېشني لارښوونې او پېرزوینې ملي نه وای، بيا به مو هم مزل ټکنی او نگوښی وای، د مننې او خوښنې لپاره يې لاسونه لپه کوو.

یادداشت رئیس اکادمی علوم افغانستان

بمناسبت نشر "زاهد پښتو- پښتو قاموس"

فرهنگ ها موثر ترین وسایل رهنمائی و همکاری به خود آموزان و پویندگان عرصه ادب و زبان بشمار میآیند.

چه فرهنگ ها راه آموزش مستقل واژه ها و زبانهای مختلف را بسهولت برای ترجمان ها، نو آموزان، آموزگاران و پژوهشگران هموار مینمایند.

در جهان سوم که اکثراً از کاروان تمدن معاصر عقب نگه داشته شده اند، نگارش قاموس ها برای دستری بزبان ها و علوم از اهم ضرورت های اولیه فرهنگی پنداشته میشود.

بر این بنا، از آنروز که اکادمی علوم افغانستان منجیث یگانه نهاد علمی تحقیقی با اعتبار در کشور فرهنگ نگاری و دایرة المعارف نویسی را آغاز نموده، زاهد پښتو- پښتو قاموس، شانزدهمین فرهنگی است که از طرف این نهاد علمی تحقیقی (اما) به کمک مالی "دانش خپرندویه ټولنه" بچاپ میرسد.

نشر، زاهد پښتو- پښتو قاموس، گام ارزشمندیست برای بالندگی بیشتر زبان و ادبیات پښتو که بهمکاری علمی دانشمند مبتکر اکادمی علوم افغانستان عبدالقیوم مشوانی و حمایت مالی "دانش خپرندویه ټولنه" به شمار آثار ادبی فرهنگی ما میافزاید.

از نکات قابل عطف در تدوین پښتو- پښتو قاموس مطالب زیرین میتوان بر شمرد:

الف- نوشتن قاموس با رسم الخط معیاری زبان پښتو.

ب- کار برد الفبای فونیمیک بمنظور تلفظ بهتر لغات در مقابل واژه ها.

ج- جلوگیری از بزرگی حجم قاموس با اکتفا به چند معنی اهم هر واژه.

اکادمی علوم افغانستان، ضمن عرض تهنیت با تقدیم این اثر سودمند به پیشگاه علاقمندان و نیازمندان زبان بزرگ ملی (پښتو) استفاده از این قاموس را بهمگان مخصوصاً به ترجمان ها، محصلان، استادان و پژوهشگران زبان و ادبیات پښتو در داخل و خارج کشور سفارش مینماید.

با اظهار سپاس و تقدیر از دانشمند عزیز عبدالقیوم مشوانی و انجمن محترم "دانش خپرندویه ټولنه"

با تمنیات عالی به گسترش فرهنگ و دانش.

معاون سر محقق عبدالباری ژاشد

رئیس اکادمی علوم افغانستان.

پر پښتو سيندونو د يوه بل مرستيال ورگډېدل -

د وياړ او خوښۍ ځای دی، چې د پښتو ژبې د ویرې بېدیا د خړوبولو په موخه د بهاندو سيندونو (قاموسونو) په مرستيالانو کې "زاهد پښتو- پښتو سيند" هم ورگډ شو.

پښتو سيندونه چې اوس يې وړتيا (ظرفيت) د اباسين له مورگو يوه سمندر ته رسېدونکې ښکاري، که څه هم زموږ د فرهنگيالو تنده غره يو څه ماتولای شي؛ خو نړيوال پرمختيايي علمي بهير ته په پام سره ددغسې سيندونو د لاروښتيا او خوړلنۍ لپاره د منځپانگې ځانگيزونې (مسلكيتوب) ته اړتيا تر پخوا زياته انگېرل کېږي، "زاهد پښتو پښتو سيند" د پښتني کولتوري ټولنې د هيلو د لړۍ هغه کړۍ ده، چې د پښتو سيندونو په بهير کې يې لار څارل کېده.

د ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني بهولۍ سيند پر ځانگيز (ادبي او کولتوري) ارزښت سربېره د پښتنو فرهنگيالو لپاره له دې نېک ښوگن سره هم رامنځته کېږي، چې سپړ کال (په عيسوي شمېر) ددې سيند په بهيدو يا بهاندېدو د پښتو سيندونو عمر دوو سلو يا پېړيو ته ورسېد. پوره دوه سلۍ وړاندې د هند د روښانه پښتني کورنۍ د بربخ قوم د حافظ رحمت خان زوی، د شاه عالم خان لمسي او د محمود خان کړوسې نواب محبت خان (۱۱۶۴-۱۲۲۳ق) د رياض المحبت په نامه يو فرهنگ پر (۱۲۲۱ق/۱۸۰۶ع) تاليف کړ، چې ويونه او کليمات پکې يواځې مانا شوي نه دي؛ بلکې د هر ويي او لغت گرامري ارزښتونه يا ځانگړنې يې هم ښوولې دي.

تر دې بنسټي قاموس يا سيند دوه کاله وروسته د دويم سيند د روانولو وياړ هم د همدې کورنۍ بل عالم او فاضل غري نواب حافظ رحمت خان (۱۱۲۰-۱۱۸۸ق) د عجائب اللغات په تاليف سره تر لاسه کړ او دا بهير دادی د څه کم شپېتو سيندونو تر بهيدو وروسته د ځوان څېړونکي ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني دا لوی سيند د تېر بهير د يوه غځوونکي او يوه نېک ښوگن په توگه د ستاينې او ارزښت وړ گام دی.

زه د هېواد او افغاني ټولنې د ملي او کولتوري بهير حساستيا ته په پام ددغه لوی سيند خپراوي د ټولو پښتنو فرهنگپالو او فرهنگيالو لپاره بختور گڼم او له علمي نړۍ سره د پښتنو د سيالۍ په هيله يې ښاغلي ليکوال او گران خپرنډوی ته مبارکي وایم.

سريزه

د پښتو قاموس ليکنې د هڅو بهير نژدې دوه پېړۍ تر شا پرېښې دي او د څه له پاسه يوې نيمې پېړۍ را په دېخوا په سيستماتيک او اکاډميک ډول په بېلابېلو هېوادونو کې د بېلابېلو کسانو له خوا پښتو قاموسونه ليکل او چاپ شوي دي، چې ځينې يې دادي:

د ډورن پښتو-انگليسي قاموس (۱۸۴۷م) پيټر زبورگ، د هـ راورتي
پښتو-انگليسي قاموس (۱۸۶۰م) لندن، د هـ بيليو پښتو-انگليسي قاموس
(۱۸۶۷م) لندن، د ميرزا سيد محمد پښتو-انگليسي قاموس (۱۹۷۰م)
راولپنډۍ، د مارگنستېرن اتالوژيکي قاموس (۱۹۲۷م)، پښتو-اردو او
اردو-پښتو قاموسونه (۱۹۳۱م) هند، د پښتو اصطلاحاتو قاموس (۱۹۳۲م)
لندن، د وزير محمد گل خان مومند پښتو سيند (پښتو-دري) قاموس (۱۹۳۸م)
دا د پښتو ژبې لومړنی قاموس دی، چې په هېواد کې دننه چاپ شوی، د لعل
محمد او پوهاند جيببي سپېڅلې پښتو (پښتو-دري) قاموس (۱۹۴۰م)
کندهار، پښتو قاموس (پښتو-دري) د پښتو ټولني له خوا په دوو ټوکو کې
(۱۹۵۲-۱۹۵۵م) چاپ شوی، ظفر اللغات د بهادر شاه ظفر کاکاخېل، پښتو
ژبه (پښتو-پښتو) دا قاموس په (۱۹۷۰م) کې پيل شوی، بشپړ شوی؛ خو تر دې
مهاله يې (۱۲) ټوکه خپاره شوي او بشپړ خپور شوی نه دی. لس زره پښتو
لغتونو (۱۹۴۱م) کابل، لغات افغاني پېښور، د پ. زودين پښتو-روسي
قاموس (۱۹۵۰م) روسيه. د پ. زودين روسي-پښتو قاموس (۲۱) زره لغتونو
(۱۹۵۵م) روسيه، د لېبيديف پښتو-روسي او روسي-پښتو جيببي قاموسونه
(۱۹۶۱-۱۹۶۲م) روسيه، د استرلوف پښتو-روسي قاموس ۵۰ زره لغتو
(۱۹۶۶م) مسکو. د لېبيديف، ياخوبېچ او کلينينه پښتو-روسي قاموس، د
افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو-پښتو تشرېحي قاموس، د قلندر مومند
درياب (پښتو-پښتو)، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انگليسي-پښتو قاموس.
د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو-انگليسي قاموس، د افغانستان د علومو
اکاډمۍ انگليسي-پښتو تلفظ والا قاموس محمد هاشم رحيمي ۱۳۸۴ او ...
د پښتو-پښتو قاموس ليکنې په بهير کې لومړنی شرح او نسبتاً بشپړ
قاموس هماغه د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو-پښتو تشرېحي قاموس و،

له بده مرغه چې تر بشپړتابه وروسته يې نوې چاپ او ناخپره برخه (گک-ی) د اسلامي انقلاب تر برياليتابه وروسته د خپل منځو جگړو د اور خوراک شوه.

له نېکه مرغه په دې وروستيو کې د افغانستان د علومو اکاډمۍ همغه له منځه تللي برخه (گک-ی) بيا بشپړه او د ميډيوټيک په مالي لگښت چاپ شوه؛ خو دا بشپړونه له پخوانيو څلورو ټوکونو سره خورا زيات توپير لري:

په دې نوې بشپړه شوې برخه کې د لغتونو شمېر د تورو د شمېر په پام کې نيولو سره کم دی، ډېر شمېر لغتونه پاتې دي. يوازې د هر لغت په څو مهمو ماناوو بسنه شوې ده د پخوانيو چاپ ټوکونو په څېر د لغت بېلگه د پښتو د کلاسيک متن د يوه بيت يا نثري ټوټې په ترڅ کې نه ده راوړل شوې، د لغت هر اړخيزه او پراخه تشرېح نه ده شوې؛ ځکه خو نوې بشپړه شوې برخه په پخواني سبک د بشپړولو غوښتنه کوي، چې په دې ډول افغاني فرهنگ د يوه بڼه او شرح پښتو-پښتو قاموس څښتن شي.

په حقيقت کې د پښتو قاموس ليکنې بهير د نړۍ د نورو ژبو په پرتله خورا زيات ټکنی او د يوه نسبي بشپړتابه پړاو ته يې زيات واټن پاتې دی. د بېلگې په توگه تر اوسه په پښتو ژبه کې د مسلك پر بنسټ قاموس ليکنه نه ده دود شوې؛ د کرنې، څاروي روزنې، رنځپوهنې، مهندسي، چاپېريال پېژندنې، ارواپوهنې، فلسفې، ټولنپېژندنې او... په برخه کې د ځانگړو قاموسونو نشتوالی محسوس دی.

په همدې ډول د ژبني وېش او تخصص پر بنسټ قاموس ليکنه نه ده پيل شوې؛ نو څرگنده ده، چې د ايتمولوژۍ له مخې لاتر اوسه په پښتو کې د کارېدونکيو لغتونو وېشنه او پېژندنه خورا ستونزمنه ده.

د يادولو وړ ده، چې د قاموس ليکنې په دې بهير کې پخوانۍ پښتو ټولني يا اوسنۍ د افغانستان د علومو اکاډمۍ د خپل تاسيس له مهاله تر دې مهاله د همدې قاموس په گډون (۱۶) عنوانه قاموسونه افغاني ټولني ته د گټې اخيستنې لپاره وړاندې کړي دي؛ ځکه خو دا وياړ يوازې د افغانستان د علومو اکاډمۍ په برخه دی.

په دې قاموس ليکنه کې د کار د بنسټ په توگه له هماغه پښتو-پښتو تشرېحي قاموس څخه گټه اخيستل شوې ده؛ خو له نورو بېلابېلو قاموسونو څخه هم گټه اخيستل شوې ده، چې په اخليکونو کې يې يادونه شوې ده.

زاهد پښتو- پښتو قاموس په حقيقت کې په پښتو ژبه کې د يوه لنډ : خو
جامع لغوي قاموس گڼنې پر لور يوه هڅه ده، چې يوازې د لغت د بېلابېلو
ماناوو د راوړلو په بسنه د قاموس د پندوالی مخنيوی شوی دی. له يوې خوا
څرنگه چې دا قاموس د لنډ او جامع قاموس د گڼنې لومړنۍ هڅه ده او له بلې
خوا له روږد سره سم د دانش خپرندويي ټولنې بېرې د زياتې څيړنې او پرلپسې
گټنې وخت رانه کړ؛ نو کېدای شي، چې زياتې نيمگړتياوې ولري. موږ مخکې
له مخکې د خپل کار پر نيمگړتياوو او پخپلې علمي کمزورۍ هم اقرار کوو. دې
ته به سترگې پر لاره ياستو، چې علمي صلاحيت لرونکي فرهنگپال افغانان به د
همدې لړۍ د بشپړتابه لپاره متې راوښاري او په دې اړه به زموږ خوب و خيال
ته د رښتينتابه جامه ورواغوندي.

د افغانستان د علومو اکاډمۍ له رئيس مرستيال سر څېړونکي بناغلي
عبدالباري "راشد" او د افغانستان د علومو اکاډمۍ له علمي منشي مرستيال
سر څېړونکي نصر الله "ناصر" څخه زښته زياته مننه کوم، چې ددې قاموس د
نسبي بشپړتابه لاره يې راته اواره کړه.

د خپل درانه استاد (چې د ژوندانه تر پای به يې په شاگردۍ وياړم)
محمد آصف صميم صاحب د علمي مرستې او لارښوونې منندوی يم د قاموس د
چاپ لگښت ته په اوږې ورکولو د دانش خپرندويي ټولنې له مشر بناغلي اسد
الله دانش څخه هم يوه نړۍ مننه کوم.

په پای کې د پښتو څېړنو د نړيوال مرکز له غړي مرستيال څېړونکي
عبدالظاهر شکېب او د ژبو او ادبياتو د مرکز له غړي مرستيال سر څېړونکي
مسافر ريس خېل څخه هم د زړه له تله مننه کوم، چې پر پروف لوستنې سربېره
يې د گرامري حالتونو، خج او د فونيمیک تلفظ د سمونې په برخه کې راسره
زښت زيات زيار وگاله.

ټول دې روغ او خوښ اوسي، برياوې يې په برخه
د اصیل افغاني فرهنگ د غوړېدا او ځلېدا په هيله

زاهد مشواڼی

د کب ۱۲مه جلال آباد، مجبور آباد

اخځونه

- ۱- افغان قاموس (دري- پښتو)، پښتو ټولنه- ۱۳۳۶ل- دولتي مطبعه.
- ۲- المنجد، گلبر خان (مولوي) (عربي- پښتو)، تاج کتبخانه- پېښور- ۱۴۲۲ق.
- ۳- پښتو- پښتو تشریحي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډیمۍ خپاره کړي څلور واړه ټوکه، (۱۳۵۸- ۱۳۶۵ل)، د لوړو او مسلکي زده کړو مطبعه، دولتي مطبعه.
- ۴- پښتو- پښتو تشریحي قاموس، بشپړ څلور ټوکيز (میديوتیک)، ۱۳۸۳ل.
- ۵- پښتو سیند- مومند محمد گل- د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز- دویم چاپ، ۱۳۸۲ل.
- ۶- پښتو سیندگی (نوېزونه) - زیار مجاور احمد (پوهاند)، د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۷۸ل.
- ۷- پښتو سیندگی- زیار مجاور احمد (پوهاند)، د پښتو پانګې ملګري، ۱۳۷۳ل.
- ۸- پښتو قاموس، (پښتو- دري)، (دواړه ټوکه) پښتو ټولنه، ۱۳۳۰- ۱۳۳۳، د کابل عمومي مطبعه.
- ۹- د برو او لرو پښتنو د ژبنيو انډولونو قاموس، صوفي جمعه خان، دانش خپرځی، ۱۳۷۸ل.
- ۱۰- د پښتو ژبي لياره، مومند محمد گل، بلخ، د رښتیا شرکت، ۱۳۱۷ل، لاهور.
- ۱۱- د عبدالحمید مومند فرهنگ، صمیم محمد آصف، احسان خپرندویه ټولنه، ۱۳۸۱ل.
- ۱۲- د لرغونۍ شاعرۍ ګرڼې، صمیم محمد آصف، د پښتني فرهنگ د ودې او پراختیا ټولنه، جرمني، ۱۳۷۸ل.
- ۱۳- زره پانګه، دوست دوست محمد شینواری، سر څېړونکی-د افغانستان د علومو اکاډیمي، ۱۳۶۳ل، دولتي مطبعه.
- ۱۴- ژبپانګه، دوست دوست محمد شینواری، دانش خپرځی، ۱۳۷۷ل.
- ۱۵- ظفر اللغات، ظفر بهادر شاه کاکاخېل، یونیورسټي بک ایجنسي.
- ۱۶- غياث اللغات و منتخب اللغات، غياث محمد غياث الدين، مکتبه الحبيبيه، ارګ بازار، کندهار.
- ۱۷- فرهنگ عمید، عمید حسن، موسسه انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۱ل.
- ۱۸- فرهنگ فارسي، محمد عبداللطيف ډاکتر، کتابستان پېلېشنګ کمپني، اردو بازار، لاهور.
- ۱۹- فرهنگ فارسي معین، معین محمد معین (ډاکتر)، ارمان نو، ۱۳۸۱ل، تهران.
- ۲۰- کوچیانۍ پانګه، کوچی خان خادم، دانش خپرځی، ۱۳۷۹ل.

د تلفظ لارښود

فونیمیک تلفظ	مثالونه	فونیمیک نورې معمول نورې	فونیمیک تلفظ	مثالونه	فونیمیک نورې معمول نورې
čākū	چاکو	č چ	sar, atal	سر، اتل	a ا
jāy	خای	j ج	špa	شپه	
cok	خوک	c خ	ās, wyār	آس، وبار	
hāsíl	حاصل	h ح	sabā	سبا	ā آ
xor	خور	x خ	bār	بار	b ب
dod	دود	d د	paštó	پښتو	p پ
der	ډبر	d ډ	tor	تور	t ت
zaki	ذکي	z ذ	tol	ټول	t ټ
rap	رپ	r ر	sābít	ثابت	s ث
			joṛ	جوړ	j ج

فونېميک تلفظ	مثالونه	فونېميک توري	معمول توري	فونېميک تلفظ	مثالونه	فونېميک توري	معمول توري
lās	لاس	l	ل	rūnd	ړوند	r	ړ
moṛ	موړ	m	م	zoṛ	زړد	z	ز
nān	نن	n	ن	žwand	ژوند	z	ژ
maṇá	منه	n	ڼ	zag	بزغ	z	ز
wādá	واده	w	و	sam	سم	s	س
žarawál	ژړول	h	ه	šlūmbé	شلومبې	s	ش
har	هر	y	ي	šāğólay	شاغلی	s	ش
sahár	سهار	o	و	sādíq	صادق	s	ص
yor	يور	u	و	zarár	ضرر	z	ض
melmastya	مېلمستيا	u	پېښ	tāqát	طاقت	t	ط
wyár	ویار	i	زېر	zālím	ظالم	z	ظ
kor, obā	کور، اوبه	i	ي	šādát, wašdá	عادت، وعده	s	ع
sūr	سور	i	ي	mawzóš	موضوع	g	غ
sur	سور (په موسیقي کې)	e	ې	ğamáy	غمی	f	ف
ibrá	ابره	ay	ی	fāsílá	فاصله	q	ق
imzá	امضا	ay	ی	qānún	قانون	k	ک
wir	ویر	a	زورکی	kár	کار	g	گ
ter	تېر			gad	گد		
masté	مستی						
saṛáy	سړي						
heláy	هېلی						
niká	نیکه						
zrā	زړه						

لنډون

اول- طبيعت، اجتماعي او بشري علوم او فنون:

اد. ادبي اصطلاح	تي. تياتر	سي. سياست	ل. لنډی
اق. اقتصاد	جر. جراحي	ط. طباعت	ل.م. لغوي مفهوم
ال. الهيات (مذهب)	جغ. جغرافيه	ط.ب. طبيعي علوم	ل.ي. لرغونى يونان
ان. اناتومي	جم. جمناسټيک	طب. طب	مث. مثلثات
انج. انجنيري	جيا. جيالوجي	عر. عروض	من. منطق
با. باکټريالوجي	حق. حقوق	عس. عسکري	منر. منرالوجي
بد. بديع	خ. خطاطي	عک. عکاسي	مو. موسيقي
بر. برهښنا (برق)	ډبپ. ډيپلوماسي	فز. فزيکس	مي. ميکانیک
ب.ش. بيوشيمي	رو. روحيات (سايکالوجي)	فزيو. فزيولوجي	ميت. ميتودولوجي
بيا. بيالوجي	ري. رياضيات	فل. فلسفه	نج. نجوم
پ.ک. پښتني کلتور	زو. زولوجي	فق. فقه	نق. نقاشي
تا. تاريخ	ژ. ژورناليزم	ک. کيميا	ه. هندسه
تص. تصوف	سپ. سپورټ	گ. گياہ پېژندنه	هن. هنر
تع. تعريف	سو. سوسيالوجي	گر. گرامر	هو. هوا پېژندنه

دوهم- ژبني او گرامري مخففات:

اد. ادات	را. راتلونکی زمان	فا. فاعل	محا. محاوروي
اص. اصطلاح	رېط. رېط	فاع. فاعلي حالت	مخ. مختاری
اصح. اصلي جز	ژ.ب. د ژبې هېڅ اصطلاح	ق. قيد	مص. مصدر
او. اوسنی زمانه	س. سفکس	گر. گرامر	مف. مفعولي حالت
پ. پخوانی کليمه	بنخ. بنځينه نوم	ل. لازمي	ن. نوې کليمه
پر. پرېدلوگ	ص. صفت	لهج. لهجوي	نې. نه بدلېدونکی
نهر. نهره زمانه	ض. ضمير	م. مفرد	ند. ندائيه
ح. جمع	عد. عدد	ما. ماضي	نر. نارينه نوم
جن. د جنس نوم	ف. فعل	مت. متعدي	ور. وروستاری
		مج. مجازي	وآ. وگورئ

لیک نښې

(۳) عدد په دوو لیند کیو (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز) کې:

الف- د هغو دوو یا څو لغاتو د پاسه لیدل کېږي چې په شکل یا تلفظ کې سره یو او

مانا گانې یې سره بېلې وي- د دغه راز لغاتو او اصطلاحاتو د بېلولو لپاره (۱)، (۲)، ...

عددونه کار شوي دي؛ لکه: کوز (koz) (۱) ص. نر. م. ناسمه، غیر مستقیم.

کوز (koz) (۲) نر. م. کفتار، یو حیوان دی.

ب- د موسیقي پر سُر و پورته یا کښته که د غسې عددونه لیدل کېږي، هغه د سپتک

(اوکتاو) گڼه ښکاره کوي.

سا (۱) ری (۱) گا (۱) ... لومړی سپتک

سا (۲) ری (۲) گا (۲) ... دوهم سپتک

سا (۳) ری (۳) گا (۳) ... لومړی سپتک

پ- کله کله د لومړنیو تقسیماتو د ښودلو لپاره: نور تقسیمات یې داسې وي: (۱) ۱ - اول ... الف-

الف- د دوهم وېش د ښودلو لپاره: ۱ - ۲ - ۳ - ۴ ...

۳- عدد او بېلنې:

ب- د یوه لغت یا اصطلاح د مانا گانو یا تعریفو د تعدد د ښوونې لپاره.

(۳) عدد او کینه لیند کی: الف- د لومړنی وېش د ښوولو لپاره: (۱) (۲) (۳) ...

د ورپسې وېشو ترتیب یې داسې دی: ۱ - اول - الف -

ب- د مترادفاتو د هرې دلې او همدارنگه د څو تعریفو د گڼې لپاره: (۱) (۲) (۳) ...

، ترونی (کامه، چپه پېښ): الف- د مترادفو مانا گانو د بېلولو لپاره.

ب- د هغو توکو د بېلولو ترمنځ چې مخکې یې څنډې (سیمې کولن) راغلي وي.

پ- د نومو... ترمنځ.

؛ څنډې (سیمې کولن): الف- د یوه لغت یا اصطلاح د مترادفو مانا گانو او شرحې ترمنځ.

ب- د یوه لغت د دوو یا څو شرحو د بېلولو لپاره.

پ- د مرکبو او همدارنگه مختلطو جملو په منځ کې.

ت- د لېست ډوله جملو یا شرحو ترمنځ.

ث- د دوو یا څو تعریفو ترمنځ چې په (۱)، (۲)، ... یا (۱)، (۲)، ... یا ۱ - ۲ - ... یا

اول - ، دوهم - ... یا الف - ، ب - ... سره بېل شوي وي.

ث- د ماناگانو او ارتباطي اصطلاح (عنوان) ترمنځ.

ج- د دوو مثالو ترمنځ.

چ- د علمي يا هنري تعريف څخه د عامو يا متداولو ماناگانو د بېلولو لپاره.

غ- د عدد او د هغه له تلفظ څخه وروسته چې شرحه يې پيل کېږي.

() دوي ليندکي (قوسين ، پېرن تيسيس ، پارانتز) :

الف- د (بوه) لغت د (بوه) فونيمیک تلفظ لپاره؛ لکه: هېواد (hawād).

ب- د بوه نوم د جمع د ښوولو لپاره؛ لکه: خپلواکي (ج. خپلواکي).

پ- د التباس د مخنيوي په غرض د يوې مانا د فونيمیکي تلفظ لپاره؛ لکه: کوته (kwāta).

ت- د مخففو لپاره؛ لکه: (پ. ک.) ، (ا. س.) ، (فل. من.) ...

ټ- د ځينو نومو او عددو لپاره.

ث- په لهجوي توپير کې د اختياري واول، کانسونېټ او مرکب مصوت د ښوولو لپاره؛ لکه [p(a) rāx]

[u(m) māt]

ج- خالي ليندکي ، د هغو لغاتو په مقابل کې ليدلی کېږي چې تلفظ يې لاس ته نه وي راغلی.

[] پراکټونه: د تلفظي تعدد او لهجوي توپير ښودلو لپاره: [ar(é,yá)], [p(o.ū)stál], [x(w,wa)la], [x(á,ú)ls]

څخ (ستريشن ، اېکسپننټ) : د هغه واول يا ديقتانگ پر لومړي توک باندې دغه نښه ليدله کېږي چې د اواز نسبتاً

زيات فشار لري ، لکه توره (tūra) . که دغه فشار د لهجوي توپير له امله يا په يوه ټاکلي لهجه کې پر دوو

واولو باندې وي ، او يا د تاکيد او مقصود په اساس يوه کلیمه څو څخه لري ، نو دوه درې ځايه څخ ورکړد شوی

دی. په ځينو کلیمو کې د اصلي او فرعي يا پرايمري او سپکنډري څخ مراعات هم شوی دی؛ لکه: alháta.

په متن کې ځينې کلیمې هم څخ لري؛ داسې: توره، کوته، نارې او نور.

بېلنې (دېش، کش) :

الف- د ماناگانو او شرحو په پای کې چې مربوط لغت يا اصطلاح د کوم بيت ، متل ، گردان ، مثال يا

فولکلوري موضوع... په ترڅ کې راځي.

ب- د يوه لغت يا يوې علمي يا هنري اصطلاح د ماناگانو په پای کې ددغې اصطلاح څخه مشتق شوي نور

نومونه ، اصطلاحات ، وېشنې او ډولونه؛ لکه: سرمايه... ثابته سرمايه ، خصوصي سرمايه ، شخصي

سرمايه. يا : حد... - تام حد ، کامل حد ، گډ حد ، ناقص حد.

پ- د معترضې جملې په سر او پای کې.

ت- د اضافي شرحې او يادونې په سر کې.

ټ- د (/ /) يا ايضاً پر ځای ؛ لکه: قيمت - عادي قيمت ، فرضي - ، حسابي - ، حمايتي - او نور.

ث- په موسيقي کې د ماترې يا د تال د څنډ لپاره - هر څوڼه دېشونه چې ليدل کېږي ، هغونه څنډ نښي.

ج- په موسيقي کې د ارمزيي (باجه) د تورو پر دوو ښودلو لپاره؛ لکه: ري ، گا ، ما ، ډاني ، دغه مطلب کله

کله د ځينو راگو د تبه د سرو په پېرندگلو کې په اوږده (ري ، گي ، مي) او د کوما سرورنه په الف

(را، گا، ما، دا) باندې افاده شوي دي. همدارنگه تر عدد لاندې د پښ سپټک (اوکتاو) نښې.

چ- د (= يا ايضاً) پرځای.

/ وېرگول (بار):

الف- د يوې کليمې د دوو گرامري حالتو يا دوو او درېو لهجوي توپيرونو ترمنځ: لکه: چای... تر.م. / جن.

پاړيا سي... ص. نې. / بر.م.

ب- د (کامه^(۱)) د کليمې د شرحې پای وگورئ.

- منبلوونکې (هايفن):

الف- د يوې کرښې په پای کې چې فونېميک تلفظ نه سره ځاييږي او د يوې برخې کېږي، نو د لومړۍ برخې

په پای کې هايفن کار شوی دی.

ب- د مرکبې کليمې د توکو ترمنځ.

نورې نښې:

په موسيقي کې (O) د خالي نڅښه، (e) د سم نڅښه او (e) د تالي نڅښه ده. همدارنگه د لگه، گر، پلټ،

د رت، برام، لگه برام اوله برام، د رت برام او اندرت نڅښې دا دي: ا ء ء ا ه ا ا ه ه .

۷ يا ۷ د ساکن توري نڅښه.

— زورکې

س د (= يعنې ايضاً) پرځای.

و د ستونيز تمېدنګ (glottal stop) نڅښه: لکه په qur, an کې.

» « په قاموس کې (کوټېشن) د (ح) مادو وگورئ.

° درجه

دقيقه

ثانيه

؟ د شک نڅښه

* د شرحې په پای کې پابليک وگورئ.

... او داسې نور، دوام لري، صرف نظر.

د پز

h بيمول

|| بکار، ناتوريل

*

آ

آبدار پدل (ābdāredāl) مصر. ل. خلبدل، جوهر پيدا ڪول.

آبدان (ābdān) نر. م. اودان، د اوبو د ساتلو لپاره يو ڊول فلزي لوڻي.

آبدست (ābdāst) وگ. اودس.

آبرو (ābrō) ڀڃ. م. (۱) پت، حيا، عزت؛ (۲) شرم؛ (۳) شهرت، نوم، نامداري.

آبرو (ābrāw) نر. م. دهنه، ورخ، نغول، د اوبو د تيريدلو موري، چورن.

آبي (ābi) ص. نپ. (۱) آسماني (رنگ)؛ (۲) اومي ڄمڪه، د لکي ضد.

آبيڄي (ābecc) الفبي، الف بي تي، القبا.

آپت (āpāt) نر. م. (ج. اڀرونه) (۱) تندر، تهڪه، آسماني بلا.

آتشڪ (ātšāk) نر. م. اور بلك، د نباتاتو يو ڊول ناروغي ده.

آ (ā) نر. م. (۱) د عربي او پښتو ژبو د الفبي سومرني توري؛ (۲) د ندا توري دي چې د مخاطب اسم په سر ڪي راڻي لکه: آمحوده! آسريه!

آب (āb) نر. م. (۱) پت، حيا، عزت، ابرو.

آبا (ābā) وگ. ابا.

آباد (ābād) ص. نر. م. (۱) ودان؛ (۲) ڪرل شوي، مسور.

آبادي (ābādī) ڀڃ. م. وداني، مسورتيا.

آباد پدل (ābādedāl) مصر. ل. (۱) ودان پدل؛ (۲) مسور پدل.

آبدار (ābdār) ص. نر. م. مخور، بناغلي، پتيالي، محترم، د عزت خاوند، آبداره.

آبدارول (ābdārāwāl) مفس. مت. خلول، جوهر ور ڪول، اوبه ور ڪول.

آبداري (ābdārī) ڀڃ. م. (۱) مسخور توب؛ (۲) جوهر لرنه؛ (۳) اوبه لگول.

آرو اصل (ārū āsál) اروا اصل، ارو ربنستینی، اصل و پرنسیپ.

آروپا گروهی (ārupāgroháy) نر. م. اروپا پال، اروپایی مشرب.

آرو ربنستینی ژبني توکونه (āroreštuní žabaní tókuná) د ژبني اصلي توکي.

آره (āra) بنخ. م. آر، اصل، بنسټ، اساس، تاداو.

آره غونډله (ārağondlá) اصلي جمله، اصلي ساده جمله.

آر (ār) نر. م. بندیز، خنډ، سد، مانع، شرط.

آروتی (ārwtáy) مشروط، له قید و شرط سره.

آروتی اړخ (ārwtáyārx) نر. م. شرطي اړخ، شرطي وجه، شرطي فعل.

آروتی خج (ārwtáy xáj) مشروط فشار، چې له گاونډیتوبه منځته راځي.

آروتی غونډله (ārwtágeḡondlá) شرطي جمله، شرطیه جمله.

آروتی کر (ārwtáykár) شرطیه فعل، فعل شرطي یا شرطیه.

آره (āra) بنخ. م. ۱) بی لاری، له دین څخه گرځېدل؛ ۲) کیل، کیله، داری، کراک، د بیوی کیل.

آزاد (āzād) ص. نر. م. ج. ۱) خپلواک، بی قیده، ساھو، ساوو، خپلسری، د بندي ضد.

آزادانه (āzādāna) ق. په خلاص مټ، په ارت زړه، په خپلواک ډول، په آزاده توگه.

آزادول (āzādāwál) مص. مت. ۱) خپلواکي ورکول، خوشې کول، پرېښوول؛ ۲) رخصتول.

آزادي (āzādí) بنخ. م. خپلواکي، خلاصی، د قید ضد، له بند یا محدودیت او مرستوب نه وتنه.

آزادېدل (āzādedál) مص. ل. ۱) خپلواک کېدل، خلاصېدل، خوشې کېدل، ابله کېدل.

آثار (āthar) نر. م. ج. د اثر جمع.

آخر (āxír) ص. نب. ۱) وروستی، ترخټ، ترشا؛ ۲) پای، بېخ.

آخرت (āxerát) نر. م. هغه دنیا، عقبا، ابدی دنیا.

آخري (āxírī) ص. نب. وروستی، ترخټ، ترشا.

آخون (āxun) نر. م. آخوند، ملا، استاذ.

آداب (ādāb) نر. ج. وگ، ادب (۱).

آدینه (ādíná) بنخ. م. جمعه، د اوونۍ اوومه ورځ.

آر (ār) آر، ربنستینی، معیار، اصل، قاعده، بنیاد.

آراء (ārā) بنخ. ج. رایې، ووتونه، د رای جمع.

آرامتیا (ārāmtyá) بنخ. م. وگ، آرامي.

آرامخای (ārāmjáy) نر. م. مرستون، آرامگاه.

آرام سنی (ārāmsáy) د پوځي ټولگي د آرام بولي، استراحت.

آرام چوکي (ārāmčawkáy) بنخ. م. څنگیزه چوکي، کوچ، بازو واله یا لېجیزه چوکي.

آرامول (ārāmawál) مص. مت. ۱) دمه ورکول، هوسا کول؛ ۲) کرارول، چوپول، غلی کول.

آرامي (ārāmí) بنخ. م. هوسايي، کراري، بېغمي.

آرامېدل (ārāmedál) مص. ل. ۱) هوسا کېدل، دمه کېدل؛ ۲) بېغمه کېدل، کرارېدل.

آرپورویي (ārpōrwayáy) په آره بڼه، دخپل ویي (لغت)، واژه دخپل.

آرپوهه (ārpōhá) دو بیونو د رېښې راپېژندنې علم، د اشتقاق علم.

آرپوهیز (ārpōhíz) د آرپوهې اړوند، اتسالوجیکل.

آرپېر (ārpér) اصلي حالت (گرامر).

آرشمېر (āršmer) اصلي شمېر، اصلي عدد.

آر کر (ārkr) اصلي فعل، فعل اصلي.

آر لیک (ārlik) اصلي لیکنه، لاسکېبه، مسوده.

آرمل (ārmál) اصلي ملگری، سې دوست.

آفت (āfāt) نر. م. (۱) تکه، تندر؛ (۲) کراو، زحمت، تکلیف، مصیبت، رنج.

آفرین (āfarīn) نر. م. شاباس، شاباسی، هخوونکی ویی دی.

آفسبت (āfsēt) نر. م. د چاپ او طباعت یوه ډول ماشین دی.

آل (āl) نر. م. (۱) سوربخن، سور؛ (۲) په پښتو کې د اولاد له کلیمې سره یو ځای په ترکیبې ډول استعمالیږي: آل اولاد.

آلات (ālāt) نر. ج. د کار توکي، د کار افزار، سامان آلات.

آلایش (alāyīs) ص. نر. م. (۱) ککړتیا، ناولتیا، چټلي؛ (۲) عیب، ضرر، نقص، زیان.

آله (ālā) بنخ. م. وسیله، کالی، رچ، اوره، د کاریگر د کار اوزار.

آماده (āmādā) بنخ. م. وگ. تیار.

آماده گي (āmādagi) بنخ. م. وگ. تیاری.

آمر (āmīr) نر. م. مشر، امر کوونکی، فرمان ور کوونکی، د یوې ادارې مشر.

آمرني (āmīrī) نر. م. ټاکنې، انتخابات.

آمریت (āmīriyat) نر. م. (۱) واک، حاکمیت، تسلط؛ (۲) سیادت، مشرتوب.

آمودود (āmūdūd) نر. م. چوښتیا، کراري، آرامي.

آن (ān) نر. م. (۱) شېبه، لړ وخت، لحظه؛ (۲) وخت؛ (۳) سیک، ځواک، متره، توان.

آوېجه (āwéjā) بنخ. م. (۱) ځسکه، ملک، ولکه؛ (۲) خاوره، نړی، دنیا.

آیت (āyat) نر. م. (ج. آیتونه) (۱) نښه، علامه، نښکه؛ (۲) الهي کلام.

آیه (āyā) بنخ. م. (ج. آیې) (۱) ویه، هگی، هویه، اویه؛ (۲) وگ: آیت.

آزار (āzār) نر. م. (۱) ربر، کراو، څور؛ (۳) بېرا.

آزارگنلی (āzārgālay) فا. نر. م. (۱) څور وونکی، ربر وونکی، زیان رسوونکی؛ (۲) صف. نر. م. هغه څوک چې بېراوې ورته شوې وي.

آزارد به (āzārdabā) بنخ. م. د کوچنیانو یوه ډول ناروغي ده.

آزوت (āzūt) نر. م. نایتروجن، د یوه بې رنگه او بې بوږه غاز نوم.

آزانس (āzāns) نر. م. نماینده گي، د خبر اخیستلو اور رسولو څانگه.

آس (ās) نر. م. (ج. آسونه)، یو ښکلی څاروی دی چې د سپرلې لپاره روزل کېږي.

آستازلیک (āstāzlik) کفالتیک، وکالتیک، کفالتنامه، وکالتنامه.

آستانه (āstānā) بنخ. م. درشل، بارگاه، درگاه.

آسپه (āspā) بنخ. م. د آس مؤنث.

آسپور (āsspōr) آسوار، سوارکار.

آسمنده (āsmāndā) آسڅغل، د آس د یوه څغل هومره واټن.

آش (āš) نر. م. (۱) یو ډول خواړه دي؛ (۲) څور وړکول، اوم پوستکی په مالگي، رنگ او... سره پخول.

آغاز (āgāz) نر. م. پیل، شروع، لاس پورې کول.

آغل (āgāl) صف. نر. م. (۱) اغیرل شوی، اغال شوی، گد کړی شوی، اخښل شوی؛ (۲) نر. م. آغل، پندو غالی، جار، گاره؛ (۲) شپول، گومته.

آغلی (āgōlay) ص. نر. م. (ج. آغلي) (۱) ښکلی، ښایسته، گلالي، ډولي؛ (۲) ښاغلی، منلی.

آغی (āgē) بنخ. م. (۱) رڼا، روښنایی، (۲) خوښي.

آغېل (āgēl) نر. م. وگ. آغل.

آفاقي (ālāqi) ص. نر. م. (۱) نړیوال، عيني، حقيقي؛ (۲) اضافي معلومات، زیاته پوهه.

(aláp, alíf) (نر. م. ١) د پښتو الفبې دویم توری،
 چې ابجدی ارزښت یې (١) دی؛ (٢) د ځینو
 ساکنو او غیر ساکنو نومونو په پای کې د
 مفرد مؤنث نښه ده لکه: خدا، ژړا، وینا.
 ابا (abā) (١) پلار؛ (٢) نیکه، د پلار پلار؛ (٣) لوی
 مشر.
 ابات (abāt) (ص. نر. م. ج. وگ. آباد).
 اباتوالی (abāt-wālay) (نر. م. ١) ودانې؛ (٢) بدایي؛
 ښیرازي.
 اباتوب (abātób) (نر. م. پلار توب، پلاروالی).
 اباتول (abātawāw) (مص. مت. ودانول، آبادول،
 جوړول، ښیرازول.
 اباتي (abāti) (نر. م. ج. اباتي) (١) ودانې، آبادي
 (٢) سمونه، سپړونه.
 آباتهدل (abātedāl) (مص. ل. ١) ودانېدل، آبادېدل،
 جوړېدل؛ (٢) اوسېدل، مېشتېدل.

اباته اباتي (abāta-abāti) (نر. م. ١) موروالی؛
 (٢) د اوسېدونکيو د پروالی.
 اباخېل (abāxél) (نر. م. ج. ١) پلرني خپلوان؛
 (٢) د پښتنو د يوه خپل نوم دی.
 اباگنی (abāganāy) (نر. م. پلارگنی، د پلار د
 لوري خپلوان.
 ابتدا (ibudā) (نر. م. برید، شروع، د کار پیل،
 سرغه، له ابتدا نه، په ابتدا کې.
 ابتدایي (ibudāyi) (ص. نب. لومړنی، مقدماتي).
 ابتکار (ibtikār) (نر. م. نوښت، نوې ایستنه،
 ابداع.
 ابته (abata) (ص. نب. بته، خوار).
 ابتهاج (ibtehāj) (نر. م. خوشالي، خوښي).
 ابجد (abjād) (نر. م. د عربي الفبې د تورو پخوانی،
 ترتیب چې دا دي: اب ج د ه و ز ح ط ی ک ل م ن
 س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ. له دغو

حرفونونه يې اته جوړې شوي کليمې رامنځ ته کړي دي ايجاد، هوز، حطي، کلمن، سغنص، قرشت، شخذ، ضنغ، ددغو تورو هر يوه ته يو يو عدد ټاکل شوی چې د ايجاد يا جمل حساب يې بولي: الف يو، ب ۲، ج ۳، د ۴، ه ۵، و ۶، ز ۷، ح ۸، ط ۹، ی ۱۰، ک ۲۰، ل ۳۰، م ۴۰، ن ۵۰، س ۶۰، ع ۷۰، ف ۸۰، ص ۹۰، ق ۱۰۰، ر ۲۰۰، ش ۳۰۰، ت ۴۰۰، ث ۵۰۰، خ ۶۰۰، ز ۷۰۰، ض ۸۰۰، ظ ۹۰۰، غ ۱۰۰۰

ابد (abād) ق. تل، مدام، هميشه، تل تر تله، تر ابد.

ابداع (abdāʿ) بنغ. م. نوې ايستنه، نوښت، نوچار، ابتکار.

ابدال^(۱) (abdāl) د بدل جمع، ښه او شريف خلک؛ (۲) ولي، بزرگ، خليفه، اودال.

ابدال^(۲) (abdāl) نر. ج. بدلول، البشول، عوضول.

ابدي (abudī) ص. نب. د تل لپاره، هميشنی، چې پای نه لري، تلپاتې، ابدي ژوند.

ابرا (abra) بنغ. م. (۱) تهرېدنه، پرېښوونه؛ (۲) ښه، بخښنه، عفو.

ابرك (abrāk) نر. م. شگې گل، سپلگه، رڼوکی، رڼکی، شگوگل، سپينه پوريزه تيره.

ابرومن (abromán) ص. نر. م. عزتمن، مخور، پتياى، سپېڅلى.

ابره^(۱) (abra) بنغ. م. (۱) د ځمکې حاصل، د پتي فصل او غله؛ (۲) گڼه، سود، فايده.

ابره^(۲) (abra) بنغ. م. (۱) د کاليو نوم؛ (۲) د جامې مخ؛ (۳) يوه ډول رنگه کاغذ.

ابک (abák) نر. م. د ابا د کليمې تصغيري شکل دی، چې کوچنيان يې د گرانښت او درنښت له مخې وپلار يا بل مشر ته وايي.

ابيل^(۱) (abál) نر. م. د (هغه بل) لنډ شکل دی.

ابيل^(۲) (abál) ص. نر. م. (۱) لورخ، برينه-د پښې له کليمې سره ډېر کارېږي؛ (۲) بې وسه، خوار.

ابلاغ (ablāg) نر. م. رساوی، رسول، خبرول-د پيغام او يا ليک رسول.

ابلاغيه (ablāgyá) بنغ. م. رسونه، خبرونه، خرگندونه، رسمي خبرونه.

ابلق (abláq) ص. نر. م. وگ، ايلک.

ابلك (ablák) ص. نر. م. (ابلق)، (۱) برگ، کمر، دوه رنگه شى؛ (۲) دوه مخى، ښوى، منافق.

ابلوخ (ablóc) ص. نر. م. زلموتی، ژنکی، سپر، ځوانکی، امیراني او ژښتوب ته نښې دي.

ابلون (ablón) نر. م. اوبلن.

ابله (ablá) ص. نب. بېرا، ناپوه، بوله، ناپوهه.

ابلیس (ablís) نر. م. (۱) شيطان؛ (۲) چوغل، چوغلگر وړان کارى.

ابوتلی (abotlay) ص. نر. م. ټول پوره، بشپړ، (دا کليمه د خوراکي شیانو لپاره راځي).

ابوس (abūs) نر. م. د توپچي قواوو يو ډول درنه وسله ده، اوبوس توپ.

ابهام (abhām) نر. م. پتياى، ناڅرگند تيا، پت ساتل.

ابى (abáy) بنغ. م. (ج. ابى گانې) د ابا مؤنث شکل، د مور لپاره د خطاب کليمه.

اپرا^(۱) (aprá) نر. م. (۱) د بې، دېو، يو خيالي او افسانوي موجود؛ (۲) ص. نب. غټ، مضبوط.

اپرا^(۲) (opará) نر. م. هغه ننداره ده چې له ساز او آواز سره وي، هغه تياتر چې په هغه کې هنرمندان شعر او سندره وايي.

اپس ډنډى (apasqandáy) بنغ. م. د هلکانو او وړو کولو په.

اپل (apál) نر. م. وگ، ابل.

اترېدل (atáred) مص. ل. خبرېدل، څرگندېدل،
ښکاره کېدل، جوتېدل.

اتصال (atsál) نر. م. يوځای کېدل، وصلېدل،
جوختېدل، سره نښتل.

اتفاق (atfāq) نر. م. يووالي، اتحاد، د نفاق ضد.
اتفاقي (atfāqi) ق. ناڅاپه، نابېره.

اتکاء (atkā) بنځ. م. ۱) تکیه کول، ډډه لگول؛
۲) ډاډ، ويسا؛ ۳) باور، هيله، اميد، اسره.

اتکړی (atkaráy) بنځ. م. ولچک، د لاس زولنې.
اتکو (atkó, atākó) بنځ. م. وگ، ادکو.

اتکی (atkáy, atakáy) بنځ. م. وگ، ادکو.
اتگونی (atgúnay) ص. نر. م. هغه شی، چې اته

اړخه يا څنگونه ولري.
اتل (atál) ص. نر. م. (ج. اتلان) ۱) زړور، تکړه،
غيرتمن، رت؛ ۲) پهلوان، قهرمان.

اتلس (atlas) نر. م. ۱) يو ډول بسوی او برېښند
توکړدی؛ ۲) اطلس، نقشه - د نړۍ د هېوادونو
طبيعي يا سياسي اتلس.

اتل لېږد (atállezd) نر. م. د جگړې پروخت له
يوه ځايه بل ځای ته عسکري ډلې لېږدول.

اتلوال (atalwál) نر. م. د جنگي عملياتو د يوه ډگر
مشر او قوماندان.

اتلواله (atalwála) بنځ. م. اتلولي، قهرماني،
بهادري، زړورتيا، سپرانه، اتلولي.

اتلولي (atalwáli) اتلواله، اتلتوب، قهرماني.
اتمبار (atambár) نر. م. تېل ماتېل، گڼه گونه.

اتن (atán) نر. م. (ج. اتنونه) د پښتنو ډله بيزه
ولسي نڅا، د پښتنو ډله بيزې مستی، خوشالی،
اونمانځنې.

اتنيه (atana) بنځ. م. (ج. اتني) پيله، د پيل مؤنث،
دهاتي بنځمنه، هښه.

اپلت (aplát) نر. م. ۱) هغه سړی، چې خوشې او
چټي خبرې کوي؛ ۲) پرتې ويونکی.

اپلتي (apláte) بنځ. ج. ۱) اپلاتې، پرتې؛ ۲) چټي
او خوشې خبرې، سپکې خبرې.

اپوته (apúta) ص. نب. اړولی، پرمخ، پریل مخ
اړولی، نسکور، چپه.

اپه (apá) بنځ. م. هڅه، لتون، ډونډ، تلاش.
اپه لته (apaláta) بنځ. م. هاندو هڅه، هلې ځلې،
منډې تړې.

اپي (apí) نر. م. ۱) ښامار، لوی مار، ستر منگور،
۲) تور مار، افعي.

اپېل (apelál) مص. مت. تېرول، نغزل، نغزل.
اپین (apín) نر. م. اپيم، تاريک، افيم.

اتام (atám) نر. م. ۱) خواړه، غذا، ډوډی، مړی؛
۲) اوږه، دوره.

اتخند (atačand) ص. نر. م. اته گوټيز، اته کونجی،
اته څنډی، مښمن.

اتحاد (atuhād) نر. م. اتفاق، يووالي، وحدت،
ورورولي.

اتحاديه (atuhādyá) بنځ. م. (ج. اتحادیې) ټولنه،
ډله، ټولې.

اتر (atár) نر. م. دا کليمه د خبر بيا ځلې (تکراري)
تاکيدې ترکیب جوړوي لکه خبر اتر.

اترک بترک (atrák batrák) ص. نر. م. خواړه،
بېوزلی، بې وسه، لغړ، څنډلی او غريب.

اترنګ (atráng) نر. م. دنکریزو گل.
اترول (atarawál) مص. مت. ۱) خبرول، خبر ورکول؛
۲) څرگندول، جوتول.

اتره (atará) بنځ. م. ۱) کړی، يو ډول پلن لوبښی چې
د گورې چکې پکې جوړوي؛ ۲) تره، پوښتکی،
د بدن باندې برخه.

اتوار (atwār) نر. م. دیکشنی ورغ.

اتوب (atób) نر. م. لپتی، اروب، رور، مریوی.

اتونی (atūnay) نر. م. وروستی سړی، وروسته پاتې شوی سړی، تر ټولو شاته سړی.

اته (atá) بنخ. م. (۱) انداز، کچ، مېچ؛ (۲) کولاچ، کولاخ، وازه- د دواړو خپرو لاسونو هوسره اندازه؛ (۳) احاطه، غولی، انگر، تالار.

اته انیز (ataāniz) نر. م. نیمه هندي یا پاکستانی کلداره، نیمه روپی.

اته ور (atawār) ص. نر. م. ج. خرانگور، هڅور، اڅور، هغه سړی چې لاسونه یې اوږده وي.

اته ییزه (atayíza) اته بیتیز (شعر) مثنی.

اتې (atí) نر. م. (ج. اتیان) فیل، پیل، هاتی.

اتې (at) نر. م. هت، هتی، دوکان، اتی.

اتاری (atāráy) بنخ. م. برخ، برج، توری، تاپو؛ (۲) لورځای، اوچت ځای، مانی.

اتال (atál) ق. تال، څنډ، تم، ایسار.

اتالول (atálawal) مص. مت. (۱) تالول، څنډول، نمول، ایسارول؛ (۲) پریشانول، سرگردانول.

اتاله (atála) بنخ. م. (۱) د بیکاره شیانو دلی؛ (۲) کور لوبی؛ (۳) یرغل؛ (۴) پریشانی؛ (۵) پر یوځای د مال خرڅونه.

اتالبدل (atáledal) مص. ل. (۱) تالبدل، څنډبدل، ایساربدل؛ (۲) غوربدل، پریشانبدل.

اتسکی (atáskay) نر. م. ترنجی، نری، پرنجی.

اتکل (atkál) نر. م. (۱) تخمین، گومان، جاج، قیاس؛ (۲) اندازه، په فکر.

اتکلبنه (atkálbana) بنخ. م. اتکلی (ژنی) شکل، صورت، احتمالی.

اتکلشمېر (atkálšmer) نر. م. اتکلی شمېر، د اندازې شمېر، تخمیني عدد.

اتکلول (atkalawál) مص. مت. (۱) تخمینول، گومان کول، قیاسول؛ (۲) اندازه کول، معلومول؛ (۳) مجازاً فکر کول، گڼل.

اتکلی (atkali) ص. نب. (۱) تخمیني، گوماني، تصوري؛ (۲) توکلي.

اتکلبدل (atkaledal) مص. ل. تخمینبدل، قیاسبدل، اندازه لگېدل، گڼل کېدل.

اتکی (atkáy) نر. م. (۱) موری، درڅه، کولک، بخوری، کولک؛ (۲) بنخ. م. سلگی، رینگه.

اتوخی (atūjay) نر. م. بازار، دوکانونه ځای.

اتوری (atūráy) بنخ. م. پتی، پته، پلستر، هغه پتی چې پروتلي یا برېښېدلي هډوکي باندې تړل کېږي.

اته (áa) بنخ. م. (۱) اتی، د تارونو مشوره، د تارونو گونجی؛ (۲) بوالهوسی؛ (۳) یوه ول جواري چې په سپښتو او هډوکو کېږي؛ (۴) نر. ج. مېده، دا کلیمه د اوږو له کلیمې سره یوځای راځي.

اتې (atáy) بنخ. م. دوکان، هتی.

اتې اتې (atáy-atáy) ص. نب. لېڅی، لېڅی، گونڅی، تاو تاو، پیچ پیچ (تارونه).

اتهران (aterán) نر. م. گوتک، خوښه، هغه خرڅې چې تارونه ورباندې مرغلین او غښتل کېږي.

اتهرانول (ateránawal) مص. مت. په گوتک او خرڅې باندې تارونه یا لېڅی غښتل او تاوول.

اتهرن (aterán) ص. نر. م. ج. اغېره، بد هضم، هغه شوک چې د هر خوراک له امله گرځون کوي.

اتهرل (aterál) مص. مت. بد هضمول، اغېرل، ارزی، خوساکول، اغېرول.

اتې وال (atáywal) نر. م. دوکاندار، د اتې خاوند.

اثبات (ishbat) نر. م. سپیناوی، ثابتونه، سرته رسونه، څه شی په چا منل، دلیل راوړنه.

اثبات تول (abātawól) مص. مت. سپینول، ثابتول،
پوه خبره په دلیل برابرول.

اثباتهدل (abūtedól) مص. ل. ثابتهدل، سپینهدل.
اثر (asár) نر. م. اغیز، تاثیر.

اثنأ (asna) بنغ. م. (۱) ترغ، ترخ، وخت؛ (۲) وقفه،
سیاله، دمه، منغ.

اجابت (ajābat) بنغ. م. قبلهدل، منل، ثواب ورکول،
منظورول.

اجاره (ajāra) بنغ. م. (ج. اجارې). تېکه، باره،
غصکه، دوکان، باغ چې چاته د یوه ټاکلي وخت
لپاره د معینو پیسو، گټې یا حاصل په مقابل
کې ورکول کېږي.

اجاره وال (ajārawál) نر. م. باره وال، تېکه وال.

اجازه (ajāzā) بنغ. م. (۱) رخصت، له چا څخه اجازه
اخیستل؛ (۲) خوښه، رضا.

اجانی (ajānāy) بنغ. م. ج. اجی، اجنه، هغه ښځه
چې حج یې کړی وي.

اجایی (ajāyī) بنغ. م. ج. مړه زامنه، امیدوار،
په رښتیا کې تر وڅیزونو ته لېوالتیا.

اجباري (ajbāri) ص. نب. په زور، د زور بې خوښې،
په وچ زور، په جبر، جبري، تحميلي.

اجتماع (ajtmāʿ) بنغ. م. (۱) ټولنه، غونډه؛
(۲) جرگه، سرکه؛ (۳) ډله، ترنډه؛ (۴) ناسته،
ناستی، ټولېدنه.

اجتماعي (ajtmāʿi) ص. نب. (۱) ولسي، ټولنيز،
د ټولني؛ (۲) ډله، ډله ییز، د ټولو.

اجتماعیات (ajtmāʿiyyāt) نر. م. ج. ټولنپوهنه،
ټولنپېژندنه، اجتماعي علوم.

اجتناب (ajtmāb) نر. م. پرهیز، پرېز، دهه، خان
ژغورنه.

اجتهاد (ajtmāh) نر. م. (۱) هڅه، کوښښ، زیار،

(۲) جدیت، پېره (۳) نوی والی، نوی کونه.
اجداد (ajdād) نر. ج. (۱) د جد جمع، نیکه گان؛
(۲) ورنیکه گان، غورنیکونه، نیکه او تر نیکه
پورته لړی.

اجر (ajār) نر. م. (ج. اجرونه) (۱) بدل، عوض، باره؛
(۲) ثواب.

اجرا (ajrā) بنغ. م. (۱) تمامول، سرته رسول، پای ته
رسول، چلونه، پرځای کونه.

اجرام (ajrām) نر. ج. وگ، جرم.

اجرائیه (ajrāiyya) ص. بنغ. م. چلوونکی، اجرا
کوونکی، په کار اچوونکی - قوه، کمېټه.

اجری (ajrāy) بنغ. م. لسی، کولمې، سرمايي،
لر موند او کولمې.

اجري (ajār) نر. م. بیزووان، بیزووالا، بیزو گډوونکی،
بیزو ساتی، شادي وان.

اجرا (ajrā) نر. م. لرښځې، ایجرا، هیجرا، ایزک.

اجره (ajrā) ص. نب. (۱) کچه، کنجوت، بې مخه،
بې شته، خوشې، چټي؛ (۲) بوری، بوزا.

اجل (ajāl) نر. م. (۱) ازل، اخل، نښته، وخت، مرگ،
قضا، مرده؛ (۲) د ژوند پای، د مرگ وخت.

اجلاپ (ajlāp) ص. نر. م. پاک، ستره، سپېڅلی.

اجلخی (ajalāy) نر. م. غوړ بچنه، څپن غوړی،
څپن غوړی، د غوړ د پوشکي شاته ځای.

اجماع (ajmāʿ) بنغ. م. (۱) د اسلامي ټولني د
پوهانو او عالمانو ډله ییزې فیصلې؛ (۲) پېچوا
(۳) ټولنه، غونډه.

اجمال (ajmāl) نر. م. لنډیز، خلاصه، اختصار.

اجمالي (ajmālī) ص. نب. لنډ، مختصر.

اجناس (ajnās) نر. ج. وگ، جنس.

اجنبي (ajnabī) ص. نب. پردی، بیدياني، بېگانه،
اوپره، د بل ځای او بل وطن سړی.

اجنه (ajra) وگ. اجانی.

اجوت (ajwāt) ص. نر. م. ج. جوخت، پو بل سره نیردی، پو های، پو له بل سره نپشی.

اجوتول (ajwutawāl) مص. مت. جوختول، پو بل سره نیردی کول، وصلول.

اجوره (ajura) بڼغ. م. اجرت، مزد، مزدوری، باره، دکاره به مقابل کې مزد اخیستل.

اجیر (ajir) نر. م. باړې، باره چې، مزدور؛ موقتی مأمور، موقتی کارکوونکی.

اچرلی (učrly) نر. م. وگ. تندی.

اچرنګه (učranga) بڼغ. م. کسوکسوی، فاخته.

اچموج (učmuc) نر. م. پو دول لویه ده، افس دنده، گلې دنده، اوې جاوې، اډې اډې، کالیچ.

اچول (učwāl) مص. مت. گرغون، استفراغ.

اچونه (učwana) بڼغ. م. (۱) غورغونه؛ (۲) غورونه.

اچه (iča) بڼغ. م. (۱) انگینوم دی دوزې د شړلو یا رارولو آواز؛ (۲) دوه بناخی لرګي، سکو.

اچه کول (učukwāl) مص. مت. پاکول، ستره کول، له غلې څخه کانی شګې او بوټي بېلول.

اچی (učy) نر. م. د غواوو غویو یو راز نسل دی.

اچیش (učiš) نر. م. داسې کلیمه ده چې د غویو د اوو چنلو په وخت کې استعمالیږي.

اڅکیزه (učkiza) بڼغ. م. اچه، کیمچه، دیرک، هغه لرګي چې خیمه یا کیردی ورباندې درېږي.

اڅنل (učnāl) مص. مت. (۱) اوارول، برابرول، اوډل، ترنېول، رسول؛ (۲) اوډل، پوډل.

اڅه (uč) بڼغ. م. دورانته هډوکی.

اڅی (učy) بڼغ. م. (۱) توکر، کپړه، تکه؛ (۲) چچه، اڅی، جالکی، بانده.

اڅاڅه (učā) بڼغ. م. غولی، انګر، په څلورو دېوالونو کې نیول شوی ځای.

احتجاج (Huĵĵ) نر. م. (۱) گواهی، پروتېسته؛ (۲) اعتراض، غیرگون.

احتجاجلیک (Huĵĵlik) نر. م. احتجاجنامه، احتجاجخط، اعتراضلیک.

احترار (Huĵr) نر. م. (۱) دده کول، ځان ژغورول، پرهیز کول؛ (۲) پام کول، احتیاط کول.

احترام (Huĵrām) نر. م. لمانځنه، درناوی، قدر.

احتکار (Huĵkār) نر. م. انانیت، دگوانی لپاره ده؛ شبانو ساتل بیا په جگه بیه خرڅول.

احتلام (Huĵlām) نر. م. شیطان غولول، شیطان خطا ایستل، اودس اوښتل.

احتمال (Huĵmāl) نر. م. (۱) گومان، امکان، بیایي؛ (۲) قیاس؛ (۳) تصادف، ناڅاپه.

احتیاج (Huĵyāj) نر. م. اړتیا، اړه، ضرورت.

احتیاط (Huĵyāt) نر. م. پام، انیات.

احتیاطي (Huĵyāt) ص. نب. (۱) پام کوونکی، محافظه کاره، ځان ژغوروی؛ (۲) زېرمه پېر؛ (۳) بڼغ. م. ذخیره، سپونه، پالنو.

احساس (Huĵsās) نر. م. (۱) پوهېدل، حسول، احساسول؛ (۲) څه خبره زړه ته پرېوتل.

احساساتي (Huĵsāsāt) ص. نب. داحساساتو لرونکی، وین، بیدار.

احساسول (Huĵsāsawāl) مص. مت. (۱) حسول، دحواسو په ذریعه له کوم شي نه دلسومړني انعکاس اخیستل؛ (۲) پوهېدل، محسوسول.

احسان (Huĵsām) نر. م. (۱) ښېگڼه، ښېگړه، ښکې، ښه چلند، ښه سلوک؛ (۲) منت، بار.

احصائیه (Huĵsāyā) بڼغ. م. شمېرنه، گڼنه، حسابونه، سرشمېرنه.

احضار (Huĵzār) نر. م. (۱) رابلنه، حاضرونه؛ (۲) راوستنه، راغوښتنه.

احکام (ahkām) نر. ج. وگ. حکم.
احمق (ahmāq) ص. نر. م. ناپوه، جاهل.
احوال (ahwāl) نر. ج. وگ. حال.
اخ (áx) انگینوم، واخ، ویش، آه. د خوینس یا خپگان
 او عینو عاطفي حالاتو په وخت آواز.
اخار (axār) نر. م. وگ. اخبر.
اخاره (axārā) بنخ. م. وگ. اخبر.
اخانیل (axānāl) مص. مت. نیول، وړل.
اخبار (axbār) نر. ج. (۱) خبرونه؛ (۲) نر. م. ورځپاڼه،
 جریده، خپرونه.
اختر (axtār) نر. م. (۱) خوشالي، خویني، جشن؛
 (۲) عهد.
اختراع (ixtiā'at) بنخ. م. نوی ایستنه، کشفونه،
 سپرنه.
اختری (axtarāy) نر. م. (۱) دلوی اختر د قریانی
 مال؛ (۲) هغه خواره چې د زوم له کوره د نجلی
 کورته لېږل کېږي.
اختصار (ixtisār) نر. م. لنډیز، لنډون، خلاصه،
 (د خبرو، مضمون او یا لیکنو لپاره راځي).
اختصاص (ixusās) نر. م. (۱) اړه، ربط، وقف؛
 (۲) لاس لرل، بلدتیا، خاص کېدل؛ (۳) صفت،
 خصوصیت، مشخصات.
اختلاط (ixtilāt) نر. م. (۱) گډونه، گډېدنه، یو
 ځای کونه؛ (۲) خبرې اتري، گپ شپ.
اختلاف (ixtilāl) نر. م. (۱) توپیر، بېلوالی؛
 (۲) خرینج، سرنه سره خوړل، بې اتفاقي.
اختلال (ixtilāl) نر. م. گډوډي، بې نظمي، خرابوالی
 ځل پیدا کېدل.
اختناق (ixtināq) نر. م. ترینول، خپه کول.
اخته (axtā) ص. نب. (۱) بوخت، لگیا، مشغول؛
 (۲) خصي؛ (۳) په خامه غوښه باندې مالگه، مرج

او اوږه اچول او د څه وخت لپاره پریښوول.
اخته کول (axtakawāl) مص. مت. (۱) بوختول،
 مصروفول؛ (۲) خصي کول؛ (۳) په خامه غوښه
 مساله اچول او د هغې پستول.
اخته کېدل (axtakedāl) مص. ل. (۱) بوختېدل،
 مصروفېدل؛ (۲) خصي کېدل؛ (۳) د مسالي په
 اچولو سره د غوښې پستېدل.
اخته والی (axtawālāy) نر. م. وگ. اخته.
اختیار (ixtiyar) نر. م. (۱) واک، قدرت، وړل،
 طاقت؛ (۲) خوښه، رضا، په خپل زړه.
اختیارول (ixtiyārawāl) مص. مت. (۱) انتخابول،
 ټاکل، غوره کول؛ (۲) بڼه نیول، د کوم شی په
 رنگ کېدل.
اخ توخ (axtūx) نر. م. (۱) توخل، غاړه تازه کول،
 (۲) توان، وس؛ (۳) مجازاً خبر ورکول.
اخډای (axdāy) نر. م. مانو، کشتیوان، ملاح.
اخراج (ixrāj) نر. م. ایستل، شړل، لېږي کول.
اخخ (áxax) نر. م. ماخذ، منبع، رفرنس.
اخخلیک (áxǰlik) نر. م. د ماخذونو لړ، د ماخذونو
 فهرست، بیلوگرافي.
اخښت (axášt) نر. م. اخبر، لېو، اوښتنه،
 سیم گل، کاگل.
اخښل (axšāl) مص. مت. (۱) اوږه کارول، اوږه
 لندول، اوږه اغړل، یا غوړل؛ (۲) خټې پخول.
اخښنه (axšāna) بنخ. م. (۱) اغړنه، اوږه لمدونه؛
 (۲) خټې پخونه.
اخښی (axšāy) نر. م. د مایني ورور، د خور مېړه،
 اوښی، د بنځي ورور او د خور مېړه دواړو ته
 راځي.
اخطار (axtār) نر. م. (۱) ډارول، بېرول، وریادول؛
 (۲) گواښ، خبر، تهديدې خبرتیا.

اخلاص (ixlās) (ن.ر. م. ۱) د زړه له کومې له زړه نه، بڼه نیت، صداقت؛ (۲) مینه، محبت.

اخلاصمن (ixlāsmán) (ف.ا. ن.ر. م. صادق، پاک زړی، د پاک زړه خاوند، مخلص.

اخلاق (axlāq) (ن.ر. ج. خوی، عادت، مثبت سلوک، بڼه کردار، کره وړه، چلند، گوزاره رو.

اخلاقي (axlāqí) (ص. ن.ب. د بڼه خوی او عادت خاوند، د ښو کړو وړو لرونکی.

اخلال (ixlāl) (ن.ر. م. ۱) خرنج اچول، بندښت راوړل، تکه اچول؛ (۲) گډوډي، بې نظمي؛ (۳) تېری.

اخ و د ب (áxadáb) (ن.ر. م. جنگ جگړه، وهل تکول.

آخه (axá) (بڼخ. م. تاخچه، وړوکی تاق، په دېوال کې تاخچه چې د یوه شمه، په کې اښودل کېږي.

آخېر (áxér) (ن.ر. م. ۱) آخاره، لېو، کاگل، سیم گل، پلاستر؛ (۲) شپیتول، خړول.

آخېر گر (áxergár) (ف.ا. ن.ر. م. لېوونکی، ختگر، آخېرونکی، گلکار.

آخېرل (axerál) (مص. مت. لېوول، خړول، پلاستول، سیمگلول، کاگلول.

آخیستل (axistál) (مص. مت. ۱) پورته کول، رانیول، حاصلول؛ (۲) لرې کول، غفلول.

آخیستونځی (axistūnjāy) (و.گ. اخځ.

آخیسته (axistá) (۱) آخیستنه، اقتباس، تعقیب؛ (۲) له لوڅخه وروسته د شولو او غنمود فصل راټولول.

ادا (ada) (بڼخ. م. ۱) پرځای کونه، ورکړه، خلاصونه، رسونه، پرېکونه - پور ادا کول.

اداره (ádará) (بڼخ. م. ۱) خانگه، دفتر، چلونځی؛ (۲) چلونه، سمبالونه، کنټرولونه، لارښوونه.

اداره چي (ádaráci) (ن.ر. م. چلوونکی، لارښوونکی، سمبالوونکی، کنټرولوونکی.

اداره کول (ádarakawál) (مص. مت. چلول، سمبالول، لارښوول، کنټرولول، څارل.

اداري (ádári) (ص. ن.ب. د ادارې، د چلونې، د څارنې، د لارښوونې، ادارې هڅت.

اداره (ádará) (بڼخ. م. ج. ادارې) (۱) د کاربزد کويي ارتوالي؛ (۲) داره.

ادب (ádáb) (ن.ر. م. ۱) عزت، خاطر؛ (۲) تمیز، تهذيب؛ (۳) علم، پوهه، زده کړه؛ (۴) حیا، پرده؛ (۵) تربیت، پالنه.

ادبپوه (ádabpoh) (ن.ر. م. د ادبپوهنې عالم.

ادبپوهنه (ádabpohána) (بڼخ. م. د ادب علم، د ادبیاتو پوهنه، علم الادب.

ادبي (ádabi) (ص. ن.ب. د ادب، د ادب په ټول پوره، په ادب پورې مربوط، ادبي انجمن.

ادبیات (ádabyát) (ن.ر. ج. ۱) لیکلي آثار، لیکنی، آثار، د لیکل شوو او چاپ شوو آثارو مجموعه؛ (۲) د بشر فکري او هنري خلافت.

ادبي بهیر (ádabibáhr) (ص. ن.ب. ادبي جریان، ادبي چپه.

ادبي پېر (ádabipér) (ادبي دوره.

ادبي ژبه (ádabízabá) (ادبیزه، لیکیزه، معیاري ژبه، چلندیزه.

ادبي ښوونځی (ádabíšowánjāy) (ادبي مکتب، مهتود، مکتب ادبي.

ادبي لېله (ádabílelá) (ادبي ليار، ادبي سبک.

ادخال (ádxál) (ن.ر. م. ۱) ننه ایستنه، ننه ایستل، داخلول؛ (۲) شاملونه، نیونه، ثبتونه.

ادر (hadár, ádar) (ن.ر. م. ۱) له یوشي څخه پر هېز کول، له یوشي نه څان ساتنه؛ (۲) کرکه، نفرت.

ادر کول (ádarkawál) (مص. مت. ۱) له یوه شي پر هېز کول؛ (۲) کرکه کول.

ادرار (adrār) نر. ج. مبتیازی، بولی، میچیازی.
 ادراک (adrūk) نر. م. فهم، پوهه، درک کول، پوهېدنه، حسونه.
 ادرم (adrām) نر. م. (۱) اغېز، اثر، تاثیر (۲) غل، کته، پالانه، داس د زین لمشی، توغل، توغم؛ (۲) مست اس، اړي مار اس، کچ اس.
 ادعا (adsū) بنغ. م. (۱) غوښتنه؛ (۲) شکایت.
 ادغام (adgām) نر. م. ج. (۱) یوڅه په بل کې ننه اېستل، یو کېدل؛ (۲) ژب. د تورو یوځای کېدنه.
 ادک (adāk) نر. م. لپانکی، لشیپاکی، کودی، شاگردی، موخی، دکوچنیانو د لوبې شی.
 ادکو (adako) بنغ. م. وگ، ادکه.
 ادکه (adūka) بنغ. م. ادکو، ادکی، اتکره، ادکره، مور او یا مشرې بنغې ته د مینې خطاب.
 ادل بدل (adālbādāl) ص. نر. م. (۱) گډوډ، بې ترتیبه، بې نظمه؛ (۲) نر. م. بدلونه، البشونه، ورکړه راکړه.
 ادمه رال (admerāl) نر. م. د بحري قواوو قوماندان، سیند مشر، لوی بحري منصبوال.
 ادنا (adnā) ص. نب. (۱) پایه، تپت، سپک؛ (۲) لړ، جزیرې، کم، بې ارزښته.
 ادوبدو (adūbadū) ص. نب. تنه، پرسېدلی، ده، بوگه، دوهلسو او یازهرجنو ژویو د چپچلوله امله پارسوب.
 ادوری (adūpāy) نر. م. پخه څرمن، غواینه او مېښینه پخه څرمن.
 ادوزي (adozi) نر. ج. د پښتنو یو خېل دی.
 ادوم (adūm) نر. م. ورون، پتون، د پښې هغه برخه چې د زنگون او کوناني تر منځ پرته ده.
 ادوی (adwāy) ص. نر. م. بېل، گسپې، جلا، یوستوی، ځان ته.

ادی (adē) بنغ. م. مور، ادکه، اتکره، ادکره، مور او مشرې بنغې ته د خطاب کلیمه.
 ادیب (adīb) نر. م. د ادبیاتو عالم، ښه لیکونکی، له ادبي علومو سره بلد لیکوال، ادیبوه.
 ادیتوریم (aditōryām) نر. م. تیاتر، د کنفرانس ځونه، د ننداره کوونکو ناستڅونه.
 ادیره (adira) بنغ. م. د سرود بڼو لخواي هدیره، مرستون.
 ادېله (adela) بنغ. م. نیمه پیسه.
 اد (ad) نر. م. (۱) هډ، هډوکی، غټ اډوکی، غټ هډ، (۲) ذات، خټه، نسب، اصل، نسل، پښه.
 اداله (adālā) بنغ. م. دکارېز هغه کوهې چې خوله یې ارته او وېجاړه شوې وي.
 ادانه (adānā) بنغ. م. (۱) د کتاب پوښ یا وکایه، چوکاټ؛ (۲) اندام، قواره، د انسان بادي.
 ادانه (adānā) بنغ. م. گوردې، وسې، اړکي، برونه، وېشي، متې چې کوټه پرې پټېږي.
 ادانیز (adānīz) نر. م. جوړښتي، چوکاټي، طرحي، تشکيلاتي.
 اداونه (adāwāna) بنغ. م. د ودانۍ رغاونه، چوکاټ، قالب.
 ادر (adār) نر. م. فرمایش، غوښتنه، سپارښتنه، آرډر، مننه (پرې)، قبلونه (پرې)، حکم.
 ادک (adāk) نر. م. (۱) چیترو، تیندی، کونډی، چیندری، لپانکه؛ (۲) تیندی، تیندی، لپانکی، کونډی، کونډی (لویه).
 ادل (adāl) نر. م. په غویو د خټو پخول، په غویو خټې اخیل.
 ادمار (admar) ص. نر. م. کبرجن، مغرور، ځان خوښوونکی، په غوره کې.
 ادنی (adānāy) نر. م. وگ، اودنی.

ادو (adón) ق. وگ. هدر.

ادوری (adoráy) ص. نر. م. مندری، په ونه نیت، تیتکی، لوپشتنک، لوپشتکی، غوندری.

ادوری (adoráy) نر. م. وگ. ادوری.

اده (ada) بنغ. م. (۱) دموترو، اورگادو او... تمهای؛ (۲) نظامی او هوایی مرکزونه او خایونه.

ادی (adáy) نر. م. (۱) د میچنی او ژرندي تیرک؛ (۲) کلا، کوټ چې د بنار د ساتنې لپاره جوړېږي.

ادی (adi) نر. ج. بغوتې، هغه سرغړي چې دننه په ستوني کې را پیدا کېږي.

ادی (adáy) بنغ. م. (۱) یوه غرنی ونه چې پشه خانې نه ورته شکل لري؛ (۲) د باغچې د گلانو وړې کپاری، نری پولې؛ (۳) جوس، د کلي په خوا کې شه آباده جریب هومره بې پولو هواره څمکه.

ادپرلی (adérle) بنغ. م. هغه امبدواره بنڅه، چې اولاد یې په نس کې تر ټاکلې مودې زیات پاتې شي.

ادیکی (adikáy) نر. م. یو ډول ونه ده چې سپین خوږ بویه گل لري.

ادیگر (adigar) نر. م. د دوو مخالفو او یازو ورو کسانو تر منځ دروغې لپاره ناست منځگړی چې یوې خواته هم سپینه خبره نه شي کولای او دواړو ته «ته ښه وایې او ته هم ښه وایې» وایي.

ادیل (adel) نر. م. (۱) بت، د کارهز یا د نډ په دېوال کې لگېدلي کاني؛ (۲) د نرېدو له امله د څا ارته خوله.

اذان (azán) نر. م. (۱) خبرونه، د لمونځ کوونکو د رابللو لپاره بانگ؛ (۲) د چرگ یرغ.

اذن (azn) نر. م. اجازه، خوښه، رضا.

اذوقه (azūqá) بنغ. م. توبه، خواړه.

اذیت (azyát) نر. م. خور، کړاو، ربر، تکلیف.

اذیتول (azyutawól) مصر، مت، رپرول، خورول، کپول، تکلیفول.

ار (ar) اد. (۱) د تعجب یرغ؛ (۲) د خرده د جنگولو لپاره د تحریض کلیمه.

ارابه (arābá) بنغ. م. (۱) د توپکویو څایي بار، دده، دیدې؛ (۲) درکړ، پایه، موخی، تیر.

اراخ (arāx) نر. م. (۱) واله، داوولنستی، نهر؛ (۲) لگوه، ندي، شپله.

اراده (arāda) بنغ. م. (۱) تکل، نیت، ویلاړ، عزم؛ (۲) نیت، مرضي؛ (۳) لوره، هنډه، تصمیم.

ارادي (arādi) ص. نب. په کسته، شعوري، په کستمه توگه، قصدي.

اراک (arāk) ص. نر. م. (۱) پوه، هوښیار، څیرک؛ (۲) سیانه، چالاک؛ (۳) نر. م. پهلونه، بایکر، د مسواک ونه.

ارامي (arāmí) ص. نر. م. هوگ، ارمونی، کراري.

اریاب (arbāb) نر. ج. (۱) وگ، رب؛ (۲) نر. م. خان، نواب؛ (۳) د پښتنو په ځینو سیمو کې خان او سردار ته اریاب وایي، د لمانځنې، درنښت او معتبرې خطاب دی.

اریکی (arbakáy) نر. م. قومي پولیس، ولسي عسکر، هغه ولسي وسله وال کسان چې د قومي غونډو د تنظیم او سمون لپاره د قومونو د نفوسو له مخې ټاکل کېږي.

اربوده (arbóda) ص. نب. مور، د وړي ضد.

اربه (urbá) بنغ. م. بله (pla).

اربه (arabá) بنغ. م. وگ، ارايه.

ارېگ (arbég) ق. نیردې، خواته، تر څنگه، اړخ ته، جوخت ته څنگ ته.

ارپکی (arpakáy) نر. م. بام، د کوتې سر، د چت پاسنی برخه.

ارپگی (arpagúy) بنغ. م. د پړوني، تېکړې او نغر پر څنډو کېږي وړې، انځور شوي گڼه نې.

ارت (ár) ص. نر. م. ج. پراخ، لوی.

ارتاو (artaw) نر. م. ارتاو، گوزار، غورځونه، ترینه.

ارتاوول (artawawál) مص. مت. تريل، غورځول، ارتاوول، گوزارول، ويشتل.

ارتاوی (artawáy) بنغ. م. سره سمیز (کشمش).

ارتاوبدل (artawedál) مص. ل. غورځېدل، لوبدل، ارتاوول.

ارتاویز (artawíz) ص. نر. م. ج. اپلتي، پرتي.

ارتاویزه (artawíza) بنغ. م. بې هدفه، چټي، پرتي، اپلتي گډې وډې خبرې.

ارتباط (artibát) نر. م. اړیکه، تړاو، رابطه.

ارتجاع (artijās) بنغ. م. ۱) اراگرځېدل، راستنېدل (رجعت؛ ۲) هغه سياست چې د استثماروونکي طبقې په گټه د ټولني له پرمختگ سره مخالفت کوي او د مترقي نهضتونو شنډول غواړي.

ارتجاعي (artijāsi) ص. نب. وگ. ارتجاع، دوه مخی، بنوی، منافق، بنویکی.

ارتزاقی (artizāqi) ص. نب. خوراکتوکی، خوراکی (مواد)، خوراکی شيان.

ارتفاع (artifās) بنغ. م. لوړوالی، هسک والی، جگوالی.

ارتقا (artiqā) بنغ. م. ۱) وده، لوړتیا، تکامل، ترقي؛ ۲) لوړوالی، جگوالی.

ارتل (artal) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارتوالی (aratwālay) نر. م. پراخوالی، لویوالی.

ارتول (aratawál) مص. مت. پراخول، لویول، ستړول.

ارتول (artawál) مص. مت. غورځول، گوزارول، تريل، خط، الفچول.

ارتون (artún) نر. م. ارتوالی، پراخي، لویوالی.

ارتېدل (aratedál) بنغ. م. پراخېدل، لویېدل.

ارتياکه (artyāka) ص. بنغ. م. کاواکه، ناشولته، ناغړنده، بېځايه خبره.

ارتېيل (arteyál) مص. مت. ارتول، غورځول.

ارتېيلخی (arteyaljáy) خخلخی، ډېران، کوزا.

ارتي (arti) ص. نر. م. ۱) په يوه خبر ولاړ، سرتمبه، سرزوری؛ ۲) مفعول، بگی.

ارتيست (artist) ص. نر. م. هنرمند، لویغاړی، تمثيل کوونکی.

ارث (ars) نر. م. ورېښون، پاته مړی، میراث، هغه شتمني چې له مړي پاتې کېږي.

ارثي (irsi) ص. نب. نسبي، نسلي، جنیتيکی - ارثي خواص، ارثي علایم.

ارجاع (irjās) بنغ. م. ۱) رالړونه، راگرځونه، راگرځېدنه؛ ۲) رجوع، ورتلنه.

ارجل (arjal) ص. نر. م. ۱) اړوره، ارگجه، مخلوط، گډ (نسب)؛ ۲) بې نسب، بې قوم.

ارجلی (arjaláy) بنغ. م. یو ډول سپین بڅنه څېړی.

ارچه (arča) بنغ. م. د لمنځي ونه.

ارخالک (arxalák) نر. م. ۱) مالوچ لرونکی یا بې مالوچو یو ډول پند کمیس؛ ۲) اندرکه، سدری، واسکت.

ارخشی (arxašáy) نر. م. خراشکی، خروشکی، گروړی، اخشی، د سینې یا د خولې بلغم.

ارخښ (arxás) نر. م. په ژړا کې غږو بیول؛ ۱) هغه آواز چې د ژړا پروخت په مړی کې بند شي؛ ۲) سالنډی، ساښدی، نښتی او نیولی آواز.

ارداوه (ardāwá) بنغ. م. ارداوه، دل شوې غلڼه چې له اوبو سره گډه شي، د څارویو خوراک.

اردلی (ardálay) نر. م. نفر خدمت، دشمن سړي
 مخې ته ولاړهغه سپايي يا ملازم چې د تگ په
 وخت کې ترې مخکې مخکې يا څنگ ته غي.
 اردو (urdū) نر. م. ۱) البېکر، پوځ، پلټن، دشوقول
 اردو مجموعه؛ ۲) بنخ. م. د پاکستان رسمي
 ژبه ده، چې په هند کې هم د پرويونکي لري.
 اردو بازار (urdūbāzār) نر. م. هغه بازار، چې د
 عسکرو د اړتياوو دلرې کولو لپاره د چوڼيو په
 شاوخواو کې جوړ سړي په لاهور کې يوشمېره بازار دی.
 ارډاو (arḏāw) نر. م. لکو کېدل، د کوچيانو په ژبه
 خوب ته وايي.
 ارډه (arḏā) ق. په ډله، په گډه، غونډ، ټول، په اير، په
 جمع، ويره - موږ ورپسې په ارډه ولاړو.
 ارډی (arḏāy) نر. م. ۱) الکیور میر، اړي، اېړی؛
 ۲) جنګي گډ يا گډی؛ ۲) وگ. ارډاو.
 ارز (arz) نر. م. ۱) درناوی، احترام، دروندوالی،
 درنښت؛ ۲) ارزښت، بها، ارزه، قیمت.
 ارزاق (arzāq) نر. ج. غذايي مواد، زړی.
 ارزان (arzān) ص. نر. م. ۱) کم قیمت، لږ بیه؛
 ۲) په اسانه لاس ته راټلونکی شی.
 ارزانبیه (arzānbayā) ارزان قیمت، کم بیه.
 ارزښت (arzašt) نر. م. ۱) بیه، قیمت، ارزش،
 بها؛ ۲) قدر، عزت، اهمیت.
 ارزښتمن (arzaštmán) نر. م. ارزښتناک، غوره.
 ارزول (arzewál) نر. م. ارز موندل، غیږل، کوکول.
 ارزېدل (arzedál) مص. ل. برابرېدل، د څه جوگه
 کېدل، وړ کېدل، د يوشمې مستحق گڼل کېدل.
 ارزول (arzá) مص. ل. تېښونه ایستل، د بدهضمی
 له امله خوسا تېښونه ایستل.
 ارستوکرات (arastokrát) ص. نر. م. ساوو،
 نجیب، اشرافي کورنی، په يوه طبقاتي ټولنه

کې لوړه او حاکمه طبقه.

ارسی (arsáy) بنخ. م. ۱) هغه غمي لرونکې گوته
 چې د ابهام په گوته کې وي؛ ۲) هنداره، اینه.
 ارسین (arsín) نر. م. یو ډول ژېړ گلی پسرلنی بوټی.
 ارسینیک (arsénik) نر. ج. ارتال، زرنیخ.
 ارشاد (aršād) نر. م. لارښوونه، نفوټه، هدايت.
 ارشیف (aršíl) نر. م. پانوغی (د دفتر په مانا)،
 اوراق، وگ. اوراق.
 ارغاری (arḡāray) نر. م. خور، خوری، مخ په کښته.
 ارغاریز (arḡāriz) ص. نر. م. ۱) تگ، درغل،
 دروهونکی؛ ۲) دوه مخی، دوه ژبی.
 ارغجه (arḡāja) ص. نب. وگ. ارگجه.
 ارغچله (arḡaçála) بنخ. م. د پرتاو کړی شوی
 پړی، پړغولی پړی، کلیچ پړی، پړغپړلی پړی.
 ارغحنی (arḡacanáy) نر. م. د غرڅه د پښې سپښته.
 ارغچه (arḡāca) بنخ. م. ارغشه، توره وزه.
 ارغستلی (arḡastale) ص. بنخ. ج. بی ډبه،
 چټی، اېلټی، نامناسبې خبرې.
 ارغوانی (arḡawānī) ص. نب. دارغوان، دکچلین
 په څېر سور رنگ، دارغوان گل په څېر رنگ.
 ارغوچکه (arḡučáka) بنخ. م. توپ وهنه، توپ،
 دانگل.
 ارغوچېدل (arḡučedál) مص. ل. له ویاې نه
 دانگل یا په توپ باندې پورې وتل.
 ارغوش (arḡoš) ص. نر. م. غنم رنگی، الفوش.
 ارغوشتکه (arḡošláka) بنخ. م. وگ. ارغوچکه.
 ارغولي (arḡoli) بنخ. ج. ارکوري، امینکو، هلکان
 راغونډېږي د باران دورېدو لپاره په کلي، کور په
 کور گرځي او خیرات ټولوي.
 ارغونچکي (arḡončákí) نر. ج. یوه مشهوره
 لوبه ده، چلم چټری هم ورته وايي.

ارغونچی (argūnčay) ص. نرم. م. درې لوبیز پړی، درې تاريز تار، درې خواوي کندي.

ارغوند (argwānd) نرم. م. د بېدو په لويه کې هغې غټې سپينې چې تورې پرې ويشتل کېږي.

ارغونکی (argūnakáy) نرم. م. غريز پياز، پيازکی ارغه (argá) بنغ. م. (۱) د کورنيو کوټرو يو ډول؛ (۲) مردکه، مردکی؛ (۳) سپېته.

ارقام (arqām) نرم. م. وگ. رقم.

ارکاره (arkārā) بنغ. م. (۱) د هلکانو يوه لويه ده؛ (۲) کړيختی، کړسو، کنډې، يو ډول د اوسپنې شوکه ور او اوږد لاستی لوسنی، چې هگی او

خينې نور شبان په کې پخوي.

ارکان (arkān) نرم. م. وگ. رکن.

ارکان حرب (arkān(harb)) نرم. م. هغه عسکري منصبه او، چې په حربی اداره او تشکيلانو کې يې تخصص اخيستی وي.

ارکانی (arkānī) نرم. م. يو ډول خټکی دی چې پندې، خټی لري.

ارکتیک (arktik) نرم. م. د ځمکې د شمالي قطب شاوخوا وچه برخه.

ارکسترا (arkestrā) بنغ. م. ډله ييزه مزيقي، يو ډله سازنده گان چې په گډه يو هنري اثر د موسيقي په څپو کې تشيلوي.

ارگ (arg) نرم. م. (۱) کوټ، کلا، هغه وړو کې ماني چې دلويې کلا په منځ کې جوړه شوې وي او پاچا په کې اوسېږي؛ (۲) پاچاهي استوگنځی.

ارگان (organ) نرم. م. د موسيقي يوه اله ده.

ارگانه (argānā) بنغ. م. شومه، خوراک، نفقه.

ارگجه (argajā) ص. نې. (۱) گډ، مخلوط، ارغجه، گډوله؛ (۲) خوړند؛ (۳) يو ډول عطر دی چې له چندنو، گلابو، کافورو او... څخه جوړېږي.

ارگجی (argujáy) ص. نرم. م. ارجل، اورده، بې شجرې سړی.

ارگودی (argodáy) نرم. م. د خوسې لويه.

ارگوري (argorí) بنغ. م. وگ. ارغولی.

ارگره (argarā) بنغ. م. د آس خغلولو مېدان.

ارگنه (argāna) بنغ. م. پنجره يي ور.

ارلجه (arłajá) ص. بنغ. م. ناشولته خبره، اپلتي، بې فايدي او نامعقوله خبره، اوتې بوتې.

ارلی (arłáy) بنغ. م. لاربندي، خريندي، د لارې د بندولو اوږد لرگی، اړېکی.

ارم (arām) نرم. م. (۱) د يوه ښکلي افسانوي باغ نوم چې وايي شداد جوړ کړی و؛ (۲) مجازاً جنت.

ارمان (armān) نرم. م. (۱) هيله، غوښتنه، تلوسه؛ (۲) پښماني، افسوس.

ارمانجن (armānjān) ص. نرم. م. (۱) ارماني، هيله من، غوښتونکی؛ (۲) پښمانېدونکی، افسوس کوونکی.

ارمانزلی (armānzaláy) وگ. ارمانجن.

ارماني (armāni) تصاني، هيله من، آرزومند.

ارمتی (armatáy) ص. نرم. م. چابک، چټک، متی.

ارمتیه (armatá) بنغ. م. کونډه، غريبه کونډه.

ارمچک (aramčák) ص. نرم. م. (۱) ارمونی، حرام زاده؛ (۲) مج. شوخ، شيطان، بدسترگی.

ارمغان (armāgān) نرم. م. سوغات، ډالی، خونۍ.

ارمگی (aramgáy) نرم. م. لور، تندي، کونتنۍ، ډانگ، د شپانه کوټک.

ارمن (armān) نرم. م. امبور.

ارموسته (armósta) بنغ. م. کنډاتی، ورده، کنډ، د تندي لنگې لومړنی شيدې وگ. اورده.

ارمونی (aramūnay) ص. نرم. م. (۱) ارامي، حرام زاده، متينگی؛ (۲) نرم، ډېلی، هغه هگی ډوله

لرگی چې د ژرندی د پله د بنویولو او اړولو لپاره
پکارېږي.

ارمونیه (armūnyá) بنخ. م. ۱) باجه، د موسیقي
یوه پرده لرونکې آله ده؛ ۲) دیوه سپک فلز نوم،
المونیم.

ارن (arán) نر. م. ارن، د موټر هغه آله چې د خلکو د
خبرولو لپاره وهل کېږي.

ارنی (arañay) بنخ. م. گڼی، هنری، لېوالتوب،
لولپه توب، یو شي ته لېوالتوب کېدل.

اروا (arwá) بنخ. م. روح، سا، سایه، سېلوي.

اروا پوهنه (arwāpōhāna) بنخ. م. ساپوهنه،
علم الروح، سایکالوجي.

ارواشک (arwāčák) ص. نر. م. وگ. ارواوری.

ارواح (arwāh) نر. ج. وگ. روح.

ارواړی (arwāray) نر. م. یو ډول بوټی دی چې په
غنمو کې کېږي او تورې تورې دانې نیسي.

ارواښاد (arwašād) نر. م. مړ، مرحوم.

اروالبرد (arwālezd) ص. نر. م. دروچ انتقال،
فقد، دروچ حلول.

ارواوړی (arwāwazay) ص. نر. م. حریص،
وړسترگی، ستروړی، ارواشک، سپی خویه.

اروړ (arór) نر. م. ۱) رخه، کینه، بغض، دښمني؛
۲) ص. نر. م. تېرې، نیم ژبی؛ ۳) زیان.

اروړه (arorá) ص. نب. گډوله، ارگجه، گډ، گډلی،
گډوډ، پد یوبل کې گډ.

اروسی (arōsi) بنخ. م. وراسي، هغه ډوډی چې د
مړي کور والو ته د خپلوانو له خوا تر دریمې شپې
پورې وړل کېږي؛ ترخه یا د غم ډوډی.

ارول (arawál) مص. مت. بایلل، پای کول، هرل.

اروه (arvá) بنخ. م. وینا، خطاب، بیانیه.

اره (ará) بنخ. م. خېری، خره، د ترکانو یوه آله ده.

ارهه (arhád) ارهټ، ارټ، رات.

ارههر (arhár) نر. م. عمر، هرهر، یو ډول بوټی دی.

اره کښ (arakás) نر. م. خیرندوی، خیرندگر،
اره کوونکی، اره گر، اره کش.

اره گولی (aragwáláy) نر. م. یوراز قره قلبي
پوستکی دی.

اری (arí) نر. م. ج. هغه اوښ چې دوه بوکان لري.

اری (aráy) نر. م. لکپور پسه.

اری (aráy) بنخ. م. غاښور لور، اره لور.

اریاش (aryás) نر. م. پېرو، راش.

اریان (aryān) ص. نر. م. ج. ۱) بې وسه، بهوزله،
خوار، محتاج؛ ۲) حیران، هک پک.

اریان دریان (aryāndaryān) نر. م. اریان.

اریانتیا (aryāntyā) بنخ. م. اریاني، اریانتوب،
خواري، غریبي، حیراني، تعجب.

اریانوونکی (aryānawūnkay) فا. نر. م. ۱) هک
پک کوونکی، حیرانوونکی، ۲) خواروونکی.

اریس (arír) نر. م. ۱) یو ډول خواړه خواړه چې له
نښایستي څخه جوړېږي؛ ۲) هغه لرگی چې د
ارهټ د کویي د دوو پرو په منځ کې ورکول
کېږي.

ار (ar) ص. نر. م. ج. ۱) کریاب، محتاج؛ ۲) ځنډ،
ایسار، تال؛ ۳) بند، پرواگیر؛ ۴) بوخت، اخته
۵) اغېر، بند؛ ۶) نر. م. د اهار میاشت.

ارا (arā) ص. نر. م. ۱) لیارجن، لیارن؛ ۲) سپین
سترگی، بې حیا، بې شرمه، بې ادبه.

ارام (arām) ص. نر. م. ۱) شوخ سترگی، بې باکه،
سپین سترگی؛ ۲) مجازاً شیطان.

ارامنه (arāmná) بنخ. م. بې شرمي، بې حیايي،
سپین سترگتوب، بې ادبي، سپین سترگی.

ارانند (arānd) ص. نر. م. اخته، بوخت، لگیا.

اړاو (arāw) نر.م. وگ. ایراب.

اړایي (arāyi) بنغ.م. وگ. اړه.

اړ ایستل (aristál) مص. مت. ۱) مجبورول،

اړ کول؛ ۲) بندول، راگیرول، ایسارول.

اړ پیچ (arpeč) نر.م. اړو پیچ، لانجه، شخړه.

اړ پیچن (arpečán) نر.م. لانجمن، مخالفت.

اړت (arát) نر.م. خندا، اخلال، تکه، خرنجه.

اړت (arát) نر.م. ډله ییز تجارت، گډ تجارت.

اړتوب (arátob) نر.م. وگ. اړتیا.

اړتوگی (aratógáy) ص. نر.م. وگ. اړام.

اړتون (arátún) نر.م. محبس، بندیخانه، زندان.

اړتیا (artywá) بنغ.م. کریایي، محتاجي، احتیاج.

اړتیاوړ (artywāwār) د ضرورت وړ، مایحتاج.

اړخ (arx) نر.م. ۱) لوری، خوا، پلو، څنگ، ډډه؛

۲) خنده، غاړه.

اړخن (arxán) ص. نر.م. وگ. اړخیز.

اړخی (arxáy) نر.م. ۱) د غره لمن، څوری، آریزه،

څوره څمکه، لولانه؛ ۲) پورتنی پوښتی.

اړخیز (arxíz) ص. نر.م. ۱) اړخ لرونکی، اړخن؛

۲) له یوې خوا - اړخیزه حمله.

اړخیزاواز (arxizawáz) ص. نر.م. د ژبې په اړخ

ادا کېدونکی اواز لکه «ل».

اړخیزه (arxizá) ص. بنغ.م. ۱) اړخ لرونکی،

اړخنه؛ ۲) له یوې خوا؛ ۳) طرفجنه خبره.

اړداوه (arđawa) بنغ.م. وگ. ارداوه.

اړکی (arakáy) بنغ.م. ۱) لتو، هغه تلک چې له

ښکر څخه جوړېږي؛ ۲) لینگته اچول، بندش

اچول.

اړ کول (arkawal) مص. مت. ۱) کریابول، محتاجول؛

۲) ځنډول، ایسارول؛ ۳) بندول، اړ ایستل؛

۴) لگیا کول؛ ۵) قبضول، اغېرول.

اړکی^(۱) (arkáy) نر.م. اړیکي، پاتکي، پته، د زیني

د پتویو لړگي یا لته.

اړکی^(۲) (arakáy) نر.م. (ج. اړکي) ۱) د جولگانو

د تانستې هغه لړگي چې د تارد تېرولو په وخت

کې کښته پورته کېږي؛ ۲) د ماتو هډوکو د تېرلو

تخته؛ ۳) کښی، هغه لړگي چې په غبرگه رسی

کې د لړگیو د بارد تېرولو لپاره اچول کېږي.

اړ کېدل (arkeđál) مص. ل. وگ. اړول.

اړ لیک (arlık) د لاسکښلی نقل، رونویسي.

اړم (arám) نر.م. ۱) بوخت، لگیا؛ ۲) د دروازي د

بندولو لړگي؛ ۳) د یوه درانه شي د پورته کولو

یا رغولو لپاره لړگي؛ ۴) سرزوری، سرکښی؛

۵) نښتی، انډول؛ ۶) پیچ، درد.

اړ مرستیال کړ (armrastyālkár) گر. مقید یا

انشاییه کومکي فعل.

اړمکی^(۱) (arāmkáy) نر.م. ۱) د لړگي اړم، چې

د ژړندې د پاسني پل د پورته کولو لپاره په

کارېږي؛ ۲) د شپڼو کوټک.

اړمکی^(۲) (arāmakáy) نر.م. د مستی په وخت کې

د ینده پسه آواز.

اړ ناوی (arñawáy) نر.م. دولت، شتمني، ثروت.

اړنگ (aráng) نر.م. وسواس، شک، تردد،

گومان.

اړنگ برنگ (arāngbarāng) ص. نر.م. ۱) متردد

وسواسي، سودايي؛ ۲) خر، څینگ؛ ۳) بې وسه

اړنگمن (arāngmán) ص. نر.م. شکمن، شکی.

اړنگو برنگو (arāngū-barāngū) ص. نسب.

کورډو وړ، شالي والي، شاري واري.

اړنگي (arāngáy) بنغ.م. لینگته، پښه اچول،

لنگتی، د چا د غورځولو لپاره پښه ورته اړمول.

اړوالي (arwálav) نر.م. وگ. اړتیا.

اړوب (ařób) ن.م. ۱) نري شوي اړه، اتوب؛
 ۲) اړداوه، اړداوه؛ ۳) نري خټه، اخري، خړوب؛
 ۴) بهخونده کتخ، بهخونده خواړه.

اړوپړ (ařupár) ص.نب. ۱) نښتی، یوپه بل کې
 ننوتی، تاوراتاو؛ ۲) پرمخې، اپوته.

اړوت (ařūt) ص.ن.م. بدخویه، تریوتندی سړی.

اړوتیر (ařutár) ن.م. تیرون، ژمنه، لوز، اوی، عهد.

اړوت غروت (ařūt-gařūt) ن.م. ج. چل، پلمه
 انې بانې، درواغ، دروه، تنگی برگی.

اړوتل (ařwatal) مص.ل. ۱) اړکېدل، بې وسه
 کېدل، بندېدل؛ ۲) مجبورېدل.

اړوتلی (ařwataláy) فا.ن.م. وگ. اړ.

اړودور (ařūdūr) ن.م. ج. بلوا، شخړه، اله گوله،
 اخ و د ب، گډوډي، شخه شولانگه.

اړوښتی (ařoštáy) ن.م. زېرمه، پاسره، پانگه.

اړوک (ařók) ن.م. هېرخی، اړور، کسات، کینه،
 بغض، غچ.

اړول (ařowál) مص.مت. ۱) پرمخې کول؛

۲) کړیابول؛ ۳) عقیده وړېدلول، منصرفول؛

۴) د کتاب پانې له یوه مخه پر بل مخ کول؛

۵) پتی اړول، بیروي کول؛ ۶) استوگنه غوره
 کول؛ ۷) یوه خبره په چا ورتپل؛ ۸) بندول.

اړونج (ařwánj) ن.م. ۱) مته، ډاگه، ستنه، پښې،
 پایه؛ ۲) بنسټ، اساس.

اړوند (ařwánd) ن.م. مربوط، مرتبط، تړلی،
 متعلق، تابع، سره تړلی.

اړوندي پور (ařwandipór) ن.م. دخپلوی پور،
 دخپلوی درجه.

اړوونکی (ařawúnkáy) ن.م. ۱) اړوونی، د بېدیو
 یو ډول لویه ده؛ ۲) ختکی، کتار؛ ۳) ړنده خره،
 خره بلوله، راند خره، باداسکم.

اړه (ařá) ښخ.م. ۱) احتیاج؛ ۲) اړیکې، تړاو؛
 ۳) بندېز؛ ۴) تنی، دغلي دپیمانې کولو لوبنې؛
 ۵) ماووت، هغه اندازه غله چې دکلي کسبگرو
 تد فصل اخیستلو پړوخت دکار په مقابل کې
 ورکوله کېږي، ۶) اړه، وگ. اړه.

اړه تړه (ařá-tařá) ښخ.م. سمبالونه، بندوست،
 سمونه، تیاری.

اړه لرل (ařalarál) مص.ل. احتیاج لرل، ارتباط
 لرل.

اړي (aří) ښخ.م. ۱) د هلاکانو یو ډول لویه ده؛
 ۲) حاجت، اړتیا؛ ۳) خنډ، بندېز؛ ۳) تعلق؛
 ۴) ضد، ډېسه، ږېسه.

اړی (ařáy) ن.م. ۱) لکیورپسه؛ ۲) جنگي گډ.

اړی (ařáy) جنجال، لانجه.

اړی (ařáy) ښخ.م. ۱) پجاری، پیارمه، ډوک؛
 ۲) د پتیو پوله؛ ۳) د سپارې موتی.

اړېدل (aředál) مص.ل. ۱) کړیابېدل، اړکېدل؛
 ۲) مجبورېدل؛ ۳) خنډېدل، بندېدل.

اړیږی (ařeřáy) ن.م. وگ. اړیږی.

اړیکپېر (ařikpér) ن.م. ارتباطي حالت، دربط
 حالت.

اړیکترو نونه (ařiktařtūnūna) اړوند ارتباطي
 ترونونه (ژبپوهنه).

اړیک خپلواک (ařikxpalwák) ارتباطي واول،
 دوه ژبني توکه دیوې اړتیا لپاره سره نښلوي.

اړیکفونډله (ařikřwándla) اړونده جمله.

اړیکلار (ařiklár) مواصلاتي لاره.

اړیکن (ařikán) اړوند (غړپوهنه) مربوط.

اړیکنومخړی (ařiknūmžáry) ارتباطي ضمیر.

اړیکوییکي (ařikwayikáy) د ربط ادات، د
 ربط کلیمه، د ربط حرف، صله.

ازبکه (azbák) ارتباط، نهبتون، پیوستون، پیوند،
تعلق، مناسبت.

ازبکی (azbáký) نر. م. (۱) رابطه، اړه، تعلق، علاقه
(۲) بندبزر (۳) اړم، تمبه.

ازبین (azbin) ارتباط، ضروری، حتمی.

ازبیه (azbý) بنج. م. ادی، لیک، د دوو پولوپه منځ
کې اوږده څمکه.

ازاد اندی (azādandáy) آزاد خیاله، ازاد فکری.

ازاد گری (azādgar) خپلواکگر، مستقل مورفیم.

ازاد پپال (azādipál) ازادی غوښتونکی غورځنگ.

ازاد پپالنه (azādipālána) ازادی غوښتنه.

ازارول (azārawál) مص. مت (۱) رپرول، څورول،
ضرر رسول؛ (۲) ښهرا کول، عاقول، ښهلی.

ازاری (azārí) فا. نر. م. (۱) څوروونکی، زیان
رسوونکی؛ (۲) مف. عاق شوی.

ازار بدل (azāredál) مص. ل. (۱) څور بدل، رپر بدل؛
(۲) عاق کېدل، ښهرا ورته کېدل.

ازانگه (azānga) بنج. م. (ج. ازانگې) انگازه،
پژواک، د یرغ انعکاس، انگې.

ازخوری (azxóray) نر. م. (۱) یو ډول اغزی؛ (۲) ص.
نر. م. مجازاً ازانگتلی، ازاری.

ازدحام (azdihám) نر. م. اتمبار، گڼه گڼه، سر اوږه
د خلکو په روبرار.

ازدواج (azdiwáj) نر. م. ښځه کول، واده کول.

ازغکی (azgakáy) نر. م. وگ، اغزکی.

ازگی (azgí) بنج. م. ایجگي، په حرکتو د کلیمو او
تورو لوستل.

ازل (azál) نر. م. (۱) ف. بی مېدا هستي، هغه زمان،
چې پیل یې نه دی معلوم؛ (۲) لومړی ورځ.

ازل لیگ (azállík) نر. م. برخلیک، سرنوشت،
تقدیر، قسمت، نصیب.

ازلی (azalí) ص. نب. (۱) بی مېدا هستی ته منسوب
(۲) له ازله، له پېله، قدیمی.

ازمار (azmár) ص. نر. م. درغل، تگ، مکار.

ازمارتوب (azmártób) نر. م. تگي، درغلنوب.

ازمایښت (azmāyášt) نر. م. (۱) ازموینه، امتحان،
معلومونه؛ (۲) تجربه.

ازماییل (azmāyál) مص. مت. (۱) ازمایښت کول،
معلومول؛ (۲) تجربه کول.

ازمایلی (azmāyáláy) مف. نر. م. (۱) ازمیل شوی،
امتحان شوی؛ (۲) مجرب.

ازمایینه (azmāyaná) بنج. م. (۱) ازمایښت کونه،
معلومونه؛ (۲) تجربه کونه.

ازموینځی (azmoyánjáy) نر. م. لابراتوار، د
ازموینې ځای.

ازمون (azmūn) نر. م. پوهنتوني کانکور، د
پوهنتون د داخلي ازموینه.

ازموینه (azmōyaná) بنج. م. وگ. ازمایینه.

ازمېښتځی (azmeštjáy) نر. م. د ازمېښت
ځای یا خونه، لابراتوار.

ازمېښتکار (azmeštjár) تجربه کار.

ازمېښتون (azmeštūn) تجربه گاه، لابراتوار.

ازمېښتي غیر پوهنه (azmeštīgazpōhána) لابراتواري غیر پوهنه، غیر پوهنه.

ازپیل (azeyál) مص. مت. وگ. ازپیل.

ازپیلی (azeyaláy) مف. نر. م. (۱) غړل شوی؛
(۲) پارول شوی.

اژدر (az dár) نر. م. ښامار، لوی مار، اژدها.

اژدها (azdahá) نر. م. ښامار، اژدر، لوی مار.

ازبکه (azbaká) بنج. م. یوه تورو زړې سرغی ده
چې کب خورکه هم ورته وایي.

ازل (azál) ص. نر. م. لېوال، هیله من، په تلوښه.

اړیپیل (arjyál) مص. مت. (۱) پری تاوول، پری
غښتل (۲) پارول، گومارل، هڅول.

اسارت (asarat) نر. م. (۱) بند، بندیتوب، حبس
(۲) مریخوب، غلامی، اگروالی.

اساس (asās) نر. م. بنسټ، آره، سته، رده.

اساسنامه (asāsname) بنځ. م. (۱) کړنلاره،
نگلاره؛ (۲) هغه متن دی چې دیوگونډ مقرر
او موازین تعینوي.

اساسی (asāsi) ص. نسب. (۱) بنیادي، بنسټي،
موندیز؛ (۲) اصلي، اصولي، سم، مقدماتي.

اساطیر (asātir) نر. ج. کیسې، حکایتونه.

اسامبله (asāmbalā) بنځ. م. (۱) جرگه، (۲) غونډه،
ټولنه؛ (۳) شورا.

اسامي (asāmi) نر. م. هغه سړی، چې د مالیې او
مال و مواشي له پلوه په کوم ملک او خان پورې
تړلی وي.

اسان (asān) ص. نر. م. ج. د گران، او سخت ضد.

اسانتیا (asāntyā) بنځ. م. اساني، اسانتوب،
اسانوالی، سهولت.

اسانسور (asānsór) نر. م. لیفت، هغه برقي وسیله
چې دپورته او ښکته کېدو لپاره کارځني اخلي.

اسانول (asānawál) مص. مت. اسانتیا راوستل،
ستونزې لیرې کول، اساني راوستل.

اسانونه (asānawāna) بنځ. م. اسانتیا راوستنه،
د ستونزو لیرې کونه، اساني راوستنه.

اسباب (asbāb) نر. ج. (۱) علتونه، سببونه؛
(۲) وسیله، چاره؛ (۳) کالي، سامان او لوبښی.

اسبون (asbūn) نر. م. د اسانو څروونکی، د اسانو
پوونکی، د اسانو پوونده، اسبه.

اسپیرانت (aspirānt) نر. م. هغه څوک چې تر
ماستري وروسته د ډکتورا د اخیستلو لپاره

علمي کار کوي.

اسپیل (aspál) مص. مت. راغونډول، زېرمول،
ټولول، جمع کول.

اسپلاغ (aspālag) نر. م. پالک، د پالکوسابه، د
پالکوساگی.

اس پنډوس (aspandós) نر. م. یو ډول لویه ده،
اسپنده، کړسانگه.

اسپنډوکی (aspandūkáy) نر. م. د آس کنجوغه،
اسپوبلی (aspoeálay) ص. نر. م. دروند سړی،
خوړسړی، سپین روښی.

اسپه (aspa) بنځ. م. (ج. اسپې) (۱) د آس بنځینه
شکل؛ (۲) لمبه، یو ډول جلدي ناروغي ده، یو
ډل دانه ده؛ (۳) محرقة، وچکی، زوروره.

اسپیل (aspeyál) مص. مت. وگ. اسپل.
استاد (ostād) نر. م. وگ. استاذ.

استاذ (ostāz) نر. م. (۱) ښوونکی، معلم؛ (۲) هغه
څوک، چې نورو ته لارښوونه کولای شي.

استاذي (ostāzi) بنځ. م. مهارت، لاس لرنه.
استازډله (astāzđalá) بنځ. م. پلاوی، جرگه.

استازگرانه (astāzgarāna) رسالتمندانه، متعهدانه
استازلیک (astāzlik) وکالت خط، کفالت خط،
کفالتنامه.

استازی (astāzay) نر. م. ریسار، څړی، بکاری،
قاصد، خبروونکی.

استازی (astāzi) نر. م. نماینده گي.

استحکام (istihkām) نر. م. تینگوالی، کلکوالی،
پوخوالی، محکموالی.

استخبارات (istixbārat) نر. ج. (۱) پلټنه، لټونه،
کشف؛ (۲) جاسوسي، مخبري.

استخدام (istixdām) نر. م. د کار لپاره منل،
کارکوونکی پیدا کول، په کار اچول.

استخراج (astixrāj) نر. م. ایستنه، خارجونه،
 بنکاره کونه، باسنه.
 استدراک (astadrāk) نر. م. پوهېدنه، درک کونه،
 میندنه، د پوهېدنې په طلب کې.
 استدعا (astidʿā) بنغ. م. هیله، غوښتنه، تمه،
 امید، سوال.
 استدلال (astidlāl) نر. م. دلیل راوړل، د یوې
 موضوع د اثبات لپاره د دلایلو، اسنادو او
 شراهدو راوړل.
 استر (astār) نر. م. (۱) هغه توکر چې تر جامې لاندې
 گنډل شوی وي؛ (۲) خرمن، خور.
 استراحت (astrāhāt) نر. م. (۱) هوساینه، سوده،
 دمه کونه، (۲) خوب، بیدېدنه.
 استبداد (astibdād) نر. م. (۱) خپل سرې، خپل
 مخې؛ (۲) تمېری، ظلم، ناروا، سختي.
 استشمار (astismār) نر. م. د ټیټې طبقې له کار او
 زیار څخه د لوړې طبقې گټه اخیستل.
 استشنا (astusnā) بنغ. م. پرته، پرته والی، له نورو
 نه بېلول، خاص، بېل.
 استثنایي (astusnūyī) ص. نب. (۱) پرته؛ (۲) ځینې
 خاص.
 استحصال (astihṣāl) نر. م. لاس ته راوړل،
 اخیستل، حاصلول، لاس ته راوستل.
 استحصالول (astihṣulawāl) ص. مت. لاس
 ته راوړل، اخیستل، تولیدول.
 استحضار (astihzār) نر. م. احضار، حاضرونه،
 بلنه، غوښتنه.
 استحقاق (astihqāq) نر. م. (۱) برخه، ونډه؛
 (۲) حق؛ (۳) وړتیا، وړتوب.
 استرداد (astirdād) نر. م. بیرته اخیستل.
 استری (astri) بنغ. م. وگ، اوتو.

اسسپور (asspōr) اسپ سوار، سوارکار.
 استسقا (astusqā) بنغ. م. (۱) توسخوري، باران
 غوښتل؛ (۲) د باران ورېدو لپاره د خلکو لمونځ؛
 (۳) استسقا یو ډول ناروغی ده.
 استعاره (astisārah) بنغ. م. (۱) سوالی، په پورنې
 توگه اخیستل؛ (۲) یوه کلیمه د اصلي ماناوو
 پر ځای د نورو ماناوو (کنایه او مجاز) باندې
 استعمالول.
 استعانت (astisānāt) نر. م. مرسته غوښتل،
 معاونت غوښتل، کومک غوښتل.
 استعجاب (astusjāb) نر. م. اریانېدنه، تعجب
 کونه، حیرانتوب.
 استعداد (astusdād) نر. م. (۱) وړتوب، لیاقت،
 قابلیت؛ (۲) وس، مالي قدرت، مالي توان.
 استعفا (astufā) د یو رسمي او دولتي کار پرېښودل
 له رسمي کار نه د غوښتنلیک په وسیله لاس
 اخیستل.
 استعلام (astuslām) نر. م. پوښتنلیک، پوښتنه
 کونه.
 استعمار (astismār) نر. م. د یوه قوې هېواد سیاسي
 نظامي او اقتصادي برلاسی پر یوه ضعیف
 ملت یا قوم یا عمکه باندې، ښکېلاک.
 استعمال (astusmāl) نر. م. کارول، په کارونه،
 د یو شي څخه کار اخیستنه.
 استغاثه (astuḡāṣū) بنغ. م. (۱) غاړ، شکایت؛
 (۲) سیله.
 استغفار (astuḡfār) نر. م. (۱) بخښنه غوښتل، د
 گناهونو معافي غوښتل؛ (۲) د توبې دعا.
 استغنا (astuḡnā) بنغ. م. (۱) غرور، کبر، بې پروايي
 (۲) بې نیازی، نا اړتیا.
 استفاده (astufādā) بنغ. م. گټه اخیستل.

استفسار (Istifisār) ن. م. ۱) خرگندونه غوښتنه،
توضیح غوښتنه (۲) پوښتنه، سوال.

استفهام (Istifhām) ن. م. ۱) دځان د پوهولو هڅه
(۲) پوښتنې، د سوالیې نښه.

استقامت (Istiqāmāt) ن. م. تینگار، درېدنه.

استقبال (Istiqbāl) ن. م. ۱) هرکلی، مخې ته
وتل؛ (۲) گانده، راتلونکې زمانه.

استقرا (Istiqrā) بڼغ. ۱) څېړنه، لټون، تلاش؛
(۲) نتیجه، نتیجه اخیستل.

استقرار (Istiqrār) ن. م. تیکاو، درېدنه، ثبات.

استقلال (Istiqāl) ن. م. خپلواکي، آزادي.

استماع (Istimā) ن. م. اورېدنه، غورځونونه.

استمبول (Istamból) ن. م. دستمبول، پرنیو،
پښمبول.

استمداد (Istimdād) ن. م. مرسته غوښتنه، کومک
غوښتنه، مدد غوښتنه.

استمرار (Istunrār) ن. م. تلوالی، همېشه توب.

استناد (Istunād) ن. م. سند، ګرځول، سند او دلیل
راوړل، دچا پر نظریې باندې اتکا کول.

استنباط (Istunbāt) ن. م. رایسته، راوباسنه،
کومې نتیجې ته رسېدنه، درک کونه.

استنتاج (Istuntāj) ن. م. نتیجه اخیستل، منطقي
نتیجه اخیستل.

استنجا (Istinjā) بڼغ. م. د اوداسه په وخت کې د
بدن د شرمځایونو مینځل.

استنشاق (Istunsiāq) ن. م. پوزې ته اوبه اچول،
د اوداسه په وخت کې پوزه مینځل.

استنطاق (Istuntāq) ن. م. پوښتل، پوښتنه،
څېړنې ځنې غوښتل، له چا څخه تحقیق کول.

استوا (Istuwā) بڼغ. م. ۱) هغه فرضي کرښه ده چې
د ځمکې کره پر دوو - شمالي او جنوبي برخو

وېشي؛ (۲) سرالی، برابروالی.
استوانه (ostūwān) بڼغ. م. هغه جسم چې دواړه
سرونه او ددې سررونو په امتداد پاتې برخې
دایروي شکل ولري.

استوغان (astūgān) ن. م. ۱) توان، صبر، طاقت؛
(۲) ستونی، مری، حلق.

استوګن (astogān) ن. م. ج. ص. اوسېدونکی،
مېشته کېدونکی، مقیم.

استوګنځی (astogānjay) ن. م. ۱) د اوسېدو
ځای؛ (۲) کور، کلی، وطن.

استوګ (astog) قرارې، آرامي، استوګنه.

استوګنه (astogāna) بڼغ. م. اوسېدنه، مېشتهېدنه.

استوګنیز (astogānaiz) ن. م. د استوګنې اړوند،
اسکاني، رهایشي.

استوګه (astogā) بڼغ. م. وګ، استوګنه.

استول (astawāl) مص. مت. لېږل.

استونه (astawāna) مص. لېږنه.

استوونکی (astawūnkay) ف. ن. م. لېږونکی.

استهدل (astedāl) مص. ل. اوسېدل، استوګنه
اختیارول، ځای نیول، مېشتهېدل.

استهلاک (Istihlāk) ن. م. ۱) لګښت، خرڅ،
له منځه وړل؛ (۲) کارول.

استیتیک (Istitik) ن. م. ښکلا پېژندنه.

استیلا (Istilā) بڼغ. م. نیول، ترخپل اغېز لاندې
راوستل، تر نفوذ لاندې راوړل، نیول.

استیناف (Istināf) ن. م. د تېر حکم د نفې کولو
غوښتنه، مرافعه غوښتنه.

اسرار (asrār) ن. ج. (د سر جمع) خواله، سرونه،
رازونه.

اسراف (tsrāf) ن. م. بد خرڅې، عبث خرڅې،
ځایه خرڅ، نوستل.

اسره (asrā) بنج. م. (۱) هبله، آرزو، اميد، نده.
 (۲) صرفه؛ درنج، ايله.
 اسره من (asramén) نر. م. هبله لرونکی، اميد
 لرونکی، آرزو من.
 اسعار (aswār) نر. ج. پیسی، روپی، بهرنی پیسی
 چې پسرودل او پلورل کېږي.
 اسفالت (aspālt) نر. م. تار کول، د سر کونو پخونه،
 د سر کونو قیروول، د امبر کول.
 اسقاط (asqāt) نر. م. هغه پیسې چې د مری د
 وارثانو له خوا په مری پسې وېشل کېږي.
 اسقف (usqūf) نر. م. د عیسویانو ملا، د عیسوي
 دین روحاني شخصیت.
 اسک (ask) نر. م. خسني، پچه سره نیول، پچه
 سره اچول، قرعه کشي.
 اسکیرل (askerā) مص. مت. خوارول، کمزوري
 کول، خپل.
 اسکیلوی (askelwāy) نر. م. (۱) زگړوی، ورو
 ورو فریاد، زوهرگی.
 اسل (asl) نر. م. ج. برابر، سم.
 اسلاف (aslāf) نر. ج. وگ. سلف.
 اسلام (islām) نر. م. (۱) تسلیمېدل، منقاد کېدل،
 سوله کول؛ (۲) د مسلمانانو دین.
 اسلحه (asliḥā) بنج. م. وسله، درسته، د جگړې
 سامان.
 اسلوب (uslūb) نر. م. مهتود، طریقه، لاره، طرز.
 اسلول (aslawāl) مص. مت. برابرول، سمول، جزا
 ورکول، اصطلاحاً کونې پر پښو وړ اسلول.
 اسلېدل (astedāl) مص. ل. برابرېدل، سېدل.
 اسم (asm) نر. م. نوم، د شخص یا شي نوم.
 اسمان (asmān) نر. م. (۱) هسک، هغه اتوسفیر
 چې څمکه یې احاطه کړې ده؛ (۲) مجازاً زمانه.

اسمان چوک (asmāncōk) نر. م. نبخ، لک،
 عمود، ولاړ، شخ.
 اسمان خاڅکی (asmāncāckāy) نر. م. اسمان
 گرینګن، یو ډول چینجی دی.
 اسمان څک (asmāncāk) ص. نر. م. جگ، لور.
 اسمان څکالی (asmāncakālay) نر. م. اسمان
 څکالکی، ماښام څکالکی، اسمان څلکی.
 اسمان کت (asmānkāt) نر. م. د بودی کت، په
 اسمان کې اووه ستوري دي، چې د بودی کت
 درته وایي، د زړې کت.
 اسمان گرینګن (asmāngriṅgān) نر. م. وگ.
 اسمان خاڅکی.
 اسمان لاره (asmānlāra) بنج. م. اسمان لار،
 کهکشان، په اسمان کې د ملیونونو ستورو
 سپینه لاره، تړپ.
 اسمنده (asmānda) د اس د خغل هومره واټن.
 اسنا (asnā) بنج. م. بښګنه، فایده، نفع.
 اسناد (asnād) نر. ج. وگ. سند.
 اسناد (asnād) نر. م. سند راوړل، استناد کول، د چا
 پر نظریې، وینا یا لیکنه باندې تکیه کول.
 اسو (asū) نر. م. د هندي کال شپږمه میاشت.
 اس و الا (aswālā) نر. م. پر آس سپور سړی، هغه
 سړی، چې آس ورسره وي، د اس خاوند.
 اسوده (asūda) ص. نب. هوسا، آرام، بې غمه.
 اسونې (asūnāy) نر. م. داوسپنې څټک، د اوسپنې
 څټی، سوتک.
 اسوېلاند (aswelānd) ص. نر. م. اروا وړی،
 وړ سترګی، سوګر، سوګت، حرص، سیلان.
 اسوېل (aswelāl) مص. مت. اسویلی کول، سور
 اسویلی کښل.
 اسوېلی (aswelāy) نر. م. سره سا، سره سیلوي.

اسهال (Ishāl) نسر. م. نس ناسته، نسه کېدل،
کنډوه، له نسه بهېدل، نس خوړی، سیرن.

اسهام (ashām) نر. ج. وگ. سهم.

اسی (asāy) نر. م. یخه شوی پرځه.

اسی (asī) ص. نب. ۱) وړسترگی، جلوس، چروس؛
۲) بخیل.

اسبب (asēb) نر. م. هغه کولمه ده، چې له سړي،
بینې او واژگي څخه یې ډکوي او کېابوي یې.

اسید (asīd) نر. م. ۱) اسید؛ ۲) زونځه، تیزاب یو
کمیایي مرکب محلول دی چې شین تورنسل
یا لئمس ته قرمزي رنگ ورکوي.

اسیر (asīr) نر. م. بندي، نیولی، محبوس، قيدي.

اسیمه (asēma) بنخ. م. اسپمه، اوسیمه، هغه
اسپه، چې اس غواړي.

اش (aš) نر. م. ۱) تعجب کلیمه؛ ۲) امېد، هیله،
طمع؛ ۳) گومان، خیال.

اشا (ašā) ص. بنخ. م. ۱) بلا، بلو، ډاروونکی شی،
لویده بلا؛ ۲) غټ، بگ، جسیم.

اشاره (Išārā) بنخ. م. د سر، سترگو او لاسونو په
ښورولو سره څوک کومې شي ته متوجه کول.

اشاري (ašāri) نر. ج. ۱) غرنی مندتي؛ ۲) د مندتي
ښکته، وچ زرد الو؛ ۳) تریخ غرنی بادام.

اشپز (ašpāz) نر. م. پخوونکی، اشپز، هغه سړی
چې خواړه پخوي.

اشپیر (ašpīr) نر. م. ۱) شور، شور؛ ۲) بې باکه ډله.

اشتباہ (Ištībāh) بنخ. م. ۱) تېروتنه، گومان،
شک؛ ۲) سهوه، غلطی.

اشتر (aštār) نر. م. تانگ، تونگ، گډه، گډېند،
د آس د تانگ تسمه.

اشتراک (Ištīrāk) نر. م. گډون، برخه اخیستل،
شریکېدل.

اشتغ (aštāg) نر. م. وچه خورمانی، وچ زرد الو،
شلیکی، تایفي، اشتق.

اشتغال (Ištīgāl) نر. م. بوختېدنه، لگیا کېدنه،
مشغولتیا، امرخته کېدنه.

اشتقاق (Ištīqāq) نر. م. د یوې ژبې له گرامري
قوانینو سره سم، له یوې ریښې څخه د جوړو
شویو کلیمو څرگندونه، جوړونه او رااېستنه.

اشتوکه (aštōka) بنخ. م. روغه، جوړه، پخلاینه.

اشتها (Ištihā) بنخ. م. خوا، خورمنځ، لوه، ډوډی
ته زړه کېدل، خوړو ته زړه کېدل.

اشتهار (Ištihār) نر. م. ډنډوره، خپرونه، شهرت
ورکونه، څرگندونه، اوڅارونه، مشهورونه.

اشتیاق (Ištīyāq) نر. م. ۱) لهوالتیا، شوق، آرزو،
زړه غوښتنه؛ ۲) اشتها.

اشخار (ašxār) نر. م. ج. شخار، توکار چې له زمی،
نومې بوټي څخه لاس ته راځي او د کالیوپه
مینځلو کې کار ځني اخیستل کېږي، شتی.

اشخورکه (ašxorāka) بنخ. م. د کوچنیانو یو
ډول واسکت.

اشر (ašār) نر. م. پگړه، ډله ییز وړیا کار.

اشرار (ašrār) ص. نر. ج. وگ. شریر.

اشراف (ašrāf) نر. ج. ۱) اریستوکراتان، د ټولني
استثمارگري طبقې ته منسوب خلک؛ ۲) وگ.
شریف.

اشرباني (ašarbānāy) نر. م. هغه څوک، چې
په اشركې گډون كوي، اشركې ندي، اشركېزي.

اشرپي (ašrapāy) بنخ. م. ج. سکه، اشرفی، د
سرو زرو روپي (سکه)، یوه پخوانی سکه ده.

اشري (ašari) ص. نب. سرزوری، مست او شهوتی
کورنی څاروی؛ ۲) بلندره گری، اشركېزي.

اشعار (ašcār) نر. ج. شعرونه، وگ. شعر.

اشغال (ašgāl) ن.ر.م. ۱) شغل، چاري، کارونه؛
 ۲) نيونه، لاندي کونه.
 اشغالول (ašgālawāl) مص.مت. نيول، لاندي
 کول، تصرف کول.
 اشکال (aškāl) ن.ر.م. خنډ، اړيکې، خرڅ، مانع،
 مشکل، سختي.
 اشکال (aškāl) ن.ر.ج. وگ، شکل.
 اشکونی (aškūnāy) ن.ر.م. ۱) سرشکونه،
 سرشوکاري؛ ۲) د هلکانو يوه لويه ده.
 اشکي (aški) اد. د تحسين کليمه، شاباس، آفرين.
 اشلوگ (ašlūk) ن.ر.م. ج. اشلوکونه، شعر،
 منظوم کلام.
 آشنا (ašnā) ن.ر.م. ملگري، انديوال، دوست.
 آشنایي (ašnāyī) بڼغ. م. ملگرتيا، دوستي،
 پېژندگلوې.
 اشو (ašū) ن.ر.م. ۱) په توکر د کور، خونې يا انگر
 پاکول؛ ۲) د کتاب حاشيې؛ ۳) ص. ن.ر.م.
 سپېڅلی، مقدس، پاک.
 اشوا (ašūwā) ص. ن.ب. رسوا، بدنام، افشا.
 اشواکول (ašwakāwāl) مص.مت. رسواينه،
 بدنامول، شرمول، افشا کول، بې پردې کول.
 اشواگر (ašwāgār) افشاگر، رسواکونکی.
 اشواره (ašwārā) بڼغ. م. لچره، کنجره، بې حيا او
 بې شرمه بڼغه.
 آشوب (ašób) ن.ر.م. ۱) شور، غوږ، اله گوله؛
 ۲) افت، بدبختي؛ ۳) دسترگو خور (ليج).
 آشورگ (ašorág) ن.ر.م. ۱) غټرگ؛ ۲) حرکت،
 خوځېدل؛ ۳) د غاښونو او نښتونو يو ډول دوا ده.
 آشول (ašól) ن.ر.م. شور، غوغا، ژړا او فرياد.
 آشه (ašā) اد. ايشه، اوشه، پيخ، خره ته د شرلو پر
 رخت ويل کېږي.

اشيا (ašyā) ن.ر.ج. وگ، شی.
 این (aš) ن.ر.م. سوچ، فکر، سد، تأمل.
 اینوه (ašwā) بڼغ. م. تلوسه، پيره، خوا، اشتها، د
 زړه غوښتنه، گڼی، اړنی، تپاک.
 اینوپران (ašwerān) ن.ر.م. وينا، خبرې اترې.
 اینی (ašāy) ن.ر.م. ۱) دمه، سياله، آرام، ډډه لگول،
 ساسمول؛ ۲) وقفه.
 اصابت (ašābat) ن.ر.م. لگېدنه، پرنښه لگېدل.
 اصالت (ašālāt) ن.ر.م. اصلیتوب، هېواله، شرافت،
 ساهوتوب، نجابت.
 اصحاب (ašhāb) ن.ر.ج. ۱) ملگري، مله، یاران؛
 ۲) د حضرت محمد (ص) یاران او ملگري.
 اصرار (ašrār) ن.ر.م. تينگار، تاکيد.
 اصراف (ašraf) ن.ر.م. لگښت، مصرفول، مخارج.
 اصطکاک (aštikāk) ن.ر.م. سولول، مېښل.
 اصطلاح (aštīlāh) بڼغ. م. ۱) داسې ژبنی ترکیب
 چې ټولې کليمې په خپلو اصلي ماناوو نه
 استعمالېږي؛ ۲) ايډيم، ترم؛ ۳) محاوره.
 اصغري (ašgarī) ص. ن.ب. ډېر لير، لير تر لير،
 تر لير و لير، ډلير والي کېتنی درجه.
 اصل (ašā) ن.ر.م. ۱) آره، بنسټ، بڼغ، بنياد، موند،
 جرړه؛ ۲) اصلیت، حقيقت؛ ۳) نسب، ذات؛
 ۴) سوچه، نکه؛ ۵) اصیل، د بڼې کورنی.
 اصلاح (ašlāh) بڼغ. م. ۱) سمون، بڼه کول، سمول،
 منظمول؛ ۲) جرړه، روغه، سوله.
 اصلاحي (ašlāhi) ص. ن.ب. ۱) د سمون، د سمېت
 ۲) د جوړې، درغاونې، دروغې.
 اصلیت (ašlyāt) ن.ر.م. ماهیت، طبیعت،
 شته والی، خاصیت.
 اصول (ašūl) ن.ر.ج. لاره، اساسات، مېتود، قاعده،
 اصلونه.

اصولنامه (okūlnāma) بیخ. م. ۱) آرلیک،
اساسنامه، لایحه، منشور؛ ۲) دیوه دولتی
تشکیل ازوند مقررات.

اصولی (okūlī) ص. نب. بنیادی، بنسټیز، اساسی،
قانونی، له لاری سره سم، له قانونه سره سم.
اصیل (asīl) ص. نر. م. ۱) سوچه، بڼه، نړه، خالص؛
۲) د بڼې کورنۍ؛ ۳) دروند، شریف.

اصیلتوب (asiltób) نر. م. دروند والی، بڼه
سړیتوب، سوچه والی، اصیل والی.

اضافت (izāfāt) نر. م. په گرامر کې د دوو نومونو
ترمنځ رابطه؛ «د احمد کتاب» (د) د اضافت
نورې دی.

اضافه (izāfā) ص. نب. ۱) زیات؛ ۲) بیخ. م.
زیاتونه، زیاتېدنه، ډېرونه، زیات والی.

اضافی (izāfī) ص. نب. زیات، ډېر.

اضطراب (iztirāb) نر. م. تشویش، ناگراري،
اضطرابي (iztirāri) ص. نب. ۱) فسوري،
فوق العاده؛ ۲) ناگراري، ډار، خطر.

اطاعت (itāʿāt) نر. م. منل، غاړه ایښودل.

اطراف (atraf) نر. م. ۱) خواوې، څرمې، غاړې،
اړخونه؛ ۲) شاوخوا، ۳) په باره کې؛ ۴) د بار
نه د باندې سیمې.

اطرافی (atrafī) ص. نب. کلیوال، له باره بهر
اوسېدونکی، اطراف ته منسوب.

اطفا (itfā) بیخ. م. ۱) اور وژل، اور مړ کول؛
۲) چوپول، خاموشول، ارضا کول.

اطفائییه (itfāiyā) ص. بیخ. م. اور وژونکې،
اطلاع (itlāʿ) بیخ. م. خبر، خبرتیا، خبرونه.

اطلاعیه (itlāʿiyā) بیخ. م. خبرتیا، خبرداری،
اطلاق (itlāq) نر. م. منسونه، محسوسول،
دلالت.

اطمینان (ʾaminān) نر. م. ډاډ، ډاډگیرنه، ډاډینه،
پوراينه، تسلی، د زړه دمه.

اظهار (izhār) نر. م. ۱) څرگندونه، ښکاره کونه،
جوړونه؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانول.

اظهار بدل (izhāredāl) مص. ل. ۱) څرگندېدل،
ښکاره کېدل؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانېدل.

اعاده (ʾādā) بیخ. م. ۱) راستنول، بهرته ورکول؛
۲) بیا جوړېدل؛ ۳) بیا قایمول؛ ۴) د پورې پورې

اعاشه (ʾāšā) بیخ. م. ۱) خوراکي مواد، ارتزاقی
مواد؛ ۲) غذا، خواړه، خوراک.

اعانه (ʾānā) بیخ. م. مرسته، بسپنه، چنده.

اعتبار (ʾitbār) نر. م. ۱) وپسا، باور، اعتماد؛
۲) کړېدت.

اعتبار لیک (ʾitbārlik) نر. م. باور لیک،
اعتبارنامه، تصدیق نامه.

اعتباري (ʾitbārī) ص. نب. معتمد، باوري،
د وپسا او ډاډ وړ.

اعتدال (ʾitdāl) نر. م. پو برابر، مینځومانه،
مینځکوره، نه کم نه زیات، میانه حاله.

اعتذار (ʾitdār) نر. م. عذر غوښتنه، بڅپنه
غوښتنه.

اعتراض (ʾitdāz) نر. م. گوته نیول، تنقید، نوغی
نیول، نه منل، مخالفت کول، اړنگ نیول.

اعتراف (ʾitraf) نر. م. منل، اقرار، پر خپله گناه
او یا کړو باندې اقرار کول.

اعتصاب (ʾitṣāb) نر. م. پارېدنه، ډله ییزه او
منظمه پارېدنه، چې کارگران یې د خپلو حقوقو
د غوښتنلو لپاره د پانگوالو په مقابل کې کوي.

اعتقاد (ʾitqād) نر. م. گروهه، عقیده، یقین.

اعتکاف (ʾitkāf) نر. م. انزوا، په یوه گوت کې
له خلکو نه گوښه کېښاستل.

اعتلا (ʿtūlā) بنخ. م. ۱) لوربدنه، جگوالی؛
۲) لوربدل، جگبدل، هسکبدل.

اعتماد (ʿtīmād) نرم. م. ۱) باور، اطمینان.

اعتماد نامه (ʿtīmād-nāma) بنخ. م. باورلیک.

اعتنا (ʿtīnā) بنخ. م. پام، پاملرنه، پام کول.

اعتیاد (ʿtīyād) نرم. م. عمل گر خبدل، روږدبدنه،

خوی گر خبدل، په نشه یی شیانو اموخته کېدل.

اعجاز (ʿtījāz) نرم. م. کوم فوق العاده کار کول،

معجزه ښودل.

اعدام (ʿtdām) نرم. م. ۱) وژل، مړ کول، له منځه

وړل، ۲) وژل کېدل، له منځه تلل.

اعراب (ʿtṛāb) نرم. م. د یوې کلیمې د سمولوستلو

لپاره د تورو پرسر او یا لاندې حرکتونه ورکول؛

لکه: زور، زهر، پښ، غږوندي.

اعراف (ʿtṛāf) نرم. م. ۱) د جنت او دوزخ تر منځ یو

مقام؛ ۲) اوچت ځای، د چرگ تاج.

اعصاب (ʿassāb) نرم. ج. (د عصب جمع) هغه نري

تارونه چې د بدن حس او حرکت دهغوی په وسیله

ترسره کېږي او هم د ټول بدن چارې کنټرولوي؛

۲) هغه تارونه، چې غږي او هډوکي سره تړي.

اعطا (ʿtā) بنخ. م. بخښنه، سرغات، تحفه،

ښانده، په وړیا توګه چاته یو شي ورکول.

اعظم (ʿaẓm) ص. نرم. م. ۱) ډېر لوی، ډېر ستر؛

۲) ډېر لوړ.

اعظمي (ʿaẓmī) ص. نب. ۱) خورا زیات،

زښت ډېر، حد اکثر؛ ۲) پورتنی شوکه، آخرنی

اندازه.

اعلام (ʿislām) نرم. م. څرګندونه، خبر، څېړونه،

نشرول، مشهورول.

اعلامول (ʿislāmawāl) مص. مت. ۱) څرګندول،

څېړول؛ ۲) څېړول، مشهورول، معلومول.

اعلامیه (ʿislāmyā) بنخ. م. ۱) څرګندونه، څېړونه؛

۲) هغه پرېکړه، چې دوو ډلو یا دوو حکومتونو

د ګډ نظر په پای کې څېړېږي؛ ۳) د کوم دولت

یا حزب له خوا دعامة خبرتیا لپاره د متن

څېړېدنه.

اعلان (ʿislān) نرم. م. څرګندونه، ښکاره کونه، په

ډاګه وینه، سپینه وینه، څېړونه، خبرتیا.

اعلانول (ʿislānawāl) مص. مت. څېړول، څرګندول،

ښکاره کول، په ډاګه کول.

اعلیٰ (ʿaṣlā) ص. نب. ډېر لوړ، ډېر ښه.

اعمار (ʿasmār) نرم. م. ودانول، ابادول، جوړول.

اعمال (ʿasmāl) نرم. ج. چارې، کارونه، عملونه.

اعیان (ʿasyān) نرم. ج. ۱) مخور، مشران، سپین

ږیري؛ ۲) په پارلمان کې د مشرانو جرګې غړي.

اغتشاش (ʿiḡtīšāš) نرم. م. اړوډوړ، شورش، د

حکومت په ضد وسله وال پاڅون.

اغدوغ (ʿaḡdōḡ) نرم. م. تګي، هغه دغه، اړوت

غږوت، اګر مګر، چلو تې.

اغذیه (ʿaḡziyā) بنخ. ج. د غذا جمعه، خواړه.

اغږ (ʿaḡār) نرم. م. غشی په لښدې ځای پرځایول.

اغراض (ʿaḡrāz) نرم. ج. د غرض جمع، موخې،

مقصودونه، مطلبونه، نیتونه، ارادې.

اغراق (ʿiḡrāq) نرم. م. ۱) غرقول؛ ۲) زیاته مبالغه؛

د بدیع په اصطلاح هغه صنعت دی چې د پوښي

ښه والی او بدوالی یا د هغه تصدیق او تکذیب

ته تر حد زیات قوت ورکوي.

اغروغ (ʿaḡrōḡ) وګ. اغدوغ.

اغزن (ʿaḡẓn) ص. نرم. م. ج. اغزې لرونکی، له

اغزو څخه ډک، اغزن بوټي، اغزنه لاره.

اغزی (ʿaḡzāy) نرم. م. ازغی، څوز، دځینو بوټو او

ځینو ونو ستنې غونډې تهره ډکې.

اغز یانه (ağzyāna) بنخ. م. هغه خای چې اغزی ولري - اغزنه ځمکه.

اغزو (ağz) نر. م. هغه بنسټ دی، چې د وروستاړو په زیاتولو سره د اغزل د حال زمانې گرامري شکلونه ترې جوړېږي.

اغزل (ağzál) مص. مت. اخبل، اېسکل، سره گډول، اوږه لندول او خېشتول.

اغزونه (ağzāna) بنخ. م. وگ. اغزل.

اغزونکی (ağzūnkāy) ف. نر. م. اخبونکی، اېسکونکی، سره گډوونکی، اوږه لندوونکی او خېشتوونکی.

اغزبل (ağsál) مص. مت. وگ. اغزل.

اغفال (ağfál) نر. م. غولونه، تېر اېستنه، غافلونه، دوکه کونه.

اغفالول (ağfálawál) مص. مت. غولول، تېر اېستل، تېر باسل، دوکه کول.

اغلب (ağlab) ص. نر. م. ج. ډېر زیات، زیاتره، اکثراً.

اغل (ağál) نر. م. وگ. اغل.

اغلل (ağlál) ل. ۱) بېکلي کېدل، بېاېسته کېدل؛ ۲) اېسېدل، بېکاره کېدل.

اغماز (ağmāz) نر. م. غمازي کونه، غندنه، وپارنه.

اغماض (ağmāz) نر. م. سترگې پټول، ځان ناگاره اچول، غړنده تېرېدل.

اغوا (ağwā) بنخ. م. غولونه، تېر اېستنه، له لارې اېستل، بېویول، دوکه کول، ختا اېستل.

اغوت (ağwát) نر. م. زړه غله، نمجن غنم، دوېجن غنم، دوېچنه غله، دوېچن غنم، چرېسن.

اغور (ağór) نر. م. ۱) دلرگي لنگری، دلرگي اونگ

یا بغری؛ ۲) لرگین چوکي چې د پخلي په خای

کې کار ترې اخلي؛ ۳) تنی، لرگینه کاسه.

اغور (ağór) نر. م. غج، وار، بدله، بدل، انتقام.

اغورل (ağorál) مص. مت. غمرل، غېستل، تاوول (د مزې، تار، پړي، او داسې نورو).

اغوز (ağüz) نر. م. متک، غوز، اکړ، غز.

اغوستل (ağüstál) مص. مت. تن پټول، جامې اغوستل، کالي او جامې په تن کول.

اغوند (ağünd) نر. م. هغه بنسټ دی چې د وروستاړو په زیاتولو سره د اغوستل د حال زمانې گرامري

شکلونه جوړوي.

اغیار (ağyār) نر. م. ج. ۱) پردي، بېگانه، ناخواله ۲) رقیب، مخالف، دېمن.

اغېز (ağēz) بنخ. م. ج. اغیزونه، اثر، تاثیر.

اغېزمن (ağēzmán) نر. م. متأثر.

اغېزناک (ağēznāk) نر. م. اغېز لرونکی، مؤثر، اثر لرونکی.

اغېر (ağēr) نر. م. ۱) بدهضمي، د خټې خرابي؛ ۲) خنډ، ضد.

اغېرل (ağērál) مص. ل. ۱) بدهضمه کېدل، خټه خرابېدل؛ ۲) خواتوری کېدل.

اف (a, ūī) اد. هغه توری دی چې د حسرت په وخت کې ویل کېږي.

افاده (afādā) بنخ. م. فایده رسونه، ادا کونه، بېکاره کونه، څرگندونه، بیانونه.

افتتاح (afutāh) بنخ. م. پرانېستنه، پیل، شروع.

افتخار (afuxār) نر. م. ویاړ، فخر، نازېدل.

افتخاري (afuxārī) ص. نب. ۱) ویاړنی، بې بېي، بې بدلې؛ ۲) نارسمي (غږیتوب).

افترا (afurā) بنخ. م. تور، تهمت، درواغ.

افراد (afurād) ج. نر. وگ. فرد.

افراط (afurāt) نر. م. تر حد تېر، له اندازې زیات، زیاتې، ډېروالی، د اعتدال تر بریده پورته.

اقتباس (iqtibās) ن.م. ۱) روښنایی اخیستنه،
 گټه اخیستنه؛ ۲) د بدیع په اصطلاح د قرآن
 عبارت یا حدیثونو راوړل، په نثر یا نظم کې؛
 ۳) له کتاب یا ورځپاڼې نه د کوم عبارت نقلونه.
 اقتدا (iqudā) بڼخ. م. ۱) د چا پیروي کول، په
 چا پسې درېدنه (لکه په لمونځ کې).
 اقتدار (iqtidār) ن.م. ۱) واک، اختیار، وس،
 زور، قدرت؛ ۲) لاس، غلبه.
 اقتصاد (iqṭisād) ن.م. ۱) میانه‌روي؛ ۲) شته؛
 ۳) سپما، وټه؛ ۴) د یوې ټولني د تولیدي روابطو
 او تولیدي قواوو مجموعه.
 اقتصادي (iqṭisādī) ص. نب. ۱) مالي، مادي؛
 ۲) د سپما، دوټي، وټه ییز.
 اقتصادیات (iqṭisādyāt) ن.ج. شتمنی.
 اقتضا (iqṭizā) بڼخ. م. غوښتنه، تقاضا.
 اقتفا (iqṭiā) بڼخ. م. پیروي، په چا پسې تگ،
 تقلید، د چا پر پله تلل.
 اقدام (aqdām) ن.ج. وگ. قدم.
 اقدام (iqdām) ن.م. ۱) پیل، شروع؛ ۲) په کوم
 کار لاس پورې کول؛ ۳) تدبیر، اجراءات.
 اقدس (aqdas) ص. ن.ج. ډېر سپېڅلی، ډېر پاک،
 سپین، سپېڅلی.
 اقرار (iqrār) ن.م. ۱) ویل، غاړه ایښوول، منل،
 اعتراف؛ ۲) تاییدونه.
 اقرارول (iqrārayāl) مص. مت. ۱) قایلول،
 اعتراف پرې کول؛ ۲) تاییدول.
 اقربا (aqrabā) ن.ج. (د قریب جمع) خپلوان،
 خېټیان، نسکېران، د ویني خپلوان.
 اقلأ (aqalān) ق. لږ تر لږه، کم تر کمه، څه ناڅه.
 اقلیت (aqalyāt) ن.م. لږوالی، لږتوب، لږتیا،
 کمي، کمټیا، کمښت، کموالی.

افراطی (ifrāṭī) ص. نب. زیانی کړونکی، له
 اعتدال نه وتونکی.

افزار (afzār) ن.م. آلات، اسباب، اوزار.

افسار (afsār) وگ. ملونه، ترسپری، اوسار،
 تېری.

افسانوی (afsānawī) ص. نب. خیالي، تصوري،
 غیر واقعي.

افسانه (afsāna) بڼخ. م. خیالي کیسه، نکل،
 داستان، حکایت.

افسر (afsār) ن.م. ۱) خول، تاج، کرکه، توپل؛
 ۲) منصبوال (بریدمن، تورن...)

افسوز (afsóz) ن.م. د تأسف کلیمه، افسوس،
 ارمان، تاپ، کاشکې.

افسوس (afsós) ن.م. وگ. افسوز.

افسون (afsūn) ن.م. کودې، سحر، جادو.

افشاء (afšā) بڼخ. م. ۱) رسوا؛ ۲) څرگندونه،
 لوڅونه، بریندونه، لغرونه.

افضل (afzāl) ص. ن.م. ډېر ښه، غوره، منلی،
 اعلی، ډېر لوړ، په پوهنې یا حساب کې لوړ.

افطار (aftār) ن.م. روژه مات، روژه ماتې.

افغانی (afghānāy) بڼخ. م. د افغانستان د پیسو
 واحد.

افق (afūq) ن.م. د آسمان لمن، د آسمان څنډه.

افقي (afūqī) ص. نب. هغه کرښه، چې د ځمکې له
 سطحې سره برابره پرته وي.

افواه (afwā) بڼخ. م. آواز، انگازه، شایعه.

اقارب (aqārib) ن.ج. بڼخ. ج. اقرب (خپل) جمع،
 خپلوان، خېټیان، دوستان، نیردې خپلوان.

اقامت (aqāmāt) ن.م. اوسېدنه، استوگنه.

اقبال (aqbāl) ن.م. ۱) بخت، منځ، طالع؛ ۲) برخه،
 قسمت، نصیب.

اقلیم (aqlīm) ن. م. (۱) آب و هوا، دجوي حادثاتو
منځنی حد؛ (۲) لهوالتبا.

اقتناع (iqnāʿ) بنغ. م. قانع کول، خوشالول،
راضي کول.

اکا (akā) ن. م. تره، کاکا، د پلار ورور.

اکابر (akābir) ن. ج. مشران، لویان، غنځیان، پاڅه
خلک، سپین زيري، د سر خلک.

اکادېمي (akādemi) په آتن کې د یوه باغ نوم و
چې اپلاتون به په کې تدریس کسوه، اوس د
علومو او فنونو لوی مرکز ته اکاډمي وايي.

اکاډېميسن (akādemicin) د علومو اکاډمي
تر ټولو لوړه رتبه.

اکار (akār) ص. ن. م. (۱) بې رحمه، ظالم، دښمن؛
(۲) بروس، وچ، خوشکتی.

اکاري (akāri) بنغ. م. (۱) بې رحمی، دښمني، ظلم؛
(۲) تريخوالی، وچ توب.

اکبر (akbār) ص. ن. م. ډېر لوی، ډېر ستر.

اکبري (akbarāy) بنغ. م. ج. یو ډول خوړه ده.

اکبري (akbari) ص. ن. م. لوی، زیات، ډېر ستر.

اکتساب (iktisāb) ن. م. (۱) کسبونه، لاس ته
راوړنه، گټنه، حاصلونه؛ (۲) گټه، حصول.

اکتسابي (iktisābi) ص. نب. (۱) په کسبي توگه
لاس ته راوړ شوی؛ (۲) گټل شوی.

اکتشاف (iktisāf) ن. م. پیدا کول، څرک ایستنه،
کشونه.

اکتشافی (iktisāfi) ص. نب. د پلټنې، د څرک
ایستنې، د کشفولو د راز موندلو.

اکتفا (iktifā) بنغ. م. (۱) بسنه، پوره والی، قناعت؛
(۲) خوښي، رضایت.

اکتفا کول (iktifākawāl) مص. ل. (۱) بسېدل،
کفایت کول؛ (۲) قناعت کول، قانع کېدل.

اکتپ (akt) ن. م. (۱) کار، عمل، رفتار، په صحنه او
تیاتر کې د لوبغاړي عمل؛ د نمایش پرده.

اکتپر (iktār) ن. م. د تیاتر او سینما لوبغاړی.

اکثره (aksarā) ق. ډېر، زیات، ډېر زیات.

اکثريت (aksaryāt) ن. م. ډېروالی، زیاتوالی.

اکر (akar) ن. م. (۱) حالت، وضعیت، صورت حال؛
(۲) سرگرځېدنه، په سترگو تیاره راتلنه.

اکراه (akra) بنغ. م. کرکه، کړنه، نفرت.

اکرب (akrāb) ص. ن. م. بې وسه، بېوزلی، کړیابه.

اکره (akara) بنغ. م. (۱) سپینه وزه؛ (۲) شنډه، وچه
(بنځه، بزه او...)

اکري (akarāy) بنغ. م. ج. کښه والی، ویرانې،
خرابې، وېجاړې.

اکر (akar) ص. ن. م. (۱) وچ، شنډ؛ (۲) مایوسه، نا
امیده، نهیل.

اکله (akalā) بنغ. م. (۱) بخیله بنځه، سپېره او
شومه بنځه؛ (۲) خوراکي دانه، هغه دانه چې د
انسان غوښه خوري او له منځه یې وړي.

اکمال (ikmāl) ن. م. بشپړونه، پوره کونه.

اکمالات (ikmālāt) ن. ج. (۱) بشپړونې، سرته
رسونې؛ (۲) په عسکري کې د ضرورت په اساس
تجهيزاتو ته ویل کېږي.

اکویکو (akū-bakū) ن. م. (۱) د یوه مرغه نوم دی؛
(۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

اکاردیون (akardiyūn) ن. م. د موسیقي یوه
پرده لرونکی آله ده.

اکور (akūr) ن. م. متیک، غوز، چارمغز.

اکوک (ak(o,ū)k) ن. م. اڅکوک، غوره، شنه
(مېوه چې لا خامه وي)، کچه (اومه) مېوه.

اکانومېست (akanomést) ن. م. اقتصاد پوه،
د اقتصاد متخصص، ایکونومېست.

اکاډېمي (akādemi) په آتن کې د یوه باغ نوم و
چې اپلاتون به په کې تدریس کسوه، اوس د
علومو او فنونو لوی مرکز ته اکاډمي وايي.

اکاډېميسن (akādemicin) د علومو اکاډمي
تر ټولو لوړه رتبه.

اکار (akār) ص. ن. م. (۱) بې رحمه، ظالم، دښمن؛
(۲) بروس، وچ، خوشکتی.

اکاري (akāri) بنغ. م. (۱) بې رحمی، دښمني، ظلم؛
(۲) تريخوالی، وچ توب.

اکبر (akbār) ص. ن. م. ډېر لوی، ډېر ستر.

اکبري (akbarāy) بنغ. م. ج. یو ډول خوړه ده.

اکبري (akbari) ص. ن. م. لوی، زیات، ډېر ستر.

اکتساب (iktisāb) ن. م. (۱) کسبونه، لاس ته
راوړنه، گټنه، حاصلونه؛ (۲) گټه، حصول.

اکتسابي (iktisābi) ص. نب. (۱) په کسبي توگه
لاس ته راوړ شوی؛ (۲) گټل شوی.

اکتشاف (iktisāf) ن. م. پیدا کول، څرک ایستنه،
کشونه.

اکتشافی (iktisāfi) ص. نب. د پلټنې، د څرک
ایستنې، د کشفولو د راز موندلو.

اکتفا (iktifā) بنغ. م. (۱) بسنه، پوره والی، قناعت؛
(۲) خوښي، رضایت.

اکتفا کول (iktifākawāl) مص. ل. (۱) بسېدل،
کفایت کول؛ (۲) قناعت کول، قانع کېدل.

اگسری (ageráy) ن.م. ۱) وگ. خلوا بئسکی؛
 ۲) اگسری، هغه پری چې دغورکې او گودی خوله
 پرې تری.

اگیل (ageyál) مص. مت. ۱) چاپورې ملنډې او
 توکې کول؛ ۲) تحریکول؛ ۳) د بوجی او جوال
 خوله گنډل یا تړل.

الا (alá-alá) بئخ. م. ۱) گدوډي، بې نظمی؛
 ۲) د خوښی او جوش نارې.

الابلا (alā-balā) بئخ. م. په ځینو عبارتونو او متلونو
 کې د ټول او هرڅه په مانا راځي.

الاجي (alāji) بئخ. م. ۱) هغه آله چې پوندانه او
 پنبه سره بېلوي، حلاجي؛ ۲) د انځر د ونې یو
 ډول چینیجی.

الاجه (alāca) بئخ. م. الجه، یو ډول پنبه داره
 (اشه داره) او راداره توتو ده.

الاجي (alāci) بئخ. م. هبل، لاجي.

الاداد (alādād) ن.م. د کوچنیانو یو راز لویه ده.

الادو (aladū) ن.م. د ترکانانو یو ډول برمه ده.

الادویه (alādūba) بئخ. م. ۱) اوډو، داري گوي
 وخت؛ ۲) گنگس، بهحاله.

الادونی (alādūnay) ن.م. د ترکانانو یو ډول
 لویه برمه ده.

الارغه (alārga) ن.م. الیارغه؛ یو ډول برگ
 (خرسپین) مرغه دی چې اوږدې پنبې لري.

الاستي (alāsti) ص. نب. ۱) ناشاپي، نابیره؛
 ۲) غایب، ورک.

الاشه (alāsha) بئخ. م. زامه، جامه، برغښی.

الاکول (alākawál) مص. ل. په بیره څفاستل،
 منده وهل، تېښته کول.

الالول (alālawál) مص. مت. ۱) حلالول، ذبح
 کول؛ ۲) روا کول، د خوړلو وړ گرځول.

اکونی (akonáy) ن.م. کونی، تنډی خوښکی، د
 څارویو بچی، چکونی، څکوری.

اکي (akúy) بئخ. م. د مور، ترور او سپین سرو بڼشو
 لپاره د عزت او احترام کلیمه.

اکپر (akér) ن.م. په لښته، مزې او نورو کې د
 کبانو، انځرو تمبل او پیل.

اکهني (akeñay) ن.م. ۱) د ژي هغه تسمه، چې د
 اوبو راوړلو په وخت کې غاړې ته اچوله کېږي؛

۲) د تانستي کمانچه، کمانکه.

اگاه (agā, agāh) ص. نب. پوه، خبر، باخبره.

اگاهانه (agāhāna) په ځانڅيري ډول، شعوري.

اگاهو (agahū) ق. لومړی، رومي، مخکې له
 مخکې، وړاندې.

اگاهي (agāhí) ځانڅيري، خبرتيا، شعور.

اگر (agár) ن.م. ۱) سپک سړی، بې لارې سړی؛
 ۲) پ. مری، بندي؛ ۳) دريځ تور، که،
 که څه هم، په دې شرط؛ ۴) مانع، بهانه، تردد.

اگل (agál) ن.م. ۱) هغه ځای چې کلانځورې
 ځنې راوړي؛ ۲) ایراو، هغه کښې، چې د اوبو
 د زیم د وچولو لپاره جوړېږي؛ ۳) کنده، خندق.

اگن (agán) ن.م. خواره، یوه وړو کې خړښخونه مرغی
 ده چې بڼه آواز لري.

اگو (ago) بئخ. م. ترور، د پلار یا مور خور، پردی
 بڼڅې ته هم د احترام لپاره ویل کېږي.

اگو (igo) ن.م. رو، زه، ضمیر، نفس، ځان.

اگوری (agoráy) بئخ. م. پښندی، هغه پری یا مرانده
 چې د څارویو پنبې پرې تری.

اگويزم (igwizám) ن.م. خود پرستي، ځان ستاینه.

اگی (agáy) بئخ. م. ج. وگ، هگی.

اگبج (agéc) ن.م. هغه نوکر، چې د ورځې چسپرتنه
 کار کوي او د شپې خپل کورته ځي.

الاورتي (alāwari) بنغ. م. ج. ۱) بی غایه خبری،
 زیاتی خبری؛ ۲) بی غایه حرکتونه.
 الامانی (alāmāni) ص. نب. انقلابی گودوی.
 الباب (albāb) ن. رج. عقلونه، فکرونه، اندونه.
 البته (albatā) ق. ۱) بی له شکه، بپشکه، بنکاره
 ۲) ده ۳) ممکن، بنایی چی، وی به.
 البسه (albasā) بنغ. م. جامه، کالی، نمری.
 البشاکه (albasākā) بنغ. م. ۱) نمونه، نسه،
 خاپ؛ ۲) د بیلوونکو نسر توصیف.
 البلی (albalāy) ن. م. زاری کونوکی، خاکسار،
 عاجز، لون بلون کونوکی.
 البوم (albūm) ن. م. هغه کتاب چی عکسونه یاد
 پوستی تکتونه په کی نصبهري.
 البنگ (albung) ص. ن. م. ۱) گونگ، گونگی،
 چارا؛ ۲) خاموش، چپ، بی ژبی.
 البومین (albomīn) ن. رج. د پروتینونو مخلوط،
 دهگی سپین.
 البته (alāpatā) ص. نب. وار خطا، اوتر، تنگ تربت،
 پریشانه، هیبت اخیستی.
 البی الا (alpiālā) ص. نب. نهستن، دهر خوار،
 بی وسه، خوار پرک، بی شتو.
 التباس (alṭibās) ن. م. گدون، سره گپدنه،
 ورته والی، گدوالی، مشابهت.
 التجا (altujā) بنغ. م. ۱) غوښتنه، هیله، آرزو؛
 ۲) ننواتی، عذر، زاری، خولی غوړونه.
 الترام (altuzām) ن. م. پرغان لازم گنل، په غاره
 اخیستل.
 التفات (altufāt) ن. م. ۱) پاملرنه، توجه، نظر؛
 ۲) اخلاص، مینه، مهربانی.
 التماس (altumās) ن. م. ۱) پلتنه، غوښتنه، خواست
 ۲) عجز، زاری، منت، دعا.

التوا (altuwā) بنغ. م. ۱) ځنډ، ډیل؛ ۲) خبره
 ځنډول، کیسه معطلول، ایسارول.
 التهاب (altihāb) ن. م. ۱) پارسوب، میکروبی
 کېدل؛ ۲) تاواخیستل، بلېدل، هیجان.
 التیماتوم (altimātūm) ن. م. ۱) خبرداری،
 گواهی، اخطار، آخرنی اعلان؛ ۲) د جنگ اعلان
 د مقابلې ږغ.
 التیام (altiyām) ن. م. سره مېلېدل، د زخم ښه
 کېدنه، روغېدنه، غوړنیول.
 الاجه (alajā) د بانی پیړیول دی.
 الاجه (alajā) بنغ. م. وگ، الاجه.
 الخپک (alcapāk) ن. م. خپک، ورغ، نری او
 لیره واوره، چی د ځمکې پر مخ پرته وي، گرد.
 الحاد (alhād) ن. م. له دین نه گرځېدل، د خدای نه
 انکار کونه، بی دینی او کفر.
 الحاق (alhāq) ن. م. سره یوځای کېدنه، تړون،
 ضمیمه کېدنه.
 الحاقیه (alhāqiyā) بنغ. م. ضمیمه، د کوم تعمیر
 یا ځمکې نوره برخه.
 الزام (alzām) ن. م. ۱) تور، تومت؛ ۲) پړه، ملامتیا.
 الستي (alastī) ص. نب. ۱) له ازله، له اوله،
 له شروع څخه؛ ۲) ناڅاپي، نابیره.
 الستيکي (alastiki) ص. نب. ارتجاعی، انعطاف
 قبلوونکی.
 السي (alāsī) بنغ. ح. د سونډو (کتان) تخم، چی
 تېل ځنی باسي.
 الش (alās) ن. م. بدلونه، معاوضه، البش.
 الشول (alāšawāl) مص. مت. بدلول، عوضول.
 الغاء (alġā) بنغ. م. لغوه کېدنه، له منځه وړنه.
 الغاء (alġā) بنغ. م. د بلغا او تلفاو سره په ترکیبي
 ډول د شور ماشور په ماناوو سره استعمالهري.

الغاسه (alġāsa) بنخ. م. ۱) دودوی بوتوک، یوه
توتهدودی؛ ۲) ص. نې. ۱) تلولی، وارخطا،
پرېشانه؛ ۲) غمجن، خپه.

الغتان (alġatān) ص. نر. م. ۱) نارامه، شوخ؛
۲) مېلناک، جهل کونکی، هودی، ضدی.

الغوتلغو (alġaw-talġaw) نر. م. ج. شور، خود،
شور ماشور، گهوډي، بې نظمې، انارشي.

الغه (alġā) بنخ. م. کړی، حلقه، القه.

الغبا (alafbā) بنخ. م. د ټولو تورو مجموعه.

الفت (ulfāt) نر. م. ۱) مينه، محبت؛ ۲) خوی نیول،
انس نیول؛ ۳) د پښتو ژبې شاعر چې بشپړ نوم
یې «گل پاچا الفت» دی.

القا (lqā) بنخ. م. ۱) اچول، د چا ذهن ته د کومې
موضوع رسونه؛ ۲) مننه.

القاب (alqāb) نر. ج. وگ. لقب.

القاح (lqāh) بنخ. م. بلارونه، حامله کونه، ورله
ونه، ورله کونه.

الک (alāk) نر. م. وگ. هلک.

الکترومیتیر (lktromiār) نر. م. په برق لرونکو
شیانو کې د برق د مقدار د ښکاره کولو آله.

الکترون (lktṛon) نر. م. د اتم دهستې د شاوخوا
هغه خوځېدونکې ذره چې منفي چارج لري.

الکتريک (lktṛik) ص. نر. م. برېښنا، برق، د
برېښنا برقي.

الکول (alkól) نر. ج. یو ډول مایع ده، چې په طب
کې کارېږي.

الکی ژبه (alkayzaba) بنخ. م. وده ژبه، ژبی.

الکیش (alkiš) ورکیش، اسپې ورکیش کول.

الگ (alāg) نر. م. شوکانی، یو ډول نرم کانی، چې
لوښې څنې جوړوي.

الگه (algađ) نر. م. وگ. خور.

الگه (alga) بنخ. م. شنده، اکره، وچه.

الم (alām) نر. م. ۱) رنخ، نول، غم؛ ۲) یو ډول بوټی

دی، چې شنه هم خورل کېږي، بسوتی یې
تراټزک هم بولي او تخم یې الم او ووری بولي.

الماری (almārāy) بنخ. م. ج. تونی، دلرگویا
اوسپنې نه جوړه محفظه.

الماس (almās) نر. م. یو قیمتي کانی چې له متبلور
خالص کاربون نه جوړوي.

المپیا (olampiyā) بنخ. م. المپیاډ، په لرغوني
یونان کې څلور کلن وخت و، چې د اولمپیک

لویې به په کې اجرا کېدې.

المپیک (olampik) نر. م. د المپیا لویې، په
لرغوني یونان کې هغه راز راز لویې چې په هرو

څلورو کلونو کې به یو ځل اجرا کېدې.

المسور (alamsūr) نر. م. ۱) بې صبري، حرص؛
۲) شور ځور؛ ۳) د کوچنیانو یوه لویه ده.

المسوری (alamsūrāy) ص. نر. م. ۱) اروا وړی،
وړ سترگی، حرص ناک؛ ۲) وران کاری، شریر.

المعلم (alamġalām) ص. نر. م. ۱) مکرجن،
غولوونکی؛ ۲) نر. م. غولونه، تیر ایستنه.

النج (alānj) نر. م. یو ډول سپین گل والا ونه ده.

النکه (alanga) بنخ. م. ۱) دېوال؛ ۲) مورچل،
څوکی، سنگر.

الو (alū) نر. م. ج. الوگان (کچالو، پتاتی).

الوا (alwā) بنخ. م. حلوا، وریښه، وبری، اوښه.

الوار (alwār) نر. ج. لرگي، چار تراش.

الواک (alwāk) نر. م. لید، دید، نظر، تیوري،
نظریه، سترگین.

الواکي (alwāki) نظریاتي، تیوریک.

الواکي ژبپوهنه (alwākižabpōhāna) نظري
ژبپوهنه، تیوریکي ژبپوهنه.

الوان (alwān) نر. م. ۱) دلون جمع، رنگ، دول،
رقم: ۲) یو دول سور رنگه تو کر دی.

الوانی (alwānī) ص. نب. سور رنگی، سور بخون،
الویل (alūbāl) ص. نر. م. خلاند، خلسدونکی،
پر کهدونکی، چر کهدونکی.

الوتاند (alwatānd) نر. م. پیلوټ،
الوتکه (alūtaka) بنغ. م. طیاره، هوایی جهاز.

الوتل (alwatal) مص. ل. ۱) ورتل، په هوا گر کهدل؛
۲) د چلیدو پیل؛ ۳) درنگ تبدیل؛ ۴) په زور
او قوت له یوه شی د یوې توتې بیلیدل.

الوتونکی (alutūnkáy) فا. نر. م. په هوا کهدونکی
په هوا کې تلونکی، الوتونکی.

الول (alwāl) ق. ۱) ناخاپه؛ ۲) په زور سره.
الوول (alūwāl) ص. نب. ول ول، تاوړاتاو، غوتې

غوتې، پیچ پیچ، گونجې گونجې.
الومل (alomál) ص. نر. ۱) خوړین، پوخ، دهر

پوخ، بڼه پوخ؛ ۲) نرم، پوست.
الوهیت (ulūhyat) نر. م. خدایی، خبشتوالی،
الهی مقام، خدای والی.

الوی (alwūy) نر. م. ۱) د جوارو توکه او د غنمو
وړی، چې په اور پاخه شی؛ ۲) داده، وړیت.

الوی (alwáy) ص. نر. م. سسرابین، اروا وړی،
وړ سترگې، ستر وړی، حرص.

الوی (alawáy) ۱) د ندا توری چې د عاطفې حالاتو
په وخت له خولې راوځي؛ ۲) بنغ. م. یوه خړه

مرغی ده، چې اوږده لکی او تیز آواز لري.
الوی کول (aloykawál) مص. مت. وگ. الویل.

الویل (aloyál) مص. مت. الوی کول، داده کول،
وریتول؛ ۲) البیل، تورول، په اور کړول.

الوزان (alwezān) ص. نر. م. هک پک، وار خطا،
سرگردان، اړند کړند، ترهور، پرېشانه.

الوین (alwūy) نر. م. وړمه، نری باد، شمال.
اله (alá) اد. د ادا توله جملې څخه دی او پر بیره

باندي د تاکېد پروخت استعمالېږي.
اله (ila, alá) خبستن، معبود، خدای.

الها (alhā) بنغ. م. تلوسه، هیله، آرزو، امید.
الهاکي (alhāki) بنغ. ج. بنسراوې، بنسرا، بنسري،
بده دعا.

الهام (ilhām) نر. م. په زړه کې نوې غیبی اندېښنه
پیدا کهدل، په زړه کې اچول.

اله بله (alabalá) بنغ. م. ۱) زارې، غوښتنه؛
۲) چيغې، نارې سورې، غوغا، کوکه.

اله شیک (alacik) نر. م. هغه ځای، چې واوره یې
ویلې شوې وي.

اله داد (aladād) نر. م. وگ. الاداد.
اله گوله (alagūlá) بنغ. م. ۱) گډوډي، بې نظمي،
گمبړ؛ ۲) گڼه گڼه، ازدهام.

الهنګ (alháng) نر. م. ویر، غم، ژړا او فریاد.
الهي (alāhi) ۱) د ندا حالت. ای خدایه؛ ای خبستن؛
ص. نر. د خدای له خوا.

الهیات (Ilahyāt) نر. ج. هغه علم، چې د خدای له
په اړه کې بحث کوي.

الی (aláy) اد. د ندا توری، چې د اریانسیا په وخت
کې ویل کوي - الی، دادې څه وکړه!

الی (aláy) بنغ. م. سرپانده، سسرابانه، چرمینه، هغه
پری چې له څرمنې، وړیو، مزرې او کولمو څخه
جوړېږي.

الیاف (alyāf) نر. ج. نسج، سپنسي، د پوست او
نباتاتو د ډنډر سپنسي او تارونه.

الی خلی (alejāle) بنغ. ج. هڅه، کوښښ.
الیش (alís) نر. م. وگ. الش.

الیکین (alikyn) نر. م. اریکین، لیکن، لایهن.

الپیل (aleyál) مص. مت. (۱) السیل، السیول،
 (۲) کپاول، تورول (لکه د لاندې پسه).
 امارت (Amārat) نر. م. امیری، مشری، حکومت،
 اقتدار.
 اماله (Amāla) بنغ. م. ترسه، داسې طبي آله ده،
 چې پانسداد کې استعمالېږي.
 امام (Amām) نر. م. (۱) پېشوا، مذهبي لارښوونکی؛
 (۲) د جومات ملا؛ (۳) مخکې، ترمنځ.
 امامت (Imāmāt) نر. م. (۱) لارښوونه، پېشوايي؛
 (۲) لمونځ ورکونه.
 امان (amān) نر. م. پناه، ژغورنه، ساتنه، ایمني.
 امانت (amānat) نر. م. امین والی، د چا د یوشي
 یا پیسو سمه ساتنه.
 امانت کاری (amānatkāray) ص. نر. م. امانت
 گر، امانت کار.
 امانی (amānāy) بنغ. م. د اعلیٰ حضرت امیر
 امان الله خان د دورې سکه.
 امانی (amāni) ص. نب. (۱) اتول، پوره، بشپړ؛
 (۲) پټ، خوندي؛ (۳) مزدوري، کچه مزدوري.
 امبا (amabā) بنغ. م. د مېړو او وزو اواز.
 امبار (ambār) نر. م. (۱) گوته، توپي، ډېری،
 زېرمه، گودام؛ (۲) سره، پارو، کود.
 امبارکین (ambārkaş) ص. نر. م. سره چلوونکی،
 پارو وړونکی.
 امبالی (ambālay) بنغ. م. (۱) دولی، پالکی،
 کجاوه (د فیل)؛ (۲) اوډنه، سرپه سر ایښوونه.
 امبرلوبه (ambārloba) بنغ. م. یو ډول لوبه ده.
 امبریالوجي (ambryāloji) بنغ. م. د جنین
 پېژندنې علم.
 امبور (ambūr) نر. م. انبور، دمخو او... د نیولو او
 راکښلو لپاره دوه غاښیزه او سپنیزه آله ده.

امبولانس (ambolāns) نر. م. دروغتونو نویو
 ډول مخصوص موټر.
 امپراطور (amprātūr) نر. م. (۱) امپراتور، د لرغوني
 روم د سردارانو لقب؛ (۲) نن ورځ سترو او
 مقتدرو پاچاهانو ته امپراتور وايي.
 امپراطوري (ampratūri) بنغ. م. پر هغه هېواد
 اطلاقېږي چې د مساحې پراخوالی، د وگړو او
 قدرت زیاتوالی، د یوه قوم-قبیلې تسلط پر
 نورو قومونو.
 امپریالیزم (amparyālizm) نر. م. د سرمایه داری
 (کاپیتالیزم) د سیستم لوره او وروستی مرحله
 چې زیار ایستونکي په کې استثمارېږي.
 امپول (ampól) نر. م. هغه وړه بسینښي بوتل،
 چې اوبه یا دوا په کې وي.
 امت (ū(m)māt) نر. م. دیوه پیغمبر پیروان، د خلکو
 یوه ډله، جماعت.
 امتحان (amtuhān) نر. م. ازموینه، ازمايښت،
 ازمايښت، تجربه.
 امتحانی (amtuhāni) ص. نب. د ازموینې، د
 ازمايښت، تجربوي، تجربې.
 امتداد (amtudād) نر. م. اوږدوالی، غځېدنه،
 اوږدېدنه.
 امتناع (amtināş) بنغ. م. منع کونه، گرځونه.
 امتنان (amtunān) نر. م. مننه، خوښي.
 امته (amtā) بنغ. م. هیله، امید، آرزو، تمه.
 امتیاز (amtiyāz) نر. م. (۱) توپیر، بېلوالی؛
 (۲) ښه والی، لوړوالی؛ (۳) هغه حق یا اجازه چې
 د دولت له خوا د ورځپاڼو، مجلو او... ته ورکول
 کېږي.
 امتیازي (amtiyāzi) ص. نب. توپیری، توپیریز.
 امحا (imbhā) بنغ. م. محوه کونه، له منځه وړنه.

امداد (amdaúd) نر. م. مرسته، بسپنه، لاس نیوی.
 امر (amar) نر. م. (۱) حکم، فرمان، ویل؛ (۲) په گرامر کې د فعل هغه بڼه ده، چې د یو کار په اجرا کولو د حکم مانا افاده کوي.
 امراض (amráz) نر. ج. وگ. مرض.
 امرسه (amrasá) بنغ. م. یو ډول خوړه ده، چې له اورو، غوړیو او شربت څخه جوړېږي.
 امرل (amrál) نر. م. مرل، چانول، ټاکل، غوره کول.
 امرلاندي (amarlándé) نر. م. مادون، تر لاس لاندي، د امر لاندي.
 امرله (amrlá) بنغ. م. انتخابوله، چانوله، ټاکله.
 امزولی (amzólay) نر. م. په عمر کې سره برابر، د یوه عمر، هم عمره، همزولی.
 امسا (amsá) بنغ. م. بینت، لکړه، د لاس لرگی.
 امساک (amsák) نر. م. (۱) مسک، توب، سختی، سپیتانه؛ (۲) نیونه، بندونه.
 امست (amúst) نر. م. پښه، پږنه، پېودنه.
 امستل^(۱) (amústal) مص. مټ. پېیل، پېودل، پیرل، څه شی په سپنسی یا تار پېیل.
 امستل^(۲) (amústal) مص. مټ. بېلول، جلا کول، جدا کول، گوښی کول، له یو بلنه لیرې کول.
 امضا (amzá) بنغ. م. لاسلیک، دستخط.
 امغانه (amgāná) بنغ. م. دورون د پورتنی اخري برخې او تناسلي آلې تر منځ ځای، مغښې ناحیه.
 امغلن (amgālán) ص. نر. م. (۱) اوم، کچه، نیم پوخ، امغلن؛ (۲) بې وخته، مخکې له وخته.
 امکان (amkán) نر. م. (۱) د کېدو وړ، کېدونکی؛ (۲) فل. د کوم شي وجود یا عدم چې ضروري نه وي.
 امکورې (amkóray) نر. م. د څېروونکي ژوي پېی، د داروونکي حیوان کوچنی پېی.

امکی (am(a)káy) بنغ. م. ترور، دپلار خوړ، عمه
 امل (amál) نر. م. (۱) وجه، کبله، بابته..
 املا (amlá) بنغ. م. (۱) ډکول؛ (۲) لیک دود، د کلیمو د لیکلو قواعد.
 املاک (amlák) نر. م. شتمني، ملکیت، جایداد.
 املايي (amlāyi) ص. نب. د املا، د لیک دود.
 املوت (amlūt) نر. م. یو ډول لویه ده.
 املي (amali) ص. نر. م. معتاد، اخته.
 املبیل (amléyal) مص. مټ. پتول.
 امن (ám) نر. م. (۱) ساتنه، پناه، (۲) سوله، امنیت، کراري، آرامي.
 امنا (amana) بنغ. م. (۱) منل، تسلیم، قبلونه، تاییدونه، (۲) اد. د تعجب او عجز ښکاره کولو په وخت کې ویل کېږي - امنا ده درته.
 امتته (amantá) بنغ. م. گردله، تر برف، هغه واوړه چې باران ورسره وي.
 امنکوټ (amankót) نر. م. نیمره، امنخی.
 امنیت (amniyát) نر. م. امنه، سوله، آرامي.
 امنيتي (amniyatí) ص. نب. سوله ییز، دارامي، د کراري، د امنیت اړوند.
 امنیه (amniya) بنغ. م. هغه قوه (پولیس، ژاندارم) چې د دولت له خوا د ښاري امن دنده لري.
 اموخت (am(ū,ō)xt) نر. م. ج. (۱) روږد، ځموی نیونه، عادت نیونه (له چا سره)؛ (۲) مینه، انس.
 اموخته (amū(o)xtá) ص. نب. روږدي، عادت شوی، معتاد، ځوی نیولی، بلد، روږدي.
 امه (amá) بنغ. م. هيله، اسره، امید، تمه، آرزو.
 امي (amí) ص. نب. نالوستی، بې تعلیمه.
 امیانی (amyan óy) بنغ. م. میانی، همپانی، کېخی، د پیسو کڅوړه.

انا (anā) بنخ. م. (۱) نیا، د پلار مور، د مور مور؛
(۲) زږې، بودی، بنځې ته د درناوي په دود انا
وایي.

اناثومي (anāthūmi) بنخ. م. د بدن د غړو د تشریح
پوهنه.

اناثمتی (anāthetāy) بنخ. م. ج. روند چرگ، زنده
خره؛ یو ډول لویه ده.

اناردانه (anārdāna) بنخ. م. (۱) هغه دانه، چې د
انار په منځ کې وي؛ (۲) د انار وچې شوي دانې،
تړيوي.

انار رنگی (anārangāy) ص. نر. م. اناري،
سور، بنکلی، بنایسته.

انارشي (anārshi) ص. بنخ. م. گډوډي، بې نظمې،
هرج و مرج، لکه درگه.

انارنگوسی (anārgūsāy) نر. م. دانارونه یا دانه.
اناکگی (anāgāy) بنخ. م. ج. (۱) د کوچنیانو یو ډول

لویه ده؛ (۲) یو ډول خړرنگه چینجی؛ (۳) د انا د
کلیمې تصغیري شکل دی.

انانس (anāwns) خبرونه، اعلانونه، خپرونه.
انانگه (anāngā) بنخ. م. (۱) بار خوا غمبوري،

اننگی رخسار؛ (۲) ناننگه، یوراز غرنی بوتی
دی، چې مېوه یې الوبالوته ورته ده.

اناولی (anāwālay) نر. م. (۱) اناتوب؛ (۲) خان د
کور انا کول (مشره مشره کول).

انایي (anāyi) ص. نب. بې عقله، بهرا، لور.
انبان (anbān) نر. م. لور غیبی، اوږد.

انبساط (anbisāt) نر. م. ارتوالی، خلاصوالی،
پراخوالی، توله اړخیزه غځېدنه.

انبول (anbōi) نر. م. ویر، ماتم؛ ساندي، ژړا.
انتان (antān) نر. م. طب، هغه تپ چې پارسوب او
زوه (تو) ولري.

امیب (amīb) نر. م. ذره بېني ژوی دی چې د انسان
په کولمو کې تولیدېږي او د اسهال سبب کېږي.

امید (umāyi) نر. م. وگ، امه.
امیدواره (umaydwāra) بنخ. م. (۱) امیدواره،

حامله بنځه؛ (۲) ص. نب. م. ج. هیله من، هیله
منه، په تمه، په امید.

امیدواري (umaydwāri) بنخ. م. هیله، امید،
اسره، توقع.

امیده (amidā) نر. م. په نامه سره شریک، دوه کسه
چې نومونه یې یوشی وي، په یوه نوم.

امیر (amīr) ص. نر. م. (۱) مشر؛ (۲) مالدار، شتمن
(۳) حکم چلوونکی، سردار، مالک.

امیر البحر (amīrūl bahār) نر. م. د بحري چارو
مشر، د بحري نظامي چارو متصدي.

امیر المؤمنین (amīrūl mu'minīn) نر. م. د
مؤمنانو امیر، دراشده خلفا و لقب.

امیرانه (amīrāna) ق. (۱) د امیر په شهر؛ (۲) له
امیر سره ور، څه چې له امیر سره بنایي.

امیربازي (amīrbāzi) بنخ. م. د هلکانو یو ډول
لویه ده.

امیری (amīri) بنخ. م. مشري، پاسوالي، واکمني.
امیغ (amēg) ص. نر. م. گډ، گډوډ، خچن، ناولی،
ککړ.

امیل (umēi) نر. م. هار، اوږده غاړه، اوږده اوږی،
په تار پېپیل شوي گلان.

امین (amīn) ص. نر. م. (۱) رېښتینی، سپېڅلی،
صادق، امانت ساتونکی؛ (۲) نر. م. (۱) مننه،

قبولونه؛ (۲) پرېکړه.
ان (ān) اد. (۱) تیر، پورې، حتی، بېخي؛ (۲) ور، په

پېښو کې د نړینه نومونو د جمعې وروستای
دی؛ لکه: اوبن- اوبنان.

انتباه (Intubāh) بفتح م. ۱) خبر بدنه، و پندارنده؛
 ۲) پند اخيستنه، عبرت اخيستل.
 انتحار (Intuhār) نر. م. مغان و ژنه.
 انتحال (Intuhāl) نر. م. ادبي غلا، پردن شعريه
 خپل نامه تيرول.
 انتخاب (Intuxāb) نر. م. تاکنه، خوبونه، غوره
 کونه، چانونه.
 انتخابات (Intuxābāt) ج. نر. ۱) د انتخابات جمع؛
 ۲) رايي ورکونه، د رايو اخيستنه.
 انتخاباتي (Intuxābāti) ص. نپ. د انتخاباتو،
 په انتخاباتو مربوط - انتخاباتي مبارزه او...
 انتخابول (Intuxābawāl) مص. مت. تاکل،
 خوبول، غوره کول.
 انتخابي (Intuxābi) ص. نپ. ۱) تاکل شوي،
 غوره شوي؛ ۲) غوره، بنه.
 انتخابيدل (Intuxābedāl) مص. ل. تاکل کېدل،
 غوره کېدل.
 انتر (antār) نر. م. انترنتر، د مداريانو مخصوص
 الفاظ دي.
 انترا (antrā) بفتح م. ج. ۱) خپه، تپ کړی او بند؛
 ۲) مو. انتره، له کسرنه وروسته برخه.
 انتروپالوجي (antropālogi) بفتح م. بشر پېژندنه،
 وگر پېژندنه.
 انتروشي (antrosay) نر. م. پرنجی، پرنجکی،
 پرچل، انتروسی، انتوسی، پرشی.
 انتساب (Intusāb) نر. م. ۱) اړیکه، رابطه، خپلوي؛
 ۲) نسب، شجره، ۳) سرريزه؛ ۴) په رياضي
 کې د نسبت تاکل.
 انتشار (Intušār) نر. م. وگ، خپرونه.
 انتصاب (Intusāb) نر. م. تاکنه، منصوبونه، پر
 کوم کار باندي د چا درونه، د انتخاب ضد.

انتصابي (Intusābi) ص. نپ. تاکل شوي، درول
 شوي، منصوب شوي.
 انتصار (Intisār) نر. م. بری، کاميابي، بری تر لاسه
 کول، برياليتوب ته رسېدنه.
 انتظار (Intuzār) نر. م. ۱) لاره کتل، سترگي غړول؛
 ۲) هيله، اميد، توقع.
 انتظار ايستل (Intuzārsta) مص. ل. لاره کتل،
 سترگي غړول، لاره څارل.
 انتظار خونه (Intuzārxunā) بفتح م. د انتظار
 ايستلو کوته، د ملاقات لپاره د انتظار کوته.
 انتظام (Intuzām) نر. م. ۱) نظم، سمون، ترتيب،
 اوډنه؛ ۲) په تارکي د مرغلرو پېودنه.
 انتفاع (Intufāʿ) بفتح م. گټه، سود، فايده.
 انتفاعي (Intufāʿi) ص. نپ. م. گټه کوونکی،
 نفعه کوونکی، د گټې پر اساس.
 انتقاد (Intuqād) نر. م. ۱) کره کتنه؛ ۲) گوته
 نيونه؛ ۳) دکوم شعر د عيب ښکاره کونه.
 انتقال (Intuqāl) نر. م. ۱) لېږدېدنه، کډه کونه؛
 ۲) لېږدونه، وړنه؛ ۳) اندلېږدونه.
 انتقالول (Intuqālawāl) مص. مت. ۱) لېږدول،
 کوچول؛ ۲) وړل.
 انتقالي (Intuqālī) ص. نپ. خو غېږونکی اولېږدېدونکی.
 انتقام (Intuqām) نر. م. غچ، کسات، بدل، بدله.
 انتها (Intuhā) بفتح م. پای، آخر، اخير، وروسته.
 انتهايي (Intuhāyi) ص. نپ. وروستی، آخري.
 انتر (antār) نر. م. نچابک، تيز، اوچت، متی.
 انتن (antān) نر. م. د راديو او تلويزيون د الکټرو
 مگنيټيک څپو د پياوړتيا لپاره سيم يا سيخ.
 انتوسی (antōsay) نر. م. ترنجی، پرنجی، ترنجی.
 انتومولوجي (antomōloji) بفتح م. د زولوجی
 هغه څانگه چې د حشراتو څېړنه کوي.

انخور (anjūr) نر. م. رسم، کنبیده، نقش، نېبان، نمونه، علامه.

انخور اند (anjūrānd) انخورگر، نقاش.

انخور خپره (anjoreéra) کنبیده، تصویر.

انخورگر (anjürgár) نر. م. (بنځ. انخورگره)

نقاش، نقشگر، کنبیده کونکی.

انخورگری (anjürgári) کنبیده کاري، نگارگری.

انخور لیک (anjürlik) جدول، گراف دیاگرام.

انخور وال (anjürwál) تصویر گرا.

انخورول (anjürawál) مص. مت. انخور جوړول.

نقش کول، کنبیده کول.

انخوریز (anjüríz) نگاره یی، کنبیده یی.

انخی (incáy) بنځ. م. ج. سنی، هغه ورین تارونه

چې پري او کمپلي تری جوړ پري.

انحراف (anbrát) نر. م. (۱) کړېدنه، کوروالی؛

(۲) اوښتنه، گرځېدنه؛ (۳) لاره بدلونه.

انحرافي (anbráfi) ص. نب. (۱) اوښتونکی،

اړوونکی؛ (۲) کړېدونکی، بدلېدونکی.

انحصار (anhusár) نر. م. (۱) محدودیت، په تنگه

کې راتلل؛ (۲) د کوم کسب، صنعت، تولید او

خرڅلاو کتنه رول د یوه «نصاینده» یا واحد

شرکت، دولت، یا خوشرکتونو په وسیله.

انحصارات (an hu sárat) نر. ج. د انحصار جمع،

هغه اداره او تشکیل، چې په انحصار پورې

داړوندو چارو څارنه کوي.

انحطاط (anhtát) نر. م. (۱) لوېدنه، راتپتهېدنه؛

(۲) رکسود، تروته؛ (۳) گډوډي، بې نظمي؛

(۴) اړنگېدنه، له منځه تلنه، تجزیه.

انحلال (anhtál) نر. م. (۱) حل کېدنه، له منځه

تلنه، زوال؛ (۲) ک. د کوم شي تجزیه او حلېدل

په بل شي کې.

انتی بیوتیک (Injbyóik) یو لږ داروگان دي

چې د باکټریاوو نه د راوړلارو شویو ناروغیو

د علاج لپاره استعمالېږي.

انتیک (anjik) نر. م. ج. زوړ، تاریخي، لرغونی،

پخوانی.

انجام (anjám) نر. م. ج. (۱) پای، آخر؛ (۲) بشپړ،

اجرا، پوره، ترسره؛ (۳) نتیجه.

انجروت (anjarút) نر. م. ج. کنډ، زرکنډ، کنډوره،

کنډوری، هغه سپینه سربینا که ماده ده چې له

وڼې څخه راوځي.

انجینري (Injinari) بنځ. م. (۱) د ماشینونو د

طرح کولو فن؛ (۲) هغه پوهنه، چې د ځمکې له

غیر عضوي موادو، قدرت او انرژي له منابعو،

فزیکي قواوو او ... سره سروکار لري.

انجر (anjár) نر. م. سرورکې ماشوره، د سپینسیو

هغه کلاوه، چې سربې ورکا او جره وي.

انجرینجر (anjár-banjár) ص. نر. م. ج. گډوډ،

خراب تراب، پریشان.

انجکه (anjaka) بنځ. م. ج. انجکې (۱) سور

اسوبلی، سره ساه.

انجماد (Injumád) نر. م. کنگل، یخی؛ افسردگي.

انجمن (anjumán) نر. م. ټولنه، غونډه، ټولې،

موسسه.

انجن (anján) نر. م. میخانیکي اوزار او اسباب،

ماشین باب.

انجنیر (Injinár) نر. م. ج. انجنیران) د انجنیري

متخصص، وگ. انجنیري.

انخر گل (Anjorgwál) نر. م. (۱) د انخرد وڼې

گل؛ (۲) هغه څوک چې ډېر لږ لیدل کېږي.

انځکی (anjakáy) نر. م. ج. انځکې) د ناروغ

فرياد، زغمروی، زوهرگی.

اند (and) ن.م. ١) اندېښنه، فکر، خیال، گومان؛
 ٢) د وخت یوه اندازه، د ژوند یوه دوره چې پنځو
 سوو کالو ته ورسیږي.
 انداخت (andaxi) ن.م. ١) اور، ډله ییزې ډزې؛
 ٢) فزه، هغه مبحث چې د نښې د ویشتلو اندازه
 او واټن ټاکي.
 اندازه (andāza) بڼخ. م. ١) کچه، پیمانې، مېچ،
 تول، ناپ، ٢) قیاس، حد، خیال، گومان.
 اندازه کول (andāzakawā) مص. مت. ١) تلل،
 میچول، ناپول؛ ٢) قیاسول.
 اندام (andām) ن.م. د بدن یو غړی یا برخه.
 اندامور (andāmawār) ص. ن.م. ج. قوي، پند،
 شلند، هغه شوک چې قوي اندام او غړي لري.
 اند پوهه (andpohā) ایډیالوجي، ایډیولوژي.
 اند پوهیز (andpohīz) ایډیالوجیکي، هغه څه
 چې پر ایډیالوژۍ اړه لري.
 اندراج (andraj) ن.م. ج. ١) لیکنه، ثبتونه، درجونه
 ٢) هغه کتاب، چې نومونه په کې لیکل کېږي.
 اندر پایه (anarpāya) بڼخ. م. وگ، زینه.
 اندر تل (andartāl) په اومه تارگنډل، خام کوک
 ورکول، مجازاً پتول.
 اندرتي (andarti) بڼخ. م. ج. پټې، تړلې، بندې.
 اندر غپ (andarḡāp) ص. ن.م. ورک، بې درکه،
 پټ، ناشرگند.
 اندر کاغی (andarkāḡy) بڼخ. م. د کوچنیانو
 یوه لویه ډه.
 اندرکه (andarka) بڼخ. م. ج. اندرکې، گنجی،
 تیم تنه جاکټ، گنډی، سدري.
 اندرور (andror) بڼخ. م. د مېړه خور، نندرور.
 اندرول (andrawāl) ن.م. مت. خام کوک ورکول،
 اندر تل، لواده، خام ټک.

اندر پیل (andreyāl) مص. مت. مینځل، پریولل،
 کنگالول، وینځل، اوبه پرې تېرول.
 اندر (andūr) ن.م. ج. ١) یو ډول واښه؛ ٢) ژېړښه
 مرغی دی؛ ٣) د یو پښتني ټبر نوم دی.
 اندغرن (andḡarān) ن.م. هر هغه څاروی، چې
 پوره خصي شوی نه وي، بور دک.
 اندل (andāl) ن.م. فکر کول، تفکر.
 اندلیک (andlik) ایډیالوگرام، چینی لیک.
 اندنه (andāna) بڼخ. م. جاجنه، تفکر.
 اندواره (andwārā) بڼخ. م. ١) اندازه، مېچ؛
 ٢) قیاس، اټکل.
 اندوود (anddōd) اند توگه، د فکر طرز، طرز تفکر.
 اندور (andwār) ن.م. د فکر وړ، قابل تفکر.
 اندوکنډو (andūkandū) ص. نب. تند، پرسېدلی،
 ډډېد، اډو بدو.
 اندولي (andūli) بڼخ. م. ج. ١) دیوه نر ژوي د
 مستی، هغه حالت چې د ښځینه جنس سره د یو
 ځسای کېدو په وخت کې ورته پیدا کېږي؛
 ٢) ایندغړ، وندغړی.
 اندوواند (andūwānd) ن.م. فکر و خیال.
 انده (andā) بڼخ. م. مفکوره، تفکر.
 اندیال (andyāl) انډیالی، انډي، متفکر، د فکر
 څښتن.
 اندېر (ander) ن.م. ١) تیاره؛ ٢) ظلم، تېری؛
 ٣) غم، کړاو؛ ٤) بدبختي؛ ٥) گراني.
 اندېری (anderāy) بڼخ. م. ج. گنه گونه.
 اندیز (andīz) مفکوروي، فکري.
 اندېښمن (andēšmān) ص. ن.م. ج. غمجن،
 غمخېلی، غم لری.
 اندېښنه (andēšnā) بڼخ. م. ج. اندېښنې، فکر،
 غم، نول، تشویش، وېره، خطر.

انله (ang) نر.م. (۱) هند، بلورې، تېق (۲) مردکی.
 انله خور (anpxor) نر.م. (۱) خورلن، ايره خول، په
 مړه اور پوخ شوی (۲) د اور خرگند بدل.
 انلهر (andor) ص. نر.م. (۱) مست خاړوي چې خصی
 شوی نه وي، خوتو، مینده، انده (۲) مست او
 شهرتي سړی.
 انلهرکی (andarkay) نر.م. اردوی، اردوی.
 انلهره (andara) بنغ.م. (ج. انهرې) لویه کولمه.
 انلهس (andós) نر.م. اندوس، وگ، اباسین.
 انلهک (andak) نر.م. (۱) اړخ (۲) کوناتی (۳) ناز
 او نخره، کنج، مکیز، نخرې (۴) غرور.
 انلهه کان (andakan) نر.م. د ژمي د دوو شپلو
 تر منځ وخت چې سخت باد لري او ونې شاري.
 انلهک سونلهک (andá ksondak) نر.م. سونلهک
 موندک، د حمل باد، هغه سهلی چې د ژمي په
 پای کې الوخي او ونې ډډوي.
 انلهل (and(a,a)) نر.م. (۱) ایندل، هندل، هغه فلزي
 میله ده، چې یو سړی د موټر په موټور کې اوبل
 سړی په لاسونو سره تاوېږي (۲) د بایسکل د
 مخنی خوا.
 انلهو (andú) بنغ.م. د پمې، پختې، کسربوسکې
 نارسه دلی غوزه.
 انلهوخر (andoxar) نر.م. (۱) لټیږ، خر مستې؛
 (۲) چیغې، سورې، شور، غوږ.
 انلهول (andól) نر.م. ایندول، اونگ، اوکلی، بغری.
 انلهول (andwál) نر.م. (۱) تول، سمون، برابری،
 برابر (۲) په شک کې لوېدل.
 انلهولتیا (andwaltyá) بنغ.م. توله، برابری.
 انلهولی (andoluy) بنغ.م. ج. وگ، دولی.
 انلهه (andá) بنغ.م. (ج. انډې) لویه، لاس سره اچول
 (ساتېږي) شیطاني (شوخي).

انلهی (andáy) بنغ.م. (۱) ښوروا، زیمنه، زومنه؛
 (۲) د ښوروا پخولو لوبې یا کتو.
 انلهی (andáy) نر.م. (۱) غونډی، داوبن یا خړد
 بار یوه خوا (۲) څنگ، ډډه، اړخ.
 انلهیاری (andyári) نر.م. ج. د پنډی غوښه.
 انلهپری (andéray) نر.م. (۱) پوزی، له میزروو څخه
 جوړ شوی فرش چې غله په کې ږدي، پریږی.
 انلهپری (anderáy) بنغ.م. ج. گنه گونه، گن
 خلک، غونډه.
 انلهی انلهی (andáyandáy) ص. نر. توتې توتې،
 اندام اندام (۲) د پریزیات ستومانه کېدل.
 انلهیکاتور (andikátor) نر.م. (۱) د واردې او
 صادري کتاب (۲) نماینده، شاخص، اندازه،
 مقیاس (۳) فشار سنج.
 انلهیوال (andiwál) نر.م. ملگری، مل، شریک، د
 خوراک څښاک ملگری.
 انلهژي (an(i,á)rzi) بنغ.م. (۱) سیک، توان، قوت؛
 (۲) د کار کولو استعداد (ظرفیت) (۳) د حرکت
 د مقیاس واحد.
 انلهکه (anarká) بنغ.م. مانی، قصر.
 انلهال (anzál) نر.م. (۱) کښته راتلنه، کښته راوړنه؛
 (۲) مني خارجېدنه.
 انلهکی (anzakay) نر.م. شوخ هلک.
 انلهوا (anziwá) بنغ.م. (۱) گوښه والی، یوازې والی،
 یوازیتوب (۲) خپله کېدل.
 انس (ins) نر.م. انسان، بشر، بنیادم.
 انس (uns) نر.م. خوی نیول، عادت کول، علاقه.
 انسان (insán) نر.م. (۱) سړی، بنیادم، بشر.
 انسان پرست (insánparást) ص. نر.م. شوک
 چې له انسان سره مینه لري، انسان پال،
 هېرومنیست.

انسانیت (Insāniyat) نر. م. سریتوب، بیه خوی، بیه عادت، بیه چلند.

انسایکلوپیدیا (Insāyklopidiyyā) بنسج. م. دایرة المعارف، د عمومی معلوماتو مجموعه.

انسجام (Insijām) نر. م. برابری، نظم، سمون.

انسداد (Insidād) نر. م. ج. بندیدنه، تیرل کیدنه، بندیز، ممنوعیت.

انسلاک (Insilāk) نر. م. په مزى پینه، د خلکو په دله یا جماعت ورگډېدل.

انشاء (Inshā) بنسج. م. ۱) پیل کول، پیدا کول (خلقول) ۲) لیک، عبارت، لیکنه، مضمون؛ ۳) په لغت کې ایجاد، نوي شي او اختراع ته وایي.

انشعاب (Inshisāb) نر. م. شانگه شانگه کېدل، بېلېدل، دلې دلې کېدل.

انشقاق (Inshiqāq) نر. م. ماتېدل، سوري کېدل، په برخو جلا جلا کېدل، تیت او پرک کېدل.

انصاف (Inṣāf) نر. م. نیاو، عدل، برابری، عدالت
انضباط (Inṣibāt) نر. م. اوشین، پېودنه، نظم او ترتیب، د سپلین.

انطباق (Intibāq) نر. م. برابروالی، سمون.

انعام (Inṣām) نر. م. بخشش ورکول، تحفه، ورکړه.
انعدام (Inṣidām) نر. م. پناه کېدنه، ور کېدنه، مړ کېدنه، له منځه تلنه، پوینا کېدنه.

انعکاس (Inṣikās) نر. م. اوبښتنه، نسکورېدنه، پرمخ کېدنه، اپوټه کېدنه.

انفسه (angāsa) بنسج. م. ۱) کوچنی خوره دودى، کولچه؛ ۲) رونخفى، گونځاځى، سراغه.

انفاذ (Infāz) نر. م. روانونه، بهونه، جاري کونه، چلونه، د حکم او فرمان اجرا کول.

انفجار (Infijār) نر. م. ۱) چاودنه، چاودېدنه؛ ۲) الوتنه، بهېدنه.

انفرادي (Infirādi) ص. نب. گوښى، یوازې، ځانله، فردي، ځانته، ځانله ځانله.

انفصال (Infisāl) نر. م. ۱) بېلتون، شلېدنه، بېلېدنه؛ ۲) فیصله، د خبرې خلاصی.

انفعال (Infisāl) نر. م. ۱) شرمېدنه، خجالت، ملامتیا، خړېدنه؛ ۲) د کوم شي اغېز منل.

انفکاک (Infikāk) نر. م. جلا کېدنه، بېلېدنه، جدایی، بېلونه، ایسته کېدنه، شرنه.

انفلاسیون (Infilāsyūn) نر. م. پولې تورم، تورم، د قیمت په عمومی سطح کې اوچتوالی.

انفلاق (Infilāq) نر. م. چاودنه.

انفلاقي (Infilāqi) ص. نب. چاودېدونکی، د چاودنې وړ.

انفلوینزا (Infloyanza) بنسج. م. والگی، بادوونى، گریپ، زکام.

انقباض (Inqibāz) نر. م. راتولېدنه، غنجهېدنه، کلکېدنه، تینگېدنه.

انقسام (Inqisām) نر. م. وېش، وېشنه، برخې برخې کونه، ونډې ونډې، تقسیمونه.

انقلاب (Inqilāb) نر. م. ۱) اوبښتنه، اوږېدنه، بدلون، بدلېدنه، اوبښتون؛ ۲) بنیادي بدلون.

انقلابي (Inqilābi) ص. م. انقلاب غوښتونکی، انقلاب راوړونکی.

انک (anāk) نر. م. هنک، ریشخند، ملنډې، نخول، بېشارې، وشتې، توکې، خندا.

انک وهل (anakwahāl) مص. مت. هنک وهل، په چا پورې توکې کول، د چا ریشخندول.

انکار (Inkār) نر. م. خبره نه منل، ځان غورول، انکسار (Inkisār) نر. م. ماتېدل، عاجزي، ماتوالی.

انکشاف (Inkshār) نر. م. ۱) پرمختیا، پرمختگ، ۲) پرانیستل کېدل، څرگندېدل.

انکشافی (Inkšāfi) ص. نب. ۱) پرمختیایی،
پرمختگی؛ ۲) د پلتنی، د جاسوسی.

انکو (anakó) بنخ. م. نیا، انا، دپلار یا دمورد مور.
انکور (ankór) نر. م. گونگوسه، انگازه، راز.
انکی (Inkáy) نر. م. وگ، اینکی.

انگا (angá) بنخ. م. ۱) د نوي پيدا شوي ماشوم ژړا؛
۲) د خره آواز.

انگار (angār) نر. م. سرې سکروتې، د اور سکروتې
سور اور

انگازه (angāzā) بنخ. م. (ج. انگازې) ۱) آوازه؛
۲) بړغ انعکاس.

انگبین (angabín) نر. ج. گبین، شات، عمل.
انگر (angār) نر. م. ۱) غولی، حویلی؛ ۲) د پتی د

ساتنې اغزي، د غنواو اغزيو ویره (دېوال).
انگراتي (angrāti) بنخ. م. پتیتانی، پوتپوتانکه،
د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

انگری (angarāy) بنخ. م. ۱) ناکه، د اوبو د وپشلو
بند، د اوبو د وپشلو دانه؛ ۲) یو ډول ونه ده چې

سرې سرې دانې کوي، ۳) آجره، دېره.
انگری (angrāy) نر. م. انگری، ننگوری، ورکوتی

انار، انار گوری انارگوتی.

انگل (angál) نر. م. ۱) شور، غوږ؛ ۲) انگولا،
چینې سورې؛ ۳) لانبه، کشاله کرکچ.

انگوت (angūt) نر. م. ابگوت، د اوبو جهاز، هغه
بهری چې په حرارت چلېږي.

انگوری (anguráy) نر. م. (ج. انگورې) ورکوتی
انار، ننگوری، تریو انار.

انگوري بتگوري (angoribangori) نر. م. د
هنگانو یوه لوبه ده.

انگول (angūl) نر. م. (ج. انگولي) لتون، تلاش،
دوڼد، غوښتنه، سوسکارنه.

انگولا (angolā) بنخ. م. ژړا، ویر، فریاد.
انگولا (angūlā) بنخ. م. ونګېلای، د سپی

سپېره آواز، د سپی کوکې، دولی.
انگولل (angūlāl) مص. ل. ۱) ونګېدل، کسرکې

کول؛ ۲) هپه، بې صبري، دېره اشته، خوږو
ته زښته لېوالتیا.

انگ وهل (angwáhal) مص. ل. نړېدل، انېدل.
انگه (angá) بنخ. م. (ج. انګې) ۱) آوازه، دندوره،

دوندوره، نغار؛ ۲) دانارو دانه، دانگوري ونه.
انگه (Ingá) بنخ. م. تونگور، هغه بنخه چې د واده

په ورځ د ناوې سره د زوم کورته شي.
انگهار (Inghār) نر. م. اینکی، د ناوې سلګی،
د ناوې ژړا.

انګی (angáy) نر. م. ۱) وگ، اینکی؛ ۲) بارخو،
انګی، د مخ وتی؛ ۲) غمبوری.

انګی (angáy) بنخ. م. ۱) کړنگار، په غره کې د
بړغ انعکاس؛ ۲) د هلکانو یوه لوبه ده.

انګیا (angiyā) بنخ. م. بنیان، بنین، زیربیراني.
انګیالواک (angiyālwāk) په دې مانا چې ژبه

له انګینومو رغېدلی ده.
انګېرل (angerál) مص. ل. گنل، گومان کول،
نصوړ کول، فکر کول، تلقی کول.

انګېروال (angerwāl) ص. نر. م. ایديالېست،
خیال پرست.

انګېرواله (angerwāla) ایديالېزم، خیالېلوي.
انګېره (angerá) بنخ. م. ۱) وگ، انګېرل؛

۲) کرکه، نفرت؛ ۳) بېره، ډار.
انګېریال (angeryāl) ص. نر. م. خیالګرا، انګېروال

انګینوم (angenūm) نر. م. صوت نوم، طبیعي غږ.
انګینومپوهنه (angenūmpōhāna) بنخ. م.

هغه ژبني څانګه، چې پر انګینومونو غږېږي.

انگیوی (angiwayay) نر.م. صوتي کليمه.
 آنند (anand) نر.م. (۱) خوښي، بهمني؛ (۲) شکر.

اننگ (anang) نر.م. (۱) انار؛ (۲) بارخو، اننگي.
 د مخ وټي، غمبوري، رخسار.

اننگ (anang) نر.م. (۱) د لاس د دوو گوتو ترمنځ
 تش ځای؛ (۲) د پره لړۍ فاصله.

اننگي (anangay) نر.م. بارخو، د مخ وټي.

انو (anu) نر.م. خوږ ولټي، کوبه، بادبان.

انواع (anwāḥ) نر.ج. (د نوع جمع) ډول ډول، رنگ
 په رنگ، قسمونه.

انوبله (anobla) ص. نې. بې زينه آس، شاتوري
 آس.

انه (ana) بڼخ. م. هندي او پاکستاني پيسه ده، چې
 د يوې کلداري ۱/۱۶ برخه کېږي.

اني (any) بڼخ. م. (۱) نيا، انا؛ (۲) مشره بڼخه.

انياب (anyāb) نر.م. ج. نښونه، ډارې، د انسان
 په خوله کې مخني څلور غاښونه.

انيس (anis) ص. نر.م. (۱) انس نېرونکي، همراز؛
 (۲) د افغانستان د يوې ورځپاڼې نوم دی چې په
 ۱۳۰۶ کال کې تاسيس شوې ده.

ان (an) نر.م. کمزوري، کمزورتيا، ډنگر توب.

انغنج (anğanj) نر.م. د پنډوس لويه، توپ بازي.

انگې بنگې (ankebanke) بڼخ. م. انگوکو، د
 کوچنيانو يوه لويه ده.

انبل (anā) مص. مت. اوږه کول، ميده کول، دوره
 کول، دونه کول، تر مېچن ايستل.

انبول (anawāl) مص. مت. (۱) غمونهول، تولول؛
 (۲) چنول، خوښول، بېلول؛ (۳) کمزوري کول.

انه (ana) بڼخ. م. (ج. انې) څار، چار، قربان.

انه (ana) ص. نې. (۱) غورېدلي؛ (۲) ستومانه؛
 (۳) خوار، ډنگر، کمزوري.

انپيل (aneyāl) مص. مت. مېچنول، مېچن کول،
 ډلول، ميده کول.

اوا (aw) اد. (۱) د عطف او ربط توري؛ (۲) د غواوو
 د شړولو آواز؛ (۳) نر.م. هو، بلي، آ.

اوا (aw) نر.م. د ندا توري.

اوار (awār) ص. نر.م. ج. (۱) غورېدلي، خپور،
 هوار، ویر؛ (۲) نر.م. لوټ، شوکه، چور.

اوارول (awārawāl) مص. مت. (۱) ابرابول، وپړول؛
 (۲) رنگول؛ (۳) لوتول؛ (۴) پرېکړه کول.

اواروونکي (awarawūnkay) ص. نر.م. فاسر، م.
 (۱) خپروونکي؛ (۲) سوله راوستونکي.

اواره (awāra) ص. بڼخ. م. (۱) يو برابر، مسطح؛
 (۲) غورېدلي؛ (۳) روغه، جوړه؛ (۴) ص. نې.

بې کوره، سرگردان، بې لارې، درپه در.

اواره اواړي (awāraāwāri) بڼخ. م. (۱) يوشان
 والی، برابر والی؛ (۲) خير خيريت، فيصله شوي.

اوارېدل (awāredāl) مص. ل. (۱) غورېدل، يو
 راز کېدل؛ (۲) سمېدل، فيصله کېدل.

اواز (awāz) نر.م. (ج. اوازونه) غږ، ناره.

اوازپوهه (awāzpoḥā) بڼخ. م. فونيم پوهنه،
 فونيم پېژندنه.

اواز شنه (awāzshāna) بڼخ. م. اواز پوهنيزه، شنه
 (تحليل) فونيمیکي تجزيه.

اواز کول (awāzkawāl) مص. مت. غږ کول،
 رابلل.

اوازه (awāza) بڼخ. م. (ج. اوازي) گونگوسه،
 انگازه، گونگوسی.

اوامر (awāmīr) د امر جمع. وگ، امر.

اواگیر (awāgīr) ص. نر.ج. (۱) بې پروا، بې اعتنا؛
 (۲) هوا ډاره ځای؛ (۳) کېرجن، مفرور؛ (۴) زړه
 جگېدل، زړه تورېدل.

اوان (awān; hawān) نر.م. یو ډول توپ دی چې دغره شاته هدف ویشتلو وړتیا لري.

اوب (ób) نر.م. (۱) مینه، محبت؛ (۲) موقتي مینه، عارضی حب.

اوباز (awbāz) نر.م. (ج. اوبازان) لامبوزن، لامبو وهورنکی.

اوبازي (awbāzi) بنځ.م. (ج. اوبازي) لامبو، لامبو وهنه.

اوب اس (obās) نر.م. د اوبواس، آبي اس.

اوباش (awbāš) ص.نر. (۱) بې لارې سړی، اواره، لوچک، پست؛ (۲) بدچلن، بدخوڅه.

اوبال (obāl) نر.م. (۱) وبال، گناه، بدکار، بدعمل؛ (۲) آزار، ازار.

اوب ایشی (obšáy) نر.م. اوبه ایشوونکی، ابگرمي.

اوببخره (obbaxrā) بنځ.م. د اوبوبرخه، حقابه.

اوبپوهنه (obpūhāna) بنځ.م. د اوبوعلم.

اوبتل (obtal) نر.م. اوبدوب، دوب ماکو، تحت البحری.

اوبخوڅه (obxūcā) بنځ.م. په وچه کې ننوتی اوبه، ابنا.

اوبجن (objān) ص.نر.م. اوبلن، اوبرن، اوبزن.

اوبجه (objā) بنځ.م. (ج. اوبجې) اوبزه، وینه، کوبه، یو ډول وړوکی چينجی دی چې وړین او ورینمین توکران خوري.

وبچي (občī) نر.م. وسله وال، په وسله سمبال.

اوبدانجی (obdānjāy) نر.م. درختونو کارخونه، د اوبدنې کارخونه.

اوبدانه (obdānā) بنځ.م. ماشینی اوبدنه.

اوبدل (obdāl) مص.مت. اودل، وودل، وپېدل، وودل، جوړول.

اوبرسونه (obrasawāna) بنځ.م. د اوبورسونه، ابرسانی.

اوبرن (obrān) نر.م. ج. وگ. اوبجن.

اوبری (obrāy) بنځ.م. شرومینی، شېداوه، یو ډول نرمه او پسته گیاده، چې د اوبو او جبو په منځ کې راشنه کېږي.

اوبزه (obāza) بنځ.م. (ج. اوبزې) بزه، اوبجه، کوبه، پیاو، وینه (wayna)، وگ. اوبجه.

اوبسپی (obspáy) نر.م. اوبوسپی، سگ لاهو.

اوبسمون (obsamūn) نر.م. د اوبو اصلاح، د اوبو تنظیم.

اوبکښ (obkās) نر.م. واتریمپ، د اوبویمبه.

اوبگرځنی (obgarzānāy) نر.م. خارخوری، خورخوری، گرداب.

اوبلنباب (oblānbāb) نر.ج. اوبلن څیزونه، مایعات.

اوبلویه (oblóba) بنځ.م. د اوبو ورزش، چورگان لویه.

اوبله (oblā) بنځ.م. خوری، د سفر توبه او سامان.

اوبلی (oblāy) بنځ.م. کوهی، خوله خلاصې شاه.

اوبمیچ (obméc) نر.م. اوبه مېچوونکی آله.

اوبن (obān) نر.م. د اوبو په څېر، آبي.

اوبنه (obānā) بنځ.م. په روان، اوبنی، د بنځني ملامنه، هغه نری پرده ده، چې د مور په نس کې بچی په کې پروت وي.

اوبوتتی (obotatáy) بنځ.م. ج. د اوبو یو ډول مرغی ده، کب خورکه هم نومېږي.

اوبورکی (obawārkay) نر.م. د څرمنې توتې ده چې سقاوان یې تر ژبې لاندې، پر مټ اچوي.

اوبوری (obwāray) ص.نر.م. له منځه تللی.

اوبوس (ubūs) نر.م. یو ډول توپ دی.

اوبوسه (obūsa) بښ، م. زمناکه یا نمجنه ځمکه.
 اوبول (obawál) مص. مت. اوبه کول، پنه کول،
 خړبول، پټي یا څارويو ته اوبه ورکول.
 اوبومور (obūmór) نر. م. يوه ډول حشره ده.
 اوبوېش (obwēš) نر. م. د اوبوېش، تقسيم.
 اوبوېشگر (obwešgar) نر. م. اوبه وېشونکی.
 اوبوېشی (obwešáy) ف.ا. نر. م. کښی، ميراو،
 ميراو، ميري، پانسالی.
 اوبه (oba) بښ، م. (ج. اوبې) (۱) د شم پارسوب؛
 (۲) له هايډروجن او اکسيجن نه جوړه مایع.
 وبه تله (obataí) بښ، م. (ج. اوبه تلې) د اوبو
 تله، د ځمکې د اواروالي د پېژندلو آله.
 اوبه خور (obaxwár) نر. م. ج. (۱) کښتونو ته اوبه
 ورکونه، پڼونه؛ (۲) د څارويو د اوبونې ځای.
 اوبه خوړه (obaxwára) بښ، م. (ج. اوبه خوړې)
 نوسنده ځمکه، تړې ځمکه.
 اوبه شوی (obašáway) مف. نر. م. پنه شوی،
 خړوب شوی.
 اوبه لری (obaláray) ف.ا. نر. م. اوبه ورکوونکی،
 هغه خادم، چې خلکو ته اوبه ورکوي.
 وبه لگول (obalagawál) مص. مت. اوبول، پڼول،
 خړبول.
 اوبه ور (obawár) ص. نر. م. (۱) خړوب، پنه، اوبه
 شوی؛ (۲) بريالی، هدف ته رسېدلی.
 اوبه ورکی (obawárkay) نر. م. اوبه ورکوونکی.
 اوبه وری (obawáray) ف.ا. نر. م. (۱) اوبه راوړونکی،
 سقاو؛ (۲) اوبه لگوونکی.
 اوبه ورکی (obawarkáy) نر. م. (ج. اوبه ورکې)
 هغه توکر، چې لوبې په کې نغاړي.
 اوبه وری (ob(a,o)waráy) مف. نر. م. اوبو لاهو
 کړی، اوبو اخیستی.

اوبه هوا (obahawá) اب و هوا، اقليم.
 اوبې (obi) ف.ا. نر. م. (۱) اوبه راوړونکی، سقاو.
 اوبېسز (awbíz) نر. م. واړه زاگه، کورنی، خپلخانه.
 اوب (óp) اد. افسوس، اوف، د غم او درد په وخت
 کې استعمالېږي.
 اوباش (awpáš) نر. م. آب پاش، اوبه پاشونکی،
 اوبه شیندونکی.
 اوباشی (awpási) بښ، م. د اوبو شیندنه، د اوبو
 پاشنه، چرکاو، چکر او، اوبه پرخونه.
 اوپره (oprá) ص. نب. (۱) نرم پوست؛ (۲) نهستن؛
 (۳) پردی؛ (۴) هغه نرمه خاوره چې موږک يې له
 غارونو څخه راباسي؛ (۵) سرسري، ناپامه.
 اوپره پالی (oprapálay) ص. نر. م. غریب پروره،
 بېگانه پروره، اوپره پالونکی.
 اوپره توب (opratób) نر. م. (۱) نرموالی،
 پوستوالی (۲) پردی توب؛ (۳) بې کسي.
 اوپره (opra) ص. نب. وگ. اوپره.
 اوپري پوپري (oparepūpare) بښ، ج. گډې
 وډې خبرې، بې ارتباطه خبرې.
 اوت (út) نر. م. وخت، زمانه، دوره.
 اوت (ówt) نر. م. (۱) لير وچ، نمجن غونډې؛
 (۲) غوښتنه، ارمان، زړه غوښتنه، هيله.
 اوت کېدل (awtkedál) مص. ل. لير غونډې
 وچېدل، نوجن کېدل، وچ بخون، وچ بېرڼ.
 اوتاد (awtád) ص. نر. ج. (۱) لوی خلک، بزرگان،
 وليان؛ (۲) مېخونه، موری.
 اوتار (awtár) نر. ج. (م. وتر) (۱) څنډه، ژي، غاړه؛
 (۲) تارونه.
 اوتاک (ú,oták) نر. م. خونه، اطاق، استوگنځی.
 اوتای (awtáy) نر. م. (ج. اوتی) دند، جسور،
 جرړوب، د کلیو په منځ کې د اوبو تالاو.

اوتر (awtár) ص. نر. م. گدود، سرگردان، کاواک، پریشان، وارخطا.

اوتر کهدل (awtarkedál) مص. ل. وارخطا کهدل، پریشانه کهدل، کاواک کهدل، اوتر کهدل.

اوتکی (utkáy) نر. م. کورچنوتی، تاخچه، وتکی، کورچنی وت، چوله، تاخچه، وده سوره، چوه.

اوتگی (utgáy) نر. م. دودکین، دریشته، روزان، بخوره، منگ، منگ، موری.

اوتو (útú) نر. م. د اوتو کولسو آله، هغه آله چې د کالیوگونجی هواروی.

اوتومات توپک (ütümattopák) نر. م. خودکار توپک.

اوتبه (awtá) بنخ. م. (جم اوتی) کیگه، وتره شمکه، د کرلو لپاره وتره شوی شمکه.

اوتی بوتی (awtebáwte) بنخ. ج. اپلتی، پرتی، گدی و دی اوبی مانا خبری، چتیات.

اوتی (ü) ص. نر. م. ووت بالی، بوک، سربینکته کورنه پورته، بوک چک، چک بوک.

اوتی (aw) ص. نر. م. خارچول؛ (۱) په فوتبال او یانورو لوبو کې د توپ وتل له تعیین شوی حد نه

(۲) په شراب چنبلو کې افراط؛ (۳) له میدان نه د حریف خارچول.

اوتبه (awtá) ص. بنخ. م. درواغ، بی مانا خبره.

اوتی (ütáy) نر. م. بادی اوبی، د سبورلی اوبی.

اوج (awj) نر. م. لوروالی، اوچتوالی، هسکتیا، عظمت، مگریموم، اخرنی حد.

اوجار (ūjār) ص. نر. م. رنگ، ویران، شاره شور، وینار، خرابه، د آباد ضد.

اوجار والی (awjārwalay) نر. م. رنگوالی، ویرانوالی، ویناروالی، شاره والی.

اوجاره اوچاری (Djāraūjārī) بنخ. م. ج. ورانه درانی، وینار، وینار، خرابه خرابی.

اوجار کهدل (ūjāredál) مص. ل. وینار کهدل، وړاندېدل، شاره کهدل، خرابېدل.

اوجره (ūjrá) بنخ. م. دېره، حجره، مهلمستون.

اوجری (ūjráy) نر. م. لری، اوژری، اوجسری، د خارویو معده.

اوجفونه (ojǧwána) بنخ. م. وجفنه، وژغنه، دوزی وپسته.

اوجفن (ojǧán) ص. نر. م. له اوجفنو څخه جبر شوی شی، اوجفونې لرونکی.

اوجه (ojá) بنخ. م. چتوری، خت میری، د ورمیبه (خت) کوتی، د خت کوتی، کوت.

اوجه (ūjā) بنخ. م. (ج. اوجی) اوږه، وژه، وږه، اوجی (ūjāy) بنخ. م. ج. اوږی، وږی، اوگی.

اوجار (učār) نر. م. کڅوره، د بالبیت (نیالی، توشک) پوښ.

اوجت (očát) نر. م. ج. هسک، جگ، لور، پاس.

اوجت توب (ūčattób) نر. م. اوجت تیا، لور توب، هسکوالی، جگوالی، دنگوالی.

اوجتوالی (ūčatwálay) نر. م. جگوالی، لوروالی، هسکوالی، پورته والی.

اوجتول (ūčatawál) مص. مت. پورته کول، جگول، لورول، خپژول.

اوجتیا (ūčatyā) بنخ. م. لورتیا، جگوالی.

اوجتېدل (ūčatedál) مص. ل. جگېدل، لورېدل.

اوجکول (ūčkúl) نر. م. هغه وری چې یو کلن شوی وي، پېشړلی یې هم بولي.

اوجن (ūčán) نر. م. د شیدو ورکونکو خارویو د شیدو د وچېدو ناروغتیا.

اوجونی (ūčūnáy) نر. م. (۱) بشپړ میاشتنی وری؛

اوده گر (ūdagar) فا. نر. م. اوده لرونکی، پاروگر،
 د اودی شستن، دمورنکی، دم گری.
 اوده ورکول (ūdawarkawāl) مص. مت. دممولو
 اجازه ورکول.
 اودی لاندی راوستل (ūdelānderāwastāl) مص
 مت. (۱) تر دم لاندی راوستل، دم تر اغیز
 لاندی راوستل، (۲) خانه ایلول.
 اودی (ūdi) نر. م. یو دول رنگ، شین بخون رنگ.
 اودر (awdār) ص. نر. م. پت، پناه.
 اودر نیول (awdarniwāl) مص. مت. پتو خبرو
 ته غور نیول، اسگیرل.
 اودل (odāl) مص. مت. ترتیبول، سمول، سمبالول،
 درستول، برابرول.
 اودل شوی (odalšāway) مف. نر. م. ترتیب شوی،
 سمبال شوی، برابر شوی، سم شوی.
 اودل کهدل (odalkedāl) مص. ل. ترتیبهدل،
 سمهدل، برابرهدل، سمبالهدل، درستهدل.
 اودنی (ūdānāy) نر. م. تیکری، پرونی، زروکی.
 اودون (ūdūn) تنظیم، ترتیب، راغوندهده.
 اور (ōr) نر. م. هغه شه چی دلر گویا سکرو له سوغولو
 نه منع ته راجی اورنا او تودوخه لری.
 اوراق (awraq) نر. م. (۱) ارشیف، دیوی موسی
 اداری خانگه؛ (۲) مجاز اژوبل، تاوانی شوی؛
 (۳) بلگونه، پانی.
 اوراورکی (ororākay) نر. م. اوریلک، تندانه،
 اوریلکی، یو دول حشره ده چی دشپی الوخی او
 د بخری په شهرنا کوی.
 اوربخرکی (orbacarkay) نر. م. د اور ذره،
 سپرغی، د اور سپنکی، بخری.
 اوربخوله (orbaxwāla) بیخ. م. پینشه، اوریلکی،
 وربخوله، پایشه.

(۲) د پسونو او زو یو دول ناروغتیا.
 اوچه (awčā) بیخ. م. باخی، دوه غابھی سکو، دوه
 باخی، دوه غابھی (دوه بهوخی) لرگی.
 اوچیچی (očiči) بیخ. م. اچچیچی، وچچیچی،
 دمور له خوا خپل کړچنی ته ویل کوی.
 اوچی پوچی (ūčepūčē) بیخ. ج. چتی خبری.
 اوچار (awčār) ص. نر. م. بیکاره، خرگند، جوت.
 اوچار توب (awčartob) نر. م. خرگندوالی، بیکاره
 توب، مشورتیا، جوتوالی.
 اوچارول (awčarawāl) مص. مت. خرگندول،
 بیکاره کول، جوتول، مشهورول.
 اوخله (ocānq) نر. م. اووه اړخیز، اووه مخیز، اووه
 مخه لرونکی، اووه خوییز، اووه ضلعی.
 اوخ (ōx) اد. دارمان او افسوس کلیمه ده، وخ،
 وینې.
 اوخولی (oxólay) نر. م. بودکی، پراته، د تپی
 غوره دودی، خوره او غوره دودی.
 اوخی (ūxáy) بیخ. م. ج. بو، بیو، هغه توهمی بلا
 چی ماشومان پرې ویروي.
 اود (awd) نر. م. دند، جوړ، تالو، تالاب.
 اودان (awdān) نر. م. د اویو ساتلو فلزی لوپنی.
 اودس (awdās) نر. م. دلمانخه نه مخکی د وجود
 د ټاکلو غرو مینخل.
 اودس ماتی (awdasmatay) نر. م. دکې او تشی
 مبتیازی.
 اودوم (ūdūm) نر. م. (۱) چاره، علاج، یو دول
 توتکه؛ (۲) دم، اوده، توری تعویذ.
 اوده (ūda) بیخ. م. اجازه، دم، مار، لرم او نورو
 چیچونکو خزندو او ناروغیو دممولو اجازه.
 اوده اخیستل (ūdaaxistāl) مص. مت. دممولو
 اجازه اخیستل.

اورگادی (orgáday) نر.م. ریل ریل گادی.

اورگان (organ) نر.م. (۱) غری (۲) سازمان تنظیم (۳) اداره.

اورگدی (orgáday) نر.م. شیطان سری، وران کاری، چفلگر، اورلرونی.

اورگنی (ogranje) م. هغه خیمه یا کپڑی چې له رنجو او زو کو خخه جوړه شوې وي.

اورلرونی (orlarünay) نر.م. اورلرومی، اورلری، اوردکی، داور لرو لروگی یا سیخ.

اورلگاو (orlagaw) اورگدی، شرگدی، پساتی.

اورلگیت (orlagit) نر.م. گوگر، تیلی، داور دلی، میشکنی.

اورلوبه (orloba) بنخ.م. آتشبازی.

اورمخی (ormaxay) سورمخی، سورگورلخ.

اورمې (ormar) نر.م. دچاپه کور کې چې مې شوی وي.

اورمې (ormaraj) نر.م. اور وژونکی.

اورمړک (ormozak) نر.م. سمندر، د اورچینجی.

اورمکی (ormakay) نر.م. پتنگ، پرپرکی.

اورمولی (ormolay) نر.م. اسهال شوی ماشوم.

اورمېر (ormez) نر.م. (ج. اورمېرونه) مرکندی اورمېر، ورمېر، مغزی، شپ، مکندي.

اورنوسی (ornusay) نر.م. امبور، آتشگیر.

اورنی (oranay) ص. نر.م. اورین، آتشین، آتشی.

اورنی (ornay) نر.م. رونی، ورنی، هغه توکر چې کوچنی په کې تری رنی.

اوروالا (orwala) نر.م. اوریه، اوراچوونکی، شوک چې په گانی کې اوریلوی.

اوروژنه (orwazana) ص. نر.م. اطفانیه.

اوروژونکی (orwazunkay) نر.م. اطفانیې.

اوروژونی (orwazunay) نر.م. د اور وژلو آله.

اوروغ (owrog) نر.م. ج. سینگار، ډول، بیاست.

اورول (orawal) مص. مت. (۱) لوبل، شیندل؛ (۲) باران کول، باران وړول.

اورول (awrawal) مص. مت. اورول، وراورول، ترغور کول، ترغور رسول.

اوره (ora) نر.م. ج. (۱) اوربغ، نری وریغ، بوربغ، ووره، خیره لره یا توره لره؛ (۲) اوربیت، باران، شکره، وورینگی، وور، اوریا، اوری.

اوره رنگ (awrarang) نر.م. شیشرنګ، سره رنگی دارو چې خوړو سترگو ته یې وراچوي.

اورلره (oralara) بنخ.م. (ج. اوره لری) خره یا توره لره، نری وریغ او ډوند.

اوری (oray) نر.م. (ج. اوری) (۱) وری، گهوری، د میری بچی؛ (۲) یوه ډول بوتی دی.

اوری (awray) نر.م. باران، وریا، اوربیت.

اوری (ore) نر.م. ج. هلته، دلی، هغه خوا.

اوری (oray) بنخ.م. ج. د غاښونو درینو غوښه، د نوک لوزی، د نوکانو د بیخ غوښه.

اوریا (orya) بنخ.م. اوربیت، واوره، باران.

اوریا میچ (oryamec) نر.م. د باران د اندازې د معلومولو آله.

اوریته (oretá) ق. دلته، دلی، هغه خوا، دې خوا.

اورپدا (awreda) بنخ.م. اورپدنه، سماع، شنوا.

اورپدل (oredal) مص. ل (۱) اورپدل، وربیت، وریا باران؛ (۲) مص. مت. غورو ته د اواز رسېدل.

اوریز (awriz) نر.م. د اورپدو وړ، سمعی، سمعی.

اوریزوینیز (awrizwiniz) نر.م. سمعی و بصری.

اوروونکی (orawunkay) ف. نر.م. (۱) باران کوونکی، ورندي؛ (۲) شنونکی؛ (۳) د خبرو اترو په جریان کې د مخاطب په مقابل کې ویونکی.

اوربگی (awrégay) نر.م. هغه سپرغي (گلان)
 چي په تفرونو، غالبو او شريو کي جوړېږي.
 اور (awr) نر.م. (ج. اورونه) د تفرو د جولاگانو
 تانستي يوه آله ده.
 اوربه (orba) نر.م. (ج. اوربانه) اوږه خرشوونکي
 اورکي (orkáy) نر.م. وړوکی، وړکوټی، کوچنی
 ماشوم، هلک، کمکي.
 اورل (awral) مص. مت. مرل، انول، بېلول، چنول،
 يوه يوه دانه کول.
 اورنی (oranáy) بنغ.م. (ج. ۱) پرونی، تيکری؛
 (۲) نر.م. اورنی، اورنی، هغه توکر چي ماشوم
 په کي تري؛ (۳) ص. نر.م. د اورني شی.
 اورونی (orobáy) نر.م. اتوب، شلالی، روز، بي
 خونده خواړه.
 اورون (awrun) نر.م. اوښتون، گدان، قلب.
 اورونی (awrunay) نر.م. اوښتونکی، اورېدونکی
 د گردان وړ.
 اورول (orawal) مص. مت. اوږه کول، اونل، انل،
 ډېره کول، مېډول، مېده کول.
 اوږه (awra) بنغ.م. (۱) د کار آله؛ (۲) بنغ.م. اړم،
 وړم، تمبه؛ (۳) نر.ج. ايره، وږه، ډوږه، ډونه،
 وږه.
 اوږه شوی (orašawáy) مف. نر. مېده شوی.
 اوږه کونه (orakawána) بنغ.م. (۱) مېده کونه،
 مېډونه، ايره کونه؛ (۲) ژړنده کونه.
 اوږی (oray) نر.م. دوی، د کال تود موسم.
 اوږېدل (awredal) مص. ل. (۱) اوښتل، اپوته
 کېدل، نسکورېدل؛ (۲) مېډېدل، ډوټېدل.
 اوزار (awzar) نر.ج. د کار اسباب او وسايل.
 اوزکی (ozakáy) نر.م. دلرگو گېډی، دلرگو اوږه،
 دلرگو غوږی، دلرگو اوڅه.

اوزگار (ozgār) ص. نر. وزگار، خلاص، بېکار،
 فارغ.
 اوزگار توب (ozgār) نر.م. وزگار بنده،
 ليه توب، وزارتيا.
 اوزگارول (ozgār) مص. مت. وزگارول،
 بېکاره کول، له کاره ایستل.
 اوزگړی (ozgūray) نر.م. (ج. اوزگړي) وزگړی،
 وزگړی، ډبزي نر، وز.
 اوزه (oza) بنغ.م. (ج. اوزې) وگ، وزه.
 اوزی (ozáy) نر.م. وزر، لېچه، د پسه يوه پښه.
 اوژری (ozray) نر.م. جری، لری او کولمې.
 اوژن (ozán) نر.م. د اوښوږی چي د آش وړکولو په
 حال کي وي.
 اوږبی (ozbáy) بنغ.م. ج. ښکلې مرغی،
 اوږد (ozd, ūzd) ص. نر.م. غښېدلی، دلند ضد.
 اوږد اندی (ozdānday) ص. نر.م. احتياط کوونکی
 دور اندېش، عاقبت اندیش.
 اوږدول (ozdawál) مص. مت. غزول، غځول.
 اوږده (ozdá) بنغ.م. (ج. اوږدې) وگ، اوږد.
 اوږده مېږيانه (ozdamezyāna) بنغ.م. (۱) پيلي
 لوی تور مرچ؛ (۲) د کوچنيانو يوه لويه ده.
 اوږدېدل (ozdedál) مص. ل. غځېدل، لويېدل.
 اوږد مهالی (ozdmahālay) نر.م. ډېر مهالی، ډا
 اوږدې مودې لپاره.
 اوږکي (ozákay) نر.م. اوږکی، اوږه، هورده، وږه.
 اوږمکه (ozmaka) بنغ.م. (۱) سپوږمی، مياشت،
 اوږمکه؛ (۲) د آسمان ناوې، د آسمان پېغله.
 اوږمی (ozmáay) بنغ.م. (ج. ۱) سپوږمی؛
 (۲) د سپوږمی رڼا.
 اوږه (oza) بنغ.م. (۱) وگ، اوږکی؛ (۲) وږه، وږه،
 د مټ له سر نه د وړمه يره تر ياي پورې برخه.

اوپره ور (ozawar) نر. م. ۱) د لویو اویدو خاوند،
 ۲) پیاوړی، قوي، زورور، محبتلی.
 اوړی (ozay) نر. م. (ج. اوډي) پیمانده، تنی، د
 اندازه کولو ټاکلي اندازه، صاع.
 اوړی (ozay) بنخ. م. ج. د پخورد غاړې گانه.
 اوس (os) ن. دستي، لاس په لاس، دا شېبه.
 اوسا (osá) ص. نب، وگ، هوسا.
 اوسار (awsár) نر. م. ترسپری، ترسری، هغه تسمه
 چې د حیوان وریوز ته وراچوړي.
 اوسارول (awsarawál) مص. مت. ۱) ترسپری
 وراچول، ۲) تابع کول، اېلول.
 اوسان (awsán) نر. م. حس، هوب، عقل.
 اوسانه (awsána) بنخ. م. کیسه، نکل، افسانه.
 اوستا (awistá) نر. م. اوستاک، ایستا، اوستا،
 استا، د زردبشيانو مقدس کتاب دی.
 اوسپنتوزی (ospantozay) نر. م. سوان، سوهان،
 هغه آله چې اوسپنه پرې توری.
 اوسپنپوښ (ospanpūš) نر. م. پر بامونو او بلیو
 له اوسپنیزو خادرو څخه جوړ پوښونه.
 اوسپنخړی (ospanxáray) نر. م. سپینخړی،
 ۱) د بتیو په اړه کې هغه کلک شیان چې د اور
 د حرارت په ذریعه جوړېږي.
 اوسپنخوره (ospanxóra) بنخ. م. د اوسپنې
 زنگ، مچه خور، مرچه خورک.
 اوسپنمزی (ospanmázay) نر. م. د اوسپنې تار،
 سیم.
 اوسپنه (ospana) بنخ. م. و سپنه، خړرنگی فلز
 دی.
 اوستریل (ostarbál) نر. م. پښینه.
 اوسترمه ل (üstarmahál) نر. م. راتلونکی
 زمانه، آینده زمانه.

اوستکار (ostakār) نر. م. ماهر، استاذ، ختگر،
 ترکان، کسپر.
 اوستکاری (ostakāri) بنخ. م. کاریگری، استادې،
 ختگری، کسبگری.
 اوسط (awsát) ص. م. منځنی، میانه، منخ.
 اوسکارل (oskarál) مص. مت. ښکارل، ښکارل،
 ویشکه کول، ښکارل، سپی وړکېشه کول.
 اوسمهال (osmahál) حال زمانه.
 اوسن (osán) نر. م. اوس وخت، اوسنی، موجوده،
 سملاسي، له تکه.
 اوسند (osánd) نر. م. بستوگن، اوسېدونکی.
 اوسنی (osánay) نر. م. د اوس وخت، موجوده،
 سمدلاسه، معاصر.
 اوسول (osawál) مص. مت. ۱) اوسول، مېشتول،
 ځای پر ځای کول، دېره کول، ۲) پندول.
 اوسې (osáy) بنخ. م. (ج. هوسی) سارانې خړچک
 خاړوی دی، چې لنډه لکې لري.
 اوسپچی (ūsicáy) نر. م. د هوسی سپینتی، د
 هوسی بېدی، د هوسی ښنگری.
 اوسېدل (osedál) مص. ل. مېشته کېدل، اړول،
 پندېدل، دېره کېدل، استوگنه کول.
 اوسېلجن (awselján) فا. نر. م. ۱) سور اوسېلی
 کوونکی، سره سېلوي ایستونکی.
 اوسېل (awselál) مص. ل. اوسېلی کول، آه کېدل،
 سور اوسېلی کول.
 اوسېلی (awseláy) نر. م. ۱) افسوس کېدل؛
 ۲) سره سا، آه، سور سېلوی.
 اوسپو میتیر (osiyomiṭar) نر. م. فشار سنجوونکی
 ، د انسان د وینې د فشار د اندازه کولو آله.
 اوش (oš) نر. م. ۱) وش، هس، د خره د درولو لپاره
 اواز؛ ۲) افسوس.

اوشاره (ošāra) بنغ. م. (ج. اوشاری) اوبکی،
 ملخ، اوشاره، یودهول ملخ دی.
 اوبین (uš, oš) نر. م. یوجگ خاروی دی، اورده غاره
 اورده لکی لری.
 اوبینه (ošāna) بنغ. م. (ج. اوبینی) هغه بنغه
 چې اوبین پیایی.
 اوبینون (ošbūn) نر. م. (ج. اوبینانه) اوبینه،
 ساروان، هغه سری، چې اوبین پیایی.
 اوبینتل (awūqāl) مص. ل. ۱) بدلبدل، گر خبدل،
 اوربدل، انحراف؛ ۲) چپه کبدل.
 اوبینتون (awūštūn) نر. م. بدلون، اورون.
 اوبینتی (awūštāy) فا. نر. م. ۱) بپرته گر خبدلی،
 بدل شوی، اوربدلی؛ ۲) بی لاری.
 اوبینتیایی (awūštyāyi) اوبینتونی، انقلابی.
 اوبینتیایی پپر (awūštyāyiper) نر. م. اوبینتونی
 پپر (په ادب کی).
 اوبینسپرلی (ūšsparti) بنغ. م. د اوبین سپرلی.
 اوبین غویی (ošgwayay) نر. م. زرافه، د اوبین
 په شهر حیوان دی، چې مخنی پینی یی اوردی
 او وروستی پینی یی لنډی دی.
 اوبینکه (oška) بنغ. م. ووبینکه، اینکه.
 اوبینکی بیبول (oškebeyawāl) مص. ل. اوبینکی
 بهول، ژول، اوبینکی خغول، اوبینکی توپول.
 اوبینکی (ūškay) (ج. اوبینکی) وگ. وینکی.
 اوبینکی (oškāy) بنغ. م. ج. یودهول غت چینی
 دی چې د مار په شهر بیکاری.
 اوبینکینی (oškenāy) ص. نر. م. خبلی، بدنیته،
 تور نیته، شوک چې د اوبین په شهر کینه لری.
 اوبینلن (ošlan) ص. نر. م. هغه شوک چې سترگی
 یی تل اوبینکی لری.
 اوبینلن لوگی (ošlanlūgāy) نر. م. اوبینلن گاز،

اوبینکی بهوونکی گاز.
 اوبین مرغه (ošmarǵā) نر. م. یوقوی مرغه دی
 چې اوردی پینی اولنده لکی لری.
 اوبین والا (ošwālā) نر. م. د اوبینانو خبستن، د
 اوبینانو ساتونکی، د اوبینو خاوند.
 اوبینه (ošā) بنغ. م. (ج. اوبینی) ماده اوبین.
 اوبینی (awšāy) نر. م. اخنسی، د بنغی یا ماینی
 ورور او د خور مپره.
 اوبینیمه (ošēma) بنغ. م. اوسیمه، ریمه، سیمه
 اوبینه، د اوبینی جنسی تمایل.
 اوصاف (awsāf) نر. ج. وگ. وصف.
 اوضاع (awzāz) بنغ. ج. وگ. وضعه.
 اوغز (oǵāz) نر. م. غوز، چارمغز، اکور متک.
 اوغم (oǵām) نر. م. ۱) کبر، لویی؛ ۲) فخر، وبار.
 اوغه (oǵā) بنغ. م. د انسان د خبته، گهډی، نس
 لوی چینجی.
 اوقاف (awqāf) نر. ج. هغه څمکه، مال یا شی چې
 د بی وزلو سره د مرستی لپاره جماتونو، هدیرو
 اوزیار تونو ته ورکول کېږی.
 اوقیانوس (owqyānūs) نر. م. بحر، سمندر، د
 تولو هغو اوبو مجموعه چې دنړی چارچاپیره
 یی نیولې ده.
 اوک (ok) ص. نر. م. نېغ، دوک، سم، سیخ، سک.
 اوکا (okā) بنغ. م. (ج. اوکی) واک، اجازه.
 اوکابنه (okāša) بنغ. م. (ج. اوکابنی) ترنگر،
 گونده، گینده، کوری، کمبو.
 اوکر (okar) نر. م. ج. کنگر، لگر، کنکر، کامپور،
 د خاروی پاتې شوني وانه.
 اوکر (awkar) نر. م. د مخ نینه، د شهرې لیکه، د
 مخ علامه، د شهرې نینه.
 اوکشه (awkaša) بنغ. م. تل، مدام، هر مهال.

اوکنبه (awkáya) بنخ. م. دکنگالی لوبی.
 اوکوب (ükób) نر. م. ۱) شان او شوکت، ددبه، لوبی؛ ۲) طاقت، قدرت.
 اوکه (oká) (ق. ۱) بهی، بالکل، قطعی، هدو، هپشکله؛ ۲) نر. م. (ج. اوکی) چلم.
 اوکه (awká) ص. نر. م. (ج. اوکی) ۱) دهر مور، بهی مور؛ ۲) کمزوری؛ ۳) په کسر اوکی؛ ۴) گران، سخت، مشکل.
 اوکی (awkáy) نر. م. ستمدنه، سلبدنه، ستینگی، ستمی، ژرژر سبلوی شکونه.
 اوکی (oké) نر. م. هو، هوکی، وو، بلی، بنه، آه.
 اوکی (okáy) نر. م. ۱) ووکی، کوزده، کوزده؛ ۲) بناواتی، پایوازی، پنی خلاصی.
 اوگرایی (ográyi) بنخ. م. تجارتي قسط، هغه تاکلی پیسی، چې د تجارانو ترمنځ د اوونی په معلومو ورځو کې د تجارت د راکړې ورکړې له درته سره تبادلې کېږي.
 اوگره (ográ) بنخ. م. اوگره، یو ډول خواړه دی.
 اوگرایی (ográyi) بنخ. م. وگ، اوگرایی.
 اوگرې بوگرې (awgrəhawgrə) بنخ. م. ۱) اوتې بوتې، شورما شور، جنجال؛ ۲) نوې، تازه.
 اوگوت (awgót) نر. م. (ج. اوگوتونه) کبتي، کشتی، بیوی، انگوت، د اویو جهاز.
 اوگی (ogáy) بنخ. م. ۱) دشنو یو ډول دی، چې دانی یې نرمې وي، هغو شنوته چې کلکې وي تیتهاقه هم رای؛ ۳) نر. م. صاع، اوری، د غلو دانو یوه پیمانده.
 اول (awál) ص. نر. م. لومړی، مخکې، اولنی.
 اولاد (aslád) نر. م. زوزاد، (ج. اولادونه) زوزات، لونه او زامن، بال بیج.
 اولال (awál) نر. م. وگ، اوکر.

اولتیحاتوم (oljimatúm) نر. م. وروستی شرط، قطعی تصمیم، گواهی، اخطار.
 اولجه (oljá) بنخ. م. ولجه، غنیمت، شوکه، لوت، پردی مال چې په جنگ سره ترلاسه شي.
 اولس (olás) نر. م. ۱) ولس، ملت؛ ۲) قام، دیوی سیمې اوسېدونکي.
 اولسمشر (ulosmasár) نر. م. ص. ولسمشر، جمهور رئیس، د دولت رئیس، د دولت مشر.
 اولسوال (olaswál) نر. م. ولسوال، حاکم، دیوه ولایت دیوی سیمې تاکلی مامور.
 اولسواله (olaswála) بنخ. م. ولس پالنه، عزیزولي، عزیز گلوي، ولس گلوي.
 اولسي (olási) ص. نر. نب. ولسي، د ولس، هغه څه چې په ولس پورې اړه ولري.
 اولسي جرگه (olasijárga) بنخ. م. ولسي جرگه، د ولس له خوا د تاکل شوی استازو جرگه.
 اولکه (olká) بنخ. م. (ج. اولکې) ځمکه، خاوره، اقلیم، وطن، د زیریدو تاتوبی.
 اولگ (olág) نر. م. مزد، برخه، ختی، دهقانی، د زمیندارو له خوا بزرگانو او مزدورانو ته د فصل څخه ورکړی شوې برخه.
 اولگی (olgáy) نر. م. د بیدیلویه، سه بجل.
 اولمه (olmá) نر. م. ۱) وگ، میلمه؛ ۲) بنخ. م. د ورېځې نه وروسته زنا؛ ۲) سپرلی.
 اولنی (awalánay) ص. نر. م. ۱) رومبني، مخکینی، لومړنی، اتیون؛ ۲) پخوانی سړی، پخوانی څوک.
 اولو (oló) بنخ. م. دگورې شیر، گروسی، گورسی.
 اوله (olá) نر. م. ۱) هغه وري او سپرلي چې له میندو څخه جلا شوي وي؛ ۲) د څه وخت لپاره سوله کول یعنی تیره ایښودل.

اوله^(۱) (awála) ص. بنخ. م. لومری، رومینی، اولنی
مخکینی.

اولی (oláy) بنخ. م. شور ماشور، شور غوغا، خور،
شور رگت، های هوی، غالمغال.

اولی (awláy) ص. نر. م. ج. اولی، بدعمله، بدخویه،
بدعادت، بداخله، بدگذرانه.

اولیا (awliya) نر. ج. م. ولی (۱) بزرگان، ولیان،
نیک خلک؛ (۲) دوستان، خیلوان.

اولیگارشی (oligúrsi) بنخ. م. دشو کسویاداری
اوواکداری.

اولین (awalín) ص. نر. م. لومری، رومینی.

اوم (üm, óm) ص. نر. م. (۱) خام، کچه؛ (۲) بی
تجرب، ناپوه؛ (۳) کمکی هلک، کچه خوله؛

(۴) نر. م. ج. دبرقی مقاومت واحد.

اومارگه (omärgä) نر. م. دکوچیانو خوسا دانی.

اومال (omäl) نر. م. کنی، میراو، اویه وری، د
اوبود بند چوکهدار، اویه وپشونکی.

اومالی کول (omälíkawäl) مص. مت. (۱) داوبو
دبند خارنه کول؛ (۲) پل وهل، تعقیبول.

اومت (omat) نر. م. وگ. امت.

اومتوکی (omtóki) نر. م. اومه مواد.

اومتیا (omtyä) بنخ. م. (۱) خامی، خامتوب،
اوموالی، خاموالی؛ (۲) کم عقل والنی،

بی تجربه گی.

اومری (omaráy) ص. نر. م. خام تار، ستوی،
کچه، تیسکن.

اوم غلن (omğalán) ص. نر. م. اومغدن، بیمغدن،
موغلن، نیم پخته، مغلن.

اومک (omák) نر. م. خام، اوم، اومغلن، اومغدن،
اومکه (omáka) بنخ. م. کچه خمکه، خامه خمکه،
اومه خمکه، اویره خمکه.

اومه خوله (omaxwlá) ص. خامه خوله، رومه
خوله، زنی، هلک.

اومین (omén) نر. م. هیله، ارزو، اسره، امید.

اومینواره (omenwára) ص. بنخ. م. اومینواره،
حامله، بلاریه بنخه (یوازی شفاهی ویل کهری)

اونت (ont) نر. م. سپلتی، لری، هزار خانه، کتکی،
دخارویولری.

اونس (ons) نر. م. د (۳۰) گرامو معادل یوزن.

اونگ (awáng) نر. م. له اوسپنی یا لرگی نه جور
لوبنی، چی مسالی په کی میده کوی، لنگری،

هاون، چتو او بغری بی هم بولی.

اونگی (angáy) بنخ. م. ج. سپورمی، اودمی.

اونگی (ongáy) نر. م. ج. اونگی، وگ. اینکی.

اون لغر (onlagár) ص. نر. م. لوخ لغر، بریند.

اونول (onawäl) مص. مت. بریندول، لوخول.

اونی (onáy) بنخ. م. ج. هفته، اووه ورخی.

اونی (onáy) نر. م. دهر غیر بدونکی.

اوول (owäl) نر. م. اوون، بنخنی گامت، بنخنی
تخمه.

اوونیزه (onizá) بنخ. م. جریده، هفته نامه، اووه
ورخنی خپرونه.

اووی (owáy) نر. م. (۱) چرخوبل، تاج؛ (۲) دتندی
وینته.

اوه^(۱) (owá) نر. م. بنخ. (۱) هغه تناکه یا دانه چی د
خارویوپه پنبو کی پیدا کسیری؛ (۲) نر. م. آه،
ووه، د غوایانو درولو لپاره استعمالی.

اوه^(۲) (óh) نر. م. دارمان او افسوس غیر، د تعجب او
حیرانتیا کلیمه.

اوهام (awhām) نر. ج. (م. وهم) ترس، اویره، دار،
تره، وهمونه.

اوهر (awhár) نر. م. (۱) دغمکی، ویالی، چینی یا

د تیرو هغه چاود، چې اویه ترې نه راوتلې وي
خوبهېدلې نه وي؛ (۲) زېم، نم، نو.
اوه غله (owāglā) نر. ج. پېروني، پرېموني، اووه
خويندې، د اسمان هغه اووه ستوري دي چې يو
تر بله نېرېدي پراته دي.

اوهو (ohó) اد. د تعجب او حيرانتيا پوځ دی.

اوي (awi) ص. نې. (۱) تندويه ځمکه، تر اوبو لاندې
ځمکه؛ (۲) باولۍ، باورۍ، هغه کوهې او کارېز
چې په پاولو وړ کوزېرې او اويه ترې نه راوړي؛
(۳) چل وېلۍ؛ (۴) نر. م. يو ډول کندهاري انگور
دي؛ (۵) قول، ژبه، لوز، وعده، عهد، تړون.

اوي (awáy) بېخ. م. ج. بجه، بجن، هغه ځای چې
کلال لوبې په کې پخوي.

اوي (oy) بېخ. م. هگۍ، اگۍ، اويه، وييه.

اويجه (awijá) بېخ. م. (۱) اوبجه، وېجه، ځمکه،
هېواد، اولکه؛ (۲) خاوره، نړۍ، قلمرو.

اويپر (awéþ) نر. م. گرمي، تفت، تاو، تپت.

اويل (awél) نر. م. هېل، اېل، يېل، لاجي.

اويل (oyál) مص. مت. اويدل، اودل، اويل.

اويلی (oyaláy) مف. نر. م. اويلی، اويدلی.

اوينه (oyaná) بېخ. م. اوينه، اويدنه، اودنه.

اويه (oyá) بېخ. م. (ج. اويې) وگ، اگۍ، هگۍ.

اه (ah) نر. م. د افسوس کلیمه، اسويلی، اوسپلی.

اها (ahá) هاها، هی هی، اوهو، ايهي، د خوښۍ
ښکاره کولو کلیمه.

اهار (ahár) نر. م. دار مياشت، له پشه کال نه
مخکې مياشت.

اهاک (ahāk) نر. م. چونه، اھک، يو ډول
کورکاندي دی چې وروسته له ډېر حرارت څخه

په چونه بدلېږي.

اهانت (ahānat) نر. م. سپکاوی، بې عزتي.

اهتزاز (ihtizāz) نر. م. رېښه، رېږدېدنه.

اهتمام (ihtimām) نر. م. (۱) همت کول، غمخوړي،

هاند؛ (۲) بندوست؛ (۳) د کسوم چاله خواډ

کتاب په چاپونه کې مراقبت او زيار ايستنه؛

اهدأ (hdā) بېخ. م. (۱) تحفه، سوغات، پېشکش؛

(۲) تحفه کونه، سوغات ورکونه.

اهداد (hdād) نر. م. سزا، څوړونه، رتل.

اهرام (hram) نر. م. (۱) مخروطي ډوله جسمونه، د

هرم جمع - د مصر اهرام.

اهر (ahár) نر. م. وگ، اهار.

اهک (ahāk) نر. م. وگ، اهاک.

اهل (ahál) نر. م. خاندان، کورنۍ، کورمه، عشيره،

خپلوان، آل اولاد او د يو ټبر غړي.

اهلي (ahlí) ص. نې. کورنۍ، اېل شوي، روزل شوي.

اهليت (ahliyát) نر. م. وړتيا، لياقت، بلدیت، د

يوه کار د سر ته رسولو کفايت او واک لرنه.

اهميت (ahmiyat) نر. م. (۱) ارزښت، گټه، وړتيا،

وړوالی؛ (۲) عمده والی، ستر توب.

اهن ربا (ahanrobā) بېخ. م. مقناطيس، مگنيت،

تسيره ده چې اوسپنه او پولاد ځان ته را جذبوي.

اهنگ (aháng) نر. م. (۱) اواز، غږ، غاړه، د اواز

وزن؛ (۲) تکل، اراده؛ (۳) دود او طريقه.

اهنگر (ahngár) نر. م. لوهار، گگر، پښ.

اهور (ahūr) نر. م. زمانه، قرن.

اهومن (ahoman) نريادي، د آله کلیمې نه جوړ

صفت دی.

اهپر (ahér) نر. م. شپونکی.

ای (ay) د ندا توری؛ (۱) د افسوس او تعجب کلیمه؛

(۲) او، هی، دلته، دغه؛ (۳) نر. م. شول، خوشي

کول، ايله کول.

ای (ae) ند. د ندا توری. او، هو، ها.

ایا (ayā) اد. د پوښتنې او استفهام کلیمه.

ایاغ (ayāg) نر. م. کندول، پیاله، گپلاس، جام، کونډی، د شرابو جام.

ایالت (ayālat) نر. م. عمده سیمه، د سیاسي وېش له پلوه ستره سیمه.

ایام (ayām) نر. ج. ورځې، وختونه، موسمونه.

ایبره (ābra) بنځ. م. (۱) فصل، حاصل؛ (۲) پاسره.

ایتلاف (aitlāf) نر. م. یووالی، ائتلاف، د سیاسي گروپونو او ډلو تېلو مؤقتي یووالی.

ایتله (aytā) بنځ. م. هغه انگور دی، چې اوجوشې (ابجوشې) ورڅخه جوړوي.

ایجاب (ijāb) نر. م. قبلول، منظورول، غوښتنه، پرځان منل، د نفي ضد.

ایجاد (ijād) نر. م. اختراع، ابتکار، نوی شی جوړونه، د نوي شي منځ ته راوړنه.

ایځي (iǰī) بنځ. م. (۱) هیجا، هجا؛ (۲) په تکروریل، په هیجاوو وینه، په زور او زیر وینه.

ایخ (ix) نر. م. (۱) له خوړو څخه د کړکې کلیمه؛ (۲) د اوبېس چوکولو کلیمه، څې څې.

ایخول (ixawāl) مص. مت. چوکول، څیکول.

ایداد (idād) نر. م. څوړونه، رتل، سزا، اهداد.

ایدرا (idār) نر. م. هما، یو افسانوي مرغه.

ایدک (aydāk) نر. م. خیدک، پښر.

ایر (īr) نر. م. گټه، فایده، حاصل، بوده، سود.

ایر (īr) نر. م. د کوچنیانو لوبه.

ایراب (irāb) نر. م. (ج. ایرابونه) وگ، اراب.

ایرابه (irāba) بنځ. م. (۱) هغه لښتی یا ویا له چې له کښتونو څخه د زېم ایستلو لپاره جوړ شوی وي؛ (۲) په یو وار سره د څو توپکو بار.

ایراد (irād) نر. م. (۱) څرگندول، بیانول؛ (۲) گوته نیول، اعتراض، انتقاد.

ایراو (irāw) نر. م. د اوبو آخر، د اوبو بیخ.

ایرب (arāb) ص. نر. م. کور، منحنی، مایل.

ایربه لیکه (irabalikā) بنځ. م. کیره لیکه، کیره کربنه، منحنی کربنه، مایل خط.

ایرری (irrāy) بنځ. م. (ج. ایرري) وگ، اری.

ایرغه (irgā) بنځ. م. (ج. ایرغې) وگ، ارغه.

ایرلی (irlāy) بنځ. م. د نر اوبېس غیر.

ایرم (iram) نر. م. (ج. ایرمونه) مرجان.

ایرن (iran) ص. نر. م. (۱) ایروته ورته؛ (۲) څر، څیړ، څرچک.

ایروپز (iropāz) نر. م. (۱) ډارن؛ (۲) بې همته.

ایروپز توب (iropaztób) نر. م. (۱) وېره، ډار؛ (۲) پستي، بې همتي.

ایروپزی (iropāzi) بنځ. م. (۱) بې غیرتې، بې همتي، پستي؛ (۲) ډارن توب، وېره.

ایره (ira) بنځ. م. (ج. ایرې) بیره، د لرگو تر سوځولو وروسته پاتې خاورو ته ورته ماده.

ایره کول (irakawāl) مص. مت. (۱) په ایرو بدلول، سوځول، سوځل؛ (۲) له منځه وړل.

ایره کېدل (irakedāl) مص. ل. (۱) سوځېدل، په ایرو بدلېدل؛ (۲) له منځه تلل.

ایره نی (iranāy) بنځ. د ایرو اچولو لوبې یا ځای (ځاکستر داني).

ایري (iri) بنځ. م. (ج. ایری) پیفسورونه، د خبرو جنگ، سپکې سپورې خبرې.

ایر (ār) نر. م. د کښتیبو یا بحري پوځ یوه ډله، چې د یوه کس تابع وي؛ (۲) قطار، کتار.

ایرا (irā) ص. نب. اوتر، وارخطا.

ایراو (irāw) نر. م. د ویا لویو پرغاړه راشنه کېدونکي یو ډول واښه.

ایره (arā) بنځ. م. (ج. ایرې) وگ، ویره.

ایزگی (izgi) بیخ. م. (ج. ایزگی) وگ. ازگی.
ایزوبار (izobār) نر. م. جغ. په جغرافیایو نقشو
کې هغه کرښه ده چې د اتموسفیر د مساوي
فشار نقطې سره منلوي.

ایزه (izā) بیخ. م. (۱) اوزی، اوگی؛ (۲) دلربدیخ
په تاریخ کې یوه لرغونې سیمه.

ایژی (izāy) نر. م. (ج. ایژی) ایزه؛ لیټکی، شونتی،
چراغ چوب، بیژي.

ایز (iz) نر. م. خرس، میلو، یز، پز، هگ، بور.

ایس (is) نر. م. اووه، اووهه، دغویانو د درولو غبر.

ایسار (isar) ص. نر. م. ج. (۱) تم، گیر، معطل،
(۲) شرل شوی؛ (۳) بندي؛ (۴) مصروف.

ایسارتیا (isartyā) بیخ. م. (ج. ایسارتیاوي)

(۱) ایساربنده، تم کسبنده؛ (۲) اشرنه؛ (۳) بندي
کبنده؛ (۴) مصروفیت.

ایسارېدل (isaredāl) مص. ل. (۱) تمېدل،
گیرېدل، تالېدل، گرځېدل؛ (۲) بندي کېدل.

ایستل (ista) مص. مت. (۱) باسل، وکښل،
خارجول؛ (۲) شرل.

ایسته کول (istakawāl) مص. مت. (۱) ایستل،
باسل، وکښل؛ (۲) شرل، بهر کول، لیرې کول؛

(۳) له مخه لیرې کول.

ایسر (isar) نر. م. آه، زگپروې.

ایسک (isk) نر. م. پچه، قرعه، هسک.

ایسم (isām) نر. م. جادو، سحر، کودې.

ایسمگر (isamgār) فا. نر. م. (ج. ایسم گران)
جادوگر، سحرگر، کودگر.

ایسند (isānd) ص. نر. م. ظاهر، څرگند، ښکاره.

ایسوری (isorāy) نر. م. پېلوخی.

ایسول (isawāl) مص. مت. ښکلی کول، ښایسته
کول، ښکاره کول، په گوته کول، څرگندول.

ایسی (isē) ق. یوې خواته، دې خواته، اخواته.

ایسېدل (isedāl) مص. ل. څرگندېدل، برېښېدل،
ښه ښکارېدل، په ښکلي ډول معلومېدل.

اېش (eš) نر. م. (ج. اېشونه) یشل، جوش، خوت،
څوښ، خوتېدنه.

ايشله (išāla) بیخ. م. (ج. ايشلي) (۱) د ښځو نڅا،
د ښځواتن؛ (۲) شلي، ويشلي، د نر مو اوړو هغه

دوډی، چې په غوړو کې په تیغنه پخېږي.

ايشمه (išmā) بیخ. م. (ج. ايشمي) (۱) ورمه،

نری باد، الوېښ؛ (۲) هغه گڼه او غړو سکه وریخ

چې ژر تېرېږي.

ايشنا (išnā) بیخ. م. (۱) یش، یش، جوش، څوښ،
خوت؛ (۲) تاو، غوسه، درد.

ايشناو (išnāw) نر. م. جوش، تاو، څوښ.

ايشند (išānd) ص. نر. م. یشند، جوشېدونکی،
خوتېدونکی.

ايشنده (išānda) ص. بیخ. م. (۱) گرمه او سخته

تبه؛ (۲) نر. ج. شیشنده، د آس شیشنده.

ايشو (išō) بیخ. م. ای شو، د حسرت، افسوس او
تعجب کلیمه.

ايشول (ešawāl) مص. مت. جوشول، خوتول.

ايشې (išē) بیخ. ج. (۱) بشی، د کوچنیانو په ژبه
غوښې ته وایي؛ (۲) د خره د شرولو آواز.

ايشېدل (ešedāl) مص. ل. څوښېدل، جوشېدل،
خوتېدل، یشېدل.

ايش پيښ (išpiš) ص. نب. حیران، وارخطا،
مبهوت، اندېښمن، هک پک.

ايشېندی (išōndāy) نر. م. یو ډول ژبېه مرغی ده.

ايشېودل (išūdāl) مص. مت. ایشوول، کښېودل،
کښېودل.

ايشونې (išūnāy) نر. م. د (جملې) خبر، مسند.

اینبوول (iṣowál) مض. مت. کنهنبول، اینبودل.
اینبی (iṣáy) نر. م. (د جملې) خبر، فاعلي برخه،
مسند اليه.

ایضاً (ayzán) بیا، تکرار، عیناً، همداسې، دارنگه،
کتبته، د ذکر شوي په شېر.

ایضاح (izāh) نر. م. واضح، خرگندونه، تشریح.

ایغ (iēg) ص. نر. بې شرم، شوخ، بې حیا.

ایغ بېغ (iēgbēg) ص. نر. شوخ، بې شرم، ایغ بېغ،
سرزوری، سپین سترگی، بې حیا.

ایغر (iēgar) نر. م. (۱) اینده، مینده، وینده، سانده،
نوآس؛ (۲) زورور، سرتیمه سړی.

ایغ سترگی (iēgstārgay) ص. نر. م. بې حیا،
شوخ سترگی، سپین سترگی.

ایغ نېغ (iēgnēg) ص. نر. م. (۱) د خبرې خښتن،
د پاک زړه خاوند؛ (۲) ولاړ؛ (۳) شوخ، سخت.

ایکاغ (ikāg) رذیل، چوغلگر، مغولمه.

ایکونه (iékóna) بېغ. م. کندو، ترته، د غلې د
ساتلو خاورین شی (کندو).

ایکر (ikār) نر. م. د ځمکې لپاره د اندازه کولو
واحد دی چې ۳۶. ۴ مربع متره کېږي.

ایکی (ikáy) بېغ. م. وگ، یکی.

ایل (iél) ص. نر. م. (۱) تابع، تر حکم لاندې؛ (۲) ساتلی،
روږدی؛ (۳) ص. بېغ. م. تیر، قبيله، کورنی؛
(۴) نر. م. لاجي، هبل.

ایلان (iēlān) نر. م. (۱) مار، منگور؛ (۲) بې لستونو
برکه، بې لستونو چینه.

ایلای (iēlāy) نر. م. اطاعت، د اهل له کلیمې نه جوړ
مصدر دی.

ایلبند (iēlbānd) نر. م. په یخو ځایو کې د کوچیانو
د گرمی د موسم ورشو، سیابند، مبله، پوندو.

ایلچي (iēlčī) نر. م. سفیر، ځانگړی استازی.

ایلخاروی (iēlčārway) نر. م. روږدی خاروی،
اهلي خاروی.

ایلغار (iēlgār) نر. م. حمله، یرغل، چپاو.

ایل غېل (iēlgēl) نر. م. رام اوياغي، اهل اوياغي،
اهلو غېل.

ایلنه (iēlāna) نر. م. (ج. اېلني) وېلنی، پودینه.

ایلول (iēlawál) مص. مت. راسول، تابع کول، په
قبضه کې راوستل، روږدي کول.

ایله (iēlá) ص. نر. آزاد، خوشي، خلاص، خوشي
شوی، خوشکی، په خپل سر.

ایله (iēlá) ق. (۱) محض، فقط، یوازې؛ (۲) متې،
بس، دومره، لیر.

ایله بیله (iēlabīla) ق. (۱) له ايله سره په ملتیا د
تاکید مانا ورکوي؛ (۲) کم نه کم؛ (۳) بېکاره.

ایله په بانه (iēlapabāna) ق. په لیره بانه، په وړه
پلمه، په معمولي بانه.

ایله په بیله (iēlapabīla) ق. ايله په ايله، په مت
کې، په متې، په گرانه، هيله په هيله.

ایله جاري (iēlajāri) بېغ. م. (۱) ملېشه، ملېشا،
هغه قومي عسکر چې د اړتیا په وخت کې سره
تولېږي، اړیکې؛ (۲) نامنظمه غونډه.

ایلی (iēlāy) بېغ. م. (۱) هیلې، مرغای؛ (۲) ص.
بېغ. م. فرمانبرداري، اطاعت.

ایلی (iēlé) ق. دې خوا، دورې، دلته، دلې، دورې.
ایلی (iēlāy) نر. م. د کوچیانو لویه ده.

ایلهدل (iēledál) مص. ل. رامېدل، تابع کېدل،
غازه کېږودل، حکم منل.

ایما (iēimā) بېغ. م. (۱) اشاره، کنایه، غمزه؛
(۲) حکم، فرمان؛ (۳) لمس، د چا په اشاره.

ایمال (iēimāl) نر. م. (ج. ایمالونه) برف کوچ، د
واړې لوی غر، چې راپنویږي، ریغ.

ایمان (timān) نر.م. عقیده، اعتقاد، باور.
 ایماندار (timāndār) ص.نر.م. ۱) د ایمان خاوند،
 د عقیدې شبن، ۲) غیرتی، بازاراده.
 ایمانی (timāni) ص.نر.م. ۱) د ایمان له مخې،
 پر ایمان اړوند؛ ۲) رشتیانی، حقه، سمه.
 ایمن (temán) ص.نر.م. ۱) امن، پناه، محفوظ؛
 ۲) آرام، کرار، د لاسه.
 ایمن (temín) ص.نر.م. په شرقي کلاسیکه
 موسیقی کې یو عمده راگ دی.
 ایمن والی (temanwālay) نر.م. ساتنه، ایمنتوب
 ، آرامي، آرامتیا، د لاسه والی.
 ایمنول (temanawāl) مص.مت. ۱) آرامول،
 د لاسه کول، کرارول؛ ۲) حفاظت کول.
 ایمنی (aymāni) بنځ.م. (ج. ایمنی) مړه خېته،
 مړبت، خوش قسمتی.
 ایمه (aymá) بنځ.م. (ج. ایمنی) اجاره، دفتر، بوگری،
 بوگری.
 ایمه دار (aymadār) ص.نر.م. اجاره دار.
 اینجه (tingá) بنځ.م. ۱) د زړې غوا غوښه؛
 ۲) زرزر سا ایستل، تیگا.
 اینچ (tinc) نر.م. یوه اندازه ده چې اوږدوالی پرې
 اندازه کېږي.
 اینجر (tinjār) نر.م. انجیر، توغو.
 اینداره (tindāra) بنځ.م. هینداره، ایینه، بښنه.
 ایندرا (tindrā) نر.م. په ویدي میتالوجي کې د
 اندو-آرین رب النوع، د جگړې رب النوع.
 ایندرور (tindrór) بنځ.م. ندرور، یهندرور، د
 مېړه خور.
 اینده (tindá) نر.م. ۱) اوینده، مینده، غوچ، انډر،
 ایغر، ناخصي؛ ۲) بنځ.م. په یوه سا چنبل؛

۳) د شمشمو په شمېر تخم دی چې تېل ترې
 باسي، جامه؛ ۴) دیکه، تېله، دیکه.
 اینده (tindá) بنځ.م. (ج. اینډې) د پښتو یوه لویه
 ده، کونی کونی، کونلی، انډوخر، تنی.
 اینکی (linkáy) نر.م. اینکت، پښکت، ینگه، د
 ناوې د پلار له کوره د وتلو ژړا.
 اینکی (tenkáy) نر.م. (ج. اینکی) د غویو یواز
 نسل دی چې زیاتره برگی وي.
 اینگ (ting) نر.م. د کار مینه، قصد، اراده.
 اینگا (tingā) بنځ.م. د نوزبېري ماشوم ژړا.
 اینگه (tingá) بنځ.م. تونگور، تونگوره، هغه بنځه
 چې له ناوې سره د زوم کورته ځي.
 اینه (tina) بنځ.م. څیگر، جگر، ینه، ایینه.
 این (tin) ص.نر.م. ۱) ضعیف، ډنگر، خوار،
 بې سېکه؛ ۲) نر.م. د خره انا، د خره ینگا.
 ایوان (aywān) نر.م. ۱) ځناور، حیوان؛ ۲) ص.نر.م.
 ناپوه؛ ۳) کوچنی هلک؛ ۴) لویه مانی، لوی
 سالون؛ ۵) شاهي دربار.
 ایوبوی (ayobūy) نر.م. ۱) اکتفا کول، بس
 گڼل، مړبت؛ ۲) ص.ن.م. خبر، آگاه، پوه.
 ایوک (aywk) نر.م. گزک، د زخم خرابېدنه، نو
 په کې پیدا کېدنه، زوه.
 ایهام (tīhām) نر.م. په بدیع کې یو صنعت دی چې
 شاعر په خپل کلام کې داسې ټکي راوړي چې
 دوه ماناوې ولري؛ قریبه او بعیده.
 ایها (tīhā) اد. دخوښی اواز، دخوشالی کلیمه.
 ای هی (tehé) بنځ.م. د تعجب او افسوس کلیمه.
 ایپل (ayéi) نر.م. عیال، خپلخانه، تیر، کورنی.
 ایین (ayín) نر.م. ۱) ژوروالی، عمق؛ ۲) لپاره،
 مسلک، عقیده، دین.

ب

بابره (bābarā) بنخ. م. یوډول تريخ بوتی دی.
 بابرزک (bābarzók) نسر. م. یو بوتی دی چې بیخ
 یې د گازرې په څېر دی.
 بابرنګ (bābrāng) نسر. م. د سرو سرچو غونډې
 ترڅې او تېزې دانې دي.
 بابره (bābāra) بنخ. م. (ج. بابري) ۱) پاپیره، یوډول
 تريخ بوتی دی؛ ۲) دوره، دوزه.
 بابری (bābrāy) ص. نسر. م. (ج. بابري) ۱) لاپو،
 دوزن؛ ۲) د بابرو د قبیلې غړی.
 بابغه (bābāga) بنخ. م. گسونگوشته، بیوغه،
 کوکوکو تره، کتمیره، خرده کوتره.
 بابغی نیول (bābāgeniwāl) مص. ل. ۱) خواري
 زاري کول؛ ۲) غریبي کول؛ ۳) نهستمنېدل.
 بابک (bābāk) نر. م. ابک، بابا، پلار.
 بابو (bābū) نر. م. ۱) بابک، پلار؛ ۲) صامور،
 میرزا، لیکونکی.

ب (bc) بنخ. م. (ج. بي گاني) د پښتو الفبې دریم
 توری دی، ابجدي ارزښت یې (۲) دی.
 با (bā) مخ. ۱) د مختاري په ډول استعمالېږي لکه با
 ایمانه؛ ۲) بنخ. م. د وزې او مېرې اواز.
 باب (bāb) نسر. م. ۱) رواج، دود، دستور؛ ۲) ډول،
 راز؛ ۳) بابت، په اړه؛ ۴) څپړکی، فصل،
 د کتاب یوه برخه؛ ۵) عنوان، موضوع؛ ۶) ور،
 دروازه، دره.
 بابا (bābā) نسر. م. ۱) پلار، ابا، دادا؛ ۲) نیکه،
 ورنیکه؛ ۳) پیر، فقیر؛ ۴) بوډا، مشر.
 بابا جي (bābāji) نر. م. نیکه، غورنیکه، پلار.
 بابا مری (bābāmāry) نسر. م. پلار مری، نیکه
 مری، د ښېراو په ډول هم راځي.
 بابا یی (bābāyi) بنخ. م. کلانکاري، لویی، تکړ.
 بابت (bābāt) نر. م. ۱) درک، مدرک، ځای، باب،
 وجه؛ ۲) سبب.

بابو^(۱) (bābō) بنج. م. ج. بابوگانی (۱) ببو، مشره خور؛ (۲) مشرانوته د درنیمت لقب.

بابوجان (bābūjān) نر. م. تیتاری، تینتاره، دیوې مرغی نوم دی.

بابوری (bābūray) نر. ج. یو ډول غټ زرد الودی. بابوگوتی (bābūgoṭay) نر. م. ج. بابوگوتی (۱) بابوگی؛ (۲) بابوته سپکاوای کول.

بابوگی (bābūgay) نر. م. وگ. باباگوتی. بابول (bābawāl) مص. مت. رواجول، دودول، مشهورول، تیتول، خپرول.

بابولاله (bābūlāla) بنج. م. د پښتنو یوه سندره ده چې د ناوې د ناوې کولو پر وخت یې وایي.

بابولالی ویل (bābūlālewayāl) مص. مت. اوتې بوتې ویل، بې مانا خبرې کول.

بابونه^(۱) (bābawāna) بنج. م. رواجونه، دودونه. بابونه^(۲) (bābūna) بنج. م. ج. بابونې (یو بوتی دی چې تېل ترې باسي او درمل هم دی.

بابی (bābay) نر. م. (۱) کشرته د مینې د خطاب کلیمه؛ (۲) د پښتنو د بابي قبیلې یو غړی.

بابي (bābi) بنج. م. (۱) ورینداره، د وروږ بنځه؛ (۲) مشرې بنځې ته د احترام په ډول وایي.

بابی (bābay) بنج. م. ج. وگ. بابی. بابېدل (bābedāl) مص. ل. رواجېدل، دودېدل، عامېدل.

بابېرنگ (bāberāng) نر. م. د خټې د چینجیو د علاج لپاره کارېدونکی بوتی دی.

بابېری (bāberay) نر. م. (۱) د ناروغی بېرته راگرځېدنه؛ (۲) د حل شوي موضوع بېرته تازه کېدنه؛ (۳) د تاکلي ولور زیاتونه او اخیستنه.

بابېز (bābez) ص. نر. م. بې اهمیته، بې ارزښته، معمولي، بې اغېزه، عبث.

بابېزوالی (bābezwālay) نر. م. ناخېزوالی، بې ارزښتوالی.

بابېزوکي (bābezūkay) ص. نر. م. (۱) ناخېز، بې ارزښته؛ (۲) ډنگر، بته، خوار، نروکی.

بابېزول (bābezawāl) مص. مت. خرابول، بې ارزښته کول، بې اهمیته کول، بې اغېزه کول.

بابېزونه (bābezāna) بنج. م. ج. بابېزني، سره لرې تبه، سره توده تبه، لړزنه تبه.

باتر (bātar) نر. م. هغه لرگی چې په دېوال کې د هرې پخسې وروسته ورکول کېږي.

باتریا (bātaryā) ص. نپ. سودايي، سرکودن، سرکاوته، لېونی، اوتر.

باتور (bātūr) نر. م. (۱) د بازو کورنی، یو ښکاري مرغه دی؛ (۲) تورپالی، تورزن، مېړنی، نر؛ (۳) دسترگو تور، دسترگو کسی.

باتوري (batūri) بنج. م. تورپالیتوب، تورزني، مېړانه، مېړنتوب، تورزني، نرتوب.

باتی (bātay) بنج. م. ج. باتیانې (۱) پلته، پلېته، د لاتین پلته؛ (۲) هغه پلته چې د قبضیت د لیرې کولو لپاره په مقعد کې ایښودل کېږي؛ (۳) چوربتی، بېتری؛ (۴) د بېم د لگولو پلته.

باتېری (bātéray) نر. م. مرز، بټهر، ورېز.

بات (bā) نر. م. (۱) د کاني هغه څرخ چې توره، چاره وریاندې تېره کېږي؛ (۲) د ډزو بار؛ (۳) د نینو کولو بتی؛ (۴) د طنز او ریشخند په ډول چاپلوس ته ویل کېږي.

باتاره (bāṭāra) بنج. م. ج. باتارې (د اینځر غټه نوې پخه شوې دانه.

باتر (bātar) ص. نر. م. باتک، باتو، لاپو، غرن.

باتول (bāṭawāl) مص. مت. (۱) تېره کول، بات ورکول؛ (۲) لمسول.

باتون (bājūn) نر. م. د لاس لرگی، لکړه، امسا، د پولیسو لاسنډه.

باته (bāta) بنځ. م. (ج. باتې) لاپه، غوره، دوزه، دوره، غټه اولویه خبره.

باتې (bātay) نر. م. (ج. باتې) بالټی، کړایي.

باتینګن (bātingan) نر. م. وگ. باتینګر.

باج (bāj) نر. م. (۱) خراج، قلنگ، مالیه، د ځمکې محصول؛ (۲) د زردشتیانو یو مذهبي رسم دی؛

د مذهبي مراسمو د اجرا پر وخت سکوت.

باجپازی (bājpažay) نر. م. باج ورکوونکی.

باجري (bājri) بنځ. م. ج. کریر، کار، جفل، شګې.

باجر (bājar) نر. م. (۱) په شهبو شهبو باران، زورور باران؛ (۲) تالان، چور؛ (۳) ګریر.

باجونکه (bājonaka) بنځ. م. تورانی، تورانکه، چوغکه، تورکه، یوه توررنگې مرغی ده.

باجه (bāja) نر. م. (ج. باجه گان) (۱) سانډو، د ښینې (ځینې، خوښینې) مېړه؛ (۲) بنځ. م. ارمونیه،

هارمونیم، د گوتو باجه، د ساز او موسیقي یوه آله.

باچا (bāčā) نر. م. واکمن، پاچا؛ (۲) سید.

باچاخره (bāčaxra) بنځ. م. (باچاخرې) باچا گډه، یو ډول څررنگې خزنده ده.

باچکه (bāčaka) بنځ. م. د اوزو یو ډول.

باچل (bāčal) نر. م. بایلودنه، بایلنه، بایلات.

باچایی (bāčāyi) بنځ. م. (۱) تولواکي، سلطنت، پادشاهي، پاچاهي؛ (۲) مزې او چرچې.

باختر (bāxtar) نر. م. (۱) د لمر لوېدو خوا، لوېدیځ؛ (۲) تا. د آریایانو د لرغوني تمدن مرکز، چې

اوس د بلخ ولایت په نامه یادېږي.

باختر اژانس (bāxtarazans) نر. م. د افغانستان د څېر اخیستلو، او څېر رسولو یوه موسسه.

باخو (bāxū) نر. م. (۱) باگو، باگولی، باګره، د اولادونو مور؛ (۲) د کوچنیانو د ویرولو کلیمه.

باد (bād) نر. م. (۱) هوا، ایشمه، لېږدېدونکی شمال؛ (۲) په بدن کې د کومې برخې پارسوب، قلنج.

بادار (bādār) نر. م. خاوند، څښتن، ملک، اقا.

باداري (bādāri) بنځ. م. (ج. باداری) اغاتوب، واکمني، حکمراني، خاني.

بادام (bādām) نر. م. ج. (۱) یو ډول ونه ده، مېړې ته یې هم بادام وايي؛ (۲) یو ډول چکن دوزي؛

(۲) د ښځو یو ډول گانه ده.

بادامچه (bādāmča) بنځ. م. (۱) د گانې یو ډول؛ (۲) کښېده کاري، چکن دوزي؛ (۳) غرنی بادام،

ورښتی، غورښتی.

بادامه (bādāma) بنځ. م. (۱) سېلې، تېزباد، گردله؛ (۲) لویې، غرور، کبر.

بادامي (bādāmi) ص. نب. (۱) د بادام په څېر، د بادام په ډول؛ (۲) یو ډول رنگ.

بادباتي (bādbāti) بنځ. م. لویې خبرې، لاپې، باتې، دوزي، دورې، غورې.

بادبان (bādbān) نر. م. بادوان، په بادي کښتی کې څرول شویو پردو چې د باد استفاده سره د بهرې د حرکت سبب ګرځي.

بادبرک (bādbarak) نر. م. ج. سپین رنگی بوتی دی.

بادبېری (bādbéray) نر. م. بادبان واله بهرې.

بادبېزی (bādbéžay) نر. م. (۱) پکې، بیوزی؛ (۲) یادپکې، بریزی.

بادبېزي (bādbézi) بنځ. م. (ج. بادبېزی) چټي اوبې مانا خبرې، چټیات، بې گټې خبرې.

بادپښی (bādpāšay) فا. نر. م. متی، ګړندی، ګړندی تلونکی، چابک، توند، ونډی.

باد پکه (bādpāka) بنج. م. وگ. بادبزی.
 بادجری (bādjarāv) بنج. م. (۱) جگر؛ (۲) خول؛
 (۳) هغه واوره چې باد راغونده کړې وي.
 باد خور (bādxór) نر. م. (۱) بادخورک، بانبی ته
 ورته یو ډول مرغه دی؛ (۲) د اسونو یوه ناروغي
 ده؛ (۳) هغه ښوک چې تود سوړ شوی وي.
 باد خوره (bādxóra) بنج. م. (۱) د پوتکي ناروغي؛
 (۲) پرسوب؛ (۳) د سیفلیس وروستی مرحله.
 باد خوري (bādxóri) بنج. م. (ج. بادخوری) د
 اسونو یو ډول ناروغي ده.
 بادر (bādār) ص. نر. م. (۱) توربالی، مېرني؛
 (۲) نر. م. د سلواغي له پنځلسمې د کب تر
 پنځلسمې پورې وخت.
 بادرب (bādrāb) نر. م. وگ. بادجری.
 بادرو (bādrō) بنج. م. په پشکال پسې موسمي
 میاشت.
 بادرو (bādrāw) نر. م. کرکي، روزان، موری،
 دريڅه، سوری، کولک.
 بادري (bādāri) بنج. م. (ج. بادری) مېرانه،
 توريالیتوب، مېرنتوب، زوروتیا.
 بادری (bādāriy) بنج. م. ج. مډال، مډال، د
 توريالیتوب او مېراني نښان.
 بادسار (bādsār) ص. نر. م. (ج. بادسري) سرسام،
 بادسار، کوسر، سرکوته.
 بادسنج (bādsānj) نر. م. باد مېچ، (۱) انیمومېتر،
 د باد د فشار د سنجولو آل؛ (۲) خام تمه، متکبر
 بادشاه (bādšā) نر. م. وگ. پاچا.
 بادغېز (bādǧéz) نر. م. بادرو، کولک، دريڅه،
 درڅه، دروڅه.
 بادفرنگ (bādifarāng) نر. م. (۱) سره مخه؛
 (۲) اتېشک، سیفلیس.

باد کښ (bādkāš) نر. م. وگ. بادرو.
 باد کویه (bādkōya) بنج. م. د باد په واسطه له مري
 او وچې واورې څخه سوړې سوړې جوړېدل، د
 واورې د شیندل کېدلو حالت.
 باد گوله (bādgōla) بنج. م. د قولنجو ناروغي.
 بادله (bādla) بنج. م. د بنارس یو ډول توکر.
 بادماتی (bādmātay) بادماتوونی.
 بادمنگ (bādmāng) ص. نر. م. جلت، گړندی،
 تیز، وندي، متی، چابک.
 بادمېچ (bādméč) نر. م. وگ. بادسنج.
 بادنجان (bādanjān) نر. نب. رومي بانجان،
 توربانجان، سوسني بانجان.
 بادوان (bādwān) نر. م. وگ. بادبان.
 بادوکی (bādūkay) نر. م. (ج. بادوکی) (۱) بادگین،
 بادگیر، بادک؛ (۲) ص. نر. م. ناپوه، ساده،
 بې پروا؛ (۳) لته، گوداگی.
 بادول (bādawāl) مص. مت. (۱) باد وړکول، هوا
 وړکول؛ (۲) لوبل، غله پورته غورځول؛ (۳) بد
 خوشي کول؛ (۴) باتې وهل.
 باد وهلی (bādwahālay) ص. نر. م. (۱) پاگل؛
 (۲) بې مغزه، اوتر، بادساری، سرکوته.
 باده (bāda) بنج. م. شراب، می، سهبا.
 باد هوا (bādhawā) بنج. م. گودی، گودیپران،
 بادبوه، بادبوه، کاغذ پران.
 بادي (bādi) ص. نب. (۱) بادجن، بادگین، بادک؛
 (۲) د باد جنو خور و خورل؛ (۳) شوک چې درموندنه
 پاکوي؛ (۴) یو ډول اوبن دی؛ (۵) هغه شیز چې
 له هوانه ډک وي؛ (۶) درواغجن، لاپو.
 باديښ (bādis) نر. م. بادرو، کولک.
 بادي کول (bādikawāl) مص. مت. اوبن گړندی
 کول.

بادي كهدل (bādikedāl) مص. ل. باد وهل د

باد په واسطه د غنم اوريشي داني پوچېدل.

باد يگين (bādigān) نر. م. وگ. باد هوا.

باد يمن (bādīmān) ص. نر. م. ج. ۱) پرسېدلی؛
۲) مفرور.

باد اسکه (bādāska) بنخ. م. (ج. باد اسکې) خپه،
چپه، بانډاسکه، موج.

باد اسکې (bādāske) بنخ. ج. پت پتسونکې،
پت پتانی، دکوچنيانو يو ډول لونه ده.

باد اسکې وهل (bādāskewahāl) مص. ل.
خپې وهل، چپې وهل، موجونه وهل.

بادر (bādār) نر. م. سرحد.

باد گول (bādāgōl) نر. م. ۱) رسی، مضبوط پری؛
۲) د آس تیسری؛ ۳) قبضه، لرمونې.

بادنگ (bādāng) نر. م. ۱) باد رنگ؛ ۲) ص. نر. م.
بې عقل، ناپوه.

بادو (bādū) ص. نب. ۱) بې عقله، ناپوه؛
۲) بې همته، سست، دروغجن، لاپو.

بادول (bādōl) نر. م. چایجوش، کپتلی، چاجوش.

بادی (bādāy) بنخ. م. بدن، وجود، تنه، اډانه،
بادی (لکه د موټر).

بار (bār) نر. م. ۱) وری، خټه؛ ۲) پېټی، هغه پېټی
چې په اوبس، خره یا ... باندې وړل کېږي؛
۳) تممیل؛ ۴) دهنې حاصل؛ ۵) شرابخانه،
میخانه؛ ۶) تکت، میزان، بارلاین.

باران (bārān) نر. م. شیکیره، وریا، وربنت.

باران کوټ (bārānkoṭ) نر. م. وگ. بارانی.

بارانگی (bārāngay) نر. م. ترله، تره، شولنگ،
پرڅک باران، کمزوری باران، بنورمک.

بارانی (bārāni) ص. نب. ۱) وړندی وخت، هغه
موسم چې دېر باران اورېږي؛ ۲) هغه ځمکه چې

په باران اورېږي.

بارانی (bārānāy) بنخ. م. ۱) للمي ځمکه؛
۲) برساتی، د باران څانگړی کوټ.

باربار (bārbār) ق. وار وار، بیابیا، څو واره، په
کراتو مراتو، څو ځله، څو کړته.

باربلیز (bārbēliz) نر. م. ۱) بې خاونده او بې
څښتنه؛ ۲) بې مېړه او بې سرپرسته.

باربلیزه (bārbēliza) بنخ. م. ۱) بې مېړه او
بېکسه ښځه؛ ۲) وچه ښځه، شنده ښځه.

بارجامه (bārjāma) بنخ. م. (ج. بارجامې) هغه
څه چې بار په کې تړل کېږي.

بارچالانی (bārčālāni) بنخ. م. بار لېږدونه، بار
استونه، د بارد روانېدو اجازه ورکونه.

بارچالند (bārčālānd) نر. م. بارچالانی، باربري،
حمل و نقل.

بارچوی (bārčāway) نر. م. د ژړندې د څرخ د
منځ لرگی.

بارشاک (bārčāk) نر. م. (ج. بارشاکونه) شلېدلی
کمیس، څیرې لمن.

بارخو (bārḫū) نر. م. (ج. بارخوگان) اننگی،
غومبوری، رخسار، غمبوری، پارخو.

باردار (bārdār) ص. نر. م. ۱) باروالا؛ ۲) مېوه
لرونکی.

بارداره (bārdāra) ص. بنخ. م. ۱) امېدواره، حامله،
بلاربه؛ ۲) مېوه لرونکی.

بارداری (bārdāri) بنخ. م. ۱) د وړلو او وړلو
سامان؛ ۲) د سامان وړلو وسیله.

بارسوخ (bārusūx) ص. نر. م. بانفوذه سړی، د
اعتبار خاوند، مخور، سپین روی.

بارز (bāriz) ص. نر. م. جوت، څرگند، ښکاره.

بارک (bārak) نر. م. (ج. بارکسونه) د پوځیانو د

لیلی یوه برخه، د پوځیانو استوګنځی.
 بار کښې (bārkaš) ص. ن. م. (۱) باروړونکی؛
 (۲) پښې، جوالې، (۳) زیار کښې؛ (۴) د سسرې
 سښې خاوند، حوصله لرونکی.
 بار کښې (bārkaši) بڼخ. م. (ج. بار کښې) باروړونه،
 بار لږدونه، بار چلوننه.
 بار ګاډی (bārgāḍay) ص. ن. م. بار لاری، مال
 ګاډی.
 بار ګاه (bārgāh) بڼخ. م. (۱) دربار، محل، د پاچا
 ماڼی، پاچاهي څښه؛ (۲) سپېڅلی ځای.
 بار ګیر (bārgir) ن. م. باروړونکی، هغه څاروی
 چې بار وړي.
 بار نامه (bārnāma) بڼخ. م. چیتې، د تجارتي
 مالونو فهرست او څرنګوالی.
 بار نیول (bārnīwāl) مص. ل. (۱) مېوه ډاره ونه
 په بار را تلل؛ (۲) په ګېډه کېدل.
 باروت (bārūt) ن. م. ج. بارود، د توپک ډارو،
 ډاورو شتون کې وسلې انفلاقي مواد.
 باروتخانه (bārūtḵāna) بڼخ. م. د باروتو ګودام،
 هغه ځای چې باروت په کې ساتل کېږي.
 باروړونکی (bārwrūnkay) ف. ن. م. نقلیه، د
 باروړلو وسیله، د حمل و نقل وسیله.
 بارو ګراف (bārōgrāf) ن. م. فشار سنجوونکی،
 هغه آله چې د هوا فشار څرګندوي.
 بارول (bārawāl) مص. مت. باروړیاندې اچول،
 وړی وړیاندې اچول، باروړیاندې اړول.
 بارو مېټر (bārōmeṭār) ن. م. وگ. بارو ګراف.
 باره (bāra) بڼخ. م. (۱) لوی بند؛ (۲) د تیږو دېوال،
 د تیږو غټه پوله؛ (۳) د پسرې او کوټه تیږې،
 دلی شوی تېږې؛ (۴) اد. باب، اړه، په برخه؛
 (۲) پلا، ځل، وار.

باري (bāri) ن. م. (۱) لوی څښتن تعالی؛ (۲) ص.
 ن. م. مېوه کوونکې ونه؛ (۳) ن. م. رافعه، اړم،
 د اوسپنې جبل.
 بارې (bāray) بڼخ. م. (۱) د پیاز پرده، د پیاز پوتکی؛
 (۲) له باز نه لږ وړوکی یو ښکاري مرغه دی.
 باریاب (bāryāb) ص. م. ج. (۱) اجازه موندلی،
 اجازه ورکړې شوی؛ (۲) دواکمن حضور ته
 ورغلی.
 بارېدل (bāredāl) مص. ل. حمل کېدل، مال په بار
 وړونکو باندې اچول کېدل؛ (۲) لېږدېدل،
 کوچېدل، کډه تلل.
 باریک (bārik) ص. ن. م. نری، ډېرنری، نازک.
 باریک بین (bārikbīn) ص. ن. م. څیرک، پوه،
 هوښیار، څیر.
 باریکی (bāriki) بڼخ. م. (ج. باریکی) نازکي،
 نزاکت، راز، سر، پټه مانا؛ (۲) نری والی.
 بار (bār) ن. م. (ج. بارونه) (۱) بات، ډیډې، شلیک؛
 (۲) یاره، ویاړه، انګېر، د پټې انګېر، څښې یا
 تاوشوی اغزن مزی.
 بارخو (bārḵū) ن. م. (ج. بارخوگان) بارخه، بارخو،
 انګی، غومبرې، رخسار.
 بارک (bārāk) ن. م. (ج. بارکونه) یوه ونه ده چې
 سکاره ترې جوړوي.
 بارل (bāral) ن. م. ګټه او فایده رسول.
 بارواک (bārwāk) ص. ن. م. بې فکره، بې هوښه،
 بې پروا، ناخبر، پروا.
 باره (bāra) بڼخ. م. (۱) اجوره، کرایه؛ (۲) ونډه لکه
 کونجاړه، پندانه، پسره، بوس؛ (۳) بڼخ. م. ج.
 ښې او اعلی درجه نری وریجې دي.
 باره کول (bārākawāl) مص. مت. کرایه کول،
 اجاره کول، په کرایه وړ کول.

باری (bāry) نر.م. (ج. باری) مزد، اجوره.

باري (bāri) نسر.م. (ج. باریان) خدمتگار، نوکر، مزدور، کارگر، اجیر، مستخدم.

باری (bāry) بنج.م.ج. (۱) کورسره نپیدی دکر شمکه او باغچه؛ (۲) دله، تولی، تولنه.

باربزوال (bārezwāl) نر.م. هغه سرتسری چې د باریز (ماشیندار) مشروي.

باریزه تپانچه (bārizatapānča) بنج.م. تپانچه چې دهر کارتوس په لپروخت کې ویشتلی شي.

باري مار (bārimār) ص.نر.م. (ج. باری ماران) (۱) بدې خور، رشوت خور؛ (۲) اجیر.

بارینچغ (bārinčag) نسر.م. بانیچغ، بانیچق، غنجلی، د کوچیانو لویه.

باز (bār) نر.م. یو تکړه ښکاري مرغه دی چې کږه مښوکه او غښتلی پنجه لري.

بازار (bāzār) نر.م. د اخیستلو او خرڅولو ځای.

بازارگی (bāzārgay) نر.م. بازارگوټی، کوچنی بازار، بازارگنکی.

بازاري (bāzāri) ص.نر.م. د بازار اوسېدونکی، هغه شوک چې د بازار ترڅنګه استوګنه لري.

بازدار (bāzdār) نر.م. وگ. بازوان.

بازگوټی (bāzgotay) نر.م. (ج. بازگوټی) وړوکی باز، کوچنی باز، وړکوټی باز.

بازل (bāzāl) مص.مت. (۱) بایلول، بایلسودل؛ (۲) خرڅول، لګول؛ (۳) په جوارۍ بایلل.

بازلی (bāzālay) مف.نر.م. (۱) بایلودلی، بایلی؛ (۲) لګولی؛ (۳) له لاسه تللی.

بازنامه (bāznāma) بنج.م. د بازونو په اړه د خوشال خان خټک یو اثر دی.

بازو (bāzū) نر.م. (۱) مت؛ (۲) اړخښی، وړخښی، د کټ د څلورو اړخونو د لرگو یو لړگی؛ (۳) دکلا

د څلورو دېوالونو یو دېوال.

بازوان (bāzwān) نر.م. هغه شوک چې بازان ساتي، په بازونو ښکار کوي.

بازویند (bāzūband) نر.م. پسرول یا په څرمن کې گندلی تعویذ چې پر مت تړل کېږي.

بازوگی (bāzūgay) نر.م. (ج. بازوگی) (۱) وړو بازو، د کټ لنډ بازو؛ (۲) دکلا کوچنی او لنډکی دېوال.

بازونکی (bāzūnkay) فا.نر.م. (ج. بازونکی) (۱) بایلونکی؛ (۲) خرڅوونکی، مصرفوونکی.

بازي (bāzi) بنج.م. (ج. بازی) (۱) لویه؛ (۲) دوکه، چلول؛ (۳) داو، قمار.

بازیچه (bāzīča) بنج.م. (۱) هر هغه شیز چې لویې وریاندې کېږي؛ (۲) د بیل د لاس آله.

بازیگر (bāzigār) ص.نر.م. (۱) بازیگر، گډېدونکی (۲) مداري؛ (۳) تګ؛ (۴) بې اصوله؛ (۵) دوه ژبی، دوه مخی؛ (۶) لویغاری، هېرو، اکثر.

بازیگری (bāzigāri) بنج.م. (۱) تګي، مداریتوب، دوکه بازی؛ (۲) نڅا، گډا.

باس (bās) نر.م. (۱) ټټی، خاک انداز، بیت الخلا؛ (۲) بسوی؛ (۳) ص.نر.م. بیم، د زیر ضد د تریل ضد؛ (۴) د هارمونیک په موسیقي کې کښنی برخه.

باسار (bāsār) ص.نر.م. (۱) اباک سار، سرسام، بادسار، سودایی؛ (۲) لېونی.

باسیل (bāsāl) مص.مت. ایستل، ویستل، شړل، خارجول، کښل، توجه کول.

باسیل (bāsil) نر.م. بیا، د ښکریاگانو یو ډول مایکروسکوپي او یو سلولي ژوی دی.

باسمه (bāsmā) بنج.م. (ج. باسما) یو ډول زړي توکر دی، چې پردې ترې جوړوي.

باسواد (bāsiwād) ص. نر. م. باسواده، لوستی،
تعلیم یافته.
باسورجن (bāsūrjan) ص. نر. م. مست اوین،
جود بود اوین، لیونی اوین، اریمار اوین.
باسوری (bāsūrī) م. بنسوری، فلوپ، د
موسیقی یوه آله ده.
باسی (bāsi) ص. نب. ۱) پاتی شونې، شومانده.
باشی (bāsi) نر. م. دیوی ډلې مستخدمینو او
کارگرانو مشر.
باتین (bāsin) ص. نر. م. هغه آس چې خلور واره پښې
یې سپینې او تنډی یې سپین خاپ ولري.
بابنه (bāṣa) م. یو ښکاري مرغه دی.
بابنه گي (bāṣagāy) م. بمبیرک، د پتنگانو
یو ډول.
بابین (bāsin) نر. م. یو ډول الوتونکی دی.
باطل (bātil) ص. نر. م. ۱) بابیز، ناروا، ناخیز،
ناحق؛ ۲) بېهوده، بې گټې، پوچ.
باطلول (bātilawāl) مص. مت. ردول، حق نه گڼل،
کوره کول، بې ارزښته کول.
باطن (bātin) ص. نر. م. ج. پټ، دننه.
باطني (bātinī) ص. نب. دننه، پټ، په زړه کې.
باعث (bāṣis) نر. م. ۱) وجه، سبب، علت؛
۲) فا. نر. م. اصرار کوونکی، تینگار کوونکی.
باعثیا (bāṣistyā) م. بنسور، تینگېدنه، تینگار
کونه، اصرار کونه، تینگېدنه، تاکید.
باعث کېدل (bāṣiskedāl) مص. ل. تینگېدل،
کلکېدل، محکمېدل.
باعظمته (bāṣazmāta) ص. نب. ۱) پرتمین،
لوی، دروند، باوقاره؛ ۲) مشر، عزتمند.
باعمله (bāṣamāla) ص. نب. ښک عمله، یقین
کوونکی، عقیده لرونکی، د عمل خاوند.

باغ (bāḡ) نر. م. ښ، د ځمکې هغه ټوټه چې زیاتره
مېوه لرونکې ونې او بوټي ولري.
باغ باړی (bāḡbāray) ص. نر. م. باغ باغ، ډبر
خوشاله، په جامو کې نه خاپېدنه.
باغچه (bāḡca) م. بنسور، ج. باغچې، ښکې، جنګی،
ډډوکی باغ، باغ گوتی.
باغکه (bāḡāka) م. بنسور، ۱) یو مارغه ډی چې
برگ ووزرونه لري؛ ۲) یو ډول اسماني رنگه
کانی دی چې کوچیان بیرولي (تشلې) ورڅخه
جوړوي.
باغلي (bāḡli) نر. ج. باقلي، باغولي.
باغو (bāḡū) نر. م. ۱) د کوچنیانو یو ډول ناروغی
ده؛ ۲) پیشپرانگ، پیشپرانگی.
باغ والا (bāḡwālā) نر. م. د باغ خاوند.
باغوان (bāḡwān) نا. نر. م. ماليار، مالي، ښوال.
باغوت (bāḡūt) نر. م. ۱) باغوتی، بوغوت، کله
چرک؛ ۲) انجیره.
باغي (bāḡi) ص. نب. ۱) د باغ ځمکه؛ ۲) ياغي،
بغاوت کوونکی؛ ۳) د باغ فصل.
باغیرته (bāḡayrāta) ص. نب. غیرتې، مېړنی.
باقاعدہ (bāqāyida) ص. نب. منظم، اصولي،
برابر، سم، له قاعدې سره سم.
باقي (bāqi) ص. نب. ۱) پاتې، پاتې کېدونکی،
بقایا؛ ۲) نور.
باقی (bāqāy) م. بنسور، ج. ۱) کانګي، قی، استفراق،
استفراغ؛ ۲) د باقي جمع.
باقیدار (bāqidār) ص. نر. م. ۱) هغه څوک چې
باقي ورباندې پاتې وي؛ ۲) پورووی.
باقیداري (bāqidārī) م. بنسور، باقي کېدنه.
باک (bāk) نر. م. ۱) پروا؛ ۲) وېره، ډار؛ ۳) تاوان؛
۴) په خوست کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

باکره (bākīrā) ص. بیخ. م. پهلوه، بچره، هغه
 جلی چې پهلوتوب او بکارت یې ساتلی وي.
 یا کفایتته (bākīfāyāta) ص. نب. لایق، هوښیار،
 وړ، استعداد والا، تکړه.
 باکماله (bākāmāla) ص. نب. کسبې، کسبگر،
 د کمال خاوند، تخصص والا.
 باکو (bākū) نر. م. مشر ورور.
 باکوکر (bākūkār) نر. م. سارانی چرگ، کوکر.
 باکه ساری (bākasāray) نر. م. هغه پسه، چې
 ښکرونه یې واړه وي او په وړو کې ښکاري.
 باگرام (bāgrām) نر. م. د پښور پخوانی نوم.
 باگره (bāgrā) بیخ. م. تور، بلا، باگو، باخو،
 باغولی، دورې یو خیالي خیز.
 باگه (bāga) بیخ. م. (۱) لاپه، پاته؛ (۲) لاس بری.
 بالا پوښ (bālāpoṣ) نر. م. غټ کوټ، بالا پوښ.
 بالا حصار (bālāhisār) نر. م. په لوړ ځای جوړه
 شوې عسکري کلا.
 بالاخانه (bālāxāna) بیخ. م. مانی، د دوهم پور
 کوټه، د کوټې د پاسه کوټه.
 بالاخره (bālāxīrā) ق. لنډه دا چې، په پای کې، په
 اخیر کې، پای ته.
 بال بال (bālbāl) ص. نر. م. خوشال، په طبعه،
 انج و منج، باغ باغ، باغ باری.
 بال بیج (bālbāc) نر. م. واړه زبیره، واړه زاړه، کورنۍ،
 ښځه او اولاد، کورمه.
 بالبکی (bālbākay) نر. م. ریس، بېژنکی، پتنګ.
 بالبوزک (bālbozāk) نر. م. یو غرنۍ بوتۍ،
 غرنۍ تر اتیزک، یو ډول شنه سابه دي.
 بالتی (bāltāy) بیخ. م. (۱) بالی، ستل؛ (۲) تاتکی،
 هغه فلسفي لوبښی چې خټې او ... په کې ډول
 کېږي (۳) د قرواني ډول لوبښی.

بالنبت (bālaṣṭ) نر. م. سرو پوډی، بالین، تکیه،
 ډډری، گډوډی، سری، سروښت.
 بالنبتک (bālaṣṭāk) نر. م. (۱) بالنبتی، وړوکی
 بالنبت؛ (۲) هغه اوږد لرگي چې د کبانو د نیولو
 د چچې یوه اړخ ته یې ږدي.
 بالغ (bāliḡ) ص. نر. م. نوی ځوان ژنی، پیلستی،
 ځوانی ته رسېدلی، نوی زلمی.
 بالفرض (bālfarṣ) ق. فرضاً، د اټکل له مخې، د
 گومان له مخې، د تخمین له مخې.
 بالفعل (bālfīṣl) ق. په عملي ډول، په عمل کې، د
 یوه عمل د کولو په وخت کې.
 بالکل (bālkul) ق. بهخي، تماماً، په بشپړه توګه،
 په ټوله مانا، له هره اړخه، په یقین سره.
 بالکه (bālkā) بیخ. م. نلی، دروی، نلکی، دچلم
 دورمه یا نل، درمه.
 بالکه چي (bālkāci) نر. م. خدمتګار، بالکی،
 نوکر، د فقیر شاګرد.
 بالکی (bālkay) نر. م. شاګرد، نوکر، خادم،
 وړکوټی نوکرګی.
 بالمثل (bālmīsl) ق. په شېر، غونډې، ورته، په
 ډول، په هماغه ډول.
 بالمقابل (bālmūqābil) ق. په ځواب کې، په بدل
 کې، په عوض کې، په مقابل کې.
 بالنګ (bālaṅg) نر. م. (ج. بالنګان) توک نارنج،
 یو ډول نارنج دی.
 بالن (bālaṅ) نر. م. (۱) خاشاک، خس، خخله؛
 (۲) یو ډول قورمه.
 بالو (bālu) نر. م. (ج. بالوګان) بیره، میلو، خرس،
 بیره، یو څیروونکی ځناور.
 بالون (bāluṅ) نر. م. یوه لویه گردۍ کڅوړه چې له
 سپکو غازونو (هایډروجن، هیلیموم) څخه

دکھري او هوا ته پورته کھري.

بالی (bālay) بنغ. م. والی، لېښی، د غوړو مندری، د غوړو یو ډول گانه ده.

بالیوس (bālyos) نر. م. د کندهار لرغونی نوم.

بام (bām) نر. م. (ج. بامونه) د کوتې سر، بلی.

بامبره (bāmbāra) بنغ. م. (ج. بامبرې) مچۍ، غومبسه، دمبره.

بامبر (bāmbār) نر. م. بامبیری، پندت، برهمن، بامین، د هندوانو مذهبي مشر.

بامبره (bāmbāra) بنغ. م. (ج. بامبرې) د اوز لمبه، د اور غوړانجه، د اور غوړیسه.

بامبو (bāmbū) نر. م. (۱) د مچيو او بامبرو بڼهار؛ (۲) د خارو یو گڼې رڼبارې؛ (۳) بانس.

بامبېر (bāmbēr) نر. م. (۱) شور، بامبین، خور، شور ماشور؛ (۲) ورنده لانجه.

بامبېلکي (bāmbēlkay) نر. م. پرېره کی، دبی، تاروگی، بانک، بامبري، پتنگ.

بامره (bāmra) بنغ. م. دخولی غاره، دخولی مخه، دخولی پیڅه، دخولی چنه.

بامل (bāmā) مص. ل. دخپلو پالل، اشنایي پالل، ملگرتیا پالل، پالنه.

بامنه (bāmāna) بنغ. م. (ج. بامنی) د دوستانه او یکو ټینگونه، دوستی پالنه او ساتنه.

بامنه (bāmāna) بنغ. م. (ج. بامنی) شنه لوخړه، غروسکه لوگی، لوخړه، ډېراو گڼ لوگی.

بامونکی (bāmūnkay) فا. نر. م. اشنایي پالونکی، ملگرتیا پالونکی.

بامه (bāma) بنغ. م. د ژمي پای، د ژمي وروستی ورځې چې پېشوگانې مستهري.

بامیال (bāmyāl) نر. م. لد، پالوال، مهران، بان (bān) نر. م. وگ، بون.

بانجو (bānjū) نر. م. کوکری، اتیون، کوتری، کونگری، نوی زېربدلی کوکری.

بانډو (bāndō) بنغ. م. عسکري اړکیستر.

بانډرو (bāndraw) نر. م. گلدار کمیس.

بانده (bānda) بنغ. م. (۱) ترون، تیره، قرارداد، ناغه؛ قومي جرمانه؛ (۲) قومي پابندي.

باندي (bāndé) ق. (۱) د پاسه، پورته، پاس، پر، په؛ (۲) په ذمه، ورپورې.

باندي کول (bāndekawāl) مص. مت. بارول، نکولی د پخلي لپاره په نغري ایښودل.

بانديڼی (bāndēnay) ص. نر. م. (۱) پاسنی، پرباندي، مافوق؛ (۲) بهرنی، خارجي.

بانډ (bānd) نر. م. (۱) لاتري، لاتری، پچه؛ (۲) ترون، ضمانت خط؛ (۳) ډله، دسته.

بانډار (bāndār) نر. م. مجلس، راتولېدنه، ټولی، غونډه، جرگه، بندار.

بانډه (bānda) بنغ. م. مېنه، د مالدارانو خپلو څارویو سره په غره کې د اوري تېرولو ځای.

بانډه گی (bāndaḡay) بنغ. م. ج. کوچنی بانډه، وړه مبله، هغه بانډه چې لږ څاروي لري.

بانډه چي (bāndači) ص. نر. م. بانډه وال، د باندي اوسېدونکی.

بانډه وال (bāndaḡwāl) ص. نر. م. (۱) د باندي سړی؛ (۲) د باندي خاوند.

بانډېسی (bāndaḡsay) نر. م. (۱) بانډه چي؛ (۲) هغه شپون چې ځای پر ځای رمې پيايي.

بانک (bānk) نر. م. هغه شخصي یا دولتي ځای چې خلک په کې خپلې پیسې یا زېورات ساتي.

بانکداری (bānkḡdāri) بنغ. م. (ج. بانکداری) بانکي چارې، په بانک پورې تړلې مسألې.

بانکداری (bānkḡdāri) بنغ. م. (ج. بانکداری) بانکي چارې، په بانک پورې تړلې مسألې.

بانکه (banku) شخ. م. (ج. بانکی) ۱) پایزب، بانکه ۱۲) سر. م. دولی هلک، فشنی خوان.

بانگ (bang) نر. م. ۱) اریغ، غیر، اواز، کوکاره؛ ۲) دلمانغه اذان؛ ۳) د چرگ اواز.

بانگوری (bangūray) نر. م. (ج. بانگوری) ۱) هغه چرگوری چې نوی په اذان راغلی وی؛ ۲) انبور، امبور، پلاس.

بانگی (bangi) نر. م. (ج. بانگیان) ۱) نر چرگ، بانگیتی؛ ۲) مؤذن، اذان کوونکی.

بانگی (bangay) نب. م. ج. د اوبو چلولو چنگک (کونډی) والا لرگی.

بانو (banu) نر. م. ۱) ماکو، مانک، بی لشی مچی؛ ۲) دهندو او زردالو یو ډول دی؛ ۳) بنخ. م. مېرمن، بی بی.

بانه (bana) بنخ. م. پلمه، حبله، عنبر، بهانه.

بانی (bani) ص. نب. موسس، تاداو اینوونکی، بنسټ ایښوونکی.

بانېگر (banegar) ص. نر. م. بانه جوړوونکی، پلمه کوونکی، په کارونو کې حبله کوونکی.

بانین (banin) نر. م. شاهین، یو ښکاري مرغه دی.

بان (ban) نر. م. ۱) وگ، بون؛ ۲) الوېښی، بن، دودی، لامده اوږده په اوبو کې حل کوي او ښوروا ته د تینګولو لپاره وراچول کېږي.

بانوکه (banoka) ص. نب. مست او نېشه سړی یا ښځه، خماره ښځه یا خمار سړی.

بانپه (banpa) نر. م. ج. برنه، دسترگو د زیزمونه چار چاپېروښته.

بانې (bani) بنخ. م. هغه آله ده چې دهغې په ذریعه له شرمې نه رسی غزل (تاوول) کېږي.

بانپېچ (banpicag) نر. م. وگ، بارینچ.

بانپاز (banpaz) نر. م. ښاگر، حلاف، هتپوال.

باو (haw) سر. م. ۱) د اتشک ناروغی، باد فرنگ، سفلیس؛ ۲) پښوالی، سوزکی؛ ۳) بیه، نرخ.

باور (hawar) نر. م. اعتبار، یقین، اعتماد.

باورچي (hawarçi) ص. نر. م. ۱) قاصد، اېلچي؛ ۲) باوري، معتمد؛ ۳) نر. م. باورچن، اښیز.

باورچي خانه (hawarçivana) بنخ. م. پخلنځی، اښیزخانه.

باوررای (hawarray) بنخ. م. باوررایه، د اعتماد رایه.

باورلیک (hawarlik) نر. م. اعتماد پانه، اعتماد نامه.

باوري (hawari) ص. نب. اعتباري، اعتمادی، معتمد، د اعتبار وړ، د باور وړ.

باوری (hawaray) بنخ. م. ۱) السوره سطحه، جگ اوار ځای؛ ۲) لویه شاه؛ ۳) ریگی، باولی.

باولل (hawlal) مص. مت. باولي ورکول، باز، بانه یا سپی د ښکار کولو لپاره روزل.

باوله (hawlia) ص. نب. بوله، بی فکره، بی عقله، کم عقل، ساده، ناپوه، او تر بوتړ.

باولی (hawlay) ص. نر. م. ۱) هغه څوک چې زور او د کار وړ نه وي خو ځان زور او پوه ښيي؛ ۲) باز او بانه په ښکار روږدی کول.

باولي (hawli) نر. م. ښکاري سپی، باز او بانې ته د ښکار نیولو د چل ښودلو میدان.

باولی (hawlay) بنخ. م. هغه لاریازنه چې شاه یا کاربزه ښکته، ورغلي وي.

باوو (hawwu) نر. م. (ج. باووگان) باهو، د ښځو یو ډول پسرلی چې په مړوند کوي یې.

باوي (hawwi) ص. نر. م. د باو ناروغ، په باو اخته.

باوېری (haweray) نر. م. (ج. باوېری) بابېری، د ناروغتیا بهرته گرځېدنه.

باهو (bāhū) ن.م. (ج. باهوگان) وگ. باوو.

بای (bāy) ن.م. بایلل، بایلودل.

باید (bāyād) ق. (۱) بایده، هر و مرو، ضرور، حتمي؛

(۲) مناسب، په خای، له دود سره سم.

بایسکوب (bāyskōb) ن.م. سینما، د فلم د بنسودلو خای.

بایکات (bāykal) ن.م. تعلق پر بنسودل، اړیکه

پر بکول، له غم بنیادی نه وپستل.

بایکر (bāykar) ن.م. پلپونه، پلمن، یوه غرنی ونه

چې لرگي یې د مسواک لپاره کارېږي.

بایلات (bāylāl) ن.م. (۱) بایلودنه، تاوان، زیان؛

(۲) پر کېدنه، ملامت کېدنه، خړ کېدنه.

بایلل (bāylāl) مص. مت. بایلودل، بای کول، له

لاسه ور کول.

بایلوول (bāylowāl) مص. مت. بایلل.

بایوال (bāywāl) ص. ن.م. (۱) شریک، شریکار؛

(۲) په کار ویاړ کې ملگری.

بیر (bābar) ن.م. (۱) هغه زمری چې په غاړه او اور مسپړ

یې لوی وینسته وي؛ (۲) ص. ن.م. گڼ او اوږد

وینسته سړی؛ (۲) قهرجن؛ (۳) گڼ، گور.

بیرستنی (bābarstānāy) ن.م. (ج. بیرستني)

یو ډول انگریزی توپک دی.

بیرسری (bābarsarāy) ن.م. گگرسری، بیتل.

بیرغوزی (bābargwāzāy) ن.م. (۱) غوزوړ

توپک، ۳۰۳ پور توپک؛ (۲) د بیرو غوزوړ خاوند

بیرو (bābrū) ص. ن.م. بدرنگ سړی، د تریو تندي

خاوند، د تورې تندي شبتن.

بیروزه (bābrōza) ن.م. بروزه، یو ډول واښه دي.

بیروول (ābarāwāl) مص. مت. (۱) د سرو وینستان

لوړول، وینسته گډوډ کول؛ (۲) شوک لمسول او

په غوسه کول.

بیری (babráy) ن.م. (۱) یو ډول ښکاری سپی دی؛

(۲) کشمالي، ریحان، نازبو، بویری.

بیرېدل (babaredāl) مص. ل. (۱) بیر کېدل، گڼېدل؛

(۲) پارېدل؛ (۳) پرېشانه کېدل، گډوډېدل.

بېغی (babāğāy) ص. ن.م. (ج. بېغی) غریب،

بدمرغه، بې وزلی، بې وسه، عاجز، خوار.

بېکی (babākāy) ن.م. لاپې، ځان بنسودنه،

څوک (خصوصاً کوچنیان) گوانبل.

بېو (babāw) ن.م. بلا، شېخی، یاخو، د ماشومانو

د ډارولو کلیمه.

بېوتتی (babotātāy) ن.م. ملاچرگک، گودی

چرگ، بابوکی، ملاوتوتک.

بېوزی (babōzāy) ن.م. (ج. بېوزي) (۱) پکه، پکی،

بادپکی؛ (۲) کب خورک، یو ډول مرغی ده.

بېوغه (babūga) ن.م. (ج. بېوغی) خړه کوتره،

گو گوشتو، بېوغی، باغه، کتیره.

بېی (babāy) ن.م. (ج. بی) یو ډول مارغه دی چې

چینجی خوري.

بېی (babāy) ن.م. (ج. بی گانې) مشره خوب،

ترور یا بلې مشرې ښځې ته د احترام کلیمه.

بېبزنه (babēzna) ن.م. (ج. بېزني) لمرزه تبه،

سړه توده تبه، شیبړه تبه، سړه لرې تبه.

بېبېنی (babēşāy) ن.م. (ج. بېبني) بواسیر.

بېبېنی (babēşī) ص. ن.م. بواسیري، هغه څوک

چې په بواسيرو اخته وي.

بت (bāt) ن.م. (۱) د کاندو ډېوال، د شاه، کاريز،

لښتي د تیرو ویره؛ (۲) ار، مایه، کلف، اها،

بتي، پان، هغه اړوښ چې توکرانو ته د شخولو

لپاره ورکول کېږي.

بت (būt) ن.م. (ج. بتان) (۱) مجسمه؛ (۲) تصویر؛

(۳) مجازاً معشوقه.

بەتارە (batāra) بېغ. م. (ج. بەتارې) گرز، د پهلوانی
جنگی وسله.

بەت پرست (butparāst) ص. نرم. د بەت عبادت
کۆونکی، بەت تە سجدە کۆونکی، مشرک.

بەت تراش (but tarāš) نرم. د بتانو جوړوونکی،
بەت ساز، مجسمه جوړوونکی.

بەت تون (buttūn) نرم. بتخانه.

بەتخانه (butxāna) بېغ. م. (ج. بتخانې) بەت تون،
د بتانو ځای، د مشرکانو د عبادت کولو ځای.

بەتخک (batxāk) نرم. (ج. بتخان) بتورغزی،
غزه، یو ډول څرنگه مارغه.

بەتار (batār) ص. نرم. ډېر خراب، ډېر بد، بېکاره،
بې خونده، بدتر.

بەتري (batāri) بېغ. م. (ج. بتري) خرابي، بدتري،
بدتروالی، بتروالی.

بەتک (batāk) نرم. پتک، پتکی، بتکی، د اوبو
ډول لوبی.

بەتکده (butkāda) بېغ. م. بتخانه.

بەتکه (batāka) بېغ. م. (ج. بتکې) بتنه، پتکه، د
هیلو د کورنۍ یو ډول.

بەتکی (butkāy) نرم. م. (۱) اوړوکی دېوال؛ (۲) د خټو
یوه کمکی توپس؛ (۳) له کوتې سره نږدې لرگی

چې سامان ورباندې څوړند وي.

بەتکی (batkāy) بېغ. م. بیتلی، ام په، کسورکی، د
زرکو او نورو مرغیو نیولو آله.

بەتله (batāla) بېغ. م. (ج. بتلې) پتکه، هغه چرگه
چې لومړی ځل په هکیو اچولور اغلې وي.

بەتلی (batlāy) بېغ. م. بیتلی، بتکی، د زرکو د
نیولو یو ډول خاصه آله.

بەتوله (batōla) بېغ. م. په بېکار پسې د بېکاري
مرغه د ورخوښې کولو چل.

بەته (bāta) بېغ. م. (۱) قاز، پتکه، یو ډول هیلې ده؛
(۲) ص. نب. نری، ډنگر، کمزوری، خوار.

بەته (buta) بېغ. م. یو ډول سکوی، د کنبیلو یو
ډول، د خامکدووزی یو ډول دی.

بەتي (bāti) بېغ. م. (۱) هغه نرم اوږه چې جولاگان یې
تنستی ته ورکوي؛ (۲) ناکرلې شو د یاره څمکه؛

(۳) ص. نب. سلامت، پسر؛ (۴) بېغ. م. ج.
ژاولکی حلوا، سونک، په غوړو کې ایشېدلي

گوره.

بەتې (bat) نرم. م. (۱) بتی، د نینو کولو بت؛ (۲) د خټو
پخولو داش؛ (۳) بتی؛ (۴) د توپک کونداغ؛

(۵) د تاپیر چاودېدنه؛ (۶) ص. نرم. تود، گرم؛
(۷) غیب و یونکی، کاهن.

بەتیا (batā) نرم. م. څوک چې په یوه سترگه وړند وي
او د سترگې گاتې یې داوتلی وي.

بەت بېدیا (batbedyā) وگ. بتي بیابان.

بەت سترگی (batstārgay) نرم. م. ردی، چغرا،
بتک، رد سترگی، تخ سترگی.

بەت سوره (batšūra) بېغ. م. (ج. بت سورې) دل،
شالا، خیره اوږه، لواړ اوږه.

بەت سورې (batšūray) نرم. م. (۱) خشوزی، زوی،
د دودۍ میده گي؛ (۲) سیکه سې، د اوړو سېوس

(۳) گونډی، دروڅه، تر درمند پاکولو وروسته
ناتکېدلي وړي.

بەتل (batāl) نرم. م. (۱) د نسوارو او بنگو میده کولو
لوبی؛ (۲) خاوری، تولگی، خاورینه پیاله،

لوی کنډولی، خاورینه کاسه.

بەتلی (batālay) نرم. م. (ج. بتلې) د خاورو کنډول،
کنډولی، خاوری.

بەتن (batān) بېغ. م. (ج. بتنې) (۱) بتنه، دکمپس
تنی؛ (۲) سویچ.

بجړانگي (bujrāngi) بنځ. ج. زړې اوشکېدلي جامې، تيرانگې جامې.

بجغ (bjāg) نر. م. بنجغې، بنجغې، د کروندې شا وخوا د لرگيو درول.

بججل (bujul) بنځ. م. (ج. بججلي) ۱) سپينه بډۍ؛ ۲) بننگري، بجلكه، د پنبې گيتۍ.

بججلي (bjili) بنځ. م. (ج. بججلي) بريننا، برق.

بججن (bjān) ص. نر. م. ج. ۱) سپرن، هغه شوک چې سپرې په کې شوي وي؛ ۲) وگ، بهجن.

بججنتوب (bjantób) نر. م. سپرنسوب، سپرنوالۍ.

بججه (bāja) بنځ. م. ب. ۱) هارمونيه، د ساز يو ډول (له ۵؛ ۲) بنځ. م. ساعت، د يوې گهټې برابر وخت؛ ۳) سپره؛ ۴) ماشوره، شوره، کشکوری، هغه واښه، چې سوري ورباندې بندېږي.

بججی (bajāj) بنځ. م. د کوچنيانو په ژبه (تي).

بججی ختیه (bajajcāta) بنځ. م. داوبس د بار سرياری.

بجج (bāc) نر. م. ۱) گن تېغونه، د کښت يا ونو گن تېغونه راوتل؛ ۲) ډېروالۍ، زېړنده؛ ۳) ساتنه، گوښه کېدنه، روغ پاتې کېدنه.

بججاو (bačaw) نر. م. ساتنه، حفاظت، ژغورل.

بججاون (bačawan) نر. م. لويه سترنجی، لويه درۍ، لوی فرش.

بججاونه (bičawanā) بنځ. م. (ج. بججاونې) ښه درۍ، ښه بستره، ښه فرش.

بججاوول (bačawawal) مص. مت. ساتل، پناه ورکول.

بججاوی (bačaway) نر. م. (ج. بججاوي) بچ کېدنه، له څه مصيبت نه بچ کېدنه.

بججاوېدل (bačawedál) مص. ل. بچ کېدل، ژغورل کېدل، ساتل کېدل.

بېتنگ (batāng) نر. م. (ج. بېتنگان) د نشپاتۍ او ناک غونډې يو ډول مېوه ده.

بېتول (batowál) مص. مت. د پوستکي پزوهل، له وزې نه د څرمنې د ايستو لپاره د لکۍ سره د څرمنې څه برخه څيرې کول.

بېتوه (batwá) بنځ. م. جېبي بکس، د پيسو ساتلو کڅوړه.

بېته (bata) بنځ. م. ۱) غټې وريجې چې نر مې پخې شوي وي، شلغم بته؛ ۲) اص. بنځ. م. غټه گوته.

بېته (baté) بنځ. ج. له بغرۍ نه وتلې اوريشې، تکېدلي اوريشې.

بېتي (batay) بنځ. م. ۱) کوره، داش، دچونې، لوبڼو او څښتو پخولو ځای؛ ۲) هغه ښځه چې د يوې سترگۍ گاتۍ يې بوت راوتلی وي.

بېتي (bati) بنځ. م. د اوريشو اوبه.

بېتي بيايان (batebyān) نر. م. وچه دښته، وچ ډاگ، وچه ميره.

بېتياري (batyāray) نر. م. (ج. بتياري، بتياران) ۱) بتي والا، نينې کونکۍ؛ ۲) تنورواله.

بېتير (bater) نر. م. مړ، يوه مرغۍ ده.

بېج (buj) نر. م. (ج. بجان) زړی يا تخم لکه د هندوانې يا خټکۍ.

بېج (baj) نر. م. ۱) لوی کوتک، داوبس د بار تر لور لرمگۍ؛ ۲) د لوشلو په وخت د شېدود دارو اواز؛

۳) هلې غلې، منډې ترړې؛ ۴) دلرگي هغه ځای چې وايښو خورلی وي.

بېجد (bajād) نر. م. تينگ ولاړ، محکم، اړم.

بېجرگي (bajārgay) نر. م. (ج. بجرگي) ۱) يو ډول شين بوتۍ دی؛ ۲) بامبوتۍ.

بېجر (bajār) نر. م. ۱) نرېښې، ايجرا؛ ۲) گنه کورمه، گنه کورنۍ، غټه کورنۍ.

بېجرا (bujrā) ص. نب. تنبل، لت، بېکاره.

بجت (bačát, bčát) نر. م. سپما، پس انداز.
بجت کول (bačatkáwál) مص. مت. ذخیره
کول، پس انداز کول، سپما کول.

بچری (bačáray) نر. م. (۱) بچگری، دمتروکی د
سر خوردندی، دغوا دلکی د وینستو خوردندی؛
(۲) کوتی، کوتانی، کوچانی.

بچری (bačáray) نر. م. (ج. بچری) بچی، بچونی،
زوی، اولاد، بچوری.

بچک (bačák) نر. م. (۱) مبرات، میرا، میراو؛
(۲) بچگی، بچگی، دتباکوله گل سره نهردی
درې پانی؛ (۳) دبنخود سر دوارو خواو ته خوردند
وینسته.

بچکری (bačáray) نر. م. (ج. بچکری) دمتروکی
د سر خوردندی.

بچکرکی (bačarákay) نر. م. د مرغیو د دام
چوکی (چوککه)، د مرغیو د دام موری.

بچو (baču) نر. م. زویکه، بچه، زویه، زامنه، زوی
ته د مینې خطاب.

بچوری (bačūři) نر. م. (ج. بچوری) لوی اوردي
جراپی.

بچوری (bačūřay) نر. م. دانسان، مرغه یا حیوان
وروکی بچی.

بچوکی (bačúkey) نر. م. (۱) دمتروکی د سر خوردندی،
د پنی د سر شوکه؛ (۲) د سر د وینستانو د ترلو
پیهکی (بچوی یا پیوی).

بچول (bačawál) مص. مت. ژغورل، ساتل، گوښه
کول، نجات ورکول، خلاصول.

بچونگری (bačūngary) نر. م. (ج. بچونگری)
بچوری دانسان یا حیوان وروکی بچی.

بچوی (bačáway) نر. م. پیهکی، پیوی، پیوکی،
د وینستو ترلو چوری.

بچه (báča) بنخ. م. اچه، اچی، د وزې شړلو اواز.
بچه گرو (bačagrāv) نر. م. خر مونی، خر منی،
هغه موسم، چې زړه غله خلاصه شوی وي اونوی
غله نه وي رسېدلې.

بچه گوته (bačagwáta) بنخ. م. کنخه گوته، د
ورې او منخومی گوته تر منخ گوته.

بچی (bačay) نر. م. (ج. بچی، بچیان) زویک،
کوچنوتی، کمکی، وروکی.

بچی (bačay) بنخ. م. (۱) وړه لور؛ (۲) د دېوال پشنې؛
(۳) دغوا، مېنې کتی؛ (۴) چرگوری.

بچی بچی (bačibāci) نر. ج. کچی کچی، درې
درې، د مېرو او وزو د رابللو خاص غیر.

بچیری (bačéray) نر. م. (ج. بچیری) د آس
بیهان، د آس بچی.

بخن (báxin) نر. م. حریص، ارواوری، اتیرلی، اتیرن.
بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بخشکی (bucxákay) بنخ. م. بخشکی، بخشې،
بخچی، دسمال یا کثوره چې بخشې په کې ستن
، تار او... ږدي.

بحري (bahri) ص. نب. سمندري، هغه څه چې بحر سره اړيکه لري يا په بحر کې وي.

بحريه (bahriyá) ص. بڼخ. م. (۱) هر څه چې بحر ته منسوب وي؛ (۲) سمندري، تجارتي، جنگي بهرې او ځواک.

بحيره (bahira) بڼخ. م. سمندري، هغه اوبه چې ښار خوايي وجه وي.

بخار (buxár) نر. م. (۱) تپت، براس؛ (۲) خاربيت، په بدن وېرې داني راختل؛ (۳) تبه.

بخاري (buxaráy) بڼخ. م. انگيتي، تودلی، خونود تودولو فلزي اله.

بخت (báxt) نر. م. (ج. پختونه) قسمت، نصيب، برخه، طالع، پاره، مرغه.

بخت از مهښت (baxazmest) نر. م. بخت از ماینه.

بختر (baxtar) نر. م. له کلک پسر توکر نه جوړ پوښ چې پخوا به د زغري په څېر اغوستل کېده.

بختور (baxtar) ص. نر. م. بختيار، ښکمرغه، بخت لرونکی، ښکبخت، طالعمنډ.

بختيالی (baxtyálá) نر. م. بختور، ښکمرغه.

بخچه (boxčá) بڼخ. م. (ج. بخچي) وگ، بشخه.

بخش (boxčá) بڼخ. م. (ج. بخشې) وگ، بشخه.

بخشش (baxšiš) نر. م. انعام، جایزه، ورکړه، یو شی چاته په وړیا توگه ورکول.

بخښل (baxšál) مص. مت. (۱) بښل، معاف کول؛ (۲) یو شی چاته په وړیا توگه ورکول.

بخښو (baxšú) (پخښو، پښو) خلاص، آزاد، آرام او خوشاله.

بخل (buxál) نر. م. بخپلي، کرونې، مسکي.

بخمل (baxmál) نر. م. مخمل، یو ډول توکر دی.

بخملي (baxmaláy) بڼخ. م. پښورگی، پښی، لرمی، دکښتونو یو ډول چښنی.

بخملي (baxmáli) نر. م. (۱) یو ډول سور رنگی چښنی چې الوشي؛ (۲) یو بخملي رنگه مارغه چې د شپې له خوا چښپوي.

بخن (baxán) ور. دغه زر زستاری دورته مانا لري اوله رنگونو سره راځي - سور بخن.

بخن بخن (baxanbaxán) نر. م. ج. رنگارنگ، ډول ډول.

بخوری (baxoráy) نر. م. (ج. بخوري) (۱) ډډی، د بوسو خوسی؛ (۲) خیالي بلا.

بخول (baxwál) نر. م. (۱) د زړه پرده؛ (۲) ازوهرگی، د برزیات فریاد.

بخوله (baxwála) بڼخ. م. (ج. بخولې) (۱) تیگا، ستم، تیگه؛ (۲) بده پېښه، غمجنه پېښه.

بخی (baxáy) بڼخ. م. ج. بخیه، د ستنې ټکونه.

بخیل (baxíl) ص. نر. م. مسک، سوگت، شوم.

بد (bád) ص. نر. م. خراب، خوشي، ناکاره، چټي.

بداروا (badárwá) ص. نب. حریص، وړسترگی، لېسک، اروا وړی.

بدبوری (badbóray) نر. م. تر ښکلی، د بوت وړووز خاوند، د تریو تندي خاوند.

بدپوری (badpóray) نر. م. هغه پوروی چې پور پر خپل وخت نه سپاري، بد معامله.

بدبین (badbín) ص. نر. م. (۱) د چا په نظر هرشی بد ښکار بدل؛ (۲) مخالف، دښمن.

بدپوره (badpóra) ص. نب. بدپوری، بد معامله.

بدتمیز (badtamíz) ص. نر. م. ج. بی ادبه، بی ډبه، بی تمیزه، بی تهذیبه.

بدجوله (badjávla) ص. نب. بدشکله، بدرنگ.

بدچلند (badčáland) ص. نر. م. بدچلنده، بد معامله، څوک چې ښه گوزاره نه کوي.

بدحال (badhál) نر. م. بدروزگار، بده ورځ، سپیره

توب، خراب حالت، مشکلات، گهرد ژوند.
 بدحاله (badhāla) ص. نپ. بی حاله، هغه شوک
 چې حال یې خراب وي.
 بدخرخی (badxārcay) ص. نر. م. مسرف، غیر
 مقتصد، شوک چې بی ثابته لگښت کوي.
 بدخصلت (badxislāt) ص. نر. م. بدخوی.
 بدخلق (badxūlq) ص. نر. م. بدخوښه، پوچ خولی.
 بدخواه (badxwāh) ص. نپ. مخالف، دښمن.
 بدخولی (badxūlay) ص. نر. م. بدژی، توند ژبی.
 بدخوري (badxōri) سو. تغذي.
 بدخويي (badxūyi) بنغ. م. بدخلقي، بدخصلتي،
 خراب خوی، خصلت، خراب عادت.
 بددیانت (baddiyānat) ص. نر. م. (۱) تگ،
 خیانت کوونکی؛ (۲) بی ایمانه، بی عقیدې.
 بددوله (badḍawla) ص. نپ. (۱) بدشکله،
 بدرنگه؛ (۲) بی موده، له موده وتلی.
 بدذات (badzāt) ص. نر. م. کم ذات، کم اصل.
 بدر (badār) نر. م. سپېدار، چنار، څنار، چینار.
 بدرکانه (badarkānay) نر. م. بیکانه، بوکانه،
 بوکیانه، د اکاسي په څېر یوه ونه ده.
 بدرگه (badrāga) بنغ. م. (۱) بدرقه، ملگرتیا،
 مشایعت؛ (۲) لاریښوونه؛ (۳) په مسري پسې د
 لومړي ورځي خیرات.
 بدرگی (badragay) ص. نر. م. (ج) بدرگی، بد اصل،
 کم اصل، رذیل، بی شرفه، خطا.
 بدرنگ (badrang) ص. نر. م. بدقواره، بی ډوله.
 بدرنگي (badrāngi) بنغ. م. (۱) بدشکلي،
 خرابه جسته؛ (۲) د زمانې پسر، خراب حالت؛
 (۳) سپکاوي، بی عزتي.
 بدره (badra) بنغ. م. (ج) بدرې، چابکه، څپیاکه،
 تپي، هغه خوشایي چې څپیاکه شوی وی.

بدری (badri) بنغ. م. (ج) بدری، (۱) تیندی،
 تکر، گنگس؛ (۲) بده پېښه، تاوان، زیان؛
 (۳) نر. م. منافقت، دوه مختوب؛
 بدری بنیره (būdribaṭera) بنغ. م. سور سترگی
 او سور مینوکی همزه (بېشه).
 بدریزه (badriza) بنغ. م. سرپانده، بدریزه،
 سرپانه، سرپانې.
 بدر (badār) نر. م. (۱) سپین ولی؛ (۲) سپېدار.
 بدربنگ (badārbang) نر. م. د قوي نېشي لرونکی
 بنگ.
 بدرزی (badzāray) ص. نر. م. بد نیته، کینه کښ،
 کینه گر، بغضي، حاسد.
 بدزیان (badzabān) ص. نر. م. سپوږم،
 ستغ ژبی، پوچ خولی، د ترڅې ژبي خاوند.
 بدزغ (badzāḡ) نر. م. خراب غیر، ناولی غیر.
 بدزغه (badzāḡa) بنغ. م. (ج) بدزغی، هغه بنغه
 چې اولاد یې زیان کړی وي یا د زېږېدو په وخت
 کې مړ شوی وي.
 بدزغی (badzāḡay) ص. نر. م. (ج) بدزغی،
 بد اواری، بدزغه، د خراب او از لرونکی.
 بدسترگی (badstārgay) ص. نر. م. (۱) بی حیا،
 سپین سترگی، بی شرم؛ (۲) نظریاز.
 بدسری (badsāray) ص. نر. م. (۱) مغرور، کبرجن؛
 (۲) کم عقل، بی تمیزه.
 بدسلوک (badsulūk) ص. نر. م. بدچلند، بد
 گوزاره، بد سلوکه.
 بدسولي (badsūli) ص. بنغ. م. وگ، بد اروا.
 بدشاگوم (badsāgūm) ص. نر. م. (۱) بدبخت،
 بی طالع؛ (۲) نر. م. بد نصیب، خراب بخت.
 بدعت (bidsāt) نر. م. (۱) نويتوب، نويوالي؛
 (۲) په دین کې نوی شی پیدا کول.

بدعمل (badʕamal) ص. نر. م. بدعمله، بدکاره،
ورانکار، لوجک، بدکار.

بدعهد (badʕahad) ص. نر. م. بی قول، بی
لوزه، بی ژبی.

بدغونج (badgūnj) نر. م. دغنگلی ونی دانه.

بدغونی (badgūnay) ص. نر. م. (ج. بدغونی)
بدمخی، بدشکل، بی ذوله، بدرنگ.

بدفعله (badfiʕla) ص. نب. ورنکار، بدچاری،
بدعمله، بدکاری، بداخلاقه.

بدقسمت (badqismāt) ص. نر. م. بدقسمته؛
بدنصیب، بدشام، بدبخت.

بدکار (badkār) ص. نر. م. بدعمله، بدفعله.

بدکردار (badkirdār) ص. نر. م. بدعمله، بداخلاقه،
دنبکی دینمن، بدخویه.

بدگذران (badguzrān) ص. نر. م. (۱) بدگوزاره،
بدسلوک؛ (۲) دبدی اقتصادی وضعی
نرونگی.

بدگروه (badgāra) بنج. م. بدی، دینمنی، بدگنه.

بدگنه (badgāna) بدی، دینبگنی ضد.

بدگوشنی (badgošanay) ص. نر. م. سپهره مخی،
بدرنگ، بدقواره، بدشکله.

بدگومان (badgūmān) ص. نر. م. ج. بدگومانه،
شکی، شکمن.

بدگویی (badgōyi) بنج. م. (ج. بدگویی) پوچی
خبری، پوچه او سپکه وینا.

بدل (badāl) نر. م. (۱) عوض، غنج، تاوان؛ (۲) بدلده
(۳) جعلی، ناچل؛ (۴) سندرغاری؛ (۵) یوولسی

دود دی چی خور ولور بی ولوره یو بل ته ورکوی
یا لور دزوی لپاره په بدل ورکوی.

بدلاری (badlāray) ص. نر. م. (۱) بی لاری، په
غلطه لار روان؛ (۲) مجازاً بدمرغه.

بدلاری (badlāri) بنج. م. (ج. بدلاری) بی لاری،
بی اصولی، بدفعلی.

بدلامی (badlāmāy) ص. نر. م. بدعمله، بی لاری،
بدنام، تومتی.

بدلبوله (badalbōla) بنج. م. مشاعره.

بدل زن (badalzān) ص. نر. م. سندرغاری، بدلی
ویونکی، سندرې ویونکی.

بدلغامه (badlaḡāma) ص. بنج. م. کچی، رندی،
فاحشه، بدکاره، گدی.

بدلگام (badli(a)ḡām) سرکتین اس، کنایه له باغی
او سرکتین انسان خچه.

بدلمنه (badlamāna) بنج. م. وگ. بدلغامه.

بدل میچ (badalméč) نر. م. (۱) د شعر وزن لکه
هجایی او عروضی اوزان؛ (۲) عروض.

بدل میخ (badalméč) نر. م. وگ. بدل میچ.

بدلول (badlāwāl) مص. مت. عوض معاوضه کول،
تبدیلول، یوشی په بل شی ورکول.

بدلون (badlūn) نر. م. (۱) معاوضه، الیشونه،
بدلونه؛ (۲) تحول.

بدلویښی (badlošay) نر. م. بدخویه، بدمزاجه.

بدله (badāla) بنج. م. (ج. بدلی) (۱) وگ. بدل؛
(۲) د پښتو د ولسی شعر یو څانگړی فورم دی

خوپه عام ډول سندر، لنډی، تپه، غاړه،
نیمکی، د بدلی په نامه یادېږي.

بدله (badla) بنج. م. انتقام، غنج، بدل.

بدلبدل (badledāl) مص. ل. الیشبدل، تبدیلبدل،
له یوه ځای نه د چا پر ځای بل ځای کې مقرر بدل.

بدمخی (badmāxay) نر. م. (۱) بدرنگ، بدصورت،
بدشکله؛ (۲) بی لحاظه، بی شرم.

بدمخی (badmāxi) بنج. م. (ج. بدمخی) سپین
سترگی، بی لحاظی، بی شرمی، بی حیایی.

بدمذهب (badmazháb) ص. نر. م. بی لاری،
 لارورکی، په مذهب نه پابند.
 بدمرغه (badmárga) ص. نب. بدبخت، بی طالع،
 بد قسمت، بدنصیب.
 بدمزاج (badmizáj) ص. نر. م. (۱) قهرندونکی،
 بدخویه؛ (۲) دماغی، کلانکار، مغرور.
 بدمزه (badmáza) بنخ. م. بی مزی، بی خونده.
 بدمست (badmást) ص. نر. م. (۱) هغه شوک چې
 دېر نېشه وي؛ (۲) بی خایه او بی مورده مست.
 بدمعاش (badmasás) ص. نر. م. بدمعاش،
 وړانکاری، بداخلاق، بداخلاقه، لوچک.
 بدمعامله (badmšāmala) ص. نب. تگ، ککر،
 بی باوره، بد پوره، دوکه مار.
 بدموری (badmóray) ص. نر. م. (ج. بدموری)
 ازاري، پساتي؛ (۲) بدشکله، بد صورته.
 بدن (badán) نر. م. وجود، تن، تنه، جثه، څان.
 بدنام (badnám) ص. نر. ج. تومتي، تورن.
 بدناموسي (badnámósi) بنخ. م. بی پتې،
 بی حیایي، بی غیرتې، بی ننگي.
 بدنامول (badnámawál) مص. مت. تومتي کول،
 رسوا کول، تور پرې لگول، شرمول.
 بدنامي (badnāmi) بنخ. م. (ج. بدنامی) رسوايي،
 تور، الزام، خراب شهرت.
 بدنسله (badnasla) ص. نب. کم اصله، بداصله.
 بدنصیبه (badnasība) ص. نب. بد قسمت،
 سپېره، بدبخته، بدمرغه.
 بدنما (badnumā) ص. نب. بدشکله، بدرنگه.
 بدنوه (badnāwa) ص. نب. بی حیای، شوخ،
 سپین سترگی، بی سړیتوبه، بی لحاظه.
 بدنه (badána) بنخ. م. (۱) د ښار یا کلا یوه برخه؛
 (۲) د کلابرج؛ (۲) دوني تنه (سته).

بدنی (badnáy) بنخ. م. (ج. بدنیانې) لوته، لوتکه،
 بگنی.
 بدني (badáni) ص. نب. جسماني، جسمي، ځاني،
 هغه چې بدن پورې اړه لري.
 بدنیت (badniyat) ص. نر. م. بدنیته، بدخواه،
 په زړه خیرن، بغضي، رخه ناک.
 بدني گل (badanigwál) نر. م. یو ډول کښیډه
 کاري یا انځور گري ده.
 بدو (badū) ص. نر. م. (۱) وړانکاری، شیطان؛
 (۲) ناپوه، ساده؛ (۳) دینمن، مخالف.
 بدوالی (badwālay) نر. م. بدتوب، وړانکاری،
 خرابتیا، بدی.
 بدودي (badódi) بنخ. م. (ج. بدودی) بدی، تاوان،
 زیان، نقص، ضرر.
 بدوربوزی (badwarbūzay) نر. م. (۱) بدشکله،
 بدقواره؛ (۲) تربو تنده.
 بدورد (badwárd) ص. نر. م. بدخواه، مخالف،
 حریف، رقیب، دینمن.
 بدورده (badwárda) ص. نب. بداخلاق، بدمرغه،
 بدبخته، بداخلاقه.
 بدورگ (badwárg) ص. نر. م. فسادي، شریر،
 غوسه ناک، قهرجن، شیطان.
 بدورگېدل (badwargédál) مص. ل. قهرجن
 کېدل، غوسه کېدل، فسادي کېدل.
 بدور (badwár) ص. نر. م. تاوان رسوونکی، زیان
 رسوونکی، فسادي، وړانکاری، شریر.
 بدورتوب (badwártób) نر. م. بدکاری، وړانکاری،
 مضرتوب، شرارت.
 بدورد (badwárda) ص. نب. مخالفت، په غوسه،
 پارېدلی.
 بدورل (badwárl) مص. مت. بد گڼل، کرکه کول.

بد وړول (badwarpwól) مص. مت. شیطاني کول، شرک ورائی کولو ته لاسول.

بد وړمه (badwázma) ص. نب. بدبويه، خوسا، بری ناک.

بدوک (badúk) ص. نسر.م. فسادي، بدو، بدی، وړانکاری، شري.

بدوکړی (badwakáray) ص. نر.م. (ج. بدوکړي) بدرنگ، بددوله، بدشهره.

بدول (badawál) مص. مت. ۱) خرابول، وړانول، گډوډول؛ ۲) ناراضه کول، خفه کول.

بدونه (badawána) بنخ. م. (ج. بدونې) وړانونه، ويجاړونه، خرابونه، رنگونه.

بدوي (badáwi) ص. نب. سارايي، بهديانی، کوچی.

بدويت (badáwyal) نر.م. د مدنیت ضد، کوچيتوب، سارانيتوب، سارايي توب.

بدوين (badwín) بدکټونکی، د بد نظر خاوند.

بده ورځ (badawaráj) بنخ. م. (ج. بدې ورځې) ۱) سپره ورځ، بدمرغي؛ ۲) غریبي، خواري.

بدهضمي (badházi) بنخ. م. د گډې خرابوالی، د خوړونه هضمېدنه.

بدی (bádi) بنخ. م. (ج. بدی) دېمني، عداوت، بدی (bádai) ص. نر.م. مضر، بدغونی، شيطان.

بدی (bádai) بنخ. م. ۱) اوبوړی ځای یا هغه لېنښی چې اوبوړی وي؛ ۲) د کانال غاړه.

بدیا (bádai) بنخ. م. تاوان، زیان، ضرر، دېمني.

بدیدار (badidár) ص. نسر.م. دېمن دار، د بدی خاوند، پتنه دار، پتنه لرونکی.

بدیدل (badeclá) مص. ل. ۱) مخالف کېدل، دېمن کېدل؛ ۲) خرابېدل، وړانېدل.

بدیع (bádi) نسر.م. ۱) خالق، پیدا کونکی؛ ۲) عجیبه، نادر، نوی؛ ۳) د بدیع علم، هغه

علم، چې د کلام دېمه والی وچه څرگندېږي.

بدییل (bádil) نر.م. عرض، ځای ناستی، جانشین، بدیهه (badihá) بې له فکره صحیح خبره کول او شعر ویل.

بدیهی (badihi) هغه څه چې د پوهېدو لپاره بې فکر ته اړتیا نه وي، بېکاره، څرگند.

بدلی (badi) نر.م. ۱) سیال، برابر سازی، ثاني، نظیر، جوگه، مقابل؛ ۲) ص. نر.م. څرگند، جوت.

بدلی (badi) ص. نسر.م. یو لاسی، بونډی، موندی، موند، شوتی، د یوه لاس خاوند.

بدلیا (badiá) ص. نر.م. (ج. بدایان) شتمن، پانگوال، دولتمن، غني، مور.

بدلیايتوب (badiáytób) نر.م. شتمني، دولتمندي، غنيتوب، سرمایه دارتوب، بدایي.

بدلیايي (badiái) بنخ. م. کبر، ویاړ، غرور، لویي.

بدېبول (badiból) ص. نر.م. رېښتونی، سپین ویونکی، رېښتیا خبره کونکی.

بدېبول توب (badibollób) نسر.م. رېښتین توب، سپینه خبره کول، په داگه وینا.

بدیگ (badág) نسر.م. ډبه گال، نریوخ، بدگال، ډبه گال، د لوخي گل.

بدیگونډ (badgónđ) مخالف گوند، مخالف حزب.

بدیگی (badági) بنخ. م. بې غایه گرځېدنه، خوشي گرځېدنه، اېله گرځېدنه.

بدیل (badiál) نسر.م. ۱) لت، تبیل، سست، بېکاره؛ ۲) نر.م. د گیدو واده، د باران د اورېدو په وخت کې چې لمر رابېکاره شي.

بدیمانیز (badimániz) نر.م. متضاد تکی، متقابلې ماناوې.

بدو (badú) ص. نر.م. بدې خور، رشوت خور، بدواله (badwála) اړه پېچواله، مخالفت پالنه.

بدودی (bađūday) ن.م. پستورگی، بدوگی.
 بدوگو (bađūga) بنخ.م. بودی، زده، سپین سړی،
 هغه زده بنخه چې ملایې کړیبه وي.
 بدوگی (bađūgay) ن.م. (ج. بدوگی) زول، سپین
 زړی، هغه بوداسړی چې ملایې کړیبه وي.
 بدوولی (bađūlay) ن.م. (ج. بدوولی) کوزه ری.
 بدیه (bađā) بنخ.م. ۱) د پرتوگ پاسنی برخه، بگه؛
 ۲) انبه، موخه؛ ۳) د میاشتي اجیري شپې چې
 سپوږمۍ به لېدل کېږي؛ ۴) ناغه، غیر حاضري
 ۵) انډول، برابر، د دوه څیزونو یو ټوله والی.
 بدیه بول (bađābūl) ن.م. وگ، بدبول.
 بدیه ور (bađawār) ص. ن.م. ۱) غرنی خلک؛
 ۲) ناپوه خلک، له مدنیت نه لیرې خلک.
 بدې (bađe) بنخ.ج. رشوت، بده.
 بدی (bađay) ص. ن.م. ۱) یولاسی، شوتی، شونتی؛
 ۲) انډول، جوړه، سیال.
 بدی (bađay) بنخ.م. ۱) یو ډول لامبو ده؛ ۲) بودی،
 ویده، د پنبې یا لاس د وینې جریان ترڅه
 بندېدو وروسته مېړي مېړي کېږي.
 بدیایي (bađayāyi) بنخ.م. کبر، لویي، تکبر.
 بدی خور (bađexōr) ص. ن.م. (ج. بدې خواره)
 رشوت خور، رشوت اخیستونکی.
 بدی لامبو (bađaylāmbō) بنخ.م. یو ډول لامبو
 ده.
 بدیمار (bađimār) ن.م. ۱) رشوت ورکوونکی،
 بدې ورکوونکی؛ ۲) بدې اخیستونکی.
 بر (bār) ص. ن.م. (ج. ۱) پاس، اوچت، لوړ، هسک؛
 ۲) ن.م. پلنوالی، پسر، ۳) ص. ن.م. بریالی؛
 ۴) ن.م. مېوه، حاصل؛ ۵) د ژبې ناروغتیا؛
 ۶) وړې خانګې؛ ۷) گوزن؛ ۸) د وزو او سپوږ
 یو ډول ناروغتیا؛ ۹) د لمر او سپوږمۍ تندر

نیونه؛ ۱۰) اوچه (خسکه)؛ ۱۱) غمېر، تخرګی؛
 ۱۲) سبزی، د نینتر پانې.
 برابر (brābar) ص. ن.م. ۱) یو ډول، موافق، په
 طبع، انډول؛ ۲) اوار، په یوه مېچ، په یوه ټوله.
 برابر (brābrā) ص. ن.م. خانګې وانګې پروت،
 گډوډ پروت، غځېدلی پروت، د سم عند.
 برابر توب (barābartōh) ن.م. برابر تیا، سمون،
 سمښت، موافقت، برابرښت، برابر والی.
 برابرول (barābarawāl) مص. مت. ۱) سمول، پر
 ډول کول؛ ۲) نېغول؛ ۳) اوارول، یو مېچ کول؛
 ۴) تیارول؛ ۵) سزا ورکول، وهل.
 برابرې (barābari) بنخ.م. (ج. برابرې) سمون، یو
 شان والی، مساوات، برابرښت.
 برابرېدل (barābaredāl) مص. ل. ۱) سمېدل،
 جوړېدل، یو ډول کېدل؛ ۲) سیخېدل، نېغېدل؛
 ۳) اوارېدل؛ ۴) ساری کېدل.
 برابر والی (brābwālay) ن.م. بلارې والی، بلارېدنه.
 برابرول (brāblawāl) مص. مت. بلارېول، تېرول،
 برالېول، ور له کول.
 برابرله (brābla) ص. بنخ.م. (ج. برابرلې) بلارېه،
 تېره شوې، حامله، امیدواره.
 برابرېدل (brābledāl) مص. ل. بلارېدل، امیدواره
 کېدل، حامله کېدل.
 برات (barāt) ن.م. ۱) شعبان المعظم؛ ۲) برخه،
 حصه، ونډه؛ ۳) حواله، چک؛ ۴) هغه غله چې
 خان خپلو موکرانو ته ورکوي برات ورته وايي.
 براخه (brāja) بنخ.م. ۱) غواڅه، د اوبسانو او غټو
 ښکرورو څارویو کونې؛ ۲) یو ډول خزندۍ چې
 د څارویو په پوتکې پورې نښتي وي.
 برار (barār) ن.م. ۱) وده، پرمختګ، نمو، نشونما؛
 ۲) برار، پرېر، ترتر.

بر اعظم (barāy/zam) نر.م. (ج. برا عظمونه) لویه
 وجه لکه آسیا، امریکا، افریقا او...
 براق (burāq) نر.م. (۱) سپین، چن کهدونکی،
 خلدونکی؛ (۲) هغه سپین آس چي حضرت
 محمد (ص) ورباندې معراج ته ختلی و.
 برالا (burālā) ص. نب. خرگند، بیکاره، جوت، په
 جار، په داگه، دانگ پیلی.
 برالاویل (barālāwayāl) مص. مت. خرگندویل.
 بیکاره خبره کول، جوته خبره کول.
 براله (brāla) بنخ.م. (ج. برالی) ایکونه، کولی، د
 خاورو کنده.
 براندي (brānde) بنخ.م. د سيني او د زړه رگونه.
 برانده (brānḍā) بنخ.م. (ج. براندي) کریمه، کریمه،
 ریماره، چغه، چیمه.
 براندي (brānḍi) نر.م. د شرابو یو ډول.
 براندي (brānḍāy) بنخ.م. پوڅي کوت.
 براوده (brāwḍā) بنخ.م. (ج. براوډي) (۱) اڅان
 ستاینه، لافي شافي؛ (۲) توکي تکالی.
 برايې (barāya) ق. بېگا، بېگانی شپه، تېره شپه؛
 برايې.
 برايېنی (barāinay) ص. نر.م. بېگانی، د تېرې
 شپې.
 بریاد (barbād) ص. نر.م. ویجاړ، خراب، تباه.
 بریاد توب (barbādtoḥ) نر.م. بریاد تیا، ویجاړ توب
 خرابوالی، بریادوالی.
 بریادول (barbādawāl) مص. مت. ویجاړول،
 خرابول، له منځه وړل.
 بریادي (barbādi) بنخ.م. (ج. بریادی) (۱) ازبان،
 تاوان، تباهي؛ (۲) ص. نب. فضول خرڅه.
 بریادي (barbāde) ص. بنخ.ج. خوشي، عبث،
 پوڅي لکه خوشي خبرې.

بریادېدل (barhādedāl) مص. ل. ویجاړېدل،
 تباه کېدل، زیانېدل، له منځه تلل.
 بریت (barbat) نر.م. (۱) الوبي، غرور، تکبر، ویجاړ؛
 (۲) ابريط، گيتار، د موسيقي یو ډول آله ده.
 بریتي (barbatay) ص. نر.م. (ج. بریتي) مغرور،
 کبرجن، کلانکار.
 بریتي (barbatay) بنخ.م. بخملي، سره ناوې.
 بریر (barbār) نر.م. د اورد لمبې د بلېدو اواز.
 بریرک (barburāk) نر.م. (۱) تارتار، پریشانه،
 دانه وانه؛ (۲) هغه واینه یا خس چي تر سوځېدو
 وروسته سکاره نه لري.
 بریري (barbaray) نر.م. (ج. بریري) (۱) بیرغ،
 جنده؛ (۲) تونده هوا؛ (۳) پیلوڅه، د ونواو
 وښو وچې پانې چې زر سوڅي.
 بریري (barbaray) بنخ.م. پیوره، یو ډول وزه ده.
 بریري (barbari) ص. نر.م. (۱) اوڅشي، سارايي،
 له تمدنه لېرې؛ (۲) بېگانه، پردی.
 بریرو (barbarū) ص. نر.م. بریري، مست اوښ.
 بریروک (barbarūk) نر.م. شرشره، غروبی، جروبی.
 بریزه (barbāza) بنخ.م. (ج. بریزې) د خرڅ پړه.
 بریک (barbak) نر.م. دال توره، داتوره، دمستوره؛
 یو بوتی دی؛ د بې هوښی دوا ده.
 بریند (barband) ص. نر.م. ج. (۱) الوڅ، لغر، برمنده؛
 (۲) بې شرم، بې حیا، الوڅ لیر.
 بریند توب (barbandtoḥ) نر.م. لوڅتوب، بریند تیا،
 برمند توب، لغر والی، بریند والی.
 بریندول (barbandawāl) مص. مت. (۱) الوڅول،
 لغرول، برمندول؛ (۲) شرمول، بې پته کول.
 بریندېدل (barbandedal) مص. ل. (۱) الوڅېدل،
 لغرېدل؛ (۲) بې پته کېدل؛ (۳) غریبېدل، خوارېدل
 (۴) جوتېدل.

برجاوتوب (harjāwīōh) نر.م. دک والی، بهی
زیات دک والی، سیخوالی.

برجاوول (barjāwawāl) مص.مت. (۱) دکول،
بارجاوول، سیخول؛ (۲) پراو معمور کول.

برجتو (harjatū) ص.نر.م. ورانکاری، فسادی.

برجد (harjād) ص.نر.م. نیخ ولار، پر خای ولار.

برجغ (harjāg) ص.نر.م. وگ، برجاو.

برجق (barjāq) ص.نر.م. وگ، برجاو.

برجک (barjāk) ص.نر.م. وگ، برجاو.

برجو (barjū) نر.م. (۱) برجی، بهلو، نوزی؛ (۲) دچری

دتهره کولو شرح؛ (۳) بارخو، انگی؛ (۴) د مثنی

تیره، د مثنی دیره.

برجی (burjāy) بنخ.م. برخی، دیو خای د وشلو

او برید بنوولو لپاره نینه.

برجی (barji) بنخ.م. مسخورینه، هغه تیره چی

لرونه، چری، چوکی وریاندي تهره کهری.

برخ (braj) بنخ.م. (۱) اوگ، برج؛ (۲) برغه، پلین،

پریم، خارو، دنس پرده، شوخ.

برخوری (barjōray) نر.م. د بلی پراویز او چجه چی

د ناوی کار خنی اخیستل کهری.

برچک (harčāk) ص.نر.م. (ج. برچکی) برجاو،

بردم، د پردک، سیخ په سیخ، تر خولی دک،

تر مورگودک.

برچکی (barčākay) نر.م. (۱) بچکری، پیوی؛

(۲) لت، پیکه، کنجک، کونده.

برچه (barča) بنخ.م. هغه تهره تنخ چی د توپک له

شپیلی سرسره تو میل کهری.

برخوری (barčōri) جن. د اری بور، د اری بوره،

د اری بوس، د اری سی.

برخسرن (harčēran) ص.نر.م. سرسری، برسرن؛

خرخنده، خنگخن، د پاسه، بنکاره.

برین (barbān) نر.م. (ج. برینونه) لوی باغ، لود
باغ، برباغ، مهاپن.

بریو (barbū) نر.م. وگ، بادبرک.

بریوتانی (barbūānāy) نر.م. (ج. بریوتانی) یو

دول وده چرمبکی چی په شگو کی وی.

بریوتیه (barbūta) بنخ.م. (ج. برسوتی) یو دول

غمت بوتی دی چی وری پانی لری.

بریوره کی (harbūrākay) بنخ.م. برسورکی،

بوروره کی، هغه سیلی چی گرد شرح و خوری

او پورته جگه شی.

بریوزک (harbūzak) نر.م. غرنی پیاز، پیازکی.

بریونی (barbōnāy) نر.م. (ج. بریونی) زوال، زول،

زویل، یو دول تریخ بوتی دی.

بریپی (baripi) ص.نر.م. ناپوه، زور، د زور تیا او

سوانی په سبب مست.

برتن (bratān) ص.نر.م. (۱) برتو، غورتن، تورورو؛

(۲) دارن، ویرندونکی؛ (۳) لاپو.

برته (bartā) بنخ.م. (۱) تور یا سره بانجان چی په

اور وریته شی؛ (۲) په شومرو کی چی بادرنگ

میده شوی وی.

برتی (barti) بنخ.م. (۱) کوشهر، د دوو اوسپنو

کوشهرونه او پیوندونه؛ (۲) استخدا مبدنه.

برتیایی (bartiyāi) نر.م. برلاسی.

برت (bra) نر.م. جوړه، ژروی، ژوره، جوکه.

برج^(۱) (braj) نر.م. برخ، برجل، تاپو، د کلا په کونج

کی لوړه ودانی.

برج^(۲) (hārij) نر.م. دونی نری پوتکی چی زیاتره به

د لیکلو لپاره کاریده.

برج^(۳) (burj) نر.م. میاشت، ماه.

برجاو (harjāw) ص.نر.م. پراو معمور دک،

شپیلی، سیخ، سرموری، بارجاو.

برځپروول (barcerawál) مص. مت. ۱. ښکاره کول، څرگندول، جوتول.
 برځپره (barcéra) ق. څرگند، ښکاره، جوت.
 برځپريدل (barceredál) مص. ل. ښکاره کېدل، برځپره کېدل، څرگندېدل، جوتېدل.
 برحال (barhál) ص. نر. م. ج. موجود، پرخپل ځای، پرکارولار.
 برحق (barháq) نر. م. ۱. حق په جانب، په حقه، په رېښتيا؛ ۲. صحيح، سم، درست.
 برخلاف (barxilál) نر. م. ۱. دښمن، مخالف؛ ۲. سرچپه، پرعکس، بل شان.
 برخلافول (barxilálawál) مص. مت. مخالفول، دښمنول، سره وړانول.
 برخلاقي (barxiláli) ښځ. م. دښمني، وړانه، وړاني، وړانښت، بدې، مخالفت.
 برخليک (barxlik) نر. م. قسمت، تقدير، نصيب، ازلي لیک، د تېدي لیک.
 برخليکواله (barxlikwála) نر. م. برخليک پالنه، برخليک سازي.
 برخمن (barxaman) نر. م. د برخې خاوند، برخوال، بهره مند، برخوردار.
 برخوال (barxawál) نر. م. گډون کوونکی.
 برخور (barxawár) ص. نر. م. ۱. د برخې خاوند، د ولايت څښتن؛ ۲. ښکمرغه، بختور.
 برخوردار (barxordár) نر. م. ۱. بچی، زوی؛ ۳. ښکمرغه؛ ۴. تابع دار؛ ۵. مستفيد.
 برخه (barxá) ښځ. م. ۱. ونډه، سهم؛ ۲. طالع، قسمت، نصيب، تقدير.
 برخه اخيستل (barxaxistál) مص. مت. ۱. ونډه اخيستل، حصه اخيستل، خپل حق اخيستل؛ ۲. په څه کار کې گډون کول.

برخه برخه (barxahárxa) ښځ. م. ونډه ونډه، حصه، حصه.
 برخه من (barxaman) نر. م. ۱. شوک چې فيض يې موندلی وي؛ ۲. دکرامت څښتن؛ ۳. سهيم.
 برخه ميندل (barxamindál) مص. مت. ۱. برخه پيدا کول، حصه اخيستل؛ ۲. د برخې خاوند کېدل، کرامت والا کېدل.
 برخيز (barxiz) ص. نر. م. ۱. برخه وال، د ونډه خاوند، شريک؛ ۲. قسيمي، قسما.
 برخيزه هم رنگي (barxizahamrangy) ښځ. م. توکيزه (جزبي) هم رنگي (غږ پوهنه).
 بردم (bardám) ص. نر. م. ۱. پوره، پرسېدلې، ډډېدل، ډک؛ ۲. برجاول.
 بردمول (bardamawál) مص. مت. ۱. پرسول، ډکول؛ ۲. برجاولول.
 بردی (bardáy) ص. نر. م. سرښناک، چسپناک، نښلېدونکی.
 برړا (barra) نر. م. برړی، برړه، يو ډول مرغې دی.
 برړول (barrawál) مص. مت. ۱. هغه سپړه او وزه چې لنگه وي او تېره شي؛ ۲. دمست اوښ برړول؛ ۳. ښکښلولو او ښهرا په ډول هم کارېږي.
 برړه^(۱) (barra) ښځ. م. (ج. برړې) يو غرنی بوتی دی چې پانې او اغزی نه لري.
 برړه^(۲) (barra) ښځ. م. (ج. برړې) برړی، برړی، تالووهنه، دمست اوښ اواز.
 برړی (barray) نر. م. دواښوړوکی گېډی.
 برړيدل (barredál) مص. ل. ۱. برړيدل، برړيدل؛ ۲. په زور زوره او چټي خبرې کول.
 برزاله (barzála) ښځ. م. څېرمه، څېرمه، برزوله، د سترگې د گاتې پاسنی او لاندنی پوستکی چې بانه ورباندې راشنه وي.

برزخ (barzāx) ن.م. ۱) ددوه شیزونو ترمنځ حایل؛
 ۲) له مړینې د قیامت تر ورځې د دنیا او آخرت
 ترمنځ عالم.

برزنګ (barzāng) ن.م. د خوراک ساتلو لوی
 ښانګه ډوله لوبی، چې چاپس د څنې اوبه ی
 چې له سپرېو څخه وساتل شي.

برزنګی (barzāngay) ن.م. دغه غټ سپرې چې
 دماغ یې سم کار نه کوي.

برزو (barzū) ن.م. ۱) یو ډول له وژغنو څخه جوړ
 شوی کالی؛ ۲) یو ډول وړینه جامه.

برس (bars) ن.م. برس، زیروګی.

برسات (barsāt) ن.م. د پشکال بارانونه.

برساتی (barsātay) ن.م. وگ. بارانی

برساتي (barsāti) ن.م. ۱) په مسافري کې حوضانه
 شخص؛ ۲) کوچک، فضول خرچ؛ ۳) ایزانی.

برسنډه (barsānda) ن.م. د کچالو لویه دانه چې
 وړوکی کچالو وړپورې نښتی وي.

برسنډي (barsānde) ن.م. ۱) د نیلوفر یا کیول
 د گل خانګې او جړې؛ ۲) اهر پر سېدلی څیز.

برسېراند (barserānd) ن.م. لوڅاوو، کشاف.

برسېرانه (barserāna) ن.م. اندکه او سرسري
 خیره، وړه او کمکی خیره.

برسېره (barsera) ق. ښکاره، جوت، څرګند.
 رابهرته، خلاصه، واز، راسپړلی.

برش (brāš) ن.م. ۱) برس، د بوټونو، جامو، غاښو
 د پاکولو آله؛ ۲) سکنت؛ ۳) تکره والی،
 تیزوالی؛ ۴) څېره، قواره.

برطرف (bartāral) ص. ن.م. لرې شوی، شړلی،
 معزول، موقوف، له ماموریت نه ایستل شوی.

برعکس (barsāks) ص. ن.م. پرعکس، سرچېبه،
 اوبښتی، مخالف، معکوس، پرمخ.

برغ (brāg) ص. ن.م. ج. ۱) غبرګ، جوړه جغت؛
 ۲) ن.م. شکنجین، شکنجین.

برغاست (brāgāst) ن.م. غم، ویر، ماتم.

برغمت (brāgut) ن.م. پیشو پیرانګ، پیشو پیرانګی،
 برغوت، ځنګلي پیشو، غرنی پیشو.

برغمتی (brāgutay) ن.م. ج. برغوتی، ځبلی،
 څیری، کجیران، یو ډول دانه ده.

برغند (brāgd) ص. ن.م. وگ. برغ.

برغزووي (brāgzūwe) ن.م. ج. اوتې بوتې،
 اپلې، لوتې، چټي اوبې مانا خبرې.

برغمن (brāgman) ن.م. گټور، سودمن.

برغنجوز (brāganjūr) ص. ن.م. ۱) کمزوری،
 مانده، ښکر، این؛ ۲) ناروغ، رنځور.

برغندی (brāgānd) ن.م. برغندی، دلرګي تنه چې
 پرې شوې از بېله بېله شوې وي هرې برخې ته
 یې برغندوایی.

برغندی کول (brāgāndkawāl) مص. مت. پریکول،
 قلمول، د تیر په واسطه قلمول، د تیرګي په
 واسطه تنه برغندول.

برغندی (brāgānday) ن.م. ۱) ورکوټی پتی؛
 ۲) برغندی؛ ۳) د ماهي ټوټه.

برغنه (brāgāna) ن.م. ځنګلي وله چې له خانګو
 نه یې ټوکړی او شکرې جوړېږي.

برغو (brāgū) ن.م. ۱) نیپیل، بورغو؛ ۲) سورنی،
 هغه ښکر چې د تورنګ کار څنې اخلي؛
 ۳) د ټویګ د شپېلی پاکولو سیخ؛ ۴) تېزه
 برمه چې اوسپنه سوری کوي.

برغوالی (brāgūwālay) ن.م. غبرګ والی، غبرګون،
 جوړه والی، برغد والی.

برغوتی (brāgūtay) ن.م. ۱) گوشواره، والی؛
 ۲) ځبلی دانه، چنګاښ دانه، کجیران.

بر غوخه (barǰūca) بنخ. م. بروخه، یو دول غرنی
 وابنه چې د تیرو په منخ کې شنه کېږي.
 بر غوری (barǰwázay) نر. م. د غوړونو گانه.
 بر غول (braǰawál) مص. مت. وگ. برغدول.
 بر غولی (barǰólay) نر. م. ۱) برغلی، د کتوې
 سرپوښ؛ ۲) کوټری، د ستنې خولی، د تېریا
 بش تر منخ لرگی؛ د ویشې او متې تر منخ چمچې
 ۳) پرمخې؛ ۴) پټه خوله کېده.
 بر غونډی (bargoúnday) نر. م. په نغری کې د
 انکار ساتلو لپاره کوټی (جغورگی).
 بر غونکی (barǰūnkay) نر. م. خاورین چلم.
 بر غونه (braǰawána) بنخ. م. جوړه کونه.
 بر غونی (braǰūnay) ص. نر. م. غیر گونی، جوړه
 پیداشوی (کوچنیان).
 بر غوونکی (braǰawūnkay) ف. نر. م.
 ۱) غیر گوونکی؛ ۲) تکراروونکی، خبره
 اړوونکی.
 بر غه (bárǰa) بنخ. م. گټه، فایده، نفع.
 بر غی (barǰáy) بنخ. م. ۱) بغری؛ ۲) بلنگری،
 بتل، اونگ.
 بر غېدل (braǰedál) مص. ل. غیر گېدل، برغېدل.
 برق (bárq) نر. م. ۱) برېښنا، بجلی؛ ۲) هغه رڼا یا
 اوز چې د وریشود تکر په واسطه پېدا کېږي.
 برقه (burǰa) بنخ. م. ج. برقي، وگ. بوغره.
 برقي (bárqi) ص. نب. ۱) د برق، د برېښنا، برېښنايي
 ۲) هغه شوک چې د برق فني چارې تر سره کوي.
 برکت (barákat) نر. م. ۱) زیاتوالی، د پېروالی؛
 ۲) انېکختي، انېکمرغي، سعادت.
 برکتی (barákatí) ص. نب. نېک بخت، نېکمرغ،
 طالعمن، عزتمند، اعتباري.
 برکښ (bárkaš) نر. م. د لښدی ژی.

بر کښه (bárkaša) بنخ. م. له تېکي څخه ایستلې
 توره یا چاره.
 بر کند (barkánd) نر. م. ۱) سر کند، چټکه منډه،
 په یوه سامنده؛ ۲) مثل.
 بر کول (barkawál) مص. مت. ځناور څښل.
 بر که (baráka) بنخ. م. یو دول وړین ټوکس چې د
 لاس په واسطه اوبدل کېږي.
 برکی (barakáy) بنخ. م. گرلسه، گینده، ترنگر،
 کوری، گونده، کشه، گرلڅه.
 برکی (barakáy) نر. م. ۱) اورمیر ته برکی هم ویل
 کېږي؛ ۲) د اور د لمبې بربري.
 برگ (brág) ص. نر. م. ۱) دوه رنگی، خورنگی؛
 ۲) پیس، پمن، برگی؛ ۳) تگ، تگمار، منافق؛
 ۴) غوسه شوی.
 برگتوب (bragtób) نر. م. برگوالی، دوه رنگه والی،
 برگتیا.
 برگتی (bargátay) نر. م. ۱) د یو مارغه نوم دی؛
 ۲) وگ. پرکتی.
 برگرندي (bargránday) نر. م. روغېر، ستري
 مشي، ښه راغلی کول.
 برگ سترگی (bragstárgay) ص. نر. م. وچ
 سترگی، سپین سترگی، بې حیا، بې شرم.
 برگک (bargák) نر. م. د تمباکو په څېر بوټی دی.
 برگوته (bargwáta) بنخ. م. کچه گوته، کوچنی
 گوته، کچی گوټه، خچی گوته.
 برگول (braǰawál) مص. مت. ۱) خورنگه کول؛
 ۲) قهرول، عصبي کول.
 برگه (barga) بنخ. م. ډاگه، لاری، هغه وړوکی
 چار تراش چې د ونې له تنې نه لاس ته راځي.
 برگه زمانه (brágazamána) بنخ. م. تگه زمانه،
 بده زمانه، خراب وخت.

برگی (brágay) ص. نر. م. (ج. برگي) ۱ ادپيس
 په ناروغی اخته: ۲ ادوه مخی، تگ مار.
 برگي (brági) بنخ. م. (ج. برگي) تگي، چلبازي،
 له تگي سره يوځای د مهمل په توگه راځي.
 برگېدل (bragedál) مص. ل. ۱) څورنگه کېدل؛
 ۲) قهرېدل؛ ۳) ادپيس په ناروغی اخته کېدل
 برگير (bárgir) نر. م. قيصر، شخېده، له سوز تود
 کېدو څخه پيدا شوې ناروغي.
 برل (barál) مص. ل. گټه کول، بريالی کېدل.
 برلا (barlá) نر. م. لور، په طبقاتي لحاظ لور.
 برلاسی (barlásay) ص. نر. م. زورور، غالب،
 زبردست، بر، باندي.
 برلوکی (barlúkay) نر. م. (ج. برلوكي) ۱) هغه
 نبات چې د مولی په شمېروي، باندي برخې ته
 يې برلوکی ويل کېږي؛ ۲) تر رېبلو وروسته
 په پتي کې پاتې شونی کښت.
 برله (bárta) بنخ. م. (ج. برلي) هغه اسپه، چې تور
 تور تگي ورباندي وي؛ خالداره اسپه.
 برلی (bárlay) نر. م. (ج. برلی) درېيل شوی واښه
 څوکه، د لښتي غوڅ ځای.
 برم (brám) نر. م. (ج. برمونه) شان و شوکت، دېدبه،
 غرور، لويي، غټوالی، پياوړتيا.
 برمانتیه (barmānta) بنخ. م. وحشي توب، وحشت،
 بربريت.
 برمانو (barmānū) نر. م. ۱) ځنگلي او وحشي
 انسان؛ ۲) شهوتي او مست سړی.
 برمته (barmāta) بنخ. م. (ج. برمتي) يرغمل، د
 چا مال يا سړی د يو څه په بدل کې نيول.
 برمک (barmák) نر. م. ۱) خمبه، پندوره، د خټو
 کندو؛ ۲) د برمکيانو د کورنی لومړی سړی،
 چې د وېشتاسپ لمسی کېږي.

برمل (barmál) نر. م. ماسپښين.
 برملا (barmalā) ص. نب. برالا، څرگند، په ډاگه.
 برملا توب (barmalātób) نر. م. څرگندوالی،
 جوت والی.
 برمندی (barmānd) ص. نر. م. وگ، برنده.
 برمندی تيا (barmandiyā) نر. م. برندي تيا، برنديوالی،
 لوڅوالی، لغړ توب.
 برممه (bárma) بنخ. م. (ج. برمې) تبخی، د سوري
 کولو يوه آله چې زیاتره له ترکانانو سره وي.
 برممه کار (barmakār) نر. م. (ج. برممه کاران) برممه
 کوونکی، هغه څوک چې برممه کاروي.
 برمسی (brámny) ص. نر. م. د شان او شوکت خاوند،
 د قدرت او پياوړتيا خاوند.
 برمسی (barmáy) بنخ. م. توکی، کوپی، په کوهي
 کې دور کوزېدو لپاره د پښې اېښودلو پاتگی.
 برمیسالی (bramyálay) ص. نر. م. (ج. برمیسالی)
 د دېدې خاوند، د شان او شوکت څښتن.
 برناحق (barnāhaq) ق. وچ په وچه، بې سببه.
 برنخ (brānj) نر. م. پيپړه او خواړه غوښه.
 برند (bránd) ص. نر. م. ۱) لټا، سست، ناراسته؛
 ۲) قهرجن؛ ۳) سپين سترگی، بې حيا.
 برندو (brandū) نر. م. خور، لگد، لگده، لکر، رود،
 شست.
 برندول (brandawál) مص. مت. قهرول، غوسه
 کول، بېرول.
 برنده (brandá) ص. بنخ. م. ۱) نوې ځوانی، شونده
 تورېدل؛ ۲) چابک، گرندی، وندي، چالاک.
 برندی (bránday) نر. م. (ج. برندي) دوک، يوه
 آله:، چې جولانگان پرې تار تاووي.
 برنډېدل (brandedál) مص. ل. قهرېدل، بېرېدل،
 غوسه کېدل، سترگی ورباندي را ايستل.

برندي سترگي (brundestārgi) بنخ. ج. ۱. (۱) قهرجنې سترگي (۲) ملالې سترگي.

برنډه (barānḍa) بنخ. م. (ج. برندي) دالان، برانډه، د کورود منځ ځای.

برنډی (brāṇḍīy) بنخ. م. د لنډو لستونو بڼين: د لنډو لستونو والا کورتي.

برني (barānāy) ص. نر. م. (ج. برني) ۱. اېښکاني، د بېگه شپې، شپني: ۲. پورتنی، پاسنی.

برني (barānāy) بنخ. م. د سکوی يودول، يودول گنډل.

برنه (burna) نر. ج. ۱. وگ. بانه: ۲. سپېروونی، هغه اوره چې د پسرې جوړېدو په وخت کې ځني کار اخيستل کېږي.

برو (baró) بنخ. م. ۱. يودول تود باد چې د غنم لو په وخت کې لگېږي: ۲. يودول بوتی دی.

برواله (barwāla) بنخ. م. برواکي، اشرف سالاري، اريستوکراسي.

بروپيا (baropyā) ص. نر. م. ۱. نقلي، توکمار: ۲. تگمار، مکار، چلولي، چلناک.

بروتی (barwātay) نر. م. ۱. دسترخوان، خپونی: ۲. د غنمو يا اوريشو يو موتی: ۳. دلرگيو

يانورو شيانو گېدی، چې بنځې يې په سر دي.

بروتی (barotāy) بنخ. م. دلرگيو گېدی چې بنځې يې پر سر دي، کوچنی گېدی.

برود (baróḍ) نر. م. لاپو، لاپوک، باتوک، غورتن.

برود کاسټ (broḍkās) نر. م. دراديو په واسطه خپرونه.

برود (bróḍ) نر. م. د بلور مغلن شوي بڼه.

برود (baróḍa) بنخ. م. (ج. بروی) خمندکه، يودول وړه خزنده ده.

برود (bróḍa) بنخ. م. (بروي) گډوله، گډله، د گډوډو غسولنه او د څخه پنځه شوي دودۍ.

بروز (barwāz) نر. م. (ج. بروزونه) پرويزی، غلبيل، چانی، چينوونی.

بروزوالا (barwāzwāla) نر. م. هغه څوک چې بروز خرڅوي.

بروزه (barwāza) بنخ. م. ۱. بروڅه، يودول پاسته غرنی واښه چې د فرشولو کار اخلي: ۲. يو بوتی چې د صابون پر ځای استعمالېږي.

برول (barawāl) مص. مت. يوشی په زور سره (اچول، غورځول، گوزارول يا شړل).

برونه (brūṇa) جن. سپېروونی، سپېره، بونه، برنه، د پسرې جوړولو اوره.

برونی (brūṇay) نر. م. ۱. د څرخ پره: ۲. هغه سوری چې د څرخ د ميل سر په کې چورلي: ۳. اورنی، رونی، رنی.

بروه (barwa) بنخ. م. (ج. بروی) فرياد، چغه، کړيکه، زگېروي.

بروه (barāwa) بنخ. م. (ج. بروی) کبل، مرغه، بېروه، يودول واښه دي.

بروی (barwāy) ص. نر. م. سرېښناک، لېسدار، نښلېدونکی.

بره (barā) بنخ. م. (ج. بری) ۱. څرگندېدنه، راختنه: ۲. پيل کېدنه: ۳. ص. بنخ. م. د بسر (بريالی) مؤنث شکل: ۴. د بر (اوچت) مؤنث شکل.

برهار (barhār) نر. م. برار، د اور د شغلي اواز.

برهان (burhān) نر. م. دليل، ښکاره ثبوت.

برهانه (burhāna) بنخ. م. (ج. برهاني) لړ، لړی، د شگړو غونډيو اوډېريو سلسله.

بره گره (baragāra) بنخ. م. وگ. برگړندی.

برهم (barham) ص. نر. م. ج. ۱) خپور وور، گډود؛

۲) خفه، قهرجن، په غوسه؛ ۳) ضایع، پوچ.

برهمول (barhamawāl) مص. مت. گډوډول، وړانول، ویجاړول، رنگول.

برهو (barhū) ص. نر. م. بی لوزه، بی قوله، بی ژبی، بی ژمی، بی وعدی، تنگ.

بری^(۱) (baray) نر. م. کامابی، فتح، غلبه، سوبه.

بری^(۲) (brāy) نر. م. ۱) سر، سراخیستنه؛ ۲) بغاوت، سرکشی، متابعت نه کونه.

بری (bari) ص. نب. سپتخلی، ژغورلی، ازاد.

بریآ (barvā) ص. بنخ. م. ۱) په لاس راغلی خبز، موندل شوی؛ ۲) د ډبرې ستومانی له امله ملا شخېدل.

بریآرد (baryāra) بنخ. م. هغه غواچې په پاده کې نه خړي.

بریآله (baryāla) بنخ. م. دريڅه، دريڅه، کړکی، د وروڅه، د هوا اورناد نوتو سوری.

بریآلی (baryālay) ص. نر. م. ۱) بر شوی، غالب، سویمن، کامیاب؛ ۲) غوره، اوچت.

بریآلیتوب (baryālitōb) نر. م. ۱) کامیابی، فتحه، سوبه؛ ۲) اوچت والی، لوړوالی.

بریآینه (baryāyāna) بنخ. م. تادیه، رسونه، ورکول، ادا کول.

بریټ (brēt) نر. م. د پاسی شونډې د پاسه ویننه.

بریټ غور (brētḡwar) نر. م. ۱) د برېتنو غوړولو تېل یا غوړ؛ ۲) بدې، رشوت.

بریټو (brētū) ص. نر. م. برېتور.

بریټک (brējāk) نر. م. یو ډول شینکی، د خټکي له کورنی څخه دی خوشین خوړل کېږي.

بریچ (bric) نر. م. د توپ یا توپک هغه برخه چې گولی یا کارتوس په کې ورکول کېږي.

بریټخر (barecār) نر. م. خابیت، غرمه، برېغږ، کچه غرمه.

بریډ (brid) نر. م. ۱) پوله، حد؛ ۲) شروع، پیل؛ ۳) یرغل، حمله، غوټه.

بریډبندی (bridbandi) بنخ. م. برید تړ، مرز بندی.

بریډ په برید (bridpābrid) ق. پوله په پوله، یو بل سره نږدې، څنګ په څنګ.

بریډ جنرال (bridjanrāl) نر. م. د فرقي بولندوی او د ملکي دوهمې رتبې معادل.

بریډل (baredāl) مص. ل. ۱) کامیابېدل، غالبېدل؛ ۲) پرېدل، تړېدل؛ ۲) الوتل.

بریډلیک (bridlik) نر. م. سریزه، سری، مخنی خبرې، د سرخبرې، مقدمه.

بریډلیکه (bridlika) بنخ. م. سرحدي لیکه، د دوو وگړو د دوو (لهجو) ترمنځ بېلوونکي لیکه.

بریډمن (bridmān) نر. م. له لومړي بریدمن څخه تر درېیم بریدمن عسکري صاحب منصبانو ته ویل کېږي.

بریډمېشتی (bridmēštay) نر. م. بریدوال، سرحد مېشتی.

بریډوال (bridwāl) نر. م. سرحدي، سرحدار.

بریډوالي (bridwālī) بنخ. م. سرحداري، د سرحدي چارو څانګه.

بریډ وهل (bridwahāl) مص. مت. ۱) د چا د پټی پوله خپلې ځمکې ته راگډول؛ ۲) حمله کول.

بریډیز (bridiz) نر. م. سرحدي، هرزي.

بریډه (brēpa) بنخ. م. (ج. برېږې) د اریږې یو ډول.

بریډز (brēz) نر. م. ۱) کیڅی، کتمل، کونک، خسک، منگوره؛ ۲) یو ډول اغزی.

بریزن (barezān) نر. م. د گه، ورغومی یا وزی بغاری او یامبو.

بریزنه (berezāna) بنج. م. پېچومی، مخ په لوره، نینده، مخ په جگه، مخ پورته.

بریزه (barezā) بنج. م. (ج. بریزې) د سپي غوربده، د سپي غورهار.

بریزه (barezā) بنج. م. ۱) نوکه وره پنجه، نوکداره پنجه؛ ۲) نر. م. خړی (شله)، کار پسې ازم، یو شی ته د برتنگ، یو څه پسې د بر باعث.

برین (brēs) نر. م. ۱) (مکتبي په کمشر) چې د لومړنیو یا منځنیو زده کړو وروسته یې یو عسکري ښوونځي لوستی وي اود وروضا بطانو بری لیک یې اخیستی وي؛ ۲) خلا، خلق، پرق، خلک؛ ۲) درد، درد، سانگه، خړیکه، خور.

برین (brīs) نر. م. ۱) تیزی، گړندیتوب، ونډی توب؛ ۲) تکر، نوب؛ ۳) فعالیت.

برین (brēsān) ص. نر. م. ۱) برین لرونکی؛ ۲) خلند.

برینا (brēsna) بنج. م. ۱) برکه، خلا، خلق، پیلو؛ ۲) برق، بجلی.

برینا اور گاډی (brēsnaorgaḍay) ص. نر. م. په برینا چلېدونکی اور گاډی.

برینا برج (brēsnaḥraj) نر. م. د برینا برج، ترانسفرمر.

برینا بند (brēsnaḥband) نر. م. د برینا بند.

برینا چي (brēsnaḥci) نر. م. برقي، هغه څوک چې د برینا د لینونو غځولو دنده اجرا کوي.

برینا رېښ (brēsnaḥrēb) برینا چارو.

برینا زبر (brēsnaḥzē) برق زېږوونکی.

برینا ژرنده (brēsnaḥžranda) برقي ژرنده.

برینا ښود (brēsnaḥšod) برینا ښودونکی.

برینناک (brēsnaḥk) ص. نر. م. خلاند، نیاسته، خلقد، پړکند.

بریننا کوت (brēsnaḥkot) د برق ستهښن.

بریننا مېچ (brēsnaḥmeč) نر. م. د برق مېچ.

برینند (brēsnaḥd) ص. نر. م. وگ، برینن.

برینند (brīsnaḥd) ص. نر. م. تیز، تیره.

برینندو کی (brēsnaḥdūkay) ص. نر. م. ۱) برین لرونکی، خلند؛ ۲) څړیکې کوونکی، سانگې کوونکی.

برینبول (brēsnaḥwal) مص. مت. ۱) څلول، پړقول، چړقول؛ ۲) درډول، خوړول، څوړول.

برینبول (brīsnaḥwal) مص. مت. ۱) تیزول، رندول، جلاکه کول، ۲) گړندی کول، فعاله کول.

بریک (brék) نر. م. ۱) د عراډه جاتو د درولو اله؛ ۲) دربل گاډي د سامان ډبه؛ ۳) په روان کار کې د څه وخت لپاره ځنډ او تم کېده.

بریکوت (brīkot) نر. م. د بری کلا، د سړي کلا.

بریلی (brēlay) بنج. م. هر کالیزه غوا، هغه غوا چې هر کال لنگېږي.

بری لیک (baraylik) نر. م. شهادتنامه، ډیپلوم.

بريمن (baraymān) ص. نر. م. بریالی، کامیاب.

بری ناک (barināk) ص. نر. م. بریالی، گټندوی، فاتح.

بر (brā) نر. م. ۱) یو ډول ونه ده؛ ۲) د مرزانو مقابله یا شرط؛ ۳) د اوبښ پرهار؛ ۴) ص. نر. م. مستعد، آماده، چمتو.

برادین (brādin) نر. م. بر دین، کریسمس، د عیسی اع، د پیدایښت ورځ.

برازگه (brāzga) ص. بنج. م. ډنگره غوښه، خوار غوښه.

غوښه.

بیراس (barās) ن.م. (ج. براسونه) ۱) تپ، د اوبو بخار، تاو؛ ۲) غوسه، قهر، کاور.
 بیراس ایستل (barāsistal) مص. مت. زره تشول، زره سرول.
 برانجا (brānǰā) ص. ن.م. مریینس، مریینگا، مریچنک، ناراسته، لت، سست.
 براس دېگ (brāsdég) ن.م. بخار دېگ.
 براس ماشین (brāsmāšīn) ن.م. د بخار ماشین.
 برانده (brāndā) بنسج. م. (ج. براندې) غبروسکه، بریابته، بریقه، د اور لویه شغله یا لمبه.
 برانگه^(۱) (brāngā) بنسج. م. وړانگه شغله، پلوشه.
 برانگه^(۲) (brāngā) بنسج. م. (ج. برانگې) ریتاره، لیتاره، چرړی، ریبانگه، ریبکی.
 برانگې برانگې (brāngebrānge) ص. نب. خبرې خبرې، ریتارې ریتارې.
 بربر (brābr) ق. ۱) خوشالي او خندا؛ ۲) ن.م. ۱) د اوبو تالو وهل؛ ۳) په زوره خبرې.
 بربرو (brābrū) ص. نب. ۱) په زوره غبردونکی؛ ۲) بی‌خایه خبرې کوونکی.
 بربری (brābrāy) ن.م. ۱) مست اوبو؛ ۲) په زوره غبردل.
 بربری (brābrāy) ن.م. د نروزی یا پسه د مستی په وخت کې اواز.
 بریس (brābās) ن.م. جلال، لویی، ستروالی، عظمت، ددبده، شان و شوکت.
 بریبکی (brābūskūy) بنسج. م. وگ. بریوکی.
 بریبکی (brābakāy) بنسج. م. وگ. بریوکی.
 برینگ (brābāng) ن.م. ۱) یو غریز بوتی دی چې منځ یې دوی؛ ۲) ناپسوه او کم عقل سړی، کاواکی.
 بریوزه (brābūza) بنسج. م. سخته رپېدنه، لړزېدنه.

بیروزی (barhūzay) ن.م. سختې او ترخې خبرې، سختې خبرې، سپوږې خبرې.
 بیروکی (barbūkāy) بنسج. م. ۱) د باد گردله، گرد باد، خوښی؛ ۲) حباب، د اوبو د سر پوکنی؛ ۳) یو ډول بوتی دی.
 بریه (barbā) بنسج. م. امپه، د خناورو نیولو چل.
 بریسته (barbitā) بنسج. م. (ج. بریستی) تورانگه، تورکه، یوه توره مرغی ده.
 برتېدل (bratedal) مص. ل. برچېدل، برکېدل، په زوره خبرې یا خندا کول.
 برچ (brāc) ن.م. ۱) وگ. پرنجی؛ ۲) غوسه، قهر، کاور؛ ۳) د ځنګلي مرغانو اواز.
 برچا (brācā) بنسج. م. برقا، په زوره خندا کول.
 برچول (brācawāl) مص. مت. ۱) پرنجول، پرشول، ترنجول؛ ۲) برېښول، ښورول؛ ۳) ژړول.
 برچی (brācāy) ن.م. پرنجی، پرشی، ترنجی.
 برستن (brāstān) بنسج. م. تلتک، شیرک، کنځر.
 برستن گي (brāstāngāy) بنسج. م. ۱) یوه مرغی چې د دېوالونو سورې لټوي او غنې خوري؛ ۲) کوچنی برستن.
 برغونج (brāgōnj) ن.م. یو ډول پلې او بهځونه چې زیاتره په دوا کې استعمالېږي.
 برق (brāq) ن.م. ۱) په زوره خندا؛ ۲) درنا پرک.
 برقا (brāqā) بنسج. م. ۱) په زوره خندا یا خبرې؛ ۲) درنا پرکېده.
 برق برق (brāqbrāq) ن.م. ۱) خوت خوتا، خوتېدنه؛ ۲) خت خوت، په گله خندا.
 برقندی (brāqānday) ص. ن.م. ۱) څلېدونکی، څلاند؛ ۲) ساده سړی.
 برقول (brāqawāl) مص. مت. ۱) څلول، څللول، چلول، پرقول؛ ۲) خندول.

بېر قېدل (bracedal) مص. ل. بېر تېدل، بېر چېدل، بېر کېدل، په زوره خبرې يا خندا کول.

بېر مېکې (brambakay) نسر. م. پتنگ، گودی، باجره، باديوه، گودی پران.

بېر نډ (brānd) ص. نر. م. چالاک، رند، چلناک.

بېر نډه (brānda) بنخ. م. (ج. برنډې) د اور لمبه چې لوگي ورسره وي.

بېر ننگ^(۱) (brāng) نر. م. دالان، برنډه، سبوت.

بېر ننگ^(۲) (brāng) ص. نر. م. (۱) حيران، وارخطا، مشوش، تکنی؛ (۲) پرنګ، د ژړا اواز.

بېر ننگای (brāngāy) نر. م. دوه بڼاخې، دو بڼاخه، کوبه، کښه، د رېرې ليندې دوه بڼاخې لرگي.

بېر ننگهار (brānghār) نر. م. رينګا، رينګ، رينګه، د ماشوم پر له پسې ژړا.

بېر ننگی (brāngay) نر. م. مندانو، د مستو شاريلو آله.

بېر ننگی (brāngāy) بنخ. م. (۱) د غره شوکه؛ (۲) روږ، هغه تسمه چې مندانو ورياندې څرخوي.

بېر ننگې بېر ننگولې (brāngbrāngole) ص. نب. بېرته وروڼه، خلاصې دروازې.

بېر ننگېدل (brāngedal) مص. ل. (۱) د مېښې يا سنډار مبارې؛ (۲) په ژړ غونې اواز خبرې کول؛ (۳) حيرانېدل، هېښ کېدل؛ (۴) ژړا شروع کول.

بېر نښی (brānāy) بنخ. م. توتکي، د زنگانه سترګه، د توتکي سر.

بېر و (brū) نسر. م. هغه لرگي چې تنسته ورياندې بيايي رابيايي (جلوي راجلوي).

بېر و (brāwā) ص. نسر. م. دله، دووس، بې غيرته، بې شرم، د نامشروع فعل دلال.

بېر واک (brāwāk) ص. نسر. م. اواره، لوجک، ايله گرد، خوشکي، خوشي.

بېر والي (brāwālī) بنخ. م. (۱) دله توب؛ (۲) دلالي.

بېر وین (brāwān) ص. نسر. م. شونډور، هغه شوک چې پر سېدلې او غټې غټې شونډې لري.

بېر ووت (brūt) نسر. م. ش. زغشی، بېسکي، يوډول واښه چې زيږې پانې لري.

بېر ووس (brūs) ص. نر. م. ج. مرور، خفه، په قهر، تریو مخی، له غوسې نه پر سېدلې.

بېر وستوب (brūstob) نر. م. بېر وسوالی، بېر وستيا، تریو تندي نیونه، مرور توب.

بېر وکا (brōkā) بنخ. م. سلواغه، بوقه، بوکه، ډولچه له کوهي نه د اوبه ایستلو لوبی.

بېر وول (brāwāl) مص. مت. (۱) دمستی په وخت کې حیوان له حیواني يا غناور له غناورې سیره پرېښودل؛ (۲) اوبښ مستول.

بېر وومی (brāūmay) نر. م. (۱) اورنی، رونی، رنی، ورنی، د ماشوم د تړلو تړوکر؛ (۲) تومت، تور.

بېر و (brā) بنخ. م. (ج. برې) غرنې واښه دی.

بېر و بېر و (brābrā) ق. (۱) په زور زور په اوچت اواز سره خبرې؛ (۲) گډې وډې خبرې.

بېر ی (brāy) نر. م. (ج. برې) (۱) بوری، یوولس ډزی تویک؛ (۲) ص. نسر. م. بوچی، هغه شوک چې غوږونه او پوزه یې پرې شوي وي؛ (۳) هغه لوبی چې څنډې غاړې يا مورگې یې ماتې وي.

بېر ی (brāy) بنخ. م. وڼیا، له دالو یا سپینو کرو میو مرچ او مسالې نه جوړ شوی غونډاری.

بېر یا (brāyā) ص. بنخ. م. بریا، لاس ته راغلی، حاصل شوی.

بېر پڅی (brēcay) ص. نسر. م. (۱) ملګری، مل؛ (۲) د بېر پڅ قبیلې ته منسوب؛ (۳) تکره، مېړنی.

بېر پڼجی (brīnjāy) نر. م. (ج. بېر پڼجی) (۱) بېر پڼجی، توت، يوډول توت؛ (۲) د توتو څوښا.

بیرینچغ (barinčag) ن.م. شازنیگه، بانینچغ،
غینجلی، غینجلاکه.
بیرینگا^(۱) (banğa) ص. نب. لب. بی کاره. قنبل.
بیرینگا^(۲) (bringa) ص. نب. چپ سترگی، کور
سترگی، پینگا، کارینگ، پیرنگی.
بیرینگک (bringak) ن.م. ۱) سرمانی، سرماندی،
سرماندی؛ ۲) پینی چوی، پیزوانی.
بیرینگن (bringan) ص. ن.م. رینگن، ژراند.
بز (bar) ن.م. ۱) نودی، تویری، دونی نازکی لبتی؛
۲) اور، وزگوری، وزگر، وزبی پسه.
بزاز (bazar) ن.م. بجاز، درخت خرخولو دکاندار.
بزازي (bazazi) ن.م. دتوکرانو خرخولو دکان،
درختونو سوداگری.
بزرگ (bazar) ص. ن.م. ۱) اولی، دبرخی خاوند،
نیک سری؛ ۲) مشر، دپوخ عمر.
بزرگوار (bazarwar) ص. ن.م. لوی، مشر، ستر،
نیک، پنه.
بزرگه میاشت (bazargammašt) ن.م. درجب
المرجب میاشت.
بزرگی (bazar) ن.م. ۱) اولیتوب، خدای ته
نژدهوالی؛ ۲) لویی، مشری، مشرتوب.
بزغلی (b(a)zgalay) ن.م. زوغلی، خوغللی،
تلیمن، پیری، کان، نهال.
بزغنجر (bazganjar) ص. ن.م. کمزوری، دنگر،
پنه، خوار، این.
بزغلی (bazgay) ن.م. غولنه، غولنکی، هغه
دانه چی د سترگو پر خیزمه راحبزی.
بزکی (bazkay) ن.م. دمچیو یا نوره حشرد الوتلو
پنه حب کی د زوره اواز.
بزگر (bazgar) ن.م. ۱) بزگران، جنکورد، دهقان
نر، دنگر.

بزل (buzal) مص. مت. پیوندول، په جامو کی توته
اچول.
بزم (bazam) ن.م. ۱) مجلس، خبری اتري، جرگه،
د خوشالی مجلس؛ ۲) دغره خوری لمن.
بزمی (bazmai) ص. ن.م. مجلسی، خوش طبع،
مینی او بیاعت تبری خبری کوونکی.
بزنه (buzna) ن.م. پیوندونه، جاموته توته اچونه،
پنو، بوتونو او خپلیو ته پیوند اچونه.
بزنئی (bazanay) ص. ن.م. میرنی، ناسکه، میرزی.
بزونکی (buzunkay) ف. ن.م. چمیار، موجی،
پنو، خپلیو او بوتانو ته پیوند اینودونکی.
بزه^(۱) (bza) ن.م. ۱) وگ، وزه؛ ۲) شلهبدلی بزه،
خبری.
بزه^(۲) (baza) ن.م. ۱) بایکیر، یوغرنی بوتی یا
ونه؛ ۲) پیانو، کویه؛ ۳) گناه، جرم، قصور.
بزه گار (bazagar) ص. ن.م. ۱) تنگ، ار، محتاج؛
۲) خجل؛ ۳) گناهکار؛ ۴) لاس و هونکی.
بزه گارول (bazagraval) مص. مت. تنگول، ار
کول، تریوزی راوستل.
بژا (bazja) ن.م. بژ، بژ، د اوبود بهیدو اواز.
بژانگه (bazanga) ن.م. ۱) ج. بژانگی، چغه،
کریکه، په زوره اواز.
بژانگی بژانگوری (bazangchazanguray) ص. ن.م.
م. خبری ویری، گاری واری، ریشاری ریشاری،
بژبژی (bazbzay) ن.م. ۱) ج. بژبژی، د اوبویاد
وینی په زوره داری، بژندی، بغبی.
بژل (bzal) مص. مت. ۱) بژه کول، حیران، شلول؛
۲) حلالول، وینه ویستل.
بژندی (bzanday) ن.م. ۱) بژبژی، بغبی، له لرگی
او نار خخه جوړه شوې اله چی تر تاو ور کولو او
کبولو وروسته د بژبژ اواز کوي.

بزه (buz) ص. بنغ. م. شلبدلی، خیری، بزه.

بزو (buz) نر. م. د غونهارې اواز، د باد یا د بل توند او چټک تهرېدونکې اواز.

بزو بزانگ (buzbuzānāk) نر. م. بړندی، بیری، بمیری، د ماشومانو د لوبو پریرکی.

بزو بزی (buzbuzay) نر. م. (۱) د باد اواز؛ (۲) بزو بزانگ، بزو بزی، بنغ. م. چرچنه، چنچن، چوغکه، چنچنه، یو د و ل وړه مرغی ده.

بزو کوالی (buzkwalay) نر. م. بیروالی، بروتوب، په قهر کې حملې ته د تیاری حالت.

بزو کی (buzkay) نر. م. بېر شوی، په غوسه کې حملې ته تیار.

بزولی (buzalay) مف. نر. م. (۱) بزه شوی، خیری شوی، شلبدلی؛ (۲) احلال شوی، ذبح شوی.

بزونول (buznawál) مص. مت. بزونول، ویرول.

بزول (buzawál) مص. مت. توغول، شړل، په زوره غورخول چې اواز ځنې ووځي، خیرل.

بزوه (buzawa) بنغ. م. تروری، لومیره، بړوی.

بزه (buzá) ص. نب. (۱) قتل، وژنه؛ (۲) قربانی، حلاله؛ (۳) خیری ویری، بزه.

بزهار (buzhār) نر. م. د تیږې بغهار، د اوبو شهار، د اوبو شنا، د اوبو شهار.

بزی (buzay) نر. م. (ج. بزی) د خورجین یا خورجی غونډې کڅوړه.

بزی (buzay) نر. م. (ج. بزی) کورندی، د بدن د کوم غړي وېده کېدل یا مېړي مېړي کېدل.

بزو بېدل (buzbedál) مص. ل. (۱) بغهار کول؛ (۲) په قهر سره د کار پیلېدل؛ (۳) خیری کېدل، بزه کېدل؛ (۳) خیری شوی، بزه شوی.

بس (bus) نر. م. (۱) د سورلی لوی موټر؛ (۲) ق. پوره، کافی، بشپړ؛ (۳) فقط، یوازې؛ (۴) پټ، غلی؛

۵ اوس، واک، اختیار.

بس بس (basbas) ق. غلی شه، مخاطب ته د بس کولو امر.

بسپنغاړی (baspanğāy) چنده ټولوونکی.

بسپنه (baspana) بنغ. م. (ج. بسپنی) اعانه، گډه، چنده، مرسته.

بسپه (baspa) بنغ. م. ذره، لږ خیز، خټوسکی.

بستا (bast) نر. م. (ج. بستوبه) اغای، مقابله، درجه؛ (۲) اسباب، بستره.

بستتر (bistar) بنغ. م. بستره، د وېده کېدو اسباب؛ (۲) په روغتون کې د ناروغ داخلېدنه.

بستربند (bistarband) نر. م. د بستري تړلو او مضبوطولو شی، د سفرې بستري تړلوشی.

بستره ییز (bistarayir) ص. نر. م. د خوبسترو، د یو شمېر بسترو لکه لس بسترو، ییز روغتون.

بستري (bastari) ص. نب. په روغتون کې داخل شوی، بستر شوی ناروغ.

بستوب (bastob) نر. م. (۱) بسېدنه، پوره والی، پوره توب، بس والی؛ (۲) حیر، قناعت.

بسته (basta) ق. (۱) بس، مه کوډه؛ (۲) پریکړی؛ (۳) پوره، بشپړ، ټول؛ (۴) بنغ. م. د کتابو او کتابچو وړلو لاسي بکس؛ (۵) د کاغذو توبندل یا گډی؛ (۶) د بیالی مسوډه؛ (۷) د دروازي یا کړکي تخته چې بنکته پورته کېږي.

بسته الف (bastalif) نر. م. د پولیسو په دفتر کې د جنایتکارانو د ثبت د وسیه یا کتاب.

بسته بی (bastabe) بنغ. م. وگ، بسته الف.

بسته کار (bastakar) فا. نر. م. میخانیک، فني او تخنیکي کارگر، وښکار.

بسته کاري (bastakari) بنغ. م. د تخنیکي او فني کارگر وظيفه، د میخانیک دنده.

بسره (busrá) بنج. م. یوه بیکاري مرغی ده.

بسکر (buskár) نر. م. اشتر، پگړه، بې اجورې دیوه
کس لپاره دله بیز کار.

بسکر (búskar) ص. نر. م. اجرتي قاتل، هغه سړی
چې په بیه وژني کوي.

بسکره (baskára) بنج. م. وگ، اشتر.

بسکوت (biskót) نر. م. بیسکیت، د کلچې په
خبر خواړه دي.

بسمک (basmák) نر. م. تاکو، د خارو یو ډول
سخته ناروغی ده. ځمکې وهنه هم ورته وايي.

بسمیل (bismíl) ص. نر. م. قربان شوی، حلال شوی.
بسمه (basmá) بنج. م. اوسمه، دوینتورنگ؛

(۲) ذره، ختیوسکی، پوتسکی، خخوڅکی.

بسمې بسمې (hasmebásme) ص. نب. (۱) څیری
ویرې، دونکې دونکې؛ (۲) ذرې ذرې.

بسنت (basánt) نر. م. (۱) پسرلی، څیرمونی، د کال
لومړی فصل؛ (۲) دهندوانو یو ډول مېله ده؛

(۳) دموسیقی راگ.

بسنتی (basantáy) بنج. م. پایلسې، پایزیب،
داگانه د نغا لپاره پښو ته هم اچوي.

بسندی (basánday) ص. نر. م. بسنی، قانع، صابر،
صبرناک، بې لالچه، مورسترگی.

بسندول (basandúl) نر. م. (۱) حيله، مکر، فریب؛
(۲) گنه گونه، تېل ماتېل.

بسینه (basúna) بنج. م. کفایت، بستوب.

بسو (basú) ص. بنج. م. (۱) قانع (بنڅه)، صابره،
صبرناکه؛ (۲) هونیباره او کارگره مېرمن.

بسواسه (buswása) بنج. م. د بسوي شلمه برخه.
بس والا (buswála) نر. م. (۱) د سرو پس څښتن؛

(۲) فانا، نر. م. بس کوونکی، ختموونکی.

بسوالی (buswálay) نر. م. وگ، بستوب.

بسوه (buswá) بنج. م. د یو جرېب شلمه برخه.

بسی (básay) نر. م. دارو اسبوری.

بسی (basáy) بنج. م. شاره ځمکه چې کښت په کې
نه کېږي.

بسیا (basyá) ص. نر. م. (۱) استوگن، مېشت،
دېره؛ (۲) کافي، پوره، بس، دېره؛ (۳) صبرناک؛

(۴) مشغول، اخته، لگیا.

بسیا کول (basyákawál) مص. مت. مېشتول،
ابادول، دېره کول.

بسمېدل (basedál) مص. ل. (۱) کفایت کول، بس
کېدل؛ (۲) بشپړېدل، پوره کېدل، ختمېدل.

بسیط (basít) نر. م. پراخه، غوړېدلی، ساده.

بسیی (basayáy) ص. بنج. م. تېتنگه، تېتنگ،
کراړه ځمکه، کونی، درینگ.

بش (bás) نر. م. ویشه، تیر، شاه تیر، نشتر.

بشارې (bisáre) بنج. م. پېشارې، ملنډې، توکې،
ریشخند.

بشپ (bisáp) نر. م. لوی پادري، د عیسویانو مذهبي
مشر.

بشپړ (baspár) ق. کامل، پوره، تمام، تول، ټوله.

بشپړاند (basparánd) نر. م. بشپړوونکی، متمم.

بشپړاند توک (basparándtók) نر. م.
بشپړوونکی توک.

بشپړاند کړ (basparándkár) بشپړوونکی فعل.

بشپړاوسترمهال (basparostarmahál) نر. م.
مطلقه راتلونکی زمانه.

بشپړتوب (basparáh) نر. م. بشپړتیا، پوره
والی، تکمیلېدنه، تمامېدنه، پوره کېدنه.

بشپړتېرمهال (basparahmahál) ق. مطلقه ماضي.
بشپړک (baspurák) نر. م. پوځنا، هغه ماشوم

چې په ورو کوالي کې پخې خبرې کوي.

بشپره غونډله (başpağóndla) ق. بښخ. م.
مکمله جمله، هغه جمله چې ذاتيا وړتول
گرامري توکي راواخلي
بشپړېدونکي (başpaředūnkay) مف. نر. م.
تمامېدونکي، سرته رسېدونکي.
بشر (bašar) نر. م. بنيادم، انسان.
بشپړيالنه (başarpālana) بښخ. م. بشردوستي.
بشپړيالونکي (başarpālūnkay) ص. نر. م. (ج.
بشپړيالونکي) بشردوست، بشريال، هغه څوک
چې له بشر سره مينه لري.
بشپړپېژندنه (başarpežandana) بښخ. م.
انټروپولوجي، بشر شناسي، انسان پېژندنه.
بشپړپېژندونکي (başarpežandūnkay) فا. نر. م.
بشر شناس، انسان پېژندونکي
بشردوست (bašardost) ص. نر. م. وگ.
بشريالونکي.
بشرواله (bašarwāla) بشرولي، بشريالنه.
بشروييه (bašrūya) ص. بښخ. م. مخوره، گلالي،
بنايسته، ښکلې، تکه سپينه.
بشروه (bašra) بښخ. م. (ج. بشري) خبره، بڼه، گونه،
شکل، صورت، قياقه، مخ.
بشکال (bašakāl) نر. م. (۱) پشکال، دار او بادرو
ترمنځ مياشت؛ (۲) د بارانونو موسم.
بشکالي (baškāli) ص. نب. (۱) پشکالي، د بارانونو
کال، ودان کال؛ (۲) د بشکال.
بشکه (baška) بښخ. م. يوه ډول سارانې سابه دي.
بشنج (bašanj) نر. م. شهرت، عزت.
بشه (bašai) بښخ. م. (ج. بشي) مرزه، بټيره، پيشه.
بشپير (bašir) ص. نر. م. (۱) زيری کونکي؛
(۲) بنايسته؛ (۳) څوکور.
بښاند (bašand) نر. م. ډېر بڅښونکي، غفار.

بښاوو (bašāvū) فا. نر. م. بڅښاوو، بڅښونکي.
بښتگه (bašatga) بښخ. م. چن، د کوټې چن، وسه،
هغه لرگي چې د تيرانو د پاسه اچول کېږي.
بښکوله (bašakōla) بښخ. م. (بښکولي) بده واقعه
غمجنه پېښه، ترخه حادثه.
بښگلوي (bašgālwi) بښخ. م. (۱) ارامتيا، هوسايي،
هوساينه؛ (۲) امن، امنيت.
بښبل (bašal) مص. مت. وگ. بڅښل.
بصارت (bašarat) نر. م. (۱) بينايي، ديد، ليد،
نظر؛ (۲) پېژندگلوي، پېژندنه.
بصر (bašar) نر. م. (۱) سترگي؛ (۲) عقل، بصيرت.
بصير (bašir) ص. نر. م. (۱) سترگور؛ (۲) څيرک،
پوه، هونبيار.
بصيرت (baširat) نر. م. (۱) لېدنه، کتنه؛ (۲) څيرکي
هونبيار؛ (۳) سترگورتوب.
بصيرمن (baširman) ص. نر. مد بصيرت خاوند،
څارونکي، په غور سره کتونکي.
بطريه (batarya) بښخ. م. د توپچي له څو بلوکونو
څخه جوړه ده چې د تولي معادل ده.
بطري (bitray) بښخ. م. بيټري، بالټي، لکه د
راډيو، تايپ ريکارډر او نور.
بطلان (butlān) نر. م. باطلېدنه، بېکاره کېدنه، له
گټې نه وتل.
بطن (batn) نر. م. نس، گېده، خټه.
بطني (batni) ص. نب. د خټې، د گېدې، د نس، د
بطن، خټې ته منسوب.
بطي (bati) ص. نب. سست، ورو، په ځنډ.
بعد^(۱) (bašd) ق. وروسته، پس، ورپسې.
بعد^(۲) (bašd) نر. م. (۱) لږوالي، فاصله؛ (۲) د جسم
بعد لکه د مستطيل دوه بده (اوږدوالي، سور)
بعضي (bašcé) ق. څيني، څه، يوشه.

بغید (buğid) ف. لرې، لیرې، وریا.
 بڅ (buğ) (۱) خدای، ایزد، سوی (۲) بت (۳) نر. م.
 بادخورد، کب خورد، یو ډول مرغه دی.
 بڅ (buğ) (۱) نر. م. (ج. بنهار) (۱) کریکه، چیفه، بغا،
 د ژړا اواز (۲) ص. نر. م. تریو تنه دی، تروش.
 بغا (buğā) بڅ. م. بڅ اواز، خب خبی اواز.
 بغاره (buğāra) بڅ. م. (ج. بغارې) چیفه، کریکه،
 کریغه، ناره.
 بغاند (buğānd) ص. نر. م. بغانی، ژراند، رینگن،
 ژراند، هغه ماشوم چې ډېره ژړا کوي.
 بغاوت (buğāwat) نر. م. سرکښي، یاغیتوب،
 نافرمانی، یاغیتوب، له قانون نه مخالفت.
 بغ بغای (buğbuğāy) نر. م. (۱) بغ بغی، هارن، د
 لاری، یا موتر هارن (۲) ژړا، بغا.
 بغبغو (buğbuğū) نر. م. یو ډول مارغه دی.
 بغبغی (buğbuğāy) نر. م. (۱) هارن (۲) ججوره.
 بغدادی (buğdādi) بڅ. م. هغه بوستن چې په درې
 کونجه ډول گنډله شوې وي.
 بغدادی قاعده (buğdādayqāshida) بڅ. م.
 د الف و ب سپاره..
 بغدادی کوتره (buğdādaykawāra) بڅ. م. یو
 ډول کوتره ده، چې تر نورو کوترو غټه وي.
 بغدر (buğdar) نر. م. میل، د سپورت د لوبې کونک.
 بغرگ (buğarg) ص. نر. م. وگ، غیرگ..
 بغرنج (buğranj) ص. نر. م. مشکل، کمر کېچن،
 انجر بنجر، گډوډ.
 بغره (buğra) بڅ. م. (ج. بغرې) برقع، بورقه،
 بوفره، بوکره، خادري.
 بغره (buğara) بڅ. م. (۱) د سوی غار، سندغولی؛
 (۲) بغرې، هغه ژوره شوې تیره یا اوسپنه چې
 اوریشي، شولې په کې ټکول کېږي.

بغری (buğrāy) بڅ. م. (۱) بغره، د شولسو، بتویا
 درملود ټکولو یا میده کولو لوبې؛ (۲) بدکاره
 بڅه؛ (۳) د کنخلو په ډول استعمالېږي.
 بغرې (buğre) ص. بڅ. م. د سترگو صفت، ژورې
 وړې او نکری سترگې.
 بغسه (buğāsa) بڅ. م. گورگوتی، گورگوتی، هغه
 حیوان چې مری راباسي او خوري یې.
 بغض (buğz) نر. م. کینه، رخه، حسد.
 بغکی (buğkāy) نر. م. چیفه، د ژړا اواز.
 بغل (buğāl) نر. م. (۱) تخرگ، ترخ؛ (۲) څنگ، غاړه.
 بغل کشي (buğalkāsi) بڅ. م. روغېر، ستړي
 مشي او ښه راغلی کونه.
 بغلي (buğāli) ص. بڅ. م. یوځای، گډ، غاړه غړی،
 څنگ په څنگ.
 بغمه (buğmā) بڅ. م. بوغمه، د حیواناتو یو ډول
 ناروغي ده.
 بغن (buğun) نر. م. اننگی، بغور، بارخو، کوکی،
 کوگی، غومبوری، بغون.
 بغنی (buğānāy) نر. م. (ج. بغني) یو ډول پیور
 بوتی چې ژېړ گلونه لري.
 بغوت (buğwāt) نر. م. (ج. بغوتونه) تانسونه، د
 غاړې غوتې.
 بغول (۱) (buğawāl) مص. مت. چغول، په چغو
 کول، ژړول، په زور ځني اواز ایستل.
 بغول (۲) (buğawāl) مص. مت. (۱) هارن کول؛
 (۲) څه شیزارتا وول (غورځول).
 بغوونی (buğawūnāy) نر. م. (۱) هارن کوونکی؛
 (۲) شپېلی و هونکی؛ (۳) په ستووه (پېش
 قبضه) سوری کوونکی.
 بغهار (buğahār) نر. م. (۱) فسرید، زگېروی؛
 (۲) د کوچنیانو یاد گډو اوازونه.

بغی (bugay) نر. م. (ج. بغی) توپکی، دبق، توپکی، پویک، دولی، دلبستی پونکی چې منع بی تشدی او کوچنیان د ختوروی وړې مردکی په کې پوکوي او شبان ورباندې ولي.

بغی (bugay) بنخ. م. (۱) شپیلی، تولی، دروی، نی، بین (۲) بکر، تورم، بگل، ناقوس.

بغی بغو (bagēbagū) بنخ. م. ژړا انگولا، ژړا، فریاد، شور و غوغا.

بغیدل (bagēdal, bugedal) مص. ل. (۱) ژړیدل، بغاری کول، فریاد کول، چغې وهل.

بغیر (bagayr) ق. سوا، بی له دې، پرته، بدون.

بغیر (bagayr) ص. نر. م. بدگومان، شکمن، بدظن، مشتبه، بدگمانه.

بغیر نه (bageřana) بنخ. م. (۱) بدگومانی، تردد؛ (۲) ص. بنخ. م. شکمنه، بدگومانه.

بقا (baqa) بنخ. م. دوام، همیشگی، پایبیت، د زیات عمر لپاره پاتې کېدنه.

بقال (baqal) ص. نر. م. (ج. بقالان) (۱) سبزی او ترکاری خرخوونکی؛ (۲) ذغله جاتو خرخوونکی؛ (۳) بنجارگر.

بقایا (baqaya) بنخ. م. (جم بقایاوي) پاتې شونه، پاتې شوني، باقي، د پور باقي برخه.

بق بق (baqbaq) نر. م. (۱) پوچه وینا، عبث خبرې؛ (۲) په کرس کرس خندا.

بوقچه (buqqa) بنخ. م. (ج. بوقچې) بوخچه یا بخشه، بخشکی.

بکا (bakā) بنخ. م. خپبوخي، خپروي، خاپروي.

بکارت (bakarat) نر. م. پېغلتوب، بچرتوب، د بنغو، ترواده د مخه حالت ته بکارت وايي.

بکاري (bakari) نر. م. استازی، قاصد، خری، پیغام وروونکی، خبررسوونکی.

بکال (bakal) ص. نر. م. (۱) هونبیار او چالاکی؛ (۲) نر. م. بنگېدنه، زمزمه، زبېدنه.

بکانه (bakānu) بنخ. م. بکپانه، یو ډول ونه ده.

بکاو (bakaw) ص. نر. م. د خرخولو لپاره، د خرخولو وړ.

بکاوول (bakawal) نر. م. اشپز، پخوونکی.

بکبک (bakbak) نر. م. نور مرچ، فلفل.

بکبکی (bakbakay) نر. م. (۱) پس پسی، په غوږ کې پتې خبرې؛ (۲) عبث او بی غایه خبرې.

بکر (bakar) بنخ. م. (ج. بکری) بکره، چقماق، بکری، اور تک، د اور لگولو یو ډول تپیره ده.

بکرم (bukram) نر. م. هغه پسر توکر چې د کرتی د مخ او استر ترمنځ اچول کېږي.

بکره (bakra) ص. بنخ. م. (ج. بکری) (۱) پېغله، ناواده شوې بنخه؛ (۲) بوکه، سلواغه، ډولچه؛ (۲) بورقه، بوقره، چادري.

بکری (bakray) نر. م. (۱) وز، نرچلی، وزگوری؛ (۲) له پوزي نه جوړه شوې کجاوه.

بکری (bakray) بنخ. م. (۱) بکر؛ (۲) د میچني لاندنی پل؛ (۳) کند، چیر، هغه وچه ژاوله چې په ونې پورې نښتي وي.

بکری (baki) بنخ. م. سودا، خرخون، پېرودنه او پلورنه.

بکر (bakar) وگ. بلندره.

بکس (baks) نر. م. (۱) پېتی، صندوق؛ (۲) د شربت یا بل اولسن خیز پاتې شوني برخه او خیری؛ (۲) لړ، کم، لړکوټی، پوتسکی، ذره.

بک سترگی (bakstargay) ص. نر. م. (۱) بنخ سترگی؛ (۲) بی شرم، بی حیا.

بکسکی (bakaskay) ص. نر. م. لړشان، لړ، یو څه، کم.

بکسوه (bakswá) بنخ. م. فینگ، پینگ.

بکل (bakál) نر. م. غکل، دوزو اواز.

بکواس (bakwás) نر. م. چتی خبرې، عبث خبرې.

بکوره (bakóra) بنخ. م. بگوره، کورت، قروت.

بکهدل (bakedál) مص. ل. ۱) سوچ غسړېدل،

بې غایه خبرې کول؛ ۲) د بزواواز.

بکپره (bakera) بنخ. م. جنجال، جگړه، فساد،

لانجه، فتنه.

بگ (bág) ص. نر. م. ۱) غټ او جگ، مضبوط؛

۲) ناپوه، کم عقل؛ ۳) لک شک.

بگار (bagár) نر. م. ۱) جفجفا په غوږيو کې د پيازو

د سرو کېدو اواز؛ ۲) یو ډول لوبه؛ ۳) نوکاره،

تونگار، گروش.

بگارول (bagarawál) مص. مت. نوکاري لگول،

تونگاري لگول، گروشیيل، شوکاري کول.

بگاري (bagári) نر. ج. په اوسو کې خوتول شوي

سابه، ایشولي سبزجات.

بگار (bagār) نر. م. ۱) ناتار، هغه ډوډی چې په

تودو کرو شرومبو کې ماته شوې وي؛ ۲) زوډات

، اولاده، کورمه.

بگابن (bagās) نر. م. منځگر توب، منځگر تیا،

گواښ، د دوو خواوو ترمنځ سوله کونه.

بگابنچي (bagašči) فا. نر. م. منځگری، سوله

کوونکی، گواښ کوونکی، بگابن والا.

بگت (bagát) ص. نر. م. ۱) خوشکی، بدچلند؛

۲) ازيات سوالگر؛ ۳) د خوشالي مجلس.

بگتو (bagatú) ص. نر. م. ۱) هغه شاعر چې بگتی

جوړوي؛ ۲) سازنده، مجلسي.

بگتی (bagatáy) بنخ. م. په پښتو اشعارو کې بگتی

د بدللو او چاربيتو په شهر کسر لري، خو کسر يې

معمولا يو بيت وي.

بگتی (bagáte) بنخ. م. نخري مخري، اونې بونې،

ناز ماز، نخري پخري، خريندي مړيندي.

بگر (bagár) نر. م. رسم ورواج، دود و دستور؛

پروا، شرم.

بگری (bagráy) ص. نر. م. غريب، خوار، لوخ لغړ،

بې وسه، بې وزله، بې وزلی.

بگری^(۱) (bagráy) بنخ. م. ۱) پگری، پتکی،

دستار؛ ۲) مړه کېدنه، مړينه.

بگری^(۲) (bugráy) بنخ. م. گگزی، کروي، چيچري،

چچونی.

بگلولی (baglúlay) بنخ. م. بوسلا، بگیلی،

شیشکه، خیالي بلا.

بگلی (bugláy) نر. م. هغه تور سپين مرغه، چې د

اوبو پر غاړه کښېني.

بگن (bugán) نر. م. غټ تور مچ، خر مچ.

بگنول (bugnawál) مص. مت. وگ، یونول.

بگوري (bagóre) بنخ. م. ۱) غورېدلو او د سپي

حلمې؛ ۲) چيغې، لکه څه بگوري وهي.

بگوري (bagūri) بنخ. م. ۱) د ونې نری خانګې؛

۲) پریشان وینسته، گلې وډې څنې.

بگورا (bagūra) بنخ. م. پوڅه، خېدک، خام پښر.

بگوره (bagoṛá) بنخ. م. ۱) کورت، قورت؛

۲) ص. نر. م. ۱) بگېل، تښتېدل؛ ۲) له کار،

او عسکری نه تښتېدلی؛ ۳) بې غیرته.

بگوری (bagóṛay) نر. م. د غوا یا مښې بچی

(گوره کی، خوشکی، سخوندرکی، کتی).

بگوزی (bagózay) نر. م. ج. بگوزي، د کوچنیانو

یو ډول لوبه ده.

بگوله (bagolá) بنخ. م. ج. بگولي، کناره، کتوره،

هغه پیوره غوا چې نه شوک لوشلو ته پرېږدي او

نه خپل بچی روډلو ته.

بگه (bāga) بنج. م. (ج. بگي) پرتو غاين، پرتو گابن، لال، گنده.

بگي (bāgay) نر. م. (ج. بگي) ايجرا، نرينخي.

بگي (bagāy) بنج. م. گادي، تانگه.

بگيرکه (bagerāka) بنج. م. (ج. بگيرکي) ديسوي متي، موتاني، موتي، موتي.

بگيل (bāgel) ص. نر. م. (۱) بگيلي، تينتبدلي مرز؛ (۲) په جگړه کې ماتي خورل.

بگيلي (bāgelay) نر. م. (۱) اوگ، بگيل؛ (۲) سري خور، ادم خور، شيخي، بوويلا.

بگينه (baginā) جن، گينه، شات، گبين.

بل^(۱) (bal) ص. نر. م. (ج. ۱) لگبدلي، بل شوي، رنا شوي؛ (۱) پسي، ورسپي، په لومړي پسي دوهم؛ (۲) بېگانه، پردی، غی.

بل^(۲) (bil) نر. م. د اخیستل یا پیرودل شوي مال سند، چې د مال ټاکلي بیه په کې لیکل شوې وي.

بلا (balā) بنج. م. (۱) افت، غم، مصیبت؛ (۲) خیالي شیشکه؛ (۳) گرانه، تکلیف؛ (۴) کرکه، نفرت؛ (۵) ص. نب. زیات، ډېر.

بلا بتر (balābatār) نر. م. گډوډ شیان، یوشی بل شی، بې کاره او کم ارزښته شیان.

بلا پسي (balāpāse) ص. نب. (۱) بې پروا، غیر جدي؛ (۲) تېر، هېر؛ (۳) ځنې تېر شه.

بلار سوالي (blārbwālay) نر. م. امیدواري، بلاربېدنه، حامله گي، حامله توب.

بلاربه (blārbā) ص. بنج. م. (ج. بلاربي) ډکه، تنډه، امیدواره، حامله.

بلاره (bulāra) بنج. م. (ج. بلاري) (۱) د مسرزانو نیولو حال؛ (۲) ناربه يي مرز.

بلاغت (balāgāt) نر. م. سوچه وینا، له مانا او مطلب نه ډکه وینا، د وینا لوړه درجه.

بلاغواري (balāgwaray) نر. م. بلاغوېښتونکي، بلاجو، ماجراجو.

بلاغونډ (balāgwanḍ) نر. م. (۱) دخولي دنسوارو کډو؛ (۲) لاتی، ډانگ، ډنډه.

بلاک (blāk) نر. م. (۱) دکورونو، دوکانونو او پارتمانولر؛ (۲) قالب؛ (۳) ډله؛ (۴) له سيمتو او باجري څخه جوړه شوې څښته.

بلاکش (balākaš) ص. نر. م. تکلیف زغمونکي، ستونزې گالونکي، تکره.

بلاگي (balāgay) نر. م. (۱) وران هلک؛ (۲) وږه بلا؛ (۳) مجازاً د بنخي او نر جنسي آلي.

بلالگي (balālgāy) بنج. م. بلاگي، هغه بنځه يا حيوانه چې کال په کال لنگېږي.

بلاناغه (blānāga) ق. نه قضا کېدونکي، بې ځنډه، بې وقفي، پرله پسي، متواتر.

بلاند (balānd) ص. نر. م. بلېدونکي، بلوونکي، بلانده (blānda) بنج. م. (ج. بلاندي) نوې پېغله، پېغلوکي، پېغلگي، پېغلوټي.

بل اندي (balānday) نر. م. ازاد اندي، ازاد خياله.

بلانگوري (blāngūray) نر. م. (ج. بلانگوري) يو ډول مورک دی.

بلاني (blānay) بنج. م. وروځي، غوروځي، وراگري، وراياني، واده ته راغوښتل شوي ډله.

بلانه (bilāna) بنج. م. زگېروي، ستمنگي، ستمي، ستم، د ناروغ فرياد.

بلا واسطه (bilāwāsita) ق. مخامخ، مستقيماً، نېغ په نېغه، په خپل لاس، بې واسطې.

بلاوه (bulāwa) بنج. م. غلطي، تېروتنه، سهوه، خطا، خطاوتنه.

بلاوهلي (balāwahlay) ص. نر. م. (۱) لت، تنبل؛ (۲) بېکاره، وزگار؛ (۳) غمجن، غم خپلي.

بلدی (baladay) ص. نر. م. (ج. بلدی) اموختہ،
اشناشوی، روڑدی، واقف.

بلدیہ (baladiya) بنخ. م. (ج. بلدی) بنساروالی،
ہفتہ موسسہ چہ بناری چاری پرمخ بیایی.

بلدیینگ (bildéng) نر. م. (ج. بلدیینگونہ) قصر،
لورہ مانی، شو پوریزہ ودانی.

بلرغو (bilargū) ص. نر. م. ناموافق، مخالف، ضد.
بل سبا (balsabā) نر. م. - سبانه بل سبا، لہ نہہ
وروستہ دریمہ ورخ.

بل شان (balsān) ص. نب. بل ڈول، بل راز، بل
خبر، بل قسم، بل رنگ، بل شانتہ.

بلنبیل (blasā) فص. مت. ماشوم پہ ورونی کي تمل.
بلغار (balgār) نر. م. الویش، ورمہ، رینہ، نسیم،
بلغار باد، د پسرلی نرم باد.

بلغاری (bulgāri) ص. دہری شیدی کونکي.
بلغاک (balgāk) نر. م. خورد، شور، چغی، فریاد.

بلغاکی (balgāki) بنخ. م. شور، خورد، فریاد.
بلغز (balgāz) نر. م. دیوہ غیر (فونیم)، خرہ ڈول،
الوقون، واژگونہ.

بلغم (balgām) نر. م. ج. خراچکی، خراشکی،
خرپ، خروشکی، گروبیله.

بلغمی (balgāmi) ص. نب. ۱) شوک چہ بلغم یا
خراشکی لری؛ ۲) بلغم پیدا کونکي خیز.

بلغمی پیالہ (balgamipyāla) بنخ. م. دچای
چنلو یو ڈول چینی بی لاسنی پیالہ دہ.

بلغمی تبه (balgamitāba) بنخ. م. دناروغ بہ
سینہ کي دہر بلغم لہ املہ تبه کول.

بلغمی جلاب (balgamijulāb) نر. ج. ناروغ
تہ د بلغم د لری کولو پیارہ جلاب ور کول.

بلک (bālk) نر. م. خلق، خلا، خلبدنہ، پرک.
بلکہ (balkā) بنخ. م. د اور لمبہ، یوشہ اور بلونہ.

بلب (balīb) نر. م. ۱) بلپ، خراغ؛ ۲) د موثر خراغ.

بلبل (balbāl) ص. نر. م. خلبدونکی، پرکھدونکی،
خلاند، خلبل.

بل بل (balbāl) ص. نر. م. دول ڈول، رنگ رنگ،
مختلف.

بلبل (bulbāl, balbāl) نر. م. (ج. بلبلان) چونی،
بلبلہ، یوہ مرغی چہ دہر پہ زہ پوری اواز لری.

بلبلک (balbalāk) نر. م. دانگورود تاک د وچہ دو
ناروغی.

بلبلکہ (balblāka) بنخ. م. (ج. بلبلکی) کاغی،
کاغہ، یوہ شکلی مرغی دہ.

بلبلہ (balbāla) بنخ. م. (ج. بلبلی) ۱) عندلیب،
بلبل؛ ۲) یوہ تورہ مرغی دہ چہ اور دہ لکی لری
(۳) معشوقہ؛ ۴) د پبنتنو یو ڈول اتی.

بلبلی (balbalay) نر. م. (ج. بلبلی) مشعل، خراغ،
لگبدلی شونتی، بل شوی خراغ.

بلجایگہ (baljāyga) بنخ. م. بھگانہ، پردی، د
بل خای، بھرنی.

بلجایی (baljāyi) پورڈلی، بھرنی، اوپرہ، باندنی.
بلچک (balčāk) نر. م. یو ڈول وانبہ چہ سرہ گلان
کوی.

بلخہ (balxa) بنخ. م. ۱) د جولاناستہ؛ ۲) اساس،
بنست.

بلد (balād) ص. نر. م. ج. اشنا، واقف، شناختہ.
بلدتیا (baladtyā) بنخ. م. پیرنڈگلو، شناخت.

بلدوزر (buldozār) نر. م. یو غابنور ماشین دلورو
ژورو د اوارولو پیارہ کارتری اخیستل کھیری.

بلدول (baladawāl) مص. مت. اشنا کول، اموختہ
کول، روڑدی کول.

بلدی (balādi) بنخ. م. ۱) وگ، بلدتیا؛ ۲) ص. نب.
بناری؛ ۳) اشنا، بلد.

بلکی (balkú) ربط، خوا، مگر، مثلاً، مطلب دا
چی، گویا.

بلکی (balkúy) بنخ. م. د غابونود راشنو کبدو
پر وخت د کوچیانو نس ناسته.

بلگ (bálg) نر. م. پانه، پخه، دونی.

بلگر (balgár) نر. م. دیوه گر (فونیم) خر مه ډول،
الومورف.

بلگک (balgák) نر. م. (۱) یو ډول وچ شان بوتی؛

(۲) د طلاو گلونه چی له نتي نه راخوړند ښکاري.

بلگه (bulgá) بنخ. م. بولگه، درک، سراغ، ببلگه،
د ورک شوي شي نښې نښانې.

بل گهیخ (balgáhiž) ق. وگ، بل سبا.

بلل (balál) مص. مت. راغوښتل، دعوت کول،
یادول، چاته نارې یا غږ کول.

بللگی (balalgáy) بنخ. م. (۱) هغه ښځه چی کال

په کال اولاد زېږوي؛ (۲) هغه څاروي چی کال په
کال لنگېږي.

بللی (balálay) مف. نر. م. (ج. بللي) راغوښتل
شوی، دعوت کړی شوی، مېلمه شوی.

بلم (balám) نر. م. وړه نهزه، شلگی، بله، بله.

بلمگی (balmágay) ص. نر. م. (۱) بې مالگې،
بې نمکه؛ (۲) بد قواره.

بلمنگتوب (balmangtób) نر. م. بلمنگ والی،
بلمنگتیا، بې خوندي، بې نمکي، بلمنگي.

بلمغ (balméğ) ص. نر. م. (۱) بې مالگې سړی؛
(۲) پک، گنجی؛ (۳) تمېری، زیاتې، ظلم.

بلنپېر (balánper) نر. م. ندایه حالت.

بلنخړی (blánjúrj) نر. م. د شړی یا پتو د پیشکو
تاو کړی مزی (سروکی، شسلي).

بلنځه (blánja) بنخ. م. (۱) لمنځه، د نښتر د کورنی
یوه ونه ده؛ (۲) ملابند، کسړند؛ (۳) پرتوگان،

بگه، گنده؛ (۴) واده ته بلنه؛ (۵) د واده دودی؛
(۶) آورده ویسته.

بلندره (balándra) بنخ. م. (۱) اشر، په شریکه کومه
چاره تر سره کول؛ (۲) مېلمستیا، بلنه، دعوت.

بلندیکه (balandiká) بنخ. م. اور لگونی، ژر
بلېدونکی، ژر اور اخیستونکی.

بلنډو (balandū) نر. م. بېلنډو، د پنځلسي شپه،
د برات شپه، پالو شپه، د بېلنډو شپه.

بلنډه (blándá) بنخ. م. شونتی، لیت، چراغ چوب،
یزگه، بولېنده، یژه.

بلنگ (bláng) ص. نر. م. (۱) تازه، ښایسته، ښکلی؛

(۲) نر. م. غوښتنه، بلنه، یادونه، دعوت کونه؛

(۳) ص. نر. م. څرگند، ښکاره، جوت، په ډاگه.

بلنگېدل (blangedál) مص. ل. څرگندېدل، ښکاره
کېدل، جوتېدل، په ډاگه کېدل.

بلنلیک (balánlik) نر. م. د بللور قعه، دعوت نامه.

بلننښه (balannása) بنخ. م. ندایه نښه.

بلنه (balána) بنخ. م. (ج. بلني) مېلمه کونه، دعوت
کونه، غوښتنه، یادونه.

بلو (baló) نر. م. شخصي نوم دی.

بلو (biláw) نر. م. سونی، نوزی، بېلو، برجي،
چرکانی، د چرې د تېره کولو تیره.

بلوا (balwá) بنخ. م. (ج. بلواوي) اله گوله، اړودور،
شورش، اغتشاش، بغاوت.

بلواکي (balwáki) پردی واکمني، بهرنی واکمني.

بلوت (bláwt) ق. (۱) جفت، جوړه، جوخت، غبرگ؛
(۲) پرله پسې، متواتر.

بلوت (blót) نر. م. د تویک گات، د تویک لت،
قلفک، د دروازي لت.

بلوته (blóta) بنخ. م. د بوت، چراغ ځای، د څراغ
چوکی، څراغ پایه، د دیوي کېښودلو ځای.

بلومه (blūma) بنخ. م. زکام، والگی، بادوونی، له
سرو و هلو خخه پیدا شوې ناروغتیا.

بلونډی (bilūndāy) بنخ. م. بوخشی، بوخشکی،
وره کخوره، بوخخه، بوخچه، بخچه.

بلونکی (balūnkay) فا. نر. م. کوربه، بلونی،
دعوت ور کونکی، راغوبنتونکی.

بلونگری (balūnkgrāy) نر. م. (۱) دونې پیشوگی؛
(۲) بلوگی، د پیشو بچی؛ (۳) خانې، نولی.

بلوه (balwā) بنخ. م. وگ، بلوا.

بله (bala) بنخ. م. (۱) د بل بنخینه بڼه؛ (۲) نېزه، برجه.

بله پله (balapāla) ق. (۱) بل طرف، بله خوا، بل
لوری؛ (۲) بل ځل.

بلها (balhā) ص. نر. م. (۱) زیات، پرېمانه، ډېر،
کافي؛ (۲) بلا.

بلهار (balhār) نر. م. جار، څار، قربان، فدا، نثار.

بلهارځی (balhārjāy) نر. م. سرښندنځای،
د سرښندنې ډگر، قربانگاه.

بلهارول (balhārāwāl) مص. مت. قربانول، څارول،
لوگی کول، جارول.

بلهاری (balhāri) بنخ. م. سرښندنه، قربانی.

بلهپر (balhēṭ) ق. بل وار، بل ځل، بیا، دویم ځل.

بلی (balé) اد. (۱) هو، هوکی؛ (۲) آ. بنخ. م. پشی،
د پیشو د شړلو اواز.

بلی (balāy) بنخ. م. (۱) پیشو، پیشی؛ (۲) د چت
چجه؛ (۲) بام، د بام غاړه، پیک.

بلی (bālay) نر. م. شاتیر، وشه، بش.

بلی بلی (balebāle) اد. (۱) آ. هو، همداسې ده

هوکی، سمه ده؛ (۲) ص. بنخ. ډېرې روښانه
لمبې، غوړنجې، څلېدونکې لمبې.

بلی پش (balipās) نر. م. (۱) دونې پیشوگی،
(۲) خانې؛ (۳) بلونگری، خرپانډی.

بلودل (blođál) مص. مت (۱) امرل، سولول، منبل؛
(۲) لاس وروړل؛ (۳) په غوسه کول، قهرول.

بلوده (blođá) بنخ. م. (۱) تیندک، تکر؛ (۲) د غره،
بدری؛ (۳) د ښمې، مخالفت.

بلور (bilawār) نر. م. ښښه، ائینه، یو ډول شفاف
مصنوعي جسم چې ښښې ته ډېر ورته دی.

بلوره (blorá) بنخ. م. مړنه، مښه، مالش کونه.

بلوري (bilāwri) ص. نب. له بلور خخه جوړ شوی،
بلور ته منسوب.

بلوری (bilāwray) ص. نر. م. هغه مردکی یا تیک
چې له ښښې نه جوړ شوی وي.

بلوری (bilóray) نر. م. وگ، بلنگوزی.

بلوس (blāws) نر. م. دربر او تکلیف ور کولو په
نیت نږدې کېدنه.

بلوساک (blōsāk) نر. م. بلوسه، بلوسنه، تېری.

بلوسگر (blōsgār) فا. نر. م. یرغلگر، متجاوز،
تېرو.

بلوسل (blāwsāl) مص. ل. څورول، تکلیف رسول،
رېرول، چېرل.

بلوسېدنه (blāwsedāna) مص. ل. (۱) څورېدنه،
رېرېدنه، چېرېدنه؛ (۲) له یو چا کرکه کېدل؛

(۳) مص. مت. تهدېدونه.

بلوغ (bulūg) نر. م. ځوانېدنه، ځوانی ته رسېدنه.

بلوک (blūk) نر. م. د عسکري تشکیلاتو اړونده
اصطلاح ده.

بلوکمشر (blūkmašār) نر. م. هغه افسر چې د
یوه بلوک عسکرو مشري یې پر غاړه وي.

بلوگی (bilógay) نر. م. پیش کنډی، پیشن گوری،
پیش کوتی، پیشنگوری.

بلول (balawāl) مص. مت. لگول، اور لگول، اور
ورته کول، اور بلول، روښانه کول.

بم اچوونکی (hamacawunkay) ف.ا. نر.م.م. بم
غور غوونکی، هغه چنگی و سبله چي بم اچوي.
بمبار (bambār) نر.م.م. بمبارد، د بمونو غور غووننه.
بمباري کونه.

بمبارد (bambārd) مص. مت. وگ. بمبار.

بمبته (bambōta) بنخ. م. خسته، خستکه، میندکه،
د مندتي زوی، د زرد الو، الو چي لو... زوی.

بمبتي (bambātay) بنخ. م. بامبوتی، بامبوتی.
بمبیر (bambār) نر.م. (ج. بمیران) غومبسه، غومبس،
نر غومبس.

بمبیره (bambāra) بنخ. م. (ج. بمیري) د مبره، تنه
غالبوزه، غومبسه، د مبلره، بمبوره.

بمبیس (bambās) ص. نر.م.م. سست بار، سست تړل
شوی بار.

بمبسه (ambāsa) بنخ. م. بیربوتی، خانگور بوتی
چي گن اور گور زر غور نهیري.

بمبل (bambāl) نر.م.ج. ۱. ابلبلک، بمبلی، د
جوارد د تانتې هغه پاسنی برخه چي د جوړو گل
گنل کیري.

بمبلاکه (hamblāka) بنخ. م. (ج. بمبلاکي) شمله،
د پتکي شمله، د لونگی شمله.

بمبل کوټ (bambalkōt) نر.م. ۱. د ختو برج؛
۲. د ختو کلاگی؛ ۳. د شکوتوی.

بمبلول (hambalawāl) مص. مت. ۱. اخیړول، بیړول؛
۲. اخیړول؛ ۳. توره یا توپک پورته کول.

بمبو (bambū) ص. نر.م. ۱. د بده، تهنه، گیلو،
پرسېدلی، غټ خټی؛ ۲. نر.م. د اوسپني هغه
تیره سپیته چي له بور یونه غله راباسي.

بمبوتیک (bambūtak) نر.م. بو غرنی بوتی دی.

بمبوری (bambūray) نر.م. (ج. بمبوري) توکه،
تکاله، ملنده، مسخره، ناخواله، دوره.

بلمچون (balečūn) نر.م. مچنو غزه، مچنو غه،
مچر غه، مچو غونده، مچلو غزه، مچو غنده.

بلمېدل (baleđal) مص. ل. اور لگېدنه، روښانه کېدل،
خلېدنه، پیر کېدل.

بلمېدر (bledār) نر.م. د توپ تر څر مینه پوښ لاندې
رپړي پوکۍ چي له باده ډکېږي.

بلمېر دل (balezđal) مص. مت. ۱. انقبضت، تاوېدل،
پېچل، بلینیل، ماشوم په روڼي کې تړل؛
۲. مشغولېدل، مشغولول.

بلمېر دول (blezđawāl) مص. مت. ۱. تاوول، چاپېره
کول، ماشوم په روڼي کې نغښتل؛ ۲. لگیا
کول، مشغولول.

بلمېسول (blesawāl) مص. مت. مسحه کول، لگول،
تماس کول، مښل، لاس وروړول.

بلمېسېدل (blesedāl) مص. ل. مسحه کېدل، مښل
کېدل.

بلمېښلی (blesālay) مف. نر.م. وگ. بلمېر دلی.
بلمېگده (blegđā) بنخ. م. (ج. بلمېگدې) څور،
رپر، کراو، تکلیف، عذاب.

بلمې مانس (blemanās) ص. نر.م. شریف، د ښه
خوی خاوند، خوش اخلاق.

بلمېنده (blendā) بنخ. م. ډکریاسو پندوس، د مالوچو
پاغونده.

بلمېنده (blendā) بنخ. م. وړانگه، شغله، رڼا، لمبه.
بلمېنده وال (blendawāl) نر.م. پهلوخی واله،
شونتی واله، مشعلدار.

بم^(۱) (bum) نر.م. ۱. اوگ. بوم؛ ۲. د یوشي د الوتو
اواز؛ ۳. د گادی بانگس، د بانس اوږد لرگی.

بم^(۲) (bām) نر.م. ۱. بمب، چاودېدونکي وسله؛
۲. درباب، سیرنډي، ستار، او باجي غټ او لوړ
آواز، د زهر ضد؛ ۲. د حیرانتیا آواز.

بمبوق (bambūq) ص. نر. م. سپک، بی عزته، بی آبه، بی پته، بی آبرو، بی حیا.

بمبوله (bambóla) بنخ. م. ترته، بمبونی، پربری، د غلو دستالو لپاره له لوخو جوړ شوی لوبی.

بمبه (bambá) بنخ. م. هغه آله چې مایعات پرې راباسي، هغه آله چې د بایسکل تپروتو ته هرا بری ورکوي؛ ۲ ائل، پیپ؛ ۴ اېمپ.

بملی (bamláy) بنخ. م. تبله، دوکړی، دویلی، دوپړی، د موسیقي یوه آله.

بمول (bamawal) مص. مت. ۱) پارول، لمسول، تحریکول، بنول؛ ۲) غومبسي او بمبري بنول.

بمه^۱ (bumá) بنخ. م. نيزه، سانگه، بله.

بمه^۲ (búma) بنخ. م. غومبسه، بمبره، سره مچي، تنډه غلبوزه، غلبوزکه.

بن (bán) بنخ. م. هغه بنڅه د بلي بن ده چې خاوند يې یو وي، د یوه سړی دوه بنڅې یوه د بلي بن وي.

بنا (baná) بنخ. م. ۱) تهداب، بنیاد، بنسټ، جر؛ ۲) ودانۍ، عمارت؛ ۳) پیل، شروع.

بنات (banát) نر. م. دوه سره وړین توکر، ماغوتي رخت، ماهوت، ماغوت.

بناتي (banáti) ص. نب. ماغوتي توکر.

بنارس (banāras) نر. م. یوه ډول وریسمین توکر چې زر تار په کې لگېدلی وي، بنارسی.

بناوت (banāwat) نر. م. ۱) جورښت؛ ۲) تګي، جعل سازي، فریب، چلبازي، چل.

بناوتې (banāwāṭi) ص. نب. مصنوعي چل ولي، د چاد گيرولو او نيولو ترتيب.

بن باس (banbās) نر. م. ۱) په ځنگل کې استوګنه کول؛ ۲) تبعیدونه، له ملک نه شرنه.

بنتوب (bantób) نر. م. بنشیا، بنتون، بنوالی.

بنتیک (banṭák) نر. م. کړيش، پشکوری، کته پيش.

بنج (bánj) نر. م. (ج. بنجونه) څپری، بلوط، بنجاری (banjāray) نر. م. (ج. بنجاري) بنجاره، سوداګر، سودا خرڅوونکی، منیاری.

بنجخ (banjāx) نر. م. بنجخه، بنجفي، بنجني، نری لښتې، انجری بنجوي خانګې.

بنجر (banjar) ص. نر. م. ج. شاره، ویرانه، خرابه، هغه ځمکه چې د کر لپاره چمتو نه وي.

بنجی (banjāy) نر. م. گنجی وړی، پوچه سوتکه، د جوارو هغه وړی چې لړې دانې ولري.

بنجی (banjāy) بنخ. م. یوه ډول ونه ده.

بنچک (bančák) نر. م. (ج. بنچکونه) بنیاد، جرړه، رینه، بیخ، د یوه شي اصل.

بنچر (bančar) ص. نر. م. ج. گډوډ، جاخه، جر، انجرینجر، نامنظم، یو په بل کې ننوتی.

بنچه (banča) بنخ. م. (ج. بنچې) ۱) گډی، دسته، کوده؛ ۲) ډکه، منډلی، شنډی.

بند (band) نر. م. ۱) د اوډو ايسارولو لپاره له تیرو او خاورو څخه جوړه شوي پوله؛ ۲) مفصل، د لاس، پښې او... دڅو برخو د یوځای کېدوځای

۳) دشعر، نظم یو بند؛ ۵) ص. نر. م. قید، حبس؛ ۶) چوپ، غلی؛ ۷) ممنوع؛ ۸) ايسار، معطل.

بنداژ (bandāz) نر. م. هغه توتو چې په تپ یا زخم تړل کېږي.

بند بنا (bandbnā) بنخ. م. ۱) بند و بست، تجویز؛ ۲) مشوره، سلا، خوښه، شورا.

بند بند (bandbānd) ص. نر. م. ۱) اندام اندام، توتې توتې، بند په بند؛ ۲) ايسار، پښه نیولی.

بند پر بند (bandparbānd) ص. نر. م. اندام اندام، بند بند، توکړې توکړې، توتې توتې.

بندر (bandar) نر. م. ۱) بندرگاه، د بهر یو تمځی؛ ۲) به له سره جديک، ۳) مرکز، د مه قعبت.

بندروال (banderwāl) ن.م. د بندر مشر، د بندر امر.
بندروالي (banderwāli) جمع.م. بندر مشري، بندري
مدیریت.

بندږ (bandūṛ) ن.م. (۱) لورل، ژبه، وعده، عهد؛
۱۲ ناغه، شول (د غرنجو مشورو حاصلات).

بندښت (bandūšt) ن.م. (۱) بندېز، بند، قيد، بندش
(۲) بندور، بندار.

بندګۍ (bandūgī) ن.م. (۱) اوریل، ماتوی، پېچګۍ
نېونه، د بېګۍ او بدل شوي وېبستان؛ (۲) یو ډول
رابطه دي.

بندګه (bandūka) بنغ.م. (ج. بندګۍ) کپړۍ،
چوټه، د خرمنې خپلۍ.

بندګر (bandgār) ترلی ګر (مورفیم)

بندګي (bandūgi) بنغ.م. (ج. ۱) حکم مننه، تابع
داری، متابعت؛ (۲) غلامی، مریتوب.

بندڼ (bandān) ن.م. بندو بست، تېرون، تجویز،
مشوره، بندور، بندار.

بندوالي (bandwālay) ن.م. (۱) بندیتوب، بند،
بندښت، بندېز، بندېدنه؛ (۲) مخالفت.

بندوبست (bandūbast) ن.م. (۱) بندوبس،
ترتیبات، انتظام، چاره؛ (۲) د ځمکې د مالیې
د ټاکلو اندازه؛ (۳) تجویز.

بندول (bandawāl) مص.مت. (۱) ایسارول، تم
کول، ګرځول؛ (۲) بندې کول؛ (۳) منع کول.

بنده (bandā) ن.م. (ج. بندگان) (۱) د خدای په لاره
روان، د خدای امر منونکی؛ (۲) مری، غلام؛
(۳) بنیادم، انسان.

بنده ګوڅه (bandakūca) بنغ.م. بېخبندي،
بې بست، خنډ.

بندي (bandi) ص.ن.م. (ج. بنديان) ترلی، ګیر،
بندېوان، محبوس، بندې شوی.

بندي (bandīy) بنغ.م. (ج. ۱) اوروی، غاړکی؛
(۲) داوړو کوچنی بند؛ (۳) ډېر کوچنی پتی چې د
نورو پتیو په منځ کې وي.

بنديدل (bandēdāl) مص.ل. (۱) بندې کېدل،
قیدېدل؛ (۲) ایسارېدل، تم کېدل؛ (۳) تمبه کېدل
قبض کېدل، قبضېدل.

بنديخانه (bandixāna) بنغ.م. محبس، زندان،
بندېز (bandēz) ن.م. (ج. بندېزونه) مصانعت،
قید، بندش، بندښت، خنډ.

بنديوان (bandiwān) ص.ن.م. بندې، قیدې،
بند، محبوس، ګېر، ایسار.

بنډ (band) ن.م. (۱) تاوان، ناغه؛ (۲) بان، هغه اوږه
چې پیاوړې ته یې د پخېدو په وخت کې وړاچوي.

بنډار (bandār) ن.م. (۱) ناسته، بندېار، سويت،
بزم، مجلس؛ (۲) ګاډيال، وړان او شاړ کوهی.

بنډارځی (bandārjāy) ن.م. بنډارخونه، نایت کلب،
بنډازه (bandāra) بنغ.م. (۱) اوګ، بنډار؛ (۲) ډیر
چا د وژنې لپاره مهلمستیا او غونډه.

بنډاري (bandāri) ص.ن.م. (ج. مجلسي، ګپاوه،
ګپاوو، همراوو، ګپۍ.

بنډاس (bandās) ن.م. د دانېس ژي، دنداقي هغه
تار چې د پسه له کولمې څخه جوړ شوی وي.

بنډال (bandāl) ن.م. (۱) درجن، حصه، برخه، دسته،
ګېډۍ؛ (۲) هغه رسی چې د اوبې د تمبو بار
تینګوي.

بنډه (bandā) بنغ.م. (ج. بندې) (۱) حصه، برخه،
ونډه؛ (۲) مکر، چل، فریب، تګۍ، دوکه.

بنډی (bandāy) ن.م. (۱) ورځ، د اوسو خوله؛
(۲) هغه لرګی چې د سپارې کونده ورنه جوړېږي
(۳) د شاه د خولې موازي لرګی؛ (۴) په منځ کې
پرې شوی لرګی؛ (۵) انډی، بار، مری، کالبوت.

بندیل (bandīl) نر.م. (ج. بندیلونه) لویه لونگی،
غته پگری، مندیل، مندویل.

بنزی (banzāy) نر.م. (ج. بنزی) ناسکه زوی، د
بنی زوی، د بنو زامن بنزی گیل کپری.

بنسټ (bansāt) نر.م. آر، بنیاد، اساس، تاداو،
بنچک، بیخ، اصل، رینه.

بنسټپال (bansatpāl) نر.م. بنسټ پالونکی،
بنیادگرا.

بنسټپالنه (bansatpālāna) بنخ.م. بنیادگرایی،
بنسټپیز (bansātīz) نر.م. ص. بیخن، بیخي،
بنیادی، اساسی.

بنسور (bansūr) نر.م. بنسیر، بینسیر، کونده، د
بیوی کونده.

بنفشی (bināfši) ص. نب. بنفش، چنیایی، چتکایی،
د توتکی گل په خبر رنگ.

بنکی (banakāy) بنخ.م. ج. (۱) کوچنی بنی، وړه
بنی، هغه آله چې پشان یې د سکرو د تازه کولو
او لگولو لپاره استعمالوي؛ (۲) گودی.

بنکی (bānkay) نر.م. هغه دسمال چې له مېوي
خڅه دک وي او خواښې یې خپل زوم ته د
اول وار ورتگ (زوم گیری) په وخت کې
ورکوي.

بنگ (bāng) نر.م. (ج. بنگهار) (۱) بنگا، بنگی،
بن (زنېدا) د مچانو، غومبسو او مچيو اواز؛
(۲) پس پسی، پسېده؛ (۳) د چرسو بوتی.

بنگاتی (bangātāy) بنخ.م. ج. یوه کوچنی مرغی
ده؛ (۲) د کوچنیانو یوه لویه.

بنگره (bangrā) بنخ.م. (۱) نڅا، درس، د خټکو
نڅا؛ (۲) وړانگه، شغله، پلوشه.

بنگری (bangrāy) نر.م. هغه کس چې سینگار
لپاره اچول کپري.

بنگری (bangrāy) نر.م. (ج. بنگرای) لویه لونگی،
غته پگری، مندیل، مندویل.

بنزی (banzāy) نر.م. (ج. بنزی) ناسکه زوی، د
بنی زوی، د بنو زامن بنزی گیل کپری.

بنگری بنگری (bangraybangrāy) ص. نر.م.
(۱) وران، رنگ شوی، خراب شوی (۲) نر.م. د
کوچنیانو پوډول لویه ده.

بنگریچه (bangriča) بنخ.م. بنگی خانه، ساقی
خانه، د بنگیانو ځای، د بنگیانو کوته.

بنگریمار (bangrimār) نر.م. یوه لویه ده چې
بنگری مات یې هم یولي.

بنگریوال (bangriwāl) نر.م. بنگری خرڅوونکی،
بنگ سوتهی (bangsoṭāy) نر.م. د بنگو ۵ میډه
کولو لرگی.

بنگله (banglā) بنخ.م. (۱) مانی، خو پوریز بوخ
کور؛ (۲) کور.

بنگن (bangan) نر.م. ج. منگن، غونډی، گونډی،
بنگی، هغه شوک چې په تزه کې خبرې کوي.

بنگوری (bangūray) ص. نر.م. وگ، بگېل،
بنگورک (bangūrāk) نر.م. (۱) فال بین، فال،
طالع کتونکی؛ (۲) یوه ډول وړې مرغی دي.

بنگول (bangawāl) مص. مت. (۱) ژړول، په بنگا
سر کول؛ (۲) مچان بنول، ریاب، غجکه
(سرینده) او نور ترنگول.

بنگوله (bangūla) ص. نب. ناخبره، ناپوه،
بنگولی (bangūlāy) بنخ.م. د کوچنیانو لویه ده،
بنگه (bongā) بنخ.م. (۱) میراث؛ (۲) ارشوت، بلوی،
بونگه.

بنگی (bangī) ص. نر.م. (۱) د بنگو عملی، چرسی؛
(۲) نر.م. چوری، چارو کښ.

بنگی (bangāy) نر.م. (۱) هارپ، د موسیقي یوه آله
ده؛ (۲) بنگ کاروونکی.

بنگېدل (bangedāl) مص. ل. (۱) ژړېدل؛ (۲) مچان
شول کېدل، غومبسي کتېدل، ریاب، غجکه
او نورو ترنگېدل.

بنگری (bangrāy) نر.م. هغه کس چې سینگار
لپاره اچول کپري.

بنگری (bangrāy) نر.م. هغه کس چې سینگار
لپاره اچول کپري.

بنگری (bangrāy) نر.م. هغه کس چې سینگار
لپاره اچول کپري.

بنی (banáy) بنخ. م. وگ. بنکی.

بنیاد (bonyād) نر. م. (ج. بنیادونه) بنیه، بنخ، بست، تادا، آر، اساس، چر، اصل.

بنیادم (banyādám) نر. م. (ج. بنیادمان) انسان، سری، دادم (ع) اولاد.

بنیادم توب (banyādamtób) نر. م. سرتوب، انسانیت.

بنیادی (bonyādi) ص. نب. ۱) ابتدایی، پیل، شروع؛ ۲) اساسی، بنسټیز، اصلی.

بنیان (banyān) نر. م. (ج. بنیانونه) بنین، جاکت، گنجی، جرابی.

بنیره (banéra) بنخ. م. سرمندیل، سردو، پارچال، پرچال، سرماتی، ددبوال دسر پخخه.

بن (ban) نر. م. (ج. بنونه) ۱) باغ، د مېوه لرونکی او بې مېوزو نوځای؛ ۲) هغه اوره چې له اوبو سره گډشي او بیا په پيشي کې اچول کېږي؛ ۳) سرو شویو پیازو ته چې اوره اچول شوی وي او بیا پیا ته اچول کېږي.

بن بن (banban) نر. م. بنهار، بنا، د مچانو اواز.

بناو (banāw) ص. نر. م. بنکلی، گللی، دولي.

بناوول (banāwawāl) مص. مت. سینگارول، بنکلی کول.

بنرېش (banrēz) نر. م. بنرېژون، کورېز، د بنکو رږبڼه، د مرغانو د بنکو تویېدو وخت.

بن سات (bansāt) فا. نر. م. وگ. بنوال.

بن سترگی (banstārgay) ص. نر. م. چخ سترگی، چوغ سترگی.

بنیکه (banāka) بنخ. م. ۱) بڼه، پر، د مرغانو پخه؛ ۲) کوچنی باغچه، باغچه گی، باغ گوتی.

بنیکي (bankay) بنخ. م. باغچه، باغ گوتی.

بنیگر (banḡar) ص. نر. م. باغوان، مالیار، بنوال.

بنیگری (banḡari) باغوانی، مالیتوب، مالیاری.

بن مانو (banmānū) نر. م. ۱) برمانو، سارانی سری ۲) لنگو، د بیزوگانو یوه ډول؛ ۳) ص. نر. م. مجازاً شهوتی سری.

بنوال (banwāl) فا. نر. م. باغوان، بنگر، باغبان، مالیار، باغساتونکی.

بنول (banwāl) مص. مت. ۱) مچی په شور او بنهار راوستل؛ ۲) د زیاتې روښنایي په سبب سترگی نیم کښو غږول؛ ۳) چت پتول، چت جوړول.

بنه (baná) بنخ. م. (ج. بنې) ۱) شمېره، بشره، رنگ، قواره؛ ۲) پخه، بڼکه، بنکی، پر.

بنی (banáy) نر. م. نروله، مجنون بېد، سره وله، زړه وله، خوړندې خانگی وله.

بنیا (banyā) ص. بنخ. م. ۱) نیم کښه دروازه؛ ۲) بنیاگر، دکاندار، اوږه خرشوونکی.

بنیا توب (banyātób) نر. م. ۱) ساهو کاري، دکانداري؛ ۲) بخیلی، شومتیا، کنجوسی.

بنیار (banyār) نر. م. رنگمال، رنگوونکی.

بنیا کول (banyākawāl) مص. مت. ورنیم کښو کول، دروازه نیمه پورې کول.

بنیالی (banyālay) ص. نر. م. (ج. بنیالی) دولي، بنکلی، بنایسته، پی مخی.

بنېدل (banēdal) مص. ل. ۱) د مچ غومبسی؛ ۲) کښېدل، پارېدل؛ ۳) د ودانې چت جوړېدل.

بنیه (banyā) ص. نب. ۱) اوږه خرشوونکی؛ ۲) دکاندار؛ ۳) شوم، بخیل، کنجوس.

بو^(۱) (baw) نر. م. ۱) د ویرولو اواز؛ ۲) بلا، شیشکه؛ ۲) د کوچنیانو د خندولو اواز.

بو^(۲) (bó) بنخ. م. ۱) څه لرې شه؛ خواشه؛ ۲) کورې؛ چغه؛ توتو؛ ۳) نر. م. د اغزي يا خوز شوکته؛ ۴) اتشک، بادفرنگ؛ ۵) بنخ. م. تاي، هغه

بو^(۳) (bo) بنخ. م. ۱) څه لرې شه؛ خواشه؛ ۲) کورې؛ چغه؛ توتو؛ ۳) نر. م. د اغزي يا خوز شوکته؛ ۴) اتشک، بادفرنگ؛ ۵) بنخ. م. تاي، هغه

بو^(۴) (bo) بنخ. م. ۱) څه لرې شه؛ خواشه؛ ۲) کورې؛ چغه؛ توتو؛ ۳) نر. م. د اغزي يا خوز شوکته؛ ۴) اتشک، بادفرنگ؛ ۵) بنخ. م. تاي، هغه

نہکتایي دولتہ توتہ چي دکالزد پاسہ دیوہ گل
 پہ دول ترل کسيري: ۶ بوی ووزم.
 بواری (būwāray) نر. م. ۱ بوری، هغه خوشکني چي
 نوی د مور له پيو شخه بهل شوی وي: ۲ هغه
 پوستکی (ژغون) چي ناروغ ته د تداوی په دول
 اچول کسيري.

بواسير (hawāsir) نر. م. د مقعد يو مرض دی چي
 خوډوله لري: خوني، بادي يا بلغمي بواسير.
 بوالهوس (bolhawās) ص. نر. م. ۱ احريص،
 طمع کوونکی، لالچي: ۲ شهوتي، عياش.
 بوب (būb) ص. نر. م. سوچه، خالص، صاف، صفا،
 بي غشه، نيره.

بويتوب (būbtob) نر. م. سوچه توب، خالص والی،
 صافوالی، بي غشوالی، نيره والی.

بوبلا (būbalā) بنخ. م. بلا، لويه بلا، لوی آفت.
 بويند (bohānd) نر. م. بار وړونکی اوبی.

بویو (hawhaw) نر. م. د پروي اواز، د ککوي اواز.
 بویوتتی (hūbūtātay) نر. م. ملاچرگک، گود
 چرگ، بیسکی، ملاگود، کوکوبین.

بویول (hūbawāl) مص. مت. سوچه کول، خالصه
 کول، صفا کول، بي غشه کول، نيره کول..

بویه (bohā) بنخ. م. (ج. بویي) ۱ پتبه پانگه: ۲ په
 اسانی سره لاس ته راغلي شتمني یا نفع.

بویه پښتو (hūhapastū) بنخ. م. خالصه پښتو،
 سوچه پښتو، صفا پښتو، نيره پښتو.

بویي (hūbāy) بنخ. م. بیي، مشره خور، مشره بنخه،
 د مشرو بنخو لپاره د احترام لقب.

بویهدل (hūbedāl) مص. ل. سوچه کېدل، خالص
 کېدل، صفا کېدل، بي غشه کېدل.

بوت (bū) ص. نر. م. (ج. بوتی) ۱ اخوان، زلمینوب
 نه نیردي، بالغ: ۲ بت: ۳ پیره، شکل، قد.

بوتار (būtār) نر. م. ۱ اوربوز، ورسوز، سونته، د
 غناور مخ: ۲ وران مخ.

بوتکی^(۱) (būtkay) بنخ. م. د سرو زروسکه.

بوتکی^(۲) (botakay) نر. م. (ج. بوتکی) بوکری،
 زلمیتوب ته نیردي، خوانی ته نیردي.

بوتکی (botākay) نر. م. ۱ تیت دېوال، ورکوئی
 دېوال، د پناهی دېوال: ۲ غتکی (ماشوم).

بوتل (botāl) نر. م. ۱ بښنه بي لوبی: ۲ ص. نر.
 م. کم عقل، بي عقل، بي مغز.

بوتلل (botlāl) مص. مت. بیول، بیول، بوول.

بوتلی (botālay) مص. نر. م. (ج. بوتلی) بیولی،
 بوولی، بوتلی.

بوت ماتی (hūmātay) ص. نر. م. بت ماتوونکی،
 بت شکن.

بوتن (būtan) نر. ج. وړاندوینه، مخکي وینه، غیب
 وینه: ۲ بهتان.

بوته^(۱) (botā) بنخ. م. (ج. بوتی) ۱ کوتالی، د زر
 ویلي کولو خاورینه پیاله: ۲ یرغمل، برمه.

بوته^(۲) (būta) بنخ. م. جلی، پېغله، نجلی.

بوتی (botay) نر. م. جونگ، جونگی، د اوبی بچی.

بوتی (botay) بنخ. م. جوتی، چوتکه، خری، د
 نیکانو د ککری په منخ د سراورده وینستان.

بوت^(۱) (bū) ص. نر. م. ۱ مرور، ترنگلی، خفه:
 ۲ نر. م. د پښو کولو یو دول پایزار.

بوت^(۲) (bōt) نر. م. د جواری هغه پیسې چي د پلاش
 د لوبې تر پیلېدو د مخه په میدان کې اچولې
 کسيري او گڼونکی یې اخلي.

بوتیه (hūbā) نر. م. (ج. بوتیانه) لرگبه، بوتوه،
 خسه.

بوتپاک (hūtpāk) ص. نر. م. ۱ پښه پاک، گاډه
 پاک: ۲ غوره مال، حاره.

بوت پالش (būjpālāš) نر. م. بوت رنگونه.

بوت پوهنه (būjxohāna) نر. م. د بوت پوهنه علم، گيا پوهنه، علم النبات.

بوت دوز (būjdōz) فا. نر. م. موجي، چمبار.

بوت سموري (būjsūri) نر. ج. ۱) بسوري، خشوکی، دودو يو ميده گي؛ ۲) بسوس؛ ۳) هغه

دودو چې په تناره کې ولوېږي، غونډاري شی.

بوتک (būtāk) نر. م. اومه خوله، ژنکی، بوتکی، مراهق، سره خوله، سپينه خوله، زلموتی.

بوتکه^(۱) (boṭkā) بنخ. م. يوه ډول سابه.

بوتکه^(۲) (būṭāka) بنخ. م. (ج. بوتکي) جلی، نجلی، پهلکی، پهلوکي.

بوتول (būṭawal) مص. مت. ۱) په غوسه کول،

خوابدی کول؛ ۲) سر په خړی کول، سوتې کونې کول؛ ۳) راپارول.

بوت وریوزی (būtwurbūzay) ص. نر. م. مرور، خفه، خوابدی.

بوتی^(۱) (būṭay) نر. م. (ج. بوتی) ۱) هر هغه نبات چې د خمکې ته راوتو کېږي؛ ۲) هغه خورشی

چې ماشوم ته له زېږېدو وروسته ورکوله کېږي؛ ۳) اصل، بنیاد، سته، ریښه.

بوتی^(۲) (bōṭay) ص. نر. م. خس و خاشاک، غونجی،

میندی، هغه پسه یا مېږه چې غوړونه یې کوچني وي.

بوتی (boṭay) بنخ. م. ج. ۱) بیتي، سره تېکه، سره غوښه؛ ۲) هغه زخم چې پوستکی پرې نه وي

او وینې ترې بهېږي؛ ۳) ص. نب. بېکاره.

بوتی بوتی (boṭayboṭay) ص. بنخ. م. توتو توتو، تېکه تېکه، پارچې پارچې.

بوتیانه (būṭyāna) بنخ. م. بوتېن، نیالگره، نهالستان.

بوتېدل (būṭedal) مص. ل. ۱) خفه کېدل، مزورېدل؛ ۲) سر په خړی کېدل؛ ۳) راپارېدل، جنجالونه راپوتېدل.

بوتیکه (būṭika) بنخ. م. د خمزوري غونډې بوتی چې پانې به یې ښخود سپړو وړ کولو لپاره په

سر کې اچولې.

بوج (būj) نر. م. ۱) پېټی، بار؛ ۲) حجم، ظرفیت.

بوجرگی (bojarkay) نر. م. د شمزی (د ملاد تیر) یوه ډولکي.

بوجگی (bojagay) بنخ. م. ورکوتې کڅوړه، وړه بوجی.

بوجه (boja) بنخ. م. ۱) جوال، بوجی، لویه خلته؛ ۲) د کوزې او بوتل د خولې بندولو سر بونډ؛

۳) پېټی، بار؛ ۴) دروندوالی. بوجی (bojay) بنخ. م. بوری، گونی، گونی.

بوج (būc) ص. نر. م. غونجی، بوجی، موندی، غوړ او پوزه پرې شوی (انسان یا حیوان).

بوج پزی (būcpāzay) ص. نر. م. پوزه پرې کړی، پزه پرېکړ شوی.

بوجخړی (būcxāray) ص. نر. م. هغه توتو یا کالی چې په باغ کې د غنا ورو د وېرولو لپاره

خړول کېږي.

بوجر (būcār) نر. م. پاته شونی، پوتسکی، بوجرکه، پسمانده، لاس و هونی، سروېغی.

بوجره (būcāra) بنخ. م. (ج. بوجرې) خاشاک، بوتی، خخلی، د سوځولو وچه گياه.

بوجری (būcāray) نر. م. (ج. بوجري) ۱) سر بند، د سر پټ؛ ۲) د مار بچی؛ ۲) د ښځې د تناسلي

الې هغه برخه چې په عربو کې په یې سنتوله.

بوجک (būcāk) نر. م. ۱) تلخک، د خټکې هغه ډول چې لسو مری تریخ وي او بیا خورشی؛

(۲) ساده کمیس.

بوچونی (būčūnāy) نر. م. (۱) چونگی، هغه اوره
چې د ژرنده گري شاگرد يې د غلې له خاونده
اخلي؛ (۲) د ژرنده گري شاگرد.

بوچی (būčay) ص. نر. م. (۱) بوچ، بوخ، له (لنډي)
سره ترکیبي لغت جوړوي - لنډی بوچی؛ (۲) بې
باک، بې شرمه، هغه انسان چې پوزه يې يا لنډه
وي او يا لنډه شوې وي.

بوچی بوچی (būčaybūčay) ص. نر. م. توتې
توتې، کنده کپړ، کونډې کپړ، لنډی لنډی.

بوخ (būc) ص. نر. م. (۱) اخفه، مسرور؛ (۲) د حيوان
غوړونه د ډار له امله نېغ نیول.

بوخکی (būcākay) بنخ. م. (۱) مزدوري، اجرت؛
(۲) د پنبو په سرناسته؛ (۳) پستکی، پشه کی،
د غوړ لاندنی نرمه برخه.

بوخوالی (būcūwālay) نر. م. (۱) خفگان، مرورتوب،
خوابدي توب، غوسه توب؛ (۲) غوړ نېغونه،
نېغ درېدنه.

بوخول (būcūwāl) مص. مت. (۱) نېغول؛ (۲) غوسه
کول، خفه کول؛ (۳) نېغ کول.

بوخل (būčāl) نر. م. بېخل، گړونج، د تیرو دېوال.
بوخ (būx) ص. نر. م. غمجن، غمگین، خواشینی،
له ډېره غمه چوپ ناست.

بوخت (būxt) ص. نر. م. ج. لگیا، اخته، مصروف.
بوخته^(۱) (būxtā) بنخ. م. (۱) جبه، زیمانکه خمکه؛
(۲) گرانه کشاله، لانجه؛ (۳) د بوخت مونه بڼه.

بوخته^(۲) (būxtā) بنخ. م. د غوښې اخته کونه (د
کباب جوړولو لپاره)

بوختی (būxčay) بنخ. م. بوختکی، بوخچه.
بود (būd) نر. م. (۱) حاصل، گټه؛ (۲) بوساره چې
اخیږ ورکړی شوی وي؛ (۳) خیال؛ (۴) پوه سړی.

بودتون (būdūn) نر. م. بشخانه، د بتانو ځای.
بودري (būdri) بنخ. م. (۱) تیند؛ تکر خورنه؛
(۲) بده پېښه، تاوان، ضرر، نقصان.

بودلنه (būdāna) بنخ. م. بې عقلي، ناپوهي.
بودله (būdā) ص. نب. ناپوه، ساده، بې عقل.

بودو (bodó) ص. نر. م. ناپوه، بې عقل، کم عقل.
بودول (būdawāl) مص. مت. لاس ته راوستل،
حاصلول، ترگوتو کول، ترلاسه کول.

بوده^(۱) (būda) بنخ. م. (۱) ایره، وزه، هغه تارونه
چې د تنستې په پسر کې لگول کېږي؛ (۲) ص.
نب. کمزوری، ضعیف؛ (۳) چينجن لرگي؛
(۴) گټه، نفع، حاصل، فايده.

بوده^(۲) (bodā) نر. م. څاروي، ډنگره غوا يا غوښی.
بوده زرو (bodarāw) نر. م. د بارگیرو لاره، د
کاروانو لاره، د قافلي لاره.

بودی (bodāy) بنخ. م. (۱) د سرکاسه، کېږی،
ککړی؛ (۲) چوتکه، بوتی، خونکه، څړی.
بودېدل (būdedāl) مص. ل. حاصلېدل، ترلاسه
کېدل.

بودا (būdā) ص. نر. م. (ج. بوداگان) زور، د ډېر
عمر خاوند، سپین ږیری، عمر خوړلی.

بودابوق (būdābūq) نر. م. کړی، کړوپ، هغه
څوک چې ډېرې سپین ږیرتیا له امله ملاکړوپه
شوې وي.

بودا توب (būdātób) نر. م. سپین ږیر توب،
سپین ږيروالی، زور والی، بودوالی.

بوداگی (būdāgay) نر. م. سپین ږیرکی، ډېر عمر
خاوند چې قد يې وړوکی وي.

بودچقه (būdčāqa) بنخ. م. (ج. بودچقې) کړوپه،
کړوپه، هغه ډېره زړه ښځه چې ملا يې کړوپه وي.

بودخه (būdāxa) بنخ. م. زړه ښځه، بودی، بودغه.

بودک (būdāk) نر. م. بشکرو روز یا بشکرو پسه، هغه وز یا پسه چې بشکرونه لري.

بودکا کا (būdākā) نر. م. د کوچنيانو يوه ډول لويه ده.

بودی (būdāy) بنځ. م. (ج. بود يانې) ۱) زړه بنځه؛ ۲) گودی، گودي پران؛ ۳) په اوبو کې د گوتې

گونجې کېدنه؛ ۴) پنبه يا لاس مېړي مېړي کېدنه؛ ۳) اوبښه کې، نری ملا او اوږدې پښې ملخ؛ ۴) د غاښو د گل په منځ کې ولاړ شين تېښی (زخه).

بودی (būdi) ص. نب. بد طالع، بد بخت، بدمرغه. بودی تال (būdaytāl) نر. م. سره زرغونه، هغه رنگارنگ کرښه چې د باران د شاخکوپه واسطه د لمر رڼايي په اوز تپونو وپشل کېږي.

بودیجر (būdijār) نر. م. پټ پټونی، شلامير، پټ پټانی، د کوچنيانو يوه لويه ده.

بودی سپی (būdāyspay) نر. م. د بودی کټ (اسمان کټ) له څلورو ستورو نه يو ستوری دی چې گهورې يې لومړی ستوری او د بودی سپی يې دوهم ستوری دی.

بودی گهوری (būdaygudūray) نر. م. د اسمان کټ له څلورو ستورو سره نهمېږدې اول ستوری.

بودی نیول (būdaynewāl) مص. مت. پنبه ویده کېدل، پنبه مېړي مېړي کېدل.

بور^(۱) (bawār) نر. م. (ج. بوران) بیر، پړانگ.

بور^(۲) (bōr) نر. م. ۱) ملا، کمر؛ ۲) ص. نر. م. خمر رنگه؛ ۳) شين رنگه اس؛ ۴) نر. م. بوره توت؛ ۵) بروکی، د گازوې پاڼه؛ ۶) د لږگي سی؛

۴) د پانو کولو نه مخکې د شنې ونې لومړنی حاصل؛ ۵) د غزد خانگي نری لښته.

بور^(۳) (būr) ص. نر. م. زوی مری.

بور^(۱) (bawrā) نر. م. ۱) پریړکی، غومبسی ته ورته يوه تور رنگې حشره چې په گلانو گرځي؛ ۲) رقیب؛ ۳) تور پوتکی سړی.

بور^(۲) (hūrā) نر. م. زېرمینې، تهاکوي. بوراني (borāni) بنځ. م. يوه ډول خواړه دي چې له تورو بانجانو څخه تيارېږي.

بور بوره (būrbūrā) بنځ. م. ۱) بروکی، کانديال، يوه ډول بوتی دی؛ ۲) ص. نب. پوگه، بېر.

بورجل (borjal) نر. م. ۱) کور، استوگنځی؛ ۲) مورجل، مورچه، سنگر، شوکی.

بورچنده (būrčanda) ص. بنځ. م. بوره، هغه بنځه چې تي خور ماشوم يې مړ شوی وي.

بورخنګ (būrxāng) نر. م. تڼاره، هغه خاورين لوبښی چې کالي په کې مينځل کېږي.

بورخان (būrčān) نر. م. ۱) مېوه څښونکی، مېوه انوونکی؛ ۲) د مېوې د څښلو وخت.

بورډ (bōrd) نر. م. کمېته، کمېسيون. بورډوالا (bordwālā) نر. م. دکمېسيون يا

کومتې غړی. بورژوا (būrzwā) ص. نر. م. ۱) پانگوال، سرمايه دار، استثمار کوونکی، شتمن.

بورژوازي (borzwāzi) ص. بنځ. م. پانگواله، پانگوالي، سرمايه داري.

بورس (bōrs) نر. م. ۱) د غاښونو پاکولو، بوتانو رنگولو او... لپاره آله؛ ۲) په بهر ملک کې د زده کړې لپاره چانس.

بورغو (bargū) نر. م. نپيل، پایپ، د تمباکو څکولو آله.

بورقه (borqā) بنځ. م. بوقره، چادري، بوکره.

بورک (bōrk) نر. م. هغه گردی چې د خرڅې دوک په کې تېرېږي.

بورکي (būrke) بنځ. م. (ج. بورکي) هغه توبره چې اس ته په کې واښه اچوي.

بورکي (borkay) بنځ. م. وږه بوجي، خولي.

بورگي (börgay) نر. م. (۱) پيرکي؛ (۲) اړوکی بار؛ (۳) پيرانگوټي، کوچني پيرانگ.

بورنه (būrñá) جن. سپهره، سپهروني، هغه اړه چې زوالي په کې ږدي؛ (۲) دسترگوبانه.

بورني (borñi) بنځ. م. بوني الومري سودا، دستلاف بوره^{۱۱} (borñi) بنځ. م. (۱) لويه بوري؛ (۲) هغه څمکه چې اباده وي خوله کر څخه پاتې شي.

بوره^{۱۲} (būra) بنځ. م. (۱) شکره، چيني؛ (۲) د آري بور؛ (۳) ص. بنځ. م. هغه بنځه يا څاروي چې اولاد يې مړ وي.

بوره توت (būratūt) نر. م. سوربخن توت.

بورى (būray) نر. م. (۱) تريخي، د صفرا کڅوړه؛ (۲) خوشي، سخوند، خوشکي؛ (۳) ص. نر. م. پوزپري کړي؛ (۲) هغه کوزه چې څوښکوري يا مښوکه يې ماته وي؛ (۳) ژېړ بخن رنگ.

بورى (boray) بنځ. م. (۱) بوجي، گوني، گوني؛ (۲) پتري، هغه گردی اوسپنه چې دلاره د لاسني د کلکولو لپاره د مېخ سرته ورکول کېږي.

بوريا (būyā) بنځ. م. (۱) بوره، له مزرو يا لوخونه جوړه شوې بوري؛ (۲) د شگلني څمکې يو بوټی (۳) نر. م. پوزي، انډېري، چنبايي.

بورى بندي (būribānday) نر. م. هغه تاوان چې له غلط دود او دستور څخه پيدا کېږي.

بورېدل (būredal) مص. ل. اولاد مړ کېدل، بچي مړ کېدل، د ښځې يا څاروي بچي مړ کېدل.

بور (būr) ص. نر. م. (۱) هغه څيز چې خوله يې ماته وي؛ (۲) التذيل، نگولي؛ (۲) کم عقل، احمق.

بور (būra) نار. م. کونگت، کينگت، قانغوزک.

بورېک (būrbāk) ص. نر. م. بې واک، بېباک.

بورېکي (būrbukay) بنځ. م. گرد باد.

بورېنگ (būrbang) ص. نر. م. (۱) هغه څسرنی بوټی چې بنځ يې ډډ وي؛ (۲) بورېک، بې واک، بوج خولي؛ (۳) مست، مغرور.

بورېندي (būrbānday) نر. م. بورېدونکی، برېاند، د مستي په وخت کې د اوبښ غږ.

بورول (būrawal) مص. مت. (۱) په اوبښ باندې تالو وهل؛ (۲) د لوبني څنډه يا غناره ماتول (کنډول)؛ (۳) د سالسي دودى نه کنډک ماتول؛ (۴) معمولي گوزاره کول.

بوره (būra) بنځ. م. (۱) د غره په سرهواره څمکه؛ (۲) لوی بند، دکانو د سوال (باره) دکانو وړه؛ (۳) قلم په يو څل رنگ او سپاهي کښته کونه؛ (۴) ص. نر. م. نيمگري کار.

بورى (būray) نر. م. (۱) څوک چې غوږ يا پوزه يې پرې وي؛ (۲) يوولس ډزى توپک؛ (۳) سرپوښ، خولپوټی، کشخولی، برغولی.

بورى (būray) بنځ. م. (۱) ارشمه، د مالو چوټاؤ کړي يا غړلي تار؛ (۲) پنډه، ډوښ، کولمه، د کوچنيانو کولمه چې د بولو په وخت کې بهرنه راوځي.

بورى بورى (būrbūri) ص. نب. (۱) ستري ستومان، بې خانه څوله؛ (۲) رضامند، ماييل، بېل بېل.

بوربو (būzbū) نر. م. حق دوست، هغه مرغه چې د شپې يې ځان په ونه کې خورند کړی وي او د حق اواز باسي.

بوربوزکه (būzbūzaka) بنځ. م. بوربوزی، يو ډول سره اوږده مېره، مچي، غومبسه ده.

بوربوزى (būzbūzay) نر. م. (۱) د غومبسي اواز؛ (۲) د گيلې ماني خبري.

بوز غلی (bozğulay) نر. م. بزغلی، د بوتو ذخیره،
پنهری، کان، د ونو، گلونو او سابو ذخیره چې
بیا نورو غایوته وړل کېږي.
بوزه^(۱) (būzā) بنج. م. (۱) خوسا کېدنه؛ (۲) د خمیرې
تروشدنه؛ (۳) مچ. شراب؛ (۴) له غنمو، جوارو
وريجو اوږدو نوڅخه جوړ شوي پیر.
بوزه^(۱) (būza) ص. نب. روژه خور، روژه خوړونکی.
بوزی (būzay) نر. م. (۱) بوخ، بوړی، هغه اوبښ چې
غوړونه يې څک وي؛ (۲) بېوزی، پکه.
بوزي (būzi) ص. نب. (۱) بوزینه، وزینه، سره خرمن؛
(۲) ډنگر (خوار) سری یا څاروی.
بوزی (būzāy) بنج. م. بوڅه، تام بوزی، تریوزکی،
لچک وهنه، تر مخ لوپته تاوونه.
بوزي بنده (būzibānda) ص. نب. (۱) محتاج،
ار، بې وسه؛ (۲) احمق، بې وقوف.
بوزېدل (būzedāl) مص. ل. بزېدل، مستویا
خمیرې زیات تریوېدل.
بوزېده (būzēda) ص. بنج. م. (۱) وروست، خوسا؛
(۲) خمیره شوی؛ (۳) مست بوتی.
بوزینه (būzina) ص. بنج. م. (۱) بوزی، وزې يې،
د وزې خرمن؛ (۲) درنجو رنجلومه، لجرومه، د
د وزې له خرمني نه درنجو کڅوړه.
بوژ (būz) ص. نر. م. (۱) ډډ اواز؛ (۲) غونډ، یوځای،
ټول، خوندي، جمع.
بوژغړک (būzğarāk) نر. م. یو ډول نبات دی.
بوژه (buza) ص. بنج. م. څیرلی، شلېدلی، بژه.
بوژغاری (būzğarāy) ص. نر. م. بغی، ناست
غاری، بڼ مری، ناست اواز.
بوژول (būzawāl) مص. مت. (۱) ډډول، بغول، په
ډېرو چغو اواز کېښول؛ (۲) بیژول، یوځای
کول، غونډول، سره راټولول.

بوژی (būzay) نر. م. بوړی اوبښ، سایه اوبښ، اوبښ
چې غوړونه يې واړه اوزیاتې وړی ولري.
بوژېدل (būzedāl) مص. ل. (۱) ډډېدل، بغېدل، په
ډېرو چغو سره د اواز کېناستل؛ (۲) جمع کېدل،
یوځای کېدل، ټولېدل، غونډېدل.
بوژ (būz) ص. نر. م. (۱) څپړ اواز؛ (۲) غونډه، جمع،
یوځای، غونډ.
بوژبې (bozbaş) بنج. م. کیشکره، کیشکه، بېی،
هککه، یو ډول مرغی ده.
بوژدروهل (bozdrohāl) مص. مت. جوړه تله،
څنگ په څنگ تلل.
بوژغاری (bozğarāy) نر. م. هغه څوک چې اواز
يې ناست یا خپکی اواز ولري.
بوژند (bozānd) نر. م. بوږنونکی، دهشت انگیز.
بوژنول (būznawāl) مص. مت. بېرنول، وېرول،
ډارول.
بوژنېدل (boznedāl) مص. ل. بېرنېدل، ویرېدل،
ډارېدل.
بوژه (būza) بنج. م. (۱) بړه، نیولې، ناست غاري؛
(۲) لوری، سیمه، علاقه، چاپېریال، غاري.
بوژهار (būzahār) نر. م. بړهار، بغهار.
بوژی (būzay) نر. م. بوڅی، بوزی، هغه اوبښ چې
غوړونه يې څک وي.
بوژېدل (būzedāl) مص. ل. اواز کېناستل، بغېدل،
مری کېناستل، بېرېدل.
بوژې غاري (būzēğarē) بنج. م. ناستې غاري،
ناست اوازونه.
بوس (būs) جن. (۱) اسپین واینه، بوز، پروره، میده
شوی دروڅه او سواره؛ (۲) سسی، د اورو گزاری؛
(۳) ص. نر. م. بېکاره، بې خونده، بې مانا.
بوسات (būsāt) نر. م. تاثیر کونه، اغېز کونه.

بوساړه^(۱) (būsāra) بنځ. م. ۱) د بوسو انبار، بوس چې د شوو درول شویو کتونو منځ کې واچوی او په یې تخته کړي؛ ۲) د غنمو او اوریشود وچو وښوانبار کوټه؛ ۳) لټه سړی؛ ۵) وهنه، ټکونه.

بوساړي (būsāri) بنځ. م. ۱) تاراو کې خبرې، کاواکه خبرې، گډه وده وینا، چټیات.

بوس بادو (būsbadū) ص. نر. م. باتو، لاپو.

بوس بادی (būsbādī) بنځ. ج. دوزې، خوشې خبرې

بوس بریاد (būsharbād) ص. نر. م. عبث، بې فایده، بې گټې، بې مطلبه، خوشې.

بوستان (būstān) نر. م. ۱) باغ، بڼ، د گلونو ځای؛ ۲) د سعدی د اشعارو مجموعه.

بوسپر (būsar) نر. م. سکروټې، لړلۍ اوړ، ځل انگار، سورانگار، تازه شوی اوړ.

بوسکارل (būskārāl) مص. مت. ۱) المسول، پارول؛ ۲) اس پونده کول، غویي چوکه کول.

بوسکي (būskay) نر. م. یو ډول سونډینه توټه ده.

بوسه (būsa) ص. نب. ډډ، ډډ، ډوس، پرسېدلۍ، چاغ او بې زور سړی.

بوش (būš) نر. م. بانس، بانس، بانگس.

بوښت (bōšt) ص. نر. م. په خټو، پلندیو (تېلی) کې نښتی.

بوښتوب (boštōb) نر. م. ۱) بوښتیا، بوښتوالی؛ ۲) په چکرو او خټو کې نښته.

بوښتونه (boštawāna) بنځ. م. نښلونه، انښونه، بوښتونگ، په چکرو کې بندونه.

بوښته (boštā) بنځ. م. بوخته، جبه ..

بوښتېدنه (boštēdāna) بنځ. م. نښلېدنه، په خټو کې بندېدنه.

بوښند (būšand) ص. نر. م. خفه، غمجن، زهیر، خواشینۍ، اندېښمن.

بوښه (bōwšā) بنځ. م. لرې بیدیا، لرې سارا.

بوغ (būg) ص. نر. م. ۱) ناستې مری، لوبېدلۍ غږ؛ ۲) بدشکله؛ ۳) خفه؛ ۴) نر. م. د لرگي کاسه، توتۍ، کونډۍ؛ ۲) غږ؛ ۵) ص. نر. م. بوک، بوق، پرمخ، سر په څرۍ.

بوغتوب (hūgtōb) نر. م. بوغتیا، بوغوالی، د اواز کښېناستنه، د دوالۍ.

بوغده (boğdā) بنځ. م. ۱) ستوه، پېشقوزه؛ ۲) بم، خټین بم، ماله یې بم، سور رنگی بم.

بوغدی (boğdāy) بنځ. م. د سرنگ سوری، هغه سوری چې په غرو کې د لارو جوړولو لپاره له بارو تو نه د کېږي.

بوغره (hūgrā) بنځ. م. (ج. بوغري) ۱) کورگۍ، کوډله، غار؛ ۲) خاوره، پوله او برید؛ ۳) برقع، بوقره، چادري؛ ۲) زنجیر پیچ.

بوغلی (būglay) نر. م. هغه ښکلې دسمال چې د ناوې له کوره زوم ته ورکول کېږي.

بوغمه (bōgma) بنځ. م. ۱) د څارویو یو ډول نازوغي ده؛ ۲) نس خوړی، د خټې درد.

بوغو (būgū) نر. م. دروی، ښکر، لویه شپېلۍ.

بوغول^(۱) (būgawāl) مص. مت. ۱) چغول، غږول؛ ۲) اواز کښېنول، غږ خپول، غږ ډډول.

بوغول^(۲) (boğawāl) مص. مت. بوکول، سر په څرۍ کول، پرمخ کول، په گونډو کول.

بوغه (boğā) بنځ. م. د تمباکو او چرسو نښه؛ ۲) نښه، غره توب، کلانکارۍ.

بوق (būq) نر. م. ۱) بوغو، برغو، ښکر، شپېلۍ، تولی؛ ۲) غټ بانگي (نر چرگ).

بوک^(۱) (bōk) نر. م. ۱) گوپ، مورده، کوپ، د اوښ او غوايي د اوړې راوتلې جگه برخه؛ ۲) د بېدۍ راوتلې جگه برخه.

بوک^(۱) (būk) ص. نر. م. پرمخ، بوغ، پرخلورو.
 بوکر (bokár) ص. نر. م. (۱) نسیخ، نپشه، مغزو؛
 (۲) مخروطی، مخروطه دوله.
 بوکره (bókra) بنخ. م. (ج. بوکری) بوکه، بوکره،
 سلواغه، دولچه، بوقه.
 بوکری (bokráy) بنخ. م. یو د و ل بوتی دی.
 بوکری (bokáray) ص. نر. م. (۱) غوخ شوی، جلا
 شوی (ماشوم د مور له تی خخه)؛ (۲) نپفکی،
 نپخ نپخ کېدونکی، کلانکاری.
 بوکس (bóks) نر. م. سوک؛ سوک جنگی.
 بوکسر (boksár) ص. نر. م. هغه شوک چې د
 سوک لویه کوي، سوک و هونکی.
 بوکسینگ (bokséng) نر. م. سوکماري، سوک
 وهنه، سوک جنگی، د سوک وهنی جریان.
 بوکنی (būkanáy) بنخ. م. ج. (۱) پرومبی، حباب،
 د اوبو د و مېک، د اوبو د ویدوی؛ (۲) مثانه.
 بوکلی (būkaly) د پژی (مجسمی) مخروطی
 دوله درېدخی.
 بوکوالی (būkwālay) نر. م. محدب کېدنه، سر
 اوزنگونه په ځمکه ایښودنه، کروېدنه.
 بوکول (būkawāl) مص. مت. (۱) محدب کول،
 کروېول؛ (۳) په زوره مجبورول.
 بوکه (bóka) بنخ. م. (ج. بوکې) بوقه، سلواغه.
 بوکی (būkay) نر. م. یو د و ل تکی تکی کوچنی
 خزنده ده چې اوږده بریت لري.
 بوکېدل (būkedāl) مص. ل. کروېدل، پرمخ
 کېدل، سر پر ځمکه لگول، سر پر څړی کېدل.
 بوگ (bóg) ص. نر. م. (۱) د د، گوگ، هغه شی چې
 منځ یې تش وي؛ (۲) پوده، وروست.
 بوگر (bogár) نر. م. غشه، د سر غشي غوندې بوتی،
 هغه بوتی چې د نل په څېر وي.

بوگرچانه (bogarcāpa) بنخ. م. چن، و سې، و سک،
 هغه لېسټې چې د تیرانو د پاسبه اچول کېږي.
 بوگرمار (bogarmár) فا. نر. م. (۱) بوگری کوونکی،
 په ناحقه د بل چا د ځمکې خوړونکی؛ (۲) هغه
 سړی چې د جاروگانو لپاره بوگری خرڅوي.
 بوگری (bogáray) نر. م. (۱) کوچنی پتی، هغه
 توتنه ځمکه چې د مالک له خوا بزگر ته ورکول
 کېږي او حاصل ترې نه غواړي؛ (۲) ورکوتی
 درمند، د لسړي غلې درمند؛ (۴) ص. نر. م.
 بې شرمه، بې حیا.
 بوگرا (būgrā) ص. نر. م. (۱) حلال شوی؛ (۲) خوړېدلی
 (۳) نر. م. مع. د څیروونکي ځناور ښکار کېدل؛
 (۴) چنه، نخود.
 بوگری (būgaráy) بنخ. م. (۱) چپچری، گیگری،
 جفجفی، سوی؛ (۲) وړه سپیره، کنه، کنې.
 بوگنول (būgnawāl) مص. مت. وگ، برنول.
 بوگه^(۱) (būga) بنخ. م. (۱) هندواڼه؛ (۲) ص. نر. م.
 سره ننوتی، سره ټوله، غونجه شوی؛ (۲) پسته،
 نرمه، سسته لکه بوگه ځمکه.
 بوگه^(۲) (boga) بنخ. م. له څېگې سره یو ځای د
 پانگې، شتمنی، مال، متاع په مانا.
 بوگی (būgay) بنخ. م. (۱) خاورینه صراحی؛
 (۲) خراب، د کاریز له کاره لوېدلی (کوهی یا
 سپرغه)؛ (۳) وران کورکی.
 بوگی (būgay) نر. م. دریل واگون، د اورگاډي ډبه.
 بول^(۱) (ból) نر. م. (۱) ژبه، قول، لوز، وعده، نېټه؛
 (۲) داو، زیاتونه؛ (۳) نوم ایستنه؛ (۴) د بلل د
 اوسني زماني د فعل رینه؛ (۵) سروکی، بند.
 بول^(۲) (bāwl) نر. م. بولي، رنې متیازي.
 بولاق (būlāq) نر. م. (۱) د خټک قبیلې یوه څانگه؛
 (۲) پېزوان د پوزې یو د و ل پسول دی.

بولاني (bolāni) ن.ج. پيرکي.

بولت (bolā) ن.م. رخه لرونکي فلزي آله چې په نټه کې تاوېږي (يا نټه په کې ټوټېږي).

بولدال (būldāl) ص.ن.م. مطبخ، اهل، فرمانبردار.

بولقه (būlqā) بڼخ.م. وگ، برکه.

بولک (bolāk) ن.م. (۱) بلوک؛ (۲) ليرشي، وړه غوټه، کوچنوتی يا.

بولل (bolāl) مصر. مت. وگ، بلل.

بولله (bolāla) بڼخ.م. قصيده، اوږد شعر دی چې د ستاینو، عرفان، اخلاقو او دين موضوع گانې په کې بيانېږي. د پښتونو شمېر يې تر (۳۳) زیات وي.

بولنتون (bolantūn) ن.م. قومانداني.

بولنه (bolāna) بڼخ.م. بولی، قومانده، بولی.

بولوار (bolwār) ص.ن.م. د تفريح لپاره لوی میدان چې گلونه او چمنونه ولري.

بولندوی (bolandūy) ن.م. قوماندان.

بولندويي (bolandūyi) بڼخ.م. قومانداني، کمانډري، فرماندهي.

بوله (boli) بڼخ.م. (۱) خوږه کاسه، ښارواتي، پښه ماتي، هغه وډی چې زوم يې خپله خسرگنی ته تياروي (۲) ډنډوره؛ (۳) ص.ن.م. ساده، کم عقل، ناپوه؛ (۴) بې خبره، ناخبره، ناگاره.

بولهوس (būlhawās) ص.ن.م. عياش، فحاش، د هوس تابع.

بولې (bāwle) میتيازي، رني میتيازي.

بولی (bolōy) بڼخ.م. (۱) قومانده، قومانده ورکونه؛ (۲) لسون؛ (۳) داو وهنه، د ليلام د بېي غیر.

بوم (būm) ص.ن.م. (۱) است، لټ؛ (۲) ناگزوی، نارکه، رند غوشکی، هغه غوايي چې غاړه يې په پيوه کې نه وي وتلې او جوتې شوی نه وي.

بوم (būm) ن.م. بومي، اصلي اوسېدونکی.

بومي (būmi) ص.ن.م. (ج. بوميان) د يو ځای اصلي اوسېدونکی يا اصلي استوگن.

بوميا (būmyā) ص.ن.م. (۱) لارښود، رهبر، پېشوا، لارښوونکی؛ (۲) استوگن.

بوميا گلوي (būmyāgalwi) بڼخ.م. لارښوونه، رهنمائي، پېشوايي.

بوميه (būmya) بڼخ.م. بدرگه، بدرقه، ملتوب.

بونجی (bōnjay) ص.ن.م. (۱) مونجی، پيت پوزی؛ (۲) مراوی، شپته، جينجر، جينگر.

بوند (būnd) ن.م. (۱) شاخکی، قطره؛ (۲) ص.ن.م. (۱) لنډ، ټيټکی؛ (۲) پرېکړی شوی.

بونډاقر (bōndāqār) ص.ن.م. (۱) بې لکی، لکی ويستلی؛ (۲) تېډي، د تنگو او لنډو کاليو اغوستونکی؛ (۳) لغړه ونه، بونډی ونه.

بونډه (bōndā) بڼخ.م. (۱) مسته پېغله نجلی؛ (۲) بونډی گوته؛ (۳) دشهادت گوته.

بونډی (bōnday) ص.ن.م. کوچنی سر پرېکړی لرگی؛ (۲) موندی، بې لکی خنار؛ (۳) هغه غویی چې ښکرونه نه لري.

بونگه (bōngā) بڼخ.م. يرغملبیه، هغه پيسې يا نور څه چې د غلا شوي مال يا ټنټول شوي نفر د خلاصون لپاره ورکول کېږي.

بونگی (bōngāy) ص.ن.م. مونجی بونجی، هغه څوک چې پوزه يې پرې وي.

بونگېدل (bōngedal) مص.ل. ښکېدل، ښېدل، غوښېدل، په پوزه کې غږېدل.

بونه (būna) بڼخ.م. (ج. بوني) (۱) د سفر سامان، بارونونه؛ (۲) مقعد، سفي؛ (۳) د باز له وېرې د مرزانو او... رېښه؛ (۴) زياته وهنه.

بونیا (būnyā) ص.ن.م. پېژندگلو، بلد، واقف.

بونهر (būner) ن.م. ۱) د یوې پښتنې سیمې نوم؛
۲) وچه گیا، وچ واښه.

بونیک (būnik) ن.م. پسرزوانې، کلی گک، بښي
گک، د بیوې د تیر په سر لرگی چې په سر باندي
(الی) کې نښلول کېږي.

بون^(۱) (būn) ن.م. د مزروله پانونه جوړ شوی پری.

بون^(۲) (būn) ن.م. گون، د پزې یو ډول داسې مرض
دی چې د پزې د بویلو حس له منځه ځي.

بونکی (būnkāy) ن.م. د مچانو او... بڼهار.

بونیل (būnāl) مص. مت. بڼل، پیرل، د کت یا زانگو
او نورو په بون باندي اویدل.

بونیه (būṇa) بڼخ.م. ۱) بونوه، لمبه؛ ۲) جن. سپره،
سپرونې، بورنه، هغه وچ اوره چې پهرې په کې

لرې کېږي او اوارېږي.

بونهار (būṇahār) ن.م. ۱) بڼهار، بڼه، د مچانو،
د مېرو او از؛ ۲) ورو خبرې، زڼه.

بونې (būṇay) ص. ن.م. ۱) گڼې، بونگی، کونې،
څوک چې په پوزه خبرې کوي؛ ۲) ن.م. د سودا

پیل، د سودا (اخیستلو او خرڅولو) برید.

بونېدل (būṇedāl) مص. ل. بڼگېدل، بزېدل؛ د مچانو
مچېو او... پرنگېدل.

بوواری (būwārāy) ن.م. هغه خوشکی چې د
شیدو غاښونه یې غورځولې نه وي.

بوهارای (būhārāy) ن.م. له تي نه بېل شوی ماشوم
یا څاروی.

بوی (būy) ن.م. ۱) اورم، تیرم، تورم، د گلانو بوی،
د څراپو او ناولو څیزونو بوی.

بوی (būwi) ن.م. د ژرندې ارم، د ژرندې د چل پټی،
بویاره (būyāra) بڼخ.م. ۱) نښه، علامه، بېلگه،

لیرڅه؛ ۲) د پالیز ترشکولو وروسته د هندوانو
او... پاتې بوټي.

بوی کښ (būykāy) ص. ن.م. ۱) اور سترگی،
خونسمار؛ ۲) هغه سپی چې بوی وهي.

بویناک (būynāk) ص. ن.م. بوین، بوی والا،
گنده، خوسا، د دوځن، د دوزې کوونکی.

بویه (būyā) ق. بڼایي، باید، گوندې، په کار ده،
لازم دي، مناسب.

به^(۱) (ba) اد. ۱) د راتلونکې زمانې د جوړولو توری؛

۲) د تهرې زمانې د کار کولو دوام لپاره؛
۳) د تهرې زمانې د امکانې حالت جوړونکیو
اداتو څخه دی.

به^(۲) (bāh, bi) ص. نښ، غوره، په زړه پورې.

بها (bahā) بڼخ.م. ۱) بیه، ارزښت، قیمت؛ ۲) قدر،
گرانیت.

بهادر (bahādār) ص. ن.م. زړور، مېړنی، تکړه.

بهار (bahār) ن.م. پسرلی، څرمنی.

بهاري (bahāri) ص. نښ. پسرلني څرمني.

بهاری (bahārāy) بڼخ.م. جوارو، ربڅ، بهری،
کانتبه.

بهاند (bahānd) ص. ن.م. جاري، بهېدونکی،
روان، بهنده.

بهانه (bahāna) بڼخ.م. (ج. بهاني) پلمه، بانه،
حيله، چل، عذر.

بهان (bahān) ن.م. (ج. بهانان، بهانونه) بیون،
بیان، بیانگی، داس بچی.

بهانگی (bahāngay) ن.م. بیانگی، کوچنی بهان.

بهاو^(۱) (bahāw) ن.م. بهېدنه، جاري کېدنه، جریان،
تگ، روانېدنه.

بهاو^(۲) (bahāw) ن.م. نرخ، قیمت، بیه، ارزښت.

بهبود (bahbūd) ن.م. ۱) گټه، نفعه، فایده، سود؛
۲) ښه والی، روغتیا، جوړښت.

بهتان (bahātān) ن.م. تومت، تور.

بهتر (bhtár) نر. م. ۱ ص. نر. م. پاگل، پوسنی،
بی حاله: ۲) دهر بودا، عمر خورلی: ۳) ص.
نر. م. زیات ښه، دهر ښه، غوره.

بهتری (bhtári) ښخ. م. دهر ښه والی، گتورتوب.
بهترین (bhtárin) ص. نر. م. ج. خورا دهر ښه،
خورا غوره، تر ټولو ښه، وتلی، نامی.

بهجن (baján) نر. م. ۱) د هندوانو مذهبی کتاب؛
۲) په ختیزې موسیقی کې هغه لایت چې د
سیمې کلاسیکې سنډرې دي.

بهر (bahár) ق. ۱) د باندې، وړچنې، ورشني، بیرون؛
۲) نر. مجاز لوی اودس ماتی.

بهرنی (bahranay) ص. نر. م. د باندې، د
باندې، بیرونی، د وړچنې.

بهر و (bahró) ص. ښخ. م. مو، بهرول، له سهرنیو
راگونو څخه یو راگ دی.

بهر وپ (baharūp) نر. م. نخرې کول، توکې کول.
بهر وپیا (bahrūpyā) ص. نر. م. ۱) توکمار، نکلي؛

۲) تگ، مکار، دوکه باز، چلباز.
بهر وسه (bahrósa) ښخ. م. بر وسه، باور، اعتماد.

بهر وول (baharawál) مص. مت. بهر کول، د باندې
کول، وړچنې ایستل، د باندې ایستل.

بهر وونه (baharawána) ښخ. م. (ج. بهروني =
صادرات) وړنه، صدور، ایکسپورت.

بهر ووي (bahiráwi) ص. ښخ. م. بیروي، بیرومی،
د سهرنیو راگونو له ډلې څخه دی.

بهره (bahrá) ښخ. م. برخه، ونډه، سهم، قسمت.
بهره من (bahramán) ص. نر. م. ج. بهره مند،

بهره ور، د ښه نصیب خاوند، بهره یاب.
بهری (báhray) نر. م. جارو، کانتیه، ریښخ.

بهله (bahlá) ښخ. م. هښمه، پسرلنی توره وریځ، د
ورښو توره لړه، غورسکه وریځ.

بهنخ (bahánj) نر. م. بهنخی، بهیر، مجرا.
بهند (bahánd) ص. نر. م. بهاند، روان، جاری،
تلونی، بهېدونکی.

بهنده (bahánda) ص. نب. بهانده، روانه، جاری.
بهنه (bahána) ښخ. م. ۱) د کوچنیانو د پیکي

وینستان چې د شگون په نیت ساتل کېږي؛
۲) د قمچیني د سر خورندی.

بهول (bahawál) مص. مت. روانول، جاری کول.
بهه (baha) ښخ. م. گرگی، نهزه وړی، گنګر خلی،
نیزراوړی لرگی یا خس و خاشاک.

بهی (buhí) نر. م. بوهی، یو ډول مڼو ده ده.
بهی (baháy) ښخ. م. ۱) اوی، باولی، دکوهي تل؛

۲) سوواله، هغه بیاله چې مستقلې اوبه په کې
بهیږي؛ ۳) پیتکي، کویه، د کوهي پاتکي؛

۴) د ډیوي د ایښودلو تاخچه.

بهیانه (bahyāna) ص. ښخ. م. ۱) قیمتي، ارزښناک
۲) ښخ. م. بهیانه، بیانه.

بهېدا (bahedā) ښخ. م. بهېدنه، بهېدنګ.
بهېدانه (buhidāna) ښخ. م. د بهی دانې.

بهیر (bahír) نر. م. (ج. بهیرونه) ۱) قطار، کتار،
قافله، کاروان؛ ۲) لړی؛ ۳) گڼه، ازدحام.

بې (bé) ښخ. م. ۱) د «ب» توری تلفظ او اواز؛
۲) اد. پرته، بغیر، غیر، سوا، بدون.

بیا (byā) ق. بل ځل، بل کړت، دوباره، پس.
بې اب (beáb) ص. نر. م. ۱) بې عزته، سپک؛

۲) وینځلی، بې پته؛ ۳) بې اوبو، بې تمه؛
بې ایرې (beibré) ښخ. م. بې حاصله ځمکه.

بې ابې (beābi) ښخ. م. رسوایی، بې عزتي.
بیابان (byābān) نر. م. د ښت، بیدیا، مېره، ډاگ،

بیابانګرځی (byābāngárjāy) ص. نر. م.
بیابان ګرځېدونکی، بیابانګرد، صحرانورد.

بیایا (byābyā) ق. دهر غله، په وار وار،
 پرله پسې، شو غله، په مکرر ډول.
 بیاییلونه (byāpaylawāna) بنخ. م. مت. بیاییلول
 بیاییلونگ، بیاییل شروع کول.
 بیایتی (byāti) بنخ. م. (ج. بیایتی) قیچی.
 بیایج (byāj) نر. م. (۱) سود، گټه؛ (۲) خریده خوړی،
 په بیې د خوراک د غلې اخیستنه.
 بیایجگر (byājgar) فا. نر. م. بیایجگری، غله په
 بیه اخیستونکی.
 بیاخلی (byājali) تکراري، مکرر، بیاپېښې،
 بیارزی (beāzi) بنخ. م. بی کسی، محتاجی، بی
 قدری، بی خوندي، بی عزتی.
 بیارزی (beārze) ص. نب. بی ارزښتنه، بی قدره.
 بیارغاونه (byāragāwanā) بنخ. م. بیارغونه،
 بیاجورونه، بیاسازونه.
 بیاریکی (beārike) بنخ. م. ج. ناریکی،
 ناریکن، نارونده، بی ربطه.
 بیاسته (biyāstā) بنخ. م. (ج. بیاستی) غټ پری،
 مضبوطه رسی، ویاسته، پری، رسی.
 بیاض (bayāz) نر. م. (۱) سپینوالی، صفاوالی؛
 (۲) دېوان، د اشعارو کتاب.
 بیاله (byāl(a,a)) بنخ. م. ویاله، ویله، یاله.
 بیاپېښی (byāpešáy) بیایا پېښدونکی.
 بیاپېښی ترنگ (byāpešārang) تکرارېدونکی
 ترکیب.
 بیاموندل (byāmūnda) مص. مت. په لاس راتلل،
 پیدا کول، بیامیندل.
 بیان (bayān) نر. م. (۱) مقوله، قول؛ (۲) وینا،
 وعظ، تقریر، خبرې؛ (۲) شهادت، گواهي؛
 (۴) سپړنه، تشریح کونه، څرگندونه.
 بیانونه (bayānawānā) بنخ. م. وینا کول، تقریر

کول، تشریح کول، خبرې پیل کول.
 بیانه (bayānā) بنخ. م. تپې، تاپې، یوڅه پیسې
 د یو شې د اخیستلو په وخت کې د مال خاوند
 ته ورکول.
 بیانېدل (bayāneda) مص. ل. ویل کېدل، بیان
 کېدل، تشریح کېدل، سپړل کېدل.
 بیاهم (byāhām) ربط. دوهم ځل، په مکرر ډول، نور.
 بیایمانه (belimāna) ص. نب. (۱) بی عقیدې؛
 (۲) بی غیرته؛ (۳) دروغجن، تگ، دوکه باز.
 بیایمانی (belimāni) بنخ. م. (۱) بی ایمانتیا،
 بی عقیده گي؛ (۲) بی غیرتی، بی زړه توب؛
 (۳) دروغجنی؛ (۴) تگماری.
 بی باقول (bebāqāwal) مص. مت. حساب کتاب
 خلاصول، پور پری کول، د چا حق ورکول.
 بی باقونه (bebāqawāna) بنخ. م. حساب کتاب
 خلاصونه، پور پری کونه، د چا حق ورکونه.
 بی باقېدنه (bebāqeda) بنخ. م. حساب کتاب
 خلاصېدنه، پور پری کېدنه، د چا حق ورکونه.
 بی باک (bebāk) ص. نر. م. (۱) بدفعله، بداخلاقه؛
 (۲) بی پروا، بی ډبه، بی ترسه.
 بی باوره (bebāwarā) ص. نب. بی اعتماده.
 بی بخت (bébaxt) ص. نر. م. بی طالع، بد مرغه،
 بدنصیب، بد قسمت، بد بخته.
 ببېدی (bebudáy) بنخ. م. پېشقوزه، ستوه،
 لویه چاره، چاره، پېشقیزه.
 بی برخې (bebārxe) ص. نب. (۱) بدنصیب،
 بی بهره، بد طالع؛ (۲) محروم، نا امید.
 بی براه (bebāra) ص. نب. بی مسوې، بی براه،
 بی ثمره، بی حاصله (۲) کم سوړی.
 بی بها (bebahā) ص. نب. (۱) بی قدره، بی ارزښته،
 وریا؛ (۲) دېر اعلی، ممتاز.

بی پرده گی (hepardāgi) بنخ. م. ۱. بی عسری

بی پروگی: ۲. بنکاره والی، بنکاره مع.

بی پردی (heparde) ص. نب. ۱. شرمبندی، بی

عزته: ۲. الوخ، بریند: ۳. راز بنکاره کسورنگی،

راز پاشه: ۴. محرم.

بی پروا (heparwā) ص. نب. بی غوره، بی فکر،

بیغسه: ۲. مغرور، خود سره، مدمغ.

بی پری (heparē) ق. یوازی، بی ملگری، گوبی.

بی پرده گی (hepardāgi) بنخ. م. وگ. بی پرده گی

بی پلاره (heplāra) ص. نب. ۱. ینیم: ۲. مع.

حرامی، ارمونی، متونگی.

بپیلوه (hepalāwa) ص. نر. بنخ. م. بی پری،

بی جنبی بی طرفه.

بی پلوی (hepalāwi) بنخ. م. ناپهیلتوب،

بی طرفی.

بی پیره (hepirā) ص. نب. ۱. سرتبه، پخپل سر:

۲. بی مرشده: ۳. بد مذهبه، بی عقیدی:

۴. بی رحمه، سخت زوی.

بی پیسی (hepāyse) ص. نب. ۱. خوار، غریب،

مفلس: ۲. مفت، وریا، لایه، هسی.

بیت (bet) ص. نر. م. جاسوسی، مخبری، خارگری.

بیت (bayt) نر. م. ۱. ددوو مربوطو مصرعو مجموعو،

کله یو دور جوړ وی: ۲. اور، مکان، خونه.

بی تا (betā) ق. پرته له تانه، چې ته نه وی، یوازی.

بیتابه (betāba) ص. نب. ۱. بی طاقتو، کمزوری،

ناتوانه: ۲. بی قراره، نا آرامه.

بیتار (baytār) نر. م. بهطار، د حیوانانو د اکتو.

بیت المال (baytūlmāl) نر. م. سرکاری خزانه،

هوادنی خزانه، د اسلامي دولت خزانه.

بی تجربگی (betajrūbagi) بنخ. م. تجربه نه

درلودنه، خامی، ناواری.

بی بی (biti) بنخ. م. ۱. امهرمن، د کور مشره:

۲. بی. ادي: ۳. بنخي ته د درناوي سوه.

بی بی اوښه (bitūga) بنخ. م. بوډی، غټ منځ،

اوښکی.

بی بنسټه (hebansāfa) ق. بی سرو بوله،

بی بنیاده، دروغ، بی اساسه.

بیپار (baypar) نر. م. (ج. بیپاران) وپار، لین دین،

په سیدو اگری اودو کانداری کې اخیستونکی او

خرشوونکی، د راگری ورگری اریکه سره ساتی.

بی پامتوب (hepamtōb) نر. م. بی فکری،

بی پروایی، بی احتیاطی، بی هوشي.

بی پامه (hepāma) ص. نب. بی فکره، بی پروا،

بی احتیاطه، بی هوشه.

بی یابه (hevyāba) ص. نب. بی ایا، یاوه، بی سرو

سامانه، بی گوډره، بی ابو.

بی پایه (hepāya) ص. نب. ۱. دهرزیات، بی اندازه

۲. بی اصل او نسب سړی: ۳. بی وف:

۴. بی نانه.

بی پته (hepāta) ص. نب. ۱. سپک، بی عزته،

بی ننگه: ۲. بی وعدې، بی وفا، بی ژبی.

بی پتی (hepāti) بنخ. م. ۱. بی عزتی، سپکاوي:

۲. بی لوزی، وعده خلافی.

بی پتی (hepāte) ص. نب. بی ادرسه، بی درکه،

لا درک، نامعلوم، ورک.

بی پتبدل (hepatedāl) مص. ل. بی عزته کېدل،

بی ابرو کېدل، سپکېدل، شرمېدل.

بی پرته (heprāta) ص. نب. بی باکه، بی شرمه.

بی پرتی (heprāte) ص. نب. حریص، خپتو،

گهډور، نسور، وړ سترگی.

بی پرتی (heprāti) بنخ. م. بی باکی، بی شرمی،

دېره غوړېدنه.

بی تجرینه (betajrubā) ص. نب. خام، ناوارد.
 بی ترتیبه (betārtiba) ص. نب. گدود، خور و ور.
 پریشانه، بی نظم، بی انتظامه.
 بی ترسه (betārsa) ص. نب. ۱) از دور، تکره؛
 ۲) بی رحمه، سخت زدی، ناترسه؛ ۳) ظالم.
 بی ترکیبه (betārkiba) ص. نب. ۱) خالص،
 زده، سوچه، صاف؛ ۲) غیر منظم، بی قاعدی.
 بی تعلیمی (betāslimi) بنج. م. ناپوهی،
 بی سواد، امیتوب.
 بی تقصیره (betāqsira) ص. نب. بی گناه،
 بی قصوره، بی خطا.
 بی تکه (betukā) ص. نب. بی مناسبه، نامناسبه،
 بی طریقی، فضول، خوشی.
 بی تله (betāla) بنج. م. بختی، بختکی، لست او دام،
 چی له لرگی، خغه جوهری.
 بی تمی (betāme) ص. نب. بی اسری.
 بی تمیزه (betūmiza) ص. نب. بی ادبه، بی لحاظه،
 بدتمیزه، بی سنجشه، بی ذبه.
 بی تنه (betāna) ص. نب. بی تنی، بی بدنه.
 بی توپیره (betūwpira) ص. نب. بی تفاوته،
 بی پروا، بی اعتنا.
 بی توری (betūre) ص. نب. ۱) خالی لاس،
 نثر لاس؛ ۲) ویریدونکی، دارن.
 بی توجه (betawāju) ص. نب. بی پامه، بی پروا،
 بی فکر، بی سنجشه.
 بی توینسی (betōse) ص. نب. ۱) بی زهرمی،
 بی ادوقی، بی اسبابه؛ ۲) بی بی، بی کاره.
 بی توله (betōla) ص. نب. ۱) بی اعتباره، بی وعدی،
 ۲) بی حسابه، بی اندازی؛ ۳) فضول، خوشی.
 بی تولی (betōli) بنج. م. ۱) بی زرخي، بی رواجی؛
 ۲) د تللو له گانی سره برابر نه تله.

بیته (betā) بنج. م. مردکی، مردکه، گینی.
 بیته (beti) ص. نب. جاسوس، مخبر.
 بیته (beti) نر. م. ۱) د پښتون د یوه مشر او ستانه
 نیکه نوم؛ ۲) ص. نر. م. کسروپ؛ ۳) ملاتړ،
 مرسته، ننگه؛ ۴) بت، بی اوبو، وجه دپښته؛
 ۵) د بیدویو یو ډول لویه؛ ۳) ناست، چو، خي.
 بی تانگه (betānga) ص. نب. ۱) اچنی، اچوچ،
 عبث؛ ۲) بنج. م. مسرانه، مسرتوب.
 بیتهری (betāry) بنج. م. بتهری، بالتی، بالتی،
 مساله، سیل.
 بیتهک (betāk) نر. م. ۱) حجره، مېلمستون، دېره؛
 ۲) وده کوچنی کوته.
 بی تکانی (betākāne) ص. نب. بی تکانی، بی
 کوره، بی خونې، بی منې، بی استوگنخي.
 بیتهول (betāwal) مص. مت. کسروپول، چوکول،
 بوتول، خي کول، په گوندو کول.
 بیته (betā) بنج. م. (ج. بیته) هغه کونجاره چې د
 تیلو له گانی خغه راوخي.
 بیته (betā) بنج. م. ۱) د غره لمنه، غونډی؛
 ۲) پند غالی، شپول؛ ۳) دبه، د تېلو د ساتلو
 خرمنی لوښی.
 بیته (betā) بنج. م. ج. ۱) هغه مری چې د سرو
 زرو په امیل کې پېیلی شوي؛ ۲) شله غوښه.
 بیته بیابان (betēbyābān) نر. م. بتی بیابان،
 سواره، وچ بیابان، وچه میره، سور ډاگ.
 بی ثباته (besubāta) ص. نب. هر حالیز، سست،
 متغیر، متزلزل، په یو فکر نه اوسېدل.
 بی ثمره (besamāra) ص. نب. بی مېوې، به حاصله،
 بی نتیجې، بی گتی.
 بیج (betj) نر. م. ۱) تخم، تومنه؛ ۲) اصل، نسل؛
 ۳) نطفه، توکم؛ ۴) هغه نښانونه چې له فلز یا

بې حرکته (beharakata) ص. نب. ۱) ساکن، ولاړ، نه خوځېدونکی؛ ۲) غیر فعال.

بې حرمته (behurmata) ص. نب. سپک، بې عزت، بې آبه.

بې حسابیه (behisaba) ص. نب. ۱) بې شمېره، بې اندازې؛ ۲) بې پوښتنې؛ ۳) بدچلنده.

بې حسه (behisa) ص. نب. ۱) بې حرکت، مریز، سست؛ ۲) بې درده، بې احساسه.

بې حوصلې (behawslé) ص. نب. بې صبره، ژر قهرېدونکی، بې زغمه.

بې حیا (behaya) ص. نب. بې شرمه، بې سترگو، سپین سترگی.

بېخ (béx) ن. م. ۱) وېخ، جر، ولې، جرړه، رېښه؛ ۲) بنیاد، آر؛ ۳) تل؛ ۴) تاداو، بنسټ.

بې خاونده (hexawanda) ص. نب. ۱) بې څښتنه؛ ۲) بې سرپرسته؛ ۳) بې مېړه.

بې خبره (hexabara) ص. نب. ۱) بې معلوماتو، ناخبره، ناآگاه؛ ۲) ناڅاپه.

بېخجن (hexjan) ص. ن. م. ۱) بېخجن، له بېخه، له رېښو، له ولې؛ ۲) له آره.

بې خجه (hexaja) ص. بېخ. م. بې فشاره، بې خرخشي (hexraxše) بېخ. ج. بې اړنگه، بېشکه، بې غل و غش، پاک او صاف.

بې خرتي (hexrate) ص. نب. بې حساب، بې اندازې، بې شمېره، دېرزیات.

بې خرتي (hexrate) ن. م. بې موقع کار، پخوا له وخته، بې وخته کار، بې ځایه کار.

بې خرڅه (hexarca) ص. نب. ۱) مفلس، تش لاس، خالي جیب؛ ۲) بې توپي.

بې خطا (hexata) ص. نب. بې تېروتنې، بې قصوره، بې سهوې، بې غلطی.

بې حرکته (beharakata) ص. نب. ۱) ساکن، ولاړ، نه خوځېدونکی؛ ۲) غیر فعال.

بې حرمته (behurmata) ص. نب. سپک، بې عزت، بې آبه.

بې حسابیه (behisaba) ص. نب. ۱) بې شمېره، بې اندازې؛ ۲) بې پوښتنې؛ ۳) بدچلنده.

بې حسه (behisa) ص. نب. ۱) بې حرکت، مریز، سست؛ ۲) بې درده، بې احساسه.

بې حوصلې (behawslé) ص. نب. بې صبره، ژر قهرېدونکی، بې زغمه.

بې حیا (behaya) ص. نب. بې شرمه، بې سترگو، سپین سترگی.

بېخ (béx) ن. م. ۱) وېخ، جر، ولې، جرړه، رېښه؛ ۲) بنیاد، آر؛ ۳) تل؛ ۴) تاداو، بنسټ.

بې خاونده (hexawanda) ص. نب. ۱) بې څښتنه؛ ۲) بې سرپرسته؛ ۳) بې مېړه.

بې خبره (hexabara) ص. نب. ۱) بې معلوماتو، ناخبره، ناآگاه؛ ۲) ناڅاپه.

بېخجن (hexjan) ص. ن. م. ۱) بېخجن، له بېخه، له رېښو، له ولې؛ ۲) له آره.

بې خجه (hexaja) ص. بېخ. م. بې فشاره، بې خرخشي (hexraxše) بېخ. ج. بې اړنگه، بېشکه، بې غل و غش، پاک او صاف.

بې خرتي (hexrate) ص. نب. بې حساب، بې اندازې، بې شمېره، دېرزیات.

بې خرتي (hexrate) ن. م. بې موقع کار، پخوا له وخته، بې وخته کار، بې ځایه کار.

بې خرڅه (hexarca) ص. نب. ۱) مفلس، تش لاس، خالي جیب؛ ۲) بې توپي.

بې خطا (hexata) ص. نب. بې تېروتنې، بې قصوره، بې سهوې، بې غلطی.

بې خطرته (hexatara) ص. نب. له خطر پرته، بې وېرې، بې ترسه، بې ضرره، بې نقصه.

بې خوبه (hexoba) ص. نب. هغه چا چې خوب نه وي کړی.

بې خوښي (hexobi) بېخ. م. ۱) بېخوښي، بېداري، نه بيدېدنه؛ ۲) نارامي، گنگستيا، گيچوالي.

بې خوده (hexwada) ص. نب. بې سده، بې هوشه، بې حسه، خلسه.

بېخوله (hexola) ص. نب. بېدرنگه، بېشکله، د خرابې خبرې خاوند، د بدې بڼې خاوند.

بې خولې (hexwale) ص. نب. عاجز، بې ژبې، آرام، غلی، پته خوله.

بې خونده (hexwanda) ص. نب. ۱) بې مزې، پیکه، بې مالگي؛ ۲) بې گټې، چټي.

بې خوندي (hexwandi) بېخ. م. ۱) بې مزې، توب، پیکه توب؛ ۲) بې اغېز کول.

بې خونې (hexune) ص. نب. بې کوره، بې مېنې، بېخي (béxi) ق. سکيره، بالکل، له بېخه، کامله، قطعي.

بې خیره (hexayra) ص. نب. ۱) شري، شرري، پساتي؛ ۲) بې ښې.

بېدار (bedar) ص. ن. م. ج. ۱) وین، د ویده ضد؛ ۲) فعال، تکره، چالاکه؛ ۳) باخبر.

بېدارول (bedarawal) مص. مت. ۱) وینول، له خوبه پاشول؛ ۲) پوهول، هوښيارول، په غور و هل، خبرداري ورکول.

بېداري (bedari) بېخ. م. ۱) وینونه، وینوالی؛ ۲) هوښياري؛ ۳) تکره والی، چالاکی.

بې داغه (bedaga) ص. نب. ۱) بې عيبه، بې لکې، بې غلته؛ ۲) نېکنام، صاف، سپین، با غفته، بې جوړې.

بی دانه (bedāna) ص. نب. بی روی، بی خستی، بی مندی؛ لکه بیدانه انار.

بی دخله (bedāxal) ص. نب. (۱) بی غرضه، بی مدعا؛ (۲) ویستلی شوی، خارج کری، شری.

بی درده (bedardā) ص. نب. (۱) بی تکلیف، بی کراوه؛ (۲) ظالم، ناترسم، بی رحم.

بی درکه (bedarāka) ص. نب. (۱) بی پنی، لادرکه؛ (۲) بی ریات؛ (۳) بی اسری، بی چاری.

بی درنگه (bedrānga) ق. (۱) بی دیله، بی خنده، فوراً، سمدلاسه؛ (۲) بی دربنه، بی صرفی.

بی دستوره (bedastūra) ص. نب. بی رواجه، بی دوده، بی عنعنی، له سرخ نه وتلی؛ (۲) بی قانونه، بی لاری.

بی دماغه (bedmāgā) ص. نب. (۱) بی کبره، خاکساره؛ (۲) ناپوهه؛ (۳) قهرجن، عصبی.

بی دمه (bedāma) ص. نب. (۱) استری، ستومانه، بی حرکت، سست، لت؛ (۲) بیدوده.

بی دودو (bedō) ق. کت مت، عینا، یودول، یورنگ، بی دوا (bedawā) ص. نب. (۱) بی دارو، بی درملو؛ (۲) بی علاجه؛ (۳) بی دعا.

بی دودو (bedawtāra) ص. نب. (۱) خوک چپ، په حکومت کی مالیه ونه لری؛ (۲) بی خشکی، اوبی جایدا.

بی دوده (bedodā) بیخ. م. بی قاعدی، مستثنا، بیده (bidi) ص. نرم. ویده، خوبولی، په خوب کی.

بیده (bedā) بیخ. م. (ج. بیدی) اوج شنه لکه رشفه، شفتل (شوتل).

بیدیا (bedyā) بیخ. م. (۱) وچه میره، صحرا، دای؛ (۲) دباندي، بیرون، بهر، زرجنی.

بیدیانسی (bedyānsi) ص. نرم. (ج. بیدیانسی)، (۱) اساری؛ (۲) دباندي؛ (۳) پردی، بیگانه.

بی دینه (bedina) ص. نب. (۱) بی مذهبه، کافر؛ (۲) بی قوله، بی ژبی، بی لوزه، بی وعدی.

بی دایده (bedādā) ص. نب. بی اطمینانه، نامطمئن، بی باوره، ناگراره.

بی دابه (bedāba) ص. نب. بی ادبه، ناپوهه، بی عقله، بی نزاکته.

بیدین (bedān) ص. نرم. ج. شل پاو، کچی، کچل، کچی، د کیری پنی والا.

بی دوله (bedāwla) ص. نب. (۱) بدرنگ، بد شکه، بدقواره؛ (۲) بی سلیقی، بی ذوقه.

بیدون (bedawān) نرم. م. (۱) بی خنجک ونه؛ (۲) بی شدل، بدرنگ، ناتوری، ناتراش.

بی دوی (bedāway) ص. نرم. م. بی باکه، بی پروا، بی فکره، بی سنجشه.

بیدی (bedāy) بیخ. م. ج. بجله، سپینته، بی ذوقه (bezawqa) ص. نب. بی علاقی، بی سلیقی.

بیر (bir) جن. یودول مشروب دی چې له اوریشو نه لاس نه راځي.

بیران (berān) ص. نرم. (۱) وران، خراب، بریاد؛ (۲) بی هوش، بی حسه، ضعیف.

بیرانه (berānā) (ج. بیرانی) ویرانه، کنهواله، خرابه.

بیرانی (berāni) بیخ. م. (۱) ویرانی، خرابی، ویجاړی، (۲) بی هوشی، بی خودی؛ (۳) بد معامله گی.

بی ربره (berābra) ق. بی رحمته، بی ستونزی، بی برته (bertā) ق. (۱) پرانیستی، خلاص، برسیره؛ (۲) بیبا، دویم ځل، بله پلا، بل ځل پس نه؛ (۳) تری، په فاصله.

بیررا (berā) نرم. م. سپیر کونده، سپر کونده، جل، خراوه، سپر کونده، خراکه، یودول مرغی ده.

بهره (ber) نرم. گنه گونه، غورلم، غوز بهر، جفه،
ازدحام، بهر بار.

بهره (berā) ص. نب، ساده، احمق: شوده.

بهره اتوب (berātób) نرم. کم عقل توب، ساده
توب، احمق توب، بی عقلي.

بهره اگی (berāgáy) ص. نرم. سناده گی،
شوده گی، د بهر اد تصفیر شکل.

بهره ل (berāl) مص. مت. ۱) بهری کول، بابهری
کول، یوه دعواله سره بیا کول؛ ۲) شریل، په
بی عزتی ایستل.

بهره ندوی (berāndōy) ص. نرم. تلواری، ترور،
عجله کوونکی.

بهره نی اکر (berānāyakar) نرم. بهر نی حالت،
اضطراری حالت.

بهره نی خونه (berānāyxūna) بنخ. م. تلوار خونه،
عاجله کوته، اتاق عاجل.

بهره ندی (berāndāy) ص. نرم. م. ج. بهر ندی
گرندي، تهر، وندي، چابک، تند، چالاک.

بهره (birū) ص. نب. تلواری، تهر، جلت، وندي،
چالاک، تادي کوونکی، بیره کوونکی.

بهره (bira) بنخ. م. چابکی، عجله، تهری، تلوار.

بهره (berā) بنخ. م. ۱) د بهری بهر یو کتار؛ ۲) رساله
پلتن، تولى، جته، د کار یونته.

بهره (berāy) بنخ. م. ۱) کشتی، سمندري جهاز؛
۲) بنخ. م. زولنی.

بهره (berāy) نرم. م. بابهری، باوهری، واوهری، د
یوې ناروغی بهر ته راگر خېدنه.

بهره چلوونکی (berāyčalawūnkay) ق. نرم.
مانو، کشنیران، کشتی چلوونکی.

بهره وال (berāywāl) ص. نرم. م. ۱) مانوگی، مانو،
بری چلوونکی؛ ۲) د بهری خاوند او مالک.

بهره (berān) بنخ. م. اوډ غوز، اوډ اګوز، اوډ
مسیر، اوډ چار مغز.

بهره (bayrāq) نرم. م. توغ، جنده، بیرق.

بهره گال (bergāl) د غوایی یا غوا د شرمې ژي، نارو.

بهره ندوکی (berāndūkay) ص. نرم. م. دارن،
ویرندوکی، دارېدونکی، ویرېدونکی.

بهره نه (herāna) بنخ. م. وېرېدنه، دارېدنه، دار.
بهره (berān) نرم. م. غرنی رشقه، غریزه رشقه.

بهره (beró) ص. نب. ۱) بی مخه، بی حیا، بی شرمه
۲) بنخ. م. بیورو، دفتر - سیاسی بهرو.

بهره (birū) نرم. م. چارگل، د پزې تیک.

بهره یار (birobār) نرم. م. گنه گونه، تهل ماتهل،
گنه، ازدحام.

بهره روزگاره (berozgārā) ص. نب. بی کاروباره،
وزگار، بهکاره، بی مصرفیته، بی دندی.

بهره کرات (berokrāt) نرم. م. ۱) د بیرو کراسی په
اصولو معتقد؛ ۲) ص. مشکل تراش.

بهره کراسی (berokrāsi) بنخ. م. په ادارې چارو
کې اصول پرستی او تشریفات او په کارونو
کې بهخایه خندونه رامنځ ته کول.

بهره ونه (berawāna) بنخ. م. ج. بهرونی، دارونه،
وېرونه، بهرونګ، دارونګ.

بهره وه (berāwa) ص. نب. ۱) بی لارې (خای)؛
۲) بی دوده او بی دستوره، بد چلنده.

بهره یه (berūya) ص. نب. ۱) بی مخه، بی لحاظه؛
۲) بی عزته، بی ابرو، گستاخ.

بهره (berā) بنخ. م. ۱) اویره، دار؛ ۲) یو ډول ونه ده؛
۳) د بهری د ونې میوه؛ ۴) د پزې چارگل؛ ۵) یو
ډول دانه، یو ډول ننګی.

بهره (berūy) بنخ. م. بودی، د لوخي میوه.

بهره پدنه (beredīna) بنخ. م. دارېدنه، ترهېدنه.

بیز (biz) نر.م. (۱) وز، سیرلی، پسه؛ (۲) شادو، نریزو؛ (۳) دوزی بهدی، چوزی.
 بیز (biz) نر.م. وچه گی، وچ وابنه.
 بیزاره (bezāra) ص.نب. ویزاره، تریوزی، متنفر، لاس په سر، ستومانه.
 بیزاری (bezāri) بنخ.م. ویزاری، زده توربدنه، ستومانی، مجبوری، کرکه، نفرت.
 بیزاربدنه (bezāredān) مص.ل. ویزاربدنه، زده توربدنه، ستومانبدنه، تریوزی رسبدنه.
 بیزاوه (bezāwā) ص.نب. بی وسه، ناچاره، ار.
 بی زده (bezā) ص.نب. دارن، وپریدونکی.
 بی زده توب (bezratōb) نر.م. وپره، دار، تره.
 بی زغمه (bezgāma) ص.نب. بی حوصلی، کم حوصلی، بی طاقته.
 بیزل (bezāl) مص.مت. رفو کول، پیوندول، پرله پوری کول، تکونه ورکول، پنجرک کول.
 بیزو (bizō) بنخ.م. شادو، شادی.
 بیزوتاری (bizotāray) ص.نر.م. دارن، بی زده.
 بیزوتی (bizōtay) نر.م. بیزوگی، شادوگی، بیزو مخی، د بیزوچی، د بیزو تصفیر.
 بیزوگر (bizogār) فا.نر.م. (۱) شادی وان، شادی باز، بیزوگه وونکی؛ (۲) نر.م. د وزو پوونکی.
 بیزی (bizāy) نر.م. دوزی بهدی، دوزی سپینته، دوزی چوزی، بزی، بیزیار.
 بی ژبی (bezāhe) ص.نب. (۱) گسونگ، چارا؛ (۲) بنخ ژبی؛ (۳) بی قوله، بی وعده، بی ژمنی.
 بی ژبی (bezābi) بنخ.م. بی ژمنی، وعده خلاقی.
 بیزدن (bezdan) نر.م. گلداره خورجین چې ناوی بی له خان سره د مپره کړه وړی.
 بی زغه (hezāga) ص.نب. (۱) بی اوازه، بی غیره؛ (۲) بی خبره، بی له اجازې.

بی سا (besā) ص.نب. بی روحه، چې سا و نه لري، د ساکنین صد، بی سلوی.
 بی ساری (besāri) ص.نب. بی جورې، بی نظیره، بی مثاله.
 بی ستره (besātra) ص.نب. بی پردې، بی آبه، بی عزته، بی ابرو، لوخ لغر، بریند.
 بی سته (besāta) ص.نب. نابللی، ناغوبنتی.
 بیستی (bistāy) بنخ.م. خامتا، کرباس، هغه نخي توکر چې په لاس او بدل کېږي.
 بی سده (besāda) بنخ.م. (۱) بی سوله، بهیونه، بی حاله؛ (۲) بی عقل.
 بی سدی (besādi) بنخ.م. (۱) بی خودي، بی هوشی ساوویی؛ (۲) بی عقلی، ناپوهی.
 بیسر (besar) نر.م. پیزوان، نته، نشکی، د پوزی مندری، د پوزی گانه.
 بی سرتوب (besartōb) نر.م. (۱) خودسری، خپل سري، (۲) بی سرپرستی.
 بی سره (besāra) ص.نب. (۱) بی سرپرسته، بی مشره؛ (۲) بی لاری، له چتې وتلی.
 بی سري (besāri) بنخ.م. بی لاری، بی پروایي.
 بی سله (besāla) نر.م. هغه شوک چې د مالګې د نه خورلو له امله د بی اشتهايي په ناروغی اخته شوی وي.
 بیسموت (bismūt) نر.م. یو ډول فلز دی.
 بیسن (besān) نر.ج. ویسن، د چنوارو.
 بی سوله (besūla) ص.نر.م. بهخوده، بی هوشه.
 بی سېکه (besekā) ص.نب. ناتوانه، بی طاقته، کمزوری، کم قوته، ضعیف.
 بی نسیم (besim) ص.نر.م. هغه دستګاه چې د یو څپې له یو څای نه وبل څای ته له نسیم یا لین پرته لیرې د لای شونې.

بیشانه (bešāna) ص. نب. ۱) بی حساب، دهر زیات، بی اندازی؛ ۲) بی دبدبی، بی برمه.

بی شرمه (bešarmá) ص. نب. بی حیا.

بیشتر (bišār) ن. م. ۱) په جامو کې هغه ځای چې له گندلو څخه پاتې شوی وي؛ ۲) له وړبښمې، وړینې او پورې توتې څخه جوړ شوي شملې.

بیشکله (biškola) ن. م. خطر، حادثه، پېښه، کشاله، لانه، پېښه.

بی شکه (bešáka) ص. نب. ۱) له شکه وتلې، بی گومان، ۲) رښتیا.

بی شماره (bešmāra) ص. نب. تر حساب زیات، بی حده، دهر زیات، بی شمېره.

بی ښهانی (bešahāni) ص. نب. بی فایدي، بی گټې، بی خیره، بی نیکی، بی ښې.

بی صبره (besabra) ص. نب. بی حوصلې، بی تامل، بی زغم.

بی ضرره (bezarāra) ص. نب. بی نقصانه، بی زیان، بی تاوانه، ضرر نه رسوونکی.

بی طاقته (betaqāta) ص. نب. ۱) بی توانه، بی قدرته، بی سیکه؛ ۲) نا کرار، نارام.

بی طالع (betālā) ص. نب. کم بخته، بدبخته، بدمرغه، بدچانس.

بی طرفانه (betarafāna) ق. بی غرضانه، غیر جانبدارانه، عادلانه، منصفانه.

بی طرفه (betarāfa) ص. نب. بی ډلې، بی پرې، منځگړی، دریمگړی، ناپېیلی.

بی طمعې (betāmsc) ص. نب. بی توقع.

بی عدالتی (hesadālāti) ن. م. بی انصافی، بی قانونی، د عدل او انصاف نشوالی.

بی عزتول (bešzatawāl) م. ص. مت. سپکول، بی ابه کول، بی ابرو کول، بی پته کول.

بی عزته (bešizāta) ص. نب. سپک، بی ابه، بی قدره، بی پته، بی ابرو، بی دوه.

بی عقل توب (bešaqtob) ن. م. شوه توب، ساده گي، کم عقلتوب، ساده والی.

بی عقله (bešāqla) ص. نب. ناپوهه، شوه.

بی علاقې (bešalāqe) ص. نب. بی مینې، بی ذوقه، بی محبته، بی الفت.

بی علمه (bešilma) ص. نب. ناپوهه، بېسواده.

بی عیبه (bešaybā) ص. نب. ۱) بی نقصه، بی زیان؛ ۲) بی داغه، بی توره، بی توفته.

بیغ (beg) په غوسه، په قهر.

بی غابنو (begāso) ص. نب. کرشپ، شوپ، ښپ.

بی غرضانه (beğarazāna) ق. بېطرفانه، بی مقصده، بی تمې، بی توقع.

بی غرضه (beğarāza) ص. نب. بی مقصده، بی مطلبه، بی لوسته، د خدای لپاره.

بی غره (beğazā) ص. نب. ۱) صامت، چوپ، بی اواز؛ ۲) بی اجازې، بی خبره.

بیغمه (beğāma) ص. نب. ۱) چې غم نه لري، بی پروا؛ ۲) اسوده، آرام، بی اندېښنې.

بی غوره (beğāwra) ص. نب. بی فکره، بی پروا، بی توجه، بی پوښتنې.

بی غوزو (beğwzō) ص. نب. ۱) بوچی، غنچې، منجی؛ ۲) کم عقل؛ ۳) کون.

بی غیرته (beğayrāta) ص. نب. بی ننگه، چې غیرت نه لري، دووس، بی پته.

بی فایدي (beğāyde) ص. نب. عبث، بی گټې، بی نفعې، فضول.

بی فکره (beğikrā) ص. نب. ۱) بی سوچه، بی سنجشه، بی حافظې؛ ۲) بی پروا.

بی فیضه (befayza) ص. نب. بی گتی، هفت،
فضل، بی حاصله، بی نمره.

بی قاعدی (beqāyde) ص. نب. (۱) بی طرفی،
بی لاری، بی ترتیب (۲) بی قانونه، بی بنسبه؛

۳ ازینت، دهر، بیخی، دهر.

بہقدره (beqādra) ص. نب. (۱) بی هزته، سپکا؛

(۲) بی اهمیت، بی ارزشته، په زده سترگه.

بی قراره (beqarāra) ص. نب. ناکراره، نارامه،

سرگردانه، لالهانده، په غم اخته.

بی قصوره (bequsūra) ص. نب. بی خطا،

بی گناه، بی سهوی، بی اشتباه.

بی قوته (beqūwāta) ص. نب. کمزوری، ناتوانه،

بی طاقت، کم قوته، ضعیف.

بی قولی (beqāwli) ص. نب. بی لوزی، بی اعتباری،

بی وعده گی، بی ژبی.

بی قیاسه (beqiyāsa) ص. نب. بی اندازی، دهر

زیات، بی حساب، زیات.

بی قیده (beqāyda) ص. نب. هغه شه چی شرط

او قید په کی نه وی.

بی قیمتته (beqimāta) ص. نب. (۱) وریا، مفت،

بی بی، (۲) بی بها، دهر قیمتتی.

بیگ (biyāk) نر. م. (ج. بیگونه) ادکبنتی جبه،

دکشتی شپه؛ (۲) دکبانود نیولو یو ډول ال

بہکاره (bekāra) ص. نب. (۱) لیه، بی روزگاره،

روزگاره؛ (۲) لت، تنبل، سست.

بیگانه (bikāna) ص. نب. (ج. بیگانی) بوکانه،

یو ډول ونه ده.

بی کچه (bekāča) ص. نب. بی مچچه، بی اندازی.

بی کلې (bekāča) ص. نب. (۱) بی کوره،

بی سامانه؛ (۲) بی بنغی، بی ماندینی مجرد.

بہکسه (bekāka) ص. نب. بی خپلوانو، یوزری.

بی کسبه (bekāsbu) ص. نب. بی هنره، بی فنه.

بی کماله (bekamāla) ص. نب. بی هنره، بی کسبه.

بی کوره (bekora) ص. نب. (۱) بی مینې، بی غوږی

(۲) مجازاً ستړی ستومانده او ناروغه.

بی کوری (bekōri) ص. نب. م. کود نه لرل توب، مینه

نه لرل، بی خانگی.

بی کونگه (bekūnga) ص. نب. کمزوری، ناتوانه.

بہکی (bekāy) ص. نب. م. لویه چاره، سېلاوه.

بی کینې (bekiné) ص. نب. چی حسد نه لري.

بہگا (begā) ق. وگا، تهره شپه، نن شپه.

بہگار (begār) نر. م. جبري کار، د روز کار، شاه

کار، بی مزده کار، بی اجورې کار.

بہگاره (begāra) ص. نب. م. وران، وېجاړ.

بہگانگی (begānagi) ص. نب. م. (۱) پردې توب؛

(۲) نابلدی، نا آشنایی، نه پېژندگلوې.

بہگانه (begāna) ص. نب. پردې، غیر، اجنبی.

بہگانی (begānay) ص. نب. م. د تهرې شپې د

برایې شپې، دووگنی شپې.

بی گتې (begāte) ص. نب. بی فایدې، بی نفعې

بی حاصله، بی وتې، بی سوډه.

بہگر (bigār) نر. م. غرنی چرگ، زرین چرگ.

بہگر (begār) نر. م. یو ډول چاغ مرغه دی.

بی گرزه (begarza) ص. نب. بی گرده، بی ډوډې

بہگرا (begrā) ص. نب. لت، تنبل، ناراسته.

بہگمانه (begumāna) ص. نب. (۱) بی شک؛

(۲) ناخبره، نابیره، ناخپه.

بہگمی (begmi) ص. نب. م. یو ډول وریجې.

بہگه (bigā) ص. نب. م. (ج. بیگی) د جریب او کنال په

خبر د تخمکی د اندازه کولو مقیاس.

بی گناه (begūna) ص. نب. پاک، بی جرمه، د

گناه کار ضد، هغه شم ک چی گناه نه لري.

بیگی (bigi) بیغ. م. بیگی، مانکه، د قطعو پوه پانه (پته) ده.

بیل (bél) ص. نر. م. ۱) جلا، جدا، خانگری، گوښی؛ ۲) نر. م. پوم، کره، تک بیل؛ ۳) د گنود گانی اوږد لرگی (تیر) چې غوایی یې گرځوي.

بېلا بېل (belābēl) ص. نر. بېل، بېل، گوښی، گوښی، جلا جلا.

بې لارې (belāre) ص. نب. ۱) لارورکی، منحرف؛ ۲) بد عملة؛ ۳) بې رواجه، بې دستوره.

بې لارېتوب (belāretób) نر. م. ۱) بې لارې؛ ۲) بې رواجی، بې دستوري.

بې لاسو (belāsó) ص. نب. ۱) شوټ؛ ۲) دهغه چا چې لاسونه نه وي؛ ۳) لت، تنبل.

بیلاندي (belāndi) بیغ. ج. د کارسز هغه اوسه چې کله هوض دک شي نو په یوه بله بیاله کې اړوي بیلانس (bilāns) نر. م. ۱) تله، انډول، موازنه؛ ۲) بقایا، باقی، پاتې، د حساب پاتې.

بېلاو (belāw) نر. م. بېلو، اسونی، بات، برجی، د چرې، چاکو او نورود تیره کولو آله یا ډبره.

بېلتون (beltūn) نر. م. جدایی، جلاوالی، هجران، فراق.

بېلتونپال (beltūnpāl) نر. م. بېلتون خوښوونکی، جدایی غوښتونکی.

بېلتون خپلی (beltūnǰapālay) ص. نر. م. بېلتون زموللی.

بېلچه (belčá) بیغ. م. چاري، کوچنی چاري. بې لحاظه (belihāza) ص. نب. بدمخی، بې پاسه، سپک، بې لحاظه.

بیلرغو (bilargū) ص. نب. گوشه دېب، خوشکی، لوچک، ایله، چټی گرځېدونکی.

بېلښت (belāst) نر. م. بېلتون، جلاوالی.

بې لفظه (beláza) ص. نب. بې ژبې، بې ژمنې، بې وعدي، بې قوله، بې لوزه.

بې لفظي (belázi) بیغ. م. (ج. بې لفظی) بې ژبیتوب، بې ژمنیتوب، وعده خلافي.

بېلک (belák) نر. م. ۱) د زوم له خوا خپلې نامزدي ته سوغات لېږل؛ ۲) د غیشي څوکه.

بېلگاو (belgāw) نر. م. خرڅ، شورې، توبه، دلاری مصرف.

بېلگونه (belgūna) بیغ. م. دانه، یو ډول مضره او خطرناکه دانه ده.

بېلگه (belgá) بیغ. م. (ج. بېلگې) ۱) نښه، نښانه، پته؛ ۲) درک ایستل، څرک ایستنه.

بېلگه یي (belgáyi) بیغ. م. نمونه یي. بېلل (belál) مص. مت. ۱) وگ، بایلل؛ ۲) د توپک په نښه برابرولی، نښه نیول.

بېللی (belālay) ص. نر. م. چمتو، آماده، تیار، منتظر، تیارسی.

بېلماڅه (belmāja) ص. نب. ۱) بېلماخ، بېلمازه؛ ۲) پر هغه ځای یا تیکه چې لمونځ روانه وي.

بېلمانځي (belmāñji) بیغ. م. (ج. بېلمانځی) ۱) بېلمازی، لمونځ نه کونه؛ ۲) جامې، حیض.

بې لمه (belāma) ص. نب. ۱) هغه څاروي چې لم نه لري؛ ۲) بې لکی حیوانات.

بېلنگی (belangáy) ص. بیغ. م. هغه څناوره چې خپل بچی ځان ته نه پرېږدي.

بېلنه (belāna) بیغ. م. بېلتون، جدایی، جلاتوب، لري والی، فراق، گوښی توب.

بېلواله (belwāla) بیغ. م. بېلتون پالنه، بېلتونواله، جدایی غوښتنه، تجزیه طلبی.

بې لوتې (belāwte) بیغ. ج. اوتې بوتې، الوتې، گډې، وډې، گاواکر، ایلتم، چټیات.

بی مجاله (bemajāla) ص. نب. ۱) بی وخته، بی
فرصته؛ ۲) بی مداره، بی واره، بی حاله.

بی مختوب (bemaxtób) ن. م. ۱) بی لحاظی،
بی پاستوب، بی پاسی؛ ۲) بی شرمی.

بی مخه (bemáxa) ص. نب. ۱) بی لحاظه،
بی پاسه؛ ۲) بی شرمه، بی حیا.

بی مروته (bemarwata) ص. نب. بی مهربانی،
ناخوانه، ناخوانمرده.

بی مزې (bemáze) ص. نب. بی خونده، بد خونده،
هغه شی چې خوند و نه لري.

بی مصرفه (bemásráfa) ص. نب. ۱) کم مصرفه،
کم خرڅه؛ ۲) وریا، خوشې.

بی معنی (bemasná) ص. نب. ۱) بی مانا؛
۲) خوشې، چټي، بی گټې، بی سوده.

بی مغزه (bemaǧza) ص. نب. بی فکره، پوچ،
بی مغزو، ساده، بی عقله، ناپوهه.

بی مناسبه (bemonāsibá) ص. نب. ۱) ناوړه،
نامناسبه؛ ۲) بی ربطه.

بی موجه (bemojibá) ص. نب. ۱) بی سببه،
بی علت، بی دلیل.

بی موردده (bemordá) ص. نب. بی غایه،
بی موقع، نامناسبه.

بی موقع (bemóqi) ص. نب. بی غایه، بی
وخته، بی موردده، نامناسبه.

بییمه (bimá) ن. م. (ج. بییمی) ۱) ذمه واری، د
مال، روغتیا یا د ځان د نقصان ذمه واری.

بی مهره (bemihra) ص. نب. بی محبته، بی مینې،
بی میله (bemáyla) ص. نب. ۱) بی مینې، بی

علاقې، بی ذوقه، بی رغبت؛ ۲) بی اشتها،
بی مینې (bemine) ص. نب. بی محبته، بی ذوقه.

بیلودنه (baylodána) ن. م. بایلنه، بایلات،
بایلوونه، خرڅونه.

بی لوظي (beláwzi) ن. م. (ج. بی لوظی)،
بی ژبي، بی قولی.

بېلول (belawál) مص. مت. ۱) جلا کول، گوښی
کول، جدا کول، پرې کول، شکول.

بېله (belá) ن. م. ۱) ترنی، ترناو، ناوه، هغه لویه
ناوه چې په نهر د پاسه د اوږد تېرولو لپاره

ایښودل شوې وي؛ ۲) اناله، له سیند څخه بېله
شوې بیاله؛ ۳) تاپو، وچکی؛ ۴) هغه ونه چې

منځ یې تش وي.
بی له (belá) ق. پرته، بغیر، بدون.

بېلهمه (belháma) ق. ناڅاپه، نابیره، ناگومانه.
بېلی (beláy) ن. م. توپیر، بېلتون، جلاوالی.

بېلېدل (beledál) مص. ل. جلا کېدل، گوښی
کېدل، ځانته کېدل، یوازې کېدل.

بیم (bim) ن. م. ۱) ډار، ویره، وهم؛ ۲) دلوڅې بیخ؛
۲) مورلی، د مارنیوونکو یو ډول شپېلی.

بیمار (bimár) ص. ن. م. (ج. بیماران) ناروغ،
ناساز، رنځور، ناجور، ناروغه.

بیماري (bimári) ناجوری، ناروغي، رنځوري.
بی مالګې (bemálgé) ص. نب. ۱) بېلمنګې،
بی خونده؛ ۲) بی نوره؛ ۳) بی مینې.

بی ماله (bemála) ص. نب. بی شتو، خوار.
بیمانتوب (bimántób) ن. م. ناخوانی، نامردی،
بی ایمانی، بی همتی، بی زړه توب.

بیمانه (bimána) ص. نب. نامرده، بی همته.
بی متره (bemátra) ص. نب. بی سیکه، کمزوری،
ضعیف، ناتوانه، بی قوته.

بی مثاله (bemísáta) ص. نب. ممتاز، غوره،
بی جوړې، بی مثله، بی انډوله.

بینا (binā) ص. نب. ۱) لهدونکی؛ ۲) پوه، هوبنیار، عاقل، خیرک.

بی ناغی (benāḡe) ص. نب. بی جرمی.

بین المللی (baynūlmilāli) ص. نب. نری وال، جهانی، دنری، انترنیشنل، عمومی.

بی نامه (benāma) ص. نب. بی نومه، بی نبنانه.

بی ناموسه (benāmūsa) ص. نر. م. بی ننگه، بی پته، بی ابرو، بی عزته.

بینایی (bināyi) بنغ. م. (ج. بینایی) لپدنه، دبد، نظر، دلیدلوحس.

بین باجه (binbāja) بنغ. م. ۱) ساز، باجه خانه؛ ۲) دخولي ارمونیه، هارمونیکا.

بی نتیجی (benatijé) ص. نب. بی حاصل، نش، بی مانا، بی خایه، عبث.

بینت (baynt) نر. م. (ج. بینتونه) له بانس خخه جوړه شوې دلاس امسا.

بیند (bayānd) ص. نب. جاری، روان، بهاند.

بی نزاکته (benizākāta) ص. نب. بی ادبه، بی ډبه، بی شرمه.

بینش (bins) نر. م. شاتیر، پښتول، ویشه، بش.

بی نصیبه (benasibā) ص. نب. بی طالع، بد قسمته، بی برخې، بی بخته.

بی نظمه (benāzma) ص. نب. شوار، گډوډ، بی ترتیبه، خواره واره، تیت پرک، نامنظم.

بی نظیره (benazirā) ص. نب. بی ساری، بی جوړې، بی مثله، بی ماننده، بی همتا.

بینگ (bing) نر. م. (ج. بینگونه) دلوخی ویلی، دلوخی بنغ، د ډپلې ویخ.

بی نمکه (benamāka) ص. نب. وگ، بی مالګې، بی ننگه (benangā) ص. نب. بی غیرته، دووس، بی ایمانه، پست، کم همته.

بېنوا (benawā) ص. نر. بنغ. م. ۱) بی وزله، غریب؛ ۲) نر. م. یو ډول غرنی گیاه ده چې شین گل کوی ۳) عبدالرؤف بېنواد پښتو ژبې وتلی لیکوال او شاعر چې د پښتو ادب له پنځو ستورو څخه یو دی.

بی نومه (benūma) ص. نب. نوم ورکې، گمنام. بینه (baynā) ص. نب. ښکاره، څرگنده، جوت، رد.

بی نهایته (benihāyāta) ص. نب. بېخي ډېر، له شمار او اندازې وتلی، خورا زیات.

بی نیازه (benyāza) ص. نب. بی احتیاجه، نار. بی نی چوی (biničóy) نر. م. سپېرخواکې، پېزوانی، تیرکنښ، هغه کوچنی لرګی چې د یوې په غشي کې یې بند وي او په سر باندي (الی) کې یې اچول کېږي.

بی واده (bewādā) ص. نب. بی بنځې، بی مېړه، مجرد، مجرد، چا چې واده نه وي کړی.

بی واره (bewārā) ق. ۱) ناخپه، نابیره، ناخبره؛ ۲) بی نوښته، وارخطا.

بی واسطې (bewāsté) ص. نب. ۱) مستقیماً، مخامخ؛ ۲) بی وسيلې، بی ذریعې.

بی واک (bewāk) ص. نر. م. بی اختیاره، بی وسه. بی واکي (bewāki) بنغ. م. بی اختیاري، کمزوري، کم قوتي.

بی وټه (bewāta) ص. نب. ۱) نیره، سوچه، خالص، صاف؛ ۲) بی عیبه، بی غشه.

بیوتیک (byótik) ص. نر. م. د مشخص ژوند درلودونکی.

بی وجدانه (bewijdāna) ص. نب. بی ضمیره، بی شرفه، بی پته.

بی وخته (bewaxta) ق. بی موقع، پخوا له وخته یا وروسته له وخته، ناوخته، بی خایه.

بیور (byūr) (ن.م. ۱) بیان، ذکر (۲) مجلس، خبری
 بهوره (bewāra) (ص. ن.ب. ۱) شرگنده، بیکاره،
 جوت (۲) بیخ، م. ظلم، تبری.
 بهوره (bewāra) (ص. ن.ب. نامناسب، ناموزونه،
 بی جودی، ناوړه.
 بهوزله (bewāzla) (ص. ن.ب. غریب، بی وسه.
 بی وزنی (bewāzni) (بیخ، م. سپکوالی، د وزن
 کمالی، وزن باطنه، وزن نه لرنه.
 بیوسفیر (byosfēr) (ن.م. د ژویو د اوسیدو ساحې
 لکه لیتوسفر، هایدروسفر او اتموسفیر.
 بی وسلې (bewāsle) (ص. ن.ب. بی اسلحې.
 بی وسه (bewāsa) (ص. ن.ب. ناتوانه، بی قدرته،
 بیچاره، غریب.
 بی وسیلې (bewasile) (ص. ن.ب. بی واسطې،
 بی ذریعې، مستقیم، د واسطې ضد.
 بی وطنه (bewatāna) (ص. ن.ب. پردیس، مسافر.
 بی وفا (bewafā) (ص. ن.ب. بی کوله، بی پروا.
 بی وفایي (bewafāyi) (بیخ، م. (ج. بی وفایي)
 وعده او ژبه ماتوونکی.
 بی وقوف (bewwāqūf) (ص. ن.م. ۱) کم عقله،
 نا پوهه (۲) بی ذمه، بی ادبه، بی تمیزه.
 بیوگراف (byogrāf) (ن.م. هغه شوک چې د چاد
 ژوند حالات لیکي یا یې تشریح کوي.
 بیوگرافي (biogrāfi) (بیخ، م. سوانح، د پر چاد
 ژوند د حالاتو او سوانحو کتاب.
 بیول (biwāl) (ص. مت. ۱) بوتل، بسول (د
 انسان جبران، موټر) (۲) لنه ایستل.

بیول (bayāwal) (ص. مت. وگ، بهول.
 بیولوجي (byolōji) (ن.م. بیالوجي، بیولوژي،
 بیالوژي، د ژویو پوهنه، علم الحیات.
 بیوله (bewāla) (ص. ن.ب. یومخی، پوښ، اصاوق.
 بیوو (biwū) (ن.م. تپرا، بهزاره کېدل.
 بیه (bayā) (بیخ، م. قیمت، نرخ، ارزښت، بیهه.
 بیه (biyā) (بیخ، م. دړه، ونه، قد، قدو قامت.
 بیه (byā) (ق. بل غل، بل کورت، دوباره، پس.
 بیهانه (bihānd) (ن.م. بیهان، بهان، بیان، بهون.
 بیهو (behū) (ص. ن.ب. ۱) ترنده، تریډلی، وپریډلی،
 (۲) غرنی، د بښني، وحشي.
 بهوده (behūda) (ص. ن.ب. بی فایدي، بی گټې،
 چټي، بی مانا، عبث.
 بهوشه (behōsa) (ص. ن.ب. ۱) بهوشه،
 بی حسه، بی سده (۲) له عقل څخه خلاص.
 بهووالی (behūwālay) (ن.م. ۱) صحرايي توب،
 (۲) اویره، تریډنه، ترهډنه.
 بی هیبته (behaybāta) (ص. ن.ب. ۱) بی وېرې،
 بی ترسه، بی ډاره (۲) بی لویي، بی پرته.
 بی هیلې (behilē) (ص. ن.ب. ۱) نا امیده، بی
 اسرې، بی ارزو، مایوسه (۲) بېکسه.
 بی یبېرې (beyēbre) (بی ثمره، شنه، بی حاصله.
 بیهدل (bayedal) (ص. ل. وگ، بهېدل.
 بیهدنه (bayedāna) (بیخ، م. بېدونگ، بهېدنه،
 جاري کېدنه، روانېدنه.
 بیهدنه (bayeda) (ن.ج. بهېدنه، جاري کېدنه.
 بییر (bāyir) (ن.م. (ج. بهیرونه) وگ، بهیر.

پ

پا پورکی (pāpārky) نر. م. (ج. پاپورکی) پتری.
 پا پوری (pāpū) بسج. م. (ج. پاپوری) ۱) مالیده،
 پنجبیری ۲) د گوردی پت نه جور شری
 کریدونکی خراوه ۳) ژاوله.
 پا پیکه (pāpāku) بسج. م. بودول وابسه دی چس له
 بسج نه بی ژاوله لاس تدر اخی.
 پا پیلی (pāpīly) بسج. م. پاپی، پیلی، د کوچنیانود
 لومری وار په پتو بوونه.
 پا پیلین (pāpīlin) نر. م. پیلین، بودول پوست او
 نرم نخي توکر.
 پا پو (pāpū) بسج. م. پاپی، کاکس، مشری بسجی ته د
 احترام په دول ویل کبیری.
 پا پوتکی (pāpūtky) ص. نر. م. (ج. پاپوتکی)
 د بر چیت، د بر تیت، منبره کی، منبری.
 پا پوتکر (pāpūtkr) ص. نر. م. صادق، سپین،
 ربیني، راستکار.

پا (pa) بسج. م. (ج. پی گانی) د پبشو الفبی شلورم
 نودی دی.
 پا (pā) بسج. م. ۱) ملهم، پتی، ۲) پبسه، د ختیزی
 کلاسیکی موسیقی او د گونو سرونو پنجم سر.
 پا بند (pāband) ص. نر. م. ۱) پای بند، گرفتارا
 ۲) تابع، مجبور ۳) تنگ، ولاړ، مقید.
 پا بندی (pābandi) بسج. م. ۱) گرفتاری، مجبوری،
 ۲) بندیز.
 پا پا (pāpā) نر. م. بابا، کوچنیان بی پلار ته وایی.
 پا پتی (pāpātay) ص. نر. م. (ج. پاپتی) منبری،
 تبت قدی، لوشینک، لوشکی، ایتکی.
 پا پتیکه (pāpātka) بسج. م. د لرنی لاله بسج.
 پا پزکی (pāpārky) نر. م. ۱) د وکی، کوچنی
 ۲) نری، تنکی، ۳) تونسی، دوی دوی توتی.
 پا پو (pāpū) نر. م. ۱) پاسنی، چپانی، بودول نری
 دوی دوی ۲) ص. نر. م. د بر نری، د بر تنکی.

پاپوکه (pāpoka) بنخ. م. د زنگیو (زیرې) د بوتې
ولې او بېخ (جرده).

پاپی (pāpāy) بنخ. م. ج. پاپوکې، د کوچنیانو په
زبه پسې ته وایي.

پاپی (pāpi) ص. نب. گناهکار، بدکاره، بې لارې،
بدعمله، بدچلند، کوچنی سپی.

پاپیروس (pāpirūs) نر. م. د پخوانیو کاغذونو
نوم چې مصریانو به لیکنې ورباندې کولې.

پات (pāt) نر. م. پتی، پیاتي، پیتی، پاتي، دال.

پاتا (pāta) بنخ. م. (۱) فاتحه، په مری پښې دعا؛
(۲) نر. م. مشر، د مری، پلار؛ (۲) سرکښ.

پاتان (pātan) نر. م. اندریابه، پارچنگ، درم پایه،
دریبه، پړ، زینه، رښه لاره.

پاتان (pātān) نر. م. لار، ليار، پتن، لاره.

پاتاوا (pātāw) نر. م. هر لوی نهر یا لویه ویهال.

پاتخه (pātāxa) بنخ. م. د اندریایې پاتکی، د لارې
او کسی، د زینې یا د درپایې او کسی.

پاتره (pātra) (ج. پاترې) پتری، پتوکی، پت، د
زخم د پاسه نری پرده.

پاتری (pātray) نر. م. (۱) گل، بنکر، د ځمکې دمخ
سختېدل، کریرمن کېدل؛ (۲) خاوری، د خاوري

کنډول؛ (۳) د تیرې په اسانه ژرېدل؛ (۲) د شونډو
پتری نیول (د تنډې، غم یا بیماری له امله).

پاتری (pātri) نر. م. پاتلی (خښتن، بادار)، په
اریایې ټولنه کې یې پلار ته پاتری وایي چې
مانایې (غذا ورکونکی) کېږي.

پاتمرې (pātmāre) ص. بنخ. م. ج. پاتوړې،
پاته مرنه، د مری نه پاتې شوی مال.

پاتنده (pātānda) ق. پاینده، پاتې کېدونکی،
تل تر تله، باقي، دايمي.

پاتو (pāto) بنخ. م. (۱) یو ډول سور رنگه چینی

دی؛ (۲) یو ډول مچ؛ (۳) یو ډول مرغی ده چې د
شپې او ارونه کوي؛ (۴) ق. پاتې، تل تر تله.

پاتوپېنخه (pātopenca) بنخ. م. (۱) اشرمبکی،
څرمبکی؛ (۲) ښه مېړی، مار خوری.

پاتوخنه (pātocāna) بنخ. م. سنبل، د دارو یو
بوتی.

پاته (pāta) ص. نب. (۱) باقي، پاتې؛ (۲) پاته شونی،
بقایا؛ (۳) ناکام؛ (۴) ایسار، معطل.

پاته شوی (pātaśāway) مف. نر. م. (ج. پاته
شوي) (۱) پس مانده؛ (۲) تبال یا ایسار شوی؛
(۳) ناکام شوی.

پاته مرنه (pātamrāna) بنخ. م. (ج. پاته مرنې)
میرات، میراث، له مری نه پاتې شوی مال.

پاته والی (pātawālay) نر. م. (ج. پاته والي)
بقا، همیشوالی، تلوالی.

پاته وړی (pātawāray) ص. نر. م. (ج. پاته وړي)
میراث خور، وارث، میرات خور.

پاتی (pātay) نر. م. پیتی، پتی، دال.

پاتېدل (pātedal) مص. ل. (۱) پاتې کېدل، تالېدل،
ایسارېدل؛ (۲) ناکامېدل.

پاتې شونی (pāteśūne) مف. بنخ. م. جوته،
لینډونکی، سروغی، پس خورده، باقیمانده.

پاتې شونی (pāteśūnay) مف. نر. م. (۱) دوام،
همیشوالی؛ (۲) کنوی، سروغی، لینډون.

پاتیله (pātīla) بنخ. م. (ج. پاتیلې) د بگجې،
دیگر، پتیله، لوی خولی المونیمی د بگجې.

پاتې (pāṭi) نر. م. (ج. پاتونه) (۱) لوی مستطیل ډوله
پتی؛ (۲) برید، بند، بندې، د پتې چار

چاپېره، پوله؛ (۳) پوتکی، څرم، وژن، تړه
(یوازې د انسان لپاره راخي)؛ (۴) برخه، ونډه؛

(۵) پات، د ډکو او تشو میتيازو لوبنې.

پاټخ (pātax) ن.م. د بوټانو د ډاڅولو برس.
 پاټک (pātak) ن.م. ۱) بیره، کړیکي، له سیخانو او لرگیو جوړه چلیه یا دروازه؛ ۲) د مالونو د محصول ورکولو ځای؛ ۳) بندیز، خنډ، په لارو کې د درولو او بندولو لرگی یا زنجیر.
 پاټک والا (pātakwāla) ن.م. د پاټک څو کېدار، د پاټک ساتونکی.
 پاټکی (pātkay) ن.م. ۱) ارکی، د پوریو پټه؛ ۲) یوه برخه، یوه ټوټه؛ ۳) د شعر یوه ټوټه؛ ۴) د ښار یوه برخه؛ ۵) کودې، جادو؛ ۶) په ونه کې د ختلو پاټک (ژور ځای).
 پاټلی (pātlāy) ن.م. ج. پتلی، د اور گاډي د اوسپني کرښه یا خط.
 پاټی (pātay) ن.م. ۱) د ډانډس هغه ځای چې نډاف یې په لاس کې نیسي؛ ۲) دلیندې، پتق، د غولکې کاسی؛ ۳) جلب، ولونی.
 پاځامه (pājāma) ن.م. ج. پاځامې، برزو، پرتوگ، پرتوگ، پایځامه، د خوب جامې.
 پاځوله (pājowla) ن.م. پاځوله، غټې مسی، لویې اوارتې جرابې؛ ۲) پلستري، د وژغونو جرابې، د وژغونو جرابې.
 پاځي (pāji) ص. ن.م. ج. پاځیان، ۱) رذیل، ذلیل، خوار؛ ۲) غلام، نوکر، مزدور.
 پاځیتوب (pājītób) ن.م. رذیلتوب، پستی.
 پاځا (pācā) ن.م. ج. پاځیان، ۱) اوکمن، پادشاه، ټولواک؛ ۲) سید، د بي بي فاطمې (رض) د اولادې لقب.
 پاځا خره (pācāxra) ن.م. یو ډول خپررنگه خزنده.
 پاځا وزیرک (pācāwazirak) ن.م. یو ډول لویه ده چې په قطعو او په سپینتو کې کېږي.

پاچاهي (pācāhi) ن.م. ۱) پاچایي، بادشاهی؛ ۲) بی فکري، بی غمي، عیش، خوشحالي.
 پاچاهي لار (pācāhilar) ن.م. ۱) لویه لاره، شاهراه؛ ۲) د پادشاهی قاعده یا دستور.
 پاچر (pācar) ص. ن.م. خوسا، سخا، گنده، بوین، خیرن، ناولی، چټل.
 پاچکنی (pācknāni) ن.م. یو ډول بوټی دی چې سپین گلان لري، چکنی یا سرینس ترې جوړېږي.
 پاچه خزک (pācaxāzak) ن.م. ۱) د چرگانو یو ډول چې لنډې پښې لري؛ ۲) موتووی، یو ډول اور لویه.
 پاخون (pācūn) ن.م. انقلابي حرکت، انقلابي پورته کېدنه، سرغړاوی، بغاوت.
 پاخونه (pācawāna) مص. مت. ۱) پورته کونه، جگونه؛ ۲) له خوږه راوښونه؛ ۳) الوخونه، ورځونه؛ ۴) اوبه، لوستنه؛ ۵) په دم د جادو او پېرې لري کونه؛ ۶) دکلی یا ملک نه شرنه؛
 پاخانه (pāxāna) ن.م. ج. پاخني، ټټی، خاک انداز، مکان، پای خانه؛ بیت الخلاء.
 پاخه (pāxā) ص. ن.م. م. پوخ، ۱) پوخ شوی؛ ۲) تجربه کار، رسېدلی؛ ۳) کلک.
 پادشاه (pādšāh) ن.م. وگ. پاچا.
 پادري (pādri) ن.م. ج. پادریان، د عیسویانو مبلغ، د مسیحیانو مذهبي مشر.
 پاډو (pādaw) ص. ن.م. وگ. پاده وان.
 پاډه (pāda) ن.م. ج. پاډې، گورم، گواره، ډنډی، گاهر، گوږ، دخرو او غوايو گله.
 پاډه وان (pādawān) ص. ن.م. گوروان، هغه څوک چې دخرو او غوايانو گله پيايي.
 پاډینس (pādiṣ) ن.م. ج. پاډینونه، ریر، کړاو، ظلم، تېری، سزا.

پاټخ (pātax) ن.م. د بوټانو د ډاڅولو برس.
 پاټک (pātak) ن.م. ۱) بیره، کړیکي، له سیخانو او لرگیو جوړه چلیه یا دروازه؛ ۲) د مالونو د محصول ورکولو ځای؛ ۳) بندیز، خنډ، په لارو کې د درولو او بندولو لرگی یا زنجیر.
 پاټک والا (pātakwāla) ن.م. د پاټک څو کېدار، د پاټک ساتونکی.
 پاټکی (pātkay) ن.م. ۱) ارکی، د پوریو پټه؛ ۲) یوه برخه، یوه ټوټه؛ ۳) د شعر یوه ټوټه؛ ۴) د ښار یوه برخه؛ ۵) کودې، جادو؛ ۶) په ونه کې د ختلو پاټک (ژور ځای).
 پاټلی (pātlāy) ن.م. ج. پتلی، د اور گاډي د اوسپني کرښه یا خط.
 پاټی (pātay) ن.م. ۱) د ډانډس هغه ځای چې نډاف یې په لاس کې نیسي؛ ۲) دلیندې، پتق، د غولکې کاسی؛ ۳) جلب، ولونی.
 پاځامه (pājāma) ن.م. ج. پاځامې، برزو، پرتوگ، پرتوگ، پایځامه، د خوب جامې.
 پاځوله (pājowla) ن.م. پاځوله، غټې مسی، لویې اوارتې جرابې؛ ۲) پلستري، د وژغونو جرابې، د وژغونو جرابې.
 پاځي (pāji) ص. ن.م. ج. پاځیان، ۱) رذیل، ذلیل، خوار؛ ۲) غلام، نوکر، مزدور.
 پاځیتوب (pājītób) ن.م. رذیلتوب، پستی.
 پاځا (pācā) ن.م. ج. پاځیان، ۱) اوکمن، پادشاه، ټولواک؛ ۲) سید، د بي بي فاطمې (رض) د اولادې لقب.
 پاځا خره (pācāxra) ن.م. یو ډول خپررنگه خزنده.
 پاځا وزیرک (pācāwazirak) ن.م. یو ډول لویه ده چې په قطعو او په سپینتو کې کېږي.

پاده (pādā) (ج. پاده) (۱) تسمه (۲) لویه
 گنده، پاره، خام کوک (۳) د غوبې نری توتبه
 (۴) د ملا لاندېنې او خپزه برخه، برزه (۵) لوبت
 پاده کول (pādūkāwai) مص. مت. د غوبې نه
 نری اوږده برخه پری کول، غوبه ترادې ترادې
 یا ترانگې ترانگې کول.
 پار (pār) (ج. پارونه) (۱) شومه، برخه، حصه،
 د ورغې او شپې د اتو برخونه یوه برخه (۲) ق.
 واروار، غل غل (۳) کلی، چاپی (۴) نوسی،
 مېرستېنک (۵) جگونه، لمسونه (۲) لحاظ،
 خاطر (۳) اختیار، واک (۴) اقتدار، زور.
 پارازیت (pārizit) (ج. پارازیت) (۱) د بستر اوږه ژوندي
 موجودات دي چې د بل ژوندي موجود په دننه او
 د باندې کې اوسېږي (۲) مفت خور، طفيلي
 (۳) مضر عنصر، استعمارگر.
 پاراف (pārāf) (ج. پاراف) (۱) لاند، لاسلیک، دامضا کړېښ.
 پارالل (pārāl) (ج. پارالل) (۱) موازي، متوازي کړېښ.
 پارت (pār) (ج. پارتونه) (۱) حصه، برخه، رول،
 شهرکي، تورک، توتبه.
 پارچاو (pārčaw) (ج. پارچاو) (۱) پارچاوه، پرچاو، درېدنه
 (۲) ص. نر. م. معطل، ولاړ، کړیاب، بندېدنه،
 بې کاره.
 پارچاوبدل (pārčāwedā) (ج. پارچاوبدل) (۱) بدلېدل،
 بندېدل، بې کاره کېدل، د کار درېدل.
 پارچل (pārčāl) (ج. پارچل) (۱) خپنه او ارزانه مېړه.
 پارچنگ (pārčāng) (ج. پارچنگ) (۱) اندرپاڼه، دلرگي
 پړی، زینه، پارسنگ.
 پارچنگي (pārčānguy) (ج. پارچنگي) (۱) د دوکې اندرپاڼه،
 د دوکې پارسنگ، کوچنی پړی.
 پارچه (pārčā) (ج. پارچه) (۱) توتبه، پکړه
 (۲) پاڼه، پخه، پړیښ (۳) اطلاعتنه.

پارسا (pārsā) (ج. پارسا) (۱) ص. نر. م. پرهېزگار، نېک، صالح،
 متقي، پاک لمنی.
 پارساتي (pārsāti) (ج. پارساتي) (۱) ص. نر. م. لحاظ لرونکی.
 پارسايي (pārsāyi) (ج. پارسايي) (۱) ص. نر. م. پرهېزگاري، نېک
 عملي، تقوا.
 پارسل (pārsal) (ج. پارسل) (۱) ص. نر. م. هغه تحفي او ليکونه چې د
 واک له لارې لېږل کېږي.
 پارسنگ (pārsāng) (ج. پارسنگ) (۱) پارچنگ، اندرپاڼه
 (۲) پارسنگ، د تلې د دواړو پلوه برابرو وزن.
 پارک (pār) (ج. پارک) (۱) د تماشي لپاره جوړ شوی
 باغ (۲) هغه تاکلی ځای چې موټر، عرادې او
 تانگونه په کې درېږي.
 پارکال (pārkal) (ج. پارکال) (۱) وس، قوت، طاقت
 (۲) پرکال، پرکول، بې وسه، کهال.
 پارگين (pārgin) (ج. پارگين) (۱) د گندگي دنده، تالاب
 (۲) دېران، د بېوري غونډی، د بېوري.
 پارلمان (pārilmān) (ج. پارلمان) (۱) ص. نر. م. په پارلماني جمهوري،
 مشروطه سلطنتي او په ديکتاتورې رژيمونو
 کې د نصابنده گانو مجلس ته وايي.
 پارو (pārū) (ج. پاروگان) (۱) ص. نر. م. پېم،
 راشپيل (۲) هغه لرگي چې د اسانو او غوږو
 پېښو د وېس کاکړ او سره پري راټولوي
 (۳) د کشتي او بېړۍ د لرگيو درې (۴) سړي،
 امبار، انبار، کود، د سړي دېران.
 پاروکي (pārūkuy) (ج. پاروکي) (۱) ص. نر. م. د منع، د ضوئغ،
 گمنغ، د وېستانو د پېښو لپاره.
 پارول (pārāwāl) (ج. پارول) (۱) ص. نر. م. مت. جگړول، لمسول،
 لهرول، جنگ او جگړې ته تيارول.
 پاره (pārā) (ج. پاره) (۱) ص. نر. م. (ج. پارې) سيماب، جيوه، لوبه
 مرکوز، زېږ، اېک.
 پاريال (pāryāl) (ج. پاريال) (۱) ص. نر. م. پرده، پېلار، د مېړه په گود

کې هغه پرده چې درې ورغسو پورې د ناوې د ناسني لپاره غږېږي .

پارېدل (pāredāl) مص. ل. لمسېدل ، قهرېدل ، د چاپه لسه جنگ ته تيارېدل .

پاري (pāri) نر. م. د يو گل نوم دی .

پار (pār) نر. م. (ج. پارونه) کرازه ، خوازه ، د گلکار د درېدلو لرگی (۲) د لرگی پوره اوږده تخنه ؛ (۳) د بام ختلو لرگی چې د پيسو پټکې اوړکې لري .

پارېنج (pārbanj) نر. م. ا. غوره شری ، شاه بلوط ، د پوړونې نوم ؛ (۲) اونی .

پارکی (pārki) نر. م. (۱) قطعه ، توتیه ، بیت ، شعرا (۲) فال ، بخت ، طالع ؛ (۳) پاتکی ، د لرگینې زینې پوړی .

پارکیوال (pārkiwāl) ص. نر. م. شاعر ، پارکی جوړوونکی ، چندی ، لامل .

پارو (pārū) نر. م. (۱) هغه آله چې مزونې شپلی ورباندې گڼول کېږي (۲) ص. نر. م. پاروگر ، هغه سړی چې د مارانو اوږده لري ؛ (۳) بدشکله سړی ؛ (۴) بدچلند هلک ؛ (۵) چلباز .

پاروگر (pārūgūr) نر. م. (ج. پاروگران) (۱) پارو ، پاروگر ؛ (۲) جادوگر ، مارگیر .

پاره (pārā) جمع. م. (ج. پارې) (۱) دم ، اوږه ، ووده ؛ (۲) شری ، د کرېبو ترمنځ همکه د پيسو نه پاتې کېدل ؛ (۳) نيسگری کار ؛ (۴) د جامو د مینځلو تخنه ؛ (۵) لویه غلطی ، زنا ؛ (۶) لخواي ، راشېدل ؛ (۷) فال ؛ (۸) له تناره څخه د وړو د راوېستلو سیخ ؛ (۹) الطی ؛ (۱۰) ضرب زباني .

پارې (pārāy) جمع. م. (۱) هوسې پوهول ؛ (۲) ترازه ، تېنډره ، چنده ، د هندوانې او خسبوډې ترازه ؛ (۳) د تېنډره پوړی .

پازند (pāzand) نر. م. د زردشني مذهبي کتاب (زند) شرحه .

پازه (pāzā) جمع. م. (ج. پازې) (۱) اثر ، الهېزا ؛ (۲) چستی ؛ (۳) زوروتيا ، جرأت ؛ (۴) تنه رڼا ؛ (۵) الحاظ ، پاس ؛ (۶) حبا ، شرم ؛ (۷) انصاحت .

پازه وال (pāzawāl) ص. نر. م. (۱) فعال (مامور) ، خدمتگار ؛ (۲) معتمد ؛ (۳) منشي ، محرر .

پازوله (pāzāola) جمع. م. (ج. پاژولې) د وژغور جراېي ، د وژغوروسی .

پاز (pāz) نر. م. پړسوب ، ډډون .

پازول (pāzawāl) ص. مت. پړسول ، ډډول .

پازوی (pāzāway) نر. م. (ج. پاژوي) غرنی بهار ، پيازکی ، پيازک .

پاژه (pāzā) جمع. م. د دم او اوږدې (پارو) اثر ، د کور او الهېزاو تاثیر .

پازېدل (pāzēdāl) مص. ل. وگ. پړسېدل .

پاس (pās) ق. (۱) پورته ، لوړ ، جگ ، هسک ، اوچت ؛ (۲) پړ ؛ (۳) نر. م. لحاظ ، خاطر ؛ (۴) پوره ول ملهم دي چې پخپلو څارو پورته کارېږي ؛ (۵) اجازه نامه ، راه داري ؛ (۶) ص. نر. م. بريالی ؛ (۷) فارغ ، خلاص ؛ (۸) سپ. د فوټبال په لوبه کې د توپ بل غړي ته رسونه .

پاسپورت (pāsīpōrt) نر. م. له خپل هېواد څخه بل هېواد ته د تگ اجازه نامه .

پاست (pāsī) نر. م. (۱) احسان ، منت ؛ (۲) تشکر ، شکر ، مننه .

پاستی (pāsīny) نر. م. (ج. پاسي) (۱) شپتی ، مکی ، کوکړی ؛ (۲) د خوا ، لخوايي د مری لاندې خورنده اوږده برخه .

پاسره (pāsīrā) جمع. م. (ج. پاسرې) (۱) بونگ ، زېرمه ، سپا ، پانگ ؛ (۲) بوگری ، بوگری ؛

پاشل (pāsāl) مصر، مت، تیتون، شیندل، دورول، شل، لوستل، خور وور غورخول.

پاشنه (pāśnā) بنخ، م، لڅک، هغه زیاتې لرگي چې ددروازې د هرې پلې په آخر او سر کې پرېښودل کېږي.

پاغونده (pāgūnda) بنخ، م، ۱) دنداف د وهل شوو مالوچو غونډارې؛ ۲) دواورې غونډارې.

پاک (pāk) ص، نر، م، ۱) صاف، سپېڅلی، سوتره؛ ۲) پر هېزگار، نېک؛ ۴) ابې عیبه، بې قصه.

پاکت (pākāt) نر، م، (ج. پاکتونه) لفافه، بنډار، هغه کاغذي خلته چې لیکونه په کې بندېږي.

پاکره (pākra) بنخ، م، (ج. پاکرې) د اوبې کته.

پاک زری (pākzāray) ص، نر، م، تېک زری، پاک نیتي، سپین زری، صاف، صادق.

پاک لمنه (pāklamāna) ص، بنخ، م، پاکه بنڅه، د ښو اخلاقو خاونده بنڅه، با عفته.

پاک نفس (pāknāfs) ص، نر، م، پاک نفسه، پر هېزگاره، څوک چې په غلا، بېو، قاچاق او... اخته نه وي.

پاک نویس (pāknāwis) ص، نر، م، ۱) صفا لیکل شوی؛ ۲) ښه او پاک لیکونکی.

پاک نویس کول (pāknawiskawal) مص، مت، ستره لیکل، پاک لیکل، له چټلې پرته لیکل.

پاک نیتي (pāknyātay) ص، نر، م، (ج. پاک نیتي) د ښې ارادې خاوند، د ښه نیت خاوند.

پاکوالی (pākwālay) نر، م، ۱) پاکي، ستره والی؛ ۲) چنتوب؛ ۳) د حساب تصفیه؛ ۵) د جنجال ختمېدنه؛ ۶) بزرگي؛ ۷) فرض غسل کول.

پاکول (pākawāl) مص، مت، ۱) صفا کول، ستره کول، دورې او ناپاکي ترې لرې کول؛ ۲) چلول؛ ښه او ښه لامل.

هغه څمکه چې مالک یې بزرگرتنه د کر لپاره ورکوي؛ ۳) باعث، سبب، وجه.

پاسره گر (pāśragār) ص، نر، م، پاسره وال، زېرمه گر، بچت کوونکی، صرفه جو.

پاسل (pāsāl) مص، مت، ۱) د چاسره نېکي او ښېگڼه کول؛ ۲) ناروغ مالش کول؛ ۳) لحاظ ساتل، خاطر کول؛ ۴) سپارل، حواله کول.

پاسلودنه (pāślodāna) بنخ، م، ۱) پاسلونه، حواله کونه؛ ۲) احسان اړونه، ښېگڼه کول.

پاسلون (pāślūn) ص، نر، م، پیره دار، څوکي دار، پیره کوونکی.

پاسلیل (pāśleyāl) مف، مت، په چا احسان یا نېکي زیاتل، چاته خپله نېکي یا احسان وربادول، څوک په ښېگڼه شرمول.

پاسنه (pāsāna) بنخ، م، (ج. پاسني) ۱) لحاظ، رعایت؛ ۲) تر احسان لاندې راتله؛ ۳) پر څاروي د مهرباني لاس کښول.

پاسني (pāsānay) ص، نر، م، (ج. پاسني) ۱) لور، پورتنی، برنی؛ ۲) د جگې سیمې اوسېدونکی.

پاسني (pāsānay) بنخ، م، د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده.

پاسو (pāsū) ص، نب، ۱) خاکسار، عاجز، غلی؛ ۲) پست، ټیټ، رذیل، لوچک.

پاسوال (pāsawāl) نر، م، ۱) ساتونکی، څوکېدار، محافظ؛ ۲) باچا؛ ۳) د احسان خاوند.

پاسوان (pāsawān) ص، نر، م، ۱) ساتونکی، ساتندوی، څوکېدار؛ ۲) شپون، گډبه.

پاسه (pāsā) بنخ، م، ۱) سوچه سره، خالص زر؛ ۲) ص، نب، کره، روغ، اعتباري، رښتیاڼی.

پاشتک (pāśtak) نر، م، واسه، وسه، پاشتوک، پزی، چن، د کوتې د پاسه کوچني لرگي اچول.

پاکه (pāka) ص. بنخ. م. ۱) د پاک مؤنث: ۲) بنخ.

م. سوروره خامتا، پلنه خامتا.

پاکه پاکي (pākāpākāy) بنخ. م. تپوس، مردار

خور مرغه

پاکي (pāki) بنخ. م. ۱) د ستر چاره، سرخونې،

پتری: ۲) صفایي، پاکیزه گي، سپهڅلتوب.

پاکیزه (pākizā) ص. بنخ. م. وگ. پاک.

پاگل (pāgāl) ص. نر. م. (ج. پاگلان) ۱) بې فکره،

بې سده، لېونی: ۲) کم عقل، ساده، نادان.

پاگلتوب (pāgaltōh) نر. م. ۱) لېونتوب، پاگلتیا:

۲) کم عقلتوب، ساده توب.

پاگل خونه (pāgālxūnā) بنخ. م. د لېونو د ساتلو

او علاج ځای، دارالمجانین

پال (pāl) نر. م. (ج. پالونه) ۱) برخلیک، تقدیر، فال:

۲) پرهیز، ځان ساتل: ۳) د بیوی پاله سپار:

۴) د سیند وړوکی خور: ۵) رو. پالونکی، قدر

کرونکی، روزونکی، میلمه پال، روغتیا پال.

پالاکه (pālāka) بنخ. م. د مار څرښندی، د منگور

کیله، د مار د تلو کرښه.

پالاني (pālāni) نر. م. یابو، تتو، زور کچر.

پالای (pālāy) نر. م. ۱) پلي، د (موتو، می، لویا

او مشنگو) هغه برخه چې داني په کې پټې وي:

۲) کیلی، چابی، کونجی، نوی.

پال پی (pālpay) نر. م. وگ. پاپلی.

پالتو (pāltū) ص. نر. زیات، فالتو، اضافي.

پالش (pālsh) نر. م. (ج. پالشونه) ۱) د بوتونو او

شیلپورنگول: ۲) خلا، صیقل.

پالشي (pālshī) ص. نر. م. (ج. پالشیان) ۱) پالیشي،

پالش اورنگ وړکونکی: ۲) غوره مال.

پالک (pālāk) نر. م. ۱) زوی نیو، په زویتوب نیول

شوی هلک: ۲) د د...

پالکانه (pālkānā) بنخ. م. (ج. پالکانې) دیرشه،

درشه، دریشه، روشندان، کرکی، روزان.

پالکوری (pālkōray) نر. م. هغه کوته چې د بزگری

اسباب او سامان په کې پروت وي.

پالکی (pālkāy) بنخ. م. ۱) هغه ډولې چې کلانو

او بتیارانو به شتمن خلک سواره په کې بیوز:

۲) هغه کجاوه چې پرییل اچول کېږي: ۳) جیان،

ډولې، هغه ډولې چې کلانو او بتیارانو به په

کې ساوې په اوږو وړله: ۴) یو ډول سور رنگی

چینجی دی.

پالگر (pālgār) ص. نر. م. پال کتونکی، نجومی،

پال لیدونکی، فالین.

پالال (pālāl) مص. مت. ۱) پالنه کول، تربیه وړ کول،

روزل: ۲) د چا حق ادا کول: ۴) غور کول.

پالنجی (pālānjay) نر. م. پالنتون، مرستون،

روزنجی، روزنتون، دارالایتام.

پالندوی (pālāndōy) ف. نر. م. ۱) پالونکی،

روزونکی، تربیه کوونکی: ۲) د پوهنتون هغه

محصل چې څارندوی (سکاوت) وي.

پالنگ (pālāng) نر. م. (ج. پالنگونه) ښکلی کت

یا چپرکت، لوی کت، چپرکت.

پالنه (pālāna) بنخ. م. (ج. پالنې) ساتنه، روزنه، تربیه

کونه، لویونه.

پالوال (pālwal) ص. ف. نر. م. ۱) پرهیزگار:

۲) وفادار.

پالوان (pālwan) ص. نر. م. ۱) پهلوان، د غجروي

په چل پوه: ۲) غټ، لوی: ۴) بهادر، تکړه:

۵) د درانه سامان پورته کول کړین.

پالوده (pālūda) بنخ. م. د پخې او مایع کړی شوي

نشایستي مایچې چې شربت او واوره ورسره گډه

پالوز (pāloz) ن.م. هغه دري (سترنجي) يا غالي چې د ناستي لپاره استعمالېږي.

پالوشپه (pālošpā) بڼخ.م. (ج. پالوشپي) شوقدر، د برات شپه، پنځلسي، د بلنلو شپه.

پاله (pālā) بڼخ.م. (ج. پالي) اسپار، سپور، پال، د اوسپني کرکي، کير، په ييري کې د ځمکې د څيرلو لپاره اوسپنيزه آله؛ (۲) پرڅه، شبنم.

پاله پدري (pālapādrī) ق. ضرور، حتمي، خامخا، ارومرو.

پالهنگ (pālhāng) ن.م. کولند، هغه لرگي چې د خوشکي، سخوندري يا کتبي غاړې ته ددې لپاره وړاچول کېږي چې له تپينتي څخه وساتل شي. او ياد مورې ونه روي.

پالي (pālay) ن.م. (۱) غړي، د ځمکې هغه برخه چې د ييوي او کولبي د دوو کيلو په منځ کې د اړولونه پاتې شوي وي؛ (۲) پر هېزانه خوراک؛ (۳) د کوچنيانو لويه ده؛ (۴) کوچني چې نوي نگزده کوي؛ (۵) پر هېز کوونکي.

پالي (pāli) بڼخ.م. هغه ژبه ده چې دوه نيم زره کاله پخوا په هند کې ويل کېدله.

پالي اچول (pāleācāwāl) مص.ل. نيوکه، نيونه، د ماشومانو لويه ده.

پالېز (pālez) ن.م. (ج. پالېزونه) د خټکو او هندوانو کرونده يا کرلي پتي (باغ).

پالېزوان (pālezwān) ص.ن.م. د پالېز ساتونکي او پالونکي.

پالېسي (pālesi) بڼخ.م. (ج. پاليسي) (۱) تگلاره، سياست، کرنلاره، خط مشي؛ (۲) تدبير، لار.

پاليوگرافي (pāliyogrāfi) بڼخ.م. د لرغونو ليکونو د لوستلو پوهنه.

پام (pām) ن.م. (۱) توجه، خيال، اند؛ (۲) داتن سره يوځای سندري او سروکي ويل؛ (۳) د کورې په شېرونه ده چې پانې يې اوږدې او ځانگړې نه لري؛ (۲) د لاس تلي، د لاس ورغوي.

پامال (pāmāl) ص.ن.م. پايعال، خچ پېچ، چقرې، ويجاړ، چيختاري.

پامالوونکي (pāmālawūnkay) ن.م. (ج. پامالوونکي) پايعالوونکي، بربادوونکي، خچ پېچ کوونکي، چيختاروونکي.

پامته (pāmā) بڼخ.م. اړتيا، مجبوريت، لېوالتيا. پامته دار (pāmādār) ص.ن.م. اميدوار، حاجتمن، په تمه، په هيله، په اسره.

پامرد (pāmārd) ص.ن.م. (۱) همتي، تکړه، ډرور؛ (۲) د ځانگړي مزاج او فکر خاوند.

پامست (pāmāst) ص.ن.م. پالگر، فالبين، طالع کتونکي.

پام غلطول (pāmāgalatawāl) مص.ل. فکر بدلول، خيال بل طرف ته اړول، وخت تېرول.

پام کول (pāmākawāl) مص.ل. پام لرل، فکر کول، خيال ساتل، احتياط کول.

پاملرنه (pāmālarēna) بڼخ.م. (ج. پاملرنې) توجه، څارنه، ساتنه، احتياط.

پام لرونکي (pāmālarūnkay) ص.ن.م. توجه لرونکي، څارلرونکي، ساتونکي، محتاط.

پامول (pāmāwāl) مص.مت. پوهول، څير کول، متوجه کول، پام ورته اړول.

پاميالي (pāmāyālay) ص.ن.م. (ج. پاميالي) پوه، هوښيار، څيرک.

پامېدل (pāmāyādāl) مص.ل. پوهېدل، پام کېدل.

پان (pān) ن.م. (ج. پانونه) (۱) يوه ونه پانه ده چې د پانه د لار په واکه پانې يې اوږدې او ځانگړې نه لري.

لاچی او تمباکو په پانو کې نغاری او خوری ۱
۲) د پتو یو ډول پتی دی.

پاندره (pandra) بنغ. م. پاندري، د وریبمو او د
زرتارو تارونه چې د ناوې په اوریل کې یې تومبی
پانډول (panḍol) نر. م. ۱) پندول، اونگ، اویز، په
گری یوه پرزه؛ ۲) هغه څرېدلی شی چې نوسانی
حرکت ولري.

پانډه (panḍa) بنغ. م. (ج. پانډې) ۱) د لښتو توکری
چې خلی او خخلې په کې اچوي؛ ۲) پپتی، پند،
پنده، غوته.

پانډي (panḍi) ص. نر. م. وگ. پندي.
پانډې (panḍe) نر. م. ۱) بامبن، پندت، د بامبنانو
لقب؛ ۲) د هندوانو د نومونو یو جزه.

پانسې (pansay) بنغ. م. ۱) زیندی، غرغره، زندی،
پانسي، دار؛ ۲) د مرگ جزا چې په زندی ورکول
کېږي.

پانسي کونه (pansikawana) بنغ. م. ۱) زیندی
کونه، په دار څرونه؛ ۲) په مرگ محکومونه.

پانسیون (pansyun) نر. م. ۱) مهلمستون، په یو
ځای کې چاته استوگنه او خوراک ورکونه؛
۲) دېره کېدنه، د طالبانو د اوسېدو ځای.

پانکی (pankay) نر. م. ۱) مقصد، هدف، موخه،
نصب العین؛ ۲) هغه څلی یا نښه چې له بل نه
د مخه ویشتل کېږي.

پانگ (pang) نر. م. وگ. پان.

پانگوال (pangwāl) ص. نر. م. شتمن، دولتمن،
د بانکې شتمن، سرمایه دار، کاپیتالیست.

پانگوالي (pangwālī) بنغ. م. شتمني، دولتمندي،
سرمایه داري، کاپیتالیزم.

پانگه (panga) بنغ. م. (ج. پانگې) شته، دولت،
سرمایه، ټول شوی مال، ټول شوی پسر.

پانگونه (pangwana) بنغ. م. وگ. پانگه اچول.
پانو (panu) نر. م. بختلی، سور رنگی چینجی دی.
پانوس (panus) نر. م. (ج. پانوسونه) د ډهوي،
شراغ، لمپې او چراغ پوښ.

پانه (pana) بنغ. م. (ج. پانې) ۱) سپیته، شپيته،
چنی؛ ۲) هغه پانه ډوله لرگی چې د دروازو په
چوکاټونو کې یې تک وهي؛ ۳) الیندی، گلپتی
یا الیندی مار توپیک هغه برخه چې دروازه پرې
خلاصېږي؛ ۴) اړینج، د پېچونو او نټ او بولټ
د تړلو او خلاصولو آله.

پانیات (panyāt) نر. م. عبرت، نصیحت، پند.
پانیات کېدل (panyātkeḍāl) مص. ل. عبرت
او پند، درس اخیستنه.

پانیاتي (panyāti) نر. م. د پند او عبرت وړ شی.
پان (pan) نر. م. ۱) پانگ، د غره کمر؛ ۲) د سیند
پر غاړه هغه خټ چې بېخ یې اوسو ووی وي؛
۳) په کوهي یاد ویالې په غاړه د خاورې کمر.

پانرېش (panreš) ص. نر. م. د پانو د توبېدلو وخت

پانکی (pankay) بنغ. م. د پانې تصفیر، وړه پانه.

پانوخی (panūjay) نر. م. ۱) اوراق؛ ۲) قرطاسیه
فروشي، د کتابچو، قلم او... پلورنځی.

پانه (panā) بنغ. م. (ج. پانې) ۱) پخه، ورقه، د
کتاب پانه، د ونې پانه؛ ۲) پان، د پتی پوله؛
۳) پونی، د توپیک په ججوری کې هغه داوسپني
نری پخه چې کارتوس پورته کوي.

پانې (panay) بنغ. م. ۱) د متکو (چار مغزو) لویه؛
۲) طبیعت؛ ۳) کرښه، حد؛ ۴) ونډه، برخه.

پانې (panay) نر. م. بخت، طالع.

پانیدال (paniḍāl) نر. م. اوبه ووی، اوبه رغښتي،
د غره هغه برخه چې د باران اوبه پرې ډوه ځایه
کېږي.

پانې پانې کول (pānepānekawāl) مصر. مت.

۱) پښې پښې کول، له کتاب څخه یوه یوه پانه جلا کول؛ ۲) د گل پانې یوه یوه کول.

پانې کول (pānekawāl) مصر. ل. ۱) د پانو سر وهل، د پانو زرغونېدل؛ ۲) قطعې (تاش) کول؛ ۳) د ونو د پانو شکول، د ونو پانې کول.

پانیز (pāniz) ص. نر. م. پانې لرونکی، د پخوډک، هغه بوټی یا ونه چې ډېرې پانې لري.

پاو (pāw) نر. م. څلورمه برخه لکه د چارک، ساعت...

پاوتل (pāwtal) نر. م. کنويي، خپره، رسوب، د اوبلن یا غوړ شى په تل کې ناسته برخه.

پاورقي (pāwaraqi) بنځ. م. لمن لیک.

پاوکی (pāwākay) نر. م. ۱) د پاو تصفیر؛ ۲) د خیرات او نذر لپاره د سړي په سر پاو غله راتولول.

پاولی (pāwlay) نر. م. (ج. پاولي) ۱) گینگری، یو ډول پخوانی سکه وه چې بشپړه د گانې په ډول په غاړو کې اچوله؛ ۲) جولا، په کې رخت جوړوونکی؛ ۳) ص. نر. م. کم عقل، ناپوه.

پاولیتوب (pāwlitób) نر. م. ۱) جولانوب؛ ۲) کم عقلي، کم عقل توب، ساده توب.

پاویلین (pāwilyān) نر. م. پاویلیون، نندارتون، د تماشاځای، د نمایش ځای، نندارتون.

پاهاه (pāhā) بنځ. م. (ج. پاهې) پته، د زخم پټی چې ملهم پرې لگېدلي وي.

پای (pāy) ق. ۱) آخر، انجام؛ ۲) نر. م. د بیمار روغېدل او جوړېدل.

پایاب (pāyah) نر. م. (ج. پایابونه) ۱) پایناو، بنځ، پایاو؛ ۲) د اوبو پای؛ ۳) د اوبو گوډر.

پایپ (pāyp) نر. م. ۱) پیپ، د اوسپنې، ربري یا پلاستیکی نل؛ ۲) بورغو، نسا، د تساک

څکلو آله.

پای پای (pāypāy) نر. م. پالي پالی، پاپالو، په اول ځل د کوچني گرغېدل او قدم اخیستل.

پایپ لاین (pāyplāyn) نر. م. د اوبو یا تېلو له یوه ځایه بل ځای ته د بیولو لپاره ربري، سمټي یا اوسپنیز نل.

پای پېچي (pāypéche) بنځ. ج. پایتاوه، پایتاوې، هغه وړینې یا د کرباسو پټی چې تر پښو او پڼو یوې راتاووي.

پایتاوې (pāytāwé) بنځ. ج. هغه وړینه اوږده پلنه پټی چې شپانه او نور وگړي په غرونو کې د ښه مزل او د پڼو د ژغورلو لپاره پر دواړو پڼو یو د پاسه تړي.

پایتخت (pāytaxt) نر. م. ۱) دیوه هېواد مرکز، پلازمېنه؛ ۲) د جمهور رئیس، پادشاه د اوسېدو ښار چې په هغه کې رسمي او دولتي چارې اجرا کوي.

پای تکی (pāytākay) نر. م. د پای تکی، وروستی تکی.

پایخور (pāycāwar) ص. نر. م. هغه سړی چې پیڅې او ترخزې یې لویې وي.

پایخور (pāycūr) ص. نر. م. ۱) پای، آخر، پتور؛ ۲) د یوې ډلې وروستی سړی، میره یا پسه چې له خپلې رمې څخه وروسته پاتې وي.

پایخه (pāyca) بنځ. م. ۱) پیخه، د پرتاگه خولې، وریخولې، د پرتاگه لاندینې برخه.

پایخه دور (pāycadūr) ص. نر. م. ۱) پوچه وار، پایخه شرب، هغه سړی چې د پرتاگه پایخې یې لویې وي؛ ۲) کم عقل او نادان سړی.

پایدار (pāydār) ص. نر. م. کلک، مضبوط، ټینګ

پایدان (pāydan) نر.م. موثر، تانگی یا گادی ته
دورختلو لپاره د پنبو اینودلو خای.

پایدو (pāydaŋ) نر.م. ۱) خبر رسوونکی، ابلچی؛
۲) حمام نوکر، د دوکان شاگرد.

پایزب (pāyzeb) نر.م. پانزب، پایلی، خلخال.
د پنخود پنبو گانه.

پایبست (pāyast) نر.م. ۱) دوام، بقا؛ ۲) تریزیا ته
مودې پورې ژوند کونه.

پایکو (pāykó) بنخ.م. (ج. پایکو گانې) د شولو
او اوریشو یا نسوارو د تکولو آله.

پایکوت (pāykūt) نر.م. (ج. پایکوتان) دنگوالا،
د شولونکوونکی.

پایکیله (pāykilá) بنخ.م. (ج. پایکیلی) د پای
کیلی، د کر د خسکې وروستی توته یا برخه.

پایگاو (pāygaŋ) نر.م. د نیمې قولې خسکه هغه
خسکه چې دوه بزگره یې کرلی شي.

پایگاه (pāygaḥ) بنخ.م. (ج. پایگاوي) ۱) جنگي
اډه؛ ۲) د غره لمن، اډه.

پایل (pāyál) نر.م. ۱) اواره خسکه، هغه پرته خسکه
چې د کرلو جوگه (ور) وي؛ ۲) سوکرک.

پایلات (pāylát) نر.م. (ج. پایلاتونه) پسات،
فساد، شر، پتنه، فتنه، بلا.

پایلامه (pāylāma) بنخ.م. وگ. پیلامه.

پایلور (pāylór) نر.م. لته، لټون، تلاش، لټونه،
پسې گرځېدنه.

پایله (pāylá) بنخ.م. ۱) پای، نتیجه، خاتمه؛
۲) نر.ج. وگ. پایزب.

پایلیک (pāylik) نر.م. لمن لیک، فوت نوت، د
پوهنتوني زده کړو د پای رساله، پاورقي.

پایمال (pāymál) ص. نر.م. ج. ۱) خپلی، تر پنبو
لاندې شوی، لټار شوی؛ ۲) ذلیل، اوسیدلی.

پایناب (pāynāb) نر.م. پایناو، د اوبو نینګور،
هغه پټی چې د ویا له په اخر کې وي.

پایند (pāyānd) نر.م. پایبستی، پاتنی، دوامدار.

پایندی (pāyānday) نر.م. پایبندونکی، پایونکی؛
۲) کامیاب، بریالی.

پاینغ (pāynāg) نر.م. پاینبغ، اینغ او نبغ درد، د
ګډې سخت درد.

پاینک (pāynāk) نر.م. (ج. پاینکونه) د تیکو
مرصع کول، د تورې، ستورې یا چرې په تېکی
باندې ګلکاری، په دانو (مړیو) اوزرو باندې د
تېکو ښکلي کول.

پاینو (pāynaw) نر.م. ۱) وگ. پایناب؛ ۲) کوت،
کوتی، ننوتې خسکه، کونجینه خسکه.

پاینه (pāyāna) بنخ.م. (ج. پاینی) پایبست، بقا،
پایبندنه، دوام.

پاینی (pāyānay) ص. نر.م. وروستی، اخرنی،
ترخپت، له ټولونه وروسته، د ټولو په آخر کې.

پایو (pāyāw) نر.م. د کبانو د نیولو په تار پورې
تړل شوی کوچنی لرگی چې د اوبوله پاسه وي.

پایول (pāyawaí) مص. مت. ۱) ژوند ورکول،
ژوندی ساتل، لویول؛ ۲) د اوبو پیناب معلومول
۳) مېشتول، دېره کول؛ ۴) سرته رسول.

پایه (pāyá) بنخ.م. (ج. پایي) ۱) مرتبه، درجه،
قدر، عزت؛ ۲) ستنه، مته؛ ۳) تېر، اوبه.

پایبدل (pāyēdál) مص. ل. ۱) تریزیا ته مودې
ژوندی پاتې کېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.

پپ (páp) نر.م. (ج. پپونه) روک، د ناوې یا تری
په شېر فلزې آله چې دوکانداران له تلې نه یو
شی په کې را اخلي او خلتي ته یې وراچوي. بمبو.

پپخه (papáxa) بنخ.م. (ج. پپخي) قره قلې خولی،
ساخه، قره قلې تویو.

پپخه (papáxa) بنخ.م. (ج. پپخي) قره قلې خولی،
ساخه، قره قلې تویو.

پپر (papar) ص. نر. م. ۱) پلن، سورور او اوږده،
 تپ، خپر، خپار (۲) تپیک، تپک.
 پپر غوز (papargwaz) ص. نر. م. پلن غوزی، خپر
 غوز، خپار غوز، تپر غوز.
 پپنا (papna) ص. نب. پوپنا، بالکل، بریاد، نیست
 و نابود، پنا.
 پپنا کول (papnakawal) مص. مت. تپاه کول،
 ور کول، له منځه وړل، پنا کول، بریادول.
 پپوس (papus) نر. م. ۱) سړی، پپوس؛ ۲) ص.
 نر. م. تپیل، لت، کاهل.
 پپی (papay) بنځ. م. مچکه، بوسه، پپه، مچو،
 بیکلونه، چپی.
 پپیته (papita) بنځ. م. (ج. پپیتی) دونی ختکی،
 یو ډول خوړه مپوه چې د ختکی په خپروي.
 پت (pat) نر. م. ۱) عزت، ناموس، ابرو؛ ۲) د خپلوی
 گالنه او پالنه؛ ۳) دوزو، پسو د اوږدو وینستو
 لاندې نرم او پاسته وینسته.
 پتاری (pataray) بنځ. م. ۱) د مرود لمبولو خای،
 هغه تخته یا ډره چې مری پر مینځې؛ ۲) درجن
 درجن؛ ۳) په کړاو اخته کول؛ ۴) نری پوله.
 پتار (patar) نر. م. (ج. پتارونه) هغه لویه توکری
 چې منځ یې آزاد وي او وړه خوله لري.
 پتاسه (patasa) بنځ. م. (ج. پتاسی) د شلمه، تشلمه،
 پتاسه، شیرینی.
 پتان (patan) نر. م. لاره، گودر، پتن، پتر.
 پتاوی (pataway) نر. م. (ج. پتاوی) وگ، پتاوی.
 پت چو (patcu) بنځ. م. د کتابونو گډی، د کتابونو
 شخولی، د کتابونو د ساتلو بکس یا کثوره.
 پتخول (patxawal) مص. مت. یخنۍ وهلی ناروغ
 چې درد او ناروغی له منځه وړلو لپاره یې
 خولې کوي.

پتخه (pataxa) بنځ. م. (ج. پتخی) پته، پتکه،
 پتکه، کورنی هیلې.
 پتخه (patxa) بنځ. م. (ج. پتخی) تومانچه.
 پتراک (patrak) نر. م. ۱) د لحنې اړولس منځ؛
 ۲) د آس د جلو تسمه، د آس د ملابند.
 پترک (patrak) نر. م. هغه گډ یا پسه چې غوړونه
 یې نه ډېر لوی وي او نه واره.
 پترکانی (patarkanay) نر. م. (ج. پترکانی) میده
 تیرې، میده کار، جفل، شگه.
 پترکی (patrakay) نر. م. ۱) د زخم خپک (خپرا)،
 د زخم د پنه او وچېدو په وخت کې نری پتری؛
 ۲) د اوسپنې وړوکی پتری، د لرگی نری توتنی.
 پتروتی (patrutay) نر. م. (ج. پتروتی) وړوکی
 پتری یا بنانک، خاورین بشقاب.
 پتروکی (patrukay) نر. م. یو شین بوتی دی چې
 سورگل لري او اوم خوړل کيږي.
 پترونجی (patrunjay) نر. م. خوړه مری، دلري
 سل پتی، دلري زرخانی.
 پتره (patra) بنځ. م. ۱) د کتک او مگر په میاشنو
 کې هغه شنې پانې چې له رېبلونه پس یو ډبل د
 پاسه اچوي چې خپلوي ترینه جوړ شي بیا یې
 خنډې نوکومې چې وډوډې پری هغه له بوسو سره
 یو غای کسوي او خسارو بو ته یې ورکوي؛
 ۲) د کرکنو او بیرو وچې پانې؛ ۳) وچ وړگې.
 پتری (patray) بنځ. م. د گنیو وچې پانې.
 پتری (patray) نر. م. ۱) د ختو او اوسپنې توله،
 ډال یا کنگل منځ؛ ۲) پتری؛ ۳) غوڅونه، پری
 کول؛ ۴) پانه، ډیرې خریلو د ماشین پاکې او
 چاره؛ ۴) یو ډول کب دی؛ ۵) د سرو یا سپینو
 زرو تکی چې په امبل کې اچول کيږي یا په تڼ
 کې گندا کيږي.

پټري والا (patriwālā) ص. نر. م. ۱) دجرمني
تريک يودول؛ ۲) پټري خرڅوونکی؛ ۳) هغه
روپۍ چې کونده شوې وي.

پټر (patār) نر. م. ۱) د سيند د بهېدو لار؛ ۲) گودر.
پټک (patak) نر. م. ۱) بټک، پټکی، د اوبو لوبښی
چې په سفر کې اوبه په کې وي؛ ۲) هغه کاغذ
چې تار وړي باندې تاوېږي؛ ۳) کوسه سړی.

پټکه (patāka) ص. نر. م. ۱) نری او ډنگر (سړی)؛
۲) بڼخ. م. کورنی وړه هیلې؛ ۳) پوری، پټه،
پایټک، پاتکی.

پټکی (patākay) نر. م. ۱) د څلور بولو ویشتان چې
لندوي؛ ۲) یوه کوچنی مرغی ده؛ ۲) ص. نر. م.
ډنگر او کمزوری (انسان).

پټلون (patlūn) نر. م. پینټ، تر پرتاگه تنگ او
کمر بند پرې تړل کېږي.

پټله (patlā) بڼخ. م. د ښښې مردکی، تشله.
پټلېز (patléz) نر. م. پیوند، پټلیس، شکېدلو او
زړو جامو ته توتو ورکول.

پټلېزول (patlezāwal) مص. مت. ۱) پیوندول،
پټلېزول؛ ۲) لېمبول، تانکه کول، کوشېرول.

پټلېس (patlēs) نر. م. پیوند، پټلېز، لېم، کوشېر.
پټمن (patmān) ص. نر. م. د پټ خاوند، عزت من،
ابرو منب، دروند، پټوال، پټیال، کېسمن، د
دزناوي څښتن.

پټنگ (patāng) نر. م. ۱) پروانه، پټن؛
۲) اربېټونی عاشق، رښتیا نې مین، سټي؛
۳) گډې پران.

پټنوس (patnūs) نر. م. د چاینکو او پیالود اېښودلو
اوار لوبښی.

پټنه (pitnā) بڼخ. م. (ج. پټنې) ۱) فتنه، بلا او
پسات، فساد؛ ۲) بدې، دښمنې.

پټنه گر (pitnagār) نر. م. فا. فتنه اچوونکی، فتنه
کار، پټنه یې، شریر، پساتي، شيطان.
پټنی (patnáy) بڼخ. م. د وېسو د که غونډی، شنه
واښښه غونډی.

پټن (patān) نر. م. ۱) پټنگ؛ ۲) گودر، د دریاب د
تېرېدلو لاره، معبر؛ ۳) د څنگل یا د غره لاره،
ولسي لاره، عامه لاره.

پټوا (patwā) بڼخ. م. فتوا، فتوی.

پټوال (patwāl) ص. نر. م. وگ، پټمن.

پټور (patūr) نر. م. سینه بند، تانگ، تانگی، د
څرمنې یا توتې هغه ریشاره چې د بارگیر (کچر،
خره) په سینه باندې را تاوېږي.

پټوری (patūrāy) بڼخ. م. توکری، سېده، سوډه.

پټون (patūn) نر. م. (ج. پټونونه) اډوم، ورون،
تر زنگانه څخه پورته غوښنه برخه.

پټونې (patūṇay) ص. نر. م. (ج. پټونې) پټون،
وروستنی (سړی)، داندوڅ، پټی، پټور، څټ ته،
تر څټ.

پټه (patā) بڼخ. م. ۱) ادرس، ځای، نښه، درک؛
۲) هدف، ځلی، نښکه؛ ۳) ډیمی؛ ۴) پیر، د
ناش پانه؛ ۵) الی، الهه، مټه خړه، هغه څټه
چې له سېل نه وروسته په ځمکه پاتې شي.

پټي (pati) بڼخ. م. (ج. پټی) ۱) پټي، پټی، پاتې،
په غوړو کې پاڅه شوی حبوبات؛ ۲) ص. نر. م.
د پټ خاوند، اعتباري؛ ۳) وړ. دا وروستاړی
د لکا او کروړ په اخر کې راځي او صفت جوړوي
لکه کروړ پټي.

پټی (patay) نر. م. ۱) وگ، پټونې؛ ۲) وگ،
پټکی؛ ۳) تر سیري، تور داغ.

پټی (patáy) بڼخ. م. مال وېشنه، د مال تقسیم،
برخه، ونډه.

پتیالی (patyālay) ص. نرم. (ج. پتیالی) دپت
خاوند، غیرتی، ننگیالی.

پتی باز (patebāz) نرم. (ج. پتی بازان) پری
کوونکی، قطعه باز.

پتی بازی (patebāzi) بنخ. م. (۱) تکی، برگی،
چل وول: (۲) د تاش لویه، قطعه بازی.

پتیر (pātir) ص. نرم. ج. هغه اینکل شوی اوره چې
خمیره نه وي یا هغه اوره چې رسېدلې نه وي.

پتیره (ptirā) بنخ. م. هغه دودی چې له پتیره اورو
خغه پخه شوی وي.

پتیله (patilā) بنخ. م. (ج. پتیلی) (۱) د بگچی،
د بگير، داسې د بگ چې خوله او بیخ یې سره
سازي وي: (۲) پلپته، پلته، فیله، فلیظه.

پتیل (pateyal) مص. مت. تصمیم اختیارول.
اراده کول، نیت کول.

پتیلی (pateyalay) مت. نرم. اراده ورته شوی،
تصمیم ورته اختیار شوی، نیت ورته شوی.

پت (pat) نرم. (ج. پتونه) (۱) کی، پاتکی، د زینې
پله: (۲) پور: (۳) د ونې پوستکی: (۴) د اوبو د

سینې دواړه اړخونه، د قمری د غاړې طوقونه:
(۵) تبه: (۶) پلتي: (۷) بت، چول، بیابان، سارا:

(۹) د دماغی هغه رنگ چې د نباتاتو له پوتکی
اورینشو خغه جوړ سړي: (۱۰) د دروازي پله:

(۱۱) جال، تور: (۱۲) ص. نرم. پنا، ناخرگند،
نه لیدل کېدونکی، پوښلی: (۱۳) غلا.

پتیا تې (paṭāte) بنخ. ج. کچالو، الوگان، کچالان.
پتیاخ (paṭāx) اواز، ترهگی اچولو وروسته د چرگی

اوز، مجازاً د لافي او ویاړ ماناوي لري.

پتیار (paṭār) ص. نرم. (۱) برگ خلور بولی، پتې،
پنداره: (۲) لرگین گرده قوطی چې پاروگران په

کې ماران اچوي.

پتیاره (paṭāra) بنخ. م. (۱) انوار، تیرانگه، پتې، د
خرمنې یاد ونې له پوتکی جلا شوي تسمه:
(۲) کرښه، لیک، خط (د بدن پوست د پاسه):
(۳) د مار پخوانی پوستکی.

پتیا س (paṭās) نرم. باروت، د تویک دارو.
پتیا سه (paṭāsā) بنخ. م. (ج. پتیا سې) (۱) اوگ، پت سه
(۲) د گنو پوگ، د گنیو تفاله.

پتیاکی (paṭākāy) بنخ. م. (۱) پتیاخی، پتیاقی:
(۲) پتیا س، د کارتوس د اور لگولو شی.

پتیاکی (paṭāke) بنخ. ج. باتې، لاپې، غوري.
پتیا ن (paṭān) نرم. (۱) له سندنه کوز خلک پښتون
ته پتیا ن وایي: (۲) د پکتیا په ولایت کې د یو

ولسوالی نوم دی.

پت پتیا نای (paṭpaṭānāy) نرم. پت پتوونی،
گنیمات، د کوچیانو یوه لویه ده.

پتخ (paṭ(u,ā)x) ص. نرم. (۱) سخت، دیز، غییر،
کیز: (۲) هغه باد رنگ چې په جوړنگ کې وخت

د هر پر تهر شوی وي.

پتخوالی (paṭūxwālay) ص. نرم. کلکوالی،
سختوالی، غییروالی، دیزوالی.

پت خولی (paṭxūlay) ص. نرم. (ج. پت خولی)
(۱) اغلی، آرام، چپ: (۲) مؤدب، باادبه.

پتخېدل (paṭaxedā) مص. ل. (۱) اسختېدل،
کلکېدل، غییر کېدل: (۲) خوسا کېدل.

پتھري (paṭhri) بنخ. م. وگ، بتوه.
پت سترگی (paṭstārgay) نرم. (۱) بې پروا:

(۲) بې پاسه، بې لحاظه.

پت سوری (paṭsūray) نرم. (ج. پت سوري)
گونډی، گزاری، گیزیاری.

پت غشوی (paṭgūshūy) نرم. د ماشومانو یوه
لږه د:

پتیک (paṭāk) (ن.م. ۱) پندوس؛ (۲) د مچلو غزې کاسی؛ (۳) د حبوباتو یو ډول؛ (۴) خوږې، گردې شبرینی دي چې د ویلني جوهر لري.
پتیکاری (paṭkāray) (ن.م. ۱) په پته تېستېدونکی، په پته د یوه کار کوونکی.
پت کاکي (paṭkākay) (ن.م. ۱) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پتیکری (paṭkāray) (ن.م. ۱) وگ، خوری.
پتیکه^(۱) (paṭāka) (ج. پتیکې) (۱) پتله، تهدید، کاور؛ (۲) ځوانه چرگه؛ (۳) پوڅه، اومه؛ (۲) یو ډول کروت.
پتیکه^(۲) (paṭkā) (ج. پتیکې) (۱) ملابند؛ (۲) د مرغیو نیولو لوبه یا ډاډه پرکه.

پتیکنی (paṭkānay) (ن.م. ۱) پتیکنی اوگ، خوری.
پتیکي (paṭkāy) (ن.م. ۱) پتیکي، بگری، لونگی، لنگوته، لنگوتی.
پتیکنی (paṭkānay) (ن.م. ۱) مورچل، مورچه، تابه، بورچل، څوکی، سنگر.
پتلی (paṭlāy) (ن.م. ۱) دربل خط؛ (۲) دویالو یا نهرنو په غاړه خام سرک.

پتیم (paṭām) (ن.م. ۱) پتیمونه؛ (۱) د اوبو یا ویالې بند؛ (۲) اوبه ډم کول، اوبه ډنډ کول.
پتیمخی (paṭmāxay) (ن.م. ۱) گونډی، گنډولی، د غنمو دانې چې تر غویل کولو وروسته په وړی کې پاتې شوي وي.

پتین^(۱) (paṭān) (ن.م. ۱) گودر، بندر، پتینگ.
پتین^(۲) (paṭān) (ن.م. ۱) ویر، غم، ماتم، ژړا.
پتینځای (paṭānṭāy) (ن.م. ۱) څوځای، کمینگاه، پتونۍ، مخفیکاه.

پتو (paṭū) (ن.م. ۱) پتوگان، خادر، جوپته، دوپته، نارینه ورین یا پسر خادر.

پتوار (paṭwār) (ص. ن.م. ۱) ج. پتواران، پتواري، جریکس، جریب گردی.

پتوالی (paṭwālay) (ن.م. ۱) د څرگندوالي ضد، پتېدنه؛ (۲) د لوڅوالي ضد، متر.

پتوسکی (paṭūskay) (ن.م. ۱) یخدان، د څرمنې صندوق؛ (۲) بشرکی، څخوسکی، څخوزی، زری؛ (۲) ډېر لړشی.

پتوکي (paṭūkay) (ن.م. ۱) ج. پتوکي، پوستکی، د ونې پوست، پوتخی، پتوخی، پوتکی.

پتول^(۱) (paṭūl) (ن.م. ۱) دیوې حلالې مرغۍ نوم دی.
پتول^(۲) (paṭawāl) (ص. مت. ۱) په څه شي باندې

سرايښودل، جامه وراغوستل؛ (۲) غلا کول؛ (۳) نه ویل، نه ښکاره کول؛ (۴) پنا کول.

پتون (paṭūn) (ن.م. ۱) مورچل، سنگر، څوکی؛ (۲) څو، ډاو؛ (۳) لاره نیونه.

پتونۍ (paṭōnay) (ن.م. ۱) ج. پتونۍ، څادر، پتو، ورین څادر؛ (۲) شال، پرونی، تیکری.

پتوونۍ (paṭawūni) (ن.م. ۱) پت شوي شيان، غلا شوي شيان؛ (۲) د ماشومانو لوبه لوبه.

پتوه^(۱) (paṭwā) (ن.م. ۱) غاړه گۍ، طوق، غاړکی؛ (۲) پینه، (۳) وگ، پتوه.

پتوه^(۲) (paṭāwa) (ن.م. ۱) د میزري دانې او تخم.
پتوه گر (paṭwagor) (ن.م. ۱) ج. پتوه گران، پتوه گری، غاړه کی یا طوق جوړوونکی.

پتیه (paṭā) (ن.م. ۱) ج. پتیه، (۱) د تورې، تویک د پوښ تسمه؛ (۲) د ډډ مانو ډچرې د تهره کولو تسمه؛ (۳) د سپي د غاړې تسمه؛ (۴) د ونې پوستکی؛ (۵) تخته؛ (۶) د زینې پاتیکي؛ (۷) د اوسپنې پتري؛ (۸) د موټر کماني؛ (۹) د مرغانو د غاړې طوق؛ (۱۰) پلستر، پتۍ؛ (۱۱) ص. پتۍ، م.

ناڅرگند؛ (۱۲) په غلا.

پټه دار (paṭadār) ص. نر. م. ج. لیکې لرونکی، خط دار، هر هغه شی چې کرښې ولري.

پټه دانه (paṭadāna) بنځ. م. ۱) هغه کباب چې د پښتو ګۍ، بټې، زړه او... پخوي؛ ۲) مبعادي دانه، نسکوره دانه.

پټی (paṭay) نر. م. (ج. پټی) د کرنې ځمکه، د کروندې ځمکه، د ځمکې یوه توتو چې پولې ولري.

پټی (paṭay) بنځ. م. ۱) د پرهاړ د پاسه هغه پلستر، پټه چې کېښودل کېږي؛ ۲) پان، پونه؛ ۳) د القبي د تور وړديف.

پټېدل (paṭedál) مص. ل. ۱) نه ښکاره کېدل، پناه کېدل، غایبېدل؛ ۲) ځان څنګ ته کول؛ ۳) غلا کېدل، ور کېدل؛ ۵) تښتېدل؛ ۶) خادر، پرستن او شری پر ځان اچول.

پټېره (paṭerá) بنځ. م. ۱) بش، ویشه؛ ۲) تمبې، دره، بوټی، د ګۍ، چار تراش.

پټېلن (paṭelān) نر. م. پټلین، پلټن، د جولانګانو یوه آله، هغه لرګی چې تانسته ترې تاووي.

پټېمو (paṭemū) نر. م. لعنت، ښکنځل، سپکې سپوږي، ستغې سپوږي.

پټېنه (paṭiná) ص. بنځ. م. پټا لرونکی، پوستکی لرونکی، پټوکی لرونکی.

پج (páj) نر. م. (ج. پجونه) پجنه، پج وهنه، هغه ښکر چې د وښې د ایستلو لپاره یې لګوي.

پجن (pajan) نر. م. ۱) بټی، د څښتو دابې؛ ۲) پجه، د کلانود لوښو پخولو ځای.

پجه وال (pajawál) نر. م. (ج. پجه والان) کلال، دابې والا، بټی والا.

پج (páč) نر. م. ۱) هغه ښکلی گل چې پر ښیښې یا اوسپنې کېدل شوی وي؛ ۲) پچک، کونات، هغه هګۍ چې سر یې مات او بڼه یې جوړ وي.

پچارې (pačaráy) بنځ. م. ج. وروسته، شاته، د آس په وروستیو پښتو کې رسی اچول.

پچارې (pačari) بنځ. م. ۱) د کټ لنگه، هغه رسی چې د کټ له اوبدلو وروسته په ښکتنې برخه کې د تینګولو لپاره کارېږي؛ ۲) هغه رسی چې د کټارې غوا په یوه یا دواړو وروستیو پښو کې یې تړي.

پچ پچونګی (pačpačūnkay) نر. م. ګوته، د ماشومانو او ځوانانو یوه لویه ده.

پچراک (pačrāk) نر. م. سور وزنه، سر وزنه، بډه، بګه، ګینده، په پرتاګه کې د پرتو ګاښ ځای.

پچموزه (pačmūzā) بنځ. م. ملنډه، مسخره، توکه، پېچمې، پچمه.

پچن (pačán) ص. نر. م. ۱) بدشکله، بدقواره؛ ۲) زیاتې پچې کونکی، په پچولې (۲۰) وېرېدګی.

پچوری (pačoray) نر. م. (ج. پچوري) تیکری، خادر، لوپټه، دوپټه.

پچوی (pačaway) نر. م. د غواد لکی غوټه وښته، د غواد لکی وتی (خونډی).

پچه (pača) بنځ. م. (ج. پچې) ۱) دوزې، پسه، اوبې، کلک او ګردی غایطه مواد؛ ۲) کولشتره، یوه لویه ده؛ ۳) قرعه؛ ۵) د کوتې د چت نری لښې چې د لرګو د پاسه یې اچوي.

پچه اچول (pačacawál) مص. مت. قرعه کشې، څښنې ایستل، د مشترک مال د اېسې ویشل چې ټولو مشترکینو ته د قناعت وړ وي.

پچه ختل (pačaxatál) مص. ل. ۱) هسګری ته جلبېدل؛ ۲) د څښنې ایستلو په ذریعه دې چا ونډه ټاکل کېدل.

پچی (pačáy) بنځ. م. ۱) د مزرو یا د لوڅو کوچنی توکری؛ ۲) د بادرنګو، خټکو، هندوانو... دې

او اومې دانې: (۳) ص. نب. بنکلي ته هم مجازاً
 پڅي وايي: (۴) وگ. پوڅي.
 پڅيز (pačiz) نر. م. اروونکي، پڅيس، خطکي،
 چارخط، قطار، ختکي، مزري، يوه لويه ده.
 پڅ (pác) ص. نر. م. ج. هغه څه چې تېره نه وي، گند:
 (۲) لت، سست، تېبل، بهکاره.
 پڅاني (pačāny) نر. م. خڅوڅي، خڅوسکي،
 ذره، وړوکي، پوتی، پڅنی.
 پڅوالي (pačwālay) نر. م. (۱) پڅتوب، د تېز
 والي ضد: (۲) لتي: (۳) جرأت نه لرنه.
 پڅول (pačawāl) مص. مت. له پرې کولو ايستل،
 د چارې، تورې خولې اوبتلل.
 پڅېدل (pačedāl) مص. ل. د شي د تېزوالي له
 منځه تلل، د چرې جوهر تلل، لېش کمېدل.
 په خپر (pačér) ق. په شان، په قسم، غوندي، لکه،
 په رنگ، په شمېره، ورته، په ډول.
 پڅ (pač) نر. م. (۱) اوڅ، د ماشومانو د وېرولو غبر:
 (۲) د حملې په وخت کې د پېشو غبر: (۳) دلېسه
 يو ډول ناروغي: (۴) زندي: (۲) لومه، دام.
 پڅاتي (pačāti) بنځ. م. مېناوې، پڅارې، د مېړو
 د لم په لاندني برخه کې نښتې پڅې.
 پڅپله (pačpála) ق. د خپله انده، شخصاً، ځاني،
 ذاتي، په رضا، په خوبنه.
 پڅتکه (pačtaka) بنځ. م. (ج. پڅتکې) فاخته،
 بيو کوتره، گوگوشو، بيوغه، بابغه.
 پڅري (pačri) بنځ. م. (۱) کودني، کودري، توکره:
 (۲) ص. نب. بې اجورې (کار)، بې مزده،
 فخري، افتخاري: (۳) يو ډول سپين کندهاري
 انگرودي.
 پڅرن (pačrān) ص. نر. م. چڅرن، چڅرک، چيڅن،
 هغه څوک چې سترگې يې ډېرې چيڅرې لري.

پڅرې (pixré) بنځ. م. ج. چڅرې، چڅرې، چوڅرې،
 چڅي، د سترگو د کونجو چيڅرې.
 پڅساک (paxsāk) نر. م. فکر، چورت.
 پڅساکگر (paxsākgr) ص. نر. م. قهرزلي،
 کاوري، غوسه ناک.
 پڅساکي (paxsāki) ص. نب. غوسه کېدونکي،
 قهرجن، غصه کېدونکي.
 پڅسله (paxslá) بنځ. م. پڅه خښته.
 پڅسول (paxsawāl) مص. مت. (۱) په غوسه کول،
 په قهرول: (۲) څورول، خفه کول، کړول.
 پڅسېدل (paxsedāl) مص. ل. (۱) په غوسه کېدل،
 قهرېدل: (۲) رږېدل، څورېدل: (۳) زړه کېدل،
 يوه شی ته کړېدل او څورېدل.
 پڅسيه (paxsyá) ص. نب. اوږن، اوږن، مايع،
 اوږن، خوړين شی يا څيز.
 پڅشو (paxšó) ص. نر. م. پڅښو، غلی، آرام، کرار.
 پڅک (puxák) نر. م. د کوچنيانو په ژبه پسه.
 پڅکي (puxáki) بنځ. م. د کوچنيانو د ډارولو غبر.
 پڅل (paxél) نر. م. (۱) شولگر، شيلگر، هغه څمکه
 چې اوبه په کې ډنډه شوې وي او د شولو کړلو لپاره
 تياروي: (۲) درمند اچول، پلا له اچول.
 پڅلا (puxlá) ص. نب. د مرور ضد، د لاسا، رضا،
 خوبن، خوشاله، د لاسه.
 پڅلاگر (puxlāgr) فا. نر. م. پڅلاکوونکي،
 روغوال، هغه څوک چې دوه مرور کسان سره
 پڅلاکوي.
 پڅلاوالي (puxlāwālay) نر. م. د لاسه والی،
 د لاسايي، پڅلاتوب، جوړه، سوله، رضا کېدنه.
 پڅلاينه (poxlāyāna) پڅلاتوب، مصالحه.
 پڅلنځي (paxlānjay) نر. م. باور چيڅوله،
 اشپزخانه، د پڅلي ځای.

پخوونئی (paxawūnāy) ص. نر. م. پخوونکی، پخلیکار، آشپز، باورچی.

پخه (paxā) ص. نر. م. (ج. پخې) ۱) په اور تیاره شوې، پخه شوې؛ ۲) تینګه، کلکه وعده؛ ۳) پختائی؛ ۴) زړه، بودی؛ ۵) نر. م. هغه سپین میده میده پوستکی چې له خپسود وینستانونه راتویږي؛ ۶) د پمن خاړوې د پوستکي پخې؛ ۷) د چرگانو بڼه؛ ۸) اروني پانه. پخی (paxay) ص. نر. م. ۱) گنجی، پمن، پک؛ ۲) د بدن خاړښت؛ ۳) نر. م. هغه ماشوم چې نوی په خپرو راغلی وي.

پخېدل (paxedāl) مص. ل. ۱) د حرارت په ذریعه خواړه تیارېدل؛ ۲) د خامې مسوې رسېدل؛ ۳) د دانې نه زوړه راتلل؛ ۴) د برزیات تینګېدل؛ ۵) عمر زروالی ته رسېدل؛ ۶) شپه تېرېدل؛ ۷) وعده پر ځای کېدل؛ ۸) کټ کټ خنډل.

پخیر (paxayr) ص. نر. م. ۱) روغ، جوړ، په خیر خیریت؛ ۲) ستړی مه شي! په خیر راغلي!

پخېل (paxel) مص. مت. په خوله راوستل، ناروغ، خولې کول، پر خپل، پر خیال.

پخېل والی (paxelwālay) نر. م. د خولې کېدو حالت، خولې کېدنه، خولې راتلنه.

پدل (padāl) نر. م. ۱) تاثیر، اغیز؛ ۲) عقل، شعور.

پدم (padām) نر. م. ۱) د شماريو عدد (کوادريلين) یعنی ۱۰۰۰ تريليسونه؛ ۲) بسا پېری؛ ۳) يو ډول زهر لرونکی مار.

پدمانی (padmānāy) ص. نر. م. بڼایسته، زیاته پی مخې، ښکلې.

پدول (padūl) ص. نر. م. شیطان چوغلگر، غماز.

پدیده (padidā) نر. م. (ج. پدېدې) ۱) پېښه، واقعه، حادثه، حالت؛ ۲) هغه څه چې درې بعده لری.

پخله (paxlá) نر. م. (ج. پخلی) هغه پخې یا پانې چې د غنمو تر لسو وروسته د غنمو په وډ (وټ) کې پاتې وي.

پخلی (paxlay) نر. م. (ج. پخلی) ۱) پخونه، پخول، په اور باندې د خوړو برابرونه؛ ۲) مضبوطوالی، پوخوالی، تینګوالی، تاکید.

پخن (paxān) ص. نر. م. ۱) هغه سړی چې سړی پخې کوي؛ ۲) پک، گنجی؛ ۳) پت لرونکی، پخی لرونکی شال او نور؛ ۴) نر. م. مینیرال، جامد مواد، کلک شیان.

پخناتې (paxnāṭay) ص. نر. م. پخنی، پخنی، پوخناتې، مشروب ماشوم، هغه کوچنی هلک چې پخې خپرې کوي.

پخنه (paxāna) نر. م. بویه، یو تریخ بوتی دی. پخوا (paxwā) ق. رومی، ورومی، مخکې، تېر وخت، وړاندې، خنډن.

پخوا تر پخوا (paxwāterpaxwā) ق. مخکې له مخکې، پخوا له پخوا.

پخواالی (poxwālay) نر. م. ۱) پوخوالی؛ کلکوالی، مضبوطوالی، د کار یا خبرې تینګوالی.

پخوانی (paxwānāy) ص. نر. م. (ج. پخواني) لرغونی، مخکې، رومنی، خنډن.

پخوړ (paxūṛ) نر. م. نښتېدل، نښېدل، څېښل، د تاوولو سره له کالیو څخه د اوبو ایستل.

پخوړول (paxūṛawāl) مص. مت. نښتېدل، د څه څیز اوبه د تاوولو او فشار په ذریعه ایستل.

پخول (paxawāl) مص. مت. ۱) په اور یا حرارت باندې د خوړو تیارول؛ ۲) د خبرې کلکول او تینګول، وعده کول، ژبه کول.

پخوله (paxwāla) نر. م. پخولې، شنه توخله، توره توخله، توره غاړه، یوه ناروغي ده.

طول، عرض، حجم: ۳) فل، دما هیت مستقیمه
 او ظاهري تجلا.
 پدو (padī) ن.م. (ج. پدوان) پکه باشه، مردار خور
 مرغه، موده، گرگس، کجیر.
 پدی (paḍāy) ص. ن.م. کچل، کجی، کجل، چودی،
 پدی، کوزپنی.
 پر (pār) ا.د. (۱) الیزتوری، لکه پر قلم می و کنبل،
 پری، د پاسه، وریاندی: ۲) ن.م. بته، بیکه،
 وری، پخه: ۳) بده گال، د لوخی گل، د دیلو
 سمل، د دور می گل: ۴) دینگر و یوبل سره
 نگېدنه: ۵) په الوتکو کې د مرغانو د وزرو
 اواز.
 پراته (prāta) ص. ن.ج. (۱) پریوتلی، خملاستلی،
 غخبېدلی: ۲) اینبول شوی: ۳) بیکاره، تیل:
 ۴) ص. ن.ج. چتی، عبث، فضول.
 پراتیل (prāṭal) م.ت. (۱) زخمی کول، تپي کول:
 ۲) رتیل، ترتیل، غندنه.
 پراټه (parāta) بنخ.م. هغه نری ډوډی چې په تپی
 باندې یې په غورو کې پخوي.
 پراچه (parācā) ص. ن.م. (۱) سوداگر، تجار، پرانچه،
 بزاز: ۲) کرایه کښ: ۳) دیوه قوم نوم دی:
 ۴) بې لحاظه، بې مخه: ۵) د هنر او کړو چلوونکي
 پراچگی (parācāy) ن.م. کوچنی سوداگر،
 وړوکی تجار.
 پراچی (parāci) بنخ.م. د افغانستان یوه لرغونې
 ژبه ده، د دې ژبې اصلي سیمه نجراب دی.
 پراخ (parāx) ص. ن.م. (ج. ۱) ارت، پلن، وسیع:
 ۲) ډېر، زیات.
 پراخ بنسټ (parāxbanśā) ن.م. پراخ بنسټی،
 پراخ بنیاده، وسیع بنیاده.
 پراختیا (prāxyā) بنخ.م. پراخي.

پراختیا پال (prāxyāpāl) ص. ن.م. پراختیا
 عوښتونکی، توسعه طلب.
 پراختیایي (prāxyāy) ن.م. توسعه یي،
 غخبېدلی.
 پراخوالی (parāxwālay) ن.م. (۱) ارتوالی،
 پلنوالی، پراختیا: ۲) ډېروالی، زیاتوالی.
 پرار (parār) ص. ن.م. (ج. پراریان) (۱) شپړ شوی،
 تښتېدلی، فرار شوی: ۲) تښته، تښته، فرار،
 تښتېدنه.
 پرار پانه (prārpanā) بنخ.م. وگ، پرهاریانه.
 پرار تیا (parārtiā) بنخ.م. تښتېدنه، له ملکه وتنه.
 پراري (parāri) ص. نب. تښتېدلی، فراری شوی.
 پرارېدنه (parāredāna) بنخ.م. تښتېدنه، فرارېدنه،
 خفلېدنه، فرار کېدنه.
 پراشوت (parāśūt) ن.م. (۱) هوایي چتری، داسې
 وسیله ده چې په هغې سره له الوتکو نه ځان
 راغورځوي: ۲) یو ډول توکر دی.
 پراکریټ (parākrūt) ن.م. د پراکریټ ژبه، د
 سانسکریټ نه وروسته د هندي آریایانو
 عامیانه او غیر ادبي ژبه.
 پراگراف (parāgrāt) ن.م. پاراگراف، د لیکنې
 یوه برخه (بند)، د متن هغه برخه چې یو بشپړ
 مفهوم د څو جملو په ترڅ کې افاده کېږي.
 پراگماتیزم (prāgmātizām) ن.م. یوه معاصره
 ایدېالیستي فلسفه ده چې وایي حقیقت هغه څه
 دی چې گټور وي.
 پرانا (purānā) ن.م. د هندوانو مذهبي کتابونه دي
 چې ویدونه په کې تشریح شوي دي.
 پرانتز (prāntiz) ن.م. معترضه جمله، قوسونه.
 پرانتل (prānatāl) م.ص. م.ت. (۱) خلاصول، بېرته
 کول، پرانیستل: ۲) افتتاح کول.

پرانيسټل (prānistal) مص. مت. ۱) خلاصول،
بهرته کول، پرانيسټل، پرانيسټل، پرانيسټل؛
۲) افتتاح کول.

پرانيسټونگي وينا (prānistūnkewaynā)
بنځ. م. افتتاحيه وينا.

پرانيسټي ليک (prānistaylik) ق. سر
پرانيسټي ليک، سرواز ليک. سرخلاص ليک.
پراو (prāw) نر. م. کونوي، کنوي، پاتي شوې
جنوروا.

پراويز (parāwéz) نر. م. (ج. پراويزونه) پورويز،
هغه پيټه (توته) چې د لمنې لاندې يا باندې
گرداگرده گنډله کېږي.

پرپاي (parpāy) ق. په لاس کې، په واک کې، په
اختيار کې.

پرپر (parpār) اد. دردر، تر تر يو ډول اواز او غير.

پرپرک (parparāk) نر. م. د وزرودو هلو اواز.

پرپرکي (parparākay) نر. م. يو ډول وزر لرونکی
چينجی چې زياتره په گنو کې پيدا کېږي.

پرپري (parparay) نر. م. ۱) د مرغو د وزر اواز؛
۲) مټه کوره، توکه، شيتی، د جوارو شپته.

پرپره (parpera) بنځ. م. رخړی، پوڅکی، گوڅی،
مرخپری، گوبلکه، ستوری.

پرټ ۱) (part) ص. نر. م. ترلی، پرټ.

پرټ ۲) (prat) ص. نر. م. ۱) عبث، بې ځايه، فضول؛
۲) نر. م. د خراشکي د توکولو اواز.

پرټال (partāl) لټون، پرټال، لټونه، غور.

پرټکي (pratāke) نر. م. برتېدنه، د مرغی د نيولو
په وخت د وزر اواز.

پرټل ۱) (partāl) نر. م. ۱) تيروری، هغه سامان چې
کوچيان يې له کوچ نه مخکې بل ځای ته لېږي؛

۲) د مردکيو لويه؛ ۳) يوه ونه ده؛ ۴) د ساروان

د اوبو د پاسه ترلی ترنگر.

پرټل ۱) (pratāl) مص. ل. لوبدل، پرخل، غورځېدل،
پرځېدل، ځملاستل.

پرټله (partāla) بنځ. م. مقایسه، مقابله.

پرټليز (partāliz) نر. م. د پرټلي په ډول، مقایسوي،
مقابلوې.

پرټم (partām) نر. م. د دېبه، شان و شوکت، جلال.

پرټمين (partāmin) ص. نر. م. روښاک، د شان
او د دېبې خاوند، هيبتناک.

پرټوگ (partūg) نر. م. پرتوگ، هغه لباس چې د
نامه نه لاندې تر بننگرو پورې اغوښتل کېږي.

پرټوگابن (partūgās) نر. م. بگه، گنډه، پرتوگابن،
د پرتوگ تر لومړی.

پرټه (prāta) ق. ۱) بې، بدون، بې له، بې له دې؛
۲) بنځ. م. تړته، فضولي خبرې، چټياپ.

پرټيت (partit) نر. م. لحاظ، خاطر.

پرټېدل ۱) (pratedāl) مص. ل. ۱) مسخه کېدل،
د مخ جبهه وړانډه؛ ۲) چټياپ ويل.

پرټېدل ۲) (partedāl) مص. ل. د غوړ سوړی بندېدل.

پرچ (prač) نر. م. ۱) ترينجی، انشروشی؛ ۲) د منډې
په وخت کې د هوسې اواز؛ ۳) غاب، ريکيبی.

پرچال (parčāl) نر. م. بلی، د کلاد دېوال د تپيد
چجه.

پرچاو (parčāw) نر. م. ۱) د ژړندې د درولو لپاره
ناوې سره نښېدې ورځ؛ ۲) ق. پارچاو، اتال.

پرچتای (parčātay) نر. م. ۱) د چت کاگل (اخبر)؛
۲) د دېوال سوړی، د دېوال چجه؛ ۳) سردو،
بلی، څنډلی، سرنډی.

پرچک (pračāk) بنځ. م. (ج. پرچکونه) پراويز،
پرويز، پيټه، کناري، هغه زړې توتې چې د څادرو

توکري په څنډو پورې يې گنډي.

پارچل (۱) (parčál) ن. م. خسا مپوه، د مپوې پاتې شونې.
 پارچل (۲) (pračal) مص. مت. پارچ وهل، پرنجی کول، انتوسی کول، پرچنگ.
 پارچنه (pračana) بنخ. م. پرچی، انتوسی، انیری، پرچنگ، ترینجی، پرنجی.
 پارچوخی (parčūxay) ن. م. د زخم پتخی، خپگ، خند، پترکی، کړند، خپو، د زخم پتې.
 پارچون (parčūn) ن. م. ج. کمه کمه سودا کول، له دوکان څخه لیر شوی رانیول، د عمده ضد.
 پارچی (pračay) ن. م. پرنجی، انتوسی، انیری.
 پارچای (parjāy) ق. ۱. ځای په ځای، تم، ولاړ، موجود، ساکن؛ ۲. عوض، بدل، عوضی.
 پارچول (parjawal) مص. مت. غورځول، ځملول، پرې ایستل، نسکورول، پرتاوول.
 پارچېدل (parjedal) مص. ل. پرزیدل، پریوتل، سکوریدل، غورځېدل، ځملاستل.
 پارخ (parx) ن. م. هغه اواز چې د خولې په ذریعه د اوبو له شیندلو څخه پیدا کېږي.
 پارخاش (parxās) ن. م. ۱. د خولې جنګ، د خولې جګړه؛ ۲. ص. ن. م. بې پروایي، بې باکه.
 پارخت (parxat) ن. م. ۱. په لوبې کې له اندازې نه زیاته وره شوې دودۍ؛ ۲. په زوره خندا.
 پارخم (parxam) ن. م. ۱. بیرغ، جنده؛ ۲. دلکی وتی، دلکی خوندي؛ ۲. چوری، مچ شرونی.
 پارخوا (parxwā) ص. نب. پلوي، طرفدار، ملګری، په طرف ولاړ، په پلو.
 پارخواتوب (parxwātob) ن. م. طرفداري، پلوي، ملګرتیا، پرخواوالی، پلونیونه.
 پارخول (parxawal) مص. مت. شیندل، پونه کول (په خوله)، شنل، د اوبو پاشل.

پارخه (parxá) بنخ. م. (ج. پرخی) ۱. شینم، شونم، چنی؛ ۲. پورمک، نری او میده باران.
 پارخیال (parxyāl) ن. م. د ناروغ خولې کول، پر رنځور او ناروغ خوله راوستنه.
 پارخیز (párxyz) ص. ن. م. ۱. له انصافه لېرې، بې انصافه؛ ۲. فرق کوونکی.
 پرداخت (pardāxt) ن. م. پسر او، ثوجه، پاملرنه، پوښتنه، پلټنه.
 پردا (pardá) بنخ. م. (ج. پردې) ۱. هغه توکر چې پر کمر کېږي او دروازو څرول کېږي؛ ۲. پت راز؛ ۳. حجاب، ستر؛ ۴. هغه نازک حایل چې دوی برخې سره بېلوي - د سړو پرده؛ ۵. د مجبورت له مخې گزاره؛ ۶. مو. د موسیقي د یوې آلې دانه یا سوری، د موسیقي د یوې آلې کړچ.
 پرده پوښ (pardápos) ن. م. پرده ساتی، پرده دار.
 پردی (parday, práday) ص. ن. م. (ج. پردي) بېګانه، اجنبي.
 پردی پالنه (pradaypalána) بنخ. م. پردی واله، بېګانه پرستی.
 پردیس (pard(é,i)s) ص. ن. م. پردیسی، مسافر، د بل ځای، جلاوطن.
 پرزه (parzá) بنخ. م. (ج. پرې) توکه، وشته؛ ۲. لا په باټه، دروغ رښتیا، لا په شا په.
 پرزي (pázi) بنخ. م. کولرا، ویا، بابو، هیضه.
 پرزه (purzá) بنخ. م. (ج. پرزي) ۱. توتو، توکره، حصه، د ماشين سامان؛ ۲. لنډ لیک، رقعه.
 پرستار (prastār) ن. م. (ج. پرستاران) ۱. نرس، ناروغپال؛ ۲. څوک چې د بل چاغم خوري.
 پرستاري (prastāri) بنخ. م. ۱. ناروغ پالنه، د ناروغسانو خدمت او پالنه، نرس دنده؛ ۲. غمخوري، څارنه، مواظبت.

پړغړک (parḡarāk) نر. م. ۱. دمه. تنګسې
وښه. کبه. داسه. د پړي په سر کې د باره تړنو
لپاره لرګی.

پړغز (parḡāz) نر. م. جګجانی، د اوسپنې تهر،
غشې چې شاته یې ښکې تومبلی وي؛ ۲. انهر،
غوسه؛ ۳. د ناروغ د بیهوشۍ حالت؛ ۴. ص. نر
د. له چل څخه ډک، دوکه باز.

پړغزناک (parḡāznāk) ص. نر. م. غوسه نکی،
قهرزلی، قهربدلی، عصباني.

پړغزي (parḡāzi) ص. نب. ۱. د غوسې حالت،
قهربدلی؛ ۲. بې ترتیبه؛ ۳. بیهوشوونکی.

پړغو (parḡū) نر. م. سری، پلغو، پړغو، پړوغي،
کولې لپاره په غاړه شوي غوايان، سیلی.

پړک (parāk) نر. م. هغه ګونځې ګونځې توکړې
د کمیسر په لمن باندې ګڼدل شوی وي.

پړکار^(۱) (parkār) نر. م. (ج. پرکارونه) فلزي يا
پلاستيکي هندسي آله ده.

پړکار^(۲) (purkār) ص. نر. م. ج. فعال، تکره، ډېر
کارکوونکی، کارکن، پرکاره.

پړکال (parkāl) ص. نر. م. ۱. بېخوده، ست،
لټ، بېکاره؛ ۲. مرټ، کاهل.

پړکالتيا (parkāltiā) بنغ. م. سستي، بېکاري،
لټي، کاهلي، تېلي.

پړکالېدل (parkāledāl) مص. ل. ۱. استبدل،
کاهلېدل، لټېدل؛ ۲. ګڼګڼېدل، ستړی کېدل.

پړکتی (parkātay) نر. م. (ج. پرکتی، پرکتیان)
۱. پرکتی، برکتی، د دویم واده په وخت کې په

مور پسې راغلی د بل پلار بچی؛ ۲. ص. نر. م.
شیطان، بد معاش، وړانګازی هلک.

پړکتی (parkātay) بنغ. م. د پرکتی موشه بڼه،
برګڼه، وگ، پرکتی.

پړسدا (parsād) ص. نر. م. ۱. پرحال، پرهوش، په
خود، پرحود؛ ۲. هوسيار، عاقل.

پړسنده (parsānda) بنغ. م. وچه غوښه، د لاندي
وچه غوښه.

پړسنه (parsnā) بنغ. م. د آس پړسښه، د آس انبار،
لږو، څښنه، خاشنه، خراشنه.

پړسوناز (parsūnāz) نر. م. ج. ۱. لوی او نامتو
سړی، د پام وړ سړی؛ ۲. ايکټر، لوبغاړی.

پړسونل (parsūnal) نر. ج. ۱. شخصي، خصوصي،
په ځان اخته؛ ۲. فني خلک، فني عمله، غړی.

پړش^(۱) (pārš) نر. م. په متروکه يا تازينه وهل.

پړش^(۲) (prāš) نر. م. ۱. پړشی، پړشهار؛ ۲. پړنجی؛
۳. په چا باندې ناڅاپه قهر بدل؛ ۴. وټه، دانګه،

شندې، بند، ډکه، د سپل د اوبو د ګرځولو لپاره؛
له کابو، ډبرو او لښتو څخه جوړ شوی دېوال.

پړشاتګ (parsātāg) نر. م. شاتګ، عقب نشیني،
برګشت، ارتجاع.

پړشاتمبونه (parsātambawāna) بنغ. م. شاته
تمبونه.

پړشی (pāršay) نر. م. درشل، تادری، څیرزیری،
د دروازي د چوکاټ لاندينی لرګی.

پړشي (pārši) نر. م. يو ډول مشهور گل دی.

پړشېدل (prašedāl) مص. ل. پړنجېدل، انتروسی
کول، ترنجېدل، پړجېدل.

پړښته (pristā) بنغ. م. (ج. پړښتي) ملايکه،
ملايکه، ملکه، فرشته، پړشته، پړښته.

پړښه (paršā) بنغ. م. (ج. پړښي) پړشه، تخته سڼګه،
د غره د تیرو لړ.

پړغاره (parḡāra) ق. ۱. په ذمه، په غاړه، منلی،
قبول، په باندې؛ ۲. په غاړه کړی، اغوستی؛
۳. پړي تیل، پړي وړاول.

پرکښ (parkāy) ن.م. بڼه کش شوي لينده.

پرکن (parkān) ن.م. (ج. پرکنونه) د بېلولو بريد يا پوله، د جلا کولو حد، د حد برجی (خلی).

پرکوټ (parkū) ص. ن.م. (۱) بې وسه، خوار، بې وزله؛ (۲) اړ، حاجت مند، محتاج.

پرکوټ کول (parkūḵkawāl) مص. مت. (۱) ابي کاره کول، د کار جوگه نه گڼل؛ (۲) اړ کول.

پرکی (pārkay) ن.م. پریرکی، لولکی، پتنگ، پتن، پروانه، ککی، سترگک، دیبی.

پرگانه (pargāna) ص. نب. خور، خپور، خور وور، تاش په تاش، تیت پرک.

پرگاني (pargāne) بنځ.م. هغه شولې چې بې له بزغلي کرلې کېږي يعنی تخه کرل کېږي.

پرگنه (pargāna) بنځ.م. (ج. پرگنی) (۱) کورنی، خپل، پرگه، کورمه؛ (۲) علاقه، سيمه.

پرگنيز (pargāniz) ن.م. ولسي، وگړيز، وگړنی.

پرگونډوکول (pargonḍokawāl) مص. مت. اېلول، ماتول.

پرگول (purgól) ن.م. (۱) د پېغلتوب د عصمت پرده، د بکارت پرده؛ (۲) ص. بنځ.م. بېکره پېغله.

پرگويه (purgoyā) ص. نب. (۱) دريایي شاعر، هغه شاعر چې د هر شعرونه وايي؛ (۲) باټو، لاپو.

(۳) کپتن، کپوتو.

پرگويي (purgóvi) بنځ.م. غورې، کپتې، لاپې، شاپې، دېرې خبرې.

پرگه (pargā) بنځ.م. (ج. پرگې) خپلخانه، پرگنه، کورنی، کورمه، خپل خپلوان.

پرگی (pārgay) ن.م. پیرگی، پورگی، د شپې د ونې مېوه.

پرله اوښتل (parlaāwaštāl) مص. ل. بازیگره خول، اړېدل، اوښتل، سرکوبېدې خورل، سر

په خټکه اوښتل.

پرله باندي (parlabānde) ق. یو پر بل، سر پر سر، یو د بل د پاسه، لاندي باندي.

پرله پسي (parlāpse) ق. یو پر بل پسي، په یو مخ، مسلسل، متواتر، یو بل پسي.

پرله پوري (parlapōre) ص. نب. نیوډي، جوخت، څنگ په څنگ، وړپوړي، وړپسي، نښتی.

پرله وهلی (parlawahālay) ن.م. مضبوط، غښتلی، قوي، غټ، چاغ، خورب، مزی.

پر مال (pārmāl) ن.م. گونډي مال، سرما، د غنمو د گونډي غوښل.

پرمان (pārmān) ن.م. حکم، فرمان، امر، په رسمي چارو کې هغه لیکلی سند او امر چې د دولت له ډېر نور مقامه صادرېږي.

پر مخ (pārmāx) ق. (۱) په مخ باندي؛ (۲) وړاندي، مخکې؛ (۳) بېخي، له یوه سره، ټول.

پر مختگ (pārmāxtāg) ن.م. پر مختیا، وړاندي تگ، پېشرفت، ترقی.

پر مختلی (pārmāxtālay) ن.م. پر مختلی، پر مختیایي (pārmāxtāyāi) ص. انکشافی، ارتقايي، مخ پر انکشاف، مخ پر وده.

پر مخیون (pārmāxyūn) ن.م. پر مختلون، پر مختگ، وړاندي تگ.

پر مېخي (pārmēxi) بنځ.م. (۱) خوبولی، پر مېښی؛ (۲) گډوډ خوب؛ (۳) پرېشاني.

پر مېره (pārmēra) بنځ.م. پوڅکی، پرېره، مرخېری، گوڅی، ستوری، ورخېری.

پر مېښی (pārmēšāy) بنځ.م. خړبه غوا، چاغه غوا، تیاره غوا، مزی غوا.

پرنا (pārnā) ص. نب. (۱) نېشه، خمار؛ (۲) فکر مند، حیران، اندېښمن.

پرو^(۱) (parū) نر. م. برو، تود باد، توده هوا، تندباد.

پرو^(۲) (purū) ص. نب. خوشی، ارزه برزه، فضل.

پروا (parwā) بنخ. م. (ج. پرواوی) ۱) خیال، اندک فکر، لحاظ، خاطر؛ ۲) دار، ویره، باک.

پروانگی (parwāngi) بنخ. م. سپار بنقنه، هدایت، سپار بنیت.

پروانه (parwāna) بنخ. م. (ج. پروانی) ۱) پتنگ، پتن، اور بنیت؛ ۲) اجازه نامه؛ ۳) عاشق.

پروپاگنده (prupagand) نر. م. مشهور کول، ریکلامول، شهرت ور کولو عمل، د چا تعریف.

پا غندنه، له حقیقته لرې خبرې.

پروت (prot) ص. نر. م. (ج. پراته) ۱) ملاست، غخبډلی؛ ۲) ایسی، کهنودلی؛ ۳) بهکاره، بی وجهی، سست؛ ۴) موجود، په کې.

پروتوالی (protwālay) نر. م. ۱) ملاسته، غخبډنه؛ ۲) عرض، پلنوالی.

پروته (protā) بنخ. م. بشرا، بددوعایی.

پروپت (porwā) ص. نر. م. چاغ، غت پت، خورب، غبنتلی، مزى، قوي.

پروپتوب (parwātob) نر. م. چاغي، چاغوالی، مزیتوب، زوروتوب.

پروپ (pro) نر. م. بوس، پرووه، پور، پرودی، پلا، د غنمو او اوریشو سپین بوس.

پروپوالا (porwāla) ص. نب. بوس خرخوونکی، پروو خرخوونکی.

پروپوه (prohā) بنخ. م. (ج. پروپوهی) ۱) بوس؛ ۲) د شولو واینه؛ ۳) نامیده شوي واینه.

پروزی (prozay) نر. م. غلبیل، چنونی، چانونی، پرویزی.

پروژه (prožā) بنخ. م. (ج. پروژی) ۱) طرح، نقشه؛ پروجکت، پروگرام؛ ۲) قصد، نیت.

پرناله (parnālā) بنخ. م. تری، ناره، په بام کې د باران د وتولاره.

پرناوری (parnawāray) ص. نر. م. ۱) نېشه شوی، نېشه، خمار؛ ۲) فکر مند، اندېښمن.

پرنج (pranj) نر. م. ۱) پرنجی، انتروشی، انتوسی، د پرنجی اواز؛ ۲) دوگانه، جالی، گونده، د

ناک هغه اورده لېسته چې سړی په خاورو کې بنخ کړي او بیایې د ژمی په آخر کې جلا کوي.

پرنجل (pranjāl) مص. ل. پرنجېدل، پرچېدل، پرنجی کول، انری کول، انتوسی کول.

پرنجی (pranjay) نر. م. پرنجی، انتوسی، پرنجی، پرنجېدل (pranjedal) مص. ل. پرچېدل، پرنجېدل، انریدل، انتوسېدل، پرنجی کول.

پرنج (pranj) نر. م. پرنج، پرنج، د پرنجی غیر، د انتوسی اواز، د انری غیر.

پرنج (pranj) نر. م. وگ، پرنج.

پرنج (parand) نر. م. خادر، پرونی.

پرنج (prand) ص. نر. م. ۱) وړانی شوې شیدې، خیدک شوې شیدې؛ ۲) پرن، پرم؛ ۳) لخته شوې وینه؛ ۴) ص. نر. م. منجمد، کلک.

پرنج توب (prandtob) نر. م. ۱) د شیدو کلکېدنه، د شیدو تخه کېدنه؛ ۲) د وینې لخته کېدنه.

پرنجېدل (prandedal) مص. ل. ۱) تومنه کېدل، مایه کېدل؛ ۲) کلکېدل؛ ۳) وینې لخته کېدل.

پرنسپ (pransip) نر. م. اصل، مبدأ، پیل، مایه، ماده، وضع، قاعده، اساسی موضوع، د اخلاقو او چلند قواعد، عقیده، مسلک.

پرنی (parni) بنخ. م. فرنی، پیرنی، یو خواره دی چې له شیدو او د وریجوله او د خخه تیارېږي.

پرنی (parnay) نر. م. (پرنی) پورنی، سپهره او خاکی رنگه بوتی دی.

پروسین (parosáz) ق. تبرکال، پروسی کال.

پروسین کال (prosazkāl) ق. پروسکال، پروسی،
تبرکال، روسی کال.

پروسین (parosazán) ص. نسر. م. تبرکال،
پروسی، پروسکلنی، پروسکلن.

پروسین (prūsīs) نسر. م. عملیه، پروسه، تعامل،
مرحله.

پروسه (prośá) بنج. م. (ج. پروسی) بهیر، پروسی،
عمل، مرحله، عملیه، تعامل.

پروف (prūf) نسر. م. (۱) خاکه، مسوده؛ (۲) چاپ
شوی کاغذ له اصلی متن سره کتل او تهروتنی
یې سمول؛ (۳) حل، ثبوت، اثبات.

پروفیسر (profisár) نسر. م. پوهاند، هغه شوک
چې لوړ علمي مقام ولري.

پروگرام (program) نسر. م. (۱) طرح، پروژه، دیو
کار د مراحلو تاکل؛ (۲) کرنلاره؛ (۳) تعلیمی او
درسی نصاب.

پرول (parawál) مص. مت. (۱) غفلول، منده ورکول
(۲) پارول؛ (۳) شه شی د غلا په ډول تبتول؛
(۴) خوځول؛ (۵) شه شی په تاو لري غورځول.

پرول دودی (prūldóday) نسر. م. دلالي، کمیشن.
پرولوگ (prolóğ) نسر. م. پرولاگ، سريزه، مقدمه،
پیل؛ د کتاب او نورو سريزه.

پرون (parūn) ق. تهره ورځ یا پرون شپه، پرون ورځ،
پرون شپه.

پرونه (parawána) بنج. م. (۱) غفلونه، په منده
کونه؛ (۲) د غلا په ډول تبتونه.

پرونی (parūnay) ص. نسر. م. د پرون د ورځې، د تهرې
ورځې؛ په تهرې ورځې پورې مربوط.

پرویزی (parwézay) نسر. م. (ج. پرویزی) پروزی،
چنونی، د اورو غلبیل، چان.

پروین (párwin) نسر. م. پرې وونی، پیرونی، د ظفر
ستوری، زمبک ستوری.

پره (pará) بنج. م. (ج. پرې) (۱) د ژوندي د خرڅ پل
یا اړې غاښی؛ (۲) د غره تهره شوکه؛ (۳) پلو،
منځه؛ (۴) ډله؛ (۵) پلوی، ننگه؛ (۶) جگړه، د
خپگان ښکاره کول، نوعې ورسول؛ (۷) د بیل
(یوم) خنده؛ (۸) پلته، لتون؛ (۹) تفتیش.

پرهار (parhār) نسر. م. (۱) تپ، زخم، پهره؛ (۲) د
الوتلو په وخت د مرغانو د وزرونو اواز.

پرهار پانه (parhārpanā) بنج. م. (ج. پرهاریانې)
د بارتنگ پانه، بارتنگ، گزک پانه.

پرهارتون (parhārtūn) نسر. م. عملیات خوانه،
جراح خونه، د جراحي ځای.

پرهار ژلی (parhāržālay) ص. نسر. م. پرهارجن،
پرهاری، تپي، زخمی، مجروح، پیروژلی.

پره جنبه (parajanbā) بنج. م. (ج. پرې جنبې) ډله
بازی، گوند بازی، گوندیماری، گوندي.

پره دار (paradār) ص. نسر. م. مل، ملگری.
پره هی (parāhay) نسر. م. جبل، د اوسپنې کلک او

مضبوط سیخ چې تیرې پرې باسي.
پرهېز (párhez) نسر. م. (۱) ځان ساتنه؛ (۲) دکتو

ورونکو حیواناتو د کتني هغه ځای چې د زخم په
اندازه غوڅ یا خیرې شوی وي.

پرهېزانه (parhezānā) بنج. م. پرهېزانه، د پرهېز
خواره، د ناروغ ځانگړی خواره.

پرهېزگار (parhezgār) ص. نسر. م. متقي،
تقوادار، له بدو ځان ساتونکی، پرهېز

کونکی.

پرې (pre) اد. (۱) باندي، پر، ورباندي، په، د پاسه؛
(۲) مخ، مختاری دی لکه: پرهوتل او پرهېنودل؛

(۳) ص. نب، غوڅ، قطع.

پری (paráy) بیخ. م. بنگه، دل، دیمراکنیل، اینجه.
 ماسجه، پال کشر، هغه چاری او بسل چې په دوو
 کسانو را بیکل کېږي.
 پریال (parýal) نرم. م. (۱) یوه ډول کېږدی، یو ډول
 خښه؛ (۲) پرده، پاریال، هغه پرده چې یوه کوته
 په دوو برخو ویشي.
 پرې ایستل (preistál) مصرت، (۱) اشملول،
 پرې باسل، غورغول، پرغسول؛ (۲) په غای
 بستره کې بیده کول یا اشملول.
 پرې اینبکه (preišáka) بیخ. م. وگ، پرېبکه.
 پرې باسل (prebásal) مص. مت. (۱) پرغول، اړتاوول
 بیکورول؛ (۲) تریل، کښته گوزارل، لاندې
 اچول؛ (۳) ورباندې اچول؛ (۴) بیده کول.
 پرې بدل (parebdál) مص. مت. پرېبل، وهل، پیل،
 تکول، ډبول.
 پریت (pri) نرم. نرم. ج.
 پریت (parel) نرم. م. پرېد، رسم گذشت، عسکري
 تعلیم قدم؛ (۲) د سرو بیستان په خاص ترتیب
 جوړول؛ (۳) پت پلټ، په کالي کې بخی کول.
 پرېچ (preč) نرم. م. (ج. پرېچونه) پرچ، نالیکي،
 ریکبي، بشقاب، نعلیکي.
 پرېشخړ (prečár) ق. څنگزن، څنگخن، یوې خوانه،
 بیل، یوې ډډې ته، بېلگوت، گوښې ته.
 پرېدار (predár) ص. نرم. وگ، پرېدار.
 پرې بدل (predál) مص. مت. پرېښودل، پرېښل،
 پرېږدل.
 پرې بدل (paredál) مص. ل. (۱) د الوتونکو د وزرو
 اواز پورته کېدل؛ (۲) اخلېدل، په منډه کېدل،
 خفاستل؛ (۳) د یوې شي په غلا تښتول کېدل.
 پرېر (prej) ص. نرم. ج. (۱) غوټ، پیر، پند؛ (۲) په
 غوښو پټ، چاغ، مزې، شلند.

پرېروالی (preválay) نرم. م. پسر والی، پښوالی،
 غټوالی، پرېرتوب، پرېرتیا.
 پرېرول (prečawal) مص. مت. (۱) پښول، غټول،
 پسرول، ضخامت زیاتول؛ (۲) مزې کول.
 پرېره (preja) بیخ. م. (ج. پرېرې) (۱) اغوټه، پښو،
 پسره؛ (۲) وگ، پروره.
 پرېرې (prečay) بیخ. م. کرېکه، ترهټه، د غښوار
 غلې د ساتلو لپاره له پوزې څخه جوړ شوی شی
 (کنډو ډوله).
 پرېرې بدل (prečedál) مص. ل. پښېدل، پسرېدل،
 غټېدل، ضخامت زیاتېدل.
 پرېرز (parez) نرم. م. (ج. پرېرزونه) وگ، پرېرز.
 پرېرته (preža) بیخ. م. طلاق.
 پرېرېدل (preždál) مص. مت. وگ، پرېښودل،
 پرېره (preža) ص. نب. (۱) اوچکالي، کاختي وهلی،
 قحطي خپلی؛ (۲) د غلې کمبود، قحطي.
 پرېسه (prisá) ص. نب. (۱) بېکاره، او وزگار، ښځه؛
 (۲) وېرېدلی، اډارېدلی، ترهېدلی.
 پرېشان (prešan) ص. نرم. م. (۱) خفه، خپه، دلگیر،
 سرگردان؛ (۲) خوار، بې وزلی؛ (۳) خورور، ویر.
 پرېښته (pareštá) بیخ. م. (ج. پرېښتې) فرشته،
 ملایکه، پرېښته.
 پرېښکه (prešáka) ص. بیخ. م. (ج. پرېښکې)
 طلاقه شوي، پرېښوولي، پرې اښې.
 پرېښودل (prešodál) مص. مت. (۱) پرېرېدل،
 پرېښول؛ (۲) خلاصول، خوشې کول؛ (۳) اړوستو
 پاتې کول؛ (۴) لاس اخیستل؛ (۵) طلاقول.
 پرېښون (reštun) نرم. م. جوته، لښوین، سرویغی،
 پسمانده، پاتې شوني خوراک.
 پرېښونې (preštunay) نرم. م. پسمانده، پاتې شوني
 پرېښوول (prešoval) مص. مت. وگ، پرېښودل.

پریبسی (preṣay) ص.ف. نر.م. (۱) پری بیسی،
 پریبودلی، خلاص کری (۲) پاتی کری.
 پریکرون (prekṛūn) نر.م. فیصله، پریکری،
 پریکره، پریکون، پریکون، لنهون.
 پریکره (prekṛa) بنغ.م. (۱) فیصله، پریکرون،
 غوشه (۲) پریکون، لنهون (۳) کره وده، خمره؛
 (۴) دزده شوخمدو و خمره.
 پریکره لیک (prekṛalīk) نر.م. فیصله لیک،
 فیصله نامه، قطعنامه.
 پریکری (prekṛay) ص.ف. نر.م. (۱) غوخ شوی،
 پری شوی (۲) فیصله شوی (۳) ادا شوی، ادا
 کری، خلاص کری.
 پریکول (prekawāl) ص.مت. (۱) شلول، خیری
 کول (۲) غوشول (۳) فیصله کول (۴) کیندل.
 پریکون (prekūn) نر.م. (۱) لنهون، پریکرون، د
 واده ورکولو فیصله (۲) بپتون، بپلوالی؛
 (۳) پریکره، فیصله (۴) غوشونه (۵) اختلاف.
 پریکونه (prekawāna) بنغ.م. غوشونه، لنهونه.
 پریکون (prekun) نر.م. (۱) سرگرونی، سریند؛
 (۲) بچوکی (۳) انگر، د کور او حویلی غولی.
 پریکه (preka) بنغ.م. (۱) وگ، پریکره (۲) ف.
 مطلق امر (غوخ کره)!.
 پریکهدل (prekedāl) ص.مت. (۱) غوخهدل،
 قطع کهدل (۲) شلهدل، خیزی کهدل (۳) فیصله
 کهدل، ختمهدل (۴) کیندل، کنستل.
 پریم (prim) نر.م. (ج. پریمونه) د نس پرده، برنغ،
 د ختھی پرده، پرین.
 پریم (prem) نر.م. (۱) مینه، محبت (۲) فریم، چوکات
 حلقه، دعینکو چوکات (۲) دانچه.
 پریمان (premān) ص.نر.م. (۱) پریمانه، دهر
 زیات (۲) اباد، بشرازه.

پریمانی (premānī) بنغ.م. زیتوالی، بروالی.
 پریمشتل (premaṣṭāl) ص.ل. پریمل، مهشت
 کهدل، مهشتهدل، اوسهدل، مهشته کهدل.
 پریمل (premal) ص.ل. (۱) اوسهدل، مهشت کهدل،
 پریمشتل (۲) ص.مت. غای نیول، قبضه کول
 لاس ته راوستل، لاندی کول.
 پریمان (premān) ق. په داده، په اطمینان، په تسل،
 په مزه، په خوند، په خوینی.
 پریمینخل (preminjāl) ص.مت. (۱) مینخل،
 وینخل، پربولل (۲) لمبول.
 پرین (prin) نر.م. (۱) پریم، د نس پرده، د ختھی پرده
 (۲) د کوچیانو یو ډول لویه.
 پرینخل (prinjāl) ص.مت. وگ. پریمینخل.
 پریند (prind) نر.م. پرین، پریم، برنغ، د نس پرده.
 پرین (paryān) نر.م. (۱) بندوست، سرشته، تنظیم؛
 (۲) جوربت، سلا، مشوره.
 پرینی (paryānāy) ص.نر.م. (۱) ترتیبوونکی،
 سرشته کوونکی (۲) پوه، هنرمند.
 پریسو (prew) نر.م. مرید، منونکی، دچا په پله پسی
 تلونکی، تعقیبوونکی.
 پریوان (prewān) ص.نر.م. وگ. پریمان.
 پریوانی (prewānī) بنغ.م. وگ. پریمانی.
 پریوات (prewāt) نر.م. لوبدیخ، مغرب، لمر پریمانه.
 پریواتل (prewātāl) ص.ل. (۱) خملاستل، غخهدل،
 ویده کهدل (۲) غورخهدل، راگوزاریدل، لوبدل؛
 (۳) ډوبهدل (۴) دهره کهدل (۵) یرغل کول؛
 (۶) پانی توبهدل (۷) نریدل (۸) په سوداگری
 کې تاوان (۹) ناکامهدل (۱۰) ناروغهدل.
 پریوالل (prewālāl) ص.مت. وگ. پریمینخل.
 پریولنه (prewālāna) نر.م. پریولنگ، پریمینخنه،
 پاکونه، وینخنه، مینخنه.

پریوینخل (prewinjál) مص. مت. وگ. پریمنخل
 پرییاسته (preyāstá) نر. ج. ۱) شملونه، ویده
 کونه؛ ۲) اراکبته کونه، پرییاسنه، راکوزونه؛
 ۳) غغونه، اوردونه، کبکونه.

پرییستل (preistál) مص. مت. ۱) پرییاسل،
 غغول، ویده کول؛ ۲) اراکبته کول، راکوزول،
 راغورغول، رااچول.

پرییستل (preistál) مص. مت. پرییستل.

پرییینی (preišáy) مف. نر. م. (ج. پرییینی)
 خوشی شوی، پریییدول شوی، ترک شوی، ازاد
 شوی، خلاص شوی، ترک کری.

پیر (pár) ص. نر. م. (ج. پیره) ۱) ملامت، گرم؛
 ۲) مغلوب؛ ۳) بند؛ ۴) نر. م. کانیزه خمکه؛
 ۵) قمارخانه؛ ۶) پُل.

پیراپه (pāpá) بنخ. م. (ج. پیراپی) ببنغه، بیوغه،
 کورکوری، کرکوری، کتیمیره، کورکوته.

پیراته (pārātá) بنخ. م. (ج. پیراتی) وگ. پیراته.

پیراخ (pāx) ص. نر. م. ج. پراخ، ارت، پلن، ببرتیه.

پیراخ پزی (pāxpāzay) ص. نر. م. پلن پزی، د
 پلنی پوزی خاوند، پوزور، بیت پزی.

پیراس (pās) نر. م. کرس، تک، پیرک، خپیره.

پیراکهی (pākāy) نر. م. (ج. پیراکهی) بدخویه نری،
 فهرجن نری، بی حوصلی نری.

پیران پس (pānpās) نر. م. کریش، کتیه پیش،
 گوتیک.

پیرانگ (pāng) نر. م. یوخیرونکی خاوردی.

پیرانگ پیش (pāngpās) نر. م. غرنی پش، پیشو
 پیرانگ، نیسچی، سارانی پیشکه.

پیرانگه (pāpāngá) بنخ. م. ۱) خرخوردی، خیرانگه،
 چیره؛ ۲) زدی توتی چیری؛ ۲) کرینه، لیکه،
 خط؛ ۳) دپیرانگ مونث.

پیرانه ویرانه (pīranawīrānā) بنخ. م. ۱) پیره ویره،
 گرمه ناگرمه، حق ناحق؛ ۲) شرط، جواری.
 پیراو (pārāw) نر. م. (ج. پیراونه) رباط، منزل، تکانه،
 تیسن، تم غای.

پیرپوس (pārpūs) نر. م. (ج. پیرپوسونه) ۱) سری،
 پیوس؛ ۲) بیکاره سری؛ ۳) دووس، دله.

پیرت (pār) نر. م. ۱) پرستن، شیرک؛ ۲) په دام کی
 د نبتی مرغی د وزرود بنوزیدلو اواز، پرتبدل.

پیرتاوول (pārāwawál) مص. مت. نسکورول،
 پرغول، راشملول، راگوزارول، راغوزغول.

پیرتاویدل (pārāwedál) مص. ل. غورغیدل،
 گوزاریدل، نسکوریدل، پرغیدل.

پیرتوب (pārtoḅ) نر. م. ۱) پرتیا، ملامتیا، پروالی،
 گرمتیا؛ ۲) مغلوبیت، مغلوبدنه.

پیرتوگ (pārtoḡ) نر. م. (ج. پیرتوگونه) پرتوگ.
 پیرته (pārta) بنخ. م. ۱) پرکه، لینگکی، کیکری،
 دمرغیو دنیولو اله؛ ۲) چیندبنتکرو.

پیرتیا (pārtyā) بنخ. م. (ج. پیرتیاوی) گرمتیا،
 ملامتیا، گرموالی، پروالی.

پیرتبدل (pārteḅál) نر. م. پورته پورته غورغیدل.
 پیرچتی (pārčātay) بنخ. م. ریکی، رب، چنی، په
 دبال کی دلونبی اینیودلو غای، تاقچه.

پیرخ (pāx) نر. م. تک، تق، پیرک، پیرق، دتمانچی
 دزا او د خپیری اواز.

پیرده (pārđá) بنخ. م. (ج. پیردی) وگ. پرده.
 پیرده (pārđá) ص. نب. ۱) مسوول، ذمه وار؛
 ۲) باوری، یقینی.

پیرده پوین (pārđapūs) نر. م. رازساتونکی، پرده
 ساتونکی، معتمد، عیب پتوونکی.

پیرسبن (pārsabán) ص. نر. م. سست، پیرسبدلی،
 پیرسبن، له باده دک، پیرسند، پوسن، پیرسبن.

پیرسبن (pārsabán) ص. نر. م. سست، پیرسبدلی،
 پیرسبن، له باده دک، پیرسند، پوسن، پیرسبن.

پړ کول (pṛakawā) مص. مت. ۱) پړقول، خللول،

پړسول: ۲) وهل: ۳) آواز ایستل، چکچک.

پړکه (paṛkā) بنخ. م. ج. پړکې، پتکه، کبکړی، د مرغیو د نیولو اله، لومه یا پینلی.

پړکهار (pṛakahār) نر. ج. تکهار، تفهار.

پړکي (paṛkay) نر. م. ۱) پڼوی، لینگی، ساق، لنگی: ۲) د شخار بوتی، تورگار.

پړکي (paṛkay) بنخ. م. ج. پړکی، پړکه، گزکه، د مرغیو د نیولو اله.

پړکېدل (pṛakedā) مص. مت. ۱) خلېدل، بربنېدل،

پړقېدل، خلغېدل: ۲) مص. ل. ریریدېدل، رېدېدل،

لړزېدل، تړېدل، پړېدل، دگېدل.

پړم (pṛam) ص. نر. م. وگ، پړن.

پړمبې (pṛambāy) بنخ. م. ج. ۱) پمبری، تناکه،

پولی: ۲) داوېو د سر پوکانی، د وېک، حباب.

پړمخ (paṛmāx) ق. پړمخ پړوتی، پړمخ پړوت، نسکور، پړمخي، اپوته.

پړمخي (paṛmāxe) ق. پړمخ، پړمخ پړوتی، پړمخ پړوت، نسکور پړوت، اپوته پړوت.

پړمخي (paṛmāxay) نر. م. ۱) ابرغولی، د کتوي خاورین سرپوښ: ۲) ص. نر. م. اپوته.

پړنگ (pṛang) نر. م. ج. ۱) د ژوا اول غږ، پړنگ:

۲) ص. نر. م. بې جرته: ۳) جذام، خړاره، یو

ډول بده ساري ناروغي ده.

پړنگا (pṛangā) بنخ. م. ج. پړنگاوي، ۱) ژوا، پړنگ: ۲) تنگا، پنگا، چنگا، ډنگا.

پړنگن (pṛangan) ص. نر. م. ژون، چنگن، پړنگن، پړنگن.

پړنگول (pṛangawā) مص. مت. ژول، پړنگول.

پړنگي (pṛangay) مف. نر. م. ج. پړنگي، په خوراره اخته، خړاوي نیولی، جذام نیولی.

پړسمن (pṛasmán) ص. نر. م. ۱) پړسېدلی، ډډ شوی: ۲) پوست، سست: ۳) نابوده، بې بې، بې کاره: ۴) سوره، ناراست، لت، تنبل.

پړسنده (paṛsānda) ص. نر. ۱) پړسېدلی، ډوسه، ډډ: ۲) پړسولی، له غوسې نه ډډ: ۳) وروست.

پړسوب (paṛsób) نر. م. پړسوب، تنېوالی، ډډوالی، ډډون، پړسېدنه.

پړسوبن (paṛsobán) ص. نر. م. ډډ شوی، پړسېدلی.

پړسول (paṛsawā) مص. مت. ۱) ډډول، تنېول، پاکول: ۲) قهرول: ۳) بلارېول: ۴) اېښه وهل.

پړسول (paṛsawā) مص. مت. ۱) پړکول، په خپره وهل: ۲) چول، چاودل.

پړسونگا (paṛsūngā) نر. م. پړسېدلی، خېتور.

پړسونگي (paṛsūngay) نر. م. پړسېدلی سړی، ډډ بډ سړی.

پړسېدل (paṛsedā) مص. ل. ۱) ډډېدل، تنېدل: ۲) قهرېدل، غوسه کېدل: ۳) حامله کېدل.

پړسېدل (paṛsedā) مص. ل. ۱) پړقېدل، وهل کېدل: ۲) چاودېدل، درز کېدل.

پړغشه (paṛgāša) بنخ. م. ج. پړغشي، گنده، بگه، بډه، لال گنده.

پړک (pṛák) نر. م. ۱) تک، خپره: ۲) غلا، ځل، درنا خړیکه: ۳) د سترگو پېرې کې، لړوخت.

پړک (paṛk) نر. م. ۱) د خلکو یوه وړوکې ډله: ۲) د پسوړه رمه: ۳) ریریدېدا: ۴) همزولتیا:

۵) د پېلو مرغلو لړ: ۶) د لمنخي لړگی: ۷) د ډډ چړې د تېره کولو خرمن.

پړکا (pṛakā) بنخ. م. ۱) غلا، رنا، بربېښنا: ۲) تنکا، تقا، د خپيرو او از.

پړکمشر (paṛkmašūr) نر. م. ج. پړک مشران، بریدگی، خورد ضابط.

پیرنگبدل (pīrangēdāl) معر. ل. ۱) ژربدل، جربدل،
پیرنگبدل، پیرنگبدل.

پیرنه (pīrāna) بنخ. م. (ج. پونی) ملامتیا، ملامتوالی،
پیره.

پیرنه ورنه (pīranawrāna) بنخ. م. پیره گالل، گرمه
منل، ملامتیا منل.

پروالی (parwālay) نر. م. گرموالی، پرتوب،
لامتوالی، گرمتوب.

پروپی (pīrūpay) نر. م. (ج. پروپی) ۱) اخلورمه
برخه، کوروی، پاو، چارکا؛ ۲) بنخ. م. دوزن
بوه پیمانہ، دوزی شپارسمه برخه.

پروستی (pīrosti) بنخ. م. ۱) پله، پلی، غورگی؛
۲) پولی، دجوارو پولی.

پروکی^(۱) (pīrūkay) نر. م. (ج. پروکی) ۱) لری؛
۲) مصرخ، دشعر برخه؛ ۳) غرناره؛ ۴) توتہ،
دلرگی توتہ.

پروکی^(۲) (parūkay) نر. م. ۱) وده رمه، دپوک
تصغیر؛ ۲) کندی، وده بیاسته، لنه پری.

پروکی پروکی (prokaypīrūkay) ص. نر. م.
لری، توتی، توتی، برخی برخی.

پروول (parawāl) مص. مت. ملامتول، گرمول،
مغلوبول.

پرومبه (pīromba) بنخ. م. (ج. پرومبی) چیچرہ،
چیچرہ، دنگره غوبنه، خرابه غوبنه.

پرومبی (pīrombe) بنخ. م. دپنهریا مستوشنی
اویه، دپوشنی شنی اویه.

پروند (parwānd) ص. نر. م. غنبتلی، قوی، کلک،
تینگ، پلوند، مضبوط.

پرونی (parūnay) نر. م. (ج. پرونی) زروکی،
تیکری، پونی (دبشخو خادر).

پره (pīrā) بنخ. م. ۱) ملامتی، گرمتی، معلوبالی؛

۱۲) ص. بنخ. م. ملامتہ، دپیر مؤنث؛
۳) نر. م. ج. دپیر جمع.

پره تکي (pīrātake) بنخ. م. ۱) التکی، لغتی وهنی،
پوناکی؛ ۲) لوخی پوخی.

پیری (pīray) ص. نر. م. (ج. پریان) ۱) جوارگر،
۲) دقمار خانی مشر؛ ۳) نر. م. بیاسته، رسمی.

پیری (pīray) بنخ. م. ۱) دکانو، گتو داسی ابهودل
چی لس لس فوتہ بی اوردوالی او پلنوالی اویو
فوت بی جگوالی وی؛ ۲) لرگی، تیری او بوجی
چی سرپہ سرکینودل شی.

پیری پیری (pīraypīray) ق. کنار کنار، قطار
قطار، سرپہ سر (بوجی او لرگی).

پیریت (pīrit) ص. نر. م. ۱) له داره غلی او پت شوی؛
۲) پیت، چیت؛ ۳) نر. م. دالوتلوپہ وخت کی
دمرزد وزرونو او از.

پیریخ (pīrix) ص. نر. م. ۱) چیت، پیت، پیریت؛
۲) چینگ، چینگ، چینگ خولی.

پیریخ پزی (pīrixpīzay) ص. نر. م. چیت پوزی،
پلن پزی، چیت پزی، پیت پزی.

پیربدل (pīredāl) مص. ل. ۱) ملامتبدل، گرمبدل،
۲) مغلوبدل؛ ۳) بی خایه غیربدل؛ ۴) لریبدل.

پیریس (pīris) ص. نر. م. پلن، پیریخ، بی دولہ، تیس،
بدشکلہ، بی دولہ (مخ).

پیریم (pīrim) ص. نر. م. پیریم، لخته شوې وینہ، یخہ
وینہ، کلکہ وینہ، پرنده وینہ.

پیرین (pīrin) ص. نر. م. دپسرخورین، زیات پوخ، له
وخته تیر، خورین پیرین، خورت پرت.

پیرینگ (pīring) نر. م. ۱) چینگ، دژراد پیل او از؛
۲) هغه سپینہ مادہ چی دپچی له پیدا کبدوخہ
مخکی له غواخخہ راوخی؛ ۳) دکولمردیاسہ
دغوبنی بو؛ کلکہ پرده.

پړینگهار (přingahār) نر. م. چینگهار، د ژوا
د پیل اواز.

پړي والا (pařiwālā) ص. نر. م. ۱) رسی پلورونکی
۲) پندې، جوالي، کلي، جمال.

پړ خپونې (pařcapūñay) ص. نر. م. ۱) د پزې
خپونې، د پوزې دستمال.

پړ عمی (pařgāmāy) نر. م. تیک، چارگل، خلی،
مېخک، مېخکی، د بنڅو د پزې گانه ده.

پړول (pařawāl) مص. مت. ۱) بزلول، بدکاری
کول، بدفعلي کول؛ ۲) اډاډول، بیروول،
وېرول.

پړ وهل (pařwahāl) مص. مت. په نشتر وهل، وینه
کینل، رگ وهل.

پړه (pařā.a) بنڅ. م. پوزه، تمیزی، پیزه، سیرمه..

پړی (pařay) نر. م. (ج. پزی) ۱) بوی، ورم؛ ۲) بنڅ.
م. چاغوالی، خوربوالی، غتوالی.

پړېدل (paředāl) مص. مت. ۱) جوشېدل؛
۲) ژوبلېدل؛ ۳) مص. ل. تړېدل، پزیز کول.

پړیز (pařiz) نر. م. پزنی، هغه آواز چې په پوزه ادا
کېږي.

پړین (pařin) ص. نر. م. له پوزې نه جوړ شوی، له
مزري نه جوړ شوی شی، له انډېرې سره اړوند.

پړرکی (pařárkay) ص. نر. م. ۱) بیزرگی، قهرجن،
حملې ته تیار؛ ۲) خپه، ژر خپه کېدونکی.

پړواک (pařwāk) نر. م. ۱) ازانگه، انگازده،
انگی، د غیر غبرگېدنګ؛ ۲) د یوه گل نوم؛
۳) یو افغاني سیاستپوه، شاعر و لیکوال چې

نوم یې عبدالرحمن و.
پړی (pařay) نر. م. (ج. پزی) پړی، خان، جشه،
تنه او بوده، قواره، اندام.

پړل (pařāl) مص. مت. تراشل، تړل، تراشول.

پړوی (pařwāy) نر. م. (ج. پړوي) د تنسې یوسر
اوبل سر ته لگېدلی لرگی.

پړی (pařay) نر. م. ۱) وگ، پزی؛ ۲) لېجه، لېشه،
د لاس یوه برخه.

پس^{۱۱} (pās) ق. بیا، وروسته، پس له دې، له دې
وروسته، ناوخته، پس ته، شته ته؛ ۲) اد. تو.

پس^{۱۲} (pa.us) نر. م. ۱) نری غو؛ ۲) پسکی، له
معدې نه د هوا خارجېدل.

پسات (pasāt) نر. م. فساد، شر، پساد.

پساتي (pasāti) ص. نر. م. فسادي، شري، وران
سری، شیطان.

پساري (pasāri) نر. م. هغه دوکاندار چې باديان،
ارپره، سپرکی، او... خرڅوي.

پساله (pasālā) نر. م. گانه، زیور، پسول، کالی.

پسان (pasān) نر. م. بلور، د بلور کانی، نوزی، د
خرڅ کانی، د چېرې د تېره کولو گرده ډبره.

پسانېی (pasāñay) ص. نر. م. پښنی، پښانی، لړی،
کم، خخوری، خنی، خسنی.

پساو (pasāw) نر. م. ۱) پاتې شوي بنوروا؛ ۲) هغه
ځمکه چې تر ټولو په آخر اوبه کېږي؛ ۳) مغز اوه

هغه اوبه چې یو وار جامې په کې پرېمنځل شي
او بیا نورې جامې په کې خېشتې کړي.

پسې (paspāsay) نر. م. پسېدنه، د شونډو
په سر خبرې کول، په غوړو کې پټې خبرې.

پست (pāst) ص. نر. م. ۱) کښته، لاندې، تپت،
کوز؛ ۲) رذیل، بې وجدانه، د بدو اخلاقو
خاوند.

پستاندار (pistāndār) ص. نر. م. تی لرونکی،
غولانڅ لرونکی، شیدې ورکوونکی.

پستکی (pastakay) نر. م. ۱) بوسغی، پوڅکی،
د غوړو نرمی؛ ۲) هر نرم او نازک شی.

پستکی (pastākay) بنخ م. ۱) پشکی، پوشکی،
پستوکی؛ ۲) هر نرم شی.

پستنه (pastāna) ق. ۱) بپرتنه، بیاراگرخبدل،
راستنه، چاروتل، واپس، په وروستو؛ ۲) بنخ،
مخ، شانه تلنه، قهقهرایی؛ ۳) قی، کانگی.

پستو (pastū) نرم م. ۱) پس خونه؛ ۲) د پاچا یا
آمر هغه سامان چې د هغه له روانبدو څخه
وروسته ورپسې وړل کېږي.

پستوالی (pastwālay) نرم م. ۱) پورستوالی،
نرموالی؛ ۲) تیتوالی، لاندې والی.

پستور (pastawār) نرم م. پسته وور، نرم باران،
نری څاڅکی، بنورمک، نرمه شېگره.

پستورگی (pastwārgay) نرم م. هغه پسه چې
نرمې او پستی وړی لري.

پستوره (pastūrā) جن، پاسته اوره، نرم اوره،
نرمېده، نرمه دوره، میده اوره.

پستوکی (pastūkay) نرم م. ۱) د غور نرمی،
بوستی؛ ۲) پوستوکی، خرمن، پوست.

پستول (pastawāl) مص. مت. ۱) میده کول؛
۲) نرمول؛ ۳) بڼه وهل، ډبول، تکول.

پسته^(۱) (pastā) بنخ م. ۱) نرمه، ملایمه؛ ۲) د پندی
غوبڼه؛ ۳) ق. پس ته، بیا، وروسته، بل وار،
بله پلا؛ ۴) نرم م. بپرتنه، بچ شه، پس شه.

پسته^(۲) (pasta) بنخ م. وچه مېوه ده چې دانې وړې
او چغزی یې زرغون رنگ لري.

پسته وور (pastawūr) نرم م. ۱) نرم باران، نری
باران، بنورمک؛ ۲) شبنم.

پستی (pasti) ص. بنخ م. ۱) تیتوالی، لاندې
والی، بنکنه والی؛ ۲) ذلیلتوب.

پستی (paste) بنخ م. ج. ۱) کنکی ژبه، حلقی ژبه،
وږه ژبی؛ ۲) د پست جمع، نرمې.

پستېدل (pastedāl) مص. ل. ۱) نرمېدل، میده
کېدل؛ ۲) وهل کېدل؛ ۳) خبرې ته راضي کېدل

پسخاک (pasxāk) نرم م. غم، نول، پرېشاني،
فکر، کړاک، زړه خوړل، اندېښنه.

پسخند (pasxānd) نرم م. ج. پسخندي، رېشخند،
پېشاره، ملنډې، مسخري.

پس خورده (pasxordā) ص. بنخ م. ۱) پاته شونی،
جوته، پاتې شوی خوراک؛ ۲) کنگر، کنگر.

پسخول (pasxwāl) مص. مت. ۱) په غوسه کول،
قهرول، تحریکول؛ ۲) نرم م. داری پوره؛
۲) گیجه، څښوکی، زوړل، زوول، نوقاله.

پسخه (pasxa) بنخ م. ج. پسخې، وگ، پخسه.

پسرلنی (pasarlānay) ص. نرم م. د پسرلي، د
پسرلي مربوط.

پسرلنی (pasarlāny) بنخ م. ۱) د پسرلي اړونده
بولله (شعر، قصیده)؛ ۲) د پسرلي مربوطه.

پسرلی (pasarlay) نرم م. ج. پسرلي، خرمنی،
خرمنی، سپرلی.

پسرو (pasrāw) ص. نرم م. ۱) ورپسې تلونکی،
تعقیبونکی؛ ۲) نرم م. پښگویی، غیبت.

پسکاوون (paskāwan) ص. نرم م. پسکن، پسن،
تسکن، تسکن.

پسکاوونیه (paskāwana) بنخ م. ۱) د پسکاوون
د کلیمې مؤنث؛ ۲) د الویا لویه شهر یوه ونه ده.

پسکه (paska) بنخ م. ۱) ورسته، ورسته بهدی؛
۲) هر بنځینه وروست شی؛ ۳) پسکی.

پسکی (pusākay) نرم م. پس پس، پس پسې، په
غور کې خبرې، پتې خبرې.

پسکی (paskay) بنخ م. ج. پسکه، تسن.

پس منظر (pasmanzar) نرم م. شالید، تاریخي
سیر، پخوا ته نظر کونه.

پسندي (psānday) نر.م. د سپنتو لوبه.

پسنی (pāsnaŋ) نر.م. (ج. پسنی) اوگ، پسونی.

پسوا (paswā) ق. پسي شا، شاته، په غياپ کې.

پسور (pasór) نر.م. سور، بر، لنډوالی، په لنډو،

پلنوالی.

پسورور (pasorawár) ص. نر.م. سورور، پلن.

پسول^(۱) (pasól) نر.م. گانه، زبور، گينه.

پسول^(۲) (pasawál) مص. مت. وروورو غبرول،

غلی غلی په خبرور او ستل.

پسول^(۳) (pusawál) مص. مت. خکول، په سگریټ،

چلم، او پایپ باندې د خړو سکو جوړول.

پسولل (pasolál) مص. مت. سینگارول، بنککل،

گڼل، بنایسته کول، ډولي کول، پسولول.

پسولېدل (pasoledál) مص. ل. ډولي کېدل،

بنایسته کېدل، بنکلی کېدل.

پسونی (pasūnay) نر.م. (۱) په کنډی کې ناست،

په خوکی کې ناست؛ (۲) مورچل، خڅه، خز،

خوکی، خارخای، کمین، خوځای.

پسه^(۱) (psā) نر.م. (ج. پسونه) (۱) گډ، مېر، نروز؛

(۲) ص. نر.م. ساده، ناپوه.

پسه^(۲) (pāsa) ق. (۱) وروسته، پسته، له دې پسه،

له دې وروسته، بیا؛ (۲) بنخ، م وگ، پسکه.

پسهار (pashār) نر.م. پس پسي، پتې خبرې.

پسي (pisi) ص. نب. مفرور، متکبر، کبرجن.

پسي (pāse) ق. (۱) وروسته، ورپسي، خبرمه، شاته؛

(۲) بنخ، م. ج. ککری، پسه، هغه زېری چې د

کور د خاوند له خوا شپانه ته دورې د پیدا کېدو

په وخت کې ورکوي؛ (۲) د نجلۍ د پیدا کېدو

په مناسبت شېریني.

پسېدل (pasedál) مص. ل. (۱) پس پس کول، پت

پتې غبرېدل، سه که په که غږېدل؛ (۲) پتېدل.

پسپره (pascrá) ق. پرسره، برسره.

پسي شا (pas(e.i)šā) ق. پشلا، پسوا، په

ناموجودگی کې، په غياپ کې.

پسين (pasin) ص. نر.م. وروستنی، آخرنی.

پسينه (pasinā) ص. نب. (۱) وروستنی، آخرنی،

له تا کلي وخت څخه وروسته کرل شوی فصل؛

(۲) افکس، سيفیکس، په گرامر کې د کليمې

منځني او وروستني وروستاری.

پسيه (pasyá) بنخ، م. (ج. پسي) بسری، پسه، د

وري يا ورغومي د پیدا کېدو له امله درمي د

خاوند له خوا شپون ته انعام ورکول.

پش^(۱) (pās) نر.م. (ج. پشيان) غورپش، نرپش،

پشی، پشک، د پشو مذکر شکل.

پش^(۲) (paš) نر.م. (۱) پش، پنبهار، د باد اواز، د

مار اواز؛ (۲) د اور لمبې، د لمبو غره.

پشار (pašār) نر.م. (ج. پشارونه) پیروي، ملايي،

قيماق، قیماغ، ارياش، رش.

پشت^(۱) (pušt) نر.م. (ج. پشتونه) (۱) د چرگې شو،

دیوې چرگې د هگیو له شروع څخه تر کور کېدو

پورې دوره؛ (۲) د چرگې په ډونگه کې دهگیو

ځای؛ (۳) شا، خټ؛ (۴) نسل، خاندان، کورنۍ؛

(۵) پېری؛ (۶) دبالي پشت، د کاريزه پشت.

پشت^(۲) (pāšt) نر.م. پشته، پيشی، پشي شې، د

پشو یا بلیکې د شړلو اواز.

پشته (puštá) بنخ، م. (ج. پشتي) (۱) بند، توکر،

د سېلاب دمخنيوي لپاره مانع يا خنډ؛ (۲) وقایه

، مقواد کتاب پوښ؛ (۳) د غره ډډ، د غونډی

، ډډ.

پشتي (pušti) بنخ، م. (ج. پشتي گانې) (۱) تکيه،

سرویردی؛ (۲) هغه دېوال چې د زړه دېوال د

کلکوالي لپاره جوړېږي.

پښت (pāst) نر. م. ۱) پښت، خپل، تېر، پښه، رښه، نسل، ۲) سړی، ۳) ستو، نیم حامی اورښې یا غنم یې او بې میده شي نو وروسته گوره یا پوره ورسره گډه شي؛ خواږه خواږه، ځني جوړېږي، گورداني او ستوان يې هم بولي.

پښتونواله (paṣṭanwālā) بنځ. م. پښتونواله، پښتونولي، پښتو، پښتني خويونه، پښتني اخلاق.

پښتني (paṣṭāni) ص. نښ. د پښتونو، د پښتون، په پښتو برابر د پښتو له دود دستور سره برابر.

پښتو (paṣṭō) بنځ. م. ۱) پښتو ژبه؛ ۲) پښتونواله، پښتونولي؛ ۳) اصح. هود، توري، مېراني؛ ۴) د يوې مجلې نوم چې لومړی ځل په ۱۳۱۱ کال کې د کندهار د پښتو انجمن د خپرنيز اورگان په توگه راووتله، اوس د افغانستان د علومو اکاډمۍ د پښتو خپرنو مرکز نشراتي اورگان دی؛ ۲) د پښتو په نامه په کوزه پښتونخوا کې هم يوه مجله خپرېږي.

پښتوپانگه (paṣṭopāngā) بنځ. م. ۱) پښتو زېرمه، پښتو ذخيره؛ ۲) د يوه کتاب نوم.

پښتو پښويه (paṣṭopāsoyā) بنځ. م. د پښتو گرامر، د ژبې قواعد؛ د يوه کتاب نوم دی.

پښتو اکاډمي (paṣṭoakādumi) نر. م. ۱) وگ. پښتو ټولنه؛ ۲) په پېښور او کوېټه کې د دوو بېلابېلو علمي څېړنيزو موسسو نوم دی.

پښتو ټولنه (paṣṭoṭolāna) بنځ. م. پښتو انجمن، د ټولنه په نړۍ کې د پښتو اکاډمي په نامه پېژندل شوې وه، په ۱۳۱۶ ل کال کې د کابل د ادبي انجمن او د کندهار د پښتو ادبي انجمن د ادغام په پايله کې منځ ته راغله چې اوس د علومو په اکاډمۍ کې د يوه انستيتوت په

سطحه فعاليت کوي.

پښتورگي (paṣṭawārgay) نر. م. بدوگي، بدوډی.

پښتو ژبې (paṣṭożābay) نر. م. (ج. پښتو ژبې) هغه څوک چې ژبه يې پښتو وي.

پښتو سيند (paṣṭōsind) نر. م. پښتو قاموس، د يوه قاموس نوم دی.

پښتو مرکه (paṣṭomarāka) بنځ. م. هغه علمي مؤسسه وه چې د امان الله خان د واکمنۍ په لومړيو وختو کې تاسيس شوه.

پښته (paṣṭā) بنځ. م. (ج. پښتې) ۱) د تاكو پښتې، د پاليزه پښتې؛ ۲) غونډۍ، تپه.

پښتې (paṣṭāy) بنځ. م. ج. ۱) هغه نري هډوکي چې د سينې قفس يې جوړ کړي دي؛ د کتاب پښتې؛ ۲) د څنگ تکیه (بالتبت).

پښتېدل (paṣṭeda) مص. ل. وگ. پوښتېدل.

پښکي (paṣṭkay) نر. م. د مار، د بڼې، د باد د جريان او د باد د چلېدو اواز.

پښلي (paṣṭāli) بنځ. م. ماسی، هغه جرابې چې د څرمنې پوښ وراچولی شوی وي.

پښلی (paṣṭālay) نر. م. (ج. پښلي) پایل، پایزېب، پښی زېب، پښولی، پيزېب.

پښ مار (paṣṭmār) نر. م. بڼی و هونکی، دم کوونکی هغه څوک چې سکاره تازه کوي.

پښندی (paṣṭānday) نر. م. ۱) پښولی، پښونډی؛ ۲) زولنه، بهری، دوېک.

پښنگه (paṣṭāngā) بنځ. م. دوه ځایي، دوه غاښي سکو، هغه آله چې د هغې سره د درمنده لواز غنم او اروې يا څوزان پرې شیندي.

پښوکي (paṣṭūki) بنځ. م. هغه جورابې چې د پنډې يا پښې ځای نه لري.

پښبول (pašawál) مص. مت. ۱) د مار يا غوا پښ
پښ: ۲) لوهار په پښ او ازيا بيا د ايستل: ۳) په
غوسه کول، قهرول.

پښبولی (pašūlay) نر. م. (ج. پښولي) پایزېب،
پایل، د پښو گانه.

پښبویه (pašoyá) بنځ. م. ۱) د ژبې قاعدې، صرف و
نحو، گرامر: ۲) د يوه کتاب نوم.

پښبه (pašá) بنځ. م. (ج. پښې) ۱) ښه: ۲) کورنۍ،
خپل، قهر: ۳) حصه، برخه.

پښبه آرته (pašāartá) بنځ. م. پای وازی، د پښې
ارتونه، په نوې څښنې کې د زوم د کورنۍ او د
نجلۍ د کورنۍ يوه او بل ته مېلمستيا کول.

پښبه پرځای (pašapartjáy) د چپرځای، سمه بڼه،
عسکري بولي (قومانده).

پښبه سوری (pašasūray) نر. م. (ج. پښه سوری)
هغه چرگ چې د ناوې دراورلو وروسته د آس يا
موت په مخ کې حلالېږي.

پښبه يبل (pašayibal) ص. نر. م. پښې يبلې،
پښېله، پښې لوڅې، بې پيزاره پښې.

پښې (pašay) بنځ. م. خوگرۍ، رواش.

پښې (pašay) نر. م. مروړه، مرړۍ، لته کش: ۲) له
کوهي څخه د اوبو دېو کې د ايستلو رسي.

پښېدل (pašedál) مص. ل. د مار يا غوايي پښ
پښ کول.

پښې لوڅ (pašelūc) ص. نر. م. وگ، پښې يبل،
پښېمان (pašemān) ص. نر. م. ۱) پښېمانه،
لېچخور: ۲) له خپل عهد او قول څخه اوښتلی:

۳) شرمنده.

پښېمانتوب (pašemāntób) نر. م. ۱) پښېماني،
پښېمانتيا، له خپلې ارادې گړځېدنه: ۲) بې
ژبې، له خپله قوله گړځېدنه: ۳) شرمنده توب.

پښېمانېدل (pašemānedál) مص. ل. ۱) له
خپلې ارادې گړځېدل: ۲) له خپله قوله گړځېدل،
له خپلې وعدې او بښل: ۳) شرمنده کېدل.

پښنه (pašná) بنځ. م. په کوبښ، تسکورې او مښي
سره د ځمکې د نرمولو کار.

پښه (pašga) ض. په هغه، د (په هغه) مخفف شکل.
پښ^(۱) (paš) نر. م. د گڼدلو يو ډول ماشين دی.

پښ^(۲) (paš) نر. م. ۱) د افسوس کلیمه: ۲) وړی
شه: ۳) د کوم چا د مبالغې په مقابل کې د
غبرگن په توگه هم پښ وايي.

پک (pak) ص. نر. م. ۱) گنجی: ۲) نر. م. سنگاړې،
د کشتۍ چپو: ۳) پخه، د سر پخې: ۴) اوخت،
موقع: ۵) د بېدۍ مړه، بوک: ۲) وار، پير.

پکار (pakār) ص. نب. ۱) په کار، په بڼه، په بڼمر،
په گټه: ۲) بايد، اړين، حتمي: ۳) خوښ،
منلی: ۴) غوښتنه.

پکارېدل (pakāredál) مص. ل. په کار کېدل، په
کار راتلل، په بڼمرېدل.

پکارول (pakarawal) مص. مت. ۱) گړول، نوکارې
پرې لگول، گروښيل: ۲) پارول، کتول.

پکارېدل (pakaredál) مص. ل. ۱) گړېدل، گروښېدل
۲) قهرېدل، پارېدل، تورېدل.

پکړ (pakār) ص. نر. م. ۱) خوار، غريب، مسکين:
۲) نر. م. د لمنځې لرگۍ، دارچې لرگۍ.

پکل (pakál) نر. م. ۱) کپړ، چغ، پرده، هغه پرده
چې له دور مو(ني) يا لوڅو څخه جوړېږي:
۲) مص. مت. پښل، کپه اچول، تلی اچول.

پکڼه (pakóna) بنځ. م. (ج. پکڼې) پښنه، کپه اچونه
تلی اچونه، ورغوی اچونه.

پکو (pakó) ص. نب. پوزې ته راغلی، په تنگ، بې
حوصلې، په عذاب، له ځانه ستړی.

پالال (palál) (نر. م. ۱) غوبشته، لته؛ (۲) ساتنه.

پالاله^{۱۱۱} (palálá) (بنخ. م. ۱) پرورده، دروزه، وابسه، سواره؛ (۲) منهلې، درمند سرای.

پالپولک (palpolák) (نر. م. ۱) یوه دول ترېخ بوتې دی چې او بوته نړودې او په او بوکې توکېږي.

پالاله^{۱۱۲} (plálá) (ص. نب. خوزاره، پالال گیره پتې، هغه پتې چې غنه او اورشې ورباندې کړن شوي وي او بې وړ بیل شي.

پالت (plát) (نر. م. ۱) یوه توتېه ځمکه، لږه ځمکه؛ (۲) طرحه، نقشه، مسوده؛ (۳) خیال، نظریه.

پالان (plán) (نر. م. ۱) (ج. پلانونه) (۱) نقشه، طرح، خاکه، پرورده؛ (۲) تجویز، تدبیر.

پالتری (plátri) (بنخ. م. ۱) لښتی، والی، د غوزو مندري، د بنخود غوزو نو گانه.

پالانده (plándá) (بنخ. م. ۱) غېرنیول، خوانیول، پهلوانی (۲) مجادله، جگړه، نزاع.

پالتری (palatráy) (بنخ. م. ۱) پلتي، پرلت، پلتنې، پلتگ (paltág) (نر. م. ۱) تقلید، پیروي، متابعت، په چا پسې تلنه، تقلید کونه، د چا په پله تلنه.

پالانکی (plánkay) (ض. پلانی، فلانی، فلانکی، میبه صمیر دی.

پالتند (palatánd) (ص. نر. م. ۱) نارامه، نا کراره.

پالان (plán) (نر. م. ۱) کته، هغه غټه توکی یا گېدی چې پرمخ یې ترنگر گنډل شوی وي او د بار وړونکو حیواناتو پر شا اچول کېږي.

پالته (paltá) (بنخ. م. ۱) پیلته، پلیته، د دېوې وټ، د مالوچو پلیته چې په لاتین او... کې یې اچوي؛ (۲) تیلی، د گوگر خاش؛ (۳) د تابلېتونو خو دانې چې په کاغذ او یا په پلاستیکی پوښ کې اېښودل شوی وي.

پالانیه^{۱۱۱} (plāna) (بنخ. م. ۱) رابیا، د اوسو مشک، لوی مشک، لوی ژي.

پالتي (palatáy) (بنخ. م. ۱) په گوندو کېناستنه، پلتری.

پالانیه^{۱۱۲} (palāna) (بنخ. م. ۱) درمند، د بوسو کوته، بوساره؛ (۲) ترکتي لاندې هغه توتېه چې د خره په شا اچول کېږي؛ (۳) کته، څل.

پالتیل (palaťal) (مص. مت. ۱) لټیول، کتل، اړول، رالړول؛ (۲) څړل، مطالعه کول.

پالاو (paláw) (نر. م. ۱) پللو، پیلو، په حرارت باندې پخې شوې وریجې.

پالتمن (palatmán) (ص. نر. م. ۱) نارامه، نا کراره.

پالاوې (paláway) (نر. م. ۱) استاز دله، لږلی شوی هیئت.

پالتن (paltán) (بنخ. م. ۱) (ج. پلتنې) پلتنه، عسکر، پوځ، د پلویو عسکرو ټولگی، پلي عسکر چې شمېر یې له (۷۰۰-۱۰۰۰) پورې وي.

پال پتې (palpátay) (نر. م. ۱) پل گرځوونکی، پل غلطوونکی، هغه سړی چې غل وپېژني او پل یې پتې کړي.

پالتینې (paltánay) (ص. نر. م. ۱) عسکر، سپاهي.

پلپل پانې (palpalpane) (بنخ. ج. ۱) د سپېدار د ونې پانې؛ (۲) د چنار یو ډول.

پالتیون (plátún) (نر. م. ۱) کتنه، پلتنه، لټون.

پلپوت (palpót) (ص. نر. م. ۱) پتې، مخفي؛ (۲) نر. م. پرده اچونه، عیب پټونه؛ (۳) گډوډونه.

پالتیونکی (plátúnkáy) (نر. م. ۱) لټوونکی، تالاشي

پلچک (pulčák) ن.م. ۱) پروته، پهروته، عشق
پهچان گل: ۲) کونجی پل، پل گوتی.

پلخ (plác) ص. ن.م. ج. بیرده پرویسته، گپ ویستان.
پلخپور (pláčewar) ص. ن.م. بیر وپسته
لرونکی خاروی..

پلرگنی (plarganáy) بنخ.م. وگ. پلارخپل.
پلرنی (plaranay) ص. ن.م. د پلار، پلار پوری
تولی.

پلستر (plastár) بنخ.م. ۱) هغه پتی چې پرتپ پی
ردی: ۲) جرابه: ۲) اخیر، لپو، کاگل.

پلسه (palasa) م. دروازه، لویه دروازه، د بنا وور.
پلشته (palista) ص. بنخ.م. کنجی، پلیسته، بد
عمله بنخه، بدکاره بنخه.

پلغاشه (palgāša) بنخ.م. سسته غوته، غورباشه،
هغه غوته چې ژر خلاصیږي.

پلغت (palgāt) ص. ن.م. ۱) ونډی، گرنډی، چتک:
۲) ن.م. سر کونډی، سر په ککری او بنبل.

پلغتی (palgāti) بنخ.م. تیزی، چالاکي، ونډیتوب.
پل غلط (palgalát) ص. ن.م. منافق، تگ، دوه
مخی، بدچلنده، بدگوزاره.

پلک (palk) ن.م. د اوسپنی غت ختک چې د اوسپنو
د تکللو او سمولو لپاره په سندان نښلي.

پلکه (palká) بنخ.م. (ج. پلکی) ۱) پنکی، وروکی
منخ: ۲) منخ، رینه: ۳) د ممیز په منخ کې
خلی: ۴) موتی، قبضه، د توری موتی.

پلکی (palakáy) بنخ.م. کپره، د بیوی په کونده
کې هغه کمری چې سپار پری کلکوي.

پلگواښه (palgwāša) بنخ.م. غوریشه، غونیاسه،
غورباشه، پلواښه، د چپنی د ترلو تاری حلقه.

پلمن (palmán) ن.م. پلین، پلینه، یوه ونه ده چې
له خانگو، جرو و خخه یې مسواک جوړوي.

پلمه (palma) بنخ.م. (ج. پلمې) بهانه، بانه، حبله،
مکر، فریب.

پلن (plán) ص. ن.م. ۱) بردهاره، سورور، عریض:
۲) مسطح، اوار: ۳) پلی، پیاده: ۴) ن.م. من
پلن شوی، تکول شوی، اوار شوی.

پلن پانی (planpānáy) ن.م. گوپی، کرم، گلپی
(گلداره کرم).

پلن تنی (plantánay) ن.م. د تناسلی الت سر.
پلنتوب (plantób) ن.م. پلنوالی، پسرورتوب،
پلنتیا، سرورتیا، په سورلوی والی.

پلندر (palandar) ن.م. د مور دویم مېړه.
پلندی (plandáy) بنخ.م. ۱) جبه، بوخته: ۲) تگی،
مکر، فریب، دوکه، چل.

پلنډه (planda) بنخ.م. (ج. پلنډې) ۱) پیتی، پنډه،
وڅه، پنډو، وڅکی: ۲) د اسباب غوته.

پلنډی (plandi) ص. ن.م. (ج. پلنډیان) پندی،
جوالی، پندی ورونکی.

پلن سری (plansaray) ن.م. ۱) پارو، راشبیل،
بیم: ۲) ص. ن.م. کم عقل، ناپوه: ۳) پلن سر
واله.

پلن گوتی (plangwātay) ن.م. منفرجه زاویه،
هغه زاویه چې ترنوی درجې زیاته وي.

پلنوالی (planwālay) ن.م. بر، سور، عرض.
پلنی (pālmi) ن.م. کالگیر، هغه پلنه تخته چې
موجیان د کار په وخت ترزنگون لاندې نیسي.

پلنیدل (planedal) م.ص. ل. ۱) غورخېدل، په
خمکه غورخېدل: ۲) ویرېدل: ۳) خړېدل:
۴) شله کېدل، خړی کېدل، مته کېدل.

پلو (palaw) ن.م. (ج. پلونه) ۱) د خادر پیخه:
۲) طرف، لوری: ۳) خنده، اړخ، د خیمې برده:
۴) ننگه، لوری، پلوی: ۵) اوگ، پلاو.

پلچک (pulčák) ن.م. ۱) پروته، پهروته، عشق
پهچان گل: ۲) کونجی پل، پل گوتی.

پلخ (plác) ص. ن.م. ج. بیرده پرویسته، گپ ویستان.
پلخپور (pláčewar) ص. ن.م. بیر وپسته
لرونکی خاروی..

پلرگنی (plarganáy) بنخ.م. وگ. پلارخپل.
پلرنی (plaranay) ص. ن.م. د پلار، پلار پوری
تولی.

پلستر (plastár) بنخ.م. ۱) هغه پتی چې پرتپ پی
ردی: ۲) جرابه: ۲) اخیر، لپو، کاگل.

پلسه (palasa) م. دروازه، لویه دروازه، د بنا وور.
پلشته (palista) ص. بنخ.م. کنجی، پلیسته، بد
عمله بنخه، بدکاره بنخه.

پلغاشه (palgāša) بنخ.م. سسته غوته، غورباشه،
هغه غوته چې ژر خلاصیږي.

پلغت (palgāt) ص. ن.م. ۱) ونډی، گرنډی، چتک:
۲) ن.م. سر کونډی، سر په ککری او بنبل.

پلغتی (palgāti) بنخ.م. تیزی، چالاکي، ونډیتوب.
پل غلط (palgalát) ص. ن.م. منافق، تگ، دوه
مخی، بدچلنده، بدگوزاره.

پلک (palk) ن.م. د اوسپنی غت ختک چې د اوسپنو
د تکللو او سمولو لپاره په سندان نښلي.

پلکه (palká) بنخ.م. (ج. پلکی) ۱) پنکی، وروکی
منخ: ۲) منخ، رینه: ۳) د ممیز په منخ کې
خلی: ۴) موتی، قبضه، د توری موتی.

پلکی (palakáy) بنخ.م. کپره، د بیوی په کونده
کې هغه کمری چې سپار پری کلکوي.

پلگواښه (palgwāša) بنخ.م. غوریشه، غونیاسه،
غورباشه، پلواښه، د چپنی د ترلو تاری حلقه.

پلمن (palmán) ن.م. پلین، پلینه، یوه ونه ده چې
له خانگو، جرو و خخه یې مسواک جوړوي.

پلوانبڼه (palwān) بنځ. م. ۱) پلگرواڼه، پلوشه،
عوراشه، گونڼه، چپراس؛ ۲) خپل، خاندان؛
۳) ازغڼير، زولنه؛ ۴) د پرتوگانڼو غوټه.

پلوالی (palwālay) نر. م. بخښنه، پښنه، عفو،
ورته بڼه.

پلوڅه (palcā) بنځ. م. (ج. پلوڅې) ژرگه، زلزله،
اغزونه - يو ډول ونه ده.

پلوڅکي (plócki) بنځ. م. پېڅاري، مېڅاري،
هغه پېچ چې د مېړو او وړو په پښو او لمه پورې
خړېږي.

پلودل (plodál) مص. مت. ۱) ناپ کول، اندازه
کول، مېچ کول.

پلور (plór) نر. م. ۱) بيه، ارزښت؛ ۲) خرڅلاو.

پلورل (plorál) مص. مت. خرڅول، په بيه وړ کول.

پلورليک (plórtik) نر. م. قواله (قباله)، د پلور
(خرڅلاو) سند.

پلورنځی (ploránjaj) نر. م. دوکان، هټ، هټی،

پلورنه (plorána) بنځ. م. (ج. پلورنې) خرڅونه.

پلورونکی (plorunkáy) نر. م. خرڅوونکی.

پلوری (plóray) ص. نر. م. سوداگر، تجار، تاجر.

پلورینه (plorina) بنځ. م. (ج. پلورينې) خرڅلاو،
خرڅېدنه، پلورنه، خرڅونه.

پلورده (plora) بنځ. م. د هليز، کوشکن، کشش کن.

پلوشه (palwāsa) بنځ. م. ۱) اڅړيکه، خپره، د لسر
راختو په وخت سره شعله؛ ۲) شعله؛ ۳) نور،
تجلی، وړانگه.

پلوشين (plwāsin) ص. نر. م. وړانگن، وړانگن،
سنعن.

پلوانبڼه (palwāsa) بنځ. م. وگ، پلوانبڼه.

پلوغوټه (plawgūta) بنځ. م. ۱) دواوه، سنتی ب
د حوزو سره د مبارکي لپاره چې خپلوانې

راغلي وي د بېرته تگ په وخت کې مېوه، جامې
او... چې له ځان سره يې وړي وي دې ته پلوغوټه
وايي؛ ۲) هغه روپۍ چې زوم يې د لومړنۍ ليدنې
په وخت خپلې پېغلې ته ورکوي؛ ۳) هغه روپۍ
چې د پلار يا ورور له خوا خپلې خوړلې ته دواوه
په ورځ په پلو پورې ورغوټه کېږي.

پلول^(۱) (plawál) مص. مت. ۱) بښل، بخښل، معافول
۲) خصي کول؛ ۳) څگ منښل، غمگه شاريل.

پلول^(۲) (palawál) مص. مت. قدم کول، په گام
کول، ځمکه په قدمونو کچ کول.

پلونډ (palwánd) ص. نر. م. خورب، غټه، چاغ،
په غوښو پټ، پهلوان، غښتلی، تيار.

پلونډتوب (palwandtób) نر. م. خوربوالی،
چاغوالی، تياروالی، پلونډتيا، پلنډوالی.

پلونیا (palawniya) بنځ. م. فلسونیا، يو ډول يوناني
ترکیب (معجون).

پلوی (palaway) بنځ. م. ۱) مستوره نجلۍ، مخ
پټې پېغله، په ستر کې ناسته جلکۍ.

پلوی (palaway) نر. م. ۱) چرمباز، ترمباز، هف
غویۍ چې په غوبل کې باندې طرف ته تړل شوی
وي؛ ۲) طرفداري، پلوکونه؛ ۳) يو ډول توت؛
۴) ص. نب. وگ، پلویز.

پلوی (paláwi) ص. نر. م. ۱) گاونډي، همسايه،
پلوان شریک؛ ۲) طرفدار.

پلویز (palwiz) ص. نر. م. ملگری، پلوي، حامي.

پله^(۱) (plá) بنځ. م. (ج. پلې) وجه، پټه، ورپه د
انسان او ځيوان په وجود کې سپين او کلک
اعصاب.

پله^(۲) (pála) بنځ. م. (ج. پلې) ۱) چاپړی، د تلې يوه
پله؛ ۲) په لورۍ، پلو؛ ۳) د دروازې تېبه.

پله ایلی (palaitáy) بنځ. م. يو ډول هېلی.

پله پسي (palapase) ق. پرلپسي، پرله پسي،
يو په بل پسي، په پومخ، مسلسل.

پله پوري (palapore) ص. نب. نښتي، متصل،
پيوست، پرله پوري، جوخت.

پله تيجره (palatiza) بنځ. م. رژېدونکې تيره،
دورېدونکې تيره.

پلي (palay) ص. نر. م. (ج. پلي) ۱) پياده، څره،
په پښوروان ۲) نر. م. پياده عسکر؛ ۳) يوه ډول
کب؛ ۴) نر. م. مپلي؛ ۵) د لوييا، ميواو ...
پلي؛ ۶) دانگورو د لښتو هغه گېډی چې تر
پرېکولو وروسته ترل کېږي؛ ۷) د سپارې پال،
کرکی.

پلي (pláy) بنځ. م. ۱) کيلي، کنجی؛ ۲) نوسی؛
۳) سپار.

پلي (paláy) بنځ. م. ۱) د اړت د گرغولو لرگی؛
۲) گرازی؛ ۳) کرنوی؛ ۴) وگ. پولی.

پلپل (palepál) نر. م. پایلی، پایي، پالی،
پاپیل، د ماشوم اول اول قدم اخيستل.

پليت (palit) ص. نر. م. ۱) مردار، گنده، ناپاک؛
۲) بدعمله، بدکرداره؛ ۳) ناولی، بېلمانځه.

پلپتکه (pletáka) بنځ. م. ۱) پلته، پيلته، باتی؛
۲) لمبه، شغله.

پلپتول (palitawál) مص. مت. ۱) ناپاکول،
مردارول؛ ۲) بېلمانځه کول، ناولی کول؛
۳) بدعمله کول؛ ۴) وړانول، بداخلاقه کول.

پلپتونی (palitonay) نر. م. هغه لرگی چې مالوج
اوړی پرې تاوېږي.

پلپته (palita) بنځ. م. (ج. پلپتي) ۱) پلته، د ډيوې
يا لاتين باتی؛ ۲) شوته، توکه، د جوارو شوته؛
۳) کڅوړه، هغه کڅوړه چې د مړي د پرېمنځلو
په وخت کې لاس ته وراغوستل کېږي.

پلپتېدل (palitedál) مص. ل. ۱) مردارېدل، ناپاکه
کېدل؛ ۲) بدعمله کېدل، بدفعله کېدل.

پلپت (pale) نر. م. ۱) بشقاب، غصاب، نالېکي؛
۲) خوراک؛ ۳) دموتورولمبر (نمبر پلپت).

پلپتین (pletán) نر. م. پتيلن، د جولا هغه لرگی چې
تنسته ترې تاووي.

پلپکو (plekú) بنځ. م. وگ. پایکو.

پلي کول (plikawál) مص. مت. ترسره کول،
عملي کول، تطبيقول.

پلپل (plel) جن. ۱) پيليل، خوشبويه تېل، روغن
موی، سرغور، پوليل؛ ۲) پلپخی.

پلي لار (plelár) بنځ. م. څره لاره، د پليو لاره،
پياده رو.

پلپمن (plemán) نر. م. وگ. پلمن.

پلپنه (plena) بنځ. م. وگ. پلمن.

پلپونه (plewána) بنځ. م. پلپنه، پلپون، بايکو، د
مسواک ونه.

پليه (palyá) ص. نب. پلي، پياده، په پښو، څره.

پم (pám) نر. م. ۱) خارښت، پمنتوب، يوه ډول جلدي
ناروغي ده؛ ۲) د جوارو خورې، د جوارو سبوس،
د رشتې میده گي يا گل؛ ۳) پخه، د گنجی د سر
روتې؛ ۴) خخوزي.

پمانی (pamānay) نر. م. پمنکی، پمني، پمنه،
پونی، يو غرنی تريخ نبات دی.

پمبه (pamba) بنځ. م. ۱) خخوخکی، چوخانی، د
څه شي ذره؛ ۲) خورې، توته؛ ۳) کربوسکه.

پمبه چو (pambačó) نر. م. پمبي چو، کالکه، وچه
غوزه، د پښې وچه غوزه.

پمبی (pambáy) نر. م. ۱) پم، د جوارو خور، د
رشتې میده گي؛ ۲) اخور، پاخور؛ ۳) تومبی،
کرانی؛ ۴) تان.

خروپونه، پنه، اوبونه؛ ۱) پونه، اوبه شیندنه.
پناخای (panāḡāy) نر. م. د پتهپدو خای، د پناور
 خای، د امن خای، ژغور خای.

پناغو بنتنه (panāḡostāna) بنخ. م. شو غو بنتنه،
 پناخواهی.

پناورنه (panāwīāna) بنخ. م. شوورنه، پنا،
 گزینی، پناهنده گی، مهاجرت.

پنجالی (panjālay) بنخ. م. د ډول او پنايي لپاره
 پنجره غوندي خای.

پنجالی (panjālay) بنخ. م. جغ. ژغ. یخ.

پنجره (panj(a)rā) بنخ. م. قفس، پنجره، د مرغیو
 ساتلو کپس.

پنجغابنی (panjāḡāy) نر. م. ۱) پنخغابی،

هغه حیوان چې پنځه غابنونه یې کړي وي؛
 ۲) لرگین پنځه غابنیزه غابنور چې پتی جوړوي

پنجکلی (panjākay) نر. م. موتنی، دستگیر، د
 دروازي موتی.

پنجه (panja) بنخ. م. ۱) منگول؛ ۲) د لاس او پښې
 گوتې او خپر؛ ۳) د ډوډی خورلو آله؛ ۵) بوه
 خوله خبرې؛ ۶) یو څه وخت.

پنجه بابا (panjabābā) نر. م. پنجه پاو، کونیکر،
 کنجیور، کړانکیش، چنگابن.

پنجه خوري (panjāxūri) ص. نب. ډبرزیان،
 زبنت ډبر، بی شمیره.

پنجه گی (panjāgi) بنخ. م. پنجه، د کارتوسو
 ایښودلو فلزي آله.

پنچر (pančar) ص. نر. م. سوری شوی تاپیر.

پنچرول (pančarawāl) مص. مت. ۱) د پایي نه
 باد ایستل؛ ۲) خوارول، نهستنول، کړیابول.

پنچرېدل (pančaredāl) مص. ل. ۱) د پایي باد
 ایستل کېدل؛ ۲) خوارېدل، نهستنېدل.

پمبی مشر (pambaymāsar) نر. م. ۱) امیر اخور،
 نیولې مشر؛ ۲) دارووعه، د مل چا د درمندو
 خاوروکی.

پمپ (pāmp) نر. م. ۱) د هوا پمپ، د باد ورکولو
 آله؛ ۲) پمبه، د اوبو پمبه، د اوبو کښلو آله.

پمل (pamal) نر. م. پمپ، اندازه کول.

پمپول (pampawāl) مص. مت. ۱) هوا ورکول،
 له باده ډکول؛ ۲) اوبه ښکل، اوبه ایستل.

پمپی (pāmpi) ص. نر. م. ۱) هوا ورکونکی؛
 ۲) نر. م. د ښځو یو سپک شان گورگابی.

پمفلېټ (pāmflet) نر. م. پامفلېټ، وړه رساله.

پمن (pamān) ص. نر. م. ۱) پون، خار بنی، په پم
 اخته؛ ۲) خوار، نهستن؛ ۳) بد بخت.

پمنتوب (pamantōb) نر. م. پمنتیا، پمنوالی،
 خار بن لگېدنه.

پمن کور (pamankōr) نر. م. ۱) پېس، د برص
 ناروغي؛ ۲) خار بن، کهل، تخمور.

پمن کورن (pamantōrōn) ص. نر. م. ۱) پمن
 چنجن، د پم په ناروغي اخته؛ ۲) ډېر خوار.

پمنکی (pamānkay) نر. م. پښه، پونی، یو غرنی
 نبات دی، وگ، پسانی.

پمنول (pamanāwāl) مص. مت. ۱) د پم په ناروغي
 اخته کول؛ ۲) غریبول، خوارول.

پمنېدل (pamanedāl) مص. ل. ۱) خار بن لگېدل،
 د پم په ناروغي اخته کېدل؛ ۲) خوارېدل.

پمپچو (pamečō) بنخ. م. وگ، پمبه چو.

پن (pān) نر. م. سفر، منزل، بند.

پن (pūn) نر. م. وگ، پم.

پنا (panā) بنخ. ص. نر. م. ۱) پټ، غایب، له نظره
 پټ؛ ۲) بنخ. م. سیله، مرسته، امن، حفاظت؛

۳) فنا؛ ۴) انری ناران، پونی، پواره؛ ۵) بنخ. م.

پنچم (pančám) نر. م. مو. د اور سرونوله جملې نه پنځم سردی چې د سرگرم په وخت په «په» سره لندېږي.

پنچمی (pančámay) بنځ. م. دمياشتې پنځم تاريخ. پنځ (pañj) نر. م. پيداينبت، خلقت، جوړښت. پنځ ټکيز (pañjṭakiz) ص. نر. م. پنځه ډزی توپک، پنځه ټکی توپک.

پنځ خنډ (pañjčand) نر. م. پنځه خنډی، پنځه گوتی، مخمس، پنځه کونجی.

پنځ غنبی (pañjgāṣay) ص. نر. م. هغه خاوری چې پنځه غاښونه يې کړي وي.

پنځ کابلیزه (pañjkāblizá) بنځ. م. د افغانستان د يوې پخوانی سکې نوم.

پنځگون (pañjgūn) نر. م. (۱) پنځه گون، پنځه گوني روپی؛ (۲) پنځگانه.

پنځول (pañjawál) مص. مت. (۱) پيدا کول، منځ ته راوړل؛ (۲) د جوال ډکول؛ (۳) بريالی کول؛ (۴) ډېرول، دوه چنده کول؛ (۵) آزادول، ارتول.

پنځون (pañjūn) نر. م. طبيعت؛ پيداينبت. پنځه ډزی (pañjḍazáy) پنځه ډزی، پينځزی، کن

غوری، غور ورتوپک، غوگين، غورين. پنځی (pañjāy) بنځ. م. د کورتواوچکې کڅوړه.

پنځېدل (pañjedál) مص. ل. (۱) پيدا کېدل، خلق کېدل؛ (۲) ډکېدل؛ (۳) برېدل؛ (۴) ارتېدل.

پنځيز (pañjíz) ص. نر. م. پنځگون، هغه شی چې له پنځو واحدو څخه جوړ وي.

پنځه (pañcā) بنځ. م. (۱) پورپور؛ (۲) هغه وړوکي دېوال چې د نیم متر په اندازه لوړ او پلن وي.

پنډ (paṇḍ) نر. م. نصيحت، وعظ؛ (۲) دښمني، بدی؛ (۳) ص. نر. م. په خبر، غونډی؛ (۴) مکر، فریب، تګي؛ (۵) منزل، سفر، پښ.

پنډانه (paṇḍānā) بنځ. م. د کرسوسکې زړی، د مالوچو تخم، د پمېي تخم.

پنډرور (paṇḍarāwār) ص. نر. م. شونډه وړ، هغه شوک چې شونډې يې پرسېدلې يا غټې وي.

پنډوک (paṇḍūk) نر. م. غوتی، کلی، پوندک. پنډه (paṇḍā) بنځ. م. غټه کولمه، ډوبی.

پنډی (paṇḍāy) بنځ. م. (۱) بشکه، پندی، یو ډول خودرويه سابه؛ (۲) شلګي، تېرګي، تېرزین؛ (۳) یو ډول ناروغي ده.

پنډی (paṇḍ) نر. م. (۱) غوټ، مضبوط؛ (۲) څیړ، لواړ؛ (۳) لوی بند، لوی تر؛ (۴) بندېر، چقماق، پتاکي؛ (۵) ص. نر. م. غونډ، ټول؛ (۶) نر. م. وڅه، غوټه، وڅکی، هغه دروند وزن چې انسان يې په شایا په سر وړي؛ (۷) ورکوټی چاود، کوساتی، درځ.

پنډار (paṇḍār) نر. م. بانډار، گنه گونه، اژدهام، ډېر خلک، د څو کسو مجلس.

پنډاره (paṇḍārā) بنځ. م. ټولونه، هغه پیسې چې سازنده يې له خلکو څخه ټولوي.

پنډال (paṇḍāl) نر. م. دوکانچه، هغه څای چې جلسه يا غونډه په کې ټولېږي.

پنډاو (paṇḍāw) ص. نر. م. گرد، راغونډ، پند.

پنډاور (paṇḍawār) نر. م. په بنو پټ، په بنکو پټ، هغه چرگوری چې مردارې پخې او بنکې يې غورځولې وي.

پنډاوو (paṇḍawū) نر. م. (۱) لغړ چرگ، بې بنکو چرگ؛ (۲) د مرغیو هغه بچیان چې لاسې پرې نه وي شني شوي، (سیسوری) سرچېچر.

پنډبکر (paṇḍbakār) نر. م. اور ټک، پند، چقماق، بکوره، د چقماق ډبره.

پنډت (paṇḍat) ص. نر. م. (۱) غټ، ډډو، پرسېدلو؛ (۲) سست، بې کاره؛ (۳) شوک چې موسیقي

پنہ بہ نیوریکہ توگہ زدہ کیری وی، خو عملا شہ
 نہ شی کولای
 پنہ توب (pandōb) م. ۱) خوریوالی، پنہوالی،
 پنہوب، غتوالی: ۲) اضحامت، پریروالی،
 پنہ تون (pandūn) ن. م. پنہغالی، شپول، د خارویو
 دیو خای کولو او ایسارولو خای،
 پنہ تہ (pandāta) پنخ. م. توگہ، مسخرہ، ملنیدہ،
 پنہغالی (pandgālay) ن. م. ۱) شپول: ۲) ہفہ
 خای چی خاروی بہ کی تولیری: ۳) دہرہ، حجرہ،
 مہلمستون: ۴) اکسپ، بانیدہ: ۵) ہفہ خرمن
 چی شیلیو تہ بی د پوندو د چاودیدو دمخنیوی
 لپارہ ورکوی،
 پنہ کی (pandkay) پنخ. م. ۱) پنکی، پنتی، ہفہ
 پتی چی ملہم ورباندی لگیدلی، ی او بہ زخم
 باندی ایندول کیری: ۲) ہفہ میدہ دارو چی
 بہ زخم باندی دورول کیری،
 پنہ گر (pandgār) ن. م. ہفہ خوک چی پنہگر یا
 اورلوی شیان جہوری
 پنہیل (pandil) ن. م. ۱) ہولہ، بد، برید، سور:
 ۲) ایکب، سگر، مورچہ، خوکی: ۳) کوتہ،
 تودہ، سریرانہ،
 پنہو (pandū) ن. م. گبہ گوہ، عوبدہ، بولہ
 پنہور (pandawar) ص. م. ہندی وز، عبا پونوی،
 ہندی ور، غب، خور،
 پنہورہ (pandūra) پنخ. م. کدو، دعلی خای نرنہ،
 اکنوہ،
 پنہوس (pandōs) ن. م. ۱) اغنیوس، توپ، گین،
 ۲) ص. ن. م. غت، خورب: ۳) است،
 پنہوسکہ (pandōskā) پنخ. م. عنبرس، بویکی،
 سوپ، پنہوس، پنہوس، پنہوسکی،
 پنہوسکی (pandūsakay) ن. م. ہفہ عنبرسکی

چی بہ تہلو لیل شوی وی او دسرات بہ شہ بی
 کوچبان لگوی او بی بی پور تہ غورخوی،
 پنہوک مارا (pandūkmār) ص. ن. م. ۱) پنہی،
 جوالی، پیتواری: ۲) اغلاکن، غلچکی،
 پنہوکی (pandūkay) ن. م. پنہوکی، وروکی پنہ،
 وروکوتی پنہ، ورو غوتہ، وخیکی،
 پنہول (pandāwal) مص. مت. ۱) اغونیدول، تولول،
 راغونیدول: ۲) خربول، چاغول: ۳) ضخیمول،
 پنہولگر (pandūlgār) ص. ن. م. ۵) پنہی مزدور،
 ہفہ خوک چی بہ مزدوری پنہہ تولوی،
 پنہولی (pandūli) پنخ. م. پنہولی، د مہوی او د
 پنہی د تولولو مزدوری،
 پنہولی (pandūlāy) پنخ. م. جولی، خولی، جلی،
 گویلی، ہفہ خادر چی پنہہ بہ کی راتہولوی، د
 مسوی یا د ونور اتہولولو خولی،
 پنہون (pandūn) ن. م. د خارویو بود خای تہ راتہولول،
 پنہود (pandā) پنخ. م. ج. پنہی: ۱) پنہکی، غوتہ
 ۲) خیرات، صدقہ: ۳) چم وزل، خاورہ بہ بالٹی
 کی وزل: ۴) ددون، پیرسوب: ۵) گرمہ او سپنہ،
 پنہد (pandā) پنخ. م. پیندہ، تول شوی مہلمانہ،
 مہلمانہ چی بہ بود سانک سر: راتہول شوی وی،
 پنہی (pandāy) پنخ. م. سپنہ، پونیدی، لنگی،
 لنگی، دپنہی دزنگانہ او پنہگری تر منخ برخہ،
 پنہی (pandāy) پنخ. م. د نیزی خوکہ، د سانگی
 خوکہ، د ملی خوکہ،
 پنہی (pandāy) پنخ. م. ۱) بودول ساہہ دی،
 ۲) دلرگی صندوق،
 پنہی (pandī) ص. ن. م. جوالی، مالی، حمال،
 پنہیدل (pandēdāl) مص. ل. ۱) اغونیدل، خاروی
 با حاک سو خای راتہولیدل: ۲) اضحبت بدل،
 ۳) چاغیدل، خربیدل: ۴) آرامیدل،

پنډه پړک (panđerák) ن.م. پښه ک، کارگه، بو
ډول سارانی ساگ دی.

پنډه پری (panđeráy) ن.م. (۱) پوزی، انډه پری،
پوزکی؛ (۲) د مزررونه جوړه ترته، پری پری.

پنډه یور (panđerwár) ص.ن.م. پنډیاور، غټ پنډی،
خوږب، پنډالی.

پنډې وریجې (panđerwrijé) ص.ن.م. پنځ.د. غټې
وریجې.

پنس (pns) ن.م. (۱) یو طبي اله چې اصول ته ورته
ده؛ (۲) د د شلنگ دوولسمه برخه.

پنسری (pansáray) ن.م. (۱) راشیبل، خوی، پارو؛
(۲) تار، سپڼسی.

پنسل (pnsál) ن.م. قلم، د لیکلو وسیله ده.
پنگ (pang) ن.م. (۱) نری اواز؛ (۲) د مچانو، مرغیو

دوزو غیر؛ (۳) رنگ.
پنگ پانگ (pingpáng) ن.م. پنگ پانگ، د

یوې لویې نوم دی.
پنگلی (pangaláy) ص.ن.م. پنگلی، پونگی، پونگی

د اوربشې شنه ډنډر نه د تولی په ډول اواز باسی
(۲) سرنا، مرنۍ.

پنگن (pangán) ص.ن.م. (۱) بې عزته، د پونۍ نه
ویسنلی؛ (۲) ژرند، ژرندوک.

پنگول (pangawál) مص.مت. (۱) بونگول، سرنا
غیول؛ (۲) د تپلی ډوله الهی نه یو خاص اواز
ایستل.

پنگوین (pangwín) ن.م. یو راز سرعه دی چې
پښې یې پر دې لري او وزرونه یې لښي دي.

پنگه (۱) (pungá) ص.ن.م. پنگی، غونځک، یو ډول
مسو چې مغز (جعزی) لري.

پنگه (۲) (pungá) ص.ن.م. (۱) هغه له اوبو شخړه ک
کانال او نهر چې په هواره ځسکه او باڅنگه کې

ډبر ژور تللی وي؛ (۲) اوگ، پانگه.

پنگه وال (pangawál) ن.م. وگ، پانگوال.

پنگه ور (pangawór) ص.ن.م. وگ، پانگوال.

پنگی (pangáy) ص.ن.م. (۱) پنگه، یو ډول غونډه

مسو چې مغز لري؛ (۲) پنځه، سرنا؛ (۳) پونکې،
د دروازي جوړ؛ (۴) د بنجارگی سامان؛ (۵) هواره

شپله، مانده، بې ډبرې خوږ؛ (۶) امسا، لکړه.
پنگی (pangáy) ن.م. (۱) پریز، منجمله، منجمله؛
(۲) د زخم پټی.

پنلتی (pinálti) ص.ن.م. پینالتي؛ د فوټبال، ربه
کې گول سره نښه دې خلاف ورزي.

پنه (pána) ص.ن.م. د سپین کاغذ یو ډله.
پنی (panay) ن.م. یو ډول غرنۍ خوشبویه واښه.

پنې (pane) ص.ن.م. د موچنوزی مخه، د پنی زری
مخ، د پنی د زر تارو مخ.

پنی (panáy) ص.ن.م. زری قبطان، لیث، کناری.
پنهر (paner) ن.م. پوڅه، له تازه شیدو څخه جوړه

سوی پوڅه، اوله پخو شیدو څخه هم په خاصه
طریقه لاس ته راځي.

پنهر ما یه (panemāya) ص.ن.م. خمزوری، سیلی،
شلا، هغه څه چې د هغه په واسطه پښه جوړیږي.

پنهری (paneri) ص.ن.م. هغه چاقو چې د گلاتو
پر بکولو لپاره کار ورځني اخیستل کېږي.

پنیز (paniz) ن.م. فانوس، پانوس، فنډیل، یو ډول
خړاع دی.

پنیک (pánik) ن.م. وپړه، وحشت، ساه، وهه،
نرس، ډار.

پن (pán) ص.ن.م. ډک، ترخولي ډک، تر غاړو
سوخه.

پنیاکی (panjaki) ن.م. ورتل، د ځناورو تون، ده
ځناورو تر پکې، پناکې وهل.

پناو (pañāw) ن.م. ۱) مسابقه، دغره، کانکور؛
۲) داوطلبی، دو وهل.

پنسی (pañsay) ن.م. تار، سپنسی.

پنکېدل (pañkedāl) مص. ل. ځلېدل، برېښېدل،
پر کېدل، پر کېدل، چر کېدل.

پنېل (p(a,u)ñāl) ن.م. زړی، خسته، مندکه.

پنیوځای (pañujāy) ن.م. د موجنوځای، د خپلیو
یا بوتو د کارلوځای.

پنول (pañawāl) مص. مت ۱) اوبه کول، اوبه ورکول،
اوبول، په کول، خړوبول؛ ۲) زړی ماتول، مندکه
ماتول، د خستې مغز ایستل.

پنیه (pañā) بنځ. م. ۱) موچنه، مچنه، دکی، یو ډول
زړی یا څرمنی پیزار؛ ۲) د بورې شربت؛
۳) اوبونه، خړوبونه؛ ۴) اوبه شیندنه، شننه،
آبپاشي؛ ۵) ص. نب. تول شوي، پنډ شوي.

پنیه ونه (pañawāna) بنځ. م. زور، قدرت، طاقت،
توان، سپک، توانایی.

پو^(۱) (pū) ن.م. پف، پوکول، چف کول، دم.

پو^(۲) (pō) ص. نب ۱) وگ، پوه؛ ۲) بنځ. م. د مگر تر
مياشتې وروسته د هندي مياشتې نوم.

پوار (pūwār) ن.م. نری باران، ښورمک.

پوار (pūwār) ص. ن.م. ۱) څیرن، څچن، ناولی؛
۲) بې هره؛ ۳) بې سلیقي؛ ۴) ساده سړی.

پوپ تنی (pūptānay) ن.م. ملاچرگک، گډی
چرگ، ملاگډی، کوکو پښ، پویوگک.

پوپک (pūpāk) ن.م. پوفک، د مرغی ویشتلویو
ډول نیچه.

پوپکه (pūpāka) بنځ. م. ۱) ټناکه؛ ۲) پرسوب.

پوپل (popāl) ن.م. ۱) د یو گل نوم؛ ۲) د پښتو د
یوې قبیلې نوم.

پوپنا (pūpanā) ص. نب. تبا، بریاد، ورک.

پوپو (pūpō) بنځ. م. ۱) ترور، د پلار خور، د مور
خور (خاله)؛ ۲) اگو، مشرې بنځې ته د عزت په
ډول ویل کېږي.

پوپی (pūpay) ن.م. ۱) ښاپېرک، ماښام څکلکی
۲) ټاټکه، یو ډول واښه چې زاوله ترې جوړېږي
۳) یو ډول سپین گل.

پوت (pūt) ن.م. ۱) المخی، نیخی، کوخی؛
۲) ازوی، بچی، زمکی، زمگی.

پوتاش (potāś) ن.م. ج. پتاس، کرینات دوسو د
لرگوله ابرونه لاس ته راځي، محرق پتاس.

پوتپره (pūtrā) بنځ. م. د کوچنی ډبولو د پاکولو
چیره.

پوتکی (pūtakāy) بنځ. م. غوره، بندې، غاړکی،
د بښو د غاړې گانه.

پوتل (pawtal) ن.م. پر خوره، تفاله، توباله،
پوسه، گیچه.

پوتلی (pūtlāy) بنځ. م. د لرگو هغه ناوکۍ چې د
تار په وسیله سره څرخېږي یا گډېږي.

پوته (pūtā) بنځ. م. د غوايي د څرمنې نښی برخه، د
غوايي د څرمنې داخلي برخه.

پوتی (pūtāy) بنځ. م. د یادښت کتابچه، د یادښت
کتاب، د حسابي چارو کتاب.

پوت (pūt) ن.م. ۱) غم، مصیبت؛ ۲) مجلس،
غونډه؛ ۳) پوتکی، پتخی، د ونې پوستکی؛
۴) څرمن، پوست، ژون.

پوتک (pūtak) ن.م. یو ډول گرد او غونچه واښه.

پوتکی (poṭakay) ن.م. ۱) پوستکی، څرمن،
پوست، وژن، پوتخی؛ ۲) د خاورو وړه غونډی،
د خاورو ورکونې توپي.

پوتونې (pūtūne) بنځ. م. پتونې، مورچه، څارن
ځای، په څوک، یا مور جا که، د ناستې ځای.

پوتی^{۱۱} (pójay) ن.م. ۱) د خاورو غونډی، د خاورو توبی، د خاورو پان، د خاورو پوښته، ۲) مری خاوري، میده او گرده خاوره.

پوتی^{۱۲} (pújay) ص. ن.م. ۱) لمر شان، پوتسکی؛ ۲) ن.م. د وډی خخوزی؛ ۳) درخت توتیه، لته، خیره، لته، لبتاره؛ ۴) کوچنی سندوق.

پوتین (pójin) ن.م. هغه بوت چې ساق یې تر بجلکې پورې رسېږي.

پوجا (pūjā) بنځ. م. ۱) عبادت، پرستش، پرستش؛ ۲) خوشامنده، پوجا پات.

پوجا پات (pūjāpāt) ن.م. ۱) عبادت، پرستش؛ ۲) پوجا، خوشامد، چاپلوسی، غوره مالي.

پوجی (pūji) بنځ. م. گود، د پتی گود، خپشاهه، لرون.

پوچ (pūc) ص. ن.م. ۱) بد ژبی؛ ۲) سپک، بې ادبه، عبث فضول؛ ۳) ن.م. کوتې لویه، گوته، یوه لویه ده؛ ۴) هغه چار مغز، بادام چې منځ یې خالي وي؛ ۲) توس، هغه لمرگی چې منځ یې خورل شوی وي؛ ۳) بې نتیجې.

پوچ اندی (pūcāndāy) ص. ن.م. بد اندی، بداندیش، بد سگال.

پوچ خولتوب (pūcxwalitób) ن.م. پوچ خولتیا، فضوله غمېدا، چتی رغېدنه.

پوچغلی (pūcǵalay) ن.م. د پسونو، مېړو یو ډول ناروغي ده.

پوچک (pūčák) ص. ن.م. ۱) تش، بې مغزه، کم عقل؛ ۲) ن.م. د کارنوس تولی؛ ۳) فضول، خوشه تاري؛ ۴) توتیه، لیر خیز، ذره، توک.

پوچکه (pūčáka) بنځ. م. هغه هندوانه چې له گل څخه وروسته د سني په جوړنگ (جیلغ) پورې پیدا کېږي.

پوچ ورد (pūčorád) ن.م. ج. رده، چتیا، کنځا، کنځاوي، کنځلی، زیارې، زېږي.

پوچول (pūčawál) ص. م. ۱) تگل، پتیاکی، هغه تریک چې د کارنوس پتیاکی ووې او کارنوس خلاص نه شي؛ ۲) بې نتیجې او بې حاصله کول؛ ۳) دوکول.

پوچی (pūčāy) بنځ. م. کله چې د خټکو او خربوزو پالېز لابن شي، هغه کوچنی دانې چې په جوړنگانو کې پاتې شي پوچی نومېږي.

پوچی پورې (pūčebōre) ص. بنځ. م. خوشې خبرې، چتی خبرې، عبث خبرې.

پوځ (pāwǵ) ن.م. فوج، فوځ، لښکر.

پوځی (pāwǵi) ن.م. ۱) عسکر، فوجی، فوځی، سپاهی؛ ۲) تجربه کار، نظامی.

پوځکه (pūcáka) بنځ. م. خام دانه، اومه دانه، پی دانه، کچه دانه، هغه دانه چې شیره وي.

پوځکی (pūcakāy) بنځ. م. ۱) پڅکی، نرمی، دغور لاندینی نرمه برخه؛ ۲) خریدگی، خریدی، سماروق، ستوری.

پوځه (pocā) بنځ. م. ۱) خام پنېر، پرند، پوچه؛ ۲) گیجه، تفاله، توپاله؛ ۳) چغجی، جغزی، گیجی، خوره چرگی، د چار مغز، بادام او... مغز.

پوځی (pocāy) بنځ. م. لېشی، لشی، د وړیو هغه گونجی چې په لاس کې د وړېشلو لپاره جوړې شوې وي.

پوځ (póx) ص. ن.م. ۱) رسېدلی؛ ۲) زور، هوښیار؛ ۳) تینگ؛ ۴) غوریز، غوره؛ ۵) مشروب، پخنی، هغه ورکوتی ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوځ څانېمت (poxāst) ق. کچه غرمه، تنکی غرمه، دتکندي غرمې نه مخکې وخت.

پوخره (pūxra) ص. نپ. وريت پريت، سوی لوغرن، کسکر.

پوخلی (poxale) بنغ. م. تروخلی، شنه پوخله، نوره پوخله، نوره غاره.

پوخنا (poxna) ص. نر. م. پوخناهی، پوخ هلك، پخنی، هغه ماشوه چې پخې خبرې کوي.

پوخوالی (poxwālay) نر. م. پوختوب، پخوالی، پوختیا، مضبوطوالی، کلکوالی، تینگوالی.

پوخول (poxawā) مص. مت. وگ. پخول.

پوخیدل (poxedal) مص. ل. وگ. پخیدل.

پوخه (poxa) بنغ. م. د خرمې زړې توتې.

پوده (pūda) ص. نپ. (۱) وروست، خوسا، خراب؛ (۲) بنغ. م. تنسته، دکني يينه، يينه.

پودينه (pūdina) بنغ. م. ويلنکی، ايلنی، ويلنی، ناڅا.

پودر (poxdar) نر. م. پاوډر، گرد، گرز، رش، سفوف، هرشی چې پوره میده شی.

پور (pūr) نر. م. (۱) قرض، پیر؛ (۲) بدل، قصاص؛

(۳) تاوان، زیان؛ (۴) کلی، آبادي؛ لکه لعل پور

(۵) زوی، بچی؛ (۶) اوار، نويت، برگ، دگانی

هغه کرایي چې شريت يې پوخ شوی وي؛ (۷) رده بوره، پخسه، پور؛ (۲) قات، کت.

پوراینه (porāyana) بنغ. م. (۱) پوره کول، بشپړونه؛

(۲) داینه، پور بهرته ورکول.

پورب (porāb) نر. م. لمرخانه، ختیغ.

پوربي (porbi) بنغ. م. (۱) د پور بیانوژنه، پورب

ته منسوب؛ (۲) په ختیزي کلاسیکې موسیقې

کې یوتاپ دی.

پورتنی (portānāy) ص. نر. م. (۱) پاسنی،

باندينی، پورته؛ (۲) د پورته سیمې اوسېدونکی

پورته (portā) ق. (۱) پاس، اوچت، بر، بره، جگ،

لور؛ (۲) په هوا کې؛ (۳) په مرتبه کې اوچت.

پورته کول (p(o,u)rtakawā) مص. مت. (۱) اراجکول (له کبته)؛ (۲) اوچتول، لورول، ترقی ورکول؛ (۳) پارول، تحریرکول، لمسول.

پورته والی (portawālay) نر. م. (۱) اوچتوالی، جگوالی، ارتفاع؛ (۲) ترقی، پرمختیا.

پورتی (pōrte) نر. م. ج. مو. حاصلې کربنې،

د موزیک په نوتهشن کې پنځه سوازی کربنې

دي چې ترمنځ يې خلور خالیگاوي دي.

پورخل (porjal) مص. مت. خبرې کول، غږ بدل، گنبدل، رغېدل.

پورژنی (poržānāy) ص. نر. م. (۱) مسافر، بې وطنه، پردیس؛ (۲) فراري، شړل شوی.

پورغو (porgū) نر. م. غاره شوی غویي، پروغی، پل غو، پول غو، سیلی.

پوروالا (porwāla) فا. نر. م. د پور شستن، پور لرونکی، هغه شوک چې په چا پور ولري.

پوروری (porawāray) فا. نر. م. قرضدار، مقروض، چې د چا پور باندې وي.

پورول (porawā) مص. مت. (۱) پور کول، قرض

کول، په قرض اخیستل؛ (۲) زیاتل، زیادول، په

چا خپله نهکي او احسان پارول.

پوروونکی (porawūnkay) فا. نر. م. (۱) قرض

کوونکی، قرض اخیستونکی؛ (۲) زیادوونکی،

زیاتونکی.

پوروونی (porawūnāy) نر. م. کتغ، نگولی، لمبدل،

پورې کوونکی (کتغ).

پوره (pūra) ص. نپ. (۱) مکمل، کامل، بشپړ،

تول، ثابت، گره؛ (۲) ختم، سسرته رسېدلې؛

(۳) شوک چې چاته اړه نه لري.

پوره یاسپوره (porāyāspora) بنغ. م. پورې یا

سپوره، لنډ، یا وچه (دودې).

پورې (pōre) (اد. ۱) ترهغه ته (۲) ق. بند، تری، پورې (۳) شروع، ابتدا؛ ۴) بیخ، خوا، د سین، سرک بله غاړه؛ ۵) اص. سب، ورسره، سپردی، جوخت؛ ۶) په وجه، په سبب؛ ۷) په ذمه، په غاړه؛ ۸) ربط، سرده؛ ۹) د پریفکس په ډول هم راځي؛ لکه: پورې کول.

پورې خوا (porexwā) ق. پورې پلو، پورې غاړه، د دریاب بله غاړه، هغه خوا.

پورې را پورې (poreāpōre) ق. اخوا، دېخوا، ه خوا، دېخوا، پورې وورې.

پورې کول (porekawāl) مص. مت. ۱) پورې ایستنې، پورې غاړې ته تېرول؛ ۲) اېندول؛ ۳) لگول؛ ۴) اېنښلول؛ ۵) تېل؛ ۶) په کتخ پورې ډوډی خوړل، له نگولي سره ډوډی پورې کول.

پورې کېدل (porekedāl) مص. ل. ۱) بلي غاړې ته تېرېدل، پورې وتل؛ ۲) اور لگېدل؛ ۳) اور تړل کېدل؛ ۴) تېل کېدل؛ ۵) اخته کېدل، مېتلا کېدل، په مرض اخته کېدل.

پورې واته (porewātā) ن. س. ج. پورې کېده، پورې غاړې ته تېرېده.

پورې وتل (porewātāl) مص. ل. پورې غاړې ته تلل، د سیند یا سرک بلي غاړې ته تلل.

پورې وورې (porewōre) ق. ۱) پورې را پورې، دواړه خواوې، اخوادېخوا؛ ۲) اریان، حیران؛ ۳) ښکته پورته، کوز پاس.

پورې وهل (porewātāl) مص. مت. ۱) دیکه ورکول؛ ۲) له چا سره مرسته کول؛ ۳) غورځول، نسکورول؛ ۴) منډل.

پورې ویستل (porewestāl) مص. مت. پورې ایستل، پورې باسل، پورې کول، د سیند بلي غاړې ته پورې باسل.

پور (pōr) (ص. ن. م. ۱) نیه خا، کچه؛ ۲) ن. م. نسبت، اساس، بیخ؛ ۳) سوی او پلن پوزی؛ ۴) اد گي، پوگ، د گني تفاله؛ ۵) اڅمسوتی، ژنی؛ ۶) دا کلیمه د زور او سور سره د تابع مهمل په ډول راځي چې د پوزیات مانا ورکوي.

پور (pūr) (ن. م. ۱) طبقه، مرتبه، منزل؛ ۲) صنف، قطار؛ ۳) بوس، پرده؛ ۴) د مېچني پل.

پورا (pūrā) (ص. ن. م. ۱) آرام، ډاډه، مطمئن، متیقن؛ ۲) تینگ، په شان ویسا لرونکی.

پوراينه (pūrayōna) (بیخ. م. ډاډ، ډاډینه، په شان ویسا لرنه، په شان اطمینان لرنه.

پورپ (pūrṣ) (ن. م. شېل، په طبیعي ډول زرغون شوی، خود رویه.

پورپه پور (pūrṣapūr) ق. منزل په منزل، پټ په پټ، طبقه په طبقه.

پورده (pordā) (ص. ن. ب. ۱) ډاډه، په اطمینان؛ ۲) پورده، ذمه وار، مسوول.

پورنده (pūrānda) (بیخ. م. ۱) گرمه ایسه، توده خاوره، توده شگه؛ ۲) پسته خاوره.

پورنده توب (pūrāndatōb) (ن. م. پورنده تیا، پورنده والی، د نرمې او گرمې ایسې په شمېر نرمالی درلودنه.

پورنده خاوره (pūrānda xāwra) (بیخ. م. وجه او نرمه خاوره، وجه میده او پسته خاوره.

پورنی (pōrānāy) (زر وکی، ټیگری، ښځینه خادر، پورو (pōrū) (ن. م. ۱) پارو ډم، جبادو، کوډې؛ ۲) ص. ن. م. چالاک، مکار، تگ، برگ.

پوره (pōrā) (ص. ن. ب. ۱) اوگ، پورا؛ ۲) ډاډه، مطمئن؛ ۳) نیم خام، نیم پخته؛ ۴) مراهق.

پوره (pūrā) (بیخ. م. بیم، راشېل، خوی، سپېچه، ری، تورونی، پاکونی.

پوری (pūrāy) بنخ. م. ۱) سرپودی، پراپه، له اورو
 شخه په غورو کې پخه شوی دوی؛
 ۲) پوری، پری، هغه پودر چې په کاغذ کې
 تړل شوی وي؛ ۳) ینگه، ینجه، پری لرونکی
 بهلجه چې دوه تنه کار ورباندې کوي؛ ۴) اندر
 پایه، دریه، زینه، پارسنگ؛ ۲) پاتکی، پته،
 ددرې دکی.

پوری پر پوری (purāyarpawrāy) بنخ. م.
 درجه پر درجه، پرله پسې، یوبل پسې.
پوریز (pūr iz) ص. نر. م. ۱) پورته منسوب، د پور؛
 ۲) پنیکی لرونکی، پاتکی لرونکی.
پوز (p(ū,o)z) نر. م. عک. ژست، پوز غوره کول،
 ژست نیول.

پوزمیر (pozmír) ص. نر. م. پوزور، پیوزور، غټ
 پوزی، میرجا چې پزه غټه وي.
پوزور کول (p(u,o)zwarkow) مص. مت. عک.
 د یوې خبرې دغوره کولو لارښودنه چې د عکس
 اخستونکي له خوا کېږي.

پوزه (póza) بنخ. م. ۱) پزه؛ ۲) ورسک، شونډ، د
 غره یا غونډی هغه راوتلی برخه چې د اوارې
 ځمکې خواته وي.

پوزی (pūzáy) نر. م. (ج. پوزي) انډېری، بوریا،
 پوزکی (مصفر)، حصیر، پیزی، چتیبایي.
پوزی (pozáy) نر. م. مهار، نته، هغه مهار چې
 د اوبن پزې ته وراچول شوی وي.

پوزیشن (puziśán) نر. م. ۱) موقعیت، وضعیت،
 حالت؛ ۲) حیثیت؛ ۳) اندازه، طرز، نکته،
 خیال؛ ۴) شغل، عهد، منصب، مقام.

پوزو هل (pużwahál) مص. مت. پوکنول، پوزول،
 پوزول، پوزول، پونه کول، په خوله اوبه
 شیندل.

پوز (puz) نر. م. ۱) پوز، په خوله د اوبو یا بلې مایع
 پاشل؛ ۲) بخار.

پوزل (pużál) مص. مت. پوزل وهل، پوزو ویل،
 پوکنول، پوزول، په خوله باندې د اوبو یا بلې
 مایع پاشل یا پونه کول.

پوزول (pużawál) مص. مت. پوزل، پوزول، پوز
 وهل، پوکنول، په خوله د اوبو یا نورو مایعاتو
 شیندل.

پوزی (pūzay) نر. م. یو ډول واینه چې د پیاز په
 ډول بنخ لري.

پوس (pūs) نر. م. چاغ حیوان، خورب خاړوی.
پوسپوسک (pūsposák) نر. م. خورنگې حشره
 ده چې د هر بد بوی ترې ځي، د ونې ابا.

پوست (post) ص. نر. م. ۱) نرم، ملایم؛ ۲) نرم،
 مقام، مرتبه؛ ۳) نر. م. پوستکی، خرمن، وژن؛
 ۴) د خولی پوستکی، قره قلې، پیخه؛
 ۵) د کوکنارو تخم.

پوستک (posták) نر. م. د خرمنې توتې، د پوست
 توتې.

پوستکی (postákay) نر. م. ۱) پوست، پوستوکی،
 خرمن، وژن؛ ۲) قره قلې، د خولی پوست.

پوستوالی (postwálay) نر. م. نرموالی، نرمي،
 ملایمتوب.

پوستول (postawál) مص. مت. ۱) پوست کول،
 خرمن ایستل؛ ۲) مجازاً په بې انصافی سره له
 چا څخه مال او دولت شکول (اخیستل).

پوسته (postá) بنخ. م. ۱) ډوډه، د خاشخاشو غوټې،
 د پوست اوبه، هغه اوبه چې د اښوونو پر ځای یې
 څښي؛ ۲) عس. څو تنه چې د وظیفې د اجرا
 لپاره د خپل اصلي جزو تام نه بهر خپله دنده اجرا
 کوي؛ ۳) ډاگ، پست، چاپار.

پوسته خانه (postaxānā) بښخ. م. داځخانه،
چاپارخانه، پوست آفیس.
پوسته رسان (postarasān) نر. م. داځی، پوسته
رسوونکی، هغه څوک چې پوسته وپشي.
پوستي (pōsti) ص. نب. ۱) د پوستې، د پوستې
مربوط؛ ۲) ص. نر. م. په پوستو عادت، افیمی
(سړی)، تریاکي؛ ۲) کاهل، سست.
پوستبدل (postedal) مص. ل. پوست کېدل، له
پوسته کېدل، کوتل کېدل.
پوستین (pōstin) نر. م. د کوت په څېر له وړینو
پوستکو څخه جوړې شوې جامې.
پوستینچه (postinčā) بښخ. م. کوچنی پوستین،
لنډ پوستین، واسکت ډوله پوستین.
پوسکا ون (pūsakāwān) فا. نر. م. ۱) پوسکن،
تسن؛ ۲) بې همته، ناراسته، بېکاره.
پوسکي (pūsakay) نر. م. پس پس، پس پس،
په غوړو کې د دوو کسو ترمنځ خبرې.
پوسکي (pūsakay) بښخ. م. تس، پسکه، دمقعد
له لیاري د معدې هواد باندې وتل.
پوسل (posāl) مص. مت. ۱) د لاسه کول، د لاسا
کول، غوړول، پالل؛ ۲) د پمن څاروي غوړول؛
۳) پالل، ساتل؛ ۴) منبل، د بدن په کومه حصه
باندې لاس تېرول.
پوسل توب (posaltōb) نر. م. ۱) پوسل والی،
د لاسا توب؛ ۲) د پمن څاروي غوړونه؛ ۳) پالنه
ساتنه؛ ۴) منبل توب، منبه.
پوسلونکی (pos(u)lūnkāy) فا. نر. م.
۱) پوسلونکی؛ ۲) د کوتې چت پتوونکی.
پوسله (poslá) بښخ. م. (ج. پوسلي) پوصله، یوه
درجه لرونکې آله ده چې د زاویو په تعیین کې
کار ترې اخلي.

پوسن (pūsūn) ص. م. ۱) کم عقل، ناپوه، احمق؛
۳) دروغجن؛ ۴) د ازان، وېرندوکی.
پوسنه (pūsāna) بښخ. م. ۱) تسلي کول؛ ۲) د پمن
څاروي وړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ۴) منبه.
پوسه^(۱) (posā) بښخ. م. پوڅه، پوځ، پوړ، تفاله،
څڅبوکی، گیچه.
پوسه^(۲) (pūsā) بښخ. م. ۱) د شنې دونې مېوه چې
خوړلو ته میده شي؛ ۲) د خوشایو سوته.
پوسی (posāy) بښخ. م. پوڅی، د غوړ پوڅکی، د
غوړ پېڅکی، د غوړ نر می.
پوسی (pōsay) ص. نر. م. ۱) پوسن؛ ۲) احمق،
بې عقل، کم عقل، ساده.
پوش (pōš) نر. م. ۱) جوړه، کمیس پرتوځی؛
۲) پوښ، د یوه شي د ساتلو لپاره چې کڅوړه
یا مخ ورکړی شي.
پوش پوش (pošpōš) ص. نر. م. ۱) پوشا پوش؛
۲) څیرې څیرې، دانگې دانگې.
پوشل (pošāl) مص. مت. پتول، خوندي کول، راز
ساتل.
پوښ (pōš) نر. م. ۱) تکه، غلاف، څلته، پوش؛
۲) جامې، کالي؛ ۳) د ناوې جوړه.
پوښاک (pošāk) نر. م. جامې، کالي، لباس.
پوښتل (p(o,ū)stāl) مص. مت. ۱) تپوس کول،
پوښتنه کول، حال معلومول؛ ۲) د سوال ځواب
غوښتل؛ ۳) په عذابول.
پوښتنپاڼه (p(o,ū)stanpānā) بښخ. م. استعمال،
د پوښتنې کاغذ، انګیت، پوښتنلیک.
پوښتنلیک (poštānlik) نر. م. د پوښتنو لیست
یا کتاب.
پوښتنه (pūstāna) بښخ. م. ۱) تپوس، سوال، حال
معلومونه، گروېرنه؛ ۲) د ناروغ پوښتنه، د

حور احوال پوختل

پو چسون (pūstwal) - م. ر. ه. ت. سیر، نوی، جیر، زینه.
 پو پستونکی (pca. pūstunkay) - ف. ا. ن. م. - لپوس
 کورسکی، سوال کورسکی، حال معلومونکی،
 پو پشته (pūsta) - م. س. م. (۱) وگ، پشته؛ (۲) غولوی،
 د. د. ن. ب. (۳) م. ر. ج. پو پشته کیده، معلومات
 کده

پو سنی (pūstāy) - م. س. م. ج. (۱) د سبی، دفس
 هورکی؛ (۲) کوشی، کچی، بودول، ویدنی، م. ر.؛
 (۳) بیت، نسل، حبل.
 پو پستهدل (pūstedal) - م. ص. - تپوس، تری، کهدل،
 خراب، غوبتل، کهدل.

پو پشین (posāy) - م. ر. م. - پوشش، د کونې چت پتول،
 پو پشیل (posāl) - م. ص. - مت. (۱) پوشل، د کونې چت
 پتول، کونه پتول؛ (۲) پتول، پوین، ورکول،
 پو پشینه (posūna) - م. ب. م. - پو پشنگ، پوشنه، پتونه،
 پوین، کونه.

پو پشول (posawal) - م. ص. - مت. (۱) پوشول، پوین،
 ورکول؛ (۲) پتول، پوین، ورکول.

پو پینه (posā) - م. ب. م. - هغه لرگی چې لمونځ کورونکی
 یې د لسانڅه په وخت خپل مخ ته دروي، ستره.
 پو غله (pogla) - م. ب. م. - داسه، بول، پیغولی، د نوي
 پیدا شوي ورغومي یا گهورې نرمې بولې.

پوک (pūk) - م. ر. م. (۱) پوگ، پوس، تغاله، گبیچه؛
 (۲) ص. د. د. - معجوف، منځ خالی؛ (۳) پوکسی،
 پف، پو، پو، ص. م. - احق، سپک، بی مغزه،
 چنی، خوشی.

پوکارد (pūkard) - م. ب. م. - پوکسی، پو، پف، اورته
 ورپوکل، تاوده شی نه ورپوکل.

پوکانه (pūkāna) - م. ب. م. - احباب، کوی، خوینی،
 عوتی، پوکانی؛ (۲) ماشانه؛ (۳) ابوخی، پوقانه.

پوکانی د پرد (pūkānaydabāra) - م. ب. م. - د متانر
 د پرد، د متانې تجیره.

پوکری (pūkūray) - م. ف. م. - (۱) دده شوی، له باد،
 د ک شوی؛ (۲) لسمول شوی، په قار کړی.

پوکل (pūkāl) - م. ص. - مت. پوکول، هوا ورکول، باد
 ورکول، له باد د کول، له هوا د کول.

پوکپانی (pūkpanāy) - م. ب. م. - (۱) احباب، کوی،
 جوړوکی؛ (۲) ماشانه، د بولو کخوره.

پوکنی (pūkūnāy) - م. ب. م. - (۱) کوسی، احباب،
 (۲) د الوزولو پوکنی، متیازاری.

پوکی (pūkay) - م. ر. م. (۱) پوکاره، پف، پو، پوپ،
 (۲) د خولې هوا یا باد.

پوکهدل (pūkedal) - م. ص. ل. (۱) له باد د کهدل، له
 هوا د کهدل؛ (۲) سوخهدل.

پوگ (pog) - م. ر. م. وگ، پوک (۱).

پول (pūl) - م. ر. م. (۱) پل، په ویاله، او سیند باندي د
 تهریدور، تهریدولاره؛ (۲) د افغانی پیسوه
 واحد (یوې افغانی) سلصه برخه.

پولادی (polādi) - م. ص. - نپ. (۱) له پولادو څخه جوړ
 شوی؛ (۲) تینگ، کلک، مقاومت لرونکی؛
 (۳) د یو ډول رنگ نوم دی.

پولک (pūlpūlak) - م. ر. م. - یو ډول تریخ بوتی
 دی چې په جلدي ناروغیو کار بیږي.

پولک (pūlak) - م. ر. م. - هغه مېخ چې په کونده کې د
 پالی د تینگولو لپاره ورکول کېږي.

پولکی (pūlkay) - م. ر. م. (۱) په تناره پخه شوي
 د غنمو ډوډی؛ (۲) د تناره سیخ، ډوډی
 بېلوونکی.

پولگی (pūlgay) - م. ر. م. - وړوکی، پول، پلچک،
 پول (۱) (pūlā) - م. ب. م. - (۱) برید، سرحد، څېره، بند،
 تک؛ (۲) د پتې سوره؛ (۳) م. وگ، پولی.

پوله^(۱) (pola) بنج. م. ۱) د سترگي گل، د سترگي اوره؛ ۲) سست، پوده.

پولی (pūlay) بنج. م. ۱) تناکه؛ ۲) نينې شوي جوارا؛ ۳) د غنمو گډې، د ريشتي کوده؛ ۲) د ازغو کوته؛ ۳) د بنځو هغه وینسته چې له سر څخه يې خپزي.

پولی (pūwālay) نر. م. ۱) پولی، د بنځو يو ډول پسرول دی؛ ۲) جولا، هغه څوک چې توکر اوسې؛ ۳) هغه توکر چې مېچن پرې پاکوي.

پولپ (polāyp) نر. م. لحمي بواستير، سرطان، په بدن کې داني يا واړه پارسوب چې ممکنه ده سرطان منځ ته راوړي.

پولی خپولی (polaycapolay) نر. م. د کوچنيانو يوه لوبه ده.

پون (pūn) نر. م. پم، خارښت، خارش، پوم، يو ډول جلدي ناروغي ده چې ټول بدن خارښت کوي.

پونبري (pūnbray) بنج. م. ۱) پونبې په څېر هغه سپک څيز چې د بوټو په بېخ پورې نښتی وي؛ ۲) سپک شی، کوچنی او وړ شی.

پونچي (pūncāy) بنج. م. د سپينو زرو غوټی چې بنځي يې په تار پيښي او بيبي د گاني په ډول په لاسو کې اچوي.

پوندانه (pūndāna) بنج. م. د پنبې تخم، پونبه دانه، چگت، پندانه.

پوند غلی (pūndgālay) نر. م. پسکی، هغه ټوټه څرمن چې په خپليو کې د پوندي خواته وراچول کېږي.

پوندگلي (pawandgāli) بنج. م. پونده گلي، پونده توب، د کوچيانو ژوند، غوبه توب.

پونده^(۱) (pūnda) بنج. م. د پنبې د بېدې لاندېنې برخه؛ ۲) د خپلی بند؛ ۳) د بوټ کورې، د

بوټ پونده؛ ۴) د تورې موټی.
پونده^(۲) (pawānda) نر. م. ۱) پاونده، گوچر، غوبه ۲) کوچيان.

پونډ^(۱) (pūnd) نر. م. خفو، درگير، خپه.
پونډ^(۲) (pāwnd) نر. م. وگ، پاونډ.

پونډکه (pūndāka) بنج. م. سابه، ساگ، سبزي، په اور باندې پخې شوې بڼې.

پونډی (pūndāy) بنج. م. پندی، د پرکي شانه غوښه، د بېدو د پاسه او د زنگانه لاندې د پنبې پسته او نرمه غوښه.

پونگ (pūng) نر. م. ۱) زېړنده، اولاد، پېدايش؛ ۲) د ملخانو بچي اچونه؛ ۳) د ژړاد پيل اواز.

پونگاري (pūngāray) نر. م. د هگي دننه بچي، لاروا.

پونگی (pūngāy) بنج. م. ۱) درمه، تولی، د سرنی ژبې، د غنم يا اوريشې د ډنډر دواړه سرونه چې پرې او يوسري چیت او پوه کړی شي يو ډول آواز ترې راوځي دغې آلي ته پونگی وايي؛ ۲) د غره په سر هواړه څمکه؛ ۳) د سوداگري مال، د تجارت هغه مال چې په شا باندې يې گرځوي؛ ۴) نر. م. نیچه، درمه، کړکی، دروزه يا کاغذ چې گرد تاو شي او چرسيان د چرسو دود ورباندې راکاږي (راکشوي).

پونه (pūna) بنج. م. پشمک، پورمک، اوپاشي، نری باران، لمرې اوبه شیندنه.

پونې (pawna) نر. م. وگ، پمانی.
پوني (pūni) بنج. م. م. پوروهنه، پوروهنه.

پون (pūn) نر. م. ۱) پندېکر، د پخوانی زمانې د اور لگولو يو ډول پندېکر؛ ۲) ص. نر. م. ۵۵، گوگ؛

۲) د سبن يا لگه (خور) يوې خواته د خاو، و لمن (څنډه)؛ ۳) پانډ، پان.

پونپاکه (pūṇākā) بنغ. م. د غناور توپونه او ورتل،
د غناورو ورتل یا پر بوتل.

پونپکه (pūṇāka) بنغ. م. بریوکی، خوږینه، حباب،
پوتیل (pūṇāl) نر. م. د خوراک په وخت کې د څاروي
سونهار.

پونپول (pūṇawāl) مص. مت. ۱) ډډول، تشول،
گوگول؛ ۲) په ډبرو خبرو د چا تنگول.

پونپه (pūṇa) بنغ. م. د آس تگ، د آس قدم،
پونپه (pūṇay) بنغ. م. ۱) وگ. پوری؛ ۲) پوسی،
لبښی، د وړیو هغه گونجی چې د وړېشلو لپاره
په لاس باندې راتاو شوي وي.

پونپدل (pūṇedāl) مص. ل. ۱) په مېخ یا موری
باندې د څاروي پښې تگول؛ ۲) ډډېدل، تشېدل
گوگېدل؛ ۳) په ډبرو خبرو تنگېدل.

پووره (powāra) ص. بنغ. م. پوواره یا ناراسته،
خیرنه، خچنه او سسته (بنځه).

پوونډگلي (powadgāli) بنغ. م. څاروي ساتنه،
پوونډه توب، شپني، مالداري.

پوول (powāl) مص. مت. پیول، څرول، څاروی د
خوراک لپاره څرخای کې پیول.

پوونکی (powūnkāy) ف. نر. م. څروونکی،
پوونی، شپون، غریبه او خرڅه یا هغه څوک چې
مالونه بیایي.

پوه^(۱) (poh) ص. نب. ۱) هوښیار، عاقل، څیرک؛
۲) د پوه میاشت، د یوې میاشتې نوم دی.

پوه^(۲) (pūwā) ص. بنغ. م. وتره (ځمکه)، نمناکه،
زیمناکه (ځمکه).

پوها (pūhā) اد. پها، پوهو، د تعجب او حیرانتیا
کلیمه.

پوهاند (pohānd) نر. م. ۱) پروفیسر، استاد؛
۲) وروستی لوره علمي رتبه چې د افغانستان

د پوهنتونونو د استادانو لپاره ټاکل شوې ده.
پوهر (pūhār) ص. نر. م. ساده، بې عقل، ناپوه.
پوهلندی (pohlānday) ص. نر. م. لنډاکی، کم عقل،
کوتاه فکره.

پوهمن (pohmān) ص. نر. م. هوښیار، پوه، دان،
د پوهې خاوند.

پوهنتون (pohantūn) نر. م. دارالفنون، د علمي
او لوړو تحصیلاتو موسسه، جامعه.

پوهنځی (pohānjay) نر. م. فاکولته، د لېسانس
اخیستلو علمي موسسه.

پوهند (pohānd) ص. نر. م. پوهه، هوښیار، پوهاند.
پوهندوی (pohāndoy) نر. م. ۱) عالم، متخصص

۲) له پوهنمل نه جگه رتبه، د پوهنتون د
استادانو څلورمه علمي درجه.

پوهنمل (pohanmāl) نر. م. له پوهنیار نه جگه
رتبه، د پوهنتون دریمه علمي درجه.

پوهنوال (pohanwāl) نر. م. له پوهندوی څخه لوړه
رتبه، د پوهنتون د استادانو پنځمه علمي درجه.

پوهنه (Pohāna) بنغ. م. پویه، علمي پوهه.
پوهنیار (pohanyār) نر. م. له پوهیالی لوړه علمي

رتبه، د پوهنتون دوهمه علمي درجه.
پوهنیز (pohāniz) نر. م. د پوهنې اړوند.

پوهو (pohó) اد. پها، پهه، د تعجب او حیرانتیا
کلیمه، د رشخند کلیمه.

پوهوالی (pohwālay) نر. م. هوښیاروالی،
هوښیار توب، هوښیاري.

پوهوتلی (pohwatālay) مف. نر. م. د پوهې لار،
پوهېدونکی، هغه څه چې د هغه په اړه پوهېدنه
ممکنه وي.

پوهول (pohawāl) مص. مت. ۱) پوه کول، لارښودل،
په څه خبره څوک رسول؛ ۲) ملتفت کول.

پوهو هو (pohohū) اد. په اېها، پوهو، پېهي، د
حيرانجا او تعجب کلیمه.

پوهه (póha) بنخ. م. (۱) علم، (۲) عقل، فکر، شعور؛
(۳) د پوه مونت شکل.

پوهيالي (pohyálay) نر. م. (۱) د پوهنتون د
استادانو لومړنی علمي درجه؛ (۲) ص. نر. م. د
پوهې خاوند، پوهېدونکی.

پوهېدل (pohedál) مص. ل. (۱) علم لرل، پوهه لرل،
مطلب ته رسېدل؛ (۲) ملتفت کېدل، خیر کېدل.

په (pa) اد. (۱) د ظرف او آلې له ادا توخه یو توری
دی، یو سرېل دی - په کور کې؛ (۲) اد. پرې،
باندې، پاسه.

په (pah) بنخ. م. (۱) پېه، مرهم، ملهم؛ (۲) کپړ،
هغه کړک چې په مات خای تړلی شي.

په بله ژبه (pabalažába) بنخ. م. په بله وینا، په
بل عبارت.

په پای کې (papáyke) ق. تر ټولو وروسته، په
آخر کې، په متې.

په پټه (papáta) ق. غلې، په غلا، له خلکو په پټه.

په پسې (papáse) ق. ورپسې، جوخت، متصل،
مربوط، متوالي.

په پورې (papóre) ق. (۱) ورپورې، ورسره، جوخت؛
(۲) بله غاړه، پورې خوا؛ (۳) په امان کې، په
سیمه، په لمن کې.

په پوهېدل (papohedál) مص. ل. پرې پوهېدل،
په راندې پوهېدل، مطلب ته رسېدل.

په ترخ کې (patrácke) ق. په دې منځ کې، په دې
کې (د خبرو په ترخ کې).

په توگه (patóga) ق. په ډول، په شان، په خبر.
په تېره بیا (patérbayá) ق. په ځانگړي توگه،
په خاص طور سره، په تېره بیا.

په ټوپو (patopós) ق. په نړیکو، په منډه، په گامو.

په څنگ (pacáng) ق. (۱) په اړخ، په شمېر مه؛
(۲) یوې ډډې ته، یوه اړخ ته.

په خېر (pacér) ق. په شان، لوندې، په رنگ.

په حال (pahái) ق. په سد، په واک، په فکر کې.

په خپله (paxpála) ق. خپله، پخپله، په ځان،
ځاني، شخصي، شخصاً.

په خوله (paxwalá) ق. (۱) په ژبه، په وینا؛ (۲) په
خبرو، تقریري، شفاهي، قولاً، په قول.

په درناوي (padranāwi) ق. په نمانځنه، په
درنښت، په احترام.

په دې خېر (padecér) ق. په دې ډول، په دې شکل.

پېهر (píhár) نر. م. پېینه، پېوند، بې خوالي، (۱۸۰)
دقیقې یو پېهر کېږي.

پېهره (píhra) بنخ. م. (۱) پېره، څوکی، حفاظت،
نگراني، څارنه؛ (۲) گار؛ (۳) گزمه.

پېهره دار (píhradár) ص. نر. م. پېره دار، څوکیدار،
نگراني کوونکی، څارونکی.

پېهر (pahár) ص. نر. م. سرزوري (آس)، هغه آس چې
په کیزه کې نه راگرځي.

پېهره (pahra) بنخ. م. (۱) د جوگیانو لنډه امسا یا
بښت؛ (۲) پړه، د ملنگانو د غاړې اښل.

په زړه (pazrá) ق. (۱) په یاد، په زړه کې، په حافظه
کې؛ (۲) پر زړه، په رښتیا.

په زړه پورې (pazrapúre) ق. (۱) زړه ته نږدې،
گران، خوښ، دلچسپ؛ (۲) یاد، په زړه کې.

په زړه کونه (pazrakawán) بنخ. م. یادونه، زوتونه،
ضبطونه.

په زیاته (pazyáta) ق. پر دې سرسره، په ډېره.
په ستنه (pastana) ق. (۱) واپس، بېرته، دویم
ځل؛ (۲) بنخ. م. ق. کانگ، گرځون.

په شان (pašan) ق غوندي، مثل، په ډول، په شهر، لکه، په ډول.

په بڼه (paṣā) ق، په گټه، په خیر، په بسگڼه، پکار، په غاړه (paḡāpā) ق، ۱. په ذمه، پرې پورې، په حواله؛ ۲. اغوستی، په غاړه اغوستی.

په کار (pakār) ص، ۱. گټور؛ ۲. د اړتیا وړ، په کارول (pakārawāl) مص، مت، استعمالول، په کار اچول، په کار راوستل.

په کار بدل (pakāredāl) مص، ل، ۱. په کار کېدل، کرخي اخستل؛ ۲. خوښېدل.

په کليده (pakadā) ق، په کوچ، په سفر، له خپل مار سره له یو ځای نه بل ځای ته لېږدېدل.

په گڼه (paḡāna) ق، په شریکه، په جمع، په یو ځای، په ډېرو کسان.

په لاس (palās) ق، ۱. سمدستي، لاس په لاس؛ ۲. حاضر، موجود؛ ۳. نقد، نقد، په نقدو.

پهلوان (pahlawān) ص، نرم وگ، پالوان، په لوی لاس (pahloylās) ق، په خپله خوښه، په قصدي ډول.

په مت کې (pemaṭke) ق، ۱. لیر غوندي، په متې، بله؛ ۲. په گرانه، په زیار، په تکلیف.

په مخه بڼه (pamaxasā) ښځ، ۰. خدای پاماني، رحمتونه، محبتونه، په خدای سپارنه.

په وار (pawār) ق، په خپل وار، په خپل وخت، په خپله نېټه، په خپل نوبت.

په وار وار (pawārwar) ق، ۱. له لمر، په خپل خپل وار؛ ۲. بیا بیا، مکرر، په خوځلو.

په ورو ورو (pawrowic) ق، سوکه سوکه، کراره کراره، تکه تکه.

په وړاندې (pawpānde) ق، په مسخ کې، په نېټه، په ضد، په خلاف.

پهوره (pahūrā) ښځ، ۰. ۱. د جوگیانو امسار، ملگ نویست په ډول؛ ۲. گڼ، جوړه.

پهوری (pahūrāy) ښځ، ۰. پهوره، پهوره، پیهه (pahā) اد، ښځ، ۰. په، ملهم، پتی.

په ها (pahā) اد، په، د تعجب له ادا توڅخه دی، په هېر (pahér) ق، په هېره، په غلطی سره، په ناپامی، په خطا سره، په تېروتنی.

په یاد (payād) ق، په یادو، په زړه کې، په حافظه کې، په خاطر کې، بڼی لیکنی.

په یاد بدل (payādedāl) مص، ل، ۱. په زړه کېدل، په زړه کې گړځېدل؛ ۲. ازده، کېدل، حافظې ته سپارل کېدل.

په هېر (pahér) ق، په شېر، غوندي، په هېلول (pahelawāl) مص، مت، په زخم مله، کېښودل یا نور څه خورول یا اوارول.

پیی (pāy) جن، ۱. شیدې؛ ۲. مستی؛ ۳. نرم، تصرف، قبضه، ذمه، په واک کې؛ ۴. د ځمکې یوه خاصه اندازه؛ ۵. پرېکړه، قطعنامه؛ ۶. لیرې اوسه؛ ۷. د دریا بڼه پای او اوسه؛ ۸. پل، منډار، قدم؛ ۹. پله؛ ۱۰. بناله، د اورو د پخولو پی.

پپی (pe) ښځ، م، ۱. د (پ اتوری اوار؛ ۲) اد وړباندي، پرې باندي، پرې په.

پیاڅه (pyācā) ښځ، م، ۱. د باجرې ډوډی، د ایدنو ډوډی، د جوارو ډوډی؛ ۲. د گیس وړی یا بیوزی د گیسو یو کنډک؛ ۳. ښځ، م، سلندی، شینڅه، په مرکې د وینښو لاره؛ ۴. د اوبو پیرکنده په لستی یا ویا له کې د اوبو نښه.

پیاخله (pyāxā) ښځ، م، ۱. پیاخه، چکن، یو ډول کښیده کاري؛ ۲. مفلر، د غاري د سال ۳، خوله، د اوبو د پخولو پی.

پیاده (pyādā) ص. نب. ۱ پی به سو بیدل. خره
 ۲ به عسکری کی یو مسلک دی. ۳ د فتره
 ساتلو او پاکولو موظف اجیر.

پیاده رو (pyādarāw) ن. م. د سرک غاړې ته
 هغه لار چې پلي کسان ورباندې تهرېږي.

پیارژندي (pyāržāndi) بڼغ. م. د شپې اوبه خور،
 د شپې اوبه لگونه، د شپې اوبه خور.

پیار غنده (pyārgānda) بڼغ. م. هغه خاور، چې د
 کېږدې او یا د خیسې څلورو خواو ته اچول شوي
 وي چې اوبه خیسې ته داخلې نه شي.

پیارمه (pyārmā) بڼغ. م. ۱ چیره، ریتاره، خرخوری
 ۲ دخره، کچر کتې هغه تانگ چې په خپتې
 پورې یې کلکېږي؛ ۳ د کت لنگه، د کت
 کسه؛ ۴ د مچي، پارووم.

پیارمه خور (pyārmāxor) ص. ن. م. ۱ اته خور
 اثاروی، چیره خور؛ ۲ هغه ماتسوم چې کالي
 ژر ژر خیري؛ ۳ هغه څوک چې د خپلې گتې
 لپاره د چا حق پټ کوي.

پيازکی (pyāzākay) ن. م. غرنی یا ځنگلي پياز.
 پياز (pyāzi) بڼغ. م. ۱ سپيازه، نقصان، هغه ښځه
 یا حیوان چې د وخت نه مخکې بچي و اچوي؛
 ۲ ص. نب. ضایع؛ ۳ بڼغ. م. راز خرگندبدنه؛
 ۴ اوم، خام.

پياسه (pyāsā) بڼغ. م. ۱ خور، لگډ، د سېلاب
 لاره؛ ۲ د سیند تل، د دریاب تل.

پياشه (pyāshā) بڼغ. م. ۱ ح. پاشي، اغیز، بدل.
 پياغله (pyāglā) بڼغ. م. ۱ پياخله، رنځور خولي

کول؛ ۲ گلوند، مفلر، د غاړې د سمال.
 پياگي (pyāgi) ق. شا، وروسته، پسي.

پيالجه (pyālvā) بڼغ. م. د تڼی د تکیه کولوځای
 چې په نغري پوري نښتی وي.

پياله (pyālā) بڼغ. م. ۱ د چایو څښلو لوبی چې د
 لامتی ولري؛ ۲ جام، د شراب څښلو پیمانه.
 پیام (pyām) ن. م. پیغام، خبر، د چاله خوابل چانه
 د مطلب رسول.

پیانده (pyānda) بڼغ. م. ۱ گارگوتی زلفی، تاورانو
 زلفی؛ ۲ ص. نب. ښکلی، ښایسته؛ ۳ هغه
 تار چې کان په کی پیل کېږي، هغه لښته چې
 نیولي ماښ په کی اکېږ کېږي.

پیانو (pyāno) بڼغ. م. د موسیقی له آلوده یوه آله
 ده چې پردې یې ارمونې ته ورتنه دي.

پیانیسټ (pyānist) ص. ن. م. پیانو و هونکی،
 څوک چې د پیانو په غږولو کې مهارت لري.

پیاورکی (pyāwarkay) ن. م. سپلمی، یو ډول
 بوټی دی چې سپینې پی کوی.

پیاورتوب (pyāwartób) ن. م. قوت، توان،
 طاقت، تکر، توب، پیاورتیا، غښتلتوب.

پیاوری (pyāwāray) ص. ن. م. تکره، غښتلی،
 قوي، زورور.

پیاوی (pyāway) ن. م. پنځونی، ځخله، هغه سپک
 شیان چې د سېلاب د اوبو په سر روان وي.

پیايل (pyāyal) مص. مت. پوول، څرول، د څارویو
 څرول (پوول).

پیپ (pip) ن. م. ۱ مېخکی، مېخک، بسیر، د
 لونگ په شکل د پوزې یو ډول گانه؛ ۲ تیم.

پیپ (pāyp) ن. م. وگ، پایپ.
 پیپري (piprē) بڼغ. م. ح. پیرانگې، چچېږې، د

غوښې هغه برخه چې نه خوړل کېږي.
 پیپل (pipāl) ن. م. یوه ونه چې غټې او پلنې پانې

لري او هندوان یې ډېر عزت او احترام کوي.
 پیپلی (pipāly) ن. م. یو ډول اورده مرچ دي چې په

دارو کې کارېږي.

پیپنی (pepnáy) بنج. م. کمیس، خت، خلکی، د
ارتو لستونو کمیس.

پیت (pit) ص. نر. م. ج. ۱) چیت، چپو؛ ۲) تیت،
پلن، اوار، د هگ ضد.

پیتاو (pitaw) نر. م. ۱) پیتاوی، د لمر گرمی؛
۲) په ژمی کې لمر ته دکهناسنو ځای؛ ۳) د غر
هغه اړخ چې لمر ته مخامخ وي.

پیتاوه (paytāwa) بنج. م. وړینه یا د خمتا هغه
اورده توتو چې په پنبو باندې تاوېږي.

پیتل (pitál) نر. م. یو ډول فلز.

پیتلی (pitáli) نر. م. حلبي، فلزي.

پیتونه (pitawá na) بنج. م. پیتونگ، چیتونه،
پلنونه، چپرونه، په زور سره پلنونه.

پیته (pita) بنج. م. ۱) د اندازه کولو فېته؛ ۲) د تپ
ریکاره فېته؛ ۳) د لیکلود تایپ فېته؛

۴) پرې شوی رېښکی چې نجونې یا بنځې یې د
وینستانو په تړلو یا په کالیو کې استعمالوي.

پیټی (pitáy) نر. م. ۱) یو ډول توپک؛ ۲) ص. نر. م.
چټی، چیت؛ ۳) چیت پوزی.

پیټی^(۱) (piti) بنج. م. ۱) د غاښو خیرې؛ ۲) د غر کې
منگ، د شلومبو د غر کې منگ.

پیټی^(۲) (páyti) بنج. م. پاتي، پياتي، پاڅه دال.

پیتېدل (pitedál) مص. ل. چپړېخېدل، چیتېدل،
پلنېدل، د زور (فشار) په واسطه پلنېدل.

پیتیکانټروپ (pitikántrop) نر. م. د یوه تاریخي
ژوي نوم دی چې هندو کې یې د جاوا په ټاپو کې
لاس ته راغلي دي.

پیت (pet) نر. م. ۱) تو، لعنت، پېغور؛ ۲) پیتې،
پشتاره؛ ۳) ق. بالکل، هرگز.

پیتار (petár) بنج. م. یو ډول توکری ده چې خوله
یې تنگ او خېته یې ارته وي.

پېټیک (pejak) نر. م. ۱) مخ روښ، د ناوې د مخ د
ښکاره کولو په وخت څه ورکول (مخ پېټیک)؛
۲) د بنځې گانه؛ ۳) نوي زېږېدلي ماشوم لیدو
ته څه وروړل.

پېټیل (petál) مص. مت. لعنت ویل، ملامتول،
ملامت کول، بې عزته کول.

پېټین (petán) نر. م. ۱) کرکه، نفرت، کړوې یې؛
۲) کرېکه، کرېغه، کرېره.

پېټنه (petána) بنج. م. ۱) ملامتونه، بې عزته کونه
۲) نفرت کول، کرکه کول.

پېټو (petú) نر. م. لعنت ویونکی، ملامتوونکی،
کرکه کوونکی.

پیتوار (pitwár) نر. م. وگ، پیتار.

پېټه (petá) نر. م. ۱) یو ډول کدو؛ ۲) ص. نر. م.
مور، بې اشتها؛ ۳) پټ زړه.

پېټ هېټ (pethét) نر. م. لعنت، بدرد، پېغور.

پېټی (petáy) نر. م. ۱) پند، وڅه، پشتاره، پند؛
۲) ذمه واري ذمه؛ ۳) عمل، کړه؛ ۴) ص. نر. م.

زیاتې، بار، هغه څه یا څوک چې پر چا بار
تحمیل شوی وي.

پېټی (petáy) بنج. م. ۱) کمربند، د څرمنې ملابند؛
۲) د لرگي صندوق، د گټې صندوق.

پېجاو (pejāw) ص. نر. م. پاک، پېجو، پاکیزه،
پېجاوېدل (pejāwedál) مص. ل. پاکېدل، صفا

کېدل، ستره کېدل، پاکیزه کېدل.

پېج منځی (pejmaxay) ص. نر. م. پی منځی،
ښکلی، ښایسته، گلالی، په زړه پورې.

پېچ (peč) نر. م. ۱) اول، تاو؛ ۲) د پېچش ناروغی؛
۳) سرکشي؛ ۴) پېچي مېخ، بولټ؛ ۵) کلې.

پېچا پېچ (pečapeč) ص. نب. ۱) پېچان، تاو
راتاو، ول ول؛ ۲) گلگه تم، گورگوتی.

پېچان (pečān) ص. نر. م. پېچا پېچ.
 پېچان پېچان (pečānpečān) ص. نپ. کلاه واړه.
 لور به لور، یو مخ په بل مخ.
 پېچ پېری (pečpáray) بنځ. م. بېل غونډې پوره
 مرغی ده چې په سر باندې تاج لري.
 پېچ پلي (pečpálay) نر. م. دیوې یوناني دوا نوم
 دی.
 پېچتاو (pečtāw) نر. م. پېچتو، پېچکش.
 پېچش (pečš) نر. م. (۱) د خېټې مرور، د معدې
 یو ډول ناروغي ده؛ (۲) اختلاف، اختلال.
 پېچک (pečák) نر. م. (۱) د تارونو تخته؛ (۲) چوپړی
 اوپړی، غوړی؛ (۳) عشقه پېچان، یو ډول گل.
 پېچکاري (pečkārī) بنځ. م. (۱) ستن، انجکشن؛
 (۲) هغه دوا چې بدن ته داخلېږي.
 پېچل (pečál) مص. مت. غرل، غښتل، تاوول؛
 (۲) غامضول؛ (۳) مشاجره، نزاع، خبره اوږدول.
 پېچلتیا (pečaltýā) بنځ. م. پېچلتوب، جرتوب،
 جرتیا، جره.
 پېچلی (pečálay) مف. نر. م. (۱) تاوړاتاو، غرل
 شوی؛ (۲) سخت، غامض.
 پېچ مخی (pečmáxay) نر. م. پی، مخی، ښکلی،
 ښایسته، حسین.
 پېچ مری (pečmaray) بنځ. م. (۱) کونجکه، یو
 ډول اوږده مری، یو ډول توره یا شنه مری چې
 کوچنیانو ته یې تر پښو تری؛ (۲) یو ډول سپینه
 مری چې کوچنیانو ته یې په غاړه کې اچوي.
 پېچموزی (pečmóze) بنځ. م. پېشارې، توکې،
 ملنډې، مخرې، پسخند، وشتي، پېچمی.
 پېچمی (pečmé) بنځ. م. ملنډې، مخرې.
 پېچواری (pečwārý) بنځ. م. پېچوړی، پېچارې،
 پېکاره، د آس د پښو د تړلو پړی.

پېچوان (pečwān) نر. م. یو ډول چلم چې نل یې
 ډېر اوږد وي.
 پېچوتاب (pečotáb) ص. نر. م. (۱) تاوړاتاو،
 کارگوتی؛ (۲) ناکراري، بې قراري.
 پېچوخم (pečoxám) ص. نر. م. کولاوولا، کچوپېچ،
 پېچلی.
 پېچول (pečawál) مص. مت. پېچل، تاوول،
 تاوړاتاو کول، تاوړاتاوول.
 پېچومه (pečoma) بنځ. م. (۱) پورته کېدنه، ختنه،
 جگېدنه، لورېدنه؛ (۲) پېچومی.
 پېچومی (pečūmáý) نر. م. مخ په لسو، مخ په
 پورته، ستخ؛ (۲) جگه لاره..
 پېچول (pečawál) مص. مت. پېچل، تاوول،
 تاوړاتاو کول.
 پېچونکی (pečūnkáy) فا. نر. م. (۱) پېچونوی،
 تاوونکی، غرونکی؛ (۲) پټونوی، پخونوی.
 پېچه (peča) بنځ. م. د ښځو د غوړو لاندې کوڅی
 کړی وښتان.
 پېچې (pečé) بنځ. م. خوله بندونه، خوله بندکه.
 پېچیدگی (pečidági) بنځ. م. مشکلوالي، مغلق،
 گرانوالي، سختوالي.
 پېچېدل (pečedál) مص. ل. (۱) تاوېدل، تاوړاتاو
 کېدل؛ (۲) کړېدل، کور ووز کېدل.
 پېچېده (pečeda) نر. ج. (۱) تاوېده؛ (۲) گورگوت
 کېده، کړېده، کارگوت کېده.
 پېچ (peč) نر. م. (۱) صبر، حوصله، زغم، برداشت؛
 (۲) شر، پسات، فساد.
 پېچانی (pečānáy) نر. م. لږ غونډې، پوتی،
 خسوزی، خسوسکی، ذره، دوشکی.
 پېچکه (pečká) بنځ. م. پېشه، پېشکی، خنده،
 دخادر خنده، پلو، د پلو خنده.

پیداوار (paydāwār) ن. ص. ج. ۱) محصولات حاصلات: ۲) فصل: ۳) گتبه، فایده.

پیداوینت (paydāwāst) ن. ص. م. ۱) پیداوینت، زیریدنه، منخ ته راتلنه، خلقدنه: ۲) گتبه.

پیداویدل (paydāwedāl) م. ص. ل. ۱) پیداویدل، منخ ته راتلل: ۲) موندل کیدل: ۳) ازیریدل.

پیداایشی (paydāyiši) ص. ن. ب. ۱) پیداایشی، دزیریدو: ۲) اصلی او فطری.

پیداایشنت (paydāyāst) ن. ص. م. ۱) پیداوینت، پنخیدن، پنخون، زیر، زیریون، زیرود، زیریدنه.

پیددل (peydāl) ص. ن. م. ۱) په پینو، پلی، پیاده: ۲) د شطرنج پیاده مورې: ۳) پیاده عسکر.

پیدد (pid) ص. ن. م. ۱) پیدی، کچی، کچی، کودی، پیدن، کوربینی، کچل، د کیزو پینو خاوند.

پیددل (paydāl) ن. ص. م. ۱) پایدل، د بایسکل هغه خای چې پنبه ورباندې اینودل کېږي.

پیر (pir) ص. ن. م. ۱) ج. پیران، ۱) مرشد، بزرگ، لارښوونکی: ۲) سپین ږیری، سودا، شعبه: ۳) مشر: ۴) ن. م. دوشنبه، د گل ورځ.

پیر (per) ن. ص. م. ۱) دور، چکر، گردش: ۲) رنگ، اندازه، خیال: ۳) پور، قرض، دین.

پیرامید (pyramid) ن. ص. م. ۱) هرم، هر هغه شی چې کښتو، برخه یې پلنه او مربعی نری وي.

پیرانی (perānāy) ص. ن. م. ۱) پیرانی، پیرانو نیولی: ۲) رو. شوک چې د مبرگیو په عصبي ناروغی اخته وي.

پیرانه (perānā) م. ص. م. ۱) هغه لور خای چې د گنبر گانی پرې گرځي.

پیرختونی (perxatūnē) م. ص. م. ۱) پیرخته، پیردنی، پیرخته (perxata) م. ص. م. ۱) پیرخته، پیردنی، پیردنی، پیردنی (per) ص. ن. م. ۱) وگ، پېر.

پیردنی، گتندوی، پیداگوژی (pedāgozi) م. ص. م. ۱) د ښوونې او روزنې علم: ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پېخل (pečāl) م. ص. م. ۱) پېخل، صبر کول، حوسه کول، زغم کول، تحمل کول.

پېخول (pečwāl) ن. ص. م. ۱) د کېږدی پردده، د خپې پردده: ۲) هغه لوی پوزی چې د کونې غولې ورباندې فرشهږي.

پېشه (pečā) م. ص. م. ۱) صبر، حوسه، زغم، تحمل: ۲) اقس، تقدیر: ۳) ص. ن. م. ۱) شله (سړی): ۲) منه، سر نښه سړی: ۳) ابی ښې (سړی).

پېخیالی (pečyālāy) ص. ن. م. ۱) صبر کونکی، زغم کونکی، تحمل کونکی.

پېخ (peč) ن. ص. م. ۱) خنډ، ښکر، خنډوکی، پېخاره (pečārā) م. ص. م. ۱) پشارې، د پسونو هغه پچی چې ترکم لاندې نښتی وي.

پېخال (pečāl) ن. ص. م. ۱) مرغیو فضله مواد، پېخر (pečār) ص. ن. م. ۱) زښت ډبر، پرېوانه، پېخل (pečāl) م. ص. م. ۱) منخ، رنخور، خولې کول، په بیمار خوله راوستل.

پېخی (pixi) ص. ن. ج. ۱) لوی، غټ او بې ډوله غاښونه (ډاږي).

پیدا (paydā) ص. ن. ب. ۱) ازیریدلی، پیدا شوی: ۲) جور، تیار: ۳) بلد، روږدی: ۴) ښخ، م. موندنه، پیدا کول: ۵) خرگند، جوت، ښکاره.

پیدا کول (paydākawāl) م. ص. م. ۱) موندل، لاس ته راوړل، منخ ته راوړل: ۲) ازیرول.

پیدا کیدل (paydākedāl) م. ص. ل. ۱) موندل، کیدل، لاس ته راوړل کیدل: ۲) گتیل کیدل، خلق کیدل، جوریدل: ۴) ازیریدل.

پیداگر (paydāgār) ص. ن. م. ۱) پیداوینتگر، زیریدوی، گتندوی.

پیداگوژی (pedāgozi) م. ص. م. ۱) د ښوونې او روزنې علم: ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پیردنی، گتندوی، پیداگوژی (pedāgozi) م. ص. م. ۱) د ښوونې او روزنې علم: ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پیردنی، گتندوی، پیداگوژی (pedāgozi) م. ص. م. ۱) د ښوونې او روزنې علم: ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پیردنی، گتندوی، پیداگوژی (pedāgozi) م. ص. م. ۱) د ښوونې او روزنې علم: ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پهرو (perzó) ن.م. لور، لورینه، پهروینه.

پهروینه (perzoyána) بنخ.م. لورینه، بنه نیت
خرگندونه، رواداری.

پهروشونی (peršonáy) بنخ.م. شینخه، د سرد
وینتولاره.

پیرکی (pirakáy) ن.م. (۱) بولانی؛ (۲) وروکی
پیر، د پیر اسم تصغیر.

پیرگر (pergár) ص. ن.م. پهنې کونکی، تقلید
کونکی، پهنمار، لوعاری.

پیرگی (pirgáy) ن.م. (۱) پلې، د خپری د ونې دانه؛
(۲) پارو، خوی، بیم، راشبیل؛ (۳) خلور غاښې،
درې غاښې، سکو.

پیرل (perál) مص. مت. (۱) اویدل، اوډل، بونل؛
(۲) مشکې پیل، مری پیل؛ (۳) پهروډل،
اخیستل، رانیول.

پیرمخی (permaxay) ص. ن.م. ښکلی، پی
مخی، ښایسته، حسین، ډولي.

پيرو (payraw) ص. ن.م. (۱) مرید، په چا
پسې تلونکی، تعقیبونکی؛ (۲) ن.م. دیوه
مرغه نوم.

پيروان (perwán) ن.م. (۱) پریوان، انول، اوږه،
جوړه، د خاریو هغه کڅوړه چې د بچي تر پیدا
کېدو وروسته د مور له نسه راووځي.

پيروپلور (peroplór) ق. رانیونه او خرخونه،
راکه ورکه، سوداگری.

پهروډ (peród) ن.م. اخیسته، اخیستنه،
رانیونه.

پهروډل (perodál) مص. مت. اخیستل، رانیول،
په بیه اخیستل.

پهروزه (perozá) بنخ.م. (۱) پهروزه، یو قیمتي
کانی دی، رنگ یې شین (آسماني) وي.

پهروزه (peróza) بنخ.م. کامیاب، بری مند،
سرح رو، فاتح.

پهروزی (perozáy) ن.م. ساپه، صافي، جازن،
هغه توکر چې شیان او سامان پرې پاکېږي.

پهروزی (perozí) بنخ.م. (۱) ابری، کامیابی؛
(۲) ظفر، فتح.

پيرومیتیر (payromítar) ن.م. تودوخه اندازه
کونکی، حرارت سنجونکی.

پهرونکی (perúnkay) ف. ن.م. (۱) بوونکی،
اوبدونکی؛ (۲) اخیستونکی، رانیونکی.

پهرونه (perawána) بنخ.م. پیروډنه، اخیستنه،
پهرونې (perwáne) بنخ.ج. پروین، ثریا، دانگورو
واښکې غونډې شو ستوري دي.

پهرونه (perona) بنخ.م. د گانې میدان چې غوايي
په کې گرځي.

پهرووی (peraway) ن.م. رش، قیماق، قیماغ، د
شیدو سر، پروی، ارباش.

پهرووی (payrawí) بنخ.م. (۱) تقلید، (۲) اطاعت،
په چا پسې تلنه، د چا حکم مننه.

پهیره (pera) بنخ.م. (ج. پهرې) وار، نوبت، دفعه،
پهیره (payra) بنخ.م. (۱) گردش، چکر، گره خېندنه؛
(۲) څوکی، ساتنه، پیره، پهره.

پهیره دار (p(ay,e)radár) ف. ن.م. پیره کونکی،
څوکیدار، محافظ، پیره والا.

پهیری (peráy) ن.م. (ج. پیریان) جن.

پهیریان اویه (peryanohá) بنخ.م. سراب، د گرمی
په موسم کې په صحرا کې یا په پاخه سرک د
اوبو غونډې منظر لیدل.

پهیریان کت (peryánkaí) ن.م. یو ډول خلور
گوټیز کانی دی.

پهیریانی (peryaní) ص. ن.م. (۱) جهدي، جني؛

۲) په صرعي اخته، په غش اخته.
 پېرېدل (peredal) مص. ل. اخيستل، رانيول،
 اخيستل کېدل، پېرودل.
 پېر (pir) نر. م. بوس، پروده، پېر.
 پېر (per) ص. سر. م. ج. ۱) اغت، پنه؛ ۲) نر. م. د
 لرگي توتې؛ ۳) د شريت راويستلو کار.
 پېر توب (pertob) نر. م. پېروالی، پرېروالی،
 پندوالی، پنه توب.
 پېرزه (perzá) بنخ. م. ۱) د خاورو دېری، د خاورو
 غونډی؛ ۲) د غره او چته (جگه) خوکه.
 پېرغو (pergú) نر. م. وگ، پرغو.
 پېرمار (permar) ص. نر. م. گانی مار، هغه
 شوک چې پر گانی له گنیو شريت باسي.
 پېرمن (permán) ص. نر. م. ۱) لټ، ناراسته؛
 ۲) چاغ او شلند، مزی، غوت.
 پېرو (perú) نر. م. د شپانه حق الزحمه، د شپون
 مزدوري.
 پېرو (peró) ص. نر. م. بر لرونکی، سورور،
 پلن، د اوږده ضد، برداره.
 پېروده (perodá) ص. نب. ۱) اخير، ديز؛ ۲) سخت
 کلک.
 پېروالی (perwálay) نر. م. پندوالی، پلنوالی،
 غتوالی، سختوالی.
 پېره (pera) بنخ. م. ۱) زغاله، خغاله؛ ۲) شیر پېره.
 پېری (peray) بنخ. م. ۱) چسوکي؛ ۲) د مېرزانو
 د جنگولو په وخت کې د ننداره کورونکو د ايره؛
 ۳) د عمر يوه ټاکلي موده، يو نسل؛ ۴) د پېره
 موده؛ ۳) قرن، ۱۰۰ کاله.
 پېز (pe) نر. م. پيوند، پنڅرک، رفو.
 پېزار (payzár) نر. ج. ۱) مسوچنې، پښې؛
 ۲) خپلی، کونې، د پښو کولو شی.

پېزر (pezár) نر. م. يو ډول تريخ بوتی دی.
 پېزر (payzár) نر. م. يو ډول کانی دی چې سرد کې
 ورڅخه جوړوي.
 پېزگر (pezgár) ص. نر. م. پېزونکی، رفوگر.
 پېزل (pezál) مص. مت. ۱) پيوندول، پنڅرک کول،
 رفو کول، مرمت کول؛ ۲) پوزی اوږدل.
 پېزو (pezó) ص. نر. م. پوزمير، پزه ور، پوزور.
 پېزوان (pezwán) نر. م. ۱) د پوزې گانه؛ ۲) هغه
 پری چې د څارويو پوزې او سرته اچول کېږي؛
 ۳) د پوزې خلی، د نهر، هغه خلی چې د پوزې
 په سوري کې يې ايښی وي؛ ۴) پېزوانک، د
 خپليو د دوو گوتو په منځ کې تسمه؛ ۵) په
 سلواغه کې د پري ترلو ځای.
 پېزوآندی (pezwánday) ص. نر. م. ۱) پېزواني،
 هغه څاروی چې پزې ته يې پېزوان اچول شوی
 وي؛ ۲) د پېزار پېزوان.
 پېزوانی (pezwānay) بنخ. م. ۱) هغه نجلی چې
 پېزوان يې اچولی وي؛ ۲) معشوقه، دلبره.
 پېزوانی (pezwānay) نر. م. چوروکی، بېنيگک،
 کلیک، هغه لرگی چې د هغه په واسطه د يېوې
 روڼ له ژغ (جغ) سره تړل کېږي.
 پېزه (peza) بنخ. م. ۱) تاج؛ ۴) بولک، د بولود
 خڅېدلو ناروغي.
 پېزي (payzi) ص. نر. م. چينجر، شپته، مراوی،
 خزان شوی، مریجنگ.
 پېزی (pezáy) بنخ. م. ۱) توری، ټکی؛ ۲) ټاکیډ.
 پېزی (pizáy) نر. م. پوزی، بوریا، انډېری.
 پېزي توب (pizitób) نر. م. شپته توب،
 مراوی والی، مراوی توب.
 پېزېدل (pezedal) مص. مت. مراوی کېدل، شپته
 کېدل، پېزی کېدل.

پېژاند (pežānd) ص. ن. م. پېژند، د پېژندگلو، واقف، شناسا، بلد.

پېژنتون (pežantūn) ن. م. د پوې ادارې يا موسسې ذاتي خانگه.

پېژند (pežānd) ن. م. پېژندون، پېژندنه.

پېژندپاڼه (pežandpāna) بڼغ. م. د هويت پاڼه، د پېژندلو پاڼه، پېژندليک.

پېژندگلوې (pežandgāwi) بڼغ. م. پېژندگلي، شناخت، معرفت.

پېژندل (pežāndāl) مص. مت. پېژندل، بلديت لرل، اشنايي لرل.

پېژندوی (pežandūy) ن. م. (۱) پېژندونکی، معرفت لرونکی، پېژندونی، واقف؛ (۲) اشنا.

پېژندویي (pežandōyi) بڼغ. م. پېژندگلوې، پېژندنه، اشنايي، اوڅارتيا، مشهورتيا.

پېژونې (pežūnay) ن. م. د پېښ قلم، د آهنگرد اوسپنې د پرېکولو قلم.

پېژوی (pežway) بڼغ. م. بلی، چجه، خنډلی.

پېژل (pežāl) مص. مت. بزه کول، څیرل، پرې کول؛ (۲) قطع کول؛ (۳) تورول، تراشل.

پېژونې (pežūnay) ن. م. توکيا، توکه، ساتول، کتېره، هغه آله چې غوښه پرې ټکوي.

پيس (pis) ن. م. (۱) کبر، غرور؛ (۲) برگي، د برگي ناروغي؛ (۳) قطعه، د شعر ټوټه، نمايشنامه.

پيسانې (pisānay) ن. م. پيسانې، څڅوڅکي، لړشې، پوتسکي، ذره، پېڅانې.

پيسټن (pistān) ن. م. پستن، پر مېڅانيکي ساختمان دی چې په موټرونو کې د گاز په انديجار سره د سلنډر په دننه کې حرکت کوي.

پيسر (pesār) ص. ن. م. (۱) بلرنگ، بدشېره، بد

شکله؛ (۲) بې خوندي او بې رنگ شيز.

پيسکوت (piskōt) ن. م. فېس کوت، د پتويوه لويه ده.

پيسکورک (piskorāk) ن. م. تش وړی، پينکه دانه، پوچې دانې، باد وهلی وړی.

پيسلی (pislāy) ن. م. د څمکې هغه برخه چې د پڼه کولو په وخت کې وچه پاتې شي.

پيسمن (pismān) ص. ن. م. مغرور، پناڅمن.

پيسمی (pismāy) ن. م. پيشلمی، چريانگی.

پيسه^(۱) (paysā) بڼغ. م. (۱) يوه وړوسکه، ماتې پيسې، پول سپاه؛ (۲) روپۍ، سکه.

پيسه^(۲) (pisā) بڼغ. م. پيرشانی، شينڅه، د ويښتو لاره.

پيسی (pisāy) ص. ن. م. د پيس په ناروغي اخته، د برگي په ناروغي اخته.

پيسې والا (paysewālā) ص. ن. م. شتمن، بډای، د مال او دولت خاوند، د دشتو خاوند.

پيش (piš) ن. م. تر پيشو، بليکي، پيشې، ترغوت، پش، پشی.

پيش (peš) ن. م. (۱) پېښ، ضمه، د نيم واو د بېکاره کولو اواز؛ (۲) ق، ورته پيدا، دوچار، مخامخ، وړاندې.

پيشاب (pešāb) ن. ج. تشې متيازي، بولي.

پيشاره (pišārā) بڼغ. م. (۱) ملنډه وهنه، ريشخند، تسخر، استهزا؛ (۲) حمله، يرغل.

پيشاک (pišāk) ن. م. رشک، بونی، د سپونې ناروغي، يو ډول سپونې، داد، د جرب ناروغي، يو ډول جلدي ناروغي.

پيشانه (pešāna) بڼغ. م. بېکلی او بېايسته کور.

پيشپو (pišpō) بڼغ. م. (۱) يو ډول لويه ده، پيشريزي (۲) په اتني کې د پيش اواز؛ (۳) د بېغو يو ډول اتني دی.

پیشتری (pištárú) نرم، پھچلیری، یو دول

سراسی و خود رو بہ سابع

پیشتنکی (pištákay) نرم، رینہ، اسر پیہ

پیشتول (pištawál) نرم، (۱) پنتول، شاتیر،

وینہ، پش (۲) جت (۳) بلی، چچہ

پیشتہ مفر (pištamáğr) نرم، وگ، پسنہ

پیشک (pešák) نرم، (۱) سپونی، یو دول جلدی

ناروغی ده (۲) د کلا د ختو یو شاباسی، د کلا د

دور د پخسی د یو د شاباسی اندازہ

پیشکارل (piškáral) مصر، مت، پیشورابلل

پیشی بہ پیش پیش راغوبنتل

پیشکنیدی (piškándáy) نرم، (۱) پیشنگوری،

د پیشی بچی (۲) دیوی کورنی، وروکی غری

پیشکوزہ (peškawza) بنخ، م، ستود، پھچکوزہ،

پہشقوزہ، پیش قبضہ

پیشکہ (pišáka) بنخ، م، (۱) پیشی، پیشو، پش

(۲) پیشی، یو دول حشرہ ده

پیشکی (peškáy) ص، نرم، بہ بونی اختہ، بہ

سپونی اختہ، ہ نیلسی بہ ناروغی اختہ

پیشل (pešál) مصر، مت، سپول، بخول، بہ چمچہ

خوار د سپول او خور لو تہ برابرول

پیشلرہ (pešlára) بنخ، م، وگ، پیشتری

پیشلمی (pešlámay) نرم، پسی، پیشنی

پسنی، سحری، چرگ، نگی

پیشلی (pešáalay) مت، نرم، سوز شوی، بیخ

شوی، بہ کاجوغہ باندی سوز شوی خوراک

پیشمنیدی (pešmanǰáy) بنخ، م، ریشخند،

توکی، پیشرد، نوقی، پرچیسی، پیشاری

پیشنگ (pišng) نرم، د قافلہ د سر تہو

پیشنگوری (pišngúray) نرم، پشکوتی

پشنگوری، پیشو بچی

پیشو (pišú) بنخ، ہ، پیشی، پشہ، بلیکی

پیشوبازی (pišobázi) بنخ، ہ، (۱) خوشامندی

چاپلوسی (۲) دو کسانو تر منخ لانجہ

پیشوپیری (pišopráy) بنخ، م، درسی د شکرلو

لوبہ، د پیری کشلو لوبہ، راکازی، واپلویہ

پیشو خولت (pišoxút) نرم، (۱) کند، کاند، گوری

(۲) د اسفنج بہ شہر سوری لرونکی (۳) د تیبی

گل، گل سنگ (۴) دیوی ونی تخم چمی بہ نار

کپی پی پیسی او د خارو یو غاری تہ پی وراچوی

پیشورز (pešwárz) نرم، جامن، د گدا کمیس

جایی، پیشواز

پیشوگی (pišogáy) بنخ، م، ج، (۱) کمکی پیشو

(۲) پیشی، یو دول خزندہ، چمی د شہی ریا کوی

او د نباتاتو پانی خوری

پیشولمی (pišolámay) نرم، سور جینر، جینر

جینر، خاکشیر

پیشومالگہ (pišomálga) بنخ، م، لنڈی، غلبیل

خری تندہ، د کوچیانو لوبہ ده

پیشومپیری (pišompráy) بنخ، م، یو دول لوبہ

ده، توپ بازی

پیشونکی (pešūnkáy) فا، نرم، بہ خمشی یا

کاجوغہ د تاو د شی سروونکی

پیشونگری (pišongráy) نرم، د پیشو بچی

پیشنگوری، پیشنگور، پیشنگور

پیشونگری (pišongráy) بنخ، م، اندو خر، تہ پیرا

خر بازی، کلابازی، یو دول لوبہ ده

پیشوی (pešwáy) بنخ، م، خمشہ، چمچہ

خمشی

پیشہ (peši) بنخ، م، (ج، پیشی) (۱) چار، کسب

هنر (۲) نکل، توکہ (۳) عادت (۴) اکچینوب

۱۵ خپیکہ، مغزو کہ، اور بلبدنہ

پیشی (pišiy) بنج. م. ۱۱. پشه. بیگو. پیشو؛
 ۱۲. پیشوگی، یو خزنده ده چی نباتات خوری؛
 ۱۳. پیزوان؛ ۱۴. ادخر منی آمیانی؛ ۱۵. گوسن
 منگور، لندی، لتهکه، گوسنه، یو دول ماردی.
 پیشی (piše) بنج. م. د پیشو د شریلو او از.
 پیشی (peši) بنج. م. ۱. وړاندې کېدنه؛ ۲. محکمې
 ته وړاندې کېدو نېټه.
 پیشېدل (pešedál) مص. ل. ۱. وړاندې کېدن؛
 ۲. محکمې ته وړاندې کېدل.
 پیشیمه (pešimá) بنج. م. د پیشو وار راورنه. د
 جنسی تحریکاتوله امله د پش او پشی غورهاری
 پېښ (pes) نر. م. ۱. پش، ضمه (و؛ ۲). ق. مخامخ،
 واقع، برابر.
 پېښلیک (pešlik) نر. م. د پېښو او حادثو لنډو
 لیکلی اثر، د پېښو لیکنه.
 پېښاو (pešaw) نر. م. ۱۱. توکه، ملنډه، وشته؛
 ۲. پېښه، حادثه، واقع.
 پېښاوو (pešawū) ص. نب. توکسار، توکی، توقی.
 پېښې کوونکی، پېښو.
 پېښول (pešawál) مص. مت. واقع کول، رامنځ
 ته کول.
 پېښولې (pešóle) بنج. ج. د پېښو د پڼوې هډوکۍ،
 د پڼوې هډوکۍ.
 پېښه (pešá) بنج. م. (ج. پېښې) ۱. تقلید، په پښو
 سترگو د بل چا په پله تگ؛ ۲. توکه، ملنډه؛
 ۳. واقع، حادثه.
 پېښه مار (pešamar) ص. نر. م. ۱. پېښې کوونکی،
 مقلد؛ ۲. نکل کوونکی؛ ۳. توکی، توکسار.
 پېښېدل (pešedál) مص. ل. واقع کېدل، مخې ته
 راتلل؛ ۲. یوه پېښه پیدا کېدل؛ ۳. اتفاقی او
 یو ناخاپي منځ ته راتلل.

پېښې کول (pešekawál) مص. ل. تقلید کول.
 په پښو سترگو د بل چا په پنه تلل.
 پیغام (paygām) نر. م. (ج. پیغامونه) ۱. خبر،
 پیام؛ ۲. حال، اجوال.
 پیغامبر (paygāmbār) فانر. م. ۱. پیغمبر، رسول،
 نبي؛ ۲. پیغام وړونکی، استازی، قاصد.
 پېغلتوب (peğaltób) نر. م. ۱. د نجلۍ د
 ځوانۍ او بلوغ دوران؛ ۲. بکرتوب.
 پېغلوکې (peğlōke) ص. بنج. م. ج. نوې پېغله،
 پېغلته، تازه پېغله، پېغلچوکې.
 پېغله (peğlá) بنج. م. (ج. پېغلې) باکره، ځوانه
 جینی، ځوانه نجلۍ، ناواده جینی.
 پېغور (peğór) نر. م. (ج. پېغورونه) تانه، طعنه،
 بدې ردې.
 پېغورجن (peğorjan) ص. نر. م. پېغور کوونکی،
 پېغور وړ کوونکی؛ ۲. د غندنې جوگه.
 پېغورول (peğorawál) مص. مت. پېغور وړ کول،
 چاته خپل ښه د پېغور په ډول وریادول.
 پېغورېدل (peğoredál) مص. ل. پېغور کېدل،
 طعنه وړ کول کېدل.
 پېغولی (peğoláy) نر. م. پوځله، ډاسه، د نوي
 زیربندۍ بچي نرمې ډکې متيازې.
 پیک (pik) نر. م. ۱. هغه لرگی چې د اوښر کته
 وړباندې تړل کېږي؛ ۲. د تېلو لگرنۍ، د تېلو
 اچولو قیفت؛ ۳. راوتلی ځای؛ ۴. د خولی
 پیک.
 پیک (páyk) نر. م. (ج. پیکونه) ۱. چپوسۍ،
 چنسامه، پوړنکه؛ ۲. امچ شپرنۍ، مچسپ، مچ
 سگ، چوری؛ ۳. سوزی، پکه.
 پیک (pek) نر. م. ۱. څړی، استازی، قاصد، پیغام
 وړونکی، خبر وړونکی.

پیکری (pikrāy) نر. م. تیکری، کودری، تیکرکی، پیکرگی، کودنی.

پیکره (paykōra) بنغ. م. (ج. پیکری) (۱) زولانه؛ (۲) پهنندی، د پری ترلو هغه کړی چې د څاروي پسرته پرته وي؛ (۲) مشکله قضیه.

پیکل (paykāl) نر. م. (۱) دکالیو او جامود اورولو تناو؛ (۲) دورمند میده کولو څپر.

پیکنکل (paykankāl) نر. م. (۱) اونډونډ کونه؛ (۲) تشریح.

پیکو (paykō) بنغ. م. وگ. پایکو.

پیکوره (pikowra) بنغ. م. وگ. پکوره.

پی کول (paykawal) مص. مت. (۱) ونې پرېکول؛ (۲) د اوبو ژوروالی معلومول.

پیکوی (pekway) نر. م. (ج. پیکوی) پیوی، چونکه، له تورو نارونو او زرتارو څخه جوړېزی چې پښتني یې د سرد شاد وښتانو سره تړي.

پیکه (pikā) ص. نب. (۱) بې خونده، بې مزی؛ (۲) تټ، کم رنگه؛ (۳) شرمنده، ملامت، کچه؛ (۴) سپر مخی، بې نمکه، بدرنگ.

پیکه توب (pikatōb) نر. م. (۱) پیکه والی، شرمنده گی؛ (۲) درنگ تنوالی؛ (۳) بې خوندي.

پیکي (pekāy) نر. م. (۱) څړندی، وریل، د تندي هغه وښتان چې د پښتني پېغلي د پېغلنوب نښه ده.

پېگني (pegāni) بنغ. ج. د گډو او پسونو وی، پیل (pāy) ق. شروع، ابتدا، آغاز.

پیلات (paylāt) نر. م. شر. فساد، پښه، فتنه، پیلاتي (paylāti) ص. نب. فساد، فتنه، پښه، کورنکی، پښه جوړونکی، مفتن.

پیلار (pelār) نر. م. پرده، اړ، پېلیار، پریال.

پیلامه (paylāmā) بنغ. م. (ج. پیلامې) پایلامه، بنسټ، سټه، تاداو، بسنخ؛ (۲) نښه، نښان، علامه، نڅېبه؛ (۳) خوی، خصلت، عادت.

پیلایي (pelāyi) بنغ. م. څپولی، پولی، څاپولی، پېلیو (pelābo) بنغ. م. برېښنا، پېلوا، العاسک.

پیلخکی (pilackāy) نر. م. سزباری، پیلخکي د انډیو او بار د پاسه څوری او نور څه اچول.

پېلستی (pelāstay) ص. نر. م. ژنی، زنی، زلمونې، نوی ځوان، ځوانی، ته رسېدلی.

پېلستیا (pelāstyā) بنغ. م. ځوانی، زلمینوب، بالغتوب، بلوغ، ژنی توب.

پیلغوزه (pilgozā) بنغ. م. پلنه دوی، دهانې د غوړ په څېر دوی.

پیل مرغ (pilmurğ) نر. م. د چرگ له کورنی څخه یو ډول مرغه دی چې خرتم لري.

پېلنه (pelāna) بنغ. م. پېلتون، جدایی، پېلېدنه، پېلوا (pelawā) بنغ. م. وگ. پېلیو.

پیلوت (pilōt) نر. م. (ج. پیلوتان) پایلټ، طیاره وان، جهازوان، د الوتکې چلوونکی.

پیلوتي (pilōti) بنغ. م. طیاره وانی، جهازوانی، پېلوڅی (pelawājay) نر. م. پوند، یزگه، شونتی، اورنگاونی، یو ډول غوړ لړگی دی چې په اړ لگولو کې کارېږي.

پېلود (pelōd) نر. م. (۱) زیار، کوښین، کوشش؛ (۲) غمخواري، همدردی.

پېلوره (pelorā) بنغ. م. هغه پری چې د کېږدي غوړی پرې تړل کېږي.

پېلوښه (pelosa) بنغ. م. د څره د پښې ترلو پری پیلول (paylawā) مص. مت. پیل کول، شروع کول، لاس پورې کول، پېلونه.

پېلونه (pelawāna) بنغ. م. وگ. پېلوښه.

پېلې (pele) پنځ، ج. پایزېب، پېسولې، پېرول
گانه ده چې پخې یې پېرته اچوي.

پیمال (paymāl) ص. نر. م. (۱) لثار، پایمال، تر
پېرلاندې (کول، کښل)؛ (۲) نر. م. کار،
کښ، شغل، فن.

پیمان (paymān) نر. م. (ج. پیمانونه) (۱) اترون،
قول، ژبه، وعده، ژمنه، لوز.

پیمانه (paymāna) پنځ، م. (۱) جام، کتوری، پیاله؛
(۲) د مقدار او اندازې معلومولو لوبښی.

پې مختوب (paymaxtob) نر. م. بنایست،
بنکلا، سپین مخی.

پې مخی (paymaxay) ص. نر. م. بنایسته،
بنکلی، سپین مخی، ډولې.

پېمدل (pemdāl) مص. مت. (۱) پیمانه کول، پېمل؛
(۲) پېودل، پېمیل، پېرل؛ (۳) ډکول.

پېمی (pemāy) نر. م. (ج. پېمی) ووی، اووی،
پیمانه، تنی، د غلې د پیمانه کولو لوبښی.

پېمیل (pemyāl) مص. مت. پېمل، پېمدل.
پینجن (pinjan) نر. م. ډانډسی، ډانف، ډنډت.

پینځ تکی (pinjākay) نر. م. (۱) پنځه تکی
تویک؛ (۲) تیک، شېره، رښی، هغه گانه چې

پېغلې یې د تندي د پاسه خورندوي.
پینځلسی (pinjlāsay) نر. م. د برات شپه.

پینځه (penda) پنځ، م. (ج. پینځی) (۱) گنه، شوکسه
چې په یوه کاسه سره کښېني؛ (۲) یوه اندازه خټه

چې له چم څخه لږ وي؛ (۳) د لندو شوو اوړولړه
برخه.

پینځی (pendāy) پنځ، م. هغه پلنه او اواره تیره
چې د کوتې د ستنې لاندې ایښودل کېږي.

پینځ (paynəḡ) نر. م. پانېنځ، پانېنځ، سروده،
اېنځپسی.

پینک (paynāk) نر. م. پینک، د انګورو چپله، د
کورو چپله، د انګورو تاګو چپله.

پینکی (pinākay) نر. م. پینه، دلرګي ښانګ.
پینګن (pingān) ص. نر. م. (۱) لنډاګی، انډی،
بې حوصلې؛ (۲) اچینګن، ژون.

پینل (pināl) مص. مت. نغول، پکل، کپه کول.
پینه (pinā) پنځ، م. (۱) پیوند، جامو ته تپو ته اچونه؛
(۲) د دېوال پشته؛ (۳) پینکی، دلرګي ښانګ.

پینی (pināy) نر. م. هغه بوټی چې رېبز (چارو) ترې
جوړېږي.

پینی (pināy) پنځ، م. نری، دنیا، جهان.
پینېغ (pineḡ) نر. م. وګ، پینغ.

پېنه (penā) پنځ، م. (۱) وار، پېره؛ (۲) ملګرتیا؛
(۳) ص. نېب، غټ، پېر، چاغ.

پېواز (paywāz) نر. م. پایواز، هغه شوک چې د
ناروغ یا بندي د احوال اخیستلو لپاره ورځي.

پېوازي (paywāzi) پنځ، م. وګ، پښه ارته.
پېوډل (pewdāl) مص. مت. (۱) پېیل؛ (۲) ترتیب
ګول، سمول.

پېورکی (paywarkay) نر. م. (ج. پېورکی) پې،
یوه ډول بوټی دی چې شیدې په کې وي.

پېوره (pewāra) ص. پنځ، م. هغه غوا یا بل څاروی
چې ډېرې شیدې کوي.

پېوست (paywast) ص. نر. م. ج. (۱) انښتی،
جوخت، سره لګېدلی؛ (۲) ګوښی، پېل.

پېوستون (paywastūn) نر. م. (۱) یو څاپوالی،
نښتل، جوختېدنه؛ (۲) د غره په منځ چاودون.

پېوسته (paywastā) ص. نېب، نښېډې، نژدې،
جوخت، جخت، سره لګېدلی.

پېوستهدل (paywastēdāl) مص. ل. نښېډې،
کېدل، جوختېدل، جختېدل، لګدل، نښتل.

پیه (payá) پنج. م. ۱) هغه توتیه چې خود سترگی
پرې تیرل کېږي؛ ۲) پیو، پویه، کویه، بزه.

پی هېج (payhé) نر. م. یو ډول ونه ده.

پیدل (pedál) مص. ل ۱) ونه پرې کېدل؛ ۲) داوبو
ژوروالی معلومېدل.

پیل (peyál) مص. مت. پیرل، پیول.

پیلی (peyálay) مف. نر. م. ۱) پیرلی، پیودلی.

۲) منسلک، په چا پورې تړلی، پیل شوی.

پیون (peyún) نر. م. پینه، اوډون، اوډنه.

پیونکی (peyúnkay) ف. نر. م. ۱) پیرونکی.

پیونکی: ۲) اترتیبوونکی، برابررونکی،
سمونکی.

پیوی (peyaway) نر. م. وگ، پیکوی.

پهول (pewál) مص. مت ۱) ونې پرې کول؛ ۲) داوبو
ژوروالی معلومول؛ ۳) پوول، خړول، پیون.

پیوند (paywánd) نر. م. ۱) جور، پیوستون؛
۲) اعلق، نریکه، ارت. ط.

پیوندي (paywándi) ص. نب. ۱) پیوند لرونکی،
پیوند شوی؛ ۲) سوابیره، بدبیره، هغه بیره چې
د پیوند له امله غټه مېوه نیسي.

پیونگ (piwáng) نر. م. ۱) د ونې پرې کونه؛
۲) داوبو ژوروالی (تل) معلومونه.

پیونکی (piwúnkay) ف. نر. م. (ج. پیونکی)
۱) د ونې پرې کوونکی؛ ۲) داوبو ژوروالی
معلومونکی.

پیوی (piwáy) نر. م. (ج. پیوی) وگ، پیکوی.

ت

تابعداري (tāb(i'e)dārī) بیخ.م. اطاعت،

متابعت، تابع کبدنه، غارہ اینودنه.

تابعیت (tābyāt) سر.م. تابعوالی، تسلیموالی،

فرمانبرداری.

تابعیون (tāb(i'o)uyūn) بیخ.م. فق هعوکانو

ته وایی چی حضرت محمد ﷺ خبی اصحاب

بی لیدلی وی او پخپله حضرت محمد ﷺ بی

نه وی لیدلی.

تابلو (tāblō) بیخ.م. (ج. تابلوگانی) (۱) انخوری.

خبره، تصویر؛ (۲) اندازه، سطرده؛ (۳) جدول،

دای گرام؛ (۴) هغه لوحه چی د هببو او موسسو

سربندی خوری.

تابوت (tābūt) سر.م. آورد صندوقی چی له لرگی

نه حدیسی سوی سوی په کی وری مایی له هندی

صندوق سردسختی.

تابوت گرا (tābūt gā) سر.م. تابوت خوروونکی.

ت (t) بیخ.م. د پنتوژی د الفبی بیخم توری دی.

بجدي ارزشت بی (۴۰۰) دی.

تا (tā) ض.م. (۱) د مفرد مخاطب ضمیردی. (۲) بیخ.م.

بوه تخته، د تپوکر پسرور.

تاب (tāb) سر.م. (۱) تپو، گرمی؛ (۲) وس، طاقت؛

(۳) خلک برین؛ (۴) پیچ و ناو.

تابجن (tābjan) ص.نر.م. تابزن، تاوجن، گرم.

تابخانه (tābxāna) بیخ.م. وگ، تاوخانه.

تابدار (tābdār) سر.م. سر.م. ج. (۱) تاولرونکی،

کوزو، ناورا، ناو؛ (۲) روښان، خلاند.

تابدان (tābdān) سر.م. درخه، دورخه، دربخه، په

کوبه کی دره لپار خوری شوی موری.

تاب (tāb) سر.م. (۱) مصل، طفت کسور،

عمل تحسین په خان سختی منل.

تابزن (tābzān) ص.نر.م. وگ، تابجن.

تابع (tābi) ص.ب. ابل، مطیع فرمانبردار.

تابیا (tābyū) بنج. م. ۱) تباري، چمنروالی، بندوبست؛ ۲) چاره سنجونه، فکر، تدبير.

تابين (tābin) نر. م. ۱) پیروي کونه؛ ۲) تجویز؛ ۳) دله، قطعه؛ ۴) فا. نر. م. پیروي کوونکی.

تاپ (tāp) نر. م. درب، ترپ، هغه اواز چې د پنبوله ایښودلو څخه پورته کېږي.

تاپی (tāpāy) نر. م. ۱) غولنگ، د زردالو کښته؛ ۲) فا. نر. م. تپدونکی، تپېدونکی.

تات (tā) ۱) وگ، تات. ۲) ص. نر. م. توتړی، هغه څوک چې ژبه یې بنډېږي؛ ۳) غیر گنده.

تاتار (tātār) نر. م. ۱) دشین شوي ویلني په څېر یو بوټی دی؛ ۲) تاتار، د مغولو د قوم لرغونی نوم دی؛ ۳) توند مزاج سړی.

تاترین (tātārīn) ص. نر. م. ۱) ډېر ژور، ډېر کښته، ډېر کلې؛ ۲) نر. م. دوزخ.

تاتمل (tātmal) نر. م. ۱) زیاته مینه، ډېره تلوسه؛ ۲) تصور، خیال؛ ۳) هیله، ټینګه غوښتنه.

تاتی (tāti) بنج. م. ۱) تاتی، ۱) ترور، ابی، بی، مشرو بنڅوته د احترام کلیمه؛ ۲) بودی.

تاثر (tāsūr) نر. م. اثر مننه، اغېز مننه، د ژوند غیر گونونو مفهوم.

تاثیر (tāsīr) نر. م. ۱) اغېز، اثر؛ ۲) نښه، علامه.

تاج (tāj) نر. م. ۱) تاجونه؛ ۲) د پاچاهانو خول، د پاچاهانو توبی؛ ۳) چرخولک، د چرگ تاج.

تاجدار (tājdār) ص. نر. م. تاج لرونکی، لېو لوی، سترواکمن، اعلیحضرت.

تاجر (tāj(a,ā)r) نر. م. سوداگر، تجار.

تاجیل (tājīl) نر. م. ځنډونه، مهلت اخېستنه، د کوم شي موده تعیینول، مهلت.

تاخ (tāx) نر. م. ۱) تاخونه؛ ۲) تاخچه، توکی، طاق؛ ۳) مچ، بت، کالپوت.

تاخت (tāxt) نر. م. ۱) منډه، څفاسته؛ ۲) حمله، برید، غوټه، یرغل.

تاخوم (tāxūm) نر. م. غریبه، یو ډول غرنی ونډه.

تاخون (tāxūn) نر. م. ۱) ج. تاخونه؛ ۲) د زده کونکي د زده غم، کړاک؛ ۳) غم، ماتم، وارخطایی.

تاخیر (tāxīr) نر. م. ځنډ، معطلی، دلیل، تال.

تاداو (tādāw) نر. م. بنسټ، تهداب، اساس، بنج.

تادی (tādī) بنج. م. ۱) ج. تادی، بیره، تلوار عجله، شتاب، توندي، تیزی.

تار (tār) نر. م. ۱) ج. تارونه؛ ۲) مزی، سپنسی؛ ۳) د موسیقي د یوې آلې نوم؛ ۴) مو. د هغه سر نوم دی چې له لومړي سپتک نه دوهم سپتک ته انتقال پرې کېږي؛ ۵) رابطه، لاره لرنه، مجازاً د مینې اړیکه لرل.

تاراج (tārāj) نر. م. چور، لوټ، چپاول، تالان.

تارپه تار (tārpātār) ص. نر. م. ج. تیت وپرک، خپاره واره، شنډلی.

تارپیدو (tārpido) بنج. م. وگ، تارپیدو.

تارتار (tārtār) ص. نر. م. ج. ۱) تیت، گیل؛ ۲) رنگړی، رنگی، د گڼ ضد.

تارتوک (tārtok) نر. م. تاتوک، سوغات، تحفه.

تارک (tārik) فا. نر. م. پرېسرونکی، ترک کوونکی، لاس اخېستونکی.

تارکښ (tārkāš) نر. م. غڼه، جولا (عنکبوت) ډول خزنده ده چې وړې بدن او اوږدې پښې لري.

تارکول (tārkol) نر. م. قهر، د معدني تېلو وروستی د خټې په څېر پاتې شوي ماده.

تارکی (tārkūy) بنج. م. وړوکی غڼه، کوچنی تارکښ جولا.

تارلومه (tārlūma) بنج. م. ۱) ج. تارلومي، لوم (حلقه) د څارو بود لگېو وپېچان پاد اسونو.

پالونو و پستان چې د سرغانو د نیولو لپاره
 نړۍ په دام کې کار اخلي.
 تارو (tārū) ن.م. تپه او یو ډول مرغی ده، لویوالی
 یې د زرک هم سره دی، رنگ یې تور او سپین
 سپین ټکي لري.
 تارو غاړی (tārūgāray) بڼخ.م. یو ډول مېرزدی
 چې توره غاړه لري.
 تاروگی (tārūgay) ن.س.م. پریسه کی، یو ډول
 تارو زی دی چې په گلانو گرځي.
 تارول (tārawai) مص.مت. ۱) په ستنه کې تار
 اچول؛ ۲) تیتول، تار په تارول.
 تارومی (tāromay) ن.م. یو ډول خټکی دی.
 تارونار (tāronār) ص.ن.س.م. ډنگر، ضعیف،
 خوار، کمزوری، بته، د چاغ ضد.
 تاري (tārī) ص.ن.ب. نخي، هغه توکر چې د مالوچو
 له پښو څخه جوړ شوی وي.
 تاری (tāray) بڼخ.م. لامبو، لمبا، لامبیه.
 تاریخ (tārīx) ن.م.ج. تاریخونه ۱) نېټه، وخت،
 سنه، د کوم شي د وخت تعیینول؛ ۲) اصطلاحاً
 او په خاصه توګه یې د بشري پېښو مجموعې؛
 ۳) په عامه توګه یې د هر شي، د تېرو وخت
 مطالعې ته وايي.
 تاریخپوه (tārīxpōh) ن.م. مورخ، تاریخ دان.
 تاریخچه (tārīxčā) بڼخ.م. ج. تاریخچې، لنډ
 تاریخ، د کوم چا یا شي تېره لنډه یادونه.
 تاریخچېلی (tārīxjapalay) تاریخپوهلی،
 تاریخي نوم بدي.
 تاریخساز (tārīxsāz) ن.م. تاریخ جوړونکی.
 تاریخ وار (tārīxwār) ق. د کروندو لورې په ډول.
 د تاریخ د ترتیب علم، تاریخ ګینه، د پېښو شرح
 یا جدول او پر هغو اړوند تاریخونه.

تاریخوال (tārīxwāl) تاریخګرا.
 تاریخواله (tārīxwāla) تاریخګرایي، تاریخیت.
 تاریخې (tārīxī) ص.ن.ب. نېټه، پېښ، په تاریخ پورې
 اړوند، هغه پېښه چې تاریخ ته منسوبه وي.
 تاریخې پښویه (tārīxīpšōya) ن.س.م.مهالي
 پښویه (ګرامر).
 تاریخې ژبپوهنه (tārīxīzābphōna) اد.
 ن.س.م.مهالي ژبپوهنه، تاریخي لسانیات.
 تاریخیز (tārīz) ص.ن.م. تاری، سپڼسین، د تارونو،
 د سپڼسو.
 تاریک (tārīk) ص.ن.م. ۱) تیاره، تټ، دروېښانه
 ضد؛ ۲) هغه څوک چې منور نه وي.
 تاریکه (tārīka) ص.بڼخ.م. ۱) تیاره، توره تیاره،
 توره دریه؛ ۲) تره غونډی، ترورمې.
 تاریکی (tārīki) بڼخ.م. ج. تاریکی ۱) تیاره؛
 ۲) تره غونډی، ترورمې.
 تاریخین (tārīn) ص.ن.م. تاریخ، تاری، سپڼسین،
 د تارونو، له تارونو څخه جوړ.
 تار (tār) ن.م. ۱) چپاو، شېخون، تاراګ؛ ۲) لویه
 ګټه، غټ ګټه، لوی کمر؛ ۳) د لارو هونکو ډله؛
 ۴) د خرما په څېر لویه لړۍ ونه ده چې د مسوي
 اوبه یې خوړي او خوندورې وي.
 تاراګ (tārāk) ن.م.ج. تاراګونه ۱) چپاو، شېخون،
 یرغل؛ ۲) کړاک، کړاو، رنځ، غم، مصیبت؛
 ۳) چور، تالان، لوټ، تاراج.
 تاراګ کونکی (tārākawūnkay) ن.م.
 ۱) تالاګونکی، چورونکی؛ ۲) تاراګګر.
 تاراګګر (tārākgar) غلباګر، یرغلګر، بلوسګر.
 تارو (tārū) ن.م. یو ډول لویه ده.
 تاره (tārā) بڼخ.م. ۱) یو ډول بوتی دی؛ ۲) ص.
 ن.ب. بدمرغه، بدمخت، غمجن، کم بخت.

تاری (tāry) بوندی، (الفوی تعریف)، ضمیمه.
 تازی (tāzy) بیخ. ج. چکی، تکې، چکچکې.
 تاز (tāz) نر. م. (ج. تازان) ججلداغ. پتر تاز، یوډول
 حشره ده چې د ونو شیره خپېښي، خلک یې
 کابوي او خوري یې.

تازده (tāzda) د اکلیسه د قسم په ډول کارېږي.
 لکه: تازده = ته پوه شه.

تازر (tāzār) نر. م. بخادر، جوته، دوپته، جپپته.
 تازه (tāzā) ص. نب. (۱) شین، غوربدلی، سپراره،
 تنکی، د مرایي او پخواني ضد: (۲) نوی.

تازه دم (tāzadam) ق. تازه دم، هوسا، دم، نوی.
 تازه کار (tāzakār) نوکاري، مبتدي.

تازی (tāzāy) نر. م. (ج. تازیان) (۱) تازی، یوډول
 ښکاري سپی دی: (۲) عربي اس، عربي.

تازي (tāzī) نر. م. (ج. تازیان) عرب، عربي.
 تاس (tās) نر. م. نر. م. (ج. تاسونه) (۱) لگن، لوی
 ښانک، لوی تالی: (۲) پک، گنجی: (۳) یو
 ډول توتبه ده.

تاسلی (tāslāy) نر. م. (۱) تاس: (۲) پتيله، وړه:
 تاس، تاشله، ارتي خولې والادېگی.

تاسو (tāsu) ض. ج. تاسي، د مخاطب جمعې ضمير.
 تاسيس (tāsīs) نر. م. (ج. تاسيات) (۱) اساس،
 بست: (۲) پراښتنه: (۳) افق، ایجادول.

تاسيسول (tāsīsawāl) مصر. ست. (۱) بست
 ایښودل، پراښتل: (۲) آبادول.

تاش (tāš) نر. م. پښي، قطعي، قطعه بازی.
 اش په تاش (tāšpatāš) ص. نب. دانه وانه،
 دانه دانه، تبت و پرک، تار په تار، گپود.

تاشله (tāšala) ص. نب. پراخ اورغی لوبښی، فده
 پراخ لوبښی چې لږ ژور او خوله یې ارته وي.

تابنه (tāsa) بیخ. م. (ج. تانې) تاو کړی تار، مزق.
 تینگ تار، مرغلین تار، کلیچ مزق.

تاغار (tāgār) نر. م. نغاړه، نغاړ، د خاورو فده
 لوبښی چې اوږه په کې خمیره کېږي.

تاغارک (tāgārak) نر. م. تشنک، داستنقا
 ناروغی.

تاغاري (tāgāri) ص. نب. (۱) خبتو، نسرو:
 (۲) مستقي: د تندې په ناروغی اخته.

تاغو (tāgū) نر. م. تاغگه، یوه ونه ده چې ژېړ رنگي
 غونډې دانې نيسي او خلک یې خوري.

تاغه (tāga) نر. م. تاغگه، یو ډول ونه ده چې خلک
 یې لرگی د نظر ماتي لپاره په غاړه کې اچوي.

تاق (tāq) نر. م. (ج. تاقونه) (۱) یو ستوی بې جوړې
 وتلی، یکه: (۲) د دېوال تاخچه (تاخ).

تاچه (tāqā) بیخ. م. (ج. تاقچې) تاخچه، تاخ.
 تاقی (tāqāy) بیخ. م. (ج. کړکی، دريخه:
 (۲) د سوی غاړه: (۳) د چاکو یا چرې ښکی.

تاک (tāk) نر. م. (ج. تاکونه، تاکان) (۱) د انګور
 بوټی، انګور تاک، د کور بوټی: (۲) د غره کمر:
 (۳) لپه: (۴) طاق، د جفت ضد.

تاکاو (tākāw) نر. م. زبرزیښی، تاکوي.
 تاکک (tākāk) نر. م. نازک، تنکی، نوی رسېدلی
 ناک.

تاک له تاکه (tāklatāka) ص. نب. لالپانده:
 نر په دره، سرو هلی، برو هلی، سرگردان.

تاکي (tākāy) بیخ. م. (ج. ۱) د کجورې یا خرما زوی
 (۲) هغه پاتکی چې کوهي ته د کور بدو لپاره
 جوړېږي: (۳) کوپې، کنده، ژوره: (۴) ايو ستوي
 چونګ (cuano) له

تاکید (tākīd) نر.م. تینگار، بایستیا، بیابا
ریل، تینگت، چینه.

تاکیدا (tākīdā) ق. په دیره تینگتیا، په کلکه،
په باعشتیا، په بیایا وینا.

تاکیدی (tākīdī) ص. نپ. د تاکید خاوند، تاکید
کوونکی، د لبق، غور کوونکی.

تاگت (tāgāt) نر.م. گاتی، میترا غاتی، میرگاتی،
د ورو نجونو یو ډول لوبه ده.

تاگی (tāgī) بڼخ.م. ج. د کپړدی یوه تایاتنه.

تال (tāl) نر.م. (ج. تالونه) ۱ لوی بڼانک، مسی
تاس: ۲، د غوا اواز: ۳، د مصنوعي مالگې ډنډ

۴ اچال چلند: ۵ اولور: ۶ تالا، تاله: مو. د
تولو شیانو منظمو خوځېدو او د هغوراز راز
اندازونه د موسیقي په اصطلاح لی وایی.

تالا (tālā) ص. نپ. چور شوی، لوب شوی، تباد.

تالاب (tālāb) نر.م. تالابونه، د اوبو ډنډ، جوهر.

تالاترغا (tālātargā) ص. نپ. لوب شوی، تالا
والا، تالاترغی، خیاره وارد.

تالار (tālār) نر.م. (ج. تالارونه) سالون، لوخونه،
لوبه کوټه، غټه کوټه، د ناستې او غونډې کوټه.

تالاش (tālāsh) نر.م. ۱ تلاش، لټون، لټونه،
غوښتنه، ډونډ، کتنه: ۲ بیره، چالاکی.

تالاشی (tālāshī) بڼخ. لټونه، تلاشی، کتنه.

تالاکول (tālākawāl) مص. مت. لوتول، تالان
کول، چورول، لوب مار کول.

تالاکېدل (tālākēdāl) بڼخ.م. چور کېدل، لوب
کېدل، شو کېدل، لوتېدل.

تالاگر (tālāgar) فا. نر.م. تالا کوونکی، لوتوونکی،
تالانې، لوتمار، تارا جوونکی.
تالان (tālān) نر.م. (ج. تالانونه) لوب، شوکه.
تالانگر (tālāngār) لوتمار، لوتوونکی، چپاولگر.

تالانې (tālānī) ص. نر.م. ۱ تالاگر، لوتمار؛
۲ بریادی، مصرف، خرشي.

تالا والا (tālāwālā) ص. نپ. ۱ لوب شوی،
چور شوی، تالانرغا: ۲ خور وور، گهوه.

تالگر (tālgar) فا. نر.م. تال جوړوونکی، هغه څوک
چې د موسیقي د یوې پارچې نال تنظیموي.

تالنده (tālānda) بڼخ.م. (ج. تالندې) تال، د اسمان
غورا، د اسمان گوزا، د اسمان غره غار.

تالو (tālū) نر.م. کومی، حلق، د پزې له ډنډو سوزیو
څخه د پاسنی ژامې د غاښو تر اور یو پورې
د خولې داخلې برخه.

تالوپورته کول (tālūpurtakawāl) مص. مت.
ژبی جگول، ژبی کتل، کله چې د کوچني ژبی
لوبدلې وي «نود یوې گوتې په وسیله و هغه
ځای ته د دوا اچونه.

تالوده (tālūda) بڼخ.م. (ج. تالودې) پیاده، شکنه،
ساره تاوده، چټک بیوروا.

تالوییز (tālūyīz) په تالو کې ادا کېدونکی، کامی،
حلقی.

تاله (tālā) بڼخ.م. (ج. تالی) ۱ بخت، برخه، ضایع؛
۲ یو ډول وابنه دی: ۳ د دوو غونډو ترمنځ
خور.

تالی (tālāy) بڼخ.م. گردی فلزی بشقاب، گردی
فلزی کاسه.

تالی (tālā) بڼخ.ج. طالع، بخت، اقبال، تاله.

تالی خټ (tālāxēt) ص. نر.م. ۱ تالی خټونکی،
تالی خټی، تیار خور، کاسه پاک: ۲ غوزه مال.

تالیف (tālāf) نر.م. (ج. تالیفونه) ۱ لیکنه لکه
د کتاب، مقالې یا کوم بل اثر: ۲ ادوستی
کوسه: ۳ ترکیب: د دوو څیزونو ټولونه او سره
یو ځای کونه.

تالی (tālā) بڼخ.ج. طالع، بخت، اقبال، تاله.

تالی خټ (tālāxēt) ص. نر.م. ۱ تالی خټونکی،
تالی خټی، تیار خور، کاسه پاک: ۲ غوزه مال.

تالیف (tālāf) نر.م. (ج. تالیفونه) ۱ لیکنه لکه
د کتاب، مقالې یا کوم بل اثر: ۲ ادوستی
کوسه: ۳ ترکیب: د دوو څیزونو ټولونه او سره
یو ځای کونه.

تانیپوره (tānpura) بنج. م. دختیزي کلاسیکی
موسیقی پوره آله ده چې ستارته ورنه ده.

تاند (tānd) ص. نر. م. (۱) تازه، تنکی؛ (۲) بنهرازه،
سمسور؛ (۳) نر. م. راکنښ شوی، د موسیقی په
سیمي آلاتو کې کلک راکنښل شوی تارونه.
تاندتیا (tāndtyā) بنج. م. تازه والی، سمسورنیا،
شینوالی.

تاندلبان (tāndlabān) ص. نر. م. ج. خونگیری،
نیمه خوا، نامراده.

تاندویه (tāndobā) بنج. م. (ج. تاندویې) اوی
خمکه، اویزه خمکه.

تاندوتازه (tāndotāza) تازه او تاند، دهر تازه،
بنهراز، ترو تازه.

تاندو بنهراز (tāndoṣerāz) تازه او تاند، ترو تازه،
تاندول (tāndawāl) مص. مت. (۱) سمسورول،
بنهرازول؛ (۲) د وړیود تار ریشلو په وخت
غځول او تاوول؛ (۳) راکنښل، تینګول.

تاندوله (tāndola) بنج. م. (ج. تاندولې) سورګلی،
تندولی، یو ډول سابه دي.

تاندده (tānda) ص. بنج. م. (۱) بنهرازه، سمسوره؛
(۲) روانې اوبه؛ (۳) امیندواره بنځه؛ (۴) لنگه
غوا؛ (۵) نر. م. د وړیود یو گز په اندازه غښتل
شوی تار؛ (۶) هغه بند چې د اوبه خور لپاره تړل
شوی وي.

تاندده باندده (tāndabānda) بنج. م. (ج. تاندې
باندې) تهرېدنه، کړېدنه، تهرېدنه، تپېدنه.

تاندېدل (tāndedāl) مص. ل. (۱) بنهرازېدل،
تازه کېدل؛ (۲) امیندوارېدل.

تانسته (tānistā) بنج. م. (ج. تانستې) تنسته،
تانی، دغالی، گلیم د جوړولو پسر وخت طولاً
تارونه غځول.

تالیښول (tālīshwāl) مص. مت. (۱) لیکل، چپول،
په بده کې راوستل؛ (۲) الفت سره ورکول.

تالی من (tālīmān) ص. نر. م. بختور، بختیار،
بکمرغه، طالمن، د بخت خاوند.

تام (tām) ق. (۱) پوره، بشپړ، ټول، تام؛ (۲) نر. م.
چلراکتوب، یا پوره خپلواکي.

تامبووالي (tāmbūwālī) بنج. م. ناهې، مشاطې،
سګارووکې، هغه بنځې چې له ناوې سره
د سینگارولو او جوړولو په وخت کې وي.

تامبوزی (tāmbūzī) نر. م. تامبوزی، بوڅه،
تسوزی، ترموزک، کوچیز، مول، وروزی.

تامبول (tāmbōl) نر. م. د غنې خاله،
تامبه (tāmbū) بنج. م. (ج. تامبې) (۱) تمبو، خېمه،
کېردي؛ (۲) امس، سوزول؛ (۳) جست، ژپه (فلز).

تامبېر (tāmbēr) نر. م. (ج. تامبېرونه) (۱) نری
نېغه، جگه او نېرپه تیره چې خنل وریاندي گران
وي؛ (۲) له یوه گټه څخه یوه جلا شوې نری او
پله بنج.

تامبېری (tāmbērī) بنج. م. (۱) د بهرې څپو؛
(۲) تېری، د وړې کړکې یا دروازي یو پټ یا
په.

تامل (tāmūl) نر. م. غور کونه، فکر کونه، سنجونه.
تامین (tāmīn) نر. م. (۱) برابرونه، تیارونه؛ (۲) په
امن کې راوستنه، رامنځ ته کول، ساتنه.

تامینول (tāmīnawāl) مص. مت. (۱) برابرول،
رامنځ ته کول، تیارول؛ (۲) په امن کې راوستل،
سانل، اطمنان ورکول.

تان (tān) نر. م. (ج. تانونه) (۱) نوپ، توکي، د نوکر
په څېه اندازه چې له (۲۰-۵۰) استرو پورې
نر. م. (۲) نر. م. رعونه، حوریت؛ (۳) لوی،
زده، ښه، سوږ، حوري بوه پر مشکل اواز دی.

تان (tān) نر. م. (ج. تانونه) (۱) نوپ، توکي، د نوکر
په څېه اندازه چې له (۲۰-۵۰) استرو پورې
نر. م. (۲) نر. م. رعونه، حوریت؛ (۳) لوی،
زده، ښه، سوږ، حوري بوه پر مشکل اواز دی.

تان (tān) نر. م. (ج. تانونه) (۱) نوپ، توکي، د نوکر
په څېه اندازه چې له (۲۰-۵۰) استرو پورې
نر. م. (۲) نر. م. رعونه، حوریت؛ (۳) لوی،
زده، ښه، سوږ، حوري بوه پر مشکل اواز دی.

تان (tān) نر. م. (ج. تانونه) (۱) نوپ، توکي، د نوکر
په څېه اندازه چې له (۲۰-۵۰) استرو پورې
نر. م. (۲) نر. م. رعونه، حوریت؛ (۳) لوی،
زده، ښه، سوږ، حوري بوه پر مشکل اواز دی.

تان (tān) نر. م. (ج. تانونه) (۱) نوپ، توکي، د نوکر
په څېه اندازه چې له (۲۰-۵۰) استرو پورې
نر. م. (۲) نر. م. رعونه، حوریت؛ (۳) لوی،
زده، ښه، سوږ، حوري بوه پر مشکل اواز دی.

تاوتاو (tāwtāw) ص. نر. م. ۱) کورودو، تاو اتاو، منحني؛ ۲) غوسه.

تاوتریخوالی (tāwtrixwālay) زودزیانی، بدچلند، اخ و د ب، اورلگاری، خشونت.

تاوخانه (tāwxāna) بنغ. م. تاو غوسه، ترخانه، هغه کوته چې ترغولی لاندې یې اور پیلېږي.

تاوده (tāwdá) ص. ج. ۱) د تسود جمع؛ ۲) جن. شکنه، پیاوه، بنورواگی.

تاوده ساره (tāwdasāra) ج. ۱) سړې تسودې، بڼې او بڼې، خوږې او ترخې، غمونه او بڼادې؛ ۲) جن. ترخې اوبه، زړمنه، زومنه، شکنه، پیاوه، بنورواگی.

تاوراتاو (tāwrātāw) ص. نر. م. ۱) کورودو؛ ۲) نغښتی، منجیله؛ ۳) دېر په قهر.

تاورنگون (tāwraṅgūn) نر. م. د بسوډی تال، سره زرغونه، شنه زرغونه، شنه سره، پېنگه.

تاوری (tāwray) نر. م. تمبری، تاتکی، سته کی، د خټې او ستمو وړلو او سپنیز بڼانک.

تاوکښ (tāwkaṣ) نر. م. ۱) تبه ایستونکی، تبه لرې کوونکی؛ ۲) کولېچ، تاوراتاو سرک یا تاو راتاواره.

تاوکښل (tāwksāl) مص. مت. ۱) تبه لرې کول؛ ۲) زر راتلل؛ ۳) زړه سړول، غج اخیستل.

تاوکول (tāwkawāl) مص. مت. ۱) درد کول؛ ۲) حرارت او بخار کول؛ ۳) قهر پیدا کول.

تاووس (tāwūs) نر. م. طاؤس، یو ډول مارغه دی چې ښکلې او رنگینې ښکلې لري.

تاوول (tāwawāl) مص. مت. ۱) غول، غښتل؛ ۲) خرڅ ورکول، تاوکول، چورلول.

تاوون (tāwūn) نر. م. طاعون (plague)، خطرناکه او ساری ناروغی ده.

تانگ (tāng) نر. م. ۱) د څرمنې هغې پټې چې د آس زین ورباندې تینگ شوی وي؛ ۲) د آس، خره یا... گډېښد؛ ۳) د هندوانې، بادرنګ او انګورود ناکو شپلی.

تانگو (tāngó) بنغ. م. وگ، تانګو. تانګی (tāngáy) بنغ. م. ۱) تانګ، هغه پېړۍ چې د بارګیر (خره، قچراو...) له خټې راتاوېږي؛ ۲) ونډنی؛ ۳) تانګی، د وښوېږي.

تانیش (tānís) نر. م. ښځینه جنس، ښځینه. تانه (tāna) بنغ. م. ج. تانې، د پولیسو ماموریت.

تانه وال (tānawāl) ص. نر. م. ج. تانه والان، ۱) د تانې مشر؛ ۲) د پولیسو مامور. تانې (tānáy) بنغ. م. ۱) تفرګی (گلم)، وړوکی تفر؛ ۲) د پلور او پېر ترون؛ ۳) د جولا تانسته.

تاو (tāw) نر. م. ۱) تودوالی، تپ؛ ۲) گړندیتوب، چټکتیا؛ ۳) زور، شدت؛ ۴) غوسه، قهر؛ ۵) اول، پېچ؛ ۶) نسخوړی؛ ۷) کوروالی؛ ۸) بریښ؛ ۹) غښتنه، بڼه، بوټنه.

تاوان (tāwān) نر. م. ۱) زیان، ضرر؛ ۲) جرمانه، پور؛ ۳) په غاړه کېدنه، د نقصان تلاقي.

تاوانجن (tāwānjan) ص. نر. م. ۱) زیانمن، تاواني، نقصاني؛ ۲) معیوب، عیبجن. تاوانول (tāwānawāl) مص. مت. ۱) زیانول؛ ۲) د زیان رسولو بدل اخیستل؛ ۳) خرڅ کول، لګول؛ ۴) ضایع کول؛ ۵) تپ کول، په چا باندې تاوان بارول، ورتاوانول.

تاواني (tāwāni) ص. نب. ۱) خرڅي، نقصاني، مسرف، لګاوو؛ ۲) زیانمن، نقصانمن؛ ۳) سخې؛ ۴) عیبجن، معیوب.

تاوانیدل (tāwānedāl) مص. ل. ۱) تاواني کېدل، زیانمن کېدا؛ ۲) تاوانیدل.

تب (tab) نر.م. (ج. تبونه) ۱) تریاک، زهر مهربه،
هغه دوا چې د زهر و اثر وړاندې لاسې کسېږي؛
۲) تکور، تیل؛ ۳) اوگ، تب.

تبا (tabā) ص. نب. تبا، برباد، ورک، پوینا.

تباخ (tabāx) نر.م. تبخ، بښانک، تال، سنک، تلر.

تبادله (tabādula) بنخ.م. (ج. تبادلي) بدلونه،
الیشونه، عوض کونه، بدلون، ادل بدل.

تبار (tabār) نر.م. ۱) تیر، خپل، کسهول؛ ۲) قبيله،
قوم، طایفه؛ ۳) پښه، خټه، اصل، نسب.

تبارز (tabāruz) نر.م. ۱) ښکارېدنه، څرگندېدنه؛
۲) مشهورېدنه؛ ۳) لورېدنه، وټنه؛ ۴) یوله
بله مبارزه کول.

تباشیر (tabāšīr) نر.م. یو ډول سپینه دوا چې ده،
له هندي نې نه چې د بامب یا د سپرې رالیستل
کېږي؛ ۲) سپینه ماده چې په توره تفتو
ورېاندې لیکل کېږي.

تباه کونکی (tabākawūnkay) فا. نر.م. له
منځه وړونکی، پوینا کونکی.

تباهي (tabāhi) بنخ.م. (ج. تباهي) بریادي، سټېدنه
غرقېدنه، له منځه تلنه.

تباين (tabāyūn) نر.م. بېلوالی، جلا توب، د ډور
څیزونو تر منځ توپیر او بېلتون.

تبجن (tabjan) ص. نر.م. تېې نیولی، په تېې اخته،
تبه لرونکی.

تبخ (tabāx) نر.م. ۱) تېک، تېق، تېکی، کوراغ-د
څارویو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) لوبی، کنهول؛
۲) د مړي کور ته دوی وروونه.

تبخی (tabaxāy) نر.م. (ج. تبخی) تبغه، نېی.
تبخی (tabaxāy) بنخ.م. کاغی، زاغچکه.

تبخییر (tabxīr) نر.م. براس، بخار، تاو، یوه عملیه
ده چې مایعات ته بخار بدلېږي.

تاوونی (tāwūnāy) ص. نر.م. تاوون وهلی، په
طاعون اخته، طاعون نیولی، طاعوني.

تاوه (tāwā) بنخ.م. (ج. تاوي) ۱) توه، د اوبه خور
لپاره موقتی پوله؛ ۲) اډی، د ډور پولو په منځ
کې یوه ترانگه څمکه.

تاوی (tāwāy) نر.م. (ج. تاوي) هغه آله چې سپرې
نه پرې تاو وړ کول کېږي.

تاویتری (tāwitray) بنخ.م. تویتری، لوی هار،
یو ډول د زرو امله دی چې د زرو گینگري په کې
لگېدلی وي.

تاویتک (tāwitak) نر.م. ۱) د زرو هغه تعویذ چې
بنخې یې د پسرول په ډول استعمالوي؛ ۲) ص.
نر.م. سخاسری، بوین، خیرن، چټل.

تاویخی (tāwijāy) بنخ.م. یو ډول سپین او تور
مارغه دی چې شند ته ورته دی.

تاوېدل (tāwedū) مص.ل. ۱) تاو، خورول، غښتل
کېدل؛ ۲) چور کېدل، څرخېدل.

تاویل (tāwīl) نر.م. ۱) تعبیر، شرح، تفسیر، مانا
کونه، د خوب تعبیر؛ ۲) شرعي بهانه؛ ۳) خپل
اصل ته بیرته گرځول.

تأهل (tāhūl) نر.م. بنځه کونه، عیال درلودنه.
تایب (tāyīb) فا. نر.م. تائب، توبه کونکی، توبه
گارېدونکی، توبه ایستونکی.

تایپه (tāypā) ص. نر.م. مو. د خټیزې کلاسیکې
موسیقی په تالونو کې یو متداول تال دی.

تایپي (tāyipī) ج. ۱) چې مندنې وچ زرد الو.
تایید (tāyīd) نر.م. حمایت، تصدیق، ملاتړ.

تاییدول (tāyīdawēl) مص.مت. ملاتړ کول،
حمایت کول، تصدیقول، تائیدول.

تایي (tāyī) بنخ.م. بدله پنه، بدله مسوچه، بدله
کوښه.

تبعید (tabe'íd) نر. م. ۱) شرنه، له ملک نه ایستنه، له خپلي هېواد نه د باندې ایستنه.

تبعیض (tabsi'íz) نر. م. توپیر، فرقی، یو شمېر نه گڼه، ځینې تر ځینو لوړ گڼل.

تبکی (tabakáy) بنغ. م. غالبچک، د کوچنیانو یوه لویه ده.

تبگی (tabgáy) بنغ. م. وچکی، محرقه، لویه تبه.

تبیل (tabáil) مص. مت. ۱) تکوړول، تب ورکول، خوړمن ځای په کوم گرم څیز باندې تودول؛ ۲) داغل، داغ ورکول؛ ۳) وهم، ډار، ترهه؛ ۴) شرمېدنه، کچه کېدنه، خجالت.

تبیلور (tabalwór) نر. م. ۱) د بلور په شېر کېدنه؛ ۲) ک. د یوې محلي مادې بهتون دی.

تبیلول (tabalawál) مص. مت. ۱) ډارول، ورسول، یېرول؛ ۲) شرمول، کچه کول.

تبله (tablá) بنغ. م. طبله، تپلی، دوپړی، دوکره، د موسیقۍ یوه آله ده.

تپلی (tabálay) مف. نر. م. (ج. تپلي) ۱) تکوړ شوي، تکوړ کړی؛ ۲) درد مند، تپي.

تپلېدل (tabaledál) مص. ل. ۱) شرمېدل، کچه کېدل؛ ۲) نښې ور رسېدل؛ ۳) ډارېدل.

تبلیغ (tabli'íg) نر. م. ۱) پیغام رسونه؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پرویا گنده کونه.

تبلیغول (tabli'ígawál) مص. مت. ۱) خبر یا پیغام رسول؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پرویا گنده کول.

تبلیغی (tabli'ígí) ص. نب. مبلغ، وعظ کوونکی، تبلیغ کوونکی، واعظ.

تبڼکي (tabanki) نر. ج. ۱) تبڼکي، د دماغ پردې، تېر کونه؛ ۲) د پوزې تینلوني.

تبڼگ (tabáng) نر. م. ۱) ارگ، تبڼه؛ ۲) مجسمه، گردې لوی او پلن لوبڼي.

تبدیل (tabdíil) ص. نر. م. ۱) بدل شوی، بدل ځای نه لېږل شوی؛ ۲) ونج، الش، عوض.

تبدیلي (tabdíilí) بنغ. م. (ج. تبدیلی) بدلېدنه، عوضېدنه، الشېدنه، ونجېدنه.

تبر (tabár) نر. م. (ج. تېرونه) ۱) تېرگی، تېرزین؛ ۲) تېرغالی، د بنڅود کمیس تخرگ جېب.

تېرزین (tabarzín) نر. م. تېرگی، تېر، یو ډول تېر.

تېرغان (tabargán) نر. م. ۱) یو ډول سپین گلی بوټی دی؛ ۲) یو ډول ځناور دی.

تېرک (tabarúk) نر. م. ۱) مبارک، خوړده، برکتی څیز؛ ۲) یو څیز په نېک بڼو گڼ نیول؛ ۳) د توپک رځې؛ ۴) دارهټ ولاړه ستنه؛ ۵) کلا، حصار.

تېرکڼی (tabarakanáy) نر. م. تیر کونی، کوترغالی، درې کونجیزه توکر چې بنڅې یې له خپل گروان سره گڼدي او د جېب په ډول استعمالېږي.

تېرگی (tabargáy) نر. م. (ج. تېرگی) ۱) وړوکی تېر، کمکی تېر؛ ۲) تېره، تېرزین.

تېریک (tabrík) نر. م. ۱) مبارکی، بښاد مني؛ ۲) چاته د برکت دعا کول.

تېریکي (tabríki) بنغ. م. مبارکي.

تېره (tabará) بنغ. م. (ج. تېري) تپنه، درغښه، د کاني پلنه تپي، د کاني پلنه تخته، پلنه تیره.

تېز (tabáz) نر. م. ۱) نرم کانی، شوکانی، سپلگه، سلېټ؛ ۲) پلنه، او اواره تیره.

تېژن (tabžán) ص. نر. م. وگ، تبجن.

تبسم (tabasúm) نر. م. مسکا، مسېدنه، مسېده، په شونډو کې نری مسکا.

تبصره (tabsíra) بنغ. م. ۱) یوه موضوع روښانونه؛ ۲) یادونه، نوټ؛ ۳) بیان کونه.

تبعه (tab(a)sa) ص. ج. ۱) د تابع جمع، تابعان؛ ۲) تابعیت لرونکی، اوسېدونکی.

تبینه (tabóna) بنخ. م. (ج. تبنی) نکور، نکورونه،
تپور کونه، تبنگ.

تبنی^(۱) (tubnáy) بنخ. م. د تنور واله هغه تخته چې
پوي وري باندې ايښودل کېږي.

تبنی^(۲) (tabapáy) بنخ. م. تبي، دکاني پلنه تخته.
تبور (tabúr) نر. م. تپور، سينه بند، تي پوبن.

تبه (tába) بنخ. م. (ج. تبي) د ناروغی حرارت، د
بدن د تودوخي درجه او د نبض سرعت زیاتېدل.

تبه برېښی (tababrés) نر. م. سينه بغل، ذات الریه،
د سړو التهاب، نیومونیا.

تبی (tabáy) نر. م. (ج. تبي) ۱) په کتخ باندې د سرو
کرو غورو اچونه؛ ۲) المسونه، تودونه.

تبی (tabéy) بنخ. م. تېغنه، د اوسپني هغه آله چې
د دای پرې پخوي.

تبی توده (tabaytawdá) بنخ. م. د کوچنيانو په
لويه کې يوه کلیمه.

تبی زون (tabezún) نر. م. خولي کونه، په تکور
(تبلو) سره خولي کونه.

تبی غار (tabaygār) نر. م. د کوچنيانو لويه ده.

تبی کانی (tabikañay) نر. م. داغ یا د تنکی کانی
، يو کانی دی چې بنخي يې په اور کې سور کوي

په شمخی کې لسو غوري اچوي او هغه کانی په
شمخی کې ږدي، شمخی له کانی سره ننگولي
کې ټکته کوي.

تپ (tap) نر. م. (ج. تپونه) ۱) گڼه گڼه، اله گوله؛
۲) تباهي؛ ۳) داغ، نېبه، خال؛ ۴) تاو، براس؛
۵) نوس، پلتن.

تپا (tapá) بنخ. م. (ج. تپاوي) ۱) نا کراري، نارامتيا،
نول، اندېښمنی؛ ۲) د تپ تپ اواز.

تپاس (tapás) نر. م. ۱) التسون، تلاش؛ ۲) زیار،
کوښښ، ستونزه.

تپاک (tapák) نر. م. ۱) حرص، لالچ؛ ۲) نا کراري،
تلوسه، نارامتيا (د مينې د زياتوالي په وخت
کې)؛ ۳) خاطر، مدار، عزت، لحاظ.

تپال (tapāl) نر. م. د لمدو خټو هغه پېنډه چې په
دېوال تپل شوی وي.

تپانچه (tapānča) بنخ. م. تمانچه، توپنچه.

تپاند (tapānd) ص. نر. م. ۱) نا کراره، نا کراره، نا
ارامه؛ ۲) پریشانه.

تپانده (tapānda) بنخ. م. خټ مړينې، گل مال، د
ختور مېی، خټ مېنه، د اخېرولو آله.

تپانی (tapāñay) نر. م. (ج. تپاني) دبې، دبلی،
خوباری، هغه لرگی چې د مينخلو په وخت کې
پرې جامې او کالي تپوي.

تپایی (tapāyí) بنخ. م. درې پښيز مېز.

تپ تپ (taptap) نر. م. هغه اواز دی چې سپي ته په
ښکار پسې اچولو پر وخت ويل کېږي.

تپ تپنی (taptapanay) نر. م. پوپک، دخټو
وشتلو شپېلی، هغه شپېلی چې د خټو وړي
مړده کې په کې پوکېږي او مرغی پرې ولي.

تپ تور (táptor) ص. نر. م. ۱) روند، تپ روند، په
سترگو تپ، ببخي روند؛ ۲) تک تور.

تپ تپر (taptér) نر. م. تک تور، تکه توره تياره،
تور تم، تور می، تور زمی.

تپرکی (taparkáy) نر. م. (ج. تپرکی) پترکی،
پتری، شپرکی، خیسر، د زخم پوتکی، د زخم
پتری.

تپرا (taparā) بنخ. م. تپنا، يوه لږ گڼه اله ده چې
کولان پرې خاورين لوبښي جوړوي.

تپران (taparān) ص. نر. م. پیت پوزی، پيشی،
بونجی، مونجی.

تپسته (tapásta) ق. وروسته، بيا، پس ته.

تپکا (tapák) ن.م. ۱) د ډول لسي؛ ۲) هغه
 څخه چې خټگر ورباندې د دېوال پخسه تپوي.
 تپل (tapál) م.ص. مت. ۱) په دېوال خټه پورې کول؛
 ۲) په چا پورې څه خبره تپل؛ ۳) په غاړه کول.
 ۴) دمه وهل؛ ۵) کاليو ته پيوند اچول؛ ۵) ص.نر.
 م. تپلی، پمن مخی، تپلی، برگ مخی.
 تپلی (tapálay) م.ف. ن.م. ۱) په دېوال پورې
 ويشتلې خټه؛ ۲) هغه څيز چې د بل څيز له پاسه
 گډون نېلول شوی وي؛ ۳) خوب، مزى.
 تپندا (tapánd) ص.نر.م. وروسترگی، توسن، حريص.
 تپندی (tapandáy) نر.م. دست پنا، د خټگرۍ د
 دمسالي اخېستلو او اوارولو آله...
 تپنگه (tapena) بڼغ.م. (ج. تپني) ۱) خټې په دېوال
 تپنه؛ ۲) په يو چا د تور تر نه.
 تپن (tapan) ص.نر.م. تپ، تپن، لويه هواړه (گټه)،
 پلنه او هواړه (تپړه).
 تپنا (tapaná) نر.م. وگ، تپړا.
 تپور (tapúr) نر.م. وگ، تپور.
 تپوری (tapúray) نر.م. د بڼغود کميس گريوان
 چې په وريښمو گنډل شوی وي.
 تپوس (tapós) نر.م. ۱) پوښتنه، گروپړنه؛ ۲) حال
 احوال معلومول، معلومات کول؛ ۴) سوال.
 تپول (tapawál) م.ص. مت. ۱) بهراره کول، ځورول
 ۲) پوپنا کول، له منځه وړل؛ ۳) ښکاري سپی
 په ښکار پسې غاړه ورتو شول او ورشکارول؛
 ۴) م.ص. مت. ۵) ماشوم د ویده کولو لپاره په
 لاس تپول؛ ۶) ورو ورو تلل؛ ۷) لتول.
 تپونکی (tapunkay) ف.ا. نر.م. ۱) هغه شوک چې
 خټې په دېوال تپي؛ ۲) د تېخي خټين سرپوښ.
 تپه (tapa) بڼغ.م. (ج. تپي) ۱) ډله، ټولې، قبيله،
 خېل، طايفه؛ ۲) د هېواد يوه برخه، علاقه او

سپمه؛ ۳) مو. ډول سندره ده؛ ۴) د تپارې
 له کلیمې نه منځکې راځي.
 تپه تياره (tapatyāra) بڼغ.م. (ج. تپي تيارې)
 تورنم، بېخي تياره، زياته تياره.
 تپي (tapay) نر.م. داغ، خال، څاپ، ټکي.
 تپي تپي (tapaytapáy) ص.نر.م. داغ، خال،
 خال، ټکي، ټکي، څاپ، څاپ.
 تپي (tapáy) بڼغ.م. ج. تپي، تپياکه، څپياکه، هغه
 غوشايي چې د سوځېدو لپاره په گردې ډول
 وچېږي.
 تپېدل (tapedál) م.ص. ل. ۱) بېخي له منځه تلل؛
 ۲) د ښکاري سپي په ښکار پسې غاړه ننوتل؛
 ۳) د ویده کولو لپاره ماشوم ورو ورو په لاس
 تپېدل؛ ۴) ورو ورو لاس يا پښې وهل کېدل؛
 ۵) د زړه غورځېدل؛ ۶) د کمزورۍ يا روغتوالي
 په وخت کې لاس او پښې غورځېدل يا تپېدل؛
 ۷) نارامېدل، نا کراره کېدل.
 تت (tat) ص.نر.م. ج. ۱) کم روڼ؛ ۲) کم رنگه؛
 ۳) خر؛ ۴) کمزورۍ، ورو؛ ۵) تر ترې؛ ۶) خفه،
 زهير؛ ۷) مراوی؛ ۸) خجل؛ ۹) نر.م. جوخت،
 پله پورې؛ ۱۰) تينگ؛ ۱۱) گن (سيوری).
 تتبع (tatabúy) بڼغ.م. ج. ۱) څېړنه، پلټنه،
 تحقيق؛ ۲) تعقيبول، په کوم څه پسې تگ.
 تت خپلواک (tatxpəlwak) (گر.) سپک
 خپلواک، ناخجن واول.
 تترا (titrā) عد. ص. څلور، د څلورو برخو لرونکی.
 تترا سېليل (titrāsīlabál) نر.م. څلور سېلابيزه
 کلیمه.
 تترا کورډ (titrākörd) نر.م. ۱) مو. د ساز يوه
 لرغونې الوده؛ ۲) څلورنو تيزه مېزان چې نيم
 اکتاو وي.

۵) وگ. تنه (۱).

تتی (tate) ص. بنج. م. (۱) گنه، جمع، مجموعہ؛
 (۲) کمزوری (سترگی)؛ (۳) بنج. م. پیندا،
 کت کبلی، کبلی، یو دول لوبه ده.

تتهدل (tateda) مص. ل. (۱) رنا کسهدل، باتی
 کسهدل؛ (۲) ژبه بندهدل؛ (۳) خفه کسهدل؛ (۴) دمخ
 رنگ خسهدل؛ (۵) رنگ کسهدل؛ (۶) مت. ل.
 راتولهدل؛ (۷) گنه گونه جورهدل؛ (۸) تینگهدل.

تثلیث (tasilis) نر. م. په مسیحیت کې د درو اقدومو
 (اب، ابن، روح القدس) پر وجود عقیده.

تجار (t(u,i)jār) نر. م. سوداگر، تجارت کوونکی؛
 تجارت (t(u,i)jārat) نر. م. سوداگری، سوداگری
 کاروبار، د سوداگری چاری.

تجار تخی (tujāratjāy) نر. م. پلورنخی، مغازه،
 تجارتخانه، د تجارتی چارو دفتر.

تجانس (tajānūs) نر. م. یوشانته والی، ورته
 والی، یورنگی، همجنس‌توب، له یوه جنسه.

تجاوز (tajāw(a,u)z) نر. م. (ج. تجاوزونه) له
 حده وتل، تهری، زیاتی، له حدنه اوښتنه.

تجاوز کوونکی (tajāw(a,u)zkawūnkay) نر. م.
 تهری کوونکی، زیاتی کوونکی، له
 خپله بریده اوښتونکی یا وتونکی.

تجاهل (tajāhol) نر. م. خان ناخبره اچولی، خان
 ناگاره کونه، ناجانی، خان په ناپوهی اچونه.

تجاهل عارف (tajāholṣārif) بد. داسې صنعت
 دی چې شاعر یو شعر گند شی مجهول گڼي او د
 کوم نزاکت لپاره خپل خان ناگاروي.

تجربوي (tajr(i,u)bawī) ص. نب. لزما پښتی،
 ازما پښتی، امتحانی، د تجربې، د ازما پښت.

تجربه (tajr(i,u)ba) بنج. م. (ج. تجربې، تجارب)
 (۱) ازما پښت، ازما پښنه؛ (۲) دلیل، ثبوت؛

(۳) په غره کې د اوبو سینه؛ (۴) د لږګي لوبه
 کاسه؛ (۵) په غره کې د اوبو ګری؛ (۶) تهر، سینه؛

تتراگرام (titrāgram) نر. م. (۱) څلور نوریزه کلیسه؛
 (۲) هن. څلور ضلعي، څلور ګوتیز، څلور ګوبی.

تتراگون (titrāgón) نر. م. څلور ګوبی، څلور
 ګوتی، څلور اړخې.

تترالوجي (titrāloji) بنج. م. د ډرام څلور پردې،
 څلور پرده ییزه ننداره.

تترامیتر (titrāmītar) نر. م. څلور وونی، څلور
 وتلی شعر.

تتری (tatray) نر. م. یو ډول سپین کانی دی.
 تتر (tatar) ص. نر. م. ککر، لړلی، ناولی، چتل.

تتری (tatray) ص. نر. م. (ج. تتری) تهری، تنله.
 تتلک (tatlak) نر. م. تلنک پرستن، شبرکه.

تتلی (tatlay) ص. نر. م. وارخطا، پریشانه.
 تتمه (tatima) بنج. م. (ج. تتمی) (۱) بقایا، بچ شوی؛

(۲) ضمیمه، د کتاب هغه وروستی برخه چې
 ورسره زیاته شوې وي، بشپړیز.

تتوالی (tatwālay) نر. م. (۱) لږه روغتیا، کمزوری
 رنا، خروالی؛ (۲) پندوالی، پېروالی، ضخامت؛

(۳) پریشانیا، خفه توب.
 تت و تهر (tat-o-tez) د گادي خراغ تهر و تتول،
 ډیم و فول.

تتول (tatawāl) مص. مت. (۱) رنا کسهدل؛ (۲) پلته
 تتول؛ (۳) یو ځای کول، راتلول؛ (۴) تینگول؛

(۵) ګورول، ګنول، ګنګور کول.
 تتوه (tatawa) بنج. م. (ج. تتوی) ګوگشتو، خړه
 کتیره، پاخته، پخته.

تته (tata) ص. نب. (ج. تتی) (۱) تهری، تنله، توری؛
 (۲) بنج. م. پیکه، کسه رنا؛ (۳) د ماشومانو یو
 ډول لوبه ده.

تتی (tatay) بنج. م. (۱) د اوبو سینه؛ (۲) د لږګي لوبه
 کاسه؛ (۳) په غره کې د اوبو ګری؛ (۴) تهر، سینه؛

(۵) د لږګي لوبه کاسه؛ (۶) په غره کې د اوبو ګری؛ (۷) تهر، سینه؛

۳) ادبوي حادثې ساينسي تکرار (۴) پوهه.
تجربه کار (tajribakār) ص. ن. م. پوخ، د تجربې
خاوند، ازمايل شوی، له بلې وتلی، آزمېښتکار.
تجريد (tajrīd) ن. م. ۱) يوازي کونه، بېلونه،
گوښې کونډه؛ ۲) روح له مادي علايو او اړيکو
نه پاک ساتل.

تجزي (tajzī) بڼخ. م. فق. په شرعي احکامو کې
يو ډول اجتهاد دی.

تجزیه (tajzīyā) بڼخ. م. (ج. تجزیې) بېلونه، جلا
کونه، برخې برخې کونه، په اجزاوو سره علیحده
کونه.

تجسس (tajasūs) ن. م. لټونه، لټون، پلټنه،
تلاش، تحقیق، څرک ایستنه.

تجسس (tajasūm) ن. م. ۱) څرگندېدنه، چوتېدنه؛
۲) مجسم کېدنه، پندېدنه.

تجگی (tajgī) ن. م. ج. دوېجن اوره، هغه اوره چې
زاره شوي او دوپېې کې وي.

تجلا (tajalā) بڼخ. م. (ج. تجلاوي) اړنا، نور، تجلی،
خلا، جلوه.

تجلی (tajlī) بڼخ. م. کوټونه وېستنه (د څرمنې)، د
څرمنې گونجې ایستنه.

تجمل (tajamūl) ن. م. ۱) ښکلی کېدنه، اراسته
کېدنه، ځان ښینگارونه؛ ۲) ښکلا.

تجنیس (tajnīs) ن. م. ۱) یو جنس کېدل، یو
جنس کول؛ ۲) د بدیع په علم کې هغه صنعت دی
چې ورته کلیمې په بېلو بېلو ماناوو سره راوړل
شي.

تجوري (tajūrī) بڼخ. م. (ج. تجوری) تجری،
تاجری، سیف، گله.

تجوید (tajwīd) ن. م. ۱) نهکي کول، ښه کول،
تحسین؛ ۲) غږ پوهنه، فونولوجي.

تجويز (tajwīz) ن. م. ۱) رای، تدبیر؛ ۲) جایز
کول، روا کول؛ ۳) فیصله، پرېکړه؛ ۴) غور،
فکر؛ ۵) انتظام، بند وېست؛ ۶) جواز ورکول.
تجهیز (tajhīz) ن. م. (ج. تجهیزونه، تجهیزات)
۱) تیارول، برابرول؛ ۲) مسرې د څښولو لپاره
تیارول؛ ۳) د یوه لښکر د اړتیا وړ شيان.

تجهیز و تکفین (tajhizotakfīn) ن. م. د مړي
د څښولو او د کفن ورکولو بند وېست.

تجیر (tajīr) ن. م. ۱) لویه څیمه؛ ۲) هغه لویه پرده
چې د کور په غولي کې وهل کېږي.

تج (tič) ن. م. (ج. تجونه) تکی، تکه، تېکي، د
توري یا چرې پوښ.

تج (tač) ن. م. ۱) د پرېوتسو اواز، د لویډو اواز؛
۲) ص. ن. م. تش، خالي.

تچه (jača) بڼخ. م. (ج. تچه) کچه، چکری، چې
چې، اچې، د وزې د شړلو اولز.

تحت الحمايه (tahtulhimāyā) ص. ن. م. بڼخ. م.
مستعمره، نالزاد، تر حمایت لاندې.

تحت اللفظ (tahtullafz) ص. ن. م. ۱) تکی په
تکي؛ ۲) تالماتي غزلې ويل.

تحریر (tabrīr) ن. م. ۱) لېکنه، لیک، خط؛
۲) رسید، سند، قباله؛ ۳) عبارت، ژبه، سبک؛
۴) ازادول؛ ۵) د غزلو پر وخت د اواز لوړدول.

تحريري (tahriri) ص. ن. م. لیکلی، د لیکني.

تحریف (tahrīf) ن. م. اړونه، گړځونه، بل شاته
کونه، لاسوهنه.

تحریک (tahrīk) ن. م. ۱) المسون، پارونه؛
۲) حرکت ورکونه؛ ۳) هڅه، کوښښ.

تحریکول (tahrīkawāj) ص. م. لمسول، پارول.

تحریم (tahrīm) ن. م. منع، ناجایز، حرامونه،
منعکسونه، روانه گڼه.

تحسین (tahsīn) نر.م. شایاسی، ابرین، آفرین،
به ویل، ستاینه، به گنده.

تحسین نامه (tahsīnnāmā) بنج.م. ستایلیک،
د چاد بنو چارو ستاینه.

تحصیل (tahsīl) نر.م. (۱) حاصلونه، لاس ته
راوسته؛ (۲) ټولونه؛ (۳) علم حاصلونه، زده
کره؛ (۴) د سیمې پوه وړه ادارې خانگه.

تحصیلدار (tahsīldār) ص.نر.م. حاصلوونکی،
تحصیلوونکی، د سیمې د یوې وړې ادارې
خانگې آمر.

تحصیلداري (tahsīldārī) بنج.م. (۱) تحصیل،
د سیمې پوه وړه ادارې خانگه د مامورینو ځای؛
(۲) د تحصیلولو دنده.

تحصیلول (tahsīlawā) مص.مت. حاصلول،
لاس ته راوستل، تر لاسه کول، راټولول.

تحفظ (tahfūz) نر.م. ساتنه، ژغورنه، خونديښنه،
حفاظت.

تحفه (tahfā) بنج.م. (ج. تحفې) (۱) سرغات،
بخشش، ډویه؛ (۲) عجیب یا ناویات څیز،
ناشناسی.

تحقیر (tahqīr) نر.م. سپکاوی، سپکوالی، بې
عزتي، سپک گنده، کوچنی کوونه.

تحقیرول (tahqīrawā) مص.مت. سپکول،
ټیټول، د گل، رتل، ذلیلول، کوچنی کول.

تحقیق (tahqīq) نر.م. (ج. تحقیقونه، تحقیقات)
(۱) پلټنه، حقیقت معلومونه؛ (۲) څېړنه، رسرچ
، تتبع؛ (۳) اړهتیا، حقیقت.

تحقیقي (tahqīqi) ص.نر.م. (۱) د تحقیق، د
څېړنې، د لټون؛ (۲) علمي (د څېړنې پر موازینو
برابر).

تحکیم (tahkīm) نر.م. ټینگونه، استوارونه.

تحلیف (tahlīf) نر.م. قسم یا سوگند ورکونه،
تحلیل (tahlīl) نر.م. (ج. تحلیلونه) (۱) تحلیلول،
(۲) تجزیه کول، ویلې کول، پوه موضوع په
برخو او اجزاوو وېشنه او د دغو اجزاوو ترمنځ
اړیکو بیانونه.

تحمل (tahmól) نر.م. زغم، حوصله، صبر، سبیل،
تحمیل (tahmíl) نر.م. بارونه، د چا پراوړه پار
ایښودنه، پر چا باندې په زور د کار مننه.

تحمیلی (tahmīlī) ص.نر.م. په زور، جبري.

تحول (tahawól) نر.م. (ج. تحولات) اوښتون،
بدلون، بېرته جوړېدنه، ځای پر ځای کېدنه.

تحویل (tahwíl) نر.م. (۱) سپارنه، حواله کونه،
تسليمونه؛ (۲) داخلېدنه، راتلنه.

تحویلخانه (tahwīlxānā) بنج.م. هغه خونديا
بل ځای چې شیان پکې ساتل کېږي.

تحویلدار (tahwīldār) ص.نر.م. هغه څوک
چې پیسې یا جنس ساتي.

تحیر (tahayūr) نر.م. حیرانتیا، حیراني.

تخت (taxt) نر.م. (ج. تختونه) (۱) د پاچا د ناستې
مخصوص ځای؛ (۲) د ناوې خانگړی جوړ شوی
ځای؛ (۳) مسطح او اوار.

تخ (taxtax) نر.م. (۱) تخنونه، ماشوم خنډونه؛
(۲) د کوچنیانو پوه لوبه ده؛ (۴) د پسه یاروې د
رابللو اواز.

تخت ناستی (taxtnāstay) نر.م. تخت کېناسته،
تخت کېناستنه.

تخته (taxta) بنج.م. (ج. تختې) (۱) دوره، د لرگي
پلنه ټوټه؛ (۲) هر پلن او اوار شي؛ (۳) ص.نر.م.
د ک؛ (۴) کېندلی، کېکړلی؛ (۵) چاغ، مزی.

تخته څېر (taxtacér) نر.م. هغې کلکې وارې
چې سړی پرې بنویسي.

تخلیق (taxlíq) نر.م. خلقول، پیدا کول، پنخونه،
منع ته راوسنه.

تخلیقي (taxliqí) ص. نسب. ۱) د تخلیق، د
خلافت، د خلق کولو (۲) هنري، ابتکاری.

تخلیه (taxliya) پیغ.م. (ج. نخلی) نشونه،
خالی کول، تشبیه، تشبهنه.

تخم^(۱) (tuxəm) نر.م. (ج. تخمونه) زړه، دانه، د
حبوباتو دانې؛ (۲) اصل، نسل، نژاد،
خته؛ (۳) هگی، ویه؛ (۴) سپرم؛ (۵) خونې.

تخم^(۲) (taxám) نر.م. (ج. تخمونه) دخولي څگ،
د دېگ او کڼوې څگ.

تخمار (taxmār) نر.م. خاریت، تحور، تخرېدنه،
تخېدنه، خارېنښدنه.

تخمخ (taxmāx) ص. نر.م. ۱) شرمنده، پنبه‌مانه؛
۲) گډوډ، تیت، خورووړ.

تخمخ کول (taxmāxkawál) ص. مت. ۱) شرمنده
کول، پنبه‌مانول؛ ۲) گډوډول، وپړول.

تخمندان (tuxamdān) نر.م. ۱) د تیور وژوډوډ
بدن هغه غړي چې نطفه پکې جوړېږي، زینغ،
زهدان؛ ۲) د یو گل هغه اصلي برخه چې په هغې
کې تخمې راپیدا کېږي.

تخمور (taxamór) نر.م. خمورېدنه، رسېدنه.

تخم رېز (tuxamréz) نر.م. د کرلو د څمکې اندازه،
د کرنې هغه څمکه چې د تخم له مخې اندازه
کېږي.

تخمه (toxma) پیغ.م. (ج. تخمې) ۱) اصل، نژاد،
نسل، رېښه؛ ۲) اغېر، بدهضمي؛ ۳) چول،
د سخور توپک د پټاکي د ایښودلو ځای.

تخمې (toxmi) ص. نسب. ۱) د تخم، د تخم لپاره؛
۲) هغه نر څاروی چې د نسل اخستلو لپاره

ساتل شوی وي.

تختی (taxtáy) نر.م. د څاروي هډوړې یا تېښې.

تخغ (taxǝf) پیغ.م. (ج. تخغې) وگ، تریغ.

تخدیر (taxdír) نر.م. بهسونه، سستونه، طب،
انسټرزي، د اندام د بهسې حالت.

تخرگ (taxǝrg) نر.م. ۱) ترخ، د پېښو او مت
تر منع ځای؛ ۲) څنگ، خوا.

تخرگی (taxǝrgáy) نر.م. (ج. تخرگی) ترخغ،
تخرگ، هغه درې گوتیزه توتو چې د کمیس د

کلکوالي لپاره په تخرگ کې اچول کېږي.

تخریب (taxrīb) نر.م. وړانسونه، وړانی؛ زیان
رسونه، مادي یا معنوي زیان رسونه.

تخریبي (taxrībí) ص. نسب. د وړانی، د زیان،
تاوان، تاوانې.

تخریش (taxrīš) نر.م. ۱) خاریت، بخار کول؛
۲) گړول کېدل، گړېدنه؛ ۳) خپگان.

تخصص (taxasós) نر.م. ۱) مهارت، استاډي،
په یوه مسلک کې مهارت لرنه؛ ۲) خاصېدنه.

تخصیص (taxsís) نر.م. ځانگړونه، تعیین،
ټاکنه، مختص کېدنه، اختصاص ورکونه،
مختصونه.

تخصیصول (taxsisawál) ص. مت. ځانگړول،
تعیینول، ټاکل، اختصاص ورکول، مختصول.

تخفیف (taxfíf) نر.م. ۱) کمونه، لږونه، راکښته
کونه، ټیټونه؛ ۲) سپکونه؛ ۳) د یوې کلیمې د

نورېدو تشدید یا د یوه توري غورځول.

تخلص (taxalús) نر.م. لقب، لنډ نوم.

تخلف (taxalór) نر.م. (ج. تخلفونه) ۱) ماتونه،
تر پېښو لاندې کونه؛ ۲) مخالفت کونه، بې
لوطي کونه، سرغړونه.

تخلیص (taxlís) نر.م. خالصول، اېله کول، ازادول،
لنډول.

تخمیر (taxmír) ن.م. خمیرول، د شرابورسپدانه.
 تخمین (taxmín) ن.م. اټکل، گومان، قیاس.
 تخمینا (taxmínán) ق. اټکلی، تقریبی، تقریباً.
 تخنول (taxnawá) مص. مت. ۱. تخول، تخنول؛
 ۲. پارول، شوق وروستل، چمتو کول.
 تخنی (taxnáy) ن.م. ۱. تخی، ختونه، خندونه؛
 ۲. اوږه، بیره.
 تخنی تخنی (taxnáy taxnáy) ص. ن.م. ذره
 ذره، ریجی ریجی، زړی زړی، توتی توتی.
 تخنیک (taxník) ن.م. تکنیک، ۱. ټکنالوجی،
 فن، صنعت؛ ۲. حربی وسلې او وسایل.
 تخنیکي (taxníki) ص. نب. ۱. د صنعت، د فن،
 د ټکنالوجی؛ ۲. بیخ.م. زده خولی، زده توپی.
 تخنک (taxnák) ن.م. (ج. تخنکی) د بیره مینه،
 لهوالتیا، د هر شوق، رغبت، خواهش، هوا.
 تخنکی (taxnakáy) ص. ن.م. شوقی، شوقمن،
 لهوال، مایل.
 تخول (taxawá) مص. مت. وگ. تخنول.
 تخونی (taxúnay) ن.م. (ج. تخونی) خوراکی
 خاړوی، د بړ خوری خاړوی.
 تخه (taxa) بیخ.م. (ج. تخی) ۱. وړانې پی، وړان
 وړوه، متر، کله جوش؛ ۲. د مار پوستکی؛
 ۳. تخپدنه، تخپدنه.
 تخی (taxay) ن.م. (ج. تخی) نخسور، خار بیت،
 نخونه، ختونه، نخونه.
 تخپدل (taxedá) مص. ل. وگ. تخپدل.
 تخیل (taxayó) ن.م. انگیرل، تصور، خیال،
 گومان، په خیال کې راگرځول.
 تداخل (taxáol) ن.م. ۱. پوره بله ننوتل، ۲. من.
 د دور قضیو هغه حالت چې په کیفیت کې سره
 گډې اوږه کمیت کې سره بهلې وي.

تدارک (tadarók) ن.م. ۱. تیارونه، آماده کونډه،
 ۲. تدبیر، بندوست؛ ۳. پته لگونه، درکنا کونډه.
 تداعی (tadāsi) بیخ.م. (ج. تداعی) ۱. یوازیل
 سره راغوښتل؛ ۲. دعوا سره کول؛ ۳. د پوښی
 په لیدو سره د بل شي ذهني راتگ.
 تدافع (tadāfo) بیخ.م. (ج. تدافی) مخنیوی
 کول، دفاع، مخه نیونه، د قوت شنلونه.
 تدافعي (tadāfusi) ص. نب. دفاعی، د مخنیوی.
 تداوی (tadāwi) بیخ.م. علاج، درملنه، دوايي
 کول، علاج کول، درمل کول.
 تدبیر (tadabúr) ن.م. (ج. تدبیرونه) سنجش، تدبیر
 کونه، فکر کونه، سنجونه.
 تدبیر (tadbír) ن.م. (ج. تدبیرونه) غسور، چاره
 سنجونه، سوچ، فکر، چاره، سنجش.
 تدخین (tadxín) ن.م. لوگی کول، څکونه، دودونه.
 تدریجی (tadriji) ص. نب. درجه په درجه، پوری
 پر پوری، ورو ورو، وار په وار.
 تدریس (tadrís) ن.م. ورزده کول، درس ورکول.
 تدریسول (tadrisawái) مص. مت. تعلیم ورکول،
 سبق ورکول، ښوول، ورزده کول.
 تدریسي (tadrisi) ص. نب. د تعلیم، د سبق.
 تدفین (tadfín) ن.م. بنسټونه، (د مړي) خاوروڼه
 سپارنه.
 تدقیق (tadqíq) ن.م. (ج. تدقیقونه) غور کونه،
 دقت کونه، غور.
 تدلیس (tadlís) ن.م. د کوم شي عیب پټول، د
 خپل ځان یا خپل څه شیز عیب پټونه؛ ۲. تهر
 ایستنه، غولونه.
 تدویر (tadwír) ن.م. ۱. د اډیرونه، منع ته راوړنه،
 تاسیسونه؛ ۲. دوره ورکونه، چورلونه، چورونه

تدوین (tadwīn) ن.م. ۱) اراتولونه، مرتونه؛
۲) دهران جوړونه، د اشعارو یا نورو موضوع
گانو اراتولونه.

تدوینول (tadwinawāi) م.ص. م.ث. تالیفول،
مرتبول، لیکل، دهران جوړول، ترتیبول.

تذبذب (tazabzōb) ن.م. زده نازده توب، تردد،
دوه زده توب، اریانتیا.

تذخیر (tazkīr) ن.م. ذخیره کونه، زهرمونه، تولونه.
تذکار (tazkār) ن.م. ذکر کول، یادونه، ذکر کونه،
ذهن ته راوستل.

تذکر (tazakōr) ن.م. ۱) ذکر کونه، وینه، یادونه؛
۲) پند اخیستنه.

تذکره (tazkra) بڼ.م. (ج. تذکرې) ۱) ذکر،
بیان، یادښت؛ ۲) ژوند پېښې، هغه کتاب چې
د شاعرانو یا پوهانو ژوند پېښې پکې لیکل
شوي وي؛ ۳) د سجل پاڼه، د تابعیت پاڼه.

تذکیر (tazkīr) ن.م. ۱) یاد ته راوړل؛ ۲) پند
ورکول؛ ۳) نرینه، نارینه توب؛ ۴) هغه کلیمه
چې د نارینه نوم نښه یې په پای کې راغلې وي.

تذلیل (tazlīl) ن.م. ۱) بې عزته کول، سپکول،
سپکونه، ټیټونه، ذلیلونه.

تذهیب (tazhīb) ن.م. طلاکارې، په تزئیني
کتابونو او پانو کې په زړو سره تزئین.

ترا (tar) اد. دربط ویکې؛ ۱) د پورې وستړل سریل
ده له «سریل وستړل» د دوه څیزونو پرتلیز
ویکې، د یوڅه پای ښکاره کوي - له... تر...؛
۲) نسبت، په پرتله.

ترا (tarā) ق. غونډې، شان، په شان، مثل، لکه،
ډول، په څېر. د پارسي د تراو ترین معادل.

ترابڅي (trābxi) بڼ.م. ترکی، څیزکې، ټوپونه.
تراپ (trāp) ن.م. تړپ، څېر، ناڅاپه منډه کول.

تراپي (trāpi) بڼ.م. Therapy د ناروغی علاج.
تراپت (trāp) ن.م. ۱) تمزه او په تلوار منډه، په بېره،
۲) متروکه، قمچینه؛ ۳) ډره بازي؛ ۴) د پوه
بوتې نوم دی چې په گل یې کالي مینځي او په
بوتې یې څرمنوته آښ ورکوي.

تراپه (trāpā) بڼ.م. ۱) د ورېښمو په گل کاري کې
یو ډول نقش دی؛ ۲) د شادریا پرستنې پیڅه یا
څنډه؛ ۳) تسمه؛ ۴) پپوند؛ ۵) پرېری، تړته،
د غلې د ساتلو لپاره له پوزي څخه جوړ شوي
څای؛ ۲) ترکندو غټ څای.

تراپي (trāpāy) م.ن.م. چغزې، کاغذي، هغه څه
یا بادام چې په اسانۍ سره ماتېږي.

تراجيدي (trājidi) بڼ.م. وگ. تراجیدي.
تراخ (trāx) ن.م. ترک، تپس، ترق، له لور څای
څخه د یوه شي د راغورځېدو اولز.

تراخم (tarāxum) ن.م. کوکړی، تراکوم، تراکوما،
د سترگو یو راز ناروغي ده.

تراده (trāda) بڼ.م. چړی، رښکی، لویه څیره یا
رنجه؛ ۲) تسمه، پراده؛ ۳) شقه.

ترار (trār) م.ن.م. ناکاره، په ترهه، تلولی.
تراره^(۱) (trāra) بڼ.م. وېره، بهره، ډار، ترهه.

تراره^(۲) (tarāra) بڼ.م. ۱) وېره، بهره، ډار، ترهه؛
۲) ناکارې.

ترار (trār) ن.م. درې کلن جونگی، د اوبې درې
کلن بچی.

تراره (trāra) بڼ.م. (ج. ترارې) ۱) د غره لمن؛
۲) کانیزه ځمکه؛ ۳) اغزنه ځمکه، اغزنه
جاره؛ ۴) الوی، لوی، ډاډه؛ ۲) د چنو گونگري
یا هغه غنم چې نوي رسېدلي وي او په اوږد نیم
خام پاڅه شي.

ترازو (tarāzū) بڼ.م. وگ. تله.

ترازه^(۱) (tarāza) بنج. م. (ج. ترازې) تيلم، قلى،
دړه، چنده (د هندوانې يا خټکې).

ترازه^(۲) (trāza) بنج. م. (ترازې) داوونولوى بند، د
اوبود زېرمې لويه کاسه.

تراژيدي (trāzidi) نب. وگ. تراژيدي.

تراس (trās) نرم. م. (د کور مسطح بام؛ ۲) د کورونو
هغه کتار چې مخ پر لويه پروت وي.

تراش (tarāš) نرم. م. (۱) تونده، تراشنه؛ (۲) طرز،
طريقه؛ (۳) ايجاد؛ (۴) جوړښت؛ سينگار.

تراشل (trāšai) مص. مت. توږل.

تراشونى (trāšūnay) فاس. نرم. م. توږونکى،
تراشونکى؛ (۲) نرم. م. د توږلو آله.

تراشى (tarāšay) نرم. م. (ج. تراشي) پخسه تراش،
هغه آله چې پرې دېواله د پخسې خټه توږي.

تراغ (tarāq) نرم. م. (ج. تراغي) منجبله، حلقه، تاو
راتاو شوى، گونځې گونځې شوى.

تراک (trāk) نرم. م. (ج. تراکونه) ۱) درز، چاود؛
۲) د توپک د منعرخې؛ (۳) د شه خيز (شي) د
راغورځېدو اواز.

تراکم (tarākōm) نرم. م. سره راټولېدنه، راغونډېدنه،
ټولېدنه، يوځای کېدنه، گڼه گونه.

ترامبيه (trāmbya) بنج. م. پورې، زينه، پاتکى.

ترامه (trāmā) بنج. م. (ج. ترامې) ۱) نرى
اوسپنيزه تخسته يا خادر؛ (۲) د گروپ پوښ، د
گروپ شپټ.

ترانتى (trāntay) ص. نرم. م. پراخ، وسيع، پلن.
ترانجه (trānjā) بنج. م. سرښناکه مایع.

ترانه (tarānā) بنج. م. (ج. ترانې) هغه حماسي
سندره چې د څو تنوله خوا په گډه ويل کېږي.

تران (trān) نرم. م. پيل، شروع، برید، لاس پورې
کونه، په کار لاس پورې کونه.

ترانه (trāna) بنج. م. (ج. ترانې) ۱) غوسه، قهر،
کار؛ ۲) کينه، سرټنگي؛ ۳) شر، فساد.

تراو^(۱) (trāw) نرم. م. تره، بهره، دار، ترهه.

تراو^(۲) (tirāw) نرم. م. يوه پيمانه، داوونى درېيمه
برخه، د پيماني لوبښى.

تراوسه (torōsa) ق. تردې وخته، تردې دمه، تردې
گرې، تردې شېبې.

تراونگى (trāwāngay) نرم. م. تردى، تردى،
بې سپردى شپه.

تراوه (tarāwā) بنج. م. (ج. تراوې) بوره، کلج،
بورى، څولى، د خاورو وړلو بورى.

تراه (trāh) بنج. م. وېره، دار، ترهه، سترگه ترې
کېدنه.

ترايى (turāyi) بنج. م. وگ، تورى.

ترب (turb) نرم. م. د تاش د لوبې يو ډول.
تربارى (tarbārāy) نرم. م. (ج. ترباري) د کوټې په
کونج کې د کالو څرولو لپاره نېغ درول شوي
لرگي.

تربت^(۱) (tarbat) ص. نرم. م. ۱) خفه شوى، غرغړا
شوى؛ ۲) پرېشانه، تنگ؛ ۳) د باد بندېز، د
هوا بندېز، دوپه هوا.

تربت^(۲) (torbat) نرم. م. خاوره، قبر، مزار، کور.

تربتول (tarbetawāl) مص. مت. ۱) خفه کول،
زندى کول؛ ۲) تنگ کول؛ ۳) پرېشانول؛
۴) بندول.

تربتېدل (tarbatedāl) مص. ل. ۱) خفه کېدل،
غرغړه کېدل؛ ۲) پرېشانه کېدل؛ ۳) تنگېدل.

تربخته (tarbūxta) ص. بنج. م. (ج. تربختې)
بډبويه، خسا، تربخه- تربخته هوا.

تربختي (tarbuxti) بنج. م. (ج. تربختى) تربخته
هوا، بډبويه هوا، خسا هوا.

تربگني (trabgani) بښغ. م. ۱) ترسورگلسوي،
تربگنت، تربوروالي، تربورتوب؛ ۲) دبښمني؛
۳) حسد، کينه، بغض.

تربيل (tarbái) نر. م. (ج. تربيلي) ۱) هغه دودى چې
په زومنه يا بسوروا کې میده او له پاسه يې سره
کړي غوړي پر اچول شوي وي؛ ۲) د خوراک
غټ بڼانک؛ ۳) د سپورمى شپول.

تربوچه (tarbūča) بښغ. م. تربوچه، سرې مولی.
تربور (tarbūr) نر. م. (ج. تربورونه، تربوران) ۱) د تره
زوی، د کاکازوی؛ ۲) دبښمن.

تربوزک (tarbūzák) نر. م. وگ. تيمبوزک.
تربوزک وهل (tarbūzakwahál) مص. مت.
مول وهل، ناميزک وهل، تميزک وهل.

تربوزه (tarbūza) بښغ. م. (ج. تربوزي) تامبوزی،
تربوزکه، اليچک، د تیکسري هغه پيشه چې په
وربښمو جوړه شوي وي.

تربيت (tarbiyat) نر. م. تربيه، روزنه، پالنه،
پرورش.

تربيع (tarbís) بښغ. م. (ج. ترابع) خلور برخې کول،
خلور ونډی کول، خلورمه، ربعه.

تربيه (tarbiyá) بښغ. م. (ج. تربیې) روزنه، پالنه،
د ادب او اخلاقو د ښوونې چاره، وگ. تربيت.

ترب^(۱) (trap) نر. م. (ج. تربونه) ۱) توپ، خېز،
تربه؛ ۲) خغل، خفاسته، منده؛ ۳) ترک.

ترب^(۲) (tarp) نر. م. ۱) يوه ډول سولې؛ ۲) يوه ډول
واښه دي؛ ۳) مولی، ملی.

تربيا (trapá) بښغ. م. (ج. ترپاوي) ۱) ترپ ترپ،
توپونه، تربنجکې، منډې تروي؛ ۲) د پښو ترپا.

تربيان (tarpán) نر. م. بارتنگ، زوف.
تربيال (tarpál) نر. م. (ج. تربالسونه) تات، پنډه او
پهړه توتنه يا پلاستيک.

تربيايه (tərpāya) ق. تراخيره، ترانجامه، له سره
تربېښو، له سره تربيايه، سر ترپايه.

تربچه (trapča) بښغ. م. وگ. چچه، تربوچه.
تربپر (tarpár) نر. م. ۱) بهکاره، خيړنه، خچنه، زړه
جامه؛ ۲) خيړنه پرستن؛ ۳) ص. نر. م. نيمگړی
۴) لت، تنبل (سړی)؛ ۲) خيړن (سړی).

تربپره (trapařa) بښغ. م. (ج. تربپري) پرېدن د خيړو
داغونه، د خيړو داغونه.

تربپک (turpák) نر. م. د پايکو د تير په دواړو
سرونو کې هغه برخه چې پر بالښتونو ايښودل
کيږي.

تربپکې (trapaké) بښغ. م. توپونه، غوردانگي،
خېزونه او توپونه، تربنجکې درينجکې.

تربپکي (tarpaki) بښغ. م. د گړندي او بڼ په شهر
بې ترتيبه منډې وهنه.

تربپکې وهل (trapakewahál) مص. مت. توپونه
وهل، منډې وهل، خېزونه وهل.

تربيل^(۱) (tarpái) نر. م. د کوچنيانو يوه لويه ده.

تربيل^(۲) (trapái) مص. مت. ۱) بې ډوله خاوره
او ارول؛ ۲) يو ډبل له پاسه د شيانو بې ترتيبه
اېښوول؛ ۳) دريل، پرېښوده او اوږده خاوره
توپونه وهل، په توپونو څمکه پخول يا او ارول؛
۲) بې ترتيبه خغلېدل يا توپونه وهل.

تربيلل (traplál) مص. مت. تېښته کول، په توپونو
خغلېدل، له جنگ نه په وار خطايی تېښتېدل.

تربيلنه (traplána) بښغ. م. (ج. تربيلني) تربيلنگ،
له جگړې نه په تېښته ځان خلاصونه.

تربيلو ډل (traplodál) مص. ل. تېز تېز خغلېدل،
تېزه منډه وهل، چابکه تېښته کول.

تربيلوکي (traplūkay) نر. م. (ج. تربيلوکي) ۱) تور
ملی، ډله خفک، يوه ډول خېزنگی ځناوردی؛

۲) پردول ناروغي.

ترپله^(۱) (trāpla) بنخ. م. (ج. ترپلي) ترپکي، توپ، توپونه، خيزکي.

ترپله^(۲) (triplā) بنخ. م. د هريرې، بريرې او املي گډ ترکيب.

ترپلي (traplay) مف. نس. م. (ج. ترپلي) ۱) هغه څه چې يې ترتيبه يا نا اولي ايبودل شوي وي ۲) غفلتلي، تېبېدلي.

ترپندک (trapandak) ص. ن. م. (ج. ترپندکي) هغه څنارو چې يې ډوله تگ کوي.

ترپندي (trapanday) ن. م. (ج. ترپندي) سنگير، هغه تيرې چې په اوږو کې د تيريدو لپاره ايبودل شوي وي.

ترپنه (trapana) بنخ. م. ۱) توپ وهنه، خيز وهنه؛ ۲) بې ترتيبه کېدنه.

ترپول (trapawāl) مص. مت. ۱) غفلول، تېبېتول، منډه وړ کول؛ ۲) بې ترتيبه وهل؛ ۳) بې ترتيبه اوارول؛ ۴) بې ترتيبه مندل يا کېمېدل.

ترپه (trapa) بنخ. م. (ج. ترپي) ۱) توپ، خيز، ترپکي؛ ۲) گدا، نڅا، ردانگي.

ترپهار (trapahār) ن. م. ۱) ترپها، د پښو بڼکالو يا ورو اواز؛ ۲) درپها، د څه خيز د تگولو اواز.

ترپي (trapay) ن. م. ۱) ترپهار، ترپهار؛ ۲) هغه آس چې خپله پښه په زوره پر څمکه ټکوي.

ترپېدل (trapedal) مص. ل. ترپېدل، څرپېدل، توپونه وهل، په توپو کېدل، د رينجکې وهل.

ترت^(۱) (trat) ن. م. ترت، متروکه، قمچينه.

ترت^(۲) (turt) ص. ن. م. ۱) چاپک، تېز، گړندی، تکره؛ ۲) بنخ، سم، پاک، سپين.

ترتاب (tartāb) ن. م. ارمان، افسوس، حسرت، غم، نېگانې، نارې سوري، کوکي.

ترتر (tartar) ن. م. د اوښکو توپېدلو صفت، درد، ترتره (tartara) بنخ. م. (ج. ترترې) چنچنه، چرچره، کوتواله، يو ډول سپېره مرغی.

ترترلي (tartaḷay) بنخ. م. يو ډول مرغی.

ترترلي (tartaray) ص. ن. م. تله، نيم ژبي.

ترتله (tartalā) ق. تل، همېشه، د تل لپاره.

ترتناو (tartanaū) ن. م. جر، زاکين، زاير، ترقي (tartay) بنخ. م. زده پسرده، زود څانگه، کېږدي سوري او زده پرده.

ترتيب (tartīb) ن. م. (ج. ترتيبونه) تنظيم، اوډن، اوډنگ، سمبالښت، برابري.

ترتيبول (tartībawāl) مص. مت. تنظيمول، سمبالول، برابروول، ثابتول، استوارول.

ترتيزک (taratezāk) ن. م. يو ډول سابه دي.

ترتيل (tartīl) ن. م. خبره په بې تکلفه او منظم توگه بيانول، قرآن کریم په سمه توگه او بڼه وژم سره تلاوتول.

ترت (traḥ) ن. م. وگ، ترت^(۱).

ترتيل (traḥāl) مص. مت. رتل، د گل، د سل، تگل، شړل، توپيخول، سپکول.

ترته (traḥā) بنخ. م. (ج. ترته) ۱) وگ، تران؛ ۲) لوی کڼدو، د غلې ساتلو لوی لوبښی.

ترجمان (tarjomān) ن. م. ژباړونکی، ژباړن، ترجمه (tarjoma) بنخ. م. (ج. ترجمې) ۱) ژباړه، ژباړنه؛ ۲) د چاد کرو ورو، اخلاقو او نسب ذکرونه.

ترجه (tarja) بنخ. م. د څارو يو ډول بونډی، ترجميح (tarjih) بنخ. م. غوره والی، وړاندې والی، ښه گڼنه، غوره گڼنه، باندې والی.

ترجیح (tarjih) بنخ. م. غوره والی، وړاندې والی، ښه گڼنه، غوره گڼنه، باندې والی.

ترجیح (tarjih) بنخ. م. راگرځونه، رجعت وړکونه،

چانه و رکول کیده اوله باج و رکولو خفه معاف
او دربار ته به بی تگ ازادو.

ترخخ (tarxə) بنج. م. ترخخه، ترخخ لرونکی رخت،
هغه توکسر چی دکیسس په تخرگی کی اچسول
کیدی.

ترخسول (traxsawal) مص. مت. خیسری کسول،
بزه کول، نوی توکر خیرول.

ترخسپدل (traxsedal) بنج. م. (۱) خیر بدل، شلبدل
(۲) چاودنه، چاود بدل، درې درې کبدل.

ترخویه (tarxoba) بنج. م. (ج. ترخویی) ترخی اویه،
هغه خای چی اویه بی ترخی وی.

ترخویی (tarxobay) بنج. م. (۱) د ترخو او بو دند، د
ترخو او بو تالار، د مالگینو او بو تالار.

ترخه (tarxa) بنج. م. (۱) چاود، درز، سوری، چاودون؛
(۲) یو تریخ بوتی دی چی دنس دچینجو پر ضد
استعمالوی؛ (۳) ص. نزد تریخ جمع؛ (۴) نر. م.
د دېگ مساله؛ (۲) غیرت، ننگ..

ترخه توری (tarxatoray) بنج. م. کربله، د توری
په شمیر یو ډول ترخه سابه دی.

ترخه غوټه (tarxagūta) بنج. م. پیاز، کک.

ترخه ککوره (tarxakakūra) بنج. م. مرغونی،
منغونی، یو سارانی بوتی دی چی د ستمبول یا
الوچی په اندازه زهرناکی دانې کوی.

ترخه منیه (tarxamanā) بنج. م. (ج. ترخی منیه)
مړه غونډی، منه غونډی، حنظل.

ترخی (tarxi) بنج. م. (۱) بابونه، چارگلی، توپی
گل، یو ډول بوتی دی؛ (۲) سخت ژمی.

ترخی اویه (tarxeoba) بنج. م. سمندر، بحر،
تریخ دریاب، هغه بحر چی اویه بی ترخی وی.

ترخی ترخی (tarxitarxi) ص. نب. چاود چاود،
درز درز، پرک پرک، ترکبدلی.

ترجیع بند (tarjiaband) نر. م. داسې شعر چی
دغزل په ډول پنځه، اووه، یا نهه بیته وویل شی
اوله هر بند وروسته د لومړی بند د کسر قافیې
ته رجوع وشي.

ترچ (trač) نر. م. ترنج، پرنج، پرچ، ترنجی، پرنجی،
انډی، پرچی، پرش، پرشی.

ترچل (tračal) مص. مت. ترچ وهل، انډی کول،
انتروشی کول، پرنجی یا پرشی کول.

ترچنده (tračanda) ص. نب. ترخنده، په ترخ،
ترخنگ، خنگن، رپونده، رپبنده.

ترچنه (tračana) بنج. م. (ج. ترچنی) انتروشی
کونه، پرنجی گونه، انډی گونه، پرنجبنده.

ترچه (trača) نر. م. ترچهار، پرچهار، د انتروشی،
پرنجی او انډی اواز.

ترچی (tračay) نر. م. (۱) پرچی، ترنجی، پرنجی؛
(۲) د پرنجی او انډی پرله پسې اوازونه.

ترچبدل (tračedal) مص. ل. پرچبدل، ترنجبدل،
پرنجبدل، انډبدل، انتروشبدل.

ترخ (trac) اد. (۱) منخ، موقع، ترخ، اثنا؛ (۲) نر. م.
ترخنگ، خنگن؛ (۲) سخته خبره؛ (۳) نارامی.

ترخو (tarco) قه (۱) ترکله، ترکومه، تر هغو ترخه
دخته، ترکومه وخته؛ (۲) ترکومی اندازې.

ترحم (tarahom) نر. م. زړه سوی، رحم او زړه سوی
کونه، رحم لرنه.

ترحیم (tarhim) نر. م. (۱) مهربانی کول؛ (۲) د عفوی
غوښتنه؛ (۳) مری ته دعا کونه او درود وینه.

ترخ (trax) نر. م. (۱) وگ، تخرگ؛ (۲) دانه، دهنه،
ورخ؛ (۲) داووسر، سرچینه.

ترخان (tarxan) نر. م. هغه سړی چی له قلنگ او
مالیې خفه معاف وی؛ (۲) د لرگی چپنجی؛

(۳) یو لقب چی پخوا به د پادشاهانه له خوا

ترخیدل (tarxədəl) مص. ل. ترخیدل، تریخ
کهدل، خوند بدلهدل.

ترخیص (tarxís) نر. م. رخصت و رکونه، اجازه
ورکونه، د عسکری خدمت د پای سبند.

تردد (taradód) نر. م. (۱) دوه زده توب، زده نازده
توب؛ (۲) تگ راتگ، گنه گونه؛ (۳) کوښښ،
زیار؛ (۴) د اسهال ناروغی.

تردید (tardíd) نر. م. (۱) اردونه، نه مننه، رد؛
(۲) دروغ بلل، درواغ گنده.

تردیدول (tardidawál) مص. مت. (۱) ردول، نه
منل، ردول؛ (۲) دروغ بلل، دروغ گنل.

تردیف (tardíf) نر. م. (۱) ردیفونه، پهردیف کې
راوړنه، روڼونه، پښه، اډل، پپیل.

ترره (tarra) بنج. م. (ج. ترړی) (۱) کبل، کبله، بروه
(۲) محفل، منده ترره؛ (۳) تکلیف، ستونزه، ریر؛
(۴) نری باران.

ترری (trari) نر. ج. نری وریخ.

ترری (tarray) بنج. م. د بیک، یو ډول مرغی ده چې
برگ او یا خړ رنگ لري.

ترری وهل (tarrewahál) مص. مت. (۱) منډې
و هل، خفاستل؛ (۲) کوښښ او هڅه کول.

ترزنی (tarzanay) ص. نر. م. (ج. ترزنی) (۱) ترند،
تریدلی، نارویدی خاړوی؛ (۲) نابنده انسان؛
(۳) وار خطا، بې ثباته؛ (۴) بې پروا، بهزار.

ترزمی (tarzmay) بنج. م. ج. وگ. ترزمی.

ترس^(۱) (tras) نر. م. (۱) وگ. ترخ^(۱)؛ (۲) کور، یوې
خواته کور، یو بغه.

ترس^(۲) (tars) نر. م. (۱) وپره، ډار؛ (۲) مهربانی،
زده سوی، خواخوږی.

ترسا (tarsá) نر. م. (ج. ترسایان) عیسوی، مسیحي،
نصرانی، راهب، عیسوي مذهب.

ترسب (tarasób) نر. م. (۱) لاندې گڼېناستل اخل
ته گڼناستنه؛ (۳) د دې عملې پر اساس دوه
مادې سره بېلول.

ترسره (tarsára) ق. (۱) تر پایه، اجراء، پوره، پای،
تر پای، انجام؛ (۲) تر سر پورې.

ترسری (tarsaray) نر. م. (۱) ترسپری، هغه پری
چې د خاړوي له ورو زنه تاو پری؛ (۲) د حمل پر
وخت د بنخو پر مخ داغونه.

ترسری (tarsari) نر. ج. د ناروغی له امله د ناروغ
په وجود او مخ کې راپیدا شوی داغونه.

ترسکون (traskūn) ص. نر. م. ج. (۱) نرینه نای؛
(۲) تریو خونده، ترو شگین؛ (۳) هغه خواره چې
خپل خوند واړوي.

ترسکونول (traskūnawál) مص. مت. (۱) خوند
ور کول، خواره خوندورول؛ (۲) خوند بدلول،
بدخونده کېدل.

ترسکونېدل (traskunedál) مص. ل. (۱) خوند
ور کېدل؛ (۲) دخبرې خوند زیاتېدل؛ (۳) بدخونده
کېدل، بدمزې کېدل.

ترسند (tarsand) ص. نر. م. ج. (۱) په څنگ، په
اړخ، پر ډډه، څنگڅن، گوبڼه؛ (۲) کناره گیر؛
(۳) مرور او قهرېدلی، خپه.

ترسند توب (tarsandtób) نر. م. ترسندوالی، په
یو اړخ والی، په ډډه والی، پر څنگ والی، گوبڼه
والی، څنگڅنتوب.

ترسندول (tarsandawál) مص. مت. (۱) په څنگ
کول، په ډډه کول، څنگڅنول؛ (۲) خلاصول،
نجات ورکول.

ترسندېدل (tarsandedál) مص. مت. (۱) په څنگ
کېدل، په ډډه کېدل؛ (۲) خلاصول، ژغورل
کېدل.

ترسول (tarsawal) مص. مت. (۱) بپرول، دارول،
 وپرول (۲) تپول، توسول.
 ترسهدل (tarsedal) مص. ل. (۱) دارهدل، وپرهدل؛
 (۲) تپهدل، توسهدل، شه شیز ته زره کهدل، هوی
 کهدل؛ (۳) رحم راتلل، زره سول.
 ترسیم (tarsim) نر. م. (۱) پسر کوم شسی باندي
 کرينه ايستل؛ (۲) انخورونه؛ (۳) نقشه ايستنه؛
 (۴) نيه يا نيهان ايستودنه.
 ترش (turs) ص. نر. م. ج. تروش، ترسو، تاک؛
 (۲) بروس، خپه، خوابدي، عصبي.
 ترشا (tarsā) ق. (۱) شاته، وروسته، ترخت، خت
 نه؛ (۲) په غياب کې، پسي شا.
 ترشح (tarsōh) بنخ. م. (ج. ترشحات) (۱) زيم؛
 (۲) شخا، خشوی، وهار، شخهده؛ (۳) پونه، لړ
 باران، پرشک باران.
 ترشي (tursi) بنخ. م. (۱) اجار؛ (۲) تروه شيان،
 سرکه؛ (۳) تريوالی.
 ترينخ (tarsā) بنخ. م. تبخ، تبشه، د ترکانی يوه
 آله.
 ترينخي (tarsajay) نر. م. يودول نقش چي پر
 لستونو او گريوان باندي کېږي.
 ترينکه (traška) بنخ. م. (ج. ترينکې) نری لاره،
 ذپليو لاره، پياده رو.
 ترصد (tarsod) نر. م. خارنه، ليدنه، کتنه، خار،
 کوم شه ته کتنه او تر نظر لاندي لرنه.
 ترصدگاه (tarsodgā(h)) بنخ. م. (۱) د خارني،
 ليدني او پلتنې خای؛ (۲) وگ. رصدخانه.
 ترصيع (tarsi) نر. م. مرصع کول، جراوول، پر
 کوم شه باندي جواهر ايستودل؛ بد. په دوو مسريو
 يادوو جملو کې هموزنه او همسجع ويهونه
 راوړل، لکه: چغار او پرهاړ.

ترغا (targā) بنخ. م. تالان، لوت، چور، چپاول.
 ترغاره (targāra) ق. (۱) ذمه، اناسوت، پرغاره،
 کوم کار چاته سپارل شوی؛ (۲) غساره په غساره،
 غاره پر غاره کېدنه.
 ترغاري (targāray) ص. نر. م. (ج. ترغاري) تور
 غاري (پسه)، تور غاري.
 ترغاک (targāk) نر. م. (ج. ترغاکونه) (۱) تلفاک،
 سخته سهلی او باران؛ (۲) شاره خمکه، ميره؛
 (۳) تالنده او بريننا.
 ترغچي (targāci) بنخ. م. د نجونو يودول لويه
 ده.
 ترغلونی (targālūnay) نر. م. (ج. ترغلونی) د
 بنخو او حيواناتو د تيويوراز ناروغي ده.
 ترغوزی (targwazay) ص. نر. م. تور غوزی،
 هغه پسه چي غوزونه يې تور وي.
 ترغونی (targūnay) ص. نر. م. (۱) وگ. لرغونی؛
 (۲) ص. بنخ. م. د ماينام تياره، تياره.
 ترغه (targā) ص. نب. (ج. ترغي) (۱) تيت او پاشان،
 گلود؛ (۲) تالا، لوت، نوستلی.
 ترغيب (targīb) نر. م. (۱) ارغبت، خوبه، تشويق،
 تمايل؛ (۲) لمسونه، پارونه، راضي کونه.
 ترغي ترغي (targaytargāy) ص. نب. تيت و
 پرک، گلود، تالا ترغه، لت په لت، نوستلی.
 ترفيغ (tarfi) بنخ. م. لورونه، جگونه، پورته
 کونه، د يوې رتبي نه بلې رتبي ته لوړيدنه.
 ترقي (taraqi) بنخ. م. (ج. ترقي) پرمختگ،
 وړاندي تگ، پراختيا، لوړوالی، انکشاف.
 ترک^(۱) (tarāk) نر. م. (۱) د مرغيو دنيو يودول
 پرکه يا لومه؛ (۲) پرېنه، قضا کونه.
 ترک^(۲) (trak) نر. م. (۱) چاود، درز؛ (۲) د بوتي نېغ
 (سر) راوتنه؛ (۴) د شری پر پلونو انخور کول.

ترکاری (tarkāri) بنج. م. (ج. ترکاری) سابه،
شنه، شینکی.

ترکان (trakān) نر. م. نجار.

ترکانک (tarkānak) نر. م. تک تکنسی، یوراز
مرغی ده چی په منبوکه د ونه دونه سوري
کوي.

ترکانی (trakāni) بنج. م. د ترکان کسب، نجاري،
هغه کسب چې ترکان یې کوي.

ترکش بندی (terkašbandi) بنج. م. سپاهی
توب، عسکري، پوځي خدمت.

ترکین (tarkas) نر. م. (۱) د غېشي د ساتلو او
اېښودلو کڅوړه؛ (۲) وگ. تیرکین.

ترکله (tarkāla) ق. ترشو، ترکومه، ترخه وخته.

ترکمه (tarkāma) ق. ترخه وخته، ترکله، ترکومه.

ترکن (tarkan) بنج. م. ترکان، دروزگر، نجار.

ترکنکی (tarkanakay) نر. م. د مېوغي ترسونی
او د مېلوغزې هغه نری سرچې د کاني ویشتلو
پروخت کې ترس کوي.

ترکوپره (tarkopara) ق. (۱) تل، همېشه، دايم؛
(۲) زیات، کافي، ډېره زیاته اندازه.

ترکودی (tarkoday) نر. م. (ج. ترکودي) نبات،
شینکی، مرغورنېدونکی بوتي.

ترکول^(۱) (tarkawal) مص. مت. (۱) غوښه په
غوربو کې سره کول؛ (۲) خوړول؛ (۳) پرېښودل،
لاس اخیستل، وتل.

ترکول^(۲) (trakawal) مص. مت. په لښتو سره
وېل، په متروکه یا بل شي شړ کول.

ترکومه (tarkūma) ق. ترکمه، ترکله، ترشو.

ترکونی (tarkūnay) نر. م. (ج. ترکوني) په ناروغی
اخته شوی نبات.

ترکه^(۱) (tarka) بنج. م. (ج. ترکی) (۱) نانمشکه،
لېنڅکه، ناوکی؛ (۲) نوده، د ونې نازکه خانګه
یا تنګی لښته.

ترکه^(۲) (taraka) بنج. م. (ج. ترکی) د میراثي مال
وېش، ماترک، متروکات.

ترکهار (trakahar) نر. م. ج. ترکهار، داس
پښو اواز؛ (۲) په لښته د وېلو اواز.

ترکی (trakay) نر. م. (۱) خراب او تروه خورار؛
(۲) غنم رنګی، سایرکه، یو ډول تور مرغی.

ترکی (tarakay) بنج. م. (۱) یو ډول شینګی دی؛
(۲) تورې دانې دي چې له غنمو سره ګډې وي.
سیاقان هم ورته وايي.

ترکیب (tarkib) نر. م. (۱) ګډ، هغه خوڅیزونه
چې سره ګډ شوي وي. لکه لغوي، نحوي او...

ترکیب بند (tarkibband) نر. م. د بنديع په علم
کې هغه ډول شعر چې تر هر بند وروسته یو پر
بیست د بېلوالي په ډول راوړل شي او د کسر
بندونه یې ځانله ځانله قافيې ولري.

ترکیبي (tarkibi) ص. نې. پېچلی، نغښتی
ترکیب شوی، ګډ شوی، د ترکیب.

ترکېدل (trakedal) مص. ل. (۱) توکېدل، زرغونېدل
(۲) په لښتو وېل کېدل؛ (۳) خوړېدل؛ (۴) تېدل.

توسېدل، کېدل، د خوراګ څیز ته زړه کېدل.
ترکېدونه (tarkeduna) ترا مکانه، تروسي.

ترکې ورکې (tarkewirke) ص. نې. شیندلی،
خپور، خوړور، ګډون.

ترګ^(۱) (targ) نر. م. یو ډول ناروغي ده چې د
حيواناتو له مټ څخه غوښه شروي او زخم تري
جوړېږي.

ترګ^(۲) (trag) نر. م. زنار، کاپرمزی، پېژوان،
مهار، هغه زړه د داسې ناروغي لرونکی چې د...

ترلپا (tarlap) ن.م. (ج. ترلپونه) ترات، طاقت، منده تروه، دوره.

ترلفونى (tarlagünay) ن.م. دشارو پودول ناروغي چي له خولي يې لاري بهسيري.

ترله (1) (tarla) ب.غ.م. (ج. ترلي) ۱) د تروه لور، دکاکا لور؛ ۲) ق. يوله بل سره، يوله بله، يود بل نه.

ترله انا (tarlaana) ب.غ.م. (ج. ترلي اناوي) ترنه انا، دنيا نيا، د انا انا، لري نيا، لري انا.

ترله وتل (tarlawatal) مص. ل. ۱) خپه کېدل، په قهرېدل؛ ۲) مېلمه ته زيات خرڅ کول.

ترله وتنه (tarlawatana) ب.غ.م. ۱) د پره خپه کېدنه؛ ۲) مېلمه ته زيات مصرف کونه.

ترم (toram) ن.م. ۱) تروم، بنکر، بگل، برغو، په عسکري کې د عسکرو د خبرولو لپاره يوه آله؛ ۲) هېنده اس، هغه اس چې خسي نه وي.

ترمايي (tarmāyi) ص. نب. ۱) پسينه انار، انگور او...؛ ۲) منگني، هغه فصل چې په مني کې کرل کېږي يا پخسيري؛ ۳) هغه مېوه چې په مني کې پخسيري.

ترمباز (trambāz) ن.م. چرمباز، نوي (Naway) نوي غويي، د غويل هغه غويي چې موري يا غويلرگي ته نېږدې تړل کېږي.

ترمتي (turumtay) ن.م. يو بنکاري مرغه دی.

ترمچي (t(u)rumči) ف. ن.م. (ج. ترمچيان) ترم وھونکي، تروم غيوونکي، تورنگچي.

ترمخ (tarmāx) ح. وړاندې، د مخه، په مخکې، لومړي، لومړني، د ترشا ضد.

ترمل (tarmal) ن.م. ۱) ماېنام؛ ۲) ص. ن.م. حرارتي، د تودوخي، گرم، تود.

ترمله (tramlā) ب.غ.م. سرسري، د وريجو اوينه (سرسر).

ترمنه (tramna) ب.غ.م. ۱) نمجنه څمکه، زميناکه څمکه؛ ۲) وټره، کرلونه تياره څمکه.

ترموز (tarmūz) ن.م. ترماس، ترموس، پودول لوبې دی چې سازه او ناوده مساحت ترمپوه ټاکلي وخت پر خپل حال ساتي.

ترمه (tarma) ب.غ.م. ۱) پسته خاوره، بوگه خاوره، پړنده؛ ۲) زميناکه څمکه، وټره څمکه؛ ۳) درزېدلي څمکه، چاودلي څمکه.

ترمي (tarmi) ن.م. د مېسرو او وزو د شرو لوبيا راگرځولو لپاره د شپانه اواز؛ ۲) چاودکونه.

ترمي ترمي (tarmétarmé) ح. ب.غ.م. توتي توتي، ري وري، خوري وري؛ ۲) چاود چاود.

ترميره (tarmira) ب.غ.م. يودول سابه دي، يودول شنې چې گردې گردې پاتي لري او پر زخم اېښودل کېږي.

ترميم (tarmim) ن.م. اصلاح کونه، بيا سمونه، بيا جوړونه، بيا تيارونه، بيا رغاونه.

ترميمول (tarmimawal) مص. مت. اصلاح کول، بيا سمول، جوړول، روغول، بيا تيارول.

ترمينخ (tarmyānj) ق. ۱) ترمنخ، په منخ کې؛ ۲) پس، فاصله، وقفه.

ترناو (tarnaw) ن.م. (ج. ترناونه) ۱) ابباله، وياله ۲) تری، ناوه، دلرگي هغه ناوه چې د ويالي پر سر اېښودل شوي وي اوله لېستي يوي خساته اوبه پکې تېروي؛ ۳) د ژرندې ناوه؛ ۳) د دوو غرونو په منخ کې لاره.

ترنج (tarānj) ن.م. (ج. ترنجونه) ۱) اغزي، غوز، ازغی، سوی، هغه ازغی چې ترنجبين تری وياسي او اوبسان يې هم خوري؛ ۲) د نارنج له کورني تر نارنج غټه مېوه ده، چکو تره هم ورته وايي.

ترنجبین (tranjabin) نر.م. ترنگبین، دشوزد
 گوری، د خاص افزې یو ډول خوړه شیر ۵۵.
 ترنجوکي (tranjukay) بنځ.م.ج. کلاوه، اته،
 ترنجه، ترنجی، د وېښمو یا سپنیو مشوره.
 ترنجه (tranja) بنځ.م. (ج. ترنجې) ۱) چور، چیر،
 تهره ډبره ۵۵ چې ښپانه د ضرورت پر وخت سپره
 په حلالوي؛ ۲) وگ، ترنجوکي.
 ترنځ (tranj) ص.نر.م.ج. نری، ډنگر، خوار.
 ترنځتوب (tranjtob) نر.م. نریتوب، ډنگرتوب،
 خوارتوب، کمزورتیا، ترنځوالی، ترنځتیا،
 ترنځکتیا.
 ترنځکي (tranjakay) نر.م. خوارکي، ډنگرکي،
 کمزورکي، د ترنځ تصفیر.
 ترنځلی (tranjalay) ص.نر.م. ۱) ترنگلی،
 بخیل، سوگت؛ ۲) کلک، سخت، کش شوی.
 ترنځوالی (tranjawalay) نر.م. (ج. ترنځوالی)
 خواروالی، ډنگروالی، نریوالی، کمزورتیا.
 ترنځول (tranjawal) مص.مت. خوارول، ډنگرول،
 کمزوری کول، م تپ تپ کول.
 ترنځه (tranja) بنځ.م. ۱) د ترنځ مونت شکل؛
 ۲) تیاره، تیاره والی، تیاره غونی.
 ترنځی (tranjay) نر.م. (ج. ترنځی) ډنگر سړی،
 نری سړی، وچ کلک او خوراکی سړی.
 ترنځی (tranjay) بنځ.م.ج. د اوبو داره، د اوبو
 تیرکه، د اوبو داری، د اوبو داری.
 ترنځېدل (tranjedal) مص.ل. خوارېدل، ډنگرېدل،
 کمزوری کېدل.
 ترند (tarand) ص.نر.م.ج. تورېدونکی، ترهند،
 ترهدونکی خاړوی، ډارېدونکی، تورند.
 ترنداره (trandara) بنځ.م. (ج. ترندارې) د تره
 بنځه، تندر، د اکا مانډینه، ترنداره، کانی.

ترندتوب (tarandtob) نر.م. ترندتیا، تورېدنه،
 ترهدنه، تریدنه، ترندوالی، وحشت، ویره.
 ترندی (trande) بنځ.ج. تریندي، دسترود جمع،
 تروریاني.
 ترندی (tarand) ص.نر.م. ۱) خورب آس، چاغ آس،
 غت پتا آس؛ ۲) خورب، غت.
 ترندای (taranday) بنځ.م. ۱) زیات خلک؛
 ۲) د مېلمنو گڼه گڼه؛ ۳) په زوره چېغې شوره،
 خود، چېغې نارې؛ ۴) ترنده، ډله.
 ترندی (trande) بنځ.ج. ۱) ترویونه، درینجکي،
 مندي ترې؛ ۲) تولي، جوپي.
 ترنزکه (tranzaka) بنځ.م. بنتک، گونری،
 چنگتی، ترینگلی، کته پیش، موکی.
 ترنزی (tranzay) بنځ.م.ج. د اوبو داره، د اوبو
 تندکه، د اوبو پیشکه.
 ترنک (tarnak) نر.م. ۱) قهر، غوسه، سوخت، تار،
 خوشکه؛ ۲) زیاته اشتها، زیاته تلوسه.
 ترنکوڅه (trankuca) بنځ.م. مچلو غزه، مچو غنه،
 مچنو غزه، مچو غنده.
 ترنکي (tarnaki) ص.نب. قهرجن، خوشکتی،
 عصبي، غوسه ناک، تاوي، تاوجن.
 ترنگ (trang) نر.م. ۱) د ساز غیر، د ساز (سیمي
 آلو) وهل؛ ۲) د غنمو او اوریشو وړي ایستنه؛
 ۳) د لویو لپاره اوار شوی میدان.
 ترنگا (trangā) بنځ.م. (ج. ترنگاوي) د ساز اواز،
 تنگ تکور، شرنګا، ترنگا، ترنگا.
 ترنگتوک (trangtok) بنځ.م. یو خوړلېواز، د اوازونو
 ترکیب، دلندی یا تپي ترنمي (نه ینه یا مه).
 ترنگر (trangar) نر.م. گزلشی، ترنگن، کوچنی
 کمبو، د مزربو څخه جوړ شوی کمبو، د بوسواو
 وینور او ډلو مزربین جال.

ترن

تروپ (trop) نر.م. (ج. تروپونه) ۱) تپتیه، منی
۲) د ملیو هغه فصل چې رنگی شوی نه وي؛
۳) اوگ، تروپ.

تروپیر (trupár) نر.م. تروزی، د تروزی، د عمه
زوی، د پلار خوږی.

تروپی (trupáy) نر.م. تریچی، یو ډول تروه سابه
دی.

تروتازگی (tarotāzagi) بنسټ.م. ۱) تازه والی،
تازه توب، شینوالی، شینتوب؛ ۲) خوشحال.

تروپا (troṭ) نر.م. ۱) تروته، زیان؛ ۲) چټی، عبث
۳) ډار؛ وپره، بیره، خنګ.

تروتیمن (troṭaman) ص. نوم. تاوانی، زیانمن.

تروته (troṭa) ص. نې. ۱) تاوانی، تاوان شوی، پر
غاره شوی؛ ۲) بې ارزښته؛ ۳) بار شوی.

تروته کول (troṭakawál) مص. مت. ۱) کوته
کول، تاوانول، وپر غاره کول، پر بارول؛
۲) بې قدره کول، بې ارزښته کول.

تروړ (tror) بنسټ.م. (ج. ترندی، تروړیانی) د پلار
خور، د مور خور.

تروړ (tarūr) ص. نر.م. ۱) ترهور، وارخطا،
وېرېدلی، بېرېدلی؛ ۲) خپه، پریشانه، مشوش.

تروړ (tarūr) نر.م. ۱) ډار، وپره، خوف، وحشت،
ډارول؛ ۲) وژل، تېستول.

تروړتوب (tarūrtob) نر.م. ترهورتیا، وارخطایی،
تلوئتیا، وارخطاتوب، ترهوروالی.

تروړزی (trořzáy) نر.م. د تروړزی د خاله زوی،
د عمه زوی، د پلار یا د مور د خور زوی.

تروړکه (trořaka) بنسټ.م. د تروړوړ نوم دی. د
مینی او محبت لپاره استعمالیږي.

تروړوالی (trořwálay) نر.م. عمه کېدنه، خاله
کېدنه، خاله والی، عمه والی.

ترنگله (trangála) بنسټ.م. یو ډول ونه ده چې له
لښتو یې توکری او کجاوې جوړوي.

ترنگو (trangú) نر.م. څرنده، سارنگ، سرنده،
غچکه، غی که، سرنده، سارنده.

ترنگوڅه (trangúca) بنسټ.م. (ج. ترنگوڅی) ۱)
ماکو، سلایي گکه، مچر، یوه حشره ده؛
۲) ترنگوڅه، مچنو غزه، مشنو غزه.

ترنگول (trangawál) مص. مت. درنگول، ریاب
و هل، ساز تنگول، د موسیقی له سیمې آلوڅخه
اواز ایستل.

ترنگوونکی (trangawūnkay) تنگوونکی، ریابی.

ترنگه (tranga) بنسټ.م. (ج. ترنگې) هواره تخته.

ترنگهار (trangahār) نر.م. ترنگا، درنگهار، د
موسیقی د سیمې آلود ترنگ اواز.

ترنگی (trangi) نر.م. د وچو غنمو هغه ډنډر چې
وړی یې راکوړ شوی وي.

ترنه انا (tarnaana) بنسټ.م. د نیا د نیا مور، د انا
د انا مور، ورنه انا، ترله انا.

ترینیکه (tamika) نر.م. ترینیکه، د غوړ نیکه پلار،
د نیکه نیکه.

ترنی (tarnay) نر.م. (ج. ترنی) ترنی، محصول،
تکس، گمرکي محصول، سورشات.

ترو (tro) اد. ۱) ترې، ترینه، ترنه، ورنه، له، ورڅخه،
ورڅنې؛ ۲) ترڅو، ترهغو، خو چې، ترهغو چې؛
۳) نو؛ ۴) د دې لپاره، له دې لامله.

تروالی (turwálay) نر.م. (ج. سروالی) ترشی،
تریوالی، ترشوالی.

تروان (tarwán) نر.م. یو بوتی دی چې د الوبالو په
څېر دانی کوي او دانو ته یې سورکی وايي.

ترویی (trořay) نر.م. (ج. ترویی) ۱) سرکه،
سورکه؛ ۲) ترووی اوبه، ترشی اوبه.

تروړول^(۱) (trorawál) مص. مت. ترورگنل، ترور شمېرل، تروری نیول، ترور بلل.

تروړول^(۲) (tarūrawál) مص. مت. وارخطا کول، ترهړول، وېړول، بهرول، ډارول.

تروړول^(۳) (torārawál) مص. مت. ترور کول، ترهه اچول، گډوډي راوستل، وېره اچول.

تروړی (troráy) بنځ. م. (۱) ترور، ترورکه، د ترور لپاره د گرانېت کليمه؛ (۲) ترورۍ، گيډره، لومبیره؛ (۳) چورۍ، مچ شروني.

تروړه (trořa) بنځ. م. (ج. ترورې) (۱) جاکر، جکر، هغه تياره چې له سيلی او باران سره وي؛ (۲) هغه زرتار، گلابتون چې دنيم گز په اندازه اوردوالی ولري؛ (۳) وړه بوجی؛ (۴) هغه گونی يا بوجی چې پوره ډکه نه وي.

تروړی (trořay) بنځ. م. لومبیره، گيډره. ترورې (trořáy) نر. م. (۱) چتی، چرندک، چترکی؛ (۲) چتکي ډوله زېره او توره مرغی.

تروړمی (trořmáy) بنځ. م. تياره، تردمی، هغه شپه چې د سپوږمی رڼا پکې نه وي.

تروسکه (trúska) ق. گوندي چې، بنایي چې، نکیه کلام دی.

تروسه (trořosa) ق. تراوسه، تردې دمه، تردې گری پورې، تردې وخته، تردې شپې

تروسه (tarwása) نر. م. د خپل طاقت په اندازه، د خپلې وسې هومره، د توان تر حده.

تروش (trús) ص. نر. م. ج. تریو، تروه، تاک. تروشې (trúši) بنځ. م. (۱) تریووالی؛ (۲) اجاز.

تروښل (trořál) مص. ل. (۱) توړل؛ (۲) تېښتول؛ (۳) تړول.

تروښول (trořawál) مص. مت. (۱) څه شخړه له نظره لرې کول، ډډې ته کول؛ (۲) سپمول، زېرمول.

تروښول (trořawál) مص. مت. (۱) څه شخړه له نظره لرې کول، ډډې ته کول؛ (۲) سپمول، زېرمول.

تروښول (trořawál) مص. مت. (۱) څه شخړه له نظره لرې کول، ډډې ته کول؛ (۲) سپمول، زېرمول.

تروښېدل (troředál) مص. ل. (۱) څه شخړه له پامه لرې کېدل؛ (۲) ډډې ته کېدل؛ (۳) زېرمه کېدل.

تروکی^(۱) (tarūkay) نر. م. (ج. تروکی) یوډول تریو پانی بوتی دی.

تروکی^(۲) (tarwakáy) نر. م. (ج. تروکی) یوډول تروه سابه دي چې اومه او پاڅه خوړل کېږي.

تروکی^(۳) (trūkay) نر. م. تروکه، یو بوتی دی چې خپلې خپلې پر ځمکه هوار وي.

تروکېدل (trokedál) مص. ل. راتوکېدل، راشنه کېدل، رازرغونېدل.

تروگی (trogáy) نر. م. (ج. تروگی) ډډم، یوډول څاروي پرسوونکې گیاه ده.

تروړل (tarawál) مص. مت. (۱) ډارول، وېړول؛ (۲) په ځغلولو سره څاروي تیت وپرک کول.

ترومی (trómay) نر. م. (ج. ترومی) یو گوټ اوبه، یو غوټ اوبه.

تروڼه (tarawána) بنځ. م. (ج. تروڼې) ترهونه، ډارونه، وېړونه، بهرونه.

تروه^(۱) (tarwá) نر. ج. (۱) د تریو جمع؛ (۲) خمیره، څومره؛ (۳) سرکه؛ (۴) بنځ. م. بنوره، مالگینه ځمکه.

تروه^(۲) (truwa) بنځ. م. (ج. تروې) کېره، له منځه او لوڅو جوړه پوزی چې د کوټې پر چت اچول کېږي.

تروې (tarwé) جن. شلومبي، شپو مبي، شوملي؛ د «تروه» جمع.

تروپت (tarwét) نر. م. (ج. تروپتونه) (۱) دنجوم علم، تورت، پالپوهنه، د فال کتلو فن، ستود پوهنه؛ (۲) فال.

تروپتون (tarwetón) نر. م. ستود پوهنه، ستود پېژندنه، استاز.

تروپتون (tarwetón) نر. م. ستود پوهنه، ستود پېژندنه، استاز.

تروپتون (tarwetón) نر. م. ستود پوهنه، ستود پېژندنه، استاز.

تروپتی (tarwetāy) نر.م. ۱) نجسومي، ستور
پژندنونکی، منجم (۲) فال گر، فال بین.

تروویج (tarwīj) نر.م. بابونه، رواجونه، دودونه،
خبرونه، پراخونه، تیتونه.

تروویجول (tarwijawāl) مصص. مت. رواجول،
دودول، خبرول، پراخول، تیتول.

ترویدل (tarwedāl) مصص. ل. تریویدل، تروشیدل،
توکیدل، مالگین کیدل.

تره^(۱) (tra) نر.م. کاکا، اکا، دپلار وورور.

تره^(۲) (tarā) بنیخ.م. (ج. ترې) ۱) خهبره، رنگ،
شکل، جشه؛ ۲) خهبر، پرخهبر؛ ۳) چمبرخیال،
چمبرخیال، یوډول دارویی بوتی چې دنري
اورد باد رنگ په خهبر وډي کوي.

ترها (trahā) بنیخ.م. (ج. ترهاوې) وگ. ترهه.

ترهاو (tirhāw) نر.م. اوډی، وډی، پیمان، دغلی
پیمان، صاع.

تره خولی (traxwūlay) نر.م. تودخولی سبرلی،
هغه پسه یا سبرلی چې شونډک یې تورو وي.

ترهه (trahāra) بنیخ.م. (ج. ترهري) ترهه، ډار،
وېره، بېره، بیم، سترگه سوځېدنه.

ترهه (trahāra) بنیخ.م. (ج. ترهري) د ترهې ځای،
د وېرې ځای، خطرناک ځای.

ترهغو (tarhāgo) ق. ۱) ترهغه وخته، ترهغه پورې
۲) ترخو پورې، ترخو، ترکومه چې.

ترهند (tarhānd) ص. نر.م. ج. وگ. ترند.

ترهور (tarhūr) ص. نر.م. ج. ۱) وارخطا، ترور،
تلوی، حیران، وېرې اخیستی، ډار اخیستی؛
۲) بې سترگو، نابینا، ووند، (وگ. ترور).
ترهورتیا (tarhūrtyā) بنیخ.م. وگ. ترورتوب.
ترهوری (tarhūr) بنیخ.م. وېره، وارخطایی،
بیم.

ترهول (trahawāl) ص. نر.م. وېروونکی،
بېروونکی، ډاروونکی.

ترهه (traha) بنیخ.م. (ج. ترهې) ډار، وېره، بېره،
ترههدا (trahedā) بنیخ.م. ډارېدا، وېرېدا، ترېدا،
وېرېدنه، ډارېدنه، بېرېدنه.

ترههدل (trahedāl) مصص. ل. ډارېدل، وېرېدل،
بېرېدل، یرېدل، وارخطا کېدل.

ترههدونکی (trahedūnkay) ص. نر.م. ۱)
ترېدونکی، ډارېدونکی؛ ۲) شکمن، دوه
زوی، زده ناره، زوغی.

تری^(۱) (tarāy) ق. ۱) په پټه، په غیلا، په خفیه؛
۲) بنیخ.م. اخور، د ژوندې یا میچني هغه ځای
چې اوږه په کې ټولېږي؛ ۳) ناو، تري، پرناله.

تری^(۲) (turāy) بنیخ.م. ۱) دوو غرونو په منځ کې
تېره شوي لاره؛ ۲) پېچومي؛ ۳) سورنا، نی.

تري (tan) جن. ۱) بوږه، شکره، چینی؛ ۲) غوړ اوږه.

تري^(۱) (tre) اد. ترینه، ورڅخه، ځنې، ورنه، ورڅه،
له دده نه، له دده څخه، له دې څخه.

تري^(۲) (tare) بنیخ.م. اچې، کچې، دوږې د شپږلو غوږ،
تری (tray) نر.م. دکا کبني سوری، دکشې سوری،
د کبوسوری.

تری ټرل (taraytarāl) مصص. ل. چاره کول، تدبیر
کول.

تریاق (taryāq) نر.م. ج. زهرودارو، پاد زهر،
یوډول دارو دي چې د زهر و اغېز کموي.

تريب (trib) نر.م. (ج. تریبونه) وگ. تریو.

تريت (tanī) نر.م. کل، کونجاړه، ترېد.

تری تم (taraytam) ق. لادرکه، بې پټې، ناڅاپه،
ورک، نابېره له سترگو نېهام.
تریستی (tritāy) نر.م. یوه غرنی ونه ده چې تروې
داني کوي.

تریوزمه (triwázma) ص. نم، تریوشانده،
لر غوندي مالگين، تریوناک، تروشناک.

تریوول (triwawál) مص. مت. تریو کول، تروش
کول، مالگینول، تاک کول، تروشول.

تریوی (triway) نر. م. (ج. تریوی) دیوی غرنی
ونی تروی دانی دی؛ دترویو، تارویچی دانی.

تریویدل (triwedál) مص. ل. (۱) ترویدل، تاک
کبدل، ترشیدل؛ (۲) خپه کبدل، غوسه کبدل.

تریه (tárya) بنغ. م. ازیه، دره، دریه، دری، د مسپرو
اووزو دشرلو اواز.

تراپ (tarap) نر. م. (ج. ترونه) (۱) شرط؛ (۲) غوته، غنده،
گنده؛ (۳) د اوویوند، بند؛ (۴) لویه گتیه (تیره)؛

(۵) قرارداد؛ (۶) اتفاق، ترون؛ (۷) ملاتر.

ترازه (taráza) بنغ. م. (ج. ترازې) وگ، ترازه،
تراک^(۱) (tarák) نر. م. (ج. تراکونه) (۱) صنف،
کنار، قطار، چیل؛ (۲) خوا، دهه، اریخ.

تراک^(۲) (třák) نر. م. تراق، دشه شی دماتهدو اواز.

تراکی (třakáy) نر. م. ترکی، لنگوتی، چوتی،
لنگ، هغه کوچنی لنگ چې د لمبلو او غپرو
نیولو په وخت کې تریل کېږي.

ترانگه (tarānga) بنغ. م. (۱) چپیره، رینگی،
د توکسر لویه ریتاره؛ (۲) خیره، برانگه، دخمکې
اووډه ترازه.

ترانگې ترانگې (tarāngétrāngé) ص. بنغ. م.
لتاری لتاری، یزانگې یزانگې.

تراو (taraw) نر. م. (ج. تراوونه) (۱) د جریب کولو
پړی؛ (۲) ترون، اریکه، علاقه، اړه.

تربوخه (tarbúta) بنغ. م. دویه، تریوخته، بنده،
په، بدبویه هوا.

تروپ (trap) نر. م. (۱) د پلن شیز د غورغېدلو اواز؛
(۲) ناگراري؛ (۳) توندي، تیزی؛ (۴) سر صبری.

تروپول (trapawál) مص. مت. (۱) تروپول؛
(۲) ناگراره کول، ناارامول؛ (۳) حرکت ورکول،
تروپول، تروپول.

تروپهار (trapahār) نر. م. چسپهار؛ (۱) د اوویوند
غغلبه و اواز؛ (۲) په اوویو کې د غورغېدو اواز.

تروپیدل (trapedal) مص. ل. (۱) تروپیدل، تروپیدل؛
(۲) ناارامیدل، ناگراریدل.

تروتری (tartařay) ص. نر. م. تودی، تتری، تنله.

تروترک (tarták) نر. م. ناگراري، ناارامي.

تروخپه (tarçapa) ارتباطي هجا، د تروخپلواک پر
خای راتلونکی خپه.

تروخپلواک (tarçpalwák) د دوو ژنیو توکسونو
تروونکی (رابط) خپلواک (اوول).

تروژی (taržabay) ص. نر. م. وگ، تروتری.

تروس (třás) نر. م. د لسرگی دماتهدو اواز.

تروبنست (tarāšt) تراو، ترنگ، ترکیب، طرز ترکیب.
تروبنستی (tarāšti) ص. ترکیبی.

تروغونډله (tarğwāndla) ص. عطفیه جمله.

تروق (třaq) نر. م. (۱) ترک، د دوو شیانو په خپل منځ
کې د لگېدلو اواز.

ترک (tarák) نر. م. کیکری، تلکه، تلک.

ترکانی (tarқанay) نر. م. (ج. ترکانی) یوډول
بوتی دی چې تودی تودی دانی کوي.

ترکه^(۱) (třaka) بنغ. م. (۱) تکه، اسماني تندر؛
(۲) د مردکو، مردکیو، تیکانو لویه.

ترکه^(۲) (taraka) بنغ. م. (ج. ترکی) پتکه، درکه،
دباب، گواپن، سترگی پری ورايستنه.

ترکه^(۳) (t(u,a)rka) بنغ. م. (ج. ترکی) داغ، سره
کری غوری، نگولي ته د غورو تپی.

ترکی (tarǰkay) نر. م. (ج. ترکی) کوچنی لنگ،
دروکی لنگ، چوتی، چیتی، چوتی.

تړکی (tṛakáy) ن.م. بچوکی، د مچلو غزې د سر هغه نری نار چې د تېرې وېشتلو په وخت کې پر مېږدول کېږي او اواز ترې وځي.

تړگر (targōr) لږ فونېمي مورفېم چې د کړ (فعل) یا نوم ولې له نورو اړوندو کړنوسره تړي.

تړل (tarał) مص.مت. ۱) غوټه ورکول، گنده ورکول ۲) بندول ۳) پېنگول، پابند کول.

تړلې خپه (tarałe capa) پورې خپه، کنسوننټ پای خپه.

تړلی خپلواک غبر (taralayxpəlwākǵ) پورتنی خپلواک (high vowel).

تړلیک (tarałık) ن.م. (ج. تړلیکونه) قرارداد، لوزنامه، تړونلیک، عهدنامه.

تړم (taram) ص. ن.م. ج. لږ غونډې گرم، نیم تود، شېرگرم، تومن.

تړمبه (tṛumbá) بڼخ.م. ناتار، هغه دوی چې په مستو او شلومبو کې میده شوي وي.

تړمتوب (taramtób) ص. ن.م. تړمتیا، تړموالی، لږ غونډې تودوالی، شېرگرموالی.

تړمول (tarmawál) مص.مت. لږ گرمول، لږ تودول، تودول، تړم کول، ایله تاو ورسول.

تړمېدل (tarmedál) مص.ل. گرمېدل، لږ تودېدل، شېرگرمېدل.

تړنگ^(۱) (tṛang) ن.م. تړنگا، تنگار، دساز اواز.

تړنگ^(۲) (taraŋg) ن.م. ۱) ترکیب؛ وگ. تړنه؛ ۲) هغه لویه تیره ده چې ختل پرې گران وي.

تړنگهار (tṛangahār) ن.ج. تړنگا، تنگهار، د موسیقۍ د سیمې آلو پرله پسې غږول.

تړنه (taraŋa) بڼخ.م. (ج. تړنې) تړنگ، غوټه وراچونه، بندونه، غوټه ورکونه.

تړو (tarū) ص.ن.ب. اېلني وپونکی، چټی بول.

تړوی (taroḅay) ن.م. (ج. تړوی) د اوسونلکه، د اویو بمبه، د اویونل.

تړومبې (tṛombáy) ن.م. تودې شېرومبې، تودې شلومبې، تودې شوې تړوې، متر.

تړون (tarūn) ن.م. ۱) تړنه، غوټه ورکونه؛ ۲) دود، دستور؛ ۳) قرارداد؛ ۴) اړیکه؛ ۵) بندیز، قومي تینګه، تړه، ناغه؛ ۶) اتحاد کونه، اتفاق.

تړونلیک (tarūnlık) ن.م. وگ. تړلیک.

تړون ماتې (tarūnmātay) ص.م. تړون ماتوونکی تړماتې، ژمن ماتې.

تړونوال (tarūnwál) ص.م. تړون والا، قراردادې.

تړونې (tarūn) ص.م. د تړون اړوند، قراردادې.

تړونې (tarūnay) ن.م. د تړلو څیز، د تړلو آله.

تړویکی (tarwayıkay) ص.م. د عطف توری یا ادات (او).

تړه (tara) بڼخ.م. ۱) لاره؛ ۲) سخته ځمکه؛ ۳) اراده، قصد؛ ۴) لوز، اقرار، وعده؛ ۵) تړه څوکې غونډې؛ ۶) لویه تیره؛ ۷) دود، دستور؛ ۸) قومي غبر؛ ۹) یوه لویه تخته د کر ځمکه.

تړهار (tṛhār) ن.م. د تړ تړي سړي پرله پسې خبرې.

تړیسګني (tariski) بڼخ.ج. کسراوونه، نادودې، ناخوالې، ناکردې، سختې، سړې تودې، غمونه، رېږونه.

تړیسمار (tarismār) ن.س.م. ۱) ډېره گرمې؛ ۲) د تړیک د گولوباران او اواز.

تړیکه (trika) بڼخ.م. (ج. تړیکې) څړیکه، درده، برېښ، تکلیف.

تړی (taray) ص.ن.م. تتله، تړی، تتله.

تړ (tiz) ن.م. ۱) تېزس، رساله، د دکتور رساله؛ ۲) مبحث، د بحث موضوع، قضیه، فرض.

تزار (tazār) ن.م. سزا، جزا.

تزیاید (tazāyód) نر.م.ج. زیاتوالی، دپروالی، لودوالی، اضافه والی.

تزییق (tazriq) نر.م. (۱) پېچکاری، ستن وهل. تزک (tozók) نر.م. (۱) انتظام، ترتیب؛ (۲) شان، برتم، شوکت، برم؛ (۳) ورغنی یادبتونه.

تزکیه (tazkiya) بنخ.م. (۱) پاکونه، پېشوونه، پاکي، پاکوالی؛ (۲) زکات ورکول.

تزلزل (tazalzól) نر.م. (۱) رها، بشوېدنه، رپرېدېدا، بې استقامتی؛ (۲) دوه زړه توب.

تزنېدل (toznedál) مص.ل. په قهرېدل، غوسه کېدل، خپه کېدل.

تزوی (tazaway) نر.م. یو ډول وابنه دي. تزویر (tazwír) نر.م. (ج. تزویرونه) مکر، فریب، چل، چل ول، دوکه کونه، تېرايستنه.

تزی (tázay) نر.م. (۱) تزی، هغه گردی خرمن یا توکر چې دخېمي په منځنی برخه کې دخېمي دستې سرپکې کلکوي؛ (۲) بېبل، د جوارو بېبل، د جوارو گل.

تزیید (tazyíd) نر.م. زیاتوالی، دپروالی. تزیین (tazyín) نر.م. (۱) تزئین، ښکلی کونه، ښنگارونه؛ (۲) ښایست، ښکلا.

تزیینی (tazyini) ص.نب. د تزیین، د ښکلا، د تزیین اړوند.

تزل (tazál) نر.م. چمتووالی، تیاری، امادګي. تزم (tazm) نر.م. بدبوی، وړم.

تزمجن (tazmján) ص.نر.م. وړمجن، تورمجن، وړم لرونکی، بوین.

تزی (tázay) ص.نر.م. (۱) تندې اخیستی، اویو خښلوتنه؛ (۲) هیله من، لهوال، ارزومند.

تس (tas) ص.نر.م. (۱) تش، دد؛ (۲) غورځول شوی، اړتیا شوی؛ (۳) ...

تساند (tasānd) نر.م. لاس ورکونه، مرسته. تساوي (tasāwí) بنخ.م. برابروالی، سره برابرېدنه، یوشان کېدنه.

تسبک (tasbák) ص.نر.م. (۱) کلک، محکم؛ (۲) نېغ، سپخ، سم.

تسبیح (tasbīh) بنخ.م. سبحان الله ویل، د پای خدای (ع) ثنا و صفت او په پاکي سره یادونه.

تسخیر (tasxír) نر.م. مسخر کول، په کابو کې راوستل، قبضه کول، اېلونه، رامول.

تسخین (tasxín) نر.م. تودونه، گرمونه. تسریع (tasrīc) بنخ.م. چټکونه، تېزول.

تسطیح (tastih) بنخ.م. پلټونه، هوارونه. تسکوره (taskora) م.ا. د ناروغسانو د لېږدونې اړابه یې کټ.

تسکوره (taskora) بنخ.م. (۱) تسکوره، دلویې تنځې په څېر یوه بزګري آله ده؛ (۲) کېی.

تسکین (taskín) نر.م. (۱) تسلی، آرام، اسرده، اطمینان؛ (۲) کرارونه، آرامونه.

تسلسل (tasalsól) نر.م. (۱) پرله پسې والی، یو له بل سره منبتی؛ (۲) د نا منتهي چارو ترتیب.

تسلط (tasalót) نر.م. (۱) مسلط کېدنه، لاس پرېدنه، حاکمیت لرنه؛ (۲) بریالیتوب، پرېدنه.

تسلي (tasalí) بنخ.م. (۱) تسلی، ډاډ، ډاډګېرنه، ډاډینه، اطمینان؛ (۲) یقین، باور.

تسلیح (taslih) بنخ.م. په وسله ښکېلونه. تسلیحاتي (taslihāti) ص.نب. د وسلې، د سلاح، د وسلې سره تړلی، وسله واله.

تسلیخ (taslīx) بنخ.م. (۱) حلالونه، ونډی کونه، قصابي کونه؛ (۲) مصله، جای نماز.

تسلیم (taslím) نر.م. سپارل، منل، قبولول، غاړه اېښودنه، اېلېدنه، تابع کېدنه.

تسليمون (taslimawál) مص. مت. ۱) مثل،
عاره اهنودل، ۲) تابع كول، ۳) سپارل، حواله
كول.

تسليمي (taslimí) بنج. م. ۱) قبلونه، ۲) اهلونه،
تابع كېدنه، ۳) ورسپارنه، ورحواله كونه.

تسليمېدل (taslimedál) مص. ل. ۱) قبلېدل؛
۲) تابع كېدل؛ ۳) حواله كېدل، سپارل كېدل.

تسمه (tasma) بنج. م. (ج. تسمې) د څرمنې پټې،
ملاېند، ملاټروني، ملاوستني.

تسمه غوړ (tasmağwār) نر. م. هغه موم چې
موجبان تسمې پرې غوړوي.

تسميه (tasmiya) بنج. م. نومونه، بلنه، يادونه،
نوم اېښودنه، نوم وركونه، په نوم غوښتنه.

تسمم (tasamóm) نر. م. زهرناك كېدنه، زهرجن
توب، زهرجنوالی.

تس نس (tasnás) ص. نب. ۱) تيت وپرك، گډوډ؛
۲) ازړ خلاص شوی، تمام شوی.

تسو (tasú) نر. م. ۱) يونيسم انج؛ ۲) د ځمكې زړه
برخه، د بسواسي شلمه برخه.

تسول (tasawál) مص. مت. ۱) تشول، خالي كول؛
۲) غورځول؛ ۳) د زول، د زكول.

تسويد (taswíd) نر. م. مسوده كونه، له پاى
ليكنې نه مخكې ليكل.

تسيا (tasyá) ص. نب. ۱) بې هوشه، بېخوده، بې
حسه؛ ۲) خالي والی، تشوالی.

تش (taš) ص. نر. م. ج. ۱) خالي، تس؛ ۲) فقط،
ابله، يوازې، دومره؛ ۳) دډ، گوگ.

تشاكل (tašakl) نر. م. بوڅر كېدنه، يوډول كېدنه
تش بازو (tašbāzú) نر. م. بې څه وسيلې لامبو،
نژاسي لامبو، له خيگ يا شنار پرته

پوړونل.

تش پانی (tašbānáy) نر. م. بې پنډه، بې سامانه،
بې پنډې، تش لاس روان.

تشبث (tašabós) نر. م. مداخله، پلټنه، كارلرښه،
گروپړنه، كنجكاوي، لاس وهنه.

تشبه (tašqob) بنج. م. ۱) ورته والی، يوشان والی،
غونډې، په څېر؛ ۲) بد، يو يا څو شیان چې

گډه وجهه ولري.

تشبيه (tašbīh) بنج. م. مشابه كول، ورته كول،
د دوو شيانو مانيزه يوورنگي.

تش پانی (tašpānáy) نر. م. ۱) بې وسلې، تش
لاسی، د جنگ پروخت بې وسلې سړی.

تشتت (tašatót) نر. م. ۱) تېتېدنه، خپرېدنه،
تیتوالی؛ ۲) پرېشانی.

تشتوب (taštób) نر. م. وگ. تشوالی.

تش تور (taštór) ص. نر. م. ج. ۱) بېخي تش،
خالي لاس؛ ۲) ناکام، پاتې، بې برخې.

تشتيا (taštyá) نر. م. وگ. تشوالی.

تشتينه (taština) بنج. م. ۱) ورته غوښه، کباب
غوښه؛ ۲) د پسه د ژامې غوښه.

تشجيع (tašjíz) بنج. م. جرأت وركول، زړه ورونه،
زغردونه، رتونه.

تشخص (tašaxús) نر. م. ۱) ټاكل كېدنه؛
۲) توپير پيدا كېدنه، بېلونه، ځانگړې كونه،
معلومېدنه، پېژندل كېدنه.

تشخيص (tašxís) نر. م. ۱) ټاكل، مقررونه،
تعيينونه؛ ۲) دناروغی معلومونه؛ ۳) اندازه
لگول، بېلول، توپير كول، جلا كول.

تشخيصي (tašxisí) ص. نب. ۱) د تشخيص؛
۲) بېلوونکی، جلا کوونکی.

تشدد (tašadód) نر. م. ۱) سختی، زياتی، جبراً

تش تشدید (tašdíd) ن.م. زور اچونه، فشار راوستل، د شد علامه (۱) د یوه جنس دوه حرفونه په یسره حرف لیکل او په دوو حرفونو لوستل.

تش تشذبی (tašzéhay) ص.م. بنگوله، بې خبره، تشریح (tašríh) ب.ع.م. (۱) شرح کول، بیانونه؛ (۲) تورک تورک کول، ونډ ونډ کول.

تش تشناب (tašnáb) ن.م. لمباخی، غسل خانه، چرچوبی، چمچوبی.

تش تشناب کاغذ (tašnábkağaz) خانپاکی کاغذ، استنجا کاغذ.

تش تشنج (tašanój) ن.م. (۱) گډوډی، کرکچ، تشنگ (tšang) ن.م. تنده، تیری توب، تیری کېدنه.

تش تش نوم (tašnūm) ن.م. خالی نوم، صرف نوم، تش په نامه، یوازې په نوم.

تش تشوالی (tašwālay) ن.م. نشتوب، خالی توب، نستوب، تشوالی، گوگوالی.

تش تشوکی (tašúikay) ص.ن.م. (ج. تشوکی) خالی، تش، گوگ.

تش تشول (tašawál) مص.مت. خالی کول، تسول، تشوونی (tašawūnay) ن.م. د تشولو آله، د خالی کولو وسیله.

تش تشویش (tašwíš) ن.م. پریشانی، فکر، سوچ، سودا، اندېښنه.

تش تشویق (tašwíq) ن.م. هڅونه، لمسونه، پارونه، په شوق راوستنه، ترغیبونه.

تش تشویقول (tašwiqawál) مص.مت. هڅول، پارول، لمسول، په شوق راوستل، مایله کول.

تش تشه (taša) ب.ع.م. (ج. تشی) (۱) خالی، خلا، فضا؛ (۲) د تش بڅینه شکل.

تش تشهیر (tašhír) ن.م. (۱) شهرت ورکونه، مشهورونه؛ (۲) شرمونه، مسخره کونه.

تش تشی (tašay) ن.م. تسی، د پښتو د څښک لاندنی برخه چې پښتورگی پکې وي.

تش تشدید (tašdíd) ن.م. زور اچونه، فشار راوستل، د شد علامه (۱) د یوه جنس دوه حرفونه په یسره حرف لیکل او په دوو حرفونو لوستل.

تش تشذبی (tašzéhay) ص.م. بنگوله، بې خبره، تشریح (tašríh) ب.ع.م. (۱) شرح کول، بیانونه؛ (۲) تورک تورک کول، ونډ ونډ کول.

تش تشرحی (tašrhí) ص.ن.م. د تشریح، مفصل، تفصیلی، مشرح.

تش تشریح کېدل (tašrhíkedál) مص.ل. شرحه کېدل، بیانېدل، روښانه کېدنه، څرگندېدل.

تش تشریف (tašríf) ن.م. (۱) شریفونه، شریفول؛ (۲) عزت ورکول، لویونه.

تش تشریف راوړل (tašrífrāwǎl) مص.ل. راتلل، په درنښت راتلل.

تش تشریفات (tašrífát) ن.ج. (۱) د تشریف جمع؛ (۲) رسمي او ظاهري هرکلی یا خبرې.

تش تشعشع (tašasšov) ب.ع.م. روښنایی کول، ځلېدل، وړانگه اچول کېدل.

تش تشکارول (tuškārawál) مص.مت. سپی ورتو کول، ایش کول، کشکارول.

تش تش کالبوت (taškālbút) ص.ن.م. (۱) بې سا، خالی جښه؛ (۲) بې بڼې، بې توپڼې، بې ژبې.

تش تشکر (tašakór) ن.م. کورودانی، شکرېه، مننه، تشکل (tašakól) ن.م. (ج. تشکلونه) (۱) بڼه پیدا کول، منځ ته راتلل؛ (۲) ښکلی کېدنه.

تش تشکیل (taškíl) ن.م. (۱) جوړښت، ساختمان، رغښت، سازمان، تاسیس؛ (۲) جوړول، سازمان ورکول.

تش تش گوگ (tašgóg) ص.ن.م. ج. تش کالبوت، تش لاس (tašlās) ص.ن.م. (۱) خالی لاس؛ (۲) اغلا.

تش تش لاس (tašlās) ص.ن.م. (۱) خالی لاس؛ (۲) اغلا.

تش تش گوگ (tašgóg) ص.ن.م. ج. تش کالبوت، تش لاس (tašlās) ص.ن.م. (۱) خالی لاس؛ (۲) اغلا.

تصدیق قول (tasdiqawál) مص. مت. ۱) اربیتیا
 بلل، تاییدول، ربتیتیا گنیل؛ ۲) منل، قبلول.
 تصرف (tasar) نر. م. ۱) قبضونه، قبضه کسرل.
 ترلا سول، نیونه؛ ۲) یوخه پرخپیل ذوق ارونه او
 تغییر ورکول.
 تصریح (tasrîh) بنغ. م. ۱) خرگندونه، بنکاره کونه.
 جوتونه، صراحت ورکونه.
 تشریف (tasrîf) نر. م. ۱) مصرفونه؛ ۲) تفسیر
 ورکونه، ارونه؛ ۳) په واک کس ورکونه،
 ورسپارنه؛ ۴) د صرف علم؛ د کلیمو اشتقاق
 له یوی کلیمی بله جوړونه او ارونه.
 تصریفی (tasrîfî) ص. نب. ۱) د تصریف؛
 ۲) د تغییر ورکونې (مورفولوجیکي، صرفي).
 تصغیر (tasgîr) نر. م. ۱) ورونه؛ ۲) په گرامر
 کې هغه کلیمه چې موسوم ته د کوچنیوالي اویا
 گرانیست لپاره استعماله یږي.
 تصفییه (tasfiya) بنغ. م. ۱) چنونه، چانونه، پاکونه؛
 ۲) فیصله کونه، خلاصونه.
 تصمیم (tasmîm) نر. م. ۱) پتینه، پتیل؛
 ۲) نیت، ویلار، اراده.
 تصنع (tasanoʻ) بنغ. م. ۱) ځان بڼونه، ځان بڼونه
 بریښونه؛ ۲) تګمی برګی، چل ول.
 تصنعی (tasanoʻî) ص. نب. ۱) د ځان بڼونې او
 ظاهر سازی؛ ۲) تظاهري، غیر حقیقي.
 تصنیف (tasnîf) نر. م. (ج. تصنیفونه) ۱) صنف
 صنف کونه، گروپ بندی کونه؛ ۲) د کتاب
 لیکل او ترتیبونه.
 تصور (tasawor) نر. م. (ج. تصورونه) ۱) خیال؛
 ۲) سوچ، چورت، اندېښنه؛ ۳) گومان.
 تصوری (tasaworî) ص. نب. ۱) د تصور، خیالي
 ۲) جوړ تر، گومان.

تشهدل (tašē dū) مص. ل. تسهدل، خالی کېدل.
 تبتکی (taštakay) نر. م. کودنی، مات کنهول،
 د سپو او چرگانو داوړو څپلو خاورین لوبی.
 تبتن (taštān) نر. م. څښتن، بادار، مالک، اقا.
 تبتند (taštānd) ص. نر. م. ۱) تبتې ته تیار،
 منوې ته تیار؛ ۲) څښند، په قهر او غضب
 نږېدونکی.
 تبتول (taštawāl) مص. مت. ۱) په منډه کول،
 څفلول؛ ۲) په زور بول؛ ۳) لرول، پرول.
 تبتهدل (taštēdāl) مص. ل. ۱) په منډه کېدل،
 څفلېدل؛ ۲) بنغه متیزه کېدل؛ ۳) پرېدل.
 تبتخ (tašāj) بنغ. م. تخخ، تېشه، کوښخ.
 تبتل (tašāl) مص. ل. وګ، تبتهدل.
 تبتن (tašan) تبتند، تبتهدونکی، فراري، گریزا.
 تصاحب (tasāhob) نر. م. څښتن کېدنه، خاوند
 کېدنه، ترلاسه کونه.
 تصادف (tasādof) نر. م. پېښېدنه، مخامخېدنه،
 چانس، ناڅاپي پېښه، ناڅاپي کار، برابري.
 تصادفي (tasādofî) ص. نب. ناڅاپي، غیر ارادي،
 نابیره، ناخبره، اتفاقي.
 تصادم (tasādōm) نر. م. ټکر، لګېدل، لګېدنه،
 جنګېدنه، گریځي، کړچ، سره لګېدل.
 تصاعد (tasāʻōd) نر. م. جګېدنه، پورته کېدنه،
 لوړېدنه، زیاتېدنه.
 تصحیح (tashîh) بنغ. م. سمونه، اصلاح کونه،
 غلطی لرې کول.
 تصدي (tasādî) بنغ. م. (ج. تصدی) ۱) پر غاړه
 اخستل، یو کار پر دمه اخيستل؛ ۲) موسسه،
 اټو، تنظیم، تشبث، شرکت.
 تصدیق (tasdiq) نر. م. ۱) اربیتیا گنیل، تاییدونه؛
 ۲) شهادت، شاهدي؛ ۳) سند، ثبوت.

تطمیع (tatmí) ن.م. ۱) صوفی کهدنه، د
نفس دپاکولو طریقه، درویشی طریقه او مسلک
۲) هغه علم چې د زړه ترکیبه په کېږي.

تطور (tatawór) ن.م. ۱) ډول ډول کهدنه، رازراز
کهدنه، له یوې بڼې څخه په بله بڼه او بختنه.

تطهیر (tathír) ن.م. ۱) ج. تطهیرونه (ولنه، پاکونه،
مېنځنه، پېچونه، ستره کونه.

تظاهر (tazāh) ن.م. ۱) ځان ښودنه، خودنمایی
۲) مرسته کونه؛ ۳) ملاتړ کول.

تعادل (tasādól) ن.م. ۱) ج. تعادلونه (سره انډول
کهدنه، یوله بله سره برابرېدنه.

تعارض (tasāróz) ن.م. ۱) ج. تعارضات (تېری
کونه، سره لگېدل، سره نښتل، بړېد کول.

تعارف (tasāróf) ن.م. ۱) پېژندنه، اشنا
کهدنه؛ ۲) یو بل ته سره سوځات ورکونه.

تعاقب (tasāqól) ن.م. ۱) ځان هوبنډار گڼل، ځان پوه
او هوبنډار ښکاره کونه.

تعالی (tasālā) ص. ن.م. ۱) لسوی، ستر، اوچت، د
لورې مرتبې خاوند.

تعامل (tasāmól) ن.م. ۱) ج. تعاملونه (۱) رسم
ورواج، دود دستور، رواج، عرف؛ ۲) یو پر بل
تأثیر کول، متقابل عمل، متقابل اغېزه.

تعاون (tasāwón) ن.م. ۱) مرسته، مدد، متقابل
کومک، لاس نیوی.

تعاونی (tasāwóní) ص. ن.م. ۱) د مرستې، د کومک،
د گډې مرستې، د لاس نیوي.

تعاهد (tasāhód) ن.م. ۱) ج. تعهدونه (یوله بله
وعدو، قول، ژمنه یا ژبه کونه.

تعبیر (tasbír) ن.م. ۱) مطلب بیانونه، خپل
مقصد په عبارتو بیانونه؛ ۲) د خوب مانا.

تعبیروول (tasbirawál) ص. ن.م. ۱) بیانول،
مطلب او مقصد بیانول؛ ۲) د خوب مانا کول.

تصوف (tasawóf) ن.م. ۱) صوفی کهدنه، د
نفس دپاکولو طریقه، درویشی طریقه او مسلک
۲) هغه علم چې د زړه ترکیبه په کېږي.

تصویب (taswíb) ن.م. ۱) اسم او صحیح گڼل، د
یوه کار د سوالی او ناسوالی په اړه حکم کول؛
۲) د واکمن مجلس له خوا د یوې موضوع په
اړه رایه ورکول.

تصویر (taswír) ن.م. ۱) ج. تصویرونه (انځور،
نقش، صورت، عکس، شکل، څېره، فوتو.

تصویرول (taswirawál) ص. ن.م. ۱) انځورول،
مجسمول، شکل ورکول، کښل.

تضاد (tazād) ن.م. ۱) مخالفت، وړانوالی؛
۲) د نظم او نثر هغه صنعت چې ضد کلیسي په
کې وي، لکه تورو سپین.

تضرع (tazarós) ن.م. ۱) ج. تضرع گانې (زاری،
زاری، عاجزي او غږ کونه.

تضمین (tazmín) ن.م. ۱) ضمانت کول، ژمنه
کول، ذمه واري، گسرتي؛ ۲) په شاعری کې
د چا پر شعر باندې مسری جوړول.

تضمینول (tazminawál) ص. ن.م. ۱) ضمانت
کول، ژمنه کول، په ذمه اخستل.

تطابق (tatābóq) ن.م. ۱) ج. برابرېدنه، یوشان
کهدنه، یوله بله سره یو ډول او متفق کهدنه.

تطاوول (tatawól) ن.م. ۱) تېری، ظلم.

تطبیق (tatbiq) ن.م. ۱) ج. دوه یا زیات شیان
سره برابرېدنه؛ ۲) عملي کونه، اجرا کونه.

تطبیقول (tatbiqawál) ص. ن.م. ۱) سره برابرول،
سره سمول؛ ۲) اجرا کول، عملي کول، پرځای
کول.

تطبیقي (tatbiqi) ص. ن.م. ۱) د تطبیق وړ،
تطبیقونکی؛ ۲) عملي، د اجرا وړ.

تعبیوی (tābiyawi) ض. لب. دسمبالست، د
 بهاری او چاری ناکتیک، تکتیک.
 تعبیه (tābiya) ب. م. (ج. تعبیه) تابی، چاره،
 سمبالونه، چمتو کونه، تیارونه، تیاری نیونه،
 برابرونه (د پوځ)، تکتیک.
 تعجب (tasajúb) ن. م. حیرانتیا، حیرانېدنه.
 تعجیل (tasjíl) ن. م. (ج. تعجیلونه) تلوار،
 پیسه، نادی او تلوسه کونه.
 تعداد (tasdād) ن. م. (۱) شمېر، شمېره والی؛
 (۲) اندازه، حد.
 تعدی (tāda) ب. م. تهری، زور، ظلم، زیاتۍ.
 تعدیل (tasdi) ن. م. (۱) سمونه، اړونه، اصلاح
 کونه، بدلونه؛ (۲) دوه شیان سره برابرونه.
 تعذیب (taszīb) ن. م. ریس، تنگسه، کړونه،
 خورونه، رپرونه، عذابونه.
 تعذیبول (taszibawāl) مص. مت. رپول، تنگول،
 خورول، کړول، عذابول، تکلیفول.
 تعرض (tasaróz) ن. م. (ج. تعرضونه) برید،
 غوټه، حمله، یرغل، تهری.
 تعرضی (tasarozí) ص. نب. د تعرض، له برید،
 تهری، یرغل او تعرض سره تړلی.
 تعرف (tasaróf) ن. م. پېژندگلوي، یو تر بله پېژندل،
 بلدتیا، سره معرفي کېدنه.
 تعرفه (tasrofa) ب. م. (ج. تعرفی) (۱) پېژند
 پاڼه، شهرت پاڼه، د پیسود تحویلولو سند، د
 معرفي کېدو پاڼه؛ (۲) لېست، فهرست.
 تعریف (tasríf) ن. م. (ج. تعریفونه) (۱) تشریح،
 مطلب بیانونه؛ (۲) ورپېژندنه، پېژندگلوي؛
 (۳) صفت، ستاینه، مدح.
 تعزیت (tasziyát) ن. م. تعزیه، تسلی ورکونه،
 خواخوږي، غم شریکی، همدردي ښکاره کونه.

تعزیر (taszír) ن. م. (ج. تعزیرونه) رتنه، ځنډنه،
 ملامتونه.
 تعزیرول (taszirawāl) مص. مت. ځنډل، رنځل،
 ملامتول.
 تعزیه (tasziya) ب. م. (ج. تعزی) وگ، تعزیت.
 تعصب (tas(a)súb) ن. م. (۱) طرفداري، پلوسې،
 (۲) کرکه، کینه، بغض.
 تعطیل (tasú) ن. م. (۱) له کاره لاس اخیستنې؛
 (۲) د کار ځنډېدنه؛ (۳) رخصتې.
 تعظیم (taszím) ن. م. (۱) لویونه، سترونه؛
 (۲) درناوی، درنښت، احترام، لاس په نامه.
 تعفن (tasafún) ن. م. (۱) توډم، تسموم، وډم، خسا
 بوی؛ (۲) بدبویه کېدنه، بویناک کېدنه.
 تعقل (tasafól) ن. م. (۱) هوښیارتیا پیدا کونه؛
 (۲) د عقل له مخې په کوم کار کې غور کونه.
 تعقلی (tasafolí) ص. نب. (۱) په هوښیارتیا، په
 شعوري توگه؛ (۲) د پوهې، د فکر، د عقل.
 تعقیب (tasqíb) ن. م. (ج. تعقیبونه) (۱) اورپي
 کېدنه، څار، څارېدنه؛ (۲) پیروي، پسې تلنه.
 تعقیم (tasqím) ن. م. (۱) شننونه، څښتنی کونه؛
 (۲) په لازمو وسایلو سره مکروب وژنه.
 تعلق (tasaluq) ن. م. (۱) څوړندېدنه؛ (۲) اړیکه،
 پیوستون؛ (۳) تار، خپلوي؛ (۴) مینه، اشنایي.
 تعلیق (tasliq) ن. م. څیرونه، څوړندونه، یوشی
 په بل شي پورې څوړندونه.
 تعلل (tasalúl) ن. م. (۱) بانه کسونه، بهانه کونه؛
 (۲) علت لټونه، علت پیدا کونه.
 تعلیم (taslím) ن. م. علم حاصلونه، زده کړه، ښوونه،
 ښوونه، لولونه، زده کونه، درس ورکونه.
 تعلیمی (taslímí) ص. نب. د تعلیم، د زده کړې،
 د ښوونې، د زده کونې، تعلیم ته منسوب.

تغاری (tagāray) ص. ن. م. ۱) خپتور، خپتو، گډو؛ ۲) جل، د استسقا، په ناروغي اخته، جلوهلی.

تغدری (tagdāray) ن. م. ۱) (ج. تغدری) څاری، د غره څاری؛ یو ډول غرنی مرغه دی.

تغذیه (tagziya) بښ. م. ۱) خواړه ورکونه یا رسونه، مړونه، خواړه جذبونه.

تغمه (tagma) بښ. م. ۱) دلبنستی یا قمچینې داغ، په بدن د متروکې یا لښتې وهلو داغ؛ ۲) نښه، تغمه؛ ۳) نشان، نښان، مهال.

تغند (tagand) ق. بښند، بښند، په بښه او تېزی تېرېدونکی، په چټکي تېرېدونکی.

تغندی (taganday) بښ. م. ج. کاسه، لوبښی، المونیمي کاسه.

تغنول (tagnawal) مص. مت. وړیتول، تغنول، سره کول او کبابول یا په اور کې وړیتول.

تغو (tuḡū) ن. م. انځر، اینځر، دانځر دانې.

تغول (tagawal) مص. مت. ۱) په خرابو غوړو کې سره کول؛ ۲) غوړخول، لرې تریل.

تغییر (tagiir) ن. م. ۱) (ج. تغیرونه، تغیرات) بدلون، اوښتنه، له یوه حال بل ته اوښتنه.

تغییرول (tagiirawal) مص. مت. بدلول، یرول، له یوه حال بل ته راوستل.

تفاوت (tafawot) ن. م. ۱) (ج. تفاوتونه) توپیر، فرق؛ ۲) ارزښت، اهمیت.

تفاهم (tafahom) ن. م. درک کول، یو د بل په مقصد پوهېدنه، پوهاوی.

تفتیش (tafiš) ن. م. ۱) (ج. تفتیشونه) لټونه، کتنه، ۲) پلټونکی، لټوونکی.

تفرقه (tafroqa) بښ. م. بېلونه، جدایی، بې اتفاقي، درز، د دوو شیانو ترمنځ توپیر.

تعمق (tasamūq) ن. م. عمیر کېدنه، عمیرېدنه، ژور کول، گروېږنه او کنجگاري کول.

تعمیر (tasmir) ن. م. ۱) ودانونه، ابادونه؛ ۲) ودانې، کور، مېنه؛ ۳) مفید کار.

تعمیراتي (tasmirati) ص. نسب. ۱) د تعمیر، ودانیز؛ ۲) د آبادي، د جوړونې؛ ۳) د کور، د مېنې.

تعمیل (tasmiil) ن. م. عملي کول، عمل کول، حکم مننه، فرمانبرداري، ترسره کول.

تعمیم (tasmiim) ن. م. عامونه، رواجونه، خپرونه، نیتونه، مشهورونه، خوږونه.

تعویذ (taswiiz) ن. م. ۱) پناورکونه؛ ۲) هغه دعا گانې چې په کاغذ کې لیکل کېږي او په غاړه اچول کېږي؛ ۳) یو ډول گانه ده.

تعویض (taswiiz) ن. م. بدلونه، عوض کول، عوض ورکول، بدل ورکول، ایشونه.

تعویق (taswiq) ن. م. شاته اچول، ځنډونه، وروسته اچول، ځنډ، تالونه، ځنډونه.

تعهد (tasahod) ن. م. ۱) ژبه، لوز، وعده، قول؛ ۲) پر غاړه اخیستنه، پر ذمه اخیستنه.

تعین (tasiin) ن. م. ټاکنه، مقررول، ټاکل کېدنه، غوره کېدنه، انتخاب کېدنه.

تعینات (tasiinat) ن. م. ج. مقرري، ټاکنې، انتخابېدنې، غوره کېدنې.

تغ (tag) ن. م. اوسپنیز خولی (تویي).

تغاده (tagada) بښ. م. ۱) (ج. تغادې) اصرار کول، تینگار کول، مته کېدنه، شله کېدنه، خړی کېدنه.

تغار (tagar) ن. م. تغاره، لوی خاورین لوبښی.

تغارک (tagarak) ن. م. استسقا، د استسقا ناروغي، نوشنک.

تفریح (tafrīh) بنح. م. ۱) خوشی، ساتهري؛
 ۲) هواخوري، سبیل؛ ۳) سیاله، استراحت.
 تفریط (tafrīt) نر. م. ۱) کمی، لیروالی، کمبنت؛
 ۲) لتي، تبلي، ۳) د مال ضایع کول او تلفول.
 تفریق (tafrīq) نر. م. ۱) تیتونه، بېلونه، جلا کونه؛
 ۲) توپیر، تفاوت؛ ۳) اختلاف؛ ۴) ازی، منفي
 کونه، کمونه.

تفسیر (tafsīr) نر. م. ۱) تشریح، وضاحت، بیانونه،
 شمېرنه، ښکاره کونه، د کلام مانا بیانونه او
 شرح کونه.

تفسیرول (tafsirawāl) مص. مت. ۱) تشریح
 کول، بیانول، شمېرول، څرگندول، د خبرې مانا
 بیانول؛ ۲) د قرآن کریم د آیتونو شرح کول.

تفصیل (tafsīl) نر. م. ۱) جلا کونه، کتاب په
 څېرکو وېشنه؛ ۲) د یوه مطلب سپړنه او
 اوردونه.

تفصیلي (tafsilī) ص. نب. اورد او مشرح،
 سپړلی.

تفضیل (tafzīl) نر. م. لوړگڼه، یو څوک پر بل
 چاغوره او لوړگڼه، فضیلت ورکونه.

تفکر (tafakór) نر. م. (ج. تفکرونه) فکر کونه،
 سوچ کونه، اند کونه.

تفکیک (tafkík) نر. م. ۱) بېلونه، جلا کونه،
 جدا کونه؛ ۲) خوشي کونه، خلاصونه.

تفنن (tafanón) نر. م. ۱) ډول ډول کېدنه؛ ۲) یو
 کار یا یوه هنر په بېلو بېلو طرزونو ترسرونه؛
 ۳) ساتهري، تفریح، عیاشي.

تفوق (tafawóq) نر. م. ۱) برتری او لوړوالي غوښتنه
 لوړتیا غوښتنه؛ ۲) برتری، لوړېدنه.

تفویض (tafwíz) نر. م. سپارنه، ورسپارنه، کار
 یا یوشی د چا تر غاړې کونه.

تفهیم (tafhím) نر. م. پوهسونه، پوهول، سر
 وړ خلاصونه، درک کونه.

تقابل (taqāból) نر. م. ۱) مقابله، یو بل ته مخامخ
 درېدنه، مخامخ کېدنه؛ ۲) په ادبي فنونو کې
 شاعر په خپل کلام کې داسې کلیمې راوړي چې
 له بلې سره متقابلې وي، لکه تور او سپین.

تقاضا (taqāzā) بنح. م. (ج. تقاضوي، تقاضې
 تقاضاگانې) غوښتنه، بیا غوښتنه، طلب.

تقاعد (taqāśud) نر. م. ۱) کورناسته، له کاره
 ایسته کېدنه؛ ۲) د غسې چاته په کور معاش
 ورکول (تقاعدې حقوق).

تقاوي (taqāwī) بنح. م. امدادي پیسې یا تخم،
 هغه پیسې یا تخم چې د حکومت یا د عسکي د
 مالک له خوا بزرگانو ته د مرستې په ډول ورکول
 کېږي.

تقبیح (taqbíh) بنح. م. غندنه، بدوینه، بدول، د
 یو چا د بد او ناوړه کار غندنه.

تقدس (taqadós) نر. م. ۱) پاکېدنه، له عیبه
 پاکېدنه؛ ۲) سپېڅلوالی، پرهېزگاري.

تقدم (taqadóm) نر. م. مخکېوالی، وړاندېتوب،
 وړاندې کېدل، له نورو مخکېوالی.

تقدیر (taqdír) نر. م. ۱) اندازه، مېچ نیونه، کچه
 نیونه؛ ۲) نېټه؛ ۳) استایل؛ ۴) برخلیک؛
 خدای (ج) قضا او فرمان؛ ۵) برخه، قسمت.

تقدیر نامه (taqdirnāmá) بنح. م. هغه لیک چې
 کوم مامورته (د دولت له خوا) هغه د ښو کولو
 په مقابل کې ورکول کېږي.

تقدیرول (taqdirawāl) مص. مت. قدرول، سنابل،
 قدر کول، دروند گڼل، تقدیر ورکول.

تقدیري (taqdirī) ص. نب. ۱) ازلي، ابدی، ۲)
 تند، کله کله؛ ۳) اشار، ناپېر.

تقصیر (taqsír) نر. م. (ج. تقصیرونه) ۱) خطا، قصور، گناه؛ ۲) کسی.

تقطیر (taqtír) نر. م. ۱) شاخکی شاخکی کسونه، خشونه؛ ۲) ک. په نوردولو جامدات یا مایعات په غاز یا بخار بدلول.

تقطیع (taqtíy) بنغ. م. ۱) توتې توتې کول، برخې برخې کول؛ عز. د عروضو پراخه باندې د شعر تجزیه کونه او سنجونه.

تقلب (taqalób) نر. م. ۱) اوږدېدنه، تغیر؛ ۲) درغلی، دوکه، غولونه، تگی.

تقلبي (taqalobí) ص. نب. ۱) کلپ، غلط؛ ۲) د تقلب، د غولونې، د تگی، برگی.

تقلید (taqlíd) نر. م. (ج. تقلیدونه) ۱) پېښې، په پتو سترگو په چاپې تله؛ ۲) پیروي، د بیل چا د کار له مخې کوم کار اجرا کول.

تقلیدي (taqlidí) ص. نب. د تقلید، د پیروي، د پېښو، له تقلید سره تړلی.

تقلیل (taqlíl) نر. م. کمونه، لږونه، راښکته کونه، راکوزونه.

تقنین (taqnín) نر. م. قانون لیکنه، قانون وضع کونه، قانون ټاکنه، لار جوړونه.

تقنیني (taqnini) ص. نب. قانوني، د قانون، له قانون سره تړلی، پر قانون برابر.

تقوا (taqwá) بنغ. م. پر هیزگاري، له خدایه وېرېدنه اوله گناهونو ځان ژغورنه.

تقویت (taqwíyat) نر. م. قوت ورکونه، قسوي کونه، پیاوړي کول.

تقویم (taqwím) نر. م. ۱) جنتري، کلیمز؛ ۲) بیه کونه، بیعه ایښودنه؛ ۳) کپوالی ایستنه.

تقویه (taqwíyá) بنغ. م. (ج. تقوی) ۱) قسوي کونه، قوت ورکونه؛ ۲) ټینگونه، کلگونه.

تقدیم (taqdím) نر. م. پا کوالی، سپېڅلتیا، پاکي، وړاندې کونه، وړاندې کونه، مخکې کونه، وړاندې کېدنه، لاس ته ورسپارنه.

تقر (taqr) نر. م. د قره قل د پوستکي یو ډول.

تقرب (taqarúb) نر. م. ۱) نږدېوالی، نږدېتوب، نږدې کېدنه، نږدېوالی؛ ۲) خپلوي، خپبې.

تقور (taqarór) نر. م. مقرېدنه، ټاکل کېدنه، ټاکنه، مقررونه، لگونه، گومارل کېدل.

تقوري (taqaron) ص. بنغ. م. د مقرېدنې د ټاکل کېدنې، د ټاکنې، د لگونه.

تقریب (taqríb) نر. م. (ج. تقریبونه) نږدیکت، نږدېوالی، نږدېتوب، نژدې کېدنه.

تقریباً (taqribán) ق. تخمیناً، نږدې، کابو، قابو، په اټکلي ډول.

تقریر (taqrír) نر. م. (ج. تقریرونه) وینا، بیانیه، خبرې؛ ۲) اقرار کول، څوک په اقرار راوستل.

تقریر کونکی (taqirkawunkay) فا. نر. م. وینا کونکی، خبرې کونکی، ویندوی.

تقریري (taqirri) ص. نب. زباني، شفاهي، په خوله، د تحریر ضد.

تقریض (taqríz) اسم. نر. م. پرېکول، قطع کول، شعرویل، د چاستاینه یا بدویل.

تقریظ (taqríz) نر. م. ۱) ستاینه، مدح کونه؛ ۲) نظر څرگندونه، نظریه، رایه، تبصره، د چا په لیکنه خپل نظر ښکاره کونه؛ ۳) کره کتنه، انتقاد.

تقسیم (taqsím) نر. م. ۱) وېش، وېشنه، ونډ، ونډه، توزیع، برخه؛ ۲) دلبندي.

تقسیمونه (taqsimawána) بنغ. م. ۱) وېشنه، برخې برخې، ریاضي کې یو عدد پر

ډل باندي وېشنه.

تک^(۱) (tak) اد. ۱) خالص، بیخفي، له یوه سره،
بالکل، درنگ د زیاتوالي دپه یو لولپاره راځي
- تک سپین: ۲) نر. م. ملخ: ۳) اټکل، اندازه،
تخمین: ۴) تکره، تیار.

تک^(۲) (tuk) نر. م. ۱) قافیه: ۲) بده خبره، سپکه
خبره، فضوله خبره، چټي خبره.

تکاره (takāra) بیخ. م. (ج. تکاری) توکره، هوار او
بڼوی کانی.

تکاثر (takāṣor) نر. م. ډېر نیت، ډېروالی، زیاتېدنه،
ډېرېدنه، زیاتوالي.

تکاثف (takāsof) نر. م. تینګېدنه، گاته کېدنه،
خته کېدنه، غلیظېدنه.

تکامل (takāmól) نر. م. بشپړتوب، کاملېدنه،
د بشپړتیا په لور تلنه.

تکبر (takabór) نر. م. کبر، غرور، لویي، ځان پندونه
لوی نفسی، ځان لوړ بلنه، کبر کونه.

تکبیر (takbír) نر. م. (ج. تکبیرونه) الله اکبر ویل،
خدای پاک په لویي سره یادول.

تکت (takt) نر. م. بار، مېزان، بالاین.

تکتیکی (taktakay) نر. م. ۱) تکتیکانی، د
کوچنیانو یوه لویه ده: ۲) هغه آله چې د هغه په
وسيله د ژرندې له ناوه گسې څخه غله او دانې
راتویږي.

تکذیب (takzīb) نر. م. دروغ گننه، دروغجنونه،
په چاپورې د دروغو تر نه.

تکذیبول (takzībawál) مص. مت. دروغجنول،
دروغ گنل، دروغ بلل، دروغ کول.

تکرار (takrār) نر. م. بیاځلي، له سره کوم کار یا
خبره کونه، یو عمل څو ځله سرته رسونه.

تکراري (takrārī) ص. نب. بیاځلي، د تکرار، بیا
بیا ویل شوی، بیا بیا راغلی.

تکریم (takrīm) نر. م. خود او محترم گڼنه، درنښه،
قدرمن گڼنه، گران شمېرنه.

تکریمت (takrāst) نر. م. ۱) تکره والی، تکره توب،
۲) سپورت.

تکره (tukra) بیخ. م. درغن، هوار کانی، بڼوی کانی،
هوار کانی، نری کانی، تکاره.

تکره (takra) ص. نب. ۱) مضبوط، کلک، چمتو؛
۲) فعال، جدي؛ ۳) قابل، لایق؛ ۴) قوي.

تکره توب (takratób) نر. م. ۱) تکره والی،
تندرستی؛ ۲) نر توب؛ ۳) هوښیار توب.

تکړی (tikray) نر. م. (ج. تکرې) توته، پېوند،
تیکړی، توک، د جامو پېوند.

تکفیر (takfīr) نر. م. ۱) پتونه؛ ۲) کفارو ورکول؛
۳) کافرونه، کافر گڼنه.

تکفین (takfīn) نر. م. مړي ته کفن ورکونه.

تکل (takál) نر. م. (ج. تکلونه) ۱) د سفر اراده، د
سفر نیت؛ ۲) نیت، عزم، اراده، هود، قصد؛
۳) د هنري نشر یو ډول دی.

تک لاسی (taklāsay) ص. نر. م. (ج. تک لاسي)
چست وچالاک، چابک، مستعد.

تکلم (takalóm) نر. م. ۱) گسړېدنه، خبرې کونه؛
۲) وینا، خبرې، خبرې اترې، غږېدا.

تکلیف (taklíf) نر. م. ۱) ژمن کول، مکلف کول،
زیار، خواري، رپر، کړاو؛ ۲) رنځ، ناروغتیا.

تکمیل (takmíl) نر. م. بشپړونه، پوره کونه،
سرته رسونه، مکملونه، پای ته رسونه.

تکنیک (taknīk) نر. م. وگ، تخنیک.

تکون (tikún) نر. م. درې گوته، درې گوټیز، درې
پریزه، مثلث.

تکه^(۱) (tika) بیخ. م. ۱) بوتی، بې هډوکي غوښه؛
۲) توکر؛ ۳) تچ، تیکی، پوبی، چرنون.

تگهر (tagér) نر.م. د اوږد وپشلو بڼد.

تل (tal) ق. ۱ (اصدام، همبش؛ ۲) نر.م. ژوروالی،

بېخ؛ ۲) توی؛ ۳) هغه خېړی چې د تېلو یا اوبو

په بېخ کې پاتې شي؛ ۴) ضایع؛ ۵) شگلوره

مېره، د ځمکې پلنه تخته؛ ۶) لودی، خوا.

تلا (talā) بېخ.م. د کوټې د غولې د لوړولو او جگولو

لپاره چې کومه دوکانچه جوړه شي.

تلاتوب (talātób) نر.م. ۱) ناقراري، ناکسراري،

نا ارامی؛ ۲) جوش، هیجان.

تلازه (talāza) بېخ.م. (ج. تلازي) ترازه، تریشه،

کلی، تیلیم، قاش، دهندوانې یا... ترازه.

تلابره (tlāza) بېخ.م. (ج. تلازي) چیري، چیرره،

ریتاره، اوږده څیره، درخت یوه ټوټه.

تلاش (talāš) نر.م. ۱) طلب، غوښتنه، لټونه،

هڅه؛ ۲) بیره، تلوار.

تلاشي (talāši) ص.نب. ۱) لټون، پلټنه، کتنه،

لټونه؛ ۲) د تلاشي ځای، د پلټنې ځای.

تلافي (talāfi) بېخ.م. بدله، عوض، جبران.

تلانگه (talāngá) بېخ.م. (ج. تلانگي) انعکاس،

انگي، ازانگه.

تلاو (talāw) نر.م. (ج. تلاونه) د اوبو ډنډ، تالاو،

ډنډ، حوض، جوړه تریل.

تلاوت (tilāwat) نر.م. ۱) لوستنه، وینه، د قرآن

شريف وظيفه، د قرآن مجيد لوستنه.

تلاوه (tlāwa) بېخ.م. (ج. تلاوي) ۱) زور، زیاتۍ،

جوړو جفا، ظلم؛ ۲) تنبیه، وینونه.

تلاوی (talāway) نر.م. تالوي، هغه کړایي چې د

گڼو خام شربت پکې ټولېږي.

تلبر (talbār) نر.م. ۱) لوی بېانک؛ ۲) تریال، په

لوی بېانک کې د پخو وړیجو د منځ جوغړ،

دنلوکی.

تنگه (tagá) نر.م. ۱) مینده، هېنده، هغه وز یا

بسه چې خصي شوی نه وي؛ ۲) آهستندلېدی،

کلی، ښا، کاکشکی، یو ډول لوبه ده.

تنگه تیارکه (takatyāraka) بېخ.م. تيزي، چابکي،

چالاکي، عجله، تلوار، بسره.

تنگي (taká) بېخ.م. ۱) غوړ، نیونه، په دقت او رېدل

څک کونه؛ ۲) جوړه، جفت.

تنگيا (takya) بېخ.م. تکيه، ډاډ، اسره.

تنگېدل (tukedál) مص.ل. توکېدل، شین کېدل،

ښات رازرغونېدل.

تنگيه (takya) بېخ.م. ۱) فقير خانه؛ ۲) د ملنگانو،

چرسیانو باندې؛ ۳) باور، ډاډ؛ ۴) بالښت،

پشني، سرویردی.

تنگه کول (takyakawál) مص.مت. باور کول،

یقین کول، ډاډ لرل؛ ۲) ډډه وهل.

تنگ (tag) نر.م. رفتار، چلند، تلنه، تله، یون.

تنگا (tigá) بېخ.م. (ج. تگاوي) طاقت، حوصله،

توان، همت.

تنگري (tagray) نر.م. (ج. تگري) تگري، تیکري،

توگري، د زړې جامې ټوټه.

تنگلار (taglár) بېخ.م. خط مشي، اساسنامه.

تنگلوري (taglóray) نر.م. کونلاره، مسیر، خط

مشي.

تنگلي (tagláy) نر.م. (ج. تگلي) بیابان، ډاگ.

تنگي (tagay) نر.م. د درمنده بېخ، د درمنده درشي

له اڅپستلو وروسته په درمنده کې پاتې غله.

تنگ و تاز (tagotáz) نر.م. تگ، تلل، رفتار،

تلنه، چلند.

تنگ و دو (tagodaw) نر.م. منډې، ترړې، هڅه.

تنگي (tagay) بېخ.م. ۱) تبي، تېغه، هغه ډبره چې

لږې برېڅو، ۲) ښوونکي، ۳) ښوونکي، ۴) ښوونکي، ۵) ښوونکي، ۶) ښوونکي، ۷) ښوونکي، ۸) ښوونکي، ۹) ښوونکي، ۱۰) ښوونکي، ۱۱) ښوونکي، ۱۲) ښوونکي، ۱۳) ښوونکي، ۱۴) ښوونکي، ۱۵) ښوونکي، ۱۶) ښوونکي، ۱۷) ښوونکي، ۱۸) ښوونکي، ۱۹) ښوونکي، ۲۰) ښوونکي، ۲۱) ښوونکي، ۲۲) ښوونکي، ۲۳) ښوونکي، ۲۴) ښوونکي، ۲۵) ښوونکي، ۲۶) ښوونکي، ۲۷) ښوونکي، ۲۸) ښوونکي، ۲۹) ښوونکي، ۳۰) ښوونکي، ۳۱) ښوونکي، ۳۲) ښوونکي، ۳۳) ښوونکي، ۳۴) ښوونکي، ۳۵) ښوونکي، ۳۶) ښوونکي، ۳۷) ښوونکي، ۳۸) ښوونکي، ۳۹) ښوونکي، ۴۰) ښوونکي، ۴۱) ښوونکي، ۴۲) ښوونکي، ۴۳) ښوونکي، ۴۴) ښوونکي، ۴۵) ښوونکي، ۴۶) ښوونکي، ۴۷) ښوونکي، ۴۸) ښوونکي، ۴۹) ښوونکي، ۵۰) ښوونکي، ۵۱) ښوونکي، ۵۲) ښوونکي، ۵۳) ښوونکي، ۵۴) ښوونکي، ۵۵) ښوونکي، ۵۶) ښوونکي، ۵۷) ښوونکي، ۵۸) ښوونکي، ۵۹) ښوونکي، ۶۰) ښوونکي، ۶۱) ښوونکي، ۶۲) ښوونکي، ۶۳) ښوونکي، ۶۴) ښوونکي، ۶۵) ښوونکي، ۶۶) ښوونکي، ۶۷) ښوونکي، ۶۸) ښوونکي، ۶۹) ښوونکي، ۷۰) ښوونکي، ۷۱) ښوونکي، ۷۲) ښوونکي، ۷۳) ښوونکي، ۷۴) ښوونکي، ۷۵) ښوونکي، ۷۶) ښوونکي، ۷۷) ښوونکي، ۷۸) ښوونکي، ۷۹) ښوونکي، ۸۰) ښوونکي، ۸۱) ښوونکي، ۸۲) ښوونکي، ۸۳) ښوونکي، ۸۴) ښوونکي، ۸۵) ښوونکي، ۸۶) ښوونکي، ۸۷) ښوونکي، ۸۸) ښوونکي، ۸۹) ښوونکي، ۹۰) ښوونکي، ۹۱) ښوونکي، ۹۲) ښوونکي، ۹۳) ښوونکي، ۹۴) ښوونکي، ۹۵) ښوونکي، ۹۶) ښوونکي، ۹۷) ښوونکي، ۹۸) ښوونکي، ۹۹) ښوونکي، ۱۰۰) ښوونکي.

تلزرغون (talzargūn) ص. تلشین، تل مسرور.
 تلژراند (talžarānd) ص. همیشه ژراند.
 تلژواند (talžwānd) ص. همیشه ژوندی.
 تلسمسور (talsamsūr) ص. وگ، تلشین.
 تلبنبراز (talserāz) ص. وگ، تلشین.
 تلغاگ (talgāk) ن.م. ۱) الفواشود، غور،
 ۲) باد و باران، تویان.

تلف (talaf) ن.م. (ج. تلفات) بریادبند، له منغه
 تلنه، ضایع کبدنه؛ ۲) ورکاوی ۳) امر، هلاک.
 تلفظ (talafōz) ن.م. (ج. تلفظونه) ۱) اورنگ،
 خبری کونه، بیان کونه؛ ۲) لفظ ادا کونه،
 وینا طرز، د کلیمی د سوادا کولو دود.
 تلفول (talafawāl) مص. مت. ۱) ضایع کول،
 له منغه وړل؛ ۲) مصرفول؛ ۳) هلاکول، وژل.
 تلقی (talaqī) بنخ. م. ۱) لیدنه کتنه، ملاقات
 کونه؛ ۲) تعبیر کونه، تصور کونه؛ ۳) قبلونه،
 مننه؛ ۴) زده کونه.

تلقین (talqīn) ن.م. ۱) پوهونه، خبری وړزده
 کونه؛ ۲) په تینگ وینا، نصیحت، وعظ؛
 ۳) شوک خبرو ته اړ ایستنه.

تلکه (talāka) بنخ. م. (ج. تلکی) تلک، اړه کی،
 لت، پرت، کیگری.

تلل^(۱) (tal) مص. ل. تگ کول، یون کول، حرکت
 کول.

تلل^(۲) (talā) مص. مت. تولول، وزن کول.

تلمتی (tulumtáy) ن.م. وگ، ترمتی.

تلمیح (talmíh) بنخ. م. ۱) کوم شی ته کتنه او
 گوته نیونه؛ ۲) بد، په شعر کې کومې تاریخي
 کیسې یا مثل ته اشاره کونه.

تلنخ (tlanj) ن.م. وگ، تلنخی.

تلنخی (tlanjáj) ن.م. لاره، د تگ لاره، گنرگا.

تلبری (talberí) ص. نپ ۱) خپور، نسور، خپورا
 ۲) انگري، ۱۰۰۰ پمار.

تلبهانندی (talbahānday) همیشه بهېدونکی،
 تل بهېدونکی.

تلبیس (talbís) ن.م. ۱) پتونه، د حقیقت پتونه؛
 ۲) خپل عیب له نورو پتونه؛ ۳) چل، دوکه؛
 ۴) مشابهت، ورته والی.

تلپاتی (talpāte) تلپایند، تلژوندی، مدامی،
 جاویدان، همیشی، تل تر تله.

تل پچه (talpača) بنخ. م. د بام چجه، د بام بلی،
 د بام وزر، سریندی، د دېوال پرچال.

تلپی غابونه (talpeyğāšūna) ن.م. ج. د سل
 کلنی غابونه، د تولپی غابونه.

تلتانند (talānd) همیشه تازه، تل بنبراز.

تل تر تله (tal tartāla) ق. مدام، همیشه، ابدی.

تلتک ((a,i)lāk) ن.م. (ج. تلتکونه) برستن،
 ورسن، تولتک، شیرک، کنجر، برستن.

تلتیآ (taltyá) دوام، استمرار، همیشه والی.

تلچمتو (talčamtú) ص. همیشه تیار، تیارسی.

تلخلاند (taljalānd) ص. همیشه غلېدونکی،
 تلبل.

تلخپاند (talcapānd) ص. همیشه په شپو، تل
 موجزن.

تلخان (talxān) ن.م. ج. مرمری، ستوان، ستو، د
 غنمو او توتو میده شوی خیز.

تلخه (talxa) تلخه، د مچبو، غومبسو د شرو او
 له خانه د لیرې کولو اواز.

تلخیص (talxís) ن.م. خلاصه کونه، لنډونه،
 لنډیز.

تلذذ (talazúz) ن.م. خوند اخیستنه؛ ونډورتوب،
 خوند لرنه.

تم

تلونی^(۱) (talūnāy) فاسا. نر. م. نول کونکی، وزن کونکی، تلونکی، نول والا.

تلہ^(۱) (tā) نر. ج. نگ، چلند، تلل، یون.

تلہ^(۲) (talā) بیخ. م. (ج. تلی) (۱) ترازو، دوزن کولو آله؛ (۲) تلی، د پنی لاندنی برخه.

تلی (talāy) مف. نر. م. (ج. تلی) (۱) تلی، له لاسه وتلی، ضایع شوی؛ (۲) نر. م. د پنی لاندنی؛ (۳) د پنی، بوت لاندنی، برخه؛ (۴) دکوتی غولی، دکوتی مخ؛ (۵) کپه، تاک، په ورغوی کپه خایدونکی؛ (۶) د درمند خای؛ (۷) دنس لاندنی برخه.

تلی (talé) بیخ. م. (۱) دکت لنگه؛ (۲) خوشتوری دی چپ په کنار کپ یو تریل لاندی وی. پردغو ستور وخت معلوموی.

تلیاد (talyād) ص. همیشنی یاد، تلپاتی یاد.

تلی پاتی (talipātī) بیخ. م. وگ. : تهلی پاتی.

تلی پت (talepāt) نر. م. د تلی پله، د تلی چاپری، د تلی یوه خوا، د ترازو یوه پله.

تلبدل (taledāl) مص. ل. (۱) په غورو کپ سره کپدل؛ (۲) توبدل، چپه کپدل.

تلیز (talīz) نر. م. تلوالی، همشه توب، تلتوب.

تلیسک (talīsak) نر. م. دانگورو گونگی، گونگورکی، دانگورو کوچنی وینکالی یا وی.

تلین (tīn) نر. م. تلینه، د صری کال، د کال پوره کپنه.

تم (tam) ق. (۱) ایسار، معطل، محندنی؛ (۲) ختم، تمام؛ (۳) مضبوط، داده؛ (۴) پاتی، راباندی؛ (۵) نر. م. تیر، تیرگی.

تما تیر (tamātār) نر. م. ج. تما تیر، رومی بانجان.

تماس (tamās) نر. م. (۱) سره موینتل، سره لگپدل، بلودنه؛ (۲) ارتباط، اړیکه، رابطه.

تلنگ (talāng) نر. م. (۱) تولونه، نول کونه؛ (۲) مو. به دکن کپ تلنگانی نه منسوب دیوه راگ نوم.

تلنگی (talāngī) بیخ. م. تلی، د موجنی (پنی) د بوت او د خپلی تلی.

تلنه^(۱) (tlāna) بیخ. م. نگ، یون، تلنگ، تلہ.

تلنه^(۲) (talāna) بیخ. م. تولونه، وزن کونه، تلنگ. تلوار (talwār) نر. م. (۱) بیره، توندي، جلتی، شتاب؛ (۲) تاقارای، نا کراری، بی صبری.

تلوار گرندی (talwāgrandāy) ص. نر. م. (۱) تلواری، بیرندی، بیر گندی، بیرنی؛ (۲) بی صبره، نا کراره، نا آرامه، تلولی.

تلواری (talīwārī) ص. وگ. : تلوار گرندی.

تلوترگ (talotrāk) نر. م. نا کراری، بی طاقتی، بپتایی، نارامی، تلوسه، وار خطایی.

تلوسناک (talwasnāk) ص. تلوسه لرونکی، لپوال، بپتاب.

تلوسناکی (talwasnākī) تلوسه لرنه، لپوالتیا، بپتایی.

تلوسه (talwasā) بیخ. م. (۱) بپتایی، هغه، هیله، ارزو، بیره، تلوترک، تلوار؛ (۲) سودا.

تلول (talawāl) مص. مت. (۱) تویول، خالی کول؛ (۲) غورخول، پرخول؛ (۳) الپیل، په غورو کپ سره کول؛ (۴) نر. م. وار خطایی، تلوله.

تلوله (talwalā) بیخ. م. وار خطایی، پریشانی.

تلولی (talawālay) مف. نر. م. (۱) الپیلی، په غورو کپ سود کړی شوی؛ (۲) ص. نر. م. پریشانه.

تلون^(۱) (tīn) نر. م. نگ، تلنه، چلند، یون، تلہ.

تلون^(۲) (talūn) نر. م. وزن، نول، تلنه، وزن کونه. تلونی (tūnāy) فاسا. نر. م. (۱) نگ کونکی، تلونکی، یون کونکی؛ (۲) فانی، ناپایند، بی باسنه، نا پایند.

تماسک (tamāsúk) نر.م. خان ژغورنه، خان ساتنه، خان گوپنه کونه.

تماشا (tamāšā) بنخ.م. (ج. تماشاوي) تماشه، ننداره، ليدل کتل.

تماشاچي (tamāšāčī) فا.نر.م. (ج. تماشاچيان) نندارچي، تماشه کوونکي، کتونکي.

تماشگير (tamāšagīr) نر.م. تماشه کوونکي، ننداره کوونکي، سيل کوونکي، نندارچي.

تماشايي (tamāšāyi) ص.نب. ۱) دتماشي، د نندارې؛ ۲) د خندا، د توکو، د مسخرو.

تماغه (tamāga) بنخ.م. ۱) توماغه، د خرمني هغه خولي چې غوړونه پکې پتوي؛ ۲) دباز د سر خولي، د بابني خولي.

تمام (tamām) ق. ۱) بشپړ، پوره؛ ۲) غونډ، تول، گرد؛ ۳) ختم، کامل، سرته رسېدلی.

تمامنبت (tamāmāšt) نر.م. خلاصی، ختمېدنه، پوره کېدنه، تماموالی، تمامتوب، تمامتيا.

تمامول (tamāmawāl) مص.مت. خلاصول، بشپړول، پوره کول، ختمول.

تمامېدل (tamamedāl) مص.ل. خلاصېدل، بشپړېدل، سرته رسېدل، ختمېدل؛ ۲) بهني مصرفېدل.

تمانچه (tamāncā) بنخ.م. ۱) تومانچه، تماچه، توپنچه؛ ۲) د کلانود کار لرگی.

تمايل (tamāyól) نر.م. لهوالتيا، ميل درلودنه، علاقه بنکاره کونه، رغبت درلودنه.

تمب (tamb) نر.م. (ج. تمبونه) د خېمي هغه غای چې تمبوپکې درول کېږي.

تمباکو (tambākū) نر.ج. يودول بوتی دی.

تمبري (tambaray) نر.م. (ج. تمبري) هغه تخته چې نانوايان پوره ورباندې هواروي.

تمبري (tambaray) بنخ.م.ج. تمبکی، لانا تمبک.

تمبکه (tambāka) بنخ.م. تمبکه، د شانود بېر کنډو؛ ۲) پولی، لرمی، لرمی، تناکه.

تمبگي (tambagay) بنخ.م.ج. واده تمبک، تمبري، تمبوگي، وړوکي دره.

تمبل (tambāl) نر.م. (ج. تمبلونه) درسه، د لاريا چمبه، درياگی، دايره.

تمبو (tambū) نر.م. (ج. تمبوگان) ۱) خيمه، تعبير غټه خيمه؛ ۲) د مرغیو نیولو لومه.

تمبوخه (tambūxa) بنخ.م. تربوخه، بندي، دوه او بدبوړه هوا.

تمبور (tambūr) نر.م. تنبور، دوتارې او چارتارې ته ورته د موسیقي سيمي آله ده.

تمبورچي (tambūrčī) نر.م. تمبور و هوونکي.

تمبوره (tamburā) بنخ.م. دنپوره، دمبوره، د افغانستان د موسیقي لرغونو او فولکلوريکو آلو څخه ده.

تمبوزک (t(i,a)mbūzák) نر.م. ۱) سونته، کتېزې، خولو اېسته؛ ۲) تریوزک، ورسک، مول، مور، تیمبوزی؛ ۳) يودول توپک.

تمبوزی (tambuzay) نر.م. تریوزک، مول، مور، اوربوزی، ترلی، ورسک، تیمبوزی.

تمبوگي (tambūgay) بنخ.م. وگ، تمبگی.

تمبه (tambā) بنخ.م. (ج. تمبي) ۱) د دروازي يوا پله؛ ۲) ستنه، ستن، مته؛ ۳) تولى، دله؛ ۴) ص. سرزوری، له خبرې نه اوښتونکي.

تمبېدل (tambedāl) مص.ل. ۱) ستنېدل، شانه ستنېدل؛ ۲) له غره کانې رالوېدل؛ ۳) درکه کېدل؛ ۴) نگوښېدل؛ ۵) غورځېدل.

تمبیزه (tambizā) بنخ.م. (ج. تمبیزې) ټينگی، تمبیزې، ټينگی.

تمبیزې، ټينگی، تمبیزې، ټينگی.

تمبیزی (tambizé) بنج. م. مخ، شیره، سبکه.
 تمبواک (tambewāk) (گر.) انسدادی غیرونه.
 تمت (tamát) ق. ختم، خاتمه، پای، پوره شوی،
 سرته رسیدلی، تکمیل شوی.
 تم تری (tamtaráy) ق. تری تم، ناخاپه له سترگو
 ورکهدل، یوپه یو ورکهده، ناخاپه ورکهده.
 تمتع (tamatoś) بنج. م. گته اخیستل، گتته، فایده
 اوچتونه، گته، نفع.
 تم تم (tamtam) ق. تمام، ختم، پوره.
 تمثال (timsāl) نر. م. (۱) تصویر، عکس، انځور،
 فوتو؛ (۲) شیره، مجسمه؛ (۳) مثل راوړل؛
 (۴) د پاچا فرمان.
 تمثیل (tamsíl) نر. م. (۱) مثل تیرول، مثال راوړل؛
 (۲) د یوه شی شکل مجسمونه؛ (۳) د زامه
 بنودنه، نمایش ورکونه.
 تمثیلول (tamsilawál) مص. مت. بنودل، بنوول،
 نمایش ورکول، مثال راوړنه.
 تمجید (tamjíd) نر. م. لوی بلبل، ستایل، درنول،
 نمانشل؛ (۲) گران او خوږ گتنه.
 تمچو (tamačo) نر. م. وول، تمبه، تمبچو، تمبه.
 تمخای (tamjáy) نر. م. (ج. تمخایونه) د درېدو
 خای، ایستگاه، دموترد دریدلو خای.
 تمخړی (tamjǝray) نر. م. (ج. تمخړی) تنخړی،
 یو ډول مرغی ده.
 تمخی (tamjáy) وگ. تمخای.
 تمدن (tamadón) نر. م. (۱) ښاري کېدنه، د ښاري
 ژوند او خوی اخیستنه؛ (۲) ټولنیز ژوند.
 تمديد (tamdíd) نر. م. (ج. تمديدونه) اوږدونه،
 غځونه، وخت ورکونه.
 تمهر (tamár) نر. م. (۱) تمبل، انبله، خيجه، یو ډول
 یوناني دوا ده؛ (۲) دسترگو یو ډول ناروغي ده.

تمرد (tamaród) نر. م. سرغرونه، غاړه غرونه، نه
 مننه، نه قبلونه، سرکشی، سرکشی کونه.
 تمرکز (tamarkóz) نر. م. خای نیونه، پریو خای
 یا په یوه نقطه کې راټولېدنه.
 تمرین (tamrín) نر. م. (ج. تمرینونه، تمرینات)
 مشق، تکرار، تکرارونه، بیابیا وینه.
 تمساح (timsāh) نر. م. یو ډول بحري حیوان دی.
 تمسخر (tamasxór) نر. م. مسخره کونه، ملنډي
 وهنه، ریشخندونه، پيشاره، پېچموزي کول.
 تمسق (tamsóq) نر. م. اچو، یو ډول مېوه ده. سور
 پوستکی لري او د زرد آلو په انداز ده.
 تمسک (tamasók) نر. م. (۱) حجت، سند، دستاويز؛
 (۲) نیونه، نیوکه.
 تمغه (tamğa) بنج. م. مدال، د عزت نښان، د
 بهادری نښان.
 تمکه (tamaka) بنج. م. یوزهر او شهدي لرونکی بوټی.
 تم کېدل (tamkedál) مص. ل. (۱) ايسارېدل،
 تمېدل؛ (۲) ختمېدل؛ (۳) ټينگېدل.
 تمکين (tamkin) نر. م. (۱) درنښت، دروندوالی؛
 (۲) غاړه اېښودل، قبلونه؛ (۳) قوت ورکونه.
 تملق (tamaluq) نر. م. خوشامنده، خوشامندي،
 غوره مالي، بوټ پاکي، چاپلوسي.
 تمليک (tamlík) نر. م. مالکول، مالک کول، د
 ملکیت حق ورکول، د یوه شی خاوند کول.
 تمليک خط (tamlikxát) نر. م. د ملکیت خط،
 هغه لیک چې د هغه پر اساس یو شوک د مال،
 جايداد یا بېل شي خاوند کېږي.
 تم منبلی (tammaşálay) انسدادی غیر.
 تمن^(۱) (tamán) نر. م. زمی، شخړ، تمبیه، د اشخار
 بوټی، د اشخارو له بوټي څخه جوړه شوې پلنه
 چکی چې د صابون پر خای کارېږي.

تن اسان (tanāsān) ص. نرم. تن اسایه، ناز است،
لن، راحت طلبه، استراحت طلبه.

تناسب (tanāsób) ن. نسبت، رابطه،
۱) نسبت، رابطه،
۲) دول، برابری؛ ۳) ابد، مراعات النظر، تلفیق
۴) دو نسبتونو تر منخ برابر والی.

تناسخ (tanāsóx) ن. م. ۱) له یوه شکل نه پر بل
شکل او بختل، د هندوانو په نظر روح له یوه
کالبت نه وتل او بل ته ننوتل؛ ۲) باطلونه،
زابلونه؛ ۳) په بده شهره بنکار بدل.

تناسل (tanāsól) ن. م. نسل پیدا کول یا زیاتول،
اولاد پیدا کول، زیږونه.

تناسلی الت (tanāsólialát) ص. ن. ب. د بشپړ
او نر شرمخی او مخصوص غږی.

تناظر (tanāzór) ن. م. ۱) یو بل ته کتنه، یوله بل
سره مخامخېدنه؛ ۲) مناقشه، بحث کونه.

تنافر (tanāfór) ن. م. ۱) نفرت، کرکه؛ ۲) یو پر
بل ویارنه؛ اد. په شعر یا نشر کې د هوندې او
مشکلي کلیمې راوستل.

تناقص (tanāqós) ن. م. ورو ورو کمېدنه، کرار
کرار لږېدنه، ورو ورو زیانونه، نقصانونه.

تناقض (tanāqóz) ن. م. یو تر بله نقیض،
اختلاف، مخالفت، توپیر، یو د بل مقابل.

تناو (tanāw) ن. م. ۱) کتاب، رسی، پری، کبړی،
بدریزه؛ ۲) د جړېپ کښې کتاب یا فېته.

تناوب (tanāwób) ن. م. وار او اېښودنه، نوبت کونه،
په نوبت، په وار.

تناوکښ (tanāwkaš) ن. م. غڼه، غڼې، جولای،
تناوی (tanāwáy) ن. م. د خېمې یا کبړې رسی،
د تمبر او تجیر تناو.

تنبل (tanbál) ص. ن. م. ۱) الت، سست، بېکاره،

تمن^{۱۲} (tumén) اسم، نرم. م. (ج. نمونه) ۱) بولی،
جماعت، ډله؛ ۲) د سلو سپرو پوه دسته، رساله،
پلتن؛ ۳) شل.

تمنا (tamená) ن. م. (ج. تمناوې، تمنیات)
هيله، امید، غوښتنه.

تموس (tamús) ن. م. (ج. تموسونه) ۱) خمور،
خاربت، بخار؛ ۲) تموز، زیاته گرمي.

تمول (tamawál) م. ص. مت. ۱) تم کول، درول،
غڼول، ایسارول؛ ۲) نرم. شتمنتوب، پانگه.

تمویل (tamwíl) ن. م. مال ورکول، د پیسو پر
وسيله د کومې پروژې د چارو پر مخ بیونه.

تمه (táma) ن. م. (ج. تمې) طمع، لالچ، توقع،
هيله، امید.

تمهید (tamhíd) ن. م. ۱) سریزه، شروع، پیل،
عنوان؛ ۲) خپرونه، غورونه.

تمهیدل (tamehíd) م. ص. ل. تم کېدل، ایسارېدل،
درېدل، ودرېدل، غڼېدل.

تمیز (tamíz) ن. م. ۱) بېلول؛ ۲) پېژندگلوي؛
۳) توپیر؛ ۴) پوهه؛ ۵) ادب؛ ۶) قاعده،
طریقه؛ ۷) جاج، قضایي لور، محکمه ده.

تن (tan) ن. م. ۱) بدن، وجود، ځان، صورت، پړه،
جسم، جنه؛ ۲) کس، بنده، نفر.

تنا (taná) ن. م. تنا، د ورېځو غرا، نالنده، تنو،
تناب (tanáb) نرم. تاو، پری رسی.

تناپوره (tanábura) ن. م. (ج. تنابورې) هغه
سوزی دی چې په ختو یا شگړو کې جوړ شوی وي
او د پوکي په وسیله او از پکې کېږي.

تنازع (tanāzóz) ن. م. (ج. تنازعات) ۱) بحث،
شور، کړس؛ ۲) جگړه، جنگ، فساد.

تنازع للبقا (tanāzózilbaqa) ن. م. ژوند جگړه،
د ځان د بقا لپاره جنگ جگړه.

تنبور (tanbū) نرم. م. (ج. تنبورگان) وگ. ۱. نسور.

تنبول (tanbōl) نرم. م. پان. پان.

تنبه (tanbā) بنغ. م. (ج. تنبهی) وگ. نمبه.

تنبزه (tanbeza) بنغ. م. وگ. نمبوزک.

تنبزی (tanbezāy) نرم. م. وگ. نمبیزی.

تنبیه (tanbīh) بنغ. م. (۱) ملامته، ملامتیا، رتبه.

دپکه؛ (۲) بهدارونه، هوبیاری، پروهونه.

تنننا (tantana) بنغ. م. دبدبه، شان، عظمت، پرتم.

تنخا (tanxā) بنغ. م. تنخوا، معاش.

تند (tand) ص. نرم. م. وگ. تاند.

تند (tund) ص. نرم. م. ج. (۱) توند، گرندي، چابک.

چتک؛ (۲) غوسه ناک، قهرجن، عصبی.

تنداره (tandāra) بنغ. م. د تره بنغه، تهندار.

تندر (tandar) نرم. م. (ج. تندرونه) تکه، تنا، تالنده.

رعد، صاعقه.

تندرسمت (tandrost) ص. نرم. م. روغ، جور، تکره.

غبنتلی، روغ رمت، سالم.

تندرکی (tandrakāy) نرم. م. (ج. تندرکی) نیم

سری، د نیم سر دزد.

تندره^(۱) (tandra) بنغ. م. (۱) لمریا سپورمی تندر

نیول؛ (۲) تکه، افت، اسمانی بلا.

تندره^(۲) (tandura) بنغ. م. (ج. تندری) خروسی،

کرونکی، جروب.

تندری (tandarāy) نرم. م. دونی نرم پوتکی چې

کال په کال د زاره پوتکی خای نیسی.

تندک^(۱) (tindak) نرم. م. (ج. تندکونه) (۱) تکه،

پلری، تیندک؛ (۲) مچ، سرگردانی.

تندک^(۲) (tindak) ص. نرم. م. توندک، مرچکی،

تند مزاجه، له قهر نه لمبه کېدونکی.

تندل (tandā) مص. مت. جورول، رغول، ترمبول.

تندلبان (tandāban) ص. خوانیمرگ.

تند مزاج (tandmizāj) ص. نرم. م. تندخویه، تند

مزاجه، تند مجازه، خوشکشی، عصبی.

تندوالی (tundwālay) نرم. م. (۱) تنزی، چابکي،

تندی، چتکتیا؛ (۲) غصه، قهر، خوشکه.

تندویه (tandobā) بنغ. م. (ج. تندوی) (۱) لوی.

تالنده، اوبیزه؛ (۲) د اوبو داره، د اوبو فسواره.

سندرکه، زاوه، جور جوری، شرشره.

تندور^(۱) (tandūr) نرم. م. وگ. تنور.

تندور^(۲) (tīndor) بنغ. م. وگ. تنداره.

تندوری (tandorāy) نرم. م. د پوزې هلوکی.

تندول (tundawāl) مص. مت. (۱) تنزول، چالاکه

کول چتکول؛ (۲) په غصه کول، په قهر کول.

تندوله (tandōla) بنغ. م. تندولی، بودول سابه دی.

تندونی (tandunāy) نرم. م. وگ. چندونی.

تندوی (tandwāy) نرم. م. سر بستی، د سینی

کړیندوکی.

تنده (tānda) بنغ. م. (ج. تندی) (۱) اوبو ته زړه کېدنه؛

(۲) خوز، سوز، بودول اغزن بوتی دی.

تندی (tandāy) نرم. م. (ج. تندی) (۱) اینه، د چوبلی،

جبین؛ (۲) د هر حیوان نوی پیدا شوی بچی؛

(۳) ناوخته کرل شوی فصل؛ (۴) اغوند، گردی.

تندی (tundi) بنغ. م. (ج. تندی) (۱) چابکتیا،

بیره، چتکتیا، گرنديتوب؛ (۲) عصبیت، قهر.

تندی (tandāy) ص. بنغ. م. ج. نوی لنگه شوي

(غوا، مېنه...).

تندیاره (tandyāra) بنغ. م. وگ. تیندار

تندېدل (tandedā) مص. ل. (۱) تنزېدل، چتکېدل؛

(۲) عصبی کېدل، قهرېدل.

تندی لیک (tandilīk) م. برخلیک، سرنوشت،

تقدیر، قسمت.

تنل (tandāl) مص. مت. رغول، جورول، پيونول.

تنهؤ (tanđū) ص. نپ. خپتو، گډو، نسور.

تنهوس (tanđús) ن. م. پوډول وابه دي.

تنزری (tanžáray) ن. م. (ج. تنزري) اوگ، نمغری.

تنزل (tanazól) ن. م. نیتوالی، بښکته والی، له پوری (مقامه) رالویدنه.

تنزیل (tanžl) ن. م. (۱) کمېدنه، تیتېدنه، رالویدنه
پرېوتنه؛ (۲) د پیسورج، په ریاضي کې یوه
قاعدو ده.

تنسته (tanasta) بڼخ. م. (۱) هغه تارونه چې د
رخت، قالین او... په اوردو کې استعمال شوي
وي (۲) د غنې څاله، د عنکبوت څاله.

تنسوکه (tansuká) بڼخ. م. (ج. تنسوکې) (۱) یو
ډول وړبښمین توکر؛ (۲) شان، شوکت، پرتم.

تنشا (tanšá) بڼخ. م. ویاړ، افتخار، سترتوب.

تنظیم (tanžím) ن. م. سمون، برابرتیا، برابرونه،
سمبالتیا، روڼونه، پېینه.

تنظیمول (tanžimawál) مص. مت. برابرول، سمول،
رونول، پېیل، سمبالول، منظمول.

تنفس (tanafós) ن. م. ساکنیل، ساښکښه، د سا
کښته او پورته کېدل، نفس کېنه.

تنقید (tanqíd) ن. م. (۱) صرافې کونه، سمې او
ناسمې پیسې جلاکونه؛ (۲) کره کونه، دیوې
لیکنې ښه والی او بدوالی سره بېلونه؛
(۳) گوتنیونه.

تنقیص (tanqís) ن. م. (۱) کمونه، لرونه؛
(۲) ناقصونه، ناقص کونه.

تنقیط (tanqít) ن. م. لیک نښې، تکی ایښودنه،
نقطه گذاري، د اعجام نښې لکه: تکی (.)،
کامه (،)، شارحه (:)، او...

تنکی (tankáy) ص. ن. م. (ج. تنکي) (۱) تازه،
نازک، نرم، خام؛ (۲) نوی توکېدلی.

تنکیتوب (tankitób) ن. م. (۱) نساژه والی
(۲) نرمتوب، تنکیوالی.

تنګ^(۱) (tang) ص. ن. م. (ج. اراتول، هغه چې
سور او بریې کم وي؛ (۲) تربت، په تکلیف کې،
غریب، خوار، اړ، محتاج.

تنګ^(۲) (tung) ن. م. کوزه، کوچنی اورد منګی.
تنګاچه (tangāčá) بڼخ. م. تنګاڅه، تنګاچه.
چو تره، صوفه، ډبه.

تنګ الواک (tangalwák) ص. م. تنګالېلی،
تنګ نظره، متعصب.

تنګ الواکي (tangalwáki) تنګ نظري، تعصب.

تنګ ترش (tangtrús) ص. ن. م. ډېر تنګ، لږ
بوچ.

تنګتوب (tangtób) ن. م. (۱) تنګوالی، تنګتیا؛
(۲) اړتیا، مجبوریت، تنګسه.

تنګ خولی (tangxúlay) ص. ن. م. (۱) هغه
چې خوله یې تنګه وي؛ (۲) ن. م. د خاورو منځ
یا چاټی.

تنګ زری (tangžáray) ص. ن. م. (۱) زړه تنګی،
بې حوصلې؛ (۲) خپه، زهیر؛ (۳) مسک.

تنګسه (tangsa) بڼخ. م. تنګسیا، غریبي، نهستی.

تنګ کوچ (tangkóč) ن. م. پېچیس، خطکی،
زمری، د هلکانو یوه لویه ډه.

تنګلاسی (tanglāsai) ص. ن. م. بهوزلی،
غریب، خوار، مفلس، بې شتو، نهستن، اړ.

تنګ لاسي (tanglāsi) بڼخ. م. غریبي، خوارې،
محتاجې، مفلسې.

تنګنا (tangnā) بڼخ. م. (ج. تنګناوې) نارو، وت،
دوه.

تنګ نظري (tangnazari) بڼخ. م. (ج. تنګ نظري)
نخيل، لاندې...

تنگوالی (tangwālay) نر.م. ۱) غریبی، عاجزی، تنگلاسی، احتیاجی؛ ۲) لنډوالی.

تنگوری (tanguray) نر.م. تنگوچی، وړوکی تنگی، د غرونو په منځ کې تنگه لاره.

تنگول (tangawol) مص.مت. تریتول، تکلیف وړ کول، محوړول، په عذابول، تکلیفول.

تنگه (tanga) بنځ.م. (ج. تنگی) ۱) میله، درمه، سته، د نلر؛ ۲) بالاتنه؛ ۳) هغه اواز چې اوبښ ته د خې کولو پر وخت ویل کېږي.

تنگی (tangay) نر.م. ۱) تنگ، د غرونو په منځ کې لاره؛ ۲) د کوچیانو د کړتو جوال.

تنگي (tangi) بنځ.م. (ج. تنگی) ۱) تنگوالی، غریبی، خواري، فقر؛ ۲) مصیبت؛ ۳) سپکوالی.

تنگېدل (tangedal) مص.ل. ۱) تریتېدل، خوړېدل، خفه کېدل؛ ۲) خوړېدل، اړېدل؛ ۳) د ناروغ ناروغي زیاتېدل.

تنمیه (tanmiya) بنځ.م. وده، پرمختگ، نشونما. تنور (tanur) نر.م. (ج. تنورونه) تندور، د دوی پخولو ځای.

تنوري (tanuri) ص.نب. ۱) د تناره؛ ۲) په تناره کې پخه شوې دوی؛ ۳) تندوري، هغه بشپړ پسه یا غوښه چې په تناره کې پخه شي.

تنوع (tanawo) بنځ.م. ډول ډول، رنگ رنگ، رازراز.

تنول (tanawal) مص.مت. ۱) غوړول، گمرزول؛ ۲) په مزي کې پېیل؛ ۳) درنول، ارزښتمنول.

تنویر (tanwir) نر.م. ۱) رڼا، رڼایی؛ ۲) رڼا کونه، روښانونه، څلونه.

تنویرول (tanwirawal) مص.مت. ۱) روڼول، روښانه کول؛ ۲) څرگندول، ښکاره کول.

تنه (tana) بنځ.م. (ج. تنې) قد، قامت، ونه، وجود، تن؛ ۲) بدن، سته، د ونې ډډ.

تنها (tanha) ق.تنا، یوازې، گوبی، ځانله، څره. تنهایی (tanhai) بنځ.م. یوازنتوب، گوبی توب، بېلوالی، جدایی، یوازېوالی، څره توب.

تنی (tanay) بنځ.م. تر تری خبرې، تنله خبرې. تنی (tani) ص.نب. شخصي، ذاتي، ځاني، د ځان.

تنی (tane) اد. ځني، څخه، ورنه، ترینه، ورځني. تنېدل (tanedal) مص.ل. ۱) غرېدل، گمرزېدل؛ ۲) پېیل کېدل؛ ۳) درنېدل، قدر منېدل.

تنی نا (tanayna) بنځ.م. تهنه نی، گونېدل، وړو وړو نغمه یا سندره له ځان سره ویل.

تن (tan) نر.م. ۱) شعر، سندره، غزل؛ ۲) تن، غرمبا، غوړېدنه؛ ۲) بوړها، بوړېدنه.

تنیا (tana) بنځ.م. وگ، تنا.

تنیاکه (tanaka) بنځ.م. (ج. تناکې) پولی، پرومپي، د لاسو د ورغوو یا د پښو د تلوو چې د کاریا منزل له لامله پولی شي.

تنینیا (tantana) بنځ.م. ۱) شور، غوغا، شور؛ ۲) شهرت، اواز؛ ۳) انگازه، انعکاس.

تنول (tanawal) مص.مت. ۱) ټکول؛ ۲) نیمخاله کول؛ ۳) غوړول، په تنهار او ستل.

تنهار (tanahar) نر.م. غرمبهار، گمرزار، غرهار.

تنی (tanay) نر.م. ۱) د آس یا خره گېښند؛ ۲) بنځ.م. تکمه، دکمه، غوټه، ټټه؛ ۳) گریوان.

تو^(۱) (tu) نر.م. ۱) توکانی، لیساری؛ ۲) لعنت؛ ۳) کرکه، نفرت.

تو^(۲) (taw) نر.م. ۱) توت، نرتوت؛ ۲) تاو، حرارت، تودوالی؛ ۳) په غوسه کېدنه.

تو^(۳) (to) نر.م. تيو، کوچ کوچ، دسپي درابللو اواز. تووا (to-wa) د (تدبه وایی) لنډیز، گندې، گنې...

تو - آ (towā) نر. م. شکارل، نوشکارل، بکارل، سہی بہ بکار پسی نوکول.

تواتو (tawātaw) نر. م. د نام شروع یا نارو ا پیسو د پیدا کولو لاره یا طریقہ.

تو اچی (tawāčī) نر. م. تباشی، د ملک مرستیال، د کلی د مشر کومکی.

توارث (tawārōs) نر. م. وراثت، پہ میراث اخستل، پہ وراثت اخستل، پہ ارث وول.

توارد (tawārōd) نر. م. (۱) پرله پسی وارد بدنه، پہ یوه وخت راتلنه؛ (۲) د دور شعرونو د لفظی

او معنوی ورته والی پېښېدنه چې دوه شاعران یې بېل بېل سره جوړ کړي.

تواره (tawāra) بنخ. م. (۱) یو ډول کسپو دی؛ (۲) خپری کوڅه، کودی، جونگره، چوپړی، کوټخه.

توازن (tawāzōn) نر. م. برابروالی، په یوه وزن کېدل، په یوه ټوله کېدل، تعادل.

تواضع (tawāzōw) بنخ. م. عاجزی، کمیني.

توافق (tawāfōq) نر. م. (۱) برابری، سره سمېدنه، سره انھولېدنه؛ (۲) دوه اړخیزه خوښه، موافقه.

توام (tawām) نر. م. (۱) جوړه، غبرگ، غیر گونی؛ (۲) پرله پسی، یوځای، مربوط، تړلی.

توامان (tawāman) ص. نر. م. (۱) نستعلیق ته ورته یو ډول پېچلی لیک دی؛ (۲) دوه کوچنیان له یوه نسه زېږېدلی، غیر گونی؛ (۳) ملگری.

تران (tawān) نر. م. طاقت، وس، وسه.

توانا (twānā) ص. نر. م. زورور، غښتلی، پیاوړی، قوي، د طاقت خاوند.

توانگر (tawāngār) ص. نر. م. (۱) شتمن، غنی، بدای، موډ؛ (۲) زورور.

توبره (tubrā) بنخ. م. (ج. تویری) (۱) کڅوړه، بوجی، خلتہ؛ (۲) د اس یا خسرہ د اورشو کڅوړه؛

(۳) نر. م. د اسونو او خړو یو ډول ناروغی ده.

توبری (tubray) نر. م. (ج. تویری) (۱) دغسری شوکه؛ (۲) د پخې نبره شوکه؛ (۳) کوچنی نبرگی.

تویری (tubri) بنخ. م. (ج. تویری) کښېده، پښی، سکوی، چکن، گلډوزی، خامک دوزی.

توبه (toba) بنخ. م. (ج. توپی) (۱) له گنا اخښه پښماني، استغفار؛ (۲) د حق پر لاره سمېدنه؛

(۳) د انکار کلیمه.

توبه گار (tobagār) فا. نر. م. پښمانه، نام، توبه کوونکی، استغفار کوونکی.

تویخ (tawbix) نر. م. د گڼه، رتڼه، ملامتونډ، ورته په قهر بدنه، ستغی سپوږی ورته وینه.

تویین^(۱) (tobin) نر. م. خوند، څکه، مزه، ذائقه.

تویین^(۲) (tawbin) نر. م. شنوی، پرومبی، د چکې له کڅوړې نه په یوه لوبښي کې ټولې شوې اوبه.

توپ (top) نر. م. (۱) یوه جنګي وسله ده؛ (۲) پښوس، گیند، غونډسکه؛ (۳) نان، د توکر تان، توکی.

توپان (topān) نر. م. (ج. توپانونه) (۱) سخت باد، طوفان، سېلی؛ (۲) نا اشنا کار، ستر بریالیتوب؛

(۳) اورځولې، د پایشو کښېده شوې ځولې؛ (۴) الوی غم، لویه پېښه.

توپان خپلی (topānjapalay) ص. م. توپان وهلی، جبار خپلی.

توپانی (topānāy) بنخ. م. (۱) د خوند او ظرافت خبرې؛ (۲) چټتیا، بې مانا خبرې، اېلټیا؛

(۳) فسوق العاده خبرې یا چاري.

توپ بازي (topbāzi) بنخ. م. د پښوس لوبه، گین بازي، والیبال، فوتبال...

توپچی (topčī) نر. م. (۱) توپ ویشونکی؛ (۲) هغه ډله ده چې ته به نه اوه... اختیار کې لري.

توپخانه (topxāna) بنج.م. ۱) توپونه، دښو توپونو
مجموعه؛ ۲) د توپونو ځای.

توپر (topar) نر.م. ۱) صدمه، ضرر، زیان، تاوان؛
۲) پېښه، حادثه، واقعه.

توپرک (toprāk) نر.م. پوستین، پوستینچه.

توپک (topāk) نر.م. توپک، یو ډول وسله ده.

توپک لېچ (topaklēc) نر.م. ۱) هغه لرگی چې
د توپک د شپېلې شاته لگېدلي وي؛ ۲) لټ،
گټ، بیلوټ، گېټ.

توپک والا (topakwāla) نر.م. د توپک خاوند،
هغه څوک چې توپک لري یا یې ډزوي.

توپلندی (toplandāy) نر.م. (ج. توپ لندی)
توپنی، ډزرو توټنی، ډزرو توډول شوې ډزی، د
ډزرو توډول شوې وږې وږې توټې.

توپیر (tawpīr) نر.م. فرق، تفاوت، امتیاز.

توپیرپال (tawpirpāl) نر.م. تبعیض پالونکی،
تبعیض پال.

توپیرواله (tawpirwāla) توپیرپالنه، تبعیض
(نژادې).

توت^(۱) (tawt) نر.م. یوشی په غوړو کې سره کول.

توت^(۲) (tut) نر.م. (ج. توتان) یو ډول مېوه.

توتا (tota) نر.م. ۱) وگ، توتی؛ ۲) زاج، خوری،
پټکنی، پټکری، زمج.

توت خورکه (tutxwarāka) بنج.م. داغ سرې
مرغی، کڼه مرغی.

توتیری (totray) ص. نر.م. توتوری، تتله.

توتینبه (totasa) بنج.م. (ج. توتینې) نرم او پوست
کانی، پسته ډبره.

توتکاری (totkāray) نر.م. توتکی، توتکری،
یو ډول توره مرغی ده.

توتکری (totkarāy) نر.م. د توتکی یو ډول دی.

توتکه^(۱) (tutaka) بنج.م. ۱) چغندرک، مسری،
کمرغوچ؛ ۲) بنکار، بنکر، د ژرندي ډول او
پلونو ترمنځ لرگینه نلی؛ ۳) لرگینه شپېلی.

توتکه^(۲) (totaka) بنج.م. کجاوه، داسې آله ده
چې له لښتو جوړېږي، تیسرې پکې اچنوي او د
سیند بند پرې کلکوي لږکری، شنډی.

توتکی سبک (totakaysabak) نر.م. یو ډول
نازک بوتی دی چې نرمې پانې لري.

توتلی (totalāy) نر.م. صافه، صافی، د دهگي یا
نورو گرمولو بندولو توکر.

توتن (totān) نر.م. اوماچ.

توتنکی (totankāy) نر.م. ۱) توتنکه، توتنکی،
توتنی، خرشی؛ ۲) خخوزی.

توتنی (totani) بنج.م. ۱) د لمدو کړیو او ورو خیرې او
خخوزې چې له لاسه وغورځېږي؛ ۲) استعمال
شوې یا په لاس باندې اېښودل شوې نکریزې.

توتنی (totanāy) نر.م. د مالگې له ډنډ څخه
د مالگې څک راټولولو لرگینه آله.

توتنکه (totanka) بنج.م. پرخچه، توته، خخوزی،
توتلی، توتنکی، د لرگي توتنی.

توتنکی (totankāy) نر.م. ۱) وگ، توتنکی؛
۲) ډزرو بوره، ډزرو میده.

توتو^(۱) (tutu) نر.م. ج. آه، بیویو، د چرگ
د رابللو اواز؛ ۲) کوچنیان چرگ ته وایي.

توتو^(۲) (toto) نر.م. د سپي د رابللو اواز.

توتو پښ (totopas) نر.م. ملاچرگک، ملاتوتک،
هدهد، یو ډول مرغی ده.

توته (tota) بنج.م. (ج. توتی) ۱) کوکری، کنگری،
کوتری، د سپي بیجی؛ ۲) د شپېلې ژبی؛
۳) هغې آله چې جولاگان د تنسې نار پرتاووي
او غغلوې یي.

تودویسی (tawdobáy) نر.م. ۱) هغه گرمی (منگی)
چې اوبه تودوي: ۲) حمام.

تودوخه (tawdóxa) بنخ.م. (ج. تودوخي) ۱) انار

گرمي، تودبنت: ۲) گرمه سیمه، توده منطقه.
تودورین (todwarás) نر.م. گرم باد، تودباد،
توده ایشمه، توده یبمه.

تودوکی (tawdukáy) ص. نر.م. گرم شان، لیر
تود، لیر گرم، نرم، شیر گرم.

تودول (tawdawál) مص. مت. ۱) گرمول، حرارت
وررسول: ۲) غوسه کول، لمسول، پارول.

تودوینی (todwínay) ص. م. خون گرم، تندخوید.

توده (tawdá) ص. بنخ.م. (ج. تودني) ۱) گرمه:

۲) سره توده، شکنه، پیاوه: ۳) په پکتیا کې
یو پښتني نرخ دی: کله چې پر چا د غلابا
قتل اشتباه وشي، نو په یوه کتوه کې یوه ټاکلي
اندازه اوبه اچوي او کتوه په اوږدې د اوبه
ایشهلو وروسته تورن راولي چې له کتوي څخه
اوبه کاني راوکاري.

توده برېښنگه (tawdabrešnáka) م. تودکي،
پروتون (غاز).

توده تیره (tawdatíza) بنخ.م. (ج. تودې تیرې)
۱) توده ډبره: ۲) خسالوټه، د کوچنیانو یو
ډول لوبه ده.

توده خوا (tawdaxwá) بنخ.م. (ج. تودې خوايې)
توده سیمه، گرمه علاقه، گرمسیر.

توده سره (tawdasara) بنخ.م. زکام، ریزش.

توده لمبه (tawdalambá) بنخ.م. گرم باد، تودباد.
تودي (todí) ص. نر.م. ج. وگ. تودي.

تودېدل (towdedá) مص. ل. ۱) گرمېدل، حرارت
وررسېدل: ۲) غوسه کېدل، لمسېدل، پارېدل:

۳) مص. کېدا، عاشقېدل، وگفتارېدل.

توتی (totáy) ص. بنخ.م. سولېدلي سپېنتی،
سولېدلي بېدی، چتره بېدی.

توتی (totí) نر.م. توتا، طوطي، یو ډول مرغه دی.
توتیا (totyá) بنخ.م. درنجو کانی، درنجو ډبره،
هغه ډبره چې رانجه ځني جوړوي.

توجه (tawaju(h)) بنخ.م. ۱) مخه، پاملرنه، مخ
کول: ۲) غور، دقت: ۳) لحاظ، مهرباني.

توجه (tawjih) بنخ.م. ۱) وجه بیانونه، وجه پېژندنه،
تعبیرونه، سبب موندنه، تفسیرونه: ۲) حلیه.

توحید (tawhíd) نر.م. دیوه خدای^(ع) منل، څښتن
تعالی ته په یووالي قایلېدل.

توخانه (tawxána) بنخ.م. وگ. تاوخانه.

توخته (toxtá) بنخ.م. (ج. توختي) ۱) آرامي،
کراري: ۲) زغم، تحمل: ۳) طاقت، توان.

توخری (toxráy) نر.م. (ج. توخري) د شلومبو د
بای خیس، د شلومبو د پخې (توخه).

توخس (toxás) نر.م. ۱) تاوان، زیان، نقصان:
۲) انخسان، پدنس کېدې زیان.

توخني (toxaráy) نر.م. (ج. توخني) تنور پاک،
توخونی (toxúnay) ص. نر.م. نازولی، نیازین،
نازپرورده، په ناز موخته.

توخیر (towxír) نر.م. خاربیت، کا، کاکول، گریدا،
بخار، خاربیت، پون، تخېدنه.

تود (tod) ص. نر.م. (ج. تاوده) گرم، د سور ضد.
تودبنت (tawdášt) نر.م. تودوالی، تودوخه.

تودکاني (todkānay) نر.م. وگ. توده تیره.
تودمن (todmán) نر.م. یو ډول بوتی دی.

تودني (tawdanay) بنخ.م. بخاری.
تودوالی (todwálay) نر.م. حرارت، تودوخه،
گرمي، تاو، تودبنت.

تودوبن (tawdobán) نر.م. حمام.

تور بامبر (torbambār) نر.م. بسوزا، تور غمبس،
 بو حشره ده چې پر گلانو گرغي.
 توره باس (torabās) نر.م. توره ايستونکي،
 غيرني، تورغن.
 تورپانه (torpāna) بنغ.م. بنفشه، يودول گل دی.
 تورپوست (torpōst) م.وگ. تورپوستکي.
 تورپوستکي (torpōstākay) ص.نر.م. تور
 پوستي، تورپوتکي، نيگرو، حبشي.
 تورپکي (torpekay) بنغ.م. ۱) د تورپکي
 خاونده؛ ۲) شخصي بنشينه نوم، سيامو.
 تورپيل (torpīl) بنغ.م. وگ. تارپيل.
 توررت (torrt) (u,o,u)rt) ص.نر.م. تررت، د يوي خبرې سري،
 سپين ويونکي؛ ۲) پاک، واضح، بې کنايي؛
 ۳) تيز، چالاک، تکړه.
 تور تاوده (tortāwda) نر.ج. شکنه، پساوه،
 ساره تاوده، چتک بنوروا، بنورواگي.
 تور تپ (tortap) بنغ.م. تپه تياره، توره تياره..
 تور تپي (tortapay) نر.م. تورمخي، تپکمخي،
 هغه سري چې د مخ پوستکي يې تور او د
 چيچک داغونه ولري.
 تور تلب (tortaláb) ص.نر.م. بېخي سوي، يومخ
 سوي، بالکل سوي.
 تور تم (tortám) نر.م. ۱) توره تياره، ډېره تياره،
 تپه تياره؛ ۲) اړي گړي، گړېر، گلودي.
 تور تروني (tortamrunáy) ص.م. تورتم رنډا
 کوونکي، تورتم يا تياره خپروونکي.
 تور تمي (tortamay) بنغ.م. تورې برېښلونکي
 زلفي، هغه زلفي چې تکی تورې وي.
 تور توت (tortūt) ص.نر.م. يودول توت دی.
 تور تپ (tortíp) نر.م. ۱) گنه گونه، بيروبار؛
 ۲) ص.نر.م. تک تور، يومخ تور.

تودي سري (tawdesare) بنغ.ج. سري تودي،
 ډېرونه، ستونزي، ناخوالي، سختي.
 توديع (tawdič) بنغ.م. ۱) خداي پاماني، مخه بڼه
 ۲) جال، تور؛ ۳) شلخي؛ ۴) توره، تورپدنه؛
 ۵) خامک دوزي؛ ۶) له حقه ازادون، بخښل.
 تود (toq) نر.م. زيان، تاوان، نقصان، ضرر.
 تور (tor) ص.نر.م. ج. ۱) پهرنگ تور؛ ۲) ترا،
 تهمت، الزام؛ ۲) ص. متهم، ملزم؛ ۳) قصور،
 گناه؛ ۴) ترهه، د زړه وسواس؛ ۵) د مرغانو د
 نيولو يودول جال.
 تورا (torā) بنغ.م. تور، تومت (تهمت)، الزام.
 توران (torān) ص.نر.م. ۱) تور کندهاري انگور
 دي؛ ۲) د تور جمع؛ ۳) تک تور، بېخي تور؛
 ۴) ج. د زنگي، تورپوتکي.
 توراني (torānáy) ص.نر.م. ۱) سودايي؛
 ۲) تومتگر، تومتي؛ ۳) صفرایي، د صفر؛
 ۲) چغل، چغلدار، چغلگر.
 توراني (torānáy) بنغ.م. توراني، کريخي،
 يودول توره وړه مرغی ده چې اوږده لکي لري.
 توراني (torānáy) بنغ.م. وگ. توراني.
 تورايتنه (torāyta) نر.م. ج. يودول انگور دي.
 تور بازار (torbāzār) نر.م. غل بازار، ناقانونه او
 خپلسري پېرو پلور.
 تور بخت (torbaxt) ص.نر.م. ۱) بې طالع، کم
 بخته، بدمرغه؛ ۲) نر.م. بدمرغي.
 تور بخن (torbaxān) ص.نر.م. لير غوندي تور،
 تور وشمه، توروزمه، تور غوندي تور ته مايل.
 تور بخي (torbaxáy) بنغ.م. يودول کبېده، يو
 راز خامک، يودول بخي ده.
 تور برېښ (turbres) نر.م. ۱) تور بېښ، د توري
 برېښ، ډرکه، ډبکه؛ ۲) د توري خلول، گواښ.

تور تپیلی (torčeyálay) ص. ن.س.م. ۱) تک تور، ارغوش، ۲) بر تور (سوی)، ۳) تور سوی شی.

تور جاش (torjáš) ن.س.م. یو ۱) دول بوتی دی.

تور خن (turžán) ن.س.م. وگ. : تورزن.

تور خونلای (torčun dáy) ن.س.م. ترغوت، ۱) پشه، ۲) غرنی سابه چې پاخه خورل کېږي.

تور خنگلی (torčangálay) ن.س.م. باطل خواک، باطل قوت.

تور خوتی (torčwatáy) ص. ن.س.م. ۱) تور گونی، ایندکی؛ ۲) زلموتی، خوانی ته رسېدونکی.

تور خپل (torčél) ن.س.م. ۱) د پښتنو دیوه واره خپل نوم دی؛ ۲) غلام، مری.

تور خپله (torčéla) بنخ.م. مینځه.

تور دریاب (torčaryáb) ن.س.م. لوی بحر، سمندر.

تور دلای (torčdaláy) ن.س.م. ۱) یو ۱) دول توره مرغی ده؛ ۲) یو ۱) دول شینکی.

تور ری (torčay) بنخ.م. تری، گناهکار، یو توره مرغی ده چې سپینه لکې لري.

تور زاغ (torčžag) ن.س.م. ۱) تور کارگه، وروغ، تور کارغه؛ ۲) رقیب، غماز.

تور زری (torčžay) ص. ن.س.م. غوسه ناک، کینه کښ، په زړه تور.

تور زن (torčžán) ص. ن.س.م. ۱) توریالی، زور، د توري مېړنی؛ ۲) په ملنډو ډارن ته وايي.

تور زن توب (torčžantób) ن.س.م. توریالیتوب، ۱) زور توب، مور توب، مړانه.

تور زیری (torčžiray) ن.س.م. د توري زيري خاوند.

تور سترگک (torčstargák) ن.س.م. د شاهین په شهر یو تور سترگی مرغی دی.

تور سر (torsár) ص. ن.س.م. ۱) هغه چې د سر وپښتان یې توري؛ ۲) لوخ سر، سر تور.

تور سرکه (torsaraka) بنخ.م. کارغه، شېبې، نظرماتي، هغه توتو یا کتوه چې د سرغېر ډارولو ته یې د فصل په منځ کې غورونډوي.

تور سري (torsare) بنخ.م. ۱) پښخه، سپاه سره؛ ۲) کونډه، سر توره؛ ۳) هغه پښخه چې تیکري اوزروکی یې پر سر نه وي.

تور سکان (torskan) ص. ن.س.م. ۱) تور رنگی، تور بنخ، تور وشمه؛ ۲) تور آس.

تور سورن (torsuran) ن.س.م. تور سوربنخ، ان.

تور سوی (torsaway) ص. ن.س.م. سوی سکور، گرد سره سوی، پښخي سوی، تک تور سوی.

تور شاتگ (torsšatag) ص. ن.س.م. توره ارتجاع، هغه ارتجاع چې له گروهې (عقیدې) سرچینه اخلي.

تور شان (torsšan) ص. ن.س.م. ج. تور بنخ، تور بخوند، تور رنگی، تور غونډي.

تور ښوری (torsšuray) ن.س.م. ښورکی، ښوري یو ۱) دول بوتی.

تور غر (torčgar) ن.س.م. ۱) تور رنگی غر؛ ۲) له تکلیف او کړاو څخه ډک کار؛ ۳) د غرو یوه لړۍ؛ ۴) سپاه کوه.

تور غری (torčgaray) ن.س.م. ج. تور غري، ۱) له خپنگلي څخه پورتنی برخه.

تور غوجیر (torčgujír) ن.س.م. غور بجه، غوجیرا یو ۱) دول ژبرگلی غرنی بوتی دی.

تور غور (torčgwar) ن.س.م. تور تپل، د شوش تپل.

تور غوزی (torčgwazay) ن.س.م. ج. تور غوزي، ۱) پېشپرانگ، سارایي پېشي؛ ۲) ص. ن.س.م. کم عقله، ناپوه؛ ۳) سپین سترگی.

تور غونډان (torčgundán) ن.س.م. یو ۱) دول تود انگر دی، ۲) دان، ۳) غت، ۴) غت.

انگر دی، ۲) دان، ۳) غت، ۴) غت.

تورکا (torák) نر.م. ۱) دتویک پهنجاو ۲) دپيازو او نوردې ترکاری واره واره پتې، کهای، ادی، نیره گی.

تورکاری (tor kāray) ص.م. بدورده، بدکاری، درغلی، جعلکار.

تورکدهل (torkaḥál) نر.م. تور کسوهی، تور زندان، سیاه چاه، سیاه چال، تور گدهل.

تورکراړو (torkrāro) بنخ.م. گونگت، غوغاری، تور گونگت.

تورکړی (torkəray) ص.نر.م. ۱) توررنگ وړکړی؛ ۲) بدنام کړی، په تومت نیولی.

تورکش (torkaş) نر.م. تور، جال، د مرغیو د نیولو یو ډول جال.

تورکښ (tūrkaş) نر.م. ۱) ایستلې توره؛ ۲) پخوا یې عسکر ته وایه؛ ۳) جنگیالی.

تورکښی (turkaş) ا. سرتېري، جنگیالیتوب، سربازي، عسکري.

تورکښی (torkaṇay) نر.م. تور لوی، تور کونی، تور کی، د لوگی خیری، ټول شوي لوگی.

تورکوری (torkwāray) نر.م. کورنی، یو ډول غرنی بوتی دی چې خونلورې دانې کوي.

تورکونی (torkwānay) ص.نر.م. ۱) تور غوتی، ایندکی، توررنگی؛ ۲) بدمخی، شپین سترگی.

۳) نر.م. تور لوی، تورکی، جمع شوی لوگی.

تورکه (toraka) بنخ.م. شامتوره، شامتورې، کامچره، یو ډول مرغی ده.

تورکی (torkay) نر.م. ۱) حرف؛ ۲) تورشان؛ ۳) د تور اسم تصغیر؛ ۴) شیشی، ساختگی توره مرغی چې د شامتور د نیولو لپاره په ونه کې ایښودله کېږي؛ ۵) د غنصویا اوریشو هغه رڼی چې د مرض له لامله تور او ښتی وي.

۶) گناهکار؛ ۳) شرمنده؛ ۴) غماز، شیطان.

تورگار (torgāf) نر.م. ۱) اشخار؛ ۲) هغه غای یا سیمه چې تور کانی پکې پیدا کېږي.

تورگردی (torgarday) نر.م. د ورپه ورسو یو ډول کښېده (خامک) ده.

تورگل (torgwāl) نر.م. ۱) هغه گل چې رنگ یې تور وي؛ ۲) نرینه نوم.

تورلال (torlāl) نر.م. یو ډول تور انگرودی.

تورلحد (torlahád) نر.م. قبر، گور، لحد، په قبر کې د مړي ایښودلو غای.

تورلشی (torlašay) نر.م. تورلکشی، یو ډول غنم دي، چې د وړي لسه یې توره ده.

تورلگاو (torlagāw) ص.م. تور لگونکی، تور تپوونکی، تومتگر، مفتري.

تورلگاوی (torlagāway) ا. تور لگونه، تور تپنه، تور تړل.

تورلمی (torlamay) نر.م. ۱) غسه، گورکښ، وړتلی، هغه ځناور چې نوی مړی له قبر څخه راباسي؛ ۲) جفتک، دله خفک.

تورلمی زېړن (torlamayze řan) نر.م. هغه اس چې زنگونه یې توري.

تورلمه (torlemá) نر.م. ج. توري سترگی.

تورم (torwa - m) نر.م. وگ، انفلاسیون، تور ماښام (tormāšām) نر.م. ۱) تیاره ماښام؛ ۲) ازی گری.

تورمخکه (tormaxaka) بنخ.م. الدهر، شپین غوښتل، د باران د پرله پسې اورښت د درېدو لپاره د کلي کوچنیان یوه تورمخې شپه جوړه کړي او کور په کور گرغي له خلکو څخه شه شیان تولسوي او خدای ته زاری کوي.

تورمخی (tormaxay) ص.نر.م. ۱) مخ توری؛ ۲) گناهکار؛ ۳) شرمنده؛ ۴) غماز، شیطان.

تورمخکې (tormaxay) ص.نر.م. ۱) مخ توری؛ ۲) گناهکار؛ ۳) شرمنده؛ ۴) غماز، شیطان.

تورمخکې (tormaxay) ص.نر.م. ۱) مخ توری؛ ۲) گناهکار؛ ۳) شرمنده؛ ۴) غماز، شیطان.

تورن^(۱) (torán) ص. نر. م. ۱) تور، تورغوندي،
۲) تومني، متهم.

تورن^(۲) (tūrán) نر. م. تولى مشر، هغه منصبوال
چې په رتبه کې له لومړي برید من څخه پورته او
له جگتورن څخه تپتوي.

تورنج (turánj) نر. م. ج. تورنجان وگ. ترنج.

تورن جنرال (tūrangnāl) نر. م. د قول اردود
جنرالی دویمه پزړی دویم فرقه مشر، سرلښکر.

تورنگری (torangrāy) ص. نر. م. تورنگی،
توربخن، توروشمه، توروزمه، توربخوند.

توروالی (torwālay) نر. م. ۱) تورنگ، درنگ
توریدنه؛ ۲) بدنامي، تومت، اتهام.

توروانجه (torwānja) بنځ. م. ج. سیاه دانه.

تورول (torawāl) مص. مت. ۱) اتورول، وپرول،
دارول؛ ۲) تورنگ ورکول؛ ۳) بدنامول.

تورولی (torawēlay) ف. نر. م. ج. تورولی،
۱) وپرولی، دارولی؛ ۲) پارولی، کتولی.

توره^(۱) (tūra) بنځ. م. ج. تورې، ۱) یسودول
اوسپنيزه وسله ده؛ ۲) زوروتیا، مېرنتوب.

توره^(۲) (tóra) ص. بنځ. م. ج. تورې، ۱) د تورو
مؤنثه صیغه؛ ۲) ماته پیسه؛ ۳) نوې اړول شوې
ځمکه؛ ۴) اجوره، مزد؛ ۵) بنځ. م. په یوناني
طب کې د سودايي مادې نوم؛ ۶) د قامي لښکر
غونډه؛ ۷) دېمنې؛ ۸) د گاونډيانو د واده په
وخت کې د ملک برخه کول او په بدل کې یې د
ناوې لپاره ټيکری یا جامې جوړول؛ ۹) تومت،
اتهام؛ ۱۰) اوروکی کلی، د کوچیانو مېنه.

توره انا (toraana) بنځ. م. برته، تورانگه، یو
ډول توره مرغی ده.

توره بله (torabāda) بنځ. م. تورتم، توره تیاره،
تورامی، تورامی، توره تاریکه.

توره بلا (torabalá) بنځ. م. ۱) اغت، مصیبت، غمغه
بلا؛ ۲) مچ، کنجکاو، متجسس، مېنکر.

توره پانه (torapāna) بنځ. م. بنفشه، یوه ډول بوټی
دی چې ارغواني رنگه گل لري.

توره پانی (torapānay) نر. م. شوخوړک، یو
بوټی دی چې دشولود بوذغلي قوتوب لپاره له
تخم شیندلو نه مخکې په ځمکه کې بنځېږي.

توره تبه (toratāba) بنځ. م. لویه تبه، وچکي،
محرقة، ترټکي، تېگي.

توره تبي (toratābay) مص. بنځ. م. ۱) توره تېغه،
توره کنده؛ ۲) اړند، تپه توره.

توره تتي (toratatāy) بنځ. م. بلبله، عندليب،
یوه بڼه اواز لرونکې توره مرغی ده.

توره تیاره (toratyāra) بنځ. م. ۱) تپه تیاره،
تورتپ، تورتم؛ ۲) اړی گری.

توره تېښته (toratēsta) بنځ. م. سخته کرکه،
دېر نفرت، سخت بدراتلل.

توره توخله (toratīxāla) بنځ. م. توره غاړه،
شنه توخله، لویه توخلي، پوخلي.

توره څله (toracilá) بنځ. م. غوره څله، د ژمي څله،
هغه څله چې په سپینه څله پسې راځي.

توره څوکه (toracūka) بنځ. م. د غره جگ سر، د
غره جگه څوکه، د غره تور سر.

توره دربله (toradarbīlá) بنځ. م. توره تیاره،
توره دربه، تکه توره تاریکه، تپه تیاره.

توره دره (toradāra) بنځ. م. توره تخت، د
ښوونځيو په ټولگيو کې د ليکلو تخت.

توره شپه (torāšpa) بنځ. م. ۱) تياره شپه،
۲) اړی گری؛ ۳) د غم شپه، د انتظار شپه.

توره شمه (torāšama) بنځ. م. ج. تورې شپه،
توره کپړی دی، توره خپه.

توره کجلاه (torakajala) بنج. م. توره خره چرچنه،
توره چوغکه، کپتوله.

توره لنبسته (toralašta) بنج. م. د الو بالوبه شهر
یوه ونه ده چې له مېوې نه یې شیرخشت جوړوي
توره مرغه (toramarğa) بنج. م. وژه، غوزه، یو
ډول وابنه دي.

توره وڅکه (torawacka) بنج. م. ۱) د څوانانو
یو ډول لوبه ده؛ ۲) تورې وڅکې، تور ممیز.

توره وڅکې (torawackay) بنج. م. توره اړبه.
تورې (toray) نر. م. (ج. تورې) ۱) حرف، ټکی؛

۲) بیبا، طحال، د انسان یو داخلي غړی دی؛
۳) ص. نر. م. تور پوستی؛ ۴) د تور د تصغیر

نوم؛ ۵) نرم. د پښتنو یوه قبيله ده چې په کورمه
او پاراچنار کې مېشته ده؛ ۶) سورنی، سرنا؛

۷) انډېری ۸) دشېخ ملي ددو تر د وېش اخیری
مقیاس؛ ۹) کاسیره، دروېی څلېرویشتمه برخه

تورې (toray) بنج. م. ج. تری، یو ډول سابه دي.
توري (towari) نر. ج. ۱) کډه، د کور سامان، کور
لوښي؛ ۲) تورکي، د خط کښلو تور رنگ.

تورې (túre) بنج. م. چغه، چيغه، چغې، کورې، د
سپي د شړلو اواز.

توريالی (turyalay) ص. نر. م. مېړنی، تورزن،
بهادر، د تورې مېړنی.

توريالیتوب (turyalitób) نر. م. مېړنتوب،
بهادري، تکره توب، تورزن والی.

توريانی (turyanay) بنج. م. توتکرکی، توتکری،
خرڅکه، د بارانه مرغی.

تورې اویه (toreoba) بنج. م. ۱) کاري درياب،
په سمندر یوې د انډیمان جزیرې چې انگریزانو

به بنديان په کې ساتل؛ ۲) بحر، سمندر؛ ۳) په
پکتیا ولایت کې د یوې سیمې نوم.

توري اوه (tor iod) تورې اودونکی، حروفچین.
توري اودون (toriodün) ۱) تورې اودونه،
حروفچیني.

تورې ایکی (toreikay) بنج. ج. ماتې، تورې
پیسې، ماتې پیسې، وړې پیسې.

تورې تپې (toretape) بنج. م. ۱) تورې تریې،
زاری؛ ۲) ټکی برگی، ټکی برگی.

تورې تیاري (toretyare) بنج. ج. ۱) دېرې
تیاري تور تپ؛ ۲) بد نصیبي، بدمرغي.

تورې خاوري (torexawre) بنج. م. ۱) سپېرې
خاوري، خړې خاوري؛ ۲) قبر، گور.

تورید (townid) نر. م. راوړنه، راوړل، واردونه،
واردول، راوړه.

توریدل (toredal) مص. ل. ۱) تور رنگ ورکول
کېدل، رنگ توریدل؛ ۲) بدنامېدل، تومستي

کېدل؛ ۳) کرکه پیدا کېدل؛ ۴) شرمندېدل؛
۵) ترېدل، ترهېدل، ډارېدل.

توریدول (townidawal) مص. مت. واردول، وگ.؛
تورید.

توریز چاپ (tonizčap) حروفې چاپ.
تورېزی (towrezay) نر. م. یو ډول مرغې دی.

تور (tor) ق. تراخېره، ترپایه، ترختمه.
تور شک (toršak) نر. م. پېغور، تانه، طعنه.

تورې (toray) ص. نر. م. وگ. تور تری.
تورې (toray) بنج. م. ۱) تور، د مور خور، خاله؛
۲) مشرې بنخي ته د درناوي لقب.

تورېزی (tořezay) نر. م. ترورزی، د ترورزوی،
د خاله زوی، د تورې زوی.

توزن (tuzan) ص. نر. م. ۱) تیزن؛ ۲) ډارن.
توزنه هيله (tozanahila) بنج. م. بېخايه هيله؛
پوچ امید چې سپېتانه پکې وي.

توسن^(٣) (tūsan) ص. نر. م. ١) خوشن (سپي)،
بیمار (سپي)؛ ٢) دوسترگی (سوی)، حریص.

توسنپهر (tosanpér) گر. علتیه حالت.
توسنتروویکی (tosantarwayíkay) گر. سببی یا
علتی ربط.

توسند (tawsānd) ص. نر. م. ١) له تندي او گرمی
نه سوی الوی؛ ٢) توده او وجه میره یا سیمه.

توسنتوب (tawsantób) نر. م. ١) گرمه،
تودېدنه؛ ٢) ژرژروچېدنه او توی کېدنه.

توسنغونډله (tosangāndlá) گر. علتیه جمله،
سببی جمله.

توسنکر (tosankár) گر. علتیه یا علی فعل.

توسنوالی (tawsanwālay) نر. م. ١) دهر تاو، زیاته
گرمی، دېره تودوخه، توسندوالی.

توسنویکی (tosanwayíkay) گر. علتیه ادا،
علت حرف.

توسول^(١) (tawsawál) مص. مت. پرسول.

توسول^(٢) (tusawál) مص. مت. ١) یوڅه ته دچا
مینه او دېره لهوالتیا پیدا کول؛ ٢) ترسول؛

٣) قارول؛ ٤) خوردول، کړول.

توسولی (tusawálay) مف. نر. م. ١) هیله من
کړی، شوقمن کړی، ارزومن کړی، په تمه کړی؛

٢) په یوه شي پسې کړولی، زوکلولی.

توسه (tosa) بنخ. م. وسیله، سبب، علت، ذریعه.

توسپدل^(١) (tusedál) مص. ل. ١) تپېدل، په لټه
کې کېدل (سپي)، کړېدل؛ ٢) زوکلېدل.

توسپدل^(٢) (tawsedál) مص. ل. ١) ترسپدل،

گېمی نیول/ اخیستل؛ یوه شي ته لهوال کېدل؛
٢) دغوا شیدې په غولانڅه کې یاد سود

شیدې په تي کې پاتي کېدل، د هغه پرسپدل او
کلکېدل.

توزی (tozáy) نر. م. ١) هغه پنډ توکر چې د
کېدی پر سر یې گنډي؛ ٢) یوه څښنده ده.

توزیز (tozíz) ١) اړه تړه، بندوس، چاره، تابیا.
توزیع (tawzíz) بنخ. م. وېشنه، تقسیمونه، برخې

برخې کونه، ونډ ونډ کونه.
توزنه (tozána) بنخ. م. چمن، شنېلی، دیوډول

وېنونوم دی.
توزاند (tozánd) ص. تودونکی، کنده کار، حکاک.

توزال (tozá) مص. مت. ١) تراشل، رنده کول؛
٢) پاکول؛ ٣) منبل، لگول.

توزالی (tozále) بنخ. ج. ١) توتنکی، پتړکي؛
٢) د توزلي بنځمنه بڼه.

توزند (tozánd) نر. م. رنده، تراش، تودنی، خراد.
توزندی (tozánday) نر. م. رنده، تراش، تودی.

توزنه (tozána) بنخ. م. تراشنه، رنده کونه، تودنگ.
توزون (tozūn) نر. م. تراش، حک.

توزونی (tozūnay) نر. م. رمبی، د ختې تودنی
رمبی، پخسه تراش، گلیر، ختودونی.

توزی (tozáy) بنخ. م. رنده، تودندی، تراش.
توس^(١) (tus) نر. م. ١) خوش، خوشماري، پته

لگونه؛ ٢) د پروتوس؛ ٣) یوډول نرمه، نازکه
اوډولي شری یا کمپله.

توس^(٢) (taws) نر. م. ١) گرمی، تاو، د بدن ددندی
تودوخه زیاتېدنه؛ ٢) قار، دباو.

توسط (tawasūt) ق. په وسیله، په ذریعه.
توسعه (tawsiqā) بنخ. م. پراختیا، ارتوالی،

پراخوالی، وسعت، انکشاف.
توسل (tawasúl) نر. م. وسیله موندنه، وسیله

کول، اړیکه پیدا کونه، ځان نښې کونه.
توسن^(١) (tawsān) نر. م. سرکش اس، یاغي اس.

توسن^(٢) (tosān) نر. م. سبب، وجه.

توسیع (tawsíy) بیغ. م. ۱) پراخي، ارتوالی،
۲) ارتونه، پراخونه.

توش (tawš) نر. م. گرمی، تاو، توبس، توس.

توشدان (tušdān) نر. م. قطاروزمه، غارکی،
کمرند، ملاپته، ملاوستنی، گردنی.

توشک (tošák) نر. م. (ج. توشکونه) نیالی،
نالی، گدبله، توشکه، تولایی.

توشل (tawšál) ص. نرم. ۱) رخی، درگ، درگی،
رخی یا تته سطحه؛ ۲) تیت.

توشول (tušawál) مص. مت. شکارل، ویشکه
کول، پارول، کیشکارل، بنکارل.

توشی (tawšay) نر. م. (ج. توشی، ۱) لرگین
بنانک، پینه، پینکی؛ ۲) هغه مپوه چی زوم
یې د خپلی ناوې له کوره له خانه سره راوړي.

توشیح (tawših) بیغ. م. ۱) بنکلونه، جورونه،
آراسته کونه؛ ۲) کومه لیکنه په خپل مهر او

لاسیک سره بنکلونه؛ ۳) نرل؛ ۴) بد. شاعر

خپل شعر داسې جوړوي چی د شعر د مسریو یا

بیتونو د لومړیو توریو په یوځای کولو کوم نوم،

مسری یا کومه جمله لاس ته راشي؛ ۵) حق. د

یوه هېواد د مشر په وسیله د هغه قانون

لاسیک چی مقننی غونډې تصویب کړی وي.

توبس^(۱) (toš) ص. نر. م. متوجه، غیر، پام
لرونکی، شک، په شو.

توبس^(۲) (tawš tawaš) نر. م. تاو، براس، تپ،
بخار، توبس، توخم.

توبسه (toša) بیغ. م. (ج. توبسی) زېرمه، د لارې

خرخ، خوری، سفر خرخ، جیب خرخ.

توبسی (tawšay) بیغ. م. د هوالی تودنی (بخاری).

توصل (tawšól) نر. م. یوځای کېدنه، رسېدنه،
وصل کېدنه، جوختېدنه.

توصیف (tawsíf) نر. م. صفت کونه، ستاينه.

توصیه (tawsiyá) بیغ. م. (ج. توصی) سپارښت،
نصیحت، پند، لارښودنه.

توضیح (tawzih) بیغ. م. واضح کونه، شرگندونه،
بنکاره کونه، شرح کونه، شرح، بیان.

توطیه (tawtiá) بیغ. م. د سپسه چل، چاته د ضرر
رسولو لپاره پلان جوړونه.

توغ (toğ) نر. م. ۱) بیسرخ، جنده، نېبان، رپسی؛
۲) هغه مهلمستیا چی دریمگری یې د دوو

کسو د پخلا کېدو لپاره کوي؛ ۳) توپغ، مرسته.
توغل (toğál) نر. م. جبری، زول، پرلنه پسې
باران او واوره.

توغم (toğám) نر. م. زین پوښ، خوکه وچ (عرقگیر)،
ارغگیر، ترزین لاندې لمخی.

توغمه (tuğmá) بیغ. م. قهر، خوشکه، غضب.

توغمه ناک (tuğmanák) ص. نر. م. قهرجن،
غوسه ناک، پرغزناک، قارجن.

توغندی (tūğandáy) نر. م. واکت.

توغول (tūğawál) مص. مت. ۱) یوشی په پته
وړل؛ ۲) شەشی پر عمکه باندې په زور سره

غورخول؛ ۳) غورخول، شړل، ویشتل.

توغه (toğá) نر. م. تاغو، تاغه، تاخ، یو ډول ونه
چی لرگی یې کلک او دانه یې خوره ده.

توغه (toğá) بیغ. م. ۱) کفاره، بدله، عوض؛ ۲) یو
ډول ونه ده چی توره یا زېره مپوه لري.

توغېدل (tuğedál) مص. ل. ۱) یوشی په غلا
یوې ډډې ته کېدل؛ ۲) په غلاتل.

توفیق (tawfiq) نر. م. ۱) توان، طاقت؛ ۲) هدایت،
لارښودنه؛ ۳) بریالیتوب، موفقیت.

توقع (tawqoq) بیغ. م. ۱) تمه، امید، هيله،
غوښتنه، آرزو؛ ۲) باور، اعتماد.

توقف (tawqof) نر.م. ۱) ایساریدنه، تالسدنه،
غنهدنه؛ ۲) صبر، معطلی، ذیل، وقفه.

توقیع (tawqīq) ص. نر.م. ۱) پرکوم شه نهبان
ایبوردنه، دفرمان یا کوم لیک لاسلیکونه؛
۲) دپاچا لاسلیک، فرمان او طغری؛ ۳) خ.
ثلث لیک ته ورته لیک دی.

توقیف (tawqīf) نر.م. ۱) استنونه، درونه، تالونه؛
۲) بندی کونه، کنبه نونه، ضبطونه.

توک (tok) نر.م. ۱) نسل، نژاد، د توکم مخفف
شکل؛ ۲) دول، قسم، توگ، شی خیز.

توک (tuk) نر.م. لاری، توکانی، ویزگی.

توکارل (tokaral) مص. مت. سپی، توتو کول،
سپی رابلل، سپی را کوچول.

توکانی (tukānāy) بنج.م. ۱) توکنی، توکدانی،
تف دانی؛ ۲) دکوچنیانو یو دول لویه ده.

توکانی (tukānāy) نر.م. خراشکی، گلوری، خرپ،
ارخشی، خراچکی.

توکرکی (tukarkay) نر.م. تکرکی، توکری،
کودری، تیکری، د خاورین لوبی توتیه.

توکل (tawakol) نر.م. ۱) په خدای (۴) تکیه،
د خدای په هیله کهدل؛ ۲) نیت، اراده، پیل.

توکل (tokal) نر.م. دارن او کمزوری سپی.

توکل (tūkal) مص. مت. لاری توکول.

توکلی (tawakul) ص. نب. ۱) په شان اعتباری،
داده؛ ۲) سودیالی، د ارادی خاوند؛ ۳) په
خدای (۴) باور او تکیه لرونکی؛ ۴) تصادفی،
اتفاقی.

توکلی (tukalay) مف. نر.م. دخولی لاری توکری.

توکم (tūkam) نر.م. (ج. توکمون) نسل، نژاد،
تیر، قوم، پیبه.

توکمیز (tūkamiz) نر.م. ج. د توکم اړوند، نژادی.

توکنی (tukanāy) بنج.م. وگ. توکانی.

توکنی (tukani) ص. نر.م. ج. بهبوده، افضل،
چتی، عبث.

توکول (tukawal) مص. مت. لاری توکل.

توکوونی (tukawūn ay) نر.م. تکی، تیکله،
تیکلی، شکلی، کلچه، تیکلی.

توکه (toka) بنج.م. ۱) توقه، شستی، د جوار
بی دانو وی؛ ۲) قسم، توگه، دول، توکی،
توگ.

توکه (tūka) بنج.م. ۱) گته، فایده؛ ۲) د توکل
د مطلق امر صیغه.

توکی (tokay) نر.م. ۱) قسم، دول؛ ۲) برخه، ونده،
توکی توکی (toki-toki) ص. نر.ج. ۱) ارز ارز،
دول دول؛ ۲) برخی برخی، ونه ونه.

توکهدل (tukedal) مص. ل. لاری توکهدل.

توکیز (tokiz) ص. د توک (توکی) یا مادی اړوند.

توکیزوال (tokizwāl) ص. ماده پال، ماده پرست،
ماتریالست.

توکیزواله (tokizwāla) ا. ماده پالنه، ماده گرای،
ماتریالیزم.

توگه (toga) بنج.م. (ج. توگی) ۱) دول، ذریعه،
وسیله؛ ۲) قاعده، اصول، طرز.

توگی (togay) نر.م. (ج. توگی) ۱) جته، کنار،
صف؛ ۲) خرگی، کوتی، دخری بچی.

تول (tol) ص. نر.م. ۱) انډول سیال، مخی، ساری،
کفو؛ ۲) نر.م. وزن، تلنه.

تول (tūl) نر.م. ۱) فصل، کرونده، کرند؛ ۲) پتی،
د کرخمکه؛ ۳) بن، باغ؛ ۴) پالیز؛ ۵) تیل؛
مرغیو منظم تگ؛ ۶) یو دول توکر.

تولان (tulān) نر.م. ۱) تولاند، د زرکی نگی،
۲) په ناز تلل، په مکیز تلل، تیل وهل.

تولایی (tulāyī) بیخ. م. نالی، نیالی، نوشک.
 تولبار (tulbār) مالی تولد (تکس)، ابرتولار،
 مالیه پرهاید.
 تولپک (tolpāk) نر. م. وسو، جمیا، تورپک،
 جامه، دشوشم په شهر یونبات دی.
 تولپسر (tulper) (گر.) اضافی حالت.
 تولترنگ (tulṭarāng) (گر.) اضافی (لغوی یا
 نحوی) ترکیب.
 تولتک (toitāk) نر. م. (ج. تولتکونه) پرستنده،
 شهرک، پرستن، کنز، تلتک.
 تول تول (twāltwāl) ص. نر. م. ج. توتی توتی،
 توکری توکری، خیری خیری.
 تولد (tawalōd) نر. م. (ج. تولدونه) زیږېدنه، پیدا
 کېدنه، زوکړه، شونه.
 تولک (tolāk) نر. م. تروکی، ترووکی، یوډول تروه
 خونده سابه دي.
 تولکه (tulāka) بیخ. م. ۱) تولی، د ژېړو شپېلی،
 شپېلی، ټوله، نی؛ ۲) هغه بیکاري مرغه چې
 په لومړی کودیز کې یې نیمې بڼکی توی شي.
 تولگر (tolgar) فا. نر. م. ۱) تول کوونکی، وزن
 کوونکی، دروایی؛ ۲) نرخی، تولگرندی.
 تولگرندی (tolgrānday) ص. تولگر، نرخی،
 نیاومن (قاضی)، حکم.
 تولمشر (tolmāš) د تول (مالی) مشر، مستوفی
 تولند (tulānd) فا. نر. م. ۱) تیل کوونکی، تیل
 وهونکی، رغړېدونکی؛ ۲) مایل، خور.
 تولنوم (tulnūm) (گر.) مضاف نوم.
 تولنومخری (tulnūmjōray) گر. ملکی ضمیر،
 اضافی ضمیر.
 تولنومی (tulnūmay) گر. مضاف الیه.
 تولوال (tulwāl) شتمن، شتمن، د ملکیت خاوند.

تولوالی (tulwālī) شتمنوالی، دارایی، شتمنی.
 تولول (tulawāl) مص. مت. ۱) خرڅ ورکول،
 ۲) رغړول، تیلول، گردې کول، کولول.
 تولول (tolawāl) مص. مت. تول کول، وزن کول،
 تلل، پیودل.
 تولونج (tulwanj) ا. تول بدلون، د وزن بدلون (په
 شعر کې).
 توله (tolā) بیخ. م. ۱) تول، دولس ماشې، دیوه وزن
 نوم؛ ۲) موازنه، انډولتوب.
 تولی (tolāy) بیخ. م. ۱) کنده، د ورېښمو یا زرو
 تللو کوچنی تله؛ ۲) د شولو بیخ.
 تولی (tūlāy) بیخ. م. ۱) دود کین، د تاو خانې
 دود کین؛ ۲) پوچ شوی کارتوس؛ ۳) یوډول
 واښه؛ ۴) وگ. تولکه؛ ۵) پیاله.
 تولی (tūlāy) نر. م. ۱) دوره، کمرکی، دروی، نی؛
 ۲) خوانی، قد او قامت؛ ۳) د تریک دروی.
 تولید (tawlid) نر. م. (ج. تولیدات) منغ ته راوړنه،
 پیدا کونه، زیږونه، حاصلونه.
 تولیدل (tūledāl) مص. ل. ۱) خرڅېدل؛
 ۲) رغړېدل، لغړېدل، گردېدل، کولېدل.
 تولیدل (toledāl) مص. ل. وزن کېدل، تلل کېدل.
 تولیدول (tawlidawāl) مص. مت. منغ ته راوړل،
 پیدا کول، زیږول، حاصلول.
 تولیندی (tawlidī) ص. نسب. ۱) د زوکړې؛
 ۲) د تولید، د منغ ته راوړو، د حاصل.
 تولیه (tawlyā) بیخ. م. مخپاک، خانپاک.
 تومار (tumār) نر. م. ۱) خارېت، تخور، تخمار؛
 ۲) طومار، کوری، پرېره او اوږدې لپکنه چې د
 کتاب او یا صحیفې په ډول وي.
 توماندار (tumāndār) نر. م. د بلوڅو د قبیلوي
 مشر لقب دی.

تونبیا (tonbyā) بنج.م. ۱) سپنسی، د پنبې نخ، د پنبې تار؛ ۲) د مالوچو پاکونه.

تونپسر (tunpér) گر. مکانی حالت.

تونډ (tund) ص. نر.م.ج. ۱) تیز، چټک، چالای، ۲) مرچ لرونکی خواره.

تونډلاری (tondlāray) ص. د تونډ او سخت دريغ خاوند، سخت دريغی.

تونډه (tundā) بنج.م. ۱) دوچی ضد، لمده مری، لنډه دودی، غوره مری؛ ۲) د بښني.

توننس (tawns) نر.م. غوسه، خوشکه، قهر، کار، غضب.

تونگ^(۱) (tong) نر.م. ۱) گڼوډ، تیت و پری؛ ۲) د غلې گدام؛ ۳) خاورینه کوزه یا صراحی.

تونگ^(۲) (tawāng) نر.م. ۱) پیتار، د بښو د کالیو ساتلو توکری؛ ۲) د تناره د دودی اېښوولو نخته.

تونگه (tóngā) بنج.م. پېغله نجلۍ، خوانه جنۍ.

تونگی (tongāy) نر.م. (ج. تونگی) ۱) له مزري یا کړکي څخه جوړه شوې وړوکی صندوقچه؛ ۲) جیلغ، خېلاتگی.

تونل (tunāl) نر.م. په غره او یا تر څمکې لاندې ایستل شوې سوری لارې.

تونې (tunī) (گر.) مکانی.

تونپه^(۱) (tunā) بنج.م. (ج. تونې) څېره، بڼه، قد، قیافه، قواره، موشاده.

تونپه^(۲) (tāwnā) بنج.م. توپ بازی، گین بازی.

تونې (tawnāy) بنج.م. ۱) الماری ته ورته لوی صندوق؛ ۲) غره، د غرنې دوکان.

توول (towāl) مص. مت. رگ. توپول.

توولی (towālay) مف. نر.م. توی کړی، تل کړی بیولی، توپولی.

تومبار (tumbār) نر.م. پارونه، لمسونه.

تومبسکه (tumbāska) بنج.م. اوچته څمکه، لوره څمکه، ډومبسکه.

تومیل (tombál) مص. مت. مالوچ په داندس وهل، مالوچ داندس کول، تومبیا کول.

تومبې (tombáy) بنج.م. اوکرانی، اخور، پاخور.

تومبیا (tombyā) بنج.م. پاک شوي مالوچ، داندس شوي مالوچ.

تومت (tomát) نر.م. تور، تورلگونه، بدنامونه.

تومري (tumrī) بنج.م. مو. تمري، تومري، دون، دغزل، قوالي او خیال په څېر یو طرز دي.

تومله (tómīa) بنج.م. تونه، تومنه، تېمنه، موره، دمستو جوړولو تومنه.

تومن (tumán) نر.م. ۱) تومن، ترم؛ ۲) داشخار بوتی؛ ۳) تومان، د شلوروپوسکه؛ ۴) تولی، گوند، عزیزولي؛ ۵) قبيله، تپه، طایفه، ډېری، مېنه؛ ۶) د کروندې تخم، د کرغله.

تومني (tomān) ص. نر.م. ج. ترم، شیرگرم، تومن.

تومني (tomānay) ص. نر.م. وگ، تومن؛ لړغوندي تود، شیرگرم، تومن.

تومه (toma) بنج.م. ۱) دیوه شي تېل؛ ۲) مسایه، تومنه؛ ۳) د ښکاري مرغانو خواره؛ ۴) غوره مری، غوره گپه.

تومېدل (tomédāl) مص. ل. ۱) تخرید، توخریدل، په خارښت راتلل؛ ۲) تومنه کېدل، څمیره کېدل.

تون^(۱) (tūn) نر.م. ۱) مکانی وروستاری؛ ۲) وطن، مېنه، د اوسېدو ځای؛ ۳) یوه غرنۍ ونه.

تون^(۲) (twan) نر.م. کودی، کودله، جونگره.

تون^(۳) (ton) نر.م. وگ، تون.

تونپری (tonbray) بنج.م. هغه کېدو چې پاروگر بین وړ څخه جوړې.

توه^(۱) (towa) بنج. م. گاره، کووئی، په لوبې کې د شیدو او پېروي لاندې پاتې شوي برخه، جوړې، جوړې، ه وغل.

توه^(۲) (twa) بنج. م. د غمکې کچه پوله یا برید.

توه^(۳) (twa) بنج. م. (۱) شاتوت، دتوت ونه؛ (۲) خوند.

توهر (tohar) نر. م. د زقوم بوتی.

توه گۍ (tawakay) بنج. م. توده تیره، تود کانی، د ماشومانو یوه لوبه ده.

توهم (tawahom) نر. م. (۱) وسواس، اندېښنه، وهم، واهمه؛ (۲) گومان، شک.

توهین (tawhīn) نر. م. سپکاوی، بې حرمتی، بې عزتی.

توی^(۱) (taway) نر. م. دوزورمه، د بزوکندک.

توی^(۲) (toy) نر. م. (۱) تې، سېلاب، نهز؛ (۲) خور، شېله؛ (۳) توی شوی؛ (۴) عبث؛ (۵) واده، ورا.

توی (taway) بنج. م. (۱) تې؛ (۲) وړوکې کرایي.

تویالکه (toyalka) بنج. م. (ج. تویالکې) دېگ، دېگۍ، دېگۍ.

تویاند (toyānd) ص. تویونکی، تویگر، ریخته گر، ویلې فلز په کالب کې اچوونکی.

تویانه (toyāna) ا. توییت، ریخته گري.

تویاند (toyānd) ص. نر. م. تویېدونکی، رزند، رزېدونکی، تلېدونکی، د وړېدونکی.

تویول (toyawāl) مص. مت. (۱) تودول، تلول؛ (۲) ضایع کول، عبث کول.

تویېدل (toyedāl) مص. ل. (۱) تلېدل، بیېدل؛ (۲) ضایع کېدل؛ (۳) رزېدل، دورېدل.

ته (ta) ض. (۱) دمفرد مخاطب ضمیر دی؛ (۲) اد. مف. پوډې، تر پوډې، د ظرف وییکی؛ (۳) ورته، داسې ادات چې استقامت، لوری او ارتباط بهی اود بالواسطه مفعول سره راځي.

تھاجم (tahājūm) نر. م. (ج. تهاجمونه) یو پر بل حمله کول، یو پر بل پرېدل.

تھال (tahaal) نر. م. فال، لویه نالی یا چانک.

تھان (thān) نر. م. (۱) تان، د توکر توپ؛ (۲) شپړل، اغېل.

تھجد (tahajūd) نر. م. د شپې په منځ او پای کې عبادت کول.

تھخانه (tahxāna) بنج. م. زېرخانه، زېرزمیني.

تھداب (tahdāb) نر. م. بنسټ، تاداو، اساس.

تھدید (tahdīd) نر. م. وېرونه، ډارونه، پتکه.

تھذیب (tahzīb) نر. م. (۱) پاکول، خالصونه؛ (۲) بده سلوک؛ (۳) لیاقت، قابلیت، وړتیا.

تھذیبی (tahzībī) ص. نې. د تھذیب، کلتوري، اخلاقي، د مورال، په تھذیب مربوط.

تھلکه (tahluka) بنج. م. هلاکېدنه، بریادي.

تھمت (tohmāt) نر. م. تومت، تور، داغ، الزام.

تھمتي (tohmātī) ص. نې. د تومت؛ تومتی، تورن، بدنام.

تھن (tahan) ص. نر. م. ژور، غوچ.

تھنه (tahanā) بنج. م. ژوروالی، غوچوالی.

تھه (tha) بنج. م. له، تا، پرک په پرک، کت په کت، کت په کت، لا، د توکر سوز، د توکر بر.

تھېدل (tahedāl) مص. ل. رېېدل، رسيږېدل، دگېدل، لرزېدل، ترېدل.

تھیله (tahilā) بنج. م. تېلی، کڅوړه، خلته، تېله، لویه بوجگی، بوخڅکی.

تھیه (tahyā) بنج. م. تیارونه، برابرېدنه، چمتو کونه.

تھی (tay) نر. م. (۱) د تې لرونکو حیواناتو هغه غړی چې شیدې په کې ټولېږي؛ (۲) اوگ، تا.

تھی (te) بنج. م. (۱) د «ت» توري تلفظ؛ (۲) اد. تری، ورڅخه، ورنه، ورڅنې؛ (۳) د «ته» ضمیر او

تیالکه (tayalka) بنج. م. (ج. تبالکها) د خاورد
کتو (کتوی، کتوه).

تیالوجی (tyaloji) بنج. م. خدای (ج) پېژندنه،
دینیات، الهیات، الهی حکمت.

تیبون (tebun) نر. م. (۱) وگ. تیمم؛ (۲) اعزم کول.
تیپ (tip) نر. م. (ج. تیپونه) (۱) تولی. د پوځ قطار؛
(۲) تیپ، نمونه، ډول.

تپچه (tepča) بنج. م. کرکری، نمڼگی، کیرکیری.
هغه آله چې له هغې څخه د بنځینه مسرې اواز
ایستل کېږي.

تیت (tit) ص. نر. م. ج. خپور، گډوډ، خورور.
تیت پرک، شیندل شوی، پرېشانه.

تیتاله (titāla) ص. نر. م. ج. په ختیځې کلاسیکې
موسیقۍ کې د یوه تال نوم دی.

تیترا (titar) نر. م. د زرکې په اندازه یو خرنگی یا
توربرگ جنګي مرغه دی.

تیترا (titra) عد. نر. م. وگ. تترا.

تیتری (titray) بنج. م. (۱) خرپری، خومبه، دورنگ،
گوڅی؛ (۲) د خرپریو اچار.

تیتوالی (titwālay) نر. م. گډوډوالی، خورور
والی، تیت وپرک والی.

تیتول (titawā) مص. مت. نوستل، شندل، خورول،
گډوډ کول، شیندل.

تی تی (titi) نر. م. (۱) بیویو، د چرگو او چرگورود
رابللو اواز؛ (۲) کوچنیانو چرگورې ته وايي.

تیتېدل (tited) مص. مت. گډوډ کېدل، خورور
کېدل، کرې پرې کېدل، خورېدل.

تپخاند (tecānd) ا. تپخونکی، تپخه گر، برمه
کار.

تپخل (teccā) مص. مت. برمه کول، په برمه سوړی
کول.

«یې» مخفف شکل: تی وینې؛ (۴) خور، لگډ.
تیا (tyā) ور. د پښتو ژبې یوه وروستاری چې له
صفتونو څخه اسمونه پېژجوړېږي.

تیا تر (tyātar) نر. م. تی آتر، تېتر، د تماشي ځای،
ننداریځ، ننداره، د تماشا د ښودلو ځای.

تیا ترال (tyātrāl) ص. نر. م. په تیا تر او نمابش
اړوند، د تیا تر، ساختګي.

تیار (tayār) ص. نر. م. (۱) آماده، مستعد، چمتو؛
(۲) مکمل، جوړ؛ (۳) تکره، خورب؛ (۴) پوځ،
بالخ؛ (۵) سنبال، سم، ځان جوړ کړی.

تیار خور (tayāxor) ص. نر. م. (ج. تیار خواره)
مفت خور، طفیلی.

تیار سنی (tyārsay) امر. تیار اوسن. آماده اوسی.
عسکري بولی، آماده باش.

تیارول (tayārawāl) مص. مت. (۱) آماده کول،
چمتو کول؛ (۲) جوړول، پخول؛ (۳) غټول، څړول
(۴) سنبالول.

تیاره (tyāra) بنج. م. تاریکې، تورتم.
تیاره خپلواک (tyārapalwāk) گر. وروستی
خپلواک (واول)، پایخپلواک.

تیارې (tayāray) نر. م. (۱) چمتووالی، آماده
کېدنه، تیارېدنه؛ (۲) درستوالی، ترتیب؛
(۳) غټوالی، څړېدنه؛ (۴) سنبالېدنه، ډول،
سینگارونه.

تیارېدل (tayāredāl) مص. ل. (۱) آماده کېدل، د
کار په کولو راضي کېدل؛ (۲) پخېدل، جوړېدل
(۳) غټېدل، څړېدل؛ (۴) سنبالېدل.

تیا ستریزم (tyāsantrizām) نر. م. له خدای (ج)
سره مینه، خدای ته توجه.

تیا سوفي (tyāsufi) بنج. م. عرفان، خدای پېژندنه،
الهی حکمت، اشراق، تصوف.

تېشى (teçây) بیخ. م. پشوشی، برغور، گرمی، برمه، سودی کولو آله.
 تېخ (teç) نر. م. زغل، عفاسته، منده.
 تېخل (teçâl) مص. مت. عفلول، په عفاسته کول.
 تېخواره (tixwâr) لرغنه کوچنیان چې دیوی مور شوی یې رودلې وی برضاعی ورونه، رضاعی خړیندې.
 تېخور (tixor) نر. م. (۱) خار بخت، تخمور؛ (۲) ص. نر. م. دتی رودونکی ماشوم.
 تېخورتون (tixortün) د تېخورو کوچنیانو پندغالی، روتون.
 تېخورول (tixorawól) مص. مت. خار بختول، تخنول، تخنول، تخرول.
 تېخوری (tixorây) ص. نر. م. (۱) تی پورې ماشوم دتی ماشوم؛ (۲) خار بختی، تخنېدونکی.
 تېخوریدل (tixoredál) مص. ل. خار بختېدل، تخنېدل، تخنېدل، تخرېدل.
 تېر (ter) ص. نر. م. (۱) پخوانی، مخکنی؛ (۲) لار، اورېدلی؛ (۳) نر. م. دوکه، تګی.
 تېر (tir) نر. م. (ج. تیران) (۱) وېشه، بش، شاتیر؛ (۲) لاری، دستک؛ (۳) غشی، ناوک؛ (۴) دغره هغه تیره شوکه چې ونې ونه لري.
 تېران (terán) نر. م. جایز، زوا.
 تېرايستل (teriistál) مص. مت. غولول، دوکه کول، تګل، تېرېستل.
 تېربلی (tirbalây) بیخ. م. وزر، نینګاور، هغه لرګی چې دکور له چت څخه بلې ته راوتلی وي.
 تېرپوری (terburây) نر. م. چارمغز، متیک.
 تېربوزی (terbüzây) نر. م. پاره، یوډول گنډل (گنډون) دي.
 تېرېه (terába) بیخ. م. ملر، ملر، ملر.

تېرېر (terber) ص. نر. م. ج. (۱) وړاندې وروستو، تېرېر (۲) چلول.
 تېرسولی (terúlay) نر. م. جوته، پاته شوی خواړه، پس خورده، پاته شونی.
 تېرغمال (teragmál) ص. نر. م. ظالم، ظالم کار، تېری کوونکی.
 تېرغمل (teragmál) نر. م. ظلم، زور، تېرغمی.
 تېرغمالانه (teragmalána) وگ. تېرغمل.
 تېرګ (tirák) نر. م. داوسپنې هغه سیخ چې د ژړندې دڅرخ له پاسنی برخې سره وصل او د لاندینی پله له سوړې څخه پاس وتلی وي.
 تېرګنښ (tirkaş) نر. م. (۱) دکشمشرد ساتلود کوتې سوړی؛ (۲) دمورچې سوړی.
 تېرګی (terkây) بیخ. م. څنګل، څنګله.
 تېرګه (tergá) بیخ. م. (۱) تجیر، هغه دېوال چې په کور کې دیوی برخې د جلا کولو لپاره پورته شوی وي؛ (۲) هغه تسمه چې روستاری ورباندې تړل کېږي.
 تېرلک (tirłak) نر. م. (۱) برچکی، تیزکی، یو کوچنی لرګی دی چې په تلکه باندې راوړي او په هغه کې غوښه یا د ډوډی خسوزې وږي.
 تېرمتی (termatây) نر. م. تتو، یابو، زور آس.
 تېرمهال (termahál) (گر.) تېره زمانه، تاریخ.
 تېرمهالګر (termahálka) (گر.) ماضي فعل.
 تېرمهالی (termaháli) (گر.) د تېرمهال (ماضي) اړوند، تاریخي.
 تېرناپای (ternápây) (گر.) د تېرمهال مصدر.
 تېرندود (terandód) نر. م. عسکري رسم گذشت، عسکري پرېت (پرېد).
 تېرنه (terána) بیخ. م. (۱) معافي، عفو، تېرېدنه، پخښنه؛ (۲) ظلم، زیاتې، جبر.

تپرو (terū) ص. نر. م. ظالم، زیانی کونکی.

تپرواته (terwāta) نر. ج. تپروتنه، خطا کبدنه،

غولبدنه، دوکه خورنه.

تپروار (terwār) ق. تپرخل، تپروخت، تپرنویت.

تپروتل (terwatā) مص. ل. غولبدل، دوکه کبدل.

تپروتنه (terwatāna) ا. تپرویدنه، ختا وتنه، غلطي،

اشتباه.

تپروتی (terwātay) ص. نر. م. دوکه شوی، خطا

وتی، غولبدلی، تپرايستل شوی.

تپروری (terwaray) نر. م. سپک بار، سپک

وری، هغه سامان چې له کوچېدو مخکې کوم

خای ته لپړدول کېږي.

تپرول (terawāl) مص. مت. ا. زغمل، پېشل؛

۲) خورل، نغرل؛ ۳) بلاربول؛ ۴) وخت اړول،

۵) تپره کول؛ ۶) زور سبق استاد ته لوستل؛

۷) اړول، پورې ایستل؛ ۸) بخښل.

تپرون ونډه (terunwānda) ا. د تپريدو حق،

حق العبور.

تپرونی (terūnay) ص. نر. م. عزیز، گران، زړه

ته نږدې، خپل، خپلوان.

تپرويستنه (terwestāna) بنځ. م. غولونه، تگنه.

تپره (tera) ص. نر. م. ا. تیز (چاکو، تپره، چاره...)

۲) زور، تکره؛ ۳) چالاک؛ ۴) پوه، هوښیار؛

۵) ص. بنځ. م. پخوانی، مخکینی؛ ۲) بلاریه؛

۳) تلې، تللې، لاره شوې.

تپره توب (teratōb) نر. م. ا. تپروالی، تپره

والی؛ ۲) چالاکی؛ ۳) تکره توب، تکره والی؛

۴) هوښیار توب، هوښیاروالی.

تپره شپه (terašpa) بنځ. م. بېگانی شپه.

تپری (teray) بنځ. م. د پېندې د لوبې د منډې په

وخت کې یوه اوبل طرف ته پېرونه خورل.

تپری (teray) نر. م. ج. تپری، ظلم، زیانی، متجاوز.

تپری (teré) بنځ. ج. تپاری، تورتم.

تپریدل (teredā) مص. ل. ا. تلل، خورسپدل؛

۲) څارېدل؛ ۳) حامله کېدل؛ ۴) ازغمل کېدل؛

۵) انغرل کېدل؛ ۶) مر کېدل؛ ۷) گذشت کول.

تپریزه (tereza) بنځ. م. تپریزه، یو ډول بوتی دی.

تپریستل (teristāl) مص. مت. وگ. تپرايستل.

تپری کونکی (teraykawūnkay) ف. نر. م.

زیانی کونکی، ظلم کونکی، متجاوز.

تپز (tez) ص. نر. م. ج. ا. ونډی، چست، چابک؛

۲) هوښیار، څیرک؛ ۳) تپره؛ ۴) ژور، عمیق.

تپز (tiz) نر. م. ا. تیز، گوز؛ ۲) وگ. تیز.

تپزاب (tezāb) نر. م. یو ډول تنده او سخته مایع

ده چې په بدن یا کالیو لویږي سوخي يې.

تپز بیز (tizbīz) نر. م. د بېلې یو ډول لویه ده.

تپز تیزکو (tiztizako) بنځ. م. تیز تیزه کی،

گونگوتی ته ورته یو ډول برگه خزنده ده چې په

لاس ولگېږي نو له کونې نه یې تور لوگی وځي.

تپز ذهنی (tezzéhnay) ص. تپزاندي، ژړپوهی.

تپز رفتار (tezraftār) ص. نر. م. ا. چاخ، چابک،

گړندی؛ ۲) نر. م. یو ډول کوچنی موټر دی.

تپزرگ (tizrag) نر. م. په پښه کې یورگی دی چې

په تینگ نیولو سره ډېر خونديږي.

تپزس (tezās) نر. م. ج. تپز سونه، وگ. تیز.

تپزل (teza) مص. مت. وگ. تپخل.

تپز لیدی (tezliday) ص. تپز وینی.

تپز مزاج (tezmizāj) ف. ص. نر. م. خوشکتي،

غوسه ناک، قهرجن.

تپزن (tizān) ص. نر. م. ا. تپزن، تپزن؛ ۲) ډلرن.

تپزندې (tezenday) ص. نر. م. ډزندې پېړی.

تپز غږی پېړی.

تهزوالی (tezwálay) نر.م (۱) پتکتیا، چابکی،
 گم نه پتوب (۲) چالاکي، هو بیاری، پوهوالی؛
 ۳) تیره توب، تهزتوب.

تهزول (tezawál) مص. مت. (۱) چاخول، چتک
 کول؛ (۲) چالاکه کول، پوه کول؛ (۳) تیره کول.
 تهزه (téza) ص. بنغ.م. تهزه گی، په روانی سبق
 ویل.

تهزی (tezi) بنغ.م. سورلي، سپرلي.
 تهزیدل (tezedál) مص.ل. (۱) چستبدل، چتک
 کبدل؛ (۲) هو بشاریدل؛ (۳) تیره کبدل.

تیزکه (tizáka) بنغ.م. دلرگی یوه پلنه او اواره د بلی.
 تیزه (tíza) بنغ.م. (۱) کانی، دیره، گته؛ (۲) پ. ک.
 قومی بندیز، یوراز متار که ده چې د قبیلې د
 د بښنو اړخونو تر منځ کوي.

تېسه (tesa) بنغ.م. (۱) سپما، په خرڅ کې تنگی؛
 (۲) گته؛ (۳) زیاتوالی؛ (۴) تگی.

تېش (tes) نر.م. تسیار، سسیار، د سپارې شوکه،
 د کرکی شوکه، د پال یا پالی شوکه.

تېش خولی (tesxwálay) ص. نر.م. اوچته غوندي
 خولی، جگه خولی.

تېشن (tesán) ص. نر.م. تېشن، چېشن، سېشن،
 بیر، هغه شوک چې لوی لوی وېښتان لري.

تېشه (tesá) بنغ.م. تر بنغ، تر خغ، تېنغ.
 تېښت (test) نر.م. تېښته، غغل، منده، غفاسته.

تېغ (teğ) نر.م. (ج. تېغونه) (۱) توره، خنجر، چاره؛
 (۲) توغی، تېغی، تازه توکېدلی بوئی.

تېغنه (teğna) بنغ.م. (ج. تېغنی) (۱) تیغ، نوغی،
 تازه توکېدلی؛ (۲) تېخی، تېسی؛ (۳) تیکلی،
 ککوری، د گرافون ریکات.

تېغون (teğün) ص. نر.م. (۱) ارون، غلېدونکی،
 غلېدونکی؛ (۲) یو ډول باز.

تېغه (téga) بنغ.م. (۱) تېغ، غشوونکی آلې؛
 (۲) د غره شوکه، نېغ سر؛ (۳) سنج، د بام سنج.

تېک (tek) ص. نر.م. (۱) نېغ، اوچت؛ (۲) څرگند،
 ښکاره، جوت؛ (۳) سپین سترگی، نېغ بیغ.

تیکرک (tikrák) نر.م. یو ډول زانی دی چې پښې
 یې بهنې توږې او اوږدې وي.

تېکه (téka) بنغ.م. (ج. تېکی) (۱) څنگرن براخوړند
 (۲) تېکی، د توري نیام، غلاف؛ (۳) ص. نې.

تېک، په غرور کې.
 تېکی (tékay) نر.م. (ج. تېکي) چرتون، غلاف،
 نیام، د چرې یا توري پوښ.

تېکیر (tekír) نر.م. (۱) په سر کې سپرې یا ریچې
 لټونه؛ (۲) ارڅه کونه؛ (۳) تحقیق کونه، څېړنه.

تېگوغی (tigūgay) نر.م. یو ډول ډډی ده.
 تېگه (tíga) بنغ.م. (۱) تېگا، سالندی، سابندی،
 ساوهنه؛ (۲) زغم، تحمل.

تېل (tel) جن. (۱) غور، هغه غوري چې له شرمو،
 کونځلو او... څخه ایستل کېږي؛ (۲) نفت.

تېلپکه (telpáka) بنغ.م. (ج. تېلپکي) د پښتنو
 یو خاص ډول خولی ده.

تېل دانی (teldānáy) بنغ.م. کوږی، هغه قوطی
 ته وايي چې تېل په کې وي، بوتلگی.

تې لرونکي (tilarūnki) ص. نر.م. تپور، غولانڅه
 لرونکي، پستاندار.

تېلو (teló) بنغ.م. غولانڅ، هغه کڅوړه چې د لنگو
 مېرو غولانڅو ته وراچوله کېږي.

تېل وړونکی (telwřūnkay) ص. نر.م. تانک،
 تانکر، د تېل وړلو نقلیه وسیله.

تیله (tila) بنغ.م. (۱) زرتار، گلابتون؛ (۲) د زرتارو لړ،
 د زرتارو کوری، د گلابتونو کزی.

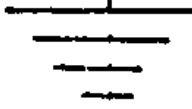
تېله (tela) بنغ.م. کڅوړه، بوجی، گونی، تېلی.

تیلہ داره (tiladāra) ص. بئخ. م. د تہلی، له تہلی
 نہ جوړه، زړې، د زرتارو، د گلابتونې.
 تیلی (tilāy) نر. م. ۱) اور لگیت، تیلی، گنوگر؛
 ۲) د کار پز دند، ۲) چغچسی، پلته، لپاشه؛
 ۳) ترپړی، ترپلی.
 تہلی (telāy) بئخ. م. همیانې، میانې، کڅوړه.
 تیلی (tilāy) بئخ. م. ۱) چنده، ترازه، تیلیم، قاش؛
 ۲) د گوگر کانی؛ ۳) دلرگي نری تہزه برخه.
 تیلی (tīlī) فا. نر. م. گهنگر، د تہلو گانی لرونکی،
 د تہلو ابستونکی.
 تیم (tim) نر. م. ۱) وگ، تیم؛ ۲) مو، تم، تکراري
 قطعه، د موسیقي هغه قطعه یا میلوډي چې
 تکرارېږي؛ ۳) موضوع، مطلب، مقاله.
 تیمبوزک (timbūzak) نر. م. وگ، ترپوزک.
 تیمبوزی (timbūzāy) نر. م. تیمبوزی، ورسک
 ترنه، تیمبوزی ترنه، ترپوزک، مول.
 تیمچه (timčā) بئخ. م. خرچین، مشکی، هغه کڅوړه
 چې له غالی نه جوړه وي.
 تیمم (taymūm) نر. م. هغه عمل چې د ناروغی یا
 اړوند نه پیدا کېدو پر مهال د اوداسه پرځای
 ترسره کېږي او عبادت پرې جایزېږي.
 تیمور (timūr) نر. م. ۱) فولاد، پولاد.
 تیمبوزک (tinbuzak) نر. م. وگ، ترپوزک.
 تیمتیغی (tintigāy) نر. م. شین تویې، شین
 تویکه، چکی، یوه برگه غونډې مرغی ده.
 تین تهرک (tinterāk) نر. م. بمبرک، ستنه.
 تین تهنه (tintena) بئخ. م. یو ډول مرغی.
 تینداره (tindāra) بئخ. م. وگ، تنداره.
 تیندک (tindāk) نر. م. وگ، تندک (۱).
 تیندکه (tindāka) بئخ. م. تیندونی، د اړو دازه،
 د اړو پواره، فواره، د اړو پشکه.

تیندلک (tindalāk) نر. م. ۱) گودی؛ ۲) اټکس
 خور، دنگېدونکی، نوک و هونکی.
 تیندوری (tindōray) نر. م. تیندوری، د پزې
 پیزوانک، د پزې کریندوکی.
 تیندونې (tindōnay) نر. م. ۱) دغوره کریندوکی
 برخه؛ ۲) د پزې هغه برخه چې بشپړې پکې
 پیزوان اچوي.
 تیندوی (tindāway) نر. م. کریندوکی، غضروف.
 تینکی (tinkāy) نر. م. د دهگ کفگیر، چمچه.
 تهنګ (teng) نر. م. تابوت، شخړه، د سړي زلزلو
 لرگین صندوق.
 تینگری (tingrāy) بئخ. م. ۱) چتکی، گوتوکی،
 د دوو گوتو تروک، ۲) کټه پیش، موکی.
 تینگری (tingrāy) نر. م. غاب، لورکی، پرانېږي،
 ترینګلی.
 تهنګه (tenga) بئخ. م. گوتې، میرگاتې، واره واره
 کانی چې کوچیان لویې پوکوي.
 تینګی (tingāy) بئخ. م. ینگه، په یوه سالوډه
 چنل.
 تیور (taywār) ص. نر. م. ۱) وگ، تی لرونکی؛
 ۲) غټ تی لرونکی.
 تیور (tiwār) ص. نر. م. ج. مو. له هغو پنځو سرونو
 څخه چې اشتراک مني، هر یو یې یو بېل سړلې
 چې نښو ورته وایي.
 تیورا (tewarā) ص. نر. م. ج. مو. داوو ماترو څخه
 جوړه یوه تال نوم دی.
 تیورژوی (tiwaržaway) نر. م. غولانڅوړ ژوی،
 تی لرونکی څناور.
 تیورم (tyorām) نر. م. قضیه، مسئله، قاعده.
 تیورور (tiwrōr) ا. د تی ورو، رضاعي ورو.
 تیوري (tyuri) بئخ. م. نظري اصول، نظري علم.

تپینکی (teyānkay) نر.م. (ج. تپینکی) د پزې
 تنکی هلوکی، د پزې گریندوکی.
 تپینه (teyāna) بڼغ.م. په غورو کې سره کونډه.
 تپینې (teyānay) نر.م. (یو پور، یوه گانې، چنې
 یا داسې بل شی چې په یوه وار وړیت شي.
 تپینې (teyāne) بڼغ.م. اینه، لور مابین، لرمابین،
 پر یوس، لرمون، پینه.
 تپیونکی (teyūnkay) فا.نر.م. په غورو کې
 سور کوونکی، په تپلو کې سور کوونکی.
 تپي (tayi) بڼغ.م. دایي، قابله.

کلي اصول، علمي فرض یا فرضیه، نظري
 تحقیقات، علمي موضوع.
 تپوزه (tewza) بڼغ.م. (ج. تپوزې) سمخ، گاره،
 سپون غازی، چپوره.
 تپه (tiya) بڼغ.م. په بهدیو او نورو لویو کې د بیا
 نوبت اخیستو لپاره غیر.
 تپیل (teyāl) مص.مت. په غورو کې سره کول، په
 تپلو کې سره کول، سره کول.
 تپیلی (teyālay) مف.نر.م. (ج. تپیلی) په غورو
 یا تپلو کې سور کړی.

ت

تاپنه (tāpāna) بنخ. م. ۱) چاپونه، تاپه لگونه؛
 ۲) خسي كونه، تگونه، تپي كونه.
 تاپو (tāpū) نر. م. ۱) جزيره؛ ۲) برج، مانی؛
 ۳) راوتلی خای.
 تاپوره (tāpora) بنخ. م. (ج. تاپورې) تاپونه، د
 کالیو مینخلو تخته.
 تاپوری (tāporāy) بنخ. م. توکان، دتخرگ امسا،
 دتخرگ امسا، دتخرگ لکړه.
 تاپول (tāpwal) مص. مت. چاپول، تاپه لگول،
 تاپول..
 تاپووزمه (tāpūwāzma) بنخ. م. جزیره نما، د
 تاپوپه خبر؛ جغ. هغه وچه چې درې خواونه
 یې اوبه او یوې خوا ته یې وچه وي.
 تاپه (tāpa) بنخ. م. (ج. تاپې) ۱) مهر، نښانه؛
 ۲) په جامه یا توکر باندې څه کښیښده؛ ۳) تود،
 تهمت؛ ۴) تپه، لکه، داغ.

تپه (te) بنخ. م. (تې) د پښتو القبي شپږم توری دی.
 تپاب (tāb) نر. م. تاپ، افسوس، ارمان.
 تپابلېت (tāblēt) نر. م. Tab'let گولی، قرص.
 تپایی (tābāy) بنخ. م. هغه اوبه چې دوه کاله پس
 بچی زېږوي.
 تپاپ (tāp) نر. م. ۱) تاپ، ارمان، افسوس؛ ۲) مهر،
 نښان، تاپه؛ ۳) سر، څوکه؛ ۵) تېز تگ؛
 ۶) نامتوسری، وتلې خبره.
 تپاپ تپپ (tāptip) نر. م. ۱) دارمدار؛ ۲) ډول،
 سینگار؛ ۳) کمزوری، بودا، تپ زور.
 تپاپل (tāpāl) مص. مت. ۱) تاپه لگول، مهر لگول،
 چاپول؛ ۲) څاروی خسي کول، تپي کول.
 تپاپن (tāpān) فا. نر. م. مهر لگونکی، تاپه کوونکی،
 چاپه کوونکی، چاپگر.
 تپاپنځی (tāpānjay) نر. م. چاپخانه، چاپخونه،
 مطبعه، د چاپولو خای، چاپخای.

تاپه رس (āparaś) ن.م. نودپرست، کاپرگل.
 تاپی (āpay) ن.م. (ج. تاپی) دوستی، اشنایی؛
 ۲) وخت، موده؛ ۳) پته مشوره؛ ۴) دناروغتیا
 سخت وخت؛ ۵) پی، بیانه، (په تجارت کپی)
 مخکې روپی؛ ۶) واټن، منزل؛ ۷) د پور نېټه؛
 ۸) جم جکر، زول باران؛ ۹) تاپه لگونکی.
 تاپی (āpāy) بښ.م. ۱) د غنمود درمند خاصه
 نښه، ۲) په خولنی کې د گلابتونو گل.
 تاپی تاپی (tāpitāpi) ص.ن.م. خال خال، خاپ
 خاپ، تکی تکی، داغ داغ.
 تاپېدل (tāpedāl) مص.ل. چاپېدل، چاپ کېدل،
 مهر کېدل، نښانه کېدل.
 تاپ (tā) ن.م. ۱) ویاړ، فخر؛ ۲) لویی؛ ۳) کوزو،
 راتاو؛ ۴) سندن توکر، تریال؛ ۵) مو. د آهنگونو
 دراغونډېدو مرکز او د موسیقی د اشکالو
 (سری نمایش)..
 تاپ بات (tātbāt) ص.ن.م. تاپ پات، نخره،
 شان شوکت، سات بات.
 تاپسی (tātasī) بښ.م. توکه، پرېری، شپتی.
 تاپکه (tāṭāka) بښ.م. یو ډول بوتی دی چې ژاوله
 خنې جوړوي، مرخېری، تاپوکه.
 تاپکی (tātkāy) ن.م. اوسپنیز لوبی چې ودانیزه
 مساله پکې ډول کېږي.
 تاپوالی (tāṭwālay) ن.م. کوروالی، یواړخ ته،
 څنگرنتوب، څنگرنوالی.
 تاپوب (tatob) ن.م. ۱) گذران؛ ۲) خاموشي،
 جویتیا، آرامی.
 تاپویه (tāṭoba) بښ.م. تاپوی، داستوگنې ځای.
 تاپول (tāṭawāl) مص.مت. ۱) تاپ وړکول، کیول؛
 ۲) ناز وړکول، ویاړ وړکول.
 تاپه (tāta) ص.ن.ب. سم، برابر، نېغ، مستقیم.

تاپی (tāṭay) بښ.م. ۱) جوتی، لوللو - دکوچیانو
 د ویده کولو لپاره یوه کلیمه ده.
 تاپی (tāṭī) ص.ن.ب. د تاپ خاوند، فېشنی، مفروده.
 تاپېدل (tāṭedāl) مص.ل. کېدل، یوه لور ته
 تپېدل، یوه لور ته کېدل، قاتېدل.
 تپاخ (tāx) ن.م. ۱) ناخت، خفاسته؛ ۲) د تپو یک د
 کارتوس د خلاصېدو غړی.
 تپېدو (tāpedō) بښ.م. یو ډول وسله ده، اژدر.
 تپیلور (tārpilōr) ص.ن.م. وړه ساکو ډوله
 جنګي بېری ده.
 تپاره (tāra) بښ.م. خپته، گېده، نس.
 تپاری (tāray) ن.م. ۱) تپاری، سنگر، بالاخانه،
 برج؛ ۲) د نښتر څانګه؛ ۳) د شمېری بڼاخ.
 تپاری (tāri) بښ.م. تپړدونکی، غړېدونکی، چټی
 خبرې کوونکی، چټی بول.
 تپاس (tās) ن.م. ۱) تپس، د لسو بڼی د چاودلو اواز؛
 ۲) تپسه، لوی پتکی؛ ۳) اسک، شرط، پچه.
 تپاغی (tāṭāy) ص.ن.م. بت سترګی، رد سترګی،
 شپرا، چفر، چفر سترګی.
 تپاق (tāq) ن.م. ۱) تک، تق، د تپو یک د خلاصېدو
 اواز؛ ۲) د کلک شي د ماتېدو اواز.
 تپاک (tāk) ص.ن.م. ۱) تپړیو، تپړوش، په نښه
 شوی پسه؛ ۲) د یوې ونې د مېوې نوم دی.
 تپاک تپال (tāktāl) ص.ن.م. ۱) تپکنی، ترهود،
 ترهیدلی؛ ۲) اندېښمن، وسواسی.
 تپاک تپوک (tāktūk) ن.ج. تک تپوک، تک پک،
 د کور سامان او اثاثیه، لوبی لړګی..
 تپاکر^(۱) (tākār) ص.ن.م. عمر خوړلی، بوډا.
 تپاکر^(۲) (tākūr) ن.م. چندی، دکوچیانو لوبه ده.
 تپاکل (tākāl) مص.مت. ۱) مقررول، غوره کول؛
 ۲) په نښه کول؛ ۳) ناروغ ته تکور وړکول.

تاکلی (tākāly) ب. نر. م. (۱) مقرر شوی، تعیین شوی، انتخاب شوی؛ (۲) پهنه شوی.

تاکنده (tākānda) ص. تا کونکی، غوغ، پریکنده، (خبره یا دریغ).

تاکنده غرمه (tākandagarma) ص. بنخ. م. وگ. تکنده غرمه.

تاکنه (tākāna) بنخ. م. (ج. تاکنی) غوره کوند، غوراوی، مقررونه، انتخابیونه، تعیینونه.

تاکو (tākū) نر. م. (۱) دغوا او مہینہ یو دول ناروغی (۲) کینه ناک؛ (۳) ص. نب. تالا، چور.

تاکور (tākōr) نر. م. (۱) وگ. تاکر^(۱)؛ (۲) تکور، تبل، تب و رکول، تکور و رکول.

تاکسی (tākāy) بنخ. م. (۱) کاسی، پتاک، د چنو غزی پتان؛ (۲) له وینہ دکہ تاکہ؛ (۳) ادویدو، دہر مور انسان یا حیوان؛ (۴) نینہ؛ (۵) دیدہ، د بوتل سر یوین؛ (۶) داویو بانگی؛ (۷) پیوند، پینہ؛ (۸) پتاکسی، دکارتوس د اور اخستلو خای.

تاکسی (tāké) بنخ. م. چک چکی، چکی، د لاسو پرکول، د لاسو تکول، تاری.

تاکسی (takay) نر. م. (۱) تیکہ لگسونکی، خال و ہونکی؛ (۲) شاخکی، قطرہ.

تال (tāl) نر. م. (۱) پینگہ، زانگو، تال؛ (۲) خند، تم، معطل؛ (۳) د غنی تار؛ (۴) د تلی در؛ (۵) تیل، د لرگیو دلی، د لرگیو انبار.

تالان (tālān) نر. م. تالنتہ، (۱) د سپینویا سر زودد پیسو یو مقدار؛ (۲) د یو وزن نوم.

تال متال (tālmatāl) نر. م. تہل تال، تال، باز، چل و فریب، غولونہ، چالاکي، چلزل.

تال متالول (tālmatālāwāl) مص. مت. (۱) شرود، پهنه کول، چاتہ پهنه کار کسي پلہ کرل؛ (۲) چل کول، غولول.

تال متالہدل (tālmatāledāl) مص. ل. (۱) شوک پهنه تمہ کیدل، شوک پهنه کیدل، پهنه جیلہ او غولہدو کنبوتل.

تالول (tālāwāl) مص. بت. (۱) خندول، معطلول، تمول، تم کول؛ (۲) زنگول، جوتہ و رکول.

تالہ (tālā) بنخ. م. (ج. تالی) یو خای خرسونہ، ساپت، پهنه عمدہ دول خرشول.

تالی (tālāy) بنخ. م. شوہ، یو دول ونسہ دہچی بیا یستہ او کلک لرگی لری.

تال بدل (tālādāl) مص. ل. (۱) خند بدل، معطل بدل، (۲) زنگ بدل، جوتہ کیدل.

تامباري (tāmbari) بنخ. م. پهنه چینو چیغو ژوا، پهنه کوکو کوکو ژوا، انگولا، کریغی، تاتارہ.

تامبوسی (tāmūsay) نر. م. (۱) تہوسان، گنگری، واورې غری، د واورې گریگری.

تامتہ (tāmṭa) بنخ. م. تانتہ، تانہ، د جوارویا باجو و هغه برخہ چی وری تری ایستہ شوی وی.

تانتیس (tāntās) ص. نر. م. کم عقل، بھقل، لند فکری، لند اندی، ناپوہ، شودہ، سادہ.

تانتویسی (tāntōbay) نر. م. گنہ گونہ، غالمفال، غور بسو، غور بگ، غور بپ، غور بپش.

تانتور (tāntōr) نر. م. تاندور، د خپیاکی توتی چی پهنه نغری کی یو بدل له پاسہ اہنودل کبیری.

تانچی (tāncāy) بنخ. م. تانکی، د اوپو تانکی، هغه لوی لوینی چی اوپہ یا تہل پکی ساتی.

تاندور (tāndōr) نر. م. وگ. تانتور.

تاک (tānk) نر. م. (۱) شویلہ؛ (۲) هغه لوی لرین پهنه تہل یا اوپہ پکی لہری دی؛ (۳) د تہلو زہر متون؛ (۴) یو دول درنہ وسلہ دہ.

تانک (tānka) بنخ. م. (۱) تک، گند، بختیہ، بنی؛ (۲) پیوند.

تپانگی (tānkáy) بنغ. م. وگ. تپانچی.

تپانگ (tāng) نر. م. (۱) آواز، اوچت غول (۲) موسم،

وخت (۳) دوزی لنگهدو وخت (۴) یوه غرنی

مپوهده (۵) موسمی باران (۶) زد، په سمندر

کې دکانو جوړ شوی خلی (۷) د اوسپه منځ

کې وچویه، تاپو، جزیره.

تپانگاری (tāngārī) بنغ. م. وگ. تپامته.

تپانگتوره (tāngtura) بنغ. م. داتوره، دمتوره، یو

تربخ بوتی دی چې ددرملو په ډول استعمالیږي

تپانگر (tāngār) نر. م. کنگر، کنگر، خارویو خورلی

د جوارو تپانته.

تپانگو^(۱) (tāngú) نر. م. غرنی ناک.

تپانگو^(۲) (tāngó) بنغ. م. هن. Ton'go تانگو، د

تپانکو نڅا، اسپانوی خلور ضربزه نڅا.

تپانگه (tāngá) بنغ. م. (۱) د ناک د ونې په شپږ یوه

ونه ده خو مپوهه یې له ناک سره توپیر لري؛

(۲) گادی، بگی، د سورلی یوه وسیله.

تپانگی (tāngāy) بنغ. م. (۱) یوه غرنی ونه ده؛

(۲) پانگی، پراورد او پورلو اوږد لرگی.

تپانگی (tāngāy) نر. م. اوچته هواره ځمکه.

تپاه (tāh) نر. م. کورت، خبره، گږېده، گږېدا.

تپایپ (tāyp) نر. م. (۱) تپا، خاپ، چاپ، مارکه؛

(۳) توکم، کهول؛ (۴) نمونه، ډول، تپپ، مثال،

بېکارندوی، سمبول؛ (۵) د تپایپ ماشین.

تپایپوگراف (tāypograf) نر. م. د توري اودنې

ماشین.

تپایپوگرافي (tāypografī) بنغ. م. د چاپ فن،

د کوم څه د بیان او تعريف فن چې د علامو،

نښو او رمزي نښانو په بڼه وي.

تپایپولوجي (tāypoloji) بنغ. م. څېل یا نور

پېژندنه، ډول پېژندنه، نښې نښانې پېژندنه.

تپایپیسټ (tāypīst) نر. م. تپایپونکی، په

تپپ لېکونکی.

تپایفس (tāyfas) نر. م. وگ. توره تپه.

تپایر (tāyir) نر. م. (ج. تپایرونه) تپیر، دموتیر،

موتیرسایکل، بایسکل اونوروریرینه پایه.

تپایلیت (tāylit) نر. م. (۱) توال، دڅان سینگارونې

مېز؛ (۲) مکان، بیت، الخلا، تپي، باس.

تپ (tab) نر. م. (۱) طشت، لگن، اوسپنیز یا کودین

د لمبلو لوبښی؛ (۲) تپ، ډېران.

تپیر (tabār) نر. م. (ج. تپیرونه) خپلخانه، خاندان،

قبیله، کورنۍ.

تپیرنی (tabaranāy) ص. تپیریز، قبیلوي، قبایلي.

تپيروال (tabarwāl) ص. تپیريال، قامپال.

تپيرواله (tabarwāla) ص. قومپالنه، قومپالي.

تپیکي (tabakāy) نر. م. (۱) د وغل، غار، تپلی؛

(۲) مایه، د کوچنیانو د گاتو او د مردکیو په لوبه

کې هغه کونۍ چې مردکې او گاتې وړاچوي.

تپوتپوگ (tabutabūk) نر. م. غرنی بلبل.

تپ (tap) نر. م. تاکیدی کلیمه ده چې له صفت سره د

مختلاري په ډول راځي؛ (۲) داغ؛ (۳) پرهاړ، زخم

(۴) د یوشی د وهلو آواز؛ (۵) تړلی، کتاب بندول

(۶) کمزوری، ډنگر؛ (۷) ډېران، دمپوړی، تپ؛

(۸) دکریږي ونه؛ (۹) خلاص، مرگ ته نږدې.

تپا (tapa) بنغ. م. د تالی وهلو آواز.

تپپال (tapāl) نر. م. (۱) وار، څښل؛ (۲) څښل، منده،

څښتا؛ (۳) پیغام ورنه؛ (۴) استازی، څړی،

ډاگي؛ (۵) د څښلولو کار، څړه یا کچرې د

مزدوری لپاره څښلول.

تپپالي (tapālī) ص. نر. م. (۱) پیغام رساننده؛

(۲) څواري ایستونکی؛ (۳) څرکار، هغه څرکار

چې څره د بارولو او اړولو لپاره څښلوي.

تپگی (tapgay) نر. م. ۱) اورو کي زخم، کسرنی
پرهار؛ ۲) غار، سوره؛ ۳) خندق، کنده.

تپیل (tapel) مص. مت. وگ. تاپیل.

تپیلن (taplan) ص. نر. م. ج. کوي وهلی، پمن مخی،
تپیلی، چیک مخی، چپچکی، گنلمخی.

تپیلی (tapelay) ص. نر. م. ۱) سست، لسته؛
۲) خسی خاروی.

تپین (tapān) نر. م. لوسبانی، ناشتا، زرخوری.

تپینا (tapāna) نر. م. وگ. تپرا.

تپینه (tapēna) بنغ. م. بیکاره، وزگار، لیه، لایه.

تپین (tapān) نر. م. ۱) گونی، گونی، بوجی، خلته،
بوری، جوال؛ ۲) تپرا، پری، رسی.

تپو (tapū) نر. م. تاپو، برج، اتاری.

تپوتپ (taputap) نر. م. دتپ تپ اواز.

تپوسسی (tapusay) بنغ. م. یو دول کوتره ده.

تپوک (tapuk) نر. م. ج. تپوکان، ۱) پوستین؛
۲) تمانچه؛ ۳) چاپیره، چپلاخه، چاپیره.

تپول (tapawal) مص. مت. ۱) تپ کول، بندول؛
۲) شاباسی ورکول؛ ۳) المسول؛ ۴) وهل.

تپه (tapa) بنغ. م. ج. تپه، ۱) درخه، درخه، کرکی
۲) لندی، تکی، د پښتو د اولسی شاعری یو

دول نظم دی چې دوی مسرې لري؛ ۳) اوگ، تپه
۴) چاپ، مهر، نښه؛ ۵) کرامت؛ ۶) رقعہ،

یادښت؛ ۷) پتی؛ ۷) بیانه، تپی، سیبی.

تپه تپه (tapatagara) بنغ. م. نهستی، غریبی،
لوخ لغو توب، مخ پوي خوانه نه گرځېدل.

تپه ییز (tapayiz) ص. د تپې، تپې ته اړوند،
مسره ییز.

تپې (tapay) بنغ. م. ۱) تاپی، خپیاکه، تپی، هغه
خوشایې چې د سوځولو لپاره وچ شوي وي؛

۲) بیانه، سیبی، بیونه.

تپ پت (tappat) ص. م. ج. تپ پت، بی مانا، چتی،
فضول، جزئی.

تپ تپ (taptap) نر. م. ۱) لهر، غوسه؛ ۲) ددو
شيانو د وهلو غیر اواز.

تپ تپانی (taptapanay) نر. م. تپ تپانی، الاداد،
د کوچیانو یوه لوبه ده.

تپتور (taptor) ص. نر. م. ج. تپ تور، هغه شوک
چې دسترگو لیدی کمزوری وي.

تپ تپ (taptip) ص. نر. م. ج. ۱) کمزوری،
دنګر؛ ۲) زور، بودا، عمر خورلی، سپین ریری؛

۳) په ملاکروپ، په ملاکور.

تپرا (tapara) ص. نب. ۱) وپریدلی، دار شوی،
بورنېدلی؛ ۲) خیال ساتونکی، محتاط؛

۳) کرکجن؛ ۴) کمزوری؛ ۵) اواره، سرگردان.
تپریدل (taparedal) مص. ل. ۱) اړندو غونډې په

زېره وېره گام اوچتول؛ ۲) دخوا خورلی له مخې
(په کوم څه یا چا) لړزېدل، زړه تړل؛ ۴) د چا پر

تکلیف زهیرېدل؛ ۵) رپېدل، تریدل.
تپرا (tapar) نر. م. ۱) سونډې توکر، سونډین توکر؛

۲) هغه پری چې د شولو گیدی پرې تری.
تپرا (tapara) بنغ. م. ۱) دکولال هغه آله چې خاورین
لوبني پرې هواروي؛ ۲) خت موبني (گلماله).

تپرسو (taparsu) نر. م. یو دول واښه دي.
تپس (tapos) نر. م. تپوس، غلیواز، کمخت، یو

مردار خور مرغه دی.
تپساری (tapsaray) ص. نر. م. محتاج، عاجز،
مظلوم، بی وسه، ملامت.

تپسوری (tapsuray) نر. م. وگ. تپساری.
تپک (tapak) نر. م. وگ. تپاره.

تپکی (tapakay) ص. نر. م. ۱) سخت ناروغ؛
۲) د پنډوس یو دول لوبه.

تېپې (tapí) نر.م. زخمي، داغلی، گاپیل.

تېپې (tapay) نر.م. (ج. تېپې) (۱) خدایې خال، تېپې (۲) د پېنې یاد نیول، د جسر و نوږد (۳) په کمیس باندې د کښېدې کار.

تېپېری (taperay) نر.م. (ج. تېپېری) خښتې اچوونکی، خښتعال، خښتې جوړوونکی.

تېپې مار (tapaymar) نر.م. گوس، منگور، کپچه مار، ورکوټی مار.

تېپین (tapin) نر.م. تېپې تېپې، ټکي ټکي، داغدار، خاپ خاپ، چوخی مخی.

تېت (təp) نر.م. (۱) چټی غږېدونکی؛ (۲) تیز، تیز.

تېتار (tətar) نر.م. تورتهار، چټي او عبشي خبرې.

تېت پت (tətpət) نر.م. (۱) چټي او عبشي خبرې، اېلتي؛ (۲) ټکه پوکه، اندک خیزونه.

تېت تېت (təttət) نر.م. (۱) دېرې خبرې، کړتې؛ (۲) لاپې، دوزې، دویار او لویې خبرې.

تېتن (tətan) ص. نر.م. ج. چټیات ویونکی؛ باتو.

تېتنکه (tətəngə) بنځ.م. یوډول چرچنه، چنچنه.

تېتو (tətu) ص. نب. اېلتي ویونکی، کړتو.

تېتول (tətəwal) مص. مت. (۱) یو څوک په چټیاتو راوستل؛ (۲) غویول، ناروا کار ورسره کول.

تېتی (tətəy) نر.م. (۱) دورې کوونکی، کړتن، پوچ غږېدونکی، تېتو؛ (۲) بې مغزه، بې مغزو.

تېتی (təte) بنځ.ج. چټي خبرې، عبث خبرې.

تېتېدل (tətedəl) مص. ل. تورتهدل، تریدل، عبث خبرې کول، تېت تېت کول، بکواس کول.

تېتې (təte) نر.م. (۱) غوړې تمې، لاپې شاپې؛ (۲) کبیر، غوړد، لویې؛ (۳) مس، نانیه.

تېتار (tətar) نر.م. (ج. تېتاران) مسگر، تېتاری.

تېتاری (tətaray) نر.م. تېتېری، تېتېغه، تېتېغی، تېغکه، تېتوغي، هغه مرغه چې باران غواري.

تېتاری (tətar) بنځ.م. (۱) شور، فریاد، غوږ، کړیغ؛ (۲) اخلې سازي، مسگرې.

تېتاری (tətare) بنځ.م. شور، فریاد، غوږ، غوږېو.

تېتاوونگ (tətəwəng) نر.م. باتو، لاپو.

تېتېخه (tətaxə) بنځ.م. گوگل، سینه، تېر، تنی.

تېتار (tətar) نر.م. سینه، تېتېخه، گوگل.

تېترا (tətrə) عد. وگ. تتر.

تېتری (tətray) نر.م. (ج. تېتری) (۱) سینه بند؛ (۲) لاپوک، غوړتن.

تېتری (tətrəy) بنځ.م. سدری، واسکت، هغه واسکت چې په توکر کې یې مالوچ وي.

تېتیک (tətak) نر.م. وگ. تلکه.

تېتینگ (tətəng) نر.م. (۱) بیابان، چسول، میره؛ (۲) تش لاس، غریبې.

تېتینگا (tətəngə) بنځ.م. تېغکه، یوډول مرغه دی.

تېتو (tətu) نر.م. یابو، توتو، تېت شان اس، باري اس.

تېتوبه (tətobə) بنځ.م. (ج. تېتوبې) ملنډه، خندا، پېموزه، توکه.

تېتوگی (tətəgəy) نر.م. (ج. تېتوگی) وړکوټی تېتو، خوار تېتو، وړوکی یابو.

تېتی (tətəy) بنځ.م. (۱) بیت السخلا، خاک نداز؛ (۲) کاروان سرای؛ (۳) غول، ډکې متیازې.

تېتی (tətəy) نر.م. (ج. تېتی) (۱) دورې تېتوکی، پوچ ویونکی؛ (۲) بې مغز، ناپوه، بې مغزو.

تېچ (təc) نر.م. (۱) د پوکنی د چاودلو اواز؛ (۲) قوت، زور؛ (۳) ارزان، بې ارزښته، پېرېوتی، خوار.

تېخ (təx) نر.م. د توخي غږ، د توخلي غږ.

تېخ تېخ (tətax) نر.م. توخېدنه، توخل.

تېخلی (təxaləy) بنځ.م. خولی، خېلی، هغه خولی چې غوړونه پکې پټ وي، غوړتې خولی.

تخ مخ (taxmax) ص. نر. م. ثبت و پرک، خوردور، گدود، تخ مخ، تس نس.

تخول (taxawal) مص. مت. وگ. توخول.

تھر (tar) نر. م. ۱) تخ، پر، دکولمود بباد اواز؛ ۲) دچنگنې اواز؛ ۳) عبثې خبرې.

تراجيدي (trajidi) ص. نب. تراژيدي، تراژيدي؛ ۱) غم انگيزه ننداره؛ ۲) مصيبت، فاجعه.

ترافيک (trafik) نر. م. ۱) ترافيک، هغه پوليس چې په سرکونو باندې د موټرانو د لارښوونې دنده لري؛ ۲) په لويو واټونو، بحرونو او فضا کې دخلکو، عرادو، الوتکو تگ راتگ؛ ۳) وړنه راوړنه، لېږدونه، عبور او مرور.

تراک (tarak) نر. م. چتی، يوه وړه مرغی، چتکی، چترکی.

تراکتور (traktor) نر. م. تراکتور، د عصري کرنې لپاره موټر دوله ماشين.

ترام (tram) نر. م. ترام، تريم، يودول لوی برېښنا گادی چې د اوسپنې پر پټيليو باندې ځي.

ترامبون (trambon) نر. م. مو. بجه خانې ته ورته د موسيقۍ يوه اله ده.

ترامپولين (trampolin) نر. م. هغه جالي چې په اکروباټو کې کار ترې اخيستل کېږي.

تران (tran) نر. م. شور، غور، غالمغال.

ترانزيت (tranzit) نر. م. ۱) سفر؛ ۲) تېرېدل، پورې وټنه؛ ۳) د گمرکي ټکس له تحصيلولو پرته د تجارتي مال تېرېدنه.

ترانسپورت (transport) نر. ۱) وړنه راوړنه، چلونه، د تجارتي مالونو او نورو شیانو وړنه راوړنه؛ ۲) لاری، ټرک، جهاز، کښتی، اورگادی، الوتکه چې مسافر او مالونه له يوه ځايه بل ځای ته وړي او راوړي.

تراوو (tarawu) ص. نر. م. ۱) ترم، تورو؛ ۲) اچي غيږدونکی، عبث غيږدونکی.

ترای (tray) عد. درې، درې برخې، درې چنده، په درې ډوله.

ترایتون (trayton) نر. م. مو. د دريو آهنگونو فاصله، د دريو گامونو واټن.

ترای سيکل (traysikal) نر. م. درې ارابه بيزه، هغه بايسکل چې درې ارابې لري.

ترای گراف (traygraf) ص. نر. م. متحد اللفظ درې حرفه، هغه درې توري چې يو اواز ورکړي.

ترای مورفيک (traymorfik) ص. نر. م. درې وجهي، د دريو حالتو يا شکلو لرونکی.

ترایي (trayi) بنغ. م. ۱) زيار، هساند، هڅه؛ ۲) ازماينېت، کتنه؛ ۳) له موټر چلوونکونه ازموینه اخيستل.

ترپر (terpar) نر. م. ابلتې، چتي خبرې.

ترتاوا (tartawa) بنغ. م. ج. ترساوي، بېغمي، خوشحالي، مزې، چرچې.

ترتهار (tratahar) نر. ج. چتي خبرې، عبث خبرې.

ترتر (tartar) نر. م. سپوږمې ستغې خبرې، چتبات.

ترخاول (taxawal) مص. مت. خان خلاصول، بهانې کول، په چل خان خلاصول.

ترسما (tras) نر. م. (ق. ا) امانت، درايو وکالت، ترست، د شرکتونو انحصاري اتحاد.

ترم (tarm) نر. م. ۱) سمستر، ټاکلی وخت، دوره، موده؛ ۲) اصطلاح؛ ۳) اړيکې؛ ۴) عدد.

ترماټر (tarmatar) نر. م. وگ. تماټر.

ترمپټ (trampit) نر. م. مو. باجه، په موسيقۍ کې يوه بادي آله ده.

ترمینالوجي (terminalozi) بنغ. م. فني کليمې علمي يا فني کليمې، اصطلاح پېژندنه.

علمی با فنی نو مونی، ترمینولوژی.
 ترمینال (terminal) ص. ن. م. د هوایی و گردانی،
 د الوتکی د کمری یا د اوسپنې د پتملی پای،
 پای، انتها.
 ترون (trán) ن. م. (۱) تیزن (۲) وپرندونکی، دارن.
 ترو (trú) ص. ن. م. (۱) ترون، تیزن، تیزن (۲) چتی
 غپدونکی، عیثې خبړې کوونکی.
 تروپ (tróp) ن. م. تروپ، دله، دسته، سولی، د
 عسکرو یوه دله سپاره، گروه.
 تروول (trawál) مص. مت. (۱) په دستونو کول،
 اسهالول؛ (۲) بدکار ورسره کول.
 تریبیون (tribiún) ن. م. تریبون، د وینا دریغ یا
 یا کرسی، د خبرو کولو ځای، منبر.
 تریلر (trélar) ن. م. (ج. تریلرونه) دبه، واگون،
 واگن، یدک، هغه دبه چې په موټر پورې تړل
 کوي او درانه بارونه پکې وي.
 تریو (triyó) بنغ. م. مو. په غربي موسیقي کې دريو
 کسو سندرغاړو ته وايي.
 تس^(۱) (tas) ن. م. (۱) گوزار، د خپسې غږ؛ (۲) لامل،
 سبب؛ (۳) پسات، چل؛ (۴) نوم، شهرت.
 تس^(۲) (tus) ص. ن. م. توس، زوړ شی، خوړل شوی
 شی، وروست، پوده.
 تسآ (tasá) بنغ. م. تسهار، د تس تس اواز.
 تس پس (taspos) ص. ن. م. (ج. ۱) عبث، فضول،
 چتی؛ (۲) بې ثباته، کچه، هڅ.
 تست (test) ن. م. از مېبیت، امتحان، از مایبیت،
 محک، معیار.
 تس تس (tastás) ن. م. (۱) پس پس، تسهار، ورو
 ورو خبرې؛ (۲) پته ژوا، ورو ورو ژوا.
 تس تس (tastús) ن. م. (۱) د څه شي د ماتېدو
 اواز؛ (۲) تک وټوک، جنگ جگړه.

تسر (tsar) ن. م. (ج. تسرونه) (۱) کچه وروپېم،
 ساده وروپېم (۲) سونلې ټوکر، تسر.
 تسري (tsiri) ص. ن. م. تسر، تسرين.
 تسک (tsak) ص. ن. م. دارن، بې زړه، بېکاره.
 تسکوری (taskoráy) ن. م. چکېده، په تناره
 کې شخړېدلي دوی، بتسوري.
 تسکي (tasakay) ن. م. ژده غونې اواز، له غږيوه
 د ک اواز.
 تسکي (taski) بنغ. م. (۱) سستی، تنبلي، کھالي؛
 (۲) پخوانی، پختوب.
 تسکېدل (taskedá) مص. ل. تسکی کول، ورو
 ورو ژړېدل، د ماشوم په سلگو ژول.
 تسلک (tslak) ص. ن. م. (۱) بېرېدونکی، دارن؛
 (۲) پسکو، پسکن، پسکاوڼ، تسن.
 تسمس (tasmás) ص. ن. م. سست، لت، تنبل.
 تسن (tsán) ن. م. (۱) پسکاوڼ؛ (۲) او مېری مزی،
 او مېری تار؛ (۳) مجازاً دارن..
 تسو (tsú) ص. ن. م. وگ، تسلک.
 تسول (tasawál) مص. مت. د بول، د زول، وهل.
 تسی (tsá) بنغ. م. (۱) دروغ، لاپې شاپې.
 تسې (tsé) بنغ. م. (۱) پسکی؛ (۲) مجازاً دوزي،
 لاپې، دروغ، غوري.
 تسېدل (tsedá) مص. ل. د زېدل، تکېدل، وهل
 کېدل، غږېدل، دېدل.
 تغ (təğ) ن. م. (۱) دسترگو پورتنی پرده؛ (۲) شنه قبا؛
 (۳) شين تاغی، ديوه مرغنه نوم؛ (۴) بانه؛ (۵) بتي
 سترگي؛ (۶) د چرگ د نيولود وخت اواز.
 تفر (tağar) ن. م. (۱) گلیم؛ (۲) د پښتنو د يوې تپې
 نوم؛ (۳) يو ډول وله.
 تفره (tağara) بنغ. م. (۱) وگ، تپه تفره؛ (۲) تفر
 قوم ته منسوبه ښځه، د تفر مؤنث شکل.

تکار کی (takarkay) نر.م. وجه صبره، وج دینت.
تکاله (takāla) بنخ.م. توکده، توقه، مسخره،
(توکي) بيا غلي (تکراري) ترند دي.

تکالي (takāli) ص. نب. توکسي، توکمار.
تکان (takān) نر.م. ۱) نوک وهل، نوک خسرونده،
تیندک وهنه، داس یا د بیل حیوان تیندک؛
۲) اجرک، تک، شور خورل، زنگبند.

تکان گر (takāngār) نر.م. دبی، د جوارو د تکولو
لرگی، دانگی، د جوارو کوتکی.

تکانه (takāna) بنخ.م. (ج. تکاني) اندازه، حد؛
۲) تیکانه، پته، ادرس، د اوسیدو ځای.

تکانه (tikāna) بنخ.م. (ج. تکاني) تیکار،
آرام، دمه ځای؛ ۲) د اوسیدو ځای، د پره، ناحیه.

تکاو (tikāw) بنخ.م. ایسار تیا، ایسار بندنه، ځای
پر ځای کېدنه.

تکاو بدل (tikāwedā) مص. ل. مېشتېدنه،
د پره کېدل، ځای پر ځای کېدل.

تک پرک (takparāk) نر.م. د موز اواز.

تک په تک (takpaġāk) ق. وار دواړه، سملاسي،
له واره، ژر تر ژره.

تکت (tiket) نر.م. تیکس، تیکس، لکه د سینا،
الونکي، سرویس او ...

تکت پولي (tiketpuli) بنخ.م. اق. تکانه، گڼه
اخیستل، ربح، بهره، سود، انترست، هغه مبلغ
چې د پانگې د استعمال پر ځای تادیه شي.

تک تک (taktāk) نر.م. ۱) د گری اواز؛ ۲) د دوو
شیانو له یوه بل سره د لگېدو اواز.

تکتیکانکه (taktakanaka) بنخ.م. ۱) تکتیکانې،
د کوچنیانو یو ډول لوبه؛ ۲) یو ډول چینجی.

تکتیکانه (taktakana) بنخ.م. ۱) تکتیکي،
تکتیکه، هغه لرگي، چې د ژړندي پر پله لگېږي.

تغکی (tigakay) نر.م. وگ، توغکی.

تغکی (tuġakay) نر.م. ۱) وگ، تغکی (۱)
۲) بړکری، نشه یي، په دجه کې، په غوره کې.

تغل (taġal) مص. مت. ۱) دوکه کول، نېروېستل،
تگیل، تگل؛ ۲) تغول.

تغلی (taġalay) مف. نر.م. ۱) دوکه شوی، تېر
ایستی، تگیلی؛ ۲) تغولی.

تغغ (taġmag) نر.م. سخت والگی، سخت زکام.

تغن (taġan) ص. نر.م. ۱) دارن؛ ۳) شو، کونکي،
خوړن؛ ۴) توخېدونکي، توخن.

تغول (taġawal) مص. مت. ۱) پر چرگي باندې د
تغ تغ اواز کول؛ ۲) خوړول، تنگول.

تغهار (taġahār) نر.م. د چرگ د تغ تغ اواز.

تغېدل (taġedā) مص. ل. ۱) چرگ د تغ تغ اواز
کول؛ ۲) خوړېدل، کېدل، تنگېدل.

تغېده (taġeda) نر.ج. ۱) تغاری کونه؛ ۲) کرني
پرتي کونه؛ ۳) تزېده.

تقار (taqār) نر.ج. ۱) تریي، تریهار؛ ۲) تکهار.

تقول (taqawal) مص. مت. ۱) جزا ورکول، ډبول؛
۲) کنڅاکول؛ ۳) محکومول، ملامتول.

تک (tak) نر.م. ۱) د توپک ډز؛ ۲) د کوم څه د لوېدو
اوز؛ ۳) د څارویو یوه ناروغی ده؛ ۴) گند؛

۵) وار؛ ۶) برید، پوله؛ ۷) پ. ک. د حد مانا
لري، د تک احترام په قبيله کې د هر چا ژمنه ده؛

۸) پلرنی میراث یا څمکه؛ ۹) د خټکیو د کرلو
ځای؛ ۱۰) هغه لرگی چې په سیوري سره یې

وخت معلوموي؛ ۱۱) اعتراض؛ ۱۲) گوزار؛
۱۳) په حلق او ستوني کې دانه؛ ۱۴) کوک،
تکونه، بخی؛ ۱۵) تاکو.

تکا (taka) بنخ.م. تکار، د زهار.

تکا (tuka) بنخ.م. توکېدنه، شنه کېدنه، سروهنه.

تکسره (taksara) بنسخ م. (ج. تکسری) هغه
مرغی چې پر سر یې داغ وي.

تکسری (taksaray) ص. نر. م. (ج. تکسری) بې
شرم، بې حیا، سپین سترگی.

تکسي (tiksi) ص. نر. م. (۱) هغه موټر چې په پیسو
خلک وړي راوړي؛ (۲) بدکاره سزې یا بنځه.

تکک (takak) ص. نر. م. بېخي دک، تر خولې
دک، تر مورگودک.

تککه (takaka) بنسخ م. تک، تکک، دیوم یا بېل
پرستی د پښې ایښودلو لپاره لگېدلی لرگی.

تک لاس (taklas) ص. نر. م. (۱) تکړه، چالاکه؛
(۲) نښه ویشتونکی؛ (۳) زورور، وړانکاری
کوچنی (ماشوم).

تک له تکه (taklataka) ق. (۱) تک په تک،
له تکه، په تکی، سملاسي؛ (۲) ناخاپي مرگ.

تکن (takan) ص. نر. م. تکی تکی، تکی تکی،
خالخالی، چکې چکې، دانې دانې.

تکنده (takanda) ص. بنسخ م. له گرمی څخه سره
شوې، له گرمی نه ایشېدلي، د غرمې ستاینوم
تکنده غرمه.

تکنه (takana) بنسخ م. مهر، تاپه.

تکنی (takanay) ص. نر. م. (۱) دار شوی؛ (۲) زرغی،
دوه زری؛ (۳) تپ سوری، مظلوم.

تکنی (takanay) ص. بنسخ م. تکنده غرمه.

تکنیک (taknik) نر. م. تکنیک، تخنیک، په هر
فن یا هنر کې د ادا کولو قاعده.

تکنه (takana) بنسخ م. وگ. تکنده.

تک و پتری (takopatray) ص. له واره، تکوپو،
سملاسي.

تکوپو (takupu) ق. تک له تکه، وار له واره، سم
له لاسه، نابیره، ناگهانه، ناخاپه.

او تکهار کوي؛ (۲) تکتنکی، هغه مرغی چې د
ونې ده تکوی او چپنجی ترې راوباسي او خوري.

تکتکائی (taktakanay) نر. م. (۱) وگ. تکتکانه
(۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

تکتکه (taktaka) بنسخ م. میده بخی، پته بخی،
سکزی.

تکتکی (taktakay) نر. م. (۱) وگ. تکتکانه؛
(۲) دگله کی، تپتیی، موټر سایکل.

تکتکی (taktakay) بنسخ م. (۱) وگ. تکتکانه؛
(۲) یو ډول مرغی ده.

تک توک (taktuk) نر. م. (۱) پرې پرې؛ (۲) دزې،
خال خال دزې؛ (۳) سامان برابرول، تیاری؛
(۴) ونډی ونډی، برخه برخه.

تکتیک (taktik) نر. م. (۱) عس. تاکتیک، جگړه
پوهنه، د محاربي د اجراء هنر؛ (۲) تدبیر، طرح،
تکنیک، مانوره.

تکر (takar) نر. م. (۱) تکړه، دغره؛ (۲) بُدري،
تیندک؛ (۳) دوکه؛ (۴) نقصان؛ (۵) څرکاری؛
(۶) سو، بهخل، پوښته، بند.

تکرویی (takarwayay) ا. ورته، مشابه، اتفاقي
لفظ، له بلي ژبې سره د یوې ژبې د کوم ویي
تصادفي یورنگي.

تکری (takare) نر. م. (۱) هغه څوک چې د بل چا
غم ورسره نه وي؛ (۲) هغه څوک چې له څرکارانو
سره کار کوي.

تکری (tikray) نر. م. (ج. تکري) پوښی، پوښی،
لوبته، څادر، مجازاً د بښې په مفهوم راځي.

تکس (tik) نر. م. (ج. تکسونه) مالیه، مالیات،
باج، خراج.

تکسال (taksal) نر. م. ضرابخونه، دارالضرب، د
سکي وهلو ځای.

تکسالی (taksala) نر. م. ضرابخونه، دارالضرب، د
سکي وهلو ځای.

تک و توک (takūuk) نر.م. ۱) یوله بله ستره
دزی کول؛ ۲) تکهار، دزهار، دزونه.

تکوچ (takuč) نر.م. گننه، گنهل، گندون، دتنی
پرغای تک و رکونه.

تکور (takor) نر.م. ۱) تب، تپ و رکونه؛ ۲) جزا
و رکونه؛ ۳) زیان و رسونه.

تکورول (takorawāl) مص. مت. ۱) تیل، تپیل،
تودول؛ ۲) زیان و رسول، تاوان و راول.

تکوریدل (takoredāl) مص. ل. ۱) تکور کهدل،
تیل کهدل؛ ۲) تاوانی کهدل، زیانمنهدل

تکول (takawāl) مص. مت. ۱) وهل، دبول؛
۲) کوتیل؛ ۳) تک و رکول، چیچل؛ ۴) خالونه
و هل، تیکه لگول؛ ۵) غبول، خندل؛ ۶) غپل؛
۷) خصی کول.

تکونی (takunay) نر.م. مپتی، تکوونی، دژرندی
دپلونو تیره کوونکی.

تکون (takūn) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو دول لویه؛
۲) بیازرغونهدنه، سروهنه.

تکوونکی (takawūnkay) فا. نر.م. ۱) وهونکی،
۲) کوتونکی؛ ۳) د فصل داندې بپلوونکی.

تکوونی (takawūn ay) نر.م. ۱) د دول لاستی،
دبی، د تکولو آله؛ ۲) د تکهدو و ننگونی.

تک وهل (takwahā!) مص. مت. ۱) خندل،
غبول، تکول؛ ۲) منهدل، ننه ایستل؛ ۳) تنی
پوری کول؛ ۴) چیچل.

تک وهلی (takwahālay) مف. نر.م. ۱) په
خمکه یا دپوال کې مسخ یا مسوری ننه ایستلی؛
۲) په ستن او سپنسی سپین کې (تنی) لگولی؛
۳) خندلی؛ ۴) لرې ویشلی؛ ۵) تاوانی کری.

تکه (taka) بنغ.م. (ج. تکی) غرنو وزه، غرڅه،
غرڅنی لکه بنوی، سبگه، سپیه.

تکه (taka) بنغ.م. (ج. تکی) ۱) نیمه انه، سوره
پخوانی سکه چې له دوو پیسو سره برابر وده؛
۲) تندر؛ ۳) ناخاپی بلا؛ ۴) دپننی؛ ۵) کمرک
نفرت، پتروک؛ ۶) بغض، کینه؛ ۷) د مردکیو
لویه، د تیکانو لویه؛ ۸) چکچکه.

تکههار (takahar) نر.ج. تکه توکه، د توپکو پوله
پسی دزی، د توپکو د یوې بار.

تکه توکه (takatūka) بنغ.م. ۱) تپاک تپری
لویسی کودی؛ ۲) تیاری؛ ۳) متقابلې دزی.

تکه چال (takačāl) نر.م. خوب زنگورونکی.

تکی (takay) نر.م. ۱) خال، خاپی، خاپ، داغ؛
۲) نقطه؛ ۳) حرف، توری؛ ۴) کلیمه، لغت؛
۵) شاخکی؛ ۶) دیوې خبرې ثبوت؛ ۷) غیرن
۸) د یوې جلدې ناروغی نوم.

تکی (takay) بنغ.م. ۱) بغسی، انځور؛ ۲) انبه؛
۳) د پنی تلی؛ ۴) د دودی یا لمر تیکلی؛
۵) لنډی، تکی؛ ۶) کرس کرس خدا؛ ۷) د
مچوغنی گوتی، کاسی؛ ۸) لرمی، لرمی،
هغه سره داغونه چې پر بدن راښکاره کېږي او
بیا ژور کېږي.

تکیالی (takyal) ص. تکن، تکیالی، تیلی، خالدار.

تکي تکی (takitaki) ص. نب. چخی چخی،
خال خال، تکیالی، چکي چکي، داغ داغ.

تکهدل (takedāl) مص. ل. ۱) میده کهدل، پستهدل
۲) وهل کهدل؛ ۳) ورو ورو لار وهل؛ ۴) کړه
راتلل، زړه مړیدل؛ ۵) یوه شی ته گپنی نیول؛
۶) زرغونهدل؛ ۷) توبهدل؛ ۸) خصی کهدل.

تگ (tag) ص. نر.م. (ج. تگان) چالای، دوکه باز،
دروهي، مکار، دروغجن، تگمار، چلولي.

تگل (tagal) مص. مت. ۱) تگیل، دوکه و رکول،
تگ، کد؛ ۲) کد، کد، نفرت کول.

تگمار (tagmār) ص. ن. م. وگ. تگ.

تگماری (tagmāri) ن. م. تگی، چل، دوکه.

تگنه (tagēna) ب. م. (ج. تگنې) تگی کونه،
تگپینه، دوکه کونه، غولونه، تیر ایستنه.

تگونگی (tagūnkay) ص. ن. م. تگ، تگمار.

تل (tal) ن. م. (۱) ملگری، دوست، گد؛ (۲) قبیله،
طایفه؛ (۳) گن؛ (۴) دیوه کلی یا سیمی برخه؛

(۵) چم، محلت؛ (۶) باری، له کور و سره نهریدی

عمکه؛ (۷) دگلو گهوی؛ (۸) نیرد هوالی؛ (۹) احد،

پوله، برید؛ (۱۰) د لرگیو جاله.

تلتوب (taltob) ن. م. تلوالی، ملگریا.

تلگی (tagay) ن. م. (ج. تلگی) (۱) وروکی تل،

تلگوتی؛ (۲) گن او قوی کینت.

تلی (talay) ب. م. زنگ، لکه د ساعت زنگ یاد

بنوونشی.

تم (tam) ن. م. (۱) د سپی غیا؛ (۲) گنه گونه.

تما تیر (tamatar) ن. م. وگ. تما تیر.

تماغه (tamaga) ب. م. افسری خولی.

تمباری (tambari) ب. م. تمباری، بغاری، په

چینغو چینغو ژوا، په کوکو کوکو ژوا.

تمبر (timbar) ن. م. (۱) د ودانی لرگی، شاه تیز،

بش؛ (۲) خته، تنه.

تمبکه (tambaka) ب. م. دیوت، د دېوی تاخ، د

خراغ خای، (۲) وگ. تمبکه.

تمبل (tambal) ص. ن. م. (۱) تمبل، لت، ناراسته؛

(۲) غت، خورب.

تمبورین (tamburin) ن. م. مو، زنگی دریه، دایره.

تمبه (tamba) ص. ن. م. (۱) پرسېدلی، تومبیا، هغه

حیوان چې خسته یې د اغېر تیا له لامله ډډه

شوی وي؛ (۲) قبض؛ (۳) سرزوری.

تمبیل (tambel) ص. ن. م. تمبیل، ډډېد، پرسېدلی.

تم تم (tamtam) ن. م. گادی، بگی.

تمتمی (tamtamay) ن. م. غزی، یو ډول مرغه دی

چې اوږدې پېښې لري او په اوږو کې ژوند کوي.

تمتی (tamtay) س. ن. م. (۱) تمتمکی، لنډی، تیت

قدی؛ (۲) لنډ لاستی بیل، بېلچه.

تمتېری (tamteray) ن. م. لنډی، مندری، لنډ قدی.

تمتیل (tamtel) ن. م. (۱) خاری، دیوی مرغی نوم

دی؛ (۲) دخلکو گنه گونه، ازدحام.

تمول (tamawal) مص. مت. (۱) غپول، سپی په

غیا راوستل؛ (۲) په ابلتو لگیا کول.

تمېدل (tamedal) مص. ل. (۱) غپېدل، غپ غپ

کول؛ (۲) فضول غړېدل، چتیا ت ویل.

تن (ton) ن. م. (ج. تنونه) د وزن او تول یوه تاکلی

پیمانده چې زر کیلو گرامه کېږي.

تمبکه (tambaka) ب. م. (۱) دمچینو دمبکی،

د ممبرو دمبکی؛ (۲) گبین، گبینه، د غلوزو

کنډو، گبینو دمچینو تمبکه (کنډو).

تمته (tanta) ب. م. (۱) تانتې؛ (۲) بلوا، اله گوله،

اروډور؛ (۳) پتنه، شخړه.

تنجه پنجه (tanjanja) ب. م. ناز، نخره، مکیز.

تنه (tan) ص. ن. م. (۱) پرسېدلی، خورب؛ (۲) سرور

(۳) ناخصی شوی غوی؛ (۴) سخت زری،

بهر حمه؛ (۵) بدمعاش؛ (۶) وگ. تنهان.

تنهان (tandān) ص. ن. م. ج. یو ډول کندهاري

انگور دی.

تنه توب (tandtob) ن. م. (۱) تنه والی، ډډ والی،

غتوالی؛ (۲) بدمعاشی، نفس پالنه.

تنه توت (tandtut) ن. م. یو ډول توت دی.

تنه تیا (tandyā) ب. م. بدمعاشی، نفس پالنه،

بداخلاقی، وران کاری.

تنهار (tandar) ص. ن. م. وران، ویجاړ، شار.

ټنډغر کی (tandǵarkáy) ص. نسر. م. ۱) خپتا،
خپتور؛ ۲) چاغ هلک؛ ۳) اینده، سغونډر،
خوان خوشی چې خصی شوی نه وي.

ټنډه کی (tandakáy) ص. نر. م. غونډ منډ، گردی
منډری، دد خپتی.

ټنډه کی (tandakáy) بنځ. م. وړه لښته، چوکه.

ټنډو (tandū) ص. نر. م. ۱) پرسېدلې، غمت خپتی؛
۲) خپتو، گېډو، گېډپال.

ټنډور (tandor) نر. م. ۱) په توده و شگو کې د جنغوزو
پخول، په بت کې د چنو او جنغوزو نښې کول؛
۲) امبار، امبالی؛ ۳) خړو شور، ژوا، ویر.

ټنډورول (tandorawal) مص. مت. ۱) په بت کې
خنغوزي وړیتول، د چنو نښې کول؛ ۲) انبارول
، امبارول، دلې کول، کوته کول.

ټنډول (tandawal) مص. مت. ۱) پرسول، دډول،
د کول؛ ۲) په ناروا ډول پردی بنځه بلارول.

ټنډویک (tandwík) نر. م. گډوډی، کاربوزی، د
بتي گوتې او دشهادت د گوتې تر منځ فاصله.

ټنډه (tanda) بنځ. م. (ج. ټنډې) ۱) پرسېدلې، دد؛
۲) وړله خړه؛ ۳) بلارېه بنځه، بدلمنې بنځه؛
۴) ټنډه تمبه، هغه حیوان چې د زیات خوراک
له لامله ویرسوي؛ ۵) تندې، وچوبلی، وچولې.

ټنډه (tinda) بنځ. م. ۱) یو ډول سابه؛ ۲) پرسېدلې
منډری سړی.

ټنډه خړه (tandaxra) بنځ. م. ونډه خړه، د کوچنیانو
یو ډول لویه ده.

ټنډه لیک (tandalík) نر. م. تندي لیک، برخلیک،
تقدیر، ازل.

ټنډی (tanday) بنځ. م. لښته، چوکه.

ټنډی (tanday) بنځ. م. د کبانو یو ډول نسل
دی چې زیاتره واړه او تور رنگ لري.

ټنډېدل (tandedal) مص. ل. ۱) پرسېدل، ددېدل،
۲) بلارېدل، حامله کېدل، امینډورېدل.

ټنډېل (tandel) نر. م. غار، تونل، سرنګ.

ټنګ (tang) نر. م. ۱) د ترنګ غږ؛ ۲) د ساز اواز.

ټنګا (tanga) بنځ. م. پر له پسې غږ.

ټنګ ټکور (tangtakor) نر. م. مجلس، سرود،
ساز او اواز.

ټنګ ټونګ (tangtūng) نر. م. ۱) د ساز او سرود
غږ؛ ۲) د فلزي لوښو د جنګېدلو اواز.

ټنګول (tangawal) مص. مت. ۱) ترنګول، درنګول؛
۲) د فلزي لوښو وبله جنګول؛ ۳) ساعت په
زنګ راوستل.

ټنګه (tanga) بنځ. م. ۱) په افغانستان کې د بوي
سیکې نوم و چې د شلو پیسو یا ایکو سره
برابره وه؛ ۲) پانګه، سرمایه، شتمني.

ټنګه سړی (tangasaray) ص. نر. پیسه سړی،
پیسه دوست، پر پیسو مین، کنجوس.

ټنګېدل (tangedal) مص. ل. ترنګېدل، شرنګېدل،
درنګېدل، کړنګېدل، شرنګېدل.

ټنن (tanān) ص. نر. م. ۱) ډارن؛ ۲) دروغجن.

ټوبخی (tobaxay) نر. م. د شگو کوته یا انبار.

ټوبړکلوز (tobarklōz) ص. نر. م. T.B, t.b.
سل، نری رنځ، تې، بی.

ټوبکی (tubakay) نر. م. ۱) غار، سوره، سوری؛
۲) کوتی، کنده، کنډری، دوغل.

ټوبه (tuba) بنځ. م. ژوزه ځمکه، ډنډه ځمکه، وسته.

ټوبی (tubay) نر. م. د شگوه بړی چې څلور خواوې
بې شاړه او پاس سړبې شین وي.

ټوپ^(۱) (tup) نر. م. ۱) ټیوب، نرم ویرې شې چې د
تایر په منځ کې له هوا څخه ډکېږي؛ ۲) لښته،
مقا، وخت، تیار، تاکل، وخت.

توپ^(۱) (top) نر. م. ۱) اورت، جست، خبز، ۲) دهری، ۳) لویه غونډی، لویه توپی، ۴) د جوارو دلی، د شولو دلی.

توپال (tūpāl) نر. م. (ج. توپالونه) خاله، منخاله، جاله، منخوله.

توپ تپانی (toptapānāy) نر. م. د منډې سیالی، د توپونو سیالی، توپلویه.

توپخن (topjān) ص. نر. م. توپ کونکی، توپ و هونکی، انگخن، ورتونکی.

توپخن (topxān) نر. م. د خاورو دهری، یا غونډی، توپلږه (topdāra). توپخته، د توپ وهلو ډره.

توپک (topāk) نر. م. وگ، توپک، توپک تیار (topaktayār) پوڅي بولی (قومانده)، د تیاریدو او چمتو کېدو پوڅي حکم.

توپکوال (topakwāl) ص. توپک والا، وسله وال، توپکي (topakī) ص. وگ، توپکوال.

توپکی (tupakāy) بنغ. م. د کاریزه پته برخه، په کانسره د کاریز پوښل شوې برخه.

توپل (topāl) نر. م. ۱) شمبله، شوکه؛ ۲) د تاج طره (جوغه)؛ ۳) شوکه، سر؛ ۴) مص. مت. خاوري غونډی کول؛ ۲) توپ وهل، ورتل، دانگل.

توپ مار (topmār) ص. نر. م. توپ و هونکی، توپخن، ورتونکی، توپ اچوونکی.

توپن (topān) نر. م. نری، دنیا، جهان، توپنای (topnāy) نر. م. مسافر، پردیس، جلاوطن، توپنی (topanāy) نر. م. ۱) د کوچنیانو یوه لویه ده؛ ۲) سیلانی، سیاح، توریست.

توپنی (topanāy) بنغ. م. دهری، غونډی، توپی، توپوگرافي (topogrāfī) بنغ. م. ۱) د شای او سیمې خبره، نقشه، نقشه کشي، مساحي؛ ۲) د غایر نه سیمه، مشرحتی.

توپوگرافي (topogrāfī) بنغ. م. ۱) د شای او سیمې خبره، نقشه، نقشه کشي، مساحي؛ ۲) د غایر نه سیمه، مشرحتی.

توپوگرافي (topogrāfī) بنغ. م. ۱) د شای او سیمې خبره، نقشه، نقشه کشي، مساحي؛ ۲) د غایر نه سیمه، مشرحتی.

توپوگرافي (topogrāfī) بنغ. م. ۱) د شای او سیمې خبره، نقشه، نقشه کشي، مساحي؛ ۲) د غایر نه سیمه، مشرحتی.

توپولوجي (topoloji) بنغ. م. شمای پېژندنه، جغرافیایي وضعیت، مکان پېژندنه.

توپه (topa) بنغ. م. معجزه، عجیبه، حیرانوونکی، توپی (topāy) بنغ. م. ۱) دهری، انبار؛ ۲) د چلم سرخانه؛ ۴) پتاقی؛ ۵) خولی؛ ۶) یو ډول لویه.

توپي (topi) ص. نب. ۱) توپ و هونکی، توپخن، دانگونکی؛ ۲) چالاک، تیز.

توپي گل (topaygwāl) نر. م. د بابوني گل، یو ډول دارو، یو ډول درمل بوتی.

توتار (totār) نر. م. توکه، ساطور، ساتول، هدگپ، کپوته خره، هغه فلزي آله چې غوښې پرې توتې کوي.

توتکه^(۱) (totaka) بنغ. م. کاسی، د مچنو غزې پتاک، د مچو غنډې پتکی، د مچلو غزې کاسی.

توتکه^(۲) (totka) بنغ. م. ۱) اتونی تانی، تونه، دود دستور، رسم و رواج، شفاهي طب؛ ۲) یو شمېر چارې دي چې ولسي وگړي یې د ښوونکي د راجلبولو او یا ایسته کولو لپاره ترسره کوي؛ ۳) هغه تحفه چې د ناوې کره ورله کېږي.

توتکه مار (totkamār) ص. نر. م. تونه مار، توتکه چې، توتکې کوونکی.

توتکی (totakāy) بنغ. م. ۱) تکی، دزنګانه سترګه؛ ۲) لرګینه کاسه، توتی؛ ۳) د کوناتي هډوکي، دوران هډوکي.

توته (tota) بنغ. م. ۱) توکر؛ ۲) برخه؛ ۳) اندازه، قطعه؛ ۴) سورنا، سورنی؛ ۵) پیوند.

توتی (totāy) نر. م. ۱) اورون، اورخ؛ ۲) صندوق، توتی (toti) بنغ. م. ۱) وپارنه، ستاینه؛ ۲) بدوینه، غندنه، بده غږېدا.

توتی (totāy) بنغ. م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کڼول؛ ۲) د تلکي سر، د تل سر.

توتی (totāy) بنغ. م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کڼول؛ ۲) د تلکي سر، د تل سر.

توتی (totāy) بنغ. م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کڼول؛ ۲) د تلکي سر، د تل سر.

توتی (totāy) بنغ. م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کڼول؛ ۲) د تلکي سر، د تل سر.

توتی (totāy) بنغ. م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کڼول؛ ۲) د تلکي سر، د تل سر.

توري (ton) بنج. م. د تگی دکلمی تکراری ترکیب
د تاکید په ډول راغی، لکه: تگی توری.

توس (tus) ص. نر. م. ج. ۱) وروست، خوسا، تیر،
۲) د تس تکراری ترکیب.

توسان (tosan) نر. ج. هغه واوړه چې د یوې په څېر
غونډه او گردی وي.

توغ (tuḡ) ص. نر. م. ۱) راګوډ، کوپ، ۲) اغوږه،
۳) مغرور، کبرجن، ۴) اغلی، عاجز.

توغ توغ (tuḡ tuḡ) نر. م. ۱) ډېر ګوډ، ډېر ګرېږ،
۲) ډېر متکبر، ۳) ډېر غلی، ډېر عاجز.

توغک (toḡak) نر. م. تیفی، تیفکی، تفسی،
توغکی، د چرګانو یو ډول ناروغي ده.

توغکی (tuḡakay) نر. م. وگ، توغک.

توغول (tuḡawāl) مص. مت. ۱) تیتول، کېدل،
کوپول، ۲) ماتې ورکول، ۳) تر لاس لاندې

راوستل.

توغېدل (tuḡedāl) مص. ل. ۱) تیتېدل، کېدل،
کوپېدل، ۲) ماتې خوړل، تر لاس لاندې کېدل.

توقه (toqa) بنج. م. ج. توقې، توکه، مسخره.

توقه تکاله (toqatakāla) بنج. م. توکې، تکالې،
توکه تکاله، توکې او مسخرې کونه.

توک^(۱) (tok) نر. م. تینګه او بدل شوي توتې، کلک،
توکسر، ۲) نری اواز، ۳) تپاک، تریو خوند،

۴) غیر، ۵) توکڼه، اعتراض، نیوکه.

توک^(۲) (tuk) نر. م. ۱) توتې، برخه، ۲) دکتاب
جلد، ۳) د ډوډی توتې.

توکا (tukā) بنج. م. ۱) اتوکېدنه، شنه کېدنه، ۲) یو
ډول شیخ چینجی.

توکار (tokār) نر. م. ۱) کرکه، ۲) توکه، ساتول،
توکان (tokān) نر. م. وگ، تاپوری،
توکبندی (tukbandi) م. مخبندی، صفحه بست.

توتې پل (totpāl) نر. م. د یوه پوري تال، د زنگلو
هغه تال چې له یوه پوري وي.

توتېل (totel) نر. م. توتاری، تینګه، تیتفی.

توخ (tux) نر. م. ۱) توخه، توخی کونه، ۲) د توخي
اواز.

توخل (tuxāl) مص. مت. توخېدل، کنگېدل.

توخله (toxāla) بنج. م. پوخله، شنه توخله، شنه
غاره، د توخي یو ډول دی.

توخلی (toxalay) بنج. م. خولی، یو ډول خولی،
گرمه خولی، پنبه یي خولی، وړینه خولی.

توخول (tuxawāl) مص. مت. توخی وروستل، په
توخو کول، په توخي کول.

توخهار (tuxahār) نر. م. د توخې یا توخي پرله
پسې غیر، په یوه مخ توخېدنه.

توخی (tuxāy) بنج. م. توخی، کنگ، تمخی.

توخی (tūxāy) نر. م. د توخېدلو اواز، توخی.

توخېدل (tuxedāl) مص. ل. ۱) په توخي سر کېدل،
په توخي راتلل، ۲) اصطلاحاً: له چانه د څه

مرستې ته لرل.

توډي (todī) ص. نر. م. ج. مو. له لس گونو تاتونو
څخه د یوه تات نوم دی.

تور (tur) نر. م. سیاحت، دوره، گرځېدنه، دوران.

توربین (torbin) نر. م. توربین. پره لرونکی ماشین
دی چې دا یو یا یخار په قوه ځای پر ځای څرخي
اود برېښنا تولیدونکی دستگاه په کار اچوي.

تورنمنت (tornamint) نر. م. د اتلولی سیالی، د
لوېږد سیالی یوه مرحله یا دوره.

توری^(۱) (turay) نر. م. د جوارو کوچنی وړی، د جوارو
درکوتې وړی، د جوارو غوتی.

توری^(۲) (toray) نر. م. لاس لونی، چلمجی، د لاس
مینځلو لونی، دوشی، لکن.

توک توک (tuktúk) ص. نب. توتی توتی، پارچی پارچی.
 توک خور (tukxor) ص. نر. م. (ج. توک خواره) غیره خور، سوالگر، توک تولوونکی، وظیفه خور.
 توکر^(۱) (tokar) نر. م. (۱) قفس، پنجره، توکر؛ (۲) ص. نر. م. زور، بودا، گویند، دوکر.
 توکر^(۲) (tukar) نر. م. توتی، توکره، رخت، کپره.
 توکر توکر (tukartukar) ص. نب. توتی توتی، ذری ذری، پارچی پارچی.
 توکره^(۱) (tokra) بنیخ. م. (ج. توکری) توکری، غتیه توکری، سکری، شکری، غتیه شکری.
 توکره^(۲) (tukra) بنیخ. م. توتی، پارچه، ذره.
 توکری (tokray) نر. م. (۱) توتی، پارچه، رینبکی؛ (۲) تیکری، زروکی، پرونی.
 توکری (tukray) بنیخ. م. شکری، سکری، توکره.
 توکری ساز (tokrisaz) ص. توکری جوروونکی، توکری سازوونکی.
 توکر پیل (tukreyal) مص. مت. توک توک کول، توتی توتی کول.
 توکر (tokar) نر. م. قفس، کپس، پنجره، توکر.
 توکره (tukra) بنیخ. م. (۱) توتی، پارچه، توکره؛ (۲) رخت، توکر.
 توک زوت (tokzwat) نر. م. توک جی، جلتسو، ناق، توک جت، جفت و طاق.
 توکل (tukal) مص. مت. (۱) کوتیل، وهل؛ (۲) د چا خیره تالا کول، اعتراض کول؛ (۳) خیرل، غوشول؛ (۴) خای پر خای سوری کول.
 توکلی (tuklay) نر. م. په لاس اویدل شوی شی، په لاس گنبدل شوی شی.
 توکمار (tokmar) ص. نر. م. توکی، توقمار.

توکنه (tukona) بنیخ. م. (۱) تکونه، وهنه، خپینه؛ (۲) انبوکه؛ (۳) شیرنه، پری کونه؛ (۴) خای پر خای سوری کونه.
 توکول (tukawal) مص. مت. (۱) شنه کول، زرغونول؛ (۲) روزل، تربیه کول.
 توکونی (tukunay) نر. م. دودوی تیکلی، شکلی، وده تیکلی.
 توک و تول (tuk-o-tol) (پوخی نومونه) جزوتام.
 توکه^(۱) (toka) بنیخ. م. (۱) مسخره، ملننه؛ (۲) هد کپ، توکیا، ساتول، ساطور.
 توکه^(۲) (tuka) بنیخ. م. (۱) تیکه غوا، هغه غواچی د لوشلو په وخت کې پی تبتوی؛ (۲) دکار بزخا؛ (۳) یو ډول مرغی (چنچنه)؛ (۴) سوری.
 توکی (tukay) نر. م. (۱) رخت، توکر؛ (۲) یو ډول تور رنگی بوتی دی؛ (۳) ساتول، ساتور.
 توکی (toki) ص. نب. (۱) توکمار؛ (۲) تان، توکی؛ (۳) نر. م. بزاز، رخت خرشوونکی.
 توکیا (tukya) بنیخ. م. ساتول، ساطور، هد کپ.
 توکی تکالی (toketakale) بنیخ. ج. مسخری، توکی، توکی وشتی.
 توکی وشتی (tokewašte) ا. توکی تکالی، توکی تکرې.
 توکېدل (tukedal) مص. ل. (۱) زرغونېدل؛ (۲) د بدن کوم خای د لگېدو په اثر شین کېدل؛ (۳) هغه توکر چې د زړېدو له امله دورېږي؛ (۴) توبېدل، رږېدل؛ (۵) امبار کېدل، دورېدل.
 تول^(۱) (tol) ص. نر. م. ج. (۱) واړه، گرد، غونډ، درست؛ (۲) راغونډ، راټول؛ (۳) ټولی، ټولگی، جمعیت.
 تول^(۲) (tul) نر. م. تول، سورسانی، یو ډول توکر.
 تول او ډون (toludun) ا. عامه نظم.

تولبندی (tolbandi) ۱. تولون، پایلنیوی، د پایلو
دلندی.

تولپوښتنه (tolpoštana) ۱. عامه رایه پوښتل،
عامه رایه اخیستنه، ریفرنډم.

تولتون (toltūn) ۱. پنډغالی، مجمع.

تول تال (toltal) ق. ۱. تماماً، درست، له یوه سره
همه واره؛ ۲. مجموعاً.

تولزېرمی (tolzermay) ۱. تولیزه (عامه) شتمنی،
عامه دارایی، بیت المال.

تولگر (tolgar) ص. نر. م. ۱. سوالگر، سایل،
توک تولوونکی، توک غوښتونکی.

تولگنی (tolgalay) ص. د تولوپه گټه، عام المنفعه.
تولگه (tolga) ۱. غونډه، مجموعه.

تولگی (tolgay) نر. م. ډله، تولی، صنف، جمعیت.
تولگیخونه (tolgixūna) ۱. د تولگی کوته، کلاس

روم.

تولگیز (tolgiz) ص. د تولگی اړوند، جماعتی.
تولگیوال (tolgaywāl) ص. نر. م. هم صنف،

مصنفي، دیوه تولگی.

تولمنلی (tolmanalay) ص. تول خوښی، مقبول
عام.

تولنپال (tolanpāl) ص. تولنوال، تولنپالونکی،
سوسیال.

تولنپوهاند (tolanpohānd) تولنپوه، د تولنپوهنی
(سوسیالوجی) پوه، خانگوال.

تولنپوهنه (tolanpohāna) بنخ. م. سوسیولوجی،
علم الاجتماع، جامعه شناسی.

تولنپوهنیز (tolanpohiz) ص. تولنپوهنیز، د
تولنپوهنی اړوند.

تولنخېر نه (tolancerāna) ۱. تولنیزه خېر نه، د
تولنپوهی خېر نه.

تولنو تیز (tolanwatiz) ص. اجتماعي اقتصادي.
تولنوده (tolanwāda) ۱. د تولنی وده، اجتماعي
رشد.

تولنوم (tolnūm) (گر.) عام اسم، عام نوم.

تولنه (tolāna) بنخ. م. ۱. غونډه، مجلس، اجتماع
تشکیل؛ ۲. نفوس، جمعیت؛ ۳. سره یوځای
کېدنه؛ ۵. هیأت؛ ۶. چنده.

تولواک (tolwāk) نر. م. بادشاه، پاچا، پاچا.

تولواکی (tolwākay) نر. م. بادشاه، پاچا، مطلق
العنان، تولواگی، تولواکمن.

تولوال پښویه (tolwālpošoya) ۱. تولیزه یا
عمومي پښویه، عمومي گرامر.

تولول (tolawāl) مص. مت. بورول، یوځای کول،
راغونډول، جمع کول، گردول.

توله (tola) بنخ. م. ۱. درويزه، چر، گدایي، غوښتنه؛
۲. چنده، اعانه، گرده.

تولی (tolay) نر. م. ۱. له خوریلو کونو څخه جوړه؛
۲. تولی، جمعیت، ډله.

تولی (tolay) بنخ. م. وگ، تولی.
تولېدل (toledā) مص. ل. گردېدل، غونډېدل،
یوځای کېدل، جمع کېدل.

تولی مشر (tolaymašār) نر. م. د تولی مشر، د
تولی قوماندان، تورن.

توم (tum) نر. م. ۱. تونگ، تحریک، لمسون،
پارونه؛ ۲. مشوره، مصلحت.

تومب (tumb) نر. م. ۱. چوخ، چخ، چیخ، تومبند؛
۲. لمسون، پارونه؛ ۳. ستن وهنه.

تومبل (tumbāl) مص. مت. ۱. تونبل، ننوښتل،
خښول؛ ۲. په غاښوکې خلال وهل؛ ۳. سکونېدل
تحریکول.

تومری (tumri) ص. بنخ. و. وگ، تومری.

تونگه ⁽¹⁾ (tóngā) بنج. م. (۱) دگوتی بند؛ (۲) دپنی تله، د پنی تلی.

تونیک (toník) ص. ن. م. (۱) طب. مقوی دوا، توان بپسونکی؛ (۲) مو. په اوازونو او تونونو ارونند، د تون، د اواز.

تپی (te) بنج. م. (۱) د «ت» توری اواز؛ (۲) مو. د اووم تون نوم چې «سی» هم ورته وایی.

تپپ ⁽¹⁾ (tip) ن. م. (۱) په خبنتو کې د سیمتو لگونه، د سیمتو لپتی؛ (۲) تایپ، سمبول، نماینده، ډول، نمونه؛ (۳) توپ، نپته، تاکلی وخت.

تپپ ⁽¹⁾ (tayp) ن. م. تایپ، تایپ ریتیر، د لیکلو ماشین؛ (۲) اوگ، تپپ ریکارډر.

تپپ ⁽¹⁾ (tep) ن. م. (۱) له توکر، کاغذ، پلاستیک څخه جوړه اوږده، کم بره فیته؛ (۲) توتی، نلکه، نل؛ (۳) د تپپ ریکارډر د اواز ثبتولو فیته.

تپپ تاپ (tiptāp) ن. م. (۱) بنایست، بنکلا، ډول، سینگار؛ (۲) ځان پښول.

تپپر (tepar) ن. م. ج. شلغم، منگریته، بنگریته؛ **تپپرکی** (teparkay) ن. م. تپتکی، تپمرکی، مندری، غونډکی، تپت غونډی سری.

تپپ ریکارډر (teprīkārār) ن. م. تایپ، تپپ، د اواز ثبتولو آل، د ضبط صوت وسیله.

تپپی (tepay) بنج. م. (۱) ججوری، ججوره، چیر جیره، جاغور؛ (۲) یو ډول کښېده.

تپت (tit) ص. ن. م. (۱) کوز، کښته؛ (۲) لنډ، مندری سری؛ (۳) کور؛ (۴) ملامت، پیر.

تپتاری (tay) ن. م. تپفی، تپفی، تپغکی، تپته، تپ یو ډول مرغه دی.

تپتیاکه (titāka) بنج. م. ازغکی، اغزکی، د کنجغری په ډول یو غرنی بوتی دی.

تپتیاکی (titākay) ن. م. ځمکه، جایداد، دوتر.

تون (ton) ن. م. (۱) تون، اواز، لرغ، د اواز درجه، لمن، د اواز کیفیت، د لیکلو یا خبرو سبک او قاعده؛ (۲) مو. د دوو تونو ترمنځ د صوتی فاصلې واحد؛ (۳) هارمونیزه، د دوو شیانو تناظر او سره لگېدل.

تونالپتی (tonāleté) بنج. م. تونالپسته، د اواز څرنګوالی، آهنگ.

تونبونی (tunbūnay) ن. م. د تونبلو آل.

تونپت (tonit) ن. م. مو. یو ډول عصري شپېلی ده چې بم اواز لري.

تونپینه (tundīnā) بنج. م. د جوارو وړی، د جوارو سوتګی.

تونګ (tung) ن. م. (۱) تونګره، نوکا، چوڼدی، سکونوکه، چپچنه؛ (۲) مصلح، شوره؛ (۳) نوتکه ورسونه؛ (۴) نشتر.

تونګاره (tūngāra) بنج. م. (۱) نوکاره، چوڼدی، سکونداره؛ (۲) کنڅا؛ (۳) مښوکه وهل؛ (۴) په خوشکه کېدنه؛ (۵) المسون، تحریک، پارونه.

تونګره (tūngāra) بنج. م. (۱) تونګه، مښوکه؛ (۲) مښوکه وهنه، تونګه وهنه.

تونګریل (tūngreyāl) مص. مت. (۱) نوکاره لګول، تونګاره لګول سکونېدل؛ (۲) په پتیه تاوان رسول؛ (۳) په مښوکه وهل، په تونګه وهل؛ (۴) قهرول، عصبي کول؛ (۵) کنڅا کول.

تونګل (tūngāl) مص. مت. (۱) تونګه ورکول، نوکارول؛ (۲) څوک په گوته یا اشاره خبرې ته متوجه کول؛ (۳) تحریکول.

تونګوره (tūngōra) بنج. م. اینګه، انګه، هغه بنڅه چې د ناوې سره د زوم کورته ځي.

تونګه ⁽¹⁾ (tūngā) بنج. م. (۱) مښوکه، تونګاره؛ (۲) چیر، بلوسه؛ (۳) څورونه، په قهر وړنه.

تیتنال (titā) ن.م. ۱) چاپلوسی، غوره مالی؛
 ۲) پستی ۳) مکر، فریب، تکی، چل.
 تیتالی (titālay) ص. ن.م. ۱) چلوبی، چلباز،
 تگ ۲) چاپلوس، غوره مال.
 تیتانوس (tetānūs) ن.م. ۱) یوراز ناروغی ده
 چې له زیاتې یخنی څخه پیدا کېږي.
 تیت پآس (titpās) ن.م. ۱) چاپلوسی، غوره
 مالی؛ ۲) راشه ذرښه، معاشرت.
 تیت پیت (titpīt) ص. ن.م. ۱) تیت سړی، ډېر
 غوندی سړی، لنډی سړی، تیتکی سړی.
 تیتتوب (tittoḅ) ن.م. ۱) تیتوالی، کښته والی،
 کته والی؛ ۲) پستوالی، رذالت، پستی.
 تیت سترگی (titstargay) ص. ن.م. شرمنده،
 شرمېدلی، کوز سترگی، ملامت.
 تیتسه (tetasa) بنخ.م. د جوارو توکه، د جوارو
 توفه، د جوارو غوتی، د جوارو سوتکه.
 تیتک (titak) ن.م. د کدو په څېر او د توری په
 اندازه یو ډول سابه دي.
 تیتکه (titka) ن.م. تمبکې، لرمې، لرمکې، یو
 ډول ناروغی ده.
 تیتکی (titakay) ص. ن.م. غوندکی، تیت قدی.
 تیتکی (titakay) بنخ.م. ۱) سترگی، د زنگانه
 سترگه، گونده؛ ۲) د تیتکی مؤنث شکل.
 تیتکی (titake) بنخ.م. ۱) تویکې، تریکې؛
 ۲) هلې څلې، کوبښ، زیار، زحمت.
 تیتول (titawal) مص. مت. ۱) کښته کول، کوزول
 ۲) رانېږدې کول؛ ۳) سپکول ۴) کمزوری کول.
 تیتته (tita) بنخ.م. ۱) خواره خیره، کمزورې خیره،
 سپکه خیره؛ ۲) د تیت مؤنث شکل.
 تیتئی (titay) ص. ن.م. کوپې، شا کوپې، هغه سړی
 چې ملامې بوتله وتلې وي.

تیتئی (titay) بنخ.م. ۱) د تویی، د خاورو کاسه،
 د خاورو گندولی؛ ۲) د تیتئی مؤنث شکل.
 تیتهدلی (titedal) مص.ل. ۱) کښته کېدل، کوزېدل؛
 ۲) کېږدل، د تعظیم لپاره سر را بښکته کېدل؛
 ۳) سپکېدل؛ ۴) لرېدل، پریدل؛ ۵) شرمېدل
 تېر (t(e,ay)r) ن.م. (ج. تېرونه) وگ، تېر.
 تیز (tiz) ن.م. (ج. تیزونه) تیز، تخ، تر.
 تیزن (tizan) ص. ن.م. ۱) تیزاون؛ ۲) ډارن.
 تیسس پیس (tisps) ص. ن.م. ۱) الت، تېسلی،
 ۲) گلوډ اوله منځه تللی.
 تیغ (teḡ) ن.م. (ج. تیغونه) غرچی، اردمی، اردی،
 دخولې له لارې په اواز سره دمعدې د یاد راوړل.
 تیغ (tiḡ) ن.م. (ج. تیغونه) مردکه، مردکی، تیک،
 تیق، د کوچنیانو د لوبو مردکی.
 تیغ تمبه (teḡtamba) ص. بنخ.م. ۱) قبض،
 تمبه؛ ۲) بدهضم؛ ۳) پریشان، خبه، زهیر.
 تیغ سترگی (tiḡstargay) ص. ن.م. ۱)
 سترگی، رډی، برغاسترگی، تاغ سترگی.
 تیغکه (tiḡaka) بنخ.م. تیغه، یو ډول څپرنگ
 کوچنی مرغی.
 تیغکی (tiḡakay) ن.م. تیغکی، تیغی، تیغی، د
 چرگانو یو ډول ناروغی ده.
 تیک (tik) ن.م. ۱) چارگل، د ښځو د پزې گانې؛
 ۲) تیکه، د تندي یو زبور دی؛ ۳) ص. ن.م.
 ۱) سم، صحیح؛ ۲) سپښتی، بېلې.
 تیک (tek) ن.م. ۱) ډډه، تکیه؛ ۲) آرام، ډمه؛
 ۳) آرام ځای، مسکن؛ ۴) تنکی، شفیقه.
 تیکالخور (tikālxor) ص. ن.م. ۱) مری خور،
 ډوډی خور؛ ۲) خېتور، گېډور، نسور.
 تیکالمار (tikālmār) ص. ن.م. ډوډیمار،
 ډوډی، نوونکی، سخی، لنگري.

تیکاله (tikāla) بنج. م. (۱) دودی، مری، تیکله
نغن (۲) گودی چرگ، کوکو پین، بیسکی.

تیکانه (tekāna) بنج. م. د اوسیدو غای، تیکانه،
استرگنمی، مسکن، سریناه.

تیکاو (tekāw) نر. م. (۱) دپره، استوگن؛ (۲) په
دمه، په آرام، په استراحت.

تیکاوول (tekāwawō) مص. مت. (۱) استوگن
کول، اوسول، دپره کول، مېشتول، تېکول؛
(۲) آرام کول، دمه کول.

تیکاویدل (tekawedāl) مص. ل. (۱) استوگن
کېدل، اوسېدل؛ (۲) آرامېدل، دمه کېدل.

تیکتیاکه (tikṭāka) بنج. م. پت داره غالیچه،
پشم داره قالینچه، خرسک.

تیک خولی (tiyakxūlay) نر. م. جگ خولی
توب، جهاز ویشتونکی توب، دافع هوا.

تیکری (tikrāy) بنج. م. کوچنی غونډی.
تیکری (tikrāy) نر. م. (ج. تیکری) (۱) پورنی،
زړوکی، خادر؛ (۲) د جواری پیر؛ (۳) کودری،
کودی، کودرکی.

تیکس (tikas) نر. م. تکس، تکت.
تیکس (teks) نر. م. وگ، تکس.

تیکسی (teksī) نر. م. (۱) وگ، تکسی؛ (۲) بدلنه
بنښه، بدفعله بنښه.
تیک شوی (tekšaway) ص. نر. م. (۱) دپره شوی
مېشت شوی؛ (۲) دمه شوی، آرام شوی.

تیکله (tikāla) بنج. م. مری، دودی، نغن.

تیکلی (tikalāy) نر. م. (۱) ککوری، تیکله، خکی،
وره دودی؛ (۲) خوزره کلچه.

تیکه (tika) بنج. م. (۱) ککشه، ققشه، هغه خنال
چې هندوان په تندي باندې لگوي (۲) خپره، د
تندي یو ډول گانه؛ (۳) ستن، سېکاره.

تیکه (teka) بنج. م. (۱) اجاره، ذمه واري، په ذمه
اخیستل، قرارداد (۲) په پتو کې یو ډول لویه.

تیکه وال (tekawāl) ا. احصاگر، تیکه دار.
تیکي (tekay) بنج. م. (۱) یو ډول مرغی ده چې په
سریې نښه وي؛ (۲) خپره، د تندي یو ډول گانه؛
(۳) تیکلی؛ (۴) غونډاری؛ (۵) یو ډول خواړه؛
(۶) د بدلي سروکی.

تیکېدل (tekedāl) مص. ل. (۱) دپره کېدل،
مېشت کېدل؛ (۲) دمه کېدل، آرامېدل.

تیکه (tiga) ص. نب. ډنگرغوڅکی، خوار غوایی.
تیکي (tegay) نر. م. یو ډول خنکی.

تېل (tel) نر. م. (۱) گنه گونه؛ (۲) دیکه، تېله، دغره،
پورې وهنه.

تیل تال (tiltāl) نر. م. (۱) تېل جد، تال متبول، انې
یانې؛ (۲) د کوچنیانو شور او خور.

تېل تال (teitāl) نر. م. (۱) ساتنې، تفریح؛
(۲) بازی، لویه؛ (۳) توکه، مسخره.

تېلفون (telefūn) نر. م. تېلی فون، فون، لرغون.
تېلفون گرام (telifūngrām) نر. م. تېلفوني
پیغام او خبر، هغه تېلفوني موضوع چې پر
کاغذ ولیکل شي.

تېلما تېل (telmātél) نر. م. (۱) دېکې، ډکې،
تېلی، زوریندي، غویمند، گنه گونه.

تېلمار (telmār) نر. م. تېله وهنه، دیکه ورکونه.
تېله (tela) بنج. م. (۱) دیکه، دغره؛ (۲) داو بود مخ
گرځولو لپاره کانیز بند، د لرگیو او خسو هغه
گډی چې داو بود مخ کې اچول کېږي.

تېله مار (telamār) نر. م. (۱) طفیلی، بېکاره؛
(۲) هغه څوک چې غټې تجارتې معاملې کوي.

تېلیا (telyā) بنج. م. (۱) لویه چاره؛ (۲) مېتر، سویس
سائس، د اسانو خدمتگار.

تېلې پاتي (telipati) ص. نې. د لکرونو ارتباط
پر له بله سره، د اندونو د اړيکې بحث.

تېليگراف (teligráf) ن. م. تېليگراف، تلگراف،
د تېليگراف دستگاه، د خبر رسولو آله.

تېليگرام (teligrām) ن. م. تلگرام، تلگراف کول
تېليگرام لېږل.

تيم (tim) ن. م. ۱) پېپ، پېپه، اوسپنيز لوبې؛
۲) سپنڅی، قلعي، هغه فلز چې ويلې کېږي او
مسي لوبې پرې سپنڅېږي.

تيم (tem) ن. م. ۱) وخت، ساعت؛ ۲) حال، وضع.

تيمک (timák) ن. م. ۱) د کېږدې يا تنبولو لويه
سینه؛ ۲) د اوبې له کتې (خل) نه د باندې
راوتی لرگی، ده؛ ۳) اوروکی تيم، تيمگی.

تيمگر (tingar) ن. م. د تيم کارکوونکی، تيم
جوړوونکی.

تيمگنی (tingaray) ن. م. تيمک، تيمگی.

تینخی (tinxay) ص. ن. م. دولي، خان ښوونکی.

تېنس (ten(i.á)s) ن. م. يو ډول لويه ده.

تینگ (ting) ص. ن. م. ج. ۱) پوځ، مضبوط،

کلک؛ ۲) دنرم او نري ضد؛ ۳) کنجوس، بخيل

تینگار (tingar) ن. م. ۱) اصرار، تاکيد؛

۲) تينگوالی، مضبوطی، ثبات، کلکوالی.

تینگار ادب (tingaradab) ۱. مقاومتی ادب،

مزا حتمی ادب.

تینگاري خج (tingarixaj) (گر.) تاکيدي خج،

تاکيدي فشار.

تینگاو (tingaw) ن. م. ۱) ترون، ضبط وړی؛
۲) استحکام، محکموالی، مضبوطوالی.

تینگتار (tingtar) ن. م. ۱) تاکيد، تينگتار،
تینگتوب؛ ۲) تینگ ارتباط، محکم تار.

تینگری (tingaray) ن. م. تينگی، تينوسی،
شاتينگه، چتی، د مرغانو معده، تينگی.

تینگر (tingar) ن. م. وگ، ترنگر.

تینگری (tingray) ن. م. کنړش، ترنگری،
کنه پيش، کنه بوز.

تینگل (tingal) ن. م. پلکه، کوکه، د پني مخ.

تینگول (tingawal) مص. مت. ۱) محکمبول،

کلکبول؛ ۲) چاپي کبول، کېمبول؛ ۳) کلک

نيول؛ ۴) گاته کول، خټه کول؛ ۵) مجبورول.

تینگونی (tingawunay) ن. م. ۱) محکمبولی،
کلکونی، مضبوطونی، هغه شی چې يوبل شی

پرې تينگېږي، گيرا؛ ۲) ساتندوی.

تینگه (tinga) ن. م. ۱) تينگون، سپارښته؛

۲) محکمې، پوځوالی؛ ۳) شاتينگه، د مرغانو

معه؛ ۴) ناغه، ترون؛ ۵) د تينگ مؤنثه بڼه.

تیبوب (tyub) ن. م. ۱) تېوب، هغه نل چې د رڼې

ښيښې يا کومې بلې مادې خټه جوړ شوي وي؛

۲) د ملهم بوتل، د ملهم بوتلگی.

تیبویا (tyubā) ن. م. مو. لسوی ترم، لويه باجه، يو

ډول پخوانی ترمپت.

تیبوتېرکه (tewteraka) ن. م. تیبوترکه، يو ډول

چونگه ده چې زیاتره د اوبو پر غاړه گرځي.

ث

ثبات (subāt) نر.م. قرار، پوخوالی، پاهنیت،
 تینگوالی، متانت، کلکه دریدنه، استقرار.
 ثبت (sabt) نر.م. لیکنه، داخلونه، درجونه، کبنه.
 ثبتول (sabtawā) مص.مت. ۱) لیکل، داخلول،
 درجول، کنبل؛ ۲) د اواز تهپ کول (تهپول).
 ثبتهدل (sabtēdā) مص.ل. ۱) لیکل کهدل،
 راجستری کهدل؛ ۲) بندهدل، په فیتنه باندي
 تهپهدل.
 ثبوت (subūt) نر.م. ۱) سپیناوی، سپینونه،
 رهنیا کونه؛ ۲) دلیل، دخبری تصدیق.
 ثرا (sarā) بنخ.م. ۱) ثری، شمکه، خاوره؛
 ۲) تاترین، دشمکی دهره لاندې برخه.
 ثروت (sarwāt) نر.م. شتمنی، شته، بدایتوب،
 اصط. دولت، مال، غنا.
 ثریا (surayā) بنخ.م. اووه ستوري، په سرونې،
 پروین، اووه خویندې، پرې وونې.

ث (se) بنخ.م. شی، د پښتو په الفبې کې اووم توری
 چې ابجدي ارزښت یې ۵۰۰ دی.
 ثابت (sābīt) ص. نر.م. ۱) پوره، روغ، لواړ؛
 ۲) تینگ؛ ۳) رهنیانی، ثبوت شوی، پرغای.
 ثابتول (sābitawā) مص.مت. ۱) ثبوتول،
 خرگندول؛ ۲) سرته رسول، مضبوطول، پوره
 کول؛ ۳) رهنیا کول، حقیقت ته رسول؛
 ۴) غای پرغای کول، په غای درول.
 ثابتهدل (sābitēdā) مص.ل. ۱) ثبوتهدل؛
 ۲) محکمهدل؛ ۳) رهنیا کهدل؛ ۴) غای پر
 غای کهدل.
 ثاد (sād) نر.م. زیم، لنده بل، نو. نم.
 ثاقب (sāqīb) ص. نر.م. روښانه، ځلهدونکی،
 روڼ، ځلاند، ځلند، برهنهدونکی.
 ثانیه (sāniyā) بنخ.م. شهبه، دیوې دقیقې
 شپږمه برخه وخت.

ثمر (samār) نر.م. ۱) سپره، صبه، شمره؛ ۲) فایده، گته؛ ۳) بدله؛ ۴) نتیجه، محصول.

ثمن (samán) نر.م. ۱) قیمت، اجرت؛ ۲) پيسه؛ ۳) تمه، اتمه برخه.

ثنا (sanā) بنغ.م. ستاینه، تعریف، حمد، صفت.
ثناخوان (sanāxwān) ص. نر.م. ستایونکی، ثناویرنکی، تعریف کوونکی.

ثواب (sawāb) نر.م. ۱) اجر، بدله، عوض، مزد؛ ۲) نېکی، ښېگنه، ښېگړه.

ثوابت (sawābīt) نر.م. ۱) د ثابت جمع؛ ۲) راز ستوري، هغه ستوري چې نه گرځي.

ثوابي (sawābī) ص. نب. اجر لرونکی کار، د فایده کار، د نېکی کار، د ښېگنې کار، د خیر کار.

ثوب (sawb) نر.م. ۱) جامه، کالي؛ ۲) د جامو په شمار لوکي پخوانيو ميرزايانو «ثوب» کليمه د تمیزد کليمې په توگه کاروله.

ثور (saw(a)) نر.م. ۱) غوی، غوڅکی، غوسکی؛ ۲) د لمریز هجري کال دویمه میاشت.

ثقافت (saqālat) نر.م. ۱) دود، دستور، رسم او رواج؛ ۲) کلچر، کولتور، فرهنگ؛ ۳) اخلاق د یوې ټولنې تهذیب.

ثقلت (saqālat) نر.م. ۱) دروندوالی، د وزن زیاتوالی؛ ۲) د یوې کليمې دروندوالی.

ثقل (siqal) نر.م. دروندوالی، بوج، بار، وزن.
ثقلین (saqalāyn) نراج. ۱) دواړه جهانه، دنیا او آخرت، دنیا او عقبی؛ ۲) انسان او پيسری.

ثقه (siqā) ص. مب. کره، معتبر، معتمد، د اعتبار وړ، بې غشه، آزمایل شوی.

ثقیل (saqīl) ص. نر.م. ۱) دروند؛ ۲) سخت، گران؛ ۳) په سختی سره هضمېدونکی خواړه؛ ۴) هغه کليمه چې ادا کول یې گران وي.

ثلاثي (salāsi) ص. نب. ۱) درې توریزه کليمه، درې حرفیزه کليمه؛ ۲) دریاغی په ډول د دریو شعرونو کلام.

ثلت (sols) ص. نر.م. ج. ۱) دریمه، برخه؛ ۲) خ. یو ډول ښکلی عربي لیک دی.

ج

جاج (jā) نر.م. ۱) اندازه، قیاس، جایزه؛ ۲) اند، فکر، اندېښنه، پام، سوچ.
جاجل (jājā) م. فکر کول، اندل.
جاجونکی (jājūnkay) ف. نر.م. غمجن، فکرمن، اندېښمن، فکر کوونکی، په چورتوکې ډوب.
جاخه (jāxa) ښځ.م. د ونو او بوټو څانګې چې یو په بل کې ننوتې او تاوړاتاوي.
جادو (jādū) نر.م. کودې، منتر، تونه، سحر.
جادویان (jādūbayān) ص. نر.م. هغه څوک چې وینا او خبرې یې پر زونو اغېز کوي.
جادوگر (jādūgar) ص. نر.م. (ج. جادوگران) ۱) کودگر، جادو کوونکی؛ ۲) ټنګ، غولوونکی، تېرايستونکی.
جاده (jāda) ښځ.م. (ج. جادې) لاره، ليار، په ښار کې یا له ښار نه د باندې لوی، پراخ واټن.
جادنگ (jādāng) ص. نر.م. ډنگر، کمزوری

جج (jim) نر.م. د پښتو الفبې اتم توری چې ابجدی ارزښت یې (۳) دی.
جابر (jābīr) ص. نر.م. (ج. جابران) ۱) زورور، نکره؛ ۲) ظالم، جبر کوونکی، تاوان رسوونکی (۳) هد بند.
جابه (jāba) ښځ.م. کوپې، کوپې، ډبه، هغه څرمني کوپې چې تېل یا غوړي په کې اچول کېږي.
جایی (jābāy) ښځ.م. ۱) خلکې، د نخېدونکو کمیس، جامن؛ ۲) د پښې زنگونه.
جاپري (jāparī) ښځ.م. د پسونو د آس ورکړه شوو څو پوستکو لویه تخته چې د سندلی د بېرستن په ځای استعمالېږي.
جاتکی (jātkay) نر.م. (ج. جاتکي) هلک، زنګر، ژنی، ژنکی.
جات (jāt) ص. نر.م. ۱) هغه وګړي چې د ځمکو په کاروبار اخته وي؛ ۲) تور رنگی؛ ۳) جت، ناپوه.

جاډی (jāday) بنځ. م. ۱) کمزوري او بهکاره اوښه
 ۲) بډی، زړه بنځه.

جاذب (jāzīb) فاس. ن. م. ۱) جذب کونکی،
 راکښونکی؛ ۲) هغه کاغذ چې رنگ کښوي
 جاذبوالی (jāzibwālay) ن. م. ۱) ښکلا، ښایست،
 راکښون، پښمختوب، ډولیتوب، جاذبیت.

جاذبه (jāziba) بنځ. م. راپښکته، جذبونه، هغه قوه
 چې اجسام ځان ته راکښوي.

جار (jār) ن. م. ۱) څار، قربان؛ ۲) ډنډوره؛
 ۳) د شپېلۍ پرده؛ ۴) د مرزانو د نیولو لپاره
 مصنوعی څنگل؛ ۵) دوچو خوشایود راغونډولو
 ځای؛ ۶) درمند بادولو په وخت کې جال درول؛
 ۷) دېوال؛ ۸) د سېلاب لپاره له تیرو پخه پوله
 ۹) ډنډوره، نغاره.

جاریستل (jāristāi) مص. مت. ۱) بېرته
 گرځول، قی کول؛ ۲) دلاری نه بېرته راگرځول؛
 ۳) بندول، جار باسل؛ ۴) اوبدل، تاوول.

جار باسل (jārbāsaī) مص. مت. ۱) وگ. جار
 ایستل؛ ۲) تړل، په سر کول، راڅرخول؛
 ۳) پښېمانه کول.

جارچي (jārci) ص. ن. م. ۱) ډنډورچي، نغاره
 چې، نغاره کوونکی؛ ۲) مجازاً هغه څوک چې
 راز نه شي ساتلای او افشاء کوي.

جارغالی (jārgālay) ن. م. ۱) نغری، جارغلی،
 هغه نغری چې په کوتي کې جوړ شوی وي؛
 ۲) کوداری، ورکوتی پتی، کوره کی.

جارغلی (jārgalay) ن. م. نغری.

جارکرونی (jārkrūnay) ن. م. ۱) جار کوونکی،
 اوبدونکی؛ ۲) هغه څوک چې چرگه په هگیو
 کښېږي او ددې کار په بدل کې د یوې ښېانې
 شوې هگی بېخي اخلي.

جار کېده (jārkedā) ن. س. ج. څارېده،
 قربانېده، صدقه کېده، جارېده.

جارگنی (jārganāy) بنځ. م. کوڅه، د خوشایود
 لرگیو او څپیاکو د اېښودلو ځای.

جارگنی (jārganāy) ن. م. هغه ځای چې پدې لرگیو
 را ایسار شوي وي، شپول، د شپې له خوا د
 څارویو پندغالی.

جارو (jārū) ن. م. (ج. جاروگان) جاروب، رېښځ
 رېبز، بوهارۍ، کانتیه.

جارواته (jārwāta) ن. س. ج. ۱) پښېمانه کېده؛
 ۲) بېرته گرځېده.

جاروتل (jārwatāi) مص. ل. ۱) پښېمانه کېدل،
 بېرته گرځېدل، وعده خلافه کېدل؛ ۲) تلل،
 راگرځېدل، راستنېدل.

جارو کښی (jārūkās) ص. ن. م. جارو کوونکی،
 جارو وهونکی، جارو سره د ځای پاکوونکی.

جارو کول (jārūkawāi) مص. مت. ۱) کانتیه
 کول، جارو سره د ځای پاکول، رېبز کول، رېښځ
 کول؛ ۲) له منځه وړل، پړینا کول.

جاروگی (jārūgāy) بنځ. م. (ج. جاروگیانې)
 وړه جارو، وړوکي جارو، رېزگی، رېښځه.

جارول (jārawāi) مص. مت. ۱) څارول، قربانول؛
 ۲) تنسته غوړول؛ ۳) جارو کول، پاکول، صفا
 کول، پیجوول، پوکول.

جارونه (jārawāna) بنځ. م. ۱) تنسته غوړونه؛
 ۲) څارونه، قربانونه، صدقه کونه.

جاري (jārī) ص. نب. ۱) روان، بهاند، بهېدونکی؛
 ۲) همېشه، تل؛ ۳) قرباني، د څارېدو؛ ۳) یو
 ډول ترکی خط دی.

جارېدل (jāredāi) مص. مت. ۱) څارېدل، قربانېدل
 ۲) تنسته غوړول، پاکول.

جاري کول (jārikawái) مص. مت. ۱) روانول،
بهول ۲) نافذول ۳) پهل کول.

جار (jār) نر. م. ۱) جلاب ۲) دازغسونو او بوتو
خنک ته ويل کهرې نه د غتوونو خنک ته.

جاريوتی (jārbūtay) نر. م. د جلابو بوتی، هغه
بوتی چې په جلابو کې استعمالهږي.

جار جاکھی (jārjāxay) ص. نر. م. جاکه، یو په بل
کې نښتی، سره ښخ.

جاروله (jārwalā) ښخ. م. په جلابو کې پکارېدونکی
بوتی.

جاره (jārā) ښخ. م. (ج. جارې) یو اغزن بوتی دی.
جاز (jāz) نر. م. مو. د جاز موسیقي، د جاز گدا، د
نخا داسې موسیقي چې له ښوره سره مله وي.

جاسوس (jāsūs) ص. نر. م. مخبر، خبر رسوونکی،
خبروونکی، پټ حال لټوونکی، رپوتیچي

جاغه (jāgā) ښخ. م. د کمیس غاړه، گربوان.

جاکتا (jākāt) نر. م. (ج. جاکتونه) ۱) نیم تنه یي
جمیر؛ ۲) بنیان.

جاگر (jākār) نر. م. جگر، بادوباران، غول، هغه
باران چې سخت باد او سهلی ورسره وي.

جاکی (jākāy) نر. م. (ج. جاکي) پخ شوی، مسره
شوی، تومنه شوی، مایه شوی، پرن شوی.

جاگنی (jāganāy) نر. م. نوی، هغه غوايي چې په
غوبله کې ځای په ځای موري ته جوخت ولاړ وي

او نور غوايان ورباندې راتاوهږي.

جاگیر (jāgīr) نر. م. هغه سیمه یا ځمکه چې د یوې
سیمې د واکمن له خوا چاته د هغه خدمت یا

معاش په مقابل کې ورکول کېږي.

جاگیردار (jāgīrdār) نر. م. (ج. جاگیرداران) د
جاگیر خاوند، د ځمکو خاوند، هغه چاته چې

جاگیر ورکړی شوی وي.

جال (jāl) نر. م. ۱) تور ۲) دود، دستور؛ ۳) مکرو
فریب، تګمې ۴) دام، لومه.

جالگی (jālgāy) نر. م. (ج. جالګي) ۱) وړوکی
جال، جالګوتی؛ ۲) د غني څاله؛ ۳) د نغري په
خنګ کې د خوشبو اېښودلو ځای.

جالگی (jālgāy) ښخ. م. ۱) هغه جالی چې کړکی
ته د ماشود مخنيوي لپاره لگوله کېږي؛ ۲) د
ښځو په بوقره کې جالی.

جالوغ (jālūg) نر. م. جابغ، د آس د زین لاندې هغه
لمشی چې د خولو لپاره وي.

جالول (jālawāl) مص. مت. رواجول، دودول.

جاله (jālā) ښخ. م. (ج. جالي) ۱) څاله، ښخولې؛
۲) د جولاګي څاله؛ ۳) له سیند څخه د پورېوتو

یوه وسیله چې له څو ښځانو څخه جوړه شوې
وي؛ ۴) سپینه پرده چې په سترګه کې پیدا کېږي

۵) پوله؛ ۶) نهستی، غریبي، خواري.

جاله وان (jālawān) نر. م. ۱) د جالي چلوونکی؛
۲) د جالي خاوند، د کښتی خاوند.

جالی (jālay) ښخ. م. ۱) جوړی، شرومی، شنه
اوبړی چې په دند او ولاړو اوبو کې پیدا کېږي؛

۲) داوسپنې، پلاستیک او... څخه جوړه شوې
سوری سوری پرده.

جالهدل (jāledāl) مص. ل. مشهورېدل، رواجېدل،
دود کېدل.

جام (jām) نر. م. (ج. جامونه) ۱) کتوري، پیاله،
کاسې ته ورته لوبښی؛ ۲) د غور په ولایت کې د
یوه تاریخي ځای نوم دی.

جامباز (jāmbāz) نر. م. ۱) مست اوبښ، ناباري
اوبښ، سرکښ اوبښ؛ ۲) د خپلې خوښې خاوند،

نارامه، سر تنبه، سر تمبه.

جامبره (jāmbēra) ښخ. م. بیره، د بېرې ونه.

جان (jān) ن.س.م. (۱) خان؛ (۲) دهر خود، گسران؛
(۲) دمینی کلیمه.

جانان (jānān) ن.س.م. (۱) جان، محبوب، معشوق؛
(۲) معشوقه؛ (۳) عجیب، حیران‌وونکی.

جانب (jānīb) ن.س.م. (۱) جانبونه، خنگ، طرف،
لوری، اړخ، خوا، ډډ، پلو.

جانباز (jānbāz) ص. ن.س.م. (ج. جانبازان) مېړنی،
زورور، بهادر، سرتېری.

جانبدار (jānibdār) ص. ن.س.م. ملگری، پلوی، په
ننگه، پرخوا، مددگار، په پلو، په خوا.

جانبین (jānibāyn) ن.س.م. (ج. دواړه خواوې، دوه جانب،
دوه اړخه، دواړه پلوه، دوه طرفه.

جان جان (jānjān) ن.س.م. (۱) زاری، چاته غزاو
زاری کونه، جگې جگې؛ (۲) ص. دزیاتې
مینې له امله چاته ویل کېږي.

جانجو (jānjō) ص. ن.س.م. سست، نارامه، ناراسته،
جانجی؛ (۲) مجذوب، لهونی.

جانجو پانجو (jānjo pānjō) ص. ن.س.م. سست
پست، بېکاره، بې بڼې، بې شمېرې.

جانجی (jānǰi) ص. ن.س.م. (۱) اوربانی، دروخی، په
وراتللی، واده ته بلل شوی؛ (۲) چغجی، چغزی
مغز لرونکی؛ (۳) نرم، کاغذی، ژر ماتېدونکی.

جانجیتوب (jānjitōb) ن.س.م. (۱) سستی،
ناراستی؛ (۲) په وراکې شامېلېدنه، وراپاتې
کېدنه، وروځي کېدنه.

جانجدل (jānjedāl) مص. ل. سستېدل، لت کېدل،
ناراسته کېدل.

جانخانی (jānxāni) ن.س.م. کمبو، ترنگر، سوډه،
کوری، د بوسود وړلو هغه وسیله.

جاندار (jāndār) ص. ن.س.م. (۱) ذیروح، ساکن،
(۲) قدر، ټولنه، ترنگر، د بوسود وړلو هغه وسیله.

جامبره (jāmbra) ن.س.م. (ج. جامبرې) جاره،
جاخه، هغه ونې او بوټې چې څانگې یې یو په بل
کې سره نټوټې وي.

جامد (jāmīd) ص. ن.س.م. (۱) تپسنگ، کلک شی؛
(۲) هغه کلیمه چې بله کلیمه ترې اشتقاق نه
شي موندلای.

جام جم (jāmijām) ن.س.م. د داستانونه مخې د
جمشید پاچا هغه پیاله چې دنړۍ نقشه په کې
ایستل شوې وه.

جامع (jāmi) ص. ن.ب. (۱) یو ځای کونکی؛
(۲) مکمل، پوره، رانغاړونکی؛ (۳) لوی جومات
چې د جمعې او اختر لمونځونه پکې کېږي؛
(۴) مجموعه، هغه جونگ چې قانوني مقررات
په کې راغونډ شوي وي؛ (۵) د حضرت محمد (ص)
د احادیثو مجموعه؛ (۶) د الله (ج) یونوم.

جامع الحروف (jāmisulhurūf) ن.س.م. ج. بد.
هغه صنعت ته وايي چې په یوه شعر کې د هجا
ټول حروف راوړل شي.

جامع اللغات (jāmisullugāt) ن.س.م. د ژبې
هغه قاموس چې د هر لغت مانا په ډېر تفصیل
سره په کې څېړل شوې وي.

جامعه (jāmi) ن.س.م. (۱) ټولنه، سوسایتي؛
(۲) پوهنتون، یونیورسټي، دارالعلوم.

جامکی (jāmakāy) ن.س.م. لنډ پتلون.

جامگی (jāmgāy) ن.س.م. ورکوتی جام، کوچنی
جام، جام گسکی، جام گنکی، جاموکی.

جامن (jāman) ن.س.م. (۱) د یوې ونې نوم دی چې د
مېوې رنگ یې د سوډ رنگ غوندې دی؛
(۲) جابی، کبو، جامنو، هغه کمیس چې نڅاگر
یې د نڅا په وخت کې اغوندي.

جامه (jāma) ن.س.م. (۱) زامه، ژامه؛ (۲) کالی، لباس.

جاندم (jāndám) ن.م. دوزخ، جهنم.

جاننشين (jānšīn) ن.م. عوضي، لایم مقام،
غای ناستی، د بیل چا په غای ناست.

جانکتی (jānkaṭay) ن.م. (ج. جانکتیان)
(۱) جان نثار؛ (۲) د بند پخانی ملازم؛ (۳) د غرغري
د تختې کښوونکی.

جان نشاري (jānšārī) بڼخ.م. قرباني، له خانه
تږيدنه، مېړانه، زوروتوب.

جان گداز (jāngodāz) ص.ن.م. ځان خوړونکی،
ځان ویلي کونکی.

جاوچی (jāwčay) بڼخ.م. د کمیس لمن، د خادر
(لوپتي) یا بل کالي غاړه یا څنډې.

جاور (jāwar) ن.م. یو ډول بوټی دی.

جاوسا (jāwsā) بڼخ.م. بهڅل، گرونج، د منگي
اېښودلو لرگین یا اوسپنيز غای.

جاوو (jāwū) ن.م. یو ډول تریو خوندي بوټی.

جاه طلبی (jāhtalabī) بڼخ.م. عزت غوښتنه،
ځان ته د غتوالي او لوی غوښتنه.

جاهل (jāhīl) ص.ن.م. ناپوه، بې عقل، بې علمه.

جاهلیت (jāhilyāt) ن.م. (۱) ناپوهي، ناداني،
بې علمي؛ (۲) د مسیح علیه السلام له رحلت نه

د محمد (ص) تر ظهور پوري د جزیره العرب د
تاریخ یوه دوره؛ (۳) سرتمبگي، نارامي.

جاه و جلال (jāhujalāl) ن.م. شان او شوکت،
د بده، رعب.

جای بند (jāyband) ص.ن.م. غای پر غای ولاړ،
- جای بند آس.

جایداد (jāydād) ن.م. (۱) ملکیت، مال، څمکه؛
(۲) گنجایش، ځایېدنه.

جایز (jāyāz) ن.م. (۱) مناسب، صحیح؛ (۲) روا،
د شرع او قانون مطابقت؛ (۳) اصل، ثقبه؛

(۴) مستند؛ (۵) د منلو او منظورېدوړو.

جایزه (jāyza) بڼخ.م. (۱) انعام، گټنه؛ (۲) لتون،
پرتال، جاج؛ (۳) حاضرې، شمار؛ (۴) اندازه او
معلومات کونه.

جایفل (jāyfal) ن.م. د بوي ونې مېړه ده

جباتی (jubātay) ن.م. خادر، جپته، جپته.

جبار (jabār) ص.ن.م. (۱) زورور، غښتلی، جبر
کونکی؛ (۲) د خدای (ع) یو صفت دی.

جبارزه (jabāza) بڼخ.م. جبر باجر، له واورې او باران
سره یو غای ورېدل.

جب جبو (jabjabū) ن.م. یو ډول بوټی دی چې په
جبو او جبه زارو کې شین کېږي.

جبر (jābar) ن.م. (۱) زور، ظلم، زیاتي؛ (۲) ري.
الجبر، جبر و مقابله؛ (۳) فل، برخلیک، تقدیر.

جبراً (jabrān) ص.ن.م. په زور، په ظلم، په زیاتي.

جبران (jabrān) ن.م. تلافي کونه، د تاوان تلافي.

جبرانول (jibrānawāl) مص.مت. (۱) تاوان ورکول؛
(۲) مرسته کول؛ (۳) تلافي کول.

جبر لوت (jabriūt) ن.م. کونځی توپک، ماتوونی
توپک، ماتېدونکي توپک، سړبي توپک.

جبروت (jabarūt) ن.م. لویوالی، لویی، سترتوب،
د خدای کبریايي صفت.

جبری (jabray) ن.م. گالس، کشک، گټس، هغه
تسمې چې پتلون وړاندې ټینګېږي.

جبري (jabrī) ص.ن.م. په جبر، په زور، په ظلم.

جبری (jabray) بڼخ.م. لویی جرابي، هغه جرابي
چې تر زنگنو پوري وي.

جبرک (jabarāk) ن.م. (۱) وده ژبه؛ (۲) د کوچنیانو
د لوبو شی.

جبل (jabal) ن.م. د اوسپنې اوږدې میلی چې د
تږو او رولو او راویستلو لپاره کارېږي.

جبوری (jabūray) ص. نر. م. (۱) ناراسته، تمبل (۲) بی شرمه، تپت سترگی، بی غیرتہ.
 جبون^{۱۱۱} (jubūn) ص. نر. م. (۱) ژبه، (۲) وپرنډوکی (۳) د وهل له کلبې سره د سخت ډار مفهوم ورکوي.

جبون^{۱۱۲} (jabūn) ص. نر. م. (۱) تریوزک، مول، اوربوزی نیوزکه؛ (۲) ص. نر. م. ژبه ور.

جبه^{۱۱۳} (jabā) ص. نر. م. (۱) وگ، ژبه؛ (۲) جبه زار؛ (۳) هغه لوبی چې د گانې تمبل په کې ټولېږي.
 جبه^{۱۱۴} (juba) ص. نر. م. (ج. جبهې) شوقه، شقه، یو ډول چینه ده چې اوږده لستونې لري.

جبه جبان (jabajabān) ص. نر. م. (۱) خیرې اتري؛ (۲) لوز، قول، عهد، ژبه.

جبه خور (jabaxwar) ص. نر. م. تاندویه، جبجوب خمکه، لنده خيسته خمکه.

جبه زار (jabazār) ص. نر. م. جبه، هغه خمکه چې له خانه اوبه په کې پیدا کېږي.

جبهه (jabha) ص. نر. م. (ج. جبهې) ډله، دسته، جماعت؛ (۲) د جگړې د میدان مخنی برخه؛ (۳) تندي؛ (۴) د سپوږمۍ د یوه منزل نوم.

جبهی (jabay) ص. نر. م. (۱) ژبی، زس، د کوچنیانو د نالو پرېوتلو ناروغی؛ (۲) یو اغزن سور گلی بوتی دی.

جبین (jabīn) ص. نر. م. تنده، وچولی، تندي.

جب (jab) ص. نر. م. وظیفه، ذکر، عبادت.

جبالی (japālay) ص. نر. م. ویا، کوالرا، مرگو.

جبا مرگو (japāmargo) ص. نر. م. دويا ناروغی.

جبتال (japtāl) ص. نر. م. مو. له لسو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی چې یو خالي او درې ضربه لري.

جبیر (japār) ص. نر. م. بهکاره اسباب، عبث او بهکاره خیزونه، له کاره وتلي اسباب او سامان.

جتا (ja) ص. نر. م. (۱) ډول، قیافه، بڼه؛ (۲) جهور، جفت؛ (۳) ناپوه؛ (۴) ساروان، اوبیون، اوبیډ.

جت بولي (jatboli) ص. نر. م. جت بولي، بی شرمې، بی حیایي، سپکه وضعه او سپکه خوله.

جتی (jatayī) ص. نر. م. خشک چرگ.

جته (jalā) ص. نر. م. جتی، ډله، ټوله، غونډه.

جتي ستي (jatisatī) ص. نر. م. (۱) لوند، مجرد؛ (۲) بی پروا؛ (۳) بد خرڅه، خرڅو، مصرف.

جت^{۱۱۵} (jat) ص. نر. م. (ج. جتان) (۱) جت، جتان، جیسی، رومانیز، د یو تیر نوم، د راجپوتانو یوه څانگه؛ (۲) ص. نر. م. ناپوه، جاهل؛ (۳) کم ډانه، کم اصله.

جت^{۱۱۶} (jī) ص. نر. م. (۱) فواره، ډاره؛ (۲) نوزل، هغه سوری چې غازیا مایع په فشار سره د باندې غځي راوځي.

جت پول (jatpól) ص. نر. م. د بنڅو مکرو فریب.

جتتوب (jattób) ص. نر. م. (۱) جتوالی؛ (۲) ناپوهی.

جت ستریم (jatstrīm) ص. نر. م. هو، تند باد.

جت کانه (jatkāna) ص. نر. م. (۱) معمولی، اسان؛ (۲) بی قاعدې.

جتیکه (jətkə) ص. نر. م. وگ، جیتکه.

جته (jusa) ص. نر. م. (ج. جشي) شېره، قواره، مخ، شکل، تن، بدن، صورت.

جج (jaz) ص. نر. م. (۱) دزني کسوغالی، دزني کونۍ؛ (۲) دزني ننوتې برخه؛ (۳) دزني لاندې غوښه.

ججکی (jajkay) ص. نر. م. وگ، چجه.

ججلداغ (jajaldāg) ص. نر. م. چرچرانکی، دم، نوز، یو ملخ ډوله ساکنی دی.

ججوره (jajūra) ص. نر. م. (۱) ججوره، جاجوره؛ (۲) حوصله؛ (۳) پرسېدلی اور مېن؛ (۴) د

تویک جاجوره یا ججوره.

ججوی (jazóy) نر.م. د لاله گل، د خاتول گل،
 شندی گل، یو ډول سارانی گل دی.
 ججه (jazá) بنځ.م. (ج.ججې) ۱) قلنگ، ۲) باج؛
 ۳) جزیه.
 ججی (jizáy) نر.م. یو ډول حلال مارغه دی، نریې
 اورده لکی او بنایسته بنکې لري.
 جحیم (jahím) نر.م. دوزخ، جهنم.
 جخ (j(u,o)x) نر.م. ۱) داوسو میچ؛ ۲) څک؛
 ۳) پریوکی، پوکنی حباب.
 جخت (jox) ق. ۱) پیوست، جوړه، څنگ په څنگ
 ۲) تیک، صحیح.
 جختوالی (joxtwālay) نر.م. ۱) پیوستوالی، جوړه
 توب؛ ۲) تیکوالی، سموالی.
 جختول (joxtwál) مص.مت. جوړه کول، برابرو
 سره څنگ په څنگ کول.
 جخته (joxta) بنځ.م. څخته، څښته، یو ډول غرنی
 بوټی دی.
 جختپدل (joxtedál) مص.ل. پیوست کېدل،
 جوختپدل، یو ځای کېدل، پیوستېدل.
 جد (jad) نر.م. (ج.اجداد) نیکه، د پلار پلار، د مور
 پلار، لوی نیکه.
 جدا (jodā) ق. گوښی، جلا، بېل، یوازې، ځانله.
 جدا (jiddán) ق. په جدیت سره، په کلکه سره.
 جدار (jidár) نر.م. دېوال،
 جدال (jidāl) نر.م. جگړه، دښمني، لانه.
 جدایی (jodāyi) بنځ.م. ۱) بېلتون، فراق، هجران
 ۲) لرېوالی، بېلوالی، گوښیتوب.
 جدل (jadár) نر.م. بنسټ، نسته، اساس، آر، جرړه.
 جدل (jadál) نر.م. ۱) نزاع، مخالفت، دښمني،
 لږ؛ ۲) شور، کړس، بحث، جنگ، جگړه.
 جدوار (jadwār) نر.م. ۱) وړو وړو، ښه وړو،

جد و جهد (jiduǰáhd) نر.م. هڅه، هلې ځلې، هاند.
 جدور (jadūr) نر.م. د کوچنیانو د ژبې (کنکې
 ژبې) د پورته کولو درمل یا دوا.
 جدول (jadwál) نر.م. لسته، لېست، فهرست.
 جدي (jedí) ص.نب. ۱) فعال، تکره؛ ۲) د حقیقت
 له مخې؛ ۳) په جدیت؛ ۴) بنځ.م. سرغومی؛
 ۵) د سرغومی مباحث؛ ۶) قطبي ستوری؛
 ۷) جغ. د ځمکې د یوې فرضي کرښه ده.
 جدیت (jidiyát) نر.م. ۱) فعالیت، کوښښ، تکره
 والی، تکره توب؛ ۲) تیزوالی، تیزی.
 جدید (jadíd) ص.نر.م. ۱) نوی، تازه؛ ۲) اوسنی؛
 ۳) ددې وخت، عصري.
 جذاب (jazáb) ص.نر.م. ج. ۱) راښکونکی،
 جذبوونکی؛ ۲) په زړه پورې، زړه راښکونکی.
 جذام (jazám) نر.م. وگ، پړنگ ۱۱).
 جذب (jazb) نر.م. ۱) اثر، کشش، کښونه، راکښنه؛
 ۲) جوش، د بهخودۍ هغه ډول کیفیت چې اهل
 الله ته ورپېښېږي.
 جذبات (jazabát) نر.م. (د جذبې جمع) احساسات
 د زړه او ذهن د جوش کیفیت.
 جذبول (jazbawál) مص.مت. ۱) راکښول،
 راجلبول، راکښل؛ ۲) ځان ته راښکل.
 جذبه (jazba) بنځ.م. احساس، احساساتو پارېدنه
 جوش.
 جذر (jazar) نر.م. ۱) اصل، ریښه، جرړه، ولې؛
 ۲) (رې) هغه عدد چې په خپل ځان کې ضرب
 کړی شي؛ ۳) طب. هغه برخه چې له جذع څخه
 جلا کېږي.
 جر (jar) نر.م. ۱) ویا له، لښی، زاکنی؛ ۲) ص.نر.
 م. پاتې، پری، مغلوب؛ ۳) گډوډ؛ ۵) په گرامر
 کې د یوې کلیمې غیر اصلي حالت.

جرس (jarás) نر. م. ۱) گونگوي، گينگوي اغراو،
زنکوله، غوه، جرنگاني؛ ۲) د مرو نو د کسرونو
د جوړولو يو شاعر.

جرعه (jorvá) بنځ. م. غوړپ، گوټ، غوړپ.

جرغاتکه (jargātáka) بنځ. م. يوه مرغی دی.

جرقه (jaraqa) بنځ. م. ۱) لمبه، سپرغی، بشري،
د اور بشري، د بريننا پرک؛ ۲) جرک.

جرکاني (jarkānay) نر. م. ۱) چونگی، گټه، په سوزا
کې له اصلي گټې زيات څه اخيسته.

جرکېدل (jarkedál) مص. ل. ۱) گټو د کېدل،
انجرېدل، جرېدل؛ ۲) مغلوبېدل، ماتېدل؛
۳) نيول او لاس پرې اېښودل.

جرگاوو (jərgāwū) ص. نر. م. مرکبي، مرکزي،
د مرکې سړی، جرگه مار.

جرگتو (jərgatū) نر. م. ۱) جرگتو، د جرگې مشر،
د مرکې مشر؛ ۲) ص. نر. م. غونډه کونکی،
مجلسي، مرکبي.

جرگه (jərgá) بنځ. م. (ج. جرگې) ۱) غونډه، ولسي
مجلس، ټولگی، د مشورې مجلس، قومي غونډه،
۲) ننواتي، مرکه؛ ۳) سلا، مصلحت.

جرگه گي (jərgagáy) بنځ. م. وده، جرگه، فرعي
جرگه، کوميتيه، کميسيون.

جرگه وال (jərgawāl) نر. م. د جرگې غړی،
جرگه کې برخوال.

جرلگ (jarlág) نر. م. څلرگ، څلرگه، څلرنکی
اغزی دی.

جرم^(۱) (jorm) نر. م. ۱) تېروتنه؛ ۲) گناه، جنایت،
جرم^(۲) (jirm) نر. م. ۱) جسم، کتله - اسماني اجرام؛
ستوري؛ ۲) مکروب؛ ۳) جنين؛ ۴) ريسه.

جرمانه (jarmānā) بنځ. م. (ج. جرمني) ناغه،
جریمه، تاوان، مالي سزا، باندنه، پړه.

جرا به (j(a,u)rāba) بنځ. م. (ج. جراې) جرا به،
جورابه؛ د پښو اغوستلو کالی.

جرات (jurát) نر. م. ۱) زورنیا؛ ۲) بې پروايي.

جراثيم (jarásim) نر. ج. ۱) اصل، ريسه؛
۲) درسي چاپېره خاوري؛ ۳) دمېري کور؛
۴) اوگ، مکروب.

جراح (jaráh) نر. م. ۱) سرجن، څيرونکی، هغه
داکتر چې عمليات کوي.

جراحت (jarāhát) نر. م. ټپ، زخم، پړه، پړهار،
جراحی (jarāhí) بنځ. م. جر، عمليات، اېرېشن،
طبي عمليات، سرجري.

جرار (jarār) ص. نر. م. ۱) ژغرانده، ژبور، چالاکه؛
۲) زور، تکړه؛ ۳) په جنگ کې ماهر.

جراسک (jarásak) نر. م. چرچرک، کيرزنی، يو
ډول حشره ده.

جرايل (jarāyil) نر. م. اړت خولی غرین، يو ډول
پخوانی توپک دی چې اړته خوله لري.

جرب (jarb) نر. م. پم، درې، خارښت، د ځان گرولو
يو ډول جلدي ناروغي ده.

جرپي (jarpáy) ص. نر. م. گرتن، باتو.

جرثقیل (jarsaqíl) نر. م. پالوان، کړين.

جرجر (jarjár) نر. م. هر هر، خره ته د جنسي تحریک
اواز.

جرجور (jarjúr) نر. م. څسوی، جوړ جوړ، جوړ
جوړی، شرشره، جرجوری.

جرجیر (jarjír) نر. م. تراټرک، يو ډول سابه دي.

جرح^(۱) (jarh) بنځ. م. ۱) جرعه، پړهار، زخم، ټپ؛
۲) د چاشهدات باطلول.
جرړه (jarra) بنځ. م. ولی، ولی، بېخ، بنياد، ريسه،
سه، وده، اساس، د يوه شي اصل.
جرړی (jarráy) بنځ. م. يو ډول څلرنکی چنچه.

جرم پېژندنه (jormpežandána) بنسټ م. دجرم
علمي شېرنه، کریمینالوجي، کریمینولوژي.
جرم کار (jorəmkār) نر. م. گناهکار، مجرم.
جرموره (jarmorá) بنسټ م. غونډاری، مسوره، هغه
پارسوب چې د حشرې د چپچلسو په سبب په
پوستکي باندې پیدا کېږي.
جرنگانی (jrangānáy) نر. م. زنگ، تنگ تنگی.
جرنگاوو (jrangāwú) نر. م. شرنګاوو، جرنګاوو.
جرنگول (jrangawál) مص. مست. شرنګول،
شرنګول، جرنګول.
جرنیل (jarnáy) نر. م. (ج. جرنیلان) ۱ جنرال،
جنرېل، د پوځ لوی افسر؛ ۲ مغرور، مشرور.
جره ^(۱) (jará) ص. نر. م. (ج. جره گان) ۱، مجرود،
لوند؛ ۲ یوازې، گونډی، تنها.
جره ^(۲) (jurá) نر. م. (ج. جره گان) یو ډول باینه.
جره توب (jaratób) نر. م. بې بنسټې توب، لوند
توب؛ جره والی، یوازې توب.
جرې (jarí) ص. نب. ۱) تغییر خورونکی، اوښتونکی؛
۲) په گرامر کې اوښتی یا تغییر خورلی شکل.
جرې (jaráy) بنسټ م. لښتی لښتی، شېلې شېلې.
جریان (j(a,i)r yán) نر. م. ۱) تگ، بهېدا، روانېدنه؛
۲) حزبي ډله؛ ۳) جاري کېدنه؛ ۴) د برېښنا
چلېدنه؛ ۵) ادامه، جاري، روان.
جریب (j(a,i)rīb) نر. م. د ځمکې د اندازه کولو
یو واحد دی؛ د دوه زره مربع مترو مساحت.
جریب کښ (jəribkəš) نر. م. (ج. جریب کښان)
جریب کوونکی، جریبگر، مساح، هغه څوک
چې ځمکه جریبوي (اندازه کوي).
جریبښ (jəribān) نر. م. جریبښ، یو ډول گل دی.
جریبول (jaribawál) مص. مت. جریب کول،
جریب کښي کول، جریبونه.

جریده (jaridá) بنسټ م. ۱) جناخ، څانګه، منډه،
خونګ؛ ۲) یادگار؛ ۳) ژورنال، مجله، اخبار،
مهالنې، خپرونه.
جریز (jaríz) نر. م. شیره، اتوب، گرمی، اروب.
جریمه (jarimá) بنسټ م. (ج. جریمې) ناغه، جرمانه،
بانده، تاوان، مالي سزا.
جر (jar) نر. م. ۱) جرده، ریښه؛ ۲) ص. نر. م. تاوراتاو
ګډوډ؛ ۳) نر. م. ج. زهر.
جرامبو (jarāmbū) ص. نب. ۱) تمبل، ستومانه؛
۲) هغه کالي چې پر چالوی او اورت وي.
جرانګو (jarāngu) نر. م. فلسوس، پلسوس، دیوه
طبي بوټي نوم دي.
جراو (jarāw) ص. نب. پسروللی، سینگار، په گانه
سنبال، گانلی.
جراوول (jarāwawál) مص. مت. په ښکلو غميو
ښکلی، په جواهراتو ښکلل.
جراوه (jarāwá) بنسټ م. (ج. جراوي) په غميو او
جواهراتو ښکلي شوي کالي.
جراوېدل (jarāwedál) مص. ل. په غميو باندې
ښکلی کېدل، په جواهراتو ښایسته کېدل.
جرېر (jarbār) نر. م. جلاب، جولاب، جولاب.
جرېر (jarpār) ص. نر. م. په یو بل کې نښتی، په یو
بل کې ننوتی، انجرنجر، ګډوډ، پېچلی.
جرپن (jrapān) ص. نر. م. اپلټې ویونکی، ډټن.
جرپول (jrapawál) مص. مت. ۱) ډټول، چټي
غړوول؛ ۲) په لوبې کې د مایعاتو ښورول.
جرپېدل (jrapedál) مص. ل. چټي غړېدل، کر تېدل،
کرېدل، اپلټې ویل.
جر جر (jarjar) نر. م. ۱) د اوبو دراتو پېدل او اواز؛
۲) چټي، پوچ، بې مانا، عبث، فضول.
جر جری (jarjaray) نر. م. جروسی، څروسی، شرشره.

جرک (jrak) نر.م. تکان، جرب، درز.

جرکانی (jarkānāy) نر.م. زیاتی، سرباری، اضافه، علاوه، ورباندې زیاتونه.

جرک جروک (jrakjruk) نر.م. لړزېدنه، غچاری غچهار، غنچاری

جرموری (jarmarāy) بنخ.م. زهر مهره، د زهرو ضد مری.

جرموره (jarmora) بنخ.م. لرمی، لرمی، تمبکې، پوناروغي ده چې په بدن سرې دانې راخېژي.

جرند (jurānd) نر.م. وگ، جلع.

جرنگ (jurāng) نر.م. خیلی، جورنگ، جیرنگ، نار، د هندوانې، ختکي هغه برخه چې په ځمکه باندې اوږده تللي وي.

جرنگاوو (jrangāwū) نر.م. جرنگاک، شرنگاوو

جرنگهار (jrangahār) نر.م. جرنگی، شرنگی، شرنگهار، شرنگا، د گینگر یو اواز.

جرویسی (jarobāy) نر.م. وگ، جر جری.

جره (jāra) بنخ.م. (۱) د گلاب گل؛ (۲) رینه، جره؛ (۲) بنیاد، ار.

جرې (jan) بنخ.م. د سپي غیا پرله پسې اوازونه.

جرې (jarāy) بنخ.م. (۱) پرله پسې باران؛ (۲) زهر موره؛ (۳) کانگی؛ (۴) د یوې ناروغي نوم دی؛ (۵) یو بوتی چې دغه ناروغي ځنې پیدا کېږي.

جرې باجرې (jarebajare) بنخ.ج. چکار، چکری، چیکری، ختې، له بارانه پیدا شوي ختې.

جز^(۱) (jaz) نر.م. (۱) جع، جع، د سرو کړو غورو یا داغلو اواز؛ (۲) چیچنه.

جز^(۲) (juz) نر.م. (ج. جزونه، اجزا) جزء، جزو، ذره، توک، برخه، حصه، د یوه شي یوه برخه.

جزا^(۱) (jazā) بنخ.م. (۱) بدله، عوض، سزا (د نېکي یابدی)؛ (۲) د مکافات ضد؛ (۳) ثواب.

جزایل (jazāyil) نر.م. جسرایل، غریبین، دیوه پخواني توپک نوم دی.

جزایلچي (jazāyilči) نر.م. رساویشتونکی، نښه ویشتونکی، مبرگن، نښه باز.

جزایي (jazāyi) ص. نب. (۱) د جزا، د جزا لار؛ (۲) مجازات شوی، تر جزا لاندې راغلی.

جزیز (jizbíz) نر.م. (۱) د بېلېو لویه؛ (۲) قهر، سوخت، په تاوکې، غوسه، غضب.

جزبندی (jizbandi) بنخ.م. جزو بندی، د کتاب یو راز ښه گنده ده.

جزر (jazār) نر.م. جع، د مد ضد، د سمندر اوبو کښته کېدنه.

جزع (jazā) بنخ.م. بې صبري، بې قراري، بیره.

جزع پزع (jazapazā) بنخ.م. جزې پزې، ناری سوري، خور، شور و فریاد، هلې ځلې.

جزغاله (z(i,u)zǵala) بنخ.م. ززیوکی، جیجق، څڅغولی، گگژی، کسکر، بوگری، کروی.

جزگی (jazgāy) بنخ.م. پوسکی، پسکی، باد.

جزم (jazam) نر.م. (۱) غړوندی، د یوې کلبې پای ساکنول یا یې د کوم حرف حذفول؛ (۲) اراده، یو کارته عزم کول؛ (۳) مضبوط، کلک؛ (۴) پری کونه؛ (۵) لازمول او واجبول.

جزول (jazawāl) مص. مت. (۱) کباب یا غوښه په غوړیو کې سره کول؛ (۲) څورول؛ (۳) د غوړیو جزهاری وېستل.

جزهار (jazahār) نر.م. جزهاری، جزاری، جزجزي.

جزبدل (jazedāl) مص. ل. (۱) غوښه په غوړیو کې سره کېدل، د غوښې وریټېدل؛ (۲) څورېدل، کړېدل.

جزیره (jazirā) بنخ.م. (ج. جزیرې) جع، تاپو، هغه

وجه جزر د اوبو په منځ کې دی.

جزیره نما (jaziranamā) بنخ. م. تاپو وزمه، یوه
 توتنه ځمکه چې درې خواوې یې په اوسو او یوه
 خوا یې په وچه پورې نښتې وي.
 جزیه (jaziyā) بنخ. م. مالیه، د ځمکې خراج، هغه
 مالیه چې یهود او نصارا اسلامی حکومت ته
 ورکوي او حکومت بالمقابل د دوی ځانونه او
 مالونه حمایه کوي.
 جزیی (jozī) ص. نب. ۱) لړ، اندک، کم، لږوتی؛
 ۲) بېل، جلا؛ ۳) جز ته منسوب.
 جزئییه (joziyyā) ص. بنخ. م. د «کلیه» خلاف،
 جزئییه قضیه چې د یوې موضوع ځینو افرادو ته
 راجع شي.
 جز (jəz) نر. م. چش، د حیوان د وینور او تلو اواز.
 جبرکی (jazkáy) نر. م. د وینې پشکی، د سال د
 حالېدو په وخت د وینې اواز.
 جبرمه (jizmə) بنخ. م. زبزمه، زبزمه، د سترګې
 هغه برخه چې بانه پرې راشنه کېږي.
 جسارت (jasārat) نر. م. ۱) زړورتیا، زړورتوب؛
 ۲) سپین سترګي، بې حیايي، بې شرمي.
 جسامت (jasāmāt) نر. م. ۱) غټوالی، مزیتوب،
 پندوالی، مزى والی؛ ۲) کتله، بدنه، اندازه.
 جست (jast) نر. م. ۱) جس، زینک، رویی، دیوه
 فلزي عنصر نوم دی؛ ۲) توپ، خټز، ترپ.
 جستته (jasta) بنخ. م. چپلکو ته ورته د پښو کولو
 یوه وسیله وه.
 جسد (jasād) نر. م. ۱) تن، وجود، بدن؛ ۲) لاین،
 کالبوت، مړی، مړه بدنه.
 جسار (jasār) نر. م. ۱) بې پری اوبښ، مست اوبښ؛
 ۲) پل، د پورې وتلو لاره، لرګین پول.
 جسم (jīsam) نر. م. ۱) وجود، تن، بدن، خټه،
 پری؛ ۲) تع. هر هغه څه چې ابعاد ولري.

جسماني (jismāni) ص. نب. جسمي، بدني، د
 جسم، د جسم او بدن سره تړلی.
 جسور (jasūr) ص. نر. م. ۱) زور، د جسارت
 خاوند؛ ۲) بې شرمه، بې حیا، خیر سترګی.
 جسیم (jasīm) ص. نر. م. ۱) غټ، مضبوط، مزى؛
 ۲) لوی، عظیم.
 جشن (jašən) نر. م. ۱) خوشالي، ښادي، خوښي؛
 ۲) ملي اختر، ملي خوښي، ملي خوشالي.
 جشی (jišay) نر. م. یوه ډول اغزن بوتی دی.
 جعبه (jasba) بنخ. م. جابه، روک، راوک.
 جعفري (jafari) نر. م. ۱) د یوه گل نسوم دی؛
 ۲) جالګی، سیکه، جالی.
 جعل (jasāl) نر. م. ۱) جوړښت، بناوت؛ ۲) ساخته
 کاري؛ ۳) فریب؛ ۴) د غوښایانو گونګت.
 جعل ساز (javsāz) ف. نر. م. جعل کار، چلي،
 درغلي، دروهي، دوکه باز، غلوونکی، چالباز،
 جعلکار.
 جعلی (jasli) ص. نب. بدل، نقلی، تقلبي.
 جغ (jağ) نر. م. ۱) څغ، اڅغ، پلنه تخته چې د کولبې
 په وخت د غوښایانو پر غاړه اېښودل کېږي؛
 ۲) په سرو غوړو کې د لوند شې لوېدلو غوړ.
 جفات (jagāt) نر. م. ۱) هڅه، زیار، زحمت، رېر؛
 ۲) تاوان، زیان، نقصان.
 جفاغه (jağāğā) بنخ. م. یوه ډول اغزن بوتی دی.
 جفانغه (jağāngā) بنخ. م. د چرګ تاج.
 جفاول (jağāwāl) نر. م. ۱) هغه مرغلین مزى چې
 د باز غاړې ته وراچول کېږي؛ ۲) امبل، هار.
 جغ بوز (jağbóz) نر. م. پشوګی، چغبوز، یوه ډول
 وښته لرونکي چنګي.
 جغجفانی (jağjağānāy) نر. م. غوړندوز، ژرژری،
 غوړندوز، د لرګي گرګرانی.

جغدې (juǧdī) ص. نې. سوی، وریټ.

جغدیتوب (juǧdītóh) نر. م. وریټوالی، کبابېدنه.

جغرافیايي (juǧrāfiyāyī) ص. نې. د جغرافیې،

په جغرافیې پورې تړلی، جغرافیوي.

جغرافیه (juǧrāfiyá) بنځ. م. جغرافیا، جیوگرافۍ،

جغرافی؛ (۱) د بطلیموس د یوه کتاب نوم؛

(۲) ل. م. د ځمکې وصف یا احوال بیانونه.

جغری (jaǧrāy) بنځ. م. ونګا، کوله، ونګلسېدا،

انګولا، د سپي انګولا.

جغری (juǧrāy) بنځ. م. د پښو د ګوتو د خوسا کېدو

له لامله د ګوتو د لاندنیو برخو چاودېدل.

جغله (jaǧalá) بنځ. م. میډه ریج، کار، شینګر،

میډه کاني، شګې، جغل.

جغن پری (z(a,u)ǧanpāray) نر. م. د څغ پری، د

ژغ پری، سربونې، هغه پری چې د سپارې غشی

له جغ سره تړي.

جغندر (joǧandár) نر. م. ج. جوغندر، لېلیو.

جغند (jaǧánd) نر. م. (۱) ژغند، سته، موند؛

(۲) د ونې یا سټې هغه برخه چې په تېره شي وهل

شوي او یوه برخه یې ژوره شوي وي؛ (۳) برغند؛

(۴) مېخ، موری.

جغندی (joǧandáy) نر. م. (ج. جغندي) ژغندی.

هغه اوار لرګی چې په جغ کې ورکول کېږي او د

غويي ورمېر په جغ کې ایساروي.

جغول (joǧawál) مص. مت. (۱) سوځول، په زوره

ننه ایستل؛ (۲) په جغ کول، په جغ کې غسویان

ایسارول.

جغونډی (joǧundáy) نر. م. (ج. جغونډي)

ژغونډی، یو ډول مارغه دی.

جغه (joǧá) بنځ. م. (ج. جغې) (۱) کرکره، قرقره،

تاج؛ (۲) شمله، طسره؛ (۳) یو ډول سوتې دی؛

(۴) چینه، چین، چوپانه، چوغه، شوقه.

جغی (jaǧay) نر. م. ډولې، زمبېل، غولې.

جغېدل (uǧedál) مص. ل. سوځېدل، په زوره په

کې ننه کېدل، په زوره په کې مندل کېدل.

جفا (jafá) بنځ. م. (۱) ظلم، جبر، ستم؛ (۲) بسوفایي،

بې مهري، له دې علاقګۍ نه مخ اړونه.

جفاکش (jafákas) ص. نر. م. خواري کښ، محنتي،

زیار کښ.

جفت (jofít) نر. م. ج. جوړه، غبرګ، غبرګون، جبي،

جتي، د طاق ضد.

جفتګه (jofítaka) بنځ. م. (ج. جفتګې) په دواړو

پښو، په غبرګو پښو څخه یا توپ اچونه.

جوفتي (jofítí) ص. نې. جماع، مقاربت.

جفر (jafár) نر. م. (ج. جفار) علم الحروف، حروف

پوهنه، د یو علم نوم دی.

جفري (jafrí) ص. نې. په علم الحروف پوه، د حروف

پوهنې عالم، توري پوه.

جق (jaq) نر. م. جګ، فضوله خبره، پرته، اېلته.

جق جق (jaqjaq) نر. م. (۱) کوټ کوټ؛ (۲) بې ځایه

او چټي چغېدنه او ګرېدنه.

جقه (jaqa) بنځ. م. (ج. جقي) ګڼه ګڼه، ازدهام.

جک (jak) نر. م. (۱) اوګ، جق؛ (۲) داو سو یو ډول

فلزي یا پلاستيکي لوښی؛ (۳) د اوبو یو چینې

(۲) څګ، د مستو شارپلو متی (چاتي).

جکر (jakár) نر. م. (ج. جکرونه) (۱) جاکر، بادو

باران، توفان؛ (۲) ناراسته، لت؛ (۳) تباهي.

جکول (jakawál) مص. مت. (۱) په عبشو خبرو

وخت ضایع کول؛ (۲) راکښل، زور لګول، د مینې

له امله په زور ایسارول.

جکه جکه (jakajaka) بنځ. م. اوږد بحث، مفصل

بحث، اوږدې خبرې، ډېرې خبرې.

جکبدل (jakedal) مص. ل. منجبدل، په زور را کښل کېدل، د ځان د خلاصولو لپاره زور لگېدل.

جگ (j(i,a)g) ص. نر. م. (۱) دنگ، اوچت، لور؛

(۲) ښځ، ولاړ، ښځ؛ (۳) نر. م. وگ، جگ.

جگار (jagar) نر. م. جنگ جگړه، جنگ لگېدل.

جگ برېښ (jagbrēs) نر. م. عس. سرپرکمشر، دورو ضابطانو درېمه رتبه.

جگپوری (jagpūray) ص. لور مقامی، عالیجا.

جگپوریز (jagpūriz) ص. لور پوریز، اسمانشک (وداني) بلند منزل.

جگتوب (jagtob) نر. م. لور والی، دنگ والی،

جگ والی، لوچت والی، لور تیا، جگتیا.

جگتورن (jagtūran) نر. م. عس. عسکزي رتبه

ده چې له ملکي څلورمې رتبه سره برابر ده.

جگ جگ (jigjig) نر. م. غرچی، درجکی، دوه

غوږيان په جنگ اچولو غږ.

جگ جگانی (jagjaganay) نر. م. (۱) جگ جگنی،

شکسکه، اوسپنيز غشی چې د چرگانو ښکې

ورباندې ویشتل کېږي؛ (۲) د بېدو لوبه.

جگجگي (jagjigi) نر. م. د څارویو ښکرونه.

جگ جگی (jagjigay) ښځ. م. جار جار، څار

څار، جگی، منت، گجی گجی، زاری.

جگ جوړ (jagjor) ص. نر. م. جگ جوړ، تندرست،

روغ غرمت، ښځې جوړ.

جگ خولی (jagxūlay) ص. نر. م. عس. هغه

توپ چې جنگي الوتکې پرې ویشتل کېږي.

جگر (jigar) نر. م. څیگر، سینه، تتر.

جگر خون (jigarxūn) ص. نر. م. څیگر خون،

خواشینی، په کړ او اخته، کړېدونکی.

جگري (jigari) ص. نب. د څیگر رنگه، قرمزي.

جگړ (jagar) نر. م. (۱) کودله، څپری، څپره؛

(۲) څارخانه، په اوږې کې د کښاستو لپاره له څوزانو څخه جوړ شوی خونه.

جگړ اوو (jagrāwū) ص. نب. جنگي، جگړن،

جگړه مار، جگړیالی، جنگ غواری.

جگړن (jagran) ص. نر. م. (۱) د ملکي پنځمې رتبه

برابر د جگتورن او د گرمس تر منځ عسکري

رتبه؛ (۲) جنگیالی، جنگي.

جگړول (jagrawal) مص. مت. وگ، جنگول.

جگړه (jagra) ښځ. م. (ج. جگړې) (۱) جنگ، حرب،

نښته، (۲) شور، لړايي.

جگړه ایز (jagraiiz) ص. نر. م. (۱) د جگړې؛

(۲) نر. م. جنگي او معاريوي احضارات.

جگړه مار (jagramar) ص. نر. م. (۱) وگ،

جگړ اوو؛ (۲) جنگیالی؛ (۳) جنگ تودوونکی.

جگړیخ (jagriij) ص. نر. م. جنگړه، جنگي.

جگړېدل (jagredal) مص. ل. وگ، جنگېدل.

جگړی (jaggaray) ص. وگ. جگلاوو.

جگل (jagal) ص. نر. م. (۱) ښځ، موندی، مېشته؛

(۲) اخته، لگیا، ورته، تمه، مته.

جگلاوو (jaglāwū) ص. نب. (۱) دنگ، لور،

جگ، دینگ؛ (۲) بې وقوفه، بې عقل.

جگمېچ (jagmēc) ص. ل. لور واله سنجوونکی، ارتفاع

سنج.

جگناتی (jagnatay) ښځ. م. کوره سان، کوره

ململ، مارکین، مالکین.

جگواله (jagwāla) ښځ. م. (۱) لور والی، جگوالی،

ارتفاع؛ (۲) قد، ونه.

جگول (jagawal) مص. مت. (۱) اوچتول، پورته

کول؛ (۲) پاڅول، وښول؛ (۳) دېوال اوچتول؛

(۴) یوشی ښځ درول؛ (۵) پارول، لمسول؛

(۶) لرې کول، اېسته کول؛ (۷) خپړول.

جلادي (jalādi) بنخ. م. (۱) د جلات کار او عمل،
(۲) سخت زړه توب.

جلار (jalār) نر. م. (ج. جلارونه) د نهمرا همت، د
ويالې ارهت، د ويالې په سر اړت.

جلال (jalāl) نر. م. لويي، لوی والی، شان او شوکت.

جلالتمعاب (jalālatmaāb) نر. م. اعزازي لقب دی.

جلاله (jalālá) بنخ. م. چينه، د جاري او بوسر چينه.

جلالي (jalāli) ص. نب. (۱) جلال لرونکی، د خدای

تعالی يو صفت دی؛ (۲) قهرجن، قهرېدونکی؛

(۳) د دروېشانو يوه طريقه ده چې سيد جلال

الدين بخاري پورې اړه لري.

جلاوطن (jalāwatán) نر. م. (۱) پردېس، مسافر؛

(۲) فراري، تبعيد شوی.

جلاوطني (jalāwatani) ا. جلا هېوادې، مهاجر.

جلایش (jalāyís) نر. م. خلا، چنک، چرک، جلا.

جلاينه (jalāina) جلا کونه، بېلونه، تفرقه.

جلب (jalb) (a.i) نر. م. (۱) کښونه، څکونه، جذبونه

متوجه کونه؛ (۲) عسکري خدمت ته حاضرونه

(۳) ملگرتيا، له مېلمه سره د رخصتېدو په وخت

د خو قدمه ملگرتيا کول؛ (۲) ملسونه، جلسونه،

د څاروي د غاړې پېړی.

جلباب (jalbāb) نر. م. (۱) پېړونی، پوړنی، څادر،

تېکړی؛ (۲) ص. نر. م. زور، ضعيف، ناتوانه

جلبیل (jalbāl) ص. نر. م. (۱) سوی، لسوغرن، ستي؛

(۲) روښانه، څلېدونکی؛ (۳) ښکلی شوي.

جلبلی (jalbalāy) نر. م. روښانه، څلېدونکی.

جلبنگ (jalbāng) نر. م. (۱) يو ډول خوشبوده اوبه؛

(۲) يو ډول بوټی دی چې له لرگي نه يې سرنی

جوړوي

جلبول (jalbawāl) مص. مت. (۱) پام راگرځول،

متوجه کول؛ (۲) حاضرول، راغونښتل.

جگوله (jagwōla) بنخ. م. جگولې، چنار، عرعر.

جگه^(۱) (jagá) ص. بنخ. م. اوچته، نېغه، لوره.

جگه^(۲) (jigá) ص. بنخ. م. نکاح شوي ښځه،

مېروښه، نکاښکلې.

جگي (jigáy) بنخ. م. زاری، منت، خواری.

جگي (jagáy) ص. نر. م. جگ غوندي، لور وچکې،

د جگ تصفيري شکل.

جگي جگي (jagéjagé) بنخ. م. (۱) هرکله راشې،

ښه راغلي؛ (۲) د خواست کلیمه.

جگېدل (jagedál) مص. ل. (۱) اوچتېدل؛

(۲) وښېدل؛ (۲) نېغ درېدل؛ (۳) ياغي کېدل.

جل^(۱) (jal) نر. م. (۱) تود باد؛ (۲) المروهنه؛ (۳) له

باغ نه چار چاپېر د غنوبار يا وېره؛ (۴) له کلا

څخه چار چاپېر خندق؛ (۵) بنخ. م. جلی، نجلی؛

(۶) اوېرکې، کوچنوتې؛ (۷) يوه مرغی ده.

جل^(۲) (jul) نر. م. (۱) څکېدل، خوځېدل؛ (۲) د کور

د مال اسباب لپاره د جهاز له کلیمې سره يوځای

استعمالېږي.

جلا (jalá) ص. نب. (۱) بېل، يوازې، ځانته، ځانگړی

(۲) بنخ. م. څلک، څله، چنک.

جلاب (j(a,u)lāb) نر. م. (۱) جار، مسهل، جولاب،

د عمل راوستو دارو؛ (۲) جلب کونکی، څکاوو

(۲) مال او يا جنس په ارزان قيمت رانیوونکی

او په لوړ قيمت خرڅووونکی.

جلات (jalát) نر. م. (۱) پوست ایستونکی، د ښېږي

وهونکی؛ (۳) سر پرېکوونکی، جلا؛ (۴) ظالم.

جلاتوب (jalátób) نر. م. جلاوالی، بېلتون.

جلاجل (jalājál) نر. م. گینگري، هغه زنگونه چې

د څرمنې په پټه او د څارويو غاړو ته ور اچوي.

جلا جلا (jalājalá) ق. بېل بېل، گوبني گوبني،

جدا جدا، ځانله ځانله، تنها تنها.

جلین (jalīn) ص. نر. بنخ. م. (ج. جلیان) جلب شری. غومتل شوی. حاضر شوی.

جلیبی (jalābīy) بنخ. م. غلوی، غلیبی، یسودول هواره دی چې په غورو او تپلو کې پخېږي.

جلبېدل (jalbedl) مص. ل. (۱) متوجه کېدل؛ (۲) حاضرېدل، راغونښتل کېدل.

جلت (jal) ص. نر. م. ج. (۱) جلد، تېز، چمت، چالاک؛ (۲) خرگند، جوت.

جلتول (jaltawál) مص. مت. (۱) تېزول، چستول، چالاکول، متی کول، اوچتول.

جلته (jalatá) بنخ. م. اوږده سربوښه توکری چې دنوله نریو خانگو څخه جوړېږي.

جلته (jaltá) بنخ. م. انډېری، پنډېری، هغه کندو چې د مزرو یا دنوله خانگو څخه جوړېږي.

جلتي (jalatí) بنخ. م. تېزي، چالاکي، گړندیتوب، بیړه، شتاب.

جلتېدل (jaltedál) مص. ل. تېزېدل، چالا کېدل، گړندی کېدل، ونډی کېدل، متی کېدل.

جلد (jeld) نر. م. (۱) څرمن، پوستکی؛ (۲) د کتاب درنه، پښتی؛ (۳) د کتاب یوتوک.

جلد بندي (jildbandí) بنخ. م. کتاب ته وقایه ورکول، د کتاب وقایه، د کتاب پوښ.

جلدگر (jildgár) فا. نر. م. صحاف، هغه څسوک چې د کتاب گنډلو، جوړولو او پوښ یا وقایې ورکولو کار کوي، دوتنیار.

جلدي (jildi) ص. نب. د پوستکي، د جلد، په جلد پورې اړوند.

جلسه (jalasá) بنخ. م. (ج. جلسي) (۱) غونډه، ناسته (۲) محفل، مجلس؛ (۳) په لمانځه کې قعه.

جلغ (jilág) نر. م. (۱) جیلغ، زېلی، تانگ؛ (۲) د چار مغزو غونچه، د متکو گونگی.

جلفوزه (jalǒza) بنخ. م. وگ. جنفوزه، جلفه (jalǒá) بنخ. م. د پوستین څرمن، د پوستین پوستکی.

جلفه (jalǒá) بنخ. م. د پوستین څرمن، د پوستین پوستکی.

جلفه (jilǒá) بنخ. م. بدملگری، خراب ملگری، جلک (jalák) نر. م. غوته، خرخی، تکه، کلوله، د نارونو او سنیو غونډاری.

جلکه (jalǒá) بنخ. م. چټکه، تکان، ډکه، جرک، جلکی (jalǒá) بنخ. م. جلسی، نجلی، جینکی، جنکی، جنی، اوپرکي، جلکوتې، نجلوتې.

جلگه (jalǒá) بنخ. م. (ج. جلگي) (۱) چمنگی، د وښو اوله کیلو ډکه څمکه؛ (۲) ښاره څمکه؛ (۳) هدیره؛ (۴) جغ. هواره او پراخه شنه څمکه.

جلناني (jalnānáy) بنخ. م. پخلنځی، اښپزخانه، جلندری (jalandráy) نر. م. د ژړندې پل.

جلندری (jalandráy) بنخ. م. مومجامه، منجامه، جلو (jilaw) نر. م. (۱) ملونه، کیزه، جلب؛ (۲) مخه، مخ؛ (۳) سپرلی، سورلي.

جلوت (jalwát) ص. نر. م. ښکاره، خرگند، جوت، جلوس (jolús) نر. م. (۱) ناسته، کېناسته؛ (۲) د پادشاهانو تخت ناسته؛ (۳) غونډه، ټولنه؛ (۴) مظاهره.

جلوگیری (jilawgin) بنخ. م. مخنیوی، کنترول، جلوه (jelwá) بنخ. م. (۱) نور، تجلی؛ (۲) خلا، برېښ، څلېدنه، رڼا، نظاره، ښکاره کېدل.

جلوه گر (jelwagár) فا. نر. م. څلېدونکی، برېښېدونکی، جلوه کوونکی.

جلي (jali) ص. نب. (۱) ښکاره، خرگند، روښانه؛ (۲) صیقل شوی؛ (۳) ص. نر. م. خ. هغه لیک چې لوی، روښانه کښل شوی وي؛

جلي (jaláy) بنخ. م. (۱) چيغه، چوغه، شورخوږ؛ (۲) د سپي غږ؛ (۳) وگ، نجلی.

جلي (jaláy) بنخ. م. (۱) چيغه، چوغه، شورخوږ؛ (۲) د سپي غږ؛ (۳) وگ، نجلی.

جلي (jaláy) بنخ. م. (۱) چيغه، چوغه، شورخوږ؛ (۲) د سپي غږ؛ (۳) وگ، نجلی.

جلي (jaláy) بنخ. م. (۱) چيغه، چوغه، شورخوږ؛ (۲) د سپي غږ؛ (۳) وگ، نجلی.

جلیا (jalīyā) ص. نب. سوی، لوی، وریت.
جلی بلی (jalībūlī) بنغ. م. منت، زاری، شور،
فریاد، واویلا.

جلیس (jalīs) نر. م. پار، ملگری، اندیوال، اشنا.
جلیل (jalīl) نر. م. (۱) لوی، ستر، محترم، دروند؛
(۲) د خدای (۴) ایو صفت دی؛ (۳) ص. نر. م. خ.
یو ډول لیک دی چې د لیکونو د پلار په نامه
یاد شوی دی او د خلفا وروسته خوا به پاچهانو ته
خطونه پرې لیکل کېده.

جلی مار (jalaymār) فا. نر. م. (۱) شور کونکی؛
(۲) جلی باز، دختر باز، زنکه باز.

جم (jam) نر. م. (۱) جاکر، جکر؛ د باد او باران تویان؛
(۲) قبیله، کورنی؛ (۳) راغونډ، تول.

جماتي (jumāti) نر. م. جماعتی، (۱) خادم، چوپړ،
د جومات خدمتگار؛ (۳) تولگی وال.

جماع (jimaʿ) بنغ. م. کوروالی، مقاربت.

جماعت (jamāʿat) نر. م. (۱) غونډه، ټولې، ټولنه؛
(۲) مسجد؛ (۳) صنف، ټولگی؛ (۴) ټولېدنه.

جمال (jamāl) نر. م. ښکلا، ښایست، حسن.

جمالکوته (jamālkoṭa) بنغ. م. یو ماده ده چې
د جلابو لپاره د دوا په توګه په کارېږي.

جمالي (jamālī) ص. نب. (۱) د جمال، د ښکلا؛
(۲) درحمت د شان تجلی؛ (۳) یو ډول ختکی؛

(۴) په بلوچستان کې د یوې قبیلې نوم.

جمامه (jamāma) بنغ. م. مندو، جومیا، اینده،
تربیک، جمیا، د شرسمو یا تریاکو په شهر یو

بوټی دی چې تېل څښې یاسي.

جمباز (jambāz) نر. م. وگ، جامباز.

جمپر (jambāp) نر. م. زړې جامې، ورسټې جامې،
بېکاره جامې، خونجاري، خوندری.

جمبونښ (jambōš) نر. م. ګڼه ګونه، ګڼ خلک.

جمبه (jambā) بنغ. م. (ج. جمبی) (۱) جنبه، پړه،
مرسته، پلوی؛ (۲) ص. نب. ډله، طرفدار.
جمبه پره (jambapara) بنغ. م. پره جمبه، طرفداري،
مرسته، ډله بازي.

جمپا (jamp) نر. م. توپ، څنډ، ورتنه، جست.

جمپر (jampār) نر. م. هغه کمیس چې لنډ لسترني
لري (بلوز).

جمجکر (jamjakār) نر. م. باد وباران، جاکر.

جمجکی (jamjakāy) نر. م. د بېدیو یو ډول لوبه.

جمجمه (jamjama) بنغ. م. ککړی، کپړی،
کوپړی، کوپړی، د سر کاسه، د سر کوپړی.

جمجمی (jamjamé) بنغ. م. د تندې یا تنډې یو
ډول ګانه ده.

جمدانی (jamadānāy) بنغ. م. نری سپین توکر.

جمدر (jamdar) نر. م. (۱) جنډر، یو ډول څنډی
چې دواړې خواوې یې تېرې دي؛ (۲) جوډر.

جمدرگوتی (jamdargotāy) نر. م. کوچنی څنډر
وروکي جمدر، د جمدر تصغیر.

جمع (jamʿ) بنغ. ج. (۱) غونډ، ټول، یوځای، کل؛
(۲) د حساب یوه قاعده، د څو عددونو د یوځای
کولو اود یوه عدد د را ایستلو عملیه.

جمع بندی (jamabandī) بنغ. م. (۱) د مالیې یا
فلنگ حساب؛ (۲) د ځمکې حاصل؛ (۳) جمع
کونه، ټولونه.

جمعه (jumsa) بنغ. م. اډینه، د هفتې اوومه ورځ.

جمعی (jamsī) ص. نب. د جمع، د جمع په ډول.

جمعییت (jamsiyāt) نر. م. (۱) غونډه، ټولنه،
مجلس، ګڼه؛ (۲) تسلی، ډاډ، خاطر جمعی؛
(۳) نفوس؛ (۴) شتمني، بډایي.

جمعییت العلماء (jamsiyatulsulamā) نر. ج.
د علماو ټولنه.

جناب (janāb) ص. نسر. م. (۱) حضرت، حضور، صاحب؛ (۲) درگاه؛ (۳) بناغلی، محترم.

جنابیت (janābāt) نر. م. جنوبیا، ناپاکی.

جناح (janāh) نر. م. (۱) وزر؛ (۲) اریخ، پلو، برخه؛ (۳) مت، بازو؛ (۴) اص، دله، گوند، جریان.

جنازه (janāza) بنسج. م. (۱) مسری؛ (۲) هغه مری چې په کت یا تابوت کې اېښودل شوی وي.

جن او انس (jin aw ins) نر. ج. پهری او انسان، انس و جن.

جنایت (jināyat) نر. م. گناه، جرم، لوی جرم.

جنایتکار (jināyatkār) ف. نر. م. (ج. جنایتکاران) مجرم، جانی، جرم کوونکی.

جنایی (jināyi) ص. نب. (۱) جنایت کار، مجرم، جانی؛ (۲) جنایت سره تړلی.

جنب (junub) ص. نر. م. (۱) ناپاک، ناولی، پر هغه چا چې لوی اودس واجب شوی وي؛ (۲) غریب، خوار؛ (۳) لری، پردی.

جنباز (janbāz) نر. م. (۱) داوښ یا دڅاروي ناهواره یا په تریکو سره تگ؛ (۲) د سیند شپې.

جنبازی (janbāzi) بنسج. م. (۱) د جنکو لویې، له گوډیو یا نانڅکو سره ځان بوختونه؛ (۲) له لرگي نه نانڅکې او ناوې جوړونه.

جنبان (janbān) نر. م. خوځېدونکی، خوځند، لړزېدونکی، متحرک.

جنبش (janbīsh) نر. م. حرکت، خوځېدنه، پرمختگ.

جنبک (janbak) نر. م. (۱) یو په بل کې ننوتی؛ (۲) گن، گور؛ (۳) څونلې.

جنبه (janbā) بنسج. م. (ج. جنبې) پره، طرفداري، حمایت، جمبه، پلو، خوا، ننگه، دله.

جنپا (janpā) ص. نر. م. ج. مو. د یوه مروج تال نوم دی چې اووه ماترې لري.

جمگی (jumagi) بنسج. م. (۱) د جمعې، داوونې؛ (۲) په نوي مري پسې د جمعې په شپه خیرات.

جمله (jumlá) ص. نب. (۱) ټول، واژه، گرده، کل؛ (۲) بنسج. م. فقهه؛ د هغو کلیما تو مجموعه چې یو بشپړ مفهوم ترې لاس ته راشي.

جمله بندی (jumlabandī) بنسج. م. جمله جوړونه.

جملی (jamalī) ص. نر. ج. غیر گونی، بفر گونی.

جمنازیم (jamnāzyám) نر. م. د بدني روزنې ځای، د ورزش ځای.

جمناستیک (jamnāstik) نر. م. بدني روزنه، ورزش، غمري رمونه.

جم و جوش (jamojósh) نر. م. (۱) گنه گونه، ازدحام؛ (۲) د پروالی، پرېمانې؛ (۳) خوشحالي، ساتېري.

جمود (jamúd) نر. م. (۱) بې حرکتې کېدنه؛ (۲) یخ وینه؛ (۳) افسردگي، مر او بتوب.

جمهور (jamhūr) نر. م. (۱) ولس، جمعیت، عام خلک؛ (۲) زیات، ډېر.

جمهوری (jamhūri) ص. نب. ولسي، عوامي، د عامو خلکو، د ولس، د عوامو، د اکثریت.

جمهوریت (jamhūriyat) نر. م. د خلکو حکومت، ولسي حکومت، ولسواکي.

جمیا (jamīya) بنسج. م. توریکی، ټولپک، جامه، د شرمو په څېر یو نبات دی چې له دانو څخه یې تېل باسي.

جمیل (jamíl) ص. نر. م. ښکلی، ښایسته.

جن (jan) بنسج. م. (۱) جنی، نجلی، جلی، وېر کېي؛ (۲) په لغت جوړونه کې د ځینو صفتونو لاقه.

د دروغ څخه دروغجن.

جن (jin) نر. م. (۱) پهری، یو موجود دی چې په سترگونه لیدل کېږي؛ (۲) بیا، ژن، په

کروموزوم کې د ارثي صفتونو نقلوونکی.

جنتوتي (jinjoti) ص. نب. مو. ديسوه طرز نوم
دی چې له بيروي او بيهانگ څخه منځ ته راځي.
جنجن (janjan) نسر. م. (۱) تولی، تش کار تروس،
نلی؛ (۲) دالسوان توتو؛ (۳) د زخم پار سروب؛
(۴) مروی؛ (۵) یو ډول بوټی دی؛ (۶) دکونړو
خوراک یو ډول دانې.

جنجورک (janjurak) ص. نر. م. هغه څوک چې
شکمنې خبرې کوي.

جنجوریا (janjura) ص. کوت کوت، گسونجې
گونجې، گونجې گونجې، چرموړکی.

جنجی (janjay) نر. م. (۱) په وراتلونکی، وروځي،
له جنج سره تلونکی؛ (۲) دکبانو د نیولو جال.

جند (jand) نر. م. وړه گناه، کوچنی جرم.

جند (jand) نر. م. ځان، د زړه توتو، خور.

جند (jund) نر. م. فطرت، اصل، بنسټ، اساس.

جندر (jandar) نر. م. (۱) بنیاد، ار، بیخ، بنسټ؛
(۲) جمدر، خنج.

جندر (jundar) نر. م. (ج. جندرونه) (۱) دنیزې
څوکه؛ (۲) غشی؛ (۳) پنجره.

جندرا (jandra) نر. م. (۱) مانجه، منداو، غابور،
راکول؛ (۲) د خاورو پنبه غاښی؛ (۳) کولپ، قلف
(۴) د زرگرانو د تارو راباسلو آله.

جندره گر (jandragar) ا. کولپ جوړونکی.

جندکه (jindaka) نر. م. پیسه، فلوس.

جنده (jand) ص. نر. م. تینگ، استوار، نېغ ولاړ.

جنده (janda) ص. نر. م. (۱) لالچي؛ (۲) حرص
ورسترگی، وړی سولی، تمه دار.

جنده (janda) نر. م. (ج. جنده) (۱) بیخ، نېغ
جنده؛ (۲) زړه جامه، خوندری، خونجاري.

جنده (janday) نر. م. (۱) جنده؛ (۲) داورگای

جنت (janat) نر. م. (ج. جنتونه) بهشت، فردوس.
جنت الفردوس (janatulfirdaws) نر. م. د جنتونو
سر، په اتروارو جنتونو کې اعلیٰ جنت.

جنتر (jantar) نر. م. (ج. جنترونه) (۱) منتر، توتکه،
دم؛ (۲) ابیم، یو ډول باجه.

جنترمنتر (jantarmantar) نر. م. (۱) مار د مونه؛
(۲) کوډگري، نظر بندي، ټگي؛ (۳) رصد خانه.

جنتري (jantari) نر. م. کلپزه، تقویم.

جنتي (janati) نر. م. (ج. جنتیان) (۱) جنت ته
تلونکی؛ (۲) ښه سړی، ښک سړی.

جنتیکس (jinitiks) نر. م. بیا، د پیدا کېدنې علم،
نسل پېژندنه.

جنتیلمین (jintalmayn) نر. م. (۱) ښاغلی،
ځوان مرده، باوقاره سړی؛ (۲) فېشنې.

جنج (janj) نر. م. (ج. جنجونه) وراښي، وروځي،
وراییز، د واده مهلمانه.

جنجاری (janjaray) ص. نر. م. (جنجاري) خنجر،
سراوی، سرڅپن، جینگر، شپته.

جنجال (janjal) نر. م. (۱) کشاله، لانه، معامله؛
(۲) ناالامي؛ (۳) پریشاني، مشکل.

جنجالي (janjali) ص. نب. جنجال کوونکی،
لانه مار، ناالامي پیدا کوونکی.

جنجالی (janjalay) نر. م. (ج. جنجالي) یو بوټی
دی پانې یې شپې او گلونه یې ژېړوي.

جنجر (jinjar) نر. م. (ج. جنجران) (۱) جینجر،
سور جینجر، خاکشیر؛ (۲) جنجرک، د مترو او
دې ته ورتو غلو نری نری دانې.

جنجر (jinjar) ص. نر. م. مروی، پژمرده، شپته.
جنجری (janjaray) نر. م. (۱) ذمه، ذمه واري،
په ذمه؛ (۲) پروټي، پورټي، یو بوټی دی.

جنجل (janjal) نر. م. یوه غرنۍ ونه ده.

- جنیدی (jundáy) نر. م. خونیدی، وتی، پویک، گل.
 جنرال (janrál) ص. نر. م. (ج. جنرالان) په پوځ کې تر ډگروال لوړه رتبه، سرلښکر.
- جنس (jins) نر. م. (ج. جنسونه) ۱) خپل، ډول، نوع؛ ۲) اصل، نسل، نژاد؛ ۳) شی، اخیز؛ ۴) مال، اسباب؛ ۵) د غلې پور.
- جنساً (jinsán) ق. په خپله، کت مټ، عیناً.
 جنسي (jinsí) ص. نب. ۱) د مال، د جنس، د شیانو ۲) د شهوت، د شوق.
- جنسیت (jinsiyát) نر. م. ۱) ماهیت، کیفیت، نوعیت؛ ۲) یورنگه توب، یو شانته توب، یو ډول والی؛ ۳) د نارینه یا ښځینه جنس.
- جنغوزی (jangozáy) نر. م. زنجوزی، چنغوزی، خنغوزی، نغوزی، نرغوزی، زرغونڅی.
- جنکی (jinkáy) ښځ. م. وگ. نجلی.
 جنگ^(۱) (jang) نر. م. ۱) وگ. جگره؛ ۲) دینمی، مخالفت، بدی، عداوت.
- جنگ^(۲) (jung) نر. م. وگ. جونگ.
 جنگ اچوونکی (jangačawúnkay) فا. نر. م. جنگ جوړونکی، جنگ تودوونکی.
- جنگ بوتی (jangbútay) نر. م. پروتی، پپروتی، یو ډول بوتی دی.
- جنگ جدل (jangjadál) نر. م. جگره، شخړه.
 جنگجو (jangjó) ص. نب. جگره مار، جگر اوو، جنکی، جنگ کوونکی، جنگیالی.
- جنگ ځای (jangjáj) نر. م. د جنگ میدان، د جگرې ډگر، د نښتې سیمه.
- جنگره (jangará) ص. نر. م. جنګي، جگره مار.
 جنگره (jangrá) ښځ. م. ښاخ، سکو.
 جنگرېز (jangrész) نر. م. ۱) د جنگ میدان، د جگرې ډگر؛ ۲) له جنگ نه په شاتلنه.
- جنگره (jangrá) ښځ. م. جار، زمبر، جمبره، څنگل، د بوتو څنگل.
- جنگغالی (janggaláy) ۱) جنگ ډگر.
 جنگله (janggalá) ښځ. م. څنگله، دلاری بام.
 جنگنی (janganáy) نر. م. هغه ورغومی چې په ژمی کې پیدا شوی وي، ژمکنی هم ورته وایي.
- جنگوری (jangūráy) نر. م. اخ وډب، نښته، شخړه، جگره، جنگ، جنجال.
- جنگول (jangawál) مص. مت. ۱) انبلسول، په جنگ سره اچول، بدول؛ ۲) تکرول.
- جنگه (janga) ښځ. م. ۱) د یوې موتې، د سپارې موتانې، د قولبې موتې؛ ۲) ډبره گټه.
- جنگی (jangí) ص. نب. ۱) جنگیالی، تورزن؛ ۲) د جنگ، له جنگ سره اړه لرونکی.
- جنگی (jangáy) نر. م. نیکر، جانگی، چوتبه.
 جنگی (jangáy) ښځ. م. ۱) گڼه باغچه، وړوکی څنگل؛ ۲) اوږدې وړینې جوړاېې؛ ۲) جاکټه.
- جنگیالی (jangyálay) ص. نر. م. سرباز، تورزن، مېړنی، زورور، شجاع، د جگرې ماھر.
- جنگیالیتوب (jangyálitób) نر. م. تورزنتوب، تور یا لیتوب، مړنتوب، زوررتوب.
- جنگی بېره (jangibera) ښځ. م. بحري پوځ، سمندري پوځ، سمندري قوا.
- جنگي جهاز (jangijaház) نر. م. جنګي بېړۍ.
 جنگېدل (jangedál) مص. ل. ۱) جگره کول، سره نښتل؛ ۲) تکر کېدل، سره لگېدل.
- جنم (janám) نر. م. ۱) بڼه، شمېره، جوسه، صورت؛ ۲) خټه، نسل، ذات؛ ۳) ژوند، عمر.
- جنوالی (janwálay) نر. م. جلکی توب، پېغلنتوب.
 جنوب (jonúb) نر. م. ۱) سوېل، سوھیل، د شمال مقابل؛ ۲) وگ. جنب.

جنوب ختيځ (jonūbxatíj) ن.م. جنوب شرق،

د سويل ختيزه سيمه.

جنوب لوېديځ (jonūblwedíj) ن.م. جنوب

غرب، جنوب لوېديزه خوا.

جنوتاری (jinotāráy) ن.م. بسخونکی، هغه

هک چې د جينکو غوندي خوږونه لري.

جنوتېي (jinoté) بسخ.م. وړه جنکی، کوچنی نجلۍ،

جينی، پېفلوتې، پېفلوکې.

جنون (junín) ص. ن.م. ۱) لهوښتوب، بې سدي؛

۲) خوشکه، غصه، قهر، سوخت، شدت.

جنی (jináy) بسخ.م. وگ. نجلۍ.

جينکو کراسي (jinikokrāsí) ص. بسخ.م. د

بسڅو حکومت، د نسوانو حکومت.

جينکولوجي (jinikolojí) بسخ.م. د بسڅينه

ناروغيو پوهنه، د زنانه امراضو علم.

جينين (janín) ن.م. ۱) هر پټ او پوښلی شی؛ ۲) په

گېده کې، جينين، بوټی، سخره، هغه اولاد چې

د مور په خټه کې وي.

جن (jan) ن.م. شرنګ، د بنگرود شرنګا.

جنجن (janján) ن.م. يو ډول کارتوس دی.

جنجنګ (janjanák) ص. ن.م. ډډه کوونکی،

ځان ساتونکی، پلمه کوونکی.

جنه جنه (janajaná) بسخ.م. ۱) حيله، چم، چل،

تګي، پلمه؛ ۲) شکمنې خبرې.

جو^(۱) (jo) ن.م. جوړ، شايد، گني، بس، گوندي.

جو^(۲) (jaw) ن.م. هوا، وټه، ډنډ، تشه، شين ډنډ،

اټموسفير، د ځمکې او اسمان ترمنځ.

جوا (jawá) بسخ.م. جواړي، پرويشتنه، شرط.

جواب (jawāb) ن.م. وگ، ځواب.

جوابي (jawābí) ص. ن.م. ۱) په ځواب کې، د

ځواب، ځوابي؛ ۲) منکر، انکارې.

جوات (jawát) ص. ن.م. جوت، ښکاره، څرګند.

جواد (jawād) ص. ن.م. سخي، ځوانمردي، لنگري

بخشاوو، ځوان.

جوار (jawār) جن. ۱) جواړي، يو ډول غلهدو،

۲) ن.م. ۱) گاوند، گاوندیتوب؛ ۲) د چاپه

گاوندیتوب کې پناه غوښتنه.

جوار سبزي (jawārsabzí) بسخ.م. سارمی یازنګه

يو ډول سابه.

جوارگر (juwārgār) فا. ن.م. ۱) هغه ځمکه چې

جوار په کې کرل شوي وي؛ ۲) قمارباز.

جواړي (jawāri) بسخ.م. (ج. جواړی) قمار.

جواړی (juwāráy) ن.م. جوارينه، سورسک،

سوکرک، گدلی؛ ۲) جوارو وړی.

جواړی (juwāráy) بسخ.م. ۱) پوچ وړی، د جوارو

پوچ وړی؛ ۲) بسخ.ج. د قمار جمع، قماربازی.

جواز^(۱) (jawāz) ن.م. ۱) جایز، روا، جایز کېدنه،

روا کېدنه؛ ۲) اجازت، رخصت، اجازه لیک.

جواز^(۲) (jawāz) ن.م. گیني، گانی، هغه آله چې د

کونځلو غوړي ورباندې ایستل کېږي.

جواز لیک (jawāzılık) ن.م. جواز خط، جواز نامه،

اجازه نامه، لایسنس.

جوال (juwāl) ن.م. غوندي، بوری، گونی، کنډی.

جوالي (juwālí) ن.م. پندي، پيري واله، پلندي.

جوالیتوب (jwālítób) ن.م. پنديتوب، په شا

پینتی وړنه، حمالیتوب، پندو کمار.

جوانوان (juwānwān) ن.م. جامه، د تریک دانې.

جوانه (jwānā) ن.م. درې کلن سخوندل.

جواهر (jawāhír) ن.م. ج. (ج. جواهران) قیمتي

گانی، کریمه احجار، گرانی دېرې.

جوباته (jobāta) بسخ.م. دوپته، څادر، جاپته،

جوپته، پتو، لپټه.

جوبړ (jobár) ن.م. ججوره، د غوا یا غویي د غاري لاندې پسته غوبنه.

جوبل (jobál) ن.م. وگ. ژوبل.

جوبن (jobán) ن.م. (۱) خواني، ژنيتوب؛ (۲) ښکلا ښايست؛ (۳) پسرلی، سپرلی.

جوبه (jobá) ښخ.م. منډي، بازار.

جوبه (jopá) ښخ.م. (۱) تولی، دلسه؛ (۲) کاروان، قافله، بهير؛ (۳) حل، وار؛ (۴) برخه، حصه.

جوبه انگر (jopaangár) ن.م. کاروان سرای، د قافلې د درېدو، تمېدو او اړولو ځای.

جوبه جوبه (jopajopá) ص. نر. ښخ.م. (۱) دلې دلې، تولی، تولی، جوبې جوبې؛ (۲) وار په وار.

جوبه مشر (jopamašar) ن.م. د قافلې مشر، د کاروان د سرسری، د جوبې د سرسری.

جوبه وال (jopawál) ص. نر.م. بهيرجي، کارواني، په قافله کې شامل خلک؛ (۲) هغه سړی چې د کچرو او خرو په وسیله د بار وړلو کسب کوي.

جوت (jawát) ن.م. (۱) ښکاره، څرگند، ثابت؛ (۲) جفت، جوړه؛ (۳) تیار؛ (۴) روږدی، عادتي؛ (۵) پیوست، جوخت؛ (۵) برابر، کارته آماده.

جوتپور (jawatpór) ا. ثابته درجه.

جوتپوهنه (jawatpohéna) مثبت علم، طبیعي علم.

جوتش (jawtáš) ن.م. نجوم، استرالوجي، استرانومي، د ستورو علم، طالع کتنه.

جوتک (jawták) ن.م. جخت، څنگ په څنگ، اړخ په اړخ، ډډه په ډډه، نښتی، پیوست.

جوتکي (jawtaki) ښخ.م. (۱) جوتې لني، لغتکې، تړپونه؛ (۲) دوه جوخت ستوري.

جوتول (jawatawál) مص. مت. (۱) ښکاره کول، څرگندول؛ (۲) تیارول؛ (۲) اېلول، روږدی کول؛ (۳) په تړپونو راوستل، په لغتو راوستل.

جوتی (jawtáy) ص. نر.م. (۱) د یسوي غویی، په قلبه باندې اموخته غویی؛ (۲) روږدی، عادي، بلد، آمرخته.

جوتی (jutáy) ښخ.م. پښی، کیس، موچنی.

جوتېدل (jawatedál) مص. ل. (۱) څرگندېدل، ثابتېدل؛ (۲) تیارېدل؛ (۲) روږدېدل.

جوتې (jut) ن.م. (۱) خفه، زهیر، غمجن، تنگ؛ (۲) عبث، فضول؛ (۳) ملگری، سیال.

جوتې (jot) ن.م. (۱) د مېښې یوکلن بچی، جېټ، کنی؛ (۲) چرگوتی، چرگوری.

جوتېول (jutawál) مص. مت. (۱) خفه کول، زهیرول؛ (۲) ایسارول، وروسته کول؛ (۳) عبث کول.

جوتپه (juta) ښخ.م. (۱) پس مانده، پاتې خواړه؛ (۲) ص. نب. ناپاک، خوسا، پلېت.

جوتپه (jotá) ښخ.م. (۱) د مېښې هغه غسته بچی چې لنگه شوې نه وي خود بلارېدو لپاره تیاره وي؛ (۲) چټه پېغله، تندرسته پېغله.

جوجن غاري (jujangáray) ن.م. هغه وری چې ترزنی لاندې دوه د غوبني غدې څوړندې وي.

جوجوره (jojúra) ښخ.م. (۱) جوجوری، ججوره؛ (۲) ازغم، حوصله.

جوخت (joxt) ص. نر.م. ج. (۱) متصل، څنگ په څنگ، اړخ په اړخ، نښتی؛ (۲) ښه ښخ.

جوختول (joxtawál) مص. مت. جختول، څنگ په څنگ کول.

جوختوالی (joxtwálay) ن.م. جختوالی، څنگ په څنگ والی، نږدېوالی.

جود (jud) ن.م. (۱) سخاوت، بخښنه، لوره، ورکړه؛ (۲) د جارو بوتی، درېزې بوتی.

جودانه (jawdāná) ښخ.م. (۱) د اورشې دانه؛ (۲) د اورشې غونډې، د اورشې هومره.

جودر (Jawdār) ن.ر.ج. مستک، جمدر، توره دانه، هغه دانه چې په غنمو کې راشنه کېږي.

جور^(۱) (jawr) ن.ر.م. ظلم، ستم، خور، زور زیاتی.

جور^(۲) (jawār) ص. ن.ر.م. ج. وگ. ژور.

جور^(۳) (jor) ن.ر.م. دم، دور، وجودم.

جور^(۴) (jur) ن.ر.م. دوه خپرنگی مرغان دي چې يو يې غټ او د هیلې هومره وي بل يې وړ دی.

جور اباژ (jurābāz) ن.ر.م. يو ډول باژ دی.

جوران (jawrān) ن.ر.م. نوروزي گل، هغه گل چې تر نورو گلانو مخکې شین کېږي.

جورس (jawrās) ن.ر.م. جورسه، يو ډول منې دي چې تر نورو منو مخکې پخېږي.

جورکه (jorāka) ن.ر.م. چورکې، يو ډول مرغی ده.

جورمل (jurmāl) ص. ن.ر.م. جورمله، تپ، ډنگر (خاروی)، ډنگر او خوار حیوان.

جورنيز (jurníz) ن.ر.م. يو ډول مرغی ده.

جور و جفا (jawrojafā) ن.ر.م. ظلم ستم، زور زیاتی، ظلم او ناتار.

جوری (juráy) ن.ر.م. ۱) يو ډول مرغی ده چې جورنيز هم ورته وايي؛ ۲) کتو، کتوه، خاورينه کتو؛ ۳) کوزی؛ ۴) حاشیه، خنده، غاړه.

جور بدل (juredāl) مص.ل. په وینه کې زهر گډېدل، زهر په وینه کې خپرېدل.

جور^(۱) (jor) ص. ن.ر.م. ۱) روغ، تندرست؛ ۲) تیار، ساز؛ ۳) شاید، گوندي، گني؛ ۴) برابر، سم؛ ۵) بند، پيوند؛ ۶) ن.ر.م. موافقه، جوړه.

جور^(۲) (jur) ن.ر.م. شور، په کولمو کې د باد اواز.

جوراب (jurāb) ن.ر.م. بڼکلی ځواني، بڼایسته ځواني، بڼه ځواني، بڼه شمېره، بڼه کړه وړه.

جور ابدال (jurābedāl) مص.ل. بڼکلی کېدل، بڼایسته کېدل، بڼه شمېره ایستل.

جورانگه (jurānga) ن.ر.م. ۱) پړانگه، رستار، چپړه؛ ۲) زنگوله، هغه یخی چې له بامه خنډ په ناوه کې راڅرېږي.

جورپه جور (jorəjór) ق. بند په بند.

جور تازه (jortāza) ن.ر.م. ستړي مده شي، پوره کړه.

جور توب (jortób) ن.ر.م. ۱) جور والی، جور تیا؛ ۲) د دوو کسانو تر منځ جوړه یا موافقه.

جور جار (jorjār) ن.ر.م. ج. ۱) جور جار، جور جاري سوله؛ ۲) ص. ن.ر.م. روغ رمت؛ ۳) تول.

جور جوری (jurjuráy) ن.ر.م. جر جری، داوبو شرشره، داوبو د توبدلو اواز.

جور خی (jurxáy) ن.ر.م. ۱) يو ډول بوټی دی؛ ۲) درغن، شاهه، هغه اوار کانی چې دوايي ورباندې میده کوي.

جور بنیت (jorəšt) ن.ر.م. ۱) جور تیا، روغوالی؛ ۲) سمون، برابرې؛ ۳) ساختمان، بناوت؛ ۴) روغه، فیصله، سوله.

جور کانی (jorkānay) ن.ر.م. تیره، نرخ، دود، روغې جورې لپاره قومي حد او ناغه ټاکل.

جور موت (jormót) ص. ن.ر.م. روغ رمت، روغ رمت، جگ جور، بېخي جور.

جورنگ (jurāng) ن.ر.م. بیاره، چرغ، جلغ، ماندر، زبلانگه، تونگ، دختکو، بادرنگو او هندوانو اورده اوړده جوړنگونه.

جور نه (jorāna) ن.ر.م. روغه، جوړه، سوله.

جور والی (jorwālay) ن.ر.م. روغوالی، صحت، تندرستی، روغ رمت والی.

جوروب (jurúb) ن.ر.م. غروب، شروب، په اوبو کې د یو شي د لوېدو اواز.

جوروی (juróbay) ن.ر.م. څرویی، جړوب، زاوه، له لږ څه زده کول، اتوبدل.

جوروی (juróbay) ن.ر.م. څرویی، جړوب، زاوه، له لږ څه زده کول، اتوبدل.

جوزي مرد که (jawzimardáka) بنج. م. دهني
تیبدي مردکی چې شنه او سره رگونه په کې وي،
د دبرې سانقه، هغه مردکی چې چارمغز او
غوزان ورباندې ویشنل کېږي.

جوس (jaws) نر. م. (۱) غولۍ، انگر، انگن؛
(۲) کلي ته نږدې پرته ځمکه.

جوسر (jawsár) نر. م. (۱) ورڅومه، جوخت، ورسره
بنج، نښتی؛ (۲) له سره تهرول.

جوسرول (jawsarawál) مص. مت. (۱) ورڅومه
کول، جوختول؛ (۲) له سره تهرول.

جوسرېدل (jawsaredál) مص. ل. څېرمه کېدل،
پيوندېدل، جوختېدل، نښلېدل.

جوسه (jusa) بنج. م. (۱) څېره، بڼه، مخ، جښه،
قواره، شکل؛ (۲) جسم، بدن، وجود.

جوسه (jowsá) بنج. م. کور.

جوسه (jawsá) بنج. م. دېوالي الماری.

جوش (još) نر. م. (۱) ایش، ایشېدنه، خوتېدنه؛
(۲) ولوله، جذبې؛ (۳) گرمي؛ (۴) شهرت، مستي

(۵) سوخت، قهر، غوسه؛ (۶) لهونتوب.

جوش خروش (jošxoróš) نر. م. (۱) مستي؛
(۲) غوسه، قهر؛ (۳) جذبې، ولوله؛ (۴) اتودښت؛

(۵) ترو تازه؛ (۶) پرمختګ.

جوشناک (jošnák) ص. نر. م. ج. احساساتي،
جذباتي، له جوشه ډک، له احساساتو ډک.

جوشول (jošawál) مص. مت. اېښول، خوتول،
جوشي (joší) ص. نب. احساساتي، جذباتي،

جوغ (juǵ) نر. م. جغ. زغ، څغ.

جوغارکی (juǵarkáy) نر. م. (۱) کوچالی، جزغالی
(۲) د قاب تل، د پشقاب تل.

جوغدي (juǵdí) ص. نب. (۱) عاداتي، ورودي؛
(۲) سوی، وړیت، لولپه؛ (۳) ترسلطې لاندې.

جورول (jorawál) مص. مت. (۱) سازول، روغول؛
(۲) برابرول، سمول؛ (۳) رغښت ورکول،
تندرستول؛ (۴) ابادول.

جوره (jorá) بنج. م. (۱) جفت، قلبه، د پيروي
غوايي؛ (۲) جامه، د ناوې جامې؛ (۳) روغه،
سوله، پخلا کېدنه؛ (۴) د جور بنځینه شکل.

جوره چاره (jorajará) بنج. م. وگ، جور چار.

جوری (joráy) بنج. م. (۱) جوړه، دوه ملگري؛
(۲) پيوي لپاره غاړه شوي غوايان.

جوری (júray) بنج. م. (۱) د ماشوم څوڅوخی؛
(۲) د سنتي د مخه د ماشوم د تذکیر آلي پر سر
پسته غوښه؛ (۳) څړوسی، جړوسی، زاوه.

جوري (joré) اد. شاید، گوندي، گني، جور.

جورېدل (joredál) مص. ل. (۱) تيارېدل، رغېدل؛
(۲) پخلا کېدل، موافقي ته سره رسېدل؛

(۳) مينېدل؛ (۴) سينگارېدل؛ (۵) برابرېدل؛

(۶) ترتيبېدل، تنظيمېدل؛ (۷) تندرست کېدل؛

(۸) درېدل، ولاړېدل.

جورېدل (juredál) مص. مت. جړېدل، جیرېدل،
په خېټه کې اواز پیدا کېدل.

جورېوال (jorewál) نر. م. (۱) د پيوي خاوند، د
قلبي خاوند؛ (۲) کروندگر، دهقان، ښکوروار،
ځمکه لرونکی.

جوز (jawz) نر. م. (۱) غوز، اکور، متیک، چارمغز؛
(۲) د غوزونه.

جوزبویه (jawzboya) بنج. م. م. کارې زړی، جايفل،
پوډول دواډه، جوزه.

جوزگری (juzgaráy) بنج. م. جیفه، د اوبښ
مصنوعي تاج، د اوبښ د ترسيري جوغه.

جوزگیره (jawzgirá) بنج. م. د تسپوڅونډی.

جوزه (jawzá) بنج. م. جوزبویه، جايفل.

جوغری (juğaráy) نر.م. وړوکی سوری، نری سوری، وړکوئی سوری.

جوغیر (juğar) نر.م. جفر، شکېدلی کت.

جوغری (juğaráy) نر.م. ژوره غمکه، کنده، دوغل ژغوری، جغوری.

جوغه (juğá) بنځ.م. تاج، جیغه، جغه، چوغه.

جوغېدل (juğedál) مص.ل. (۱) بوختېدل، لگیا کېدل؛ (۲) مته کېدل، خړې کېدل.

جوک (juk) نر.م. (۱) وزن، تلل، تول؛ (۲) داوین د خې کېدو ځای، داوین د پرېوتو ځای.

جوک (jawák) نر.م. (۱) یو ډول مرغی ده؛ (۲) زخه، د تویک زخه.

جوکل (jukál) مص.مت. تلل، وزن کول.

جوکلی (jukálay) مف.نر.م. تللی، وزن کړی.

جوکمار (jukmār) ف.نر.م. د گانې اوروالا، هغه څوک چې په گانې پسې اورېلوي.

جوکه (joká) بنځ.م. ژوره، جوره، روی، یو ډول چنډی دی د حیواناتو په ځان نښلي.

جوکېدل (jukedál) مص.ل. وزن کېدل، تلل کېدل.

جوگ (jog) نر.م. (۱) څوڅو، ازغن بوتی، ازغی؛ (۲) کوډې، جادو؛ (۳) نر.م. ج. مو. د نیمې شپې له راگونو څخه یوراگ دی.

جوگیر (jogár) نر.م. جوگیره، جوگیري، جوگیره، څېر، سوله، ساله.

جوگه (jogá) ص.نب. لایق، موزون، وړ.

جوگي (jogí) ص.نر.م. (ج. جوگیان)، جادوگر، کوډگر.

جوگیآ (jogiyá) نر.م. مو. له سهار نیوراگونو څخه یو تراژیدیک راگ دی.

جوگیر (jawgír) نر.م. کنده، ارغېرلی، اغېر، په هغه چا چې خواړه بد لگېدلي وي.

جولا (jolá) ص.نر.م. (۱) اویدونکی، توکر اویدونکی، پاوولی؛ (۲) ناپوه؛ (۳) غنې، غنه، جولاکی.

جولا جال (jolājál) نر.م. د غنې جال.

جولاگری (jolāgarí) بنځ.م. جولا توب، جولا بیا د جولا کسب.

جولاگک (jolāgák) نر.م. غنې، تارکین.

جولان (jawlán) نر.م. د آس څغل، د آس منډه.

جوله^(۱) (jawlá) بنځ.م. څېره، شکل، بڼه، قواره.

جوله^(۲) (jolá) بنځ.م. (۱) څل، جل، د تندې ناروغی؛ (۲) گوزن، گوزن، فلج؛ (۳) سپرکی.

جوله ونج (jawlawánj) ا. شکل بدلون، شکلي بدلون.

جولی (joláy) بنځ.م. (۱) څولی، لمنه؛ (۲) طبراق، فوغي طبراق، یو ډول څانگړی کڅوړه ده.

جولیز (jolíz) ص. شکلي، د شکل اړوند، صوري، ظاهري.

جوم (jum) نر.م. چم، کړچ، هغه خټه چې په یو څل په بېلجه یا یوم کې را واخیستل شي.

جومبیر (jumbár) نر.م. (۱) هغه چا چې ارټې او اوږدې جامې اغوستي وي؛ (۲) هغه غویي چې تر مری لاندې څرمن یې خوړنده وي.

جومپک (jumpák) ص.نر.م. زومبک، تل، گن، غومبک، غومبک.

جومرا (jumrá) نر.م. مو. د ۱۴ ماترو تال.

جومیا (jumyá) بنځ.م. وگ، جمیا.

جونپوزي (junpurí) نر.م. مو. له اساورې تان نه، راجلا شوی راگ دی چې کاډو سمپورن هم بلل کېږي.

جونډی (jundáy) نر.م. وتی، خونډی، د گل خونډی.

جونگ^(۱) (jong) نر.م. (۱) جونگی، داوین دوه کلن بچی؛ (۲) د یادښت کتابچه، د یادداشت کتاب.

جونگ^(۱) (jung) نر.م. منتخبات، مجموعه.

جونگرا (jungrá) ص. نب. ناراسته، کاهل، لت.

جونگره (jongára) بنخ.م. جسونگنه، شپری،

کوله، چویال، وده او غریبانه کورگی.

جونگری (jongaráy) بنخ.م. وده شپره، کمکی

کوله، کوچنی ساله، وده چوپری.

جونگونیا (jungoná) ص. نر.م. (۱) بی تهذیب، بی

کولتوره، بی فرهنگه؛ (۲) بدخویه، بی ادبه.

جونگه^(۱) (jonga) بنخ.م. جسونگی، داوین دوه

کلنه بچی، داوین بنشینه بچی.

جونگه^(۲) (junga) بنخ.م. چنگه، چونگی، په سودا

کې زیات ورکړ شوی شی.

جونه (juna) بنخ.ج. نجونه، جنکیانی، جنکی.

جوړ (jawar) نر.م. ډنډ، تالار، حوض، جوړ.

جوړه (jowa) بنخ.م. جموه، جوړه، دیچه، دوچه،

دیچه، دوپچه، دوچه، لښتی.

جوهر (jawhar) نر.م. (۱) دگوهر اووینستی شکل؛

(۲) دیوشی آر او لنډیز، اصالت؛ (۳) فل.

سب ستنس، هغه څه چې قایم بالذات وي؛

(۴) ښکته، صفت، خاصیت، کمال؛ (۵) قیمتی

کانی، کریمه، اجبار.

جوهردار (jawhardar) ص. نر.م. ج. (۱) جوهر

لرونکی؛ (۲) غلبدونکی؛ (۳) اصیل، جوهر

لرونکی؛ (۴) تجربه کار، فن کار.

جوهری (jawhari) ص. نب. (۱) جوهر خرخوونکی،

د مرغلو سوداگر؛ (۲) مهم، غوره، اصل؛

(۳) پسولل شوی، په جوهر وجر او شوی.

جوهره (juhara) بنخ.م. گونځه، گونجه، تاو،

ناهوار، کورینه.

جوي (jawi) ص. نب. د هوا، د جو، د اتموسفیر،

په هوا مربوط، مرالوجیکي.

جوړی (jwir) نر.م. د ولاړو او گنده او بوډنډ.

جوړیل (joyal) مص. مت. وگ. ژوول.

جه (ja) بنخ.م. (۱) اتفاق، مسرافقت، هم نظر کېده؛

(۲) لږ، خپل، اړی کونه، دخبرې نه مننه.

جهاد (jahad) نر.م. (۱) جهد، کسب کونه؛

(۲) د دین او حق په لاره کې جنگ کونه، غزا.

جهاز (jahaz) نر.م. (۱) الوتکه؛ (۲) بحري بېړی؛

(۳) دکور سامان، دکورتال څکال؛ (۴) دستگاره؛

(۲) د بدن هغه غړي چې تا کلي وظیفه اجرا کوي

لکه د هاضمې جهاز.

جهازوان (jahazwan) نر.م. (۱) جازوالا، پیلوټ؛

(۲) کښتیوان، بېړی چلوونکی.

جهازی (jahazi) ص. نب. (۱) جهازوان، پیلوټ؛

(۲) بنخ.م. جازي، دیوړول تومانی چې نوم.

جهالت (jahalat) نر.م. (۱) ناپوهي، کم عقلي؛

(۲) سرزوري، سرتېبگي، څپل.

جهان (jahan) نر.م. (۱) نړی، دنیا؛ (۲) ډېر خلک،

عالم.

جهان بینی (jahānbini) بنخ.م. وگ. نړی لید.

جهانداري (jahāndāri) بنخ.م. دنیا داوي، د

دنیا راشه درشه، ټولنیزه راشه درشه.

جهان دیده (jahāndidá) ص. نب. (۱) تجربه

کار، په ژوند پوه؛ (۲) جهان گشته.

جهانساز (jahānsáz) ص. نړی سازوونکی، نړی

جوړوونکی.

جهانسوز (jahānsóz) ص. نړی سوځوونکی،

نړی سیځونکی.

جهانگیر (jahāngir) ص. نر.م. (۱) نړی نیوونکی

(۲) د مغولي سلسلې دیوه پاچا (نورالدین

سلیم) لقب.

جهانی (jahāni) ص. نر.م. نړی وال، دنړی.

جهت (jehát) ن.م. ۱) خوا، پلو، لوری، ابرخ،

سمت ۲) سبب، علت، له دي امله.

جه جه (jazá) ب.م. د خاړو يو د شړلو اواز.

جهد (jahd) ن.م. ۱) کوبښ، زيار، هڅه، خوارې؛

۲) وس، طاقت، قدرت، توان.

جهر (jahr) ص. ن.م. ۱) په لور اواز؛ ۲) په ښکاره،

په څرگنده؛ ۳) جار، ډنډوره.

جهکېدل (jakedál) مص.ل. پر څوکي، سنگر،

مورچه او مورچل کې پټ کېناستل.

جهل (jahl) ن.م. ناپوهي، ناداني، کم عقلي.

جهنم (jahanám) ن.م. دوزخ، د گناهکارو ځای.

جهيز (jahíz) ن.م. جيز، کردار، هغه کالي او سامان

چې ناوې يې د پلار له کوره له خانه سره وړي.

جهيل (jahíl) ن.م. جغ، ډنډ، ولاړې اوبه، يوه توتبه

اوبه چې شاوخوا يې وچه وي.

جی (jay) ن.م. ۱) وگ، ژي؛ ۲) ځای؛ ۳) بری گټه.

جی (jaj) ب.م. ژي، زى، څنډه، غاړه.

جی (je) ب.م. د اوبې د چوکولو او خې کولو اواز.

جیالوجست (jyálojíst) ن.م. د جیالوجي پوه.

جیالوجي (jyáloj) ب.م. ځمکه پېژندنه، د

ځمکې پېژندنې پوهنه.

جېب (jeb) ن.م. جېب، په کرتی، پتلون، کمیس

کې د کاغذ، قلم، روپۍ اېښودلو ځای.

جیبآته (jibāta) ب.م. خادر، جیبته، دوپټه.

جیبی (jebi) ص. نېب، د جېب، په جېب پورې تړلی.

جیتى (jítáy) ن.م. له تیرې یا خاوري نه جوړ

مردکى چې کوچنيان لويې ورباندې کوي.

جیت (jiz) ن.م. د اوبانو د خوراک يو ډول بوټی دی.

جیت (je) ب.م. ۱) د خلکو او بوټو ځای، د څپياکو

ځای چې نغري نه نښي وي؛ ۲) جېښته، د هندي

کال درېمه مياشت؛ ۳) وگ، جت؛ ۴) د موټر

په کار بېټر کې د يوې پرزې نوم؛ ۵) سنبه.

جیتکه (jitka) ب.م. جتکه، ډکه، تېله، تېنډک.

جيجری (jijráy) ب.م. ۱) خاورين مټ، خاورينه

لاستې لرونکې بادوله؛ ۲) داو يو څښلو خاورينه

لوته، توپى؛ ۳) لوبښ، گاودوشی.

جيجی (jizjáy) ن.م. د يوه مرغه نوم دی.

جيجیونتي (jayjaywantí) ن.م. مو، دکماج

تاپت يوراگ دی، رکهب يې بادي دی.

جېر (jer) ن.م. جر، هغه لور اواز دی چې د اتڼ په

وخت کې له خولې ایستل کېږي.

جیروول (jirawól) مص. مټ، څیروول، کتل، متوجه

کول.

جیره (jirá) ب.م. ۱) څییره، اندازه، تر لاس لاندي

معین دودى؛ ۲) محدودیت کنترول.

جیری (jiráy) ب.م. کوزی، کوزلی، د خاورو

گډو، د خاورو گډوه.

جیزو بیز (jizobíz) ن.م. جز پز، عادي اوناخیز

نگولی (کتغ، لنډبل).

جیز (jiz) ص. ن.م. ۱) زيو، څییر، بېر؛ ۲) غیرتې.

جیزمه (jizma) ب.م. جیزمه، څیزمه، جېژمه،

بڼوغالی، د سترگو هغه سرخه چې بانوگان

ورباندې شنه کېږي.

جېسل (jesál) مص. مټ، تنگول، کړول، څوړول.

جېسلی (jesálay) مف. ن.م. څوړېدلی، څوړول

شوی، تنگ کړی، کړولی.

جیسی (jisi) ن.م. مسی کنډول، جستي کنډول.

جیشکیشته (jizskišta) ب.م. د سرو جسته

کوشته، له جسته څخه جوړه کوشته.

جیغه (jigá) ب.م. جوغه، کرکړی، قرقره، تاج

جیل (jel) ن.م. ۱) جهل، ناداني؛ ۲) څپل، خدا؛

۳) د تڼو تڼو، د تڼو تڼو، د تڼو تڼو.

جیلغ (jiláǵ) نر. م. جرنگ، تونگ، زبلانگه (د هندوانو او ...؛ ۱)؛ ۲) کتار، قطار؛ ۳) جالغ، د اس تریزین لاندې لمشی؛ ۴) چهل، د اکوډ وړی، د اکوډ گنگوری.

جیم (jim) نر. م. ۱) د «ج» توري غبر او تلفظ؛ ۲) دیوی کلکې توکر نوم؛ ۳) دلہوانو او گیدرو کرکیکی او تلک.

جینکی (jinakáy) ښخ. م. وگ. جلی.

جینجر (jinjar) نر. م. ۱) پاپره، شاتره، یوډول طبي بوتی دی؛ ۲) د خاکشیرو بوتی.

جینجرک (jinjrak) نر. م. ناری، ښانکی، هغې دوی ته وایي چې په ناوې پسې د پلار له کاله څخه د ناوې خسر کره لېرله کېږي.

جینجرکه (jinjaraka) ښخ. م. دندهاره موچی، توره مچی، توره غومبسه، ډمبره.

جینجو (jinjó) ص. نر. م. مجذوب، بې پروا، بې حاله جینکت (jinakát) نر. م. پرهار پانه، بارتنگ، گزک پانه، یوډول بوتی دی چې پانې یې په پرهار باندې تړي.

جینگ (jing) ص. نر. م. ج. چنگ، واز، بېرته، جینگ خولی.

جینگا (jingá) ص. نر. م. ۱) بې فکره؛ ۲) بې خولی.

جینگ جینگ (jingjǐng) نر. م. ۱) چاپلوسی، غوره مالي؛ ۲) رینگ رینگ.

جینگ خولی (jingxūlay) ص. نر. م. پیخ خولی، چینگ داری.

جینگ داری (jingdāray) ص. نر. م. ۱) چنگ خولی، هغه څوک چې داری یې چینگې راوتلې وي؛ ۲) نر. م. د کوچنیانو لوبه ده.

جینگر (jingár) ص. نر. م. ۱) کمزوری، بې خونده؛ ۲) بې زده، بې همته.

جینگول (jingawál) مص. مته، چینگول، ویتول، خوله وازول، خوله بېرته کول.

جینوتاری (jिनotaray) ص. نر. م. جینوتی، ښځنی، ښځونک، ښځونکی، زنجه ملو.

جینوتی (jिनoté) ښخ. م. وړه نجلی، وړه جلی، وړه جلکی.

جینی (jináy) ښخ. م. نجلی، جلکی، نجلکی.

جیو (jiw) نر. م. ۱) قسریان، جار، درنه صدقه شم؛ ۲) بلې، هو، اوکې، همداسې ده، ښه.

جیوجان (jiwján) نر. م. ۱) جوجار؛ ۲) راشه درشه، زار او قربان.

جیو جیو (jiwjíw) نر. م. ۱) زار قربان، جار جار؛ ۲) چاپلوسی، تیت و پاس، غوره مالي.

چ

چابکي (čābukáy) بنخ. م. گرندي، مادکينا، يو
دول نسواري رنگه خزنده ده.

چابکي (čābakí) بنخ. م. بیره، تندي، گرنديتوب،
شتاب، چالاکي، تلوار، روبه، تيزي.

چابکېدل (čābakédál) مص. ل. گرندي کېدل،
چالاکه کېدل، تيزېدل، متي کېدل.

چابي (čābí) بنخ. م. کونجي، کيلي.

چاپ (čāp) نر. م. طبع، تاپ، د خانگرو ماشينو پر
وسيله د تصويرونو او ليکنود انځورولو فن.

چاپانه (čāpāna) بنخ. م. شوکه، چور، چپار.

چاپ پازوال (čāppāzwāl) ص. د چاپ چاری،
د چاپ مسؤل.

چاپت (čāpát) نر. م. (۱) په پور سودا؛ (۲) یادښت،
چوب خط.

چاپت کول (čāpatkawál) مص. مت. له دوکاندار
څخه به به رسو دا اخستل.

چ (če) بنخ. م. چي، د پښتو الفبي نهم توري دی.
چا (ča) ض. شخصي، بسیط، گونگ او استفهامي
ضمیر دی.

چاباره (čābāra) ص. نب. (۱) چالاکه، زوره او
کارېگړه بنخه؛ (۲) پوهه بنخه، ښه مېرمن.

چاپړی (čābráy) بنخ. م. (۱) چاپړی، د تلې او ترازو
یوه پلسه؛ (۲) وړه توکری، وړوکي شکری،
کوچنی شکری.

چاپړي والا (čābriwālá) نر. م. هغه څوک چې تله
په لاس گرځي او شيان خرڅوي.

چابک (čābák) ص. نر. م. (۱) چالاک، تيز، چست،
گرندي؛ (۲) متروکه، ترات، قمچینه.

چابکتوب (čābaktób) نر. م. چاپکتيا، چاپکي،
گرنديتوب، چاپکوالی، تيزي.

چابکول (čābakawál) مص. مت. گرندي کول،
متي کول، تيزول، اوچتول.

چاپپروول (čāperawál) مص. مت. ۱) چاپپروول،
راتاوول؛ ۲) محاصره کول، گهروول؛ ۳) په
غهر کي نيول.

چاپپري (čāpéray) ص. نر. م. ۱) پرکاره، زيات
کار کوونکي؛ ۲) مصروف، لگيا، بوخت.

چاپپريال (čāperyál) نر. م. محيط، شاوخوا،
ماحول، چار اطراف.

چاپپريال پوه (čāperyálpóh) ص. د چاپپريال
خانگوال، ژوبالپوه.

چاپپريدل (čāperedál) مص. ل. ۱) شاوخوا
خني گرځيدل، شاوخوا تيري تاوېدل؛ ۲) لگيا
کېدل، اخته کېدل بوختېدل.

چاپي کول (čāpikawál) مص. مت. کنېکېدل،
منبل، کوفت کېدل، کېندل.

چاپت (čā) نر. م. ۱) د دواړو ورونو منځ؛ ۲) تروه
مریا، د مېوو څخه جوړه شوې تروسکينه غونډې
ملغريه.

چاتو (čātó) ص. نر. م. چت، مست، خوش طبع،
څوک چې خپل وخت په خوښۍ تېروي.

چاتې (čātáy) بنځ. م. متي، ماتي، مت، هغه لوی
خاورين لويښي چې اوبه په کې اچول کېږي.

چا جوش (čājós) نر. م. چايجوش.

چاچا (čāčā) بنځ. م. ۱) هن. چاچاچا، يو ډول
هسپانوي نخاده؛ ۲) تروه، کاکا؛ ۳) مشر
سړی ته د درناوي لقب.

چاچو غاره (čāčūgāra) بنځ. م. چېچو غاره،
کوچنی په غاره او اوره باندي دناست حالت.

چاچي (čāčáy) بنځ. م. ۱) د تروه بنځه، تنداره، د
کاکا بنځه؛ ۲) د لاس چپس، پنجه او خپره؛

۳) اوروکي (کوچنی) لاس.

چاچي (čāčí) بنځ. م. د تروه بنځه، تنداره، تندياره.

چاپېڅي (čāpǰáy) ۱) چاپخونه، چاپخانه.

چاپخانه (čāpxāná) بنځ. م. چاپېڅي، هغه ځای
چې د چاپ چاري پکې ترسره کېږي.

چاپپراح (čāpráx) ص. نر. م. ۱) بېرته، واز،
خلاص؛ ۲) پلن، پراخ، ارت.

چاپشمېر (čāpšmér) ۱) د چاپ شمېر، د چاپ
تيراژ او تعداد.

چاپېکه (čāpáka) بنځ. م. څپياکه، سوپه، تپي.

چاپگر (čāpgár) ص. چاپوونکي، چاپ والا.

چاپلوس (čāpalós) ص. نر. م. غوره مال، متعلق،
خوشامندگر، بوت پاک.

چاپ والا (čāpwālā) نر. م. ۱) طبع کوونکي؛
۲) تابه لگوونکي؛ ۳) نښه کوونکي.

چاپول (čāpawál) مص. مت. ۱) طبع کول، خپروول؛
۲) تابه کول، مهر کول؛ ۳) نښه کول.

چاپه (čāpá) بنځ. م. ۱) چاپ، خاپ؛ ۲) غمت مهر؛
۳) تابه، نقش؛ ۴) څپک، د څلورو گونو اندازه

۵) د غنوپولی، دازغیو دلی؛ ۶) ناخايي حمله.

چاپي (čāpí) ص. نب. ۱) چاپ شوی، طبع شوی؛
۲) نښه شوی؛ ۳) د چاپ؛ ۴) بنځ. م. چاپي
کونه، لاسونو سره د وجود د سترو غرو منبل او

کنېکېدل يا کېندنه.

چاپېدار (čāpedár) ص. نر. م. چاپ او نښه لرونکي.

چاپېدل (čāpedál) مص. ل. طبع کېدل، چاپ
کېدل، خپريدل، په ماشين چاپ کېدل.

چاپپير (čāpér) ص. نر. م. ۱) تاو راتاو، گرداگرد،
گردې گوښ؛ ۲) اخته، لگيا؛ ۳) نر. م. شاوخوا.

چاپپير چل (čāperčál) نر. م. ۱) گردبنت، گرځېدنه؛
۲) پرله پسې راتاوېدنه او را گرځېدنه.

چاپپير سيند (čāpersínd) نر. م. لوی سمندر،
اقیانوس، کاري درياب، کاري درياب.

چارچ (čārj) (نر.م. ۱) بر. شارژ، دکول، دپتوی
 قوه؛ (۲) تویک دکول؛ (۳) منصب، مقام؛ (۴) امر
 ورکونه؛ (۵) قبضه، حوالکی؛ (۶) مالیه، قیمت
 (۷) تور، اتهام، الزام.

چارچول (čārjawál) (مص. مت. ۱) دکول، د
 بریننا په ذریعه نوی قوت ورکول؛ (۲) امر ورکول
 (۳) حمله کول، لمسول؛ (۴) قبضه کول؛ (۵) الزام
 لگول؛ (۶) مالیه لگول.

چارچاپپر (čārčapér) (ص. نر.م. ج. ۱) چاپپر،
 بوخت؛ (۲) شا وخوا؛ (۳) نر.م. محیط.

چارچلند (čārčalánd) (نر.م. ۱) تگ، حرکت، یون؛
 (۲) گذاره، رویه، روش، کره وړه، چال چلند.

چارچوب (čārčób) (نر.م. ۱) چوکات؛ (۲) محدود،
 تا کلي شوي اصول او شرایط.

چارچوبی (čārčobáy) (بنخ.م. وگ. چرچوبی).

چارچی (čārčáj) (نر.م. وگ. کارخانه).

چارخانه (čārčānā) (بنخ.م. ۱) هغه توکر چې
 مربع دوله کرنې ولري؛ (۲) هغه کونی چې د چم

سکاره، تنباکو او نور شيان په کې اچوي.

چارخول (čārčól) (نر.م. ۱) چرخل، چارخولک،
 چارغول، کرکره، چرگ خول یا تاج؛ (۲) دپتکي

شمه، دلونگی شمله.

چاردانگ (čārdāng) (نر.م. درسته نړی، توله
 جهان، خلودانگه دنیا، توله نړی).

چاردانگی (čārdāngí) (نر.م. نريان، رېښتيلوونکی)

چاردیوالي (čārdiwālí) (بنخ.م. دکور احاطه).

چاریری (čārřáy) (نر.م. یو د ول توکری ده).

چارسو (čārsú) (نر.م. خلود لاری، چارراهی).

چارینباخه (čārřāxá) (بنخ.م. خلود غابیس، سکو)

بناخی، د درمند بادولو لرگینه آله.

چارغولک (čārğolák) (نر.م. وگ. چارخولک)

چاخ (čāx) (ص. نر.م. تیز، توند، سپړندی).

چاخول (čāxawál) (مص. مت. تیزول، چالاکه
 کول، منی کول، اوچتول، چابکول، تیزول.

چاخېدل (čāxedál) (مص. ل. تیزېدل، چالاکه
 کېدل، اوچتېدل، وندي کېدل، تندېدل.

چادي (čādí) (ص. نر.م. (ج. چاديان) ساده، بودلی،
 کم عقل، ناپه، احمق، سوډر.

چادیتوب (čādítób) (نر.م. ساده توب، ناپوه،
 کم عقلي).

چادي چکمار (čādíčakmār) (ص. نر.م. ډېر
 ساده، ډېر کم عقل، لوده).

چادي (čādí) (بنخ.م. اړیکي، لنگی، پښه اړمونه،
 د غېږي نیولو په وخت کې د مقابل لوري تر

پښه خپله پښه را تاوول.

چار (čār) (بنخ.م. ۱) کار، پېشه، مشغولتیا، کره،
 عمل؛ (۲) تجویز، علاج، چاره.

چاراندام (čārandám) (نر.م. ۱) خلود اندامونه؛
 (۲) اودس، له استنجا پرته دنورو غړو مینخل.

چاربیته (čārčáyta) (بنخ.م. یو مشهور شعر دی
 چې کیسي، داستانونه او... په کې بیانوي.

چارپای (čārčáy) (نر.م. چارپا، خلود بولی، خلود
 پښی، د خلودو پښو حیوان).

چارپایی (čārčáyí) (بنخ.م. کت، چپرکت).

چارپپر (čārčpér) (ص. نر.م. ج. وگ. چاپپر).

چارپره (čārčpéra) (بنخ.م. ۱) د شپې نوکري؛
 (۲) په عسکري کې د شپې نوکريوال.

چارتاره (čārtāra) (نر.م. مو. چارتار، خلود تار، د
 افغاني فولکلوريکي موسیقي یوه آله ده.

چارتراش (čārtarāš) (نر.م. تمبه، دگی، هغه
 لرگی چې خلود اواز او منظم اړخونه ولري.

چارت (čārt) (نر.م. نقشه، نخچه، خریطه، جدول).

چارک (čárak) نر. م. خلور پاوه، خلورمه برخه، ربع
چارکی (čárakáy) نر. م. یو چارک (کانی).

چارگر (čárgár) ف. نر. م. کار کونکی، کارگر.
چارگل (čárgwál) نر. م. تیک، دیستروفه

بسول چې به پزه کسې.

چارگلی (čárgwáláy) نر. م. توبی گل، ترخی،
یو دل بوتی دی چې ژهر گلان کوي.

چارگنده (čárgandá) بنخ. م. چارند، چاری، د
خیمې چار چاپیره کیندل شوی ځای.

چارگی (čárgáy) نر. م. یو دل بوتی دی.

چارلندی (čárlándáy) بنخ. ج. ملندی، بندې،
ریشخند، پیخندل، پيشاري.

چارلیار (čárlýár) نر. م. کار روزگار، چاره، کار.
چارمغز (čármáǵz) نر. م. اکو، متک، غوزک.

چارمن (čármán) ا. کارمند، کارندوی (فعال).
چارمېخ (čárméx) نر. م. ا. د څارویو یو ډول

ناروغي ده؛ ۲) تر خولې ډک؛ ۳) هغه څوک
چې په څلور اندامه او په څلور مېخو (موري)
نرل شوی وي.

چارناچار (čárnāčár) ق. ارومرو، خامخا، د
مجبوریت له مخې، په ناکامی، مجبوراً.

چارند (čárand) نر. م. وگ، چارگنده.
چارندوکی (čárandūkay) ص. نر. م. زیارکښ،

کارگر، چارو، کوششي.
چارنوم (čárnúm) ا. چار څرگندوونکی نوم، لکه

څنګر، باغوان، چمبار.
چارنی (čárnáy) نر. م. کسبګر، کسبه.

چارواکی (čárwākáy) ا. چارواک، چارواکمن،
مقام.

چاروال (čárwál) ا. کارنده، کاروال، کارمن.
چاروالی (čárwáli) کارندوی، سرګرمي، فعالیت.

چاروغه (čáruǵá) بنخ. م. داومي څرمنې یو ډول
پنې چې مخ یې له لمخې څخه جوړ شوی وي.

چاره (čára) بنخ. م. ا. کار، کسبه، پېشه؛
۲) اوسيله، درک؛ ۲) دوا، علاج؛ ۳) تدبیر.

چاره گر (čáragár) ص. نر. م. ا. کومکي، مرستیال
۲) علاج کونکی، چاره ساز.

چاری (čaráy) بنخ. م. ا. بېلجه، کړی؛ ۲) چارگنده
چارنده؛ ۳) د اوزې هلوکي؛ ۴) د کوچنیانو د

لوبوکانی.
چاری (čári) بنخ. م. ا. نجه، ینګه؛ ۲) څلور غاښی

پسه، دوه کلن پسه.
چاریار (čáryár) نر. م. د آنحضرت، څلور یاران،
خلفای راشده.

چاری چپر (čáričapar) نر. م. څرګی څرګی، د
کوچنیانو د سپرلي یو راز لوبه ده.

چارېکاري (čárekāri) بنخ. م. ا. هغه بزګر چې
په کښت کې څلورمه یا شپږمه برخه اخلي؛

۲) ص. نې. د چارېکار.

چار (čār) نر. م. ا. د پڼو جوړولو د چمبار قالب؛
۲) د بېرستني استر.

چارا (čāra) ص. نر. م. ا. کونګی؛ ۲) توتړی؛
۳) ناپوه؛ ۴) بې خولې او بې ژبې.

چارا توب (čāratób) نر. م. ا. توتړی توب،
توتله توب؛ ۲) ناپوهي، بېر اتوب.

چاره (čára) بنخ. م. چارو، چره، چوره، ستووه، هغه
تنخ چې تر چاکولوی مګر نه راکنږي.

چاره گر (čáragár) نر. م. چاره جوړوونکی.
چاری (čaráy) بنخ. م. ا. وگ، چاری؛ ۲) ص.

بنخ. م. د چارامونښ.
چاشني (čášni) نر. م. ا. ناشتا؛ ۲) څکنه، خواره

کتنه؛ ۳) مساله؛ ۴) یوه پنجه ساز.

چاشی (čāšáy) نر.م. حاشی، اتهران، دهرن.
چاغ (čāg) ص. نر.م. ج. ۱) چاق، خوب، شلند؛
۲) چست، تمز؛ ۳) روغ، رمت؛ ۴) خیری، دری
دری شوی لرگی.

چاغبهدل (čāgedál) مص. ل. ۱) مزی کهدل،
خربهدل؛ ۲) خیری کهدل، ماتهدل.

چاک (čāk) نر.م. درز، چاود، درخ، خاک.
چاکو (čākū) نر.م. (ج. چاکوگان) چاقو، هغه تنغ
چی د پری کولو، مهور سپینولو او نورو چارو
کې کار ترې اخلي.

چاکي (čāki) ص. نب. ۱) درزي، چاک لرونکی،
چاودلی؛ ۲) شکهدلی؛ ۳) دچاک.

چاگل (čāgál) نر.م. ۱) د اوسو کوچنی ژی یا
مشک؛ ۲) د خرمنې یا کر میچ تیکې؛ ۳) اص.
ص. تنبل، کاهل، سست.

چاگله (čāgalá) بنغ. م. ۱) مشکوره، مشکوله؛
۲) اص. بنغ. م. سپاره بنخه، تنبله بنخه.

چال (čāl) نر.م. ۱) فریب؛ ۲) تگ، یون؛ ۳) طرز،
ډول؛ ۴) عادت؛ ۵) اسطرنج دانو ته خانگری
حرکت ورکول؛ ۶) گرځون؛ ۷) تار، سپنسی؛
۸) هنر، چالاکي؛ ۹) کنده، کوتی، ژورڅای؛
۱۰) کومی، گوگ؛ ۱۱) چنی، هغه اس چې
سره اوسپن و بښتان ولري؛ ۱۲) غوچانی؛
۱۳) دوغسل؛ ۱۴) خاله؛ ۱۵) زرکه؛
۱۶) از اغاوی، هیلې ته ورته توره مرغی ده؛
۱۷) درنگ، د مالګې کان.

چالاک (čālák) ص. نر.م. ۱) مکار، چلباز، تگ
۲) تمز، چابک؛ ۳) هوښیار؛ ۴) فعال، تکړه.

چالان (čālán) ص. نر.م. ج. ۱) جاري روان، چالو،
فعال؛ ۲) نر.م. ۱) بیچک، د سامان یارقم
رسید؛ ۲) راداري، اجازه نامه؛ ۳) تر تحقیق

وروسته محکمې ته د تورن لپیږنه.

چالانول (čālānawál) مص. مت. ۱) چالان کول،
لګول، روانول، فعالول؛ ۲) لپیږل، تسوړل
محکمې ته استول؛ ۳) بندي کول.

چالانېدل (čālānedál) مص. ل. ۱) چالان کېدل،
د انجن لګول کېدل؛ ۲) د جرم له امله محکمې
ته لپیږل کېدل.

چالباز (čālbáz) ص. نر.م. تگ، چلباز، چلي.
چال چلند (čālčalánd) نر.م. چال چلن، چار چلند،
تگ راتګ، سلوک، روبه.

چال چودي (čālčodé) بنغ. م. چلبازی، فریب.
چالو (čālū) ق. روان، چالان، بهاند، جاري.

چاله (čālá) بنغ. م. ۱) غټه اسپه؛ ۲) طریقه، قاعده،
اصول، طرز؛ ۲) ض. چاته.

چالي (čālí) ص. نب. چلي، فریبکاره، تگ.
چامبېل (čāmbél) نر.م. چامبېلي، چمبېلي،
یو ډول سپین گل دی چې دېر ښه بوي لري.

چامپ (čāmp) نر.م. یو ډول خوندور خواړه دي.
چامپه (čāmpá) بنغ. م. (ج. چامپې) ۱) څپه،
موج؛ ۲) د اوږدوالي یو مقیاس؛ ۳) پنجه،
چمبه، لاس ورکونه.

چامته (čāmtá) بنغ. م. وګ، چمته.
چان (čān) نر.م. د کلیسا زنگ، د کلیسا تلی.

چانته (čāntá) بنغ. م. وګ، چمته.
چانچور (čāncór) نر.م. کونی، د کوچنیانو یو
ډول لوبه ده.

چاند ماري (čāndmārí) بنغ. م. چار ماري، د
توپک په ګولپو سره د چا ورژنه.

چاندني (čāndaní) بنغ. م. روجایی، روی پوښ.
چاندي (čāndí) ص. نب. ۱) د سپینوزو؛
۲) سوچه، پاک، خالص؛ ۳) صادق.

چاودول (čāwdawál) مصص. مبت. ۱) چوول،
منفجره کول، الوخول؛ ۲) درز کول.

چاوده (čāwda) بنخ. م. (ج. چاودی) د یخنی له
لامله د لاسو او پنبو خرمن یا پوست تر کېدنه.

چاودی (čāwday) نر. م. (۱) چاودلی؛ ۲) درز.

چاودېدل (čāwdedál) مصص. ل. (۱) درز کېدل،
تر کېدل؛ ۲) منفجره کېدل، سره چوول.

چاودینک (čāwdínák) ص. نر. م. چاولی، بې
حیا، بې شرم، سپین سترگی، چاولی.

چاول (čāwál) نر. م. (۱) د اوبو موری، د اوبو دهنه؛
۲) شال، شاقول، شاول.

چاوله (čāwla) بنخ. م. چاول، د اوبو دهنه.

چاونی (čāwnáy) بنخ. م. وگ، چونی.

چاوه (čāwá) بنخ. م. یو ترکیب دی چې په چایو کې
گوره او سونډ سره اچوي او ایشوي.

چای (čāy) نر. بنخ. م. ج. یو بوټی دی چې پاتې تر
شکولو وروسته وچوي.

چای خوري (čāyxori) ص. نب. (۱) د چای، هغه
خه چې په چای چنبلو پورې اړه لري؛ ۲) بنخ. م.

گیلاس، پیاله د چای خوری کاچوغه.

چای دمی (čāydamáy) چاینکه، چاینک.

چایل (čāyál) نر. م. نقاب، پرده، روی بند.

چاینک (čāynák) نر. م. چاینکه، د چای د مولو
فلزی لوبی.

چپ^(۱) (čup) ص. نب. خاموش، غلی، چوپ.

چپ^(۲) (čap) ق. (۱) بغیر له، بې له؛ ۲) بې لارې،

خطا؛ ۳) سپک؛ ۴) مخالف، ضد؛ ۵) کین.

چپاتی (čapátáy) نر. م. شپتی، چپاتی، پاستی،
گرده، نری سپوره دوی.

چپاته (čapátá) بنخ. م. کپی، یو ډول پنبی یا موچنې.

چپاتی (čapāti) بنخ. م. توکې، مسخري، ملنوي.

چانډو (čāndū) نر. م. یو ډول نشه ده چې افین په
اوبو کې پخوي او په چلم کې یې څکوي.

چانده (čānda) بنخ. م. (۱) قاش، ډره، نیلمه؛
۲) حصه، برخه، خوا؛ ۳) توتې توتې.

چانس (čāns) نر. م. (ج. چانسونه) (۱) تصادف؛
۲) شانس، موقع؛ ۳) بخت، طالع؛ ۴) چل.

چانسی (čānsí) ص. نر. م. (۱) چمباز، چلی؛
۲) خوشبخته، نېک بخته، طالعمن.

چان (čān) ص. نر. م. ج. (۱) ستره، غلبیل شوی،
کره شوی؛ ۲) نر. م. چنونی؛ ۳) تلاش،

غوښتنه؛ ۴) خوښونه، انتخابونه.

چانچی (čānčjáy) ۱) چانتون، پالایشگاه، د تیلو
چانچی.

چانگر (čāngár) ص. چانورنکی، چانوال.

چانواله (čānwála) ۱) چانول، چانونه، تصفیه.

چانول (čānawál) مصص. مت. (۱) چان کول، ستره
کول، کره کول؛ ۲) غلبیلول، چنول؛ ۳) غوره

کول، انتخابول؛ ۴) نینول، چنول.

چانه (čāna) بنخ. م. چان، چن، وسک، گوده.

چانی (čānáy) نر. م. (۱) ښکروړ غویی، ښکر
لرونکی غوڅکی؛ ۲) غوڅانی، نرگونگت.

چانی (čānáy) بنخ. م. چان، چن، چنونی.

چانېدل (čānedál) مصص. ل. (۱) چان کېدل، چنېدل،
ستره کېدل، پاکېدل؛ ۲) نینېدل.

چاوجی (čāwjój) بنخ. م. جاوجی، د جامې خنده،
ژی، کناره.

چاود (čāwd) نر. م. درز، چاک، چود.

چاودل (čāwdál) مصص. ل. (۱) چوول، درز نه کې
راتلل، تر کېدل؛ ۲) انفلاق کول، انفجار کول.

چاودنه (čāwdána) بنخ. م. (۱) تر کېدنه، چودنه،
درز په کې کېدنه؛ ۲) انفلاق، انفجار.

چپ ارخی (čaparxáy) ص. کینپال، کین ارخی.
چپاو (čapáw) نر.م. (ج. چپاوونه) ۱) چپابه،
یرغل، ناخابه برید؛ ۲) برگ آس، بیور آس.
چپاول (čapāwál) نر.م. مخکنی تولی، دسر
تولی، پشفراول.

چپا وول (čapāwa wál) مص. مت. تالا کول،
لوتول، تالانرغه کول، چورول، یرغل کونه.

چپاوی (čapāwí) ص. نب. ۱) چپاو کونکی،
لوتوونکی؛ ۲) د چپاو؛ ۳) تیز، تند، چابک؛
۴) سرزوری، او سرتنبه.

چپا ویدل (čapāwedál) مص. ل. لوت کهدل،
تاراجهدل، چور کهدل، تالا کهدل، چوریدل.

چپایی (čupāyí) بنخ. م. چوپوالی، خاموشی.
چیتری (čaptráy) بنخ. م. د شفتلو په شهر یو دول
شینکی دی.

چپتوب^(۱) (čup.tóob) نر.م. چوپتیا، چوپوالی،
خاموشی، غلی کهدنه، کرازه کراری.

چپتوب^(۲) (čaptóob) نر.م. ۱) مخالفوالی، مخالفت
ضدیت؛ ۲) کوروالی؛ ۳) ای لاربتوب.

چپتیا (čapát) ص. نر.م. ۱) توکمار؛ ۲) کمرنو؛
۳) تکره هلک، تندرسته سړی؛ ۴) خرگند، چپته؛

۵) صادق؛ ۶) تباہ؛ ۷) اشر، بسگر، بلندرہ،
پکره، بکاره، تر، د اوبود بند د ترلو لپاره اشر.

چپتیه^(۱) (čupata) بنخ. م. چوپتیه، هغه لږگی چې د
نیرو په دېوال کې په پسرور سره اېښودل کېږي.

چپتیه^(۲) (čapata) بنخ. م. ۱) گړیندو کې ښخه، کړتنه
ښخه؛ ۲) ای مانا او ساده ښخه.

چپچاپ (č(a,u)pečáp) ص. نر.م. ج. خاموش، آرام،
غلی، کراز، په پته خوله.

چپچاپیره (čapčápera) ص. نب. چاپیره، شاو
خوا، گرداگرد.

چپ چور (čapčūr) ص. نر.م. ج. ۱) چپچور،
مات شوی، ذرې ذرې؛ ۲) نر.م. لوت، تالان.

چپر (čapár) نر.م. ۱) استازې، پیغام لرونکی؛
۲) گړندی تلونکی؛ ۳) خپری، خپر، خاله.

چپراس (čaprás) نر.م. دوره، کمرکی او... فلزی
نښلوونکې او خوځوونکې وسیله ده.

چپر غمت (čapargát) ص. نر.م. ۱) خوب، غمت،
شلند؛ ۲) نر.م. چاغ سړی، روغ هلک.

چپرکت (čaparkát) نر.م. عصري کتې دی چې له
لرگیو، تختو او اوسپنو څخه جوړېږي.

چپرگی (čapargáy) نر.م. ج. چپرگی، خېلانگه،
له ونې څخه راپرېکړې وړه خانگه.

چپره (čapra) بنخ. م. ج. چپرې، د خرمنې د پاکولو
او توزلو لویه آله.

چپری (čaparáy) نر.م. ج. چپری، ۱) ورکوټی
تالو؛ ۲) خپر، له لښتو څخه جوړ شوی پلن

خپر چې د درمند د میده کولو لپاره په غوایانو
پورې تړل کېږي.

چپر (čapar) ص. نر.م. ۱) چپلیت، اوار؛ ۲) خوب
ساتلی، چاغ، شلند.

چپراخه (čapraxa) بنخ. م. چاپیره، چپلاخه،
خپره، چپراکه، خپلاخه، خاپیره، خپره.

چپراسی (čaprasí) نر.م. چپراسی، پیاده،
ملازم، خدمتگار، د ښوونځي پیاده.

چپر تاخ (čaparťax) نر.م. چندرو، چپرېخ، چنې،
چیندوی د کوچیانو یو دول لویه ده.

چپروس (čaprus) ص. نر.م. غوره مال، چاپلوس،
چپری (čaprí) بنخ. م. چپچره، پپړک، پپړه

مانده یا خواره غوښه.

چپری چپرو (čaprayčapró) بنخ. م. لته ښخه،
سپاره ښخه.

چپول (čapól) ص. نر. م. ۱) چنگر، کور سترگی
 ۲) جوی، پیدی، کچی.

چپول (čapawál) مص. مت. ۱) مچول، بنکولول
 ۲) مچول، اول: ۳) لہ مخی لہری کول؛
 ۴) چویل، شریول: ۵) لہ شونہواواز ایستل.

چپونی (čapūnáy) ص. نر. م. ۱) صابون پوچک، د
 صابون خروکی، د صابون پوچک.

چپونی (čapūnáy) ص. نر. م. ۱) چپونی
 دسترخوان کوندی: ۲) روکی تیکری.

چپہ (čapa) بنخ. م. ۱) شپک، د خلورو گوتو اندازہ؛
 ۲) دبہری چپہ: ۳) اپوتہ، یرمخ، نسکور؛
 ۴) د ناروغی غلبہ: ۵) د اوبو شپہ، مسوج؛
 ۶) منده، د دوو غوایانو غویل: ۷) مچہ، مچو،
 مچکو: ۸) مخالفت: ۹) ناراستی، بدبختی.

چپہ پاتا (čapapātá) بنخ. م. شرنہ، طرد.

چپہ چپایی (čapačupāyí) بنخ. م. آرامہ آرامی،
 چوپہ چوپتیا، کرارہ کراری.

چپہ کول (čapakawál) مص. مت. اپوتہ کول
 یرمخ کول، اول، نسکورول.

چپہ کبدل (čapakedál) مص. ل. ۱) اوبستل
 اپوتہ کبدل: ۲) قسمت خرابیدل.

چپہ لار (čapalār) بنخ. م. ۱) کرہ لارہ، غلطہ
 لارہ: ۲) کرہ شینخہ، دوپنتو کرہ لارہ.

چپی (čapáy) ص. نر. م. ۱) چپ سترگی، چفر؛
 ۲) کین لاس: ۳) کور بنکری غوایی: ۴) ہفہ
 غوایی چپ بنکری مات وی: ۵) نر. م. چاپی،
 تاپی: ۲) نینانہ، نینہ.

چپیا (čupyá) بنخ. م. خاموشی، کراری، آرامی،
 چپیدل (čupedál) مص. ل. غلی کبدل، کراریدل.

چپیدل (čapedál) مص. ل. گوینہ کبدل،
 کبدل، خنگ تہ کبدل.

چپک (čapak) ص. نر. م. ج. چپی، کور سترگی،
 ہنگا، چپا، قبا، کنی، چنگر، چفر.

چپک (čupák) ص. نر. م. ۱) باز: ۲) دبایی نر.
 چپکتوب (čapaktób) ص. نر. م. چپکتیا، د سترگو
 کوروالی، ہنگوالی.

چپکو (čapákú) ص. نب. چپی، کین لاسی، ہفہ
 شوک چپ بہ کین لاس زیات کار کوی.

چپکہ (čapáka) بنخ. م. تپکہ، تپی، شپیاکہ.

چپلکہ (čapláka) بنخ. م. ج. چپلکی، شپلکہ،
 سریایی، چوستکہ، چپاتی، چپاتہ.

چپلی (čapláy) بنخ. م. ج. وگ، شپلی.

چپلیت (čaplít) ص. نر. م. ج. چپریت، ہوار.

چپلیتول (čaplítawál) مص. مت. چپریتول،
 اوارول، چخپیتول، چیتول.

چپنڈہ (čapandá) بنخ. م. ج. چپندی، توتی، د
 لرگی کاسہ، د لرگی کنہولی.

چپنک (čapanák) ص. نر. م. د ماشومانو چپنہ.

چپنہ (čapána) بنخ. م. ج. چپنی، چوغہ، قبا،
 شوقہ، چپن.

چپو (čapú) ص. نر. م. دبہری شپہ، د کشتی چلولو
 چپہ، دبہری چلولو چپہ.

چپوالی (čapwálay) ص. نر. م. ۱) چپتیا، مخالفت
 ۲) غلطی، تگی.

چپوالی (čupwálay) ص. نر. م. خاموشی، چپتیا،
 چپ و چور (čapočūr) ص. نر. م. ج. تالا، تالا
 ترغہ، لوٹ شوی، چور شوی.

چپوینس (čapūs) ص. نر. م. ہسانگور، لینگور،
 اورد لینگی، د اوردو لینگیو خاوند.

چپ و غروپ (čapoğrúp) ص. نر. م. بالکل
 خاموش، غلی پلی، بہخی چوپ.

چپول (čupawál) مص. مت. غلی کول، کرارول.

چتی^(۱) (čatáy) نر. م. ۱) چترکی، چتکی، چتر؛
 ۲) چوتی، لنگ؛ ۲) جانگی، نهر، سلراج.
 چتی^(۳) (čutáy) نر. م. لپخکی، لغک، چور،
 پونکی، لخته کی.

چتیز (čatíz) ص. نر. م. ج. پوزیز، طبقه بی.
 چت (čat) ص. نر. م. ۱) غریب؛ ۲) زسره خسریلی؛
 ۳) تباہ؛ ۴) کودی، کپو؛ ۵) هغه لوبی
 چې ناولی اوبه په کې اچول کېږي؛ ۶) پای ته
 رسېدلی کار؛ ۷) تیار، چتک؛ ۸) مست خوان؛
 ۹) مجرد او بېکار سړی؛ ۱۰) ق. بالکل.

چتاق (čataq) نر. م. ۱) شوخ، شیطان؛ ۲) میچ.
 حرامزاده؛ ۳) تیز، بې پروا، چالاک.

چتاک (čatak) نر. م. چیتک، چیتاکي، چتاکي،
 د پاو څلورمه برخه؛ ۲) لوشی، لوشیز.

چتاوت (čatawát) نر. م. ناڅاپي گوزار، ناڅاپي
 وار، نابیره وار.

چتایي (čatāyí) بنخ. م. پلاستیکی سترنجي،
 پوزی، انډېری، پوزکی، کمکی پخول.

چت پت (čatpat) ق. ۱) سمدلاسه، ژر تر ژره؛
 ۲) تباہ شوی؛ ۴) بېخي خلاص شوی (کار).

چت پتي (čatpatí) ص. نب. ۱) سملاسي، سم
 له لاسه، له واره سره؛ ۲) تیار، چمتو، آماده.

چتک (čatak) ص. نر. م. ۱) تیز، چابک، چت؛
 ۲) نر. م. وگ. ختک.

چتک تسمه (čataktasmá) بنخ. م. ملابند،
 ملاترونی، د ملاترو لوبتی، ملاوستنی.

چتکتوب (čataktób) نر. م. تېزي، چستې،
 چابکي، چتکي، چتکتیا، چتکوالی.

چتکول (čatakawá) مص. مت. تیزول، چابکول،
 جلتول، چاکول، چوبکول.

چتکه (čatká) نر. م. د لاسه تېرېدونکی توپه.

چپېره (čaperá) بنخ. م. شپېره، چپلاخه.
 چت (čat) نر. م. ۱) کابین، سقف؛ ۲) پور، منزل؛
 ۳) پوچ، تش کالتوس؛ ۲) د چتکي اواز.

چتر (čatar) نر. م. ۱) چترکی، ډېک، زده سپره یا
 خره مرغی ده؛ ۲) کمزوری، بې قوته، ضعیف؛

۳) څلور غاښي اوبی؛ ۴) پکه ککړی، تاس
 کېږي، کتی سر؛ ۵) د زخم تر جوړېدو وروسته

پاتې نښه؛ ۶) چچه، بلی؛ ۷) په بیاني پرېکړې
 زلفې چې په تندي رازانگي؛ ۸) ص. نر. م. صفا

پاک؛ ۹) لویه چتری؛ ۲) وگ. پراشوت؛
 ۳) د بام راوتلې او چتر غونډې برخه.

چترک (čatrak) نر. م. د بېلویو یوه لویه.
 چترکی (čatrakáy) ص. نر. م. لوبشکی، لنډی،
 لوبشپنک، تیتکی، غونډکی.

چترنگ (čaturang) نر. م. مو. د یوه طرز نوم دی
 چې په یوه برخه کې یې مانا لرونکي کلیمې او

په پاتو درو برخو کې یې د ترانې، تروټ، او
 سرگم مهمل الفاظ راځي.

چتره لار (čatralár) بنخ. م. څرگنده لاره، معلومه
 لاره، عامه لاره، پاکه لياره، سپینه لاره.

چتری (čatráy) بنخ. م. ۱) اوړوکی چتر؛ ۲) ص.
 بنخ. م. پاکه لاره؛ ۳) داغي، داغداره.

چتر (čatar) نر. م. پر توکر باندې لگول شوی تاپه.
 چتکي چتکي (čatkičatkí) ص. نب. ۱) لږ

لږ، کم کم؛ ۲) تکی تکی، خال خال.
 چتله (čatlá) ص. نب. ۱) سولېدلی، مېنلی شوی؛
 ۲) اوږه شوی، میده شوی.

چته (čata) بنخ. م. ۱) د گېښه تخته، دمچيو تمبکه؛
 ۲) رنگ، شېره؛ ۳) سرپوښه بازار؛ ۴) فکر،
 سوچ، اند، خیال؛ ۵) ځسان ساتنه؛ ۶) حد،
 اندازه، انساني او اخلاقي حدود.

چنکی (čatkaý) نر. م. بکنکلی، زهری.
چنکی (čatkaý) بنغ. م. ۱) خنکه، ۲) خری.
چنکه، چونی، د هندوانو د سر اورده و بهستان،
۳) سکونده، سکونداره، نوکاره.

چنکېدل (čatakedál) مص. ل. تېزېدل، چابکېدل.
چنېل (čatal) ص. نر. م. ج. ککر، ناولی، ناپاکه.
چنلتوب (čataltób) نر. م. ککروالی، ناولتوب،
مرداري، مردار توب، چنلتیا، چنلوالی.

چنلول (catalawal) مص. مت. ککړول، خیرنول،
ناولی کول، مردارول.
چنلی (čatal) بنغ. م. ناپاکي، ناولتیا، مرداري،
ککرتیا.

چنلېدل (čataledál) مص. ل. ککړېدل، خیرنېدل،
ناولی کېدل، مردارېدل.

چنېي (čatni) بنغ. م. چکني، تریو خواره دی.
چنوی^{۱۱} (čatū) نر. م. دلرگي اونگ، دلرگي مندسته
یا بفری، دلرگي یو ډول لنگری.

چنوی^{۱۲} (čato) ص. نب. لرو، لروختو، چنولرو،
لارې شتی، فضول خرڅه، مسرف.

چنول (čatawal) مص. ل. ۱) تباه کول، بریادول؛
۲) سرته رسول، پوره کول.

چنولرو (čatularū) ص. نر. م. ج. ۱) له یوه سره
گډون او مردار، گډوله؛ ۲) فضول خرڅه.

چنېه (čata) بنغ. م. ۱) سود خوري، سود کول؛
۲) بې باکه بنځه، مسته بنځه، ازاده بنځه.

چنېي (čatay) بنغ. م. ۱) پورنی، تیکری، زړوکی؛
۲) لیک، خط، حواله، رقعه.

چنېي (čati) ص. نب. ۱) فضول، اویاش؛ ۲) مضر؛
۳) تروته، تاوان.

چنیاپت (čatyát) نر. م. فضولي او چنېي خبرې.
چنېي برو (čatiburó) ص. نب. اویاش سړی.

چنېدل (čatedál) مص. ل. ۱) بریادېدل، تباه
کېدل؛ ۲) خنمېدل، سرته رسېدل.

چنېي رسان (čitayrasán) نر. م. ډاگي، خط
راوړونکی، لیک راوړونکی، پوسته رسان.

چج (čaj) نر. م. ۱) چج، دغنم او نورې غلې دانې د
پاکولو آله؛ ۲) پنبتي.

چج بواړي (čajbuwān) بنغ. م. صفایي، ستره
کونه، پاکونه، صفاکونه.

چجک (čaják) نر. م. ۱) د تویک گور، د تویک
لینوی؛ ۲) د تویک ماشه.

چجکی (čajakáy) نر. م. ۱) تلکه، دام، پړوکه؛
۲) بنغ. م. اړخی، پنبتي، د بدن د پنبتيو سر؛
۳) نر. م. د کبانو د نیولو جال؛ ۲) پرده، بیتر؛
۳) اړوکی چج.

چجوايي (čajwāyí) بنغ. م. د غلې د پاکولو یا
صفاکولو کار او کسب.

چجه (čajá) بنغ. م. ۱) د جت وزر، د جت پیک؛
۲) د کبانو د نیولو لپاره لبتیز دام؛ ۳) پنبتي؛
۴) د مارد سر جگ نیول؛ ۵) شپول؛ ۶) هغه
لرگی چې د مات شوي هډوکي تر ل کسري.

چج (čač) نر. م. ۱) پروزی، چج، غلبیل؛ ۲) له مزرو
څخه جوړ شوی لوبنی؛ ۳) گنډیره، هغه توکری
چې شیدې او مستې ترې لاندې اېښودل کسري.

چچارې (čačāray) نر. م. ټاپو، جزیره.

چچخه (č(i,a)čáxa) بنغ. م. نسل، تومنه.

چچر (čičār) نر. م. بې شره او سپین سترگی سړی

چچرن (čačrān) ص. نر. م. ۱) چوڅرن، چخن،
څوک چې سترگی یې تل چخې کوي؛ ۲) اوږن
او بجن، نری، چچروږن، چچروږن.

چچروږن (čačrobán) ص. نر. م. ۱) چیرچوږن،
اوږن؛ ۲) باسي نګولی؛ ۳) چپخن، چخرن.

چچروږن (čačrobán) ص. نر. م. ۱) چیرچوږن،
اوږن؛ ۲) باسي نګولی؛ ۳) چپخن، چخرن.

چچروږن (čačrobán) ص. نر. م. ۱) چیرچوږن،
اوږن؛ ۲) باسي نګولی؛ ۳) چپخن، چخرن.

چچگر (čacogár) نر. م. غلبیل جورونکی، چچ
جورونکی او پلورونکی.

چچنه (čacóna) بنخ. م. چچنه، یوه مرغی، ده.
چچو (čáčó) بنخ. م. (۱) تی، سینه؛ (۲) د ماشوم
لاس، چاچی.

چچو غاره (cacogara) بنخ. م. پسر او رو باندې د
کوچنی د سپروني حالت.

چچوگی (čáčogáy) بنخ. م. د چچو مصفر.

چچه (čáča) بنخ. م. اچه، اچی، د وزو د شرلو اواز.

چچی (čáčé) بنخ. م. (۱) د ورو په ژبه لاس ته وایي؛
(۲) چندرو، د کوچنیانو یوه ډول لوبه ده.

چچی (čičáy) نر. م. وگ، غاښ چچی.

چخ (č(a,u)x) ص. نر. م. ج. بنخ، چوخ، ورننوتی.

چخ (čax) نر. م. کورې، چیفه، د سپي د شرلو اواز.

چخا (čxā) نر. م. (۱) کوچنیان سپي ته چخا وایي؛
(۲) کورې، چغه، چغه، چیفه، توتو.

چخاشکی (čxaskáy) نر. م. زامه، ژامه، د
زامې اخیره برخه.

چخپیت (čaxpít) ص. نر. م. چیت پیت، چخپیت،
مړلی شوی، چپیت، چپریخ.

چخپیتوالی (čaxpítwálay) نر. م. چپریخوالی،
چیت پیتوالی، پایمالبدنه.

چخپیتول (čaxpítwál) مص. مت. چپریختول،
چپریختول، چیتول، پایمالول، چیت پیتول،
چخپیتول.

چختار (čaxtár) ص. نر. م. چپختان، چخپیت،
لنار، پایمال، چختارې شوی، چت شوی.

چختارول (čaxtārawál) مص. مت. چیتول،
لنارول، موبل، خر میچول.

چختک (čaxták) نر. م. (۱) په کوهي او یا کاربز
کې کار کوونکی؛ (۲) دوه خانې موری.

چخته (čaxtá) بنخ. م. پتک، هغه نرم لمرگي چې
کوچنیان وږې وږې گټکي په ولي.

چخچی (čaxčáy) نر. م. تیلی، نری د کس نری
او لنډ لمرگي چې سابه وریاندي للون کوي.

چخږ (čaxar) نر. م. چکر، چیکر، ختی، چیکرې.

چخږبه (čaxrabá) بنخ. م. (۱) ختی، چکر، چیکر،
د باران له لامله ځمکه خته کېدنه؛ (۲) ملغوبه،
گډوډ شوی خیز؛ (۳) زبېښنه.

چخږک (čaxrak) ص. نر. م. چخن، چخړن، چپخن،
چخړې سترگې سړی.

چخړوبن (čaxrobán) ص. نر. م. نری، اولن.

چخړوبنتوب (čaxrobantób) نر. م. چخړوبنتیا،
چخړوبنتوالی، او پرنوالی، اولنوالی.

چخړوبنول (čaxrobana) مص. مت. چخړوب
کول، اولنول، او پرنول، نرمول.

چخړوبنېدل (čaxrobanedál) مص. ل. او پرنېدل،
نر مېدل، اتوب کېدل، چخړوبن کېدل.

چخړه (čaxra) بنخ. م. (ج. چخړې) چخنه، چپخی،
چخه، چخړی، د سترگې چخې.

چخکی (čaxakáy) نر. م. کیخی، کوخک، کڅکی،
سپین، نری او کوچنی چینجی.

چخل (čixál) مص. مت. ننه وستیل، مندل.

چخله (čixála) بنخ. م. چوکه، د چوخولو آله.

چخلی (čixaláy) مف. نر. چوخول شوی، چوخېدلی،
چوخ شوی، چخ شوی.

چخن (č(i,a)xán) ص. نر. م. (۱) زولن، چوخړن،
چخن سترگي؛ (۲) ناولی؛ (۳) ات؛ (۴) پساتي.

چخندی (čaxandáy) نر. م. کړندی، تېره لمرگي،
دی چې گازرې او... پرې ایستل کېږي.

چخنه (čixána) بنخ. م. چخونه، چوخونه، سوخونه،
منډنه، ننه ایستنه، ج. که که نه.

چرار (čarār) نر. م. ۱) د سرغیو او چرچرو اواز؛
۲) د توکره د شیرې کولو اواز.

چراسپه (čarāspá) بنځ. م. دوزوله وژغور شخه
چود شوی پری؛ د اوبی د بار د تړلو طریقه.

چراغ (črāg) نر. م. (ج. چراغونه) خراغ، دپوه.

چراغان (čarāgān) نر. م. ج. خراغان، د خوښی
او جشن په وخت کې خراغونه لگول.

چراغک (črāgāk) نر. م. وړوکی خراغ، خراغگوټی
خراغکی.

چراگاه (čarāgāh) بنځ. م. (ج. چراگای) خراغای،
ورشو، د مال د خړولو غای.

چراوی (čarāway) ص. نر. م. تقلید کوونکی،
ملد، پښې کوونکی، پښمار.

چرایي (čarāyī) بنځ. م. د لرگیو د شیرلو او ماتولو
مزدوري کار.

چربانگ (čarbāng) نر. م. د چرگ د بانگ وخت،
د شپې اخره برخه، وروستی شومه.

چربانگی (čarbāngáy) نر. م. پشلمی.

چربل (čarbál) نر. م. د آس جلو چي له سپڼسیو
شخه جوړیږي.

چربور (čarbór) ق. چیرې بیرې، غونډ، ټول.

چربوری (čarbóray) نر. م. بوتی، د غوښې چم،
بوتی غوښه، شله غوښه، د غوښې سرخي.

چریه (čarbá) بنځ. م. خاکه، نقل، مسوده.

چرت^{۱۱)} (čurt) نر. م. (ج. چرتونه) خیال، چورت،
فکر، تصور، مزاج، طبیعت.

چرت^{۱۲)} (črat) نر. م. ۱) چرت، د اوسوداره؛
۲) دسترگور نښه.

چرتا (čratá) بنځ. م. د لارو د توکلو اواز.

چرتکی^{۱۳)} (čratakáy) نر. م. اوپاش، شروسی،
اوبه شیندونکی، اوبشیندی.

چخول (č(a,u)xawál) مص. مت. وگ. چوخول.
چخولی (čixawálay) مف. نر. م. ۱) سوخولی،
چوکه کړی، ننه ایستلی؛ ۲) المصولی، پارولی؛
۳) بنځ شوی، لک شوی.

چخونیا (čixunyá) ص. نسب. ۱) شوربدلی،
وروست، امباري؛ ۲) چنیاسن، چنیاسي.

چخه (čáxa) بنځ. م. ۱) وگ، چخړی؛ ۲) وگ، چخ
۳) شخه؛ ۴) د سپي د شیرلو اواز؛ ۵) پخه، لیر،
شی، لیر مقدار.

چخې (čaxé) بنځ. م. ۱) د سپي د شیرلو اواز؛
۲) د چخه د جمعې شکل؛ ۳) وگ، چخ.

چخی (čaxé, čixáy) بنځ. ج. چخړ، چوخړی،
چرخي، دسترگو خیری، چوخي.

چخېدل (čixedál) مص. ل. ۱) منډل کېدل،
چو خېدل؛ ۲) تحریکېدل، پارېدل، ښخېدل.

چخېدونی (čixedūnay) نر. م. سوخېدونی،
منډل کېدونی، د چخېدو او منډل کېدو آله.

چدام (čedām) نر. م. (ج. چدامونه) لیر شی، لیر
کوټی، د یوې ټولې اتمه برخه.

چدی (čedáy) نر. م. چي دی؛ دا کلیمه د تکیه کلام
په ډول استعمالیږي.

چهل (čadál) نر. م. د خوراک د ک کنډول، له خوړو
شخه د گ خاورین لوبی.

چلوسکی (čadúskay) نر. م. چلوکی، د هندوانې
اوختکي پوتکی.

چر (čar) نر. م. ۱) د چرچنې اواز؛ ۲) د توکره د
شیرلو اواز؛ ۳) طرز، عادت؛ ۴) سهلابي خاوره
او خړه؛ ۵) چری، د خوسا اوبولښتی؛ ۶) په
غوره کې؛ ۷) پارونه، لمسونه.

چراتی (čaratáy) بنځ. م. د تویک هغه چرې چې
له کانو شخه جوړ شوي وي.

چرتکی^۱ (čartakáy) ص. نر. م. ۱) بی ثباته،
موقتی؛ ۲) بی حایه تریکی و هونکی.

چرتنه (čarta) بنخ. م. ۱) خیره، بینه؛ ۲) صن. چهرته،
چهرې، کوم حای ته، استفهامی مکانی ضمیر دی.

چرتی (čurtí) ص. نب. فکری، په چرت کې،
چورتی، اندېښمن، په خیال کې.

چرتپه (čurtá) بنخ. م. هیلې، وړه هیلې.

چرچر (čarčár) نر. م. ۱) د مرغیو اواز؛ ۲) چتی
غږېدنه؛ ۲) خرخر، اوبی ته د اوبو د خښلو په
وخت کې استعمالېږي.

چرچرک (čarčarak) ص. نر. م. ۱) گڼو، چرچری
بېخایه خبرې کوونکی؛ ۲) یو ډول حشره ده.

چرچوبی (čarčobáy) بنخ. م. وگ. چرچوبی.

چرچور (čarčūr) نر. م. ۱) شور، خور؛ ۲) ص. نر.
م. ج. تپاه، بریاد؛ ۳) ونډې ونډې کونه.

چرچورکی (čarčúrakáy) بنخ. م. کسری،
چرچوری، چورچورکه، یو ډول حشره ده.

چرچونگی (čarčūngáy) بنخ. م. یو ډول مرغی ده

چرچه (čarčá) بنخ. م. وگ. چرچه.

چرخ (čarx) نر. م. وگ. خرخ.

چرخل (čarxíl) نر. م. ۱) کسرگسه، چرخولک، د
چرگ تاج؛ ۲) د پتکې شمله.

چرخولی (čarxwaláy) نر. م. د دیګې د سر پوښ
لاستی (موتی).

چرخه (čarxá) بنخ. م. د سپڼسبو د غږ لواله.

چرخي (čarxí) بنخ. م. ۱) خرخه، چرخه؛ ۲) د ضرب
نښه (x).

چرخیره (čarxerá) بنخ. م. چوښتی، تور توری،
خوښکی، کشکو، چوشکی، خوښکوری.

چرروت (čururót) نر. م. ۱) د مرزا اواز؛ ۲) معج.
د کزوري او بی زده سړي خبرې.

چروکی (čarokáy) نر. م. سپرڅکی، کیلیک،
د سپازې د تیر هغه لږگی چې د سر باندې په
واسطه جغ او تیر سره کلکوي.

چرره (čirra) بنخ. م. چیره، ریشاره، ترانګه، ریشکی
تری، لته، خیره، زده رنجه.

چرری (čarráy) نر. م. جوړی، خوری، خوره، یو
خړه مرغی ده.

چرس (čars) نر. م. حشیش، مخدره ماده ده چې د
بنګود بوتی له گردې څخه لاس ته راځي.

چرسی (čarsí) ص. نر. م. ج. چرسیان، ۱) د چرسو
عملي، پر چرسو روزدی.

چرخ (čarg) نر. م. ملاماتی، تپوس ته ورنه یو
ښکاري مرغی دی چې سپینه لکې لري.

چرخه (čargará) بنخ. م. په قاقا خدا.

چرخه (čargaza) بنخ. م. غزې، یو ډول خړه مرغی
ده چې په اوبو کې گرځي.

چرخېز (čargáz) نر. م. چرګ بانګ، چرګ غږ.

چرخو (čargū) نر. م. شین گلی، یو ډول بوتی دی.

چرک (č(i,a)rk) نر. م. ۱) خیرنثوب، چتلی؛
۲) زوی، نو، د داني مردارې اوبه؛ ۵) خوځه،
خوږیز، هغه څه چې سر کې تپه وي؛ ۶) ابرین،
خړیکه، درد خړیکه، رښکه.

چرکلی (čarkaláy) نر. م. یو ډول گیاه ده.

چرکېدل (čarkedál) مص. ل. د بدن پوښکی
سوري سوري کېدل، بدن ته ستني وړچو کېدل.

چرګ (čarg) نر. م. ۱) یو ډول کورنی مرغی دی؛
۲) د خاروي په تندي کې سپین تاپی.

چرګ بانګ (čargbang) نر. م. چرخو، چرګ
غږ، د چرګ د بانګ وخت، د پېښلي وخت.

چرګ برګ (čargbrág) ص. نر. م. ۱) برګ
تګ، ۲) منافقه، تګ، چمباز.

چرگ خالی (čərgxālay) نر.م. چرگ غالی، کوله، کودی، د چرگانو کودنی، مرغانچه.

چرگ سابه (čərgsāb) نر.ج. پالک، چرگودی، یو ډول مشهور سابه دي.

چرگ گک (čərgák) نر.م. ملاچرگک، کودی چرگ، کوکو پین، بوپوتنکی، ملاگرد.

چرگ مرگو (čərgmargó) نر.م. تیغی، توغی، توغکی، د چرگانو یو ډول ناروغی ده.

چرگ نارې (čərgnāré) بنځ.م. چرگ بانگ، چرگ غو، چریانگ، چرگ یرغ.

چرگ نارې (čərgnāráy) نر.م. هغه مهلمستیبا چې چرگ په کې پوخ شوی وي.

چرگوتی (čərgútay) نر.م. چرگودی، وروکی چرگ، وروکوتی چرگ، د چرگ تصفیر.

چرگی (čərgáy) ص. نر.م. هغه غویی (غوڅکی) چې په تندي سپین داغ ولري.

چرگی (čərgáy) بنځ.م. څلور کنجه نغري چې د کوتې په منځ کښ کې اېستل شوي وي.

چرلاو (čərlāw) نر.م. ماشينخانه، د ماشينونو کوټه، د ماشينونو ځای.

چرلايي (čərlāyí) بنځ.م. چلوايي، یو ډول سابه دي.

چرلټا (čərlát) ق. ۱) چورلټ، گردسره، بهڅي، قطعي؛ ۲) تمام، ټول، سراسر.

چرلکي (čərlakáy) نر.م. ۱) د پښو پونده، د پېزار پونده، د مچني پونده؛ ۲) د بنځي د مخصوص ځای چونگک او کچه.

چرلندا (čərlánd) نر.م. عاجز، خاکسار، متواضع.

چرلندی (čərlándáy) نر.م. چرلندی، پریره.

چرم (čərm) نر.م. څرمن، پوست، پوتکی.

چرمباز (čərambáz) نر.م. سرمباز، ترمباز، د غوبل د باندي خواته اخري غوايي.

چرمبکي (čərmaskáy) بنځ.م. شرموبکي، چرمبسي، څرمبکي، کو مېڅار.

چرمک (čərmák) نر.م. د ترڅي د دوک څرمن؛ هغه څرمن چې د دوک لاندنی برخه په کې بندېږي.

چرموچرگ (čərmučərg) نر.م. ۱) چرموچري، ډېر پوست شوی؛ ۲) کودنی چرمبکي.

چرمور (čərmór) ص. نر.م. پایمال، مېبل شوی، مرړول شوی، څر مېچ شوی، چڅېبیت شوی.

چرمورل (čərmorál) مص.مت. پایمالول، مرړول، مېبل، چڅېبیتول، چرمورول.

چرمه (čərmá) بنځ.م. لیس، چیرمه، پلن زري نار، د زر نارو نری پټه.

چرمي (čərmí) ص.نب. څرمن، د څرمنې، د څرمنې سره تړلی، په څرمن اړوند.

چرمینه (čərmíná) ورگینه، بانی، د څرمنې پری.

چرنند (čəránd) ص. نر.م. ج. کرتن، قرتو، قرتن.

چرنندک (čərandák) نر.م. چورندک، چستی، چتکی، چیتکی، پتکی.

چرننگ (čəráng) نر.م. چرنک، شېدوی، پیوړکی، یو ډول بوتی دی.

چرنگی (čərangáy) نر.م. نارهی مړه.

چرنی (čərnáy) بنځ.م. د بوری توتو، د تاپ توتو.

چروب (čərób) ص. نر.م. څروب، چاغ، مزی.

چروډه (čərodá) بنځ.م. کونی، غوچوړی، قونی، لویو کولو لپاره وړوکی ژور ځای.

چروک (čəruk) نر.م. چرونکی، پار، د شپې او ورځې له اتمې برخې سره برابر د اوبو وېش.

چره (čərá) بنځ.م. ج. چري، ۱) ساچمه؛ ۲) د پالېز جویه؛ ۳) پتی په وړو برخو وېشل؛ ۴) هغه ليري اوبه چې له سیند څخه راجلا او تر ليري فاصلې بېرته له سیند سره یو ځای شي.

چره ار (čarāwá) بنخ. م. چکاوه، زبم، هغه اوبه چې دکاريزاويند تر ترلو وروسته ليرې ليرې ترې راشي

چراوی (čarāwáy) نر. م. وگ چراوی.

چرپ (črap) نر. م. ۱) شرپ، د اوبود تويولو اواز؛ ۲) د شونډو د يوځای کېدو اواز.

چرپن (črapán) ص. نر. م. ۱) اېلنسي ويونکی؛ ۲) چروېدونکی او شرپېدونکی لوبنی.

چرپول (črapawál) مص. مت. ۱) چوپيل، په شا شي شونډې شرپول؛ ۲) داوسو د دک لسوېني بنورول؛ ۴) تاواني کول، زيانمنول.

چرپهار (črapahár) نر. م. شمېهار، شمېس، چرپس، د چرپ چرپ اواز.

چرپسې (črapáy) نر. م. ۱) شمېسې؛ ۲) چرپيا.

چرپېدل (črapedál) مص. ل. ۱) شمېپدل، په شا شي شونډې شرپېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زيانمنېدل؛ ۳) چرپېدل، مايعات بنورېدل.

چرپرت (čratprat) ص. نر. م. ۱) غوړسې، دېر غوړ؛ ۲) هېڅ نه ويل، غوړ نه کونه.

چرپتون (čartūn) نر. م. تېکې، د تورې پوښ، د چرپې پوښ، غلاف، تکه.

چرچکه (čarčaká) بنخ. م. ۱) ماله، د شودبارې ماله؛ ۲) چکې، چک چک، تاکې، چاکې.

چرچکې (čarčake) بنخ. م. لاس تگونه، تاري، چک چکې، چکې، تاکې وهنه.

چرچوبک (čarčubák) ص. نر. م. چرچوبن، اوبلن، اوېرن، نری.

چرچوبه (čarčobá) بنخ. م. کورت او غوړي.

چرچوبسې (čarčobáy) بنخ. م. چمچوبسې، لېبل، ځای، جرچوبسې، تشناب، غسل خانه، باس.

چرچه (čarčá) بنخ. م. چرچه، عيش او عشرت، مېله، کدا، چرچونه، چرچونه.

چرهار (č(u,a)rahár) نر. م. د مرغيو گڼ اواز.

چرې (čaré) ص. وگ. چرې.

چری (čaráy) بنخ. م. ۱) ژېړ، آلو، کوک سلطان؛ ۲) کوچنی دېگ چې چوشکی ولري؛ ۳) وپاله؛ ۴) يودول اغزن بوتی؛ ۵) يودول بخاری ده چې پرېد او يو اودان او د پخلی ځای لري.

چرېدار (čaredár) نر. م. چرې لرونکی، چره بيز، تویک، ښکاري تویک.

چرېدل (č(a,u)redál) مص. ل. چونهدل، چغېدل.

چریک (čirík) نر. م. پارتيزان، سرباز.

چریکار (čarekár) نر. م. ۱) بزگر؛ ۲) نوکر؛ ۳) شریک؛ ۴) دخولې دلاندنی شونډې وېښته.

چریکي (čiriki) ص. نر. پارتيزاني، په چریک پورې اړوند.

چریکی (čarikáy) نر. م. ورغومی، کچي کی، سېرلی، سېرلکی، مرغومی.

چر (čar) نر. م. ۱) دروېزه، خیر تېولونه؛ ۲) د باران نيزه شپېه؛ ۳) مخ خوری؛ ۴) سېلاب راوړې خاورې او شگې؛ ۵) د سېلاب لاره؛ ۶) قتل عام؛ ۷) د مندانو د منځ غټ لرگی.

چرا (čarā) نر. م. ص. کم عقلمه سړی؛ ۳) گرونګ؛ ۴) د ښکړيو الو يو قوم دی.

چراخ (čarāx) نر. م. لوی زخم، ژور پړهار.

چراخول (čarāxawál) مص. مت. زخم لويول، پړهار لويول، پياوړ ستړول.

چراخېدل (čarāxedál) مص. ل. زخمي کېدل، پړهار ژلی کېدل، چراخ کېدل.

چرانگو (čarāngu) نر. م. د هندوانو، بادرنگو او نورو تانگونه او جلفونه (خېلانګې).

چراو (čarāw) نر. م. چر، تولوژنه، دلوزنه، له شېرمې اوله يوه سره وژل.

چراوه (čarāwá) بنخ. م. چکاوه، زبم، هغه اوبه چې دکاريزاويند تر ترلو وروسته ليرې ليرې ترې راشي

چراوی (čarāwáy) نر. م. وگ چراوی.

چرپ (črap) نر. م. ۱) شرپ، د اوبود تويولو اواز؛ ۲) د شونډو د يوځای کېدو اواز.

چرپن (črapán) ص. نر. م. ۱) اېلنسي ويونکی؛ ۲) چروېدونکی او شرپېدونکی لوبنی.

چرپول (črapawál) مص. مت. ۱) چوپيل، په شا شي شونډې شرپول؛ ۲) داوسو د دک لسوېني بنورول؛ ۴) تاواني کول، زيانمنول.

چرپهار (črapahár) نر. م. شمېهار، شمېس، چرپس، د چرپ چرپ اواز.

چرپسې (črapáy) نر. م. ۱) شمېسې؛ ۲) چرپيا.

چرپېدل (črapedál) مص. ل. ۱) شمېپدل، په شا شي شونډې شرپېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زيانمنېدل؛ ۳) چرپېدل، مايعات بنورېدل.

چرپرت (čratprat) ص. نر. م. ۱) غوړسې، دېر غوړ؛ ۲) هېڅ نه ويل، غوړ نه کونه.

چرپتون (čartūn) نر. م. تېکې، د تورې پوښ، د چرپې پوښ، غلاف، تکه.

چرچکه (čarčaká) بنخ. م. ۱) ماله، د شودبارې ماله؛ ۲) چکې، چک چک، تاکې، چاکې.

چرچکې (čarčake) بنخ. م. لاس تگونه، تاري، چک چکې، چکې، تاکې وهنه.

چرچوبک (čarčubák) ص. نر. م. چرچوبن، اوبلن، اوېرن، نری.

چرچوبه (čarčobá) بنخ. م. کورت او غوړي.

چرچوبسې (čarčobáy) بنخ. م. چمچوبسې، لېبل، ځای، جرچوبسې، تشناب، غسل خانه، باس.

چرچه (čarčá) بنخ. م. چرچه، عيش او عشرت، مېله، کدا، چرچونه، چرچونه.

چرچی وهل (čarčewahál) مص. ل. مزی کول، مہلی کول، چرچی کول، زیات مصرف کول.
 چرچیسی (čarčayí) ص. نر. م. بنخ. م. چرچی، عباس، مہلی کونکی، چرچناک.
 چرغہ (čargá) بنخ. م. چننکی، چوری، هغه تہرہ تیرہ چہ شیانہ خپل څاروی پد حلالوی.
 چرق (čraq) نر. م. ۱) چرک، د اوبو د توییدلو اواز؛ ۲) شرق، تنز او تند باران.
 چرک (črak) نر. م. ۱) دلرگی د ماتہدو اواز؛ ۲) د دروازی تمبہ، د دروازی اړم.
 چرکانی (čarkānay) نر. م. برجی، بیلو، اسونی، مسخوره، هغه کانی چہ چاکو، چارہ او نور شیان پد تہرہ کوی.
 چرکاو (čarkāw) نر. م. چنگاو، د اوبو پونہ، اوباشی، د اوبو شنل، چرتیل.
 چرکاوول (čarkāwawái) مص. مت. پونل، اوباشی کول، د اوبو شنل، د اوبو شیندل.
 چرکہ^(۱) (čraká) بنخ. م. ۱) څریک، خانگہ، درد، سوز؛ ۲) څلپدنه، څلا، برینبندنہ.
 چرکہ^(۲) (čarká) بنخ. م. ۱) یو د ول څر رنگی مرغی ده؛ ۲) مچ، بی ہمتہ او ناراستہ سری.
 چرکی^(۱) (čurkáy) بنخ. م. چورکی، چارہ، چورکی، چاروکی، وږہ چارہ.
 چرکی^(۲) (čarkáy) نر. م. چاکو، چاقو.
 چرگی (čargáy) نر. م. د سیند هغه مالورہ څای چہ کانی ولری او لیری اوبہ پکی بہیری.
 چرنګ (črang) نر. م. ۱) چرنګ، شرنګ؛ ۲) لہ لورہ څایہ د لرو اوبو د توییدو اواز.
 چرو (čaru) نر. م. وگ، چرکہ^(۱)؛ ۲) ص. نر. م. ناراستہ اوبی ہمتہ سری؛ ۳) دروہزگر، چرگر، خیرغوبستونک.

چروبن (čarobán) ص. نر. م. ج. اوبلن، اوبرن.
 چروبی (čarobáy) نر. م. ۱) څروبی؛ ۲) پرچون څرخونہ؛ ۳) چرووی، رنگریز.
 چروتوب (čarūtób) نر. م. بی ہمتی، پستی.
 چروس (čarus) ص. نر. م. بی ہمتہ، څروس.
 چروکی (čarūkáy) بنخ. م. چارہ، چاروکی.
 چرول (čarawái) مص. مت. ۱) پاشل، اوبہ لوستل، اوبہ نوستل؛ ۲) پردستو کول، بیول، لہ نسہ کول، اسہالول.
 چرونګ (črūng) نر. م. ۱) د چرگسری چینگ جنگ؛ ۲) د چنچنر اواز.
 چرونګول (črungawái) مص. مت. سیول، چنګول، کوچنی چرگوری پد اواز راوستل.
 چرونګی (črungáy) نر. م. لیری اوبہ، تکی اوبہ.
 چرونګبدل (črungedái) مص. ل. چینگبدل، سیوبدل، چنبدل.
 چرونہ (čarawána) بنخ. م. ۱) اوبہ پاشنہ، اوبہ لوستنہ، اوبہ نوستنہ؛ ۲) بیونہ، پد دستو کونہ، د نسہ کونہ، عمل وروستنہ.
 چرووی (čaruwáy) نر. م. چروبی، څروبی.
 چرووی (čarawáy) نر. م. رنگریز، رنگریز.
 چرہ (čará) بنخ. م. ۱) د دروازی چور؛ ۲) تہلم، ترازہ، ترتن، چنہ، د ہندوانی درہ.
 چرہ (čará) بنخ. م. چارہ، چورکی، چارہ.
 چرہار (čurahár) نر. م. شرہار، شرپہار.
 چری (čari) نر. م. چنی، طالب، د جومات خادم، توک تونونکی.
 چریا (čaryá) ص. نب. اختہ، بوخت، مشغول، لگیا، مصروف، لاس پر کار.
 چریاگر (čaryāgar) نر. م. ژوبن، باغ وحش؛ د څارو، څناورو، مرغانو او... د ساتلو څای.

چشتی (častay) بنغ. م. ۱) برخی، برنخ، دختی
اونس برخی (برده)؛ ۲) دلری تویی، دلری
هزار خانه، سل پاتی.

چشم بندی (čišbandí) بنغ. م. ۱) نیرنگ،
شعبده، حقه بازی؛ ۲) جادوگری، پهلوانی
سره د شیانو بل دول نبودنه، سترگ بندی.

چشمی (čašmé) بنغ. م. عینکی، چشمکی.
چشی (čaší) نر. م. یو دول ازغن بوتی دی.

چشاک (čašák) نر. م. خنبنه، خنباک، چبینه.
چبنتن (č(i,a)stán) نر. م. وگ، خبنتن.

چنبچه (čašča) بنغ. م. پر خچه، دره، توتی.
چنکوری (čaškúray) نر. م. چوبنتی، چوبنکه،
چوشکی، د کوزی، چاینکی او... هغه برخه
چی اویه تری راتویسری

چنکی (čuskáy) نر. م. چوسی، ذکر، دسری
تناسلی آلت.
چنبیل (čšá) مص. مت، خنبیل، چنبیل.
چنبنوکی (čašnúkay) نر. م. ۱) چاگل، گودی،
کوچی مشک؛ ۲) یو دول وره مشکوله.
چنبینه (čšna) بنغ. م. چبنگ، خنبنه.
چنبوی (čšobáy) نر. م. شربت، مشروب.
چنبول (čašawál) مص. مت. اویه ورکول، اوبول،
په اوبو مریول، خروبول.
چنبونکی (čšúnke) بنغ. م. چنبنوکی، د شنبو
مشکوله دوله مشک چی غاری ته بی اجوی.
چنبی (čušáy) نر. م. سپل اغزی، وردکی اغزن
بوتی دی.

چنج (čáǵ) نر. م. ۱) د مرغی آواز؛ ۲) کانی، هغه
برده چی د بانس له نریو لرگیو خفه جورسری؛
۳) شور، شور؛ ۴) د مرغانو د نیولو حال؛
۵) غیج، د وویو لونه ده؛ ۶) اوورد.

چسپ (časp) ص. نر. م. ج. برابر، سم، درست.
چسپان (časpán) ص. نر. م. ۱) چست، چالاک،
۲) تنگ او چسپ کالی.
چسپانده (časpánda) ص. نر. م. تکره، چابک،
اوچت، چست، چالاک، فعال.
چسپناک (časpnák) ص. نر. م. ج. سرپنناک،
سریش لرونکی.
چسپول (časpawál) مص. مت. سرپبول، نبلول،
نصول، نصب کول.
چسپهدل (časpedál) مص. ل. سرپهدل،
نبلهدل، نصبهدل، نصب کهدل.
چست (čust) ص. نر. م. اوچت، چابک، چالاک،
تکره.
چستی (čustí) بنغ. م. اوچتی، چابکی، چالاکي.
چستی (čustay) نر. م. وگ، چوستی.
چشپک (čišpák) نر. م. د پوستین توتیه، د
پوستکی وینه توتیه.
چشپسره (čašperá) بنغ. م. پیره کی، بولانی.
چشت (čist) ند. د هوا د فشار، دیوچاد متوجه
کولو، چوبولو په وخت کی خانگری آواز.

چریاو (čaryaw) نر. م. د خپلی د بند هغه سرچی
له سگک (غریبی) سره تریل کسری.

چریتوب (čarítob) نر. م. ۱) درو بزه توب، درو بزه
کول، توک تولونه؛ ۲) طالبی.

چریدل (čarédál) مص. ل. ۱) چرچر کول، شریهدل
۲) په دستو کهدل، دستونه کول.

چریس (čarés) ص. نر. م. ناپاک، خوسا (سری)،
چزول (č(a,i)zawál) جزول، سره کول، په غورو یا
تبلوکی سره کول.

چزیدل (čazedál) مص. ل. جزیدل، وریهدل، په
غورو یا تبلوکی سره کهدل.

چسپ (časp) ص. نر. م. ج. برابر، سم، درست.
چسپان (časpán) ص. نر. م. ۱) چست، چالاک،
۲) تنگ او چسپ کالی.

چسپانده (časpánda) ص. نر. م. تکره، چابک،
اوچت، چست، چالاک، فعال.

چسپناک (časpnák) ص. نر. م. ج. سرپنناک،
سریش لرونکی.

چسپول (časpawál) مص. مت. سرپبول، نبلول،
نصول، نصب کول.

چسپهدل (časpedál) مص. ل. سرپهدل،
نبلهدل، نصبهدل، نصب کهدل.

چست (čust) ص. نر. م. اوچت، چابک، چالاک،
تکره.

چستی (čustí) بنغ. م. اوچتی، چابکی، چالاکي.
چستی (čustay) نر. م. وگ، چوستی.

چشپک (čišpák) نر. م. د پوستین توتیه، د
پوستکی وینه توتیه.

چشپسره (čašperá) بنغ. م. پیره کی، بولانی.
چشت (čist) ند. د هوا د فشار، دیوچاد متوجه
کولو، چوبولو په وخت کی خانگری آواز.

چغا (čagǎ) بنغ. م. چغار، شور، خود، چغاره.

چغانه (čagālá) بنغ. م. دلرگی اس.

چغانه (čagāgá) بنغ. م. یو دول تریو خونده بوتی دی.

چغال (čagǎl) نر. م. شغال، سورلندی.

چغال غار (čagǎlgár) نر. م. دکوچنیانو یو دول لوبه ده.

چغالکی (čagǎlkáy) نر. م. چغبنکی، دسترگی هغه کونج چې د پزی خوانه وي.

چغالی (čagǎlí) ص. نب. ۱) خالی میدان؛ ۲) خشک زرد الو.

چغالی ور (čagǎliwár) نر. م. د باغ وړه دروازه.

چغانغه (čagāngá) بنغ. م. نانا، پودینه، ویلنی.

چغانه (čagānā) بنغ. م. سرینده، سارنگی، سارنگا؛ د موسیقی یوه آله ده او درباب په دول پښتني

ساز گڼل کېږي.

چغانی (č(u,a)gānáy) نر. م. د زني کوتی، زرخندان؛ د زني زور او ورننوتی خای.

چغاول (čagāwál) نر. م. ۱) یو دول پسرول دی چې بنځي یې پر غاړه کوي؛ ۲) د یاز او بابیې او

نورو غاړکی یا د غاړې بند.

چغ بنغ (čagbǎg) نر. م. شور، خود، غالمغال.

چغ بوز (čagbúz) نر. م. چغبوز، د ملخ په شهر یوه خزنده ده.

چغتار (čagtár) نر. م. د فقیرانو او ملنگانو چلتار.

چغته (čagta) بنغ. م. یو دول هیلې ده.

چغتې (čagát) ص. نر. م. چتل، ناولی، ناپاک.

چغ چغ (č(i,a)g) نر. م. شور، خود، چغ چوغ.

چغچی (čagčáy) بنغ. م. وگ، چغزی.

چغر (čagar) ص. نر. م. ج. ۱) کور سترگی؛ ۲) د سترگی ایتې راوتلې سترگی، چپ سترگی.

چغرکه (čagaraká) بنغ. م. چغزی، یو دول سپهره بوتی دی.

چغرو (čagrū) نر. م. کونگ، غت کونگ، یو دول مرغه دی چې د شېبې الوغی.

چغربه (čagrabá) بنغ. م. ۱) شور، خود، غوغا؛ ۲) د باو، په قهرجن او از سره تهدیدونه.

چغرکه (čagreká) بنغ. م. پشیرچکه، چکله، هغه اوره چې نه خمیره وي او نه پتیر.

چغزی (čagráy) ص. نر. م. ۱) چغزی، مغز لرونکی؛ ۲) نازک.

چغزی (čagzáy) بنغ. م. چغجی، د بادام مغز، د غوز مغز.

چغزی (čǎgzi) ص. نب. ۱) چغجی، کاغذی بادام یا غوز، گوک؛ ۲) معتمد، امین، صادق.

چغ سترگی (čagstǎrgáy) ص. نر. م. ۱) کور سترگی، چوغ سترگی؛ ۲) بت سترگی.

چغشکی (čǎgški) نر. ج. دکوچنیانو خنې.

چغکی (čagakáy) نر. م. ۱) د مرغزانو شور؛ ۲) دکوچنیانو شور ماشور.

چغل^(۱) (čugǎl) ص. نر. م. ۱) چغلگر، چوغلگر، چوغلمار، چغلباز؛ ۲) چغل، غلبیل.

چغل^(۲) (č(i,a,u)ǎgǎl) غت سوری لرونکی غلبیل.

چغل بازي (č(i,a)ǎgǎlbāzi) بنغ. م. تر کوزدې وروسته د نجلی د پلار کړه د هلکا او نجلی خاصه لیدنه کتنه.

چغل خور (čogulxór) ص. نر. م. چغل، چغلگر، چغلگیر، چوغلمار، چغلباز.

چغله (čaglá) بنغ. م. د یوه شي د اوږدوالي او پسر اندازه.

چغلی (čuglí) بنغ. م. چغل خوري، چغله، چوغله، شیطاني، چغلگوزي.

چغ ماچغ (čagmáčag) نر.م. ١) غنجل باز، غنجلی، یو دول لوبه ده (٢) د لرگی آس.

چغمتا (čagmá) ص. نر.م. ١) غت، شوربا؛ ٢) شوک چې دسترگو سپین یې زیات وي.

چغمتن (čagmatán) ص. نر.م. ١) اوگ، چغمتا؛ ٢) کلک، سخت؛ ٣) لانبه مار، جنجالی.

چغمتیه (čagmata) بنخ.م. کلکه پتیره دوی.

چغمفی توپک (čagmagaytopák) نر.م. چغماقی توپک، سفود توپک.

چغندر (čuğandár) نر.م. ج. لیلیو، چغندر.

چغنه (čağána) بنخ.م. گانی.

چغنی^١ (čağánáy) نر.م. د اوو یو دول مرغه دی چې د زانې په خبر اوږده غاړه لري.

چغنی^٢ (čuğánáy) نر.م. حلاجی، الاجی، هغه آله چې پنبه او پنبه دانه سره جلا کوي.

چغ و بیغ (čağopağ) نر.م. شور ماشور، شور، چکچکه (čikčiká) بنخ.م. ١) پنی، ستاره، دانی ٢) د دوارو لاسو پر کول.

چکو (čáku) نر.م. چاجی، وروکی لاس، کوچنی لاس، د کوچنیانو په ژبه لاس ته وایي.

چکو تره (čakotará) بنخ.م. د لسمو د کورنۍ یو دول مېړه ده.

چکو چکو (čkočkó) نر.م. چکوری چکوری، د واړه خوشکي د رابللو اواز.

چکور^١ (čakūr) ص. نر.م. چالاک، تیز.

چکور^٢ (čakór) نر.م. مو. له ٣٨ ماترو څخه جوړ دیو تال نوم.

چکور (čakór) نر.م. ١) چکوره، چکوری؛ د خوشکي د شړلو اواز؛ ٢) خوشکي.

چکورای (čakoráy) نر.م. ١) خوشی، خوشکي؛ ٢) سکوری، د خوشکي د شړلو اواز.

چکه (čaká) بنخ.م. ١) له شرو میو او مسو چې اوبه بهلی شي پاتې برخې ته چکه وایي؛ ٢) نر.م. ٣) خپره؛ ٤) فریب؛ ٥) اچه، دوزې د شړلو اواز؛ ٥) تجربه لرونکی غل؛ ٦) یو اغزن بوتلی دی.

چکه چور (čakačūr) ص. نر.م. ١) بدمعاش، اوباش؛ ٢) سخت، کنجوس؛ ٣) غل، تگ.

چکه دانه (čakakdāna) بنخ.م. یو بوتلی دی چې سرې وړې دانې نیسي.

چکې (čaké) بنخ.م. ١) لاس تکونه، چک چکې، لاس پر کونه؛ ٢) دوزې لپاره اواز.

چکی (čakáy) بنخ.م. کلچه، د کلچې په ډول - یوه چکی صابون؛ ٢) د اوو غسور غسوری؛ ٣) گیچی، مغز؛ ٤) جینی؛ ٥) ککوری، کرده دوی؛ ٦) د برقي او ډېزلي ژرندي پیل؛ ٧) ص. بڼایسته؛ ٨) چاغ، په غوښو ډک.

چکیده (čakidá) بنخ.م. ١) د مستو او شلومبو چکه؛ ٢) خښېدلې دوی.

چکی سری (čakaysaray) بنخ.م. کونټی، امسا، بینت، غونډه سرې امسا.

چگ (čag) ص. نر.م. ج. وگ، جگ.

چگت (čagať) نر.م. پوندانه، پنبه دانه، چگت.

چگس (čagás) نر.م. ١) هغه لرگی چې باز او بانه ورباندې کښېني؛ ٢) هغه دوه لرگی چې گڼا شخص تر ترخړگ لاندې نیسي او باندې گرځي.

چگون (čagón) نر.م. د چنار په څېر یوه ونه ده.

چل (čal) نر.م. ١) تگی؛ ٢) اسره، تمه؛ ٣) طریقه؛ ٤) د پښتني؛ ٥) د گیدرې کور؛ ٦) سلوکی؛ ٧) د ژرندي تکتکی؛ ٨) وار، ځل؛ ٩) ډبرني یا ډېزلي ژرندي ماشین؛ ١٠) ق. جاري، چالو.

چلاچل (čaláčal) نر.م. ١) تگ رانگ، تلل راتلل؛ ٢) د سفر تیاره؛ ٣) د لاسو د پیلو.

چلاچل (čaláčal) نر.م. ١) تگ رانگ، تلل راتلل؛ ٢) د سفر تیاره؛ ٣) د لاسو د پیلو.

چلاچل (čaláčal) نر.م. ١) تگ رانگ، تلل راتلل؛ ٢) د سفر تیاره؛ ٣) د لاسو د پیلو.

چلاچل (čaláčal) نر.م. ١) تگ رانگ، تلل راتلل؛ ٢) د سفر تیاره؛ ٣) د لاسو د پیلو.

چلاو^(۱) (čalāw) نر.م. ۱) گوزاره، چلبنده، گذران
 (۲) له کاربز شخه د ختې ایستلورسی.
 چلاو^(۲) (čalāw) نر.م. وگ. چلو.
 چلاو صاف (čalawsāf) نر.م. صافي، چلو
 صاف، سوری سوری لرونکی لونی.
 چلباز (čalbāz) ص. نر.م. چلي، تگ، تگمار.
 چلپتې (čalpatáy) نر.م. چل، غوری.
 چلتار (čiltār) نر.م. چالتار، زرین یاد سوندي تارو
 شخه جوړ شوی مزی دی چې عربان، ملنگان یې
 پر خپل سرباندي د سره د سمال د پاسه تری.
 چلچل (čalčál) نر.م. ۱) چلاچل؛ ۲) بیر، تلوار.
 چلخی (čalxáy) نر.م. شلخی، یو ډول سابه دي.
 چلر (čulár) ص. نر.م. ۱) ساده، ناپوه، کم عقل؛
 ۲) لړچک، اویاش، بدمعاش.
 چلښت (čalast) نر.م. ۱) گذاره، چلاو، چلند؛
 ۲) جاري کېدنه؛ ۳) رواج موندنه کرنسي.
 چلغوزی (čalğozáy) نر.م. وگ. جنغوزی.
 چلغه (čalğa) ښځ.م. اندازه، د اوږدوالي او پسر.
 چلغت (čalğát) نر.م. زغره، زره.
 چلک (čilák) نر.م. ۱) تیم، پیپ؛ ۲) شیردانی.
 چلکه (čalaka) ښځ.م. د اوبو خپه، چپه، موج.
 چلگری (čalgáray) فا. نر.م. دور، تفر جوړوونکی
 هغه شوک چې تفر اوبی.
 چلگری (čalgaráy) ص. نر.م. چلولي، چلباز.
 چللو (čalalaw) نر.م. ۱) چلپلو، د ژرندي تکمکی،
 د ژرندي ډگ ډگی.
 چلم (čilám) نر.م. ۱) چيلم، د تنباکو شکلو د خاورو
 یامسو شخه جوړه یوه آله ده چې اوبه په کې اچول
 کېږي؛ ۲) زانه، زانې؛ ۳) چلم، حقه.
 چلمار (čalmār) ص. درغلگر، درغلکار، تگمار،
 جملکار.

چلمچي (čilamčay(i)) نر. ښځ.م. لاسلونی،
 لکن، لاس پر مینځونی.
 چلمرده (čilmardá) ښځ.م. دریشکې غوندي یو
 بوتی دی چې د سوځولو کار ترې اخلي.
 چلم کښ (čilamkáš) ص. نر.م. چلمی، چلم
 شکوونکی، د چلم عملي.
 چل مل (čalmál) نر.م. چل ول، چم، تگي، برگی،
 غولونه، فریب، چل، چل بازي، تیر ایستنه.
 چلن (čalán) نر.م. ۱) چلند، خوی، سلوک؛ ۲) تله
 راتله؛ ۳) په معامله کې د اعتبار وړ؛ ۴) طرز.
 چلنج (čilinj) نر.م. ۱) مبارزې ته راغوبښتل،
 رقابت کونه؛ ۲) اعتراض کونه، ادعا کونه؛
 ۳) منهنونه؛ ۴) مطالبه؛ ۵) حق، غوښتنه.
 چلند بېلگه (čalandbéga) د چال چلند ماډل،
 د چلند دود.
 چلند چوپړ (čalandčopár) ترانسپورتي خدمت،
 نقلیه خدمت.
 چلند دوی (čalanddóy) روان قانون، ناقذ
 قانون.
 چلند غوته (čalandgúta) ښځ.م. ول، هغه غوته
 چې په اسانی سره خلاصېږي.
 چلند والی (čalandwálay) نر.م. جاري کېدنه،
 رواج موندنه، چلښت، دود موندنه.
 چلندول (čalandawál) مص. مت. رواج ورکول،
 جاري کول، رواجول.
 چلنده لار (čalandalār) ښځ.م. عامه لاره، جاري
 لاره، پاچاهي لاره، جالانه لاره.
 چلندي (čalandi) ص. ښ. جاري شوی، رواج
 شوی، رواجي، مروج، دود شوی.
 چلند پدل (čalandedál) مص. ل. چلند کېدل،
 چلېدل، رواجېدل، جاري کېدل.

چلني (čalani) (بنخ. م. ۱) چالانېدنه، چلېدنه، جاري کېدنه؛ (۲) د چالانېدو تکس.

چلو (čalaw) (نر. م. ج. چلوونه) چلاو؛ هغو وړې چې سپنې پخې شي يعنې رنگ ورنکړل شي. چلوته (ča'waŋa) (بنخ. م. ج. چلوته) (۱) گذاره، سلوک، راشه درشه؛ (۲) چل، غولونه.

چلوچان (čalawčān) (۱) وړېچوچانوونى، چلو صاف، چل ول (čalwal) (نر. م. چل، مکر، قریب، تګي. چلول (čalawál) (مص. مت. ۱) رواجول، جاري کول (۲) حرکت ورکول؛ (۳) استعمالول؛ (۴) گذاره کول؛ (۵) بد کاري کول؛ (۶) اداره کول، کنترول کول؛ (۷) بهول، بوتلل، بوول.

چلولي (čalwalí) (ص. نې. چلباز، تګ، چمباز. چلولی (čalawálay) (فا. نر. م. ۱) جاري کړی، رواج ورکړی؛ (۲) چالان کړی؛ (۳) بارونه کړی؛ (۵) استعمال کړی.

چلومبه (člumbá) (بنخ. م. مچلوغزه، مچنوغزه، مچوغنه، مچنوغنه، مچوغنده.

چلون (čalún) (نر. م. گذاره، رفتار، چلښت، چلند. چله^(۱) (čalá) (بنخ. م. ۱) د نارینه غوړوالی؛ (۲) خپه؛

(۳) سېلاب، توبان؛ (۴) گذاره، وخت تېری. چله^(۲) (čila) (بنخ. م. ۱) خلوت، خپله، د عبادت لپاره خلوښت ورځې په خلوت کې کېناستنه؛ (۲) د کوزدې گوتمه؛ (۳) د ژمي شو میاشتې.

چلي (čali) (ص. نر. م. وګ، چلباز. چلی^(۱) (čaláy) (ص. نر. م. ۱) کمزوری، ضعیف؛

(۲) هغه تېره لرګی چې گازرې پرې راباسي. چلی (čaláy) (بنخ. م. ۱) وېشکالی، گونګوری،

روزی؛ (۲) دنارینه ویوډول گوتس؛ (۳) د پښې (وچنې) پوزه او مخکنی څوکه.

چلی^(۲) (čaláy) (نر. م. بڼګری.

چلیپا (čalipā) (بنخ. م. ۱) د ضرب علامه (x)؛ (۲) د نفې، رد څرګندولو علامه، ناسم.

چلېدل (čaledā) (مص. مت. ۱) جاري کېدل؛ (۲) ماشین روانېدل؛ (۳) پرله پسې ډزې کېدل؛ (۴) استعمالېدل؛ (۵) تلل؛ (۶) گوزاره کېدل.

چلبکار (čalekār) (ص. نر. م. وګ، چربکار. چلیګر (čaligār) (ص. نر. م. وګ، چلباز.

چم (čam) (نر. م. ۱) محله، کوشه؛ (۲) دوکه، چل؛ (۳) پونه، شبنم؛ (۴) د تګ ډول؛ (۵) غونډې، په

څېر؛ (۶) طریقه؛ (۷) سلوک؛ (۸) برخه، څانګه، (۹) ختې چې لږ کبل ولري؛ (۱۰) کسچ، پښه؛

(۱۱) د غوښې یوه توته؛ (۱۲) واښه او وښته چې په خپل منځ کې نښتي او تاو شوي وي.

چماچار (čamāčār) (نر. م. چرچوری، چنجاړی. چمانده (čamānda) (بنخ. م. سپېر کونډه، سپېر لکه

خړه مرغی، سوپوټکه. چمباز (čambāz) (ص. نر. م. چلباز، تګ، فربګر.

چمبر (čambār) (نر. م. ۱) چمبر، د کلا چارډوالي؛ (۲) چمبه، د پروېزي او چنوونې حلقه.

چمبر (čambār) (نر. م. رنگینه خمتا، گلداره بیټی. چمبر خیال (čambārxyál) (نر. م. ۱) تړه، تری؛

(۲) لاسپلی، تری ته ورته؛ خو تور رنگه اړه پلې دی چې په یوناني درملنه کې کارېږي.

چمبری (čambaráy) (نر. م. خيګ، شناز، د لامبو مشک، سنداری.

چمبل (čambāl) (نر. م. پېچک، کوله ولې، یوډول ژېرتارونه دي چې په نباتاتو او ونورانو کې

چمبول (čamból) (نر. م. ۱) کور لوبښی، چیت لوبښی؛ (۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چمبه (čamba) (بنخ. م. ۱) پنجه، څپېره؛ (۲) تمبل، دف، دريه؛ (۳) د تویر یا خولی غاړه.

چمچلغی (čamčalgáy) نر. م. د اوسو یو ډول مرغی ده چې چینجی خوري یې.

چمچلی (čamčaláy) نر. م. ۱) چرخولک، گډوونی، خرخندوکی؛ ۲) پانه گیر؛ ۳) بازینگر هلک.

چمچمار (čamčamár) نر. م. کپچه مار.

چمچوری (čamčúray) نر. م. تېلوټ، ډولچه، ډولی، اوگردان.

چمچوری (čamčūráy) بنخ. م. ۱) چمچی، چمچه، ډوکی شمخی؛ ۲) شمخکی، د چونگینې زمکی.

چمچه (čamčá) بنخ. م. وگ، شمخی.

چمردی (čamardáy) نر. م. د شولود پایکو د منخ تیرکی، هغه لرگی سر چې شولې تکوي.

چمړه (čamra) بنخ. م. ۱) خرمن، چرم؛ ۲) توتیه، توکر؛ له بل شي څخه راپېل شوی غټه توتیه.

چمغټا (čamgát) نر. م. چنغړک، ممغړک، مغړندی، چنغړک.

چمغړک (čamgərák) نر. م. ۱) مسری، د مسری هلوکی؛ ۲) چنغړک، چنغړک.

چمک (čamák) نر. م. خلا، برین، څلېدنه.

چمکار (čamakār) ص. نر. م. خلاڼد، څلېدونکی، برینېدونکی، چمکدار، چر کېدونکی.

چمکلی (čamkalí) بنخ. م. د بنخو یوه گانه ده.

چمکنی (čamkanáy) بنخ. م. زړې پښې، هغه سوچنې یا پښې چې پر مخ یې زرتار او ورینم کار شوي وي.

چم گاونډه (čamgāwānd) نر. م. ۱) همسایگی، گاونډیتوب؛ ۲) همسایه، گاونډي.

چمگر (čamgár) ص. نر. م. ج. تگ، چلباز.

چمن (čamán) نر. م. (ج. چمنونه) هغه اواز میدان چې وابنه او کبل په کې راشنه وي.

چمبه کنبه (čambakása) بنخ. م. پنجه کنبه، دسکی ا د تناره یو ډول اوږده ډوډی ده.

چمبی (čambáy) نر. م. ۱) د غاړې گروه، د گروپې هډوکی؛ ۲) چمبر، چارډه والي، کلا.

چمبېرک (čamberák) نر. م. د ماښام چکالی، د ماښام څکلکی، چرمي شمېرک.

چمبېره (čamberá) بنخ. م. چوسس، چش، د تناسلي آلت هغه پوستکی چې د سنت کېدو پر وخت څنې پرې کېږي.

چمبېل (čambél) نر. م. چمبېلي، یو ډول خوشبویه گل دی چې ژېړ او سپین گلان کوي.

چمتاره (čamtārá) بنخ. م. یو ډول سرنډه ده.

چمتو (čamtū) ص. نب. تیار، آماده او تکره.

چمتووالی (čamtūwálay) نر. م. تیارې، آماده، آماده توب.

چمته (čamtá) بنخ. م. ۱) دبه، کلپې، د باروتو ایښودلو لوبښی؛ ۲) تیلی، کڅوړه، میانی؛ ۳) د فقیرانو طبراق.

چمتی (čamtáy) نر. م. متی، سری، دستنې برغولی، هغه پلن لرگی چې دستنې او بش ترمنځ وي.

چمته (čamtá) بنخ. م. ۱) د سپنه؛ ۲) اور لرونی.

چمجن (čamján) ص. نر. م. ۱) چینجن، چینجی وهلی؛ ۲) وروست، پوډه، خوسا، توس.

چمجی (čamjáy) نر. م. وگ، چینجی.

چمچ (čamač) نر. م. چمچه، شمخه، چمچی.

چمچالو (čamčálū) نر. م. چمچه لغزی، یو ډول مرغی ده چې په اوبو کې گرځي.

چمچری (čamčaráy) بنخ. م. شور شوی، سرسری ډاور لوبې اوږد شی.

چمچک (čamčák) نر. م. تلی، د موسیقی آله ده.

چمچکی (čamčakáy) بنخ. م. کرپوری، مار خوری.

چنجهدل (činjnedál) مص. ل. ۱) چنجن کهدل،
چنجنهدل؛ ۲) مع. د کومې موضوع يا خبرې
اوږدېدل او خرابېدل.

چنجوغی (činjuǵáy) نر. م. يوه مېسره ده چې
سور رنگ لري او خوند يې خوږ وي

چنجول (čunjawál) مص. مت. کرکه کول، نفرت
پيدا کول، زړه تورول.

چنجولی (čunjawálay) مف. نر. م. زړه ورتور
کړی، متنفر کړی.

چنجوی (čanjuy) نر. م. درې غاښيزه آله ده چې
کوچيان پتيره ډوډۍ پرې میده کوي.

چنجی (činjáy) نر. م. چينجی، يو ډول حشره ده.
چنجهدل (čunjedál) مص. ل. زړه تورېدل، خوا
گرځېدل، کرکه او نفرت پيدا کېدل

چنچنی (čənčəṇáy) بنځ. م. يو ډول مرغی ده.
چندرچسری (čandarčere) نر. م. د کوچنيانو يو
ډول لوبه ده.

چندخ (čindax) نر. م. غټه چونگينه، چنگين.
چندرکونس (čandarkawns) نر. م. مو. يو
کونس دی مگر په شاسترا او پخوانيو متونو کې
نه ليدل کېږي.

چندرو^(۱) (čandru) نر. م. پرځه، پونی، شبنم.
چندرو^(۲) (čindró) بنځ. م. ۱) چیتی، جزبازی، د
کوچنيانو يوه لوبه ده؛ ۲) په يوه پښه تلنه.

چندروکی (čandrúkay) نر. م. چتکی، چتی،
چترکی، چورندک، يوه وړه مرغی ده.

چندری (čindráy) بنځ. م. ۱) چندرو، په يوه پښه
گوډ گوډ تلنه؛ ۲) موخی، چندر، چیتی.

چندری (čandráy) نر. م. د پښې تناسلي آلت.
چندر (čandar) نر. م. صندل، چندن، يو ډول ونه ده

چنجه ډبره (činjənadəbará) بنځ. م. يو ډول
سوری سوری کانی دی چې اوبسکو غونډې يوه
ماده ښې راڅخه پېږي.

چمنډ (čamánđ) ص. نر. م. چاغ، شلند، مزی.
چمني (čamani) ص. نر. م. د چمن، د چمن اړوند.

چموخم (čamoxám) نر. م. ۱) موزون تگ، په ناز
تلنه، برابره تلنه؛ ۲) چم، چل، تگی.

چموسه (čamosa) بنځ. م. سوگلې، د خامې يا
اومې څرمنې بوت يا پڼه.

چموکی (čam ūkay) ص. نر. م. چمباز، تگ.
چمه (čama) بنځ. م. ۱) بدخبره بنځه؛ ۲) ډبره،
کانی، تپيره، غرمه.

چمبار (čamyār) نر. م. موجي، شمبار.
چمیکي (čamikay) نر. م. چرگوری، چرگوتی.

چنار (činār) نر. م. چينار، خنار، يو ډول ونه ده.
چناو (čanaw) نر. م. د اوبو سر، د اوبو سر چې په
وباله کې راځي.

چنباگل (čanbāgwal) نر. م. يو ډول سپين او
ژېر رنگی گل دی.

چنبر (čanbār) نر. م. وگ، چمبی.
چنج (čunj) نر. م. کرکه، نفرت.

چنجری (čanjaráy) بنځ. م. زرکه، يو ډول مرغی ده
چنجری (čanjaray) نر. م. تنزری، خنزری.

چنجن (činjan) ص. نر. م. ۱) چينجن، چينجو
وهلی؛ ۲) مضر، جنجالي.

چنجنتوب (činjantob) نر. م. ۱) چنجنتيا،
خوسا توب، چينجنوالی؛ ۲) په خبره کې خبره
پيدا کول، د مع نه کوچ وېستل.

چنجنول (činjanawál) مص. مت. ۱) چينجنول،
په چينجو وهل؛ ۲) مع. په خبره کې خبره پيدا
کول، خبره خرابول.

چنجه ډبره (činjənadəbará) بنځ. م. يو ډول
سوری سوری کانی دی چې اوبسکو غونډې يوه
ماده ښې راڅخه پېږي.

چندلو (čandū) نر.م. غمزه، چاندو، اوسو کي پاخه شوی تریاک یا ایسم چې بیا وڅکول شي.

چندوباز (čandūbāz) ص.نر.م. د چندو نشه کوونکی چندوکه (čandūka) بنځ.م. یوه ول پوهی دی.

چندیه (čandá) بنځ.م. (ج. چندې) ۱ توکر، توبه، حصه، توکره؛ ۲ ترازه، قاش، دره.

چنغاله (čingāla) بنځ.م. چنغله، کسوزده شوې.

چنغیرک (čangērak) نر.م. کار کورتک، قانقورتک.

چنغول (čangól) نر.م. (ج. چنغاله) نامزاد.

چنگ (čang) نر.م. ۱) د فوکلوري موسیقي یوه اوسپنیزه آله ده چې منځنی برخه یې فسري جوړښت لري؛ ۲) د موسیقي ۷۴ تاريزه آله ده؛ ۳) له ۴۰ ماترو څخه جوړه یوه تال نوم دی؛ ۴) چنگک؛ ۵) په پنجه کې، گیر.

چنگاښ (čū.angāš) نر.م. چونگاښ، کونیکبر، خارچنگ، سرطان.

چنگال (čangāl) نر.م. منگول، منگوله، پنجه.

چنگ چنگ (čangčing) نر.م. چونگ چونگ، ستمی، زگپروې.

چنگ په چنگ (čangpačang) ص.نر.م. ج. گډوډ، پریشان، ابتر.

چنگر (čangár) ص.نر.م. (ج. چنگران) ۱) بد خوږه، بد معامله؛ ۲) موسلی، مسلی.

چنگری (čangaráy) نر.م. چیندري، چنگور، چندرو، چیتی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چنگښ (čangāš) نر.م. ۱) چونگاښ، چینگښ، غټ چنوخ؛ ۲) چتکی، چتی، چترو، چندولی؛ ۳) اوگي، چنگاښ.

چنگل (čangúl) نر.م. د ځمکې هغه توبه چې د پنځلسو جریو سره معادله وي.

چنگل بازی (čangulbāzay) بنځ.م. چغل بازی.

چندل (čandāl) نر.م. گډوگډ تلونکی، پر یوه پښه تلونکی، پر چرندی تلونکی.

چندنې (čandnáy) بنځ.م. ۱) سبینه رو جایی؛ ۲) ترنگ، شرنګ (دریاب)، د ډول ډب.

چندن هار (čandanhār) نر.م. چندنار، چندنار، اصل غوندي یو ډول گانه ده چې غاړې ته اچول کېږي او بولاس ترې وپستل کېږي.

چندوری (čandúray) نر.م. کودوری، توکر، کودنی، کودری، کودی.

چندوله (čandolá) بنځ.م. وگ، جینی.

چندونې (čandónay) نر.م. د غوړ پوڅکی، د غوړ نرمی، د غوړ نرمه، د غوړ پوڅکی.

چنده (čandá) بنځ.م. (ج. چندې) ۱) چانده، بسپنه، هغه پیسې چې د یوه کار لپاره له خلکو څخه راټولېږي؛ ۲) دورڅپانې، مجلې کلنې یا شپږ میاشتنی گډون.

چندی (čanday) نر.م. (ج. چندیان) شاعر.

چندال (čandāl) ص.نر.م. ۱) چوری، چواری، صفایي کوونکی؛ ۲) غریب؛ ۳) بې همته؛ ۴) له ټولو حقوقو څخه محروم؛ ۵) بې اولاده؛ ۶) بې روزگاره.

چندالتوب (čandāltob) نر.م. ۱) چوری توب؛ ۲) غریبي؛ ۳) بې همتي؛ ۴) بېکاري؛ ۵) محرومیت؛ ۶) اولاد نه لرنه.

چنداول (čandawál) نر.م. چنداول، د لښکر هغه ټولې چې تر ټولو وروسته وي.

چندات (čandát) ص.نر.م. خوار غریب، مفلس.

چنداخه (čindaxá) بنځ.م. چیدنګښه، چنګښه.

چنداک (čandak) نر.م. ۱) شنګ، غوک، د کوچنیانو یو راز لوبه ده؛ ۲) ټکره.

چندان (čandan) نر.م. وگ، چندر.

چنگن (čangán) ص. نر. م. ۱) ژوندوکی، ژرپه
 ژدا کېدونکی (۲) ترن (۳) بخیل، شوم.
 چنگو (čangú) نر. م. یو ډول سارانی مرغه دی.
 چنگوتی (čangótay) نر. م. ۱) چنگوری؛
 ۲) دغناور بچی؛ ۳) وړوکی ماشوم.
 چنگوری (čanguřay) نر. م. تر تنی، د ډبرې توتبه
 د تیرې توتبه، د بېم توتبه یا پارچه.
 چنگور (čangor) نر. م. چندری، چیتنی، موخی،
 د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
 چنگوری (čanguri) نر. م. د شولو گېدی، د شولو
 ختی، د شولو ختی.
 چنگول (čingawál) مص. مت. وگ. چینگول.
 چنگولی (čanguli) نر. م. د غنمو گېدی، د
 غنمو ختی، د غنمو ستړی.
 چنگی (čangý) نر. م. ۱) چندری؛ ۲) یو ډول
 وړه سپره چنچنه ده.
 چنگی (čangáy) ص. نر. م. چغره، بېنګی، بېنګا،
 کور سترګی، چغره سترګی.
 چنگیتاز (čangitáz) نر. م. ۱) کوښین، لپ خپ؛
 ۲) ملخ غونډې یوه حشره ده.
 چنگېدل (čingedál) مص. ل. ژدل، د ژړا اواز.
 چنماری (čanmārý) نر. م. وگ. چاندماری.
 چنوسکی (čanúskay) ص. نر. م. بخیل، کنجوس
 چنو غزه (čanožza) نر. م. مچلو غزه، مچنو غزه.
 چنه (čana) نر. م. ۱) د دېوال یو اړخ؛ ۲) مرسته؛
 ۳) مچ. د گاونډي په ډول له بل چا سره ژوند
 تېرول؛ ۴) د پلورونکي سره د بیسې د کښته
 راوستلو لپاره خبرې؛ ۵) د خولې لاندنی ژامه.
 چنی (čanáy) نر. م. ۱) هغه آس چې درې رنگه لري؛
 ۲) کاسه، توتی، کونډی.
 چنی (čanáy) نر. م. شبنم، زمزمین، سپینه پرځه.

چنی (čan) نر. م. ۱) گود، للون، خېشاوره؛ ۲) ص.
 پاک، چان؛ ۳) هغه لېسې چې د کورني د نېرانو
 د پاسه اچول کېږي؛ ۴) پنبه په ندان وینه؛
 ۵) انتخاب؛ ۶) فیلټرونه؛ ۷) بې غشه کونډه.
 چنیاخه (čanāxa) نر. م. د هلو کور د د بېلوونو
 درد، د اندامونو درد، روماتیزم.
 چنیاسک (čanāsak) ص. نر. م. چنیاسن، چناسن،
 هغه څه چې پوښک او چنیاسې یې کړي وي.
 چنیاسکه (čanaska) نر. م. ۱) یو بوټی دی چې
 گل یې د بنفشې گل ته ورته دی؛ ۲) چنیاسه،
 چنیاسه، چنوسی، پوښک.
 چنیاشي (čanāši) نر. م. کروبي، ککړی، بوگړی.
 چن چن (čančan) نر. م. د چرچنې (چنچنې) اواز.
 چنچن (čančán) نر. م. چرچن، یو ډول مرغی ده.
 چنچنک (čančanak) نر. م. تور غاړه، یوه مرغی
 ده چې توره غاړه لري.
 چنچنه (čančana) نر. م. وگ. چرچنه.
 چنکاو (čankāw) نر. م. چسړ کاسو، اوپاشي، د اوبو
 پړو هل، ځمکه اوپاشي کول.
 چنکاوول (čankāwawál) مص. مت. اوپاشي،
 د اوبو پړو هل، چنکاو کول، اوبه ترمکه کول.
 چنکاوېدل (čankāwedál) مص. ل. چرکاوېدل،
 چرقاوېدل، اوبه ترمه کېدل، اوپاشي کېدل.
 چنل (čanál) مص. مت. ۱) چونل، چن کول، صافول
 غلبلول؛ ۲) ټولول، سره کول.
 چنول (čanawál) مص. مت. ۱) گورول، خېشاوره
 کول؛ ۲) پاکول، چان کول؛ ۳) مالوچ ډنډت
 کول؛ ۴) چون کول، انتخابول.
 چنونې (čanunáy) نر. م. ۱) پروزی، چنونې؛
 ۲) چان کونې، پاکونې، غلبلولونې.
 چنیه (čanā) نر. م. نخود، یو ډول حبوب دی.

چنی (čány) بیخ. م. د اوسپنی پانه.
 چنی (čány) نر. م. (۱) د جال وده توکری (۲) دري
 گوتیزه واره سوري (۳) چري، طالب،
 (۴) د خپلو غروندي، د پنو غروندي.
 چنیا (čunya) بیخ. م. چونیسا، چونیایی رنگ؛
 بنفشه یی رنگ.
 چنیاتوب (čunyātób) نر. م. چونیایی رنگ،
 چونیایی رنگ درلودنه.
 چنیاسمن (čanyāsan) ص. نر. م. چنوسی، هغه شه
 چې پوینک یې کړی وي.
 چنیاسه (čanyāsa) بیخ. م. یو ډول نری توکر، یو
 ډول چنجره نری کپره.
 چنبدل (čanedál) مص. ل. (۱) گوږ بدل؛ (۲) صفا
 کېدل، غلبه لېدل؛ (۳) مالوچ ډنډوت کېدل؛
 (۴) انتخابېدل؛ (۵) چوښېدل، چان کېدل.
 چو^(۱) (čaw) نر. م. (۱) چاک، چاود، درز؛ (۲) د دوو
 غرونو ترمنځ تنګه لاره.
 چو^(۲) (ču) نر. م. (۱) چف، دم؛ (۲) د آس یا غسوايي
 دروانولو اواز.
 چو^(۳) (čo) اد. (۱) خود، لیکن، مګر؛ (۲) خې اوښ،
 چو اوښ؛ (۴) بندیز، ایسارتیا، گیروالی.
 چوار (čawár) نر. م. لونه، غوړند، کوری.
 چوارول (čawārawál) مص. مت. خړول، للول،
 کوری کول، غوړندول.
 چواره (čuwāra) بیخ. م. (ج. چواری) خرما، وچه
 کجوره؛ یو ډول مېوه ده.
 چواری (čuwāri) بیخ. م. سوری شوي کجسوره ده
 چې په تار کې اچول کېږي او د خټلو لپاره یې د
 ماشوم پر غاړه کې غوړندوي.
 چوارېدل (čawāredál) مص. ل. خسوړندېدل،
 غمېدل، لېدل، کوری کېدل.

چواری (čuwāray) ص. نر. م. (۱) ملی، موسلی،
 نورمخی؛ (۲) خاکروب؛ (۳) خوسا، ناپاک.
 چوباره (čobāra) بیخ. م. (ج. چواری) بالاخانه،
 د کونې د پاسه بله کونډه.
 چوبړن (čobrān) ص. نر. م. لوچک، جاهل، چوړن.
 چوب (čup) ص. نر. م. ج. چپ، غلی، خاموش.
 چوپا تکه (čopātēka) بیخ. م. (ج. چوپا تکی)
 کتولی، د انځرود راتولولو آله.
 چوپار (čopār) نر. م. (ج. چوپارونه) (۱) چوپال،
 چوپار، خپری، ساله؛ (۲) د غونډېدوځای.
 چوپان گرمک (čopāngarmák) نر. م. یسوه
 څنګلي بوتې دی.
 چوپتیا (čoptyá) بیخ. م. غلی توب، چوپتوب،
 چوپوالی.
 چوپتیه (čuptá) بیخ. م. هغه لرمې چې د دېوال د
 کلکولو لپاره په هره پنځه لګول کېږي.
 چوپړ (čupár) ص. نر. م. برگ، دوه رنگی، ابلق.
 چوپړ (č(o,u)par) نر. م. (۱) خدمت، نوکري، کار،
 زحمت؛ (۲) یو ډول لویه.
 چوپړن (čuprān) ص. نر. م. چخن، چوڅرن، چوڅرن،
 هغه شوک چې سترګې یې چخړې او اوښکې
 کوي.
 چوپړوال (čoparwál) نر. م. خدمتګار، نوکر.
 چوپړه (čopāra) بیخ. م. زده پنه، زده موجه، چپړه.
 چوپړی (čopray) نر. م. خدمتګار، خادم، نوکر.
 چوپړی (čopray) بیخ. م. (۱) اوسری، شپږمبې،
 چوپړی؛ (۲) خونکی، شپږ، کونډه، شپږه.
 چوپل (čupál) مص. مت. چوپول، زېښېدل، روډل.
 چوپلی (čupálay) مف. نر. م. زېښېلی، روډلی،
 چپولی، چوپولی.
 چوپنه (čupāna) بیخ. م. زېښنه، روډنه.

چوتول (čotawá) مص. مت. ۱) چوت کول، اول،
تنبتول؛ ۲) غلاکول؛ ۳) درنول (د پور).

چوته^{۱۱} (čóta) بنخ. م. ۱) چاره، علاج؛ ۲) اپرله
پسې کارکونه.

چوته^{۱۲} (čawatá) بنخ. م. خپلی، کپړې، چپلی.

چوتی (čoti) ص. نب. ۱) خپتی، چوتی، د بنخي د
سرو بستان چې اوبدلې یې دي؛ ۲) بنخ. م. د

بنخي د سر اوردده خني؛ ۳) رخصتي.

چوتېدل (čotédál) مص. ل. ۱) پوره کېدل، په

مقابله کې برابرېدل؛ ۲) تښتول کېدل؛ ۳) بارېدل،

درنېدل (د پور).

چوچ (čoč) نر. م. رسم، رواج، دود، دستور.

چوچارې (čočāráy) نر. م. تاپو، جزیره.

چوچک (čučák) نر. م. ۱) چرگوتی، چرگورې؛
۲) وړانکارې هلک، شوخ هلک.

چوچنی (čočanáy) نر. م. وگ. چوخی.

چوچوری (čučuráy) نر. م. شینی، شونی، کونی،

د مرغیو او چرگانو کنه.

چوچونی (čučuṅáy) نر. م. چرگورې، چرگوتی.

چوچی (čučáy) نر. م. ۱) چوچونی، چپچی، بېچی؛

۲) ص. نر. م. چوخرن، چخن، هغه سړی چې

سترگې یې چوختي کوي.

چوچی (čučáy) بنخ. م. سارایې چرگ، کورمنک.

چوخ^{۱۱} (čox) ص. نر. م. کړوب، ملاتیتي، کویې.

چوخ^{۱۲} (čux) نر. م. چخ، تومبڼه، خښونه، منلنه.

چوخت (čoxt) ص. نر. م. جوخت، پیوست، ورڅېرمه

چوخته (čoxta) بنخ. م. ۱) گاره، سمشه، سڅ

۲) دوغله، غار، سوره.

چوخرکه (čuxraka) بنخ. م. سپنگور، یوډول

اغزن بوتی دی.

چوختی (čuxti) بنخ. م. چوختی، چوختی، چوختی.

چوپنی (čupanay) نر. م. پوچکه، دصابون پوچک

یاد کورتو مښوني، کښکری.

چوپونکی (čupunkay) فا. نر. م. زېښونکی،

رودونکی، چپوونکی.

چوپنی (čupanáy) نر. م. هغه پوست شې چې د

ماشوم د غاښوپه کېدلو کې مرسته کوي.

چوپنی (čupanáy) بنخ. م. چاکلېت.

چوپه چوپیا (čopačopyá) بنخ. م. کراره کراري،

چوپه چوپتیا.

چوپېدل (čupédál) مص. ل. ارامېدل، کرارېدل،

غلي کېدل، خاموشه کېدل.

چوپېر (čawpér) ق. وگ. چاپېر.

چوت (čwat) ص. نر. م. ۱) اوچت، لور؛ ۲) تیز،

خالاکه، متی، وندي.

چوتاله (čawtála) نر. م. مو. دوو لوسو ماترو تال.

چوتانگی (čutangáy) بنخ. م. د اوبښ د کتې

فلزي کړی، د اوبښ د زین فلزي کړی.

چوتار (čawtár) نر. م. (ج. چوتاره) ۱) یوډول

ساز؛ ۲) اوردده خبره؛ ۳) چارسوتی توکر.

چوتره (ču(wa)trá) بنخ. م. صوفه، سوپه، ډبه.

چوتی (č(o,u)táy) نر. م. ۱) چوتی، نیکر، لنډکی

پرتوگ؛ ۲) د اوبښ د بار تر لورسی.

چوتیا (čutyá) ص. بنخ. م. ۱) بې اتباره، ناکاره؛

۲) گاندو، مفعول.

چوتیا توب (čutyātób) نر. م. ۱) ناکاره توب،

بې اتباري؛ ۲) گاندو توب، مفعول توب.

چوت (čut) نر. م. (ج. چوتونه) ۱) چپت، یوډول

توکر دی؛ ۲) اندېښنه؛ ۳) تاوان؛ ۴) گوزار؛

۵) اعتراض؛ ۵) ص. نر. م. بس، پوره.

چوت انداز (čotandáz) ص. نر. م. قیاس، اتکل

اندازه، تخمین، اتکلي، توکلي.

چودل (č(aw,u)dał) مص. ل. وگ. چاودل.

چودري (čawdar) ص. نر. م. ۱) مشر، سرکرده؛
۲) معتبر؛ ۳) زمیندار.

چور (čūr) ص. نر. م. ۱) لوت؛ ۲) ریز میرز،
توتی، توتی؛ ۳) بالکل، بهیچي؛ ۴) نان،
لوتمار؛ ۵) هغه سوری چې داویو په بند کې
پیدا شي؛ ۶) چوری، چپنکي، تیره تیره ده چې
شپانه د چری کار ترې اخلي؛ ۷) دره؛ ۸) دوره،
بودر، رش.

چور باز (čūrbāz) ص. نر. م. بچه باز.

چوریل (čūrbāl) ص. نر. م. ۱) چریل، د وزې له وژغور
خخه جوړ شوی ترسری یا پری؛ ۲) له وژغور او
تارونو خخه جوړ د آس جلو.

چوربور (čorbōr) ص. نر. م. مغرور، کاکه.

چورت (čurt) ص. نر. م. ۱) چرت، فکر، اندېشنه؛
۲) یوه خوله نسوار.

چورتک (čurtāk) ص. نر. م. یو ډول نبات دی.

چورتی (čurti) ص. نر. م. اندېشن، پریشان.

چورت (čurā) ص. نر. م. چرت، یو ډول سگریټ دی.

چورچورک (čūrčūrāk) ص. نر. م. چرچرک، کیوری؛
یو ډول حشره ده.

چوررنگ (čūrrāng) ص. نر. م. نری، چپلیت.

چورلټ (čūrlāt) ق. بالکل، بهیچي، سکت، سراسر.

چورلک (čūrlāk) ص. نر. م. خرخ، پیر، تاو، دور.

چورلکه (čūrlāka) ص. نر. م. ۱) د پنی پشکی
(مخکنی برخه) او پسکی (وروستنی برخه)؛
۲) دلرگي خرخ؛ ۳) خرخی الوتله، هیلیکوپتر.

چورلکی (čūrlūkay) ص. نر. م. ۱) چورلکه، د پنی
چورلکه؛ ۲) د بیخي د تناسلي آلت خینجکی.

چورلنده (čūrlānda) ص. نر. م. گره خېدونکی،
سیار، خرخېدونکی، تاوېدونکی.

چوخړه (čuxrā) بنغ. م. وگ. چخړه.

چوخړی (čuxrī) نر. ج. چخې، چخړې، چوخڼې.

چوخښکی (čuxskāy) ص. نر. م. د سترگي هغه کوچ
چې د غوړ و خواته دی.

چوخکه (čoxāka) بنغ. م. چخله، چوخله، چوکه.

چوخل (čuxāl) ص. نر. م. چوغل، سیکي، بیخ مالک،
د بیخ مالک آله، چوغل، ښوینده آله.

چوخلی (čuxalāy) بنغ. م. جگه خولی (تویي).

چوخلی (čuxalāy) ص. نر. م. تیره لرگي دی چې جوار
ورباندي سپینوي.

چوخ مخی (čoxmāxay) ص. نر. م. چک مخی،
برگ مخی، چپچکي.

چوخڼی (čūxnay) ص. نر. م. وگ. چوچی.

چوخڼه (čūxna) بنغ. م. وگ. چخړه.

چوخڼی (čuxnāy) ص. نر. م. چخړی، چوخړی.

چوخول^(۱) (čuxawāl) مص. مت. چوخ کول، چوکه
کول، د خپیل، سوخول، سوغول.

چوخول^(۲) (čoxawāl) مص. مت. کړول، راتیتول،
کړبول.

چوخه (čoxa) بنغ. م. ۱) چوغه، شوقه، قبا؛ پشمي
چپنه؛ ۲) کوزوالی، خموالی؛ ۳) د خه خیزد
اخیستلو لپاره اوږه ورکونه.

چوخی (čuxāy) بنغ. م. چوکه، چیکه، تیره لښته
ده چې د غوایانو د شړلو لپاره استعمالېږي.

چوخی (čūxāy) ص. نر. م. ۱) شاتیت، شاکویي؛
۲) چپچکي، چخمخی، چوخی، چخن مخی.

چوخی چوخی (čūxičūxi) ص. نر. م. داغ داغ،
تپ تپ، خاپ خاپ.

چوخېدل^(۱) (čoxedal) مص. ل. تپتېدل، کړوېدل.

چوخېدل^(۲) (čuxedal) مص. ل. چوکه کېدل،
سوخېدل، خوخېدل، سوغېدل.

چورلندی (čurlandáy) نر.م. لاتو، گسرلندی،
چورلندی، خرخندوکی، دلوی یوه آله ده.
چورلول (čurlawál) مص.مت (۱) خرخول، تاوول،
دورورکول؛ (۲) گهول، نخول.
چورله (čurlá) بنخ.م. (۱) داوسو سوری، داوسو
ورخ؛ (۲) سولولی غوز (اکور).
چورلی (čurláy) نر.م. (ج.چورلی) (۱) دماشین
شرخ؛ (۲) خرخندوکی، لاتو، خرخی، چورلندی
(۳) غوز، متیک، اکور.
چورلی (čurláy) بنخ.م. شپلک، شپلی.
چورلیخ (čurlíj) محور، منخنی، غوند کربن
خرخ لیکه، آسه، میل خرخ، مدار.
چورلیخی (čurlejáy) نر.م. میل، محوری میل،
هغه میل چې ماشین باندې خرخی.
چورلهدل (čurledal) مص.ل. (۱) خرخ خورل،
تاوهدل، خرخهدل؛ (۲) گههدل، نخهدل.
چورلی غرب (čurlaygráb) نر.م. ماشینگن،
ماشیندار، یو دول وسله ده.
چورمچور (čurmačūr) ص.نر.م. ریز مریز،
زری زری، توتی، توتی، بهخی مات.
چورن (čūran) نر.م. (۱) تنزری، داوسو سوری؛
(۲) کپه، کپ، ناک؛ یو خوراک میده دارو.
چورندک (čūrandák) نر.م. (ج.چورندکان)
چنکی، چتی، چترکی، کوچنی مرغی ده.
چورنگ (čūrang) نر.م. (۱) په یوه وارد خارویو
پنښې پرې کونه؛ (۲) تیغ، توره؛ (۳) زخم، پرهار.
چورنگی (čurangáy) نر.م. یو دول مزدی.
چوره (č(o,u)rá) ص.نب. (۱) فتق، هغه سری چې
دخوتود پارسوب په ناروغی اخته وي؛ (۲) ص.
نر.م. چوری، خوفناکه دره؛ (۳) بنخ.م. بوره،
شکره؛ (۴) پودر، رش.

چوری^(۱) (čawráy) بنخ.م. مچ شرونی.
چوری^(۲) (čoráy) بنخ.م. (۱) بسکلی جینس؛
(۲) محبوبا، معشوقه؛ (۳) پ.ک. مجلس
پهغله، هغه پهغله چې مجلس تودری.
چوری (čuri) بنخ.م. مالیده، یو دول خواره دی.
چوری (čūray) نر.م. (۱) توبینه؛ (۲) توره؛ (۳) ذکر
د نارینه تناسلی آله؛ (۲) گههدونکی.
چور^(۱) (čūr) نر.م. (۱) شربهار؛ داو بودر اتوبهدل
اواز؛ (۲) هغه درز چې په لرگی کې په خولې یا
پانه باندې شوی وي؛ (۴) کمری، غوراشه.
چور^(۲) (čawr) نر.م. (۱) بنخ، جدر، چندر، قتل،
(۲) ص.نر.م. ج.تبا، بریاد.
چورا (čūrā) نر.م. وینی، بنگری، گوجره، چوری.
چوراغ (čūrag) نر.م. دکانی چاو، داو یولاره.
چورچورک (čurčurák) نر.م. کمکی هلک، ورکی
ماشوم، ورکوتی، کوچنی.
چورک (čūrak) نر.م. (۱) قلف، کولپ؛ (۲) د دروازی
ازم، تمبه او توماچو.
چورکی (č(o,u)rkáy) بنخ.م. چورکی، وده چاره.
چورگه (čūrgá) بنخ.م. (۱) سمخ، اورده سورا؛
(۲) دروازه یو شه خلاص.
چورو (čūrū) نر.م. تبخک، شپخو، چوری، بر
دول سپره مرغه دی چې اورده لکی لری.
چورول^(۱) (čawrawál) مص.مت. تبا، کول،
بریادول، ورائول، قتلول، پوینا کول.
چورول^(۲) (čūrawál) مص.مت. (۱) شورول، چورل،
(۲) بیول، جاري کول.
چورهار (čūrahār) نر.م. شورهار، شربهار.
چوری^(۱) (čūray) ص.نر.م. (۱) چوری، بنگی؛
(۲) هغه سری چې د پانسی کولو پر وخت کې
کوهی خرخ تاووی؛ (۳) وگ. چور.

چوشک (čošák) نر.م. ۱) بنسینه یی وور بوتل دی چې شیدی په کې اچوي او کوچنی یې روي؛ ۲) وور پلاستیکی ساختمان چې هوالری او ماشومان یې روي.

چوښتی (čūštay) نر.م. ۱) چوشتی، دمپیرو او نورو څارویو غولانڅه؛ ۲) خوښکوری.

چوښکه (čūška) بنځ.م. چوښکی، څڅکسوری، چنکوری، سنت، کشکول، خوښکوری.

چوغ (čūg) ص.نر.م. ۱) چوخ، کور، تپه، کورک، چوغی؛ ۲) تنگ.

چوغالی (čūgálay) نر.م. ۱) داوښانو د تیرلو ځای او توبله؛ ۲) داوښانو پېچې چې پر یوه ځای یې کړي وي؛ ۳) دورستو او بوډوغل.

چوغبوغ (čūgbūg) نر.م. چغ یغ، شورخود.

چوغری (čūgray) ص.نر.م. غوربدلی، ویر، سپرلی، سپرولی، سپرلی.

چوغسترگی (čūgstargay) ص.نر.م. چغ سترگی، چلغی، چنگ سترگی.

چوغښکی (čūgāškay) نر.م. دسترگی کونج، دسترگی هغه کونج چې د غورځواته وي.

چوغک (čūgak) نر.م. یوډول نبات دی چې سره مېوه نیسي او مېوې ته یې جنجوغی وايي.

چوغکه (č(u,o)gāka) بنځ.م. چرچنه، مرغی.

چوغکي (čūgaki) بنځ.م. چوغلي، غمازي.

چوغل (čūgál) نر.م. ۱) چوخل، نخشک، دسکي آله؛ ۲) غماز، چوغلگر؛ ۳) غت غلبیل.

چوغلي (čūgli) بنځ.م. غمازي، چوغلیگری، چوغلگری، شیطاني، خبره وونه.

چوغنه (čūgāna) بنځ.م. کوتی، ډوغل، کوت.

چوغول (čūgawál) مص.مت. تیتول، کورکول، کرکول، کورول، پتول.

چوربدل (čawredál) مص.ل. تباه کېدل، بریادېدل، وړاندېدل، پوینا کېدل، قتلېدل.

چوربدل (čuredál) مص.ل. ۱) چرېدل؛ ۲) جاري کېدل، بهېدل.

چورپل (čurayál) مص.مت. سرېنول، نښلول.

چورپلی (čūrayálay) مف.نر.م. سرېن کړی، نښلولی، منښلولی، بنځ کړی.

چورپته (čurayána) بنځ.م. سرېنونه، منښلونه.

چوز (čūz) نر.م. یوکلن باز.

چوزه (čūza) بنځ.م. ښایسته ښځه.

چوزه (čawzá) بنځ.م. چرگوری، چرگوتی.

چوزی (čūzay) ص.نر.م. ۱) کاغذي، چغجی، نازک، چغزی؛ ۲) نر.م. چرگوری؛ ۳) دوزی بهی.

چوس (čūs) ص.نر.م. ۱) بې ارزښته، بې قیمت شى؛ ۲) د څاروي لری او کولمې؛ ۳) ص. چوسک، خسیس سړی.

چوسار (čawsār) نر.م. یوډول سوهان.

چوستی (čūstáy) نر.م. ۱) دځناور لری او کولمې؛ ۲) دنس برنځ یا پرده.

چوس خور (čūsxor) ص.نر.م. ۱) چوسکن، بخیل؛ ۲) وړ سترگی، اروا وړی.

چوسک (čūsak) نر.م. چوس، په یوه شي پسې گرځېدنه، په یوه شي پسې پلټنه.

چوسکن (čūskán) ص.نر.م. وگ. چوس خور.

چوسکنتوب (čūskantób) نر.م. ۱) وړ سترگی ۲) بخل، بخیلتوب، شوموالی.

چوسکنېدل (čuskanedál) مص.ل. اروا وړی کېدل، بخیل کېدل، شوم کېدل.

چوسمه (čósa) بنځ.م. سستی، لتی، تنبلی.

چوشی (čošáy) بنځ.م. وگ. چنکی.

چوکاټي (čawkāti) ص. نب. د چوکاټ، چوکاټ ته منسوب، د چوکاټ اړوند.

چوک چوکه (čukčuká) بنځ. م. اواز، ازانگه.

چوکر (čokár) ص. نر. م. چاکر، نوکر، چوپړ.

چوکر (čūkár) نر. م. د ځناور خوراک.

چوکره (čokrá) ص. نر. م. (۱) هلک، ماشوم، وړوکی؛ (۲) ساتلی هلک؛ (۳) ډبل تابع.

چوکره توب (čokratób) ص. نر. م. هلکتوب، د چور باز سړي هلک یا وړوکی پاتې کېدل.

چوکرې (čūkráy) بنځ. م. چوکړې، چلوپوړې ساگ، یو ډول سابه دي.

چوکر (čūkár) ص. نر. م. (۱) وړوند؛ (۲) نوکر.

چوکره (čūkará) بنځ. م. څوکره، رنگړی، ویره، چوکره ویره، تار تار ویره.

چوک سترگی (čūkstarǵay) ص. نر. م. چغره، یو سترگی، کور سترگی.

چوکک (čukák) ص. نر. م. هغه لرگي چې په ځمکه کې بنځه پورې او دام وړپورې تړل کېږي.

چوکل (čukál) مص. مت. چف کول، دمول.

چوکلی (čukálay) مف. نر. چف کړی، دم کړی.

چوکنه (čukána) بنځ. م. چوفونه، دم کونه.

چوکو (čuko) بنځ. م. قمچینه، هغه لښته او نری لرگی چې غوایان پرې وهي او شري.

چوکول (čokawál) مص. مت. (۱) پر گوندېدو کول، څې کول، پېټول؛ (۲) ځملول.

چوکول (čawkawál) مص. مت. ښه کول، برابرول، بهتړول، په ذوق برابرول.

چوکول (čukawál) مص. مت. کېنول، لکول، ښخول، پښیری لگول، بوتی لگول.

چوکه (čuká) بنځ. م. (۱) چکه، لښته، هغه لرگی چې غوایي وړیاندې وهم؛ (۲) تیکه، د هندوانو

چوغه (čuga) بنځ. م. قبا، چغه، شوقه، یو ډول چینه ده.

چوغه (čogá) بنځ. م. وگ، چوخه.

چوغی (čogáy) ص. نر. م. (۱) تیتیا، کویي؛ هغه څوک چې ملایي تیتیه وي؛ (۲) چوغ سترگی.

چوغی سترگی (čogaystarǵay) ص. نر. م. وړې او کم دید سترگی.

چوغېدل (čūgedál) مص. ل. پټېدل، کور کېدل، کر کېدل، تیتېدل.

چوف (čuf) نر. م. چف، کوف، دم، دم پوکول.

چوک (čawk) نر. م. (ج. چوکونه) (۱) چارسو، د څلور لارو د تقاطع ځای؛ (۲) چونگ، حجره، دېره؛ (۳) په طبیعت برابر کار، د زړه کار.

چوک (čūk) نر. م. (۱) یو سترگی، په یوه سترگه وړوند؛ (۲) پوتی، لړ څیز، ذره؛ (۳) کمی، زیان؛ (۴) اېښی، چتره، سولولې شوې بېلې.

چوک (čok) ص. نر. م. (۱) په گوندېدو شوی اوښ؛ (۲) څسې شوی اوښ؛ (۳) ض. څوک.

چوک (čuwák) نر. م. کتی، د مایعاتو د اندازه کولو لښتې.

چوکتار (čukatár) نر. م. د چوکې مېخ، هغه مېخ چې په لښته کې کلک شوی او غوایي وړیاندې چوکه کوي.

چوک چوک (čukčuk) ص. نر. م. (۱) لړشان، ذره ذره، لړ لړ؛ (۲) د هغه اواز تلفظ دی چې د ژبې د سر او پورتنې تالو ترمنځ د هوا له تېرېدو څخه راوځي چې د زړه سوي، افسوس پړوخت کې ایستل کېږي.

چوکاټ (čawkā) ص. نر. م. (۱) قالب، دور، فریم؛ (۲) د دروازې هغه برخه چې پلې په کې نصب وي؛ (۳) حدود، محدود، تعین شوي شرایط.

چولول (čolawál) مص. مت. خوله خلاصول، شه
ویل، خوله بستره کول، خوله ویتول.
چوله (čolá) بنخ. م. (۱) درز، چاود؛ (۲) سوری؛
(۳) کور، مکان؛ (۴) گوشه؛ (۵) دپره تنگه لاره؛
(۶) د شه ویلو لپاره خوله خلاصونه.
چولی (čuláy) بنخ. م. (۱) کمر چینه کمیس، گونځې
کمیس؛ (۲) زور دام، شکېدلی دام.
چولی (čawláy) مف. نر. م. (۱) درز کړی، چاود
شوی؛ (۲) منفجر کړی، منفلقه شوی.
چولی (čuláy) نر. م. د کوچنیانو د لوبو غونډ،
گردد او بڼوی کانی.
چولیانې (čulyānáy) بنخ. م. جارگی، خندکی،
د دوی پخولو وړه کوته.
چوم (čūm) نر. م. چم، د خاورو یا خټو یا کبلو هغه
غونډه برخه چې د یوه بېل سره راجلاشي.
چومبې (čūmbáy) نر. م. (۱) شتومی، د اونگ
لاستی؛ (۲) مولی، اوږد او غونډ موندشي.
چومر (čūmár) نر. م. (۱) سرمل، هغه کس چې د
اوبس مهار په کې بندېږي؛ (۲) هغه تار یا مسزی
چې د اوبس په پزه کې اچول کېږي.
چومردی (čūmarđáy) نر. م. چمردی، د پایکو
منځوی لرگی چې پایکو وړاندې ګرځي.
چومک (čūmák) نر. م. شومک، د اوبسانو یو ډول
ناروغي ده چې خوله یې کېږي.
چومکی (čūmakáy) نر. م. چمبکی، چرګوری.
چومل (čūmal) مص. مت. بشکلول، مچو کول.
چومی (čūmáy) بنخ. م. مچه، مچو، مچکه.
چومی (čūmay) نر. م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي
ده چې له خولې یې لارې یا نانې بهېږي.
چونبېل (čūnbél) نر. م. لوی او غټ کچکول.
چونتره (čontará) بنخ. م. دوکانچه، سونه، چوتره.

د تنډې خال؛ (۳) تېرونه، نغرنه، ښکته کونه؛
(۴) لږه اندازه، ذره؛ (۵) لښته؛ (۶) ملته، بېدی
(۷) اړکی، لری، پتیره؛ (۸) چونگی، تانگی.
چوکه (čawká) بنخ. م. دهندوانود خوراک دوکانچه
چوکی (čawkáy) بنخ. م. (۱) شوکی، کرسی؛
(۲) شوکی، د پیره دارځای، تانه، سورچل؛
(۳) زیارت ته تلل؛ (۴) رسمي چوکی، مقام.
چوکی (čukáy) بنخ. م. دام، بلیره، د بتیرانو یو
ډول د نیولو دام.
چوکی (čūkay) ص. نر. م. چوک، کم، لیر، ذره.
چوکی چوکی (čūkičūki) ص. نر. م. لیر لیر، کم
کم، ذره ذره، کم شی.
چوکیدار (čawkidár) نر. م. شوکیدار، پیره دار،
ساتونکی، ژغرونکی.
چوکېدل (čokedá) مص. ل. خپې کېدل، اوبس
چو کېدل، بېتېدل، په گوندو کېدل.
چوکېدل (čawkedá) مص. ل. (۱) برابرېدل، ښه
کېدل، په ذوق برابرېدل؛ (۲) روزگار سمېدل.
چوگان (čawgān) نر. م. پولو، سانگه، نزهه.
چوگان بازی (čawgānbāzi) بنخ. م. (۱) د سانگې
لویه، نزهه بازی؛ (۲) دی بازی، لوبو، چمچاکی؛
(۳) یو لویه ده چې سړی په آس باندې سپرېږي
او د لرگی سره توپ وهي.
چول (čol) نر. م. (۱) بیابان، صحرا، بېدیا، میره؛
(۲) ذکر، د نارینه تناسلي آله.
چول (čawál) مص. مت. (۱) منفجرول؛ (۲) چاود
پکې پیدا کول؛ (۳) اچول، غورځول، تریبل.
چول (čül) نر. م. د دروازي چون، دوره چور.
چولاوه (čülāwa) ص. نر. م. جل وهلی، ځل وهلی.
چولایی (čawlāy) بنخ. م. چلوايي، یو ډول ساګ.
چولک (čülák) نر. م. پرپ، تربرف، لمده واوړه.

چونتی (čunťay) ص. نر. م. شونتیا، چوندی، یو لاسی، شونتیی.

چونتی (čunťi) بنخ. م. شبتیی، چوتی، چوتی، چوتی، د سر اورده و بستان.

چوندی (čunday) نر. م. گودی، گود گودک، په یوه پنبه پر لاره تلل، پر چوندی تلل.

چونکی (čunkay) ص. نر. م. (۱) بی شرمه، بی حیا؛ (۲) خوسا؛ (۳) بد عملة؛ (۴) نر. م. سارنگ.

چونگ (čung) نر. م. (۱) دهر لوشی، دلپې نیمایی؛ (۲) د چرگورې اواز؛ (۳) پته فیصله، پته سلا او مشوره.

چونگ (č(u,ə)wáng) نر. م. وگ. چونه (۱۳).

چونگا ون (čungawán) ص. نر. م. چونگن، شور کورونکی، چینگن.

چونگنبه (čungasa) بنخ. م. چنگنبه، چنځخه، خنځخه، خنگنبه، خونگنبه، شینځنبه.

چونگن (čungán) ص. نر. م. ج. ژرندوکی، چونگېدونکی، چینگن، ژرندا.

چونگول (čungawál) مص. مت. چینگول، چنگول، ژرول، په ژراوستل.

چونگی (čungáy) ص. نر. م. (۱) شونتیی، په یوه لاس شل؛ (۲) نر. م. اندازه پیمانته؛ (۳) ذره، لیر شی؛ (۴) گتبه، بری.

چونگی چونگی (čungičūngi) لیر لیر، لپه لپه، چاته یوشی په لیره اندازه او پر لاس ور کول.

چونگېدل (čungedal) مص. ل. چینگېدل، ژرېدل، په ژرا کېدل، ژراته مجبورېدل.

چونه (čoná) بنخ. م. (۱) وده، غونډکی او کمزورې نیا (انا)؛ (۲) اهاک، آهک.

چونه (čawána) بنخ. م. چونگ، چوونه، درز په کې پیدا کونه، چاودنه.

چونی (čünay) ص. نر. م. بنایستوکی، بیکلی، کوچنی بنایسته شی.

چونی (čünay) بنخ. م. (۱) زده ته سپر، زده ته سپردې ماشوم؛ (۲) چینی لوبی؛ (۳) لعل، یا قوت، د لعل په خپر.

چونی (čawnay) بنخ. م. وگ. چونی.

چون (čün) ص. نر. م. ج. (۱) غوره، بڼه؛ (۲) نر. م. کب؛ (۳) چور، د دروازې اوکت چور؛ (۴) چان، خوبونه؛ (۵) تیت اواز؛ (۶) د ویالې سوری؛ (۷) د تویک غوزه؛ (۹) انگتیی؛ (۱۰) د کبیس گونځی.

چونا (čünā) بنخ. م. وگ. چونهار.

چون چونه (čünčūna) بنخ. م. وگ. چنجه.

چونکی (čunkay) نر. م. (۱) د مرغیو اواز؛ (۲) د او بود بهېدلو اواز.

چونل (čünal) مص. مت. (۱) خوبول، غوره کول، تاکل، په گوته کول؛ (۲) چنول، چانول، صفا کول؛ (۳) چونول، جامو ته گونځی ور کول.

چونول (čünawál) مص. مت. (۱) خوبول، غوره کول؛ (۲) مرغی په اواز راوستل؛ (۲) حرکت کول، گرځېدل؛ (۳) مایعات شورول، چرول.

چونیونی (čünawūnay) نر. م. چان، چانونی، چن، چان کونی، د چنولو لوبی (آله).

چونهار (čünahār) نر. م. چنهار، د مرغانو چنهار، د مرغیو د چنېدو اواز.

چونیی (čünay) نر. م. (۱) بلبل؛ (۳) د کاربز سوری.

چونیی (čünáv) بنخ. م. چانی، چنی، پانه.

چونیی (č(aw,o)náy) بنخ. م. چاونی، عسکری قشله، د عسکرو د اوسېدو ځای.

چونیا (čünjá) بنخ. م. (۱) بلبل، چونی؛ (۲) بڼه، رنگ.

چونیا کوی (čūnyākōkay) بنغ. م. د چنبیلو گل، چنبیلی گل.

چونیا کی (čūnyākāy) بنغ. م. د بنفش گل، بنفشه بی رنگ، د بنفشی بوتی.

چونیا نی (čūnyānāy) بنغ. م. (۱) په کور کی دنه تشاب، د کور چر چوی؛ (۲) پخلنخی.

چونهدل (čūnedal) مص. ل. (۱) چنهدل، ببلبل چنهدل؛ (۲) چورهدل، خورهدل؛ (۳) چان کهدل، چنهدل؛ (۴) گونځی گونځی کهدل.

چوو (čawū) نر. م. گردله، هغه باد چې له واورې سره یوځای وي.

چوونکی (čawūnkay) فنا. نر. م. (۱) درز په کې پیدا کوونکی؛ (۲) چاودوونکی.

چوونگر (čawūngrat) نر. م. چنډرو، د کوچنیانو یوه لویه دهه.

چوه (čawa) بنغ. م. (۱) کجاوه، لویه توکری؛ (۲) یو ډول خوشبویه بوتی؛ (۳) د ډبرې چاود چې اوبه ترې راوځي؛ (۴) هغه شپله چې نیاتات په کې شنوي؛ (۵) دیچه، جویه؛ (۶) چاک، درز.

چوهاری (čūharāy) ص. نر. م. چوری، چواری، چوهری، ناپاک، مردار خور، گنده.

چوهره (čuhra) بنغ. م. گونځه، کورته، گونجی، چوی (čawāy) بنغ. م. دوښو توکری، شکری.

چه (ča) بنغ. م. سیوری، پتونی، پناه ځای.

چه (č(e,i)) اد. چې، د ربط ادا ت (توری) دی.

چهر (čahr) نر. م. یو بوتی دی چې ژبې گلان لري.

چې (če) اد. (۱) د ربط توری دی؛ (۲) بنغ. م. د (چ) توری تلفظ.

چې (či) وړ. له اسم سره د لاحقې په ډول راځي او صفت جوړوي، لکه: نندار چې، چې ایشی (čavišāy) نر. م. حاجوشه، حایر.

چمبر (čebār) نر. م. کسبگر، کاسب، چیت (čit) ص. نر. م. ج. (۱) چلبیت، چبر، خبیر؛ (۲) تیت، تیتو (۳) چخبیت، چیت پیت.

چیت پیت (čitpit) ص. نر. م. ج. بنځی چلبیت، چیترو (čitro) بنغ. م. د کوچنیانو د لویو غونډ کانی.

چیتره (čitra) بنغ. م. گرد کانی دی چې کوچنیان لوی وړاندې کوي، ریانکی.

چیتره (čitra) بنغ. م. (۱) اوسون، نرم، اوبلن شی؛ (۲) د نگره غونډه؛ (۳) پوره او خیرې کالی.

چیتوالی (čitwālay) نر. م. چخبیتوالی، چیتول (čitawal) مص. مت. چت پتول، چلبتول، خخبیتول، چبریتول، پلنول.

چپته (četa) ض. چرته، چبرې، کوم پلو.

چیتی (čitay) بنغ. م. (۱) ریانکی، د کوچنیانو د لویو تیره؛ (۲) موځی؛ د یوې لویې نوم.

چیتهدل (čitedal) مص. ل. (۱) چلبیتهدل، پلنهدل، اوارهدل، تکهدل؛ (۳) ماتهدل.

چیت (či) نر. م. یو ډول گلداره توکر دی.

چیتاکي (čitakay) بنغ. م. وگ، چتاک، چپته (četa) بنغ. م. (۱) تاکید، تینگه؛ (۲) تاوان، دند، ضرر؛ (۳) چاره، بندوست.

چیته (čita) بنغ. م. (۱) د چرسو گولی؛ (۲) فیصله، جوړه، روغه.

چیتي (čitay) بنغ. م. رسید، رسیدخط، لیک.

چیچر (čičār) ص. نر. م. (۱) گونځی، گونجی؛ (۲) سرتمبه، له یوې خبرې څخه نه تهرېدونکی، خبلی.

چیچرو (čičro) بنغ. م. (۱) چیندرو؛ (۲) د چیندرو یوه خاصه خانه.

چیچروبی (čičrobay) بنغ. م. چمچوس، تشناب، چونیا نی، غسلخانه، چرچوس.

چیر (čir) نر. م. خیرنگی، تهروسکی، جشنکی،
تهره مخی کانی.

چیرته (čerta) ض. وگ. چهری.

چیرره (čirra) بنخ. م. چیره، لته، زده لته، خونیره،
خیره، رنجه، رینگی.

چیرک (čirak) نر. م. نری لاره.

چیری (čere) ض. چری، چیرته، چرنه، کوم خای،
کوم یلو؛ (۲) ق. فرضاً، کد چیری.

چیر (čir) نر. م. (۱) کنه، کونله، سرینناک خیر؛
(۲) یوه اوچته ونه ده؛ (۳) لنده گوره، چیر گوره.

چیر (čer) نر. م. (۱) بلوسه، برخلافی؛ (۲) جنجال.

چیر چاری (čerčare) بنخ. م. مزې، چرچی.

چیرل (čerál) مص. مت. (۱) تنگول، چیر کول؛
(۲) جنجال کول، خیرل، خیره شاریل.

چیرلی (čerálay) مف. نر. م. (۱) تنگ کسری،

خورولی؛ (۲) خیرلی، په یوه خیره باندي دېری
خیری او بحث شوی.

چيستان (čistan) نر. م. ار، معما، اروند.

چيستکی (čistakay) ص. نر. م. نرم، اوپلن.

چیشن (češan) ص. نر. م. (۱) سپسن، بیر، وپشته

لرونکی؛ (۲) یو کلن اوبن چې وری پرې ولاړې

وی؛ (۳) نر. م. سیرلی، اوزگوری.

چیشنکی (češankay) نر. م. سیرلی، اوزگوری

اوزگوری، یو کلن سیرلی.

چیشل (češal) مص. مت. چیشل، شنبل، شکل.

چیفار (čigār) نر. م. چفار، چفهار، چفهای.

چیفل (čegal) مص. مت. چفدل، چفار کول.

چیفل (čigál) نر. م. چفل، غلبیل، غت غلبیل.

چیفه (čigā) بنخ. م. چغه، کریوه، کریکه، فریاد.

چیکر (čikar) نر. م. چیکری، ختی، المدی ختی.

چیل (čil) نر. م. لسن، کتار، صف، قطار.

چیچره (čičrā) بنخ. م. (۱) اوپلن شسی؛ (۲) دنگره
غوبه، پیپره غوبه.

چیچری (čičrāy) بنخ. م. (۱) کنه، یوه حشره ده
چې د حیواناتو پر پوستکی پورې نښتی وي؛

(۲) وړه سپره، ریچه.

چیچکه (čičaka) بنخ. م. چوچکه، چرگوری،
بتکه، نوې خوانه شوی چرگه.

چیچگی (čičgāy) نر. م. ناوکی، گودی، نانخکه.

چیچل (čičál) مص. مت. (۱) چچل؛ (۲) په غابینو
پرې کول، غابین لگول؛ (۳) د مار چک لگول،

لرم نښن وهل، د غومبسی نښن وهل.

چیچلی (čičálay) مف. نر. م. (۱) په غابینو پر بکری
شوی؛ (۲) تک ورکری؛ (۳) چچلی، نوکاری شوی

چیچو غاړه (čičoğāra) بنخ. م. وگ. چاچو غاړه.
چیچوک (čičūk) نر. م. یوه لوبه ده.

چیچه (čečá) بنخ. م. تاکید، تینگه، چپته، چپته.
چیچی (čičay) نر. م. د مرغی او چرگی بچی.

چیخا (čixā) بنخ. م. چیغه، توتو، چخه، کوری، د
سپی د شړلو غیر.

چیختان (čixtān) ص. نر. م. ج. وگ. چختار.
چیخون (čixran) ص. نر. م. (۱) گنده، وروست،

لرلی؛ (۲) چیخن، چوخن، چخې سترگی.
چیخل (čixal) مص. مت. چخل، مندل، دکول، ننه

ایستل، چوخول.

چیخن (čixan) ص. نر. م. چخن، چخون، هغه
شوکی چې سترگی یې تل چخې کوي.

چیخنول (čixnawal) مص. مت. راکنبل، رابنکل.
چیخوری (čixorāy) نر. م. زود، بیکاره خیز.

چیخی (čixe) بنخ. م. (۱) چیخنی، چوخنی، د
سترگوسل یا چیخری؛ (۲) د ماشومانو د مقعد

چینجی.

چینگرک (čingǝrǝk) نر.م. چونگرک، کاکورک،
چینگرک، قان کورک.

چینگ (čing) ص. نر.م. واز، ارت، خلاص.

چینگ پینگ (čingping) نر.م. (۱) انی بانې،
انی وانې، بهانې، بانې، هغه دغه؛ (۲) ژوا.

چینگ خولی (čingxūlay) ص. نر.م. واز خولی،
چینگ داری، ارت خولی، خلاص خولی.

چینگکه (čingaka) بنخ.م. وده تور بخونه مرغی
ده چې د اواز په وخت کې لکې پورته کوي.

چینگول (čingawǝ) مص. مت. (۱) ارتول، وازول،
بهرته کول؛ (۲) ژول، چنگول؛ (۳) خسورول.

چینگه (čingǝ) بنخ.م. (۱) چینکه خوله، وازه خوله
(۲) ص. بنخ.م. وازه، خلاصه.

چینگېدل (čingǝdǝl) مص. ل. (۱) خلاصېدل،
بهرته کېدل؛ (۲) کېدل، په عذابېدل، ژرېدل.

چینل (čenal) بنخ.م. (۱) چاینل، کانال، مجرا،
معبر؛ (۲) کارېز، د اوبو لاره؛ (۳) خط مشي.

چینه (čina) بنخ.م. له شمکې نه داو بود راوتلو ځای.
چینی (činay) نر.م. سوراوسپین آس.

چینی (čini) بنخ.م. (۱) بوره، شکره؛ (۲) د چین
پورې اړوند څیزونه.

چینی (činay) بنخ.م. (۱) چونی، قلم، پولادي
تیزه شوي میله ده چې اوسپنه پرې پرې کوي؛
(۲) چنی، د اوسپنې پانه.

چيوتل (čewatal) مص. مت. کېوتل، کېوتل،
گیرېدل، نینتل.

چپوده (čewda) بنخ.م. سمخه، سمخ، چپوه.
چپوهل (čewahǝ) مص. مت. کشول، کېول،
شکول، رانکول.

چېل (čel) نر.م. (۱) پوښی، تیکری، ژړوکی، زنانه
شادر؛ (۲) د غوزانو جو مېک.

چیلان (čilǝn) نر.م. یو ډول حلال مرغې دی.
چیللم (čilǝm) نر.م. وگ، چلم (۱).

چیلو (čelǝ) نر.م. (۱) ترکاری، یو ډول سبابه دی؛
(۲) مو. ویلون سل، یو ډول لوی ویلون دی چې
څلور تارونه لري او بېم او از تولیدوي.

چېله (čelǝ) بنخ.م. د ژمي څلورېنېت ورځې یخنی.
چېلی (čelǝy) نر.م. (۱) کچیکې، سسرلي، د وزې
یا نر مرغومی، د بزې بچی؛ (۲) یو ډول وزه.

چیمبا (čimbǝ) بنخ.م. تورانی، د سهار بلبله.
چیمخن (čimxǝn) ص. نر.م. (۱) چینجی وهلی؛
(۲) تگ، بې اعتباره؛ (۳) چینخن، چخرن.

چیمکی (čimakǝy) له هگې نوی راوتلی چرگوری.
چین (čin) نر.م. گونځه، گونځې، کوت کوت.

چین (č(e,ay)n) نر.م. یو ډول زنجیر دی چې په
واړو کې د موټرونو پرتا پرونو را پېچل کېږي
چینجخ (činǝx) نر.م. چینجخ، چونگینه.

چینجن (činǝjǝn) ص. نر.م. چینجی وهلی.
چینجی (činǝjǝy) نر.م. چنجی، یو ډول حشره ده.

چینچاری (činčǝrǝy) نر.م. چرچرک، یو ډول
حشره ده.

چیندخ (čindǝx) نر.م. وگ، چونگینه.
چیندخ خور (čindǝxǝr) نر.م. بغبغو، بڼ، کب
خورکه، لویه ماهی خوره مرغی ده.

چیندرو (čindro) بنخ.م. چیندرو، د کوچنیانو یو
راز لویه ده، نانک.

چینده (činda) بنخ.م. سمخه، چپوده، سمخ.
چیندي (čindi) بنخ.م. درخت وده توتو، صافی.

ع

ځاگي (jāgāy) بڼخ. م. ځاگي، د غنمو گڼلې،
 ستري، خټي، وڅه، د غنمو وڅه.
 ځالگي (jālagāy) بڼخ. م. ۱) د ځالي د تصفير
 نوم؛ ۲) د اوسېدو يا استېدو ځاي.
 ځاله (jāla) بڼخ. م. (ج. ځالي) منځوله، جاله،
 بڅولې، د الوتو لکيو د اوسېدو ځاي.
 ځان (jān) نر. م. ۱) تن، وجود، جسم؛ ۲) ساه، دم،
 روح؛ ۳) شها، شهې، شهو، محبوبه.
 ځان از مېښت (jānazmēst) ۱) ځان از مېښت،
 ځان پېژندل.
 ځان باوري (jānbāwarāy) ص. پر ځان باور
 لرونکي، پر ځان ډاډمن.
 ځان بسيا (jānbasyā) ص. مړه خوا، موراو، پر
 ځان ډاډمن.
 ځان بوختيا (jānbōxtiā) ۱) زياتره د شعر و شاعري
 په اړه، چې شاعر د ځان په اړه ليو دېر غږېښي

ځ (j) بڼخ. م. د پښتو الفبې لسم توري دی.
 ځاځل (jājāl) مص. مت. په غوسه کول، قهرول.
 ځاځمن (jājman) ص. پر غزناک، غوسه ناک.
 ځاځن (jājān) ص. وگ. : ځاځمن.
 ځار (jār) نر. م. ج. ۱) جار، قربان، فدا، جيو.
 ځار ځار (jārjār) نر. م. ج. ۱) جار جار، قربان
 قربان؛ ۲) ژړا، فرياد.
 ځار ځپلي (jārjapālay) ص. خوار و ځار، ځلبل،
 ځلبلاند.
 ځا، ول (jārawāl) مص. مت. قربانول، نثارول.
 ځار پندل (jāredāl) مص. ل. جار پندل، قربان پندل،
 فدا کېدل، نثار پندل.
 ځاړل (jāzāl) مص. مت. گرول، بسونگاري کول،
 شوکارول، نوکاري کول.
 ځاړلي (jāzālay) مف. نر. م. گرولي، شوکاري کړي
 شوي، نوکاري کړي..

خانپالن کھت (jānpālanket) ۱. د خانپالنې دود،
 د شخصیت پالنې کھش.
 خانپلورلی (jānplorālay) ص. خان خرڅ کړی،
 مری، گوداگی.
 خانپهنبې (jānpese) ۱. خان ژوند لیک، ژوند
 پېښې.
 خانتنی (jāntanay) ص. په خان پورې اړوند،
 خانی، خانگری.
 خانته (jānta) ص. نب. خانله، یوازې، بېل، جلا.
 خانجوری (jānjoray) ص. چې خپل خان پخپله
 جوړ کړی یا رسولی وي.
 خان خازوونی (jānjārowūnkay) ف. نرم. فدایی،
 قربانېدونکی، خاریدونکی، جاریدونکی.
 خان خانی (jānjāni) بڼغ. م. ۱. خپل خپل خانته؛
 ۲. خودخواهي، خودي؛ ۳. بې وسيلې توب.
 خانخولی (jānjolōy) بڼغ. م. ج. دانگدولی،
 خنغولی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
 خانخومری (jānjūmrāy) ص. نرم. م. ۱. تپ،
 کمزوری؛ ۲. است، ناراسته، لټ.
 خان خورگی (jānxorgi) بڼغ. م. زړه خوړنه،
 خان کړونه، څیگر خونې.
 خانخوښې (jānxwasi) بڼغ. م. خان خوبونه،
 خان ته څه وینه، خان په څه کې حسابونه.
 خانخوښی (jānxwasiy) ص. نرم. م. په خان
 مین خان په څه کې حسابوونکی.
 خاندار (jāndār) ص. نرم. م. جاندار، د ساه خاوند،
 روح لرونکی، ساکنی.
 خاندره (jāndara) بڼغ. م. ج. خاندري (۱) خنده،
 شکل، بڼه، صورت؛ ۲. خانگه، وجود، تنه.
 خان ساتی (jānsatay) ص. نرم. م. محتاط، خان
 ژغورونکی، احتیاط کونکی، محافظه کار.

خان سپاری (jānsparay) ص. خان سپارونکی،
 خانتهری، خان تسلیموونکی، سلامی.
 خانستای (jānstāy) ص. خان ستایونکی،
 خاننېود، خاننېکاری.
 خان ستاینه (jānstāyōna) بڼغ. م. خود ستایی
 د خان صفت کونه.
 خان ستایونی (jānstāyūnay) ص. نرم. د.
 خان صفت کونکی، خان ستایونکی.
 خان ښکاری (jānskāray) ص. نرم. م. خان
 ښکاره کونکی، خودنما، تظاهر کاره.
 خان غتاوی (jāngatāway) ۱. لوی، سترو
 سترجاری، خان غت ښکاره کول.
 خانغودي (jāngodi) ۱. خانمندی.
 خانکاری (jānkāray) ص. خپلکاری، خپل
 چاری، خودکار.
 خانگرتیا (jāngartyā) بڼغ. م. ۱. یوازیتوب،
 گوښیتوب؛ ۲. خصوصیت، مشخصه.
 خانگرنوم (jāngarnūm) ۱. خانگری نوم، علم،
 مشخص نوم.
 خانگری (jāngoray) ص. نرم. م. ج. خانگری،
 ۱. یوازې، بېل؛ ۲. خپلواک؛ ۳. مشخص،
 مخصوص، ممتاز.
 خانله (jānla) ص. نب. ۱. یوازې، بېل، جلا،
 خانته، خانگری؛ ۲. د خان لپاره.
 خانمن (jānman) ص. نرم. م. مغرور، کبرجن.
 خانمنتوب (jānmantob) ص. نرم. م. لوی، خود
 بینی، غرور، کبر، تکبر، خان لېدنه، خانمني.
 خانمنی (jānmanay) ص. نرم. م. مغرور، کبرجن.
 خانواله (jānwāla) ۱. خانخوښی، خودپسندی،
 خودخواهي.
 خانوینی (jānwini) ص. ښاخمني (غرور)، خودبینی.

ځاني (jāni) ص. نې. ۱) له ځان سره تعلق لرونکی
 ۲) خوراگران دېر ضمه يي.
 ځانه (jāna) بڼخ. م. (ج. ځاني) وگ. زانه.
 ځاو (jāw) نر. م. مارش، د حملې اودتگ حکم.
 ځاوو (jāwū) نر. م. څمرویی، زاوه، څمرویی.
 ځای (jāy) نر. م. ۱) جای، تېځانه، مکان، محل؛
 ۲) مقام، درجه؛ ۳) وخت او موقع.
 ځای پر ځای (jāyp(a,u)rjāy) ځای په ځای، په
 ځای، مقامی؛ ۲) وارد واره، تګ له تګه.
 ځای غلی (jāygalāy) بڼخ. م. هغه بڼخه چې تر
 لنگون (زېروني) وروسته درد ولري.
 ځایکی (jāykāy) نر. م. گل زوی، د نښې منځ،
 هدف، پخپله هدف.
 ځایگی (jāygāy) نر. م. ۱) په تېر، پوخ په نښه؛
 ۲) ټاکلی ځای؛ ۳) ځای، د بڼخې تناسلي آله؛
 ۴) د ځای د تصفیر نوم؛ ۲) نښه، نخښه.
 ځایگیر (jāygīr) ص. نر. م. ۱) دېره، استوګن،
 اوسېدونکی؛ ۲) په زړه کې، د زړه دننه.
 ځایناستی (jāynāstay) ص. نر. م. ۱) جانشینی،
 ولېعهد، تقاعد؛ ۲) مجاز زوی، بچی.
 ځایول (jāyawāl) مص. مت. ۱) جابول، ځای پیدا
 کول، خوندي کول؛ ۲) زغمل، پېڅل.
 ځایېدل (jāyedāl) مص. ل. ۱) ځای کېدل، کوم
 شې ته په زور یا بې زوره ځای میندل کېدل؛
 ۲) زغمل کېدل، تحمل کېدل.
 ځبځب (jābjāb) ص. نر. م. میده میده، ذره ذره.
 ځب زیری (jābzirāy) ص. نر. م. بیر زیری.
 ځبل (jābāl) مص. مت. کوتل، میده کول، ځپل.
 ځبله (jāb) یو تر بله، یو له بله، په خپلو کې.
 ځبلی (jābājay) مف. نر. م. ۱) ځپلی، کوتلی،
 میده کړی؛ ۲) خوار، ذلیل؛ ۳) گن، بیر.

ځبن (jābān) ص. نر. م. ۱) څېرن، څېړن، څېړن؛
 ۲) ناپوه، احمق؛ ۳) څیړ، سخت.
 ځبوالی (jābwālay) نر. م. گنوالی، گوروالی.
 ځبول (jābawāl) مص. مت. ۱) توت څښل، توت
 ټکول؛ ۲) ځپول، شړول.
 ځبونکی (jābūnkay) نر. م. میده کورونکی،
 کورونکی، پستوونکی.
 ځبېدل (jābedāl) مص. ل. ۱) گڼېدل، گورېدل؛
 ۲) توت ټکېدنه، توت څښل کېدنه.
 ځبېښل (jā bešāl) مص. مت. (له ټولو صیغوسو)
 وگ. زېښل).
 ځپلی (jāpālay) نر. م. کوتلی، وهلی ځپلی.
 ځخا (jājā) بڼخ. م. جز جز، د غوښې د وړیتېدو اواز.
 ځخوکی (jājūkay) نر. م. ځخغولی، جزغولی.
 ځخغولی (jājgōlay) نر. م. جخغولی، جزغولی،
 خخوزی، هغه مواد چې دواړې د وېلي کېږي
 وروسته په لوبښي کې پاته کېږي.
 ځخېرل (jājērāl) مص. مت. ۱) توتې توتې کول،
 ورزل؛ ۲) سپکول، ښکښل؛ ۳) چپچل.
 ځخه (jājxa) نر. م. جوک، د تویک د نښې ځای؛
 ۲) دلرگي زخه؛ ۳) زخه، وچه دانه ده چې د
 انسان پر پوست باندې راخېږي.
 ځرخ (jāj) ص. نر. م. ۱) سور شین بخون رنگ-
 ځرخې سترگې؛ ۲) وگ. زرخ.
 ځری (jājāy) نر. م. (ج. ځري) ۱) قاصد، استازی؛
 ۲) جاسوس؛ ۳) جری، نظیر، د تویک د فاصله
 ټاکلو او نښه نیولو ځای.
 ځرانګه (jājānga) نر. م. (ج. ځرانګې) هغه باد
 او سېلی چې آثار یې له لېرې لیدل کېږي.
 ځروبه (jājōba) بڼخ. م. څمرویی، څمرویی، آبشار.
 ځړول (jājāwāl) مص. مت. څړندول، کورېدل.

خج بیدل (jəzəd) مص. ل. خوردن بیدل، کوری کپدل.
 خج (jəz) صوت. نر. م. جز، په تاوده شی باندي د
 اوږد تو بیدلو اولز؛
 خج کی (jəzki) نر. م. جز بنده، خج بنده.
 خج (jəz) نر. م. ۱) خام بندي يا ... چې زیم ولسري او
 لویه ترې راووشي؛ ۲) سېلاب راوړي شکه.
 خجی (jəzki) نر. م. زیره عمکه، هغه غای چې اوږه
 لو نباتات ونه لري.
 خجبت (jəz) نر. م. ۱) زجت، ناخوښ، هغه شوک
 چې د چا بډایسي؛ ۲) زیات، زجت، ډېر.
 خجنگله (jəz) ق. هغه وخت، کله، شه وخت،
 هر کله، کله چې، هغه وخت چې.
 خج (jəz) نر. م. خز، جز، خج.
 خجاست (jəz) نر. م. منده، تېبته، خجل، ترپ.
 خجاسته (jəz) جع. م. منده، تېبته، ترپ.
 خجاله (jəz) جع. م. زغاله، پوره، غروړی.
 خجغه (jəz) جع. م. یو ډول شنه واښه دي.
 خجست (jəz) جع. م. منده، تېبته، خجل، ترپ.
 خجستل (jəz) نر. م. منده کول، خجاستل،
 تېبته کول، ترپل، ترپ کول، منده اخستل.
 خجل (jəz) نر. م. منده کونه، تېبته کونه.
 خجلا (jəz) جع. م. منده، خجاسته، تېبته، خجل.
 خجلاند (jəz) ص. نر. م. خجلېدونکی، د منډو
 په حال کې، د تېبتي په حال کې.
 خجلاندی (jəz) نر. م. ۱) تېبېدونکی،
 خجلېدونکی؛ ۲) ذلیل، بډیوی، ۳) عاجز،
 خوار؛ ۴) ډلرن؛ ۵) لرومانجن.
 خجلول (jəz) مص. مت. ۱) په منډه کېدل،
 په تېبته کول؛ ۲) په مخه کول، په مخه اخستل
 خجلېدل (jəz) مص. ل. په منډه کېدل، په
 تېبته کېدل، منډه وهل.

خجول (jəz) مص. مت. جفول، جزول، جوزول،
 په غوړو یا تېلو کې سره کول.
 خجونخ (jəz) نر. م. خفونز، حرکت، د مچپو لو
 چنبپو حرکت، خوځ ماخوځ، خون غېندنه.
 خجونغاوي (jəz) جع. ج. غونزاوي، ډېره
 او نامنظمه گڼه گونزه، لزدحام.
 خجونخول (jəz) مص. مت. پسرول،
 غونزول، په نامنظمه گڼه گڼه لوستل.
 خجېدل (jəz) مص. ل. جوزېدل، جفېدل، په
 غوړو کې غوښه په شور او جع جع راتلل.
 خجک (jəz) نر. م. تکلیف، رو، لژو، زک.
 خجکلول (jəz) مص. مت. زوکلول، رسرول،
 خڼه کول، لزارول، غوړول.
 خجکلېدل (jəz) مص. ل. زوکلېدل، رسرېدل،
 غوړېدل، کرېدل، په تکلیف کېدل.
 خجکلنن (jəz) نر. م. وگ، غښکلنن.
 خجکه (jəz) ربط. په دې سبب، په دې دلیل، په دې
 وجه، په دې علت، له دې امله.
 خجگ (jəz) نر. م. ۱) خجگ، قف، کف؛ ۲) جگ، چک،
 د مستي شارپو خاورین لوښی.
 خجگال (jəz) نر. م. میده ډوډی، وړه ډوډی چې د
 پاسه پوړو او وړاندې اچول کېږي.
 خجخور (jəz) نر. م. کب خورکه مرغی.
 خجگر (jəz) نر. م. خبگر، ښنه، اینه، ښه.
 خجگر خون (jəz) نر. م. جیگر خون، غمجن،
 خفه، په کر او اخته، په تکلیف او روږ اخته.
 خجگروړ (jəz) ص. نر. م. ۱) بهادر، تکړه،
 تووزن؛ ۲) د زیاتې حوصلې څښتن.
 خجگلانه (jəz) جع. م. غرکه، هغه گوی چې
 مستي په کې شارپې کېږي.
 خجگلن (jəz) ص. نر. م. خجگ، لرونکی.

خگ کهدل (ǰgedá) مص. ل. ختکول، شاریل کهدل؛
 خگ پرینول.
خل (ǰá) نر. م. ۱) خلا، برینبدا؛ ۲) سخته تنده، جل
 ۳) وار، نوبت؛ ۴) زل، د توکرانو پوین چي د
 خارو پوه شایاندي اچول کهيږي.
خلا (ǰalá) بنخ. م. خل، زلق، برینبنا، خلهدا.
خلاند (ǰalánd) ص. نر. م. ج. خلان، خلهدونکی،
 خلارونکی، برینبهدونکی.
خلبل (ǰalbal) ص. نر. م. ج. جلیل، زلقهدونکی.
خلبلاند (ǰalbalánd) نر. م. نارامه، پریشانه.
خلبلاندول (ǰalbalándawá) مص. مت. خورول،
 کرول، پریشانه کول، ناکراره کول.
خلبلاندیدل (ǰalbalándeda) مص. ل. پریشانه
 کهدل، خورول کهدل، غمجن کهدل.
خلبلی (ǰalbaláy) ص. نر. م. روبانه، خلهدونکی،
 چنکهدونکی، پنکهدونکی.
خلخلی (ǰalǰaláy) نر. م. یوډول هډوکی دی.
خلنبت (ǰalášt) نر. م. خل، خلا، زلق، پنک.
خلک (ǰalk) نر. م. برین، خلا، خلا، خلنبت.
خلکول (ǰalkawá) مص. مت. خل و بل کول،
 خلبول، زلق کول، چنکول، پنکول.
خلکهدل (ǰalkeda) مص. ل. خلهدل، زلقهدل،
 پر کهدل، پر قهدل، چنکهدل، پنکهدل.
خلما (ǰalmá) نر. م. خوانی، خلمیتوب، زلمیتوب.
خلموتی (ǰalmóʔay) ص. نر. م. خلمکی، ژنی،
 ژنکی، زنی، خوانکی.
خلمی (ǰalmáy) ص. نر. م. زلمی، خوان، زنی.
خلمیتوب (ǰalmitób) نر. م. زلمیتوب، خوانی.
خلند (ǰalánd) ص. نر. م. ظالم، زبردست جابر.
خلندوکی (ǰalandúkay) ص. نر. م. برینبهدونکی،
 زلقهدونکی، جل و بل کهدونکی.

خلوی (ǰalobáy) بنخ. م. خیلپی، جلیپی، یوډول
 خواره خواره دی.
خلوی (ǰalóbay) نر. م. سراب، پیریان اوبه.
خلوکه (ǰaluká) بنخ. م. د زره رگونه.
خلول (ǰalawá) مص. مت. زلقول، پرکول، چنکول،
 پنکول، برینبول.
خلون (ǰalún) نر. م. ژی، زی، رابیا، داوړلوړی
 چې پر حیواناتو باندې وړل کهيږي.
خله (ǰála) بنخ. م. ۱) خل، وار؛ ۲) مینه، شوق.
خلی (ǰalí) بنخ. م. زیار، هشه، خواری، کړاو، رږ.
خلی (ǰále) بنخ. م. د «هلی» سره د منت او کوبینو
 ماناوې ورکوي - هلی خلی یې وکړي.
خلهدل (ǰaledá) مص. ل. پر کهدل، برینبهدل،
 پر قهدل، چنکهدل، پنکهدل، چر کهدل.
خما (ǰmā) ض. وگ. زما.
خمبل (ǰambá) مص. مت. ۱) خنبول، بانه رسول؛
 ۲) خندل؛ ۳) بې عزته کول، بې آبه کول.
خمبلی (ǰambálay) نر. م. خملی، منبلی شوی، یو
 تربله وهل شوي، خندلی.
خمبنه (ǰambána) بنخ. م. بانه زبونه، خمبنونه،
 زمینه، سترگه وهنه، سترگک وهنه.
خمبهدل (ǰambeda) مص. ل. ورو ورو تلل.
خمکپوهاند (ǰmakpohánd) ص. خمکپوه،
 جیولوجي پوه.
خمکپوهنه (ǰmakpohána) د خمکي پېژندنه،
 د خمکي علم، جیولوجي.
خمکتوت (ǰmaktút) د خمکني توب.
خمکدنه (ǰmakdanána) ص. په خمکه کې د
 خمکي دننه.
خمکسمون (ǰmaksamún) د خمکي اصلاح،
 د خمکو اصلاحات.

خمکالار (ǰmækɪlár) ۱. خمکنی لار، مېترو.
خمکالاندي (ǰmækɪlände) ۲. تر خمکې لاندي
(اوبه يا...).

خمکنی (ǰmakanáy) ۳. تر. م. خمکې ته منسوب.
خمکنی بشپړتيا (ǰmakanaybešparṭya) ۱.
خمکنی تمامیت، ارضي تمامیت.

خمکنی خواک (ǰmakanayǰwák) ۱. خمکنی قوه.
خمکواک (ǰmækwák) ۱. جاگیردار، فیوډال.
خمکوال (ǰmækawál) ۲. تر. م. د خمکې څښتن.
خمکوپش (ǰmækwéš) ۱. د خمکې وېشنه.

خمکه (ǰmáka) ۱. بنخ. م. ۱. مخکه، زمکه؛ د شمسي
نظام له سیارو څخه یوه سیاره ده چې مورو او
تاسو پکې ژوند کوو؛ ۲. مخ، سطحه.

خممل (ǰmal) ۱. مص. مت. خمبل، بانه، ریول، سترگې
ریول، سترگې بنورول.

خملی (ǰmálay) ۲. تر. م. منبل شوی، مورل شوی، یو
تربله وهل شوی، لت پت شوی.

خمموز (ǰmūz) ۱. ض. ج. وگ. زمور.

خمازه (ǰmāza) ۱. بنخ. م. جنازه.

خماور (ǰmāwar) ۱. تر. م. ۱. څیرونکی حیوان، جناور
۲. حیوان، څاروی.

خماورتوب (ǰmāwartób) ۱. تر. م. ۱. حیوانیت،
وحشي توب؛ ۲. حماقت، بې عقلي.

خمنبول (ǰmambawál) ۱. مص. مت. خمبل، خمبل.

خمنبېدل (ǰmambedál) ۱. مص. ل. سترگې زښېدل،
سترگې رېښېدل، بانه رېښېدل، بانه بنورېدل.

خمنخ (ǰmānx) ۱. تر. م. خوری، پتکری، زمج.

خمنخړی (ǰmānxiráy) ۱. بنخ. م. یو ډول کښېده چې د
زنځیر په څېر وي.

خمنخړ (ǰmānxír) ۱. تر. م. جالر، یو ډول تور څونډی
دی چې په کېرې دی باندې شپېښې.

خمنخول (ǰmānxwál) ۱. مص. مت. ۱. څاخکی څاخکی
تویول؛ ۲. لړ څه ورکول، په شومتیا سره یو شی
چاته ورکول.

خمنخولیه (ǰmānxwólá) ۱. بنخ. م. ډنډولی، یو شی په
څلورو اخستی، کوم څه په څادر کې اخیستل.

خمنخه (ǰmānxá) ۱. بنخ. م. ۱. زنځه، سرسویله، شویله؛
۲. ص. نې. لالچي، جهلي، چيچر بنیاد م.

خمنخې (ǰmānxáy) ۱. بنخ. م. زنځیرک، د بنځو یو ډول
گانه.

خمنخېدل (ǰmānxedál) ۱. مص. ل. څښېدل، تکی
تکی تویېدل، څاخکی څاخکې تویېدل.

خمنخیر (ǰmānxír) ۱. تر. م. زنځیر.

خمنخیرکه (ǰmānxíraka) ۱. بنخ. م. د خامکدوږی هغه
کریښه چې د زنځیر په څېر وي.

خمنخیری (ǰmānxíráy) ۱. بنخ. م. یو ډول لیک دود دی
چې د خوشحال خټک لخوا دخپلې کورنۍ لپاره
تاکل شوی و.

خمنخول (ǰmānxwál) ۱. تر. م. ۱. بې سدي، بېهوښي،
له حاله تلنه، د خپگان شپه؛ ۲. د زړه پرده.

خمنخه (ǰmānxá) ۱. تر. م. ایسار تیا، ډیل، درنگ، معطلي،
تال.

خمنخپوهی (ǰmānxpohay) ۱. ض. لار غپوهی، وروسته
پوهېدونکی، ډېر فهم.

خمنخمن (ǰmānxmán) ۱. ص. تر. م. ځنډن، ناوخته
شوی، معطل شوی، تال شوي.

خمنخنډن (ǰmānxđán) ۱. ص. تر. م. پخوانی، لرغونی،
ورانډینی، قدیمی، ډېرې مودې.

خمنخنډنی (ǰmānxđanáy) ۱. ص. تر. م. ۱. پخوانی، لرغونی،
قدیمی؛ ۲. ایسار، تال، معطل.

خمنخنډنی کوکو (ǰmānxđanáykūkū) ۱. تر. م. پتونی
گا، ډول گل.

خندوالی (jandwālay) نر.م. معطلی، ناوخته والی، تالبدنه، معطلبدنه، خندبدنه.
 خندول (jandawól) مص.مت. تالول، ایسارول، ناوخته کول، معطلول.
 خندپدل (jandedól) مص.ل. تالبدل، ایسارپدل، ناوخته کبدل، معطلبدل.
 خنگلی (jangali) نر.ج. زنگلی، زاره پرتوگ ته له نوې توکر څخه له بدې بنکته پایشې اچول.
 خنکندن (jankandan) نر.م. خنکندن، د نزعې حالت، د ژوند آخري سلگی.
 خنګر (jangar) ص.نر.م. بې هوښه، بې سده.
 خنګل (jangal) نر.م. گنې ونې، د گنډونو او وحشي بوټو ځای.
 خنګل خپری (jangalceray) نر.م. پوډول تریخ بوټی دی چې زېره ریښه لري.
 خنګلساتی (jangalsatay) ص. خنګلوان، خنګل ساتونکی.
 خنګلي (jangali) ص.نب. ۱) د خنګل، د خنګل سره تعلق لرونکی؛ ۲) وحشي؛ ۳) مج. کم عقل، ناپوه، بې تربیې، بې تمدنه.
 خنګل ګری (jangalgaray) بنخ.م. جونګره، د خنګله ساتونکی ځای.
 خنګوری (jangūray) نر.م. دانګورو وایبکی، د نهوری، دانګورو وینکالی.
 خنل (jana) مص.مت. سوری په کې جوړول.
 خنې (jane) اد. ۱) څخه، ترېنه، ورنه، ورڅخه، څنه؛ ۲) بعضې، ځینې، بعض.
 خنکی (jankay) نر.م. وگ، زنکی.
 خواب (jawāb) نر.م. ۱) غیر گون، د پوښتنې ځواب؛ ۲) احوال معلومېدل؛ ۳) ردول، منفي جواب ورکول.

خواب لوخی (jawāblóay) ص.نر.م. ژد خواب، حاضر خواب، خواب ګر، خوابي.
 خواکپېر (jwākper) ا. د اقتدار یا قدرت دوره.
 خواکجګره (jwākjagra) ا. د اقتدار پر سر شخړه او جګره.
 خواکځی (jwākjay) ا. د قدرت ځای، د انرژي مرکز، نیروگاه (برېښنايي، ذروي).
 خواک سیمه (jwāksima) ا. تر خواک لاندې سیمه، د قدرت قلمرو، د اقتدار ساحه.
 خواکلېر (jwāklezd) ا. د خواک یا اقتدار لېږدونه، انتقال.
 خواکمن (jwākmán) ص. قدرت من، زورور، د اقتدار خاوند.
 خواکمني (jwākmani) ا. پیاوړتیا، اقتدار، توانمندی.
 خواکمېچ (jwākméc) ا. د خواک سنجوونکې آله.
 خواکپېش (jwākweš) ا. د قدرت وېش، د اقتدار تقسیم په دولت کې.
 خواله (jwāla) بنخ.م. ۱) بنوروا، زومنه؛ ۲) نواله، خواله، د اوریشود او رو څخه جوړ هغه غټې چې پخوا به یې په پیلاتو خوړلې؛ ۳) مج. د بنوروا لپاره تر اندازې زیاته دودۍ میده کول.
 خوان (jwān) ص.نر.م. ۱) ژنی، زلمی، بالغ شوی؛ ۲) بهادر، زورور؛ ۳) عس. له دریم بریدمن څخه تر جګتورن پورې منصبداران.
 خوانکه (jwānaka) بنخ.م. گرمکې، گرمکې، ستو، هغه دانې چې د زلمیتوب په وخت کې په مخ باندې راخېژي.
 خوانکی (jwānakay) ص.نر.م. زلموتی، خوان، زلمکی، نوی زلمی، زلمی، ژنکی، ژنی.
 خوانګه (jwānga) بنخ.م. چیچل، سکوندل، سکوه.

خوانمرد (jwāndmard) ص. نر. م. ۱) نر. بهادر،
 مرنی؛ ۲) اسبی؛ ۳) ادوی مار.

خوانمرگی (jwānmargi) بئغ. م. خوانمرگی،
 د خوانی مرگ، به زلمبتوب کی مرینه.

خوانول (jwānawól) مص. مت. ۱) خوان کول،
 مع. قوت او طاقت ور کول.

خوانتی (jwānti) بئغ. م. ژنیوتوب، شباب، جوانی،
 زلمیعوب؛ ۳) چکلا؛ ۴) قوت او طاقت.

خوانپدل (jwānedál) مص. ل. ۱) ژنی کپدل،
 خوان کپدل؛ ۲) طاقت او قدرت موندل.

خااوله (jwāwla) بئغ. م. وگ. خومنه.

خاونه (jwāwna) بئغ. م. وگ. خواله.

خوځات (jwǎjāt) بئغ. م. وگ. زوزات.

خور (jwār) نر. م. تکلیف، کراو، رنخ، ازار.

خور (jūr) ص. نر. م. ۱) ژر اورپدونکی، تیره غوری
 ۲) پوه، دانا، خیرک؛ ۳) متوجه.

خورتوب (jurtób) نر. م. ۱) خوردتیا، تیزه اورپدنه
 ۲) پوهه، دانایی، متوجه کپدنه.

خورول (jwārawól) مص. مت. ازارول، کسرول،
 تکلیفول، رنخول، په عذابول.

خورول (jūrawól) مص. مت. ۱) ژر اورول، تیز
 اورول؛ ۲) پوه کول، عاقلول؛ ۳) متوجه کول؛
 ۴) اضمول.

خوره (jūra) بئغ. م. هضم، هضمپدنه، هضمونه- په
 خوره دې شه- نوش جان دې شه.

خورپدل (jāwredál) مص. ل. ۱) په عذابپدل،
 خورپدل، تکلیف رسپدل؛ ۲) غمجنپدل.

خورپدل (jūredál) مص. ل. ۱) هضمپدل، حلپدل؛
 ۲) لکپدل.

خور (jwār) ص. نر. م. ج. دلور ضد، خوپر، مخ په
 کنبته، او ترایی، خوپری.

خورتوب (jwārtób) نر. م. خوردتیا، خوردوالی.

خوردند (jwārand) ص. نر. م. کسری، خوردل شوی،
 خردونکی، خردلی.

خوردندوالی (jwārandwālay) نر. م. خوردندتیا،
 خوردندتوب، خوردندپدنه.

خوردندول (jwārandawól) مص. مت. خسرول،
 خورپندول، لول، کوری کول.

خوردندی (jwāranday) نر. م. په کور کی هغه شی
 چې له لوخوا او میزری خغه جور شوی وی.

خوردندپدل (jwārandedál) مص. ل. خردپدل،
 کوری کپدل.

خورووی (jorobáy) نر. م. خرووی، جرووی، زاوه.

خوروول (jwārawól) مص. مت. ۱) مخ کنبته
 کول؛ ۲) ژورول، غوچول.

خورپدل (jwāredál) مص. ل. مخ کنبته کپدل،
 سرخوری کپدل، سرکنبته کپدل.

خوز (jōz) نر. م. زوز، خوځ، یو ډول ازغن بوتی.

خوزخانه (jōzxāna) بئغ. م. د خوځو کودی، د
 خوزانو خونه، خوز کودی، خارخانه.

خوزگوری (jōzgūray) بئغ. م. گوری، د خوځو
 زاوله، خوز ژاوله، ترنجبین.

خوزن (jōzán) ص. نر. م. اغزن، ازغن.

خوزیانه (jōzyāna) بئغ. م. اغزن خای، ازغی
 لرونکی سیمه، اغزنه علاقه، اغزیانه.

خوز (jwāz) نر. م. شور، بگت، غالمفال.

خوین (jōs) نر. م. ۱) جوش، خوتپدنه؛ ۲) تار،
 غوسه، کینه.

خوینبا (jōsā) بئغ. م. دوبا، د انگورویا هرې مېوې
 شیر، د توتو شیر، جوشاب.

خوینبول (jōsawól) مص. مت. ۱) خوین ورکول؛
 ۲) شیر، ایستل، دوبا کول، دوبا ایستل.

ځوښېدل (josedál) مص. ل. ايشېدل، جوشېدل، جوش خوړل.

ځوکی (jokáy) نر. م. زوری، ستن، سخته لاره.

ځوگ (jwag) نر. م. بدبويه غرنی بوتی دی.

ځول^(۱) (láj) نر. م. زول، سخته یخلي، سخت یخ.

ځول^(۲) (jawál) نر. م. زویل، یو ډول بوتی دی چې زیر گل کوي.

ځوله (jólá) بڼغ. م. ۱) زور کمېس، گله کمېس؛ ۲) لوی او اوږد جوال دی چې د وزو له ژغڼو څخه جوړېږي او په اوښ باندې بارېږي.

ځولی (jóláy) بڼغ. م. ۱) جولی، لښه؛ ۲) کلج، پيشه، جوال غونډې شی دی چې دواړه سروڼه او یو لوری یې گڼلی وي.

ځومبک (jumbák) نر. م. غونډی، گوچه، گچه.

ځومبکی (jumbakáy) نر. م. ځومبکه، وتی، هغه وتی چې بڼغې یې په غوړو باندې راغروي.

ځومبول (jumbawál) مص. مت. ۱) خوځول، کرار کرار حرکت ورکول؛ ۲) ستول.

ځوه پېدل (jumbedál) مص. ل. ۱) خوځېدل، سوکه حرکت کول؛ ۲) پدل.

ځومنه (jūmpá) بڼغ. م. ځواله، بنوروا، زېښنه.

ځون (jawan) نر. م. پچه، پجن، بتی، دکلال پچه.

ځونډی (jundáy) نر. م. ۱) طره، پویکه، کلفی؛ ۲) ازومبک، گچه، غونډی.

ځونگه (jonga) بڼغ. م. عادت، فطرت.

ځوی (joy) نر. م. زوی، بچی، زمنگی.

ځوپر (jwer) نر. م. ځور، مخ نیکه، د تل په لور.

ځوپنېل (jwesál) مص. مت. ځپنېل، ځوپل.

ځیځېرل (jizerál) مص. مت. ۱) تکول، وهل؛ ۲) خوړل، وهل لکه مورک وهل.

ځیر (jir) ص. نر. م. ۱) متوجه؛ ۲) تمېز نظر، باریک بین؛ ۳) خالص، سوچه؛ ۴) سر زير، چيغندک، تریبل دېم اواز ضد.

ځیرک (jirák) ص. نر. م. هوښیار، تمېز نظر، پوه، ځیرکتوب (jiraktób) نر. م. ځیرکتیا، ځیرکوالی، هوښیاری، پوهه.

ځیرکتونی (jiraktunáy) ص. نر. م. تمېز نظری، په ځیر نظر کتونکی، پوه، دقت کونکی، ځیرکی (jerkáy) نر. م. دوپوسته.

ځیرمن (jirmán) ص. نر. م. هوښیار، ځیرک، پور.

ځیرمه (jermá) بڼغ. م. زېرمه، توبښه، ذخیره.

ځیرمه وال (jermawál) ص. نر. م. هغه شوی چې د دوی د تیارولو نوکړي ورو په غاړه وي.

ځیرول (jirawál) مص. مت. ۱) کتل، لېدل، لتول؛ ۲) متوجه کول.

ځیره (jira) بڼغ. م. ۱) اوگ، جیره؛ ۲) زنکی، زېر، یو گیاه ده چې تخم یې ښه بوی لري.

ځیرېدل (jiredál) مص. ل. متوجه کېدل، دقت کول.

ځیزغالی (jizgálí) بڼغ. م. ځیزغولي، سړی، بوگری، کړوی، گجگزی.

ځیز (jiz) ص. نر. م. ۱) زير، دیز؛ ۲) ابر؛ ۳) غیرتی، ۴) سپېڅلی، سوچه.

ځیزتوب (jiztób) ص. نر. م. ۱) زيرتوب، ځیزتیا، ۲) بیروالی؛ ۳) سخت مزاجی؛ ۴) سړی، والی، سپېڅلتیا.

ځیزگی (jizgáy) نر. م. جیوگی سړگی؛ ۲) یو ډول بوتی دی چې په پانو کې یې اغزي وي.

ځیزمه (jizma) بڼغ. م. جیوړمه؛ دسترګي د پوښی، هغه برخه چې بانه وریاندې راشنه کېږي.

ځیزول (jizawál) مص. مت. ۱) بیړول؛ ۲) دیزول، زيرول؛ ۳) پرنگ او غیرت راوستل.

خېلي (jelf) ص. نر. م. بڼغ. م. ۱) ضدې، اړيکار، سرتمبه، سرتمبه، جېلي؛ ۲) جاهل، کم عقله، ناپوه.

خېلي (jeláy) بڼغ. م. ۱) زيری، کجيران؛ ۲) کجيران يو ډول ناروغي ده چې تر پوست لاندې گرد او غونډ شيان چې دانو ته ورته وي پيدا کېږي.

خينار (jinār) نر. م. وگ. زنار.

خينگر (jingár) نر. م. زينگر، گن، گور.

خينه (jina) بڼغ. م. زينه، پورې، پايله، پارڅنگ.

خيني (jine) ص. نسب. ۱) بعضې، غنې؛ ۲) ورڅخه، ورنه، ترې، ترينه.

خېرېدل (jizedá) مص. ل. ۱) بېرېدل؛ ۲) ديژېدل، زيرېدل؛ ۲) غوسه کېدل، سوختېدل، قهرېدل.

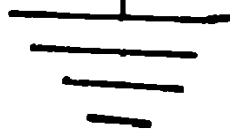
خېسل (jesál) مص. مت. کړول، جسل، ازارول، غورول، تکليف ورکول، کړول.

خېگر (jigár) نر. م. وگ. څگر.

خېل (jel) نر. م. ۱) جېل، ضد، اړی، سرتمبگی؛ ۲) جېل، جېل؛ ۳) کتار، قطار.

خېلانڅه (jelānjá) بڼغ. م. زليانڅه، څليانڅه، پروان، پړوان.

خېلپوهه (jelpóha) ۱. خېلپوهنه. ډږپوهنې هغه څانگه چې له ژنيو څېلونو سره کار لري، *epilology*

ح

خادر (cādar) نر.م. (ج. خادرونه) ۱) دویته، پتو،

چکاله؛ ۲) چادر، اهن چادر.

خادر لوندی (cādarlūnday) نر.م. بنورمک،

لیر باران، بنورمه

خادری (cādan) بنغ.م. ۱) چادری، سورقه،

بورکه؛ ۲) ص. نب. د خادر، په خادری پوړی

اروند.

خار (cār) نر.م. ۱) تلاش، لټون؛ ۲) مراتبت،

ساتنه، خارنه.

خارا (cāra) بنغ.م. (ج. خاراگانې) کیندل شوی

خای چې تپیر، گازرې او... په کې ساتل کېږي.

خار خرخومه (cārcarxūma) بنغ.م. گرد چاپېره،

چار چاپېره، شاوخوا، خلور خواوې.

خارڅی (cārjāy) ۱) خار تون، رصد خانه، زیچ.

خاربنکه (cārəškā) بنغ.م. خر بنکه، سارکه؛

یوې مرغی نوم دی.

خ (ce) بنغ.م. د پښتو الفبې یوولسم توری دی.

خا (ca) بنغ.نر.م. (ج. خاگانې) کوهی، شاه.

خابانی (cābānay) ص. نر.م. خاپانی، پرېوتو ته

نږدې، غورځېدوکی، لوېدونکی.

خابونک (cābūnāk) نر.م. دیوه بوتې څگ دی

چې جامې پرې مینځل کېږي.

خا پاکي (cāpākay) ص. شاه پاکوونکی.

خا پېره (cāpəra) بنغ.م. خپره، خپره، چاپېره.

خاڅکی (cāckāy) نر.م. ۱) تکی، قطره، خڅواکی؛

۲) خوړوالی، قدر منی، گرانبت، مینه لرل.

خاڅکی خاڅکی (cāckāycāckāy) اق. تکی تکی

قطره قطرد.

خاڅوکی (cācūkāy) نر.م. وړوکی خاڅکی، وړه

قطره، د خاڅکی تصفیر.

خاڅپروکی (cācerūkāy) نر.م. گگرکی، گله

گرکی، د واورو کوچنی دانې، برنجک.

خارل (cāra) مص. مت. په نظر کې ساتل، په پټه د چا مراقبت کول، څاوکونه.

خارنتون (cāranūn) نر. م. د وترنری ریاست.

خارند (cārand) ص. نر. م. کنترولر، ثبتوونکی.

خارندوی (cārandōy) نر. م. ۱) پولیس، امنیتي

عسکر (۲) څارکوونکی؛ (۳) سکوت، سکاونت

هغه څوک چې په څارندويي کې شامل وي.

خارندويي (cārandōyī) بڼخ. م. د اخلاقي او

سپورتي تعليم او تربیې يو ډول سیستم دی.

خارتوال (cāranwāl) مدعي العموم، د تورنو

رسمي حقوقي مدافع.

خارنه (cāraṇa) بڼخ. م. (ج. څارنې) په نظر کې

ساتنه، څوکی کونه، مراقبت کونه..

خارو (cārū) ص. نر. م. ۱) څاروونکی، څاری... مراقبت

کوونکی، تعقیبوونکی؛ (۲) جاسوس.

خاروان (cārwan) ص. جوپه مشر، د کاروان میر.

خارونکی (cārūnkay) ف. نر. م. په نظر کې

ساتونکی، څوکی کوونکی، تعقیبوونکی.

خاروی (cārway) نر. م. (ج. څاروي) هغه څلور

بولی چې څرکوي او واښه خوري.

خاره (cāra) بڼخ. م. (ج. څارې) ۱) چاره، علاج؛

۲) کسب، کار؛ (۳) هغه کنده او ډوغل چې گني

په کې ایښودل کېږي.

خار (cār) نر. م. د لم یا غوښې هغه توتو چې د لېوه تر

حلمې وروسته په څارزۍ پسې څرکوي.

خارو (cārū) نر. م. (ج. څاروگان) ۱) برخ، برخې،

برنځ، دنس پرده؛ (۲) د حیران هغه غوښه چې

غښې د خوړو وړ نه بولي.

څاری (cārī) نر. م. (ج. څاري) ۱) دوپښتانود

تویدلو ناروغی؛ (۲) څوری، یو ډول څررنگي

حلاله مرغی ده.

څار (cār) نر. م. د وینې پور د وینې بیه، خون بها.

څاښت (cāst) ق. ۱) کچه غرمه، برېڅر؛ (۲) نر. م.

څښت، تاشت، لیکلی کاغذ دی چې مقدسه

محتوا لري او د مذهبي خلکو له خوا ناروغانو

ته زر کول کېږي..

څاښتې (cāstāy) نر. م. د غرمې خوراک، د غرمې،

د غرمې زړ خوړی، څاښت ناری.

څاښتې (cāstī) ص. نر. م. غرمې، د غرمې، د

څاښت، په څاښت پورې تړلی.

څاښکه (cāskū) بڼخ. م. (ج. څاښکې) سارکه،

څرښکه، گنډسره، یو ډول مرغی ده.

څاښه (cāsa) بڼخ. م. (ج. څاښې) تاوکړې سنی،

ایښی، انځی، غښتلی پری.

څاښی (cāsu) نر. م. د څرخې محور، خوښه.

څاک (cāk) نر. م. (ج. څاکونه) ۱) ادرز، چاکی؛

(۲) نیم سړی؛ د سړیو ډول درد دی.

څاکن (cākān) ص. نر. م. ۱) څڅېدونکی، ترشح

کوونکی؛ (۲) شاه ایستونکی، شاه باسونکی؛

(۳) د سپسه کار.

څاکه (cāka) بڼخ. م. (ج. څاکې) ۱) د غره تېره

څوکه؛ (۲) د څادر پیڅکه، د څادر څنډه.

څاکي (cākūy) نر. م. (ج. څاکي) د څادر پیڅکه،

د څادر څنډه، د څادر پیڅه.

څاگله (cāgalā) بڼخ. م. ساگلی ساگله، پتيله، د

ارتې خولې دیگچې.

څاگوری (cāgūray) نر. م. دینگری، څاگی،

ورکوتی کوهی، وړه شاه.

څاگی (cāgāy) نر. م. شاه گی، وړه شاه.

څاله (cāla) بڼخ. م. څپر، څپری، کودلی، کودی،

هغه ساله او کودی چې د پټی د فصل د ساتلو

لپاره جوړېږي.

خانلو (cānliú) نر. م. ساندر، باجه، دهنی، بجه.

خانگ (cāng) نر. م. ۱) وزر، شاهپر، ۲) باخ، شاخ، چاخ، خانگه.

خانگ خانگ (cāngcāng) اق. باخ، باخ؛ وزر.

خانگو (cāngū) نر. م. ۱) دغر کی موتی، دغک (موتی؛ ۲) د مندارو تنار، دغر کی تنار.

خانگوال (cāngawāi) ص. د خانگی (مسلک) خاوند، ماهر.

خانگور (cāngawār) ص. وزروال، گن ارخیز.

خانگورتوغندی (cāngawartogāndāy) ا. وزروال توغندی، راکت.

خانگوری (cāngūrīy) بئغ. م. ۱) اوره خانگه، دوکوتی باخ؛ ۲) نر. م. وروکی وزر.

خانگه (cāngā) بئغ. م. (ج. خانگی) ۱) ارد، برهن، شریکه؛ ۲) باخ؛ ۳) شعبه، ادره؛ ۴) نزه، بله؛ ۵) بئغینه شخصی نوم.

خانگی خانگی (cāngēcāngēc) ص. نسب. باخ، برخی برخی، شعبی شعبی.

خانگی وانگی (cāngewāngēc) ص. نسب. ۱) باخ باخ؛ ۲) توتی توتی؛ ۳) گورد؛ ۴) ست، لت، تنبل.

خانی (cānāy) نر. م. درهل شویو غموره پتی خغه دویو تولونکی.

خاو (cāw) نر. م. ۱) خارنه، مراقبت؛ ۲) پهژمی کی د گازرو، منگریتر او... دساتلو لپاره تر غمکی لاندی ژور کیری خای.

خاوار (cāwār) نر. م. ۱) مصنوعی و بستان، خاراره ۲) د پخلی یو دول گانه؛ ۳) خینی بنشی له سر و بختانو سره د وریو نارونه تری او خیلی کلی په کی غورندوی.

خاوتی (cāwāy) نر. م. خابشی، نیم سری.

خاه (cāh) نر. بئغ. م. وگ. خا.

خبله (cāhla) ق. خبله، یو تریله، په خپلو کی.

خپ (cap) نر. م. (ج. خپونه) ۱) د پپی د بکنر اواز؛ ۲) د غلی د پاکولو اواز.

خپا (capā) بئغ. م. د پپیو اوزونه.

خپاری (capāray) نر. م. ۱) خپر کی، خپند، خاپولی، د واری توتیه؛ ۲) یو لپه لوبه.

خپارو (capārū) ص. نپ، دنسه، ریخن.

خپاره (capārā) بئغ. م. دست، ریخ، اسهاله.

خپان (capān) نر. م. (ج. خپانونه) د لویو نرپان.

خپاند (capānd) ص. نر. م. ج. خپی و هونکی، هغه سیند یا دریاب چی خپی و هی.

خپان (capān) نر. م. کتار، قطار، صف، چیل.

خپانی (capānāy) ص. نر. م. گورد، پریشان.

خپتی (capāy) نر. م. (ج. خپتی) پوستی، پاستی، خپاتی، لویه او نری لودی.

خپخپانی (capcapānāy) ص. نر. م. ۱) تار په تار، گورد؛ ۲) کریاب، ار؛ ۳) نر. م. د کوخینو یو دول لویه ده.

خپخپی (capcapāy) نر. م. (ج. خپخپی) لوی غلبیل، پروزی، چچ.

خپر (capār) نر. م. (ج. خپرونه) ۱) وگ، چیری؛ ۲) خوننه، خاله، خپری؛ ۳) د غره پسر لوار، شکه؛ ۴) توک، د دودی توتیه؛ ۵) د بام ججه.

خپر غوری (capargwāzay) ص. نر. م. ۱) غورد، پلن غوری؛ ۲) نر. م. هاتی، فیل.

خپرکی (capārīkay) نر. م. (ج. خپرکی) ۱) اتوک، دودی توتیه؛ ۲) د کانی یا لرگی توتیه؛ ۳) د واری پاغونده، خپری؛ ۴) حصه، برخه، فصل، باب.

شپړی (caparay) نر.م. (ج. شپړې) ۱) جلا شوي
 توبه: ۲) د لاورې يا غونډه: ۳) د غره په سر
 اولرځمکه: ۴) کوچني د ختوډنډه.
 شپړی (caparay) نځ.م. ۱) شپړ، کونډه: ۲) د آس
 له وېشتانو څخه جوړه شوې گڼه چې د تندي د
 پاسه يې غوړنده وي.
 شپړ (capar) نر.م. ۱) د اوبو يا فيل د پښې تلي:
 ۲) د سړي د پښې پلن تلي: ۳) شپړه، يو عمری
 بوتی دی: ۴) شپړه، شاپيره.
 شپړ اخه (caparaxa) نځ.م. چا پيره، چپلاخه،
 شپلاخه، شاپيره، شپړه، شپړ.
 شپړ دځ (capardax) نر.م. مېرگ نر گ سر.
 کوچنيانو يوه لويه ده.
 شپړ غوزی (pargwazay) نر.م. سر سر د
 شپړ غوزی.
 شپړکی (caparkay) نر.م. خپک خپز، خسوړ،
 گوتو په اندازه.
 شپړور (caparwar) نر.م. د نورو پسره.
 شپړی (capray) نر.م. د پښرک په خسوړ بوه،
 وايه دي.
 شپړی (caparay) نځ.م. ۱) د توبه د سوي د سوه:
 ۲) د لاورې راشپېلک: ۳) نځ.م. ج. خپسې،
 کپړی، کپړی: ۴) نځ.م. تاپوړی، دانگزی،
 هغه لږگی چې گوري يې گرځېدو لپاره تحرگ
 لاندې نيسي.
 شپښه (capasa) نځ.م. ۱) شپېلکه، چپکه، زړه
 پڼه يا بوت: ۲) التکه.
 شپک (capak) نر.م. ۱) د دوی توکړه: ۲) شپړکی،
 شپک، د لاس د څلورو نښتو گوتو په اندازه.
 شپکه (capaka) نځ.م. ريښه، د دوی پخولو يوه
 آله ده.

شپکی (capakay) نر.م. قطار، جوارې، شرط.
 شپل (capal) نر.م. ۱) د مرغانو د وزرونو تر پېدنه:
 ۲) چوپل: ۳) شپ کونډه، چپي کونډه.
 شپلاخه (caplaxa) نځ.م. وگ، شپراخه.
 شپلاک (caplak) نر.م. ج. ۱) گڼ، گسور:
 ۲) گونجلیک، گونځي: ۳) گڼوډ: ۴) کښنلی
 ۵) څوړونې، کړولې.
 شپلک (caplak) نر.م. ۱) هغه څه چې د زړښت له
 امله کلک شوی وي لکه خرمن: ۲) د پښو کولو
 هغه شی چې د زړښت له امله وچ، سخت او تنگ
 شوی وي لکه زړه پڼه، وچه شپلی.
 شپلکی (caplake) نځ.م. چپړکې، چپلکې، د
 پلاستیک يا خرسي خپلی.
 شپلوز (capluz) نر.م. د اوږدو پښو خاوند.
 شپسې (capasa) نځ.م. ۱) زړی، کپړی: ۲) له
 زړو، مړیو يا خرسي څخه جوړ د پښو کولو
 سر: ۳) د سره باری صېخ چې د سپاره په وسيله
 په سېرې سره د هر کپړي: ۴) د شپړ د پاسه
 چرل شوي شکل: ۵) تاوړاتاو، منجېله.
 شپلی گڼې (caplay) نر.م. د اکثر د راوستلو
 فېس، يا د چا د راوستلو او کار کولو مزه.
 شپن غوزی (capangwazay) نر.م. د غوړ نرسي،
 د غوړ پښکی، د غوړ بوڅکی.
 شپنی (capunay) نځ.م. ۱) د کونډې موتی،
 موناڼه، د کونډې هغه برخه چې بزگري يې وي
 کولو په وخت کې لاس وړياندي وي: ۲) پانه،
 سپته، شپته، چي، سپته.
 شپنزی (cpanzaray) نر.م. څنزی، تنزی،
 تېر، براج، چنجرې، يو ډول مرغه دی.
 شپوتکی (caputakay) نر.م. خپونې، کوچنی
 دوتې، وړوکی لوتې، وړکوټی زړوکی.

شېول^{۱۱۱} (capnī) ص. نرم گورد گوتی و بېسته، گن
گور و بېستان، بېر او چنگ و بېستان، شېوله.
شېول^{۱۱۲} (capawā) مص. مت. ۱) شېا کول، په
چچ سره غله پاکول، ۲) مچول، بکسر لول؛
۳) خان پسې پېسې رابنکل.
شېول خنی (capokanay) ص. نرم. م. شېولی،
بېر سړی، شخ سړی.
شېولی (capolay) ص. نرم. ۱) بېر او گن و بېستان
لرونکی؛ ۲) د واورې لوی شېولی؛ ۳) نرم. م. د
ميو، موتویا پلي لرونکو حېوتو د وینو اېښودل
شوی دېری یا دلی؛ ۴) شېونی، صافی؛
۵) دسترخوان.
شېولی (capole) بېغ. م. خاپوړې، خړپوشې.
شېونه (capawana) بېغ. م. ح. شېونې، شې و هغه،
شېا کونه، غله په چچ سره پاکونه.
شېونې (capūnay) نرم. م. ۱) دسترخوان، کندوری،
شېونکی، کندوری؛ ۲) شېولی؛ ۳) صافی.
شېه (cāpa) بېغ. م. ح. شېې، ۱) موج، چپه، د اوبو
موج؛ ۲) چپه، بېهونې، بېسېدي.
شېهار (capahār) نرم. م. د اوبو د شېو، د کبتي د
شېو، د غلې د پاکولو او د اوبو د پېو او لږ.
شېیاکه (capyaika) بېغ. م. ۱) تېی، تېی، بندره،
سویه، تویې؛ ۲) دو مېکې، پیاڅه، دمکې؛
۳) یو ډول سابه دي.
شېېدل (capēd) مص. ل. ۱) غله چچ کېدل؛
۲) مچېدل؛ ۳) د اوبو شېې وهل؛ ۵) او ورو
خو شېدل.
شېېر^{۱۱۵} (capēra) بېغ. م. ح. شېېرې، ۱) اوگ،
خپراخه؛ ۲) سایلې شمکه، کبسته؛ ۳) پیکه،
ژر، تن؛ ۲) او بېلونکی، ډارن.
شېېز (capiz) ص. هجایی، سېلابیک.

شېیز خجیز (capizxajiz) ص. سېلابیک
(شعري وزن).
شېېله (capēla) بېغ. م. ح. شېېلې، منظره،
دور غوایانو غویل.
شتری (catray) نرم. م. ۱) د ژوندي تېرک؛ ۲) د
ژوندي د پله خواته د اوره تولېدو ځای.
خته (cata) بېغ. م. ۱) دالان؛ ۲) گواڼه، د شېاگر
دلی، کرزور، کترور.
ختې (ca) نرم. م. ۱) ورمېس، د غاړې د شاطرنه
۲) د هر شي شا؛ ۳) غیاب، پسې شا.
ختیک (ca)(ak) نرم. م. شو تک، چیتک، ختکې،
ختیک، د مسخ تګولو آله.
ختیکوری (ca)(kūray) نرم. م. ۱) استګوری، لوغون
لرګی، نیم سوی غوندي لرګی؛ ۲) ص. نرم. م.
۱) کورورانی؛ ۲) سپېره، منحوس.
ختیل (ca)(ā) مص. مت. ۱) ژبه پرې تېرول، په لوبې
پورې گوته رابنکل او پر گوته باندې ژبه تېرول؛
۲) تباه کېدل، بربادېدل، ستول؛ ۳) د چا مړه،
پلار یا خپلوان مړه کېدل.
ختیمخ (catmāx) ق. ۱) پرمخ، په بل مخ او بېنې؛
۲) دوه مخی، دورویه، منافق.
ختیمخی (catmāxay) ص. نرم. م. ۱) د بڼې شېرې،
بد شکله؛ ۲) خوسا، خورجن.
ختیمری (catmarāy) بېغ. م. د ختې مری، جوړ
جوړ، ختیمری.
ختیوت (calwa) نرم. م. ۱) ستوت، ناڅاپه مرګو؛
۲) بېخي تباه؛ ۳) د چا په مینه کې لېونی.
خته (ca)(ā) بېغ. م. ح. ختې، ۱) دوه انډیزه بلار،
یو جوال غله؛ ۲) پېتې، بوج؛ ۳) د غلې گودام؛
۴) یو ټاکلی وزن دی؛ ۵) استه، تنه، د ونې د
رینو او پناخونو تر منځ برخه.

شختی (cařay) بیغ م. ۱) شختی، د لمر پشه خوا،
 سنی، چیتی ۲) د جوت او لوک په لوبه کې چې
 کوم شرط ورکول کېږي ۳) د گلونو گډی.
 شختی (cařay) نر م. (ج. شختی) شپتی، سترې، د
 غنمو یا لوریشور پهل شوې گډی.
 شخه (cařa) بیغ م. اچې، چه، د بزی د شرلو غی.
 شخ (cař) نر م. شختی، سسی، آلو اچار، یو ډول
 ازغی دی.
 شخبېگی (cařékaŷ) نر م. ۱) کشوی، لکی،
 د کوچنیانو یو ډول ناروغی ده؛ ۲) په والگسی
 کې د سړی د خوړېدو ناروغی؛ ۳) ص. نر م.
 تیز، رت، تکره، گړندی، چست، چالاک.
 شخن (cařin) ص. نر م. شخونکی، ترشح کوونکی
 شخند (cařand) ص. نر م. وگ. شخن.
 شخنکی (cařunkay) ص. نر م. پیچونکی،
 کرېدونکی هډوکی، کرېندوکی.
 شخو اکی (cařwákay) نر م. شاخکی، قطره.
 شخوب (cařób) نر م. شخبندنه، شخوی، چکک.
 شخوبکی (cařobkay) نر م. شاخکی، شخو اکی،
 د باران قطره.
 شخویسی (cařóbay) نر م. ۱) شخبندنه، چکک؛
 ۲) هغه چینه چې شاخکی شاخکی اوبه ترې
 راوځي؛ ۳) خنلی، د دېوال یاد پت چجه.
 شخوری (cařóřay) نر م. پاتې شونی، هغه ډوډی
 چې له خوراک شخه پاتې شوې وي.
 شخول (cařawál) ص. مت. ۱) شاخکی شاخکی
 تویول؛ ۲) نینول؛ ۳) شورول (اوبه)؛ ۴) تویول
 او شورول (لکه ډوډی شخول).
 شخون (cařin) نر م. نینېدنه، نینېدنه، نینېدنه.
 شخوبکی (cařwekay) نر م. شاخکی، قطره.
 شختی (cařy) بیغ م. ناوه، پر ناله، تری، چر.

شخبېدل (cařebál) ص. ل. ۱) شاخکی شاخکی
 راتلل، شخبېدل؛ ۲) نینېدل؛ ۳) تویېدل، شربدل
 لکه ډوډی شخبېدل.
 شخله (cařlá) بیغ م. سغله، سجده.
 شخاک (cařák) نر م. سخات، اسقاط، سکوت.
 شخانندی (cařánday) نر م. خزننده، هغه شمزی
 لرونکی ژوی دی چې د لومړي ځل لپاره یې په
 وجه کې د ژوندانه سره توافق موندلی دی.
 شخشخکی (cařcařaki) نر ج. د اوبو پرومپ،
 د اوبو پوکتی، ابروړکی، خوښی.
 شخشه (cařcař) بیغ م. یو ډول پوتی دی.
 شخړه (cařra) بیغ م. ۱) لوت، ولجه، بیسورمه،
 غنیمت؛ ۲) د خلکو ریسکه، یوه ډله خلک.
 شخړه (cařra) بیغ م. چوڅنه، چوڅره، چغه،
 د سترگو په کونجو کې خر مواد.
 شخکو (cařkú) نر م. شېکو، شاکو، چاشکو،
 چکبو، یوه مشهوره دوا ده.
 شخکی (cařaki) بیغ م. د پسه غوښه.
 شخل (cařal) ص. مت. چخریل، سبخل، شېخل،
 په زوره ننه ایستل، سره کوته کول.
 شخو (cařo) ص. نې. نوکی، متکې شی، ډېر کم
 شی، لږ غونډې، پوتی غونډې.
 شخول (cařawál) ص. مت. شکول، په غمکه
 باندې راڅکول، پر غمکه راښکل.
 شخه (cařa) ربط ۱) شکه، سره، نزدو؛ ۲) په واک
 کې، لاس لاندې؛ ۳) ورته، ترینه، ورغنی، له؛
 ۴) څه خبریم، نه پوهېږم، خبر نه یم.
 شخهار (cařahar) نر م. پشهار، پشهار، د حیوان
 د حلالولو په وخت کې د وینې اواز.
 شخی (cařay) نر م. ۱) خوسی، خوسکی، گېلگی،
 سفوندر؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

شخ‌بهدل (caxədəl) مص. ل. ۱) شخ‌بهدل؛ ۲) پر
 خورو تلل، خاپوړې کول.
 شخ (car) نر. م. ۱) شخ، شرونده، شریښه؛ ۲) د توکرد
 شېرې کېږو اولزا؛ ۳) د واورې سر، سرجه؛
 ۴) ص. نر. م. پېرندوکی، وېرندونکی، ډارن.
 شخ‌راغ (caxrag) نر. م. چراغ، دېوه.
 شخ‌راو (caxraw) شراو، ورشو، چرا، شخ‌غای.
 شخ‌رب (caxurb) ص. نر. م. ۱) شخ‌رب، تیار، چاغ؛
 ۲) تازه، ساتلی.
 شخ‌ریښت (caxrišt) نر. م. ۱) شخ‌ریوالی، شخ‌والی،
 چاغبت؛ ۲) مستی، خرتیږې، لته پېر.
 شخ‌ریول (caxrawal) مص. مت. ۱) شلندول، چاغول
 ۲) استول.
 شخ‌ریوله (caxrola) بېغ. م. (ج. شخ‌ریولې) کاسنی،
 یوډول تریخ‌پوتی دی. انګویا، انویا، هندوید
 او هندیا هم ورته وایي.
 شخ‌ریهدل (caxredal) مص. ل. شوروېدل، چاغېدل،
 شلندېدل، مزی کېدل.
 شخ‌رپ (caxrap) نر. م. د مرغانو د وزرود تېږو اولزا.
 شخ‌ریول (caxrawal) مص. مت. ټول، سرپول.
 شخ‌رخر (caxcar) نر. م. اوږه ته د اوږو د وړکولو په
 وخت غږ.
 شخ‌شخه (caxšaxa) بېغ. م. چرخه، چنچنه، چرخنه،
 یوډول مرضی ده.
 شخ (cax) نر. م. ۱) پیر، تاو، چورلک، تاوېښه؛
 ۲) دت، د چرود تیره کولو شخ؛ ۳) گڼا، نشا؛
 ۴) اړت، هغه پرداره آله چې ژړنده پرې چورلي.
 شخ‌خواو (caxxaw) نر. م. (ج. شخ‌خاونه) گډاو،
 گرداب، شور شخ‌غوی، غورندی، دوی.
 شخ‌خېانی (caxxānāy) نر. م. بازنګر، نشا
 کوونکی، گڼدونکی، تنوی، لېستی.

شخ‌خک (caxxak) نر. م. (ج. شخ‌خکونه) پشلول
 بېکاری مرغه دی.
 شخ‌خکه (caxxaka) بېغ. م. وگ، سارکه.
 شخ‌خکی (caxxakay) نر. م. شخ‌خکه، اښار، پو
 لرگینه آله ده چې وړی پرې ورشي.
 شخ‌لرگی (caxxlargay) نر. م. ۱) شخ‌خکی،
 شخ‌خې هغه لرگی چې تاوېږي؛ ۲) د لاسي
 شخ‌خې اوسنی رېشلو لرگی.
 شخ‌خند (caxxand) ص. نر. ۱) شخ‌گنده، سرسری،
 سطحی؛ ۲) شخ‌نده، چورلېدونکی.
 شخ‌خندوکی (caxxandukay) نر. م. ۱) چورلندی،
 بازيچ، غنچلی، اندرچو، د کوچنیانو پوړول
 لوبه ده؛ ۲) لاتیو، گرغندی.
 شخ‌خنکی (caxxankay) نر. م. ۱) شخ‌خه، شخ‌خه،
 هغه لرگی چې وړی پرې ورېشل کړي.
 شخ‌خنی (caxxanay) نر. م. ۱) خوزی، ژغوزی،
 ښوزی، د وریجو د تلېر په منځ کې ژور غای
 چې لندېل په کې اچوي؛ ۲) گرداب، شخ‌غای؛
 ۳) بازيچ، لاتیو، گرغندی، شخ‌خندوکی.
 شخ‌خوکی (caxxukay) نر. م. شخ‌لرگی، شخ‌خکی،
 د خوږې او شخ‌خې هغه لرگی چې تاوېږي.
 شخ‌خول (caxxawal) مص. مت. ۱) چورلول،
 تاوول، شخ‌وړکول؛ ۲) گرغېدل، پوړول.
 شخ‌خه (caxxa) بېغ. م. یوه آله ده چې د هغې سره
 مالوچو شخه تار جوړوي؛ ۲) د گڼولو دستي
 تومبڼه.
 شخ‌خې (caxxay) نر. م. ۱) دورو گونجی، دورو
 غونډاری، د تار کوله؛ ۲) چارشه، شخ‌خه،
 وړو وړېشلو آله.
 شخ‌خېدل (caxxədəl) مص. ل. ۱) چورلېدل، تاوېدل
 چورلېدل؛ ۲) گرغېدل.

خربند (carband) ص. نب. وگ. خرخند.
 خربنده (carbanda) بئغ. م. ۱) خربنه، کربنه،
 هغه ليکه يا کربنه چې دکوم شي دکشولو شخه
 پيدا کوي؛ ۲) مېنه، مینه؛ ۲) نژدېوالي.
 خربنه (carba) بئغ. م. وگ. خربنده.
 خرک (crak) نر. م. ۱) رانکاره کېدنه، رابرسېره
 کېدنه (لکه دلسترگه)؛ ۲) لارېهودونکی،
 سراغی؛ ۳) نېبه، نېبانه، درک، لته، پته.
 خرکا (craka) بئغ. م. ۱) حالک، رنا، خلک، غلا؛
 ۲) خشا، د خاشکو پړوتلو اواز.
 خرکېني (crakabni) ا. پلټنه، لټون، جاسوسي.
 خرکبه (crakba) ص. نب. جاسوس، خارونکی.
 خرکول^{۱۱۱} (crakawol) مص. مت. پړېښول، غلول،
 پړول، پڼ کول، په خريکوروستل.
 خرکول^{۱۱۲} (crakawol) مص. مت. وابسه خوړل،
 خړ کول، د خاړو يوډوډو خوړل او خاړ کول.
 خرکهار (crakabar) نر. ج. خرا، د خاشکو د پرله
 پسې توپېدو اواز.
 خرکېدل (crakedol) مص. ل. ۱) پړېښېدل،
 ځلېدل، پړ کېدل؛ ۲) خړک وهل، لمرراختل؛
 ۳) په خريکوراتلل.
 خرگند (cargand) ص. نر. م. ج. ښکاره، ظاهر،
 جوت، پلنگ، معلوم، اوڅار.
 خرگندتوب (cargandtob) نر. م. خرگندتيا،
 خرگندوالي، ښکاره کېدنه، ظاهرېدنه.
 خرگندني (cargandni) ص. د خرگندني وړ، بياني،
 توضیحي، افادي.
 خرگندول (cargandawol) مص. مت. ۱) ښکاره
 کول، جوتول، اوڅارول؛ ۲) پړېښول.
 خرگندون (cargandun) ا. خرگندونه، ښکاره
 کونه، خرگندنه.

خرگندوی (cargankiy) ص. نر. م. ظاهر وونکی،
 ښکاره کوونکی، خرگندوونکی.
 خرگندېدل (cargandetol) مص. ل. ظاهرېدل،
 ښکاره کېدل، جوتېدل.
 خرگه (carga) بئغ. م. بزبو، حق دوسته سارغه، يو
 ډول مرغی ده چې د شپې له خوا خان په ونه
 خوړندوي او د حق نارې وهي.
 خرگی (cragay) نر. م. يو ډول بوم، پوراز گونکی.
 خرمېنکی (carmashay) بئغ. م. شرموبکی،
 چرمېنکی، چرمشکی، چرمشکه.
 خرمن (carmán) بئغ. م. ۱) پوستکی، وژن، چرم،
 گگاره؛ ۲) پوځ او رنگ شوی پوستکی.
 خرمن باب (carmánbáb) ا. خرمني څېړونه،
 خرمن توکی.
 خرمني (carmánay) ص. نر. م. له خرمني نه جوړ،
 د ساخت نه جوړ، ساختی.
 خرمه (c(i,r)ma) ق. ۱) څېرمه، نيردي، جوخت،
 په خوا کې؛ ۲) بئغ. م. گاونډی؛ ۳) حاشیه.
 خرنده (caranda) فا. نر. م. خړېدونکی، خړونکی،
 خوراکی کوونکی خاړوی.
 خرنګتيا (carangtya) ا. وگ.، خرنګوالي.
 خرنګوالي (carangwālay) نر. م. خرنګتوب، خا
 دولتوب، ډول، بڼه، شکل، کیفیت.
 خرنګه (cāraṅga) ص. نب. ۱) څه رنگه، څه ډول،
 څنګه؛ ۲) ق. څنګه، له دې وجهې، په دې سبب،
 له دې امله.
 خرو (carū) نر. م. ۱) د اور رنا؛ ۲) دکار تهزي، د
 کار پياوړتوب؛ ۳) ص. نب. رسوا، ښکاره،
 خروتېکه (carwatka) بئغ. م. سکروته، بل سکور.
 خروول (carawol) مص. مت. پوړول، مال د خړ لپاره
 خړځای ته پوړول.

خروونکی (carawūnkay) فا. نر. م. پوونکی،
 مال د خریاره بیوونکی، پادوان، شپون.
 خروه (carwa) بنج. م. ششی، په کبست کې انسان
 تدرته بنج کړی نشان.
 خرووی (carwāy) نر. م. (۱) لک شوی، برلک دوری،
 کودی؛ (۲) نښانه؛ (۳) حد، برید، پوله.
 خره^{۱۱} (cara) بنج. م. خره خشمه، اړه، دلرگی د
 پرې کولو آله، د بناخونو د رېبلو آله.
 خره^{۱۲} (cra) بنج. ند. د خوکیداری غیر، د خبر دار غیر.
 خره لور (caralór) نر. م. د اړې په شمېر لور.
 خری (caray) بنج. م. (۱) د یوې مری نوم؛ (۲) د چلم
 سرخانه؛ (۳) د زسر گلاب بوتی؛ (۴) اچمچی،
 دمتې چمچی، د ستنې برغولی.
 خری (caray) نر. م. (۱) سرباری؛ (۲) متی، پورخنگ؛
 (۳) د مزویو یا منجو ترنگر؛ (۴) ارنګ نشربنده؛
 (۲) اثر، خپرېنده، تیتېنده، سرایت.
 خری (care) ص. نب. وگ. خنگه.
 خریدل (caredal) مص. ل. (۱) خړل، مال خاړوی
 خریدل؛ (۲) پریدل، خړو هل، خړو هل، په دستو
 کېدل، له نسه کېدل.
 خریکه (crika) بنج. م. (۱) د لمر وړانګه، د لمر
 لومړنی شقله؛ (۲) درد، خانګه، خوړه.
 خری (car) نر. م. (۱) خړ، مال خربنده؛ (۲) هغه پری
 چې سرکښ خاړوی پرې تړل کېږي.
 خری (cara) بنج. م. (۱) وړشو، خړاو، خړخای؛
 (۲) خړ، خړ، چر.
 خړپ (craṇ) نر. م. چرپ، د اوبو د تویېدو اواز.
 خړپن (craṇān) نر. م. چرین، پوچ ویونکی.
 خړپول (craṇawā) مص. مت. (۱) بې خایه غړول؛
 (۲) چرپول، شړپول.
 خړپېدل (craṇedel) مص. ل. چرپېدل، شړپېدل.

خړخای (carjūy) نر. م. وړشو، خړلو.
 خړک (craḱ) نر. م. (۱) چرک، دلرگی د ساتېدو
 اواز؛ (۲) خڅېدنه؛ (۳) تمچو، لوم، تمبه.
 خړکه (craḱa) بنج. م. خړیکه، چرکه برود، خاڼګه
 خړل (craḱ) مص. ل. خړېدل، خړېدل.
 خړمنی (craṃānāy) نر. م. خړمونی، پسرلی،
 سپرلی، د کال لومړنی فصل، خړمونی.
 خړنی (craṃāy) بنج. م. (۱) ککړی، د سر کېږی؛
 (۲) نذری کاکل.
 خړوکی (craṃkay) نر. م. لټوره، خړخوړی، لټه
 خیره، چیره، ریتاره.
 خړونګه (craṃṅga) بنج. م. (۱) خړنګه، د جلفو خړ
 ونه؛ (۲) د لسنځې تنګی غوړګه.
 خړه^{۱۱} (cra) بنج. م. د سپی حمله، د سپی برید.
 خړه^{۱۲} (cra) ص. نر. م. (۱) گوښی، یوازې، مجرد؛
 (۲) بې بار وېني سپور؛ (۳) خالی، تش، فقط؛
 (۴) بالکل؛ (۵) هغه مجرد چې د مزدوری لپاره
 له ملک څخه وشي.
 خړه پانه (craṇāṇa) بنج. م. پانو، کاوو، کاو.
 خړه توب (craṇāṇ) نر. م. جره توب، یوازوالی،
 تنهایی، خړه گی، گوښی والی، لوندتوب.
 خړه خشمه (craṇāśma) بنج. م. اړه، خړه،
 خړنازه، فلزي غاښوره آله ده.
 خړه گی (craṇāgi) بنج. م. خړه توب، یوازې والی،
 گوښی توب، تنهایی، جره توب.
 خړه لار (craṇālār) بنج. م. د پلېو لاره، پیاوړه،
 خړه واپ، پلې لاره، درې گزی.
 خړه نازه (craṇāza) بنج. م. خړه خشمه، خړه،
 اړه، فلزي غاښوره آله ده.
 خړه وری (craṇawāray) نر. م. خړه، گوښی لو
 یوازې، مسافر.

شکرول (cařawaj) مص: مت. شرول، پورول، پورول،
 خاروی او حیوانات ورشونه پورول.
 شری (cařay) نر. م. ۱) نوکر، ملازم؛ ۲) د تارهد
 پاکولو سایې؛ ۳) د غناور غل، د شوایی غل.
 شری (cařay) بڼغ. م. پلکی، چریکه، په ککسری د
 وپستو غونډی؛ ۲) د شکرې لاتندی برخه چې
 گنبدل شوې وي؛ ۳) سوکه، سر، د کسیدیدو
 تینګولو لپاره لرگی.
 شری بدل (caředaj) مص. ل. وگ. شریدل.
 شریکه (cařika) بڼغ. م. چریکه، چریکه، سخت درد.
 شری وری (cařaywaray) ص. نر. م. د تش لاس
 لاروی، یوازی مسافر، تنها لاروی.
 شری وری (cařiwari) نر. م. خواره ولره پاتې شونې.
 شز (cař) نر. م. جز، دوازه، د زاز بوکو او غوړیدو
 سره کولو اولز.
 شیناک (cařak) نر. م. شبل، شکل، شبنه، چنبل.
 شینتن (cařton) نر. م. ۱) الله تعالی؛ ۲) مالک،
 خاوند؛ ۳) بادار؛ ۴) مېړه.
 شینتنتوب (cařtantob) نر. م. ۱) شینتتوالی؛
 ۲) مړه توب، مړه والی.
 شینتوننی (cařtunay) نر. م. کمکی دسمال،
 وروکی رویمال، کوچنی دسمال.
 شینته (cařta) بڼغ. م. پخلی، ددوی یا کتغ پخول.
 شین خوری (cařcoray) نر. م. وگ. تسکوره.
 شینکله (cařkala) مص. نب. ششکله، شرنګه،
 شنگه، چشکله، سشکله.
 شینکو (cařku) نر. م. چاکسو، شاینکو، چاشکو.
 شینکوری (cařtūny) نر. م. ۱) خرکه، خوږسه،
 چوښکه، چروک، چوشکی؛ ۲) نلکه، وروکی
 نل؛ ۳) دورو هلکانو آله.
 شینکوری (cařkūray) نر. م. شرن، پوست، چرم.

شینبل (cařbi) مص. ل. شکل، چنبل، چپکل.
 شینندی (cařanday) ص. نر. م. پوړی پوړونکی،
 شینپوړونکی، شکرپوړونکی، کینپوړونکی.
 شینبول (cařwaj) مص. مت. پوړول، شکرول، شخول،
 راکنبل، کینول.
 شینهارای (cařaharay) نر. م. د پوړی ورو او نر
 غر، خقیف اواز.
 شینسی (cařay) نر. م. ۱) گیلکی، خووسی، د غوا
 بچی؛ ۲) خه شی، خه شیز، کوم شه.
 شینسدل (caředaj) مص. ل. پوړیدل، شکریدل،
 شخیدل، راکنکل کیدل.
 شک (cak) ص. نر. م. ۱) نېغ؛ ۲) اواز ته غوړونه
 بوخول؛ غوړونه شکرول؛ ۳) مضبوط، محکم؛
 ۴) نر. م. ناخپې تیز درد.
 شکا (caka) بڼغ. م. ۱) شبنه، شکنه؛ ۲) د شاخو
 دراخته پوړول اولز.
 شک اروا (cakarwa) ص. نب. ۱) اروا ووی، بد
 اروا، ووسترگی، چوس مار، سترووی.
 شکالکی (cakalkay) نر. م. شوپرک، بیاپرک،
 ماپام چکالی، شکالی.
 شکالی (cakalay) نر. م. ۱) شوپرک، ماپام
 چکالی؛ ۲) د چرم زړه توبه؛ ۳) خادر، چکالی؛
 ۴) پشتکی، په تارهد پوړی نېټې د دوی یوه
 برخه؛ ۵) پنبه، مالوچ.
 شکاول (cakawaj) مص. مت. شکرول، کشرول،
 راکنبل، راکنکل، راکشول، شینول.
 شکاوو (cakawū) ص. نر. م. کشرونکی،
 شکرونکی، جذبونکی.
 شکپانی (cakpanay) نر. م. د تپرد پانو سابه.
 شکینو (caksū) نر. م. چاکینو، چکینو.
 شکل (cka) مص. مت. چینبل، شینبل، چپکل.

شکل^{۱۱۱} (cakal) مص. مت. ۱) شکله کول، دشی
خوند معلومول؛ ۲) نر. م. ۱) کم واتن، لیره لاره؛
۲) د لاری یوه توبه؛ ۳) د شکلی یوه برخه.

شکل پکل (cakalpakal) ص. نر. م. چکل پکل،
اوبلنه ولوره.

شکنه^{۱۱۱} (cakna) بڼخ. م. چپینه، شپینه، چپینه، د
اویو یا نورو مایعاتو غوړ پونه.

شکنه^{۱۱۱} (cakona) بڼخ. م. خوند اخیستنه، خوند یا
مزه معلومونه، خوند کتنه.

شکو (cako) نر. م. یو ډول نایسته سکوی، یو ډول
کنسپه، یو راز خامکدوژي ده.

شکورې (ckoray) نر. م. ۱) چکورې، وړوکی
سخونلر؛ ۲) خوشي ته د اوبو د وړ کولو یا شان
ته راغونډولو اواز.

شکورې (ckore) نر. م. د خوشي د شړلو اواز.
شکول (cakawal) مص. مت. ۱) راکښل، کسرول،
کشول؛ ۲) د چلم لوگي راکښل، ساه راکښل؛
۳) نر. م. سپوس، پورکی؛ ۴) مص. مت. شه
کم شیز وړ کول، لیر شي وړ کول.

شکولی (ckulay) نر. م. ۱) د خرمنې توبه؛ ۲) د زاړه
بوټ یا پڼې توبه؛ ۳) شکي، د ډوډی ککورې،
د ډوډی ټیکلی.

شکونډاره (ckundara) بڼخ. م. (ج. شکونډارې)
نوکاره، نکاره، سکونډاره، سکونډکه.

شکونډیل (ckundil) مص. مت. وگ. سکونډیل.
شکونکی^{۱۱۱} (cakunkay) فا. نر. م. خوند کتونکی
ذایقه معلومونکی.

شکونکی^{۱۱۱} (ckunkay) فسا. نر. م. چپونکی،
چکونکی؛ د چلم سگرت لوگي رانښکونکی.

شکه (caka) بڼخ. م. (ج. شکي) ۱) خوند، نوه، ژبه
وړوڼه؛ ۲) لیر خواړه؛ ۳) یو ډول ناروغي ده.

شکي (ckay) نر. م. (ج. شکي) ۱) لورکړی، شکری
۲) د مندني زوی؛ ۳) ص. نر. م. رانښکونکی،
چپوونکی؛ ۴) نر. م. جالکی، ډالی، ډوډی
د ساتلو کور.

شکي (cake) بڼخ. م. ۱) خړه، د خوشي د شړلو اواز؛
۲) د د شه کړې، لټون.

شکېدل (cakedal) مص. ل. ۱) په لیر شي قانع کېدل
په لیر شیز صبر بدل؛ ۲) شکېدل؛ ۳) اڅښل، په
کوناتو تلل، په ناسته تلل؛ ۴) خوشېدل، رانښل
کېدل؛ ۳) چلم شکول کېدل، چلم کېدل کېدل.

شکېرل (cakeral) مص. مت. ایسارول، گېرول.
شکېرلی (cakeralay) مف. نر. م. بندې، ایسار
شوی، په دام کې نښتی، په دام کې گېر.

شکېندن (cakedan) نر. م. خوند، شکه، شکه،
ذایقه، مزه، خوند معلومونه.

شگ (cag) نر. م. گوره.
شگک (cagak) نر. م. غری، سپاگک، سگک، د
خپلی یا کس بند غری.

شگل (cagal) نر. م. وگ، جوړگل.
شلاخل (clacal) ق. ۱) هغه درنگ، ځای په ځای،
له تکه، په هماغه ساعت؛ ۲) سټ، تپاه.

شلاری (calaray) ۱) شلور لاری چوک، شولاری.
شلگه (calaga) بڼخ. م. د اوبو ډاره، د اوبو پشکه.
شلورارخی (caloraxay) ص. نر. م. شلور منځی،
د شلور وپلور، د شلور خواوو.

شلور برغه (calorbrağa) ص. نپ. شلور قاته،
شلور غبرگه، شلوروله، شلور خپله.

شلور بیل (calorbil) وگ. شلور بول.
شلور بول (calorbol) ص. نر. م. څاروی، چارپای.
شلور خنډی (calorcançay) ص. نر. م. شلور
ارخی، شلور گوتی، شلور کونجی.

شلور بول (calorbol) ص. نر. م. څاروی، چارپای.
شلور خنډی (calorcançay) ص. نر. م. شلور
ارخی، شلور گوتی، شلور کونجی.

شلور بول (calorbol) ص. نر. م. څاروی، چارپای.
شلور خنډی (calorcançay) ص. نر. م. شلور
ارخی، شلور گوتی، شلور کونجی.

شلور بول (calorbol) ص. نر. م. څاروی، چارپای.
شلور خنډی (calorcançay) ص. نر. م. شلور
ارخی، شلور گوتی، شلور کونجی.

خلور خانیز (calorxāniz) ص. نر. م. چارخانه.
 خلور خواوې (calorxwāwe) بڼغ. ج. خلور
 لړخه، خلور طرفه، خلور لوری، خلور پلورونه.
 خلور سترگی (calorstargay) ص. نر. م. ۱) ابد
 سترگی، بداخلکه؛ ۲) بې شرمه، بې حیا.
 خلور غاښی (calorğāşay) ص. نر. م. ۱) خلور
 عیسی، هغه خاړوی چې په عمر پنځه کلن وي؛
 ۲) پیاڅی، خاڅی، سکو، چارښاخه.
 خلور گوتی (calorgwatī) ص. نسب. پ. ک. د
 چرې، خنجر او توري (تبغ) په تپ کې د زخم
 معیار دی چې د خلور گوتو په اندازه وي. که تر
 دغه حد لږ وي لږ پور او که زیات وي په سرخ کې
 ډېر پور ورته ټاکل کېږي.
 خلور گوتی (calorgotay) ص. نر. م. د خلورو
 گوتونو، خلور گوتیز، مربع، مستطیل، معین.
 خلورگی (calorgay) بڼغ. م. د میرو لویه، گوتی،
 گاتی، د ماشومانو یو ډول لویه ده.
 خلور لاری (calorlāre) بڼغ. م. ۱) چوک، چارراهی
 چارسو؛ ۲) متردد، دوه زره توب.
 خلور ورپزی (calorwēzay) ص. نر. م. نوی عنوان،
 هغه هلک چې نوي بې بریتونه راغلي وي.
 خلور یاران (caloryāran) ا. و. گ. چاریار.
 خلوریزه (caloriza) بڼغ. م. ۱) خلور یخه، رباعی،
 هغه دوه بیتونه دي چې د لومړي بیت دوي مسری
 د دوهم بیت له دوهمې مسری سره په قافیه کې
 یوښي وي.
 خلور پښتمه (calwestama) ص. بڼغ. م. د مسري
 خلور پښت ورغې تهر بدل، د ماشوم د زېږېدو
 خلور پښتمه ورغ.
 خلور پښتی (calwesti) بڼغ. م. په مسري پسېد
 خلور پښتی ورغې د پوره کېدو خیرات.

خلور پښتی (calwestay) نر. م. د خلور پښتو سرو
 مشر، په خلور پښتو سرو کې انتخاب شوی سړی.
 خلور پښت یکه (calwestayāka) ص. نسب. چلیک،
 خلور پښتمه، د خلور پښتو یوه برخه.
 خله^{۱۱۱} (cāla) ق. ۱) اولي، خه لپاره، خه له، خه نه؛
 ۲) یو له بله، سره؛ ۳) بڼغ. م. یقین، باور؛
 ۴) اذره تاو؛ ۵) سوده، سېبه؛ ۶) هيله، آرزو؛
 ۷) امینه، لورینه، پېرزوینه.
 خله^{۱۱۲} (c(i)la) بڼغ. م. خېله، خېله، چله، د ژمي د
 موسم هغه ۶۰ ورغې چې ساخته یخني وي.
 خله مسمت (cilamast) ص. نر. م. هغه اوښ چې د
 ژمي په خله کې مستېږي.
 خله وال (cilawāl) ص. نر. م. ج. هغه څوک چې
 خلور پښت شپې او ورغې په پټ او گوبښي ځای
 کې ریاضت او عبادت کوي.
 خلی (cālay) نر. م. ۱) د قبر شنځه؛ ۲) د تښتو
 ډیري؛ ۳) نښه، نښکه؛ ۴) منار، یادگار؛
 پ. ک. په قبیلوي تعاملاتو کې د هغې تادیې
 غیر کېدو ته وایي چې لسو مری یې د (ساز) په
 نامه اخیستی وي او وروسته دغه مسترد کړی
 اود (وار) په نامه خپل غنچ ته چمتو شي؛
 ۵) چلی، چله، په گوته کې د اچولو کړی؛
 خلی (calāy) بڼغ. م. د غوړو منډی، د غوړو لښتی.
 خلی خولی (calaycūlay) نر. م. ۱) لورې ژورې،
 خلی خولی؛ ۲) دلارې توبه.
 خلهبر (cier) نر. م. د بېدیا تالار، د مېرې از د پښتې
 دند، د سارا حوض، جوړ، تربلی.
 خلی رنگول (calayrangawāl) پ. ک. که دوو
 د پښتو خواوو تر منځ جوړه وشي چې په پښتو
 کې دواړو خواوو یو په بل کې مړي سره کړي وي
 داسې جوړي ته خلی رنگول وایي.

خلمېښ (clea) نر. م. خلمېت، سرېښ، سرېښ.
 خلمېښم (cleašm) نر. م. سرېښم، د گمانگرۍ
 سرېښ چې ترکانان لرگي پرې سرېښوي.
 خم (cam) ص. نر. م. ج. سم، سېخ، سیده، برابر.
 خمخ (cmoc) بېخ. م. غار، سمخ، سمخه، بېمخ.
 خمخړېکي (camcaxay) نر. م. ۱) شمروېکي،
 خرنېکي، چرمېکي؛ ۲) کړوړی.
 خمخک (camcák) نر. م. د غټو دانو ناروغي ده.
 خمخکي (camcaxáy) نر. م. ۱) یو ډول چينجی
 دی چې غټه سر لري او وروسته تر شه مودې په
 چونگېښ کې بدېلېږي؛ ۲) درغوړ کول، د څارویو
 یو ډول ناروغي ده.
 خمخلکي (camcalaxáy) نر. م. ستن، بابېکي،
 کېلې، یو ډول الوتونکي خزنده ده.
 خمخمار (camcamár) نر. م. چمچمار، کوچه
 مار، یو ډول ورکوتی، نری منگوردی.
 خمخه (camoca) بېخ. م. د خمکې پرمخ چاود.
 خمخي (camcxy) بېخ. م. ۱) چمچه، خمخه، د
 لرگي کاچوغه؛ ۲) لویه کاچوغه.
 خمخېکي (camcexay) نر. م. کوشوی، کسوی
 مېانگي، لکي، د شيرې په شېر د ماشومانو یو
 ډول ناروغي ده.
 خم (camaf) نر. م. خمنگي، وړينگي، کوندری،
 هغه توکر چې پېرې وړيانديږي.
 خمغېلې (camgelay) نر. م. ۱) وړه اوزره خيښه،
 ۲) شېره، د مرغانو شکنو او نورو څناوړو د
 ډارولو لپاره په پټي کې درول شوی شی.
 خمغېلې خمغېلې (camgeli/camgeli) ص. نب.
 وتره څمکه، وچه لولنده څمکه.
 خملاستل (camlāstul) ص. ل. ۱) ویده کېدل،
 بیدېدل؛ ۲) غمېدل؛ ۳) مغلوبېدل.

خملول (camlawal) ص. ص. مس. ۱) پسرزول،
 راغوزارول؛ ۲) ویده کول؛ ۳) مغلوبول.
 خمنگي (camangay) نر. م. ۱) اړنگ شوي لور
 پخه شوې خرمن؛ ۲) هغه دسته خون چې پېرې
 وړياندي جوړېږي؛ ۳) د خرمنې توتڼه.
 خموشی (camūcay) ص. نر. م. پک، گنجی، کل،
 بې وېسته سر.
 خمول (camol) ص. ۱) غمجن، غمغېلې؛ ۲) تېږ،
 پرهاوژلی، زخمی، پیاوړژلی.
 خمولول (camolawal) ص. مت. ۱) غمجنول،
 غمگینول؛ ۲) تېږ کول، زخمی کول.
 خمولېدل (camoledal) ص. ل. ۱) خمول کېدل،
 غمجن کېدل؛ ۲) تېږ کېدل، زخمی کېدل.
 خمیيار (camyār) نر. م. وگ، چمیيار.
 خنار (canār) نر. م. وگ، چنار.
 خنل (can) نر. م. ۱) ډکه، دیکه، رچ؛ ۲) ازی،
 خنډه، غاړه، کناره؛ ۳) د اسمان خنډه (افق).
 خنلېل (candā) ص. مت. ۱) ټکول، سنول، غېول،
 له ونې څخه په بسوړولو سره سپوره راټولول؛
 ۲) له تفریا قالینې څخه د وړې ټک وهل؛
 ۳) سپکول، سپوړې ستغې وهل؛ ۴) نر. م.
 د غره پر سر اوارځای.
 خنلېلتوب (candaltob) نر. م. ۱) خنلېلتیا،
 رچېدنه، بسوړېدنه؛ ۲) غریبي، تش لاسي.
 خنلېلی (candalay) نر. م. ۱) ورکوتی خنل، د
 غره په سر ورکوتی اوارځای؛ ۲) کنډواله، کنډر
 ۳) ورکوتی دېوال.
 خنېول^۱ (candul) نر. م. خنلې، د دېوې گوت،
 د دهلز خنډه، د کوشکن کوچ.
 خنېول^۲ (candawal) ص. مت. ۱) سنول،
 بسوړول، غېول؛ ۲) ټک وهل، دوره ایستل.

خندون (candūn) نر.م. شفق، د آسمان د غاړو
سوروالی چې سهار او ماښام بېکاري.

خندو هل (candwahól) مص. مت. (۱) غېږول،
خندل، ټک وهل؛ (۲) د تفر، کمبلې، قالینې څخه
دوره او خاوره ایستل.

خندیه (candá) بڼغ.م. (ج. خندې ژې، غاړه، خند،
دده، لړخ، کتاره، مورگه.

خندېدل (candedól) مص.ل. غېږېدل، سنبېدل،
رېږېدل، پورېدل.

خندیز (candíz) ص. د خند (افق) اړوند، افقي.

خندوړی (cangwázay) نر.م. د غوړو پستکی.

خنک (canák) نر.م. ښانک، سک، پنکی.

خنکوپ (cankóp) نر.م. سر په خنکه، سنگوپ،
سر په څوړی، سر لاندې پښې پورته.

خنګ (cang) نر.م. پلو، دده، طرف، خوا، اړخ.

خنګ پر خنګ (cangparcang) ق. خنګ په خنګ
بغل پر بغل، دده په دده، غاړه په غاړه.

خنګ کول (cangkawól) مص. مت. لېږي
کول، گوښه کول، اجتناب کول، دده کول.

خنګړی (cangráy) بڼغ.م. خنګلی، یوه غښت
واښه، یو خنګ واښه، یوه کوده واښه.

خنګزن (cangzán) ص. نر.م. (۱) په دده، په یوه
طرف کور؛ (۲) گوښه والی، ځانته والی.

خنګزنی (cangzánay) ص. څرمه، څېرمه پیز،
په ترڅ کې راتلونکی، ضمنی.

خنګل (cangól) بڼغ.م. لېچ، خنګله، د خنګلی سر.

خنګ واښی (cangwásay) نر.م. سر وېړدی،
بالښت، غټه ټکبه، پشتمی.

خنګوښی (cangušay) نر.م. د توپک بند.

خنګ وېړدی (cangwezdáy) نر.م. (۱) سرو وېړدی،
بالښت، غټه ټکبه؛ (۲) د توپک بند.

خنګه (cángra) ص. نښ. (۱) څرنګه، څه شان، څه
ډول، څه قسم، څه رنگه؛ (۲) څپوړ، څوړوړ،
ښیندلی، تبت، غوړېدلی.

خنګی (cangáy) بڼغ.م. ونځسې، سنگ چین، د
کانو دېوال، د کاریز چاپېره.

خنګی (cangáy) نر.م. ونډر، رسې، پری، غږول
شوی پری، پر اوږده او غټه رسې باندې مېړې،
غواوي په یوه کتار وړ باندې تړل.

خنډل (canól) مص. مت. (۱) خنډول، سنول، سوړول،
رېچول، پوړول، خوځول؛ (۲) دکوتې پام ورنګول؛
(۳) د څادر یا بل شي خنډل.

خنډی (canáy) بڼغ.م. (۱) سنی، انځی؛ (۲) ټیکری
هغه وړېښمین ټیکری چې توري او سري پټي
لري.

خنډیکه (canáka) بڼغ.م. (۱) د خنډې تصفیر،
چفښکي (د ماشومانو خنډې)؛ (۲) دککړی
پاسنی برخه؛ (۳) د بوتل سر یوښ؛ (۴) د جوارو
خنډی، د جوارو د وړي وښته.

خنډه (cánra) بڼغ.م. (۱) زلفې، د اتن لپاره پریښوول
شوي اوږده وښتان؛ (۲) ټپک؛ (۳) د ښځو د سر
اوږده وښتان یا کوڅی.

خنډی (canay) بڼغ.م. (۱) څوړی؛ (۲) د سپکانو د سر
تړلي وښته.

خنډی کوکو (canaykükú) نر.م. سنبېل، یو گل
دی چې شاعران زلفې ورسره تشبیه کوي.

خنډیکه (canúka) بڼغ.م. پیکسې، پیسوه، خنګه، د
تورو تارونو او زرد تارو څخه غښتل شوي خنګه
چې ښځې یې د وښتانو د ګنډه کولو لپاره
استعمالوي.

خو (co) ص. نښ. (۱) ځونه، څومره؛ (۲) تېښو، کوم
وخت پورې، تر هغه چې؛ (۳) خنګه، څه رنگه.

شو (caw) نر.م. ۱) شوی، شاو، پت کهناستنه،
 خارنه، مراقبت؛ ۲) وگ، خار، پخونی.
 شوآر (cwār) نر.م. صبر، زغم، استقامت.
 شوآر خیز (coarxiz) ص. نر.م. ج. د شو شوآرو
 خاوند، شو شوآوی لرونکی، شو جانبه.
 شوب (cwab) نر.م. ۱) لهوالجا، خواهش، غوښتنه،
 آرزو، شوق، تمایل؛ ۲) درد، سوی، خوږ.
 شو یاری (cobāray) نر.م. (ج. شو یاری) دکالیو
 د مینغلواو پروللو دی.
 شو یمن (cwabmān) ص. شوقمن، لهوال، د شوب
 خاوند.
 شو بند (cawband) ص. هښند، هښاند، شولې.
 شو پ (cop) نر.م. وگ، شپ ۱۱).
 شو پره (copra) بنج.م. تاوراتاوشوی تار، گدود
 شوی تار، کتپیل شوی سپنسی.
 شو تر شو (cotarco) ق. تر شو پورې، تر شو سره
 پورې، تر شه وخته پورې.
 شو پتا (coṣ) نر.م. (ج. شو پتونه) شبخون، د شپې
 حمله یا چپار، ناتار، تاراک.
 شو تک (cotāk) نر.م. سوتک، شپتک، ختک.
 شو نی سراب (cotaysarāb) نر.م. معتبر، مخور
 د اعتبار سری، سپین رویی.
 شو چنده (cočānda) ق. شو واره، شو څله، شو برابر،
 شو گرایه، دهرزیات
 شوخی (cojāy) نر.م. سوزاک، یو ډول ساری
 ناروغی ده چې دمقاربت له لیاری سرایت کوي.
 شوچی (coče) ق. تر شو، شو پورې، تر هغه.
 شوخ (cuc) نر.م. ۱) ډولفین، یو ډول لوی ماهی،
 دریایي خوگ؛ ۲) ص. نر.م. اروا ووی، توسن.
 شو شکندي (cuckandáy) ص. نر.م. خسن، کوڅه
 په کوڅه گرځېدونکی، چوسکن، کوڅه ډب.

شوخلن (cuclán) ص. نر.م. کنجوس، لوستگر.
 شوخن (cucán) ص. نر.م. ۱) شو شکندي، شوخلن
 ۲) سپره، خسیس، چوس.
 شو شه (cūca) نر.م. دریایي سوډو دریایي خوگ.
 شوخینک (cucinák) نر.م. ۱) چرچرک، ۲) یو
 ډول مرغی.
 شوخی (cūxay) نر.م. ۱) دکوڅې شپکوری،
 چوپنکه، سوخی؛ ۲) چولکی، دکوڅې پتر
 تناسلي آله.
 شو ده (codá) بنج.م. سوډو، سمخ، په غره کې د ډبرو
 لپاره جوړه شوې سمخ، لغم، گاره.
 شورب (corb) ص. نر.م. ۱) چاغ، مسزی، غوږ،
 شلند؛ ۲) تکره، تازه، تاند، غوښتن.
 شورب توب (corbtob) نر.م. چاغبت، شوربوالی،
 چاغوالی، غوټوالی.
 شور که (corka) بنج.م. پلو، اړخ، خوا، طرفه.
 شور که (corga) بنج.م. ۱) مېره، دېت، بیابان،
 ۲) اړخ، ډډه؛ ۳) لرې وطن، نا اشنا وطن.
 شور له (corlá) بنج.م. خنزیر، سوډو، سرکوزی.
 شور لی (corlay) نر.م. شولی، شولی، سکنه، د
 ترکانی یوه آله ده.
 شور لی (cwarli) بنج.م. سپرلی، سورلی.
 شور لېخی (cūrlejāy) نر.م. محور، لت.
 شورنگ (cawráng) ص. نر.م. ۱) مېلی، لتار،
 پایمال؛ ۲) ژویل، په وینو لړلی؛ ۳) مات گود،
 شل شوپ.
 شورنگ (coráng) ص. نر.م. څرنګه، رنګارنګه،
 څرنګه لرونکی.
 شورنگتوب (cawrangtúb) نر.م. ۱) شورنگتبا،
 شورنگوالی، ژویلېدنه؛ ۲) وهل کېدنه، ټکول
 کېدنه، مېښنه، موښنه، مړینه.

څوړنگول (cawrangawl) مص. مت. ۱) موبل، مېل، سرلول، وهل، ټکول؛ ۲) ازخمي کول، ژوبلول؛ ۳) ماتول، گودول، خچ پچ کول.

څوړنگي (cawrangī) بڼغ. م. ۱) موبل کېدنه، وهل کېدنه؛ ۲) ژوبلېدنه؛ ۳) گودېدنه، خچ پچ کېدنه؛ ۴) د پسر او وزو د يوه مرض نوم.

څوړنگېدل (cawrangedā) مص. ل. ۱) موبل کېدل، مېل کېدل، ټکول کېدل، وهل کېدل؛ ۲) ژوبلېدل؛ ۳) خچ پچ کېدل، گودېدل.

څوړوي (curway) نر. م. پتوني، کمينگاه، باره، گوره، د بڼکار لپاره د پتېدو ځای، پتگني.

څوړي^{۱۱۱} (curáy) نر. م. تېره کائي چې بڼکاريان خپل بڼکار پرې حلالوي.

څوړي^{۱۱۲} (cwaráy) نر. م. ۱) د سفر خرشي، د لاري خرڅ، د لاري توبه؛ ۲) د شپانه دودې؛ ۳) پ. ک. د لښکر کشي په وخت هغه گډه دودې چې په شلاونه تيارېږي.

څوړي^{۱۱۳} (cawar) نر. م. ۱) پېشول، د کيږدې په مخکې پرده؛ ۲) زړې کمبلې يا تفر چې د خره په کوناتويې اچي.

څوړي^{۱۱۴} (cor) نر. م. د نوم يا نو شاوخوا نري غوبه.

څوړي^{۱۱۵} (cūr) ص. نر. م. ج. ۱) غوړند، بڼکته؛ ۲) پياده، پلي، لاندي؛ ۳) نسکور، پرمخ؛ ۴) کور ورو؛ ۵) پاسي دودې؛ ۶) اوچ کلک؛ ۷) ننوتلی؛ ۸) خر، ملامت.

څوړ غوړ (curḡwáz) ص. نر. م. ۱) شرمنده، خېل؛ ۲) ير، ملامت.

څوړ غويي (curḡwayáy) نر. م. چې غويي هغه غويي چې بڼکريې خټه ته کارې وي.

څوړمني (cormānay) نر. م. څرمني، پسرلي.

څوړنگ (cawring) نر. م. د وجود يوه برخه.

څوړنگه (coranga) بڼغ. م. نسوي راتوکېدلی بوټی يا ونه.

څوړوالي (curwālay) نر. م. ۱) څوړتيا، څوړونه، څوړتوب؛ ۲) څوړوالي؛ ۳) بڼکته والی.

څوړول (curawāl) مص. مت. ۱) کېسته کول، د وېول، مندل، ننه پاسل، شمېرول.

څوړه (cura) بڼغ. م. څوړی، يو ډول څوړنگې مرغی ده چې اوږده لکي لري.

څوړی (curáy) نر. م. وگ، څوړغويي.

څوړېدل (curedāl) مص. ل. ۱) کېسته کېدل، د وېدل؛ ۲) چوړېدل، کوړېدل.

څوړې سترگي (curestarge) بڼغ. م. کوړې سترگي، تپتې سترگي.

څوړين (cawrin) نر. م. د څرمني يا د زلره ژي يوه توتې چې بڼځې جامې پرې مينځي.

څوړ (cwaz) نر. م. رس، عرق، جوهر، څوړبه.

څوړی (cuzáy) نر. م. ۱) د لوڅي په شمېر بوټی دی؛ ۲) چرگوي، چرگي بچي.

څوړي (cožabay) ص. په څوړيا دېرو ژبو پوهېدونکی.

څوړي (cožabi) دېرژبي، څوړي والی.

څوړييز (cožabíz) ص. څوړي (قرهنگ، ويېپانگه).

څوس (cus) نر. م. توس، بوی بڼکل، بوی کېدل، له بوی له مخې څه پيدا کول.

څوسمن (cusān) ص. نر. م. ۱) توسن، بوی کښی، سره کش؛ ۲) وېد سترگي؛ ۳) هغه څوک چې بې بلنې خيرات ته شي.

څوسېدل (cusedāl) مص. ل. توسېدل، چوسېدل، بوېدل، بوی وهل، بوی بڼکل.

څوسميس (cusīs) ص. نر. م. څارونکی، جاسوس.

خوینتی (cwunāy) نر.م. ۱) سفوفتی، هغه
 لرگی چی دتستی سنی وریاندی پپچلی کهری
 ۲) ویکلی و خوشی؛ ۳) چوبکه، خوبکوری
 خوبکوری (cukūruy) نر.م. خوبکوری
 خوبکه، خوبکی، چوبکی، چوبکوری
 خوبنه (cuxā) بنغ.م. خرخه، هغه آله (لرگی) چی
 وری وریاندی تار کهری
 خوبنی (cuxāy) نر.م. ۱) پوستی، چوبنکه،
 خوبکوری؛ ۲) د ورو هلکانو تناسلی آلت
 شوک^{۱۱} (cok) ض. نپ. استفهامی ضمیر دی
 چی د پوختنی په وخت کی استعمالیږي
 شوک (cūk) نر.م. سوک
 شوکری (cukrāy) نر.م. د پنی (رواش) دنډر
 شوکرپیل (cukreyā) مص. مت. میده میده
 کول، رنجی رنجی کول، توکل، کوفته کول
 شوکر (cukār) ص. نر.م. ج. کوسه، چوکر هغه
 سری چی ویره یی رنگری وي
 شوکل (cukā) مص. مت. میده کول، توکل، تکول
 قیبه کول، کیمه کول، کوفته کول
 شوکلن (coklan) ص. نر.م. دشو کالو، دشو کلو
 شوکه (cūka) بنغ.م. د غره تیره شوکه، د غره سر، د
 هر شي تیره شوکه
 شوکی^{۱۱} (cawkāy) بنغ.م. ۱) چوکی، کرسی؛
 ۲) پیره، پیره، تازه؛ ۳) سنگر، مورچل
 شوکی^{۱۱} (cukāy) بنغ.م. ۱) یوه ول پوتی دی؛
 ۲) شکلی وړه وړی؛ ۳) کولچه؛ ۴) دانگورو د
 تاک سر چی دنیم متر هومره پری شوی وي
 شوکی^{۱۱} (cukāy) نر.م. خورجی، د کوچیانو یو
 ډول خورجین
 شوکی^{۱۱} (cawkūy) ص. نر.م. پیره دار، چوکیدار،
 ساتونکی، محافظ، خاړونکی

شوکیدار (cawkiār) نر.م. پیره دار، چوکیدار،
 ساتونکی، خاړونکی، محافظ
 شوکی مینی (cawkeymīnay) ص. شوکی
 مین، شوکی پال
 شوکیوال (cawkiwāl) ص. شوکی (سببه) نه
 اړونده، شوکی کورونکی، پیره وال، شوکیدار
 شوکیوالي (cawkiwālī) شوکیدار، پیره داری
 شوگرایه (cogrāya) ص. وگ، شوچند
 شوگل (cawgāl) نر.م. هغه سی (سپوس) یا توبال
 او د حیواناتو پوستکی چی د پخپلو پوښ
 کی د دهگی سر ته راخپړي
 شوگو تیز (cogwatiz) ص. شوگونجیز، شوگونی،
 خوار خیز
 شوگیر (cawgīr) ص. نر.م. په شوکی ناست، د
 بنکار په طمعه ناست بنکاری، خاړو، منتظر
 شوگیری (cawgin) ا. خاړو والی، فرصت طلبی
 شول (cwal) ص. نر.م. ۱) میده میده، توتله توتله
 ۲) چاود چاود، درز درز
 شولاغ (culāg) نر.م. پته، شرک، درک، ننه،
 احوال، ادرس، شوخک
 شولند (cūland) ص. نر.م. ۱) سولند، حریص،
 ووسترگی؛ ۲) چوسک، چوسن، چوس
 شوله (cola) ص. بنغ.م. شوله، گند، گنغ، له ډبرو
 پیوندونو څخه جوړ شوی اور دکمیس
 شولی (colōy) بنغ.م. شولی، شولی، سکنه، د
 ترکانی یوه آله ده
 شولی (colī) نر.م. ج. بنگری
 شولیار (culyār) بنغ.م. د غره تنگ لاره، خولار
 په غره کی د پلپو لپاره نری لاره
 شوهره (cūmra) ص. نپ. ځونه، ځونې، ځونلې،
 خونیره، شوهره، په کومه اندازو

شومره والی (cūmrāwālay) ۱. شومره نوب، اندازه، مقدار، کمیت.
 شومره ییز (cūmayiz) ص. کمی، شومره ته لرونده.
 شونتئی (cunṭay) م. کاجوغه، کاشوغه، قاشوغه، چمچه، سیپی.
 شونتئی (untay) ص. نر. م. شوت لاس، پری شوی لاس..
 شونخی (cuncōy) م. کاجوغه، قاشوقه، شمشه، چمچه، کاشوغه.
 شوند (cawānd) نر. م. سرگردانه، نارامه، ناکاره، بیتابه، لالهانده.
 شونلک (cundak) نر. م. شوندی، زوندی، شوندی زومبک، غومبک، بودی.
 شونلک کرکی (cundakarkay) نر. م. دشوندی تصغیر
 شونلیدی (cundōy) نر. م. ۱. شوندی؛ ۲. دسر منکنی و بهتان.
 شونسو (cunaw) عد. ۴۰۰، خلور سوه.
 شونگری (cungaray) نر. م. کوک، هغه پتیره دودی چی د ماشومانو د ناروغی په وخت کې د خیرات په دول ورکول کېږي.
 شونه خاره (cunacāra) ق. خبره غنډونه، شه خبره تالونه، چون چرا.
 شونه والی (cunawālay) ص. نر. م. شومره والی، شوندي توب، د پوه شي شمیر او اندازه.
 شونی (cunay) نر. م. پتایی، پوک، د گنیو توفاله، د گنی خشی چی اوبه ترې وتلی وي.
 شونی (cunōy) م. ۱. چمیر، چاپداره خمتا؛ ۲. بوچی وزه، بوچه بزه؛ ۳. هغه نور تیکری چی په سره گل کې رنگ شوی وي.
 شونکه (cunōka) م. ۱. شنکه، دشنی تصغیر ۲. کلشی، خول، تاج، چرخولی.

شونول (cunawā) مصر. مت. وگ. سونول.
 شونه (cūna) م. خنه.
 شونې (cunī) م. شنی، خنه، کوشی، شونکه.
 شونپور (cunṭwār) ص. نر. م. ج. ۱. شونپور، شونپور، شونپور؛ ۲. مچ، پک، گنجی.
 شونپور ناوی (cunṭwārāwe) م. ص. ۱. دشونپور سړی ناوی؛ ۲. دلپوره د بختی لقب، د سپره دور د بختی لقب.
 شوول (cawawā) مصر. مت. ۱. غورول، دردول؛ ۲. نر. م. په زړه کې اراده کول، شه خبره فرضول شوولسمی (cowolasi) ص. گنولسمی، شوملیتی.
 شووم (cowām) ص. نر. م. شوم، عددي صفت.
 شووه (cuwā) م. دیو دول خوشبویه بوئی نوم.
 شوه (cwa) م. سوه، کسومه، د آس د خیره یاد لجر سوم (سوی).
 شوهت (cuḥat) ص. نر. م. عبت، بی کاره، بی بی.
 شوهره (cuḥrā) م. چوره، فتق، د نس د نامه د پاسه هغه غونبه چی خیری وي.
 شوهم (cohām) ص. نر. م. وگ. شوم.
 شوهنده (cohāndu) ص. نر. م. وگ. شومره.
 شوی^۱ (cawāy) نر. م. په شاو کې د کیناستو غای، خزه، د بکار لپاره د پت کیناستلو غای.
 شوی^۲ (cway) نر. م. سوی، سوزش، خانگی، سوبه، سوخت، خور.
 شوپدل (cawedā) ص. ل. سوپدل، خانگی کول، دردپدل، دردپدل، شوپدل، شریکی کول.
 شوپره (cwerā) م. وگ. خوری.
 شویم (coyām) ص. نر. م. وگ. شوم.
 شه (ca) ض. ۱. استفهامی ضمیر دی - شه کوی؟ شه شی غواری؛ ۲. اد. ته، ورته، شنه.
 شه ته (ḥātā) شه لپاره، شنکه، ولی، خله، چشته.

شه د پاره (cadupāra) ق. شه لپاره، ولي، خه له،
 خنگه، خه شي لپاره، چيسته.
 شه ډول (cedāwā) ص. نېډ، شه راز، شه قسم،
 څرنگه، په شه شان، خنگه، کم رقم.
 شه نه شه (cānūca) ق. لږ وډېر، کم وزيات.
 شه و شه (cāwuca) ض. ۱) د کنځا د اصلي کليمو
 پر ځاي استعمالهږي؛ ۲) دانسان د شرم ځايونه
 شه وخت (cāwaxt) ق. کله، کوم وخت.
 څې (ce) بېغ. م. د (خ) توري تلفظ.
 څيپياکه (cipyāka) بېغ. م. زگند مالگه، هغه
 مالگه چې په مصنوعي ډول جوړه شوې وي.
 څپته (ceta) بېغ. م. د توري پخ اړخ، د توري شا.
 څپتي (cetōy) بېغ. م. سومبه، چتي، د تېرگي يا
 تېر پخ اړخ.
 څپخ (cix) ص. نر. م. ۱) موخه، په زوره ک شوی،
 سوځلی، منلی، کمښلی؛ ۲) سم، مستقيم
 څپخېل (cixā) مص. مت. کمښل، سپېڅل، چيڅل،
 ډکول، سوځول، په زوره ډکول.
 څپر (cer) اد. غونډې، شان، رنگ، قسم، ډول.
 څپر خولي (cixwālay) نر. م. تور بانجان.
 څپر سترگي (cixstārgay) ص. نر. م. ۱) بې
 حيا، بې شرمه؛ ۲) بد اخلاقه، فاسد.
 څپرگي (cigay) بېغ. م. کورگي، کورگي، څپرگي،
 څپرگي، کوچني پتي، وږ پتي.
 څپرل (cira) مص. مت. بڙه کول، دوه ځايه کول،
 شلول، چاغل.
 څپرله (cirāla) ا. ژبنی عبارت، فقره، توبه، پرزه.
 څپرلی (cirlay) نر. م. سپرلی، چپلی، دوزې بچي.
 څپر مه (cēma) ص. نې. ۱) خنگ ته، خواته،
 اړخ ته؛ ۲) نژدې، متصل؛ ۳) ټول، گرسره؛
 ۴) ص. بېغ. م. غونډې، په شان، شانته.

څپرنگي (cimnūgāy) نر. م. ۱) چپو، چپنگي،
 تېروسکي، تېره گاني؛ ۲) وگ، چپو.
 څپر نه (cirāna) بېغ. م. بڙه کونه، چپر نه، شلونه،
 دوه ځايه کونه، جوړونه.
 څپرول (cirawā) مص. مت. بڙه کول، چپول،
 شلول، دوه ځايه کول، چپول، څپرې کول.
 څپره (cera) بېغ. م. ۱) مخ، بشپړه، شکل، بڼه،
 ۲) وگ، خړو؛ ۳) هغه توکر چې د مرغانو شکل
 پرې ايستل شوی او ښکاريان مرغان غولوي
 اوبيا يې ښکار کوي؛ ۴) تصوير، انځور.
 څپره (cira) بېغ. م. ۱) څرک، د لمر څرک،
 ۲) چپره، لته؛ ۳) وږ پتي، گردی، کورگي؛
 ۴) اړه، فلزي څاپوره آله ده.
 څپره غونډ (ciraḡwānḡ) ا. د تصوير مجموعه،
 البوم.
 څپره کښي (cerakās) ا. انځورگر، عکاس.
 څپره کول (cerakawā) مص. نوم کښنه، نوم
 ليکنه (د عسکري خدمت لپاره).
 څپري (cirōy) بېغ. م. ۱) سپرې، هغې څمکې چې
 ستانه خلخو يا سپگرو ته ورکول کېږي؛
 ۲) عملنامه.
 څپري (cēray) بېغ. م. ۱) سپرې؛ ۲) لوی
 کار چې اوبه ولري؛ ۳) څړه اغزگي، سپل،
 يوازغڼ پوتی دی.
 څپري (ciray) نر. م. رقهه، د کاغذ توبه.
 څپري (cira) ص. نې. شلېدلی، دوه ځايه، بڙه.
 څپرېدل (ciredā) مص. ل. شلېدل، چپرېدل، بږه
 کېدل، بږه کېدل، بږه کېدل.
 څپرانډ (cerānḡ) ا. لوی څپرونکی، محقق.
 څپرېدل (cerāi) مص. مت. ۱) تحقيق کول، پلټنه
 کول، رسرچ کول؛ ۲) چپول، تکليف رسول.

شهر نیال (ceřanpāl) نسر.م. پوهیاند، د پستو
 ټولني دعلمي کدر آخري او لوړه علمي درجه
 چې د پوهنتون د پوهاند رتبې سره برابره ده.
 شهر نتون (ceřantūn) دشهرني ټولنه، فرهنگستان.
 شهر نلود (ceřandūd) دشهرني ډول، دشهرني
 مهتود.
 شهر نلوی (ceřandōy) نر.م. د پستو ټولني د
 علمي کدر پنځمه درجه چې د پوهنتون د پوهنوال
 درجې سره سمون خوري.
 شهر نمل (ceřanmāl) نسر.م. د پستو ټولني د
 علمي کدر درېيمه درجه چې د پوهنتون د
 پوهنمل د درجې سره سمون لري.
 شهر نوال (ceřanwāl) نسر.م. د پستو ټولني د
 علمي کدر شلورمه درجه چې د پوهنتون د
 پوهندوی د درجې سره سمون لري.
 شهر نه (ceřna) بڼغ.م. ۱) تحقيق کونه، ريسرچ
 او بحث کونه، پلټنه، تتبع کونه؛ ۲) تنگونه،
 زحمت رسونه، تکليفونه.
 شهر نیار (ceřanyār) نر.م. د پستو ټولني د علمي
 کدر دوهمه درجه چې د پوهنتون د پوهنپار له
 علمي درجې سره برابره ده.
 شهر ونکی (ceřūnkay) نر.م. ۱) د پستو ټولني
 د علمي کدر لومړی درجه چې د کابل پوهنتون
 د پوهيالي درجې سره برابره ده؛ ۲) ف.ا. نر.م.
 بحث کوونکی، تحقيق کوونکی؛ ۳) تکليف
 رسوونکی، تنگوونکی، زحمت رسوونکی.
 شیره (cipā) بڼغ.م. ۱) لښ، قطار؛ ۲) ټولې؛
 ۳) غوړه.

شهری (ceřy) بڼغ.م. ۱) بلوط، بودول غرنی
 ونه ده چې بودول مېوه (پیرگی) هم نیسي؛
 ۲) چوتی، د سر چوکاټه؛ ۳) سر په شری.
 شیز (ciz) نر.م. ج. ج. شیزونه) شی، متاع، مال.
 شیز نسی (cizni) بڼغ.م. سېزني، سوزني، هغه
 پتی چې ماشوم په وړني کې ورباندې تړي.
 شیز نوم (ciznūm) ا. اسم، ذات نوم.
 شیزمه (ceřmā) بڼغ.م. شیزمه، د سترگې هغه
 برخه چې بانه ورباندې راشنه کېږي.
 شیکل (cikā) مص. مت. لرغون پری کول، لرغون
 یا بل شی ټوټه ټوټه یا پری کول.
 شیکنه (cikāna) بڼغ.م. ورونه، میده کونه، د
 لرغونان (لرغون) یا بل شی ورونه.
 شیکه (cika) بڼغ.م. شمله، د دستار شمله.
 شیکي (cekāy) نر.م. د کوچنیانو یوه ناروغي ده.
 شیلماحي (cilamci) بڼغ.م. وگ، چلمچي.
 شیلماه (cetma) ق. ۱) ټول، تمام، گرده، بهخي،
 له یوه مخه؛ ۲) غاړې ته، کناره، لړخ ته.
 شیلی (cilōy) بڼغ.م. ۱) سپلی، سخته او تنده هوا،
 تویان؛ ۲) تاب، توان، وس، قدرت.
 شیلی (colōy) بڼغ.م. تناو، طناب.
 شینغینه (cinjka) بڼغ.م. چونگنه، چنځه.
 شینزری (cinzaray) نر.م. وگ، نمری.
 شینگکه (cingāka) بڼغ.م. غینگې، بودول وړ
 مرضی ده.
 شینوز (cinawār) نر.م. غبرگولی، د جوزا میاشت.
 شینی (cinōy) بڼغ.م. سنی، اینخی، انخی.
 دوری، تاو کړې سنی.

ح

حاذق (hāzīq) ص. نر. م. ۱) هوبیار، پوه، ماهر،
 غیرک؛ ۲) پوه طبیعو، پوخ طبیب.
 حارث (hāris) نر. م. ۱) زمري؛ ۲) بزگر، گروندگر.
 حارس (hāris) ص. نر. م. ساتونکی، ساتندوی.
 حارص (hāris) ص. نر. م. حریص، نه سرېدونکی،
 حرص لرونکی، ووسترگی، لهوال، لوړنده.
 حازم (hāzīm) ص. نر. م. ۱) هوبیار؛ ۲) وړاندې
 وروسته سنجوونکی، دور اندېش.
 حاسد (hāsīd) ص. نر. م. رخه لرونکی، ووغونی،
 بدنېتی، نه لوړوونکی.
 حاسه (hāsu) نر. م. ۱) حس، حاس، منرکه لوه؛
 ۲) هر حس لکه باصره، سامعه، لامسه، تعادل،
 تولزن، نرمي اوزیرتیا او نور...
 حاشیه (hāsiyā) نر. م. ۱) خنده، ژي، خار،
 خېرمه؛ ۲) معج. لمن لیک؛ ۳) معج. د موضوع
 خغه لرې کېدنه.

ح^{۱۱} (hc) نر. م. د پېستو الفېسي دوولسم توري چې
 ابجدې لرزېت يې ۸ دی.
 ح^{۱۲} (hu) نر. م. د حرب يا حربي لنډ شکل.
 حاتم (hātīm) نر. م. قاضي، حاکم.
 حاجب (hājib) نر. م. ۱) ورساتونکی، دروازه وان؛
 ۲) ورځه، دسترگې وروځه.
 حاجت (hājat) نر. م. ضرورت، احتیاج، اړه، اړتیا.
 حاجتمن (hājatmān) ص. نر. م. اړ، محتاج.
 حاجز (hājiz) ص. نر. م. ۱) مانع، خنډ؛ ۲) حایل،
 ۳) بېلوونکی؛ ۴) د توري تېره والی.
 حاد (hād) ص. نر. م. ۱) تېز، تېره؛ ۲) سخت؛
 ۳) قاطع؛ ۴) نازک او حساس حالت.
 حادث (hādīn) ص. نر. م. ۱) نوی، تازه؛ ۲) پیدا،
 پېښ، د قدیم ضد.
 حادثه (hādīsā) نر. م. ۱) پېښه، غورځېکه، واقعه،
 پېښېدنه؛ ۲) ابلا، اپت؛

حاصل (hāsil) (ن.م. ۱) سود، مطلب، گتیه، ثمره،
 نتیجه؛ (۲) موندنه، لاس ته راوستنه؛ (۳) ابره،
 فصل، ابره، تول.
 حاصلخیز (hāsilxéž) (ص. ن.م. ج. ابرور،
 لهشت، چه فصل کونکی، آباد (غمکه).
 حاصلول (hāsilawál) (ص. مت. پیدا کول، گتیل،
 لاس ته راوستل.
 حاصلهدل (hāsilédél) (ص. ل. پیدا کهدل،
 گتیل کهدل، تر لاسه کهدل، بودهدل.
 حاضر (hāzír) (ص. ن.م. ۱) سوب، موجود؛
 (۲) تیار، آماده، چمتو.
 حاضر باش (hāzír bāš) (ن.م. اردلی، نوکر،
 خدمتگار، محافظ.
 حاضر جواب (hāzírjawāb) (ص. ن.م. جواب
 لوشی، زرغوابی.
 حاضر والی (hāzír wāly) (ن.م. ۱) سویشیا،
 بیوالی، شته والی؛ (۲) چمتو والی.
 حاضرول (hāzír wál) (ص. مت. ۱) موجودول؛
 (۲) چمتو کول؛ (۳) وړاندې کول؛ (۴) راوستل،
 مخې ته درول.
 حاضری (hāzírí) (ب.م. ۱) حاضر والی،
 حاضر توب؛ (۲) د حاضری کتاب.
 حاضریدل (hāzírédél) (ص. ل. موجودهدل،
 تیاریدل، وړاندې کهدل.
 حاضرین (hāzírín) (ن.م. ج. موجود کسان،
 راغلی کسان.
 حافظ (hāfíz) (ص. ن.م. ۱) ساتونکی؛ (۲) په
 یادوونکی، چا چې کوم مطلب حافظې ته
 سپارلی وي؛ (۳) د قرآن مجید قاری.
 حافظه (hāfíza) (ب.م. یاد، دیادونې او په یاد
 ساتنې ملکه.

حاکم (hākím) (ف. ن.م. ۱) اولسوال، اداره کونکی؛
 (۲) په شان پاور لرونکی.
 حاکمیت (hākimiyyát) (ن.م. واک لرنه، واک
 درلودنه، تسلط، قدرت درلودنه.
 حال (hāl) (ن.م. ۱) رلز، پشه، درک؛ (۲) اوسنی
 وخت، موجوده وخت؛ (۳) وضع، حالت.
 حالت (hālat) (ن.م. کیفیت، وضع، حال، شرنگوالی
 حالنامه (hālnāma) (ب.م. د علي محمد مخلص
 بن ابوبکر قندهاري د هغه اثر نوم دی چې د
 یوولسمې هجري سنې په نیمایي کې لیکل
 شوی دی. د حالنامې د لیکنې تاداود پسررونجان
 له خوا ایښودل شوی و.
 حامل (hāmíl) (ص. ن.م. باروونکی، باردار،
 وړونکی، حمل کونکی.
 حامله (hāmilá) (ص. ب.م. بلاربه، امیندواره،
 دوه خانه، ډکه.
 حامی (hāmí) (ص. ن.م. ۱) پلوی، ملاتړ، حمایت
 کونکی؛ (۲) ساتونکی؛ (۳) دنوح علیه السلام
 زوی (حام) ته منسوب.
 حاوی (hāwí) (ص. ن.م. رانغاړونکی، په شان کې
 لرونکی، په بر کې لرونکی، غایوونکی.
 هایز (hāyáz) (ص. ن.م. لرونکی، درلودونکی.
 حایل (hāyál) (ص. ن.م. مانع بندوونکی، ستونزنی
 د دوو شیزونو ترمنځ مانع، خنډ کهدونکی.
 حب (hab) (ن.م. ج. حبوبات) دانه، لکه د غنمو،
 نخودو او نور.
 حُب (hub) (ن.م. مینه، محبت، عشق، دوستي.
 حباب (hohāb) (ن.م. غوټی، پوکانه، حورخوتی،
 کوبی، دومبکی، د اوبو پر سر پوکانه.
 حباله (habāla) (ب.م. ۱) لومه، دام؛ (۲) ابری،
 رسی؛ (۳) قید، بند.

حېس (habs) نر.م. ۱) بندي كونه، ۲) بند، قيد، زندان، جيل.

حېسنول (habawól) مص. مت. ۱) بندي كول، قيد كول، په جيل كې اچول، زنداني كول.

حېطه (habatá) ص. بېغ.م. ۱) ابته، چټي، بابيزه، عبث، بې بې، بې گټې؛ ۲) زهير، ضعيف.

حېوب (hobúb) نر.ج. غلې دانې، حبوبات.

حېيب (habíb) ص. نر.م. گران، محبوب، دوست.

حتماً (hatmán) ق. هر وړو، ضرور، خامخا.

حتمي (hatmí) ص. نمب. اړين، ضروري، بې شرطه، بې پلمي، بې هغه دغه، لازمي، ضرور.

حتي (hattá) اد. ۱) تر، ترڅو، تر هغه چې، ۲) تر وږه، تر توانه، تر قدرت.

حج (haj) نر.م. د اسلام پنځم ركن او فرض دى.

حجاب (hijáb) نر.م. ۱) پرده، نقاب؛ ۲) صج، شرم، حيا.

حجار (hajár) ص. نر.م. تپه، تراشونكى، توجاند، ډبره، تورونكى، مجسمه جوړونكى.

حجاري (hajári) بېغ.م. ډبر، تورونه، تپي، تراشنه، سنگتراشي، مجسمه جوړونه.

حجازي (hijázi) ص. نر.م. (خ.) يهودول ليكو، چې د اسلام د دين تر ظهوره پورې مروج و.

حجامت (hijámát) نر.م. ۱) وېشته سمول، ږيره خړيل؛ ۲) ډكر لگول، شاخك لگول.

حجاني (hajánay) بېغ.م. وگ، اجاني.

حجت (hojót) نر.م. ۱) دليل، برهان، من، هغه معلوم تصديقات چې ذهن مجهولو تصديقاتو ته لارښوونه كوي؛ ۲) هغه سند چې د نقلو پيسو د وركولو له امله له پورې اخیستل كېږي.

حجره (hojrá) بېغ.م. ۱) اوږه، ډبره، مېلمه غاى، مېلمستون؛ ۲) پيا، سلول، پاخه.

حجم (hajom) نر.م. ۱) پندوالى، پرمهوالى، اختوالى، ۲) قوت، قدرت، توان.

حد (had) نر.م. (ج. حلونه، حدود) ۱) پريد، پوله، سرحد؛ ۲) د يوه شې خنډه او انتها.

حداد (hadād) نر.م. ۱) وږبه، ورساى، دروازه وان؛ ۲) آهنگر، اوسپنپلور.

حدت (hidát) نر.م. تيزي، تندي، شدت، تلو.

حدس (hads) نر.م. ۱) گومان، اټكل، تخمين؛ ۲) په فهم او استنتاج كې د انتقال سرعت.

حدوث (hudúts) نر.م. نوى توب، نوى والى، تازه والى، د قلم ضد، پېښېدنه، پيدا كېدنه.

حدود (hudúds) نر.ج. ۱) حلونه، پريښونه، پولې، ټكونه، سرحدونه؛ ۲) غاړې، خواوې.

حديث (hadís) نر.م. ۱) نوى، تازه، نوى شيز؛ ۲) خبر؛ ۳) د حضرت محمد ص قول لوفعل.

حديقه (hadiqá) بېغ.م. كوچنى بن، باغچه.

حذاء (hizá) بېغ.م. ايزا، ازا، برابرونه، سمونه، سمېدنه، په يوه كړبه يا صف پر ايزېدنه.

حذر (hazár) نر.م. ۱) پرهيز، اجتناب، ځان ساتنه؛ ۲) وېره، ډار، پېره.

حذف (hazf) نر.م. غورځونه، اچونه، كمونه.

حر^۱ (hor) ص. نر.م. آزاد، خپلواك، دمړي ضد.

حر^۲ (har) نر.م. تودوخه، گرمي، حرارت.

حراج (hirāj) نر.م. په زياتولو سره خرڅونه، اق، مزايده، ليلام.

حرارت (harārat) نر.م. ۱) تودوخه، تودوالى، گرمي؛ ۲) وربښكه، مراوې تبه.

حراسمت (hirsát) نر.م. ساتنه، څارنه، پاملرنه.

حرام (harām) ص. نر.م. ج. ناروا، منع شوى.

حرام خور (harāmór) ص. نر.م. حرام خوړونكى، هغه شوك چې د بل چا مال ناحق خوړي.

خرام زادگی (harāmzādagi) بیغ. م. غلطی، چلبازی، فریبکاری.

خرامزاده (harāmzāde) ص. نب. ۱) پیدا گل، لرمونی، حرامی؛ ۲) مچ، چلباز، فریبکار.

خراممول (harāmawāl) مص. مت. منع کول، بندول ناروا کول.

خرامی (harāmī) ص. نرم. م. وگ. لرمونی ۱۱۱.

خرامپدل (harāmedā) مص. ل. منع کپدل، پنددل، ناروا کپدل.

حرب (harb) نرم. م. جگره، جنگ، مقدمه.

حریه (harbiyā) بیغ. م. د جنگ آله لکه توره، وسله.

حریی (harbī) ص. نب. د جگری، د جنگ، جگری ته منسوب.

حریی پوهنتون (harbīpohantūn) نرم. م. د افغانی وسله والو غواگونو د منصبوالورد لودی روزنی مرکز.

حرییه (harbiyā) بیغ. م. حری، د جنگ، د جگری.

حرج (harj) نرم. م. ۱) تنگسه، ستونزه، زحمت، ریز ۲) تنگ خای.

حریص (hira) ص. نرم. اروا وی، ویرترگی، ویرترکتوب، سراجتوب، بلا اخیستی.

حرف (harf) نرم. م. ج. حرفونه ۱) اتوری، تودکی، فونیم ۲) کلیشه، خبره ۳) هغه توری چې نه اسم وی نه فعل او نه مستقله مانا ورکړي.

حرفه (hira) بیغ. م. کار، پېشه، چاره، مسلک، هنر.

حرکت (harakāt) نرم. م. ج. حرکتونه، خوځېدنه، پورېدنه، خوځی، د سکون ضد.

حرم (harām) نرم. م. ۱) انگر، د سرای د نشتی برخه ۲) ممنوع، منع شوی ۳) کده، عیال ۴) حرم شریف، دکمې شریفې دننه برخه او شا وخوا.

حرمت (harāmāt) نرم. م. ۱) حرامپدنه، ناروا کېدنه؛ ۲) پت، ابرو، خونوی، عزت.

حروف التاج (hurūf al-tāj) ص. نرم. م. ج. خ. یو ډول لیک او سبک دی چې محمد محفوظ مصری په ۱۳۴۹ ق. کال اختراع کړی دی.

حروف چین (hurūf cīn) نرم. م. په مطبعه کې هغه کارگر چې د کتابو مضمونونه د سرپو په تورو ترتیبوي او چاپ ته یې تیاروي.

حروف چیني (hurūf cīnī) بیغ. م. په مطبعه کې هغه خانگه چې یوه لیکنه د چاپ لپاره په سربې حروفو ترتیبوي.

حروفی (hurūfī) ص. نب. د حروفو، په تورو په تکرار لرونده.

حریر (harīr) نرم. م. ۱) وریخ، مېلکه؛ ۲) وریخپینه توتیه؛ ۳) وریخپینه جامه.

حریص (harīs) ص. نرم. م. وگ. حارص.

حریف (harīf) ص. نرم. م. ۱) بد، سیال، رقیب؛ ۲) د یوه کسب، همکار، هم پېشه.

حریق (harīq) نرم. م. اور لگېدنه، اور اخیستنه.

حریم (harīm) نرم. م. ۱) هغه څه چې منع شوی وي؛ ۲) د کور شا وخوا ځمکه؛ ۳) هغه خای چې حمایت او دفاع یې واجب وي.

حزب (hizb) نرم. م. ۱) د قرآن کریم هغه برخه چې په یوه ورځ لوستل کېږي؛ ۲) ډله؛ ۳) گوند، پارتی.

حزین (hazīn) ص. نرم. م. غمجن، خوابدی، خپه.

حس (his) نرم. م. ۱) ډرک، احساس، پوهېدنه؛ ۲) تصور؛ ۳) نرم غږ لو حرکت؛ ۴) حاسه.

حساب (hisāb) نرم. م. ۱) شمېر، اندازه؛ ۲) گڼه، شمېرنه؛ ۳) تع. د همدونو د مطالعې علم؛ ۴) اق. هر ډول محاسبه.

حشمت (hāshim) نر.م. ۱) لویی، شان او
 شرکت، دبدبه، عظمت؛ ۲) شرم، حیا.

ح. بن (ho(pin)po) نر.م. د حری، بیونگی، مخفف.

حصار (hisār) نر.م. ۱) کلا، قلعه، کورت، گرا
 ۲) ص. ایسار، بند، محاصره؛ ۳) مج. معطل.

حصارول (hisārawāl) مص. مت. ۱) ایسارول،
 بتول، محاصره کول؛ ۲) منع کول، منخه گرغول
 ۳) پانې کول، معطلول، راگرغول.

حصبه (hasabā) بڼغ.م. وگ، توره تبه.

حصر (hasār) نر.م. محدودونه، بندونه، چاپرونه،
 تنگونه، احاطه کونه.

حصول (husūl) نر.م. حاصلونه، لاس ته راوړنه،
 حاصلېدنه، لاس ته راتلنه، تر لاسول.

حصولېدل (husūloda) مص. ل. حاصلېدل،
 لاس ته راتلل، تر لاسه کېدل، تر لاسی.

حصه (hisā) بڼغ.م. حق، برخه، ونډه، ددی، سهم.

حصه دار (hisadār) ص. نر.م. برخه لرونکی،
 ونډه وال، حصه وال، برخوال، ددی لرونکی.

حصیر (hasīr) نر.م. پوریا، پوزی، انډهیری.

حضرت (hazrat) نر.م. ۱) د درناوي کلمه ده چې
 دیومخوړ سړي له نامه مخکې لیکل کېږي؛
 ۲) نږدې والی، حاضر والی، سوتیا.

حضوری (huzuri) ص. نښ. د حضور، مخامخ،
 د حاضر والی، حضوری تخیل.

حفظ (haz) نر.م. ۱) خوندي، ذابغه، لذت؛ ۲) نصیب
 بخت؛ ۳) پېرزوی، بریالیتوب.

حفاظت (hifāzāt) نر.م. ساتنه، هراست.

حفر (hafir) نر.م. ۱) کېندنه، کتنه، شکونه، ژورونه،
 شوچونه، کنستنه؛ ۲) پلستنه.

حفظ (hifz) نر.م. ۱) ساتنه؛ ۲) یادونه، یاد، په
 یادونه، حافظې ته سپارنه.

حفظ الصحه (hifzolsiha) بڼغ.م. د صحت
 ساتنه روغتیا ساتنه، روغتیا پالنه.

حفظ ما تقدم (hifzimātaqdom) نر.م.
 مخکې له مخکې د یوې پېښې مخنیوی.

حفظیه (hifziyā) بڼغ.م. ۱) ساتنکی، د ساتلو
 شای؛ ۲) ساتنه، حفاظت.

حفید (hafīd) نر.م. (ج. احفاد) لمسی، د زوی زوی
 مج. تر لمسی کېتنه شوک.

حفیظ (hafīz) فا. نر.م. ۱) ساتونکی، ساتندوی،
 ۲) د څښتن تعالی له نومونو څخه یو نوم.

حق (haq) ص. نر.م. ۱) رېښتیا، سم، حقیقت، د
 باطل ضد؛ ۲) وړ، لایق؛ ۳) نر.م. برخه، ونډه؛
 ۴) عدل، یقین؛ ۵) د څښتن تعالی یو نوم؛
 ۵) لپاره، په حق، په برخه، په باره.

حقارت (haqārat) نر.م. سپکاوی، سپکتیا،
 سپکوالی، تیتوالی، په سپک نظر کتنه.

حق الاجاره (haqulijārah) بڼغ.م. د اجارې حق،
 په اجاره ورکړ شوی عمکه د غلو، دانو یا
 پیسو ټاکل شوي اندازه چې له اجاره وال څخه
 اخیستل کېږي.

حق الانحصار (haqulinhasār) نر.م. د انحصار
 حق، د انحصار امتیاز؛ اق. د یوې متاع د تولې
 عرضې د واحد کترول حق.

حق الزحمه (haqolzahma) بڼغ.م. اجوره،
 باره، مزد، د کار او زحمت مزد، اجرت.

حق العبد (haqolabd) نر.م. (فق.) هغه حقوق
 چې د خلکو یا ټولنو لپاره ټاکل شوي وي.

حق العبور (haqolubūr) نر.م. ۱) د تېرېدو
 حق؛ ۲) په سرک باندې د تېرېدو محصول.

حق الله (haqollāh) نر.م. (فق.) د خدای جل جلاله
 حق، هغه حقوق چې یوې خواته یې خدای تعالی

حشمت (hāshim) نر.م. ۱) لویی، شان او
 شرکت، دبدبه، عظمت؛ ۲) شرم، حیا.

ح. بن (ho(pin)po) نر.م. د حری، بیونگی، مخفف.

حصار (hisār) نر.م. ۱) کلا، قلعه، کورت، گرا
 ۲) ص. ایسار، بند، محاصره؛ ۳) مج. معطل.

حصارول (hisārawāl) مص. مت. ۱) ایسارول،
 بتول، محاصره کول؛ ۲) منع کول، منخه گرغول
 ۳) پانې کول، معطلول، راگرغول.

حصبه (hasabā) بڼغ.م. وگ، توره تبه.

حصر (hasār) نر.م. محدودونه، بندونه، چاپرونه،
 تنگونه، احاطه کونه.

حصول (husūl) نر.م. حاصلونه، لاس ته راوړنه،
 حاصلېدنه، لاس ته راتلنه، تر لاسول.

حصولېدل (husūloda) مص. ل. حاصلېدل،
 لاس ته راتلل، تر لاسه کېدل، تر لاسی.

حصه (hisā) بڼغ.م. حق، برخه، ونډه، ددی، سهم.

حصه دار (hisadār) ص. نر.م. برخه لرونکی،
 ونډه وال، حصه وال، برخوال، ددی لرونکی.

حصیر (hasīr) نر.م. پوریا، پوزی، انډهیری.

حضرت (hazrat) نر.م. ۱) د درناوي کلمه ده چې
 دیومخوړ سړي له نامه مخکې لیکل کېږي؛
 ۲) نږدې والی، حاضر والی، سوتیا.

حضوری (huzuri) ص. نښ. د حضور، مخامخ،
 د حاضر والی، حضوری تخیل.

حفظ (haz) نر.م. ۱) خوندي، ذابغه، لذت؛ ۲) نصیب
 بخت؛ ۳) پېرزوی، بریالیتوب.

حفاظت (hifāzāt) نر.م. ساتنه، هراست.

حفر (hafir) نر.م. ۱) کېندنه، کتنه، شکونه، ژورونه،
 شوچونه، کنستنه؛ ۲) پلستنه.

حفظ (hifz) نر.م. ۱) ساتنه؛ ۲) یادونه، یاد، په
 یادونه، حافظې ته سپارنه.

اولیٰ خوانه بی د تولیٰ افراد یا د خلکریوه
 دله وی، لکه زکات و رکول.
 حقانه (haqānā) ق. عادلانه، په حقه، په سمه.
 حقانی (haqānī) ص. نب. ۱) حق نه منسوب،
 ربهتیبانی، له حق او عدالت سره سم؛ ۲) مع. له
 حقه نه تیریدونکی.
 حقانیت (haqāniyat) نر. م. پر حقوالی ربهتیبوتوب
 حقایق (haqā yiq) نر. م. حقیقتونه، واقعیتونه.
 حق بین (haqbīn) ص. نر. م. ربهتیبیا ویونکی،
 بانصافه، حق لیدونکی، حق کتونکی.
 حق پرست (haqparāst) ص. نر. م. حق بین، په
 حق ولار، د حق پلوی، حق پال، حقل.
 حق تلفی (haqtalāfi) ب. م. حق تر پيسو لاندې
 کونه، پر حق سترگې پټونه، حق خورنه.
 حق حیران (haqhayrān) ص. نر. م. حک پک،
 اک پک، اریان دریان، حیران، حق اریان.
 حقدار (haqdar) ص. نر. م. ۱) اد حق خاوند، حقم،
 حق لرونکی؛ ۲) مستحق، ور.
 حقدوست (haqdōst) ص. نر. م. ۱) اد حق ملگری،
 حق پلوی؛ ۲) نر. م. وگ، خرگه.
 حق شناس (haqtānās) ص. نر. م. ۱) اد حق پېژندونکی
 حق پېژاند، حق پالونکی؛ ۲) مع. شاکر،
 شوک چې د پل چا د بېگنو حق نه هېروي.
 حق گوی (haqqōy) ص. نر. م. ربهتیبیا ویونکی،
 ربهتیبی، حق ویونکی.
 حق ناحق (haqnāhāq) ق. بی سوچه، بی سببه،
 بی علت، غیر حق، وچ په وچه، بی دلیل.
 حقوق (hoqtūq) نر. ج. ۱) حقونه، د حق جمع؛ ۲) تبع.
 د یوه دولت لاکلیو مقرراتو او قواعدو جونگ؛
 ۳) هغه علم چې پر وضع شویو قوانینو بحث
 کوي؛ ۴) د یوه مامور د کار اجرت.

حقوقی (huquqi) ص. نر. م. د حقوقو، د حق،
 حق په هکله، په حقوقو لرونده.
 حقه (haqa) ص. نب. ۱) اد حق؛ ۲) قانونی، اصولی
 پر بجای؛ ۳) پر حق برابر، ربهتیبانی؛ ۴) اد حق
 بهینه شکل؛ ۵) ب. م. چتر، کسوت، خطره
 کلن اوبس؛ ۶) لطف، دېلی.
 حقیر (haqīr) ص. نر. م. ۱) خوار، ذلیل، زبون
 ۲) اوروکی، حقیر؛ ۳) بی لیره، بی ارزښت.
 حقیقت (haqiqat) نر. م. ج. حقیقتونه، حقایق
 ۱) ربهتیبیا، واقعی؛ ۲) افق. واقعیت لرونکی.
 حقیقتاً (haqiqatān) ق. په ربهتیبیا سره، واقعاً.
 حقیقی (haqiqī) ص. نب. ۱) ربهتیبی، په حقه
 په ربهتیبیا، واقعی؛ ۲) اد خطا ضد.
 حک (hak) نر. م. ۱) تونده، گرونه؛ ۲) اصولونه
 ۳) کیننده، کنستنه.
 حکاک (hakāk) ص. نر. م. ۱) کیندونکی؛ ۲) اهر
 جوړوونکی؛ ۳) اهرک، هوښیار.
 حکایت (hikāyat) نر. م. ج. حکایتونه، کبه،
 نکل، داستان، سرگلشت.
 حکم^{۱۱} (hokām) نر. م. امر، فرمان، دستور.
 حکم^{۱۲} (hakām) نر. م. ۱) منطگری، در منگری
 ثالث، قاضی؛ ۲) ارنفری.
 حکم^{۱۳} (hikām) نر. م. ۱) د حکمت جمع؛ ۲) افلا
 جمله چې یو بشپړ فکر پکې څرگند شوی وي.
 حکمت (hikmat) نر. م. ۱) پوهه، هوښیاری
 علم، فلسفه؛ ۲) علم؛ ۳) عدل؛ ۴) مهارت
 ۵) حق، ربهتیبوتوب، سموالی.
 حکمتی (hikmatī) ص. نب. ۱) د حکمت خاوند،
 پوه، ماهر؛ ۲) مع. چلی، چمباز، بگه.
 حکمران (hokumrān) نر. م. ۱) واکوال، حکم
 چلوونکی، حکم کوونکی؛ ۲) الوی ولسوال.

حکمی (hokmī) ص. نپ. ۱) د حکم، د امر، د فرمان؛ ۲) جبری.

حکمییت (hakamiyat) نر. م. منعکسرتوب، منعکرتیا، درحکرتیا، وساطت.

حکومت (hukūmāt) نر. م. ۱) واکمني، حکم کونه فرمان چلونه؛ ۲) حکومت، اجرائیه قوه، د وزیرانو هیئت؛ تع. د ټولو هغو سازمانو ټولګه چې د یوه هېواد چارې اداره کوي.

حکومتي (hokūmātī) ص. نپ. ۱) د حکومت، په حکومت لرونده؛ ۲) بنسټ. م. د لولسوالی اداره؛ ۳) د نائب الحکومه د کهناسنډو ځای.

حکیم (hakīm) ص. نر. م. ۱) پوه، دانا، د حکمت خاوند؛ ۲) یوناني طبیب.

حکیمانه (hakimāna) ق. ۱) عالمانه، عاقلانه؛ ۲) مع. فیلسوف مابانه، غیر علمي.

حکیمي (hakīmī) بنسټ. م. ۱) یوناني طبابت کونه؛ ۲) پساړي توب.

حل (hal) نر. م. ۱) د غوټې خلاصونه؛ ۲) حلونه، حلول؛ ۳) په اوږو کې د یوشی حلونه؛ ۴) ویلي کول؛ ۵) فیصله، خلاصونه.

حلاج (halāj) نر. م. پنبه ټکونکي، نډاف.

حلاجي (halāji) بنسټ. م. ۱) الاجي، پندانده پوښې بېلونه؛ ۲) پومبه ټکونه، نډافي؛ ۳) چغنی، جواز، گڼی، گانی.

حلال (halāl) ص. نر. م. ۱) روا، جایز، پر شرع برابر؛ ۲) مع. ذبح کول؛ ۳) خلاصوونکی، پرانستونکی، دغوټې یا عقدې خلاصوونکی.

حلالی (halālī) ص. نپ. ۱) حلالونی، د حرامی ضد؛ ۲) مع. صالح، نېک عمله.

حلالول (halālawai) مص. مت. ۱) روا کول، رواگنل، جایزول؛ ۲) ذبح کول، کوتل، کوتل.

حلالېدل (halālectl) مص. ل. ۱) رواگنل کېدل، جایزېدل؛ ۲) ذبح کېدل، کوتل کېدل.

حلاوت (halāwat) نر. م. خودوالی، خوړلنی.

حلبی (halabī) ص. نپ. ۱) حلب ته اړوند، د حلب؛ ۲) حلب، نازکه فلزي پازه ده.

حلبی جوړوونکی (halahijorawūnkay) فا. نر. م. حلبی ساز، هغه شوک چې حلبی لوبښ او شیان جوړوي، تیار.

حلف (half) نر. م. قسم خوړنه، لوړه کونه.

حلق (halq) نر. م. ستونی.

حلقوم (halqūm) نر. م. وچه غاړه، وچه مری.

حلقوي (halqawī) ص. نپ. د حلقې، د کسری، د القې، الفه دوله.

حلقه (halqa) بنسټ. م. ۱) کسری، الفه، غښکي؛ ۲) لومه؛ ۳) ګروپ.

حلقه بګوش (halqabagōš) ص. نر. م. ۱) منه دی، غوړی مری؛ ۲) مع. غلام، مری، بند.

حلم (hilm) نر. م. زغم، سهه سپنه، حوصله، زغمته، نرم توب.

حلوا (halwā) بنسټ. م. ۱) شیریني؛ ۲) یوډول خواړه دي؛ ۳) چیت پیت شوی شی.

حلوايي (halwāyī) ص. نر. م. خواړه جوړوونکی، شیریني پخوونکی، روډوال، الوایی.

حلول^۱ (halawā) مص. مت. ۱) حل کول، په مایعاتو کې یوشی مخلوطول؛ ۲) فیصله کول.

حل او فصل کول؛ ۳) ویلي کول.

حلول^۲ (hulūl) نر. م. ۱) داخلېدنه، کوم ځای ته ننوتنه؛ ۲) راتلنه، شروع کېدنه، پیلېدنه؛ ۳) څرګندېدنه، ښکاره کېدنه، رارسېدنه.

حلیم (halīm) ص. نر. م. ۱) سهاند، بردبارة، زغمونکی، نرم؛ ۲) یوډول خواړه دي.

حماست (hamāsai) نر.م. زوروتیا، زوروتوب، شجاعت، حماسه.

حماسی (hamāsī) ص. نسب. د زره ورتوب، د شجاعت، د توری، د مهرانی، د حماست.

حماقت (hamāqat) نر.م. بهیلي، نادانی.

حمال (hamāi) ف.ا. نر.م. جوالی، پندی، پلندی.

حمام (hamām) نر.م. لمباغی، لمبل غای، لمبیغ.

حماسی (hamāsi) نر.م. د حمام ساتونکی (حمام تودوی اوله مراجعینو خنخه پیسی تولوی).

حمایت (himāyat) نر.م. ساتنه، دفاع کونه، سبله، تنگه، حمایه، پلوی.

حمد (hamd) نر.م. ستاینه، ثنا صفت د خدای جل جلاله ستاینه.

حمل (haml) نر.م. (۱) بار، وری، غونډی، انډی؛ (۲) بلارېوالی.

حمل (hamai) نر.م. وری، د لمریز کال لومړنی میاشت.

حمل و نقل (hamlunaqā) نر.م. (۱) ترانسپورت، د بارو و لو وسایل؛ (۲) لهر د چاری، بار چلونه.

حملة (hamla) بنخ.م. برید، یرغل، هجوم، چپاو.

حمیت (hamiyat) نر.م. تنگه، تنگ، غیرت، مروت، غوانمردی، مهرانه.

حمیت مند (hamiyatmand) ص. نر.م. ننگیالی، غیرتمند، غیرتی، تنگی.

حمید (hamid) ص. نر.م. (۱) ستایلی؛ (۲) غوره؛ (۳) نوم، اسم؛ (۴) د پښتو ژبې شاعر چې په حمید ماشو خیل سره شهرت لري.

حنا (hina) بنخ.ج. نکریغی، اترنگ، نکریزی.

حنایي (hināyi) ص. نب. نکریزی، زیروزمه سور.

حنجره (hanjara) بنخ.م. کومی، دکرنکی او ستونی تر منځ یوه برخه.

حنظل (hanzal) نر.م. مرشونی، کاکوره، منغزی، د اېو جهل هندوانه.

حنیف (hanif) نر.م. د حق لېوال، حق ته وروان، په عقیده او دین کې سم، پر دین ولاړ.

حواري (hawāri) نر.م. (۱) خود ملگری؛ (۲) پیغمبر ملگری؛ (۳) مرستندوی.

حواس (hawās) نر.ج. د حاسې جمع یعنی مندی قوه، د حس قوه، د ادراک قوه.

حواشي (hawāsi) بنخ.م. (۱) خنډې، غلې، کنارې، حاشیې؛ (۲) لمن لیکونه.

حواله (hawāla) بنخ.م. (۱) شوک یا شه د چاپه واک کې ورکول، یا د چاپ پر غاړه اچول؛ (۲) اتق ۱- ادر، آرډر، فرمایشن.

حوت (hut) نر.م. (۱) کب، ماهی؛ (۲) د هجري شمسي کال دوولسمه میاشت.

حوره (hūra) بنخ.م. (۱) تور سترگی؛ (۲) د جن پېغله (حور)؛ (۳) صج. ډېره ښکلې، خورا حین او ښایسته.

حوزه (hawza) بنخ.م. (۱) ناحیه، سېمه، علاقه، ونډ؛ (۲) هغه ځای چې ځانگړی جغرافیایي شرایط ولري؛

حوصله (hawsila) بنخ.م. (۱) زغم، صبر، تحمل؛ (۲) ججوره، جاغور، د چرگ ججوره.

حوض (hawz) نر.م. ډنډ، تلر، څلر، ترلی، هوډ، خریج، وسته، جوړ، تالاو.

حوضچه (hawzča) بنخ.م. ډنډوکی، وړوکی ترلی، وړوکی جوړ، تالاوکی، جوړوکی.

حول (hawal) نر.م. چپي کښل، چېکټوب، چېک والی، د سترگو لوڅوالی.

حول (hawl) نر.م. (۱) بېرته راگرغېدنه؛ (۲) کال؛ (۳) وس، قوت؛ (۴) چاپېر، چار چاپېر.

حویلی (haweláy) بڼغ. م. ۱) انگر: ۲) کور.
متو، غولی: ۳) استوگنځی، هستوگنځی.
مینه.

حی (hay) ص. نر. م. ژوندی، ژوی، د مری ضد.

حی (he) بڼغ. م. د (ح) توری تلفظ.

حیا (hayá) بڼغ. م. شرم، پرده، وایه، ادره.

حیات (hayát) نر. م. ژوند، ژواک، ژوندون.

حیاتی (hayāti) ض. نب. د ژوند، د حیات، د
ژواک، ژواکیز، له حیات سره تړلی.

حیث (hays) نر. م. ۱) ځای، مکان: ۲) سبب،
علت، کبله: ۳) نظر، اړخ، پلو، لیدتوگه.

حیثیت (haysiyat) نر. م. ۱) وضع، جهت:
۲) اعتبار، ابرو، شان.

حیدر (haydár) نر. م. زمري، لنډی، مزری.

حیران (hayrán) ص. نر. م. ج. ۱) اریان، هک پک:
۲) سرگردان، لالهانده: ۳) بې وزله.

حیرانتیا (hayrantyá) بڼغ. م. حیرانې، هک
پک تیا، حیرت، تعجب، هک پک والی.

حیرانول (hayranawól) مص. مت. اریانول،
ایریانول، هک پک کول: اېنول.

حیز (hiz) ص. نر. م. ایز، ایزک، نرېنځی، ایجرا.

حیض (hayz) نر. م. بې لمانځی، د بڼغو حیاشتنی
ناروغی.

حیضه (hayzá) بڼغ. م. هغه بڼغه چې د حیض په
حال کې وي.

حیف (hayf) نر. م. ۱) ظلم، بې انصافی، تېری،
۲) اوسلی، أف، اوف، افسوس، ارمان.

حیله (hilá) بڼغ. م. مکر، فریب، چل.

حیله باز (hilaház) ص. نر. م. چلباز، مکار.

حیوان (haywán) نر. م. (حیوانات) ۱) ژوی،
ساکین، هر ناطق یا غیر ناطق ساکین موجود:

۲) مج. بې ترتیبه، بې تمیزه.

حیوانتوب (haywántóh) نر. م. ۱) حیوانیت:

۲) مج. بې تربیې والی، بې تمیزی، وحشت.

حیوان شناسی (haywánshnāsí) بڼغ. م. ژوی
پېژندنه، حیوان پېژندنه، زولوجی.

حیوانی (haywāní) ص. نب. د حیوان، د ژوی، د
ساکین، په حیران اړوند، په حیوان مربوط.

حیوی (haywí) ص. نب. ۱) د ژوند، د ژوندانه،
د ژواک، ژوند ته منسوب: ۲) ژوندی.

حیه (hayá) نر. م. ۱) د حی مونت، ژوندی، ژوند
لرونکی: ۲) مار، منگور.

خ

خ (xə) جمع م. د پستوالقبي ديارلسم توري چې
 ايجدي ارزجت يې ۶۰۰ دی.
 خا (xə) جمع م. ۱) د ناولو او پورته، مردار دند، د
 ناولو او پور خندق؛ ۲) بجه.
 خاپ (xəp) نر م. (ج. خاپونه) وگ. خپ.
 خاپورت (xəporət) نر م. هغه حيوان چې گېده يا
 نس يې د تگ په وخت کې پر عمکه لگېږي.
 خاپورن (xəporan) ص. نر م. خاپورې کورنکې،
 په خارپوشو تلونکې.
 خاپورې (xəporə) جمع ج. خارپوشې، خپورې.
 خاتم (xətəm) ف. نر م. ۱) بشپړوونکې؛ ۲) نر م.
 گوته، مهر؛ ۳) پای، اخير، ختم.
 خاتمه (xətima) جمع م. ۱) ختم، پای، انجام؛
 ۲) ماليت، د يوه کار وروستی نتيجه.
 خاتوری (xətoray) جمع م. د مستوره، دانوره،
 دالتوره، يودول زهر لرونکې بوټی دی.

خاتوری (xətoray) نر م. شفتالو، شوتالو.
 خاته (xətə) نر ج ۱) جگېده، پورته کېده، لوړېده؛
 ۲) جمع م. د کتابچې کرښې؛ ۳) پراک، د بېړيو
 يودول لويه ده.
 خاتول (xətul) نر م. ج. خاتول، لاله، بندې گل،
 شونډی گل، غانتول، د کورنۍ يو گل دی.
 خاچوپوچ (xəčopuč) ص. نر م. بېکاره شیان،
 خراب شیان، مات وگړو شیان.
 خاچونی (xəčūnay) نر م. بلبل، غنډلیپ، چونی.
 خادم (xədīm) ف. نر م. ۱) خدمتگار، خدمت
 کورنکې؛ ۲) نوکر، چاکر.
 خادمه (xədīma) جمع م. خدمتگاره، خدمه، نوکره.
 خادمه (xədama) جمع م. کړورې، غرنۍ شلته.
 خاده (xədə) بنج م. (ج. خادې) لکړه، پایه، لودلو
 څه پند لرگي بر سره، د کاني يا د لرگي تخته چې
 په قبرونو کې د شناختې په ډول نصبېږي.

خار (xār) نر. م. (۱) محوز، الهزی، غنه؛ (۲) مع. حن، حنل، ویت.

خارا (xārā) بنغ. م. (۱) خار، یسودول پخوآنی و رهنمین توکر؛ (۲) کلکه دبره، ساخته دبره.

خارانی (xāranūy) نر. م. دسویل باد، دجنوب. شمال، دمنی باد، دسهیل باد.

خارپوشه (xārpōša) بنغ. م. وگ، خارپوشی.

خارج (xārj) ص. نر. م. (۱) دبانندی، بهر، دبانندی، ورشنی؛ (۲) وتلی، وینکل شوی.

خارجول (xārijawāl) مص. مت. (۱) ایستل، شری؛ (۲) ورشنی ایستل، ورچنی ایستل.

خارجی (xārijī) ص. نب. خارجه، باندینی، بهرنی، بیدیانی، دبل همواد.

خارجهدل (xārijedl) مص. ل. (۱) وتل؛ (۲) شری کهدل.

خارجهده (xārijedē) نر. ج. (۱) واته، بهرته تله، دبانندی تله؛ (۲) ایستل کهد، شری کهد.

خارخوتی (xārxutōy) بنغ. م. گرداب، ول، اوبگرغنی، خارخوری، گن.

خارخوری (xārxurōy) بنغ. م. (۱) وگ، خارخوتی؛ (۲) وری وری شهبلی، وری کنندی؛ (۳) پته غار، پته کنده، نامعلوم.

خاردار (xārđār) ص. نر. م. اغزن، ازغنی لرونکی.

خارش (xārš) نر. م. خاربت، بخار، تخمار.

خاربتی (xārbeti) ص. نب. (۱) خارشتی؛ (۲) مع. بداخلاک، بدکاره؛ (۳) مضر.

خارق العاده (xāriquisāda) ص. نب. (۱) خارق عادت، حیرانورنکی کار؛ (۲) کرامت، معجزه.

خارک (xārāk) نر. م. (۱) اغزکی، کوچنی ازغنی؛ (۲) وجه شوی خرماچی ژیره وی؛ (۳) دمندانو او باگانی، چوکات.

خارو (xārū) بنغ. م. (۱) مینا، چارود؛ (۲) دچرگ تاج؛ (۳) دچرگ دپنپی خلورم پنگری.

خاره (xārē) ص. بنغ. م. بهره (خمکه)، نازولبی او ناکرلی (خمکه).

خارپوشی (xārpōšē) بنغ. ج. خاپووی، خپووی، خارپوسی، خپوشی.

خازن (xāzin) نر. م. (۱) خزانه دار، دخزانی ساتونکی؛ (۲) بر، مکشفه، گانینسر.

خازه (xāza) ص. بنغ. م. (۱) امرای، شپته، جینگر؛ (۲) خاده، لکه؛ (۳) خص؛ (۴) لوشی، کم شی؛ (۵) شناخته، تپی.

خازه توب (xāzatōb) نر. م. شپته والی، جینگر والی، جینگر توب، د تازه والی ضد.

خارخار (xārxāz) جن. خشخاش، دکوکنارودانی.

خاسه (xāsa) بنغ. م. (۱) ململ، سپین ململ؛ (۲) خاصه دودی.

خاشاک (xāšāk) نر. ج. (۱) خغلی، خاشی، خس؛ (۲) خشپوشی، خشاک، لرگی.

خاشخاش (xāšxāš) نر. ج. خشخاش، خارخایر، دکوکنارودانی.

خاشنه (xāšnā) نر. ج. (۱) خرسمین، لده، دخره لده، دخره لدوان، پرشنی؛ (۲) دلری مرداری.

خاشه (xāšā) بنغ. م. (۱) خص، خشله؛ (۲) لوشی، نوکی؛ (۳) خرسک، دکوچنیانو یسودول ناروغی؛ (۴) دغوبنی توتیه، توتیه.

خاشه پنا (xāšāpanā) ص. نب. سترگ وی، وری تری، اروا وی، ووسترگی.

خاشه کین (xāšākās) نر. م. خس کین، د خسک طبیب، دگونگیو طبیب.

خاص (xās) ص. نر. م. ج. (۱) تاکی، تعیین کری، غوره، خانگری؛ (۲) وگ، مخصوص.

خاصتاً (xāstān) ق. ۱) په خاص ډول، په خاصه توګه، په یو لړزې صورت؛ ۲) خصوصاً.

خاصره (xāsirā) بڼغ. م. تشی، تسی؛ خاصمانه (xāsimānā) ق. په دېمنی، په بډی، د دېمنی له مخې.

خاصه (xāsa) ص. بڼغ. م. دعامة ضد؛ خانګری، مخصوص، یوازې، ټاکلی، معین، بېل.

خاصه ډار (xāsarā) نر. م. هغه اجیر چې له قبايلي سیمو څخه غوښتل کېږي او د عسکر په ډول د پیسو په مقابل کې د حکومت خدمت کوي.

خاصیت (xāsiyat) نر. م. ۱) خوی، عادت، طبیعت؛ ۲) دکوم شي فایده او اثر.

خاضع (xāzī) ص. نر. م. متواضع، تواضع کونکی، خاکسار، خاکساري، بې کوره.

خاطر (xātir) نر. م. ۱) پاس، رعایت؛ ۲) یاد فکر، زړه، خوا.

خاطر جمع (xātirjama) ص. نښ. ډاډه، پوره، خواتولی، مطمئن، بېغمه، ډوډه.

خاطر جمعي (xātirjami) بڼغ. م. ډاډ گبرنه، پوره والی، ډاډینه، ډاډ، تسلی.

خاطره (xātirā) بڼغ. م. (ج. خاطري، خاطرات) ۱) یادداشت، یادښت، یاد؛ ۲) معج. یادگار.

خاکسار (xāksār) ص. نر. م. ج. ۱) متواضع، بې کوره، بې غروره؛ ۲) هوسا، آرام، آسوده.

خاکستردانی (xākistardānī) بڼغ. م. ایره نې، ایره غالی.

خاکسترګ (xākistarāk) نر. م. دانګورو او انګور ټاکو یو ډول ناروغي ده.

خاکشیر (xākšīr) ګ. خاشخاشو غوړې وړې سرې دانې دي.

خاکنبوري (xākborī) بڼغ. م. خاکشوراني، کابو، غریبي، کسب.

خاکلی (xākūlay) ص. نر. م. پلرونګه، بد شکله.

خاکنا (xākna) بڼغ. م. چغ. د غمکې نړۍ نرنگې چې د دوو بحرو تر منځ پرته او دوی دېمي سره نېلوي لکه د کارا ترانګه.

خاکه (xāka) بڼغ. م. ۱) دسکرو میده ګي، دسکرو توه؛ ۲) طرح، مسوده، چوکاټ، تخلیص.

خاکي (xāki) ص. نښ. ۱) خورنګی؛ ۲) خاورین.

خاکي (xākay) نر. م. ۱) کوتی، کډی، غلرګې؛ ۲) کنده، کنډیل، خندق.

خاګاه (xāgāh) بڼغ. م. تپاه کونه، بریادونه، وژنه، له منځه وړنه، له خاورو سره برابر ونه.

خاګینه (xāgina) بڼغ. م. ۱) دهګی د پخونې په ډولو کې یو ډول دی؛ ۲) هګی.

خال (xāl) نر. م. ۱) ټکی؛ ۲) تپې، تاپې، خاپه؛ ۳) اعشار، اعشاریه؛ ۴) یو ډول پېښتي پسرلی؛ ۶) هغه شنه نښه چې تر سترو هلو وروسته پر پوست باندې پیدا کېږي.

خال چيني (xālčini) نر. م. یو ډول انګور دی چې په کندهار کې پیدا کېږي.

خالپوڅي (xālpočē) بڼغ. م. وګ. خارپوڅي.

خال خال (xāl xāl) ص. نر. م. ج. ۱) ټکی، ټکي، داغ داغ؛ ۲) ځای، ځای، لږ لږ؛ ۳) دلته هلته.

خالد (xālīd) ص. نر. م. تل، همېښی، دايمي.

خالداو (xāldār) ص. نر. م. ټکيالی، چکيالی، چکې چکې، داغ داغ، دانې دانې.

خالص (xālīs) ص. نر. م. ج. ۱) سوچه، نړۍ، پای؛ ۲) حق، جریمه، نغدي جزا.

خالصانه (xālīsānā) ق. ۱) په خاصه توګه، په خاص ډول؛ ۲) په پاک زړه.

خاملتیی (xāmletāy) بیخ.م. یو محلی ترکیبی
دوا ده.

خاموش (xāmōš) ص. نر.م.ج. چوپ، غلی،
ارام، کرار.

خامه (xāma) بیخ.م. (۱) خام سرک، خامه لاره؛
(۲) نی قلم، د کرکي قلم.

خامه کاري (xāmakārī) بیخ.م. دخوکار، هغه
ودانی چې له اوږو خپتوڅخه جوړ شوي وي.

خامي (xāmi) بیخ.م. (۱) اومتوب، اومتیا؛
(۲) صج. نیمگرتیا، بې تجربگی، کمبودي.

خان (xān) ص. نر.م. (ج. خانان) اصلا منگولي
کلیمه ده؛ (۱) ارباب، رئیس، مشر؛ (۲) فیوډال؛
(۳) دودی مارا

خانتما (xāntama) ص. نب. (۱) مغور، کیرجن،
خانتما، لوی چاری؛ (۲) بې پروا، بې اعتنا.

خانجی (xānjāy) نر.م. شهرت، ډېر شهرت.
خانچنیا (xānčunā) ص. بیخ.م. (۱) وړانه شوي
ژولوه، چختي ژولي، چغری، پیختار.

خانچه (xānča) بیخ.م. (۱) وگ، خوانچه (۲) کانچه.
خانخانی (xānkhānī) ص. نر.م. ملک الطوائفی،
فیوډالیزم، ارباب رعیتی.

خاندان (xānādān) نر.م. کهول، کورنی، کورمه.
خاندانی (xānādānī) ص. نب. (۱) د کورنی، د
کهول؛ (۲) د بې کورنی؛ (۳) د یوې کورنی
د نننی خبره یا موضوع.

خاندور (xāndor) نر.م. لمبه، شغله، غورنجه،
شعله، هغه اور چې لمبه ولري.

خانزاده (xānzāde) ص. نر.م. (۱) د خان زوی،
نجیب زاده؛ (۲) صج. اصیل، شریف.

خانشین (xānašīn) ص. نر.م. په کور ناست،
خانه نشین، بېکاره، پر کور ناست.

خالصه (xālisa) بیخ.م. (۱) دولتي شتمني؛
(۲) دولتي ځمکه؛ (۳) بې الايشه؛ (۴) ص. نب.
سوجه، نړه؛ (۵) ټوله.

خالق (xāliq) ص. نر.م. (۱) پیدا کونکی،
خالقونکی، جوړونکی؛ (۲) د لوی خپتن
تعالی له صفتو څخه یو صفت.

خالوهنه (xālwahōna) بیخ.م. واکسین کونه،
ستنې وهنه، ورپوډنه، ورپورې ترنه.

خاله (xāla) بیخ.م. د مور خور، توری، ترور.
خالې (xāli) ص. نب. (۱) تش؛ (۲) خلاص، بېکاره؛

(۳) مو. بسرام، د تال ویوې درجې ته وایي؛
(۴) بیخ.م. د هفتې (شنبې) ورځ.

خام (xām) ص. نر.م. ج. اوم، کچه، دیا؛ ند.
خامباوری (xāmbāwaray) ص. م. یوه

ناریسا، بېلاده، بدوینی.
خامباوري (xāmbāwarī) بې باوري، ناباوري،
بې اعتمادی.

خامتا (xāmtā) بیخ.م. خمتا، چیر، کرباس.
خامخا (xāmxā) ق. حتمي، ضروري، حتما،
ارو مرو، هرو مرو.

خامزوری (xāmazūray) نر.م. خمزوری،
بیاپیانگه چې د پسر جوړولو په وخت، په شیدو
کې د سیلي پر غای استعمالیږي.

خامسوز (xāmsōz) ص. نر.م. شین غټه، په اور
سوي، د غوښې ټوټه چې په اور سوي وي.

خامک (xāmāk) نر.م. سکوی، گل دوزي، گل
کاري، برودول هنري گنډون دی.

خامکار (xāmikār) ص. نر.م. بې تجربې، کم
تجربه، د لېبې تجربې خاوند.

خامکاری (xāmikāray) ص. م. خامچاری،
خامکار، ناتجربه کار.

خانقاه (xānaqāh) بیخ. م. خانقا، دخانگاه، معرف،
 دشبخانود عبادت یا اوسپدو خای.
 خانگره (xāngra) بیخ. م. پخه، دسر پخه، سپوسک.
 خانم (xānóm) بیخ. م. مبرمن، بیخه، کده.
 خانمه (xānoma) بیخ. م. مبرمنه، ماندینه، ماینه،
 بیخه، کده، کوردانی.
 خانواکی (xāwākī) ۱. خانخانی (نظام)، لریایی،
 لریاب سالاری، خانسالاری.
 خانه پوری (xānapuri) بیخ. م. دکونه، دجدول
 دکونه، په فوری، لیست کی شه لیکل.
 خانه خانه (xānāxāna) ص. نب. برخه برخه،
 کور کور، کوبه کوبه.
 خانه خراب (xānaxarāb) ص. نر. م. ۱ کور
 داگی، کور سپهری، کوردانی؛ ۲ هغه شوکی
 چی خلک په جنگ سره اچوی.
 خانه سامان (xānasāmān) نر. م. خدمتگار،
 نوکر، ملازم، پیش خدمت.
 خانی (xānī) بیخ. م. ۱ د قبیلې مشرتوب، باداری؛
 ۲ د نپوکی حوضچه.
 خانی (xānāy) نر. م. د کابل په وزن له اتو سپرو یا
 ۵۶ کیلو سره معادل وزن.
 خانیخی (xāniḡay) ص. نر. م. خانی خانی، کوتی
 کوتی، خانیز، خانی لرونکی.
 خانی (xānāy) نر. م. سارانی مودک، ونده میده.
 خاوال (xāwāl) نر. م. ۱ پند غالی، اغیل، شپول؛
 ۲ د بهال یا کمر د بیخ دده او خالیگاه.
 خاورپوه (xāwarpōh) ص. نر. خاوره پېژاند،
 خاوره پېژندونکی، د خاوره پوهنې خانگوال.
 خاورپوهنه (xāwarpōhēna) ۱. خاورې پېژندنه،
 د خاورې علم، رگ. ۲. خاوره پېژندنه.
 خاورگادی (xāwarḡādī) خاورو گادی یا کراچی.

خاورگاری (xāwargāray) نر. م. هغه کسده چی
 د خاورینو لوپو د جوړولو لپاره خاوره شنې را
 ایستل شوې وي.
 خاوره (xāwra) بیخ. م. ۱ عمکه، د عمکې بیخ،
 وچه، دلپتوسفیر طبقه؛ ۲ صج. وطن، هېواد،
 مملکت.
 خاوره پېژندنه (xāwrapežandēna) بیخ. م.
 (جیا.) د خاورو خواص، منشأ اوله هغو خفه
 د گتې اخیستنې څرنګوالی شپړل.
 خاوری (xāwray) نر. م. ۱ څنګل؛ ۲ سپین گل،
 یو ډول خاوره ده چی د رنگ استفاده څنې کوي
 خاورین (xāwrīn) ص. نر. م. د خاورو له خاورو
 او ختو جوړ شوی.
 خاورینساز (xāwrīnsāz) ۱. کومبار، کولال.
 خاوند (xāwānd) نر. م. (ج. خاوندان) ۱ څښتن،
 مالک؛ ۲ مېړه.
 خاویار (xāwyār) نر. م. ج. د کب هګی، د ماهی
 هګی، یو مقوی او خوننور خواړه دی چی
 د سګ ماهی له هګی څخه جوړېږي.
 خایدک (xāydaik) نر. م. وګ. خیدک.
 خاین (xāy(ə.é)n) ص. نر. م. خیانت کونکی.
 خاینانه (xāyināna) ق. د خیانت په توګه.
 خبا (xābā) بیخ. م. پتونه، الونیا کونه، غلاکونه.
 خباثت (xābāsat) نر. م. چتلبندنه، ناولی کېندنه،
 ناولتوب، مردار توب، چتلتوب، ناولتیا.
 خبث (xubs) نر. م. ۱ ناولی کېدل؛ ۲ ناولتیا،
 چتلی، نجاست.
 خبث (xabs) نر. م. ناولتیا، چتلی، نجاست.
 خبر (xabar) بیخ. م. ۱ خبره، کلام؛ ۲ نر. م. خبرتیا،
 اطلاع؛ ۳ گر. محمول، مسند، پرېوېکېته.
 خبرتیا (xabartya) بیخ. م. خبرېندنه، اطلاع.

خبر تيايي (xabarty) ص. د خبر تيا اړوند، معلوماتي.
 خبر شاني (xabarcāpāy) ص. نر. م. چوغلگر، خبر رسان، خبري، تمام، چغلمار.
 خبر شاي (xabaršāy) ا. د خبر سرچينه، خبري منبع.
 خبر دار (xabardār) ص. نر. م. ج. ا. باخبره، خبر لرونکی؛ ۲) ف. احتياط، خبر شه.
 خبر داری (xabardārāy) بڼخ. م. ا. خبر بنده، خبر لرنه؛ ۲) باخبري؛ ۳) اخطار.
 خبر رسان (xabarrasān) ص. نر. م. ا. استازی، قاصد، خبر رسوونکی؛ ۲) جاسوس.
 خبر غل (xabargāl) ص. نر. م. چوغلگر، تمام.
 خبر غلا (xabarglā) بڼخ. م. د خبري غلاکونه، خبر رسونه، چوغلي، چغلمايي، چغلگوزي.
 خبر غوروي (xabargwāzay) ص. نر. م. مطبع، فرمانبردار، تابع، فرمان وړونکی.
 خبر گير (xabargīr) ص. نر. م. خبر اخیستونکی، احوال اخیستونکی، احوال معلوموونکی.
 خبر لوختوب (xabarloctōb) نر. م. نطائي، خبري کوونکی، فصاحت.
 خبر لوختي (xabarloctay) ص. نر. م. ا. نطباق، نصيح؛ ۲) خبر لوخ، هغه څوک چې په جرگو مرکومي د خبرو صلاحيت ولري.
 خبر همزي (xabarmōzay) نر. م. تلفون، تېلفون.
 خبر وړال (xabarwāl) ص. د قاضي د دفتر لیکوونکی (محرر)، منشي.
 خبر وړل (xabrawāl) مص. مت. اگاه کول، اطلاع ورکول، پوهول، اعلامول.
 خبر ونه (xabarwāna) ا. خبر تيا، اگهي، ابلاغيه.
 خبره (xabāra) بڼخ. م. ا. خبر، لوز؛ ۲) واقعه، معامله، پېښه، حادثه.

خبري اتری (xabarcalaré) بڼخ. م. ا. مکالمه، غږېدنه، خبري، وږغېدنه؛ ۲) مباحثه.
 خبر يال (xabaryāl) ص. نر. م. مصاحبه کوونکی، د خبر ننوي د موسسي هغه نماينده چې خبرونه راټولوي او مصاحبې کوي.
 خبر يالي (xabaryālī) ا. گزارشگر، خبرنگاري.
 خبر بدل (xabaredā) مص. ل. ا. اگاه کېدل، پوهېدل؛ ۲) اعلاتېدل، اطلاع ورکول کېدل.
 خبر يه (xabariya) ص. نب. د خبر، د خبر مربوط، له خبر سره تړلی، خبر ته منسوب.
 خبط (x(βz)bt) نر. م. ا. بې لارې تگ؛ ۲) په پتو سترگو يوه کار ته لاس اچونه؛ ۳) خطا وټنه.
 خبيث (xabīs) ص. نر. م. ا. چټل، ناولي، ککړ؛ ۲) مع. شيطان، اهریمن.
 خبير (xabīr) ص. نر. م. ا. پوه، خبر، اگاه، داناء؛ ۲) د لوی څښتن له صفتونو څخه يو صفت.
 خپ (xap) ص. نر. م. غلی، پټه، کرل، آرام.
 خپ خپ (xāpχap) ص. نر. م. ج. ا. داغ داغ، ټکی ټکی؛ ۲) پټه پټه، په غلا، غلچکی.
 خپرنخي (xparanšāy) ا. د خپرونې غای، نشراتي مرکز.
 خپرندي (xparandōy) ص. وگ. خپروونکی.
 خپرنی (xparanāy) ص. خپرونکی، نشراتي.
 خپړول (xparawōl) مص. مت. ا. نشرول، خورول؛ ۲) اخیستول، شیندل.
 خپروونکی (xparawūnakay) فا. نر. م. ا. خورونکی، تیتروونکی؛ ۲) ژ. نشر وونکی، درلودونکی، پاتلویزیوني پروگرام رسوونکی؛ ۳) ط. د کتابو شایع کوونکی.
 خپړېدل (xparedā) مص. ل. ا. خورېدل، نشرېدل، د کتلوي مخابراتي يا مفاهمي له ليارې د کوم

مطلب شایع کهدل؛ ۲) تیتهدل، شیندل کهدل.
 خپړ (xapāy) بېخ. م. ۱) خیره، پنجه، دینپادم د لاس
 پنجه؛ ۲) د پسرته، د پټې پنجه؛ ۳) نر. م.
 پروکی، گرگله، غېلی، گرگېله.
 خپړوله (xapāwōla) بېخ. م. پنجه چنار.
 خپسر (xapāy) ص. نر. ق. ج. ۱) پخپل سرا
 ۲) په خپله خو له، آزاد، د خپلې رضا خاوند؛
 ۳) ایله گشت، خپل سر.
 خپسکه (xapōska) بېخ. م. خپسه، خپکې،
 خپکه، نپسه، ننگڅه، خپسکې، کپسې.
 خپک (xapāk) نر. م. تر لسی، دله خپک، د پیشو
 په اندلزه یو غناور دی.
 خپکې (xapakay) ص. نر. م. ۱) غلی، په پته
 منافق؛ ۲) غوړ، یو ډول ازغن بوتی دی.
 خپگان (xapgān) نر. م. ۱) خوا بډی، ۲) غم.
 خپل (xpal) ص. نر. م. ۱) غسانی، د غان، غانته،
 ذاتی؛ ۲) نیردی، قریب، خپلوان.
 خپل اړی (xpalaray) ص. نر. م. ۱) خپل چاری،
 خود غرضه؛ ۲) په غان متکې.
 خپل چاری (xpalcān) بېخ. م. خود غرضی،
 خود خواهي، په غان میندنه.
 خپل خوښی (xpalxwāyay) ص. نر. م. خود
 پسند، مغرور، غان خوښی.
 خپل خوښی (xpalxwāy) بېخ. م. مغروری، خود
 پسندی.
 خپل سر توب (xpalcārōb) نر. م. خودسری،
 خپل سروالی، بی سري، ایله گېټی.
 خپل سرتیا (xpalcārtya) بېخ. م. خودسری،
 خپل سري، خپل سروالی.
 خپل سري (xpalcār) بېخ. م. بی لیدي، خود
 سري، خود مختاری.

خپل گلوي (xpalgalw) بېخ. م. خپلسری،
 خېښی، خپلوالی.
 خپل مخی (xpalmaxay) ص. نر. م. خودسره، خود
 رایه، خپل فکړه، بی بند و باره.
 خپل مخیخ (xpalmaxi) ص. نر. م. ۱) خود رایه،
 پخپل فکر تلونکی؛ خود خواه.
 خپل منمی (xpalmanōmay) ص. نر. م. متکرر،
 مغرور، لوی چاری، لوی نویسی.
 خپلواک (xpalwāk) ص. نر. م. ج. مستقل، د
 خپل اختیار خاوند، خود مختار، آزاد.
 خپلواکتوب (xpalwāktōb) نر. م. آزادي،
 استقلال، خپلواکتیا، خپل اختیار، خپلواکي.
 خپلوان (xpa(ə,u)lwan) نر. م. قریبان، دوستان،
 عزیزان، خېټبان، خپل.
 خپلول (xpa(ə,u)lawā) مص. مت. ۱) د غان کول،
 غان ته کول؛ ۲) خپلول؛ ۳) نیول، حاصلول؛
 ۴) هضمول؛ ۵) بختل، بېدل.
 خپلولي (xpalwal) بېخ. م. خېښی، خپلوي.
 خپلوي (xpalwi) بېخ. م. ۱) خپلولي، خېښی؛
 ۲) تیر دېوالی، نژدېوالی.
 خپلوی (xpa!way) نر. م. پیچ، اسهال.
 خپله (xpāla) ص. بېخ. م. ۱) دخپل پښینه شکل؛
 ۲) په خپله، پخپله.
 خپله خوښه (xpalaxwāsa) بېخ. م. رضا، پخپله
 مرضی، په خپله خوښه، په خپل میل.
 خپلنهدل (xpalcāla) مص. ل. ۱) خپل کهدل،
 دوست کهدل؛ ۲) خېښ کهدل؛ ۳) د غان کهدل،
 تملیک کهدل.
 خپم (xpaem) ص. نر. م. ۱) مفسوب، تېتهدلی؛
 ۲) خولم، په لتو وهل شوی، په ځمکه څمولی؛
 ۳) نر. م. هم، د خار بېت ناروغي.

خپنخ (xpanj) ص. نر. م. په عمکه غنبدلی، په
عمکه هوار شوی، په عمکه تخته شوی.
خپنختوب (xpanjtoḅ) نر. م. خپنختیا، په عمکه
غنبدنه، په عمکه پلنبدنه، په عمکه اوار بدنه.
خپنخل (xpanjál) مص. مت. خولمول، په عمکه
اولرول، په عمکه پلنول، په عمکه تخته کول.
خپنخپدل (xpanjédál) مص. ل. خولمبدل، په
عمکه اوار بدل، په عمکه پلنبدل.
خپند (xpanđ) نر. م. ١) وگ. خپنخ؛ ٢) یوه غبره
پاکه شوې (وری، پنبه).
خپندل (xpanđál) مص. مت. ١) وگ. خپنخل؛
٢) تکول، وری یا بل شی په لبتې سره تکول؛
١) خولم شوی؛ ٢) وهل شوی، تکول شوی.
خپندول (xpanđawál) مص. مت. ١) خولمول؛
په عمکه اوارول؛ ٢) ندافی کول؛ ٣) سخت وهل
خپندبدل (xpanđédál) مص. ل. ١) خولمبدل،
په عمکه پلنبدل؛ ٢) ندافی کېدل.
خپن غوزی (xpanǧwázay) نر. م. د غوز شا، د
غوز نرمی، د غوز پستکی، د غوز پوڅکی.
خپو (xapo) ص. نب. وگ. خپه.
خپوڅي (xprocé) بڼخ. ج. وگ. خاپوړي.
خپور (xpor) ص. نر. م. (ج. خپاره) ١) تیت و
پرک، خور (شوی)، ویر؛ ٢) نشر، شایع.
خپورتیا (xportya) بڼخ. م. خپورتوب، تیتوالی،
خپوروالی.
خپورول (xporawál) مص. مت. نشرول، خپرول،
تیتول.
خپوری (xporáy) نر. م. د دلگی هغه سرتېری
چې عادي وسله لري.
خپورېدل (xporédál) مص. ل. نشرېدل، خپرېدل.
خپوسه (xapúsa) ص. نب. چاغ، مزی، تیار.

خپه^{١١١} (xapa) ص. نب. ١) خوابدی، ناراضه؛
٢) بڼخ. م. زیندی، خپکی، له ستونې نیونه؛
٣) نر. ج. لگونی، یزه، یژې، شونتی؛
خپه^{١١٢} (xpa) نر. ج. ١) یو ډول گنی (نیشکر) دی؛
٢) بڼخ. م. وگ. پنبه.
خپه بند (xrabánd) نر. م. پایزب، پنبولی، پایل.
خپه خوپییا (xapaxurya) بڼخ. م. چپه چوپتیا،
کراره کراري، بېخي ارامی، سره سنا.
خپی (xápay) نر. م. خاپی، تاپی، داغ، خاپ.
خپی (xapáy) بڼخ. م. پری، رسی، هغه پری چې که
وریو یا پنبې څخه جوړ وي.
خت (xat) نر. م. (ج. ختونه) کمیس.
ختا (xatá) بڼخ. م. ١) وگ. خطا؛ ٢) دشمالی چین
لرغونی نوم او د ترکانو مسکن.
ختا پسکی (xatápeskoy) بڼخ. م. د بېدیو یو
ډول لویه ده.
خترز (xatarz) نر. م. یو ډول سور گله واچه دي.
ختروزی (xatarzay) نر. م. یو ډول مرغی ده.
ختکه (xatáka) بڼخ. م. خطکش، ختکی.
ختل (xatál) مص. ل. ١) لورېدل، پورته کېدل؛
٢) وتل؛ ٣) لیکل؛ ٤) په حیواناتو کې د نر
حیوان په وسیله د جنسي عملېې اجرا کېدل.
ختم (xatam) ق. ١) بس. خلاص، سرته رسېدلی،
اخیرته رسېدلی، انجام، پای.
ختمول (xatmawál) مص. مت. ١) خلاصول،
تمامول؛ ٢) قرآن کریم تر پایه تلاوت کول.
ختمه (xatmá) بڼخ. م. ١) په مری باندې (پسې)
د قرآن لوستل؛ ٢) په مری پسې تر څلوسبت
شپو پورې ډوډی پخول.
ختمېدل (xatmedál) مص. ل. خلاصېدل، بس
کېدل، تمامېدل، بشپړېدل، پای ته رسېدل.

ختنه (xatnā) بیخ. م. سنتونه، د کسوجني هلک د تناسلي آله د سرد اضافي پوستکی پرې کونه.
 ختوبریت (xatobréi) ص. نر. م. نوی غوان.
 ختوری (xatūray) نر. م. (۱) خاتورې، شفتالو؛ (۲) یوډول اغزن بوتی دی.
 ختون (xatūn) ا. لورتیا، عروج.
 خته (xata) بیخ. م. (۱) کالی؛ (۲) توکر؛ (۳) د ناوي جامې؛ (۴) ننگ، آب، پرده.
 ختی (xatōy) بیخ. م. زیرپیراني.
 ختیخ (xatiz) نر. م. ختیز، شرق، لمرخانه.
 ختیخپوه (xatizpōh) ص. ختیخپوهاند، ختیخ پېژاند، مستشرق.
 ختیخواله (xatizwāla) ا. ختیخولي، شریقت.
 ختی^{۱۱۱} (xat) نر. م. (۱) د خاورو پانډ؛ (۲) د خاورو غونډی؛ (۳) د مایعاتو خیری؛ (۴) توره وریخ؛ (۵) دونې پیخ، دونې سته.
 ختی^{۱۱۲} (xut) نر. م. ایشېدنه، جوشېدنه، غلیان.
 ختیبه (xatbō) ص. نر. م. گلکار، ختگر.
 ختیمیل (xatbēl) نر. م. ترسب، لاندې کېښنسته، د کوهي په تل کې له مایع سره گډ شویو ذرو کېناسته.
 ختی ختی (xatxat) نر. م. کت کت خدا، الهقهه.
 ختیک (xatpik) نر. م. (۱) گونگت، سوسک، یوډول خزنده ده؛ (۲) خرک؛ (۳) بیخ؛ (۴) د پښتو د یوې قبیلې نوم دی.
 ختیکنی (xutkaniy) نر. م. (۱) دهگ، د خواره پخولو لوبی؛ (۲) بیخ. م. کتوی، کتوه؛ (۳) گلدانی، گلدان.
 ختیکی^{۱۱۱} (xatakāy) نر. م. (۱) شینکی؛ (۲) خربوزه؛ (۳) د تپو مسوند، د گنیو د رېلو وروسته هغه برخه چې په عمکه کې پاتې کېږي.

ختکی^{۱۱۱} (xatkāy) نر. م. (۱) پانډ؛ (۲) د غونډی؛ (۳) د انسان کالپوت؛ (۴) بوتی یا سرخي غوږه؛ (۵) کور، حویلي، مېنه.
 ختکی (xatkāy) بیخ. م. (۱) اسپلی، یوډول بوتی دی چې شیدې لري؛ (۲) لومه، لومکه.
 ختگر (xatgar) ص. نر. م. ختمار، معمار، گلکار.
 ختم ختول (xatamxatol) ص. نر. م. خراب، درهم برهم، گېډو، ویجاړ.
 خت موبسی (xatmūsay) نر. م. گلماله، ختماله.
 ختمیل (xatmel) ق. تمام، پای ته رسېدلی.
 ختنکه (xutnaka) بیخ. م. دهگ، دهگی، دهگې.
 ختو (xato) نر. م. یوډول واښه دي.
 ختویسی (xatobāy) نر. م. خریس، خړوس، خړویا، هغه اوبه چې ختی او خاورې ولري.
 ختورکی (xatorkāy) نر. م. یوډول واښه دي.
 ختول^{۱۱۱} (xatawāl) مص. مت. اوبه په ختو خړول.
 ختول^{۱۱۲} (xatul) نر. م. (۱) گډ، مشترک عمکه؛ (۲) غاتول، یوډول گل دی؛ (۳) هغه طلا چې خالصه نه وي؛ (۴) ترسب، لاندې کېښنسته.
 ختولن (xatolan) ص. نر. م. ککر، لړلی، ککر شوی، په ختو لړلی.
 ختیه (xata) بیخ. م. (۱) د خاورې او لوبو له یوځای کېدو ماده؛ (۲) قوم، نسب؛ (۳) ص. نېه، خیه، نیولی؛ (۴) غلیظ، گاته.
 ختیه (xutā) بیخ. م. وگ، خوته.
 ختی (xotāy) نر. م. خرتی، د رېلو وروسته په پتی کې پاتې شونی لکه د جولوو مندان.
 ختیل (xatēl) نر. م. (۱) ختوبله، خړوی، چکرې؛ (۲) ص. نر. م. گاته، ټینگ؛ (۳) له ختو ک.
 ختین (xatin) ص. نر. م. ج. (۱) له ختو او خاورو څخه جوړ شوی؛ (۲) گاته، خته، ټینگ.

خج (xaj) نر. م. ۱) د اوبو غگ؛ ۲) خج بیج؛ ۳) گر. فشار، د ادا شوي غیر دروندوالی یا سپکوالی. خجالت (xajzlat) نر. م. شرم، خبریغ کېدنه، شرمېدنه، خړ کېدنه، خینګ. خجبدلون (xajbadlūn) (گر.) د فشار د ځای بدلون. خجپوهنه (xajpohēna) ۱) خج پېژندنه، د فشار پېژندنه. خجخېرته (xajxerēna) ۱) د خج خېرته، په خجپوهنه کې خېرته. خججتیا (xajtya) ۱) خجوالی. خجل (xijil) ص. نر. م. ج. شرمنده، خړ، خریغ. خجنېبه (xajnasa) ۱) د خج علامه. خجور (xajūr) نر. م. روغن جوشي، غونځابې، گونځابې، رنځوبې، رنځبې، بوسراغه. خجوره (xajūra) بڼخ. م. ۱) کجوره، خرما، د خرما ونه او صوره؛ ۲) خجور. خجونکی (xajūnkay) ص. نر. م. شوخ، شيطان، مست، چست، چالاک. خجی (xajōy) بڼخ. م. د غره گازده، غرنی زردکه. خجی (xajī) بڼخ. م. شوخي، مستي، شیطاني. خجیز (xajīz) ص. خجن، خج لرونکی. خج (xaj) نر. م. ۱) بدسلوکی؛ ۲) کړکاج، شق؛ ۳) خج، ستړیس، اېکسنت؛ ۴) په یوه موضوع کې جنجال پیدا کونه. خج بیج (xajpāč) ص. نر. م. ۱) میده میده، مات گود، ذره ذره؛ ۲) خج، برباد، نابود. خج پجتیا (xajpāčtyā) بڼخ. م. میده میده، ذره ذره، خج پجتوب، خج پجوالی، پت پت. خج پجول (xajpāčawā) ص. مت. ۱) میده میده کول؛ ۲) څپل؛ ۳) مع. له منځه وړل.

خج پجېدل (xajpāčēd) ص. ل. ذره ذره کېدل، میده میده کېدل، ریز ریز کېدل. خج خچونسی (xajxāčūnay) نر. م. ۱) سر په څوړی، سر په څونک؛ ۲) سر لټی، سر کول څوړنه. خج خل (xajxāl) نر. م. اړخک، پچک، پوچک، هغه هګۍ چې سر او بېخ یې دواړه مات وي. خچر (xajčar) نر. م. غاټره، قاطر، کچره، لچره. خچره (xajčara) بڼخ. م. جنس په جنس تبادله. خچره (xajčara) بڼخ. م. چوڅره، چوڅنه، خچری، چپڅنه، خچه، بچې، د سترگو خچه. خچکه (xajčaka) بڼخ. م. ۱) نری لښته ده چې کوچنیان تیرې پرې ولې؛ ۲) د غیچکې لیندی؛ ۳) د گولی هدف ته نه رسېدل. خچل (xajčū) ص. مت. تېله کول، پورې وهل، تېل وهل، غورغول، دیکه کول. خچمچ (xajčmač) نر. م. ۱) ځس و خاشاک؛ ۲) څړین سری، پمن سری، پیچکې سری. خچن (xajčan) ص. نر. م. څیرن، چتل، ناپاک. خچوری (xajčūray) نر. م. د دوی میده گي. خچوکی (xajčūkay) نر. م. د غوښې توته، د غوښې څخوړی، د غوښې څخوړی. خچونکی (xajčūnkay) ص. نر. م. اچونکی، غورځوونکی، گوزلوونکی، تېل وهونکی. خچونیا (xajčūnyā) ص. بڼخ. م. وگ، چخونیا. خچه (xajča) ص. بڼخ. م. ۱) پاتې شوی مردګی؛ د وسلې هغه مرمی چې هدف ته نه وي رسېدلی؛ ۲) بڼخ. م. خمچه گوته، خچی گوته، وړه گوته. خخله (xajčāla) بڼخ. م. ۱) څڅرګی، ځس، خاشاک؛ ۲) نيز راوړی واره بوتې؛ ۳) مع. سپک. خخه (xajja) بڼخ. م. خره، توی، د بوسو توی، د بوسو هغه خره چې سر یې لېو شوی وي.

خخوکی (xaxūkay) ن.م. ۱) : اک، چاود، د
 نمکې د مخ چاودنه؛ ۲) لېرشې، لېرشيز.
 خخشکی (xaxackay) ص.ن.م. خخشني، خخشوي
 خخشوي، د دوی کوچنی ذوی.
 خخکی (xaxakay) ن.م. غوبه، پتې.
 خخله (xaxla) بڼ.م. پېشکی؛ د نوکانو د اوریدو
 گوشت خورې مرض.
 خخوزی (xaxūzay) ن.م. خخوس، خخوسکی،
 میده گي، رزگي، د دوی وړې وړې ذوی.
 خخوکی (xaxūkay) ن.م. ۱) نوکی، لېرشې،
 وړه ذره؛ ۲) د کوچو پوتی، د کوچو غونډاری،
 خدای بڼبلی (xədaybasslay) ص. ارواښاد،
 مرحوم.
 خدای بلل (xədaybalól) مص. مت. ۱) خدای
 یادول، د خدای ذکر او عبادت کول؛ ۲) حج ته
 تلل؛ ۳) مرگ ته نښېدې کېدل.
 خدای پاماني (xədaypāmāni) بڼ.م. مخه
 به، رخصتېدنه، رخصت.
 خدای زده (xədayzə) ف. ۱) خدای پوهېدې،
 خدای پوه دې؛ ۲) نه پم خبر، نېغه، خغه.
 خدای زو (xədayzə) بڼ.م. قسم، لوره، سوگند
 خدري (xədrī) بڼ.م. دغوبه یا غوبانه دوی.
 خدر (xədar) ص.ن.م. خوار، غریب، خرمنی.
 خدشه (xədsə) بڼ.م. ۱) گسروی، نسوکاره؛
 ۲) ضرر زیان؛ ۳) دار، ویره، بیم.
 خدښکه (xədasəka) بڼ.م. د درواغو قسم، د
 درواغو سوگند، په درواغو لوره.
 خدغه (xə(u)dsə) بڼ.م. چل، فریب، غولونه.
 خدمت (xidmat) ن.م. ۱) چوپړ، نوکري؛ ۲) کار.
 خدمتگار (xidmatgar) ن.م. خدمت کوونکی،
 نوکري کوونکی.

خدمتي (xidmatī) ص.ن.ب. ۱) خدمت کوونکی،
 ۲) وړ، صادق؛ ۳) شوک چسپ رسماً د خپلې
 موسسې څخه بل چهرته لېږل شوی وي.
 خدنګ (xadāng) ن.م. ۱) غشی؛ ۲) منډ، خندق
 ۳) هر هر چنار؛ ۴) یو ډول کلک لرګی دی.
 خدل (xadaī) ن.م. کوته سپی، لوی سپی.
 خدل بدل (xadālbədal) ص.ن.م. شلند، خوږب،
 چاغ؛ ۲) بې تناسبه چاغ.
 خر (xar) ن.م. ۱) د خري نر؛ ۲) د سپینې لورې
 خوا؛ ۳) د مری اولز، د خریدو اولز.
 خراب (xarāb) ص.ن.م. ج. ۱) وړان، وېجاړ؛
 ۲) تباہ، برباد، د آباد ضد.
 خرابات (xarābat) ن.ج. ۱) دعیش او نوش ځای
 ۲) زیات لگښت کونه؛ ۳) وړانې.
 خراباتي (xarābatī) ص.ن.ب. ۱) خرابات سره
 تړلی؛ ۲) مسرف؛ ۳) شوک چې خپل شته په
 ملګرو خوري.
 خراب تراب (xarābturāb) ص.ن.م. ۱) وړان
 وېجاړ؛ ۲) تباہ، برباد، درېه دوره.
 خرابتیا (xarābtīya) بڼ.م. ۱) خرابی، خرابوالی،
 وړانې، وېجاړتیا؛ ۲) نیمګړتیا.
 خرابول (xarābawól) مص. مت. ۱) وړانول،
 وېجاړول؛ ۲) مچ، بې لارې کول؛ ۳) مچ، د چا
 سره بدکار کول.
 خرابه (xarābə) ص.ن.ب.م. ۱) کنډواله، کنډر؛
 ۲) خاره عمکه؛ ۳) د خراب مؤنث.
 خرابي (xarābī) بڼ.م. وړانې، تخریب، خرابتوب،
 خرابېدل (xarābedól) مص. ل. ۱) وړانېدل،
 وېجاړېدل؛ ۲) له لارې وتل.
 خراب (xarāp) ن.م. ۱) خراب؛ ۲) زخم، پېر.
 خراتګه (xarātga) بڼ.م. خانګه، د ونې پاڅ.

خرا ته (xarāqā) بیخ، م. د حیوان د خریدو اولز.

خراج (x(i,ə)rāj) ص. نسر. م. (۱) باج، محصول، مالیات (۲) تاوانی، خرشو، مسرف.

خراچکی (xarāčkay) نر. م. وگ، خراشکی.

خراد (xarād) نر. م. د خرا دی په ماشین کار کونکی خرا دی (xarādī) ص. نب. (۱) د تولسو، د خرا دی ماشین (۲) بیخ، م. مشرنګ کسونه، د لسرګی تویونه، لرګی بنوی کونه (۲) تویونه.

خراړکه (xarārkə) بیخ، م. خسرېکه، ایرخاړی، یو ډول سپره مرغی ده.

خراړه (xarāra) بیخ، م. خورنګی مرغی ده.

خراس (xarās) نر. م. د تېلو ګیني، د تېلو ایستلو جواز، د تېلو د ویستلو ماشین.

خراشکی (xarāškay) نر. م. بلغم، خرپ، خراچکی.

خرافات (xarāfāt) نر. ج. بې مانا خبرې، چتې خبرې، ارتاویزې، چتیاوت.

خرام (xirām) نر. م. په ناز او نزاکت تګ.

خراڼده (xarānda) بیخ، م. تویول شوی ځمکه یا شی.

خراڼګه (xarānga) بیخ، م. (۱) وړه ځسانګه، وړه ښاخله (۲) د پوزې نرې او بېکاره پاتې.

خريشوی (xarbišoy) نر. م. (۱) ځنځیر، سوز، سوز (۲) مچ، سپک، بې آبه.

خرينی (xarbanay) ص. نر. م. خروالا، خرکار.

خريني (xarbanī) نر. م. خرکاري، د خرو چلولو کسب او کار.

خريوتی (xarbutay) نر. م. یو ډول بوټی دی.

خريوجل (xarbutaj) ص. نر. م. په لتو وهل شوی، تګول شوی، دوهلو په واسطه بې عزته شوی.

خريون (xarbut) ص. نر. م. خریه، خره پوونکی.

خريونتوب (xarbutōb) نر. م. خريونتیا، خره پوونه، خره خرونه، د خرو پوونه.

خريه (xarbo) ص. نسر. م. د خره ځاوند، د خسرو ساتونکی، خره چلوونکی.

خريه توب (xarbatōb) نسر. م. د خسرو پوونه، خرکاري، خريه والی، د خرو ساتنه.

خرپ (xrap) نر. م. (۱) د کوم شي د وهلو او ماتېدل سر آواز (۲) نېکاره، شونګاره (۳) غرور.

خريانلې (xrapanday) نر. م. موش پړان، موش پړانګ، یو ډول مورګ دی.

خريپت (xrapāt) نر. م. کپه، ميده شوې دوا.

خريپته (xrapatā) بیخ، م. یو ډول خورنګه واچه دي خريپل (xrapai) نر. م. گيچه، تویاله.

خريپل (xrapai) مص. مت. (۱) وهل، تګول.

خريپلکې (xrapalake) بیخ، م. خپلکې، په خاورو کې د چرګو لټې وهل او خاورې په ځان شیندل.

خريپله (xrapalā) بیخ، م. زور تفر، گدله.

خريپلی (xrapalay) مف. نر. م. خريول شوی، وهلی شوی، تګولی شوی، ډبولی شوی.

خريپند (xrapand) نر. م. سخته جګړه، سخته ناروغي (۲) په آسانی ماتېدونکی.

خريپول (xrapawol) مص. مت. (۱) وهل، تګول، ډبول (۲) د کلک شي خړول، خريول.

خريپهار (xrapahar) نر. م. خريی، خرچهار، د يوه شي د خړولو اولز.

خريه خرګردانه (xrapexargardāna) بیخ، م. (۱) د کوچنيانو یو ډول لویه ده (۲) بې نظمه لو بې قانونه کار.

خريپیاخه (xrapyaca) بیخ، م. یو ډول بوټی دی چې سپين گلان کوي او نرې اغزي لري.

خريپېدل (xrapedol) مص. ل. (۱) وهل کېدل، ډېدل (۲) تس ختل، خرچېدل (۳) کسېدل، (۴) قارېدل، خړېدل.

خرپین (xarpin) نر.م. ۱) یوډول کسودت؛
 ۲) د خاړو یوډ خوراک پاتې شونی.
 خرت (xrat) نر.م. ۱) نفرت، کرکه؛ ۲) د حلالسولو
 اولز، جوړ، جز.
 خرتاموس (xartamūs) نر.م. سخته گرمی.
 خرتوب (xartób) نر.م. ناپوهی، نادانی.
 خرتوس (xartūs) نر.م. یوډول بوتی دی.
 خرتیزه (xartíza) نر.م. ۱) توپکې، توپونه، په
 دواړو پښو توپونه؛ ۲) بې تمیزی.
 خرت (xrat) ص. نر.م. ۱) چاغ، غټ؛ ۲) خندا؛
 ۳) د دېلې پښ چې د پسر خوږوي؛ ۴) نر.م. د
 تېلو پاتې شونی، د تېلو خیرې.
 خرتوب (xratób) نر.م. خرتیا، چاغوالی.
 خرتسکی (xartaakay) نر.م. د یوډول بوتی پښ
 چې گرد شکل لري او تر پښ خوندي کوي.
 خرتول (xratawól) مص. مت. ۱) چاغول، مزی
 کول، تیارول؛ ۲) پاکول، صافول.
 خرتیه (xarta) نر.م. پگری، پگه، غټ پتکی.
 خرتیه (xrat) ص. نر.م. دوه مخی، تگ، منافق.
 خرتی (xartay) نر.م. ۱) غونډ، گردی؛ ۲) دونې
 پښ چې لږ له عصکې لوړوي؛ ۳) درشتې پښ؛
 ۴) خریغ، موندان.
 خرتیمپا (xartip) نر.م. ریزش، زکام، والگی.
 خرتپدل (xratēdól) مص. ل. چاغپدل، مزی کېدل،
 شورپدل، خرابدل.
 خرجاری (xarjāray) نر.م. د غره د لمنې ډبره.
 خرجگ (xarjag) نر.م. خوجکه، د ماشومانو یو
 ډول لوبه ده.
 خرجگجگلی (xarjagjegalay) نر.م. د ماشومانو
 یوډول لوبه ده.
 خرجوبله (xarjóbla) نر.م. گڼه گونه، بهر یار.

خرجیکه (xarjika) نر.م. خولی، جولی، کله.
 خرجین (xurjin) نر.م. خودجی، بهرین.
 خرچ (xrač) نر.م. د یوه شی د ماتولو لواز.
 خرچ (xrač) نر.م. وگ، خرش؛ ۱).
 خرچ برچ (xarčbárc) نر.م. د بېلویو بېلویو ده.
 خرچکا (xračka) نر.م. هغه جزې لویې ضرر چې
 د غنمو کښت ته ورسېږي.
 خرچول (xračawól) مص. مت. ۱) غاښونه پېچل
 ۲) جنګول (د تورو یا لرګیو)؛ ۳) سره وهل.
 خرچومی (xarčūmay) نر.م. خر مستی، غردنگی.
 خرچها (xračahāg) نر.م. د غاښونو د پېچلو لواز.
 خرچی (xračay) نر.م. خرچا، خرچهار.
 خرچپدل (xračēdól) نر.م. ۱) غاښونه پېچل
 کېدل؛ ۲) دلرګیو د ماتېدو او از پورته کېدل.
 خرچیلکې (xarčilake) نر.م. خر مستی، اتلوخز،
 خړې تنډی.
 خرش (xarš) نر.م. ۱) مصرف، لگښت؛ ۲) شوری،
 توبه؛ ۳) پلورنه؛ ۴) د خرشول د فعل رېبه.
 خرشاوو (xaršawū) ص. نر.م. مصرف، لګونکی،
 لگښتی، خرشني، خراج.
 خرشنیت (xaršōst) نر.م. لګونه، لگښت.
 خرشگیر (xaršgír) نر.م. شوک چې په بشپړو
 کې د مالونو په سر ګمرکي محصول اخلي.
 خرشلاو (xaršlāw) نر.م. خرشونه، فروش، خرشون
 د بېي په بدل کې د یوه مال د ملکیت انتقال.
 خرشوري (xaršur) نر.م. ۱) زاړه لوبه بزه کالي
 ۲) بېر انګې، لوبې، کودې.
 خرشول (xaršawól) مص. مت. ۱) مصرفول، لګول
 ۲) پلورل.
 خرشونې (xaršawūnay) ص. نر.م. د خرشلو
 شی، د خرشونې جنس، د پلورنې مال.

خرشه (xarša) بیخ. م. خودی، خرشی، داری توبه، داری خرش.
 خرشی (xaršay) نر. م. خرشه، داری خودی.
 خرشی (xaršī) ص. نب، مسرف، لگبستی، خراج، بدخرشه، بدلاسه.
 خرشبدل (xaršedól) مص. ل. ۱) مصرفبدل، لگبدل؛ ۲) پلورل کبدل.
 خرخج (xarxax) نر. م. زینه، پوری.
 خرخرج (xarxaraj) نر. م. د بیدو یودول لویه ده.
 خرخره (xarxarā) بیخ. م. ۱) د آس او نور حیوانات د گرولو آله؛ ۲) هغه دیری چې د اوبو دراکرغولو لپاره په زنبیل کې وړلې کېږي؛ ۳) دلاسا کول.
 خرخششی (xarxaxšay) نر. م. ستونی صافول، خرسی کول، توخ وهل، غاړه تازه کول.
 خرخنبه (xarxaxā) بیخ. م. ۱) وسواس، وسوسه، تشویش؛ ۲) دکوچنیانو یودول ناروغي ده؛ ۳) د ورو غبل، د ماشومانو جبل؛ ۴) فتنه.
 خرخلال (xarxilāl) نر. م. دکوچنیانو لویه ده.
 خرخوری (xarxuray) بیخ. م. ۱) اوگرخشنی، گرداب، ژور گرداو؛ ۲) پته سوړه یا غای.
 خرخول (xarxwāl) نر. م. لویه بیاتي، خول خول، لوی غیچی چې مېړې ورباندې سکولي.
 خردنگ (xardāng) ص. نر. م. بلدنگ، خردنگ، بې عقل؛ بې تمیزه، بېکاره.
 خردبه (xardāba) ص. نر. م. بې دبه، کم عقل.
 خردگ (xardāg) نر. م. ۱) یودول سارانې بوتی دی؛ ۲) ص. نر. م. (مج) احمق، بې عقل.
 خردگی (xardāgāy) ص. نر. م. ۱) بې تمیزه، جاهل؛ ۲) تیتکی؛ ۲) مرشمیری، سمارق.
 خردیگ (xardāig) نر. م. ۱) دیوه بوتی نوم دی؛ ۲) مړوکی، هغه کوچنی لرگی چې د مرغیو په

دام کې وي او ویدی پرې پامل کېږي.
 خردک (xaršak) نر. م. خرپرکه، د شامغورې په اندازه یوه مرغی ده.
 خرز (xarz) نر. م. هغه لرگی چې د اورو مقدار پرې اندازه کېږي.
 خرزوره (xarzōra) بیخ. م. یو ډول واببه دي.
 خرزپری (xarzeray) نر. م. ژسری، ژسری، ژری، د زېري ناروغي، تورزېری.
 خرس^{۱۱} (xars) نر. ج. یو ډول خوشبویه واببه دي چې خلک تخم یې پوروا ته وړاچوي.
 خرس^{۱۲} (xirs) نر. م. یوه، یوه، مېلو.
 خرساب (xarsāb) نر. م. د بیدو یودول لویه ده.
 خرسپانده (xarspānda) بیخ. م. یو ډول بوتی دی چې سپین گل کوي او نری نری پانې لري.
 خرسک^{۱۳} (xarsāk) نر. م. د خوښی او خوشالی توپونه او خیزونه، د خوښی جستګي.
 خرسک^{۱۴} (xursāk) نر. م. وګ، خروسک.
 خرسن (xrasān) نر. م. ۱) استن، مته، لوی او قوي لرگی چې برنده کې عمود او لاروي؛ ۲) ص. نر. م. ج. ۱) چغزی، کاغذی؛ ۲) دد، گوګ.
 خرسور (xarsōr) ص. نر. م. احمق، نادان.
 خرسومبه (xarsumba) بیخ. م. پنبی (رواش) غوندي یو سارای بوتی دی.
 خرش (xraš) نر. م. ۱) هغه اواز چې د ژر ژر تنفس څخه پیدا اوله پزې راوځي؛ ۲) ناخاپی قهر.
 خرشکه (xraška) بیخ. م. ۱) ستو، هغه دانه چې زړه ونه لري؛ ۲) خوشکي، د ګوډ پیران نری کاغذ.
 خرشونلې (xaršunday) ص. نر. م. ۱) د لویو او پنډو شونډو خاوند؛ ۲) نر. م. وریوز، سونډک.
 خرشبدل (xrašedól) مص. ل. ۱) خرشبدل، پرشبدل؛ ۲) قهربدل، په خوشکه کېدل.

خرشمين (xaršīn) نر. م. خرشمين، خرشنه، پرشني،
 ليو، د آس يا خره خوشايي.
 خرطوم (xarūm) نر. م. ۱) خرتم، خرتم، خاتم، د
 پهل خرتم؛ ۲) د سودان پايتخت.
 خرغوري (xargwāzay) نر. م. خرغور، يودول خر
 رنگه پت لرونکي بوتی دی.
 خرغوله (xargolá) بڼغ. م. يودول بوتی دی.
 خرغينی (xargīnay) نر. م. خرگی، خریری، يو
 ډول مرغزی، گوښی، د هندوانو ستوری، دغه
 ډول مرغزی نه خوړل کېږي.
 خرغه (xurǎ) بڼغ. م. ورخاری، يودول سابه دي.
 خرغه (xirǎ) بڼغ. م. ۱) هغه جامه چې له ډول ډول
 توکرانو څخه جوړه شوې وي؛ ۲) د فقيرانو جامه
 ۴) چپنه، گوری، گنده، گورازه.
 خرغه پوش (xirǎpōš) ص. نر. م. ملنگ، فقير.
 خرک (xarak) نر. م. ۱) هغه لرگی چې دوی پښې
 لري او غبرگه وړياندي غوړنده وي؛ ۲) تيرک،
 د ژوندي د تير په سر کې اوسپنه؛ ۳) هغه لرگی
 چې د درياب تارونه وړياندي سپاره وي؛ ۴) يو
 ډول خررنگی حشر ده.
 خرکار (xarkār) ص. نر. م. وگ، خرنی.
 خرکاو (xarkāw) نر. م. ۱) د کرل شوو غنمو لومړی
 گل اوبول؛ ۲) خرکاو، بڼه اوبه کونه.
 خرکو توره (xarkawtara) بڼغ. م. يودول سارانې
 کوتره ده.
 خرکه (xaraka) بڼغ. م. شيله ځمکه، شنده ځمکه.
 خرکی (xarakǎy) بڼغ. م. متیخ، يودول خزنده ده.
 خرکی (xurkay) نر. م. د خرېدو اواز، خرېدل.
 خرکېدل (xarkedal) مص. ل. ۱) بڼه وده کول،
 ژړو لوبېدل؛ ۲) دانه پر سېدل؛ ۳) د بلسو غ په
 وخت کې چاغېدل؛ ۴) اسخت اصرار کول.

خرگت (xarga) نر. م. خرگته، خرگه، يودول خر
 سارانې مرغه دی.
 خرگی (xargay) نر. م. ۱) د خره اسم تصغير، کوچنی
 خر؛ ۲) د اتن د مستهدو اواز.
 خړل (xaral) مص. مت. ۱) خېړل، په لاس يا پېډه
 ځمکه گړول؛ ۲) جېړل کول، پېښې خړل،
 ۲) شيندل، تیتول، پاشل، خېړول.
 خړلنځه (xarlánja) بڼغ. م. د شمېرې يودول دی.
 خړلودگی (xarlodagalay) نر. م. جړجگی،
 گڼه گونه، خرې خنډاره، بهر وبار، از دحام.
 خړلی (xarólay) مف. نر. م. ۱) گړېلی، نوکاري
 کړی؛ ۲) خېړل کړی؛ ۳) شيندلی؛ ۴) خړول
 شوی؛ ۵) قوي، چاغ، مزې (سړی).
 خرم (xurám) ص. نر. م. ج. تروتازه، خوشحال.
 خرما (xurmá) بڼغ. م. خجوره، کجسوره، يودول
 خوړه مېوه ده.
 خرمايي (xurmāyí) بڼغ. م. نسواري، خرملونگی.
 خرماچي (xarm(u)ǎčay) نر. م. يودول څانگی
 او لښتې لرونکی نرم بوتی دی.
 خر مستي (xarmastí) بڼغ. م. لټرېر، انډوخر،
 بې ډبه او نامنظمه لوبه يا مستي.
 خرمندي (xarmandáy) نر. م. وړوکی لوگر دی
 شی، کوچنی او غونډ شی، ډېر کوچنی شی.
 خرمندي (xarmanday) بڼغ. م. ۱) يودول ونه ده؛
 ۲) خر مستي لټرېر، غوی مند، انډوخر.
 خرموره (xarmora) بڼغ. م. ۱) د خر په ستوني
 کې يوه هډوکي ده. ځينې خلک دغه هډوکي
 کاږي او د جادو لپاره يې کاروي؛ ۲) يودول
 څيره مری ده چې له صدف څخه يې جوړوي.
 خر مهتې (xarmetáy) ص. نر. م. مندې، جېړی،
 گردی (سړی)، مزې او چاغ سړی.

خړمهری (xarmeráy) نر.م. یو ډول نبات دی چې په ولیو کې یې ژاولې نښتې دي.

خړنار (xarnār) نر.م. سپینه بنگه، یو ډول گیاه ده
خړناوه (xarnāwa) بڼ.م. ترچتکي (چتې) یوه کوچنۍ مرغۍ ده.

خړنج (xranj) نر.م. فساد، فتنه، اغتشاش.
خړنده (xrandá) بڼ.م. نوکاره، شوکاره، گرونه.
خړندي (xarandí) نر.م. خامېلک، د وړېزو چرگي او زړکي خاكي كونه.

خړنډ (xrand) نر.م. (۱) غېل، د ماشوم ضد کول؛ (۲) سرتېگي (۳) د زړخې لرونکي موندنه بېخ؛ (۴) ازخه، خنده، خړت.

خړنډل (xrandá) مص. مت. (۱) لزارول، غوړول؛ (۲) سوري کول؛ (۳) پييل؛ (۴) گنډل، جوړول؛ (۵) سولول، زدوول، زدوول.

خړنډپدل (xrandepál) مص. ل. (۱) ريريدل، کريدل؛ (۲) سوري کېدل؛ (۳) پييل کېدل؛ (۴) گنډل کېدل؛ (۵) سولېدل، زدوول کېدل؛ (۶) د ماشوم ژرېدل.

خړنگ (xarāng) نر.م. (۱) گرونه، خړنه، شوکاري كونه؛ (۲) خړند، د پخو خېستو نړۍ دېوال.

خړنگي (xrangáy) نر.م. د جولگانو د اوښلو ځانگړی لړگۍ.

خړنل (xarnál) نر.م. غوټ نل، پنډ نل، غټ کړک.
خړنه (xaróna) بڼ.م. (۱) گرونه، گرونه؛ (۲) پاشنه تپتونه، پندنه، شيندنه.

خړوار (xarwār) نر.م. د کابل د اتیانو، د کندهار د سلو منو سره معادل وزن.

خړوتسېر (xarotér) مص. نر.م. سرتېبه، سرزوری.

خړوتی (xarwálay) نر.م. د غلې پیماننه.

خړوتی سپرغه (xarotuySPIrga) بڼ.م. یو ډول کښېده دی چې د اوږو څرخ ته ورته ده.

خړوډک (xrxdlík) نر.م. د چتې (چتکي) په اندازه یوه وړه مرغۍ ده.

خړورگ (xarwārg) نر.م. پنځه کلن پسه یا گد.

خړورا (xrořá) بڼ.م. یو ډول سارانې سابه دي.

خړورک (xrořák) نر.م. یو ډول سارانې سابه دي.

خړوری (xaróřay) ص. نر.م. (۱) خړوونکي سپی؛ (۲) مچ، هغه څوک چې هر چاته خوله اچوي.

خړوسک (xurosák) نر.م. خراسک، یو ډول ستونی ناروغي ده.

خړوش (xuroš) ص. نر.م. ج. (۱) د قهر او غصه ناروغي؛ (۲) د جوش له کليحې سره یو ځای د ښه آرام ژوند لرونکي او خوښې مانا ورکوي.

خړوکی (xarúky) نر.م. څخوند و هونکي حیوانات

خړول (xarawá) مص. مت. (۱) خړپیل، کلول؛ (۲) په خړهار راوستل.

خړول (xru) نر.م. (۱) د منگي لرگين سرپوښ؛ (۲) خړو، د الیکین د تېل اچولو د سوري سرپوښ

خړولال (xarolál) نر.م. د سترگو پتون (سترگو پتول) په څېر یوه لویه ده.

خړوله (xarwála) بڼ.م. (۱) سارانې وله؛ (۲) یو ډول غرنۍ ونه ده چې ولې په څېر پاتې کوي.

خړولی (xarwálay) مف. نر.م. په خړهار راوستی.

خړولی (xarawálay) مف. نر.م. خړول شوی.

خړومېر (xaromáz) ص. نر.م. (۱) احمق، ناپوه، نادان، کم عقل؛ (۲) جنجالی.

خړومه (xroma) بڼ.م. روزي، رزق، آذوقه.

خړونکي (xarúnkay) فا. نر.م. (۱) گروونکي، توپوونکي؛ (۲) پاشونکي؛ (۳) جېل کوونکي، د جا خبره نه منونکي.

خړونگي (xarúngay) نر.م. له میزري څخه د پانو تر پرېکېدو وروسته پاتې شوي برخه.

خرونه (xarawóna) بیخ. م. ۱) به خر خر راوستنه؛
 ۲) کلونه، خرینه، گل گونه، تراشنه.
 خروه (xarwā) نر. م. د شنبشوی به شهر یو بوی
 دی.
 خره (xaru) بیخ. م. دلی، غوندی، امبار، توینی.
 خرهار (xarahr) نر. م. د خور خور اواز.
 خره خراړه (xarxāra) بیخ. م. د خسرپکې په
 اندازه یوه سپره مرغی ده.
 خره زن (xarān) نر. م. مونی، دوه پساخی لرگی
 دی چې د لاندې غوښه پرې خړوی.
 خره واژ (xarwāz) نر. م. یو ډول سابه دی.
 خری (xaray) نر. م. ۱) د پنبې مېخک؛ ۲) ص. تمبه،
 تمبه، شله؛ ۲) نر. م. یو ډول سپوږنی، د جلد یو
 ډول ناروغی ده.
 خریاشک (xaryāšk) نر. م. یو ډول شین رنگی
 بوی دی چې بیخ یې خور لو نری دنډر لري.
 خریان (xaryān) نر. م. ۱) خر، سردار هدی؛
 ۲) مچ، آس، اس.
 خړې په خړې (xeraxrē) ق. خره په خره، بغل
 پر بغل، څنگ په څنگ.
 خړتیی (xretāy) نر. م. د خلکو گنه گونه، ازدحام.
 خړید (xarid) نر. م. اخیستنه، رانیونه، پیروندنه.
 خړیدل (xaredā) مص. ل. ۱) خوریدل، خورهاری
 کول؛ ۲) خړیدل.
 خړپړکه (xerāka) بیخ. م. خراړه، یو ډول مرغی
 ده چې د وزو بیخ یې یو ډول اولز لري.
 خړپړی (xarūy) نر. م. ۱) د شیدو او شلومبو
 سره گډیدل؛ ۲) خردگی، سمارق، پوڅکی.
 خړیز (xriz) نر. م. ۱) غټ لرگی؛ هغه لرگی چې د
 ژوندې پل پرې پورته کوي؛ ۲) د کباب سببخ؛
 ۳) پیخ، د چرگ د عمر د معلومېدو خندان؛

۴) دریشکې بیخ؛ ۵) ډیله، یو ډول نبات دی؛
 ۶) انښ، تمبی، سر، توکېدلی وایه یا نبات.
 خړیږه (xarīā) بیخ. م. ۱) کڅوړه، څلنه، پسته
 ۲) جنغ، نقشه، هغه نقشه چې د ټولې حکمې
 سطحه یا یوه محدوده ساحه راوښيي.
 خړیږمه (xarēma) بیخ. م. هغه خړه چې خړغولې
 خړینه (xrayōna) بیخ. م. خړینګ، خړینه، کلونه.
 خړیونی (xaryūnāy) نر. م. خړیونی، د خړولو آله،
 د کل کولو آله.
 خړییل (xareyāl) مص. مت. خړول، خړیل.
 خړیونی (xareyūnāy) نر. م. خړیونی، د خړولو
 یا خړولو آله، د کلولو آله.
 خړزی (xazōray) نر. م. ۱) کک، د ډوډی خڅوړی
 ۲) ډېر کوچنی شی، میده گی.
 خړ^{۱۱} (xar) ص. نر. م. ج. ۱) څاکی، څاویږ رنگ،
 ایره رنگه؛ ۲) پر، ملامت؛ ۲) خېل.
 خړ^{۱۲} (xur) نر. م. شور، د مایعاتو د توییدلو اواز.
 خړاس (xras) نر. م. ۱) خړس، اولر، مستوی، خپور؛
 ۲) د تکر اواز.
 خړامبو (xrambo) ص. نب. شلند، چاغ، غوټه.
 خړامبوگی (xrambogāy) ص. نر. م. د خړامبو
 تصغیر، خورب، چاغ، شلند.
 خړامېچ (xramēč) ص. نر. م. چت پت، خېچ،
 چیت پیت، تر پنبو لاندې چفیت شوی.
 خړانکه (xarānāka) بیخ. م. شلوی، مرغی،
 سپر لاکه، شمشی ناکه، شپش ناکه.
 خړانگه (xarānga) بیخ. م. بناخ، څانگه، نوډه،
 گنده، نوغړک، خړانگه، خړانه.
 خړاو (xarāw) نر. م. وګ، خړوب.
 خړاوه (xarāwa) بیخ. م. ۱) د سپبو جگر؛ ۲) مچ
 د دوو کسوزوړ ازمايي.

خریخن (xərbaxān) ص. نر. م. خرچک، خستره
ماپل، خرپخون، خرننگی، خرفوندي.

خرپ (xrap) نر. م. (۱) خرب، دیوه شی د ماتهدو
اواز (۲) د باب، سومانه، دب، طمطراق.

خرپا (xrapā) بڼغ. م. خریا، دیوه شی د ماتهدو یا
لویدلو پرله پسې اواز.

خرپیر (xərpīr) ص. نر. م. ج. (۱) بشپړ په خاورو
لرلی، د خاورو پد رنگ؛ (۲) متواضع.

خرپیرتیا (xərpīrtiā) بڼغ. م. (۱) خریروالی،
گډوډي؛ (۲) خپگان، وړاني، بدې، زړه بدې.

خرپند (xrapānd) ص. نر. م. ج. تینگه (مایع)،
گابه، غلیظ.

خرپوشی (xərbōce) بڼغ. م. وگ. خږ
خرپ و خړوپ (xrapoxrūp) نر. ج. ۱

دهرې خبرې کول؛ (۲) دشوشیانو د ساته
لویدلو اوزونه؛ (۳) منډنه او را کبښه.

خرپول (xrapawōl) مص. مت. (۱) له غلیظو
مایعاتو څخه اوزونه ایستل؛ (۲) وهل، ټکول،

خرپول؛ (۳) جنگ کول، سره وهل.
خرپهدل (xrapedā) مص. ل. (۱) له غلیظو مایعاتو

څخه اواز ختل؛ (۲) په ویا له، یا سیند کې لمبل.
خرت (xrat) نر. م. (۱) گرنګ، قنی، غوزن؛ (۲) له

پوزې څخه د گرنګو او قیو د راوتلو اواز.
خرتم (xratān) نر. م. وگ. خرطوم.

خرتن (xratān) ص. نر. م. گرنګن، قنا، د هغه چا
چې قنی (غوزي) دهر بهیږي.

خرتوب (xərtōb) نر. م. (۱) خړوالی، خړرنگوالی؛
(۲) خجالت، شرمېدنه.

خرتې (xrate) بڼغ. م. چټي خبرې، عبث خبرې.
خرتې پرتې (xrateprate) بڼغ. ج. هغه دغه، چل

ول، فریب، غولونه.

خرجن (xərbjan) ص. نر. م. (۱) خروزمه، خرننگه؛
(۲) خیرن، چټل، کثیف؛ (۳) تټ، خړکی.

خرچ (xrač) نر. م. د کلک شی د ماتهدو اواز.
خرچند (xračānd) ص. نر. م. د خرچ اواز کوونکی.

خرچول (xračawōl) مص. مت. (۱) له کلک شی
له ماتولو سره اواز ایستل؛ (۲) د توپکو نو لټونه

وهل؛ (۳) د کوم کلک شی ژول.
خرچهار (xračahār) نر. م. (۱) خرچهاری، د کلک

شی د ماتهدو پرله پسې اواز.
خرچهدل (xračedōl) مص. ل. (۱) له کلک شی

له ماتولو سره اواز پورته کېدل؛ (۲) د توپکو
ونه وهل کېدل؛ (۳) تر پښو لاندې کېدل.

خرشن (xrašan) ص. نر. م. خراشکن، هغه شوک
چې دهر خراچکي توکوي.

خرز (xraz) نر. م. (۱) گرز، دیوه شی د غورغېدلو اواز
(۲) وچ توخی.

خرزول (xrazawōl) مص. مت. (۱) گرزول، له یوه
شی څخه په غورغولو سره اواز ایستل؛ (۲) وچ

توخی کول؛ (۳) د دروازي پورې کول.
خرزهار (xrazahār) نر. م. (۱) خرزی، گمزهار، د

یوه شی د غورغېدلو اواز، وچ توخی.
خرس (xras) نر. م. د کلک او سخت شی د ماتهدو

اواز؛ په شپېرې د وهلو اواز.
خرسا (xrasā) بڼغ. م. (۱) خرسهار، د سخت شی د

ماتهدو پرله پسې اوازونه.
خرسان (xrasān) نر. م. کوره سان، یوه ول سپین

نځي توکردی.
خرسترگی (xərstərgāy) ص. نر. م. مج. شرمنده،

خجل، ملامت، بې شرم، مرسترگی.
خرسند (xrasānd) ص. نر. م. ج. (۱) کرسند، ژر

ماتهدونکی لرگی؛ (۲) بې شایه غمېدونکی.

خروسول (x̄ r̄awōl) مص. مت. ١) په لرگی، لپسته
پاڅپړې سره وهل؛ ٢) د زول؛ ٣) په ماتېدلو
سره له پوره شي څخه اواز را ایستل.

خروسه (x̄ r̄as) پنج. م. تکه، آفت، تنور.
خروسهار (x̄ r̄asahār) نر. م. خروسی، د لرگیو یا کوم
بل شي د ماتېدلو پرله پسې اولز.

خروکی (x̄ r̄ak̄y) نر. م. د مایعاتو د وتلو اولز.
خروکی (x̄ r̄ak̄y) ض. نر. م. ١) د خروک تصفیرا
٢) خورکی، ساده؛ ٣) داماني دورې له (٤٥)
پولو سره انډوله سکه.

خروگاوه (x̄ r̄gāwa) پنج. م. خروې اوبه، د سېلاب
خړه، نېزوی، ختولی اوبه..

خړل (x̄ r̄l) مص. مت. د کي متیازې کول.
خړلمی (x̄ r̄l̄m̄y) نر. م. سنجاب، له پیشو څخه
وړکی اولکی یې اړوده او بېرته ده په ونو کې
ژوند تیروي.

خړمېت (x̄ r̄m̄t) نر. م. گرنک، قنې، خنې.
خړموت (x̄ r̄m̄t) نر. م. د کوچنمانو یو لویه ده.
خړمور (x̄ r̄m̄t) نر. م. څاری، د رګې په اندلزه
یوه غرنی خړونګې مرغی ده.

خړن (x̄ r̄n) ض. نر. م. ١) غولن؛ ٢) یو ډول
سارانی تریو خوندي بوتی دی.

خړنج (x̄ r̄nj) نر. م. بېکاری، وړانی، بې اتفاقي.
خړند (x̄ r̄nd) نر. م. ١) سته، ډنډر، تنه؛ ٢) موند،
د فصل له رېبلو وروسته چې کوم شي په ځمکه
کې پاتېږي.

خړنگ (x̄ r̄ng) نر. م. خادمی، سارانی شرموبکی
سارایي شرمبکی.

خړنګی (x̄ r̄nḡy) نوم. شینشوی، یو ډول بوتی
دی چې گل یې شین او پاتې یې خړې دي.

خړنه (x̄ r̄na) پنج. م. د کور متبازو ته تلنه.

خروالی (x̄ r̄wālay) نر. م. ١) خړونګ لاسرته
٢) تتوالی؛ ٣) خجالت، خجالتوب، شرم.

خروب (x̄ r̄ob) نر. م. ١) پنه، بڼه اوبه کورنۍ
٢) اخرو، خرویی، د اخرو اوبه.

خروېگری (x̄ r̄obḡaray) فا. نر. م. ١) خړګر،
اخروګر؛ ٢) هغه څوک چې له گچ څخه د شپږو
په جوړولو کې مهارت ولري.

خروېڼ (x̄ r̄obān) ض. نر. م. په خړو او ډول
خروېول (x̄ r̄obawōl) مص. مت. ١) پنه کول،
سېراول؛ ٢) ودانی سپینول، ودانی ته خړوی
وړ کول.

خړوی (x̄ r̄obāy) نر. م. ١) د اخرو اوبه، په اوبه
کې حل شوي څته؛ ٢) اړوب، یو ډول سستولو
نرمه لپتی ده چې پسونو ته یې وړکوي.

خړوبېدل (x̄ r̄obedl) مص. ل. ١) سېراول، پنه
کېدل، بڼه اوبه کېدل؛ ٢) ودانی سپینول.

خړوپ (x̄ r̄ōp) نر. م. غروپ، په تینګ او بلن څیز
کې د بل شي د غورځېدلو یا ډوبېدلو اولز.

خړوپول (x̄ r̄ōpawōl) مص. مت. په تینګ او بلن
څیز کې د بل شي د غورځولو سره اولز ایستل.

خړویي^{١)} (x̄ r̄ōpāy) نر. م. ١) بې خونده نګولی؛
٢) تودې شلومېي.

خړویي^{٢)} (x̄ r̄ōpāy) نر. م. تولی، د لرگی ډډه مېله
ده چې د خټو گولۍ په کې د خولې د پوکې په
زور سره د هدف خوانده غورځول کېږي.

خړوز (x̄ r̄ōz) نر. م. ١) د تویک د دز او از؛ ٢) پساو،
پسمانده اوبه، کونوی.

خړوس (x̄ r̄ōs) ض. نر. م. ١) بې غیرته، بې ایمانه؛
٢) خړس، د یوه شي د غورځېدلو اولز.

خړوستوب (x̄ r̄ōstob) نر. م. بې همتي، بې
غیرتي، جړوستوب.

خروسکه (xruska) بیغ. م. ۱) غروسکه، گن لورگی
 ۲) تپزه پلبوی، دوزی، غروسکی، دوزه؛
 ۳) به بوی لپاره هم راخی.
 خرول (xarawol) مص. مت. ۱) خر رنگ و رکول،
 سپره کول؛ ۲) مغلوبول، شرمول؛ ۳) په اویر
 کی خاوری اچول؛
 خرونکی (xrunkey) نر. م. د کو متیازو کونکی.
 خره (xora) بیغ. م. ۱) نپزراوری خته؛ ۲) تیاره
 ما بنام، تیاره سهار؛ ۳) د بطنی؛ ۴) تته وریغ.
 خره پنبتنه (xarapastana) بیغ. م. سوچه پبتنه،
 ساده پبتنه.
 خری (xaray) ض. نر. م. ۱) خبتو؛ ۲) نر. م. نس،
 گپده؛ ۳) غول، سوته؛ ۴) کومه زه چی د
 بیوی پروخت کی کونلې نیولی و؛
 خری (xray) بیغ. م. وگ. خرانگه.
 خری پری (xarayparay) بیغ. م. زاری، عذر،
 خان تیت بودن، خرتی پرتی، سیتی.
 خریت (xrit) ض. نر. م. ۱) بونجا، پیت پزی؛
 ۲) بهخی زور، خورین؛ ۳) زور، بودا.
 خریتول (xritawol) مص. مت. ۱) پیتول، چیتول،
 پیخول؛ ۲) زول، خوربول، ورستول.
 خریتی (xritay) ض. نر. م. پیت پزی، پلن پزی.
 خریتمدل (xritedol) مص. ل. ۱) پلنمدل، چیتمدل؛
 ۲) زومدل، ورستمدل؛ ۳) بودا کمدل.
 خریج (xrij) نر. م. جوور، دند، حوض، تالو.
 خریج (xrič) نر. م. چوخونیا، چیت پیت، چخریت.
 خریمدل (xrimedol) مص. ل. ۱) سپهره کمدل، خری
 رنگی کمدل؛ ۲) ککریمدل؛ ۳) شرممدل.
 خریمدل (xrimedol) مص. مت. ۱) په خاورو یا ختو
 کی دلپوه یا سپی له لاسه دوزی او گدی رخرمدل
 ۲) د مال ریخمدل.

خریس (xris) ض. نر. م. خریسن، تور خرت سری،
 بی اندازی چاغ سری، بدشکله او چاغ سری.
 خریستوب (xristob) نر. م. بی دوله چاغوالی.
 خریسمار (xristmar) ض. نر. م. گپده و، نسور،
 دیر خور، خبتور، خبتو، خریمار، خورند.
 خریین (xrin) ض. نر. م. وگ. خورین.
 خریینبو (xrinbo) ض. نر. م. چتل، مردار خور سری.
 خز (xaz) نر. م. ۱) تورلمی، پیلونگی، خس، خیر،
 سمور نه ورته بو حیوان دی؛ ۲) خیسره شری،
 شله شری، غیره کمله.
 خزان (xazan) نر. م. ۱) منی، د کال دریم موسم؛
 ۲) مراوی، شیته، جینگر.
 خزانول (xazanawol) مص. مت. ۱) مراوی کول،
 جینگرول؛ ۲) مع. زول، توپول.
 خزانه (xazana) بیغ. م. د سگوزر مه، د سرو او
 سپنوزر مه، د پیسوزر مه.
 خزانه دار (xazanadar) ض. نر. م. صراف، خزانه
 چی، د خزانې ساتونکی او مسول سری.
 خزانمدل (xazanedol) مص. ل. ۱) مراوی کمدل،
 شینه کمدل؛ ۲) زومدل، توپمدل، تلپدل.
 خزد کپوه (xazdakpoh) ض. نر. م. خزدکی (حشره)
 پېژاند، خز کپېژندنه.
 خزد کپوهنه (xazdakpohena) د خزدکو
 پېژندنه.
 خزدکه (xazdaka) بیغ. م. گسونگتی، گونگته،
 غوزاری، غوزانی، مرغتانه.
 خزری (xazaray) نر. م. ۱) ذره، بهخی وروکی؛
 ۲) اتام، خخوزی، د دوی پوتی.
 خزله^(۱) (xazala) بیغ. م. وگ. خغله.
 خزله^(۲) (xazala) بیغ. م. یو دول پوتی دی چی کالی
 پری مینشی.

خسک (xasák) نر.م. ۱ انگوره، کتله، ۲ خانه
 د کوچیانو یوه ناروغي ۱۵۵ (۳ ص. نر.م. ۱۰ ص. ۱۰)
 کم اصله مېرې (توت...)

خسمان (xasman) نر.م. ۱ خسني، خسني، ۲
 خره حشره ده چې خپلې لویې ۲ اعضاء
 (۳ ص. مضر، مثبت.)

خسمانگر (xasmāngār) ص. خسمانوال، پتي
 ايښوونکی، خواخوږی، رنځور.

خسمانه (xasmanā) بڼ.م. پالنه، غصه لري.
 روزنه؛ (۲ ضمانت.)

خسني (xasōnay) نر.م. د پارو يا اصاره بران.

خسنيکی (xasōnkay) نر.م. ۱ د کوچیانو یوه
 لوبه ده؛ (۲ یو ډول حشره ده، خسمان.)

خسني (xasōnay) نر.م. ۱ خس، خاشاک؛ (۲ یو
 ډول حشره ده، خسنيکی.)

خسوزه (xasūza) بڼ.م. خسنيکی، خسوزه، ۲
 ذره، کوچنی ذره، وږه توتیه.

خسوف (xusūf) نر.م. تنډره، بر، سپوږمې نیول
 کېدل، سپوږمې تنډر نیول.

خسني (xasī) ص. نر.م. اخته، خسي، تکېلې؛
 هغه حیوان چې خوتې یې تکول شوې وي.

خسني^۱ (x(us)asay) نر.م. وگ، خوسی.

خسني^۲ (xasay) نر.م. ۱ یو ډول غرنی بوټی دی؛
 (۲ للون، خېشاوره، گور.)

خسپیل (xasīl) نر.م. د څارویو لپاره د شنو غنمو
 رېبل شوې برخه.

خسپي (xasīy) نر.ج. خوشایي، دغوا خوشایي.

خسنگ (xasāng) ص. نر.م. ۱ شوخ، نارامه؛
 (۲ تورېدونکی، ترهېدونکی.)

خسنگي (xasāngi) نر.م. شوخي، سرکشي.

خسینه (xasōna) نر.ج. خاشنه، خرشین، لڼو.

خزمه (xasma) بڼ.م. صره، باره، د خوځلای،
 پټوس، څارلای، بېکارنه د پنډوللای.

خزنده (xasandā) بڼ.م. خوزندکی، حشره.

خزوکه (xasūka) بڼ.م. د خوشابو چنبی.

خزه (xasā) بڼ.م. ۱ وگ، خزه؛ (۲ کاسه،
 بېاله.)

خزیزگی (xazizgī) نر.م. هغه وړو مېخ او زخه
 چې په چارگل او بېلېنه پسولونو باندې وي.

خړ (xay) نر.م. ۱ خړ، د مال د حلالولو په وخت د
 هغه له ستونډواو؛ (۲ وگ، خړ؛ (۳ د زخم تر
 جوړېدو وروسته پترکی یا خېگ.)

خړکی (xazkay) نر.م. د ناروغ د سینې غړی.

خړهار (xazhār) نر.م. خړهار، خړکی، د ناروغ د
 سینې پرله پسې اواز.

خس (xas) نر.م. ۱ لړشي، وورشي؛ (۲ کک، بې
 ارزښته شي؛ (۳ لرگی، د سون مواد؛ (۴ پېروان،
 پېروان، د جنون پرده.)

خسا (xasā) ص. نې. وگ، خوسا.

خساره (xasāra) بڼ.م. ۱ زیان، تاوان، نقصان؛
 (۲ د زیان پېسي.)

خسبون (xasbūn) ص. نر.م. ۱ هغه شوک چې
 کسب یې د لرگور لږول او خرڅول وي؛ (۲ هغه
 شوک چې په ژمي کې جوماتونو ته لرگی راوړي
 او د جومات کار کوي.)

خسبه (xasbā) ص. نر.م. لرگبه، لرگی راوړونکی،
 لرگی ټولونکی، بوټی کوونکی.

خس خس (xasxās) ص. نر.م. ج. تېکه تېکه،
 تونه تونه، ذره ذره، توتې توتې، رېز رېز.

خسري (xasīray) نر.م. وگ، خسني.

خسزکی (xasazkay) نر.م. خسوسکی، اتام، د
 ډوډۍ میده گي، ډوډۍ خسوزی.

خشوی (xaiōy) نر.م. خرشین، خوشایی.

خنبین (xay) ص.نر.م.ج. ۱) پنج، د پنج، اولی شکل
۲) کبهنول شوی (لکه نیالگی).

خنبتگ (xaprag) نر.م. ژونی، چات، خشنگ.

خنبتگی (xapragy) نر.م. ۱) ترخز، هغه وره
درې کونجه توگر چې د کمیس په تخرگ کې د
لویوالی او کلکوالی لپاره وراچول کېږي؛
۲) د خبتگ تصغیر.

خنبوالی (xapwālay) نر.م. بڼوالی، بختوب.

خنبول (xapwāl) ص.مت. ۱) بڼول، دفن
کول؛ ۲) ننه ووستل، ننه باسل.

خنبی (xabay) نر.م. ۱) تفر، گلم؛ ۲) بڼی، شیخا
چې خنبی خپل پښتانه (پوسفزی، ترکانی،
گگبانی) یې اولاده ده.

خنبېدل (xapudal) ص.ل. ۱) بڼېدل، تر خاورو
لاندي کېدل؛ ۲) ننه ووستل کېدل.

خصلت (xasalat) نر.م. خوی، عادت، غوښی،
ذاتی صلت، کرکتر.

خضم (xam) نر.م. دېمن، مرخی، مېرځمن.

خصوص (xusū) نر.م. حاصل، خاص او منفرد
کول، د عموم مقابل، ځانگړونه.

خصوصاً (xusūān) ق. په تېره، بیا چې، علی
الخصوص، په تېره بیا، په تېره تېره.

خصوصي (xusūān) ص.نې. ۱) خاص، ځانگړی،
پوازنی؛ ۲) په خاص ډول؛ ۳) شخصي، ځاني.

خصوصیت (xusūyāt) نر.م. ۱) خاصوالی،
ځانگړتیا، ځانگړتوب؛ ۲) خاص
خوی او صفت، مشخصه؛ ۳) نښې او نښه
لرڼه.

خصومت (xusūmāl) نر.م. دېمنی.

خصی (xaki) ص.نر.م. وگ، خسی.

خضوع (xuzūy) بڼ.م. تواضع، کمیني، عاجزی.
خط (xai) نر.م. (ج. خطونه) ۱) لپک، لپکنه؛
۲) نق. کرښه، لیکه؛ ۳) پتلی، د وړیل خط؛
۴) قطار، کنار، لین.

خطا (xalā) بڼ.م. ۱) تېروتنه، غولېدنه؛ ۲) ص.
نې. (مع.) کم اصل، کم جنس، پېذات.

خطاب (xitāb) نر.م. چاته بېانیه ورکونه، چاته
وینا کول، چاته خبرې کول.

خطابه (xitābā) بڼ.م. ۱) وینا، بېانیه، خبرې
کونه؛ ۲) خطبه وېل، خطیب کېدنه.

خطاط (xutāt) ص.نر.م. کښاند، مشاق، خوش
نویس.

خطاطي (xutāy) بڼ.م. ۱) ښکلې لیکنه، ښه
کېنه؛ ۲) د ښه او فني خط کېلو کسب.

خطاکار (xatākār) ص.نر.م. تېروتنکی، سهوه
کوونکی، غلط کار کوونکی، گناهکار.

خط السیر (xatosāy) ص.نر.م. تگ لار، د
حرکت پلور، تگلور، یونلور، د حرکت لوری او
سمت.

خطایستل (xatānistal) ص.مت. غولول،
خطا کول، تیرایستل، تیر باسل.

خطاوتل (xatāwat) ص.ل. غولېدل، تېروتل.
خطایي (xatāy) بڼ.م. سهوه، غلطی.

خطبه (xotbā) بڼ.م. ۱) خطابه، د خطیب خبرې؛
۲) موعظه، پند؛ ۳) هغه دعا چې د جمعې تر
لمانځه د مخه او د اخترونو تر لمانځه وروسته
وېل کېږي.

خطر (xatār) نر.م. ۱) خطر، هلاکت ته نښې دي؛
۲) ضرر؛ ۳) د ځاني یا مالي زیان احساس.

خطرناک (xatarnāk) ص.نر.م. خطرونکی،
زیانمن، هلاکت او نښې ته نښې دي کوونکی.

خلاصوالی (xlāswālay) نر.م. ۱) بهرته والی،
۲) آزاد والی؛ ۳) ختموالی؛ ۴) ایشیروالی.

خلاصول (xlanawā) مص. مست. ۱) آزادول،
خوشی کول؛ ۲) بهرته کول؛ ۳) تمامول،
فیصله کول؛ ۴) ارنخل؛ ۵) انزالول.

خلاصون (xlāsūn) نر.م. ۱) آزادوالی، آزادی،
نجات؛ ۲) خلاصدنه، دجگړې خلاصونه.

خلاصه (xolāsa) بڼغ. م. لنډیز، لنډون، لنډه،
تلخیص.

خلاصه خوله (xlāsaxwā) بڼغ. م. بوزگی، له
روژې نه پرته نوروختونه.

خلاصبدل (xlāsedā) مص. ل. ۱) آزادبدل؛
۲) بهرته کېدل؛ ۳) ایشیروبدل؛ ۴) ارنخل کېدل؛
۵) انزالبدل.

خلاف (xilāf) نر.م. ۱) وړانی، مخالفت؛ ۲) معج،
دروغ؛ ۴) نابرابروالی؛ ۵) سرغړونه.

خلافت (xilāfat) نر.م. غایناستی، د پیغمبر
جانشینی؛ نیابت، امارت، امامت.

خلاق (xalāq) ص. نر.م. ج. پیدا کونکی، رامنځ
ته کونکی، جوړوونکی، ابتکار کونکی.

خلاقیت (xalāqyat) نر.م. ابتکاری قدرت، د
خلقولو قوه، د ابداعی تخیل توان.

خلال (xilāl) نر.م. ۱) د هرشي منځ؛ ۲) په اوداسه
کې د گوتو تېرول؛ ۴) نری لړگی چې له غاڼو

شخه د دودې ذرات پسرې راباسي؛ ۵) د نارنج
پوستکی یا گازره چې نری نری پری شي.

خلاملا (xalāmalā) ص. نښ. صاف، بې ریا،
خلبانندی (xalbānday) ص. نر. باوري، يقيني،

اعتمادي.

خپلپ (xalpal) نر.م. ج. ۱) خس او خاشاک، خټلې،
۲) د کونخلې میده خاوري، خپلې، ذرې.

خط کش (xatkā) نر.م. لیکي، ذکرېښ د ایستلو
آله.

خط مشې (xatumāšc) بڼغ. م. کړنلاره، مشي،
پالېسي، سیاست.

خطمي (xatmi) بڼغ. م. ۱) خبروگل، توتله گله، یو
پوتی دی چې سود او سپین گل لري.

خط والا (xatwāla) ص. نښ. باسواده، لوستی،
په لیک لو لوست پوه.

خطیب (xatīb) ص. نر.م. ۱) اواعظ، خطبه ویونکی
۲) اړیندوی، نطق، ویاند.

خطیر (xatīr) ص. نر.م. غټ، ستر، مهم.

خفا (xafa) ق. پټ، په پټه، پټ په پټه.

خفت (xifāt) نر.م. سپکاوی، سپکوالی، سپکتیا.

خفک (xafāk) نر.م. وگ، خپک.

خفگان (xafgān) نر.م. وگ، خپگان.

خفه (xafa) ص. نښ. وگ، خپه.

خفي (xalfi) ص. نښ. پټ، ناخبرگند، غلی؛
خفي لیک: یو ډول کوچنی لیک دی.

خفیف (xalfī) ص. نر.م. ج. ۱) سپک، کم وزنه؛
۲) لږ، کم، ۳) تټ، خفیف بوغ.

خل (xal) نر.م. ۱) عقیده، باور؛ ۲) امید، هیله.

خلا (xalā) بڼغ. م. خالیگاه، تش غای، تشوالی، په
فضا کې خالی غای.

خلات (xalāt) نر.م. ۱) خلعت، د امیرانو او واکمنو
له خوا چاته بخښل کېدونکی جامې؛ ۲) هغه

پنسه چې د ښاوي (زوم) له خواد ناوي ماما ته
ورکول کېږي؛ ۳) د کوزډې په غونډه کې پر

ناستو خلکو د هلک او نجلۍ د پلارد پیسو
وېشنه.

خلاص (xalax) ق. ۱) خوشي، پرانیتي؛ ۲) آزاد؛
۳) تمام، ختم؛ ۴) وزگار؛ ۵) انزال.

خپلکي (xalpak) بېغ. ج. خامپلکي، د چرگ
 لنگي، په خاورو کې د چرگ پېسې وهل.
 خلتکه (xaltaka) بېغ. م. د بېديو يو ډول لويه ده.
 خلتنه (xalta) بېغ. م. كشوره.
 خلتيمی (xaltimoy) بېغ. م. د بهغود وېبستانو
 كشوره يا خلتنه.
 خلچن (xalčán) ص. نر. م. چغن، خېرن، ناولی.
 خلچي (xalčáy) ص. نر. م. خېرن، خېچن، پېغن.
 خلدخكي (xalđakáy) نر. م. د لاسي خرڅې لرگي.
 خلدخلكي (xalđalákay) نر. م. گوته كول، گوت
 لويه، د ژمي يو ډول لويه ده.
 خلستر (xalastár) بېغ. م. زړه پرستن، امبارغی.
 خلاص (xulas) ص. نر. م. ج. لنديز، لنډون، لنډ.
 خلط (xalt) ص. نر. م. ج. گډ، گډوله، گډ شوی.
 خلع (xalw) ص. نر. م. ۱) موقوف، ايسته، پر طرف؛
 ۲) افق، وتل؛ هغه طلاق چې د مال په بدل کې
 ردگړی شوی وي.
 خلعت (xalwét) نر. م. وگ، خلات.
 خلف (xalaf) نر. م. ۱) زوی؛ ۲) صالح اولاد؛
 ۳) د چا غای نيونکی، جانشين.
 خلق^{۱۱} (xalq) نر. ج. ۱) پېدايښت؛ ۲) خلک، ولس
 خلق^{۱۲} (xolq) نر. م. ۱) خوی، عادت، طبيعت؛
 ۲) گوزاره، ژوند.
 خلقت (xilqat) نر. م. ۱) پېدايښت؛ ۲) خوی، مزاج.
 خلق تنگی (xolqtángay) ص. نر. م. دغ، زړه
 تنگی؛ په هېڅ ساعت نه تېرېدنه.
 خلقي^{۱۳} (xalq) نر. م. ۱) ولسي، د خلق، د خلکو؛
 ۲) طبيعي، فطري، ذاتي.
 خلقي^{۱۴} (xolq) ص. نر. م. خوشخويه، خوش خلق.
 خلک (xalk) نر. ج. خلق، خلک، ولس، وگړي.
 خلکتی (xulkati) ص. نر. م. خوړشی.

خلکه (xalka) بېغ. م. خلگی، لوړد کمپس.
 خلگی (xalkay) نر. م. غاښ، تومبونی.
 خلل (xalál) نر. م. ۱) عيب، غش، ضرر، نقص؛
 ۲) فساد، وړانی.
 خللي (xalali) ص. نر. م. ۱) ضروري، تاواني، زبان
 رسوونکی؛ ۲) فساد پېدا کوونکی.
 خلنج (xalanj) نر. م. ج. خلنجان، پدخونده توب،
 خشک توب، هغه توت چې داني ولري.
 خلنجه (xalanja) بېغ. م. د شېرې لويه ونه.
 خلوت (xlot) ص. نر. م. بې واكه، كاواكه.
 خلوت (xilwat) نر. م. ۱) گوبه كېدنه، انزوا،
 گوبه گيري؛ ۲) متزوي غای، گوبې غای.
 خلوتي (xilwati) ص. نر. م. متزوي، گوبه نشين.
 خلود (xulud) نر. م. همېشه توب، تل تر تله والی.
 خلوص (xulús) نر. م. اخلاص، صميميت، پاكي،
 سادگي، د زړه له كومې.
 خلونی (xalwanoy) بېغ. م. يو ډول غرنی سوتی
 دی چې د چنوپه اندازه مېوه لري.
 خلويته (xalweta) ص. نر. م. تش، گوگ، خالی.
 خلويتي (xalweti) بېغ. م. ډډوالی، تشوالی.
 خلی (xaláy) نر. م. ۱) ډکی، ځس، خاشه؛ ۲) بېغ.
 غوتی، کلی، د گل غوتی؛ ۳) منعفري، د
 بربښنا عایق.
 خلیج (xaljí) نر. م. ج. په سمندر کې د لویو یوه
 برخه چې په وچه کې وړاندې تللي وي.
 خلیفه (xalifá) نر. م. ۱) د پېغمبر جانشين، غای
 ناستی؛ ۲) د خلافت مشر؛ ۳) کسبگر.
 خلیق (xalíq) نر. م. ۱) وړ، لایق؛ ۲) د بېه خوی لو
 خلق خاوند، د بېه خصليت خاوند.
 خلیل (xalíl) ص. نر. م. رېحتيانی ملگري، دوست.
 خلیلي (xalilí) نر. م. يو ډول انگور دی.

خم ^{۱۱۱} (xum) نر. م. مت، چاتی، لوی خاورین لوبی
دی چې سرکه یا اوبه یا شراب په کې اچوي.
خم ^{۱۱۲} (xam) ص. نر. م. ۱) کور، کوپ؛ ۲) اوبه
عمکه چې اوبه په آسانی سره ورنه رسېږي.
خمار (xumār) ص. نر. م. ج. ۱) نېشه، مست؛
۲) دنېشې وروسته کالت.
خماري (xumārī) ص. نر. م. ۱) نشه يي، ۲) نشه
يې شیانونه هوا کېدل؛ ۳) سرې سترگې.
خمازوری (xamāzūray) نر. م. خمزوری،
شېبانگه، پرېدل نبات دی چې که په شېبو کې
واچول شي شېبې پوخه کېږي.
خمبه (xambā) بڼغ. م. ۱) زېرمه تون، گدام؛
۲) فته کنډو؛ ۳) گودرې، د کوتي وس.
خمپاره (xampāra) ص. نر. م. ۱) ارت، پېراخ؛
۲) د هغه کاريز شاه چې سر يې لوخ وي.
خمتا (xamtā) بڼغ. م. بېستی، کرباس.
خمتينه (xamtinā) بڼغ. م. سترنجی، درۍ.
خمتی (xamtī) ص. نر. م. چاغ او شلند، مزی.
خمتتوب (xamtōb) نر. م. چاغوالی، مزی توب.
خمتی (xamtī) بڼغ. م. د دوی غتې غتې مری.
خمتېدل (xamtōd) مص. ل. چاغېدل.
خمج (xamāč) بڼغ. م. باجره، پرېدل غله ده.
خمچکې (xamāčke) بڼغ. م. نوکاري، شوکاري.
خمچه (xamāčča) بڼغ. م. ۱) خمچه گوته، کچنی
گوته؛ ۲) دېرگ پنجه؛ ۳) باجره؛ ۴) د گونو
او سپړو وولو جوړو په شېر غله؛ ۵) گوته،
دگوتې پسرول؛ ۶) د پسه لاندې وړه پوېستی.
خمچې (xamāčōy) بڼغ. م. خمچه گوته.
خمچې (xamāčō) جن. د وړجو ترپاکولو وروسته
د وړجو واره ذرات او پوستکي.
خمشه (xamōša) بڼغ. م. خنده، کروتوز دوونه.

خمښ (xamōz) جن. ۱) هره هغه مايع چې نېشه راوړي
۲) شراب.
خمښی (xomōzy) بڼغ. م. ۱) کتوی، ۲) کچکول؛
۳) د فقيرانو د پخلي لوبې؛ ۴) د لمانځه
مُصلی.
خمسور (xamōr) نر. م. ۱) منی، خزان، د منی پېل؛
۲) ص. آزادي؛ ۳) جفت، جوړه، ملگری.
خمسورتوب (xamsortōb) نر. م. ۱) آزادي؛
۲) جفتوالی، جوړه والی، ملگریا.
خمسورول (xamsoraw) مص. مت. ۱) آزادي؛
۲) جوړه کول، ملگری کول.
خمسوري (xamsorī) بڼغ. م. ۱) آزادي؛ ۲) ملگریا
خمسوری (xamsorāy) ص. نر. م. ۱) خپلواک؛
۲) ملگری، جفت.
خمسورېدل (xamsored) مص. ل. ۱) آزادي؛
۲) جوړه کېدل، ملگری کېدل.
خمسوز (xamsōz) ص. نر. م. خام سوز.
خمسه (xāmsa) بڼغ. م. هغه غنم یا اوريشې چې
راشنه شوي او د عمکې مخ يې پټه کړی وي.
خمکاره (xamkāra) بڼغ. م. د زرتارو د گنډلو
نقش یا انځور دی.
خملی (xmalāy) نر. م. هغه گرنګ (قني) چې له
پوښې راغونډ وي.
خمن (xamān) ص. نر. م. خمیغ، کور، پېچلی.
خمنګ (xamāng) ص. نر. م. شلند، چاغ، مزی.
خمنګک (xamāngk) نر. م. ج. کونډی، خندګ،
پرېدل خزنده ده.
خمنول (xamānaw) مص. مت. کېدل، ناتول؛
نښی کول.
خموچم (xamočām) ص. نر. م. ۱) ټکي، برګي؛
چمبازي، چلبازي؛ ۲) ناز و نزاګت.

صبر کی (xamirak) جمع م. د مالکی لومس. د
 د نگر مکی
 صبر (xamira) جمع م. د اورو نومه. صبره.
 صه لورده پی پخولو له تیار وې (۲) صه وخته.
 صبر (xamir) ص. نر. م. گرېدونکی. ناتېدونکی.
 گره. گرېدونکی.
 خنډینه (xandīna) جمع م. (۱) دارنه شېرې کونه.
 شېرونه (۲) غاړو لوب.
 خنډق (xandiq) نر. م. ازغی، اورغی، د پستري.
 د پستریا، د ستوني ناروغي.
 خنډېری (xandiray) ص. نر. م. (۱) گردی، غونډ.
 کلوله، غونډ منډ (۲) تار راتاو، منجېله.
 خنډی (xandi) ص. نر. م. (۱) ایجا، نرېنگی (۲) بې
 اثره، بې اغېزې (۳) گره. هغه اسم یا صفت چې
 نه مدکروې لونه موثت.
 خنډاره (xandara) جمع م. (۱) کنجاره، کونجاره؛
 (۲) د شمخوږو دی (۳) بېروالی، پېشن والی.
 خنډاری (xandaray) ص. نر. م. خوشکی، کوشه
 د ب. بې سره، لیر.
 خنډاری (xandari) جمع م. وگ. خانچنا.
 خنډر (xandar) نر. م. پوره غوڅوړونکې آله ده چې
 دواړې خواوې یې تېرې او سر یې راګوزوي.
 خنډری (xandari) نر. م. د یو ډول غله ده.
 خنډر (xandar) جمع م. وگ. خانچنا.
 خنډجک (xandjak) نر. م. (۱) برگ پسه (۲) چنگک
 کجک، نرګوبی، نیجک، خنډجکی.
 خنډجک (xandjak) نر. م. خنډجک، شنې، پوره
 شېرې ونه ده چې موه یې غوړ لري.
 خنډجکی (xandjaki) جمع م. تریکی، تریکی.
 خنډجی (xandji) ص. نر. م. (۱) خوار، تپ (۲) مچ
 ظفر.

خنډا (xandi) نر. م. (۱) دایره، گرده لکه؛ (۲) پراک،
 حکاره، د سپینو بړه لورده ده.
 خنډا (xandi) جمع م. (۱) د خوشحالی په، حت کې
 د شویو غوړېدل؛ (۲) اړیښخند، ملنډي.
 خنډاور (xandawar) ص. خنډی، خنډور، مسره،
 خنډوونکی.
 خنډا ووا (xandawu) نر. م. وپال، خوشحال، حده
 رویه، مسکی، وړین، خندان.
 خنډک (xandak) نر. م. (۱) منډ، خنډن، د دېمن
 د مخبوري لپاره کېنډل شوی کنده؛ (۲) اره،
 ژوره کنده، سر د ازېدو.
 خنډکی (xandukai) نر. م. گس دانگ سپی،
 خنډرکی، گل دانگ سپی، تېکر سپی.
 خنډل (xandol) ص. ل. (۱) مسېدل، خندا کول؛
 (۲) اړیښخند وهل؛ (۳) خوشحالی خورل.
 خنډنی (xandanay) ص. نر. م. (۱) د خندا وړ؛
 (۲) بې عزته؛ (۳) لټو کمار؛ (۴) سندرغاړی.
 خنډول (xandawol) ص. صفت. (۱) په خندا
 راوستل، مسکی کول؛ (۲) خوشحالول.
 خنده رویه (xandaruy) ص. نر. م. وگ. خندان.
 خنډی (xanday) نر. م. (۱) خدا؛ (۲) اړیښخند،
 پېشارې، ملنډي، مسرې.
 خنډېدل (xandedel) ص. ل. (۱) خنډل، په خندا
 راتېدل، خدا کول؛ (۲) خوشحالېدل.
 خنډ (xand) نر. م. (۱) پېنځ، د چرګ د پښې پېنځ؛
 (۲) د ونې زخه؛ (۳) سخت ازغی، کلک اعزې؛
 (۴) ماتح، مشکل، ستونزه.
 خنډک (xandak) نر. م. (۱) وگ. خنډک؛ (۲) نر
 زرک، خنډل.
 خنډکی (xandaki) ص. نر. م. لېمت لندی، خنډی.
 خنډل (xandali) نر. م. خنډک، نر زرک، خنډېدل.

خندمند (xwīn.mn) ص. نر. م. چاغ، خستیا او
 بسک، سری
 خندین (xwīn) ص. نر. م. ۱۱ خندین، رخپ او خند
 لرو یکی لرگی ۱۲ یو عسرتی عوتی لرونکی
 سونی دی
 خندیل (xwīl) نر. م. خنده، خندک، نرزرک
 خنزیر (xwīr) نر. م. سرکوزی، خوگ، سوزر
 خنصر (xwīsr) نر. م. خمچه گوته، کوچنی گوته
 خنگ (xwīng) ص. نر. م. ۱ جامد، کلک، سخت؛
 ۲ خجل، شرمبدلی، پنبهان
 خنگ توب (xwīngtōh) نر. م. خجالت، شرمنده
 گی، خنگیا
 خنگره (xwīngra) بنج. م. ۱ د سرپخه؛ ۲ د غابو
 منگ؛ ۳ د چایجوش منگ؛ ۴ کولی
 خنگری (xwīngarāy) نر. م. د جولانگانو د توکرد
 اوبدلو لرگی
 خنگول (xwīngawā) مص. مت. خجلول، خړول
 خنگی (xwīngay) نر. م. لومه، د دام حلقه
 خنگبدل (xwīngedāl) مص. ل. شرمبدل، خجلبدل،
 خړبدل، خړکبدل
 خنه (xwīn) بنج. م. د پنبو د بره، سنگ پای
 خنی (xwīnāy) نر. م. ۱ غرنی سوړک، غرنی مړه،
 خنی، خونی؛ ۲ دنس خالیگاه
 خنیا پس (xwīnāpōs) ص. نر. م. گرنگن، هغه شوکی
 چې پزدهی همیشه له گرنگو دکه وي
 خوا^{۱۱} (xwā) نر. م. دروغ، غلطی، چل، بدعهدی
 خوا^{۱۲} (xwā) بنج. م. ۱ خپه، درگیران، بیړی، لگرونی،
 بیژنی؛ ۲ اد، مگر، اما، لپکن، چون؛ ۳ نر. م.
 یو ډول گنی دی؛ ۴ اهنج، م. عیب، نقص؛
 ۵ شک
 خوا^{۱۳} (xwā) بنج. م. یو ډول نرم غرنی لرگی دی

خوا (xwā) بنج. م. ۱ لودی، پلسو، اړخ؛ ۲ زړه،
 خاطر؛ ۳ آرزو، هیله؛ ۴ پوچې شوی شک؛
 ۵ رابطه، اړیکه؛ ۶ علاقه
 خوابدوالی (xwābadwālay) نر. م. خوابدنی
 خپگان، زړه بدوالی، زړه بدی، خپه توب
 خوابدی (xwābadāy) نر. م. ۱ خپگان، زړه بدی
 مرورتیا؛ ۲ ص. نر. م. خپه، زړه بدی
 خوابدی (xwābadī) بنج. م. خپگان، خپه کپنه
 خوابوته (xwāpōta) ص. نر. م. ۱ خپه؛ ۲ اهر
 اشتها
 خوا په خوا (xwāpōxwā) ص. نر. م. شنگ په
 شنگ، اړخ په اړخ، سره نپیردی
 خواتورن (xwātorān) نر. م. خواتوری، زړه توری،
 زړه وهلی، متنفر، ترپام بد شوی
 خواجه (xwājā) نر. م. ۱ صاحب، شپتن، خاوند
 ۲ خصی، خصی، تکول شوی
 خواچپی (xwāčāpay) ص. نر. م. بد، مکره
 خواخوړتیا (xwāxūztyā) نر. م. زړه سوی،
 خواخوړی، همدردی، خواخوړدوالی
 خواخوړی (xwāxūzī) بنج. م. زړه سوی، همدردی
 خواخوړی (xwāxūzāy) ص. نر. م. زړه سواند،
 همدرد، غمشریک، زړه سواندی، خوړمن
 خواخوښی (xwāxwāsay) ص. نر. م. راضی،
 خوشحال، رضامند، خوښی
 خواخوښی (xwāxwāsi) بنج. م. خوښی، رضایت
 خوار (xwār) ص. نر. م. ۱ ډنگر، ضعیف؛ ۲ ژویل
 ۳ مسکین، غریب؛ ۴ حقیر
 خواریرخی (xwārīrāxay) ص. م. خوارپختی،
 خوار لسمتی، کم پخت، بدرغه
 خوارخواکی (xwārjwākay) ص. نر. م. ۱ ناتوان،
 کم خواکه، خوار، غریب؛ ۲ ضعف، کمزوری

خوار کوتی (xwārkōny) ص. نر. م. خوار کوتی،
 هر حاجز، هر غریب،
 خوار کی (xwārakāy) ص. نر. م. (۱) خوار، غریب،
 عاجز (۲) په جسمی لحاظ کمزوری،
 خوار نجوکی (xwāranjūkay) ص. نر. م. ضعیف،
 کمزوری، کم قوته،
 خوار نجی (xwāranjāy) ص. نر. م. ضعیف،
 کمزوری، دنگر، خوار، خوارینجی،
 خوارول (xwārawō) مص. مت. (۱) غریبول،
 مسکینول (۲) په جسمی لحاظ کمزوری کول،
 خواره واره (xwārawāro) ص. نر. م. ج. خپاره
 ولره، تیت و پرک، تن نس، تار په تار،
 خواری (xwārī) بڼخ. م. (۱) کسب او کار (۲) ریز،
 زحمت (۳) نهستی، مفلسی،
 خواریدل (xwāredō) مص. ل. (۱) غریبیدل،
 مفلسیدل (۲) دنگریدل، ضعیفیدل،
 خواری کښی (xwārikāq) ص. نر. م. زحمتکښی،
 زیار ایستونکی،
 خواره (xwāro) نر. ج. (۱) د خوړو شیان، طعام،
 غذا (۲) د غرکی درنگولو مساله،
 خواره (xwāro) نر. م. (۱) د خوړو جمع، شیرینی،
 (۲) هغه غوړی (ویشلی، شل یی) یا حلوا چې په
 مری پسې په اوله شپه پخېږی،
 خواره ونی (xwārowalōni) نر. ج. بادبان،
 خواس (xwās) نر. م. کبر، غرور، فخر، لویي،
 خواست (xwāst) نر. م. (۱) گدایی، غوښتنه،
 (۲) دعا، مناجات (۳) امید، التجا،
 خواستغی (xwāstāgāy) ص. نر. م. دوسترگی،
 خواستگار (xwāstgār) نر. م. غوښتونکی،
 رویار، طلبگار، جرگه والا، رویار،
 خواشیني (xwāšīnay) ص. نر. م. خپه، متأثر،

خوابنې (xwābnē) بڼخ. م. د بڼخې مور، د سپره
 مور، دماندینې مور،
 خوابنې توب (xwābnōb) نر. م. خوابنې والی،
 د خوابنې گوزاره او چلند،
 خواص (xwās) نر. ج. (۱) وونیدې او مقرب
 کسان (۲) د خاصیت جمع،
 خواگرخن (xwāgrjān) ص. نر. م. کرکجن شی،
 خواگر عهدونکی، قی راو ستونکی،
 خواگرخول (xwāgrjāwō) مص. مت. (۱) قی
 کول، استغراق کول (۲) له نظره بد راتلل،
 خواگرخي (xwāgrjī) بڼخ. م. (۱) قی، استغراق؛
 (۲) نفرت، کرکه، بدلیده، بد راتله،
 خواگی (xwāgāy) نر. م. (۱) پلوی، پت کومک
 کورنکی (۲) د مرد کیویا غوزانو په لویه کې
 هغه غوز چې پت ایښودل شوی وي،
 خوال (xwāl) نر. م. وگ، خوال،
 خوالگر (xwālgār) م. خوالو، خواله ساتی، همراز،
 خوالو (xwālō) ص. نر. م. همراز، محرم راز،
 خواله (xwālō) نر. ج. د زړه راز، همرازي،
 خواله ساتی (xwālasāy) ص. نر. م. راز ساتونکی
 رازمن، راز ساتی،
 خوانچه (xwānčā) بڼخ. م. وگ، خونچه،
 خواوشا (xwāwūšā) ق. چار چاپیره، خلور خواوي،
 شا وخوا، گرد چاپیره،
 خواه (xwāh) وړ. د نومونو او صفتونو په اخیر کې
 پروړوستای دی - نیمه خواه، بدخواه...
 خواهش (xwāhš) نر. م. هیله، امید، غوښتنه،
 خواهشمن (xwāhšmān) ص. نر. م. هیله من،
 غوښتونکی، خواهشمن، آرزومند،
 خوابخی (xwāyāxay) نر. م. زړه سپړنده، خوا
 بڅېدنه، خوابخی، زړه یخی،

خوب (xub) نر.م. (۱) دیده کعبه (۲) روسا، د
 به بندو په حال کې شه لېدل (۳) تش خيال.
 خوبا (xubā) بڼ.م. شهي، معشوقه، محبوبه.
 خوبانې (xubānāy) بڼ.م. زده الو، منده.
 خوبايې (xubāyī) ص. نر. بڼ.م. (۱) بکلا،
 بپاست (۲) به والی، غوره والی.
 خوبجن (xobjan) ص. نر.م. (۱) خوب نیولی،
 خوب ورتلونکی (۲) ډېر خوب کورونکی،
 (۳) خوب راوستونکی.
 خوب خندا (xobxandā) ا. ارامي، هوسايې،
 آسوده گي.
 خوبخونه (xobxūna) ا.م. خړکوته.
 خوبروی (xubrūy) ص. نر.م. بکلی، بپاسته.
 خوبژلی (xobžālay) ص. م. وگ، خوبجن.
 خوب کالی (xobkāli) ا. د خوب کالی یا جامې.
 خوبنکی (xobānkay) نر.م. پر ډول حشره ده.
 خوب نمرې (xobnmarī) ا. وگ، خوب کالی.
 خوبور (xobawār) ص. خوبوونکی، خوب
 راوستونکی (درمل).
 خوبوری (xobawēray) ص. وگ، خوبولی.
 خوبولی (xobawēlay) ص. نر.م. ویده، بیده.
 خوبی (xobī) ص. نر.م. ډېر خوب کورونکی.
 خوبیونی (xobūnāy) ص. خوبگرغی، خوب
 چکری، په ویده گرغېدونکی.
 خوب (x(o,u)p) نر.م. گېز، غبار، گرد، لړه..
 خوبیره (xopra) بڼ.م. سخته گرمی، ډېره گرمی.
 خوبین (xopin) نر.م. بېوکي، گردباد، کره دوره.
 خوبت (xwa, xup) نر.م. د ایشېدلو اواز، غوښ.
 خوبتیا د (xotbad) نر.م. د خوبتیا سروب.
 خوبت خوتی (xūxūpāy) نر.م. د جوشېدو او
 خوبتو لواز.

خوبت خوتی (xūxūpāy) بڼ.م. لوی تپانې،
 وړې کوری، شاوکه د مردکيو غاړېدونکې.
 خوبت کښې (xupkas) نر.م. خوبتکاب، نسوړی،
 لویه چونگبه، چنوخ، خېنښه.
 خوبتکېدل (xupkēdā) مص. ل. جوشېدل، طرې
 خوتی کول، خوبتېدل.
 خوبت لون (xuplūn) نر.م. د خوبتو غای یا کشره.
 خوبتنکه (xūtanūka) بڼ.م. ډېگلی، وړه کور.
 خوبتول (xūtanwā) مص. مت. ایشول، خوبتول،
 جوشول، جوش وړ کول، خونکول.
 خوبته (xwōta) بڼ.م. خایه، هگی، خسه.
 خوبتېار (xūtahār) نر.م. د ایشېدو پرله پسې لواز.
 خوبتور (xwāṭawār) ص. نر.م. (۱) د خوبتو خاوند
 (۲) هغه سړی چې خوبتې یې تر عادي ډول ډېرې
 غټې وي (۳) مچ، شهوانی.
 خوتی (xotāy) ص. نر.م. وړکی، تپتکی.
 خوبتېدل (xūṭēdā) مص. ل. ایشېدل، جوشېدل،
 خوبتېدل، خوبتکېدل، بېشېدل.
 خوبجه (xwājā, xōjā) ص. نر.م. نامرد، اېجرا.
 خوبچکی (xōčkay) نر.م. د غوښې پوتی.
 خوبخندا (xwājand) فا. نر.م. خوځنده، خوځندی،
 خوځېدونکی، پورېدونکی، متحرک.
 خوبخندخج (xwājandxāj) گر. زورخج، متحرک
 فشار.
 خوبخندکه (xwājandaka) بڼ.م. حشره، خزنده.
 خوبخول (xwājawō) مص. مت. (۱) پورولې
 (۲) روانول، حرکت وړ کول (۳) اړپارول.
 خوبخه (xōja) بڼ.م. د حیوان د سینې غوښه.
 خوبخېدل (xwājōdā) مص. ل. (۱) پورېدل
 (۲) په حرکت راوستل کېدل (۳) کوچېدل، تلل
 (۴) بې خایه کېدل.

- خو خین (xwaxin) نر. م. حرکت گورنگی، معرک.
- خوخ (xwax) ص. نر. م. (۱) دک، دهره ک، تر خندو؛ (۲) نر. م. گنه، بهیر.
- خوشول (xwaxwól) اص. ص. مت (۱) دکول، دهرکول؛ (۲) گنه گونه جورول، بهیر جورول.
- خوخ ماخوخ (xwaxmāxwác) نر. م. گنه گونه، غونمبده، بیروبار، بهیر دهره گنه گونه.
- خوشه (xwaxš) بنج. م. خوشه، غار، سوری، سمخ.
- خوشبدل (xwaxcédá) اص. ل. (۱) دکبدل، چخبدل سوخبدل؛ (۲) غونمبده؛ (۳) بهیر جوربدل، خومبده.
- خوخی (xwaxáy) نر. م. بودول شین، پتی دی.
- خود (xwax) د. (۱) البته، شاید، پخپله، ممکن؛ (۲) نر. م. سد، واک، اختیار؛ (۳) اد. شک.
- خود اختیار (xwaxixtyār) ص. نر. م. خودمختار آزاد، مستقل، په خپل واک، خپلواک.
- خود په خود (xwaxpaxwāda) ق. پخپله، بی واسطی، پخپل سر، په خپله.
- خود خوا (xwaxwāh) ص. نپ. هغه شرک چې خان تر نورو لور گنتی او یوازې خان غواړی.
- خود سر (xwaxsār) ص. نر. م. سر ایله و بر ایله، پخپل سری، خود رایه، خود سری.
- خود بنسکه (xwaxáška) بنج. م. ای خدایه، لویه خدایه.
- خود غرض (xwaxğarāz) ص. نر. م. خپل چاری، خپل چارو کی، مطلبی، مقصدی، مفرض.
- خود له (xwaxlá) بنج. م. بودول نی دی.
- خود مختار (xwaxmoxtār) ص. نر. م. خپلواک.
- خود مه (xwaxmā) مف. نر. م. خپلی، وهلی.
- خودی (xwaxd) بنج. م. (۱) کبر، غرور؛ (۲) خود خواهی؛ (۳) خانگریتوب؛ (۴) سد، بیداری.
- خور^۱ (xwax) بنج. م. ج. خونندی، (۱) اد پلار لور، د مور لور؛ (۲) اور. له نومونو سره د وروستاری په توگه راغی او صفت تری جوړوی؛ لکه: غصخور؛ (۳) د حال فعل داشکالو بنسنت دی؛ (۴) ص. نر. م. وگ، خپور.
- خور^۲ (xwar) نر. م. (۱) د پوست نش؛ (۲) خپه، پترکی؛ (۳) پوستکی، جلد؛ (۴) اوایه، گیاه.
- خورا (xwarā) ص. نپ. له بهیخی زیاتو، لیسو، بهی، بدو صفتو سره د تاکید په دول راغی.
- خورا^۳ (xwarā) بنج. م. (۱) خورونکی (رنج)، برص، جذام؛ (۲) وگ، پرنک^۱.
- خورازک (xwarāzák) نر. م. وگ، خروسک.
- خوراک (xwarāk) نر. م. خواره، غذا، طعام.
- خوراکتوکی (xwarāktokí) ا. خوراکي توکی، خوراکي مواد، غذایی مواد.
- خوراک خونه (xwarākxūna) ا. دوی خونده، خورلو کوته.
- خوراکونج (xwarākwānj) ا. د خورو مېز، خوراکدیره، د غذا خوری مېز.
- خوراکي (xwarāki) ص. نپ. (۱) د خورلو، د خوراک، خوراک سره تړلی؛ (۲) خورونکی.
- خورانه (xwarāna) نر. م. (۱) ناسکوللی، هغه وری چې وری نه وي سکولل شوی؛ (۲) د مشرې خورلقب.
- خوربلی (xorbálá) بنج. م. خورینگه، خورینه خوار خونده، په خور نیولی.
- خورج (xwaxj) نر. م. لوی کار، ستره وظیفه، به کار، د نوم کار، نامی یا غوره کار.
- خورجی (xwaxj) بنج. م. (۱) طبراق، د شپنود دردی خولی؛ (۲) خورجین.
- خورجین (x(o,u)rjīn) نر. م. دمبله، بهیردن.

خور جینه (xwǝjina) بئج.م. ۱) د غلو خولی، پته
 حولی، پشمی خولی ۲) خورجین.
 خور گن (xwǝrǝgin) نر.م. سره خاوره، خورزون، همه
 سره منینه خاوره چم، نور نری جوړوي.
 خور گه (xwǝrǝg) بئج.م. د حور لور.
 خور گل (xwǝrǝgál) نر.م. خور خول، د بیاتی په
 خسر لویه الهه چې پسرته پرې سکولی.
 خور خوتی (xwǝrǝxotáy) بئج.م. وگ. جباب.
 خورد (xward) نر.م. چیتاکی، خورد، دپاو خلورمه
 برخه، ۲۶ مقاله.
 خورد ده (xwǝrdá) بئج.م. خورده، د زیارت یاد
 سپیشلی خای خاوره.
 خورزن (xwǝrzan) نر.م. شینگلی، یو ډول کانی
 دی چې له سرې خساوړې سره یو خای کسپړې او
 تور او تپی ورڅخه جوړوي.
 خورزون (xwǝrziǝn) نر.م. خټه، هغه څانگړنې چې
 په ارثي ډول په یو چا کې وي، سرشت.
 خورسک^۱ (xwǝrǝsák) نر.م. خوشالی، قرصک.
 خورسک^۲ (xwǝrǝsák) نر.م. وگ. خورسک.
 خورسکتوب (xwǝrǝsaktób) نر.م. خوښی،
 خوشحالی، خوشالتیا، خوشحالېدنه.
 خورک (xwǝrǝk) نر.م. خورنه، د خورلو طریقه.
 خورکوشی (xwǝrkawǝšy) بئج.م. د نجونو یوه
 لویه ده.
 خورکه^۱ (xwǝrǝka) بئج.م. ۱) د خور اسم تصغیر؛
 ۲) خور یا کوم بشپړ ته احترام کلیمه.
 خورکه^۲ (xwǝrǝkǝka) بئج.م. تویس، سپړوی، د
 لویه خېلو خاورین لوبی.
 خورکی (xwǝrkǝy) بئج.م. ۱) خورکه، د وړې خور
 لپاره د ناز کلیمه؛ ۲) د نجونو یوه لویه ده.
 خورکی (xwǝrkǝy) نر.م. خرخر، خرېدنه، خورهار.

خورگ (xwǝrg) نر.م. خور، خپړ، پترکی، د زخم
 پر مخ باندې خروکی یا نری پوستکی.
 خورلنه (xwǝrlǝna) بئج.م. ۱) کومه جینی چې داو،
 شي نو د پلرگنی او د پلار د کلیمو له خورلنه گڼل
 کېږي؛ ۲) وگ. خور بللی.
 خورمایي (xwǝrmǝy) ص.نمب. ۱) وگ. حرمایی؛
 ۲) یو ډول سره توت؛ ۳) تیرمایي زده لور.
 خورمن (xwǝrman) نر.م. اشتها، زیاته خوړنه.
 لوهه.
 خورمنخ (xwǝrmanǝx) نر.م. ۱) خواهش، لرزو.
 هیله؛ ۲) په زړه برابر، په طبع موافق.
 خورمنی (xwǝrmanǝy) نر.م. مغذي او قوي خوړه،
 اشتها راوستونکی.
 خورمه (xwǝrma) بئج.م. گرمکې، د مخ وړې دتې؛
 ۲) پوست وور، نری باران؛ ۳) نری نری خوله؛
 ۴) نوې رسېدلې ویره؛ ۵) کوسه، شېکر، خوړې.
 خورنده (xwǝrǝnda) ص.نمب. گڼېدو، خېتو.
 خورندی (xwǝrǝnday) نر.م. ۱) هغه څوک چې
 د نوې رسېدلې باغ مېوه اول و لوړو خوړي؛
 ۲) نوې مېوه، هغه مېوه چې نوې یې کوي.
 خورنگی (xwǝrangǝy) بئج.م. وگ. خورنگی.
 خورنول (xwǝrǝnawǝl) ص.مت. ۱) پرول، سنول،
 سکول؛ د پسه د سپړمو اولز؛ ۲) ختل، پسه په
 مېوه ختل.
 خورنزه (xwǝrǝnzǝ) بئج.م. لوعی، گوشخوړه، د
 نوکانود لاندني پوستکی پورته کېده.
 خورنېدل (xwǝrǝnǝdǝl) ص.ل. پرېدل، سنېدل،
 سکېدل، ختل (د پسه ختل پر مېوه).
 خوروکی (xwǝrukǝy) نر.م. ۱) خور، خورکی؛
 خپړ، پترکی؛ ۲) پوست، قشر.

خوردول^{۱۱۱} (xowól) مص. مت. شوک سروول، شه شی په چا خورد.

خوردول^{۱۱۲} (xwarawól) مص. مت. (۱) ویرول، اولول (۲) نیتول، نشرول، خپرول.

خوردور (xórow) ص. نر. م. نیت و پیرک، خپور وور (۲) نشر.

خوره (xúra) بڼغ. م. (۱) تپ، زخم، پرهار.

خورهار (xurahār) نر. م. خرهار، پرله پسې خړبڼه خور خور کونه، خورهار.

خوری^{۱۱۳} (xwáray) ص. نر. م. ډېر خوره، خوراکي، خورنده، زیات خوره.

خوری^{۱۱۴} (xawráy) نر. م. (۱) خوورین، شینکی، کنډول (۲) ذات، نسل، خټه (۳) گل کنه.

خوری (xori) بڼغ. م. خوروالی، خورگلی، خورتوب، خولر خوانده گی.

خوری^{۱۱۵} (xoráy) (د روغتون) نرسه، همشپره، پرستار.

خوری^{۱۱۶} (xawráy) بڼغ. م. پتکری، زمج، پتگری، بودول دلرو دی.

خوردیل (xwardál) مص. ل. (۱) خپریدل، نشریدل (۲) ویریدل، اواریدل، پلنیدل.

خورین (xawrín) ص. نر. م. ج. خاورین لوبی، د خاورو لوبی، خوری.

خورینګه (xorínga) بڼغ. م. خورینګی، خورینه، خوار خوانده، دیني خور، ملګري، سوبلی.

خوریسی (xoryáy) نر. م. خوریسی، د خور زوی.

خور^{۱۱۷} (xwar) نر. م. شپله، سم، لګو، د سېلاود اوروچ مسیر.

خور^{۱۱۸} (xú) نر. م. د کانګو آواز، هوق. خور^{۱۱۹} (xor) ص. نر. م. تیار، ملا تری، چمتو. خورجن (xwarján) ص. نر. م. بدشکله، بدرنګه.

خوردج (xwradj) نر. م. نسترن غونډې، یواغزن او پور غرنی، بوتی دی، سرې دانې کوي.

خوردسګه (xwradka) بڼغ. م. (۱) تریخ لوسګی، غوردسګه، گن دود (۲) بندوبس، مردار بوی.

خوردکی (xorkáy) نر. م. د کانګو کولو آواز.

خوردګه (xwrdga) بڼغ. م. (۱) پسته او نر مه شمکه؛ (۲) زور او وروست اسباب؛ (۳) خورین کالی.

خوردګی (xwrdgáy) بڼغ. م. (۱) ارنجه، د توکوزره لته؛ (۲) کوچنی خور، هغه تنګ او ژور ځای چې دنیز او په په کې بهیږي.

خوردل (xwardál) مص. مت. (۱) نشرل، خواره ژوول او ګېډې ته تېرول؛ (۲) چپچل؛ (۳) ژوول؛ (۴) غصبول، د چا په مال خټه اچول؛ (۵) لګېدل، په ګولی یا تیر لګېدل؛ (۶) کول؛ (۷) وهل؛ (۸) غیښېدل؛ (۹) سولول.

خوردنځی (xwrdánjay) نر. م. هرتل، رستوران، د خورلو ځای، د خوراک ځای، طعام خوري.

خوردول (xwardawál) مص. مت. وګ. خوردول^{۱۱۱}.

خوردونی (xwardúnay) مف. نر. م. د خوراک شیان.

خوره (xwara) بڼغ. م. (۱) لګو، ناو، شپله؛ (۲) دورا یا واده دوی؛ (۳) د واده نه یو دوه ورځ مخکې هغه خوراکي شیان یا جنس چې د زوم له کوره د ناوې کورته وروزل کوي؛ (۴) د کوژدې مراسم.

خورهار (xurahār) نر. ج. د خپرله پسې آواز.

خوره مار (xwarandār) فا. نر. م. (۱) خورونکی؛ (۲) رشوت خور، بلې خور؛ (۳) وظیفه خور.

خوره مشر (xwarandār) نر. م. سرخان، د خورې مشر، د خورې تنظیموونکی.

خوره وال (xwarawál) نر. م. د خورې وروونکی، د خورې غړی، په خوره کې برخه اخیستونکی.

خوری (xure) بڼغ. م. یو ډول بوتی دی.

خورد بدل (xurčub) مص. ل. ۱) استغراق کبدل
 ۲) مرید؛ ۳) له او و اولز ایستل.
 خورد بدلی (xurčublay) مف. نر. م. ۱) قی شوی
 ۲) امر شوی؛ ۳) اجزام په ناروغی اخته شوی.
 خورین (xwřin) ص. نر. م. ج. ۱) دهر پوخ شوی
 خول بدل؛ ۲) وروست، شریبدلی؛ ۳) خپه.
 خورین پرین (xwřinprin) ص. نر. م. ۱) بهنې
 پوخ، خول بول؛ ۲) زیات وروست، شریبدلی.
 خورین توب (xwřintob) نر. م. ۱) پختوب،
 خورینتیا، خورین والی؛ ۲) وروستوالی.
 خورینول (xwřinawol) مص. مت. ۱) پخول؛
 ۲) وروستول، پوده کول؛ ۳) خپه کول.
 خورینهدل (xwřinedol) مص. ل. ۱) پخهدل،
 زیات پخهدل؛ ۲) وروستهدل؛ ۳) خپه کهدل.
 خورې وړې (xwřewarē) ص. نب. خورې تنی،
 خلود خانگی، خلود لړخه، آرام، بی غمه.
 خوزول (xwazawol) مص. مت. وگ. خوخل.
 خورد^۱ (xwaz.xur) نر. م. ۱) درد، ناروغی، مرض
 ۲) ازویل؛ ۳) زخمی.
 خورد^۲ (xoz) ص. نر. م. ۱) د تریخ ضد، شیرین؛
 ۲) خوندور، لذیذ؛ ۳) په زړه پورې، گران
 خوراروا (xwazarwā) ص. خوین لروا، ورین تندی،
 خوشحوی.
 خورد ژبی (xwazābay) ص. نر. م. هغه شوک چې
 دهرې ښې او خوړې خړې کوي.
 خورد ژبی (xwazābi) ۱) خورد ژاشی، شیرین زبانی.
 خورد غاړی (xwazāray) ص. خوږ غوی، خوړوازی.
 خوردک (xwazāik) نر. م. یوډول چینجی دی.
 خورد کمبری (xwazākambray) نر. م. سنتره.
 خوردلت (xwazālat) نر. م. ۱) خوردوالی، شیرینی
 خوندوروالی؛ ۲) خوړې خبرې کونه.

خوردلماړی (xwazālmāray) نر. م. ازارطانی، غوړه
 مری، اونت، پرک پرک، کوټکوټی.
 خوردلن (xwazālan) نر. م. پورندی، د سسری پلور، تر
 اورو لاندې لور.
 خوردلنی (xwazālnay) ص. نر. م. خسوړه لوری،
 شیرین وزمه، خوردلوری، شیرین چک.
 خوردم (xwazākm) نر. م. سونی، پاسمن، یوډول گل
 دی چې سپین، شپین یا ژیر رنگ لري.
 خوردمن (xwazāman) ص. نر. م. ج. ۱) دودمن،
 دردېدلی، خوړوشوی؛ ۲) همدرد، خواخوږی.
 خوردمی (xwazāmy) بنغ. م. یو خوړو لوری بوتی دی.
 خوردنی (xwazānōy) د خوړوې (گورې، بوری،
 قند) لوبی، قنددانی.
 خوردوالی (xwazāwalay) نر. م. شیرینی.
 خوردوی (xwazāobay) نر. م. شربت، خوږ شپاکه
 خوردوکه (xwazāūka) بنغ. م. ۱) شکه، خوند کتنه
 نوا؛ ۲) مساله، دنگولی مساله.
 خوردول^۱ (xwazāwol) مص. مت. ۱) شیرینول،
 خوړه وراچول؛ ۲) خوندور کول.
 خوردول^۲ (xwazāwol) مص. مت. ۱) زخمی کول؛
 ۲) دردول، ژوبلول، زوبلول.
 خوړه (xwazā) بنغ. م. ۱) شیرینی، پوره؛ ۲) مېو،
 ښکل؛ ۳) د خوړو ښځینه شکل.
 خوړه پلور (xwazāplor) ص. خواړه پلوزونکی،
 ساز شیرینی پلور، د خوړو پلورغی.
 خوړه (xwazāsaz) ص. خوړه (شیرینی) جوړونکی،
 مهتابی جوړونکی، قناد.
 خوړه کاسه (xwazākāsa) بنغ. م. بوله، پجه لوته،
 پایولزی، د خسر کره د زوم لومړنی ورتلنه.
 خوړه کی (xwazākay) نر. م. ۱) خوردلن، خوړه
 لوری، لړ خوړ؛ ۲) ووره کی، یوډول بوتی دی

خوره لوری (xwazakiray) ص. نر. م. خورن،
 خور و زمه، خورشان، خور غوندي، شیرین مزه،
 شیرین چک.
 خوره وله (xwazawōla) ب. م. خوره ولي، شیرین
 بریه، ددغه بوتی ریختی، اریخ.
 خوریدیل (xwazadil) ص. ل. ۱) شیرینبیل،
 خوره په کی حل کیدل، ۲) په زره پوری کیدل،
 خرنوریدل.
 خوریدیل (xūzadil) ص. ل. زخمی کیدل؛
 ۲) ازویدیل، دودیل، زویدیل.
 خوسا (xosa) ص. نپ. خسا، گنده، بدبویه.
 خوساخولی (xosaxwālay) ص. نر. م. هغه
 شوک چې له خولی نه یې بدبوی شي.
 خوسا ند (xosādand) نر. م. د بونو او بودند.
 خوسا سارمه (xosāsāma) ب. م. یوډول
 خورن بوتی دی.
 خوسا بنی (xūsāy) ب. م. خسا بنی، شینتخ،
 شین توپی، یوډول مرغه دی.
 خوسا کانی (xosākānay) نر. م. یوډول کانی
 دی چې لوبې غني جوړوي.
 خوساوزه (xusāwāza) ب. م. وگ. خساوزه.
 خوس خوس (xwaxwax) نر. م. وری وری، د
 جواری (قمار) یوډول لوبه ده.
 خوسکی (xosakay) نر. م. خوس، سخوند،
 کوری، گورکی، سخی، خسی.
 خوسی (xosay) نر. م. ۱) خوسکی، ۲) یو لوبه ده.
 خوش (xwax, xūx) ص. نر. م. ۱) بسه، په زره
 پوری، ۲) د غونو مرکبو کلیمو لومړی تروکی
 دی، لکه: خوش اخلاقه...
 خوشا تاري (xosātāmy) ص. نر. م. خوشکی،
 لیر، خوشی، سدر، ایله گرد، خوشتاری.

خوشاتر (xwaxar) ص. وگ. خوشاناری.
 خوشال (xwaxā) ص. نر. م. ج. ۱) خوشحال،
 خوین، خوشاله، ۲) د پېشووی وتلی شاعر.
 خوشالول (xwaxālawal) ص. مت. خوبول،
 خوشاله کول، خوشحالول.
 خوشالیدل (xwaxālidil) ص. ل. خورجیدل،
 خوشاله کیدل، خوشحالیدل.
 خوشاوزه (xosāwza) ب. م. خوساوزه، دلخوخی
 په خبر یوډول بوتی دی.
 خوشایه (xwaxāya) نر. ج. خوشایی، خوسایی.
 خوش خمیره (xuxhamira) ب. م. د خمیر شور
 اورو تکی.
 خوشکه (xūāka) ص. نر. م. ۱) ناحق، بې فایده،
 چتی، ۲) لفظي جنگ، ۳) شکرته.
 خوشکه (xwaxka) ب. م. ۱) قهر، خنت، تهدید
 ۲) وچه، سوکره، وچکالی.
 خوشکی (xwaxikay) ص. نر. م. ۱) وگ. خوشاتاری
 ۲) لیر، سدر، ایله گرد.
 خوشکی (xūski) د کاغذ باد نازک کاغذ.
 خوشلاري (xwaxlari) نر. ج. د خاړوي ریخ.
 خوشلار (xwaxlar) نر. م. له خوشیو سره گیده شوي
 خاړه، ۲) جنجال، دعوه، دنگله، لانجه،
 شخړه.
 خوشمري (xwaxmari) نر. ج. نقدی پیسې.
 خوشی (xwaxic) ق. ۱) چتی، عبت، ۲) وریا، مفت؛
 ۳) خلاص، آزاد، ۴) تش، خالی.
 خوشی (xwaxay) ب. م. د ماشی په خبر یوه خزنده
 ده.
 خوین (xwas) ص. نر. م. ج. ۱) راضي، خوشاله،
 خوشحال، ۲) غوره، چون شوی، منتخب.
 خویناره (xosāra) ب. م. د مېوه یې ونې گل.

خو بنمن (xwənmən) ص. نر. م. ۱) غوره کورنۍ،
 ډېروونکۍ، ۲) خوږ، خوشحال، خوشاله.
 خو بنور (xwənwər) ص. د خوږې وړ، درضايت وړ.
 خو بنول (xwənwəl) ص. مت. ۱) خوشالول،
 راضي کول؛ ۲) غوره کول، چاټول.
 خوښه (xwəšə) بڼغ. م. (ج. خوښې) ۱) رضا،
 ميل، رغبت؛ ۲) انتخاب، غوره کونه.
 خوښي (xwəšəy) بڼغ. م. ۱) خوښتيا، خوښوالۍ،
 خوشالي، انده؛ ۲) انتخاب، رضا، خوښه.
 خوښي (xwəšəy) نر. م. د واده لگښت.
 خوښېدل (xwəšədəl) ص. ل. ۱) خوشالېدل،
 رضا کېدل؛ ۲) انتخابېدل، غوره کېدل.
 خوښينه (xwəšəinə) بڼغ. م. (ج. خوښينې) بښنه،
 ښکينه، د ماندينې خور، د ښمې خور.
 خوف (xwəf) نر. م. ويره، ډار، بېره، بيم.
 خوفناک (xwəfna:k) ص. نر. م. ج. بېروونکۍ،
 وېروونکۍ، ډاروونکۍ.
 خوگ (xwəg) نر. م. وگ، خنزير.
 خوگلن (xwəglən) نر. م. په اير وکې پتې سکروتۍ.
 خول (xol) نر. م. ۱) د اوسپنې خولۍ؛ ۲) تلۍ،
 پوچک؛ ۳) يو ډول ډنډر لرونکې پوتۍ دۍ.
 خول بور (xwəlbūr) نر. م. سرپوښ، خول پتۍ.
 خول بول (xwəlbūl) نر. م. ۱) خوت پت، خول پل؛
 ۲) مېده مېده؛ ۳) ستوی سترومانه.
 خول پتۍ (xwəlpəty) نر. م. ۱) وگ، خول بور؛
 ۲) ص. نر. م. خاموش، غلی، چوپ.
 خول خوروي (xwəlxwəzəy) بڼغ. م. يو ډول ناروغۍ ده.
 خول خوروي (xwəlxwəzəy) ص. نر. م. هغه شوک چې
 په خول خوروي اخته وي.
 خول خونده (xwəlxwədə) بڼغ. م. يو ډول ښووه ده.
 خولکۍ (xwəlkəy) نر. م. خلکۍ، تېله، خاشه.

خولکۍ (xwəlkəy) بڼغ. م. يو ډول ښووه ده.
 خولگندلۍ (xwəlgəndəly) ص. خولپتۍ حبه
 تړلۍ، خپه وچپه.
 خولگۍ (xwəlgəy) بڼغ. م. ۱) وړه خوله، کوچنۍ
 خوله، خولگوتۍ؛ ۲) مچو، مچک.
 خولم (xwəlam) ص. نر. م. ۱) لرلۍ، ککر، لږڼه،
 لبت پيت؛ ۲) اوار؛ ۳) نښۍ، منطبق.
 خولمول (xwəlamawəl) ص. مت. ۱) لږل،
 لږندول، ککرول؛ ۲) لورول، پلټول.
 خولن (xwəlan) ص. نر. م. ۱) خولې، خولې شوې،
 ۲) خولې کورنۍ، خولې کېدونکۍ.
 خولنگ (xwəlng) نر. م. فریاد، ژړا، انگولا.
 خولنگول (xwəlngawəl) ص. مت. په ژړا کول،
 په فریاد کول، په ماتم، کېښول.
 خولنسۍ (xwəlanəy) بڼغ. م. يو ډول غرنۍ پوتۍ
 دۍ چې د چنو په اندازو داتې کوي.
 خولواښي (xwəlwəšəy) نر. م. خولند، خولپتۍ،
 خولوندي، خولوندي، سنۍ، هغه نرۍ پوتۍ
 چې د جوال يا بوجۍ خوله پرې تړي.
 خولول (xwəlwəl) ص. مت. ۱) وهل، ټکول؛
 ۲) منډل، پلټول؛ ۳) شمولول؛ ۴) مچ، غښه په
 غښه کېدل او جنگ کول.
 خولوونۍ (xwəlwəwəy) نر. م. يو ډول سپېرډو
 خورنگۍ پوتۍ دۍ.
 خولوپش (xwəlwəš) د پاتورو (اولشانو) نر
 منځ د غلې لو نورو موسمي پېرو (محصولاتو)
 وښ.
 خوله^{۱۱} (xwəla) بڼغ. م. ۱) د ژويو په سر کې هغه
 مجوف جوړښت چې ژبه او غاښونه په کې پراخ
 وي؛ ۲) دکشورۍ، بوجۍ خوله؛ ۳) مخکۍ،
 مخه؛ ۴) مچو، پوسه؛ ۵) مچ، وعده، ژبه.

۱۶ خوله، هرق؛ ۱۷ پرده اول و اجبه؛ ۱۸ خولی،
 تویی، دسر خولی.
 خوله^{۱۱} (xūla) بیخ م. هغه طلاکده شوی بینه چی
 پهرانی مبره بی بیره په نکاح کړي.
 خوله بند (xwalabānd) ص. نر. م. تودو سور، او
 گیر، هغه ناروغی چی له تودوالي څخه وروسته
 د سوروالی پیدا کېږي.
 خوله پرې کول (xwalaprekawól) مص. ل.
 ۱) خبره فیصله کول؛ ۲) خبرې کول.
 خوله ور (xwalawár) ص. نر. م. ژبور، دېږي ژبې
 خاوند، خبر لوڅ، ویاند.
 خولی (xwale) بیخ م. د ستنې برخه لئ؛ هغه لرگی
 چی دستنې او بش تر منځ ایزر کېږي.
 خولی^{۱۱} (xūlay) نر. م. یوډول سر، حتی دی.
 خولی^{۱۲} (xawlay) نر. م. د غره د لمنې بینه خاوره.
 خولېدل (xūledól) مص. ل. ۱) او هل کېدل، تکېدل
 ۲) پلنېدل؛ ۳) سره رغېدل؛ ۴) مچ، غېږ په
 غږ کېدل.
 خوم (xūm) نر. م. خم، مته، هغه مته چی رنگرېزان
 جامې په کې رنگوي.
 خومار (xumár) نر. م. ۱) قمار، جواړي؛ ۲) گسرد،
 غبار، دوره؛ ۳) جوش، گرمي؛ ۴) ص. نر. م.
 چتی، بی فایدي، عبث.
 خوماري (xūmār) بیخ م. ۱) ختوری، شفتالو؛
 ۲) نشه یی.
 خومری (xūmār) بیخ م. جوری، لوغی، کتوه،
 غرالوښي، خاورین لوبی لکه کتوه.
 خومښ (xūmāš) نر. م. توده گرد چنه ورځ.
 خون (xūn) نر. م. ۱) وژنه، قتل؛ ۲) وینه.
 خوناب (xūnāb) نر. م. سروانی، دېرویی، زوه،
 زرویه، هغه تو چی وینه ورسره یو ځای وي.

خونارینه (xūnārīna) بیخ م. دازنه، څېرونه.
 خون بها (xūnbahā) بیخ م. دیت، هغه مالي بدل
 چی قاتل یې د مقتول وارثانو ته ورکوي.
 خونجاړه (xūnjāra) بیخ م. ۱) زړه لته، وروسته
 توتیه؛ ۲) زلیره او توکر توکر کالی.
 خونچه (xūnča) بیخ م. ۱) خوانچه، هغه پتنوس
 چی د تاوې یا زوم کره نکړیږي، کالی او... په
 کې ډول کېږي.
 خونخوار (xūnchwār) ص. نر. م. ۱) قاتل، خونی
 ۲) ظالم؛ ۳) وینی څېونکی.
 خوند (xwand) نر. م. مزه، ذایقه، لذت.
 خونډور (xwandawār) ص. نر. م. ج. مزه ناک،
 مزه لرونکی، مزه دار، مزېدار، خوند لرونکی.
 خونډي (xwandi) ص. نب. محفوظ، ساتل شوی،
 ځای په ځای شوی، پټ کړی شوی.
 خونډیمنه (xwandiḡna) خونډیوالی، خونډیتوب.
 خونړیزي (xūnrezi) بیخ م. ۱) وینه ضایح کونه،
 وینه تویېدنه؛ ۲) قتل، وژنه، قتلونه.
 خونړی (xūnarāy) ص. نر. م. ۱) خونړی، قاتل،
 وژونکی؛ ۲) وینه تویوونکی.
 خونسرد (xūnsard) ص. نر. م. ۱) د حوصلې خاوند،
 آرام، سور مزاجه؛ ۳) بی پروا، زړه ماتی.
 خونکار (xūnkār) ص. نر. م. خون گونکی، خونی
 وژونکی، قاتل.
 خونگتی (xūngatāy) نر. م. تاتیه، تمته، دنده،
 د جوارو تاتیه.
 خونول (xūnawól) مص. مت. ۱) شیندل، نوستل؛
 ۲) مچ، قربانول، نثارول، جارول.
 خونه (xūna) بیخ م. کوته، اطاق، کور، مېنه.
 خونې (xūnay) نر. م. ۱) ښندنه؛ ۲) جارونه، نثارونه
 ۳) هغه سرغات چی سر واده وروسته په ناوې

پسي د پلازله كوره لسهل كسيري.
 خونې (xūn) ص. نر. بېغ. م. ۱. خونړی (۲) قاتل،
 ادم كش، وینه تويونكي.
 خونې (xūn) بېغ. م. پېتېك، مسخ وړنې، روی
 دېدنې، د ناوې مسخ لوشې، مسخ وړنې.
 خو هل (xūh) ص. ل. كېنډل، كندل، كنستل.
 خوی (xwāy) نر. م. ۱. پارو، راشپېل؛ ۲. بېغ.
 م. دونو سږي، دونو غوړ كه، دونو وڅي؛ يو
 ډول وړه حشر ده چې په ونو كې پيدا كېږي.
 خوی (xūy) نر. م. عادت، خصلت، خلق، اخلاق.
 خوي (xwī) نر. م. ۱. منگول، پنجاله، پنجه؛
 ۲. مچ، كوښنې، زيار، خېږي؛ ۳. منگولي
 لگول او هلې ځلې كول.
 خوښې (xwē) نر. م. وگ. خېښې.
 خوښول (xūyawl) ص. مت. سرول، خورښول،
 زخم يا دانه شړول.
 خوښوونې (xūyawlūny) قام. نر. م. شړوونې،
 خورښوونې، هغه دارو چې زخم شړوي.
 خوښېدل (xūyedol) ص. ل. شړېدل، خورښېدل؛
 د زخم يا دانه شړېدل.
 خې (xə) بېغ. م. ۱. د (خ) توري تلفظ؛ ۲. نر. م. ايخ
 په گونډو، په گونډو ناست، خې كېدنه.
 خې (xəy) ص. بېغ. م. چتل، ناوې څيز، كڅ.
 خېا بان (xəbān) نر. م. واټ، د ښار يا باغ په منځ
 كې لويه او پراخه لاره.
 خيار (xəyār) نر. م. ۱. انتخاب؛ ۲. اختيار، واك.
 خياره (xəyārā) بېغ. م. دوي تويې، دوه ځايه.
 خياط (xəyāt) نر. م. ۱. درزي، گنډونكي، د كالو
 در شپور او... گنډونكي.
 خيال (xəyāl) نر. م. ۱. فكر، سوچ، تصور، پام؛
 ۲. گمان، وهم؛ ۳. وياړ، فخر، سامانه.

خيال پال (xəyālpa) ص. نر. م. ۱. انگېريال،
 خيال پرست، فكري؛ ۲. د خيال خوښوونكي.
 خيال پلو (xəyālpalaw) نر. م. د چسرت، فكر، د
 سوچ دنيا، په خيال سره دنيا ابادونه.
 خيالجن (xəyāljan) ص. نر. م. ۱. وگ. خيالمن؛
 ۲. خيالور، مفرور، د باو او لايې كوونكي.
 خيالمن (xəyālmān) نر. م. ۱. خيالجن، د فېنر
 خاوند، وياړمن؛ د سينگار خاوند، ډولي.
 خيالو (xəyālo) ص. نب. ۱. ډولي بڼه، سينگاري
 بڼه؛ ۲. گرانه، محبوبه، شهې.
 خيالوتكي (xəyālūtka) ص. نر. م. مفرور،
 وياړمن، خيالجن.
 خيالور (xəyālwar) نر. م. وگ. خيالمن.
 خيالولي (xəyālwalay) ص. وگ. خيالمن.
 خيالي (xəyālī) ص. نب. ۱. تصوري؛ ۲. وياړ
 كوونكي؛ ۳. ډولي، سينگاري.
 خيانت (xəyānat) نر. م. دوکه، درغلنه، غدر.
 خېږي (xəbēy) بېغ. م. خوږې سړيتې ډنډ، يخوږې
 ډلوېو پخولو لپاره ژور ډنډ.
 خيت (xət) ص. نر. م. ۱. پيت، چيت، چست پت،
 خيت پيت؛ ۲. خر، سپېره، په خاورو لړلې.
 خيتکه (xətka) بېغ. م. کرښه، خط، ليکه.
 خيتلکه (xətalka) بېغ. م. جدول.
 خيته (xətā) بېغ. م. ليکه، خط، کرښه، خيتکه.
 خېته (xətā) ص. نر. م. هغه ډېوال چې د لويډو وړه
 يې موجوده وي.
 خيتو (x(i,ə)xū) ص. نب. خېتو، گېډو، خېتو.
 خېتورتوب (xətawarōb) نر. م. نسوړتوب،
 گېډورتوب.
 خېته (xətā) بېغ. م. نس، گېډه.
 خېجې (xəjəy) بېغ. م. جر، زاير.

خیجن (xícán) ص. نر. م. ج. وگ. خچن.

خپخه (xéca) بځ. م. پشپاکه، پشوځاکه، تونکی،
تونکرکی، خځپاکه.

خید (xid) نر. م. خود، خسیل، هغه غنم یا اورشی
چې وختی کول شوی وي.

خیدک (xaydák) نر. م. هرکله چې شیدې وړانې
شي او بیا گردی چکی ورڅخه جوړې شي.

خیر (xayr) نر. م. ۱) بېگټه، نېکي؛ ۲) خیرات.

خیر (xir) ص. نر. م. ۱) اغوسه ناک؛ ۲) تیار، آماده
۳) شرمنده؛ ۴) سرزوری؛ ۵) مخالف؛ ۶) غیر.

خیرات (xayrāt) نر. م. صدقه، د خدای په نامه څه
ورکول.

خیرات خور (xayrātخور) ص. نر. م. هغه خورې
چې تل خیراتونه خوري.

خیراتول (xayrātawál) ص. مت. ۱) صدقه
کول، د خدای په نامه څه ورکول.

خیراتي (xayrāti) ص. نې. خدایي، نسري، د
خیرات، ثوابي، د خدای په هات.

خیرا تېدل (xayrātedál) ص. ل. صدقه کېدل،
قریانېدل، د خدای په نامه یو څه ورکول کېدل.

خیراندېش (xayrandéš) ص. نر. م. خیرخواه،
خیرغوښتونکی، خواخوږی، نېک نظری.

خیرجنتوب (xerajtób) نر. م. خجالتیا، خیرجتیا
خیرعتوب، خیرجوالی.

خیرجه (xerajá) ص. نې. خیرڅه، خر، شرمنده.
خیرخواه (xayrkwá) ص. نې. خواخوږی، نېک
نظري، نېکومی، خیراندېش.

خیرختوب (xerajtób) نر. م. شرمنده گي.
خیرڅه (xerajá) ص. نې. شرمنده، خر، خچل.

خیرسوی (xirsáway) ص. هغه جامې چې له دېر
خیري نه له پاکېدو وتې وي.

خیرن (xirán) ص. نر. م. ۱) ناولی، چټل، گنده؛
۲) خپه، تورزده، تور شوی زده.

خیرنول (xiranawál) ص. مت. ناولی کول،
چټلول، گنده کول.

خیرنېدل (xiranexdál) ص. ل. ناولی کېدل،
چټلېدل، گنده کېدل.

خیرو (xayro) نر. م. گل خورو، یو ډول گل دی.

خیرول (xirawál) ص. مت. ۱) سرخول، غصه
کول؛ ۲) ترتیبول؛ ۳) شرمول، خجالتول.

خیره (xíra) بځ. م. ۱) چلتیا، ناولتوب، ناپاکي؛
۲) ص. نر. م. تت، خپری، درون ضد.

خیریت (xayriyāt) نر. م. سلامتیا، کراره کرارې.
خیریه (xayriyá) ص. نې. خیررساننده، مرستندویه.

خیز (xéz) نر. م. ۱) توپ، دانگ؛ ۲) غوړپلنه، ژر
وده کونه؛ ۳) وړ. د وروستاري په ډول راځي.

خیزول (xézwawál) ص. مت. ۱) خپزول، پورته
کول، لوړول؛ ۲) د تبت غای څخه جگ غای نه
لېږدول، ارزښت جگول، بیه جگول.

خیزو (xiz) نر. م. خور، پتری، د زخم پېړوی.

خیزون (xizán) نر. م. خیر لرونکی، پتری لرونکی.

خیزوی (xizáw) نر. م. د داش توره ایره، د داش
گره ایره، د پتی توده ایره.

خیسوس (xaysús) نر. م. خره مرغی ده.

خپشاه (xészáwa) بځ. م. للون، گور، پوچی، له
فصل څخه د هرزه بوټو ایسته کول.

خپشمت (xíšá) ص. نر. م. ج. خپشته (خوېشته)،
لوند، خپشته پېشته، خوشت.

خپشتوالی (xíšwálay) نر. م. خوشتوالی، لوند
والی، خپشته پېشته والی.

خپشتوول (xíšwawál) ص. مت. خوشتول،
لنول، لېدول، خوشتول.

خیشته (xišta) ص. بفع. م. ۱) د خیشت بهینه
 شکل: ۲) بفع. م. حلزون، کپسی، غواگی.
 خیشتهبل (xištēbl) م. ص. ل. خوشتهبل، لندبل
 لندبل، خوشتهبل.

خیشوم (xayšim) ن. م. تنگی، د پزی هغه
 سوری چی د وارو سترگو تر منغ وي.
 خیبس (xəš) ص. ن. م. (ج. خیبان) خوبس، خیل،
 رشته دلو.

خیبسه (xəša) بفع. م. ۱) هغه بغه چی د زوم له
 کوره د واده په شپه باندي د واده له کالو سره غي
 او واده په ورځ له ناوي سره يو غای راغي،
 ۲) ص. بفع. م. د خیبس مؤنث شکل.

خیبسي (xəši) بفع. م. خیلوي، خیلولي، خوبسي.
 خینگ (xig) ن. م. شناز، هغه لوی مشک چی له
 هوا خفه دکيږي او په لویو سیندونو کي خلک
 د سیند بلي خواته ورباندي پوري وغي.

خینگری (xigariy) ن. م. کوچنی مشک.
 خیل (xel) ن. م. ۱) اولاده، توکم، ذات، تپه، پښه،
 هلوکی، تیر: ۲) قسم، ډول، رقم.

خپلخانه (xelxāna) بفع. م. تیر، کورنی، خانلار

خپله (xela) ص. ن. م. ۱) ایله، ایله گسرد، پوچ، بی
 مانا: ۲) توکی، توکمار، مسخره چی

خپله خندا (xelaxand) ص. ن. م. ۱) توکی،
 توکمار، مسخره: ۲) پوچ، بی مانا، چی

خیم (xim) ص. ن. م. ج. ۱) سور شوی، کنگل،
 شوی، بیخ شوی، بسم: ۲) گن.

خیمه (xema) بفع. م. وروکی تامبو، کوچنی تمبو.

خینتی (xenti) بفع. م. ۱) وروکی کبه: ۲) په
 ونه باندي داسې پورته کیدل چی سینه په تته
 باندي نیستی وي: ۳) داوور بشو فصل چی ووی
 بی لانه وي ایستلي.

خینجاری (xinjari) ص. ن. م. ۱) خراب، بی
 ښې، چی: ۲) ضایع، خرموچ، خرمیچ.

خینگ (xing) ص. ن. م. خنگ، خجل، شرمند.

خینگتیا (xingtya) بفع. م. شرم، خجالت.

خینگول (xingawol) م. ص. مت. شرمول، خجلول،
 خنگول، شرمند کول.

خیه (xya) اد. ښه، هو، اوکی، ښه، پلي، سمه.

د

داج (dāg) نر.م. جهيز، جهيز، دناوي د واده کالي.
داجهر (dāger) نر.م. دارنگه، دا واز، دادول.
داخلول (dāxilawā) ۱) دننه کول، ننه ايستل؛
 ۲) شاملول؛ ۳) شريکول، گډول، په کې نيول.
داخله (dāxile) ص. هېغ.م. ۱) شموليت، د داخلېدو،
 دننوټو؛ ۲) کورنۍ، وطني، د هېواد دننه.
داخلي (dāxili) ص. نر.م. هېوادني، کورني، د ملک.
داخلېدل (dāxiled) ص. ل. ۱) ننوتل، په کې
 کېدل؛ ۲) شاملېدل؛ ۳) گډېدل، شريکېدل.
داد (dād) نر.م. ۱) کرپه، کرپه، نار، فسرياد؛
 ۲) ورکړه، بېښه، بخشش؛ ۳) ص. نر.م. عدل
 نېاو، انصاف، لور.
دادا (dāda) نر.م. پلار، د پلار لقب.
دادرده (dādurda) ص. نې. دادردا، دېرسخي.
دادره (dādra) هېغ.م. ۱) په ختيزي موسيقي کې
 يودول ووزم دی؛ ۲) ديوه پېژندوي تال نوم دی.

دانه (dāne) نر.م. د پېټو الفې ۱۴ توري چې اېچدي
 لوزيت يې ۴ دی.
دانه (dāne) اد. داخافت توري دی، لکه د گلو گېدی.
دانه (dāne) ض. ۱) نوردې اشارې ضمير دی؛ ۲) نر.م.
 (مو.) د ها، ده، د، په ختيزي علمي موسيقي
 کې د لويه گونو سرو په لړ کې د شپږم سر نوم.
دانه (dāne) نر.م. د خرخ ميله، د خرخ تير، د اړت تير.
دانه (dāne) ص. نر.م. د لسو کسو کار يگرو
 مشر.
دانه (dāne) نر.م. د تنستي د لوښلو د دولا (کېست،
 پرکت) و منغ ته وايي.
دانه (dāne) اد. له دې امله، په دې سبب.
دانه (dāne) هېغ.م. د يوه بوټي نوم دی چې
 پرنگولو کې کار ورڅخه اخلي.
دانه (dāne) هېغ.م. دانثوره، دالتوره، يودول
 نبات دی.

د ادري (dārī) بیخ. م. ژبی لویدل، تالو لویدل د کوچنی د ستونی لویدو ناروغی.

داد بنیت (dādān) داده کبدنه، قایلېده، اعتراف.

دادک (dādāk) تر. م. د پلار لقب، د ابا لقب، د دادا مصفر چې د مینې له امله پلار ته ویل کېږي.

دادکه (dādūka) بیخ. م. ۱) د مور لقب، د خور لقب؛ ۲) په ندایي حالت د دادا مصفر شکل.

دادمل (dādmāl) ص. نیارمن، نیاووال، دادگر، مادل.

دادوکار (dādūkār) تر. م. خمزوری، شپیانکه، بودول بوتی دی چې شپې وریاندې پوځیه کوي.

داده (dādā) ص. تر. م. اقرار کوونکی، منونکی.

دار (dār) تر. م. ۱) خرغره، زیندی، پانسي، سولی؛ ۲) غای، کور، چاپېریال؛ ۳) امج، تریخ، تنگ؛ ۴) امج، دوني پیاخ.

دارالانشاء (dārulinsā) بیخ. م. د لیکلو غای، د انشاء غای، د لیک یا مکتوب د کتو غای.

دارالتادیب (dārultādīb) د ادب پوولو غای، د تعلیم غای، روزنځی.

دارالحکومه (dārulhukūmah) بیخ. م. د حاکم د لوسېدو غای، د حکومت مرکز.

دارالخلافة (dārulkhilāfah) بیخ. م. د خلافت غای، د خلیفه د کبهناسو غای، د خلافت مرکز.

دارالسلطنة (dārulsultānah) تر. م. پلازمېنه، پایتخت، د پاچا د استوگنې غای.

دارالفنون (dārulfunūn) تر. م. ۱) د دول دول هنرونو د زده کړې غای؛ ۲) پوهنتون.

دارالمجانین (dārulmajānīn) تر. م. لپوښتون، دلپوښو غای، دلپوښانو د ساتنې غای.

دارالمساکین (dārulmasākīn) تر. م. مرستون، د بېوزلو د اوسېدو غای.

دارایی (dārāyī) بیخ. م. شنه، شستنې، پانگه، مال او دولت.

دارباز (dārbāz) تر. م. دالباز، دالبازي، داکروبان لوبغاړی، د آکروبانیکي لوبې لوبغاړی.

دارچیني (dārčīnī) بیخ. م. وگ. دالبچیني.

دارکش (dārkaś) تر. م. پانسي کرونکی، په در خپروونکی، زندی کوونکی.

دارکی (dārkaī) تر. م. دارگی، نهال، نیالگی.

دارو (dārū) تر. م. وگ. درمل.

دارو درمل (dārūdarmāl) تر. م. درملنه، علاج کول، دوا درلو، تداوي.

داروغه (dārūghah) تر. م. ۱) ناظر، د غلې ناظر د غلې خاړونکی؛ ۲) کورتوال، د زندان آمر؛ ۳) ولایتي پلټونکی، تفتیش؛ ۴) اکبسی، کوی (۵) حاکم، حکمران؛ ۶) د گزني مشر؛ ۷) دادلاری لوی منشي.

داروکار (dārūkār) تر. م. یو دول غرنی بوتی دی چې د هر خطرناک زهر لري.

داروگر (dārūgār) تر. م. ۱) معالج، درملگر، طبیب؛ ۲) باروت جوړوونکی.

دارومدار (dārumadār) تر. م. ۱) نرمي کول، مهرباني کول؛ ۲) مجلس؛ ۳) توبت و پاس.

داره (dārah) بیخ. م. دلری، تیرکه، پشکه، دوزو او فشار په واسطه د مایعاتو غورځېدنه.

داري (dārī) وړ. د شینو کلیمو په پای کې راغلي او اسمي کلیمې غځي جوړوي لکه: وفاداري.

داريال (dārīyāl) تر. م. وگ. دریه.

دارین (dārāyn) تر. ج. دنیا او آخرت.

دارک (dārāk) ص. تر. م. وگ. د لور.

دارل (dārāl) ص. مت. چېپل، په غاښو نیول، په غاښونو ژوبلول.

دارلی (dārālay) مف. نر. م. چوپلی، خورلی، په
 غابونو ژویل کری، خوله ورا چولی.
 دارنه (dārāna) بیغ. م. چپونه، خورنه، خوله اچونه،
 دسپی او نورو شهرونکو حیواناتو چک لگونه.
 دارنی (dārāny) نر. م. دارو، دارک، هغه شرک
 چې غابونه یې اوږده وي.
 دارو (dārū) نر. م. زگ، دارنی.
 دارور (dārāwar) ص. نر. م. غابور، دارو.
 دارونکی (dārūnkay) فا. نر. م. ۱) چپونکی
 ۲) شیرونکی، خوله اچونکی، دارونی.
 داره (dārā) بیغ. م. ۱) چاپه، چپاو، داکه، غدی؛
 ۲) د غلورده، د غلا لپاره د غلورده پیزه جوړه؛
 ۳) صج. د بدو عمل؛ ۴) مخنی اوږده غاښ،
 تیره غاښ، نهښ.
 داره مار (dārāmār) ص. نر. م. (ج. داره ماران)
 داره اچونکی، داکو؛ ۲) صج. بدو.
 داستان (dāstān) نر. م. سواسه، نکل، کیسه،
 قصه، افسانه، رومان.
 داستانی (dāstāni) ص. کیسه یی، کیسه ییز.
 داسپی (dāsī) ق. داډول، دارنگه، دغسپی.
 داش (dāsh) نر. م. ۱) دابن، پتی، پجن، پچه،
 دانت؛ ۲) اوگ، دوش.
 داشت (dāsh) نر. م. دوام، پایت، دانت.
 دابنی (dābni) ص. نر. م. داشی، دابن، د دانت.
 داعیه (dāyā) بیغ. م. ۱) بلنه، علت، سبب،
 عامل؛ ۲) محرک؛ ۳) حقوقی غوښتنه.
 داغ (dāgh) نر. م. ۱) لکه، خاب، تاپ؛ ۲) صج. تور،
 نومت، الزام.
 داغسر (dāghsar) ص. نر. م. تور غاری، چنچن.
 داغل (dāgh) مص. مت. ۱) داغول، ایشول، سره
 کول؛ ۲) داغول، داغ لگول، خاب لگول، تپل.

داغمه (dāghma) ص. نب. ۱) زور، مستعمل، زور
 شوی، میرلی؛ ۲) داغی؛ ۳) بیغ. م. د داغ نېده.
 داغنه (dāghna) بیغ. م. داغ ورکول، داغ لگونه.
 داغونکی (dāghwūnkay) فا. نر. م. داغ
 ورکونکی، شرک چې خاړو پوته داغ ورکوي.
 داغی (dāgh) ص. نر. م. ۱) داغ لرونکی، لکه
 لرونکی؛ ۲) اتومتی، تهمتی، تورن، بدلنامه.
 داغپدل (dāghed) مص. ل. ۱) لکه کېدل، داغ
 پېدا کېدل؛ ۲) د غینو دردونو له امله د انسان
 او خاړو پوه غرو باندې د کوم سره کړي شي په
 واسطه داغ ایښودل.
 دافع (dāgh) ص. نب. دفع کونکی، مخه نیونکی،
 منع کونکی، گرځونکی.
 دال (dāl) نر. م. ۱) د ده د توري تلفظ؛ ۲) پاتی،
 پتی؛ ۳) دلالت کونکی؛ ۴) دلیل، سبب.
 دالان (dālān) نر. م. دیوی، تونکری، برصک.
 دالتونیزم (dāltūnīzam) نر. م. یو ډول ناروغی
 ده چې سترگی سور رنگ نه شي پېژندلای.
 دالچینی (dālchīni) بیغ. م. ج. دارچینی، خسو
 لرگی، دیوی ونې د پهاخونو خوشبو په خور دی.
 دام (dām) نر. م. ۱) جام، لومه، غښکی؛ ۲) صج.
 مکر، چل، تگی؛ ۳) د تنستی د منغ تارونه؛
 ۴) اهلی ژوي؛ ۵) پیسه، د پیسې ۲۴ مه برخه.
 دامان (dāmān) نر. م. غولی، دالان، دېت، سنرا،
 بیابان.
 دامتوره (dāmtūrā) بیغ. م. وگ، داتوره.
 دامیار (dāmyār) ص. نر. م. ۱) لوت، پراخ، آزاده؛
 ۲) اوږد؛ ۳) ډېر وخت، ډېره موده.
 دانا (dāna) ص. نر. بیغ. م. عاقل، پوه، هوښیار.
 دانگ (dāng) نر. م. ۱) توپ، خبز، گوپ، کوپ؛
 ۲) شپږمه برخه؛ ۳) گړندی، چتکه.

دازنگل (dāngǎi) مص. ل. توپ وهل، خبز اچول، گوب کول، دنگل.

دنگوری (dāngūray) نر. م. باد رنگ، تریوی، نگول (dāngawái) مص. مت. ۱) پورته پورته غورغول؛ ۲) اچول، دنگول، غورغول.

دانگی (dāngǎy) نر. م. ۱) پت، کرای، ۲) پو دول نبات دی چی پد رنگ و کولو کی تری کار اخلی؛ ۳) یرغل، برید؛ ۴) غفاسته، منده.

دانگی دانگی (dāngedāngé) ص. نر. م. ریجکی ریجکی، ترانگی ترانگی.

دانگهدل (dāngedǎ) مص. ل. ۱) دنگل، دانگل، توپ وهل، خبز اچول؛ ۲) غای پرغای خبز کی یا توپونه وهل.

دانه (dāng) بچ. م. ۱) ننکی، نینکا؛ ۲) دهنه، ورخ؛ ۳) دجنس لپاره له عدد سره استعمال بیی. دانه خوره (dāngxórá) بچ. م. ۱) رووده، روودی، اموخته؛ ۲) امج. هغه نجلی چی د کوم هلک سره پتیه مینه ولری.

دانه دار (dāngedār) ص. نر. م. ج. شمیر، سلولر، دانی دانی، خوتی خوتی.

دانه دانه (dāngdāng) ص. نر. م. ۱) تیت، تیت و پرک، خواره ولره؛ ۲) ذره ذره، ریچی ریچی، دانی وانی.

دانیوب (dānyúb) نر. م. وگ. دنیوب.

دانیو (dānyú) نر. م. پورنی، تیکری، تیکری، پورنی.

دانه (dāng) بچ. م. دل، ورغستلی، گوری، گور.

دانی (dāny) بچ. م. پنی، یو دول پنیگینه پسول.

داو (dāw) نر. م. ۱) خار، لریان، صلفه؛ ۲) پولی، دو، بیه جگول.

داوتی گل (dāwutígǎi) نر. م. شستی گل، یو دول گل دی چی دول دول رنگونه لری.

داو طلب (dāwǎláb) ص. نر. م. ۱) ارضاکلر، په خپله خوبه چمتو، کاندید؛ ۲) زیاتوونکی.

داو طلبی (dāwǎlábí) بچ. م. ۱) ارضاکلری، کاندیدیدنه، په خپله خوبه؛ ۲) بیه جگول.

داون (dāwǎn) نر. م. پورنی، زروکی، تکی.

داونی (dāwǎny) نر. م. تیرک، دژرنی تیر.

داوه دنگله (dāwadāngǎ) بچ. م. دعوه دنگله، مناقشه، جگړه، شخړه، لانه.

داه (dāh) ص. نپ. وینغه، مینغه، دایه.

داهیانه (dāhyāna) ق. په پوهه سره، په غیرکی سره، په هوچیاری.

دای (dāy) بچ. م. ۱) د دېوال پنځسه، د دېوال مورده؛ ۲) جد، وگ. دای.

دایر (dāy) ص. نر. م. ج. جاری، پیل، پرانستی.

دایرة المعارف (dāyratulmāwārf) نر. م. انسایکلوپدیا، هغه کتاب چی ټول انسانی معارف پکی راټول او تشریح شوی وی.

دایروی (dāyrawí) ص. نپ. گردی، گرد، گردی، حلقوی، د دایرې په شپږ.

دایره (dāyá) بچ. م. ۱) هن. دائره، هغه گردی کره چی له مرکز څخه مساوی فاصله ولری؛ ۲) حق. د خوشعبرو اجتماع، دفتر، اداره؛ ۳) مو. وگ. دریه.

دایک (dāyǎk) نر. م. روزکی، د اوسپنی پتری دی چی پر کالو او خولی تکرهل کېی.

دایم (dāyǎm) ص. نر. م. ج. تل، همیشه، هر وخت، هر کله، همیشنی، تل تر تله، مدام.

دایمی (dāyǎ) بچ. م. ۱) ارضاعی مور، د شپږو مور؛ ۲) دایه، قابله.

دایرول (dāyǎrǎwǎ) مص. مت. دایرول، شروع کول، پیلول، جاری کول، پرانیستل، چورول.

دب (dab) نر.م. دب، تکر، غرور، سامانه، لویی.
 دبآب (dabāb) نر.م. ۱) بزم، پرتم؛ ۲) دپکه، پتکه، دباب، برگدل، سترگی باندې کابل.
 دبابو (dabābū) ص. نر.م. دباب کونکی، گواښ کونکی.
 دبآغ (dabāg) ص. نر.م. شرمن پخوونکی، شرمن رنگوونکی.
 دبآغت (dabāgāt) نر.م. شرمن رنگونه، شرمن پخونه، دبابی.
 دباندې (dabānde) ق. بهر، بیرون، ورتنې.
 دباندېنی (dabāndenāy) ص. نر.م. بهرنی، خارجی، په بهر پورې تړلی.
 دباو (dabāw) نر.م. ۱) وگ، دباب؛ ۲) مچ، زور، طاقت، اختیار.
 دبذبیه (dabdabā) جمع.م. پرتم، شان او شوکت، برم.
 دبذوب (dabdūb) نر.م. غورونه، تهدید، تویخ.
 دبذ (dabāz) ص. نر.م. شروب، چاغ، مزې، قوی.
 دبزنګ (dabozāng) نر.م. خند، زخه، منلو.
 دپکه (dabka) جمع.م. گواښ، دب، پتکه، دپکه.
 دبیل (dabāil) ص. مت. دبول، دریل، پتلول.
 دبیله (dabāla) جمع.م. ۱) ادویری، دبله، دپلی، دوکری ۲) دپهاتو د کالو او سامان ایدلو سوندخ.
 دبیلی (dabāly) نر.م. ۱) قطعی، دپلی؛ ۲) دلوحې شونې، دلوحې ووی یا گل.
 دبینه (dabāna) جمع.م. دپونه، تخته کونګ، پلنونه.
 دبیه (dabā) جمع.م. له کڼو یا لومې شرمنې دپتک په شېرپو لویې چې تپل په کې ساتي.
 دبیی (dabāy) نر.م. ۱) شوپاری، سوتی، د کالو پرېمنلو اویدلرگی؛ ۲) پایدې، پوچ ثمره، بې بې، بې گتې.

دببی (dabāy) ص. جمع.م. خامه مېوه، هغه مېوه چې په پاتو یا بوسو کې پخه کړی شي.
 دبېدلر (dubedar) نر.م. یو ښکاري مرغه دی.
 دبیی لکه (dabaylalā) جمع.م. درې کونجه شمکه، مثلث دوله شمکه.
 دبپ (dap) ص. نر.م. بند، ایسار، ولاړ بې جریانه، هغه بندېز چې له غوړونو یا هواسره لږه لري.
 دپاره (dapāra) اد. لپاره.
 دپاسه (dapāsa) ق. ۱) پرې د پاسه، باندې، علاوه پر هغه، سرسره؛ ۲) له پاسه، له بره.
 دپتیا (dapyā) جمع.م. پتلوالی، ترتېدنه.
 دپکه (dapkā) جمع.م. گواښ، دباو، لاقه شافه.
 دپه هوا (dapahawā) جمع.م. بنده هوا، بادنه چلېدنه، دوپ.
 دتکارل (datkarāil) ص. مت. لمسول، پاڅول، لوستول، پارولېدل، استول، تیریکول.
 د تیرې گل (datizegwāl) نر.م. د تیرې پتزی، د تیرې چارگلی.
 د تي وروړ (datwōr) نر.م. دایې وروړ، رضاعي وروړ.
 د تاپې شپه (datāpišpa) جمع.م. د ناروغ سخته شپه، د ناروغ د ناروغی خطرناکه شپه.
 د تاپ خاوند (datāxāwānd) (اضافي مرکب) لوی نظری، د شان، پرتم یا دینې خاوند.
 دچار (dučār) ص. نر.م. اخته، مبتلا، ککر.
 دچه (dača) جمع.م. ۱) د پالیزاو ترکاری لښتی؛ ۲) ص. جمع.م. دچه، شان و شوکت، دینیه.
 دچینغی میر (dačigemīr) نر.م. دچینغی پر وخت دولسي لښکرو لاریوونکی.
 دڅوزو گوری (dačozogōray) نر.ج. ترنجبین، فلوس، چمبرخیال، یواغزن بوتی دی.

د خېلمې (daccelmi) ق. ۱) د شرمې، ټوله سره،
له یوه سره (۷) ص. د قومه، د کورنۍ.
د خالت (daxālat) نر. م. لاسوهنه، مداخله،
گډېدنه، د چاپه کار کې لاس وهنه..
د خانیاټ (duxānyāt) نر. ج. توتون، یوډول
نیکوټین لرونکی بوټی دی.
د خل (daxal) نر. م. ۱) گټه، عاید؛ ۲) لږیکې،
ارتباط؛ ۳) سیف؛ د پیسود ساتلو سونځ.
د خصه (daxma) بنج. م. ۱) کونج، د پټېدو ځای؛
۲) قبر، مرستون، اډیره.
د خول (duxūl) نر. م. ننوتل، داخلېدل.
د خیل (daxūl) ض. نر. م. ۱) لاس لرونکی، داخل،
داخل شوی، شامل، ورگډ؛ ۲) برخه لرونکی،
ونده لرونکی، برخه اخیستونکی؛ ۳) عمر. هغه
متحرک توری چې د تاسیس د الف او روی تر
منځ وي لکه ووه د باور په کلیمه کې.
د د (dad) نر. م. ځناور، حیوان، شپږوونکی ځناور.
د دوری (dadūray) نر. م. زړو او خوار سپی.
د دوی (dadūy) ض. اضافي منفصل ضمیر دی چې
د نژدې مذکر او مونث دواړو لپاره راځي.
د ده (dada) ض. اضافي منفصل ضمیر دی چې د
نژدې مذکر لپاره استعمالیږي.
د دی (dadi) ض. اضافي منفصل ضمیر دی چې د
نژدې مؤنث او مذکر لپاره استعمالیږي.
د ر (dar) ض. ۱) د مخاطب سمتي ضمیر دی لکه
د ربه شم؛ ۲) نر. م. وړ، دروازه، دره، تښه.
د ر (dur) نر. م. مرغله، مرغله، مروارید.
د رازه (draze) بنج. م. ۱) لویښنده، درزنده، تنکی
ځای د نوي پیدا شوي ماشوم په سر کې د څنګې
لو تڼدې په منځ کې هغه ځای چې هډوکي یې ډېر
نرم وي؛ ۲) زلزله، رپړدله.

د راستول (darastawal) مص. مت. وگ، بشپړل.
د راک (darāk) ص. نر. م. درک کونکی، څیړکی،
هوښیار، تیز فهمه، تیز هوښه.
د راندي (darānday) نر. م. د پسر نوږډول
ناروغي ده.
د راون (drāwan) نر. م. پورنۍ، زړوکی، ټکرې.
د راوی (drāway) نر. م. نښه، نښانه، ځای.
د رایي (darāyi) بنج. م. قنارويز، وړېښمن توکر.
د رب (drab) نر. م. ۱) یوډول ناروغي ده؛ ۲) درېله،
یوډول واښه دي؛ ۳) شان و شوکت، نوم، آواز؛
۴) یوډول بوټی دی.
د ربار (darbār) نر. م. شاهي ماڼۍ، سلطنتي قصر.
د رباري (darbār) بنج. م. ۱) د دربار، دربارته
منسوب؛ ۲) مو. د خټيزې کلاسيکې موسيقۍ
یو راگ دی چې پخوا یې کاتره بلله.
د ربحن (drabjan) نر. م. دوپيا، پاسي، خواښ.
د رېچه (darbača) بنج. م. دريڅه، وړه کرکې.
د رب دريانی (drabdrabāny) نر. م. الاداد،
کوچنيانو یوډول لوبه ده.
د رب دروب (drabdrūb) نر. م. د زوډوز، خرڼ
و خرڼ، کرپ، کرپ کرڼ.
د ربر (drabar) نر. م. ۱) چاغ، مزې، غوټ، شوربه؛
۲) هغه څوک چې چست او تیز تللی نه شي.
د ریل (drabēl) مص. مت. ۱) تخته کول، کېښل
۲) په پښو یوشی تخته کول.
د ریل (durbāl) نر. م. ښکېل، د څاروي مخنی
او وروستی پښه په پړي سره تړنه.
د ریلول (durbalwāl) مص. مت. ښکېلول، د
څارويو پښې سره تړل.
د ریله (drablā) بنج. م. ۱) پلښه غټه تښه ده
څارويو د پښو لاندې کلکه او چمپ شوي سره

دربونگی (drabwūnkay) فا. نر. م. ١. اول
 وهونگی: ٢. وهونگی: ٣. تخنه کونگی.
 دربه (draba) جنغ. م. ١. تندر، تکه: ٢. توره تیاره،
 توره ترووی: ٣. شری، غورد: ٤. اداتن یودول.
 در بهار (drabahār) نر. ج. دربی، دریا، مسلسل
 آواز، پرله پسې غږ.
 دربی (drabe) جنغ. ج. غوړې، لایې، باتې، غوړتې.
 دربی (drabedrūbe) جنغ. ج. وگ، دربی.
 در بیدل (drabedol) مص. ل. ١. دبیدل، دبیدل،
 در بیدل: ٢. معج. په لهر کېدل: ٣. زوره دبیدل.
 در بېله (darbolá) جنغ. م. توره تیاره، تورتم.
 در پری (drapray) نر. م. گرمکې، وړې دانې چې
 د انسان په بدن راخپژي.
 در پیه (darpayá) جنغ. م. زینه، اندو پایه، پته.
 درت (dorut) نر. م. په ختیزې کلاسیکې موسیقۍ
 کې د تال یو معین سرعت دی چې د سلامت او مد
 وروسته وي.
 درته (dorta) ق. ورله، د مخاطب لپاره د کبده په
 ډول استعمالیږي او «ستا لپاره» یا «تاته»
 مانا ورکوي.
 درج^١ (durj) نر. م. دېلی، قوٹی، هغه سونډخچه
 چې جواهر او گانده په کې ایښودل کېږي.
 درج^٢ (darj) نر. م. لیکل، داخلول، غایول، ثبتول.
 درجن (darján) نر. م. وگ، درغن.
 درجول (darjawol) مص. مت. ثبتول، داخلول،
 غایول، نیول، نغبتل، پېچل.
 درجه (darajá) جنغ. م. ١. پور، مرتبه، رتبه، مقام؛
 ٢. اندازه؛ د اندازې د بکاره کولو هر هغه څه
 چې اعداد یا کړنې ولري.
 درجه بندی (darjabandi) جنغ. م. د درجې
 ټاکنه، د انداز ټاکنه، درتې ټاکنه.

٢. اسفت شی، کلکې شوې خیرې: ٣. بدبویه؛
 ٤. معج. غټه او بې ډوله ډډی.
 در بېله^١ (d(u,ə)rbalá) جنغ. م. توره تیاره، تورتم.
 در بلی^١ (durbalay) نر. م. زولاته بهری، غولاته
 د پجو کړی.
 در بلی^٢ (drabólay) مص. نر. م. تخنه شوی،
 کېښل شوی، سخت او کلک شوی.
 در بلی (darbalay) جنغ. م. ١. درې پټیزه چوکې؛
 ٢. د پو او شلومو د غږ کې د غوړندېدو درې
 پټیزه پایه: ٣. درې پټیزه تال: ٤. خوشالی،
 خوبې، د خوشالی تریکې.
 در بېدل^١ (darbeledá) مص. ل. ١. بکېدل،
 چېدل، بندېدل: ٢. په بده اخته کېدل، غرقېدل.
 در بېدل^٢ (durbaledeá) مص. ل. تړل کېدل،
 خاړوي په دوو پټو تړل کېدل.
 در بند (darband) جنغ. م. ١. د غږو په منع کې
 تنگه لاره: ٢. بند: ٣. تاخچه، طاقچه.
 در بڼه (drabkna) جنغ. م. تخنه کول، کېندنه.
 در بڼی (drabanky) جنغ. م. خامه ځمکه، کاواکه
 ځمکه، هغه ځمکه چې پرې د گرغېدو پر مهال
 درېږي.
 در ب و دروب (drabodrúb) نر. م. ١. زورونه،
 برول: ٢. د وړو او ټکولو آواز.
 در بول (drabawol) مص. مت. ١. پټې وهل؛
 ٢. وهل، ډول: ٣. ختل: ٤. ډول وهل.
 در بولل (darbolol) مص. مت. در بول، در غوښتل،
 ځانته در بول، دعوتول.
 در بولی (drabawólay) مص. نر. م. وهلی، وهل
 شوی، ډولی.
 در بونگی (drabwūnkay) فا. نر. م. تخنه کونگی
 هډونگی، ټکونگی، کېښونگی.

درز^{۱۱} (draz) نر.م. ۱) د توپک، دز، د لوانده شس
 د غور غبدو او اواز؛ ۲) بول، شهرت، برم، برم
 درز غن (drazgán) بڼغ.م. وگ، درغن.
 درزنده (dražanda) بڼغ.م. ۱) لوانده، لوانده،
 درازه؛ د کسوجني د سر نر مه برخه؛ ۲) پنگ،
 پنگی، د غره په سر هوار غای.
 درزنی (dražanáy) نر.م. پلن او هوار میدان.
 درزول (dražawál) مص. مت. ذول، وهلاو
 تکول، د بول، گرزول.
 درزهار (dražahár) نر.م. درزی، دوزا، دوزو
 دروز؛ د توپک یا توپ تکي، نالندی پرله
 پسې اولزنه او غیونه.
 درزی (darzi) نر.م. خیاط، کالی گنهنکی.
 درزیدل (dražedál) مص.ل. ۱) اذیدل، وهل
 کېدل؛ ۲) گرزیدل، د فشار له امله خوځېدل.
 درس (dars) نر.م. ۱) سبق، لوست؛ ۲) مع. هرت،
 پند، پانیات.
 درست^{۱۱} (drast) ص. نر.م. ج. تول، پوره، ولول.
 درست^{۱۲} (drust) ص. نر.م. سم برابر، صحیح.
 درستوالی^{۱۱} (drastwálay) نر.م. پوره والی.
 درستوالی^{۱۲} (drustwálay) نر.م. سهوالی،
 برابر والی، صحیح والی، جور والی.
 درستول^{۱۱} (drastawá) مص. مت. پوره کول،
 تمامول، سرته رسول، بشپړول.
 درستول^{۱۲} (drustawá) مص. مت. جورول،
 روغول، سمول، سپڅول.
 درستون (darastún) نر.م. د مخاطب وخواه
 راگر غښونکی.
 درستنه (darastá) بڼغ.م. ۱) تیرکش؛ ۲) وسله
 درستنه والا (darastwála) ص. نر.م. وسله والا،
 وسله والا، د وسلې خاوند.

درجهېدل (durjedál) مص.ل. ثبتېدل، داخلېدل،
 ځایېدل، نیول کېدل.
 درچل^{۱۱} (dračál) مص.ل. تیرل، پرېنجهېدل، ترنجهېدل.
 درچل^{۱۲} (darčál) ص. نر.م. پرله پسې، جاري،
 روان، چالان.
 درچلی (dračálay) نر.م. پرېنجهېلی، ترنجهېلی.
 درچنه (dračána) بڼغ.م. پرېنجه، توپی، انگی،
 ترچنه، پرچی، انتوسی.
 درچول (dračawál) مص. مت. ترنچول، پرنچول.
 درغن (darján) بڼغ.م. درغنه، درجن، کوری،
 بجه، له پوه جنس څخه معمولاً دولس او کله
 شپږ دانې.
 درغه (durca) بڼغ.م. دروڅه، موری، کولک، د
 کوټې په چت کې دریا دراتلو لولوگي وتلو لار.
 درد^{۱۱} (dard) نر.م. ۱) درد، خوږ، رنغ، ناروغي؛
 ۲) قهر، غوسه؛ ۳) غور، کړاو، مصیبت.
 درد^{۱۲} (durd) نر.م. خټېدل، کونوی، د مایعاتو
 رسوب.
 دردک (durdák) ص. نر.م. وړانې، تخه، متر،
 تخې تخې، وړانې شوې مستې او شیدې.
 دردمن^{۱۱} (dardmán) ص. نر.م. خوږ شوی،
 خوږمن، دردېدلی، درد ورسېدلی، دردناک.
 دردمن^{۱۲} (dardaman) ص. نر.م. ج. وشکتی،
 عصی، له لهره دک، خوشک.
 دردول (dardawál) مص. مت. ۱) خوړول، پسه
 درد اخته کول؛ ۲) خوړول؛ ۳) په غوسه کول.
 دردېدل (dardedál) مص.ل. ۱) په درد اخته
 کېدل؛ ۲) خوړېدل؛ ۳) په غوسه کېدل.
 درز (draz) نر.م. یو ډول گانه ده.
 درز^{۱۱} (darz) نر.م. ۱) چاود، چاک، سپی، وت،
 سوز؛ ۲) مع. اختلاف، گندل.

درستی (drastiy) نر.م. ربهتیقی شاهد، حلیلی
 شاهد، صادق شاهد.
 درستی (drasti) بیخ.م. ۱) اسموالی، جوروالی،
 روغوالی؛ ۲) صداقت، ربهتیوالی.
 درستبیل (drastodai) مص.لا. تمامبیل، پای
 تهرسبیل، پوره کبیل.
 درستیزوال (drastizwai) نر.م. دلرکان رئیس،
 دنظامی لوردی رتبی خساوندچی و عسکری په
 تولر شقوئر (ارکان) کی معلومات ولری.
 درسی (darsi) ض. چی تدریس کبیری، د درس، په
 درس پوردی لرونه
 درشته (darusha) بیخ.م. ۱) کوتره؛ ۲) وگ.
 دروخته.
 درشل (darshai) نر.م. ۱) درشایی، د دروازی
 چوکات؛ ۲) کوتی یا ودانی ته د نوتلو لاره؛
 ۳) یو دول سابه دی چی شکل یی گندنی ته ورته
 دی، ژیر گل لری.
 درشول (darshol) نر.م. یو دول نبات دی.
 درشونوی (darshonuy) نر.م. سوندک، شونډک،
 وریوز.
 دربتن (drapain) نر.م. بیهگنه، نهکی، مرسته.
 درغل (darğai) ص.نر.م. ۱) کورته، ناچله، کلب،
 کلبه؛ ۲) منافق، درواغجن؛ ۳) پریشان، خوار
 ۴) کلایند، محاصره، بند.
 درغلاند (darğaland) نر.م. فریبکار، دروغجن.
 درغلنه (darğalana) بیخ.م. خیانت، درغلی،
 منافقت، چل، چلبازی، تکی.
 درغلول (darğalawai) مص.مت. ۱) نیول،
 کلایندکول؛ ۲) ناکراره کول، نارامه کول.
 درغلی (darğali) بیخ.م. وگ. درغلنه.
 درغلی (darğaláy) ص.نر.م. منافق، چلباز.

درغلی (darğlay) فا.نر.م. د مخاطب په لور
 ورغلی - زلمی همدا اوس درغلی (درغلی).
 درغلی (darğalay) فا.نر.م. په ماضی کی
 د مخاطب په لور ورغلی.
 درغلمبیل (darğalodai) مص.ل. ۱) نیول کبیل،
 کبیربیل، محاصره کبیل؛ ۲) ناکراربیل.
 درغین (drağin) ص.نر.م. ۱) دروغین، دروغزن؛
 ۲) نر.م. درغین، شباهه، دکاتی پلنه تخه چی
 مساله پری میده کوی؛ ۳) پلنونه، تخه کونگ
 ۴) پتاری، د مری پریمنخلو تخه.
 درغنی (drağaniy) نر.م. ۱) گنه گونه، بهر وبار،
 لزدحام؛ ۲) پایکوب، پایکو.
 درغوره (darğwara) بیخ.م. درهزی بوتی، هغه
 بوتی چی ربهغ یا چارو ورخه جوړوی.
 درغوز (darğwaz) نر.م. ۱) وگ. درو؛ ۲) نذری
 پسه.
 درغول (darğol) نر.م. ۱) پرچار، اگل، د لور
 د خوشی کولو غای؛ ۲) تنگی، تنگه دوه.
 درغول (darğawai) مص.مت. بهیرول، نفوتول.
 درغول برغول (darğolbarğol) ص.نر.م. گدود،
 وړان و بچار، خراب تراب.
 درغولول (darğolawai) مص.مت. درغولونه، په
 درغول (پارچار) کی دویالی لویه خوشی کول.
 درغولمبیل (darğolodai) مص.ل. په درغول
 کی اویه ابله کبیل.
 درغونه (darğawana) بیخ.م. بهیونه، نفوتنه.
 درغی (darğay) نر.م. د مخاطب په لور لار استعا
 خوانه یی د تلنی عمل اجرا کر.
 درغلمبیل (darğodai) مص.ل. بهیربیل، نفوتبیل.
 درک (drak) نر.م. ۱) د دروازی رپ؛ ۲) د خونې
 غولی.

درک ^{۱۷۱} (darāk) ن.م. ۱) پنه، نهبه، نهبان، شرک،
بهنگه؛ ۲) د او بود دانی سوری، د او بو خوله؛
۳) اوخت، موقع.

درک ^{۱۷۲} (dark) ن.م. فهم، پوهه، قابلیت، ادراک
کول، پوهېدنه، حسونه، تمیز.
درکار (darkār) ن.م. یو پوتی دی چې ژبې گل او
سپین پخ لري.

درگر (darakar) ن.م. د گادی د لراپې گردی کړی
(حلقه).

درگری (darkarāy) ن.م. غسوجل، آغل، د
غواپانود درولو او ساتلو ځای او کوټه.

درکول (darkawāl) م.ص. مت. ورکول (مخاطب
ته)، تاته د درگری د عمل اجرا کوونکی.

درکوونکی (darkawūnkay) ف.ا. ن.م.
ورکوونکی (مخاطب ته)، تاته د درکولود
عمل اجرا کوونکی.

درکی (darkay) ن.م. لومه، مرغیو او مرغانو د
نیولو لومه.

درگ (drag) ن.م. ۱) درب، دزده حرکت، دزده
دزدا؛ ۲) د پېو او لزا (۳) څنگل؛ ۴) ص. ن.م.
د ژور ضد؛ ۵) ن.م. په حواری ځای کې لږه جگه
پرخه؛ محذب، لوړ ځای؛ ۶) ترینگی.

درگا ^{۱۷۳} (draga) ن.م. ج. درگهار، دربار، دربی.

درگا ^{۱۷۴} (darga) ن.م. درشل، دربار، ایستانه.

درگا ^{۱۷۵} (durgā) ص. ن.م. مو. د بلاول تات پو پښخه
سړی (او د) راگ دی.

درگد (dargad) ن.م. د غسولیزه جوړونه، غني
اېبودنه، اغزی اېبودنه، ازغې جگونه.

درگرده (dargāda) ق. پرله پسې، مسلسل، متواتر.

درگرې ^{۱۷۶} (dargār) ص. ن.م. ۱) پرچسته، جوت؛
۲) پرله پسې، یو په بل پسې.

درگرې ^{۱۷۱} (dragār) ن.م. گودره، لاری، کسکی
تیر، وېشه، پشتول.

درگرې درگرې (dargāredargāre) ص.ن.م.

۱) اتوتې توتې، ذرې ذرې؛ ۲) دېر غمجن، دېر
ستونزمن؛ ۳) اتس ونس، گپود، وړان وېچار.

درگوتې (dargūte) ن.م. د لوڅو کسکی څنگل.
د کرکو کوچنی څنگل.

درگه ^{۱۷۷} (darga) ن.م. ۱) غورگه، کرکی، نیچه؛
۲) د شرو څنگل، دورمول.

درگه ^{۱۷۸} (drōga) ن.م. ۱) د بهرې د رابهلویږی؛
۲) منډه، غغاسته، رگه.

درگهار (dragahār) ن.م. د بهار، درگی، درگا.
درگی (dragāy) ن.م. درگهار، دزده دربی.

درگیې (dargayē) ن.م. ۱) د لوبو د اېبودلو
الماری؛ ۲) د لوبو اېبودلو کوټه.

درل (dral) م.ص. ل. وگ. درېدل.

درلل (darlāl) م.ص. ل. لرل، درلودل.

درلودل (darlodāl) م.ص. مت. وگ. لرل.

درلوول (darlowāl) م.ص. مت. وگ. لرل.

درلوونی (darlowūnāy) ف.ا. ن.م. درلودونی،
لرونی، درلودونکی، لرونکی.

درله (darlā) ن.م. ۱) درلودل، درلوول، لرل؛
۲) ق. وگ. درته.

درم ^{۱۷۹} (dram) ن.م. ۱) د توب د دز لولزا؛ ۲) د دېوال
تکیه، پشتی.

درم ^{۱۸۰} (daram) ن.م. ۱) دهرم، منذهب؛ ۲) معج
دین او ایمان.

درمان (darmān) ن.م. درملنه، د لرو درمل دوايي
علاج.

درمانده (darmānda) ص. ن.م. ۱) بېچاره، لور
بېنوا؛ ۲) ستړی ستومان، لوېدی.

درمب (dramb) نر.م. د. دول یا دربی اواز.
 درمبول (drambawá) مص.مت. ۱) دول و هل
 دریه و هل؛ ۲) و هل، تکول، په پسر و باندي يو
 شی تخته کول.

درمبهار (drambahār) نر.م. درمبا، درمبی، د
 دول یا دربی پرله پسې اواز.

درمبهدل (drambhedl) مص.ل. ۱) دول د بهدل،
 ۲) په پسر کېندل؛ ۳) دیوه شی د پاسه توپونه
 او دانگونه و هل.

درمسال (daramsāl) نر.م. دسیکانو عبادتغای.
 درمغول (daramagól) ص.نر.م. گڼو، درهم و
 برهم، درغول، برغول.

درمکنښ (dramkēs) نر.م. د کتې گنډلوستن.
 درمل^(۱) (durmal) نر.م. ۱) نیمه پخه سپزه؛
 ۲) غوانکی، زلمی، ژنکی.

درمل^(۲) (darmál) نر.م. ۱) دارو، دوا؛ ۲) علاج.
 درملتوب (darmaltób) نر.م. داکتري، طبابت،
 دارو درمل کول.

درملتون (darmaltūn) نر.م. دواخانه، د درملو
 غای، درمل غای، د دوا خرڅولو غای.

درملگر (darmalgar) ص.نر.م. دواکوونکی،
 طبیب، داکتر، معالج، تداوي کوونکی، درملی.
 درملور (darmalwar) نر.م. د علاج وړ.

درمند (darmānd) نر.م. د فصل دلی، راتول شوی
 فصل او غله.

درمندغای (darmāndjāy) نر.م. د فصل د میده
 کولو او پاکولو غای.

درمنده (darmānda) پخ.م. درینده، د خنښو
 خرڅنې، د سنډو توپکی، د سنډو غوټه.

درمندلی (darmānda) نر.م. د درمند تلی، هغه
 لړه غله چې د درمند له تولولو وروسته په ځمکه

باندي پاتې کېږي.

درمودل (durmudál) نر.م. نيزار.

درمولی (darmulāy) نر.م. درنگلی، غولرگی،
 هغه داگه چې د درمنده په منځ کې يې نهغه
 پنځوي او د غویل لپاره غوايان ورسره تړي.

درمه (durma) پخ.م. ۱) وگ. درومه؛ ۲) غوانی،
 ونه او شپره.

درناوی (dranāway) نر.م. ۱) دروندوالی،
 سنگینی؛ ۲) احترام، درنښت، لعانڅنه.

درنجی (dranjāy) نر.م. کوچنیان د بار . . . رولو
 په وخت کې دا کليمه وايي.

درند (drand) نر.م. ۱) د درمند؛ ۲) د گيلاس
 د ونې په څېر يوه غرنۍ ونه ده.

درند سترگی (drandstergay) نر.م. دروند
 سترگی، غړندی، بد سترگی.

درندول (drandawál) مص.مت. وگ. درنول.
 درنده^(۱) (darinda) ص.نر.م. وحشی، شپړونکی.

درنده^(۲) (durānda) پخ.م. وړېدونکی وریغ.
 درندی (drandāy) نر.م. د مېړو د پني او کولمو
 ناروغی.

درندېدل (drandede) مص.ل. وگ. درنېدل.
 درنښت (dranst) نر.م. درناوی، دروندوالی.

درنگ^(۱) (drang) نر.م. ۱) وقفه، پیل، څنډه
 ۲) کان، معدن؛ ۳) وچه کلکه او اوله ځمکه.

درنگ^(۲) (drang) نر.م. شرنګ، ترنگ، د رباب
 غږ او اواز.

درنگلی (drangalāy) نر.م. وگ. درمولی.
 درنگچاری (drangčāray) نر.م. معدنچي.

درنگول (drangawál) مص.مت. ترنگول،
 شرنګول، د موسیقي له آلي نه اواز ایستل.

درنگه (dranga) پخ.م. سنډو، د مردارو ځوان تنه.

درنگهار (drangahār) نر.م. ترنگهار، شرنگهار.
 درنگهدل (drangedāl) مص.ل. ترنگهدل،
 شرنگهدل، تنگهدل.
 درنواله (dranwāla) بنغ.م. (۱) لویی، لویوالی،
 مشرتوب؛ (۲) دروندوالی.
 درنول (dranawāl) مص.مت. (۱) عزت و رکول،
 قدر و رکول؛ (۲) وزن زیاتول، دروندول.
 درنه (dranā) بنغ.م. (۱) دروند مؤنث؛ (۲) ساخته
 او شدیده ناروغی.
 درنه (dorna) ق. درخخه، درغنی، درشکه.
 درنه مار (durnamār) ص.نر.م. جلات، جلاد،
 وژونکی، قتل کونکی.
 درنهدل (drandedāl) مص. (۱) عزت ته رسهدل،
 عزتمند کهدل؛ (۲) وزن زیاتهدل، تول زیاتهدل.
 درو (drow) بنغ.م. (ج. دروی) دوکه، دروه، چل.
 درواز (darwāz) ص.نر.م. (۱) ترهور، ترور، وارخطا
 (۲) نسکور، سرچپه، پرمخ.
 دروازگی (darwāzagāy) بنغ.م. وزه دروازه.
 دروازه (darwāza) بنغ.م. دره، تصبه، ور.
 درواغ (d(u,u)rwāg) ص.نر.م. دروغ، درهستیا
 ضد، چپه خبره کول، غلطه خبره کول.
 درواغجن (darwāgjan) ص.نر.م. دروغزن،
 دروغگو، دروغگوی، وعده خلاف، مناقق.
 دروان (darwān) ص.نر.م. دروانچی، شوکیدار.
 دروین (drubān) نر.م. دمهلمه پالنې کراو، د
 مهمانداری تکلیف او جنجال.
 دروپت (durupāt) نر.م. دریت، دهرید، دهرپت؛
 بودول لرغونی مشکله سنډره ده.
 درود (durūd) نر.م. صفت، ستاینه، ثنا او صفت.
 درودگر (drudgār) نر.م. ژرندگیری، زرنده گیری.
 درور (drow) نر.م. نرور، د صبر، خور.

دروین (darwarān) نر.م. درورنگ، بودول بودی
 دی چې جارو تری جوړوي.
 دروزگر (drūzgar) ص.نر.م. نجار، ترکان.
 دروزه (drūza) بنغ.م. د غنصویا اور شو هغه دندر
 چې روی تری جلا شوی وي.
 دروژی (darwāzay) ص.نر.م. (۱) درو، هغه
 غواړي چې دنر لپاره ټاکلې شوې وي.
 دروشته (društa) بنغ.م. د شنو وپو او پوسر گده،
 د شنو او وچو وپو گده، د خارو وپو خارو.
 دروگر (drūgār) نر.م. خواخوږی.
 دروگه (drūga) بنغ.م. (۱) دبله، پستم، برم
 (۲) غمخواري، بندوبست.
 درول (darawāl) مص.مت. (۱) ولاړول، جگول؛
 (۲) تمول، غنهدول، متوقف کول؛ (۳) بندول؛
 (۴) کاندیدول؛ (۵) مؤظفول، مقرول.
 دروم (drum) نر.م. (۱) د توب آواز؛ (۲) د سفر
 قرمانده، درومه، مرش؛
 درومل (drūmāl) مص.ل. تلل.
 درومنه (drūmāna) بنغ.م. تلنه.
 درون (darwān) نر.م. نیاز، دورموند.
 دروند (drūnd) ص.نر.م. (ج. درانه) (۱) درون،
 زیات وزن لرونکی؛ (۲) باعزته، باوقاره.
 دروند بار (drūndhār) نر.م. گران بار، هغه غیر
 ضروري سامان چې مخکې یې لېږي.
 دروند باری (drūndbāray) نر.م. هغه وسیله
 چې باروري؛ د دروند بار وړونکی.
 دروند والی (drūndwālay) نر.م. (۱) د رنځ
 زیاتوالی؛ (۲) درنښت، سنگینی، مجازاً عزت.
 دروندول (drūndawāl) مص.مت. وگ، درنول.
 درونه (darawāna) بنغ.م. (۱) ودرونه، چگونډه
 (۲) تمونه، غنډونه؛ (۳) کاندیدونه؛ (۴) مؤظفونه.

درونا (darwān) نرم. درونی، نیزار، د دور موغنگل.
 دروه (darāwāq) ق. فوراً، سمدستی، بی غنده.
 دروه (droh) بیخ. م. (۱) تگی، چل، دوکه، غولونه؛
 (۲) اندهبننه، چورت، ویره، دار.
 دروهل (drohál) مص. مت. (۱) له چا سوره تگی
 کول، غولول؛ (۲) غورول، په عذابول.
 دروهلی (drohálay) ص. نرم. خاین، درغل.
 دروهنه (drohóna) بیخ. م. تگی او برگي کول.
 دروهونکی (drohúnkay) نرم. م. چمبازه، چلی،
 تگ.
 دروهه (drohá) ص. نرم. دوکه باز، چلباز.
 دروههدل (drohedál) مص. ل. (۱) غولهدل،
 تهر وتل؛ (۲) اندهبننه، وهر بدل.
 دروی (darway) نرم. وگ، دورمه.
 درویزگر (darwezgar) ص. نرم. فقیر، سوالگر.
 درویزه (darweza) بیخ. م. گدایی، سوالگری.
 درویش (darwés) ص. نرم. فقیر، قلندر، ملنگ
 نهستن، غریب.
 دروی والا (darwaywāla) نرم. م. درمه والا،
 دورمی خرشونکی، د دور موخاوند.
 دره^{۱۱۱} (darā) بیخ. م. تنگی، ناره، ناو، وت، تاله؛
 دوو غرونو په منخ کې وادی.
 دره^{۱۱۲} (dura) بیخ. م. (۱) تازیانه، متروکه، قمچینه؛
 (۲) کاکوره.
 درهدکی (darhádke) ند. بسم الله، خیر غوندې
 بود کلمه ده چې د کومی په بی بی په مقابل کې
 عاطفی حالت شرگندوی.
 درهم ویرهم (darhámuburhám) ص. نرم. م. ج.
 گدو، تبت و پرک، وړان و بچار، بی ترتیبه.
 درهه (darhá) بیخ. م. پارو، جادو.
 دری (daráy) بیخ. م. سترنجی، شترنجی.

دریاب (daryāb) نرم. م. دریا، بحر، سمندر، رود،
 سیند.
 دریابی (daryābī) ص. نم. (۱) د دریاب، دریاب
 ته منسوب؛ (۲) امج، لوی، پراخ، تبحر؛ (۳) امج،
 سخی، د خلاص نیت شپتن.
 دری اړخیز (dri arxíz) ص. نرم. م. ج. دری
 خنکیز، دری خوا، نکي، دری خندی، مثلث.
 دری اېکیخه (dri ekíja) بیخ. م. دری اېکیزه،
 پنخه پولی.
 دری بوجه (dreboja) نرم. ج. پ. ک. کله چې په
 یوه ټاکلې قضیه کې مرکه چیان وټاکل شي او
 کله کله بیا طرفین د مسابقي په ډول دغه شمېر
 دری چنده کوي، دې ته دری بوجه وایي.
 دری پنبیز (drepáiz) ص. نرم. م. درو پنبو والا،
 هر هغه څه چې دری پنبې ولري.
 دری پلای (drepaláy) نرم. م. د بېبی یوه لویه ده.
 دریخ (daríj) نرم. م. (۱) د درېدلو غای، منبر، لور.
 غای؛ (۲) موقف، استقامت.
 دریخه (darica) بیخ. م. دروڅه، کرکی، ووه کرکی.
 دری بدل (daredál) مص. ل. (۱) ولاړ بدل، جگ بدل،
 لک بدل؛ (۲) تم بدل، غنډ بدل؛ (۳) ټاکل کېدل.
 دری دنخی (dredánjáy) نرم. م. تم غای، دریخی.
 دری پرو (drez) امر. (۱) ودرسره، درېش؛ (۲) عس. د
 دری دلو یا د حرکت د توقف لپاره عسکري امر یا
 فرمانده؛ (۳) د دری بدل د حال د فعل بنسټ.
 دری سکلی (dreskálay) نرم. م. دری کلن اوین.
 دریش (dres) امر. (۱) وگ، درې؛ (۲) د سراوینرې
 جوړول؛ (۳) د ځمکې لوره او ژوره سمول.
 دری شمی (dresí) بیخ. م. کرني او پتلون.
 دری شهرلی (dreserláy) ص. نرم. م. څلور کلن
 پسه، یا وزگری.

دری بناخی (dresāxāy) پنج. م. دری غاخی،
دری غاخی سکو، بناخی.

درهینگی (dresāy) نرم. جلب، واگه، کیزه.

دریغ (dreg) نرم. (۱) وش، آه، دافسوس او ارمان
کلیحه (۲) سپما، ساتنه، صرفه، اسره.

دریغول (dregawāl) مص. مت. نه ورکول، سپمول.

دریگت (dregat) نرم. یو دول لویه ده.

دریگون (dregūn) عد. ص. له دربو شخه جور، د
درو، دری واره، دری چنده، د دربو مجموعه.

دریگی (dregāy) نرم. د جواری یو دول لویه ده.

دریمان (dreyman) نرم. ج. ب. ک. هغه به طرفه
منشگری دی چې دروخی لپاره ټاکل کېږي.

دریم بریدمن (dreyāmbredmān) نرم. د
عسکري صاحب منصبانو تر ټولو ټیټه رتبه ده
چې له ملکي لسمې رتبې سره معادله ده.

دریم خاړن (dreyāmcāran) نرم. د پولیسو په
تشکیل کې یوه رتبه ده چې په عسکري تشکیل
کې د دریم بریدمن له رتبې سره او په ملکي
تشکیل کې له لسمې رتبې سره برابره ده.

دری مخی (dremoxay) ص. نرم. دری خواپیز،
دری خواوې لرونکی، دری اړخه لرونکی.

دریمگری (dremgāy) ص. نرم. منشگری،
دریمان، منصف ثالث، وگ. دریمان.

دریمه کجه (dreyāmakajā) ص. نرم. شپېر
غاخی، هغه غویی چې عمر یې خلور کاله وي.

درینده (drindā) پنج. م. (ج. درندی) سنی، د
سنيو کلاوه، د سنيو کاري، د سنيو لری.

دریندی (drinday) نرم. درینشی، درندی، د سورو
لو پسونو یو دول ناروغي ده.

درینگ (dring) نرم. (۱) کلک، کلکه ځمکه؛
(۲) د ونو څنگل، د ونو باغ.

درینگل (dringāl) مص. مت. کېمنل، سفول،
خورول، په بوه شي کې په زوره مندل.

درینگول (dringawāl) مص. مت. (۱) ټینگول،
تخته کول؛ (۲) کشول (درسی یا پړي).

درینگه (dringa) پنج. م. کلک او سخت.

درینگی (dringāy) نرم. (۱) یو دول ناروغي ده؛
(۲) کلکه ځمکه، سخته ځمکه، کر ځمکه.

درینگهدل (dringedāl) مص. ل. (۱) ټینگهدل،
تخته کېدل؛ (۲) کشېدل؛ (۳) د پوه شي د پاسه
گر ځېدل یا توپونه وهل.

درینی (drinay) نرم. سپنگه، تمیزی، سوږمه.

دری نیم سره (drenīmsara) پ. ک. که شوک
د یوې نجلی تر ورکولو وروسته منکرشي نو د
هغې له خپلوانو شخه دربو نارینه او یوې جنې
ته قسم ورکوي چې دې ته دری نیم سره وايي.

دری ورگی (drewārgay) ص. نرم. دری سکلی،
دری کلن او بی.

دریه (darya) پنج. م. داریا، داریال، چمبه، تمبل،
دریا، دریایگی، دایره.

دری (dar) نرم. (۱) پانگ، پارسنگ، د دواړو تلو
د برابرولو لپاره یو اضافي څیز؛ (۲) لویه تله،
کپان؛ (۳) قد، قواره، بڼه؛ (۴) اوچته ځمکه؛
(۵) د غره اوچته شوکه، دره.

درد (dard) نرم. وگ. درد.

دردی (dardār) ص. نرم. ج. ذره ذره، ټوټه ټوټه.
دردی (dardarāy) نرم. د پښې پاپکو، یو لنگه
پاپکوب.

دردنگ (dardāng) نرم. (۱) دوردنگ، دردنگ،
په تریکو، په یوه منډه، سمدلاسه؛ (۲) اشپېنا
(۳) په غرانگور (۵) گډه وده سندر، بهخونده
او بې مزي سندر.

درد د ویره (dardūbra) بڼخ. م. په شورو و غسود، په غوره کې، جوړښ و خړوښ.

درد د وړ (dardū) ص. نر. م. مات گډ، میده میده.

دردز (draz) نر. م. د توپک د دز اواز.

دردز (darz) نر. م. درز، چاک، چاود، درغ.

درکه (daraka) بڼخ. م. د پ، پتکه، تهدیدونه.

درکه بدل (drakedal) مص. ل. درز بدل، گس بدل، ورتل، تکان یا غور غېږنه، زړه درکه بدل.

دروایی (darwāy) ص. نر. م. تولگر، تلونکی.

دروکی (darūke) بڼخ. م. (۱) نخته او دلرگی وړه توته؛ (۲) یزې، شونتې؛ (۳) د جنف سوزې د ونې وړوکی لرگی چې د دېوې پرغای یې بلوي.

دړه (dāra) بڼخ. م. (۱) له لرگی یا هډوکی نه بېله شوي توته؛ (۲) اور؛ (۳) دلرگی چاود؛ (۴) دختکی ترازه (۶) ونه، قد؛ (۷) اوچته عمکه؛ (۸) دغره اوچته شوکه؛ (۹) دتش لوبې تلل.

دړه دړه (dāradāra) بڼخ. م. درې درې، توتې توتې.

دړه د وړه (daradūra) بڼخ. م. شور ماشور.

دړه ماکو (daramāku) نر. م. شمشه، یو ډول بوتی دی چې په شولو کې کېږي.

دړی (darāy) نر. م. (۱) شاخکی، قطره، ذره؛ (۲) هغه لوبې چې مایع یا غور وړیاندې اندازه کېږي.

دړی (dāre) بڼخ. م. ج. (۱) کړکی؛ (۲) دلرگی توتې.

دړی (darā) بڼخ. م. (۱) له پنځو کیلو برابر وزن؛ (۲) د زرو یو ډول گانه ده چې پنځې یې په تنده نومې یا خړوي؛ (۳) د لوبو او خوراکی شیانو د اېښودلو الماری.

دړی دړی (dareclare) بڼخ. م. توتې توتې.

دړی (darā) نر. م. د لاندې یوه غټه او گړدی توته غوښه چې یولزې او جلا غوړنده وي.

دړی دړی (darēwāre) بڼخ. م. (۱) توتې توتې، دړی دړی؛ (۲) مچ، گډو، تن نس.

دزار (dozār) نر. م. جوار، جوارې، د جوارو څله.

دزارینه (dozārīna) بڼخ. م. جسواری، بسوگرک، گدلی، سورسک، پپاشه، د جوارو ډوډی.

دزړه له کومي (dozrelakūmi) په واز کومي، د زړه له تله، په ټوله مینه، په دېره مینه.

د زنگانه سترگه (dazangānastārga) بڼخ. م. تېنې، تېتکی، د زنگانه سر، زنگون.

د ژواک بندگان (dažwākbandagān) هغه مریان چې د خرڅلاو او سوداگری لپاره نه، بلکې د خدمت لپاره وي..

دساري په توگه (dasāripatōga) د بېلگې یا مثال په ډول/ توگه.

د سپینه (daspanā) بڼخ. م. هغه او سپینه آله ده چې خټگران خټه یا مساله پرې هواروي؛ (۲) کړه، کړی، حلقه، د توپک ماشه.

دست (dast) نر. م. (۱) د اسهال په وخت د عمل شمېر؛ (۲) اسهال، له نسه کېدن، نس ناسته.

دستار (dastār) نر. م. ج. دستارونه، لنگوته، لنگوتی، پتکی، پگری، لونگی.

دستاوېز (dastāwez) نر. م. (۱) دلیل، مدرک، سند؛ (۲) لاسوند؛ (۳) وسیله، بهانه، پلمه.

دست بازي (dastbāzi) بڼخ. م. لاس وهنه، خیانت، ناوړه استفاده، ناروا گټه.

دستخط (dastxāt) نر. م. لاسلیک، امضاء.

دسترس (dastras) ق. مهارت، لاس لرنه.

دسترگوتور (dastārgutōr) نر. م. مچ، (۱) آزوی (۲) د پرگران، محبوب.

دستک (dastak) نر. م. (۱) لاری، داگه، دخونې د پوښی لرگی؛ (۲) د مواصلا تو دوسپه؛ (۳) پر لویو

لارو له مسافرانو څخه د ماليې اخيستنه
 ٤) اجازه ليک، پاسپورت؛ ٥) د سلاسي حسابو
 کتابچه.
 د سکلېنه (daskāṣa) بڼغ. م. د سکل، لاسکل،
 دستکش، لاس ماغزو، لاس وېلي.
 د دستکول (dastkāwal) نر. م. د ځان جوړولو
 د سامانو، روپيو او... د ساتلو يوه وسيله ده چې
 بڼغې يې له ځانه سره گرځوي.
 د دستکي (dastakāy) نر. م. ١) برگه، نيم لړۍ،
 بهارۍ، تير بند دستک؛ ٢) دکتي دواړو خواوو
 ته د نيم متر هومره واړه لرگي.
 د دستکي (dastakāy) بڼغ. م. ج. د لاس دودۍ.
 د دستگاه (dastgāh) بڼغ. م. (ج. دستگاوي)
 ١) کارخانه، فابريکه؛ د لاسي صنايعو د توليد
 ځای؛ ٢) توان، قدرت؛ ٣) پرتم؛ ٤) پانگه.
 د دستمايه (dastmāya) بڼغ. م. (ج. دستمايي) د
 ډال او سپر د لاس نهولو ځای او نسبه.
 د دستمبول (dastamból) نر. م. پر پټو استمبول،
 مشگه، د ورکوتي خټکي په شپږ يوه خون بويه
 مېوډه.
 د دستور (dastūr) نر. م. (ج. دستورونه) ١) دود،
 رسم، رواج؛ ٢) قانون، قاعده، طريقه، فرمان،
 امر؛ ٣) ا. ق. وگ. اډر؛ ٤) وگ. اماله.
 د دستور العمل (dastūr al-amal) نر. م. ١) هدايت،
 لارښوونه، گرڼېود، د عمل لارښوونې (٢) مراسم.
 د دستوري (dastūrī) ص. نپ. د دستور، په دستور
 پودي لړوند، د وطني له مخې، گومارلی.
 د دسته (dasta) بڼغ. م. ١) لاسی، لاسکی (٢) گلسته
 کېدی، بندل؛ ٣) نج، مقدار؛ ٤) اتولۍ، ډله.
 د دسته بندي (dastābandī) بڼغ. م. پر گروپ
 گروپ يا لوه لوه وېشنه، ډله ډله کونگ.

د دستي (dasti) ق. اوس، همدا اوس، سمدلاسه،
 سلاسي.
 د دسره (dasāra) ق. ١) بالکل، له سره، گړسره،
 بېخي، کورت، هېڅ، هېو؛ ٢) ختم، پای، آخر.
 د دسلاپ (daslāp) نر. م. بونی، د لومړني څرخلاپ
 پيسې.
 د دسمال (dasmāl) نر. م. رومال، روميال، شپونۍ،
 شپونۍ.
 د دسماله (dusmāla) بڼغ. م. وگ، خاملېټې.
 د دسوی خټکي (dasōyxatakāy) نر. م. ١) اېو
 دېټي جلم لرونکی بوتی دی.
 د دسهار سترگه (dasāharstōrga) بڼغ. م. رنه
 سترگه، د سهار ستوري، د سها سترگه.
 د دسيسمه (dasisā) بڼغ. م. توطيه، لاتجه، خپله.
 د دشپي نوم (dašpenūm) ا. پوځي او استخباراتي
 نومونه، چې په بنديزي (ممنوعه) سيمو کې له
 گړغېدونکيو غوښتل کېږي.
 د دشت (dašt) نر. م. وگ، دېټ.
 د دشکانه سترگه (daškānestōrga) بڼغ. م. ١)
 سهار يوه روڼ ستوري دی.
 د دشلمه (dašlamā) بڼغ. م. تشلمه، له چاپوسره
 خړول کېدونکی خوږه.
 د دشودومور (dašudomōr) بڼغ. م. رضاعي مور.
 د دشومه دم انگازي (dašomdamangāze) ا.
 شپېنۍ هنگامي يا انگازي.
 د دښت (dašt) نر. م. دېټه، سارا، صحرا، صېره، ډاگ،
 بياپان، بېديا.
 د دښکو (daškū) نر. م. د شپځو په ډول يوه مرغۍ
 ده.
 د دښمن (dosmān) نر. م. دېن، دشمن، مېرمن،
 دېنو، څلېم، دېنه، بدخواه، خصم.

دېښمنانه (došmanānā) ص. میرمنې، په دېښمنۍ، غلیمانه.

دېښمنې (došmani) بڼغ. م. پښې، غلیمې، وتې.

دېښمنېدل (došmans) مصل. ل. مخالف کېدل، رټېدل، غلیم کېدل، بدېدل، وړاندېدل.

دېښې وتل (došwatal) مصل. ل. له کاره وتل، خرابېدل، په برد نه خوړل.

دعا (duā) بڼغ. م. (ج. دعاگانې) ۱) غوښتنه، درخواست، خواست، سوال، حاجت.

دعوا (darwā) بڼغ. م. وگ. دعوه.

دعوت (darwāt) نر. م. ۱) بلنه، راغوښتنه، رابلنه؛ ۲) مېلستیا.

دعوتنامه (darwatnāmā) بڼغ. م. بلن لیک، د بلنې پاڼه، د بلنې رقعه، د بلنې کارډ.

دعوه (darwa) بڼغ. م. دعوا، دنگله، لاجبه، شخړه، جگړه، ادعا، د حاکم په وړاندې له یوه سړي څخه د بل سړي حق غوښتل.

دغا (dağā) بڼغ. م. تگي، چل، چم، دروځه، مکر.

دغځی (dağjāy) نر. م. وچ لاس، فلج لاس.

دغده (dağdağā) بڼغ. م. ۱) وپړه، ډلر، تراره؛ ۲) هنگامه، آواز، انگازه؛ ۳) تڅنونه، تڅنې؛ ۴) تخت، پلاز، گدی.

دغدغی (dağdağāy) ص. نر. م. دوکه مبار، تگ، برگ، تگمار، چمباز.

دغلوغ (dağdūg) نر. م. دوکه، چل ول، فریب، تگي.

دغلوور (dağdawūr) نر. م. یوه سرغی ده چې شونکه (پنک، کاکل) لري.

دغلوغی (dağdūgāy) ص. نر. م. تگمار، چمباز.

دغلغی (dağdağāy) نر. م. ۱) دلمر وړانگه؛ ۲) هغه باران چې غټ غټ شاخکي ولري.

دغره تماکو (doğratamakū) نر. م. غرنی بوټی دی چې په چلم کې شکل کېږي.

دغره چای (doğraçāy) نر. ج. خورنگه غرنی بوټی دی چې د چاپو کار ترې اخیستل کېږي.

دغره هیز (doğramāz) نر. م. غرنی پسه.

دغسې (dağasi) ض. ۱) داسې، ډلرې، دا ډول؛ همدارنگه، همدا ډول؛ ۲) د نر غوندې.

دغل (dağā) ص. نر. م. ۱) درغل، کوټه؛ ۲) مکار، منافق، تگ.

دغلته (dağalta) ق. په دغه غای، دلته، په دې غای کې، په دغه غای کې.

دغوا غولانځه (doğwāğulānja) بڼغ. م. د غوا غلامڅه، یو ډول واښه دي.

دغوايي ژبی (doğwāyīzabūy) بڼغ. م. گاوزبان، یو ډول طبي بوټی دی.

دغوايي سترگه (doğwāyīstirga) بڼغ. م. ۱) ساعت، گری؛ ۲) پورلز سارایي گل دی.

دغومره (dağūmra) ص. دومره، دغه هومره، په دې اندازه، دومره قدرې، دغوره.

دغه (dağā) ض. ۱) دا، نې دې اشارې ضمیر دی؛ ۲) ض. همدا، همدغه.

دغښېږې روغېږ (doğzerōğbāğ) نر. م. پېره گره، پرگندي، تر غارو وتل، معانقه.

دغ (dağ) نر. م. وگ. دریه.

دفاع (difağ) بڼغ. م. مدافعه، مخه نیونه، ساتنه، ژغورنه، حمایت.

دفاعي (difağī) ص. نې. د دفاع، د مدافعي، دفاع ته منسوب.

دفتانگ (doftāng) نر. م. وگ. د پلټنګ.

دفتر (daftār) نر. م. دولتي اداره، اداري څانگه، د یوې ادارې د اسنادو د لېولو کتاب.

دفتري (dafarī) ص. نسب. ۱) دد فتر، دلفتره
لرونه؛ ۲) دشمني، دفتري لېک، پوډول
لېک دی.

دفع (dafā) بڼغ. م. ۱) اېسته کونگ، شرنه، تمبونه،
ردونه، لېرې کونه؛ ۲) گراونه، کېڼونه.
دفعتا (dafatān) ق. له واره، نابېره، ناخاپه، پورپه
يو، په يوه وار، وار له واره.

دفعه (dafā) بڼغ. م. وار، پلا، غل، نوبت.
دقت (daqāt) نر. م. غور، توجه، غيږ پلنه، پام.

دقيق (daqīq) ص. نر. م. ص. نر. م. غيږ، متوجه،
پام کوونکی، باريک بين، کره، شک، حساس.
دک (dak) نر. م. ۱) علت، بانه؛ ۲) اريانتيا.

دکارگه تکی (dakārgatakay) بڼغ. م. تکی،
پنډرک، پوډول بوتی دی چې سابه ترې پخوي.
دکارگه تونگه (dakārgatūnga) بڼغ. م. د
غاتول گل له کورنۍ څخه يوشين گل دی.

دکازی (dakāzay) نر. م. دوگاژه، تور، دمرزانو د
نيولو پوډول جال دی.

دکولمو شوله (dakulmōšwala) بڼغ. م. پېچ،
نس خورۍ، کولمه خورۍ، پېچش.

دکی (daka) بڼغ. م. لوغۍ، غوا لوشه، خاورين
لوبۍ دی چې غوا په کې لوشي.

دگ (dag) نر. م. ۱) دگۍ، کونده؛ ۲) بې وښايي؛
۳) دزده پته خبره؛ ۴) خريدلی سر؛ ۵) پوډول
گانه ده؛ ۶) لړم، تمبه.

دگدگلی (dagadagalay) سر. م. دگدلی، د
کوچنيانو پوډول لويه ده.

دگل (dag) مص. مت. ۱) تریل، دسل، غنډل،
رتل، کیل، منت کول؛ ۲) نر. م. تیر، لاری.

دگل صری (dagwālmārāv) بڼغ. م. هغه هندوانه،
ختکی، بادرنګ چې نوي له گله وتلي وي.

دگلی (dagalāy) صف. نر. م. رتلی، دسلی، رتل
شوی، غنډلی، تریل شوی.

دگلی (dagalī) بڼغ. م. منت باري، منت، احسان.
دگوتوپه شمېر (dagwatōpsmēr) ص.
لړ شمېر، یو شو، خال خال.

دگوتوستوری (dag(wā,u)toštoray) نر. م.
دگوتواوری، دگوتولوخي.

دگه دگه تي (dāgadagatī) بڼغ. م. دجنګي
پسونو د جنګولو په وخت کې ویل کېږي.

دگیدرواده (dagi darwāda) نر. م. ۱) په شنه
آسمان باران اورېدل؛ ۲) دسیلی چورلېدونکي
پړيوکي.

دل (dal) نر. م. ۱) اورغستلي، گور، گوري، دلده؛
۲) ميده شوي شاخل چې څارويو ته ورکول
کېږي؛ ۳) ص. نر. م. ج. خوشي، بېخايه.

دلآسه (dalāsa) ص. نسب. ۱) دلآسا، راضي، رضا؛
۲) بڼغ. م. تسلي، دادگيرنه.

دلآسه لا (dalāsalā) ق. نورهم، سرسره پردې.
دلاک (dalāk) نر. م. سلمانې، نايي، دم، گلابي.

دلآل (dalāl) ص. نر. م. (ج. دلآلان) ۱) هغه شوک
چې د پلورونکي او پېرودونکي ترمنځ جوړه

راولي؛ ۲) گومارلی کس؛ ۳) رويار، ريار.
دلآلت (dalālat) نر. م. ۱) بومييا گلوي؛ ۲) برهان،
دليل، پوهونه، لارښوونه، اطلاق، شاهدي.

دلاور (delāwār) ص. نر. م. زور، زمري، شجاع.
دلبر (delbār) ص. نر. م. (ج. دلبران) زړه وړونکي،
ښکلی، معشوق، محبوب، مطلوب.

دلبري (delbarī) بڼغ. م. ۱) زړه راکښنه، زړه وړنه؛
۲) ناز، ادا، خرام، عشو، نخره.

دلبند (delband) نر. م. ۱) لړمون؛ ۲) زړه پوډي؛
په زړه پوډي؛ ۳) د سترگو تور، د زړه توله.

دلجه (dálhē) بېغ. م. طعمه. د بېكاري سارغانو د رابللو لپاره د خوبې يوه توتو نه نيول.

دلپل (dálpál) ص. نر. م. چوڼلی، چملوک، گونجې شوی.

دلتنگ (deltāng) ص. نر. م. زړه تنگی، خوابدی، عسکېن، خپه، خواشېنی، زړه نيولی.

دلته (dálta) ق. دلې، دېلې، دې غای ته، دېخواته.

دلجوويي (deljūyī) بېغ. م. شفقت، مهرباني، داد گېر نه، تسل، دلاسا يي.

دلچسپ (delčāsp) ص. نر. م. په زړه پورې، په طبعه برابر، خود، صميمي.

دلخواه (delxwāh) ص. نر. م. زړه غوښتونکی، مطلوب، منلی، خپله خوښه.

دلداد (deldādā) ص. نب. مين، عاشق زړه بايللی.

دلدار (deldār) ص. نر. م. محبوب، معشوق، خود.

دلداري (daldārī) بېغ. م. داد گېر نه، تسل.

دلليل (daldāl) ص. نر. م. مرغه، جبه، جبه زار، پلندی چرچونه شمکه، دلن، مړه او بيزه شمکه.

دلده (daldā) بېغ. م. گور، اوگره، ورغستلي، دل.

دلريا (delrubā) بېغ. م. ۱) زړه وړونکې، معشوقه، مينه؛ ۲) مړ. د سريندي غوندي يوه آله ده.

دلسرد (delsard) ص. نر. م. نا اميده، مايوسه.

دلسوز (delsōz) ص. نر. م. زړه سواندی، مهربان.

دلگی (dalgāy) ا. دلگی، لس کيزه پوځي دله.

دلگير (delgīr) ص. نر. م. خپه، زړه نيولی.

دلگی مشر (dalgaymašar) ا. دل لس کسبزي پوځي دلي مشر.

دلليل الدليل (daldāl) م. ح. ۱) ستړتيا، ستړتيا، زله نوب؛ ۲) حواري، فلاکت.

دلمرتله (dalmartala) بېغ. م. د ستورو د لوروالي د معلومولو اله.

دلمر سترگه (dalmárstérge) بېغ. م. لمر، غارمه، دلمر تېکلی، دلمر تېی، دلمر تکی.

دلنی (dalanāy) نر. م. لواړه، دلده چې میده اوږه ترېنه بېل شوي وي.

دلو (dálwa) بېغ. م. ۱) سلراغه، بوکه، سطل، دولچه؛ ۲) دلمریز کال یوولسمه مياشت.

دلول (dalawál) مص. مت. ۱) دل کول، میده کول؛ ۲) معج، پرتي ويل، چتيا ت ويل.

دلون (dalūn) نر. م. سپارگه، شمخه، یوډول زیانمن وانه دي.

دله (dalā) ص. نر. م. بروه، دووس، بې غیرته.

دله خپک (dalaxapāk) نر. م. خپک، دله گک، د پیشو هومره یو حیوان دی.

دلې (dalē) ق. دلته، دېلې، دغله.

دلی (dalāy) بېغ. م. ۱) کوته، امبار؛ ۲) ص. نب. (معج) زبنت دېر، بېخي زیات، پرېمانه.

دلېدل (daldēdāl) مص. ل. دل کېدل، دلده کېدل، اوگره کېدل، میده کېدل.

دلېگه (dlega) بېغ. م. دگره، شاره شمکه.

دلليل (dalīl) نر. م. ۱) ثبوت، برهان، حجت؛ ۲) ل. م. لارښوونکی؛ ۳) انځبه، علامه.

دلليلي (dalīlī) ص. نب. ۱) د دليل، د برهان، د حجت، په دليل برابر؛ ۲) يقيني، مقنع، ثابت.

دلپوه اور (dalewaor) نر. م. یوډول بوتی دی.

دم (dam) نر. م. ۱) نفس، سا؛ ۲) ص. نر. م. چوپ، غلی؛ ۳) نر. م. چف، دعا؛ ۴) شپه، لحظه؛ ۵) ناخاپه، ۴) بڼی، د اهنگر بڼی؛ ۶) پخېدنه؛ ۷) براس، بخار.

دما^{۱۱} (dīmā) ض. وگ. زما.

دما^{۱۲} (dāmā) نر. م. درمېهار، د توتونو د دزو پرله پسې اوازونه.

دمار (dāmār) ن.م. دهمار، له ١٤ ماترو شخه جوړ شوی تال دی، درې ضربه او درې خالي لري.
دمار ژبی (damāržabāy) بڼغ.م. یو ډول نبات دی چې له سر نه تر بڼغه پورې پاتې لري.
د مابښام سترگه (damāsāmstārga) بڼغ.م. د مېلمانه سترگه، زهره، د مابښام ستوری.
دماغ (damāg) ن.م. ١) ماغزه، مغز، د سر ماغزه؛ ٢) الوبي، تکبر، غرور، کبر.
دماغجن (damāgjan) ص.ن.م. ج. دماغژن، کبرجن، مغرور، دلوي او کبر خاوند، متکبر.
دماغگی (d(i,a)māggāy) سیري بېلم، مښیخ، د دماغ د شاهه بڼگته خواکې د پورې دماغی برخې نوم دی.
دماغه (d(a,i)māgā) بڼغ.م. ورسک، د پوزې په خبر وتلی غای لکه د غره دماغه.
دماغی خواک (damāgijwāk) ١) دماغی توره یا قوت، فکري وړتیا.
دمامه (damāma) بڼغ.م. ١) فضا؛ ٢) د مامه، نغاره، دڼډوره.
دمباله (dombāla) بڼغ.م. ١) آخر وروسته، پای؛ ٢) دمبېله، د کوچیانو هڅې خوږچینې چې نیمې شیان په کې ساتي.
دمبوره (dambūra) بڼغ.م. وگ، تمبوره.
دمبول (dambawā) مص.مت. خوږغول، حرکت وړکول، بهرول.
دمبول (dambūlā) ن.م. د کوچیانو یو ډول خاصه خوږچینه ده.
دمپخت (dampōxt) ن.م. ج. په دم پوخ شوی، په براس یا بخار پوخ شوی.
دم په دستي (dāmpadasti) ق.نورې، فی الحال، ژد تر ژده، له واره، سملاسي.

دم په دم (dāmpadām) ق. ١) شېبه په شېبه، وخت په وخت؛ ٢) پر له پسې، بې وقفې.
دمت شيطان (damaštayān) ن.م. د خسارو شيطان، د شگې شيطان، کولولو، یو ډول حشره ده؛ تر خاورو لاندې ژوند کوي، شيطانکه.
دمچي (dumčī) بڼغ.م. هڅې، نڅ، چې داس تر لکې لاندې تیره شوي.
دمخنی (damaxanāy) ص.ن.م. پخوالی، لومړنی، لرغونی، د دمخه، مخنی، مخکېني.
دمخه (damāxa) ق. ١) مخکې، وړاندې، روسی؛ ٢) پخوا، غځېدن؛ ٣) په وس، په طاقت کې.
دمخه والی (damaxawālay) ن.م. د مخه توب، مخکې والی، وړاندې توب، غځېدن توب.
دمدار (damdār) ص.ن.م. ١) په کراره، په دمه؛ ٢) ساکن، ٣) دم لرونکی، غځېدونکی.
دم درحاله (dāmdarhāla) ق. ١) فنوري، فی الحال، سمدلاسه؛ ٢) همدا اوس، اوس.
دمدره (damdāra) بڼغ.م. ځنگری، هغه آله چې د تنستي نارونه بڼگته پورته کوي.
دمدمال (damdamāl) ن.م. یو ډول رشدي چې بڼغې پرې غاښونه مینځني یا شونډې وړاندې سرې کوي.
دمدمه (damdama) بڼغ.م. ١) بېلابېلې؛ ٢) لغز، کبر، غرور؛ ٣) دېرې، کوټه، دلې، انهار.
دمرداري موری (damurdārimawzāy) ن.م. پېلانی، شراچوونکی او پخته سړی.
دمرده (damrada) بڼغ.م. د ژوندې لوم.
دمرغی کنی (damurğykanāy) ن.م. یو ډول وایله دي چې پر شوتلو باندې راتاوېږي.
دمری (dampūy) بڼغ.م. ١) دملی، د دام اتمه برخه؛ ٢) امج، کم شې، لږ شېز، لږې پسې.

د مساز (damāz) ص. ملگری، هلم، همراز.
 دمک (damāk) نر. م. (۱) شپه، لحظه، لړ وخت؛
 (۲) دمه، آرام، سیاله؛ (۳) تپک، د لوسپنې هغه
 آله چې خاوره پرې نخته کېږي.
 دمگر (damgar) ص. نسر. م. (۱) لوده کوونکی؛
 (۲) هغه شرک چې د پښې پښې وهي.
 دمگی (damagay) بڼغ. م. چغی، جزبازی، د
 ماشومانو یو ډول لوبه ده.
 دمل (damal) نر. م. سنجه، پښخه، دنېل، یو ډول
 دانه ده چې پر وجود باندې راخېژي.
 دملا غابښی (damlağāshy) نر. م. د ملاد تیر
 بند، د ملا هوکی، د ملا غورگی، د ملا مری.
 دملی (damlay) بڼغ. م. وگ. دمری.
 دمو (damā) نر. م. د دوو سپندونو د یو غای کېدو
 غای.
 دمول (damawāl) مص. مت. (۱) اوده کول، چل
 کول، دم کول؛ (۲) ورچو ته دم ورکول؛ (۳) صج.
 تر تاثیر لاندې واقع کول.
 دموي (damawī) ص. نپ. د وینې، خونې.
 دمه (dama) بڼغ. م. (۱) سیاله، آرام، ساسازونه؛
 (۲) سا، نلس؛ (۳) بڼغ. م. لوری بندنه، هاضمه
 خرابېدنه؛ (۴) بخار، لړه.
 دمهار (damahār) نر. م. غرومههار، دروممههار.
 دمه غای (damagāy) نر. م. دسیالې غای، د دمې
 غای، د استراحت غای.
 دمه گیر (damagir) ص. نر. م. ج. دمه کوونکی،
 سیاله کوونکی، دمې خاوند.
 دمه لوی (damalōy) ص. نر. م. هوسا، آرام.
 دمپیل (damodāl) مص. مت. (۱) آرامېدل، هلې
 کېدل، مستريح کېدل؛ (۲) دم کېدل، د دم لاندې
 کېدل؛ (۳) دم خوړل (پلو، چای... پخېدل.

دمیرې زوی (damayrezōy) نر. م. د میرې مور
 زوی، ناسکه ورور، مرنی (مورنی) ورور.
 د مېلمانې سترگه (damelmānastirga) بڼغ. م.
 د ماېهام ستوری، د ماېهام سترگه، زهره.
 دن (dan) نر. م. مت، متی، خم، چاتی، ماتی.
 دنامه غوته (danāmagūta) بڼغ. م. د نامه گنده،
 د نامه غوتی، د نوم سر، د نامه سر.
 دناو (danāw) نر. م. داناو، هغه اوبه چې غنمو ته
 په وروستی وخت کې ورکول کېږي.
 دنبور (dambūrā) بڼغ. م. وگ. تمپوره.
 دنېی (dambay) بڼغ. م. چغی، چیتی، د ماشومانو
 یو ډول لوبه ده.
 دندارو (dandarū) نر. م. یو ډول دانه ده چې د
 ماشومانو په سر کې راخېژي.
 دنداسه (dandāsa) بڼغ. م. د غنوز د ونې پوست؛
 بڼغې د دنداسې شخړه د لېسین او د غاښو د
 کریم کار اخلي.
 دندانې (dandānā) بڼغ. م. (ج. دندانی) (۱) اړه،
 مورگه، غاښی؛ (۲) هغه ستنې چې د انگوړو
 تاگونو ته ورکول کېږي؛ (۳) پاتکی، زینه،
 پوری؛ (۴) غړوی.
 دندکنډ (dandkānd) نر. م. د پیل هوکی.
 دندوره (dandūra) بڼغ. م. نینې شوي چینجر.
 دندوکار (dandūkār) نر. م. (۱) تیاره، تورتم؛
 (۲) د دورو که ورېغ؛ (۳) درې، درېهار.
 دنده (danda) بڼغ. م. (۱) ساعت تېرول؛ (۲) وظیفه،
 پېشه، کار؛ (۳) عیش، په ژوند تېرونه.
 دنده یی (dandayī) ص. دنده ییز، ورهیز، کسبې،
 وظیفوي، مسلکي، حرفه یی.
 دنس برغی (danasbrajē) بڼغ. م. دنس پریم،
 پرین، دنس پردی.

د نس بنی (danáshany) بڼخ. م. د تنستی د اوبدلو تارونه، د کني د اودلو تارونه.
 د نس ترخوله ايله (danástarxwailá) ص. (١) نس پستی، چیرن، سیرن؛ (٢) اړوی بد.
 د نس ناسته (danasnasta) بڼخ. م. له نسه بهېدنه، دست، اسهال، له نسه کېدنه.
 دنکریزو شپه (danakrizūšpá) بڼخ. م. له واده څخه یوه شپه مخکې هغه رسم چې د هلک او چینی په لاسونو نکریزي ایښودل کېږي.
 دنگ (dang) ص. نر. م. ج. (١) سور، جگ، دلورې ونې خاوند؛ (٢) مست، نشه؛ (٢) نر. م. د شولو د پاکولو پایکو.
 دنگ دنگ (dangdang) نر. ج. ریښه، لړزېدنه، دگېدنه، ریږدېدنه، له سرو او یخنی تریدنه.
 دنگرا (dangrá) بڼخ. م. د نرگس په شهر یو ډول بوټی دی چې په اوبو کې شین کېږي.
 دنگ غاړی (danggaray) ص. نر. م. د جگې او لورې غاړې خاوند.
 دنگل (dangal) مص. ل. دانگل، ورتل، خپروهل.
 دنگله (dangalá) بڼخ. م. (ج. دنگلې) (١) دعوه، مناقشه، شخړه؛ (٢) غورې پرې.
 دنگو (dangu) نر. م. بې له سرو کولو څخه د حیراتو پخول.
 دنگوچی (dangučay) بڼخ. م. نگوښه، گود گود تلنه، دگود سړي تگ.
 دنگول (dangawál) مص. مت. (١) دانگول، پورته پورته غورغورول؛ (٢) د ماشومانو نازول؛ (٣) مچ. غورغورول، لمرې کول، ایسته کول، له مقامه لمرې کول.
 دنگه (dangu) بڼخ. م. (١) گنه گونه، ازدحام، جم و جوش؛ (٢) د میزو بوټی؛ (٢) شخړه، لانهجه.

دنگه دنگه چې (dangadangači) بڼخ. م. د ماشوم دنگونه، د ماشوم بېکته پورته غورغورنه
 دنگېدل (dangedal) مص. ل. (١) پورته پورته غورغورېدل؛ (٢) مچ. غورغورېدل، له مقامه ایسته کېدل.
 دننوال (danawál) ص. دننپال، درونگرا، تلونی.
 دننه (danawálá) ص. دننپاله، دننپالنه.
 دننه (danána) ص. نب. (١) داخل، په کې، د بهر ضد؛ (٢) ننوتی، ورکې.
 دننی (danánay) ص. نر. م. (١) داخلي، اندرونی، ددنه؛ (٢) دنن ورځې، ورځنی، په نن مربوط.
 دنه (dana) بڼخ. م. (١) امبل، طوق، غاړه کې؛ د بڼخي د غاړې یو ډول گانه؛ (٢) وگ، دانه.
 دنې (dani) ص. نب. دن، پست، بې کفایت.
 دنیا (dunya) بڼخ. م. (١) نړی، جهان؛ (٢) دارایی شته، شتمني.
 دنیا پرست (dunyāparast) ص. نر. م. هغه څوک چې له پیسو او مال سره زیاته مینه لري.
 دنیا دار (dunyādar) ص. نر. م. شتمن، دولت مند، دشتو خاوند، ثروتمند، پیسه دار، مور، بهای.
 دنیاوال (dunyāwál) ص. نر. م. ج. (١) نړیوال؛ (٢) جهاني، ددنیا.
 دنیاوي (dunyāwi) ص. نب. دنیوي، دنیا د نړی، د جهان، په دنیا پورې اړوند.
 دن دن (dandan) نر. م. چوڅکه، کوتواله، چرچنه.
 دنکار (dankār) نر. م. تناکار، یو ډول تریخ بوټی دی چې د زخمو لپاره دوا ده.
 دنیا (danya) بڼخ. م. دنیه، کروش، گشیز.
 دو (daw) (١) داو، زیاتونه، جگونه، د اوطلې؛ (٢) خر، خېل، شرمنده؛ (٣) منده، غفاسته.
 دو (du) بڼخ. م. غورونه، کړونه، دو کول.

دوینگی (dobganáy) ص. نر. م. دوی، د اوری.
 دوپگوری (dūhgōray) نر. م. بانده، اهلند، ایلاق.
 دوپله (dobláe) ص. نب. هن. ادب، دین، دوپله،
 د متحرک فلم له اول سره هممهاله د اصلي ژبې
 پر غای د یوې بلې ژبې د ترجمې شاملونه.
 دوپندي (dubandí) بڼغ. م. ۱) بند، پیوند؛
 ۲) طوق، امبل.
 دوپنی (dobanáy) ص. نر. م. دوی، د اوری.
 دوپنه (dobána) بڼغ. م. دوی، د دوی بڼخه.
 دوپول (doblól) نر. م. دوه بول، دوه پښې لرونکی.
 دوپی (dóbay) نر. م. وگ، اوری.
 دوپی (dubi) نر. م. (ج. دوپیان) کالی مینځونکی.
 دوپیاری (dubyāráy) نر. م. یو ډول باجه ده.
 دوپی خانه (dūbixānā) بڼغ. م. هغه غسای چې
 دوپیان کالی په کې مینځي.
 دوپیتی (dubaytí) بڼغ. م. (اد.) یو ډول نظم دی
 چې دوه بیته یا څلور مسرې لري.
 دوپیل (dubél) نر. م. ۱) وړه بېله، وړوکی تاپورا
 ۲) د دوو سیندونو د یو غای کېدو غای.
 دوپ (dup) نر. م. ۱) دوپ، دپ، دپه هوا.
 دوپال (dupál) نر. م. هغه لوی کمر چې چینه ترې
 راوتلي وي.
 دوپتی (dūpatay) بڼغ. م. مقرا، دپتی، وقایه، د
 کتاب کلکه او نری پشتي.
 دوپتا (dūpat) ص. نر. م. دوه چنده، دوه برابره.
 دوپتیه (dūpatā) بڼغ. م. ۱) وگ، دوپتیه؛ ۲) ص.
 دوه پانکیزه، دوه پله بیزه پوری.
 دوپیر (dūpār) نر. م. ۱) کراک، مصیبت، پرشانی؛
 ۲) ستړیا؛ ۳) ص. نر. م. درو هلی، تگ، چلباز
 دوپره (dūpra) بڼغ. م. دوکره، دوپری، تپله، طپله،
 تپلی د موسیقې یوه ضربې آله ده.

دوینگی (dō) بڼغ. م. دوگی، د سپینو یو ډول لویه ده.
 دو آب (duāb) نر. م. د دوو دریاونو تر منځ غای.
 دوا (dawā) بڼغ. م. (ج. دواگانې، دواوې) دارو،
 درمل، دوايي.
 دواپر (dawāpār) ص. نسر. م. ۱) دعا کوونکی،
 دعاگویی؛ ۲) فاتحه ورکوونکی.
 دوات (diwāt) نر. م. مشرانې، هغه بوتل چې د قلم،
 دروي، نوکایني رنگ په کې وي.
 دواره (dawāra) ق. له تکه، ناخاپه، سمدلاسه، نې
 الحاله، وارده ولړه، ولر له واره، فرور.
 دواره (dwāra) ص. نب. غبرگ، جفت، جوړه.
 دواله (dwāla) دوه وواله، دورواله.
 دوام (dawām) نر. م. پاییت، ادامه، ثبات.
 دوامداره (dawāmdāra) ص. نب. پایداره،
 پاییت لرونکی، تینگ، کلک، محکم.
 دواوړې چینجی (dawāwrečinjāy) نسر. م.
 زنگاله، یو ډول چینجی دی چې په زړه واوړه کې
 پیدا کېږي.
 دوايي (dawāyí) بڼغ. م. دوا، درمل، دارو.
 دوپ (dub) نر. م. دوپ، دپه هوا، بهار، گرمي.
 دوپاچه (dūbāja) ص. نب. دوه چنده، دوه غلې.
 دویاره (dubāra) ق. ۱) بها، دوهم غل، دوه غلې؛
 ۲) ص. خسکي چرگ یا چرگوری.
 دویاری (dubāray) نر. م. شوباری، دې، دکالو
 مینځلر لڼپار پلن لرگی.
 دوپته (dubāta) بڼغ. م. جوپته، دوپته، خادر، هغه
 خادر چې نارینه یې پر لورو اچوي.
 دوپجن (dūbjūn) ص. نر. م. ۱) درجن، دوپجن،
 بدبویه، هغه خواړه چې خراب شي؛ ۲) بند، دپ.
 دویره (dubāra) ص. نب. لوی پری، دوه سوړی
 توکر.

دوختنی (dawaxtanáy) نر.م. پخوا، دمنه،
 وړاندې، لرغون، روسی، مخکې.
 دوخته (dawáxta) ق. روسی، وخته، پخوا، دمنه.
 دوخړه (dūxára) بڼغ.م. لوخړه، لوگي، دود.
 دود^(۱) (dūd) نر.م. (۱) دوگ، لوگي؛ (۲) چار، قربان.
 دود^(۲) (dod) نر.م. (ج. دودونه) (۱) رواج، رسم،
 دستور؛ (۲) هڅوب، کلتور، کلچر؛ (۳) ق. په
 ډول، په څېر، په شان، غونډې.
 دودبایده (dudhāyda) نر.م. سیالی، رواج،
 خپبې مناسبات، دوستی لړیکې.
 دودتیا (dodtyā) ا. دودوالی، رواجېدل.
 دودجن (dudján) ص. نر.م. دودبویه، هغه څه چې
 د لوگي خوند یې اخیستی وي.
 دودکادود (dūdkađūd) نر.م. لوخړه، گڼ دود،
 خورسکه، غروسکه.
 دودکنښ (dūdkaš) نر.م. دودکش، د لوگي
 وتلوموری.
 دودکه (dūdaka) بڼغ.م. یو ډول نبات دی.
 دودل (dudal) نر.م. دل شوی، تکرول شوی.
 دودو (dawdāw) ق. (۱) په منډه منډه، تیز تیز، په
 غځاسته؛ (۲) مچ، خجالت، خړی.
 دودوال (dodwāl) ص. دودپال، عنعنه پال.
 دودواله (dodwāla) ا. وگ، دودتیا.
 دودودوی (dod-o-doy) ا. دود او قانون، قاعده
 او قانون، عرف او قانون.
 دودول^(۱) (dodawal) مص. مت. رواجول، عامول.
 دودول^(۲) (dūdawal) مص. مت. (۱) لوگي کول،
 لوگي ترې ایستل، سرخول؛ (۲) مچ. قسربانول،
 چارول، څارول، صدقه کول.
 دودولی (dodawolay) نر.م. (۱) ځسورولی؛
 (۲) عصبي کړی، په عذاب کړی، قهرولی.

دوپیری (dūprōy) بڼغ.م. وگ، دوکړه او تېله.
 دوپیری (dūprī) بڼغ.م. پریشانی، خواري.
 دوپین (dūpān) نر.م. شتی، چوتی، چونی.
 دوپوره (dūpūrā) ص. نسب. (۱) دوه پوریز، دوه
 منزله؛ (۲) دوه غله، دوه واره.
 دوپه (dopā) ص. نسب. (۱) دوپه، دروهلی، تگ؛
 (۲) بېوسه، غریب، سربداگه، بې اعتباره.
 دوپه دوپیا (dūpadupyā) بڼغ.م. دوپ، دپه
 هوا، بنده هوا.
 دوپیازه (dūpyāzā) نر.م. یو ډول خواړه دي.
 دوتاره (dutārā) بڼغ.م. (مو.) د موسیقي یوه آله
 ده چې تنبور ته زیاته ورته ده.
 دوترتوکی (dāwtartōki) ا. لیکتوکی، لیک
 اوزار، دفتری اړتیاوې، قرطاسیه.
 دوترواکی (dawtarwāki) ا. دفترداري، اداره،
 بیروکراسي.
 دوتنه (dawtāna) بڼغ.م. پوښ، جلد (د کتاب)،
 وقایه، دوسیه.
 دوتنیار (dawtanýār) نر.م. صحاف، هغه څوک
 چې کتابونه گنډي، پوښونه ورکوي.
 دوتنیز (dawtaníz) ص. پوښل شوی، پوښلی،
 پوښ ورکړی، مجلد.
 دوجاله (dujāla) ص. نسب. دوه زوی، دودله،
 فکرجن، مشرش متردد.
 دوچار (dučār) ص. نر.م. ج. اخته، لگیا، بوخت.
 دوچه (dučā) بڼغ.م. (۱) ورکوتی ډنډ، وړوکی حوض
 (۲) دپچه، دوپچه، جویه، لېښتی.
 دوڅار (dučār) ص. نر.م. ج. (۱) څرگند، ښکاره،
 جوت؛ (۲) متوجه، څارونکی، تعقیب وړونکی.
 دوڅرخه (dučaxā) ا. لاریس، پوره کي، پکی،
 سایکل.

دورایی (durāyi) بئغ. م. ۱) تبت، هغه تاوریز چي ناروغ ته لوگي کهيږي؛ ۲) هغه لسرگي چي لمبه نه کوي او نري نري دود ورنه پورته کهيږي.

دود دي^۱ (dūdī) بئغ. م. بان، اړوب، هغه اوږه چي لسوري په اړيو کي حلبي او بيا د بسرواد تينگولو لپاره بسرواد ته وراچول کهيږي.

دود دي^۲ (dūdī) ص. نې. ۱) گتور، منيد، د گتې وړ (۲) گټه خوږوونکي يا غوښتونکي.

دود ديال (dodyāl) ص. وگ. دود يالی.

دود يالتوب (dodyāltób) فرهنگيالتوب، دود يالی.

دود يالی (dodyālay) ص. نر. م. په دود او دستور پوه، درونخويه، فرهنگيال.

دود بدل^۱ (dodedāl) ص. ل. رواج بدل، عام بدل، عام کيدل، تعميم موندل.

دود بدل^۲ (dodedāl) ص. ل. ۱) لسوگي کيدل، سوځيدل؛ ۲) مچ. صدقه کيدل، غاړيدل.

دود پرتييزه (duderšiza) ص. بئغ. م. (م. د) لوېديزي موسيقي په نوتيزشن کي يوه نېټه ده.

دوديز (dodiz) ص. دود شوي، مروج، عنعنوي.

دور^۱ (dur) ص. نر. م. وگ. دور.

دور^۲ (dāwar) نر. م. ۱) دوران، حرکت، څرخېدنه؛ ۲) وخت، دېدېه، پرتم؛ ۳) دکوهي يودېوال؛ ۴) عصر، زمان؛ ۵) سږ، وار، نوبت.

دوران (dāwran) نر. م. ۱) گردش، څرخېدنه، دور؛ ۲) جريان؛ ۳) وخت، موقع، عصر؛ ۴) مچ، قدرت، عزت، پرتم.

دورانديش (dūrandiš) ص. نر. م. پېش بين، پای وين، پای ويني، عاقبت اندېش، محتاط.

دوراني (dāwranī) ص. نې. متحرک، په حرکت کي، په جريان کي، دوران.

دورايي (durāyi) بئغ. م. ۱) دوراهي، دوه لاري، ۲) ق. دوه جاله، دوه زري.

دوريه (dūrba) بئغ. م. ۱) باراني هفته؛ ۲) دريه، دژمي دورغو چي آسمان په وریشو پټ وي.

دوربين (dūrbīn) نر. م. ۱) ليري ليدونکي آلہ؛ ۲) ص. نر. م. ۱) دوراندېشه، عاقبت اندېشه.

دوردمه (dūrdāma) ص. نر. م. ۱) قوي، غېټلی؛ ۲) دمه، هوسا.

دورسي (dūrsi) بئغ. م. تمبه، تمبه، تماچو، اړم.

دورگه (dūragā) ص. نې. کم اصل، کچه، بدل.

دورمال (dūrmāl) نر. م. هغه کلک لسرگي چي د هغه په وسيله موجنه بنوي کهيږي.

دورمت (dūrmat) نر. م. کلکه او درنه آله ده چي اومه څمکه يا سرک پري کېښي يا يې پري مته کوي، گرمت.

دورمه (dūrma) بئغ. م. ج. دورمي، نل، نی، درمه، نلی، نیچه، کرکی.

دورنگي (dūrangī) بئغ. م. دوه مخي، منافقت.

دورويه (duroyā) ص. نې. دوه مخي، منافقه.

دوره (dawra) بئغ. م. ج. دورې، ۱) پېر، گردش، دور، دوران، گرځونه؛ ۲) وخت، زمان، عصر؛ ۳) مرحله، پړاو؛ ۴) ژي، څنډه.

دوري^۱ (dore) ق. هلته، هاخوا ته، هروي.

دوري^۲ (dūre) ق. ادې خوانه، دېلي، دېخوا.

دورينه (dūrīna) بئغ. م. وادي، وت، دره، ددو غرونو ترمنځ سيمه، ناره، شېله، خوږ.

دورينه خت (dūrīnaxat) نر. م. دکار کورې لويه، دهلکانو او ځوانانو يو ډول لويه ده.

دورينه شمال (dūnnāšmāl) نر. م. يوه لويه ده.

دور (dūr) ص. نر. م. ۱) جولا، اوښونکي، تفر اوښاند؛ ۲) گرد، ذره، دوره، لړشي؛ ۳) دوران، لاپو.

دوراوو (dūrāwū) نر.م. ۱) خوبانکه، هغه پاخه
سابه چې بي غورو له مالگې سره خوړل کېږي؛
۲) ص. نېب، دورن، لاپور.

دور دور که (dūr dūrāka) بېخ.م. بوربوکی،
بریکي، بوربوکی، گردباد، گردله.

دورن (dūrān) ص. نر.م. دوراو، لاپودرو اغجن.
دورول (dūrāwāl) مص.مت. دمیده شي شندل،
رش (پودر) شیندل، پاشل..

دوره^{۱۱۱} (dūra) بېخ.م. ۱) گرد، غبار؛ ۲) درواغ؛
۳) لاپه؛ ۴) لوره؛ ۴) کیسی، لغز، چیستان؛
۵) آشورگ، د غابو او ستوني یوه دوا.

دوره^{۱۱۲} (dorā) بېخ.م. توکه، مسخره، وشته.
دوره مار (dorā mār) ص. نر.م. (ج. دوره ماران)
مسخره چې، توکي، ملنډي.

دور۱ (dawrāy) بېخ.م. پیسه، سکه، دینار.
دور۱ (dūrāy) بېخ.م. هغه دود۱ چې د پخې او
۱) لې (نول) دود۱ پر خای تپل کېږي.

دور۱ (dūrī) نر.م. بهلایه گرځېدنه، لولنگري.
دور بدل (dūrēdāl) مص.ل. ۱) پور شیندل کېدل،
پاشل کېدل؛ ۲) توبېدل، تکېدل؛ ۳) له زړېسته
شوکېدل (لکه جامې).

دوزخ (dozāx) نر.م. دوزخ، جهنم، دوزخ.
دوزور (dozōr) نر.م. (حق) پېژندنه، پېژندگلوي؛
قانوني، قانوني حق، مشروع، ديجوري.

دوسپنه (dospanā) بېخ.م. زولاته، زنجیر.
دوست (dost) ص. نر.م. ۱) ملگری، اشنا، انډیوال
۲) خپل، خپلوان.

دوستانه (dostānā) ص. نېب. ۱) دده سستی، د
مسمیت؛ ۲) د اشنای، د خپلوی، د خېنې.
دوسخانه (dūsxānā) بېخ.م. حبه، کنډو، د غلې
ساتنځی، امبارخانه.

دوسگونه (dwaskūna) ص. نېب. دوره چاکه، دوره
درزه، دوه ترکه.

دوسه (dōsa) بېخ.م. زورزیاتي، جبر، ظلم.
دوسی (dosāy) بېخ.م. ۱) چاته مصلحت ورکونه
دېل پر ضد سره یو کېدل؛ ۲) مع. مناقفت.

دوسییه (dosiya) بېخ.م. (ج. دوسی) ۱) لسی
قطعه یی شیز چې پاتې ساتل کېږي (دوتنه)؛
۲) اتهام، تور، کیفیت؛ ۳) ټول هغه اسناد
چې د یوې موضوع یا کوم سړي په اړه راغونډ
شوې وي.

دوشاله (dušālā) بېخ.م. شال، دوپته شال، دوره
شال، کشمیري شال، بهغینه شال.

دوشهرلی (dušerāy) نر.م. سهرلی، یشهرلی،
دوه کلن پسه، دوه کلن وز.

دوینا (doṣā) بېخ.م. خوبه، دوشاب، خوبنا؛
انگورو اوبه.

دویناخه (duṣāxa) بېخ.م. ۱) بساخې، شاخې،
نسکو؛ ۲) د لیند۱ کښی، د غولکې لاستی.
دوینسخې (dūsaxē) بېخ.ج. لینگتي، دانسان دوا
لینگتي، دانسان پینې.

دو طرفه (dūtaraḥā) ص. نېب. دوه اړخیزه، له دور
خراوو، له دور اړخو، له دوه پلوه.

دوغونه (dūgūna) ض. دغوني، دوغنه، دونه،
دغومره، دومره.

دوک (duk) نر.م. ۱) غم، نول، د خپگان؛ ۲) کینه،
جسد برخه؛ ۳) تهدیدونه؛ ۴) دلیل ناروغی؛
۵) خوبه، د تار یا وری ریشلو او سپنيز يا
لرگینه تهره سیخ.

دوک (duwāk) ص. نر.م. دوه کلن (خاروی).
دوکال (dūkāl) نر.م. سوکره، وچکالي، وچ کال،
قحطي.

دوکان (dūkān) نر.م. ۱) هتی، هت، پلورنخی، پلورنخی، دکان، مغازه؛ ۲) د مالگی د لاس ته رارولو او چانولو اورغالی.

دوکانچه (dūkāncā) بڼغ.م. ۱) چه، چوتره، سوبه. دوکتی (dukāt) جن. د وریجو میده گی.

دوکره (dukrah) بڼغ.م. ۱) مو. دوگره، دویره، درکی، طبله، دهندې موسیقی له آلاتو څخه ده؛ ۲) توکره، مات شوی دوک؛ ۳) په ماشین کېد پېو اېښودلو غسای؛ ۴) بې غایه لوبه؛ ۵) رکاب.

دوکره یی (dukrahī) ص. نسر.م. دوکسری وهرنکی، دویری وهورنکی، تېله یی.

دوگول^{۱۱۱} (dūkawl) مص. مت. ۱) داوطلبی کول، بیه جگول؛ ۲) بایلل؛ ۳) غارول، جارول؛ ۴) شرمول، دوول، خړول، خجلول.

دوگول^{۱۱۲} (dūkawl) مص. مت. ۱) توکل کول، اراده کول؛ ۲) غمول، کړول، تنگول، غمورول.

دوکه (doka) بڼغ.م. (ج. دوکې) غولسونه، ختا ایستنه، چل، چل ول، تگی، تیر ایستنه.

دوکه مار (dokamār) ص. نر.م. چه باز، چلباز، دروېلی، غولونکی، تگ، تیر ایستونکی.

دوکس (dūkay) نر.م. خرڅکی، خرڅی، ورکوتی دوک، د دوک تصغیر.

دوکېدل^{۱۱۱} (dūkedaī) مص. ل. ۱) غمېدل، کړېدل، غمورېدل؛ ۲) سمېدل، لاری ته برابریدل.

دوکېدل^{۱۱۲} (dūkedaī) مص. ل. ۱) داوطلبی کول، بیه جگېدل؛ ۲) غارېدل، جارېدل؛ ۳) شرمېدل، خړېدل، خجلېدل.

دوگ (dug) نر.م. ۱) دود، لوگی؛ ۲) قهر، غوسه، خوشکه؛ ۳) درد، خړو.

دوگانه (dūgāna) بڼغ.م. ۱) دانگورو هغه تکی چې جسرې یې کسری وی؛ ۲) ص. نې. جوت، غیرگ، غیرگونی، جوره یی ی.

دوگر (dūgar) نر.م. گرد، گرد، لړ، کم، نوکی. دوگره (dūgaza) بڼغ.م. هغه جال چې په درو څنډو کې یې لرگی وی او د مرزانونو یا کسوترو د سهیل نیولو لپاره په کار یی ی.

دوگغرن (dūggārān) ص. نسر.م. ۱) دودغرن، دودجن؛ ۲) الوغرن، لغورن، ناولی، چتل.

دوگول (dugawāī) مص. مت. ۱) غیول، پوغول، شوک په خبرو راوستل؛ ۲) دودول.

دوگی (dūgāy) نر.م. (ج. دوگی) لوگی، دود. دوگی (dogāy) بڼغ.م. د سپېتو یو ډول لوبه ده.

دوگېدل (dugedaī) مص. ل. ۱) غېدل، ورو ورو په خبرو راتلل؛ ۲) دودېدل، لوگی کېدل.

دولا (dula) ص. نې. ۱) غیرگ، دوه پتی، دوه قلی، دوه کته شوی؛ ۲) کوڅ، خم، کور، تپه.

دولاغ (dulāg) بڼغ.ج. دولاغ، یو ډول پراخ، چین لرونکی بڼه پرتوگی دی.

دولت (dawlat) نر.م. (ج. دول، دولتونه) ۱) شته، مال، سرمایه؛ ۲) هېواد؛ ۳) دولت او حکومت مجموعی هیات.

دولتمن (dawlatmān) ص. نر.م. دولت مند، مور، بهای، شتمن؛ د مال او دولت خاوند.

دولتی (dawlatī) ص. نې. د دولت، په دولت پورې تړلی، سرکاري، رسمی.

دولتی (dulatay) بڼغ.م. لغتی، جوتکی، لگتی. دولکوت (dulkot) نر.م. د قصایې مارکېته.

دولوزه (dulawza) ص. نې. بې قوله، بې وعده یی. دوله (dula) بڼغ.م. ۱) غرانگه، سپی یا سوزلنډی انګولا، دولی؛ ۲) چوډنی کوزه، داوسپنی گڼوه.

دومبره (dūmbra) ق. ۱) وگ. دومره ۲) ص.
دبر پر سبدلی، بی اندازی چاغ.

دومره (dūmra) ق. دونه، دونی، دغونی، دغومره،
په دی اندازه، په دی مقدار، دا اندازه.

دومره کی (dūmrakry) ق. نوکی، دونه نوکی،
دبر لی، لی خیز، بهخی لی، د دومره تصغیر.

دومنده (dawmandā) بیغ. م. خلور بولی، بوده،
خاروی.

دومه (domā) بیغ. م. مر اور، خورگن، کمزوری
اور، غلی اور.

دومه (dūma) بیغ. م. لومه، دام.

دومی (dūmay) نر. م. ۱) پپجومی، لور غای، جگ
غای، اوچت غای؛ ۲) دومه، ساره وهل، زکام،
والگی.

دون (dun) نر. م. (مو.) ۱) دهن، وگ. تومری؛
۲) د گورو یا لوری هجاله نومو شخه یونوم.

دناسری (dānāsuri) بیغ. م. ۱) دسری راگ یوه
شعبه یا راگنی ده؛ ۲) دمبگ راگ یوه خانگه؛
۳) دمالکوس راگ یوه خانگه یا پارجا.

دوند (dund) نر. م. لره، تیاره، غبار، دمه.

دونکاچه (dūnkāca) بیغ. م. وگ. دوهی.

دونی (dunāy) بیغ. م. دمه، دوهی، دونی.

دونی (dūni) ص. نر. م. ۱) رذیل، پست، بی همته؛
۲) مفعول، خراب.

دونی (doni) نر. م. مو. وگ. دونی.

دونی مور (dowāncmōr) بیغ. م. یو دول حشره
ده چی په ونو کی پیدا کبھی.

دون (dun) نر. م. دوره، غبار، گرد، دوری.

دونه (dōna) بیغ. م. دوره، توکه، مسخره، ملته.

دونی (dawnāy) بیغ. م. ۱) چادری، بوغره،
پورکه، برقع؛ ۲) لپی پیسی، پیسه، سکه.

دونی (dūnyā) بیغ. م. ۱) دشیدو پخولو لوپی؛
۲) دکی، دشیدو دلوشلو لوپی؛ ۳) دجشر
یو دول گانه ده.

دونی (doni) نر. م. مو. یوانه سره لسرونکی مقام
دی چی سونی هم ورته وایی.

دووس (dawūs) ص. نر. م. متوز، دله، بوری دیوت
بی غیرته، بی ننگه، پست، رذیل، شرک چی
پر خپله کونده ننگ نه کوی.

دوول (dowāl) نر. م. سگ ماهی.

دوه اړخیز (dwaarxiz) ص. نر. م. ج. دوه خرابیز،
دوه پلویز، دوه مخیز، ددوو پلور، دوچانه.

دوهان (duhān) نر. م. اور.

دوه برغه (dwabrāga) ص. نپ. دوه غبرگه، دوه
کته، دوه تاییز.

دوه بول (dwaból) نر. م. انسان، بنیادم، بشر.

دوه بی (dwabāy) نر. م. دوه منده، دوه لویه، هغه
غای چی ددوو خورونو لویه سره یو غای کبھی.

دوه پتی (dwapālay) ص. بیغ. م. ۱) دوه پره،
دوه سوری؛ ۲) هغه ونه چی دوه پته ولری.

دوه پتیز (dwapatiz) ص. نر. م. ۱) دوه پله پیز
ور؛ ۲) دوه پتی.

دوه پسموری (dwapsóray) ص. نر. م. دوه پری،
دوره، دوه سوری، دوه پره.

دوه پوره (dwapúra) ص. نپ. دوه پو پسه، دوه
پوریز، دوه چته، دوه منزله.

دوه پر دوه (dwāpardwā) ق. یوازی دوه، فقط
دوه، دوه تنه.

دوه چنده (dwačānda) ص. نپ. دوه گرایه، دوه
برابره، دوه ولری، دوه گونی، دوه دونه.

دوه خایه (dwačāya) ص. نپ. دوی برخي نیم،
نیمایی.

دوه هم پریښمن (dwahámbridmún) نسر. م. د
 عسکري منصب دوهمه تپته رتبه چې د ملکي
 مامورينو له نهې رتبه سره برابره ده.
 دوه هم څارن (dwahémcūrán) نر. م. د پوليسو په
 تشکيل کې يوه رتبه ده چې د عسکري په
 تشکيل کې له دوهم پریښمن او په ملکي تشکيل
 کې له رتبه سره برابره ده.
 دوه مخي (dwamúxay) ص. نر. م. منافق، دورويه.
 دوه مخي (dwamoxi) بڼغ. م. ۱) دوه والي،
 منافقت، دوه رنگي؛ ۲) ارياکاري.
 دوه مېرۍ (dwaméřa) ص. بڼغ. م. ۱) دوه کتاره،
 دوه قطاري؛ ۲) دوه ولريزه، د دوو څلو.
 دوه مېرۍ يزه (dwameríza) ص. بڼغ. م. هغه
 بڼغه چې دوهم ځل يې مېرۍ کړي وي.
 دوه نليز (dwanalíz) ص. نر. م. ۱) د دوو نلو، د
 دوو شپېليو؛ ۲) نر. م. دوميله توريک.
 دوه نيمه (dwaníma) ص. نې. وگ. دوه ځايه.
 دوه واريز (dwawānz) ق. د دوه وارو، تکراري،
 مکرر، دوه واري، بيا بيا، دوه ځلي.
 دوه والي (dwawalay) نر. م. دوه مخي، منافقت،
 دوه رنگي.
 دوه ورگي (dwawárgay) نر. م. دوه کلن اوښي.
 دوهي (dūháy) بڼغ. م. ۱) دوهه، دونی، دونی،
 د ملنگانو هستوگنځي؛ ۲) د اور هغه سکروټي
 چې د جوگيانو مخې ته پرتې وي.
 دوه ييز (dwayíz) ص. نر. م. ج. ۱) جفت، جوړه،
 څېرگ؛ ۲) اد. دوه ييزه، منځوي.
 دوی (dūy) ض. اشاري ضمير دی چې دغه او داد
 جمعې لپاره راځي.
 دوي (dawé) نر. م. قانون، روش، دود، دستور،
 رواج.

دوه څلي (dwaxálc) بڼغ. م. دوه ځانې سکو.
 دوه څولي (dwaxólc) بڼغ. م. يوه ډول گندون.
 دوه زړه (dwářu) ص. نې. دوه زړی، زړه نازره،
 متردد.
 دوه ژبي (dwažúbay) ص. نر. م. دوه قوله، منافق،
 درواغجن، دروغژن.
 دوه ژواکي (dwažwákay) ص. نسر. م. د دوو
 ژونديو خاوند، دوه ژوندي، ذوحياتين.
 دوه ساه ژوند (dwasāžwánd) ا. دوه دومي يا
 دوه نفسی ژوند.
 دوه سکلي (dwaskálay) نر. م. دوه کلن اوښي.
 دوه غبرگه (dwağbárga) ص. نې. دوه پرغه،
 دوکاته، دوه قطه، دوه پره، دوه تاييز.
 دوه غنبي (dwağasáy) ص. نسر. م. د داری،
 دوه دوری، د دوو کلونو څاروی.
 دوه گرای (dwagrúy) نر. م. دوه قدمه، يوپه
 دوه عس. د پليو لپاره د موزون قدم قومانده.
 دوه گرایه (dwagráyu) ا. ص. دوه برابره، دوه
 هومره، دوه چنده.
 دوه گرده (dwagářda) بڼغ. م. پوره، هغه بڼغې
 چې ماشوم يې په څلو بڼغې کې مړ شي.
 دوه گوري (dwagóray) ص. نسر. م. چنگار،
 بېنگا، کوپسترگی.
 دوه گون (dwagūn) نر. م. ۱) دوه گيز، دوې، د
 دوو نوت؛ ۲) ص. نر. م. دوه توله، دوه چنده؛
 ۳) غبرگ.
 دوه گي (dwagáy) بڼغ. م. مېتر، ميرگاتي،
 دگاتو په لوبو کې يوه اصطلاح ده.
 دوه لاري (dwaláre) بڼغ. م. دوراهي، دورايي.
 دوه لاسي (dwalásay) ص. نر. م. د دوو لاسونو،
 په دوو لاسونو، دوه لاسي.

دویچه (dūyīča) بڼ.م. ۱) دویچه، دوپچه، دپالیز
 جویه (۲) د شاه په څنگ کې ووکی دندوکی.
 دویزي (dawizi) بڼ.م. دووسې، بې غیرني.
 دویسمتي (dawisti) بڼ.م. اینګې، هغو پنځو
 چې له ناوې سره د پلار له کوره د هلک کړه شي.
 دویل (duyī) نر.م. تن په تن جګړه.
 دویم زېږ (dwaymzéz) دویم زېږون، دویم
 تولید (پغویه).
 دویمه (dwayma) دوه، پکښه، اتوار.
 دویمه خج (dwaymáxaj) دویم خج، دویم فشار.
 دویي (duyi) بڼ.م. ۱) دوه گون نوبت؛ ۲) بې
 اتفالي، نفاق، تفرقه.
 دوییز (doyíz) ص. قانوني، له قانون سره سم.
 دوییزه (doyiza) دوه پيټي، مثنوي.
 ده^{۱۱} (da) ض. ۱) د غایب مفرد ضمیر دی؛ ۲) ف. د
 فعلی ربط مفرده مؤنثه کلیمه ده.
 ده^{۱۲} (dih) بڼ.م. گرام، کلی.
 دها (dabā) بڼ.م. ۱) غیرکي، هوښیاري، پوهه؛
 ۲) د عاشورا ورځ.
 دهاتي (dihāti) ص. نسب. ۱) کلیوالي، دکلي؛
 ۲) هغه څه چې یو ښوونکی لري.
 دهانه (dahāna) بڼ.م. (ج. دهانې) وگ. دانه.
 دهخ (dahác) نر.م. جنز، داج، جهیز، کردار.
 دهر (dāhar) نر.م. روزگار، عصر، زمان، پېړۍ.
 دهرې (dahri) ص. نسب. دهریه، ملحد، بې دینه؛
 شوک چې زمانې ازلي گني.
 دهره (dahra) بڼ.م. (ج. دهرې) ۱) داره، غدې؛
 ۲) بات، نوزی، تبشه مال، بیلو، چرکانی.
 دهشت (dahšat) نر.م. ۱) وېره، ترهه، وهم، دار؛
 ۲) فتنه.
 دهقان (dihqān) نر.م. بزگر، ښکاروز، کروندگر.

دهلول (dahlawál) مص. مت. دارول، ښوول.
 دهلمېدل (dahledá) مص. ل. ترهېدل، ډارېدل.
 دهلمز (dahléz) نر.م. کفشکن، د کوسو ترمنځ
 هغه پوښل شوی غای.
 دهنه (dahna) بڼ.م. (ج. دهنې) وگ. دانه.
 دهوانګي (dahawāngáy) بڼ.م. ښوول
 لویه ده.
 دهور (dahūr) ص. نر.م. جولا، اوبلونګي.
 دهه (daha) ص. نسب. لسمه، لسيزه، لس کلنه دوره.
 دهیسر (dahír) نر.م. بهلتون، جدایی، هجران.
 دی (day) ض. ۱) د مفرد غایب اشاري ضمیر؛
 ۲) نر.م. (ج. دي) دی، د فعلی ربط مفرده
 کلیمه ده چې د نارینه لپاره استعمالېږي.
 دي (de) ض. ۱) د مفرد غایب ښځينه اشاري ضمیر
 ۲) بڼ.م. مو. په رسم الخط کې د دا، یادها
 تهور سر.
 دی (di) نر.م. مو. د تېلې یو اواز دی.
 دیار^{۱۱} (dyār) نر.م. سرو، د سروې ونه، د سېرونه
 دیار^{۱۲} (diyār) نر.م. هېواد، وطن، ملک.
 دیانت (diyānat) نر.م. ۱) دینداری، ایمانلري؛
 ۲) نیت، زړه، اراده؛ ۳) ملت؛ ۴) مذهب.
 دیبادي (dibādí) نر.م. مو. هغه سر چې دراګد
 ټاکل شویو سرو په ډله کې شامل نه وي.
 دیپک (dipák) نر.م. مو. ۱) د پورې په تات لرونده
 ۲) داته ویشو ماترو څخه جوړ شوی یو تال.
 دیتیمانودله (dayatimānodála) بڼ.م. د
 اتو ستورو نوم دی چې د کړۍ په څېر واقع دي.
 دپچکه (dečká) بڼ.م. دچکه، دپکه، تېل وهنه
 دپخل (dexál) نر.م. درشایی، درگا، آستانه.
 دپخوا (dexwá) ق. دې خوانه، دې پلو، دې لودي
 ته، دلته.

دید (did) نر.م. (۱) پنهانی، لید، نظر؛ (۲) نخبه،
نجه، نهانه.
دیدوان (didwān) نر.م. (۱) دیدبان، غری، کروال،
جری، (وگ، غری ۳)؛ (۲) خارو، خاروال.
دیده (dida) جمع.م. (۱) سترگی، کسی؛ (۳) عقل؛
پوهه؛ (۴) مرهت، د پوخته خاوند کېدنه.
دیر (dīyar) نر.م. صومعه، دراهبانو د عبادت غای.
دیریا (dīrīā) ص. نپ. پایدار، دوامدار.
دیرک (dīrak) نر.م. شکیز، وشکیز، سکیزه، د
خېمی یا کېدی ستنه (مته).
دیره (dīra) جمع.م. (۱) اوچه، حجره، جمه د مبلتو
غای، مبلستون؛ (۲) مسکون، مهشت، ارونه.
دیزدیره (dezdarā) جمع.م. سه بجل، د بېدیو یو
دول قمار دی.
دیری باغ (dayezibāg) نر.م. وگ. د مرغی کنی
دېژ (dez) امر. ودریره، دریش، د دریدلو قومانده.
دېس (des) نر.م. (۱) دېش، هېواد، وطن، دېز،
دېس؛ (۲) مو. یوراگی دی.
دېسکار (deskar) نر.م. مو. د مېگ راگی پوه
راگنی ده.
دېسنکی (disenkay) ص. نر.م. وگ. د ورس.
دېسه (desā) جمع.م. وېشه، شاه تیر، پش.
دېسی (desī) ص. نپ. (۱) وطنی، د دېس، د دېش؛
(۲) دېسی، کم اصل، بدل، ناچل، کچه؛ (۳) مو.
نوی مقامونه پاراگونه د مرگ مقابل.
دېشین (deshīn) ص. نر.م. استوگن، غایمی، غای
پر غای، په کلی کې اوسېدونکی.
دیکتاتور (diktātūr) ص. نر.م. دیکتاتور؛
مطلق العنان، مطلقه حاکم، خودکامه.
دیکه (dika) جمع.م. ج. دیکې؛ (۱) کوه، تپله، شنګ،
پلدي وینه، تمبونه.

دېکی (dekāy) جمع.م. شین توپکه، شین توپو؛
شینوپی، یو ډول مرغی ده.
دېگ (deg) نر.م. دېکی، فلزی لوپس دی چې پخلی
په کې کوي.
دېگېز (degbar) نر.م. دېگلی، کمکی دېگ.
دېگچه (degčā) جمع.م. (۱) وگ. دېگېز؛ (۲) نذر،
یو نذرانه خیرات دی.
دېگدگو (digdugō) جمع.م. په اوسو کې د منبو
وهلو یو ډول لویه ده.
دېگلی (deglāy) نر.م. دېگچی، وړوکی دېگ.
دېگوری (degūray) نر.م. جامک، وړکوچی
لوپس دی چې د دېگي په شېر جوړ شوی وي.
دېگی (degi) ص. نپ. پاکه شوې غله.
دېگی کول (degikawā) ص. مت. غله پاکول،
حېریات او دانې پاکول، وړیچې پاکول.
دېله (delā) جمع.م. د بېله، د پتولس خالی.
دیلې (dīlē) ق. (۱) دلې، دلعه؛ (۲) دې خوا.
دیمه (dayma) ص. نپ. للمی، للمه غمکه.
دین^۱ (dayn) نر.م. (۱) پېل، شروع، اقدام؛ (۲) پور،
هوس، قرض؛ (۲) دادا کولو وړ کوم شه.
دین^۲ (din) نر.م. ج. دینونه؛ (۱) ملت؛ (۲) مذهب؛
(۳) آیین، طریقه؛ (۴) اورج، طاعت.
دینپال (dinpāl) ص. وگ. دیندار.
دینپالنه (dinpālne) دیندوستی، دیانت پالنه.
دینپوهنه (dinpohēna) دینپوهه، دیني علم،
دینیات، الهیات.
دیندار^۱ (dindār) ص. نر.م. ج. دیندوست، پر دین
تینگ، پر هېزگار، معنی.
دیندار^۲ (dayndār) ص. نر.م. پوروی، قرضدار،
پور پر باندې.
دیندوست (dindōst) نر.م. وگ. دینپال.

دینشود (dinsxál) ص. دین بسونکی، دیني لارښود، مجنهد.

دینگ (ding) ص. نر. م. لک، نېغ، جگ، شیخ.

دینوي (dinwí) ص. نښ. دیني، د دین، په دین پورې اړوند.

دېوال (dewál) نر. م. ۱) دیوار، هغه څه چې د ختو او خنډو او... څخه جوړ شوی او د کوتې، کلا...

څخه را تاوشوي وي؛ ۲) خنډ، حایل.

دېوال غویک (dewälğoyák) نر. م. تور دلی،

تک توکینی، یو ډول مرغی ده.

دېوالي (dewālí) ص. نښ. ۱) د دېوال، دېوال

پورې اړوند؛ ۲) هغه سوداگر چې خپله شته له

لاسه ورکړي او په نتیجه کې تجارتي اعتبار يې

له منځه ولاړ شي؛ ۳) خپه، مرور، خوابدی..

دیوان (diwān) نر. م. ۱) د یوه شاعر د اشعارو

جونگ یا مجموعه؛ ۲) وگ، دفتر؛ ۳) تخت؛

۴) محکمه.

دېوانه (dewānā) ص. نښ. لېونی، پاگل، مجنون.

دېواني ليک (dewānilik) نر. م. دفتری، عربي
تعلیق، یو ډول ليک دی.

دېوت (dewāl) نر. م. د هیوت، ذبوت؛ د شپږو سړو

(نغمې، آهنگ) د جملې څخه شپږم سړ چې د

پنځم او نهماد تر منځ دی.

دېوخویه (dewxūya) ص. دېو لویښی، برساتو،

وحشي

دېوده (dewd) نر. ج. دېده، دېده، گنې، دزي.

دېوگندهار (diwğandhār) نر. م. وگ، جوگیا.

دېوناگري (diwanāgari) نر. م. یو ډول ليک دی

چې همدا اوس په هند کې رواج لري.

دېوزمه (dewwāzma) ص. دېو ډوله، دېو

خویه.

دېوه مخه (dayawaméxa) ق. بهښي، له یو

پلوه، له خېلمې، تول، له یوه څرمه، د یوه سره.

دیه (diyá) نښ. م. (فق.) دیت، نقدې مجازات.

دېيز (diyāz) نر. م. (مو.) د اروپايي موسيقۍ په

نوټېشن کې دغسې (#) یوه نښه ده.

د

د (dā) نر. م. د پختو الفې پنځلسم توري، دال تلفظ
 کېږي. ابجدې ارزښت يې ۴ دی.
 داپ (dāp) نر. م. ط. دېپ، داب، دېب؛ ۱) درنگ
 تابه؛ ۲) چاپ.
 داد (dād) نر. م. ۱) تسلي، تسکين، اطمينان، زړه
 پورې؛ ۲) زړورتيا.
 داد گېر نه (dādgerēna) بڼغ. م. (ج. داد گېر نه)
 پورايڼه، ورنه، داده.
 داد من (dādmān) ص. داده، خواتول، مطمئن.
 داد مني (dādmāni) ا. داد، اطمينان.
 داد نه (dādāna) بڼغ. م. داد ورکونه، تسلي ورکونه
 زړه پور تيا، تسلي، داد، اطمينان.
 دادول (dādawl) مص. مت. داد ورکول، تسلي
 ورکول، داد گېر نه ورکول.
 داده (dādā) ص. نې. ۱) خاطر جمع، مطمئن، زړه
 پوره؛ ۲) داده، د جوارو وړې يا شني اور شې

يا غنم په اور کې پخول؛ ۳) فصل چې په پخېدو
 راغلی وي؛ ۴) الويونه، وريټونه، پخونه.
 دادينه (dādīna) بڼغ. م. داده، داد ورکونک.
 داد پيل (dādēyā) مص. مت. داد ورکول، تسلي
 ورکول، زړه پوره کول، اطمينان ورکول.
 دار (dār) نر. م. بېره، وېره، بېره، ترس، بېم.
 داراچونه (dāračawāna) وېره اچونه، بوزنونه،
 ترهه اچونه، ترهگري.
 دار خپلي (dārjapālay) مف. سر. م. دار شوی،
 بېرېدلی، وېرېدلی، دارو هلی.
 دارماکو (dārmākū) نر. م. ديله، ديلکي، يو
 ډول واښه دي چې په شولو کې راشنه کېږي.
 دارن (dārān) ص. نر. م. بېرندوکی، وېرندوکی،
 بې زړه، کم زړه، بېرندوکی.
 دارول (dārawl) مص. مت. بېرول، بېرول، وېرول،
 ډرول، ترسول، د يو چا ته ديدول.

دآره (dāra) بیخ. م. ۱) دروازی د سر چجه، د دروازی د سر پیک؛ ۲) شپږ.

داری (dāray) بیخ. م. شگیر گینی، تمبکه، د غلوزو کور، د شاتو د مچبو کور.

داریدل (dāredal) مص. ل. بهریدل، ویریدل، تهدیدیدل، ترسیدل.

داکتر (dāktar) نر. م. داکتر، دکتور، دوکتور؛ ۱) طبیب، دناروغانو معالج؛ ۲) هر هغه شوک چې د علومو په پوره خانگه کې د یوې ټاکلې موضوع په باب یو تحقیقی اثر ولېکي او د هغه څخه دفاع وکړي.

داکټري (dāktari) بیخ. م. ۱) درملگری، طبیب، طبابت؛ ۲) ارگ، دوکتورا.

داکوتوب (dākūtob) نر. م. داگ ورنه، پوسته رسونه، داگ رسونه.

داکه (dāka) بیخ. م. ۱) چپاوشب خون، غدی، دلره ۲) داکه، یو ډول نازک توکړدی.

داکه مار (dākamār) ص. نر. م. ډاکو، ډاره مار، چپاو کوونکی، چوروونکی.

داگ (dāg) نر. م. ۱) درمنډاگ، د غنمو د پاکولو غای؛ ۲) هوار میدان، ډاک، بیابان، دېسته؛ ۳) ډاک، پوښته، پوسته؛ ۴) ص. نر. م. ج. خراب، وړان، ویجاړ.

داگیانه (dāgāna) بیخ. م. پوست کارو.

داگخونه (dāgxūna) بیخ. م. داگخانه، پوسته خانه، د پست دفتر.

داگول (dāgawāl) مص. مت. ۱) خرابول، ویجاړول، وړانول، له منځه وړل؛ ۲) چورول، لوټول.

داگه (dāga) بیخ. م. ۱) د بچلی ستن، د چت وسه او گودره، لکه، خساده، د تېلفون مته؛ ۲) ډاکه، یو ډول نازک توکړدی؛ ۳) اولره او وجه عمکه.

داگی (dāgi) ص. نر. م. ۱) الیکرساند، پوسته رسوونکی؛ ۲) چوغلگر، سخن چین، فغان؛ ۳) بچه باز، لوطی؛ ۴) پراخ تنه؛ ۵) لگبندی؛ ۶) ص. نر. م. ۱) د ډاگ، میدانې؛ ۲) خرگنده، لوشار.

داگی (dāgāy) بیخ. م. وړه صوفه یا سوره، چوټره، وړه ډبه، کوچنی دېوسه.

داگیدل (dāgedal) مص. ل. وړانیدل، خرابیدل، ویجاړیدل، بربادیدل، له منځه تلل.

دال (dāl) نر. م. ۱) د دال، د توری تلفظ؛ ۲) سپر، کنگل.

دال باز (dālbāz) ص. نر. م. ۱) کنگل باز، شوری چې د تورو ولسواو دال نیولو په لوبه کې لاس ولري؛ ۲) دارباز (کندهار).

دال غاری (dālgāray) ص. نر. م. د دال خاوند، د الوال، هغه شوک چې د دال په استعمالولو کې لوی لاس ولري.

دالفین (dālfīn) نر. م. دولفین، دولفین، یونسی کب، یو ډول تیسور غټ کب دی.

دال وډیل (dāludīl) نر. م. فېشن، ډول، ډول ډیل، سینگار، سامانه، سومانه.

دالی (dālay) بیخ. م. ۱) سوغات، تحفه، پېشکښ؛ ۲) د څارنې مقصد؛ ۳) د څادریا لمخې څنډه؛ ۴) تالی، د کوچنیانو گردی بزاتگو.

دامبوری (dāmbūrāy) نر. م. د صوری، ډبرې، ډمبری، امبار، انبار، ډبران.

دانډ (dānd) نر. م. دنډر، دنډاتونار، جیلغ، ساله.

دانډت (dāndat) نر. م. دغلی، دانډس، د نډاف د دینډاپی آله.

دانډسی (dāndasāy) نر. م. دینډاپ، نډاپ، نډافه.

دانډوری (dāndūrāy) نر. م. د پسو او سپوږمې پرله پسې بغاړې.

داندوځ (dāndūg) ص. نر. م. وروستی، وروستی،
په شپت پاتي، شاته پاتي.

داندوگي (dāndūguy) بڼ. م. لاسو، تاري.

داندول (dāndūl) نر. م. شغله، لمبه، د لمبې پرک.

داندولي (dāndūliy) بڼ. م. دندولي، غان
غنگلي، غان غولي، شوکله دواړو پېسو او
لاسو نيول او زنگول، غولي کول.

داندولي (dāndūliy) نر. م. (۱) هغه شوک چې
داندولي کېږي؛ (۲) غولي او توت خنډلوروي
توکري يا خادر.

داندې (dāndey) نر. م. (۱) وگ، داند؛ (۲) واپکي،

دانگورو وېکالي، دانگورو گونگي، دنډوري؛

(۳) لنډې کوټک، کوچني او وچ لنډ لرگي.

داندې (dāndey) بڼ. م. (۱) شاهين، د تلې دنده؛

(۲) هغه لمبه چې لوگي هم ورسره وي؛ (۳) د غوږ
لېغی؛ (۴) شباتير، وېشه، پش.

دانس (dāns) نر. م. (هن.) (۱) نشا، گها، رقص؛

(۲) والس، ټينگو؛ (۳) دنشا پارټي.

دانسر (dānsār) ص. نر. م. نشا کوونکي، رقص.

دانکه (dānkā) بڼ. م. د سپرو نغاړه، د سپرو
دماغه، وگ، دماغه.

دانگ (dāng) نر. م. کوټک، لوز، سوتي، دېي.

دانگ پېيلي (dāngpeyēlay) ص. دانگيز،

غفرد، اوڅار، خرگند.

دانگ دېلي (dāngdābeli) نر. ج. سامان، د کور

اسباب، د کور لوبې او کودې.

دانگسر (dāngsār) ا. دينا سوره، هغه غټ ژوي چې

۶۵ ميليون کاله دمخه د يوکاتان پر تا پوزمه د

بوي اسماني توتي له لويډو سره له منځه تللي دي.

دانگ لکي (dānglakky) بڼ. م. توراني، توره

بلبله، يوه مرضي دي چې اوږده لکي لري.

دانگو (dāngū) ص. نر. م. جگ او غټ سړی.

دانگوري (dāngoray) بڼ. م. د تخرگ امسا.

دانگه (dānga) بڼ. م. (۱) ادوم، پانگه، د کوناتي
شخه تر تلې پورې برخه؛ (۲) ستن، منځه.

دانگي (dāngay) نر. م. (۱) گام، قدم؛ (۲) لنډ پند
لرگي.

دانگي (dāngay) بڼ. م. تانگو، يو ډول ونه د.

دانگي (dāngay) ص. نر. م. (۱) دانگايي، لوجک

بدماش، چنگره؛ (۲) پوچ کارتوس.

داونې (dāwānay) نر. م. (۱) داوڼي، ټيکري، خادرو؛

(۲) بوغره، بوکړه، برقع، چادري.

داهومي (dāhūmi) نر. م. وگ، داهومي.

دایرکټر (dāyriktār) نر. م. (۱) مدير، رئيس،

سمونگر؛ (۲) (هن.) هغه شوک چې د يوه فلم يا

نمايشنامې او... لروندي چاري لارښوونه کوي.

دب (dāb) نر. م. (۱) د پوره شي د لويډو او از؛ (۲) هغه

ژورغای چې اوږه په کې دنډېږي؛ (۳) لويې بهرم؛

(۴) تاوان، زبان؛ (۵) گوزار، وهنه؛ (۶) ص. نر.
م. ج. بند، ولاړ، دنډ؛ (۷) وگ، دوپله.

دبالي (dābālay) نر. م. (۱) دغلي خاورين کڼدو؛

(۲) د سپنگو د ونې تازه خانگه؛ (۳) ص. نر. م.
غونډ مند.

دباوه (dābāwā) نر. م. (۱) د زين لاندېنې برخې چې

داس خوله جنډوي؛ (۲) بڼ. م. دم اوږه، دب اوږه

دباوي (dābāway) نر. م. يو ډول مهسردی چې د

سکو وهلو يا ضرب، لپاره کارېږي.

دبېټا (dābēta) نر. م. دبټا (ا.ق.) دبټا، دبټا، دبټا،

پور، قرض، وام.

دبټېر (dābēter) نر. م. لېوه، شرمين.

دبديباني (dābdābānāy) نر. م. د ماشومانو يو

ډول لويډه ده.

د بېلېښي (dabdanay) ص. نر. م. چورتې، لکري،
مضطرب، ډډې، شکمن، متزلزل.

د بېلېښي (dabdanay) بڼغ. م. فکر، شک، تراره،
اضطراب، پرېشاني، تشويش.

د بېدونگ (dabdanag) نر. م. ډوب وډنگ، بې تناسبه
غټ سړی، بې ډوله غټ وجود

د بېلوب (dabduub) نر. م. ۱ او هل تکول، اخ و ډب؛
۲) ص. نر. م. پېهوبڼه، بېحسه، بېخوده.

د بېلوی (dabdāy) ص. نر. م. ۱) وگ. ډېلېښي؛
۲) ناروغ، ناجوره، مريض.

د بېر (dabar) ص. نر. م. ۱) وگ. تېر؛ تېاه، هلاک،
برياد، پريانا.

د بېرپوه (dabarpooh) ص. تيره پېژندونکی.

د بېر توړنه (dabartozena) ا. تيره بېويونه، تيره
توړنه، کاني تکتوب، ډبرين لوښي جوړونه.

د بېر توړی (dabartozenay) ص. ډبر توړونکی،
سنگتراش.

د بېر کښي (dabartasi) ا. تيره ايستنه، سنگ کشي.

د بېر ليگ (dabarlik) ا. کتيبه، د قمبر ليکلي
شناخته.

د بېروالی (dabarwālay) نر. م. تېاهي، هلاکت،
بريادي، پوښايي، ډبرتيا.

د بېروزمه (dabarwāzma) ص. ا. کاني وزمه،
سنگواره.

د بېروژنه (dabarwāzōna) ا. په تيره وېشتل،
سنگلېرجم.

د بېرول (dabarawā) ص. مت، تېاه کول، ستول،
ميراثول، پوښنا کول، بريادول.

د بېره (dabarā) بڼغ. م. ۱) کمر، تيره، کاني؛ ۲) ب.
ک. وگ. تيره؛ ۳) هېلی ته ورته يو ډول
مرغی ده.

د بېری (dabaray) بڼغ. م. ۱) انپه، د سر زڼولو
څښکني تلکه؛ ۲) ډوږی، څښته، نېټه.

د بېرېدل (dabaredal) ص. ل. تېاه کېدل، سټېدل،
ميراثېدل، له منځه تلل، پوښنا کېدل، ژورېدل.

د بېرین (dabarān) ص. نر. م. د تېسې، د کاني،
کانيز، ډبريز.

د بېک (dabak) نر. م. ۱) د اوبې د کښې ولې؛ ۲) لوتوالی
پراخوالی؛ ۳) ډبه خوتی؛ ۴) ډول، بېکېل.

هغه پسرې چې د څاروي دوي پښې ورساندې
تړل کېږي؛ ۵) بند بند تلونکی، په جوته شوی.

د بېل (dabal) نر. م. ۱) تراټ، تلوار، منډه؛ ۲) ص.
مت، وهل، تکول؛ ۳) ص. نر. م. څېرگ، پټه،
غټ، غورش، دوه چنده، دوه لايه، جفت.

د بېلېل (dabalel) ص. ل. بېلېدل، جدا کېدل.

د بېلو (dabalō) نر. م. ۱) څو پاری، د کالیو مينځلو
ډبې، د لټو پرېولو لرگی؛ ۲) لت.

د بېلی (dabalay) بڼغ. م. ۱) زبونه، د غنمو گونډې،
مزي او... د تکولو لرگينه آله؛ ۲) گډوله، گډوډه،
ډوډی؛ ۳) نر. م. د دنداف او موجي د تکولو لرگی؛
۴) لتونه، تکونې، وهنې.

د بېلی (dab lāy) نر. م. کوتی، قطی، ډېلی، کوتی،
د بېلي (dabali) بڼغ. م. ج. لت، وهنه، تکونه.

د بېلي مار (dablimār) ص. نر. م. ۱) ملوړی،
شعبده باز، حقه باز؛ ۲) بېبېه باز.

د بېن (daban) نر. م. ۱) کنده، ژور ځای؛ ۲) بڼغ.
ډېنگ، غټ سړی.

د بېو (dabū) ص. نر. م. چاغ، شلند، مزی، غټه.

د بېوزه (dabuza) بڼغ. م. يو ډول لوبه ده.

د بېوس (dabus) ص. نر. م. پوسېلی، تېوس.

د بېول (dabawul) ص. مت. ۱) وهل، وړول، په
زوره وهل، پرېدل؛ ۲) تکول، ډول.

دبھ (dab) پنج م. ۱) چوتره، سویه، صفه؛ ۲) استیج؛
 ۳) واگون، دریل یوه کسوته؛ ۴) د غورو تسم؛
 ۵) خلور لاری؛ ۶) سینه تنگی، سالندی.
 دبھار (dabhar) نر م. دبا، د دبولو یا وهلو پرله
 پسې اواز؛ ۲) د ډول وهلو پرله پسې غیر.
 دبې (dabay) نر م. وگ، دبلو.
 دبې (dabay) پنج م. ۱) تر بندنه، لیزه، ربرید، لیزه؛
 ۲) لومه، دام؛ ۳) دبه، دبه، دریل واگون.
 دبیلانی (dabyalay) ص. نر م. مسؤدب، د ادب
 خاوند، په ادب کې.
 دبېدل (dabed) مص. ل. وهل کېدل، درزول
 کېدل، پرېدل کېدل.
 دبپ (dap) نر م. ۱) دند اوږه، پرغای ولاړ اوږه؛
 ۲) زبان، ضرر؛ ۳) تکبر؛ ۴) کلن ته نښېدې د
 تفریح غای؛ ۵) د خاورو کوچنی غونډی.
 دپتی (dipti) نر م. ۱) استازی، وکیل، مرستیال؛
 ۲) دیوی سیمې حاکم.
 دت (dat) نر م. ۱) د دانډت اواز؛ ۲) د خره پایل
 حیوان کوو بار؛ ۳) خلی، خاشه، ډکی.
 دتن (datan) ص. نر م. ډارن، بېرندوکی.
 دتول (datawl) مص. مت، ۱) آس په دته پیول،
 آس په ورو قدم پیول؛ ۲) شرمول.
 دتی (date) پنج ج. ۱) چتیات، پرتی؛ ۲) په خاورو
 کې د چرگو یا خړو غریبندنه؛ ۳) د خره لغتی.
 دتی (daty) ص. نر م. وگ، دتن.
 دتېدل (datadol) مص. ل. ۱) آس په دتو تلل،
 ډول وهلو؛ ۲) چتیات ویل، اپتی ویل ی.
 دچکه (dacha) پنج م. ۱) دسکه؛ ۲) شان و پر،
 ۳) ډول مرضی ده؛ ۴) لیزه، ریا.
 دچول (dawal) مص. مت، ۱) د آس په دسکه
 غفلول، آس چارنال غفلول؛ ۲) وهل تکول.

دچه (dcha) پنج م. وگ، دچکه.
 دډ (dad) ص. نر م. ۱) پرسېدلی؛ ۲) گورگ، منغ
 تشی؛ ۳) غور اواز، بم اواز؛ ۴) امج، اصلیت،
 جقیقت؛ ۵) مرور، خپه؛ ۶) بیخ، سته.
 دډېل (dadhad) ص. نر م. ج. ۱) ډېر پرسېدلی؛
 ۲) نامراده، غسوانیمرگ؛ ۳) غت، لوی؛
 ۴) ارسېدلی، کامل.
 دډبېکی (dadbekay) نر م. ۱) د تېکونو تش
 غای؛ ۲) سېک، شیمه، توان؛ ۳) وگ، ډډی؛
 ۴) یو ډول سابه دي.
 دډزنی (dadzanay) ص. نر م. ۱) د ډډې زنی خاوند؛
 ۲) تېک، غوړزنی، تندوکی، رونگه.
 دډگی (dadgay) نر م. راشېدل، رشېدل، خوی.
 دډم (dadam) نر م. هرزه واچه، سارانې واچه.
 دډنکی (dadankay) نر م. ۱) د زنی هلوکی،
 لاندینی زامه؛ ۲) غوند مند.
 دډنه (dadana) پنج م. پلتنه، لټونه، تلاشی.
 دډو (dadu) نر م. ۱) چیلیم؛ ۲) ص. نر م. چاغ،
 شلند؛ ۳) لندغر، لور؛ ۴) غته چورنگېه.
 دډوالی (dadwālay) نر م. ډو توب، ډوتیا؛
 ۱) پرسوب؛ ۲) مرور توب؛ خپگان؛ ۳) داواز
 غوروالی، داواز بم والی؛ ۴) گورگ والی.
 دډور (dadwar) نر م. کړه خبره، چینجنه خبره.
 دډوزه (dadūza) پنج م. ۱) خورسکه، تریخ لوگی؛
 ۲) بدبوسی، دوزه؛ ۳) د توبک دوز لوگی؛
 ۴) امج، پوینا؛ ۵) وگ، دوزه.
 دډوښی (dadwazay) نر م. ۱) د ډول وښی دی پې
 ښی، پې په لاس کوو ی.
 دډول (dadawl) مص. مت، ۱) پرسول، گورگول،
 ښی کول؛ ۲) تشول، خالی کول؛ ۳) خبره کول؛
 ۴) اېلانول؛ ۵) اې لاری کول.

د د و ن (dāwān) ن.م. ١) لټون، پلټنه، لټونه؛
 ٢) پارسوب؛ ٣) د منځ تشوالی، گوگ والی..
 د د ه (dāda) بڼغ.م. ١) لورته؛ ٢) د چلم سرخانه؛
 ٣) پرسېدلی؛ ٤) لړځ، څنگ؛ ٥) معج. امتناع،
 ځان ژغورنه؛ ٦) د د مونت شکل.
 د د ی (dāday) ن.م. ١) بالهبت، سروېر دی، تکیه؛
 ٢) د پوسو خوشی.
 د د ی (dāday) بڼغ.م. د باروتو کڅوړه.
 د د ی ب ل ی (dādaybedāy) ص. ن.م. د د ب ل د ب ر
 پرسېدلی (د مرض له کبله).
 د د ب ل (dādebl) ص. ل. ١) پرسېدل؛ ٢) داواز
 غوړېدل هم کېدل؛ ٣) گوگېدل، منځ تشی کېدل
 د د ی ی (dādayi) ص. ن.م. د د کورونکی، شپه پر
 بیا بانه له کوره بېگانه.
 د ر (dar) ص. ن.م. بې عقل، احمق، خوشی، لوده.
 د ر ا د ر (darādar) ن.م. یو ډول مرغی (مرغه) ده.
 د ر ا م (dāram) ن.م. ډرامه، ١) نمایش، ننداره تیاتر؛
 ٢) (تی، اص.) هغه ادبي اثر چې د محاورې او
 عمل په مرسته یو داستان بیانوي.
 د ر ا م ا ت ی س ت (dāramāyat) ص. ن.م. ج. ډرامه
 لیکونکی، ډرام لیکونکی.
 د ر ا م ا ت ی ک (dāramātik) ص. ن.م. ج. نمایشي،
 تمثیلي، مهیج او توجه جلبونکی داستان.
 د ر ا ن (dāran) ن.م. بد او خراب اواز، بد صوت.
 د ر ا و ی ن گ (dāwīng) ن.م. وگ، رسم، ١٢١.
 د ر ا ی و ز (dāywar) ن.م. وگ، موټروان.
 د ر ی ل (darbl) ن.م. د پسونو د جنګولو کلیمه ده.
 د ر ی ل (darpal) ص. ن.م. ١) طفیلی، ٢) چاپلوس
 خوشامدگر؛ ٣) بېکاره او بې معاشه نوکر.
 د ر ی ل ت و ب (darpaltoḅ) ن.م. ١) فضولې، بې
 باکې، ٢) چاپلوس، غوره مالي.

د ر ی ل ی (darpalay) ن.م. یو ډول پلي لرونکی سابه
 دی.
 د ر ت ک (dartaḅ) ص. ن.م. ١) تېزن، گسزکی؛
 ٢) اپلاکي ویونکی، ناشوډي ویونکی.
 د ر ت ک ی (dartaḅke) بڼغ.ج. جونکې، لرتکې.
 د ر ت ن (dartaḅn) ص. ن.م. ١) تېزن؛ ٢) ناشوډي
 ویونکی، اپلاکي ویونکی.
 د ر ت ی (darte) بڼغ.ج. اپلاکي، ناشوډي، چچیاچ.
 د ر س (das) ن.م. غویي ته په غوا باندې د خطر
 پروخت اواز.
 د ر س ن گ (darsāng) ن.م. هجوم، گټه گونه لزدحام،
 اتمبار.
 د ر ن (daran) ص. ن.م. ډارن، بېړندوکی، ډرو.
 د ر ی (daray) بڼغ.م. ج. ډرو جاني، وښخت،
 ملنډې.
 د ر ی (daray) ن.م. د پسونو او مېږو د راپللو اواز.
 د ر ی (dare) بڼغ.م. د پسونو او مېږو د راگرځولو
 شړلو اواز.
 د ر ی د ل (daredal) ص. ل. ١) تېرېدل، پرسېدل؛
 ٢) معج. ناشوډي او اپلاکي ویل، پرتي ویل.
 د ر ی ل ی (daryalay) ن.م. یو ډول پلي لرونکی گڼه
 ده.
 د ز (daz) ص. ن.م. ١) احمق، بېړه؛ ٢) ډرواڅېن؛
 ٣) د تویک فېر، د تویک لواز.
 د ز ا (dazā) بڼغ.م. د زونه، تکونه، تکان، د زهار.
 د ز ا و و (dazāwū) ن.م. املوک، داملوک مېړه.
 د ز و ډ و ز (dazudūz) ن.م. د زهار د تویک مېړه
 پسې تکونه یا غېونه، د چاودنو لوازونه.
 د ز و غ ی پ (dazuḅap) وگ. ١) د زو غړې.
 د ز و غ ی پ (dazuḅāp) ن.م. وهل، تګول، خړېدو
 خړوب، اغ وډب.

دزول (dazawā) مص ۱) ویشتل، په توپیک باندې
دزونه کول؛ ۲) وهل، ټکول؛ ۳) مچ، شکول،
دودول؛ ۴) تړول، تړول.

دزه (daza) پنج. م. دیره، مقعد، سومبې، غره،
سښی.

دزهار (dazahār) نر. ج. د توپکو پرله پسې غرونه،
د چاودنو پرله پسې اوازونه.

دزی (dāzay) وړ. یوه لاسخه ده چې مرکبه کلیمه
ورباندې جوړېږي لکه: لس دزی توپک.

دزی (dazā) پنج. ج. ۱) غسورې پرې، خلاف ویل؛
۲) د توپک ولرونه، د توپکو ټکان، فیر.

دزیدل (dazēdā) مص. ل. ۱) ویشتل کېدل؛
۲) وهل کېدل، ټکول کېدل، وهل خوړل.

دسیپلین (dīplīn) نر. م. دیسیپلین، دسیپلین؛
سمون، انضباط، انتظام، نظم او ترتیب.

دسکي (daski) پنج. ج. دزی، باتې، لاپې شاپې.

دسمس (dīsmīs) ص. نر. م. ج. ۱) گډوډ، ویران
ویجاړ، خراب؛ ۲) غگر خون، خپه؛ ۳) معاف،
ایله.

دغ (dā) نر. م. ۱) د کوترې هومره یوه مرضی ده؛
۲) دسترگو یو ډول ناروغي ده.

دغ (dā) نر. م. د سپېغو په لوبه کې هغه چا چې د
تولو په اخیر کې خپل وار کوي.

دغلیغی (dāḡḡī) پنج. م. دغلیغی، ماشومانو
یو ډول لوبه ده.

دغلیغی (dāḡḡī) نر. م. ۱) خړبودنه، مرز ته
ورته یوه مرضی ده؛ ۲) وگ، دغلیغی.

دغره (dāḡāra) پنج. م. ټکره، ډکه، تصادم، مقابلې.

دغری (dāḡāre) پنج. ج. پوچې خبرې.
دغری (dāḡāre) پنج. م. سرجنګي، کتې جنګونه،
سرونه سره جنګول، غرغچې.

دک (dak) ص. نر. م. ۱) خولې تر خولې، خولې
په خولې، لبریز، موخه؛ ۲) ټکر، ډکه، تصادم؛
۳) نر. م. غرض؛ ۴) مورد؛ ۵) ډکې، منډګي؛
۶) د شپږمې پاڼه؛ ۷) غواپانو ته د تړلو لپاره د
رضا کېدو کلیمه.

دک (dak) نر. م. وگ، ډیک.

دکار (dakar) نر. م. لړوی، تیغ.

دکال (daka) نر. م. ۱) وچویه، وچکالي، سوکره؛
۲) د لړوي مرګ؛ ۳) ناخاپې مړینه یا مرګ.

دکتوب (daktob) نر. م. دکتیا، دکوالی.

دکره (dakra) ا. پارګي، توتې، قطعه.

دکول (dakawā) مص. مت. ۱) خولې تر خولې
کول؛ ۲) بلارېدل؛ ۳) سرخانه دکول؛ ۴) مړول.

دکون (daktūn) ص. نر. م. ج. ۱) ډک غای، مزدحم
غای، دگنې گونې غای؛ ۲) نر. م. دکوالی.

دکه (daka) پنج. م. ۱) صدمه، ټکر؛ ۲) داویو
دمخې گرځولو شندوی، بند؛ ۳) د پیرې نیولې
حالت؛ ۴) ذمه، عهد؛ ۵) د ویالې غاړه پخول
۶) واقعې، پېښې؛ ۷) ص. د ډک مونت؛
۸) بلارېدنه.

دکی (dākay) نر. م. ۱) منډګي، کوچنی وجه لېسته؛
۲) د ویرې وېسته؛ ۳) خاشه، پېلته.

دکېدل (dakedā) مص. مت. ۱) ترخولې دکېدل؛
۲) بلارېدل؛ ۳) مړېدل؛ ۴) مچ. پزې ته
رسېدل، خپه کېدل.

دگ (dā) ص. نر. م. ۱) نېغ؛ ۲) نر. م. ډوبله، د
آس هغه تگ چې سپوږم پورته پورته غوړ غوي او
یرغه غي؛ ۳) نر. م. یونګي، د لېندې دوشاخه؛
۴) نغری، دېگدان؛ ۵) اور.

دگدګي (dāḡḡī) پنج. م. کنده کپړه غمکه،
کانیزه او لوره ژوره غمکه.

د گډگي (dagduguy) نر. م. ١. تکتکتی، تکتکتانکه، د شیطان تکتکی.

د گډگلی (dagdogalay) ص. نر. م. ١. گډوډو، درهم و برهم؛ ٢. نر. م. د کوچنیانو یوه لویه ده.

د گډگر (daggar) نر. م. ١. میدان، بیابان، اواره د بښته؛ ٢. محاذ؛ ٣. د یوه مارغې نوم دی.

د گډگر جنرال (daggarjanra) نر. م. له تورن جنرال نه یوه رتبه لوړه عسکري منصبدار.

د گډگر من (daggarman) نر. م. له جگړن نه یوه رتبه پورته چې د ملکي له څلورمې رتبې سره برابره ده.

د گډگروال (daggarwal) نر. م. له د گډگر من نه یوه رتبه پورته له ذریعې ملکي رتبې سره برابره عسکري رتبه.

د گډگره (daggaru) بڼخ. م. دوگره، دوگری، وېجاره، ځمکه، شنه ځمکه.

د گډگری (dign) بڼخ. م. ب. د پیلوم، شهادت نامه.

د گډگلن (daglan) ص. نر. م. وگ، ډول.

د گډگلنډ (dagland) ص. نر. م. وگ، ډول.

د گډگله (dagla) بڼخ. م. کوته، تنگ پرتوگ.

د گډگول (dagwal) نر. م. هغه څپره چې په هغه کې څاروي پنډوي یا یې په کې تړي.

د گډگه (daga) بڼخ. م. ذکر، دنارینه د تناسلي آلت.

د گډگه بوز (dagabuz) ص. نر. م. شهباني، شهبوتی.

د گډگه وړ (dagawar) ص. نر. م. ج. شهباني، شهبوتی.

د گډگی (daga) ص. نر. م. تپ څاروي، ډنگر څاروی.

د گډگی (dagay) بڼخ. م. ١. د گډگی، د د گه مصفر؛ ٢. هغه لښته چې سربې کوي وي.

د گډل (dal) نر. م. ١. موسغوري، د وازگې غسوري؛ ٢. ښانکور لرگی؛ ٣. د ویالو جوړولو یوم؛ ٤. گڼې گورې ونې؛ ٥. ډله، جمعیت.

د لپال (dulpai) ص. د یوې ځانگړې (ټولنیزې، سیاسي...) ډلې یا ټولنې پالونکی او لرونکي، گروهېرست.

د لپالنه (dalpalna) ١. د یوې ځانگړې ډلې پالنه.

د لکی (dalku) نر. م. د غسړکې هغه نیمه برخه چې وچه شوې وي او کورتی په کې ساتل کېږي.

د لگی (d(z)igay) بڼخ. م. ١. د ډلې مصفر، وړه ډله؛ ٢. د غسکرو یوه وړه ډله ده چې معمولاً ٩ کسو څخه جوړه وي.

د لگی (dalgay) نر. م. د ډلې مصفر.

د لپال (dalyai) ١. د ډلې مشر، د ډلې لارښود.

د لگی مشر (dalgaymašar) نر. م. د لگی قومندان، له ٣-٩ کسو مشر.

د لشمشر (dalmašar) ص. د ډلې مشر، د لپال.

د لواک (dalwak) ص. د جمهوري اړوند، جمهوري، جمهوري پال، جمهوري پال گوند (republican).

د لواکي (dalwaki) ١. جمهوریت، (republican).

د لوگی (dalugay) بڼخ. م. بدی، سوډی، مکاره بدی، بودوگی، چالاکه بودی.

د له (dala) بڼخ. م. ١. جمعیت، گروپ، گڼ خلک؛ ٢. گڼې ونې؛ ٣. گوند، حزب، پارټی.

د له ییز (dalaiz) ص. نر. م. ج. ١. دسته جمعې، گروهې، گروهې، په گډه سره؛ ٢. د یوې ډلې.

د للی (dalay) بڼخ. م. ١. د جبارو شویو څلو څنډو لوبښی، خاک انداز؛ ٢. د اینډر ټولولو توکری؛ ٣. د خوشایو ټولولو آله.

د لیت (dali) نر. م. اردلی، هغه سپاهی یا ملاتړ چې د خپل بادار په خدمت کې حاضر وي.

د م (dom) نر. م. ١. اسنډرغاری، مطرب؛ ٢. نایب، گلابی، دلاک؛ ٣. ونې کښونکی؛ ٤. د ډول اواز؛ ٥. ولاړې اوبه؛ ٦. د اوبو بند؛ ٧. داغ.

د مامه (damāma) بڼغ. م. ۱) مور. نغاره، نقاره، طبل؛ د موسیقي له پخوانیو آلاتو څخه ده؛
 ۲) دندوره، چار، آواز.

د مامي (damāme) بڼغ. ج. مري اوبه، غلي اوبه.

د مبرگلي (dambargwālay) نر. م. جعفري گل.

د مبره (dambāra) بڼغ. م. ۱) غومبسه، بمبره، غالوزه، مبره، گاوزه، ۲) یو ډول اغزنه، غرنی ونه ده چې داتې یې د تور مړچ هومره وي.

د مېکي (dambakay) نر. م. مېک، دو مېک، کوچنی یا وړوکی ډول.

د مېلي (dambli) نر. م. (مور.) د ۹ ماترو یو تال دی.

د مېو (dambo) بڼغ. م. د پنځو مخصوصه لامبو، دینجو، اندوکی.

د مېبه (dambā) بڼغ. م. بېلجه، چاري.

د مېهار (dambahār) نر. م. د مېهار، ډډول یا دوری پرله پسې اواز.

د مېنگ (damping) نر. م. (اق. ۱۱) داستعمال لپاره موقتي ذخیروي مواد؛ ۲) د رقابت لپاره کوم جنس په ډېره ارزانه بیه خرڅول.

د مېخونه (damxūna) د نایي دوکان، د سلمانې خونه.

د مگي (damgay) نر. م. ۱) د دم مصغر؛ ۲) داوبو تېری، دند، داوبو دندوکی.

د مډول (damawāl) مص. مت. اوبه دندول، اوبه ډول، اوبه ډب کول.

د مډمه (damīnu) بڼغ. م. د دم مؤنث، ۱) سندرغاړې، مطربه، سازنده؛ ۲) سینگاروونکې.

د مډمي (dāmic) بڼغ. م. د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

د مډمېل (damcda) مص. ل. اوبه دندېدل، اوبه دم کېدل، اوبه ډب کېدل، کور مېدل.

د نېبري (danburay) نر. م. کبابه، کبابه چيني، کبابه د یوې ونې د صوې نوم دی.

د نډل (danp) ص. نر. م. ۱) حوض، تېری، تریلی، جوړه، تالاب؛ ۲) ص. کوډم، ولای؛ ۳) بېرلزه وادي؛ ۴) د هندارې مخ؛ ۵) تروته، تاوان.

د نډیا (dandā) بڼغ. م. وگ، دندوره.

د نډاره (dandāra) بڼغ. م. ۱) دوندی، دندر، ساقه؛ ۲) بمبره، غومبسه؛ ۳) خورب سړی، مزی سړی؛ ۴) وگ، ماشوره.

د نډاس (dandās) نر. م. داندس، دنداف لیندی، د دینداپ د دیندایې لینده.

د نډاکي (dandākay) نر. م. دوران د بڼغ ډېوکی.

د نډالی (dandālay) نر. م. چارچي، نغاره چې.

د نډاو (dandāw) نر. م. وگ، دند.

د نډتال (dandātal) نر. م. د ۱۲ ماترو یو تال دی.

د نډلر (dandar) نر. م. ۱) دوندی، دنبات دنده، ساقه؛ ۲) د چارگل او پېزون سیخ.

د نډرولوجي (dandrolōjī) بڼغ. م. د ونو پوهنه، د ونو علمي مطالعه، ونه پېژندنه.

د نډروکرونولوجي (dandrokronolōjī) بڼغ. م. دوران پېژندنه او د چاپېریال د لرغونتوب مطالعه.

د نډغر (dandagār) نر. م. تانگر، د اخورکنگر، له غاړو یونه پاتې شوې پروره، لواړبوس.

د نډاکي (dandakay) نر. م. (بڼغ.) کچېری، کچېری، کچېري کورت، کورت وورېچي.

د نډگلي (dandgwālay) نر. م. شین پانی، دوده، دنده، د نیلوفر گل، نیلوفر.

د نډوب (dandūb) نر. م. ۱) دنداو، اوبه په کې دندول؛ ۲) ص. نر. م. بې عاطفې، بې رحمه.

د نډوره (dandora) بڼغ. م. ۱) نغاره؛ ۲) مچ، چار، بوله، آواز.

د مامه (damāma) بڼغ. م. ۱) مور. نغاره، نقاره، طبل؛ د موسیقي له پخوانیو آلاتو څخه ده؛
 ۲) دندوره، چار، آواز.

د مامي (damāme) بڼغ. ج. مري اوبه، غلي اوبه.

د مبرگلي (dambargwālay) نر. م. جعفري گل.

د مبره (dambāra) بڼغ. م. ۱) غومبسه، بمبره، غالوزه، مبره، گاوزه، ۲) یو ډول اغزنه، غرنی ونه ده چې داتې یې د تور مړچ هومره وي.

د مېکي (dambakay) نر. م. مېک، دو مېک، کوچنی یا وړوکی ډول.

د مېلي (dambli) نر. م. (مور.) د ۹ ماترو یو تال دی.

د مېو (dambo) بڼغ. م. د پنځو مخصوصه لامبو، دینجو، اندوکی.

د مېبه (dambā) بڼغ. م. بېلجه، چاري.

د مېهار (dambahār) نر. م. د مېهار، ډډول یا دوری پرله پسې اواز.

د مېنگ (damping) نر. م. (اق. ۱۱) داستعمال لپاره موقتي ذخیروي مواد؛ ۲) د رقابت لپاره کوم جنس په ډېره ارزانه بیه خرڅول.

د مېخونه (damxūna) د نایي دوکان، د سلمانې خونه.

د مگي (damgay) نر. م. ۱) د دم مصغر؛ ۲) داوبو تېری، دند، داوبو دندوکی.

د مډول (damawāl) مص. مت. اوبه دندول، اوبه ډول، اوبه ډب کول.

د مډمه (damīnu) بڼغ. م. د دم مؤنث، ۱) سندرغاړې، مطربه، سازنده؛ ۲) سینگاروونکې.

د مډمي (dāmic) بڼغ. م. د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

د مډمېل (damcda) مص. ل. اوبه دندېدل، اوبه دم کېدل، اوبه ډب کېدل، کور مېدل.

د نډوره چي (dandorači) ص. نر.م. جبار چي،
دندالی، نغاره چي، جاز گرغوونکی.

د نډوری (dandurý) نر.م. وگ. داندی "۱".

د نډوکاری (dandukare) بڼخ. ج. نر.م. فریادونه،
چینې، نارې، وویلای، انګولای.

د نډوکی (dandūkay) نر.م. وروکی دند، دندگی،
حوضچه، تالوګی.

د نډول (dandawal) مص. مت. ۱) د مورل، اوبه
ایسارول؛ ۲) په چا باندې مال تاوانول.

د نډه (danda) بڼخ. م. ۱) د دند سوټ؛ ۲) د شولو
لوی پتی چي اوبه په کې دندېږي؛ ۳) د نبات
دندر؛ ۴) د تلې دنده، سوټی؛ ۳) د نډر، د چارگل
او پېزون سیخ چي په پوزه کې تومبل کېږي.

د نډه کېلک (dandakelak) نر.م. اد. دی، یو
ډول لویه ده.

د نډی (dandoy) بڼخ. م. ۱) وتلې داندی؛ ۲) د غږ
نرمی؛ ۳) په تول کې فرق؛ ۴) لاس وخته.

د نډېدل (dandedal) مص. ل. د مېدل، اوبه په یوه
ځای کې دوېدل یا واخوښېدل.

د نډسې (dandayf) ص. نډ. هغه آس چي د گادی
له آس سره د روډو ډولو لپاره تړل کېږي.

د نډگ (dang) نر.م. ۱) د درې یا ډول اواز؛ ۲) اریان
په دریان، په چورت کې ډوب.

د نډگار (dangar) نر.م. داروکار، یو مضر بوټی دی.

د نډگالی (dangalay) بڼخ. الچه، یو ډول توکر دی
چي پته پته خطونه لري.

د نډگر (dangar) ص. نر.م. ۱) خوار، کم غوښی، د
شورب ضد؛ ۲) نر.م. شاروی، غوا، غوی.

د نډگرکه (dangaraka) بڼخ. م. ۱) د نډگر تانیښي
مصفر؛ ۲) پېرېره، گوبلکه، ډینګری، تیتري.

د نډگرکی (dangarakay) ص. نر.م. د نډگر مصفر.

د نډگروالی (dangarwalay) نر.م. د نډگرتوب،
زهیرتوب، کمزورتیا، جسمي ضعف.

د نډگری (dangaray) نر.م. ۱) د نډگر مصفر؛
۲) د گوندیو تکرولو ډېی یا کوټکی.

د نډگلی (dingalay) بڼخ. م. د شاه یا کوهي لړم.

د نډگوتی (dangutay) نر.م. سکر، جوړنګری،
تنستې سه پایه.

د نډگول (dangawal) مص. مت. ۱) ډول وهل،
نغاره وهل؛ ۲) د موسیقي سیمي آلات یفول؛

۳) د نډوره وهل؛ ۴) مچ. رسوا کول، تشهرول.

د نډگهار (dangahar) نر.ج. د ډول او نغاري پرله
پسې آواز، درنګهار.

د نډگېدل (dangedal) مص. ل. ۱) ډول یا نغاره
وهل کېدل؛ ۲) مشهورېدل، رسوا کېدل؛

۳) د نډوره وهل کېدل؛ ۴) درنګېدل، ترنګېدل.

د نډګي ډوال (dangidiwal) ص. نر.ج. ډنګي
د یوال، خلاص، دریه، پرمخ خلاص.

د نډه (dēna) ص. بڼخ. م. شېگار، متیزه، هغه چغه
چي په چا پسې تښتېدلې وي.

د ډو (do) نر.م. د گام د لومړني نوټ نوم.

د ډوب (dūb) ص. نر.م. ج. ۱) غرق، لاهو، یوېډ
۲) لویان، ورک.

د ډوبره (dubera) بڼخ. م. یوه غرنۍ ونه ده.

د ډوبلن (dūblān) ص. نر.م. د گلان، د گ، ډوبله
وهونکی آس.

د ډوبله (dūbla) ص. بڼخ. م. ۱) د گ، د یرغ ضد؛
آس نا اولر تگ؛ ۲) وگ. ډوبله.

د ډوبلی (dūbalay) نر.م. د سپورت یا پهلوانۍ سامان.

د ډوبلی (dublāy) بڼخ. م. ۱) کورکه، کښاکه
۲) متکور، د جوارو او غنمونیم وړیت شوی ډوی
۳) د جوار پېرې، تته؛ ۴) بخیل، سوګت.

دوب ماگو (dubmaku) نر.م. وگ. اوبتل.
 دوینی (dubina) نر.م. د اوبو ژوروالی.
 دویوالی (dubwulay) نر.م. دویجا، دویبده.
 دویول (dubwul) مص. حجت، غرلول، لاهو کول،
 په اوبو کې مندل، په اوبو کې نشوېستل.
 دوی (dub) نر.م. د بلی، دنسواریو کوتی.
 دوی (dub) بیخ.م. (۱) خوی، سرداوه، سرویی؛
 (۲) انگو بیبده؛ (۳) د زره خریان.
 دویپدل (dubwul) مص. ل. (۱) غر کپدل، لاهو
 کپدل، یوپیل؛ (۲) په فکر کې سرگومه تلل.
 دویپ دوییا (dubwuliyā) ص. نب، بهنې تری
 تم، بالکل ورک.
 دویپکنی (dubwulkeni) بیخ.م. د خا... زهری.
 دویپ (dubwul) بیخ.م. (۱) ترخمنکی، اوسو
 زهره؛ (۲) نگو بیبده، گود گود تبه.
 دوی (dub) نر.م. دنده، نیلوفر، دندگلی.
 دویا (dubi) بیخ.م. (۱) یو ډول بوتی دی چې بری
 بوه اغرنه غوزه لري؛ (۲) دود، د کوکنار غوزه.
 دویه (dubi) بیخ.م. (۱) د کوکنارو غوزه، لادو؛
 (۲) جوازی، د جوارو دوی، سورسک.
 دویه (dubi) بیخ.م. ادا، دده، الوی، د جوارو
 الوی، د جوارو دویو د غوتیو وریونه.
 دوی (dub) نر.م. (۱) لرخ؛ (۲) تر تشي لاندې
 هېوکی، د کوناتي د سر هېوکی؛ (۳) د ماشومانو
 یو ډول لوبه ده.
 دوی (dub) ص. نر.م. (ج. دودیان) اغوره مال،
 چاپلوس؛ (۲) صج، جاسوس، مخبر.
 دوی (dub) بیخ.م. (۱) مسری، تیکله، نفسن؛
 (۲) کتخ، اتام، خواره، طعام، روتی.
 دوی خونه (dubwul) ص. ل. (۱) خورا کخونه، د
 دوی خورلو خونه.

دوی غرپ (dubwulgrāp) ص. نر.م. (۱) اروا
 لوی، حتروی؛ (۲) حریص، نه سر بندونکی.
 دوی کفالی (dubwulkuḡāly) نر.م. تنور،
 د دوی پخولو تنور؛ وگ. تنور.
 دوی مار (dubimār) ص. نر.م. لنگری، سخی،
 د دسترخان خاوند.
 دور (dur) نر.م. (۱) داروونکی غنگل؛ (۲) اوسروونکی
 غای؛ (۳) د گاږي، جال.
 دور کندي (dorkanday) نر.م. وگ. گورگنی.
 دورگنی (dorgulay) بیخ.م. وگ. گورگنی.
 دوره (dura) ص. بیخ.م. (۱) شلېدلی، خیرې، بزه؛
 (۲) صج. مفعول (هک).
 دوری (duri) بیخ.م. دوره، لی، شپوه، قبر، گور.
 دوری (duri) نر.م. (۱) نېسه، نخینه، نېسانه؛
 (۲) شپره، شکل؛ (۳) داروونکی نېسه، شروی.
 دوریا (duriyā) بیخ.م. یو ډول توکر دی.
 دوز (dūz) (بیل) نر.م. (۱) دوز، د تویک اواز؛ (۲) د یو
 شي د لوبو اواز، له لوبونو د ماشوم د ژغورلو
 غږ.
 دوز (dūz) نر.م. دوز، دوس؛ (۱) یو خوراک دوا یا
 دارو؛ (۲) د یوه شي ټاکلی مقدار.
 دوزن (dūzin) ص. نر.م. (۱) تیزن؛ (۲) اباتک،
 غورتن، بانو، لاپو.
 دوزه (dūz) بیخ.م. درواغ، غوره، لاپه، باته.
 دوزی (dūzi) ص. نر.م. (۱) احق، شوه، سوډر؛
 (۲) درواغجن، لاپو.
 دوغ (dūgh) نر.م. (۱) توخ، د توخي اواز؛ (۲) د سپینو
 په لوبه کې هغه چاته چې د ټولو لوبغاړو په
 اخیر کې وار کوي.
 دوغل (dūgh) ص. ل. (۱) وگ. توخل؛ (۲) نر.م.
 ژبه، دنده، کړندغالی، ژور غای.

دو غن (dugam) ص. نر. م. توغن، هغه شوک چي
دېر توخېږي.

دو غېدل (dugod) م. ص. ل. وگ. توخېدل.

دو ک (duk) نر. م. ۱) دوکي، دکي، غنډکي، خاشه؛
۲) يو ډول اغزن پوتی.

دو کال (dukāl) نر. م. ۱) وچکالي؛ ۲) ناخاپي
مړينه يا مرگ.

دو کتورا (duktūra) م. دکتورا، دکتورا،
داکټري، داکټري؛ هغه درجه يا موقف او عنوان

چي يو چاته د هغه د ټاکلو تحصيلا توپه پای
کې د پوهنتون له خوا اعطا کېږي.

دو کتوريسمه (duktorisa) م. دکتوريس،
دکتوريسه، داکټره، هغه پښه چي داکټره وي.

دو کتورين (duktorin) نر. م. ج. سي. ۱) دکتورين،
دکتورين، ۲) نظريه، فکر، تز، تيزس، عقیده،

فلسفي، سياسي يا اقتصادي نظريه؛ ۲) لار،
مشي، آيين.

دو کړه (dukra) م. دتېلي د يوه تال نوم.

دو که (duka) م. ۱) د خجورې وېشکلوۍ د
خرما گونگورۍ؛ ۲) د يوې تنستې پښو پښو

تارونو چي سره اوډل کېږي.

دو که (duka) م. ۱) دوکه، چم، چل، غريب؛
۲) لويه څمڅه، غټه څمڅي، چمچه.

دو که مار (duk amār) ص. نر. م. دوکه باز،
چماز، دروېلی، تيرايستونکی.

دو گره (dugra) ص. تنب. بې پيسې، غريب، خوار؛
۲) دوگره مست، د بدې لارې ملگری، بېياکه.

دو گره گي (dugragi) م. بېياکي، بې حيايي،
بې شرمي.

دو گره مست (dogramūn) ص. نر. م. دوگره،
بېياکه، د بدې لارې ملگری.

دو گل (dugāl) نر. م. ۱) د بگل، دوگله، دسرغلت
جاله، څانگي، څاله؛ ۲) د قيت، خپگان.

دو گلاتد (duglānd) نر. م. هغه آس چي په نړيوکه
غې.

دو گم (dūgam) نر. م. دگم، دگم، جزم، جزميت،
وگ، ډاگما.

دو گول (dūgawā) م. ص. مت. نر. ل. بهرول،
بهرول، علامتول، يرول، توييځول، دگل.

دو گي (dūgi) ص. نر. م. وگ، ډاگي.

دول (dol) نر. م. ۱) زموږ دکليوالي موسيقۍ د
آلوشخه يوه آله ده؛ ۲) سلواغه؛ ۳) د ژرندې

تخت، د ژرندې د غله اچولو برخه.

دول (daw) نر. م. ۱) طريقه، روش، سبک، رنگ،
شکل، بڼه؛ ۲) من. وگ. جنس؛ ۳) من. وگ.

نوع؛ ۴) فېشن، سينگار؛ ۵) دارت يردول آله
ده چي سوري سوري وي.

دول (dū) نر. م. کرار کرار او دروند تگ.

دولادنگه (dulādanga) م. ۱) غوم غومباکه،
د ماشومانو استسقا؛ ۲) نزيل او چټي سړی.

دولبره (dulbarā) م. د ژرندې هغه برخه
چي ډانې ژرندې ته ور توييږي.

دول تکور (dawaltaḥr) نر. م. وگ. دول ډول،
دولچه (dolča) م. ۱) ډوله، تملوت؛ ۲) ډوکه،
د څا سلواغه.

دولچي (dolči) ص. نر. م. ډول وړونکی، ډولزن،
غازي، ډولکی.

دول ډال (dawidāl) نر. م. وگ. ډول ډول،

دول ډېلي (doldabaláy) نر. م. د گور سلمان،
اثاث الهييت، اثاثيه.

دول ډنگول (doldangawā) م. ص. مت. ډول
وېل، ډول درول، ډول وځول.

دول ډیل (dūwīl) ن.م. دول ډال، سینگار،
سینگارونه، آرایش، بکلنه.

دولک (dūlak) ن.م. دوپک، دومبکی، دولکی،
دولگی، وړوکی ډول، کوچینی ډول.

دولکی (dūlakay) ن.م. ۱) اوگ، دولک؛ ۲) کوتی
قطی؛ ۳) هغه شه چې دلمریا اور په وسیله سره
وچ کلک شي.

دولکي (dolak) ص. ن.م. ډولزن، ډولچي، ډول
وهونکی.

دولکی (dawlakay) ص. ن.م. فېشنې، ډولي.

ډولول (dūlawal) مص. مت، وړو وړو بهول، وړو
وړو شړل یا کتول، کرار کرار غفلول.

ډوله (dūlah) بڼغ. م. ۱) ډولچه؛ ۲) ژو، سنډل
شوی ژور غای چې اوبه په کې ساتل ږي.

ډولی (dūwalay) ن.م. مال، دولت، ثروت، تنه.

ډولي (dūwī) ص. ن.م. فېشنې، سینگارې.

ډولی (dūlay) بڼغ. م. د ناوې جوړبان، د ناوې
کجاوه، د ناوې حبله.

ډولهدل (dūledal) مص. ل. وړو وړو تلل، کرار
کرار وهي کېدل، سوکه سوکه کېدل.

ډولی مار (dūlāymār) ن.م. جوړبان والا، ډولی
والا، هغه شوک چې ډولی وړي.

ډومارل (dūmāral) مص. مت ۱) گومارل، پارول،
لسول، چمتو کول؛ ۲) سترگې کېته اچول.

ډومبڅه (dūmbāxa) بڼغ. م. کوبی، داوینو پوکانه،
داوینو په سر غوتی، پړوسې.

ډومبسکه (dūmbūska) بڼغ. م. ډډه څمکه، هغه
شکل چې یوه څمکه یې د مرخسېو د راټوکېدو

په وخت کې غوره کوي (ډډه کېږي).

ډومبکه (dūmbāka) بڼغ. م. ډومبک، ډومبکی،
نور ډلی، یو ډول سپره (خړه) وړه مرغی ده.

ډومبکی (dūmbākay) ن.م. ۱) اوگ، ډولک؛

۲) د ماشومانو وړوکی ډوبه یا ډول دی؛

۳) یوې توږې ترخې مادې دی چې د غومبسو په
تویکي کې پیدا کېږي.

ډومبوری (dūmbūrāy) ن.م. ډمبوری، ډبران،
ډبری، کوټه، د سری (انبارو) او خوشبو کوټه.

ډومبېک (dūmbék) ن.م. یو ډول مرغی ده.

ډوم ډومک (dūmdūmak) ن.م. یو ډول
کوچنی مرغی ده چې توږې بڼکې لري.

ډونډ (dūnd) ص. ن.م. ۱) تپاه، بریاد؛ ۲) بېخ،
سته؛ ۳) تون، تونونه، پته، تلاش، خرگندونه.

ډونډ (dūnd) ن.م. ډنډوره، نغاره، چار.

ډونډاکي (dūndākay) ن.م. د کوناتي هډوکي،
د وړاندې بېخ هډوکي، د گردې هډوکي.

ډونکی (dūnkay) ن.م. د خاورو غوړغولویو
اوسپنيزه آله.

ډونگ (dūng) ن.م. ۱) چپاول، لوت، چور، د
خاورو چور؛ ۲) غرور، تکبر؛ ۳) تمسخر،
پېشاره.

ډونگ ډونگ (dūngdūng) ن.م. برېښه، غر
غر، غړوی، زونگ زونگ.

ډونگری (dūngriy) بڼغ. م. ۱) لویه څمخی،
لویه څمخه؛ ۲) ډونگری، بېک، څپه، تامبېری

جینگان، د کښتې بېلچه، پارو.

ډونگله (dūnglā) بڼغ. م. ډینگری، ډنگله، د شاه
څخه د اوبو ویستلو یوه آله ده.

ډونگن (dūngān) ص. ن.م. منگن، زونگ،
غوتیزن، شوک چې په پزه کې خبرې کوي.

ډونگه (dūngu) بڼغ. م. ۱) ډینگاله، د کونانو او
ملا تر منځ برخه؛ ۲) توکه، تکاله؛ ۳) ډینگله،
د چرگ شاتنی برخه.

د پری (deráy) ص. نر. ج. دهر، خورازیات، زبنت.
 د پری (deráy) م. ۱۱ اوروکی خت، کوته، توپی،
 (۲) د غلی گدام، زیرمه تون.
 د پری بدل (daredól) م. ص. ل. زیات بدل، پرمانه
 کبدل، لزدیاد موندل.
 د یزاین (dizáyn) نر. م. ۱۱ طرح، سکیچ، خاکه،
 پلان، دیوه شسی ابتدایی یا مقدماتی سکیچ؛
 ۲ پلان، سکیم، پروژه.
 د یس (dizá) ص. نر. م. ۱۱ دهر مور؛ ۲ د جوارو غته
 دودی؛ ۳ کوتک، دبی؛ ۴ چاخ، پرسیدلی.
 د یستتوری (dizantri) م. ۱۱ د پزانتوری، دیسانتری
 خوننی اسهال، پنچ، پیچش، د کولموناروغی.
 د یسمه (dizán) م. ۱۱ پاتنه، دپکه، د جماع په
 وخت کی مخصوص حرکت؛ ۲ دوکه.
 د یسمی (dizán) م. ج. سستی، د جوارو روی.
 د یش (diz) نر. م. (تن) دش، دش، دیش، بیلنی،
 کش، خطک، فاصله.
 د یفتانگ (dizfáng) نر. م. دفتانگ، د یفتونگ،
 مرکب مصوت، هغه غیز ترکیب دی چی د دوو
 غیزو فونیمو شخه لاس ته راغی.
 د یفتیری (dizfari) م. وگ. خناق.
 د یک (dik) نر. م. چتکی، چتی، پتکی، چتر، یوه
 وړه، خره او سرگردانه مرغی دی.
 د یکبند (dikband) نر. م. مرغومکه، دیوی لوی
 نوم دی.
 د یکتی (dikte) م. ۱۱ دیکتی، دیکته، په لسو
 لولیزیل، املا؛ ۲ امر کول.
 د یکشتری (dikshtri) م. ۱۱ دیکشتری، دکشتری
 قاموس، فرهنگ، د لغاتو کتاب، سیند.
 د یکلیمه (diklimá) م. ۱۱ دیکلیمی، دکلمه؛
 ۱ په فصاحت و ضبطه؛ ۲ انراست.

د یکوریشن (dikurešan) نر. م. دیکور، د کور،
 ۱ اتزین، اودنه؛ ۲ ازینت، زسور؛ ۳ پرده.
 د یک (dig) نر. م. دگ، د آس په دگ دگوتگ.
 د یک دیکو (digdig) م. ۱۱ د آس ناخسواره
 او په دنگ دوگوتگ.
 د یگلن (diglán) ص. نر. م. وگ. دویلن.
 د یگلنه (diglén) م. وگ. دویله.
 د ییل (dil) نر. م. ۱۱ تال، غنډ، معطلی، ایسارتیا؛
 ۲ ددببه، پرتم، شان او شوکت.
 د ییل دول (dikdól) نر. م. سینگار، درشن، فشن.
 د یلکو (dikló) م. ۱۱ په صورت کی دیوی آلی نوم
 دی چی دنده یی د بریختنا وپشنه ده.
 د یلو (dilaw) نر. م. غنډ، درنگ، د ییل، معطلی،
 ایسار.
 د ییل و دال (dilawdál) نر. م. پرتم، شان او شوکت.
 د یلول (dilawál) م. ص. مت، غنډول، معطلول،
 ایسارول، تالول.
 د یله (dila) م. ۱۱ دیلکی، یوه دهره نازکه گیاه ده
 چی په جبه زاره غمکه کی راشنه کېی.
 د یلسبدل (diludól) م. ص. ل. تالسدل، غنډبدل،
 معطلبدل، ایساربدل.
 د یلمبه (dimbu) م. ۱۱ یو دول لرگی (یا کړی) دی
 چی په هغه باندې د کبشی بېلچه یا جاله تری.
 د یمو تیک (dimxúik) ص. نر. م. دمتیک، د
 لرغونی مصر یو دول ساده لیکو.
 د یمو گرافی (dimugrāfi) م. ۱۱ دیموگرافی،
 دیموگرافی، د احصائی د علم یوه خانگه ده.
 د ینبیک (dinhúik) نر. م. وگ. دیبو.
 د ینداپ (dinháp) نر. م. نداپ، نداف، دانسی.
 د ینغه (dingá) ص. نر. م. د لاری ملگری، لارا
 بودونکی ملگری.

دینگ (deng) نر.م. دنگ، داوړ یو ډول مرغه دی چې مېوګه او پېسې یې اوږدې وي.

دینگ (ding) نر.م. ۱) داوړ یو څت مسارغه دی؛ ۲) تالو، دندو، ۳) مچ، جګ، اوچت (سړی)؛ ۴) ص. نر.م. لاپې، کړتو.

دینگار (dingār) نر.م. غوړې، باتې، لاپې شاپې. دینگاز (dingāz) ص. نر.م. دېر دنگر، وچ کلک، دنگر، دېر خواز.

دینگ دینگو (dingdingo) ص. نر.م. ۱) خراب تراب (کار)؛ ۲) نا آرامه او ناهموار تنګ.

دینگری (dingrāy) بڼغ.م. ۱) پوڅکی، گوڅی، مرغزی، ستوری، گوبلکه؛ ۲) وگ، دینګلی؛ ۳) دجالې پارو، خوی؛ ۴) دېلی، دنداب لرګی؛ دلوڅې دتکولو لرګی.

دینگله (dinglā) بڼغ.م. ۱) پانته، هغه حرکت چې سې یې دسې سره د یو ځای کېدو په وخت کې کوي؛ ۲) لرزه، لرزه، ریا، تریدنه.

دینگلی (dinglāy) بڼغ.م. وگ، دونګله.

دینوسور (denxor) نر.م. (ل. پ.) دیناسور، دمېسوزویک د دورې د خزندو هر ګروپ چې نن منقرض یا معدوم دی.

دېني (denāy) نر.م. کاکیشکی یو ډول لویه ډه.

دېوالي (dewālī) ص. نر.م. دېوالي، مفلس، هغه شتمن چې شته یې له لاسه وتلي وي.

د یوت (diwā) نر.م. ۱) د ډېرې د اېښودلو آله؛ ۲) مو، وگ، دېوت.

دېو (dewā) نر.م. ۱) یو ډول خوشبویه شمخ ډه؛ ۲) له ختو جوړه خوراغ؛ ۳) یو ډول والی، یو راز لښتی (غوروالی) ده.

دېوډی (dewdāy) بڼغ.م. ۱) دالان، سوپ، سر یو بېلې لاره؛ ۲) دکتارو سر ګانګوره.

د یو ډیو (diwdiwa) نر.م. د غوا یې د جنسي تحریک اواز؛ دا کلیمه هغه وخت کارېږي چې څوک غویي په غوا باندې د ختلو لپاره تحریکوي.

د یو ډیوکه (diwdiwāka) نر.م. د یو غونډې یو ډول خره مرغی ده.

د یولا (diwā) نر.م. سگ ماهی، کټه سپری.

د یوه (diwā) بڼغ.م. خراغ، چراغ، د تېلو خراغ، یوه آله ده چې د تیارې درنا کولو کار ځني اخلي.

د یوه خولی (diwaxūlay) ص. نر.م. ۱) چېنگ خولی؛ ۲) هغه څوک چې بدن ګه خوله ولري.

د یوه وال (diwa wai) ص. نر.م. پلنډه وال، مثالوال.

د یویز (diwīz) ص. نر.م. روښان، روڼ، وین.

د یویژن (diwižan) نر.م. د یویزیون، فرقه، لښکر، هغه لښکر چې درې کنډکه وي.

د ییبه (diyā) بڼغ.م. ډبه، صفه، دکلي د خلکو د ناستې ځای.

ذ

ذاکر (zākīr) فا. نر. م. ۱) یادآورنگی، ذکر کردنگی.
 ستایونگی؛ ۲) ع. خدای ستایونگی.
 ذاکره (zākira) بیغ. م. یاد، حافظه، حافظه کوه،
 هغه کوه چې په ذهن کې موضوعات ساتي.
 ذال (zāl) نر. م. د ده توري تلفظ.
 ذایقه (zāyiqe) بیغ. م. خوند، مزه، شکه، یو حس
 دی چې آله یې ژبه ده.
 ذبیح (zābiḥ) بیغ. م. بزل، حلالول، سر برکول،
 کوتل، کوتل.
 ذبیح (zābiḥ) ص. نر. م. ۱) حلال شوی، ذبیح شوی،
 کوتلی، کوتلی، د اسماعیل علیه السلام
 لقب.
 ذخیره (zakhīrah) بیغ. م. ج. ذخیره، ذخیره، گودام،
 انبار، پاسره، وگ، زهره.
 ذراع (zārah) نر. م. لیج، لیج، د شگلی له سر نه د
 لاس د منځنۍ گوتې تر څو کې پورې اندازه.

ذات (zāt) نر. م. د پښتو الفبې ۲۲ توري دی. د جمل په
 حساب د ۷۰۰ په مانا دی او په ابجد کې ۲۵
 توري گڼل کېږي.
 ذات (zāt) نر. م. ۱) جوهر، خاصیت؛ ۲) حقیقت؛
 ۳) اصل، عمل، خټه، ۴) خاوند؛ ۵) وجود.
 ذات البروج (zāt al-burūj) نر. م. په اسمانو کې
 اتم اسمان.
 ذات البیني (zāt al-bayni) ص. نب. خپلمنځي، په
 خپل منځ کې، هغه څه چې د څو تنو تر منځ وي.
 ذات الریه (zāt al-riyah) بیغ. م. سکاروی، سینه و
 بغل، بنوموسی، یوه ناروغتیا ده.
 ذاتي (zāti) ص. نب. ۱) اصلي، فطري، طبیعي.
 خاص، خدایي، د ذات، د ماهیت، د حقیقت؛
 ۲) د جه اصل، د جه ذات، اصل، اصله.
 ذاتیه (zātiyah) بیغ. م. ۱) شخص، شخصیت؛
 ۲) اقل، د ذهن امالت (سجکتیویزم).

ذرع (zāra) بیخ م. ذراع په وسیله اندازه کول. گزول.

ذروي (zarawī) ص. نسب. په ذري پوري اړوند. اتومي، د اتم.

ذره (zara) بیخ م (ج. ذرات، ذري) د هر کوچنی توکی؛ تر ټولو لږه توره، وچه وړانگه، پلوشه، اتم.

ذره بین (zarabīn) نر م. ۱. هغې کوچنی عدسی چې د هر ولړه ولړه شیان وړساندې لیدل کېږي؛ ۲. میکروسکوپ.

ذریعه (zarīʿa) بیخ م. وسیله، وزله، چاره، واسطه.

ذکاء (zakā) بیخ م. هوښ، غیر کي، غوره، زیار، ذکارت، پوهه.

ذکر (zakar) نر م. ۱. یادونه، بیان، څرگندونه؛ ۲. دعا، ثنا؛ ۳. المونځ؛ ۴. ورد.

ذکر (zakar) نر م. ۱. دگه، د نارینه زسیرنی (تناسلي) آلت؛ ۲. نر، د هغې مقابل.

ذکي (zaki) ص. نسب. غیر ک، تیر فکره، هوښیار؛ استعداد لرونکی، زیاري، د ذکارت خاوند.

ذل (zil) نر م. نرمي.

ذلات (zalat) نر م. خواریدل، خواریدنه، ذلیلیدل، ذلیلیدنه.

ذلت (zilā) نر م. خواري، ذلیل توب؛ خواریدنه.

ذلیل (zālī) ص. نر م. خوار، لویدلی، بې عزته.

ذلیلتوب (zāliltob) نر م. خوار توب، خواري، لویدنه، نیتیدنه، ذلیلیدنه.

ذلیلول (zālilawā) مص. مت. خوارول، بکته غورغول، تمول، ځپل.

ذلیلیدل (zālildā) مص. ل. خواریدل، سپکېدل.

ذم (zam) نر م. د مدحې خلاف، ښندنه، ځنډل.

ذمه (zima) بیخ م. ۱. په ځان فرض، په څاره، ولکه؛ ۲. امانت؛ ۳. عهده؛ ۴. پیمان؛ ۵. اژه، قول.

ذمه وار (zimawār) ص. نر م. ج. مسوول، په ځان فرض گټونکی، په عهده متونکی.

ذمه واري (zinawāri) بیخ م. ضمانت، په عهده مننه، تیر ورته وهنه.

ذمی (zimi) ص. نسب. هغه څه چې د چا پر ذمه وي. ذوالجلال (zawljalāl) نر م. د پرتم څښتن، د جاه و جلال خاوند، د لوی څښتن.

ذوالقافیتین (zawlqāfiyatayn) ص. نر م. ج. تشریح، هغه نظم چې دوی قافیې په کې خوا په خواراشي.

ذوالقرنین (zawlqarnayn) ص. نر م. ۱. د دوو ځکرو خاوند؛ ۲. د سلطان سکندر یو صفت دی.

ذوب (zawb) نر م. ۱. ویلونه، اوبه کونگ، اوبونه؛ ۲. سره ابله کېدنه.

ذویان (zawān) نر م. ویلېدنه، اوبه کېدنه، سره ابله کېدنه.

ذویحیرین (zawlḥirayn) ص. نر م. ج. (بد). ذوالوزنین، ملون، هغه شعر چې د عروضي بحر په دوو بحر کې ویل کېدای شي.

ذو جنسین (zawljinayn) ص. نر م. ج. هغه گلان چې نرینه او بیجنه تخمونه لري.

ذو حیاتین (zawlḥayātayn) ص. نر م. ج. (زو). دوه ژوندی، ذومعشتین، هغه ژوی چې په اوبو او وچه دواړو ژوند کولای شي.

ذوق (zawq) نر م. ۱. څکنه، څکل؛ ۲. طبع، توره، سلیقه، خوښه، شوق؛ ۳. خوښي، نشاط.

ذوقمن (zawlqamān) ص. نر م. ذولي، شوقمن، د ذوق او سلیقې خاوند.

ذولسمانین (zawlismānayn) ص. نر م. ج. (بد). ذوالغتمین، ملع، هغه شعر ته وايي چې په دوو ژبو ویل شي.

تفکر طرز.

ذَهْوَل (zūhūl) نسر. م. همیره، غفلت، له پادهورنه.
ع. له خانه بی خبری یا غفلت.ذَهین (zāhūn) ص. نسر. م. غیرک، خسور، ذکی،
هوبیار، زیارسی، فهیم.ذِی حَق (zihāq) ص. نسر. م. دحق خاوند، مستحق،
حق لرونکی.ذِی رُوح (zihūh) ص. نسر. م. ج. ساکن، د لروا خاوند
روح لرونکی.ذَوُوجِهین (zawajhiya) ص. نسر. م. (پد.) ابهام،
هغه ادبی صنعت چې د یوه نظم یا نثر په کلیمو
کې د دوو متقابلو ماناگانو احتمال موجود
وي.ذَهْن (zahn) نسر. م. (ج. ذهنونه، اذهان) ۱) فهم،
درک، فکر؛ ۲) عقل، هوبیارتیا، خوره، خره.ذَهْنِي (zahnī) ص. نسر. م. د ذهن، د فکر، د عقل،
فکری، عقلي، د فهم.

ذَهْنِيَّت (zahnīyat) نسر. م. فکر، نظر، عقیده، د

را (rag) بیخ. م. د پښتو الفبا او لسم توری دی، د جمل په حساب د ۲۰۰ عدد ښيي.
 را (rag) مخ. ۱) د فعلونو سره د مختاري په ډول راغي لود معکلم طرف ښيي - راگره: ۲) د راگره لنهیز: ۳) نر. م. مو. د کومل دوهم سردی.
 راچول (rācawāl) مص. مت. ۱) راغورغول، راشول. ۲) پرانسکورول، له مقامه پرې ایستل.
 راخیستل (rāxīstāl) مص. مت. ۱) را پورته کول، راجکول: ۲) اخیستل، اخستل، رانیول: پوښی په بیه یا قیمت سره اخیستل.
 راستول (rāstawāl) مص. مت. رالسیل، هغه څه چې د یوه چا یا خواله لورې رالسیل کېږي.
 رایستل (rāīstāl) مص. مت. راباسل، رابوچکل، رابوچکل، رابهرته کول: ۲) اختراع کول.
 رایسته (rāīsta) نر. م. ج. ۱) رابوچکه، رابهرته کاره: ۲) ق. د پخوا: ۲) رانیږدي، رانژدې.

رایسته کول (rāīstakawāl) مص. مت. ۱) راد پخوا کول: ۲) رانیږدي کول: ۳) لېرې کول، بر طرفه کول، له مقامه غورغول.
 رابرسسهره (rābarsēra) ص. ښ. رابکاره، ظاهر، راڅرگند.
 رابیطه (rābitā) بیخ. م. ۱) لریکه، اریکی، لره: ۲) گر. هغه کلیمه چې مستند مستند الیه سره مربوطوي، لکه (دی) په (دا کتاب دی) کې.
 رابلل (rābalāl) مص. مت. راغوبستل، رابولل، دعوتول، مخان ته راغوبستل.
 رابلنه (rābalēna) بیخ. م. (ج. رابلني) راغوبستنه، رادعوتونه.
 رابیا (rābyā) بیخ. م. داوبولوی مشک.
 رابهرته (rābēra) ق. راد پخوا برادي پلو، رابیلې، راشپته، روالی، راوروسته: ۲) راهیسي، راهیلې: ۳) راخلاصونه، بهرته کول.

راپهل (rāpēl) ص. ن. م. ج. ۱ اراجلا. راگوسې.
 والا پده: ۲) ن. م. وگ. راپهل.
 راپ (rāp) ن. م. د پنجې په شهر يو ډول نبات دی
 چې ژور گل کوي.

راپاتي (rāpāte) ص. ن. ب. ۱) باقي. پاتي شوی.
 راپاته: ۲) بار شوی: ۳) ميراث.

راپاخول (rāpācawāl) ص. م. مت. ۱) اراجگول.
 راپهول راپورته کول: ۲) تحريکول. لمسول.

راپاخپدل (rāpācedū) ص. م. ل. ۱) راپورته
 کېدل. راجگېدل. راپهېدل. ۲) تحريکېدل.
 لمسېدل.

راپدېغوا (rāpādexwā) ق. راهيسې. رادېغوا.
 راپه دې خوا. راوروسته.

راپرغول (rāpārjwāl) ص. م. مت. وگ. راپرزول.
 راپرزول (rāpārzwāl) ص. م. مت. ۱) راغورغول.
 شمولول. رانسکورول: ۲) مچ. مغلوبول. ماتې
 وړکول.

راپرزېدل (rāpārzedū) ص. م. ل. شملاستل.
 راغورغېدل. راخملاستل: رانسکورېدل. په
 غيرونېولو کې راغوزارېدل يا شملاستل

راپريستل (rāpārestā) ص. م. مت. راخمولول.
 راغورغول. راپرزول. شمولول. په شهر کې پر
 عمکه راغوزارول يا راغورغول.

راپسي (rāpāsē) ق. ۱) ترشا. راوروسته. راترشا.
 راترشته: ۲) تعقيب. خارنه.

راپوز (rāpōz) ن. ج. ۱) رپوت. رپورت. راپوت.
 راپورت: خبر. اطلاع. روايت: ۲) جاسوسي.

راپورتاژ (rāpōrtāz) ن. م. رپورتاژ. ۱) خبريالي.
 پېښليک: ۲) د يوې پېښې يا چارې د جريان
 شرحه چې خبريال يې د ورځپاڼې. راديو يا... ته
 تېپه کوي.

راپورت (rāpōrtā) ن. م. ۱) رپورت. خبريال.
 خبرتولونکی. خبرنگار: ۲) وگ. رپورتې.
 راپورته (rāpōrta) ق. ۱) راجگ: ۲) تحريک
 شوی. لمسولی.

راپورې (rāpōru.i) ق. ۱) رنې. راباندې: ۲) دې
 خوا. دې غاړې: ۳) تړل. بندول. تړلې: ۳) په
 ناروغی مبتلا. اخځه. گرفتار.

راپورې کول (rāpōrekawē) ص. م. مت.
 ۱) راپورې ایستل. له سيند نه راپورې پاسل:
 ۲) متکلم تورن کول: ۳) متکلم په ناروغی
 اخځه کول: ۴) تړل. بندول. کلکول (د دروژي
 پاکړکی).

راپهردل (rāpērdū) ص. م. مت. تراخيستل. راتولول.
 راپهرل (rāpērl) ص. م. مت. ۱) د يوه شي رانهول.
 يوشی اخيستل: ۲) د متکلم لپاره انډېری او
 پوزی لوبدل يا جوړول.

راپهېستل (rāpēstā) ص. م. ل. ۱) راپېدا کېدل.
 رواقع کېدل: ۲) اتفاقي راتلل او مخامخ
 کېدل. مخې ته راتلل.

راتب (rātīb) ق. ۱) تل. همېشه. دايم. ثابت:
 ۲) معاش. مستمري. غېره. زېره.

راتگ (rātāg) ف. راتلنه. دوو تگ مقابل.
 راتلل (rātāl) ص. م. ل. راتگ کول. د تلل مقابل.
 د بله غايه دې خوا راتگ کول.

راتلنه (rātālna) بڼغ. م. راتگ. راتلنگ.
 راتلونکی (rātūnkay) ف. ن. م. ج. راتلونکی)
 هغه شوک چې له بله غايه راهې يا راولاندې.

راتلونکی (rātūnke) ص. راروانه زمانه. مهال.
 گانده. گاندمهال.

راتلونی (rātūlnay) ن. م. ۱) راتلونکی. دراتلو
 په حال کې: ۲) آينده: مستقبل.

راتله (rāta) نسر.ج. ۱ اورانگ، راتلگ، ۲) ف. د
 راته مؤنث، هغه بسطه چې په تېر وخت کې يې
 استمراري فعل اجرا کړی وي.
 راتويېدل (rātiyēdā) مص.ل. ۱) له لور ځايه
 د مېعاتو يا پانراغور کېدل، ۲) رابښکته کېدل.
 راتول (rāta) مص.نر.م.ج. عوند، سره يو ځای، يو
 ځای، گډ، گډ، جمع.
 راتولوالی (rātolwālay) نسر.م. راغونډوالی،
 رايوځای والی، گډوالی.
 راتولول (rātolawā) مص.مت. ۱) راغونډول،
 رايوځای کول، يو لاس کول.
 راتولېدل (rātoledā) مص.ل. ۱) اتولېدل،
 راغونډېدل، سره ځای ته راجمع کېدل، ۲) يو
 لاس کېدل، متحد کېدل.
 راتیتول (rātiyawā) مص.مت. ۱) رابښکته کول،
 تیتول، ۲) له يو جگ مقام څخه راغورځول،
 ۳) څوک خپل ځان ته لږ باسل يا تابع کول.
 راتیتېدل (rātiyedā) مص.ل. ۱) رابښکته کېدل،
 تیتېدل، ۲) له خپلې خبرې تېرېدل، ۳) له لور
 مقام څخه راغورځېدل، ۴) بل چاته اړېدل.
 راج (rāj) نر.م. ۱) حکومت، واکداري، سلطنت،
 ۲) شتمنی، د لارې، ۳) بنا، خټگر، معمار.
 راجستر (rājastar) نسر.م. رېجستر، راجستر،
 اندراج، هغه کتاب يا لیست چې نومونه،
 پېښې او... په کې ثبت او درج شوي وي.
 راجع (rāj) ق. ۱) راگرځېدونکی، ۲) ورگرځونه،
 ورگرځېده، ستېده، ۳) حواله، مخامخونه،
 ۴) په باره کې.
 راجگول (rājagawā) مص.مت. ۱) اړاوچتول،
 راپورته کول، ۲) په پېښو ډول، ۳) لکول،
 نېغول، ۴) لمسول، ۵) راجوړول.

راچاپېر (rācāpēr) مص.نر.م.ج. راتاو، گرچاپېر.
 راچورلول (rācūrlawā) مص.مت. راگرځول،
 چورلول، راڅرخول، راتاوول، راگرځول.
 راچورول (rācūrāwā) مص.مت. راتویول،
 راچپه کول، مایعات راتویول.
 راچورېدل (rācūrēdā) مص.ل. راتویېدل،
 رابېدل، راچپه کول.
 راخفستل (rājāfāstā) مص.ل. رازغستل،
 رامنډې کول، په منډو منډو دې خواته راتلل.
 راخفلول (rājālawā) مص.مت. ۱) رازغلول،
 را په منډه کول، ۲) پسې راخيستل.
 راخڅه (rācāxā) راسره، راشکه، راسکه.
 راڅکل (rācākā) مص.مت. راڅکول، څکول،
 راڅکول، یوشی خپلې خواته راښکل.
 راڅکول (rācākawā) مص.مت. راڅکل، څان
 خواته راکش کول، راکايل، روښيول.
 راڅکونی (rācākūny) نر.م. ۱) جلو، وایي
 اکوری، ۲) راکشونکی، ۳) اختصافونکی،
 تېښتونکی، ۴) راڅلېدونکی.
 راڅکېدل (rācākēdā) مص.ن. ۱) راکشېدل، په
 ځمکه راکش کېدل، ۲) راخوڅېدل.
 راحت (rāhāt) نر.م. آرامي، اراده، هوسايي،
 اسودگي، استراحت.
 راخبرول (rāxūbrāwā) مص.مت. ۱) اړايلل، په
 خبرو يا اطلاع سره د تکلم پلوته راغونډول،
 ۲) اړالمسول، ۳) پوهول، او پېدلرول.
 راخبرېدل (rāxūbrēdā) مص.ل. ۱) اړايلل کېدل،
 اطلاع ورسېدل، ۲) اړالمسېدل، ۳) پوهېدل.
 راخپړول (rāxparāwā) مص.مت. ۱) اړانښول،
 خپړول، خپړول، ۲) تیتول، ۳) اړاښول،
 ۴) ښینل کېدل.

راختل (rāxtal) مص. ل. ۱) راو لای بدل، رابنکاره
 کېدل؛ ۲) له پاسه ودرېدل، ورباندې درېدل.
 راخلاصول (rāxlāswal) مص. مت. ۱) خوشې
 کول، راپرېښودل؛ ۲) بېرته کول، پرانستل.
 راخلاصېدل (rāxlāsedal) ۱) خلاصېدل، خوشې
 کېدل، پرېښودل؛ ۲) بېرته کېدل، وازېدل.
 راخوړول (rāxwarawal) مص. مت. ۱) تیتول،
 خپرول، خوړول؛ ۲) غوړول، اوارول.
 راخوړېدل (rāxworedal) مص. ل. ۱) تیتېدل،
 خپرېدل، خوړېدل؛ ۲) غوړېدل، اوارېدل.
 راخېژول (rāxēžawal) مص. مت. ۱) راپورته
 کول، براجگول؛ ۲) راسپړول، سوړول.
 رادار (radār) تر. م. ۱) د الکترونیکو شپو سره د
 فلزي شیانو د فاصلې د ټاکلو آلې؛ ۲) ص. تر.
 م. ج. راداره، لېکې لیکې، خط خط.
 رادرومل (radrumal) مص. ل. ۱) رامنډې کول،
 راتلل؛ ۲) دې خواته راتلل.
 رادمخه (radamuxa) ق. رادمخې، په مخکې.
 رادو (radu) ف. راغفله، رامنډه کړه، راشه.
 راده (radha) بڅ. م. ۱) هغه عمودي یا افقي یا قوسي
 اوږد خط چې په عیقل شوي فلز کې درنا په
 وسیله لیدل کېږي؛ ۲) رنگه کرښه، رنگه خط؛
 ۳) ص. نې. پټې پټې اس؛ ۴) تر. م. رود، سیند.
 رادې پلو (radepalan) ق. رادېخوا، دې خواته،
 دې څنگ ته، رادې لوري ته.
 رادیو (radiyo) بڅ. م. ج. رادیوګانې، رادیوې،
 رادیو، ریډیو، رسپور، اخیستونکې دستگاه،
 هغه برقي آلې چې داستوونکې دستگاه څخه
 خپلې څپې اخلي او هغه په اوږد تېږلوي.
 رارسول (rārasawal) مص. مت. ۱) رسول، له
 بل ځای څخه دې ځای ته راوړل، رانتقالول؛

۲) واردول، له سرحده راتېرول.
 رارسېدل (rārasedal) مص. ل. ۱) رسېدل، له
 بله ځایه راتلل؛ ۲) راووردېدل، رانتقالېدل.
 راره (rāra) بڅ. م. ۱) گډوله ډوډی، گډوله ډوډی؛
 ۲) تر. م. غوڅه، بروږه، یو ډول زهر لسرونکې
 خزنده ده چې په برو کې پیدا کېږي.
 راز (rāz) تر. م. ۱) پټه خبره؛ ۲) یو ډول نبات
 دی چې ارې اړې پانې لري؛ ۳) اد. ۱) قسم،
 ډول؛ ۲) غونډې په شان.
 رازدار (rāzdar) ص. تر. م. راز ساتونکې.
 رازق (rāziq) ص. نسر. م. رزق رسوونکې، روزي
 رسان، دلوی شېتن جل جلاله یو صفت دی.
 رازل (rāzal) مص. مت. ۱) دولي کول، سینګارول؛
 ۲) عزت کول، درناوي کول، لمانځل.
 رازلی (rāzlay) مف. تر. م. ۱) دولي شوی، سینګر
 شوی؛ ۲) عزت وړ کول شوی.
 رازونیاز (rāzunyāz) تر. م. د زړه خواله، مینې
 او ناز خېرې، د سر خېرې، د عجز عبادت.
 رازونډی (rāzwarday) ص. تر. م. ج. رازونډې
 ۱) بېرته ژوندي شوی؛ ۲) راولوبی.
 رأس (rās) ق. ۱) سر، دیوه شې لسرونې برخه
 ۲) د قوم مشر، لارښود سرکښی؛ ۳) د څاروید
 شمېر سره هم ویل کېږي.
 راساً (rāsān) ق. مستقیماً، نېغ په نېغه.
 راس الخط (rās alxāt) تر. م. د پنځو کرسو
 څخه یوه کرسې ده چې د الفونو، لامونو، کاف
 او ري سررونه په کې شامل دي.
 راست (rast) ص. تر. م. ۱) نېغی؛ ۲) سم، نېغی؛
 ۳) رښتین.
 راستکار (rastkār) ص. تر. م. ۱) سپین، صادق؛
 ۲) امانتکار؛ ۳) راستمن.

راستمن (rāstman) ص. نر. م. (۱) صادق، سپین؛
۲) استنکار.

راستنول (rāstnaw) مص. مت. وگ. ستنول.
راستنهدل (rāstānōd) مص. ل. وگ. مستهدل.

راستون (rāstūn) ص. نر. م. (ج. راستانه) بمرتبه
راغلی، راگر غهدلی، راغبرگ.

راسته (rāstā) ببع. م. (۱) کپله، رسته، کنار، لین؛
(۲) ص. نب. (۱) ایس، د کین ضد؛ (۲) اسم، نبع.

راستی (rāstī) ببع. م. صداقت، ایمانداري.
راسخ (rāsx) ص. نر. م. ثابت، کلک، استوار.

راسره (rāsrā) راشخه، راشکه، له ماسره.
راسن (rāsn) نر. م. خوری، راشن، خوراکه، اذوقه،
د خوراک شیان، تایه، زری، خورومه.

راسه (rāsā) ف. راسه، روخه، راغه، ارخه.
راسی (rāsī) ق. راهیسی، راپه دی خوا، له هغه
رخه.

راسی (rāsī) ف. راشی، راغی.
راش (rāš) نر. م. راسه، رشه، هغه درمند چې تیار
لو پاک وي او اخستلو ته آماده وي.

راشپیل (rāšpīl) نر. م. وگ. بدگی.
راشتلی (rāštālay) نر. م. تلی، ورشتلی، د غلی
هغه ناپاکه برخه چې په درمنده کې له راشی
خغه پاتی کېږي.

راشه (rāšā) ببع. م. (۱) وشه، راش، رشه، د غنمو
رشه، لریسه؛ (۲) ف. رایسه، راسه، لوشه.
راشه درشه (rāšādrāšā) ببع. م. (۱) سلوک، گلاره،
دلروملار؛ (۲) تگراتگ، تلراتله.

راشی (rāšī) نر. م. ریر، ریع، برف کوچ، ایحال.
راشی (rāšī) ص. نب. رشوت ورکونکی.
راشیتیزم (rāšītizm) نر. م. راشیتیس، د هلوکو
د نرمن ناروغي ده.

راشیتیزم (rāšītizm) نر. م. راشیتیس، د هلوکو
د نرمن ناروغي ده.

راشیتیزم (rāšītizm) نر. م. راشیتیس، د هلوکو
د نرمن ناروغي ده.

راشیتیزم (rāšītizm) نر. م. راشیتیس، د هلوکو
د نرمن ناروغي ده.

راشیتیزم (rāšītizm) نر. م. راشیتیس، د هلوکو
د نرمن ناروغي ده.

راشیندل (rāšīndā) مص. مت. راشنل، رانوستل،
راتیتول، راپاشل.

راشکل (rāškāl) مص. مت. (۱) راکنبل، راکابل؛
(۲) راویاسل؛ (۳) نر. م. یوه ډول غرنی ونه ده.

راشکو (rāškō) ببع. م. هغه آله چې فلزی سیمونه
پرې نرې کېږي.

راشکوی (rāškūbay) نر. م. راکنوی، داوبو
د رااېستلو ماشین.

راشکول (rāškōl) نر. م. راکول، کپړ، منداوو،
گانپور، غوبپور، غابپور.

راشکون (rāškūn) نر. م. راپکته، راکاپنه، کشونه،
راپاسنه، راکشونگ.

راشکه (rāška) نر. ج. (۱) رازپکه، راپسته،
راپاسه؛ (۲) ف. راپکته، راکش کاوه، د راپکل
استمراري ماضي.

راشودل (rāšōd) مص. مت. وگ. پورول.
راضي (rāzī) ص. نب. (۱) رضا، خوب، قانع؛
(۲) ډاډه، مطمئن.

راضي نامه (rāzīnāmā) ببع. م. (۱) امراضات پانه
(۲) جوړه، روغه، موافقه، خوبه.

راغ (rāg) نر. م. (۱) خرخای، ووشو؛ (۲) اسارا، دېته؛
(۲) د غره لمن.

راغب (rāgīb) ص. نر. م. مایل، غوښتونکی، هشو،
علاقمند، هڅونکی.

راغبرگ (rāgbrg) ق. (۱) راستون، راگر غهدلی،
پیاراغلی؛ (۲) غبرگ، کت شوی، قات شوی.

راغبرگول (rāgbrgwā) مص. مت. (۱) راستنول،
راگر غول؛ (۲) کتول، قاتول، غبرگول.

راغلی (rāgālay) ف. نر. م. (ج. راغلی) راغبرگ
شوی، زار سهدلی، راستون شوی.

راغورخول (rāgōrjwā) مص. مت. وگ. غورخول.

راغور خېدل (ragurjwal) مص. ل. وگ. غور خېدل
 راغوبنتل (ragubantl) مص. مت. رابلل، عوبنتل،
 خېلي حواته رابلل.
 راغونخول (ragunxwal) مص. مت. ۱) کول،
 ۲) د گټو خلکو، رسواو... غونډېدو داسې
 حالت چې څنگ په څنگ وي او حرکت ورکړي
 شي.
 راغونخېدل (ragunxjwal) مص. ل. ۱) کټېدل؛
 ۲) خرڅېدل، زومېدل.
 راغونډېدل (ragundjwal) مص. نر. م. ج. ۱) راپنډ، راتول،
 غوند، يو غای، ۲) گرد، گردی، گردی.
 راغه (raghe) نر. ج. ۱) د غره لمن، د غره غاړه؛
 ۲) سارا، رغه، صحرا، دېت، ډاگ.
 راغی (ragay) فا. نر. م. وگ. راغلی.
 رافض (rafuz) نر. م. (ج. رافضه) پرېښونکی،
 ترک کوونکی، له لارې اوښتونکی.
 رافع (rafiz) نر. م. ۱) اړم، لړم؛ ۲) رفع کوونکی،
 ليرې کوونکی؛ ۳) عارضی.
 راقم الحروف (raqimulhuruf) نر. م. ۱) ارفم،
 لیکونکی، کښونکی؛ ۲) د خطاطی دیوې
 قطعي یا کوم کتاب لاس لیکوونکی.
 راقی (raqi) نر. م. عقیق، قیمتی غمی، راکي.
 راک (rak) نر. م. راگ، له نسنيو څخه جوړ شوی
 پتلون ډوله لباس چې د شری په شمېر زیږي او د
 پرتوگ کار ترې اخلي.
 راکاړل (rakajal) مص. مت. رابښکل، راباسل،
 له بڼکه څخه راپورته کول او راپستل.
 راکټ (rakat) نر. م. (ج. راکټونه) توغندی،
 توغېدونکی سیستم، لرتاوېدونکې آله.
 راکد (rakad) ص. نر. م. ج. ۱) بې حرکت، آرام،
 ۲) کورم، ډم، ولاړې (اوبه).

راکړه (rakru) ښخ. م. ۱) اخستنه، له بېل چا څخه؛
 یوه شی د اجبستني عمل؛ ۲) افه، راگه، روگه،
 مخاطب ته د راکولو امر.
 راکړه درکړه (rakradarkru) ښخ. م. راکړه درکړه
 معامله، ورکول اخستل.
 راکړی (rakaray) مف. نر. م. متکلم ته ورکړی؛
 ورکړل شوی یا ورتسلیم شوی.
 راکس (raks) نر. م. د غوبل په غوښتونکي منښتن
 غوښي ته ویل کېږي.
 راکش (raks) ق. ۱) راکښ، رابښکل شوی
 راکښل؛ ۲) راکښول شوی.
 راکښته (raksata) ق. ۱) راکوز برالاندې، ښکته
 تیت؛ ۲) مخاطب ته د راکښته کېدلو امر.
 راکښل (raksal) مص. مت. ۱) راکستل، رابلل؛
 ۲) کښول، کښ کول، څکي.
 راکښو (raksu) وگ. د راکښو
 راکښوی (raksobay) واټرېسپ. د اوبو راپستلو
 ماشین.
 راکښون (raksun) وگ. د راکښون.
 راکښون ځواک (raksunzwak) د راکښون
 قوه، جاذبه، نوه.
 راکوزول (rakuzawal) مص. مت. وگ. کوزول.
 راکوزېدل (rakuzedal) مص. ل. وگ. کوزېدل.
 راکول (rakol) نر. م. وگ. راکول.
 راکول (rakul) مص. مت. راکښتل، له مقابل
 طرف څخه د یوه شي تر لاسه کول.
 راکوونکی (rakawunkay) نر. م. راسپارونکی،
 راتسلیموونکی، د وړو کوونکی مقابل.
 راکي (raki) ښخ. م. راقی، عقیق، قیمتی، غمی.
 راگ (rag) نر. م. مو. راگا، گرام، ۱) ستر،
 نغمه، سرود؛ ۲) عېش، طرب؛ ۳) آهنگ، تونډ

راڻ (ranjā) ج. اسی موسی، بوداز کجسای نی
 ماده، کاسی بود در ده چپی د سخلای د دوا
 به نوگه به سترگو پورپ کسپی.

راڻخړه (rānjīr) جن. رښخړه، سڅخړه، خوڼه، لښخړه.

راڻدېمان (rāndemān) نر. م. محصول، حاصل،
 لاس تهر، اول.

راڻسکورول (rānskorawal) مص. مت. ۱. اراچپه
 کول، پرمع کول؛ ۲. اراخلول؛ ۳. ماتنی ورکول.

راڻغارل (rāngāral) مص. مت. ۱. اراغرل، نغارل،
 راتاوول؛ ۲. هرشی په خوله مښل؛ ۳. امج،
 حرص کول.

راڻگن (rāngān) نر. م. رنگان، بکیانه، یو ډول ونه
 ده چې ډول ترخې دانې نیسي.

راڻنواته (rānanawāta) نر. ج. داخلده.

راڻنوتل (rānanawatal) مص. ل. راداخنښدل،
 دننه راتلل.

راڻه (rāna) اد. راڅخه، له مانه، زما څخه.

راڻنه یستل (rānanayastal) مص. مت. ننه
 ایستل، راداخلول، راتنه کول.

راڻیول (rāniwal) مص. مت. ۱. په لاسونو کې نیول،
 ۲. اخیستل، په بیه اخیستل.

راڻه (rān) ص. نر. ج. درون جمع ده.

راڻواته (rāwāta) نر. ج. دورشنې راواته، رابهرته
 کېده، د باندې راواته، د باندې راتگ، خروج.

راوتل (rāwatāl) مص. ل. ورشنې راتلل، بهدیاته
 راتلل، راخارجدل، د باندې راتلل.

راوتکی (rāwātkay) نر. م. ورکوتی دالان، ورکوتی
 دهلېز، کرچنی کوشکن.

راورل (rāwral) مص. مت. ۱. یوشی له یوه ځای
 څخه بل ځای ته انتقالول؛ ۲. زیږول.

راوره (rāwru) نر. ج. ۱. رانقلاره؛ ۲. زیږاوه.

راڼ (rā) ل. برده، ۵. مقام، د موسی مقام.

راڼگرځول (rāngarjwal) مص. مت. راستنول،
 راڼرول، راداپس کول، په څپ راستنول.

راڼگرځېدل (rāngarjwal) مص. ل. راستنېدل،
 راداپس کېدل، بیرته راتلل.

راڼگې (rāngan) بڼخ. م. د موسی شعبه، د موسی
 دراگ یا مقام بڼخه، ثانوی راڼونه.

راڼگیر (rāngir) ص. نر. م. ۱. راحصار، راییسار،
 رابند، منڅی؛ ۲. دوچار، اخته.

راڼ (rā) نر. م. د چرگې دهکی غوړي.

راڼره (rālarā) اد. راله، راته، ماته، زما لپاره.

راڼلېږل (rālezāl) مص. مت. راستول، له مقابله
 لوري دې خواته راستول، دورلېږل مقابل.

راڼ (rām) ص. نر. م. ج. تابع، مطیع، ایل.

راڼبېل (rāmbel) نر. م. رابېل، رانبېل؛ یو ډول
 گل دی چې ډېر په زړه پورې بوی لري.

راڼمشت^۱ (rāmasht) ص. نر. م. ډولې، ښایسته،
 ښکلې، د بد رنگ مقابل.

راڼمشت^۲ (rāmišt) نر. م. ۱. سرود؛ ۲. عیش.

راڼمشتگر (rāmištgar) ص. نر. م. سندرغاړی،
 سندرې کوونکی، بدله ویونکی.

راڼمزدگی (rāmiždagay) نر. م. هغه غوند منډ
 لرگی چې د ژرندې پل پرې گرځي.

راڼمکان (rāmakān) نر. م. پتو، ورین څادر.

راڼموسی (rāmūsay) نر. م. هغې موسی چې
 مشک ترې لاس تهر اڅي.

راڼجن (rānjān) ص. نر. م. ج. تیاره، تت، تیاره
 وزمه، تیاره غونډی.

راڼجونونی (rānjūnkāny) بڼخ. م. رانجومه،
 رنجومه، رنجسومه، رننجومه، د رنجوړه
 کڅوړه.

راڼجه (ranjā) ج. اسی موسی، بوداز کجسای نی
 ماده، کاسی بود در ده چپی د سخلای د دوا
 به نوگه به سترگو پورپ کسپی.

راڼخړه (rānjīr) جن. رښخړه، سڅخړه، خوڼه، لښخړه.

راڼدېمان (rāndemān) نر. م. محصول، حاصل،
 لاس تهر، اول.

راڼسکورول (rānskorawal) مص. مت. ۱. اراچپه
 کول، پرمع کول؛ ۲. اراخلول؛ ۳. ماتنی ورکول.

راڼغارل (rāngāral) مص. مت. ۱. اراغرل، نغارل،
 راتاوول؛ ۲. هرشی په خوله مښل؛ ۳. امج،
 حرص کول.

راڼگن (rāngān) نر. م. رنگان، بکیانه، یو ډول ونه
 ده چې ډول ترخې دانې نیسي.

راڼنواته (rānanawāta) نر. ج. داخلده.

راڼنوتل (rānanawatal) مص. ل. راداخنښدل،
 دننه راتلل.

راڼه (rāna) اد. راڅخه، له مانه، زما څخه.

راڼنه یستل (rānanayastal) مص. مت. ننه
 ایستل، راداخلول، راتنه کول.

راڼیول (rāniwal) مص. مت. ۱. په لاسونو کې نیول،
 ۲. اخیستل، په بیه اخیستل.

راڼه (rān) ص. نر. ج. درون جمع ده.

راڼواته (rāwāta) نر. ج. دورشنې راواته، رابهرته
 کېده، د باندې راواته، د باندې راتگ، خروج.

راوتل (rāwatāl) مص. ل. ورشنې راتلل، بهدیاته
 راتلل، راخارجدل، د باندې راتلل.

راوتکی (rāwātkay) نر. م. ورکوتی دالان، ورکوتی
 دهلېز، کرچنی کوشکن.

راورل (rāwral) مص. مت. ۱. یوشی له یوه ځای
 څخه بل ځای ته انتقالول؛ ۲. زیږول.

راوره (rāwru) نر. ج. ۱. رانقلاره؛ ۲. زیږاوه.

راوستل (rāwastā) مص. مت. رالوردول، یوساه
لرونکی په خپلو پښو، یا یو یې ساه خپلې خواته
رانقلول.

راولارېدل (rāwāredā) مص. ل. ۱) اړاپاشېدل،
راجکېدل؛ ۲) وپېښل؛ ۳) اړاپارېدل؛ ۴) معج.
جنگېدل، جگره کول.

راوه (rāwa) بڼغ. م. ملهم، مرهم، هغه دوا یا دلوړو
چې په زخم یا تپ ایښودل کېږي.

راوي (rāwi) ص. نښ. روایت کونکی، نقل کونکی
(فق.) هغه شوک چې حدیث رانقلوي.

راوېستل (rāwestā) مص. مت. رلوښکل،
رايستل، رايستل، راباسل.

راهب (rāhb) نر. م. (ج. راهبان) نصارا، عابد او
پارنا، دیري شوک چې په دیر کې عبادت
کوي.

راهدار (rāhdār) ص. نر. م. ج. ۱) رادار، لیکي
لیکي؛ ۲) تانه دار، لاره ساتونکی.

راهداري (rāhdārī) بڼغ. م. لاریانه، دلاری یا
پولي د تهرېدلو اجازه لیک.

راهسکېدل (rāhskedā) مص. ل. ۱) اړاپاشېدل،
راولارېدل؛ ۲) راختل، رابکاره کېدل.

راهیت (rāhī) ص. نر. م. ۱) مالت مشر، کنديلر،
کلاتر، د کلي مشر؛ ۲) ملک، خان.

راهیستمه (rāhista) ق. ۱) رادېخواته، رادې پلو
ته؛ ۲) له هغه وخته، له هغه راهیسې.

راهیسنې (rāhise) ق. له هغه وخته، د هغه راهیسې،
راهیسې، رادېخوا.

رای (rāy) بڼغ. م. ۱) وگ، رایه؛ ۲) دلرغونې هند
دواکمنانو لقب.

رایج (rāyī) ص. نر. م. ج. مروج، رواج شوی، عام
شوی، جاري شوی.

رایستل (rāyistā) مص. مت. يستل، رايستل،
راييستل، رايوستل، د باندې خارجول.

رایسته (rāyista) ق. رادېخوا، دېخواته، دې پلو.

رای گيري (rāyginī) بڼغ. م. رایه اخیستنې، رایه
ورکول، رای ورکول.

رای ورکړه (rāywarkra) ا. رای ورکونه، رای
ورکول.

رایه (rāya) بڼغ. م. (ج. رایې) ۱) اند، فکر، رای؛
۲) گروهه، عقیده، اعتقاد؛ ۳) د زړه بصیرت؛

۴) تدبیر.
رایه اخیستنې (rāyaaxistēna) ا. رایه یا نظر
اخیستل، سند اخیستل.

رئيس (rāyis) نر. م. رئیس، مشر؛ ۱) د قوم لویو
سرپرست؛ ۲) د اجراییه قوې مشر؛ ۳) دیوه
ریاست، محکمې، شرکت او ټولني مشر.

رب^۱ (rab) نر. م. ۱) مالک، خېتن؛ ۲) مصلح؛
۳) پالونکی، پالونی.

رب^۲ (rub) نر. م. د مېوي ایستل شوي اوبه چې د
ایشولو وروسته ټینګې شي.

ریا (ribā) بڼغ. م. سود، گټه، سوايي، (فق) هرې
فاسدې بیعې ته ریا وایي.

ریاب (rabāb) نر. م. د ساز یوه تاریخه آله ده.

ریاط (rabāt) نر. م. ۱) پړاو، هغه واټن چې د شپږو
کسرو سره معادل وي؛ ۲) هغه تمخایونه

(کاروانسرای) چې په یوه لوړه لار کې واقع وي.

ریاعی (rubāyī) بڼغ. م. ۱) څلوریزه، هغه شعر ته
وايي چې څلور مصری (مصرع) ولري.

رب النوع (rubunnawā) بڼغ. ز. م. د الهي (الهی)
یاربۃ النوعي مقابل، ځانګړی خدای.

رباني (rabūnī) ص. نښ. ۱) رب ته منسوب، درېد
۲) عارف، عابد.

رېاندا (rapand) ص. رېپدو مگر، رېپدو مگر، رېپدو مگر.
 رېک (rapak) ص. م. (ج. رېکونه) رې. رېکي.
 نوک بندي، په دېوال کې موره.
 رېل (rapal) م. م. د يو ډول رحې لسرونکې پخواني
 بويک نوم دی.
 رېنډ (rapand) ص. ن. م. ح. رېپدونکي، رېاندا،
 ريندي.
 رېنډېمو اک (rapandhewak) م. هغه بېواک
 (کانسونېنت) چې له وينگ (تلفظ) سره يې د
 ژبې څوکه رېي.
 رېني (rapany) ص. ن. م. (۱) موخه، ډک، ترخولې
 ترخندو ډک، مالا مال؛ (۲) مور، ډک.
 رېو (rapu) ص. ن. م. رفو، پنڅرک، پيوند.
 رېوت (rapot) م. وگ، راپور.
 رېوتچي (rapotchi) ص. ن. م. مخبر، جاسوس.
 رېول (rapaw) م. م. مت خوځول، ښوول، زمبول،
 څمبول، احتزار ورکول.
 رېهار (rapahar) م. رېا، خوځېدا، ښورېده.
 رېي (rapay) م. (۱) رېهار، رېپدنه، احتزاز؛
 (۲) بېرغ، توغ، جنده.
 رېپدل (rapudal) م. ل. ښورېدل، خوځېدل.
 رېپده (rapida) م. يوه گردې يا بيضوي ډوله
 آله ده چې دودې پخوونکې پېره پرې اواروي او
 بيا په تناره تپي.
 رت (rat) م. م. د صفتونو څخه دمخه د مختاري
 په ډول راځي او زياتره پر خالصو رنگو باندې
 تاكېد كوي، لکه: رت تور.
 رتبوي (ruthwi) ص. ن. (۱) د درجې، د منزلت؛
 (۲) د مقام، درتې، د چوکۍ.
 رتبه (rutba) م. (ج. رتې) (۱) درجه، منزلت؛
 (۲) مقام، څوکۍ.

رتي (ratay) م. (۱) د يوې ونې د تخم نوم دی؛
 (۲) لږ شمېره پر کم شمېره کم مقدار، نومي.
 رتي (rati) م. ح. م. د ۱۱ مانډ، سونال دی.
 رتيب (ralib) م. ر. د بې، کتار، نسي، چل.
 رتي پتي (ratepote) ص. ن. (۱) چپري، بېر.
 رتي پتي (۲) ذرې ذرې، دانې دانې.
 رت (rat) ص. ن. م. ج. (۱) جوت، ښکاره، واضح؛
 (۲) سخت، کلک؛ (۳) ن. م. د اوښگر
 بهېده؛ (۴) ص. ن. م. شري، فاسد؛ (۵) ص. ن.
 م. د ر. راتولي؛ (۶) د نفي، د تردید؛ (۷) تکړه؛
 (۸) ن. م. د شري يا کوي د ناروغيو هغه حال،
 چې دانې راښکاره نه شي.
 رت رت (ratrat) م. ق. (۱) زياتي اوښکي تويونه او
 ژړېدنه؛ (۲) په غټو غټو سترگو، د ر. د.
 رتل (ratat) م. م. مت. (۱) ترټل، غنډل، په خبرو سره
 تهديدول؛ (۲) شرل، خپه کول، رتل.
 رت مت (ratmat) م. ق. په خرڅنده، رډېد، په سپينه،
 صريحا، صراحتا، په ښکاره، په زعرده.
 رتن (ratán) ص. ن. م. تكي، تكي، خال خال، خاپ
 خاپ.
 رتنه (ratana) م. (۱) ترتنه، غنډنه، تهديدونه؛
 (۲) شرنه.
 رتوالي (ratwalay) م. ر. تسي، رډېوالی،
 صراحت، خرگندوالی.
 رتول (ratawal) م. م. مت. د ډول، سترگي کلکول،
 سپين سترگي کول، په سترگو ننوتل.
 رتونکي (ratunkay) م. ف. ن. م. (۱) اترونکي،
 غنډونکي، تهديدونکي؛ (۲) شرونکي.
 رته (rata) م. (۱) داغ، خاپ، لکه، تكي، تكي؛
 (۲) ص. ن. م. نېغه، سپينه، ښکاره، جوتنه.
 رتي (raty) م. يوه ډول گيا ده.

رتهدل (rakab) مص. ل. رهدل، سترگي کلکول،
 سترگي سپول، کلکهدل، خري کېدل.
 رجاء (rjā) بڼغ. م. اسره، طمعه، تمه، اميد.
 رجحان (rujḥān) نسر. م. باندي والی، بروالی،
 لور والی، غوره والی، ترجیح، برتری.
 رجهرمه (rajḥūma) بڼغ. م. رنجونی، درنجو
 کثوره.

رجز (rājaz) نر. م. ویاړنه، حماسي اورزمیه شعر.
 رجعت (rajʿat) نر. م. راگرځېدنه، راستنېدنه،
 د طلاق ورکونکی خپلې ښځې ته راستنېدنه.
 رجم (rājam) نر. م. ۱) سنگسارونه، په تېرو وخته؛
 ۲) کنځل کونگ، نفرینونه، ترتنه.

رجوع (rujūʿ) بڼغ. م. ۱) مخ راگرځونه، بېرته راتلنه؛
 ۲) علاقه؛ ۳) فق. دفسخ مرادف؛ ۳) درجمي
 طلاق فسخه کونگ.

رجه (rajū) بڼغ. م. هغه تار چې خټگر یا ترکان پرې
 ښي او خطونه اچوي.

رچ (rač) نر. م. ۱) دکور اسباب؛ ۲) دجولاگانو د کدی
 یمښخ؛ ۱۳) عیب؛ ۴) دخرادی آله؛ ۵) دکبانو
 دنیولو جال؛ ۶) رچه، خوبڼه، رضا؛ ۷) حرص،
 تلوسه؛ ۳) آرزو؛ ۴) سوده شوی غویي.

رچکاني (račkānay) نر. م. دخرادی د آلي تیره.
 رچکي (račkay) نر. م. خرخی، خرڅنی، سمندڅ
 شوې وړی یا تار.

رچنی (račanay) نر. م. خراد، هغه آله یا سړی چې
 خراډي کوي.

رځه (raʒn) بڼغ. م. لاره، جاده، سرک، لار، واټ.
 رځ (raç) ص. نر. م. کجی، هغه څوک چې پښه پسې
 راڅښي.

رځکښل (raçkšai) مص. مت. رځی، کښل، ځکول،
 په ځمکه راښکل او کښول.

رځکښل (raçkšai) مص. مت. رځکښل، ځکول،
 کښول، په راښکلو سره د یوه شي ډول.
 رحل (rahl) نر. م. وگ، رهیل.

رحلت (rihlai) نسر. م. ۱) تلنه، تگ، لښېږدېدنه؛
 ۲) مرگ، وفات، له دې دنیا نه تلنه.

رحم^۱ (rahum) نسر. م. زړه سوی، زړه خوړېدنه،
 لور، زړه خوړونه، مهرباني.

رحم^۲ (rahīm) نر. م. زیلانڅ، تولنه، د بښني په
 نس کې هغه ځای چې اولاد په کې وي.

رحمت (rahmāt) نر. م. ۱) بښنه؛ ۲) لورینه؛
 ۳) مهرباني، فضل، رحم.

رحمدل (rahmedai) مص. ل. مهربانېدل.
 رحیل (rahīl) نر. م. کوچ، لښېږد، یون.

رخ (raç) نسر. م. د سد مقابل، چیري، د توپک د
 شپېلې په دښتي برخه تاوړاټاو کرښه.

رخ (raç) نر. م. ۱) مخ، څیره، شکل؛ ۲) واگی، د
 آس جلو؛ ۳) پلو، لوری، خوا.

رخام (roçām) نر. م. ج. الباتر، په لغت کې د سپیني
 او نرمي ډبرې په مانا دی.

رخپته (raçpātū) بڼغ. م. ۱) یو غرنی پوتی دی؛
 ۲) خړتې، یو ډول سارانی سابه دی.

رخپین (raçpīn) نر. م. تروکی، رخپین، کورنوبه.
 رخت (raçt) نر. م. (ج. رختونه) ۱) پال، سپاره؛
 ۲) توکر، توتو؛ ۳) کالي، جامې.

رخچینه (raçčīna) بڼغ. م. عرقچینه؛ ۱) یو ډول
 خولی چې پخوا به ښځو پرسروله؛ ۲) هغه توکر
 چې پراس باندي د خولو د جذبولو لپاره تړل
 کېږي.

رخړل (raçraī) مص. ل. ریخل، ریځ وهل، بیېدل،
 بهېدل.

رخس (raçs) نر. م. هن، رقص، نڅا، گڼا.

رخسار (ruxsār) نر. م. غومبوري. بار خو.
 بار خو، نفور، سره ووتی.
 رخسول (ruxsawāl) مص. مت. رفصول، گبول.
 رخنیت (ruxnīt) ص. نر. م. چریدلی، رخریدلی،
 ریخیدلی، هغه خاروی چی ورینجی.
 رخصت (ruxsāt) نر. م. ۱) تعطیل، اجازه؛
 ۲) دستور.
 رخصتول (ruxsatawāl) مص. مت. ۱) اجازه
 ورکول؛ ۲) شړل، له کاره ایستل.
 رخصتی (ruxsālī) بڼ. م. د تعطیل ورغ.
 رخصتمېدل (ruxsatedāl) مص. ل. ۱) رخصت
 کېدل، تعطیل کېدل؛ ۲) شړل کېدل.
 رخن (ruxān) ص. نر. م. ۱) رخنه ناک، کینه ناک،
 حسود؛ ۲) نر. م. ابره، حاصل.
 رخور (ruxawār) ص. کینه کنی، وگ، رخن.
 رخنه (ruxā) بڼ. م. (ج. رخی) ۱) کینه، حسد؛
 ۲) وگ، رخ؛ ۲) رجه، نقشه، خطاچونه.
 رخنه اوسخنه (ruxāawsaxā) ل. کرج او کینه،
 حسد.
 رخی (ruxāy) ص. نر. م. ۱) رخنه ناک، حسود رخن؛
 ۲) نر. م. د خلمره سوړی، د تلهره سوړی، د
 دنلموړی، د حوض موړی.
 رخیل (ruxāyāl) مص. مت. سرخوړل، خریل.
 رد (rad) نر. م. ۱) لوری، خوا، پلر؛ ۲) تلنه، تیریدنه؛
 ۳) مخی وگرځونه، ردونه، مستردونه.
 ردخ (radc) ص. نر. م. رخ، گشی، چپی، چپ لاسی.
 رد ویدل (radūbād) نر. م. گدی وډی سپکې سپوږي
 رد ویدل (radūbād) ق. ۱) نه مخامخ کېدل؛
 ۲) عوض و معاوضه، بدلونه، تبادله.
 ردول (radawāl) مص. مت. ۱) رد کول، تمبول،
 مستردول، تردیدول؛ ۲) نفی کول.

رد (rad) بڼ. م. (ج. وډی) ۱) پنځشه، مسره؛
 ۲) لاره، لار، کتار، قطار، رسته.
 ردی (radī) ص. نب. باطل، منسوخ، له کاره وتلی.
 ردېدل (radēdāl) مص. ل. ۱) خوا بېدل، مستردېدل؛
 ۲) مرتد کېدل؛ ۳) نفی کېدل، باطلېدل.
 ردیف (radīf) نر. م. ۱) کبر، خیره، کتار، چیل؛
 ۲) پسي شا، ترخت؛ ۳) غیرگ سواره.
 ردی (rad) ص. نر. م. ۱) وچ سترگی، سپین سترگی؛
 ۲) رت، بت سترگی؛ ۳) ښکاره؛ ۴) سرتېبه.
 ردېدل (radbād) ص. نر. م. ج. ښکاره، جوت.
 رد په رد (radparādā) ق. مخامخ، نېغ، ښکاره.
 رد سترگی (radstargay) ص. نر. م. تاغ سترگی،
 بت سترگی، هوک سترگی.
 ردول (radawāl) مص. مت. ۱) ښکاره کول، جوتول
 ۲) نفیول، شخول، سترگی سپینول.
 ردی (radāy) ص. نر. م. ۱) بت سترگی، هوک
 سترگی؛ ۲) نر. م. گېگر، رېدی، درېدی گل.
 ردی (radāy) بڼ. م. پېسې، سوړی، د توپک له
 کش.
 ردېدل (radēdāl) مص. مت. رندېدل، خړې کېدل،
 پښې کلکول، پښې خریل.
 ردالت (radālāt) نر. م. ردالت، پستی، سپېتانه،
 کچوتی، کچگی، ناکسی.
 ردیل (radīl) ص. نر. م. پست، کچه، فاسد.
 ردیلانه (radīlānā) ق. د ردالت، درذېلتوب، د
 ردالت په ډول.
 رزم (razam) نر. م. (ج. رزمونه) جگره، شخړه.
 رزمته (razmata) بڼ. م. ۱) شومه، ورځني خواړه،
 ارگانه، ورځني جیره؛ ۲) بسنه، بسیا.
 رزمنوال (razmanwāl) ل. رزمنه وال، نفقه رساند،
 نفقه رسوونکی، تنخواخوړ، متکفل.

رزمه (razmāna) ۱. نطقه، تنخوا، روزي.

رزمي (razmī) ص. نې. درزم، د حماسې، د جگړې.

رژ (rīz) ن. م. (طب.) رژ، د لېوني سپي ناروغي.

رژند (rīzād) ص. ن. م. ۱. رژېدونکی، تويېدونکی؛

۲. کولېدونکی.

رژول (rīzaw) ص. م. مت. ۱. رژول، رجول؛

۲. کولول، دورول، مېده مېده کول.

رژېدل (rīzēd) ص. ل. ۱. تويېدل، رژېدل،

رالويېدل، تلېدل؛ ۲. مېده کېدل، دورېدل.

رژيسور (rīzīsor) ن. م. (هن.) رژيسر، سټيج

مېنېجر، مدير، عامل؛ په تياتر کې د لوبغاړو

مدير يا سرپرست.

رژيم (rīzīm) ن. م. ۱. (حکومتی) لاره، قاعده،

ډول، روش، شکل، سېک، شېوه؛ حکومتی

سېستم، د حکومت طرز، د حکومت نوع.

رسم (ras) ن. م. ۱. روزي، خواړه، آذوقه؛ ۲. مرسته،

۳. د يوه اغېزمن پوتې د کولې تخم او پان وچه

کړې ترخه عصاره ده؛ ۴. جوهر، خوږ، عرق؛

۵. ص. ن. م. گېلو، خېټور؛ ۶. بېخ، م. ج. يو

ډول خواړه ده.

رسا (rasā) ص. نې. ۱. بالغ، رسېدلی؛ ۲. السور؛

۳. لایق، غيړک؛ ۴. سم، سپېڅ، نېغ.

رسالت (rasālat) ن. م. خبر رسول، پيغام رسونه،

پيغمبري، استاشی توب.

رسالدار (rasāladār) ن. م. رساله دار؛ ۱. پخوا

به يې په عسکري کې د يوې وړې سپرې ټولگی

مشرته ويل کېده.

رساله (rasāla) بېخ، م. ۱. وړوکې مجموعه،

کوچنی کتاب؛ ۲. د سپرو يوه قطعه.

رساليندلی (rasāliandī) ن. م. ليندلی وپشتونکی،

پدغشی وپشتونکی.

رسام (rasām) ص. ن. م. (ج. رسامان) انځورگر،

شېره کېدونکی، شېره کښی، رسم کېدونکی.

رسامي (rasāmī) بېخ، م. انځور وپستنه، انځور

کښنه، رسم ايستنه، شېره رسمونه.

رستوران (rastūran) ن. م. (ج. رستورانونه)

رستوران، د خوراکی موادو د راښوولو يو

خوړلو ځای.

رسته (rastā) (ج. رستي) رده، کُټار، قطار، صف.

رسل (rasīd) ن. م. ۱. برخه، حصه، ونډه، قسمت؛

۲. د خوراکی شيانو مفازه؛ ۳. د لږ وخت.

رسلېک (rasīk) ن. م. (ج. رسلېکونه) رسيد،

پاروختلی، سند، تمسک.

رسم (rasam) ن. م. (ج. رسمونه) ۱. دود، رواج،

دستور؛ ۲. انځور، تصوير، د يوشې صورت؛

۳. د بوسونه پاکه شوې رده.

رسم الخط (rasmiḥat) ن. م. ليک دود، معیاري

ليک، آرټوگرافي.

رسمونې (rasmaūnī) ن. م. گونډې مال، پامال،

د غنمو هغه گونډې چې د رشي د پاکېدو په

وخت کې لولر پاتې شي.

رسمي (rasmī) ص. نې. ۱. د قاعدې، د عرف، د

عنعنې؛ ۲. حکومتی، دولتی، سرکاري.

رسمیت (rasmiyāt) ن. م. رسمي چنه لرنه.

رسمېدل (rasmedī) ص. ل. انځورېدل.

رسمند (rasānd) ن. م. ۱. د ناوې د آس مخصوص

جلو؛ ۲. هغه رنگه د شمال چې خسرگنی يې د

زوم د آس د غاړې لپاره ورکوي.

رسنی (rasānī) بېخ، م. ذرايع.

رسوا (raswā) ص. نې. ۱. پکړې، بې آبرو، لوڅ؛

۲. معلوم، څرگند، ښکاره، جوت.

رسوب (rasūb) ن. م. خره، خړوبی، گونوبی، خټېدل.

رسوخ (rusūx) نر. م. ۱) منخ روئی، اعتبار، عزت،
 منلتیا؛ ۲) ثابت، تنگ، محکم، استوار.
 رسول^{۱۱۱} (rusūl) نر. م. ۱) پیغمبر، دخدای استازی؛
 ۲) استازی، قاصد.
 رسول^{۱۱۲} (rasawā) مص. مت. ۱) اورل، سپارل؛
 ۲) ترسره کول؛ ۳) اورول، جگول.
 رسولی (rasūlay) بنخ. م. هغه زخه یا مہنک چہ
 د لاسویا بپوپہ گو تو کہ راخہڑی.
 رسونہ (rasawāna) بنخ. م. ۱) ورنہ؛ ۲) ترسره
 کونک، بشپرونہ؛ ۳) پخونہ؛ ۴) دکمال پہ
 لور خو خونہ.
 رسوم (rusūm) نر. ج. درسم جمع، وگ، رسم.
 رسمی (rasay) بنخ. م. بیاستہ، رسہ، یری، بدریشہ،
 لوی او غت یری، لوی بدریژہ.
 رسید (rasid) نر. م. سند، رسلیک، چیتی.
 رسپیل (rasedā) مص. ل. ۱) رسپدہ، ترسره کپدل،
 بشپریدل؛ ۲) صج. پخپدل (د غلی، مہوی...)
 ۳) خوانپدل؛ ۴) اورسپارل کپدل.
 رسمی والا (rasaywāla) ص. نر. م. ج. رسمی
 خرخوونکی، درسی خبتن یا خاوند.
 رش (ras) نر. م. ۱) پپروی، د شیدوسر، قیماق؛
 ۲) دلاری بورہ؛ ۳) میدہ گی، پودر؛ ۳) وری
 وری دانہ، نینکی زخہ، گرمکی؛ ۴) اخیری؛
 ۵) گاہہ شربت؛ ۶) غگ، کپ، قف.
 رشاد (rasād) ص. نر. م. ۱) خوان، رشدموندلی؛
 ۲) پرلاری سم؛ ۳) مقاومت؛ ۴) ابریالی،
 کامیاب، بریالیتوب.
 رشادات (rasādāt) نر. م. زوروتیا، خوانمردی،
 راستی.
 رشتلی (rastalay) نر. م. تلی، پاتی شونی، د
 درمنده پاتی.

رشته (rāšta) بنخ. م. (ج. رشتی) ۱) اتار، سزی؛
 ۲) خانگہ، مسلک، تخصص؛ ۳) اریکی.
 رش چای (raščāy) ۱) پپری چای، نورچای.
 رشد (rusd) نر. م. ۱) نمو، وده، جسمی او ذہنی
 انکشاف؛ ۲) غورپندنہ، رسپندنہ، غتپندنہ.
 رشقہ (rišqa) بنخ. م. رشکہ، رشکہ، شپیشی،
 شفتلو غوندی یودول وابہ دی.
 رشک (rašk) نر. م. ۱) پم، پونی، د پوست یودول
 ناروغی دہ؛ ۲) ککر، غش، گد، لولی.
 رشکی (rašakāy) بنخ. م. وده رشہ، کوچنی رشہ،
 ورکوتی درمند.
 رشکین (raškīn) ص. نر. م. ۱) مشوش، مفشوش؛
 ۲) گد، ککر، لولی.
 رش لری (rašlāray) ص. نر. م. کیسہ مال، خیری
 پاک.
 رشوت (rišwāt) نر. م. بدی، رشوہ.
 رشہ (rašā) بنخ. م. (ج. رشی) رشہ، راشہ، پاک
 شوی درمند.
 رشید (rašid) ص. نر. م. ۱) اوده موندلی، دودی
 خاوند؛ ۲) پرلاری سم، ربتینی؛ ۳) ازور.
 ریش (ras) نر. م. شیرہ، عصارہ، خوبہ، خوباب.
 ریشنگلوی (rašangalwi) بنخ. م. ۱) اسپینولی،
 صداقت؛ ۲) دوستی.
 ریشتمنی (raštmāni) بنخ. م. ثبوت، تحقیق.
 ریشتمنی^{۱۱۱} (raštmānay) ص. نر. م. صادق، سپین.
 ریشتمنی^{۱۱۲} (raštmāni) بنخ. م. ریشتمولی، صداقت.
 ریشتمونی (raštmūnay) ص. نر. م. ریشتمی، صادق.
 سپین ریشتمی.
 ریشتمیا (raštmā) بنخ. م. رشتیا، صداقت.
 ریشتمیا پال (raštmāpāl) ص. حقیقبال، ریشتمیا
 پالونکی.

رېښتيا پالنه (restyāpalāna) ۱. حقيقت پالنه،
حقيقت پلټنه.
رېښتيا مهل (restyāmāl) ص. رېښتين، رېښتيني،
رېښتوني، حقيال.
رېښتياني (riṣṭyānāy) ص. نر. م. درېښتيا، د
حقيقت، په رېښتيا اړوند.
رېښتيا والي (riṣṭyāwālay) نر. م. سپينوالي،
رېښتيا توب، صداقت، دروغوالي ضد.
رېښتيا وين (restyāwīn) ص. واقعبين، حقيال.
رېښتين (riṣṭīn) ص. نر. م. ج. رشتين، صادق،
سپين، رېښتوني.
رېښتينواله (riṣṭīnwālā) بڼغ. م. راستي، صداقت،
اخلاص.
رېښتينولي (riṣṭīnwal) بڼغ. م. د يوې خبرې
سپينونه، د يوې موضوع دروغ او رېښتيا
معلومه.
رېښک (raṣk) نر. م. ۱. کرښه، خط، ليکه؛ ۲. نښه،
اثر، علامه، نښکه.
رېښکه (raṣka) بڼغ. م. ۱. کرښه، رېښک؛ ۲. توتی،
پترکی؛ ۳. تشنج، هيجان.
رېښکی (raṣkāy) بڼغ. م. رېښکی، رېښه، رېښاره،
د توکو لوړه يا کمې توتې.
رېښېدل (raṣadā) مص. ل. ترېدل، ترهېدل،
وېرېدل، بېرېدل، دارېدل.
رصد (raṣād) نر. م. ۱. مراقبت کول؛ ۲. څارنه؛
۳. لاره، طريق؛ ۴. ساتونکی، محافظ.
رصد خانه (raṣadxāna) بڼغ. م. هغه لورځای
چې دستور او سپارو څارنه کېږي.
رضا (raṣā) بڼغ. م. ۱. خوښه، اختيار، موافقت؛
۲. انتخاب، غوره کونگ، چان؛ ۳. ص. نښه،
راضي، خوښ، قانع.

رضاع (raṣā) بڼغ. م. روډنه، د مور له تي څخه د
شيدو خوړنه.
رضاعت (raṣāṭ) نر. م. رضاعه، رضاع، شيدې
روډنه، د مور له تي څخه د شيدو روډنگ.
رضاعي (raṣāyī) ص. نښه. هغه دوه ماشومان چې
د يوې ښځې تي يې روډلي وي (خو مور او پلار
يې سره بېل وي).
رضا کار (raṣākār) ص. نر. م. ج. رضا کاران)
داوطلب، هغه څوک چې په خپله خوښه کوم کار
يا کومې قربانۍ ته چمتو شي.
رضامند (raṣāmand) ص. نر. م. ج. راضي، رضا،
قانع، خوښ.
رضاييت (raṣāyat) نر. م. ۱. رضامندي؛ ۲. اجازت،
رخصت؛ ۳. خوښي، خوښه، ميل.
رطل (raṣāl) نر. م. ۱. د مايعاتو د وزن يو مقياس
دی چې ۸۴ مثقاله کېږي؛ ۲. د ميسر پياله؛
۳. احمق.
رطوبت (raṣūbat) نر. م. ۱. لنډه بل، لمبېل،
نمجنوالي، څښتوالي؛ ۲. لمبېدنه، تازگي.
رعایا (raṣāyā) نر. ج. درعبت جمع.
رعایت (raṣāyat) نر. م. ۱. مراعات، لحاظ، خاطر،
پاس لرنه؛ ۲. څارونه؛ ۳. څرول؛ ۴. مهرباني،
نازونه؛ ۵. د چا کار ترسره کونه، رسيدگي.
رعيب (raṣīb) نر. م. بېره، ويره، ډلور، روښ، خوف.
رعد (raṣd) نر. م. تيا، ۱. تالنده؛ ۲. تنور، صاعقه.
رعناء (raṣnā) ص. بڼغ. م. ۱. خيالي؛ ۲. ځان
مني، منکېره، خودخواه ښځه؛ ۳. ښکلې.
رعيت (raṣyat) نر. م. ج. پاسلی، تابع، تبعه،
اتباع، رعایا، عوام؛ تر ادلرې لاندې..
رغ (raṣṣ) ص. نر. م. ۱. ښکاره، څرگند؛ ۲. نر. م. د
غره لمن، راغه؛ ۳. چاره، جوړه، موافقه.

رغا (ragā) بیخ. م. ۱. ارغاون، رغهدنه، جوریدنه؛
 ۲. زره صبرونه یا صبریدنه.
 رغاندل (ragāndal) مص. ل. ۱. کسریه ایستل؛
 ۲. نر. م. دستود مبلو یا شان بلو اولز.
 رغاو (ragāw) نر. م. رغاوه، رغهدنه، زره صبرونه،
 اریکی پرکونه، یوله بله لاس اخبسته..
 رغاونی (ragāwani) ص. رغنده، سازنده ودانیز،
 تعمیر.
 رغاونی پنبویه (ragāwanipsoya) (گر.)
 رغاونیز گرامر.
 رغاونی ژپوهنیه (ragāwanižabpohāna)
 گر. جوربتنی یا ساختمانی ژپوهنه.
 رغاونی غونبال (ragāwaniğonđal) (گر.)
 جوربتنی یا ساختمانی سیستم.
 رغاوه (ragāwa) ۱. ودنه، صنعت، صنعت،
 رغاوینز (ragāwiz) ص. صنعتی، صناعتی.
 رغاوینز اوینتون (ragāwizawuštun) ۱. صنعتی
 انقلاب.
 رغاوینیز (ragāwaniz) ص. نر. م. ۱. پرتمین،
 شاندار؛ ۲. جایسته، بکلی، دولی.
 رغبت (ragbat) نر. م. ۱. غوبخته، میل، نیله،
 علاقه؛ ۲. خوینده، مینه لرنه دوستی.
 رغبولی (ragboli) بیخ. ج. یو دول خوشبو به نبات
 دی خلک پانی و چوی او په شلومبوکی اچوی.
 رغدلی (ragday) ص. نر. م. درو هلی، چالاکه.
 رغریویی (ragaryobay) نر. م. د کت پیره دار.
 رغرنده (ragarand) ص. نر. م. ج. ۱. شوروی، غور؛
 ۲. رغردونکی، تلهدونکی.
 رغرنلوکی (ragarandūkay) نر. م. لولک، هغه
 گردی شی چی ماشومان بی رغروی.
 رغرول (ragarwal) مص. مت. ۱. کولول، تیلول؛

۲. لت پرلتا اول (۲) خوله کنگالول؛ ۴. اعلولول.
 رغری (ragaray) بیخ. م. ۱. گادی، بسوه ازابه
 لرونکی وسیله ده چی خاوری به کی اول کسری؛
 ۲. ص. بیخ. م. ج. تخی اوسپنی مترگی.
 رغری بدل (ragaredal) مص. ل. ۱. کولبدل، تلهدل؛
 ۲. لت پرلتا کبدل؛ ۳. غرغره کبدل (اوبه)؛
 ۴. غولبدل، خطا وتل؛ ۵. د دپوال چه کبدل.
 رغغبت (ragasht) نر. م. ۱. لت پرلتا، لوتکی؛
 ۲. رغلبده، خفاسته؛ ۳. کولبده، تولبده؛
 ۴. ف. د رغبتل استمراری ماضی؛ ۵. نر. م.
 جوربت، جوریدنه، رغهدنه.
 رغغبتل (ragastal) مص. ل. ۱. اورغبدل، کولبدل؛
 ۲. لوت په لوت او بتل؛ ۳. د دپوال چه کبدل.
 رغغبتی (ragastay) ص. نر. م. رغری بدلی،
 رغبتلی، تلهدلی.
 رغغبتی (ragasti) ص. ساختمانی، جوربتی.
 رغگری (ragkaray) ص. نر. م. روغگری، جور
 کری، سازگری، بیهگری.
 رغلی (ragalay) نر. م. نغری، دپگان.
 رغندی (raganday) نر. م. دزنپ او مری ترمنغ برخه.
 رغنه (ragona) ۱. مسکینده، ترمیم، رغون.
 رغوس (ragus) نر. م. تور و رغوس، تور سبرلکی.
 رغول (ragawal) مص. مت. ۱. جورول، سازول؛
 ۲. شفا ورکول؛ ۳. نقاشی کول؛ ۴. مع. به
 دبمنی کی غان خلاصول؛ ۵. مص. ل. زره
 صبرول، اریکی شلول؛ ۲. جورول، گندل.
 رغون (ragun) ۱. وگ، رغنه.
 رغه (raga) بیخ. م. وگ، راغه.
 رغی (ragay) ص. نر. م. ۱. لیزو؛ هغه دند چی
 دبر لیزو وی؛ ۲. نر. م. رغونه، جوربت.
 رغی (ragay) بیخ. م. تورکی، تول شوی لوگی.

رغبیدل (raghibūl) مصحح. ل. ۱) شفا صوندل؛
 ۲) جوړېدل سازېدل؛ ۳) گندول کېدل؛ ۴) اړیکه
 پرې کېدل، دوستي او خپلوي پرې کېدل.
 رفا = (rafā) بڼغ. م. اتفاق، نږدېوالی.
 رفاقت (rafāqat) نر. م. ۱) ملگرتیا، ملگرتوب،
 نږدېوالی؛ ۲) یاران، تاراچونه.
 رفاه (rafāh) بڼغ. م. آرامي، هوساینه، سوکالي.
 رفرنس (rifnīs) نر. م. رفرنس؛ ۱) استنبه،
 مراجعه، د علمي او ادبي مراجعاتو څانګړی
 کتاب، پام لرونه؛ ۲) یادونه، ماخذ.
 رفیع (rafī) بڼغ. م. ۱) لیرې کونګ، ایسته کونه،
 حذفونه؛ ۲) جګونه، لوړونه، پورته کونګ.
 رفو (rafū) نر. م. ۱) پنڅری، ګرمل، ګنډنه برېو،
 پنڅرک، ترمیم؛ ۲) پيوند، ګنډ، پینه.
 رفیع (rafī) ص. نر. م. ج. ۱) لور، هسک، جګ؛
 ۲) د لورې مرتبې یا درجې خاوند، شریف.
 رفیق (rafīq) ص. نر. م. ۱) ملګری، مل، دوست؛
 ۲) دیوه فکر، دیوه اند؛ ۳) یار، محبوب.
 رقابت (raqābat) نر. م. ۱) سیالي، سونده (وګ)،
 رقیب (۱)؛ ۲) څار، څارنه، ساتنه؛ ۳) انتظار.
 رقاع (raqā) نر. م. د رقعه جمع؛ ۱) لنډې لیکنې؛
 ۲) لیکونه؛ ۳) پینې؛ ۴) دیوه شي څېرې شوي
 برخې؛ ۵) د اوو لیکونو څخه یو ډول لیک دی.
 رقبه (raqaba) بڼغ. م. ۱) پراخوالی، مساحت؛
 ۲) غاړه؛ ۳) مری، غلام؛ ۴) هغه ځمکه چې
 یو چاته د هغه تر مرګه پورې ورکړه شوی وي.
 رقت (raqat) نر. م. ۱) نازکي؛ ۲) نرمي، لطافت؛
 ۳) مهرباني، زړه سوي، رحم؛ ۴) شرم.
 رقص (raqas) نر. م. وګ، رخس.
 رقعه (raqa) بڼغ. م. ج. رقصي (۱) خط، لیک؛
 ۲) د کالو پینه؛ ۳) څخ، پوډول لیک دی.

رقم (raqam) نر. م. ۱) راز، ډول، قسم؛ ۲) انځور؛
 ۳) لیک؛ ۴) عدد، نېټه؛ ۵) پت لیک.
 رقوم (raqūm) نر. ج. د رقم جمع؛ رقم لیک، یو
 ډول لیک دی چې هندسي اعدادو غونډې وي.
 رقیب (raqīb) نر. م. ج. رقیبان (۱) احریف، رخی،
 سیال؛ ۲) څارو، ساتونکی، مواظب.
 رقیق (raqīq) ص. نر. م. ج. اوړن، نری، اوړن.
 رک (rak) ص. نر. م. ۱) څرګند، ښکاره، جوت؛
 ۲) رډ، دانګ، پېښلی؛ ۳) بېخي، بالکل.
 رکاب (rekāb) نر. م. ج. رکابونه (۱) کرب، یوه
 فلزي کړۍ ده چې د آس د زین دواړو خواوو ته
 راغږېږي.
 رکابدار (rekābdār) ص. نر. م. جلودار، شاطر.
 رکبه (rakba) ص. نر. م. کښی، د ورشو یا څرغای
 ساتونکی، د کروندې یا فصل ساتونکی.
 رک پک (rakpak) ق. بالکل، صریح اوصاف،
 بېخي پاک اوصاف.
 رک روغ (rākroḡ) ص. نر. م. روغ ومنت، روغ
 جوړ، بېخي جوړ.
 رکړه (rākīra) نر. م. وروکه، وروچانه، روکی.
 رکښ (rakis) نر. م. کرښه، نېټه، اثر، څاپ، علامه،
 نښانه، رکښه، نښکه.
 رکښه (rākṣa) بڼغ. م. ۱) نښکه، رکښ، نېټه،
 علامه؛ ۲) په غره کې نری لار.
 رکن (rōkan) نر. م. ج. رکنونه، ارکان، مننه، بنسټ؛
 ۲) مهم جز، ستر توک؛ ۳) د هر شي لویه برخه؛
 ۴) لوی کار؛ ۵) د قوم مشر.
 رکوتر (rkūtār) نر. م. ۱) غوړنډان، ناتول شوی
 لرګی؛ ۲) مچ، سوتی، لور، کوتک، ډنډه.
 رکود (rukūd) نر. م. ځای په ځای درېدنه، تپ
 درېدنه، درېدنه (د باد یا لویو).

رکبي (rakelāy) بنځ. م. ۱. ارکابي، بشقاب؛
 ۲. نالکي، نعلکي.
 رکيک (rakik) ص. نر. م. ج. ۱. سپک، بې ادبه؛
 ۲. است، بېکاره، ضعيف.
 رگ (rag) نر. م. ۱. د ژوي په وجود کې نري نل ډوله
 مجرا چې وينه اولنف پکې تېرېږي؛ ۲. فکر،
 نظر؛ ۳. ارگي، لړېکي، رشته.
 رگ الوتنه (ragalūtōna) د (زره) درزا، تريا،
 تريا.
 رگري (ragūray) نر. م. له تي بېل شوی ماشوم.
 رگ وپلې (raguplī) ا. پلې او وژې، پلې او
 رگونه.
 رگپوهنه (ragpohēna) د رگ پېژندنه، رگپوهه.
 رگ وهل (ragwalīa) مص. مت. ۱. د تونگ
 (نېشر) په وسيله د بدن د وينې لړول؛ ۲. امج.
 بولي کول، امتيازي کول.
 رگه (raga) بنځ. م. ۱. لاره، واټ، جاده؛ ۲. نښه،
 نښانه، علامه؛ ۳. د تگ يو منځوي حالت.
 رگي (ragāy) نر. م. رشته، خپلوي، قرابت، خېښي.
 رگي (ragī) ص. نب. ساره وهلي، سورتود، ابکیر.
 چې پلاني رگي شوی دی.
 رمان (rumān) نر. م. وگ، رومان.
 رمباره (rambāra) بنځ. م. ۱. د څاروي اوزونه؛
 ۲. امج. په اوږده اواز سرچينه يا ناره
 رمبکتيا (ramahaktyā) بنځ. م. ادلره، انضباط.
 رمبکه (rambōka) بنځ. م. تېغه، تېغی، جوکه،
 راتوکېدلی فصل.
 رمبکي (ramhakūy) نر. م. ۱. رمباره؛ ۲. ارکي،
 هغه سړی چې د يوه قوم يا يوې سيمې څخه غوره
 کېږي او د خلکو د خبرولو يا د امنيت د ساتلو
 دنده ترسره کوي.

رهبوسي (ramtkōsāy) نر. م. راموسي، راموسي.
 هغه هوسی چې مشک لري.
 رمبه (rambā) بنځ. م. ۱. برمه؛ ۲. يو او سپينيز تېره
 آله ده چې په للون او خېشاوره کې کار اخلي.
 رمبي (rambāy) نر. م. ۱. وگ، رمبه؛ ۲. د جېمبار
 د کار يوه تېره آله ده چې څرمن پرې غوڅوي.
 رمپا (ramāṭ) د روغ د کلیمې سره يوځای د تاکيد
 مفهوم لري او د بشپړ روغ مانا ورکوي.
 رمز (mamz) نر. م. ج. رمزونه، رموز؛ ۱. په پته
 ويل؛ ۲. ارز، پته خبره، د زړه خبره.
 رمق (ramāq) نر. م. ۱. آخري سلگي، وروستی
 دم؛ ۲. توان؛ ۳. لږه خواړه؛ ۴. د پسونو گله.
 رمل (ramāl) نر. م. ج. رملونه، ۱. پاسټه رگ؛
 ۲. د يوه علم نوم دی چې دهغه سره کېدای شي
 د چا طالع وکتل شي؛ ۳. د ژرو مکعبونه دي
 چې په وړاندوينه کې کار ځني اخلي؛ ۴. د شعر
 د يوه بحر نوم دی؛ ۵. لږ باران؛ ۶. دېرښت؛
 ۷. د وحشي غوايي د پښو کرښي.
 رمند (ramand) ص. نر. م. ج. لوڅ، لغر، بريند.
 رمول (ramawā) مص. مت. ۱. تړول، ډارول؛
 ۲. څاروی څرخای ته بولول، پوول.
 رمه (ramā) بنځ. م. ج. رمې، ۱. غېله، دوزو، پسونو
 ... گله؛ ۲. زړه، رمی، نو، څوه؛ هغه مواد چې
 له زخم څخه راوځي.
 رمه وال (ramawāi) ص. نر. م. درمي خاوند.
 رمي (ramāy) بنځ. م. رمه، زړه، څووه، نو.
 رمي (ramē) بنځ. م. د پېچ په ناروغی کې هغه
 سپين مواد چې د ډکو امتيازو سره خارجېږي.
 رمېدل (ramēdā) مص. ل. ۱. تړېدل، ډارېدل،
 وېرېدل؛ ۲. څاروی څرخای ته بولول کېدل،
 پوول کېدل.

ر مه يي (ranay) ص. گله يي پسه، هغه پسه چې
 په ر مه کې دي.
 ر نبي (ranhiy) نر. م. (ج. رنبي) وگ. رمبي.
 رنج (ranj) نر. م. (ج. رنجونه) کړاو، رير، تکليف.
 رنجرو مه (ranjruma) پنج. م. رنجوني، رنجتوني،
 رنجومه، رنجلومه، درنجو کشوره.
 رنجک (ranjk) نر. ج. باروت، دتوپک ميده دارو.
 رنجکاني (ranjkanay) نر. م. درنجو تيره.
 رنجکه (ranjuka) پنج. م. چلويي، يودول سابه
 دي چې تاندوله هم ورته وايي.
 رنجکي (ranjkay) پنج. م. دتوپک ددارو کشوره.
 رنجني (ranjanay) ص. رنجوته اړوند، سرمه يي.
 رنجه (ranja) پنج. م. (ج. رنجي) ۱) خسر شوري،
 ريتاره، تریشه، وړه او نري توکر؛ ۲) کالي.
 رنج (ranj) نر. م. ۱) ناروغي، ناجوري؛ ۲) کړاو.
 رنجپوهنه (ranjpohe) ۱) د ناروغيو علم.
 رنجره (ranjra) نر. ج. رانجره، تنزره، د لمنخي
 دوني د جړو تپل
 رنجفاني (ranjgasay) نر. م. انقبه، خجور،
 روغن جوشي، يودول کولچه ده.
 رنجکه (ranjaka) پنج. م. ۱) گونگي، دندوري،
 دانگورو وي، وېنکالي؛ ۲) يودول سابه دي.
 رنجور (ranjur) ص. نر. م. (ج. رنجوران) رنجمن،
 رنجري، ناروغ، ناجوره، مريض.
 رنجور غاري (ranjurgary) ص. نر. م. رنجبدلي،
 دايبي ناروغ.
 رنجورول (ranjurawal) ص. مت. ناروغه
 کول، ناجوره کول، په رنج اخته کول.
 رنجوريار (ranjuriar) ص. رنجور مل، تيمار دار.
 رنجور بدل (ranjuredal) ص. ل. ناروغ کېدل،
 ناجوره کېدل.

رنجول (rnjuwal) ص. مت. ۱) کړول، شورول؛
 ۲) ناروغي اوردول؛ ۳) خبره اوردول.
 رنجوونکي (ranjawunkay) ص. رسروونکي،
 لوروونکي.
 رنجه (ranja) پنج. م. ۱) وگ، رنجه؛ ۲) ريخي،
 ريخ، ريخربنده، د شاروي بهبنه.
 رنجبدل (ranjbedal) ص. ل. ۱) ناروغي دوامداره
 کېدل؛ ۲) کړيدل، شورېدل؛ ۳) کومه خبره يا
 موضوع لوړېدل؛ ۴) په نري رنج اخته کېدل.
 رند (rand) ص. نر. م. ۱) غسيرک؛ ۲) دروهلي،
 درهونکي؛ ۳) بې پروا؛ ۴) تيز، چالاک.
 رندکه (randaka) پنج. م. دلاره، پشکه، دوره؛ د ويني
 يا اوپو پواره (داره).
 رنده (randa) پنج. م. رنده، توپوني، د ترکانی يوه
 آله ده.
 رندي (randi) پنج. م. ۱) غيرکي؛ ۲) دروهنه، حيله؛
 ۳) بې پروايي، لاقيدي؛ ۴) چالاکي، تيزي.
 رند (rand) ص. نر. م. ج. ۱) خري، سرتمبه؛
 ۲) اصرار کوونکي، بيا بيا غوښتونکي.
 رنده (randa) پنج. م. ۱) مېروېنه، دکوندي مقبل؛
 ۲) غريبه، بې وزلي؛ ۳) يودول ونه ده.
 رندېدل (randedal) ص. ل. خري کېدل، سرتمبه
 کېدل؛ ۲) اخل کېدل؛ ۳) په تکرار سره غوښتنه
 کېدل؛ ۴) مېروېنه کېدل.
 رنگ (rang) نر. م. (ج. رنگونه) ۱) لون؛ هغه
 کيفيت چې د يوه شي له ظاهره معلوم شي؛
 ۲) فز. هغه اثر دی چې په سترگه کې د نور د
 انعکاس له کبله منع ته راځي؛ ۳) راز، ډول،
 رقم، شان؛ ۲) خبره، بڼه، شکل، قواره.
 رنگارنگ (rangarang) ص. نر. م. ج. ډول ډول،
 قسم قسم، راز راز، رقم رقم، رنگ په رنگ.

رنگ پنگ (rangpang) ص. نر. م. ج. پد رنگ لری، پد رنگ ککر، لری.

رنگت (rangit) نر. م. پنگت، اینگت، اینکی، په ناز سره ژور پندنه.

رنگتی (rangotay) نر. م. اورغالی، اوجاغ، اجاق، نغری، هغه غلزی نغری چې درې پندی لری.

رنگریز (rangrez) نر. م. (ج. رنگریزان) صباغ، هغه شوک چې جامې یا توکرانه رنگوی.

رنگریزي (rangrezi) جمع. م. (۱) رنگ تویونه؛ (۲) ادونگریز کسب.

رنگری (rangray) ص. نر. م. ونکی، یونکی، برنگری، وانکی، هغه فصل چې گن نه وی.

رنگزری (rangzaray) ص. نر. م. (۱) رنگ زیری، رنگ زیری، خجل؛ (۲) نر. م. ملامتیا، خرتیا.

رنگوت (rangot) نر. م. توکی، توکی، عسکر.

رنگول (rangawal) مص. مت. رنگ وړ کول، د رنگ په وسیله د یو دوشی ظاهری بڼه لږول.

رنگه (rangh) ص. نپ. رنگلاره، رنگ لرونکی.

رنگی (ranghi) ص. نپ. (۱) رنگه، رنگلاره، ملون؛ (۲) دولی، رنگیز؛ (۳) جمع. م. رنگریزي.

رنگپدل (rangodal) مص. ل. رنگ اخستل، رنگ کېدل.

رنگیز (rangiz) ص. نر. م. ج. (۱) بکلی، دولی، بایسته، رنگیز؛ (۲) رنگلاره، رنگه.

رنگین (rangin) ص. نر. م. ج. (۱) رنگارنگ، رنگلاره، رنگ په رنگ، دول دول؛ (۲) بکلی، رنگیغ، رنگیز، دولی؛ (۳) رنگه، رنگلاره.

رنگین تبال (rangintal) ا. سودی تبال، سره زرخوند.

رنه (rana) جمع. م. مفلت، دوله پتی، درې گوتی پتی.

رن (ran) نر. م. لومه خرمن، کچه خرمن.

رنا (rana) ص. جمع. م. (ج. رناگانې) (۱) روپنایي، رنایي؛ (۲) روپنانه، رونه، رنه، روپ.

رناگی (ranagoy) جمع. م. شپن غساری، یو اورو خړه مرضی ده.

رنایي (rapay) جمع. م. (۱) رونایي، روپنایي، رونالی؛ (۲) صج. سوکالی، آرامی.

رنغونی (rangune) ص. جمع. م. تهرتا، لیدرنا.

رنکی (ranakay) نر. م. (۱) د غسوس شاته راوتلی هلوکی؛ (۲) خلپدونکی، روپ؛ (۳) بکلی.

رنکی (ranakay) جمع. م. بلسورینه مالگه، بېبې، بی مالگه.

رنوب (ranob) ا. رنوبی، شفافی اوبه.

رنوبی (ranobay) نر. م. رنې اوبه، مقطری اوبه.

رنوځای (ranojay) نر. م. رنوشی، خړو، رنا، هغه ځای چې کوچیان په خپلو کور دیو کې د رنا لپاره لور په کې بلوي.

رنوزی (ranuzay) نر. م. ختیفه رنا، سپکرنا.

رنوکی (ranukay) نر. م. تېک، تندرکی، رونگه، ابلخی، ستر، ددوونکی.

رنول (ranawal) مص. مت. (۱) روپنانه کول، رنا کول؛ (۲) پاکول؛ (۳) شپه په ویبڼه تهرول؛ (۴) نرول، وړانول، دنرول مقلوب؛ (۵) لږول، رابهلول، رالتول، لورول، راشکول.

رنه (rana) ص. جمع. م. (۱) د روپن مؤنث شکل، رونه، شفافه؛ (۲) ریچه، د سپرې هگی یا تخم.

رنپدل (rapedal) مص. ل. (۱) نرپدل، وړانپدل؛ (۲) راجلا کېدل، شوکېدل، لورپدل، رالتپدل.

رو (ro) ق. (۱) کراره، سوکه؛ (۲) جمع. م. سلوپی، روح، لروا؛ (۳) وگ، جست.

رو (raw) نر. م. (۱) نری لاره؛ (۲) انډو خړا، یو اړول لویه ده؛ (۳) روان، جاری؛ (۴) صج. نجویز.

روا (rawā) ص. بیخ. م. ۱) حلال، د حرام ضد، جایز، مشروع؛ ۲) مناسب، ور.

رواج (rawāj) نر. م. (ج. رواجونه) دود، دستور، رسم، عنعنه، لاره، باب، تداول، مود.

رواجول (rawājawāl) مص. مت. بابول، مروجول، دودول، شایع کول.

رواجي (rawājī) ص. نمب. د دود، د رواج، رواج ته منسوب، مروج، شایع.

رواجېدل (rawājedāl) مص. ل. بابېدل، عامېدل، رواج موندل، دود کېدل، شایع کېدل.

روادار (rwādār) ص. نر. م. لودوونکی، پسرزو کورونکی، د پسرزو خاوند.

رواش (rawāš) نر. م. ج. سخاریل، شوکری، ری، پنی، یو ډول تریو نبات دی چې د ندریې په پاخه او اومه ډول خوړل کېږي.

رواشنه ډوډی (rawāšadodāy) بیخ. م. خپتی، پاستې، چپاتی، نازکه او نزه ډوډی.

روان (rawān) ق. ۱) چالان، تلونکی، په حرکت کې؛ ۲) بهاند، جاري.

روانول (rawānawāl) مص. مت. ۱) چالانول، په حرکت راوستل؛ ۲) بهول، جاري کول.

رواني (rawāni) ص. نمب. روحی، داروا، دروان، په روح یا شعور اړوند.

روانېدل (rawānedāl) مص. ل. ۱) چالانېدل، متحرک کېدل؛ ۲) بهېدل؛ ۳) تلل، حرکت کول؛

روایت (rawāyāt) نر. م. (ج. روایتونه، روایات) له چا څخه د یوه خبر یا حدیث نقلونه.

روایتی (rawāyāti) ص. نمب. د روایت، په روایت اړوند.

روب (roh) نر. م. ۱) عزت، ابرو؛ ۲) پرتم، شان و شوکت، دېدبه؛ ۳) سام، وېره، اثر.

روینا (rotinā) بیخ. م. د زهرینا مقابل، مخینا، ابریا، او بریا؛ دیوې ټولني د روحیاتو، افکارو او عقایدو جونگ.

روپک (rūpak) نر. م. مسو. د یوه مشهور تال نوم دی چې یوه لکه، یو ډرت او یو ډرت برام لري.

روپندی (rūpanđāy) نر. م. یو ډول گانه ده چې بېخي یې د سینې د پاسه غوړندوي.

روپي (rūpiy) بیخ. م. ج. پیسې، سکه، پول.

روپیه (rupyā) بیخ. م. ۱) د امیر شېر علي خان د وخت پولې واحد؛ ۲) د هند، پاکستان، سیلون، نیپال او برما پولې واحد.

روتون (rotun) ا. تیخورتون، شوده خور.

روت (rot) نر. م. گردی، پنډه، خوړه ډوډی ده.

روتاک (rotāk) ص. نر. م. ۱) بېپاکه، بې پروا؛ ۲) شوم، کنجوس، محسک.

روتاکتوب (rotāktōb) نر. م. ۱) روتاکوالی، بېپاکي؛ ۲) اشومتوب، کنجوسي.

روته (rotā) بیخ. م. (ج. روتې) اوربشینه ډوډی.

روتی (rotāy) بیخ. م. ډوډی، مری، تیکله.

روتی غپ (rotāyǧūp) ص. نر. م. ج. ډوډی غپ، حریص، اروا وړی، ووسترگی.

روجایی (rūjāy) بیخ. م. سوزنی، کتبخانې.

روچه (rawčā) نر. ج. یو ډول سپین کوچنی کوچنی انګور دی چې تر نورو انګورو مخکې پخېږي.

روخپاره (rawajhāra) بیخ. م. ورغنی اجوره، ورغ مزدوري، روزمزدوري.

روخپازه (rawajpāza) بیخ. م. روزگار ژوند، گوزاره.

روح (rūh) نر. بیخ. م. ۱) اروا، د جسم یا مادي مقابل، په ژوندیو موجوداتو کې حیاتي اساس یا اصل او د تحرک قوه.

روحاً (rūhan) ق. ذهن، معنا، له روحی لحاظه.

روحانی (rūhānī) ص. نسب. ۱) ادروح، روحی،
 ۲) امدهی لارسرد (۳) پارسا (۴) امصوی.
 روحانیون (rūhāniyūn) ن. رج. مذهبی خلک،
 مدهی پشوابان، مذهبی اشخاص.
 روحی (rūhī) ص. نسب. ۱) ادروح، په روح اړوند،
 اروا؛ ۲) اد شعور، د مغز، د کړو وړو.
 روحیات (rūhiyāt) ن. م. ج. مع. جرأت، مورال.
 روحیه (rūhiyā) بنخ. م. (ح. روحی) ۱) اجرات،
 مورال؛ ۲) اوضع، وضعیت.
 روخ (rukh) ن. م. (ج. روخونه) ۱) مع، مقابله، مخامخ
 ۲) بر اړی، ورغ سمېدنه؛ ۳) رخ، په شطرنج
 کې هغه دانه چې په کونج کې اېښودله کېږي.
 روخی (rukhī) ن. م. د قبلي لوری، د قبلي پلوه،
 قبلي هوا.
 رود (rud) ن. م. (ج. رودونه) ۱) خور، لگد، سم؛
 ۲) اید، سین، دریاب، بحر.
 رودبار (rudbār) ص. سر. م. ۱) د سپند، درود؛
 ۲) اړودې، هغه څکي چې له رود څخه اوسېږي.
 رودل (rudal) ص. مت. ۱) اړول، رول؛
 ۲) اڅېښل؛ ۳) اړېل، لورول.
 رودونۍ (rudūniy) ن. م. ۱) موده وړی.
 روده (rudā) بنخ. م. ۱) لاره، سړک؛ ۲) نښه،
 علامه، اثر؛ ۳) ن. رج. رووه؛ ۴) اڅېښنه؛
 ۵) الوکاوه؛ ۶) اړېنه.
 رودی (rudī) ص. نسب. درود، په رود اړوند.
 روده (rudā) بنخ. م. ۱) لویه کولمه؛ ۲) د پوستکي
 پابند پاسه نول شوی خیری.
 روده هست (rudānist) ص. ن. م. ۱) چرگر،
 فقیر، گدایي گر؛ ۲) حوار کبرجن.
 رودی (rudīy) ن. م. بودول توپک دی.
 روزو (rozū) ق. ۱) روزو، سوکه سوکه.

روزو (rozū) ق. ژرژو، ونډی ونډی.
 روزه (rozā) ص. نسب. ۱) کلک، سخت، ټینګ؛
 ۲) وچکالي، سوکه.
 روزه (rozā) ن. م. گډوله وړی، گډوله وړی.
 روزی (rozīy) ن. م. ۱) انګولا، د سې کولې؛
 ۲) رېج، ژغل، کار، غټې ښکې، جغل.
 روزگار (rozgār) ن. م. ۱) ادورڅو مجموعه، ژوند؛
 ۲) زمانه، نړۍ؛ ۳) گذران؛ ۴) فصل، موسم؛
 ۵) کسب، کار، پېشه.
 روزل (rozāl) ص. مت. ۱) تربیه کول؛ ۲) پالل.
 روزلی (rozālay) ص. ن. م. ۱) تربیه شوی؛
 ۲) پاللی.
 روزمانه (roz mānā) بنخ. م. کونډ، د حیواناتو د
 لنگون وخت.
 روزنپوهاند (rozānpohand) ا. رو زنپوه، د
 روزنې (تربیې) عالم، آموزگار.
 روزنپوهنه (rozānpohāna) د تربیې علم، د
 روزنې علم.
 روزنتون (rozāntūn) ن. م. د روزنې ځای، وړکتون.
 روزونکی (rozūnkāy) فا. ن. م. ۱) تربیه کوونکی؛
 ۲) پالونکی؛ ۳) پرستار، سرپرست.
 روزنی (rozunay) ص. ن. م. ۱) روزنې، د تربیې؛
 ۲) تربیه کوونکی، روزونکی.
 روزنیز (rozāniz) ص. تربیې، تربیوي، د تربیې
 اړوند.
 روزي (rozī) بنخ. م. ۱) خوری، رزق، خواره؛
 ۲) قسمت، برخه.
 روزینه (rozīna) بنخ. م. توبه، ورغني خواره.
 روزتي (rozāti) ص. نسب. روزه دار، روزه نیوونکی.
 روزه (rozā) بنخ. م. (ج. روزې) صنوب، د اسلام د
 دین له پنځو بناوو څخه دریمه بنا ده.

روژه کالی (rozakäläy) نر.م. صاتم الدر، هغه
 خوک چې پوره کال روژه ونیسي.
 روژه ماتى (rozamätay) نر.م. ۱ اد روژې ماتولو
 وخت، د انظار وخت؛ د روژې ماتولو خواره.
 روژد (rüz) ص. نر.م. روژدې، امرخته، عادي،
 بلد، اشنا.
 روژد تیا (rüzä) وگ. روژدوالی.
 روژدوالی (rüzdwäläy) نر.م. روژدېدنه،
 امرخته کېدنه، روژد توب، بلد تیا، بلدېدنه.
 روژدول (rüzdawäl) مص. مت. روژدې کول،
 عادت، درکول، امرخته کول، معتادول، بلدول.
 روژدې (rüzday) ص. نر.م. (ج. روژدې) بلد،
 عادي، امرخته، اشنا.
 روژدېدل (rüzdedäl) مص. ل. عادت کېدل،
 امرخته کېدل، ولدېدل، بلدېدل، اشنا کېدل.
 روژي بوزي (rüzibüz) ص. نب. ۱ خچ بچ،
 میده میده، ریچي ریچي.
 روست (rost) ص. نر.م. (ج. رواسته) ۱ وروست،
 خوږین؛ ۲ خوا، پوده.
 روستاری (rūstāray) نر.م. (ج. روستاري)
 ۱ لاقه، وروستاری، سفکس، یوه ضمیمه
 ده چې دنورو کلیمو په پای کې نېلې..
 روستاري (rūstāri) بڼغ.م. هغې پتې چې دخړه
 ترلکې لاندې تېره او سرونه یې په کتې نېلې.
 روستنی (rūstanāy) ق.م. (ج. روستني) آخري،
 وروستنی، آخړین، د ټولو په پای کې.
 روستوالی (rūstwäläy) نر.م. ۱ وروستوالی،
 خوسوالی؛ ۲ خوږین والی، زیات پخوالی.
 روسته (rūst) ق. وگ. وروسته.
 روستېدل (rūstchäl) ق. شاته، وروسته، وروسته،
 تر شته، اوستریل.

روشن (rāwīk) نر.م. (ج. روشونه) ۱ چلند، چلېت،
 گوزاره، چلېدنه؛ ۲ دود، دستور.
 روشن فکر (rošanfikar) ص. نب. وگ. روښاند.
 روشی بوتی (rūšaybüty) نر.م. شپېشتو
 غونډې یو غرنی بوتی دی.
 روښان (rošän) ص. نر.م. (ج. ۱) روښانه، روښ،
 غلاند؛ ۲ خرگند، بېکاره؛ ۳ نر.م. د پېښو
 مبارز شخصیت چې، په پیر روښان مشهور و.
 روښانتوب (rošanób) نر.م. روښاني، رنایي،
 روښانتیا.
 روښانتیا (rošanäyā) وگ. روښانتوب.
 روښاند (rošänd) ص. نر.م. ۱ روښان اندی،
 روشن فکر، پوه؛ ۲ د مترقي پوهې خاوند.
 روښانول (rošanawäl) مص. مت. ۱ رڼا کول،
 رڼول؛ ۲ بېکاره کول، جوتول.
 روښاني (rošanī) ص. نب. ۱ د روښان، روښان
 ته منسوب؛ ۲ د پیر روښان د نهضت لاروی.
 روښانېدل (rošanedäl) مص. ل. ۱ رڼا کېدل؛
 ۲ جوتېدل، خرگندېدل؛ ۳ څلېدل.
 روښنایي (rošnāyī) بڼغ.م. رنایي، نور، څلا.
 روښه (roš) بڼغ.م. حلوا، ورشه، وېرلی.
 روښه وال (rošawäl) ص. نر.م. روښی، حلوايي،
 هغه خوک چې حلوا پخوي یا خرخوي.
 روښه ونه (rošawāna) بڼغ.م. د کېلې ونه.
 روزه (rawzā) بڼغ.م. ۱ باغ، بڼه؛ ۲ گلزار،
 گلستان؛ ۳ شنبلی، سېزه زار، شنه.
 روغ (roğ) ص. نر.م. ۱ جوړ، سالم، تندرست؛
 ۲ سم، بې خړه؛ ۳ صادق، بې جنجاله.
 روغې (roğbāğ) نر.م. ستړې مشې، روغ جوړ.
 روغتون (roğtūn) نر.م. شفاخانه، د ناروغانو د
 علاج او درمل غای.

روغټيا (roḡṭiā) ښخ. م. روغوالی، روغټوب، جوړوالی، جوړتيا، صحت، جوړتيا.

روغټيا پال (roḡṭiyāpāl)؛ م. نر. م. دعامي روغنا هغه مامور چې د خوراکی ښايي مسخې خاري دنده لري.

روغټيا پوهنه (roḡṭiyāpāhānā)؛ م. صحت پوهنه، دروغټيا عالم.

روغټيا ساتنه (roḡṭyāsātānā)؛ م. روغټيا ته پاملرنه.

روغټيا مل (roḡṭiyāmāl)؛ م. دروغټيا ملگری، وگ، روغټيا پال.

روغټيا وال (roḡṭyāwāl)؛ م. سرطبيب، مشر ډاکټر (طبيب).

روغټيايي (roḡṭiyāyī)؛ م. دروغټيا اړوند.

روغ جوړ (roḡḡūr)؛ م. نر. م. روغ روسته، بالکل روغ، صحيح سالم، روغ روسته، روغ رمی.

روغليک (roḡḡlik)؛ م. روغه ليک، سرله ليک، راضي نامه.

روغني (roḡḡanī)؛ م. نب. ۱) د غوريو، د غورو؛ ۲) هغه دوی چې په کې غوري اچول شوي وي.

روغنيات (roḡḡaniyāt)؛ نر. ج. ۱) گريس، ويکم، تېل، غوري؛ ۲) د حربي او غير حربي وسايطو او وسلو محروق او غير محروق مايع مواد.

روغ نيستي (roḡḡnyāli)؛ ښخ. م. سپين نيت، اخلاص، صداقت، مينه، پاک نيت.

روغوال (roḡḡwāl)؛ م. روغی منځگری، پخلا کوونکی.

روغوالی (roḡḡwālay)؛ م. نر. م. روغټوب، روغټيا جوړوالی، سلامتی، جوړتيا.

روغول (roḡḡwāl)؛ م. ص. مت. ۱) جوړول، ښخه وړکول، سه کول، سازول؛ ۲) سمول، ترميمول؛

۳) پخلا کول، جوړه راوستل؛ ۴) اړغول، بڅېل، د دښمن جزا بڅېل.

روغه (roḡḡā)؛ ښخ. م. ج. روغی، ۱) جوړه، سوله، پخلا کېدنه، صلح، موافق؛ ۲) م. ص. ښخ. م. د روغ موث؛ ۳) م. ص. ماکړه، درسته، صحيح.

روغه وال (roḡḡawāl)؛ م. نر. م. منځموری، دره، منځگری، درېنگری، هغه څوک چې د دور دښمنو تر منځ روغه راولي.

روغه کوونکی (roḡḡakawānkay)؛ م. نر. م. مرکبي، هغه څوک چې سوله يا روغه کوي.

روغ کېدل (roḡḡedl)؛ م. ص. ل. ۱) جوړېدل، ښخه موندل، سازېدل، صحت موندل؛ ۲) ترميمېدل، سمېدل؛ ۳) اغو کېدل، بڅېل کېدل؛ ۴) پخلا کېدل، جوړه راوستل.

روف (rawūf)؛ م. نر. م. رووف؛ ۱) مهربان، مشفق؛ ۲) دلوی څښتن يو صفت دی.

روک^۱ (rūk)؛ م. نر. م. ۱) پاک زړی، صادق، بې آلايشه؛ ۲) بې وټه، بې غشه؛ ۳) څرگند، جوت، واضح، کرد.

روک^۲ (rūk)؛ م. نر. م. د بره کې (برکه) له توکر څخه جوړ شوی پتلون.

روک^۳ (rwāk)؛ م. نر. م. ج. ۱) روک، غنايب، له نظره نيهام؛ ۲) السوزول، کپول؛ ۳) د ملي شتمنی غلا، اختلاس، بدعنواني.

روک پوک (rūkpūk)؛ م. نر. م. وگ، رکی پک.

روکو (rokū)؛ م. نر. م. د مشر وروړ لقب.

روکه خبره (rūkaxabāra)؛ م. ښخ. م. څرگنده او روغه خبره، رښتيا خبره.

روکه روپی (rūkarūpay)؛ م. ښخ. م. ناقله، روپی، هغه روپی چې بدله او کوټه نه وي.

روکی (rukāy)؛ م. نر. م. وروکی، دوروز مصر.

روگ (rūg) ن.م. (ج. روگونه) ۱) د خپلی تسمه،
 د کمر بند تسمه، پتی؛ ۲) د سنیو پرتوگ.
 روگ بوگ (rūghūg) ص. ن.م. ج. روگې بوگې،
 خیرې ویرې، خیرې پیرې، بڼه بڼه.
 روگه (rūgā) بڼخ.م. ورو، ورگه، ورگې، کبکه،
 رغانڅه، یو ډول حشره ده.
 روگی (rūgūy) ن.م. درو مصر، نری لاره.
 رول (rū) ن.م. ۱) نقش، سهم، برخه، پارت، عمل؛
 ۲) قاعده، اصول، مقررات؛ ۳) کره، کری.
 روم (rūwam) ف. چریم، درودلو او رولوڅخه د مفرد
 متکلم جوړه شوي صیغه.
 روماتیزم (rūmā(ī/zām) ن.م. رماتیسم، د بندونو
 درد، د مفصلو درد، د مفصلو باد.
 رومال (rūmāl) ن.م. د شمال، رومیال، ریمال.
 رومان (rūmān) ن.م. (اد.) رمان، رومانس؛
 حکایت، داستانه، افسانه، ناول؛ د واقعي پېښو
 او حوادثو کیسه چې هیجان راوپاروي.
 روماتیک (rūmānīk) ص. ن.م. ج. روماتیک
 ۱) داستاني؛ ۲) قهرمان ډوله اتل؛ ۳) تخیلي
 شاعرانه؛ ۴) موهوم، خیالي، احساساتي.
 رومي (rūmī) ن.م. ۱) رومي عددونه، هغه حروف
 چې د عددونو پرځای کارېږي؛ ۲) بابتینگر.
 روڼ (rūn) ن.م. (ج. روڼه) وروڼ، پتون.
 روڼ (rūwn) ق. روڼ، وار، نوبت، ځل، چل.
 روڼد (rūwānd) ص. ن.م. جاري، بهاند، ره، ان،
 تلونکی، رهي، روڼد.
 روڼدی (rūwāndīy) ص. ن.م. ۱) له سه، اسهال
 شوی؛ ۲) روڼد، تلونکی، د تگ په حال کې.
 روڼسانس (rūnsāns) ن.م. رنسانس؛ بیانا له
 ۵) سره ژوندی کېدنه، حیاتي تجدید، نوی رو.
 دصفت، پوهنو، هنرونو او ادبیاتو ستره اجد

رونق (rūwnāq) ن.م. ۱) ښه والی، سمرالی؛ ۲) صج.
 حوند؛ ۳) ښکلا؛ ۴) پرتم، شان؛ ۵) پرمختیا؛
 ۶) ځلا، ځلېدنه.
 رونگ (rūng) ن.م. هغه لرمی چې د سپارې د
 کوندي په منځ کې وي.
 رونی (rūnīy) بڼخ.م. تی رودونکې نجلۍ.
 روڼ (rūwān) ق. ۱) وار، پلا، ځل؛ ۲) ن.م. نظم،
 ترتیب؛ ۳) یو ډول د توپ گولۍ ده.
 روڼ (rūn) ص. ن.م. (ج. رانه) ۱) ځلانده، ځلنده،
 روښان؛ ۲) ښکاره، څرگند.
 روڼاندی (rūwānday) ص. روڼاندی، روڼانفکر،
 روښان خیاله.
 روڼ خپلواک (rūwnxphlōwāk) ص. مخنی خپلواک
 (واول)، د خولې د تشې په مخنی برخه کې ادا
 کېدونکی واول.
 روڼکی (rūnkāy) ن.م. وگ، رنکی.
 روڼگه (rūngā) بڼخ.م. (ج. روڼگې) رنگه، تېک،
 څنه، شقیقه، د غوړو او تندی ترمنځ برخه.
 روڼگی (rūngāy) ن.م. ۱) د غوړ شاته وتلی
 ه کی؛ ۲) دروڼ مصفر.
 روڼگي (rūngēy) بڼخ.م. ۱) ریچه، د سپرې هگي؛
 ۲) روڼ مصفر.
 روڼل (rūwāl) ص. مت. رڼا کول، روڼانه کول.
 روڼلی (rūwālay) ص. ن.م. (ج. روڼلي) رڼا
 شوی، روڼانه شوی، روڼل شوی.
 روڼوالی (rūwālay) ن.م. روڼنایي، رڼایی.
 روڼول (rūwāwāl) ص. مت. ۱) روڼانه کول،
 رڼا کول؛ ۲) رڼا ته ښکاره کول؛ ۳) پاکول؛
 ۴) شپه په وینه تېرول؛ ۵) دعوا، فصل، کول.
 روڼول (rūwāwāl) ص. مت. ۱) رڼا کول؛
 ۲) ترتیبول، مضمول.

روهپدل (rohedal) مص. ل. ۱) اروهپدل، دخولي
جنگ کول، غور کول؛ ۲) تر. م. روهپدل، مهيبي.
وزي او بچيان سره يو غاي لوازونه کول.

روهيله (rohila) پېستانه، پېستون قام، پېستون تير.
روهيلي (rohilay) پېستون، د روه استوګن، روه
مېشت، د روه اوسېدونکي.

روي (raway) ص. تر. م. ۱) زوره، تيز، شوخ، رندا
۲) خراب، سپک؛ ۳) وړي، حريص؛ ۴) بلا؛
۵) زوره، بودول ويني شتونکي چنبي.

روي (rawi) اد. ۱) د رودلو د مفرد غايب صيفه ده؛
۲) د قافې اصلي حرف چې د قافې مدار گڼل
کيږي؛ ۳) پري؛ ۴) باراني وريخ؛ ۵) پرمخ
او خړوي لويه؛ ۶) اسافي؛ ۷) سهراب.

روي (rawe) بڼ. م. بلا، شيشکه.

رويبار (roybar) ص. تر. م. وگ، ريار.

روي توب (rawitob) تر. م. ۱) اروي توب، وړي
والي، چالاکي؛ ۲) اسپکوالي؛ ۳) حريص.

رويداد (ruydaad) تر. م. ۱) پېښه، واقعه، حادثه؛
۲) ماجرا، شخړه، مناقشه.

روپدل (rowedal) مص. ل. ۱) بيا بيا وړل کېدل؛
۲) جاري کېدل؛ ۲) مص. مت. شيدې رودل،
شيدې روجل.

رويزه (rwiža) بڼ. م. وروځي، وړباني؛ هغه څه
چې د هلک له لوري د جلکي کورته وروځي لوله
ناوې سره بهر ته راځي؛ د ژونج.

روي مال (ruymal) تر. م. وگ، رومال.

روي ه (rawiya) بڼ. م. (ج. روي) سلوک، گوزاره،
چلند، چلېنت، وضعيت.

رويي (royi) ص. نې. د جستو، له جستو څخه جوړ،
دزينکو، دزينک.

رهبان (ruhban) تر. م. راهب، پارسا، عابد.

رونووني^{۱۱۱} (rūnawūny) تر. م. هغه آله چې په
رنا کولو کې کار ترې اخيستل کېږي.

رونووني^{۱۱۲} (rūnawūny) تر. م. ۱) منظموونکي
د تنظيم آله، ۲) د وارشي.

رونه (rūn) تر. م. ۱) روبانه، د روڼ مړتيا؛ ۲) رڼي،
يو ډول لرغنی نبات دی.

رونه سترگه (rūnastarga) بڼ. م. رنه سترگه،
د سهار سترگه، سهار سترگه، د سهار ستوري.

روني (rūnay) ص. تر. م. ۱) اصقل؛ ۲) اوني، رڼي،
دروني، لوني.

روني (ronay) بڼ. م. په تي پورې جيني.

رونپدل^{۱۱۳} (rūnedal) مص. ل. ۱) روبانه کېدل؛
۲) رنا ته بېکاره کېدل؛ ۳) پاکېدل.

رونپدل^{۱۱۴} (rūnpedal) مص. ل. ۱) په ولړ کېدل،
په نوبت کېدل؛ ۲) ترتيبېدل، منظمېدل.

روول^{۱۱۵} (rowawl) مص. مت. رودل، چوشل.

روول^{۱۱۶} (rowawl) مص. مت. جاري کول، عادي
حالت ته اړول، چالانه کول.

رووني (rowūny) فا. تر. م. رودوني، رودونکي،
په تي پورې، شيدې خړونکي، تي خور.

رووي (rowi) ف. روي، رودي، له تي څخه شيدې
خړوي، د مفرد غايب صيفه ده.

رووي (roway) تر. م. د وړي شخصولي (طبراق).
روه (roh) تر. م. پېستونخوا، پېستونستان، د پېستون
تاتوي.

روهستان (rohastan) د پېستون تاتوي د پېستون هواد.

روهني (rohani) بڼ. م. مو. د سر له ۲۲ گونو
درجو څخه د يوې درجې نوم.

روهني (rohi) ص. نې. ۱) اروه ته منسوب، پېستون؛
۲) تر. م. آروهي، د سنډرو ويلو په وخت کې له
لومړني سر څخه تر لومړي سره پورې دا ولز جگول.

رهبانیت (rubbāniyat) نر.م. دراهب اوراهبې
 طریقه یا این (۱) دنیا پر بهودنه؛ (۲) انزوا؛
 (۳) دلنایلو شخه غان ژغورنه.
 رهبر (rahbār) ص. نر.م. لاریبود، سرغندوی،
 سرغندول، سروال، پېشوا، رهنما، لیدر.
 رهته (rahāta) ج.م. آرامی، سرکالی، راحت.
 رهتې (rahāṭ) نر.م. لوت، ارهت، لرهډ.
 رهدار (rahdār) ص. نر.م. ج. وگ. رادار (۱).
 رهزن (rahzān) ص. نر.م. راهزن، لاره وهونکی،
 شوکار، قطاع الطریق، باندیت.
 رهگنر (rahgūzār) ص. نر.م. (۱) لاروی، په لاره
 تلونکی؛ (۲) امله، نظر، درک، لحاظ.
 رهن (rahan) نر.م. (ج. رهنونه، رهان) گرو، گروي.
 رهنما (rahnama) ص. نر.م. (۱) لاریبود، سروال،
 رهبر، لیدر؛ (۲) د لاریبود د لاریزونې.
 رهي (rahi) ق. روان، په حرکت کې، په یون کې.
 رهپدل (rahedāl) مص. ل. انهدل، ینگېدل.
 رهپل (rahēl) نر.م. ریل، رحل، د ضرب (x) د نښې
 غوندې یو لرگین آله ده چې په پورتنۍ برخه کې
 قرآن مجید وږدي او تلاوت یې کوي.
 ري (re) ج.م. (۱) د «ر» سوری لواز او تلفظ؛
 (۲) مو. ریکب، وکېبه، په ختیزه موسیقي کې
 له لوه گونو سرو شخه دوهم سر.
 ری (ray) نر.م. (۱) رایه، رای؛ (۲) فکر، سوچ؛
 (۳) مچ، د چای قیمت.
 ری^۱ (ryā) ج.م. غان بهودنه، تظاهر، منافقت.
 ری^۲ (rayā) ج.م. انگېنه، د خره انهدنه او نارې.
 ریاست (ryasat) نر.م. (۱) دیوه وزارت د تشکیل
 لویه اداره؛ (۲) مشري؛ (۳) دولت، حکومت.
 ریاسی (ryāsī) ص. نر.م. (خ.) ریاسی
 لیک، یو ډول رسم الخط و چې د مامون الرشید

په وخت کې یې رواج درلود.
 ریاشمه (ryāshma) ج.م. رشه، ریشه، هغه ډبرمن چې
 پاک شوی او اخستلو ته چمتو وي.
 ریاضت (ryāzzat) نر.م. (۱) د نفس د پاکولو لپاره
 زبرگانه؛ (۲) د تفکر او عبادت لپاره گوبښه
 کېنستنه؛ (۳) تمرین؛ (۴) گوبښې، زیار.
 ریاضی (ryāzī) ج.م. (ج. ریاضیات) (۱) حساب
 هنسه، جبر او مقابله؛ (۲) هر هغه پوهنه چې
 د کمپنو او عددو سره سروکار لري.
 ریاکار (ryākār) ص. نر.م. (۱) ریاکوونکی، غان
 بکاروونکی، نظار کوونکی؛ (۲) مناقق.
 ریبار (rybār) ص. نر.م. (ج. ریباران) (۱) لاریوز
 د دوو کورنیو ترمنځ د خپلوی د رامنځ ته کولو
 سری؛ (۲) قاصد.
 ربیع (reboj) ج.م. ربهغونی، جارو، جاروب.
 ربیع بوتی (rebojbutay) نر.م. ترخه، پنی، هغه
 بوتی چې جارو ترې جوړېږي.
 ربیخی (rebojay) ص. نر.م. چنلور، چارو کش.
 ربیدل (rebdāl) مص. مت. (۱) رېدل، لوکول، لول؛
 (۲) غوڅول، پرې کول.
 ربیدون (rebdūn) نر.م. یوه غټه ونه ده چې سوږ
 گل کوي؛ خوږ بوی لري.
 ربیل (rebāl) مص. مت. (۱) رېدل، لوکول، لول؛
 (۲) غوڅول، پرې کول.
 ربیلیکه (reblīkā) ا. مایل خط، ربه کرښه.
 ربیند (reband) ص. نر.م. (۱) رېوند، سم، نېغ؛
 (۲) هغه لاره چې په غره کې لولړه تللې وي؛
 (۳) څنگزن، کوږ، منحنی.
 ربیند توب (rebandiōb) نر.م. (۱) رېښتیا،
 رېوند توب، رېښتیا، رېښوالی؛ (۲) لواروالی،
 لولړی؛ (۳) څنگزن توب؛ (۴) کوږوالی.

ریچن (rican) ص. نر. م. ریچی لسرونکی؛ هغه شرک چې سر بی له ریچو خغه وک و.

ریچه (rica) بنج. م. د سپړې هگی.

ریچی ریچی (ricerice) ص. نب. ۱) ریچ ریچ. میده میده، ذری ذری؛ ۲) له ریچو وک.

ریحان (rayhan) نر. م. ۱) بویری، بیری، کشمالی؛ ۲) هره شنه او خوشبو به گیاه؛ ۳) ص. نر. م. ریحان لیک، ثلث ته نریدي یو ډول لیک دی.

ریخ (rix) نر. م. ۱) دست، سیره، او پرن غایطه مواد؛ ۲) پنجاق، یو ډول لوبه ده.

ریخاري (rixari) بنج. ج. ریخ، سیري، نرم اوبه لرونکي دستونه.

ریختاره (rixara) بنج. م. ۱) ریخاري، سیري، ریخ؛ ۲) اریتاري او شکېلي جامي.

ریخچاري (rixari) ص. نب. خیرن او بېر سر.

ریخک (rixak) نر. م. ۱) ریخی، ریخی، د وزواو مسیرو د ریخ مرض؛ ۲) د غوزو یو ډول لوبه ده.

ریخل (rixal) مص. ل. ۱) ریخ کول، دستونه کوز؛ ۲) مع. کار ترې ویجاړېدل، کار ترې شریدل.

ریخول (rixawal) مص. مت. بهول، په ریخ راوستل، د نسه ایله کول، په دستونو کول، اسپالول.

ریخه (rixax) بنج. م. ۱) ریتاره، خرشوری، چیره؛ ۲) اریینه، د قناوېز هغه توتیه چې ورپسې پری گنبل شوي وي.

ریخي (rixix) ص. نب. وگ، ریخن.

ریخی (rixay) نر. م. سپړي، اسپال، د څارو یو ډول بهېدلو او له نسه کېدلو ناروغي.

ریخېدل (rixedal) مص. ل. سپرنېدل، بهېدل، اسپالېدل، د څارو یو بهېدل.

رېدوان (redwan) نر. م. رېدون، یو ډول ونه ده. رېدی (reday) نر. م. خاتول، غاتول، یو ډول گل دی.

رېبندول (rebunbulwal) مص. مت. ۱) اربندول، رېوندول؛ ۲) اوارول؛ ۳) څنگرېدل؛ ۴) کړېدل.

رېبندنه لار (rebunbulalar) بنج. م. رېونده لار، هغه نری لار چې په غره کې کړه وړه تللې وي.

رېبندېدل (rebunbuladal) مص. ل. ۱) اربندېدل، رېوندېدل؛ ۲) اوارېدل؛ ۳) څنگرېدل؛ ۴) کړېدل.

رېبڼه (rebana) بنج. م. (ج. رېڼې) ۱) اربڼه، لو کول، رېودنه، لوونه؛ ۲) غوڅونه، پرېکول.

رېپړی (ripray) بنج. م. ۱) الپېری، ختې، چکر؛ ۲) خره، خړوبی.

ریتاره (ritara) بنج. م. ریخه، خرشوری، رېبانگه، چیره، رېڼکی، روتاره، لوتاره.

ریتم (ritam) نر. م. ۱) وزن، آهنگ، تال، ضرب؛ ۲) میزان، سُر؛ ۳) سجع؛ ۴) قاعده، روش؛ ۵) درجه، اندازه.

ریتې پیتې (ritepite) ص. نب. ۱) څیري پېري، څیري ویري؛ ۲) گاري واري.

ریت (ret) نر. م. (ج. ریتونه) نرخ، بیه، قیمت. ریته^۱ (reta) بنج. م. یو ډول ونه ده چې غونډې

داني کوي او د سابون پر ځای استعمالوي. ریته^۲ (reta) بنج. م. وگ، روته.

ریج (rez) نر. م. وگ، رڼ.

ریجه (reja) بنج. م. ژوندی، یوه آله ده چې زرگران د زرو نارونه په کې ویاسي.

ریج (ric) نر. م. ۱) کار، جفل، شگې، وړې تیسړې؛ ۲) ص. نب. میده میده، ذره ذره.

ریج پیج (ricpic) ص. نب. ریچی ریچی، میده میده، ریج ریج.

ریج پېښ (ricpes) نر. م. ریچوڅ، هغې وینځې چې غاښونه یې د تار په واسطه تړلي وي او د سر له وپښتانو خغه ریچی پری راویاسي.

ری ری (reic) پنج م. د اوین درابلو ناری.

ریس (rer) ن.م. (ج. رپرونه) کتار، چیل، لین، قطار.
ریس (reram) ن.م. (ج. رپرونه) ریمان، مرجان،
یو دول سورغمی دی.

ریسری (reay) ن.م. هغه پسه چې د تندي د پاسه
سپین خاپ ولری.

ریسز (reiz) ن.م. ۱) د جل (قزلاق) او نورو مرغیو
اوله ونو څخه د مرغیو رابنکته کېدنه؛

۲) ریخ، برف کوچ؛ ۳) توییدنه، غورځېدنه؛

۴) ص. ن.م. ذری ذری، میده میده؛ ۵) وړ. د

وروستاري په توگه کلیمو په پای کې راځي؛

۶) راشی، د واورو ښوییدنه.

ریزش (rezas) ن.م. ریزش، سرو و هل، والگی،
زکام، یوه ساری ناروغي ده.

ریزهریز (rezmarez) ص. ن.ج. ۱) ذری ذری،
میده میده؛ ۲) دل شوی، نابود شوی.

ریزه (reza) پنج م. وړه، میده، ماته.

ریزون (rezawan) ن.م. ۱) رزون، رپرونه، میده
کول؛ ۲) تویونه، څپونه.

ریزیدل (rezidal) ص. ل. ۱) ارزیدل، توییدل؛
۲) شپیل، له کوم دانه دار شي څخه دانې بهلیدل

ریزد (rezi) ن.م. لیزه، رپړېدنه، خوځېدنه.
ریزدان (rezidan) ن.م. تریدنه، رپړېدنه، خوځ

لرېدنه، ښورېدنه.
ریزدله (rezalla) ۱) ځمکې رپړد، زلزله.

ریزدله صېج (rezallamec) ۱) د زلزلي ص
زلزله صنج.

ریزدن (rezaldan) ن.م. رپړېدنه، لرېدنه،
رپړدول (rezaldawal) ص. مت. تړول، لرېز

رپړدېدل (rezaldal) ص. ل. لرېدېدل، پ
خوځېدل، منجېدل، تریدل.

ریسروی (reway) ن.م. د پسونو یا وزو او ازونه.

ریسرج (risarc) ن.م. پلتنه، تحقیق، تتبع.

ریسش (res) ن.م. د رېشلو طرز او طریقه.

ریسشا (resa) ص. نمب. باوري، اعتباري، معتمد،
اعتمادی، د اعتبار وړ.

ریسشب (risab) ن.م. وگ، ریکب.
ریسشخند (risxand) ن.م. پیشاره، مله.

ریسشل (resal) ص. مت. وریشل، ورتل، رېسل،
ورېسل، وری سنی کول.

ریسکاره (riskara) پنج م. د جوارو د وویو د دانو
کتار.

ریسبم (resam) ن.ج. وگ، ورېبم.
ریسبمانگی (resmangay) ص. ن.م. ورېبمین، د

ورېبمو.
ریسبم چنجی (resameanjay) ن.م. ورېبم

چینجی، د ورېبمو چینجی.
ریسبه^{۱۱} (risa) پنج م. (ج. ریبی) ۱) جرړه، ولی،

وله؛ د پوتې یا ونې هغې برخې چې په ځمکه
ننوخې؛ ۲) گر. محور، ستم، د کلیمو هغې برخې

مختاري او وروستاري ورسره منبلي؛
اد، پنج، اساس؛ ۴) اصل، آر.

ری (ra) پنج م. چیرړه، ریتاره، هغه توکر
په وخت کې یې ښخوته ورکوي.

ری (ra) ن.م. رنجه، گنبد، د ښخود کمب
ورېبمو یو ډول گنبد شوی نقش ده.

ریسایسا (risaisa) ص. پنج م. توتې توتې،
rifrandan) ن.م. رفراندوم، رفرندم،

خلکو نظر غوښتنه.
ریفورا (rifora) ن.م. رفرورم، اصلاح، بهر، نه.

ریفورم، اصلاح، بهر، نه،
تصحیح، تهذیب.

ریکات (rikat) نر. م. تیکلی، گرامافونی ریکارد.
 یوریکارد دی چې اولز په کې ثبت وي. ی.
 ریکارد (rikard) نر. م. (ج. ریکاردونه) ریکرد.
 (۱) سابقه، تیر شوی کوابف؛ (۲) اوجونه، درج؛
 (۳) په لوبو یا ورزشونو تر ټولو لوړه درجه چې د
 یو چا په نامه ثبت شي؛ (۵) خرگنده بریالیتوب.
 ریکب (rikab) نر. م. (مو.) رکبه، داووه گونو
 سره څخه د دوهم سر نوم.
 ریکشا (riksha) بیخ. م. کوچنی موټر ډوله نقلیه
 وسیله ده.
 ریکلام (riklam) نر. م. رکلام، (۱) خبرونه، اعلان،
 آگاه کول، اعلامونه؛ (۲) شهرت، نوم.
 ریگ (reg) نر. م. ج. (۱) سول، شکه، د سره سولول
 شوو او متلاشي شوو تپیرو سره ایله توکي.
 ریگبومه (regboma) ص. نې. ریگی، شگلنه،
 سولینه، هغه ځای چې دېرې شگې ولري.
 ریگرېشن (regress) نر. م. (۱) شاته تلنه، قهرایي
 مسیر؛ (۲) بهرته منځ ته راتلنه، هود.
 ریگماهي (regmahay) نر. م. شگ کب، یو ډول
 ماهی دی چې په وچه او لویو کې ژوند کوي.
 ریگویدا (regwida) نر. م. رگ وید؛ (۱) آریایي
 معلوم سرودونه (ویدی سرودونو) یا یوانې؛
 (ویدا) په نومو یو دېرې.
 ریگی (regi) ص. نې. ریگبومه، شگلن، رگ.
 ریل (rel) نر. م. لورگادی، تیرین، گادی، په نښه
 وسیله ده.
 ریل (rayal) ص. ل. (۱) ریل، نر جاري، نښنده،
 د خره نارې او انهارې؛ (۲) اوگ، رهیل.
 ریلونی (relunay) نر. م. یې موده وری.
 ریله (rela) ص. نر. بیخ. م. وودی، رودبار، څخه،
 خلک یا ځمکه چې د سپند څخه گټه اخلي.

ریبان (riban) نر. م. رېم، مرجان، یو ډول سړي
 دانې دي چې په مزي کې یې یو لوبښي یې د
 چکلا لپاره استعمالوي.
 ریمان (reman) ص. نر. م. (۱) څیرن، ناولی؛ (۲) پېرنگه
 بدشکله، بدقواره.
 ریمان (rayman) ص. نر. م. گتور، فایده من.
 ریمانتوب (remantob) نر. م. (۱) څیرن توب،
 څیرنوالی، رېمنتیا، رېمنوالی؛ (۲) پېرنگي.
 ریمانوال (remanawal) ص. مت. څیرنول، ناولی
 کول، چتلول.
 ریمانېدل (remangdal) ص. ل. څیرنېدل، ناولی
 کېدل، څیرنېدل، چتېدل.
 رینجکه (rinjaka) بیخ. م. یو ډول سابه دي.
 رینجل (rinjal) ص. ل. سرنېدل، دستونه کول،
 اسهالېدل.
 رینجن (rinjan) ص. سرن، رینجن، رینج و هونکی.
 رینجه (rinja) بیخ. م. رینج، دستونه، بیره.
 رینده (rinda) بیخ. م. وگ، رنده.
 رینگ (ring) نر. م. (۱) د ژړا اولز؛ (۲) حلقه، کری؛
 (۳) د بوکس لوبو ځای.
 رینگت (ringat) نر. م. رینگهار، د ژړا اولز.
 رینگن (ringen) ص. نر. م. ژړېدونکی.
 رینگه (ringa) بیخ. م. (۱) کتار، چپل، سلسله؛
 (۲) د ناروغ زگیروي یا ژړا اولز.
 رینگېدل (ringedal) ص. ل. (۱) رینگی کول؛
 (۲) په مراوې اولز سره زگیروي؛ (۳) دېر ژړېدل.
 رینه (rina) بیخ. م. یوه تپیر لوبه سړي آله ده چې
 حصار د ستنې کار څخه اخلي.
 رینای (rinay) نر. م. سورین څارو.
 ریوا (riwa) بیخ. م. (مو.) د سمشور د مت په لاسی
 د بېرو (بهره، بهیرول) یوه راگنې ده.

ریوند (rewand) ص. نر. م. ج. وگ. ریوند.
 ریونده لیکه (rewandalika) بیغ. م. کسه رده
 لیکه، منحنی لیکه. وگ. ریپلیکه.
 ری وهل (raywahal) ص. مت. فکر کول.
 ری (rayi) ق. رمی، روان.
 ری (rayay) نر. م. وگ. رواش.
 ریپدل (rayedal) ص. ل. ۱) انپدل، دخره انپدل؛
 ۲) حج. قهقهه، په لور لواز خندل.
 ریپل (rayel) نر. م. وگ. رهیل.

ریودل (rewdal) ص. مت. ۱) وگ. ریپل؛
 ۲) رودل، روول؛ ۲) سر لوری کول، لودول.
 ریوی (rewray) بیغ. م. لهوری، یودول گردی
 خواره خواره دی.
 ریوک (riwak) ص. نر. م. غیرک، هوبسیار او
 چالاکه ماشوم.
 ریون (rewan) ص. نر. م. ۱) رودونکی، روونکی؛
 ۲) نر. م. دغواد لوشلو طرز او طریقه.
 ریون (riym) نر. م. ورانگه، شعاع.

ر

رت (rat) ص. نر. م. ۱) هغه څه چې ترکیبې زیات او
 یې نظمه وي؛ ۲) مست پست؛ ۳) وگ. رت.
 رت زیری (ratziry) ص. نر. م. ۱) ویرور؛
 ۲) دارن، ناکاره، چتی.
 رتیا (ral) نر. م. نارنجي رنگ.
 رچ (rac) نر. م. لقبه، ریردېنه، ښورېدنه.
 رچند (racand) ص. نر. م. رچېدونکی، لقانک.
 رچول (racawal) مص. مت. ښورول، ریرېدل،
 خوځول، رنجول، مینجول، منجول، لقلول.
 رچېدل (racedal) مص. ل. ښورېدل، رچېدل،
 ریرېدل، مینجېدل، لقبېدل، په حرکت راتلل.
 رخیښی (raxhanay) نر. م. ۱) اړخی، دکتې بازو؛
 ۲) دکتې چوکاټ.
 رزول (razawal) مص. مت. د تېلو سره د څارویو
 علاج کول.
 رزېدل (razedal) مص. ل. په تېلو څارویو درملنه.

را (ra) ص. م. د پښتو الفبې اتلسم توری دی. د جمل
 په حساب کې هره غونډې « ۲۰۰ » ابجدې
 زربت لري.
 رانخړه (ranjra) نر. ج. رانخړه، د لمنځې ونې تېل
 غوړ.
 راین (rain) ص. نر. م. لېرو، لېرېجن، لیاړجن.
 راپ (rap) نر. م. ۱) اویجه خټه، لپړی؛ ۲) سرېښناکه
 مښه؛ ۳) تالو او ژبې د لگېدو اواز؛ ۴) گاته
 تریټ؛ ۵) پرند، شوې وینه؛ ۷) اوپړه خاوره.
 راپندا (rapand) ص. نر. م. رپېدونکی، پوست، اوبلن.
 راپنډېسواک (rapandkswak) نر. م. اوبلن رپندا او
 غیر گیسر سواک اکانسویټا).
 راپول (rapul) مص. مت. ۱) اسورول، محول؛
 ۲) زبې او تالو، نګهسي اواز.
 راپېدل (rapedal) مص. ل. ۱) چېدل، ښورېدل،
 مېچېدل، په حرکت راتلل؛ ۲) خپې وهل.

رقول (rakwal) مص. مت. خو غول، رچول.

رک (rak) نر. م. وگ، رچ.

رکول (rakwal) مص. مت. وگ، رچول.

رنبوسه (ranbuxu) بڅ. م. (۱) اوماچ، (۲) لپتی.

رنجه (ranju) بڅ. م. د غاښ رینه، ولی.

رنډښت (randust) نر. م. روندوالی، ناپینایی.

رنډکی (randaky) نر. م. د روند مصفره بڼه.

رنډول (randawal) مص. مت. سترگی اېستل، له

سترگو څخه بې برخې کول.

رنډون (randun) نر. م. ناپینایی، وگ، روندتوب.

رنډه (randu) ص. بڅ. م. د روند مؤنث شکل.

رنډد ترهگری (randatrahgari) روند تروریزم.

دشتگری.

رنډه چرگه (randacarga) بڅ. م. پیاوه، شکنه.

تودویی، پورواگی.

رنډه مېره (randamuza) بڅ. م. یو ډول مېړه ده.

رنډپدل (randedal) مص. ل. بې سترگو کېدل.

رنگ (rang) ص. نر. م. (۱) ویجاړ، وړان، خراب؛

(۲) اوږ، خپور؛ (۳) نری، پوست، نرم، ناروب.

رنگ بنگ (ranghang) ص. نر. م. (۱) مست.

نشه؛ (۲) د ناز او نخروتگ.

رنگتوب (rangtob) نر. م. رنگتیا؛ (۱) وړانی.

خرابی؛ (۲) نری توب، پوستوالی، نرموالی.

رنگری (rangray) بڅ. م. د چپلم نل، د چلم نی.

رنگول (rangawal) مص. مت. (۱) وړانول.

ویجاړول، خرابول؛ (۲) د کوڅیو خلاصول.

رنگی (rangay) بڅ. م. رینگی، لنگی، لئونگی.

ورېچمپنه لونگی.

رنگی (rangay) نر. م. (۱) ژړا، انګولا؛ (۲) ص. پوست

(۳) رنگی، رینگی، رنگری؛ (۳) اوږن، اوږن.

رنگپدل (rangpedal) مص. ل. وړانپدل، خرابپدل.

ویجاړپدل، بریادپدل، نرپدل.

روز (roz) نر. م. اروب، لپتی، ریز.

رومبزیزه (rumbziza) ص. بڅ. م. نوې لنگه

شوی، اول زایه (غوا یا...)، بولي بوت.

رومبنی (rumbanay) ص. نر. م. لومړنی، پخوانی.

مخکښی، وړاندېنی.

رومبی (rumbay) ص. نر. م. مخکې، پخوا.

روند (rund) ص. نر. م. بې دیده، د سترگو له دید

څخه بې برخې، په سترگو تپ تور.

روندتوب (rundtob) نر. م. رندوالی، روندوالی.

روندچرگ (runcarg) نر. م. د ماشومانو لوبه ده.

روندول (rundawal) مص. مت. رندول، د سترگو

یا دید څخه محرومول.

روندپدل (rundedal) مص. ل. د سترگو یا دید

څخه بې برخې کېدل، له سترگو خلاصېدل.

ره (ra) نر. م. وگ، زړه.

ری (ray) نر. م. ایری، جنګی او ښکروړپسه.

رې (re) بڅ. م. د ره توری تلفظ.

ری (ray) بڅ. م. د څارویو د شرنو یا هی کولو اواز.

ریمباخه (rimbaxa) بڅ. م. زړه او ورسته توکر.

ورسته رنجه، خوږینه رنجه.

رینګر (ringray) ص. نر. م. رنګی، رنګی، رنګر.

رنګی، د گڼ ضد.

رینګی (ringay) نر. م. رنګی، د ک دسترخوان.

رینګی (ringi) نر. ج. تال څکال، د کور سامان.

ز

ز (ze) بنج. م. د پښتو القې نولسم توری دی. ابجدی ارزښت یې اووه دی.
 زا (za) بنج. م. ۱) د څارویو د لنگېدو وخت؛ ۲) زار. د کاربزد او یوزیم؛ ۳) جر، زاګین، زابر.
 زابر (zabar) تر. م. زاګین، جر، هغه ورساله چې د جبه زارې ځمکې لویه په کې روانې وي.
 زاخکه (zaxaka) بنج. م. یوه خوږ غوښې مرغی ده چې خوراک یې اینځر دی.
 زار (zar) تر. م. ۱) جار، غار، قربان؛ ۲) فریاد، زلرې؛ ۳) ص. نب. لالهانده، پرېشانه؛ ۳) نر. م. بدبختی، بدمرغي؛ ۴) افسوس، درېغ، حسرت؛ ۵) وروستارې ده لکه: جبه زار.
 زار بوتی (zarbutay) تر. م. غرنی سپېلنی.
 زارخند (zarxand) تر. م. زهر خندا، چېرې ذېرې، د حوت د شلمې نه وروسته اووه ورځې چې سخته پخني په کې وي.

زار زار (zarzar) ص. نب. په چیسو چیسو، په کوکو.
 زار زمګی (zarzamagay) تر. م. یو ډول سابه دي.
 زار زنگی (zarzangay) بنج. م. منغونې، کاګر ده، یو ډول بېدیانې بوتی دی.
 زار مری (zarmaray) ص. نر. م. ۱) په زهر مری، زهر وړلی؛ ۲) معج. بدمرغي، بدبخته.
 زار مورده (zarmora) بنج. م. وګ. زهر مورده.
 زاره (zara) بنج. م. تریخی، ترخی، د صفر اکثوره، د صفر اګیسه.
 زاره ترکی (zaratrakay) ص. نر. م. ۱) زاره چاودی، زره چاودی؛ ۲) معج. ډېر ستړی.
 زاره چاودی (zaracawday) ص. نر. م. ۱) لوګ، زاره ترکی؛ ۲) معج. زیارګین؛ ۳) ځمجن.
 زاری (zari) بنج. م. (ج. زاری) ۱) جګ جګی، عنر، زوا؛ ۲) فریاد؛ ۳) غوښتنه.

زار پدل (zardal) مص. ل. خار پدل، قربان پدل.
 زار مپوی (zarambuy) نر. م. زارونی، لته بوی،
 د تو کر له سو عهدو شخه پیدا شوی بوی.
 زارند (zarand) ص. نر. م. ج. له خپلې رمې جلا
 شوی پسه یاوزه.
 زاره پلوری (zaraploray) ص. لیلای پلورونکی،
 کپارې.
 زاره واره (zarawara) ص. نر. ج. ۱) سوی واره،
 تول گرد (انسانان) ۲) نر. ج. له کاره لویدلې.
 زاره والا (zarawala) ص. نر. م. ج. لیر، هغه
 شرک چې زاره شیان خر شوي.
 زاری (zaray) ص. نر. م. ۱) ازوی، مینه فصل؛
 ۲) هغه فصل چې لو ته نیژدې وي؛ ۳) پخسرا؛
 ۴) د خاړوې بچي.
 زارې (zare) ص. بڼخ. م. ج. زاری لوغې، زارې لوغ؛
 هغه خاړوې چې د لنگون یې خو میاشتی وتلي
 دي او شینې یې پر وچېدو وي.
 زازو (zazu) ق. زازو، لور ورو خامخا، حتما.
 زاوه (zaza) ص. نر. ج. خیره، لوی، غتان.
 زاغ (zag) نر. م. یو ډول معدني ماده ده چې دوه ډوله
 دي: تور او سپین زاغ.
 زاغای (zagaway) بڼخ. م. یو ډول مارغه دی.
 زاغچکه (zagcaka) بڼخ. م. کاغی، کاغه، کارگه،
 زاغچه، وراغه.
 زاغزوغ (zagzug) ص. نر. م. چوغلگر، غماز.
 زاگنښ (zakas) نر. م. وگ، زاږر.
 زاگی (zagay) بڼخ. م. کوشی، د شپږو یو ډول
 بالا پوښ دی چې له لېمشی شخه یې جوړوي.
 زالبند (zalbani) نر. م. د لوبښ زنگون بند.
 زام (zam) نر. م. ۱) گمان، گومان، قیاس؛ ۲) دده زه
 وایم، لنډ شکل.

زامده (zanda) نر. ج. زونده، یو ډول بې گله نبات
 دی چې په جبر کې پیدا کېږي.
 زامن (zaman) نر. ج. د «زوی» جمع.
 زامه (zama) بڼخ. م. (ج. زامې) ژامه، ژامنه،
 برغښی، کرغښکتنغښی، گنجکی، زانډوری.
 زانغولی (zangolay) نر. م. وړوکی کلنگ، مېتی،
 کي، کایي.
 زانگل (zangal) مص. ل. زنگل، تال خوړل.
 زانگو (zango) بڼخ. م. (ج. زانگوانې) ۱) خانگو،
 پینگو، د ماشومانو د زنگولو آله؛ ۲) د سیند
 نه د پورې وتلو وړوکی هوایی آله ده.
 زانگوکی (zangokay) نر. م. اوبساره، اوبسکی،
 د بې بې اوبه، یو ډول زرغونه خزنده ده.
 زانگونکی (zangukay) ق. نر. م. زنگېدونکی،
 تال و هونکی، تال خوړونکی.
 زانی (zani) ص. نر. ۱) زانگونکی، زناکار؛
 ۲) د زنا، په زنا پورې لرونده.
 زانه (zana) بڼخ. م. خانه، یو ډول مرغه دی چې
 اوږدې پښې، اوږده غاړه او تېره مېوکه لري.
 زاو (zaw) نر. م. ۱) نم، نر، رطوبت؛ ۲) زا، زا،
 زاوی، هغه خای چې اوبه کش کوي.
 زاوزات (zawzat) نر. م. ج. زوزاد، زاوزاد، زوزات
 اولاد.
 زاوزو (zawzu) ق. ۱) حتمي، خامخا، هر ورسو؛
 ۲) د ناچارۍ، چارناچار، زازو، اجبار.
 زاوین (zawlan) ص. نر. م. ۱) وگ، زاوین؛ ۲) بې
 کاره، لټ، تنبل؛ ۳) بې خولې، عاجز.
 زاوله (zawla) بڼخ. م. (ج. زاولې) وگ، زاوله.
 زاوی (zaway) نر. م. ۱) یو ډول تپه ده چې د لوبښو
 د جوړولو لپاره یې له خاړوې سره یو خای کوي؛
 ۲) زا، نو، زیم، زلو.

زاوېل (zawul) نر. م. زول، څول، دوامداره واوره او
بازان چې ساره او پخني ورسره وي.

زاويه (zawiyu) بڼغ. م. (ج. زاويې) کونج، کنج،
گوت، (هن. اهنه شکل چې په يوه نقطه کې د
دوو مستقيمو کرښو د تقاطع څخه جوړېږي.

زاهد (zahid) ص. نر. م. (ج. زاهدان) پرهېزگار،
متقي، تقوالرونکی، پارسا.

زاهدي (zahidi) بڼغ. م. پرهېزگاري، تقواداري.
زاپيه (zayipa) بڼغ. م. بڼخه، ماينه، ماندينه، کوه،
کوروداني، ارتينه.

زاپچه (zayicu) بڼغ. م. (۱) د منجم پېشگويي؛
(۲) د نوي ماشوم د برخليک وړاندوينه.

زايد (zayid) ص. نر. م. (ج. زاندي؛ ۱) ډېر، د پاسه؛
(۲) اضافه، علاوه، زياتگي.

زايد تجنيس (zahidanjis) نر. م. (بدن) يو
صنعت دی چې د متجانسو کليمو څخه د يوې
کليمې په سر، يا منځ يا پای کې يو توري زيات
راځي.

زاير (zayir) ص. نر. م. سيلاني، زيارت کوونکی.
زايل (zayal) ص. نر. م. (ج. نهست، ناپود، له منځه
تللی، ضایع، ليرې.

زایلول (zayalawal) مص. مت. نهست کول.
ناپودول، له منځه وړل، زهول، ضایع کول.

زایلېدل (zayaledal) مص. ل. نهست کېدل،
ناپودېدل، له منځه تلل، ضایع کېدل.

زیات (zai) نر. م. (۱) ښکته، ښېگړه، ښکې، احسان
منت، زیاد، د احسان یادونه؛ (۲) ثابت، ټينگ.

زیاتل (zaital) مص. ل. پاسل، پاستل، پاسېدل،
احسان پارول، ښکې او ښه یادول.

زیاتند (zaitanul) ص. زياتگر، زياتوونکی،
بابتوونکی.

زیاتول (zaitawal) مص. مت. (۱) مص. له رگي.
زیاتل، (۲) اثباتول، ثبوتول، زیادول.

زیاد (zai) نر. م. وگ، زیات.

زیادول (zaidawal) مص. مت. زیاتول، ثبوتول.
زیادون (zaidun) نر. م. ثبوت، جات.

زیادېدل (zaidedal) مص. ل. ثابتېدل، اثباتېدل.
زیاتي (zai(u)hani) ص. نر. شفايي، په خوله، په
ژبه، د ژبې.

زیده (zaidu) ص. نر. مهم غوره زېږدست، وتلی.
زیر (zahir) ص. نر. م. قوی زورور (۱) ادجیوانو
د زور او قوت د وصف لپاره پراخې زیرغويي؛

(۲) د اړونکي سپی (۳) فوګانور، وړو سړی؛
(۴) تاګیډي صفت د زمر (د کلمې وروسته

راځي).

زیر (zhar) نر. م. زوتونه، یادونه، حافظې ته سپارنه
زیر خواګ (zaharwak) نر. م. ابر قدرت ستر خواګ

زیر دست (zahardast) ص. نر. م. (ج. ۱) زېر دست،
زورور، غښتلی؛ (۲) وتلی؛ (۳) ماڼۍ.

زیر وګر (zahirwagar) ص. ۱. ستر سپره، لوی سړی.
زیره (zabra) بڼغ. م. یو ډول بوټی دی.

زیرګه (zahga) نر. ج. د غره شپېشتي، غرنۍ رشفه.
زیرله (zabla) ق. وگ، څپله.

زیون (zahun) ص. (۱) خواړ، ذلیل؛ (۲) نر. م. خوند،
ذایقه، مزه؛ (۳) ژبه.

زیونکی (zahunkay) فا. نر. م. څوړوونکی، ضرر
رسوونکی.

زیون وهلی (zahunwahalay) ص. نر. م. (۱) وار خطا، ډار شوی؛ هغه څوک چې له ویرې
څخه یې ژبه بنده بنده شوې وي؛ (۲) اوړی.

زیرگی (zairgay) نر. م. زګمړوی، فریاد.
زیرین (zairin) نر. م. (۱) جذبونه؛ (۲) چوپړه، چوشنه.

زېښناک (zashnik) ۱. غېټ ک، استعمار.
 زېښناکگر (zashnikgar) ۱. ص. غېښناکگر.
 استرگر.
 زېښنل (zeshal) ۱. مص. مت. ۱۱ چوپل، غېښل؛
 ۲. جذبول، رانېکل؛ ۳. انچورول، نېټېشل،
 اومه ترې رانېکل؛ ۴. خورل، څښل.
 زېښنند (zeshand) ۱. ص. نر. م. ج. ۱. چوپونکی؛
 ۲. جنپوونکی، جاذب.
 زېښينه (zeshana) ۱. بنځ. م. ۱. غېښينه، چوپنه؛
 ۲. جذبونه، ۳. نېټېڅنه؛ ۴. خورنه.
 زېلال (zhalal) ۱. مص. ست. وگ. زېښل.
 زېنگی (zengay) ۱. نر. م. کوربونی، جنېتگ،
 ژبونکی.
 زپ (zap) ۱. ص. نر. م. ضعیف، کمزوری، زور.
 زجاجیه (zajajya) ۱. بنځ. م. شفافه جلاتیني ماده
 ده چې دسترگو په دننه کې وجود لري.
 زجر (zajar) ۱. نر. م. (ج. زجرونه) ۱. کړاو، ځور،
 تکلیف؛ ۲. زورونه، فشار، شکنجه.
 زحف (zalf) ۱. نر. م. (عس.) په لنډو فاصلو کې د
 منفرد نمر د تقرب یو شکل دی.
 زحمت (zalmat) ۱. نر. م. کړاو، رېږ، تکلیف.
 زحمت کښ (zalmatkas) ۱. ص. نر. م. زیارکښ،
 زیارایستونکی، ځواړي کښ.
 زحمتي (zalmati) ۱. ص. نې. وگ. زیارکښ؛
 ۲. مشکل، هغه څه چې زیاته انرژي ځواړي.
 زخته (zalka) ۱. بنځ. م. کېدوله، غښته، یونبات دی
 چې په غرونو کې پیدا کېږي.
 زخم (zaxam) ۱. نر. م. (ج. زخونه) ۱. تپ، پرهاړه؛
 ۲. ځارخوړی، کړزی، څرخاو، بقری، گرداو.
 زخمي (zaxmi) ۱. ص. نر. بنځ. م. تپي، پرهاړي،
 پړاړي، پرهاړن.

رخنه (zaxna) ۱. بنځ. م. شهباز، شاهباز، وړکوټی
 لرگی دی چې درې بډو هلو په خت کې کې په
 گوټو کې نيسي او هغه په ترنگوي.
 زخن (zaxan) ۱. ص. نر. م. ج. خنډلرونکی، زخداره.
 زخن شعر (zaxansr) ۱. زخه وال شعر، غونډی
 شعر، سخته لرونکی شعر، مات شعر.
 زخه (zaxa) ۱. بنځ. م. ۱. غوټه، خنډ، گنده؛ ۲. اوړوکی
 شنه یا توره دانه چې بدن باندې راخېږي؛
 ۳. دلویک جوک.
 زخیره (zaxira) ۱. بنځ. م. وگ. څېرمه.
 زد (zad) ۱. نر. م. ۱. د میند لاره یا مسیر؛ ۲. اثر، اغېز.
 زدايت (zadayat) ۱. نر. م. خټه، اصل، کورنۍ، تېر.
 زدلاندي (zadlanday) ۱. نر. م. تر نښې لاندې.
 زدوول (zadawwal) ۱. مص. مت. زدېیل، سړل.
 سولول، مښل، رسپیل.
 زدویل (zadnyal) ۱. مص. مت. وگ. زدوول.
 زده (zda) ۱. ص. نې. په یاد، په حافظه کې، ضبط،
 حفظ، زده شوي.
 زده (zda) ۱. ص. نې. ۱. تکېدلی، وهل شوی،
 ځپلی؛ ۲. غمجن؛ ۳. لگېدلی، داغې شوی؛
 ۴. معلوم؛ ۵. ور. زخمی، د وروستاري په ډول
 دنوم په پای کې راځي، لکه: غمزده.
 زده کړوځی (zadkrozay) ۱. د زده کړې کورس.
 زده کړه (zadkra) ۱. بنځ. م. زده کول، پوهېدنه،
 آموزش، د پوهني یا مهارت حاصلول.
 زده کړه وال (zadkrawal) ۱. د زده کړې خاوند.
 تعلیم یافته.
 زده کړيال (zadkryal) ۱. زده کوونکی، شاگرد،
 پوهنډال.
 زده کول (zadkrawal) ۱. مص. مت. ۱. یادول،
 ضبطول؛ ۲. تعلیم کول، پوهه حاصلول.

زده کوونکی (zidakawunkay) ن.م. شاگرد.
 معلم، طالب، محصل.
 زده کهدل (zidakohl) ص.ل. ضبطهدل.
 بادهدل، دپوهنی یا مهارت حاصلهدل.
 زرا (zar) ن.م. ج. ۱۱ وگ. سره زرا؛ ۱۲ وگ. سپین
 زرا (zar) ن.م. ج. ۱۱ وگ. سره زرا؛ ۱۲ وگ. سپین
 زرا (zar) ن.م. ج. ۱۱ وگ. سره زرا؛ ۱۲ وگ. سپین
 زراعت (zaracet) ن.م. کره، کرهه، کر، کبت،
 کرونه (وگ. کرهه).
 زراعتی (zaraceti) ص.ن.ب. دزراعت، دکرهه
 کرهه، د کبت، په زراعت پوری لرونده.
 زرافه (zarafa) ن.م. اوبی پرانگ، یوتی لرونکی
 ارشخوند و هونکی غناوردی.
 زرامی (zramuy) ن.م. شاخکی، قطره.
 زرب (zrah) ن.م. ۱) شدت؛ ۲) غلبه، بری؛
 ۳) پرتم.
 زربرخ (zarburax) ن.م. ۱) د زروپانه، زوروق؛
 ۲) اسپلگه، لبرک، شگو گل..
 زریوزی (zarbozuy) ن.م. یو ډول گنډون دی
 چې پخپه یې د گلابتونو خفه جوړوي.
 زری (zarbuy) ن.م. په گو مېزه کې د خېستو په
 تغیر سره بله رده.
 زری (zarbuy) ن.م. یوه آله ده چې د پوت یا خپلی
 دوندنې پرې سوړې کوي.
 زرییانگ (zarbiyang) ن.م. یوه آله ده چې سوچي
 پرې خرمن نری کوي او یا یې پرې پستوي.
 زریبهره (zarbera) ن.م. یو ډول گیاه ده چې وچ
 شوی یې د پوزې د نسول په ډول استعمالوي.
 زریپانه (zarpana) ن.م. زرینه پانه، زوروق.
 زریپین (zarpin) ص.ن.م. زرگر، جوهرې.
 زریپرلی (zarperlay) ن.م. زر خیزید، په بیه
 اخیستی شوی (مړی).

زرتوزره (zartarzara) ق. ژر تر ژره، فورا، په ژر.
 زرتشت (zartast) ن.م. وگ. زرتشت.
 زرتله (zartala) ن.م. کتو، د زرو تلو تله.
 زرتوکی (zartukay) ن.م. زریفت، زریافت.
 زرچان (zarcan) ص.ن.م. زرو لون، زرشوی.
 زرچویه (zarchoya) ن.م. وگ. کورکمن.
 زرخ (zarj) ص.ن.م. زرد، شین وشمه سور.
 زرخې سترگی (zarjestarge) ن.م. ج. سرې
 شناورگی سترگی (مېشی).
 زرخې (zarjay) ن.م. ۱) لوشه، زونی، بلبویه
 خټه یا چیکر؛ ۲) ن.م. هغه پسه چې د غوړونو
 او سترگو د خواو شپاړه پستان یې ژیر وي.
 زرخانگه (zarcanga) ن.م. زرینه خانگه.
 زرخانی (zarcanay) ص.ن.م. زرخاندی، زرو لونی،
 زرشو.
 زرخیز (zarkez) ن.م. ج. وگ. حاصل خیز.
 زردار (zardar) ص.ن.م. شتمن، بهای، دولتمن.
 زردالو (zardalu) ن.م. ج. (ج. زردالان) منده،
 خوبانی، زیر غنچي، یو ډول خوړه صوبه ده.
 زردکه (zardaka) ن.م. ۱) زریانگه، ژرانگه، یوه
 مرغی ده؛ ۲) گازره، گاجره..
 زردوم (zardum) ص.ن.م. زهر قاتل.
 زردانگی (zardangay) ن.م. کروه، د فاصلې یو
 واحد دی چې دوه کیلومتره کېږي.
 زریپو (zarzapo) ن.م. ناخاپه وهنه، ناخاپه گوزار.
 زریزي (zarzari) ص.ن.ب. ۱) زریاف، زرین؛
 ۲) تلولی، وارحتا؛ ۳) متردد، زره نازره.
 زری (zarzay) ن.م. مرغی، زرخې، هغه پسه چې
 غوړونه او دسترگو خوا یې ژیر و پستان لري.
 زرغا (zarga) ص.ن.ب. پالیز، شین، تازه، زرخون.
 زرغاله (zargala) ن.م. پسته په نفاس کې.

زرغون (zargun) ص. نر. م. ج. ۱) یورنگ دی چې د طیف له اړخه د اسماني اوږېر تمنځ واقع دی. شین؛ ۲) لکه د نور او توکېدلو رشفه او شوتلو رنگ؛ ۳) توکېدلی، شین شوی.

زرغونتوب (zarguntob) نر. م. ۱) زرغونتیا، شینوالی؛ ۲) شنه کېدنه، زرغونېدنه، راتوکېدنه، زرغونتیا، زرغون والی.

زرغونکی (zargunkay) نر. م. سایه، سای.

زرغون گلی (zargungalay) نر. م. یو ډول بوټی دی چې په غنمو کې راشین کېږي چې لا جوړې گل لري.

زرغون مازو (zargunmazu) نر. م. د پېرګي په څېر د یوې ونې مېوه ده.

زرغونول (zargunawal) مص. مت. ۱) سروهل، شنه کول؛ ۲) زرغون رنگ ورکول؛ ۳) مچ، نېکمرغه کول؛ ۴) مچ، ډېرول، زیاتول.

زرغونېدل (zargunedal) مص. ل. ۱) شنه کېدل، توکېدل؛ ۲) شین رنگ اخیستل؛ ۳) مچ، بختور کېدل، نېکمرغه کېدل.

زرغونیز (zarguniz) ص. زرغونېدونکی، توکېدونکی، شین کېدونکی.

زرغه (zarga) ص. بېخ. م. لټی، تمبلی، ناراستي. زرق (zarg) نر. م. بدن ته د پېچکاري په وسيله د اوبلنې دوا داخلونه.

زرک (zark) نر. م. خنډل، یو ډول بڼکلی غرنی مارغه دی.

زرکانی (zarkanay) نر. م. محک، هغه تیره چې د زرو اصیل والی او کوته والی څرگندوي.

زرکورې (zarkuray) نر. م. زرکورې، د زرکې بېجی، د زرک مصفر.

زرکلیزه (zarkalizi) ا. زرمه کلیزه، زرمه سالگره.

زرکه (zarka) بېخ. م. ج. زرکې، د زرک موټ. زرکیره (zarkira) بېخ. م. یو ډول ترېخ نبات دی. زرگز (zargar) ج. زرگران، زړینې، هغه سړی چې د زرو یا کانو څخه گانې جوړوي.

زرگرایه (zargraya) ص. نې. زرچنده، زرکرته، زړولري، زرگونه، زرخلی.

زرگری (zargari) بېخ. م. د زرگر کسب یا پېشه.

زرگردان (zargardan) نر. م. یو ډول نبات دی چې تخم یې زهرناکه او وژونکی وی.

زرگل (zargwal) نر. م. یو ډول گل دی.

زرگندی (zarganday) ف. نر. م. د زړې شپا گڼونکی.

زرگوری (zarguray) نر. م. وگ، زرکورې.

زرگونه (zarguna) ص. نې. زرگرایه، زرچنده، په زرهاوو، په زرگونو.

زرگونی (zargunay) ص. نر. م. ۱) زړیز، د زرو، د زرو په عدد مربوط؛ ۲) د زرو روپونوټ.

زرگه (zarga) بېخ. م. یو ډول اغزن بوټی دی چې د گلاب د بوټي ته ورته دی.

زرگیر (zargir) نر. م. ۱) د څرمنې هغې گوتی چې غشی ویشتونکی یا سوچي یې په گوته کوي؛ ۲) ص. نر. م. د زورگیر لند شکل.

زرل (zaral) مص. مت. ملمع کول، د زرو آب ورکول. زړلېسته (zarlasta) ا. د زرو لېسته (ځانگړی نوم).

زرمشر (zarnasar) ص. نر. م. د زرو کسانو مشر. زړناوی (zarnaway) ا. زړناو، هزار ناو.

زرنجه (zaranja) بېخ. م. لوشه، بدبویه او خوسا شوې خټه، زړني، زرنخي، زرنه.

زړندی (zranday) بېخ. م. زېرزمینی، تاګاوي.

زړنگ (zarang) ص. نر. م. غیرک، تېز، چالاک، با استعداد.

زرنگار (zarnigar) ص. نر. م. ج. ۱) په زرو سره
 بکلیل شوی او نقاشي شوی؛ ۲) بکلی، دولي.
 زرنګي (zarangi) بڼغ. م. غیرکي، چالاګي.
 زرنه (zarna) نر. ج. زرنه، پوره ول تېل دی چې د
 لمنځي دونې له ریښو څخه ایستل کېږي.
 زرنی (zaranay) ص. نر. م. ۱) غری؛ ۲) مخبر.
 زرنې (zarni) بڼغ. م. په نظر کې ساتنه، څارنه.
 زرنی (zaranay) ص. نر. م. ۱) جذامی، د جذام په
 ناروغۍ اخته (وگ. پرنګ^{۱۱})؛ ۲) بې خبره.
 زرنیڅ (zarnix) نر. م. سنګیا، ارنال، یو معدني
 جسم او یو کیمیاوي عنصر دی.
 زروبول (zarobawal) مص. مت. ملمع کول، د
 زرو اوبه ورکول، د زرو مخ ورکول.
 زروپېدل (zarobedal) مص. ل. ملمع کېدل، د
 زرو اوبه ورکول کېدل.
 زره^{۱۱} (zara) بڼغ. م. وگ. ذره.
 زره^{۱۲} (zira) بڼغ. م. ۱) زغره، بګتري، یو ډول پوښ
 (جامه) دی چې د جنگېالیو بدن د پوښلو لپاره
 د جګړې په وخت اغوستل؛ ۲) د بهرنيو، جنگي
 الوتکو، تانکونو باندني کیک فلزي پوښ چې
 گولي اغېزه نه باندې کوي.
 زرها (zarha) ص. نې. وگ. زرو^{۱۱}.
 زره پوښ (zirapos) ۱) زره پوښ، موټر ته ورته
 یوه جنگي نقلیه وسیله ده؛ ۲) زغروال، په هغه
 څه چې زره اغوستله شوې وي.
 زری (zaray) نر. م. ۱) وگ. غری؛ ۲) ص. نر. م.
 هوښیار، غیرک، پوه، عاقل.
 زری (zaray) نر. م. ۱) زرګیز، زرګون، د زرو نوبت؛
 ۲) زریزه، زرمه، زرکلی، زرکاله.
 زري (zari) ص. نې. ۱) د زرو، د طلا؛ ۲) زري
 توکر؛ ۳) بڼغ. م. دستوني یو رلز ناروغي ده.

زری (zaray) بڼغ. م. د یوه وخت خواړه، د یوه وخت
 آذوقه، د یوه وخت چیره.
 زریڅ (zariz) ص. نر. م. ج. زري، زرین، د زرو.
 زری خېله (zarayjabla) نر. م. ګډه نفقه، د ګډې
 شومې، د خوراګو کو شرکت، د څو کسانو د ګډ
 کار نفقه.
 زریز (zariz) نر. م. ۱) خروسک، خراسک، پورلز
 د ستوني ناروغي ده؛ ۲) د زرو روپو نوبت.
 زري زړکه (zarizarka) بڼغ. م. د زړکانو د کورني
 یو ډول دی چې کېک زري هم ورته وايي.
 زریڼ (zarin) ص. نر. م. ج. د زرو، د طلا، زریڅ، د
 سپینو زرو یا سرو زرو څخه جوړ.
 زریزه (zera) نر. م. یو ډول غرنی نبات دی، رنگ
 یې څر او غونډې غونډې دانې کوي.
 زریلګ (zrilg) نر. م. وگ. جړلګ.
 زرامبو (zrambo) ص. نې. ۱) جرامبو، شلم،
 شوار؛ ۲) څوړند، څې بدلی، زوان.
 زرامبوی (zrambuy) نر. م. لته بوی، زرمبوی،
 د توکر د سوشېدو بوی.
 زریوډي (zartudi) ۱) زړښت، زروالی، بودا توب.
 زریپ (zrap) نر. م. ترګس، یو ډول ګل دی.
 زرتوب (zartob) نر. م. زروالی، رووالی، زړښت،
 زرتیا، زروالی، زرووالی.
 زرخن (zarxan) ص. نر. ج. زره یې غوري، وراسته
 لوېږن غوري، خراب شوې غوري.
 زرخن توب (zarxantob) نر. م. زره یې توب،
 زرخنوالی، د غوريو ستغېدنه او خرابېدنه.
 زرخنول (zarxanawal) مص. مت. غوړو ته زرو
 څوړند ورکول، غوري بدبویه او خرابول.
 زرخنېدل (zarxanedal) مص. ل. غوري ستغېدل،
 غوري بدبویه کېدل، غوري خرابېدل.

زړه خوړی (zarxuzay) ص. نر. م. ۱) په زړه زخمي،
 په زړه خوړ او غمجن (۲) همدرد، خواخوږ.
 زړه خوړي (zarxuz) بڼخ. م. ۱) په زړه زخمي
 والی، په زړه خوړتوب (۲) همدردی، خواخوږی.
 زړه داوه (zardawa) بڼخ. م. د سپېلني په څېر یو
 بونی دی چې ژېر گلان کوي.
 زړه بڼت (zarax) نر. م. زړه بڼه، زړه والی، کهولت.
 زړه غی (zargay) بڼخ. م. تردد، زړه نازړه توب، بې
 زړه توب.
 زړه غی (zargay) نر. م. ۱) متردد، زړه نازړه؛
 ۲) له ناروغی نه وروسته اشتها.
 زړه کوتی (zarkutay) نر. م. زړه توتنه، زړه توکر.
 زړه کوتی (zargotay) نر. م. د زړه مصفر.
 زړه کوتی (zargutay) زړه کوتی، تیکری، پیرونه.
 زړه گی (zargay) نر. م. ۱) زړه کوتی، د زړه مصفر؛
 ۲) گران، خوړ، زړه ته نږدی.
 زړن (zaran) ص. نر. م. ج. زړور، دلاور، شجاع.
 زړه والی (zarwalay) نر. م. زړه والی، زړه بڼت،
 سپین ویر توب، سپین وړتیا، بډاوالی.
 زړور (zarawar) ص. نر. م. ج. دلاور، شجاع.
 زړور توب (zarawartob) نر. م. زړور تیا، زړور والی.
 زړه وکی (zarukay) نر. م. تیکری، پیرونی، لویته.
 زړه وال (zarawal) مص. مت (۱) استهلاکول، په کراره
 کراره له منځه وړل؛ (۲) سن زیاتول، بډا کول.
 زړه مبه (zumba) نر. م. زړه مېوی، زړه مېوی، لته
 مېوی، زړه مېوی.
 زړه مېز (zarwez) زړه مېوی، زړه لغت، ارکالیزم.
 زړه (zra) نر. م. (ج. زړه مبه) قلب.
 زړه او څیگر (zraawzigar) ام زړه او مېنه، ډېر
 گران.
 زړه برم (zrabram) نر. م. د زړه قوت، د زړه زور.

زړه پورې (zarajay) ص. نسب. په زړه پورې،
 زړه نه نږدی، زړه نه نږ.
 زړه پوه (zaraxha) د زړه د ناروغیو پوهه.
 زړه ترکی (zatrakay) ص. نر. م. وگ. زاره ترکی
 زړه ترکی (zatraku) بڼخ. م. غمجنوالی، زړه
 چاودي.
 زړه تورن (zratoran) نر. م. خواتوری، زړه توری.
 زړه توری (zratoray) ص. نر. م. زړه تورن، زړه
 وهلی.
 زړه تکی (zratakay) نر. م. زړه خواله، د زړه راز.
 زړه خوړ (zraxor) ص. د بل یا خپل زړه خوړونکی،
 خان خوړی، زړه خوړینی.
 زړه خوړي (zraxori) زړه خوړنه، زړه خوړینی.
 زړه خوړینی (zraxwinay) ص. نر. م. غمجن،
 پرېشانه، ډېر په عذاب، زړه وهلی.
 زړه خوړی (zraxuzay) ص. نر. م. خواخوږی، زړه
 سواندی، غمشریک.
 زړه خوړي (zraxuzi) بڼخ. م. خواخوږی، زړه
 سواندی، همدردی، غمشریکي.
 زړه ډره (zaradara) بڼخ. م. وگ. زور.
 زړه ډغی (zradagay) ص. نر. م. زړه وهلی، زړه توری.
 زړه ډغی (radagi) بڼخ. م. زړه وهنه.
 زړه را کښون (zraraksun) زړه را کښون، زړه
 ته نژدېوالی، زړه ته پریوتل.
 زړه ستړی (zrastaray) ص. ستړی سترومان.
 زړه سواند (zraswan) ص. نر. م. زړه سواندی،
 د ترجم خاوند، د نرم زړه خاوند.
 زړه سواندی (zraswan) بڼخ. م. زړه خوړی،
 د لسوزی، زړه سوځونه.

زړه سمول (zruswal) نر. م. م. زړه خوړی کول، زړه سوی لرل.

زړه سوی (zrawiway) نر. م. ۱ اویرزلی، کړېدلی، غمزد؛ ۲) ارحم، شفقت، زړه سواندي.

زړه شمين (zraim) نر. م. خلق تنگی، په تنگ راغلی، عقده اخيستی.

زړه شمينی (zrašinay) ص. نر. م. خلق تنگی، په تنگ راغلی، په عذاب شوی.

زړه غوښتی (zraguštay) نر. م. په زړه، منلی، خوب شوی، غوره شوی.

زړه کول (zrakawal) مص. ل. زړور توب کول، جرات کول...

زړه کېدل (zrakedal) مص. ل. ۱) زړه غوښتل، د یو شي په وړ کولو راضي کېدل؛ ۲) هوا کېدل.

زړه گرگه (zragarga) بنخ. م. ۱) گرگه، کونده، دونې زړه کونده؛ ۲) د ماشومانو یوه لوبه ده.

زړه لوغی (zralwage) ص. بنخ. م. زړې لوغزه، هغه غوا چې د لنگېدو او شیدو وړ کولو موده یې ډېره وتلې وي.

زړه وړ (zrawar) ص. نر. م. ج. وگ. زړور.

زړه وړونی (zrawrunay) ص. زړه مېنی، دلیر.

زړی (zray) نر. م. ۱) وگ، ژبې؛ ۲) وگ، زونی؛ ۲) مندکه، بمبته؛ ۴) مج. نسل، خټه.

زړېدل (zaretdel) مص. ل. ۱) استهلاک کېدل، مصرفېدل؛ ۲) پېدا کېدل، عمر زیاتېدل.

زړې لوغزه (zrelawgza) ص. بنخ. م. وگ. زړه لوغی.

زړپه غوري (zrapugwari) جن. وگ. زرخن.

زړغولی (zragulay) نر. م. وازگه چې ویلي او غمډ ترې جلا کړی شي نو پاتې شوي جامد مواد زړغولي بلل کېږي.

زړگی (zrapray) نر. م. جبرگی، جیشکی، زړیگی، شیشکی، ژیزگی، جیزگی، جوزگی.

زړه^{۱۱۱} (zra) ص. بنخ. م. ترخه خبره، تنده خبره.

زړه^{۱۱۲} (zra) بنخ. م. ج. زړې، شله رویی، سپینوزوړو سکه ده چې اوس رواج نه لري.

زړه غاړه (zragara) ل. زیړه غاړه، زیړه کړېدو (لهجه)، شدید لحن، سخته لهجه.

زړشکله (zraškala) بنخ. م. وگ. څښکله.

زړنبا (zra) بنخ. م. زښه، کنځله، د کتځلي غوړ.

زړښت (zrast) ص. نر. م. ج. ۱) ډېر زیات؛ ۲) له نظره بد، له پامه بد، څښت.

زړښت ډېر (zrastder) ص. نر. ج. بهېخي زیات، بالکل زیات، زښت زیات.

زړښت ښه (zrastsa) ص. نر. م. ج. بهېخي ښه، بالکل ښه، کاملاً ښه.

زړښت پیل (zrasteyal) مص. مت. ۱) خوړول، کړول، رېږول؛ ۲) خپه کول، خوابدی کول.

زړعامت (zrastmat) نر. م. ۱) مشرتابه، مشرتوب، سترتوب؛ ۲) پېشوايي، رهبري.

زړعفران (zrastfan) نر. ج. زاپران، کنگو، یوډول نبات دی چې ژېر خوشبویه گلان لري.

زړعیم (zrastim) ص. نر. م. ج. زرعیمان، زعماء؛ ۱) مشر، د قوم مشر؛ ۲) کفیل؛ ۳) ضامن؛ ۴) ارنیس.

زړغ (zrag) نر. م. ۱) جنغ، ژغ، یوه لرگینه آله ده چې د کار په وخت کې د دوو غوایانو پر اوږو اېښودل کېږي؛ ۲) د غوړ یو د سره کولو اواز.

زړغاره (zragara) بنخ. م. د غوښتو دوی، د گوښتو دوی، د ږدنو (ایړدن) دوی.

زړغاست (zragast) نر. م. وگ. څغاست.

زړغښت (zragust) نر. م. وگ. څغاست.

زغال (zǝgāl) نر. م. ج. وگ. سکاره.

زغبندی (zǝgbanday) نر. م. وگ. جفندی.

زغر (zǝgār) نر. ج. یو دول حبوب دی چې غور او تهل نرې ویاسی.

زغریوین (zǝgārpxi) ص. زغر گادی، زغره پوین.

زغر تهری (zǝgārtāray) ص. زغرو اسکت، زغر سینه، سینه زغری.

زغرد (zǝgārd) ص. نر. م. ج. ۱) زغرد، زور؛ ۲) تیز، تند؛ ۳) چالاکی؛ ۴) ایچ، خوندي.

زغرد توب (zǝgārdtōb) نر. م. ۱) زغرتیا،

زغرتوب زغرد والی زورتیا؛ ۲) تیزی، تندي؛ ۳) چالاکی؛ ۴) ایچونه، ساتنه.

زغرد تیا (zǝgārdtyā) وگ. زغرد توب.

زغردول (zǝgārdawāl) ص. مت. ۱) زغردول،

زور کول؛ ۲) تیزول؛ ۳) چابکول؛ ۴) ایچول.

زغرساز (zǝgārsāz) ص. زغره سازوونکی، زغره جوړوونکی.

زغر گادی (zǝgārgāday) وگ. زغور گادی، زغریوین گادی.

زغرلی (zǝgārālay) نر. م. اوچی، زغره اغوستونکی، زغره لرونکی.

زغر ماتی (zǝgārmātay) ص. زغر ماتوونکی.

زغروال خواکونه (zǝgārwāljawākūna) وگ.

زغرو یا زغریال خواکونه، زره دار قوا.

زغروی (zǝgārōbay) ص. نر. م. ۱) جابر، رویناک؛ ۲) تعویذ، زغروی؛ ۳) خوړوونکی سپی.

زغرووی (zǝgārōway) نر. م. پالیزوان، د پالیز ساتونکی.

زغره (zǝgāra) بیخ. م. زغرد، وگ. زره.

زغره غوته (zǝgāragūta) بیخ. م. کلکه غوته، سخته گنده، تینگه غوته.

زغریالی (zǝgārāyāly) نر. م. زغریال، زغروال، زغور، هغه شه چې زغره لري.

زغر (zǝgār) نر. م. ساتلی، محفوظ، خوندي.

زغریل (zǝgārā) ص. مت. بچول، ساتل، خوړندي کول.

زغر نچه (zǝgārñja) بیخ. م. زوغر نچه، پوچه پسته.

زغستل (zǝgāstl) ص. ل. وگ. غفستل.

زغل (zǝgāl) نر. م. وگ. غفل.

زغم (zǝgām) نر. م. ۱) حوصله، صبر، تحمل؛

۲) جذبونه، هضمونه؛ ۳) ارو. گالنه، زغما.

زغمل (zǝgāmā) ص. مت. ۱) گالل، تحمل کول،

برداشت کول؛ ۲) جذبول، هضمول.

زغمناک (zǝgāmñak) ص. نر. م. ۱) صبرناک،

حوصله لرونکی؛ ۲) جذبناک.

زغمونکی (zǝgāmñukay) فا. نر. م. ۱) زغمنای،

با حوصله، صابر؛ ۲) جذبوونکی.

زغم بدل (zǝgāmedāl) ص. ل. ۱) گالل کېدل؛

۲) جذبېدل؛ ۳) بدل؛ ۴) غمېدل، اوږدېدل.

زغنخی (zǝgāñxay) بیخ. م. یو دول نبات دی.

زغوپر (zǝgūpār) نر. م. بلا، آفت، تکه، ناوړین.

زغومی (zǝgūmay) نر. م. تندوره، غرومی، بهری،

زخم، گرداو، گرداب، خرخاو، چرخاو، گمنډ.

زغومی (zǝgūme) بیخ. ج. وچفنه، وزغنه، وزغنه،

اوژغونی، د زوروی.

زغونلای (zǝgūñlay) نر. م. وگ. زغبندی.

زغه (zǝgā) نر. ج. غز، د غزه هغه ونه یا پوتی چې د

هغه له څانگو او لبتونه کجاوې جوړوي.

زقوم (zǝqūm) نر. م. ج. زقم؛ پمنی، پمنکی، توهر،

یو دول تریخ نبات دی.

زک (zǝk) نر. م. ۱) د غورو گوډی، د غورو یوژی د

غورو مشک؛ ۲) اشناز، شناغ، خبک.

زکات (zakāt) نر. م. ۱) د اسلام د پنځو ساوو څخه
پوه سادی (۲) وده، صر (۳۱) پاکي، سپېڅلنجا
۱۱ صده.

زکام (zakām) نر. م. وگ. رېزش.

زکانه (zakāna) بڼخ. م. هغه شين تکي چې د معرفه
د مارو عی په جریان کې پیدا کېږي.

زکبوری (zakbūray) نر. م. زر کبوری، زر کونی،
د زرکې بڼی.

زکندن (zakandān) نر. م. وگ. څنکن.

زگ (zag) نر. م. وگ. څگ.

زگال (zagāl) نر. م. وگ. څگال.

زگروا (zagarwa) بڼخ. م. زگروې، فریاد، نالبت.

زگول (zagawā) مص. مت. ۱) په څېر لوستل،
په څگ لوستل؛ ۲) څارل، مېل؛ ۳) تر ټاکلي

حدد څمېردان د اوږو زیاتول.

زگېدل (zagedāl) مص. ل. ۱) په څگ راتلل، په
کف راتلل، څگ کول؛ ۲) څارل کېدل، مېل

کېدل؛ ۳) په کاسه کې چې شلومي وي، دومره

دوډی ماتېدل چې له څنډو یې توي شي.

زگېروې (zagerway) نر. م. فریاد، نالبت.

زگېرل (zagerāl) مص. مت. کېندې اچول، غټت

غټت ټکونه اېستل، خام کرک کول.

زل (zal) نر. م. ۱) اخل، تل، د باروونکي حیوان د شا

کپړه؛ ۲) د څنډو وار، د توري او چرې گوزار.

زالال (zālāl) مص. نر. م. ۱) پاکي او روڼې اوبه؛

۲) زنگال، د واورې چينجی.

زالال (zālāl) مص. نر. م. ۱) لېونی؛ ۲) مج. ظالم.

زالایه (zālāyā) بڼخ. م. مایع ده چې د قرنيې او د

سترگې د عدسې تر منځ موجوده ده.

زلی (zulay) بڼخ. م. کسونه، زلفی، د اوسپني

پوه کسې ده چې په دروازه کې ټک وهل کېږي

او بیا زلفېر پکې اچول کېږي.

زلخوړد توب (zalkūb) نر. م. زیاته لوړه،

دېره لوړه، زلخوړتیا.

زلخوړی (zalkūray) مص. نر. م. زیات، وی.

زلخوړي (zalkūzi) بڼخ. م. زیاته لوړه، لوړه.

زلزله (zaliza) بڼخ. م. ۱) د ځمکې خوځېدنه، د ځمکې

لړزېدا؛ ۲) لړزېدېدنه، خوځېدنه، جوړېدنه.

زلزله سنج (zalizasānj) نر. م. زلزله ټاکنکی.

زلف عروس (zulfīgarūs) نر. م. (خ.) بوډول

لیک دی چې د حروفو وروستی یې الفه وي.

زلفه (zūlfa) بڼخ. م. ج. زلفی، څڼه، زولفه، کوشی.

زلقېدل (zalqedal) مص. ل. وگ. ځلېدل.

زلل (zālāl) نر. م. ج. زلونه، زیان، تاوان، ضرر.

زلکېدل (zalkedal) مص. ل. وگ. ځلېدل.

زلما (zalmā) بڼخ. م. د ژني توب وخت، ځوانی.

زلمکي (zalmakay) مص. نر. م. ژنکی، ځوانکی.

زلموتي (zalmōtay) مص. نر. م. ځلموتي، نوی

زلمی، نوی ځوان، ژنی، ځوانکی.

زلمی (zalmay) مص. نر. م. ج. زلمیان، ځوان،

ځلمی، ژنی، رسېدلی، بلوغ ته رسېدلی.

زلمی توب (zalmitōb) نر. م. ځوانی، ژنتوب.

زلند (zāland) مص. نر. م. جابر، ظالم، مستبد.

زلوچه (zalocā) بڼخ. م. زلیچه، قالبچه.

زلونه (zalwana) بڼخ. م. وگ. زولانه.

زله (zila) مص. تب. ستری ستومانه.

زلینه (zalina) مص. بڼخ. م. فاحشه، بد اخلاقه بڼه.

زم (zam) نر. م. ۱) گوزار، وار؛ ۲) زخم، ټپ، پړهار؛

۳) ده زه هم، مخفف.

زما (zma) ض. د متکلم مفرد اضافي ضمیر دی.

زمام (zumām) نر. م. ۱) واگی، جلو، جلب، عنان،

مهار؛ ۲) مسؤلیت، شرسنه.

زمامدار (zāmāndār) ص. نر. م. (ج. زمامداران) ۱) اوکدار، واکمن؛ ۲) رئیس، مشر.

زمان (zān) نر. م. ۱) وخت، وقت، مهال، شبیه، روزگار، عصر؛ ۲) دهر؛ ۳) اجل، مرگ.

زمانه (zānā) بڅ. م. ۱) وخت، عصر، زمان، پیری؛ ۲) مع. خلک، خلک.

زمانه ساز (zānāsāz) ص. نر. م. هغه شوی چې ځان د وخت له شرایطو سره برابر وي.

زمانی (zānī) ص. نر. م. د زمان، په زمان پورې اړوند، د زمان مربوط.

زمبر (zambār) نر. م. ۱) گن او گور غنګل؛ ۲) کپر، منډاوو، غاښور؛ ۲) لور او جگ غبر.

زمبرک (zambāk) نر. م. ۱) زنبق، زنبق، زنبک، موسن، یو ډول گل دی؛ ۲) وگ، زومبک؛ ۲).

زمبرور (zambūr) نر. م. مچی، دمبره، غرمبه.

زمبرولی (zambōlay) نر. م. ۱) ورکوتی جوال، وړوکی غونډی؛ ۲) وړوکی باندې لرونکی څانګه

زمبره (zambā) ص. نر. م. ۱) زنبه، گن، گور، پیر؛ له وینستانو دک؛ ۲) بڅ. م. شمبه، سترګک، د سترګو اشاره، زمبی، زنبی.

زمبریل (zambēdā) ص. ل. ۱) پرلارې باندې کړ او کړار تلل؛ ۲) په تنبلی سره کار کول؛ ۳) بازه رپیل.

زمبریل (zambēl) نر. م. زامبیل، زنبیل، یوه آله ده چې په دوو تنو نیوله کېږي او خاورې او... په کې وړل کېږي.

زمرچ (zamč) نر. م. ج. رمغ، وگ، خوری؛ ۱).

زمرد (zamarūd) نر. م. ج. یو ډول قیمتي معدني شین کانی دی چې غمی ورڅخه جوړوي.

زمرک (zamarāk) ا. زمرګوتی، زمرپسی، وور زمري، د څارندوی هلک.

زمرلای (zmarlāy) ص. نر. م. زمريالی، تورپالی، زمرماتی، (zmarṇātāy) ص. زمري ماتونکی، زور.

زمري (zmarāy) نر. م. (ج. زمري، زمريان) ۱) یو قسوي او څيرونکی حیوان دی؛ ۲) ص. نر. م. زور، دلاور، مرنی؛ ۳) غبغلی، پیاوړی.

زمريالی (zmaryālay) ص. نر. م. زور، مېرني، مرنی، تکړه.

زمريالی نمری (zmaryālaynamrī) بڅ. م. دريشي زمريين (zamarīn) بڅ. م. ۱) زامرين، سخت ساره، ډېره پخني؛ ۲) شبنم، پسرخه؛ ۳) د دووڅ هغه برخه چې ډېر سخت ساره لري.

زمزم (zamzām) نر. م. ۱) د په مکه معظمه کې د يوه چينه نوم دی؛ ۲) جن، ددې چينه اوبه.

زم زموزلی (zamzmozlay) نر. م. مسراوی سړی، د زخم او تپ له لاسه ځلی او عاجز سړی.

زمزمه (zamzama) بڅ. م. (ج. زمزمي) ۱) اېونګېلنه، ترنم کول؛ ۲) تالنده؛ ۳) د زمري لوازه.

زمکه (zmqka) بڅ. م. وگ، ځمکه.

زمکی غوښه (zmqāyḡwāṣa) بڅ. م. پرېره، گوبلکه، تپتري، مرخېری.

زمن (zaman) بڅ. م. زمه، وظیفه، ورد، لسوانی.

زمنه (zamaṇā) بڅ. م. دنده، وظیفه، کار.

زمني (zamanāy) ص. نر. م. وظیفه پېژندونکی.

زموخ (zmoz) ص. نر. م. ج. زموخت؛ ۱) هر هغه څه چې دخپل خوند سره دخولي عضلات سره راټول کاندې؛ ۲) تنسړی؛ ۳) اېخيل.

زموخ والی (zmozwālay) نر. م. زموختیا، زموخت والی (تنوالی، تېزوالی).

زموز (zmitz) ض. زمونږ، زمونږه، زموده، د جمع متکلم اضافي ضمير دی.

زموډ (zmoḍ) ص. نر. م. ج ۱) مرأوی شپته، شپته، ناتوانه، کمزوری، ضعیف، جینگر ۱) ۲) د مور په نس کې مړ شوی بچی.

زموډتیا (zmoḍtya) بڼخ. م. زموډتوب، مرأوی توب، جینگتوب، زموډ والی، جینگر توب.

زموډگر (zmoḍgar) ص. زموډونکی، مرأوی، (نرمې ترمې) کوونکی، شپونکی.

زموډلول (zmoḍlaw) مص. مت. ۱) مرأوی کول، کمزوری کول، ۲) غپیل، تر فشار لاندې راوستل.

زموډلېدل (zmoḍled) مص. ل. ۱) مرأوی کېدل، جینگېدل، شپته کېدل، ۲) غپل کېدل.

زموه (zma) بڼخ. م. وگ. خوری.

زموه (zmay) بڼخ. م. یوډول کوچنی پوتی دی.

زموهر (zmer) نر. م. زمهرنه، ساتنه، حفاظت کول.

زموهری (zmeray) ص. نر. م. ساتونکی، محافظ.

زمیندار (zaminḍar) ص. نر. م. ۱) د ځمکې خاوند، ۲) نر. م. بزگر، دهقان، شریک.

زمیني (zamini) ص. نر. م. د ځمکې، د ځمکې پورې اړوند، د ځمکې له لارې.

زنا (zina) بڼخ. م. زنا، زنی، ۱) ل. م. بد عمل، ۲) ص. د اسلامي شریعت په اصطلاح د بڼخي سره د نر ناروا یو ځای کېدو ته وايي.

زنار (z(1,u)nār) نر. م. کاپسرمزی، ۱) یو زنځیر دی چې لوړ پالونکی یې تر خپلې ملاتړې، ۲) یوه څارګۍ ده چې نصارا یې په څاره کوي.

زناکار (zinaḱār) ص. نر. م. زانی، زنا کوونکی.

زنانه (zanāni) ص. نر. م. د بڼغو، بڼځینه.

زنبر (zanbār) نر. م. وگ. زنبیل.

زنبق (zanbaḱ) نر. م. وگ. زمبک.

زنبیل (zanbāl) مص. ل. غصبل، سترګک وهل، په سترګو اشاره کول.

زنبینه (zanhīna) بڼخ. م. سترګک، دسترګې اشاره.

زنبورک (zanbūrāk) نر. م. ۱) دوګانه، د تاګونو هغه لښتې چې خپلې کسری شوي وي او هغه لښتې رېښې وګرې، ۲) یو ډول پخوانی غشی، ۳) یو ډول توب ته ورته پخوانی وسله وه.

زنبه (zanba) ص. ۱) وگ. زمبه^(۱)، ۲) بڼخ. م. سترګک، دسترګې اشاره.

زنبیل (zanbēl) نر. م. وگ. زمبیل.

زنجاني کوفي (zanjanikofi) (خ. د کوفي لیک په ډولو کې یو ډول لیک دی.

زنجبیل (zanjēpil) نر. م. ج. زنجبیل، زنجفیل، سونډ، شونډ، یوه گیاه ده چې په بڼخ کې یې یو ډول مرغړې پیدا کېږي چې هماغه زنجبیل دی.

زنجخی (zancaḱay) نر. م. زنجندان، د زني د سر منځنی او ژوره برخه.

زنخ (zanj) نر. م. وگ. خوری^(۱).

زنخه (zanja) بڼخ. م. سرسوننده، زمخه، شوبله، یوه ځمکنۍ خزنده ده چې ډېرې پښې لري.

زنځی^(۱) (zanjay) بڼخ. م. د گانو نری، نری او وړې وړې کړی (حلقه).

زنځي^(۱) (zanji) بڼخ. م. وگ. زرنخه.

زنځیر (zanjir) نر. م. څنځیر، سلسله، د سره مېنتو فلزي کړی یو یوه کتېدونکې لړۍ ده.

زنځیر خپور (zanjirxpor) ۱) پوځي بولي (قومانده) د خپړندو یا خوړندو (تیتېدو) لپاره.

زنځیري (zanjiray) بڼخ. م. د پښتو هغه تاریخي لیک دود دی چې خوشال خټک جوړ کړی دی.

زنځدان (zanaxdan) نر. م. وگ. زنجخی.

زنخول (zanxwāl) نر. م. د زره او پښې (اینه) تر منځ نری پرده.

زند (zand) د زردېست مذهبي کتاب، د اوستا شرحه.

زندان (zandan) نر. م. بندیخانه، جیل، محبس.
 زندانی (zandani) ص. نپ. ۱) بندی، محبوس، ۲) زندان، په زندان اړوند.
 زندرک (zandarik) نر. م. د لاندې ژامې (زامه) اوزنې هډوکۍ.
 زندی (zandiy) بڼغ. م. زندی، د غرغړې پری.
 زندیق (zandiq) ص. نر. م. ج. کافر، ملحد.
 زندی (zanday) نر. م. وگ. پخوانی (۲).
 زنزاوی (zanzaway) نر. م. پ. شاخکی، قطره.
 زنزول (zanzawal) مص. مت. وگ. غنغول.
 زنزی (zanzi) نر. ج. زنجی، توری او بندویه ختی.
 زنزیدل (zanzudal) مص. ل. وگ. غنغېدل.
 زنغلی (zang'lay) نر. م. زنگنی، زنگنی، هغه پایڅه چې زاړه پرتوگ ته اچول شوې وي.
 زنکدن (zankadan) نر. م. وگ. څنکندن.
 زنگی (zankay) بڼغ. ج. وگ. غیره (۲).
 زنگ (zang) نر. م. ۱) گینگری، زنگوله، پنگ؛ ۲) هغه ماده چې د هوا اوزطوبت په مجاورت کې داوسپنې پرمخ پیدا کېږي؛ ۳) د پره ساره؛ ۴) اتلی.
 زنگالی (zangali) ص. نپ. یو ډول رنگ دی چې زنگ و هلی مس ته ورته دی.
 زنگل (zangal) مص. ل. وگ. زانگل.
 زنگن (zangan) ص. نر. م. ۱) زنگ لرونکی، هغه څه چې زنگ یې نیولی وي؛ ۲) خیرن لوناپاک (سری).
 زنگنی (zanganhy) نر. م. وگ. زنگلی.
 زنگوچ (zangoc) نر. م. پینگو، زانگو، زنگویه.
 زنگوره (zangura) بڼغ. م. د تپو موقتی کور.
 زنگوری (zanguray) نر. م. واپسکی، دندوری، وېکالی، دانگورووی، گونگی.

زنگوگرافې (zangograf) بڼغ. م. زنگوگرافې د چاپ لپاره د جستو پر پلمت باندې د کیندنې، گرونې او حکاکۍ فن یا عملیه.
 زنگول (zangawal) مص. مت. ۱) تالی وړکول، په زانگو کې بنورول؛ ۲) معج. خبره او ډول، یوه موضوع او ډول یا څنډول.
 زنگوله (zangola) بڼغ. م. زنگ، گینگری، جرس.
 زنگولی (zangolay) بڼغ. م. د زړه غم او خپگان، د زړه سوخت، د زړه خوږ...
 زنگون (zangun) نر. م. تکی، توتکی، هغه برخه چې پتون (ورون) او پندی سره نښلوي.
 زنگونبند (zangunband) ل. زنگنی، زنگون پتی.
 زنگون کېږد (zangunkезд) نر. م. عس. د عسکری یوه قوماننده چې د هغې په اساس خپله ښې پښه د یوې خطوې په اندازه وشاته اچوي، هغه غیر گوي او باندې کېښي.
 زنگون کېش (zangunkeš) نر. م. پوځي بولی، زنگون مات.
 زنگی^{۱۱۱} (zangai) ص. نپ. ۱) زنگ نیولی، زنگ و هلی، زنگ خوړلی؛ ۲) تور پوستی، حبشی.
 زنگی^{۱۱۲} (zangi) ص. نر. م. د پښتو د هلي اتن ماهر اتچې.
 زنگېدل (zangedal) مص. ل. ۱) تپال خوړل، د زانگو بنورېدل؛ ۲) یوه موضوع یا خبره تالېدل.
 زنل (zanal) مص. مت. ۱) پیونول، په ونه کې پیوند ایښودل؛ ۲) ننه ایستل؛ ۳) معج. اېهلل.
 زنه (zanna) بڼغ. م. ۱) پیوندونه، ونه پیوندونه؛ ۲) ځایونه، ننه ایستنه؛ ۳) اېهلنه.
 زنه^{۱۱۳} (zana) بڼغ. م. ۱) ذقن، د لاندې شونډې لو مری ترمنځ هډوکۍ؛ ۲) هغه رنگ چې له آس وړکولو وروسته څرمن ته وړکول کېږي.

زنه^{۱۱۱} (zna) بڼغ. م. وگ. زمی.

زنغوزی (zanğūzay) نر. م. جنغوزی، جنغوزی، جنغوزی.

زنغوزی، جلفغوزی، نغوزی، زنغوزی.

زنکی (zankay) ص. نر. م. ژنکی، زلمی، خوانکی.

زنکی (zankay) بڼغ. م. وگ. زنکی.

زنکی نار (zankaynar) نر. م. گردی کنهوله.

یو ډول نبات دی چې بڼغ یې پتای غونډې دی

لو اوم خوړل کېږي.

زنی (zānay) نر. م. ۱. ازونه، زدی، زونی، خسته؛

۲. ص. نر. م. ژنکی، خوان، زلمی.

زنیسه لار (zānyalār) بڼغ. م. (پ. ک.) یو ډول

دود (رسم) دی چې د واده په شپه د زوم دراتگ

په وخت د جینی دکلی خواران له زومه راتاوېږي

او زوم دوی ته پیسې ورکوي.

زو^{۱۱۱} (zo) بڼغ. م. ۱. زبېږنده، زبېږونه؛ ۲. ند. زویما،

غوا؛ ۳. ادزوی لټون؛ ۴. ت. ت. زوآ، زوا، یو

(تر نندتوک) دی چې د متحرک، حیواناتو مانا

لري، لکه: د زولو جی.

زو^{۱۱۱} (zu) بڼغ. م. ۱. داومی خبټې توتې؛ ۲. نر. م.

ژوین، باغ وحش.

زوا (zwa) بڼ. م. عنبر، زاري، سینتی، سوال.

زواک (zwaik) نر. م. وگ. ژواک.

زواگر (zwağar) ص. نر. م. زواکسونکی، زاری

کونکی، سینتی کونکی.

زوال (zawāl) نر. م. ۱. لیری کېدل؛ ۲. اور کېدل؛

۳. له برمه لوېدل؛ ۴. غور کېدل؛ ۵. له سر نه د

لویدېغ ولورته د لمر متمایل کېدل.

زوا مده (zawāmda) بڼغ. م. یو ډول بوټی دی چې له

هغه نه یو ډول د تپ ملهم جوړېږي.

زوانگه (zavāngā) بڼغ. م. خوانکه، یو ډول دانه ده

چې د خوانی په وخت په مځ باندې راخیږي.

زوبل (zobal) ص. نر. م. ج. وگ. ژوبل.

زوتول (zawtawāl) مص. مت. ۱. ضبطول؛

۲. یادول، زده کول.

زوج (zawj) نر. م. ۱. مېړه؛ ۲. جوړه، جفت.

زوجه (zawja) بڼغ. م. ارتینه، ماینه، ماندینه.

زوجي (zawji) ص. نر. م. د زوج، په زوج اړوند.

زوخلول (zūxlawāl) مص. مت. وگ. څکلول.

زودل (zodal) مص. مت. زوول، زیږول، زوکول.

زور^{۱۱۱} (zor) نر. م. ج. زورنه؛ ۱. جبر، ظلم، تعدي؛

۲. قدرت، توان.

زور^{۱۱۱} (zwar) نر. م. ۱. فتحه، زیر؛ ۲. وگ. ژور.

زور^{۱۱۱} (zūr) ص. نر. م. ۱. ژر او زړونکی؛ ۲. غیر،

متوجه؛ ۳. هغه سوری چې د کللی او کودی

پخولو د اور غالی په دواړه خوا کې جوړېږي.

زور توب (zūrtōb) نر. م. ۱. په غوږو بڼه او بڼه؛

۲. غیر کېدنه، متوجه کېدنه.

زور خج (zorxaj) گر. خوځند خج، خوځند فشار.

زور زیاتی (zōrzvātay) نر. م. تیری، ظلم، ستم.

زورکی (zwarakay) نر. م. خفیف زور، په پښتو او

غینو نورو ژبو کې یو ځانگړی حرکت دی چې نه

زور دی او نه زړ لکه په پسه کې د د س.

زورل (zorāl) مص. مت. تهدیدول، غوړول، زړل،

په غلبول.

زورلې (zorāl) بڼغ. م. ۱. تهدیدونه؛ ۲. بڼکځل،

بڼکځلې، سپورې ستغې.

زور متی (zormutay) ص. نر. م. زورور، ظالم.

زور متی (zormuti) بڼغ. م. ظلم، جبر، زیاتی.

زور مند (zūrmend) ص. زورور زورمن، زورواک،

سرزور.

زورنه (zorēna) بڼغ. م. فشار، تهدید.

زورواک (zūrwāk) ص. وگ. زورمند.

زورواکي (zürwāki) خپلسرواکي، مطلق العنانی.
 زوروالی (zürwālāy) نر.م. وگ. زورتوب.
 زورور (zōrawār) ص. نر.م. ج. ۱) د زور خاوند،
 د قدرت خاوند؛ ۲) ظالم، جابر.
 زورورتوب (zorawartōb) نر.م. ۱) زورورتیا،
 طاقت، زوروالی؛ ۲) جابر توب، ظالم توب.
 زور (zor) ص. نر.م. (ج. زاره) ۱) د ډېر عمر خاوند،
 عمر خوړلی؛ ۲) دنوی متقابل، هغه شی یا شه
 چې زیاته زماني موده پزې تېره شوې وي.
 زورپال (zōrpāl) ص. زور خوښی، زورچاری.
 زورتوب (zōrtōb) نر.م. زوروالی، زړښت، زړتیا،
 زور تیا، بود اتوب سپین ویرتوب.
 زورچاری (zōrčārāy) ص. وگ. زورپال.
 زورکی (zōrkāy) بڼغ.م. د ماشومانو د بېدیو یو
 ډول لوبه ده.
 زورکی (zōrkāy) نر.م. زورکی، تکرې، پیړنی.
 زورل (zōrāl) ص. مت. وگ. زورل.
 زوروت (zōrwaṭ) نر.م. (بڼغ. ازده دره، پراخ دره.
 زور هشی (zōrhaṣāy) شاتګ هشی، زور خوښی؛
 زوری (zōrāy) نر.م. پټا، پټی، بار، ووزه.
 زوز (zōz) نر.م. وگ. غوز.
 زوزاد (zawzād) نر.م. زوزات، اولادوه، نسل.
 زوزات (zawzāt) وگ. زوزاد.
 زوزکودی (zozkūdāy) بڼغ.م. خارخانه، شپره،
 د غوزانو شخه جوړ شوې شپره.
 زوزگوری (zozgūrāy) نر.م. ترنجبین، گوری،
 زوزغاوله.
 زوزیانه (zozyāna) ص. بڼغ.م. غوزیانه، غوز
 لرونکی، اغزی لرونکی، زوزداره.
 زوز (zōz) ص. نر.م. ج. ۱) ترېخ؛ ۲) زهر؛ ۳) قحط،
 نایابه؛ ۴) نر.م. غوز، شور غوغا.

زوزا (zōzā) بڼغ.م. د کتاب یا دوریتو اواز .
 زوزسوزان (zōzōsūrān) نر.م. چغنی شوران، نارې
 شوران، کوکاري، بڼغاري.
 زوزم (zōzōm) نر.م. ووم، بوی، رایحه.
 زوزند (zōzōnd) ص. زوزور، له شور و زوزو ده ک.
 زوزوزو (zōzōzōz) نر.م. ج. باصو، بېغایه
 او بېخونده شور ماشور.
 زوزپدل (zōzōpēdāl) ص. ل. شور او غوړ کول.
 زوزښ (zōzōz) نر.م. جوش، خوتونه، خوتېدنه.
 زوزبیا (zōzōbiā) بڼغ.م. ج. وگ. غوښا.
 زوزبستی (zōzōbstāy) نر.م. یو ډول بې لبره ونه ده.
 زوزبول (zōzōbōl) ص. مت. جوشول، خوتول.
 زوک^۱ (zōk) نر.م. تکلیف، ریر، زحمت، کړاو.
 زوک^۲ (zōk) نر.م. د کار پز کلکه شوې خټه،
 مغزینه خټه.
 زوکړه (zōkrah) بڼغ.م. زېږېده، تولد، زېږېدنه.
 زوکړی (zōkōrāy) ص. نر.م. زېږولی، پیدا کړی.
 زوکلول (zōkklawāl) ص. مت. کړول، غوړول،
 رېړول، شوکلول.
 زوکول (zōkawl) ص. مت. زېړول، پیدا کول.
 زوګامېت (zōgāmīt) نر.م. بیا. د متحرک
 جنس سلول.
 زوګرافي (zōgāfī) بڼغ.م. تطبیقي حیوان پېژندنه.
 زوګه (zōgā) بڼغ.م. ۱) یو ډول بوټی دی چې اوږد
 ډنډر کوي؛ ۲) ازوله، د کور سامان او کالی.
 زول^۱ (zōwāl) نر.م. د زوال بوټی، یو ډول ترېخ
 بوټی دی چې ژبر گل کوي.
 زول^۲ (zōwāl) نر.م. ۱) څول، پرله پسې باران او اوږده
 ۲) سخته یخنی، ډېر ساره او یخ باد.
 زول^۳ (zōwāl) نر.م. کولک، درېشه، درېچه، روزان.
 زولال (zōwāl) ص. نر.م. ظالم، جابر، مستبد.

زولانندی (zulānkay) مف. نر. م. مظلوم.

زولانه (zawlānā) پنج. م. (ج. زولانی) بهری،
زولنه، یوه فلسزي اله ده چې د هندیانو پښو ته
وراچوله کېږي.

زولن (zawlūn) ص. نر. م. د زوړ د ک (پرهاړ) له
نوه د ک پرهاړ، زوی لرونکی زخم.

زولوجي (zoloji) پنج. م. زولسوژي؛ ۱) غناور
پوهنه، حیوان پېژندنه، ژوي پېژندنه.

زوله (zōla) پنج. م. ۱) ازوگه، د کور سامان؛ ۲) هغه
د ۶ مترو جوال یا غونډی؛ ۲) استر لرونکی زوړ
کمیس؛ ۳) خوله، شلم، شاري واري.

زوله زوله (zōlazōla) ص. نپ. دېر شلم، شوار،
بې نظمه او بې ترتيبه شی.

زولی (zulāy) نر. م. د لمخبو جوال دی چې د غوړيو
ژي په کې اېښودل کېږي.

زولی (zōlāy) پنج. م. خولی، جولی، لمن.

زولی زولی (zōlayzōlay) ص. نر. م. سست
پست، شلم شلم، شوار شوار.

زولي زنبهلي (zōlīzanbeli) نر. ج. ۱) زله
کالی، زړې توتې؛ ۲) د سنیو یا پوستکي کالی
چې سره وړلو لپاره د خره په سر اچول کېږي؛
۲) خولی، د توت خنډو لپاره توکر.

زوم^۱ (zūm) نر. م. (ج. زومان) د لور مېړه.

زوم^۲ (zūm) ص. نر. م. ۱) لوی ایستلی شوی، کم
شوی؛ ۲) د یو خیزور کېدل، نایاب کېدل.

زومبک (zūmbək) نر. م. ۱) زمبک، د جوارو خټي
د جوارو د وړي وینښته؛ ۲) غونډی، زنبک.

زومبک بمونه (zūmbək bəmūnā) ۱) وړین یا
وړیز بمونه، خوشه یي بمونه.

زومبک ستوري (zūmbək stūrī) نر. ج. ۱) اوگی.
پهروني؛ ۲) خیره، پره، لیکه؛ ۳) لرغ. خنده.

زومبکی (zūmbəkay) نر. م. ۱) خوندي، وړوکی
زومبک؛ ۲) والی، گوشواره، زبرگوشي.

زومبول (zūmbawāl) مص. مت. وگ. خومبول.

زومتوب^۱ (zūmtōb) نر. م. زوم والی، زوم کېدنه.

زومتوب^۲ (zūmtōb) نر. م. لېروالی، کصبت.

زومگاری (zūmgāray) نر. م. هغه سړی چې له
زوم سره یوځای د خسر کره ځي.

زومل (zūmal) مص. ل. ژمنه کول، ژبه کول.

زومنه (zūmna) پنج. م. ۱) ازبڼه، پوروا شوروا،
شوریا؛ ۲) ازبان، خیساره، تاوان.

زومی کنده (zūmaykandā) پنج. م. وېښانه
غمکه، وایښه لرونکی غمکه.

زون (zāwan) نر. م. ۱) وگ، زولن؛ ۲) طبقه؛
۳) قلمرو؛ ۴) مدار، کمر بند.

زونبه (zūmba) پنج. م. سترگک، سترگک وهنه.

زونډیگر (zūndīgar) ص. نر. م. تنیار، خونديگر،
غونډی جوړونکی.

زونگه (zūngā) پنج. م. ۱) ازونگی، انگازه، داواز
انعکاس، ۲) گونگوسی، آواز.

زونی (zūnay) نر. م. یوه ډول گندون او غونډی دی
چې د دسترخان د خنډو لپاره جوړېږي.

زونی (zūnay) نر. م. زوی، زونه، دختکي، هندوانې
او... زوی یا تخم.

زووب (zawōb) نر. م. نم، نو، زوه، د تپ زوه.

زوول (zawōl) مص. مت. ۱) اړاړول، زسپول، پینا
کول؛ ۲) ژوول، ژبیل؛ ۳) رسپیل، سولول،
زودیل، زدویل.

زوه (zāwa) پنج. م. (ج. زوی) نو، د تپ یا دانې ژوي
اوبه، ریم.

زوی (zūy) نر. م. (ج. زامن) زی، بچی، د انسان
نارینه بچی یا اولاد.

زوپرگی (zwerpay) نر. م. زگروی، نالبت.
 زوی مری (ziymāray) ص. نر. م. د هغه چا چې
 زوی مری.

زوی نیو (zuyiñw) نر. م. زوی بللی، دینی زوی.
 زوی والی (zuywālay) نر. م. زوی واله، زوولی،
 زوی توب.

زه (zā) ض. م. (ج. مود) د مفرد متکلم ضمیر دی.
 زهد (zūhd) نر. م. تقوا، پرهبزگاری، حسان سائنه،
 پرهبز، نری ته بی اعتنایی.

زهر (zahar) نر. م. ج. ۱ آزوو، زار، سم، هغه څه
 (دارو) چې وژونکي وي؛ ۲) مج. ترخه خواره.

زهرأ (zahra) ص. بنخ. م. غلاته، روپخانه.
 زهرجن (zaharjan) ص. زهرزلی، زهرلرلی.
 زهرخور (zaharxōr) ص. لوچک، بدمعاش.
 زهرزلی (zaharžalāy) ص. وگ. زهرجن.

زهرمیری (zaharmaaray) ص. په زهر و مړ شوی
 یا وژل شوی.

زهرموره (zaharmōra) بنخ. م. زهر مېره، زار موره،
 یو ډول مری ده چې د زهر و علاج پرې کوي.

زهروب (zaharōb) ا. د زهر و اوبه، زهرجنې اوبه.
 زهره^{۱۱} (zūhra) بنخ. م. د ماښام سترگه، د ماښام
 ستوری، وینوس، ناهید.

زهرد^{۱۲} (zahra) بنخ. م. زاره، تریخی، د صفر اکثره.
 زهره ترکی (zahratrakay) وگ. زاره ترکی.
 زهري (zahri) ص. نب. زهر دار، د زهر و زهروي،
 زهر پورې اړوند.

زهريت (zahriyat) نر. م. ا. وگ. زهر؛ ۲) د زهر و
 خاصیت، سمیت.
 زهوب (zahōb) نر. م. ج. زوه، زوی؛ د زخم اوبه.

زهول (zahawāl) ص. مت. خوارول، ضعیفول، د
 غم یا ناروغی له امله کمزوری کول.

زهیدل (zahēdā) مص. ل. د غم یا ناروغی په
 سبب کمزوره کېدل.

زهیر (zahir) ص. نر. م. ج. ۱) ناتوانه، کمزوری،
 ضعیف؛ ۲) په تکلیف شوی؛ ۳) غمجن، خپه.

زهیر توب (zahirōb) نر. م. ۱) زهیر والی، زهیرتیا،
 کمزورتیا؛ ۲) تکلیف، عذاب؛ ۳) غمجن توب.

زهیرول (zahirawāl) مص. مت. ۱) ناتوانه کول،
 کمزوری کول؛ ۲) غمجنول؛ ۳) خړول، خجالتول
 ۴) تکلیف ورکول.

زهیر بدل (zahiredāl) مص. ل. ۱) کمزوره کېدل؛
 ۲) خپه کېدل؛ ۳) په عذابېدل؛ ۴) خجل کېدل.
 زی (zay) بنسج. م. ۱) د «ز» توري اواز او تلفظ؛
 ۲) د «زه» لندون دی.

زی (zay) بنخ. م. ج. وگ. زی^{۱۳}.
 زی (zay) نر. م. ۱) زی، مشک، گودی، خيگ، شناز؛
 ۲) زوی، اولاد؛ ۳) ور. وروستاری دی چې د
 قبیلوي واحد اصلي نامه په ضمیمه راځي.

زیا (zyā) بنخ. م. یادگیرنه، یادونه، احوال پوښتنه.
 زیات (zyā) ص. نر. م. ج. ډېر، زیت، زیاد.
 زیاتره (zyātara) ص. نب. ۱) غښت زیات، ډېر
 زیات، زیت ډېر؛ ۲) اکثره، اکثر.

زیاتوالی (zyātwālay) نر. م. ډېروالی، زیاتوب،
 ډېریت.

زیاتول (zyātwal) مص. مت. ۱) ډېرول، جمع
 کول، تولول؛ ۲) لورول، داوطلبی کول.
 زیاتی (zyātay) نر. م. ۱) تیری، زور، ظلم،
 تجاوز، له حده اوښتنه؛ ۲) ډېروالی، زیاتوالی.

زیاتی (zyāti) ص. نب. اضافي، له حده وتلی.
 زیاتېدل (zyātedal) مص. ل. ډېرېدل، اضافه
 کېدل، پرېمانه کېدل.

زیار (zyār) نر. م. رېر، زحمت؛ کوښښ، جدوجهد.

زیارت (zyārat) نر.م. (ج. زیارتونه) ۱) قبر
 ۲) لیدنه، ملاقات؛ ۳) په مذهبي اصطلاح یعنی
 مقدس‌های یاد ولی مقبره.
 زیارت‌گاه (zyāratgāh) بڼغ.م. ۱) هدیره د
 بڅېدو ځای؛ ۲) د لیدنو کتنو ځای.
 زیارکښ (zyārkaš) ص. نر.م. ۱) خواریکښ،
 زحمتکښ؛ ۲) کوڅېښی، زیار ایستونکی.
 زیارن (zyāron) ص. وگ. زیارکښ.
 زیارنه (zyārona) بڼغ.م. زیار، زحمت، کوڅېښ.
 زیاره (zyāra) بڼغ.م. زیره، ښکته‌غل، زیاری.
 زیان (zyān) نر.م. (ج. زیانونه) ۱) تاوان، نقصان؛
 ۲) نخسان؛ اولاد یې وخته غورځونه.
 زیانکاره (zyānkāra) ص. نر.م. زیان رسوونکی،
 مضر، نقص رسوونکی.
 زیانمن (zyānman) ص. نر.م. نخساني شوی،
 تاواني شوی، نقصاني.
 زیانمنتوب (zyānmantōb) نر.م. تاوان، ضرر،
 زیان، نقصان، زړه، نقص.
 زیانول (zyānawāl) مص. مت. ۱) نقصانول،
 تاوان کول؛ ۲) اولاد نخسانول.
 زیانېدل (zyānedāl) مص. ل. ۱) تاوانېدل،
 نقصان کېدل؛ ۲) اولاد نخسانېدل.
 زېب (zeb) نر.م. ۱) زینت، ښه ښکاره کېدنه، ښه
 برښېدنه؛ ۲) ښایېدنه.
 زېبا (zebā) ص. نر.م. ښکلې، ډولې، ښایسته.
 زېبانکه (zebānka) هغه اوسپنه چې د ژرندي د
 لاتني پله څخه راوتلې دی؛
 زیتر (zītar) نر.م. (مور) د موسيقي ټوراژ آله ده
 چې ستور یا قانون ته ورته ده.
 زیتون (zaytūn) نر.ج. ښون، ښاون، یوه ونه ده
 چې مېوه یې بیضوي ډوله وي.

زیج (zīj) نر.م. ۱) زیج، دنجوم حساب؛ ۲) دستور
 پېژندنې طریقه؛ ۳) ایسارېدنه، راگېرېدنه.
 زیر (zīr) ص. نر.م. ج. وگ. غیر.
 زیر (zer) نر.م. ۱) کسره؛ ۲) ق. لاتني، کوز،
 کڅته؛ ۳) ملابت، څر، پر.
 زیربغلي (zerbagāli) بڼغ.م. مور. زموږ د هېواد
 دفولکلوريکي موسيقي یوه لرغونې آله ده.
 زیربنا (zərbina) بڼغ.م. ښېڅېنا، دروښنا مقابل؛
 د توليدي مناسبات جونگ.
 زیرخانه (zērkhāna) بڼغ.م. زیرزمیني، تاکاوي.
 زیرک (zīrk) ص. نر.م. ج. وگ. غیرک.
 زیرگا (zerga) بڼغ.م. لرگانه، د سهار او ماښام
 لپاره اوره او کتڅ.
 زیرگی (zergay) نر.م. ښلاښه، زگېروي، نالښت.
 زیرمتون (zērmātūn) نر.م. لوی زیرمغی،
 تحویلخانه
 زیرمه (zērma) بڼغ.م. (ج. زیرمی) ۱) څېرمه،
 توبه، ذخیره، پس انداز، پاسره، اروپېښی.
 زیرمه ټولې (zērmātōlay) ص. سپماگر، زیرمه
 ټولوونکی.
 زیرمه خوړ (zērmāxōr) ص. نر.م. طرفدار، گوند،
 پلوی، سېلگر، سپلندوی.
 زیرمه سات (zērmāsāt) زیرمه کار، سپماگر.
 زیرمی (zērmay) بڼغ.م. غزی، یو ډول خوړه او
 تورېڅنه مرغی ده.
 زیرنی (zērni) ص. نر.م. شپېښی، ښېگانی، پاتي
 سونی، شومېدنه خوړه.
 زیره (zīra) بڼغ.م. وگ. غیره ۲).
 زیری (zēray) نر.م. (ج. زیری) ۱) خوشخبري، ښېک
 خبر، ښه خبر؛ ۲) غومبک، د یو ډول لوڅې تخم
 دی؛ ۳) د افغانستان د پېښور ټولني اوونیزه

چرودمه ده جی، به ۱۳۱۶ گ ز تاسیس شوی ده.
 زبیری گبری (zərn'gəriy) ه: سر. م. وبری
 گودستو، و بره گوی و بری - نی.
 زبیر (zəy) ص. م. ج. ۱ ژر، یو و دل رنگ
 ی. ۱۰ م. م. د صر انکفیف، خواگر خهدل.
 زبیر انکه (zəjānəkə) بیخ. م. زرد که، زبر که، یو
 ده زبیر مرعی ده.
 زبیر مخن (zərtaxān) ص. م. ج. زبیر غلن،
 زبیر ونکی، زبیر مخن، ژد مخن.
 زبیر بوستی (zəpīrtāy) ص. م. ژبر نژاده.
 زبیر زبیبیلی (zəzbejāy) ص. م. ۱ زبیر
 خبسنی، رنگ انوتی؛ ۲ صج. وارحطا.
 زبیر سورن (zərsūron) ص. م. سرن، زبیر اس.
 زبیر خنجی (zərgānjī) ص. م. وگ، زرد الو.
 زبیرن (zəron) ص. م. سمند آس، زبیر آس.
 زبیر (zəp) ص. نب. د زبیر مصغر؛ د معشوقی
 نقب.
 زبیر (zəp) ص. م. ۱ د ژبیری به ناروغی
 اخته؛ ۲ ند. هغه چاچی رنگ بی ژبیر وی.
 زبیر والی (zərwālay) ص. م. وگ، ژبیر والی.
 زبیروب (zəp'ub) ص. م. ج. ۱ از هوب؛ ۲ زبیر،
 صفا، د صفا مایع.
 زبیروبی (zəp'ubay) ص. م. ۱ از هوب، د زخم ژبیری
 نوبه؛ ۲ ژدی (صفا).
 زبیروتی (zəp'utay) ص. م. ژبیر بخون، ژد و بره.
 زبیرول (zəp'owal) ص. م. ۱ ژبیرول، ژبیر
 رنگ و رکول؛ ۲ حجلول، خړول، شرمول.
 زبیره (zəp'ar) بیخ. م. (ج. یوی) زیاره، بکنکشا.
 زبیری (zəp'ay) ص. م. وگ، ژدی.
 زبیریدل (zəp'ay'edəl) ص. ل. ۱ ژبیریدل؛ به
 ژبیر رنگ لوختل؛ ۲ خړیدل شرمیدل؛ ۳ صج.

وارخطا کهدل.

زبیری (zəy) ص. م. د بلبیل په شمیر یو و دل مرعی ده.
 زبیر (zəy) ص. م. زبیریده، پیدا کهده، زبیریدل.
 زبیر (zəy) ص. م. (ج. زیده) ۱ اخیس، دیر، د بوی
 مقابل؛ ۲ کلک، غبنتلی.
 زبیر اریکی (zəzārikay) ص. ل. تولیدی مناسبات.
 زبیر خواک (zəz'wāk) ص. ل. تولیدی خواک، مولده
 قوه.
 زبیردخی (zəz'jay) ص. ل. زبیرنخی، زبیرون خای.
 زبیرد (zəz'd) ص. م. زبیریدنه، زوکره، پنخون.
 زبیردی (zəz'dāy) ص. م. میلادی (کال).
 زبیردی نبتیه (zəz'dīnā) ص. ل. میلادی تاریخ.
 زبیرگه (zəz'gə) بیخ. م. د دوولسو ستورو نوم.
 زبیرگی (zəz'gāy) ص. م. جیوگی، ششگی، جزگی.
 زبیرمه (zəz'mə) بیخ. م. برزاله، جیره مه، وگ، غیزمه
 زبیرنتون (zəz'antūn) ص. م. زایشگاه.
 زبیرنخی (zəz'anjāy) ص. م. د زبیریدو خای.
 زبیرنده (zəz'andā) بیخ. م. اوبه بیار او خوتهدل، اوبه
 بیار او تل؛ ۲ اولاد، بچی، اولاده، بچیان.
 زبیرنه (zəz'anā) ص. م. نوجنه، زبیرناکه.
 زبیرنی (zəz'anāy) ص. م. زبیردی، د زبیر (تولد،
 تولید) اړوند.
 زبیروالی (zəz'wālay) ص. م. زبیرتوب، زبیرتیا.
 زبیرول (zəz'wāl) ص. م. مت. زوول، اولاد یا
 بچی پیدا کول، تولدول.
 زبیرول (zəz'wāl) ص. م. مت. ۱ اخیسول، لولړول،
 د بوی کول مقابل؛ ۲ کلکول، سختول.
 زبیره (zəz'ar) بیخ. م. میلاد، د زبیریدو وخت.
 زبیریدل (zəz'edəl) ص. ل. پیدا کهدل، زو کهدل
 زبیریدل (zəz'edəl) ص. ل. اخیسیدل، دیریدل،
 لواریدل؛ د بوی کول مقابل.

زیگنال (zegnāl) نر.م. وگ. سبگنل.

زیل (zēl) نر.م. زیل هغه یری یا زنگیر چې د بندیانو په غاړه کې اچول کېږي.

زیل (zīl) نر.م. (ج. زیلونه) ډول، لسم، رقم.

زیلان (zilān) نر.م. زیلانغ، رحم، زیلانغ، د بڼې دنس هغه برخه چې اولاد په کې وي.

زیلانغ (zilānj) وگ. زیلان.

زیلوچه (zelōča) بڼغ.م. زیلوچه، قالینچه.

زیله (zelā) بڼغ.م. (۱) نیله، ختی، جری، ولی، رینه، جرده؛ (۲) ارشته، د کورنۍ سلسله؛ (۳) جېلغ (جورنگ) لرونکی نبات.

زیلی (zēly) بڼغ.م. ج. (۱) د ونې زینه، جرده؛ (۲) برغتی، کجیران؛ (۳) خزنده، خوشېدونکی؛ (۴) تانگونه، زیلانگی، چلېغونه (د خټکې او...)

(۵) ناخونه او وړې خانگی.

زیم (zēm) نو. نم، نمجن والی، رطوبت، لنډیل.

زیمته (zimātā) ص. نې. خر، خجل، ملامت.

زیمته توب (zimātātōb) نر.م. زیمته والی، زیمت توب، خروالی، خجالت، خړېدنه.

زیمجن (zymjen) ص. نر.م. ج. نمدلر، زیمناکه، نماناکه، زیم لرونکی، مرطوب، زیمن.

زیمکنښ (zēmkas) ص. نر.م. ج. نوراکشوونکی، نوراکښ کورونکی، نم رانېکونکی.

زیمناک (zēmnāk) ص. نر.م. ج. وگ. زیمجن.

زیمنه (zēmnā) بڼغ.م. ښوروا، شوروا، شوربا.

زیموالی (zemwālay) نر.م. نمجن والی، نمجنوب.

زین (zin) نر.م. (ج. زینونه) عین، دلرگی او خرمنې څخه جوړه آله ده چې د انسان د ناستې لپاره د آس په مایاندي اېښودله کېږي.

زینت (zīnat) نر.م. ښکلا، ډول، آرایش.

زینتی (zīnati) ص. نې. ډولي، ډزینت، د ښکلا، پد زینت پورې تړلی.

زیندی (zīnday) بڼغ.م. وگ. زندگی.

زینک (zīnk) نر.م. ج. وگ. جست (۱).

زینگر (zīngar) نر. ج. ډله، جمعیت، لویه ډله، گن خلک.

زینگر (zīngar) ص. نر.م. ج. گور، گن، زیات.

زینگی (zīngay) نر.م. د غښو په نیولو کې یو ډول چال دی چې لویغاری خپل حریف پر زنگانه او

لرځ باندې راپورته کوي او په ځمکه راشلېږي.

زینول (zīnawal) نص. مت. ځینول، زین کول، په آس زین اېښودل.

زینه (zīna) بڼغ.م. (ج. زینې) ځینه، پوری، درپایه، درپه، اندرپایه؛

زبور (zēwar) نر.م. گانه، پسرول.

زیوس (zīyūs) نر.م. وگ. جوپیتر (۲).

زیویت (zīwit) نر.م. (۱) د کاربزه کلکه شوې څخه (۲) د مرز هومره د اوپو یو خره مرغی ده.

زییر (zāyir) ص. نې. وگ. زهیر.

ژ

ژانه (žana) بڼخ.م. غوره مالي، تعلق، چاپلوسې.
 ژانې (žanay) ص.نر.م. غوره مال، چاپلوس.
 ژاولن (žawlan) ص.نر.م. ۱) ژاوله لرونکې؛
 ۲) هغه شوک چې سمې خبرې نه شي کولای؛
 ۳) بې زړه، کم جراته.
 ژاوله (žawla) بڼخ.م. ژروله، زاوله، سېته، یوډول
 پسته ارجاعي ماده ده چې یوازې ژرول کېږي.
 ژباتلس (žabātlas) ژبني اتلس، د ژبپوهنې
 اتلس.
 ژب ادب پوهنه (žabādabpōhona) د ژبپوهنې
 هغه څانګه چې لرغونې ادبي متونه تر څېړنې
 لاندې نیسي. فقه اللغة.
 ژبارون (žbarim) فا.نر.م. ژبارونکې، مترجم.
 ژباره (žbara) بڼخ.م. ژبارنه، ترجمه، له یوې ژبې
 څخه بلې ژبې ته د یوه مطلب یا مضمون لړونه.
 ژباریکي (žbariki) ژبني اړیکې.

ژ (ž) بڼخ.م. د پښتو الفبې شلم توری دی. د جمل په
 حساب د ۷ عدد ددې توری نمایندګي کوي.
 ژاخ (žax) نر.م. جاخ، گن او گورڅنګل.
 ژاخو (žaxū) ص.نر.م. بې ډوله، بډرنگه، بد څېره.
 ژاخه (žaxa) بڼخ.م. جاخه، گنې ونې او بوټي.
 ژارغالی (žargālay) نر.م. د کوچیانو موقتي
 ځای یا استوګنځی.
 ژار (žar) نر.م. جار، جلاب.
 ژارنده (žarandā) ص.بڼخ. هغه چینه چې
 څاڅکي څاڅکي اوبه ترېنه راوځي.
 ژاله (žala) بڼخ.م. ۱) د میرواریو (لندو ماچو غونډې
 سپین مواد) اووړې شیبې؛ ۲) ځاله، منځوله.
 ژامبیل (žambēl) نر.م. د زامې هډوکي.
 ژامه (žama) بڼخ.م. وګ. زامه.
 ژامیز (žamiz) ص. د زامې اړوند، په ژامه ادا
 کېدونکې اواز (فونیم).

ژب اوښتون (Zabawisun) ژبونج، ژبدلون.
ژباون (Zabawun) ص. م. ۱) چاپلوس، عوره مال؛
۲) معنی، دسپه کار.

ژبیرید (Zabawid) ژبني برید یا سرحد.

ژببندیز (Zabbandiz) دلزکیو پر ژبه لگېدلی بندیز.

ژبپانگه (Zabpanga) ژبني پانگه یا زېرمه.

ژبپرتله (Zabpartala) ژبني پرتله یا مقایسه.

ژبپرمختیا (Zabpərmuxtya) د ژبني پرمختیا،
ژبني پرمختیا.

ژبپوه (Zabpəh) ص. ن. م. ج. ژبپوهان، ژبپوهاند،

د ژبني پوه، د ژبني عالم، لېنگویست.

ژبپوهاندا (Zabpəhānda) ص. و. گ. ژبپوه.

ژبپوهنه (Zabpəhənā) ښځ. م. د ژبني علم،

لېنگویستیکس، زیاتشناسي، د ژبني د ماهیت

او څرنګوالي د څېړلو پوهنه.

ژبپوهنیز (Zabpəhəniz) ص. ن. م. ج. لسانی،

لېنگویستیک؛ د ژبپوهني د ژبني علم.

ژبپېر (Zabpə) ژبني پېر (دوره، عصر).

ژبپېراند (Zabpəzānd) د ژبپوهني څېړونکی،

ماهر.

ژبتولنپوهنه (Zabpəjənpəhənā) ژبني ټولنپوهنه،

د ژبپوهني هغه څانګه چې په ټولنپوهنه اړه

لري.

ژبتولنه (Zabpəlanā) ژبني ټولنه، په یوه ژبه

غږېدونکی ټولنه.

ژبخېل (Zabpə) ژبني ټایپ (نوع).

ژبخت (Zabpə) ژشا، د ژبني شا یا خټ.

ژبخوکه (Zabpəukā) د ژبني سر یا خوکه.

ژب څوکیز (Zabpəukiz) ص. ن. م. ج. د ژبني د

څوکي، د ژبني په څوکي اړوند.

ژبخېرونکی (Zabpəjənkiz) د ژبپوهني څېړونکی

ژبخېر نه (Zabpəjəronā) ژبني څېړنه.

ژبخېلوي (Zabpəjəlwī) ژبني خپلوي یا تېار.

ژبلود (Zabpə) د ژبني قاعده، ژبني قاعده.

ژبلویونه (Zabpəjəwīnā) ژبني قوانین یا قاعدې.

ژبله (Zabpə) ژبني ډله.

ژبرغاونه (Zabpəğāwanā) ژبني رغونه یا

جوړښت.

ژبزه کړه (Zabpəzəkrā) د ژبني زده کړه.

ژبزه کړی (Zabpəzəkrāy) د ژبني زده کوونکی

د ژبني شاګرد.

ژبسا پوهنه (Zabpəspəhənā) ژباړو پوهنه،

رواني ژبپوهنه؛ ژبني ساپوهنه.

ژبسپرنه (Zabpəspəranā) د ژبني سپرنه (تشریح)

ژبسپما (Zabpəspəmə) ژبني سپما (اقتصاد).

ژبشتنه (Zabpəštanā) ژبني تحلیل.

ژب ښودنه (Zabpəšodanā) ښځ. م. د ژبني ښوونه.

د ژبني تدریس، ژبه چاته وربښودنه.

ژبغړاندی (Zabpəğərandāy) ص. ن. م. ۱) هغه

ماشوم چې نوی په څېړو راغلی وي؛ ۲) ژور.

ژبمنځی (Zabpəmanzəy) ژبني منځی (مرکز).

ژبن (Zabpə) ص. ن. م. وعده لرونکی، وعده ډلو.

ژبنښه (Zabpənəšā) ژبني سمبول، ژبني علامه.

ژبننگېر نه (Zabpənəngəranā) ژبني ننگېر نه

(احساس).

ژبني (Zabpənāy) ص. د ژبني اړوند، ژبیز.

ژبني بڼه (Zabpənāyhanā) ژبڼه، ژبني جوله،

ماناوال ژبني توکي.

ژبني جغرافیا (Zabpənāyğəğrāyā) ځمکپېر نه،

جغرافيايي ژبپوهنه.

ژبني غړي (Zabpənāyğəğrāy) د ژبني غړيز غړي،

زېږنده (مولد) غړي.

ژبني کورني (žabanaykòranay) ژبکھول،
 د ژبو کورني .
 ژبني لږه کي (žabanaylazakay) ژبني لږه بټ،
 ژبني لږواله يا اقليت .
 ژبور تيا (žabawartyä) ژبور والي، خولود توب،
 خبر لو شي .
 ژبور تيا (žabwartyä) ژبني ورتيا يا قابليت .
 ژبو گه پوهنه (žabwagarəðhanä) د ژبني او
 د گه پوهني گډه پوهنه .
 ژبون (žabün) ن.م. ۱) ژبه؛ ۲) وارخطا، بې واره .
 ژبونج (žabwänj) ژبېدلون، ژب او بټون، ژبني
 ويخون (بدلون) .
 ژبونکي (žabunkay) ن.م. ۱) د کميس کالر؛
 ۲) د جنغو زردوزي غاړه؛ ۳) د پرتوگ خټتک .
 ژبو هنه (žabwahənä) شمېروهنه، ضرب زباني .
 ژبه (žahä) بڼخ. م. ۱) ژبه، د غوښې هغه توتوچه چې
 په خوله کې وي؛ ۲) قول، عهد، لوز، ژبه او لوز؛
 ۳) لسان، لښکويچ، کلام، وينا، تکلم، نطق .
 ژبه ور (žahäwur) ص. ن.م. ۱) په ژبه چالاکی،
 ژبغيراند، تېرزوی؛ ۲) روانه او فصیحه ژبه
 لرونکی؛ ۳) داوړدې ژبې خاوند، بې لحاظه .
 ژبه وهنه (žahäwalänä) بڼخ. م. د ژبې جنگ،
 شکايت، گېله .
 ژبي (žahy) بڼخ. م. ۱) کمکي ژبه؛ ۲) د کاليو ترخخ
 ۳) د کوچنيانو د ستوني يودول ناروغی .
 ژبيز (žahiz) ص. ژبني، د ژبې اړوند .
 ژبينکي (žbinkay) ن.م. ژبونکي، خټتک (د
 پزتوگ) .
 ژب يوون (žahyawun) ژبني يوون (واحد) .
 ژدويل (žduyal) مص. مت. وگ. ژوول .
 ژدوينه (žduyami) بڼخ. م. شخوند .

ژر (žar) ق. زر، چابک، چټک، په بېره، په ترات .
 ژرباوري (žarbawaräy) ص. ژرباور، (يقين)
 کورنکي، ساده .
 ژرباوري (žarbawari) ژرباورونه، ساده گي .
 ژرپرغزي (žarpəğzay) ص. ژرغوسه کېدونکی،
 ژر قهرېدونکی، گرم مزاج .
 ژرپوخي (žarəoxay) ص. ژر پخېدونکی، ژر دسي
 (صبره، خوراکی شيزونه) .
 ژرپوهی (žarpəðhay) ص. ژرپوهېدونکی، تېز
 ذهني .
 ژر تر ژره (žartaržarä) ق. بې له غنده، په چټکتيا
 په بېره، په چابکي .
 ژرخوابي (žarjawäbäy) ص. حاضر خواب، لند
 خواب .
 ژرخطوه (žarxatwä) د عسکري يوه قوماندده چې
 د تگ د سرعت د تغيير لپاره ورکول کېږي .
 ژررسی (žarasay) ص. وگ. ژرپوخي .
 ژرسهی (žarsahay) ص. ژر هضم، نرم (خولپه) .
 ژرگه (žargä) بڼخ. م. يودول اغزن بوتی دی .
 ژرموندي (žarmünday) ژر تر لاسېدونکی،
 ژرموندنه، ايمان موندی .
 ژرلگ (žarlag) ن.م. ژر گلېر، ژر لکه، کا پر خار،
 يودول سپېره اغزن بوتی دی .
 ژرنده (žrandä) بڼخ. م. داوړو کولو آله يا دستگاه
 چې په اوږو، برېښنا، باد، تېلو گرغي
 ژرنده گړی (žrandəğaräy) ص. ن.م. ژرنده
 چلوونکی، د ژرندي چلولو دنده .
 ژرندي (žranday) ن.م. د کوچنيانو يودول لويه ده .
 ژرندي غاښ (žrandəğas) ن.م. ژرندي غاښ،
 غټ غاښ د خولي په اخري برخه غاښونه .
 ژرننگ (žrang) ن.م. شرننگ-د گونگريو شرننگ .

ژورنگانی (Zurungani) م. ج. م. جرنگانی، گونگری،
 د ماشومانو د لوړو اله ده.

ژورنگهار (Zurunguhar) م. ج. م. د ژورنگ ژورنگ پر
 له پسي اولز.

ژورنگېدل (Zurungedai) م. ج. ل. وگ. شرنگېدل.

ژروالی (Zurwālay) م. ج. م. تلوار، بیره، چالاکي،
 سرعت، چټکتيا، شتاب.

ژرهشي (Zurhaci) م. ج. ص. ژراقدامي، ژوربریدی.

ژری (Zury) م. ج. م. ۱) د اوبې تقي ته نيسېدې زړه
 گونده (توتکي)؛ ۲) ژرگه.

ژر (Zar) م. ج. م. ج. ۱) زړه، برونج، براس، برونز،
 يو ډول فلز دی؛ ۲) ژهر رنگ، ژهر؛ ۳) اصغرا.

ژرا (Zara) م. ج. م. اوبکې تويونه، دروحي تاثيراتو
 يو عکس العمل دی چې د اوبکې د راخشېدو
 په توگه څرگندېږي.

ژراند (Zarand) م. ج. م. ج. ژران، ژرېدونکی،
 ژرندوکي.

ژرانکه (Zaranka) م. ج. م. وگ. ژرانکه..

ژرانوک (Zarānuk) م. ج. م. ژرندوک، هغه
 ماشوم چې دېر ژاړي، ژرغو.

ژريخون (Zarboxwan) م. ج. م. وگ. ژريخون.

ژورنگي (Zarangay) م. ج. م. ژورنگه، زېر
 رنگه، د ژر، هغه چې ژهر رنگ لري.

ژرغوري (Zarḡwari) م. ج. م. د مسو غوري، کوچ
 چې وېلي شي ژرغوري لاس ته راځي.

ژرغوني (Zarḡūnay) م. ج. م. ۱) ژرته نيسېدې،
 ژرته مايل؛ ۲) زېر رنگي، وارخطا ژرغوني.

ژرل (Zarai) م. ج. ل. زړل، له سترگو اوبکې تويول.

ژرندوک (Zarandūk) م. ج. م. وگ. ژراند.

ژروالی (Zurwālay) م. ج. م. ژهر توب، ژهر رنگ،
 زېروالی، ژېروالی.

ژروزمه (Zarwazma) م. ج. م. نېب، ژرغوندي، ژرته
 مايل، ژر، شمه، ژريخون.

ژرول (Zurawal) م. ج. م. مت، په ژر او ستل، دروحي
 تاثير په اثر سترگو څخه اوبکې تويول.

ژری (Zaray) م. ج. م. زېری، د زېري ناروغي، يرقان،
 زېری، يوه ناروغي ده چې د يني د ناجوړتيا او
 دهغي د کار د اختلال څخه پيدا کېږي.

ژری (Zarāy) م. ج. م. ۱) وگ. پھريان اوبه؛ ۲) جړی،
 پرله پسي باران؛ ۳) قی، کانگي؛ ۴) يو ډول
 بوتی دی چې د مار چيچلي د دوا ده؛ ۵) وگ.
 ژرانکه؛ ۶) د ژر مصفر.

ژری تبه (Zarāytaba) م. ج. م. د ملاریا تبه، نوبتي
 تبه، مسر، لري تبه، بېر نوونکې تبه.

ژرېدل (Zarudai) م. ج. ل. ۱) په ژر کېدل، ژرل؛
 ۲) زېر رنگ اخيستل؛ ۳) شرمېدل؛ ۴) مراوي
 کېدل، جينگېدل.

ژرگی (Zarḡay) م. ج. م. جیوگی، جژگی، شیزگی.

ژست (Zist) م. ج. م. اشاره، نمايشي خبره يا چاره.

ژغ (Zag) م. ج. م. ۱) جغ، یغ، د بيوي د آلي هغه برخه
 چې د غوايانو په څټ باندي اېښودل کېږي؛
 ۲) د ختو د يوم يوه پره.

ژغا (Zaḡa) م. ج. م. غرنجا، د بوټو او څپليو چغا، د
 څپليو او بوټونو غرنجا.

ژغشي (Zarḡāy) م. ج. م. ج. دنېتر دونې پانه چې
 ستنې غوندي تېري وي.

ژغری (Zarḡay) م. ج. م. وتنه، پروا، عمل، فکر.

ژغروي (Zarḡarway) م. ج. م. ژغروي، ساتندی،
 ساتونکی، ژغورونکی، حفيظ.

ژغروي (Zarḡarwi) م. ج. م. ساتنه، ژغورونه.

ژغری (Zarḡaray) م. ج. م. يو ډول بوتی دی چې د جوړو
 په کښت کې زرغونېږي.

ژغندکی (žganklaköy) بیغ.م. د تریک نهنه،
د تریک هغه برخه چې باندې نهنه نیسي.

ژغند (žganč) نر.م. جغند، ژوغند، په ونه او لرگی
کې د تیر په واسطه پرې شوې جری.

ژغندکی (žgančakay) نر.م. د ژغند تصغیر.

ژغنده (žganda) بیغ.م. ژوره و باله، ژغوره و باله.

ژغور (žgōr) نر.م. ۱) پناه، نجات، ساتنه، ژغورنه
(د ژغورل د فعل بنسټ)؛ ۲) غار، سوری.

ژغوراند (žgōrand) ص. ژغورونکی، ژغورند،
ژغورندوی.

ژغور بهری (žgōrberay) د ژغورنې بهری، د
نجات بهری.

ژغورتیایي (žgōrtayyi) ص. د ژغور یا ژغورتیا
اړوند.

ژغور چاري (žgōrcare) ص. د ژغورنې چارې،
ژغورتیایي چارې.

ژغورځای (žgōrčay) نر.م. پتله، د ژغورنې ځای،
پناه گاه، د ساتنې ځای، ژغورځی.

ژغورځی (žgōrčay) وگ. د ژغورځای.
ژغور دله (žgōrčala) د ژغورنې دله، د نجات

ژغور گاډی (žgōrgađay) د ژغورنې گاډی،
امبولانس.

ژغورل (žgōral) مص. مت. ساتل، بچول، بچ کول،
حمایه کول، خلاصول.

ژغورن (žgōran) ص. نر.م. نجات ورکوونکی.

ژغورنگر (žgōrangar) د ژغورنې لپاره لنگر
(اچول).

ژغورنده غورځنگ (žgōrandagōrčang) د
ازاد پيال غورځنگ بانهضت.

ژغوروزله (žgōrwuzla) د ژغورنې وسیله.

ژغوری (žgōray) فا. نر.م. ساتندوی، ژغوری،
ساتونکی، ژغورونکی، حافظ.

ژغونډی (žgōnday) نر.م. ژغندی، جوغلندی،
یو لرگی دی چې جغ یا ژغ ته وراچول کېږي.

ژغهار (žgahar) نر.م. ج. شغهار، دنو بوټو،
خپلیو، موجنو... غنج غنج او اواز.

ژغی (žagay) نر.م. تذکره، هغه زمبیل چې د جنگ
زخمیان یا ناروغان په کې ږول کېږي.

ژگه (žgä) بیغ.م. ۱) نکاح بڼکولې، نکاح شوې بڼه
۲) وگ، جگه.

ژلی (žalay) بیغ.م. ج. پړی، پړی، د واورې کوچنی
خپرکی.

ژمگنی (žamganay) ص. نر.م. ژمنی، د ژمی،
ژنگوره.

ژمگوری (žamgōray) نر.م. ژمنی ځای، ژمنی
استوگنځی، ژمگوره.

ژمن (žman) ص. وعده دار، بازوال، ذمه دار،
نضمینوونکی.

ژمنتیا (žmanatya) د ژمنتوب، ژمنواله، ژمنه،
تعهد.

ژمنلیک (žmanalik) د ضمانت لیک.

ژمنماتی (žmanamātuy) ص. بې لوزه، لوز،
ماتوونکی.

ژمنه (žmana) بیغ.م. ۱) وخت، نېټه؛ ۲) ژمنه، لوز،
قول، ژبه، عهد او پیمان.

ژمنه ځای (žmanajay) د ژمنځای، د وعده ځای.

ژمنی (žmanay) ص. نر.م. زمنی، د ژمی، ژمگنی.

ژمی (žmāy) نر.م. د یخنی موسم، د لمریز کال
څلورم فصل.

ژمیا (žmya) بیغ.م. نر. یو ډول تر یخ او تند واینه
دې چې سپین گل کوي.

ژندره (zandra) بڼخ. م. ۱) د نالیو او تشو کار توسو
 د درستولو لور د کولو قالب؛ ۲) کولپ، قفل.
 ژندره ساز (zandrasaz) ص. کولپ جوړوونکی،
 کولپ ساز.
 ژندری (zandray) بڼخ. م. جنهري، سیم کش، د
 زوگرانو د کار یوه آله ده.
 ژنگ (zang) ص. نر. م. مړاوی، جینگر، شپته.
 ژنگوری (zangoray) نر. م. د انگور ووی،
 گونگوری، دندوری، وایسکی، د انگور خوشه.
 ژنل (znel) مص. مت. مجبل، شاریل، زگول.
 ژنکی (zankay) نر. م. زنکی، علموتی، نوی ژنی
 شوی هلک.
 ژنی (zanay) نر. م. زلمی، علمي، ځوان ژنی، نوی
 رسېدلی ځوان.
 ژنی (zany) بڼخ. م. د پسه د کولمې څخه جوړ شوي
 تار چې د ریاب او... لپاره استعمالېږي.
 ژني توب (zanitob) نر. م. ځوان توب، ځواني،
 څلمېتوب.
 ژواک (zwak) نر. م. ژوند، ژوندون، زواک.
 ژویل (zöbal) ص. نر. م. ج. زخمی، وهلی نټلی،
 تپي، مجروح.
 ژویل (zöblal) مص. مت. ۱) ژویلول، زخمی کول؛
 تپي کول؛ ۲) خچ پچ کول.
 ژویلور (zöblawar) ص. جنگبال، جنگیالی،
 سرتېری.
 ژویلوری (zöblawaray) نر. م. ۱) عسکر، سرتېری،
 سربندونکی.
 ژویلول (zöblawal) مص. مت. ۱) زخمی کول،
 ژویلول، خړول؛ ۲) خت پت کول، خچ پچ کول.
 ژویله (zöbla) بڼخ. م. ۱) زخمی توب، تپي توب؛
 ۲) جگره؛ ۳) مرگ، وژنه؛ ۳) بهرې خانګې.

ژویلېدل (zöbledal) مص. ل. خړول، زخمی
 کېدل، ژویلېدل، تپي کېدل، غوڅېدل.
 ژوینه (zöbna) بڼخ. م. یو ډول کنډی چې کېه نیسه
 باندې کېښودل شي او په بله تیره وو هل شي نو
 انفلاق کوي.
 ژویڼ (zöban) نر. م. زو، زویارک، هغه بڼ چې په
 هغه کې د ژوو بېل بېل ډولونه د دندارې لپاره
 ساتل کېږي.
 ژوپوهنه (zöpöhanä) ل. د ژویو (حيواناتو) علم،
 ځنار پېژندنه.
 ژور (zawar) ص. نر. م. ج. ډونګی، عمیق، درې
 (رغي) ضد.
 ژوراندي (zawaranday) ژور فکری، دورانېش.
 ژورغانېسي (zawargäsay) نر. م. د آس توره، د
 اس د ورېشو لوبی.
 ژورغالی (zawargälal) نر. م. غورومې، کد
 غالی، گوری، لیر څه کېدل شوي څمکه.
 ژورلېنگی (zawarlengay) نر. م. د توتکی ژور
 ځای، د زنگانه تر سترګې لاندې ژور ځای.
 ژور مېچ (zawarmec) نر. م. استنديل، هغه آله
 چې ژور والی ورباندې اندازه کېږي.
 ژورنال (zömäl) نر. م. ۱) ورځپاڼه؛ ۲) مجله، جریده؛
 ۳) دورځنیو پېښو اندراج؛ ۴) د ورځپاڼې دفتر
 (۵) مچ. د يوه کمیتي... د معاملو اندراج.
 ژورناليزم (zömälizam) نر. م. ورځپاڼه لیکنه؛
 د ورځپاڼې یا نورو موقوته (نوښي) خپرونو لپاره
 د خپرونو ټولونه، لیکنه، ادیت او لارښونه.
 ژورنالېسمت (zömälisq) نر. م. ۱) هغه څوک
 چې مسلک يې ژورناليزم وي؛ د یوې ورځپاڼې
 یا نورو موقوته خپرونو راپورتر؛ ۲) هغه څوک
 چې د ورځنیو پېښو اندراج د ځان سره ساتي.

ژوروالی (zawarwālay) نر.م. ژورنوب، ژورتیا، عمق.

ژورول (zawarwā) مص. مت. کهنل، عمیقول، ژوغول، ژوغول، جودول.

ژوروین (zawarwīn) ص. ژورلیدی، غیرک. ژوره (zawarā) بځ.م. ۱ اژرې، جوره، جوک، زوله،

یوډول چینجی دی چې په اوسیا نمجنو غایو کې اوسی او وینه څېبېښي؛ ۲) ښکته، لوبدلې لوکنده ځمکه؛ ۳) د ژور مونت.

ژوري (zāri) نر.م. منصفه هیئت، حاکمه هیئت، متحنه هیئت.

ژورېدل (zawarēda) مص.ل. زورېدل، کهنل کېدل، ژغورېدل، عمیقېدل.

ژول (zawā) مص.ل. ژوندی اوسېدل، ژوندی پاتې کېدل.

ژوند (zawand) نر.م. حیات، زندگي، د مرگ ضد؛ ۱) بیا، وگ، حیات.

ژوندبخره (zawandbaxra) ا. د ژوند حق. ژوندپوهاند (zawandpōhānd) ا. ژوند پوه، د ژوند پوهنې (بیولوجي) ماهر.

ژوندپوهنه (zawandpōhānd) ژوند پوهه، بیولوجي. ژوندپېښې (zawandpese) ا. د خپل ځان د ژوند پېښې، ځانپېښې.

ژوندتوگه (zawandtōga) ا. ژوند ډول، ژوند وژواک.

ژوند جگړه (zawandjagrā) بځ.م. وگ، تنازع للبقا.

ژوندچاپېریال (zawandkāpēryāl) ا. ژوندنی چاپېریال، محیط زیست.

ژوندکچه (zawandkaca) ا. د ژوند سطحه، د ژوند تېرولو څرنگتیا او معیار.

ژوندون (zawandūn) نر.م. ۱) وگ، ژوند، ۲) یوه مجله ده چې د کابل څخه خپېښې او د ۱۳۲۷ ش کال دورې په میاشت کې تاسیس شوې ده.

ژوندون اویه (zawandūnāyeh) بځ.م. د ژوند اویه، آب حیات، ژوندویه.

ژوندی (zawandī) ص. نر.م. بیا، هغه څه شی چې د خارجي او داخلي تنبیهاتو په وړاندې د تایدید یا تردید ځواب ورکوي یا احساس، تفکر او عمل لري.

ژوندی خورمه (zawandayxūrdā) بځ.م. هغه چینجی چې د جناسي له پزې رالوبلنی وي. ژوندی رشک (zawandayrašk) نر.م. لوند درب؛ درب یو ډول جلدې وړجنه او ساري ناروغي ده.

ژوندی ژبه (zawandayzabā) ا. د یوه هېواد یا ولس د ورځنی چال چلند ژبه.

ژوندی مری (zawandaymarī) بځ.م. یو ډول پټوی مری ده.

ژوندینکه (zawandinaka) وگ، ژونکه. ژونکه (zwanaka) ا. حجره، کوره کی، سل.

ژوول (zawāl) مص.مت. زوول، ژویل، جوړل په غاښو پمستول او میده کول.

ژوونی (zowūnay) نر.م. ۱) یوه ژویونې ژاوله؛ د ژوولو یوه ټاکلې اندلزه؛ ۲) د ژوولو شې.

ژوه (zawā) ف. ژوندی اوسی، ژوندی دې وي.

ژوی (zaway) ص. نر.م. ۱) ژوندی، د سېلوي څښتن، د سا خاوند؛ ۲) حیوان، ساکښ.

ژوي (zawi) نر.ج. ۱) ساکښان، ژوندي، د سېلوي څښتنان؛ ۲) حیوانات، ځناوران، څاروي؛ ۳) ژوند کول.

ژویال (zāyāl) ا. د ژویو (ساکښو) یو پرېل لرونده نظام، ژوند چاپېریال.

ژویال (zāyāl) ا. د ژویو (ساکښو) یو پرېل لرونده نظام، ژوند چاپېریال.

ژېړ کڅ (žerbač) نر. م. یو ډول تیره ده چې سر د کی
(مردکه، توشله) وړ څخه جوړه سې.

ژېړ گلی (žerǵwālay) نر. م. یو ډول بوټی دی.

ژېړ والی (žerwālay) نر. م. ژېړ توب، ژړنیا.

ژېړ ول (žerwāl) مص. مت. ۱) زېړول، ژړول.
زېړونگ وړ کول: ۲) شرمول، خجالت وړ کول.

ژېړی (žeray) نر. م. وگ، ژوی.

ژېړی تبه (žeraytaba) بڼغ. م. وگ، ژوی تبه.

ژېړ پدل (žerpedal) مص. ل. ۱) زېړ پدل، زېړونگ

اخیستل: ۲) شرمنده کېدل: ۳) مرای کېدل.

ژېړین (žerīn) ص. نر. م. د زېړو، د ژړو وډ زېړو، د

ژېړو څخه جوړ شوی، برنجی (شی، لوبی).

ژېړ گلو (žerǵlō) نر. م. (ج. ژېړ گلوگان) ژېړ گلو، د

ژېړ گولیت مذکر، هغه څوک چې ځان په غزې

موندونو سینگاروي.

ژې (žay) نر. م. زی، ډاډ او بر مشک.

ژې (žay) بڼغ. م. د ه ژ، توري او لزلو تلفظ.

ژې (žay) بڼغ. م. ج. ۱) غاړه، کناره، پیڅه، خنده:

۲) دلیندی ژې.

ژېړونی (žerūny) نر. م. یو بوټی دی چې سرې

بڅنې پانې لري.

ژېړه (žyrah) بڼغ. م. یو بوټی دی چې بېخ یې لکه

د کچالو اورنگ یې توري وي.

ژېړ (žer) ص. نر. م. ج. وگ، ژړ.

ژېړانکه (žerānaka) بڼغ. م. ژړانکه، ژېړانه،

ژېړی، دهقانکه، یو ډول زېړه مرغی ده.

ژېړ بخڼ (žerboxon) ص. نر. م. زېړونگ ته مایل،

ژړوشه، ژېړ وزمه، ژېړ شاته، ژېړ غونډې.

ژېړ سرې (žerzere) بڼغ. م. یو ډول ژېړانکه ده چې

سر یې ژېړ او نور بدن یې ابي دی.

ز

زاج (ج) بیخ. م. د پستوالقهي یوویشتم تنوری دی. اېجدي اوزبخت يي (۷) دی.
 زاین (zabán) ص. نر. م. وعده لرونکی، ژمنه لرونکی.
 زادل (zadl) مص. مت. اېښودل، اېښوول، کېښودل، کېښوول، اېښودل، کېښول.
 زادن (zadan) نر. م. ج. اېږدن، غوښت، گلن، د گرانېني غله جاتوله کورنی څخه دی چې: خاږ زیو او مرغانو د خوراک لپاره کار ورڅخه اخلي.
 زوری (zarzi) بیخ. م. وگ. ژری.
 زورینگری (zarinzari) نر. ج. ډله گرکی، گریگری، د ولورې او ډلې دېرواره او نرم گاني.
 زړه (zar) نر. م. د سکروتوه او خاکه.
 زوخ (zar) نر. م. غو، اواز، صوت، هغه څه چې اورېدل کېږي.
 زوخانڅه (zar) بیخ. م. زړه، ورگه، کیکه، قلمبي.

زوغبندي (zagbanday) نر. م. ژوغندی، هغه لرگی چې د ژغ په لاندې باندې سوړو کې د غوايانود سرونو د ایسارولو لپاره ورکول کېږي.
 زوغپوهنه (zagpohána) ا. غیر پوهنه.
 زوغرتیا (zgartya) نر. م. ۱) منبت؛ ۲) زېرمه، ساتنه.
 زوغرل (zgaral) مص. ل. د زړه په غوړو اورېدل، زړه له کومې اورېدل.
 زوغرول (zgarawl) مص. مت. ساتل، خوندي کول.
 زوغری (zgaray) نر. م. د غاښو چونه، د غاښو لیک، پته، ژغره، څنگره.
 زوغري (zgar) بیخ. م. ۱) ساتنه، حفاظت؛ ۲) قبولی، منبت.
 زوغړغه (zagzuga) بیخ. م. گونگری، زنگوله.
 زوغړغی (zagzuga) بیخ. م. ۱) د غنمو د دانې پوښ؛ ۲) د غز پانه؛ ۳) گریگری، پورینگری.

دو منځی (zmanjaj) بنځ. م. دجولا گمنځ، د دورانو
گمنځ، د اویدلو گمنځ، رچ.

دو منځیدل (zmanjčudal) مص. ل. گمنځیدل.

دو ننگ (zang) تر. م. زنگوله، زنگ، گینگری.

دو ننگوری (zangūray) تر. م. وایسکی، دندوری،
وینکالی، د انگورو وینکالی یا گانی.

دو (zā) اد. سوگند، قسم، گو، قسمیه کلیمه ده.

دو وړ (zawaz) تر. م. خوړ، خوړه، شور و غوغا.

دو وړوغ (zūgžag) تر. م. آواز، شور، دوغ و دوغ.

دو و منځی (zūmanjaj) تر. م. یو ډول سارانی پوتی
دی.

دو وی (zaway) تر. م. شاهد، گواه، لوی.

دو ی (zay) ا. د پښتو اېبڅې اوولسم توری تلفظ.

دو ی (zay) بنځ. م. موندجه، سنی، هغې سنی چې د
جوالونو خولې وریاندې گنډلې کېږي.

دو یر خریلی (zixreyalay) ص. تر. م. ۱. ژیر خریلی؛
۲. شرمېدلی؛ د ناموس په شرم ککر شوی.

دو یرور (zirawar) ص. تر. م. ج. د یوې خاوند، په
ویره، شوک چې ویره ولري.

دو یره (zirā) بنځ. م. هغه وینستان چې د ځوانی له
وخته د نارینه پرمخ راشنه کېږي.

دو یری (ziray) تر. م. څنگل، د څهنګلي بند، د
څنگلي سر.

دو یری (ziray) بنځ. م. پم، پرده، د جولور د غونډی
نازکه پرده چې د داتې مخ یې پوښلی وي.

دو غیر غری (zāg/zagaray) تر. م. وگ، ډله گرگی.
دو غل (zāg) تر. م. د بیخ جفله یا توتبه، د شګو او کانو
جفله، د کانو او تیرو ژغل.

دو غن (zagan) ص. تر. م. ۱. اید غیرو هلی، په بلا
اخته، دوغ لرونکی (صدادار).

دو غ وړوغ (zāguzug) تر. ج. غالمغال، شور ماشور.
دو غول (zāgwap) مص. مت. ۱. غول، وهل (لکه

د موسیقی آلات)؛ ۲. په خبرو راوستل، گړول.
دو غیدل (zāgudal) مص. ل. ۱. گړیدل، په خبرو

راتلل؛ ۲. دوغول کېدل؛ وهل کېدل، ترنگېدل.
دو غیز (zāgiz) ص. تر. م. غیوالا، دوغ لرونکی، د غیو.

دو غیز مزی (zāgizmazi) تر. ج. دوغ مزی، د غیو
تارونه، ووکل کوونکي.

دو غیزه الفبا (zāgizālefbā) ا. دوغیزه اېبڅې.
دو غېلوه (zāgclwā) بنځ. م. لږ استحقاق، کمه دعوا،
ناحقه دعوی.

دو له گرگی (zālagrākay) تر. م. گریگرگی، دوا
وړې گریگرگی، گله گرگی، دوغ غری.

دو لی (zālay) بنځ. م. ژلی، یو، وگ، ژلی،
دو لی خپلی (zālayjapalāy) ص. ولی، وهلی.

دو منځ (zmanj) بنځ. م. وړمنځ، یوه غاښې لرونکې
آله ده چې د سر وینستان پرې شانه کوي.

دو منځول (zmanjawal) مص. مت. گمنځول.
دو منځی (zmanjaj) تر. م. پوه وړه گمنځ ده چې
یوازې یوې خواته غاښونه لري.

س

س (sib) نر. م. د پښتو الفبي دوه ويستم توري دی چې
 لېدلي ارزښت يې ۶۰ دی.
 سا (س) جمع. م. ۱) نفس، دم، روح، اروا، سېلوي؛
 ۲) هوا، باد؛ ۳) يوې توري مرغی دی؛ ۵) نر. م.
 (مو.) په اوو گونو سرو کې د لومړنی سر نوم.
 سا چول (sācawpa) مص. مت. دمه کول، هوسا
 کېدل، لرامېدل.
 سا اخیستنه (sāxistana) ا. سارا کېنه.
 سا اویه (sāyūba) جمع. م. آب و هوا.
 سا بات (sābat) نر. م. خپره، داليز، دهلز، دالان،
 کوټخه، سوت.
 سابق (sābiq) ص. نر. م. پخوا، مخکې، مخکنی،
 څښتن.
 سابقه (sābiqa) ص. نر. م. ۱) پخوانی، مخکنی؛
 ۲) تجربه، دستاويز دوره، د تېر کار موده؛
 ۳) مختاری، پریفکس.

سا بندي (sābandi) جمع. م. سا بندي، سياره، نفس
 تنگی. يو ډول صغري ناروغي ده.
 سا بندي (sābanday) ص. نر. م. په سالنډی اخته،
 سياره لرونکی انسان.
 سا بنی (sābanay) ص. نر. م. سا به والا، سا به
 خرڅوونکی، ترکاري خرڅوونکی.
 سا بنی (sābanay) جمع. م. بنی، پښ بنی، پوږ،
 هغه آله چې پښ سکاره، ورياندي تازه کوي.
 سا بو (sābū) نر. م. ۱) میزری، مزری، يو لږ بوتی
 دی چې له پانو يې توکری، پوزي، جوړوي.
 سا بودانه (sābudāna) جمع. م. سا کودانه، يو ډول
 محلي درمل دی.
 سا بونک (sābūnak) نر. م. يو ډول بوتی دی، په
 دغه بوتی کوچيان جامې ورياندي مينځي.
 سا به (sāba) نر. ج. ساک، ترکاري، سيزيجات.
 سا به پلور (sābaptōr) سا به پلورونکی، سا بی؛

سایبهر (sābahir) ۱. د سایا هوا بهیر، جریان.
 سایبهری (sāberay) ۲. بخت، م. الوتکه، طیاره.
 سایبی (sābay) ۱. سایه پلور، سایه پلورونکی.
 سایبی (sābi) ۱. نر. ج. سایبی، یو ډول سره اوډیره
 خواړه انګور دي.
 سایپتا (sāpeta) ۱. نر. م. بالکل، بېخي، سوچ.
 سایپوهاند (sāpohānd) ۱. ص. سایپوه، اروا پوه، د
 روحیاتو ماهر.
 سایپوهنه (sāpohēne) ۱. اروا پوهنه، روانشناسي.
 سایپېدل (sāpedal) ۱. ص. ل. صافېدل، پاکېدل،
 خالص کېدل، سرچه کېدل، چاڼ کېدل.
 سات (sāt) ۱. نر. م. بلنه، ست.
 ساتل (sātāl) ۱. ص. مت. بچول، حفظول، حفاظت
 کول، په غای کول.
 ساتندوی (sāndōy) ۱. ف. نر. م. ساتونکی، حامی،
 محافظ، ساتونکی.
 ساتنمل (sānmal) ۱. د پولیس تپته رتبه.
 ساتنمن (sānman) ۱. تر ساتنمل پورته د پولیس رتبه.
 ساتنه (sātane) ۱. بخت، م. حفاظت، بچونه، ساتنگ،
 ژغورنه، په امن کې راوستنه.
 ساتول (sātūl) ۱. نر. م. ساتور، توکیا، هډکپ، د
 غوښه او هډوکی ساتولو فنزې آله ده.
 ساتونکی (sātūnkay) ۱. ف. نر. م. محافظ، حامی،
 ژغورونکی، ساتندوی.
 سات بات (sābāt) ۱. نر. م. ج. ۱. غوره، سامانه؛
 ۲. سینګار، ښکلا، ډول؛ ۳. یو ډول توکر دی.
 ساتین (sātin) ۱. نر. م. ساتن، د اطلس توکر.
 ساج (sāj) ۱. نر. م. سارکه، سرکه، سره، سراچه، لره
 تکه، یو ډول توره او سپینه مرغی ده.
 ساچمه (sācma) ۱. بخت، م. چره، چری، وړه سړي دانه
 ده چې په بادي توپک کې وشعله کېږي.

ساحر (sāhur) ۱. ف. نر. م. جادوگر، کونډوگر، سحرگر،
 پارو، پاروگر.
 ساحل (sāhal) ۱. نر. م. پتن، د سین غاړه، سپند شته.
 ساحلي (sāhali) ۱. ص. نر. م. د ساحل، په ساحل لږوند،
 د پتن، د بحر یا بحیرې د وجې غاړې.
 ساحه (sāha) ۱. بخت، م. ناحیه، سیمه، منطقه.
 ساخت (sāxt) ۱. نر. م. ۱. ص. نر. م. جوړ شوی، روغ
 شوی؛ ۲. نر. م. جوړونه، رغونه؛ ۳. پخولو
 رنگ شوی شرمڼ؛ ۴. یو ډول بیزو، بیزوګی.
 ساختګی (sāxtagi) ۱. ص. نر. م. غیر طبیعي، غیر
 اصلي، جوړه شوی، جعلی، قلابی.
 ساختلی (sāxtalay) ۱. ص. نر. م. ۱. سری، بې
 سا، م. ۲. مع. اریان دریان، غمجن.
 ساختمان (sāxtmān) ۱. نر. م. ۱. جوړښت، رغبت
 ۲. جوړاب، اروا؛ ۳. ودانۍ، تعمیر، ابادي.
 ساختمانی (sāxtmāni) ۱. ص. نر. م. د جوړښت،
 د عمارت، د ودانۍ.
 ساخته کار (sāxtakar) ۱. نر. م. ۱. جعلګار، تقلب
 کار؛ ۲. اغولونکی، دوکه مار، چمباز.
 ساخولی (sāxūlay) ۱. ص. نر. م. نرم، حلیم، بردبار.
 ساخه (sāxa) ۱. بخت، م. ۱. هیبت ناکه پیغه؛ ۲. آفت.
 ساد (sād) ۱. ص. نر. م. ج. ۱. پاک، ستره، سپېڅلی،
 روغ، ایمانداره؛ ۲. د غله ضد.
 سادات (sādāt) ۱. نر. ج. ۱. سیدان، د سیدد کلمې
 جمع؛ ۲. باغلي؛ ۳. لویان.
 سادو ملته (sādamalana) ۱. رواني یا سایز علاج.
 سادره (sādra) ۱. بخت، م. (مو.) ساده، هغه دروېت
 چې په چپتال سره ویل کېږي.
 سادګی (sādagi) ۱. بخت، م. ۱. د پېچلتوب مقابل،
 بسپه والی؛ ۲. آسانی، سهولت؛ ۳. بې تکلفی
 ۲. مع. بېمغلي، حماقت؛ ۴. اخلاص، خلوص.

سادو (sādū) ص. نر. م. ۱) اجالاک، چمباز، چلباز،
 ۲) مداح، ستایونکی؛ ۳) گنده کپ، کیسه بر.
 ساده (sādā) (طقت) ص. نب. ۱) د پېچلي مقابل، بسبط،
 اسان؛ ۲) سپین زوی، احلاصند؛ ۳) به تکلفه؛
 ۴) مح. احمق، به عقل؛ ۶) لغزنی.
 ساده بدانگ (sādāhdāng) ص. نر. م. ناپوه،
 به عقل، لوده، احمق.
 ساده دل (sādāhdil) ص. نر. م. ۱) ارجستینی، بی ریا؛
 ۲) مح. کم عقله، احمق، به عقل.
 ساده لوح (sādālowh) ص. نر. م. وگ. ساده دل.
 سادین (sādīn) نر. م. شودیاره خمکه، شدیاره
 خمکه، کرج شوی او یوی شوی خمکه.
 سادنگ (sādāng) ص. نر. م. ۱) احمق، به عقل؛
 ۲) مح. بهخونده، بهکاره.
 سادو (sādū) ص. نر. م. (ج. سادوان) دزن، لاپو.
 سادوب (sādūb) ص. نر. م. ۱) خراب، خراشینی،
 خرابدی؛ ۲) هغه غای چې زړه په کې تنگیږي.
 سادومازو خیزم (sādōmazoxizam) نر. م.
 (رو. هغه جنسي خوند چې د خپل نفس یا د بل
 چاد آزارولو له لارې حاصلېږي.
 ساده (sādā) (طقت) بنخ. م. لاپه، پاته، لافه، دروغ خیره.
 سادی (sādī) ص. نب. ۱) سودی، به عقله، لته؛
 ۲) دېر ساده او غیر فعاله سری.
 سادیزم (sādīzīm) نر. م. ۱) روحاً یا جسماً شوک
 په عذابول؛ ۲) هغه شهوانی ارضاء چې د بې
 رحمی سره مله وي.
 سار (sar) (تقد) نر. م. ۱) زېری زوړی؛ ۲) ساری.
 سارا (sarā) بنخ. م. دښت، بهدیا، بیابان، سارا،
 صحرا.
 ساراشین (sarāšīn) ص. نر. م. ج. سارایی، د سارا
 اوسېدونکی، مالدار، کوچی.

ساراگنیت (sarāganī) نر. م. اودس ماتې، قضای
 حاجت، میناږي کول.
 سارایی (sarāyī) ص. نب. صحرايي، سارانی،
 بیديانی، اطرافي.
 سارایی چرگ (sarāyīcāng) نر. م. غرنی چرگ،
 یو ډول سورونکی چرگ دی.
 سارق (sarīq) نر. م. غل، شوکلا، د لږه مار.
 سارک (sarāk) نر. م. ۱) دهگي سر؛ ۲) کلک،
 تینګ.
 سارکه (saraka) بنخ. م. وگ. ساچ.
 سارمکی (sārmakī) بنخ. م. شامکی، سارمه؛
 یو ډول تریو خونده سابه دي.
 سارنده (sārnnda) بنخ. م. وگ. سرنده.
 سارنگ (sarāng) نر. م. ۱) د سمیشور د مکتب
 مطابق، نټ ناراین راگ یوه راگني ده؛ ۲) د
 بهرت د مکتب د مېگ راگ یوه راگني ده.
 سارنگ نټ (sarāngnat) نر. م. (مو.) سارنگ
 نټ د سنکیرن (مرکب) راگوڅخه یو راگ دی.
 سارنگی (sarāngī) بنخ. م. سارنگ، سارنگی،
 سارنگه، سارنگا، دهند د لرغونې موسیقۍ د
 آلوڅخه یوه آله ده.
 سارو (sarū) ص. نب. ۱) چارو؛ ۲) کانگریټ، شوته.
 ساروان (sarwān) نر. م. ساریان، اوبښه، اوبښون،
 سارونټ (sarwānt) نر. م. (مو.) د ۱۸ ماترو پور
 تال دی.
 ساره (sarā) نر. م. ۱) د سور مغیره شکل، د اوږدواله
 مقابل؛ ۲) بنخ. م. وگ. سارا.
 ساری (sarī) نر. م. ۱) بیبناږی، سبال، منځی،
 جوړه؛ ۲) برابر، مساوي، انډول.
 ساری (sarī) ص. نب. سرایت کوونکی، خپرېدونکی
 نېټېدونکی، پورې کېدونکی، غرنی.

ساري توپ (sāri tūp) نر.م. برابر والی، مساوی
توپ، انولتیا.

سار (sār) ص. نر.م. وچ، سوی، تری.

ساره (sārah) نر.ج. (۱) یخنی، یخ؛ (۲) بیخ.م. پری،
رسی، رشمه.

ساره تاوده (sārah tāwda) نر.ج. د اوبوشکنه،
خوردوگی، پیاره، ترخه اوبه.

ساره سوی (sārah swāy) نر.م. شار، شوی، بیخ شوی.
ساری (sāri) بیخ.م. ساری، د هند او پاکستان د
چشو یو ډول خاص لباس دی.

ساز (sāz) نر.م. (۱) وگ، موسیقی؛ (۲) بدل، غچ؛
(۳) ص. نر.م. برابر، جور.

سازش (sāzish) نر.م. (۱) جوره، توافق، موافقت؛
(۲) توطئه، دسیسه.

سازیت (sāzait) نر.م. (۱) مرافقه جوره، روغه؛
(۲) برابری، سمون.

سازمان (sāz mān) نر.م. اورگان، ارگان، تنظیم،
تشکیل، مرتب او منظم جوړښت یا تشکیل.

سازنده (sāzinda) ص. نب. (ج. سازندگان) ساز
غږوونکی، سازکوونکی، سازوونکی.

سازوار (sāz wār) ص. نر.م. (۱) کم عقله، احمق؛
(۲) ابله قدر له، لږ غوندې له؛ (۳) برابر، متوسط.

سازویاز (sāz ūyāz) نر.م. ډول وسپنګار، زیب
اوزینت.

سازورکول (sāz warkawal) مص. مت. هغه
نځدې نادیده چې د قاتل له خوا د مقتول د

دښ ته ورکول کېږي.

سازول (sāzawal) مص. مت. (۱) جوړول، تیارول،
روغول؛ (۲) سره پخلا کول.

سازي (sāzi) ص. نر.م. (۱) سازکوونکی، سازنده؛
(۲) موافقت، موافقه، سازش.

ساز بدل (sāzedal) مص. ل. (۱) جوړ بدل، رغېدل،
تبرابریدل؛ (۲) سره پخلا کېدل او جوړېدل.

ساشرل (sāsharal) مص. ل. هڅه وهل، هڅې وهل،
ستی وهل، ستړی ستومانه کېدل.

سماطور (sātir) نر.م. وگ، ساتول.

ساعت (sā'at) نر.م. (۱) گری، سات؛ (۲) اوخت، د
زمان یا اوخت یو واحد دی.

ساغر (sāgar) نر.م. (۱) پیاله، پیمان، د شرابو
پیاله، توتانگی؛ (۲) ع. د عارف زړه.

ساغری (sāgaray) نر.م. د خاروي کونای.

ساغری (sāgaray) بیخ.م. یو ډول نقش او کتنه
ده.

ساقط (sāqat) ص. نر.م. (۱) لوبلنی، بې اعتباره؛
(۲) سپک او تپه؛ (۳) نخسان شوی اولاد.

ساقطول (sāqat wal) مص. مت. لړول، بې اعتباره
کول، بې انباره کول، غورځول.

ساقط بدل (sāqat dal) مص. ل. لوبدل، د اعتبار
نه وتل، د انبار څخه غورځېدل.

ساقه (sāqah) بیخ.م. (بو) تنه، ډنډر، درمه، نار،
دیوه نیات تر ویښې پورته برخه.

ساقی (sāqī) ص. نب. (۱) اوه وپشونکی، شراب
وپشونکی؛ (۲) مچ، بشپړ مرش.

ساک (sāk) نر.م. (۱) تویسه، کڅوړه؛ (۲) وگ؛
ساک.

ساکا (sākā) نر.م. ج. مو. ساکاراگ، دعواته
گونوراگونو څخه پوراگ دی.

ساک پاک (sāk pak) ص. نر.م. ج. ډبر پاک،
پاک، سپېڅلی، صاف پاک، پاکیزه.

ساکت (sākt) ص. نر.م. ج. پت خولی، چوپ، غلی.
ساکت (sākt) نر.م. هغه برقي پزه چې پلک په

کې ننوځي؛ (۲) کاسه، غالی.

ساکسوفون (säksötün) نر. م. (مو.) ساکسه
 فون؛ بجه خانې ته ورته د موسیقی یوه فلزی
 پوکېدونکی آله ده.

ساکتې (säktay) ص. نر. م. ذیروح، ژوندیو، د سا
 خاوند، سارونکی.

ساکتېل (säktäl) مص. مت. ساپستل، تنفس
 کول، نفس کتېل، سېلوی شکول.

ساکن (säkin) ص. نر. م. (۱) اوسېدونکی، مېشت؛
 (۲) بې حرکت، ولاړ؛ (۳) گر. بې حرکته توری.

ساکي (säkay) نر. م. ویساکي، ایساکي، د گلابود
 غوړیدو د موسم لومړنی وخت.

ساگ (säg) نر. م. سابه، ساک، سيزي، سبزيجات،
 ترکاری، شینکی، شنه.

ساگلو (säglu) نر. م. شاگله، دهگر، پتيله؛ یو
 ډول المونیمي دهگ دی.

ساگله (sägla) بڼغ. م. (۱) وگ، ساگلو؛ (۲) مسي
 دهگ.

ساگنی (sägnay) نر. م. (۱) غاب، بشقاب؛
 (۲) د وریجو یا د ترکاری تالی.

سال (sä) نر. م. پسته شکه، د شگوتوه.

سالار (sälar) نر. م. (۱) د لیکر مشر، سپهسالار؛
 (۲) مشر، د قوم مشر.

سالبه (säliba) ص. بڼغ. م. (۱) سلېوونکې،
 اخیستونکې؛ (۲) الوشونکې، پوستوونکې، د
 سالب مؤنث؛ (۳) من، منفي جمله، منفي جمله.

سالدانه (säldana) بڼغ. م. کالدانه، یو ډول دانه
 ده چې تر یوه کاله پورې نه ښه کېږي.

سالک (sälik) نر. م. (۱) لاروی، راروی، لارونی؛
 (۲) زاهد، عارف، پارسا، پرهزگار.

سالگره (sälgira) بڼغ. م. (۱) کالیزه، د زېږېدو
 درځي نمانځنه؛ (۲) تلین.

سالم (sälim) ص. نر. م. ج. (۱) روغ رمتی، جوړ،
 تندرسته؛ (۲) بې عیب، بې نقصه، بشپړ.

سالن (sälan) نر. م. کتغ، ساگینی، نگولی.

سالنامه (sälnama) بڼغ. م. کلنې، یو کتاب دی چې
 دیوه کال مهمې پېښې په کې لیکل کېږي.

سالندی (sälanday) بڼغ. م. وگ، ساپندی؛
 سالندی (sälanday) ص. نر. م. ساسوی، نفس
 سوخته.

سالنک (sälanck) ص. نر. م. سالنکا، د موسیقی
 هغه مقام یا راگ چې د بل مقام رنگ ولري.

سالنگي (sälangi) بڼغ. م. سپالنگي، د پښود
 درد ناروغي.

سالو (sälu) نر. م. ورېښمین او سورد پرونی، سورد
 تېکری، سوردونی.

سالولا (sällä) بڼغ. م. ځنی، ځونی، یو ډول ښځینه
 تیکری دی.

سالون (sälün) نر. م. (۱) لوی دالان؛ (۲) لویه کورته،
 تالار؛ د هرکلي، او... نندارې لویه خونه.

ساله (säla) بڼغ. م. (۱) هغه پوښل شوې سويه چې په
 هغه کې کورت وچوي؛ (۲) هغه پتسونې چې د
 فصل د څارنې لپاره په کې یو کم کښني؛
 (۳) ص. بڼغ. م. منځنی، میانه، متوسط.

سالی (sälay) نر. م. وگ، سالن.

سام (säam) نر. م. (۱) هیبت، خوف، وېره، ډار، وهم؛
 (۲) تاثیر، سیوری.

سامان (säman) نر. م. (۱) اسباب، وسایل؛ (۲) د کور
 اسباب، لوښي او کودې؛ (۳) دېډبه، پرتم.

سامانه (sämana) بڼغ. م. دېډبه، ځان ښکاره کونه،
 ځان ښودنه، غوره، دم، ډب.

ساماني (sämani) بڼغ. م. د انګورو هغه اوږده جوړه
 چې له هغې څخه نورو ډیچو ته اوبه ورځي.

سامبولی (sambhlay) ص. نر. م. شامبولی، پرتوگ بکلی، لوخ کونی، ہی پرتوگه.

سامع (sāma) ص. نر. م. اوریدونی، اوریدونکی.

سامعه (sāma) ص. نر. م. (۱) د سامع مؤنث، غرو؛ (۲) د اوریدو قوه یا آلت؛ (۳) د اوریدو ص.

سامی (sāmy) ص. نر. م. د اوسپنی شلگی، د امسا یا ... تیره فلزی سر.

سان (sān) نر. م. (۱) پودول توکر دی؛ (۲) جوربت، ساختمان، رغبت، اراو؛ (۳) لینه، کتنه، نظر، رسم گنشت، ننداره.

سانچه (sānca) ص. نر. م. (۱) چندی، دکارتوسو جورولو قالب؛ (۲) ص. نر. م. نوی، نوی نزی، جدید.

سانحه (sānha) ص. نر. م. حادثه، پېښه، واقعه.

ساندو (sāndū) ص. نر. م. ویرگر ساندي کونکی؛ هغه شوک چې ساندي وهي یا ژاري.

سانده (sānda) ص. نر. م. ژوا، انگولا، فریاد، انبول، د غم ژوا، ویر، د ویر ژوا.

ساندي (sāndi) ص. نر. م. ساندي، د د پرو شپو مېلمه ی.

سانهو (sānhu) نر. م. (۱) اوښکی، بآجه، دشو خویندو مینونه؛ (۲) بېکاره، تمبل او ډلرن.

سانهو یج (sāndwic) نر. م. ساندویج، پودول ساره خواره دي.

سانله (sānla) ص. نر. م. (۱) سنده، خرمبکی، سارانی سواره؛ (۲) ص. نر. م. مېمېمه، هغه مېمېه چې د نر سندا ختلو ته یې نه کسې؛ (۳) نر. م. سنده، د مېمې نر، سندا.

سانسکریت (sānsarī) نر. م. سنسکریت، نرغونی هندي ژبې او د ایندو آریایی پخوانیو ژبو د یوې ژبې نوم.

سانسمور (sānsō) نر. م. مطبوعاتی بندیز، پودول بندیز دی چې په غینو وختو کې پر راډیو، اخبار، نشرات، فلمونو باندې لگېږي.

سانگه (sānga) ص. نر. م. (۱) خانگه؛ (۲) نېزه؛ (۳) د قافلي گرغنده هیات.

سانگی (sāngy) ص. نر. م. پهاخی، سکو، سکا.

سانگی (sāngy) نر. م. وړوکی روغتون.

سانني (sāni) نر. م. (۱) د احمدشاه بابا په وخت هغه چاته استعمالېده چې د نظامي تنظیم چارې به یې سرته رسولې؛ (۲) ص. نر. م. د سان شخه جور.

سان (sān) نر. م. مست غوايي یا آس.

ساو (sāw) نر. م. باج، تېکس، مالیه، د سړی د سر مالیات، سرانه مالیه.

ساوار (sāwār) نر. م. (مو.) د غیر اوبم والي چې تر پنځو کم او تر اووه زیات نه وي.

ساونت (sāwant) نر. م. (مو.) سامنت، د بهرت د مکتب مطابق د شرې راگ یو پتر دی.

ساوني (sāwani) ص. نر. م. د مېگ راگ یو راگي گنل شرې ده.

ساونيله (sāwnila) ص. نر. م. هغه سسی چې داوین دگونه کولو وروسته د هغه زنگون پرې تېرې.

ساوو (sāwū) ص. نر. م. ساو، (۱) آزاد، خپلواک؛ (۲) اصل، شریف؛ (۳) ځایي، د کور خاوند.

ساووتوب (sāwūtōb) نر. م. (۱) آزادي، خپلواکي؛ (۲) اصالت، (۳) شرافت؛ (۴) ځایي توب.

ساوی (sāway) ص. نر. م. قوي نفس لوونکی آس.

ساویسا (sāwisā) نر. م. باور، اعتبار، یقین.

ساه (sāh) ص. نر. م. وگ، سا.

ساه پوهنه (sāhpōhana) ص. نر. م. وگ، سایکالوجي.

ساهو (sāhū) ص. نر. م. (۱) وگ، ساو، (۲) نجیب، شریف.

ساهي (sāhi) ص. نمب. هر جن، غافل، ناخبره.

سای (sāy) نر. م. شپله، نوی، لگده، خور.

سایره (sāyira) بنج. م. یو ډول کوچنی مرغی ده.

سایز (sāy) نر. م. (۱) اندازه؛ (۲) رقم، ډول.

سایقه (sāyīqa) بنج. م. سائقه، د سائق مونت، مخ

نه شرونکې، سوقونکې.

سایکالوجي (sāykalōji) بنج. م. ارواپوهنه،

ساپوهنه؛ (۱) روحیات، روانشناسي؛ (۲) دیوه

سری د اعمالو، خواصو، افکارو جونگ.

سایکل (sāykal) نر. م. (۱) بایسکل؛ (۲) د پښو

یوه دوره؛ (۳) دور، دوران؛ (۴) دیسوه اېسماني

ستوری مدار؛ (۷) د برق متناوب جریان یو بشپړ

یاتام دوران.

سایکلون (sāyklōn) نر. م. وگ. فشار

سایکو (sāyko) (مخ.) (۱) روح، اروا، سهلوی؛

(۲) ذهن، مغز، دماغ..

سایکي (sāyki) بنج. م. (رو.) (۱) انساني روح،

بشري اروا؛ (۲) دماغ، ذهن.

سایگي (sāyagi) نر. ج. (۱) شنه ممیز، شنې وڅکې

(۲) ص. نمب. د سیوري.

سابل (sāyel) ص. نر. م. وگ. سیال^{۱۱}.

ساینس پوه (sāyinspō) نر. م. ساینسپت،

ساینس دان؛ (۱) طبیعي پوهنو عالم.

سایه (sāy) بنج. م. وگ. سهوری.

سایه وان (sāyowān) نر. م. چتری، چتر.

سایمز (sāyiz) ص. هغه غبر چې په وینګ کې یې

سایزوالي راځي، لکه په هندي کنسوننتونو

(ph.kk.hh) او... کې ستمېده.

سایمز غري (sāyizgari) تنفسي غري.

سایمز غونډال (sāyizgōndāl) تنفسي سپستم

یا نظام.

سبا (saba) ق. (۱) راتلونکې ورځ؛ (۲) نر. م. سهار.

سبات (sabat) نر. م. (۱) ډالان، منډو؛ (۲) هغه بالا

خانه چې درې خواوې یې دېوال وي.

سباگون (sabağūn) نر. م. وگ. سباوون.

سبا ناری (sabanāray) نر. م. ناری، د سهار

خوراک..

سباوون (sabāwūn) نر. م. سهار، گهیځ.

سبایي (sabāyi) ق. (۱) سهار، گهیځ، سباوون؛

(۲) سبانه.

سبب (sabah) نر. م. (۱) علت، موجب، عامل؛

(۲) وسیله، طریق؛ (۳) دخپلوی علاقه.

سببجان (sūbhān) نر. م. (۱) پاک، سپېڅلی، مزه؛

(۲) دلوی څښتن یو صفت.

سببر (sābar) نر. م. سرو، سروی، د سروی ونه.

سببری (sābray) نر. م. شوکور، شېکو، ..

سبزه (sābza) بنج. م. (۱) شنې، شنه گیاه؛ (۲) شین

مغزې خټکې؛ (۳) سبزه پېغله یا بنڅه.

سبزي (sāzī) بنج. م. ترکاری، سابه، یو ډول خواره

دې چې له سابو څخه پخېږي.

سبسیدي (sābsīdī) بنج. م. سبسیدی، اعانه، مالی

مرسته، د پیسو کومک، دولتي مرسته.

سبق (sābaq) نر. م. (۱) لوست، درس؛ (۲) پند،

نصیحت، ښوونه؛ (۴) جزاء، سزا.

سبک (sābk) نر. م. (۱) طرز، روش، لاره؛ (۲) اد.

د افکارو د بیانولو خاص ډول.

سبته (sāhān) بنج. م. قناعت، سوده، تسلی

سبوتاز (sāhātūz) نر. م. وران کاري، تخریب، په

لوی لاس وېجاړونه.

سبوس (sāhūs) نر. م. ج. (۱) داوړو بوس، داوړو

غزبوکې، سی؛ (۲) دوچې شوې ډوډۍ توکوري.

سبوسک (sābusak) ص. نر. م. ارواوی، وروسترگی.

سبونکه (sabūnika) پنج م. سابه او گره، د خورینو وریجو او سوڅخه جوړ شوی خولړه.
 سبونځی (sabūjay) نر م. خمیره، د اوړو خمیره.
 سبها (sabha) نر م. (تا.) د عوامو مجلس، د ریگویدا د عصر د یوې عوامي جرگې نوم.
 سبې (sabe) پنج م. یو ډول بوټی دی چې پاتې یې د غنم د پانو په څېر دي او اومې خورلې کېږي.
 سمیره (sabira) ص. پنج م. سکه، د سکه د کلیمې سره یو ځای د تاکید په ډول استعمالېږي.
 سمیل (sabil) نر م. (۱) لاره، طریقه، روش، دود؛ (۲) نېغه او سمه لاره؛ (۳) قرباني، نذر.
 سمپ (sap) نر م. (۱) د کار پای ته رسونه؛ (۲) د بېدیو په لوبه کې د ټولو بېدیو گټه.
 سپاچه (sapāca) پنج م. سویه، صغه، چتره، چوتره.
 سپاخه (spāxa) نر ج. د توکر یو ډول لاسي گڼون.
 سپارتاک (spārtak) نر ج. چيله تاک، سواره تاک.
 سپارخول (spārxōl) نر م. سپارځی، د پال کونده، د پالي کونده.
 سپارښت (spārašt) نر م. (۱) سفارش، سپارښتنه، سپارنه، فرمایش؛ (۲) د انگورو د جویې نه د خاورو راوېستل.
 سپارښتلیک (spāraštlik) سپارښتي پانه، سفارشنامه.
 سپارښتي (spārašti) د سپارښت وړ، توصیوي.
 سپارل (spāral) مص. مت. حواله کول، تسلیمول، وړکول، ورسول.
 سپارنځی (spāranjay) نر م. گدام، انبارخانه، تحویلخانه.
 سپاره (spāra) پنج م. (۱) سپاره، سپار، پال؛ (۲) ناسور، پرېدلو لوبښی تپ، مزمن شوی؛

(۳) وگ. (۱) سپاره؛ (۲) نر ج. سواره، د سپر جمع.
 سپاره (spāra) ص. پنج م. سویه، د کور په چارو کې لته او بېکاره نېغه یا نجلۍ.
 سپانچه (spānca) پنج م. (۱) ښه، صغه، چوتره؛ (۲) د سپېلني بوټی.
 سپاند (spānd) نر م. بې لثره، د سپک د کلیمې سره یو ځای د تاکید لپاره استعمالېږي.
 سپانده (spānda) نر م. سپېلني، (۱) د سپېلني بوټی؛ (۲) د سپېلني د بوټی تورې دانې.
 سپایي (spāyi) نر م. (۱) سپاهي، عسکر؛ (۲) ص. نر م. چمتو، تیار، آماده.
 سپته (spatā) پنج م. اوسپنيزه آله ده چې د مزري څپلی ورباندې جوړوي.
 سپځ (spāx) نر م. وگ. لپانکی.
 سپخول (spaxāwāl) مص. مت. سپرخول، غوټه پرانیستل، سپرول، د گنډل شوي درز او ټکونو سپرول، درز خلاصول.
 سپخېدل (spaxēdāl) مص. ل. سپرخېدل، سپرېدل، خلاصول، بېلېدل، د گنډل شوي درز یا ټک بېرته خلاصول.
 سپر (spār) نر م. وگ. ډال.
 سپرانو (saprāno) ص. نب. مو. وگ. زیره.
 سپرتیا (spartyā) پنج م. سپورتوب، سپارلي، سپرلي، سپرېدنه.
 سپرځی (spārjay) پنج م. یو ډول اغزنه ونه ده.
 سپرخوت (spārxwat) نر م. یو ډول خړه مرغۍ ده چې د پسرلي په وخت کې راپېدا کېږي.
 سپرخوځی (spārxōjay) نر م. هغه سوری چې د کبېرې د دورو تاگیو د دورو سپرخو ترمنځ پاتې کېږي.

سپرخشی (sparxāy) ن.م. ۱) سپرخشی، لویه ستن
 ده چې کبیری وریاندې گینده کبیری؛ ۲) ص.
 ن.م. کلک، وچ، توښک (شی).
 سپرخشیخ (sparxāy) ن.م. ۱) لرگس یا فلزي ستن وی
 چې ښځې خپل وینستان پرې بېلوي.
 سپرخغه (sparǵa) ن.م. ۱) د کاربز شاه؛ ۲) گل.
 انځور؛ ۳) د اویوپه منځ کې وچ ځای؛ ۴) د پتي
 ترک یا ترانگه.
 سپرخغی (sparǵay) ن.م. ۱) د اور بشرکی، د اور
 گل، د اور ذره، بشرکی.
 سپرخغېزی (sparǵcay) ن.م. ۱) هغه کلک ځای
 چې د پتي د دوو سرونو په منځ کې پاتې کبیری
 او دوه څلي کولبه وریاندې تېریږي.
 سپرک (spārik) ن.م. ۱) یو ډول بوتی دی چې ژېر
 رنگ ورڅخه په لاس راځي.
 سپرکښ (sparkaš) ص. ن.م. ۱) سپر اېستونکی،
 مدافع؛ ۲) مچ، سرتیر، مېرني.
 سپرلنی (sparlanāy) ن.م. ۱) رساله یی، د سپرو
 پولیسانو یو غړی؛ ۲) ص. ن.م. پسرلنی،
 بهارې.
 سپرلنی (sparlanay) ن.م. ۱) رساله، رساله
 سوار، د پولیسو سواره ټولې؛ ۲) په بدی کې
 ورکړه شوې پېغله.
 سپرلو (spard) ن.م. ۱) د آس څغلوڼه؛ ۲) د آسانو
 د څغلولو میدان؛ ۳) د سپر ډله.
 سپرلو بهری (spardberay) ۱) سولې ورونکې
 بهری، مسافر ورونکې بهری.
 سپرلی (sparlāy) ن.م. پسرلی، بهار، څرمونی.
 سپرلی (sparli) ن.م. سولې، سپرېدنه.
 سپرمنځ (sparmaǵ) ن.م. غورتکی، غورتپس، د
 غورتلکه یا داغ.

سپرمېغی (spārmēǵāy) ن.م. ۱) وگ، سپرمنځ
 ۲) وگ، سپرغی.
 سپرمیننه (spārmāyān) ص. ن.م. ۱) ج. معابر، د
 کار د قانونو افراد.
 سپرول (spārdā) ۱) مصر. مت. سوردل، سپرول.
 سپری (spāriyāy) ن.م. ۱) یو ډول څړ بوتی دی چې
 په بهرره ناکه څمکه کې شین کبیری.
 سپرېدل (spārdā) ۱) مصر. ل. سورېدل، سپرېدل.
 سپرینگ (spāring) ن.م. وگ، پتر.
 سپر (spār) ص. ن.م. غورېدلی، خلاص.
 سپر ډل (spārdā) مصر. مت. ۱) خلاصول،
 پرانیستل؛ ۲) سپخول، سپر ډل.
 سپرول (spārdā) مصر. مت. ۱) سپرول، خلاصول،
 غورول، پرانیستل؛ ۲) سپخول، سپر ډل.
 سپرنه (spārāna) ۱) کیندنه، کنستنه، شرح.
 سپرنیزه ژبپوهنه (spārānizāzābpdhana) ۱.
 تشریحی ژبپوهنه.
 سپرنی (spārānāy) ن.م. (تن.) شارحه، کولن،
 په لیک نښو کې دا نښه ده (:) چې د یوه لغت
 یا فقري د تشریح یا وضاحت لپاره کارېږي.
 سپری (spārāy) ن.م. پانه، لرگین منځ دی چې
 د سپارې تیر د کوندي سره پرې توښکوي.
 سپرېدل (spārdā) مصر. ل. سپنېدل، غورېدل،
 ۲) سپنېدل.
 سپرېجن (spārdjān) ص. ن.م. سپرېجن، شپړک،
 څوک چې سپرې لري.
 سپرېمه (spārdmā) ن.م. سرمه، تمیزی، سپرېمه،
 سورمه، د پزې سوری.
 سپرېه (spārd) ن.م. شپړه، یوه وړه خزنده ده.
 سپرېزی (spārdzāy) ن.م. شپړی، وړه حشره ده چې
 د غنمو په دانو کې پیدا کېږي او غنم خرابوي.

سپښته (spāshu) بنځ. م. ۱) بېدی، بجله؛ ۲) ار. بنسټ، بېباد.

سپښزه (spāshā) بنځ. م. وگ. سپوڅزه.

سپښغول (spāshō) نر. م. وگ. سپښغول.

سپښک (spāshuk) ص. نر. م. ۱) لږ وزن لرونکی، کم وزنه؛ ۲) حج. بې عزته، بې پته.

سپښکاوی (spāshkāwāy) نر. م. وگ. سپښکه.

سپښک پاسک (spāshkāpāsak) ص. نر. م. بېخي سپک، بې باکه، ډېر سپک.

سپښک سپاند (spāshkāspānd) ص. نر. م. توهین شوی، سپک شوی، بېهزته شوی.

سپښکوالی (spāshkāwālay) نر. م. ۱) سپکتیا، سپکتوب، ډټول لړوالی؛ ۲) بې عزتی، سپکونه، توهینونه.

سپښکول (spāshkāwāl) مص. مت. ۱) کم وزنه کول، ټول لړول؛ ۲) بې عزته کول.

سپښکه (spāshkā) بنځ. م. ۱) سپکه، یو ډول بوتی ذی؛ ۲) ص. بنځ. م. ۱) د سپک مونت؛ ۲) سپکاوي.

سپښکه خوله (spāshkāxwāl) بنځ. م. بې باکه خوله، ډوزنه خوله، سپوره خوله.

سپښکه سپوره (spāshkāspōrā) بنځ. م. بې غایه خبره، ډوزنه خبره.

سپښکه سترگه (spāshkāstargā) بنځ. م. بې احترامی، حقارت، اهانت.

سپښکېدل (spāshkākdal) مص. ل. ۱) بې عزته کېدل، توهینېدل؛ ۲) ټول لړېدل، وزن کېدل.

سپښل اغزی (spāshlāghzay) نر. م. اغزکی، یو تریخ اغزی لرونکی بوتی دی.

سپښل غټا (spāshlāghat) نر. م. د سپی غول.

سپښلکی (spāshlākay) نر. م. هغه پسه چې پښې یې سپینې او نور بدن یې سور وي.

سپلگ (spilag) نر. م. مووه، وڅه یې وازده، د وڅی او د غوايي د وازگي غوړي.

سپلگه (spalga) بنځ. م. د ابرک تیره.

سپلم (spalam) نر. م. ۱) گینره؛ ۲) ص. نر. م. چوغلگر، چغلگر.

سپلمه (spalma) بنځ. م. گوگوشی، گوگوشو، کوکوشته، قمری، خرته کوتره.

سپلمی (spalmay) نر. م. هغه آس چې پښې او تندي یې سپین وي.

سپلمی (spalmay) بنځ. م. ۱) یو تریخ پلن پانی، خر رنګه سارانې بوتی دی چې یې هم کوي؛ ۲) هغه سپی چې واری یې راږي وي.

سپم (spam) نر. م. سلیم، د ستنې سوړی چې تار ترېنه ایستل کېږي.

سپما (spamā) نر. م. پس انداز، سپمونه، زېرمه، ذخیره.

سپمایي (spamāyī) ص. د سپما اړوند، پاسره یې، زېرمه یې.

سپمبوتی (spambūṭay) نر. م. ترخه، یو ډول غرنی بوتی دی.

سپموک (spamūk) ص. نر. م. بچت والا، سپمی، بچت کوونکی، پس انداز کوونکی.

سپمول (spamawāl) مص. مت. ۱) بچتول، پس انداز کول؛ ۲) سرېول، درېغول.

سپمی (spamay) نر. م. ۱) سپلومی، سپونی، نیونی، مر سپمی (وگ. سپونی)؛ ۲) ص. نر. م. وگ. سپموک.

سپمېدل (spamedal) مص. ل. ۱) بچت کېدل، پس انداز کېدل؛ ۲) درېغېدل، سرېېدل.

سپنخړی (spanxarāy) نر. م. اوسپنخړی، اوسپنخت، د اوسپنې خټ.

سپندخ (spendax) ن.م. ۱) دسپو یا انشيو غونډاری
 ۲) غونډسکه، پنډوس: ۳) دوی دپوسو خوشی.
 سپندوخه (spendoxa) بنخ.م. دگیند لویه.
 سپنگر (spangër) ن.م. یو ډول پوتی دی چې د
 چنگک غونډې اغزی لري.
 سپن (spən) ن.م. سون، غیر، حرف، کلیعه.
 سپن ختی (spənxtəy) ن.م. په جوال باندې یو
 ډول منحنی شکله نقش یا انځور.
 سپنسپنگی (spənsəngay) ن.م. سپنسکی، د
 بندونورگ، عرق الریاط.
 سپنسکی (spənsakay) ن.م. ۱) وگ. سپنسپنگی؛
 ۲) یو ډول واښه دي چې شین گل کوي: ۳) لنډ
 تار: ۴) د سپو او پسونو یو ډول ناروغي ده.
 سپنسی (spənsay) ن.م. تار، نخ، جزی، رشته.
 سپنسین (spənsin) ص. ن.م. د سپنسی، نخ،
 پنبه یی، تاري.
 سپنکی (spənkay) ن.م. سپرغی، بشرکی، ډاور
 ذره، ډاور بشری، ډاور سپرغی.
 سپنول (spənul) مص. مت. ۱) سپنخول، سپرل،
 سپنل، په غوړ یا دقت سره جلا کول: ۲) شپرل.
 سپنی (spənay) ن.م. ۱) سپیلومی، یو ډول جلدي
 ناروغي ده: ۲) په اوبه شوي څمکه کې وچ پاتې
 شوی ځای.
 سپنېدل (spənədl) مص. ل. ۱) سپرېدل، سپنل
 کېدل: ۲) د جامو درز خلاصېدل.
 سپوتکی (spotakay) ن.م. ۱) سپوتی، بې همته،
 پست سړی: ۲) تیکری، پورنی: ۲) هغه توکر
 چې د ډېگ په سر اچول کېږي.
 سپوتنیک (spūtnik) ن.م. دڅمکې مصنوعي
 سپوږمۍ.
 سپوڅڅه (spoxxa) بنخ.م. وگ. سپوڅزه.

سپوڅڅمه (spoxxa) بنخ.م. وگ. سپوڅزه.
 سپور (spox) ص. ن.م. ۱) سوار، سور، ډیلي نقیض.
 ۲) وچ، سپره، بې غوړو: ۳) د سپکې خولې او
 بدې روپې خاوند: ۴) ن.م. گودله، دوه سړي
 کولنگ: ۵) د غیر زوجي تکثیر عامله حجره.
 سپورپوخ (spōrpaw) ن.م. سپور یا سور لښکر،
 سواره.
 سپورټ (spōrt) ن.م. ورزشت: هر هغه تمرین چې
 د خوښی، تفریح او د توجه دارونې لپاره کېږي
 سپورچلم (spōrcilam) ن.م. د چرسو چلم.
 سپورخور (spōrxōr) ص. ن.م. ۱) هغه څوک
 چې تل بې غوړو او سپوره دوی خوري: ۲) مع
 شوم، بخیل.
 سپورخولی (spōrxūlay) ص. ن.م. پوچ خولی،
 بد ژبې.
 سپورسترگی (spōrstərgay) ص. ن.م. بې
 حیا، سپن سترگی، بې شرمه.
 سپورغته (spōrgəta) بنخ.م. ډاور سکروته.
 سپورغی (spōrgūy) بنخ.م. ۱) یو ډول ونه ده:
 ۲) د دروازي يا وړه گل میخی.
 سپورکه پلي (spōrkəpəlay) ن.م. د ماشومانو
 یو ډول لویه ده.
 سپورنغری (spōrnəgaray) ن.م. جگ او هسک
 نغری، د څمکې د مخ نغری.
 سپوروالی (spōrwālay) ن.م. ۱) وچتوب، بې
 غوړتوب: ۲) تر بنگل توب: ۳) د درو په لړه
 سپورول (spōrwā) مص. ص. ۱) دوی وچول،
 کتنې غوړو کول: ۲) وگ سپرول.
 سپوره (spōra) ص. بنخ.م. ۱) وچه دوی: ۲) هغه
 دوی چې کتنې غوړې ليدوي: ۳) بې کتنه
 دوی: ۴) مع. سخنه او نامناسبه خبره.

سپورې (spūr) ص. بڼخ. ج. بدي: نامناسپې
 خبرې، دخولي جگ.
 سپورېدل (spūrēd) مص. ل. ۱) سپرېدل؛
 ۲) دږوې وچېدل، کتڅې غوړو کېدل.
 سپورې مستقی (spūrēst) ص. ج. بندورد،
 نامناسپې خبرې، بدي خبرې.
 سپورمې (spūrmay) بڼخ. م. میاشت: (جغ.)
 د سمارې اجسامو څخه یو جسم دی چې دڅمکې
 لرگنل کېږي.
 سپورمې بوتی (spūrmaybūtay) نر. م. یو
 ډول گردی بوتی دی چې اېي گل کوي.
 سپورمې تندره (spūrmaytandra) بڼخ. م.
 خسوف، تندره، سپورمې نیول.
 سپورمې گل (spūrmaygwān) نر. م. یو ډول
 نقش دی چې د وړېنمو سره خامک کېږي.
 سپورمیز (spūrmiz) قمرې، سپورمې ته اړوند.
 سپورمیز کال (spūrmizkāl) قمرې کال.
 سپوغان (spūgān) نر. م. یو ډول کوچنی سپین
 بڅن بوتی دی چې سپین گل کوي.
 سپوغزه (spūgza) بڼخ. م. سپوڅڅه، سپوڅڅه،
 سپغزه، سپوڅڅه، سپوڅت، سپوڅز، مثانه.
 سپول (spūl) مص. مت. په اسهال کې ډېر عمل
 کول، نس بهول، د نسه زیات اېله کول.
 سپون (spūn) نر. م. ۱) هجا، تلفظ: ۲) هغه دانه
 یا وړج چې په پوله کې د دوو پنیو ترمنځ وي.
 سپونول (spūnawān) مص. مت. وگ. سپنول.
 سپونوی (spūnawān) نر. م. سپوس، سپومې، یو ډول
 جلدي ناروغی ده.
 سپونېدل (spūnēd) مص. ل. وگ. سپنېدل.
 سپه سالار (spūsalār) نر. م. لوی قومندان، مشر.
 د لښکر رئیس، سپه سالار.

سپې (spāy) نر. م. هغه لرگی چې د اړه څرخ
 ورباندې تارو کېږي.
 سپې (spay) نر. م. یو ډول تي لرونکی لوله غوږو
 خورو نکو حیواناتو څخه دی.
 سپیازول (spyāzawān) مص. مت. اولاد نخسانول،
 د حمل سقط، اولاد زیانول.
 سپیازه (spyāza) ص. بڼخ. م. بې غایه، هغه بڼڅه
 چې اولاد نقصان کړي.
 سپیازېدل (spyāzēd) مص. ل. زیانېدل،
 نخسانېدل، نقصانېدل.
 سپیباکه (spyāku) بڼخ. م. ۱) د میو ډوډی،
 ۲) اچه، د لرگی دوه بڼڅې.
 سپیتانون (spūnān) نر. م. د سپین نژاد خاوند.
 سپیپین (spūpīn) نر. م. نسترن، خورج.
 سپیتانه (spūtān) بڼخ. م. ۱) بې غیرتې، پستې،
 ۲) زیات حرص.
 سپیت سپیت (spūspit) نر. م. یو اواز دی چې
 پر سپی باندې د سپی د ختلو لپاره ویل کېږي.
 سپیته (spūta) بڼخ. م. ۱) پانه، فانه، ۲) د خپلو
 د اوږو سپڅک.
 سپیتسې (spūtas) نر. م. رذیل، پست (سړی).
 سپیته (spūta) ق. ۱) هېڅکله، کوروت، له سره؛
 ۲) ساتنه، ټول، تمام.
 سپیڅ (spūc) ص. نر. م. صاف، خالص، بې غښه.
 سپیڅاند (spūcān) ص. پاکساز، پاکسازي،
 خالص خوښی.
 سپیڅل (spūcān) مص. مت. صافول، پاکول.
 سپیڅلتوب (spūcān) نر. م. پاک توب،
 پاک لمنې، پاکي، عفت.
 سپیڅلتیا (spūcān) بڼخ. م. ۱) پاکي ستره،
 گي، صافوالی، ۲) تقدس.

سپه‌شلی‌خای (speclajay) ۱. سپه‌شلی‌خای.
 سپه‌شلی (مقدس) خای.
 سپه‌شلی (speclay) ۱ ص. ن. م. ۱) پاک، ستره؛
 ۲) صادق، صاف (سری)؛ ۳) مقدس.
 سپه‌شنه (specuna) ۱) بیخ. م. پاک‌کاری، پاک‌سازی،
 چانویه.
 سپه‌دار (speṭar) ن. م. سفیدار، یو‌دول‌ونده‌ده.
 سپه‌دچه (sapeṭca) جن، یو‌دول‌غنم‌دی.
 سپه‌دگی (speṭkay) بیخ. م. یو‌دول‌سپین‌بخن
 برتی‌دی‌چی‌سری‌پلن‌اوسخ‌یی‌تری‌وی.
 سپه‌دلی (speṭalay) ۱ ص. ن. م. ۱) ساده‌سری،
 مایه؛ ۲) لنداندی، لندفکره.
 سپه‌دو‌داغ (speṭdūḡ) ن. م. سپه‌ده‌داغ، صبح
 صادق، سپه‌دی.
 سپه‌د: (sapeṭi) بیخ. م. سفیده، یو‌دول‌سپین‌پودر
 دی‌چی‌بخنی‌یی‌پرمخ‌د‌بنکلا‌لیاره‌وهی.
 سپه‌دی (speṭi) بیخ. ج. دسبارنایی.
 سپه‌دی‌چاود (speṭdēṭaw d) ن. م. سپه‌ده‌چاود،
 سهاروختی.
 سپه‌ر‌خوت (speṭaw. it) ن. م. یو‌دول‌نریح
 کرجنر‌رتی‌دی‌چی‌سپین‌گد‌کوی.
 سپه‌رخولی (speṭulay) ۱ ص. ن. م. ۱) ابدخولی،
 -ج‌خرای؛ ۲) ختلی، سپه‌ده.
 سپه‌رخنی (speṭay) ن. م. رگ‌سرخنی.
 سپه‌ر‌شلی (speṭulay) ن. م. یو‌دول‌ساره‌دی.
 سپه‌ر‌کوندیکه (speṭkūṇḡak) بیخ. م. سلاککه،
 سپه‌ر‌کونده، کویله، سپه‌ر‌که‌سه، مرغی‌ده.
 سپه‌ر‌کی (speṭkay) بیخ. م. ج. خوانی، یو‌دول
 سپه‌ر‌پوتی‌دی‌چی‌دانو‌یی‌کودنی‌دوا‌ده.
 سپه‌ر‌کی (speṭkay) ۱ ص. ن. م. ۱) خاکساره‌سری؛
 ۲) اسپه‌ده‌مصفر‌چی‌دخو‌رنگی‌مانا‌لری.

سپه‌ر‌گل (speṭgāl) ۱ ص. ص. ص. بکنشل‌کول،
 کنگا‌کول، بندرد، بیل.
 سپه‌ر‌گه (speṭgah) بیخ. م. رباره، کنگا، بکنشلی.
 سپه‌ر‌لتی (speṭlēt) ۱ ص. ن. م. ۱) اسپه‌ده، نه‌خا‌رو
 ککر، خرا؛ ۲) است، ناراسته.
 سپه‌ر‌لکی (speṭlak. it) ن. م. هغه‌ب‌پچی
 عمری‌ده، کلوته‌سپه‌دی‌ی.
 سپه‌ر‌لم (speṭlām) ن. م. خیرلی، سپه‌ر‌لمی،
 خیرگی‌نومبیه، خیره‌گبوره.
 سپه‌ر‌مخنی (speṭmāxay) ۱ ص. ن. م. سپه‌ده‌مخنی،
 بدبخت، بدمرغه، بدطالع.
 سپه‌ر‌مرغی (speṭmarḡay) ن. م. تیس، سرزبری،
 سپه‌ده‌کنج.
 سپه‌ر‌نگ (speṭing) ن. م. وگ، پتر.
 سپه‌ر‌نی (speṭnāy) ن. م. یو‌دول‌حیر، دتی‌دی
 چی‌کوچی‌پانی‌لری.
 سپه‌ر‌ونی (speṭūnāy) ن. م. دنیسی‌چای، بو
 دول‌نیات‌دی‌چی‌چای‌غوبدی‌یی‌ایشوی.
 سپه‌ر‌وونی (speṭawūnāy) ن. م. سپه‌ده، برنه،
 سپه‌ر‌عونی، هغه‌اوره‌چی‌به‌هغه‌کی‌جسته
 شوب‌اوره‌علولی‌کوی.
 سپه‌ره (speṭrē) ۱ ص. ن. م. ج. ۱) خرا، په‌خاورو‌ککر؛
 ۲) خرا‌رنگ، خاشی؛ ۳) اتاه‌وران؛ ۴) ابدمرغه.
 سپه‌ره‌توب (speṭrāt) ن. م. ۱) اسپه‌ده‌والی،
 بدمرغی؛ ۲) خرا، الی، په‌خاورو‌ککر‌والی.
 سپه‌ره‌گه‌بیخ (speṭrēgāh) ن. م. شنه‌خیره، خرا
 گه‌بیخ، سرد‌گه‌بیخ، شین‌سهار.
 سپه‌ری‌اوی (speṭrēxay) ۱ ص. ن. م. پلنوی.
 سپه‌ر‌مه (speṭmā) بیخ. م. وگ، سرمه.
 سپه‌س (speṭs) ن. م. ۱) (تن)، وگ، حاصله؛
 ۲) خرا، وگ، مناظر.

سپي ستوري (spistoray) نر.م. فضول، چتي، بدخولي (سري).

سپيسته (spesta) بنخ.م. تسره خميره، تسروشه خميره، تاكه يا توكه خميره.

سپيسكي (speskiy) نر.م. يودول پلن بوتی دی.

سپيسته (spesta) بنخ.م. دنس پرده.

سپيفود (spefod) نر.م. سپيفود، يودول غرنی بوتی دی چې سپين گل کوي.

سپيفول (spefol) نر.م. سپرزه، اسپيفول، سپيفول، اسفرزه، يودول طبي بوتی دی.

سپيگانه (spigana) بنخ.م. وگ، سپيگانه.

سپيلني (spelaniy) نر.م. سپانده، سپلني، يودول بوتی دی چې تودې وړې وړې دانې کوي.

سپي لويه (spilobu) ا. سپي جنگونه، سگبازي.

سپي لويی (spilobuy) ص. سپي جنگوونکی، سگباز.

سپي لوبني (spilobay) سپي خويه، سپي مخی.

سپي مخی (spimoxay) ص. نر.م. ا. بې پاسه بې لحاظه؛ ۲) بېشرمه، بېجيا.

سپي مرگو (spimergu) بنخ.م. د سپيو ناروغي.

سپيمه (spema) ص. بنخ.م. ا. هغه سپي چې سپي غواړي؛ ۲) امج. بدلينه او بې عفته بڼه.

سپيمه توب (spematob) نر.م. سپيمه والی، سپي چې دنر سپي په طلب کې وي.

سپين (spu) ص. نر.م. ج. ا. سپين رنگ، د شبدورنگ؛ ۲) پوست شوی؛ ۷) عفيف، پاک لمنی؛ ۸) امج. رښتياڼی؛ ۹) روک، صريح.

سپين اغزی (spinağzay) نر.م. يودول سپين بوتی دی چې کوچيان يې د اير وڅخه د کالپود مينځلو لپاره کار اخلي.

سپيناوو (spinawu) ص. پاککاري، پرېکړه کوونکی.

سپيناوي (spinaway) ا. رڼاوی، سپينتن، پرېکړه، داوړي.

سپين باز (spinbāz) نر.م. ا. يودول باز دی چې سپينې بڼکې لري؛ ۲) امج. صادق سړی.

سپين بوتی (spinbūjay) نر.م. يودول سپين رنگی بوتی دی.

سپين پايتخه (spinpayca) ص. بنخ.م. ا. اباکره نجلی؛ ۲) هغه نجلی چې د دوو قومونو ترمنځ د شخړې سبب شي؛ ۳) سپين پابڅی، هغه بڼه چې بې د واده له شرايطو مېړه ته وسپارل شي.

سپين پتکی (spinpejkay) ص. نر.م. زسر شادری، په پښتني ټولنه کې د صلا، اخوند او ميا اعزازي لقب دی.

سپين تاوده (spinawda) نر.ج. ا. يودول گردی او سريې تېره کورت دي؛ ۲) کورت او غوړي.

سپين تېکری (spintekray) بنخ.م. هغه بڼه چې د دوو قومونو ترمنځ د جگړې سبب شي.

سپين چوتار (spinčawtar) نر.م. سپينه بگړی، سپينه بگړی، (وگ، سپين پتکی).

سپين غی (spinjāy) نر.م. سپنخی، قلعي، يودول فلز دی چې مسين لوبني پرې سپينوي.

سپين خړی (spinxūray) نر.م. وگ، سپنخړی.

سپين خولی (spinxūlay) ص. نر.م. سره خوله، بې ډيرې، هغه هلک چې ډيره بې نه وي راغلي.

سپين درويی (spinchōbay) ص. نر.م. ا. بڼه سړی، مصلح، مخور؛ ۲) هغه څوک چې سببي جامي اغوندي.

سپين درويتيا (spindrōbyū) بنخ.م. عزت، مشرتيا، عزتمندي.

سپين زر (spínzar) نر.م.ج. نقره، سيلور.
 سپين زرلی (spínzarlay) ص. نر.م. په سپينو
 زرو پټ، په سپينو زرو پوښ شوی.
 سپين زره (spínzra) توصيفي ترکیب، صادق،
 پاک زری، رښتونی.
 سپين ږړوکی (spínzarkay) نر.م. ۱) یو ډول
 بوټی دی؛ ۲) د سپين ږړی مصفر.
 سپين ږړ توب (spínzirtüb) نر.م. بود اتوب،
 زرتوب، سپين ږړتیا.
 سپين ږړی (spínzíray) ص. نر.م. ۱) بودا،
 زور، من؛ ۲) مشر سړی.
 سپين سمبا (spínsabá) نر.م. ۱) رڼا گهیځ، رڼا
 سبا؛ ۲) تالا، لوت (لکه د کور).
 سپين سپمخلی (spínspecálay) ص. نر.م.
 پاک، سوتره، پاکیزه، سوچه.
 سپين سپرغی (spínspérğay) نر.م. یو ډول
 سابه دی چې اومه خوړل کېږي.
 سپين سترگی (spínstárgay) ص. نر.م. بې
 حیا، بېشرمه.
 سپين سمر (spínsár) نر.م. ۱) هغه سړ چې وښتان
 یې سپين وي؛ ۲) بودا، زور (د ښځو لپاره).
 سپين سرتوب (spínstártüb) نر.م. بود اتوب،
 زړبودیا، زور توب، زور والی (د ښځې).
 سپين سرونه (spínsarūna) پ.ک. په سرکه کې
 بې طرفه خلک چې حقیقت ورڅخه څرگندېږي.
 سپين شونډو خاني (spínšānqāni) نر.ج. یو
 ډول اوږده سپين رنگي کندهاري انګور دی.
 سپين کب (spínkāh) نر.م. شیرماهی.
 سپين کت (spínkāt) نر.م. تباشیر.
 سپين کشمش (spínkšmīš) نر.ج. یو ډول
 خړد انګور دی چې دانه یې روچه ته ورته ده.

سپينګی (spínkáy) بڼغ.م. ۱) نری وازگه، د
 نس وازده؛ ۲) توره؛ ۳) د موخې په منځ کې
 گل زری. ۴) د وازدي وړې وړې توتې.
 سپينګی (spínkáy) نر.م. ۱) سخته، د پسه کولمه
 له تکېدلې غوښې څخه د کوي او وروسته تر
 وچېدو یې پخوي؛ ۲) بچ کولمه، غوره کولمه.
 سپين گهيځ (spínğış) نر.م. رڼا گهیځ، سپين
 سهار، سپين سويل.
 سپين لمنې (spínlamáne) ص. بڼغ.م. پاکه
 بڼغه.
 سپين لمنې (spínlamani) بڼغ.م. پاکي، عفت،
 پاک لمنې.
 سپين لمی (spínlámay) نر.م. ۱) د لومړي په
 څېر یو ځناور دی؛ ۲) د کورنو یو ډول دی.
 سپين مخ (spínməx) نر.م. ۱) بکلی مخ؛ ۲) صج،
 بې گناهي، معصومیت.
 سپين مخي (spínməxi) بڼغ.م. بې گناهي،
 معصومیت.
 سپين مخی (spínməxay) ص. نر.م. رښتین،
 صادق، بېگناه، معصوم.
 سپين نینولی (spínninawólai) نر.م. چلو،
 چلاو، سپينې وړې چې پخول.
 سپينوالی (spínwálai) نر.م. ۱) د تور والي ضد؛
 ۲) صفایي، رڼایي؛ ۳) صداقت، رښتینوالی.
 سپين ویره (spínwäbra) ص. نښ. سپين پخن،
 سپين وشه، سپين وزمه.
 سپين وړوی (spínwřúzay) ص. نر.م. هغه
 آس چې ددو یې سپين وي
 سپينول (spínawál) ص. مت. ۱) پوست لېږي
 کول؛ ۲) د لوبو یا خونې یا ... روپانه کول؛
 ۳) تصفيه کول، کومه موضوع روپانه کول.

ستایل (stāyāl) مص. مت. ۱) صفت کول، ستاینه کول، توصیفول؛ ۲) مع. بد آورد ویل.

ستایلی (stāyilay) ستایل شوی، د صفت موصوف.
ستاینلیک (stāyenlik) نسر. م. تقدیر نامه، تعیین نامه.

ستاینور (stāyanwar) ص. د ستاینی ور.

ستاینوم (stāynūm) صفت نوم، صفت، لقب.
ستاینومترنگ (stāynūmtarəng) توصیفی ترنگ (ترکیب).

ستایوال (stāywāl) ص. نر. م. توصیف کورنکی، مداح، خطیب، ستایونکی.

ستایوی (stāywayy) ستاینوم، توصیفی کلمه.
ستتیک (statik) نر. م. وگ. چکلا پوزنده.

ستخ (stax) ص. نر. م. ح. ستوخ، بدخونده خواره.
ستدیوم (stedyūm) نر. م. وگ. ستدیوم.

ستر^۱ (star) ص. نر. م. ج. ۱) لوی، غت؛ ۲) پراخ؛ ۳) مشر؛ ۴) نر. م. تنکی، تپک، خنی، اشقیقه.

ستر^۲ (satar) نر. م. پرده، پرده، حجاب.

ستراو (sataraw) نر. م. ۱) یو دول میوه لرونکی ونه ده ۲) د میوی شیر.

ستریاسوال (starpāswnī) نر. م. په پولیسو کی لوو رتبه چی د عسکری له سترجا ال سره برابر ده.

سترتوب (sturtōb) نر. م. سترتیا، لوی والی، پرتم.

سترجنرال (sturjanrāl) سرلښکر، سپه سالار.

سترچاری (sturčaray) ص. لوی چاری، پاشمن (مفرور).

سترچاری (sturčay) لوی چاری، پاشمن، فرود.

سترغلی (sturǧlay) نر. م. ۱) د سترگو گاتی ۲) د سترگی کسی ۱) د سترگی پرده.

سترگوکو (starkokō) نر. م. نسترن.

سپین ولی (spīnwūlay) نر. م. سپهدار، چنار.
سپین ویل (spīnwūlay) مص. مت. رختیا ویل، صاف، صریح ویل، په داگه ویل.

سپینه (spīnā) ص. م. ۱) پله؛ ۲) وازده، وازگه؛ ۳) سپسوزو سکه؛ ۴) اسپین مرنث شکل.

سپینه دوره (spīnādūrā) ص. م. سپین پوره، د هندو بودیزم د موخو لوو روسته پاتی ایره.

سپینې (spīn) ص. ج. ۱) پلې، د پوندې د پاسه پلې؛ ۲) وازگی، وازده.

سپینې (spīnay) نر. م. د دعوی پر پکړه او فیصله.
سپین توری (spīntūray) نر. م. تحقیق، اثبات.

سپینهدل (spīnedāl) مص. ل. ۱) پوست لبرې کدل؛ ۲) د لوبو یا خونو سپینهدل؛ ۳) مع. تصفیه کدل، خرگندهدل، فیصله کدل.

سنت (sant) نر. م. ۱) بلنه، سلا؛ ۲) ناموس، عزت.
ستا (stā) ض. م. د تا، د مفرد مخاطب اضافی ضمیر دی.

ستار^۱ (stār) نر. م. مو. ستار، ستار، سه تار، تنور او سرود ته ورته د موسیقی یوه آله ده.

ستار^۲ (stār) ص. نر. م. پتوونکی، پرده پوین؛ لوی شبتن له صفتونو څخه یو صفت دی.

ستارد (stāra) ص. م. سام، هیت، وېره.

ستاره (stāra) ص. م. سوله، پخلا کېدنه.

ستار (stār) نر. م. د عملی کار د زده کړې دوره.

ستاسو (stāsū) ض. ج. ستاسی، د ستاسو.

ستالبا (stālba) نر. م. یو دول بوتی دی.

ستانه (stānā) ص. م. ۱) روحانی، بزرگی، د روحانی کورنی غری؛ ۲) ص. ج. پاته شوی، پاس شوی، ځنډېدلی.

ستاوندی (stāwandi) ص. ج. چنی او بوم سان خبرې، اپلې.

سترگ ارتاو (stergastaw) لبدارتاو، چشم انداز.
 سترگبندی (starghandi) کودي کودي گري،
 چشمبندی.
 سترگبجن (starghejan) نر.م. هغه شه چې سترگی
 اخلي؛ هغه بکلی یا راکبونکی شیز چې د
 خلکو پام خان ته را کاپي.
 سترگ توری (stargtury) ص. نر.م. (۱) تور
 سترگی؛ (۲) دستروي کنایه.
 سترگ خوردي (stargxūzi) بڅ.م. د سترگو
 ناروغي او درد.
 سترگ رپ (stargrap) نر.م. د سترگو درپ
 هر مره لنده شپه.
 سترگکک (stargik) نر.م. چشمک، دسترگو اشاره.
 سترگلید (starglid) د سترگولید، د سترگو
 نظر، چشمدید.
 سترگلینه (starglina) بڅ.م. نظر بازي، کتنه.
 سترگن (stargan) ص. سترگو، سترگی والا،
 عینکی.
 سترگن کوکو (stargnoko) نر.م. د نرگس گل.
 سترگنلی (stargnaly) نر.م. د سترگو کاسه، د
 سترگو د گاتو (مرغیاه) خای.
 سترگور (stargawar) ص. نر.م. (۱) پینا، بصیرت
 نظر خاوند؛ (۲) مچ، عالم، پوه.
 سترگ وری (stargwāzi) ص. نر.م. سترلوی
 اروا وری، بد سالی، حریص، سراپن.
 سترگه (starga) بڅ.م. د انسان و حیوان د لیدلو
 او کتلو عضو، د ماسرې غری.
 سترگی (stargdy) بڅ.م. (۱) عینتی، چشمی؛
 (۲) د ژوندې د شرح جون؛ (۳) چور، د درواري
 لښک؛ (۴) د اوسو چېسې سوری؛ (۵) د پسر
 منظر.

سترگی پر لار (stargparlar) ص. خارو، منظر.
 سترگی تیرل (stargetajal) ص. مت، روند
 چرگ، د ماشومانو یوه ډول لوبه ده.
 سترگیز (stargiz) نر.م. وگ، سترگو.
 سترگی والا (stargaywala) وگ. سترگن.
 سترهپه (stameqi) ص. ښه ځوان، لوی سپه.
 سترنج (salranj) نر.م. شترنج؛ یوه لوبه ده.
 سترنجي (salranji) بڅ.م. سترنجی، دری، یو
 ډول نخي نر شوی.
 ستر واخفا (salu-wala) بڅ.م. (عس)، پتونه،
 ښهامونه، د ستر لښت څخه د جزو تامونو،
 وسلو د واقعې وضعیت پنول.
 ستر ونده (satarwanda) ص. بڅ.م. مستوره،
 ستر منه، سراپنده، بڅه.
 سترووی (sarway) نر.م. د مسوې حشره.
 سترووی (sarwi) بڅ.م. لویي، لویوالی، د پوپ.
 ستره (sara) نر.م. (۱) لوی بند، پوښ، توکری؛
 (۲) ص. بڅ.م. سراپنده بڅه، (۳) بڅ.م. په
 کسی کې د خارو د درېدو خای.
 ستره (sara) ص. ښ پک، سپېڅلی.
 ستره (sara) بڅ.م. (۱) کوده، گپېږی؛
 (۲) د انسان یا خارو په خورېدلی پوست.
 ستر پدل (stardil) ص. ل لوی پدل، غتېدل.
 سترې نری (sarwali) ص. ښ، (۱) سترې
 د سومانو، (۲) یوه کورنۍ چې ټول د ناروغي په
 ستر کې پراته وي.
 سترې (saray) ص. نر.م. ستوما، خسته.
 ستریا (staryai) بڅ.م. سومانې، ستریا، نا
 آرامی، خستګی.
 ستر پدل (stardil) ص. ل. ستوما پدل، سترې
 کېدل، خسته کېدل

ستنبه (stanba) ص. نر. م. پېچکاري کونکي،
ستنه لگونکي، رگوهونکي.

ستن بوتی (stanblitay) نر. م. یو ډول واښه ده
ستنخی (stanjāy) نر. م. لرغی، ارتون، توبقی،
زندان، بندیخانه، جبل.

ستن ستنکی (stanstankay) نر. م. ستنکی،
سل پانی، پېرکوکو، صد پرگ گل.

ستنگ (stanak) نر. م. وگ، سنگ.

ستنکی (stankay) ص. سنجاق، سنگ.

ستنول (stanawal) مص. مت ١، اگر خول، راگر خول؛
٢) ایسارول، غنډول، منع کول.

ستن وهنه (stanwahana) پېچکاري، خالکوي،
تزیق.

ستنه (stana) بڼغ. م. ١) په شا تلنه، بهرته تلنه؛
٢) وگ، ستن.

ستنپل (stancal) مص. ل. ١) بهرته راگر خپل؛
٢) منع کېدل، غنډېدل، معطلېدل.

ستو (statu) نر. م. ستوان، تلخان.

ستو (staw) نر. م. کوچنی سوری، تنگه، تپوزه.

ستو (sataw) نر. م. یو ډول شیدې لرونکې خړونکې
گیاه ده.

ستوان (satwan) نر. م. تلخان، دوچو توتو پک
وهلي میده ته تلخان یا ستوان وايي.

ستوخ (stux) ص. نر. م. وگ، ستخ.

ستوخی (stuxay) نر. م. تم، ستمی، نسک،
نگو، ستام.

ستودگی (studgay) بڼغ. م. یو ډول مربع شکله
شپارس خنډیز نقش دی چې د تفریو په اوښلو

کې اچول کېږي.

ستور (stor) نر. م. ١) دکوترې هومره یوه توره مرغی
ده؛ ٢) غټ خاړوي، ستر بوده گان، لکه: اس.

ستری ستومانه (starystomana) ص. نر. م.
دېر ستري، سخت ستومانه، توکرتوکر.

ستري مشي (starišai) بڼغ. م. بڼه راغلی،
هر کلی، د حال احوال پوښتنه.

ستغ (stag) ص. نر. م. ١) وگ، ستغ؛ ٢) زیږه؛
٣) اشع، سم؛ ٤) په غره کې نېغه خټلې لاره.

ستغه (stajga) ص. بڼغ. م. سخته خبره، بده خبره.
ستگ (stag) نر. م. سنجاق، ستگ.

ستل (satal) نر. م. ١) بالتی، سطل، داوښه د ساتلو
یا انتقالولو لوبی؛ ٢) مص. مت، هوارول.

ستلی (satlay) مف. نر. م. هوار کړی، اوار کړی.
ستم^١ (stam) نر. م. ظلم، تېری، زیاتی.

ستم^٢ (stam) نر. م. ستام، ستما، ستمهار، ستمی،
نپسک، سېله هار، تیگا.

ستما (stama) بڼغ. م. ستم، ستمی، نپسک.

ستم^٣ (satman) نر. م. ١) مېلمه پال، مېلمه
پالونکي؛ ٢) پانا مرسه.

ستم^٤ (staman) نر. م. ١) یو ډول تریخ بوتی دی
٢) ص. نر. م. شته من، بډای، دنیا دار.

ستمهار (stamahar) نر. م. د ستمی اواز، د هنجی
وهلو اولز، ستمېدنه.

ستمپدل (stamedal) مص. ل. سالنده لنډه کېدل،
ستمی کېدل، په ستمی کېدل.

ستن (stan) بڼغ. م. ١) یوه نری وړه فلزي آله ده چې
کالر وریاندې گنډل کېږي؛ ٢) وگ، پېچکاري

٣) پیه، مته، ستمون؛ ٤) بصیرکه؛ ٥) نر. م. د
نمنځي، لرچي او نخترد ونې پانه (بلگ).

ستناو (stanaw) نر. م. مانع، خنډ، خنډوونکي،
تالوونکي.

ستناوه (stanawa) بڼغ. م. د مشرتوب او شرافت
حق لرنه.

ستور بېری (storbéry) | فضایی بېری، تشبالی بېری.

ستور پکي (storpakay) | بېخ. م. بودول نقش دی چې دکب وذر ته ورته دی.

ستور پوه (storpoh) | ص. نر. م. ستوری پېژندونکی، ستور پېژاند، هېنت پوه، منجم.

ستور پوهاند (storpohānd) | وگ. ستور پوه.

ستور گي (storgay) | وړوکی ستوری، ستوري ډوله (۴) لیکنجه.

ستور وین (storwin) | ص. ستوري لیسلونکی، نجومی، ستور پوه.

ستوری (storay) | نر. م. (ج. ستوري) ستاره، ستېری، هر اسماني جرم یا جسم لکه سیاره، شهاب ثاقب، ذوات الاذتاب، سپوږمې او نور.

ستوری (stūray) | بېخ. م. گوڅی، سرخېری، یو ډول غرنی پوڅکی ده.

ستورین (storin) | ص. د ستوري اړوند، ستوریز.

ستور یونی (storyūnay) | ستور مزلی، ستور گرځی.

ستو غ (stug) | ص. نر. م. ج. سخت، ستم، ستمخ.

ستو غه (stūgā) | ص. بېخ. م. سخته، ستمغه، زښته، بده (خبره).

ستو کل (stokāl) | نر. م. بدنېته، ناغمېره (سری)، شریر و ناراسته.

ستو گه (stōga) | بېخ. م. سکونت، استوگنه.

ستول (satawāl) | مص. مت. کمول، تیتول، سپکول، کنهول، غلی کول، ارامول.

ستولی (satawālay) | مف. نر. م. غلی کړی، کرار کړی، آرام کړی.

ستوما تیا (stomāntya) | بېخ. م. ستړیا، ستړتیا، ستومانی (وگ. ستړیا).

ستوما نول (stomānawāl) | مص. مت. ستړی کول، خسته کول.

ستوما نه (stomāna) | ص. نر. بېخ. م. ستړی، خسته، زیله.

ستوما نېدل (stomānedāl) | مص. ل. ستړی کېدل، زیله کېدل، خسته کېدل.

ستوما یی (stūmay) | نر. م. د ستني سپم، د ستني سوم، د ستني سپمی.

ستون^{۱۱} (stūn) | ص. نر. م. (ج. ستانه) بهرته گرځېدلی، معطل، ایسار، پاتې شوی.

ستون^{۱۲} (stūm) | نر. م. (۱) برخه، حصه؛ (۲) پایه، ستن، منته؛ (۳) د سر تېرو ډله چې د حرکت په وخت کې پر یوه کرښه روان وي.

ستونچه (stūncā) | بېخ. م. لستونکی، آستینچه، هغه لستونی چې د ډوډی د پخولو په وخت کې

په لاس کوي.

ستونخ (stūnj) | ص. نر. م. ج. (۱) کلک، جگ؛ (۲) گران، ورتېر، د غره څوکه.

ستونخه (stūnja) | بېخ. م. ستونزه، معضله، کړاو، کړاک، تکلیف، زحمت، رېر، پرابلم.

ستونزاواری (stonzawāray) | ص. مشکل هراوونکی، رېره هراوونکی.

ستونزمن (stonzmañ) | ص. ستومانوونکی، رېروونکی، گران.

ستونکی (satūnkay) | نر. م. اووونکی.

ستون لیکنه (sotonlikāna) | کالم لیکنه، مقاله لیکنه.

ستونول (stunawāl) | مص. مت. معطلول، ستنول، راگرځول، بهرته راگرځول، ځنېدل.

ستونه (stūna) | بېخ. م. رجوع، گرځېده، ورستنېده. ستونی (stūnay) | نر. م. خلق، مری.

ستونېدل (stun) ۱. مصل. ل. په ګرځېدل،
 رڼو کول، سپېدل
 ستونيز (stunir) ۱. مصل. نر. م. ج. په ستونيز پورې
 اړوند، ستونيز ستونيز غږ.
 ستونيز ستخ (stunista) ۱. مصل. ستونيز ستخ.
 ستونيز ستاګ، د شا پر تخنه، شا پر شمکه.
 ستوونګي (stuwunaki) ۱. مصل. نر. م. اراموونکي،
 علي ګر، ګڼي، کمونکي.
 ستوه (stawa) ۱. مصل. ۱. چاره، پېش کوزه، ستوه؛
 ۲. نر. م. ستومانه، خپه، خرابدي، بې وسه،
 ناتوان.
 ستوهېدل (stohed) ۱. مصل. ل. خپه کېدل، زړېدې
 کېدل، زهيرېدل، په عذابېدل.
 ستوي (stawi) ۱. مصل. نر. م. اب مرواري، د سترګو يوراز
 ناروغي ده.
 سته (sta) ۱. نر. ج. ۱. شته، شتمني، دارايي، دولت؛
 ۲. ف. شته، دي، د يوه شي د شته والي چلې.
 ستهان (sathan) ۱. اور، ستان، يوه لاقفه ده چې د
 ځاي، مملکت او هېواد مانا لري.
 سته تېګ (staiik) ۱. نر. م. وگ، ښکلا پېژندنه.
 ستي (stai) ۱. مصل. نر. م. ۱. سوي، کباب شوي، ۲. انا،
 ساتي، سوتي، د هندوانو يو رسم چې هندي
 مېرمنې ځان هغه اور ته اچاوه چې د مېرمنې
 په بې په کې سوځېده.
 ستي (stai) ۱. مصل. نر. م. ۱. وگ، ستي؛ ۲. بې بې،
 مېرمن؛ ۳. هغه ښځه چې خپل سرد پلار په
 کاله کې سپين لري.
 ستي (stai) ۱. مصل. نر. م. ج. ساتره، يو ډول بوتې دی چې
 د ده کار زرخه احلي.
 ستهېدل (staid) ۱. مصل. ل. راضي کېدل، خوشاله
 کېدل، پخلا کېدل.

ستېزه (stia) ۱. مصل. نر. م. ۱. لور، سطحه، ۲. دغره
 جګه سطحه.
 ستي (stii) ۱. مصل. نر. م. ج. ۱. تېاه، بريا، ۲. د پېش
 سندان؛ ۳. پخې مې؛ ۴. دلرګي هغه کونډه چې
 سندان په کې تېسګېږي.
 ستيار (stiar) ۱. نر. م. ستور، يو ډول تېل دی چې د نېټر
 يا جنفوزې د ونې له رېښې څخه وېستل کېږي.
 ستياله (stiala) ۱. مصل. نر. م. ستېل، تخمين، اټکل.
 ستي ستي (stisat) ۱. نر. م. بېکاره، ناراسته،
 تېل، لټ، تېل.
 ستي سودا (stisawda) ۱. مصل. نر. م. تخميني بيه.
 ستيک (stik) ۱. نر. م. سوتک، لوی چکوش.
 ستيک (stik) ۱. نر. م. وگ، ستيک.
 ستيکوري (stikuri) ۱. نر. م. ۱. په تناره کې
 څڅېدلې ډوډي، چکېده؛ ۲. د نباتاتو پساتي
 شوني بېخ؛ ۳. اېنست، لور؛ ۴. کور خرابي؛
 ۵. مراوی، وچ شوی؛ ۶. سوکي، د اور سوکي.
 ستيګي (stigai) ۱. نر. م. ۱. کوچني سوتک؛
 ۲. نښه، د څلي په څېر د لوتو وړ کوتي نښه.
 ستي مېخ (stimbex) ۱. نر. م. يو ډول نبات دی چې
 بېخ يې کچالو ته ورته دی.
 ستي متوني (stamtunay) ۱. نر. م. ستماتوني، لرګي
 ماتوونکي.
 ستيوپ (stip) ۱. نر. م. ۱. بخاري، اوجاغ، اجاق؛
 ۲. اشتهوپ، ايشتوپ، ايشتوپ.
 ستي ورت (stiwat) ۱. مصل. نر. م. تېاه، بريا، پوينا،
 ستيو يو (stiyu) ۱. مصل. نر. م. د راډيو او تلويزيون د
 پروګرامونو د توليد و استولو لپاره ډيزاين
 شوې څونه.
 ستيول (stiwai) ۱. مصل. م. وړکول، تېاه کول،
 بريا ډول، له بېخه وېستل.

ستبه (sūn) بښ، م. بښ، اساس، بنهاده، بنسټه.
 ستبه ترنگ (satatarung) ۱. هغه ترکیب چې له یوه خپلواک ویي او یوې ستې رغېدلی وي.
 ستې (sūy) بښ، م. د چرې شتی، د تیر شت.
 ستې پتې (sūpā) ص. نب. (۱) خامخا؛ (۲) ناحقه.
 ستېدل (satēd) ص. ل. تباد کېدل، بریادېدل، ورک کېدل.
 ستېدېیم (stēdiyām) نر. م. ستدیوم، ستودیم، ستودېوم، استدیوم، لویفالی، د لویو اجرا کولوځای.
 ستېریوتایپ (stēnyotāyp) ص. نر. م. (۱) ط. کلیشه، د چاپ تخته؛ (۲) سو. متحدالماله، یکنواخته کړه وړه یا سلوک.
 ستېریوفونیک (stēnyofonik) ص. نر. م. ج. (هر) د اواز د تولید یوه طریقه ده.
 ستېشمن (stēšan) نر. م. (۱) تمشی، د درېدوځای؛ (لکه د سرو پسونو او رېلونو)؛ (۲) د رادیويي او ټلويزوني شپو داستولو او اخیستلوځای.
 ستیک (stik) نر. م. (۱) هغه لرگی چې تری او اوږد وي؛ (۲) د هاګي د لویې لرگی.
 ستېنډرډ (stēndrd) ستندرد، ستاندار؛ (۱) معیار، مقیاس؛ (۲) پایه، بنسټ؛ (۳) بېلګه، نمونه.
 سجاپ (sajāp) نر. م. (۱) اوږده ریتاره ده چې د جامې خنډونه یې ورګندي؛ (۲) د رڅپینې یا خولی هغه برخه چې پر کلګي پورې یې ورګندي.
 سجره (sajra) بښ، م. سرجه، د واورې کلکېدل.
 سجع (sajsa) بښ، م. مقفی کلام، قافیه لرونکي خبره، د نشر قافیه.
 سجل (sajl) نر. م. (۱) اقرار لیک، د احکامو او عهدونو کتاب؛ (۲) پېژند پانه.
 سجیه (sajya) بښ، م. خوی، طبیعت، خلق.

سج (saj) ص. نر. م. (۱) خالص، نیره، نوره، سوچه؛ (۲) ټول، ګرده سره.
 سڅ (sac) ص. نر. م. ج. ګن، ګور، بېر.
 سڅه (saci) بښ، م. سکره، د مزري بښ، د مزري د بښ غوټه، د مزري ډاک.
 سحر (sahar) نر. م. جادو، افسون، ګوټي.
 سحر امېز (sahramēz) ق. له سحره ډک، جادو، ډوله، له افسون سره مل.
 سحرګاه (sahargāh) نر. بښ، م. سهار مهال، سهاره ګیڅ، ګېڅ.
 سڅ (sax) نر. م. (۱) بخت، طالع، خوښي، نېکمرغي؛ (۲) بېنه (۳) اد. شایاس، ډېر اعلی، ډېر ښه.
 سخا^(۱) (saxā) بښ، م. (۱) بخشش، خیر، ورکړه، سخاوت؛ (۲) څښا، د پښو خفین اواز.
 سخا^(۲) (saxā) ص. نب. خوسا، بوناک، ګنده او بدبویه، متعفن.
 سخات^(۱) (saxā) نر. م. سکات، اسقاط.
 سخات^(۲) (saxāt) نر. م. فاتحه، دعا.
 سخاټه (saxāta) ص. بښ، م. غټه پټه پزه، شلمه پزه، پلنه پزه.
 سخارېل (saxarēl) نر. م. څو کړی، روشن، پښی.
 سخاوت (saxāwāt) نر. م. (۱) کرم لرنه، بخشش لرنه، ځوانمردي، خیراتونه، خیرات.
 سخاوزه (saxāwōz) بښ، م. خساوړه، خساوزه، د بدغي مانع دوا، د زنبق د گل رینه.
 سخت (saxt) ص. نر. م. ج. (۱) مضبوط، تینګ، کلک؛ (۲) ګران، مشکل؛ (۳) مج. کنحوس.
 سختار (saxtar) نر. م. (۱) بټه وریجې؛ (۲) یو ډول لټی ده؛ (۳) هر نرم و اوښل ګوڅیز.
 سختارول (saxtarawāl) ص. مت. لټی کول، اوښلول، ګوڅېدل، اوښلول، خوړینول.

سختیار بدل (saxtāyār) مص. ل. لیس، کهدل،
 اولسبدل، حور بندل، گه گاد پر بدل، سفار بدل،
 سخت دریخی (saxtdarījāy) ص. د سخت
 (سانی) دریغ او موقف خاوند، توند لاری،
 سخت دله (saxtdāla) ص. نسب، سخت زری، په
 زره سخت، بی عاطفی،
 سخت سری (saxtsūray) ص. نر. م. سخت سر،
 کلک، تینگ، سخت،
 سخت سپیارو (saxtsēpārū) نر. م. د ملاد
 درد یو دول دوا ده،
 سخت گیر (saxtgīr) ص. نر. م. (۱) جدی، دقیق،
 چغریونکی؛ (۲) مشکل تراش،
 سخت مزاجه (saxtmizājha) ص. نب. سخت
 طبیعت، عصبانی، خوشکشی، توند، تاوکی،
 سختوالی (saxtwālay) نر. م. (۱) کلکوالی،
 تینگوالی؛ (۲) مشکل توب؛ (۳) مسکی،
 سختول (saxtwāwī) مص. مت. (۱) کلکول،
 تینگول؛ (۲) مشکلول؛ (۳) تهزول،
 سخته (saxta) بنج. م. (۱) محرومیت، مظلومیت،
 کړاو؛ (۲) دهر، زبته، زبنت، بی جوړی،
 سختیا (saxtyā) بنج. م. (۱) تنگه، خرازی؛
 (۲) سختی، مسکی،
 سختهدل (saxtdād) مص. ل. (۱) کلکهدل،
 تینگهدل؛ (۲) مشکل کهدل؛ (۳) مسک کهدل؛
 ۴) تهزیدل،
 سخترا (saxtra) نر. م. (۱) خسر، د ماینې پلار، د مېره
 پلار؛ (۲) سیر سر؛ (۳) تیره کانی، چوری، چیر؛
 (۴) انجریسجر، گهوه، پېچل شوی شی،
 سخترگنی (saxtrāgnī) بنج. م. د خسر کورنی،
 خسرکی، خسر خیل،
 سختره (saxtra) بنج. م. دینگی کښولو پری،

سختره غوټه (saxtrāpūta) بنج. م. سختره گنده،
 گده وده شوې غوټه، رنده غوټه،
 سختری (saxtrāy) ص. نر. م. تینگ، ثابت،
 سختره (saxtra) بنج. م. یوراز غرنی بوټی دی،
 سختره^{۱۱۱} (saxtrā) بنج. م. (۱) اومه نطفه، اوه جنبین؛
 (۲) د چاری رسی؛ (۳) صله، چرچی،
 سختره^{۱۱۲} (saxtrā) بنج. م. (۱) تر، دو مالې یا کارزده
 کهدلو عمده؛ (۲) سروندې، ورلگینه،
 سختوره (saxtkōra) بنج. م. دوه سرې تر بنج،
 سخن (saxān) ص. نر. م. طالعمن، نهکمرغه،
 سخوای (saxwāy) نر. م. پلنه پزه، پسته پزه، چپته
 پزه،
 سخوی (saxubāy) نر. م. دلی، زبونه،
 سخوت (saxū) نر. م. (۱) گردی زخن لرگی؛
 (۲) مندلی او تیت چاغ سری،
 سخوتین (saxutān) نر. م. توده ایره، پرندي سخوتن،
 سخوتن،
 سخور (saxawār) نر. م. نهکمرغه، بختور،
 سخوریز (saxurīz) نر. م. پنی ته ورته یو دول
 بوټی دی،
 سخوری (saxwaryāy) نر. م. د سخوریز د بوټی
 بنج،
 سخوینتی (saxwastāy) نر. م. (۱) دخولې کنج؛
 (۲) ماکو،
 سخول (saxwal) نر. م. تلفظ،
 سخوندرا (saxwandār) نر. بنج. م. سخندر سخوندرا،
 سخوان غویی، سخوان خوشکی،
 سخه (saxa) بنج. م. کینه، رخه، حسد،
 سخهار (saxahār) نر. ج. د مال د سیرمو اواز،
 سخی (saxāy) نر. م. (۱) اوگ، سیری؛ (۲) خوشی،
 خوشکی؛ (۳) د یوې لویې نوم دی،

سرخي (saxi) ص. نې. د سخا شېتن، بندونكى، پخېونكى، لاس خلاصى.

سدا (sada) نر. م. (۱) هوښ، عقل، شعور؛ (۲) دېوال، خنډ؛ (۳) درخ مقابل، د تويك په ميل كې تاو راتاو دېوال.

سداړه (sādra) بڼخ. م. قننگ، شكرانه، جاري خيرات.

سداړى (saxrāy) بڼخ. م. واسكت، تيرى.

سداكاو (sadrāw) نر. م. اسهال، چرنتوب، حيضه، له نسه ايله كېده، سرن.

سداويد (sadrubād) نر. م. عقل و هوښ، عقل و فكر. سداول (sadrwal) نر. م. لنډ قدى سړى.

سداى (saday) بڼخ. م. پېړى، قرن، د سلو كالو موده.

سداول (sadrū) نر. م. (۱) زور د نگر غويى؛ (۲) مج. جاهل، تنبل و پند سړى.

سار^(۱) (sar) نر. م. (۱) ككرى، كوپړى، جمجمه؛ (۲) شوكه، قله؛ (۳) اساس، منشا؛ (۴) مشر، د سر سړى؛ (۵) مخته، مخكې؛ (۶) شروع، پيل؛ (۷) سورجه، كلکه شوي واوره.

سار^(۲) (sir) نر. م. (۱) راز، پته خبره؛ (۲) قلب، زړه؛ (۳) پټ، د علانيت ضد.

سار^(۳) (sur) نر. م. (۱) مو، سور سرت، تپ، آهنگ، ميلوډى، نغمه، تون؛ (۲) مج. هوښ، شعور؛ (۳) مج. مهارت، استعداد؛ (۴) واك، اختيار.

سراب (sarāb) نر. م. (۱) سرورخى؛ (۲) اوگ، څلوى؛ (۳) ع. له نړۍ او د نړۍ له متاع څخه كنايه.

سراج^(۱) (sarāj) نر. م. عجين جوړونكى او خرڅوونكى.

سراج^(۲) (sarāj) نر. م. (۱) خراغ، دېوه؛ (۲) لمر.

سراج الاخر (sarājulaxbār) د يوې جریدې نوم و چې د امير حبيب الله خان د سلطنت پر

دور د محمود طرزي په ليكوالى چلېدله.

سراج الاطفال (sarājulafāl) نر. م. د يوې جریدې نوم و چې د امير حبيب الله خان په زمانه كې د محمود بهگ طرزي په ليكوالى خپرهېده.

سراججه (sarāja) بڼخ. م. هغه خنډ (زخه، غوټه) چې د تاك په څانگو باندې كېږي.

سراجي (sarāji) بڼخ. م. د عجين جوړولو كسب.

سراچه (sarāča) بڼخ. م. (۱) وړوكى سړاى، د كور دننه وړه او څانته ابادي؛ (۲) هغه خونه چې د كور د دروازي يا گاراج په سر جوړه شوې وي.

سراړو (sarārō) نر. م. شريان، د لاس غټه رگ.

سراسر (sarāsār) ق. ټول، له يوه سره تړبله پورې، سر تر پايه.

سراسوتي (saraswati) بڼخ. م. وگ، سر سوتي.

سراښ (srāṣ) ص. نر. م. حريص، لالچي.

سراښند (srāṣand) ص. نر. م. حريص، سراهند، نه مړېدونكى.

سراښبول (srāṣawāl) مص. مت. سراښ كول، تينگول، تحريص و ترغيبول.

سراښېدل (srāṣedal) مص. ل. حريصېدل، ترغيبېدل.

سراغ (sarāḡ) نر. م. نښه، نڅښه، د يو چا د ځاى پوښتنه.

سرافراز (sarāfrāz) ص. نر. م. سرلورى، مفتخر.

سرامني (sramanī) بڼخ. م. زوه، د زخم اوبه چې څه وينه هم ورسره وي.

سرانداز (sarandāz) نر. م. (۱) اوږده قالبينچه ده چې د توشكې په منځ اچوله كېږي؛ (۲) ص. نر. م. چټك، چالاك؛ (۳) بې پروا، بېاگاهه.

سرانه (sarāniā) بڼخ. م. (۱) هغه لرگى چې د دروازي په سراچول كېږي؛ (۲) د سړى په سر پېسې ټولول.

سراو (sarāw) ص. نر. م. په سر کې، لومړی، له ټولو وړاندې لوبه کول.

سراوره (sarāra) ښخ. م. هغه خوربه چې په اوومه ورځ یې په ناوې پسې وړوي.

سراوره (sarāwa) ښخ. م. (۱) گټه گټه (۲) دکوچنیانو یو ډول لوبه.

سرای (sarāy) نر. م. (۱) کور، انگر: (۲) هغه دهرې کونې یا دوکانونه چې په یوه محوطه کې وي.

سرایت (sarāyat) نر. م. (۱) اثر، اغېزه: (۲) دیوه شېبه توکو څخه د بل شي تېرېدنه.

سراپورد (sarāzd) نر. م. بالښت.

سرایستلی (sarastalay) ص. وتلی، پېژندلی، مخور، نوموړ، نومړی.

سراپښی (sarāpāy) نر. م. سروېدی، بالښت.

سرب (sarb) نر. ج. (۱) سورېخن، سرمنه: (۲) وگ. سرب (۱)؛ (۲) چاره، علاج.

سربادي (sarbādī) ښخ. م. هغه لېونټوب چې سپور خوري څخه پیدا کېږي.

سربادي (sarbādāy) ص. نر. م. لېونۍ، چټي غېږدونکي، چټيات وپونکي.

سرباز (sarbāz) نر. م. عسکر، سرتېر، سرتېری، سربندونکی.

سربانده (sarbānda) ښخ. م. (۱) سپرغېږی، د پټي سرالال، غړی: (۲) هغه وړکونۍ پټی چې د غټ پټي سرته پروت وي.

سرباندي (sarbānday) نر. م. سرباری، له عادي حالته پورته، سربندي، سرمتهیل، سرماتی، د دېوال وروستی پخسه.

سربانده (sarbānda) ښخ. م. بدلېزه، سرباندي، هغه طرمنه چې په جن پورې تړل کېږي او بیا د سپارې غشي ورباندې کلکېږي، سربانه.

سربدال (sarbādāl) نر. م. سرگنگسه، گيچ، بهمهاله.

سربدل (sarbādāl) نر. م. چار، قربان، ولری، څار.

سربدیاگه (sarbādāga) ص. نښ. (۱) سې پړو، لېږه، لنډغر، اېله گرده: (۲) بهنځایه لگښت.

سربیر (sarbar) نر. م. (۱) څانگې پرېکول، ښاخ بری: (۲) ق. ټول، برابر، یوشانته، پوره، سرپه سر.

سربیرا (sarbarā) ص. نر. م. (۱) سم، برابر، منظم: (۲) دکار پای: (۳) نامي، د سر (سړی).

سربیل (sarbāl) ص. مخینه، سابقه.

سربینا (sarbinā) ص. مخینا، روښنا.

سربنده (sarband) نر. م. (۱) د ویالې سر بند: (۲) هغه نری پری چې کوری، ترنگر او... ورباندې لوبدل کېږي: (۳) مېله، بانډه، اېلېند.

سربندي (sarbandāy) نر. م. سرمتهیل، سرماتی، د دېوال وروستی مایله پخسه.

سربندي (sarbandī) ښخ. م. د جنګی لاس نیوی، نامزادي، کوژده.

سربونۍ (sarbūnay) نر. م. نولۍ، خسرېوړۍ، سوړونۍ.

سربیه^۱ (sarba) ص. ښخ. م. خرېه، چاغه، غوټه.

سربیه^۲ (sarbā) ښخ. م. (۱) امرداره، لاش، سبزگه: (۲) سربله، قصابي شوی: (۳) غوټه.

سربهرن (sarberān) ق. پانف، پورتنی، پدوس.

سربهره (sarberā) ق. علاوه، د پاسه، پورته، برعلاوه، زیاتی.

سربېښت (sarbest) نر. م. سرسېنه، سرپښتۍ، سرپښتۍ.

سربیه (sarbaya) ښخ. م. د سر په قیمت، د سربیه.

سربپ^۱ (srap) نر. م. (۱) سرب، سرب، یو ډول فلز دی: (۲) یوه غرنۍ ونه ده: (۳) په لومه کې د مرغۍ د وزر وهلو اواز.

سرپ^{۱۱} (sarp) اد. صرف، فقط، گویلی، محض.
 سرپاچی (sarpāçy) نر.م. سرپاچی، دسر و
 مخ ددهندو او پر سهدو یو دول ناروخی ده.
 سرپتیه (sarpāta) ص. پنج.م. باکره او سترمنه.
 سرپتی (sarpāty) ص. سرپوبلی، هغه چی سرپ
 پتوی.
 سرپرست (sarparās) نر.م. (۱) سرپ، روزونکی،
 پالونکی؛ (۲) اداره کونکی، موقتی مشر.
 سرپری (sarparāy) نر.م. د ساچ په شهر یو دول
 مرغی ده چی وژونه یی سره او نوره توره ده.
 سرپرېگری (sarprekōçy) ص. نر.م. (۱) سر
 قربان کری، توربالی، سرپری؛ (۲) کت مت.
 سرپرېکول (sarprekawāl) ص. مت. (۱) سر
 غوڅول، وژل؛ (۲) پ.ک. لوره کول.
 سرپرکمشر (sarparkmašar) نر.م. پریدگنی،
 یوه عسکری رتبه ده.
 سرپبستی (sarpastāy) پنج.م. سرسینه، نازکی
 تنکی پبستی.
 سرپک (sarpak) نر.م. سرسری، هسی، سطحی.
 سرپناه (sarpanāh) پنج.م. (۱) کور، خونه، منزل؛
 (۲) کورله، جونگره.
 سرپوتکه (sarpuṭaka) پنج.م. سپهر کونده،
 کوچنی مرغی ده چی په سر باندې پوپکه لری.
 سرپوته (sarpūta) پنج.م. وگ. سرپته.
 سرپوری (sarpoçy) ص. نر.م. وگ. سرلوری.
 سرپوین (sarpoç) نر.م. (۱) سرپوین، برغولی؛
 (۲) یولس دزی توپک.
 سرپوبلی (sarpoçālay) ص. نر.م. پوبلی،
 سرپت شوی، پت.
 سرپول (sarpawäl) ص. مت. مرغی هرول، مرغه
 د وژوو په هرولو راوستل.

سرپه شمپری (sarpaceçy) ق. سرپه چمپری،
 سرپرشمی، سرپه خنکه، سرپه خونکه.
 سرپه سر (sarpaçar) نر.م. (۱) پوشان، پوپراپر،
 مساوی؛ (۲) پرتله.
 سرپهیل (sarpedāl) ص. ل. په لومه کې د مرغی
 د بندیدو په وخت کې د وژونو وهل کېدل.
 سرپین (sarpīn) ص. نر.م. (۱) سرپ، سرپ، د
 سرپوچو؛ (۲) سرپې توپک.
 سرتا (sarta) پنج.م. د بهنود پوړنی شاوخوا گنډل
 شوی وریبمینه توبه.
 سرتا و (sartāw) نر.م. سرغرونه، سرکبې.
 سرتا وول (sartawawāl) ص. مت. سرغړول،
 سرکبې کول، ناپرماني کول.
 سرتراپیه (sartarpāya) ق. تراپیه، ټول، تمام،
 له اوله تر آخره.
 سرتراپی (sartarālay) سرپتی، سرپت، سرسینه.
 سرترونی (sartaṛūnāy) نر.م. سرتونی، سرپچک،
 کله چک، هغه دسمال چی سرپری تری.
 سرتمبه (sartamba) ص. نپ. وگ. سرتبه.
 سرتسره (sartarsāra) ق. ټول، سراسر، بالکل،
 له سره تر اخره، کلا، کاملاً.
 سرتنا و (sartanaṭw) نر.م. مراند، د مرزاتو د چال
 سرتناو.
 سرتور (sartōr) ص. نر.م. (۱) سرلورخ، سرلوشی؛
 (۲) بی عزته، خوار، ذلیل.
 سرتورول (sartorawāl) ص. مت. (۱) سرلوشول؛
 (۲) بی عزته کول، خوارول، سرتورونه.
 سرتوره (sartōra) ص. پنج.م. (۱) تورسری، سر
 لوشی (چغه)؛ (۲) مخ. کونده.
 سرتوری (sarton) پنج.م. (۱) بی عزتی، سپکونه؛
 (۲) کونده توب.

سر تور پدل (sartwercū) مص. ل. ۱) بی عزته
 کدل؛ ۲) کوند پدل، بی سره کدل.
 سرتونی (sartūṇay) نر. م. وگ. سرتونی.
 سرتی (sarāy) ص. نر. م. تره ور، سرگردان، وارختا.
 سرتهر (sartēr) ص. نر. م. ۱) زور، جور؛
 ۲) فداکار، سرتیرجان باز؛ ۳) عسکر.
 سرتهره (sartera) ص. نر. م. سرتهر، هغه شه چې
 سر یا شوکه یې تهره او تیزه وي.
 سرتهمبگی (sarṭambagi) بڼغ. م. سرتهمبگی،
 مخالفت، ضدیت، سرزوری.
 سرتهمبه (sarṭamba) ص. نب. سرتهمبه، ضدی،
 مخالف، پریوې به غایې خبرې سخت ولاړ.
 سرتولنه (sarṭolōna) ۱) ستره تولنه، ستره غونده،
 سراسری کنفرانس.
 سرتیتوالی (sarṭiṭwālay) نر. م. خجالت،
 شرمندگی، بدنامی، سرکشته والی.
 سرتیتیی (sarṭīṭay) ص. نر. م. ۱) اطاعت کوونکی،
 عاجز؛ ۲) خجل، شرمنده، بدنام.
 سرچ (sarj) نر. م. خین، زین، د آس زین.
 سرجماعه (sarjamāṣa) نر. م. سرجماعت، د
 ټولګي مشر، د صنف کیتان.
 سرجنبیت (sarjanaṣṭ) نر. م. د کار او عمل لار.
 سرجه (sarji) بڼغ. م. سورجه، سورجه.
 سرچي (sarji) نر. م. خین جوړوونکی او خرشوونکی.
 سرچشمه (sarčašma) بڼغ. م. ۱) سرچینه، چینه،
 منبع
 سرچومه (sarčūma) بڼغ. م. ساچمه.
 سرچسری (sarčoṛay) ص. نر. م. نسکور.
 سرچینه (sarčina) بڼغ. م. سرچشمه، منبع.
 سرخوری (sarjwār) ص. نر. م. ج. خوری، سرېنکته،
 سرخورد.

سرخوری (sarjwār) ص. نر. م. ۱) سرخورد،
 شپوه، سرکشته؛ ۲) سرتیتیی؛ ۳) عاجز، بی
 لزاره؛ ۴) خجل.
 سرخوری (sarjwār) بڼغ. م. سرخوری، سرتیتیی،
 سرخمي، سرخوړي.
 سرخی (sarjāy) ق. مخکینی، وړاندینی (برخه).
 سرخارمن (sarcāman) نر. م. د پولیس په تشکیل
 کې تر سمونیار رابنکته رتبه ده چې د عسکری
 د جگتورن او ملکی ۶ رتبه سره برابره ده.
 سرخارن (sarcāran) ۱) د پولیس افسر، د افغاني
 پولیس رتبه.
 سرخپونیی (sarcapūṇay) ۱) زړوکی، خکالکی،
 اړونی، د سردسمال.
 سرخپری (sarcāṛay) نر. م. یو ډول بوتی دی چې
 د نهر یې غټ او پاتې یې نری دي.
 سرخوړه (sarcūṛa) ص. نب. ۱) سرخورد، سرخورد
 ۲) د وزن په موضوع کې د دروند مانا لري.
 سرخوړی (sarcūṛay) نر. م. ۱) سرېنکته، سرخوړی؛
 ۲) میخ، خجل، شرمنده.
 سرخپره (sarceṛa) بڼغ. م. مخامخ، منتقبا،
 نېغ په نېغ.
 سرخپری (sarceṛāy) نر. م. سرخوړی، سرېنکته.
 سرحد (sarhad) نر. م. برید، وېش، پوله، ټک،
 فاصل حد.
 سرحددار (sarhadār) ص. نر. م. برید ساتونکی،
 د سرحدې چارو موظف، د سرحد ساتلو آمر.
 سرحدی (sarhadi) ص. نب. په سرحد پورې
 اړوند، د سرحدی سیمې اوسېدونکی.
 سرخاب (survāb) نر. م. ۱) سرېغ، سرخاوی، یو
 ډول هیلې ده؛ ۲) سرکی.
 سرخار (sarxār) ص. نر. م. د اغزو بندیز (احاطه).

سر خاز (sarāza) پاره چاره، د لک، د لمر شاهه
 سر خان (sarān) م. پ. پوهه، پاره خراتو، کېد
 کارو، پوره بدوست کړه مکه.
 سر خانه (sarāna) بنغ. م. سری. سر کول. د چلم
 سر خانه. د چلم تویی.
 سر خانی (sarāniy) بنغ. م. د اوبانو طوبله.
 سر خاوره (sarāwra) بنغ. م. د سر پر منخلو
 خاوره.
 سرخ باد (sarxū) نر. م. سره مخه.
 سر خچه (sarxā) بنغ. م. ج. ۱) یو ډول سره او
 تروه زرد الودي؛ ۲) یو ډول غنم.
 سر خرکه (sarxarāka) بنغ. م. کله خورکه، یو ډول
 مرغی ده چې د کوچنیو مرغیو مازغه خوري.
 سر خرویی (sarxūy) ص. نر. م. مخ روئی، سر لوی،
 سر مکی.
 سر خرینه (sarxnyāna) بنغ. م. سر کلونه، سر خرونه.
 سر خمس (sarxās) نر. م. یو ډول بوتی دی.
 سر خط (sarxāt) نر. م. ۱) سر لیک، عنوان، سر نامه؛
 ۲) سر مشق.
 سر خک (sarxāk) نر. م. یو ډول بوتی دی.
 سر خکان (sarxakān) نر. م. وگ. شری.
 سر خکه (sarxāka) بنغ. م. یو ډول توره مرغی ده.
 سر خکی (sarxakūy) نر. م. یو ډول بوتی دی چې
 په رینو یې شیان رنگوي.
 سر خنی (sarxanāy) نر. م. سر خنی، هغه غوچکه
 چې د کچرې په منځ کې د کور تو او غوړ بود
 اچولو لپاره وېسته کېږي.
 سر خورلی (sarxwarālay) ص. نر. م. تپاه شوی،
 هلاک شوی، مر شوی.
 سر خوزوونکی (sarxuzawūnkay) فا. نر. م.
 شپږی کوونکی، خپه کوونکی، شله، سر تېبه.

سر خوزی (sarwāzay) ص. نر. م. سزاحم،
 تکلف، ورکه، نکی، جعالي.
 سر خوزی (sarwāzay) ص. نر. م. سر خوزېدنه،
 سردردي.
 سر خوش (sarxōš) ص. نر. م. خوشال، مست.
 سر خول (sarxōl) نر. م. د خولی سر، کله گی، د
 خولی تویی، تپکی.
 سر خوله (sarxwāla) بنغ. م. د خولی پیڅه، د
 خولی چنه، د خولی پراویز.
 سر خه (sarxā) ص. نر. م. ۱) سمند آس؛ ۲) بیکلی،
 سورینخن.
 سر خی (sarxāy) بنغ. م. ۱) غاړه، شنډه، ژی،
 حاشیه؛ ۲) تریشه، ریشاره، لیثاره.
 سر خپل (sarxēl) نر. م. میز، سر کرده، مشر.
 سردار (sardār) ص. نر. م. ۱) مشر، سر کرده،
 رئیس؛ ۲) قوماندان، د پوځ مشر افسر.
 سردارو (sardārū) نر. م. ج. وگ. پاره، اولنو به
 دغه ماده د حشراتو د ورک کولو لپاره په سرونو
 کې اچولونو څکه یې سردارو بلله.
 سردانه (sardānā) بنغ. م. د سر ورځ، هغه ورځ چې
 د ویالې په سر کې واقع وي.
 سردرختي (sardraxū) بنغ. م. د ونو مېوه، د مېوه
 دارو ونو حاصل.
 سردره (sardara) بنغ. م. د درې سر، د درې لوره
 برخه.
 سردری (sardarāy) بنغ. م. د دروازی د چوکات
 پاسنی لرگی.
 سردسپر (sardser) ص. نر. م. سره سیمه، سور
 ځای.
 سردم (sardām) نر. م. د جولا د تنسې ځانگړی
 آله (لرگی).

سردمدار (sardmandār) ص. نر. م. مشر، سرکرده،
سرکشی.
سردده (sardā) ص. نم. ۱. دول ختکی یا هندوان
با... ۲. یو دول خرشه.
سردرشته (sardāra) بئخ. م. گ. سرپشته.
سردزگی (sardzāy) نر. م. سرجگی، هغه پوستکی
چی د جگ په خوله یی اچوی او تری یی.
سردزنش (sardzanāš) نر. م. ترینه، په سرپکونه.
ملا متونه، جزا وړ کوونک.
سردزوره (sardzōra) ص. نم. سرکبه، سرکشه،
سرتبه، ضدی.
سردزوری (sardzōray) ص. وگ. سردوره.
سردزوری (sardzōrī) ا. سرتبگی، زورورتیا،
سرکبگی.
سردزیان (sardzyān) ا. د سردزیان، د سرتاوان،
غانی تاوان.
سردزیری (sardzīry) نر. م. هغه لیر سره کړی غوری
چی په کور تو او یا کتخ باندی اچول کېږی.
سردزه (sardza) بئخ. م. وگ. سرده.
سردزه (sardza) بئخ. م. ۱. سردزه، غرنی سرده، غرڅنی،
د غره پسه؛ ۲. صج. تکره او سرکبه بئخه.
سردساتنمن (sardatanmōn) نر. م. د پولیسو په
تشکیل کې له دریم څارن څخه رابنکته رتبه ده
چی د عسکری په تشکیل کې د ورو ضابطانو
له بریدگی سره برابر ده.
سردسام (sardām) ص. نر. م. ج. سودایی، بادسری،
سرکرتنه، یی اگاره، بادوهلی، باسار.
سردسایه (sardāy) بئخ. م. د فطر صدقه، د سر
صدقه.
سردسپارلی (sardspārāly) ص. سرپندلی،
غانسپارلی، سر په تلی کې.

سردسختا (sardaxt) ص. نر. م. ۱. کلک، تینگی،
۲. سرتبه، ج. ضدی.
سردسر (sardār) نر. م. ۱. د صایعاتو د سر پر خه،
۲. د وریجو.
سردسره (sardara) نر. م. ۲. د اوښ بایسته ترسری،
د اوښ بکلو سار (افسار).
سردسری (sardāy) ا. نر. م. یو دول پاسته او یی
اغزو واده دی.
سردسری (sardārī) ص. نم. بر سپرن، سطحی،
نیمگری.
سردسوین (sardobān) ص. نر. م. وارخطا، تلوی.
سردسوینده (sardobānda) بئخ. م. زنغه، خمغه،
زمغه، شویله، چهلپا (وگ. زنغه).
سردسویانده (sardāyānda) ص. نم. تلوی، وارخطا.
سردسیره (sardāra) بئخ. م. د بئغو یو دول گانه ده
چی په تندي یی غوړندوی.
سردشاخی (sardšāxi) بئخ. م. د څارو یو د سر مالیه،
چهلک.
سردشار (sardšār) ص. نر. م. ۱. د ک، ترخونی پورې؛
۲. مست، آرام، خوبی.
سردشاهی (sardshāhi) بئخ. م. شېرشاهی؛ ۱۴۰
گرامو سره معادل وزن.
سردشکونوی (sardshikawūay) نر. م. سرشکونه، د
ماشومانو یو دول لوبه ده.
سردشمارنه (sardshārāna) ا. سرشمېره، سر
شمېرنه، د نفوسو احصایه.
سردشمېرانده (sardshmarānda) ا. سرشمېرونکی،
سرگتونکی، سرمحاسب.
سردشوخی (sardshōx) ص. نر. م. شوخ طبعه، مست،
په شوخی او شیطانی سر.
سردشوی (sardshōy) بئخ. م. یو د باینه دوله مرغی ده.

سر بنیاد (sarjān) ص. سر بنیادونکی، سر بنار.
 سر بنیسته (sarjā) جمع م. سر شته، سر شسته، بندوست، سمالونه.
 سر بنیته دار (sarjādar) ص. نر م. سر شته دار، سمالوونکی، بندوست کونکی.
 سر بنوونکی (sarjōunkay) مشر بنوونکی، سر معلم.
 سر طان (sarjān) نر م. ۱) چونگابن، چنگابن، کجپیور، کتبکیر؛ ۲) کنسر.
 سر طبیب (sarjātib) نر م. د داکتر انور نیس، د یو یو غتیایی موسی آمر یا مشر.
 سر عت (sarjā) نر م. توندی، تلوار، بیره، چتکتیا.
 سر غ (sarjā) نر م. عین، زین، د آس زین.
 سر عاری (sarjāray) ص. نر م. ۱) سر کنبه، سر غروونکی، سر کش، غوونه نیوونکی؛ ۲) په تنگ شوی.
 سر غاری (sarjāre) جمع م. ژوبله، وژله، قتل.
 سر غبرگون (sarjārgūn) گر: د فعلی ریسی د سر توکی تکرار.
 سر غمت مشر (sarjāmašar) نر م. سپه سالار.
 سر غمر اندی (sarjāmanday) ص. نر م. یاغی، باغی، سر کنبه، سر کش، سر غروونکی.
 سر غرول (sarjārawal) مص. مت. بغاوت کول، نافرمانی کول، سر کنبی کول، سر غرول.
 سر غری (sarjāray) ص. نر م. پزې ته وارسېدلی، دېر په عذاب شوی.
 سر غشی (sarjāšay) نر م. وگ. شر غشی.
 سر غندوی (sarjāndoy) ص. نر م. ۱) مشر، لار بود، لار بنوونکی؛ ۲) یو ډول وایبه دی.
 سر غنه (sarjāna) ص. بنغ م. مشر، لار بود، د سر سړی، لار بنوونکی.

سر غوبه (sarjāpā) جمع م. ۱) سر غوبه، غوبه؛ ۲) پت، ډوب، نغلی.
 سر غوبه (sarjāpā) جمع م. ۱) پچلی کار، ۲) د نار د سر غوبه؛ ۳) ډوبېنه، غوبه کېدنه.
 سر غوج (sarjāwāc) نر م. سر غج، مهر ولاک، سر بسته، د مال نېمانی کول.
 سر غوخ (sarjāwāc) ص. نر م. سر پرېکړی، سر پرې شوی.
 سر غور (sarjāwār) نر م. د سر روغن، د سر غورولو غوبی.
 سر غوری (sarjāwāzay) نر م. د کاهو یا نورو سابو باندې پند یا غت پوتکی.
 سر غونله (sarjāwānd) ص. نر م. ۱) غوند سړی، گرد سړی؛ ۲) د بغوتی د مری ډول ناروغی؛ ۳) غخ، یو ډول اغزن پوتی دی.
 سر ف (sarjā) نر م. ج. په عمکه پورې تړلی بزگر.
 سر فراز (sarjāfraz) ص. نر م. سر لوری، مفتخر.
 سر قمت (sarjāqat) نر م. سر قه، غلا، پت، ورک.
 سر کاتب (sarjākatib) نر م. سر لیکونکی، د لیکونکو مشر.
 سر کار (sarjākar) نر م. ۱) حکومت، کار فرما؛ ۲) ملک، اختیار دلر.
 سر کاری (sarjākār) ص. نر م. د سر کار، د حکومت، په حکومت اړوند.
 سر کپ (sarjākap) نر م. سر پک، په سر کې ریدل، غنم یا... خلوړ گوتی په سر کې ریدل.
 سر کتابت (sarjāktābat) نر م. د سر کاتبی وظیفه، سر کاتبی.
 سر کت (sarjākt) نر م. بر وگ. دوره (۲).
 سر کړده (sarjākard) ص. نر م. مشر، د سر سړی، آمر، حاکم.

سرکرونی (sarkrūne) بیخ.م. مشاطه. د سر سینگاروونکی.

سرکس (sarkas) نر.م. د هنري او ورزشي نندارې لکه اکروباټ، جمناسټیک، جادوگری، د روډو حیواناتو جالو فعالیتونو ته سرکس وایی.

سرکښ (sarkas) ص. نر.م. ۱) سرکش، یاغي، ۲) نافرمان؛ ۳) د اس غل؛ ۴) درمې د سروزه شایز.

سرکښته (sarksāta) ص. نپ. سر تیتي، سر شور، سرخم، سرخوړنده.

سرکښي (sarkasī) بیخ.م. سرکشي، یاغیتوب، سرزوري، بغاوت، خبره نه منل.

سرکنده (sarkānda) ص. بیخ.م. تېزه منده، په یوه سامنده، په غنده منده.

سرکنډو (sarkandō) ص. بیخ.م. وگ. سرکونډو، سرکنډی (sarkandāy) نر.م. د ماشوم ندرې وښتان او څنکه.

سرکنډی (sarkundāy) بیخ.م. ۱) هغه جنی چې وښتان یې لنډ شوي؛ ۲) هغه نجلۍ چې مخکې له وده پیلار په کور کې کونډه شي.

سرکو (sarkāw) نر.م. وگ. سرکپ.

سرکوب (sarkób) ص. نر.م. ۱) ترټل، سرزنش، وهل، ماتې ورکول؛ ۲) د جنگ څوکۍ، برج؛ ۳) د ژرندي د وپالي جگ ځای.

سرکوتپا (sarkōt) نر.م. د درمند هغه لومړۍ پیمانې چې ملا یا دم ته ورکول کېږي.

سرکودن (sark.kdān) ص. نر.م. وگ. سرسام.

سرکوزی (sarkūzay) نر.م. ۱) څنغیر، څنغیر، سوز؛ ۲) ص. نر.م. مچ، په غیرته (سری).

سرکوزي (sarkūzi) بیخ.م. په غیرتې، دووسی، شرمندگي، بهرمنې.

سرکول^{۱۱۱} (sarkól) نر.م. ۱) سری، د چلم سرخانه؛ ۲) د اویو پتم، د اویو مخې ته بند اچول.

سرکول^{۱۱۲} (sarkwál) ق. سرپه شمېرې، سرتوکونی، سرپه څنکه، سرکول کونی.

سرکول^{۱۱۳} (sarkawál) مص. مت. ۱) سر مینځل، گنده کول او اوبدل؛ ۲) چلم لگول؛ ۳) غولول؛ ۴) د کړکي قلم جوړول؛ ۵) انښه خټا کول.

سرکولپي (sarkulpi) بیخ.م. (ق.) سرقلبي، د تجارتې شهرت ارزښت، د یوې څمکې، ځای، مسلک تفضیلي گټې.

سرکومه (sarkoma) بیخ.م. د کاربزد شاه بام یا سرپتونی.

سرکونډو (sarkondō) بیخ.م. ۱) نوې بالغه نجلۍ چې وښتان یې لنډ وي؛ ۲) ق. سرکونډی، سرپه شمېرې، اوبښل، سرتوکونی، اوبښل.

سرکونگ (sarkwāng) نر.م. یو ډول مرغۍ ده چې د غاړې ښکې یې رنگارنگې دي.

سرکوی (sarkōy) نر.م. گونډي مال، پرمال، د درمند گونډیو میده کول.

سرکه (sarka) بیخ.م. ترویی، یوه تروه مایع ده چې دانگورو، توتو، خرما له تخمر څخه جوړېږي.

سرکی (sarkāy) بیخ.م. ۱) مچ ته ورته دیوې سرې رنگې حشرې نوم؛ ۲) الویالو، د الویالو ونه؛ ۳) یو ډول جلدي ناروغی ده؛ ۴) ص. بیخ.م. سورنګی.

سرکی (sarkāy) ص. نر.م. ۱) سورنګه؛ ۲) ابرسپرن لگېدلی، سطحې مېښی.

سرکېدل (sarkedāl) مص. ل. ۱) مقصد ته رسېدل؛ ۲) د چلم لگېدل؛ ۳) دانه چاودېدل.

سرگا (sarga) بیخ.م. ۱) پرونی، تېکری؛ ۲) یو ډول د تفرېښکلی انځور دی.

سر ماتی (sarmāti) بنج. م. ۱) جنگ جگره، جنجال
۲) غوره تلنه، سر شپوه تلنه.

سر مال (sarmāl) نر. م. ۱) هغه پری چې یو بار د
باروونکي په شا توینگه پری؛ ۲) ص. د ک:
۳) د گوندي میده کول.

سر مالول (sarmālawāl) مص. مت. ۱) پر مالول،
گوندي میده کول، گندي غوړیلول؛ ۲) د کول،
مال مالول.

سر مالي (sarmāli) بنج. م. د کوالی، مال مال تیا.
سر مامور (sarmāmār) نر. م. د پولیس د ماموریت
آمر.

سر مایه (sarmāya) بنج. م. پانگه، شته، ذخیره،
دلاری، دولت، تول شوی مال.

سر مایه دار (sarmāyadar) ص. نر. م. د پانگي
خپتن، شتمن، مور، پهای، دولتمن.

سر مرد (sarmard) بنج. م. هغه پیسه چې شوک
خیل عوض ته د اجورې په توگه ورکوي.

سر مرده (sarmarda) بنج. م. نر، هغه اشرف چې د
ویالي کیندلو یا جوړولو لپاره ټاکل شوی وي.

سر مشر یزه (sarmasrza) ص. م. سر تولنه، سر مشر یزه
غونډه، د مواد خپلمنځي غونډه.

سر مشق (sarmāšq) نر. م. ۱) نمونه، عبرت، مثال،
دل؛ ۲) سر خط.

سر مینگی (sarmāškay) بنج. م. شرموبنګی،
چر چبکی؛ ۲) کوچنی خزنده ده.

سر معلم (sarmāšlīm) نر. م. سر بسوونکی، د
بسوونکو آمر.

سر مغزن (sarmāžan) ص. نر. م. ۱) اپلتي ویونکی،
چتي غی بدلونکی؛ ۲) سر گهزنی، گیج.

سر مغزنتوب (sarmāžantob) نر. م. گنگسیت،
گنگس توب، سر گرختوب، گیجوالی.

سر گردان (sargardan) ص. نر. م. لالهانده، پریشان،
غلبانده، لالوانده، آواره.

سر گری (sargāry) نر. م. یو ډول زهر رنگه زیړه
غزنی وابنه دي.

سر گله (sargala) بنج. م. تکسری، چپلک، د مال
او څارویو محصول.

سر گنگس (sargāngs) ص. نر. م. سر گنسه، سر
گیج، گنگس، سر بداله.

سر گنځی (sargāñay) نر. م. یو ډول زیړه بوتی دی.
سر گومه (sargōma) ص. نر. م. ۱) سر گمه، بېهوینه،
بېحاله؛ ۲) نامعلومه.

سر گه (sarga) بنج. م. د کور کمله.
سر گچن (sargejan) ص. نر. م. شوک چې د
گوشت خوری په ناروغی اخته وي.

سر لاتی (sarlāṭay) بنج. م. ۱) سر ملاق، سر په
شپری، سر کونډی؛ ۲) د سر چوتی.

سر لوخ (sarlūc) ص. نر. م. سر لشی، سر لوخه، لوخ
سری، تور سری، تور سره.

سر لور توب (sarlwartob) نر. م. سر لورې،
سر بلندي، سر لور تیا، سر لور والی.

سر لوره (sarlwāra) بنج. م. پېچومس، مخ په لوره.
سر لوری (sarlwāray) ص. نر. م. سر بلند، سر فرزه.

سر له سره (sarlasāra) ق. له سره، د لومړی سره،
پیا، دوباره.

سر ماتوک (sarmātuk) ص. نر. م. شباخووی،
سر ماتک، جنگه ره، جنگی.

سر ماتول (sarmātawāl) مص. مت. ۱) سر زخمی
کول؛ ۲) سر اړتیا کول؛ ۳) تول غوړول.

سر ماتی (sarmāṭay) ص. نر. م. ۱) سر ماتوک،
جنگه ره؛ ۲) سر بلندي، سر منډیل؛ ۳) د شپای پزه

۴) غوړ تول، سر شپوه تول.

سر مغزنول (sarmagzanawál) مص. مت. سر
گهزنی کول، سر گچول، دد پرو خبرو په وسیله
سره د چا سر گنگول.

سر مغز نهدل (sarmagzandedá) مص. ل. د د پرو
خبرو په اور بندو گنگسېدل، سر گزنی کېدل،
گچېدل.

سر مقاله (sarmaqāla) بڼخ. م. ژ. هغه مقاله چې
د ورځنیو پېښو په اړه د مسوولو کسانو له خوا
په یوه ورځپاڼه، مجله... کې لیکل کېږي.

سر منډول (sarmandól) اص. نر. م. ج. سر په خپری
ولاړ، په څنکه درېدلی.

سر منشي (sarmunši) نر. م. لو کېل، سر لیکوال،
سکرتر جنرال.

سر مه (sumā) بڼخ. م. وگ رانحه.

سر مهار (sarmahār) نر. م. هغه مړي ترو په چې د
لوېښ د مهار په سر کې وي.

سر مه یی (sumayí) اص. ب. شېر بحر نور،
شین ویره تور.

سرنا (sumā) بڼخ. م. وگ. سور.

سر نامه (sarnāma) بڼخ. م. ۱۱ پته نیک، ادرس؛
۲) سر بزه، سر لیک، مقدمه؛ ۱۳ عنوان.

سر نچ (surānj) جن. د گوړو لو پاري بو ترکیب دی
چې رنگ یې سور او په نقاشی په کارېږي.

سر نجه (sranja) بڼخ. م. سر نجه، ترویه، د ويلي
شویو کوچو خبرې.

سر نخ (sarnāx) نر. م. دانگورو د خانگي هغه سر
چې په چپله باندې پورته کېږي.

سر نده (sarinda) بڼخ. م. سپرنده، چغانه، سپر بنده،
د پختني ساز یوه لرغوني آله ده.

سر نده مار (sardamār) اص. نر. م. سر نده
وځوونکی، سپرنده وځوونکی.

سر نمنته (sarnāsta) بڼخ. م. یو ډول ونه ده.
سر ننگ (surāng) نر. م. ۱) انقب، نفسم؛ ۲) اوگ.
پار صنج (۱).

سر ننگی (sranḡay) نر. م. ۱) دالان؛ ۲) دېږی،
سر یو بڼې کوڅه؛ ۳) پلوره، کوڅکن.

سر نو شمت (samawīst) نر. م. برخلیک، تقدیر،
قضا، مقدر، بخت، طالع، برخه.

سر نی (sumāy) نر. م. وگ. سورنا.

سر نی (saranāy) اص. نر. م. د سر، پاسی، پورتنی،
سر نی (saranāy) بڼخ. م. سر بانی، سر باندی،
ورگسه، بانی، بددیره.

سر نهمزه (sarnēzā) بڼخ. م. د سبزي څوکه، د نهمې
سر، د سبزي برخه.

سر نیکه (sárnika) نر. م. د تر نیکه پلار.
سر و (sarw) بڼخ. م. ۱۱ اوگ، سبر؛ ۱۲) صج، جگ و
رساقد.

سر و اخی (sarwāxī) اص. نر. م. مسروره، خپل
سری، سر لیس، ریښکن، باغی.

سر و ازیونی (sarwāzūnī) بڼخ. م. د واده دریمه ورځ.
سر واژ (sarwāz) نر. م. سر فېج؛ د صرف موقف و
موقعیت.

سر و اښ (sarwāzī) نر. م. د سپو پری دی چې
قاروې وریاندې تړي.

سر و ال (sarwāl) ۱۱) د یوه شرکت یا مؤسسي مشر.
سر و انده (sarwānda) بڼخ. م. وگ. سر باند.

سر و اندی (sarwānda) نر. م. ۱۱) د پي هغه برخه
چې د ورځ حواته وي؛ ۱۲) د پل سر.

سر و اني (sarwāni) بڼخ. م. سر وان، یو ډول ونه ده
چې ره رجنه او تر څه مېوه لري.

سر و انډی (sarwānday) نر. م. ۱۱) د لوڅه پاتي
شوي برخه؛ ۲) په قلبه آموخته شوی عوی.

سرو ب (sarūb) ق. سروپ، بالکل، کاملاً، گرسره، مطلق.

سرو بر (sarubār) نر. م. درک، پتہ، شرک، سراغ.

سرو پای (sarupāy) ق. سروپا، سرتر پتو، کالی، لہ سرہ تر پتو.

سرو تن (sarutān) ق. ۱) برابر، یوشان، یوراز؛ ۲) سروپا، سروپای جامی.

سرو ترہ (sarwātra) نغ. م. منصلی، جای نماز.

سرو تہ (sarwatā) نغ. م. دوکانچہ، سربہ، چوترہ.

سرو تگہ (sarwāṭka) نغ. م. سکروتہ، داور نسبتاً ختہ توتہ.

سرو تی (sarotīy) نر. م. ۱) د شوتلی کورده؛ ۲) مشکولہ، چاگلہ.

سرو چوی (sarocōbay) نر. م. سری، شری.

سرو د^{۱۱} (sarōd) نر. م. ستار تہ ورتہ د موسیقی، یوہ مشهورہ آلدہ.

سرو د^{۱۲} (sarūd) نر. م. نغمہ، اواز، ساز، موسیقی، سندره، تنگ تکور.

سرو ر^{۱۱} (sarūr) نر. م. ۱) خوبی، خوشحالی؛ ۲) ع. سماج.

سرو ر^{۱۲} (sarwār) نر. م. مشر، لار پتو، راهنما، رہبر، د قبیلہ مشر، رئیس، پتو.

سرو رخ (sarwārx) نر. م. ۱) سردانہ، سریند؛ ۲) پیل، لومری، مرحلہ، لومری پراو.

سرو رخ (sarwārxay) نر. م. ۱) سریند؛ ۲) دورخ د خولی سردانہ چہ شگی پتہ کپ غونڈہ پتہ.

سرو ری (sarwarāy) نر. م. سریاری، ہفہ ہار چہ د وڈی پسر اہتبول کہی.

سرو ری (sarwarī) نغ. م. ۱) رہبری، پتوایی؛ ۲) پاجہی، سلطنت؛ ۳) تفوق، غورہ والی.

سرو زنہ (sarwāzna) نغ. م. گندہ، بدہ، پتزی.

سرو غل (sarōḡal) مص. مت. تریزی رسول، پتہ خان راوستل، پتہ تکلیف اختہ کول.

سرو غلی (sarōḡalay) مص. نر. م. پتہ عذاب اختہ شوی، پتہ تکلیف شری.

سرو غنہ (sarōḡna) نغ. م. ربر، عذاب، کراک.

سرو غونگی (sarōḡawūṅkay) فا. نر. م. پتہ عذابونگی، شورونگی.

سرو کار (sarukār) نر. م. ۱) اریکی، مناسبت؛ ۲) اشتغال، مصروفیت.

سرو کال (sarukāl) ق. کری کال، تول کال.

سرو لم (sarūlam) نر. م. دکار سروپای، د میاشتی سرواخیر.

سرو لین (sarwalīn) اص. نر. م. ج. مصی، مسین.

سرو نچہ (sarūnja) نغ. م. وگ، سرنچہ.

سرو ندی (sarwandāy) نر. م. ۱) پگری، لنگوتہ؛ ۲) د ژی د خولی تر لومزی.

سرو نگہ (sarūṅga) نغ. م. وگ، سکروتہ.

سرو نگی (sarūṅgay) نر. م. واپکی، دندوری، دانگورو وپکی، دانگورو وپکالی.

سرو نوک (sarunūk) ق. تول، برابر، پورہ.

سرو ور (sarvōr) نر. م. (پتہ ک. اسراور، د ناوی لومری پلاتگ د مبرہ د کورہ د پلار کرہ.

سرو ول (sarwal) مص. مت. ۱) منیل، سروول، سرویل؛ ۲) خوول، تاوول.

سرو هل (sarwahāl) مص. ل. ۱) شرک و هل، د لمر او سپوومی نوپ رانکارہ کپل؛ ۲) نبات تہفنہ و هل؛ ۳) معج. پیرہ کول.

سرو ہ (sarwa) نغ. م. گ. سرو.

سرو ی (sarwe) نغ. م. ۱) لومری کتنہ، شہونہ لو تحقیق، عمومی کتنہ یا نظر؛ ۲) کچ. کچونہ، مساحی، بر آورد، نقشہ اخیستہ.

سرو ب (sarūb) ق. سروپ، بالکل، کاملاً، گرسره، مطلق.

سرو بر (sarubār) نر. م. درک، پتہ، شرک، سراغ.

سرو پای (sarupāy) ق. سروپا، سرتر پتو، کالی، لہ سرہ تر پتو.

سرو تن (sarutān) ق. ۱) برابر، یوشان، یوراز؛ ۲) سروپا، سروپای جامی.

سرو ترہ (sarwātra) نغ. م. منصلی، جای نماز.

سرو تہ (sarwatā) نغ. م. دوکانچہ، سربہ، چوترہ.

سرو تگہ (sarwāṭka) نغ. م. سکروتہ، داور نسبتاً ختہ توتہ.

سرو تی (sarotīy) نر. م. ۱) د شوتلی کورده؛ ۲) مشکولہ، چاگلہ.

سرو چوی (sarocōbay) نر. م. سری، شری.

سرو د^{۱۱} (sarōd) نر. م. ستار تہ ورتہ د موسیقی، یوہ مشهورہ آلدہ.

سرو د^{۱۲} (sarūd) نر. م. نغمہ، اواز، ساز، موسیقی، سندره، تنگ تکور.

سرو ر^{۱۱} (sarūr) نر. م. ۱) خوبی، خوشحالی؛ ۲) ع. سماج.

سرو ر^{۱۲} (sarwār) نر. م. مشر، لار پتو، راهنما، رہبر، د قبیلہ مشر، رئیس، پتو.

سرو رخ (sarwārx) نر. م. ۱) سردانہ، سریند؛ ۲) پیل، لومری، مرحلہ، لومری پراو.

سرو رخ (sarwārxay) نر. م. ۱) سریند؛ ۲) دورخ د خولی سردانہ چہ شگی پتہ کپ غونڈہ پتہ.

سرو ری (sarwarāy) نر. م. سریاری، ہفہ ہار چہ د وڈی پسر اہتبول کہی.

سرو ری (sarwarī) نغ. م. ۱) رہبری، پتوایی؛ ۲) پاجہی، سلطنت؛ ۳) تفوق، غورہ والی.

سرو زنہ (sarwāzna) نغ. م. گندہ، بدہ، پتزی.

سره زر (srazar) نر.ج. (ک.) طلا، یوډول شپږ،
روښانه، قیمتي او پوست فلز دی.

سره زرین (srazarin) ص. د سرو زرو، طلايي.

سره سایبي (srasābi) نر.ج. سرې سږې، توږې،
خوږې وڅکې دې چې د سرو سایبيو د انګورو
څخه لاس ته راځي.

سره سایبي (srasāybi) نر.ج. یوډول خوږیو،
سره کندهاري انګور دي.

سره شله (sraśāla) بنځ.م. د شیرې (شری، سری)
او کوي (ننګی) دانې.

سره شونډو خاني (sraśunḍūxāni) نر.ج. یو
ډول سره بې دانه کندهاري انګور دي.

سره غاړه (sragāra) بنځ.م. سره مری، مری.

سره غوته (sragūta) بنځ.م. کلکه غوته.

سره غورڅکه (sragūjaka) بنځ.م. د اور لوبه
لښه.

سره کتو (sraḱatāw) بنځ.م. (۱) د ماشومانو یو
ډول لوبه ده؛ (۲) د هغو کالښو بوختی یا غوته

چې کله کله اغوستل کېږي.

سره هلال (sarhalāi) نر.م. سریکار، د پتي یو سراو

بل سر چې د قلبی په وخت غوايي ورنه راگرځي.

سره لی (saralāy) بنځ.م. سرپاڼه، هغه چرمینه چې
په جنګ کې اچوله کېږي او کنده وریوې تړي.

سره مخه (sramāxa) بنځ.م. سرپاری، سرخ باد،
یوډول ناروغي ده.

سره میاشمت (sramyašt) بنځ.م. هلال احمر،

سور صلیب، یو نړیواله مرستندویه موسسه ده.

سره مېنه (sramēna) ا. غاینوم دی.

سره نېمته (saransūta) نر.ج. (۱) گډون، اختلاط،

د دوو شیانو سره گډېده؛ (۲) جنګېده.

سره هوا (sarhawa) ص. نې. سر په هوا، مفروړه.

سرو پېرد (sarwēzi) نر.م. سرو پېردی، بالبت.

سرو پېس (sarwca) نر.م. (۱) یوه نغلبه وسیله ده؛

(۲) چوپړ، دنده، نوکړي؛ (۳) مذهبي رسوم؛

(۴) سبیت؛ (۷) مرسته، همکاري، گټه.

سرو پېنښ (sarwca) نر.م. د کټ هغې پنډې روسی

چې مونځ په کې او بدل کېږي.

سرو پېنښت (sarwca) نر.م. (۱) بالبت، سرو پېردی؛

(۲) د تې سر.

سرو ویل (sroyal) مص. مت. دورګې یا نورو حشر

سره مرړول یا مېل.

سرو ویی (sarwayāy) گر. هغه ویی (لغت) چې په

جمله کې ډېل ویی یا ویونوله خوا ستایل کېږي.

سره ^{۱۱۱} (sāra) بنځ.م. (۱) کود، پارو، امبار، انبار؛

(۲) ص. نې. اعلی، وتلی؛ (۲) په یوې کولو کې

روډی غوی؛ (۳) اد. یو غای، یوله بله، څخه.

سره ^{۱۲۱} (sra) بنځ.م. (۱) د سور مفرد مونث؛ (۲) لاین

سردلره؛ (۳) هغه څاروي چې بې وخته بچي

وغورځوي؛ (۴) ژوبله، تپ؛ (۵) ص. نر.ج. د

سور جمع مذکر؛ (۲) طلا؛ (۳) تاوده، بریان.

سره هار (sarhār) نر.م. د پانو، باد... اواز.

سره بانجن (sarbānjān) نر.ج. رومیان، رومي

پاتینګن، رومي بانجان.

سره بگی (srabagāy) بنځ.م. یوډول واښه دي.

سره بوری (srabūray) بنځ.م. سره کولمه.

سره بونی (sarabūne) بنځ.م. سریانی، سریپاڼه،

د کولبې چرمینه.

سره تبه (sratāba) بنځ.م. لویه تبه، محرقه تبه.

سره ترخه (sratāxa) بنځ.م. یوډول دښتی بوټی

(جارو)، سره جارو ته هم وایي.

سره څله (sraśāla) بنځ.م. د ژمي تر څلې لس

لاڅې وروسته موده.

سرهوا خبره (sarahawaxahra) بنخ.م. پرچه او
 بی مانا خبره، اپلاکه.
 سره و زرغونه (srawuzargūna) بنخ.م. شنه
 زرغونه، سره و شنه، د بوی تال، پینگه.
 سره و لپنبی (srawalpās) نر.م. تبار، مسگر.
 سره وله (srawāla) بنخ.م. مجنون وله، مجنون بېد.
 سره هپته (sarheṭa) ص.نب. سرگردان، لالهانده.
 سره هری (sarherāy) نر.م. د نوي پرتاگه گنده.
 سره یگی (sraykāy) بنخ.م. سره پیسه، سره ایگی.
 سری (sarāy) بنخ.م. ۱) د بنغو یو ډول گانه ده؛
 ۲) د چلم سرخانه؛ ۳) زین پوښ؛ ۴) په کولبه
 کې د غویو بدلول؛ ۴) د بام پرچال؛ ۵) یو ډول
 بوتی دی؛ ۶) د گل بوتی؛ ۷) د کب نیولو د تاریز
 دام په سر کې لویه تیره چې دام پر خای ساتي.
 سری^{۱۱} (sray) نر.م. وگ. سوری^{۱۱}.
 سری^{۱۲} (sarāy) نر.م. ۱) د مضمون عنوان؛ ۲) جوړه،
 همسر؛ ۳) شری، شیري؛ ۴) د غزونه.
 سری (sre) ص. بنخ.م. ۱) سره زر، طلا؛ ۲) د سره
 جمع مونث.
 سری^{۱۱} (sri) ص.نب. ۱) پت، مخفي، د سر؛
 ۲) نر.م. ج. (مو.) سری راگ، د شپور راگو
 خنه پوراگ دی.
 سری^{۱۳} (sari) بنخ.م. ج. یو ډول جامه یا توکر.
 سریال (siryāl) نر.م. وگ. سیريال.
 سریانی (suryāni) ص.نب. ۱) د یوه لرغوني قوم
 ژبه وه چې د دجلې او فرات پر غاړو مېشت و؛
 ۲) یو ډول لیک دی چې انجیل په لیکل شوی
 دی او نن هم په یهودو کې رواج لري.
 سر بورد (sareburd) ق. سر بوده، تول، له یوه سره،
 بهني، سر بوده، گرسره.
 سر ریشه (suryāta) بنخ.م. وگ. سور ریشه.

سریخ (srix) نر.م. یو ډول ونه ده.
 سریز (siri) بنخ.م. سرس، وگ. دمتر.
 سریز (siri) ص. نر.م. ۱) سلسله، دوره، پرله
 پسې، لړۍ؛ ۲) وگ. سیريال؛
 سریزه (sarīza) بنخ.م. تمهید، سر ریشه، مقدمه،
 پیل، دیباچه.
 سری سلطان (sarīsultān) نر.م. سولیس، د
 سپینتو یو ډول لویه ده.
 سری سمبوري (srisambūri) ق. وگ. سوری
 سوری.
 سرینین (sres) نر.م. ج. سرین، سرینخ، سره هغه
 ماده چې د دوو شیانو د نښلولو لپاره کارېږي.
 سرینین (srisān) ص. نر.م. سرینناکه، سرینناک،
 نښلېدونکی، سریننده، سرینند.
 سرینینه (sreṣana) بنخ.م. مفانده، قد کشک، د
 تناسلی غړو او ورون تر منځ برخه.
 سرینبول (sreṣawāl) مص. مت. نښلول، منلول.
 سرینبهدل (sreṣedāl) مص.ل. نښلېدل، منلېدل،
 خښدل.
 سری صاف (srisāf) نر.م. یو ډول ململ دی.
 سریخ (sari) ص. نر.م. ج. ۱) تند تلونکی، گړندی
 تلونکی؛ ۲) چټک، تېز، متی.
 سری غوښې (sregwaṣ) بنخ.ج. ۱) د وینو
 د کې غوښې؛ ۲) اص. سردارې غوښې؛ ۳) اص.
 د یتیم مال، حرام شی.
 سریکار (sarekār) نر.م. ۱) سروکار، اړیکې،
 غرض، مخامخ کېدنه؛ ۲) د پتي سپر غوی.
 سرپله (sarēla) بنخ.م. ۱) سره خاوره؛ ۲) ق.
 په خپل سر، پخپلو، بهسره.
 سری هی (sremāy) بنخ.ج. نسک، د میو د کورنی
 یو ډول دی چې رنگ یې سوری.

سری ننده (sarinda) بنج. م. وگ. سرنده.
 سری نند (sarind) نر. م. (مو.) د ۷ ساترو یو
 تال دی، یو گر ۲ لگی او یو پلت لری.
 سرینه (sarina) بنج. م. وگ. مختاری.
 سری ورخ (sarivarx) نر. م. (۱) سرورخ، سرینه،
 سردانه؛ (۲) د کار پیل، ابتدا.
 سری وری (sareware) ص. نی. شرگند، معلوم،
 ظاهر، بنکاره، واضح.
 سریه^{۱۱} (sarva) بنج. م. لمر شرک، لمر شریکه، د
 لمر راخته.
 سریه^{۱۲} (sarva) بنج. م. (۱) د سپایانو یوه ډله؛
 (۲) د اسلام په تاریخ کې هغه غزاده چې زموږ
 پیغمبر (ص) پخپله تشریف نه په کې درلود؛
 (۳) اوگه، سوزیته.
 سری پ (sarap) نر. م. په نرم ځای باندي د یوشی د
 شور غږېدو اواز یا د خوراک په وخت د خولې نه
 د سرپ آواز.
 سری ت (sar) نر. م. ستونی نیونکې ژړا.
 سری تیا (sarlya) بنج. م. (۱) سوزوالی، سورتوب؛
 (۲) مع. بې علاقی.
 سری شد (sarcad) نر. ج. ساره، یخ، یخنی.
 سری زوی (sarzvi) بنج. م. یخنی، سزی، ساره.
 سری ک (sarak) نر. م. شرک، لویه لاره، لوی واټ،
 عمومي لاره، سرک.
 سری وی (sarobay) نر. م. (۱) د اوبو سرولو یا څښلو
 څارون لوښی؛ (۲) د اوبو ډنډو کی؛ (۳) د سولې
 حالت.
 سری وپ (sarip) ق. (۱) سروپ، بېخي، گرسره، چور؛
 (۲) نر. م. په نرم شي کې دیوه شي ډنډوتلو اولز.
 سری وپی (sarupay) سری پی، شیرینخ، ایسکریم.
 سری وتی (sarotay) نر. م. د سری مصفر شکل.

سری ورمی (sarwamay) ص. نر. م. سوزیوه، یوسن.
 سری ورمی (sarwazmay) ص. وگ. سری ورمی.
 سری ول (sarwal) ص. مت. یخول، د تودول مقابل.
 سری ه (sara) ص. بنج. م. (۱) د سر د مفرد مونت شکل؛
 (۲) خره، جره، یوازې، بې ملگری.
 سری ه توده (saratawda) بنج. م. (۱) د ماشومانو یو
 ډنډ لویه ده؛ (۲) شکنه، پیاوه؛ (۳) ستونزه.
 سری ه جگره (saraja) ص. سور جنک، انگریزه بی
 (تلیعاتی جنک د هېوادونو ترمنځ).
 سری ه خوا (saraxwa) بنج. م. (۱) سره سیمه؛ (۲) بې
 میلی، خواشینی؛ (۳) بې تخ و پنه مرگ.
 سری ه خوله^{۱۱} (saraxwla) ق. یخه خوله، مر.
 سری ه خوله^{۱۲} (saraxwla) بنج. م. مره خوله، بېغایه
 اوبې علت خوله.
 سری ه سا (sarasa) بنج. م. (۱) سوز اسولې؛
 (۲) ازغم، حوصله.
 سری ه سمنه (sarasamaxa) بنج. م. بشپړ چوپتیا،
 چوپه چوپیا.
 سری ه سمنبکه (sarasumbaka) بنج. م. د سر د
 وریجو هغه خونپاری چې په سهار کې تودېږي
 او کوچنیانو ته یې د خوړو لپاره ورکوي.
 سری ه سنا (sarasana) بنج. م. چوپه چوپتیا.
 سری ه سیمه (sarasima) بنج. م. سره خوا، سر
 سیمه، یخه علاقه.
 سری ه کی (sarakay) بنج. م. د ونې څوکه، د غره
 څوکه.
 سری ه لوه (saralawa) بنج. م. سره لوی، سره لری.
 سری (saray) نر. م. (۱) بنیاد، انسان؛ (۲) مېر، د
 بنخي مېر؛ (۳) ترینه.
 سری یتوب (saritob) نر. م. (۱) انسانیت؛ (۲) چه
 یا معیاري اخلاق درلودل.

سوزیچن (suzičan) ص. نرم. سوزیچن، پیخ زنی،
 هغه شوک چې ډیر سار بهی کېږي.
 سوزیخور (suzixor) ص. نرم. ۱) ادمخسورا
 ۲) حریص، ممسک، ظالم.
 سوزیږل (suzedā) ص. ل. یخېدل.
 سوزی سرگته (suzisargaṭa) ۱) د سوزی سرگانی
 عاید.
 سوزیواله (suziwāla) ۱) وگ، سوزی هوبن.
 سوزی هوبن (suzibūn) نرم. سوزیوب، انسانیت،
 سوزی وین.
 سوزا (suzā) جنغ. م. ۱) مجازات، جزا (د نهکی یا
 بدی بدل) ۲) زوتیا (د هویا بدو).
 سوزاوار (suzāwār) ص. نرم. ج. ۱) وړ، لایق،
 مناسب؛ ۲) د هویا بدو وړ.
 سوزاول (suzāwāl) نرم. شوک چې محصول یا
 مالیه راټولوي.
 سوزنی (suzanī) نرم. د سرب د ونې پانه.
 سوزنی (suzanī) جنغ. م. سوزنی، هغې پتی چې
 ماشومان په اونې کې ورباندې تړل کېږي.
 سوز (suz) نرم. سوز، سغ، د توپک د گولۍ اولز.
 سوز (suz) ق. سوز کال، جاري کال، روان کال.
 سوز کال (suzkāl) نرم. جاري یا روان کال، دا کال،
 دغه کال.
 سوزگی (suzgāy) نرم. م. ژڅگی، جړگی، زیرگی، یو
 کوچنی حیوان دی چې د خپل بدن چارچا پېره
 سوزان لري.
 سوزمور (suzmawār) ص. نرم. سوزمک، د لویولو
 لرتو سوزمور خاوند.
 سوزمه (suzma) جنغ. م. ډېزې سوزی، سوزمه، سوزمه.
 سوزنی (suznāy) ص. نرم. سین، د سوز د جاري
 کال، د روان کال.

سوزول (suzawāl) ص. مت. سغول، د گولۍ یا
 تپې ویشل.
 سوزهار (suzahār) نرم. م. سیا، سوزکی، د توپک د
 گولپو پرله پسې اولز.
 سوزی (suzay) نرم. م. شزی، پړوس، شش، پړوس.
 سوزیز (suziz) ص. سوزی ته اړوند، روی.
 سوزپار (suzpār) نرم. م. پال، تپش، پاله، کرکی،
 سپاره.
 سوزپور (suzpór) نرم. م. دوه سوزی گودله، دوه
 سوزی کولنگ، دوه سوزی گپتی، دوه سوزی
 گپتی، کهن، تسکوره.
 سوزست (suzst) ص. نرم. م. ۱) نرم، رقیق؛ ۲) کاهل،
 تمبل؛ ۳) کمزوری؛ ۴) اړو، مفعول.
 سوزست بنسټه (suzstasṭa) ص. سوزست بنسټه.
 سوزست تړنگ (suzstarāng) نرم. کمزوری لغوي
 ترکیب.
 سوزتوالی (suztwālay) نرم. م. ۱) انرضوالی؛
 ۲) کھالی، تمبلی؛ ۳) سستی، مفعولیت.
 سوزتودا (suztuda) نرم. ج. وگ، سېستور.
 سوزتول (suztwā) ص. مت. ۱) لتول، کھالول؛
 ۲) نرمول، د سغولو مقابل.
 سوزستی (suzsti) جنغ. م. ۱) ناراستی، کھالی، تمبلی
 ۲) ضعف، ناتواني.
 سوزستېدل (suzstedā) ص. ل. ۱) نرمېدل،
 رقیقېدل؛ ۲) کمزورېدل، ضعفېدل.
 سوزسکور (suzskora) جنغ. م. هغه غای چې ډېرې
 تپې لري لوسه سوزسکوره هم ورته وايي.
 سوزسی (suzsāy) نرم. م. یو ډول خورنگی پوتی دی.
 سوزسکله (suzskāla) ق. تل، کله چې، هېچسوزی،
 هغه وخت.
 سوزیا (suziā) جنغ. م. سوزیا، پېهار، کپهار.

سینسوره (sāyūr) نینگ م. کھی، تسکوره،
 سبوره.
 سطح (sūthā) نینگ م. ۱) سطحه، منخ، دیوه شی
 باندنی مع: ۲) هن، هر وسعت یا پراختیا چی
 طول و عرض لری مگر پنوالی نه لری.
 سطحی (sūthī) ص. نب، ۱) مخیز، په سطح پوری
 لرونده: ۲) اص. برسهرن، برسری: ۳) معمولی.
 سطر (sūtar) نر. م. لیکه، کربنه، دیوه لیک یوه
 کربنه.
 سعادت (sāyīdāl) نر. م. نهکمرغی، خوشبختی،
 بنادمنی، اقبال، نهک بختی.
 سعادتمن (sāyīdatmān) ص. نر. م. نهکمرغه،
 بنادمن، خوشبخت، نهکبخت.
 سعده (sāyīdā) نر. م. ۱) نهکمرغی: ۲) ص. نهکمرغه.
 سعی (sāyīyā) نینگ م. ۱) هغه، خواری، زیار، مت:
 ۲) کار، عمل: ۳) نیت او اراده.
 سعید (sāyīd) نر. م. کجیر، نهکمرغه، خوشبخته.
 سخ (sā) نر. م. د توپک د گولی اواز.
 سغاو (sāgāw) نر. م. مفاد، د پسونو او وزو یو دول
 ناروغی ده چی پزی یی وریند وی.
 سغال (sāgāl) نر. م. د سدی او بدھضمی ناروغی.
 سغانندی (sāgāndāy) ص. نینگ م. پوچه او سپکه
 (خبره)، سپوره، بهخونده (خبره).
 سغاول (sāgāwāl) ص. مت. شغول، د توپک په
 وسیله گولی ویشتل، یا کوچنی تهری ویشتل
 چی سفار وکری.
 سفارت (sūfārāt) نر. م. ۱) دیوه هېواد په مرکز
 کې د بل هېواد د سیاسی چارو نماین گي؛
 ۲) منخگر توب کول.
 سفازش (sūfāzsh) نر. م. ۱) سپارنه، سپاربت،
 سپاربتنه: ۲) دستور یا فرمایش ورکونه.

سفاک (sāfāk) ص. نر. م. وینی توپونگی، خناری،
 خنری، خونیی.
 سفر (sāfar) نر. م. له یوه غای خننه و بل لهری غای
 ته نگ.
 سفربری (sāfarburī) نینگ م. ۱) سفر ته چمتووالی،
 سفر ته تیاری: ۲) یرغل ته تیاری.
 سفر خرخ (sāfarxārc) نر. م. خسوری، خرشی، د
 سفر د لاری خرخ، سفریه، د سفر مصارف.
 سفر مینا (sāfarmaynā) معابر، استحکامچی، د
 استحکاماتو مهندس، قوه، کار.
 سفر نامه (sāfarmānā) نینگ م. یون لیک، سفر
 لیک.
 سفری (sāfarī) ص. نب، ۱) روان، تلونگی، عازم؛
 ۲) د سفر، په سفر پوری اړوند.
 سفسطه (sāfsatā) نینگ م. (من). اساقیزم، د بدیهیاتو
 او حسیاتو خننه انکار، مغالطه او باطل استدلال
 و قیاس چی د حقایقو د بل راز بنسودنی لپاره
 کھی.
 سفکس (sāfīks) نر. م. وگ، روستاری.
 سفلی (sūflā) ص. نب، ۱) دهر بنکته، دهر توتی؛
 ۲) کبته، کوز، لر، لاندی.
 سفوف (sāfūf) نر. م. میده، کپه، رش، میده دارو.
 سفیدار (sāfedār) نر. م. وگ، سپیدار.
 سفیر (sāfir) نر. م. ۱) د سفارت مشر، دیوه هېواد
 بل هېواد ته سیاسی استازی: ۲) هغه رسمی
 استازی چی کوم رسمی رسالت ولری.
 سقاو (sāqāw) نر. م. سقو، مشکي، اوی؛ هغه
 شوک چی اویه رسوی.
 سقاوه (sāqāwā) نینگ م. سرداوه، د سرداوه غسل
 خانه، د اوبو د ذخیرې غای.
 سقر (sāqār) نر. م. دویخ، وریگ، دویخ.

سقرلاب (saqarlab) نر.م. سقرلات، سقلاطون،
یوډول ورین او نفیس توکرو.

سقط (saxp) نر.م. ۱) بی گتې شی، غریبانه کالی؛
۲) رسوایی؛ ۳) په وینا یا لیک کې سهوه.

سقط (saxp) نر.م. ۱) ازیانونه، ضایع کول (د
اولاد)؛ ۲) ص. نب. نخسائي، نقصاني.

سقتفور (saqanqur) نر.م. شگ ماهی، شگ کب،
سمسارې غونډې یوژوی دی.

سقوط (saxūt) نر.م. ۱) لوېدنه، غوزارېدنه؛
۲) له منځه تلنه؛ ۳) مج. د یوه حاکم رژیم یا

نظام راپرزېدنه.

سک (sak) نر.م. ۱) شک، د قولنج یاد، بریښ، د
ملارد؛ ۲) دژراتکی، دژراسلگی.

سکاربیت (skārbī) نر.م. طب. سکریوت، سکور
وي، یو ډول ناروغی ده چې په بدن کې د سې

ویتامین د لیووالي په اثر پیدا کېږي.

سکاره (kāra) نر.ج. زوغال، ذغال، دسکور جمع.
سکاسه (skāsa) بڼغ.م. تور، بلا، شبح.

سکالرشپ (skālaršip) نر.م. سکالرشپ؛
هغه مرسته یا پیسې چې یوه زده کوونکی ته د

هغه لازياتو مطالعاتو لپاره ورکول کېږي.
سکالکی (skālkay) نر.م. څپونی، د ښځو هغه

کوچنی پرونی چې د شمال په اندازه وي.
سکالو (skālo) بڼغ.م. خبرې اتري، گپ شپ،

ښکالو، مباحثه، مذاکره.

سکام (skām) نر.م. ۱) تیمک، د کېږدی ستن؛
۲) د ودانۍ مته یا ستن.

سکان (skān) ص. نر.م. ۱) کهار، مسور رنگه
آس؛ ۲) ښکلی توربخن؛ ۳) توربخن، تور ویره.

سکانی (skānāy) نر.م. ۱) چینی، بېژونی، د
پښ قلم؛ ۲) د اوسپنې توتو؛ ۳) لوی، غټ.

سکاوت (skāv) نر.م. سکوت، څارندوی،
مخکښ؛ د څارندوی د تنظیم یو غړی.

سکته (sakaīa) بڼغ.م. سوډه، تسلي، تسلا،
صبر، قناعت.

سکته (saktā) بڼغ.م. وقفه، غټو، تېر کېدنه؛
۱) هغه حالت چې په انسان کې د زړه یا مغز د

رگود څیریدلو په اثر د مرگ سبب کېږي.
سکت (sika) نر.م. سېکت؛ ۱) برخه، حصه؛

۲) ډله، گوند، مذهبي ډله، فلسفي مکتب.
سکتاريزم (siktārizam) نر.م. سکتاريزم، د

سکت پالونکو عقاید و اعمال، د خلکو څخه د
يوې ډلې د بېلتون تمایل و عقیده.

سکتور (siktōr) نر.م. سېکتور، سکتور، برخه،
حصه، جزء، شق؛ د یوه هېواد د اقتصاد یوه

سټره برخه یا توک.

سکجی (skajāy) نر.م. ۱) بڼغی؛ ۲) وگ،
سکری.

سکر (sūkar) نر.م. نشه، مستي، هغه حالت چې د
شرابو د چنبلو څخه وروسته پیدا کېږي.

سکرتر (skartār) نر.م. سکرتر، وگ، منشي؛
۲) د لیکنې مېز.

سکرتریمت (siktāriyat) نر.م. سکرتریت،
وگ، دارالانشاء.

سکرندی (skarandāy) بڼغ.م. غوټه، غونډه، د
مزې د بېخ غوټه.

سکرو (skurū) نر.م. وگ، بېچ (۱).
سکروته (skarwāta) بڼغ.م. هغه سکور چې تک

سور لگېدلی وي او تک سور څلېږي.
سکروز (sakarūz) نر.م. ج. (ک.) سکروس، د

جو غنډرو او شکر گڼو قند.
سکروه (sakra) بڼغ.م. د میزې بېخ.

سگر پیست (skariq) نر.م. ۱) لاسی لبکنه، لپکلی
 نوری، حروف و عددونه (۲) لپکلی سند، د
 کاپی ضد (۵) دپوی نمایشنامی، رادپویی شو،
 او فلم تپس شوې یا په لاس لیکل شوې کاپی.
 سگر ک (sukpak) نر.م. وگ. سوگر ک.
 سنگر ک (sukruk) ص. نر.م. عیبی شوی، خراب
 وړان شوی.
 سکسوفون (suksofón) نر.م. وگ. ساکسوفون
 سکینیت (skapi) نر.م. سکننه، برش، په غچې یا
 بیانی پرې کول.
 سکینیتل (skapal) مص. مت. سکستل سکینل،
 برش کول، توکر غچې کول.
 سکینمه (skapta) بڼغ.م. قیچی شوی توکر.
 سکال (skal) مص. مت. وگ. شپل.
 سکام (skam) نر.م. سکوم، جوال، گونی، گونی،
 غونډی.
 سکنجبین (skanjabin) نر.م. شکنجبین، یو
 ډول تریو وزمه خوږ شربت دی.
 سکنجه (skanja) بڼغ.م. ۱) شکنجه، د کتاب د
 توک د ترلو آله؛ ۲) عذاب، تکلیف، رنغ.
 سکنده (skinda) بڼغ.م. گننه، نږیده.
 سکنده (skunda) بڼغ.م. سکونده، نوکاره،
 تونگار، نیکاره، سکوانهاره.
 سکنی (sakanay) ص. نر.م. اعیانی، سکه، هغه
 شوک چې د یوه مور وپلاروي.
 سکني (skupi) ص. نر.م. ۱) وگ. سکان؛ ۲) نر.م.
 قطع، برش، پرېکه، سکننه.
 سکینل (skapal) مص. مت. سکنودل، سکنودل،
 په بیانی پرېکول.
 سکنی (skapiy) نر.م. دروېو بند، د زویو منی،
 د پتري روپو پېل شوی امله.

سکنی (skapiy) بڼغ.م. ۱) اېسری لېستی، اوردې
 او زنجیر لرونکې لېستی؛ ۲) د مچپو په تمبه
 کې هغه غټ سوری چې په هغه کې د مچپو مېر
 (ملکه) راپیدا کېږي.
 سکنی ماښام (skapymasam) نر.م. تیرغونی
 ماښام، تیاره ماښام.
 سکو (sko) بڼغ.م. د درمن د بادولو بڼاڅی.
 سکو (saku) نر.م. ۱) د ډبرو شوکی، سوبه.
 صغه؛ ۲) سر خلاصې ډبه.
 سکوپ (skop) نر.م. ۱) سیمه، ساحه، مېلن، د
 دید ساحه؛ ۲) قلمرو؛ ۳) وړ. لېدنه، کتنه.
 سکوت (sukut) نر.م. ۱) چوپېدنه، کرار بند؛
 ۲) چوپتیا، چوپه چوپیا؛ ۳) وقفه.
 سکور (skor) نر.م. د سکاره مفرد شکل، مړه شوي
 سکروته (وگ. سکاره).
 سکورکاني (skorkapay) نر.م. د ډبرې سکاره.
 سکوست (skwast) نر.م. سکوست، خوږ خولونه،
 سکونه، د پسه یا وزې د وړیو غچې کول.
 سکوستل (skwastal) مص. مت. سکول،
 سکوستل، کتیبیل، خوږ خولول، د پسه یا وزې
 د وړیو قیچی کول.
 سکوستی (skwastay) مف. نر.م. سکستی پسه،
 کل شوی پسه، غچې شوی پسه.
 سکول (skol) نر.م. ۱) مال، هغه رسی چې په ونه یا په
 بل شي کې اچول کېږي او وړیا ندي زانگي.
 سکولگر (skwalgar) نر.م. د پسر کلگر، د پسه
 د وړیو قیچی کوونکی، خوږ خولکوونکی.
 سکولل (skwalal) وگ. سکوستل.
 سکون (sukun) نر.م. ۱) آرام، د خبرکت ضد؛
 ۲) گمر، غروندي، جزم؛ ۳) چوپه چوپیا، غلی
 توب؛ ۷) ځای پر ځای کېدنه.

سکونت (rukūnā) نر.م. استوگنه، اوسپنده، ژوند کول، غای په غای کېنده.

سکونپاره (skunpāra) بڼغ.م. نوکاره، نیکاره، تونگار، سکونپنده.

سکونپیل (skunpīl) مص.مت. تونگرپیل، نوکارې کول، سکونپاره لگول، نیکارې کول.

سکونپوه (skunpū) بڼغ.م. نوکاره، نیکاره، تونگار، سکونپاره.

سکون (skūn) نر.م. وگ، شکون.

سکونکی (skūnkī) فا.نر.م. گندونکی، درزي، خياط، سکوی، سکویار.

سکوه (skawā) بڼغ.م. سکو، سکوي، د درمند بادولو پخاشی.

سکوی^۱ (skoy) نر.م. ۱) خپره، شکل، قیافه؛

۲) خامک، چکن دوزي؛ ۳) د جامو د درز پخاشی؛ ۴) پریشانی، فکر.

سکوی^۲ (skawāy) فا.نر.م. سکویار، سکونکی، درزي، گندونکی، خياط.

سکوي (skāwe) بڼغ.م. وگ، سکوه.

سکویار (skoyār) فا.نر.م. گندونکی، درزي، خياط، سکوی، سکونکی.

سکویاند (skoyānd) گل گندونکی، سکوی گر، کېیده کار.

سکویل (skoyāl) مص.مت. ۱) سکولل، سکوستل، د پسه د ورپو قیچی کول؛ ۲) د خاروي د پوستکي مېل؛ ۳) گړول.

سکوپنه (skōēna) وگ، سکویل.

سکه^۱ (saka) ق. ۱) وگ، شکه؛ ۲) ص. نې، وگ، سکتی.

سکه^۲ (saka) بڼغ.م. ۱) خپره، قیافه، شکل؛ ۲) د فلز یا د فلزود مرکباتو یوه توتبه ده چې په

خپو نخبو او شکلو سره مشخصه شوې وي.
سکي (skay) نر.م. پخاشی، پخاشه.

سکي (siki) بڼغ.م. یوه چسوره اوږدې، کمپره، لرگینې درې دي چې پخاشه تری لود ولورې پر منغ غانونه په ولاړې جوړوي.

سکپچ (skēč) نر.م. مسوده، خاکه، نقشه، لنډیز؛ ۱) ساده رسم یا ډیزاین.

سکپچ (skič) نر.م. یو ډول پوتی دی چې ژر سر گل کړي او د هغه نه د سترگو کچل جوړوي.

سکپزی (skēzay) نر.م. پخاشی، سکپزه، پخاشی.

سکپلوی (skelawāy) نر.م. ۱) زگپری، نری نری فریاد یا زگپروې؛ ۲) تال، پانک، غوړی.

سکپلی (skelāy) نر.م. د کوچنیو مرغانو د نیولو یو ډول لومه.

سکیم (skim) نر.م. ۱) چوال؛ ۲) پروزه، نقشه، طرحه، پلان؛ ۱) سیستم؛ ۳) ډیاگرام.

سکیندن (skindān) نر.م. وگ، شکپندن.

سکینده (skinda) بڼغ.م. ۱) چپره، دمات هد چپه؛ ۲) تسکین؛ ۳) امج، چاته جزا ورکول.

سکیندبه (skindāba) ص. نې، سکپنډبه، شکسته بند.

سکیندی (skindāy) وگ، سکپنډبه.

سگال (sagal) نر.م. چاچ، ری، چورت، اند، اندېښنه.

سگیا (sogdā) بڼغ.م. وگ، سفد.

سگرت (sigrā) نر.م. ج، سگرت، سگرت، سگرت، یوه کاشغلي نلی ده چې منغ یې د تمبوکو کوي.

سگرتي (sigrāy) ص. نې، ۱) د سگرتو معناد؛ ۲) نر.م. هغه سگرت چې د تنباکو پر غای د چرسو کوچنی توتې وړاچولې شوې وي.

سگرو (sagru) ۱. سپر، شوی، نکه، شکله

سگ (sag) ۱. م. عریس، یوه فلزی کړی ده چې دخپلی سبکی یا دکرنند سر پکې ټینګه پري.

سگل (sagil) ۱. م. سلگی، سوگلی، سگلی.

سگلاوو (saglāwū) ۱. م. اوبسیی، سگ لاهو، بر حوان دی چې په اوبو کې ژوند کوي.

سگوان (sagwān) ۱. م. شوک چې د سپیانو سره علاقه لري او یا د هغو پالنه او ساتنه کوي.

سگه (sagi) ۱. م. ۱. اسپره، یو ډول غرنی غرڅه یا هوسی ده؛ ۲. پانگه، زبرمه؛ ۲. گټه.

سگل (sā) ۱. ۱. جاله، څل، یوه وسیله ده چې د سیند څخه سړی پورې باسي.

سگل (sā) ۱. ۱. م. ۱. طب، نری رنځ، د سړو ناروغي، تور کلوژ، تی بی، یوه ناروغي ده؛ ۲. م. (بیا) وگ، حجره؛ ۳. م. د عایق محافظه او ظرف.

سلا (sālā) ۱. م. مشوره، خوښه، مصلحت.

سلاپر (sālāpūr) ۱. م. گټه، سود، خالصه گټه.

سلاپلا (sālābalā) ۱. م. بی سببه، ناحقه، ابله، بی موجه.

سلاپر (sālāpūr) ۱. م. سود، ریا.

سلاپل (sālāpāl) ۱. م. ج. پوینا، ست، چټ، تپ.

سلاته (sālātā) ۱. م. ۱. سالاد، سلاد، یو ډول صغنی خوراک دی؛ ۲. (پ. ک.) چې په یوه

کوردن کې داسې نارینه پاته شي چې هغه د ننگ او مهرانې پروانه لري قبیلوي خلک وایي چې: میراته ښه ده خو سلاته ډېره بده ده.

سلاته (sālātā) ۱. م. ۱. دلجوې، بېخ، شلاته، بېنگ؛ ۲. وگ، سلاته ۱۱.

سلاح (salāh) ۱. م. وسله، اسلحه (جمع)، د جگړې هره اله.

سلاری (salāray) ۱. م. سلاره، سلای، یو ډول وړېښمین ښځینه پرونی دی.

سلاست (salāsūt) ۱. م. سلیس والی، ۱. انرمی، اساني؛ ۲. د کلیموروانی؛ ۳. ارامېدنه.

سلا سوم (salāsūm) ۱. م. سلاسون، پیش پرانگ، یو ډول غرنی څیروونکی څناور دی.

سلاغونډه (salağōnda) ۱. مشورتی یا مشورایي غونډه یا جرگه.

سلاکار (salākār) ۱. م. سلاگری، مشاور، مشوره وړ کوونکی.

سلاکوټ (salākōṭ) ۱. م. سلاح خانه، د وسلې د ساتنې او ذخیرې کولو ځای

سلام (salām) ۱. م. ۱. عیب نه لرنه؛ ۲. غاړه اېښودنه؛ ۳. درود، د سلام علیکم لټون.

سلامالېک (salāmālek) ۱. م. یو ډول بې گله سارانې بوتی دی چې کوچیان یې اومه خوړي.

سلامت (salāmā) ۱. م. ج. ۱. عیب نه لرنه؛ ۲. روغ رمت؛ ۳. م. عافیت.

سلامتی (salāmāti) ۱. م. ۱. روغتیا، جوړتیا، سلامتیا، صحت؛ ۲. عافیت؛ ۳. بې عیبی.

سلامی (salāmī) ۱. م. ۱. چاته د لاس په پورته کولو سره تعظیم کول؛ ۲. م. نې، تسلیم.

سلامی کېدل (salāmikedāl) ۱. م. پر گوند کېدل، تسلیمېدل.

سلایي (salāyī) ۱. م. ۱. سولو، د رانجولرگی؛ ۲. یو ډول حشره ده؛ ۳. کلي کونجی؛ ۴. م. ج. د سرجوړولو یوه اله.

سلب (salb) ۱. م. ۱. پرې کول، تراشکونه؛ ۲. نیونه، اخیستننه، بې برخې کول.

سلبول (salbawál) نص. مت. ۱. په زور اخیستل، نیول، محرومول، پرې کول.

سلبی (salbí) ص. نب. ۱. منفي، د نفي، د سلب، کوم صفت غني اخیستل شوی.

سلبېدل (salbedál) مص. ل. محرومېدل، بې برخې کېدل، نفي کېدل.

سلبپانی (salpánay) سلبپانی گل، د برپانی.

سلبت (salát) اد. دا کليمه د «غلط» سره د تاکيد په ډول راغی.

سلبت (salát) نر. م. ۱. ډال، ۲. مورچل، سنگر.

سلبته (salta) بڼغ. م. مورچه، مورچله، سنگر.

سلبخ (salx) نر. م. ۱. د ټولو قسري مياشتو آخرنی ورځ؛ ۲. مص. مت. کوتل، پوستول، خرمن ترینه ایستل.

سلبراج (saldrāj) نر. م. سلبراج، سلبراج، بڼغینه نېکر.

سلسل بول (salsalbawal) نر. م. يو ډول ناروغي ده چې ناروغ دخپلو متيازو مخه نه شي نیوی.

سلسله (salsala) بڼغ. م. لری، زنجیر، پرله پسې والی.

سلطان (sultān) نر. م. ۱. واکمن، ټولواک، پاچا؛ ۲. تسلط، ۳. قوت؛ ۴. حجت، برهان.

سلطنت (sultanat) نر. م. ۱. واکمني، ټولواکی، پاچهي، پادشاهي. ۲. پاچهي کول.

سلطنتي (sultanat) ص. نب. د سلطنت، د واکمنی، د ټولواکی، د پاچهي، په سلطنت پورې اړوند.

سلطه (sulta) بڼغ. م. ۱. قوت، واکمني، تسلط؛ ۲. ټولواکی، پاچهي.

سلف^{۱۱۱} (salaf) نر. م. (ج. اسلاف) ۱. پخوا تېر شوی؛ ۲. لرغونی، پخوانی؛ ۳. بې گتې پور چې مسترد شي.

سلف^{۱۱۱} (salaf) نر. م. په موټر کې يو کوچنی برقي آله ده چې ماشين پرې چالانه کېږي.

سلك (silk) نر. م. ۱. لړ، مزی، رشته؛ ۲. پيپل؛ ۳. کتار، ډله، صف.

سلكلیزه (salkaliza) ا. پېړی، سلیزه، د چا پاڅه سلمه کلیزه.

سلك (salak) نر. م. هغه غنم چې لو شوي وي خولا میده شوي نه وي.

سلكون (salgūn) ا. د سلور وپيو نوت، سلكیز.

سلكه (salga) بڼغ. م. د غنمو د ووي هغه دوومه چې ووی ورباندې وي.

سلكی (salgáy) بڼغ. م. ج. ۱. نیولي نیولي ژوا، تربته ژوا، ۲. سا - وروستی سلكی بې دي.

سلكېدل (salgedál) مص. ل. سنگېدل، نیولي نیولي ژول، په سلكیو راتلل.

سلم (salām) نر. م. ۱. تسلیمېدل، بندي کېدل؛ ۲. هغه کمه بیه چې مخکې د فصل د پخېدلو څخه د غلې خاوند ته ورکوله کېږي؛ ۳. په لغت کې د عقد په مانا دی؛ ۴. ص. نر. م. د سلو عدد ته منسوب، سلم لمبر؛ ۵. نر. م. خپل، قبيله.

سلمانی (salmani) نر. م. نایي، دلاک، گلابي.

سلمشر (salmašar) نر. م. د سلو تنو مشر، د سلو تنو اداره کوونکی.

سلمه (salma) بڼغ. م. ۱. حیرانتیا، تعجب، حیرت؛ ۲. کورنی، خپل، قبيله.

سلمنوز (salunbur) نر. م. سلینور، ۱. استوانه، هر - استوانه بې ډوله شی؛ ۲. د موټر په ماشين کې يوه استوانه بې شکله آله ده.

سلمنده (slandá) بڼغ. م. شنده بڼغه، هغه بڼغه چې اولاد بې نه کېږي.

سلمنگی (salangáy) بڼغ. م. لویه او پر ګه هندوانه.

سلنه (salāna) ۱. فيصدي، سلواله.

سلواغه (salwāgh) پنج. م. سولاقه، بوکوره، د خامي خرمي دولچه.

سلوک (sulūk) نرم. م. ۱) کړه وړه، کړدار؛ ۲) کوم ځای ته داخلېدنه؛ ۳) کومه لاره انتخابول.

سلوم (slum) ص. نرم. م. څرگند، نوموړی، نامدار، مشهور.

سوله (sala) پنج. م. ۱) خېته؛ ۲) قالب، چکي؛ ۳) رېخته گري؛ ۴) الله، دغښمو او ورشو شوغه؛ ۵) هغه لنگه غوا چې شيدې يې ډبرې غوړې وي؛ ۶) د اوسپني د تودېدو حالت؛ ۷) د اوسپني ميخ.

سوله رېژ (salarez) ۱. وگ، سله رېژي.

سوله رېژي (salarezzy) نرم. م. خښتوان، خښتوان، خښتي رېژوونکي، خښتي ايستونکي.

سولي (salay) نرم. م. گوتی، گوتنه، گوتي.

سولي (salay) پنج. م. ۱) د توريک گړ؛ ۲) د اوسپني يو ډول گوتنی ده چې څپي يې د حدود د دغې لپاره په گوته کوي؛ ۳) احري، کونه، ډري.

سليپير (salipar) نرم. م. يې بده بوټونه، کورسې څپلي يا بوټونه.

سليپت (slit) ص. نرم. م. ډک، تر حولي.

سليپتي (salray) پنج. م. چلی، ترنگي.

سليپت (salraj) نرم. م. سليت، هره هغه څښکني ماده چې د وړو توکو (خاورو يا رېگو) څخه جوړه وي.

سليخ (slix) نرم. م. ۱) سلېپت، سرپين؛ ۲) ص. نرم. م. ج. نښتی، موښتی، پنج.

سليز (saliz) ص. نرم. م. د سلو، سلم، سلگون توت.

سليس (salis) ص. نرم. م. ج. روان، اسان، ساده، عام فهم.

سليقه (salip) پنج. م. ۱) ذوق؛ ۲) طبعه، طبيعت.

سليم (salim) ص. نرم. م. ج. ۱) سالم، بې غصه، تندروسته؛ ۲) هغه زخمي چې مرگ نه سوري وي؛ ۳) د شعر د بحر و نوڅه يو بحر دی.

سليمانی (sulimāni) ص. نې. ۱) د پارې زهر؛ ۲) پښتون، پښتانه؛ ۳) يو ډول ليک دی.

سليمانی (slimānāy) پنج. م. يوه مبارکه سړی يا ډبره.

سليمانی کب (slimānāykāh) نرم. م. يو ډول ماهي دی چې په سر ياندي داغ لري.

سلي وړخ (salay warx) نرم. م. هغه ډنډ چې په دغه کې د شولو لپاره اوبه راټولېږي او پاکېږي.

سم ۱ (sam) ص. نرم. م. ج. ۱) درست، سېح، برابر؛ ۲) اصولي، باقاعده؛ ۳) اوگ، زهر؛ ۴) انر، د نعمې او د سخا د حرکاتو سره د موسيقي؛ اهنگ شپږ سمون.

سم ۲ (sum) نرم. م. ۱) کورمه؛ ۲) سمخ، غار، سنبه؛ ۳) سره، داس يا خړه يا کچري د پښې کوبه.

سما ۱ (samā) سمخ. م. سمون، سمبنت، سموالي.

سما ۲ (samā) سمخ. م. ۱) اسمان، هسک؛ ۲) د کوني يا نل شي چت.

سماچه (samāch) پنج. م. سينه بند، د چمبو واکت.

سماع (samā) پنج. م. ۱) اورېدنه، اورېدل؛ ۲) ښه اولز، غنا، سرود او وجد.

سماع (samā) نرم. م. سماک، سماق؛ يو ډول ونه ده چې تروه مېوه لري.

سمانتیکس (samāntīks) نرم. م. سېمابولجی، سېمېنتیکس؛ ۱) امانا پېژندنه، د معاني پوهنه د لغاتو او معانيو علم؛ ۲) د مفردو علايقو علم؛ ۳) د منطقي قیاسو تجزيه.

سماو (amāw) نرم. م. ۱) نېاو، عدل؛ ۲) سمالي.

سماوات (samāwāt) نر. م. ۱) اسمائونه؛ ۲) ص.
 نر. م. ج. میرات، تپاه.
 سماوار (samāwār) نر. م. داووا ایشولو لو بی.
 سمبادي (sambādi) بنج. م. هغه سُر چې سنڌر غاري
 په خپله سنڌره کې تر بادي وروسته د هغه سُر
 سره زیات اړیکي ولري.
 سمبال (sambāl) ص. نر. م. ج. خوندي، مجهز،
 چور، تیار، سپنگار.
 سمبالول (sambālawāl) مص. مت. ۱) خوندي
 کول؛ ۲) مجهزول؛ ۳) دولي کول، سپنگارول.
 ښکلی کول.
 سمبالېدل (sambāledāl) مص. ل. ۱) خوندي
 کېدل؛ ۲) مجهزېدل؛ ۳) سپنگارېدل.
 سمبته (sambata) بنج. م. د غټو وړو جو بته، هغه
 پخې شوې وړو چې چې کلکې وي.
 سمبل (sambāl) نر. م. (مو.) تلی، برغسوی،
 چمچک، سینج.
 سمبوری (sambūray) نر. م. وگ، سوری^{۱۱}.
 سمبوسه (sambosa) بنج. م. مساه، سنبوسه،
 یو ډول خواره دي.
 سمبوغکه (samboḡāka) بنج. م. وړوکی او
 تنگ لوبی.
 سمبول (samból) نر. م. سمبل، نخښه، نښانه،
 رمز، اشاره، نمایندډه.
 سمبولیزم (sambūlīzəm) نر. م. سمبولیزم،
 سنبولیزم؛ ۱) د نخښو په وسیله څرگندول، د
 یوې موضوع ناڅرگنده بیانونه؛ ۲) د تشبیه
 آداتو استعمالونه.
 سمبولیک (sambolīk) ص. نر. م. ج. سمبولیک
 ۱) په سمبول کې څرگند شوی؛ ۲) هغه څه چې
 د سمبول په توګه وي.

سمبیه (sumbiā) بنج. م. ۱) د تېر یا تېرېدنې د څښې
 د لاستې د اچولو سوری؛ ۲) داوسینې مېله چې
 تویک وړاندې پاکوي؛ ۲) د شلګې څوکه.
 سمپتي (simpti) بنج. م. سپاتي، ۱) همدوي،
 ښمخوړي؛ ۲) کيفي تطابق، هم آهنگي.
 سمپوزیم (simpliziyām) نر. م. سمپوزیم،
 سمپوزیم؛ پریسوي تاکلي موضوع باندې د
 نظریو یا مقالو جونګ.
 سمپورن (sampurān) ص. نر. م. (مو.) سپورن،
 لوده سره لرونکی راګ.
 سمت^{۱۱} (smat) نر. م. شمع، گاره، سمج، سمخه.
 سمت^{۱۲} (samāt) نر. م. کافي مقدار، پوره اندازه.
 سمت^{۱۳} (samt) نر. م. طرف، لور، خوا، پلر.
 سمتوری (samtūray) نر. م. کرچ، کرچ.
 سمتیر (samtār) ص. نر. م. زیات چاغ او شلند.
 سمتیه (samāta) بنج. م. ۱) لویه پگری؛ ۲) پشه؛
 ۳) چاغ، شلند، غوړنډه.
 سمتی (samātay) بنج. م. شمتي، لپانکی، یو
 ډول لویه ده.
 سمخ (smac) بنج. م. سمخه، غار، گاره شپولغاړی،
 تپوزه، خوال، سموخ.
 سمخ (samāx) بنج. م. ۱) ده سور، د کلیې سره
 یوځای راځي او تاکید افاده کوي؛ ۲) صج. شوخ
 سمخ سترګی (samaxstārgay) ص. نر. م.
 شوخ سترګی، بې حیا، سپین سترګی.
 سمخنی (samuxānay) نر. م. هغه کیږدی چې د
 زړو زړو توکرانو څخه جوړه شوې وي.
 سمدستي (samdesti) ق. دستي، بې له غنډه،
 سمدلاسه، فوراً.
 سمدسموني (sāmdasamūni) اق. تول، تمام،
 ګرده، غونډ، ولړه.

سمندلاسه (sāmdalāsa) ق. ١١ دستي، بې له
 غنډه؛ ١٢ پرله پسې، جاري، مسلسل.
 سمندم (sāmdām) ص. نرم. م. ج. ١) مستقيم، راست
 ٢) روغ رمت، سالم؛ ٣) اهل، فېت، سم.
 سمير (sāmīr) نرم. م. ١) ماله، هغه آله چې جولگان
 د هغې په واسطه خپلې تانستې ته لور کوي؛
 ٢) کپسه، نکل، گسپ شپ، ستري، مواسه.
 سمساره (samsāra) پنج. م. سمسره، مسره،
 شلخورکه، سوسمار.
 سم سلا (samsalā) نرم. م. سمه مشوره، د غونډې
 پرېکړه، د مجلس تصويب.
 سمسود (samsūd) نرم. م. يو ډول زهرې غرنی ونه
 ده چې د اثارو د ونې سره شپاهت لري.
 سمسور (samsōr) ص. نرم. م. ج. ١) ترو تازه،
 غوړېدلی؛ ٢) پوخ، رسېدلی؛ ٣) مچ. اباد.
 سمسورتوب (samsortōb) نرم. م. ١) د گلونو
 او ونو غوړېدنه؛ ٢) د فصل پخېدنه؛ ٣) خړانگی
 ته رسېدنه؛ ٤) مچ. اباتوالی، آبادي.
 سمسورول (samsorawāl) فص. مت. ١) د باغ
 ترو تازه کول؛ ٢) د فصل پخول؛ ٣) مچ. آبادول
 سمسوری (samsōray) ص. نرم. م. مثال، ساری،
 انډول، مثل، همتا.
 سمسورېدل (samsoredāl) مص. ل. ١) ترو تازه
 کېدل؛ ٢) فصل پخېدل؛ ٣) مچ. آبادېدل.
 سمسېت (samsēy) نرم. م. ١) سمون، برابري، تنظيم
 ٢) موافقه؛ ٣) برخه، بخش، حسد.
 سمع (sāmsē) پنج. م. ١) اورېدنه؛ ٢) د اورېدنې
 حس، غوړ؛ ٣) دلوی خېتن يو صفت دی.
 سمعي (sāmēy) ص. نې. د سمعي، د اورېدو، د
 اورېدو په حس اړوند، هغه شې چې په غوړ يا
 لورېدو اړه لري.

سمفوني (samfoni) پنج. م. وگ، سمفوني.
 سمک (samāk) نرم. م. کب، ماهی.
 سمگوت (samgwāt) نرم. م. قايمه زاويه.
 سملاسي (samlāsi) ق. سملاسه، سملاستي،
 نورې.
 سملاسي والی (samlāsiwālay) ا. بېرندوی،
 بیره، عجلت.
 سم له سمني (samle samānc) ق. سم د سموني،
 تول، وازه، تماماً.
 سم له کنده (samlakānda) ق. تول، واره، غونډ،
 گرده.
 سم له لاسه (samlalāsa) ق. وگ، سملاسه.
 سممن (samān) نرم. م. ١) ياسمن، ياسمين؛
 ٢) محکمې ته بلنه، محکمې ته غوښتنه.
 سممنت (samīnt) نرم. م. ج. وگ، سمېت.
 سمند (samānd) ص. نرم. م. زېرېخن آس.
 سمندر (samāndār) نرم. م. ١) بحر، ٢) ستر درياب
 (وگ، سیند، درياب)؛ ٣) د اور چينجی.
 سمندر پوه (samāndarpōh) ص. سمندر پوهاند،
 سیند پوه.
 سمندر پوهه (samāndarpōha) سمندر پوهنه.
 سمندر کڅ (samāndarkāc) سمندر غاړه، ساحل.
 سمندر وال (samāndarwāl) ص. سمندر پونی،
 امير البحر.
 سمندروز (samānkroōz) نرم. م. شامندروز؛
 وزېرېچينه توته؛ يو ډول توکر دی.
 سمندري (samāndari) نرم. ج. د بحر، بحري، د
 درياب، د سمندر.
 سمندی (samāndāy) نرم. م. يو ډول ژېړ موگ دی.
 سمندی دیک (samāndāydik) نرم. م. يو ډول
 کوچنی، غرنی او ساتنی مرضی ده.

سمبول (samabul) نر. م. شبن گلی، یو ډول سات دی چې په پالیزونو کې شین کېږي.

سمنگی (samungāy) نر. م. کونډری، یو کوچنی د سترخان دی چې د ډوډی پهرې ورباندې جوړوي.

سمنو (samani) نر. م. سمنگ، یو ډول خواره دي چې د شنو کرو غنمو څخه پخېږي.

سمنه (samāna) بنخ. م. سمونه، ترتیب، تنظیم.

سمواله (samwāla) بنخ. م. تنظیم، ترتیب، سمون، درستی.

سموالی (samwālay) نر. م. سموتوب، سمواله، سمی، درستی، برابریت.

سمور (samūr) نر. م. گېډرې ته ورته یو ډول حیوان دی خو تر گېډرې کوچنی دی.

سمول (samawā) مص. مت (١) برابرول، جوړول؛ (٢) مج. اصلاح کول، لارې ته راوستل.

سمون (samūn) نر. م. (١) انتظام، تصحیح، برابري؛ (٢) موافقه، جرړت، تطابق.

سمونمل (samūnmāl) نر. م. د پولیس په تشکیل کې تر سمونیار لوړه رتبه ده چې د عسکري په تشکیل کې د ډگرمین درتې سره او د ملکي تشکیل له څلورمې رتې سره برابري کوي.

سمونوال (samūnwāl) نر. م. د پولیس په تشکیل کې تر سمونمل لوړه رتبه ده چې د عسکري په تشکیل کې د ډگروال درتې سره او د ملکي تشکیل له دریمې رتې سره برابري کوي.

سمونیار (samūnyār) نر. م. د پولیس په تشکیل کې تر سر څارمن لوړه رتبه ده چې په عسکري کې د جگرمین درتې سره او د ملکي تشکیل له پنځمې رتې سره برابره ده.

سمه (sāma) صر. بنخ. م. (١) د سم مونت؛ (٢) بنخ. م. درسته خبره؛ (٣) اواره، مسطح.

سمه تارک (samatārak) ص. نر. م. د دام په لور د چوټکو سم او سبج تگ.

سمه تخته (sīmatavā) ق. شا په تخته، ستوني ستخ.

سمه وراشه (samawrāshu) بنخ. م. رښتیا خبره، سمه خبره.

سمی (samāy) بنخ. م. د معمار رجه، د معمار گمه.

سمی (samāy) نر. م. مهندس، کچگر.

سمی (sami) ص. نب. د سم، د زهر و، زهرجن.

سمیټی (samiti) بنخ. م. (تا.) د ریښو په عصر کې د آریایانو په سیاسي تشکیلاتو کې د یوې جرگې نوم و.

سمپدل (samedal) مص. ل. (١) برابرېدل، جوړېدل، تنظیمېدل؛ (٢) لارې ته برابرېدل، اصلاح کېدل.

سمپستور (samestār) نر. م. سمستر؛ نیم کال، د شپږو میاشتو یوه دوره.

سمینار (saminār) نر. م. وگ، سېمنار.

سن (sin) نر. م. عمر، د عمر مقدار.

سنا (sanā) بنخ. م. د مشرانو جرگه، داعیاتو مجلس، سینیټ، (١) هغه مجلس چې غړي یې د یوه هېواد د مشهورو رجالو څخه انتخابېږي؛ (٢) یو ډول بوتی دی؛ (٣) روښنایی؛ (٤) یو ډول وړېښینه جامه.

سنا تور (sanātor) نر. م. د سنا غړی، د مشرانو د جرگې غړی، داعیانو د مجلس غړی.

سنا تورییم (sanātoriyām) نر. م. د هوساینې ځای، آرامځی، د مسلولینو روغتون.

سنار^(١) (sunār) نر. م. زرگر.

سنار^(٢) (sanār) نر. م. د پنځلسو پولو سره معادله یوه پخوانی افغانی سکه وه.

سناری^(١) (sunār) ص. نب. طلاکاری شوی، مطلا.

سناري^{١١} (sanāri) ص. نپ. سنڌي، سنڌو، سنڌو پڻ
 سنڌو رنگ، د سره او نارنجي تر منځ رنگ.
 سناري صفت (sanāri) ص. نر. م. ج. (هن.) هغه
 شوڪ چي د سينما فلم لپاره سناريوليکي.
 سناريو (sanāriyo) بڻج. م. د فلم يا تياتر داستان،
 هغه کيسه چي يوداير کتر د هغه له مخي فلم
 جوړوي او يا يي په تياتر کي چيکاره کوي.
 سناسمي (sanāsi) ص. نر. م. وگ. سناسمي.
 سنبال (sanbāl) ص. نر. م. وگ. سمبال.
 سنبل (sanbūl) نر. م. خني، خني کوکو؛ يودول
 گل دی.
 سنت (sanāt) نر. م. ج (١) طريقه، روش، (٢) سيرت،
 طبيعت؛ (٣) عرف، عادت؛ (٤) استعمال؛
 (٥) شريعت.
 سنتر (santr) نر. م. ستس، ترکيب، د اتاليس
 خدا (١) د يوه چونگ لپاره د توکو سره يوځای
 کونکي؛ (٢) مرکب، چونگ، مجموعه.
 سنټور (sanṭūr) نر. م. مو. سنټور، د موسيقي يوه
 تاريزه آله ده.
 سنټول (sanatawāl) مص. مت. (١) خټه کول؛
 (٢) مچ. په چل لوٽگي سره له چانه شه شکل.
 سنټي (sanati) بڻج. م. خټه سوري، د خټه سوري
 يا سنټوني مراسم.
 سنټيه (sanṭi) بڻج. م. شپږه، قياقه، بڼه.
 سنڄ^{١١} (sanj) نر. م. (١) هغه نري دېوال چي په سر،
 لاندې او منځ کي يي اوږده لږگي وړکړي وي؛
 (٢) سر. وگ. سمبل.
 سنڄ^{١١} (sanj) ص. نر. م. غمجن، دق، خپه.
 سنڄاب (sanjāb) نر. م. ترپشي کوچني حيوان
 دی، لکي يي اوږده او بهره، رنگ يي خر او شين
 ويره او پوست يي نرم دی.

سنڄاق (sanjāq) نر. م. کوچني فلزي ستن ده چي
 يو سر يي تپره او بل سر يي شه غونډ وي.
 سنڄتوب (sanjīōb) نر. م. غمڄتوب، پرېشاني.
 سنڄد (sanjīd) وگ. سنڄيټه.
 سنڄش (sanjīš) نر. م. (١) پرتله، سنڄونه، مقايسه؛
 (٢) تلل؛ (٣) مچ، غور.
 سنڄکي (sanjakay) بڻج. م. وگ. دمل.
 سنڄول (sanjawāl) مص. مت. پرتله کول، مقايسه
 کول، تلل، اندازو کول.
 سنڄه (sanja) بڻج. م. بنڄه، شڄه، شڄکي،
 سنڄکي، بڻج کټه دانه (وگ. دمل).
 سنڄيټه (sanjīta) بڻج. م. سنڄته، سنڄله، سنڄدا
 يودول ونه ده چي مېوه يي تر خرما کوچني
 ده.
 سنڄيدل (sanjīdāl) مص. ل. پرتله کېدل، مقايسه
 کېدل، اندازو کېدل، تلل کېدل.
 سنڄوت (sančōi) نر. م. هغه تپه چي په دېوال
 کي د نښي لپاره ايښودله کېږي.
 سنڄل (sanjāl) مص. مت. (١) تويول، خالي
 کول (اوبه او...؛ (٢) آزادول، خوشي کول.
 سنډ^{١١} (sanād) نر. م. هغه ليکنه چي د يو چا پور يا
 طلب ټاڪي او يا کوم مطلب ثابتوي.
 سنډ^{١١} (sind) نر. م. وگ. سيند.
 سنډ^{١١} (sand) ا. يوالي، اتفاق، راي.
 سنډان (sandān) نر. م. سټ، هغه اوسپنيزه آله چي
 نښ وړياندي اوسپنه ږدي او پر پلک يي ټکوي.
 سنډانگه (sandānaka) بڻج. م. شاتنگه، گډوگ،
 د چرگ سندان.
 سنډو بوله (sandarbūl) بڻج. م. (١) سنډو غاري، هغه
 پنځه چي هم بدلي وايي او هم ناشي؛ (٢) مشاعرې؛
 (٣) د ساز و نڅا مجلس.

سنډر غاري (sandargari) ص. نر. م. سنډر جي،
سنډبول، اولز ويونڪي، غزله ويونڪي.
سنډر مار (sandarmar) سنډبول، سنډر غاري.
سنډر مير (sandarmir) ص. نر. م. ج. موزيڪ
ڊايرڪٽر، ڊايرڪٽر.
سنډره (sandara) بڻج. م. (هن) بدله، غزله، ترانه،
لوبه، تپه، ساز و اولز.
سنډري (sandari) ص. نر. م. ڊخواريه او ٻيه
اولز خبٽن، خوش آواز، خود آواز.
سنډر نيز (sandariz) ص. ڊ سنڌري ارونڊ، موزيڪال.
سنڌر پوري (sandrezay) نر. م. يودول ساراني
سپين وايه ڊي جي پاسته ازغي لري.
سنڌر (sandar) نر. م. لوي او غٽ اوڀين.
سنڌل (sandala) نر. م. ج. سنڌل؛ (١) چنڊر، چنڊن،
يورلز ونه ده؛ (٢) يودول ڪراوي ڊي؛ (٣) يو
ڊول خوشبويه پسته شيريني ده.
سنڌله (sandala) بڻج. م. يودول مساله ده جي ڊ
چونڀي، پڻجي خبٽي، بده گال او دهگيو ڊ سپين
خه لاس ته راڻي.
سنڌلي (sandali) بڻج. م. سنڌلي، سنڌلي، بوه
لرگينه، ڇلور پڻي لرونڪي اله ده جي پهڙي
ڪي ڊ غانود تودولو لپاره ڊ نغري پر سر ابي ڊي.
سنڌني (sandani) ص. نر. م. وگ. سينڌني.
سنڌوخ (sandux) نر. م. وگ. سنڌوق.
سنڌور (sandur) نر. م. وگ. سونڊر.
سنڌوي (sandoy) نر. م. ڊ غاتول ڊ گل ٻوٽي.
سنڌي (sanday) نر. م. (١) سنڌي، غاتول؛ (٢) ڊ غاتول
ڊ گل ٻوٽي جي سنڌوي هم ورته وايي.
سنڌا (sandha) نر. م. وگ. زنجيپيل.
سنڌا (sandha) نر. م. (١) منڀ، ڊ منڀي نر؛ (٢) ص.
نر. م. (صج) غٽ، ڇورب يا شلند سري.

سنڌا سمي (sandasi) نر. م. سنڀاسي، سناسي،
جوگي، هغه ملنگ جي په غرونو ڪي ڊ ڪيميا په
ٻوٽي پسې گرڻي.
سنڌڪ (sandak) سر. م. ڊ دستور او نورو نيا نود
چنولو (صافولو) توڪر.
سنڌله (sandala) بڻج. م. (١) ساراني توره زرڪه؛
(٢) ص. بڻج. م. شنه بڻجه.
سنڌلوك (sandaluk) نر. م. يودول ٻوٽي ڊي جي
معمولا ڊ ڇوري ڊ ونو لاندې واشين ڪهي.
سنڌڪ (sanak) نر. م. ڊ لرگي لوي چانڪ يا ڪاهه.
سنڌڪو پري (sankopray) نر. م. يودول گني او
غوند هوند ٻوٽي ڊي.
سنڌڪه (sanaka) بڻج. م. ڊ ڪوترو ڊ نيولو لومه يا
جال.
سنڌڪيا (sankya) بڻج. م. سنڪهيا، وگ. زرنيج.
سنڌڪيرن (sankiran) نر. م. ج. (مو) سنڪيرن،
هغه راگ جي ڊ بل راگ سره گهوي.
سنڌگار (sangar) نر. م. وگ. سينگار ڊ تولو صبهو
سره.
سنڌگاره (sangara) بڻج. م. يودول اغزن ٻوٽي ڊي
جي مهي ته يي سنڌگاره وايي.
سنڌگاون (sangawan) نر. م. سگان، پتوار، ڊ
ڪبتي (گشتي) وروستي برخه.
سنڌگر (sangbur) ص. نر. م. ڊ بري ايستونڪي،
ڊبره ماتونڪي.
سنڌگر اش (sangtaras) نر. م. ڊبره تودونڪي،
ڊبري چورونڪي.
سنڌگره (sangtara) بڻج. م. سنتره، ماتي ته ورته
يودول صبهو ده.
سنڌگان (sangdan) نر. م. سنڌانڪه، شاتينگه،
شاتينگي، تينگي.

سنگویکه (sangoyāka) پنج. م. یوډول پوتی دی چې گردې گردې پانې لري.

سنگهار (sangohā) نر. م. د گوليو مسلسل اواز.

سنگهاره (sanghāra) پنج. م. د هندوستان يوه سېوه ده. جوړنگ يې په تالابونو کې کېږي.

سنگيت (sangit) نر. م. مو. د موسيقۍ پوهنه، د موسيقۍ علم.

سنگېر (sangēr) نر. م. شکلن، هغه څمک چې ډېرې تيرې لري.

سنگين (sangin) ص. نر. م. (١) دروند؛ (٢) پرچه؛ (٣) مج. پتمن، د وقار څښتن.

سنن (sunān) نر. ج. د سنت جمع (وگ، سنت)

سنوات (sanawāt) نر. ج. د سنې جمع.

سنول (snawāl) مص. مت، شول، خوځول، حرکت ورکول.

سنه (sana) پنج. م. (١) کال، د ١٢ مياشتو مجموعه؛ (٢) نېټه، تاريخ.

سنې (sunī) ص. نې. اهل سنت، اهل سنت او جماعت، اهل تسنن.

سنې (snay) پنج. م. ورين لاسي تارونه، سردوز، اينښی، انښی، نشی، انسی، څنی.

سنيا سې (sanyāsī) ص. نر. م. وگ، سناسي.

سنهدل (snehdāl) مص. ل. ښورېدل، خوځېدل.

سمن (san) نر. م. (١) درواغ؛ (٢) وگ، زنجبيل؛ (٣) ډيزې د سونلو اواز.

سو (su) ف. (١) وگ، وشو؛ (٢) ص. نر. م. ژوبل، تپي؛ (٣) نری، ډنگر؛ (٤) نر. م. سو، شر، فساد.

سوا^{١١} (suwa) پنج. ج. شته، سووه، شبت، يوډول سابه دي چې خړل کېږي.

سوا^{١٢} (siwa) اد. بې، بغير، بدون، بېله، پرته.

سنگدل (sangdāl) ص. نر. م. سخت زړی، سخت زړه، ظالم، بهرحمه.

سنگر (sangir) نر. م. مورچل، مورچه.

سنگروال (sangarwāl) ص. د سنگر اړوند، جنگيال، همسنگر.

سنگری (sangray) پنج. م. يوډول پوتی دی چې ځينې خلک يې د چای په ځای ايشوي.

سنگرېزه (sangreza) پنج. ج. کار، کرېر، جفله، جفل، کانی، گاني.

سنگ ريشه (sangriša) پنج. م. پله تيره.

سنگره (sangāra) پنج. م. گوسه تيره، غټه ډبره.

سنگسار (sangsar) نر. م. (١) يوه کوچنی توره حشره ده چې تر تيرو لاندې اوسېږي؛ (٢) نر. م. ج. هغه څوک چې د جزا په توگه د تيرو تر باران لاندې مړ شي.

سنگ سول (sangsol) نر. م. يوډول پوتی دی.

سنگک (sangāk) ص. نر. م. ج. (١) متکر، متکوره؛ (٢) يوه موضوع يا کار چې مشکل شي.

سنگکه (sangāka) پنج. م. يوه ښځينه ناروغي ده چې د اولاد تر زيږولو وروسته پيدا کېږي.

سنگلاخ (sanglax) نر. م. سسکوره، تراړه، کار، گار، سنگره، شنگار، گاگره.

سنگوپ (sangup) نر. م. سرلاتی، سرکونډو، سرکنډی، سرکول، سرکونډی، سرکول کونډی.

سنگوتې (sangotay) نر. م. د سوی بچی.

سنگورکه (sangoraka) پنج. م. د اوجوشود داغلو مخصوصه توکری.

سنگوری (sangoray) نر. م. يوډول سارانې پوتی دی.

سنگوری (sangoray) نر. م. (١) د حيوان بچی؛ (٢) غوند منو ښايسته ماشوم.

سوا^{۱۱۱} (suwā) بنج. م. وگ. سود، وگ. ربا.

سوا پهره (suwābera) بنج. م. یوډول بوتی دی.

سواد (suwād) نر. م. ۱) سیاھی، توروالی؛ ۲) کاپی، نقل؛ ۳) زده کړه، د لیکلو او لوستلو قدرت.

سوار کار (suwākar) ص. نر. م. سپرلونی، سپرکښی، د آس په سورلی کې ښه لاس لرونکی.

سواره^{۱۱۱} (suwāra) نر. ج. سپاره، د سپور جمع.

سواره^{۱۱۱} (suwāra) بنج. م. د غنمو ډنډر، نارې، دروزه، خرنه، وډ، نارې.

سواره خپلی (suwāracaplāy) لو. د یوې لویې نوم دی.

سوازي (suwāzi) بنج. م. ۱) سپرلي، سورلی؛ ۲) مو. د ۱۶ ماترو یو تال دی.

سوازي (suwāzi) بنج. م. ماښامنی مهلمستیا، د ماښامنی وعده، ماښامنی کتنه.

سواست (suwāst) نر. ج. شوی، سوی، د جمع مخاطب صیغه ده.

سوال (suwāl) نر. م. ۱) پوښتنه؛ ۲) غوښتنه، خواست؛ ۳) ح. د حقیقت طلب؛ ۴) چر، گدایي.

سوال و جواب (suwāl u jawāb) نر. م. (بد.) هغه صنعت دی چې شاعر په خپل کلام کې

پوښتنې او ځوابونه سره یوځای کړي.

سوالي (suwāli) ص. نښ. ۱) د گدایي؛ ۲) د سوال شی، سوالی خیز، د بل چا (شی).

سوالیه (suwāliya) بنج. م. (تن.) ۱) پوښتنه، استفهام، تپوس، ۲) تپوسنی، د پوښتنې

نڅبه چې شکل یې داسې دی (۲).

سوان (suwān) نر. م. سوهان، سوهن، وسپن تودی.

سوانح (suwānāh) بنج. م. ج. ۱) ژوند لیک، تهرې ژوند پېښې، پېژندپاڼه، پېژند لیک (۲) پېښې.

سوان کار (suwānkār) ص. نر. م. سوهان کار،

خراد، شوک چې د خردای کار کوي.

سوانگ^{۱۱۱} (suwāng) نر. م. پېښې، د شکل او جامې بدلونه.

سوانگ^{۱۱۱} (suwāng) نر. م. یوډول سمندری چې د غنمو تېښې وچې او میده کوي او بیا یې د

حلوا په څېر پخوي، سوانک، سمنگ.

سوانگی^{۱۱۱} (suwāngāy) نر. م. ۱) ممثل، اکتر، ۲) شعبه باز.

سوانگی^{۱۱۱} (suwāngāy) نر. م. سوهان گي، وړوکی سوهان، کوچنی سوان.

سواني (suwāni) بنج. م. اساني، اسانتیا.

سوايي (suwāyi) بنج. م. وگ. سود، ربا.

سوب^{۱۱۱} (sob) ص. نر. م. ۱) حاضر، موجود، تیار، چمتو؛ ۲) منتظر، په انتظار.

سوب^{۱۱۱} (suwāb) نر. م. ۱) د سبب مفن شکل؛ ۲) فکر، اند، تصور.

سوب^{۱۱۱} (suwāb) نر. م. چاره، علاج.

سوبيتيا (sobtyā) ا. حاضري، حضور، شتون.

سويله (soblā) بنج. م. وگ. شویله.

سويمن (sobmān) ص. نر. م. بريالی، فاتح، مظفر، کامياب، مرادمن.

سويه^{۱۱۱} (sūbā) بنج. م. ۱) د کار بزخا؛ ۲) اډله (پل) رواق، د کاريز يا لويې وياړې هغه لوی سوری

چې لويه ترې تهرېږي.

سويه^{۱۱۱} (sōba) بنج. م. ۱) مراد، مقصد، غوښتنه؛ ۲) سوده، آرام، راحت؛ ۳) بړی، فتح، ظفر.

سوپ (sūp) نر. م. ۱) دهليز، داليز؛ ۲) یوډول توکر دی؛ ۳) تپوروا.

سوپاري (supāri) نر. ج. د تودو ملکرونو یوډول نبات دی چې داتې یې غوړ ته ورته دي.

سو پرايو (supranu) ص. نر. م. (مو.) سپرايو،
د سطر او هلكام هغه لور اولز چې د سندرې په
وخت كې يې له حلهه پاسي.

سو پرايگو (supragis) نر. م. ج. (رو.) وچنان.
سو پره (supra) بڼخ. م. كونه، غره، سومې، مقعد.
سو پري (supray) ص. نر. م. (١) مفعول، كوني؛
(٢) مع. نامرد، رذيل

سو پره (supra) بڼخ. م. (١) زړه خيړنه خولې؛
(٢) ص. بڼخ. م. غټه، چاغه نجلۍ.

سو پلي (suplay) بڼخ. م. يوسپينه نر مه دبره ده.
سو په (supa) بڼخ. م. وگ، سوته.

سو پي (supiy) نر. م. بزوكي، نريزو.
سو پي (supuy) بڼخ. م. (١) بيزو، شادو، شادي؛
(٢) كشكره، كيشكره.

سوت (su) نر. م. د معماري گز له اجزاو څخه دى
چې اته واحد يې يو اينچ كېږي.

سو تره (sutra) ص. نب. پاك، نظيف، پاكيزه.
سو تري (sutrui) بڼخ. م. گي، اينشى، انشى،
سنى، انسې، خولوند، سوتلى.

سو تنې (sutani) نر. م. تيسن سپي، څوسمار سپي،
څوسن سپي.

سو تونه (sutura) نر. ج. فريادونه، زگمروي.

سو تې (suvui) ص. نر. م. د شيانو ساتونكى.

سو تې (suti) نر. م. درېشي، جامې، كالي.

سو تې بو تې (sūtbū) نر. م. (١) شل و شوت سپرى
چې سره غوند شوى وي؛ (٢) فېشن؛ (٣) مع.

كلك تړل، له حركته ايستل.

سو تېك (sulak) نر. م. څټك، څوټك.

سو تېكه (sulaka) بڼخ. م. د جوارو وړى.

سو تېكى (sulukay) نر. م. يو ډول اغزى لرونكى
بو تې؛ (٢) يو ډول وړېنمين خامك؛ (٣) د حد

ټاكلو نېبه، د څلي په شمېر كوچنى منار.

سو تېمار (sumār) نر. م. بنجاره، گرغنده بنجاره
خرڅوونكى چې په كليو كې گرځي.

سو تېمار (sūtmār) ص. نر. م. سوتن، سوتې
كوونكى.

سو تېه (sūta) بڼخ. م. (١) سوپه، د غايطه موادو
كلوله؛ (٢) دوى، مړى.

سو تېه (sotā) بڼخ. م. د جوارو ناپوست شوې توكه،
د جوارو هغه وړى چې ښخوله ولري.

سو تېه لمى (sotalāmay) نر. م. (١) لټ څاروى؛
(٢) مع. لټ او تمبل سړى.

سو تېه مار (sotamar) ص. نر. م. جنگره، جنكي.
سو تې (sotay) نر. م. (١) د لاس غټ لرگى؛ (٢) چقمق،
پنډ؛ (٣) مع. د نارينه تناسلي آله.

سو جاب (sujāb) نر. م. پر خولې باندي د گلابونو
يا زړ تارو دوره.

سو جه (sūja) بڼخ. م. د سرنگ د الرغولو د موادو
ټول (پيماننه).

سو جي (sūji) جن. يو ډول خيړه اوږه دى چې د غنمو
او غنمو وړيو څخه جوړېږي.

سو چ (suci) ص. نر. م. ج. (١) پاك، سوتره، خالص؛
(٢) بېخي، بالكل، بشپړ، پوره؛ (٣) سرچاكي،
سو چكى، د پچې اچولو په شمېر يوه لويه ده.

سو چ (suci) نر. م. فكر، خيال، تصور، هوښ.

سو چه (sūca) ص. نب. نر. ه، خالص، پاك، چان،
صفا، د يوه جنسه.

سو چه (sūca) بڼخ. م. د ماشومانو يوه ډول لويه ده.
سو چي (sūcay) نر. م. څولى، څوولى، اسكنه،
شخړلى.

سو چي (sūci) ص. نب. تشويش كوونكى، سوچ
كوونكى، تشويشي، مشوش.

سوخل (sawxal) مص. مت. سبخل، اور لگول،
 اور اچول.
 سوخند (sawxand) ص. نرم (۱) اسو خندونکی،
 سوخکی؛ (۲) اسپزوونکی، سوخوونکی.
 سوخول (sawxawál) مص. مت. سوخل، سوزول،
 سزل، اور وراچول.
 سوخبدل (sawxbedl) مص. ل. اور اخبستل، سول،
 سپزبدل.
 سوخت (soxt) نرم. م. (۱) سوی، خورد؛ (۲) غوسه،
 قهر.
 سوخته (soxtá) ص. نب. (۱) سوی، سوخل شوی،
 کباب شوی؛ (۲) سکور.
 سوختی (soxtí) ص. نب. هغه شوک چي کومه
 جنسي یا عاطفي هيله يي تر سره نه شي.
 سوخر (suxár) نرم. م. عناد، بغض، کينه.
 سوخره (suxra) بئغ. م. دشلي غوڻي توتہ.
 سوخري (suxray) ص. بئغ. م. ډيروخ شوی؛
 شوربدلي، شريدلي، خورين.
 سوخري پوخري (suxraypuxray) ص. نب.
 بشپړ خورين پرين، په اور کي خورين پرين.
 سوخل (suxál) مص. مت. شخل، سوخول، مندل،
 نخته کول، ترخولي ډکول.
 سوخول (suxawál) مص. مت. (۱) مندل، نخته
 کول؛ (۲) سونول؛ (۳) سوري کول؛ (۴) چوخول،
 چنول؛ چوک کول؛ (۵) مچ، تحريکول.
 سوخبدل (suxbedl) مص. ل. (۱) خوتبدل؛ (۲) سوري
 سري کېدل؛ (۳) ډکېدل، کېندل کېدل.
 سود (súd) نرم. م. (۱) گټه، فايده، نفع، منفعت،
 روگه، برغه؛ (۲) اوگ، ربا؛ (۳) ص. نب. سد، شد،
 خالص، سوچه، د موسيقي بسپط مقام.
 سود (súd) نرم. م. دمه، تسل، تسکين، ډاډ.

سودا (sawdá) بئغ. م. (۱) ملائکولي، مېلنکولي؛
 (۲) گروم، تلوسه، تشوش؛ (۳) مېنه، عشق؛
 (۴) هوا او هوس.
 سودا (sawdá) بئغ. م. اخبستنه، حرثونه.
 سودات (sodát) ص. نرم. م. صالح.
 سوداگر (sawdāgor) ص. نرم. م. تاجر، تجار.
 سوداگري (sawdāgorí) بئغ. م. (۱) اتجارت؛
 (۲) مچ، خان ته گټه او ډېل په زبان کار کول.
 سودايي (sawdāyí) ص. نب. (۱) وسواسي، نوراني،
 ماليخوليایي (۲) ماشوش؛ (۳) لهوني، مجنون.
 سودخور (sūdخور) ص. نرم. م. ج. سودخواره) سود
 خورونکی.
 سودکليان (sūdkalīyān) نرم. م. ج. (مو.) کليان،
 د سنکيرن راگوخه يوراگ دی.
 سبودگن (sūdgan) ص. نرم. م. سودمن، گتور،
 فايده من.
 سودمن (sūdman) ص. نرم. م. گتور، فايده من،
 مفيد، ترنور وېنه.
 سودوزيان (sūdozyān) گټه او تاوان، گټه وټه.
 سوده (sawdá) بئغ. م. توکری.
 سوده (sūda) ص. نب. (۱) هغه خاړوی چي د پښو
 کورمي او سمونه يي سولېدلي وي او ښه نه
 شي تلای؛ (۲) تېله، بنديز؛ (۳) قبض، بند؛
 (۴) اسولېدلي، زور؛ (۵) اوگ، سوچه.
 سوده (sōda) بئغ. م. سود، تسل، تسلي، اطمینان،
 سپه، ډاډ.
 سودا (sawdá) بئغ. م. ک. سوده، سودا، سوديم
 پای کار بونېت (پلی، پلی).
 سودار (sudar) نرم. م. (۱) خنخیر، خنزیر، خوگ،
 (۲) مچ، لت؛ (۳) بي اډبه (سری)، بي ډبه،
 سوده (sawáda) بئغ. م. لاپه، شاپه، باټه، غوره.

سور^{١١١} (sur) ن.س.م. ١) اوگ، پسر او عرض^{١١١}؛
 ٢) چای چینه؛ ٣) ص. ن.م. سپور؛
 سور^{١١٢} (sūr) ص. ن.م. (ج. سره) ١) د وینورنگ
 چې اصلي رنگ شمیرل کېږي؛ ٢) سو. وگ.
 سر^{١١٣} ١) ٣) تود، سوخوونکی؛ ٤) مچ. هغه
 خوک چې په قهر شوی وي؛ ٥) له توجه، تمایل
 او مصروفیت څه سخت حالت.
 سوراپ (surāp) ن.س.م. ١) وچه، بې وېسو بې اړیو
 دښته؛ ٢) سخته تودوخه؛ ٣) دار میاشت.
 سور اغزی (sūragzay) ن.س.م. سر اغزی، یو ډول
 اغزی دی چې په غرونو کې وده کوي.
 سوران (sūrān) ن.س.م. ١) جل، لمر وهنه؛ ٢) داوښانو
 یو ډول ناروغي؛ ٣) اویر، نارې سورې.
 سوراني (sūrāni) ص. ن.م. ویرجن، نارې سورې
 وهونکی.
 سورانا (sūrānā) ص. ن.م. وگ، سوربونی.
 سورباد (sūrbād) ن.س.م. جوانوان، د تریک او
 جمایې دانی.
 سوربخن (sūrbaxān) ص. ن.م. تبت سور، پیکه
 سور، سورنگی، سورت ته، سور ویره.
 سوربونی (surbūnay) ص. ن.م. سور بونی، سور
 رنگی، سور بخن، سور ویره.
 سوربخی (sūrbəxay) ن.س.م. د خوراک په شهر
 یو ډول واښه دي.
 سورپلی (surpalay) ن.س.م. ١) سورپلی، یو ډول
 واښه دي؛ ٢) سورپلی، یو ډول زهرې بوتی دی.
 سورپوستی (sūrpōstay) ص. ن.س.م. سور
 پوستکی، د سره نژاد لرونکی، سور نژاده.
 سورت^{١١٤} (sūrāt) ن.س.م. سوره، د قرآن مجید د څو
 آیتونو مجموعه، د قرآن مجید یو فصل.
 سورت^{١١٥} (swrāt) ن.س.م. ١) وگ، صورت؛ ٢) مچ.

صحت، روغتیا؛ ٣) مچ، تناسلي آله.
 سورت^{١١٦} (sur) ن.س.م. سورت، نوع، ډول، رقم.
 سورت بندي (surtbandi) بنځ.م. درجه بندي،
 پر ډولونو وېشنه، د یوه ډول سره جلا کونک.
 سورتمان (sortmān) ن.س.م. سورتبې، د سورت
 کولو د چارې موظف.
 سورتې (surti) بنځ.م. (مو.) سورتې، د بېرو رای
 د پترو له بار جاوو څخه یو بار جا (فرع) ده.
 سورتیکری (surtikray) ص. بنځ.م. ج. سور
 تکرې، هغه ښځه چې بدې یا مری پرې وشي.
 سورجه (sūrja) بنځ.م. له ژمنیو سپورتو څخه دی.
 سورخاڅکی (sūrcāckay) ن.س.م. یو ډول مضره
 حشره ده.
 سورخچوکی (sūrxāčūkay) ن.س.م. ١) سره غوښه؛
 ٢) مچ، سوربخن سړی.
 سورخکه (sūrxāka) بنځ.م. ١) یو ډول مرغی؛
 ٢) یو ډول د کرلو ځمکه.
 سورخولی (sūrxūlay) ص. ن.س.م. خونخور، ظالم.
 سورخه (surxā) ص. ن.س.م. ١) یو ډول غنم؛ ٢) سور
 (سړی)؛ ٣) سور غاری کرک.
 سورخی (surxay) ن.س.م. ١) سرخی، د غنمو یو
 ډول ناروغي؛ ٢) سوربخون اس؛ ٣) د ښځو د
 پایشو مخصوص پیوند.
 سورخی (surxi) بنځ.م. سرخی؛ ١) سورنگ پیدا
 کول؛ ٢) توره غوښه؛ ٣) یو ډول د ښځو د مخ
 پوډر دي؛ ٤) سرلیک، عنوان.
 سورډلی (surdalay) ن.س.م. یو ډول مرغی ده.
 سورسات (sursāt) ن.س.م. د حکومت له خوا پر
 خلکو باندې لگېدلی مالیه، کلنگ، مالیه.
 سورساری (sursaray) ن.س.م. شند، شاهین، باتور،
 لنډبرزی، یو ډول ښکاری مرغی دی.

سور سانده (sürvānda) پنج م. سور ساندي، يو
دول عرني وابنه دي.

سور سترگي (sürmāray) ص. نر م. ١) د سرو
سنگو حانده؛ ٢) صج. جسور، سرتير.

سور مسري (sürsāre) پنج م. يو دول کورچني
مرغي ده چې بهرېز کوي.

سور سور که (sürsūraka) پنج م. سور سورانکه، له
کانه خه جوړه شوي تولي ده چې منځ يې له
باروتو خه دکوي او د خوبيو په شپو کې اور
ورکوي؛ ٢) توند باد.

سور غاري که (sürgāraka) پنج م. سور غاري، يو
دول کوچني مرغی ده.

سور غاري لونگي (sürgārelungāy) پنج م. هغه
لونگي چې خندي يې سرې وي.

سور کار (surkār) نر م. د شلمو موغري که چې د
بارک د بوتې د اچولو وروسته د آس ورکولو په
وخت، د غوزانو او نورو بوتو ريښې ايشوي او
اوبه يې په هغه کې اچوي.

سور گت (surkat) نر م. د خولي د ناروغيو يو
درمل.

سور کور (surkor) نر م. سره پخرونه او د کور نور
بشپړ سامان (اثاث البيت).

سور کوکو (surkoko) نر م. سور گلاب، سور گلاب
گلاب.

سور کونلو (surkundo) پنج م. سور کنور، هغه
نجلی چې لا خپل پېکی قیجې کوي (واده شوي
نه وي).

سور کی (surkāy) ص. نر م. ١) سور یخن، سور ویره؛
٢) د سور مصفر؛ ٣) د باد د لگېدو توند اولز.

سور کی (surkāy) پنج م. ١) د سور کې مونث شکل؛
٢) الويالو.

سور کی مسري (surkāymeṛāy) نر م. سور
مسري، يو دول د هر دوو کې ژېړ مسري دی.

سور گري (surgāray) نر م. سرگري، يو دول غرنې
وابنه دي چې پانې يې وچې او خورنگه وي.

سور گلي (surgwālay) نر م. يو دول مسابه دي،
سور گل کوي، ونجکه، تاندوله برنگه که.

سور گولخ (surgūlāy) نر م. سور او چاغ سرې،
سورل (surā) نر م. سورن، سور کړنگ آس.

سور لاسي (surlāsāy) ص. نر م. قاتل، خونې،
جنګي او جنجالي، وينې تويونکي.

سور لان (surlān) نر م. هغه سپی چې وروستی
پنې يې پيڅونه او خنډونه لري.

سور لکی (surlakāy) پنج م. يوه وړه مرغی ده.
سور لکی هم ورته وايي.

سور لمنه (surlamāna) پنج م. سور لمنې، هغه
بنځه چې په اولاد مړه شي.

سور لمنې (surlamané) پنج م. ١) د سور لمنه جمع،
٢) په غينو محاورو کې د مفرد لپاره هم راځي.

سور لن (surlān) ص. نر م. مسري، منځ په سپوري،
سپورن، سورن، سپرن، سایه رخ.

سور لنلی (sūrlandāy) نر م. سور لنډ، شفال.
سور لنلی (swarlanāy) ص. نر م. ١) سپور، په موټر

يا پر آس... سپور، ٢) د سورلي، د سپرلي،
سور لونی (swarlūnāy) نر م. سپر لونی، مرکب،
هغه څه چې سورلي باندې کېږي.

سور لي (swarī) پنج م. وگ. سپارلي.
سور لي (surlāy) نر م. يو دول سپينه نسولې رنگه
مرغی ده چې په زړه پورې وېز کوي.

سور لیمار (swarlimār) ص. نر م. سپور، هغه
شوک چې د سپرلي په کار کې ښه تکره وي.

سور مخي (surmaxī) پنج م. ابرو، عزت، پت.

سور صحنی (surmahāy) ص. م. ۱۶ هغه خوک
 چې معنی سوروی ۱۷ پنص. عربن.
 سور مهرنی (surmāruṇāy) پنج. م. چابکی د زور
 مور. مادر کیکان.

سور مل (surmā) ن. م. سرمل. یو ډول چبچونکی
 واده دي چې غوند غوند اغزي لري.

سور صېخ (surmēx) ن. م. (لو.) یو ډول لوبه ده.
 سورن (surān) ن. م. وگ. سورل.

سورنا (surnā) پنج. م. سرنا، سورنی، سرنی،
 سورنا د پښتنی آرکسترا د یوه ساز نوم دی.

سورنا چې (surnācī) ص. ن. م. سورنی چې،
 هغه خوک چې سورنا وي.

سور نجان (surnanjān) جن. د یوه نبات گل دی
 چې گل حضرتي او شهبید هم ورته وايي.

سور نچی (surnācīy) ن. م. یو ډول سور چينجی
 دی چې خټه کې ژوند کوي.

سورنډا (surnāḍā) پنج. م. ساز، غنا.
 سورنگ (surāng) ن. م. وگ. سرنگ ۱۱.

سورنی (surnāy) ن. م. ۱ اوگ سورنا؛ ۲ کوچنی
 لرگین چلم.

سور والی (surwālay) ن. م. ۱ سورتوب، سرخي؛
 ۲ تودوالی.

سوروز (surawār) ص. ن. م. ج. پلن، عربض،
 پراخ، سرور.

سوروزی (surwāray) ن. م. یو ډول مرغه دی.
 سوروزمه (surwāzma) ص. ن. م. سورونگی،
 نت سور، سوریره، سوروشمه، سره ته مایل.

سوروزی (surwāzay) ن. م. ۱ هغه غنم چې
 دی یې سوروي؛ ۲ یو ډول نبات دی.

سورول ۱۱ (surwāl) ن. م. ج. سرول، سوروبل،
 سرول، مس، نامه، تانبه.

سورول ۱۱ (surawāl) ص. م. مت. وگ. سپرله.

سورول ۲ (surawāl) ص. م. مت. ۱ ایشی په زور
 سره غوړخول؛ ۲ د حطلي لپاره اصول؛ ۳ په
 قهر راوستل، په خوشکه کول.

سورولکنډا (surwalkandā) پنج. م. مسی لکن،
 مسی چلمچي.

سورولکنډی (surwalkandāy) سورول، کونډی
 (سي دکي)، مسی لوشی.

سوره ۱۱ (swarā) پنج. م. ۱ سپره، ۲ هغه نجلی
 چې په بدو کې ورکړی شوې وي.

سوره ۱۱ (sūrā) پنج. م. ۱ چيغه، نار، کریکه؛
 ۲ پیرنگ، خوشاویزه، یو ډول بدبو یه بوټی دی
 چې ژبر گل کوي؛ ۳ وگ. سورت ۱۱.

سوره هار (surahār) ن. م. د باد د چلندو توند او زو.
 سوره و پیاده (swarawupyādā) ن. ج. سوره
 کتایه ده د هغې نجلی خټه چې په بدو کې ورکول
 کېږي؛ او پیاده کتایه ده د هغه نقد جنسه خټه
 چې د سورې سره په بدل کې ورکړی شي.

سوری ۱۱ (sūrāy) ن. م. ۱ سسری، غار، سوره؛
 ۲ سزاین، لالچي، حریص.

سوری ۱۱ (sūrāy) ن. م. ۱ سیوری، سوره، سایه،
 ۲ د ماشومانو یو ډول ناروغي؛ ۳ حج. حمایه؛
 ۴ بدو دی، پښتورگی، گرده، بدوگی، بدوکی.

سوري (sūrī) ن. م. ۱ شل، لوی جوال، لکه گلوره؛
 ۲ ن. ج. د سورې جمع؛ ۳ ص. ن. م. زورې،
 سوریانو ته منسوب یا مربوط.

سوري (sūrī) ن. م. ۱ سوری، سوره، سایه،
 ۲ د ماشومانو یو ډول ناروغي؛ ۳ حج. حمایه؛
 ۴ بدو دی، پښتورگی، گرده، بدوگی، بدوکی.

سوري (sūrī) ن. م. ۱ شل، لوی جوال، لکه گلوره؛
 ۲ ن. ج. د سورې جمع؛ ۳ ص. ن. م. زورې،
 سوریانو ته منسوب یا مربوط.

سوري (sūrī) ن. م. ۱ سوری، سوره، سایه،
 ۲ د ماشومانو یو ډول ناروغي؛ ۳ حج. حمایه؛
 ۴ بدو دی، پښتورگی، گرده، بدوگی، بدوکی.

سوري (sūrī) ن. م. ۱ سوری، سوره، سایه،
 ۲ د ماشومانو یو ډول ناروغي؛ ۳ حج. حمایه؛
 ۴ بدو دی، پښتورگی، گرده، بدوگی، بدوکی.

سوري (sūrī) ن. م. ۱ سوری، سوره، سایه،
 ۲ د ماشومانو یو ډول ناروغي؛ ۳ حج. حمایه؛
 ۴ بدو دی، پښتورگی، گرده، بدوگی، بدوکی.

سوريانگه (suryāngā) پنج. م. زبرکه، زسره،
 سویی، یو ډول ژبره مرغی ده.

سوز گهیخ (sorǵahij) نر. م. خر گهیخ، خر سهار، سپره گهیخ، شنه خره.

سوز مېچ (sorméc) ا. د سوز یا یخنی مېچلو آله.

سوز مېری (sormenij) ص. نر. م. سوز سوز، کرخت (سری) ، بی مینې او بی احسانه سری.

سوز ن (sūrān) ص. نر. م. درواغجن، لاپک.

سوز نگوړ (sornǵor) ص. نر. م. وگ، سوز پور.

سوز نوزی (sornóza) ص. کم شهوتی، شهوانی کمزوری.

سوز والی (sorwālay) نر. م. سوز تیا، سرتیا، سربت، سروالی، سوز توب.

سوز ول (sorawāl) ص. مت، وگ، سرول.

سوز وینی (sorwīnay) ص. د سړې سینې خاوند، سھاند، زغمونکی.

سوز ه (sūra) نر. م. (۱) غار، سوزی؛ (۲) د باد خورک ناروغی؛ (۳) مقعد.

سوزی^۱ (sūrē) نر. م. سوزی، دروغ.

سوزی^۲ (sóre) ص. تب، لت، تمبل او ډارن سری.

سوز پدل (soredál) ص. ل. وگ، سړ پدل.

سوز نیز (sawariz) ص. نر. م. په خپل سر (سری)، ایله گرد او بی بندویاره (سری).

سوز (sorz) نر. م. (۱) سوخت سری، سونه؛ (۲) مو د یوه او ازی یا سنډرې کیفیت؛ (۳) غوسه، خوشک؛ (۴) دنگا، دنگونه؛ (۵) خورونه.

سوزاک (sozák) نر. م. طب، گونوریا، (وگ، خوشی).

سوزان (sozān) ص. نر. م. سوزونکی، سوزونکی، سوزناک.

سوزیر (sawzbur) نر. م. شنه پانه، شنه پخه.

سوزرین (sūzaren) نر. م. (۱) اداره کونکی؛ (۲) خان، لریاب؛ (۳) مطلقه حکومت.

سوزیتنه (suryāta) نر. م. سریه، سوزتی، اندیواله؛ هغه وینځه چې له هغې څخه د مالک اولاد پیدا شي.

سوز یخنه (suxēna) نر. م. وگ، سربینه.

سوز پدل (suredál) ص. ل. (۱) یوشی په زور سره غورځېدل، (۲) د حملې یا منډې لپاره لمسېدل؛ (۳) لهر پدل، عصبي کېدل.

سوز پدل (swardál) ص. ل. وگ، سپر پدل.

سوزی سمبوري (swrisumbūri) ص. نر. م. سوزی، غار غار.

سوزی سوزی (sūrāysūrā) ص. نر. م. غار غار، سړې سمبوری، سوزی سوزی.

سوزی کوتره (soŋkawtara) نر. م. یسودول کوچنی سارانی کوتره ده.

سوز (soz) ص. نر. م. (ج. ساره) (۱) یخ، د تود مقابل؛ (۲) مچ، لت او بی علاقی سری؛ (۳) مچ، غیر جدي او غیر حساس سری.

سوزا (sozā) ص. نر. م. ناراسته او ډارن سری.

سوز باد (sozbād) نر. م. (۱) یخ باد، (۲) مچ، غم او مصیبت.

سوز بور (sozbor) ص. نر. م. پریشانه، غمگین.

سوز بوی (sozbūy) نر. م. بدبوی، سوز ودم.

سوز پور (sozpor) ص. نر. م. (۱) بهنې سوز؛ (۲) مچ، بی مینې، بی محبت، بی مهره؛

سوز مسک (sozmas) نر. م. وگ، سوکرک.

سوز سمخ (sozsamaš) ص. نر. م. سوز سوز، سوزنگوړ.

سوز نبت (sozābt) نر. م. سربت، سرتیا، سوز تیا، یخنی، سروالی، سروالی.

سوز فکره (sozīk ra) نر. م. غلی، بی دم و دوده، آرام، غیر جدي.

سوزش (soziš) نر.م. سوی، سوخت، سوز.

سوزفون (sūzafón) نر.م. سوزافون، سوسفون،

له مسویا ژبرو شخه جوره شوې پوکهدونکې د

موسیقی آله ده چې هلیکون هم ورته وايي.

سوزکی (swazakay) نر.م. سیزنکی، سیزونکی،

د اشک بوتی.

سوزل (swuzál) مص. مت. وگ. سوزل.

سوزنک (sozanak) نر.م. ۱) یو ډول غرنی نبات

دی؛ ۲) په توپکو، توپنچو کې یو کوچنی مبله

ده.

سوزني^۱ (suzni) بڼغ.م. وگ. سوزني.

سوزني^۲ (sozani) بڼغ.م. ۱) یو ډول لاسي خامک

دی؛ ۲) روی جایی، د کتد سرخادر.

سوزواری (sawzwāray) بڼغ.م. یو ډول وړه او

تخته چرگه ده.

سوزه (sawza) بڼغ.م. ۱) د کيسه پيوند، پينه؛

۲) د کيس درز، پارچاک؛ ۳) وگ. سوزه.

سوزی (sozay) نر.م. وړکوټي، غونډه، سړوبی

لرونکې توکری ده.

سوزمه (sozma) بڼغ.م. وگ. سړمه.

سوزده (sūzda) بڼغ.م. یو ډول اشخار دي چې د تخرونو

پهرنگ کې کار ور شخه اخیستل کېږي.

سوسر (sūstā) نر.م. ۱) داوبو سور، دریایي خوگ؛

۲) ص. نر.م. (مج. او مسترگی؛ ۳) د گډوې

غل، غل، غلجکی.

سوس کپدل (sūskedál) مص. ل. ریدپدل،

لریدل، ریدل.

سوسمبر (sosambár) نر.م. ویلی، شین شوی،

سارانی ویلی.

سوسمن (sossán) نر.م. ۱) اوږد، جگ قدی، د لورې

تې خاوند؛ ۲) وگ. رمبک (۱).

سوسنی (sosani) ص. نب. سوسن رنگی، بانجنی
رنگی، چنیا رنگی، تت نورونگ.

سوسنی (sūsāy) نر.م. وگ. سسی.

سوسسی (sūsāy) بڼغ.م. ۱) یو ډول وړبېمین یا

پنبه یې توکری؛ ۲) سسی.

سوسیال (sosyál) ص. نر.م. ۱) ټولنیز، اجتماعي،

ټولنیال، په ټولنه اړوند؛ ۲) معاشرتي، تفرحي.

سوسیال ډیموکرات (sosyāldimokrát) نر.م.

د ټولنیالي ولسواکي، په ټولنیالي ولسواکي

مربوط.

سوسیالیزم (sosyālízam) نر.م. اجتماعیت،

ټولنیالنه، اشتراکیت، د اجتماع اصالت.

سوسیانی (sosyāni) ص. نر.م. یو ډول پخوانی

سور کوره سانو.

سوسیمولوجي (sosyologij) بڼغ.م. سوسیمولوجي

، ټولنپوهنه، ټولنپېژندنه، علم الاجتماع.

سوسینتی (swāstāy) نر.م. ۱) وینکی، د خولي

کونج؛ ۲) ماکو، د جولا ماکو.

سوغ (sūg) نر.م. ۱) د سونلو اواز؛ ۲) تسلي،

دادگیرنه؛ ۳) بړه خوله نسول؛ ۵) لړشی.

سوغات (sawgāt) نر.م. تحفه، بلنډی، بلنډه.

سوغالی (sūgālay) نر.م. ۱) د سوی غار، د سوی

کور؛ ۲) کوچنی غار، وړه سوره.

سوغخی (sūgǰāy) بڼغ.م. سوزی، هغه غټه تنگ

خولې توکری چې له میزې شخه جوړېږي.

سوغن (sūgán) ص. نر.م. ۱) هغه پسه یا وزگوری

چې سړو هلی وي؛ ۲) مج. بېکاره؛ ۳) سوغی.

سوغنی (sūgnāy) نر.م. سیفون، سیفون شوی اس.

سوغول (sūgawól) مص. مت. ۱) سونول، په پزه

کې کوم شی کشول؛ ۲) سفول، یوشی په زود

سره غورغول؛ ۳) مج. تحریکول.

سو غوندي (sugwandī) بښ م. کينه، بفض،
 عناد، دښمني.
 سو غی (sūgāy) نر م. سوغی، سونگی.
 سو غیل (sūgēdā) مص ل. (۱) پړوتل، (۲) له
 پزې نه اولتراوتل، سونډل (۳) سفېدل.
 سوق (sawq) نر م. (۱) شړل، (۲) پېول، لېږل،
 (۳) د گلو اور مو شړل، (۴) حدیث ویل او بیانول.
 سوق الجیش (sawquljāy) نر م. د عسکرو
 سوقونه، پوه معین هدف ته د عسکرو لېږنه.
 سوق الجیشي (sawquljāyī) ص. نسب. په
 سوق الجیش پورې اړوند، د عسکرو په لېږلو
 لړوند (۲) بښ م. د عسکرو لېږنه، سوقونه.
 سوک^{۱۱۱} (sūk) نر م. موتی، موت، د لاس د پنډې
 غونډ شوی حالت.
 سوک^{۱۱۲} (sawk) نر م. یخ شمال سوږ باد.
 سوک^{۱۱۳} (sawāk) ص. نر م. هغه لرگی چې مخ یې
 سکور وي او منځ یې سوی نه وي.
 سوکا (sawkā) ص. نسب. په آرامه، په تسلی،
 بښمه، مطمئن.
 سوکاله^{۱۱۴} (sawkāla) نر م. ناراسته، تمبل، لت،
 استراحت غوښتونکی.
 سوکاله^{۱۱۵} (sokāla) ص. نسب. آرام، آسوده، مطمئن،
 خوشاله.
 سوکالي (sokālī) بښ م. آرامی، آسوده گی،
 خوښی.
 سوکره مالگه (sawkaramāga) بښ م. سکیره
 مالگه، هغو خپزه چې مالگه یې ډېره وي.
 سوکر (sukā) ص. نر م. (۱) سوگت، بښل، سخت؛
 (۲) کوسه (۲) د جگې او نړۍ ونې خاوند.
 سوکرک (sukrāk) نر م. سورسک، سکرک،
 گډلی، جوړی، پیاڅه.

سوکره (sukra) بښ م. (۱) وچ کالی، (۲) توده او
 وچه بې او بودېنه.
 سوککه (sūkaka) بښ م. یو ډول گیاه ده.
 سوکلوک (sūklūk) نر م. هغه سوگلی چې له
 رږدېدو سره یوځای وي.
 سوکلی (sūklāy) ص. نر م. لت او آرام خوښی،
 اسانه خوښی او عافیت طلبه سړی، استراحت
 غوښتونکی (سړی).
 سوک موک (sūkmūk) ق. سوت، بوت، دا کلیمه
 هغه چاته استعمالېږي چې ناست وي او شان یې
 سره ټول او راغونډ کړی وي.
 سوکه^{۱۱۱} (sawkā) ق. ورو، کرار، په دمه دمه.
 سوکه^{۱۱۲} (swāka) بښ م. سوکی، سوی لرگی.
 سوکی^{۱۱۳} (swakāy) نر م. سوزنکی، سپټونکی،
 یو ډول بوټی دی.
 سوکی^{۱۱۴} (sūkay) نر م. گوټخند، په بېډیو کې یو
 ډول لویه ده.
 سوکي (suki) بښ م. تنگونه، ضیقونه، دا کلیمه د
 نوکي د کلیمې سره یوځای راځي.
 سوکی (sawkāy) بښ م. غوانکه، د غوانی دانه.
 سوکي موکي (sukimuki) نر م. په پته سره
 شوک په خو کسو تر نه، وهنه او مطلب ورڅخه
 اخیستنه.
 سوگ (sog) نر م. پرڅه، شبنم.
 سوگت (sūgāt) ص. نر م. مصک، بښل، سوگر.
 سوگل (sawagā) نر م. د هېو یا تو تر پاله، پوستکی
 او... چې د اېشېدلو په وخت د ډېگ پر سر راشي.
 سوگلونی (sūglūnāy) کنگر، پیلو، یو ډول څیره،
 سپکه او خلالرونکي تیره ده.
 سوگله (sūgalā) بښ م. سوگل، سوگلی، سوگلی،
 یو ډول خرمنی پایو بڼی دی.

سو گلی (sūglīy) بیخ. م. و گ. سلگی (۱).

سو گند (sūwānī) نر. م. قسم، لوره.

سول (sūwā) مص. ل. (۱) شول، کبدل (۲) مص. مت. سوخل، سوخلول.

سول (sū) نر. م. (۱) عقل، سد، هوش؛ (۲) په الکی (دمنخنیو پیریو کیمیا) کی: سره زرا؛ (۳) م. د پخرا نیورو میانو د لمر خدای.

سول (sū) نر. م. زیات حرص، د پره تمه او حرص.

سولاغ (sūlāg) نر. م. داغ، نبان، تپی.

سولاغه (sūwāgū) بیخ. م. و گ. سلواغه.

سولتوک (sūwālūk) نر. م. پریسری، شپتی، سوتکه، د جوارو تشووی، تاتته.

سولت (sūlā) ص. نر. م. سنت شوی، خنده شوی.

سولگر (sūlgar) ا. کمپیوتر، رایانه.

سولند (sūwāland) ص. نر. م. سولاند، خوشن؛ حرص، خوشمار، توسن.

سولندتوب (sūwālandtōb) نر. م. سولندوالی، سراجتوب، خوشن توب، حرصتوب.

سولنده (sūlānka) بیخ. م. شپله، مانده، خور، شست.

سولو (sūlū) ص. نر. م. (۱) مو. په یوازې سر سنډه ریونکی یاد کړمې آلې و غوونکی؛ (۲) هغه پیلون چې یوازې الوتکه په هوا کوي.

سولول (sūwālūwā) مص. مت. سراجول، تحریرول، خوشمارول.

سولول (sūlūwālū) مص. مت. (۱) میل، منیل؛ (۲) زدویل، زدوول؛ (۳) ایسته کول، لهرې کول؛ (۴) احزابول، له کاره ایستل.

سوله (sūlā) بیخ. م. صلح، روغه، جوړه؛ (۲) د جگړې ختمولو موافقه او تړون؛ (۳) خاموشي، چوپه چوپشیا؛ (۴) اخیزه، خارخای، شیری.

سوله (sūlā) بیخ. م. حرص.

سوله (sūwālā) بیخ. م. کباب، وریته.

سوله بوله (sūlāhūlā) ق. بی علت، بی سببه.

سولی (sūlāy) نر. م. هغه شتک چې ژونده پرې تیره کوي.

سولی (sūlī) ص. نر. م. خوشمار، حرص، سرابین.

سولی (sūlāy) بیخ. م. دار، غرغره، غرغره.

سولی (solāy) بیخ. م. (۱) سبلی، تندباد؛ (۲) د شوتلو په خبرو نیات دی.

سولکبدل (sūwālādā) مص. ل. (۱) خوشبندل، تپدل؛ (۲) بې سته د چا په دودی ورگډېدل.

سولکبدل (sūlādā) مص. ل. (۱) منیل کبدل؛ (۲) زدویل کبدل، زدوول کبدل.

سولیز (solīz) ص. د سول (عقل) اړوند، عقلي، منطقي.

سولیس (sulīs) نر. م. (لو.) د بیجلو یو ډول لویه ده چې سړي سلطان هم ورته وایي.

سوم (sūm) نر. م. (۱) سم، سپم، د ستنې سوری، د ستنې سپم؛ (۲) سوری.

سوما (sūmā) نر. ج. هوما، ډېر مشهور واښه چې په پختو کې د اومه، او په ما، اوم، هوم، په ښو شته.

سومباتور (sūmbātawār) ص. نر. م. ج. سومبود، کوناتور، د غټو کوناتو خاوند.

سومباتی (sūmbātāy) نر. م. (۱) کوچنی سوری؛ (۲) کوناتی.

سومباخه (sūmbāxā) بیخ. م. بسومبته، کونه، مقعد، سومی.

سومبخورپ (sūmbāxwāp) نر. م. یو ډول لویه ده.

سومبروغی (sūmbroūgāy) نر. م. درېچه، کوچنی سوری، سومبری.

سومیل (sūmhāl) مص. مت. نهزه وهل.
 سومیلکار (sumhalkār) نر. م. ج. سملخانه،
 یو ډول زهر دی.
 سومبه (sumhā) پنج. م. ۱) د توپ د میل پاکولو
 آله؛ ۲) خپه؛ ۳) مچ. تهروتی؛ ۴) هغه آله چې
 فلز وړباندې سوری کېږي.
 سومبې (sumbāy) پنج. م. دوره، کونه، غره.
 سون (swan) نر. م. ۱) سونگ، سوڅېدنه، احتراق؛
 ۲) د سوڅېدلو مواد.
 سون (sun) نر. م. خوا، پلو، لوری، طرف.
 سونا (sonā) پنج. م. وگ. سونه.
 سونات (sunāt) نر. م. مو. سورت، سناته، د
 موسیقی یو فورم دی.
 سونار (sunār) نر. م. سنار، زرگر.
 سوناری (sunārī) ص. نې. طلايي رنگ.
 سونتوکی (swantōki) ۱) سونکتوکی، د سونگ
 مواد، بالڼ.
 سونتی (sūntāy) ص. نر. م. بې لاسه او بې پښو.
 سونجه (sūnja) پنج. م. بیابان، میره، دښته.
 سونج (sunj) ص. نر. م. وېروونکی، بېروونکی.
 سونځ (sūndax) نر. م. وگ. صندوق.
 سوندر (swandār) نر. م. وگ. سخوندو.
 سوندر (sundār) نر. م. سندر، سیندور، سندور؛
 شگرف، د نقاشی او خطاطی یو ډول سره پوډر
 دی او هندوان پر تندي باندې ټيکه پرې وهي.
 سونده (sūnda) پنج. م. بدگمانی.
 سونډی (sūndāy) نر. م. یو ډول سارانۍ بوتی دی.
 سونډ (sunj) نر. م. ۱) سند، کتان، کنف، سون؛
 یو ډول بوتی دی چې له الیاغو څخه یې توکر او
 له پرتکي څخه یې رسی جوړېږي؛ ۲) شونډ،
 زنجفیل.

سونډک (sūndāk) نر. م. وگ. شونډک.
 سونډک مونډک (sūndākmondāk) نر. م.
 اندکان، دکب دمیاشتی خوړوستی ورځې چې
 یخ بادونه په کې چلېږي.
 سونډمونډ (sūndmūd) ص. نر. م. چپ، غلی،
 ساکت، پته خوله.
 سونډه (sūnda) پنج. م. وگ. شونډه.
 سونگ (swāng) نر. م. ۱) سوڅېدنه؛ ۲) سوی،
 سوزش.
 سونکتوکی (swangtōki) وگ. سونتوکی.
 سونگت (sungāt) ص. نر. م. ۱) کاک، د اور په
 خولن پخه شوې ډوډی؛ ۲) ترینگلی، بروس؛
 ۳) غریب، بې اوازه ژوا.
 سونگت مونگت (sūngwāt mūngwāt) و.
 یو څوک بېخي نیولی او خپه ناست.
 سونگل (sūngāl) مص. ل. ۱) په نرې اواز ژول؛
 ۲) د سپي نرې اوازونه.
 سونگن (sūngān) ص. نر. م. چونگن؛ هغه سپی
 چې د لویې په وخت کې نرې اوازونه باسي.
 سونگوت (sūngwāt) ق. غونج منج اور اتول.
 سونگور (sūngōr) نر. م. سونگوری، گلخوره،
 په یوناني طب کې یو کارېدونکی بوتی دی.
 سونگه (sūnga) پنج. م. ۱) پوزه، سپر مه؛
 ۲) چپه پزه، پښه پوزه.
 سونگه (songā) پنج. م. ورسک، د غره پوزه، د
 غره وتلې برخه.
 سونگهار (sungahār) نر. م. ۱) په پوزه کې د
 ژوا اواز؛ ۲) د سپي چونگېدل.
 سونگی (sungāy) ص. نر. م. ۱) ټیټکی، لنډی
 سری؛ ۲) بوچ، هغه څوک چې پوزه یې غوڅه
 شوی وي؛ ۳) مچ. شمېدلې؛ ۴) اېوچی، بوتی.

سونگی (sūngāy) نر.م. کاشین، خاورینه لویه کاسه، د اورو اغړلو خاورینه تڼاره.

سونگېدل (sūngedāl) نر.م. (۱) په پوزه کې ژول؛ (۲) سپی د لویو یا ترلو په وخت سونگیدنه.

سونلرگی (swanlurgi) د سونگ لرگی، خس، پالن.

سونته (sonā) بنخ.م. پر دډول سارانۍ هیلۍ ده.

سونتی (sonāy) ص. نر.م. بوچی، هغه پسه چې په طبیعي ډول واړه غوړنه لري.

سون (sūn) نر.م. (۱) وگ، سونډ؛ (۲) په پزه کې د هوا کښولو اولز.

سون خېل (sawanxel) نر.م. کډوال، کوچیان.

سونکی (sūnkāy) نر.م. سونهار، د پوزې اولز.

سونل (sūnāl) مص. مت. سونول، سوغول، د پزې سوخ کول، د پزې سون کول.

سونن (sūnān) ص. نر.م. سورن، درواغجن.

سونور (swnwar) ص. د سونگ ورسو غېډونې.

سونول (sunawāl) مص. مت. سوغول، سونل، د پزې سون کول، پوزه سونل.

سونه (sawāna) بنخ.م. پخله.

سونهار (sunahār) نر.م. سونهارۍ، د پزې اولز.

سونتی (sūnāy) ص. نر.م. هغه سړی چې د ساوېستلو په وخت کې ډېر سونېږي.

سونې (sūne) بنخ.ج. باتې، دروغ، لاپې شایې.

سونېدل (sunedāl) مص.ل. د خوب په وخت کې د پزې له لارې د هوا کښولو او ایستلو اولز.

سونان (sūwān) ص. نر.م. اسان.

سوننکی (suwūnkay) فا. مف. نر.م. سوونۍ، د سون، هغه څه چې د سوغولو وړ وي.

سووه (suwa) بنخ.م. شته، شېت، شېت، سندان، البر، رلز یا نج کاذب؛ یو ډول گیاه ده.

سوه ^{۱۱} (swa) بنخ.م. (۱) د آس، خرده او کچر سم؛ (۲) نر.م. سوی، سوزش.

سوه ^{۱۲} (swā) عد. (۱) د سل جمع؛ (۲) بنخ.م. سړۍ، سوبه.

سوه ^{۱۳} (sowā) بنخ.م. ښکلا، سینگار، ډول.

سوها ^{۱۴} (sohā) ص. بنخ.م. (۱) گتور؛ (۲) یو ډول پخوانی توکر.

سوها ^{۱۵} (suhā) نر.م. (مو.) موهو، بهیر راگی پر پټر (بارج) دی سپورن گنل کېږي.

سوهاگن (sohāgan) ص. بنخ.م. ښکلې او گرانه (ښځه)، په زړه پورې (ښځه)، ناوې.

سوهان (suhān) نر.م. وگ، سوان ^{۱۶}.

سوهانه (sohānā) بنخ.م. اسانتیا، اسانۍ.

سوهیره (suhōra) بنخ.م. بې ډبه او بې لارې خبره، بې ریښه خبره.

سوهنې (sohanī) بنخ.م. (مو.) سونې، د سړې راگ د پټرو د اتو بار جاوو څخه یوه ده.

سوهېدل (sohedāl) مص.ل. (۱) کړېدل، نولېدل؛ (۲) زړه سولېدل، زړه اوبه کېدل.

سوی ^{۱۷} (sway) نر.م. سوزش، سوخت، درد.

سوی ^{۱۸} (sāway) ص. نر.م. (۱) ایرې شوی، سوخته، جلیا؛ (۲) مج. په قهر.

سوی ^{۱۹} (s(o,u)y) نر.م. سوه، سوبه، تی لرونکی ژوی دی چې د لیپورینا له کورنۍ څخه دی.

سوی اغزی (soyağzāy) نر.م. یو ډول اغزن برتی دی.

سوېتا (swēt) نر.م. سویت، سوت، رشته، لری، د سازې کمپوزیشن یو پخوانی فورم دی چې له یو لړ نخاوو څخه جوړ دی.

سوېج (sw(e,z)č) نر.م. ډېر پختنی یا پتن.

سوېشل (swēšāl) مص. مت. لوشل، لوسل.

سوی غالی (suyǵālay) نر.م. سوغالی، د سوی غار.

سویکه (suyūka) بڼخ.م. خانی، سارانی، موزک.

سویل (sawéj) نر.م. سوھیل، سھیل، جنوب.

سویلی (sawelāy) بڼخ.م. وگ، سھیل.

سویه^۱ (sawīya) بڼخ.م. ۱ ابرابر، یوشان؛ ۲ راستی، برابری.

سویه^۲ (sawya) بڼخ.م. ۱ امیسه، نوی راشین شوی کبیت؛ ۲ سوی، سوه.

سه (sa) امر. شه، د (سول) له مصدر شخه اشتقاق شوی امر دی.

سه^۱ (sah) بڼخ.م. وگ، سه.

سها (sahā) بڼخ.م. ۱ د یو ډول مخصوص جامې نوم دی؛ ۲ نر.م. ستورکی، ری، خور.

سهار (sahār) نر.م. گهیځ، سحر، سبا.

سهار سبا (sahārsabā) سپین سبا، روڼ سبا.

سهار سترگه (sahārstōrga) بڼخ.م. رونه سترگه، د سهار ستوری.

سهارنی (sahāranāy) نر.م. د سهار، په سهار پورې اړوند.

سهاروینبی (sahārwiṣay) سهار پاشېدونکی، سهار خېز.

سهام (sahām) نر.ج. د سهم جمع، په گډ مال کې د شریک برخه.

سهامی (sahāmi) ص.نپ. ونډیز، د سهم، په سهم اړوند.

سهانا (sahānā) بڼخ.م. (مو.) شهانه؛ دمېگ راگ یو پتر دی.

سهاند (sahānd) ص.نر.م. سهند، زغمونکی.

سه برگه (sahargā) بڼخ.م. یو ډول شمېلی دی چې سپرې او برگې پانې لري.

سه تار (satai) نر.م. وگ، ستار ۱۱.

سه تاو (sataw) نر.م. سفور توپک، یو ډول پخوانی چقمالی اوږد توپک دی.

سهل (sahā) مص.ل. ۱ ازغمل، غبرول، هضمول؛ ۲ ص.نر.م. اسانه، بې تکلیفه، بې زحمته.

سهل انکاری (sahalangāri) بڼخ.م. سترگې پتونه، له سره تېرونه، بې پروایی.

سهلی (sahālay) مف.نر.م. هضم شوی، زغملی، گاللی، تحمل شوی.

سهلېدل (sahledā) مص.ل. زغمېدل، هضمېدل، گالل کېدل.

سهام (sahām) نر.م. ۱ ابرخه، ونډه، ۲ حق، په مال الشریکه کې د شریک برخه.

سهامیه (sahmīya) بڼخ.م. ۱ ابرخه، ونډه، سهم؛ ۲ یو عدد یا ټاکلې برخه؛ ۳ اق. کووټه.

سهنگ (sahāng) نر.م. زغمنه، گالنه، تحملونه.

سهنه (sahēna) بڼخ.م. سهنګ، زغمنه، گالنه.

سهوا (sahwān) ق.په خطایی، په ناپامی، په غلطی، په سهوه کې.

سهولت (sahūlāt) نر.م. ۱ آسانی، بې تکلیفی؛ ۲ آسانونه؛ ۳ نرمی.

سهوه (sahwa) بڼخ.م. ۱ اهررونه، له یاده ایستنه، غفلت؛ ۲ سهو، خطا، ناپامی، تېروتنه.

سهه (saha) بڼخ.م. ۱ سا، ساه، سهای؛ ۲ بوی؛ ۳ تناو، طناب؛ ۴ اصبر، تحمل، زغم.

سهی (sahī) ص.نپ. صحیح، سم، درست.

سهېدل (sahedā) مص.ل. زغمل کېدل، گالل کېدل.

سهیل (sahēl) نر.م. ۱ جنوب، سوی؛ ۲ دیوه ستوری نوم.

سهیله (sahēla) بڼخ.م. ۱ سویلی، ملگری، همزولي؛ ۲ آسانی، سهولت.

سهیلی (suhelāy) پنج. م. سوبلی، ملگری، همزلی
 سهیم (sahīm) ص. نر. م. ج. شریک، سهم لرونکی، برخه لرونکی.
 سھی (sy) جن. (۱) سبوس، (۲) د مچانو تخم، واره واره سپین مچختی، واره سپین چینجی.
 سھی (sē) پنج. م. د اوپانو او غوایانو د شلولو کلیمه ده چې د سې سې په ډول ویله کېږي.
 سییا (syā) پنج. م. هغه پری چې دکبانو د جال کوچنی خانې سره وصلوي.
 سیابند (syāband) نر. م. د کوچیانو په اصطلاح هغه سره سیمه چې دوی دوی په کې تېروي.
 سیاشه (syāsh) پنج. م. دوکان، سیاشه، درغن، اولره تېره چې مسالې ورباندې میده کوي.
 سیاح (sayāh) ص. نر. م. (۱) سیلانی، گرځنده، تورېسته؛ (۲) تعقیبوونکی.
 سیاحت (sayāhāt) نر. م. گرځندویي، سیاحي، د وطنو سیل کونک، توریزم.
 سیادات (sayādāt) نر. م. (۱) لویې مورننه؛ (۲) لویي، غتوالی، ستروالی، شرف.
 سیار (sayār) ص. نر. م. ج. گرځنده، متحرک، خوځنده، زیات سیر کوونکی.
 سیارکي (syārki) پنج. م. یو ډول شموخه ده چې په شولو کې راشنه کېږي.
 سیارول (syārōl) ص. مت. ساتل.
 سیاره^(۱) (syāra) پنج. م. اوگ، سابندی؛ (۲) تیگا، د ستړیا په علت د څارویو ژر ژر نفس رابنکل.
 سیاره^(۲) (sayāra) پنج. م. (۱) گرځنده ستوری؛ (۲) کاروان، قافله.
 سیاست (syāsāt) نر. م. (۱) د خلکو د چارو او سمون لود مملکت دکارونو اداره؛ (۲) په مختلفو

ټولنو باندې د حکومت کولو فن؛ (۳) مصلحت، تدبیر، (۴) اترینه.
 سیاستپوه (syāsātpōh) ص. واگپوه، د سیاست ماهر.
 سیاستمدار (syāsātmadar) ص. نر. م. سیاست چلوونکی، هغه شوک چې په سیاسي چارو او د هېواد د حکمرانی په امورو کې پوه وي.
 سیاستوال (syāsātwaī) ص. سیاسي غړی، د سیاست اړوند.
 سیاستمه (syāsā) پنج. م. ژور غاښی، جردان.
 سیاسي (syāsi) ص. نسب. (۱) د سیاست په سیاست پورې اړوند؛ (۲) هغه شوک چې سیاست کوي.
 سیاسيون (syāsīūn) نر. ج. د سیاسي جمع، سیاستمداران، هغه خلک چې په قضاوت کوي
 سیاق (syāq) نر. م. (۱) نظم، (۲) لاره، طریقه، چلند؛ (۳) ډول، توگه؛ (۴) سبک؛ (۵) د کلام اسلوب؛ (۶) د عثمانی سلاچقه وود وخت یو ډول خط و.
 سیال^(۱) (syāl) نر. م. (۱) مخی، برابر، انډول؛ (۲) ج. م. د ځمکې د قشر د یوه ویش نوم دی.
 سیال^(۲) (sayāl) ص. نر. م. ج. (۱) روان، (۲) جاري؛ (۳) روانې اوبه.
 سیالتوب (syāltōb) نر. م. مقابله، مسابقه، وروالی، برابر والی.
 سیالتي (syālti) نر. م. ټول، تمام، گرد، گردد.
 سیاله (syālā) پنج. م. (۱) د سیال مونت شکل؛ (۲) دمه، آرام، (۲) ددمې ځای.
 سیالی (syāli) پنج. م. برابري، رقابت، همسري.
 سیام (syām) نر. م. په موسیقي کې د یوې راگنې نوم دی.
 سیانسن (syāns) نر. م. وگ، علم.

سیانسی (syānsī) ص. نب. ۱) وگ. ساینسی؛
 ۲) وگ. علمی.

سیانو میس (syānawīn) نر. پنج. م. ج. سیانوز.
 یو دول ناروغی ده.

سیانزه (syānā) ص. نب. چالاکه او خود غرضه
 (سری). هوبیار، چالاک

سیاه بخت (syāhāz) ص. نر. م. بدمرغه، بدبخته.
 بی طالع، بدمرغی.

سیاهه (syāhā) پنج. م. وگ. سیهه.

سپه (sep) نر. م. ۱) سریناه، د ناستی غای؛
 ۲) سپوری؛ ۳) مع. کوته، خونه.

سپات (sepāt) نر. م. دالیز، دهلز، سبات.

سپیل (sibīl) ص. مت. هضمول، زغمول، گالل،
 تحملول.

سپپاره (sepāra) پنج. م. سپاره، د قرآن مجید د
 دېرشو پر خوشه هره برخه.

سپپی (sipāy) پنج. م. صلف.

سپپی (sepāy) پنج. م. کاشوغه، د چاپو وړوکی
 کاشوغه.

سپت (sep) ص. نر. م. (ج. سپتان) دولتمن، بدای،
 شتمن، دولت مند، مور.

سپت (sipa) نر. م. ۱) هغه څه چې ناسته باندې کېږي
 ۲) مرکز، مقام؛ ۳) درجن، درجن؛ ۵) گروپ،
 ډله.

سپترون (sitran) نر. م. ج. سپترون، ۱) لېمو، یوه
 ژیره او پند پوستې مېوه ده؛ ۲) هغه سیمې،
 تر اړیکه ونه یا بوتی چې دغه راز مېوه کوي.

سپترون (sitrās) نر. م. ج. سپترون، ۱) دونو
 هغه گروپ چې نارنج، لېمو، لایم یا دغه شان
 نډې مېوې کوي؛ ۲) هره دغه راز مېوه.

سپتی (sipa) پنج. م. سپتی، شپیلی.

سپتی لایت (sīlāy) نر. م. سته لایت، قمر.
 سپرو ص: هغه کوچنی سماوي کتلې چې د
 سیارو پر شاوخوا راچوړلي.

سپجی (sijī) ص. نب. ۱) سوچه، صحیح النسب،
 د خالص نسل، ۲) موثق، پوره.

سپگل (sejāl) ص. مت. سوگل، سول.

سپیخ (sīx) ص. نر. م. ۱) سم، مستقیم، نیخ؛
 ۲) وگ، ۳) نر. م. هر فلز چې مستقیم او سر بی
 تیره وي.

سپیخچه (sīxā) پنج. م. ۱) د غلوسکته چې دېوال
 ورباندې کښي؛ ۲) د تناره د سر نری اوسپنه.

سپیخک (sīxāk) نر. م. د سرد وېشو سپیخکی،
 د ښځو د سر وېشانو د ټولو لوستنه.

سپیخکه (sīxāka) پنج. م. یو ډول د اوسپنې نفري
 دی.

سپیخل (sīxāl) ص. مت. په کېنکو ډلو او تخته
 کولو سره ډکول، په زړو او فشار سره ډکول.

سپیخول (sīxawāl) ص. مت. ۱) ډکول؛ ۲) نېغول؛
 ۳) ابرابول؛ سول.

سپیخپیل (sīxāpīl) ص. ل. ۱) ډکپیل، تخته
 کېدل؛ ۲) سپیل، برابرېدل؛ ۳) مخامخېدل.

سپیده (sīdā) ص. نب. نیخ، برابر، سم مستقیم.

سپهر (sep) نر. م. ۱) نصب، برخه، قسمت؛ ۲) وزن
 یو واحد دی.

سپهر (sayr) نر. م. حرکت، تگ، چکر حرکت کول.

سپهر آب (serāb) ص. نر. م. تر اوبو لاندې ځمکه.

سپهرت (sīrāt) نر. م. ۱) عادت، کړه وړه، خوی؛
 ۲) مذهب، ۳) اخلاق؛ ۴) پرده؛ ۵) طریقه،
 لاره؛ ۶) سنت.

سپهرڅی (serjāy) ص. نر. م. وړاندې، مخکې،
 مقدم، مخ په وړاندې.

سیرک (sirk) نر.م. وگ. سرکس.

سیرکی (serakāy) پنج.م. دشوری یو دول تخته
ونه ده چی کوچنی پاتی لری.

سیرلی (serlāy) نر.م. (۱) اورغومی، دوزی نریچی،
(۲) وز، وزگری (۳) اسلی، دپوشی نومنه.

سیرلی (serlāy) پنج.م. سیری، وقفی حمکه،
خیراتی حمکه.

سیرم (siram) نر.م. (۱) دکولمی تار، دخرمنی تسمه
چی پنې ورباندې گندی؛ (۲) امج، کلک، تینگ.

سیرم^{۱۲} (serām) جن. سیروم، زویه، خوناب،
یوه طبی مایع ده چی معمولاً د غینوژو له وینو
خفه اخیستل کېږي.

سیرمه (sermā) پنج.م. خرمه، چرمه، یو دول زری
نری تسمه ده.

سیرن (serān) ص. نر.م. سرزوری (غویی).

سیرنده (sirandā) پنج.م. وگ. سرنده.

سیروز (sirūz) نر.م. سیروس، دڅگر سیروس، یوه
ناروغی ده.

سیرولوجی (siroloji) پنج.م. سیرولوجی، د
سیرمود استعمال یا خواصو علم

سیرونی (serūne) پنج.م. سره هوا، یخه هوا.

سیری (serāy) پنج.م. (۱) د بڅود تندي یو دول
گانه؛ (۲) د کبته هغه حمکه چی په وېش کې نه

راغی؛ (۳) نر.م. (۱) سیره، شک، گمان؛ (۲) ص.
نر.م. سون، د سیرې خواته.

سیري خواره (serixwāra) نر.ج. په مامونو
کې د ځمکې د وېش په برخه کې هغه دي چی

ځمکه یې نه وېشله کېږي.

سیريال (seryāl) ص. نر.م. سریال، (۱) مسلسل،
ردیفی، نویسی، تورک په تورک؛ (۲) هر ناول،
داستان چی تورک په تورک خپریږي؛ (۳) موقوته

سیریزا (seriz) نر.م. سیریز؛ سلسله، لړی، ردیف،
صف، مجموعه، پرله پسې والی، تعاقب.

سیرزل (sezāl) ص. مت. وگ. سهزل.

سیرزنی (sezni) سیغنی، اوږده او بدلی پتیاره ده
چی یو ماشوم په اورنی کې ورباندې تړي.

سیرزونی (sezūnāy) ص. نر.م. (۱) سوغونکی،
سپڅونکی؛ (۲) سوزکی، د آتشک بوتی.

سیرزگی (sezgāy) نر.م. سیندرگی، یو دول
دبته او غرنی سپین رنگی بوتی دی.

سیرزی (sezāy) پنج.م. پولکی، کپره، کوډمخ
دی چی پال په کونده کې تینګوي.

سیرزه (siza) پنج.م. غرنی سپره.

سیستم (sistām) نر.م. (۱) روش، طریقه، لاره،
اسلوب، دول؛ (۲) ارشته، لړی؛ (۳) نظام، جهاز.

سیستماتیک (sistemātīk) ص. نر.م. ج.
(۱) منظم، پر ترتیب برابر؛ (۲) سیستم جوړونکی
د سیستم، په سیستم مربوط.

سیستوی (sejōd) نر.ج. (بیا)، استودا، استودیا
پلن پنجیان، کلودانی چنجی.

سیسنه (sesāna) پنج.م. هغه بختوره بڅه چی
دېر اولاد زیږوي.

سیسه (sisa) پنج.م. سرپ، سیکه.

سیسمی (sisi) ص. پنج.م. بوینه یا بویناکه غوښه.
سیسمی (sesé) پنج.م. لو، درې گی، د بېلویو دول
مشهوره لویه ده.

سیسمی (sisay) پنج.م. یو څرنگی، برکه، زړکی
ته ورته مرغی ده.

سیغون (saygūn) نر.م. وگ. سوغنی.

سیف (sayf) نر.م. (۱) توره، حربه؛ (۲) یو دول بحری
کب دی چی د تورې په شهر اوږده تونګه لري،
کومه کب هم ورته وايي؛ (۳) تجری.

سیفلیس (siflā) نر.م. طب. سفلیس، آشک،
 آشک، اوریلک، یوه ساری ناروغي ده.
 سیفون (sayfūn) نر.م. کیره یا زانوخمه لوله ده
 چې اوبه له لوبې څخه بل لوبې ته تهرېږي کېي.
 سېک (sek) نر.م. قوت، توان، طاقت.
 سېک (sik) نر.م. سکا، سکه؛ هغه څوک چې په
 سېکیزم عقیده لري.
 سېک ختلی (sekxatālay) ص. نر.م. کمزوری،
 ناتوانه، کم قوته، ضعیف.
 سېکرتو (sekarṭā) ص. نر.م. وگ. سکرتر.
 سېک زوی (sekzāray) ص. سخت زوی.
 سېکر (saykār) عد. سیکره، سل، صدا.
 سېکره (saykara) جنغ.م. (۱) وگ. سېکر، (۲) دله،
 جمعیت.
 سېکسولوجي (sekxoloji) جنغ.م. جنس پېژندنه،
 د جنسي مطالعاتو مبحث.
 سېکل (sekl) مص. مت. تکورول، تودول،
 گرمول.
 سېکلی (seklālay) مف. نر.م. (۱) تکور شوی،
 سېکل شوی؛ (۲) ص. نر.م. بد مرغه، سپېره.
 سېکن (sikn) نر.م. (۱) له یوه څیز نه کرکه پیدا
 کېدل؛ (۲) د یوه شي د ډېرو خورو له امله زړه
 تورېدل؛ (۳) ص. نر.م. ضعیف، کمزوری.
 سېکنټ (sekant) نر.م. هغه مستقیم خط چې یو
 منحنی په دوو یا زیاتو نقطو کې قطع کړي.
 سېکور (sekawār) نر.م. د زور خاوند، د طاقت
 څښتن، طاقتور، زورور.
 سېکه (sika) جنغ.م. (۱) سرب؛ (۲) شکل، مخ،
 څېره، بڼه، قیافه، قد واندام.
 سېکه (sika) جنغ.م. دریمه، نویمه برخه، یو په
 دریمه، یو پر درې ۱/۳

سیگار (sigār) نر.م. د تمبوکو له نښتلي پاتې څخه
 جوړه شوې نلی ده.
 سیگرېټ (sigrēt) نر.م. وگ. سگرت.
 سیگنل (sigānāl) نر.م. سیگنال، زیگنال، زیگنل،
 نښه، نڅېبه، اشاره، علامه.
 سیل (say) نر.م. (۱) ننلاره، تماشه؛ (۲) ساتنې،
 د سازو سرود مجلس.
 سیل (sil) نر.م. (۱) نېز، سېلاب؛ (۲) زیاتې مرغی
 چې یو ځای سره الوغي.
 سېلاب (selāb) نر.م. (۱) نېز، سېلاب؛ (۲) گر. شپه،
 هجا، سېابل، سلوبل، تلفظي جز.
 سېلابي (selābi) ص. نې. سېلابیز، د سېلاب،
 شپېز، د تلفظي جز، هجایي، د سلوبل مربوط.
 سېلات (selāt) نر.م. پاسار، پون، سرسامي، د
 سرسام ناروغي، یو ډول دماغي ناروغي ده.
 سیلان (silān) نر.م. بهاند، جاري.
 سیلانی (saylānāy) ص. نر.م. سیاح، ننلاره
 کوونکی، سیل کوونکی.
 سیلاو (silāw) نر.م. سره شپه، یخه سیلی.
 سېلاو (selāw) نر.م. د سېلاب مفن شکل.
 سېلاو څپلی (selāwṭapālay) ص. سېلاب وېلی،
 نېزو وېلی.
 سېلاوه (selāwa) جنغ.م. لویه چاره، یوه جارحه
 آله ده.
 سېلاتی (selatāy) ص. نر.م. سرسام شوی.
 سېلگری (silagorāy) ص. نر.م. وگ. سیله گر.
 سېلمه (selma) جنغ.م. (۱) کورنۍ؛ (۲) گاونډی؛
 (۳) گرده، تول، تمام، له یو سره.
 سېلن (selān) ص. نر.م. تورېخن، تورور.
 سېلنگ (selāng) نر.م. سپاه لنگي، یو ډول
 ناروغي ده.

سپلو (spla) ص. بئغ. م. ۱) د خوالوشلور یو خاص
 طرز دی؛ ۲) بئغ. م. گودام، گدام؛ ۱) د خنمود
 ساتلو مخصوص غای.
 سپلوی (spla-way) نر. م. اوسپلی، اوسپلی، سوره
 م. سور اوسپلی.
 سپلوی (spla-we) بئغ. م. پلا، سپلوی، سلوی.
 سپله (sila) بئغ. م. پلوی، طرفداري، تنگه.
 سپله گر (silagr) ص. نر. م. طرفدار، پلوی،
 پز خوا، تنگه کرونکی.
 سپله هار (silahar) نر. م. نفسک، ستمی، تیگا.
 سپلی (selay) بئغ. م. هغه پری چې له وژغښو څخه
 جوړ شوی وي.
 سپلی (sili) نر. ج. چوری، بنگری.
 سپلی (silay) بئغ. م. ۱) خیلی، تویان، تهر باد،
 ۲) تباهي، بریادي؛ ۳) باد.
 سپلی (silay) نر. م. ۱) چلتار، ۲) یو ډول مواد
 دي چې د تندي ورغومي د نامه له غوتی څخه
 یې اخلي او نمنو شینو کې وهل کېږي او پوڅه
 پښه جوړېږي؛ ۳) یو ډول خوشبویه بوتی دی.
 سپلی (silay) ص. نر. م. مرستی، پلوی، طرفدار.
 سپلیبند (siliband) نر. م. ټپک، پوستبنچه.
 سپیم (sim) نر. م. فلزې مزی؛ ۱) ارتباط، ازبکی؛
 ۲) تعین، د ظاهر و باطن پاکونگ.
 سپما (sima) بئغ. م. ۱) د بوال پیوری؛ ۲) سبب،
 سرینه.
 سپما (simu) بئغ. م. زیما، د خسکې د قشر په دوو
 گونو ویشو کې د یوه ویش نوم دی.
 سپماب (simah) جن. وگ. پاره.
 سپمایه (simaya) بئغ. م. هغه تور رنگ چې له
 اوسپنخري څخه لاس ته راځي.
 سپمیل (simbal) نر. م. ج. وگ. سمیل.

سپیم دوزي (sindozi) بئغ. م. زدگنې، سره
 دوزي، یو لاسي صنعت دی.
 سپمغ (s(ej)murg) نر. م. عنقا، د یوه انسانوي
 او موخوم مرغه نوم.
 سپمسار (simsar) نر. م. وگ. سمساره.
 سپمسار (simar) ص. نر. م. ۱) دلال؛ ۲) هغه
 دوکاندار چې د بڼو د فېشن سامان خرڅوي.
 سپمفني (simfani) بئغ. م. سمفوني، سمفني،
 سمفوني؛ د موسیقي آلاتو د لوازونو هارموني
 یا هم آهنگي.
 سپمک (simak) نر. م. ۱) لاره، لویه پخه ستنه
 چې بڼې د سر د ویښتانو لارې وړیاندې باسي؛
 ۲) سپڅل د لودلو سپڅل.
 سپم گل (simgal) نر. م. هغه آخېر چې د خاورې،
 میده شگې او بډه گال له مخلوط څخه جوړېږي
 سپمنار (semanar) نر. م. سپمینار؛ ۱) د پوځ
 موضوع په باب (د پوهانو) د بحث او تحقیق
 غونډه؛ ۲) کنفرانس.
 سپمه (sima) بئغ. م. منطقه، ناحیه.
 سپمه (sima) بئغ. م. ۱) وگ. سپمه؛ ۲) السبه.
 سپمه پال (simapal) ص. سمت پال، سکتارست.
 سپمه خار (simacar) نر. م. هغه مرکز چې د پوځ
 سپمی ټولې گزمې وړپورې تړلې وي.
 سپمه وال (simawal) ص. د سپمی، د منطقي.
 سپمه ییز (simayiz) ص. نر. م. ج. منطقي، په
 سپمه پورې اړوند.
 سپمی (simi) ص. نر. م. له سپم څخه جوړ شوی.
 سپمی (simy) ص. نر. م. سی می؛ ۱) خجل،
 شرمند؛ ۲) روغ، جوړ، روغ روست.
 سپمییا (simuya) بئغ. م. ۱) د طلسم لوجادون
 ۲) چال، شعبده؛ ۳) انچه؛ ۴) سپمیان، ماچي.

سیمبیت (simi) نر.م. سخت، سہمت، یوہ مادہ
 دہ چی اھکی احجار و کھراوت ور کولو او
 نکلسر خفہ لاس تھ راھی.
 سہمی کلاسیک (semiklāsik) ص. نر.م. ج.
 نیم لرغونی، یو شہ لرغونی، نیمچہ پخوانی.
 سہمی کولن (semikolan) نر.م. (تن) اٹھکی،
 ٹھنہ، تکی لرونکی کامہ، ممیزہ، نقطہ
 لرونکی ویرگول چی خبرہ یی داسی (۱) دہ.
 سیمینار (siminār) نر.م. وگ. سہنار.
 سین (sin) نر.م. (۱) دہ س «توری اواز او تلفظ:
 (۲) وگ. سیند.
 سین (sen) نر.م. سلا، مشورہ، اتفاق، مصلحت.
 سین تکس (siniks) نر.م. (گر) نحوہ، د نحوی
 واحد نو علم.
 سینچہ (sinča) پنج.م. (۱) د کارتوس و کولو آلہ؛
 (۲) اندازہ، مچونی، کتہہ، مقیاس.
 سیند (sind) نر.م. سیند، رود، دریاہ.
 سیندک (sindak) ص. نر.م. نبتہ و پشتونکی،
 ہفہ سری چی بنہ نبتہ ولی.
 سیندگی (sindgāy) نر.م. د سیند مصفر، کوچنی
 سیند یا دریاہ، قاموس.
 سیندلاو (sindlāw) نر.م. سگ لاو، سگ لاہو،
 داویوسی.
 سیند مشر (sindmāšar) نر.م. امیر البحر، د
 بحری قواو لوی صاحب منصب.
 سیندنی (sindanāy) ص. نر.م. سنڈنی، بحری،
 د سیند، دریاہ؛ (۱) سیندنی ستوری، اوشن
 ستار؛ (۲) سیندنی خیاب؛ یوڑوی دی چی
 اسکلت نہ لری.
 سیندی (sindāy) نر.م. سہلندی، لارہ، پیاخہ، د
 بنفود سرو پستانو لارہ.

سینگ (sing) نر.م. مساوات، برابری، تولزن،
 اندول.
 سینگار (singār) نر.م. سنگار، لاریش، بیکلل،
 دول، پہ گانو او جامو بیکلل.
 سینگارخی (singārjāy) نر.م. آرایشگاہ، د
 دولی کولو خای، د سینگار خای.
 سینگارول (singārāwāl) مص. مت. بیکلل،
 دولی کول، سنگار بدل، جوړول.
 سینگار بدل (singāredāl) مص. ل. بیکلی کدل،
 دولی کدل.
 سینگاوان (singāwān) نر.م. د بیری سکان، د
 بیری جبه.
 سینگتہ (singāta) پنج.م. چورو، بتخک، شخہ
 دو، شہخندو، یو دول مرغی دہ.
 سینگر (singār) نر.م. کانیز، ڈبریز، ڈبرین، ہفہ
 خای چی ڈبری تیری ولری.
 سینگری (singarāy) نر.م. سامان الات، باروت
 دانی.
 سینگکہ (singāka) پنج.م. خزانگہ، خوانہ، خری،
 یوہ کوچنی خرہ مرغی دہ.
 سینگن (singān) نر.م. (۱) سور باد، سیکن، یخہ
 هوا؛ (۲) سپہرہ، منحوس، بد مرغہ.
 سینگی (singāy) پنج.م. دوول، سگ ماہی.
 سینما (sinamā) پنج.م. سینما (۱) د خوٹندو تصویر
 تیا تر؛ (۲) د فلم د بودلو خای، نندارتون.
 سینما توگرافی (sinamātogrāfi) پنج.م. د
 خوٹندو تصویر د جوړولو هنر، د سینمایی
 فلمو د تہیہ کولو فن، حرکت ثبتونہ.
 سینماسکوپ (sinamāskop) ص. نر.م. ج.
 وایدہنگل، ہفہ سینما چی پردہ یی تر معمولی
 پردو یو نیم واری غتہ وی.

سینوال (sawāl) ص. نر. م. د سیند، سین ته منسوب
په سید اړوند.

سینوسمی (sinosay) نر. م. مېرگن، جوریان، یو
ډول بیکاري مارغه دی.

سینه (sinā) بڼغ. م. ۱) صلب، تتر، دنس پاسنی
برخه؛ ۲) تص. د علم صفت.

سینه باز (sinabāz) نر. م. یو ډول غرنی مرغی ده.
سینه بغل (sinabaḡāl) وگ. ذات الریه.

سینه بند (sinaband) نر. م. ۱) پتور، تانگ، د
بارگیر (خره او...) پرسینه راتا او بدونکې ریتاره
۲) اتري، کرپلی، د پتور واسکت.

سینه داغی (sinadāḡay) ص. نر. م. ۱) ډېر خپه،
غمجن؛ ۲) هغه څوک چې اولاد یې مړ وي.

سینه سوخته (sinasoxta) ص. نې. سینه سوی
غیگر خون، جگر سوی، جگر خون.

سیني (sini) بڼغ. م. ۱) بسانک، د ډوډی خوړلو
لوی لوبی؛ ۲) غټه مجمه.

سینچه (sipča) بڼغ. م. وگ. سینچه.
سیو (siw) نر. م. رطوبت، نم، نوزیم، لوندوالی،
نمجنوب.

سپوده (siwda) بڼغ. م. لحد.
سپوران (siwrān) نر. م. پتري، سایه وان.

سپورن (syorān) نر. م. ۱) سپوری لرونکی؛
۲) هغه خیز چې په سپوري کې وچ شوی وي.

سپوری (syuray) نر. م. ۱) سوری سایه، سپره؛
۲) مع. حمایه، ساتنه.

سیو سیو (siwsiw) نر. م. چوڅکې! چنچنې! ته
ورته یو ډول خره مرغی ده.

سیوک (siwāk) نر. م. ۱) نیم سوی، نیم سوخته
لرگی؛ ۲) ډنگر ماشوم چې په پوره اندازه د مور
شبدې نه وررسمېږي.

سیوکی (siwākay) نر. م. ۱) د سیوک مصفر، د
لگول شوي لرگی یوه توتو، نیم سوخته لرگی،
سوکی.

سیول (sayawāl) ص. مت. زغمل، تحطول،
صبر کول، سهل.

سیه سوز (syabsōz) نر. م. هغه ژمنی سره (امبار)
چې ډېری شوي وي.

سیهه (sihā) بڼغ. م. سیه، سیاهه؛ ۱) نوم لیکنه؛
۲) یادښت، یاداشت.

سیهې (sihī) بڼغ. م. سیاهې، سیایې، تورکی،
سپهدال (sayedāl) ص. ل. سپهدل.

سییک (siyāk) نر. م. ۱) تر مړې لوی او تور لمي
ته ورته حیوان دی؛ ۲) د ژمي څو ټاکلې ورځې.

سییکه (sayīka) بڼغ. م. هغه توند باد چې د باران
څاڅکي هم ورسره وي.

سیین (siyān) نر. م. توربخن، توروزمه، توروزره،
توروشمه.

سییه (siya) ص. نې. هغه هلک یا نجلی چې مور
یې مړه شوې وي.

سییی (siyī) ص. نې. په نېه، تشخیص، نېاني،
په دماغ کې ساتل شوی.

ش

شاپوکی (šābūkay) ص. نر. م. شاکویی، کوپ،
تیتا، شاکویی، دورای، کوتار، شاتوغی.
شاپهل (šābél) نر. م. (ج. شابلونه) غشی، شتی؛
تبره شوکی غشی.
شاپ (šāp) نر. م. ۱) د کوچیانورد قبض ماتولو
لپاره یوه وسیله ده؛ ۲) حربه؛ ۳) کارغی.
شاپرشنجی (šāparšanjay) ق. ۱) شاپه تخته،
سرتپک، ستونی ستغ؛ ۲) مخالف، برخلاف.
شاپرنکه (šāprangā) بڼغ. م. یو ډول ځنگلی
بوتی دی.
شاپور (šāpūr) نر. م. شازی، شاهپور، شازاده،
شهزاده، پاچا زوی.
شاپه شیا (šāpūšā) ق. ۱) د مخامخ ضد؛
۲) مرور، خوابدی؛ ۳) پت، په پته.
شاپی (šāpī) بڼغ. ج. د لاپی، له کلیب سره د
(لاپی شاپی) په توگه او د باتو او لاپو په مانا
کاره یی.

ش^{۱۱} (šā) نر. م. د پښتو الفبې درویشتم توری دی.
ابجدی لوزبنت یی (۳۰۰) دی.
ش^{۱۲} (šā) مخفف، دهجری شمسی کال لڼدون دی.
شای (šā) بڼغ. م. ۱) خټه، اوستریل، دمخ مقابل؛
۲) نر. م. وگ، شاه.
شاب (šāb) نر. م. ستو، لوغده ستوره، پېش قبضه،
یو ډول چارحه وسله ده.
شاباز (šābāz) نر. م. ۱) د بڼغی د سر کوشی کړی
وینته؛ ۲) زخه، مضراب؛ ۳) د غاړې د خنډې
خامک.
شابازی غاړه (šābāzī gāra) بڼغ. م. شاباسی
غاړه؛ یو ډول غاړه ده چې په میډه خامک او
باحلو سره جوړه یی.
شاباس (šābās) نر. م. (ج. شاباسی) آپرین،
امری، شپاش، دهخونی او ستاینې کلیبه.
شابوشی (šābūshī) بڼغ. م. یو ډول بوتی دی
چې ډېر خوشبویه گل کوي.

شاپیانگه (šapyāng) بنج. م. شاپیانگه، شدویی
 به شیدی لرونکی بونی دی چې ژیر گل کوي.
 شاپیتتی (šapīty) نر. م. غواپیژی، کارغه پسکی،
 کبی، قبی، حلزون.
 شاپیتی (šapitay) نر. م. ۱) هدف، سیپی، سیپا؛
 ۲) پر شایاندي دور لوبار.
 شاپیری (šaperay) بنج. م. ج. وگ. جاپیری.
 شاپینپیکو (šapinpiko) بنج. م. د کوچنیانو
 یو دول لوبه ده.
 شات (šat) جن. گینه، گین، انگین.
 شاتر (šatar) نر. م. شاطر؛ ۱) عمیرک، هونیار؛
 ۲) چاپک، چالاکه؛ ۳) جلی، خدمتگار.
 شاتره (šataru) بنج. م. شوتره، پایره، شاهتره، یو
 دول تریخ بونی او گیاه ده.
 شاتگ (šatig) پر شاتگ، رجعت، عقب نشینی،
 قهرا، قهرای.
 شاتگیال (šatigpāl) شاتگواله، رجعت پسند.
 شاتگواله (šatigwāl) شاتگیاله، رجعت پسندی.
 شاتماغه (šatamāgā) ص. بنج. م. نخره بازه،
 نخره کونکې، مکیز کونکې، قنچی.
 شاتنی (šatanuy) ص. بنج. م. وروستی، تر شا،
 تر خت؛ د ټولو تر شا.
 شاتوت (šatūt) نر. م. ج. شاه توت؛ یوراز توت
 دی رنگ یې تور بخون سور یا تک سوری.
 شاتوری (šatoruy) ص. نر. م. ۱) اې غله حیوان؛
 ۲) اې بستری کت.
 شاته (šat(u)) ق. ۱) تر شا، خت ته، د شا لوري
 ته؛ ۲) امج. ماته، ماتې، شکست.
 شاته کول (šatukawāl) مص. مت. ۱) په شا کول،
 شاته وهل؛ ۲) اهمیت نه ورکول؛ ۳) په مزل کې
 وروسته پرېښودل؛ ۵) هېرول.

شاته کېدل (šatakeda) مص. ل. ۱) وروسته
 کېدل؛ ۲) د چا مرسته پرېښودل؛ ۳) پښېمانېدل.
 شاتیر (šatir) نر. م. بش، شاتیره، غراسکی، ورشه،
 غت تیر.
 شات (šat) نر. م. (سین.) د یوې صحنې ترکیب او
 کمپوزیشن.
 شاتپول (šatpawal) مص. مت. ۱) شایسی ورکول؛
 ۲) پارول، لمسول؛ ۳) امج. دعا ورته کول.
 شاتپو غتوب (šatpogtob) نر. م. کروپ والی،
 توغوالی، د ملا کروپ والی، شاتوغوالی.
 شاتپوغی (šatpugay) ص. نر. م. کسروپ، کسوپ،
 دودای، دیدی، شاکروپی، شاتپغی.
 شاتپیتی (šatpiti) بنج. م. وگ. شاتو غتوب.
 شاتپینگول (šatpingawal) مص. مت. مرسته کول،
 ملاتړ کول، پره کول.
 شاتپینگه (šatpinga) بنج. م. شاتپنگی، تپسکی،
 تپنگه، تونگی، کودرک، سنگدان.
 شاتپنگی (šatpingay) ص. نر. م. مرستیال،
 مرستوال، کومکي، مددگار، ملاتړ.
 شاتپنگی (šatpingi) بنج. م. ملاتړ نه، ملاتړ کول،
 مرسته، ننگه.
 شاجور (šajor) نر. م. ججوره، ججوری، جاجور، د
 تریک ججوره.
 شاخلمی (šajalmay) نر. م. وگ. شازلی.
 شاخه (šaja) بنج. م. شازه شیاغه؛ ۱) هغه پلنه تیره
 چې د قبر سر او پښو ته یې دروي؛ ۲) همداسې
 تیره چې د لحد د ټولو لپاره ایښودله کېږي.
 شاخ (šax) نر. م. وگ. بناخ.
 شاخص (šaxis) ص. نر. م. ۱) اروا تلې برخه؛
 ۲) هغه سترگې چې نه رپېږي؛ ۵) هغه نښه چې
 عسکر رسمي تېرېدنې یا تعلیم په وخت کې

هغه ته په وارسيدو سره د سلامي لپاره سرگرځوي.
شاخک (šaxāk) نر. م. ۱ اوروکی بکر: ۲) هغه
 بکر چې په هغه سره وينه ايستل کېږي.
شاخل (šaxāl) نر. ج. د حبوباتو له کورنۍ څخه
 دی چې د څارو يو څوړاک لپاره کرل کېږي.
شاخله (šaxalā) بڼخ. م. خانگه، بيرانگه، شاخچه.
شاخپل (šaxā) ص. نر. م. ۱ ارېزۍ، جارو کښې:
 ۲) شاه خپل، د واده په شپه د زوم دلورې خلک.
شادو (šādō) نر. م. وگ. بيزو.
شادي (šādī) نر. م. وگ. بيزو.
شادوله (šādōla) بڼخ. م. ۱) د کوچنيانو يو ډول
 لوبه ده: ۲) يوراز گها ده.
شاديندک (šādindāk) نر. م. زنگېده، تال خوړل،
 په تال کې زنگېده.
شاذ (šāz) ص. نر. م. ج. ناوياته، نادر، کمياب:
 هغه څه چې لږ پيدا کېږي.
شار (šār) نر. م. د جارو يو ډول بوتی دی.
شاريل (šārīl) مص. مت. ۱) منبل، مږل، له
 مستو څخه کوچ او ترورې ايستل: ۲) مچ. يوه
 خبره ډېره سره پيچل، اوږدول او سپينول.
شارتي (šārī) بڼخ. م. شاتي، شارتي: ۱) اجرقه:
 هغه بشرکی چې دوو بريښنا لرونکو سيمانو له
 تماس څخه پيدا کېږي: ۲) مچ. قهر، غوسه
شارتيدل (šārēdāl) مص. ل. شاتېدل، شار تېدل:
 ۱) د برق په سيمونو کې شارتي پيدا کېدل:
 ۲) مچ. عصبي کېدل.
شارحه (šārhiā) بڼخ. م. وگ. سپړنۍ.
شارژدافير (šārzdāfir) نر. م. سياسي چارواکی
 ، ناظم الامور، د مختار وزير نايب.
شارع (šārī) نر. م. ۱) د شرعي څښتن، لارښود:
 ۲) لاره، لويه لاره.

شارگر (šārgār) نر. م. پ. ک. شاعر، سندرغاړی،
 مجلسي، سندرېول، بدل زن، شاری ویونکی.
شارو (šārū) بڼخ. م. وگ. بنارو.
شاره دا (šārdā) بڼخ. م. ج. په اتمې ميلادي
 پېړۍ کې د يوه رسم الخط نوم و.
شاری (šārīy) بڼخ. ج. شهرې، شورې، شاعری،
 مجلس: فی البدیبه شعر ته شاری وايي.
شارېزی (šārēzīy) نر. م. داسې دېوال چې له ټول
 بڼار څخه چاپېره تاو شوی وي.
شاري گر (šārīgār) نر. م. مجلسي، شاعر، هغه
 شاعر چې هم شعر وايي او هم سندرې.
شار (šār) ص. نر. م. ج. ۱) اثر، بې حاصله، نا آباد،
 شنه، ځمکه: ۲) مچ. لت، سست: ۳) بې ادبه،
 بې تعليمه.
شارپار (šārpar) ص. نر. م. ج. ۱) شير، شار شپار،
 بې حاصله: ۲) مچ. لت: ۳) بې ډبه، بې ادبه:
 ۴) بې تعليمه، بې کسه.
شار توب (šārtoḥ) نر. م. شرتوب، شروالی، شنتوب
 شار تيله، شاروالی.
شارول (šārāwāl) مص. مت. ۱) شړول، بې حاصله
 کول، شندول: ۲) بې ادبه کول: ۳) لتول، مستول
 ۴) بې تعليمه کول، بې کسه کول.
شاره (šārā) بڼخ. م. ۱) لميره، لموره، د پام د غاړې
 موره: ۲) د شار مؤنث.
شاری (šārīy) ص. نر. م. ۱) لت، کاهل، مت،
 تمبل: ۲) زردالو، وگ. شاري.
شاري (šārī) بڼخ. ج. هغه زردالو چې بمبته يې
 ترخه وي.
شارپدل (šārēdāl) مص. ل. ۱) شندېدل، شړېدل،
 له حاصله لوېدل: ۱) التېدل: ۳) بې ادبه کېدل:
 ۴) بې تعليمه کېدل.

شاری واری (šarowāre) ص. نب. ۱ گویا
 بی ترتیبه (۲) التا (۳) بی ادبه، بی بنده.
 سازادگی (šazādagī) م. ج. سازادگی)
 سازادی، شهزادگی، شهزادی، د پاچا لور.
 سازاده (šazāda) نر. م. (ج. سازادگان) شهزاده،
 پاچا زاده، د پاچا زوی.
 سازلمی (šazalmāy) نر. م. مهربنی زلمی، ناول،
 زوم مزدگری.
 شازه (šaza) م. ج. شازی) وگ. شاعه.
 شاستر (šastār) نر. م. (۱) د حکمت علم؛ (۲) مو.
 د موسیقی اساسی کتابونه.
 شاطر (šāṭir) نر. م. وگ. شاتر.
 شاعر (šā'ir) ص. نر. م. (ج. شاعران) (۱) لائورل،
 چندی، شعر ویونکی، شعر جوړونکی؛ (۲) مع.
 مسترغاری، مستربول.
 شاعرانه (šā'irāna) ق. د شعر، د شاعری، په شعر
 پورې مربوط.
 شاعر وزمه (šā'irwāzma) ص. نر. م. شاعر دونه،
 شاعر نما، متشاعر.
 شاعری (šā'iri) م. ج. (۱) شعرویل، شعر جوړونه،
 د شعر ویلون یا هنر؛ (۲) مع. خیال پردازی.
 شاغوت (šā'gōt) نر. م. گوته، کون گوته، اته،
 گوته ورکول.
 شاغوتول (šā'gotawā) م. ص. مت. شاغوت
 کول، گوته ورکول، گوته کول، اته ورکول.
 شاغوتی (šā'gōtāy) م. ج. یار مخی، یوډول
 سارانی خره کوچی مرغی ده.
 شافع (šā'if) ص. نر. م. شفاعت کوونکی، سپارښت
 کوونکی، سفارش کوونکی.
 شاقول (šā'qūl) نر. م. شاول، شاول، پوره آله ده چې
 د دېوال سموالی او کېوالی په کې خرگنده پي.

شاقه (šā'qā) ص. نب. ستونزمن سخت، نگران، دروند.
 شاک (šāk) نر. م. وگ. شوک (۱).
 شاکاسه (šākāsa) م. ج. لسویه مسی کاسه، د
 المونیم لویه کاسه.
 شاکر (šākīr) ص. نر. م. (۱) شکر کپونکی، شکر
 کوونکی؛ (۲) خوښ، رضا، راضی.
 شاکرک (šākārāk) نر. م. یوډول خړو نجات دی،
 دوه تېخونه لري.
 شاکروپ (šākrop) ص. نر. م. شاکوی، شاکویږه
 دودی، شاتوغی، شاکوپ، شاتوتی.
 شاکلا (šākalā) م. ج. (۱) ابرا، تېر بنده، تېری،
 له حق العبد څخه تېر بنده؛ (۲) توبه.
 شاکلنگه (šakulānga) م. ج. کرکری، یوډول
 ډبره غټه او پیاوړې زانه ده.
 شاکوکی (šakokāy) م. ج. د کوچیو نچونویو
 ډول لویه ده.
 شاکول (šakawā) م. ص. ل. (۱) شاول، شاگرخول،
 (۲) توجه نه کول؛ (۳) مع. بی پروایی کول.
 شاکونډی (šakundāy) م. ج. یوډول غرنی
 وړوکی ناک دی.
 شاکي (šāki) ص. نب. شکایت کوونکی، گپله من.
 شاگرغ (šā'gōr) امر ع. شاگرس، په سکرې
 کې یو قوماننده ده.
 شاگرد (šā'gōrd) ص. نر. م. زده کوونکی، معلم،
 طالب، محصل، هغه شوک چې د کوم فن، کار
 یا هنر د مهارت له خبثته زده کړه کوي.
 شاگردانه (šā'gōrdāna) م. ج. (۱) هغه پیسې
 چې رانیوونکی یې شاگرد ته د بخشش په توگه
 ورکوي؛ (۲) لپکی، چونگی.
 شاگردی (šā'gōrdī) م. ج. زده کړه د استاد تر
 لاس لاندې کار کول.

شاگرخول (šagarxawā) مص. مت. شاخول،
 په کار کې لټې کول، کار پرېښودل.
 شاگری (šagzāy) نر. م. د اوږدوالي د واحد یعنی
 گز له درېوولونو څخه یو ډول دی.
 شاگوری (šagūray) نر. م. ۱) هغه توکر چې د
 کمپس شاته اچول کېږي؛ ۲) د خړو دکټې موره.
 شاگوم (šagūm) نر. م. وگ. ښکوم.
 شاگی (šagīy) نر. م. د ښکونکي کمپس شاته له
 غاړې څخه تر ملا پورې توبه.
 ښاگی (šagīy) څخ. م. ۱) غونډی، پوتی، خټه؛
 ۲) د غره لمنه؛ ۳) یوه تخفه څمکه؛ ۴) هډیره.
 ښال (šāl) نر. م. (ج. شالونه) د ښځو وړین پرونۍ،
 د ښځو نفیس تیږی.
 ښالکی (šalākīy) نر. م. کوچنوتی شال، ورکوتی
 شال، د شال مصفر.
 ښالگول (šalogawā) مص. مت. ۱) اراچول، په
 غېږه کې ستونې ستغ څلول؛ ۲) مغلوبه کول؛
 ۳) دمه کول، وده لگول.
 ښالمی (šalmīy) څخ. م. ۱) هغه فلزي مری چې
 ښځې یې د لستونو پر څنډو باندې گنډي؛ ۲) یو
 ډول خامک، پوراز گنډون.
 ښالمی وتی (šalmaywāy) نر. م. مشکینو
 وتی، د توکر یو ډول گردی غونډی دی چې گرد
 چاپېرې یې مری گنډلې کېږي او ښځې یې د
 کمپس په تکر پورې گنډي.
 ښالنگ (šalang) نر. م. رتبه، شرنه، بېکاره کول،
 له کاره لېرې کول.
 ښالنگول (šalangawā) مص. مت. ۱) رټل، شړل،
 گوښه کول؛ ۲) بالول، غنډول.
 ښالنگېدل (šalangedā) مص. ل. ۱) رټل کېدل،
 گوښه کېدل؛ ۲) معطله کېدل، غنډېدل.

شالوری (šalōray) نر. م. شاته، شاوخوا ته،
 د شالورته.
 شالوگی (šalogīy) څخ. م. چرچره، یو ډول
 چنچنه ده، پوراز چوڅکه ده.
 شالولکی (šalolakīy) نر. م. هغه مېږی چې وند
 یې کړی وي.
 شالید (šalīd) نر. م. شا څمکه، پس منظر، زمينه.
 شالیزا (šalizā) څخ. م. شولگره، هغه څمکه
 چې شولې په کې کړل کېږي.
 شامت (šamāt) نر. م. ۱) بخت، طالع؛ ۲) برخه،
 نصیب؛ ۳) نحوست، سپېرې والی.
 شامتوره (šamatorā) څخ. م. شاښکه، یو ډول
 توره مرضی ده.
 شامخه (šamaxā) څخ. م. وگ. شموخه.
 شامدام (šamudām) ق. تل، همېشه، هروخت.
 شام کلیان (šamkaliyān) نر. م. مو. پوراگ
 دی.
 شامکی (šamakīy) څخ. م. یو ډول مرغی ده چې
 په لوړو کې ډېره پېدا کېږي.
 شامل (šamīl) ص. نر. م. ج. ۱) داخل، گډ، شریک
 ۲) په کې؛ ۳) څېړندونکی، محیط.
 شاملول (šamulawā) مص. مت. داخلول، گډول،
 شریکول، یوځای کول.
 شاملی (šamīy) څخ. م. د یوې غرنۍ گناه نوم
 دی.
 شاملېدل (šamuledā) مص. ل. داخلېدل،
 شریکېدل، گډېدل، یوځای کېدل.
 شامن (šamān) نر. م. (تا) شمن، د آسپا د شمال
 او اروپا د اوونو کاهن پاکشېش یا جادوگر، د
 ډېرې د لرغونې دورې د عصر مذهبي ښوونکي
 چې دم او وړاندوینې به یې کولې.

شامتیزم (šamanizm) اثر. م. د شامی عقاید و پیرو.
 شامه (šamū) بخت. م. د شامی حس، د روم حس، د
 انسان له (۷۲) حسونو څخه یو حس.
 شامی (šami) بخت. م. ماهاشمی؛ ۳) اثر. م. وړلی،
 د تکدلو غوښو یو ډول کباب دی.
 شامی (šamiy) بخت. م. ج. ۱) سر یستون، قبر؛
 ۲) یو غایي یا ډله ییز قبر.
 شان (šan) اثر. م. ۱) پرتم، د بده؛ ۲) قدر، مرتبه؛
 ۳) د خوشخطی وروستی پړاو؛ ۳) اد. شهر،
 ډول، غونډې، راز.
 شانناژ (šanāz) اثر. م. ۱) چل، چم، خطا ایستنه؛
 ۲) حق السکوت (بلیک مبل).
 شانته (šānta) بخت. م. ۱) د لویو بتو، د اویو تیر؛
 ۲) ډکه، شنې، شانې.
 شانداره (šāndāra) ص. نب. پر تمین، پر تم لرونکی،
 عظمت لرونکی، د شان-شوکت شپتن.
 شانپوله (šānpūla) بخت. م. ۱) خوځه، د خرو او اسانو
 د پښو پوراز ناروغتیا ده؛ ۲) اورونکی، د
 کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
 شانپه (šānpay) بخت. م. ۱) شانپه؛ ۲) ډکه،
 بندي، شنې.
 شانکو (šānkū) ص. نر. م. یوه ساري ناروغي
 ده چې د مقاربت له لارې خپرېږي.
 شانگوری (šāngūray) اثر. م. محذب، وتلی غای،
 بوک.
 شانگه (šānga) بخت. م. درې بڼاخی، درې بڼاڅه
 لرونکی، بڼاخی شانگی، بڼاخی سکو.
 شانوشانو تیک (šānušānuṭīk) ند. د هلکانو د
 خوشالی کلیمې دي.
 شان وانه (šānuwāna) ص. نب. په نخرو تگ،
 شان وړانه، مکېزناکه، خرامان.

شانې (šānc) ق. وگ. شانته.
 شانې (šānāy) اثر. م. یو ډول نبات دی.
 شاوخوا (šāwāxwā) ق. خواو شا جاپېره، گرداگرد
 څلور خواوې.
 شاور (šawār) اثر. م. ۱) دوش؛ ۲) لمبېنه، لمبته؛
 ۳) تیندنه، اورونه؛ ۴) اوریا؛ ۵) څپه.
 شاورې (šawarāy) ص. نر. م. نېزه وړی، تنوښی.
 سهلاب راوړی، نیز راوړی.
 شاول (šawāl) اثر. م. ۱) وگ. شاقول؛ ۲) وگ.
 جر ثقیل؛ ۳) بهلجه، چاري.
 شاولې واولې (šawēwāwle) ص. نب. ۱) هک
 پک، حیران؛ ۲) شاري واري، گڼو؛ ۳) ستړی
 ستومانه؛ ۴) متاثر.
 شاه (šāh) اثر. م. (ج. شاهان) ۱) پاچا، پاچا، پاسوال،
 ټولواک؛ ۲) ښاوی، د واده په شپه زوم.
 شاهانه (šāhāna) ق. شاهي، د شاه د شاه په ډول.
 شاه بالا (šāhbālā) اثر. م. هغه کوچنی چې له زوم
 سره د واده په ورځ د ناوې د پلاز کره ورځي.
 شاهد (šāhid) ص. نر. م. (ج. شاهدان) لیدونکی،
 مشاهده کوونکی، گواه، حاضر.
 شاهدي (šāhidi) بخت. م. وگ. شهادت.
 شاهراه (šāhrāh) بخت. م. لویه لاره، عمومي ستره
 او اړونده جاده چې مهم ځایونه سره نښلوي.
 شاهرگ (šāhrāg) اثر. م. وگ. ښارگ.
 شاهرود (šāhrūd) اثر. م. وگ. زیتر.
 شاهزاده (šāhvādā) اثر. م. وگ. شازاده.
 شاهزی (šāhzāy) ص. نر. م. شهزاده، شهزادگی.
 شاهزی (šāhzāy) بخت. م. پاسوالزی، شهزادگی،
 شهزادی، شاهدخت.
 شاهکار (šāhkār) اثر. م. شهکار، پخه چاره، پوځ
 کار، څرگنده او ستره چاره.

شاهکور (šahkór) نر. م. ارگ، شاهي مانی.
 شاهنامه (šahnāma) پنج. م. هغه منشور یا منظوم
 کتاب چې د تاریخ د شرحې او ملي داستانوپه
 لړه لیکل شوی وي.
 شاهنشاه (šahnšāh) ص. نر. م. امپراتور، د
 پاچاهانو پاچا، د شاهانو شاه، ستر ټولواک.
 شاهي (šāhi) ص. نښ. ۱) د شاه، پاچا ته منسوب،
 د پاچا لرونده؛ ۲) پاچایي، ټولواکي؛ ۳) پنج. م.
 شایي، پنبغه پوله.
 شاهي کوټ (šāhikōt) ص. نر. م. شاهي کلا،
 شاهي حصار.
 شاهین (šāhīn) نر. م. ۱) اثمین، وتلي لرگی، وتلي
 دنده، د ترازو هغه اوږد لرگی چې دواړه پلې ترې
 راخوړندی وي؛ ۲) نر. م. وگ. شند.
 شاهي نظام (šāhinzām) ص. نر. م. ټولواکي
 نظام، پاچاهي رژیم، سلطنتي حکومت.
 شاید (šāyād) اد. بسایي، گوندې، کېدای شي،
 احتمالا، ممکنه ده.
 شایع (šāyī?) ص. نښ. (ج. شایعات) ۱) خپور،
 نشر، فاش؛ ۲) ښکاره، څرگند، جوت.
 شایق (šāyīq) ص. نر. م. ج. هیله من، مشتاق،
 مایل.
 شایي بایي (šāyibāyī) پنج. م. ج. مزې چرچې،
 عیښ و نوښ.
 شباب (šābāb) نر. م. ځوانی، زلمیتوب، ژني توب.
 شباهت (šābāhat) نر. م. ورته والی، یوڅېر والی.
 شبت (šābī) نر. م. ج. وگ. سوږه.
 شبته (šābālu) پنج. م. وگ. شوتل.
 شبخون (šābxūn) نر. م. وگ. شوخون.
 شبیری (šāburāy) ص. نر. م. شوکور، شپېلی،
 شپاندر، شبکور.

شبشې (šabaš) پنج. ج. یو ډول څړونگی نبات
 دی چې څاروي یې خوري.
 شبکه (šabakā) پنج. م. ۱) یو سیستم، مجموعه،
 جونگ، پروژې؛ ۲) سوری سوری شی؛ ۳) ډله،
 خانگه، شعبه؛ ۴) امج. پته ډلگي.
 شبکیه (šabakīya) پنج. م. رتینا، د سترگې
 عصبي طبقه.
 شبگیر (šabgīr) نر. م. وگ. شوگیر.
 شبنامه (šabaāma) پنج. م. (ج. شبنامې) وگ.
 شپه پانه.
 شبنم (šābnām) جن. پرځه، چنی، شولنگ.
 شبو (šābō) پنج. وگ. شېی.
 شبور (šābūr) نر. م. وگ. شکور.
 شبه (šābā) پنج. م. ۱) یو ډول کچه (غیر اصلي)،
 مرغله ده؛ ۲) ورته والی، په څېر، غوندي.
 شبه جرم (šābijūm) نر. م. له سرغړونې رامنځ ته
 شوی عمل، چې کورنکي د هغه ضامن گنل
 کېږي.
 شبه جزیره (šābijzira) پنج. م. وگ. ټاپووزمه.
 شبه عهد (šābiqāmd) نر. م. (فق.) قصد ته ورته،
 که د جرم فاعل د اجرا وړ کومې نتیجې قصد
 وکړي خود جزا وړ کومه بله نتیجه منع تدراشي.
 شبه و اول (šābwāwal) نر. م. (گر.) نیمواک، نیم
 مصوت، نیم واول، سیمې واول هغه کانسوننته
 چې د غیر سهلابې واول په توگه ادا کړی شي.
 شبهه (šābhā) پنج. م. شبهه، شک، گومان، د کومې
 چارې نیهام والی.
 شبهه ناک (šābhanāk) ص. نر. م. ج. د شک
 وړ، مشکوک، د گومان لاندې، د اشتباه وړ.
 شبی (šābāy) پنج. م. ۱) ادنې ډوډی؛ ۲) شېو،
 شوی، د شېو گل.

شبی (šabāy) نر.م. بودول وانه یا گیاه ده.

شبیبت (šabīt) نر.م. وگ. سوره.

شبییه (šabīh) ص. نمب. ورته، غوندي، مشابه،

په شبر، په دول، نظیر.

شپ (šap) نر.م. ۱) کور، مینه؛ ۲) بام، چت، پلی؛

۳) ص. نر.م. ژور، عمیق؛ ۴) کرشپ، کرشوپا

۵) نر.م. پرمهمل شکل دی. د (گپ) له کلیمې

سره د گپ شپ، په توگه راځي.

شپانه (špān) نر.م. ج. ۱) د شپون جمع؛ ۲) د شپون

مغیره حالت.

شپانه پنی (špānābanāy) بڼغ. م. بودول غوزه

ده چې نوډو پورې نښتې وي.

شپانه پندلی (špānāpandāy) نر.م. د مرغېرې

په شبر یونبات دی.

شپانه پونلی (špānāpundāy) بڼغ. م. بودول

پونې دی چې د دورمې په شبر پندونه لري.

شپانه غود (špānāgōd) نر.م. وگ. شپنغود.

شپره (špān) بڼغ. م. ۱) دلرگي د تړلو لپاره د

نجاری بودول آله ده؛ ۲) بودول پاسته وانه

دی.

شپو (šper) ص. نر.م. ۱) شپو گوتی؛ ۲) شار، شر،

شند.

شپو پولی (špazboló) ص. نر.م. شپو پېیز،

شپو پېروالا.

شپو تیر (špaztār) نر.م. د نرد لویه.

شپو خنلی (špazcāndāy) ص. نر.م. شپو لرخیز،

شپو مخی، مسلس، شپو ضلعي.

شپو دزی (špazdāzāy) نر.م. هغه تروپک چې

ججوره یې شپو کار تروسه اخلي.

شپو دزی (špazdāze) بڼغ. م. اړتې تصانچه،

سرداري تصانچه.

شپو گوتی (špazgōtāy) ص. نر.م. شپو، شوی

چې شپو گوتې لري.

شپو گوتی (špazgwōtāy) ص. نر.م. شپو خنلیز،

شپو کونجو واله، شپو ضلعي.

شپو ماخیز (špazmaxīz) ص. نر.م. شپو لرخیز،

شپو کونجی.

شپون (špazōn) ص. نر.م. ج. سپین، شپو ک، هغه

شوک چې د پری سپرې ولري.

شپره (špaza) بڼغ. م. (ج. شپو) وگ. سپره.

شپری (špazāy) بڼغ. م. سپری، سپرې کي، یو

خزنده چې د غنمو په دانو کې پیدا کېږي.

شپو لیز (špazlīz) ص. نر.م. شپو بیتیز، مسلس.

شپوشتی (špāštāy) نر.م. د پوې لویې نوم دی.

شپنغود (špangōd) نر.م. شپنغوده، شپانه غود،

یوه مرغی ده چې د شپو شپلکی وهي.

شپنکی (špankāy) نر.م. ۱) شپونکی، شپون،

۲) د شپون مصفر.

شپنه (španā) بڼغ. م. ۱) شپون؛ ۲) د شپون مغیر.

او مؤنث شکل؛ ۳) بودول خوړ وانه دی.

شپنی (španī) بڼغ. م. شپنقوب، شپونقوب، رمه

پورونه، د وزو او میړو خرونه.

شپنی (španāy) ص. نر.م. شپنی، بېگانی، پاته

شونی، ووگنی.

شپو (špō) بڼغ. م. شاپو، هیت، خولی، کار پتالی

خولی، بودول لړیایي خولی ده.

شپو ک (špuzāk) نر.م. ج. وگ. شپین.

شپول (špol) نر.م. ۱) کړی، حلقه، دایره، هاله

۲) پند غالی، یاغیل، د خاروی لپاره د لپسو

احاطه؛ ۳) مال پند، اړه، ویره، د ازغیو احاطه.

شپولغالی (špolgālay) نر.م. گاج، شپول، پند

غالی، د خارویو لپاره د لپسو احاطه.

شپون (špūn) نر. م. (ج. شپانه) شپنکی، شپونکی.
شپونتولبا (špūntōlb) نر. م. شپنی، د وزو، پسونو
او مپود پولو دنده.

شپونکی (špūnkáy) ص. نر. م. (۱) شپنکی، شپون؛
(۲) شپون مصفر.

شپونیاکه (špūnāka) بځ. م. دکالیو یا توکرانو
شوریدلی یا خورین غای.

شپه (špa) نر. م. (۱) وگ. شپون؛ (۲) بځ. م. دورغی
مقابل، له ماهامه تر سبا واختو پورې وخت.

شپه پانه (špapāna) بځ. م. شپنامه، هغه پانې
چې په پته د شپې خپریږي.

شپه تپری (špatray) فا. نر. م. شپه تپروونکی،
هغه شوک چې د نورو په کورونو کې شپه تپرول
غنیمت گڼي.

شپه رونی (špūnāy) ص. نر. م. (۱) شپه لټونی؛
شوگر کورونکی؛ (۲) عابد، پرهیزگار.

شپه کار (špakār) نر. م. شپه کاری، د شپې
کار کورونکی.

شپه کاری (špakārī) ص. نر. م. شپنی کار، د
شپې کار.

شپه گرخی (špagarjāy) نر. م. شپه یونی، د
شپې گرځېدونکی.

شپه گرځېدنه (špagarjedāna) ص. نر. م. د
شپې تگ، د شپې گرځېدنه.

شپیانه (špyāna) بځ. م. خجالت، شرم.
شپیانگه (špyānga) بځ. م. شاپیانگه، بېپیانگه،
بودول بوتی دی چې خورنګې دانې لري.

شپې پانه (špāna) بځ. م. شپه لیک، شپنامه.
شپې پوهنګی (špāhanjāy) د شپې
پوهنګی، د شپې فاکولته.

شپې تپری (špatray) نر. م. وگ. شپه تپلکه.

شپه پته (špetā) بځ. م. (ج. شپه پتی) شپه پتی،
شپه پته، سپه پته، دلرګی پانه.

شپې تپر (špetér) نر. م. د شپې تپرولو غای.
شپه پریکی (šperkáy) نر. م. وگ. شپه لک.

شپه پرنه (šperāna) بځ. م. خپه پرنه، جتله او
بېکاره.

شپه پزر (špezār) نر. م. (۱) د شپې وروستی شومه؛
(۲) د شپې د وروستی برخې درمي پولو وار.

شپه پشتری (špeštāray) نر. م. آخنګ، شپه پتی،
پوډول سابه دي.

شپه پشتلکه (špeštālāka) بځ. م. شپه پتی،
شپه پتکه، خودرویه شپه پتی (رشقه).

شپه پشمتی (špišti) نر. ج. رپکه، رشقه.
شپه پشمتی (špeštāy) بځ. ج. د شرح یوه او دندانه.

شپې بنوونګی (špešowanjāy) مکتب، شپې لیسې.

شپه پلغی (špelgāy) ص. نر. م. (۱) وگ. شپری؛
(۲) دیوه سارانې مرغه نوم دی.

شپه پلک (špelāk) نر. م. شپه لکی، شپه پری،
شپلی، شپلان، شپولاک، چرچری.

شپه پلکه (špelāka) بځ. م. وگ. تولکه.
شپه پلکی (špelkāy) بځ. م. ج. یوه ورده اله ده چې
په اواز کې د خولې شپلی ته بېخي ورته ده.

شپه پللی (špelālī) مص. مت. شپه لول؛ (۱) په خوله،
غایولو او گوتو سره راپه لول او خول؛ (۲) د سا
کپلو په مرسته د خولو شې را کپل او خول؛

(۳) مص. ل. شپه لک وهل.

شپه پلندو (špelandār) ص. نر. م. (۱) وگ. شوکورا؛
(۲) شپه لندو، شپه لندو، شپلی وهورنکی.

شپه پلندو (špelandī) ص. نر. م. شپلی وهورنکی؛
شپلی غیرونکی، شپه لک کورونکی.

شتکه (šafka) بنج. م. هغه لپسته چې کوچنيان پري گاتي ولي.

شتکي (šakay) نر. م. سبچکي شت سچ، شوت، شبيج، سوچ، يروشته.

شتلې (šatle) بنج. ج. لتي، لغتکي، شتلکي، پرتکي، شتلکي، پيرکېنه.

شتمن (šaman) ص. نر. م. ج. وگ، پانگه وال.

شتمني (šamani) بنج. م. ۱) شته منتوب، بدايي، ۲) سرمايه داري، شته، دولت، مال.

شتومي (šumay) نر. م. ۱) شتومي، مولي، چومي؛ ۲) داونگ لاستي.

شته^(۱) (ša) نر. ج. ۱) پانگه، دارايي، هستي، جايداد؛ ۲) ف. سته، دي، دي.

شته^(۲) (šata) بنج. م. وگ، سووه.

شته کړنه (šakrana) بنج. م. پنځول، پيدا کول، شته کول، خلقول، تخليق.

شته والي (šawālay) نر. م. موجود والي، سته والي، موجوديت.

شتي^(۱) (šatay) بنج. م. ۱) پيښ، يوه سپينه مرغی، ۲) وگ، شتا.

شتي^(۲) (šay) بنج. م. ۱) پريري، شپتي، توکه، غوتي؛ ۲) د چونگينو کور؛ ۳) په عمکه کې کوچني کيندل شوي ځاي.

شتي^(۳) (šatay) بنج. م. ۱) شپتي، توري، د جوارو د وړي هغه برخه چې دانې پرې نښتي وي، غښي، غښي، تير؛ ۲) تېلي، شپتي، لپسه.

شتمهي (štemay) بنج. م. ۱) شتامهي، بغري؛ ۲) مولي، د پښو پايکو د لرگي په سر کې غونډه منډه تيره، پايکو کاني.

شتمپېر (šatir) نر. م. (عک.) د وړانگو کړکي، درنا درڅه، په خونه کې يوه ځانگړي کړکي ده.

شپېلول (špelawā) مص. مت. ۱) وگ، شپېل؛ ۲) مچ، د يو چا مال او شته خورل.

شپېلي (špelay) نر. م. ۱) شپېلک؛ ۲) شپېلک وڼه، شپېلکي کول.

شپېلي (špelay) بنج. م. ۱) د غوړو دننه سوري؛ ۲) اتولکه، توله، نې، فلوت، د موسيقي يوه پو کېدونکې آله ده؛ ۳) د توريک مېل.

شپېلي مار (špelsymār) ص. نر. م. شپېلي وهونکي، شپولندر، توله وهونکي.

شپېني (špenay) ص. نر. م. وگ، شپني.

شت (šat) نر. م. ۱) سوچ، سبچکي شتکي، شوت، دگوتي په اشاري سره پر اوور معلومونه؛ ۲) ق. شرت، په تېزي سره، په تلوار سره تلنه.

شتا (šatā) ص. نې. شتاه، شتي، لچر، لچر، شرير.

شتاب (šatab) نر. م. بېره، تلوار، تېزي، جلتې.

شتاتوب (šatātob) نر. م. شتاوالي، شتايي، شرير والي، شريرتيا، لچر توب، بې حيايي.

شتام (štam) نر. م. تاپه، مهر.

شتامبي (štambay) بنج. م. ژغورگي، بغري، وړه بغري، آغوز.

شتاوه (šatawa) ص. بنج. م. شتاهه، شتايه، کاسيره، کنچني، فاحشه.

شترکه (šaturāka) بنج. م. خورناکه، شترکي، خوتخوتي چينه.

شترمار (šaturmār) نر. م. يو ډول غټ مار دی.

شتر مرغ (šaturmūrg) نر. م. دينگ، اوښ مرغی، اوښ مرغه، يو غټ مرغ دی.

شترې (šatur) ص. نې. ۱) اوښين، د اوښ له وړو جوړ شوي؛ ۲) د اوښ د وړو په شېر رنگ. شتک شتک (šakšlak) ص. نر. م. دريپ، د يو ډير، غويي ته په غوا باندې د خېژولو غږ.

شخړه (šaxra) (۲۱۵) بېخ. م. خوساوي، بديوي، ناولي
 بوي، بديوي، د مردار شي بوي.
 شخړه ييز (šaxrayiz) شخړن، ناندریز،
 متنازع فيه، لاتجن.
 شخص (šaxs) نر. م. (ج. اشخاص) سړی، فرد، يو
 کس، تن، د انسان بدن.
 شخصاً (šaxsan) ق. په خپله، هماغه شخص،
 يوازې شخص.
 شخص پرستي (šaxspanxi) بېخ. م. شخصيت
 پالنه، د يوه کس احترام ساتنه.
 شخصي (šaxsi) ص. نب. خپل، د خان، خانده،
 خانگري، خصوصي، د يوه کس.
 شخصيت (šaxsiyat) نر. م. سړيتوب، شرف، د
 يو چا د يولې اخلاقي عناصرو جونگ.
 شخکي (šaxkay) بېخ. م. جوشه بونکې، جوش
 لرونکې، خو ته بونکې، ايشه بونکې.
 شخلی (šaxlay) (۱۱) نر. م. خرغوله، د اورې په شېر
 يو ډول گيا ده چې وړې وړې دانې کوي.
 شخلی (šaxulay) (۱۲) نر. م. وگ. شخولي.
 شخلي (šaxali) نر. ج. يو ډول ډېر خواږه انگور دي.
 شختتې (šaxtalay) بېخ. م. شمشي، شکر تې،
 کاسه گرب، کيشپ، کشپ.
 شخنه (šaxna) بېخ. م. (ج. شخني) مفصل، د
 هډوکي بند.
 شخوات (šaxwat) نر. م. د ماشومانو يو ډول لوبه
 ده.
 شخوده (šaxoda) ص. نب. نوکاري شوی، شونگاري
 شوی، په نوکانو گريدلی.
 شخور (šaxor) نر. م. کلکه شوې شگه، قنقاني.
 شخول (šaxwal) (۱۱) نر. ج. (۱) غوړ، غوڅا؛ (۲) د مرغانو
 چفهار (۳) کشوره؛ (۴) غم، خپگان.

شټيل (šajal) ص. نر. م. ج. وگ. شېل.
 شټوپ (šajop) نر. م. وگ. ستوپ.
 شټه (šajpa) بېخ. م. سېته، سوتکه، د جوارو غوټه
 چې پوستکي ولري.
 شټېدل (šajodl) ص. ل. ارغوچکې وهل، شټلکې
 وهل، لغتکې وهل، پر لېدل.
 شجاع (šajaj) ص. نر. م. ج. زړن، زور، د لاور، د
 زړه خاوند، شجاع.
 شجاعت (šajajāt) نر. م. زور تيا، زور توب،
 د لاوري، له اخلاقي بېگنو څخه يوه ده.
 شجره (šajara) بېخ. م. سجره، نسب، نسب نامه،
 د نسب سلسله، شجره النسب.
 شجري (šajari) (لیک) (šajari(lík)) نر. م. (خ.) يو
 راز بکلايز (تزييني) رسم الخط دی چې ثلث
 ليک يا محقق ليک ته شکل ورکوي.
 شخړلی (šaxorlay) نر. م. وگ. تر بېخ.
 شخړلی (šaxorlay) نر. م. شولي، اسکنه، د ترکانې
 يوه آله ده.
 شحم (šaham) نر. م. ج. (ج. شحميات) وازده،
 وازگه، شحم له حيواناتو او نباتاتو څخه لاس
 تيراغلي غوړه ماده ده.
 شحمي (šahmi) ص. نب. / نر. بېخ. م. ج. د شحم،
 وازگين، د غوړو، د تېلو.
 شخ (šax) ص. نر. م. ج. (۱) کلک، سخت؛ (۲) خپړ،
 (۳) لک، درېدلی، نېغ.
 شختولي (šaxtolay) نر. م. يو ډول وړه بېمينه
 جالی ده چې د واده په وخت کې يې د ناوې په
 پټو کې دننه اچوي.
 شخړ (šaxar) نر. م. د الوتو تکولوی سيل.
 شخړه (šaxar) (۱۱۵) بېخ. م. (۱) لانجه، جنگ، جنجال،
 (۲) يرغل، بريد؛ (۳) پنگه، د چاري تناب.

شخول^{۱۱} (šaxwól) مص. مت. ۱) انبھول، لکول، درول، ۲) کلکول.

شخولی (šaxwól) نر. م. ۱) دغشو کثوره، ۲) طرراق و مسافر گودی، ۳) شخی.

شخوند (šaxwánd) نر. م. سخوند، شخوند و هونکی حیوانات چی خیل خواره نیم ژوولی تهری او بها بی بهره خولی تهر اگر غوی اوژی بی بی.

شخوند و هونکی (šaxwándwahúnkay) نر. م. وابنه خورونکی حیوان لکه غوا، پسه، اوین، وزه، مپره او نور.

شخندل (šaxwánd) مص. ل. ۱) جگندل، درندل، لکندل، ۲) کلکندل، سخندل.

شند (šaxwánd) ص. نر. م. ۱) تنگ، کلک، سخت، استوار، ۲) نر. م. تشدید، د صرف او نحو بی اصطلاح داسی پره نخبه ده (۳: ۱) پر تم ۱ ۴) غیروالی.

شداوه (šaxwánd) پنج. م. شلاوه، پودول گپاده چی د دریاب په تل کی شنه کپی بی.

شدت (šaxwánd) نر. م. ۱) سختی، فشار، ۲) تهر، خوشکه، ۳) تیزی، ۴) قوت.

شندرو (šaxwánd) نر. ج. د بغو غورو، د بغو خالغال، د بغو شوروی.

شندوی (šaxwánd) پنج. م. ۱) چکی، شین تپه که، شندوی، پودول و ابده دی، ۲) دهقانکه، پوشنه، خره، زده برگه مرفی ده چی اویده لکی لری.

شندیاره (šaxwánd) پنج. م. ۱) ترکرد منغه پوه شوی غمکه، شندیاره، شندیاره.

شندید (šaxwánd) ص. نر. م. ج. ۱) کلک، تنگ، ۲) توند، تیزی، ۳) لوی.

شندیل (šaxwánd) ص. نر. م. ج. ۱) ناتویل شری، غیروالی، ۲) ناراسته، لته، ۳) بی پاره دندوری، ۴) بی پاره، ۵) چتل، نارولی.

شندل توپ (šaxwánd) نر. م. ۱) غیروالی، ۲) بی حاصلوالی، ۳) استروالی، لته، ۴) ساده گی.

شندله (šaxwánd) ص. پنج. م. ۱) غیروالی، ۲) بی حاصله، بی پاره، ۳) سسته، تنبله.

شند^{۱۱} (šaxwánd) نر. م. فساد، پسات، فتنه، بدی، د خیر نقیض.

شند^{۱۱} (šaxwánd) نر. م. ۱) شری، د او بود تو پندو اولز، ۲) غرب، شورپ، چینه.

شراب (šaxwánd) جن. ۱) د چیلوشی، مشروب، ۲) می، خمر، نپیل، د خرما، انگورو... او به چی تخمیری شوی وی او چیل بی نپشه راولی.

شراب خانه (šaxwánd) پنج. م. ۱) متبران، بدالخی، میخانه.

شرارت (šaxwánd) نر. م. ۱) فساد، پسات، شر، فتنه، ۲) شر و پسات اچونه.

شرافت (šaxwánd) نر. م. ۱) شریفوالی، شریف کپنده، ۲) لوی، استروالی، لوی والی.

شراکت (šaxwánd) نر. م. شریکپنده، گپون، برخه یا ونده اخیستنه.

شرایط (šaxwánd) نر. ج. د شرط جمع، وگ، شرط، شریعت (šaxwánd) نر. م. ج. جن. خوردی، خوری شوی او به، له مپرو ایستل شوی او به.

شریل (šaxwánd) مص. مت. وگ، شانیل.

شرپ (šaxwánd) صوت. نر. م. شرپ، شر، د او بود تو پندو اولز.

شرپ پندان (šaxwánd) ص. نر. م. شری، شر خوبونکی، شریر، شر خوبتونکی.

شرپهار (šaxwánd) صوت. نر. م. شریا، شری، شریا، د شپیری یا د لختود و هلو غیر.

شرت و شپارین (šaxwánd) نر. م. ج. خواره ولره، گپون، پاشان، مشعت.

شرح (šarha) بیغ. م. ۱) تشریح، بیان، تفسیر
۲) پرانیستل، خلاصه؛ ۳) پراخول.

شور (šarar) نر. م. سپرغی، سپهر مهنی، سپنکی،
پشرکی، د اور وده فزه.

شر شاهي (šaršahi) بیغ. م. ۱) شورشایی، د پخوا
وختو د تول یو وړوکی مقدار چې له ۱۴ گرامو
سره معادل و؛ ۲) لیر؛ ۳) د یوې سکې نوم.

شر شر (šaršar) نر. م. شور شور، شر شر، شرهاری؛
د اوو د پرله پسې توپیلو یا بهینگ اولز.

شر شره (šaršara) بیغ. م. جبروی، غبروی، جبر
جوری، زاوه، آبشار.

شر شوبنده (šaršobanda) بیغ. م. سرسوبنده،
شوبله، پشوکی، زنغه، څنځه (وگ. زنځه).

شرط (šart) نر. م. (ج. شرطونه، شرایط) ۱) د او،
پیمان، قرار، الزام؛ ۲) حالت، موقعیت؛
۳) تر، گرو.

شرطنامه (šartname) بیغ. م. شرطپاڼه، عهدنامه،
لوزنامه، قراردادپاڼه، ژمنپاڼه.

شرطي (šarti) ص. نب. نر. بیغ. م. ج. ۱) شرط
والا؛ ۲) د شرط، په شرط اړوند؛ ۳) د شرط
بیع (د قطعي بیع مقابل).

شرع (šarq) بیغ. م. ۱) لاره، طریقه؛ ۲) دین، مذهب،
قانون. (وگ. شریعت).

شرعا (šarqā) ق. د شرعی له مخې، په شریعت
سره، د دین، مذهب، قانون لوراین له مخې.

شرعی (šarqi) ص. نب. نر. بیغ. م. د شریعت، د
شرعی، د دین، په شرعی یا شریعت اړوند.

شرغشی (šarškay) نر. م. کورکه، شلفشی،
کالی، کهي ته ورته یو دول سارانی وابه دي.

شرغندویه (šaršondoya) بیغ. م. لوری، تورپک،
د شرشمو په شهر یو دول نبات دی.

شرغوبل (šaršobal) ص. نر. م. اورلگای،
لرودور، گنودی، شغری.

شرغه (šarğa) ص. نر. م. هغه آس چې تندی او
سترگی یې سپین وپستان لري.

شرف (šarf) نر. م. ۱) الوی، عزت؛ ۲) حیثیت؛
۳) پت، ابرو؛ ۴) د نسب لوروالی.

شرفه (šarfa) بیغ. م. د کتاب د لومړي مخ چاپېرد
طلا او لاجوردو تزینات.

شرق (šarq) نر. م. ۱) ختیغ، لمرخانه؛ ۲) هغه سیمه
چې دغه لور ته پرته وي.

شرقي (šarqi) ص. نب. نر. بیغ. م. ختیغ، د شرق،
په شرق اړوند، هر هغه څه چې په ختیغ لره
مومي.

شرک (šark) نر. م. ۱) برسن، تلک، کنغری؛
۲) کفر، له خدای سره شریک پیدا کونک.

شرکت (šarkat) نر. م. ۱) گډون، شریکېنه، ونډه
اخېستنه؛ ۲) اق. کمپنی.

شرکتی (šarkati) نر. بیغ. م. ج. ۱) د شرکت،
په شرکت اړوند؛ ۲) گډون کوونکی.

شرم (šaram) نر. م. (ج. شرمونه) ۱) وایه، حیا؛
۲) ناموس؛ ۳) مع. سپکاوی؛ ۴) بې ک: هغه

تادیه چې د ملامت له خوا هغه چاته ورکوله
که یې چې تهری پرې پرشوی وي.

شرمېی (šaraboy) بیغ. م. تولگی، کونجی، د
شلومبو د خپلو نفش لرونکی لوبی.

شرمجن (šaramjan) ص. نر. م. ج. شرمناک،
شرمگیر، شرم کوونکی، حیا لرونکی.

شرمېن (šarmaf) نر. م. لېوه، سپی ته ورته یو
وحشی حیوان دی.

شرمېن بېلې (šarmafbeday) بیغ. م. د لېوه
بېلې، د لېوه بېله.

شرمینگی (šarm(a,u)škáy) بنغ. م. چرمبی،
کرمیشار، شرمشکی، مار ته ورته خزنده چی
خلورینبی او اووده لکی لری.

شرمگیر (šarmgír) ص. نرم. م. ج. شرمناک،
حیاناک، حیا دار، شرمجن.

شرمندتیا (šarmundtyā) بنغ. م. شرمینتیا،
شرمینده، شرم او خهرجتیا، شرمنده توب.

شرمنده (šarminda) ص. نب. خر، ملامت، پیکه،
خبرج، خرسترگی، خجالت شوی.

شرمول (šarmowl) مص. مت. ۱) خړول، خجالتول،
شرمنده کول؛ ۲) دیوچا په ناموس او عفت
تبری کول.

شرمپدل (šarmedál) مص. ل. ۱) شرم و حیا پری
غالبه کېدل؛ ۲) بی آبه او بی پردی کېدل.

شرمینگی (šarmingí) بنغ. م. شرمنده گی، شرم و
حیا شرمینده.

شرنګ (šrang) ص. نرم. م. د فلزاتو یا بیبیه بی
شیانو د لگېدلو اولز.

شرنګانی (šrangānāy) نرم. م. جرنګانی، زنگوله،
ګینګری، شرنګاوو، شرنګنی، جرنګانی.

شرنګهار (šrangahār) صوت. نرم. م. شرنګا،
شرنګهاری، شرنګی، د فلزاتو د لگېدلو غیر.

شرنګی (šrangāy) ص. بنغ. م. هغه اسپه چی
سر زوری وی او مندی ته بی ټول شان بریدی

او د سر خنډلو په وخت کې کیزی شرنګوی.
شرنګپدل (šrangedál) مص. ل. شرنګپدل، د فلزی
یا بیبیه بی شیانو د لگېدلو په اثر او ازوتل.

شرو شور (šarvīš) نرم. م. غالمغال، خود، شور
و خود، غوری.

شروع (šuro) بنغ. م. ۱) پیل، سر، پیلونه، لاس
بردی کول؛ ۲) اوگ، سریزه.

شرونه (šarawāna) بنغ. م. وگ، خنجکی (۱).
شرونه ژاوله (šarawāna žāwla) بنغ. م. د شرونې
کنډ، د خنجک د ونې کنډ.

شرهار (šarabār) نرم. م. صوت، جرهار، جرهار،
شرهار، د او بود توبیدو پرله پسې اولز.

شری (šāray) نرم. م. سسری، شیري، سرخکان، د
کوچنیاتو یوه معموله ناروغي ده.

شری (šār) ص. نب. نرم. بنغ. م. ۱) پساتي،
فسادی؛ ۲) بنغ. م. یو ډول توکر دی.

شریان (šāryān) (ج. شریانونه، شرآتین) رگ،
هغه رګونه چی له زړه څخه تازه وینه د بدن نورو
برخو ته رسوي.

شریپه (šāripā) بنغ. م. د بام چجه، د بام تلپاچه،
د بام چنه، شرفه.

شرپدل (šāredál) مص. ل. شوریدل، شوریدل، د
اوو پرله پسې توبیدل.

شریر (šārīr) ص. نرم. م. ج. ۱) شری، پساتي، شر
او پسات غوښتونکی (۲) په جرګه او سرګه کې

هغه شوک چی ډېر غالمغال کوي.
شریطه (šārīta) بنغ. م. ۱) شرط او پیمان؛ ۲) اد.

د عاتیه، په قصیده کې د پای بیتونه.
شریعت (šārīyat) نرم. م. شریعه؛ ۱) سنت، مذهب

این د اسلام یا بل هر اسمانی دین ګرده اخلاقی
اقتصادی او حقوقی مقررات؛ ۲) دین او ملت؛

۳) ګودر.
شریعت کول (šārīyatkawál) مص. مت. له
عدالت او انصاف څخه کار اخیستل.

شریف (šārīf) ص. نرم. م. ۱) د شرف او لوی خاوند
۲) اساهر؛ ۳) د شرف د کلیمې مفرد مذکر.

شریک (šārīk) ص. نرم. م. (ج. شریکان، شرکا) وند،
لرونکی، سهیم، ګډ، برخه لرونکی.

شیر یکمیل (šarikedai) مص. ل. ۱۱ گدیل، برخه
 او ونده اخستل (۲) مل کیدل، ملگری کیدل.
 شیر (šar) ص. نر. م. ج. ۱) نالپاده، شار، بی حاصله،
 شنده (۲) ساده (۳) یوردول غنگلی دورمه ده؛
 (۴) لت، کاهل؛ (۵) د او بود تویدلو اولز.
 شیرپا (šarp) صوت. نر. م. شرب، چرب، د او بود
 تویدلو اولز.
 شیرت^۱ (šart) نر. م. په اوینل شی کی دیوه شی
 د بورولو اولز.
 شیرت^۲ (šart) ص. نر. م. لت، سست، کاهل، شرم،
 شلم.
 شیرتوب (šartob) نر. م. شار توب، شرتیا،
 بی حاصلوالی او بی توبی والی.
 شیرتول (šartawai) مص. مت. شرمول (۱) په اوینل
 شی کی دیوه شیز بورونه؛ (۲) بی فایدی کول؛
 (۳) سستول، لت کول، شلمول.
 شیرتپیل (šartedai) مص. ل. (۱) شیرتپیل، شرمپیل،
 په اوینل شیز کی دیوه شی بوریدل؛
 (۲) بی فایدی کول؛ (۳) سبتپیل، لت کیدل.
 شیرته (šarta) بسخ. م. شرته، اورشه، ورشه؛ د
 اورشی دانه.
 شیرته (šarta) ص. نپ. ل. کم، په کمه اندازه.
 شیرشمپه (šaršapa) بسخ. م. د تویان یا جگری
 وروستی شپه.
 شیرشمیری (šaršary) بسخ. م. غروی، شرشره،
 شور شمیری، جور جوری، غور غوره.
 شیرشم (šaršam) نر. م. شرشم؛ یوردول بوتی دی.
 توری ری دانی کوی چی دهر زیات غوری لری
 او ژیر، بنایسته، گن گل کوی.
 شیرک (šark) صوت. نر. م. شرق، ترک، دمتر وکی،
 لبتی، خپیری... دوهلو اولز.

شیر کول (šarkwai) مص. مت. شرقول، په متروکی،
 لبتی، خپیری... سره وهل.
 شیر کیدل (šarkedai) مص. ل. شیر کیدل، په لبتی،
 متروکی او خپیری وهل کیدل.
 شیرل (šarai) مص. مت. ۱) ارتل، لهری کول، گوبه
 کول؛ (۲) غورغول، اچول، ارتا اول.
 شیرم (šaram) ص. نر. م. ج. لت، سست، شلم، تمبل،
 تنبل، شوار، غورند.
 شیرمتوب (šarantob) نر. م. سستی، لتی، تمبلی،
 شوار توب، شرم والی، شلم والی، غورندوالی.
 شیرمول (šarawai) مص. مت. شلمول، سستول،
 تمبلول، تنبلول.
 شیرمپیل (šarmedai) مص. ل. شیرتپیل، شیرتپیل،
 شلمپیل، لت کیدل، تمبلپیل، سستپیل.
 شیرنگ (šarang) نر. م. وگ، شرنه.
 شیرنه (šarana) بسخ. م. ۱) لهری کونگ، لری کول؛
 گوبه کونگ؛ (۲) غورغونه، ارتا وونه.
 شیروالی (šarwālay) نر. م. وگ، شاروالی.
 شیروی (šarobay) نر. م. شیردان، دنل، سماوار
 او آبدان شیردان یا خو خکه، توتی.
 شیروتپیل (šarotedai) مص. ل. وگ، شرمپیل.
 شیرول (šarawai) مص. مت. ۱) وگ، شارول؛
 (۲) شورول، تویول، تزکریا کالی زول، دتپا
 غوبه تویول؛ (۳) پخول، خورینول، نرمول.
 شیروم (šrom) نر. م. شلوک، خگ، اونور مواد چی
 د کوچو تریلی کولو وروسته په لوبی کی
 پاتیی.
 شیرومبې (šrombe) جن. شرمی، تروی شلومی،
 شوملی، شومله، شنوبی.
 شیرون (šarūn) نر. م. وگ، شرنه.
 شیرونتیا (šarūntia) نر. م. تبعید، جلاوطنی.

شوروند (šurund) ص. نر. م. شور، خورد، خوردند، خوردن.
 شورونگی (šarūnkay) فا. نر. م. ۱) لری کورنگی،
 گوبه کورنگی، ۲) شورغورنگی، اچورنگی.
 شورونگ پرونگ (šurungprūng) ص. نر. م. ج.
 شرانگی، وانگی، سست پست، لت پت.
 شورونگی (šurungáy) ص. ب. غ. ج. چورونگی،
 چورنگ، تکی (اوبه)، دیره لره (مایع).
 شورونه (šarawóna) ب. غ. م. ۱) ارگ، شارونه،
 ۲) شورونگی، توپونه، ۳) پخونه، نرمونه.
 شورونی (šarūnáy) ص. نر. م. شورونگی، گوبه
 کورونگی، رتونگی.
 شره (šāra) ص. ب. غ. م. ۱) اشاره، شنیده نمک،
 ۲) هغه کورچی شوک په کی نه اوسپری.
 شره تیه (šarhāta) ب. غ. م. وگ. شرتیه.
 شری (šaršy) ب. غ. م. شالگی، ورینه لاسی جوره
 کبیله.
 شری بوتی (šaršybūšay) نر. م. دسپهرکی د
 بوتی په شهر یو ډول بوتی دی.
 شرپدل (šarpedal) ص. ل. ۱) ارگ، شارپدل،
 ۲) شورپدل، توپدل، ۳) پخپدل، نرمپدل،
 ۴) مچ، خرابپدل، وړاندپدل.
 شسست (šaršst) نر. م. ۱) نښکه، نڅښه، نښان،
 ۲) خور، ۳) د غشی ویشتونکی گوتمه،
 ۴) دکب نیولو کونده.
 شسستی (šaršstáy) نر. م. وگ. داودی گل.
 شسستی (šaršstáy) ب. غ. م. ج. مو. پرده، دمضراپو
 ردیف، کپورد.
 شش^{۱۱} (šas) نر. م. یو ډول گردی، پرې لرونکی گازه
 ده چې د غارې په امله کې وي.
 شش^{۱۲} (šus) نر. م. ج. ششونه، وگ. سږی.

ششمت (šasht) نر. م. شاشت، ۱) هغه گونه (گوتی)،
 ۲) یو پښتني غمی لرونکی پسرل دی.
 ششک (šāšk) نر. م. شوش، شوشک، د پړدی،
 شپړگی، رواق، شپړکی.
 ششپنا (šūšpna) ب. غ. م. ششپنده، شنهار، شپشني،
 د آس شنهاری، د آس ششپنا.
 ششپنل (šūšpnal) ص. ل. ششپنل، شپشني کول،
 د آس ششپنل.
 ششپنپدل (šūšpnedal) ص. ل. ششپنل، ششپنل،
 ششپنل.
 شط (šat) نر. م. ۱) پتن، د سیند څنډه، ۲) هر سیند
 چې په سیندو کې وي.
 شطارت (šatārat) نر. م. ۱) چاپکی، تېزی،
 ۲) ازرنګی، هوښیاری، ۳) بې باکی.
 شطرنج (šatr ānj) نر. م. وگ. سترنج.
 شعار (šāšar) نر. م. ج. شعارونه، ۱) نڅښه، نښه،
 علامه، ۲) ارواح، رسم، ۳) د یوې ډلې ځانګړی
 بوغ یا نڅښه.
 شعاع (šūšāš) ب. غ. م. ج. شعاعوی، ۱) وگ.
 روانګه، ۲) هره سیده کرښه چې د یوې ډلې له
 مرکز څخه د هغې و محیط نه غځېدلې وي.
 شعاعی (šūšāšay) ص. نښ. نر. ب. غ. م. د شعاع،
 په شعاع اړوند.
 شعبلده (šūšbadā) ب. غ. م. چل، چم، دروهنه، حقه
 بازی، د لاس چالاکي.
 شعبلده باز (šūšbadabāz) ص. نر. م. مللري،
 شوک چې شعبلده کوي.
 شعبه (šūšba) ب. غ. م. ۱) دفتر، درسمي چارو د
 اجرا کوته، ۲) څانګه، د پیاوړتیا.
 شعر (šūšar) نر. م. نظم، اشلوک، بدله، سنلره،
 موزون کلام، مرتب کلام چې وزن و اهنگ لري.

شعري (šerī) ص. نمب. نر. پنج. م. نظمی، نظم،
 و شعر، په شعر ارونده.
 شعله (šurā) پنج. م. ۱) شعله، لمبه، غورغکه؛
 ۲) اخلا، رنایي.
 شعور (šurū) نر. م. ۱) درک، فهم، پوهه، حس؛
 ۲) د سد و هوښ قوه، د درک و پوهېدنې قوه.
 شعوراً (šurū) ق. ۱) د شعور له مخې، په شعور
 سره؛ ۲) ارادتا، شعوري، عمداً.
 شعوري (šurū) ص. نمب. ۱) د شعور، په شعور
 اړوند؛ ۲) ارادي، په لوی لاس، شعوراً.
 شغ (šeg) صوت. نر. م. سڅ؛ د گولۍ د تېرېدو غږ.
 شغاشغ (šegšeg) نر. م. په چټکۍ، په توندۍ،
 په هوا کې د غشي یا کارتوس د تېرېدو لواز.
 شغال (šāg) نر. م. وگ. سورلنډی.
 شغالي (šāg) ص. نمب. نر. پنج. م. ۱) وگ.
 چغالي؛ ۲) کچه، کم اصله.
 شغالی (šāgāy) نر. م. ۱) یو ډول لټا اوښ دی؛
 ۲) ص. نر. م. شلخی، شغلی، کم اصله، بدل.
 شغرب (šāgnb) نر. م. وگ. ختیغ.
 شغریغ (šāgrāg) ص. نمب. پساتي، فسادي، شریر،
 شري، شرجورونکی.
 شغز (šāgz) نر. م. یو ډول غرنۍ غټه ونه ده چې د
 اکاسي ونې په څېر سپین گل کوي.
 شغل (šūgā) نر. م. (ج. شغلونه) دنده، وظیفه،
 پېشه، مشغولیت.
 شغله (šūglā) پنج. م. (ج. شغلي) ۱) شوغله،
 شعله، لمبه، غورغکه؛ ۲) اخلا، رنایي.
 شغلی (šāglāy) نر. م. (لو.) د ماشومانو یو ډول
 لوبه ده.
 شغولان (šāgulan) نر. م. د لوڅې په څېر یو ډول
 بوټی دی.

شفهار (šāghār) صوت. نر. م. وگ. سفهار.
 شفا (šifā) پنج. م. روغتیا، روغوالی.
 شفاخانه (šifāxānā) پنج. م. وگ. روغتون.
 شفاعت (šāfāyat) نر. م. ۱) هېله کول، غوښتنه؛
 ۲) له چا څخه بل چا ته د عفوې غوښتنه.
 شفاعتگر (šāfāyatgar) ص. نر. م. د شفاعت
 غوښتونکی، د عفوې غوښتونکی، د بڅېدنې
 غوښتونکی.
 شفاف (šāfāf) نر. م. ج. روڼ، روښانه، هغه څه چې
 د بېبې او پلور په څېر وي.
 شفاهي (šifāhi) ص. نمب. نر. پنج. م. ج. په قوله،
 د خولې، د خولې خبرې، په خوله وینا.
 شفتالو (šāfālū) نر. م. ج. شوتالو، شلتالو،
 ختوری، یو ډول خوړه او خونډوره مېوه ده.
 شفتله (šāfāla) پنج. م. وگ. شوتل.
 شفر (šāfir) نر. م. (ج. شفرونه) شېزا، ۱) رمز، ولزا؛
 ۲) د پټې لیکنې د کوډ کلې.
 شفره (šāfirā) پنج. م. (مو.) د موسیقیز اثر د ریتم د
 ټاکنې اشاره، تایم سېګنچر.
 شفري (šāfirī) ص. نمب. نر. پنج. م. ج. ۱) په شفر
 اړوند، رمزي؛ ۲) د شفر مؤظف.
 شفعه (šāfā) پنج. م. د گاونډیتوب حق، د
 همسایګۍ حق.
 شفق (šāfāq) نر. م. د لمر لوېدو په پیل کې د لمر د
 روښنایي سوروالی لوپاتي وړانګې.
 شفقت (šāfāqāt) نر. م. ۱) مهرباني، لورېښه،
 پېرزوینه، گروهنه؛ ۲) ازړه سوی.
 شفیع (šāfi) ص. نر. م. ج. ۱) شفاعت کوونکی،
 هېله کوونکی؛ ۲) د شفعي څښتن.
 شفیق (šāfiq) ص. نر. م. ج. ۱) مهربانه، لور
 کوونکی، گروهنی؛ ۲) ازړه سوانډی.

شق^{١١} (šaq) نر.م. (ج. شقونه) ١) چاو، چاود، درزا
٢) حس، د تعرض یو شکل دی؛ ٣) خانگه،
سلک، رشته.

شق^{١٢} (šiq) ص. نر.م. ج. ١) جنجالی، لاجمه مار؛
٢) نر.م. کرکاج، کش، جنجال، بستبول.

شقاوت (šqāwāt) نر.م. د سعادت ضد، بدمرغه
کېدنه، بدمرغي، بدبختي.

شقایق (šqāyīq) نر.م. شقائق، شقایق النعمان،
لاله (وگ. ریډی).

شقب (šqāb) ص. نر.م. مست سرکبه، خشنگ،
شوخ، سرکبی.

شقه (šuqa) بڼغ. م. ١) پېچخوری، ریتاره، ربکی؛
٢) اوږدکاغذ چې په ازموینه کې د زده کوونکو
نمرې په کې ثبتیږي.

شقی (šqī) ص. نښ. نر. بڼغ. م. د سعید ضد؛
بدمرغه، بدبخته، بدلامی.

شقیقه (šqīqa) بڼغ. م. ١) تنکی، تیک، تندرکی،
ستر؛ ٢) شنه، روزگه، اجل خای.

شک (šak) نر.م. (ج. شکونه) ١) شبهه، گومان،
د یقین خلاف، وت؛ ٢) په هډوکي کې کوچنی
درز؛ ٣) ازرنیخ.

شکارل (škarāl) مص. مت. ښکارل، د ښکارل،
نسی کول، چوپو کول، کشکارل.

شکاک (šakāk) ص. نر.م. شکمن، گومانی، د
شک وگومان خاوند.

شکاکیت (šakākīyāt) نر.م. شک درلودنه،
شک او گومان لرنه.

شکال (škal) نر.م. ١) پېندې، ښکیل، دریل،
د دریل، پجاری؛ ٢) شک، تردد.

شکاونه (škāwānā) بڼغ. م. ١) شوکونه، شوکه،
په ټکی سره غلا؛ ٢) پرې کونه، غوڅونه.

شکایت (šikāyāt) نر.م. ١) گېله، مانده؛
٢) د چا د ظلم څخه سر ټکونه؛ ٣) ازاری.

شکر^{١١} (šukar) نر.م. مننه، پاس لرنه، د چاد
احسان مننه.

شکر^{١٢} (šakar) جن. د شکري ناروغي.

شکرانه (šukrānā) بڼغ. م. ١) منېته، بده مننه،
د شکر ادا کونې شی، نذرانه؛ ٢) صج. ذکر
اجوره.

شکرپاره (šakarpāra) بڼغ. م. یو ډول خواړه زردالو
دي چې په ونو کې یې وچوي او بیا یې څنډي.

شکرخند (šakarxānd) نر.م. مسکا، خړوه خندا،
تبسم.

شکرخوب (šakarxób) نر.م. ١) خو خوب،
آرام او خونډور خوب؛ ٢) د سهار خوب.

شکرک (šakarāk) نر.م. کوری، کروی، شکرکه،
د نباتاتو یو ډول ناروغي ده.

شکرگزار (šukarguzār) ص. نر.م. ج. شکر
کېنونکی، شکر ایستونکی، شکر کوونکی.

شکرگنی (šakarganāy) نر.م. د مېچمېچو کتنو،
شکر گیني.

شکرلب (šakarlāb) مف. نر.م. ١) چاکی، بېچي،
کتنا؛ ٢) د بېې او خوړي ژبې خاوند.

شکره^{١١} (šakāra) جن. ١) تری، پوره، قند،
چینی؛ ٢) د شکري ناروغي.

شکره^{١٢} (šikrā) بڼغ. م. ١) بانه؛ ٢) کیشکره.

شکره^{١٣} (šakarāy) جن. ١) یو ډول خولپوړه دی،
٢) نر.م. د بانې نر، یو ډول پیاروی مرغه دی.

شکری (škarāy) بڼغ. م. شکور، له مزرو او بدل
شوي توری.

شکریه (šukryā) بڼغ. م. مننه، کورودانی، خوبنه،
تشر.

شکست (šakst) ن.م. ۱) مانه، ماتی، پایلات،
۲) آروز، چاک، چاودا (۳) وگ. کسر
شکسته (šakaná) ص.م. شکستلیک،
یوډول لیک دی.

شک شک (šakšak) ق. نغ نغ، لک لک.

شکشکه (šakšaká) ج.م. ۱) د سپینتر یوډول
لویه ده؛ ۲) ص.م. شکشکی (ج. شکشکی) هغه
نجلی یا هغه چې تره لازم حد زیاته گرخی.

شکل (šakl) ن.م. ۱) ج. شکلونه (۱) شهره، رنگ،
کیافه، مخ، بشره، بینه، قواره؛ ۲) سمبول؛
۳) نظیر، مثال، په شهر؛ ۴) کالپوت.

شکلا (šaklán) ق. د شکل له مخی، دشهرې او
بني له مخه، په ظاهره.

شکل پېژندنه (šakalpežandóna) ج.م.
چوله پوهنه، مورفولوجی، شهره پېژندنه، د
ظاهر علم؛ ۱) د ژویو پوهنی یوه خانگه ده؛
۲) صرف، د ژبپوهنی یوه خانگه ده.

شکلی (šakalóy) ج.م. کتوره، شمله، شلکی، د
پگړی (لونگی) جوغه.

شکمپاره (šakampāra) جن. ۱) موز، سپنول،
سپزه؛ ۲) دکاریز د دور شاگانو ترمنځ فاصله.
شکمن (šakmān) ص.ن.م. ج. ۱) د بڼی، تلوی،
دوه زری، شکي، گومانی؛ ۲) مشتبه.

شکنبه (šakanbá) ج.م. خند، د بېدیو یوډول لویه
ده.

شکنجه (šakanja) ج.م. ج. شکنجی (۱) وگ.
سکنجه؛ ۲) د ترکان گېره؛ ۳) د لرگی لاس
گېره، د صحافی گېره.

شکندر (šakandor) ن.م. د گېدی درد، د نښ خوږ،
د معدی درد، اپنډیسایټس.

شکنلوه (šakanlwa) ج.م. د هلکانو یوه لویه ده.

شکنه (škaná) ج.م. جن. (پخ.) ساره تاوده،
پوروگی، پیاره، تاودویی، تور تاوده.

شکنه (škaná) ج.م. ۱) د شکون مؤنث؛ ۲) شنده
بهنه.

شکور (škor) ن.م. ۱) ج. شکورونه، شور، له مزو
خفه جوړه زغی (توکری).

شکورشا (škoršá) ج.م. یوډول گیاده چې په
فصل کې راشنه کېږي.

شکوری (škorý) ن.م. شکرونی، ورکوتی، شکر،
د شکر مصفر.

شکول (škawá) مص. مت. ۱) شیرل، بزه کول،
۲) لوڅول، په لاره کې غلا کول؛ ۳) راپېلول،
راجلاکول، راشوکول.

شکون (škūn) ن.م. ۱) ج. شکانه، شکان، یوډول
وحشی حیوان دی چې پر بدن باندې تېره تور
او سپین غشی لري.

شکوه^(۱) (škwá) ج.م. گینه، مانه، شکایت.

شکوه^(۲) (šukóh) ج.م. پرتم، شان، لوی، جلال.

شکوه^(۳) (škūh) ج.م. ډلر، بېره، وېره.

شکي (šaki) ص.ن.م. ج. شکمن.

شکېدل (škedá) مص. ل. ۱) شوکېدل، خیرې
کېدل؛ ۲) لوڅېدل، دغله له خوا په لاره کې مال
ترې اخیستل کېدل؛ ۳) راپېلېدل.

شکېدونی (škedūnay) ن.م. خیرېدونی، خیرې
کېدونکی (شی).

شکېزه (škeza) ج.م. وگ. اشکېزه.

شکېل (škelá) مص. مت. بېدی، رغول، بېدی
اچول، سپېننه درول، سپېنې اچول.

شکېلندر (škelandor) ن.م. ۱) الوغند، الوغوند،
لرغه، مردکه؛ ۲) غټه بېدی، لویه سپېننه.

شکېلی (škelály) ن.م. وگ. شېپلک^(۱).

شکبیه (šakbiya) ص. نپہ د شک د گومان پہ
شک ارونده، شک شرگندہ کنی۔

شکارہ (šakarā) ص. بیخ م. ۱) بلارہ، امبولہ،
حاملہ (بہنہ)؛ ۲) تیزہ، تیزکہ، شکرہ۔

شگری (šagariy) نر م. ۱) د مچبو گری د مچبو
د مکی د مچبو حالہ؛ ۲) تریک تہ دارو
(باروت) اچرلو آہ۔

شگری (šagariy) اصغ م. د خاورینو لوبود
چرورلو آہ۔

شگلن (šaglan) ص. نر م. ج. شگوس، شگنور،
شکن د شگو، شگ لروکی۔

شگ ماہی (šagmāy) نر م. وگ ریگ مہی
شگموینی (šagmūy) نر م. ریگ ل۔

شگوفہ (šagofa) بیخ م. عروسی د مہور نر وکو
ونو گلان۔

شگوگل (šagugl) نر م. وگ شگر گر
شگون (šagun) نر م. شگوہ، شگوہ، شگوہ۔

شونگن، شوگر، شون۔
شگہ (šagha) بیخ م. ج. شگری، وگ ریگ؛
۲) امیدہ مبدہ شوی نیرہ۔

شگی (šagay) بیخ م. د شگر خای، عہہ خای چہ
تولہ پکی شگہ وی۔

شگی گل (šagigwāl) نر م. وگ لبرک۔

شل (šal) ص. نر م. ج. ۱) فلج، گری؛ ۲) نر م.
پوری، درپہ، زینہ؛ ۲) د کرج عروندی تیج یا
چارحہ آہ دہ؛ ۳) حرکت، خوشہنہ۔

شلاتہ (šalāta) بیخ م. ہم، لسیز، لسیگ د
لوخی بیخ، د دیلی بیخ۔

شلا میر (šalāmīr) نر م. پتہ تانہ، پونہ پتہ تانہ د
ماشومانو یودول لوبہ دہ۔

شلاتیہ (šalāta) بیخ م. شلاتہ، مسارہ سلاتیہ۔

شلاوند (šlāwānd) نر م. شلاون؛ ۱) د کندھار لو
ہلمند پہ اصطلاح کی ویش تہ نژدی مانا لری؛
۲) اچی حاصل د شوکو تر منغ ووشل شی۔

شلاوہ (šalāwā) بیخ م. یودول وابہ دی چہ د لوبو
پہ دندہ او تل کی راشنہ کھی۔

شلبر (šalahār) نر م. ۱) طہیر رخت، شخہ او کلکی
توتہ؛ ۲) جولسیر اوی تر نیبہ کالی۔

شل پلاری (šalpiāray) ص. نر م. کم اصل،
بی نسبتہ، د چا چہ اصل و نسب معلوم نہ وی۔

شلت (šalāta) ص. نر م. لت، ست، تمبل، کھال،
تسوس، شار، بہکارہ۔

شلتی (šalāta) ص. بیخ ج. ۱) شلگی (اورستی)؛
لوار پاورشی شلگ؛ ۲) انیمی اومی ورجی۔

شلتی (šalāta) اصغ م. شلگ والی، شہل والی،
خبر والی۔

شلختہ (šalāta) اصغ م. بی حیا بہنہ، شکتہ۔
شلخور کہ (šalāta) اصغ م. مسارہ، مسیرہ،
مسارہ، مسبارہ۔

شلخی (šalāta) نر م. ۱) مورغوی؛ یودول سبہ
دی؛ ۲) ص. نر م. شغلی، کم اصل توپک۔

شلدانہ (šaldāna) بیخ م. د مرغلو اصل۔

شلفاری (šalğāry) شلگر، شہلگر، نپزور،
نہرہ باز۔

شلفتی (šalğāta) ص. نر م. ج. بی دولہ، بدشکلہ،
بدقرارہ۔

شلفشی (šalğāta) نر م. وگ، شرغشی۔

شلغم (šalğāta) نر م. ج. تہپر، منگری تہ، بنگری تہ،
یودول سبہ دی۔

شلک (šalğāta) ص. نر م. ج. وگ، شلتی۔

شل کول (šalğāta) اصغ م. مت، کار سرنہ رسول،
د بوی چاری تر عہدی وتل۔

شلکه (šala) پنج. م. لتي، سستی، تعبلي.
 شل کېدل (šalkedál) مص. ل. کار سرته رسېدل،
 کار اجرا کېدل.
 شلگ (šalag) ص. نر. م. ۱) شېل، شلتي، شلگي
 (اورشي)؛ ۲) خپر توکړ؛ ۳) بهخي، گرسره.
 شلگر (šalgar) نر. م. وگ. شلغاري.
 شلگره (šaligra) پنج. م. جړي، پر له پسې باران.
 شلگري (šalgari) ص. نر. م. شل سازي، نهزه سازي.
 شلگونې (šalgūnc) ص. پنج. ج. شل چنده، شل
 برابره، شل واري.
 شلگونې (šalgūnay) ص. نر. م. ۱) شلگون، شلی؛
 ۲) شلمه.
 شلگه^{۱۱} (šalga) پنج. م. د وړي لسه، د وړي لېشه،
 د وړي لشکه، د غنمو د وړي سوگ.
 شلگه^{۱۲} (šalaga) ص. پنج. م. د شلگ مؤنث.
 شلگه پوره، شیره (په نه خړيل شوي).
 شلگي (šalgay) نر. م. ۱) وړکوتی شل، وړه نهزه؛
 ۲) کسکي نبرگي.
 شلگي (šalgy) ص. نر. م. شلمه، له شلو څخه
 يوه برخه.
 شلگي (šalgoy) پنج. م. ریکي، تاخچه، طاقچه،
 وړوکي تاخ، شيلگي، غراسکي.
 شللو (šalalaw) نر. م. زياته سپوره پوروا، لږ غوري
 لرونکي پوروا.
 شلم (šlam) ص. نر. م. ۱) شرم، شوار، سست؛
 ۲) خانگه، کلکه وازده، لم، کلکه وازگه.
 شلمدنه (šalamdina) پنج. م. رني، ري، د يوه
 نبات سته ده چې په درملو کې هم کارېږي.
 شلمول (šlamawal) مص. مت. وگ. شرمول.
 شلنډ (šland) ص. نر. م. ج. شورب، چاغ، غوښن،
 مزی.

شلنډ توب (šlandob) نر. م. شلنډوالی، جورېوالی،
 چاغوالی، خربست، ختوالی.
 شلنډول (šlandawal) مص. ت. خرب، چاغول،
 غوښن کول، مزی کول.
 شلنډه (šlanda) پنج. م. ۱) لاندې، شرمېکي؛
 ۲) سمساره.
 شلنډېدل (šlandedál) مص. ل. چاغېدل، خربېدل،
 مزی کېدل.
 شل و شوتې (šalosūt) ص. نر. م. ج. بهخي شل،
 بشپړ فلج؛ ۱) د فلج نارغه؛ ۲) مچ، بې کاره،
 لت.
 شلول^{۱۱} (šlawál) ص. مت. ۱) شکول، شوکول؛
 ۲) شيرل، بړ، کول، خيري کول.
 شلول^{۱۲} (šalawál) مص. مت. فلجول، شل کول.
 شلوم (šlom) نر. م. وگ. شروم.
 شلومباون (šlombawán) نر. م. د چکي کشره،
 د چکي خلته.
 شلومبکگه (šlombáka) پنج. م. يو پلن سپين
 پوتی دی چې پره داري پانې لري.
 شلومبې (šlombé) جن. شلومبه، تروي، شرومې.
 شله (šalá) پنج. م. ۱) د نس وازگه؛ ۲) پسته غوښه؛
 ۳) ص. نېب، جو غېډلی؛ ۴) اسپين سترگي؛
 ۵) عدد، شلې، د وروستاري په توگه راځي.
 شله منا (šalamana) پنج. م. پسوندي، څښندي،
 پوريندي، څښندي، پويه تيره.
 شلې (šali) جن. غله، حبوبات، داني.
 شلې (šalé) پنج. م. يشلې، يوردول غلښنه مری ده.
 شليا په (šalyāpa) پنج. م. گنده بېده، بگه، سروزنه،
 په پرتوگي کې د پرتوگالېن اچولو ځای.
 شليته (šalita) پنج. م. ۱) جانخانی جوال، غونج،
 گونده؛ ۲) د اوښ تالو؛ ۳) امپاني، همپاني؛

شمان (šamān) نر. م. هغه خاوري - خنلوي پښه
 چارو کولو سره له پوه څخه راټولېږي
 شماندروژ (šmandrož) نر. م. يودولگل شپندروژ،
 شمندروژ، قناويز، يو بکلی دور پښتونو کور.
 شمبلكار (šambalkar) نر. م. سمبلكار، يودول
 زهردي.

شمپانزي (šampānzī) بڼغ. م. چمپانزي، انسان
 ډوله بيزو.

شمته (šamata) بڼغ. م. د ماشومانو يودول لويه ده.
 شماخه (šamāxa) بڼغ. م. وگ. شماخه.

شمره (šamra) بڼغ. م. خ. د داهرو نهايي برخه.
 شمري (šamrī) جن. شمريته، يودول خوشبويه

شمری (šamzāy) بڼغ. م. ج. د ملاتير، اشتری،
 ستون فقرات.

شمزيوال (šamziwāl) شمزی لرونکی، ملاتير
 لرونکی، فقاربه.

شمس (šams) نر. م. لمر، نمر، نور.
 شمس النهار (šamsu-nahār) نر. م. د امير شمس

علي خان د دورې يوه جریده وه، په افغانستان
 کې لومړنی جریده ده.

شمسه (šamsa) بڼغ. م. ا. ص. يودول تزئین و
 چې د کتابو د پوښو پر شا باندې جوړېده!

د گومبتي پر سرد لمر په شکل له فلز څخه
 جوړ شوی شکل؛ ٣) بت.

شمسني (šamsi) ص. نم. نر. بڼغ. م. ج. د شمس،
 لمريز، د لمر، پر شمس مربوطه

شمسي انقلاب: د دوی اوږمې د فصلونو راتگ
 شمسي سنه: لمریزه سنه، هجري شمسي سنه

شمسي نظام: لمر او ټول آسماني اجسام چې د
 لمر پر شا وخوا راڅرخي.

٤) ادلی، ډېری، امبار، ٤) ص. بڼغ. م. بدلني،
 کاسره؛ ٥) اجوره، پاتي شونې؛ ٤) ازده وړینه
 توبه

شلېدل^(١) (šledā) مص. ل. ا) شکېدل، جلا کېدل؛
 ٢) خبرې کېدل، بزه کېدل.

شلېدل^(٢) (šaledā) مص. ل. شلېدل، شل کېدل،
 فلج کېدل.

شلیک (šilik) نر. م. ا) شلک، د توپک باتونه؛
 ٢) پوهې سلامي، نظامي سلامي.

شلیکی (šilikay) نر. م. اشخ، اشک، اشق.
 شلیل (šalī) نر. م. ج. د شفتالو له جنسه يوه مېوه

ده چې رنگ يې سور او ژېړ وي.
 شم (šam) نر. م. ا) شمع، شمه؛ ٢) د معاون فعل

د متکلم مفرده صیغه ده، د (شول) له مصدر
 څخه جوړېږي؛ ٣) (ا. ص.) له یخه منجمد.

شماخه (šamāxa) بڼغ. م. وگ. شماخه.
 شماخی (šamāxāy) بڼغ. م. شمه، د چایو شمه.

شمار (šmar) نر. م. شمېر، حساب.
 شمارپوهنه (šmarpošna) د سر شمېرنې

علم، د احصایې علم.
 شمارل (šmarāl) مص. مت. شمېرل، حسابول،
 گڼل.

شمال (šamāl) نر. م. ا) المړېږی، د مړو خوا، د سويل
 مقابله خوا؛ ٢) وگ. باد ا).

شمال ختیځ (šamālxatīz) نر. م. شمال شرقي،
 د شمال او ختیځ ترمنځ لوری.

شمال لوېدیځ (šamāllwedīz) نر. م. شمال
 غرب، د لمرېږی او لمر لوېدو ترمنځ لوری.

شمامه (šamāmā) بڼغ. م. د خراسان د موسیقي
 يوه لرغونې آله ده چې په قاموسو کې د شپېلې
 یا تولکې پر ډول ياده شوې ده.

شمشاد (šamšād) نر.م. د شمشاد ونه، يوه لوره
 دنگه غرنی ونه ده چې گردی پانې لري.
 شمشتی (šamšatay) بڼغ.م. ۱. وگ. کښپا
 ۲. تصاح.
 شمشمه (šamšama) بڼغ.م. ۱. پرتم، شان و
 شوکت؛ ۲. وبار، سر لوری، افتخار.
 شمشو (šamšo) بڼغ.م. سیخچه، ورکوتی سیخ.
 شمشهر (šamšer) نر.م. وگ. توره^(۱).
 شمشهرکه (šamšeraka) بڼغ.م. گبره، یو
 تراشلی لرگی دی چې کونده او تیر دواړه ورته
 سوري کوي، د کونډې له خوا يې تیر ته ورنه
 باسي او د يوه لرگین منځ په واسطه تیر او کونده
 یو له بله سره د موتی تر څنگ کلکوي.
 شمهه (šameh) بڼغ.م. شم، شمه، مویاتی، د مومو
 چراغ، شمع، موم باتی، مویاتی.
 شمهه دان (šamehdān) نر.م. شمعدانی، د
 شمع اېنژولوشی یا آله.
 شمکلی (šamkalay) نر.م. ۱. هغه تارونه چې د
 خادر څنډو، د پتکي شملو او... ته پرېښودل
 کېږي؛ ۲. چمکلی، یو ډول گانه ده چې غاړکی
 غونډې غاړې ته غوړنډېږي.
 شمکی (šamaky) نر.م. سیگولی، تریغه، یو
 ډول تریخ بوتی دی.
 شمالانه (šamāna) بڼغ.م. بې پروایي، بې اعتنایي.
 شمله (šamla) بڼغ.م. ۱. جوغه، کتوه، شکلی؛
 ۲. د پگړۍ سر وپای؛ ۳. پ. ک. شمله، د
 ناریتوب نڅېه ده.
 شمن (šaman) نر.م. بت، صنم، محبوبا، مینه،
 معشوقه؛
 شمندروز (šamandroz) نر.م. ۱. وگ. شمندروز؛
 ۲. څنی، څنی کوکو، سنبل (گل).

شمندگوتی (šamandgōtay) نر.م. یو ډول نبات
 دی او په فنور کې راښین کېږي.
 شمو (šamo) بڼغ.م. یو ډول گڼون دی چې د خامک
 کولو لوی گلاتو اچولو په ډول کېږي.
 شمو تگر (šamotgar) ص. نر.م. شمنگر، چغلگر،
 شیطان، چغلمار، چوغل.
 شموخه (šamūxa) بڼغ.م. شماخه، شمخه، د وډنو
 په شېر وړي او د شولو په شېر بوتی واله یو ډول.
 وایه دي چې معمولاً په شولو کې رازو غونډېږي.
 شمول (šamūl) نر.م. ۱. گڼون، اشتراک، داخلېدنه،
 برخه اخیستنې؛ ۲. احاطه کونک، نیونه.
 شمولیت (šamūlyat) نر.م. ۱. گڼون کول، برخه
 اخیستنې، اشتراک کول؛ ۲. احاطه.
 شمه^(۱) (šama) بڼغ.م. ۱. هغه کېدی چې د وزوله
 تورو وچغونونه جوړه شوي وي؛ ۲. وگ. شمهه؛
 ۳. شماخی، د دم شوو چایو پاتې شوي پاتې.
 شمه^(۲) (šuma) بڼغ.م. شومه؛ ۱. اخیراتی ډوډی
 چې په مری پسې پخېږي؛ ۲. تolan، سپک.
 شمیا (šamyā) بڼغ.م. سرز غونډې تور مرغه دی
 چې سپین سپین خاپوړنه لري.
 شمهر (šamer) نر.م. وگ. شمار.
 شمهر اند (šamerād) نر.م. گڼونکی، شمېرونکی،
 حسابدار، محاسب.
 شمهر نو مخری (šamerānjāy) عددي ضمیر.
 شمیم (šamīm) نر.م. ۱. بده بوی؛ ۲. ص. نر.م.
 لور، جگ، مرتفع.
 شناخت (šaxat) نر.م. ۱. پېژندنه، پېژندگلوي،
 لشنايي؛ ۲. د اتن مهارت.
 شناخته (šaxta) ص. نې. ۱. آشنا، پېژندوی؛
 ۲. بڼغ.م. شاخه، د قبر ولاړه تیره.
 شناخته (šaxca) بڼغ.م. وگ. شاخه.

شناره (šānāra) پنج. م. بودول اغزی (غنه) دی.
شنار (šānāz) نر. م. (ج. شنارونه) خبیگ، زی.
مشک.

شناس (šānās) نر. م. (۱) پپژندگلی، شناخت؛
(۲) ص. نر. م. دوروستاری په دول صفت جوروی.
شناسه (šānāsa) پنج. م. وگ. شاخه.

شناغله (šānāgla) پنج. م. دشنیو پیتی، شنی او
میده شیدانی له اوروسره گدهیی وروسته
دوی ترې پخوی چې دی ته شناغله وایی.

شنالغه (šānāgla) پنج. م. نیمه خمیره، پتیر اوره،
هغه اوره چې رسدلی (خمیره) نه وی.
شناوی (šānāwāy) پنج. م. شنوی، شنوی،
شرفی، شنییی.

شناوی (šānāwāy) ص. نر. م. شینجاوی، شنه ویره،
می وریجی، د ویری یا سرو پختان چې سپین او
تور گدی.

شنتی (šāntāy) پنج. م. شندی، دکه بند.

شنجرف (šānjārf) جن. وگ. شنگرپ.

شنجکی (šānjakāy) پنج. م. وگ. دمل.

شنخی (šānjāy) پنج. م. وگ. شمزی.

شنخته (šānāxta) پنج. م. وگ. شاخه.

شند (šānd) نر. م. شاهین، باتور، گوریت ته ورته
بودول بکاری مرغه دی.

شندل (šāndāl) مص. مت. (۱) نوستل، شیندل؛
(۲) غارول، چارول، بندل.

شنده (šānda) پنج. م. (۱) پاربنده، هیجان، ولوله؛
(۲) ملنهی، مسخری؛ (۳) اسراف؛ (۴) نامعلومه
مصیبت.

شندی (šāndāy) نر. م. وگ. ویدی.

شندی (šāndāy) ص. نر. م. (۱) پاریدلی، هیجانی؛
(۲) توکمار، مسخراچی؛ (۳) بدخوشی، اسراف.

شنه (šānd) ص. نر. م. (۱) بی ثمره، بی حاصله، بی
مبوی؛ (۲) اگر، وچ، عقیم؛ (۳) وراژ، وپجارا
(۴) وگ. زنجییل.

شنهاک (šāndāk) نر. م. بودول سوبه ده چې په
پنخو چیتو سره کېږي.

شنه توب (šāndtob) نر. م. (۱) شنوالی، بی ثمریا؛
(۲) وچبنده، اولاد نه زسی بنده، عقیم والی؛
(۳) وپجارا تیا، خرابوالی.

شنه وختی (šānduxāni) نر. ج. ص. نر. م. شونډو
خانی، بودول خواړه او وده کندهاری انګوروی.

شنهول (šāndawāl) مص. مت. (۱) بی حاصله کول؛

(۲) عقیمول، له اولاده اجول؛ (۳) بی نتیجی کول.

شنه (šānda) ص. پنج. م. (۱) وچه، عقیمه، هغه

بنخه چې اولاد نه زیږوي؛ (۲) بی ثمره، بی حاصله.

شنه یی (šāndāy) پنج. م. (۱) شنتی، بند، دکه؛

(۲) بودول ونی نوم؛ (۳) اوم اکور، اومه مېوه.

شنه پدل (šāndedāl) مص. ل. (۱) بی حاصله کېدل؛

(۲) له اولاده پاتی کېدل، عقیمېدل؛ (۳) خرابېدل،

وېجاړېدل؛ (۴) بی نتیجی کېدل، ناکامېدل.

شنقار (šānqār) نر. م. بنکار، د باز د کورنی یو

مرغه دی.

شنکاره (šānkāra) ص. پنج. م. سنگره، تراهه

د برینه، کانیزه خټکه.

شنکی (šānkāy) نر. م. شینکی، هغه خټکی چې تر

گل وروسته دانه نیسي او شین رنگ لري.

شنگ (šāng) نر. م. (۱) خفیف اواز؛ (۲) افواه، شایعه

(۳) ص. نر. م. لیر، لیر غونډی؛ (۴) رمز، اشاره.

شنگار (šāngār) نر. م. سفهار، د توپک د گولپو

د تهرېدو اواز.

شنگال (šāngāl) نر. م. پنگل، پوره، پوره، شناگه

شنگرف (šāngōrf) جن. وگ. شنگرپ.

شنگرک (šangrak) نر.م. سرختی، عتاب، یو
 ډول مېوه ده چې په درملو کې استعمالیږي.
 شنگری (šangray) بنخ.م. ١) د خاورینو لوږو
 جوړولو قالب؛ ٢) د شوکیدلې او څارنې لپاره
 څلور کونجه برج.
 شنگرپ (šangrap) نر.م. جن. د جیوی سولفور،
 د جیوی دکان د ډبرو څخه یو ډول چې سور یا
 قهوه یي رنگ لري.
 شنگره (šangra) بنخ.م. شیکاره، متیزه، داسې
 پخله یا بنخه چې له کوم نارینه سره وتېښتي.
 شنګلی (šangaly) نر.م. پیڅه، رنگارنگ مری
 په تازو پیښي، له دغومریو څخه تارونه بېلوي
 او سررونو ته یې دوی درې غوتې ورکوي، چې د
 شوندي بڼه پیدا کوي.
 شنګن (šangān) نر.م. شګون، شګوم، بڼاګوم،
 بڼګوم.
 شنګوری (šangūry) نر.م. یو ډول څړوزمه
 غرنی بوټی دی.
 شنل (šanal) مص.مت. ١) التول، پتل؛ ٢) کینل،
 کینودل؛ ٣) تار تار کول، شیندل، پاشل.
 شنوالی (šanwāly) بنخ.م. بسونلی، د بسون د
 ونې زوی او دانې، د زیتون دانې.
 شنوی (šnobé) جن. شلومی، وګ. شرومې.
 شنه (šna) نر.ج. ١) واڼسه، نباتات؛ ٢) سابه؛
 ٣) شین رنگ.
 شنه پېروي (šnaperawī) بنخ.ج. دسترګو شنه
 پرده.
 شنه توخله (šnaūxāla) بنخ.م. شنه غاړه، توره
 غاړه، یو ډول ساري توخی دی.
 شنه څړه (šnaxāra) بنخ.م. ق. سهار وختی، پر
 لوی سهار، سپېدې چاود، سپېده داغ.

شنه زو غونه (šanazargona) بنخ.م. وګ. وګ. ره
 وزو غونه.
 شنه غاړه (šnağāra) بنخ.م. وګ. شنه توخله.
 شنه کوتره (šnakuwāra) بنخ.م. ولفه، غرنی
 کوتره، د بېتي کوتره، سارانې کوتره.
 شنه لوڅره (šnalūxāra) بنخ.م. خورسکه،
 غروسکه، غرسکه، شین دود، ګن لوګی.
 شنه هریره (šnabarā) بنخ.م. شنه اریزه، یو ډول
 طبي بوټی دی.
 شنې (šāny) نر.م. ١) شینې، شونی، د چرګانو
 شینې؛ ٢) شینې، یو ډول دانه ده چې د لاس
 پر ګوتو یا د پښو په تلسې کې راخپږي؛
 ٣) خسار.
 شنې (šne) بنخ.ج. شنی، تیتاقې، اوږې، د خنجک
 د ونې غوړې دانې.
 شنېدل (šanedāl) مص.ل. ١) ریښدل، تریښدل،
 ریږدېدل؛ ٢) زهیرېدل، پریشانه کېدل.
 شنېلی (šinclāy) نر.م. وګ. شینلی.
 شن (šn) مص.نر.م. ١) مست؛ ٢) د آس ششني.
 شنیا (šnā) صوت. ١) شن، شنهار، ششني؛ ٢) مچ،
 بنخ.م. شور، مستي.
 شنې شني (šnāšan) نر.م. شنا، شنهار، شیشني، د
 آس ششني.
 شني شني (šāšanāy) نر.م. ١) ګونګری، ګینګری؛
 ٢) شرتګاوو، چرنګانې.
 شنول (šnawāl) مص.مت. ١) شنېدل، شنېدل،
 خوځول؛ ٢) ششول، ششول، شونول.
 شنهار (šnāhār) صوت.نر.م. ١) شنا، کشهار؛
 ٢) ششنا، د آس لوازه؛ ٣) د پازو درېدو اولز.
 شنېدل (šnedaī) مص.ل. ١) ریښدل، خوځېدل،
 پورېدل؛ ٢) شیشېدل، ششېدل (د آس).

شور (šō) صوت، بیخ، م. ایش، اوش، وش، هش، ایشه، دخره درولو غیر.

شوا خون (šawāxōn) نر. م. نول، خم، کسراک، رنخ، خورین زده.

شوار (šwār) ص. نر. م. (۱) لرت، آزاد؛ (۲) غورولی، خپور ور، لولر، هولر.

شوارول (šwārōl) مص. مت (۱) لرتول، آزادول، خلاصول؛ (۲) غورول، خپورول، اولرول.

شوارپدل (šwārēpdil) مص. ل. (۱) لرتپدل، ولزپدل، خلاصپدل؛ (۲) غورپدل، خپرپدل، اولرپدل.

شوار (šwār) ص. نر. م. ج. (۱) بی ترتیبه، بی نظم؛ (۲) است پست، نرم، شرم، ژاولی.

شواره (šwārā) ص. بیخ. م. (۱) شاره، شنیده، بی حاصله؛ (۲) بهکاره اولته (بغله).

شوارپی شوارپی (šwārēšwārē) ق. (۱) توکر، توکر، خپری خپری؛ (۲) بی نظم، گنوده؛ (۳) است پست.

شوال (šawāl) نر. م. (۱) پرتوگ؛ (۲) چار، کار.

شویله (šōbila) بیخ. م. (۱) وگ، زنگه؛ (۲) ن. اص. جنگی تانک؛ (۳) بیخ. م. هغه اوبه چی په سیند کې لپتی لپتی بهیږي؛ (۲) زاږر، زاکن، جر.

شویین (šawbīn) ص. نر. م. ج. هغه خه چی د فاسفور د ترکیباتو مواد لري اود شپې په تیاره کې ښکاري.

شوپ (šup) صوت، نر. م. غورپ، غرپ، گوت، د مایعاتو د شپلر اولز.

شوپا (šopā) ص. نر. م. شویه، ناسته، شویر، هغه سری چی سنت (خفته) شوی نه وي.

شوپرک (šawparāk) نر. م. شکالکی، شکالی، ماهام، ښاپهرک، کتپوز، تی مرغه دی، بدن یې وړو لوغت و زړونه لري د شپې الوتنه کوي.

شوپر (šopēr) ص. نر. م. وگ، شوپا.

شوپه توب (šopatōb) نر. م. شویه والی، ناخفته توب، ناست توب.

شوپه شو (šopēšō) ص. نم. شویشو، نیت پری، تارپه تار، خپورور، خپری وږی.

شوپیان (šupyān) نر. م. تاوان، ضرر، اتناوت، نفور، نقصان.

شوپیانه (šupyāna) بیخ. م. (۱) تور، تورمت؛ (۲) شرم، خجالت.

شوت (šū) ند. نر. م. سوچ اسچا شتکی (عمل)، سوچبره، د لو پوړه اصطلاح ده.

شوتار و بازار (šawtār wbāzār) نر. م. (لو). د ژمنی موسم یو ډول لوبه ده.

شوتتی (šawtatāy) نر. م. وگ، کپشه.

شوترکی (šutarāki) بیخ. م. دلره، د اوبه دلره، د اوبه پشکه.

شوتل (šawtal) نر. ج. شوتله، شپتل، شفتل، شپنر، یو ډول گیاه ده.

شوته (šawta) جن. یوه سر ښناکه ماده ده چی د ونو لوباتاتوله حشر او خزنده و خنجر اتویسی لوبات وچوي.

شوتلر (šutlār) نر. م. شترلر، دوه مایل لرگی دی چی د ارت د پری د تاوولو لپاره درول شوي وي.

شوتی (šawta) بیخ. ج. (۱) ترکي تکالی، ملندی؛ (۲) لوتی بوتی، چتیا، ناشودي.

شوت (šū) ص. نر. م. ج. (۱) شوته، شل، هغه شوک چی لاس یا پښه یې شله او له کاره لسیدلې وي؛ (۲) نر. م. په سپورتو کې د هدف په لور د گیند پورې وهلو عمل.

شوت کلیان (šūtkalyān) نر. م. وگ، سود کلیان.

شوتکه (šūtkā) بیخ. م. شوتی، سوتکه، د جوارو وږی.

شوتیه (šūtiya) پنج. م. ۱) اوم ختکی، اومه خریوزه؛
۲) ص. نهد وگ. شوت ۱).

شوتی (šūtiy) ص. نرم. شوت لاسی، په لاس
شوت، په لاس گود.

شوخ (šūx) ص. نرم. ج ۱) اوران، مست، شیطان؛
۲) ظریف، توکمار؛ ۳) ارومجانہ رنگونه.

شو خون (šūxwān) نرم. م. تار، شپخون، ناتار، د
شپې له خوا پر دښمن باندې ناخاپې يرغل.

شوخي (šūxi) پنج. م. ۱) اوراني، مستي، شیطاني؛
۲) توکه، ظرافت.

شودانه (šūdwān) پنج. م. شوانه، سیلی، لوبړنده،
دماشومانو د تندي او کوتي ترمنځ ترمه برخه.

شود پی (šūdapī) پنج. م. ۱) اوگ، شدری؛
۲) شودی پی، یو ډول شیدې لرونکی نبات دی.

شودر (šūdwār) جن. وگ. شوتل.

شودسارنگ (šūdsarāng) نرم. م. (سر.) سود
سارنگ، دکافي تات پوراگ دی.

شودنات (šūdnāt) نرم. م. سودنات، سدمنات، د
میگ راگ د پترو له پارچو څخه یو دی.

شوده (šūda) جن. وگ. شیدی

شوده (šūda) ص. نې. ساده، بی تهذیبه، کم عقل،
سودر.

شود یاره (šūdyāra) پنج. م. وگ. شدياره.

شودی والا (šūdwāla) شیدې خرخوونکی،
شودی خرخوونکی.

شودی وزیجی (šūdwrijé) شیدې وزیجی،
شیرینج.

شودنگ (šūdnāng) ص. نرم. م. ج. ۱) شوده، ساده؛
۲) بی غیرته؛ ۳) نرم. له شرمه دک عمل.

شور (šū) صوت. نرم. م. شې، شور، چور، شرت،
د مایع شې د بهیدلو توپینو اواز.

شورا (šūra) نرم. م. ۱) اسلا، مشوره، مصلحت،
سورت؛ ۲) شورا، جرگه، شونډه.

شورش (šūraš) نرم. م. وگ. چورین.

شورشیر (šūrašīr) نرم. م. دخولي جنگ، غالمغال،
شور شور (šūrašīr) صوت. نرم. م. شرشر، شرشر، د
اوبو د توپینو اواز.

شورگی (šūrkāy) صوت. نرم. م. شرهار، شورهار،
شورگی، د اوبو یا مایعاتو د پرله پسې توپینو
اواز.

شورگی (šūrakāy) پنج. م. شارکه، زرگره، گل
خرینگه، مینکه، میتا، چارونی، چارو.

شور ماشور (šūramāšūr) نرم. م. شور، شور و غوغا،
چان چوڼ، غالمغال.

شوروا (šūrwā) پنج. م. وگ. چوروا،
شوره (šūra) جن. وگ. چوره.

شوریدل (šūradā) ص. ل. چریدل، شریدل،
شریدل، د اوبو یا نورو مایعاتو توپینګ.

شور (šū) صوت. نرم. م. ۱) جر، شې، د مایعاتو د
توپینو اواز؛ ۲) غرپ، گوت، شوپ، جرعه؛
۳) نرم. م. ص. نې. چوخرن، چویرن، چویرن.

شور اتوت (šūratūt) نرم. م. مسوده توت، د شستی
توت له کورنی څخه یو ډول توت دی.

شور ایی (šūrai) پنج. م. کپ، قلف، کپف.

شور پور (šūrpūr) ص. نرم. م. ج. ۱) ناولی، مردلر؛
۲) شرم، شولر.

شور تک (šūrtāk) نرم. م. داسې توکر چې مست او
شېل او بدل شوی وي.

شورک (šūrk) نرم. م. شوت، شت، سچ، شېج،
چلتک، پرويشنه، شتکی کول.

شورگی (šorgāy) نر.م. ۱) اوزنگ، هاونگ، هاون، چتر، وکلی، ۲) دشلو مبولوبس.

شورول (šurawāl) مص. مت. ۱) شورول، تبول، یوشی له دپرو پخولو یا مینخلو یا دپرو زولو له امله شورول، ۲) دتپ شریدل، کالی شریدل.

شوره^{۱۱)} (šora) بڼغ. م. ۱) دچنولو توکر، ۲) ماشوره، خولپوتی، ۳) اشته مری، لویه خمشه.

شوره^{۱۲)} (šura) بڼغ. م. ۱) دجواریو څخه، ۲) دباچری روی، ۳) ص. بڼغ. م. هغه سترگه چې اویه او چوڅنې کوي.

شورهار (šurhār) صوت. نر.م. شورهار، گرهار، شورکی، شرار.

شوریدل (šuredāl) مص. ل. ۱) ددپرو پخیدو یا پبول کېدو یا زړیدو له امله تریدل، شریدل؛ ۲) شورهار کول، ۳) دتپ، لباس، شریدل.

شوش (šoš) نر.م. ۱) وگ، ششک؛ ۲) سرغند، سکرته، خولن، شوشی.

شوشک (šošāk) نر.م. وگ، ششک.

شوغ (šug) ص. نر.م. کسور، تبات، تات شوی، منحنی.

شوغی بدل (šugredāl) مص. ل. ۱) سورغی بدل، دده پرده لوبتل، لږخ پراخ اوبتل.

شوغکه (šugāka) بڼغ. م. لسه، اشکه، لسه، د غنمو یا اوریو د روی لسه.

شوغول (šugawāl) مص. مت. کبول، تبول، منحنی کول.

شوغه (šugā) بڼغ. م. ۱) اشخ وپښته، غیبه وپښتان؛ ۲) غده، چوغه، جوغه، لویه چینه، چکمنه.

شوغی (šugāy) ص. نر.م. ۱) هغه پسه چې غوړونه یې سپین کوي ولری، ۲) کوسه.

شوغیدل (šugedāl) مص. ل. کېدل، منحنی کېدل.

شوق (šawq) نر.م. ۱) نات، غله، څله، میل، مینه، لېوالتیا، ذوق؛ ۲) تص. مطرط میل، انزهاج.

شوقدر (šawqadar) نر.م. وگ، شوکدر.

شوقمن (šawqman) ص. نر.م. ج. لېوال، شوقی، ذوقمند، کازمن.

شوگ^{۱۱)} (šūk) مف. نر.م. ۱) شکېدلی، پری شوی؛ ۲) لږخ شوی، مال او شته ترې اخیستل شوی.

شوگ^{۱۲)} (šök) نر.م. ۱) ښور، تک، شوق، چری، تکان، ضربه؛ ۳) دحیرانتیا په وخت کې دمغز یا احساساتو ناخاپی پاریدنه.

شوگاره (šūkara) بڼغ. م. نوکاره، تونگار، شېگار، شونگار، گروی.

شوکانی (šawkānāy) نر.م. نر.م. پرست لوبی کانی چې له هغو څخه څښی لوبی جوړوي.

شوگ پوکد (šūkpuḱ) ن. نر.م. څیړی ویی، څیړی څیړی، ریتاری ریتاری.

شوکت (šawkāṭ) نر.م. برم، پرتم، اوکوب، شان، سامانه، شمشه.

شوگ تراپی (šoktrapi) بڼغ. م. د شوگ په وسیله معالجه، د شوگ درمان، دعصی تحریک په وسیله روغتیا اعاده کول.

شوکدر (šawkadār) نر.م. شېکدر، دقدرشپه، شب قدر، لیلۃ القدر، شوقدر.

شوگمار (šukmār) ص. نر.م. ج. شوگماران، داره مار، شوکه کوونکی، لاری وهورنکی.

شوگوز (šawkor) ص. نر.م. ج. شېهروندی، شېهاندز، شېهلی، شېکور.

شوگول (šukawāl) مص. مت. ۱) شکول؛ ۲) اربابول، راجلا کول؛ ۳) په لاره کې شکونه کول.

شوکه (šūka) بڼغ. م. غلا، تښتونه، لاره وهنه، له یو چا څخه په لاره کې په زور مال اخیستل.

شوکی پوکی (šūképūke) ص. نپ. وگ. شورک پوکی.

شوکیدل (šūkedál) مص. ل. وگ. شکیدل (١١).

شوگی (šūga) بئغ. م. یو دول وریجی.

شوگیر (šawgír) نر. م. خوب نه کول، شوگیره، شپه پر سر اخیستنه.

شول (šwá) مص. ل. مول، کیدل.

شول (šū) ص. نر. م. سخت، کلک، خیی.

شولپمبی (šolpambay) نر. م. شولمپی، پلاله، د شولو میده وانه، شول وانه، پروره.

شولتکی (šoltakay) نر. م. شولک، شولگ، د بدن پوست، د وجود پوستکی.

شولخ (šolax) نر. م. د ژبی زیړه برخه، د ژبی خیره حصه، د ژبی پاسنی برخه چې خیره وی.

شولکه (šolaka) بئغ. م. وگ. ژوره (١١).

شولکی (šolakay) بئغ. م. یو دول کوچنی بنیان، د نوي زبیدلی ماشوم وړ کوتی بنیان.

شولگ (šolag) نر. م. (١) شولک، د پوستکی لومړی طبقه؛ (٢) بوجی، پوری، گونی، گونی.

شولگ (šulag) نر. م. ژامه، زامه، د خولې ژامه.

شولگره (šolgra) ص. نپ. شولگر، هغه عمکه چې شولې په کې کرل شوې وی.

شولمبکه (šolambaka) بئغ. م. یو دول پلن بې دنبره پرتی دی چې پانې یې سپین رنگ لري.

شولمپی (šolampay) نر. م. وگ. شولپمبی.

شولو اینه (šolwasa) جن. پروره، ناری، پلاله، د شولو دروزه، د شولو وانه.

شوله (šolá) بئغ. م. (١) د وریجو پوتی، د شولې پوتی؛ (٢) جن. یوراز خواره دی چې د پنډو وریجو خفه پخپری.

شوله (šwala) بئغ. م. (١) دنس خریکی، (٢) د خارویو د نوکانو پری کولو آله؛ (٣) د کولنج درد؛ (٥) د بئغی د وضع حمل درد.

شولې (šolay) ص. نپ. بېکاره او سسته بئغه.

شولې (šolé) بئغ. ج. د وریجو پوتی.

شوم (šūm) ص. نر. م. ج. (ج. شومان) (١) کرتی، موزی، بخیل؛ (٢) نحص؛ (٣) بدمرغه؛ (٤) مچ.

نهار، ووی.

شوماشتی (šomākti) بئغ. م. زموږ د هېواد له ژبو خفه یوه ژبه ده. د ژوند لټو یې کونړ دی.

شومتیا (šumtyā) بئغ. م. (١) شوموالی، کنجوسی، بخیلی؛ (٢) مچ، بدمرغی؛ (٣) نحوست.

شومری (šumre) جن. وگ. شرومبی.

شومل (šumál) مص. ل. شومول، چبل، خبل، چکل، شکل، د مایعاتو غوزیل.

شومله (šomia) ص. نپ. زور اوله کاره وتلی شی. شومول (šumawál) مص. مت. وگ. شومل.

شومه (šūma) بئغ. م. (١) دمپوې خوبه؛ (٢) دیوه شی جوهر و قوت؛ (٣) دمپری د لومړی شپې یاد کال پوره کېدو خیرات؛ (٤) دشپې یوه برخه؛ (٤) د یوې شپې خواره؛ (٥) دیوه وخت زری.

شومه دم (šūmadám) نر. م. نیمه شپه، پخه شپه.

شومه نیول (šumaniwál) مص. ل. (پ. ک.) له دردی خفه لاس نیول؛ شوکسه د نواتی په توگه د هغه چا کره ورغی چې د ورسېدلی زبان د غچ لپاره هېڅ جوړې ته نه حاضر یې، په دغه وخت کې نوله دردی خفه لاس نیسي چې دکور خاوند ددوی غوښتنه ومني.

شومی (šūmay) نر. م. غرپ، گوت، شوپ.

شومی (šūmí) بئغ. م. (١) شوموالی، شومتیا؛ (٢) نحوست؛ (٣) لوړه؛ (٤) کمزورتیا.

شونتی (šončay) پنج. م. پهنی، پهنه، دروکی،
 پهلوئی، چراغ چوب؛ ٢) ص. پنج. م. شونی،
 هغه هغه چې په پوه لاس گوډه وي.
 شونډ (šund) جن. ١) وگ. زنجبیل؛ ٢) نر. م.
 شونډه، سونډه.
 شونډا (šundā) ص. نپ. شونډور، شندور، کنډا،
 شونډو، غټ شونډی.
 شونډان (šundān) نر. ج. شونډی، سونډی، د
 (شونډه) جمع.
 شونډاک (šundāk) نر. م. ج. شونډکونه، وریوز؛
 د شونډو لاندېنې برخه چې زنه هم په کې راځي.
 شونډاکي (šundākay) ص. نر. م. بلرنگه، پي
 خېرې، د بلرنگې پي خېتن.
 شونډکیز چرگ (šundakizčarg) نر. م. پیل مرغ،
 خرتمی چرگ، فیل مرغ.
 شونډو (šundu) ص. نپ. وگ. شونډا.
 شونډو خانې (šunduxān) نر. ج. ص. نپ. وگ.
 شنډوخانی.
 شونډه (šund) پنج. م. ج. شونډی، شنده، سونډه؛
 د خوړني پانډېنې برخه چې دوي برخې لري.
 شونډه وتل (šundawatāl) ص. ل. پرشونډه
 باندې واړه واړه بخارونه راختل.
 شونډیز (šundiz) ص. نر. م. ج. د شونډې په
 شونډه اړوند - شونډیز غو (ب. ب. پ).
 شونکی (šūnkay) نر. م. کېدونی، کېدونکی،
 شونی، ممکن.
 شونگوره (šungōra) پنج. م. شونگه، هغه بېدی
 چېم، پوه خنده يي نه وي.
 شونگن (šungun) وگ. شگون.
 شونگه (šunga) پنج. م. هغه سپنډه چې پوره
 خنده يي نه وي.

شونه (šwana) پنج. م. کېنه.
 شونی (šūnay) مف. نر. م. شونکی، کېدونکی،
 کېدونی، ممکن.
 شوو (šwa) پنج. م. پناه ورکونک، پناه.
 شووینیزم (šowinizam) نر. م. په وطنپالنه کې
 تعصب، افراطي وطنپالنه.
 شوه (šawa) پنج. م. ١) د شیشم ونه؛ ٢) ص. نپ.
 ق. کېنه، غوړ، شپوه؛ ٣) هجر، انکسار.
 شوه توب (šawātob) نر. م. غوړ توب، غوړوالی.
 شوه کېدل (šawākeda) ص. ص. مت. ١) شپوه
 کېدل، بېکته تلل؛ ٢) ص. ج. له جگړې څخه
 لاس اخیستل، عجز بېکاره کول.
 شوی (šaway) مف. نر. م. سپینه شوی خامتا،
 سپینه شوی پستی.
 شوی (šawe) پنج. ج. نیم، پوره ونه ده چې پوستکی
 او پانې يي تریخ خوند لري.
 شه (ša) ف. ١) شو، سو، کېده، استمراري ماضي؛
 ٢) سه، د مخاطب مفرد صیغه ده - ورک شه.
 شها (šahā) پنج. م. شهي، معشوقه، مجبوره.
 شهاب (šahāb) نر. م. ١) لجه، د اور لجه؛
 ٢) ستوری، روپانه ستوری.
 شهاب ثاقب (šahābūsqāb) نر. م. اسماني
 ذېرې، اسماني تپي، شهاب، میتور.
 شهادت (šahādāt) نر. م. ١) شاهدي ورکونه،
 گواهي ورکول؛ ٢) ال. م. حضور، معاینه، اطلاع؛
 ٣) شهیدېدنه؛ ٤) خرگندېدنه.
 شهادت نامه (šahādātunāma) پنج. م. ١) لیک
 لیک، دیپلوم، دیپلومه؛ ٢) تصدیق؛ ٣) شهادت
 لیک، شهادت پاته.
 شهاصت (šahāmāt) نر. م. ١) مېړانه، غیرت؛
 زور ورتوب؛ ٢) لویي، سترو توب؛ ٣) غوړکي.

شهانہ (šahāna) ص. نپ. د شاه، شاهي، شاهانه.
 شهباز (šahbāz) نر. م. ۱ مسپين هفت باز، بهه
 بکاري باز (۲) مو. وگ. زخمه.
 شهد (šāhad) جن. وگ. شات.
 شهرت (šuhrāt) نر. م. ۱ مشهور بنده؛ ۲ بکاره
 کبده، خسر گند بنده، جوت بنده؛ ۳ سوانح،
 پيژندنه.
 شهر يار (šahrīyār) نر. م. ۱ دجار مشر؛ ۲ پاسوال،
 تولواک، پاچا.
 شهزاده (šahzāda) نر. م. وگ. شازاده.
 شهبوار (šahswār) ص. نر. م. شا سوار، د
 اس د سپر لي ماهر.
 شهکار (šahkār) نر. م. وگ. شاهکار.
 شهلا (šahlā) ص. بئغ. م. ۱ تکي توري بنایسته
 سترگي (بنگه)؛ ۲ شين ويره سترگي؛ ۳ يو
 دول نرگس.
 شهنایي (šahnāyi) بئغ. م. مو. شاهنايي، شهنای؛
 «سورنا»، د موسيقي يوه لرگينه آله ده.
 شهنا (šahānd) نر. م. وگ. شند.
 شهو (šahó) بئغ. م. ۱ اشها، شهي، معشوقه؛
 ۲ شهي، ددلي مينه (معشوقه).
 شهوت (šahwāt) نر. م. ۱ مني؛ ۲ جماع ته زړه
 کبل؛ ۳ دلالت د درگ ميل.
 شهود (šuhūd) نر. م. ۱ حاضر بنده؛ ۲ ع. مشاهده؛
 ۳ شاهد بېدل، د شي لېدل.
 شهيد (šahūd) ص. نر. م. ۱ د خدای په لاره کي
 مر؛ ۲ حاضر، شاهد.
 شهين (šahīn) نر. م. ۱ وگ. شند؛ ۲ د يوه ساز
 نوم دی.
 شسي (šay) نر. م. (ج. شيان) ۱ مال، متاع؛ ۲ شه،
 خيز؛ ۳ (فل.) پدیده.

شسي (šī) ف. مرستعال فعل دی چې په حال، استمراري
 اور اتلسونکي زمانه کي استعمالېږي، د امر
 صيغه ده.

شيباخه (syāja) بئغ. م. شاعه، شازه، د تپي تپي،
 دکاني تپي، پلنه تپره.

شکېره (šebāra) بئغ. م. وچکي، لويه تبه، خواجې
 توره تبه، محرکه (تبه).

شيبيره (šībāra) بئغ. م. اساني، سهولت.

شېبه (šebā) بئغ. م. ۱ لحظه، دم، آن، لير وخت؛
 ۲ ترله، ترره، د باران شيهه.

شيبه (šība) بئغ. م. يو ډول کچه مرغله (مرغچي)
 ده.

شېبه گري (šebagariy) ادونگ شېبه، درنگ
 ساعت، لير ساعت، شه وخت.

شيت (šit) ص. نر. م. ج. ۱ چخيت، چيت پيت؛
 ۲ مراري، شيته، چينگ.

شيتان خوت (šaytānxwāt) نر. م. کولولو، د
 مت شيطان، يو ډول خزنده ده؛ ۲ د ماشومانو
 يو ډول لويه ده.

شيت په شيت (šitpāt) ص. نر. م. ج. شويه
 شو، خپور وړ، تيت وپاشان.

شيتي (šitār) نر. م. غيبرخت، شل رخت.

شيتنه (šīta) ص. بئغ. م. ۱ اد شيت مؤنث؛ ۲ د يوي
 مرغی نوم دی؛ ۳ لويه شوي بېلې.

شيتنه خوله (šitaxwā) بئغ. م. جينگه خوله، ويره
 خوله، ويره خوله.

شيتي (šitay) بئغ. م. ۱ اشسي، تپيري؛ ۲ تپره
 اوسپنه چې د تپره سر لگول کېږي؛ ۳ توکه،
 پپري؛ ۴ دلرگي تپلې.

شيتيه (šitā) بئغ. م. شوته جوار، د شخولو سره جوار،
 د جوارو هغه غوټي چې پتونه ولري.

شیرخ (š(e)ayix) ص. ن. م. ۱) سپین پیری، بودا
 ۲) مرشد، پیر، ۳) مسلمان شوی هندو.
 شیرخ چلی (šexčali) ن. م. یو افسانوی شوده دی
 چې نوم یې د کوزې پېتونخوا او هند په شعرونو
 سترو او کيسو کې ډېر اخیستل کېږي.
 شیرخلو (šexčaw) ن. م. شخه دو، شیشو، شیشو،
 پتخک، چپچر، یو ډول مرغی ده.
 شیرخی (š(x)xi) جنغ. م. ۱) سپین ویرتیا، بودا توب،
 زربنت، ۲) مرشدی، پیری، ۳) زهد، تقوا.
 شیرخی (šayxai) ن. م. د پسونو یوه ناروغی ده.
 شیدا (šaydu) ص. ن. م. ۱) مین، عاشق، ۲) ع. د
 جنباتو اهل.
 شیداتکه (šidanka) جنغ. م. یو ډول نبات دی.
 شیدې (šidč) جن. شودی، پی، شوده، لبن.
 شیدې و غوری (šidewuǵwan) جن. (پنخ) یو
 ډول خواره دي.
 شیدو (šed) ن. م. (ج. شېدونه) شېت، استر، پوښ،
 دویم استر.
 شیرازه (šerāza) جنغ. م. ۱) د کلا له دېواله
 چاپېره راتاوشوی بل دېوال، ۲) ص. ن. م.
 سپراره، مسور، ۳) جن. چکه، د تروو چکه.
 شیراک (šerāk) ن. م. تلتک، پرستن، شهرک.
 شیرالپ (širālap) ن. م. یو ډول نبات دی چې ژېړ
 گل لري.
 شیرچای (šircāy) جن. توری، د شیده چای.
 شیرچایی (šircāyi) ص. ن. م. جنغ. م. ج. له
 سرورنگو شخه یو ډول رنگ دی.
 شیرخت (šerxat) ن. م. شهرخط، شهر و خط، د
 شرط تړلو او شمار یوه وسیله ده.
 شیرخوله (šerxwāla) جنغ. م. یو ډول شین بوتی
 دی چې ژېړ گلان کوي.

شیرخیمت (širxōst) جن. شیرخشت، زمسود
 هېواد د طبي نباتاتو یو محصول دی.
 شیردان (širdān) ن. م. ۱) بویه، توتی، شوخه،
 منبوکه، یوه آله ده چې په اودان، بوتل او
 پورې نښتی وي، ۲) الموری، د ماشومانو یو
 ډول ناروغی ده.
 شیرشاو (šeršaw) ن. م. کنده، کمکی، تله، کوچنی
 ترازو، وړه تله.
 شیرشیرک (širširak) ن. م. جبهه زاره لومړنه
 لرونکې غمکه.
 شیرک (šerāk) ن. م. ۱) وگ، شراک، ۲) شرک،
 کلاتکار، شیفنکی.
 شیرک (širāk) ن. م. پی شوده، شیرگی، شیرگی،
 د جوارو هغه ووی چې دانه یې کلکه شوې نه
 وي.
 شیرکارل (širkārāl) ص. م. مت. ۱) اوښکې کول،
 ښکارل، توش کول، ۲) مج. لمسول.
 شیرکتی (širkatāy) جنغ. م. هغه خوا چې کالوسر
 (تول کال) شیدې کوي.
 شیرکنښ (širkās) جن. یو څه خمیره شوی اوره په
 اوبه کې منښی چې لږ پاتې شي او یو ډول ژاوله
 پیدا کړي بیا په زخم یا د پښو په چاودو وړ دي.
 شیرکه (šerāka) جنغ. م. وگ، ښارو.
 شیرکی (šerakāy) ص. ن. م. ۱) زمردی، زردا
 ۲) د شهر مصفر شکل.
 شیرگرم (širgaram) ص. ن. م. ج. شیرگره، ترم
 نوم، تودوکی، تمنی، تومنی.
 شیرگنی (šerganāy) ن. م. چته، د مچبو کتلو،
 د مچبو خاله، د مچبو گری، شگیرگینی.
 شیرهاهي (šinnāhi) ن. م. ۱) اصیل ماهی، یو
 ډول غټ کب دی، ۲) یو ډول صدف دی.

شیروار (širwār) نر.م. پی وار، خو گورونه شیدی
بره یوهای کوی، مستی بی په گده سره شاری
لو کوچ بی په ولراخلی.

شیرواری (širwāry) پنج.م. ۱) دلرگی شمشی
پاکوندی چې کوچ ورباندې له شلومبو څخه
راغونډوي؛ ۲) دمستو کتوه.

شیروانی (širwāny) پنج.م. دکرتي دېم د پاسه
له لرگو څخه یوښی جوړوي په سر بی خټه اچوي،
په دې وسیلې سره د اوبو مخه نیسي.

شیروانی (širwāni) پنج.م. دنوي زېږېدلي ماشوم
چینه.

شیروشکر (širukakar) نر.م. وگ. ذولسانین.

شیره (šira) ص. نر.م. ج. ۱) پوز، اېلوچ، نابالغه
هک؛ ۲) اوری، رودونکی. ر.؛ ۳) عصاره،
جوس، دمېوي اوبه، څوږ؛ ۴) خریږی؛
۵) ساده لیتی، اتوب.

شیری (širay) نر.م. دگندنې په څېر یو ډول بوتی
دی چې خوږ خوند لري او خوړل کېږي.

شهری (šeray) نر.م. وگ. شری.

شهری (šeray) پنج.م. ج. وگ. شاری.

شهرین (šerín) ص. نر.م. ج. وگ. خوږ (۲).

شهرین بویه (šerínboya) پنج.م. وگ. خوږه وله.

شهرینکه (šerínaka) پنج.م. وگ. ځوانکه.

شهرینی (šerini) پنج.م. ج. شهرینی (۱) خوږه،
خوایه؛ ۲) زېږېدلی (۳) شهرینی خوړي،
لاس نهوی؛ ۴) خوړوالی.

شهرینی باب (šeriniḅāb) نر.ج. خوایه، خوایه
شبان، تول هغه شبان چې خوایه وي.

شهر (šer) ص. نر.م. وگ. شور (۳).

شهر (šerā) ص. نر.م. ډوغر، څوک چې په یوه
سترگه وړندوي.

شیزوفرنی (šizofrni) پنج.م. (رو.) شیزوفرنیا،
دروح یا شخصیت د تجزیې ناچوړې، د ځوانی
جنون، یوه اروایی ناروغي ده.

شیزوگونی (šizogoni) ص. نر.م. (پیا.) شایزو
گونی، غیر زوجي ځانگړی مضاعف انقسام
دی.

شیمست (šimst) نر.م. یوه کریستالیني ډبره ده چې
په اسانی سره پرده پرده کېږي.

شیشپر (šišper) نر.م. ۱) مچ، غرانگه، دقهر نارو؛
۲) امخ لرونکی سوتی.

شیشتی (šišṭay) نر.م. شپشتی، د څرخ پره،
برونی، لکه د ژوندې د څرخ پرې.

شیشر (šišar) ص. نر.م. ۱) بې حیا، بې شرمه،
چیچر؛ ۲) نر.م. چوړو، شیشو، شېخډو، یو
ډول مرغی ډه.

شیشک (šišak) نر.م. ششک، درشیل، دوشیرل،
پیشرلی، درې کلن پسه.

شیشکه (šišaka) پنج.م. ۱) روې، اریابې، بلا؛
۲) لېته، شتکه؛ ۳) دتفر نری نری کرښې.

شیشگی (šišgáy) نر.م. جهزگی، شیزگی،
شکون ته ورته یو کوچنی تی لرونکی او حشره
خوړونکی ژوی دی پزه یې اوږده، لاسونه او
پښې یې لنډې.

شیشگی مار (šišgaymār) نر.م. تورمار.

شیشمن (šišmín) نر.م. چپشکی، اوله، لیری، نوی
زېږېدلی وړی، وړی چې شوي دي.

شیشم (šišóm) نر.م. وگ. شوه (۱).

شیشمنل (šišmál) ص. مت. وگ. ششل.

شیشمنی (šišmány) نر.م. ششنا، د آس شیشنا، د
آس جگ او ځانگړی، از.

شیشو (šišo) نر.م. وگ. شینر (۲).

شیشیه (šiš) بیخ. م. وگ. بجنه.

شیشی (šišay) نر. م. شیشار، سسی، لگونی،
یو بونی دی چی داور بلولو لپاره کاره پری.

شیطان (šyṭān) ص. سر. م. ج. (ج. شیطانان) د
غته دیم، ابلیس؛ ۱) د اسلام له نظره شیطان
یو پیری دی چی له اوره پیدا شوی دی. ۲) مج.
چوغلگر؛ ۳) شرح ورنکاری.

شیکلی (šiky) نر. م. یو دول زهرجن بوتی دی.
شیکره (šigara) بیخ. م. ۱) باران؛ ۲) تهبز باران،
د باران تیزه شیه.

شیکره (šigara) ص. بیخ. م. شیکاره، شنکوه،
متیزه، له خپل مبره څخه تبتدلی بڼه.

شیل (šil) نر. م. ج. ۱) یوه رسوبی دبره ده؛
۲) د باندې کلک پوښ؛ ۳) گوجی؛ ۴) گولی.

شپلاوه (šelāwa) بیخ. م. یو دول خنډیونه ده چی
په توله ځمکه باندې یو شان اوبه ودریږی.

شپله (šela) بیخ. م. ۱) خور، لگو؛ ۲) دسترگو په
کونجو کې کتنه.

شپله پینگ (šilapīng) ص. نر. م. ج. گوبی،
گوبه، له خلکو جلا، څنډې ته.

شیللی (šelāy) نر. م. له سپین و تور رنگ څخه یو
مرکب رنگ دی.

شیمی (šimi) بیخ. م. وگ. کېمیا.

شین (šin) ص. نر. م. (ج. شنه) ۱) یو رنگ دی؛
۲) وگ. زغون؛ ۳) اراتو کېدلی، زرغون
شوی، راشین شوی.

شین امی (šinami) ص. نر. م. نالوستی،
بېواده، بالکل امی.

شین پانی (šinpāny) نر. م. نیلوفر، د نیلوفر
گل، یو دول بوتی دی چی غټه گل کوي.

شین پوزی (šinpūzy) نر. م. گلپتی توپک.

شین تتی (šintatay) نر. م. وگ. شمشتی.

شین تری (šintaray) نر. م. یو دول پهلبل دی.

شین توپکه (šintopaka) بیخ. م. وگ. شویږی.

شین توپی (šintopy) بیخ. م. وگ. شویږی.

شین تاغ (šināg) نر. م. شین تخی، شین تیغ،
شین تاغی، یو مرغه دی.

شینجاوی (singjāway) نر. م. شین وزمه،

مراوی ونه، مراوی بوتی، چینګ بوتی، شپته
بوتی.

شینجکی (šinjakoy) بیخ. م. وگ. دمل.

شین چغزی (šinčağzay) بیخ. م. پسته، غرنی
مېوه ده.

شین چمبی (šinčambay) نر. م. چسروی،
رنګریز، ننگریز (وگ. رنګریز).

شین خوتی (šinxotay) نر. م. شین تیغ، یو مرغه
دی چی په درې یې نیله زاغ بولي.

شین خورکه (šinxwaraka) بیخ. وگ. شرمبکی
شیند (šind) نر. م. وگ. شند.

شیندکه (šindaka) بیخ. م. گاتې، واره واره
کانې چی هلکان پرې لویې کوي.

شیندل (šindal) نر. ج. ۱) د څارویو تر پښو لاندې
لامده خوشایي؛ ۲) مج. بولي، امتیازی، ادرار؛

۳) مصرې بمت، نوستل، بښل، خپرول.

شیندلونی (šindūnay) نر. م. ۱) د شیندلو آله؛
۲) ص. نر. م. بدخښه، مسرف.

شیننده (šindā) نر. ج. نوسته، شنه، پنده.

شیندی (šinday) نر. م. ۱) یو دول غرنی وابسه دي
۲) د حبوباتو دانې؛ ۳) وگ. رېدی.

شین دولی (šindawlay) نر. م. سراوی فصل،
چینګ او شپته فصل.

شینلای (šinday) بیخ. م. کراو، ریر، کراک.

شیرین زهری (šinzmaráy) ص. نسر. م. زور،
دلاور، تکره او چمتو.

شیرین بوی (šinzíray) ص. نر. م. گسویختی،
چی بیره بی سپین او تور و بختان ولری.

شیرین سترگی (šinstárgay) ص. نر. م. شیرینی،
شینو، دشتو سترگو خاوند.

شیرین سمری (šinsáray) ص. نسر. م. می وریجی
و بختان لرونکی.

شیرین سمری (šinsáre) بچ. م. ۱) یوډول شنه تویی
ده؛ ۲) سونه، یوډول هیلې ده؛ ۳) ص. بچ. م.
د شیرین سمری مؤنث.

شیرین سمورخی (šinsurxáy) نر. م. ۱) شیرین بخن
رنگ، شیرین ویره؛ ۲) یوډول آس دی.

شیرین شمویی (šinsóhuy) نر. م. سارایی ویلتی،
وحشی بودینه.

شیرین غاری (šingáray) نر. م. رنایگی، یوه خبره
مرغی ده چی نسبتاً غته او شنه غاره لری.

شیرین غتیا (šingá) نر. م. نیمه پخه غله، کچه
غله.

شیرین غتیه (šingála) بچ. م. پلوه گوته، بونده،
لاکولکړه، چوخلی، د شهادت گوته.

شیرین غزی (šingóray) نر. م. د غز یوډول ونه ده
چی پانی نه غورځوی.

شیرین غوده (šingóda) بچ. م. تیتاری، یوډول
مرغی ده.

شیرین غولانخی (šingolánxay) نر. م. دوزو،
مهره یوډول ناروغی ده.

شیرین کخ (šinkác) نر. م. یوډول رگ لرونکی
تیره ده. له دې تیرې نه مردکی هم جوړوي.

شیرینکلی (šinkalay) بچ. م. شتکه، شیشکه،
شنه لپته.

شیرین کورم (šinkwram) نر. م. شیرین دند، د لوبو
خلیر، تالو، د لوبو دند.

شیرین کوژی (šinkúžay) نر. م. د یوې مرغی نوم
دی.

شیرین کوسمی (šinkóšay) نر. م. ۱) ترکو ترې غتیا
یوډول مرغی دی؛ ۲) یوډول شنه سمری ده.

شیرین کومکه (šinkómaka) بچ. م. شیرین کومه،
سارانی کوتره، شنه کوتره، ولفه.

شیرینکی (šinkáy) نر. م. ۱) خام ختکی؛ ۲) شنه
واچنه؛ ۳) ارنگه خاوری.

شیرینکی (šinkáy) بچ. م. خاوری، کنډول، خاورینه
کاسه.

شیرینکی ماهی (šinkaymaháy) نر. م. یوډول
شیرین بکلی کب دی.

شیرینکتی (šingalay) بچ. م. شیرینتی، شنه
ختل، اومه مهره.

شیرینگری (šingráy) بچ. م. برج، اتاری، اتارس،
تاری، گری، بورجل، مربع شکله برج.

شیرینگروپینگری (šingrópingró) ص. نر.
شرانگی وړانگی، شاری واری، شرم جرم.

شیرینگره (šingóra) ص. بچ. م. شیکره، شنگره،
شیرینگری، متبزه؛ ۱) هغه مهره وینه چی له

مهره خفه و تبتی؛ ۲) هغه نجلی چی تر
واده د مېخه په خپل مهره یا بل چا پسې

وتبتی.

شیرینگری (šingaráy) ص. بچ. م. وگ، شیرینگره،
شیرینکلی (šingwáray) نر. م. ۱) شیرین گل، یوډول
مضر بوټی دی؛ ۲) داوېن غولانخه، یوډول خوږ

بوټی دی چی شیرین گل لری.

شیرینگی (šingáy) نر. م. یاو، توب یا هغه اس چی
د سپرلی نه وي او بارونه پرې وړل کېږي.

شینلی (šimuláy) نر. م. شینلی، تازگی، شنه او
تازه واجه یا گیاه.

شین منخی (šimúnjáy) ص. نر. م. شین مغزی،
یو دول ختکی دی چې منخ یې شین وی.

شینو (šinkí) ص. نر. م. شین سترگی.

شینوالی (šimwālay) نر. م. شین رنگ لرنه،
کود: د بدن پوستکی چې ضربه وړینی.

شین ویره (šimwābra) ص. نر. م. ج. شین بخن،
شین وشمه، شین ورگی، شین رنگه.

شینوی (šimóbay) نر. م. ج. شینوی، نری
شلومی.

شین ورگی (šimwārgay) ص. نر. م. ۱) وگ. شین
ویره: ۲) هغه حیران چې شین پوستکی
ولري.

شینولی (šimwālay) نر. م. نیله، یو دول چنار دی.

شینې (šimay) نر. م. ۱) شونی، یوه خزنده ده چې د
پسونو او چرگانو په پوستکی کې پیدا کېږي؛
۲) وچن، خمصار: ۳) شینو، شین سترگی.

شینهدل (šimedaí) مص. ل. شین کېدل، تو کېدل،
زرغونېدل.

شېوا (šewá) ص. نب. روان، فصیح، بلیغ، بې
تعقیده، رسا.

شېوه (šewá) بڅ. م. ۱) لاره، طریقه، روش؛
۲) ناز، مکېز، کرشمه: ۳) ص. نب. کښته،
خوړ، مایل: ۴) وگ. بڼه: ۲).

شېوه کېدل (šewakedái) مص. مت. وگ. شوه
کېدل.

شیمین (šayín) نر. م. وگ. شند.

بښ

بښاخ (šax) نر. م. (ج. بښاخونه) ١) پېلی، پسونگ، خونگ؛ ٢) دنسب سلسله.

بښاخدار (šaxdār) ص. نر. م. ١) بښاخ لرونکی، بښاخوړ (خانگور)؛ ٢) بښکروړ؛ ٣) مع. غټ، لوی، قوي.

بښاخک (šaxak) نر. م. بښکر، شاخک، د کورني طبي علاج يوه وسيله ده.

بښاخلن (šaxlān) نر. م. ج. وگ. بښاخدار.

بښاخله (šaxla) بښخ. م. (ج. بښاخلی) ترکي، مچرکی، شېلانگه؛ وروکې خانگه.

بښاخوړ (šaxawār) نر. م. ج. وگ. بښاخدار.

بښاخه (šaxa) بښخ. م. روگی، څیره لاره، څیره واک، کولی، بادلی، نری لاره، د پلو لاره.

بښاخی (šaxay) بښخ. م. شاخی، سکو، د دروندو بوسو بادولو يوه آلله ده.

بښاد (šax) ص. نر. م. ج. ١) خوښ، خوشحال، خوشاله؛ ٢) بريالی، موفق.

بښ (šin, se) نر. م. بښخ. م. د پښتو الفبي څلرویشتم توري دی. په پېښور، ننگرهار او پکتيا کې په «خ» او په کندهار کې په يوه خانگري ويغ او مخرج سره چې د «ش» له مخرج څخه پرته او تر هغه پورته ادا کېږي.

بښاپېرک (šāporak) نر. م. وگ. شوپرک.

بښاپېری (šāperay) نر. م. (ج. بښاپېري) ١) شاپېری ٢) ص. نر. م. (مع.) بښکلی، بښايسته.

بښاپېری (šāperay) بښخ. م. شاپېری؛ د بښاپېری مؤنث شکل، يواقسانوې خیالي موجود دی.

بښاخه (šāzā) بښخ. م. وگ. شاعه.

بښاخ (šāc) نر. م. غرور، لویي، کبر.

بښاخل (šācal) نر. م. وياړل، نازېدل، فخر کول.

بښاخمن (šācman) نر. م. وياړن، پېسمن، مغرور.

بښاخېدل (šāccdal) مع. ل. نازېدل، لویي کول؛ په خپلو شعو نازېدل او مغرورېدل.

پنانه (pānā) پنځ. م. ۱) پهژندنه، پهژندگلوي،
بلدتيا، معرفت؛ ۲) لاره، تړاو؛ ۳) نر. ج. شتل،
پننه، شنده، نوسته، شتنه.

پنانهک (pānāk) نر. م. پنک، خانک، پانکي، يو
ډول لرگين پلن واولو لوی لوبی.

پنانهکی (pānākāy) نر. م. ۱) پنکی، وړوکی پنانهک
۲) هغه ډوډی چې دواډه په سبا د نجلی د تولی
پلرگنی له خوا د هلك کورته وړلېدل کېږي.

پنانهگر (pānāgar) نر. م. شانگه، اپننگر، پنگر،
پانگر؛ د پنی د تلې خار پتېدل.

پنانهگور (pānāgawār) ص. نر. م. ج. پانگه وړ،
هغه انسان یا حشره چې اړوډې پنی لري.

پنانهگور مېږی (pānāgawarmezāy) نر. م.
پانگه وړ مېږی، يو ډول اوډ پنبیزی مېږی

پنانهگه (pānāga) پنځ. م. ۱) د پنی له پنگري څخه
تر کوناتو پورې برخه؛ ۲) د ژي پنانگه.

پنانهگی (pānāgāy) پنځ. م. پانگی، سکو، شانگی.
پناوات (pānāwā) نر. م. يوه کولبه ځمکه، يوه اندازه

ځمکه، يوه قلبه ځمکه.
پناول (pānāwāl) نر. م. شاول.

پناوندی (pānāwandāy) نر. م. سروخ، وتی، د اوبو
سړند.

پنايست (pānāyast) نر. م. پیکلا، حسن، ډول،
پنايست توب، پنايسته والی.

پنايستوکی (pānāyastūkāy) ص. نر. م. ۱) ډېر
پکلی، گلالی؛ ۲) د پنايسته مصفر.

پنايسته (pānāyastā) ص. نر. پنځ. م. پکلی،
اغلی، ډول، حسین (نر.) وگ، پکلی.

پنایه (pānāy) ف. ۱) پنبه، پنبوده، وایه، وړپنبوده،
ورزده کاره؛ ۲) وړپنبه، ورزده کوه.

پنایي (pānāy) ق. ۱) په کار ده، مناسبه ده، لازمه ده
۲) شاید، احتمالاً، ممکنه ده؛ ۳) ف. وړپنبی،
پنبی، ورزده کوي، د مفرد غایب صیغه ده.

پناییدل (pānāyidāl) ص. ل. لازمېدل، مناسبېدل،
موزونېدل.

پنپ (pān) ص. نر. م. کنهاس، کوشوب، غاښ وتلی،
کنډول.

پنپېته (pānāpēta) پنځ. م. پانه کونده، کاره، خسپنی،
پلیگده، پانه کونده، يو ډول جزا ده.

پنپېتول (pānāpētawāl) ص. مت. پانه کول، شپېته
کول، فانه کول، په پانی سره جزا کول.

پنتره (pānātrā) پنځ. م. (ج. پتري) د واورو لو نورو
شيانو پاکولو آله.

پنتری (pānātrāy) ص. نر. م. سوداگر هندو.
پنترگری (pānātrāy) نر. م. (ج. پتگری) پنگری،
گیتی، ځنگری.

پنچکی (pānācākāy) پنځ. م. د پنچي مصفر.
پنچلی (pānācālāy) نر. م. سوردغوی، پسرگی،
تروکی.

پنچمنی (pānācāmanī) پنځ. م. پنچوالی، پنچتوب،
پنچي والی، د پنچي صفات و خواص لرنه.

پنچمنی (pānācāmanī) پنځ. ج. پنچي، زنانه.
پنچمیننه (pānācāminā) ص. نر. پنچینه، د پنچي.

پنچنوکی (pānācānūkāy) نر. م. پنچونکه، پنچونکی
پنچولی؛ ۱) هغه نر چې خصوصیات یې د پنچو
په شېروې؛ ۲) م. ج. پې غیرته.

پنچنی (pānācānāy) ص. نر. م. ۱) د پنچو، پنچینه
پنچنی؛ ۲) پنچونکی.

پنچنه (pānācānā) م. (ج. پنچي) د نر مقابل؛ ماینه،
مېرمن، ماندینه، عورت.

پنچنی (pānācānāy) نر. م. د پنچي تناسلي آله.

بنخې توب (saxetob) نر. م. ۱) بښه توب،
 چټوالی (۲) د بښې غوره صفتونه درلودل.
 بنخړلی (saxārlay) نر. م. سکنه، خوړلی، خوړلی،
 د ترکانی پوره آله ده.
 بنخیاکه (saxyāka) بڼغ. م. بښو پښکه، توتکی،
 غښی، توتکرکی، کوچی.
 بنڅ (sax) ص. نر. م. ج. ۱) څښ، دفن، مدفون،
 (۲) ننوتی، منیل شوی (۳) اېښودلی، لگولی.
 بنڅند (saxānd) نر. م. بښه، بښنه، لن غښکی،
 پلندی، یزه، بڅندی، د سر بښو ښه، هغه ځای
 یا معادله چې سړی ترې ځان نه شي خلاصولای.
 بنڅندی (saxāndōy) بڼغ. م. د کوچنیانو د یوې
 لوبې نوم دی.
 بنڅوالی (saxwālay) نر. م. ۱) څښوالی، دفن
 والی (۲) کلکوالی (۳) لکوالی.
 بنڅول (saxawā) مص. مت. ۱) څښول، دفن کول،
 (۲) نښول، لگول (۳) منیل.
 بنڅوونی (saxawūnay) نر. م. د بڅولو آله.
 بنڅپیل (saxodōy) مص. ل. ۱) څښپیل، دفن کېدل،
 (۲) نښپیل (۳) منیل کېدل (۴) کلکېدل.
 نبر (sarā) بڼغ. م. (ج. نبر اوې) وگ. نبره.
 نبرغلی (sargālay) نر. م. مېړتون، د مېړیانو
 کور، د مېړیانو او نورو حشر و کور.
 نبرکنی (sarkanāy) بڼغ. م. څرکنی، کنډواله،
 خرابه، ویرانه.
 نبرن (sarūn) ص. نر. م. پورنده، پوره ماغه، پښینه،
 پوره زار، پوره لرونکی.
 نبرونکی (sarūnkay) نر. م. یو ډول بوټی دی چې
 پانې یې نری او سوره نښلري.
 نبروه (sarwa) بڼغ. م. خړوه، پسرره، یو ډول غرنی
 ونه ده.

نبره (para) بڼغ. م. پوره، شوره، شناکه، شنګل.
 نبره مغزه (saramāgza) ص. نې. پسرره ناکه،
 پوره زاره، پوره لرونکی، نبرن.
 نېکار (škār) نر. م. ون، ونا؛ د سپورت یا غذا
 موندلو لپاره د وحشي حیواناتو یا سرغانو
 ویشل او نیول.
 نېکارځای (škārjāy) نر. م. بېکارځی، بېکارځلی،
 د بېکارځای.
 نېکارځن (škārjān) ص. نر. م. ج. بېکاري،
 ونی، بېکارژن.
 نېکارغالی (škārjālay) بېکارځلی، بېکارځای.
 نېکارول (škārāl) مص. مت. ۱) شکارول، توش
 کول، د تکارول، سپې چاته یا بېکار ته پارول،
 (۲) امج. لمسول، کشکارول.
 نېکارند (škārānd) ص. نر. م. وگ. بېکارندوی،
 نېکارندوی (škārāndōy) نر. م. ۱) بېکاره،
 څرگند، بېکارنده (۲) اوڅار، مشهور.
 نېکارندویي (škārāndōy) څرگندویي،
 استازگرته، نماینده گی.
 نېکارنده (škārānda) ص. نې. ۱) وگ. بېکارنده؛
 (۲) بېکارندونی، سله، مرکچي، نماینده.
 نېکاروز (škārūz) نر. م. بېکروز، یزگر، کرېغ،
 کرگر، دهقان.
 نېکاروزتوب (škārūzōb) بېکاروزي، یزگري،
 دهقاني، زمينداره، د کرکيلې کسب.
 نېکارول (škārāwāl) مص. مت. ۱) بېکاره کول،
 څرگندول، (۲) بېکار کول، ونا کول، (۳) په نښه
 کول، (۴) نښول، بښول، لوڅول.
 نېکاره (škāra) ص. نې. ۱) جوت، څرگند، پوره،
 (۲) نر. م. د سپېڅلو یو ډول لوبه ده (۳) یو ډول
 سپین ډوله بوټی دی.

پښکاري (škāri) ص. نې. ونی، پښکار غن، هغه شوک یا حیوان یا سرغه چې پښکار کوي.
 پښکار بدل (škāredā) م. ص. ل. ۱) پښکار کېدل، د پښکار چاره تر سره کېدل؛ ۲) خرگنېدل.
 پښکالو (škālo) پښ. م. ۱) شپهار، د پښو اواز؛ ۲) انبه، علامه؛ ۳) پس پسی، غوړی.
 پښکالوه (škālawā) ص. نې. ۱) گران، سخت؛ ۲) پښ. م. گرتی، کرکر، زیاتې خبرې کول.
 پښکانڅه (škānḡ) پښ. م. پښکنا، زیاره.
 پښکتنی (škatanāy) ص. نر. م. لاندینی، کوزنی، لرنی، کېتنی.
 پښکته (škāta) ق. کېته، کوز، لاندې، لر.
 پښکته والی (škatawāly) نر. م. ۱) غوروالی، غوره مخ کېته، کوزوالی؛ ۲) ټهنه، کېتنی.
 پښکر (škār) نر. م. (ج. پښکرونه) پښاخ، ۱) دوزې، غوا، هوسی... په سر کې دوه د هندو کور او تلی شیان؛ ۲) د ژوندي توتکه.
 پښکروړ (škārawār) نر. م. ج. ۱) پښکری، پښکر لرونکی؛ ۲) مچ، زورور، د زور خاوند.
 پښکروړه (škārawāra) پښ. م. ۱) پښپری، یو ډول مرضی ده؛ ۲) ص. پښ. م. د پښکروړ موث.
 پښکری (škārāy) نر. م. ۱) کړیس، کړوستی، د حیواناتو پلې؛ ۲) ص. نې. پښکروړ، پښکروړه.
 پښکری (škārāy) پښ. م. شکری، له مزري څخه جوړه شوې توکری.
 پښکل^{۱۱} (škā) م. ص. مت. ۱) باسل، کاپول، ایستل، وپستل؛ ۲) لیرې کول؛ ۳) لیکل، کېدل.
 پښکل^{۱۲} (škwal) نر. م. وچه، خولگی، مچو، مچوکه.
 پښکلا (škulā) پښ. م. (ج. پښکلای) پښایست، حسن، ډول، جمال.

پښکلا پښژندنه (škulāpežandāna) پښ. م. پښایست پوهنه، پښایست پښژندنه، د هنر فلسفه.
 پښکلل (škwalā) م. ص. مت. پښکلی کول، پښایسته کول، ډولې کول، تزیینول.
 پښکلنه (škulāna) پښ. م. پښکلارونه، پسرول، پسرولنه، تزیین.
 پښکلونکی (škulānāky) نر. م. پښکلاروونکی، پسرولوونکی، متزیین.
 پښکلول (škwalawā) م. ص. مت. وگ، پښکلول.
 پښکلی^{۱۱} (škwalāy) ص. نر. م. پښایسته، ډولې، حسین.
 پښکلی^{۱۲} (škāly) م. ص. نر. م. ۱) باسلی، ایستلی، وپستلی؛ ۲) کېلی، لیکلی.
 پښکنا (škānḡ) پښ. م. ۱) پښکنخل، پښکنڅله، کنڅا، زیاره؛ ۲) سپکتیا، اهانت.
 پښکنخل (škānḡ) م. ص. مت. نر. پښکنڅا کول، کنخل، زیارې کول، چاته بد ورد ویل.
 پښکنخل (škānā) م. ص. مت. تریل، سخت ویل.
 پښکنه (škāna) پښ. م. کېنه، وپستنه، باسنه.
 پښکولول (škwalawā) م. ص. مت. پښکلول، مچې کول، مچول، مچو اخیستل.
 پښکوم (škūm) نر. م. ورم، پند، نصیحت، نغوته.
 پښکومی (škūmay) ص. نر. م. خواخوړی، خیرخواه، خیرغوښتونکی.
 پښکوی (skuy) نر. م. لیکنه، کېنه.
 پښکې (ške) ق. ۱) کېته، پښکته، کوز، لر، لاندې؛ ۲) پیل، شروع.
 پښکېل (ške) ق. نېتی، گهر، تریلی، بند.
 پښکېلاک (škelāk) نر. م. استعمار.
 پښکېلاکگر (škelākgr) نر. م. استعمارچی، استعمارگر.

بنیکهلول (škelawā) مص. مت. ۱) بندول، تیرل،
 نیبلول، راگیرول (۲) دشارویوتیرل.
 بنیکهلپدل (škelcđā) مص. ل. ۱) تیرل کهل،
 نیبلهل، راگیرهل (۲) پرغرک کهل.
 بنیکهنی (škenāy) ص. نر. م. بیکیتی، لسنی،
 بیکتی، کوزنی، لاتهنی.
 بنیکهنی وژی (škenaywāzay) نر. م. لوی وژی،
 دیاسلیق رگ، دانسان په لاس کی یورگ دی.
 بنیکیه (škiya) ق. له لاندې خوا، دکبتي خوا.
 بنیکلونی (šaglūnay) نر. م. یوډول تیره ده چی
 د لوږه برینې مردکی پرې سولول کېږي.
 نیبل (šal) نر. م. نیبل، لړکینه لاره، دلرگی زینه،
 اندریایه، دلرگی گرغنده زینه.
 نیبلونه (šlcna) بڼخ. م. گرمکه، گرمکی، وړې وړې
 دانې دي چی د گرمی له امله پر بدن راخوژی.
 بنیمشخ (šmāc) بڼخ. م. سمخه، سمخ، بنیمخه، گاره،
 غار، سپونغاړی.
 بنیمر (šamar) نر. م. گته، نفع، خیر، فایده.
 بنیمغری (šanzāy) نر. م. سنغری، تنغری، تصغری،
 یوډول مرغی ده.
 بنیمغخه (šanzā) بڼخ. م. (ج. بنمغی) دمبله، شلنه،
 بنجکی، سینجکی، لونه، دانه.
 بنمند (šand) نر. م. افراط، زیاتی، له حده تهری.
 بنمند پال (šandpāl) افراطی، تهری کوونکی.
 بنمندل (šandā) مص. مت. ۱) پاشل، شیندل؛
 ۲) جارول، غارول، قربانول، بخیل.
 بنمندواله (šandwāla) بڼخ. م. بنندپالنه، افراط
 پالنه.
 بنمنده (šandā) نر. ج. ۱) شینده، نوسته؛ ۲) قربانوه،
 غاروه، بخیه؛ ۳) زیاتی.
 بنمندهی (šandāy) بڼخ. م. وگ. شنبی (۲).

بنمنقلی (šangālay) نر. م. مفانده، سرپینه، غبنده،
 بنگسری، بنگگیر، مفانه، غبندی.
 بنمنک (šanak) نر. م. ۱) وگ. بمانک؛ ۲) ببنگ؛
 کلکه شوې وینه؛ ۳) کنگل شوې خمکه.
 بنمنکی (šanakay) نر. م. وگ. بمانکی.
 بنمنگ (šang) نر. م. ۱) اشنگ، بنوش، یوډول بوتی
 دی چی خړې پانې لري؛ ۲) وگ. بمانک.
 بنمنگر (šangār) نر. م. وگ. بمانگر.
 بنمنگروین (šangarwā) نر. م. بنگراوینې، واینې،
 د خپلی غوټه.
 بنمنگری (šangāray) نر. م. ۱) بنگر، بنگرواینې،
 یوراز بوتی دی؛ ۲) د جولاد تانستی یوه آله ده
 بنمنگسری (šangsūray) نر. م. وگ. بنقلی.
 بنمنگل (šangā) نر. م. ببنگله، شناگه، بنسویه،
 شنگل، شینگل، شوره.
 بنمنگلن (šanglān) نر. م. بنوره چن، تریو، بنورن.
 بنمنگلی (šangalay) بڼخ. م. منگ خمکه، کته مته؛
 هغه کلکه او سخته خمکه چی اوبه نه جذبوي.
 بنمنگلی مالگه (šangalimāga) بڼخ. م. له
 بنگل خفه جوړه شوې مالگه.
 بنمنگوری (šangorāy) بڼخ. م. ج. متیزه، شنگره؛
 دنه، شیکره (وگ. شینگره).
 بنمنگی (šangāy) بڼخ. م. وندر، خنکی، غروندي،
 هغه پری چی د خاروي په غاره کی اچول کېږي.
 بنمنه (šna) بڼخ. م. (ج. بنی) ۱) جانگه، بنه، دورانه
 ذننی خوا؛ ۲) اندام، توره، بند بند.
 بنمنه (šnu) بڼخ. م. ۱) بنه؛ ۲) بند بند؛ ۳) دورانه
 کونډی، د کوناتي هوکی.
 بنمو (šm) نر. م. خو، دوو گوتو په اندازه توکړدی چی
 د بنگسری د بوتی په اوبوی مینخی او بیای
 سره رانغاړي چی دی نه بنو وایی.

بنیوانه (benwān) تر. م. خانی، بونه، زیتون، بون.
 بنویه (benwa) پنج. م. شوخه، شوخکه، بونی،
 شیردهن.
 بنویسی (benwāy) ص. نر. م. بی و سلی، تش لاسی،
 غیر مسلح.
 بنویه (benwa) ص. نر. م. ج. شویا، شویه، شویز،
 نسته.
 بنوشل (benwāl) ص. مت. نیخل، سوری کول،
 سوری ایستل، برمه کول.
 بنوشنی (benwān) پنج. م. تیخی، برمه.
 بنوشه^۱ (benwa) پنج. م. سوری، سوره، غار.
 بنوشه^۲ (benwa) پنج. م. ۱) د بلسونه، گرمکه؛
 ۲) ص. نب. مع. بی صبره، بی حوصلی.
 بنودل (benwāl) ص. مت. ۱) بنودل؛ ۲) لاریبونده
 کول، رهنمایی کول؛ ۳) وورده کول.
 بنودونکی (benwān) فا. نر. م. ۱) بنودونکی،
 استاذ، معلم؛ ۲) لاریبوند.
 بنور^۱ (ben) نر. م. ۱) بنوریدنه، خوشبندنه، حرکت؛
 ۲) چار؛ ۳) اد سپریانو او مچیو کور.
 بنور^۲ (ben) نر. م. منهارو، راکول، غابور.
 بنورین (benwān) نر. م. بنوربت؛ ۱) حرکت، تلاطم؛
 ۲) بلوا، ارودور، انارش؛ ۳) هبجان.
 بنورکی (benwān) نر. م. بنوری، تروکی،
 تریوکی، سورغوی.
 بنورما بنور (benwān) نر. م. ۱) شور و غوغا؛
 ۲) د چینجیانو او نورو حشرو د پروالی.
 بنورماغه (benwān) ص. نب. بنورن، بنوره ناکه،
 بنورنه، بنوره لرونکی، شوره زاره.
 بنورن (benwān) ص. نر. م. بنوره ناکه، بنوره زار.
 بنورند (benwān) ص. نر. م. ۱) بنوریدونکی،
 خوشبندونکی؛ ۲) لاریبوندونکی، رچبندونکی.

بنوروا (benwā) جن. پنج. م. ج. بنورواوی، شورو،
 زیمنه، زومنه، کتو، بپروا، شوریا، سوپ.
 بنورواگی (benwāgāy) جن. ۱) لره بنوروا، کمه
 بنوروا؛ ۲) بی غوبو بنوروا؛ ۳) وگ، شکته.
 بنورول (benwā) ص. مت. ۱) خوشول، حرکت
 ورکول؛ ۲) منجول، لیزول؛ ۳) مع. تکان
 ورکول، راپارول.
 بنوره (benwa) جن. ۱) شوره، شناگه، بنگله، بنگله؛
 ۲) پارو؛ ۳) یودول بوتی دی.
 بنوری (benwā) نر. م. ۱) وگ، بنورکی؛ ۲) یودول
 ناروغی ده چی د شارویو په سترگو کی پیدا
 کېږي.
 بنوریدل (benwā) ص. ل. ۱) خوشیدل، حرکت
 کول؛ ۲) منجیدل، رچیدل؛ ۳) پاریدل.
 بنولنی (benwān) نر. م. ۱) یودول بوتی دی؛
 ۲) کوچنی بنورن، د بونه د وی مصفر.
 بنوماک (benwān) نر. م. یودول ناروغی ده چی
 خړه وژنی.
 بنون (benwān) نر. م. وگ، بنوانه.
 بنونگ (benwān) نر. م. ۱) غاو، قوتی، هغه سوری
 چی (د مردکو په لویه کی) مردکی وراچوی؛
 ۲) بنونگی، لیر شه (اوبه)؛ ۳) د یوه شی
 خنده.
 بنونگری (benwān) نر. م. بنگری، شونگری؛
 ۱) د پنی بجلکه؛ ۲) د غواوو، غبلو او هوسیو
 گوته، د آسو، خرو او غاترو سوې، کراوی.
 بنونگی (benwān) نر. م. پنه بیدیدل، پنه ویده
 کېده.
 بنونگه (benwān) پنج. م. خنده، گوته، ژی.
 بنونگی (benwān) نر. م. ۱) گود، نگوینی، گودی؛
 ۲) بنونگ، لیر شه (اوبه).

بنونلی (şonalıy) ن.م. ۱) غورگی، د بنونه کوچنی ونه؛ ۲) دهنه دونې مېوه او دانې.
 بنونه (şoná) ن.م. بنون، بنون، د زیتون ونه.
 بنوول (şowál) مص. مت. ۱) چودل؛ ۲) اورزده کول، تعلیم ورکول؛ ۳) وربکاره کول.
 بنوولی (şowálay) ن.م. مدلول، دلالت کړی شوی، مانا.
 بنوونپنبویه (şowanpşoýa) گر. بنوونځیواله پنبویه، تعلیمی پنبویه، د بنوونځي گرامر.
 بنوونځی (şowanjáy) ن.م. (ج. بنوونځي) مکتبه؛ د زده کړې او بنوونې ځای، د لیک لوستیزده کړې او د علومو د تدریس ځای.
 بنووند (şowánd) ن.م. دال، دلالت کړونکی، لفظ.
 بنوونکی (şowúnkay) ن.م. ۱) معلم، استاذ، استاد، لارښود؛ ۲) بنوونکی؛ ۳) وربکاره کونکی.
 بنوونه (şowána) بنغ. م. ۱) بنودنه، ورزده کونه، تعلیم ورکول؛ ۲) درس ورکول، تدریس کول.
 بنوونه او روزنه (şowána aw rozána) بنغ. م. د بنوونکي دنده او مسؤلیت، مېتود، بنوونه، تعلیم و تریه.
 بنوونیز (şowaníz) ن.م. په بنوونې اړوند، تعلیمی، تدریسي.
 بنوهول (şawahawál) مص. مت. بنوول، غولول، دروول.
 بنوهېدل (şawahedál) مص. ل. بنوېدل، غولېدل، دروهېدل.
 بنوی (şway) ص. ن.م. ج. ۱) بنویه، اوار، د ځینو مقابل (۲) معج. غولونکی؛ ۳) ن.م. وگ، دډگي؛ ۲) راشپیل، راشپیل.
 ۳) لارې کېدل.

بنوی سمری (şwaykaraý) ن.م. دوه مخی سمری، منافق، په ژبه پوست و پاته وروست.
 بنوی بنبالاک (şwayşalák) ق. ۱) وگ. بنوی بنهاک؛ ۲) د کلا او د سوال یو صفت دی چې دېوالونه یې بنوی، مستحکم وي؛ ۳) تریډلی، ترهېدلی؛ ۴) تاش تور، تاش لاس.
 بنوی بنهاک (şwayşahák) ق. بنوی بنالای، ناخاپه (ورکېدنه)، بنوی جاک ورکېدنه، نابېره ورکېدنه.
 بنویکی (şwayakáy) بنغ. م. د یوې سرغې نوم دی.
 بنویکی (şwayakáy) ص. ن.م. وگ. بنوی سمری.
 بنوین (şawín) ن.م. د به نظر څېستن، د به نظر خاوند.
 بنویند (şwayánd) ص. ن.م. بنوینده، بنوی شی، لشم (خیز).
 بنویندوکی (şwayandúkay) ن.م. ۱) هغه څوک چې بنویسې؛ ۲) غولېدونکی، دروهېدونکی، غلطېدونکی؛ ۳) هغه ځای چې خلک ځانونه باندې بنویوي.
 بنویندی (şwayándaý) ص. ن.م. ۱) بنوی، بنویه، صاف؛ ۲) بنویندیز (بېخمالک).
 بنویوالی (şwaywálay) ن.م. ۱) بنووتوب، لشم توب؛ ۲) معج. چالاکي.
 بنویول (şwayawál) مص. مت. ۱) په کنگل یا بل بنوی شي، بېول یا غورغول؛ ۲) دروول، خطا ایستل؛ ۳) لواړول، هوارول.
 بنویه (şwaya) ص. نم. وگ. بنوی (۱).
 بنویېدل (şwayedál) مص. ل. ۱) اسلېب کول، په کنگل یا بل بنوی شي غورغېدل؛ ۲) غولېدل ۳) لارې کېدل.

بڼه ۱۱ (sā) ص. نر. م. ج. ۱) د صفت په توګه اود رضایت، تایید، ستاینې، خوښې څرګندولو لپاره یوه کلیمه ده؛ ۲) ارغیده، روغتیا موندنه، رغېدنه.

بڼه ۱۲ (sā) ص. نر. م. نېکې، مرسته، لاسپورې. بڼها (sāhā) بڼغ. م. ۱) نعمت؛ ۲) بڼځین، ورګر، بڼا، بڼښه.

بڼهاک (sāhāk) ص. نر. م. ج. بڼوی ۱). بڼهانه (sāhāna) بڼغ. م. ۱) بڼګڼه بڼهانه، نېکې، بڼه بڼګر؛ ۲) فایده، ګټه.

بڼه اوبد (sāwbād) نر. ج. ۱) بڼد، که یو شاعر په خپل شعر کې ځینې داسې کلیمې راوړي چې لولېد او وروسته مدحه ځنې جوړه شي.

بڼه ترا (sātara) ق. په بڼه ډول، په بڼه توګه. بڼه تر بڼه (sātarsa) ص. نر. م. ج. ق. لابه، بڼه تره، بهترین، تر هغه لاهه.

بڼه توب (sātób) نر. م. بڼه والی. بڼه چاری (sāčāray) ص. نر. م. بڼه ګرونی، نېک، نېک عمله.

بڼه چاری (sāčāre) ند. د سلام او خیر خواهی څرګندونه ده. بڼه راغلي (sāragle) ند. هر کله راشي استری مه شي په خیر راغلي، بڼه راغلاست.

بڼه کلو (sākalō) بڼغ. م. بڼه ورغ، رفاه، نېکمرغي. بڼه کول (sākawā) مص. مت. ۱) جوړول، رغول (له ناروغی)؛ ۲) نېکې کول، مرسته کول.

بڼه کېدل (sākedā) مص. ل. ۱) روغېدل، له ناروغی جوړېدل؛ ۲) پخلا کېدل.

بڼهل (sāhāl) مص. مت. ۱) بڼې برخې کول، محرومه کول، شړل؛ ۲) عاق کول، عاقول. بڼه لوهی (sā lōhay) د بڼې اشتها درلودونکی.

بڼه هرخ (samarā) نر. م. بڼه بخت، بڼه طالع، بڼه نصیب، نېک پال، بڼه ستوری.

بڼه هرغی (samarāy) ص. نر. م. بختوړ، نېکمرغه، نېکبخت، نېکبخته.

بڼی (sāy) ص. نر. م. راسته، راست، د کین مقابل. بڼی (sā) بڼغ. م. بڼین، د بڼې اواز و تلفظ.

بڼیا لمې (sāyālmā) بڼغ. م. چومې وڼې، نارې، لاتی، لیاری؛ د خولې لارې.

بڼیخ (sāyā) نر. م. غونډک، غونډل، کوکي، اوګ، غونډل.

بڼیخه (sāyā) بڼغ. م. شري، څر بڼی، ترغوت، د ګندنې په څېر یو ډول غرنی سابه دي.

بڼیبرا (sāyā) بڼغ. م. (ج. بڼراوې) بڼبراه، بڼسرا، د دعا ضد.

بڼیبراز (sāyā) ص. نر. م. ۱) تازه، سمسور؛ ۲) آباد؛ ۳) مج. بناد، خوښ، خوشاله.

بڼیبراز توب (sāyātib) نر. م. بڼبرازتیا، بڼبرازي؛ ۱) سمسورتیا؛ ۲) آبادي؛ ۳) خوښي.

بڼیبرازول (sāyāzawā) مص. مت. ۱) سمسورول؛ ۲) آبادول؛ ۳) خوښول، خوشالول.

بڼیبرازېدل (sāyāzedā) مص. ل. ۱) تازه کېدل، سمسورېدل؛ ۲) ودانېدل؛ ۳) خوښېدل.

بڼیبرون (sāyābrūn) نر. م. د بڼونه ډول په څېر یو ډول غرنی ونه ده.

بڼیبرونه (sāyābrūna) بڼغ. م. تیتاقه، ووی، اوګی، دشنویاشنی (ونه)، د ختجک ونه.

بڼیبروه (sāyābrūwa) بڼغ. م. بڼبروه، شبروه، یو ډول غرنی ونه ده چې کلکې لښتې لري.

بڼیبره (sāyābrā) بڼغ. م. وګ، بڼبرا. بڼیبنېمه (sāyābrā) بڼغ. م. ۱) شېشه، هغه ونه تخته چې په ګر کېو کې اچول کېږي؛ ۲) هینلاره، آینه.

ص

ص^(۱) (swāt) نر. م. دینتو الفی پنغہ ویشتم توری
 چہ ابجدی لوزبت بی ۹۰ دی.
 (ص^(۲)) (swā) نر. م. دصلی اللہ علیہ وسلم لنبون.
 صابر (sābir) ص. نر. م. ج. (ج. صابران) ۱ اصبر
 کونکی، پبھیالی؛ ۲) قانع؛ ۳) حوصلہ ناکی
 صابون (sābūn) نر. م. یوہ مادہ دہ چہ دمایع، پور،
 چکی... بہ شکل وی، لہ مبلو سرہ ٹگ کوی
 او خلک بی دغان و کالیو پر پولو لپارہ کاروی.
 صابی (sābi) ص. نر. م. صابین، صائبہ، مشرک،
 دبت یا ستورو عبادت کونکی.
 صاحب (sāhib) نر. م. ۱) خاوند، شہتن، مالک؛
 ۲) یار، مل، ملگری، اشنا.
 صاحب زادہ (sāhibzādā) بیخ. م. دروحانی
 شخص لولادہ.
 صاحب منصب (sāhibmanasāh) نر. م. عسکری
 منصب، پھاردو کی دلوی، رتبی لرونکی.

صاحبی (sāhibī) نر. م. ج. ۱) اوگ، صابی؛ ۲) ی.
 دول وری بمین تو کردی.
 صادر (sādīr) ص. نر. م. ج. ۱) بہر تہ تلونکی،
 لہیل کھونکی؛ ۲) بہر تہ راگر غنہ؛ ۳) مع.
 خرگندہونکی، پبھیونکی.
 صادرات (sādirāt) نر. ج. صادر ہونکی شیان،
 تر ملک دبانڈی استول کھونکی شیان.
 صادرول (sādirawāl) مص. مت. لہیل، استول،
 بہر تہ استول.
 صادرہ (sādirā) ص. نپ. دلہیلو، د استولو، پہ
 صادر پوری ترلی، د وارده ضد.
 صادر بدل (sādirudāl) مص. ل. لہیل کھیل،
 استول کھیل، خارج تہ تلل.
 صادق (sādiq) ص. نر. م. ریبتونی، سم، صاف.
 صاعد (sāʿid) ص. نر. م. ج. ختونکی، پور تہ
 تلونکی، لور ہونکی.

صاعقه (sāqū) بئج. م. ۱) تندر، تکیه، اوگ.
رعد (۲: ۲) آفت، بلا.

صاف (sāf) اص. نر. م. ج. ۱) رون، سپین، روپانه؛
۲) نیره، پاک؛ ۳) صادق.

صافول (sāfawāl) مص. مت. ۱) پاکول، رونول؛
۲) سپینول؛ ۳) چونل، چنول.

صافی (sāfī) بئج. م. ۱) صافه، پاکوونی؛ ۲) چنوونی
۳) د ریبجو صافولو سوری سوری فلزی آله؛
۴) ص. تب. نیره، خالص، سوچه.

صافیدل (sāfīdāl) مص. ل. ۱) پاکیدل، رنیدل،
رونیدل؛ ۲) نیره کیدل، سوچه کیدل.

صالح (sālīh) ص. نر. م. (ج. صالحان) ۱) د فاسد
ضد؛ نیک عمله، د بده عمل خاوند؛ ۲) اور.

صالحه (sālīhā) ص. نب. د صالح مؤنث.
صالون (sālūn) نر. م. وگ. سالون.

صامت (sāmīt) ص. نر. م. ج. غلی، خاموش،
هی غم و ریوغه، آرام، پت خولی.

صانع (sānīf) ص. نب. نر. بئج. م. ۱) پنځوونی،
خلقوونکی؛ ۲) جوړوونکی؛ ۳) جاری، صنعتگر.

صایت (sāyīt) ص. نر. م. ج. بوغ کوونکی، فریاد
کوونکی، اواز تولیدونکی.

صبا (sābā) ن. ن. وگ. صبا.
صباح (sābāhāt) نر. م. بکلا، نهایت، جمال.

صباوت (sābāwāt) نر. م. هلک توب، وړکتوب،
وړکوالی، کوچنی والی؛

صبر (sābūr) نر. م. ۱) زغم، حوصله، تحمل،
پشې، سکنه؛ ۲) وگ. سیر.

صبرناک (sābūrāk) نر. م. ج. ۱) صبرناکه،
پشیمالی، د زغم و حوصلې خاوند؛ ۲) قانع.

صبرول (sābūrāwāl) مص. مت. ۱) زغم کول
حوصله کول؛ ۲) قناعت کول.

صبریدل (sābūrīdāl) مص. ل. غنی گرځیدل، منځ
گرځیدل، منصرفه کیدل، قانع کیدل.

صبغه (sābhgā) بئج. م. ۱) ارنګ؛ ۲) اینه، شپره،
شکل؛ ۳) نوع؛ ۴) دین، ملت.

صبور (sābūr) ص. نر. م. صبرناک، صابر، پشیمالی،
صبی (sābī) نر. م. (ج. صبیان) هلک، کوچنی.

صبیان (sābyān) نر. م. ۱) د کوچنیانو پیره
عصبی ناروغی ده؛ ۲) د صبی جمع.

صبیه (sābīyā) بئج. م. لور، بښینه اولاد.
صحابه (sāhābā) نر. ج. د صحابی جمع؛ ۱) یاران،
ملګري؛ ۲) د حضرت محمد (س) یاران.

صحابی (sāhābī) ص. نر. م. هغه چا چې د اسلام
له پیغمبر حضرت محمد (س) سره لیدلي وي.

صحاف (sāhāf) نر. م. ص. ۱) د وتینار، هغه شوک
چې د جلد وړقې سره یو ځای کوي او بهر اړه
کوي یې؛ ۲) لره پښتونخوا کې یې ژور نالیستې
ته وایي.

صحافت (sāhāfāt) نر. م. د کتاب د توک وړقو
یو ځای کولو، بهر اړه وړ کولو فن.

صحبت (sāhbāt) نر. م. (ج. صحبتونه) مجلس،
مرکه، خبرې اترې؛ ۲) جماع، کورواله.

صحبتی (sāhbātī) ص. نب. نر. بئج. م. مجلسی،
مرکچي، بڼه او خوږ مجلس کوونکی.

صحت (sāhāt) نر. م. ۱) وگ. روغتیا؛ ۲) اسوالی،
کره والی، کره توب.

صحرا (sāhrā) بئج. م. وگ. سارا.
صحن (sāhān) نر. م. ۱) انګر، غولی، میدان؛
۲) اسان، یو ډول نخې توکر دی؛ ۳) پټانګ.

صحنه (sāhnā) بئج. م. ۱) وگ. تیاتر؛ ۲) هغه ځای
چې بازاری هنرمندان نشیروي او یا کومه تئاتره
ښیي؛ ۳) سیل، تماشه؛ ۴) پرده، سټیج.

صحي (sahī) ص. نب. نر. بنج. م. ج. روغتيايي،
د صحت، په صحت اړوند.

صحيح (sahih) ص. نر. م. ج. ص. نب. سهي؛
۱ اسم، روغ، چور؛ ۲ له ارزښت، قانون و
عدل سره سم.

صحيفه (sahifa) بنج. م. ۱ ليک؛ ۲ رساله،
کتاب، مصحف، په تېره بيا هغه کتاب چې د
پاک خداي له خوا نازل شوی وي.

صحيه (sahiyā) ص. نب. روغتيايي، صحي
د صحت، په صحت اړوند.

صخره (saxra) بنج. م. غټه او کلکه ډبره.

صدارت (sadarāt) نر. م. ۱ صدراعظمي، د
صدراعظم منصب؛ ۲ د صدراعظم يا لومړي
وزير دفتر؛ ۳ مخکې والي، مخکښوب؛
۴ لوره کېناستنه.

صداقت (sadaqāt) نر. م. ۱ اړتيا، رښتینولي،
اخلاص؛ ۲ درختيا او د زړه دوستي.

صدر (sadar) نر. م. ۱ د کوم څه ابتدا؛ لور، جگ،
پرځای؛ ۲ مشر، رئیس؛ ۳ سينه، تېر.

صدراعظم (sadrasām) ص. نر. م. لوی واکوال،
لومړی وزير، د وزيرانو مشر، د کابينې مشر.

صدري (sadrī) ص. نب. نر. بنج. م. ج. ۱ په صدر
اړوند؛ ۲ د تېر، په سينه اړوند، لکه صدري
ناروغي.

صدف (sadrī) نر. م. (ج. صدقونه) سپی دیو
بحري ژوی دی چې په یوه پوښ کې چې صدف
نومېږي اوسي.

صدق (saddiq) نر. م. رشتيا، رښتيا والی، سموالی،
د کذب ضد.

صدقه (saddiq) بنج. م. (ج. صدقي) خیر، خیرات،
سرجاری، واری، قرباني، (وگ، زکات).

صدمه (saddimā) بنج. م. ۱ وینه، تکونه؛ ۲ ازیان
ضرب؛ ۳ مصیبت.

صدیق^۱ (saddiq) نر. م. ملگری، یار، انډېوال،
مهربانه او زړه ته تېر ملگری.

صدیق^۲ (saddiq) ص. نر. م. ج. ۱ اړېتین، صادق،
سپین؛ ۲ د حضرت ابوبکر د رضی لقب.

صراحت (sarāḥāt) نر. م. ۱ څرگندتیا، څرگندتوب؛
اوڅارتيا؛ ۲ سوچه والی.

صراحی (sarāḥī) بنج. م. (ج. صراحیانې) غنډی،
تم، توم، یو لمونځی دی چې تنگه اوږده غاړه
لري.

صراف (sarāf) نر. م. (ج. صرافان) د روپو
بدلونکی؛ ۲ زر پېژندونکی.

صرع (sarḥ) بنج. م. مېرگی، پېرې نیول، حمله.
صرف^۱ (sarḥ) نر. م. ۱ مورفولوجي، گړپوه، د

یوې ژبې د کلیمو د جوړښت طریقو او د کلیمو
د ډولونو او حالاتو د څېړنې علم؛ ۲ د صرف
علم؛ ۳ مصرف، لگونه، خرڅ؛ ۴ گټه، فایده.

صرف^۲ (sarḥ) ق. ۱ خالص، نرته؛ ۲ ایوازې،
تنها؛ ۳ فقط.

صرف نظر (sarḥ nazr) نر. م. تېرېدنه، پرېښوونه،
پرېښودنه، له نظره اچونه.

صرفه (sarḥ) بنج. م. ۱ اسپما؛ ۲ د رېفونه؛ ۳ اگته
۴ ادره، حيله؛ ۵ ډېروالی.

صرفي (sarḥī) ص. نب. نر. بنج. م. ج. ۱ مصرف،
په مصرف اړونده؛ ۲ د صرف د علم عالم.

صريح (sarīḥ) ص. نر. م. ج. ۱ اوڅار، جوت؛
۲ په زغرده، په رده؛ ۳ خالص، پاکیزه.

صعب (sarīb) ص. نر. م. گران، سخت، ښکالو،
مشکل.

صعود (sarīd) نر. م. پورته تگ.

صغارت (sağarâ) نر.م. (١) کوچنیوالی،
وروکوالی، نابالغوتوب؛ (٢) خواربندنه.

صغرا (sağrâ) ص. جنج. م. ج. صغری؛ (١) وره،
ورکی، کوچنی؛ (٢) وره پنجه.

صغیر (sağîr) ص. نر.م. (ج. صغیران) (١) کوچنی،
وروکی، نابالغه؛ (٢) دشعرد یوه بهر نوم چې د
مستغملن فاعلات مستغملن پر وزن دی.

صف (sağ) نر.م. (ج. صفونه) (١) کتار، قطار،
خیره، لیکه؛ (٢) ډله.

صفا (sağā) ص. ب. صفا. (١) پاکیزه، سپېڅلی؛
(٢) روڼ؛ (٣) ستره؛ (٤) په سعودي عربستان کې
یو جگخای دی چې د مسجد الحرام خواته
پروت دی.

صفار (sağār) ص. نر.م. تبار، مسگر، رویگر.
صفاوالی (sağāwālay) نر.م. (١) پاکوالی،
سپېڅلتیا؛ (٢) روڼوالی؛ (٣) تیره والی.

صفایی (sağāyī) جنج. م. (١) پاکي، پاکیزه گي؛
(٢) روڼوالی؛ (٣) ستره گي؛ (٤) خوښي.

صف بندی (sağbandī) جنج. م. گروپ بندی،
صف جوړونه، صف ترنه.

صفت (sağāt) نر.م. (ج. صفتونه، صفات) (١) ستاینه
مدح؛ (٢) د حال بیان، حالت؛ (٣) اگر ستاینوم، د
کلام یو توکی دی چې دیوه نوم حال وڅرنگوالی
بیانوي لکه: بایسته (گل).

صف ترنه (sağtarāna) جنج. م. وگ. صف بندی،
صفتي (sağati) ص. نب. نر. جنج. م. (١) د صفت،
په صفت لرونده؛ (٢) دستایي وو، د مدحي وو.

صفحه (sağhā) جنج. م. (ج. صفحي) (١) امخ،
سطح؛ (٢) د پانې یوه خوا.

صفحه بندی (sağhābandī) جنج. م. (١) صفحي ترنه،
مخونه برابر ونه؛ (٢) صفحي شمېرنه.

صفر^(١) (sağār) نر.م. (ج. صفرونه) (١) ټکی، نقطه،
(٢) (ری. د) ٥٠ یا ٥٥ سمبول.

صفر^(٢) (sağār) نر.م. (١) وگ. صفره؛ (٢) د یرقان
ناروغي؛ (٣) لورده؛ (٤) نفس؛ (٥) عقل.

صغرا (sağrâ) جن. (١) ازډ، ژبر، د انسان په نس کې
ژده مایع ده چې پښه یې اغرازوي خوندي یې تر پخ او
معدي مالگې لري؛ (٢) ازېری، یرقان.

صغرایي (sağrāyī) ص. نب. نر. جنج. م. صغراوي؛
(١) د صغرا، صغرا ته منسوب؛ (٢) ازېری، د
چا چې پر مزاج صغرا غالبه وي.

صفه (sağā) جنج. م. (ج. صفې) د به، چو تره، وستل.
صکوک (sağkūk) نر. ج. (١) الیکټي؛ (٢) اقباله؛
(٣) چکونه؛ (٤) اګیندنه؛ (٥) ټکونه.

صلاح (sağāh) جنج. م. (١) ښه کېدنه، ښک عمله
کېدنه؛ (٢) خیر و ښکي؛ ده ص. په زړه پخلا
کېدو او جوړجاړي مانا لري.

صلاح کار (sağāhkār) ص. نر.م. سلاکار، مشاور
مصلحتي.

صلاحیت (sağāhyāt) نر.م. (ج. صلاحیتونه)
(١) واک، اختیار؛ (٢) وړتیا، لیاقت، وړوالی.

صلب (sağb) نر.م. (١) په سولی کول، په ډلو وهل، په
دار څرزنه؛ (٢) اخیستل، لاندې کول، غصبول.

صلبیه (sağbiyā) جنج. م. په سترگه کې سپینه لو
مکړه پرده ده او شاته یې یو سوری دی.

صلح (sağhā) جنج. م. وگ. سوله^(١).

صلح نامه (sağhānāmā) جنج. م. سوله نامه، د
سولې موافقت لیک، روغه لیک.

صله (sağā) جنج. م. (ج. صلي، صلات) (١) اور کړه،
بخشش؛ (٢) خپلوي، دوستي؛ (٣) جایزه.

صليب (sağīb) نر.م. (٢) چلیپا (x)؛ (٢) د عیسوي
دین سمبول؛ (٣) د منجی عقیدې سره سم دغه

دار چینی عیسی، یا پری و غرول شو.
 صاخ (sax) نر. م. د غور شپیلی، د غور نل، د غور سوره.
 صمد (samūd) ص. نر. م. (۱) دلوی خدای یو صفت دی؛ (۲) مشر، سردار؛ (۳) یې نیازه.
 صحصام (samām) نر. م. تهره توره، هغه توره چې په یې لاس سره چلېږي.
 صمغ (samg) جن. کتلو، زرکتو، کنهوری.
 صمیمانه (samimāna) ق. په صمیمیت سره، له خلوصه، له زړه.
 صمیمی (samimi) ص. نسب. نر. پنج. م. ج. (۱) امینه ناک؛ (۲) د زړه له کومې ملگرتیا.
 صمیمیت (samimiyā) نر. م. اخلاص، مینه، گرانیت، علاقه، د زړه مینه.
 صناعت (sanāyat) نر. م. (ج. صنایع) (۱) فن، هنر؛ (۲) کسب، صنعت، حرفه، پیشه.
 صناعتي (sanāti) نر. پنج. م. ج. ص. نسب. د صنعت، په صناعت اړوند، صنعتي.
 صنج (sanj) نر. م. (۱) د چنگ معرف؛ (۲) وگ، سبیل.
 سنبل (sandā) نر. م. وگ، سنبل.
 سنډلی (sandali) پنج. م. وگ، سنډلی.
 صنلوف (sundūr) نر. م. یو ډول روسی توکر دی.
 صندوق (sandūq) نر. م. سونډخ، سنډوخ؛ یوه لرگینه یا فلزي محفظه ده.
 صندوقچه (sandūqca) پنج. م. صندوقچه، هرپی، سنډوخچه، وړوکی صندوق.
 صنع (sanca) پنج. م. پیدا کونه، جوړونه، هست کول.
 صنعت (sanca) نر. م. (ج. صنعتونه) (۱) کار، چاره؛ (۲) کسب، پیشه؛ (۳) هنر؛ (۴) په ماشینو سره د اجناسو، میخانیکي آلاتو او... جوړول.

صنعت کار (sanca) نر. م. (۱) کارگر، کارگر؛ (۲) صنعتگر، چاری؛ (۳) هنرمند؛ (۴) فن کار.
 صنعتي (sanca) ص. نسب. نر. پنج. م. ج. صنعتي، د صنعت، په صنعت مربوط.
 صنغ (san) نر. م. (ج. صنغونه) (۱) تولگی، د درس ویلو کوټه؛ (۲) ډله، ډلگی؛ (۳) ډول، نوع.
 صنغی (sanca) ص. نسب. پنج. نر. م. ج. (۱) د صنغ؛ (۲) د ډلې؛ (۳) د یوه واحد کار، کسب لو... په اجرا کوونکو مربوط.
 صنم (sanām) نر. م. (۱) بت، خت؛ (۲) حج، معشره.
 صنوبر (sanobār) نر. م. ج. جنغوزی، غرنغی، غونځی؛ یو ډول لورده او غټه ونه ده.
 صواب (sawāb) نر. م. ج. (ج. صوابونه) د خطا مقابل، (۱) سم، رېختیا؛ (۲) وړ، لایق.
 صویه (sūbā) پنج. م. (ج. صوی) ایالت، ولایت، ډگره، ولکه، لته، پرلونس.
 صویه دار (sūbatā) ص. نر. م. صوبدار؛ له بلوک مشر نه د جگې رتې لرونکی؛ (۲) د صوبې حاکم.
 صوت (sawt) نر. م. (ج. صوتونه) پرغ، غیر، اولز؛ وگ، پرغ.
 صوتي (sawti) ص. نسب. نر. پنج. م. ج. د صوت، په صوت اړوند، په پرغ مربوط، پرغ کوونکی؛ صوتي ابدال؛ صوتي اوښتنه؛ صوتي واحد (ژ. ب)؛ صوتي عنصر، فونیم.
 صور (sūr) نر. م. (۱) بقی، بکر، شپېلی، هغه آله چې په پوکولو منزه اولز کوي؛ (۲) د اسرافیل صور.
 صورت (sūrāt) نر. م. (ج. صورتونه) (۱) شمېره، قولره؛ (۲) بدن؛ (۳) انګې، رخسار؛ (۴) توګه.
 صوري (sūr) ص. نسب. نر. پنج. م. ج. طاهري، سطحی.

صوف ۱ (صوف) نر. م. ج. ۱۱ د پسروری: ۱۲ یو ډول ورس لورگر.

صوفي (صوفی) ص. نر. م. (ج. صوفیان) ۱ د تصوف د طریقت پیرو: ۲ د ورینو حامو اغوستونکی.

صوفیانه (صوفیانه) ص. نر. م. بڼغ. م. ج. د صوفي، په صوفي اړوند.

صوفي توب (صوفی توب) نر. م. تصوف، د تصوف پر لارې ننگ، د تصوف د طریقې پیروي.

صوفیه (صوفیه) نر. ج. صوفیان، د صوفیانو فرقه.

صومعه (صومعه) بڼغ. م. ۱ د غره پر سر او یا په کوم جگ ځای کې دراهب عبادتځی؛ ۲ د پیر، خانقاه.

صهبا (صهبا) جن. ۱ می، شراب؛ ۲ ص. نر. م. سور او سپین.

صهیون (صهیون) نر. م. ۱ یهود؛ ۲ هسک، اسمان؛ ۳ جنت؛ ۴ بیت المقدس؛ ۵ د خدای جل جلاله نیو کراسی.

صیاد (صیاد) ص. نر. م. بیکلری، بیکارغین، بیکارزن، ونی.

صیانت (صیانت) نر. م. ساتنه، حفاظت، خوندي کونک.

صیب (صیب) نر. م. د صاحب منحرف یا اوچتی شکل.

صیاد (صیاد) نر. م. ۱ اړن، ونا، د بیکار کولو عمل؛ ۲ بیکار؛ هغه څه چې بیکار کېږي.

صیغه (صیغه) بڼغ. م. ۱ ډول، قسم، خبر؛ ۲ اېښه، شکل؛ ۳ هر څه چې په قالب کې اچول شوي وي؛ ۴ جهت، د فعل د حدوث څرنګوالی؛ ۵ متعه.

صیقل (صیقل) نر. م. روټی؛ ۱ هغه څه چې فلزاتو نه زنگ او داغ لېږي کوي؛ ۲ اخلا، سفایي، رونوالی.

صیقل کول (صیقل کول) ص. مت. صیقلول، پاکول، رونول، خلا ورکول.

ض

ضامنني (zāminī) بنج. م. ذمه واري، ضمانت، ضمانت کونگ، ذمه وهنه، سينه پونه.

ضامنبدل (zāminēdāl) مص. ل. ضامن کهدل، ضمانت کول، ذمه وار کهدل.

ضايغ (zāyīg) ص. نب. نر. بنج. م. ج. ۱) تباہ، تلف، زیان شوی؛ ۲) بی بنی، بی گتی، مهمل.

ضایعه (zāyīg) بنج. م. ۱) ضایع، تباہ یا تلف شوی؛ ۲) زیان، تاوان، نقصان.

ضبط (zāb) نر. م. ۱) خوندي، حفظ؛ ۲) انضباط، ډسپلین؛ ۳) قبضه، تصرف، ۴) زده کونگ؛

۵) ثبت، د اواز ثبتونه؛ ۶) ټينگونه.

ضبطول (zābiwāl) مص. مت. ضبط کول؛ ۱) ساتل، حفظول؛ ۲) تر لاسه کول، تصرفول؛

۳) زده کول؛ ۴) اواز ثبتول؛ ۶) ټينگونه.

ضبطي (zābī) ص. نب. نر. بنج. م. ج. د ضبط، په ضبط اړوند، ضبط ته منسوب.

ض (dwāl, zāl) نر. م. د پښتو الفبې شپږ ویشتم توری، ابجدې ارزښت یې ۸۰۰ دی.

ضابط (zābī) ص. نر. م. (ضابطان) ۱) ساتندوی، زمیری؛ ۲) پیاوړی؛ ۳) حاکم، ۴) قائد؛

۵) نر. م. منصبدار، نظامي صاحب منصب.

ضابطه (zābiā) بنج. م. کر نلاره، قاعده، دستور، مقرر.

ضاد (dwād, zād) نر. م. ده ض، د توري تلفظ.

ضامن (zāmin) نر. م. (ج. ضامنان) ۱) ذمه وار، ضمانت کونکی، کفیل؛ ۲) اغرامت.

ضامنگیری (zāmingūray) ص. نر. م. (پ. ک.) هغه کورنی چې د نېټې د تېرې تر اړینو دلو

روسته د دوو ډېښنو خواوو تر منځ د هغوی

ضمانت کوي

ضامنول (zāminawāl) مص. مت. ذمه وار کول، ملتزم کول.

ضبط کهدل (zabṭkahl) مص. ل. ۱) ضبط کهدل؛
 ۱) ضبط کهدل؛ ۲) قبضه کهدل، تصرف کهدل؛
 ۳) زده کهدل؛ ۴) ثبت کهدل؛ ۵) تینگ کهدل.

ضخامت (zaxāmāt) نر. م. ۱) پندوالی، پلنوالی،
 غتوالی؛ ۲) چاغبت.

ضخیم (zaxīm) ص. نر. م. ج. بند. غت. چاغ.
 ضد (zad) ص. نر. م. ج. ۱) مخالف؛ ۲) دشمن؛
 ۳) خند، مغه نیوونگی؛ ۴) نر. م. اری، جهل،
 عمل، سرتبگی، هت، هوده.

ضدی (zadī) ص. نب. نر. پنج. ج. ضد کورنگی،
 سرتبمه، سرتبمه، شبلناکه، هودی.

ضدیت (zadyāt) نر. م. ۱) ضدوالی، هوده، هته؛
 ۲) مخالفت.

ضدین (zadāyn) نر. ج. دوه ضده، دیوبل مخالف.
 ضرابخانه (zarābxānī) پنج. م. دسکو جوړولو
 خای، دسکی د ضرب خای، مضرب.

ضرب (zārb) نر. م. ۱) وهل، ډبول؛ ۲) د حساب
 یوه عملیه ده چې نخښه یې: یا (.) ده.

ضرب المثل (zārbulmasāl) نر. م. (ج. ضرب
 المثلونه) ۱) مثل وهنه، مثل راوړنه؛ ۲) مثل.

ضریان (zarīān) نر. م. ۱) وهنه؛ ۲) د زره رپا، د
 زره توپ.

ضریبول (zarībawāl) مص. مت. په حساب کې د
 ضرب د عملیې اجرا کول.

ضریبه (zarīb) پنج. م. ضربت؛ ۱) یو غل وهنه؛
 ۲) اماته، شکست؛ ۳) زیان، ضرر، نقصان؛
 ۴) لیکان.

ضریبی (zarībī) ص. نب. نر. پنج. م. ج. دوه لود،
 تکولو، دزولو.

ضرر (zarūr) نر. م. (ج. ضررونه) زیان، تاوان،
 نقصان.

ضرری (zarūrī) ص. نب. نر. پنج. م. ج. ضررناکی،
 مضر، زیان رسوونکی.

ضرور (zarūr) ق. ۱) خامخا، اړه مسرو؛ ۲) لازم،
 واجب؛ ۳) اړه، احتیاج؛ ۴) مجبورت.

ضرورت (zarūrāt) نر. م. اړتیا، اړه درلودنه، احتیاج
 ضرورتاً (zarūratan) ق. د ضرورت له مخې، د
 احتیاج له مخې، د اړتیا له مخې.

ضروری (zarūrī) ص. نب. نر. پنج. م. د ضرورت،
 په ضرورت مربوط، ضرورت پورې تړلی.

ضروریات (zarūrīyāt) نر. م. ج. اړتیاوې،
 ضرورتونه، د ضرورت جمع.

ضعف^(۱) (zūʿf) نر. م. ۱) کمزوری، سستی؛
 ۲) بې سدی، بې هوښی.

ضعف^(۲) (zūʿf) ص. نر. م. ج. دوه برابر، دوه چنده.

ضعیف (zawīʿf) ص. نر. م. ج. کمزوری، ناتوانه،
 بې سیکه، بې کفایته.

ضلال (zālāl) نر. م. ۱) لاره ورک کول؛ ۲) دلاری
 ورک کول.

ضلالیت (zālālāt) نر. م. بې لارې، لاروړکي،
 بې لار توپ.

ضلع (zāl) پنج. م. ضلعه؛ ۱) د څنگ هډوکی،
 پوښتی؛ ۲) څنگ، څنگ؛ ۳) علاقه، سیمه.

ضم (zam) ص. نر. م. ج. ۱) امل، ملگری؛ ۲) ضمیمه؛
 ۳) ورپورې، ورسره؛ ۴) نر. م. ضم، پېښ.

ضمانت (zamanāt) نر. م. ۱) ذمه ولرې، کفالت،
 التزام؛ ۲) په دایمی ناروغی اخته کېدنه.

ضمن (zāman) ق. ترخ؛ منع، د بوشی دننه، داخل.

ضمناً (zāmanān) ق. په ترخ کې، په منع کې، په
 څنگ کې، ورسره.

ضمنی (zāmanī) ص. نب. نر. پنج. م. ۱) په ضمن
 پورې اړوند؛ ۲) په څنگ کې؛ ۳) فرعي.

ضمه (zami) بیغ. م. پهن، د کلیبی له حرکتو او
امراضو څخه دی.

ضمیر (zami) تر. م. ج. ضمیرونه، ضمایر (١) گر.

نومگری primum | پوره کلیحه ده چې د تکرار

د مختیوي او د کلام د لنډولو لپاره د نوم پرځای

راځي: (٢) وجدان، اخلاقي شعور؛ (٣) پټ راز،

لنډ؛ (٤) د انسان باطن.

ضمیمه (zami) ص. نب. بیغ. م. (١) وگ. ضم؛

(٢) گر. تاري، Affix، (وند) ا هغو مقیدو

کلیمو ته وایي چې د نورو کلیمو په سر، پای او
منځ کې نښلي او په ترتیب سره د مختیاري
وړوستاري او مختیاري په نومونو یادېږي -
په مختیاري او وړوستاري لري خو مختیاري
نه لري.

ضیا (zyā) تر. بیغ. م. رڼا روښنایی، نور.

ضیایی (zyāyi) ص. نب. سر. بیغ. م. ج. د

روښنایی، په رڼا لرونده.

ضیق النفس (zyiqnāfs) تر. م. وگ. ساهندي.

ط

طاقت (tāqāt) نر. م. زور، توان، سبک.
طاقچه (tāqčā) بنغ. م. (ج. طاچی) تاخچه،
 شیلگی، غراسپی، تاخچه.
طالب (tālīb) ص. نر. م. ج. (ج. طالبان) ۱) طلب
 کورونکی، غوببتونکی؛ ۲) زده کورونکی، شاگرد
 ۲) د دینی علومو زده کورونکی.
طالبی (tālīhī) بنغ. م. ۱) غوببتنه، لئونه، طلبونه؛
 ۲) د دینی علومو زده کورونکی مسلک.
طالع (tālīs) بنغ. م. ۱) بخت، قسمت، نصیب؛
 ۲) راختونی، راختونکی.
طالعمن (tālīsmān) ص. نر. م. بختور، سفور.
طامع (tāmī) ص. نمب. نر. بنغ. م. ج. ۱) اسولن،
 هیلندوکی، تمه کورونکی؛ ۲) امبدوار.
طاوس (tāwūs) نر. م. وگ. تاووس.
طاهر (tāhīr) ص. نر. م. ج. ۱) پاک، سپهشلی،
 پهجاو، پاکیزه؛ ۲) د الله تعالی یونوم.

ط (twe, twā) بنغ. م. د پښتو الفبی اووه ویشتم
 توری دی. ابجدی ارزښت یې (۹) دی.
طاس (tās) نر. م. تاس؛ ۱) جام، مسی کاسه؛
 ۲) لوی تشت؛ ۳) د هیدوکویوه مکعبه مهره ده
 چې پر شپږو خواو یې ۱-۶ تکی دي.
طاسیزگ (tashīzg) نر. م. گلبرگ، د گل یوه
 برخه ده.
طاعت (tāʿāt) نر. م. ۱) غاړه اېښودنه، قبلونه،
 فرمان ورته؛ ۲) عبادت کونه، عبادت.
طاعون (tāʿūn) نر. م. تاوون، مرگو، وبا، یوه
 خطرناکه ساری ناروغي ده.
طاغوت (tāgūt) نر. م. ۱) سرکښ، ۲) ظلم، ستم،
 نجاوز؛ ۳) بت، له لوی خدای پرته بل هر معبود.
طاق (tāq) ص. نر. م. ۱) د جفت مقابل؛ ۲) وتلی،
 نامتوبې جوړې؛ ۳) نر. م. کورنیخ، قوسی ډوله
 چت؛ ۴) اتاخ، تاخچه.

طایفه (tāyfa) بیغ. م. ۱) توکم، تیرا (۲) دله، یوه دله خلک.

طب (tib) نر. م. ۱) طبابت، داکتري، هغه پوهنه او فن چې هدف یې د ناروغی پېژندنه او درملنه وي، ۲) علاج.

طباعت (tabā'at) نر. م. چاپ، طبع کونک، د مطبعې چاره.

طباعتي (tabā'ati) ص. نې. نر. بیغ. م. ج. د طباعت، د چاپ، په طبع لړوند.

طباق (tabāq) نر. م. ۱) ابراهرونه، سمونه، تطابق؛ ۲) (بد.) متضاد، مطابقت، تقابل، تضایف.

طبع (tabi) بیغ. م. ۱) طبیعت، مزاج، خوی، عادت؛ ۲) چاپ، چاپونه؛ ۲) نقش.

طبعاً (tabī'an) ق. ۱) طبیعتاً، په طبیعي توګه؛ ۲) عادتاً؛ د عادت له مخې.

طبع کول (tabyākawā) مص. مت. چاپول، چاپول، چاپ کول.

طبع کېدل (tabyākodā) مص. ل. چاپېدل، چاپ کېدل، چاپېدل.

طبق^{۱۱} (tabīq) نر. م. ۱) تېک، تیغ، دغوا او غویي یو ډول ناروغی ده؛ ۲) د لویې سرپوښ؛

۳) بېنګ؛ ۴) د سرو زرو پانه؛ ۵) بېخ؛ ۶) دله.

طبق^{۱۲} (tabīq) اد. (اض.) مطابق، ... سره سم.

طبقات الارضي (tabaqūtularzī) ص. نې. د جبالو جیکي سروې، پر ځمکه پېژندنه لړوند.

طبقاتي (tabāqūti) ص. نې. نر. بیغ. م. ج. د طبقي، په طبقي لړوند.

طبقه (tabāq) بیغ. م. (ج. طبقي) ۱) پور، منزل؛ ۲) د خلکو سترې ډلې.

طبل (tabal) نر. م. (ج. طبلونه) ډول، نغاړه، دانګه.

طبله (tablā) بیغ. م. ۱) اوګ، دوګره (۱)؛ تېله.

طبليي (tablayī) ص. نې. نر. بیغ. م. دوګره مار، ډوډی، مار، طبله چې، تېله چې.

طبیب (tabīb) نر. م. (ج. طبیبان) ۱) حکیم، ۲) اوګ، ډاکتر (۱).

طبیعت (tabīyat) نر. م. ۱) پنهون، خورزون، اصل، خټه، ذات؛ ۲) د یوه جنس جوهر؛ ۳) د یوه سرې خلق، خوی، خصلت.

طبیعتاً (tabīyatān) ق. د طبیعت له مخې، ذاتاً.

طبیعي (tabī'i) ص. نې. ۱) د طبیعت، په طبیعت لړوند؛ ۲) نر. بیغ. م. ج. اصلي، ذاتي، له خټې؛

۳) ساینسي، سپانسي.

طبیعیون (tabī'iyyūn) نر. ج. ۱) افزو کراتان؛ ۲) هغه کسان چې طبیعت مطالعه کوي.

طبله (tablā) بیغ. م. (ج. طبليي) طوبله، تېله، توبله، د آسونو او څرود ساتنې کوټه.

طحال (ṭahāl) نر. م. وګ، توری (۲).

طراز (ṭarāz) نر. م. ۱) د جامې نخش ونگار (کښېده) ۲) لاره، طریقه، چلند؛ ۳) کتار، صف.

طراوت (ṭarāwāt) نر. م. ۱) سهرازي، تازه ګي، سهر از توب، اسپو پلټوب.

طرب (ṭarāb) نر. م. ښادي، خوښي، خوشالي.

طرح (ṭarḥ) بیغ. م. طرحه؛ ۱) نقشه، پروګرام، د کار لارښود؛ ۲) اساس؛ ۳) وړاندیز؛ ۴) اطراح،

غورځونه؛ ۵) خاکه، مقدماتي چاره.

طرد (ṭard) ص. نر. م. ج. ۱) لهرې کړی، شړلی، وتلی، گوښه شوی؛ ۲) تبعید.

طرز (ṭarz) نر. م. (ج. طرزونه) ۱) طریقه، لاره، روش؛ ۲) شمېره، شکل، صورت.

طرف (ṭarf) نر. م. ۱) خوا، لوری، پلو؛ ۲) د یوه شي څنډه او پای.

طفل (tifa) (نر. م. (ج. اطفال) ماشوم، کوچنی.
 طفلی (tufi) (بغ. م. د کوچنیتابه، د ماشوم متاب.
 طفیلی (tulayli) (ص. نب. نر. بغ. م. ۱) کبده،
 پاشکی، نابللی؛ ۲) مفتخور، د بل په اورو بار.
 طلا (tilā) (بغ. م. وگ. سره زرد.
 طلاب (tulāb) (نر. ج. ۱) طالبان، د طالب جمع؛
 ۲) زده کوونکی، شاگردان.
 طلاق (talāq) (نر. م. د مسره او ماندينې سره بېلېدنه،
 ښځه پرېښودنه، د نکاح له لیده خلاصون.
 طلاقول (talāqawā) (مص. مت. طلاق ورکول،
 ښځه یا مسره پرېښوول، نکاح فسخ کول.
 طلاقې (talāqī) (ص. نر. م. ص. نښه مطلقه، چې
 ښځه یې طلاقه کړې وي، طلاق شوی.
 طلاقې (talāqīy) (بغ. م. ج. مطلقه؛ طلاقه شوې
 ښځه، پرېښې.
 طلاکاری (talākārī) (بغ. م. هغه څه چې طلا په کې
 لگول شوي وي؛ د طلا کارولو عمل.
 طلايي (tilāyī) (ص. نب. نر. بغ. م. ج. ۱) په طلا
 اړوند؛ ۲) یو ډول غلېدونکی ژریر رنگ.
 طلب (talāb) (نر. م. ۱) غوښتنه، رابلنه؛ ۲) پوښ.
 طلسم (tilisam) (نر. م. ۱) د کاغذ یا فلز یوه توتو
 چې جادوگران پر هغه کرښې یا جنولونه کاپړي یا
 ۲) مج. دروونه؛ ۳) د اصل د منځ غټه دانه.
 طلسمي (tilisamī) (ص. نب. ۱) د طلسم، په
 طلسم اړوند؛ ۲) طلسم کوونکی؛ ۳) چمباز.
 طلوع (tulū) (بغ. م. ۱) راڅخنه، څرک وونه، لمر
 څرک؛ ۲) ظهور، څرگندېدنه.
 طلوع افغان (tulūḡān) (نر. م. ۱) یوه جریده وه
 چې په ۱۲۰۰ ش. کال په کندهار کې خپره شوه.
 طماع (tama) (ص. نب. ډېر تمه کوونکی، زیات
 طمعه کوونکی، سولنده، حرص، اړواړوی.

طرفدار (turaḡdar) (ص. نر. م. سیلگر، پر خوا،
 سپلندوی، پلوي، په خوا.
 طرفداري (turaḡdārī) (بغ. م. جبهه، پلوي، پر خوا
 کېدنه، ننگه کول، ننگه.
 طرفین (turaḡfīn) (نر. ج. ۱) دوه طرفه، دوی خواوي،
 دواړه لوري؛ ۲) فق. مدعی او مدعی علیه.
 طرفم (turaḡm) (نر. م. وگ. ترم.
 طرفه (turaḡ) (بغ. م. ۱) شمله، جوغه؛ ۲) داس د
 ټنډي ویښتان.
 طریق (tarīq) (نر. م. ۱) لاره، لپاره؛ ۲) اصول،
 مقررات؛ ۳) تکنیک.
 طریقت (tarīqat) (نر. م. ۱) لاره، لپاره؛ ۲) چلند؛
 ۳) تص. د سلوک دویم منزل دی.
 طریقه (tarīq) (بغ. م. ج. طریقي) ۱) طریقت؛
 ۲) لار، لاره، لپاره؛ ۳) دود، دستور.
 طشت (taḡḡ) (نر. م. ج. طشتونه) ۱) وگ. تشت؛
 ۲) د موسیقۍ یو ډول آله ده.
 طعام (taḡam) (نر. م. ج. طعامونه) اتام (خوړه)؛
 د خوراک شیان.
 طعم (taḡam) (نر. م. خوند، مزه، ذایقه.
 طعمه (taḡma) (بغ. م. ۱) تومه، خوراک، روزي؛
 ۲) مج. هغه غوښه چې باز ته یې ورکوي.
 طعن (taḡan) (نر. م. ۱) څانگه وهل، نیزه وونه؛
 ۲) نښې وونه؛ ۳) طعنه، پېغور.
 طعنه (taḡna) (بغ. م. انک، تانه، پېغور.
 طغرا (tuḡra) (نر. م. طغراء، طغری؛ ۱) هغه لقبونه
 چې د شاهي فرمانو په سر کې لیکل کېدل؛
 ۲) یو ډول منځني او سره پېچلی لیک دی.
 طغیان (tuḡyān) (نر. م. ۱) د سیند یا بحر له غاړو
 نه د اوبو او چټکېدو؛ ۲) سرغړونه، راپاړېدنه؛
 ۳) له خپله حده تېرېدنه.

طماغه (ṭamāgha) بیخ. م. تماغه؛ د باز یا بابی خولی چې خولگی هم ورته وایي.

طمطراق (ṭumṭraq) نر. م. ۱) پر تم شان و شوکت ۲) ظاهري خبرې؛ ۳) د باب، لایې، باتې.

طمع (ṭamī) بیخ. م. طمعه، تمه، هیله، امید.

طناب (ṭanāb) نر. م. ۱) تناو، پری، روسی، مزی؛ ۲) هغه څمکه چې په کال کې یو ځل حاصل کوي.

طنز (ṭanz) نر. م. (ج. طنزونه) ۱) کنایه، رمز؛ ۲) پېشاره، ریشخند، تمسخر؛ ۳) ارته.

طنین (ṭanīn) نر. م. ۱) زانگه، انگی؛ ۲) د زنگ لوازه؛ ۳) بونگهار، بنهار (د مچ و غوماشي)؛

۴) (فز.) د صوت فرعي نوسانونه.

طواف (ṭawāf) نر. م. (ج. طوافونه) ۱) له یوه شی چاپېره گرځېدنه؛ ۲) د حج په مراسمو کې له

کعبې شریفې څخه چاپېره گرځېدنه؛ ۳) فاذر. م. تاوېدونکی.

طوایف (ṭawāyif) نر. ج. ۱) د طایفه جمع؛ ۲) نر. م. په لره پښتونخوا کې په دغو ماناگانو کارېږي؛

۱ - سندرغاړي؛ ۲ - رقاصه؛ ۳ - بدکاره بڼه.

طور (ṭawṭar) نر. م. ۱) ډول، واز؛ ۲) طرز، چلند، طریقه؛ ۳) ټولگی، نوع؛ ۴) حد، اندازه. ۵ -

طوطي (ṭoṭī) نر. م. (ج. طوطیان) توتي، طوطا، د کوترې په اندازه یو ډول شین مرغه دی.

طوفان (ṭofān) نر. م. (ج. طوفانونه) توپان؛ ۱) سخت سېلاو چې ناښه بهرې څمکې ونیسي

۲) مچ. دسترې چارې تر سره کونکی.

طوفاني (ṭ(u)ṭānī) ص. نې. ۱) د طوفان په توپان لرونده؛ ۲) ص. نر. بیخ. م. مچ. دسترې

یا خارق العاده چارې تر سره کونکی.

طوق (ṭawq) نر. م. (ج. طوقونه) ۱) غاړه کې، غاړه کې؛ د غاړې اصل یا هار؛ ۲) حلقه.

طول (ṭāl) نر. م. (ج. طولونه) ۱) اوږده، اوږدوالی، د عرض مقابل؛ ۲) یو ډول نخي توکر دی.

طومار (ṭūmar) نر. م. (ج. طومارونه) نومار؛ ۱) اوږد لیک؛ ۲) انیچه شوی لیکلی کاغذ؛

۳) تصریذ؛ ۴) طومار لیک، له شپږو لیکونو څخه هر هغه لیک چې ښه جلي لیکل شوي وي.

طوي (ṭwī) بیخ. م. د (ط) د توري تلفظ و اواز.

طویل (ṭawīl) ص. نر. م. ۱) اوږد؛ ۲) لوړ، جگ. طویلله (ṭawēlā) بیخ. م. (ج. طویلې) وگ. طبله.

طهارت (ṭahārat) نر. م. ۱) پاکېدنه، پاکتیا، پاکي؛ ۲) له حیض څخه د ښځې پاکوالی؛ ۳) اوډس، غسل، تیمم.

طی (ṭay) نر. م. ۱) لاره وهنه، منزل کول؛ ۲) نفېتنه، راتاوېدنه.

طیاره (ṭayārah) بیخ. م. (ج. طیارې) الوتکه، هوايي جهاز.

طیب^۱ (ṭīb) نر. م. ج. ۱) ښه بوی او وړم؛ ۲) حلال، روا؛ ۳) علاقه، میل، د طبیې خوبې.

طیب^۲ (ṭayīb) ص. نر. م. ج. ۱) پاک، پاکیزه؛ ۲) روا، حلال؛ ۳) ښه، د خبیث ضد.

طیغ (ṭayf) نر. م. ۱) خیال وهل؛ ۲) پر یوه شي شا و خواراگرځېدل؛ ۳) خېم؛ ۴) الهوالتیا؛

۵) چورت؛ ۶) (فز.) د اوورنگو جونگ.

طینت (ṭīnat) نر. م. ۱) خوی، عادت، خصلت، کړه وړه؛ ۲) اصل، خلقت، خټه، خورزون.

طیلسان (ṭaylṣān) نر. م. ج. یو ډول چپته ده چې خطیب یې د نورو کالیو له پاسه په اوږه اچوي.

ظ

ظاهروالی (zāhurwālay) نر.م. اوشارتیا،
بنکاره والی، جوت والی.

ظاهروول (zāhurawā) مص. متد. بنکاره کول،
جوتول، خرگندول.

ظاهره (zāhira) ق. ۱) په بنکاره، ظاهرا، په
خرگنده؛ ۲) اوگ. ظاهر.

ظاهري (zāhiri) ص. نب. نر. بښ. م. ج. ۱) په
ظاهر اړوند؛ ۲) ق. ظاهرا.

ظاهرپدل (zāhiređl) مص. ل. خرگندپدل،
جوتپدل، بنکاره کپدل، معلومپدل.

ظرافت (zarāfat) نر.م. ۱) ښکلا، ظریف والی،
ښایست؛ ۲) غیرکتیا، غیرکي؛ ۳) ښه طبعه

لرڼه، خوش طبعی؛ ۴) مهارت.

ظرف (zarf) نر.م. (ج. ظرفونه) ۱) الوښی؛ ۲) هغه
څه چې په هغه کې یوه شی نه ځای ورکړی
شي.

ظ (zaw(e)ā, zā) بښ. م. د پښتو الفبې اته ورشتم
توری دی. اېجدې ارزښت یې (۹۰۰) دی.

ظالم (zālim) ص. نر.م. (ج. ظالمان) ظلم
کوونکی، مسم کوونکی، بهرحمه.

ظالمانه (zālmāne) ق. ۱) په ظلم سره، د بیرحمی
له مخې؛ ۲) ص. نر.م. ج. د ظلم، د مسم، په
ظلم اړوند، د حق تلفی.

ظاهر (zābir) ص. نر.م. ج. اوشار، بنکاره، خرگند،
د باطن ضد.

ظاهرا (zābirā) ق. په ظاهره، په داگه، په خرگنده.

ظاهربین (zābirbin) ص. نر.م. ج. ۱) څوک چې
د یوه شی خرگندې خواته پام کوي نه باطن ته؛

۲) د چا کړه وړه چې مخامخ ښه او پسې شا
مطلوب نه وي.

ظاهر داري (zābirān) بښ. م. د ظاهرین انسان
عمل، د خولې ملگرتیا، نظاهر.

ظرفی (zarfī) ص. نب. نر. بنج. م. ج. د ظرف. په طرف اړوند.

ظرفیت (zarfīyā) نر. م. ۱) غایبده، غای کېدنه، گنجایش؛ ۲) اهلیت، وړتیا، استعداد.

ظریف (zarīf) ص. نر. م. ج. ۱) د بڼې طبیعي شبتن، غوریالی؛ ۲) غیرک؛ ۳) بڼایسته.

ظریفه (zarīfā) ص. نب. ۱) وگ. ظریف؛ ۲) بنج. م. توکه.

ظفر (zarf) نر. م. سوبه، بری، فتح، بریالیتوب.

ظل (zil) نر. م. ۱) سیوری، سوری؛ ۲) د شپې تیاره؛ ۳) پناه؛ ۴) نعمت؛ ۵) هوساینه.

ظلم (zūlam) نر. م. ج. ظلمونه، شپیان، تهری، بستم، زورزیاتی.

ظلماً (zūlmān) ق. په ظلم سره، په زورزیاتی، جبراً، قهراً.

ظلمات (zulumāt) نر. ج. ۱) د ظلمت جمع؛ ۲) وگ. ظلمت.

ظلمانی (zulmānī) ص. نب. نر. بنج. م. ج. تیاره، تاریکه، د تپې تپاری، د تورتم.

ظلمت (zulmāt) نر. م. تیاره، تاریکه، تپه تپاره، تورتم، توره تاریکه.

ظن (zan) نر. م. ج. ظنونه ۱) گومان، گمان، شک، شبهه؛ ۲) تورن کول.

ظنی (zanī) ص. نب. ۱) گمانی، گومانی، شکي؛ ۲) د ظن.

ظنین (zanīn) ص. نر. م. ج. تورن، تومنی، متهم، تر تور لاندې.

ظوی (zawī) بنج. م. ظوا، ظا، د (ظ) د توري تلفظ یا اولز.

ظهر^{۱۱} (zūhor) نر. م. د لمر د زوال وخت، د ورځې نیمايي، غرمه.

ظهر^{۱۲} (zāhor) نر. م. شا، خټ، د مخ ضد، د بطن ضد.

ظهور (zuhūr) نر. م. ظاهرېدنه، جوتېدنه، ښکاره کېدنه.

ع

عاجزي (ʿājizī) (بج. م. ۱) خوارى، غریبی؛
 (۲) کم نوسی؛ (۳) بی غرضی.
 عاجل (ʿājil) (ص. نر. م. ج. ۱) پیره کورونکی،
 هخه کورونکی؛ (۲) ضروری، فوری؛
 عادت (ʿādāt) (نر. م. ج. عادتونه) ۱) خوی،
 روود، خصلت؛ (۲) روود پدنه، روودی.
 عاداتا (ʿādātān) (ق. ۱) عادت له مخی، د
 خصلت له مخی؛ (۲) معمولاً.
 عادتې (ʿādātī) (ص. نب. نر. بج. م. روودی،
 دت شوی، عملی، اموخته.
 عادل (ʿādil) (ص. نر. م. ج. عادلان) عدل کورونکی،
 انصافدار، انصافی.
 عادلانه (ʿādilānā) (ق. د عدل له مخی، منصفانه،
 په عدل سره.
 عادي (ʿādī) (ص. نب. نر. بج. م. ج. ۱) روودی،
 اموخته، عادت کړی؛ (۲) ساده، معمولی.

ع^{۱۱} (ʿayn) (نر. م. د پستوالهې نهه وېشتم توری
 دی. لېجدي ارزښت يې ۷۰ دی.
 ع^{۱۲} (ʿayn) (نر. م. د عيسوي (سني) مخفف.
 عابد (ʿābid) (ص. نر. م. ج. عابدان) عبادت
 کورونکی، رب پالی، پارسا.
 عابر (ʿābir) (نر. م. ج. عابران، عابرين) لاروي،
 تهرېدونکی، تلونکی.
 عاج (ʿāj) (نر. م. پيلغاښ، په خاص ډول د نر پيل د
 نښ د دوو غاښونو هډوکي او په عام ډول د
 پيل هر غاښ ته وايي.
 عاجز (ʿājiz) (ص. نر. م. ۱) خسوارکی، بېوزلی؛
 (۲) بې وسه، ناتوانه؛ (۳) بې غرضه.
 عاجزانه (ʿājizānā) (ق. ۱) په عاجز سره، په
 بېوزلی؛ (۲) غریبانه.
 عاجزه (ʿājizā) (ص. نب. ۱) وگ. عاجز؛ (۲) ص.
 بج. م. د عاجز موندل؛ (۳) مج. بېغه، آجيزه.

عار (ʿār) ن. م. ۱) شرم؛ ۲) پهلور؛ ۳) عیب.

عارض (ʿāriz) ص. ن. م. ج. ۱) عرض کورونکی؛

۲) عرضه کورونکی؛ ۳) پهبهدونکی؛ ۴) پیدا

کهدونکی؛ ۵) پربل شی فایم؛ ۶) ن. م.

لنگی، بارخو، غومبوری.

عارضه (ʿāriẓa) ب. م. ۱) د عارض مؤنث؛

عرض کورونکی؛ ۲) پهبه، حادثه؛ ۳) آفت؛

۴) ناروغی؛ ۵) ارتیا.

عارضی (ʿāriʿī) ص. ن. م. ب. م. ج. ۱) سرسری؛

۲) موقتی؛ ۳) ناخاپی، تصادفی؛ ۴) د عارض

عمل و شغل؛ ۵) فرعی، نا اصلی.

عارف (ʿārif) ص. ن. م. ج. عارفان؛ ۱) پیژندونکی

۲) پوره، هوبیار؛ ۳) خدای پیژندونکی.

عارفانه (ʿārifāna) ق. ۱) د عارف غوندې؛

۲) ص. په عرف یا عادت اړوند، د عارف.

عاری (ʿārī) ص. ن. م. ب. م. ج. ۱) لرخ، لغز،

بریند؛ ۲) پرته، ماسهوا؛ ۳) لیری، پیری، لویکی.

عاریت (ʿāriyā) ن. م. عاریه؛ پوره، امانت.

عاریتاً (ʿāriyātān) ق. په عاریت سره، د عاریت

په توگه.

عاریتی (ʿāriyātī) ص. ن. م. ب. م. ج. ۱) د پوره،

د امانت؛ ۲) د موقتی استفادې شی.

عازم (ʿāzīm) ف. ن. م. ج. ۱) عزم کورونکی، قصد

کورونکی، دلرادی خاوند؛ ۲) تلونکی.

عاشق (ʿāshiq) ص. ن. م. ج. عاشقان؛ مین؛

زده بایلونکی، په عشق اخته.

عاشقانه (ʿāshiqāna) ق. ۱) د عشق په ډول؛

۲) ص. د عشق، په مینې اړوند، عشقی.

عاشقی (ʿāshiqī) ب. م. مینه، عشق، مین توب.

عاشورا (ʿāshūrā) ب. م. عاشوری، لسمه، د

معرم الحرام د میاشتی لسمه.

عاصی (ʿāṣī) ص. ن. م. ب. م. ج. ۱) گنهگار،

گناه کورونکی؛ ۲) سرکبه، نافرمانه.

عاطف (ʿāṭif) ص. ن. م. ج. ۱) مهربانه، مهربانی

کورونکی؛ ۲) مایل، مټ؛ ۳) اوق؛ ۴) اړوونکی.

عاطفه (ʿāṭifa) ب. م. ج. عاطفی؛ ۱) د عاطف

مؤنث؛ ۲) مهربانی، زده سوی؛ ۳) دخپلوی

او قرابت مېر.

عاطل (ʿāṭil) ص. ن. م. ج. ۱) بېکاره، ناخپیز؛

۲) الت، تېبل؛ ۳) بې مانا، مهمل، باطل.

عاقبت (ʿāqibat) ن. م. ج. عاقبتونه؛ ۱) روغتیا،

روغوالی، صحت؛ ۲) کراری، کراره کراری.

عاق (ʿāq) ص. ن. م. ب. م. پهلوی، مور و پلار نزاروونکی؛

(فق) په لغت کې د غوشولو مانا لري.

عاقبت (ʿāqibat) ن. م. پای، آخر، د یوه کار پای،

د کار آخر، د هر شی پای.

عاقل (ʿāqil) ص. ن. م. ج. عاقلان؛ هوبیار،

پوره، دانا، عقلمند.

عاقلاته (ʿāqilāta) ق. ۱) د عقل له مخې، عقلمندانه

۲) ص. په عقل یا عاقل اړوند، سم، مناسب.

عاقی (ʿāqī) ص. ن. م. ب. م. ج. عاق شوی،

د عاق اطلاق باندې شوی.

عالم^(۱) (ʿālam) ن. م. ج. عالمونه؛ ۱) نړی، دنیا؛

۲) خلک؛ ۳) زمانه، روزگار؛ ۴) کاینات.

عالم^(۲) (ʿālim) ص. ن. م. ج. عالمان، علماء؛

پوره، پوهاند، د علم و پوهې څېتن.

عالمگیر (ʿālamgīr) ص. ن. م. ج. ۱) نړی وال،

جهانی؛ ۲) هغه څوک چې دنیا فتح کړي.

عالی (ʿālī) ص. ن. م. ب. م. ج. ۱) لوړ، جگ؛

۲) شریف، محترم؛ ۳) دلوی خدای یونوم.

عام (ʿām) ص. ن. م. ج. ۱) د ټولو، دگړدوا

۲) عوام، خلک، د خاص ضد.

عام المنفعة (ʿām al-manfaʿah) ص. نب. په عامې گټې رسونې اړوند، د خلکو په گټه.

عام فهم (ʿām fahm) ص. نر. م. ج. عام فهمه، ساده، آسان.

عامل (ʿāmil) ص. نر. م. ج. ۱) عمل کوونکی؛ ۲) نر. م. سبب، علت؛ ۳) کارگر؛ ۴) حاکم.

عاموالی (ʿāmwālay) نر. م. عمومیت، عموموالی، عامېنده.

عامول (ʿāmwāl) مص. مت. ۱) عمومي کول، عام کول؛ ۲) اړواچول، رایچول.

عامه (ʿāmah) ص. نب. ۱) عام، د ټولو، عمومي، د عام موند؛ ۲) غوام، خلک.

عامي (ʿāmi) ص. نب. نر. بڼغ. م. ۱) انالوستی، بې سواده، امی؛ ۲) مج. جاهل.

عامیانه (ʿāmyānah) ق. ۱) د عوامو په شهر؛ ۲) ص. نب. ولسي، دخلکو، د عامو خلکو.

عامېدل (ʿāmad) مص. ل. ۱) عمومي کېدل؛ ۲) اړواچېدل، مروجه کېدل.

عاید (ʿāyid) نر. م. ج. عایدات) عائد ۱) راستنېدنه راگرغېدنه؛ ۲) واقع، پېښ؛ ۳) گټه، دخل.

عایداتې (ʿāyidat) ص. نب. نر. بڼغ. م. ج. ۱) دعاید، په عاید اړوند؛ ۲) د گټې، د دخل.

عایق (ʿāyiq) ص. نر. م. ج. ۱) استروونی، خندا، منځه نیونکی، مانع؛ ۲) (فز.) هغه جسم چې برېښنا او تودوخه نه تېروي.

عایله (ʿāyil) بڼغ. م. رنځر، واړه زاړه، کورنۍ، فامیل، عیال، عائله.

عبادت (ʿibādah) نر. م. (عبادتونه) ۱) رب پالنې، بڼگي؛ ۲) لمانځنه؛ ۳) د خدای اطاعت.

عبادتځای (ʿibādah-jāy) نر. م. د عبادت ځای، عبادت ځونه.

عبادتې (ʿibādāt) ص. نب. نر. بڼغ. ۱) ادعبادت، د لمانځنې؛ ۲) عابد، عبادت کوونکی.

عبارت (ʿibārah) نر. م. ج. عبارتونه) ۱) بیانونه، شرح کونک؛ ۲) د الفاظو ترکیبه؛ ۳) اوگي، پراگراف؛ ۴) انشاء.

عباسي (ʿabāsī) نر. م. عباسي گل، یوډول گل دی چې رنگ یې سور یا ژېړ وي.

عباسي (ʿabāsī) بڼغ. م. ج. عباسي؛ ۱) نېمه پېړۍ پخوا یوه سکه وه چې ۱۲ ایکې یا ۱۲ پیسې کېده؛ ۳) تنگه، تنگه.

عبث (ʿabās) ص. نب. ۱) بابیزه، بې گټې، چټې، بهوده؛ ۲) پرځای نه مصرفونه، سم نه لگونه.

عبثول (ʿabasawāl) مص. مت. ۱) بابیزه کول، بې گټې کول؛ ۲) پرځای نه مصرفول.

عبثېدل (ʿabased) مص. ل. ۱) بابیزه کېدل، بهوده کېدل؛ ۲) سم نه لگېدل.

عبد (ʿabd) نر. م. ج. عباد) ۱) بنده، د خدای جل جلاله بنده؛ ۲) مری، غلام.

عبراني (ʿibrānī) ص. نب. یهودي، عبري، کليمي، جهودي؛ ۱) بڼغ. م. د یهودو لرسونې ژبه چې تورات په دغه ژبه نازل شوی دی؛ ۲) نر. م. ج. یهود، جهودان، عبراني؛ ۳) یوډول لیک دی.

عبرت (ʿibrat) نر. م. ۱) پانبات، پند؛ ۲) سنجونه.

عبرتناک (ʿibratnāk) ص. نر. م. ج. د پند، د پانبات، د عبرت وړ، د پند وړ.

عبقريت (ʿabqariyat) نر. م. نېوځ.

عبور (ʿubūr) نر. م. تېرېدنه، پورېوتنه، جاروتنه؛ عبور و مرور، تگ وراتگ، تېرېدنه راتېرېدنه.

عبحر (ʿabhar) نر. م. نرگس، د نرگس گل.

عبحير (ʿabhir) جن. یوه ساده ده چې ښه بوی لري او له مشکو، گلاب او زعفرانو څخه مرکبه ده.

عتاب (ʔadāb) نر. م. ١) خوشکه، قهر، غضب؛
 ٢) ملامتونه، رتبه؛ ٣) ناز.
 عتیق (ʔaīq) نر. م. ج. ١) زور، پخوانی، لرغونی،
 عتیقه، انټیک؛ ٢) نژاد شوی مریی.
 عتیقه (ʔatīqā) ص. نب. نسر. بنسج. م. ج. زور،
 انټیک، پخوانی، لرغونی، څښتن.
 عجالتاً (ʔajālatān) ق. ١) د بېسرې له مخې، د
 تلوار له مخې؛ ٢) سمداسه، ژر.
 عجایبگر (ʔajāyibgōr) نر. م. موزم.
 عجب (ʔajāb) ص. نر. ج. ١) عجب، عجیب،
 تعجب پاروونکی، د حیرانتیا؛ ٢) تعجب.
 عجباً (ʔajzāb) نر. م. ١) په ځان نازېدنه، ځان
 خوبونه؛ ٢) لوی، غرور، کبر، مرغونه.
 عجز (ʔajz) نر. م. ناتوانی، بې وسه کېدنه، ناتوانه
 کېدنه، بې وسې، اټه، اجسکي.
 عجله (ʔajālā) بنسج. م. بیره، تلوار، شتاب.
 عجم (ʔajām) ص. نر. م. ج. نا عرب؛ څوک چې
 عرب نه وي؛ ١) گونگی؛ ٢) پر حرف تکی
 ایښودل؛ ٣) امتحانول.
 عجیب (ʔajīb) ص. نر. م. ج. وگ. عجب (١).
 عدالت (ʔadālat) نر. م. ١) نیاوگلوې، انصاف؛
 ٢) برابري، مساوات.
 عداوت (ʔadāwāt) نر. م. ج. عداوتونه) د بېمني،
 میرشي، بدې، کینه.
 عدت (ʔadāt) نر. م. ج. عدتونه) عده؛ ١) شمېر،
 شمار؛ ٢) د حیض ورشي.
 عدد (ʔadād) نر. م. ج. عددونه، اعداد) شمېر،
 شمار، ١) هغه کلیمه چې شمېر بیانوي؛ یا د
 شیانو یوې یا څو مجموعو ته عدد وایي.
 عددي (ʔadādī) ص. نب. نر. بنسج. م. ج. د عدد،
 په عدد اړوند، په عدد پورې تړلی.

عدس (ʔadās) نر. م. ج. نسک، نسکان، د باقلي
 د کورنۍ یونبات دی.
 عدسیه (ʔadāsīyā) بنسج. م. ج. عدسیې) هغه
 بېبېه یا شفاف محیط چې د دوو کروي سطحو
 یا یوې کروي سطحې او یوې مستوي په وسیله
 محاط شوی وي.
 عدل (ʔādāl) نر. م. ١) نیاو، انصاف، ټيکنه؛
 ٢) ساری، مثل؛ ٣) څوک چې شهادت یې د
 قبلېدو وړ وي.
 عدلیه (ʔadlyā) ص. نب. ١) د عدل، په عدل اړوند؛
 ٢) بنسج. م. د انصاف یا نیاو ځای؛ ٣) د عدلیې
 وزارت.
 عدم (ʔadām) نر. م. نشتوالی، نابودي، نشت، د
 نه موجودیت حالت.
 عدو (ʔadū) نر. م. د بېمن، میرشي، د بېن، غلیم.
 عدول (ʔadūl) مص. ل. ١) بېرته گرځېدنه، له لارې
 گرځېدنه؛ ٢) د قاقبې د برابري لپاره تصرف
 کول عدول بلل کېږي.
 عده (ʔidā) بنسج. م. ١) وگ. عدت؛ ٢) شمېر، تعداد.
 عدیل (ʔadīl) ص. نر. م. ج. ١) برابر، سیال، ورته؛
 ٢) نر. م. ج. د کجاوې د یوې خوا سپرلی.
 عذاب (ʔazāb) نر. م. ج. عذابونه) تکلیف، ځور،
 شکنجه، رپر، زحمت.
 عذابول (ʔazābawāl) مص. مت. ځورول، رپرول،
 تکلیفول.
 عذابېدل (ʔazābēdāl) مص. ل. ځورېدل، رپرېدل،
 په کړاو اخته کېدل.
 عذر (ʔuzr) نر. م. ج. عذرونه) ١) بانه، بهانه؛
 ٢) زاری، ننوتې، معذرت؛ ٣) پرده، چاره؛
 ٤) پالنه؛ ٥) حیض لړنه.
 عذرمن (ʔuzrman) نر. م. ج. معذور، عذرجن.

عراپه (arāp) پنج. م. (ج. عرابي) اراپه، پل،
 ورگړې د مور او گادۍ اراپه.
 عراد (arād) پنج. م. ١. وگ. عرابه؛ ٢. منجنیق
 تودرته يوه جگړه ييزه آله وه؛ ٣. عدد، دانه.
 عرش (arš) نر. م. ١. پلازمه پاچا تخت؛ ٢. کرمي؛
 ٣. د خدای (چا پر تم او کبريايي تصوير) ٤. خيمه
 ٥. چتر، سايوان؛ ٦. چت، پشغول.
 عرصات (aršat) نر. م. له قيامت، لويې ورغې،
 د قيامت له ورغې او دمحشر له ساراڅخه کنايه.
 عرصه (arš) پنج. م. (ج. عرصي، عرصات) د
 کور غولۍ (انگر، انگن)، ډاگ، ميدان.
 عرض (arz) نر. م. (ج. عرضونه) پسر، بر،
 ضرر، د طول خلاف؛
 عرض (arāz) نر. م. ١. هغه څه چې قايم بالخير
 وي، ناپېستيزه کيليت؛ ٢. عارضه، ناجوړي؛
 ٣. پېښتونکي؛ ٤. بې دوامه شی؛ ٥. سردار،
 دلېکر مشر؛ ٦. متاع، د خرڅلاوشی.
 عرضاً (aržān) ق. په عرض سره، د سورا له مخې.
 عرض بېگي (arzbegi) ص. نر. م. عريضه
 اخيستونکي، عرض اخيستونکي.
 عرض والا (arzwālā) ص. نې. عرض کوونکي،
 چا چې عرض کړی وي.
 عرضه (arž) پنج. م. ١. خرگندونه، بېکاره کونه
 ٢. ا. د تقاضا ضد، د خرڅلاو لپاره د يوه
 شي وړاندې کول.
 عرضي (arzi) ص. نې. نر. پنج. م. ١. عارض،
 عرض کوونکي؛ ٢. په عرض يا سورا اړوند.
 عرعر (aršār) نر. م. ١. غرنی سورا؛ ٢. هر هر؛ يو
 ډول چنار دی.
 عرف (ar) نر. م. ١. شناخته؛ ٢. دود، دستور،
 رواج؛ ٣. اېبه والی، بېبگنه؛ ٤. اخري، عادت.

عرفان (arfan) نر. م. ١. پېژندنه؛ ٢. ادق معرفت،
 د حق تعالی پېژندنه؛ ٣. جوړنه لوړوژنه.
 عرق (arq) جن، خوله؛ ١. اشوز، هره هغه مايع
 چې په ايشولو سره د تقطير په ډول لاس ته راشي؛
 ٢. شراب؛ ٣. وگ. خوله؛ ٤. ١.
 عرق (arq) نر. م. (ج. عروق) ١. وگ؛ ٢. اصل
 ٣. نژاد؛ ٤. رېبه، جرړه.
 عرق النسا (arqunasa) پنج. م. سپايک.
 عروج (arj) نر. م. ١. پورته خواته تلنه؛ ٢. لور تيا،
 لوړوالی، پورته والی، ترلي.
 عروض (ariz) نر. م. ١. د شعر ميزان؛ ٢. ادبیت
 د لومړۍ مسرې وروستی رکن؛ ٣. دکلام
 مضمون؛ ٤. دغره لاره؛ ٥. عرضه کول.
 عروضي (arizi) مص. نر. پنج. م. د عروض په
 عروض اړوند.
 عريض (ariz) ص. نر. م. ج. ١. پلن، سوړوړ،
 پسرورونکی؛ ٢. د شعر يو بحر دی.
 عريضه (arizā) پنج. م. (ج. عريضې) ١. عرض
 پاڼه، د عرض پاڼه.
 عريضه چي (arizāči) ص. نر. م. ج. عارض،
 د عريضې خاوند، عرض کوونکی.
 عزت (arizā) نر. م. دوناوی، احترام، گرانېت.
 عزت النفس (arizātunāfs) نر. م. خپل ځان (آب
 وحيثيت) ته په درنېت کتنه.
 عزتمن (arizātman) ص. نر. م. ج. پتمن، عزتناکی،
 عزتي، قدرمن.
 عزل (arizā) نر. م. معزوله، بېکاره کونگ، له کاره
 ايستنه، گوښه کول، شرته.
 عزلت (arizāt) نر. م. له خلکو ليرې گرځېدنه، گوښه
 گيرې.
 عزم (arizam) نر. م. لراوه، قصد، انگشه.

عزیز (aziz) ص. نر. م. ۱) د پوره لاسوم طاولدا
 ۲) گران، محبوب؛ ۳) محترم؛ ۴) ابر لاسی،
 زورور؛ ۵) د الله پر نوم دی، ۶) اخیل، خپل.
 عزیز توب (aziztib) نر. م. عزیز گلوري،
 عزیز والی، عزیز دلري، عزیز ولي.
 عزیزمت (azizmat) نر. م. ۱) هون، انگشه، نیت،
 اراده، قصد؛ ۲) الفسون، دم، پارو.
 عسرت (asrat) نر. م. تنگسه، بیکالو، سختی.
 عسکر (askar) نر. م. ج ۱) ژوبلور سرتیر، سرباز
 ۲) اېرغ، فوغ؛ ۳) مج. تکره او امر منونکی.
 عسکر کونیه (askarkoni) نر. م. چونی، چاونی،
 قشله، کمپ، لښکر گاه.
 عسکري (askari) نر. م. ۱) د عسکر،
 په عسکر لرونده؛ ۲) په لوردو لرونده؛ ۳) بېخ. م.
 نظامي چوری، د سرتیري خدمت؛ ۴) انر...
 یو ډول خونډور کندهاري انگرودي.
 عسکریت (askariyat) نر. م. ۱) عسکر توب؛
 ۲) د وطن د ساتنې لپاره د جگړې د فن د زده
 کړې مکلفیت او په دې لپاره د دندو تر سره کول.
 غسل (asli) جن. وگ. گڼن.
 عشاء (ashay) نر. م. بېخ. م. ماخوستن، ماسخو تن.
 عشاء ریاني (ashayirabani) بېخ. م. عشاء
 ریاني، حلولیت، حلولیه، د عیسویانو له نظره
 مسیح ته د خدای مېلمستیا ده.
 عشاري (ashari) ص. نر. م. بېخ. م. عشاري
 پورې لرونده، اعشاري کسر.
 عشاریه (ashariya) بېخ. م. خال، اعشاریه؛
 ۱) په لسو یا عشر لرونده؛ ۲) عشاریه کسر، هغه
 کسر چې د واحد له یوه یا څو برخو څخه جوړ وي؛
 عشاري عدد، هغه عدد چې له صحیح عدد او
 عشاري څخه جوړ وي.

عشر (ashir) نر. م. ۱) لسه، لسه برخه، له
 لسو څخه یوه.
 عشرت (ashirat) نر. م. (ج. عشرتونه) ۱) عیش،
 چرمچرم، چه ژوند؛ ۲) دوستي، صحبت.
 عشق (ashiq) نر. م. ۱) مینه، دوستي، گرانیت؛
 ۲) جنسي جنبه یا د دې القاح؛ ۳) چاته چې یو
 شی یا څوک د پوره په زړه پورې وي.
 عشویه (ashvay) بېخ. م. ۱) نخره، ناز، مکیز،
 قنج، کرشمه؛ ۲) ناخر گنده چاره، پت چار.
 عشیره (ashira) بېخ. م. د اتنیک جوړښت یو واحد
 دی، چې په پېښور څېل ورته وایي، د څو
 عشیرو مجموعې ته طایفه وایي.
 عصا (asa) بېخ. م. ۱) امسا، لکره، د لاس لرگی؛
 ۲) د پاچهي نڅبه، شاهي علامه.
 عصاره (asara) جن. ۱) شیره، غوچه؛ ۲) د مېړي
 اړه چې په فشار سره را ایستل شوي وي.
 عصب (ashab) نر. م. (ج. عصبونه، اعصاب) لویه
 یا وړه رشته ده چې په بدن کې له عصبي سیستم
 سره ارتباط لري.
 عصباني (ashabani) ص. نر. م. بېخ. م. ج.
 خوشکني، تر له وتلی، عصبي، قهرجن.
 عصب پوهنه (ashabpahnay) بېخ. م. نیورولوژي
 په طب کې د اناتومي هغه څانگه چې د عصبي
 سیستم لود هغه له ناروغیو سره سروکار لري؛
 عصبی (ashabi) ص. نر. م. بېخ. م. ۱) خوشکني
 عصباني، قهرجن؛ ۲) متعصب؛ ۳) د عصب،
 په عصب لرونده، په عصبي سیستم لرونده.
 عصر (asar) نر. م. ۱) مازدیگر، مازدیگر، لرم؛
 ۲) پېړی؛ ۳) دهر، روزگار؛ ۶) کبکې کبل.
 عصري (asari) ص. نر. م. بېخ. م. ج. ۱) د وخت
 و عصر، په عصر لرونده؛ ۲) له وخت و زمان سره

عظوفت (ʔuʔfāt) نر. م. مینه، محبت، دوستی
مهربانی، شفقت.

عظیه (ʔatya) بیغ. م. (ج. عطی) بخشش.

عظمت (ʔazamāt) نر. م. (۱) لوی، ستروالی،
لویوالی؛ (۲) پرتم، اکوب، شان و شوکت.

عظمی (ʔuzmā) ص. بیغ. م. ج. اعظمه، سترو،
عظیم، نر تو لوی.

عظیم (ʔazīm) ص. نر. م. ج. ستر، غت، لوی.

عظیم الجثه (ʔazīm aljusa) ص. نب. تنه و ر،
دغتی تنی یا ستر بدن خاوند.

عفت (ʔifāt) نر. م. (۱) پاکي، پاک لئی، عصمت؛
(۲) پرهیزگاری؛ (۳) شهوت ترک کول.

عفو (ʔafwa) بیغ. م. (ج. عفو) عفو، بخشند، د
چاله گناه خخه تهر بدنه.

عفونت (ʔufunāt) نر. م. (۱) فاسد بدنه، خوسا
کبدنه؛ (۲) نر. م. بدبوی.

عفونی (ʔafūni) ص. نب. بیغ. م. (۱) فاسد بدنه؛
(۲) بدبوی؛ (۳) خوند او بوی بدل بدنه.

عقیف (ʔafīf) ص. نر. م. ج. (۱) پارسا، ستانه،
دینداره؛ (۲) سپین لئی، پاک لئی.

عقاب^(۱) (ʔuqāb) نر. م. گسرت، گسرت، پو
پیاوری، غت و چک الوتونکی بنکاری مرغه
دی.

عقاب^(۲) (ʔuqāb) نر. م. عذاب، خور، شکنجه.

عقاید (ʔuqāid) نر. ج. (۱) د عقیده جمع؛ (۲) حقه
علم چی اسلامی حقه عقاید خبیری.

عقب (ʔuqīb) ق. وگ. شا (۱).

عقبی (ʔuqbā) بیغ. م. (۱) آخرت، بله دنیا، ابدي
دنیا؛ (۲) جزا، د عمل سزا؛ (۳) قیامت.

عقد (ʔaqd) نر. م. (۱) ترنه؛ (۲) غوچه و رکول؛
(۳) عهد و پیمان تونگول.

برابر؛ (۳) امج. نوی، موذن، لوگس.

عصريت (ʔasnyāt) نر. م. عصري توب، تجدد،
عصري والی، له عصر سره سم حرکت.

عصمت (ʔusmāt) نر. م. (۱) سپین لئی، عفت،
سپهختوب؛ (۲) له گناه خخه د نفس ساتنه.

عصیان (ʔasyan) نر. م. (۱) طاعت ترک کول؛
(۲) انافرمانی، سرغرونه.

عضلوي (ʔazlawī) ص. نب. نر. بیغ. م. ج. د
عضلی، په عضله ارونه، د غری.

عضله (ʔazalā) بیغ. م. (ج. عضلات، عضلی)
غری، د بدن غری، مویک، ماهیچه، میره.

عضو (ʔuzwa) بیغ. م. عضو، غری؛ (۱) اندام، د
بدن یوه برخه؛ (۲) دیوی تولنی یا ادارې غری.

عضوي (ʔuzwī) ص. نب. نر. بیغ. م. (۱) د عضو،
په عضو لرونده؛ (۲) دکمیا په هغې څانگې لرونده

چی د کاربون له ترکیبو سره سرو کار لري، له
ژوندی اورگانیزم خخه مشتق شوی وي.

عضویت (ʔuzwiyat) نر. م. (۱) د عضو توب صفت
لرنه؛ (۲) غری توب؛ (۳) د غری توب پیسی.

عطا (ʔata) بیغ. م. عطا، بخشیدن، بخشیدن، ورکړه،
بخشش.

عطار (ʔatar) نر. م. (۱) عطاری، عطر پلورونکی؛
(۲) پساری.

عطالت (ʔatāt) نر. م. (۱) وزگارتیا، تنی؛ (۲) نر.
اینرشه، د جبر قوت یا خاصیت، د قوی په مقابل

کې د جسم مقاومت.

عطر (ʔatir) جن. (جن. عطرونه) (۱) یوه ماده ده
چی به بوی لري؛ (۲) به وړوم، خوشبوی.

عطف (ʔatf) نر. م. (۱) راگر خبندنه؛ (۲) کوم خه ته مایل
کبدنه؛ (۳) ربط، د عطف د حرف په وسیله بوی

کلیمی ته له مخکینی کلیمی سره ربط ورکول.

عقدہ (ʿaḥd) پنج. م. ۱) شریہ، گره ۲) پوزہ
 کی لہر، درد و محرومیت پیدا کبندہ؛
 ۳) ضحری تکرونہ؛ ۴) اوسواس، کرکہ.
 عقربک (ʿaqrabāk) نر. م. دگری ستن، ساعت
 پورونکی ستنہ، ورسقنہ.
 عقل (ʿaql) نر. م. (ج. عقولنہ) ۱) سد، هوپ، د
 بسواو بدو د تمیز و پہلو لوسو؛ ۲) د سم
 قضاوت ورتبا؛ ۳) هوپجاری، فہم.
 عقلمن (ʿaqlmān) ص. نر. م. ج. هوپجاری، پورہ،
 عقلمند، عاقل، د عقل شبتن.
 عقلمند (ʿaqlmānd) ص. نر. م. وگ. عقلمن.
 عقلي (ʿaqlī) ص. نب. نر. پنج. م. پد عقل ارونډ،
 له عقلي اصولو سره سم، د سد، د هوپن.
 عقليه (ʿaqliyā) ص. نب. وگ. عقلي.
 عقیدت (ʿaqīdat) نر. م. ۱) عقیدہ لرنہ، اودت
 لرنہ، یقین لرنہ؛ ۲) ایمان، دین.
 عقیدتمن (ʿaqīdatmān) ص. نر. م. ج. عقیدتمند
 ارادتمند، د عقیدې او احترام لرونکی.
 عقیدہ (ʿaqīdā) پنج. م. (ج. عقیدې، عقاید)
 ۱) گروهه؛ ۲) باور، ایمان؛ ۳) معج. رأی، رایہ؛
 ۴) هغه څه چې انسان پرې اعتقاد لري.
 عقیدہ من (ʿaqīdamān) ص. نر. م. ج. عقیدہ
 لرونکی، معتقد.
 عقیق (ʿaqq) نر. م. ج. یوډول سور قیمتي غمی یا
 کانی دی.
 عقیقه (ʿaqqā) پنج. م. (ج. عقیقې) ۱) دنوي
 زېږېدلي انسان یا ژوي د نس وپېتان؛ ۲) هغه
 پسه چې د کوچني د زېږېدو پر اوومه ورځ د هغه
 د سرخړیلو په مناسبت لریاني کېږي.
 عقیم (ʿaqqm) ص. نر. م. ج. ۱) شند، شندو؛
 ۲) بې حاصله، بې ثمره.

عقیمول (ʿaqqimawā) مص. ست. ۱) شندول،
 سری یا چغه له اولاده اچول؛ ۲) بې ثمره کول.
 عکاس (ʿakās) ص. نر. م. (ج. عکاسان) عکس
 اخیستونکی، فوتوگرافر، شپږه اخیستونکی.
 عکاسي (ʿakāsī) پنج. م. ۱) عکس اخیستنه، د
 عکاس دنده، فوتوگرافي؛ ۲) نر. م. پوره اغزي
 لرونکی ونه ده چې سپین یا ژر گلان کوي.
 عکس (ʿakās) نر. م. ۱) لړول، په پل مخ لړول؛
 ۲) شپږه، انځور، تصویر، فوتو، فوتوگراف.
 عکس العمل (ʿakās alʿamal) نر. م. غبرگون،
 رد عمل، د عمل جواب، متقابل عمل،
 ورگرځونه.
 عکس و تبدیل (ʿakās utabdlī) نر. م. (بد.)
 په یوه بیت کې د لومړي فقرې کلمې په دویمه
 فقره کې که داسې وړول شي چې د لومړي
 فقرې متضاده مانا افاده کړي عکس و تبدیل
 ورته وايي.
 عکس و طرد (ʿakās utard) نر. م. د بیت لومړي
 نیم بيتي پر دوو مساوي برخو ووېشل شي او
 وړاندېنې برخه یې په دویمه نیم بيتي کې
 وروسته او دویمه برخه یې په دویم نیم بيتي
 کې وړاندې راشي.
 عکه (ʿaka) پنج. م. کشکره، گپړکه، عککه، یوه
 مرغی ده چې توږې او سپینې ټنګې لري.
 علاج (ʿilāj) نر. م. (ج. علاجونه) ۱) درمل کول،
 درملنه؛ ۲) معالجه؛ ۳) سرشته، چاره کونګ.
 علاف (ʿalāf) نر. م. وابه خرڅوونکی؛ څوک چې
 غله یا اوره رانیسي او خرڅوي یې.
 علاقه (ʿalāqā) پنج. م. (ج. علاقې) ۱) هغه څه
 چې انسان زړه پرتولی وي؛ ۲) معج. مینه، محبت
 ۳) لړیکې، تراو، پېوند؛ ۴) سیمه، ولکه.

علاقه دار (alāqedar) ص. نر. م. د پوی سیمې اداره کونکی چې د تبه یې له ولسواله راکښه وي.

علاقه داري (alāqedarī) بڼخ. م. له ولسوالی راکښه یو اداري تشکیل دی.

علاقه مند (alāqemānd) ص. نر. م. ج. علاقمند، لېوال، مینه وال، علاقه لرونکی، شوقمن.

علامت (alāmāt) نر. م. (ج. علامتونه، علامات) تبه، نهمان، نخښه، نښکه، علامه، سمبول.

علامه (alāmā) ص. نر. م. ستر پوه، غټ عالم، بې ساري عالم.

علاوه (alāwā) ص. نر. م. سر بهره، زیات، اضافه. علت (alā) نر. م. (ج. علتونه) ۱) سبب، عامل،

موجه، جهت، وجه، دلیل؛ ۲) عیب؛ ۳) بهانه؛ عذر؛ ۴) ناروغي؛ ۵) اېت، آفت.

علتي (alati) ص. نر. م. ۱) سببي، د علت، د عامل د موجهي؛ ۲) نر. بڼخ. م. ج. د یوه جرم یا خطا یا نقص یا نقیصې لرونکی.

علم (alām) نر. م. (ج. علمونه) ۱) علم شریف، چنده، یو بېلغ دی چې په عسکري کې یو غوند

ته ورکول کېږي او د اردو شرف تمثیلوي؛ ۲) ص. نر. هغه نوم چې یو شوک پرې مشهور وي.

علم (alīm) نر. م. پوهنه، پوهه، معرفت، بصیرت، حکمت، معلومات، یقین.

علماء (alāmā) ص. نر. م. ۱) پوهان، پوهاندان، عالمان؛ ۲) ملایان، مذهب پوهان.

علم الجمال (aljamāl) نر. م. زک. ښکلا پېژندنه. علم الحیات (alulhayāt) نر. م. وگ. بیولوژي.

علم اليقین (almulyaqīn) نر. م. هغه یقین چې په دلیل یا متواتر روایت حاصلېږي.

علمبردار (alambardār) ص. نر. م. ج. مشر، مخکنی، د سر سړی، د یوه کار سر کرده.

علم و خیر (almūxahār) نر. م. ۱) کله چې یو مامور بېلې موسسې ته لېږلېږي، نو هغه ته د مسوولیت نه لرلو یا لرلو په نامه یوه پانښور کوي

چې علم و خیر ورته وايي؛ ۲) یو اطلاعاتي لښیز. علمي (almī) ص. نر. م. بڼخ. م. ج. علمبه، د علم، د پوهې، په علم و پوهې لرونده، ساپنسي، د معرفت، د حکمت.

علمیت (almiyāt) نر. م. پوهه، لیاقت، پوهنه، استعداد، علم و معرفت لرنه.

علمياً (alānān) ق. په ښکاره، په څرگنده، په ډاگه. علمي (alānī) ص. نر. م. بڼخ. م. ج. ښکاره، څرگند، جوت.

علمیت (alanyāt) نر. م. څرگندتیا، ښکاره توب، جوت تیا.

علوم (alūm) نر. ج. ۱) د علم جمع، علمونه، پوهنې؛ ۲) اساینس، کېمیا، بیولوژي، فزیکس.

علوي (alawī) ص. نر. م. بڼخ. م. ج. د سلفي ضد، لور، برنی.

علوي (alawī) ص. نر. م. بڼخ. م. ج. علویان، حضرت علي ارض ته منسوب یا له نسله.

علی الخصوص (alalixusū) ق. په ځانګړي توګه، په تېره، مخصوصاً، په تېره بیا.

علی المطلوبه مصادره (alalimūlūmūshadārah) بڼخ. م. (من) د مغالطې یو شکل دی چې په

بالواسطه تعلیلاتو کې منځ ته راځي. علمیت (alīyāt) نر. م. هغه اړیکې چې د دوو شیانو تر منځ موجود دي.

علیحده (alāhidā) ص. نر. م. ۱) اېبل، جلاګوېس؛ ۲) ق. ځانله، ځانګړی؛ ۳) اضافه، اضافي.

علیل (ʿalīl) ص. نر. م. ج. ۱) ناروغ، ناجسوره؛
۲) ناروغی کمزوری کړی.

علیم (ʿalīm) ص. نر. م. ج. (ج. علماء) عالم،
پوه، د علم شپېتن.

علیه (ʿalāyah) ۱) پر هغه، پرې، په هغه باندې؛
۲) پر ضد، پر خلاف، مخالف.

عمارت (ʿumūrāt) نر. م. ج. عمارتونه ۱) ودانۍ،
آبادي، کور؛ ۲) آبادونه، جوړول.

عمده (ʿumūdā) ص. نر. م. ج. ۱) مهم؛
۲) غټ، کلي، ۳) د باور شې، ۴) د پرچون ضد.

عمر (ʿumar) نر. م. ج. (عمرونه) ۱) منگ،
وگ. سن؛ ۲) ژوند، حیات.

عمران (ʿumrān) نر. م. ودانۍ، آبادي.

عمره (ʿumrah) نر. م. وروکی حج، حج صغیر.

عمری (ʿumrī) ص. نر. م. ج. د عمر، د
تل لپاره، د تول عمر لپاره.

عمق (ʿumq) نر. م. ۱) ژور تیا، ژوروالی؛ ۲) د
دېت لیرې ساحه چې نه ښکاري.

عمل (ʿamal) نر. م. (ج. عملونه، اعمال) ۱) چار،
کار، کړنه؛ ۲) کړه وړه، خوی، اخلاق، عادت.

عملاً (ʿamalan) ق. د عمل له مخې، په عملي توگه
په عملي ډول.

عملنامه (ʿamalnamah) نر. م. ج. عمل نامې)

۱) د عمل و سلوک نتیجه؛ ۲) د عمل و اخلاقو
پاڼه؛ ۳) د اسلامي عقیدې په اساس هغه پاڼه
ده چې د بنده عملونه په کې لیکل شوي دي.

عمله (ʿamalā) نر. م. ج. د عامل جمع، کارگران، کار
کوونکي، عمله و عمله.

عملي (ʿamali) ص. نر. م. ج. ۱) پلي، د
پلي کېدو، تطبیقي، د اجرا، د عمل، په عمل
لرونډ.

عملیات (ʿamalyāt) نر. ج. ۱) عملونه، کړنې،
تطبیقات؛ ۲) آپرېشن، د جراحی عمل سرته

رسونه؛ ۳) حربي او نظامي چارې، جنگ جگړه.

عملي کېدل (ʿamalikaddā) نر. م. ج. ۱) پلي
کېدل، اجرا کېدل، تطبیقېدل؛ ۲) امتداد کېدل،
روډ کېدل.

عملیه (ʿamalyā) نر. م. ج. عمل، چاره، چریان.

عمود (ʿumūd) نر. م. ج. ۱) پایه، سټه، سټند؛
۲) د قوم مشر؛ ۳) عموده کړېده، هغه طول
چې د شاقول د تار په امتداد وي.

عمودي (ʿumūdī) ص. نر. م. ج. سم، سپڅ،
نښ، د عمود، په عمود لرونډ، عمود شونډې.

عموم (ʿumūm) نر. م. ج. ۱) ټول، عام، واره، گرده؛
۲) هغه شې چې په ډېرو شیانو کې لیدل کېږي.

عموماً (ʿumūman) ق. بالعموم، په عمومي توگه،
زیاتره، په عام ډول.

عمومي (ʿumūmī) ص. نر. م. ج. د عموم،
د عام، د زیاترو، ټول، گرده؛ عموم ته منسوبېد.

عمومیت (ʿumūmyāt) نر. م. ج. ۱) عاموالی؛
کلي لوب؛ ۲) رواج، تعمیم.

عمه (ʿamah) نر. م. ج. ترو، د پلار خور.

عمیق (ʿamīq) ص. نر. م. ج. ژور، عمق لرونکی.

عنایب (ʿunāyb) نر. م. ج. مرضی، د بهرې شونډې یوه
ونده چې سنځلی په شېر مېوه کوي.

عناد (ʿunād) نر. م. ج. ۱) ښک، هډ، انځور؛
۲) ضد، غج؛ ۳) دېمنې؛ ۴) سرخرونه.

عنایت (ʿināyah) نر. م. ج. ۱) احسان، انعام؛ ۲) ساتنه،
حفاظت؛ ۳) نیت، قصد؛ ۴) توجه؛ ۵) اهتمام.
عنبر (ʿanbar) جن. لېس، یوه شوره خړه ماده ده چې
په بوی لري او د عنبر نومی کې له کولمبو یا
گډې شخړه ایستله کېږي.

به روم ولازمی (۱) اد موسیقی یوه تاریخه لو
لیندی والا آله ده.

عورتا (ṣawrā) نر. م. ۱) پت عیای، شرم عیای؛
۲) تناسلی آله؛ ۳) بخته.

عورته (ṣawrāta) بخت. م. وگ. اورته.

عوض (ṣawāz) نر. م. ۱) بدل، الش، پوشی دبل
شی په بدل کې ورکول؛ ۲) بدل، موخی.

عوضی (ṣawāzi) ص. نب. نر. بخت. م. ۱) عیای
ناستی، جانشین؛ ۲) موخی؛ ۳) په عوض
اروند.

عهد (ṣāhd) نر. م. ۱) ژمنه، قول، وعده؛ ۲) ترون،
بندن؛ ۳) زمان، روزگار؛ ۴) وفا؛ ۵) قسم.

عهدنامه (ṣāhdnāmā) بخت. م. ترون لیک، بندن
لیک، د قرارداد پانه، لوزنامه.

عهده (ṣuhdā) بخت. م. ۱) ذمه، غاړه؛ ۲) کفالت؛
۳) مسوولیت؛ ۴) ترون، پیمان؛ ۵) امج، وظیفه.

عیادت (ṣiyādāt) نر. م. د ناروغ لیدو ته تگ و
د ناروغ پوښتنه کول.

عیار^(۱) (ṣiyār) نر. م. ۱) امتحان، لزمه پت؛
۲) اد سرو یا سپینوزرود اندازې سنجولو مقیاس.

عیار^(۲) (ṣayār) ص. نر. ج. ۱) شوک چې په ډیر تگ
وراتگ کوي؛ ۲) چمباز، تگ؛ ۴) په منځنیو

پیریو کې زموږ د هېواد یوه ډله چې کاری غوانی
کول، له خانه تهرېدنه او کله د مذهب د اصولو
یا فروغ سره لهوالتیا نه درلودل.

عیاش (ṣayās) ص. نر. م. ج. عیاشی، میله باز،
میله یی، چرچه یی.

عیاشی (ṣayāsi) بخت. م. ۱) چرچی، مېلې، عیاش
کول؛ ۲) وزگار تیا، لوچکي.

عیال (ṣayāl) نر. م. (ج. عیالونه) ۱) رنفر، بال بچ،
بخته او اولاد؛ ۲) بخته، ماندینه، کله.

عنبري (ṣanḥarī) ص. نب. نر. بخت. م. ۱) د عنبر،
په عنبر اړوند؛ ۲) به بوی لرونکی، عنبرین.

عندلیب (ṣandulīb) نر. م. چونی، بلبل، بلبله.
عنصر (ṣawṣar) نر. م. ۱) اصل، لور؛ ۲) ماده، بسیط

جسم؛ ۳) عناصر اربعه؛ باد، خاوره، اوبه او اور؛
۴) ک. هغه جسم چې ټول له هغو اتمو څخه
جوړ شوی وي چې یو اتومي عدد لري.

عننه (ṣanṣanā) بخت. م. (ج. عننی) ۱) روایت،
نقل؛ ۲) دود، رسم، رواج، دستور، عرف، لاره،
تړه.

عنقا (ṣunqā) نر. م. وړک مرغ، «سهرغ»؛ یو
افسانوي ستر مرغ دی.

عنقریب (ṣanqarīb) ق. ژر، ژر به... نږدې، ژر
تړو به...

عنکبوت (ṣankabul) نر. م. وگ. غڼې.

عنوان (ṣ(u, i)nwān) نر. م. ۱) سرلیک، سرنامه؛
۲) سریزه، مقدمه؛ ۳) انچه، نښانی، پته.

عواطف (ṣawāṭif) بخت. م. ۱) د عاطفه جمع؛
۲) انفعال (خوبی او ویر) چې ډیر لږ په مجرده
او بسیطه توگه پاته کېږي.

عوام (ṣawām) نر. ج. د (عامه) جمع، وگړي، خلک؛
د یوې ټولني یا هېواد اکثریت.

عوام فریب (ṣawāmfarīb) ص. نر. م. ج. عوام
غولرونکی د خلکو تهرابستونکی، دیماگوگ.

عوامل (ṣawāmil) نر. م. د عامل جمع ۱) کاریگران؛
۲) دکار غوایان؛ ۳) فاکتورون.

عوامی (ṣawāmi) ص. نب. نر. بخت. م. ج. ولسي
وگړنیز، د خلکو، د وگړو، د عوامو.

عود (ṣawd) نر. م. ۱) لرگی؛ ۲) له ونې څخه پری
شوی بیاخ؛ ۳) دهند و هندوچین د سیمو یو ډول
ونه ده چې له لرگی څخه یې د سر څپلو په وخت

٤ (چمتو: ٥) ص. نم. عینا، عینی، کت مته،
 بشیر، ورته، یو، یوشان: ٦) چینه.
 عین الیقین (aynuyaqin) نر. م. ١) په سترگو
 د یوه شی لیدنه او ددی شی ماهیت په یقین سره
 درک کول: ٢) ته. د لوی شهن تعالی د عینو
 صفو د تجلیاتو شهود. . .
 عینکې (aynake) بڼ. م. ج. سترگی، عینک،
 چشمې، چشمکې.
 عیني (ayni) ص. نم. نر. م. ج. ١) په عین اړوند؛
 ٢) سکه، سکنی: ٣) فل. مادي، په سترگو د
 لیدو وړ، آهډکتیف، آهډکتیف، آفاسي،
 د ذهني ضد.
 عینیت (aynyat) نر. م. ١) په سترگو د لیدني
 حالت، آفاقیت، د مادیت وصف: ٢) کت مته
 والی، یورازتوب: ٣) من. د عینیت او ذاتیت
 مهدا، د تفکر یو پرنسپل دی.

عیان (ayān) ص. نر. م. ج. ١) لوڅار، جوت،
 شرگند: ٢) په لیدلو باندې یقین: ٤) معاينه.
 عیب (ayb) نر. م. (ج. عیبونه) ١) نقص، نقصان،
 بدې، نیمګړتیا: ٢) بدنامي: ٣) گناه.
 عیبجن (aybjān) ص. نر. م. ج. ١) عیبناکه،
 عیبی، نقصانی: ٢) مضر، ضررناکه.
 عید (aid) نر. م. ١) اختر: ٢) جشن، د جشن ورځ.
 عیدگاه (aidgāh) بڼ. م. اخترځی، هغه ځای چې
 په هغه کې د اختر نولمونځونه کېږي.
 عیسویت (isawiyā) نر. م. مسیحیت، عیسویت،
 د کریشتانیتانو دین، نصرانیت، د حضرت
 عیسی ^ع دین، عیسوي دین.
 عیش (ays) نر. م. ١) مسزې، عشرت، چرچې؛
 ٢) ژوند، ژوندون.
 عین (ayn) نر. م. ١) سترګه: ٢) د دغه د توري
 لوز: ٣) ذات، نفس: ٤) خالص، واضح؛

غ

غاری (gāray) ص. نر. م. ۱) دهر خودی، گهلوور،
 خپتو: ۲) بد ژبی؛ ۳) نر. م. په غار کې
 استوگن.
 غاری (gāray) ص. بنغ. م. د غاری مونث: وگ.
 غاری.
 غار بندې (gārbānday) ص. نر. م. ۱) بندې غاری،
 هغه څوک چې د گناه په وجه یې غاړه بنده وي؛
 ۲) غار بند، گلوند، هغه څپوتی یا ورین توکر
 چې تر غارې یې تاووي.
 غار بوجن (gārbojān) نر. م. یو ډول ناروغی ده
 چې د غوړو شاوې یا د پنبو د گوتو منځ زخمی
 کېږي او سوی کوي.
 غار بوجن بدل (gārbojānedā) مص. ل. د غار بوجن
 په ناروغی اخته کېدل.
 غار پتی (gārpētāy) بنغ. م. ج. د غارې دسمال،
 د غارې پتی.

غ (gāyn) نر. م. د پښتو الفبې دېرشم توری دی. د
 ابجد په حساب ۱۰۰۰ حسابېږي.
 غاب (gāb) نر. م. (ج. غابونه) تینگری، تالی،
 نالیکې، قاب.
 غابونې (gābūnay) نر. م. گنډنې غوندې یو ډول
 ترخه واښه دي چې شنه (آبی) گلان کوي.
 غاتر (gātar) نر. م. ج. غاتره، کچره، قچر، قاطر.
 غاتول (gātol) نر. م. ج. وگ. ریډی.
 غاتول وزمه (gātolwazma) بنغ. م. غاتول
 غونی، د غاتول په رنگ، لاله رنگی.
 غار (gār) نر. م. (ج. غارونه) ۱) سوره، سوری؛
 ۲) سمخ، گاره؛ ۳) غت کانی.
 غار مه (gārmā) نر. م. د لمر تاو، د لمر گرمی.
 غار ندونه (gārandūna) بنغ. م. غاروزینه، یو
 ډول عمه سارایې شرمبکی ده.
 غاروزینه (gārozīna) بنغ. م. وگ. غار ندونه.

غار کي (gārakūy) (بئخ. م. ۱) کتار و زمه، غاره کي،
گردني، د کار تو سو کتار؛ (۲) اصل، هار.
غار گي (gāragūy) (بئخ. م. ۱) اوري، غاره کي، هار،
بندي، د روپونه جوړ شوي اصل.
غارو (gārū) (ص. نر. م. ۱) د اوردې غارې څښتن.
غاره (gāra) (بئخ. م. ۱) غرانگه؛ د زامي او تتر
تر منځ برخه؛ (۲) څنډه، ساحل؛ (۳) گريوان؛
۵) والگي، زکام؛ (۶) توکه؛ (۷) سندره، غير.
غاره اخستل (gāraaxistā) (مص. ل. ۱) په زکام
اخته کېدل؛ (۲) د زکام شديد کېدل.
غاره اينبوونه (gāraišōwana) (بئخ. م. ۱) تن
ورکونه، ځان سپارنه، راضي، تسليمي، تابع
کېدنه.
غاره بندېدنه (gārabandedana) (گنهگارېدنه،
عاصي کېدنه، ماخوډ.
غاره بندي (gārabandi) (گناه، عصيان.
غاره برغ (gārazāg) (نر. م. ۱) نغمه، غير، سندره؛
(۲) د بلبيل غير يا اواز.
غاره غتي (gāragatay) (بئخ. م. ۱) غاره غړي،
سینه په سینه، غاره په غاره؛ (۲) غاره غجي.
غاره غجي (gāragaji) (بئخ. م. ۱) وگ. غاره غتي.
غاره غرونه (gāragarwana) (بئخ. م. ۱) سر غرونه،
سر غراوی، نه منل، ځان ساتنه.
غاره غړي (gāragaray) (بئخ. م. ۱) وگ. غاره غتي.
غاره گري (gāragaray) (ص. نر. م. ۱) شفقدار،
پلوان شريک.
غاره ورونکي (gārawrunkay) (ص. نر. م. ۱)
(۱) غاره اينبوونکي؛ (۲) اهل، فرمانبردار.
غاريت (gārit) (نر. م. ۱) چل، دوکه، تگي، غولونه.
غارې غارې (gāre-gāre) (ق. خوله په خوله، تر
خولي دک، دک، مالامال.

غارې غرونه (gāregrūni) (نر. ج. سمه او عمر.
غارې مورگي (gāremōrge) (غارې لمنې.
غاز (gāz) (نر. م. ۱) ج. غازونه) گاز بهر اس، بخار، گيس؛
(۱) د اجساموله درېوگونو حالتو (جامد، مايع،
غاز) څخه يو حالت دی؛ (۲) د اورو شيمه او پي؛
(۳) پنبه، کربوسکه، مالوچ.
غازه (gāzā) (بئخ. م. ۱) سرخي، سور و زمه، سرخي او
سپيده چې ښکې يې پر مخونو د ښکلا لپاره
کاروي.
غازي (gāzi) (نر. م. ۱) شوک چې د خدای په لاره
کې جنگېري؛ (۲) ډول وهونکي.
غابن (gās) (نر. م. ۱) وړو هډوکي چې د انسان و حيوان
د خولي په پورتنۍ او کښتنۍ ژامه کې اوډل شوي
وي او د هغو په وسيله د ودې ژووله کېږي.
غابن تومبوني (gāstūmbūnay) (نر. م. ۱) غابنکي،
غابونکي، غابن تېبوني، هغه آله چې د غابونو
منځ پرې پاکوي.
غابن چيچل (gāščičā) (مص. مت. ۱) خوشکه
کول، غضب و قهر کول؛ (۲) تهدېدول.
غابن چيچن (gāščičān) (ص. نر. م. ۱) غابن
چيچک؛ (۲) خوشکتې، غوسه ناک.
غابن چيچي (gāščičāy) (نر. م. ۱) گواښېدنه؛
(۲) قهر، غابن چيچنه، خوشکه.
غابن خلی (gāšxalay) (غابن تومبوني، د غابن
خلی، د غابن تیلی.
غابن دوره (gāsdūra) (غابن چور، غابن پور.
غابن ريخ (gārabj) (مسواک، د غابنو برش.
غابن سکوي (gāšskōy) (نر. م. ۱) د غابنو تر منځ
درز يا چاک، د غابنو وت.
غابنک (gāšak) (ص. نر. م. ۱) غابنور، غابنو، ډارو
ډارور، شوک چې لوی لوی غابونه لري.

غائبو (gāsbu) ص. نب. غائبور.
 غابن موبنی (gāsbūnay) د غابنوپاکولو برس.
 غابن وتلی (gāswatālay) ص. نر. م. ۱) کندهاس؛
 ۲) کر شپ، شپ خولی؛ ۳) صج. خوار، بدمرغه.
 غابنور (gāswār) ص. نر. م. ۱) وگ. غابنک؛
 ۲) نر. م. گابنور، راکول؛ ۳) سکو، بناخی.
 غابنوره (gāswāra) بنخ. م. ۱) غابنور، راکول؛
 ۲) سکو، بناخی، شاخی؛ ۳) گابنوره.
 غابن وله (gāswāla) بنخ. م. مجرومی، زبیره،
 رله، مجنون بېد، خرانگو، جرانگی.
 غابن ولی (gāswalāy) بنخ. م. د غابن وله، د
 غابن بنخ، د غابن رینه.
 غابن وونکی (gāswūnkay) وگ. غابن تومبونی.
 غابنی (gāsay) نر. م. ۱) کسوتل؛ ۲) دره، پراده،
 تیندره، ترازه، قاش، تیندر.
 غابنی (gāśāy) بنخ. م. بناخی، شاخی، سکو.
 غابنیز (gāśiz) ص. نر. م. ج. ۱) غابنور، دارو؛
 ۲) غابنوپ، غابن لرونکی؛ ۳) گر. هغه یرغ چې
 د ژبې په خو کې او غابنوسره تلفظ شي.
 غاصب (gāśib) ص. نر. م. ج. غاصبان، غصبوونکی
 د چا مال یا ملکیت په زوره نیوونکی.
 غافل (gāfīl) ص. نر. م. ج. ۱) غفلت کوونکی؛
 ۲) بې خبره؛ ۳) ناپوه؛ ۴) هېروونکی.
 غافلول (gāfīlawāl) مص. مت. ۱) په غفلت اخته
 کول؛ ۲) بې خبره ساتل؛ ۳) هېره باندې غابول.
 غافل اول (gāfīledāl) مص. ل. ۱) په غفلت اخته
 کېدل؛ ۲) ناخبره کېدل.
 غاکل (gākāl) مص. ل. وزه بېغل، بغارې کول.
 غا (gāl) نر. م. په لویه کې چل او چم کونک.
 غالب (gālīb) ص. نر. م. ج. ۱) بر، بریالی، برلاسی؛
 ۲) دېره برخه، زیاته ونډه؛ ۳) احتمال.

غالباً (gālībān) ق. ۱) زیاتره، اکثراً؛ ۲) په زیات
 احتمال.
 غالبوزک (gālībuzāk) نر. م. یو ډول د بښتی ختمی
 (خبروگل) دی چې سپین و سره گلان کوي.
 غالبوزه (gālībūza) بنخ. م. ج. غالبوزې، مچی،
 غومبسه، یوه نښن اوزهر لرونکې حشره ده.
 غالبوزی (gālībūzay) نر. م. یو ډول خامک دی
 چې د توکر د وارو شندو ته مساوي ډول د ستنې
 په وسیله سپرغې کېږي.
 غالبول (gālībūl) نر. م. غال و غول، غوړ، غالمغال،
 شور غوغا، غوغا.
 غالبېدل (gālībēdāl) مص. ل. بریدل، کامیابه
 کېدل، بریالی کېدل، بر لاسه کېدل.
 غالبوشه (gālīwāsa) نر. م. لوغی، غوالوشه، دونی،
 یو لوبنی دی چې غوا په کې لوشله کېږي.
 غالی (gālāy) بنخ. م. ج. غالینه، قالینه، قالین.
 غالی (gālē) بنخ. م. ناقی، غال، چم، چل؛ په لولو
 یا قمار کې شوک تېر ایستل.
 غالی (gālāy) ص. نر. م. ۱) غالی جن، دروېلی،
 چمباز؛ ۲) ور، غولی، انگر، د وروستاري په
 توگه د ځینو کلیمو په پای کې راځي - لوبغالی.
 غالیجن (gālējān) ص. نر. م. ج. دروېلی، چمباز؛
 هغه شوک چې په لوبو یا قمار کې غالی کوي.
 غالیچه (gālīčā) بنخ. م. ج. غالیچې، زلیچه،
 غالیکی، غالینچه، قالینچه.
 غامبوری (gāmbūray) نر. م. ج. غامبورې
 غومبورې، بغون، غمبورې، انگی، بارخو.
 غامض (gāmīz) ص. نر. م. ج. ۱) پېچلی، مبهم
 شی؛ ۲) پټ، خوندي، لره ځمکه.
 غانده (gāndā) ص. نر. م. ۱) کرکجن، متنفر؛
 ۲) غنده.

غاندو (gāndū) نر. بنخ. م. (ج. غاندوگان)
 (۱) بی همته (۲) هغه شوک چې په زنگنه څي.

غاو (gāw) نر. م. (۱) شور، غالمغال؛ (۲) بد گنل؛
 (۳) مرستی ته شوک راغوبښتنه.

غاوچي (gāwčī) ص. نر. م. (ج. غاوچیان) دروازه
 وان، پیره دار، د دروازې ساتونکی.

غاور (gāwīr) ص. نر. م. (ج. ۱) غور کونکی، دقت
 کونکی؛ (۲) برلاسې، بریالی؛ (۳) مفرور.

غاورسی (gāwarasay) نر. م. (۱) نیاوی، نیاویری،
 غم خوړونکی، کومکي، مرستیال؛ (۲) د چاپه
 شکایت باندې غور کونکی.

غاورسی (gāwarāsī) بنخ. م. غم خوړنه، کومک
 مرسته.

غاولیک (gāwlik) نر. م. احتجاج لیک، اعتراض
 لیک.

غاوناک (gāwnāk) نر. م. شور کونکی، شور
 ماشور کونکی.

غاوول (gāwawāl) مص. مت. (۱) ازارول، رپرول،
 په مذابول؛ (۲) د (غاوه) عمل کول.

غاوه (gāwā) بنخ. م. غوه، مایه، ژغورگ، کوتی،
 تونی، ژورخای.

غاوی (gāwāy) نر. م. (ج. غاویان) فریادی، نیاومن،
 ادخواه، مظلوم.

غاویدل (gāwedāl) مص. ل. ازاریدل، دردیدل،
 په مبادیدل.

غاب (gāyāb) نر. م. (ج. ۱) الونیا، الاستی،
 نیهام، پنا؛ (۲) «گر» دریم شخص.

غایبانه (gāyibānā) ق. (۱) په غایبه توگه، په
 نیهامه؛ (۲) پسې شا، الونیا.

غایبوالی (gāyibwālay) نر. م. نیهاموالی،
 غایب، غایبېدنه.

غایبیدل (gāyibedāl) مص. ل. نیهامیدل، پنا
 کیدل، ورکیدل، پتیدل.

غایت (gāyāt) نر. م. (۱) غایه، مقصود، هدف،
 مرام؛ (۲) آخر، پای.

غایط (gāyīt) جن. غایطه، غایطه مواد، د انسان
 فضیله مواد، دکې متیازی.

غای لمې (gāylāme) بنخ. م. غولنې، غولونې،
 گومنجک، گومجکه، غولنکی، غولنه، کوچنی

دانه چې معمولاً د سترگې پر شمېزده راخېژي.

غایوي (gāyawī) ص. نب. (۱) د غایې، نهایې
 په غایې اړوند؛ (۲) د هدف، په مقصود اړوند.

غایه (gāyā) بنخ. م. (ج. غایې) وگ: غایت.

شبار (gūbār) نر. م. (۱) خوب، لړه، دربه؛ (۲) گرد،
 دوره؛ (۳) د سترگو یو ډول ناروغي ده؛ (۴) خ.

غبار لیک: یو ډول ډبر کوچنی لیک دی.

غبانده (gbanda) بنخ. م. (ج. غباندي) غلنگ،
 بغاونده، منانده، قدکشک.

غباندي (gbanday) نر. م. مرغری، مرغېری، د
 غوبنو غده.

غبرا (gabra) ص. بنخ. م. (۱) سپیره، خر، هغه شی
 چې خاورې پرې پرتې وي؛ (۲) مچ، خمکه.

غبرگ (gbarḡ) نر. م. (۱) جفت، جوره؛ (۲) قت،
 غبرگلون.

غبرگېواک (gbarḡbowāk) (گر) تربستی
 بهواک، ترکیبي کنسوننت.

غبرگېنبېلی (gbarḡpṣelay) (گر) غبرگې پنبېلې،
 غبرگې قافیې.

غبرگ غونډله (gbarḡgōndla) غبرگه جمله،
 دوه ملگرې جملې.

غبرگلون (gbarḡlūn) نر. م. غبرگ، کت، قت،
 غبرگون.

غبرگوالی (ǧbargwālay) نر.م. جوره والی، جفتوالی.

غبرگول (ǧbargawā) مص.مت. ۱) اکت کول، قاتول؛ ۲) جفتول، جوره کول.

غبرگولی (ǧbargólay) نر.م. جزا، غبرگونی.
غبرگون (ǧbargún) نر.م. ۱) عکس العمل، رد عمل؛ ۲) جوره، جفت؛ ۳) غبرگوالی، دولای، ۴) اخواب.

غبرگونکر (ǧbargūnkar) گر. انعکاسی فعل.
غبرگه (ǧbarga) بنخ.م. ۱) دغبرگ مؤنث شکل؛ ۲) هغه لنگه (بنسخه یا مال) چي دوه بچي يي زيرولی وي؛ ۳) لپه، پیمانہ.

غبرگهدل (ǧbargedál) مص.ل. ۱) جوره کهدل، کتهدل، قات کهدل، دوه کته کهدل.

غبن (ǧādan) نر.م. ۱) دروهنه، درغلنه، خیانت؛ ۲) افق، په پلورلو او پسرودلو کې زیان کول.

غبي (ǧabí) ص.نب.نر. بنخ.م. ۱) پخ، کُند ذهنه، شوک چي ژر زده کړه نه شي کولای؛ ۲) ناپوه.

غب (ǧap) نر.م. غوا، غوغو، د سپي د غپېدو غبر.
غیا (ǧapā) بنخ.م. غپهار، د سپي د غپېدو غ.

غپل (ǧapál) مص.مت. غپ غپ کول، غپا کول.
غپنده (ǧapand) ص.نر.م. ج. غپنده، غپاندي، هغه سپي چي دېر غپېږي.

غپندوکی (ǧapandūkay) نر.م. وگ، غپند.

غپول (ǧapawál) مص.مت. ۱) سپي په غپا کول؛ ۲) مج. د چاله خولې اېلتي ایستل.

غپه (ǧipá) بنخ.م. غویه، غرق، دوب، مفروق.
غپ (ǧai) ص.نر.ج. (ج. غتان) ۱) ستر، لوی؛ ۲) چاغ، شلند؛ ۳) د مقام له مخې لوی سړی.

غپ باز (ǧaibāz) نر.م. ۱) لوی باز، زورور باز؛ ۲) ص.نر.م. (مج. ادورن، باتو، لاپک.

غتیازي (ǧatbāzi) بنخ.م. لایې، باتې، دورې.

غپ پت (ǧaipá) ص.نر.م. ج. ۱) اخواب، شلند؛ ۲) پیاروی، زورور، قوي.

غپتوب (ǧattób) نر.م. غتوالی، غتتیا، لویوالی، سترتوب.

غتری (ǧatáray) نر.م. غترکی، راغونډلری شوی.
غپ مازیگر (ǧatmazigár) ق. ولازمازیگر، لور مازیگر، د مازیگر اول وخت.

غپ مشر (ǧatmašar) نر.م. دولس لوی مشر، د قام رئیس؛ ۲) نایب سالار؛ ۳) د امیر شهر علی خان د زمانې جرنیل.

غپ نسې (ǧatnásay) ص.نر.م. ۱) گهډو، خپتو؛ ۲) د غپ او وتلي نس خاوند.

غپو (ǧatū) نر.م. ادی، مرغری، مرغری، وړې لو، لویې دانې دي چې په ستوني کې پیدا کېږي.

غتوالی (ǧatwālay) نر.م. ۱) لویوالی، سترتوب؛ ۲) پېروالی، پندوالی؛ ۲) چاغبت، چاغوالی.

غتوکی (ǧatúkay) ص.نر.م. د غپ مصفر.

غتول^(۱) (ǧatól) نر.م. ج. غاتول، غاتول، لاله، رېدی، شندی گل.

غتول^(۲) (ǧatawál) مص.مت. ۱) لویول، ستړول؛ ۲) عزت ورکول؛ ۳) د احترام وړ گنل.

غتوله (ǧatōlá) ص.نب.بې.دوله، بې تناسبه.

غته^(۱) (ǧata) بنخ.م. د شگو دېری، د شگو کوته.
غته غرنده (ǧataǧaranda) بنخ.م. د سترگو کس، نینک، د سترگو ککی.

غته کولمه (ǧatakulmá) بنخ.م. انډره، لویه کولمه، اوږده کولمه، کته کولمه.

غتی (ǧatáy) نر.م. د منجمد شي توتہ.

غتی غتی (ǧatáyǧatáy) ص.نر.م. ۱) گردی گردی، غوند غوند؛ ۲) توتہ توتہ، ذره ذره.

غدر (gādar) نر. م. (۱) خیانت؛ (۲) بی وفایی؛
 (۳) مکر، فریب، حيله.
 غدکه (gādaka) بنغ. م. چینه، چین، چلمنه.
 غدوی (gāduy) نر. م. (۱) غل، شوک چې په ډاگه
 غلا وکړي؛ (۲) د غل دکلمې سره هم غدوراشي.
 غده (gudā) بنغ. م. (ج. غدي) مرغری، مرغسپری،
 غدود؛ د غوښو غوته.
 غدی (gādāy) بنغ. م. (ج. ۱) ډاره، چپاو، شبخون؛
 (۲) بیر، تلوار، عجله.
 غذا (gizā) بنغ. م. خواره، دخوروشی، ډوډی.
 غر (gar) نر. م. (۱) د ځمکې له سطحې څخه د ډبرو او
 خاورو راجکه شوې غونډی، مورده؛ (۲) د سپي
 غریدل؛ (۳) ص. نب. تلوار، بیر، توندي.
 غرا (garā) ص. نب. (۱) خلاند، روښانه؛ (۲) نېک،
 شریف؛ (۳) مشر؛ (۴) غرهار، د موټر اواز.
 غرابت (garābat) نر. م. (۱) لهرې والی، له هېواد
 څخه لهرې توب؛ (۲) د کلام پېچلتیا.
 غراره (garārā) بنغ. م. (۱) خرچیکه، څولن، هغه
 څولن چې د بار وړونکيو په شا بار بېري او د
 شیانو د وړلو لپاره کار غښي اخلي؛ (۲) مج.
 خیرې ویرې توکر.
 غرامت (garāmāt) نر. م. (ج. غرامات) (۱) تاوان،
 هغه څه چې ادا يې لازمه وي؛ (۲) پور؛ (۳) ضرر،
 تاوان، نقص.
 غران (giran) نر. م. قران؛ (۱) نیمه پهری د منځه
 د ۳۰ پیسو سکه وه؛ (۲) پنځوس پولی.
 غرانده (grānda) بنغ. م. غور و سپکه، لوڅره، د اور
 لمبه چې تور لوگی هم ورسره وي.
 غراوو (garāwū) نر. م. (۱) د کوچنیانو د لوبو یوه
 آله ده؛ (۲) ص. نب. نر. بنغ. م. غرقن، لاپو،
 فضول.

غتیالی (gatyālay) ص. نر. م. ځوانی ته نښې دي
 شوی، ژنی شوی، ژنکی، زلموتی.
 غتی دانی (gātedāné) بنغ. م. ج. ننکی، لویې
 دانی، دکوي دانی، دچیچک دانی.
 غتیدل (gātedāl) مص. ل. (۱) لویېدل، سترېدل؛
 (۲) چاغېدل؛ (۳) په عزت کېدل؛ (۴) د لوړ مقام
 خاوند کېدل؛ (۵) مج. متکبره کېدل.
 غجره (gajrā) بنغ. م. بده، یو بسکلی غرنی بوټی
 دی چې د ډبر گلان کوي.
 غجری (gajarāy) بنغ. م. (۱) یو ډول بسکلی انځور
 شوی توکر دی چې د آس ترزین لاندې يې اچوي؛
 (۲) قاجاری، د سرو زرو سکه وه.
 غچ (gac) نر. م. (۱) کسات، انتقام، بدله، وار؛
 (۲) د یوشی د پرېکولو یا بیاتي کولو اواز.
 غچکه (gacāka) بنغ. م. وگ، غیچکه.
 غچول (gacāwāl) مص. مت. بیاتي خرچول، په
 بیاتي غچ غچ کول.
 غچېدل (gacēdāl) مص. ل. گرچېدل، خرچېدل؛
 د بیاتي اواز وتل.
 غچرکی (gajarkay) نر. م. نوی زېږېدلی مرغومی،
 نوی زېږېدلی ورغومی.
 غچول (gajawāl) مص. مت. (۱) اوږدول، پراخول؛
 لویول؛ (۲) خبره اوږدول؛ (۳) مج. وژل.
 غچونکی (gajawūnki) بنغ. ج. غچوونې،
 ستومانې ایستنه، کهالي ایستنه.
 غچېدل (gajēdāl) مص. ل. (۱) اوږدېدل، پراخېدل؛
 (۲) خبره اوږدول، څمولول.
 غچ (gac) نر. م. وگ، غچ.
 غچکی (guckāy) نر. م. وگ، غوڅکی.
 غدار (gadar) ص. نر. م. (ج. غداران) (۱) بی وفای،
 زه ماتوونکی؛ (۲) دروېلی، نکار، محیل.

غرایب (ǵarāib) نر. ج. ۱) لسهري؛ ۲) نادر،
 حيرانوونكي او عجيب شيان؛ ۳) غرایب ليك.
 غرب^{۱۱} (ǵarb) نر. م. لوبديغ؛ لمر پرهواته، لمر
 لوبده، ختيغ ته مخامخ، د لمر لوبدو لوری.
 غرب^{۱۲} (ǵrab) نر. م. د ډول يا نغاري وهلو وړغ.
 غربا (ǵarban) ق. د غرب خواته، د غرب پر لور، د
 لوبديغ خواته.
 غربت (ǵurbāt) نر. م. ۱) پردیسي، مسافري، له
 وطنه لهرې توب له ۲) خواري، غریبي.
 غربوری (ǵarbūrāy) نر. م. بولدوزر.
 غربول (ǵrabawāl) مص. مت. د يوه شي وهل، د
 يوشي دربول يا ډبول.
 غربهار (ǵrabahār) نر. م. صوت. غربا، غری،
 دربی، د ډول يا نغاري پر له پسې اواز.
 غربي (ǵarbi) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. لوبديغ، د
 غرب، په غرب اړوند.
 غری (ǵrabāy) نر. م. ۱) د وندني يا پتی په سر کې
 اوسپنيزه کړۍ چې وندني يا پتی پرې د پوندې
 تر شا را کلوکوي؛ ۲) سگک، حلقه، کړۍ.
 غربېدل (ǵrabedāl) مص. ل. درېدل، د ډول،
 نغاري يا بل شي له وهلو څخه اواز پورته کېدل.
 غربېر (ǵarber) نر. م. غالمغال، شور، ځوړ.
 غریپر (ǵarpar) نر. م. غروپر؛ ۱) په گډه کې د باد
 گمپر؛ ۲) مج. ځوړ، شور ماشور، غریش.
 غریرت (ǵarparnt) نر. م. چتي خبرې پرتې، باتې.
 غریش (ǵarpāš) نر. م. وگ، غریر.
 غرتک (ǵartāk) نر. م. ۱) غرتې کوونکی، چتي
 غریدونکی؛ ۲) گوزاون، تیزن، غرتن.
 غرته (ǵarta) بنخ. م. ۱) غره، کونه، سغی، مقعد؛
 ۲) مج. چتي خبره، سې غایه خبره.
 غرتې (ǵarte) بنخ. ج. اپلتي، چتي خبرې.

غرتي (ǵartāy) نر. م. کنهوکي، د قند و نورو
 شيانو غتي (غونډاري).
 غرچ (ǵrač) نر. م. کړچ، خرچ، د غاښونو د چپولو اواز.
 غرچی (ǵarčāy) نر. م. صوت. خرچی، کړچی، د
 زلزلي په وخت کې د کوتې د لرگيو اواز.
 غرچېدل (ǵračedāl) مص. ل. ۱) کړچېدل، خرچېدل،
 د زلزلي په وخت کې د کوتې د لرگيو اواز؛
 ۲) د مستح څخه غورځېدل.
 غرڅپه (ǵarčapā) بنخ. م. ۱) د غره لوی نهز؛
 ۲) ستره څپه، د سمندر غته څپه.
 غرڅن (ǵarčān) نر. م. ج. غرنی، غریز، د غره روهي.
 غرڅنی (ǵarčanāy) نر. م. ۱) غرنی؛ ۲) غرنی حیوان؛
 ۳) د غرنی وزیا وزې بهی؛ ۴) غرنی وز.
 غرڅه (ǵarčā) نر. م. بنخ. م. غرنی، وزه يا پسه، د
 غره بزه يا سېرلی، غرنی پسه او غرنی بزه.
 غرڅه گل (ǵarčagwāl) نر. م. يو غرنی بوتی دی.
 غردپ (ǵardāp) نر. م. دپ، لاپي، شاپي، باتې.
 غرز (ǵraz) نر. م. د ډول د غورځېدلو اواز.
 غرزول (ǵrazawāl) مص. مت. ۱) وهل، ټکول؛
 ۲) ډول يا نغاره وهل؛ ۳) گربول.
 غرزی^{۱۱} (ǵrazāy) ص. نرم. درسی، گری، دتویک،
 توپ... اواز.
 غرزی^{۱۲} (ǵarzāy) نر. م. روهي، د غره اوسېدونکی،
 څوک چې په غره کې اوسي يا زېږېدلی وي.
 غرزېدل (ǵrazedāl) مص. ل. ۱) وهل کېدل؛
 ۲) گربېدل؛ ۳) د ډول، نغاري غړوتل.
 غرزول (ǵarzał) مص. ل. د سپي سخت غېل.
 غرزوی (ǵarżay) نر. م. د قهر و غضب په وخت کې
 د سپي غورېدنه.
 غرشین (ǵaršīn) نر. م. غروال، روهي، د غره
 اوسېدونکی، د غره.

غرض (gāraz) نر.م. ۱) هیله، حاجت؛ ۲) هدف،
مراد؛ ۳) پته غوښتنه چې د گتې په نیت وي؛
۴) د بل په ضرر قصد؛ ۵) بلوسه، تهری.

غرضمن (gārazmán) ص. نر.م. ج. غرضي، د
غرض خاوند، خود غرضه.

غرغچ (gārgāc) نر.م. گرگیچې، غرغچې وهل،
دغره، سرونه جنگول، سرونه سره وهل.

غرغر (gārgār) صوت. نر.م. ۱) د الوتکې، موټر
پرله پسې اواز؛ ۲) د قهر له امله تر شونډو
لاندې خبرې کول.

غرغرانک (gārgārānāk) نر.م. گرگرانکه، د
کوچنیانو د لویو یوه آله ده.

غرغرک (gārgārak) نر.م. د جرثقیل غرغره، د شاه
فلزي خرخ.

غرغره (gārgarā) بنخ.م. ۱) د خولې له خوا د مری
سر؛ ۲) دار، سولی، غرغره، په دار کېدنه.

غرغر (gārgār) نر.م. غرغر، کراک، کراو، سختي.

غرغرویی (gārgārōhay) نر.م. ۱) کانی؛ د سیند
نبوی کانی؛ ۲) یوه لویه ده.

غرغره (gārgara) بنخ.م. ۱) په خوله او په رغړول؛
۲) غرنډوکی؛ ۳) د لمر د پریوتلو وروستی
شپه؛ ۴) اذار، پانسی؛ ۵) د اوښ تالوونه.

غرغره یی (gārgarāyi) نارام، دانگه یی،
ماجر او.

غرغری (gārgarāy) بنخ.م. له ستوني او مری
خخه راوتلی اواز.

غرغشت (gārguš) نر.م. ۱) شور، شور؛ ۲) منډې،
توپونه؛ ۳) د نجونو یوه لویه ده.

غرغښت (gārgāšt) نر.م. د پښتنو یو ستر نیکه
دی. د پښتنو له خلورو سترو قبیلو خخه یوه
قبیله ده.

غرغښتی (gārgāštay) نر.م. ۱) یو ډول آلو؛
۲) غرنی تریخ بادام، غوز پښتی.

غرغنده (gārgandā) بنخ.م. غزانده، غروسکه،
د اور ستره لمبه چې لوگی ورسره مل وي.

غرغور (gārgūr) نر.م. ۱) غرغر، شور، شور ماشور.
۲) د تالندې او بریننا اواز.

غرغچکو (gārgēckó) نر.م. د سونگ یو ډول
لرگی دی.

غرفه (gūrfā) بنخ.م. ۱) کمرکی؛ ۲) بالا خانه؛
۳) د لرگو یا فلزو وړوکی کوته یا دوکان.

غرق (gārq) ص. نر.م. ج. ۱) ډوب، غوږه، په اوبو
کې لاهو؛ ۲) مج. بریاد؛ ۳) مج. منهک.

غرقاب (gārqāb) نر.م. گردابی، په اوبو کې ژور
ځای.

غرقول (gārqawāl) مص.مت. ۱) ډوبول، غوږول؛
۲) بریادول، پوپنا کول.

غرقېدل (gārqedāl) مص.ل. ۱) ډوبېدل، غوږېدل،
ورکېدل؛ ۲) بریادېدل.

غرکمانه (gūrkamāna) بنخ.م. یو ډول لینده ده.

غرکنو (gārkānū) نر.م. چولایی، چلویایي غونډي
یو ډول سابه دي.

غرگی (gārkāy) نر.م. ۱) د مستی په وخت کې د
غوايي اواز؛ ۲) بې ځایه خبرې؛ ۴) د خلکو ډېره
زیاته گنه گونه.

غرگرخی (gārgārjāy) نر.م. غرگرڅېدونکی، غر
ختونکی.

غرگرڅېدنه (gārgārjedānā) بنخ.م. غرختنه.
غرگی (gārgāy) نر.م. ۱) غونډاری؛ ۲) گرده

اوښوی غټ کانی؛ ۳) هغه تیره چې په لاس کې
ځایېدای او غورځول کېدای شي؛ ۴) غرگوتی،

د غره مصفر، وړوکی غر.

غرلری (gārūray) نر.م. د غرولری یا سلسله.
 غرمج (garmác) نر.م. ۱) د گلانو په منځ کې یو
 چکر؛ ۲) تور وانبجه.

غرمکی (garmakáy) بنځ.م. غرمه کی، تنکی
 غرمه، تنکی بریخ، کچه غرمه.

غرمنی (garmanáy) بنځ.م.ج. د غرمې دودې،
 غرمنی مېلمستیا.

غرمنی (garmanáy) ص.نر.م. د غرمې په غرمه
 اړوند- غرمنی ننگولی.

غرمه (garmá) بنځ.م. نیمه ورځ، بریخ- د ورځې
 هغه وخت چې لمر پرسیوي؛ ۲) مچ. گرمي.

غرمېشتی (garméštay) نر.م. غرشین، د غره
 اوسېدونکی، غرمی سړی.

غرنجالی (granjaláy) بنځ.م. یو ډول خزننده ده
 چې د اینځر په ونه کې ډېره پیدا کېږي او غټ
 غټ ښکرونه یا حسي آلې لري.

غرند (garánd) ص.نر.م.ج. غرنده، غرتک، شوک
 چې زیاتې خوبځایه خبرې کوي.

غرنداز (garandáz) نر.م.ج. وگ. غرند.
 غرنده^(۱) (gránda) بنځ.م.ج. غرندي، ترزني لاندې د

غارې بهرنی برخه، د امری غوته.
 غرنده^(۱) (garúnda) بنځ.م. ۱) غم، ویر؛ ۲) تنگسه،

سختي، سخته، لاچارې، تنگسېه.
 غرنګ (gráng) نر.م. د اوسپنې یا د بل کلک شي

د غورځېدلو اواز.
 غرمی (garanáy) ص.نر.م. روحي، د غره، غروال،

غرمی، غرمی، غره ته منسوب، غرمی.
 غروانبه (garwáśá) نر.م. یو ډول غرمی وانبه دي.

غروال (garwál) ص.نر.م. وگ. غرمی.
 غرور (gūr) نر.م. ۱) کبر، لویي؛ ۲) مرغورنه،

بې پروایي؛ ۳) چټي شي ته تمه لرنه.

غروری (gūrāy) نر.م. غروره؛ ۱) د بدن د پوستکي
 لاندې پارسوب؛ ۲) کینه، رځه، بغض، عداوت،
 دښمني.

غروری غروری (gūrāy gūrāy) ص.نر.م.
 پرسېدلی، ځای پر ځای غوتې غوتې.

غروسمه (gārōśama) بنځ.م. غرودښته، لوره او
 ژوره، غرو اواره، غروسم.

غروښت (garwáś) نر.م. یو ډول ښځ لرونکی
 غرمی بوتی دی.

غرول^(۱) (garavál) مص.مت. ۱) سره ښورول، په
 شور راوستل؛ ۲) شوک په اپلاتور او ستل.

غرول^(۱) (grawál) مص.مت. د واده د مراسمو
 پروخت زوم په پالنگ یا تخت کېښول.

غروی (gráway) نر.م. ۱) وگ. ورغوی؛ ۲) د اوبو
 غروه، د اوبو سیمساره.

غروښته (gorvéśta) بنځ.م. غومبک، منځ
 غوندي یو پوست نبات دی چې د فرش په توگه

کار ترې اخلي.
 غره^(۱) (gura) بنځ.م.ج. غرمي، د قمری میاشتي

لومړی ورځ یا شپه.
 غره^(۱) (gará) ص.نر.م. ۱) مغرور؛ ۲) بنځ.م. مقعد؛

۲) د اتن په پیل کې لوړ آوازونه.
 غرههار (garahār) صوت.نر.م. ۱) د الوتکې،

موتراو... اواز؛ ۲) چټي اوبې ځایه خبرې.
 غری (garáy) نر.م. وگ. غرنده^(۱).

غری (garáy) بنځ.م. د بخار دانې، لرمې، لرمکی،
 لم لتکه، لرمی، د لرموناروغي.

غریاسی (garyasáy) نر.م. د تنی غوړاشه، کاج،
 هغه سوری چې په کالیو کې جوړېږي.

غریب (greb) نر.م. سونگت، سونکه، غریو، په
 مری کې ژړا، د مایوسی ژړا.

غریب (ǧarīb) ص. نر. م. ج. (غریبان) ۱. بسوزله.
بېچاره؛ ۲. عجیب؛ ۳. یوازی.

غریبانه (ǧarībānā) ق. عاجزانه، د بسوزلی، د
غریبی، د خواری.

غریب خانه (ǧarībḫānā) بنځ. م. مرستون، د
بسوزلو او خوارانو د اوسېدو ځای.

غریب کار (ǧarībkar) ص. نر. م. ج. خواري کښی،
هغه څوک چې کار، غریبی او مزدوري کوي.

غریب گوټی (ǧarībḡoṭay) ص. نر. م. خواری،
بېچاره گی، د غریب مصفر.

غریبه (ǧarībā) بنځ. م. یو ډول بې اغزو ونه ده چې
ډرې ډرې پانې لري او ډرې ډرې دانې کوي.

غریبی (ǧarībī) بنځ. م. ۱. بسوزلی، خواري،
نېستی؛ ۲. خواري گالنه، زیار ایستنه.

غریچی (ǧarēčay) ص. نر. م. وگ. غرنی.

غریخی (ǧarēcay) ص. نر. م. وگ. غرنی.

غریدل (ǧaredāl) مص. ل. ۱. په شور راتلل؛
۲. یو څوک په پلا تور اتلل؛ ۳. دیوه شي د

غرهاري او ازوتل.

غریز (ǧariz) نر. م. ۱. صبر، زغم، تحمل؛ ۲. ص. نر.
م. ج. غرنی، د غره، غریچی، غریخی.

غریزه (ǧarizā) بنځ. م. (ج. غریزې) ۱. فطرت،
خته، اصل؛ ۲. بیا، طبیعي شوق، د ټاکلو چارو

د سرته رسولو فطري استعداد.

غریزي (ǧarizī) ص. نب. نر. بنځ. م. ج. جلی،
طبیعی، فطري، ذاتي، په غریزي اړوند.

غریو (ǧrēw) نر. م. ۱. وگ. غریب؛ ۲. صوت. نر. م.
غریده، غړو مېیده، د وحشي حیواناتو د قهر

اواز.

غری وري (ǧarīwārī) ق. ۱. ژور ژور؛ ۲. څیری
څیری، څیری پیری، کندي وندي.

غریوناک (ǧrēwnāk) نر. م. ج. غریو جن، غریو
نیولی، له غریو ډک، غریب نیولی.

غری (ǧor) صوت. نر. م. اوق، هوق، دکانګې غړی.

غری اسپی (ǧirāspay) نر. م. غوسپی، لور ځای
دی چې کورچیان یې د خپلو شیانو د ایښودلو

لپاره جوړوي.

غریاسکی (ǧrāskay) نر. م. ۱. تیر، بری، برو؛
۲. وېشه، شاتیر.

غریاشه (ǧurāšā) بنځ. م. غوراشه، غوریشه، گنده.
غریاندو (ǧarāndū) ص. نر. م. ج. غریانګور، اوږد

ختی، اوږد غاری.

غریانګاو (ǧarāngaw) نر. م. غریانګوه، یوبوتی
دی چې په کلکه ځمکه کې شین کېږي.

غریانګو (ǧarāngū) ص. نر. م. غریانګور، د بد
اواز خاوند، د زړه بدوونکي ږغ څښتن.

غریانګور (ǧarāngawār) نر. م. وگ. غریاندو.

غریانګه (ǧarānga) بنځ. م. (ج. غریانګې) ۱. اوږده
غار؛ ۲. اوږده پیغه؛ ۳. شور ځوږ.

غریانګی (ǧarāngī) ص. نر. م. ۱. اوږد غاری؛
۲. بد آواز، د بد آواز څښتن، اوږد غاری کډو،

اوږد کډو.

غریانګی (ǧarāngōy) بنځ. م. ۱. صراحي، تونګ؛
۲. ص. بنځ. م. د غریانګی مؤنث.

غریب (ǧrāb) نر. م. ۱. پرتم، شان و شوکت؛ ۲. ص.
نر. م. ج. ډرې، ډرې، د یوه شي د لوېدو اواز.

غریو جن (ǧarībōjan) نر. م. وگ. غاریو جن.

غریپ (ǧrāp) نر. م. ۱. پرتم، اوکوب؛ ۲. غورپ،
ګوټ، په یوه ځل د مایعاتو څښل.

غریپ (ǧarpar) نر. م. ۱. د قهر او غوسې غړی، سخته
کړیکه؛ ۲. عرض، شکایت.

غریپل (ǧrāpāl) مص. مت. وگ. غوړپل.

غریپول (gripawál) مصر. مت. گوتل. غریپل.
 غریپول، په یوه ځل د مایعاتو څښل.
 غریپدل (gripedál) مصر. ل. ۱) غریپدل، اینده
 کېدل، په یوه ځل یا غریپ د مایعاتو څښل کېدل؛
 ۲) جریپدل، مایعات سره ښورېدل.
 غرت (girt) صوت. نر. م. غرچ، غریچی، د ستونډ
 نه د مری د تېرېدو اواز.
 غرچ (grač) صوت. نر. م. وگ. غرت.
 غرچول (gračawál) مصر. مت. ۱) نغړول، اېول،
 مری تېرول؛ ۲) کړچول، غچول، کړچول.
 غرچی (gračay) صوت. نر. م. وگ. غرت.
 غرچېدل (gračedál) مصر. ل. ۱) تېرېدل، په یوه
 ځل له مری تېرېدل؛ ۲) کړچېدل، غچېدل؛
 ۳) د غرچ اواز وېستل.
 غرڅکی (gračkay) نر. م. ۱) بڅری، بڅرکی؛
 ۲) توتنی، څخله؛ ۲) د تالندې اواز.
 غردی (gradáy) نر. م. ۱) انغړلی، نغښتی، تاو
 شوی؛ ۲) جذب شوی.
 غرز (graz) صوت. نر. م. (ج. غرزونه) گرز، درز،
 غرز؛ د یوه شي د لوېدلو یا غورځېدلو اواز.
 غرزا (grazá) صوت. ښخ. م. گرزا، درزا، غرزا، د
 یوه شي د لوېدلو یا غورځېدلو اوازونه.
 غراسپی (graspay) نر. م. وگ. غراسپی.
 غرغر (gargār) نر. م. وگ. غرغری.
 غرغره (gargara) ښخ. م. وگ. غرغره.
 غرک (grak) نر. م. کینه، بغض، حسد، رځه.
 غرک (garak) نر. م. وگ. غرکه.
 غرکه (grika) ښخ. م. ژی، غرک، مشک.
 غرول (gāról) مصر. مت. نغښتل، غښتل، تاوول.
 غرم (gam) صوت. نر. م. غروم، گرم، غرومې، د
 نوپ و نړیک د دز اواز.

غرمباری (gāmhāray) نر. م. غرمبهار، غرمبھاری
 د تویونو او نورو لویو وسلو د دزو اوازونه.
 غرمبیل (gāmbál) مصر. ل. غرمبېدل، غورېدل.
 غرمبو (gāmbū) ښخ. م. ۱) څړند، څړند کونکی؛
 ۲) دینجو، چرتونه، جر تېنه، د لویو په ډول یو
 اوبل ته د ویالې اوبه شیندنه.
 غرمبول (gāmbawál) مصر. مت. غرمبول، زمري
 په غرمباري کول.
 غرمبې (gāmbāy) ص. نر. م. د زمري یا پړانگ
 غرمبېدو اواز؛ د توپ د دز اواز.
 غرمبېدل (gāmbedál) مصر. ل. ۱) غرمبېدل،
 غرېدل، زمري غورېدل؛ ۲) آسمان غرېدل.
 غرن (gāran) ص. نر. م. ۱) غرنه، مړاوی، شېته؛
 ۲) کمزوری، خوار.
 غرنجھار (gāranjahār) ص. نر. م. غرنجاری، کړنجا.
 غرنند (gārand) ص. نر. م. ج. غرن، مړاوی، شېته،
 کمزوری، سست.
 غرنندتوب (gārandtób) نر. م. غرننتیا، غرنندوالی،
 مړاوی والی، مړاوی کېدنه، شېته کېدنه.
 غرنندول (gārandawál) مصر. مت. ۱) مړاوی کول،
 شېته کول؛ ۲) کمزوری کول، سستول.
 غرننده (gārandā) ص. ښخ. م. ۱) د غرنند
 موټ، مړاوی، شېته، کمزوری، سسته؛
 ۲) گوښه.
 غرنندی (gārandāy) ص. نر. م. دروند سترگی، د
 بد نظر خاوند، بد نظری، نظر باز.
 غرنندېدل (gārandedál) مصر. ل. ۱) مړاوی کېدل،
 شېته کېدل؛ ۲) کمزوری کېدل.
 غرننگ^(۱) (gārang) نر. م. وگ. غرنه.
 غرننگ^(۲) (grang) نر. م. صوت. د غرکې د څارېلو
 اواز.

غرمبهدل (g'rūmbēdāl) مص. ل. ۱) غرمبهدل،
 غوربهدل، غرمبسی کول؛ ۲) په قهر کېدل.
 غرونډی^(۱) (g'arwāndāy) نر. م. ۱) غرونډی، کولند،
 مورچتی پری، دڅاروي دغارې بند؛ ۲) ورغندی،
 جزم، سکون.
 غرونډی^(۱) (g'rūndāy) نر. م. د بوتل غاره.
 غرونکی (g'rūnkay) آفا. نر. م. غبستونکی،
 تاوونکی، شوک چې پری یا مزی غري.
 غرونه (g'arawāna) بنخ. م. ۱) دسترگو خلاصونه؛
 ۲) دسترگو گاتي بنورونه.
 غروونی (g'arawūnay) نر. م. کنگالی، غرونی،
 کنگالسونی، هغه لمونځی چې نور شیان پکې
 کنگالپري.
 غری (g'aray) نر. م. (ج. غري) ۱) عضله، ماهیچه؛
 ۲) ویشلې، اوخولي، یوراز غوره ډوډی ده؛
 ۳) ص. عضو، فرد، کس؛ ۴) اندام.
 غری (g'arāy) بنخ. م. ۱) غاره، ورمپه، د کوزې او
 گري غاره؛ ۲) دغارې کړی.
 غریاکه (g'aryāka) بنخ. م. وگ. غرنکی.
 غریت (g'rit) نر. م. چل، چم، درونه، دوکه.
 غریتاو (g'aritāw) نر. م. جولان، آس گرځول و
 ځفلول، د آس تاخت و تاز.
 غریتوونلېه (g'ritōbwanda) بنخ. م. د غریتوب
 ونډه، حق العضویت.
 غریدل (g'aredāl) مص. ل. ۱) سترگې بیرته کېدل؛
 ۲) دسترگو گاتي بنورېدل؛ ۳) په سترگو کې
 گرځېدل؛ ۴) ځان په ځنگول.
 غریک (g'arek) نر. م. ۱) غوراشه، د تنی سوری؛
 ۲) سگک، غری؛ ۳) د لور غاره.
 غریکور (g'rikawār) ص. نر. م. ج. هغه پسه چې
 دوه فرغري یې د ستونی لاندې ځوړندوي.

غرنگو (g'rangū) بنخ. م. یو غرنی بوتی دی چې
 ایره یې د غر کې د رنگولو لپاره کاروي.
 غرنکه (g'arānga) بنخ. م. وگ. غرانگه.
 غرنګهار (g'rangahār) صوت. نر. م. غرنګا،
 د غر کې د څارېلو او مینلو پرله پسې اواز.
 غرنګی (g'rangāy) بنخ. م. غریاکه، د غوښو غوتې
 چې د پسونو او وزو په غاره کې وي.
 غرنه (g'arāna) بنخ. م. غرنګ، غبسته، تاوونه.
 غروانډی (g'arwāndāy) نر. م. وگ. غرونډی.
 غروسکه (g'rūska) بنخ. م. ۱) گن و تریخ لوگی؛
 ۲) هر شې په تهره بیا کښت چې ډېر
 گن و غوندوي.
 غروسکی (g'rūska'y) نر. م. تیتگی، لومه، هغه
 دام چې د آس دلکی له وینتانو وي.
 غروشتی (g'arwastāy) نر. م. غروښتی، ورښتی،
 د غرنی تریخ بادام ونه.
 غروکی (g'arūkay) نر. م. وړه غرکه، ورکوئی
 گودی، کوچنی مشک یا ژی.
 غرول (g'arawāl) مص. مت. ۱) دسترگو گاتي هاخوا
 دېخوا بنورول؛ ۲) سترگې خلاصول یا لوڅول؛
 ۳) کمزوري ساه اخیستل.
 غرومب (g'rūmb) صوت. نر. م. وگ. غرم.
 غرومبیل (g'rūmbāl) مص. ل. ۱) غرومب کول،
 ۲) په خوراک کې بې نزاکتی کول.
 غرومبینه (g'rūmbēna) بنخ. م. غرمبینه، غرم کول.
 غرومبول (g'rūmbawāl) مص. مت. غرمبول، په
 غورار او ستل، په غرم راوستل.
 غرومبهار (g'rūmbahār) ص. نر. م. غرومبسی،
 غرمبسی، د توپ، تالندې اوازونه.
 غرومبسی (g'rūmbāy) صوت. ۱) وگ. غرومبهار؛
 ۲) نر. م. خاخوری، تندوره، خرڅاو، زخمه.

غز (gāz) نر. م. یو دول ونه ده؛ پانې یې د نېتر په
شهر دي. په تودو سیمو کې زرغونېږي.

غزا (gāzā) بنخ. م. (ج. غزاگانې) جهاد، د دین له
دښمن سره جگړه.

غزال (gāzāl) نر. م. (۱) کبلی، د هوسې بچی؛ (۲) مچ.

معشوقه، معشوق؛ (۳) المر؛ (۴) د لمر وړانګې.

غزاوشوه (gāzāwāšwa) مچ. یوه گړنه (اصطلاح)

ده چې د (دایو شوق دی، دایو تش هوس دی،

آنوڅه، په دې نوڅه) ماناگانې لري.

غزل (gāzāl) نر. م. بنخ. م. غزله؛ (۱) بدل، بدله، هر

شعر چې په وزم سره وویل شي؛ (۲) یو موسیقیز

طرز دی؛ (۳) نر. م. د وړیو یا وښتانو ورپښنه.

غزلبن (gāzalbān) شاعرانه، د غزل بن.

غزلبول (gāzalbāl) د غزل شاعر، د غزل سندرغاړی.

غزلچي (gāzalci) ص. نب. نر. بنخ. م. غزل

ویونکی، شوک چې غزل وایي.

غزلنی (gāzlanāy) نر. م. د غزدانې، د غز گل.

غزلون (gāzlūn) جن. بری، بور، اینسر، د غز، نېتر،

سرب او... له ونو څخه راټویه شوې مېده گۍ.

غزول (gāzawāl) مص. مت. وگ. غځول.

غزووني (gāzawūni) بنخ. ج. غځوونکي؛

(۱) اغزوونکي، غزونې، کهالي او ستوماني

ایستنه؛ (۲) تحرک، خوښت، بهداری.

غزی (gāzay) نر. م. (ج. غزي) یوه توربخه کوچنۍ

مرغۍ ده، خېټه یې سپینه او پښې یې اوردي

دي، د اوبو پر غاړو گرځي.

غزپدل (gāzudāl) مص. ل. وگ. غځېدل.

غزغویی (gāzūwāyūy) نر. م. غورغویی، غزگاوا،

غزگۍ، د غوايانو یو نسل دی.

غزکه (gāzāku) بنخ. م. وگ. غیچکه.

غزه (gāzā) بنخ. م. د باری پوله، د پټې پوله.

غبر (gāz) نر. م. برغ، (۱) اواز، صوت، هغه څه چې

اورېدل کېږي (۲) نار، ست، خوښول، پړه.

غبرپوه (gāz-póh) د غبر پوهې یا فونولوجي ماهر.

غبرپوهه (gāz-póhu) بنخ. م. غبرپوهنه، فقه الصوت،

سپڼپوهه، فونیتیکس، فونولوجي.

غبرجگی (gāz-jāgay) نر. م. غبر لوری، غبر

جگړونکې آله، لاسپکر، لودسپکر.

غبرول (gāzāl) مص. مت. اورېدل، نغږول، اورېدل.

غبرمار (gāz-mār) ص. نر. م. (۱) د لور او جگ اواز

خاوند؛ (۲) برغ کوونکی، غبر کوونکی.

غبرنبه (gāznāsa) بنخ. م. (تن). د غبر نڅبه، د

ندا علامه، ندانیه؛ یوه نښه ده چې شکل یې

داسې دی «!» او د هیلې، امر، وهرې، شفقت،

تحسین، تحذیر، قسم، طعنه، تاکید، استمداد،

ندا او حیرانتیا د شرگندولو لپاره استعمالېږي.

غبرنیوی (gāz-nway) غبرنیوونۍ، د غبر ښتولو آله.

غبروغوز (gāz-ōguz) شارت و شورت، هارت و

هورت، سرو صدا.

غبرول (gāzawāl) مص. مت. برغول؛ (۱) ترنگول،

ډنگول، له یوه شي اواز ایستل؛ (۲) په خبرو

راوستل، د چا تر خولې خبره ایستل.

غبرپدا (gāzudā) بنخ. م. خبرې، وینا، گډا.

غبرپدل (gāzudāl) مص. ل. گډېدل، خبرې کول.

غبریز (gāzīz) ص. نر. م. ج. دغبر، اواز ورکوونکی،

غبروالا، برغن، غبرن.

غبریزمزي (gāzizmāzi) نر. ج. وگ. برغیزمزی.

غسل (gūsāl) نر. م. (ج. غسلونه) (۱) ځان پرېول؛

(۲) له شرعي اصولو سره سم له جنابت څخه

د پاکېدنو لپاره د بدن مینځل.

غسلخانه (gūsāl-xānā) بنخ. م. چرچوی، چمچوی

تشناب، د لمبلو ځای.

غصبول (gashawál) مصر. مت. لاندې کول په زور سره د يو چا مال يا ځمکه نيول.

غصه (gusá) بېغ. م. (ج. غصي) غوسه، ۱) قهر، خوشکه؛ ۲) غم، خپگان؛ ۳) هر هغه څه چې په مري کې ونښلي او کښته نه شي.

غصه ناک (gusanák) ص. نر. م. خوشکتی، توغمه ناک، قهرجن، غضبناک.

غضب (gazah) نر. م. ۱) قهر، غوسه، خوشکه؛ ۲) مج. عذاب.

غضبناک (gazanák) نر. م. ج. خوشکتی، غضبي، قهرجن، غوسه ناک، توغمه ناک.

غضروف (gazríf) نر. م. کړیندوکی، کړیندوکی، تنکی هډوکی، کړیندی، چچونکی.

غضنفر (gazanfár) نر. م. ۱) زمري، مزرې؛ ۲) غیسو سړی، شولخ.

غفار (gafár) ص. نر. م. ۱) بخښاوو، بخښونکی؛ ۲) دلوی خدای له صفتو څخه يو صفت.

غفلت (gaflát) نر. م. (ج. غفلتونه) ۱) بې خبري؛ ۲) هېرونه، هېرتيا؛ ۳) ناپوهي، ناداني؛ ۵) بې پروايي.

غفور (gafúr) نر. م. ۱) غفار، بخښونکی، بښونکی؛ ۲) د الله جل جلاله يو صفت دی.

غک (gak) نر. م. بک، بغوره، غکا، د وزې بوغاره، د وزې اواز، د بزې ناره يا بغاره.

غکل (gakál) مص. ل. بوغاري کول، اوازونه کول، غک کول، غکا کول.

غکول (gakawál) مص. مت. بکول، له وزې بغاره يا ناره ايستل، وزه په اواز راوستل.

غکېدل (gakedál) مص. ل. ۱) بکېدل، بغاره کول؛ ۲) د وزې بغاري کول.

غل (gal) نر. م. (ج. غله) غلا کوونکی.

غسه (gása) بېغ. م. گورگتی، گورگنېه، گورکېن، بغسه، يو حيوان دی چې يې ته ورته دی.

غش (gix) نر. م. ۱) خيانت؛ ۲) ارخه، حسادت، کينه؛ ۳) غولونه، دروهنه، چل.

غش (gas) نر. م. وگ، صرع، غشا (gisá) بېغ. م. پرده، پوښ، هر هغه څه چې يو شی وپوښي.

غشک (gashk) نر. م. ۱) خطر، خطرېه؛ ۲) فتنه، پسات.

غشپره (gashará) بېغ. م. ۱) له خوشايانو سره خټه گډول؛ ۲) مج. فتنه، د فتنې چاره.

غشوی (gashóy) جن. خوی، زاره وچ خوشايي چې د خو په څېر اور اخلي.

غشي (gashay) نر. م. (ج. غشي) غيشی؛ ۱) توری؛ تیر؛ ۲) غېسی، د کوندي يولرگی چې له جن سره تړل کېږي.

غښتل (gashál) مص. مت. غړل، تاوول، د پري يا مزي تاوول.

غښتلتوب (gashaltób) نر. م. غښتلوالی، پياوړتيا، غښلتيا، قوي توب.

غښتلی (gasháláy) ص. نر. م. ۱) پياوړی، تکړه، قوي؛ ۲) گړندی، چټک؛ ۳) مف. نر. م. غړلی، تاو شوی، تاو کړی شوی.

غښتلی نومخړی (gasháláy nūmjaray) (گر.) زور نومخړی، منفصل ضمير.

غښته (gashá) بېغ. م. ۱) د بنڅو د تندي د وښتانو يو ډول جوړونه؛ ۲) کينه، ارخه؛ ۲) توطيه.

غښتسی (gashástay) ص. نر. م. غړلی، تاو شوی، تاو، تاو کړی.

غصب (gasb) نر. م. لاندې کول، په زور سره د يو چا مال يا ځمکه نيونه.

غلا (ǵlā) بنغ. م. (ج. غلاوي) مال، پيسه... پتونه، سرت، د غله عمل.
 غلا غونداك (ǵlāǵūndāk) ص. نر. م. غلاوندك، غلچكي، غل، چكفل، غلاگركي، غلاغنداك.
 غلاف (ǵlāf) نسر. م. (ج. غلافونه) ۱) اڤوبن؛ ۲) تښكي، تکه؛ ۳) چرتون.
 غلاگركي (ǵlāǵārky) وگ. غلاغونداك.
 غلام (ǵlām) ص. نر. م. ج. (ج. غلامان) ۱) مري؛ ۲) مچ، بنده، عبد؛ ۳) آزوي.
 غلامانه (ǵlāmāna) ق. د غلامی، مرييتابه، د بنده گی په دول.
 غلامول (ǵlāmawāl) مص. مت. ۱) مري کول؛ ۲) بنده کول.
 غلامي (ǵlāmī) بنغ. م. مري وال، مري توب، بنده گی، د يوه انسان بشپړ پيوستون دی له بل انسانه سره.
 غلانتخه (ǵlānǵja) بنغ. م. وگ. غولانتخه.
 غلاوزه^{۱)} (ǵlāwaza) بنغ. م. مچی، غالبوزه، لوز، د گينو مچمچی.
 غلاوزه^{۲)} (ǵlāwza) بنغ. م. غله غوا، هغه غوا چې د لوشلو په وخت په غولانتخه کې شيدې ساتي.
 غلبازي (ǵalǵazay) نر. م. سروزنه، سروزني سوري، د پرتوگ د بدي سوري، د بگي سوري.
 غلبله (ǵalbalā) بنغ. م. شور، شور، نارې سوري، چيني، فرياد.
 غلبنگي (ǵalbangōy) بنغ. م. وگ. غولنگي.
 غلبه (ǵalaba) بنغ. م. ۱) برلاسه کېدل؛ ۲) زور، زبردستي؛ ۳) د هروالی؛ ۴) گنه گونه.
 غلبيل (ǵalbel) نر. م. پروزي، چنودني، پروز.
 غلبيل غلبيل (ǵalbelǵalbel) ص. نب. ۱) سوري سوري، کومبر کومبر؛ ۲) شوک چې د تويک

په گوليو تڼي او سوري سوري شوي وي.
 غلبيلول (ǵalbelwāl) مص. مت. ۱) چنول، چونول، پا کول؛ ۲) سوري سوري کول.
 غلبيلېدل (ǵalbeledāl) مص. ل. ۱) چنېدل، چن کېدل؛ ۲) سوري سوري کېدل.
 غلجنگي (ǵalǵangay) نر. م. بهڅايه تينگېدنه، په چتي خبره تينگېدنه يا جنگ کول.
 غلچک (ǵalčāk) ص. نر. م. غلچکي، غل گوتي، غلگي، د «غل» مصفر.
 غلچه (ǵalčā) نر. م. د پامير او سېدونکي، پاميري ژبي.
 غلشکه (ǵalšaka) بنغ. م. دل، گور، ورغستلي، دل شوي غنم.
 غلط (ǵalāt) ص. نر. م. ج. ۱) ناسم، ناصحيح، خطا، سهوه؛ ۲) تېروتنه، اشتباه؛ ۳) وړان، خراب؛ ۴) تگ، منافق.
 غلط فهمي (ǵalātǵahmī) بنغ. م. د چا په اصلي مطلب و مقصد نه پوهېدل يا له هغه څخه ناسم مطلب ترلاسه کول.
 غلطوالی (ǵalatwālay) نر. م. ۱) غلطي، غلطتيا، ناسموالی؛ ۲) منافقت، تگي؛ ۳) خرابوالی.
 غلطول (ǵalatawāl) مص. مت. ۱) ناسمه وجه وړ کول؛ ۲) وړانول، خرابول؛ ۳) تېرايستل.
 غلطي (ǵalāī) بنغ. م. ۱) ناسموالی، خطا، سهوه، تېروتنه؛ ۲) تگي، چل، منافقت.
 غلطېدل (ǵalatedāl) مص. ل. ۱) غلط کېدل، تېروتنه؛ ۲) غولېدل، تېروتل.
 غلظت (ǵalǵāt) نر. م. ۱) گاته والی، تينگوالی؛ ۲) خپرتيا؛ ۳) سختی؛ ۴) دښمني.
 غل غدوی (ǵalǵadōy) نر. م. ۱) غل غدو؛ ۲) ق. د غلا په دول؛ ۳) د غلوه د لني يو کس.

غلیاک (galyák) پته او ناخاځې نیوکه، شپینی
پرغل.

غلیاکگر (galyakgar) شپینی پرغلگر،
ناخاځې حمله کورنکی.

غلیان (galyan) ایشپنده، خوتپنده.

غلیانکه (galyanka) ښځ. م. یارمنځی،
شاغوتی، یوډول سارایی مرغی ده.

غلیب (galeb) درو، دروهنه، چل، تکی.

غلیتوب (galitob) ۱. غلیوالی، خاموشی؛
۲. پتوالی.

غلیچ (gloc) ۱. پیوری، غښتلی، تکره.

غلیظ (galiz) ۱. گاته، خته، تینگه
(مایع)؛ ۲. خیر؛ ۳. سخته، بده (خیره)؛

غلی غچی (galegace) ښځ. ج. ډډه کول، څنگ
کول، انحراف.

غلی غلی (galaygalay) ۱. پت پت؛ ۲. کرار
کرار، آرام لرام.

غلی غلیا (galegalya) ښځ. م. سره سنا، چوپه
چوپتیا، کراره کراری، لرامه آرامی.

غلیلاک (galilak) ۱. گنجه گونه، ازدحام؛
۲. هجوم، له حده تهریدن.

غلی لهوان (galilewan) ۱. کانی کرپ، د
ماشومانو یوډول لویه ده.

غلیم (galim) ۱. میرخی، میرشمن، دښمن.
غلیمانه (galimāna) ۱. خصمانه، د دښمنی په
ډول، دښمنانه.

غلیمی (galimi) ښځ. م. دښمنی، بدی، پتنه.

غلیواز (galiwaz) ۱. غلیواج، تپوس، سوک
باز، هس.

غم (gam) ۱. ج. غمونه، ماتم، نول، مصیبت؛
۲. مع. اندېښنه، فکر، چاره.

غلغښی (galghazy) ۱. نرم، زیاتی ښای، هغه
ښای چې په اوږو کې زیاتی پیدا کېږي.

غل غل (galgal) ۱. پت پت کېدنه، غل غل
کېدنه؛ ۲. پورلز لویه ده.

غلغله (gulghula) ښځ. م. شور و شور، شور و غوغا.
غلگی (galgay) ۱. وگ، غلچک.

غلمانه (galmāna) ښځ. م. دغلی د اښودلو کوټه.
غلمی (galmay) ۱. یوډول سارانی نبات

دی چې د صابون کار ترې اخلي؛ ۲. غمی.
غلمینه (galmīna) ښځ. م. وگ، غښمه.

غلنی (galanay) ۱. شوک چې دکار له
اجرا څخه تښتی؛ ۲. هغه څاروی چې په پته او

غلا سره خوراک کوي؛ ۳. دکارېز کار.

غلنی (galanay) ښځ. م. د سرز په اندازه یوه وړه
مرغی ده چې په جبه زارو کې اوسي.

غلو (gulū) ښځ. م. ۱. تر حد تهریدن؛ ۲. تهری،
تجاوز.

غلوزه (galwza) ښځ. م. وگ، غلاوزه^(۱)

غلوله (gulola) ښځ. م. ۱. گولی، تابلیت؛
۲. خرخی؛ ۳. مردکه.

غله (galā) ښځ. م. ۱. دانی، حبوب؛
۲. مع. خواره، پوخ شوی خوراک.

غله اوښان (galousan) د الاداد او پتپتانی په
څېر یوه لویه ده.

غله پلوري (galaplōray) غلې والا، غله
پلورونکی، بقال.

غله گی (galagi) د پوه سرته ری میاشتنی
خوراکي نوکی.

غلی (galay) ۱. چپ، چوپ، خاموشی؛
۲. کرار، آرام، بهی غرضه.

غلیا (galay) ښځ. م. خاموشی، چوپتیا، کراری.

غماز (gāmāz) ص. نر. م. (ج. غمازان) ۱) خبر غل،
 مواس، چوغلگر؛ ۲) په سترگو او وروغو اشاره
 کونکی.
 غمباده (gambāda) بنغ. م. گروم، غروری، هغه
 پرسوب چې له غم و فکرو د سړي په نس کې
 پیدا کېږي.
 غمبوری (gambūray) نر. م. وگ. غومبوری،
 غمجن (gamjan) ص. نر. م. ج. خوابدی، نتلی،
 نولجن، خپه، غمگین.
 غمجنوالی (gamjanwālay) نر. م. غمژنوالی،
 خوابدي، خواشینتیا، تائر، متاثر والی.
 غمجنول (gamjanawā) مص. مت. خواشینی
 کول، په غم اخته کول، مصیبت ور رسول.
 غمجنېدل (gamjunedā) مص. ل. خواشینی کېدل،
 په غم اخته کېدل، خوابدي کېدل.
 غمچین مار (gamčīnmār) نر. م. چمچمار،
 کېچه مار، گوس منگور، قمچین مار.
 غمچینه (gamčīna) بنغ. م. متروکه، قمچینه.
 غم خپلی (gamjapōlay) ص. نر. م. غم لړلی،
 غم ږیولی، غمو او ږیونو کړولی.
 غمخور (gamxór) نر. م. ج. (ج. غمخواره)
 غمخور، خواخوږی، غم خوړونکی، همدرد.
 غمخوري (gamxori) بنغ. م. غمخواري، خواخوږي
 غمخورگي، همدردی.
 غمر (gamār) ص. نر. م. غږیو نیولی، ژرغونی، له
 ژر د ک، ژرانیولی.
 غمژن (gamžōn) نر. م. ج. وگ. غمجن.
 غمزه (gamža) بنغ. م. ۱) سترگک؛ ۲) کرشنه،
 نخره، کرشمه؛ ۳) میندک، د تار یا کوچلم.
 غمشریک (gamsarīk) ص. نر. م. خواخوږی،
 همدرد، غمخور، زړه سواند.

غم غلطی (gamgalatī) بنغ. م. غم غلطونه، د غم
 او ږود هېرولو لپاره شان په یو څه اخته کول.
 غمکش (gamkāš) ص. نر. م. ج. ۱) غم گالونکی،
 غم ایستونکی؛ ۲) غمخور.
 غمگین (gamgīn) نر. م. ج. وگ. غمجن.
 غم لړلی (gamlarōlay) ص. نر. م. په غم اخته،
 په غمونو کې گېر، په تکلیفو اخته.
 غمناک (gamnāk) نر. م. ج. وگ. غمجن.
 غمور (gamawōr) نر. م. ج. د ږنټلی، د ږر خوابدی،
 زیات غمجن، د ږر خواشینی.
 غمول (gamawā) مص. مت. ۱) خبره اوږدول؛
 ۲) پوزې ته راوستل، ږیول، ستومانه کول.
 غمی (gamāy) نر. م. (غمي) نگین، قیمتي کانی.
 غمېدل (gamedā) مص. ل. ۱) خبره اوږدېدل،
 ۲) پوزې ته راتلل، په تنگېدل.
 غمیزه (gamizā) ناتار، ناوړین، غم لړلی پېښه.
 غنا^(۱) (genā) بنغ. م. غنا، بدایي، شتمني، مریبت،
 مال و شته لرنه.
 غنا^(۲) (gīnā) بنغ. م. غنا؛ ۱) سندره، ساز، سرود؛
 ۲) ښه اواز، ښه غاړه، ښکلی غږ.
 غناره (gnara) بنغ. م. یو ډول غرنی بوټی دی.
 غناشکي (gnāški) بنغ. م. ۱) د اوږو وړ جریان؛
 ۲) د لږو اوږو بهېدنه؛ ۳) نو، زیم، زا.
 غنايم (ganāyam) نر. ج. د غنیمت جمع، ولجې،
 د غنیمت مالونه.
 غنایي (gināyī) ص. نب. نر. بنغ. م. په غنا اړوند،
 د ښه اواز، په ښې غاړې مربوط، د ساز و اواز؛
 غنایي شعر؛ بزمي شعر، تغزلي شعر.
 غنج (ganj) نر. م. نخره، کرشمه، مکېز، ناز، کنج.
 غنجالی (ganjalāy) بنغ. م. شادینگه، اندرچو،
 مانیچغ، غنجولی، دورود لویو یوه آله ده.

غندل (gāndāl) نر. م. ۱) نار، دنده، دهنر، ساقه؛
 ۲) تندوری، تیندوری؛ ۳) مصر، مت، غاندل،
 رتل، بدورته ویل، تقبحول.
 غندل غاره (gāndāl gāra) بنخ. م. نری غاره،
 دنگه غری، دنگه غاره، صراحی غاره.
 غندل غاری (gāndāl gāray) ص. نر. م. د نازکی،
 لوری او نری غاری، خاوند، جگ غاری.
 غندلی (gāndālay) م. نر. م. ۱) غاندلی، رتلی،
 تقبیح شوی؛ ۲) نر. م. بیکه مبخ، غت مبخ چې
 په میدان کې تک وهل شوی وي او آس ور باندې
 تړي.
 غندنګ (gāndāng) نر. م. وگ، غندنه.
 غندنه (gāndāna) بنخ. م. غندنګ، رتنه، ناوره
 گنه، تقبھونه.
 غندو (gāndo) ص. نب. لهونی وزمه، لهونی غوندي،
 د لهونی په شهر، لهونگری.
 غندونکی (gāndūnkay) فنا. نر. م. رتونکی،
 بدبیا نوونکی، بدگونکی، تقبھوونکی.
 غندوی (gāndāway) نر. م. ترتهزک، تراتزک،
 هلم، د اوری بوتی، یوه ترخه شنه گیاه ده.
 غنډایه (gāndāya) ص. نب. بدرنگه، بی ډوله،
 بدشکله، بدقواره.
 غنزاخی (gānzāxay) نر. م. وگ، غونځاښی.
 غنګی (gānkāy) نر. م. غنګی، کرکری، دوپچه، یوه
 آله ده چې له هغې څخه د ښځو مرزونارې ویاسي.
 غنګ (gāng) نر. م. د موتر یا الوتکې د تهریدو
 اواز.
 غنګوری (gāngūray) نر. م. د غوړ پوڅکی، د
 غوړ نرمی، غوړ پچنه، د غوړ پوڅکی.
 غنګهار (gāngahār) صوت. نر. م. غنګاري، د
 موتر یا بیل شي د تهریدو پرله پسې اواز.

غنم (gānm) جن. یو ډول غله ده چې له اورو څخه
 یې غنیمنه ډوی پخېږي.

غنم رنگی (gānmrāngay) ص. نر. م. غنم غونی،
 ارغوش، غنم رنگه، غنم گونی، ارغوست.

غنم گره (gānmgāra) ص. بنخ. م. هغه څمکه چې
 غنم په کې کرل کېږي یا په کې کرل شوي وي.

غنمین (gānamin) ص. نر. م. ج. ۱) غنم رنگی؛
 ۲) له غنمو پوخ شوی، له غنمو جوړ شوی.

غنمینه (gānmīna) ص. بنخ. م. غلمینه، نغن، د
 غنمو ډوی، د غنمو تیکله.

غنویري (gānwīri) بنخ. م. د شپږی یا نور وونو
 نازکې لښتې یا پانې.

غنه^(۱) (gāna) بنخ. م. ج. غنې، ۱) اغزی، ازغی؛
 ۲) گن وگور اغزن بوتی؛ ۳) وچ او بی پانو

بناخونه.
 غنه^(۲) (gānā) بنخ. م. ج. غنې، گر. هغه خېشومي
 غېر چې مخرج یې د ننه په خوله کې وي.

غنه یې غږ (gānāyigaz) ص. نب. نر. بنخ. م. ج.
 (گر.) هغه ږغ چې غنه ولري.

غنی (gānāy) بنخ. م. کوتخه، هغه خپری چې له
 اغزنو بناخونو څخه جوړه شوې وي.

غني (gānī) ص. نب. نر. بنخ. م. ۱) ابدای، شتمن،
 مور، دولتمن؛ ۲) بی نیازه.

غنیمت (gānimāt) نر. م. ج. غنیمتونه، غنايم
 ۱) ولجه؛ ۲) سود، گټه.

غن (gān) نر. م. غین، دگه، د نارینه تناسلي آله.

غنیا سکی (gānāsī) بنخ. م. پدیر و کراوسره
 نگ، ورو ورونګ، په کراو ځان رسونه.

غنيه (gāna) بنخ. م. غنې، مچ پړانګ، جولانګ،
 عنکبوت، تارکښ، جولانګی، جولانګ.

غنې (gāne) بنخ. ج. وگ، غنه.

غځینه خوښته (ganyavušá) بنځ. م. جنځینه
خوښته، اوږده مېرپانه، دارفلفل، د سپینو
فلفلو لومړی بار، د پېل د ونې مېوه ده.
غوا^{۱۱} (gaw) (ن. م. ۱) یو ډول کباب دی چې په لري
کې یې نغاری او بیایې د پخولو لپاره د تودو
شکو لاندې پړېږدي؛ ۲) نارې سورې، چغې.
غوا^{۱۲} (gō) بنځ. م. غوونه، غوول، کورواله،
کوروالی، جماع.
غوا (gwa) بنځ. م. (ج. غواوې، غواگانې) د غویي
مؤنث، شخوند و هونکی اهلي حیوان دی.
غوا بیژي (gwābīzay) ن. م. اسمان خاڅکی،
حلزون، غواگی، یو ډول نرمه خزنده ده
غوارو دونې (gwārodūne) بنځ. م. غواروې،
غاریدونې، غاروزینه، یو ډول سمساره ده.
غواروې (gwārowe) بنځ. م. وگ. غوارو دونې.
غواړ (gwār) ف. د حال و استقبال د فعلو اصلي جز
دی او له «غوښتل» سره اړیکې لري.
غواړه (gwāra) بنځ. م. غوښتنه، لتون، خلاف
قیاس اسم دی.
غواښکی (gwaškay) ن. م. سپم، د ستنې سپم،
د ستنې سُم، د ستنې سوری.
غواص (gawās) ص. ن. م. لامبوزن، مرجونا،
مرجورا، غوته و هونکی.
غواغوچي (gwāgūčay) ن. م. یو ډول پانې پانې
بوټی دی چې د غونډي په څېر غټ گل کوي.
غواگری (gwāgāray) ن. م. سارانې بوټی دی.
غواگی (gwāgāy) بنځ. م. ۱) د غوا مصفر؛
۲) د گلاب په څېر یو ډول څررنگی بوټی دی؛
۳) حلزون، غوا بیژي، قپسی.
غوالوشه (gwālwašā) بنځ. م. لوغی، دکی، توتی،
غوالوشی، دونی، گودی، دگی.

غوایدنګ (gwaydāng) ن. م. د غویي بېدی.
غوايي (gwayāy) ن. م. وگ. غویي.
غوايي ژبی (gwayīzabāy) بنځ. م. اونستی،
غوايي ژبه، گزک پانه، د گوزبان بوټی، یو ډول
گیاه ده چې په طب کې هم کار ترې اخلي.
غوايي سترګه (gwayīstārga) بنځ. م. یو ډول
بوټی دی.
غوايي ښکر (gwayīškār) ن. م. د یو ډول بوټي
نوم دی.
غواپاری (gobāray) ن. م. غویانې، یو ډول مچ
دی چې غویي چپچي؛ ۲) گونګته، د غوښیانو
حشره؛ ۳) ص. ن. م. شریر، پساتي.
غویانې (gobānay) ن. م. وگ. غواپاری.
غویر (gobār) ن. م. غوړ، شور، غوغا.
غویری (gobāray) ن. م. بارخو، اننگی، ژمبیری،
غمبوری، غومبوری.
غویل (gobāl) ن. م. (ج. غویلونه) ۱) په غویانو
درمند میده کول؛ ۲) پایمالونه؛ ۳) مچ. د خلکو
گنه گونه.
غویلرگی (goblargāy) ن. م. سوری، درنگلی؛ هغه
لرگی چې درمند په منځ کې ټک وهل کېږي او
د غویانو پیری ورپورې تړل کېږي.
غویلول (gobalawāl) مص. مت. ۱) په درمنده کې د
غویانو سره غله میده کول؛ ۲) وهل، پایمالول.
غویلېدل (gobaledāl) مص. ل. ۱) درمند میده
کېدل؛ ۲) ترېښو لاندې کېدل.
غویني (gobanāy) ص. ن. م. ۱) غویون، غویه،
پاده وان؛ ۲) د غویه مصفر.
غویني (gohani) بنځ. م. غویه توب، غویون توب.
غویون (gohūn) ص. ن. م. وگ. غویه.
غویه (goba) ص. ن. م. غویني، پاده وان، گوروان.

غوته غوراشه (gūlagwārasū) بنخ.م. ۱) استنه او
گاج؛ ۲) ستن، نار، گوتمه او...؛ ۳) مجازاً
جهیز.

غوته لمنخه (gūtalmānja) بنخ.م. د لمنخي يو
ډول لويه ونه ده.

غوتی (gūtāy) نر.م. ۱) حباب، کوبی؛ ۲) د تندي
يو پوسول دی؛ ۳) خوکه، غونډی، سرگی.

غوتی (gūtāy) بنخ.م. ۱) د گل يا پانې هغه نوې
زخه او غوته چې لا غوربدلی نه وي؛ ۲) د غاري
يو ډول امبل؛ ۳) په تویک کې ویشتنې ته خان
چمتو کول؛ ۴) کلي، چابي؛ ۵) شبنم، د خولي او
اوبنکې قطره.

غوتیالی (gūtyālāy) نر.م. ۲) هغه مرغېری چې د
خاروي تر ستوني لاندې وي؛ ۲) د بنخود غاري
يو ډول امبل.

غوتیالی (gūtyālāy) بنخ.م. ۱) د بنخود غاري
يو ډول امبل دی؛ ۲) هغه خاروی چې په غاره
کې د غونډې غونډی ولري.

غوتی خان (gotaycan) غوتی ټولونکی.

غوٹ (gaws) نر.م. ۱) مرسته، اعانت؛ ۲) غاورسي،
۳) غاو، فریاد؛ ۴) پناه، ملجاء.

غوچر (gojər) نر.م. بنوره، شوره، د ځمکې په منځ
سپینه مالکینه خاوره.

غوچل (gojal) نر.م. غوچله، گورنده، هغه کوته يا
ځای چې غوا او غوايان په کې تړي.

غوچو (gojū) نر.م. د کان ژورتيا، دمعدن ژوروالي.

غوچ (gawč) ص. نر.م. ۱) ژور، تندوره، عمیق؛
۲) نر.م. ایری گد، ایری پسه، قوچ.

غوچالی (gawčālay) نر.م. غوچانی، دوغل،
غوچ ځای.

غوچانی (gawčānay) نر.م. وگ. غوچالی.

غوپول (gūpawāl) مص. مت. غوپه کول، غوته
کول، ډبول، په اوبو کې ننه ایستل.

غوپه (gūpā) ص. نښ. نر.م. بنخ.ج. ډوب، غرق،
غوته.

غوتی (gūtāy) بنخ.م. ډبی، چمته، ډوی، ډدی،
د تویک د دارو کخوره.

غوټ (gwaṭ) ص. نر.م. ج. ۱) چاغ، قوڼی، کلک؛
۲) بالکل، قطعي؛ ۳) پرې، غوڅ، قطع.

غوټ پټ (gwaṭpāt) ص. نر.م. ۱) چاغ، شلند؛
۲) غوټ په غوټ، په پرېکنده ډول.

غوټ په غوټ (gōṭpaṭō) ص. نر.م. ۱) څرگند،
او څار، جوت؛ ۲) توري په توري.

غوټ کوټ (gwāṭkwaṭ) ص. نر.م. ۱) غټ؛
۲) تازه.

غوټکی (gotakāy) ص. نر.م. چاغکی، غوند
مند، د غوټ مصفر.

غوټن (gotan) نر.م. غوته غوته، غوتې لرونکی.

غوټندی (gūṭandāy) ص. نر.م. غوپه وهونکی.

غوټو (gūṭū) نر.م. سره غاره، وچه مری، حلقوم.

غوټول (gwaṭawāl) مص. مت. ۱) غټول، چاغول،
څړول، قوي کول؛ ۲) لوبول، ستړول.

غوټه^{۱۱)} (gwāṭa) بنخ.م. ۱) سکوته، بېخي، قطعي،
سکیره، چور.

غوټه^{۱۲)} (gūṭa) بنخ.م. ۱) گنده، گره؛ ۲) تنی؛
۳) د جلغوزې هغه غوزه چې دانې په کې وي؛

۴) وگ، سويچ.

غوټه^{۱۳)} (gūṭā) بنخ.م. ۱) حمله، برید؛ ۲) ص. نښ.
نر. بنخ.م. غوپه، فرق؛ ۳) چپه، خپه، د

ناروغی.

غوټه پښتو (gwāṭapasṭō) بنخ.م. نيره، روانه
او سمه پښتو.

غوجوالی (ǰawčwálay) نر. م. غوجواله، ژورتیا، ژوروالی.

غوجول (ǰawčwál) مصر. مت. ژورول.

غوجه (ǰawčá) بنج. م. (ج. غوجي) غوجک، هغه دوغل چې تاكونه په کې کښنول کېږي.

غوجېدل (ǰawčedál) مصر. ل. ژورېدل.

غوخ (ǰwac) نر. م. پرې، شلېدلی، قطع.

غوخ اکثریت (ǰwacaksaryál) قاطع اکثریت، غوخ دېرښت.

غوخاوو (ǰwacāwú) ص. نب. غوخوونکی، پرې کوونکی.

غوخ دېرښت (ǰwacderast) وگ. غوخ اکثریت، غوخکی (ǰoxkáy) نر. م. (۱. غوسی؛ ۲. غت خوسکی یا خوسی.

غوخ ملاتړ (ǰwacmlātar) تینگ ملاتړ، پرېکنده ملاتړ، یو مخیز ملاتړ.

غوخوالی (ǰwacwálay) نر. م. قطع والی، پرې والی.

غوخول (ǰwacawál) مصر. مت. پرې کول، قطع کول، شلول.

غوخون (ǰwacūn) نر. م. قطع، مقاطعه.

غوخوونی (ǰwacawūnay) نر. م. قطع کوونکی، پرې کوونکی، د پرې کولو آله.

غوخېدل (ǰwacedál) مصر. ل. پرې کېدل.

غودل (ǰxđál) نر. م. (۱. وگ. غوندل؛ ۲. هغه فصل چې ورو ایستلو ته نیږدې شوی وي.

غودلی (ǰodláy) نر. م. (۱. دلوخي د سرغونډاری؛ ۲. شیرگی، په اوسوکې پوخ شوی د جوارو وړی

غور^(۱) (ǰwar) نر. م. (ج. غورونه) غوروی، غمبه، جاغور؛ ۲. مج. پارسوب.

غور^(۲) (ǰwar) نر. م. (ج. غورونه) غوروی، غمبه، جاغور؛ ۲. مج. پارسوب.

غور^(۱) (ǰwar) صوت. نر. م. (۱. د اوبښ، برښنا، سپي او... اواز؛ ۲. نر. م. غوروی، برخه، نصیب؛ ۳. مج. میراث.

غورا (ǰorá) ص. بنج. م. غرهار، غورهار، غورها، غوراډاپی (ǰūrādāpáy) بنج. م. لاپي، باتي، غورې، دورې، دوزې.

غورازه (ǰorāzā) بنج. م. (۱. غورسزه، بوسه؛ ۲. ص. نب. له ښي وتلی، له کاره وتلی، زور.

غورانگه (ǰūrāngá) بنج. م. لمبه، غرغنده، شغله، غوربېر (ǰurber) نر. م. گنه گونه، ازدحام.

غورپښ (ǰwarpāz) نر. م. غورپښ، های هوی، غور، شور، ماشور، غورپښ، گرونج.

غورچان (ǰwarčān) ص. نر. م. وگ. غوره چون، غورچي (ǰurči) ص. نب. باتک، باتو، لاپک، دوزن، غورتن، دزو.

غورخاوان (ǰwarǰawan) غورخنگن، يرغلگر، حمله کوونکی.

غورخکه (ǰūrǰaka) بنج. م. غورمبه، غورخکه، داور غرغړې، د اور لمبه، قوي لمبه.

غورخنگ (ǰwarǰang) نر. م. (ج. غورخنگونه) (۱. غورڅی، جوښ او خروښ، د اوسوڅپنه او شدت؛ ۲. مج. حمله، برید؛ ۳. مج. خوښت، نهضت.

غورخول (ǰorǰawál) مصر. مت. ارتول، ارتول، اچول، ارتاويل، شول، گوزارل.

غورڅی (ǰorǰáy) نر. م. (۱. غورخنگ؛ ۲. توپونه او خهزونه وهل؛ ۳. لاس و پښې وهنه یا اچونه، ۴. په زوره غړي یا چيغه.

غورڅي پرڅي (ǰorǰepāǰe) بنج. م. (۱. ابي واک لاس و پښې اچونه؛ ۲. هڅه کوښښ، هلې ځلې

توپونه وهل، خهزکي وهل.

غورڅي پرڅي (ǰorǰepāǰe) بنج. م. (۱. ابي واک لاس و پښې اچونه؛ ۲. هڅه کوښښ، هلې ځلې

توپونه وهل، خهزکي وهل.

توپونه وهل، خهزکي وهل.

غورمه (gorma) بنخ. م. (پنج) قورمه، بودول
خواره دي.

غورنډاز (gūrnūdz) نر. م. بودبودانکه، پریرکی،
غرانداز، دماشومانود لوبویوه آله ده.

غورنیکه (gvarnika) نر. م. (ج. غورنیکونه)
ورنیکه، د نیکه پلار، د پلار نیکه.

غوره^(۱) (gvara) ص. نب. ۱) چان شوی، انتخاب
شوی؛ ۲) مع. بنه، نهک، صالح.

غوره^(۲) (gora) بنخ. م. (ج. غورې) ۱) دوره، لاپه،
باته؛ ۲) پرتم، د بده؛ ۳) اومه او شنه مېوه؛

۴) له تروو انگورو خفه وچه شوې مساله؛
۵) یو ډول نبات دی؛ ۶) بریری، د اوبن بریری.

غوره پوره (gūrapūra) بنخ. م. غیا، د سپی غورېدا
او غوغو، د سپی رېرېدل.

غوره تپه (goratāpa) ق. ناخاپه، نابیره، غور ډبه،
بې خبره، ناخبره، په بې خبری کې.

غوره چون (gvaracūṅ) ص. نر. م. ج. غور چان،
تاکل شوی، خوښ شوی، انتخاب شوی.

غوره کونکي (gvarakawūnkay) نر. م.
چان یا چن کونکی، انتخابوونکی.

غوره گل (goragil) نر. م. کلکه خټه ده چې د چان
او وسکوله پاسه د کوتې په بام اچوله کېږي.

غوره لم (goralām) نر. م. هر غرنی بوتی دی.
غوره نیا (gvaranya) بنخ. م. هر گ. غورله انا.

غوره والی (gvarawālay) نر. م. هر ۱) چان،
انتخاب؛ ۲) امتیاز، بنه والی.

غورهار (gorahār) صوت. نر. م. غرهار، د سپی،
زمری، د توپ ډډزو... پرله پسې اوازونه.

غوری (goray) نر. م. (ج. غوري) ۱) ترغاب غټ
لوبی؛ ۲) غور، برخه، قسمت، نصیب.

غوري (gon) نر. م. مع. پنډي، پلنډي، جوالي.

غور خېدل (gvarjeda) مص. ل. ۱) لوبېدل،
گوزارېدل، ارتاوبدل؛ ۲) گډېدل، اېشله کول.

غور خېدن (gorjēdan) غور خېدا، غور غونه،
حذف، له منځه وړل، لهرې کول.

غورس (gvars) ص. نر. م. ۱) سخت، کلک؛
۲) پنډ، پېر، غټ.

غورسول (gvarsawā) مص. مت. ۱) سختول،
کلکول؛ ۲) پنډول، ضخیمول، پېرول.

غورسېدل (gvarseda) مص. ل. ۲) پنډېدل،
پېر کېدل؛ ۱) کلکېدل، سختېدل.

غور غوشت (gorḡušt) نر. م. ۱) مستي؛ ۲) مېله،
غرمج، غرغبت، ساتېري.

غور غوشتو (gorḡuštu) فا. نر. م. هوسا، بنداري،
چرچه مار.

غور غوښتی (gorḡuštay) نر. م. وړلېستی،
غورېشتی، وړېشتی، غرنی بادام.

غور غی (gūrgāy) بنخ. م. کری، کره، چمبی،
حلقه.

غور کمانه (gwurkamāna) بنخ. م. د اوږدې دانگې
ژی لرونکې لینده.

غورکی (gūrka) نر. م. ۱) د پیشو غورېدنه؛
۲) له پېغور او نفرته د کې خبرې؛ ۳) دخلکو گنه

گونه او شور.
غور لنډسه (gvarlandāsa) بنخ. م. غور خکه، د
اور غټه او قوي لمبه.

غورله انا (gvarlaana) بنخ. م. غوره نیا، ورله
انا، د مور نیا، د پلار انا، د نیا او نیکه مور.

غور مچ (gvarmāc) نر. م. بگن، غټ مچ، یو ډول
لوی مچ دی.

غور منیه (gvarmanā) بنخ. م. ناک، نشپاتی،
د نشپاتی ونه او مېوه.

غوري (gware) بنج. م. (۱ لایې، ۲) مجلس، خود
 مجلس، خبرې اترې.
 غوریاجه (goryaja) بنج. م. وگ. غورپژده.
 غوریاالی (gwayālay) بنج. م. (۱ لاپک، لاپو،
 غوزې کوزنکی؛ ۲) توکي، توکمار.
 غوریاالی (gwayālay) بنج. م. غوری، غورلرونکی،
 جاغور لرونکی، د چا چې په مری کې غوروي.
 غوریاالی (gwaryānāy) بنج. م. غوریاالی، د غنمو
 گل.
 غوریدل (gūredāl) مص. ل. (۱) غریدل، غرهاری
 کول، کنهدل؛ (۲) عبثې او چتې خبرې کول.
 غوریز (gwariz) ص. نر. م. غوره، ښه، بهتر، تر
 ټولو غوره، خوښ کړی.
 غورپژده (goreža) بنج. م. ج. (۱) غورازه، بویا، بویه؛
 (۲) غوریاجه، غورپژده، یوډول غرنی بوتی دی.
 غور (gwar) ص. نر. م. (۱) په غورو شوی، په غورو
 ککړ؛ (۲) مج. تر و تازه؛ (۳) بدای، شتمن؛
 (۴) جن، غوري؛ (۵) تېل.
 غوراڅکی (gwarackay) بنج. م. غوریاڅکی، وپروخی،
 غوریاڅکی، یوډول غرنی بوتی دی.
 غوراسکه (gwaraska) بنج. م. یوډول نبات دی
 چې د غنمو په فصل کې راشین کېږي.
 غوراسکی (gwaraskay) بنج. م. غوراڅکی،
 زېنونى، یوډول بوتی دی چې په مونسوني
 اقلیم واله سیمو کې زرغونېږي، چې سپین و
 سپین سورچکه گل نیسي.
 غوراشه (gūrašā) بنج. م. ج. غوراشې، (۱) غریک
 د تنی سوری، غوریاشه؛ (۲) د تار هغه کړی
 چې تنی په کې ننه باسي.
 غورانجه (gūranja) بنج. م. خرسکه، خورسکه،
 عوروسکه، گن لوگی، شنه لوخړه، د دوزه.

غورانکه (gūrānga) بنج. م. پلوشه، وړانکه،
 برانکه، دلر شغله، د نمر وړانکه.
 غورانگی (gwarāngay) بنج. م. یوډول غرنی
 بوتی دی.
 غوراوو (gwarāwū) ص. نر. م. غوره مال، ستلی،
 متاز، چاپلوس.
 غوراوی (gwaraway) بنج. م. غوره مالي، چاپروسى،
 تملق.
 غوربجن (gwarbejan) بنج. م. (۱) غورمېچن،
 غوربېچن، لړڅه غور؛ (۲) یوڅه غور و خیرن.
 غورپ (gwarap) بنج. م. غرپ، شرب، شوب، گوټ.
 غورپېر (gwarpar) ص. نر. م. (۱) په غورو لړلی؛
 (۲) مج. ښایسته؛ (۳) تر و تازه؛ (۴) مج. بدای.
 غورپکه (gorpaka) بنج. م. (۱) پېښه، واقعه،
 ډکه، ناڅاپي پېښه؛ (۲) چاپېره، څپېره.
 غورپکی (gwarpakay) بنج. م. څپېره، څپراخه،
 چپلاخه.
 غورپیل (gwarapāl) مص. مت. غریل، غریپول،
 گوټل، گوټ کول، شوب کول.
 غورپول (gwarapawāl) مص. مت. وگ. غورپل.
 غورپېدل (gwarapedāl) مص. مت. گوټ کېدل،
 غرپ کېدل.
 غورپیش (gwarpis) بنج. م. (۱) غورپش، غوره
 پشه؛ (۲) غوسه، قهر، غضب؛ (۳) غم.
 غورپسکی (gwarpekay) ص. نر. م. ډولي هلک،
 نوی ځوان چې خوندي لري.
 غورڅکه (gūrjaka) بنج. م. وگ. غورڅکه.
 غورخولی (gwarxūlay) ص. نر. م. خان خوښى،
 څوک چې خپل خان وخته پرې ډېز، گرانه وي.
 غوررانجه (gwarāranja) جن. هغه راجه چې په
 کوچو کې لړل شوي وي.

غورزاخی (gwarzakáy) نر. م. انغبه، غونخابی،
گونخابی، خجور.

غورزگی (gwarzagí) جن. ۱) غورزی، غور؛
۲) دغورو نینه، دغورو اثر.

غورزنگ (gwarzang) نر. م. ۱) غورزون، وازگه؛
۲) پیاره، شکنه.

غورژی (gwaržibay) نر. م. ۱) شوک چې په
ژبه نرم، چالاک او خوږ وي؛ ۲) بنځ. م. غوره
ژبه کول، په نرمه خوږه ژبه سره خبرې کول.

غورسترگی (gwarstargay) ص. نر. م. د ښکلو
سترگو خاوند، د ښایستو سترگو څښتن.

غورسکه (gwaraska) بنځ. م. غورشکه، غروسکه؛
۱) خورسکه، گن لوگی؛ ۲) ص. گن فصل.

غورشکه (gwarška) ص. نب. ۱) دسته، گپدی؛
۲) گن؛ ۳) بنځ. م. وگ. غورسکه.

غورشکه غورشکه (gwarškagwarška) ص. نب.
دلې دلې، دسته دسته، گپدی گپدی.

غورگه^(۱) (gwarǵa) بنځ. م. ۱) نیالگی؛ ۲) شنه
او تازه څانگه؛ ۳) هغه نل چې منځ یې ډک وي.

غورگه^(۲) (gūrǵa) بنځ. م. پرکی، دپښې پندی.
غورگی (gwarǵay) نر. م. وگ. غورگی.

غورلانه (gwarlāna) بنځ. م. غورلوبی، هغه لوبی
چې غوروي.

غورلستونی (gwarlastonay) ص. نر. م. مور،
بدای، شتمن، دولتمن، ثروتمند.

غورلی (gwarlāy) بنځ. م. د جوارو هغه شتی
چې دانې یې نه وي نیولې.

غورم (gwarām) صوت. نر. م. غرم؛ د پیرانگ،
زمرې، سپي د حملې اواز.

غورمال (gwarāmāl) ص. نر. م. غوره مال،
چاپلوس، مطلق، خوشامندگر.

غورمبه (gūrambā) بنځ. م. د اور غټه او قوي لمبه.
غورمرغه (gwarmerǵá) بنځ. م. هغه وابښه چې

د گندنې په شهر تل شنه او تازه وي.

غورمریجه (gwarmerējā) بنځ. م. اول واري
غوا، اول باري غوا.

غورمپچک (gwarmečák) نر. م. غورمپسن،
غورمپجن، لړ غور شوی، غورمپجن.

غورمپسن (gwarmesān) وگ. غورمپچک.

غورنجه (gwarānja) بنځ. م. وگ. غورڅکه.

غورنخی (gūranjāy) نر. م. غرنخی، جنغوزی،
د جلفوزې ونه.

غورنی (gwarānāy) نر. م. هغه مواد چې غور
ولري، هغه څه چې غور لري.

غوروکی (gwarūkāy) بنځ. م. غوتی، هغه گل
چې لاغور بدلی نه وي.

غورول (gwarawāl) مص. مت. ۱) اوبړول، خپړول،
اوارول؛ ۲) پرانیستل، خلاصول؛ ۳) په غورو

لړل، غوري پرې منبل.

غوره (gwarā) بنځ. م. ۱) نرمه خبره، مداهنه، پسته
وینا؛ ۲) د غور مؤنث.

غوره کی (gwarākay) نر. م. غورگی ۱) دنباتاتو
یوه ناروغي؛ ۲) کنی، جنجری، یو ډول بوټی

دی چې پرونو او بوټو خهږي.

غوره مال (gwarāmāl) ص. نر. م. وگ. غورمال.
غوري (gwarī) جن. ۱) غور، غورگینه ماده ده

چې له پېروي، وازگي یا له نباتي دانو څخه یې
باسي؛ ۲) تېل.

غوریاشه (gwarjāšā) بنځ. م. ۱) غوراشه، غراشه،
د تنی سوری، د تنی کاج.

غوریالی (gwarjālāy) ص. نر. م. غور، په غورو
خیرن.

غوربانگکی (g̃waryānjakóy) بیخ.م.وگ. زمبک.
 غوربانه (g̃waryāna) بیخ.م. د زمبک د کورنی
 یو گل دی چې شین (آبی) رنگی گل لري.
 غوربجن (g̃wapejən) ص.نر..وگ. غورمبچک
 غوربجن (g̃wapejən) نر.م.وگ. غورمبچک.
 غورپشی (g̃wapečóy) بیخ.م. گوردگوتې څنې،
 گوردگوتې وښتان، گاردگوتې څنې.
 غورپدا (g̃wareda) بیخ.م. غورپدنه، اوارپدنه،
 پرانیسته، په غورو ککړپدنه.
 غورپدل (g̃waredál) مص.ل. ۱) خپریدل، اواریدل؛
 ۲) پرانیستل کېدل؛ ۳) په غورو لړل کېدل.
 غورپژ (g̃wapežá) بیخ.م.وگ. غورپژه.
 غورپشه (g̃wapešá) بیخ.م. ۱) غوراشه، غورباشه؛
 ۲) گالگوتې وښته؛ ۳) تور ځلاتدغور.
 غوزي مست (g̃(ū,wa)rimást) نر.م. کنوچه،
 کنجه، یوډول نبات دی.
 غوزینی (g̃warináy) بیخ.م. دپیو کتوی چې شوي
 په کې تودېږي.
 غوز^(۱) (g̃oz) نر.م. د پجو کولمه وازگینه پرده.
 غوز^(۲) (g̃üz) نر.م. اکور، متیک، جوز، چارمغز.
 غوزار (g̃üzár) نر.م. (ج. غوزارونه) ۱) گوزار،
 وار؛ ۲) لوبدنه، غورڅپدنه.
 غوزارول (g̃üzārawál) مص.مت. ۱) گوزارول،
 غورڅول، اچول؛ ۲) ځملول، پړزول، نسکورول.
 غوزارپدل (g̃üzāredál) مص.ل. ۱) گوزارپدل،
 لوبدل، غورڅپدل؛ ۲) ځملاستل، پرڅپدل.
 غوزاری (g̃üzāray) نر.م. غوزکرکی، گونگتې،
 بودا؛ یوه حشره ده، د غایطه موادو مرغتانه.
 غوزیه (g̃ózba) بیخ.م. یوډول ونه ده چې تهرې
 تهرې پانې لري.

غوززی (g̃üzúzay) نر.م. ۱) غوزی، غوخه، کونې؛
 یوه حشره ده؛ ۲) هغه مسودی چې د چینجی له
 خورلو څخه په غورکه کې پیدا شوی وي.
 غوزه (g̃oza) بیخ.م. ۱) غوته، غونډاری؛ ۲) د پښې
 گل (غوته)، کالکه، تپوسی؛ ۳) د پښو یوډول
 والی، د پښو موندی؛ ۴) خمبه.
 غوزه کرکی (g̃üzakarkay) نر.م. ۱) غوزه کرکی،
 تاز، چرچرانکی، یوډول ملخ دی؛ ۲) گونگتې،
 گینگتې، لسویه خزننده ده چې په غوشایو لو
 مرداری کې اوسېږي.
 غوزی (g̃ozáy) نر.م. ۱) غیږ؛ ۲) صج. غیږه نیونه؛
 ۳) گهډی، د وښو گهډی.
 غوزي (g̃ūzi) بیخ.م. پشکه، داره، داره وهنه، داره
 وهنگ.
 غوزور (g̃ozawár) نر.م. د یوه بوتې نوم دی.
 غوز^(۱) (g̃oza) بیخ.م. وژه، توره مرغه، یوډول
 نبات دی.
 غوز^(۲) (g̃wazá) ص.نب. غوزژه، کلک، تینگ.
 غوزی (g̃üzáy) نر.م. لوی مشک، لوی ژی.
 غوز (g̃waz) نر.م. (ج. غوزونه) د اورپدلو او د بدن
 د تعادل د ساتلو یوه آله ده.
 غوز بوچی (g̃wazbúčay) ص.نر.م. ۱) بوچ
 غوزی، غوز پرې کړی؛ ۲) نر.م. د کوچنیانو
 یوډول لوبه ده.
 غوز بوخی (g̃wazbúčay) نر.م. ۱) په پته د چا
 خبرو ته غوز نیونه؛ ۲) پس پسی، گونگوسی.
 غوز تاوی (g̃waztaway) غوز تاو، غوز تاوونه،
 رتنه، گوشمالی.
 غوز تومبونی (g̃waztumbūnay) نر.م. غوز
 کاسی، هغه شی چې غوزونه پرې پاکوي.
 غوز خوزی (g̃wazxuzay) غوز دردی، غوز خورپدا.

غوریز (g'waziz) ص. نر. م. ج. ۱) غور لرونکی؛
 ۲) اوریدونکی.

غور اینهونی (g'wazışunay) ص. نر. م. وگ.
 • غورندرویه.

غوشاک (g'ošāk) جن. غوشیاری، خوشایي،
 غوشایي، غوشایه.

غوشایه (g'ošāyā) جن. بنخ. م. وگ. غوشاک.

غوشیاری (g'ošyāre) جن. وگ. غوشاک.

غوشهر (g'ošer) نر. م. ۱) ناولی غای، ککر غای؛
 ۲) دهران، د غوشایو غای.

غوبنت^(۱) (g'ošt) جن. گوینت، د یردنو په شهر یو
 دول غله ده چې مرغانو ته ورکوله کېږي.

غوبنت^(۲) (g'wašt) نر. م. غوبنتنه، هیله. سوال،
 خواهنت.

غوبنت^(۳) (g'ūšt) ف. غوبنته، داستمراري ماضي
 صیغه ده.

غوبنتل (g'ūštā) مص. مت. ۱) غوبنتنه کول؛
 ۲) رابلل؛ ۳) طلبگاري کول؛ ۴) لتول.

غوبنتنلیک (g'ūštānlīk) نر. م. وړاندیز، پېشنهاد،
 درخواست، عرض پانه.

غوبنتونی (g'ūštūnay) نر. م. ۱) د غوبنتلوشی،
 څه چې غوبنتل کېږي؛ ۲) فا. نرم. غوبنتونکی،
 طلبگار.

غوبنته (g'ūštā) نر. ج. غوبنتنه، طلب، هیله.

غوبنلن (g'wašlān) نر. م. ج. ۱) غوبنور، غوبن،
 شلند، چاغ، تیار؛ ۲) غوبنه لرونکی.

غوبنورتوب (g'wašawartōb) نر. م. غوبنورتیا،
 چاغوالی، شلندتوب.

غوبنه (g'waša) بنخ. م. یو (سور رنگی) جسم دی
 چې د انسان، حیوان، مرغاه او نورو په بدن

موجود وي.

غور کاسی (g'wazkāsāy) نر. م. وگ. غور تو مېونی.
 غور کی (g'wazakāy) بنخ. م. ج. ۱) له یخنی څخه
 د محافظت لپاره د غورو خولی؛ ۲) پس پسې
 کول، په غورو کې پټې خبرې کول.

غور هبوری (g'wazambūray) نر. م. ۱) د غور
 شاتنی هېوکی؛ ۲) هغه بڼې چې د ځینو چرگو
 د غورو شاته راوتلې وي.

غور مک (g'wazmak) نر. م. یوه سخته ناروغي
 ده چې آثار یې د غور په شا کې پیدا کېږي.

غورن (g'wazan) ص. نر. م. ج. خبر، واقف، آگاه.
 غورندرویه (g'wazandrōya) ص. نب. غور ایستونی

غوروشی، په پټه د خلکو خبرو ته غور نیول.

غورو (g'wazū) ص. نب. داوردو غورو خاوند.

غوروحی (g'wazōcay) نر. م. وگ. غورندرویه.

غورور (g'wazawār) نر. م. ج. وگ. غورو.

غوروکی (g'wazūkay) نر. م. پېشکه، د غوندي،
 جوال او خادر څنډه.

غورول (g'wazawāl) مص. مت. خبرول، پر غور
 وهل، غورونو ته رسول.

غورزی (g'wazay) نر. م. غوبنی؛ ۱) کوری، ورکوتی
 پټی چې د نورو پټو منځ یا یوه گوت ته پروت

وي؛ ۲) د هر شي گوت یا کنج؛ ۳) گوتک،

گوتکه؛ د موسیقي د تاريزو آلو یوه پرزه.

غورزی (g'wazay) بنخ. م. ۱) کتوه؛ ۲) څېره؛ له
 توکر څخه جوړه شوې غولونکې څېره؛

۳) گنگوسی، پېسېسکې؛ ۴) ارسپور، د تېلفون

گوشکه.

غور پچنه (g'wazacčāna) بنخ. م. غویرنی، د غور
 بوڅکی، غور چینه.

غور بدل (g'wazadāl) مص. ل. ۱) پر غور وهل
 کېدل، خبر بدل؛ ۲) قسماً خبر بدل.

غوبنمين (gwašin) ص. ن. م. ج. غوبن، غوبلن، چاغ، شلند، شورب، په غوبنو پتې.
 غوغا (gawgā) بڼخ. م. (ج. غوغاوي) شور، غوغا، شوربگت، کوکاري.
 غوغو (gāwgāw) ن. م. غپده، غپدنه، غبا.
 غوگی (gwāgay) ن. م. وړوکی پتی، کوچنی پتی، د کونج وړکوټی پتی.
 غول^(۱) (gwāl) جن. دکې متیازې، غایطه مواد.
 غول^(۲) (gūl) ص. ن. م. ج. (۱) سورد، شوده، لدر، بهقل، احمق، نادان؛ (۲) غولی، اوگرغنی، گرداو.
 غول^(۳) (gol) ن. م. (۱) دله، لښکر؛ (۲) د غنمو دک جوال، ورته، ول.
 غولاتی (golātáy) ص. ن. م. (۱) غولن، غولون؛ (۲) مچ. دارن، بیرندونکی.
 غولانخور (gulanjawar) ص. ن. م. غولانخه لرونکی، غتی غولانخې (غولیانخې) والا، غولانخه لرونکی حیوان.
 غولانخه (gulānja) بڼخ. م. (ج. غولانخې) (۱) غولیانخه، غلاتخه، د بدن هغه برخه چې شیدې پکې زېرمه کېږي؛ (۲) یو ډول گیاه ده چې ابي رنگی گل کوي.
 غولاون (gūlāwan) ن. م. وگ. غولاتی.
 غولبند (gūlbānd) ن. م. (لو.) یو ډول لوبه ده.
 غولبنگی (gwālbangāy) بڼخ. م. تتی، مکان، باس، بیت الخلاء.
 غولبه (golba) بڼخ. م. وگ. بیوه.
 غولک (golák) ن. م. هغه محفظه (سوندخ، بکس ...) چې پیسې په کې ساتي.
 غولکه (goláka) بڼخ. م. (ج. غولکې) دوښاخه، رر، لېنده، غولقه، لېنده، جیر.

غولمرگ (gūlmārg) ن. م. نسو، زو، دانې او زخم زوه یا نو.
 غولن (gwāln) ص. ن. م. ج. (۱) غولانی، غولون؛ (۲) مچ. دارن، بیرندونکی.
 غولنگ (golāng) ن. م. د مغاندي غوته، د غبندي غوته، د مغاندي مرغېری.
 غولنه (gwālāna) ص. بڼخ. م. (۱) د غولن مؤنث؛ (۲) مچ. چتی خبره؛ (۳) بڼخ. م. غولني، غولوني، غولونکې، گومجکه، د سترگې د خیرمې دانه.
 غولول (golawāl) مص. مت. تهرایستل، ختا ایستل، درو هل، غلطول، تهریاسل.
 غوله (golā) بڼخ. م. (۱) کونده، گرگه، برغندی؛ (۲) د مایعاتو اندازه او نښه کول.
 غولی (gólāy) ن. م. (ج. غولی) جوس؛ دکور دننه خالي څمکه، حویلی، د حویلی صحن.
 غولی (gūlāy) بڼخ. م. (۱) گرداو، خارخوری، خرخوا؛ (۲) گنه گونه، ازدهام؛ (۳) غروسکه.
 غولپچ (golič) ص. ن. م. سیکمن، قوي، غلیچ.
 غولهدل (gōledāl) مص. ل. دروهدل، ختا وتل، تهر وتل.
 غولی غولی (gūlāy gūlāy) ص. نب. (۱) ډېری ډېری، دلی دلی؛ (۲) دلی دلی؛ (۳) څپې څپې.
 غولي ناسته (gōlināsta) بڼخ. م. پښه ماته، منده ماتی، پښه ارته (پایوازي).
 غوماشه (gūmāša) بڼخ. م. شه، میاشی، ماشی، ساگی، غوماشی، یوه مضره حشره ده.
 غومبار (gūmbār) ن. م. (۱) توره خورسکه، گن و تریخ لوگی؛ (۲) گن و پرله پسې اوزونه.
 غومباره (gūmbārā) بڼخ. م. (۱) وړوکی سوپا؛ (۲) هغه پرسوب چې له وهلو یا دمچیو له چیچلو پېدا کېږي.

غومبر (gūmbér) نر.م. د مستی په وخت کې د
کوټرې اوازونه.
غومبسکه (gūmbéska) بڼغ.م. برولۍ، راوتلی
ځای، راوتلې خېټه لکه د دېوال.
غومبسه (gūmbésa) بڼغ.م. (۱) وگ، غالبوزه،
(۲) مچۍ.
غومبک (gūmbák) نر.م. (۱) غروېشته، بېسکۍ،
یو ډول نبات دی؛ (۲) گن، گور فصل.
غومبوری (gūmbúry) نر.م. انګۍ، بارخو،
غمبرۍ، غمبورۍ، ژمبړۍ، ووتۍ، بغور.
غومبوسکۍ (gūmbúskay) نر.م. بوغمه،
غومبه، پرسوب.
غومبه (gūmbá) بڼغ.م. وگ، غومبوسکۍ.
غومبۍ (gūmbay) ص. نر.م. تپت، لنډۍ،
غونډمنډ.
غومبې (gūmbí) ص. نر.م. (۱) غومبه؛ (۲) غومبې
غومبۍ، راوتلی، راوتلۍ.
غومره (gūmára) بڼغ.م. غوره نمرۍ.
غومی (gūmay) نر.م. شری، یو ډول نبات دی
چې ژبر گل کوي.
غومهدل (gūmedál) مص. ل. (۱) گورېدل، غوم
غوم کول؛ (۲) د پوچا د قهرولو په نیت سپورې
ستنځې خبرې کول.
غوناجۍ (gonájay) بڼغ.م. گستره، خپرله غوا،
خوسۍ، خسی، غوشکۍ.
غوناره (gonára) بڼغ.م. یو ډول غرنۍ خوشبویه
بوټۍ دی.
غونتی (gūntáy) بڼغ.م. هغه گرنګ (قنې) چې د
کوچنۍ له پوزې راغونډوي.
غونج^(۱) (g(ó,wə)nj) ق. راټول، ټول، غونډ،
گونجې، گونځې، منجیله.

غونج^(۲) (gwanj) نر.م. (۱) غونډۍ، گونډۍ، ملو،
شلیته؛ د بوسولوی جوال چې په اوبڼ بار سړي؛
(۲) د بوسو خړه، د بوسو کوټه.
غونججا (gwanjá) ص. نر.م. (۱) لت، ناراسته، بې
بڼې؛ (۲) عاجز، گوبڼه ناستۍ.
غونج منج (g(ó,wə)njmánj) ق. غونډ منډ،
راټول شوی، توند شوی، منجیله شوی.
غونجوالی (gonjwálay) نر.م. گونځې والی،
غونځې والی، گونجې والی.
غونجوال (g(ó,wə)njwá) مص. مت. (۱) گونجې
گونجې کول؛ (۲) کلکول کول؛ (۳) د اوریشواو
غنمو گېډۍ راټولول.
غونجۍ (gūnjáy) بڼغ.م. یو غرنۍ ازغنه ونه ده
چې گنه راشنه کېږي.
غونجۍ (gūnjáy) ص. نر.م. (۱) گونجې، گونځې؛
(۲) کلکول، غونډ، راټول شوی.
غونجهدل (g(ó,wə)njedál) مص. ل. (۱) گونجهدل،
گونځې کېدل؛ (۲) کلکول کېدل؛ (۳) د غنمو او
اوریشو گېډۍ راټولېدل.
غونخا بڼۍ (gunjáśay) نر.م. (۱) رنځنۍ،
گونخا بڼۍ، ځنځنۍ، خجوره، بوسراغه؛
(۲) د الاچې (حلاجې) د مېل پرې.
غونخړکۍ (gwanjárkay) نر.م. نوی زېږېدلۍ
ورغومی او سپرلکۍ.
غونخول (gūnjawá) مص. مت. څنګ په څنګ
حرکت ورکول، یوځای حرکت ورکول.
غونخه (gwanjá) بڼغ.م. یو ډول ونه ده، سړې
سړې دانې کوي.
غونځۍ (gūnjay) نر.م. غونډۍ، جوال، لوی غونډۍ.
غونخهدل (gūnjedál) مص. ل. یوځای حرکت
کول، څنګ په څنګ حرکت کول.

غوندرکی (gūndrākay) نر.م. وگ. غوندری.
 غوندری (gūndaray) ص. نر.م. گهتی، خندی،
 غوندرکی، جندری، تیت، غوندرکی.
 غونده (gūndā) ص. نپ. پوسی، غیبه وریشل شوی،
 شنلی او تار تار شوی وری، تکدلی وری.
 غوندی (gūnday) نر.م. گوندی، ورین غت جوال،
 داسی ورین غت جوال چی دوه خانپولری.
 غوندی (gōnde) اد. لکه، په شهر، په ډول.
 غونډ (gwand) نر.م. ۱) تولگی، د خلکو ډله؛
 ۲) ص. نر.م. ج. توله، گرده؛ ۳) کلوله، گردی؛
 ۴) اد غره لورد غونډی؛ ۲) عس. غنډ، دکنډک
 اولوا ترمنځ یو عسکری تشکیل دی.
 غونډاری (gwandaray) نر.م. کلوله، گردی؛ هر
 شی چی غونډمنډ وی.
 غونډاری (gūndaray) بنځ.م. تکی، تیکلی
 څکی، وړه ډوی.
 غونډال (gōndāl) نر.م. سیستم، سیستم، جهاز.
 غونډایه (gwandāya) ص. نپ. بدلنگه، بې ډوله،
 د بدې جولي څښتن.
 غونډژی (gwandzābay) ص. نر.م. توری،
 گنگوری، تریژی، تریژی، درونډژی.
 غونډ سر (gwandśar) نر.م. گونده سر، د څنگل
 دنو هغه پانې چی د گنوالی له امله تولې شوې
 او خوسا شوې وی.
 غونډ سړی (gwandśaray) ص. نر.م. ۱) گردی
 سړی؛ ۲) د اوبس مرغی په شهر یو ډول بوتی دی
 چی سپین گل کوي او غونډ منډ بناخونه
 لری.
 غونډسکه (gwandśka) بنځ.م. ۱) توپ، پندوس؛
 ۲) گیند لویه؛ ۳) غونډاری، گردی.
 غونډک^(۱) (g(wa.u)ndak) نر.م. وگ. غونډل.

غونډک^(۲) (gwandak) ص. نر.م. غونډکی،
 گردی، غونډ منډ.
 غونډکی (gūndakay) بنځ.م. ۱) د کمیسر د
 گروان نخې تنی؛ ۲) وړه غونډی.
 غونډکی (gwandakay) ص. نر.م. ۱) لنډکی،
 د تیت قد څښتن؛ ۲) نر.م. د توپک زخه.
 غونډل (g(wa.u)ndāl) نر.م. غونډل، غونډکی،
 کوکی، غنې ته ورته یوه ژیره حشر دده.
 غونډله (gōndlā) جمله، وینا، کلام.
 غونډ مشر (gwandmaśar) نر.م. په عسکری
 کی له جگړن څخه لوړه رتبه وه.
 غونډ منډ (gwandmand) نر.م. ۱) گردی،
 غونډکی؛ ۲) گرد، کلوله؛ ۳) چاغ.
 غونډو (gōndō) بنځ.م. د ښکلې او چاغې پېغلې لقب.
 غونډواری (gwandwāray) نر.م. د ناوې یوه
 گانه ده چی غونډه غونډه وی او لمنې هم لری،
 لمنې یې کښته یو غوړو باندې غونډی وی.
 غونډواری (gūndūray) ص. نر.م. گردی، کلوله.
 غونډوس (gōndōs) نر.م. پندوس، تپکی،
 غونډوسکی، گیند، توپ.
 غونډوسکی (gūndūskay) نر.م. وړوکی توپ،
 کوچنی پندوس، کمکی تپکی، وړو گیند.
 غونډول (gwandawāl) مص.مت ۱) اراتولول، جمع
 کول؛ ۲) کلوله کول، گردول.
 غونډه (gwandā) بنځ.م. ۱) تولهښه، مجلس؛
 ۲) غونډاری گردی کانی؛ ۳) دغونډ مؤنث.
 غونډه مری (gwandamaray) بنځ.م. سره غاره،
 وچه غاره، وچه مری.
 غونډی (gwanday) نر.م. ۱) غونډل، غونډک؛
 ۲) د ورانه د هېوکی سر؛ ۳) ښوی او غونډ کانی
 ۴) غونډکی، تیت قد؛ ۵) دغونډی مذکر.

غونډی (gwanḍāv) بنغ. م. شاگی، پوتی، ډهری،
 تویی، تپه، دڅاورو او شگو جگه ډهری.
 غونډ پچر (gondēčār) نر. م. ج. یو ډول نبات دی
 چې د گندنې په څېر اوږده او کلکه پانه لري.
 غونډ بدل (gwandodál) مص. ل. (۱) سره یوځای
 کېدل، راتولېدل؛ (۲) غونډاری کېدل.
 غونز اخی (gwanzaxay) نر. م. وگ. غونځابنی.
 غونه (gūna) بنغ. م. بڼه، سیکه، گونه، څېره،
 جوله، بشره، شکل.
 غونی (gūnay) نر. م. (۱) د وجود وینتان؛ (۲) د بدن
 پوستکی؛ (۳) غونډی، څېره؛ (۴) د بد، ژړا او
 ... کلیمو سره د لاحقې په توگه راځي. بدغونی؛
 (۵) څېره، جوله، شکل.
 غونښنی (gūnesáy) ص. نر. م. خود ژبی، د بڼه
 خوی او بڼې ژبی څښتن.
 غون (gūn) نر. م. (۱) بڼی، گڼېدنه؛ (۲) تیندوری،
 تنکی، د پوزې نازک هډوکی.
 غوناسکه (gūnaska) بنغ. م. تریکی، څېزکې،
 غورځې پرځې، غورځېدنه او الوتنه.
 غوناسکی (gūnaskay) نر. م. غوناشکی؛
 (۱) وروستی سلگی؛ (۲) مړې روانې اوبه.
 غونکی (gūnkáy) نر. م. بڼهار، بڼگی، غونهار،
 په پوزه کې خبرې.
 غونه (gūnā) صوت. بنغ. م. د څرخ او... د گرځېدلو
 'نعیف او تپت' اواز.
 غونی (gūnáy) ص. نر. م. گون گونی، گنگنی،
 بڼگی، څوک چې په پوزه کې خبرې کوي.
 غونېدل (gūnedál) مص. ل. گونېدل، گڼېدل،
 بڼگی کول، په پوزه کې خبره کول.
 غونېژي (gūnežáy) نر. م. غرغرا، زونگ زونگ،
 ډونگ ډونگ.

غوول (gowál) مص. مت. غمیل، وطنی کول.
 غویبانی (gwaybānay) نر. م. یو ډول نبات دی
 چې پلنه پانه لري.
 غویبجه (gwejá) ص. نر. م. (۱) غویژه، غسور؛
 (۲) کلک، غښتلی؛ (۳) سر پښاکه.
 غویچ (goyč) نر. م. څنگلی خر.
 غویچرگ (gwayjrag) نر. م. یوغونی نبات دی.
 غویره (gwera) بنغ. م. گوراخر، گوره خر.
 غویدل (gwaydál) نر. م. (۱) گابسور، غابسور،
 منډاوو؛ (۲) جگ غی.
 غویډنگ (gwaydang) نر. م. ارغوند، غوی
 بېدی، د غوایی سپښته.
 غویرگ (gwerag) نر. م. د شوق و شهوت رگ.
 غویرنی (gwezánay) نر. م. وگ. غور پچر.
 غویښکی (gweškay) نر. م. (۱) جوکه، سوبه،
 مېسه، سرو هلی فصل.
 غویلاته (gwelána) بنغ. م. غویناره، یو ډول گیاه
 ده چې پانې یې خورې او آبی گل کوي.
 غویلنگ (gwaylang) نر. م. (۱) پیارمه، ورستانه،
 دومچي، وروسته بلی؛ (۲) شانه.
 غویمنډ (gwaymánd) نر. م. (۱) گڼ غوایان په
 یوه شي گرځونه او د هغه شي کلکونه؛ (۲) په
 گڼو غوایانو درمند کلکول.
 غویمنډ کول (gwaymándkawál) مص. مت.
 (۱) د ډېرو غوایانو په گڼو څولو سره نرم ځای
 کلکول؛ (۲) غویل کول.
 غویمه (gway má) ص. بنغ. م. هغه حالت چې
 غوا د غوایی د ختلو شوق ولري.
 غویناره (gwenára) بنغ. م. وگ. غویلاته.
 غویی (gwayáy) نر. م. (غوایان، غوایی) غوایی،
 غوڅکی، مشهور څاروی دی.

غیاب (ǧiyáb) (ن. م. ۱) غایبده، نیهامېدنه؛
 (۲) ص. نې. پسي شا، الونيا.
 غیابی (ǧiyábi) (ص. نې. نر. بڼغ. م. ۱) د غیاب؛
 (۲) تر شت، تر شا، په غیاب کې.
 غیات (ǧyás) (ص. نر. م. ۱) غاورسی، چاره گر،
 پوښتنه کوونکی؛ (۲) د الله تعالی یونوم دی؛
 (۳) نر. م. پناه غوښتنه، فریاد کول.
 غیب (ǧayb) (ص. نر. م. ج. ۱) غایب؛ (۲) نیهام،
 پت، ورک، پنا؛ (۳) له حقه او وښتی؛ (۴) سر، راز.
 غیبت (ǧaybát) (نر. م. ج. غیبتونه) (۱) شمت،
 ختمیری، پسي شا بد ویل.
 غیبگو (ǧaybgó) (ص. نې. نر. بڼغ. م. د اصفت
 یوازې الله ته ځانگړی دی، غیبگو، شوک
 چې بې ځایه د غیب خبرې کوي.
 غیبه (ǧaybá) (بڼغ. م. ۱) د وهل شوو او تکېدلو
 مالو چو او وړو توپي؛ (۲) مالوچ، پڼبه.
 غیبي (ǧaybí) (ص. نر. بڼغ. م. ج. ۱) د غیب؛
 (۲) ناڅاپي، یو ناڅاپه، نابیره.
 غیجه (ǧeja) (ص. بڼغ. م. ۱) کلک و سخت توکر؛
 (۲) کلک، غوږه؛ (۳) نر. م. غوجهره، غورېجه؛
 (۲) گوراخر، غیره؛ (۳) د مزي د بوتې یو ډول.
 غیج (ǧec) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
 غیچکه (ǧicaka) (بڼغ. م. مو.) غیچکه، غیژکه،
 غیچکه، د پښتنی ساز یوه دوه زره کلنه لرغونې
 آله ده چې سریندې ته ورته ده.
 غیچکه و هونکی (ǧičákawáhunkay) (نر. م.
 غیچکه لرغونکی، غیچکه والا، غیچکه والا،
 غیچکه غوړونکی.
 غیر (ǧayr) (ق. ص. مخ. ۱) ق. پرته، بې له، سوا؛
 (۲) ص. پردی (۳) بل شوک؛ (۴) ناروا، ناجایز؛
 (۵) یوه اختاری دی چې د صفتو، اسمو تر مخه

راځي او هغه نفي کوي.
 غیرت (ǧayrát) (نر. م. ۱) همت، ننگه، مسبرانه،
 زورتیا؛ (۲) ناموس پالنه، پر ناموس درېدنه.
 غیر تمن (ǧayrátman) (نر. م. ج. غوړتی، غیرتناکه،
 غیر تمند، مړنی، د ننگ و غیرت شېتن.
 غیر جانبدار (ǧáynjāmbdār) (ص. نر. م. ج.
 (۱) ناپېیلی، بې طرفه؛ (۲) گوښی، ځانگړی.
 غیر حاضر (ǧayrházir) (ص. نر. م. ج. ناسوب،
 غایب، د حاضر ضد.
 غیر حق (ǧáynháq) (ص. نې. نر. بڼغ. م. ناحقه،
 بر ناحقه، بې موجه، بې حقه.
 غیر حییه (ǧáynhaya) (ص. نې. نر. بڼغ. م. ج. غیر
 ذی روح، بې ژونده، بې سا.
 غیر دیني (ǧáyndini) (بڼغ. م. ۱) بې دیني؛ (۲) ص.
 نې. هغه څه چې له دین سره اړیکه نه لري.
 غیر ذاتي (ǧáynzátí) (ص. نې. نر. بڼغ. م. ج.
 غیر اصلي، هغه څه چې په ذات اړه ونه لري.
 غیر ذی روح (ǧáynziróh) (ص. نې. نر. م. ج.
 بې اروا، بې روحه، غیر حییه، بې سا.
 غیر زوجي (ǧáynzawí) (ص. نر. بڼغ. م. بې زوجه،
 بې جوړې، بې جفت، بې مسره.
 غیر شعوري (ǧáynšusuni) (ص. نې. نر. بڼغ. م.
 (۱) غیر ارادي، بې نیته؛ (۲) لاشعوري.
 غیر صحي (ǧáynsihi) (ص. نې. نر. م. ج.
 (۱) د روغتیا بې اصولو مخالف؛ (۲) ناولی، چتل.
 غیر طبیعی (ǧáyntabisi) (نر. بڼغ. م. ج. ۱) څه
 چې د طبیعت له اصولو سره سم نه وي؛ (۲) جوړ
 شوی، مصنوعي؛ (۴) لېونی؛ (۵) نابغه.
 غیر عضوي (ǧáynšuzwi) (نر. بڼغ. م. ج. هغه
 مرکب چې له حیوان، نبات یا کوم ژوندی جسم
 څخه را پیدا شوی نه وي.

غیر علاقه (ǧāyrişalâqá) بنغ. م. پردی سیمه، پردی هېواد، د بل خاوره.

غیر عیني (ǧāyrişaynî) ص. نر. بنغ. م. (۱) هغه څه چې عینیت نه لري؛ (۲) ذهني.

غیر فقاریه (ǧāyrişaqārya) نر. بنغ. م. بې شمزی، بې د ملاد هدکو، چې هېوکي ونه لري.

غیر قانوني (ǧāyrişqānūnî) نر. بنغ. م. (۱) هغه څه چې پر قانون برابر نه وي؛ (۲) له قانون سره بې اړیکي؛ (۳) الغا، لغو؛ (۴) د قانون ضد.

غیر قصدي (ǧāyrişqasdi) نر. بنغ. م. ج. بې ارادي، بې له نیته، هغه څه چې په ارادي توگه نه وي.

غیر متجانس (ǧāyrimutajānis) نر. م. ناجنسه، هغه څه چې له بل شي سره په جنسیت کې یو نه وي.

غیر متحرک (ǧāyrimutahańk) نر. م. ناخوځند، هغه څه چې ولاړ یا د سکون په حال کې وي.

غیر مترقبه (ǧāyrimutaraqiba) ص. نب. نر. بنغ. م. ج. ناڅاپي، نابیره، ناگهانه.

غیر متناظر (ǧāyrimutanāzír) ص. نر. ج. هغه څه چې تناظر نه لري، بې تناسبه، بې هارموني.

غیر محارب (ǧāyrimuharib) ص. نر. م. ج. څوک چې د جنگ و جگړې نه وي.

غیر محدود (ǧāyrimahdūd) ص. نر. م. ج. نامحدود، ناپایه، بې حده، لایتناهي، بې انتها.

غیر مرتب (ǧāyrimuratáb) ص. نر. م. ج. بې نظم، نامرتب، بې اوډنې، بې ترتیبه.

غیر مرثي (ǧāyrimarî) ص. نب. نر. بنغ. م. ج. نامرثي، نامرثي، څه چې لیدل کېدای نه شي.

غیر مستقیم (ǧāyrimustaqim) نر. م. (۱) نامس، هغه څه چې سیده او نېغ نه وي؛ (۲) کور یا مات؛ (۳) کنایه، کنایې په ډول پوهونه.

غیر مسلح (ǧāyrimusaláh) نر. بنغ. م. ج. بې وسلې، بې اسلحې، تش لاسی.

غیر مشبوع (ǧāyrimašbós) نر. بنغ. م. ناشباع، نادکه، نامور.

غیر مطلق (ǧāyrimutlaq) ص. نر. م. ج. نامطلقه، د مطلق ضد، مقید، بند.

غیر مطلوب (ǧāyrimatūb) ص. نر. م. نامطلوب، څه چې د غوښتنې سره سم نه وي؛ بد.

غیر مطمئن (ǧāyrimutmaín) ص. نر. م. ج. (۱) بې باوره، غیر باوري؛ (۲) څوک چې په ځان یا په خپل کار باور نه لري؛ (۳) مج. خرابهونکی.

غیر معمولي (ǧāyrimašmuđî) ص. نب. نر. بنغ. م. نامعمول، غیر عادي، غیر ساده؛ د معمولي ضد.

غیر معیاري (ǧāyrimašyanî) نر. بنغ. م. ج. نامس، خراب، مادتا یا کیفیتاً بېکته.

غیر مکشوف (ǧāyrimakšūf) ص. نر. م. ج. ناکشفه، څه چې کشف او پېژندل شوي نه وي.

غیر ملفوظ (ǧāyrimalfūz) ص. نر. م. ج. هغه توری چې تلفظ نه شي، هغه خبره چې ویله شوې نه وي.

غیر ملک (ǧāyrimülk) ص. نر. م. پردی وطن، پردی هېواد، د بل خاوره.

غیر ملکي (ǧāyrimülki) نر. بنغ. م. (۱) نظامي، عسکري؛ (۲) پردی، بېگانه.

غیر ممکن (ǧāyrimumkin) ص. نر. م. ج. (۱) ناممکن، ناشونی؛ (۲) سخت، مشکل.

غیر منتظره (ǧāyrimuntazirá) نر. بنغ. م. ج. څه چې له تمې او انتظار پرته نابیره پېښ شي.

غیر منصفانه (ǧāyrimunsişfāna) ق. په بې انصافی؛ (۲) ص. نر. م. له انصاف څخه لیرې.

غیر منظم (ǧāyrimunazám) ص. نر. م. (۱) نامنظم، بې نظم، بې ترتیبه، گډوډ؛ (۲) نامکمله.

غیر پرائیستی (ġezprānistay) په پرائیستی
 غیری سره، هر کلی کونکی، سترگی په لاره.
 غیر په غیر (ġezpəgəz) ق. غیر په غیر،
 په غیر کې، سینه په سینه، تتر په تتر.
 غیر و غیر (ġezrəgbar) غاره غری، ستری
 مه شی، غاری وتنه، معاقه.
 غیش لاسی (ġešlāsay) تر. م. وسله وال، شوکی
 چې وسله په لاس کې لري.
 غیش وله (ġešwāla) بنخ. م. یو ډول سره ولده
 چې په خپله راشنه کېږي.
 غیشی (ġešay) تر. م. وگ. غشی.
 غیل (ġel) تر. م. ۱) له کراو او ضرر څخه خپل ځان
 په چل و فریب خلاصونه؛ ۲) غوچل، غویلی.
 غیلان (ġelān) تر. م. د تېلو د گانې منځنی تیر چې
 سولېدلی وي او کنجاره سمه اېستلی نه شي.
 غیلې (ġelc) بنخ. م. ۱) رمه، گله؛ ۲) د کوچنیانو
 یو ډول لوبه ده.
 غینجه (ġinja) بنخ. م. تریکې، توپونه، خیزونه.
 غیندوک (ġindūk) ص. نر. م. ج. غیننور،
 غینده، غیندی؛ څوک چې ډېر غوړه کوي.
 غیندی (ġindaý) ص. نر. م. وگ. غیندوک.
 غیندی (ġindaý) تر. م. تنی، بتین.
 غین (ġin) تر. م. د گه، غین، د نارینه تناسلي آله.
 غینه چوری (ġinačūray) تر. م. ۱) د پسه غین،
 د گد غین؛ ۲) یو ډول لوبه ده.
 غیور (ġayūr) ص. نر. م. ج. ۱) ډېر زور؛
 ۲) ناموس پال؛ ۳) سالک.

غیر منقطع (ġáynmunqat) ص. نب. نر. بنخ. م.
 ۱) نه پرې کېدونکی، سره نېستی؛ ۲) بې ځنډه،
 بې وقفې.
 غیر منقول (ġáynmanqúl) ص. نر. م. ح.
 نه ډول کېدونکی، څه چې ډول ویا نقلولو وړ نه
 وي.
 غیر مولد (ġáynmoalíd) ص. نر. م. ج. تولید
 نه کونکی، هغه څوک چې تولید نه کوي.
 غیر مهذب (ġáynmuhazáb) ص. نر. ج. ۱) نامهذب،
 بې تهذیب، بد اخلاقه؛ ۲) بې تمدن، بې فرهنگه.
 غیر نظامی (ġáynnizāmi) تر. بنخ. م. ج. ۱) له نظام
 سره بې اړیکې؛ ۲) ملکي.
 غیر نوراني (ġáynnūrāni) تر. بنخ. م. بې وړانگې،
 بې روښنایي، بې نوره.
 غیر واجب (ġáynwājib) ص. نر. م. ۱) غیر لازم،
 غیر ضروري؛ ۲) له واجبه پرته؛
 غیره^(۱) (ġiyarā) بنخ. م. گوراخر، ځنگلی خر.
 غیره^(۲) (ġayrā) ص. نب. غیر؛ ۱) پردی، غیر،
 بېگانه؛ ۲) وغیره، نور، بل.
 غیر (ġez) بنخ. م. نر. م. ۱) غیره؛ ۲) لمن؛
 ۳) کوشتي، پهلواني، پلاتدي کول.
 غیر ایستل (ġezistál) مص. مت. غیر نیول،
 غیر ورتلل، غیر نیول، پهلواني کول.
 غیر یاس (ġezbās) تر. م. ص. غیر ایستونکی،
 د غیرې ماهر، غیر یاس، پهلوان.
 غیر یاسی (ġezbāsi) بنخ. م. غیر ایستنه، غیر
 نیول، پهلواني، غیرې نیونه.

ف

فاحشه (fāshā) ص. بیخ. م. ۱. فاحش مؤنث؛
 (۱) دهره ناوړه چاره، بدکار؛ (۲) کاسیره، لنډی.
 فاخر (fāxīr) ص. نر. م. ج. ۱. ویاړونکی، فخر
 کوونکی.

فارغ (fāriḡ) ص. نر. م. ۱. وزگار؛ (۲) آرام، آزاد.
 فارغ البال (fāriḡ al-bāl) ص. نر. م. داده، آرام، آسوده
 خاطر؛ (۳) بی خبر؛ (۴) بی نیاز، مستغنی.
 فارالتحصیل (fāriḡ al-tahsīl) ص. نر. م. ج. وتلی،
 له تحصیله خلاص، چاچې د زده کړو ټاکلې
 دوره سرته رسولې وي.

فارغول (fāriḡ awāl) ص. مت. ۱. وزگارول،
 خلاصول؛ (۲) آرامول، آزادول.

فارغیدل (fāriḡ edl) ص. ل. ۱. وزگاریدل،
 خلاصیدل؛ (۲) بی غمه کېدل، آرامیدل.

فارقه (fāriḡā) ص. نر. ۱. بېلوونکی، توپیر
 کوونکی؛ (۲) ادق و باطل بېلوونکی.

ف (fe) بیخ. م. د پېستو الفې یو دېرشم توری دی.
 ابجدې ارزښت یې «۸۰» دی.

فا (fā) نر. م. بیخ. م. (مو.) د سې ماژور دسکیل څلورم
 نوټ یا تون.

فابریکه (fābrika) بیخ. م. فابریک، کارخانه،
 صنعتي موسسه، فکتري.

فاتح (fāṭḥ) ص. نر. م. ج. ۱. سویمن، بریالی،
 کامیابه؛ (۲) فتح کوونکی؛ (۳) خلاصوونکی.
 فاتحه (fāṭḥā) بیخ. م. ۱. لومړی، دکار پیل؛
 (۲) بڅېښنه؛ (۴) دعا؛ لاس نیول.

فاجر (fājir) ص. نر. م. ج. ۱. گناگار، گنهکار؛
 (۲) زنا کوونکی، زناکار.

فاجعه (fājia) بیخ. م. (ج. فاجعی) لوی غم، ستر
 مصیبت؛ (۲) سخته، ناوړه پېښه.

فاحش (fāhīš) ص. نر. م. ۱. ناوړه، بد؛ (۲) ترحد
 تېر، له حده وتلی؛ (۳) خرگند.

فاصل (fāsīl) ص. نر. م. ۱) پهلوونکی، پهلوونکی؛
 ۲) پوله، حد.

فاصله (fāsila) بڼغ. م. واټن، د دوو شیانو ترمنځ
 مسافه یاڅه چې د دوو شیانو ترمنځ وي.

فاضل (fāzīl) ص. نر. م. ج. (ج. فاضلان، فضلاء)
 فضيلتمند؛ ۲) زیاتهدونکی؛ ۳) تر نورو په
 علم کې لسو؛ ۴) د هنر څېړن؛ ۵) ډېر، زیات؛
 ۶) غوره؛ ۷) د اهمیت وړ.

فاضله (fāzila) ص. بڼغ. م. د فاضل مؤنث، په
 فضل کې اوچته.

فاعل (fāsil) ف. نر. م. ج. ۱) کوونکی، کرونکی،
 کړونکی، د عمل اجرا کوونکی؛ ۲) بنا، کارگر.

فاعلي (fāyilī) ص. نب. نر. بڼغ. م. ج. ۱) د فاعل
 په فاعل اړوند؛ ۲) فاعليت، داسې حالت چې
 نوم په کې فاعل وي.

فاعليت (fāylyāt) نر. م. ۱) فاعلتوب، فاعلوالی؛
 ۲) ص. نر. م. فاعلي.

فاکولته (fakwala) بڼغ. م. ج. فاکولتي، پوهنځی،
 په پوهنتون کې د زده کړې هره لویه څانګه چې
 نورې کوچنۍ څانګې ولري.

فال (fāl) نر. م. پال؛ ۱) شکوم، شګون، د عاقبت او
 نتیجې په اعتبار یوه پېښه په پېښه یا بده نیول؛
 ۲) وړاندوینه؛ ۳) مرغ، بخت، طالع.

فال بین (fālbīn) نر. م. ج. ج. فال بینان، پال
 بین، بڼګورک، فال کتونکی، فال لیدونکی.

فالج (fālīj) نر. م. وګ. ګوزن.

فال کتنه (fālkātōna) بڼغ. م. فال لیدنه، طالع
 معلومونه، د کومې ستونزې په اړه وړاندوینه.

فالوده (fālūda) جن. بڼغ. م. یو ډول خوندور خواړه
 دي؛ له شربتو او واورې څخه جوړ شوي خواړه.

فالېز (fāléz) نر. م. وګ. پالېز.

فارم (fāram) نر. م. ۱) کښت، کړونده؛ ۲) هغه
 ځمکه چې د ژویو د روزلو او کښت لپاره وي.

فارماکولوجي (fārmākolojī) بڼغ. م. درمل
 پېژندنه، دارو پېژندنه.

فارمول (fārmōl) نر. م. فورمول، فرمول،
 ۱) د الجبري سمبولو یو جوړښت؛ ۲) د سمبولو
 او عددو په یو ځای کولو سره د یوه ترکیب د
 جوړښت افاده؛ ۳) نسخه، دستور؛ ۴) رمز؛
 ۵) نمونه؛ ۶) د کلیمو یو ټاکلی فورم.

فارمېشن (fārmeshōn) نر. م. وګ. فورماسیون.

فارمیکا (fārmikā) بڼغ. م. ۱) یو ډول پلاستيکي
 ماده ده چې د تودوخې او کهمیاوې موادو په
 مقابل کې مقاومت لري.

فارورډ (fārwārd) نر. م. مخکې، د باسکتیبال،
 هاکی، فوټیبال په لوبو کې هر هغه لوبغاړی چې
 په مخنی کې کښه کې وي.

فارورډ پالیسي (fārwārdpālicī) بڼغ. م. د
 پرمختګ پالیسي، پېکھلاکي تگلاره.

فاروق (fāruq) ص. نر. م. ج. پهلوونکی، تمیز
 کوونکی؛ د حق و باطل جلا کوونکی.

فاسد (fāsīd) ص. نر. م. ج. ۱) ګار، وړان، ویجاړ؛
 ۲) خوسا، وروست؛ ۳) خراب، له لارې وتلی.
فاسدول (fāsīdawāl) مص. مت. ۱) ګانول، وړانول؛
 ۲) خوسا کول، وروستول؛ ۳) له لارې وروستل،
 خرابول.

فاسدېدل (fāsīdedāl) مص. ل. ۱) بدېدل، ګارېدل؛
 ۲) خوساکېدل، وروستېدل؛ ۳) له لارې وتل.

فاسق (fāsīq) ص. نر. م. ج. بدکار، بدلاری،
 بدلامی، ګناکار.

فاسولیا (fāsolyā) بڼغ. م. یو ډول نبات دی.

فاسیل (fāsīl) نر. م. وګ. فوسل.

فام (fām) ور. غوندي، په شمېر، په ډول، وزم، وشم،
 بخن، ويره؛ يو وروستاری دی.

فامیل (fāmīl) نر. م. ۱) کورنۍ، کهول، خاندان؛
 ۲) والدين او ددوی کوچنيان.

فاميلي (fāmīlī) ص. نب. ۱) کورنۍ، د کورنۍ،
 فامیل ته منسوب؛ ۲) بنځ. م. کورنۍ، فامیل.

فانتېزي (fāntēzi) بنځ. م. فانتېزي؛ ۱) خيال،
 تصور؛ ۲) هوا، هوس؛ ۳) تجملې شيان.

فانوس (fānūs) نر. م. له فلزو، نېسنيو يا کاغذو
 څخه جوړ کړی شوی چراغ چې دننه بله کړي
 شمع يا چراغ په کې اېږدي.

فانه (fānā) بنځ. م. څپنۍ، چنۍ، پانه، سپينه،
 شپيته.

فاني (fānī) ص. نب. نر. بنځ. م. ۱) نهستېدونۍ،
 فنا او زوال لرونکۍ؛ ۲) بې ثباته؛ ۳) بودا.

فایبر (fāybōr) نر. م. فیبر، ۱) تار، رېبڼه، نسج؛
 ۲) يو ډول پنډه مقوا ده چې د څنگله له لرگو تېبه
 کېږي او په ترکاني کې کارېږي.

فایده (fāyda) بنځ. م. (ج. فايدي) فائده، گټه،
 اوگه، برغه، نفع، مفاد.

فبها (fābhā) صوت. لاینه، څومره ښه، نولاینه.

فتاح (fatāh) ص. نر. م. ج. پرانیستونکۍ،
 خلاصونکۍ، د الله یونوم، مرستیال، حاکم.

فتح (fātha) بنځ. م. (ج. فتحې، فتوحات)
 ۱) پرانیستنه، خلاصونه؛ ۲) بری، کامیابي؛
 ۳) زور نصب، د عربي له له درېو حرکتو څخه
 يو حرکت (-) دی.

فتراک (fitrāk) نر. م. د اس د زین تر شا څرمني
 تسمه چې شيان وریږي تږي. د اس د زین تر
 شا کېن جوغه.

فجیع (fajī) ص. نر. م. دردناک، زړه دردونکۍ.

فجیعه (fajīcā) بنځ. م. ناتار، مصیبت، زړه
 دروونکې پېښه.

فحاش (fahāš) ص. فا. نر. م. ج. ۱) پوچ خوښی؛
 ۲) دېر بد خوږه؛ ۳) بد اخلاقه، زنا کار.

فحش (fāhāš) بنځ. ج. ۱) بېکنځل، کنځل، زیاري؛
 ۲) بده خبره؛ ۳) بد کار، بد عمل.

فحشا (fahšā) بنځ. م. ۱) گناه، ناروې عمل، له حده
 وتلې بدي؛ ۲) زنا؛ ۳) بدلامی، بدکاری.

فحوا (fahwā) بنځ. م. فحوی، مانا، مضمون،
 د خبرې مفهوم.

فخر (fāxar) نر. م. ۱) ویاړ، سرلوری، نازېدنه؛
 ۲) لویې، غرور.

فدا (fidā) ص. نب. جار، څار، قربان، واری.

فداکار (fidākār) فا. ص. نر. م. ج. فدایي، سرباز،
 سرتېری، قرباني وړکونکۍ.

فدیة (fidyā) بنځ. م. (ج. فديې) فدیت؛ ۱) سربېها،
 هغه مال چې د ځان ژغورنې لپاره یې ورکوي؛
 ۲) ټاکلې غله یا بیه ده چې د لمانځه د قضایې
 او روزې خورلو په مقابل کې ورکوله کېږي.

فدراال (fidrāl) ص. نر. م. ج. فدرالي، ائتلافي؛ د
 پیمان په وسیله جوړ شوی په تېره د دولتو
 او گروهو.

فراق (firāq) نر. م. ۱) بېلتون، هجران لېرې توب؛
 ۲) د مین و مینې بېلتون.

فراقژن (firāqžān) نر. م. بېلتون و هلی، هجر
 ځپلی، هجران شوی.

فراکسیون (frāksūn) نر. م. ۱) ل. م. کسر، درز؛
 ۲) توک، جز، برخه؛ ۲) اص. د واحدې
 عقیدې یوه ډله.

فراواني (firāwānī) بنځ. م. زیاتوالی، دېرښته،
 پرېمانی، پرېوانی، زیاتوب، هوساینه.

فام (fām) ور. غوندي، په شمېر، په ډول، وزم، وشم،
 بخن، ويره؛ يو وروستاری دی.

فامیل (fāmīl) نر. م. ۱) کورنۍ، کهول، خاندان؛
 ۲) والدين او ددوی کوچنيان.

فاميلي (fāmīlī) ص. نب. ۱) کورنۍ، د کورنۍ،
 فامیل ته منسوب؛ ۲) بنځ. م. کورنۍ، فامیل.

فانتېزي (fāntēzi) بنځ. م. فانتېزي؛ ۱) خيال،
 تصور؛ ۲) هوا، هوس؛ ۳) تجملې شيان.

فانوس (fānūs) نر. م. له فلزو، نېسنيو يا کاغذو
 څخه جوړ کړی شوی چراغ چې دننه بله کړي
 شمع يا چراغ په کې اېږدي.

فانه (fānā) بنځ. م. څپنۍ، چنۍ، پانه، سپينه،
 شپيته.

فاني (fānī) ص. نب. نر. بنځ. م. ۱) نهستېدونۍ،
 فنا او زوال لرونکۍ؛ ۲) بې ثباته؛ ۳) بودا.

فایبر (fāybōr) نر. م. فیبر، ۱) تار، رېبڼه، نسج؛
 ۲) يو ډول پنډه مقوا ده چې د څنگله له لرگو تېبه
 کېږي او په ترکاني کې کارېږي.

فایده (fāyda) بنځ. م. (ج. فايدي) فائده، گټه،
 اوگه، برغه، نفع، مفاد.

فبها (fābhā) صوت. لاینه، څومره ښه، نولاینه.

فتاح (fatāh) ص. نر. م. ج. پرانیستونکۍ،
 خلاصونکۍ، د الله یونوم، مرستیال، حاکم.

فتح (fātha) بنځ. م. (ج. فتحې، فتوحات)
 ۱) پرانیستنه، خلاصونه؛ ۲) بری، کامیابي؛
 ۳) زور نصب، د عربي له له درېو حرکتو څخه
 يو حرکت (-) دی.

فتراک (fitrāk) نر. م. د اس د زین تر شا څرمني
 تسمه چې شيان وریږي تږي. د اس د زین تر
 شا کېن جوغه.

فجیع (fajī) ص. نر. م. دردناک، زړه دردونکۍ.

فرج (farj) نر. م. ۱) سوری، درز، د انسان د شایا
 مخې سوری؛ ۲) د پښې عورت، شرم غای.
 فرح (farāh) بنج. م. خوښي، خوشالي، ښادېدنه.
 فرحت (farhāt) نر. م. خوښي، ښادي، خوشالي.
 فرد (fard) نر. م. ۱) وگ، شخص؛ ۲) ق. یوازي،
 تنها؛ ۳) ص. بې ساري؛ ۴) د شعر یو بیت.
 فردوس (firdāws) نر. م. ۱) ښ، باغ؛ ۲) جنت.
 فردي (fardī) ص. نر. بنج. م. ج. ۱) په فرداره
 لرونکی، د فرد، په فرد اړوند؛ ۲) شخصي.
 فرديت (fardiyāt) نر. م. ۱) یوازي والی، ځانله والی؛
 ۲) فل. د فرد اصالت، د فردي استقلال اصول.
 فرسخ (farsāx) نر. م. فرسنگ، زردانگی، کروه؛ د
 نژدې شپږو کیلومترو هومره مسافې مقیاس.
 فرش (fars) نر. م. (ج. فرشونه) ۱) بچاونه، په کور
 کې د ناستې سامان؛ ۲) اوار، هوار.
 فرشته (fanšta) بنج. م. پرښته، ملایکه، پرشته.
 فرشول (farsawāl) مص. مت. ۱) غورول، ویرول،
 د فرش اوارول؛ ۲) د کوتې یا غولي مخ په خښتو
 یا تیرو... پوښل؛ ۳) مج. ښه وهل او ډیرول.
 فرشېدل (farsedāl) مص. ل. ۱) اوارېدل؛ ویرېدل
 (تغر، غالی)؛ ۲) د کوتې یا غولي مخ پر ډبرو
 یا خښتو پوښل کېدل؛ ۳) مج. ښه وهل کېدل.
 فرصت (farsāt) نر. م. ۱) وار، وخت، موقع؛
 ۲) فراغت، وزگار وخت لرنه.
 فرصت طلبی (farsātālābi) بنج. م. اېښتوختی،
 اوږتونیزم، خپلو اعمالو، اکر، او خبرو ته له
 شرايطو سره سم د سمون وړ کولو پالیسي.
 فرض (farz) ص. نر. م. ج. (ج. فرضونه، فرايض)
 ۱) واجب او لازمه چاره؛ ۲) د الله حکم؛ ۳) هغه
 څه چې ادایې پر هر مسلمان باندې په قطعي
 دلیل ثابته شوي وي.

فرضاً (fārzaān) ق. د فرض په توگه، په فرضي ډول.
 فرضول (farzawāl) مص. مت. ۱) لازمول، واجبول؛
 ۲) گڼل، انگېرل، د فرض په توگه منل.
 فرضي (farzī) ص. نب. نر. بنج. م. ۱) په فرض
 اړوند؛ ۲) تصوري، اټکلي، فرض شوی.
 فرضېدل (farzedāl) مص. ل. ۱) لازمېدل، واجبېدل؛
 ۲) تصور کېدل، د فرض په توگه منل کېدل.
 فرضیه (farziya) بنج. م. ۱) حدس، گومان، قیاس،
 تصور؛ ۲) هایپوسیس؛ په میخودولوجي کې
 یوه ناثابته شوې تیوري، قضیه.
 فرع (fārqa) بنج. م. فرعه، ۱) څه چې له اصله بېل
 شي؛ ۲) څانگه، ښاخ؛ ۳) سود؛ ۴) اټل، توکم؛
 ۵) اغېز؛ ۶) نتیجه.
 فرعي (farsi) ص. نب. نر. بنج. م. ۱) غیر اصلي،
 له اصله بېل شوی؛ ۲) په فرع اړوند، د فرع.
 فرق (farq) نر. م. ۱) توپیر، بېلوالی، تفاوت؛ ۲) تمیز
 ۳) سر؛ ۴) په سر کې د وېښتانو لاره ایستنه.
 فرقان (furqān) نر. م. ۱) قرآن کریم؛ ۲) د حق و
 باطل بېلرونکی.
 فرقت (furqāt) نر. م. بېلتون، فراق، لږه والی.
 فرقوي (firqawī) ص. نب. نر. بنج. م. د فرقې، د
 شعبي، د گوند، ډله ییز.
 فرقه (firqā) بنج. م. ۱) ډله، جمعیت؛ ۲) مذهبي
 ډله؛ ۳) عس. د ډبرو غونډونو یو تشکیل دی.
 فرقه مشر (firqamášar) نر. م. هغه ښه جنرال
 یا تورن جنرال چې د یوې فرقې په رأس کې وي.
 فرلانگ (farlāng) نر. م. فرلنگ، د یوه میل اته
 برخه چې ۱۲۵، ۱۰، ۲۰ متره کېږي.
 فرمان (farmān) نر. م. ۱) حکم، امر، هغه حکم
 چې د هېواد مشر یې صادروي؛ ۲) د پاچا
 لاسلیک؛ ۳) اجازه.

فرمان دار (farmāndār) (ن.م. ج. ۱) حاکم، د
 چار حکمران؛ (۲) فرمان ور کونکی.
 فرمان ورونکی (farmāwronkay) (ن.م. ۱) فرمان
 برداره، تابع؛ (۲) شوک چې فرمان رسوي.
 فرمایش (farmāyis) (ن.م. فرمایښت؛ ۱) امر،
 حکم، دستور؛ (۲) سهېي.
 فرمایشي (farmāyishi) (ص. ن.م. بنځ. م. فرمایښتي؛
 ۱) په فرمایش اړوند؛ (۲) له غوښتنې سره سم.
 فرمایل (farmāyál) (م.ص. مت. ۱) حکم ورکول،
 دستور ورکول؛ (۲) نوازش او عنایت کول.
 فرمول (formúl) (ن.م. و.گ. فارمول.
 فرن (form) (ن.م. و.گ. سرخس.
 فرني (forni) (جن. و.گ. پرنې.
 فروع (furót) (ن.ج. ۱) دده فرع، جمع؛ (۲) ادب
 دڅانگو په تصنیف کې چې اصول او فروع وو،
 په فروع کې خط، انشاء، بدیع، او... شامل وو.
 فرهنگ (farháng) (ن.م. ۱) و.گ. کولتور؛
 (۲) و.گ. ډېکشنري؛ (۳) پوهه، علم، معرفت؛
 (۴) ادب؛ (۵) تعلیم او تربیت؛ (۶) دیوه ملت
 علمی او ادبی آثار؛ (۷) معارف.
 فرهنگ پوهنه (farhángpöhána) هڅوپوهنه.
 فرهنگي (farhángi) (ص. ن.م. و.گ. کولتوري.
 فرهنگيالی (farhángyálay) (ن.م. دودیالی،
 فرهنگيال، فرهنگي.
 فریاد (faryād) (ن.م. ۱) ناره، سوره، پیغه، کوکه؛
 (۲) غاو، شکایت؛ (۳) زگپروي.
 فریادي (faryādi) (ف.ا. ن.م. ۱) شوک چې فریاد
 کوي؛ (۲) شکایت کونکی.
 فریب (faréb) (ن.م. ۱) مکر، حيله، چل؛ (۲) په
 چل او دوکې او فریب سره غافلېدنه یا غافلونه؛
 (۳) طلسم.

فریبکار (farebkār) (ص. ن.م. ج. فریبگر، چمباز،
 دروېلی، غولونکی، فریبي، تگمار، چلولي.
 فرید (farid) (ص. ن.م. ج. ۱) یکر، یوازې؛
 (۲) بې ساري، بې مثله، ممتاز.
 فرېز (frez) (ن.م. فراز؛ ۱) عبارت، تکمیلوونکی
 عبارت؛ (۲) ترکیب (فقره؛ ۳) جمله، کلام.
 فرېزیالوجي (frezyāloji) (بنځ. م. ۱) دخبرو
 کولو یا الیکولو لاره؛ (۲) ډیکټي؛ (۳) دلغاتو چان.
 فریضه (farizá) (بنځ. م. ۱) څه چې پر انسان باندې
 فرض او واجب شوي وي؛ (۲) هغه واجبه چاره
 چې باید ترسره شي لکه: لمونځ، روژه او نور.
 فریق (fariq) (ن.م. ۱) ډله، جمعیت، طایفه.
 فریکونسي (frekwansi) (بنځ. م. فریکانس؛
 ۱) تکرار؛ (۲) فز. د اهتزازو یا سایکلو شمېر
 د وخت په یوه واحد کې.
 فریم (frim) (ن.م. ۱) چوکاټ؛ (۲) د بدن اسکلت؛
 (۳) طرح، شکل، تنظیم.
 فزیک (fizik) (ن.م. ۱) و.گ. فزیکس؛ (۲) طبیعت؛
 (۳) له ناروغۍ څخه درغولو علم؛ (۴) علاج.
 فزیکس (fiziks) (ن.م. فیزیک، فزیک، فزیکس؛
 طبیعي پوهنه یا طبیعي فلسفه.
 فزیکي (fiziki) (ص. ن.م. بنځ. م. ج. فیزیکی؛
 ۱) مادي، جسماني، عیني، آفاقي، طبیعي؛
 (۲) د فزیک، په فزیک اړوند؛ (۳) د طبیعي علم
 یا فلسفې.
 فزیوکرات (fizyokrat) (ن.م. ج. د فزیوکراسی
 په اقتصادي تیوري معتقد، (طبیعیرون).
 فزیولوجي (fizyoloji) (بنځ. م. طبیعي علم د
 نبات او ژوي د حیاتي وظایقو مطالعه.
 فساد (fasād) (ن.م. ۱) پیلات، شر؛ (۲) تباهي،
 ویراني؛ (۳) فتنه؛ (۴) زیان؛ (۵) د بېمنې.

فستیوال (fistiwál) نر.م. ۱) جشن یا نمازخانه
 یو وخت په تیره بیا چې مذهبي او دوره یی وي؛
 ۲) هنري آثارو یا د هنرمندو نندارې.

فسخ (fásxa) ص. نپ. نر. بنخ. م.ج. ۱) ازایل؛
 ۲) مات، بېل بېل؛ ۳) باطل (بیعه، هدف...).

فسخېدل (fasedál) مص.ل. فسخ کېدل،
 باطلېدل، زایلېدل، وړانېدل.

فسق (fisq) نر.م. ۱) د خدای له حکم څخه وتنه؛
 ۲) ازنا؛ ۴) گناه، بدکار..

فسون (fisún) نر.م. وگ. افسون.

فشار (fišár) نر.م. ۱) زورنه، په یوه شي زور راوړل؛
 ۲) نښتهښنه؛ ۳) زور و قوت چلول؛ ۴) د وینو
 فشار؛ د انسان د زړه ضریان.

فصاحت (fasáhát) نر.م. ۱) د خبرو رواني؛
 ۲) ښه او تېزه ژبه؛ ۳) بیان؛ ۴) ظهور.

فصل (fásal) نر.م. ۱) بېلونه؛ ۲) کښت؛ ۳) خنډ،
 مانع؛ ۴) بند؛ ۵) باب، څپرکی؛ ۶) موسم.

فصلي (fash) ص. نپ. نر. بنخ. م.ج. د فصل، د
 موسم، موسمي.

فصیح (fasiḥ) ص. نر.م. ج. پر فصاحت برابر د
 ښه بیان خاوند، ژبه ور.

فضا (fazá) بنخ. م. فضا؛ ۱) پراخه وړشو، پراخه
 ځمکه؛ ۲) هوا؛ ۳) هغه مکان چې د ځمکې کره
 او هوا د هغه په یوه برخه کې واقع دي؛ ۵) محیط.

فضانورد (fazānawárd) ص. نر.م. څوک چې په
 یوې تخنیکي وسیلې سره په فضا کې گرځي.

فضایل (fazāyil) نر.ج. فضائل، د فضیلت جمع.

فضایي (fazāyi) ص. نپ. نر. بنخ. م.ج. د فضا،
 په فضا اړوند، په فضا پورې تړلی.

فضل (fázal) نر.م. ۱) بخښنې؛ ۲) ښې، احسان؛
 ۳) کمال؛ ۴) غوره والی.

فضل فروشي (fazalfroši) بنخ. م. په پوهه او
 فضل کې ځان ښکاره کول؛ تظاهر.

فضله (fuzlá) جن. ۱) غول، خوشایي؛ ۲) مردار
 شیان؛ ۳) پاتې شوني.

فضول (fuzúl) نر.م. ۱) زیاتوب؛ ۲) څه چې له بدن
 څخه خارج شي؛ ۳) ص. نر.م. اپلې وپونکی.

فضول خرڅ (fuzúl xárc) ص. نر.م. ج. څوک
 چې بې ځایه او په چټي شیانو پیسې لگوي.

فضولي (fuzúli) بنخ. م. ۱) د نورو په چارو کې
 لاسوهنه؛ ۲) اپلاکې ویل، اپلې ویل.

فضیحت (fazihát) نر.م. عیب برسوايي، بدنامي.

فضیلت (fazilát) نر.م. ۱) غوره والی، ښېگڼه،
 ۲) په پوهه او معرفت کې زیاتوالی.

فضیلت مآب (fazilátmaáb) نر.م. ۱) د فضیلت
 مقام؛ ۲) پخوانی درنښتی عنوان و.

فطر (fítar) نر.م. روژه ماتی؛ د فطر صدقه؛
 تاکلې پیسې دي چې د روژې په پای کې اړو
 کسانو ته ورکول کېږي.

فطرت (fitrát) نر.م. ۱) طبیعت، خته؛ ۲) پنځ،
 پیدایښت؛ ۳) ابداع، اختراع.

فطرتا (fítratán) ق. طبیعتاً، ذاتاً، اصلاً.

فطري (fitri) ص. نپ. نر. بنخ. م.ج. ۱) فطرت ته
 منسوب؛ ۲) ذاتي، جبلي، طبیعي، فطرتي.

فطريات (fitriyát) نر.م. ۱) طبیعیات، ذاتیات،
 جبلي صفات؛ ۲) من. د برهان یو اصل دی.

فعال (faşál) ص. نر.م. ج. کړاو، تکره، پرکار
 بوخت، ډېر کار کوونکی.

فعالانه (faşālāná) ق. په فعال صورت، عملاً، په
 جدیت سره.

فعالیت (faşāliyat) نر.م. ۱) زیار، هاند، کوښښ؛
 ۲) کار، چار، عمل؛ ۳) جدیت، تکره والی.

فعل (fí'ál) نر.م. (ج. فعلونه، افعال) ۱) چار، کار، چاره، کردار، عمل؛ ۲) گر. کر، هغه کلیمه چې د مهال په چوکات کې د یوه څه پېښېدنه څرگندوي.

فعلاً (fí'slán) ق. ۱) اوس، همدا اوس، دغه آن؛ ۲) د فعل له مخې.

فعلی (fí'slí) ق. ۱) اوسنی، موجود، پر خپل حال؛ ۲) ص. نب. نر. بنخ. م. (گر.) په فعل اړوند.

فقار (faqár) نر.م. ج. فقاره، گوجرکی (کړی)؛ د شمزی هډوکی، د ملاد تیر هډوکی (مهره).

فقاریه (faqárya) ص. نب. نر. ج. وگ. شمزی.

فقاها (faqáhát) نر.م. فقیه والی، پوهېدنه، دانایی؛ د شریعت په احکامو پوهېدنه.

فقدان (fuqdán) نر.م. ۱) ورک کېدنه، رکېدنه؛ ۲) له لاسه ورکول.

فقر (fáqar) نر.م. ۱) نشتوالی، تنگ لاسی؛ ۲) اړتیا او احتیاج لرنه؛ ۳) لاس نیونه، گدایی.

فقر الدم (faqrúdám) نر.م. (طب.) د وینې کموالی، د وینې کمښت، اینمیا؛ یوه ناروغی ده.

فقره (faqará) بنخ. م. ۱) د ملاد تیر (شمزی) هر بند (گوجرکی)؛ ۲) (گر.) نیمگړې جمله.

فقط (faqát) ق. یوازې، تنها، منحصرأ، همدومره.

فقه (fí'qa) بنخ. م. ۱) پوهه، فهم، پریوڅه خبرتیا؛ ۲) هغه علم چې د عبادتو او معاملو متضمن وي چې هغه دواړه په قرآن مجید او نبوي سنت کې راغلي وي.

فقها (fuqahá) نر.ج. فقها، د فقیه جمع، پوهان، علما، عالمان.

فقیه (faqíd) ص. نر.م. ورک، له لاسه وتلی، مفقود.

فقیر (faqír) نر.م. ج. ۱) دروېزگر، لاس نیوونکی، گدا؛ ۲) اړ، خوار، نېستمن، بېوزلی.

فقیه (faqíh) ص. نر.م. ج. (ج. فقها) عالم، پوه، په شرعي احکامو پوه.

فکاهی (fakáhi) بنخ. م. توکه نکاله، توکه، دوره.

فکتا (fákt) نر.م. (ج. فکتونه) ۱) واقعیت، حقیقت؛ ۲) رښتین والی، ریالیستي.

فکتور (faktór) نر.م. ۱) عوامل، مؤثر؛ ۲) جن. ژن، دارثي صفتو د انتقال عامل؛ ۳) صورت حساب، د خرڅلاو یادښت.

فکر (fíkar) نر.م. ۱) اند؛ د ذهن ټول حوادث؛ ۲) عقل، فهم؛ ۳) چورت، سوچ؛ ۴) پام، څار.

فکراً (fíkrán) ق. له فکري نظره، د فکر له مخې، د سوچ له مخې.

فکر جن (fíkarjén) ص. نر.م. فکرمن، چورتی، په فکر کې، په چرت کې، فکر و هونکی.

فکري (fíkrí) ص. نب. نر. بنخ. م. ۱) له فکر سره تړلی؛ ۲) وگ، فکر جن، ۳) څارن، مراقب.

فکشن (fíksán) نر.م. ۱) خیالي شی، وهمي شی؛ ۲) خیالي کیسه، داستان، افسانه...

فلاجلاتا (flājilātá) نر.م. ج. قمپینه لرونکی، د یو حجروي گروپ چینجیانو یو کلاس دی.

فلاح (faláh) بنخ. م. ۱) خلاصون، ژغورنه؛ ۲) بریالیتوب، کامیابی.

فلاحت (faláhát) نر.م. کرنه، کرهڼه، کر، بزگري، د کر کيلی کار.

فلاش (flāš) نر.م. فلش؛ ۱) ناڅاپي مختصره قوې رڼا؛ ۲) د برقي نور هغه آله چې پر کیمره باندې نصبېږي؛ ۳) په پتو کې یو ډول لویه ده.

فلاکت (falākát) نر.م. ۱) اسکېرنه، بدمرغي، مصیبت؛ ۲) ذلت، خواري.

فلاکس (flākís) نر.م. ج. پلاکس، یو ډول گل دی چې بېل بېل رنگونه لري.

فلالین (faláláyn) ن.م. ملین، پلاکین، یو دول توکری.

فلتر (fáltár) ن.م. یوه آله ده چې جامد مواد او کثافتونه له مایعاتو څخه بېلوي.

فلج (falj) ص. ن.م. ج. ۱) گوزن وهلی، د گوزن په ناروغی اخته: ۲) ن.م. د لاس او پښې بې حسي، د فالج ناروغي، گورن، گوزنو.

فلدسپار (fildspär) جیا. فل سپار، فلدهسپات، هر یو د شو کریستالینی منرالویا المونیم سیلیکیتو څخه جوړ دی، کوارتز ته ورته دی او پر ښینه باندې لیکه راکاږي.

فلز (filíz) ن.م. ج. فلزونه، فلزات) د کیمیاوي عنصر و د تولکي څینې غړي لکه اوسپنه، مس او... چې د تورق او هدایت قابلیت لري.

فلزي (filizxi) ص. ن. اوسپیز: ۱) په فلز اړوند: ۲) ن.م. ښخ. م. ج. له اوسپنی یا مسو او پولادو... څخه جوړ شوی شی.

فلسفه (falsafá) ښخ. م. ۱) حکمت: ۲) د تفکر او تعقل علم: ۳) د طبیعت شرحه او مطالعه: ۴) د ټولنیز شعور ځانگړی شکل.

فلسفي (falsafi) ص. نب. ۱) په فلسفه اړوند، د یوې فلسفي له اصولو سره سم: مج. پوه، عاقل.

فلفل (filfíl) ن.م. جن. پلپل، مرج.

فلک (falák) ن.م. ۱) اسمان، هسک: ۲) د سیارو مدار.

فلکي (falaki) ص. نب. ن.م. ښخ. م. ۱) په فلک اړوند: ۲) ستور پېژندونکی.

فلم (fílám) ن.م. ج. فلمونه) ۱) د انعطاف وړ سلولوزي موادو څخه جوړه شوې پانه یا فیته ده: ۲) سینما: ۳) مج. ظاهر سازي: ۴) ننداره.

فلم اخیستننه (filmaxistána) ښخ. م. ۱) د فلم ټکولو هنر یا فن: ۲) فوتوگرافي.

فلم جوړونه (filmjörwána) ښخ. م. ۱) وگ. فلم اخیستننه: ۲) له صنعتي پلوه د فلم تهیه کول.

فلوت (flú) ن.م. شپېلی ته ورته شی.

فلوریسنس (flurísáns) ن.م. داسې خاصیت چې درېد مینت انرژي په اثر رنا کوي.

فلیته (falitá) ښخ. م. ۱) بسوی: ۲) پلته، باتی، پلیته.

فلیل (falíl) جن. عطر.

فن (fan) ن.م. ج. فنون) ۱) صنعت، د تکنیکو، وړتیاو او قاعدو مجموعه: ۲) هنر: ۳) آرت: ۴) طریقه، چلند: ۵) دول، نوع.

فنا (faná) ص. نب. فنا: ۱) ورک، روال، زایل: ۲) هلاک، مړ.

فنان (fanán) ن.م. د فن څښتن، هنرمند، فنکار، صنعتکار، آرتیست.

فنجي (fanji) ن.م. د تېلو فایتا د لې یو گروپ نباتات دي چې پانې، گلان او شین رنگ نه لري.

فتر (fanár) ن.م. ۱) وگ. پتړ: ۲) مج. چالاک، فعال، چست و چالاک.

فنري (fanəri) ص. نب. ن.م. ښخ. م. ۱) فن لرونکی، فنروالا: ۲) د فنر، په فنر اړوند.

فنکار (fankár) ن.م. ۱) د فن څښتن، فن لرونکی: ۲) مج. سازچي، سندربول، سندرغاری.

فني (fáni) ص. نب. ن.م. ښخ. م. ج. ۱) په فن اړوند: ۲) د فن خاوند: ۳) ماهر، تجربه کار.

فنیقیان (faniqyán) ن.م. ج. سامي نژاده خلک چې د مدیترانې په څنډو کې مېشته وو. د سومریانو په مشکل لیک کې یې سمون راوست بیا یوناني لیک له فنیقي څخه منغ ته راغی. اوسنی اروپایي لیک هم د فنیقي پایڅوړ دی.

فواره (fawārah) بنج. م. (ج. فسواري) ۱) چرک،
داره، داری، دایره، دازه ۲) فوتکېدونکې چینه.
فوايد عامه (fawāyidī sāmah) بنج. م. ۱) عمومي
گڼې، ټولنيزې گڼې؛ ۲) د عامه گڼو موسسه يا
وزارت.

فوت (fūt) نر. م. فت، د طول يو مقياس دی چې ۱۲
انچه کېږي.

فوتبال (fūtbāl) نر. م. فتبال؛ هغه لوبه چې دوه
ټيمونه يې د يوه توپ په وسيله د پښو په وهلو
سره اجرا کوي.

فوتبالر (fūtbālār) نر. م. د فوتبال لوبغاړی،
فوتبال کونکی، د فوتبال پليير.

فوت نيوت (fūtnūt) نر. م. وگ. لمن ليک.

فوتو آفسېټ (fotoāfsēt) نر. م. د آفسېټ يوه
قاعده ده چې د عکاسی فلم په چاپ کې کاروي.

فوتوکاپي (fotokāpī) بنج. م. فوتوستيټ، يوه
آله ده چې د ليک پاڼو عکسونه اخلي.

فوتوگراف (fotoḡrāf) نر. م. وگ. عکس ۲).

فوتوگرام (fotoḡrām) نر. م. د عکاسی پاڼه.
فوتوميټر (fotoḡmīṭār) نر. م. (بر.) يوه آله ده

چې د رڼا شدت پرې اندازه کوي.

فوج (fawj) نر. م. (ج. فوجونه) ۱) پوځ، لښکر،
فرقه، پلټن؛ ۲) ډله، گروپ.

فوج دار (fawjdār) ص. نر. م. ۱) عسکري صاحب
منصب، د پوځ مشر؛ ۲) پوځ لرونکی.

فوځ (fawj) نر. م. (ج. فوځونه) وگ. فوج.

فوځي (fawjī) ص. نب. نر. بنج. م. ج. پوځي؛
۱) عسکري، نظامي، فوځ ته منسوب؛

۲) نر. م. (ج. فوځيان) عسکر، سرتيري.

فوراً (fawrā) ق. ز. فوري، سمدلاسه، عاجل، د
سودان.

فورم (form) نر. م. فرم؛ ۱) شکل؛ ۲) خبره، بڼه،
جوله؛ ۳) جوړښت؛ ۴) قالب؛ ۵) نوع، ډول؛
۶) تنظيم؛ ۷) موقف، دريځ.

فورماسيون (formāsīyūn) نر. م. فارمېشن؛
۱) فورم، شکل، بڼه؛ ۲) ترکيب، جوړښت.

فورماليتي (formālītī) بنج. م. فورماليته؛
۱) رسميت، تشريفات؛ ۲) دود، دستور؛

۳) ظاهري، ظاهر سازي.

فورمليزم (formālīzam) نر. م. فورماليزم، وچه
اصول پرستي، عنعنه پرستي، دود پالنه.

فورمول (fūrḡmūl) نر. م. وگ. فارمول.

فوري (fawrī) ق. وگ. فوراً.

فوسل (fosīl) نر. م. فوسيل؛ ۱) هره صخره يا منرال
چې په کيندلو کې د ځمکې څخه راوځي؛ ۲) جيا.

د ژوند يو حيواني او نباتي موجوداتو آثار او
پاتې شوني چې د ځمکې په پورې کې ښخ شوي

وي.

فوق العاده گي (fawqulśādagī) بنج. م.
فوق العاده توب، زيرتوب، تر معمول حد

زياتوالی.

فوق العاده (fawqulśādā) ص. نب. تر عادت تر،
له عادت نه د باندې، تر معمول حد زيات.

فوقاني (fawaqānī) ص. نب. نر. بنج. م. ج.
پاسنی، برنی، پورتنی.

فوقيت (fawqiyāt) نر. م. ۱) تفوق، پورته والی،
لور والی؛ ۲) بڼه والی، غوره والی، زياتی.

فوکس (fokās) نر. م. فوکسين، محراق، هغه نقطه
چې په هغې کې د حرارت او رڼا وړانگې يا د غبر

څپې سره راغونډېږي يا له هغې څخه خپرېږي.

فول (fawl) نر. م. (لو.) تهر و تنه، تگي و برگی، هغه
عمل چې د يوې لوبې له اصولو سره سم نه وي.

فولاد (folád) نر. م. جن. فولاد ۱ بولکلک او سخت
فلز دی.

فولادی (foladí) ص. نب. نر. بنج. م. ۱) په فولادو
لرونه (۲) له فولاده وڅخه جوړ شوی، (۳) څر رنگ.

فولکلور (folklor) نر. م. فولکلور، دخلکو ادبیات،
دخلکو فرهنگ، ولسي پوهه، دخلکوزده کړه،
عامیانه آداب و رسوم، ولس پېژندنه.

فولکلوري (folklori) ص. نر. بنج. م. د فولکلور،
په فولکلور اړوند، فولکلور ته منسوب.

فولکلوريست (folklorist) نر. م. دولسي پوهې
منخصص، فولکلور پوه.

فونوگراف (fonograf) نر. م. د اواز ثبتولو آله.

فونومیترا (fonomitár) نر. م. یوه آله ده چې د
اواز شدت او اهتزازي فریکونسي اندازه کوي.

فونیتیک (fonitík) ص. نر. م. ج. (ژ. ب.) غږیز؛
۱) د کلام د اوازو یا د دغود تولید یا ثبت؛
۲) د فونیتیکس؛ (۳) له تلفظ سره سم.

فونیتیکس (fonetiks) نر. م. وگ. غږ پوهه.

فونیم (fonim) نر. م. (ژ. ب.) غږیز واحد، د یوې
ژبې څو غږونه؛ د څو ډولو آوازو له یوځای کېدو
څخه یو اواز جوړېدل.

فونیم پېژندنه (fonimpežandána) بنج. م. د
صوتي واحدو علم، د ژبې د غږونو مطالعه.

فونیمیک (fonemik) ص. نر. م. ۱) د فونیم،
پر فونیمو ولاړ؛ (۲) په فونیمیکس مربوط.

فونیمیکس (fonemiks) نر. م. وگ. غږ پوهه.

فهرست (fihíst) نر. م. نیولیک؛ ۱) هغه جدول
چې د دفتر د حسابو نومونه ثبتوي؛ (۲) هغه پاڼې
چې د کتاب د مطالبو لنډیز یا فصلونه لیکي.

فهم (fáham) نر. م. ۱) درک کول، په څه پوهېدنه،
ادراک؛ (۲) علم، پوهه.

فهمول (fahmawál) مص. مت. پوهول، په اشارې
یا بیان سره څوک په یوه مطلب پوهول.

فهمېدل (fahmedál) مص. ل. پوهېدل، په اشارې
یا بیان او توضیح سره په مطلب پوهېدل.

فهم (fahim) ص. نر. م. ج. د فهم څښتن، فهم
لرونکی، پوه، هوښیار.

في (fe) بنج. م. د «ف» توري اواز او تلفظ.

في (fi) اد. په، پکې، دننه، دمکان او زمان ظرف دی.

فياض (fayáz) ص. نر. م. ۱) فیض رسوونکی؛
۲) څوک چې زیات بخښن کوي؛ (۳) داوبو
ډکه ویا له یا چینه؛ (۴) مېړنی، ځوانمرد.

في البديهه (fílbadihá) ق. بې له فکر او تأمله،
هغه شعر یا خبره چې بې تأمله وویل شي.

في الحال (fílhál) ق. سمدلاسه، سمدواړه، ژر،
بې تأمله، بې له څنډه.

في الحقيقت (fílhaciqat) ق. په رښتیا سره.

في الفور (fílfáwr) ق. وگ. في الحال.

في المثل (fílmásál) ق. د مثال په توگه، د مثل
په ډول، مثلاً.

في الواقع (fílwāqíq) ق. په رښتیا سره، په
حقیقت کې، د حقیقت په ډول.

فيتة (fítá) بنج. م. ۱) د اندازه کولو پيټه؛ (۲) شرشره،
کړه، کنگوره؛ (۳) کپسته.

فیتلیزم (fetálizam) نر. م. وگ. قدر.

فیچر (fíčár) نر. م. ۱) شمېره، شکل؛ (۲) په راډیويي
پروگرامو کې د یوې مهمې پېښې یا د یوه چا د
ژوندانه دراماتيکه کیسه.

فهرني (feraní) جن. وگ. پرنی.

فهروزه (ferozá) بنج. م. (ج. فهرزي) یو نیم
قیمتي، کانی دی چې ابي یا زرغون ویره شین
یا زرغون ویره گري رنگ لري.

فیس (fis) نر.م. (۱) تابت، او غم، کبر، غرور، شان
پنکاره کول؛ (۲) د داکتر حق الزحمه.

فیشن (fešān) نر.م. (۱) ډول، سینگار، ښکلل؛
(۲) ډول، قسم، راز؛ (۳) دود و دستور.

فیشن (fīšān) نر.م. بیا. انشقاق، په برخو وېشل
کېدنه، د غیر زوجي تکثريو ډول دی.

فیصد (fisād) نر.م. په سلو کې، هر عدد یا مقدار
چې د سلو په مقیاس بیانېږي

فیصدي (fisādī) ښخ.م. د سلو په مقیاس د یوه
مقدار یا عدد ټاکنه.

فیصله (faysalá) ښخ.م. (ج. فیصلي) (۱) پرېکړه؛
(۲) حق و باطل سره بېلول.

فیصله نامه (faysalánámá) ښخ.م. پرېکړه لیک.
فیض (fayz) نر.م. (۱) زیاتې اوبه؛ (۲) زیات شی؛

(۳) ډېره ورکړه، زیات ښځېنې؛ (۴) مج. گټه.
فیف (fif) نر.م. فی، فیو، فیف (وگ. تیول).

فیل (fil) نر.م. وگ. پیل

فیلاریا (filāryá) نر.م.ج. (بیا.) د خوډو لور شته
بې پارازیتي چنچيو هر یو یې چې د شمزی والو
ژویو په وینو او نسجو کې اوسي.

فیلالوجي (filālojī) ښخ.م. (۱) د زده کړې او
ادبیاتو سره مینه، شپېرته، پوهه؛ (۲) تاریخي
ژبپوهنه؛ (۳) د یوې ژبې د صوتونو مطالعه.

فیل خانه (filxāná) ښخ.م. پېلخانه، د فیل د
ساتنې خونه.

فیلد مارشال (filḍmārsāl) نر.م. دگر مارشال،
سپهسالار؛ تر ټولو لوړه عسکري رتبه ده.

فیلسوف (faylasūf) نر.م. حکیم، پوه، عاقل،
حکمت خوښوونکی، څوک چې په فلسفه کې
ژوره مطالعه کوي او هغه شپېرې.

فیل مرغ (filmārg) نر.م. وگ. شونډ کیز چرگ.
فیلوان (filwān) نر.م. څوک چې د پیل ساتنه او
روزنه کوي.

فیوډ (fyūd) نر.م.ج. فی، فیف (وگ. تیول).

فیوډال (fyūdāl) نر.م. (ج. فیوډالان) فیوډل؛
(۱) لوی خان، لوی ملاک، د سترو املاکو او
رعایا وڅښتن؛ (۲) ص. نر.م. د فیوډ په څمکه
مربوط.

فیوډالیزم (fyūdālīzám) نر.م. فیوډالی سیستم،
خانخاني، ملک الطوائفي، ارباب الرعيتي.

فیوج (fyūj) نر.م. (سا.) له واقعیت څخه موقتي
تېښته.

فیوز (fyož) نر.م. (ج. فیوزونه) (بر.) د اضافي
بارد جریان د مخنیوي لپاره د ډاډ یوه وسیله ده
چې په لږ طول له یوه هادي فلز څخه جوړ شوي او
په ټاکلي توډوڅه کې وېلي کېږي.

ق

قابلیت (qābilyát) نر.م. ۱) قابل توب، مهارت؛ ۲) پوهه، هوښیاري.	ق^{۱۱} (qāi) نر.م. د پښتو الفبې دوه دېرشم توری دی. ابجدی ارزښت یې (۱۰۰) دی.
قابو (qābū) نر.م. ۱) کابو، خارو، بېرگی، حملې ته چمتو او تیار؛ ۲) وس، طاقت، توان، قوت؛ ۳) انږوډي.	ق^{۱۲} (qāi) د قمری (هجری) یا لېږدي سپوږمیز لاندون. قاب (qāb) نر.م. ۱) غاب، تینگری؛ ۲) پوښ؛ ۳) چوکات.
قات (qāi) صوت. نر.م. قت؛ ۱) کمرت، د چرگې غو؛ ۲) ص. نر.م. ج. کت، غبرگ، کوښت.	قابچي (qābci) نر.م. ورپه، ورساتی، دروازه وان. قابض (qāhiz) ص. نر.م. ۱) په موني کې نیوونکی؛ ۲) ایستونکی؛ ۳) دالله یونوم، مسلط، برلاسی.
قاتل (qātil) ص. نر.م. ج. قاتلان) خونې، وژونکی، قتل کوونکی.	قابل (qāhī) ص. نر.م. ۱) منونکی، قبلوونکی؛ ۲) ور، مناسب؛ ۳) ماهر، پوه، لایق.
قاتول (qātawāl) ص. مت. کتول، کاتول، غبرگول، کوښتول.	قابلو (qābló) ښخ.م. په مخاېره او برق کې هغه ناقل چې د یوې مجردې مادې په منځ کې وي.
قاتېدل (qātedál) مص. ل. کتېدل، کاتېدل، کوښتېدل، غبرگېدل.	قابله (qāhila) ښخ.م. ۱) دایې، دایه؛ ۲) زېرنمله، زېرنپاله؛ ۳) ماشوم پالونکی.
قاچاق (qačáq) نر.م. ج. ۱) تېښتوونې؛ ۲) د قانون مخالفه چاره چې په پټه ترسره شوي وي یا ترسره کېږي.	قابله گي (qābīlagi) ښخ.م. ۱) د قابلې دنده؛ ۲) دایې توب، بېی توب، د زېرنپالي کار.

قاجاقي (qācāqi) ص. نب. ۱) په قاجاقر اوړوند؛

۲) نر. م. ج. شه چې په قاجاقي ډول راوړل شوي

وي يا راوړل کېږي.

قاجاچي (qācūcī) نر. بنځ. م. شوک چې گڼېږي

(قاجاق) کوي.

قادر (qādir) ص. نر. م. ج. ۱) مقتدر؛ ۲) ازورور؛

۳) قابل، لایق؛ ۴) تجربه کار؛ ۵) الله تعالی.

قاروره (qārūra) بنځ. م. بښنه، هغه بښنه چې د

ناروغی د معلومولو لپاره په کې متبازې اچوي.

قاره (qāra) بنځ. م. (جغ.) لویه وچه، براعظم، بر.

قاري (qārī) نر. م. (ج. قاریان) ۱) لوستونکی؛

۲) د قرآن مجید لوستونکی، حفظ کوونکی.

قاز (qāz) نر. م. بته، ایلې، هیلې.

قاش (qāš) نر. م. ۱) تښدر، سرازه، ډرۍ، نښه؛

۲) د توپنچې پوښ.

قاشق (qāšūq) بنځ. م. وگ. کاجوغه.

قاشوغه (qāšūga) بنځ. م. وگ. کاجوغه.

قاصد (qāsīd) نر. م. ۱) استازی، بگاری، حـ.

وړونکی؛ ۲) ص. نر. م. ج. قصد کوونکی.

قاصدي (qāsīdī) بنځ. م. استازیتوب، اېلچیتوب،

څریتوب؛ بگاریتوب، خبرورنه.

قاصر (qāsīr) نر. م. ۱) شوک چې بې پردایي کوي؛

۲) ص. ر. م. ج. نارسا، ناتوانه؛ ۳) لنډ.

قاضي (qāzī) نر. م. ۱) حکم کوونکی؛ ۲) حاجت

پوره کوونکی؛ ۳) منصف، د شرعي حاکم.

رایه ورکړی.

قاضیتوب (qāzītób) نر. م. منصفي، حکمیت،

د شرعي د حاکم یا قاضي دنده.

قاطر (qātīr) نر. م. وگ. غاټره.

قاطع (qātīr) ف. نر. م. ۱) غوڅوونکی، غوڅوونې،

پرې کوونکی؛ ۲) د غوڅولو آله.

قاعد (qāsid) نر. م. ص. ۱) ناست، د قایم مقابل؛

۲) لارښود، مشر، رهبر.

قاعدتا (qāsidatan) ق. ۱) د قاعدې سره سم، اساساً؛

اصلاً؛ ۲) معمولاً، معمول سره سم.

قاعده (qāsidā) بنځ. م. (ج. قاعدې، قواعد) د قاعد

مؤنث؛ ۱) قانون، سیستم؛ ۲) بنسټ، اساس؛

۳) هنر، بڼه.

قاغمه (qāgma) بنځ. م. وگ. کاغمه.

قاغی (qāgā) بنځ. م. وگ. کاغی.

قاف (qāf) نر. م. د «ق» د توري اواز او تلفظ.

قافله (qāfila) بنځ. م. کاروان؛ ۱) اير، جویه، بهیر؛

۲) د مساپرو ډله.

قافیه (qāfiyā) بنځ. م. (ج. قافیې) ۱) د بیت د

پای کلیمه چې شعر باندې ختمېږي؛ ۲) اشاء،

وړوسته، خټ؛ ۳) اورپسې تلونکی.

قافیه بندي (qāfiyābandī) بنځ. م. قافیه برابرول،

قافیه جوړول، قافیه تړل.

قاقم (qāqum) نر. م. سپین لمی، د سنجاب په څېر

حيوان دی، پوستکی بې نرم دی.

قاقمه (qāqma) بنځ. م. وگ. کاغمه.

قال (qāl) نر. م. خبرې، لوړې خبرې، بربرو غېدل.

قال و قیل: گډې ودې خبرې.

قالب (qālab) نر. م. (ج. قالبونه) ۱) هغه ظرف

چې ویلې شوي اوسپنه سرپ یا سمند وراچوي

اود هماغه ظرف په بڼه کېږي؛ ۲) اجسم، تن.

قالبی (qālabī) ص. نب. ۱) له قالبه راوتلی، په

قالب کې جوړ شوی؛ ۲) په قالب اړوند؛ ۳) په

اندازه، برابر؛ ۴) امج. محدود، دلندا ندی.

قالی (qāly) بنځ. م. وگ. غالی.

قالین (qālin) بنځ. م. وگ. غالی.

قام (qām) نر. م. وگ. قوم.

قامت (qāmát) نر. م. ۱) ونه، قد، تنه، دږه؛
۲) د چارې سمېدنه.

قاموس (qāmús) نر. م. ۱) بحر، سمندر، د بحر
منځ؛ ۲) وگ، ډېکشري؛ ۳) رازداره.

قانع (qānī) ص. نب. نر. بنځ. م. ج. ۱) بسندی،
خوبښ، قناعت کوونکی؛ ۲) راضي.

قانون (qānūn) نر. م. ۱) د یوه شي مقياس او اصل؛
۲) هغه مقررات او احکام چې دولت یې د
انتظاماتو د ساتنې او د ټولنیزو چارو د ادارې
لپاره وضع کوي.

قانونپوه (qānūnpóh) نر. م. قانون دان، شوک
چې د قانون په څانگه کې روزل شوی وي.

قانوناً (qānūnán) ق. په قانون سره، د قانون پر
بنسټ، له قانون سره سم.

قانوندان (qānūndān) نر. م. ۱) وگ، قانونپوه؛
۲) قانون وضع کوونکی، قانون جوړوونکی.

قانونساز (qānūnsāz) ف. نر. م. قانون جوړوونکی؛
قانون سازه اسیمبلي، مقننه.

قانون نامه (qānūnnāmá) بنځ. م. قانون لیک.
قانوني (qānūnī) ص. نب. نر. بنځ. م. ۱) پر قانون
برابر، د قانون سره سم؛ ۲) بنځ. م. ج. اصولي.

قانونیت (qānūnyát) نر. م. اصولیت، له قانون
سره سمون، له قانون سره سموالی.

قاهر (qāhír) ص. نر. م. ج. ۱) بر، برلاسی، غالب؛
۲) خوشکتي، توغمناک، قهرجن.

قاه قاه (qāhqáh) بنځ. م. کت کت، کتبار، قهقهه،
په لور او از خندا.

قاید (qāyíd) نر. م. ص. قاعد، لارښود، سرغنی،
سرغنه، سرخېل، رهبر، پېشوا.

قایل (qāyíl) نر. م. ۱) ویونکی، خبرې کوونکی؛
۲) شعرويونکی؛ ۳) اقرار کوونکی.

قایلول (qāyíláwól) مص. مت. ۱) ورباندې منل،
اقرارول؛ ۲) معتقدول.

قایلهدل (qāyíledál) مص. ل. ۱) اقرار کول؛
۲) معتقد کېدل.

قایم (qāyím) ص. نر. م. ج. ۱) ولاړ؛ ۲) ثابت؛
۳) ټینګ، محکم، کلک.

قایم مقام (qāyímmaqám) ص. نر. م. ج. قائم
مقام؛ ځای ناستی، نایب، ځای نیوونکی.

قایمه زاویه (qāyímazāwíyá) بنځ. م. ه. هغه زاویه چې د دوو عمودي کرښو له تقاطع
څخه منځ ته راځي.

قبا (qūbá) بنځ. م. ج. قباوي، قباء؛ اوږده چوخه،
اوږده چوغه، غدکه، یو ډول نرینه لباس دی.

قباحه (qabāhát) نر. م. خرابتیا، بدوالی، بدې
(په قول یا فعل یا صورت کې).

قباله (qabálá) بنځ. م. قواله، هغه وثیقه او سند چې
د غیر منقول مال په پلورلو کې یې پلورونکی

په پلورونکي ته ورکوي.
قبایل (qabāyíl) نر. ج. قبائل، د قبیلو جمع.

قبایلي (qabāyílí) ص. نب. قبائلي، د قبایلو،
د قبایلو، په قبایلو اوږوند.

قبح (qūbhá) بنځ. م. ۱) بدونګي، د حسن مقابل؛
۲) بدې؛ ۳) رسوايي، اشواينه.

قبر (qáber) نر. م. مرستون، دوری، کیخ.
قبرستان (qabristán) نر. م. هدیره، د قبرونو
ځای.

قبرکن (qabarkán) ف. نر. م. کیخکونوی، قبر
کېدونکی، شوک چې مړي ته قبر باسي.

قبض (qábaz) نر. م. ۱) نیونه؛ ۲) خوابدې،
خواشینتیا، خفگان؛ ۳) تصرف، ترلاسه کول؛
۴) قبضیت

قبضیت

قبضول (qabzawál) مص. مت. ١) نيسول،
 ٢) رانيول، ترگوتو کول، ٣) قبضيت پيدا کول،
 قبض وراچول، ٤) له ژوي څخه روح اخيستل.
 قبضه (qabza) بنغ. م. ١) يومتی شی، يومت؛
 ٢) په موتي کې نيولی؛ ٣) تر لاسه شوی؛
 ٤) قدرت، اقتدار؛ ٥) د توري لاستی.
 قبضهدل (qabzedál) مص. ل. ١) نيسول کېدل؛
 ٢) تر لاسه کېدل، په واک کې کېدل؛ ٣) قبض
 کېدل، په کولمو کې د غايطه موادو کلکېدل.
 قبل (qábel) نر. م. ١) مخ، مخامخ، د يوشي مخ، د
 بعد نقبض؛ ٢) ق. د مخه، د وړاندې.
 قبلأ (qáblan) ق. مخکې، پخوا، وړاندې.
 قبل التاريخ (qáblutárix) نر. م. تر تاريخي
 دورې د مخه، له تاريخ نه پخوا، له ٥٠٠٠
 څخه نيولی تر ٧٠٠٠ ق. م. د مخه.
 قبل الميلاد (qáblulmilád) نر. م. تر ميلاد
 مخه، د حضرت عيسى عليه السلام تر زېږېدو
 دمخه زمانه.
 قبلول (qáblawál) مص. مت. قبلول، منظورول،
 منل.
 قبلوونکی (qábluwúnkay) فا. نر. م. منونکی،
 خوښوونکی، رضامند.
 قبله (qíblá) بنغ. م. ١) خوا، لور؛ ٢) هغه خوا چې
 مسلمانان د لمانځه په وخت کې د هغې په لور
 مخ کوي؛ ٣) کعبه؛ ٤) معبد؛ ٥) چلند، طريقه.
 قبله نما (qíblanomá) بنغ. م. وگ. لور ښود.
 قبلي (qabli) ق. نر. بنغ. م. ج. مخنی، مخکنی،
 پخوانی، د وروستي ضد.
 قبلهدل (qabledál) مص. ل. منل کېدل، قبلهدل،
 منظورېدل، منظور کېدل.
 قبليز (qíblíz) ص. نر. م. قبله ييز، قبلي ته اړوند.

قبول (qabúl) نر. م. ١) مننه، قبلونه؛ ٢) هوکړه،
 رضامندي، منظوري؛ ٣) منل شوی، مقبول.
 قبولول (qabúlawál) مص. مت. وگ. قبلول.
 قبولي (qabúli) بنغ. م. ١) قبلونه؛ ٢) قبوله شوي
 حواله؛ ٣) منظوري؛ ٤) تعهد، ژمنه.
 قبولهدل (qabúledál) مص. ل. وگ. قبلهدل.
 قبه (qubá) بنغ. م. ١) کبه، گومبته، گنيزه، گنبد؛
 ٢) هغه ځای چې گومبته يا گومبزه ولري.
 قبيح (qabih) ص. نر. بنغ. م. ج. ١) بد، ناوړه؛
 ٢) تس. د امر مخالف.
 قبيلوي (qabilawí) مص. نپ. د قبيلې، په قبيلې
 اړوند، قبيلې سره تړلی.
 قبيله (qabilá) بنغ. م. ج. قبيلې، قبایل، وگ. قوم.
 قبان (qapán) نر. م. قبان، يوه پله لرونکې لويه تله
 چې د بلې پلې پر ځای يې له شاهين څخه د وزن
 تيره راڅرخي.
 قبانچي (qapānci) نر. م. کپا نچي، دروالا، تله
 والا، ترازو والا، ترازوچي.
 قت (qat) ص. نر. م. ج. نر. م. وگ. قات.
 قتال (qítál) نر. م. ١) وژلون، وژنه؛ ٢) جگړه.
 قتع (qatág) نر. م. کتغ، نکولی، لنده بل.
 قتكاني (gatkánay) نر. م. قرت کانی، سخته
 شکه چې خاوره ورسره وي.
 قتكوری (qatkúray) نر. م. دمزرو جاليداره بوری
 يا تيلس چې بزگران په کې پاله رمبي ږدي.
 قتل (qátal) نر. م. وژنه، وژله، خون، مرگ.
 قتلگاه (qatalgá) بنغ. م. د وژلو يا قتلولو ځای.
 قتلمه (qatlamá) مص. مت. د پراتې په څېر شو
 کته غوره ږوی.
 قتلهدل (qatledál) مص. مت. وژل کېدل، مړه
 کېدل.

قتول (qatawál) مص. مت. کتول، کاتول، قاتول.
 قته (qitá) بنخ. م. (ج. قتی) ۱) پته، پره، ورقه؛
 ۲) د همدغو قطعو لویه.

قتی (qotáy) نر. م. د مالو چو یا د خرمنې پندوس.
 قتیل (qatíl) ص. نر. م. وژل شوی، وژلی، مقتول.
 قجری (qajarí) نر. م. ځل، یو ډول لمخې چې د
 آس د پاسه او د زین د لاندې اچول کېږي.

قجیر (qajír) نر. م. کجیر، ۱) یو ډول لوی مرغه
 دی؛ ۲) نر. م. (مج.) سپین او صادق سړی.

قچر (qačár) نر. م. کچر، خچر، غا تره.

قچروالا (qačárwálá) ص. نر. م. کچروالا، د
 کچرخاوند، د غا ترې څښتن.

قچی (qičay) نر. م. تولی، ډله، جمعیت.

قچی قچی (qičiqiči) نر. ج. ډله ډله، تولی
 تولی، گروپ گروپ.

قحط (qaht) نر. م. ۱) وچ کالی، سوکره؛ ۲) دخورو
 کمښت، د ارزاقو لیروالی.

قد (qad) نر. م. ۱) ونه؛ ۲) اندازه؛ ۳) اوږدوالی؛
 ۴) لوروالی، جگوالی.

قدامت (qudāmát) نر. م. ۱) مخکې توب، رومبی
 توب؛ ۱) لرغونتیا؛ ۲) د کار سابقه.

قدح (qadáh) بنخ. م. ۱) د څښلو لوبښی؛ ۲) جام،
 ساغر؛ ۳) عیب وینه، بد وینه، بدگویی؛
 ۴) رتنه؛ ۵) د نسب پېغور ورکول.

قدر^(۱) (qadr) نر. م. ۱) د یوه شي اندازه؛ ۲) برابر؛
 ۳) سیک، قوه، وس، توان؛ ۴) حرمت، وقار؛
 ۵) شتمنوالی.

قدر^(۲) (qadár) نر. م. ۱) د یوه شي اندازه؛ ۲) سیک،
 قدرت؛ ۳) الهي فرمان؛ ۴) برخلیک؛ څه چې
 الله خپلو بندگانو ته مقدر کړي دي؛ ۵) د یوه
 شي ترتیب او نهایي سرحد.

قدرت (qudrát) نر. م. ۱) وس، توان، واک؛ ۲) فز.
 د کار خارج قسمت پر زمان.

قدرتاً (qudrátán) ق. قدرتي؛ ۱) په قدرت سره، د
 خدای په قدرت؛ ۲) نابیره؛ ۳) د توان له مخې.

قدرتي (qudratí) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. ۱) په
 قدرت اړوند؛ ۲) اصلي، ذاتي، طبیعي، له آره؛
 ۳) وگ، قدرتاً.

قدردان (qadardán) ص. نر. م. ج. قدرمن، قدر
 پېژندونکی، احترام کوونکی.

قدرمن (qadarmán) نر. م. ۱) ښاغلی، عزتمن، د
 د قدر وړ؛ ۲) څوک چې د نورو ډېر قدر کوي.

قدرول (qadrawál) مص. مت. ۱) عزت ورکول،
 درنول؛ ۲) اندازه کول؛ ۳) ارزښت ورکول.

قدس (quds) نر. م. سپېڅلتیا، پاکوالی؛ جنت.

قدسي (qudsí) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. ۱) قدس ته
 منسوب؛ ۲) د جنت، د فردوس؛ ۳) روحاني؛
 ۴) ملایکه؛ ۵) قدسي حدیث؛ هغه حدیث چې د
 خدای کلام په کې نقل شي.

قدغن (qadağán) نر. م. وگ، کتفن.

قدم^(۱) (qadám) نر. م. ۱) پل، مند، د پښې پل؛
 ۲) گام؛ ۳) تقدم، په یوه کار کې سابقه.

قدم^(۲) (qidám) نر. م. د حدوث ضد؛ ۱) پخوانی والی
 لرغونتوب؛ ۲) وړاندې والی، مخکېتوب.

قدما (qudamá) نر. ج. اولني، ځنډني، پخواني،
 رومبني، وړاندیني.

قدم حای (qadamjáy) نر. م. ۱) بیت الخلا؛
 ۲) پل، مند.

قدم لرونکی خپوری (qadamlarúnkayxpóray) نر. م.
 (عس.) هغه سرتېری چې په دلگي کې له نورو
 ملگرو څخه په جگړه ییزه او سیاسي ښوونه او
 روزنه کې وړاندې وي.

قدمه (qadamá) بنخ.م. ۱) مرحله، مرتبه، درجه؛
 ۲) پوری، رکی؛ ۳) لوده ژوره؛ ۴) کتار، لیکه؛
 ۵) گروپ، تولگی، دله.

قدنما (qadnumá) ص. نب. نسر. بنخ.م. ج. تنه
 خرگندوونکی، د تول لوروالی بنکاره کوونکی
 - قدنما هینداره، قدنما عکس.

قدوس (qudús) ص. نسر.م. ج. ۱) له هر عیبه او
 نقصه سپیڅلی؛ ۲) مبارک؛ ۳) نر.م. دالله؛
 یونوم.

قدوقامت (qaduqāmát) نر.م. ونه، دره.

قدیفه (qadifá) بنخ.م. دوپته، شادر، جیباته.

قدیم (qadím) ص. نر.م. ج. ۱) پخوانی، لرغونی.
 وړاندینی؛ ۲) دالله تعالی نوم دی.

قدیمی (qadimí) ص. نب. نر. بنخ.م. ج. قدیم ته
 منسوب، د قدیم، لرغونی.

قذف (qazf) نر.م. ۱) څوک په دبرو ویشتنه؛
 ۲) اص. چاته دزنا نسبت کونگ؛ ۳) بنکنځا؛
 ۴) اچونه؛ ۵) د دریاب غاره، د سیند غاره.

قر (qur) نر.م. په نس کې د باد پیدا کېدو اواز.

قرآن خور (qurānxór) ص. نر.م. (ج. قرآن خواره)
 ۱) څوک چې په قرآن قسم کوي؛ ۲) څوک چې

په قرآن شریف باندې ناحقه سوگند کوي.

قرابت (qarābat) نر.م. ۱) خپلوي؛ ۲) نږدېکت،
 نږدېوالی.

قرار (qarār) ص. نر.م. ج. ۱) کرار، هوسا، آرام؛
 ۲) استوگن کېدل؛ ۳) مطمین؛ ۴) پرېکړه.

فیصله؛ ۵) ژمنه؛ ۶) ق. له مخې.

قرارداد (qarārdād) نر.م. تر، ترون.

قراردادي (qarārdādi) ص. نر.م. ترون کوونکی.

قرارگاه (qarārgā) بنخ.م. ۱) استوگنځی، مسکن؛
 ۲) عس. د قرار و صدور ځای.

قراروالی (qarārvālay) نر.م. کراروالی؛ ۱) آرامي
 هوسايي؛ ۲) ثابت پاته والی.

قرارول (qarārawál) مص. مت. کرارول؛ ۱) آرامول،
 هوساکول؛ ۲) چوپول، خاموشول.

قراري (qarāri) بنخ.م. ۱) هوسايي؛ ۲) چوپتيا؛
 ۳) حیر حیریت.

قرارېدل (qarāredál) مص. ل. کرارېدل؛ ۱) آرامېدل،
 هوساکېدل؛ ۲) چوپېدل، چوپ کېدل.

قراقلي (qarāqulí) بنخ.م. وگ، کرکولی.

قران (qirān) نر.م. ۱) سره یوځای کېدنه؛ ۲) حج
 و عمر؛ په ځای کول؛ ۳) پنځوس پولی، قیران.

قراول (qarāwál) نر.م. ۱) د ځانې لپاره په برج
 کې سوری یا دیدوان؛ ۲) محافظ، ساتندویه؛

۴) هغه پوځ چې په مخکې ځي.

قرائت (qirāat) نر.م. ۱) لوستنه، لوست؛ ۲) په
 شرع کې د قرآن لوستلو ته وايي.

قرب (qurb) نر.م. ۱) نږدېوالی؛ ۲) خېښي،
 خپلوي؛ ۳) مرتبه، منزلت.

قربان (qurbān) نر.م. څار، فدا.

قربانول (qurbānawál) مص. مت. ۱) دروړول،
 د خدای په لاره کې صدقه ورکول؛ ۲) جارول،

حلالول.

قرباني (qurbāni) بنخ.م. ۱) سرښندنه؛ ۲) اختړی،
 اضیحه، جاری، هغه څاروی چې قربانېږي.

قربانېدل (qurbānedál) مص. ل. ۱) دروړېدل،
 خدای په لاره کې صدقه کېدل؛ ۲) جارېدل،

څارېدل، واري کېدل.

قربت (qurbāt) نر.م. ۱) نږدېکت، نږدېوالی؛
 ۲) د عبادت په وسیله خدای ته نږدې والی؛

۳) خپلوي، خپلولي.

قربوق (qirpuq) نر.م. یو ډول سپورتې لوبه ده.

قرت کانی (quratkáñay) نر.م. د تیسرو له غوندارو او خاورو څخه جوړه شوې کلکه طبقه.

قرحه (qarhá) بنځ.م. ۱) پرهاړ، تپ، زخم، جراحت؛ ۲) تڼاکه.

قرص (qurs) نر.م. ۱) تیکله، تیکلی؛ گردی دودی ۲) د لمر تکی؛ ۳) تابلیت، گولی؛ ۴) کولچه.

قرض (qarz) نر.م. پور، موس، قرضه.

قرضدار (qarzdár) ص.نر.م. ج. پوروی.

قرطاس (qirtás) نر.م. کاغذ، لیکپاڼه.

قرطاسیه (qirtásyá) بنځ.م. ج. قرطاسیې؛ د لیکلوشیان، په تهره بیا کاغذ، قلم او پاکت.

قرعه (qursá) بنځ.م. ۱) پچه، هسک، غوری؛ ۲) پالی، درمل دانی؛ ۳) برخه، ونډه، سهم.

قرعه کشي (qursakaší) بنځ.م. خسني ويستنه، پچه اچونه.

قرغ (qurūg) نر.م. ۱) بوغای شارل او نور خلک دهغه له استفادې څخه منع کول؛ ۲) خند کېدل؛ ۳) نڅمه، بندښت.

قرقره (qarqára) بنځ.م. ۱) دانه، د مستی په وخته لکي دانگول او تگ کول؛ ۲) خوندي، شمله؛ ۳) کرکره، یو ډول زانې (زانه) ده.

قرقری (qarqaráy) نر.م. د آس د خرخړه کولو آله.

قرقلي (qarquli) بنځ.م. وگ. کرکولي.

قرقچن (qarqčán) نر.م. وگ. قرقچین.

قرمز (qirmíz) نر.م. ۱) سور رنگ؛ ۲) اصلا د یوې

درې بېغسوي ډوله حشرې نوم دی.

قرمساق (qaramsáq) نر.م. چرس، بروه، پروا، د خپلې بنځې دلال.

قرن (qáran) نر.م. ج. قرنونه، قرون، پسرې، سدی، سل کلني؛ سل کلنه دوره.

قرنا (qarná) بنځ.م. وگ. کرنا.

قرنطین (qarantín) نر.م. قرانطین؛ هر تجرید یا محدودیت چې د ساري ناروغیو په مقابل کې پر مساپرو یا سفر باندې لگول کېږي.

قرنیکه (q(u,a)miká) نر.م. وگ. ترنیکه.

قرنیه (qarniyá) بنځ.م. د سترگې د جوړښت یوه طبقه ده چې د صلیبې په مخنی برخه کې پرته ده.

قروانه (qar wāná) بنځ.م. وگ. کاروانه.

قروغ (qurūg) نر.م. وگ. قرغ.

قرهاری (quraháray) نر.م. صوت. کرهاری، د گیکو او غینې نورو شیانو اواز.

قره قل (qaraqūl) نر.م. وگ. کرکول.

قریب (qarīb) ص.نر.م. ج. ۱) نږدې، شمېر مه؛ ۲) خپل (خپلوان)؛ ۳) عر. د شعر یو بحر دی.

قریباً (qarībán) ق. نږدې، په تقریبي توگه.

قریبي (qaribi) بنځ.م. ۱) نژد یوالی، نږد یوالی؛ ۲) خپلوي، خپلولي.

قریحه (qaribá) بنځ.م. ۱) طبع، ذوق؛ ۲) په کتابت او د شعر په ویلو کې طبیعي قدرت.

قرین (qarín) ص.نر.م. ج. ۱) نژدې، نږدې؛ ۲) نر.م. ملگری، دوست؛ ۳) شبیه؛ ۴) مېړه.

قرینه (qariná) بنځ.م. ج. قرینې، قرائن؛ د قرین مؤنث؛ ۱) نښه، پلامه؛ ۲) شبیه؛ ۳) مانډینه.

قریه (qariya) بنځ.م. کلی، بانډه، قصبه.

قریه دار (qaryadár) ص.نر.م. دکلي مشر، ملک، کندي دار.

قرتې (qrate) بنځ.م. ۱) بې ځایه او بې مانا خبرې؛ ۲) مج. خوږ مجلس او خوږې خبرې.

قرقچن (qarqčán) ص.نر.م. قرقچین، له یخنی نه غونج مونج، سرو نه توند موند.

قرمهزن (qarmezán) ص.نر.م. ۱) لارن، لارو، هغه شوک چې له خولې یې لارې او څگونه

قشله (qışla) بنخ. م. وگ. عسکر کوټ.
قصاب (qasáb) نر. م. کناری؛ ۱) غوښه پلورونکی
 ۲) مع. ظالم، وژنو، وژونکی، قاتل.
قصابي (qasábí) بنخ. م. کسایي، کناري، حلالونه؛
 ۱) د غوښو خرڅولو هټی؛ ۲) مع. قتل و قاتل.
قصاص (qisás) نر. م. ۱) جزا، د مړي پور، د قتل
 بدل؛ ۲) د پرهار په بدل کې پرهار؛ ۳) د قاتل یا
 ضارب مجازات.
قصبه الریه (qasbatunya) بنخ. م. وچه غاړه،
 هوایي نل، د سپرو هوایي نل، ترستوني وروسته
 لنډ غضروفي نل دی.
قصبه (qasabá) بنخ. م. (ج. قصبې) ۱) له خو کلیو
 څخه جوړه شوې ساحه؛ ۲) ښارگوټی؛ ۳) نل.
قصد (qásd) نر. م. ۱) نیت، اراده؛ ۲) میانه روی؛
 ۳) مقصود؛ ۴) مع. مخالفت.
قصداً (qásdán) ق. ۱) د قصد او ارادې له مخې،
 په نیت سره؛ ۲) د مخالفت له مخې.
قصدی (qasdí) ص. نب. نر. بنخ. م. ۱) ارادي،
 د قصد، قصد ته منسوب؛ ۲) عنادي.
قصر (qásar) نر. م. ۱) مانې؛ ۲) لټونه؛ ۳) حبس؛
 ۴) منع.
قصور (qusúr) نر. م. ۱) خطا، گناه؛ ۲) ستړیا؛
 ۳) په کومه چاره کې ترشا کېدل.
قصه (qisá) بنخ. م. (ج. قصې) وگ. کیسه؛
قصیده (qasidá) بنخ. م. (ج. قصیدې) بولل، یو
 ډول نظم دی چې د غزل په څېر یوه مطلع لري
 او ورپسې نور بیتونه چې شمېر یې تر (۳۳)
 پورته وي، په وزن او قافیه کې سره یو شوی وي.
قضا (qazá) بنخ. م. ۱) حکم؛ ۲) ادا کول؛ ۳) روا
 کول؛ ۴) برخلیک؛ ۵) امر، حکم؛ ۶) اراده؛
 ۷) خبر؛ ۸) فق. ناغه.

بهیري؛ ۲) گرنګن، هغه څوک چې پزه یې له
 گرنګو ډکه وي؛ ۳) کرښن ډنګر پسه چې گرنګ
 یې بهیري.
قرمهزي (qarmezé) بنخ. م. لارې، ځگونه، گرنګ،
 د پزې خلط یا گاته مایع.
قرینګا (qringá) ص. نب. بېنګا، کانی، بېنګی،
 غونۍ.
قسامت (qasamát) نر. م. قسامه؛ ۱) په لغت کې
 د قسم پرځای وضعه شوی اسم دی؛ ۲) د جګړې
 اوربند، ووله.
قساوت (qasawát) نر. م. سخت زړیتوب، سخت
 زرتیا، بهرمني، ظلم.
قست (qast) نر. م. کست؛ ۱) نیت، اراده، قصد؛
 ۲) رخه، کینه، بغض.
قسط (qist) نر. م. ۱) نیاو، عدل؛ ۲) ونډه، برخه؛
 ۳) مقدار؛ ۴) پور؛ ۵) هغه پور چې پرڅو برخو
 ووېشل شي او هره برخه یې په یوه ټاکلې موده
 کې ورکول کېږي.
قسط وار (qistwár) ق. په قسط، د قسط په ډول.
قسم ^(۱) (qísam) نر. م. ډول، راز، نوع، څېر، توګه.
قسم ^(۲) (qasám) نر. م. لوره، لو، سوګند، حلف.
قسم ^(۳) (qasm) نر. م. د ښځو په منځ کې وار ایښوونه.
قسمت (qismát) نر. م. ۱) نصیب؛ ۲) وېشنه؛
 ۳) برخه، ونډه، حصه؛ ۴) تقدیر، برخلیک.
قسیم (qasím) فا. نر. م. ۱) وېشونکی، برخه برخه
 کوونکی؛ ۲) ص. نر. م. ج. ښکلی، ښایسته.
قشر (qíšar) نر. م. ۱) پوښ؛ ۲) پوستکی، پوتکی.
قشري (qisrí) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. ۱) د قشر،
 په قشر اړوند؛ ۲) سطحی.
قشلاق (qışlâq) نر. م. ۱) د هېلاق ضد، زنگوره،
 گرمسېر؛ ۲) کلی، بانډه.

قضاوت (qazāwāt) نر.م. حکم: د دوو یا خو تنو تر منځ پرېکړه کول یا د بنواو بدو حکم کول.
 قضائیه (qazāiyá) ص. نب. بنځ.م. ۱) قضایي، په قضا اړوند: ۲) بنځ.م. قضایي اورگان.
 قضائیه قوه: هغه عدلي اورگان چې ټولې محکمې او ستره محکمه په کې شاملې دي.
 قضیه (qaziyá) بنځ.م. ۱) خبر: ۲) رو. حکم: ۳) فرمان: ۴) پېښه، حادثه: ۵) من. د تصدیق لفظي تعبیر: ۷) ماجرا.

قط (qat) ص. نر.م. ج. ۱) اوگ. کت: ۲) د قلم نوکه یا څوکه چې له کاغذ سره تماس کوي.
 قطار (qatār) نر.م. وگ. کتار د ټولو صیغو سره.
 قطاع^(۱) (qatāʿ) نر.ج. د قطع او قطع جمع.
 قطاع^(۲) (qatāʿ) فا. نر.م. سخت پرې کوونکی.
 قطاع^(۳) (qatāʿ) فا. نر.ج. د قطاع جمع، پرې کوونکی: قطاع الطريق: لاره وهونکی.
 قطب (qatb) نر.م. ج. قطبونه ۱) مولی، ماوولی مرغاب، لمانځه: ۲) د یوه شی ملاک او مدار: ۳) نر. د یوه الکتریکي مدار مثبت او منفي پای: ۶) جمع د ځمکې د کسري د محور طرفین.

قطب پله (qūtabpala) شمال، د قطب پلو، شمال لوری.
 قطب نما (qūtabnumá) بنځ.م. وگ. لورښود.
 قطبي (qatbī) ص. نب. بنځ.م. د قطب، قطب ته منسوب، په قطب مربوط.
 قطبین (qatbīn) نر.ج. ۱) دوه قطبه: ۲) شمالي او جنوبي قطبونه.

قطر (qatār) نر.م. ۱) اقلیم، سیمه: ۲) خوا، اړخ: ۳) پندوالی، پېژندوالی.
 قطران (qatān) نر.م. وگ. زره: ۲) فبر

قطره (qatrá) بنځ.م. ۱) څاڅکی، څڅی، تراوی، د باران یوه دانه: ۲) مج. دېره لویه اندازه.

قطع (qatṣa) ص. نب. بنځ.م. ۱) غوڅ، پرې، جلا: ۲) نر.م. ج. غوڅونه: ۳) جزم، یقین.

قطعاً (qatṣám) ق. ۱) په قطعي توګه، بهینې، ګر سره، هلو، چور: ۲) یقیناً، مطمئناً.

قطعنامه (qatṣnāmá) بنځ.م. پرېکړه لیک، فیصله لیک، ریزلوشن، مینې فیستو.

قطعه (qatṣá) بنځ.م. ۱) توکه، تېوک: ۲) پته: ۳) قطعه خط: هغه طول چې له دواړو سره محدود وي: ۴) دوه یا څو بیتونه دي چې د لومړي بیت د دوو مصرعو قافیه سره یوشی نه وي.

قطعه بازي (qatṣabāzi) بنځ.م. پټې، تاش، د پتو لوبه، د پرو لوبه، د قطعو لوبه.

قطعي (qatṣí) ص. نب. نر. بنځ.م. ۱) مطلق، قاطع: ۲) نر.م. ج. غوڅ، روک.

قطعییت (qatṣiyát) نر.م. ۱) قطعي توب: ۲) یقیني والی، حتمي توب: ۳) قطع والی.

قطمیر (qatmír) نر.م. ۱) د کجورې د مندکې او غوښې تر منځ نری پرده: ۲) د کهنف د اصحابو د سپي نوم.

قطی (qatáy) بنځ.م. وگ. کوتی.

قفا (qafá) بنځ.م. ۱) څټ، ورمپیر، څټمیری: ۲) ق. تر شا، پسیشا.

قفس (qafás) نر.م. کپس، پنجره، محفظه.

قفل (qafal) نر.م. جنډره، کلپ، قلف، چورک.

ققرنات (qaqar nāt) نر.م. ککرنات، د چرګواو چرګ سو سو. ل. چی زیاتره د یې رنگ تور وي.

ققنس (qaqnás) نر.م. موسوس، اور مرغه، موسیقار، یو افسانوي مرغه دی.

قلا بند (qalāband) نر.م. ج. وگ. کلابند.

قلابي (qulābi) نر. م قلبی، غیر اصلی، جعلی.
 قلات (qalāt) نر. م. وگ. کلات.
 قلار (qalār) ص. نر. م. ج. وگ. کرار.
 قلب (qalb) نر. م. (ج. قلبونه) ۱ وگ. زره ۱؛
 ۲ عقل؛ ۳ دیوه شمی منخ؛ ۴ نسکور؛
 ۵ ناچله؛ ۷ درغل، تگ.
 قلباً (qalbān) ق. له زره، د زره له کومی.
 قلب والی (qalbwālay) نر. م. ۱ کوتاه والی،
 ناچلتوب؛ ۲ دروهنه، درغلتوب، تگی.
 قلبه (qulbā) بنخ. م. کلبه؛ ۱ د غوایانو جوړه؛
 ۲ بیوی، بیوه.
 قلبی (qalbi) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. ۱ د زره، په
 قلب اړوند؛ ۲ ق. د زره له کومی؛ ۳ بنخ. م.
 دروهنه، درغلی، تگی؛ ۴ تقلبی (پیسه).
 قلت (qalāt) نر. م. کمبیت، کموالی، لبروالی،
 د کثرت مقابل.
 قلتبان (qultabān) ص. نر. م. ج. چروس، پروا،
 دووس، بی غیرت.
 قلعه (qalṣā) بنخ. م. وگ. کلا.
 قلعه بیگی (qalṣabegi) نر. م. قلابیگی؛
 ۱ د کلا ساتنه؛ ۲ کوت مشر، کوتوال.
 قلعی (qalāṣi) نر. م. جن. قلع، رصاص، ارزیز،
 ترسریو کلک او د تورق وریو فلز دی.
 قلعی گر (qalāṣigār) ص. نر. م. ج. تتار، مسگر.
 قلف (qulf) نر. م. وگ. کولپ.
 قلفک (qulfāk) نر. م. کلیکی، چورکی، کلیک.
 قلم (qalām) نر. م. (ج. قلمونه) ۱ لیکانی، د لیکلو
 آله؛ ۲ ادبی شپوه؛ ۳ توک، جزء؛ ۴ د بوتی
 قلمه؛ ۵ غوڅونه؛ ۶ مج. قضا، قدر.
 قلمداد (qalamdād) نر. م. ۱ یوشی یا څوک په
 گوته کول؛ ۲ په قلم لیکل.

قلمدان (qalamdān) نر. م. قلمدانی.
 قلمرو (qalamrāv) نر. م. ۱ دواک سیمه، د
 اتوریته حوزه؛ ۲ ساحه، چاپهر؛ ۴ سیمه.
 قلموال (qalamwāl) نر. م. ۱ لیکونکی، لیکوال،
 کاتب؛ ۲ قلم چلوونکی؛ ۴ نقاش.
 قلمه (qalamā) بنخ. م. ج. د نو یا گلاتو بساخونه
 چې په ځمکه کې درینه کولو لپاره بنخه پری.
 قلمی (qalami) ص. نب. ۱ د قلم، په قلم اړوند؛
 ۲ پیوندي؛ ۳ په قلم کښل شوی؛ ۴ نر. بنخ.
 م. ج. قلمی نسخه؛ ۵ مج. ښکلې، ښایسته؛
 قلنج (qulānj) نر. م. وگ. قولنج.
 قلندر (qalandār) نر. م. ملنگ، گرځنده دروېش،
 مجرد، بی قیده..
 قلنگ (qalāng) نر. م. ۱ مالیه، باج، کلنگ، د
 ملنگ نذرانه؛ ۲ وگ. کلنگ^(۱).
 قلیل (qalīl) ص. نب. کم، لږ، نوکی، د کثیر مقابل.
 ق. م. (qāfmīm) د قبل ال بلاد لټون دی، تر میلاد
 دمخه مخفف.
 قمار (qimār) نر. م. جواری.
 قمار باز (qimārbāz) نر. م. ج. جوارگر، څوک چې
 قمار وهي.
 قمارخونه (qimārxūnā) بنخ. م. هغه ځای چې
 قمار (جواری) په کې کېږي.
 قماش (qumāš) نر. م. ۱ د کورکالی او سامان،
 نخي نوکر؛ ۲ جامه، لباس.
 قمچینه (qamčīna) بنخ. م. وگ. شلاخه.
 قمر (qamar) نر. م. وگ. سپوږمی.
 قمري^(۱) (qumrī) بنخ. م. سپلمه، غمبړي، کوکو
 کوتره، سره فاخټکه، کتمیره.
 قمري^(۲) (qamarī) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. قمر
 ته منسوب، د قمر، په قمر اړوند، د سپوږمی؛

قمری کلپز یا سپورمیز کلپز: پرمحکمکه باندې شا
وخواه سپورمی راگر محمدل.

قنات (qanát) ن.م. (۱) مجرا، نل؛ (۲) د اوبود
جریان لپاره د محکمې لاندې مجرا جوړول؛
(۳) وگ. کاربز.

قناد (qanād) ص. ن.م. (ج. قنادان)؛ (۱) قند
جوړوونکی؛ (۲) دخوړو جوړوونکی او پلورونکی.

قنادي (qandī) بڼخ.م. قناتی؛ (۱) دخوړو جوړولو
او پلورلو دکان؛ (۲) ص. نب. په قناد اړوند.

قناعت (qināṣāt) ن.م. (۱) سخته، بسنه، صبر؛
راضی والی؛ (۲) تص. د نفس خوښی.

قناوېز (qanāwēz) ن.م. کناوېز؛ (۱) شمندروز، یو
ډول وریښمین توکر؛ (۳) کوتر غاړی.

قنبیله (qanbila) بڼخ.م. وگ. کامبېله.

قنج (qanj) ن.م. (۱) قینج، ناز او ادا، کشرمه؛
(۲) مکر، دروهنه، غولونه، تهر ایستنه.

قنجوغه (qanjūgá) بڼخ.م. وگ. کنجوغه.

قنجی (qunjī) بڼخ.م. وگ. کونجی، کیلی.

قند (qand) ن.م. جن. سپینه خوړه ماده ده چې
د سکروز د بلوروله یوځای کولو څخه یې
جوړوي.

قنداغ (qundāg) ن.م. وگ. کونداغ.

قندانۍ (qandānáy) بڼخ.م. وگ. خوره نۍ،
کندانۍ.

قندي (qandī) ص. نب. ن.م. بڼخ.م. ج. د قند، په
قندي مراد اوړوند، له قنده جوړ.

قندیل (qandīl) ن.م. کنهدل، (۱) څراغ، چراغ؛
(۲) دیوت، مشال، مصباح، څراغدان.

قنۍ (qānay) ن.م. گونگ، د پزې غلیظه مایع.

قو (qū) ن.م. یو ډول لوی سرغه دی چې د هیلې له
کورنۍ څخه دی او سپینې بڼکې لري.

قوا (quwá) بڼخ. ج. قوی د (قوه) جمع.

قواره (qawārá) بڼخ.م. (۱) جوله، کسره وړه؛
(۲) شکل؛ (۳) مج. مسخه (څپره)، ناتهک.

قواعد (qawāṣid) بڼخ.ج. (۱) د قاعده جمع؛
(۲) ن.م. جمع نظام، پرېد، رسم گذشت.

قوال (qawál) ص. ن.م. (ج. قوالان)؛ (۱) ژبه ور،
خوله ور؛ (۲) د بڼې وراشې څښتن؛ (۳) مطرب،
قوالي ویونکی؛ (۴) د دیوې قبیلې نوم دی.

قوالي (qawālī) بڼخ.م. (۱) ژبه ورتوب، خبرلوڅي؛
(۲) د قوالي کسب؛ (۳) مداحی؛ (۴) په موسیقي
کې یو طرز دی.

قوام^(۱) (qiwām) ن.م. مته، ستن، نظام، په چا چې
کوم کار قایم وی.

قوام^(۲) (qawām) ن.م. (۱) نیاو؛ (۲) رښتیا؛
(۳) اعتدال؛ (۴) قامت؛ (۵) تینګښت؛ (۶) دوام،
پایښت.

قوای کار (quwāyikār) ن.م. دکار قوا، هغه کسان
چې په ډله ییزه توګه د دولت له خوا د عامه ګټو
کارونه سرته رسوي.

قوت^(۱) (quwát) ن.م. قوه؛ (۱) زور، سیک، متره،
طاقت؛ (۲) د فعل د صادرېدو مېدا.

قوت^(۲) (qūt) جن. (۱) خواړه، روزي، غذا، طعام؛
(۲) هغه اندازه خواړه چې بدن پرې وده کوي.

قوتناک (quwátnák) ص. ن.م. ج. د قوت خاوند،
د زور څښتن، زورور سیکمن.

قوتۍ (qutáy) بڼخ.م. وگ. کوتۍ.

قوده (qawdá) بڼخ.م. وگ. کوده.

قورمه (qormá) بڼخ.م. وگ. غورمه.

قوریه (quryá) بڼخ.م. څو غلی، بزغلی، نیال.

قوس قزح (qawsiquzáh) ن.م. وگ. سره وشنه
زرغونه، بودی، تال، سره وشنه کاسه.

قوسې (qawsí) ص.نب.نر.بنغ.م.ج.د قوس، د قوس په شهر، منحنی.

قوغالی (quǵálay) نر.م.وگ.کوغالی.

قول^(۱) (qawí) نر.م.ج.قولونه، اقوال (۱) وینا، کلام؛ (۲) اعتقاد؛ (۳) تصنیف؛ (۴) ژمنه، تعهد.

قول^(۲) (qol) نر.م.تاله، چور، نناو، چول، کتی، کوتی، کوت؛ د غره وت (دره).

قول اردو (qolırdú) نر.م. (۱) ستر عسکري واحد (۲) له دوو فرقو څخه جوړ.

قولبه (qulbá) بنغ.م.وگ.یبوه.

قولنج (qúlánj) نر.م.قلنج، کولنج، د کولمې درد او مرض.

قوم (qawm) نر.م.ج.قومونه، اقوام (قوم، ملت، د قبیلو مجموعه).

قوماندان (qūmandán) نر.م. (۱) بولندوی، افسر؛ (۲) هر قومانده ورکوونکی.

قومانده (qumānda) بنغ.م.بولی، امر، حکم.

قوم پرست (qawmparást) ص.نر.م. (۱) پر قام مین، قام پالونکی؛ (۲) خپل یا طایفه پرست.

قومي (qawmí) ص.نر.بنغ.م. (۱) قامی، قوم، قوم ته منسوب؛ (۲) ملي، عوامي.

قومیت (qawmiyát) نر.م. (۱) قومي څرنګوالی، نېشنلیتی، قومي اړیکې، ملیت؛ (۲) قوم جوړېدنه.

قونسل (qunsál) نر.م.وگ.کونسل.

قوه (quwá) بنغ.م.ج.قوي، ق (۱) وگ.قوت (۱)؛ (۲) وگ.قدرت؛ (۳) فز.هغه عامل چې متحرک

جسم ساکن اوساکن متحرک کړي؛ (۴) یو نظامي واحد؛ (۵) زور، توان، جبر.

قوي (qawí) ص.نب.د قوي یا قوت خاوند، زورور، غښتلی، مروج، ځانېاندی.

قهار (qahár) ص.نر.م.ج. (۱) ډېر غالب، سخت برلاسی؛ (۲) انتقام اخیستونکی؛ (۳) درې (۴) یو نوم دی.

قهر (qáhár) نر.م.قار؛ (۱) خوشکه، غضب، غوسه؛ (۲) برلاسېدنه؛ (۳) عذاب، تنبیه؛ (۴) بدله.

قهرأ (qáhrán) ق.په قهر سره، په خوشکه، د قهر په توګه.

قهرجن (qaharjén) ص.نر.م.ج.خوشکتی، وچ، قارجن، غوسه ناک.

قهرژلی (qaháržalay) نر.م.قهرناک، غوسه، پرغزناک، پارېدلی.

قهرمان (qahramán) ص.نر.م.ج.اتل، (۱) هغه څوک چې ستر زور او قدرت لري؛ (۲) اد.عمده لوبغاړی، محوډي پرسوناژ، هېرو؛ (۳) نامي، نوميالی.

قهرول (qahrawál) مص.مت.قارول، دردول، عصبي کول، غوسه کول.

قهری (qahrí) ص.نب. (۱) د قهر، قهر ته منسوب؛ (۲) مرور، خفه، خوابدي.

قهرېدل (qahredál) مص.ل.قارېدل، په قهر کېدل، په خوشکه کېدل، عصبي کېدل.

قهریه (qahnyá) ص.نب. (۱) د قهر، په قهر اړوند؛ (۲) جبري، د زور؛

قهقرا (qahqará) بنغ.م.قهقري؛ (۱) کنه لېچي، شاته تګ، پرشاتګ؛ (۲) لوتجاع.

قهقهه (qahqahá) بنغ.م.کتکتی، په کت کت خندا، کتبار، په لور اواز خندا.

قهوه (qahwá) جن.بنغ.م.ج.قهوي، کافي؛ یو ښه بوی لرونکی څښاک دی چې رنگ یې زرغون یا تېز نسواري دی او د قهوي د ونې له دانو څخه جوړېږي.

قهوه (qahwá) جن.بنغ.م.ج.قهوي، کافي؛ یو ښه بوی لرونکی څښاک دی چې رنگ یې زرغون یا تېز نسواري دی او د قهوي د ونې له دانو څخه جوړېږي.

قهوه (qahwá) جن.بنغ.م.ج.قهوي، کافي؛ یو ښه بوی لرونکی څښاک دی چې رنگ یې زرغون یا تېز نسواري دی او د قهوي د ونې له دانو څخه جوړېږي.

قید (qayd) ن.م. (ج. قیدونه، قیود) ۱) بندبیت، محدودیت، خند؛ ۲) زندانی کهدنه؛ ۳) د بند تهرولو موده؛ ۴) ص. نر.م. بند، محصور؛ ۵) شرط، پیمان؛ ۶) مقدار، اندازه؛ ۷) ترروي د مخه ساکن توری.

قید خونہ (qaydxūnā) بنج.م. ایسارخی، زندان. قیدول (qaydawál) مص. مت. ۱) بندول، محدودول ۲) زندانی کول؛ ۳) په عذابول؛ ۴) په اندراج یا کوم یادبیت کې یوه موضوع ثبتول؛ ۵) تړل.

قیدی (qaydí) نر.م. بنج.م. ۱) بندی، محبوس، زندانی؛ ۲) ص. نب. په قید اړوند.

قیدېدل (qaydedál) مص. ل. ۱) بندېدل، محدودېدل ۲) زندانی کېدل؛ ۳) په تنگېدل؛ ۴) په اندراج کې ثبتېدل؛ ۵) تړل کېدل یا کولېدل.

قیر (qir) جن. دامبر، تارکول، قطران؛ یوه گاته، سرینبناکه، توره مایع ده چې تند بوی لري او زیاتره ورڅخه د سرکونو په جوړولو کې کار اخلي.

قیراط (qirát) نر.م. داد یوه نبات د داني نوم دی چې پخوا به یې د اصیلو فلسزو او قیمتي ډبرو د تللو لپاره استعمالوله.

قیرول (qirawál) مص. مت. قیرکول، دامبرول، اسفالتول، پخول.

قیرېدل (qiredál) مص. ل. قیرکېدل، دامبرېدل، اسفالتېدل، پخېدل.

قیزه (qayzá) بنج.م. کیزه، ملونې، ملونه، واگې. قیس (qays) نر.م. ۱) قیاسول؛ ۲) په ناز او کرشمه پر لارې تگ؛ ۳) قیس عامري، مجنون.

قیسر (qaysár) نر.م. برگیر، د آس او خړه یو ډول ناروغي ده.

قیسی (qaysí) نر.م. وگ. کیسی.

قهوه خونہ (qahwáxūnā) بنج.م. قهوه غی، د قهوي د شنبلو، خرڅولو او جوړولو ځای.

قهوه یی (qahwáyí) ص. نب. نر. بنج.م. ۱) تېز نسواري رنگ؛ ۲) په قهوي اړوند.

قی (qay) نر.م. گرځون، لوست، کانگه، خور، استفاق.

قیادت (qiyādát) نر.م. ۱) لارښودنه، رهبري؛ ۲) پېشوايي، مشري، بومیاگلوې.

قیاس (qiyás) نر.م. ۱) سنجش، اندازه اخیستننه؛ ۲) اټکل، حدس، تخمین.

قیاسول (qiyasawál) مص. مت. ۱) د ورته والي له مخه یوشی د بل شي سره سنجول؛ ۲) اندازه اخیستل؛ ۳) اټکلول، تخمینول.

قیاسی (qiyasí) ص. نب. نر. بنج.م. ۱) په قیاس اړوند، د قیاس؛ ۲) د سنجش؛ ۳) اټکلي، تخمیني.

قیافه (qiyáfa) بنج.م. ۱) څېره، جوله، بڼه، شکل؛ ۲) رد پېژندنه، اثر پوهنه.

قیام (qiyám) نر.م. ۱) پاڅون، درېدنه، ولاړېدنه؛ ۲) د ظلم و زور پر ضد د خلکو پاڅون؛ ۳) په شرعه کې: په لمانځه کې ولاړې ته وایي.

قیامت (qiyámát) نر.م. ۱) محشر، لویه ورځ، آخړه ورځ، د قیامت ورځ؛ ۲) پس له مرگه بهرته پورته کېدل.

قیامت گلی (qiyámát gwálay) نر.م. یو ډول ژېړ گل دی.

قیپر (qipór) نر.م. چکر، چیکر، ډېرې او ناولې خټې.

قیچ (qic) ص. نر.م. ج. کانگ، چقی، کړینگ، کوږ، سترگی، چیک، چیفر، چفر.

قیچي (qayčí) بنج.م. وگ. بیاتي.

قیمتی (qimati) نر. بنخ. م. ج. ۱) گران، دجگي
بيي لرونکی، قیمتداره؛ ۲) بنخ. م. گراني، د
نرخونو جگوالی، دلور نرخ؛ ۳) قیمتداره،
عالي، مفید، دلور ارزبنت لرونکی.

قیموهیت (qaymūmyát) نر. م. میندیست،
ترستی شیب، سرپرستی، یو نر سوال
جوربنت دی چې دهغه په موجب دولتونه د قییم
په عنوان، دملگرو ملتو تر نظارت لاندې د
خاصو جملکو د ادارې لپاره عینې ژمنې کوي
چې دغه جملکې به خود مختاری یا استقلال ته
رسوي.

قیمه (qaymá) بنخ. م. ورزلی، ورزلی، تکولی،
سوکلی؛ تکولی شوې غوښې (کوفته).

قین (qin) نر. م. یو ډول شکنجه.

قینچی (qanynči) بنخ. م. وگ. بیاتي.

قیوم (qayūm) ص. نر. م. ج. ۱) قایم، دایم، ډیر
قایم بالذات؛ ۲) دڅښتن تعالی یو نوم دی.

قیصر (qaysár) نر. م. کیسر؛ ۱) امپراتور؛ ۲) ډروم
امپراتوری د واکمنانو لقب؛ ۳) زار، خار، تزار،
د تزاری روسیې د واکمنو لقب؛ ۴) د یوې
ناروغې نوم دی چې خپته پکې غټیږي او وجود
درد کوي.

قیف (qif) نر. م. وگ. شورایی.

قیم ^(۱) (qiyám) نر. م. ج. د قیمت جمع.

قیم ^(۲) (qayim) ص. نر. م. ۱) سرپرست؛ ۲) دوقف
متولی؛ ۳) د یتیم سرپرست.

قیماق چای (qaymāqçāy) جن. کیماغ چای،
کیماغ چای، یوراز څښاک دی.

قیمت (qaymát) نر. م. (ج. قیمتونه) ۱) نرخ،
بیه، ارزش، ارزبنت؛ ۲) ص. نر. م. ج. گران،
دلورې بیې.

قیمتدار (qimatdár) نر. م. وگ. قیمتی.

قیمتول (qimatawál) مص. مت. ۱) بیه کول،
نرخ معلومول؛ ۲) گرانول، بیه جگول.

ک

ک (kā(f,p)) نر.م. ک، د پښتو الفبې درې دېرشم
توري دی. ابجدي ارزښت يې «۲۰» دی.
کا (kā) ف. کسوي؛ ۱) د «کول» له مصدره جوړ او د
حال د فعل استمرارې حالت ښکاره کوي؛
۲) ښخ.م. خاربنت، تخمار، بخار، کهه، تخور؛
۳) نر.م. د طبلي يوه اواز ته وضع شوی لفظ دی.
کابر (kābār) نر.م. يوه اوسپنيزه آله ده چې د هغې
سره د اوبې کته له وښو او لوڅو څخه ډکوي.
کابل ټايمز (kābāltāymz) نر.م. په انگرېزي
ژبه يوه ورځپاڼه ده چې د ۱۳۴۰ش کال د باختر
آژانس رياست تاسيسه کړې ده؛
کابل کالنې (kābālkālana'y) يوه خپرونه ده
چې په کال يو بلا په کابل کې خپرېږي. لومړی
ځل په ۱۳۱۱ش کال کې ادبي انجمن خپره کړه.
کابل مجله (kābālmūjalá) يوه مجله ده چې له
۱۳۱۰ لمريز کال څخه را په دې خوا په مياشت

کې يو ځل د پښتو ټولني (اوس د افغانستان د
علومو اکاډمۍ) له خوا له چاپه راوځي.
کابلی (kāblá'y) ښخ.م. د امير عبدالرحمن خان د
زمانې يوه سکه وه چې ۶۰ پيسې کېده.
کابو (kābū) ق. قابو؛ ۱) نښوې، نژدې، څېرمه؛
۲) شاوخوا، تقريباً؛ ۳) په څو، څارۍ، متوجه؛
۴) نر.م. واک، اختيار، طاقت.
کابوس (kābūs) نر.م. خپسکه، قپسه، ننگڅه،
کپسه، خپسه، خپسکۍ.
کابين (kābīn) نر.م. ۱) کاوین، کابن، مهر؛
۲) کيبين؛ کودل، جونگره؛ ۲) په کښتۍ کې د
کښتۍ د افسر کوټه؛ ۳) په الوتکه کې مسافرانو
لپاره يو محاط ځای.
کابينه (kābīnā) ښخ.م. ۱) د وزيرانو پلاوی، د
دولت د وزيرانو ټولۍ؛ ۲) د کوچنيو شیانو
محفظه؛ ۳) د سلامشورې کوټه.

کاپر (káp(a.í)r) ص. نر. م. ج. وگ. کافر.

کاپرازغی (kápárazgáy) نر. م. کاپر اغزی، یو
دول خرازغن بوتی دی.

کاپر چت (káp(1.a)rčát) نر. م. د تبرگی یا لوی
چری په شهر د یوې تهرې وسلې نوم دی.

کاپرخولی (kapárxwólaj) نر. م. یو دول مرخپری
دی چې تنکی یې خلک خوری.

کاپر گل (kápargwál) نر. م. لمر گلی، آفتاب
پرست گل.

کاپری (kapan) جن. ۱. یو دول غنم دی؛ ۲. جسم
کوچنی.

کاپریل (kápriel) نر. م. بجه، دکلالی فابریکه، د
کاشیو جوړولو کارخونه.

کاپی (kápí) ص. نب. نقل، سواد، نمونه، نسخه؛
۱. په کاربون پیپر، تایپ یا ... سره د یوه متن
عینې نمونه اخیستل؛ ۲. نظیر، مثل.

کاپیتال (kápítál) نر. م. کیپتال؛ ۱. وگ. پانگه؛
۲. د ستون سر یا پیل؛ ۳. ص. نر. م. ج. ستر،
عمده، مهم؛ ۴. مرکز، پلازمېنه؛ ۵. د پانگوالو
طبقه.

کاپی رایت (kápírayt) نر. م. د چاپ حق، د
تقلید حق.

کاپیره (kápíra) ص. نب. ۱. مزى، شلند، قوي،
چاغ؛ ۲. ژوره بنڅه.

کات (kát) نر. م. بیاتي، قیچی، کاز.

کاتب (kátib) ص. نر. م. (ج. کاتبان) ۱. لیکونکی،
د چاپې کار لیکلوي؛ ۲. په ماموریت کې د

ابتدایي درجې مامور؛ ۳. ادیب او پوه.

کاتره (kátro) نر. م. لوی کندو، غټه خمبه.
کاتری (kátroy) بنڅ. م. کوچنی سور، سورکی،
لورگنکی.

کاتک (káták) نر. م. کتک، کاتی، تر آسوروسته
میاشت؛ د هندي کال اوومه میاشت.

کاتل (kátál) مص. مت. په بیاتي پرې کول.

کاتلی (kátalay) نر. م. کیشپ، کشپ، شکر تلی،
کاسه گرب، کشو.

کاتولیک (kátolik) نر. م. ج. ۱. عمومي، نریوال؛
۲. البرال؛ ۳. د عمومي عیسوي کلیسا پوځی.

کاته (kátá) ف. ۱. د غایب مفرد استمرارې ماضي
صیغه ده چې د کتل له مصدره جوړېږي؛

۲. نر. ج. لیدنه، کتنه؛ ۳. بنڅ. م. دفتر؛
۴. دستور العمل؛ ۴. تجارتی معامله.

کاتی (kátay) بنڅ. م. وگ. کاتک.

کاتی (kátí) بنڅ. م. زموږ د هېواد په ژبو کې یوه ژبه
ده چې زیاتره په نورستان کې پرې وڅېږي.

کات (kát) ص. نر. م. ج. ۱. مطلوب لوري ته برابر،
گرځېدلی، مخ گرځولی؛ ۲. منفي، تفریق شوی.

کاتلی (kátlay) نر. م. د ښکاري توپک کارتوس.
کاتول (kátawál) مص. مت. ۱. موټر مطلوب لوري
ته گرځول، استرینګ تاوول؛ ۲. تفریقول

کاتی (kátay) نر. م. ۱. د زین کاتی، د زین لرگی؛
۲. متاک بادام؛ ۳. تنڅ.

کاتی (kátí) بنڅ. م. ۱. موټر راگرځونه؛ ۲. مفروق.
کاتیاله (kátyálá) بنڅ. م. لویه وپاله، لوی نهر، پاتاو.

کاتپری (kátéráy) بنڅ. م. ارکاره، کسپشی،
کتپری، کورڅو، کرڅو، لاغو، کرچی.

کاج (kāj) نر. م. ۱. وگ. ناچو؛ ۲. څپره؛ ۳. څپک،
چپک؛ ۴. کاشکی، گوندي؛ ۵. غوراشه.

کاجر (kājár) ص. نر. م. چفسر، پت سترگی،
رد سترگی، ردی، برگ سترگی.

کاج (káč) نر. م. ۱. اېس ډنډی، اس ډنډی، دی؛
کاکیشکی، یو دول لویه ده؛ ۲. د تنی سوری.

کار (kār) نر.م (ج. کارونه) ۱) چار، کسب، پیشه، شغل؛ ۲) فعل، عمل؛ ۳) تصرین؛ ۴) چلند، کردار؛ ۵) صنعت، هنر؛ ۶) مهارت، مهارت. کارازمایلی (kārazmāyālay) از مہبتکار، وتلی، تجربه کار.

کاراوزار (kārawzār) نر.م. کارلویی، کارسامان، وسایل.

کاربارہ (kārbārā) بنخ.م. لاسبارہ، د کاراجرت، حق الزحمہ.

کاربشپر (kārbāšpar) کاریای، تریای بشپر، کارتمایی.

کاربندی (kārbandāy) کاربندی، دکارنہ کولو اعتصاب.

کاربون پپیر (kārbūnpepār) نر.م. ج. کاربن پپیر، ابری، دکاربن کاغذ.

کاربیسکہ (kārbéska) بنخ.م. کاربوسکہ، کربسکہ، مالوج، پنہ، پومبہ.

کارپوہ (kārpōh) کارپہراند، کردان.

کارتوس (kārtūs) نر.م. کرتوس، کرتوس، کالتوس، کارطوس، گولی، مرمی.

کارتہ (kārtā) بنخ.م. (ج. کارتہ) ۱) مہنہ، محلہ؛ ۲) چارت، پلان، کارہ.

کارت (kārt) نر.م. کارہ، کارت؛ نازکہ مقوا پہ تہرہ؛ پتہ، پست کارت، بلن لیک او...

کارتن (kārtān) نر.م. کارتن، ۱) مقوایی سوندخ؛ ۲) ددی سوندخ محتوا؛ ۳) مقوا..

کارتوگراف (kārtogrāf) نر.م. کارتوگراف، شوک چی د نقشو او چارتو د کنبلو دندہ ترسره کوی.

کارتوگرافی (kārtogrāfi) بنخ.م. ۱) د نقشہ کنبلو پوہنہ، د نقشہ یا خریطہ ایستلو علم؛ ارونند موسسہ یی.

کاجو غر کہ (kācūgarāka) بنخ.م. مسرگاتی، میر؛ د گاتو پہ لوبہ کپ یو چال دی.

کاجو غکہ (kācugaka) بنخ.م. یو دول اغزن او ہر تریخ بوتی دی.

کاجو غہ (kācūgā) بنخ.م. (ج. کاجو غی) کاندی، سببی، کاشو غہ، قاشقہ.

کاجہ (kācā) بنخ.م. ۱) کچہ، حد، اندازہ؛ ۲) تشبہ، ورتہ بلبل یا گنبل.

کاکل (kācā) مص. مت. اودل، اوبدل.

کاکوری (kācūrāy) نر.م. یو دول بوتی دی. بہخ بہ پوبن لری او سپین دی.

کاکھی (kācāy) بنخ.م. کوشی، پتق، کاسی، د مچو غزنی او لیندی د تیری اینوولو غای.

کاکھی (kācāy) نر.م. د جولای منخ، د دور د اوبدلو د کارخی، یو منخ.

کاکخت (kāxt) نر.م. ۱) قحط؛ نہ پیدا کھونکی؛ ۲) نر.م. ج. د غذایی موادو... نہ پیدا کھندہ.

کاکختی (kāxti) بنخ.م. ۱) قحطی؛ ۲) د غذایی موادو او... نہ پیدا کھندہ.

کادر (kādar) نر.م. وگ. کدر (۲).

کادری (kādrāy) نر.م. ۱) شاتینگی، تینگہ، توسکی؛ ۲) اونت، د شاروی لری او کولمہ.

کادمی (kādmāy) نر.م. د کوچنیانو یو دول لوبہ ہ.

کادو (kādo) ص. نپ. (سو.) کھادو، شپیر سریزہ (زاگ)، د شپیر سرو؛

کادیستہر (kādistār) نر.م. کدیستہر، کادیستہر، د مالیہ لپارہ د عامہ عمکو د پراخوالی، قیمت او ملکیت ثبتونہ.

کاذب (kāzīb) ص. نر.م. ج. درواغجن، دروغجن، دروغژن، سورن.

کارروایی (kārrawāy) بنح.م. ۱) کزنه، کزه،
اجراآت، کارچلونه؛ ۲) عمل، پروسیجر.

کارزار (kārzār) نر.م. ۱) شخیره، جگره، جدال؛
۲) دجگری دیگر.

کارساز (kārsāz) نر.م. ج. ۱) کارسموونی، چاره
ساز، کارسموونکی، کارچلوونکی؛ ۲) میج.
پاک خدای.

کارسمونی (kārsamūnay) نر.م. ۱) کاری،
ماهر، کاریوه، کارداره؛ ۲) مامور، پازه وال.

کارسیالی (kārsyāli) د کار مسابقه.

کاربنت (kārašt) نر.م. ۱) وگ. کارخونه ۲) هغه
آله چې له انگورو پرې اوبه راوباسی.

کارغه (kārgā) نر.م. ج. کارغان) کارگه، وروغ،
کراغ، وراغ، قارغه، یوډول تور مرغه دی.

کارغه پسکئی (kārgāpskay) بنح.م. قپسه،
قپسی، غوا بیژه، شاپیتی، حلزون.

کارغه پیل (kārgāpai) نر.م. ج. کارغه پاپی،
یوډول بوتی دی چې پانې یې د کارغه د پنجو
غوندي دی.

کارغه تونگه (kārgāṭunga) بنح.م. یوډول
غاتول (ریدی) دی. شین گل کوي.

کارفرما (kārfarmā) نر.م. ج. د کار امر، حاکم،
د کار شبنتن، هغه شوک چې چاته کار فرمایي.

کارک (kārk) نر.م. وگ. کاک ۴).

کارکرن (kārkran) کرنچار، کزنه، کردار، عملکرد.

کارکوتی (kārkūtay) نر.م. کاکوتی، یوډول
واپنه دی.

کارکونډی (kārkunḍay) بنح.م. کاکونډی، یو
بوتی دی چې د غوز په اندازه دانه نیسی.

کارکونکی (kārkawunkay) فا.نر.م. کاریگر،
زیارکهن.

کارتوگرام (kārtogrām) نر.م. کارته گریم، هغه
نقشه چې جغرافیایي ستاتیمیکس د کربنو،
تکو، سمورنو ساحو... په مرسته نیسی.

کارتون (kārtūn) نر.م. پېپشتری، کاریکاتور.

کارتونی فلم (kārtōnifilm) ص.نب. له انځورو
او تصویرو شخه جوړ شوی فلم چې پوهنیز،
کومیک، د زده کړې... مسایل تمثیلوي.

کارجوړی (kārijōy) ص.نب. نر.م. کارجوړوونکی،
شوک چې وړان او خراب کارونه سموي.

کارخای (kārxāy) د دندې یا کارخای، کارخونه،
کارمحل.

کارچلونه (kārcalawāna) بنح.م. کارروانونه، چاره
کونگ، چاره سازی.

کارخونه (kārxūnā) بنح.م. ۱) وگ. فابریکه؛
۲) شاپ، دکان؛ ۳) پخلنځی.

کاردار (kārdār) ص.نر.م. ج. ۱) وگ. کارسمونی
۲) وگ. شارژدافیر؛ ۳) وزیر؛ ۴) حاکم.

کارداري (kārdāri) بنح.م. ۱) کاردانی، په کار
کې مهارت؛ ۲) میج. وظیفه، ماموریت.

کاردان (kārdān) ص.نر.م. ج. ۱) کارسموونی،
کاریوه، تجربه کار؛ ۲) مامور، پازه وال.

کاردانی (kārdāni) بنح.م. ۱) کاریوه؛ ۲) پوهه،
هوبیاری، څیرکي.

کاردود (kārdōd) کارډول، د کار طریق، مهتود.

کارډ (kārd) نر.م. وگ. کارت.

کارډگر (kārdagār) د کار ساحه، د کار خانگه،
کارمیدان.

کارډیوگراف (kārdiyogrāf) نر.م. کارډیه گریف؛
یوه آله ده چې د زده د عمل گراف اخلي.

کارډیوگرام (kārdiyogrām) نر.م. کارډیه گریم، د
زده د عمل یا خوشېدو یوریکار.

کاروانه (kārwaná) بنخ.م. سرکاری دودی؛
 کروانه، قروانه؛ (۱) هغه لوی دېگ چې د
 نظامي افرادو لپاره باندې شوی وي؛ (۲) هغه
 سربوین لرونکی ستل غوندي لوبی چې خواړه
 په کې وي.

کارواني (kārwaní) ص.نب. (۱) جریه وال، په
 کاروان اړوند؛ (۲) د کاروان غړی.

کاروایی (kārwayí) بنخ.م. وگ. کاروایی.
 کاروبار (karübār) نر.م. (۱) کار، کسب وکار؛
 (۲) بوختیا، مصروفیت، مشغولیت.

کاروباري (karübārí) ص.نب. (۱) د کار خاوند،
 کاریگر، بوخت؛ (۲) مج. «تجار»، تاجر.

کارور (kārwar) د کارور، د گټې اخیستنې وړ،
 کارآمد.

کاروزیار (kāzzyār) هڅه وهاند، کاروکوبین،
 کاروزحمت، کاروکړاو.

کارول (kārawál) مص.مت. (۱) استعمالول (۲) کار
 ترې اخیستل؛ (۳) لگول؛ (۴) ویا له پاکول یا
 ایستل.

کارونځی (kārwanjāy) د کارونې ځای، د
 استعمال ځای.

کارونوړ (kārwanwāf) د کارونې یا استعمال وړ.
 کارونه (kārawána) بنخ.م. کارول، استعمال.

کارویش (kārweš) د کارویش، د کار تقسیم.
 کاره (kārā) بنخ.م. (۱) کاری، اوږده، کم سوړې د
 لښتو جوړ شوي توکري؛ (۲) یو ډول ږدن دي؛

(۳) هرکاره، کړځی.

کاری (kārāy) بنخ.م. (۱) د انګورو کواره (سوده،
 کجاوه)؛ (۲) وگ. خلیج؛ (۳) وگ. کاره (۱).

کاري (kāri) ص.نب. (۱) کاریگر؛ (۲) د مهارت
 خاوند؛ (۳) د کارور؛ (۴) اغېزناک، مؤثر.

کارگاه (kārgāh) بنخ.م. (۱) کارخونه؛ (۲) کډی،
 کڼی، تنسته، د اوږدلو آله.

کارگتیه (kārgāta) بنخ.م. د کار گتیه، کارمزد.
 کاریگر (kārgār) ص.نر.م. ج. وگ. کاریگر.

کارگوتی (kārgótay) نر.م. وړوکی کار، سپک
 کار، د کار مصفر.

کارگه (kārgā) نر.م. وگ. کارغه.
 کارگه ټکی (kārgātakay) بنخ.م. پنډهرک،

پنیرک، ټکسی، ټکلی، پنهرک، یو ډول سابه
 دي.

کارنامه (kārnāma) بنخ.م. (۱) د یوه شخص د
 تېرو اعمالو په اړه لیکنه؛ (۲) توره، توپانی،
 د یوه چا ستر کاریا تاریخي چاره.

کارند (kārand) فا.ص.نب. کاریگر، فعال، ټکره.
 کارنده (kārandá) ص.نب. د کارند مسؤنث،

کاریگره، فعاله، ټکره.

کارنر (kānar) نر.م. د فوتبال په لوبه کې چې گیند
 دخپل گول په امتداد له کرښې څخه ویاسي

کارنپوال (kārnwāl) نر.م. کارنپول، کارناوال؛
 (۱) وگ. فستیوال^(۱)؛ (۲) دمسیح^(۲) د ظهور د
 اختر تفریحې ورځې.

کاروالا (kārwāla) ص.نب. نر.بنخ.م. ج. د کار
 خاوند، کارپوه، د کار استعداد لرونکی.

کاروان (kārwān) نر. (ج. کاروانونه) (۱) جویه، د
 سوداګرو، حاجیانو او داسې نورو یوه ډله چې یو

ځای سفر کوي؛ (۲) داوښانو، اسونو، موټرونو
 کتار.

کاروان بوتی (kārwānbutay) نر.م. یو ډول
 سارایي سپین بوتی دی.

کاروان سراي (kārwānsarāy) نر.م. د کاروان
 د تم کېدو ځای یا سراي.

کاربانه (kāryāna) بنخ. م. یو دول نبات دی چې د
پدنو او غوښتو په څېر پانې کوي.

کاربدل (kāredā) مص. ل. (۱) استعمالېدل؛ (۲) کار
غني اخستل کېدل؛ (۳) مصرفېدل؛ (۴) د ويالې
پاکېدل.

کاريز (kārez) نر. م. تر څمکې لاندې د اوبو مجرا.
کاريزک (kārezāk) نر. م. (۱) وگ. کاريزه؛
(۲) کاريزه، يو نبات دی چې بڼه خوند لري.

کاريزکن (karezkan) نر. م. کاريز کيندونکی،
کاريز ايستونکی.

کاريزه (kāreza) بنخ. م. کاهريزه، کاريزی،
کاريزک، يو دول ازغن بوتی دی.

کاريزي (kārezi) ص. نب. تر کاريز لاندې، هغه
څمکه چې د کاريز په اوبو خړوبېږي.

کاريزه (kāreza) بنخ. م. وگ. کاريزک (۲).

کاريس (kāris) نر. م. د غاښونو چينجن والی، د
غاښو چينجن توب.

کاريكاتور (kārikātor) نر. م. (۱) وگ. کارتون؛
(۲) بد ورته والی، قبيح شباغت؛ (۳) مسخره.

کاريكاتوريسټ (kārikātorist) نر. م. ج.
د کارتون انځورگر، کاريكاتور کښونکی.

کارينگر (kāringar) ص. نر. م. (ج. کارينگران) کارگر؛
(۱) کارکوونکی؛ (۲) کسبگر؛ (۳) ماهر، تکړه.

لايق؛ (۴) ازيار ايستونکی، زيار کښی.

کارينگري (kāringarī) بنخ. م. (۱) کار، کارکول؛
(۲) کسب کول؛ (۳) مهارت، لاس درلودنه؛

(۴) ص. نب. په کارينگر اړوند.

کارين (kārin) نر. م. (۱) غرنی للمه څمکه چې کله
کله کرله کېږي؛ (۲) بې حاصله څمکه.

کار (kā) نر. م. شنکار، کښور، جغل.

کارساغ (kārsāg) نر. م. ج. وگ. کارساو.

کارساو (kārsāw) ص. نر. م. ج. کارساغ، اوږد
مخى سړی چې په وجود خواروي؛

کارکار (kārkār) نر. م. نهايي بدحالي.

کارکوټ (kārkūt) ص. نر. م. ج. گارگونې ويښته،
گورگونې.

کارو (kāru) نر. م. وگ. کاري (۱).

کاروکور (kāru)kūr) نر. م. (۱) شوره، غوږ؛
(۲) د لوبو گلوډ اواز.

کاره (kāra) جن. (۱) اوماج، اماج، کاري؛ (۲) جن.
کاري، هغو اوبه چې په غلامتېم پرې معلوموي؛

(۳) بنخ. م. د درس گردان؛ (۴) کره، عمل.

کاري^(۱) (kāri) ص. نب. کارو، کوفته، قيمه،
تکېدلې، کوفته شوې غوښه.

کاري^(۲) (kāri) جن. (۱) کړو، لاوند، کار، لاون،
توډې شلومي؛ (۲) جن. وگ. کاره (۱)، (۲).

کاري (kāre) بنخ. م. کاره، د طالبانو د درس گردان.
کاري (kāray) بنخ. م. کاره، کاري، توکری، له

لښتو جوړه توکری.

کارين (kārin) ص. نر. م. ج. د کار، کارزينه، هغه
ځای چې کار او تيرې لري.

کارينگ (kāring) ص. نر. م. چپک، کوډ سترگی،
بېنگا، کرينگا، چپا، چنگره.

کاري واري (kārewāre) ص. نب. سست پست،
لټ، تمبل، شاور، لټ پټ.

کاز (kāz) نر. م. (۱) بياتي، قبيچي؛ (۲) د څنگلي
ځناور غار؛ (۳) څپره، کودی؛ (۴) جنغوزی؛

(۵) سمخ، کنډر؛ (۶) وگ. قاز؛ (۷) څله، شوق.

کازمن (kāzmañ) نر. م. تلوسه لرونکی، لېوال،
ارزومند، غوښتونکی.

کازمني (kāzmani) لېوالتيا، څو مني، علاقمندی،
کازميک (kāzmik) ص. نر. م. ج. کوزميک.

کازي خر (kāzixār) نر.م. زنځه، ماما غواگي،
پوه وړه حشره ده، ډېرې پښې لري.
کاز (kāz) ف. ۱) د کارول او کښل فعلي بنسټ دی؛
۲) نر.م. مینه، تلوسه، شوق.
کاريل (kāzhal) نر.م. کور، کېږل، يو ځناور دی.
کارول (kazal) مص. مت. کښل، وپستل، اېستل،
باسل، وکښل، رابښکل.
کاره (kāzā) نر.ج. خوړ، ويلی، کاره ويلی،
باديان، کلوو.
کاره ويلی (kāzāwilānāy) جن. باديان.
کاسب (kāсіб) ص. نر.م. ج. ۱) کسبگر، د کسب
خاوند؛ ۲) سوداگر؛ ۳) حاصلوونکی.
کاسبگر (kāsbārg) نر.م. د طاسبگر په قاعدو
کې زرغونه پازه (وگ. طاسبگر).
کاست (kāst) نر.م. ۱) دروه، درواغ؛ ۲) وگ. کاست.
کاست (kāst) نر.م. کاست؛ صنف، طبقه، ذات،
قوم، ذات پات، بړن، دهند ارثي مذهبي فرقه.
کاستيک (kāstīk) ص. نر.م. ج. خوړونکی،
فاسدوونکی، هغه چې د کېمياوي تعامل په
وسيله ژوندي نسج له منځه وړلای شي.
کاسني (kāsnī) جن. کاسنی، خړبوله، تریزه، تریڅه،
سبگولی، شېگولی، يو ډول تریخ بوټی دی.
کاسونى (kāsunāy) نر.م. يو ډول نبات دی چې
سورگل کوي، خلک يې خوړو ته پخوي.
کاسه (kāsa) بڼخ.م. نس لرونکی مدور لوبښی.
کاسه گرب (kāsaḡrab) نر.م. کېشپ، کشپ،
شمشټی.
کاسي (kāsi) نر.ج. کاسيان، په پښتنو کې د سرين
نېکه د دريم زوی اولاده.
کاسی (kāsay) بڼخ.م. گوتړی، تاکی، پتق، پتېخ،
د غولکې اوليندې د څرمنې توتې.

کاسير (kāsir) نر.م. ج. بدلمنی، زناکار، زانی،
بدسترگی.
کاسيره (kāsirā) ص. بڼخ.م. ۱) بدکاره بڼځه،
بدلمنی، فاحشه؛ ۲) مرداره، پرشوق او بڼټی؛
۳) بڼخ.م. وگ. کسیره؛ ۴) ده پاڅه وپش، په
سیستم کې د ځمکې د اندازې مقیاسي معیاري
واحد دی چې دیوې پیسې څلورمه برخه کېږي.
کاسيري (kāsirī) بڼخ.م. کاسيروالی، بدلمنی،
زناکاري.
کاش (kāš) ند. ۱) وگ. کشکې؛ ۲) نر.م. قاش،
د تمانچې پوښ؛ ۳) د زین پوښ؛ ۴) توتې، پره،
چنډه.
کاشري (kāšrāy) نر.م. وگ. کاشين ۱).
کاشف (kāšif) نر.م. ج. ۱) کشف کوونکی،
رابښکاره کوونکی، راپېدا کوونکی.
کاشکي (kāške) ند. وگ. کشکې.
کاشواز (kāšwāz) نر.م. ج. ۱) کلاتکار، مشروت؛
۲) مچ. سودر، احمق.
کاشوغه (kāšūḡa) بڼخ.م. وگ. کاشوغه.
کاشي (kāsi) ص. نب. نر. بڼخ.م. ج. ۱) ساده یا
نخش لرونکی او لعاب داره (خښته)، کاشين؛
۲) نر.م. ج. کاشي کاري شوی.
کاشيگر (kāšigār) ص. نر.م. د کاشيو جوړولو
کسبگر.
کاشين (kāšīn) نر.م. ۱) کاشري، تڼاره، لوی
خاورين لوبښی؛ ۲) وگ. کاشي ۱).
کاظم (kāzīm) ص. نر.م. ۱) زغمونکی، درد سره
تېرونکی؛ ۲) خاموش، ساکت.
کاغ (kāḡ) ص. نر.م. ج. ۱) هوښيار، پوه، دانان؛
۲) احتیاط کاره؛ ۳) د کاغی اواز؛ ۲) کانگه؛
۴) نر.م. وگ. کارگه.

کاغذوب (kāgtób) نر.م. ۱) کاغذ والی، هوپھاری،
شیرک توب؛ ۲) احتیاط.

کاغذ (kāgáz) نر.م. چغز، یوه نازکه، د تاو بدو او
کتهدو ورده (پانده) ده چې په لیکلو، چاپ،
دیکو... کې کار غني اخلي.

کاغذ باد (kāgāzbád) نر.م. بادبوه، کاغذباد،
پتنگ، گودي پران، گودي.

کاغذ دانسی (kāgāzdanós) نر.م. هغه توکری
یا لوبی چې ناکاره کاغذونه په کې اچوي.

کاغذی (kāgāzī) ص.نب.نر.بنخ.م. ۱) په کاغذ
لرونده؛ ۲) د نازک قشر لرونکی - کاغذی بادام؛
۳) نر.م. لیک ورونکی.

کاغل (kāgāl) نر.م. لست، لپست.

کاغمه (kāgámá) نر.م. قائمه، قاغمه؛ ۱) یو ورین
توکری؛ ۲) یو ډول نری او قیمتی تغردی.

کاغه (kāgā) بنخ.م. وگ. کاغی.

کاغی (kāgāy) بنخ.م. زاغچه، کواغی، توره،
تر کارگوره او حلاله مرغی ده مکوبنه یې سره
وي.

کاف (kāf) نر.م. د «ک» د توري اواز او تلفظ.

کافر (kāf(á)r) ص.نر.م. ج. ج. کافران، کاپر،
۱) کفر کونکی؛ ۲) بې ایمانه، بې دینه.

کافر گل (kāfirgwál) نر.م. وگ. لمرگلی.

کافري (kāfirī) بنخ.م. ۱) کفر، بې دیني، نامسلماني
۲) ص.نب. د کافر، کافر ته منسوب.

کافور (kāfūr) جن. یو ډول سپینه، الوتونکی ماده
ده چې د کافور له ونې څخه لاس ته راځي.

کافي (kāfi) بنخ.م. کاپي؛ ۱) کافه، چای خونه،
قهوه خونه؛ ۲) هوتل، رستوران؛ ۳) وگ. قهوه

۴) ص.نب.نر.بنخ.م. بسيا، بس کېدونکی،
بې نیازوونکی؛ ۵) نر.م. (مو.) د سري راگ

له پنځو راگنيو څخه يوه سنگير نه راگني ده.
کافین (kāfin) جن. کې فېين، د قهوي جوهر؛ طبي
دارو دی او په قهوه، ککو، چایو او کولا کې
پیدا کېږي.

کاک (kāk) نر.م. کوک؛ ۱) په تیسره پنځه شوي
ډوډی؛ ۲) خورده ډوډی؛ ۳) خیراتي ډوډی چې

د وچکالی په وخت کې پنځېږي؛ ۴) څنگه،
کارک، د کارک خولبوری، د کارک خولپوتی.

کاکا (kākā) نر.م. اکا، تره، د پلار وروډ.

کاکا و (kākāw) بنخ.م. جن. وگ. ککاو.

کاکتوس (kāktús) نر.م. وگ. زقوم.

کاکری (kākaráy) ص.بنخ.م. ج. کاکری، غاري،
کاکری لنډی؛ چې له دوو مسریو څخه جوړ شوي

دي. هره مسری یې اته اته سېلابه لري.

کاکک (kākák) نر.م. کاکاگی، د کاکا مصفر.

کاک کش (kākkás) نر.م. هغه آله چې د بوتل
کاک پرې ایستل کېږي.

کاکل (kākul) نر.م. ۱) پېکی، پېچکه، پلکی،
وریل، خونډی؛ ۲) څنې؛ ۳) گورگوتی وینستان.

کاکلي (kākulī) ص.نب.نر.بنخ.م. ۱) پېکی
لرونکی، کاکل لرونکی؛ ۲) څنور، خونور؛
۳) بنخ.م. یوه حشره خورونکی مرغی ده.

کاکنج (kākánj) جن. ږدن، غوښت غوندي يودول
غله ده (وگ. ږدن)

کاکو (kākó) نر.م. ۱) اکا، کاکا؛ ۲) مشر او سپين
ږیری ته د احترام په ډول ويل کېږي.

کاکوتي (kākūtī) بنخ.م. ج. کالکوتی، ویلنی، د
یوه نبات خوشبویه او خوندوري پاتې دي.

کاکوره (kākorá) بنخ.م. ۱) پېر سېدلی څای؛
۲) ډره بازی، یوه لویه ده؛ ۳) منځونې؛ مرغونې؛

۴) تر تری، تنله.

کال خوای (kālxwāy) نر.م. ج. ۱) دواک ار
 اختیار شهبستن؛ ۲) خیرخواه.

کالدانه (kāldānā) بنغ.م. سالدانه؛ یوه دانه ده
 چې د انسان پر بدن راخپږي.

کالر (kālar) نر.م. ۱) دکمیس غاړه، گریوان، دخت
 غاړه؛ ۲) د سپي یا آس د غاړې چرمي طوق.

کالنبود (kālsōd) نر.م. کلیز، کال هینداره، جنتری.

کال غوته (kālgwāta) بنغ.م. کالیزه، تلین.

کالک (kālak) نر.م. وگ. کالکه.

کالکچو (kālakacū) نر.م. ج. د مالوچو د نډر، د
 مالوچو د بوتی د ونډی.

کالکنډی (kālkandāy) نر.م. وگ. کالکونډی.

کالکوچ (kālkūč) نر.م. ۱) کوز؛ ۲) تاو راتاو،
 پېچلی، نغښتی؛ ۳) نر.م. مکر، فریب، چل.

کالکوچکه (kālkočāka) بنغ.م. کالکوچه،
 کالکوچی؛ ۱) غوردانگی؛ ۲) په یوه چاره کې
 خنډ پیدا کول.

کالکوچن (kālkočān) نر.م. کالکوچی؛ ۱) چلی،
 درو هلی، چلباز؛ ۲) کر کېچن، جنجالی، سر تمبه
 ۳) پېچلی، مغلوق؛ ۴) مج. کور.

کالکولتیک (kālkolitik) نر.م. وگ. فلز.

کالکونډی (kālkūndāy) نر.م. ۱) د ستمبول،
 کار کونډی؛ ۲) اوم خټکی، اومه خریوزه.

کالکه (kālāka) بنغ.م. تپوسی، د پنبې غوزه، د
 مالوچو غوزه.

کالکی (kālakāy) بنغ.م. د (پانی) گیاه ته ورته
 یو ډول بوتی دی.

کال گته (kālgāta) بنغ.م. د کال گته، کالنی فایده،
 کلنی عاید.

کالنی (kālanāy) ص. نر.م. ۱) کلنی، په کال اړوند؛
 ۲) بنغ.م. کالیز، تلین.

کاکونډی (kākūndāy) نر.م. کار کونډی، مرکونډی،
 یو سارای اغزن بوتی دی.

کاکي (kāky) بنغ.م. ۱) گونگت، گونگتی، چاچی
 د خوشایي حشره؛ ۲) بنغونه د احترام لقب.

کاکي (kāki) بنغ.م. کاکېچ، ډی، کاکیشکی؛ د
 هلکانو یو ډول لویه ده.

کاکېچ (kākéč) نر.م. وگ. کاکي.

کاکیشکی (kākiškay) نر.م. ډی، کاکي، کاکېچ،
 د هلکانو یو لویه ده.

کاگل^(۱) (kāgāl) نر.م. ۱) لېو، اخږ، رویکار؛
 ۲) جن. د دغه کار مواد.

کاگل^(۲) (kāgal) نر.م. یو ډول نل دی چې په اوبو
 کې راشین کېږي.

کال (kā) نر.م. (ج. کلونه) ۱) د ۳۶۵ ورغو یوه
 دوره چې پر ۱۲ میاشتو ویشلې ده؛ ۲) تلین؛
 ۳) انکر، اړه، ویره، منډو.

کال اینداره (kālindārā) بنغ.م. کال هینداره؛
 ۱) جنتری، کلیز؛ ۲) د یوه کال د پېښو یا چارو
 بیان یا راپورتاژ.

کالباره (kālbāra) بنغ.م. کالنی معاش، کالنی
 اجوره، کلنی تنخوا.

کالبید (kālbūd) نر.م. کالبوت.

کالبر (kālbūr) نر.م. ۱) وگ. کالبر؛ ۲) سالبره، هغه
 ونه چې یو کال مېوه کوي او بل کال یې نه کوي.

کالبوت (kālbūt) نر.م. کالبت، کالبید؛ ۱) بدن،
 جسم، تن، پږی؛ ۲) جسد، بې اروا بدن.

کالچ (kālij) نر.م. (ج. کالجونه) ۱) پوهنځی، د
 لوړو زده کړو موسسه؛ ۲) تر لسم ټولگی لوره
 تعلیمی موسسه.

کال خوا (kālxwā) ص. نر.م. کالخوايه، کالخوا؛
 ۱) واکمن؛ ۲) اداره کوونکی، څارونکی.

کالنی (kālanáy) بنیخ. م. ج. کلنی، خپرونه، کالنی
 نشریه، هغه خپرونه چې دیوه کال مهمې
 پېښې، مهم معلومات او... په لنډه توګه په کې
 لیکلې شوي وي

کالوري (kālori) بنیخ. م. ج. کالوري، فز. کالري،
 کیلري، د تودوخې د مقدار یويز (واحد).
 کالوري میټر (kālorimīṭar) نر. م. یوه آله ده
 چې د تودوخې مقدار معلوموي.
 کالوس (kālūs) ق. وگ. کالوسر.
 کالوسر (kālusār) ق. کالوس، سروکال، ګرده کال،
 ټول کال.

کالوني (kāloni) بنیخ. م. ج. کالوني، کولوني؛
 (۱) وگ. مستعمره؛ (۲) د سالرونکو اجسامو هر
 ګروپ؛ (۳) د ورتو باکټریاوو یو ګروپ.

کاله (kālá) نر. م. (۱) وگ. کهول؛ (۲) د کهول
 مغیره حالت.

کال هینداره (kālhindāra) بنیخ. م. وگ. کالیز.
 کالی (kāli) نر. ج. (۱) وسله؛ (۲) د کالی جمع.
 کالی (kāláy) نر. م. (۱) جامه، لباس، پوښاک؛
 (۲) ګانه، پسول، زیور؛ (۳) اسباب، سامان.

کالیبر (kālibār) نر. م. کالبر؛ (۱) اندازه، قالب؛
 (۲) چاپ، د توپک، توپ د میل د خولې دوره؛
 (۳) د گولی، کارتوس د قطر اندازه.

کالیز (kāliz) نر. م. کال هینداره، جنټري، تقویم.
 کالیزه (kālíza) بنیخ. م. کلیزه، تلین، کالنی.

کام (kān) نر. م. (۱) وگ. قوم؛ (۲) تالو، کومی،
 حلق؛ (۳) هدف، مرام، مقصد؛ (۴) یوه دانه ده
 چې د آس په تالو کې د اوریشود نه ورکولو له
 امله پیدا کېږي.

کامبوری (kāmbūray) نر. م. (۱) د وښو او ټانټو
 میده ګی؛ (۲) لکر، کانکر؛ (۳) مج. بې کاره شي.

کامبېله (kāmbelá) بنیخ. م. کمبېله، ګمبېله؛ یوه
 ونه ده؛ ددغې ونې صوه. سرې دانې لري.
 کام پرست (kāmparást) ص. نر. م. ج. پر کام
 مین، کام خوبوونکی. دخپل قوم (قام، قبيله،
 ملت، خېل) سره مینه لرونکی.

کام پروري (kāmparwarí) بنیخ. م. کام پالنه، د
 خپل قام (قوم، قبيله، ملت، خېل) پالنه.

کامچه (kāmcā) بنیخ. م. خمچه (ګوته)، ګچنې،
 خچنې، خچی، مچی، خنصر.

کام خور (kāmxór) نر. م. یو ډول غټ کب دی چې
 نور واړه کبان خوري.

کامران (kāmrān) ص. نر. م. (۱) بریالی، کامیابه؛
 (۲) بختور، نهکمرغه؛ (۳) عیاش.

کامگار (kāmgār) ص. نر. م. ج. وگ. کامران.

کامل (kāmil) ص. نر. م. ج. (۱) بشپړ، پوره؛
 (۲) بې عیبه، بې نقصه.

کاملآ (kāmilán) ق. په کامله توګه، په بشپړ ډول،
 په پوره ډول، ګرده، ټول.

کاملتوب (kāmltób) نر. م. بشپړوالی، کمال،
 کاملوالی.

کاملول (kāmlawál) مص. مت. تکمیلول،
 بشپړول، پوره کول، کمال ته رسول.

کاملېدل (kāmlédál) مص. ل. (۱) تکمیلېدل،
 بشپړېدل، پوره کېدل، که ال ته رسېدل.

کام ناکام (kāmnākām) ق. اجباراً، په مجبوریت
 سره، د مجبوریت له مخې، خامخا.

کامنویلت (kāmanwilt) نر. م. (۱) دیوه ملت یا
 دولت ټول خلک؛ (۲) دخلکو حکومت، خپلواک
 حکومت؛ (۳) دخپلواکو دولتسواتحادیه؛
 (۴) عامه هوساینه؛ (۵) ګډګټي، مشترک
 المنافع.

کانتیه (kāntā) بنغ. م. ۱) لویه جارو؛ ۲) دشولویو
مرض دی؛ ۳) پنجه، ددوی خورلو پنجه.

کانتی (kāntay) بنغ. م. ۱) اوانه، کوشر، دوتنه،
د کتاب پوښ؛ ۲) تاپوره، د تخرگ امسا؛
۳) د زین کاتی؛ ۴) تهکی، نیام.

کانتین (kāntin) نر. م. کیتین؛ هغه دوکان چې د
ښوونځی، پوهنتون، عسکر کور، محبس،
روغتون او یا... په غولې کې وي.

کانجر (kānjār) ص. نر. م. ج. هغه شوک چې بانه
یې د برزیات او په غیر طبیعي توګه رپېږي.

کانجن (kānjān) نر. م. ۱) د ارهت غټ عمودي میل
۲) ص. نر. م. ج. کود ووډ (سری).

کاندی (kāndāy) بنغ. م. سیپی، کاجوغه، قاشقه.
کاندي (kāndi) ف. ۱) کوی، د استمرارې حال صیغه
ده؛ ۲) کړي، د راتلونکې زمانې یوه صیغه ده،
د غایب مفرد او جمعې لپاره راځي.

کاندی (kāndāy) نر. م. ۱) لرګین کندی؛ ۲) کاندې
یا کانه د سرکنډی (یو ډول وایسه) په مانا
«ظفر اللغات» اخیستی دی.

کاندید (kāndīd) ص. نر. م. ج. نوماند، کاندیدا،
ولار، درېدلی، داوطلب، نامزد.

کاندیدول (kāndīdawāl) مص. مت. نوماندول،
داوطلب کول، درول، نامزدول.

کانډال (kāndāl) نر. م. کنډول، کودی، کودری، د
خاورین لوبښې پنډ کودرکی، خاورین سات
لوبښې.

کانډاکټر (kāndaktār) ص. نر. م. ج. ۱) لارښود،
رهنما؛ ۲) د موزیک لارښود؛ ۳) د سرویس
نګران؛ ۴) د برق د جریان تېروونکی جسم.

کانډوله (kāndōla) بنغ. م. یو ډول غرنی نبات
دی، بنغ یې د پتاي غونډې دی.

کامود (kāmod) نر. م. ۱) (مو.) د ډیپک راګ یوه
راګني ده.

کامه (kāma) بنغ. م. (تن.) «وېرګول»، ترونی،
چپه پېښ، په لیک نښو کې داسې (۱) یوه
علامه ده؛ چې په لوستلو کې د لنډ توقف او د
لېست ډوله کلیمو د بېلولو او... لپاره کارېږي.

کامی (kāmi) ص. نر. بنغ. م. د کام، قامی،
قومي، ملي، په کام اړوند.

کامیاب (kāmyāb) نر. م. ج. بریالی، موفق،
کامران، خپل هدف ته رسېدلی.

کامیابول (kāmyābawāl) مص. مت. کامیاب کول،
بریالی کول، موافقه کول، خپل هدف ته رسول.

کامیابېدل (kāmyābedāl) مص. ل. بریالی
کېدل، موفقېدل، هدف او هیلې ته رسېدل.

کامیون (kāmiyūn) نر. م. ۱) درې، تپته او کلکه
عراډه چې مالونه په کې وږي؛ ۲) واګون، ترکی.

کان (kān) نر. م. (ج. کانونه) ۱) معدن، درنګ؛
۲) نل، نی؛ ۳) پښت، نسل.

کانا (kāna) ص. نر. بنغ. م. ج. کانا، بېرا،
ساده، سوډر، شوده.

کانال (kānāl) نر. م. (ج. کانا لونه) کینل؛ ۱) د اوبو
رسولویا بیولو لپاره اویزه مصنوعی لاره؛

۲) نهر، پاتاو، لویه ویا له.
کانپوهنه (kānpohana) بنغ. م. کانپېژندنه، معدن
پېژندنه.

کانپېژاند (kānpēžand) ف. نر. م. کانپوه، معدنپوه،
د کان متخصص.

کانټار (kāntār) نر. م. غټه چوونګښه، لویه ژېړه
چوونګښه.

کانټور (kāntūr) نر. م. کونټور، خاکه، طرحه،
دیوه شکل، کتلې، خاورې... خاکه.

کانکن (kankan) ف.ا. ن.م. کان کیندونکی، کان ایستونکی.

کانکور (kānkōr) ن.م. کنکور؛ (۱) په ازموینه کې د گډون مسابقه، رقابتي ازموینه؛ (۲) گډه مرسته؛ (۳) گډه، جمعیت، ازدحام.

کانگر (kāngār) جن. کار، کانگر، جغل، شگه، میډه تیره.

کانگرېس (kāngriś) ن.م. کنگره؛ غونډه، سره راتولسېدنه، غونډېدنه، اجلاس، اسامبله، انجمن، میتنگ.

کانگرو (kāngaru) ن.م. کانگورو؛ له کښوره لرونکو حیواناتو څخه دی.

کانگره (kāngara) بنځ.م. وگ. کانگرېس.
کانگر (kāngār) ن.م. ج. کانگر، مراوی، جینګ، زمول، شپته.

کانگلو مریټ (kānglomareṭ) جن. (جیا.) کانکلامریټ؛ درسونې تیسو یو ډول دی.

کانگو (kāngō) بنځ.م. کونګ، کونګی، بوم، جغد، یوه مرغی ده چې د ورځې څه نه ویني خو په تیاره کې لیدل کولای شي.

کانگوره (kāngora) ص. بنځ.م. ج. منبتي ژبه، نښتي ژبه، تله.

کانګه (kānga) بنځ.م. (۱) خواگر څمېدنه، قی، استفراق؛ (۲) کونی، یوه خزنده ده چې د مالو په غوړو او پوستکي کې وي او وینه یې څېښي.

کانګي (kāngē) بنځ.م. قی، استفراق، گرځون.

کانګي (kāngay) بنځ.م. انگازه، ازانګه، د پیریانو غږ، د اولز غبرګون.

کانون (kānūn) ن.م. (۱) ازوغالی، اوزتون؛ (۲) د قانون مفن؛ (۳) مرکز؛ (۴) کوره.

کانډیاتي (kāndyāti) جن. کنډیاتي، اوم کنډ، خام کنډ، کنډ، کنډا.

کانډیال (kāndyāl) ن.م. د بوردوکی د کورنۍ یو ډول څو، بې پانو او شیدې لرونکی نبات دی.

کانره (kānara) بنځ.م. (مو.) کانهر، کانهره، کانره، د دیک یوه راګني ده.

کانسرو (kānsārw) جن. وگ. کنسروه.
کانسوننټ (kānsūnānṭ) ن.م. صامت، اصلي

غږ؛ (۱) هغه اواز چې د هغه د ادا کولو پروخت د صوتي اعضاوو د تماس له امله د هوا په جریان کې انسداد یا بندښت پېښ شي؛ (۲) په تون کې هارموني لرونکی.

کانغوزک (kānguzāk) ن.م. تمبور، د مرغی نیولو لومه چې په غونډارې خټه کې اېښودل کېږي.

کانفېډرېشن (kānfidreśān) ن.م. کانفډراسیون، اتفاق، یووالی، یو لاس کېدنه؛ (۱) د څو تنظیمو یوون؛ (۲) د خپل منځي مرستې دفاع او... د څو دولتو یوون (اتحاد).

کانفلور (kānflōr) جن. کارن فلور، د پیرني اوره، د دانو غلو اوره، د یو ډول جوارو اوره.

کانکرت (kānkrāt) ن.م. باتور، روپېدر، د بازو کورنۍ یو ښکاري مرغه دی.

کانکرېټ (kānkrēṭ) جن. کانکرېټ؛ یوه ډېره کلکه او سخته ماده ده چې د شګو، سیمینټ او اوبو له گډون څخه جوړېږي.

کانکرېټول (kānkrēṭawā) مص. مت. (۱) له کانکرېټ څخه جوړول؛ (۲) مشخصول، ټاکل؛ (۳) مچ، کلکول، سختول.

کانگر (kāngār) ص. ن.م. ج. (۱) کانگر، مراوی، زمول؛ (۲) بې پانو ډنډرې؛ وگ. کامبوري.

کانی کرپ (kānikráp) نر.م. ۱) د سپارکی لویه، سپرلو، د کوچنیانو لویه ده؛ ۲) د ژوندې د پل جوړونکی؛ ۳) ترپلونکی، ترپندی.

کانی کودی (kānikawdi) نر.ج. لوبښي کودی، د کاله لوبښي، د کور شیان، اثاث البیت.

کانی کورم (kānikwram) نر.م. ۱) بهښي وړی کېدل؛ ۲) کانیکرام.

کاواک (kāwák) ص. نر.م. ج. کاواکه، بې باک، بې پروا؛ ۱) سست او د لوېدو په حال؛ ۲) تش، گوگ؛ ۳) بې اختیاره (سړی)؛ ۴) مچ، پوچ خولی.

کاواکي (kāwāki) ص. نر.م. ۱) اوگ، کاواک؛ ۲) ښځ. م. ج. کاواکوالی؛ ۳) ددوالی.

کاواکي (kāwāke) ښځ.ج. اپلتي، پرتي، بې مانا او بې ځايه خبرې.

کاویای (kāwbāy) نر.م. ج. وگ، کویای.

کاوچوک (kāwčúk) نر.م. د یوې ونې نوم دی.

کاوچه (kāwčá) ښځ.م. چپرکت.

کاوړ (kāwār) نر.م. خوشکه، قهر، غوسه، غضب.

کاوړېدل (kāwredál) مص.ل. قهرېدل، عصبي کېدل، په غوسه کېدل.

کاوه (kāwá) جن. ۱) قهوه؛ ۲) خورښوی شین چای؛ ۳) ښځ.م. د برقي شیانو د لېم کولو یوه برقي آله ده.

کاوین (kāwín) نر.م. خوره، د واده د ورځې ډډی.

کاه (kāh) ښځ.م. کا، خارښت، بخار، گریدنه.

کاهبر (kāhbar) نر.م. لویه ستنه، د غونډې ستنه، هغه ستن چې د بوجی او جوالونو خولې پرې گنډي.

کاهشته (kāhistá) ص. نر.م. ۱) خارښتي؛ ۲) پمن؛ ۳) مچ، بدلونگ.

کانه (kāna) ښځ.م. ۱) بد از مېښت، ناڅاپي پېښه؛ ۲) مصیبت؛ ۳) معامله؛ ۴) دمخ پورتنی برخه ۵) د مرغی وزد؛ ۶) اوگ، کانا؛ ۷) خسوسا؛ ۸) سرکنډی، یو ډول وانه دی؛ ۹) د عینکو فریم.

کانه وانه (kānawāna) ښځ.م. ج. کانې وانې؛ ۱) عجیبه پېښه؛ ۲) آنه بانه، څنگه اوولې، هغه دا.

کانی (kāni) ص. نر.م. معدني، له کان سره تړلی.

کانی (kānáy) ښځ.م. ج. ۱) د وښو خاشه، د وښو ډکي؛ ۲) د غوړ سوره؛ ۳) نل، دورمه، د نې قلم؛ ۴) د اړې سوهان؛ ۵) د چرگ د ښکې ښځ؛ ۶) د چلم نل؛ ۷) د غشي سر؛ ۸) والی، لښتی؛ ۹) اکانی، د تره د ښځې لقب.

کانې (kāne) ف. کوی، لکه: څه کانې؟

کان (kān) نر.م. ۱) د شپږی د ونې په شمېر یوه غرنۍ ونه ده؛ ۲) نر.م. ج. وگ، کار.

کانا (kānā) ص. نر.م. وگ، کانا.

کاناو (kānāw) نر.ج. کنا، د پښ (آهنگر) سامان و اسباب.

کانه (kāna) جن. بدگال، د لوڅو گل.

کانی (kānáy) نر.م. ج. کانې؛ ۱) وړه غونډه تیریه؛ ۲) د وزن کولو ډبره؛ ۳) د سیند د غاړې ښویه ډبره؛ ۴) قیمتي غمی؛ ۵) ص. نر.م. کانا، کانا؛ ۶) کوز سترگی؛ ۷) په یوه سترگه وړند.

کانی (kānáy) ف. کوی، کړی، کانې.

کانی تګ (kāniták) ص. نر.م. تیري ماتوونکی، تیري ایستونکی، گتې یا ډبرې ماتوونکی.

کانیز (kāniž) ص. نر.م. کانووالا، کانیزه؛ ۱) د تیري له کانې یا ډبرې جوړ؛ ۲) قیمتي غمی؛ ۳) سخت، کلک؛ ۴) مچ، سخت زوی، ظالم.

کباب (kabāb) نر. م. ورته، ۱) هغه غوبنه چې پر اور يا په انگار يا غورو کې پخېږي؛ ۲) سوی، ورت، ستي؛ ۳) د چا په مينه کې غرق.
کبابه (kabābā) جن. وگ. ډنبري.
کبابه چيني (kabābačini) جن. وگ. «ډنبري» او «کبابه».

کبابهدل (kabābedāl) مص. ل. ۱) غوبنه په اور، انگار يا غورو کې ورتهدل؛ ۲) ترېې رحمه کلک انتقاد لاندې راتلل؛ ۵) مچ. د مينې په اور سوخهدل.

کبار^(۱) (kubār) ص. نر. م. ج. ستر، لوی، غټ.
کبار^(۲) (kibār) نر. ج. د کبير جمع.

کبار (kabār) نر. م. ۱) ليلام؛ ۲) پرزې، د موترونو او نورو شيانو زاره سامانونه او پرزې.

کباري (kabāri) ص. نب. ۱) په کبار اړوند؛ ۲) ليلامي؛ ۳) فا. نر. م. کبار پلورونکی.

کباري (kabāriy) بنځ. م. چينه، چين.
کبدي (kabādi) بنځ. م. (ج. کبدي) (لو). کودي، کوديکت، کت کبدي، يوه لويه ده.

کبر (kibar) نر. م. ۱) لوي، غرور، تکبر؛ ۲) خان غوښتنه؛ ۳) ناشکري؛ ۴) مچ. تباهي، بريادي؛ ۵) لويوالی، سپين ږيرتيا، بډ اتوب.

کبرا (kubrā) ص. بنځ. م. ج. کبري ۱) د اکبر مؤنث، لا لوی؛ ۲) من. لويه قضيه، دوهمه قضيه.

کبرجن (kibarjan) ص. نر. م. ج. خانتما، ۱) کبر کونکی، لوی چری، متکبر، مغرور؛ ۲) مچ. ناشکره.

کبرحن (kabarčan) نر. م. يوه ډول برگی څنگلي مرغه دی، مڼوکه يې اوږده ده.

کبرداغ (kabardāg) نر. م. ډبره غوبنه چې دڅو ورځو لپاره په يوه ځل قورمه شي.

کاهنبت (kāhāst) نر. م. کهنبت؛ ۱) سودا، گروم و سواس؛ ۲) خارنبت، پم؛ ۳) مچ. عبث.

کاه گل (kāhgī) نر. م. جن. ليو، اخير.

کاهل^(۱) (kāhūl) ص. نر. م. (ج. کاهلان) ۱) لتې، سست، بهکاره؛ ۲) بې حرکته.

کاهل^(۲) (kāhāl) مص. ل. ۱) پمن کېدل، پمنهدل؛ ۲) خارنبت کول، خارنبتهدل.

کاهله (kāhala) بنځ. م. (ج. کاهلي) ۱) لتې، تنبلي، سستي؛ ۲) بې حرکتې.

کاهلي (kāhili) بنځ. م. ۱) لتې، سستي، تنبلي؛ ۲) بې حرکتې، بهکاري.

کاهن (kāhin) نر. م. ج. ۱) غيب ويونکی، پالين؛ ۲) د پخوانيو مسيحيانو او يهودو روحاني مشر.

کاهني (kāhini) بنځ. م. ۱) غيب وينه، غيب وينگ؛ ۲) د کاهن کسب.

کاهو (kāhū) نر. م. ج. کاوو، يوه ډول گتور سابه دی چې اومه خورل کېږي.

کاهي (kāhi) نر. م. کاهي، کايي، کويي، د کلا چاپره خندک.

کاييل (Kāyil) نر. م. (بر). کويل، گوت، گوتک، هغه سيم چې داستواني په شکل پېچل شوی وي.

کايينات (kāyinat) نر. ج. ۱) موجودات، دنړی موجودات؛ ۲) نوی پيدا شوی، حادثه؛ ۴) نامحدوده او بې انتها فضا.

کايينه (kāyāna) بنځ. م. قصاص.

کايي (kāyi) ص. نب. ژور، عميق.

کب (kab) نر. م. ماهي، دسرې وينې لرونکی گروپ هره عضوه چې په اوبو کې اوسي.

کبا (kabā) بنځ. م. د ماما لونگی، هغه پيسې چې د واده په ورځ د زوم له خوا د ناوې د ماما د لونگی په نامه ورکول کېږي.

کبرغان (kabrǵan) نر. م. ۱۰ کبرھی، نر سولاک لوی، تور ژسر ته مایل لهرنی حیوان دی؛ ۱۲ ص. یوه ول سابه دي.

کبرغی (kabrǵny) نر. م. وگ. کبرغان (۱). کبریآ (kibrıyá) بنغ. م. ۱۱ لوی واله، عظمت، لوی؛ ۱۲ غرور، تکبر؛ ۳ د خدای (ع) یو نوم.

کبر (kabr) نر. م. کبر، کلک پوی چې اس پرې تری. کبل (kabal) نر. م. ج. ۱ د چمن وابنه؛ ۲ کیلی، مشهور وابنه دی.

کبله (kábala) اد. کبله، له امله، په سببه. کبلی (kabláy) نر. م. ۱ د هوسی بچی؛ ۲ د ماشومانو یو ډول ناروغی ده.

کبلی پانه (kabláypána) بنغ. م. یو ډول وابنه دی چې د پسرلي په پای کې راشنه کېږي.

کب نیوونی (kabniwúnay) ف. نر. م. کب نیوونکی، شوک چې کبان نیسي.

کب نیونه (kabniwana) بنغ. م. کب نیوی، ماهی نیونه.

کبودچه (kabūdčá) بنغ. م. کبودچه، د کرکولی (قره قولی) یو ډول شین پوستکی.

کبوده (kabúba) بنغ. م. ۱ شیره، نری حلوا؛ ۲ الهی، کاچی، روز.

کبودی (kabúray) نر. م. ج. کبودی (۱) کوچنی کب، وړوکی ماهی؛ ۲ مج. د بدن ماهیچه.

کبودی (kaboráy) نر. م. د گودې ژاوله، د گودې جاوله.

کبول (kábul) نر. م. سوغات، تحفه. کبی (kabi) بنغ. م. ۱ اخود؛ ۲ ترسبری، ترسری، د اس ترسبری.

کبیر (kahir) ص. نر. م. ج. ۱ لوی، ستر، غټه؛ ۲ نوره غمکه؛ ۳ مو. د نغو د شمولو لپاره.

کدی بدلی؛ ۴ عر. د شعر یو بحر دی.

کبیر (kibirá) ص. بنغ. م. ج. ۱ د کبیر مؤنث؛ ۲ ستره؛ ۳ بنغ. م. د لهرمنې یا کاغذ مېچ شوی توتو چې سوچیان د هغې په اندازه چاته پښې یا خپلې یا بوتونه جوړوي.

کبیسسه (kabisá) ص. نب. نر. بنغ. م. هغه کال چې ۳۶۶ ورځې وي، دا ډول کال په هرو شلور کلو کې یوه پلارځي.

کپ (kap) نر. م. ۱ لړزه، ریږدېدا؛ ۲ نوری، مری؛ ۳ د پښې د منځ تلی؛ ۴ کپه، تلی، یوه خوله، یوه کپه میده پوډر.

کپ (kup) ص. نر. م. وگ. کوپ.

کپتان (kiptán) ص. نر. م. کپتن (۱) کفتان، د یوې ډلې یا په تولگي کې مشر؛ ۲ عس. تورن، د لومړی بریدمن او جگتورن تر منځ رتبه.

کپتلیزم (kapitalizam) نر. م. وگ. پانگوالي.

کپر (kapár) ص. نر. م. ۱ السوده ژوره، نااواره؛ ۲ نر. م. کاپر، مس؛ ۳ کپره، کپری، ککره.

کپرک (kaporák) نر. م. ۱ السوده ژوره، ښکته پورته، غوچاري غوچاري سرک؛ ۲ د اوبو په سرنازک کنگل؛ ۳ خره، هغه خټه چې تر باران یا سېلاب وروسته پر ځمکه وچه شي.

کپرلی (kaporáláy) نر. م. یو ډول غوند بوتی دی، سره اغزي لري.

کپر مزی (kaparmāzay) نر. م. کاپرمزی، وگ. زنار.

کپره (kaporá) بنغ. م. کپری، ککری، کوپری.

کپره (kaprá) بنغ. م. یو ډول توکر دی چې کتابونو ته د پوښ په ډول ورکول کېږي.

کپری (kaporáy) بنغ. م. وگ. کپره.

کپریل (kaprıl) نر. م. د کاشیو جوړولو کارخونه.

کپر (kapár) نر. م. (۱) د آس د تیر لور او د پیری؛
 (۲) نر. ج. لوبی، اسباب؛ (۳) نر. م. بوتی، شله
 بیتی، سرخی غوښه؛ (۴) د توکر او عینو نورو
 شیانو توتیه یا پارچه؛ (۵) د سهې د خواره لوبی؛
 (۶) د کمند مضبوط پیری؛ (۷) مات خاورین
 لوبی.

کپر کی (kaparkáy) نر. م. کپردی، خیمه، خرگاه.
 کپره (kaprá) بنخ. م. کپرا، (۱) توکر، رخت، تکه؛
 (۲) کالی، جامه، لباس.

کپری (kapráy) نر. م. کنډول، د خاورین لوبی
 پارچه چې کار خنی اخیستل کېدای شي.
 کپری^(۱) (kapráy) بنخ. م. (۱) غمیر، غمیره، کشتی،
 پالوانی؛ (۲) د توپک د دارو دبه یا لوبی.
 کپری^(۲) (kaparáy) نر. م. (ج. کپوری) کپوری،
 غری، د بدن ماهیچه.

کپریی (kaprayí) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. له کپری
 جوړ؛ (۱) د توکر، درخت؛ (۲) د کپری.
 کپس (kapás) نر. م. وگ. قفس، پنجره.
 کپسول (K(i,a)psól) نر. م. (۱) کوشکوری، داسې
 شی چې منځ یې تش وي؛ (۲) یو کوچنی، د حل
 کېدو وړ، جلا تینی محفظه چې یو دوز درمل په
 کې قید وي.

کپ کپ (kápkap) ق. توتیه توتیه، پارچه پارچه.
 کپله (kapála) بنخ. م. (۱) خمخه، نوری، مری،
 نواله، گوله، یوه مری دودی؛ (۲) کپه.

کپن (kapán) نر. م. کفن، د مری سپینه جامه.
 کپن کپن (kapankás) ص. نر. م. ج. کفن کش؛
 (۱) انباش، له مری خنجه کفن کپنونکی؛ (۲) مع.
 معتکر، گران پلورونکی؛ (۳) مع. غل.

کپنول (kapanawál) مص. مت. کفنول، کفن
 وراغوستل، مری ته کفن ورکول.

کپنی (kapanáy) بنخ. م. (۱) بادام، د بادام ونه؛
 (۲) وړبختی؛ (۳) گنی نیول، لیکي.

کپه (kapá) بنخ. م. (۱) وگ. کپله؛ (۲) میده گي یا
 پوډر دوله شی یا میده درمل چې د یوه خوراک
 په اندازه وي یا په یوه پلا خولې ته اچول کېږي؛
 (۳) د مېوه خرخوونکي خپره؛ (۴) توره کېږدی.

کپی (kapáy) نر. م. کتبوزی، د اوبن کت پوزی، د
 اوبن کتپیزی چې له مزري خنجه جوړېږي.

کپی (kapáy) بنخ. م. (۱) پنه، موچنه؛ (۲) د پنبو
 کولو ابتدایي پیزار؛ (۳) اوروکی ژی.

کپی خولی^(۱) (kapáyxúlay) ص. نر. م. کوپ
 خولی، شوک چې چپته خوله لري.

کپی خولی^(۲) (kapáyxwálay) نر. م. ص. لستون
 خوله، د لستونو یو ډول بڼایستی خولې دي چې
 په وړبښمو او زرتارو سره جوړېږي.

کپېدل (kapedál) مص. ل. رپېدل، تریدل بریر د بدل.
 کپېر (kaper) نر. م. نهنگ، ناکه.

کت^(۱) (kat) نر. م. (۱) کورنی دوا ده چې د خوله خوږي
 په وخت کې یې په خوله کې اچوي؛ (۲) ص. نر.
 م. کات، قات، قات، قط؛ (۳) راتول، راغونډ؛
 (۴) آرامات.

کت^(۲) (kut) نر. م. (۱) کت، غونجی، گونجی، گونجه
 (۲) تخرگ، ترخ.

کتاب (kitáb) نر. م. (ج. کتابونه) لیکي؛ (۱) چاپي
 یا خطي جونگ، مجلد شوې پاڼې؛ (۲) اندراج.

کتاب پلورنخی (kitáploránjáy) بنخ. م.
 د کتابونو خرخولو ځای یا دکان.

کتابت (kitábát) نر. م. (۱) لیک، لیکل، لیکنه؛
 (۲) لیکوالي؛ (۳) لیکنه؛ (۴) کاتبی.

کتابتون (kitabatun) نر. م. کتابخونه، کتابخانه،
 کتبخانه.

کتابچه (kitābčā) بنغ. م. ۱) اسپینو پانو مجموعه
۲) کتاب گوتی، کوچنی کتاب.

کتابخونه (kitābxūnā) بنغ. م. کتابتون: ۱) د
کتابونو د مطالعی خونه: ۲) د کتابونو د ساتنی
او ذخیرې خونه.

کتاب خرخوونکی (kitābxarčawūnkay) نر. م.
کتاب پلورونکی، خوک چې کتابونه خرخوي.

کتابدار (kitābdār) نر. م. ۱) د کتابتون متصدي:
۲) په چاپسي چې د کتابتون کتابونه قيد وي.

کتاببښود (kitābsod) ليکي بښود، ليکي پوهه.
کتاب گوتی (kitābgótay) نر. م. کمکی کتاب،

وروکی کتاب، وړکوئی کتاب.
کتابه (kitābā) بنغ. م. ۱) هغه خط چې په جلي قلم
پر کاغذ يا نازک توکر ليکل کېږي: ۲) د قرآن

کریم آيت چې د توغ يا بيرغ پر مخ ليکل کېږي.
کتابي (kitābi) ص. نب. ۱) د کتاب، په کتاب
اروند: ۲) نر. بنغ. م. مؤثقه او مستنده خبره:

۳) ص. نب. (مج.) پر نظري او ذهني خوا ولاړ.
کتار (katār) نر. م. (ج. کتارونه) قطار، ۱) ليکه،
لړی، شمېره، ليک، چيل، لين: ۲) اردیف، صف:

۳) سلسله: ۴) لو. قطاريز، يو ډول لويه ده.
کتاربندي (katārbandi) بنغ. م. کتار ترنه، کتار
ترنگ، کتارول، په کتار تبدلول.

کتاروزمه (katārwarzma) بنغ. م. کتار وږمه،
قطاروزنه، غاړکی ته ورته، گردنی ته ورته.
کتاري (katāri) ص. نب. د کتار، په کتار اړوند.

کتان (katān) نر. م. ۱) سوند، سند، کنف، يو بوتی
دی چې لاجوردی گل کوي: ۲) هغه توکر چې
ددې بوتی له لښتو څخه جوړېږي کتان نومېږي.

کتب (katāb) نر. م. ج. ۱) دوه بڼاخيزه لرگی: ۲) د
اوبو د کتې مخکنی لرگی: ۳) رخه، غبطه.

کتبوزی (katbózey) نر. م. کتپهزی، کتپهز،
کپي، کتپهزی، پوزگی، پوزند.

کتبي (katbí) ص. نب. نر. بنغ. م. ج. تحریري،
ليکلي.

کتپهز (kutpéz) نر. م. چيمبرک، آسمان څکالکی
آسمان چکالی، بڼاپېرک، چرمي بڼاپېرک.

کترک (katarák) نر. م. کوم کلالي لوبنی دی.
کتره (katrá) بنغ. م. ۱) د غوښې يادوئی پارچه:

۲) پېغور، کنایه: ۳) قطره: ۴) مج. ذره.
کتره کتره (katrákatrá) ق. ۱) توتو توتو، پارچه
پارچه: ۲) قطره قطره، څاڅکی څاڅکی.

کتري (katrí) ص. نب. ۱) زرزی: ۲) کرکجن:
۳) سخت، سوگت.

کتري (katráy) ص. نر. م. بوچی پسه، سونگی،
هغه پسه چې غوړونه يې واړه او سونگی وي.

کتري باران (katrebāran) نر. م. د بڼخو يو ډول
پسول دی.

کتريڼک (katrinák) نر. م. ۱) روی کسوپنی:
هوښيار او څيرک کسوپنی: ۲) لوښتڼک.

کتغ (katáğ) نر. م. کوناغ، نگولی، لمده بل، ترکاری.
کتغلی (katğaláy) نر. م. هغه لمخی يا پوست
شی چې د غوايي د څل لاندي اچول کېږي.

کتک (katák) نر. م. ۱) هغه څمکه چې بڼه غنم په
کې کېږي: ۲) تر «آسو» وروسته مياشت.

کتکت (katkát) صوت. نر. ج. ۱) د چرگو کوټ
کوټ، کتکت: ۲) ص. نر. م. ۱) کات کات،
قات قات: ۲) راتول، رامات.

کتکتی (katkátay) نر. م. ۱) اونت، کادری،
لری، زرخانی: ۲) کتکتی، پر له پسې خندا.

کتل (katál) مص. ل. ۱) ليدل، کتل: ۲) مص. مت.
لتول، ۳) مج. مطالعه کول.

کتل (katál) مص. ل. ۱) ليدل، کتل: ۲) مص. مت.
لتول، ۳) مج. مطالعه کول.

کته (kátá) بنج. م. (ج. کته) (۱) یوه وسيله ده چې د خړه، کچر، اوبن لپاره له کلکو توکرانو څخه جوړ او د دوی پر ملا یې ږدي؛ (۲) ق. وگ. کنبته.

کتی (katáy) نر. م. (۱) کتی، د شهود پیمانې کولو لړگی؛ (۲) سره گورو به، گورو به، معلومه به شي؛ (۱) اخطار به کلیمه ده - کتی به شي.

کتیبه (katibā) بنج. م. (۱) لیکنه لیک؛ (۲) ډبر لیک؛ (۳) لښکر، پوځ، فوځ.

کتی پتی (kátapaté) بنج. ج. اپلتی، اپلاتی، کتی، پتی، بی مانا اوبی ځایه خبرې.

کتیدل (katedál) مص. ل. قاتیدل، کاتیدل؛ (۱) غبرگیدل؛ (۲) راغونډیدل؛ (۳) ماتیدل؛ (۴) کتارې کول؛ (۵) غلی غلی خندیدل.

کتیر (katír) جن. د پلوڅي کنډ، د پلوسې چیر. کتیره (katíra) جن. کتیرا، د پلوڅي (گون) نومې اغزنې ونې کنډ دی.

کتا (kát) نر. م. (ج. کتونه) (۱) چارپایي؛ (۲) یو ډول رنگ دی، د څرمنو په رنگولو کې یې استعمالوي؛ (۳) قهقهه؛ (۴) راگرځونه، مخ یې را اړونه؛ (۵) مستیاره، درمنه، شیخ ارمني، قسطوس؛ (۶) ص. غت، کته؛ (۷) نر. م. د فلم دوي توتې چې سره وصل شي او نتیجه ترې ترلاسه شي.

کتا (katá) بنج. م. په کت کت خدا.

کتاب (katáb) نر. م. کتاب، یو ډول گڼون دی.

کتار (katár) نر. م. (۱) (لو) چیتی، چفی، چنډری، چنډولی، جزبازي؛ (۲) ص. نر. م. سرزوری او سرکښه حیوان؛ (۳) نر. م. وگ. کتار؛ (۴) نر. م. ج. کتور، تر اسلام راوړو د مخه د نورستان یوه قبيله چې د کونړ د وټه پور په کتار نومې ځای کې مېشته وه؛ (۲) مع. سخت زوی.

کتلاک (kíták) نر. م. فهرست، یو بشپړ لېست په تېره بیا هغه کار دونه چې د الفې په اساس اوډل شوي وي.

کتلمات (katalmát) نر. م. جنگ جگړه بندېدنه.

کتله^(۱) (kítla) نر. م. (۱) دغره کمر؛ (۲) پان، پاند.

کتله^(۲) (kítlá) بنج. (۱) ماده، جسم، بدنه، غتی، غونډاری، کوټه، جرم؛ (۲) نفوس، جامعه.

کتلوي (kítlawi) کتله یې، په کتلې اړوند، د کتلې په کتله مربوط، جمعي، غوند.

کتلی^(۱) (katálay) مف. نر. م. (۱) لېدلی؛ (۲) لتولی؛ (۳) مطالعه کړی.

کتلی^(۲) (katáy) نر. م. شمشتی، کپشپ، شکر تتي، کاتلی، کاسه گرب.

کتمخی (katmāxay) نر. م. د کتې په مخ کلک توکر یا د مزري له پانو څخه جوړ شوی شی.

کتمیره (katmirā) بنج. م. یو ډول نقش دی چې په تفرکې له سرې څنې اویدل کېږي.

کتنجی (katanjáy) نر. م. د معاینې ځای، د کتنې ځای، معاینه خونه.

کتنه (katāna) بنج. م. (۱) لیدنه، (۲) معاینه؛ (۳) پال لیدنه؛ (۴) مطالعه، ملاحظه.

کتنه لیدنه (katānalidāna) بنج. م. لیدنه کتنه، ملاقات، لیدنگ.

کتو (katú) (ج. کتوان) یو مرغه دی.

کتول (katawāl) مص. نب. قاتول؛ (۱) غبرگول؛ (۲) راتولول، راغونډول؛ (۳) په سور قطع کول؛ (۴) ماتول.

کتون (katún) نر. م. (۱) کتنه؛ (۲) لتونه؛ (۳) لیدنه؛ (۴) ملاقات؛ (۵) مطالعه، ملاحظه.

کتون وال (katūnwāl) نر. م. ج. کتونکی، مشاهد، لوی پلتونکی.

کتیل (۱۱) (kuṭāl) مص. مت. شمل، چرگان کتبی کول.
کتیل (۱۲) (kaṭāl) نر. م. یوه مېوه لرونکې ونه ده.

کتیلمه (katlemā) نر. م. بیتلی، د مرغیو د نیولو لږگین دام.

کتیماله (katmālā) بنغ. م. د سرو زرو یا سپینو زرو گانه چې د سینې د پاسه اچول کېږي.

کت مټ (kātmat) ق. هویهو، عینا، بهنې ورته، یورنگ، یوډول.

کتمل (katmal) نر. م. ج. منگوره، خشک، کونک.

کتمیر (katmīr) نر. م. (ق. ک) دلی، تویه، توی،

د روژې او اخترود اعلاتولو لپاره په غرو کې وچو خاشاکو ته او وراچوي چې د هغود لمبو په لیدو سره ولس پوهېږي چې سبا روژه ده یا اختر.

کتمېره (katmerā) بنغ. م. کوته خړه، ساتول، لویه چاره یا چاکو.

کتمېری (۱۱) (katmeray) نر. م. اما د کوترې بچی؛
(۲) پاخته، فاخته؛ (۳) قمری.

کتمېری (۱۲) (katamēray) ص. نر. م. کته مېری، بې مینې، بې علاقې.

کتو (kaṭaw) بنغ. م. (۱) کتوه، کتوی، خاورین دېگي؛ (۲) وگ، بنوروا.

کت وټ (katwāt) ص. نر. م. (۱) گڼو؛ (۲) خالص، پای پاکه، ټول ټال؛ (۳) پاته؛ (۴) ادلون بدلون.

کتوتکی (katótkay) نر. م. د کوچنیانو یوډول زانگوده.

کتوخه (katúxa) بنغ. م. پتاکي، پتاقی.

کتور (katúr) ص. نر. م. د بنڅې په خپوله، د بنڅې مرید، د بنڅې تابع.

کتوری (katoráy) نر. م. جام، د اوبو څښلو فلزي لوی لوبښی.

کتاره (kaṭarā) بنغ. م. (۱) کتاری، کتار، کوتخاره، خنجر، تر توري وړه منحنې شکله جارحه آله ده؛

(۲) ص. بنغ. م. (۱) الوغسی، هغه غوا چې لغتې وهي او خپل بچي ته شیدې نه ورکوي؛ (۳) مج.

بې شفقته (بنځه)؛ (۴) بنغ. م. د بام، برنډې، جگ انگر... ژویو ته د لږگیو، سیخونو پنجره.

کتار بدل (kaṭāredāl) مص. ل. (۱) سرکښته کېدل؛ (۲) په قهر بدل؛ (۳) مج. بې رحمه کېدل؛ (۴) د غوا

یا مېښې سرکښه کېدل.

کتالی (kaṭalāy) بنغ. م. کوتالی، کوتلی، کوتول، هغه کوتولی چې زړه کې ویلې کېږي.

کتاوا (kaṭāw) نر. م. وگ، کتاب.

کت بان (kaṭbān) ص. نر. م. څوک چې کت پېږي.

کت بون (kaṭbūn) نر. م. بون، د مزرو د پانو پری، د مزري پری چې کت پری او بدل کېږي.

کت پری (kaṭpūray) نر. م. پیارمه هغه پری چې د کت د لنگې او پیارمې کار ترې اخیستل کېږي.

کتپوز (kaṭpūz) نر. م. کتپوزی، کتپزی، کتپزی، پوزکی، کتپزی، دخولې کوری.

کت پوښ (kaṭpoš) نر. م. کت خادر، روجایي.

کتړکی (kaṭarkāy) نر. م. وگ، کوترکی.

کت کت (kaṭkat) نر. م. (۱) کت کتې، کتکی، قاقا، کرس کرس، قهقهه.

کت کول (kaṭkawāl) مص. مت. (۱) پری کول، قطع کول؛ (۲) کات کول، مخه راگرځول.

کتکی (kaṭkāy) نر. م. (۱) کوچنی کت، وړه چوکي ده. له بون څخه او بدل کېږي؛ (۲) چوکي.

کت کېدل (kaṭkedāl) مص. ل. (۱) پری کېدل، بندېدل؛ (۲) کاتېدل، مخه یې راگرځېدل.

کتگی (kaṭgāy) نر. م. (۱) کوچنی کت؛ (۲) یو بوتی دی چې اوږدې پانې او لنډه نږدې لري.

کتور (katwār) ص. نر. م. ج. د. پرماینت، د فرمایش
له غوبنتني سره برابر.

کتو بنی (kaṭōsāy) نر. م. د ختین نغري پنبه.

کتو گر خول (kaṭawgarjawa) مص. مت. (پ. ک.)

په لویو قومي پنبو کې چې مرکه جوړېږي، نو
د مرکه چیانود خلعت لپاره چې پیسې راتولېږي
کتو گر خول یې بولي.

کتول (kaṭawāl) مص. مت. (۱) خوځول، سالرونکو
نه حرکت ورکول؛ (۲) مج. راپارول؛ (۳) غالبوزي
تورول؛ (۴) پرې کول، بندول؛ (۵) کات کول،
راتاوول، مخ یې راگرځول.

کتوله (kaṭolā) بنخ. م. دولی، د ناوې جویان، یوه
وسيله ده چې ناوې د پلار له کورڅخه د مېړه
کور ته پکې وي.

کتوه (kaṭāwa) بنخ. م. (۱) وگ. کتو؛ (۲) وگ. شمله.
کتوی (kaṭwāy) بنخ. م. (۱) وگ. کتو؛ (۲)
کتغ، ننگولی.

کتوی خت (kaṭwaycāt) ص. نر. م. (۱) څوک
چې کتوې او دېگونه ختي؛ (۲) تالي ختي.

کتبه (kaṭā) ص. نب. (۱) غت، غته، قوي، پیاوړی؛
(۲) نر. م. غت باز، جره باز.

کتهار (kaṭahār) نر. م. (۱) د زر کوربز، چکره؛
(۲) خندا، قهقهه، په کرس کرس خندا.

کتبه باز (kaṭabāz) ص. نر. م. ج. (۱) غت قمار باز،
ستر جوارگر؛ (۲) گاشواز، کلاتکار.

کتبه پیش (kaṭapīš) نر. م. کرپش، کوترک، لورکی،
د شهادت گوتې په واسطه څوک په تندي وهل.

کتبه چرگه (kaṭačarga) بنخ. م. کرکه چرگه،
کورکه چرگه.

کتبه گوته (kaṭagōta) بنخ. م. گته گوته، غته
گوته، لویه گوته، بته گوته.

کتبه گوري (kaṭagōri) بنخ. م. (ج. کته گوری)
دله دله کول، درجه په گوته کول؛ (۱) دسته،
طبقه، دله؛ (۲) ویش، هغه ویش چې په تصنیف
کې استعمالېږي.

کتبه مهل (kaṭhāl) نر. م. کتل.

کتبه مهر (kaṭamīher) ص. نر. م. وگ. کتمهري.

کتبه مېری (kaṭamēray) وگ. کتمیری.

کتی (kaṭāy) نر. م. (۱) د مېنې نرېچې، جېتکې؛
(۲) کتی، د شېدو اندازه کولو لړگې؛ (۳) د میو،
نسکو، شرمو، شاخلو او مشنگو واڼه.

کتی (kaṭāy) بنخ. م. (۱) کتو، کتوی؛ (۲) ننگولی
پخونه.

کتی (kaṭe) صوت. بنخ. م. د غوا او د مېنې د
بچي د شړلو او از.

کتهدل (kaṭedāl) مص. ل. (۱) حرکت کول، خوځېدل
(۲) راپارېدل، قهرېدل؛ (۳) قطع کېدل؛ (۴) مخ
راگرځېدل، کاتېدل، راتاوبدل.

کتیمر (kaṭēr) نر. م. پکره، اشر، بلندره، بې اجوړې
دله بیز کار.

کتیمری (kaṭerāy) بنخ. م. کتیری، ارکاره، کورڅو،
لاغو، کرچې، اتیری، کریشو.

کتیک (kaṭīk) فا. نر. م. کتیکې، دباغ، څرمن
پخوونکی.

کتی وهل (kaṭaywahāl) مص. مت. کله چې پردی
مېړې او بزې کومې شېنې کورنۍ له ځانه سره
غره ته بوځي، هلته دوهمه، دریمه ورځ د هغو
شېدې په یوه لوبې کې اندازه کوي چې د کتې
وهل ورته وايي.

کتیپیل (kaṭeyāl) مص. مت. (۱) سکول، په بیاتي
سره د ونو څانگې یا واڼه پرې کول؛ (۲) د سر
وینستان یې ترتیبه څرپیل (کوربه کول).

کتیپیل (kaṭeyāl) مص. مت. (۱) سکول، په بیاتي
سره د ونو څانگې یا واڼه پرې کول؛ (۲) د سر
وینستان یې ترتیبه څرپیل (کوربه کول).

کجگال (kajgwál) نر.م. یو تور گل دی.
 کجل (kajál) جن. ۱) رانجه چې کوچ ورسره گډ شوي وي؛ ۲) د ديوې لوی (تورگنی، تورکی، لوگی) چې په رانجو کې گډ شوي وي.
 کجلې سترگې (kajálestarge) ښځ.ج. ښایستی سترگې، ښکلې سترگې، رانجه کړې سترگې.
 کجن (kaján) نر.م. تلټک، پرستن.
 کجور (kajúr) نر.م. ج. ۱) وگ، خجور (۲؛ ۲) یو ډول جوار دي.
 کجوره (kajúra) ښځ.م. ۱) خرما، د خرما ډونې یو ډول؛ ۲) د کجورې ډونې میوه.
 کجه (kajá) ص. ښځه کلنه غوا یا غوی.
 کجی (kajáy) ص. نر.م. ۱) رخ، کچل، هغه حیوان یا انسان چې پښې یې کړې وړې وي؛ ۲) مچ، مغل، خج اوچونکی؛ ۳) جنغوزی، خنغوزی.
 کجی (kajáy) ښځ.م. د یوې د تیر هغه برخه چې په کونده کې وي.
 کجیر (kajír) نر.م. قجیر؛ ۱) کرگس، یو لوی مرغه دی؛ ۲) خېلی، برگتی، غټه دانه چې د غاړې یا ترڅرگ لاندې پیدا کېږي؛ ۳) ص. نر. م. (مچ) دنگ، لور، جگ.
 کجین (kajín) نر.م. د پرستن د گندلو یو ډول تار.
 کچ (kač) نر.م. ج. کچونه (۱) اندازه، مېچ؛ ۲) پیمانې؛ ۳) یو لوی بوتی دی؛ ۴) سخته څمکه، چې کرونده او کښت ښه رازرغونوي.
 کچ (kač) ص. نر.م. کوچنی، وړو، وړوکی.
 کچاری (kačaráy) ښځ.م. موسسه، اداره، محکمه، د محلي حاکمانو د دربار ځای.
 کچاری (kačaráy) ښځ.م. وگ، کچاری.
 کچ اغزی (kačaǵzáy) نر.م. یو ډول ازغن بوتی دی.

کشاف (kašáf) نر.م. ج. کشافتونه (۱) پرېږدنه، پندېدنه؛ ۲) گنېدنه؛ ۳) گاته کېدنه، غلظت، ټینګوالی؛ ۴) خچنتیا، ناولتیا، چتلی.
 کشرت (kasrát) نر.م. دېرېدنه، دېرېت، دېروالی، زیاتېدنه.
 کثیر (kasír) ص. نر.م. ج. دېر، زیات، دېرزیات، پرېمانه، زښت دېر، دقلیل ضد.
 کثیر الاضلاع (kasriulazlāf) نر. ښځ.م. ج. (هن) شو ضلعی، پولیگون؛ هغه سطحه چې د شو خطو په وسیله محدوده شوې وي.
 کثیف (kasíf) ص. نر.م. ج. ۱) پېر، پریر، پند، ضمیم؛ ۲) گن؛ ۳) گاته، ټینګ؛ ۴) خچن، مرغلور، چتل؛ ۵) دروند.
 کج (kaj) نر.م. د ترکانی یوه آله ده چې دښتاني کولو لپاره کارېږي.
 کجاوه (kajāwá) ښځ.م. ۱) کواره، له لښتو څخه جوړه شوې اوږده ژوره توکری؛ ۲) وگ، کتوله.
 کجاوې (kujāwe) ښځ.ج. اپلاکې، اپلټې، چتیاټ، بې مانا خبرې.
 کجایي (kujāyí) فا. ص. ښځ.نر. ښځ.م. بکواسي، بذله ویونکی.
 کجبرې (kajberáy) نر.م. پرهار پانی، گزک پانه، د وري د ژبې په څېر یو ډول نبات دی.
 کجک (kajak) نر.م. ۱) کجکی، د ښځې د تندي ویښتان چې د بادام په څېر یې جوړ کړي وي؛ ۲) پسینه بادرنګ؛ ۳) منحنې لړګی چې د ژرندي پل په کې څرخي.
 کجکل (kajkál) ص. نر.م. ج. ۱) گوزني، گوزني، گوزن وهلی، فلج شوی؛ ۲) کجی.
 کجکی (kajakáy) نر.م. ۱) کرغښی، د ژامې وروستنی هلوکی؛ ۲) سروبی، کوچنی حوض.

کچالو (kačālū) نر. م. ج. (ج. کچالوان) پتانه، پتانی، کچالان، الو، الوگان.

کچر (kačār) نر. م. کچره، کچر، کچره، بارورونکی حیوان دی.

کچره (۱) (kačarā) بنخ. م. (۱) وگ. کچر: (۲) ص. بنخ. م. (مج.) مسته او بد اخلاقه بنخه.

کچره (۲) (kačrā) ص. نب. گدود، مخلوط. کچری (kičri) نر. م. جن. وگ. کچری.

کچری (kačarāy) بنخ. م. (۱) اوم ختکی: (۲) کجاری هغه خای چې دعوه په کې فیصله کسیری: (۳) توکی، ملندی، مسخری.

کچری (kačare) بنخ. ج. (۱) توری، توری پیسی: (۲) بنخ. م. چیکر، چکر، چقیری: (۳) د زرکی او چرگی او ازونه.

کچری (kičrāy) نر. م. جن. (پخ.) بته، کچری، کچری، د کورتو او گره: یو دول خواره دی.

کچکاسه (kačkāsā) بنخ. م. لویه شمشی ده چې د گنی شربت له یوه لوبنی خغه بل لوبنی ته پری اچوي.

کچکاله (kačkālā) نر. م. مات شوی لوی خاورین لوبنی.

کچ کچول (kačkačul) نر. ج. د کور مستعمل لوبنی. کچکول (kačkól) نر. م. (ج. کچکولونه) د ملنگانو

اود روپشانو د خیر تولو لوبیو بیضوي شکل لوبنی. کچکولک (kačkólák) نر. م. کرچل، کچکوله، د

پستی، بادامو او نورو مهور پوستکی. کچگر (kačgār) ص. نر. م. ج. کچ کورونکی، اندازه

اخستونکی، مہج کورونکی. کچل (kačāl) ص. نر. م. ج. (۱) لکوک، ایریر، هغه

حیوان چې د تگ په وخت کې پنبی سره منبلی: (۲) د کورو پنبو خاوند (انسان).

کچماچو (kačmāču) نر. م. انگور توره، گیلر کور، کرماچو، عنب ثعلب، سنگ انگور ک.

کچنوتی (kočnōṭay) ص. نر. م. کوچنونی. کچنی (kačnāy) ص. بنخ. م. ج. کنجری، بدکاره

بنخه، بد اخلاقه بنخه، کنجی. کچوالی (kačwālay) نر. م. (۱) اندازه، مہج،

مہج اخیستنہ: (۲) د خمکی سختوالی. کچوت (kačūt) نر. م. ج. (۱) بخیل شوم، کنجوس:

(۲) پست، کچه، ضعیف النفس. کچوتی (kačōṭay) ص. نر. م. کوچنوتی، کمکی،

ورکوتی، د کچ مصفر. کچول (۱) (kačawāl) مص. مت. کچ کول، مہچول،

مہج کول، اندازه کول. کچول (۲) (kačól) نر. م. کورپ لوبنی، چیت شوی

لوبنی، چیت ظرف. کچوله (kačoṭā) جن. کوچله، ازاراقی، قاتل

الکلب: ده وومیکیه و نپ تخم دی، مہوه یی د نارنج په اندازه او ۱۲-۱۵ دانې تخمونه لري.

رنگ یی خر او مغزی سپین و تریخ دی. کچ ولوی (kačólóy) نر. ج. لوی واره، واره زاره.

کچ و مہج (kačomēč) نر. م. اندازه او مقدار، مقدار و اندازه، قدو قامت.

کچونه (kačawāna) بنخ. م. مہچونه، مہج کول، اندازه کونگ.

کچه (۱) (kāča) بنخ. م. (۱) مہج، اندازه، کچ: (۲) قد: (۳) ص. نب. خام، اوم: (۴) بد اصله، کم ذاته:

(۵) کم رنگه: (۶) خر، شرمندہ: (۷) مہج. لوچک: (۸) بنخ. م. پہج، گوته، یوه لوبه ده.

کچه (۲) (kačā) بنخ. م. (۱) خچه، وره، کچه گوته: (۲) ص. بنخ. م. د کچ بنخینه شکل: (۳) اچه،

دوزی د شرلو اواز.

کشم (kacám) نر.م. هغه خند چې پسونه نه پر یوډي
چې پر مېرو و خېږي.

کشمخې (kacmacay) نر.م. پوسپسی، په غوږ

کې پوسپسی، غلې غلې او پتې خبرې کول.

کشمغ (kacmāg) نر.م. یو ډول سارانې خورډ نبات
دی. د سارا خلک یې پخوي.

کشوال (kacwal) د کڅ استوگن، کڅ مېشتی، د
کڅ اړوند.

کشوره (kacóra) بنځ.م. کشونه، خلته، خریطه،
تېلی.

کشوک (kacwák) نر.م. کوشوک، کشوی، لکی،
آب چې پک، یوه خېرېدونکې ناروغي ده.

کشون (kacōn) فا.نر.م. هغه کس چې څاروي په
کشونې ساتي.

کشونې (kacōnáy) بنځ.م. ج. د چا څاروي د څارويو
په څه برخه د یوه تاکلي وخت لپاره ساتنه.

کشونه (kacōna) بنځ.م. کشوره.

کشویکی (kacwékay) نر.م. وگ. کشوک.

کشه (káca) بنځ.م. کڅ. کشی، شیله (وگ کڅ).

کڅ (۱) (kax) ص.نر.م. ج. خراب او تریخ شی.

کڅ (۲) (kux) نر.م. (۱) یو ډول خزنده ده چې د پسونو

او مېرو تر لم لاندې پیدا کېږي؛ (۲) چینجی؛

(۳) وگ. کوخ.

کختي (kuxti) نر.ج. زردالو، اشاری، خوبانی.

کخړی (kaxaráy) نر.م. د یوه ستوري نوم دی.

کخی (kāxay) نر.م. (۱) چغکی، کوخک، قوخک،

د مقعد چینجی؛ (۲) کیخی، یو ډول کوچنی

ماش دی؛ خوشی (ج. خوشي).

کداره (kadára) بنځ.م. توپ، غوزه، خرسک.

کدای (kadáy) نر.م. (۱) یو ډول چونگینه؛ (۲) چوغه،

شوقه، جوغه، یو ډول ورینه چینه ده.

کچه توب (kačatób) نر.م. (۱) اوم والی، خام
والی؛ (۲) شرمېدنه، خړېدنه؛ (۳) کم اصلي، کم
ذاتي؛ (۴) پیکه توب.

کچه غرمه (kučágarma) ق. برېښ، تنکی غرمه،
تنکی څانښت، غرمکی، ورځیمځه.

کچه گوته (káčagoáta) بنځ.م. د لاس وړه گوته.

کچه لنگ (kačaláng) نر.م. یوه ناروغي ده چې

له ځای پر ځای کېښناستلو او زیاتې یخني څخه
پیدا کېږي.

کچې (káče) صوت. بنځ.م. (۱) کچه، اچه، دوزې
د شړلو اواز؛ (۲) کوچې، د سپي د شړلو اواز.

کچی (kačáy) نر.م. (۱) کچل، کچی؛ (۲) کوچنی،
ورکوټی، وړوکی.

کچر (kačár) ص.نر.م. ج. نیم پک، نیم لېنډا، په
نیم سر پک.

کچلي (kačáli) بنځ.ج. خخلې، خس و خاشاک،
گینگفر.

کچن (kačán) نر.م. برستن، برستنه، تلنک،
شیرک، گنفر.

کڅ (kac) نر.م. (۱) شېله، کڅه، کشی، داسې ځمکه
چې د سیند غاړې ته یاد خود تر څنگ واقع

وي؛ (۲) یو ډول توکر دی؛ (۳) شاگی، گنډ؛

(۴) چت.

کڅخول (kacxwál) نر.م. (۱) د غنمو سبوس، سي،
د غنمو گزارې؛ (۲) د دېگي څگ.

کڅخوله (kacxwála) بنځ.م. هغه خولی چې د
کڅ له توکر څخه جوړېږي.

کڅکی (kačáy) نر.م. کوتی، کورونگی، خرگندی،
د خړه بچی.

کڅله (kacalá) بنځ.م. دېران، د غوشا یو ډېری،
د خوشیو کوته، گواته، گاته.

کلن (kadān) ق. له کدی سره، له اسباب او کورنی سره.

کدو (kadū) ن.م. (ج. کدوان) کدو؛ یو ډول سابه دي چې د خټکې په شېر اوږده یا گردی دانې لري.

کدوال (kadwāl) ص. ن.م. (۱) کده والا، کلبنی، کلبه؛ (۲) ن.م. کلبانه، کده کورنکی.

کدویار (kadūbār) ن.م. د کورچیانو د کدو بار.

کدوری (kadūrāy) ن.م. خرټکی، کدوری، وړکوټی کدو، وړوکی کدو.

کدوسری (kadūsāray) ن.م. (۱) سدر، احمق؛ (۲) خالي مغزه.

کده (kāda) بڼخ.م. (ج. کدې) (۱) د کور اسباب؛ (۲) لېږدېدنه، کوچ کشي؛ (۳) مج. ماندينه.

کده کول (kādakawāl) مص. مت. (۱) کوچ کول، کده بارول؛ (۲) واده کول، بڼخه کول.

کده کېدل (kadakedāl) مص. ل. په کده تلل، کوچېدل.

کدهل (kadhal) ن.م. (۱) ډنډه، هغه غمکه چې د شولو د کرلو لپاره تیاره شوې وي؛ (۲) دوغله، کنده.

کلې (kadāy) ن.م. ژور څای دی چې جولاد تنستي او بدلو په وخت کې خپلې پښې پکې کېښته کوي.

کلې (kadāy) بڼخ.م. (۱) د کنی کارگاه؛ (۲) کنی ستنه، د تنستي پایه؛ (۳) نازک او خراب توکر.

کذاب (kazāb) ص. ن.م. ج. ډېر دروغجن، سخت دروغژن.

کذب (kizb) ن.م. ج. درواغ، سوډه، دروغ.

کر^(۱) (kar) ن.م. کرهنه، زراعت.

کر^(۲) (kar) صوت. ن.م. گرد کاغذ یا توکر د څیرلو

اواز؛ (۲) ص. ن.م. په یوه کلک شي د یوه بل کلک څیز د تېرولو اواز.

کدر (kād(ā,ī)r) ص. ن.م. ج. (۱) پیکه، تت، مکدر، هغه جسم چې رڼا لږې نه شي تېرېد لای؛ (۲) خټه، گاته؛ (۳) ناپاکه.

کدر (kādar) ن.م. (ج. کدرونه) کادر؛ (۱) هغه هسته چې د یوه تنظیم غړي پرې راټول وي؛ هغه ډله چې په یوه ټاکلي پراکتیک سره د یوه ټاکلي هدف لپاره په منظم او اکاډمیک چوکاټ کې کار کوي؛ (۲) تر عامو انسانانو د لوړ مهارت او لوړ پوهې درلودونکي کسان؛ (۳) د افسرانو هیئت؛ (۴) چوکاټ؛ (۵) انگر.

کدنی (kadānāy) ن.م. د سپین بولدک پخوانی نوم.

کدو (kadū) ن.م. (ج. کدوان) وگ. کدر.

کدوچه (kadūčā) بڼخ.م. یو ډول کوچنی کدو.

کدودانه (kadūdānā) بڼخ.م. تېښه، د کولمویو ډول چینجی دی.

کدورت (kudūrāt) ن.م. (۱) تتوالی، پیکه توب؛ (۲) زړه تنگی؛ (۳) خوابدي، زړه بدوالی.

کدوزی (kaduzāray) ن.م. (۱) د کدو تخم، د کدوزی؛ (۲) کدودانه چینجی.

کدوسری (kadūsaray) ن.م. کدوسری؛ (۱) بې عقل، کم عقله؛ (۲) خالي مغزه.

کدوگک (kadūgāk) ن.م. ښکر، شاخک، یوه آله ده چې د څېښلو په اساس وینه پرې راباسي.

کلبنی (kadbanāy) ص. ن.م. سیار کډوال.

کلبه (kaḍbā) ص. ن.م. کلبنی، د کډوال، د چا چې کده گرځنده وي.

کډغالی (kadḡālay) ن.م. که دغالی؛ وړوکی او وړکوټی کورگن.

کډله (kadāla) بڼخ.م. (۱) کډله، جونگره؛ (۲) غار، دوغله.

کرازي (krāzi) ص. نب. له حقیقته لیرې، بې اساسه (خبرې).

کراړند (krāzānd) ص. نر. م. کراړنده، کراژند، د بد پر هېزی له امله د ناروغۍ اوړدېدل.

کراړندتیا (krāzāndtyā) بنځ. م. کراغندتیا، د بد پر هېزی په وجه د ناروغۍ داوړدېدنې حالت؛

(۲) هغه حیوان چې ناڅاپه یې وینسته څیره شوې یا کومه ناروغي ورپېښه شوې وي.

کراسته (krāsta) بنځ. م. (۱) لمخی، لیمخی، له وړیو جوړ شوی فرش؛ (۲) مچ. هغه شی یا غله

دانه چې د لوندوالي له امله ښه نه میده کېږي؛ (۳) کراسگی، یو ډول سابه دي.

کراسته گر (krāstagār) نر. م. لمخي گر، لیمخی جوړوونکی، کراسگر، کراستگر.

کراسته گی (krāstagāy) بنځ. م. وگ. کراسته گر، کراسگر (krāsgār) فا. نر. م. وگ. کراسته گر.

کراغ (krāḡ) نر. م. کراغ، د چا چې سترگې په کولکو کې ننوتې وي.

کراغند (krāḡānd) نر. م. ج. وگ. کراړند، کراکښ (krākāš) ص. نر. م. ج. کریکښ، کرایه

کښ، کراکش، څوک چې په کرایه شیان وړي او راوړي.

کراکنده (krākānda) ص. نب. (۱) کمزوری، کم قوته، ضعیف، ناتوانه، بې سیکه.

کرامت (karamāt) نر. م. (ج. کرامات) (۱) لویې، سترتوب؛ (۲) مېړانه، ځوانمردي؛ (۳) په لغت

کې یو ډول اعزاز دی او په اصطلاح کې د یوه داسې خارق العاده کار څرگندېدل چې له ایمان، اسلام او صالحه اعمالو سره مقارن وي.

کرامتي (karamatī) ص. نب. نر. بنځ. م. د کرامت څښتن، کرامت لرونکی.

کرا (karā) بنځ. م. (۱) کرهار، کراري، کرها؛ (۲) وگ. کرایه.

کراب (kurāb) نر. م. تېک، تېق، تېخ، یوه ناروغي ده چې د څاروي پر پښو او خولې اغېز کوي.

کراپند (krāpānd) نر. م. کرپند، یوه غرنۍ ونه ده چې ښې ژولې غڼې جوړېږي.

کراچ (krāč) نر. م. چم، پونده، سبزه یا کبله لرونکې پنده چې په بېل یا یوم سره رابېله شي.

کراچی (karāčāy) بنځ. م. رچگادی، گادی ډوله نقلیه وسیله ده چې انسان یا حیوان یې راکاږي.

کراچی وان (karāčāywan) ص. نر. م. ج. کراچی والا، کراچی چلوونکی.

کرار (karār) ق. (۱) غلی، چوپ، قرار، ورو؛ (۲) ص. نر. م. خاموشه، متین، بې ازاره.

کرارتیا (karārtiyā) بنځ. م. قراروالی، قلارتیا، چوپتیا، قلاړي، کراري.

کراره (karārā) بنځ. م. (۱) څاروي گرونه، د څاروي خرخره کول؛ (۲) ق. (۱) وگ. کرار؛ (۲) بنځ. م. کراري، ارامي، سکون، سوله.

کراره کراري (karārākarārī) بنځ. م. (۱) آرامه آرامي؛ (۲) بې غمه بې غمی، د سولې حالت.

کراري (karārī) بنځ. م. (۱) ارامي، قراري؛ چوپتیا، چوپ والی؛ (۲) بې غمی.

کراري (karārāy) نر. م. کرهار، کرا. کراړ (krār) ص. نر. م. ج. (۱) کلک، مضبوط، کروړ؛

(۲) نر. م. تراټک آخوا او سپدونکی. کراړک (krārāk) نر. م. تریو پښېر.

کراړه (krārā) ص. بنځ. م. (۱) سخته ځمکه، کلکه ځمکه؛ (۲) داسې ځمکه چې تېږې او کاني ولري.

کراز (krār) نر. م. کرېز، کورېز، د مرغیو زړې یا مردارې ښې (بونکه) غورځېدنه.

کرا نری (karānrāy) نر.م. زود تو کر چې بهنې يې
د مېړود لوشلو پر وخت په خپلو زنگنو اچوي.

کراوی (karāway) نر.م. کروي (۱) ساتونکی؛
(۲) سرپرست.

کراهت (karāhāt) نر.م. کراهيت (۱) نه خوبېدنه؛
(۲) ناراضتيا؛ (۳) سختي؛ (۴) کرکه؛ (۵) کرايت،
شرعي مکروه والی.

کرایه (karāya) بنسټ.م. (ج. کرایې) کرا، باره،
کرایې؛ هغه مبلغ چې د ځمکې موټر، کوراو... د
استعمال په بدل کې تادیه کېږي.

کرایه وړونکی (karāyāwṛūnkay) فا. نر.م.
وگ. کراکښ.

کرایي (kirāyi) ص. نب. نر. بنسټ. م. (۱) د کرایې،
د کرا، هغه څه (ماشین، کورا) چې په کرایه وي؛
(۲) کرایه.

کرب (karāb) عد. کهرب، سل زره ميلونه.

کریاس (karbās) نر.م. بیستی، خامتا، خمتا،
شوی.

کریانه (karbāna) ص. نب. تور ځلېدونکی (رنگ)

کریسه (karbāsa) بنسټ.م. (۱) مالوچ، وری، پنبه؛
(۲) په شرعاً الاسلام کې مخاطب ته د نازد

خطاب په توگه شو ځایه راغلی دی.

کریسکه (karbāska) بنسټ.م. پومبه، پنبه، مالوچ،
کریوسکی، کریسه، کریاس.

کریسا (karbaša) نر.م. د پيشو هومره يو حيوان دی.

کریک (karbāk) نر.م. وگ. کریوی.

کریوی (karbōray) نر.م. کریویک، کریک،
څرمنکی ته ورته خزنده ده.

کریوسکه (karbūska) بنسټ.م. وگ. کریسه (۱).

کریوسکی (karbūska) نر.م. (۱) وگ. کریسه؛

(۲) د وړی چناسکې.

کریوشا (karbūša) نر.م. کریشا، تورلمی، د پيشو
په اندازه يو حيوان دی.

کریسپتا (karbé) ص. نر.م. ج. کچل، رخ، کجی،
کجی (سری)، شوک، چې کود وړد شي.

کریسپزن (karbezán) ص. نر.م. کتېسپزن، گړنگن،
گړنگوک، هغه څوک چې تل يې گړنگ بهیږي.

کریسپزی (karbézay) جن. گړنگ، قریسپزی، گړنگ،
گریسپزی، قنی.

کریپ (krap) ضوت. نر.م. خرچ، خرپ، په غابو
سره د کلک شي د ماتولو اواز.

کریپا (krapá) صوت. بنسټ.م. خریا، کریی، خریی،
په غابو سره د کلک شي د ماتولو اوازونه.

کریپال (karpāl) ص. نر.م. ج. قرتو، کرتن، کرتو،
څوک چې ډېرې زیاتې خبرې کوي.

کریپالی (karpālay) نر.م. خسره، کریره، کریل،
د ځمکې خته چې د سېلاب نه وروسته وچه

شي.

کریپان (kripān) نر.م. یو ډول خنجر دی.

کریپتاوه (krapčawá) بنسټ.م. سلواغه، د شاه بوکه،
د کوهي بوکه، ډولچه.

کریپره (karpāra) بنسټ.م. وگ. کریالی.

کریپله (karpāla) جن. یو ډول سابه دي.

کریپندوکی (krapandūkay) نر.م. کریپندوکی،
ککړکی، سرلېښتی، کریندی، غضروف.

کریپندی (krapandáy) نر.م. (۱) هغه شی چې د
ژولو په وخت کې کریی کوي؛ (۲) کریپندوکی؛

(۳) د اوږې د رښېل څوکه.

کریپول (krapawál) مص. مت. خریول، خریچول،
په غابو سره کلک شي ماتول یا ژول.

کریپوله (karpūlā) بنسټ.م. بادرنج بویه، یو خود بوتی
دی چې گنې پانې او ژېر گلان نیسي.

کریپی (krapay) صوت. نرم. کرپا، خرپا، په غاښو سره د کلک شي د ژولو يا ماتولو اواز.

کرپېدل (krapedál) مص. ل. خرپېدل په غاښونو سره د کلک شي د ژولو يا ماتولو اواز وتل.

کرت (karát) ق. پېره، پلا، خل، وار، کرتې، نويت. کرتب (kartáb) نرم. کرتوت؛ ۱) کار، فعاليت؛ ۲) حمله.

کرتوت (kartúrt) نرم. وگ. کرتب.

کرته (karáta) ق. وگ. بکرت.

کرت (kruť) ق. وگ. کورت.

کرج (karj) ص. نرم. ج. کرج، ۱) روزل شوی، روږدی شوی، هغه باز چې روزل شوی وي؛ ۲) کورجی، زور باز، تریناک باز.

کرج (karáj) نرم. (مو.) کهرج، کرج، کهرج؛ سر، پرده، له اووگونو سرو شخه د لومړني سر نوم چې اوازي تر ټولو کښته دی.

کرج گرام (karajgrám) نرم. (مو.) له درو گرامو شخه یو دی، تر ټولو سرو کښته دی.

کرج (krač) صوت. نرم. ۱) خرچ، د غاښونو د چپچلو اواز؛ ۲) کرپ، کریپی؛ ۳) په بېل اړول شوی خمکه.

کرج (krač) نرم. کریچ، یو ډول توره ده.

کرچل (karčál) ص. نرم. ج. وگ. کچل.

کرچم (karčám) جن. زعفران.

کرچول (kračawál) مص. مت. ۱) کرچل، خرچل، غاښونه چپچل؛ ۲) په بیاتي سره غوڅول.

کرچونی (kračúnay) نرم. وگ. کرپندوکی.

کرچه (krača) بنخ. م. په تنفر کې مثلث ډوله گل او نخس ونگار.

کرچهار (kračahár) صوت. نرم. کرچی، کرچا، خرچهار، د غاښو چپچلو پرله پسې اواز.

کرچی (krācay) نرم. م. ۱) یو ډول سابه دي؛ ۲) یو ډول غرنی وابسه دي، شاتره؛ ۳) یو ډول غرنی بوټی دی.

کرچی (karčay) ص. نرم. م. ۱) سخت زوی، بې رحمه؛ ۲) بې حوصلې؛ ۳) نرم. کریشی، لاغری، کاتیری، ارکاره، هرکاره.

کرخ (kraĵ) ص. نرم. م. لت، ناراسته، تمبل، تنبل.

کرخت (kāraxť) نرم. م. ۱) مر، بې حرکت؛ ۲) سوز، بې تودوخي؛ ۳) آرامه، په کرار، په قرار.

کرخولکه (karxūlaka) بنخ. م. هغه غیږوالی چې پر لرغې باندې له توږلو وروسته پاتې شي.

کرخه (karāxa) بنخ. م. د وړیو خیری، د پسه خیری.

کرخی (karxay) بنخ. م. یو پلې لرونکی نبات دی.

کردار (kardar) نرم. م. کرد، کرداری؛ هغه شیان چې ناوې یې د پلار له کوره د سپره کړه وي.

کردار (kirdār) نرم. م. ۱) عمل، کار؛ ۲) طرز، چلند؛ ۳) رول؛ ۴) دود، دستور؛ ۵) سلوک.

کرداری (kardāráy) نرم. م. وگ. کردار (۱).

کردونی (kardunay) نرم. م. کودوری، کودونی، کودرکی.

کرد (kardá) بنخ. م. شمېره، جوله، قواره، شکل.

کرد (kardá) بنخ. م. (ج. کردې) چار، عمل، کړه وړه.

کردکی (karārĵay) نرم. م. یوه غرنی گیاه ده چې د انګورود پانو غونډې پانې لري.

کرړول (karrawál) مص. مت. رغړول، کولول، تیرې یا نور څه ته حرکت ورکول.

کرړه (kārra) بنخ. م. ۱) دنسب سلسله، دنسب سلاله؛ ۲) د یوه بوټي نوم دی.

کرړی (kirāy) نرم. م. ۱) کپړی، ماچونګن، ځماڅار، چورچورک، یو ډول حشره ده؛ ۲) ص. نرم. م.

کربن (karaş) نر. م. کنی: ۱) د پنبو آواز: ۲) منډه، پل، نښه: ۳) کر بپیل، د پنبې د تلې نښه.

کر بننده (kərşənda) بنخ. م. ۱) علامه، نښه، نښانه، اثر: ۲) کښول، بپوه، چاپ، زوره بپسول یا په زوره په خان پسې کښول.

کر بنندی (kərşəndáy) نر. م. ۱) پلان، نقشه، طرحه، تجویز، پروگرام: ۲) تصویر.

کر بننه (۱) (kərşəná) بنخ. م. د لرغوني کنډوالي یا ویراني نښه او اثر.

کر بننه (۲) (kráşna) بنخ. م. ۱) حکاکي: ۲) نقاشي ۳) یوه عنعنه ده چې د محرقې له ناروغه یوه کر بنه راتاوي، چې په نورو پورې نه شي.

کر بنه (kərşa) بنخ. م. ج. کر بنې ۱) لیکه، خط، سطر: ۲) نښه، نښانه، اثر، علامه: ۳) د برید، پوله، تک.

کر بنی (kərşáy) نر. م. خط کنی، خطکش.

کرغ (kuráğ) نر. م. کورغ، یو تر یخ بوتی دی.

کرغ (kurúğ) نر. م. وگ، قرغ.

کرغچکه (korğaçaka) بنخ. م. کلغچه، گیسو، کښکره، عککه، یوه مرغی ده.

کرغې (kargar) نر. م. غم، کرغره، پرباني.

کرغې وچ (kargoruj) نر. م. دندغر، چنفرک، چنفرک، قان قورتک.

کرغېه (kargara) بنخ. م. ۱) کرغې: ۲) دکارگه کرغېه، د کارغه د پنبو او بدو آواز.

کرغشی (kargāşay) ص. نر. م. څیر، دیر، سخت، ناهموار.

کرغښی (kargāşay) نر. م. کجکی، د ژامې وروستنی هډوکی.

کرغم (kargām) نر. م. دود، د کوناتي هډوکی، د حیواناتو د کوناتي راوتلی هډوکی.

سپک، حقیر: ۲) گړی، هغه ارا به چې په لاس گرغوله کېږي.

کرېدل (kərredál) مص. ل. د تپرو یا نورو شیانو له یوه ځایه بل ځایه تدرغېدل.

کرزو (karzú) نر. م. یو ډول بېلچه.

کرزه (kráza) بنخ. م. کریره، کریغه، چغه، چپغه، بې اختیاره چغه.

کرسان (karsán) ص. نر. م. چچ.

کر سپه (karspá) بنخ. م. دوژغونو بیاسته، د وزغونو پری.

کرسمس (krismis) نر. م. وگ، کرسمس.

کرسمن (karsən) ص. نر. م. ج. کرو سندن، کرسندن، په اسانه ماتېدونکی.

کرسی (karsáy) نر. م. یو ډول غرنی گیاه ده چې د سترگو په ناروغیو کې کار ترې اخلي.

کرسی (kursáy) بنخ. م. کرسی: ۱) څوکی، چوکی ۲) تخت، سریر: ۳) رسمي مقام: ۴) د اولنو په اصطلاح اتم فلک.

کرش (kraş) ص. نر. م. شپا، شپاری، د پنبو آواز.

کرشپه (karspá) نر. م. یو ډول غرنی گیاه ده، پانې یې ښه بوی لري.

کرشکه (kráška) بنخ. م. یو ډول څررنگی بوتی دی چې ښه بوی لري.

کرشکی (kráškay) نر. م. یو بوتی دی، انزن گل لري.

کرشمه (karsma) بنخ. م. ج. کرشمې ۱) ناز، مکېز، نغره: ۲) غمزه، په وروځو او سترگو اشاره.

کرشنه (krášna) بنخ. م. کر بنه، ۱) هنر: ۲) نخش، نقش، حکاکي.

کرشنیل (kuršnil) نر. م. کورشنیل، یو سپخ دی چې د کنگرو په جوړولو او جاکت او نډلو کې کار ښې اخلي.

کرکجن (krakjón) ص. نر. م. ج. کتري، کرکه نای، کرکن، کرکه کونکی، کرکهجن.

کرکر (۱) (kurkúr) ص. نرم. شبهار، کورهار.

کرکر (۲) (karkār) نر. م. دیوه شی د کرولو اواز.

کرکرانی (karkarānáy) نر. م. گرگرانکه، غرگرانکه د کوچنیانو د لویو یوه لرگینه آله ده.

کرکره (karkará) بنغ. م. ج. کرکری، چرخویل، چرخوالی، قرقره، جوغه، د چرگ تاج.

کرکری (kurkuri) ص. نب. نر. بنغ. م. (۱) خورل شوی؛ (۲) چخن، چوخن.

کرکری (۱) (karkaráy) نر. م. د شبخندو په اندازه یوه مرغی ده چې په سینه کې سپین تکی لري.

کرکری (۲) (karkaráy) نر. م. تپیچه، غنکی، غنکی، کرکری، یوه آله ده چې د مرز اواز ترې ویاسي.

کرکری (karkaráy) نر. م. (۱) کرکری، گراه، کرگری، له شاه خنده د اوبو ایستلو خرخ؛ (۲) لرگینه کری چې د خاروي په غاره کې اچوي او پری ورپورې تری؛ وگ. کرکری.

کرکری (karkaré) بنغ. ج. غرغری.

کرکن (krəkán) ص. نر. م. ج. وگ. کرکجن.

کرکنده (karkānd) نر. م. (۱) لویه اواره تیره چې له غره راغري؛ (۲) یوه توتیه دودی.

کرکندهول (karkandawál) مص. مت. رغړول، کولول، تولول.

کرکنده (karkānda) بنغ. م. (۱) کانه، کنده، لویه تیره؛ (۲) لویه تیره چې له غره خنده راغري؛ (۳) مع. غوره، لاپه.

کرکندهدل (karkandedál) مص. ل. رغړیدل، کولیدل، تولیدل.

کرکنی (karkán) نر. م. جاخه، بجغی، گن او غنگلی نباتات چې یو په بل کې سره نوتلي وي.

کرغوج (kargwác) ص. نر. م. ج. غرخ، کرغوخ، پری، قطع.

کرغول (kargól) نر. م. د مرغانو یوه ناروغي ده.

کرغه (۱) (krága) ص. نب. وچوی، وچه، بی وینو، بی گیاه (غمکه).

کرغه (۲) (kargá) بنغ. م. خرهای، ورشو، د مالونو د پوولو خای.

کرغی (kargáy) بنغ. م. یو ډول نبات دی.

کرغیرن (kargērán) ص. نر. م. کرغیر، (۱) خچن، ناولی، خیرن؛ (۲) خراب، گدو؛ (۳) بدمرغه.

کرغیرنتوب (kargērāntób) نر. م. ناولتیا، کرغیرنوالی، خیرنوالی، خچنوالی، بدمرغی.

کرغیرنول (kargērānawál) مص. مت. خچنول، خیرنول، چتلول، بدمرغول.

کرغیرنبدل (kargērānedál) مص. ل. خچنبدل، خیرنبدل، چتلبدل، بدمرغبدل.

کرفس (karáfs) نر. م. کروسه، یوه گیاه ده، سپین جگ تارونه لري او په پخلی کې کارخني اخلي.

کرک (۱) (krák) نر. م. (۱) وچه خړه، د سېلاب خته چې وچه شوې وي او بیا چاودلې وي؛ (۲) سپر، کیل، کرنبه، د پیوې لیکه، د قلبې خط.

کرک (۲) (kurk) نر. م. یو ډول ورین توکر دی.

کرکانده (karkānd) بنغ. م. وگ. کرکاندهی.

کرکاندهی (karkānday) نر. م. کرکانده، کرکنده، لوی غت گت چې له غره راغړېدلې وي.

کرکانی (karkānáy) نر. م. د محک ډبره، هغه کانی چې د سرو او سپنوزرو عیار پرې ازمايي.

کرکت (krikát) نر. م. وگ. کریکت.

کرکتیر (karikfār) نر. م. کیریکتیر؛ (۱) ممتاز صفت، مشخصه، ممیزه نښه؛ (۲) هره قراردادې نښه؛ (۳) پر خان برلاسی، راسخ عزم.

کرکنه (karkāna) بنج. م. یوه اغزنه ونه ده، سړي سړي دانې کوي چې خړول کېږي.

کرکول (۱) (karkawāl) مص. مت. تخم شیندل، تخم کرل، خمکه کرل، کرهنه کرل.

کرکول (۲) (karakūl) نر. م. ج. قرقل، قره قل، قره قلی؛ (۱) د مرکزي آسیا پسه؛ (۲) غرنده، ولول او پت لرونکي پوستکي دي چې له نوي زېږېدلي وړي څخه لاس ته راځي.

کرکولي (karakūli) بنج. م. قره قلی، قره قولي، (۱) یو ډول خولي ده چې د کرکول له پوستکي څخه یې جوړوي؛ (۲) ص. نې. په کرکول اړوند.

کرکه (krāka) بنج. م. ج. کرکې (۱) نفرت، تنفر؛ (۲) وېره، ډار، بیم؛ (۳) ځان ژغورنه.

کرکه کول (krākakawāl) مص. مت. (۱) نفرت کول؛ (۲) بد راتلل؛ (۳) ویره کول؛ (۴) ځان ژغورل.

کرکه ناک (krakanāk) نر. م. وگ. کرکجن.

کرکی (karkāy) نر. م. خر.

کرکی (karakāy) بنج. م. پال، سپاره، سپاره، سرسپار.

کرکهېدل (karkedāl) مص. ل. زراعت کېدل، تخم کرل کېدل، خمکه کرل کېدل.

کرکیله (karkīla) بنج. م. کرکیل، کرنه، کرهنه، کرونده.

کرکیمه (karkīma) بنج. م. کرکیمه، کورکی، کرکومه، کپس، قفس، پنجره.

کرگدن (kargadān) نر. م. یوغت، غبنتلی تر مېنې لوی او اوږد حیوان دی.

کرگر (kargār) نر. م. بزرگر، کرکونکی، شوک چې خمکه کړي.

کرگری (kargāri) بنج. م. بزگری، کرونده گري، دهقاني.

کرگس (kargās) نر. م. (۱) کجیر، یوغت الوتونکی مرغه دی؛ (۲) د سینې هغه برخه چې گروي ته نږدې ده.

کرگی (kargāy) بنج. م. یو پوتی دی، واړه اغزي او تهرې پانې لري.

کرل (۱) (karāl) مص. مت. کښت کول، تخم اچول، زراعت کول.

کرل (۲) (karāl) نر. م. (۱) کنگل، یخی؛ (۲) پېړوی، رش، قیماق؛ (۳) ډبرینه لنگری، ډبرین اونگ.

کرله (karāla) بنج. م. کرهنه، کښت وکر.

کره (۱) (karām) نر. م. (۱) سخاوت، ورکړه، بخشش (۲) مېرانه؛ (۳) د گويي په شهر سابه دي.

کره (۲) (kurm) نر. م. کورم، یو ډول څرمنه ده.

کرماچو (karmācu) نر. م. دیوه پوتی نوم دی، سړي دانې کوي. وگ. کچماچو

کرمیچ (kirmič) نر. م. ج. کیرمیچ؛ (۱) یو ډول سپک بوتونه دی؛ (۲) یو ډول کلک توکر دی.

کرملاغ (karmalāg) نر. م. سرلاتی، سرکونډی، د سراو کونې او پتلو عمل.

کرمن (karmān) ص. نر. م. ج. (۱) بې خوږه، شوگیر وهلی؛ (۲) چینجن، چنجي وهلی.

کرمنتوب (karmantōb) نر. م. کرمنوالی، بې خوږی، شوگیره، شپه وهنگ، شپه روتونگ.

کرمنگ (kurmāng) نر. م. تنخړی، تمخړی، یوه مشهوره مرغی ده.

کرمونډ (karmūnd) ص. نر. م. ج. بونډی گوتی، د چا چې گوته لنډه، نیمگري یا معیوبه وي.

کرمه (karma) بنج. م. (۱) د نصیب گوته، د شهادت گوته؛ (۲) ځینې خلک یې خمچې گوتې ته وايي.

کرن (kran) ص. نر. م. ج. خوار، کمزوری، ډنگر، په تن خوار، بې غوښو.

کرنگهدل (karangedál) مص. مت. ۱) په وینو لژندهدل؛ ۲) یخهدل، کنگهدل؛ ۳) کلکهدل.

کرنمل (karənmal) نر. م. د کرنې او کروندې مینه وال.

کرنه (karəna) بنخ. م. وگ. کرهنه.

کرنیل (karnáyl) نر. م. کرنل، دگروال، هغه افسر چې په رتبه کې تر لیفتننت کرنل لوړ وي.

کرنی (karnáy) بنخ. م. کاتیری، لاغو، کرسی، ارکاره، کتیری، کریشی.

کروا (karwá) نر. م. (مو.) کهروا، دتومریو ډول دی چې د کهروا په تال ویل کېږي.

کرواره (karwára) بنخ. م. ۱) کلسواره، درشې تر اخیستلو وروسته د دانو تولونه؛ ۲) دخاورو له ورو ورو توپيو او ډبرو سره لویې.

کروبي (karūbi) نر. ج. مقربې فرشتې، هغه ملایکې چې عرش عظیم یې پر اوږو ولاړ دی.

کروت (krāwt) نر. م. رخه، حسد، بغض.

کروتی (krawtáy) ص. نر. م. ۱) رخه ناک، رخه لرونکی، حسود؛ ۲) بد خوږه، تند خوږه.

کروشکی (karóckay) نر. م. کوری، د کوزې د ونې جړه چې په دوا کې کارېږي.

کروخ (karūx) نر. م. وگ. کرخ.

کروړ (kror) ص. نر. م. ج. ۱) کلک؛ ۲) غښتلی؛ ۲) د ورو ضابطانو شلورمه رتبه؛ ۳) عد. لس

ملیونه، یا سل لکه.

کروړپتی (krōrpati) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. ۱) ملیونر؛ ۲) غټ پانگوال.

کروړول (krorawál) مص. مت. کلکول، سختول، محمول، مضبوطول.

کروړه (karorá) بنخ. م. ۱) یو ډول متروکه ده؛ ۲) له کر کو جوړه رسی.

کرنا (karna) بنخ. م. مو. کرنا، بکر (برغو)، ستر سرنی، د موسیقي پوه د پوهلو آله ده.

کرنيوهنه (karənpōhána) د کرنې علم، زراعت پوهه، زراعت پېژندنه.

کرنيج (karnáj) نر. م. کرنيجه، یو ډول اوږده ترنيجه ده، د کولنگ کار هم ترې اخلي.

کرنيچکی (krančakáy) نر. م. کښی، تسکوره، کوبین، یوسری کولنگ.

کرنډ (kuránd) نر. م. ډاگ، میدان، دښت، سارا، بهديا.

کرنډک (karandák) نر. م. یو اغزن نبات دی.

کرنډوی^(۱) (karandway) نر. م. یو ډول گندون دی چې د جوال په بنخ کې په عمودي ډول گندول کېږي.

کرنډوی^(۲) (karandóy) ص. نر. م. ج. بزگر، کرگر، کښت کوونکی، زارغ.

کرنډی (krānday) نر. م. تسکوره، تسکوره، یو سری کولنگ.

کرنډی (krənd) نر. م. کلک شوی نو، کلکه شوې زوه، سخته شوې زوه (نو).

کرنډی (karandáy) بنخ. م. ۱) رمبی، خمشه، خمشی، چمچه؛ ۲) گلماه؛ ۳) ماله، پلنه تخته

چې اړول شوې خمکه د غویانو په وسیله پرې اواروي.

کرنک (karānk) نر. م. ۱) کپری، ککری، خنکه، لویزنده؛ ۲) کرنکه، د سا اخیستلو نل.

کرنک^(۱) (karāng) نر. م. ۱) کنگل، یخی؛ ۲) ص. نر. م. ج. په وینو لړلی؛ ۳) وگ. کرنه.

کرنک^(۲) (kurāng) ص. نر. م. وگ. کورنگ.

کرننگول (karangawál) مص. مت. ۱) په وینو لړل، په وینو ککړول؛ ۲) کنگلول؛ ۳) کلکول.

کروړه^(۱) (karwāra) بنځ. م. سپنگير، يوازغن بوتی دی چې سرې خودې دانې نيسي.

کروړی (karwafāy) ص. نر. م. پخيل، سوگت، سخت.

کروړېدل (kroredāl) م. ص. ل. کلکېدل، سختېدل، کروړ کېدل.

کروز (krüz) نر. م. ج. (عس.) د زيات قدرت لرونکی يو ډول لارښودې شوي توغندي دي.

کروزر (krozār) نر. م. (۱) د منځني ظرفيت لرونکی جگړه ييزه بېړی؛ د پوليسو موټر.

کروسند (krawsānd) ص. نر. م. کړسند، کړوسند، چغچي، هغه شی چې په اسانۍ سره ماتېږي.

کروسه (karwasā) بنځ. م. وگ. کرفس.

کروشان (krūšān) نر. م. يو وړوکی لرگی دی چې د پښې په پونده کې د څرمنې توتې باندې ننه باسي او بيا يې پرې کلکوي.

کروښکی (karūškāy) بنځ. م. د کور کېمبله، هغه تفر چې په ډبه او چوټره کې غوړوي.

کروښی (krōsay) نر. م. (۱) د کميس د غاړې استر؛ (۲) رښکی، د توکو توتو.

کروغ (kroḡ) نر. م. وگ. کارگه.

کروکي (kurūki) بنځ. م. کړکي؛ (۱) هغه څه چې ظاهر وي او په سترگو ښکاري؛ (۲) نق. هغه نقاشی چې بې رنگه وي.

کروړ (karawāl) م. ص. مت. (۱) گړول، تخریشول؛ (۲) سولول؛ (۳) نر. م. سپينه وړېخ چې په تورې وړېخې کې راڅرگنده شي؛ (۲) د شانود مچپو قراول.

کرولی (karwalāy) نر. م. کلېک، سپرڅوکی، يولرگی دی چې په سر باندې کې يې اچوي او د کوندي او جغ اړیکې ساتي.

کروپره (karwēza) ص. نم. کاواکه، بې مغزه، بې فکره.

کروماتیک (kromātik) نر. م. (۱) رنگ لرونکی، درنگ؛ (۲) مو. په نیمو تونو مخ ته تگ يا د دې استعمال، لکه کروماتیک سکيل.

کرومو (kromó) ت. ت. (۱) لرومه، يو ترنگ تور دی چې درنگ، رنگه مانا لري، لکه کروموزوم؛ (۲) وگ. کر مه.

کروموزوم (kromozóm) نر. م. ج. (بیا.) میله ډوله مایکروسکوپیک جسمونه دي، چې ارثي صفتونه ليردوي.

کرونا (kronā) نر. م. کارونا، د لمر تاج، د لمر پورتني برخې ته وايي.

کروندگر (karwandgār) فا. نر. م. وگ. کرونده گر.

کرونده (karwandá) بنځ. م. ج. کروندې (۱) کښت، زراعت، کرهنه؛ (۲) د کرلو ځمکه، د کر ځمکه.

کرونده گر (karwandagār) ص. نر. م. ج. کروندگر، کرگر، کرکونکی، کروونکی.

کرونوسايکل (kronosāykal) نر. م. (ژ.) د خبرونو په ليکلو کې هغه ترتيب چې پېښې لکه څرنگه چې منځ ته راغلې وي هغسې وليکلې شي.

کرونولوجي (kronoloji) بنځ. م. نېته ليک؛ د تاريخي حوادثو د پېښېدو وخت په اساس د هغو ترتيبه شوې شرحه يا جدول.

کروه (kuroh) نر. م. بنځ. م. د مسافې يو واحد دی؛ چې تقريباً دوه ميله کېږي.

کروي (kurawī) ص. نم. نر. بنځ. م. ج. (۱) د کړې، د کړې په ډول، کړې ته منسوب؛ (۲) نر. م. کړه.

کروی (karwāy) ص. نر. م. (۱) کښی، د کښت ساتونکی؛ (۲) د مبالغې او کثرت کلیمه ده.

کروی (karwāy) بنځ. م. د تانتو او پلاي دلی.

کروپره (karwēza) ص. نم. کاواکه، بې مغزه، بې فکره.

کره (kara) (۱) نر. م. (۱) کور مغیبه حالت دی او په اضافی حالت کې د کور په مانا استعمالیږي؛
 (۲) بڼغ. م. بېل، یوم.
 کره (kara) (۲) ص. نب. (۱) نیره، سوچه، خالص؛
 (۲) هن. له نغده تهر؛ (۳) بڼغ. م. وېس، د بڼگړي په ډول د سرو یا سپینوزرو یو گانه ده.
 کره (kara) (۳) ف. کاره، د کرلو استمراري ماضي ده.
 کره (kura) (۴) بڼغ. م. (ج. کرې) (۱) هر گردی او ملور شی؛ (۲) مج. خمکه، د خمکې کره؛ (۳) داسې کروي سطحه چې د هغې ټولې نقطې له مرکزې یو برابر فاصله ولري؛ (۴) بتی، د پنځ اورغالی.
 کرهار (karaḥār) صوت. نر. م. کرهاری، کرار، کراری.
 کره بین (karabīn) نر. م. کر بین، کارابین، غریب پخوانی لوی خولی توپک.
 کره توب (karatōb) نر. م. (۱) کره والی، سوچه والی، نیره توب؛ (۲) وگ. کره کتنه.
 کرهله (karhād) ص. نر. م. (ج. ۱) بشرازه، تروتازه، سمسور؛ (۲) خوب؛ (۳) نر. م. د کیکرونه.
 کره کتنه (karakatōna) بڼغ. م. (هن. نقد، انتقاد، نقد گري، ادبي نقد، رېښتینی قضاوت، د نقد یا انتقاد فن؛
 ادبي کره کتنه: وینا پېژندنه، د ادبي آثارو د ارزښت او قیمت پېژندنې او د هغود شرحې او تفسیر څخه عبارت دی.
 کره کتونکی (karakatūnkay) ص. نر. م. «کره کونکی» ناقد، نقد کونکی، انتقاد کونکی کریتیک، رېښتینی قضاوت کونکی.
 کره کول (karakawōl) مص. مت. (۱) سم و ناسم سره بېلول؛ (۲) انتقاد یا نقد کول، ادبي نقد کول، رېښتینی قضاوت کول.

کرهڼه (karhāna) بڼغ. م. کر، کرنه، کرونده، کر کيله، کښت، زراعت.
 کره والا (karawālā) ص. نر. م. بېلدار، بېل والا.
 کره والی (karawālay) ص. کره توب، معیار والی، معیاریتوب.
 کرهه (karhā) بڼغ. م. کراحت؛ (۱) کرکه، نفرت؛ (۲) نه خوښېدنه.
 کرههپر (karhēp) نر. م. ج. کرپر، شنکار، کار، سنگپر، میده کاني.
 کره ییز (kurayiz) نر. م. ج. وگ. کروي.
 کره ییز (karayiz) ص. نر. م. ج. د کره کولو، په کره کولو اړوند، د کره، په کره اړوند.
 کری (karāy) ص. بڼغ. م. ج. (۱) ټوله، گرده، تمامه، له میاشتي، اونۍ، شپې او ورځې سره کارېږي، لکه کری میاشت، کری ورځ؛ (۲) بڼغ. م. کری، حلقه؛ (۲) د سېلاو خټه چې وچه شوې او چاودلې وي؛ (۳) داوړدلو یو ډول لاسي آله ده.
 کری (karāy) نر. م. (۱) یوشین مرغه دی؛ (۲) خبر، پیغام؛ (۳) کوری، ترنگر.
 کریاب (karyāb) ص. نر. م. کریابه؛ (۱) اړ، محتاج؛ (۲) ځنډېدلی، معطل؛ (۳) بېکاره.
 کریابول (karyābawāl) مص. مت. (۱) اړ کول، محتاجول؛ (۲) ځنډول؛ (۳) بېکاره کول.
 کریابی (karyābī) ص. نب. (۱) وگ. کریابول؛ (۲) بڼغ. م. اړه، احتیاج، ضرورت مندي.
 کریابېدل (karyābedāl) مص. ل. (۱) اړېدل، احتیاجېدل، ځنډېدل.
 کریانه (karyāna) بڼغ. م. (۱) چرچین سامان، د کارېدنې بېلابېل توکي؛ (۲) اورشې، سارایي ورشه.
 کرېب (krch) نر. م. د اس رکاب.

کریپ (krip) نر.م. یوډول نازک، نفیس سونډی
یا ورېنمین توکر دی.

کریتا (kritā) نر.م. پشورمه، تبرغان.

کریپتا (karēṭ) نر.م. د مېوویا... د ساتنې او
لېږدولو لړگین سونډخ.

کریپتیسیزم (kretisizām) نر.م. ۱) د قضاوت
کولو او محاکمې عمل، گوته نیونه؛ ۲) وگ.

کره کتنه؛ ۳) د کره کتونکي فن، اصول او
مېتودونه.

کریټیک (kritik) بنځ. نر.م. ج. ۱) گوته نیونه؛
۲) وگ. کره کتونکی.

کریچ (krič) نر.م. کرچ، کراچ، یوډول توره ده چې
تر تورې نرې وي.

کریچی (kričay) نر.م. ۱) یوډول ترخه وابنه دي
چې واړه واړه گلونه کوي؛ ۲) یوډول غرنی

بوتی دی؛ ۳) صوت. کرچی، د غاښونود
چیچلو اواز.

کریخ (karij) ص. نر.م. وگ. کرونده گر.

کریډیټ (kredit) نر.م. کرېډټ؛ ۱) وگ. قرض؛
۲) اعتبار؛ ۳) د سرلورتیا منبع.

کریر (kriř) نر.م. تلکه، تلک، لت.

کریرې (karēṭ) نر.م. ج. کار، کانی، جفل، یوډول
کلکه سپینه تیره ده.

کریر (kriř) بنځ. م. کریره، یوه غرنی ونه ده، لرگی
بې چغزې، اغزن او ژر ماتېدونکی دی.

کریرې (kareray) نر.م. ۱) کهری، ماچونگن،
یوه حشره ده؛ ۲) یوډول وړوکی مارغه دی؛

۳) کرایې، د گورې پخولو لویه کرایې.

کریرې (kreřay) نر.م. کک، گاته شربت، ټینگ
شربت، خټه شربت، د گورې ژاوله.

کریرې (kiriřay) نر.م. یوډول بوتی دی.

کریز (kurez) نر.م. ۱) بنکې غورغونگ، د
مرغانو د بنکو توپیدو ناروغي؛ ۲) مرغانو ته
آرام او دمه ورکول.

کریز (krez) نر.م. کریز، خپې، غور، خېگ، د
زخم پسرې.

کریزه (križa) بنځ. م. وگ. کریفه.

کریزه (križa) بنځ. م. وگ. کریفه.

کریستالین (kristālin) ص. نر.م. بلورې؛
۱) له کریستل څخه جوړ؛ ۲) روڼ، شفاف.

کریستیل (kristāl) نر.م. کریستل، بلور، ډنګی،
۱) یو صاف اوروڼ کوارتز؛ ۲) یوه خورا صافه

او ځلېدونکې ښښه.

کریسمس (krismās) نر.م. د حضرت عیسی (ع)
د زېږېدو اختر چې مسیحیان یې د ډیسمبر په

(۲۵ مه) شپه جوړوي او مذهبي اختر گڼل
کېږي.

کریشبا (krišba) بنځ. م. څولی، چانته، طبراق،
شخولی.

کریغه (kriğa) بنځ. م. (ج. کریغې) کریزه، کړوه،
کریغه، کریکه، له ویرې څخه په زوره چیغه.

کریکنې (krekaš) ص. نر.م. ج. کراکش، کراکښ،
کراوړونکی.

کریکه (krika) بنځ. م. وگ. کریغه.

کریکی (krekky) بنځ. م. جلته، له نریو لېټو څخه
جوړ شوی کنډو.

کریکیت (krikit) نر.م. (لو.) د کریکیت لویه،
یوه لویه ده چې په ډنډه او گیند سره اجرا کېږي.

کریله (karelá) بنځ. م. کریره، د توری په څېر د سبو
یو بوتی دی. سابه یې ترخه او ژېړ رنگ لري.

کریلی (kureláy) نر.م. واسکت ډوله کودتی ده
چې لستونې نه لري.

کریم^(۱) (krim) جن. ۱) د شیدو سر؛ ۲) شورازه
خواره چې له کریمو څخه جوړېږي - آیس کریم.
کریم^(۲) (karim) ص. نر. م. ۱) بڅبونکی (۲) سخي،
خو انر ده (۳) د پاک خدای اج، یو صفت دی.
کریمن (kremen) ص. نر. م. ج. نمجن، نمناک،
زېمناک، زېمجن، کریزمن، مرطوب.
کریمی (krimi) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. ژېړ ویره
سپین، ژېړ ډوله سپین، د کریمورنگ.
کریمن (kren) نر. م. (ج. کرینونه) شاول، جرثقیل،
د درندو بارونو د کښته او پورته کولو ماشین.
کریه (karyá) بنخ. م. ۱) پیغام؛ ۲) حکم؛ ۳) هدایت
۴) سپارښت.
کرا (kar) نر. م. ۱) کراو، رېر؛ ۲) نشایسته؛ ۳) لکر،
کنگر، کانگر؛ ۴) د سوال د رغړ بدلون وغږ؛
۵) ف. (گر.) فعلی ریښه ده چې کول ورڅخه
جوړېږي؛ ۶) وگ. سلوک.
کرا (kara) بنخ. م. د زرک اواز.
کراپ (karap) ص. نر. م. ج. زوړ، خوار او کمزوری
غوی.
کراپی (krāpay) نر. م. لږه فاصله، لنډ مزل.
کراچه (krāčá) وگ. کراخی.
کراچی (krāčay) نر. م. کراچه، کراچی، نابالغه
هلیک، هغه هلیکی چې مرانې نه وي وهلی.
کراسکه (kraska) ص. نر. م. ج. جگ، دنگ او
لودخوان.
کراسو (krāsú) ص. نب. ۱) غونج، گونجې، جینگ،
زوړ، گونڅې؛ ۲) وروست، پوډه.
کراغ^(۱) (krāg) ص. نر. م. ج. ۱) کمزوری، خوار،
ناتوانه؛ ۲) نر. م. وگ. کارگه.
کراغ^(۲) (krapig) ص. نر. م. رډی، بت، سترگی، بق،
سترگی، چفر سترگی.

کراغتیا (krāgtyá) بنخ. م. کراغندتوب، کمزورتیا،
کراغندتیا، خوارېدنه، ضعف، ضعیفی.
کراغند (krāgand) ص. نر. م. ج. ۱) ډېر کمزوری،
ضعیف، تاپ تپې؛ ۲) پوډه، وروسته.
کراغندول (krāgandawál) مص. مت. کمزوری
کول؛ ورستول.
کراغندېدل (krāgandedál) مص. ل. ۱) کمزوری
کېدل ضعیفېدل؛ ۲) ورستېدل.
کراک^(۱) (karak) نر. م. کراو، تکلیف، رېر، کریدنه،
خوړېدنه.
کراک^(۲) (krak) نر. م. د نخودو په اندازه غونډشی
یا غونډاری.
کراان (karan) نر. م. کراو، رېر، زحمت، تکلیف.
کرااند (karanad) ص. نر. م. ۱) لالهانده، سرگردان؛
۲) خوابدی، غمجن؛ ۲) پریشان.
کراانکیچ (krānkic) نر. م. کاکیشکی، کاکېچکی،
کلکوډنده، یوه لویه ده.
کراانگی (krāngay) ص. نر. م. بینگا، چیک،
چپ سترگی، کرینگا، کور سترگی.
کراانوی (krānawe) بنخ. م. کوچنی زینه ډوله
وسيله ده چې څلور پښې لري.
کرااو^(۱) (karaw) نر. م. (ج. کراوونه) کرا، کراک،
رېر، کراان، زحمت.
کرااو^(۲) (krāw) نر. م. ۱) ورزش، تمرین؛ ۲) عمل.
کرااوو (karāwú) ص. نر. م. ۱) کراوی، زیار کښ،
زحمت کښه؛ ۲) شوک چې ډېر کریږي.
کرااوه (karāwá) بنخ. م. (ج. کراوې) کناوه، کر مه،
یو ډول پاپوښه ده چې له لرگي څخه یې جوړوي.
کرااوي (karāwi) ص. نب. ۱) کراوو، زیار کښه؛
۲) ژړندوکی، هغه کوچنی چې ډېر ژاړي.
کراای (krāy) ف. د تهرې زمانې استمراري فعل دی.

کرایبی (karāyi) بنخ. م. کری، لوی فلزی لوہی
دی چي ڄینې خواره په کې سره کوي.

کریابو (karhābō) بنخ. م. یو ډول مرغی ده.

کریو (karhū) ص. نر. م. ج. سپي ډارلی.

کره (karāha) بنخ. م. د جوارو تاتته.

کرهیزن (karbezān) ص. نر. م. کرهیزن، کرهیزن،
کتبهزن، هغه حیوان چې تر خولې او پوزې یې
گیازې او اوبه راځي.

کرهیزې (karbezī) بنخ. م. کرهیزې، کرهیزې،
گیازې.

کرهیکه (karbika) بنخ. م. موتی، د بیوی موتی،
موتانه؛ د کولبې موتی.

کرپ (krāp) صوت. نر. م. ج. کرپونه (۱) د کلک
شي د غورځېدلو اواز؛ (۲) ق. نابیره، ناڅاپه.

کرپا (krāpā) صوت. بنخ. م. کرپهار، کرپار، کرپها،
کرپي، د قدمونو پرله پسې اوازونه.

کرپېر (karpār) صوت. نر. م. (۱) گډې وډې خبرې؛
(۲) کرپاری، د کلکو شیانو د غورځېدلو اواز.

کرپند (krāpānd) ص. نر. م. (۱) کرپندوکی، کرپنده،
بې ځایه رغېدونکی؛ (۲) تیرې لرونکې لاره.

کرپندوکی (karpandūkay) نر. م. کرپندوکی،
نرم هډوکی، کرپندی، ککرکی، غضروف.

کرپنده (krāpānda) ص. نر. م. (۱) کارپز، لاره، له
تیروډکه لاره؛ (۲) بنخ. م. یوه غرنۍ ونه ده.

کرپندی (krāpandāy) نر. م. وگ. کرپندوکی.

کرپوز (karpūz) نر. م. کتبهزی، د خولې کوری،
د څارویو پوزکی.

کرپ و کرپ (krāpūkrūp) نر. م. (۱) څوړ،
غوریز، شور؛ (۲) د لوښو د سره لگېدلو اواز.

کرپول (krāpawāl) مص. مت. (۱) لوښی او... سره
جنگول او اواز ځنې ایستل؛ (۲) مص. ل. په چا

بې ځایه او بې واکه چټي خبرې کول.

کرپنه (krāpā) بنخ. م. (۱) کرپي، نااواره لاره؛ (۲) صج.
بندېز.

کرپهار (krāpahār) نر. م. صوت. (۱) د لوښو یا...
د جنگېدلو اواز؛ (۲) کرپا، کرپي.

کرپي (krāpāy) نر. م. (۱) کرپهار؛ (۲) بې ځایه خبرې
کول.

کرپي (krāpāy) بنخ. م. کرپنده لاره، کرپه وډه او
کرپه لاره چې په غره یا د بنټه کې وي.

کرپېدل (krāpedāl) مص. ل. (۱) لوښي یا تیرې...
یو له بله سره لگېدل؛ (۲) بې ځایه رغېدل.

کرټ (۱) (krāt) صوت. نر. م. کرټهار، کرټ کرټ،
کوټ کوټ، د کوټې چرگې اواز.

کرټ (۲) (krāt) نر. م. قرت، یو توری، یو ټکی، یوه
کلیمه.

کرټکی (krātākay) نر. م. داسې خپلې چې یو
تلی او یو ونډنی (بند) ولري.

کرټن (krātan) ص. نر. م. ج. قرتو، قرتن، کرټال،
قرتو.

کرټنه (krātanā) ص. بنخ. م. وگ. کرټن.

کرټه (krāta) بنخ. م. خوږ مجلس، خوږې خبرې کول.
کرټي (krāte) بنخ. م. عبث خبرې، بې ځایه خبرې،
چټي خبرې.

کرټېدل (krātedāl) مص. ل. قرتېدل، کرټي کول،
دېرې او بې ځایه خبرې کول.

کرټچ (krāč) صوت. نر. م. (۱) د دوو کلکو شیانو د
سره لگېدلو اواز؛ (۲) د ټوپک لټ و هڼه.

کرټچا (krāčā) صوت. بنخ. م. کرټچار، کرټچي؛ د
اوسپنیزو یا لرگینو شیانو سره لگېدلو اواز.

کرټچول (krāčawāl) مص. مت. (۱) غاښونه چپچل،
د غاښو کرنجول؛ (۲) د ټوپک لټ وهل.

کرج شیب (kařšóp) نر.م. ناره، ناو، دود غرونویا
هوندیو ترمنخ ژرد خای.

کرج شیب (kařšóp) ص. نر.م. وگ. کرج شوب.
کرج شوب (kařšúp) ص. نر.م. ج. کرج شیب، شوب.
غابن وتلی، کرج شوبی، غابن لویدلی.

کرج شوبه خوله (kařšúpaxwla) بئخ.م. بی غابن
خوله، کرج شوبه خوله، شوبه خوله، بئبه خوله.
کرج بئبت (kařast) کراو، کرج بدنه، درد.

کرج غ (kařǵ) ص. نر.م. کراغ، کمزوری، ضعیف.
کرج عیب (kařǵéc) ص. نر.م. ج. ۱) تلولی، وارخطا،
پرشانه؛ ۲) مرای، زمول، شیتته.

کرج ک (kařak) نر.م. ۱) دورمه، نی، کرج کی؛ ۲) ص.
نر.م. خوار، دنگر؛ ۳) نر.م. کرج کی، له لبستویا
دورمو شخه جور شوی کندو؛ ۴) گیسرکه، عککه.

کرج کاج (kařkác) نر.م. ۱) کرج کچ، خرنج، جنجال،
کچ بحشی؛ ۲) چنی وهنه.
کرج کاجی (kařkáci) ص. نر.م. ۱) کرج کچن، کچ
بعشه، کرج کاج کونکی؛ ۲) چنه وهونکی.

کرج کچو (kařkačó) نر.م. شورو، شور، غالمغال.
کرج کیچو (kařkičó) ص. نر.م. ۱) خو غهدونکی،
کرج چند، رچند؛ ۲) مچ، خوار، کمزوری.

کرج کیری (kařkaráy) نر.م. ۱) د شاه شخه د اوپورا
ایستلو شرخ؛ ۲) د بئیری د تناو شرخ؛ ۳) د
ماشومانو یوه لویه ده؛ ۴) یوه لرگینه کیری ده

پیری پکی کلکبیری او د شاروی په غاره کې ددی
لباره اچول کبیری چې د زور و هلو په وخت کې
پیری د شاروی مری ته پرینوخی او ساه یې ورینده
نه کړی.

کرج کندی (kařkundáy) نر.م. ترخه هندوانه.
کرج کومه (kařkúma) بئخ.م. کرج کیمه؛ ۱) د مرغانو
نیولو آله؛ ۲) قفس، پنجره.

کرج چمدل (kařčedál) مص. ل. د غابو کرجمدل،
د غابو کرجمدل، د تریک لت و هل.

کرج خ (kařǵ) نر.م. بجه، بتس، کوره، دابن، داش، د
خاورینو لوپو پخولو دابن.

کرج شو (kařcú) نر.م. کرج شی، کرج چس، کرج سو، کرج شو،
ارکاره، هرکاره.

کرج شی (kařcay) نر.م. ۱) کرجندی، کاجرغه؛
۲) وگ. کرج شو؛ ۳) په یوازینی پښتو «کې د

ه روغن داغ» په مانا راغلی دی.
کرج خه (kařaxa) بئخ.م. ۱) ژوره، کنده؛ ۲) دغره
یا غونډی، په خواکې کنده و کپر شمکه.

کرج دود (kařdod) گر. د فعل خبری او انشایی وجه.
کرج ده (kařdá) بئخ.م. ۱) کرده، عمل؛ ۲) جوله،
شوره، بیدام؛ ۳) بندوست، نظم، انتظام.

کرج یری (kařiráy) نر.م. وگ. کرجیری، ۱۱).
کرج ز (kařz) نر.م. کمزوری او خوار شاروی.

کرج س (kařas) صوت. نر.م. ۱) تس، د کلک شی د
ماتهدو اواز؛ ۲) نر.م. شورو، شور، غالمغال.

کرج سا (kařasá) صوت. بئخ.م. کرسهار؛ دلرگی یا
بل کلک شی د پرله پسې ماتهدو اواز.

کرج ساو (kařasáw) ص. نر.م. ج. کرساغ، کراس،
جگ سیری چې مخ یې ایزد وي.

کرج سب (kařsáp) نر.م. قصابی شوی، بوتی، بوتی،
کرج ستاینوم (kařstáynüm) گر. فعلی صفت،
هغه ستاینوم چې له فعل شخه رغیدلی وي.

کرج سند (kařsánd) نر.م. ۱) وگ. کروسندا؛
۲) سرمغزن.

کرج سول (kařsawál) مص. مت. ۱) په شپېرو
وهل، بکول؛ ۲) په خبرو سره خورول.

کرج سهدل (kařsedál) مص. ل. ۱) په شپېرو سره
وهل کېدل؛ ۲) په خبرو سره خورېدل.

کرنجا (kranja) صوت. بنغ. م. کرنجی، کرنجها،
کرنجاری، کرنجهار، کرنجهار.
کرنند (۱) (krannd) ص. نر. م. ج. تکره، کاریگر،
فعال، کارکوونکی، کارند.
کرنند (۲) (karand) ص. نر. م. (۱) لالهانده، کربدلی؛
(۲) رقتند، سست؛ (۳) بی پروا، بی اعتنا؛
(۴) آزاد او بی خنده.
کرنندپپر (kranndper) گر. فاعلی حالت.
کرنندتوب (kranndtob) نر. م. کرندوالی (۱) لالهاندي
سرگردانی؛ (۲) رقتندوالی؛ (۳) بی خنده.
کرنندول (kranndawal) مص. مت. (۱) لالهانده کول،
سرگردانه کول؛ (۲) سستول، رقول (لق).
کرنندر (kranndar) نر. م. گرندر، شمپر، شمار،
حساب.
کرننده (krannda) بنغ. م. کرنده؛ (۱) سپینه سرینناکه
ماده ده چی دلنگون پروخت د خاروی له فرج
خخهراو وخی؛ (۲) سپینه سرینناکه ماده چی د
پبج او اسهال پروخت خارجهری.
کرنندبدل (kranndedal) مص. ل. (۱) لالهانده کبدل،
سرگردانه کبدل؛ (۲) سستبدل، رقت کبدل.
کرننگ (kranng) نر. م. (۱) اوگ. کرن؛ (۲) دربی غیر؛
(۲) نر. م. یولرگی دی چی د خاروی غاری نه
بی وراچوی؛ (۳) اوگ. کرننگ.
کرننگا (krannga) صوت. بنغ. م. کرنگی، کرنگار،
کرنجهار؛ د فلزی شیانو د لگبدلو او از.
کرننگوالی (kranngwalay) نر. م. اوگ. کرننگوالی.
کرننگول (۱) (kranngawal) مص. مت. فلزونو یو
له بله سره جنگول او او از ترې را ایستل.
کرننگول (۲) (kranngawal) مص. مت. اوگ. کرننگول.
کرننگه (krannga) ص. بنغ. م. کرکه، کورکه، هغه
جرگه چی هگی بی بس کری وی.

کرننگه خله (kranngacala) بنغ. م. سخنه خله، د
ژمی د خلی زیات او سخت ساره.
کرننگی (kranngay) نر. م. وگ. کرننگ.
کرننگبدل (kranngedal) مص. ل. له فلزی شیانو
سره جنگبدل او او از خنی پورته کبدل.
کرننلاره (kranngalara) بنغ. م. تگلیاره، پروگرام،
خط مشی، دستور العمل.
کرننوز (krannguz) د کر جنس، د فعل جنس.
کرننوم (kranngum) فعلی نوم، له فعل خغه رغبدلی
نوم.
کرننه (krannga) بنغ. م. (۱) عمل، کردار؛ (۲) کول،
کونگ.
کرو (karu) نر. م. کری، لاونده، لاور، تودی شرومی،
کرواس (karwas) ص. نر. م. وگ. کرساو.
کروال (karwal) د کر اړوند، کمریز، پر فعل اړوند.
کرواله غونډله (karwalaḡondla) فعلی غونډله،
فعلی جمله.
کروب (krob) نر. م. کروی، کنوی، پساو، پاتی
شونې بنوروا چی غور و نه لري.
کروپ (krop) ص. نر. م. ج. (۱) کوپی، شاتیتی،
تیتا؛ (۲) کنهوکپر، چخیت؛ (۳) کور، منحنی.
کروپتوب (kruptob) نر. م. (۱) کروپتیا، کروپوالی
(۲) کنهوکپروالی؛ (۳) کوروالی، انحنه.
کروپول (kropawal) مص. مت. (۱) ملاتیتول،
شاتیتول؛ (۲) کنهوکپول؛ (۳) کپول.
کروپه (kropa) بنغ. م. (۱) دوغل، کنده؛ (۲) دکجورې
د ونې په تنه کې خندان.
کروپبدل (kropedal) مص. ل. (۱) کوپبدل، په
ملاتیتبدل؛ (۲) چیتبدل؛ (۳) کوپبدل، منحنی
کبدل.
کروپینس (kropis) نر. م. کرپش، کته پینس، ترینگی.

کروتی (karwatáy) بنغ. م. یوډول گیاه ده.

کروچ (kruc) نر. م. ۱) خندق؛ کنډ؛ ۲) کمر.

کروس (krūs) نر. م. کروس، دلرگی د ماتهدو اواز.

کروستی (krōsti) نر. ج. کریس، بکری، کمری،

پلی، د مشنگو یا نورو جویاتو پلی.

کروسند (krawsānd) نر. م. وگ. کروسند.

کروسی (karwasāy) نر. م. ج. کروسې، د زوی

یا لور لمسی، د لمسی زوی.

کروول (karawāl) مص. مت. ۱) خورول، زحمت

ورکول؛ ۲) الپیل، وریتول، په اور کبابول.

کرومبه (krōmbā) بنغ. م. ۱) کرومبې، اوپلنې

مستی؛ ۲) دمستو او چکې اوبه؛ ۳) مچ. یخه

پخه اوبې غوړو بنوروا.

کرومبې (krōmbāy) نر. م. ۱) د کرومبه مصفر؛

۲) پیتار، د لوخو یا مزور وړه سربوښ لرونکې

توکری.

کرومبې (krōmbé) جن. کرومبه، نری او اوپلنې

مستی.

کرون (krūn) نر. م. وگ. کرون.

کرونچ (krunc) صوت. نر. م. وگ. کرونچ.

کرونکی (krūnkay) نر. م. کرونې، کار کرونکی،

فاعل.

کرونکی (krūngay) نر. م. کرونکه، خړوبی،

زاوه.

کرونکه (karonga) بنغ. م. سپېره زېمڼه، سپېره

بنوروا.

کرونکی (krūngay) نر. م. ۱) وگ. کرونکی؛

۲) غوړي ډوله خاورین لوبښی.

کرزنه (karawāna) بنغ. م. ۱) کرونګ، خورونه،

په کراو اخته کول؛ ۲) وریتونه، کبابونه.

کروه (karwā) بنغ. م. تونه، توکری، رنجه، پارچه.

کروهول (krohawāl) مص. مت. وگ. گروهول

کروه گروه (karwakārwa) ص. بنغ. م. ق. توته

تونه، تکه تکه، پارچه پارچه.

کروپزن (karwezān) ص. نر. م. وگ. کروپزن.

کرووی (karwāy) بنغ. م. وړه شکری، ورنکی،

شکور، وړه شکری.

کره (kra) (۱) ف. ۱) کرل، کول، کر؛ ۲) عمل، فعل؛

۲) بنغ. م. جوله، خېره، بڼه.

کره (karā) (۲) بنغ. م. ۱) کسره، هغه گانه چې د

بنگري په خېروي؛ ۲) کری، الفه، حلقه؛

۳) صوت. . کری، کشې د چرگ د شړلو اواز.

کره (kúra) (۳) بنغ. م. یوډول ژېړنګې مرغی ده.

کرهار (karaḥār) صوت. نر. م. ۱) د چرګې کړتا،

۲) د تیرو یا د خښتو د دهوال درغې بدلوالز.

کرهاند (karaḥānd) ص. نر. م. ج. لالهانده،

سرگردان، په کراو اخته.

کره وړه (krāwrā) نر. ج. ۱) جوله، خېره، بڼه؛

۲) عمل، کردار، فعل، خوی او خصلت.

کرهی (karaḥāy) (۱) نر. م. کرایې، کری.

کرهی (kurḥāy) (۲) نر. م. اوړی، وړی، د غلې د

اندازه کولو تاکلې پېمانه.

کری (karāy) بنغ. م. ج. کرایې، ۱) الفه، حلقه،

کری لرونکی؛ (بیا). حلقوي چینجیان، اینلید،

انې لید؛ ۲) اته، د تارونو کلاوه؛ ۳) مچ. زولنه،

زولانه؛ ۴) لری، سلسله.

کری (kari) بنغ. م. وگ. کرو.

کری (kāray) (۱) مفصولي صفت کری، کرلی، اجرا

کری؛ د قریبې ماضي صیغه ده - کرایې کری

دی؛ ۲) نر. م. کرایې، کرهی؛ ۳) هغه خواړه

چې په کرایې کې پاخه شوي وي.

کری (kāre) بنغ. م. کره، کشې، د چرګ د شړلو اواز.

کریټ (krit) نر. م. وگ. کرت (۲).

کریچی (kričay) بنغ. م. کریشی، تورنکه، کویله، تورانکه، غرنی بلبله.

کریخ (krič) نر. م. کریسکی، کریشی، کوریشی، د خاریوود اینی یو ډول چینجی دی.

کریخکه (kričakā) بنغ. م. یو ډول سپورنگی نبات دی، پلنی پانی لري.

کریخن (kričan) ص. نر. م. ج. کوریشی، کریسن، د اینی د چینجی لرلو په ناروغی اخته خاوی.

کریشی (krišay) بنغ. م. (۱) وگ. تسرانئ؛ (۲) وگ. کریخ.

کریشی (karišay) نر. م. (۱) لویه خمشی؛ (۲) کرشو، کبری، ارکاره، کرچی.

کریډل (kariđal) مص. ل. (۱) خوریدل، په کراو اخته کېدل؛ (۲) دیوه کار د اجرا په تمه د چاشا وخوا ته گرځېدل؛ (۳) وریټېدل، کېابېدل؛ (۴) کوټ کوټ کول (چرگي)؛ (۵) له پاسه ټیږېدار غږېدل.

کریپر (kriper) نر. م. کریس، کریسی، کړوستی، پلی، نیامک، د کورخې، میو او... پلی.

کریپزن (križan) نر. م. ج. ناروغ خاوی.

کریس (kriš) نر. م. وگ. کړوستی.

کریسکی (kriškay) نر. م. وگ. کریخ.

کریسی (krišay) بنغ. م. وگ. کړوستی.

کریغ (kriḡ) ص. نر. م. ج. کریغ، کمزوری، ډنگر، خوار، بی غوښو.

کریغه (kriḡa) بنغ. م. کریکه، کریغه، کړده، په زړه چيغه، تمزه چغه یا ناره.

کریکه (krika) بنغ. م. (۱) درد، سوی، د خود و درد، ټپ درد؛ (۲) وگ. کریغه.

کرینده (kriṇda) ص. بنغ. م. خواره (غوښه)، بی وازدې (غوښه)، اړی غوښه.

کرینگ (kring) ص. نر. م. ج. کرینگ، کرینگی؛

(۱) هغه سړی چې اوږې یې راوتلې وي؛ (۲) میخ.

کوزو ووز سړی؛ (۳) کرینگا، چپ سترگی.

کرینگ پرینگ (kringpring) ص. نر. م. ج.

گورگوتې، گارگوتې، گړگوتې.

کرینگ والی (kringwālay) نر. م. (۱) داوړو

بوټوالی؛ (۲) د سړي کړوالی؛ (۳) چغر والی.

کرینگول (kringawal) مص. مت. (۱) داوړو

را ایستل، اوږې کړول؛ (۲) سترگې چپول.

کرینگېدل (kringedal) مص. ل. (۱) اوږې راوتل؛

(۲) سترگې کړېدل، سترگې چپېدل.

کری وړې (kariwāre) ص. نب. ترسره شوی،

اجراء، اجرا شوی.

کریې (kariye) بنغ. م. ج. د خرڅې منبرمنې چې

خپلې وړې وورېشي، خپل ټول خرڅې سره ټول

کړي نو دیوه خرڅې د سنی یو سر په خپل یوه

لاس کې نیسي بیا یوازې سنی پر لاس راوړي

او کښته یې اېله کوي چې درې خرڅې پر دغه

وړه سنی پر بل لاس باندې راوړي. او چې لاس

یې له سنیو څخه ډک شي، نو ښځې وایي چې

دغه نویوه کړې شوه.

کزیلاخ (kazalāx) نر. م. قزلاق، جل، بر، یو ډول

مرغی ده چې ښه رېز کوي.

کزیل (kazbal) نر. م. بور، پړانگ.

کزی (kaz) نر. م. د ژامې هډوکی، د زنی هډوکی.

کزیټیا (kaztyā) بنغ. م. کوزوالی، کړوالی، انحناء.

کزیډلی (kazdalay) بنغ. م. د غنې یا جولامې څاله.

کزیډی (kazday) بنغ. م. کېږدی، د کوچیانو څخه،

له وژغنو څخه جوړه شوې کېږدی.

کزیښانگه (kazšānga) بنغ. م. د گیند ډنډه، د

ټوپ لرگی، چوگان.

کبرکه (kazaka) بڼغ. م. ۱) کمشکره، کاغی، وروغ،
وراغ؛ ۲) غری، گری، غریا.

کبرکی (kazakay) نر. م. ۱) هغه هډوکی چې د پسه
له راشپېله سره نښتی وي؛ ۲) کانتیه، دشولویوه
ناروغي ده چې وړی او دانې یې تودېږي.

کبرل (kazál) مص. مت. له پامه بدراتلل، له نظره بد
راتلل، سپېره گنل، بد گنل، په بدو نیول.

کبرلمی (kazlarmáy) نر. م. د خامک یو ډول
گندون دی.

کبرلکه (kazlaka) بڼغ. م. گز لکه، چروکی.

کبرلېچ (kazléč) نر. م. کبرلېچي، گولایي، ورسک،
گوت پېر.

کبرلېچی (kazléčay) ص. نر. م. کورڅنگلی، هغه
سړی چې څنگلی اولېچی یې کړې وي.

کبرندی (kazandáy) ص. نر. م. ۱) ضعیف، کمزوری
۲) څوک چې کړې خبرې کوي.

کبروالی (kazwálay) نر. م. کوروالی، انحناء،
سموالي ضد.

کبرویسی (kazubay) ص. نر. م. ۱) مړاوی، زمیل،
خپه؛ ۲) عیبی، عیبناک، عیبجن.

کبرول (kazawál) مص. مت. کورول، انحناء ورکول؛
د سمول ضد.

کبروه (kazawa) بڼغ. م. کوروالی، اوښتنه.

کبرویلنی (kazwelánay) نر. م. کاره ویلنی، کاره
یلنی، بادبان.

کبره (kazá) بڼغ. م. ۱) د کور (یو څناور) ښځه؛
۲) ص. بڼغ. م. د کور مؤنث؛ ۳) وگ. کبره خبره؛

۴) بڼغ. م. (پ. ک) غلطې پرېکړې ته کبره وایي.

کبره خبره (kazaxabará) بڼغ. م. پ. ک. په جرگه
او مرکه کې چې خبره یا هغه خبره چې یې دلیل
ویله شوې وي او ضمناً د جرگې او د دعوي د

مقابل طرف یې احترامی په کې وي.

کبره لیکه (kazálíka) بڼغ. م. منحنی کرببه، کبره

کرببه، منحنی خط، انحناء لرونکې کرببه.

کبرېدل (kazedál) مص. ل. ۱) کور کېدل، منحنی
کېدل؛ ۲) له لارې چېدل.

کس (kas) نر. م. (ج. کسان، کسه) ۱) تن، څوک،

سړی، شخص، فرد؛ ۲) ناله، اگل، هلی.

کسات (kasát) نر. م. (ج. کساتونه) بدل، پور،
سوز، بدله، انتقام.

کساد (kasád) ص. نر. م. (ج. ۱) تروته، کوته، بې

رواچه؛ ۲) اق. د کسب وکار د فعالیتو د انحطاط

یوه دوره چې بې کسې او بېکاري زیاته وي؛

۳) بې رونقه.

کسالت (kasálát) سستی، تمبلي، کهالي.

کسب (k(1,a)sb) نر. م. کار، شغل، چاره،
پېشه، حرفه.

کسب (kasb) نر. م. ۱) تر لاسه کونه، حاصلونه؛

۲) سره راټولونه؛ ۳) روزي لټونه؛ ۴) رو. د

زده کړې له لارې زده شوی.

کسبیت (kísbát) نر. م. کسوت ۱) دوښمنی، دنایانو

د څرمنې بکس چې دخپل ضرورت وړ شيان په

کې ږدي؛ ۲) دوی، د توپک د دارو کڅوړه.

کسبگر (kasbgár) ص. نر. م. ج. کسبه؛ د کسب

ځاوند، کسبي، کاسب، د یوه شغل څښتن.

کسبول (kasbawál) مص. مت. ۱) لاسته راوړل،

حاصلول؛ ۲) رو. د زده کړې له لارې یو څه زده

کول؛ ۳) سره راټولول؛ ۴) ارزق لټول.

کسبه (kasabá) نر. ج. د کاسب جمع. وگ. کسبگر.

کسبي (kasbí) ص. نر. بڼغ. م. ۱) وگ. کسبگر؛

۲) د راټولونې؛ ۴) هر هغه څه چې د زده کړې له

لارې زده کېږي؛ ۵) په کسب اړوند.

کست (kast) نر.م. قست؛ ۱) بغض، کینه، عناد؛
 ۲) رخه؛ ۳) عزم، نیت، قصد مغبغ.
 کستره (kastarā) بنغ.م. کستیری، کستیر، کستره؛
 یوډول نبات دی، گل یی سپین دی.
 کست ناک (kastnāk) ص.نر.م. کست ناک،
 کست کونکی، رخه لرونکی، حاسد.
 کستوره (kastūrā) بنغ.م. یوډول بی هډوکو
 سمندري حیوان دی.
 کستوری (kastori) جن. ۱) مشک، نافه؛
 ۲) بنغ.م. د موسیقی یو بسیط مقام دی، اته
 سره لری او بی ریغه دی.
 کستیج (kastij) نر.م. د پرتوگ درز یا چاک.
 کستیر (kastir) نر.م. وگ، کستره.
 کستیری (kastiray) نر.م. وگ، کستره.
 کسچیچونکی (kasčičūnkay) نر.م. یوه
 خزنده ده، خلک چیچی، په اوږو کې اوسی.
 کسر (kásar) نر.م. ج. کسرونه؛ ۱) ماتېدنه، ماتوالی،
 ماته؛ ۲) عیب، نقص؛ ۳) کمښت؛ ۴) وگ.
 کسره؛ ۵) اد. د شعر مقطع، د شعر مطلع؛
 ۶) اری. تر صحیح واحد لیر عدد، لکه ۱/۲ نیم.
 کسرت (kasrat) نر.م. بدني روزنه، سپورت، ورزش.
 کسرمن (kasarmán) ص.نر.م. ج. کسری؛
 ۱) معیوب؛ ۲) زیانمن، تاوانی.
 کسره (kasrá) بنغ.م. کسر، زهر، د حروفو له حرکتو
 څخه یو حرکت دی.
 کسری (kasray) بنغ.م. شکر، شکرې، کسری.
 کسری (kasri) ص.نب.نر. بنغ.م. ج. ۱) مات؛
 ۲) کسر په کې واقع شوی؛ ۳) په کسر اړوند،
 کسر لرونکی؛
 کسکر (kaskar) نر.م. ۱) امتکورې شولې، پټ او
 پوتکې لرونکې شولې؛ ۲) ص.نر.م. ج. توتیه

توتیه؛ ۲) سوی، وریټ؛ ۳) وچه او کلکه ډوډی؛
 ۴) تباہ او برباد، ورک.
 کسکرول (kaskarawāl) مص.مت. ۱) توتیه توتیه،
 کول؛ ۲) وریټول؛ ۳) وچول؛ ۴) تباہ کول.
 کسکرېدل (kaskaredā) مص.ل. ۱) توتیه توتیه
 کېدل؛ ۲) بربادېدل؛ ۳) وچېدل؛ ۴) وریټېدل.
 کسل (ksál) مص.ل. کتل، لیدل.
 کسل (kasál) ص.نر.م. ج. ناراسته، سست
 پست، غرند، مریز، کاهل.
 کسنه (ksāna) بنغ.م. لیدنه، کتنه.
 کسوت (kaswāt) نر.م. وگ، کسبت.
 کسور (kasūr) نر.م. ۱) قصور، کوتایي، گناه،
 تقصیر؛ ۲) بدل، بدله، انتقام، پور.
 کسوری (kasūri) ص.نب. ۱) عاجز، خوار، بی
 وزله؛ ۲) زیانمن، عیبی، نقصانی.
 کسوف (kusūf) نر.م. تندر، د لمر تندر، د لمر
 تندر، د لمر تندر نیونه، لمر نیونگ.
 کسوی (kásay) نر.م. ج. کسوی؛ ۱) دسترگو تور،
 باتوره، باتور، دسترگو ککی.
 کسیا (kasyā) بنغ.م. ۱) گرد، گرد، دوره، باد؛
 ۲) ذره، خخوسکی، میده گی.
 کسیت (kasit) نر.م. کیست؛ ۱) فیته، د تیب
 ریکارډر فیته؛ ۲) د جواهرو د ساتلو سندو خچه.
 کسیره (kasirā) بنغ.م. د یوې پخوانۍ سکې نوم
 دی چې ډبره لږه بیه یې درلوده.
 کسیر (kasiz) ص.نر.م. ج. د کسو، د افرادو د کسانو.
 کش (kaš) نر.م. ۱) جنجال، مزاحمت؛ ۲) ص.نر.م.
 کښ، راڅکونه، څکولی، رابنکلی، کش شوی؛
 ۳) صوت، نر.م. کشې، د مرغیو شولو او از؛
 ۴) نر.م. (تن.) وگ، دیش؛ ۵) وهنه، وهنگ؛
 ۶) دوام، ادامه.

کشاف (kašāf) ص. نر. م. ج. ۱) کشف کرونکی،
بنکاره کرونکی، اوخاروونکی، سوندونکی؛
۲) غری، استازی.

کشافی (kašāfi) بنخ. م. کشفونه، موندنه، برملا
کونگ، لوخونه، پیدا کول.

کشاله (kašala) بنخ. م. ۱) لانبه، جنجال، کمرکچ؛
۲) مع. ستونزه، مشکل.

کشب (kišāb) نر. م. وگ. کیشپ.

کش پیش (kašpaš) نر. م. ۱) زده نازده کارکول،
تنبذب، تردد؛ ۲) کین، د پینو خفیف حرکت.

کشت (kašt) ص. نر. م. ج. ۱) له نظره وتلی؛
۲) اوروستی، وروستنی.

کشت (kišt) نر. م. د شطرنج په لویه کې د مقابل
لوري پاچا ته خپل گوت سره خبرتیا.

کشته (kaštrā) بنخ. م. وگ. کستره.

کشتري (kaštray) بنخ. م. شکری، وروکی او
زور شکور چې له لوخو یې جوړ وي.

کشتم (kaštām) نر. م. ۱) کستم، گمرکي محصول
۲) د گمرکي محصول دراتولو اداره.

کشتوری (kišt(o,ū)ray) بنخ. م. وړه کبستی،
کوچنی بهری، کمکی کشتی.

کشته (kišta) بنخ. م. اشاری، ممولی، کبته،
کینته؛ وچ زرد الو.

کشته (kuštā) بنخ. م. په پخواني طب کې د احراق
په نامه یوه عملیه وه چې د ځینو شیانو طبیعي
طبیعت اړوي، د هغو تیزی یې لږوله، قوت یې
کماوه، زهریت یې له منځه وړ او ...

کشتی (kištāy) بنخ. م. وگ. کبستی،
کشتي (kišti) بنخ. م. یو ډول ژور غوری دی چې

ننگولی په کې اچوي.
کشتیوان (kištiwān) نر. م. وگ. کبسیوان.

کشر (kašor) ص. نر. م. ج. کشران، په سن (عمر)
کې تر بل چا کم، د مشر مقابل.

کشر توب (kašortób) نر. م. کشرتیا، کشروالی،
کمکی توب، د سن د لویوالي حالت.

کشروتی (kašrotay) نر. م. ۱) د کشر مصفر؛
۲) ډېر کشر، تر ټولو کشر.

کشروکی (kašrūkay) نر. م. د کشری مصفر،
وړه شکری، وروکی شکور.

کشری (kašarāy) ص. نر. م. ۱) کمکی، کوچنی،
تر ټولو کوچنی؛ ۲)

کشری (kašray) نر. م. ۱) لویه توکری؛ ۲) داوړو
لندولو او کورت زدوولو لوبی.

کشری (kašray) بنخ. م. ۱) کشره، د کشر مؤنث؛
۲) شکری، کشتی.

کشرین (kašrin) ص. نر. م. ډېر کشری، ډېر
کوچنی، ډېر وروکی، تر ټولو وروکی.

کشروپ (kašrūp) نر. م. وگ. کمرشوپ.

کشش (kašiš) نر. م. کببش؛ جاذبه، د کشلو قوه
یا عمل، د جاذبې قوه.

کشف (kašf) نر. م. ۱) موندنه، معلومونه، لوخونه،
بنکاره کونگ، څرگندونه؛ ۲) عس. په محاربه

کې د غلیم په اړه د هغوی د اراضی معلومات
ترلاسه کول.

کشفول (kašfawāl) مص. مت. ۱) موندل، لوخول،
څرگندول، جنوتول؛ ۲) عس. د غلیم او مطلوبو

ځمکو په اړه معلومات ترلاسه کول؛ ۳) پتلل،
سپړل.

کشفېدل (kašfedāl) مص. ل. ۱) موندل کېدل،
څرگندېدل؛ ۲) عس. د غلیم او مطلوبو ځمکو په

اړه معلومات ترلاسه کېدل؛ ۳) پتلل، کېدل.
کشک (kušk) نر. م. وگ. که شک.

کشک (kašik) (۲۱) ص. نر. م. شوکیدار، چوکیدار،
د کلي ياد يوه ځای ساتونکی.

کشک (kašák) (۲۲) نر. م. هغه وېرې مزی چې کشېدي
او پر ناگه ته يې وړاچوي.

کشکاب (kaškāb) (۲۳) نر. م. اړوب، کشکاو، د بټو
لټی، روز، د اوریشود او و اتوب.

کشکارل (kaškāral) (۲۴) مص. مت. چوچو کول،
بنکارل، نسی کول، د تکارل.

کشک چي (kašikcí) (۲۵) ص. نر. م. شوکیدار،
چوکیدار، د کلي او بازار ساتونکی.

کشکره (kaškára) (۲۶) بنخ. م. کرغچکه، کیشکره،
گیرکه، گوی، دی، یوه مرغی ده.

کشکل (kaškál) (۲۷) ص. نر. م. پک، گنجی.
کشکودل (kaškodál) (۲۸) مص. مت. کشول، رابنکل.

کشکوره (kaškúra) (۲۹) بنخ. م. یو ډول برگه، توره او
سپینه چې چونکې خزنده ده.

کشکي (káške) (۳۰) ند. کاشکې، کشکې، کاش،
افسوس، ارمان.

کشمالو (kašmālu) (۳۱) نر. م. بیری، کشمالی، ریحان،
شوکه (وگ، ریحان ۱).

کشمش (kišmiš) (۳۲) نر. م. ج. ممیز، وڅکې، وچ
کړي انگر.

کشمش خونه (kišmīsxūna) (۳۳) بنخ. م. وڅکوڅی،
وڅکوڅونه، هغه خونه چې ممیز په کې وچوي.

کشمشي (kišmīsi) (۳۴) نر. ج. ۱) یو ډول انگرودي
چې ممیز ترې جوړوي؛ ۲) ص. نب. نر. بنخ. م.

د کشمشو په خبره؛
کشمشک (kašmakāš) (۳۵) نر. م. ۱) لانجه، کړکېچ،
جنجال؛ ۲) څکول راڅکول، وهل ټکول.

کشمیره (kašmīra) (۳۶) بنخ. م. (ج. کشمیرې) وړین
یاسپنسین توکر دي چې ډول ډول رنگونه لري.

کشمیري (kašmiray) (۳۷) نر. م. ۱) یو ډول گل دی؛
۲) ص. نر. م. کشمیر ته منسوب، په کشمیر
کې جوړ شوی.

کشنده (kušandá) (۳۸) ص. نب. ۱) مهلک، وژونکی،
له خطر ډک؛ ۲) ق. ک. بنخ. م. دنوروله
منځه د یوه قاتل په گوته کول، چې په بدل کې
وژل شي.

کشو (kašú) (۳۹) نر. م. د مشنگو پلې چې له دانو سره یو
ځای په اوبو کې وختول شي.

کشور (kašūr) (۴۰) نر. م. مورچه خورکه، یوه مرغی
ده، اوږده ژبه لري او مېړیان خوري، مېړي
خوره؛ ۲) یو چینجی دی چې وېنستان لري.

کشور (kišwār) (۴۱) نر. م. ۱) هېواد، وطن، اېواد،
مملکت؛ ۲) سیمه، لته.

کش وکړپ (kašukrāp) (۴۲) نر. م. کش وکوش؛
۱) کشمش، جنجال؛ ۲) د پنبو حرکت اواز.

کشول (kašawál) (۴۳) مص. مت. ۱) رابنکل، کش کول،
کشکودل، څکول؛ ۲) مج. څوک په تحقیر له
ځانه سره بول؛ ۳) اوږدول، زیاتول.

کشه (kāša) (۴۴) صوت. بنخ. م. کیشه، کیشې، کړې،
د مرغانو او چرگانو د شړلو اواز.

کشهار (kašahār) (۴۵) ص. نر. م. وگ. کنهار.

کشې (kašáy) (۴۶) بنخ. م. ۱) د اوسپنې توته؛ ۲) کوداله،
کودالی، ینگه، کوچنی تسکوره، کوپین.

کشې (kašáy) (۴۷) نر. م. ۱) د مور و پلار یکی یوزوی؛
۲) بڼی، کڅی؛ د وړشو او یاد فصل ساتونکی.

کشې (káše) (۴۸) صوت. بنخ. م. کیشه، کشه، کړې، د
چرگ یا مرغیو د شړلو اواز.

کشېدل (kašedál) (۴۹) مص. ل. ۱) څکېدل، رابنکل
کېدل؛ ۲) اوږدېدل؛ ۳) په تحقیر بېول کېدل.

کشیده (kašidá) (۵۰) بنخ. م. وگ. کنبیده.

کښ (kaş) (۱۱) صوت. نر. م. (۱) د يوه شي د حرکت
خفيف اواز؛ (۲) نر. م. ست، سلا؛ (۳) د پسونو
خارښت؛ (۴) نر. م. لاره، روگي؛ (۵) ځاپ، پل؛
(۶) يو وروستاري دى چې له اسمه صفت او بل
اسم جوړوي - خوار يکښ.

کښ (kiş) (۱۱) اد. کښې، کې.

کښاند (kaşand) (نر. م. ۱) ځاپ، پر ځمکه باندي
د يوه شي د رابنکلو نښه؛ (۲) مشوش، پرېشانه؛
(۳) کښونکى، راکښونکى.

کښانده (kaşanda) (ص. نب. مشوش، پرېشانه،
وسواسي، په تشويش کې.

کښاييل (kuşayâl) (مص. مت. ۱) خلاصول، پرانيستل
(۲) مچ، روژه ماتول.

کښت (kaşt) (نر. م. ۱) کر، کرونده، کرهڼه، فصل؛
(۲) کښت، قسط، وگ. قسط (۵)؛ (۳) ورسک،
کړلېچ، گولايي، توکښ، د غره کړلېچى.

کښتگر (kaştgar) (ص. نر. م. بزگر، دهقان.

کښتل (kaştâl) (مص. مت. ننه ايستل، ننه وړستل.

کښتنى (kaştanây) (ص. نر. م. لاندېنى، کورتنى،
کوزنى، د پورتنى ضد.

کښته (kaştâ) (بنځ. م. ۱) وگ. کښت (۱)؛ (۲) وگ.
کښته (۱۱)؛ (۳) ق. ښکته؛ (۴) کوز، لاندې، تپت؛
(۵) ص. نب. مغلوب؛ (۶) پست.

کښته توب (kaştatób) (نر. م. ښکته توب،
(۱) تپتوالى، کښته والى؛ (۲) تنزل، مغلوبيت.

کښته کېده (kaştakedá) (نر. ج. ښکته کېده؛
(۱) تپتېده، کوزېده؛ (۲) مغلوبېده.

کښتى (kaştây) (بنځ. م. بهرې، کشتى، د ورو او
راوړو يوه وسيله ده چې د اړيو پر سر شي.

کښتې (kaştî) (ص. نب. د کښت، زراعتي، د زراعت
کښتيزه.

کښتيوان (kaşt(i.ay)wân) (ص. نر. م. مانو،
بهرې چلوونکى، مانگى.

کښښ (kaşaş) (نر. م. وگ. کشش.

کښگر (kaşkar) (ص. نر. م. ۱) وچ کلک؛ (۲) ښگر،
کښگرکى، هغه ځمکه چې ډېره کلکه وي.

کښگرى (kaşkaray) (نر. م. ۱) د صابون رشمه،
يوه چکى صابون؛ (۲) ززغولى، چزغولى؛
(۳) وگ. کښگر.

کښکوله (kaşkóla) (بنځ. م. د شرابو پيال.

کښکولى (kaşkólay) (نر. م. توقه، شوقله،
کوشکلى، پوڅوڅى، پتونه، د جوار د وړي
پوستکى.

کښکى (kaşkây) (نر. م. ۱) له يوه شي اواز ايستنه؛
(۲) معتدل کال.

کښکى (kaşkây) (بنځ. م. زهر بوتى، يوزهرجن
نبات دى.

کښکى (kaşakây) (بنځ. م. کښنده، ماته گوده،
گده وده (لکه کښکى پښتو) پښتو.

کښکېلى (kaşkelây) (بنځ. م. څوښکورى،
چوښکورى، چوښتى، چوښکى، څوښکى.

کښل (kaşl) (مص. مت. ۱) ښکل، ايستل، باسل،
وړستل، کاږل؛ (۲) ليکل؛ (۳) رسمول.

کښل (kaşul) (نر. م. ۱) توشېح؛ (۲) وگ. ښکل.

کښلول (kaşulawâl) (مص. مت. ۱) وگ. ښکلول
(۲) توشېح کول.

کښندرى (kaşandáray) (نر. م. ۱) کښه، کښوندرى،
کور لرگى دى چې د بار تر لاسو پر مهال د اوبو په
سر کې تړل کېږي، بار وړباندي کلکوي؛
(۲) موزى؛ هغه لرگى چې څاروي پرې تړي.

کښندى (kaşandây) (نر. م. ۱) بزگر، کروندگر،
کښتگر؛ (۲) ښوندى، ښووندى، ښماليک.

کښنه (kšóna) بڼغ. م. کښنگ: (۱) ایستنه، باسنه؛
 (۲) لیکنه؛ (۳) رسم یا انځور ایستنه.
 کښوایل (kšwāyá) مص. مت. فتح غوښتل.
 کښبول (kšawá) مص. مت. (۱) یوشی پر بل شی
 مهل او اواز ترې ایستل؛ (۲) څکول، رابښکل.
 کښوندی (kšwandáy) بڼغ. م. کوبه، د پړي
 هغه سرچې د بار تر لود کاره لرگي (کښندري)
 سره تړل کېږي او بیا پړي بار تړي.
 کښوندی (kšwandáy) نر. م. د کېږدی کود لرگي
 چې د کېږدی پړي وړپورې تړي.
 کښونکی (kšúnkay) نر. م. (۱) راکشونکی،
 رابښکونکی؛ (۲) ص. محرر، لیکونکی.
 کښه^(۱) (kša) بڼغ. م. (۱) کښندری، د بار تر لود
 پړي په سر کې دوه بڼاخې لرگي؛ (۲) دو بڼاخه،
 ذلېندي لاستې یا دوه بڼاخې.
 کښه^(۲) (kšá) بڼغ. م. (۱) اورین ترنگر؛ (۲) کښندری؛
 (۳) کبله، کیل، کرک.
 کښهار (kšahár) صوت. نر. م. کښهار، کښهاری،
 دیوه شی د رابښکلو او کښولو اواز.
 کښی (kšáy) نر. م. (۱) د اوبود راوستلو او ساتلو
 مؤلف اجیر؛ (۲) د فصل یا ورشو ساتندوی؛
 (۳) کښت ته اوبه ورکونکی کروندگر.
 کښې (kše) اد. (۱) کښې، کښې؛ (۲) ق. د کښې له
 خوا، له کښته لوري؛ (۳) نر. م. نازل، وړېدلی؛
 (۴) ق. دننه، داخل.
 کښې ایستل (kšestál) مص. مت. کښېستل؛
 (۱) اخته کول، مبتلا کول؛ (۲) په غم او جنجال
 اړول؛ (۳) ننه ایستل؛ (۴) راکښته کول.
 کښېپاسل (kšebá) مص. مت. وگ. کښې ایستل.
 کښېتوب (kšetób) نر. م. (۱) کښېوتنه، کېوتنه؛
 اخته کېدنه؛ (۲) راغلبېدنه؛ (۳) راکښته والی.

کښېختل (kšexatá) مص. مت. (۱) شرمېدل،
 خړېدل؛ (۲) نښته ځل؛ (۳) کېمښل، کېمکېدل.
 کښېیده (kšidá) بڼغ. م. کښیده؛ (۱) نقش ونگار،
 نقش کاري، گل دوزي، (۲) خامک کاري.
 کښېیده گر (kšidagár) ص. نر. م. ج. (۱) کښیده
 ایستونکی، نخش ونگار کونکی؛ (۲) خامک
 کونکی.
 کښېښودل (kšesodál) مص. مت. کښېښوول،
 ایښودل، ایښوول، کېښودل.
 کښېښوول (kšesowál) مص. مت. کښېښوول،
 کښېښودل، ایښودل، ایښوول، ږدل، کېښودل.
 کښېکښل (kšeksál) مص. مت. کېمښل،
 کېمښدل؛ (۱) تخته کول؛ (۲) چاپي کول.
 کښېمښل (kšemandá) مص. مت. وگ. کښېکښل.
 کښېناستل (kšenástál) مص. مت. وگ.
 کېمښستل.
 کښېناستل (kšenastál) مص. مت. کېمښناستل،
 کېمناستل؛ (۱) کوناته ته د څمکې سره تماس
 ورکول؛ (۲) کښته کېدل؛ (۳) تل ته رسېدل.
 کښېنې (kšenáy) نر. م. وگ. کېمښنې.
 کښېنول (kšenawál) مص. مت. (۱) کېنول؛
 (۲) کښته کول؛ (۳) ته نشینه کول؛ (۴) نصبول؛
 (۸) ایسارول؛ (۹) سپړول؛ (۱۰) ارامول (بغاوت).
 کښېنې (kšenáy) ص. نر. م. کېمښنې، کېمښنې،
 ښکتنې، کوزنې، الرنې.
 کښېواته (kšewátá) نر. ج. (۱) اخته کېده،
 کېږېده؛ (۲) په غم اخته کېده؛ (۳) ننه ایسته.
 کښېوتل (kšewatál) مص. ل. (۱) اخته کېدل،
 کېږېدل؛ (۲) په جنجال اخته کېدل؛ (۳) کوزېدل،
 راکښته کېدل؛ (۴) بوختېدل، لگیا کېدل.
 کښېور (kšewár) نر. م. کرونکی، بزگر، دهقان.

کنبه پستل (kəsey(a,ɪ)stál) مص. مت. وگ.
کبه ایستل.

کغ (kaḡ) صوت. نر.م. تخ. چرگ یا بله مرغی چې له مری و نیولی شي، د کغ اواز یې له خولې وځي.
کغاچ (kaḡāč) ص. نر.م. (۱) مخالف سړی؛ (۲) درې گوتیزه؛ (۳) ناسم، کور؛ (۴) مچ. غلط سړی.

کغاچتوب (kaḡāčtób) نر.م. (۱) کغاچي، کړتیا، کغاچوالی؛ (۲) غلطوالی؛ (۳) مخالفت.

کغاچول (kaḡāčawá) مص. مت. کغاچ کول؛ (۱) کړول؛ (۲) مخالفول؛ (۳) غلطی کول.

کغاچي (kaḡāči) بنځ.م. (۱) وگ. کغاچتوب؛ (۲) ص. نر.م. ج. جنجالي، غلط، لانه مار.

کغر (kaḡār) ص. نر.م. وگ. چغر.
کغن (kaḡān) ص. نر.م. کغند، کغنده؛ هغه شوک یا مرغی چې مری یې کغهارى کوي، ژون.

کغند (kaḡāud) نر.م. (۱) وگ. کغن؛ (۲) زانه، زانې، زانیه؛ (وگ. زانې).

کغنده (kaḡānda) ص. نب. وگ. کغن.
کغول (kaḡawá) مص. مت. تغول، تغهاری ترې ایستل.

کغهار (kaḡahār) صوت. نر.م. کغا، کغکی، د چرگ یا بل مرغی پرله پسې تغهار.

کغهدل (kaḡedál) مص. ل. کغهاری کول، تغهدل، کغهار کول، کغکی کول.

کف (kuf) نر.م. چوف، چف، دم، کوپ.
کفارت (kaḡarát) نر.م. کفاره، بدله، توغ؛ په لغت کې د پتولو په مانا دی او په شرعه کې د جنایت بدل ورکول دي.

کفاره (kaḡará) بنځ. وگ. کفارت.
کفاف (kaḡáf) نر.م. (۱) هغه اندازه روزي چې انسان ته بس وي؛ (۲) کفایت، بسیا، بسنه.

کف (kaf) نر.م. (۱) خلی، الخنی، ذره؛ (۲) لږ خیز؛ (۳) کربري، دگورې ژاوله؛ (۴) یو ډول مرغی ده.

ککاو (kakaw) بنځ.م. کاکاو؛ د تودو سیمو یوه ونه ده، د لرگي رنگ یې سور دی، د دانو رنگ یې په پخېدو سره ژېړ یا سور کېږي.

کفالت (kaḡalát) نر.م. (۱) دچا کفیل کېدل، دچا ضامن کېدل، واکدار کېدنه؛ (۲) ضمانت.

کفالت (kaḡalát) نر.م. کفو کېدل، مساوات، سیال کېدل، یو ډول کېدنه، کفا؛ یو شرعي دستور دی چې دنکاح په وخت اعتبار ورکول کېږي.

کفایت (kaḡāyat) نر.م. (۱) بسوالی، بسېدنه، پوره کېدنه، بسیا، بسنه؛ (۲) قابلیت، اهلیت.

کفایي (kaḡāyi) ص. نب. کفاني، کفایه، د واجب ضد.

کفتان (kaḡfān) ص. نر.م. وگ. کپتان.
کفچه مار (kaḡčāmar) نر.م. یو ډول ماردی چې سړي پلن او د خمڅي په څېر دی.

کفر (kaḡf(ə)r) نر.م. (۱) ناشکري، بې سیاسي؛ (۲) د ایمان نقیض، بې دیني، الحاد.

کفران (kaḡfān) نر.م. (۱) ناشکري، بې سیاسي؛ (۲) بې ایماني.

کفسچه (kaḡfscā) بنځ.م. کفسچه، کوچنی کپس، وړوکی قفس، کمکی پنجره.

کفن (kaḡfān) نر.م. هغه کالي چې مری په کې پېچل کېږي او له مړي سره خاورو ته سپارل کېږي.

کفو (kaḡfwa) نر.م. ج. سیال، د یوه نسبه، د یوه جنسه، مثل، نظیر، همتا.

کفیل (kaḡfīl) ص. نر.م. (ج. کفیلان) (۱) کفالت کوونکی، ضامن؛ (۲) څوک چې د یوې وزارت یا موسسې اداره په لاس کې اخلي؛ (۳) د تصفيې مامور.

کک (kak) نر.م. (۱) خلی، الخنی، ذره؛ (۲) لږ خیز؛ (۳) کربري، دگورې ژاوله؛ (۴) یو ډول مرغی ده.

ککاو (kakaw) بنځ.م. کاکاو؛ د تودو سیمو یوه ونه ده، د لرگي رنگ یې سور دی، د دانو رنگ یې په پخېدو سره ژېړ یا سور کېږي.

ککر (kakár) نر.م. گری، دومیکی، کیکار، د مچیر
منگوت، تمبکه، د مچیو حاله، شکر گنی.

ککره^(۱) (kakára) بنغ.م. ککری، کوپری، د سر
پاسنی برخه.

ککره^(۱) (kakára) بنغ.م. غت لرگی چې د ویالې له
پاسه د پورې وتلو لپاره ایښودل شوی وي.

ککری^(۱) (kakaráy) بنغ.م. (۱) ککره، کوپری؛
(۲) مج. سر؛ (۳) شوکه، ورسک، پیزه.

ککری^(۲) (kakraý) بنغ.م. د مثانی تیسره، د
مثانی گیتی.

ککر (kakár) ص. نر.م. ج. (۱) لړلی، لبت پیت؛
(۲) مج. فسادی، شیطان؛ (۳) ناولی، چتل.

ککر توب (kakarób) نر.م. (۱) ککرتیا، ککر والی،
چتلوالی؛ (۲) شیطانی، فساد.

ککرول (kakarawál) مص.مت. (۱) لړل، لبت پیت
کول؛ (۲) چتلول؛ (۳) اخته کول، په غم اړول.

ککره (kakára) بنغ.م. (ج. ککری) چکرې، چکره،
د زرکی یا چرگی اواز یا ناره.

ککر پدل (kakarédál) مص.ل. (۱) لړل کېدل،
لبت پیت کېدل؛ (۲) چتلېدل؛ (۳) اخته کېدل،
مبتلا کېدل، په جنجال او بختل.

ککښ (kakás) نر.م. پخی، د کوتې د پوښې چن،
وسکې، لارې.

کک لیدونی (kakilidúnay) نر.م. وگ. ذره بین.

ککنکی (kakánkay) نر.م. یوه مرغی ده چې
دېره گړندی الوشي.

ککو (kakaw) بنغ.م. جن. وگ. ککاو.

ککوبی (kakobáy) جن. د گلابو غوښه، د گلابو
اوبه.

ککورې^(۱) (kakóray) نر.م. کوم کولالی لوبی
دی.

ککوری^(۲) (kakóray) نر.م. (۱) تیکلی، کولچه؛
(۲) شکي، تیکله؛ (۳) وگ. ریکات.

ککوری^(۳) (kakúray) ص. نر.م. ککری، خوانی،
ته رسېدلی.

ککورې (kakóri) بنغ.م. د مېرې یا وزې دلگنېدو
شیرینې چې چاته په زیرې کې ورکول کېږي.

ککوی^(۱) (kakúy) نر.م. گودی چرگ، پینکی،
ملاچرگک، پویوگک، توتوپښ.

ککوی^(۲) (kakáway) نر.م. توتو تیکوکه، بابو جان،
بگلی، تتاری، یوه مرغی ده.

ککی (kákay) نر.م. (۱) دېر کوچنی ماشوم؛ (۲) یو
ډول چکن دوزي (گنډون) ده.

ککی (kákay) بنغ.م. (۱) د سترگو تور، د سترگو
کسی؛ (۲) مشرې بنخې ته وایي.

کل^(۱) (kal) نر.م. جن. وگ. کونجاره.

کل^(۲) (kul) ص. نر.م. ج. ق. (۱) تول، گرده، گرد،
تمام، غوند؛ (۲) مجموعه؛ (۳) عموم.

کلا (kalá) بنغ.م. (۱) قلعه، قلا، حصن، جگ حصار
(۲) کور، مېنه؛ (۳) (مو.) ماتره، ماترا یا د تال

واحدونه؛ هغه څه چې د یوه لگ سره برابروي او
اندازه یې د یوه جوړ انسان د نبض د یوه سکون
او حرکت سره سمه وي.

کلابند (kalabánd) ص. نر.م. ج. قلابند، محصور،
ایسار، قلعه بند، محاصره.

کلابند پدل (kalabandedál) مص.ل. کلابند
کېدل، ایسارېدل.

کلاچه (kaláča) بنغ.م. قلعهچه؛ بانده، کوتکی،
چمبر، د کلا مصفر.

کلار (kalár) ص. نر.م. ج. ق. وگ. کرار.

کلار نټ (klámát) نر.م. مو. کلیر نټ، د یوې
اوردې سورنا په شکل د موسیقي یوه آله ده.

کلاسیک (klāsik) ص. نر. م. ج. لرغونی، پخوانی، اولنی، قدیم، تاریخی.
 کلاسیکه موسیقي (مو.)؛ لرغونی موسیقي یاد لرغونو اساسونو سره سمه جوړه شوې نوې موسیقي.
کلاسیکي (klasiki) ص. نب. نر. بنځ. م. ج. کلاسیک، کلاسیکل؛ ۱) لرغونی، پخوانی، اولنی؛ ۲) ستر، ډېر عالی؛ ۳) اصیل، اصلي.
کلاغي (kalāgi) نر. م. کلفی، سریند، سرترونی، سرپېچک.
کلاکلا (kalākālā) بن. م. د کوچنیانو د سپینتو یوراز لویه ده.
کلال (kulāl) ص. نر. م. څوک چې خاورین لوبی جوړوي.
کلالي (kulālī) بنځ. م. ۱) د کلال کسب یا شغل؛ ۲) ص. نب. په کلال اړوند؛ ۲) کلال جوړکړی.
کلام (kalām) نر. م. ۱) خبره، قول؛ ۲) هغه جمله چې له مسند او مسند الیه څخه ترکیبه شي او مانا وینندي؛ ۳) اشعار؛ ۴) پوښتنه او گروپونه.
کلان (klān) نر. م. کلین، د نسبي خپلوی یواولنی واحد دی چې غړي یې په یوه اساطیری انا یا نیکه پورې تړلي وي.
کلانتار (kalāntār) ص. نر. م. ۱) تر ټولو لوی؛ ۲) مشر، د یوې سیمې مشر او ساتونکی؛ ۳) په په هر خپل کې چې د قبیلوي پېښو د حل و فصل لپاره یو مشر ټاکل کېږي، هغه ته کلانتروایي.
کلانکار (kalānkār) ص. نر. م. ج. ۱) لوی چاری، مفرور، کبرجن؛ ۲) کاشواز.
کلاوتي (kalāwati) نر. بنځ. م. یو ډول راگ دی.
کلاوسن (klāwsin) نر. م. (مو.) د موسیقي یوه آله ده. له کلیو (کلی، پرده لکه دارمونیې) یا کې بورډ لرونکو آلو څخه گڼل کېږي.

کلاوه (kalāwā) ص. نب. ۱) وړیت، کباب شوی، تلېدلی؛ ۲) بنځ. م. اته، اتی، ماشله، ماشوره، دنداره، د تارو گونجی.
کلاویکورډ (klawikōrd) نر. م. د موسیقي تاریزه آله ده چې کلیویې (دارمونیې په څېر پردي) یا کې بوډه لري.
کلاین (kalāyīn) بنځ. م. کلایي، شینشوب، ریگ شوی، په اوبو سره وریجی له شگو څخه پاکونه.
کلایي (kalāyi) بنځ. م. وگ. کلاین.
کلب (kalb) ص. نر. م. ج. ۱) قلب، کلب، تگ؛ ۲) کوته، کلپه، ناچله.
کلب (klab) نر. م. وگ. کلوب.
کلبیون (kalbiyūn) نر. ج. وگ. سینیک.
کلپ (kalp) ص. نر. م. ۱) قلب، تگ؛ ۲) کوته، ناچله؛ ۳) منافقه؛ ۴) مسج. کلک، زبردست؛ ۵) ق. پوشدت بخښونکی قید دی چې د زیات سخت، مفرط مانا گانې لري.
کلپ (kulp) نر. م. ۱) کولپ، جنډره، قفل، قلف؛ ۲) ص. نر. م. کولپ شوی، قفل شوی، تړلی.
کلپ (klap) نر. م. وگ. کلوب.
کلپکی (kulpakāy) نر. م. کمکی کولپ، کوچنی کلپ، وړوکی قفل، وړکوټی قلف، وړه جنډره.
کلپول (kulpawāl) ص. مت. کولپول، کلپ وړاچول، کلپ کول، قفلول.
کلپول (kalpawāl) ص. مت. ناچله کول، قلیول، کوته کول.
کلپي (kalpi) بنځ. م. دروه، تگی، چل، منافقت.
کلپېدل (kalpedāl) ص. ل. ۱) قلب کېدل، ناچله کېدل؛ ۲) چل کول، منافق کېدل.
کلپېدل (kulpedāl) ص. ل. کولپېدل، جنډره کېدل، کلپ کېدل، بندېدل.

کلک زری (klákzaray) سخت زری، بی رحم، بی عاطفی.

کلکسیون (koliksyūn) نر.م. وگ. کولکسیون.
کلکل (kalkāl) نر.م. کرکر، شور، شور، غالمغال، گنهی خبری.

کلک واگی (klakwāgay) ص. نر.م. شقیب آس، مست آس.

کلکول (klakawāl) مص. مت. ۱) سختول، تینگول؛
۲) پیاروی کول؛ ۳) مقاومت ته چمتو کول؛
۴) نصبول؛ ۵) ترل (ور).

کلکهدل (klakedāl) مص. ل. ۱) سختهدل، تینگهدل؛
۲) قوی کهدل؛ ۳) مقاومت ته چمتو کهدل؛
۴) په خپله خبره درهدل؛ ۵) نصبهدل.

کلگی (kalagāy) نر.م. ۱) ککری، کپزی، ککره؛
۲) درخچینې سر، دسپکې خولی، پاسنی برخه.
کلل (kalāl) مص. مت. اندازه یا کج اخیستنه؛
د شیانو ترمنځ اندازه یا واتن معلومونه.

کللتوب (kalaltōb) نر.م. اندازه اخیستنه، کج اخیستنه، مېچ اخیستنه.

کللی (kalālay) مف. نر.م. اندازه شوی، مېچ شوی، کج شوی.

کلماغ (kalmāg) ص. نر.م. ج. ۱) په ناز او نخرو تلونکی، خرامانه؛ ۲) په خوند خوندر وان.

کلماک (kalamāk) نر.م. ج. یوډول سپین، نازک کندهاري انګوردی.

کلمول (kalamawāl) مص. ل. قلمول؛ ۱) پری کول، قطع کول؛ ۲) دنو پیوندول.

کلمه (۱) (kulmā) نر.م. وگ. کولمه.

کلمه (۲) (kalamā) نر.م. ج. نېغ.م. قلمه.

کلمهدل (kalamedāl) مص. ل. قلمهدل؛ ۱) پری کهدل، قطع کهدل؛ ۲) پیوندهدل.

کلت (kulāt) جن. د نسکو په شهر یو ډول خوب دی چې پخوي یې.

کلتور (k(a,u)ltūr) نر.م. وگ. کولتور.

کلتوري (k(a,ū)ltūri) ص. نب. نر. نېغ.م. ج. وگ. کولتوري.

کلچ (klač) نر.م. د خاورو چلولو بوږیا یا خولی چې له وړیو یا له مزرو څخه جوړه یې.

کلچ (kalač) نر.م. په موټرو او... کې د موټروان د پښو وکینې خواته یو پایدل دی.

کلچر (kalčār) نر.م. وگ. کولتور.

کلچه (kulčā) نېغ.م. وگ. کولچه.

کلداره (kaldāra) نېغ.م. د هند او پاکستان پیسې چې پولې واحد یې روپۍ نومېږي.

کلستیر (klastīr) نر.م. که دوه یا زیات کانسونینتونه په یوه سېلاب کې متصل سره راشي او ددوی په منځ کې واول نه وي، کلستیر یې بولي.

کلغچکه (kalgāčaka) نېغ.م. گولی، ږلی، گبی، کیشکره، کبکره، گیرکه، کرغچکه، گیرکه.

کلغی (kalağāy) نر.م. وگ. کلاغی.

کلنک (kulfāk) نر.م. وگ. کولپک.

کلک (klak) ص. نر.م. ج. ۱) مضبوط، تینگ؛
۲) غښتلی؛ ۳) ککر؛ ۴) سره نښتی.

کلک پلک (klākplāk) ص. نر.م. ج. ۱) ډېر سخت، ډېر مضبوط؛ ۲) ډېر غښتلی.

کلک تالو (klāktālū) نر.م. د تالو هغې برخې ته وایي چې که خوله پته ونیوله شي او ژبه عادي حالت ولسري نو د ژبې د مخنی برخې په مقابل کې واقع وي.

کلکتوب (klaktōb) نر.م. کلکی؛ ۱) کلکوالی، کلکتیا؛ ۲) مضبوطوالی؛ ۳) غښتلتوب؛

۴) مسکي، کنجوسي.

کلن (kalán) ور. کلنی؛ د کال یا کلسونو؛ د یوه وروستاري په توگه له عدد سره استعمالیږي.

کلندری (kalandráy) بنځ. م. یو خړ بوتی دی د گل پر ځای غوټه کوي.

کلنگ (kaláng) (۱) نر. م. (ج. کلنگونه) ۱) قلنگ، نغد نذر یا شکرانه؛ ۲) باج؛ ۳) کرداري، کرد؛ ۴) د ناوې جهیز؛ ۵) یو ډول لویه ده.

کلنگ (kuláng) (۲) نر. م. (ج. کلنگونه) ۱) دوه سرې تسکوره، کتی؛ ۲) زانه، یوه مرغی ده.

کلنگي (kulángai) ص. نب. نر. بنځ. م. ۱) جنگي اودنگ چرگ؛ ۲) مج. قوي او غټ سړی.

کلنه (kalána) بنځ. م. ۱) کلل، کچ کول، مېچول؛ ۲) د کلن مؤنثه بڼه.

کلنی (kalanáy) ص. نر. م. ۱) د کال، کالنی، د یوه کال؛ ۲) نر. م. یو کلن؛ ۳) ور. وگ. کلن.

کلنیک (kliník) نر. م. وگ. کلینیک.

کلو (kalú) نر. م. تیغو، قلیشی، پرانگ مرغی، یوه مرغی ده، خلک یې غوښه نه خوري.

کلوآخه (kalwáca) بنځ. م. پور، ساز، دین، هغه جنس یا پیسې چې د مقتول ورثه یې له قاتل څخه د قصاص په بدل کې اخلي.

کلوآره (kalwára) بنځ. م. وگ. کرواره.

کلوپ (klūp) نر. م. کلپ؛ د راغونډېدو کوټه، هغه کوټه یا تعمیر چې د غونډو لپاره وي.

کلوت (kalót) (۱) ص. نر. م. توربخن، توروشمه، تود ویره.

کلوت (kalwát) (۲) نر. م. پولگی، پولگی، پلگی، هغه پلچک چې د سر په اړوندو کې معمولا ډېر جوړیږي.

کلوتی (kalólay) نر. م. کوچنی کلی، د لږو کورونو کلی، د کلي مصفر.

کلوچ (kluč) ص. نر. م. ۱) خشېدلې، خشېدلې ډوډی؛ ۲) گونجې گونجې؛ ۳) غونج؛ ۴) کروپ (لکه فلز)؛ ۵) بدمخې، بدرانگه.

کلوچول (klučawal) مص. مت. ۱) خشول (لکه ډوډی)؛ ۲) گونجې گونجې کول؛ ۳) غونجول؛ ۴) کروپول، چیتول؛ ۵) مخ په بدرانگ لرل.

کلوچی (kaločáy) نر. م. خرڅه، شوښه، خرڅه، د تارونو دوریشلو آله او خرڅه.

کلوچېدل (klučedál) مص. ل. ۱) خشېدل (لکه ډوډی)؛ ۲) گونجې گونجې کېدل؛ ۳) غونجېدل؛ ۴) چیتېدل؛ ۵) بدمخې کېدل.

کلوروفیل (klorofíl) جن. کلوره فیل، د نباتاتو زرغونه اوز مسود ژوند د بقا یوه حیاتي ماده ده.

کلوشه (kaláwša) بنځ. م. (ج. کلوشې) کلوښه، یو ډول ربري گاوله ده چې په منځ کې د توکر پوښښ هم لري.

کلوښته (kloštá) بنځ. م. ۱) گورگوتې، گورگوتې، وښته؛ ۲) بېده، وچه رشکه؛ ۳) متروکه؛ ۴) هغه تارونه چې یو پری ترې جوړیږي.

کلول (kalúl) (۱) جن. مېټ، له ورو لویاو کوچنی تر میولې غټ یو ډول حبوب دی د خوراک لپاره هم کارول کېږي او څارویو ته یې هم ورکوي.

کلول (kalawál) (۲) مص. مت. وگ. خړول (۱).

کلونکی (kalúnkay) فا. نر. م. کچ کونکی، مېچ کونکی.

کلوله (kulolá) بنځ. م. ۱) غوټه، کوکړی، د تارونو وړوکی غونډاری؛ ۲) غونډاری.

کلوو (kalwú) جن. وگ. خړو ویلنی.

کله (kála) ق. څه وخت، کوم مهال، کوم وخت، په کومه نېټه.

کله پنډی (kalapandáy) بنځ. م. بغوت، بغوتی، کلچرک، مغوت، غوند وریوزی، بغونډی، کله غوچک (kalaḡučák) نر. م. یوډول انګور دی. کله منار (kalam(a,ū)nār) نر. م. دانسانانو له سرونو څخه جوړ شوی څلی (مینار). کله کله (kálakála) ق. ۱) کله ناکله، ځینې وختونه، ځینې اوقات؛ ۲) څه وخت. کله ناکله (kalanākála) ق. وگ. کله کله. کلی (۱) (kali) بنځ. م. (ج. کلیانې) ۱) نوسه، کونجې، چاڼې، نیسې؛ ۲) حل، حلونکی (د پوښتنو). کلی (۲) (kalí) بنځ. م. د پتیتانې په لوبه کې هغه څوک چې وسوځي نو نور لوبغاړي هغه وهي. کلی (۳) (kuli) ص. نب. نر. بنځ. م. ۱) زیات، ټول، ګرده؛ ۲) من. هغه لفظ چې په یوه ځانګړي او ټاکلي شي پورې اختصاص ونه لري. کلی (kaláy) ص. نر. م. ۱) سونګی، بونډی، کونډی، بې ښکرو؛ ۲) نر. م. گن کورونه؛ ۳) د محلو مجموعه چې کنډرونه په کې پراته وي. کلې (kále) صوت. بنځ. م. د مرغیو د شړولو اواز. کلی (kaláy) بنځ. م. ۱) ملت، بهدی، مولته بهدی؛ ۲) سپر کونډی؛ ۳) یوډول اغزن بوتی دی؛ ۴) کلی، غوتی؛ ۵) ترازه، قاش، ډره. کلیات (kulyát) نر. ج. ۱) ټولې چارې، ټول امور؛ ۲) دیوه شاعر یا لیکوال د آثارو جونګ. کلیان (kalıyān) نر. م. مو. ۱) کلیان، نړه کلیان؛ ۲) کلیان تات؛ ۳) د سري راګ یو پتر دی. کلیت (kuliyat) نر. م. ۱) کلی والی، کلیتوب؛ ۲) په بیان کې چې کل ذکر شي خو مراد ځنې جز وي. کلچ (kleč) ص. نر. م. ج. غبښلی، کلک، هغه تار یا سپنسی چې کلک غبښل شوی وي.

کلچول (klečawál) مص. مت. سختول، کلکول، غبښل، غرل، تاوول. کلچېدل (klečedál) مص. ل. سختېدل، غبښل کېدل، غرل کېدل، تاوېدل. کلی دان (kalidān) نر. م. ۱) دلرګي سپهر څوګي، دلرګي قلفک؛ ۲) ورتړنه، د دروازي بندونه. کلی رد (kalirád) ص. نر. ج. تپلی، بې دستوره، بې رواجه، بې دوده، بدخویه (سړی). کلیز (kaliz) نر. م. کالیز؛ ۱) سالګره، تلین؛ ۲) جنتری؛ ۳) کلن، له عدد سره د وروستاړي په توګه استعمالېږي. کلیسا (kalisá) بنځ. م. (ج. کلیساوي) د مسیحیانو عبادت ځای، د ترسایانو معبد. کلیشه (kališā) بنځ. م. (ج. کلیشي) د چاپ فلزي صفحه، د زنگو ګرافي تر عمل وروسته فوتو. کلیم (kalim) ص. نر. م. هم صحبت، څوک چې د یوچا سره خبره لري. کلیماټولوجي (klaymātoloji) بنځ. م. اقلیم پوهنه، د جوي پدیدو د منځني حد مطالعه. کلیمه (kalima) بنځ. م. (ج. کلیمې) کلمه، ۱) خبره؛ ۲) مانا لرونکی لفظ، ویی، مورفیم، د څو ګرو (سیلبل) مجموعه؛ ۳) کلیمه طیبه. کلیمي (kalimí) ص. نب. نر. بنځ. م. یهودي، د موسی علیه السلام پر لاره روان. کلین (kalín) نر. م. کلنی حق العمل، دکال حق الزحمه. کلینر (klinár) ص. نر. م. (ج. کلینران) د باري یا غټ موټر... د موټروان مرستیال. کلینیک (kliník) نر. م. (ج. کلینیکونه) کلنیک، کوچنی روغتون؛ هغه ځای چې د رازراز څانګو داکتران د ناروغانو کتنه او درملنه کوي.

کلیوال (kaliwāl) ص. نر. م. ج. ۱) دکلی، دیوه
کلی اوسهدونکی، دکلی خلک؛ ۲) سارایی.
کلی والا (kaliwālā) نر. بنغ. م. ۱) دکلی خاوند؛
۲) دکلی خلک؛ ۳) ص. نب. کلی سره ترلی.
کلیوالی (kaliwāli) ص. نب. نر. بنغ. م. ج.
سیمه بیز، محلی، دکلی یا سیمی.
کلیه^(۱) (kulyā) بنغ. م. (ج. کلیس) ۱) شه چې د
کلیت وصف لري؛ ۲) ص. نب. تول، گرده.
کلیه^(۲) (kilyā) بنغ. م. (ج. کلیس) بلودی، توسی،
پښتورگی.
کم^(۱) (kam) ض. استفهامی ضمیر دی؛ کوم؟
کم^(۲) (kam) ص. نر. م. ج. ۱) کم مقدار؛
۲) وړوکی؛ ۳) نر. م. کمیت، مقدار.
کماج (kamāj) نر. م. مو. کهماج، کماج، کهماج؛
په گجرات کې دیوه ښار په نامه، د نیمې شپې
یوه راگني (دون) ده.
کماچو (kamāčū) نر. م. ج. کچماچو، یوه ډول سابه
دي. په یوناني طب کې هم کارېږي.
کم اصل (kamāsəl) ص. نر. م. ج. ۱) کچه، بدل؛
۲) بې کولتوره؛ ۳) مج. بد اخلاقه، بدذاته.
کمال (kamāl) نر. م. ۱) تمام، بشپړېدنه؛
۲) معرفت؛ ۳) پرمختگ؛ ۴) مج. کسب، فن،
پېشه؛ ۵) کرشنه، هنر.
کمان (kamān) بنغ. م. وگ. لینده کی.
کمانچه (kamāncā) بنغ. م. مو. غجکه، غیچکه؛
لیندکی؛ د موسیقی یوه لرگینه آله ده.
کماندو (kamāndó) ص. نب. بنغ. م. وگ. کومانډو.
کمانکښ (kamānkāš) ص. نر. م. ۱) ورنګن،
شوغله کوونکی؛ ۲) څلېدونکی، څلاند.
کمانکښي (kamānkāši) بنغ. م. لیندی ویشتنه،
هغه لینده چې د غشي ویشتلو د لیندی په شهر

جسوره شوې وي او غشي کاني پکې ویشتنه
کښي.
کمانه (kamāna) بنغ. م. وگ. لینده کی؛ ۴).
کمانی (kamānāy) بنغ. م. ج. فنر، لېف سپړنګ؛
د عراده جاتو ارابو ته شهرمه د شو فلزي اوږدو
پتو یا تراډو مجموعه ده.
کمباوتي (kambāwati) نر. م. (مو.) وگ. کښاوتي.
کمبتي (kambatāy) بنغ. م. ۱) د بتي گوتې گانه؛
۲) غټه گوته، بټه گوته، سبابه.
کمبخت (kambāxt) نر. م. ج. ۱) بدمرغه، بدبخته؛
۲) مج. غريب، بېچاره.
کمبر (kambār) ص. نر. م. ج. کم سوري.
کمبری (kambarāy) نر. م. ۱) گمبیزی، نارنج؛
۲) ص. نر. م. کمبر، کمبره، کم سوري.
کمبري (kambari) ص. نب. نر. بنغ. م. ج.
۱) نارنجي، د نارنج پوستکي په شهر رنگ؛
۲) کم سوروالی.
کمبل (kambāl) نر. م. وگ. کمبله.
کمبله (kambāla) بنغ. م. (ج. کمبلی) ۱) تفر،
گیلم، گلیم؛ ۲) کمبل، کمپل، کمبله، شری.
کمبلی (kambalāy) بنغ. م. ۱) کمپلی، شمخلکی
ماښام ځکالی؛ ۲) وړه کمپله؛ ۳) وړوکی تفر.
کمبو (kambū) نر. م. ۱) غونډی، جوال، غونج؛
۲) گینده، گونده.
کمبوت (kambūt) ص. نر. م. ج. کمبود؛ ۱) کم،
تش؛ ۲) نیمګړی.
کمبوتي (kambūti) بنغ. م. کمبودي؛ ۱) کموالی؛
کمبت، تش والی؛ ۲) نیمګړتیا.
کمبود (kambūd) نر. م. ج. وگ. کمبوت.
کمبوزی (kambūzay) نر. م. پوزکی، کروزکی،
کتبوزی، کتبیزی، د خولې کوری.

کمپوزر (kampozár) ن.م. کمپوزیتور، کمپوزگر، نغمه گر، هغه شوک چې کمپوز کوي، هغه شوک چې ترتيب او سمون کوي.

کمپيوټر (kampyūtár) ن.م. (۱) شمېرونکی، محاسب؛ (۲) يوه آله ده چې په زياتی چټکتيا سره منطقي يارياضي محاسبې کوي، هغه سره غونډوي، زېرمه کوي يې، اړیکې يې مومي او چاپ ته يې چمتو کوي؛ (۳) مجازاً، د پياوړي حافظې څښتن.

کمتوب (kamtoḥ) ن.م. کموالی، کمبوتي، کمتيا، کمی، لړوالی، لړتوب.

کم جراتي (kamjurati) بنځ.م. بې زړه توب، زوررتيا نه لرنه.

کم جنسه (kamjānsa) ص.نب.نر. بنځ.م.ج. کم اصله، کم اصل، بد ذاته.

کمچ (kamáč) ن.م. تيرک، څکيز، وڅکيز، سلام، ستنې، د کېردي تير.

کمچه (kamáča) بنځ.م. (۱) د بار د تړلو لړگی؛ (۲) د مړي يا څارويو د لېږد لړگی؛ (۳) کوچنی پښتی.

کمڅی (kamčáy) بنځ.م. وگ. کوشی.

کمڅېری (kamčeráy) ن.م. يو ډول مرغه دی.

کم څرخه (kamxárcá) ص.نر. بنځ.م. (۱) شوک چې ډېر لگښت نه کوي؛ (۲) کافي پیسې يا نور لازم توکي نه لرنه.

کم خويي (kamxobi) بنځ.م. (۱) بې خويي؛ (۲) لږ خوب لرنه، لږ خوب کول.

کم خوره (kamxóra) ص.نب.نر. بنځ.م.ج. کم خوري، شوک چې لږ خوراک کوي.

کم خونه (kamxúna) ص.نب.نر. بنځ.م.ج. په فقر الدم (انيميا) اخته، د وينې په کمښت اخته.

کمبه (kumbhá) بنځ.م. څمبه (۱) لوی کنډو، (۲) انبار خونه.

کمبېله (kumbelá) بنځ.م. وگ. کامبيله.

کمپ (kamp) ن.م. کمپ؛ (۱) څيمه، ستره څيمه؛ (۲) څيمو، جونگرو... يو گروپ چې د موقتي اوسېدو لپاره وي؛ (۵) نظامي ژوند.

کمپار (kamprá) ص.نر.م. کلال، کولال، کومبار، د خاورينو لوښو جوړوونکی.

کمپاين (kampáyn) ن.م. (۱) د يوه شې د لاس ته راوړلو لپاره د ځينو چارو يوه سلسله؛ (۲) د يوه څانگري هدف لپاره د نظامي عملياتو لړی.

کمپلکس (kamplíks) ن.م. کامپلکس؛ (۱) مجتمع، مجموعه، سيستم، هغه شې چې له څو اړوندو برخو څخه جوړ وي؛ (۳) مغلق، پېچلی.

کمپله^(۱) (kampála) بنځ.م. (ج. کمپلی) کمپل، شری، توس.

کمپله^(۲) (kampála) بنځ.م. د ډلې تپلې، ملگرتيا، گروپ او پلويانو په مانا په لفظي مفرد ډول کارېږي.

کمپلی (kampláy) بنځ.م. وگ. کمپلی (۱).

کمپنی (kampaníy) بنځ.م. کمپنی؛ وگ. شرکت (۲).

کمپوت (kamjót) ن.م. کمپوت؛ (۱) د بورې په شربتو کې پخه شوې مېوه؛ (۲) داسې مېوه چې په بندې کوتی کې ساتله کېږي.

کمپوډر (kampođár) ن.م. کمپوډر، درمل تطبيقوونکی، دواساز، دوا جوړوونکی.

کمپوز (kampoz) ن.م. کمپوزېشن؛ (۱) مو. بدله

اوساز جوړول، تصنيف، د يوه موسيقيز يا

موزیکال اثر تخليق؛ (۲) د تورو تولونه؛ (۳) ادبي

تخليق؛ (۴) د لغتو څخه ترکیبونه جوړول؛

(۵) ترتيبول، برابرول، سمول.

کم ذاته (kamzāta) ص. نب. نر. بنج. م. کم اصله، کم اصل، بدذاته.

کمر (kamār) نر. م. ۱) په غره کې غټې تیرې، د غره یا غونډۍ په ډډه کې جگ څار، ۲) برگ آس.

کمر بند (kamarbānd) نر. م. ملاوستنی، تسمه، د ملاپتۍ، هغه پتۍ چې ملا پرې تړل کېږي.

کمر چین (kamarčīn) نر. م. هغه کمیس چې د ملا برخه یې گونځې ولري.

کمر شکن (kamaršikān) ص. نسر. م. ج. ملا ماتوونکی، له اقتصادي اړخه دروند کار.

کمر غالی (kamarġālay) نر. م. د کمر غولی، په کمره کې اوارځای.

کمر غوړزی (kamarġwāzay) ص. نر. م. د هوښ له مخې منځنی، متوسط العقل.

کمرک (kamrāk) نر. م. بې پانو اغزن بوتی دی، دانې یې خوړې وي.

کمرکښ (kamarkāš) جن. کمرکس، د پلوشې کند، کتیرا.

کمرکه (kamarāka) بنج. م. الماری.

کمرگل (kamargwāl) نر. م. د کمر خوری، یو ډول بوتی دی چې د کمر او تیرې د پاسه شین کېږي او ژېړ گل کوي.

کمره^(۱) (kamrā) بنج. م. ۱) کوټه، خونه؛ ۲) وگ. کېره.

کمره^(۲) (kamiāra) بنج. م. ۱) قمرې غونډې خړ رنگې مرغۍ ده، بنه رېز کوي؛ ۲) نکاح شوي ښځه؛ ۳) یو ډول سابه دي.

کمره^(۳) (kamāra) بنج. م. ج. کمرې اغرگی، تیره، هغه تیره چې پوله لاندې ول کېږي او نهرې غورځول کېدای شي.

کمری^(۱) (kamarāy) نر. م. د وریجې پوستکۍ.

کمری (۲) (kamrāy) نر. م. اوگردان، لوملاغه، ډونگری، لویه ملاغه.

کم زامن (kamzāmān) نر. ج. کوچني زامن، له زامن.

کمزورتیا (kamzortya) بنج. م. کمزوري، ضعف، ضعیفي، کمزوروالی.

کمزورول (kamzōrawāl) مص. مت. کمزوري کول، ضعیفول، ناتوانه کول، له قوته اچول.

کمزوری (kamzōray) ص. نر. م. ضعیف، کمزور، خوار، ناتوانه.

کمزورېدل (kamzōredāl) مص. ل. کمزوره کېدل، ناتوانه کېدل، ضعیفېدل.

کم سوری (kamsōray) ص. نر. م. کم بره، کمبری، کم سوره.

کمشنر (kamīšnār) نر. م. ۱) صلاحیت لرونکی چارواکی؛ ۲) د پلاوي یو غړی؛ ۳) د یوه سیمه ییز سياسي واحد اداره کوونکی.

کم طاقته (kamtāqāta) ص. نر. بنج. م. ج. کم طاقت، کمزوری، ضعیف.

کم عقل (kamsāqal) ص. نر. م. کم عقله، ناپوه، بې عقله، ساده، احمق، شوده، سوډر.

کم فکره (kamfīkra) ص. نب. نر. بنج. م. ج. کم فکري، ۱) بې فکره؛ ۲) بې حافظې.

کم فهمه (kamfāhma) ص. نب. نر. بنج. م. ج. څوک چې د درک د قوې له خوا کمزوری وي.

کم قوته (kamqūwāta) ص. نب. نر. بنج. م. ج. ضعیف، بې سیکه، کمزوری، ناتوانه.

کمک (kumāk) نر. م. وگ. کومک، مرسته.

کم کانی (kamkānay) نر. م. د مثاني ډبره، ککری، د مثاني گیتی.

ک م ک

کم واکی (kamwákay) ص. نر. م. بی واکی، دلبری
واک او اختیار خواند؛ (۲) ضعیف.

کموالی (kamwálay) ص. نر. م. (۱) لیروالی، لیریدنه،
تر یوه تا کلي حد را کهنه کهنه.

کمودې (kamóde) جن. اعلى نری وریجې.

کمود (kamód) ص. نر. م. متیازغالی، مستراح.

کمول (kamawál) مص. مت. (۱) لیرول، لیرکول؛
(۲) پتول، غلاکول؛ (۳) گرځول، ستنول.

کموله (kamóla) بنخ. م. ج. جن. کموده، نری
وریجې، نری وریجه.

کمون (kamún) ص. نر. م. کومیون؛ (۱) عوام؛
(۲) وړه تولنه (کمیونیتی)؛ (۳) وړوکې اتحادیه
(۴) اشتراکي کرونده.

کمونیزم (kamúnizəm) ص. نر. م. کمونیسم؛
پرگنواله، اشتراکي نظریه، اشتراکي مراسم یا
اصول، کمونیستی.

کمونیست (kamúnist) ص. نر. م. (۱) د پرگنوالي
پلوي، د اشتراکي نظریې څښتن؛ (۲) د کمونیست
د گوند یو غړی.

کم همته (kamhímáta) ص. نب. بنخ. م. بی غیرته.

کمی (kámáy) ص. نر. م. (۱) کمښت، کمبوتې، لیروالی؛

(۲) کم بختي؛ (۳) یو ډول اغزن بوتی دی چې
پلنې پانې لري او ژاولې ترې لاس ته راځي.

کمی (kami) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. (۱) مقداري،
د اندازې د کمیت، په کمیت اړوند، د کیفی
ضد؛ (۲) اوگ، کمی (۱).

کمیابه (kamyába) ص. نب. نر. بنخ. م. ناویاته،
نادر، کمیاب، لیر پیدا کېدونکی شی.

کمیت (kamyát) ص. نر. م. څومره والی، اندازه، مقدار،
شمېر، تعداد، د یوه شي یا پدیدې، زماني او
مکانی مختصات.

کمکلی (kamkaláy) ص. نر. م. کمکی، ډېر وړوکی،
کوچنی، کوچنوتی.

کمکوتی (kamkótay) ص. نر. م. کوچنوتی،
وړکوته، وړکنکی، کمکلی.

کمکی (kamkáy) ص. نر. م. وړوکی، کوچنی، وړو.

کمکیتوب (kamkítób) ص. نر. م. وړوکتوب،
کوچنیتوب، وړوکوالی، کمکیوالی، کمکینه.

کم له کمه (kamlakáma) ق. کم تر کمه، لیر تر
لیر.

کملی (kamláy) ص. بنخ. م. ج. هغه بنځه چې د
دوو کسوپرې د عواوي او د لانجې د حل لپاره
درییمگري ته ورکړی شي.

کم مایه (kammāyá) ص. نب. نر. بنخ. م. ج. د
لیرې پانگې خاوند، د کموشتو خاوند.

کمند (kamánd) ص. نر. م. (۱) خمند، لومه، جال، دام؛
(۲) کمان، پری، طناب؛ (۳) هغه پری چې آسونه
پرې تړل کېږي.

کمندری (kamandráy) ص. نر. م. (۱) مندري، جندری،
لوېشکی؛ تیت قدی؛ (۲) کمزوری، ضعیف.

کم نصیبه (kamnasíba) ص. نر. بنخ. م. ج.
بدمرغه، بدبخته، سپره، کم نصیبی.

کم نظری (kanazáray) ص. نر. م. (۱) د کمزورو سترگو
خاوند؛ (۲) سپک نظری، په درنه نه کتونکی.

کمن (kamán) ص. نر. م. (۱) مراوی، شپته،
زموږ؛ (۲) آرام، غلی، کرار، قرار.

کمنوالی (kamanwálay) ص. نر. م. (۱) مراویتوب،
شپته والی؛ (۲) کراروالی، غلیتوب.

کمنول (kamṇawál) مص. مت. (۱) مراوي کول،
جینجړول؛ (۲) ارامول، غلی کول، کرارول.

کمنېدل (kamṇedál) مص. ل. (۱) مراوي کېدل،
شپته کېدل؛ (۲) کرارېدل، غلی کېدل.

کناری (kunāráy) نر. م. چرمه، زرمه، خرمنی، پلنی

او نری تونې چې یو شه گلابتون هم په کې وي.

کنال^(۱) (kunāl) نر. م. (۱) کنډولی، کنډول، خاوری؛

(۲) تغاره، تغار، طشت.

کنال^(۲) (kanāl) نر. م. د جریب څلورمه، پنځه بسوي،

شل مرلې.

کنامکه (kanāmáka) بنغ. م. د مرغیو نیولو

اوسپنیز لټ (تلکه، تلک).

کناوېز (kanāwéz) نر. م. وگ. قناویز.

کنایه (kināya) بنغ. م. (ج. کنایې) کنایت؛ (۱) د

بیان د علم یو بحث؛ (۲) که متکلم یوه مانا په

داسې لفظونو کې ذکر کړي چې د مطلوبې مانا

لپاره یې وضعي مانا د دلیل حیثیت ولري.

کنباوتې (kanbāwati) نر. م. (هو.) اکتباوتې،

کنبهاوتې؛ د مالکوس یوه گاه وراگني ده.

کنپل (kanpāl) نر. م. د پښې لومړی منډ، د پل اثر،

پل، د لومړي پل یا قدم اثر.

کنتراپون (kantrāpón) نر. م. (مو.) کاوتیرپوانت په

موسیقی کې د حرکت او اجرا په وخت کې د شو

میلو د یو د توافق او همغاړتوب فن.

کنترول (kantról) نر. م. (۱) نظارت او کره کول؛

(۲) چک کول، امتحانول؛ (۳) څارنه، هدایت؛

(۴) زغم؛ (۵) واگې په لاس کې نیول، ایسارول.

کنټیکین (kantkín) نر. م. سپنښین توکر، نخي

توټه.

کنج^(۱) (kanj) نر. م. قنج، ناز، کرشمه، نخره.

کنج^(۲) (kunj) نر. م. (ج. کنجونه) کونج؛ (۱) گوت،

زاویه؛ (۲) د گټو ونوسپوری.

کنجاره (kunjará) جن. وگ. کونجاره

کنجپور (kanjapór) نر. م. چونگا، اېښ، چنگا،

کوني کاتر، کنجپور، کوني کبر.

کمپټه (kamitá) بنغ. م. (ج. کمپټې) (۱) خصوصي

انجمن، جرگه، خصوصي ټولنه، هیئت، کمپټې،

انجمن؛ (۱) د یوه گوند ټاکل شوي کسان.

کمیدان (kūmaydán) یو عسکري لقب دی چې د

امیر شېر علیخان په وخت کې د پښتو په «ناب»

واړول شو.

کمېدل (kamedá) مص. ل. لږېدل، کم کېدل، تر

یوه ټاکلي کمیت یا کیفیت را کښته کېدل.

کمیدي (kumidí) بنغ. م. وگ. کومیدي.

کمیز (kamíz) نر. م. سراب، پیریان اوبه.

کمیس (kamís) نر. م. (ج. کمیسونه) خت، قمیص،

هر یوه جامه چې د بدن پاسنی برخه پرې پتوي.

کمیسار (kamisár) نر. م. ص. (۱) کلاتر، د ښار

د یوې برخې د امنیت ساتونکی؛ (۲) کمشنر؛

(۳) سرحد دار؛ (۴) عس. زیرمه وال.

کمیسیان (kamisyán) نر. ج. مغزي، هغه

خرمنې چې په گلابتونو ښکلې شوې وي.

کمپسیون (kamesyūn) نر. م. (۱) د خاصو چارو

د ترسره کولو لپاره یو صلاحیت لرونکی مقام؛

(۲) انجمن، پلاوی، هیئت؛ (۳) اجرا، اعمال.

کمپشن کار (kamešankár) نر. م. ص. څوک

چې د کمپشن اخیستلو کسب کوي.

کمیک (kumík) ص. نر. م. وگ. کومیک.

کمین (kamín) ص. نر. م. (۱) څارو، څارځای؛

(۲) څو، پتونۍ؛ (۳) عاجز، خاکسار.

کمینه (kamína) ص. نب. نر. بنغ. م. ج. عاجز،

حقیر و فقیر، خاکسار، کم نوسی، متواضع.

کمیني (kamini) بنغ. م. کم نوسی، خاکساري،

عاجزي، تواضع.

کناره (kinārā) بنغ. م. (۱) گوښه، خنده، غاره، بغل؛

(۲) ساحل؛ (۳) ص. نب. څنگزن، منزوی.

کنجخور (kanjxor) ص. ن. م. کم خورد، شوک
چې له خوراک کوي.

کنجد (kunjid) جن. وگ. کونخله.

کنجر (kanjær) ص. ن. م. ج. (۱) بې حیا، سپین
سترگی؛ (۲) بد اخلاقه.

کنجرخ (kanjraax) ن. م. د اوبو بند، بند.

کنجری (kanjraey) بڼغ. م. ج. (۱) کنجی، کچی،
کنجره، بې حیا؛ (۲) بد اخلاقه بڼغه.

کنجر (kanjær) ن. م. کنجر، پرستن، شیرک، تلتک.

کنجران (kanjraan) ن. م. بغوت، مرغمری، بغوتی،
مغوت.

کنجغوت (kanjagüt) ن. م. (۱) تورتم، توره تیاره؛

(۲) تیاره او تنگ ځای؛ (۳) هغه پردی ځای چې

څاروي په کې څروي یا بې په کې ایساروي.

کنجک (kanjak) ن. م. (۱) گورگوتی وېسته؛

(۲) غوړلرگی، اوږد لرگی دی چې سر یې کوروي

او د درمند د میده کولو څپر ورپورې تړل کېږي.

کنجکاو (kunjkaaw) ص. ن. م. ج. خیر، شوک

چې په یوه خبره پسې ډېر گرځي او غواړي چې

جزئیات یې ځان ته څرگند کړي.

کنجکاوي (kunjkaawi) بڼغ. م. خیرتیا، خیرنه،

غور، دقت، د یوه خبره جزئیات یې ځان ته

څرگندول.

کنجکدار (kunjakdar) ن. م. تکی تکی مار،

خال خالی منگور، برگ ماز.

کنجکه (kunjaka) بڼغ. م. (۱) کونجکه؛ (۲) مچ.

لړشی، کم خیز.

کنجکی^(۱) (kanjakay) ن. م. (۱) کولپی ستن،

قلبي سنجاق، پینگ؛ (۲) سیخک.

کنجکی^(۲) (kunjakay) ن. م. (۱) دکنج مصفر،

ډوکی گوت؛ (۲) درې کونجی پتی.

کنجن (kanjon) ص. ن. م. (۱) کنج کونکی، نازولی؛
(۲) دل، ورغستلی، نیم میده، نیم تکولی.

کنجواله (kanjwala) بڼغ. م. ځان خوبونه، په ځان
مینتوب، ایگویزم.

کنجوس^(۱) (kanjus) ن. م. سخت، ممسک، شوم،
بخیل.

کنجوس^(۲) (kanjawas) ن. م. هغه څوړنده کونده

چې آس سواره په کې د لاس د وزگارولو لپاره

څه څوړندوي.

کنجوغه (kanjugá) بڼغ. م. قنجوغه؛ اسپنډوکی،

د بایسکل، موټر سایکل تر شا فلزي وسیله ده

چې شیان په کې کلکېږي.

کنجول (kanawal) مص. مت. (۱) کنجپیل، ناز

کول، قدرمنول؛ (۲) نازول، قدرول.

کنجی (kunjji) بڼغ. م. (۱) وگ. کونجی؛ (۲) ص.

نب. د کنج، د زاویې، په کنج اړوند.

کنجپیل (kanjeyal) مص. مت. وگ. کنجول.

کنجا (kanja) بڼغ. م. بڼکنجا، بڼکنخل، کنخله.

کنجری (kanjaraey) ن. م. شیرخشت، د کند په

شهر درمل دی.

کنجر (kanjaer) ن. م. کنجر، شیرک، پرستنه،

پرستن، تلتک.

کنجکی (kanjakay) ن. م. اوږد تیردی چې په

کېږدی کې په افقي ډول نصبېږي.

کنخل (kanjal) ن. م. ج. (۱) کنجا، بڼکنجا، کنخلې؛

(۲) وگ. بڼکنخل.

کنخله (kanjala) بڼغ. م. (۱) وگ. بڼکنجا؛ (۲) د

هندي میاشت نوم.

کنخلې (kunjale) بڼغ. م. بڼغ. م. ازغکی، کاربزه،

یو بوټی دی چې ژېړ گلان کوي. دانې یې د

غنموله دانو سره خوړو ته یو ځای نینې کوي.

کنډوړی (kandōṛay) بنځ. م. وړه کنده، کوچنی کنده، وړکوټې کنده، وړوچکې کنده.

کنده^(۱) (kānda) بنځ. م. (ج. کندي) کنده، په ځمکه کې اوږد ژرر ځای چې کم سوړی وي.

کنده^(۲) (kūnda) بنځ. م. (ج. کندي) وگ. کونده (۳).
کندي (kandāy) نر. م. (ج. کندي) کورنۍ، پلرينه؛

(۱) په قبيلوي واحد کې يو منحلې ناحيوي واحد دی چې ترکلي کوچنی وي؛ (۲) د وړيو پړی، د وړيو بياسته، وړين واپس.

کنديدار (kandidār) ص. نر. م. (۱) د کندي مشر، د کورنۍ مشر؛ (۲) د يوه کندي خلک.

کندي کودري (kāndikawdāri) ص. بنځ. م. کندي کوندي، کندي کندي ځمکه.

کنديل (kandīl) نر. م. (۱) خندک، خندق، ژور ايستل شوی ځای؛ (۲) خاورين پټانک.

کنډه (kand) جن. (۱) کنډوړي، زر کنډ، هر شۍ چې له ونې څخه ترشح کوي بيا کلکېږي؛ (۲) کنډاتي، وړه؛ (۳) تري، سوره؛ (۴) ص. نسب. غوتې، کنډ کنډ.

کنډا (kandā) ص. نسب. بنځ. م. (۱) کنډاو، کونډی، هغه غوا يا غویي چې بنکريې مات وي؛ (۲) شونډور، شونډو، هغه څوک چې شونډه يې چاود ولري.

کنډاتي (kandāti) جن. کنډاس، اوږده.
کنډاس (kandās) ص. نر. م. (ج. ۱) د هغه چا چې د خولې مخنی یو یا دوه غاښونه غور لري وي؛ (۲) کر شوپ، کنډول.

کنډاستوب (kandāstōb) نر. م. (۱) کنډاسوالی، کنډاستیا؛ (۲) کر شوپتیا، کر شوپوالی.

کنډاسه (kandāsa) بنځ. م. (ق. ک. .) په جگړه کې د يوه چا غاښ ماتولو يا ايستلو ته ک. . سه وايي.

کنډوړه (kanjūwāra) بنځ. م. یو بوټی دی چې د کرڅک او د نس د چینجیو د لمنځه وړلو لپاره کارېږي.

کنډول (kanjūl) نر. م. بالا پوښ، بالا پوښ.

کنځه (kanja) بنځ. م. شین غنټه، بونده، کرمه، د نصیب گوته، د شهادت گوته.

کنډ (kand) نر. م. (۱) وگ. قند؛ (۲) درز، چاود؛ (۳) خور، لگد، سم؛ (۴) گودری، گنځ، گند؛ د فقيرانو کميس ډوله پوښاک چې ډېر دروند وي.

کنډال (kandāl) نر. م. خورڅونه، د توپک د شپېلۍ هغه برخه چې کار تومس په کې ننوځي.

کنډانۍ (kandanay) بنځ. م. کنډلوبنی، قندانۍ، هغه لوبنی چې قند و بوره په کې ږدي.

کنډپوښ (kandpōs) ص. نر. م. گنځ اغوستونکی، کنډ اغوستونکی، فقير.

کنډره (kāndra) بنځ. م. وگ. کنده (۱۱).

کنډری^(۱) (kandrāy) نر. م. هغې وړینې کشورې چې خپلوانې بنځې يې د واده په ورځ د واده د مبارکۍ په نامه د هلک کورته وړوي.

کنډری^(۲) (kandrāy) نر. م. ډاگ، اوار مېدان.

کنډغالی (kandgālay) نر. م. (۱) ډوغل، کنده، ژور ځای؛ (۲) غار، سوره.

کنډکی (kandakāy) نر. م. یو ډول وړېنمین گنډون دی چې د زړو کې په څنډو کې کېږي.

کنډل (kandāl) مص. مت. کیندل، کینل، ژورول.

کنډو (kandū) نر. م. (ج. کنډوان) څمبه، خاورين لوبنی دی چې غله او اوږه په کې ساتي.

کنډوړی^(۱) (kandūrāy) نر. م. وړوکی کنډو.

کنډوړی^(۲) (kankōray) نر. م. کودرکی، کوټی، د خاورين مات شوي لوبنی بوټه.

کنډال (kandāl) نر.م. ۱۱ کنډول؛ ۲ خاورين
 ښانک؛ ۳ ارکاره، کرخو؛ ۴ اطشت، تغاره.
 کنډاله (kandāla) بنغ.م. ۱۱ خنجر؛ ۲ ارگ،
 کونډاله.
 کنډاو (kandāw) نر.م. ۱۱ کنډو؛ ۲ درز، چاود؛
 ۱۳ ننگی، ناو؛ ۴ غابښی؛ ۵ نیمگری، ناقص؛
 ۲ هغه غویی چې ښکریې مات وي.
 کنډلر (kandār) نر.م. ۱۱ (ج. کنډرونه) ۱ دکوتې څلور
 دېوالونه چې سر یې پټ شوی نه وي؛ ۲ خرابه،
 کنډواله؛ ۲ مج. ساده او غریبانه کور.
 کنډاری (kandāray) نر.م. ۱۱ یو ډول واړه او گرد
 اغزي دي؛ ۲ ص. نر.م. چې د بل چا په کور
 یا کوټه کې مېشت وي، گاوندی، همسایه.
 کنډاک (kandāk) نر.م. ۱۱ (ج. کنډکونه) ۱ دمېړو او
 وزو یوه ټاکلې رمه؛ ۲ کنډوی، توک؛ ۳ عس.
 بتولین، د پیاده لښکر درېو یا څلورو ټولپوټه
 کنډک وایي.
 کنډکپر (kandakpār) نر.م. ج. کنډوکپر، ناهموار،
 کنډې کېرې، لوړو ژور.
 کنډکتیر (kandakṭār) نر.م. وگ. کاندکتیر.
 کنډکمشر (kandakmāṣar) ص. نر.م. (عس.)
 شوک چې د کنډک مشروي (جگړن).
 کنډکنډ (kandkand) ص. نر.م. ۱ غوتې غوتې،
 هغه وینې چې غوتې غوتې شوې وي؛ ۲ هغه
 اوبښکې چې غوتې غوتې راروانې وي.
 کنډکی (kandakāy) نر.م. پارچه، ټوټه، توکر؛ د
 کنگل کنډکی.
 کنډکین (kandkīn) نر.م. ج. کنتکین، نخي توکر.
 کنډلی (kandkālāy) بنغ.م. د یوه پوټی نوم.
 کنډنسر (kandansār) نر.م. (ج. کنډنسران)
 کاندنسر، کاندنساتور، وگ. خازن ۱۲.

کنډو (kandāw) نر.م. ۱۱ کنډاو، غابښی، گابښی؛
 ۲ د دېوال سوری؛ ۳ مج. کنډم، مات ناقص.
 کنډواله (kandwāla) بنغ.م. (ج. کنډوالې) ویرانه،
 خرابه، کنډر.
 کنډور (kandūr) جن. یوه ماده ده چې د کاغذ پرمخ
 مښل کېږي چې رنگ پرې نشرونه کړي.
 کنډوري (kandūri) جن. وگ. کنډ (۱).
 کنډوری (kandūray) نر.م. گارگوزی، گار سوری،
 د شهادت او غټې گوتې ترمنځ واټن.
 کنډوسکي (kandūski) بنغ.م. د جوارو غوتې،
 د جوارو توکې، د جوارو شپټی.
 کنډوکنډو (kandawkandaw) ص. نر.م. ۱ کنډم،
 مات مات؛ ۲ نیمگری؛ ۳ غابښی غابښی.
 کنډوکي (kandūkay) نر.م. ۱۱ د خواړه شي ټوټه
 (توکوری)؛ ۲ د لمنځې او نښتر ژاوله.
 کنډول (kandōl) نر.م. ۱۱ کونډول، کنډولی، خوری؛
 ۲ مات شوی خاورين لوبښی؛ ۳ نر.م. ج.
 کرشوپ، کنډاس، نر.م. ۴ مات.
 کنډوله (kandōla) بنغ.م. ۱۱ د وړې مولې په شپږ
 یو غرنی نبات دی؛ ۲ گلدانی.
 کنډوللی (kandōlāy) نر.م. ۱۱ خاورينه کاسه،
 خوری، تولگی، کنډول؛ ۲ خاورينه پیاله.
 کنډوللی (kandōli) بنغ.م. د کنډول جمع؛ وگ.
 کنډوله (۱).
 کنډووالی (kandawwālay) نر.م. کنډم والی،
 نیمگری تیا، ناقص والی، نشتوالی.
 کنډوول (kandawawā) ص. نر.م. ۱۱ کنډو کول،
 کنډمول؛ ۲ نیمگری کول؛ ۴ مج. له منځه
 وړل؛ ۵ کمول.
 کنډوی (kandāway) نر.م. کتره، کنډک، ټوټه، د
 وړې ټوټه.

کنده و بدل (kandawedál) مص. ل. ۱) کنده و کبدل؛
۲) نیمگري کبدل، ناقص بدل؛ ۳) مج. له منطه
تلل؛ ۴) الريدل، کبدل.

کنده (kandā) بنخ. م. ۱) زرتله، کوچنی تله چې زر
او دارو پرې تلي؛ ۲) پیمانہ؛ ۳) پانگ، دره؛
۴) جیره، په ټاکلي اندازه خوراک؛ ۵) سرچینه؛
۶) مجسمه؛ ۷) د غره غټه تیسره (چې رغړول
کېږي).

کندهی (kandāy) بنخ. م. ۱) کوتمخه، شپری، کړدل،
کوله؛ ۲) کنی، کنی، تانسته، تنسته.

کندياله (kandýala) بنخ. م. ۱) کندهواله، خرابه؛
۲) هغه ځای چې څاروي په کې دمه کوي.

کنديل (kandīl) نر. م. کاشين، خاورين لوی ښانک
چې اور په کې اغېږي.

کنرکی (kanār kay) نر. م. دلاندي کباب، دوچې
شوي غوښې کباب.

کنزه گوته (kānzagwāta) بنخ. م. نسيبه، کنځه،
کر مه، بونده، مسواکه، د شهادت گوته.

کنس (kans) ص. نر. م. حل، منحل، حل شوی، اوبه
شوی.

کنست (kanāst) ف. ۱) کينست، د کنستل فعلي
ريښه ده؛ ۲) کيند، کنسته، دلهرې ماضي
استمراري فعل دی؛ ۳) نر. م. کيندنه، کنستنه.

کنستېر (kumastār) نر. م. کونستر؛ ۱) کوينی، د
دېگ بېخ، کوبلی؛ ۲) د غره اړخ، اړخی.

کنستک (kanastāk) ص. نر. م. کنسکی، بخیل،
کنجوس، مسک، سخت، شوم.

کنستل (kanastāl) مص. مت. کندل، کيندل،
ژورول.

کنسرتې (kansarṭ) نر. م. کانسرتې؛ مو. سازو
اواز، همغاري ساز و اواز، بدلې ويل.

کنسرتو (kansarṭō) بنخ. م. کنچرتو، کنسرتو، د
سنفونیکي موسيقي يو فورم دی.

کنسرواتور (kansarwātor) نر. م. کنسرواتوار؛
د موسيقي او نندار بيزو هنرونو ښوونځی.

کنسروه (kansārwa) کونسرف، کانسرو، کنسرو
جن. هغه خواړه، مېوې او... چې په سرتړلو
فلزي، د بلیو کې خوندي شوي وي.

کنسکتوب (kansaktōb) نر. م. کنسکتيا، بخیلي
اسيتوب، ممسکي، شوموالی، سختي.

کنسوی (kansāway) نر. م. ۱) کونسوی، بې څينه
په اس سپړدل؛ ۲) کونسوی، هغه ننګولی چې

په دېگ کې وسوځي او دېگ بېخ ونيسي.

کنسبت (kanāst) ف. وگ. کنست.

کنغار (kanḡara) بنخ. م. کونفره، کنفره، کونډی،
تور هډوکی، د کوناتي هډوکی.

کنغښی (kanḡasay) نر. م. وگ. کرغښی.

کنف (kanāf) نر. م. ج. وگ. کتان.

کنفدراسيون (kanfidrāsīyūn) نر. م. وگ.
کانفريشن

کنفرانس (kanfarāns) نر. م. کانفرانس؛ ۱) پر
يوې جدي موضوع باندې بحث؛ ۲) د مذاکرې

او مباحثې لپاره د څو کسو رسمي غونډه.

کنکرک (kankarāk) ص. نر. م. ۱) ککر، کوکله؛
۲) کنگل، بيخ شوی، يخی.

کنکری (kankāray) نر. م. کريانک، پوستکی،
خرسوونکی، کړيوونکی، پاپړ.

کنکوک (kankūk) نر. م. باديوه، گودی، کاغذباد،
کاغذپران، گودي پران.

کنگاش (kangūš) نر. م. سلا، مشوره، مصلحت.

کنگال (kangāl) نر. م. ۱) نرمپه، غرده، اندريه،
او کښه، آبکش؛ ۲) خوار، نهستن؛ بې خیره.

کنگالول (kangälawäl) مص. مت. ۱) لهرول،

او کمول، اوبه پری نورو، ۲) لوارول.

کنگالی (kangäli) جس. هغه اوبه چې کالی او

لویس پری پرې لول شوی وي.

کنگالی (kangäläy) سر. م. د شیانو مینخلو لویس،

هغه لویس چې نور شیان په کې کنگالپری.

کنگالهدل (kangäledäl) مص. ل. غسهدل،

اندرهدل، اوبه پری تهرهدل، مینخل کهدل.

کنگخړ (kangäxär) ج. ۱) گنخړ، گنخړه،

حمله، نیزوی؛ ۲) مع. بهی توبنی شیان.

کنگر (kangir) نر. م. سوگلونی، سنگپای.

کنگرخل (kangirxäl) نر. م. ج. کنگر، کنگر،

د خارویو له خوراکه پاتې شوني بهی پانو وانبه.

کنگرو (kangrü) نر. م. ۱) یوډول تورور بنسین

مزی دی؛ ۲) یوډول منحنی ډوله بخی ده.

کنگره (kangarä) بنخ. م. ۱) د اویو په منځ د کنگل

نری پرده؛ ۲) وگ. کانگرس؛ ۳) حزبی کنگره؛

د گوند درهبری تر ټولو لوړ مقام او اورگان.

کنگره (kangrä) بنخ. م. ج. کنگرې؛ ۱) کتاره،

د هام مخې ته حفاظتی کتاره؛ ۲) د بنار د ساتنې

دېوال؛ ۳) د غره او دېوال پاسنی لوره برخه.

کنگره (k(a.u)ngurä) بنخ. م. ج. کونگرې؛ په

اوبدلو کې یوډول خنده ده.

کنگری (kangräy) بنخ. م. ۱) تاخچه، طاقچه؛

۲) دېوالی الماری؛ ۳) د دېوال کتاره.

کنگرېزی (kangräyzi) نر. م. ۱) انگازه؛ ۲) اهتزاز

لرښکی مورون اواز؛ ۳) شنکار، په غوړونو کې

شرکی.

کنگر (kangrä) ج. ۱) کمر، کانگر، کنگرخل،

د وچو پاتې شوي؛ ۲) نر. م. ونس، کنگن، د

دو یا زیو کرنی؛ ۳) کنگل، یخی، یخ.

کنگری (kangräy) نر. م. گرکی، گریگری، دیلی

دې وې داني.

کنگس (kangas) نر. م. ۱) تکر خورنه؛ ۲) غوړ خېنده

گوزارېدنه؛ ۳) له مقام څخه گوښه کېدنه؛

۴) مع. کنگسي، خان ناگاره کول.

کنگل (kangäl) نر. م. ج. کنگلونه؛ ۱) یخی، یخ،

د اویو یخی کېدل؛ ۲) مع. سوړ؛ ۳) پلې.

کنگلخی (kangälxay) نر. م. کنگاخی، کنگلخی،

یخدان، د یخی د جوړولو او ساتلو ځای.

کنگلخی (kangälxay) نر. م. وگ. کنگلخی.

کنگلول (kängälawäl) مص. مت. یخی کول،

یخی جوړول، یخ نیول، منجمدول.

کنگلهدل (kängäledäl) مص. ل. ۱) یخی کېدل،

یخ کېدل، منجمد کېدل؛ ۲) مع. له چلنده ووستل.

کنگن (kangän) نر. م. وگ. کنگر؛ ۱)؛

کنگنه (kangänä) بنخ. م. یوډول لښتی دی چې

تر عادي لښتیو اوږدې دي.

کنگو (kangó) جن. وگ. زعفران.

کنگوره (kangorä) بنخ. م. کندي، د پورنی یا...

په خنډو کې منکسر ډوله مزی چې وگنډل شي.

کنگوسی (kangüsäy) نر. م. وگ. کنگس؛ ۱)؛

کنگه (känga) بنخ. م. ۱) تپی، شنخته، کنگی؛

۲) ص. بنخ. م. پوره پېغله، کورانگه، چته،

هغه پېغله چې جگه او دنګه ونه ولري.

کنگی (kängi) بنخ. م. ج. مرداري، چتلي، ناولتیا.

کنگی (kängäy) بنخ. م. وگ. کنګه؛ ۱)؛

کنگینه (känginä) بنخ. م. وگ. کنگوله.

کنل (k(a.l)nal) مص. مت. وگ. کیندل.

کنوانسیون (kanwänxyün) نر. م. کانوانسیون،

کونونسیون؛ ۱) مجمع، غونډه، جرګه، انجمن،

مجلس؛ ۲) د سیاسي، مذهبي، تجارتي او...

منسويڼو يا هينتونو دوره يې اسامبله؛ ۳) تر
دغسې اسامبلې تهر شوی ترون، ژمنليک.
کڼوبی (kanobáy) نر.م. کروب، کروبس، هغه
پوروا چې د ديگي په بهنخ کې پاتې شي.
کڼود (kanód) ص. نر.م. کچوت، ناشکره، شوک
چې د نعمت په قدر نه پوهېږي.
کڼودل (kanodál) مص. مت. کيندل، کنل، کينل،
کنستل، کنول.
کڼوبڼی (kanóšay) نر.م. د اس زین.
کڼه (kaná) (۱) يوه کلیمه ده چې د ذکر شوې کومې
موضوع د تاکيد او تصديق لپاره راوړله کېږي؛
(۲) د «که نه» لندون؛ ۳) بنخ.م. کڼې، کينکه،
د سپرې تخم.
کڼی (kanáy) بنخ.م. (۱) دکبانو د نیولو حال؛
(۲) د خمکې څنگونه چې يېوې څخه پاتې شي.
کڼیت (kunyāt) نر.م. وگ. کڼیه.
کڼیزه (kaníza) بنخ.م. (۱) مینځه، وینځه؛ (۲) مج.
خدمتگاره، مزدوره.
کڼیسه (kanisá) بنخ.م. د نصارا (نصاري، ترسا،
عیسوي) کلیسا او د يهودو معبد.
کڼیه (kuniyá) بنخ.م. (ج. کڼیې) کڼیت؛ (۱) له اصلي
نامه پرته یو نوم دی؛ (۲) لقب.
کڼ (kan) نر.م. (۱) گړنگ، قنې، کڼی، د پوزې
مايع؛ (۲) غرېدنه؛ (۲) شر، د مايعاتو د توبېدو
اواز.
کڼاڅه (kanáxa) بنخ.م. (۱) گنجی، گنجی، پکه
باینه؛ (۲) کارگه، کارغه، کوراغ.
کڼاکې (kanake) بنخ.م. د جوارو نینې، د جوارو
پولی.
کڼاوه (kanawa) بنخ.م. (ج. کڼاوې) کړاوه، کورمه،
یو ډول ساده لرگینه گاوله ده.

کڼاوه ماتې (kanawamáte) بنخ.م. (لو.د)
کوچنیانو یوه لویه ده.
کڼ بکنې (kanbakən) نر.م. ج. بکره، بکوره،
پندبکر، چقماق، چقمق.
کڼتیا (kantiyá) بنخ.م. کڼوالی؛ وگ. کونتوب.
کڼزرگه (kanzárğa) بنخ.م. زرگه، یواغزن بوتی دی.
کڼوڅکی (kanóckay) ص. نر.م. د کون مصفر،
کڼ هوڅ، کون، په غوړو دروند.
کڼول (kanawól) مص. مت. (۱) په غوړو درنول؛
(۲) څوک په ډېرو خبرو سره ستړی کول.
کڼ هوڅ (kanhóc) نر.م. وگ. کڼوڅکی.
کڼه ورغه (kanawárga) بنخ.م. تپوس، مرکباز،
کارغه غونډې یو مارغه دی.
کڼی (kanáy) نر.م. (۱) تنسته، تانسته؛ (۲) بودی کتې؛
(۳) پسرختونې، یو ډول نبات دی چې پرنورو
نباتاتو راتاوېږي او پتونې ته ورته گل کوي.
کڼی (kanáy) بنخ.م. (۱) د بڼمنې، بڼی؛ (۲) د پتې یوه
څنډه؛ (۲) د لرگي پیاله.
کڼیا (kaniyá) ص. نب. یې حده، ډېر، بې اندازې.
کڼېدل (kanedál) مص. ل. کون کېدل؛ (۱) په غوړو
درنېدل؛ (۲) له ډېرو خبرو څخه ستړی کېدل.
کڼی والا (kaniwalá) ص. نب. جولا، کڼی اچوونکی،
د تنستې او بدونکی.
کو (kaw) نر.م. کوپان، کوپ، کوهان، گوپ،
بوک؛ د اوبڼو د ملاد پاسه راوتلې برخه، د
غوايي پر ولیو د پاسه بوت ځای.
کو (kū) نر.م. قو، (۱) بگېل مرز په لاسونو نیول
او د خولې په هواسره ستړی یا ایستنه؛ (۲) اوږده
ناره؛ (۳) یو ډول ونه ده.
کواپ (kwāp) ص. نر.م. جونگ، جونگی؛ ۳-۴
کلن اوبڼ چې نوی بار وړلو ته چمتو شوی وي.

کویای (kawbāy) ص. نر. م. کاویای، کاویای؛
 (۱) غویه، گوروان؛ (۲) نر. م. یوډول ابي، بشین،
 کلک توکر دی.

کویایي (kawbāyi) ص. نب. نر. بنخ. م. (۱) په
 کاویای اړوند، د گوروان؛ (۲) د کویای کارونه.
 کویر (kūbār) ص. نر. م. ج. مراوی، جینگ، پیزی،
 شسته، کمڼ، کومر.

کوبلکه (kobałaka) بنخ. م. گوشي، ستوری،
 مرخپری، پوڅکی، یوډول خواړه ډنډر لرونکي
 گوڅي دي.

کوبها (kobhā) بنخ. م. دکابل د سیند تاریخي نوم
 دی. ذکر یې په ریگ وید کې شوی دی.

کوبی (kūbay) نر. م. (۱) دسترخوان؛ (۲) ص. نر. م.
 کوپ، کوپی، کوپ، شاتیتي، ملا تیتي.

کوبی (kūbāy) بنخ. م. ج. (۱) حباب، پوکنی، بریوکې
 (۲) کبی؛ یوډول خواړه دی.

کوبیزم (kobīzam) نر. م. وگ. کیویزم.

کوپ^(۱) (kop) نر. (ج. کوپونه) (۱) خبز، توپ،
 دانگ؛ (۲) تمبسته، له جنجال، عذاب، نقص

څخه ځان الوتیا کول؛ (۳) کوهان، کویان.

کوپ^(۲) (kūp) ص. نر. م. ج. (۱) کوی، شاتیتي،
 شاکوی؛ (۲) مات، راکور؛ (۳) چخپیت.

کوپا^(۱) (kopā) ص. نر. م. هغه خرچې دیرغه اس په
 خیر ځفلي.

کوپا^(۲) (kūpā) ص. نب. نر. بنخ. م. وگ. کوپ^(۲).

کوپار (kūpār) ص. نر. م. (۱) تکره، (۲) عجب
 کار، هنر؛ (۳) ناتار.

کوپال (kopāl) نر. م. دیوې چوتري (دېې) په شهر
 لوی لرگین تخت.

کوپان (kopān) نر. م. (۱) د اوبین کوهان، بوکان؛
 (۲) وگ. کوپون.

کواتگی (kwaṭgāy) ص. نر. م. دکوات مصفر.

کواتل (kwaṭāl) مص. مت. وگ. کوتل.

کواته (kwaṭā) ص. نب. کړنو، کړنو، کړنو، کړتن، اپلاکې
 ویونکی، پرتې ویونکی.

کواتي (kwaṭāy) بنخ. م. (۱) کوتی، ژغورگی، کوانی
 (۲) لو. د پنډوس یوه لویه ده.

کوار (kwār) نر. م. ج. وگ. گوار.

کوارچه (kawārčā) بنخ. م. کوچنی کوار، دلبنتو.
 وړه کجاوه (توکری).

کواره (kawārā) بنخ. م. (ج. کوارې) دلبنتو لویه
 کجاوه (توکری).

کواره (kwārā) بنخ. م. کهواره، د تارونو کمری او
 کلاوه له نښې چاپېره ږدي، کله چې د نښې

ویشتونکی نښه ونه ولي او په کمری یې غشی
 ننوڅي، نو د هغه د بریالیتوب نښه یې گني.

کوارې (kawārāy) نر. م. هغه کلنگ (میتي) چې
 د کارغه د منبوکې په څېروي.

کوازه (kawāzā) بنخ. م. (ج. کوازي) کوپزه، پار،
 خوازه.

کواغی (kwāgāy) بنخ. م. کاغی، زاغچکه، یو
 ډول کوچنی کارغه دی چې غاړه یې سپینه ده.

کواندی (kawānday) نر. م. د اوبیانو یو ډول مهار
 دی چې له رنگارنگو سنبو څخه جوړېږي.

کوانی (kwāñay) بنخ. م. (لو.) د کوچنیانو یو
 ډول لویه ده.

کواي کواي (kwāykwāy) نر. م. د سورلندي
 سورې، د گیدر نارې.

کوب^(۱) (kūh) ص. نر. م. ج. کوپ، شاتیتي، تیتیا،
 کوپ، ډوډی.

کوب^(۲) (k(wa.ṭi)h) نر. م. بوک، بوکان، گوپ، د
 اوبین بوک.

کوپتیا (kūptyā) ص. نب. (۱) ناوړه (۲) پرېشان، گلوډ.

کوپراتیف (koprajif) نر. م. مرستندويه موسسه، تعاوني شرکت؛ معمولاً د انتفاعي موسسې يو شکل دی چې د يوې موسسې د څښتنانو او مسؤلانو د مشترکې گټې لپاره فعاليت کوي.

کوپره (kopara) جن. ناريال، کوپره، کوپرا، هندي جوز، کوکه نټ.

کوپر (kopar) نر. م. ازبکي خولی، د ازبکانو جگه خولی.

کوپری (۱) (kopray) بنځ. م. ککری، ککره، کپری.

کوپری (۲) (kūprāy) بنځ. م. (۱) د څرمنې ډبه، چرمې ډبه چې تېل او ... پکې ساتل کېږي؛ (۲) غونج، گونځ، راغونډ، زور، بودا، کروپ.

کوپری (kopray) نر. م. د زنگون شاتنۍ ژوره بوخه.

کوپلتی (koplatiy) بنځ. م. بڼکلی، رنگین، کوچنی تفر چې د ناوې په اوبڼې کې اچوي.

کوپله (۱) (kopāla) بنځ. م. بې ډوله غټه او درنه چینه.

کوپله (۲) (kūplā) بنځ. م. سپهر کونده، توپازن، کلی، مشهوره مرغی ده.

کوپلی (koplay) بنځ. م. کوپس، د زین قاش، د زین پوښ.

کوپنی (۱) (kopāny) بنځ. م. مټانه، د مټبازو کڅوړه.

کوپنی (۲) (kopāny) بنځ. م. خوله له باده پرسونه.

کوپول (kupwal) مص. مت. (۱) کروپول، پیتول؛ (۲) خوله بندول؛ (۳) ملاتیتول؛ (۴) راکړول.

کوپون (kopūn) نر. م. کوپان؛ (۱) ونډه، سهم؛ (۲) دولت د کال په پیل کې مامورینو ته د مرستې

لپاره یوه چاپي کتابچه ورکوي چې د اړتیا وړ

مواد په کې ذکر شوي وي. دا مواد په ارزانه بیه له ټاکلي مغازې څخه ترلاسه کوي.

کوپه (kopā) بنځ. م. (۱) ټاکي، کوپي، د شاه پاتکي؛

(۲) په دېوال کې د ډېوې اېښودلو لپاره وړوکی ټاکی؛ (۳) گریه، کوربه، په یوه خاص ترتیب

سره د وښتانو لندونه؛ (۴) د تېلو لویه ډبه؛

(۵) امج، لافه، باټه؛ (۶) د ښځو یو ډول پسرول؛

(۷) ص. نب. نر بنځ. م. چاغ، شلند، پرسېدلی.

کوپی (۱) (kūpāy) ص. نر. م. کوپا، کوب، کوپ، شاتیتي، ملاتیتي.

کوپی (۲) (kopāy) نر. م. لوغونه، لوغی، د غوا لوشلو لوبڼی.

کوپی (kopāy) بنځ. م. (۱) اوگ، کوپه؛ (۲) اوگ، کوپلی؛ (۳) د شمېرې د دانې پوستکي؛ (۴) بوتل.

کوپی (kūpi) بنځ. م. کوپوالی، کوپېدنه.

کوپېدل (kūpedāl) مص. ل. (۱) چیتېدل، پیتېدل؛ (۲) په ملاتیتېدل؛ (۳) راکېدل.

کوت (۱) (kwat) ص. نر. م. ج. (۱) گونځه، گونځي؛ (۲) جینګ؛ (۳) نر. م. گوت، کونج؛ (۴) انا او اړه.

کوت (۲) (kot) ص. نر. م. (۱) وړی؛ (۲) ف. کټه، لتاوه؛ د کتل له مصدره د استمراري غایب صیغه ده؛

(۳) نر. م. هغه سوره چې د سارا خلک د یخني په موسم کې څاروي په کې ساتي؛ (۴) قصابي.

کوتار (kawtār) ص. نر. م. اخته، بوخت، لگیا.

کوتان (kotān) نر. م. (۱) قوتان، د زانې په شمېر یوه مرغی ده؛ (۲) ص. نر. م. کوت، هغه مرغی او څاروي چې ډېر خوراک کوي؛ (۳) نر. م. ژور

ځای جوړوي او سر یې په لښتو پټوي، په دغه ځای کې په پسرلي کې وړي او ورغومي ساتي.

کوتر (۱) (kawtār) ص. نر. م. (۱) اوتر، تلولی، وارخطا؛ (۲) نر. م. کوتره؛ (۳) د کوترې مذکر شکل.

کو تر (kōtār) (۱) نر.م. لوی ختکی چې ژورې ژورې
کړې لري.

کو تر ام (kotrām) ص. نر.م. وگ. کو تر م.

کو تر غاړې (kāwtargāray) نر.م. یو ډول کناوېز
دی.

کو تر کی (kūtarkāy) نر.م. (۱) د مرغیو نیولو یو ډول
کړکومه چې د زوله وژغورځه جوړېږي؛
(۲) وگ. کو تر ی (۱).

کو تر م (kotrām) ص. نر.م. ج. (۱) متراکم، (۲) یو
پر بل لوبدلی؛ (۳) په خپلو منځو کې نه پورې او
رانول شوي.

کو تر ه (kōwtāra) (۱) بنځ.م. (ج. کو تر ی) کفتره،
کفتر، کو تر، یوه مشهوره مرغی ده.

کو تر ه (kotrā) ص. نر.م. (۱) تپوک تپوک، توکر
توکر، پارچه پارچه؛ (۲) ذرې ذرې؛ (۳) مچ. ډبر
وهل شوی.

کو تر ی (kūtāy) نر.م. کو کړی، کونگری،
کو کړکی، د سپي وړوکی بچی.

کو تر ی (kōwtāy) نر.م. هغه لرگي چې د چوکات
دواړه خواوې پرې کلکېږي.

کو تر ی غونډی (kūtāy gūnday) نر.م. هغه
لوی جوال (غونډی) چې په اوبو ډول کېږي.

کو تر ه (kūtā) بنځ.م. د څنگ جیب، د بغل جیب.

کو تر ه (kotāra) بنځ.م. یو ډول غرنی بوټی دی
چې لوی ډنډر لري.

کو تغالی (kwatgālay) نر.م. د غره په لمنه کې د
لمر خاته خوانه وړوکی ځای.

کو تک (kotāk) نر.م. (۱) د بې، شویاری، د کالیو
مینځلو وړوکی لرگی؛ (۲) لود، لوکی، ډانگ.

کو ت کو ت (kwātkwāt) ص. نر.م. (۱) گونځې
گونځې؛ (۲) کت کت، قات قات.

کو تل (kotāl) نر.م. (ج. کو تلو نه) (۱) غاښی،
کنډو؛ (۲) بوچی پسه، بونډی گډ؛ (۳) پېچومی؛
(۴) ص. نر.م. هغه اس چې د بل اس سره خالي
په جلب کې روان وي.

کو تل (kūtāl) مص. مت. (۱) حلالول، ذبح کول؛
(۲) پرې پرې کول؛ (۳) پوستول؛ (۴) تپي کول.

کو تل ځی (kūtāl jāy) نر.م. مسلخ، د حلاله
ځای.

کو تلی (kūtāy) بنځ.م. هغه شیان چې د کفن په
گنډلو او وړو کولو کې کارېږي.

کو تنه (kotana) بنځ.م. بنځینه پرتوگ چې ساده
وي او گونځې ونه لري.

کو تنه (kūtāna) بنځ.م. (۱) حلالونه، ذبح کونه؛
(۲) وتنه، کوتان، کوتان.

کو تو (kūtū) نر.م. (ج. کوتوان) د خراوې په شېر
یوه نوره مرغی ده چې گاتي خوري.

کو تو و (kwātawār) ص. نر.م. کوت لرونکی،
گونځه لرونکی، کوتدار.

کو تو و (kwātawāl) مص. مت. کوت کول، گونجه
کول، گونځې کول، چین وړ کول.

کو تونی (kūtūnay) نر.م. هغه پسه چې په رنگونو
بنکلی کړی شوی وي او د ناوې د پلار کره یې
وړولي.

کو تې (kōte) صوت. بنځ.م. کورې، چغه، خچه،
د سپي د شړلو اواز.

کو تې (kwāte) صوت. بنځ.م. تپو تپو، د کونگری
د رابللو اواز.

کو تی (kūtay) نر.م. (۱) کونگری، کو کړی، کو تر ی
د سپي وړوکی بچی؛ (۲) حلاله ذبح، قصابی.

کو تی (kwātay) نر.م. (۱) قوتی، گوتی، په کونج
کې وړوکی ځای؛ (۲) زنځدان؛ (۳) د مستې او

د چرگي کوط کوط کول؛ په شه تمه له چا سره
بڼه راشه درشه.

کوتگي (kotgáy) نر. م. ۱) وړوکی کوط، کوچنی
کلا؛ ۲) کوچنی کرتی، د کوط مصفر.

کوتل (kūlál) مص. مبت ۱) دریل، له درانه شي سره
نور شيان کېنډل؛ ۲) تکول، کوفته کول، قيصه
کول؛ ۳) کوتره کول؛ ۴) انډېنمن کول، غمول.

کوتپنه (kūpāna) بڼخ. م. کوتنگ؛ ۱) تخته کول،
کېنډنه؛ ۲) کوفته کول؛ ۳) کوتره کول.

کوتپنی (kwatānāy) بڼخ. م. وړه کوته، وړه
دلۍ، کوچنی دلۍ.

کوتپنی (kotānāy) بڼخ. م. ۱) وړه کوته، کوتگی؛
۲) هغه وړې کوتې چې کوچنيان يې جوړوي.

کوتوال (kotwāl) نر. م. (ج. کوتوالان) ۱) دکوت
ساتونکی، د کلا محافظ؛ ۲) دکلي شوکيدار؛
۳) سپايي، سپاهي؛ ۴) تازه دار.

کوتونه (kotāwana) بڼخ. م. دلۍ کول، کوته کول.

کوتپه (kotā) بڼخ. م. (ج. کوتې) ۱) خونه، اطاق؛
۲) داوښ د کتې د شاتنۍ برخې لوره اوجگه
خوا؛ ۳) ناچله پيسې؛ ۴) اوچه غوا يا مېړه چې
لرېبېه ولري.

کوتپه (kwāta) ص. نب. ۱) خره، دلۍ، سر په سر
اينبول شوي؛ ۲) بڼخ. م. راغونډ شوي شيان.

کوتپه (kwatā) ص. بڼخ. م. کرکه، کورکه چرگه،
هغه چرگه چې هگۍ اچول يې بس کړي وي.

کوتپه (kūta) بڼخ. م. خره، گت، کمر، لويه تيره.

کوتپه گرم (kotagrām) ص. نر. م. گرم، بېکاره، لت.

کوتپه توب (kotalób) نر. م. کوته والی، ناچلتوب،
کوته کېدنه، د پيسو ناچل والی.

کوتپه غويی (kotāgwayay) نر. م. لت غويی،
درېدلۍ غويی.

خنګلي ترمنځ ژور ځای؛ ۴) دزنګانه سترګي
شاته ژور ځای؛ ۵) دوغل، ژور ځای.

کوتی (kūtáy) بڼخ. م. قوتی، دبلی، دبلی، کوتی،
مقوایي يا فلزي محفظه.

کوتی لال (kūtilál) نر. م. ج. د تودو سيمويو
نبات دی، گن شنه کېږي، دانې يې سرې زي.

کوتی (kot) نر. م. (ج. کوتونه) ۱) کلا، قلا،
تینگه کلا، لويه جنګي کلا؛ ۲) کرتی، بالاپوښ
۳) ص. نر. م. وسله تون، سلاح کوط.

کوتی (kūt) نر. م. ۱) هفت جوش، يو ډول کلک
ترکيبي فلز دی؛ ۲) سخت سری سری.

کوتی (k(wa.ū)) کوط کوط، کورت کورت، د
چرگې پر له پسې کرتې.

کوت بند (kotbānd) نر. م. هغه ځای يا آله چې
کالي پرې غوړندوي.

کوتپخه (kūtāxa) بڼخ. م. ۱) هغه خسولۍ چې
غوړونه هم په کې پتېږي؛ ۲) کتبيزی، پوزند.

کوتپخه (kotāxa) بڼخ. م. ۱) کوته گی، وړه کوته،
گودخه؛ ۲) کودله، کودلی.

کوتړکی (kūtārkay) نر. م. کوتکنکی، وړوکی
کوتی، کوچنی کوتی، د کوتې مصفر.

کوتړنډ (kotrānd) ص. نر. م. اساوی، شوک چې
په کوط (کلا) کې ناست وي.

کوتپک (kūtāk) نر. م. کوتی، زرخدان، د زني ژور
ځای.

کوتپکار (kūtākār) نر. م. يو غټ اغزن څير بوتی
دی، اغزي يې اوښان خوري.

کوت کویار (kōtkūpār) نر. م. کلپه گراني،
سخته قيمتي.

کوتپکوتپانی (kūtkūtānāy) بڼخ. م. ۱) د کوچنيانو
يوه لويه ده؛ ۲) معج. د پروتل ننوتل، خړی منی،

کوته کربابه (kořakaryāba) ص. بنخ. م. ۱) دیدنی
لرونکی بنخه؛ ۲) بدنصیبه، بدمرغه، محتاجه
بنخه.

کوئی^{۱۱۱} (küle) ۱) د (له) له کلیمې سره د وروستارې
په توگه راځي؛ ۲) صوت. نر. م. اشه، د خړه او
کوئی د شړلو اواز.

کوئی^{۱۱۲} (kwaŕc) ق. کوته، د بر، ریات، دلی.

کوئی^{۱۱۳} (kütay) نر. م. کشکی، کوخکی، کورنگی،
خرگندی، د خړې بچی، کوترکی.

کوئی^{۱۱۴} (kořay) نر. م. ۱) سر، د انسان او حیوان
سر؛ ۲) کوپړی، د انسان د سر ککړی.

کوئی^{۱۱۵} (kwařay) نر. م. ۱) د لږگي کسندو؛
۲) تندې، تنده، وچولی.

کوئی (kořay) بنخ. م. ۱) مانې، قصر؛ ۲) کور،
تعمیر، مېنه، د پول د دواړو سرونو هغه جگ
ځای چې په وچه کې وي او پول پرې ایږدي.

کوئیالی (küřyalay) بنخ. م. ځانگړی لوبښی یا
پیاله ده چې زرگران زر په کې ویلې کوي.

کوئیېدل (kwařcdaŕ) مص. ل. کور کېدل، کورک
کېدل، د چرگي هگی بس کېدل.

کوئیېشن (k(ü,o)teřan) نر. م. (تن.) د نقل نښه،
ناخونک، د تمیز نښه؛ په لیک نښو کې یوه
علامه ده چې شکل یې داسې دي: «».

کوچرکي (kořarki) نر. ج. د شمزې بندونه، د ملا
د نیر بندونه، د ملا د هلوکي مورې (مهړه).

کوچکی (kořakay) بنخ. م. دوه واړه لرگي دي چې د
اوبو د کتې په آخر کې کلک شوي وي.

کوچ^{۱۱۱} (kwac) جن. نارولې یا د غسړو لومړی
توکي چې د پیوله شاربلو لاس ته راځي.

کوچ^{۱۱۲} (koc) نر. م. ۱) لښته، لښوېدنه، کډه کول؛
۲) کډه، د کور لوبښی او سامان.

کوچ^{۱۱۳} (kawc) ص. نر. م. ج. ۱) تش، گورگ، دډ؛
۲) نر. م. سیتا، د ناستې اوږده چوکۍ.

کوچ^{۱۱۴} (küc) صوت. د سپي د رابللو اواز.
کوچتیا (kücät) ص. نر. م. وړوکی هلک، کوچنی
هلک، کمکی، وړکی.

کوچنتوب (kücätob) نر. م. کوچتوالی، وړوکوالی
کوچنیوالی، وړکتوب.

کوچخول (kücxol) نر. م. پتکی، لونگی، پگړی،
پدگی، لمستنی.

کوچکارل (kückaral) مص. مت. توتوکول، تپو
نیو کول، راتوکول، د سپي رابلل.

کوچکین (kočkín) نر. م. د برینه مردکه، د تیرې
کوچنی مردکی، د تیرې وړوکی تیق.

کوچلاغ (kücläg) نر. م. شپول، کپړ، سرخلاصي
احاطه ده چې څاروي په کې دروي.

کوچلانه (kočlāna) بنخ. م. کوچلنه، کوچلنه،
د کوچو تولولو لوبښی.

کوچ مال (kočmal) نر. م. ۱) کوچ مهال، د کوچ
(کډه کول) وخت؛ ۲) منزل، تگ.

کوچنډ (küčand) نر. م. ۱) د ځناور بچی، د سپي
کوترې؛ ۲) مع. بچی.

کوچنډی (küčanday) نر. م. ۱) کوچنډ؛ ۲) مع.
ارمونی، حرامی، حرامزاده.

کوچنوئی (kočnotay) نر. م. کمکی، کوچنوئی،
کوچنوټکی، کوچنی، وړوکی، وړکوئی.

کوچنی (küčnay) نر. م. ۱) کمکی، ماشوم، طفل؛
۲) ص. نر. م. وړوکی، وړکوئی؛ ۱) په اندازه
کې محدود؛ ۳) جزې، بې اهمینه.

کوچنیټوب (kočnitob) نر. م. کوچنیوالی،
وړوکوالی، ماشوموالی، ماشومتوب، وړکتوب،
کوچنیواله.

کوچ

کوچ (۳۱) (kawč) ص. نر. م. ج. ۱) تش، گوگ، دد؛
(۲) نر. م. سیت، د ناستې اوږده چوکې.

کوچ (۳۲) (kūč) صوت. د سپي د رابللو اواز.
کوچت (kūčā) ص. نر. م. وړوکی هلک، کوچنی
هلک، کمکی، وړکی.

کوچتتوب (kūčāttōb) نر. م. کوچتوالی، وړو کوالی
کوچنیوالی، وړکتوب.

کوچخول (kūčxól) نر. م. پتکی، لونگی، پگری،
بدگی، له ستني.

کوچکارل (kučkarál) مص. مت. توتو کول، تپو
تپو کول، راتو کول، د سپي رابلل.

کوچکین (kočkin) نر. م. د برینه مردکه، د تپيږې
کوچنی مردکی، د تپيږې وړوکی تپق.

کوچلاغ (kūčlāg) نر. م. شپول، کپړ، سر خلاصې
احاطه ده چې خاړوي په کې دروي.

کوچلانه (kočlānā) بنځ. م. کوچلنه، کوچلنه،
د کوچو تولولو لوبښی.

کوچ مال (kočmāl) نر. م. ۱) کوچ مهال، د کوچ.
(کله کول) وخت؛ ۲) منزل، تگ.

کوچنډ (kūčand) نر. م. ۱) د خناور بچی، د سپي
کوتری؛ ۲) مچ، بچی.

کوچنډی (kūčandāy) نر. م. ۱) کوچنډ؛ ۲) مچ.
ارمونی، حرامی، حرامزاده.

کوچنوتی (kočnotāy) نر. م. کمکی، کوچنوتی،
کوچنوتکی، کوچنی، وړوکی، وړکوئی.

کوچنی (kūčnāy) نر. م. ۱) کمکی، ماشوم، طفل؛
(۲) ص. نر. م. وړوکی، وړکوئی؛ ۱) په اندازه

کې محدود؛ ۳) جزې، بې اهميته.

کوچنیتوب (kočnitōb) نر. م. کوچنیوالی،
وړو کوالی، ماشوموالی، ماشومتوب، وړکتوب،
کوچنیواله.

کوته کړیابه (kočakaryāba) ص. بنځ. م. ۱) د پدنی
لرونکې بنځه؛ ۲) بدنصیبه، بدمرغه، محتاجه
بنځه.

کوټې (۱۱) (kūte) د (له) له کلیمې سره د وروستاري
په توگه راځي؛ ۲) صوت. نر. م. اشه، د خړه او
کوټي د شړلو اواز.

کوټې (۱۲) (kwaŕc) ق. کوته، دېر، ریات، دلی.

کوټی (۱۱) (kūtay) نر. م. کشکی، کوخکی، کورنگی،
خرگندی، د خړې بچی، کوټرکی.

کوټی (۱۲) (kotāy) نر. م. ۱) سر، د انسان او حیوان
سر؛ ۲) کوپړی، د انسان د سر ککړی.

کوټی (۱۳) (kwaŕāy) نر. م. ۱) د لرگي کښو؛
(۲) تندې، تنده، وچولی.

کوټی (kotāy) بنځ. م. ۱) مانې، قصر؛ ۲) کور،
تعمیر، مېنه، د پول د دواړو سرونو هغه جگ
ځای چې په وچه کې وي او پول پرې ایږدي.

کوټیالی (kūtyalāy) بنځ. م. ځانگړی لوبښی یا
پياله ده چې زرگران زر په کې ویلې کوي.

کوټېدل (kwatēdāl) مص. ل. کور کېدل، کورک
کېدل، د چرگې هگی بس کېدل.

کوټېشن (k(ū,o)tešān) نر. م. (تن.) د نقل نښه،
ناخونک، د تمیز نښه؛ په لیک نښو کې یوه
علامه ده چې شکل یې داسې دي: «».

کوچرکي (kojārki) نر. ج. د شمزی بندونه، د ملا
د تیر بندونه، د ملاد هلوکي مورې (مهره).

کوچکی (kojakāy) بنځ. م. دوه واړه لرگي دي چې د
اوبڼ د کتې په آخر کې کلک شوي وي.

کوچ (۱۱) (kwāč) جن. ناولی یا د غسړیو لومړی
توکی چې د پیوله شاریلو لاس ته راځي.

کوچ (۱۲) (kōč) نر. م. ۱) لښته، لښېدنه، کله کول؛
(۲) کله، د کور لوبښی او سامان.

کوچوان (kočwān) ص. نر. م. گادی وان، بگی
والا، تانگی والا.

کوچومرغی (kūcūmarǵāy) بنخ. م. زهرانکه،
ژهرانکه، ژرانکه؛ یوه زهره مرغی ده.

کوچه^(۱) (kawčá) بنخ. م. (۱) چمچه مار، منگور،
مار، کبچه مار، منگری؛ (۲) یو ډول کاچوغه
ده.

کوچه^(۱) (kočá) بنخ. م. غنم او نور حبوبات چې په
دېگ کې پخېږي.

کوچه^(۲) (kūca) بنخ. م. (۱) د خړو یو ډول ناروغي ده؛
(۲) رېښه، تيله.

کوچي (kūci) جن. کوچ، غوره ماده ده چې د مستو
له شاربیلو څخه لاس ته راځي.

کوچي (kočay) بنخ. م. کوچی (۱) له لمخې څخه
جوړ شوی کوټ یا چینه؛ (۲) یو رنگین توکر چې
د هلاکانو د کمیس په غاړه کې یې گنډي.

کوچي^(۱) (kočāy) ص. نر. م. (ج. کوچیان) (۱) پغونده،
کډه په سر، هغه کډوال چې د څارو یو دروزنې او
ساتنې د لارې خپل ژوند پرمخ بیايي؛ (۲) مچ،
پونده؛ (۳) نر. م. د پوندې د پاسنې برخې پله یا
وژه؛ (۴) کوچی، کوتی، دخړې بچی؛ (۵) بنخ. م.
توتکی، توتکری، یوه توره مرغی ده.

کوچي^(۲) (kūcay) نر. م. ادک، مرنی، چیتي،
چولی، لپانکی، پلنه تیره چې کوچیان پرې په
یوه پښه د چیتبولو کوي.

کوچیانې (kočyānāy) ص. نر. م. د کوچي، د
کوچیانو، د کوچي گری، کوچي ته منسوب.

کوچیتوب (kočitōb) نر. م. د کوچي، د ژوند طرز
او خصوصیات، کوچیانې ژوند.

کوچیدل (kočedāl) مص. ل. (۱) لېسې دېدل، کډه
بارول؛ (۲) له یوه ځایه بل ځای ته کډه وړل.

کوخړی (kūjráy) بنخ. م. یو نبات دی چې په غنمو
کې راشین کېږي.

کوخ (kwác) نر. م. (۱) دلرگیو پری؛ (۲) دلرگیو
او خغلو دلی.

کوخر (kawc(a'ó)r) نر. م. وزر؛ (۱) د مرغه وزر؛
(۲) اداڼه، دو تنه، کانتی، پوبن، وقایه.

کوخره (kawcará) بنخ. م. کناوه، کورمه، کوسره، پڼه.

کوخک (kawcák) نر. م. وگ، کخوک.

کوخکه (kocáka) بنخ. م. کوخه، نانخکه.

کوخکی (kūckáy) نر. م. کوتی، کوترکی، د خړه
بچی.

کوخو (kocāw) نر. م. د لمخې چینه یا کوټ چې
لنډ لستونې لري.

کوخه^(۱) (kwacá) بنخ. م. (۱) جالکی، په کوټه کې
د نغري او چرگی خواته دلرگیو اېښودلو ځای؛
(۲) هڅه، هاند، کوښښ، زیار.

کوخه^(۲) (kūcá) بنخ. م. (۱) چوله، په کلي یا ښار
کې د کورونو ترمنځ اوږده فاصله؛ (۲) جاده.

کوخه^(۳) (kōwca) بنخ. م. کوچی، کونڅی، د ښځو
د سر د وینستانو کوچی.

کوخه^(۴) (kōca) بنخ. م. وگ، کوخکه.

کوخه بندی (kūcābandi) بنخ. م. د کوچي سر،
د کوچي بام او پوښښ.

کوخه دربه (kucadrāba) ص. نب. نر. بنخ. م.
لهر، کوخه گرده، ابله گرده.

کوخه ډبه (kucadāba) ص. نب. نر. بنخ. م. ج.
(۱) لهر، کوخه دربه، کوخه گرده، ابله گرده؛
(۲) هغه سپی چې په کوچو کې گرځي.

کوخی (kawcāy) بنخ. م. ج. کوخه، کونڅی،
چونتی، د ښځې د سر وینستان چې درې درې
پیلتي سره اوډل شوي وي.

کوچوان (kočwān) ص. نر. م. گادی وان، بگی
والا، تانگی والا.

کوچومرغی (kūcūmarǵāy) بنخ. م. زهرانکه،
ژهرانکه، ژرانکه؛ یوه زهره مرغی ده.

کوچه^(۱) (kawčá) بنخ. م. (۱) چمچه مار، منگور،
مار، کبچه مار، منگری؛ (۲) یو ډول کاچوغه
ده.

کوچه^(۱) (kočá) بنخ. م. غنم او نور حبوبات چې په
دېگ کې پخېږي.

کوچه^(۲) (kūca) بنخ. م. (۱) د خړو یو ډول ناروغي ده؛
(۲) رېښه، تيله.

کوچي (kūci) جن. کوچ، غوره ماده ده چې د مستو
له شاربیلو څخه لاس ته راځي.

کوچي (kočay) بنخ. م. کوچی (۱) له لمخې څخه
جوړ شوی کوټ یا چینه؛ (۲) یو رنگین توکر چې
د هلاکانو د کمیس په غاړه کې یې گنډي.

کوچي^(۱) (kočāy) ص. نر. م. (ج. کوچیان) (۱) پغونده،
کډه په سر، هغه کډوال چې د څارو یو دروزنې او
ساتنې د لارې خپل ژوند پرمخ بیايي؛ (۲) مچ،
پونده؛ (۳) نر. م. د پوندې د پاسنې برخې پله یا
وژه؛ (۴) کوچی، کوتی، دخړې بچی؛ (۵) بنخ. م.
توتکی، توتکری، یوه توره مرغی ده.

کوچي^(۲) (kūcay) نر. م. ادک، مرنی، چیتي،
چولی، لپانکی، پلنه تیره چې کوچیان پرې په
یوه پښه د چیتبولو کوي.

کوچیانې (kočyānāy) ص. نر. م. د کوچي، د
کوچیانو، د کوچي گری، کوچي ته منسوب.

کوچیتوب (kočitōb) نر. م. د کوچي، د ژوند طرز
او خصوصیات، کوچیانې ژوند.

کوچیدل (kočedāl) مص. ل. (۱) لېسې دېدل، کډه
بارول؛ (۲) له یوه ځایه بل ځای ته کډه وړل.

کوخ (kūx) ن.م. کوخک، قنک، کوخه، کوخی،
 په مقعد کې واړه واړه سپین چینجې دي.
 کوخی (kūxāy) بڼخ.م. یوه وړه خزنده ده.
 کود (kox) جن. وگ. کود (۱).
 کودالی (koxdāly) بڼخ.م. (۱) کوداله، کدالی،
 تسکوره؛ (۲) هغه توکری چې څارویو ته په کې
 واښه ایښودل کېږي.
 کودتا (kūdatā) بڼخ.م. د «فتحې» یو شکل دی
 چې دهغه په ترڅ کې د دولتې او نظامي مقاماتو
 په زور سره یو دولت نابیره تغییر کوي.
 کودرکی (kawdārkay) ن.م. کودره، کودری،
 کودی، کودونی، د مات خاورین لوبنی توتہ.
 کودرک (kudarāk) ن.م. شاتینگه.
 کودری (kawdāray) ن.م. د مات خاورین لوبني
 توتہ.
 کودن (kawdān) ص. ن.م. ج. شوده، ببعقل،
 ساده، کم عقله، احمق.
 کودونې (kawdūnay) ن.م. وگ. کودری.
 کوده (kawdā) بڼخ.م. قوده، موتی، غمچه،
 شست.
 کوده (kodā) بڼخ.م. (۱) د کاربز غاړه چې بوگه
 او خوړینه شوې وي؛ (۲) جن. د غلودانو کوم
 جنس دی.
 کودی (kawdāy) ن.م. (۱) د خاورین لوبنی ماته
 شوې غټه توتہ؛ (۲) د کړوسې زوی، د کړوسې
 او پردې ترمنځ.
 کودیک (kōwdīk) ن.م. یوډول خاورین لوبنی
 دی.
 کود (kox) جن. (۱) کود، امبار، سره، پارو؛ (۲) ن.م.
 د قوانینو او مقرراتو جونگ؛ (۲) د هدایت او
 لارښوونې لپاره د اصولو او قواعدو مجموعه؛

۴) د سړې لیکنې یو سیستم.
 کودبېلی (kodbelāy) ن.م. بلانگوری، خریاند،
 گوده بلی؛ یوډول مېړه ده چې په ونو کې اوسي.
 کودخل (kodaxāl) ن.م. کودغاله، کودخه، کودله،
 کوتخه، جونگره، کودی، کودکه.
 کودخه (kūdāxa) بڼخ.م. (۱) کودله، جونگره،
 کودخل، کودی؛ په غرو کې له ډبرو او لرگو څخه
 جوړه شوې کودله؛ (۲) د څنگله د ساتونکو کوته؛
 ۳ مج. کوچنی او د غریبې کور.
 کودر (kodār) ن.م. پاره، چاری، بېل غونډې یوه
 فلزي آله ده خوتکک نه لري.
 کودغاله (kūdḡāla) بڼخ.م. وگ. کودله.
 کودکه (kūdāka) بڼخ.م. (۱) کودی، کودنی، څپره،
 څپری؛ (۲) کودله.
 کودگر (kodḡār) ص. ن.م. کودې کونکی، ساحر،
 جادوگر.
 کودل (kūdāl) ن.م. (۱) وگ. کودله؛ (۲) مرغانچه،
 د چرگانو وړه کوته.
 کودلا (kūdālā) بڼخ.م. هغې پردې چې څوکسې یې
 دگر می په وجه دچتری په څېر پر سرونو نیسي.
 کودلوبي (kodlōbay) ص. ن.م. مداري، شعبده
 باز.
 کودله (kūdāla) بڼخ.م. (۱) کودلی، کودخه، کودغاله
 کودغلی، کوتخه، جونگره؛ (۲) مج. کور، مېنه.
 کودلی (kūdālāy) بڼخ.م. (۱) کودله؛ (۲) کودی،
 څپری، څپره.
 کودوی (kodwāy) بڼخ.م. خاوري، خوری، کنډول،
 کنډولی، خاورینه کاسه.
 کوده (kōdā) بڼخ.م. (۱) جادو، سحر؛ (۲) د غوزانو،
 مردکیو یا پیسود جوارې کوتی.
 کودهل (kūdhal) ن.م. کدل، کدی، ژور.

کوردیه (korbā) ص. نپ. نر. بنخ. م. ج. مهلمه پال،
د کورد خاوند، مهزبان.

کورپچه (korpačá) بنخ. م. کورپچه.

کورپشا (korpaša) ص. نر. م. کده په سر، کوچی.

کورپه (kürpá) بنخ. م. ۱) هغه شوتل او رشقه چې

له ریبیلو وروسته بیا راتوکهدلی وي؛ ۲) تیرسری

ربینه؛ ۳) ص. نب. کورپه وینبتان.

کورت (kwrat) جن. کرت، قرت، قروت.

کورتاژ (k(ū,o)rtāž) نر. م. اص. دزیلان (رحم،

زهدان) تراشل او پاکول.

کورتک (kwarták) نر. م. قرنک، کرنک، اوگره،

اتوب.

کورت کانی (kwaratkānay) نر. م. یوراز سپین

غوند او کلک کانی دی.

کورت ماچي (kwaratmāčē) جن. آشک، آش.

کورتویه (kürtobá) بنخ. م. وگ، رخبین.

کورتی (k(ū,wa)rtáy) بنخ. م. ج. کوپ، کرتی،

یوډول لستوني لرونکی لباس دی.

کورتی (kürté) صوت. بنخ. م. پسونو او مهبود ته

د اوبو وړ کولو او خنبلو په وخت کې یې وایي.

کورتین (kwratín) ص. نرم. د کرتو، د کورتو، د

قرتو، له کورتو څخه جوړ.

کورت (kūrát) ق. کرت، هډو، بالکل، قطعاً، له

سره، هېڅکله.

کورجی (kūrajáy) نر. م. کرج، کرج، زور باز.

کورچوړ (korčawr) ص. نرم. بې کاره، خراب، له

کاره وتلی.

کورچوړی (korčwāray) ص. نرم. کورده اگی،

کورخوړی، کورگدی، کورورانی.

کورخرایی (korxarāpay) نر. م. ۱) وگ. کور

چوړی؛ ۲) پیلایي؛ ۳) تکره، ماهر.

کوردی (kūrdáy) بنخ. م. جونگره، خپره، خپری،
له لوڅو او وینو څخه جوړه شوې کوته.

کوردی (kawdáy) بنخ. م. کونجکه، هغه صدف

چې د کوچنیانو په غاړه کې یې اچوي.

کوردی (kōde) بنخ. ج. کوډه، سحر، جادو.

کوردی (kodáy) ص. نرم. م. جادوگر، کوډگر.

کودیکه (kodíka) بنخ. م. پنبانگه، پنبونگه، د

گودی او مشک پنبه.

کور (kor) نر. م. (ج. کورونه) ۱) مېنه، سرای،

استوګنځی، حویلی؛ ۲) د یوې کورنۍ غړي؛

۳) د یوه پخواني توکر نوم.

کور (kūr) صوت. نر. م. ۱) د چونګنې اواز؛

۲) د مرز اواز.

کور (kwar) نر. م. ج. ۱) انګور، مېلوه؛ ۲) برابر،

سم؛ ۳) نمجنه څمکه.

کوراجی (korājáy) ص. نرم. م. کورنی، مقیم،

کورغاری.

کوراری (kūrāray) نر. م. کوچنی پتی.

کوراری (korāray) نر. م. ۱) پر کور ناست،

بېکار؛ ۲) څوک چې د برمتې په ډول بندي وي؛

۳) کلبند؛ ۴) مچ. بندي.

کوراګور (korākór) ص. نب. ق. ۱) کور په کور،

په هر کور؛ ۲) بېل بېل کور، ځانګړی کور.

کوربانه (korbānā) ص. نرم. م. ج. ۱) د کور خلک،

د کوربه جمع؛ ۲) د کوربه متغیر حالت.

کورپچه (korbačā) بنخ. م. هغه نالي (توشک)

چې اوډدوالی یې زیات او پسر یې لږ وي.

کوریل (korbā!) نر. م. کوريله، نارې سوري، نریاد،

نالبت او فریاد، واوهلا، پدیرینګت ژړل.

کورینه (korbanā) ص. بنخ. م. د مهلمې متضاده،

د کورد خاوند، مهزبان.

کور سپهری (korspéray) ص. نر. م. هغه شوک
 چې کور یې له شتمنی سره بریاد شوی وي.
 کور سوخل (korswajäl) مص. مت. کور سهغل.
 په قبیلوي ټولنه کې یو ډول سزاده. دا هغه
 چاته ورکوي چې په لویو قومي پریکړو کې له
 ټاکلو حدودو څخه تهری وکړي.
 کور شکي (koršakay) بنخ. م. (لو.) کور گيانی.
 کرسکی، د ورو نجونو او هلکانو یوه لویه ده.
 کور بنسکی (kürəşkay) نر. م. یو ډول معدني سره
 خاوره ده چې خاورین لوبني پرې رنگوي.
 کورغ (kwrag) نر. م. (۱) یو ډول ترسخ غرنی بوتی
 دی؛ (۲) څاروي چې له کښت څخه منع شي.
 کور غاری (korğaray) ص. نر. م. کوراجي ته
 منسوب، له جهانه بې خبر.
 کور غالی (kurğalay) نر. م. ورکوتی پتی چې د
 نورو پتیو په منع کې وي.
 کور غندل (korğandäl) نر. م. قارغندل، کارغندل
 یو اغزن بوتی دی.
 کور غوچو (kurgucü) نر. م. (لو.) کور غوچونی،
 د کوچنیانو یوه لویه ده.
 کور غول (korəğawäl) مص. مت. قرغ کول؛
 (۱) انحصارول؛ (۲) له کښت څخه څاروي منع کول.
 کور غی (kürgay) نر. م. (۱) سونگی پسه، بوندی
 گد، بوچی پسه؛ (۲) کور غالی، وړوکی پتی.
 کور غېدل (korəğedäl) مص. ل. قرغ کېدل؛
 (۱) انحصار بدل؛ (۲) له کښت څخه څاروي منع
 کېدل.
 کورک^(۱) (korak) نر. م. (۱) پوچ حبوب؛ (۲) کوچنی
 انار؛ (۲) لویه خمبه، لوی کنډو.
 کورک^(۲) (k(ü,o)rk) نر. م. یو ډول توکر دی چې
 دوزو له وژغنو څخه په لاس جوړېږي.

کور خوری (korxöray) ص. نر. م. وگ. کورچوری.
 کورخه (kurxii) بنخ. م. فاسولیا، فاصلیه، یو ډول
 پلي دي چې د کتخ په توگه پنځېږي.
 کور داتا (kordata) نر. م. ج. فقاریه حیوانات،
 شمزی لرونکي.
 کور داري (kordari) بنخ. م. (۱) کوروالی، د سره
 او مایني جنسي اړیکې؛ (۲) د کور چارې.
 کور دره (kordara) بنخ. م. نری لاره چې په کښت
 کې تللې وي.
 کورډ (kord) نر. م. (مو.) (۱) اکورډ، اکور،
 اکر، هارموني؛ د درو یا څو تونو (صوتو، سرو)
 یو ځای کول؛ (۲) د یوې موسیقیزې آلې تار.
 کورډاگی (kordagay) ص. نر. م. وگ. کورچوری.
 کورډیپلوماتیک (kordiplomatik) نر. م.
 دیپلوماتیک هیئت، د بل هېواد په پلازمېنې
 کې د یوه هېواد د سیاسي استازو پلاوی.
 کورډ پت (kordet) نر. م. ج. فقاریه حیوانات،
 شمزی لرونکي.
 کورډا (kürça) بنخ. م. د چونگېني اواز.
 کورډېدل (kürredäl) مص. ل. (۱) د ځینو الوتونکو
 ږغ او نارې کول؛ (۲) کولېدل، رغېدل.
 کورزو (kürzo) بنخ. م. کيي، د بوتو ایستلو یو ډول
 تر بنخ ډوله آله ده.
 کورزومی (korzūmay) نر. م. هغه زوم چې له واده
 وروسته دخپل خسر کره اوسېږي.
 کورس^(۱) (k(o,wá)rs) نر. م.؛ د ځینو علومو یاد
 علم د یوې څانگې د تدریس ځای.
 کورس^(۲) (korás) نر. م. (مو.) (۱) ډله ییزې بدلې،
 ډله ییزې سندري؛ (۲) آرکستر.
 کورس^(۳) (kwárs) نر. م. ولول وینستان، گورگوتی
 وینستان، مجعد وینستان.

کور کشه (korkešā) بنخ. م. د چرگي لومړنۍ هگۍ.
 کور کمن (kūrkamān) جن. کر کومن، کور کمنند،
 کور کمان، یو ډول نبات دی.

کور کوډې (kūrkūde) بنخ. م. یوه ښکلې زرغونه
 مرغۍ ده.

کور کوډی (korkūday) بنخ. م. کوتخه، کودله،
 کودی، د غریبۍ کور.

کور کور (kūrkūr) صوت. ن. م. کورای، د چلم د
 خکولو اواز؛ د کوتي درابلولو اواز.

کور کورکه (kūrkūrāka) بنخ. م. کور کوری،
 یو ډول پاخته ده چې رنگ یې سور ښخ دی.

کور کوری (kūrkūrāy) ن. م. ۱) چپچکي، چنچنی،
 قوتي مخی؛ ۲) میده خښته چې مسگران پرې

خیرن لوبښي پاکوي؛ ۳) کور کوری، یو ډول
 مرغدی چې کور کور کوي.

کور کوری (kūrkūrāy) بنخ. م. هغه څمکه چې
 اوبه نه جذبوي او ژېر به خونه سپینه خاوره لري.

کور کور (kūrkūr) ن. م. د کور کوري اواز.

کور کوری (kurkūrāy) ن. م. ۱) وگ. کور کوری؛
 ۲) (لو.) خانې خانې، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

کور کوری (kūrkūrāy) بنخ. م. کور کورکه، یوه
 خړه شناورگې یا سور ښخه مرغۍ ده.

کور کونایي (kūrkūnāyī) جن. یو ډول سابه
 دي چې د خورو لپاره یې پخوي.

کور کونۍ (kūrkūnāy) ن. م. د کاسني په شهر یو
 زهرجن نبات دی، اوبه یې د کوخکو ضد درملو

په توگه اماله کوي.

کورکه (korāka) بنخ. م. (ج. کورکی) کورک،
 پوچ حبوب، د جوارو دانه چې پولې نه شي.

کورکی (korakāy) ن. م. کورگی، وړوکی
 کور.

کورکی (korakāy) ن. م. ۲) کوشی، کوتی،
 کوتانی، کورتکی؛ ۳) هغه پتی او لرگي چې
 د یوې دایرې په ډول اېښودل کېږي او بیا اور
 وراچوي.

کورکی (kūrkāy) ن. م. ج. ۱) کورهار، د چلم
 د شکولو اواز؛ ۲) رغی شاه، لیر ژور کوهی؛

۲) د کښت په منځ کې کارېز کوچنی رغی شاه.
 کور کیانی (korkyānāy) بنخ. م. وگ. کورشکی.

کور گدی (korgāday) ص. ن. م. ۱) کوند، ښخه
 مری، د چا چې ښخه مړه شوې وي؛ ۲) د خلکو

کور خرابوونکی.
 کور گوټ (korgwāt) ص. ن. م. تاو راتاو، کور

کورگی (korgāy) ن. م. وړوکی کور، د کور مصفر.
 کور گيري (korginī) بنخ. م. گاوندیتوب، همسایگي

د گاوندیتوب په دود پوهېدنه او د هغه پالنه.
 کور لنډی (kūrlānday) ن. م. (ج. کور لنډي) د

یوه ډانگ یا لرگي په سر کې د پرې یوه کپړی
 اچوي چې نا اشنا سپی پرې مهاروي او بیایي یې.

کورلی (kūrlāy) ص. ن. م. لنډی بوچی خړ، هغه
 خړ چې غوړ او لکی یې پرې وي.

کورلی (kūrlāy) بنخ. م. میتی، ملته، بېدس، هغه
 سپښته چې سر یې مات یا نیم وي.

کور مښت (kormāst) ن. م. ۱) سترگې مړل، په
 سترگو کې سوک مړل؛ ۲) له درده تاو راتاو کېدل.

کور مانه (kormānā) ص. بنخ. م. د کور واکداره،
 د کور مېرمن.

کور مک (kūrmāk) ص. ن. م. تاپ تپ، د ناروغی
 او کمزوری له امله بې دمه او ډنگر (سری).

کور مکې سترگې (kūrmākestarge) بنخ. م.
 تنگي او سره ننوتې سترگې.

کورورانوونکی (korwānawūnkay) نر.م. شوک چې دیوه کوریا کورنی یا کلي خلک په خپلو منځو کې سره جنگوي.

کورورانی (korwānāy) ص.نر.م. وگ. کور ورانوونکی.

کورورانی (korwāni) بنخ.م. ۱) مج. د چا مېرمنه سره کېدل؛ ۲) بې اتفاقي؛ ۳) له شتو (مال) څخه خلاصېدنه.

کوروسر (kōr(u,o)sār) ق. له هره کوره، د کور پر سر، د گد کار لپاره د وسايلو یا د مرستې يو معيار دی.

کوروکورو (kūrūkūrū) صوت. نر.م. کور کور، د خره او خرې درابللو او از.

کوروکھول (kōr(o,ū)kahl) نر.م. ۱) کور او کورنی؛ ۲) کور او تېر.

کورول (korawāl) مص. مت. ۱) تتول، تت کول، بې خلا کول؛ ۲) مج. باطلول.

کوره^(۱) (korā) ص.نب. ۱) باطل، مردود؛ ۲) تت ۳) شل، څير؛ ۴) بنخ.م. نوی خاورين لوبښی.

کوره^(۲) (kawāra) بنخ.م. کوری، کومبر، بده او بښ، يو ډول غرنی خوب دی.

کوره^(۳) (kūrā) بنخ.م. بتی، دابښ، داش.

کورهار (kūrahār) نر.م. ص. د چلم څکولو پرله پسې اوازونه یا د خونگېني اوازونه.

کوره کی (kōrākay) حجره، سلول.

کوری^(۱) (kwāray) نر.م. ۱) يو ډول اغزن بوتی دی؛ ۲) ترنگر، ترنگن؛ ۲) کتبېزی، پوزکی؛ ۳) ليکې لرونکې غټه مشکنه، رگداره مری؛ ۴) يو ډول خونډور نبات دی.

کوری^(۲) (kōray) نر.م. نمکدانی، د میده مالگې لوبښی.

کورمنگ (kūrmāng) نر.م. وگ. کورمنگ.

کورناست (kornasti) متقاعد، خانه نشين.

کورنځی^(۱) (koranjāy) بنخ.م. کمزوري، ناتواني، ضعيفی، کراکنډي، تر ناروغی وروسته کمزوري، ناهت.

کورنځی^(۲) (kuranjāy) بنخ.ج. دیوه لوی غم او مصيبت له امله په رينگت ژول.

کورنډه (kūrānda) بنخ.م. د شپېشتو او نورو شيانو له رېبلونه پاتې شوی بېخ.

کورنډی (kūrāndāy) بنخ.م. هغه کڅوړه چې د بزگرد بيوې سامان په کې وي.

کورنگ (kūrang) ص.نر.م. کورنگی، کورنگ، سورينغن اس.

کورنگی (kūrangāy) نر.م. کوشی، کوتی، د خرې بچی.

کورنی (koranāy) ص.نر.م. کورن، د کور، خانگي، په کور اړوند.

کورنی (koranāy) بنخ.م.ج. کورمه، کھول، خاندان، خپلخانه، فاميل.

کورنېت (kornéy) نر.م. يوه پوکېدونکې موسيقيزه آله ده چې د ترمېت پر کورنی اړه لري.

کورواکی (korwākay) ص.نر.م. د کورواکدار، هغه چې په کورنیو چارو کې آزاد وي.

کوروالا (korwālā) ص.نب.نر.بنخ.م. ۱) متاهل؛ ۲) د کور څښتن یا خاوند.

کوروالی (korwālay) نر.م. کورواله، کورولی، د مېړه او ښځې جنسي مناسبت.

کورودانه (korwadāna) بنخ.م. ۱) مج. ماندینه، ماینه، اورته، ښځه، کورودانې؛ ۲) مننه، خوښنه، تشکر، شکر، شکرېه، خوښې کول.

کورودانې (korwadānc) بنخ.ج.م. وگ. کورودانه.

کوری (۱۱) (kawráy) نر.م. د جوارو او نورو شیانو درمند.

کوری (kwáre) صوت. بنخ. م. چخه، چخې، کوتې، د سپي د شړلو اواز.

کوری (kūn) بنخ. م. ۱) یو ډول پسته څرمنې گاوله؛ ۲) د څټک اوږد او هوار مخ، د څټی مقابل لوری.

کوری (۱۱۷) (kūráy) بنخ. م. ۱) ډبرې؛ ۲) دلی؛ ۳) اوره غونډی.

کوری (۱۱۸) (kawaráy) بنخ. م. لوغو، دکې، دیبې، لوغی، خاورین لوبی چې غوا په کې لوشي.

کوریک (kūrīj) نر.م. کریخ، کریز، کوریز، بنکې ترونه، مرغان چې خپلې زړې بنکې تویې کړي.

کوریر (kūnyār) نر.م. ۱) ځانگړی پوسته وړونکی؛ ۲) هغه دیپلومات چې د خپل هېواد مراسلې او

پېغامونه د باندېني هېواد ته وړي.

کورېز (kūréz) نر.م. وگ. کوریک.

کوری غم (kuriġám) نر.م. کورغم، د کور پر سر غم (مالیه).

کوریلې (kūreláy) نر.م. د څرمنې سینه بند چې د سینه بغل ناروغ ته وراغوستل کېږي.

کور (۱۱) (kūr) صوت. نر.م. ۱) کور کور، چر، د اوبو د تویېدو اواز؛ ۲) د معدې غرغر.

کور (۱۲) (kwár) نر.م. ۱) د شوملو په چاټی پرته تخته چې په سوري کې یې مندانو څرخېږي؛ ۲) کهر؛ ۱) پرنګ، خوراره، جذام؛ ۲) برگ، پېس.

کور (۱۳) (kōr) ص. نر.م. ۱) کړوپ، راکوز، راکښته؛ ۲) راڅوړنده، راکوری؛ ۳) لهرې، ایسته.

کور ازغی (kořazġáy) نر.م. یو سارانې اغزن نبات دی چې اوبې یې خوري.

کور اغ (۱۱) (kořáġ) نر.م. کور اغ، تبخ، تبک، تبق، د څارویو یوه ناروغي ده.

کور اغ (۱۱) (kworáġ) نر.م. کارگه، کاغه، وراغ.

کور کور (kořakorá) ص. نر.م. کور اغ کور اغ برېټونه، چنگ چنگ یا تاو تاو برېټونه.

کور ت (kworát) نر.م. د کور کې چرگې کور تا.

کور تک (kūratak) نر.م. ۱) اوماج، یو ډول خواړه دي؛ ۲) اتوب، قورتک.

کور ته (kōrta) ق. کښته، کوز، لر، ښکته.

کور چ (kūrác) نر.م. په بیدیا یا دښته کې تر څمکې لاندې د کښناستو پټې ځای.

کور چالی (kūrčaláy) نر.م. پتاته، کچالو.

کور خ (kūrác) نر.م. گاش، پند غالی، شپه لغالی؛

کور کوری (kūrūráy) بنخ. م. کور کوری، سره کڅی، موسیچه، څره سور څخه مرغی ده.

کور که (kūraka) ص. بنخ. م. چرگه، هغه چرگه چې هگی اچوز حس کړي.

کور کی (kūrġáy) بنخ. م. ۱) کر کومه، د مرغیو نیولو یوه آله ده؛ ۲) دوه ښاخیز لرگی چې واښه

په کې ډول کېږي؛ دوگر.

کور کی (kūrakáy) نر.م. ورکوټی پټی، کوچنی کرونده.

کور م (kwram) نر.م. ۱) ډېم، ډب، ولاړې اړبه؛ ۲) ډنډ، تالاب، جوړ؛ ۳) په غریزه سیمه کې

بند او سخت ځای چې لارونه لري.

کور م گی (kwramġay) نر.م. کوچنی طبیعي ډنډ یا حوض، د کورم مصفر.

کور من (kwarmán) نر.م. ۱) کر مز، رنځور، ناروغه؛ ۲) ډېم او څارښت په رنځ رنځور.

کور مه (kormá) بنخ. م. کورنی، کھول، خاندان، خپلخانه، فامیل، رنځر، ال اولاد.

کور نج (kwranj) نر.م. کوانج، کونج، کورنجی، د ضربې واردولو په وخت، سپي اواز.

غوبه توک توک کوی؛ ۵ ص. بنج. م. منجیله.
د مارد تاوراتا و پروتوالي حالت.

کوری^(۱) (kawřay) بنج. م. ۱ دینار، پیسه، حبه؛
۲) یو ډول سارانی سابه دي.

کوری^(۲) (koray) بنج. م. ۱ شل تیران یا دستکې؛
۲) دورینمو او گلابتونو یو ډول گنډو دی چې
په خولی کې کېږي.

کوری^(۳) (kūřay) بنج. م. کورمه، فامیل، کورنی.
کوریت (kūřit) ص. نر. م. ۱) منجیله شوی؛
۲) کوت شوی، گونځې شوی.

کورېدل^(۱) (kūredal) مص. ل. قورېدل، د چلم له
خکلو کوراری وتل.

کورېدل^(۲) (koredal) مص. ل. خورنېدل، خړېدل،
کورېدل.

کوری، کوری (koraykoray) بنج. م. ۱) د ناغوبل
شوو غنمو واره واره درمنډونه؛ ۲) د سوارو
(دروزو) وړه ډلی؛ ۳) ص. نر. م. ج. پېچ پېچ،
تاوراتا.

کوریکه (kūřika) ص. بنج. م. م. کورکه، کړوکه
(جرگه).

کورینگ (kūřing) ص. نر. م. جگ او راکړوب شوی
سړی؛ جگ سړی چې اوږې یې راوتلې وي.

کورینگېدل (kūřingedal) مص. ل. ۱) راکړوبېدل
۲) راکړېدل.

کوز (kūz) ق. ۱) لاندې، کښته؛ ۲) ص. نر. م. ج.
بښکه، لر، کورته.

کوزده (kozda) بنج. م. کوزده، کوزدن؛ د شمال
ورکول، شیریني خوري، نامزاده کېدل.

کوزگی (kūzargay) بنج. م. وړه کوزه.

کوزری (kūzaray) بنج. م. ۱) وړه کوزه، کوزگی؛
۲) د بشکې په شهر یو ډول سابه دي.

کورنچا (kwřančá) بنج. م. صوت. کورنچي،
ک نجا، د سپي د وهلو په وخت او ازونه.

کورنچ (kwřančawál) مص. مت. کورنچول، په
وهلو سره د سپي له خولې کورنچا ایستل.

کورنچېدل (kwřančedal) صوت. مص. ل.
کورنچېدل، د وهلو په اثر د سپي کورنچا وتل.

کورنگ (kawřang) ص. نر. م. ډنگ، ډینگ،
هغه سړی چې ونه یې جگه او کړه وړه وي.

کورول^(۱) (kūrawál) مص. مت. له چلم او... څخه
کوراری ایستل.

کورول^(۲) (korawál) مص. مت. خړول، خورنډول،
کوربول.

کوروی (kūřway) نر. م. ۱) کوری، داوړي خلورمه،
د غنمو د پیمانې کولو لوبنې چې یو کیلوگرام

غنم نیسي؛ ۲) د لوخو وړه توکری.
کور^(۱) (kawřá) ص. نب. ۱) ناغیجن، جنجالي او
کج بخته سړی؛ ۲) بنج. م. خخلې، خاشه.

کور^(۲) (kwará) بنج. م. خره (xara)، ډلی، کوته،
خړې، ډېر شیان چې سره غوند شري وي.

کور^(۳) (korá) بنج. م. ۱) د مردکیو لوبه؛ ۲) یو ډول
غرنی اغزن بوتی دی؛ ۳) ص. نب. پېچلی.

کور^(۱) (kūřay) نر. م. وگ. کوروی.

کور^(۲) (kawřay) نر. م. چتو، دلرگي اونگ، د
لرگي بغری.

کور^(۳) (koray) نر. م. ۱) خوشکی، خوشی؛
۲) خوسا او چینجن تپ؛ ۳) یوه غرنی ونه ده؛
۴) ډلی، انبار.

کور^(۱) (kūřay) نر. م. کور، جذام.

کور^(۲) (kūřay) بنج. م. ۱) د کوچني درمنډي
ډلی؛ ۲) داوین د زنگانه بند؛ ۳) ډمبره، متاکه،
تنده غالبوزه؛ ۴) هغه لرگی چې قصابان پرې

کوز سترگی (kūzāstārgay) ص. نر. م. خر، ملامت، شرمبدلی، کوز گوری، تیت سترگی.
 کوز غالی (kūzǧālay) نر. م. کپری، کوز غالی، کورنی، د خاورین لوپنی ماته توتیه.
 کوز گوری (kūzǧōray) ص. نر. م. خر، ملامت، شرمبدلی، تیت سترگی.
 کوز موگرافی (kozmoǧrāfi) بنخ. م. دنری، یوه عمومی تشریح یا شرگندونه.
 کوز میک (kozmiḵ) نر. م. ۱) په کاز موس (کاینات، د وجود د عالم نظام) اړوند؛ ۲) له خمکې پرته په کایناتو مربوط.
 کوزنی (kūzanāy) ص. نر. م. ۱) کبنتنی، لاندېنی؛ ۲) لرنی، کورتنی.
 کوز والی (kūzwālay) تر. م. لاندې والی، بنکته والی، کبنته والی، کورته والی.
 کوز وپاس (kūzopās) نر. م. ۱) تیت وپاس، پورته وکبنته؛ ۲) غوره مالی.
 کوزول (kūzawāl) مص. مت. ۱) کبنته کول، کنبیاسل؛ ۲) میج، راجول، راغورخول.
 کوزه (kūzā) بنخ. م. ج. کوزې (مسین یا خاورین لاستی لرونکی یا بې لاستی لوپنی دی.
 کوزی (kūzāy) بنخ. م. وده کوزه، کوچنی کوزه.
 کوزیانه (kūzyāna) بنخ. م. د خسر کورنی ته د زوم وروستل او معرفي.
 کوزیدل (kūzedāl) مص. ل. ۱) کبنته کهدل؛ ۲) راغورخهدل.
 کوزده (koždá) بنخ. م. وگ. کوزه.
 کوزه (kožá) ص. نب. بوزه؛ روزه خوردونکی.
 کوز (koz) ص. نر. م. ج. کایه ۱) خم، اریب؛ ۲) میج. منحرف، بدقوله؛ ۳) نر. م. کوزیل، تی لرونکی حیوان دی، ایرن رنگ لري.

کوزیل (kozbal) نر. م. وگ. کوزده.
 کوزدنه (kozđana) بنخ. م. کوزدنه (کوزده).
 کوز سترگی (kozstārgay) ص. نر. م. چغری، چبک، کارینگ، کر سترگی، بېنگا.
 کوزل^(۱) (kozǧal) مص. مت. ۱) د خاړو یو پوښکی ایستل؛ ۲) کالی کنبلی؛ ۳) بهر کول.
 کوزل^(۲) (kūzǧal) مص. ل. ۱) ربر گال، زیار کوزل؛ ۲) حرکت کول، کوزیدل؛ ۳) مص. مت. حلالول.
 کوز مغزی (kozmaǧzay) ص. نر. م. بدمغزی، بدخویه، توندخویه.
 کوز نرخ (kóznārx) نر. م. (پ. ک.) کله چې په جرگه کې د یو چا پر ضد د ولس له قانون (نرخ) څخه مخالفه پرېکړه وشي، دې ته کوز نرخ وایي.
 کوزنگوری (kozǧūray) نر. م. تره، چمبر خیال، یو ډول سابه دي چې اوږده او تاو تاو وي.
 کوز والی (kozwālay) نر. م. کوز والی، کوزتیا، کوزتیا، اریوالی.
 کوزو کین (kozokip) نر. م. ج. ۱) کوزو ووز، د کوزو او ناسمو اندامو خاوند؛ ۲) منحرف.
 کوزول^(۱) (kozawāl) مص. مت. وگ. کوزول.
 کوزول^(۲) (kūzawāl) مص. مت. بنورول، خوځول، څنډل، څنډول.
 کوزو ووز (kózwóz) ص. نر. م. ج. کایه وایه وگ. کوزو کین ۱).
 کوزه (kwazá) بنخ. م. هاند، زیار، کوبین، ربر.
 کوزیدل (kūzedāl) مص. ل. خوځېدل، بنورېدل.
 کوس^(۱) (kwás) نر. م. د بښځینه جنس فسج (تناسلی آله).
 کوس^(۲) (kwas) نر. م. خوگ، کوز، خنزیر.
 کوس^(۳) (kūs) نر. م. (مو.) کوست، ډول، لوی طبل.

کوستهزن (kwastezán) ص. نر. م. دووس، دله.
 کوسره (kawsarâ) بنج. م. (ج. کوسرې) کوسره،
 کوخره، پنه، کپی، موچنه.
 کوسري (kawsári) بنج. م. شني، شني، توتاقې،
 د خنجک او شني دونې مېوه.
 کوسري (kawsarây) ص. بنج. م. ج. کاسيره،
 فاحشه؛ ۱) ابد اخلاقه بنځه.
 کوسره (kawsarâ) بنج. م. کوسره؛ پنه، موچنه.
 کوسمیک (kosmik) نر. م. وگ. کوزمیک.
 کوسنگ (kawsang) نر. م. کوسنگي، درمند چې
 واخيستل شي يو څه غنم په آخر کې پرېږدي او
 دغه غنم په کوچنيانو او خوارانو وبشي.
 کوسه (kosâ) ص. نر. م. ج. خوکر، کوخه، چوکړ،
 هغه سري چې زيره يې رنگړی وي.
 کوسې (kosây) نر. م. (ج. کوسې) کوخي، گدی،
 هغه کوخو چې له لمخې څخه جوړ شوی وي.
 کوسې (kawsây) نر. م. دلسمې لسمې.
 کوشالی (košalây) نر. م. کوشالی، د کوناتي
 هډوکي.
 کوشتوري (küštürây) بنج. م. هغه هندوانه چې
 تر نورو هندوانو وروسته پخېږي او کوچنی وي.
 کوشش (košis) نر. م. وگ. کوشينې.
 کوشک (košak) نر. م. کُشک، برجل ماني،
 لوړه ودانې.
 کوشکن (koškan) نر. م. دالهز، دهلهز، دخوني
 يا خونو مخې ته داليز.
 کوشپر (kawšer) نر. م. پيوند؛ ۱) مات فلزي شي
 چې په قلمي سره بهرته پيوند شي؛ ۲) هډوکي
 چې مات شوی وي او بهرته جوړ شي.
 کوشپرول (kawšerawâl) مص. مت. پيوندول،
 فلزي شي يا مات هډوکي بهرته جوړول.

کوشپر بدل (kawšeredâl) مص. ل. پيوندېدل.
 فلزي شيان، هډوکي... بهرته سره پيوندېدل.
 کوشپار (kawšâr) نر. م. چمبار، موچي.
 کوشپت (kwašp) نر. م. ۱) د پوسټني کوت؛ ۲) اوز،
 چاک، چاود؛ ۳) څولې، د څادر څولې چې وايښه
 او پانې په کې اچوي.
 کوشپته (kostâ) بنج. م. جاده، لوی سړک، خيابان.
 کوشپين (kosâš) نر. م. (ج. کوشپنونه) زيار، هڅه،
 هاند، خواري، کوره، کوشش.
 کوشپيني (kosâšî) ص. نب. نر. بنج. م. کوششي،
 خواريکښ، زيارکښ.
 کوشپکه (kawšâka) بنج. م. لينگته، د پالواني
 يو جال دی.
 کوشپکه (kawšâka) بنج. م. لرگين مړی چې په
 دېوال کې يې وهي او څاروي پوي تړي.
 کوشپل (kūšâp) مص. مت. کنبل، ليکل، ليک
 کول.
 کوشپه (kâwšâ) بنج. م. (ج. کوشپې) ۱) د بنځو پنه،
 د بنځو پيزار؛ ۲) دوه خوښي، د بار تړلو کوډ
 لرگي دی چې د پړي په سر کې يې تړي.
 کوخ (kwağ) نر. م. ۱) غټه چونگينه؛ ۲) ص. نر. م.
 کروپ، کوپ، توغ، پر ملا کروپ.
 کوغاتي (koğâtay) نر. م. وگ. کوغالی.
 کوغالی (koğalây) نر. م. ۱) دوغل، وړغالی،
 د سپي لرگين لوبښي؛ ۲) کسوله، جونگړه؛
 ۳) ښوخی، ژغوري، جرغالی؛ ۴) امج، غونډ
 او گردی لوبښي.
 کوغلغل (kūğalğâl) نر. م. ج. دکنه وړغې او نورو
 غوښه خوړونکو مارغانو د شړلو اواز.
 کوغې سترگې (kūğestârge) بنج. ج. ننونې
 سترگې، لوېدلې سترگې.

کوشهر بدل (kawšeredál) مص. ل. پیوند بدل،
 فلزی شبان، هلوکی... بهرته سره پیوند بدل.
 کونبار (kawšár) نر. م. چمبار، موجی.
 کونبنت (kwešt) نر. م. (۱) د برستنې کوت؛ (۲) درز،
 چاک، چاود؛ (۳) خولی، دخادر خولی چې وایښه
 او پانې په کې اچوي.
 کونبنته (kostá) بنخ. م. جاده، لوی سرک، خیابان.
 کونبښن (košáš) نر. م. (ج. کونبښونه) زیار، هڅه،
 هاند، خواری، کوره، کوشش.
 کونبښني (košáši) ص. نب. نر. بنخ. م. کوششي،
 خواریکنی، زیارکنی.
 کونبښکه (۱) (kawšáka) بنخ. م. لینگته، د پالوانی
 یو چال دی.
 کونبښکه (۲) (kawšáka) بنخ. م. لرگین مودی چې په
 دېوال کې یې وهي او څاروي پوي تړي.
 کونبښل (kūšá) مص. مت. کنبل، لیکل، لیک
 کول.
 کونبښه (kawsa) بنخ. م. (ج. کونبښي) (۱) د بنڅو پڼه،
 د بنڅو پیزار؛ (۲) دوه خوښی، د بار تر لور کونډ
 لرگی دی چې د پړي په سر کې یې تړي.
 کوغ (kwağ) نر. م. (۱) غټه چونگښه؛ (۲) ص. نر. م.
 کړوب، کوپ، توغ، پر ملا کړوب.
 کوغاتی (koğatay) نر. م. وگ. کوغالی.
 کوغالی (koğalay) نر. م. (۱) دوغل، ورغالی،
 د سپي لرگین لوبښی؛ (۲) کوله، جونگره؛
 (۳) ښوخی، ژغوری، جرغالی؛ (۴) مج. غونډ
 او گردی لوبښی.
 کوغلغل (kūğalğál) نر. م. ج. دکنه ورغی او نورو
 غونډه خوړونکو مارغانو د شړولو اواز.
 کوغی سترگی (kūğestárga) بنخ. ج. ننوتی
 سترگی، لوېدلې سترگی.

کوستهزن (kwastezán) ص. نر. م. دووس، دله.
 کوسره (kawsará) بنخ. م. (ج. کوسري) کوسره،
 کوثره، پڼه، کوی، موجنه.
 کوسري (kawsári) بنخ. م. شني، شنی، تیتاقی،
 د خنجک او شنی د ونې مېوه.
 کوسری (kwasráy) ص. بنخ. م. ج. کاسیره،
 فاحشه؛ (۱) بد اخلاقه ښځه.
 کوسره (kawsará) بنخ. م. کوسره؛ پڼه، موجنه.
 کوسمیک (kosmík) نر. م. وگ. کوزمیک.
 کوسنگ (kawsáng) نر. م. کوسنگي، درمند چې
 واخیستل شي یو څه غنم په آخر کې پرېږدي او
 دغه غنم په کوچنیانو او خوارانو وېشي.
 کوسه (kosá) ص. نر. م. ج. څوکر، کوڅه، چوکر،
 هغه سړی چې زیره یې رنگری وي.
 کوسی (kosáy) نر. م. (ج. کوسی) کوخی، گندی،
 هغه کوڅو چې له لمخې څخه جوړ شوی وي.
 کوسی (kawsáy) نر. م. د لمسي لمسی.
 کوشالی (košáláy) نر. م. کورشالی، د کوناتي
 هلوکی.
 کوشتوری (kūštūráy) بنخ. م. هغه هندوانه چې
 تر نورو هندوانو وروسته پخېږي او کوچنی وي.
 کوشش (košiš) نر. م. وگ. کونبښن.
 کوشک (košák) نر. م. گشک، برجل مانی،
 لوره ودانی.
 کوشکن (koškán) نر. م. دالیز، دهلېز، دخونې
 یا خونو مخې ته دالیز.
 کوشهر (kawšér) نر. م. پیوند؛ (۱) مات فلزی شی
 چې په قلمي سره بهرته پیوند شي؛ (۲) هلوکی
 چې مات شوی وي او بهرته جوړ شي.
 کوشهرول (kawšerawól) مص. مت. پیوندول،
 فلزی شی یا مات هلوکی بهرته جوړول.

کوفت (koff) نر.م. (ج. کوفتونه) ۱) ازار، غور، ضرر، تکلیف؛ ۲) قهر، تاو، غضب.

کوفته (koffá) ص. نب. ۱) تکولی، ورزلی؛ ۲) بنخ.م. خپنه، تکونه؛ ۳) جن. قهه.

کوفي (kofi) ص. نب. ۱) د کوفي بنارته اړوند؛ ۲) یولیک دی چې په ظاهره په کوفه کې پیدا شوی دی او تر پنځمې هجري پېړۍ پورې قرآنونه او دیني مطالب لیکل کېدل.

کوک^(۱) (kok) نر.م. ۱) لودره، تک، گندون دستني تک؛ ۲) یو ډول غرنی بوټی دی؛ ۳) کوکه، کریزه، کوکاره؛ ۴) چالانونه، شروع کول، کلي ورکول؛ ۵) یو ډول سکاره دي؛ ۶) کوکین؛ ۷) یوه تجارتي نښه یا تریډ مارک دی؛ ۸) جن. کوکا کولا یو غیر الکولي ښاک دی.

کوک^(۲) (kük) نر.م. ۱) غرنی پیاز؛ ۲) هغه پسه چې ذاتي یې غوړونه بوچي وي.

کوکاره (kükára) بنخ.م. کریره، چپغه، کرپکه، کرپغه.

کوکاڼی (kükāñay) نر.م. یو ستوری دی. کوکایین (kokāyín) جن. کوکین، کوکاین، یوه ساده ده چې دکوکاو دونې له پانورا ایستل کېږي.

کوکب (kawkab) نر.م. ۱) ستوری؛ ۲) یو ډول گل دی؛ ۳) اوجه؛ ۴) توره؛ ۵) مېخ؛ ۶) زندان.

کوکره^(۱) (kükra) بنخ.م. هغه لرگي چې د اوبن د کتې په دواړو خواو کې ورکول کېږي.

کوکره^(۲) (kokrá) بنخ.م. د سترگو تراخم. کوکری (kükřay) نر.م. کوتری، کوتی، کوترکی.

کوچندی، د سپي وړوکی بچی. کوکری (kokaráy) بنخ.م. د سپر کونډې په شېر

یوه مرغی ده؛ ۲) د سپي بچی.

کوکړ (kükř) نر.م. ۱) لرومی، اوږد او لرونې چې د دابن او پرې لري؛ ۲) یو ډول مشنگ دی؛ ۳) د صحرايي چرگ یو ډول دی.

کوکړی (kokaray) نر.م. وگ. ککوری.

کوکړې (kokřé) بنخ.م. ۱) د لمشي د خنډو کلونښتې؛ ۲) ارنگه وړی چې د لمشي گلان ترې جوړوي.

کوکړی (kükřay) بنخ.م. وگ. کمبلی.

کوکل (kükal) جن. یو ډول واښه دي چې زیاتره په سیوري کې راشنه کېږي.

کوکله (koklá) ص. نب. یخ وهلی، څوک چې د سرو (یخ) له امله غونج منج شوی وي.

کوکنار (koknar) نر.م. ج. یو بوټی دی چې افیون (تاریاک) ترې استخراجېږي.

کوکڼه (kükāña) بنخ.م. ۱) کمبلی، تاروگی، بابنکی، بورا؛ ۲) کونډاله، کوکڼی، گلدانی؛ ۳) منج. گل.

کوکڼی (kokañay) بنخ.م. کونډاله، گلدانی.

کوکو^(۱) (kokó) ص. نب. ۱) واوا، ښکلی؛ ۲) گل، کولکی، جنډی؛

کوکو^(۲) (kükü) صوت. نر.م. د کوکوشتکې اواز.

کوکو^(۳) (kawkaw) نر.م. زگهروی، نالښت، فریاد، د کوچني فریاد.

کوکوبه (kükobá) جن. کوکوبی، عرق گلاب.

کوکوپښ (küküpš) نر.م. ملاچرگک، ملاتونکی، بابوکی، یو ښکلی مرغی دی چې اوږده مښوکه او پر سر تاج لري.

کوکوری (kokoray) نر.م. وگ. ککوری.

کوکوشتو (kükükštu) بنخ.م. وگ. گوگوشو. کوکوگیلې (kükügedáy) بنخ.م. د گلو گېلې، د گلاتو دسته، گلدسته.

کوکوفت (kofft) نر.م. (ج. کوفتونه) ۱) ازار، غور، ضرر، تکلیف؛ ۲) قهر، تاو، غضب.

کوفته (kofftá) ص. نب. ۱) تکولی، ورژلی؛ ۲) بیخ.م. خپنه، تکونه؛ ۳) جن. قهقه.

کوفی (kofi) ص. نب. ۱) د کوفی بنارته اړوند؛ ۲) یولیک دی چې په ظاهره په کوفه کې پیدا شوی دی او تر پنځمې هجري پېړۍ پورې قرآنونه او دیني مطالب لیکل کېدل.

کوک^(۱) (kok) نر.م. ۱) لودره، تک، گندون دستني تک؛ ۲) یو ډول غرنی بوټی دی؛ ۳) کوکه، کریزه، کوکاره؛ ۴) چالانونه، شروع کول، کلي ورکول؛ ۵) یو ډول سکاره دي؛ ۶) کوکین؛ ۷) یوه تجارتي نښه یا تریډمارک دی؛ ۸) جن. کوکا کولا یو غیر الکولي خنیاک دی.

کوک^(۲) (kūk) نر.م. ۱) غرنی پیاز؛ ۲) هغه پسه چې ذاتي یې غوږونه بوچي وي.

کوکاره (kūkára) بنخ.م. کریزه، چینه، کریکه، کرغه.

کوکانی (kūkānāy) نر.م. یو ستوری دی.

کوکایین (kokāyīn) جن. کوکین، کوکاین، یوه ساده ده چې دکوکاو دونې له پانورا ایستل کېږي.

کوکب (kawkāb) نر.م. ۱) ستوری؛ ۲) یو ډول گل دی؛ ۳) اوجه؛ ۴) توره؛ ۵) مېخ؛ ۶) زندان.

کوکره^(۱) (kūkrá) بنخ.م. هغه لرگي چې د اوبښ د کتې په دواړو خواو کې ورکول کېږي.

کوکره^(۲) (kokrā) بنخ.م. د سترگو تراخم.

کوکری (kūkrāy) نر.م. کوتری، کوتی، کوترکی، کوچندی، د سپي وړوکی بچی.

کوکری (kokarāy) بنخ.م. د سپر کونډې په شېر یوه مرغی ده؛ ۲) د سپي بچی.

کوکو (kūkōr) نر.م. ۱) لرومی، اوږد اوږلرونې چې د دابښ اوږ پورې لري؛ ۲) یو ډول مشنگ دی؛ ۳) د صحرايي چرگ یو ډول دی.

کوکوری (kokōray) نر.م. وگ. ککوری.

کوکری (kokrē) بنخ.م. ۱) د لمشي دخنو کلونې؛ ۲) ارنګه وری چې د لمشي گلان ترې جوړوي.

کوکری (kūkrāy) بنخ.م. وگ. کمبلی.

کوکل (kūkāl) جن. یو ډول وابښه دي چې زیاتره په سیوري کې راشنه کېږي.

کوکله (koklā) ص. نب. یخ وهلی، شوک چې د سرو (یخ) له امله غونج منج شوی وي.

کوکنار (koknār) نر.م. ج. یو بوټی دی چې افیون (تاریاک) ترې استخراجېږي.

کوکنه (kūkāna) بنخ.م. ۱) کمپلی، تاروگی، بایښکی، بورا؛ ۲) کونډاله، کوکنی، گلدانی؛ ۳) منج. گل.

کوکنی (kokanāy) بنخ.م. کونډاله، گلدانی.

کوکو^(۱) (kokó) ص. نب. ۱) واوا، ښکلی؛ ۲) گل، کولکی، جنډی؛

کوکو^(۲) (kūkū) صوت. نر.م. د کوکوشتکې اواز.

کوکو^(۳) (kawkāw) نر.م. زگپرو، نالښت، فریاد، د کوچني فریاد.

کوکوبه (kūkobā) جن. کوکوی، عرق گلاب.

کوکوپښ (kūkūpš) نر.م. ملاچرګک، ملاتونکی، بابوکی، یو ښکلی مرغی دی چې اوږده مښوکه او پر سر تاج لري.

کوکوری (kokōray) نر.م. وگ. ککوری.

کوکوشتو (kūkūkštu) بنخ.م. وگ. گوگوشو.

کوکوگیلې (kūkūgedāy) بنخ.م. د گلو گېډی، د گلانو دسته، گلدسته.

کوکوفت (kofft) نر.م. (ج. کوفتونه) ۱) ازار، غور، ضرر، تکلیف؛ ۲) قهر، تاو، غضب.

کوفته (kofftá) ص. نب. ۱) تکولی، ورژلی؛ ۲) بیخ.م. خپنه، تکونه؛ ۳) جن. قهقه.

کوفی (kofi) ص. نب. ۱) د کوفی بنارته اړوند؛ ۲) یولیک دی چې په ظاهره په کوفه کې پیدا شوی دی او تر پنځمې هجري پېړۍ پورې قرآنونه او دیني مطالب لیکل کېدل.

کوک^(۱) (kok) نر.م. ۱) لودره، تک، گندون دستني تک؛ ۲) یو ډول غرنی بوټی دی؛ ۳) کوکه، کریزه، کوکاره؛ ۴) چالانونه، شروع کول، کلي ورکول؛ ۵) یو ډول سکاره دي؛ ۶) کوکین؛ ۷) یوه تجارتي نښه یا تریډمارک دی؛ ۸) جن. کوکا کولا یو غیر الکولي خنیاک دی.

کوک^(۲) (kūk) نر.م. ۱) غرنی پیاز؛ ۲) هغه پسه چې ذاتي یې غوږونه بوچي وي.

کوکاره (kūkára) بنخ.م. کریزه، چینه، کریکه، کرغه.

کوکانی (kūkānāy) نر.م. یو ستوری دی.

کوکایین (kokāyīn) جن. کوکین، کوکاین، یوه ساده ده چې دکوکاو دونې له پانورا ایستل کېږي.

کوکب (kawkāb) نر.م. ۱) ستوری؛ ۲) یو ډول گل دی؛ ۳) اوجه؛ ۴) توره؛ ۵) مېخ؛ ۶) زندان.

کوکره^(۱) (kūkrá) بنخ.م. هغه لرگي چې د اوبښ د کتې په دواړو خواو کې ورکول کېږي.

کوکره^(۲) (kokrā) بنخ.م. د سترگو تراخم.

کوکری (kūkrāy) نر.م. کوتری، کوتی، کوترکی، کوچندی، د سپي وړوکی بچی.

کوکری (kokarāy) بنخ.م. د سپر کونډې په شېر یوه مرغی ده؛ ۲) د سپي بچی.

کوکول (kokawál) (مض. مت. کوک کول؛ ۱) کوک
 ورکول؛ ۲) چالانول؛ ۳) شوک دپرو خبرو کولو
 ته چمتو کول (منفي صبغه).
 کوکومرغه (kūkūmurǵá) (نر. م. وگ. گوگوشتو.
 کوکومیو (kūkūmyáw) (نر. م. کونگ، گونگ،
 کونگی، جغد، بوم، یو مرغه دی.
 کوکوله (kūkūwála) (نسخ. م. کوکی، وله، یو
 ډول وله ده.
 کوکه^(۱) (kúka) (نسخ. م. نار، د زور چغه او ژړا.
 کوکه^(۲) (koká) (نسخ. م. ۱) یو ډول تسبیح دي؛
 ۲) هغه سونډوخ چې مېوه په کې وړي؛ ۳) پلکه
 پنکی، وړوکی مېخ؛ ۴) غرفه.
 کوکی^(۱) (kúkay) (نر. م. گنده، اښکی، یو ډول
 سابه دي، او مه هم خورل کېږي.
 کوکی^(۲) (kawkáy) (نر. م. ۱) کولی، کویلی، یوه
 اوسپنیزه آله ده چې د اورو اښکلو لوبڼې پرې
 پاکوي؛ ۲) کوگیر، کفگیر.
 کوکی^(۳) (kokáy) (نر. م. ککی، هلک، کوچني ته
 د ناز او گرانیتب کلیمه ده.
 کوکی^(۴) (kawakáy) (نر. م. ۱) چاکو؛ ۲) چاري،
 بهلجه.
 کوکی^(۱) (kūkáy) (نسخ. م. مچ پیرانگ، غنه، غنې،
 جولگی.
 کوکی^(۲) (kokáy) (نسخ. م. ج. ۱) دماتې شوې
 بڼېښې توتې؛ ۲) کوکو، جندي؛ ۳) باښکی،
 کوکری، کمبلی یوه حشره ده چې پر گل مینه ده؛
 ۴) مچکه، مچ، پچی؛ ۵) نسخ. م. کوچنیانو
 ته د ناز په ډول کارېدونکی کلیمه ده؛ ۶) یوه
 غرنۍ ونه ده.
 کوکیالی (kokyaláy) (نر. م. رنگین او گل لرونکی
 توکر.

کوکیانه (kokyána) (نسخ. م. ۱) گلزار، گلستان،
 د گلوبڼ؛ ۲) مچ، بڼ، باغ.
 کوکهدل (kokedál) (مض. ل. کوک کهدل؛ ۱) فتر
 د کهدل، لکه د ساعت؛ ۲) چالانه کهدل؛ ۳) د یوه
 منفي صفت په توگه د دپرو خبرو سر اېښوول.
 کوکی گوته (kokaygwata) (نسخ. م. شین غټه،
 سکروته، مسواکه، سبابه، د شهادت گوته.
 کوکی وله (kokaywála) (نسخ. م. یو ډول وله ده.
 کوگل (kogál) (نر. م. گوگل.
 کوگی (kogáy) (نسخ. م. ج. ۱) خوله، کوکی، مچ؛
 ۲) کوچني ته د ناز او گرانیتب کلیمه ده.
 کوگیر (kawgir) (نر. م. ج. کوگیرونه) کفگیر؛
 یوه اوسپنیزه آله ده چې شکل یې کاجوغي ته
 ورته دی خو تر کاجوغي ډېره اوږده او لویه ده.
 کول^(۱) (kawál) (جن. ۱) زهر، جر، گنډېر؛ ۲) مص.
 مت. کرل، یو عمل اجرا کول؛ ۳) تر سره کول؛
 ۴) بشپړول؛ ۵) مچ، جنسي مقاربت.
 کول^(۲) (kūl) (نر. م. ۱) نسل؛ ۲) د یوه عمر، په یو
 منگ، همزولی؛ ۳) مچ، زوزاد، آل اولاد.
 کول^(۳) (kwal) (نر. م. شوک چې په سر ولاړوي او
 پښې یې آسمان ته جگې نیولې وي.
 کولاخ (kūlác) (نر. م. کولاج، قولاج، وازه، په افقي
 ډول سره د خلاصو نیولوشویو لاسونو اندازه.
 کولبه (kolbá) (نسخ. م. ۱) ییوې، ییوه، قلبه؛
 ۲) دوه غوایان چې ییوې پرې کوي.
 کولپ (kolp, kwalp) (نر. م. ج. کولپونه) کلپ،
 قلم، چورک، قلف، قفل، جندره.
 کولپک (kūlpák) (نر. م. ج. کولپکونه) کلپک،
 بلوت، لت، کلفک، قلفک، قفلک.
 کولپکی (kūlpakáy) (نر. م. هغه لستونې چې خوله
 ولري، کف لرونکی لستونې.

کولپول (kūlpawá) مص. مت. کولپ کول، قلف
یا قفل کول؛ (۱) بندی کول؛ (۲) خوندي کول.

کولپي (kūlpī) بنغ. م. ج. (۱) یوډول گندون دی؛
(۲) ص. نب. نر. بنغ. م. هغه څه چې قیدېږي،
کولپي ستن؛ وگ. کنجکی (۱۱۱).

کولپي (kūlpāy) بنغ. م. (۱) کولپي، کاشين، قولپي،
کتوي غوندي خاورين لوبښی دی؛ (۲) سرتولی
لوبښی چې هرڅه په کې خوندي وي.

کولپېدل (kūlpedál) مص. ل. قلف (قفل) کېدل؛
(۱) تړل کېدل؛ (۲) بندي کېدل؛ (۳) خوندي کېدل.

کولپي ستن (kūlpīstan) بنغ. م. وگ. کنجکی (۱۱۱).
کولتور (kūltur) نر. م. (ج. کولتورونه) کلتور،
کلچر؛ (۱) دود، دستور، آداب او تاسیسات؛
(۲) ثقافت، فرهنگ؛ (۳) تمدن؛ (۴) تهذيب.

کولتوري (kūlturī) ص. نب. نر. بنغ. م. ج. د
کولتور، د کلچر، د فرهنگ، دوديز، مدني،
ثقافتي، تهذيبي.

کولچه (kūlčā) بنغ. م. (ج. کولچې) (۱) تېکلی؛
(۲) یوډول خواړه یا مالگین خواړه دي؛ (۳) بنغ.
م. تاغمه، داغمه، تغمه.

کولچه پخوونکی (kūlčapaxawūnkay) نر. م.
کلچه پز، څوک چې کولچې، کیکونه پخوي.
کولر (kolar) نر. م. سروونی؛ (۱) یوه آله یا کانتیز
دی چې شیان پخوي یا یې یخ ساتي؛ (۲) هرشی
چې سرونگ کوي؛ (۳) فريج، یخچال.

کولرا (kolóra) بنغ. م. وگ. کالا.
کولسترول (kūlīstról) جن. کلیسترول، مومي
ما ده ده چې له غورو سره بدن ته ننوځي او د
صفا په مرسته په وینو کې جذبېږي.

کولک (kolák) نر. م. (۱) وتگی، دريځه، روزان؛
(۲) سترغلی، د سترگو کاسه.

کولکسیون (kūleksyūn) نر. م. خونگ،
مجموعه، اجتماع؛ سره راغونډ شوي شیان،
لکه د پوستي ټکسو.

کولگی (kūlgāy) بنغ. م. یوډول خونډور بوتی
دی چې وړې دانې اونری ډنډر لري.

کولمه (kūlmā) بنغ. م. (ج. کولمي) د انسان او
حيوان په نس کې اوږده پېپونه دي چې خواړه له
معدې څخه هغو ته داخلېږي.

کولن (kūlán) نر. م. (۱) تن، وگ سپرنی؛ (۳) بیا.
قولون، د بدن کولمه ده، د پندو کولمويو برخه.

کولنډ (kolánd) نر. م. کلنډ، کولنډی، هغه لرگی
چې د څاروي یا سپي په غاړه کې یې اچوي.

کولنگي (kulangi) ص. نب. کلنگي، قلنگي؛
اصیل (چرگ)، جنګي چرگ.

کولنی (kolánay) نر. م. یوډول بوتی دی چې له
بېخه یې نباتي شیدې راباسي.

کولوار (kūlwār) نر. م. د ملنگانو هغه څولۍ یا
بکسه چې د گدایۍ او خبرات سامان پکې ساتي.

کولول (kūlawál) مص. مت. (۱) رغړول، تولول؛
(۲) توردل، تراشل؛ (۳) ځمکه ایشول (لکه د
سرکې په وسیله).

کولولو (kūlūlū) نر. م. د مت شيطان، شيطان
خوت، د شگو شيطان؛ یوه څړه کوچنی حشر ده
چې په میده شگو کې اوسي.

کولولی (kūlawálay) نر. م. (۱) رغړولی، تیلولی؛
(۲) توردل شوی؛ (۳) ځمکه ایشولی.

کولون (kūlūm) نر. م. وگ. کولن.
کولونته (klontá) بنغ. م. د لومي (دام) اضافه

برخه، د لومي د تناوس سر.
کوله (kawlá) بنغ. م. (ج. کولي) نلی، توقه،

قولته، د کارتوس تولی.

کوله^(۱۱) (kawála) بنغ. م. م. پخل، پخنه، سرای، د درمند دلی گهدی پرانستنه او د غوایانو پسر نه د میده کولو لپاره د هغی اچونه.

کوله^(۱۲) (kūlú) بنغ. م. م. (ج. کولی) اډولی، غرانگه، د سپی بو خانگری اوږد اواز، هم د پرو سکو پوډول.

کوله^(۱۳) (kūwala) بنغ. م. م. د ختو نغری چې د فلزی انگیتی په شهر جوړ شوی وی.

کولا (kolá) بنغ. م. م. د پرو سکاره، ذغال سنگ.

کوله بوله (kolabóla) بنغ. م. م. د خواخوږی او غمخوږی، یوه کلیمه ده.

کولی (kwaláy) بنغ. م. م. غره نری لاره چې په چومی او پاتکی ولری.

کولی^(۱۴) (koláy) نر. م. کودلی، کوکی، اوسپنیزه آله چې د اوږو اغیزلو لوبی پری پاکوی.

کولی^(۱۵) (kūláy) نر. م. کندو، خمبه، د ختو کندو چې غله په کې اچوی.

کولی^(۱۶) (kūláy) ق. تول، تمام، گرد.

کولی (kawli) نر. م. بنغ. م. (۱) د بدلزنو هندیانو د بقایا یوه طایفه ده؛ (۲) پندی، جوالی.

کولیار (kolyār) نر. م. یو ډول غرنی ونه ده، پلي یې پخوی.

کولهدل (kūledál) مص. ل. (۱) رغریدل؛ (۲) تورل کېدل؛ (۳) ایشېدل (لکه څمکه په سر کې سره).

کولیر (kolir) نر. م. (۱) ازنار، طوق؛ (۲) بند، کولند.

کولیفه (kūliḡā) جن. م. د سوخېدو مواد چې په عربی یې (وقور) بولي.

کوم^(۱۷) (kūm) ض. (گر. کم، کوم، یو استفهامی ضمیر دی چې د یوه شی یا سړي ذات د تعیین د پوښتلو پر وخت استعمالیږي.

کوم^(۱۸) (kawúm) ف. (گر. د استمرارې حال لپاره د متکلم مفرد صیغه ده چې د «کول» له مصدره

جوړیږي.

کوما (komá) بنغ. م. م. بهوینی، بهالی، په خان د نه پوهېدو یو عمیق حالت دی.

کوماچ (kūmāč) جن. (۱) هغه غنم چې نوې یې دانې نیولې وي؛ (۲) گوردماچ، یو ډول خواړه دي؛ (۳) نر. م. م. د پتیرې ډوډی لوی کنډک یا کتړه؛ (۲) ختېدلې ډوډی.

کوماله (kūmála) بنغ. م. م. یو ډول غرنی خونډور بوتی دی.

کومبار (kūmbār) نر. م. م. کولال، کلال، کمپار، د خاورینو لوبنو جوړوونکی.

کومبیر (kūmbār) نر. م. م. کومر، (۱) دکالیولوی سوری؛ (۲) تپ، زخم، لوی زخم.

کومره^(۱۹) (kūmrā) بنغ. م. م. د پنب د کار د وسایلو صندوق.

کومره^(۲۰) (kūmarā) نر. م. م. د اوبنانو د خوراک یو ډول گیاهه چې گردې پانې لري.

کومر (kūmār) نر. م. م. وگ، کومیر.

کومری (kūmráy) بنغ. م. م. ج. د یو ډول بوتی اغزن غونډاری دی.

کومک (komák) نر. م. م. کمک، مرسته، لاس کول، امداد کول.

کومکی (kūmakáy) بنغ. م. م. یو ډول کوکو کوتره ده.

کومکي (komaki) ص. نب. نر. م. م. (ج. کومکیان) (۱) مرستیال، مرسته کوونکی؛ (۲) په کومک اړوند.

کومل (komál) نر. م. م. (مو.) دروند سُر، بم سُر د تیر په مقابل کې دروند یا بم سُر، ښکته سُر.

کومنی (kumān) ص. نر. م. م. (۱) سراوی، شیبته او خوسا؛ (۲) آرام، غلی.

کومنتوب (kūmənṭób) نر.م. ۱) کومنتیا،
 کومنوالی، شپته والی؛ ۲) آراموالی، غلیتوب،
 کومنول (kūmaṇawá) مص.مت. ۱) شپته کول،
 مروی کول؛ ۲) غلی کول، آرامول.
 کومهدل (kūmaṇedól) مص.ل. ۱) شپته کهدل،
 مروی کهدل؛ ۲) کرارهدل، غلی کهدل.
 کومول (kūmól) نر.م. دینگ، کمول، چغنی،
 لگ لگ، د اویو یو مرغه دی چې اوردی پنبی
 او جگه غاره لری او غوبنه یی خورله کهری.
 کومه (kūma) بنخ.م. بوک، بوکان، کیو، گوپ،
 کوهان، د اوبن په ملاکې راوتلی شای.
 کومی (kūmá) نر.م. ۱) اوگ، کومه؛ ۲) له غابنو
 خفه تر ستونی پورې بزخه؛ ۲) د اور ژغورگی،
 نفری؛ ۳) د هر شی مرکز یا عمق.
 کومیدی (kūmidī) بنخ.م. کمیدی؛ ۱) هره ادبی
 ننداره یا کمپوزیشن چې پرویر او ماتم پای ته
 ورسهری؛ ۲) خندوونکې یا خوشالوونکې پهنه.
 کومیک (k(o,u)mik) نر.م. ج. وگ. کیک.
 کون (kawn) نر.م. ۱) هستی، د وجود عالم؛
 ۲) نری، جهان؛ ۳) موجودوالی، هستوالی.
 کونات (kūnát) نر.م. ۱) دکوزې بنخ؛ ۲) کونک،
 دهگی بنخ.
 کوناتور (kawnāṭawār) ص.نر.م. ۱) سومباتور،
 د غتو کوناتیو خاوند؛ ۲) مج. بی غیرته.
 کوناتی (kūnāṭáy) نر.م. (ج. کوناتی) د انسان د
 ورنونو او ملاتر منخ پسته اوراوتلی برخه.
 کونازی (kūnāráy) نر.م. (ج. کوناری) قصاب.
 کوناستی (kūnāstáy) بنخ.م. د کوچنیانو یو
 ډول بازو لرونکې شوکی ده.
 کوناستی (kūnāstáy) نر.م. ۱) د کوچنی لومړی
 کهناستنه؛ ۲) د ناروغ لومړنی کهناستنه.

کوناغ (konāg) نر.م. کتغ، ننگولی، نگولی.
 کونتا له (kūnatālá) بنخ.م. شنه لپسته چې سر یی
 مات شوی وی.

کونتی (kūntáy) ص.نر.م. ۱) کونتی، راکو؛
 ۲) هغه دېوال چې ده شوی وی.

کونتی (konṭáy) بنخ.م. ۱) کیمو سری لرگی؛
 ۲) کړه سری امسا (لکړه).

کونج (k(wa,o)nj) نر.م. کنج، گوت.
 کونجاره (kūnjārā) جن. کنجاره، خنجار، کل،
 هغه مواد چې له پنبه دانې او شرشمو خفه پاتې
 او تهل ځنی بېل شی.

کونجت (kunjāt) جن. وگ. کونخله.

کونجری (kūnjaráy) نر.م. کنبیده، نقش ونگار،
 په دېوال کې نقاشی شوی.

کونجر (kūnjar) نر.م. سابه خرخوونکی، د شنو
 خرخوونکی.

کونجک (kūnjāk) نر.م. ۱) کنجک، کنجکی،
 د کونج مصفر؛ ۲) گوت، کونج.

کونجکه (kwánjaka) بنخ.م. کنجکه، یوډول
 مری ده چې دکوچنیانو په غاړو اچول کهری.

کونجلیغ (kūnjāḡ) ص.نر.م. ۱) منجیله، گونجه
 شوی، گونخه شوی؛ ۲) توند موند، کونجفکه،
 سوپ بوت.

کونجی (kunji) بنخ.م. کنجی، چابی، کیلی.

کونجی (kūnjáy) بنخ.م. ۱) یوډول ډبره ده چې
 د ژرندي پل ځنی جوړوي؛ ۲) د اوبه چنبلو
 خاورین لوبی؛ ۳) ص.نر.م. کړوپ؛ ۴) ډبر
 بودا، ډبر زوړ.

کونجی (kūnjáy) بنخ.م. خرخی، گونجی، د
 سپنسو کلاوه، د تارونو کلوله.

کونجیتی (konjāte) جن. وگ. کونخله

کونځله (konǰala) بنځ. م. ج. (ج. کونځلې) کونځدې،
کونځتې، کونځنت، کنځد، یوه گیاه ده چې
دانه یې ۶۰٪ غوډې لري.

کونځی (kowncāy) بنځ. م. وگ. کوشی.
کونځاره (kūndāza) بنځ. م. پیاله، کنځاره، د چایو
او اوبو څښلو لوبښی.

کونځاغ (kwāndāg) نر. م. کنځاغ، قنځاغ، د تویک
پاماشیندار لرگینه برخه چې له سینې سره لگوله
کېږي.

کونځروزی (kūndrūzay) نر. م. ۱) مرچک، سره
مرچک؛ ۲) جوع البقر؛ یو ډول ناروغي ده چې
لورده په کې ډېره وي.

کونځروکی (kūndrūkay) نر. م. وړوکی دسترخان،
کوچنی دسترخان.

کونځری (kūndrāy) نر. م. ۱) دسترخوان؛
۲) د بېرستې مخ؛ ۳) بېکلې بوجگی چې
څښې د ناوې کورته خونې په کې وي؛
۴) ژورغالی.

کونځریزی (kūndrēzay) نر. م. دریندی، د
پسونو یوه ناروغي ده.

کونځس (kūndās) نر. م. گل کند، گل قند.
کونځوری (kūndūrāy) نر. م. کنده، ژوره، ډوغل،
غوچوری.

کونځه (kūndā) بنځ. م. (ج. کونځې) ۱) کنده، غټ
لرگی دی چې د یوې غشۍ، موتانې او سسپار
یا پال پکې کلکېږي؛ ۲) درد او تکلیف له
منځه تلنه؛ ۳) درسیدونو، بیلونو، ټکسونو
او... د پانو پاتې شوي برخه.

کونځی (kūnday) نر. م. ۱) د مچنو غزې پری؛
۲) له ډېره درده پرله رغښتل؛ ۲) هغه پری چې
د غونډې خوله پرې تړي.

کونډي (kūndī) بنځ. م. په وړی یا سره ښو سره،
زرینې او سوچه خولې پاکونه.

کونډ (kwānd) نر. م. روزمانه، د مېړو او وړو،
لنځېدو وخت.

کونډ (kwānd) ص. نر. م. ۱) هغه سړی چې ښځه
یې مړه وي؛ ۲) د غره شوکه؛ ۳) حیض.

کونډا (kūndā) بنځ. م. تغاره، تغار، لویه خاورینه
تغاره.

کونډاله (kūndālā) بنځ. م. ۱) کوکښی، گلدانی؛
۲) د بنگو سولولو لوبښی؛ ۲) ماته لښته.

کونډتوب (kwāndtob) نر. م. کونډوالی، کونډتیا،
هغه حالت چې د سړي ښځه مړه او د ښځې
مېړه مړ وي.

کونډتون (kūndtūn) نر. م. کونډتون، هغه ښځه
چې د مېړه تر مرگ وروسته بل مېړه نه کوي.

کونډغالی (kwāndgālay) نر. م. ۱) کوټخه،
کوډله؛ ۲) د غریبې وړه کوټه؛ ۳) په غره کې د
پسونو او مېړو موقتي ځای چې تش وي.

کونډکي (kūndāki) بنځ. ج. ۱) کونډیاري، دونو
لانډې څڅلې؛ ۲) لنډو ښځو، لنډو ښځانو.

کونډکی (kūndakāy) ص. بنځ. م. غونډکی،
تندکی، وړه او غونډه منډه ښځه.

کونډلرځ (kūndalǰāg) نر. م. زغلندی، ژغلندی،
د جغ دوه لرگي چې د غویي غاړه په کې وي.

کونډلی (kūndalāy) بنځ. م. کرهډ، کونډی،
مرکونډی، یو ډول اغزن بوتی دی.

کونډوکی (kūndūkay) نر. م. وگ. کونډکی.
کونډول (kūndawāl) مص. مت. ۱) لومړی ځل په

بفری کې د شولو ټکول؛ ۲) د سړي ښځه وژل یا
د ښځې مېړه وژل.

کونډوه (kūndāwa) بنځ. م. دسترخوان، دسترخان.

کونډه^(۱) (kūṇḍa) ص: ښځ. م. ج. کونډې، هغه ښځه چې مېړه يې مړ وي.

کونډه^(۲) (kondā) ښځ. م. ۱) زوی ته چې وده کړې وراچوله کېږي؛ ۲) د زنجیر کړۍ یا حلقه؛ ۳) د څیگر سرغږي ۴) کنده، سرچینه؛ ۵) د کب نیولو چنگک.

کونډی (kwāṇḍay) ص. نر. م. ۱) لنډ؛ ۲) کلی، کنډا، بې ښکرو؛ ۳) پاتې، مغلوب؛ ۴) مونده، بونډی هغه ونه چې یوازې سته یې پاتې وي.

کونډی^(۱) (kondāy) ښځ. م. ۱) د لږګي وړوکې کاسه؛ ۲) د کوناتي د پاسه هډوکۍ.

کونډی^(۲) (kūṇḍāy) ښځ. م. ۱) وگ. کونډلی؛ ۲) د لاس یو پسرول دی.

کونډی کول (kūṇḍaykawāl) مص. مت. ۱) کونډی کول، پېچل، تاوول؛ ۲) کړشپ کول.

کونډیاری (kūṇḍyārī) ښځ. م. وگ. کونډکۍ.

کونډېدل (kūṇḍedal) مص. ل. ۱) بې مېړه کېدل؛ ۲) ښځه یې مړه کېدل.

کونړی (kūṇarāy) ښځ. م. ۱) کتو، کتو، کتوی، دمستو کتو؛ ۲) په تائيشي صفت سره کونړ ته منسوبه.

کونستر (konastōr) نر. م. وگ. کنستر.

کونسترکی (konastārka) نر. م. هغه توکر چې د کوچني له کوناتي او پښو څخه راچاپېرېږي.

کونست^(۱) (k(wa,o)nsāt) نر. م. ۱) په ايره خول کې پخه شوې دودۍ؛ ۲) ښځ، وښځ؛ ۳) کونسته د ونې سته یا ښځ.

کونست^(۲) (kwansāt) ص. نر. م. شل، گود، شا، وشوت، شیل.

کونستنه (kwansāṭa) ښځ. م. کونست؛ ۱) سته، ښځ؛ ۲) مع. د زیات قدرت خاوند.

کونسل (konisil) نر. م. قونسل، قنسل، قونصل؛ هغه استازی چې د یوه پردي هېواد په یوه ښار کې د خپل هېواد او د هغه د ښاریانو د حقوقي او اقتصادي گټو مثل او ساتندوی وي.

کونسلګري (konsalgarī) ښځ. م. کونسل خونه، قنسلګري، د کونسل رسمي دفتر.

کونسوی (konasāway) ص. نر. م. وگ. کونه سوی، ښځ سوځېدلی، وښځ سوی.

کونسی (kawnsāy) ښځ. م. کوڅی، کونڅی.

کونسیه (kawnsiyā) ښځ. م. (مو.) کانسیه، کجری، ځانته یا بېل راگ نه دی، هاغه یمن کلیان دی چې په مدهم یې وایي.

کونفو (kūṅfū) نر. م. د سوچي هډوکۍ، د کونه دوب هډوکۍ.

کونک (kūṅāk) ق. ۱) اخیر، پای؛ ۲) وروسته؛ ۳) نر. م. د انګورو دوپچه یا جوړه؛ ۲) دهګۍ پچک (پچ).

کونکوری (kūṅkūrāy) ښځ. م. کونی، د خاورو وړه کتوتی چې په پنجره کې مارغانو ته په کې اوبه یا دانې اچوي.

کونګ^(۱) (kwāṅ) نر. م. گواتی، کونګو، کونګۍ یوه مرغۍ ده چې په رنا کې څه نه ویني.

کونګ^(۲) (kawāṅ) نر. م. وگ. کونه^(۱).

کونګاری (kūṅgārē) ښځ. ج. کولې، قولې، غرانګۍ، د سپي اوږدې نارې.

کونګچ (kūṅgāč) نر. م. ازانګه، انګازه، پړواک.

کونګره^(۱) (kongrā) ښځ. م. کوکره، کوکرې، د سترګو د تراخم ناروغۍ.

کونګره^(۲) (kūṅgəra) ښځ. م. وگ. کنګره^(۱).

کونګری (kūṅgrāy) نر. م. کونګرکی، کوکرۍ، کوتری، کوترکی.

کونگر (kūngār) نر. م. ۱) بنسټ، بېخ؛ ۲) پ. ک. د پښتنو يودودی؛ د چا چې اولاد نه پاتېږي، نود خپل زوی یا لور غوړد سوری کوي او هغه ته مندری، یا کړی وراچوي او خیرات کوي.

کونگوتي (kūngūti) بېخ. م. ۱) گوته ورکول، شاغوتول؛ ۲) پېغورونه؛ ۳) پېشاره، تمسخر.

کونگه (kūngā) ص. نب. بېتابه، ناکراره، په کراو اخته.

کونگی (kūngāy) نر. م. وگ. کونگ (۱).

کونه^(۱) (kawāna) بېخ. م. کړنه، کونگ، عمل.

کونه^(۲) (kwāna) بېخ. م. ۱) سوغی، سومبی، غره، مقعد؛ ۲) بېخ، وېخ، قاعده.

کونه سوی (kwanasāway) نر. م. کونسوی؛ هغه ننگولی چې سوی وي یا د سوی خوند ولري.

کونه غری (kwanagāray) نر. م. د کوناتي هډوکي، د کوندي هډوکي.

کونه گوته (konagōta) بېخ. م. انې بهانې، پلمه کول، خان تېروته.

کونی^(۱) (kūnay) نر. م. ۱) د وزو او مېړو په پوستکي کې يوه حشره ده؛ ۲) مچ. زیار کښه، پر کاره.

کونی^(۲) (kwānay) جن. کونی، لېښوین، کولی.

کوني (kūni) نر. م. سوپری، غاندهو، پُشت، دوره، مفعول.

کونی^(۱) (konāy) بېخ. م. ۱) صماخ، د غوړد سوري ورستی برخه؛ ۲) د اندوخر په لوبه د لوبغاړي د درېدو دايره.

کونی^(۲) (kwānay) بېخ. م. ج. ۱) کاسیره، فاحشه؛ بداخلاقه بڼه؛ ۲) هغه بڼه چې خپل مقعد دمقاربت لپاره وړاندې کوي.

کونیخی (kwanīcay) نر. م. نغاری، منجیله، هغه لوخي یا توته چې بڼې يې د سرد پاسه د

منگی لاندې ږدي.

کونیز (kūniz) نر. م. دو مباله پور، دمبالپور، یو ډول پخوانی توپک دی.

کوني کاتر (kūnikāār) نر. م. چونگابن، چنگابن، کونیکبر، کنجپور، کنجپور.

کونیکبر (kūnikāhar) نر. م. ج. چونگابن، کنجپور، سرطان، پنجه پاو، خرچنگ.

کونین (kawnaŷn) نر. ج. د کون تشنیه، دوه جهانده، دنیا او آخرت.

کون^(۱) (kūn) ص. نر. م. ج. کانه) په غوړد دروند، چا چې د سامعې حس له لاسه ورکړی وي.

کون^(۲) (kon) نر. م. یو ډول بوتی دی.

کونیتوب (kūntōb) نر. م. کنوالی، کنتوب، کونتیا، کنوالی؛ په غوړد دروندوالی یا کنوالی.

کونیکي (kūnkāy) بېخ. م. کنکی، کړکی، ورسی.

کونبول (kūnawāl) مص. مت. ۱) کنول، کون کول، په غوړد درنول؛ ۲) مچ. په جگو آوازو او غوړد سره د چا غوړونه غوړول.

کونی^(۱) (kūnāy) بېخ. م. ۱) د تکی سر، د زنگانه سترگه؛ ۲) ککری، کوپری؛ ۳) کونکوری، په قفس کې د مرغیو د اوبو لوبی؛ ۴) الو. د خانې خانې لوبه، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

کونی^(۲) (konāy) بېخ. م. کوتخه، جونگره، کوڅه، د غریبی کور یا کوته.

کونی^(۳) (kawanāy) بېخ. م. د متک یوه خوا، د غوز یوه پله، د یوه غوز نیمه پله.

کونی (kūnay) نر. م. ۱) وینه، واینه، لرگی خوړونکی چینجی؛ ۲) گونی.

کونېدل (kūnedāl) ز. گ. کنېدل.

کونیک (kūnik) نر. م. منگوره، خیشیک، کتمل.

کرواوي (kūwāwē) ص. بېخ. م. کلکه يا سخته يا کنه (غمکه).

کووکي (kawūkay) نر. م. کويلى، کوگير، کنگير.

کولوى (kowālay) نر. م. کولى (۱) فلزي آله ده چې د اورو داخېلو (اغريل) لوبى پرې پاکوي؛ (۲) کولى، هغه دېگ چې بېخ ونيسي.

کرونکي (kawūnkay) فا. نر. م. کرونکى، شوک چې د يوه کار يا فعل کرونکى وي.

کوويدى (kūwēday) نر. م. (۱) حدود؛ (۲) نښه؛ (۳) خړوى، شيشى، لولو، دورى.

کوه (kōh) نر. م. دوه خوښى، دوه بياخى لرگى چې په سر کې يې د بهرې درابښکلو پيرى وي.

کوهان (kohān) نر. م. وگ، کومه.

کوهې (kūhāy) نر. م. سخته او کلکه متروکه.

کوه نور (kohindr) نر. م. مشهور، تاريخي اود زياتې بېې لرونکى الماس دى.

کوهى (kohāy) نر. م. (ج. کوهى) کويى، شاه.

کوهيل (kohūl) نر. م. کوهيله، کويل؛ (۱) توره ترکه، دانگ لکى؛ (۲) د يو ډول مرغې نوم دى.

کوى^(۱) (kāway) نر. م. (۱) ننکى، چيچک، يوه بده پورې کېدونکې ناروغي ده؛ (۲) ف. کواى، کولاي، کولى.

کوى^(۲) (kuay) نر. م. تخمور، تخور، کاه، کهه، خارښت، تخمار.

کوى^(۳) (koy) جن. کوينى، کويلى، د دېگ پاتې شوې برخه.

کويان (koyān) نر. م. هغه حالت چې غواننگوان ته نښې دي شي؛ غواننگه يې غټه شي او...

کويديل (kawēdā) مص. ل. (۱) زگړوى کول، فرياد کول؛ (۲) د سپي غيږدل.

کويديان (kwēdān) نر. م. کوزده، کوزده، هونى اچونه.

کويدي (kwēdāy) نر. م. کهار، هغه سړى چې ناوې د مېړه کره بيايي.

کويزه (kwīza) بېخ. م. (۱) کوازه، هغه درول شوى "لرگى چې خټگر پرې درېږي؛ (۲) غټه لرگى چې پر اوږو له پاسه د درانو شيانو د انتقال لپاره اېښودل کېږي.

کويزه (kawēza) بېخ. م. يوه سپينه غرنى ونه ده چې پاتې يې د ښونه دونې په شمېر دي.

کوينى (kwis) نر. م. (۱) ليک، خط؛ (۲) ليکنه، تحرير.

کوينيل (kwīyil) مص. مت. کښل، ليکل، ښکل، تحرير کول.

کويل (koyl) مص. مت. (۱) پاکول؛ (۲) نر. م. گوټ، گوټک؛ (۳) کوهيل، کويله، يو مرغې دى چې اوږده لکى لري؛ (۴) مص. بخت، کښل، کتل، تول، (کويى) هم د دې ريښې څخه دى.

کويلى (kwēlay) نر. م. (۱) کوينى، کولى، کونى، کنستر، کونسوى؛ (۲) کنگير، کوگير.

کويلې (koyāle) بېخ. م. ژړا، فرياد.

کوين^(۱) (kawyīn) نر. م. (۱) کولنگ، کينترى؛ (۲) اميتى، تسکوره.

کوين^(۲) (kūyīn) نر. م. په ځينو پښتني سيمو کې نکاح ته وايي.

کوينى (kwēnay) نر. م. وگ، کويلى (۱).

کويه (kūyā) بېخ. م. پويه، بزه، پيه، اوبزى، يوه حشره ده چې وين کالى خوري.

کويى (kwīyāy) نر. م. (ج. کويان) وگ، کوهى.

کويلې (koyēlay) نر. م. کوکى، کوگير، کنگير، کووکى، کويلى.

که (ka) (ف. ۱) کر، کاوه، دمفرد او جمع غایب
لپاره د استمراری ماضی صیغه ده (۲) کره،
کره: مفرد مخاطب ته دکولو امر دی.

کهار (kahār) (نر. م. ۱) سورتور بخن آس چې زنگونه
یې توروې؛ (۲) کورنۍ مبتیایې؛ (۳) کویدی اهغه
شوک چې له ناوې سره د پلار له کوره د زوم کور
ته غې (۴) اهغه سړی چې د ناوې سامان راتولوي
او د زوم کره یې وړي؛ (۵) ص. نر. م. ج. سکان،
غنم رنگی.

کهاره (kahāra) (بنخ. م. وگ. کواره.

کهاره (kahāra) (بنخ. م. ۱) نفوری، کونیشی،
منجیله؛ (۲) موخه، هدف، نښه، نښکه، تکی.

کهال (kahāl) (ص. نر. م. ج. کهاله؛ ۱) لت، تمبل؛
(۲) کمزوری، ضعیف.

کهالول (kahālawāl) (مص. مت. ۱) لتول، لت
کول، سستول؛ (۲) کمزوری کول، ضعیفول.

کهالی (kahāli) (بنخ. م. ۱) لتي، سستي، تمبلي؛
کهالی کښل، غځوونې کول، ستړیا کښل؛
(۲) کمزوري.

کهالهدل (kahāledal) (مص. ل. ۱) لتهدل، لت
کهدل، سستهدل؛ (۲) ضعیفهدل.

کهاریا (kahrūbā) (بنخ. م. اکریه، خس او خاشه
رابښکونکې تیره.

کهړکی (kahrūkāy) (بنخ. م. دسترگو کولک، د
سترگې شاو خوا ژور ځای.

کهښت (kahāšt) (نر. م. خارښت، کاه، کاهښت،
کهکشمان (kālkašān) (نر. م. اسمان لاره، دلدل
لاره، مجره، په آسمان کې ورپڅې غوندي کرښه
ده چې له ملیونو ستورو څخه جوړ شوې ده.

کهنگه (kahānga) (ص. بنخ. م. ترنگه، گنگه،
دنگه، جگه، د پهلې یو صفت دی.

کهنه (kahāna) (بنخ. م. ظریفیت، گنجایش.

کهول^(۱) (kahól) (نر. م. ۱) کور؛ (۲) کورنۍ، تیر،
خاندان، د کورنۍ د غړيو مجموعه ده.

کهول^(۱۷) (kahawāl) (مص. مت. قی و هلو ته اړ کول،
خوا وړگرځول.

کهه (kahá) (بنخ. م. ۱) قی، کانگې؛ (۲) خارښت.

کهی (kahāy) (بنخ. م. ج. ۱) کښی، کیی، کیی، د
تېشې په څېر یوه آله ده؛ (۲) د ژرندي د پل
تیر.

کهی (kahāy) (نر. م. ۱) کجابه، د لښتو او وښو پتم
چې اوسه پرې بندېږي؛ (۲) یو ډول څیړنېات
دی؛ (۳) ص. نر. م. ډنگر، لغر؛ (۴) نر. م. خندق؛
(۵) سکره، د مزري بوتی.

کههدل (kahedal) (مص. ل. ۱) ډنگرهدل، خوارهدل؛
(۲) خواگرځهدل، په استفراق کښېوتل.

کهین (kahin) (ص. نر. م. ج. ۱) د کرکې وړ، منفور؛
(۲) پنډ، ډبل.

کی (ke) اد. کښې.

کیاچه (kayāčá) (ص. نښ. مسراوی، زمول، شپته،
جینگ، شوته.

کیاری (kyārāy) (بنخ. م. پتی، ځمکه.

کیازه (kayāza) (بنخ. م. ۱) وښ، گیازه، د څارویو
د خولې لارې، نارې؛ (۲) مچ. د انسان د خولې
لارې.

کې ایستل (keistāl) (مص. مت. ۱) کېاسل،
کښېستل، اخته کول؛ (۲) کار پیل کول.

کېبر (kcbār) (نر. م. ښاخې، سکو، دوه ښاخه،
د بوسو بادولو آله.

کېبل (kebāl) (نر. م. ج. کېبلونه) (۱) پلن او پند
سیم؛ (۲) پلن او پند و اښ؛ (۳) د کښتۍ پړی.

کېت (ket) (نر. م. دین، کښ، ایښ.

کیتنه (kita) ص. بنخ. م. وازه، خلاصه، وینه، د خولې یو صفت دی.

کپت (ket) نر. م. شهرازه؛ (۱) هغه دېوال چې د کلا د وره له مخې څخه راتا وپسېږي؛ (۲) تر کلا چاپېره دېوالونه.

کپتلی (ketaláy) بنخ. م. مرغانه، د چرگواو چرگانو کوتنی.

کپج (kej) ص. نر. م. (۱) کپژ، قبیج، کلک، هغه سابه چې کلک شي او له خوراکه وځي؛ (۲) نر. م. هغه پسرې چې کلک غښتل شوي وي.

کپجلی (kejäláy) نر. م. (۱) اسي، بخیل، ممسک، شوم؛ (۲) بد چلنده.

کپجم (kejám) نر. م. شاگوری، نمله، هغه لمشي چې د آس د زین لاندې اچول کېږي.

کپچ (keč) نر. م. د خامتا (بیستی) په څېر یو ډول اویدل شوی څادر.

کپچت (kečáŕ) ص. نر. م. دلیر عمر، کم عمره، کم سنه، دلیر عمر خاوند.

کپچری (kičráy) جن. وگ. کچری.

کپچیري (kičarí) جن. چکر، چکرې، چقرې، ختی.

کپچی (kicáy) ص. نر. م. وروکی، کمکی، کوچنی.

کپڅ (kec) نر. م. ډوری، قبر، گور، مریستون.

کپڅکنی (keckánay) نر. م. ص. قبر ایستونکی، گور کنونکی، قبر کن.

کپڅی (kecáy) بنخ. م. (۱) دوښمنی، کسبت، د نایانو د سامان څخه؛ (۲) څخوره، کیسه.

کپڅکه (kixaka) بنخ. م. کوشتوری، هغه هندوانه چې تر نورو وروسته پخه شي.

کپڅه (kixa) بنخ. م. خرماشي، خر میاسی، څرنگی غوماشه.

کیخی (kixay) نر. م. کنخی، کوخک، کوخی، واړه سپین چینجی چې په مفعد کې پیدا کېږي.

کېداره (kedārá) بنخ. م. (مو.) کېدارا، کېدار، د دیک راگ یوه اوږد راگني ده.

کېدای (kedāy) ف. کېدای، کېدی، کېدلی، د فعل د امکانی حالت څرگندوونکې کلیمه ده.

کېدل (kedāl) مص. ل. (۱) شول، واقع کېدل؛ (۲) موجود بدل، موندل کېدل؛ (۳) زیږېدل.

کېدونی (kedúnay) نر. م. شوونی، د کېدلو وړ چاره یا شی.

کېده (kedā) نر. ج. (۱) شول، شوه؛ (۲) نر. م. زیږېده؛ (۳) ف. کېدنګ، ترسره کېده.

کېدی (keday) ف. کېده، (اجزا، وقوع).

کیر (kir) جن. کپیر، نری شیدو وریجی.

کیرانه (kirānā) بنخ. م. پرچون شیان، پرچون مال.

کیرته (kerta) بنخ. م. د گندنې په څېر یوه گیاه ده چې پانې یې کلکې او تېرې دي.

کیرری (kirráy) نر. م. چینچار، کیری، کړی؛ یوه حشره ده چې جامه وهي.

کیرغه (kerǵā) بنخ. م. یو بوټی دی چې سپین گل کوي او بهنخ یې نری وي.

کیرکیرک (kirkirāk) نر. م. کب خورکه، یوه مرغی ده چې خوراک یې کب دی.

کیرندی (kerandáy) بنخ. م. تیپچه، کرکری، یوه آله ده چې د مسرزه په څېر اوازونه ترې ویاسي.

کیره (kéra) بنخ. م. یوه ونه ده چې سرې سرې داسې کوي او پانې نه لري.

کیری (keráy) نر. م. څوک چې د سیند له شگوزر بېلوي.

کیتنه (kita) ص. بنخ. م. وازه، خلاصه، وینه، د خولې یو صفت دی.

کپت (ket) نر. م. شهرازه؛ (۱) هغه دېوال چې د کلا د وره له مخې څخه راتا وپسېږي؛ (۲) تر کلا چاپېره دېوالونه.

کپتلی (ketaláy) بنخ. م. مرغانه، د چرگواو چرگانو کوتنی.

کپج (kej) ص. نر. م. (۱) کپژ، قبیج، کلک، هغه سابه چې کلک شي او له خوراکه وځي؛ (۲) نر. م. هغه پسرې چې کلک غښتل شوي وي.

کپجلی (kejäláy) نر. م. (۱) اسي، بخیل، ممسک، شوم؛ (۲) بد چلنده.

کپجم (kejám) نر. م. شاگوری، نمله، هغه لمشي چې د آس د زین لاندې اچول کېږي.

کپچ (keč) نر. م. د خامتا (بیستی) په څېر یو ډول اویدل شوی څادر.

کپچت (kečáŕ) ص. نر. م. دلیر عمر، کم عمره، کم سنه، دلیر عمر خاوند.

کپچری (kičráy) جن. وگ. کچری.

کپچیري (kičarí) جن. چکر، چکرې، چقرې، ختی.

کپچی (kicáy) ص. نر. م. وروکی، کمکی، کوچنی.

کپڅ (kec) نر. م. ډوری، قبر، گور، مریستون.

کپڅکنی (keckánay) نر. م. ص. قبر ایستونکی، گور کنونکی، قبر کن.

کپڅی (kecáy) بنخ. م. (۱) دوښمنی، کسبت، د نایانو د سامان څخه؛ (۲) څخوره، کیسه.

کپڅکه (kixaka) بنخ. م. کوشتوری، هغه هندوانه چې تر نورو وروسته پخه شي.

کپڅه (kixa) بنخ. م. خرماشي، خر میاسی، څرنگی غوماشه.

کیسه^(۱) (kisa) بنغ. م. (ج. کیسی) (۱) قصه، نکل، مواسه، ناول، داستان؛ (۲) له بدن خنجه و خیرې پاکولو وړه کڅوړه چې لاس ته اغوستل کېږي؛ (۳) (بیا) کڅوړه، خریطه، سیسټه، په نباتاتو او ژویو کې هر کڅوړه ډوله جوړښت؛ (۲) جیب.

کېسه^(۱) (kesā) بنغ. م. (۱) کودالی، کېی، کېنې؛ (۲) کېله، یو خوړه مېوه ده.

کیسه بر (kisabūr) ص. نر. م. گنډکې، گنډکې، څوک چې جېبونه وهي.

کیسی (kisāy) بنغ. م. ج. آره، اړې، کسی، اړونه، لغز، چیستان.

کېسی (kesāy) بنغ. م. وگ. کېشی.

کیسی (kaysi) نرم. ج. قیسی، خورمانی، یو ډول زرد الوډه، رنگ یې سپین او څه سوروالی لري.

کېش (kes) نرم. م. (ج. کېشونه) (۱) کچ، یو ډول سپنښین خادر دی؛ (۲) دین، مذهب؛ (۳) گروهه، عقیده؛ (۴) ایین؛ (۵) لاره.

کیش (kiš) صوت. نر. م. کیشه، کشې، کیشې، د چرگ او مرغیو د شرلو اولز.

کیشپ (kišāp) نرم. م. (ج. کیشپان) کشب، کیشو، کاسه گړپ، شمشتی، میچنی، شوتنی.

کیشک (kiškak) نرم. م. (۱) څار او تعقیب؛ (۲) پیره داري.

کیشکارل (kiškārāl) مص. مت. ښکارل، کشکارل ورتو کول، سپی توکول.

کیشکره (kiškāra) بنغ. م. (۱) کاغی غونډې یوه څره مرغی ده؛ (۲) کاغی، کگیړه، عکک؛ (۳) یوه مرغی ده، په دري کې یې خبرک بولي.

کیش کیش (kiškis) صوت. نر. م. د مرغیو او چرگانو د شرلو اواز.

کېری (kerāy) بنغ. م. (۱) د څرخ او ارابې څاره؛ (۲) هغه غلبیل یا ناره چې شکه او زړه سره بهلوي د شگړو زرو چانوونکی غلبیل.

کیري توب (kiritōb) نرم. م. له شگړو خنجه د زرو ایستلو (استخراج) کسب.

کېر (ker) نرم. م. (ج. کېرونه) (۱) شپول، پنډه غالی؛ (۲) وېره، اړه؛ (۳) منداوو، غابنور؛ (۴) فرشې دروازه او کرکی؛ (۵) کتار، چیل، لین.

کیر کیرچو (kirkičo) بنغ. م. (۱) تیرتیري، تله؛ (۲) سست، لړزانده، بې ثباته.

کېره (kerā) بنغ. م. (۱) کرېکی، کوته ډوله کندو چې له کرکو او لښتو خنجه جوړ شوی وي؛ (۲) پېکل، چجکی؛ (۳) پولکی، دوه بناخی مېخ چې پال پرې په کونده کې تینگوي.

کېره گی (keragāy) بنغ. م. اوار دایروي لوبنې چې له لښتو خنجه جوړېږي.

کېری (keray) بنغ. م. ج. خپلی، هغه خپلی چې له څرمنې او منج خنجه جوړېږي.

کېژ (kež) ص. نر. م. وگ. کچ (۱).

کېز (kiz) نرم. م. نازل شوی، اورېدلی، کېنې، کېنې.

کېز دل (kezdāl) مص. مت. ایښوول، کېښوول، کېښودل.

کېز دی (kezdāy) بنغ. م. ج. وگ. کېدی.

کېزلی (kezdāly) نرم. م. (۱) کېلی، رتلی؛ (۲) ذلیل، حقیر.

کېزه (kéza) ص. بنغ. م. وتره، وتره ځمکه، اړولو ته برابره ځمکه.

کېس (kes) نرم. م. پت، آب، عزت، ابرو.

کېسر (kaysūr) ص. نر. م. قیصر؛ (۱) تود سوره؛ (۲) هغه باروونکی څاروی چې خوله یې د هوا له امله وچه شي او بیا ناروغه شي.

کیشور (kišór) نر.م. یوډول ویبسته لرونکی او پت لرونکی چینجی دی.

کهنبت (kešt) نر.م. تینگلر، مقاومت.

کینبکری (kiškari) نر.ج. ۱. ازری، خشوزی؛ ۲. جزغولی، زریوکی، غغغولی.

کینبکل (keškál) مص.مت. وگ. کنبهکنبل

کینبودل (kešodál) مص.مت. کنبوول، اینبودل، اینوول.

کینبیه (kišá) بنج.م. بنینیه، هینداره، آینه، شیشه.

کینبی (kišáy) ص.نر.م. خصی.

کیغاچ (kiǵáč) نر.م. ۱. قیغاچ، نامستقیم، کور،

دخمکی بیوی کولو داسی طرز چې له یوه کونج

نه تر بل کونج پورې کار وشي؛ ۲. مج. اړي

کونکی، حاسد، مخالف.

کیف (kayf) نر.م. ۱. د کمیت مقابل، کیفیت؛

۲. خوند، لذت، خوښي؛ ۲. نشه، مستي.

کیفر (kayfár) نر.م. سزا، جزا، مکافات، د بنواو

بدوبدله.

کیفی (kayfi) ص.نب.نر.بنج.م.ج. دکمی مقابل؛

۱. ماهیتی، ماهیوی، کیفیت ته منسوب؛

۲. کیف لرونکی.

کیفیت (kayfiyat) نر.م. ۱. خرنگوالی، دیوه شی

صفت، حالت، اوڅنگه والی؛ ۲. کیف.

کیفیتی (kayfiyati) نر.بنج.م. ۱. د کیفیت، کیفی؛

۲. جنجالی، کیفیت لرونکی.

کپک (kek) نر.م. (ج. کپکونه) (بنج.) یوډول

خواره دي.

کیکار (kikár) جن. ۱. ککر، گبین، شات؛

۲. دومبکی.

کیکته (kikáta) بنج.م. یوډول لزه ده.

کپکتیس (kektás) نر.م. کاکتوس؛ وگ. زقوم.

کیکر (kikór) نر.م. ۱. یوه ونه ده چې پانې یې څیړي

دي؛ ۲. یوډول بیکلی کورنی چرگ دی.

کیکورای (kikóray) نر.م. ۱. ککوری، کوچنی

ډوډی، وړه ډوډی؛ ۲. وگ. ریکات.

کیل (kil) نر.م. (ج. کیلونه) سپر، کیله، کرک، د

بیوی کرښه.

کپل (kel) نر.م. ۱. راز، نیاز؛ ۲. لویه، مشغولا.

کپلک (kelák) نر.م. ۱. پنبندی، څولانه، د آند

پنې پری؛ ۲. د تپکې تسمه.

کیلک (kilák) نر.م. کیلیک، ژغندی، جغلندی،

ژغوندی، زغلندی، جغلندی.

کپلو (k(i,e)l) ت.ت. یو ترند توک دی چې په

میتریک سیستم کې کارېږي او د «یوزر» مانا

لري، لکه د کیلوگرام، کیلووات،... په کلیمو کې.

کپلوگرام (k(e,i)logram) نر.م. د کتلې اوزن یو

واحد دی چې له زرو گرامو سره مساوي دی.

کپلول (kelawál) مص.مت. ۱. د حبوباتو سرسر

کول؛ ۲. د غلې او حبوباتو خپ وهل.

کپلومتر (kelomítar) نر.م. کیلومتر؛ د واټن

یا طول یو واحد دی چې له ۱۰۰۰ مترو سره

مساوي کېږي.

کپلووات (kelowát) نر.م. کپله وات، د برقي قوې

یو واحد دی چې له ۱۰۰۰ واتو سره مساوي

کېږي.

کیله (kíla) بنج.م. ۱. وگ. کیل؛ ۲. د کنبت هغه

څمکه چې نژدې ۴۰ جریبه کېږي.

کپله (kelá) بنج.م. ۱. یوډول خوږه مېوه ده؛

۲. چونی، کلکه او مضبوطه نظامي کلا.

کپلی (keláy) نر.م. مېخک، د پنې، مېخ، د پنبې

په پوتکې کې کلک ځای.

کهناستون (kenāstūn) نر.م. کهناستنه، ناستنه،
کهنستنه، کهناستنه.

کهناره (kenāwā) ف. کهناره، کهناره.

کیندل (kindāl) مص. مت. کینل، کندل، کنودل،
کنستل.

کیندی (kindāy) بښ.م. قالب، چوکاټ.

کینکه (kināka) بښ.م. کنه، کني، د سپړې تخم
اوبچی.

کینگاري (kingāri) بښ.ج. وگ. کونگاري.

کینگری (kingrāy) بښ.م. کار، کرپر، میده
کانی، جغل.

کینل (kināl) مص. مت. کیندل، کنستل، کنودل
کندل.

کینودی (kinōday) نر.م. سورنگ، سرنگ، اورد
نقب.

کینول (kenawāl) مص. مت. وگ. کینپول.

کینه (kinā) بښ.م. (ج. کینی) (۱) دینمني، عداوت؛
(۲) کرکه، نفرت، تنفر؛ (۳) غچ، بدله، انتقام؛
(۴) رخه.

کینه گر (kinagār) ص. نر.م. ج. کینه توز، کینه
کش، کینه کوونکی، د کینې خاوند.

کین (kin) ص. نر.م. ج. چپ، گڅ، گڅی، د بڼې
ضد.

کین گرز (kingārz) نر.م. (عس.) کین گرخ، یوه
قومانده ده چې دهغې په ورکولو سره عسکر
خپل کین لورته د ۹۰ درجو په اندازه گرځي.

کیني (kināy) ص. نر.م. (۱) گڅی، چپی، کین
لاستی؛ (۲) نر.م. یو ډول سارانۍ نبات دی.

کېواته (kewāta) نر.ج. (۱) کنبواته، کېوته،
گېرېده؛ (۲) کوزېده، کنبته کېه (له موټر، اس
یا...).

کېمپ (kemp) نر.م. (ج. کېمپونه) وگ. کېمپ.

کیمخ (kimux) نر.م. کېمخت، ساغرې څرمن، تنجه
څرمن، یو ډول پخه او دانه داره څرمنه.

کیمخت (kimūxt) نر.م. وگ. کیمخ.

کېمره (kemrā) بښ.م. (ج. کېمرې) کامره، کمره،
یوه اله ده چې انځورونه پرې اخیستل کېږي.

کېمنډل (kemandāl) مص. مت. وگ. کنبمنډل.

کېمه (kema) بښ.م. دبه، د تورو تېلو لوبڼی چې له
څرمنې څخه جوړ شوی وي، له گانې څخه

تېل پرې را اخیستل کېږي او په نورو لوبڼو
کې اچول کېږي.

کېمیا (kemyā) بښ.م. (۱) کېمیا، شیمی، هغه
پوهنه چې د مادي له ترکیب، جوړښت،

خواصو او تعاملاتو څخه پېژني؛ (۲) گډون،
اختلاط.

کېمیا بوتی (kemyābūtay) نر.م. (۱) د کېمیا
بوتی؛ (۲) د ناویاته والي کنایه.

کېمیا پوه (kemyāpōh) ص. نب. نر.م. کېمست، د
کېمیا متخصص، درمل جوړوونکی، کېمیاگر.

کېمیاگر (kemyāgar) نر.م. (۱) اېلکمیست، هغه
څوک چې د سرورزو لټون او دارزانو فلزاتو

څخه یې د طلا د جوړولو په لاره کې خپل ژوند
وقف کړی وي؛ (۲) کېمیا پوه.

کېمیاوي (kemyāwī) ص. نب. نر.م. بښ.م.
کېمیکل؛ (۱) په کېمیا اړوند؛ (۲) نر.م. بښ.م.

جن. هره هغه ماده چې د یوې کېمیایي عملیې
په وسيله لاس ته راغلي وي یا په داسې عملیه

کې کارېږي.
کین (kin) نر.م. کینه، بغض، ځیل، حسد.

کهناستل (kenāstōl) مص. ل. کنبناستل،
کنبستل.

پوستکی جوړوي.
 کپول (kəwəl) نر.م. د یو ډول گل نوم دی.
 کپون (keun) نر.م. ج. کپونونه) میتی، کپونگی،
 لکه د تسکورې په څېر د تیرو او بوتو ویستلو
 یوه آله ده.
 کپونگی (keungay) ص. نر.م. د کپون مصفر،
 وگ. کپون.
 کیهان (kayhān) نر.م. ۱) جهان، نړی، دنیا؛
 ۲) روزگار؛ ۳) فضا، هوا.
 کیسی (kayāy) نر.م. کیسی؛ ۱) کرکی، نی (قلم)؛
 ۲) دوره، نی.

کیوار (kiwār) نر.م. کولپ، قلف، قفل، جنډره.
 کیویبزم (kyūbīzam) نر.م. (نق.) کویبزم، د
 عصري نقاشی یو مکتب دی چې د طبیعت د
 ریالستیک څرگندون پرځای په انځور وکې له
 هندسي کرښو، مکعبو او داسې نورو مجردو
 او ذهني شکلو څخه کار اخلي او سیوری له
 منځه وړي.
 کپوتل (kewatāl) مص. مت. ۱) کښپوتل،
 گړېدل، اخته کېدل؛ ۲) راکوزېدل.
 کیوتین (kyūtīn) جن. (پو.) موم وزمه ماده ده
 چې د سیلیولوس په گډون د ډېرو نباتاتو

گ

گات (gāt) نر.م. دینتو الفبی خلورد پرشم توری چې
 ابجدی ارزښت یې «۲۰» دی.

گابژ (gābāž) نر.م. ج. گابژونه، خوفناک، وپروونکی،
 ډاروونکی.

گاپه (gāpa) ښځ.م. ج. گاپې، دوغل، کنده،
 خرخوری، خارخوری.

گات (gāt) نر.م. ج. گاتونه، محصول، تیکس.

گاتری (gātrāy) ښځ.م. ج. گاتری، لور، یو
 ډول لوردی چې د اړې په څېر غاښسونه
 لري.

گاتریار (gātrāyār) فا.نر.م. د آسونو لپاره زین
 جوړوونکی.

گاتل (gātāl) مص.مت. ژولول، تپي کول،
 زخمی کول، گواتل.

گاتمونی (gātmūny) نر.م. ج. گاتمونی،
 گتموسی، اور لرونی، شکروه، د اور لولولگر.

گات (gāt) سر.م. ۱. محصول، چونگی: ۲. گت،
 غټ کانی: ۳. خوکیدار، پېره دار.

گاتیری (gātrāy) ښځ.م. ج. پندوگو، پنده کی،
 گاتلی، غوته، گنده، گپدی، گالی، بندل.

گاتلی (gātlāy) ښځ.م. ج. غوته، گنده، پنده کی،
 گپدی.

گاته (gāta) ښځ.م. ج. گاتې، ۱. تینگ مایع شی،
 ۲. په ویا له کی د اوبو کمېدنه: ۳. نیمگرتیا،
 کمی: ۴. گواته، د څپیاکو ډېری.

گاتې (gātāy) نر.م. ج. گاتې، ۱. گات ټولوونکی،
 محصول ټولوونکی، عشر اخیستونکی،
 تحصیلدار: ۲. د سترگو ککو، د سترگو نور
 و سپین.

گاتې (gātāy) نر.ج. ۱. واړه کانی: ۲. د گاتې جمع،
 د سترگو تور و سپین.

گاتې (gātāy) ښځ.م. ج. گتې، د چلم گتې.

گاتې (gātāy) نر.م. ۱. محصول، چونگی: ۲. گت،
 غټ کانی: ۳. خوکیدار، پېره دار.

گاتیری (gātrāy) ښځ.م. ج. پندوگو، پنده کی،
 گاتلی، غوته، گنده، گپدی، گالی، بندل.

گاتلی (gātlāy) ښځ.م. ج. غوته، گنده، پنده کی،
 گپدی.

گاته (gāta) ښځ.م. ج. گاتې، ۱. تینگ مایع شی،
 ۲. په ویا له کی د اوبو کمېدنه: ۳. نیمگرتیا،
 کمی: ۴. گواته، د څپیاکو ډېری.

گاتې (gātāy) نر.م. ج. گاتې، ۱. گات ټولوونکی،
 محصول ټولوونکی، عشر اخیستونکی،
 تحصیلدار: ۲. د سترگو ککو، د سترگو نور
 و سپین.

گاتې (gātāy) نر.ج. ۱. واړه کانی: ۲. د گاتې جمع،
 د سترگو تور و سپین.

گاتې (gātāy) ښځ.م. ج. گتې، د چلم گتې.

گاجره (gājára) بنج. م. (ج. گاجرې) گازره، زردکه.
 گاج (gāč) نر. م. (ج. گاجونه) نازک یا نری توکرا،
 یو ډول نازکه وړبښمینه توپه، گاجی.
 گاجی (gāčáy) نر. م. (ج. گاجی) شپولغالی،
 پنډغالی، شپول، د رمې پنډولو ځای.
 گاخ (gāc) نر. م. (ج. گال، غوښت، یو ډول وړې وړې
 داني دي چې له انسانانو پرته د مرغانو خوراک
 هم دی.
 گادر (gādár) ص. نر. م. (ج. گادران) بې عقله،
 ناپوه، نادان.
 گادر (gādár) نر. م. (ج. گادرونه) د اوسپنې تیریا
 بش.
 گادی^۱ (gādáy) بنج. م. (ج. بگی، تانگه.
 گادی^۲ (gādáy) بنج. م. (ج. ډبر، سومبی، کونه.
 گادی (gādáy) نر. م. (ج. گادی) موتر، گاری، د
 سپرلیو یا سامان آلاتو د ورو راوړو یوه وسیله
 لکه موتر، لاری او...
 گادی بول (gādáyhól) نر. م. موخی، پیتو، له
 تیکرې نه جوړه شوې موخی چې کوچنیان
 ورباندې لوبې کوي.
 گادی پلور (gādiplór) نر. م. گادی پلورنه، گادی
 پلورنځی، موتر پلورنځی، موتر پلورنه.
 گادی پلوری (gādiplóray) ص. نر. م.
 (ج. گادی پلوری) گادی پلورونکی، موتر
 خرڅوونکی، موتر فروش.
 گادی چلوونکی (gādayčalawūnkay) ف. نر. م.
 وگ. گادیوان.
 گادی پسر (gādeř) نر. م. گادیل، گادیله، دغمو، جوارو
 له گډو شویو اوړو نه پخه شوې گډوله ډوډی.
 گادی پنی (gādenáy) بنج. م. (ج. گادی، گبراری، د
 کوچنیار د لویو یوه آله چې رغول کېږي.

گادی والا (gādaywāla) نر. م. (۱) د گادی خاوند؛
 (۲) گادیوان، گادی چلوونکی.

گادیوان (gādiwān) ص. نر. م. د گادی چلوونکی،
 گادی والا، بگی والا.

گار (gār) نر. م. (ج. گارونه) (۱) تاوان، نقصان؛
 (۲) ص. وړان و بجاړ، ضایع، توی؛ (۳) لاحق.

گارډ (gārđ) نر. م. ساتندوی، ساتندویان، گارد،
 د چارواکو د ژغورنې یا ساتنې ټولې.

گارکی (gārkaý) بنج. م. بې نظمه او وړوکی کور،
 کورگی.

گارنیزون (gārnizūn) نر. م. (ج. گانیزونونه) چونی،
 د ښار د امنیت ساتنې لپاره پوځي کلا.

گارو (gārū) نر. م. یوښه بوی والا بوتی دی چې
 سپین گل کوي.

گارول (gārawál) مص. مت. تاوانول، نقصان
 کول، گارونگ، گارونه.

گاره (gāra) بنج. م. (ج. گارې) (۱) د گنودېری چې
 تر خاورو لاندې پته کړی شوې وي. (۲) سمخه،
 په غره کې طبیعي غار؛ (۳) شگلنه او کانیزه
 ځمکه.

گارې (gāre) ص. ج. شلېدلې، ټوټې ټوټې، رنجې
 رنجې، خیرې پیرې، گارې بگارې، گارې وارې.

گارېدل (gāredál) مص. ل. تاوانېدل، نقصانېدل،
 بې فایدهې خرڅ کېدل، گارېدنه، گارېده.

گارې گریټې (gāregrite) ص. ج. وگ. گارې.
 گارې وارې (gārewāre) ص. ج. ټوټه، ټوټه،
 گارې بگارې، شلېدلې.

گار (gār) ص. نر. م. (۱) گډوډ، وړان و بجاړ، رنگ؛
 (۲) نر. م. کار، کانیزه ځمکه، ډبرین، تراره.

گارېوزه (gārǔza) بنج. م. (ج. گارېوزې) گمگوزه،
 گامگوزه، گارگوزه، له یخنی رچېدنه.

گار کوزی (gārkūzāy) نر.م. گار بوزی، گورزی،
نینگاری، گارگوزی.

گارگوتی (gārgūtay) ص.نر.م.ج. گونجی گونجی
وینته، گورگوتی، گالگوتی، ارگوتی.

گارگونهدل (gārgūnedā) مص.ل. وینته
گونجی گونجی کهدل، گالگوتی کهدل.

گارل (gārā) مص.مت. گدودول، ورائول، وینجارول.

گارہ (gāra) بنسخ.م. (ج. گاری) ۱) دستو بیخ
؛ ۲) ازی، ۳) مورگه؛ ۳) پندغالی، شپول،

گاش، گاجی، خوشته وچه مہوہ، چہ د خوراک
لپارہ وچه شوہ وی.

گاری (gāray) بنسخ.م.ج. د سپرلیو یا نورو سامان
آلاتو دورلوبگی.

گار یال (gāryāl) نر.م. (ج. گاریالونہ) دہوالی
ساعت، لویہ گری چہ دہوال ته خوردہبری.

گارین (gārin) ص.نر.ج. کانیز، شگلن، د کانو
اوشگو.

گاز (gāz) نر.م. (۱) غاز؛ ۲) بیاتی، قیچی.

گاش (gās) نر.م. وگ. گارہ.

گابن (gāṣ) نر.م. وگ. غابن.

گاک (gāk) نر.م. گاکي، لاکي، بیپاری.

گامگ (gāg) نر.م. چینه، رود، ویالہ.

گاگرہ (gāgrā) بنسخ.م. (۱) کلکہ باجری، سرہ نینتی
کانی؛ ۲) نر.م. یودول کوتبرہ.

گاگریہ (gāgryā) ص.نسخ.م. د گاگری، کومہ
خمکہ چہ سرہ نینتی تیوی ولری.

گاگر (gāgar) ص.نر.م. چاغ او خورب سری، دہو
صفتہ سری.

گاگرہ (gāgāra) بنسخ.م. (ج. گاگری) ۱) دکوچنیانو
پہ خولہ پنخہ خبرہ؛ ۲) ازہ پنخہ بنسخہ.

گاگہ (gāga) بنسخ.م. (ج. گاگی) ناوہ، پرنالہ.

گاگی (gāgāy) نر.م. شروی، شہرہ، وپروونکی چہ
پہ کرونو کپ د سرغانو او خناورد وپرولو
لپارہ درول گہری.

گاگی (gāgāy) بنسخ.م. پہ گاگی پورہ ارونہ.
وگ. گاگی.

گاگیر (gāgir) نر.م. (۱) بی پروا؛ ۲) وارخطا، سرہوا
کاواک، سرایلہ.

گاگیرتوب (gāgirtób) نر.م. بی پروایی،
گاگیرتیا.

گاگیرول (gāgirawāl) مص.مت. بی پروا
کول، هواگیرول.

گاگیرہ (gāgirā) بنسخ.م. بی پروا، وارخطا، سرہوا،
هفہ چرگہ چہ ترهگیو اچولو وروسستہ نورہ
پرخی نہ کنینہی.

گاگیر بدل (gāgiredāl) مص.ل. بی پروا کهدل،
هواگیر بدل.

گاگہری (gāgēray) ص.نر.م. (۱) کم عقل؛
۲) چتیاوت ویونکی؛ ۳) خیرن سری.

گاگہرنہ (gāgērāna) ص.نسخ.م. چتہلہ او خیرنہ،
مردار خورہ بنسخہ.

گاگہل (gāgēl) نر.م. انگار، سور اور.

گالکوتی (gālkūtay) نر.م. وگ. گارگوتی.

گال (gālā) مص.مت. (۱) زغمل؛ ۲) ساتل،
محفوظول؛ ۳) سرتہ رسول، خلاصول.

گالی گہتی (gālegéte) بنسخ.م. ویتہ چیتہ، ناز
اونخری، گالی گیچی.

گالی گیچی (gālegéce) بنسخ.م. ناز اونخری.

گالی (gāly) بنسخ.م. وگ. گاتری.

گام (gām) نر.م. (ج. گامہ، گامونہ) ۱) قدم، لہ
یوہ قدمہ تر بل قدمہ فاصلہ؛ ۲) مج. اندازہ؛

۳) تہریدل.

گام پر گام (gāmpərgām) ق.نر.م. پرلپسي، پلڙه
پر پلڙه، قدم پر قدم.

گامور (gāmawár) ص.نر.م. د اوردو قدمو خاوند،
لوی لوی گامونه اخیستونکی.

گامول (gāmawál) مص.مت. اندازه کول، په
قدمونو اندازه کول، گامونه.

گامېدل (gāmedál) مص.ل. په قدمونو ځمکه
اندازه کېدل، کچ کېدل، گامېدنه.

گامېښه (gāmeṣa) بنځ.م. وگ. مېښه.

گان (gān) ص.نر.م. (۱) لایق، موزون؛ (۲) لاحقده
چې د ځینو مذکرو نومونو په پای کې راځي او
جمع جوړوي، لکه: آلو- آلوگان.

گانټو (gāntū) نر.م. کوره، یوډول کوره.

گانټه (ganṭa) بنځ.م. گېټه، ساعت، ګری.

گانچه (gāncā) بنځ.م. یوډول نېشه یي څیز، چې
څښل کېږي.

گانده (gānda) ص. گهاند، گهنده، سبا، راتلونکی
وخت، آینده زمانه، مستقبل.

گاندي (gāndāy) بنځ.م. (۱) د گانې یا ارهټ میل
چې غوایان یې گرځوي؛ (۲) یوډول گانه.

گانډو (gāndū) نر.م. کوني، کونه ورکونکی، مفعول.

گانډوله (gāndūla) بنځ.م. د پښو په سر د ناستې
طریقه.

گانډولی (gāndōlay) نر.م. گنډولی، کمیس،
ګندی.

گانډه (gānda) بنځ.م. (ج. گانډې) (۱) پرتو غاښ؛
(۲) غټ پنده کې، گنده؛ (۳) یوډول پسرول.

گانډی (gāndāy) بنځ.م. ج. د شاتو د مچيو ځاله.

گانډی (gānday) نر.م. ورځ، بند، تړه.

گانډیاله (gāndyāla) بنځ.م. (ج. گانډیالې)
وگ. گنډیاله.

گانډېل (gāndél) نر.م. (۱) غنډلی، د شرمو سابه؛
(۲) هغه پیاز چې تخم لپاره پرېښودل کېږي.

گانزه (gānza) بنځ.م. د لاس څلورمه گوته، هغه
گوته چې گونسی وراغوستل کېږي.

گانګر (gānkār) نر.م. گانګر، دایره، حلقه،
شپول.

گانګوره (gāngūra) ص. بنځ.م. (ج. گانګورې)
تړتړی، هغه خبره چې په نښتې ژبه وکړي شي،
تړتړه.

گانګوری (gāngūray) ص.نر.م. تړتړی، تټری،
هغه څوک چې نښتې خبرې کوي.

گانه (gāna) بنځ.م. (ج. گانې) لویه، سندر، په
ترنم سره د شعرونو ویل.

گانې (gānāy) بنځ.م. ج. د گونګرو گانو پټی
چې د څارویو په غاړه کې اچول کېږي.

گانې (gānī) نر.م. د آسمان تر څلورمې برخې د لمر
جګېدل.

گانېل (gānāl) مص.مت. پسرول، گانه وراچول،
سینګارول، جوړول.

گانېه (gānā) بنځ.م. (ج. گانې) (۱) پسرول، کالی؛
(۲) ګرو.

گانېه چې (gānācī) ص.نر.م. هغه څوک چې د چا
ځمکه په گانه واخلي.

گانېه وال (gānawāl) ص.نر.م. ګروي دار.

گانېه وړی (gānawāray) ص.نر.م. گانې والا،
ګروي والا.

گانېه ییز (gānayíz) ص.نر.م. گانه شوی، ګرو
شوی لکه کور.

گانېه ییزه (gānayíza) ص. بنځ.م. (ج. گانه ییزې)
گانېه شوې، ګرو شوې لکه ځمکه...

گانې (gānāy) بنځ.م. ج. د تېلو یا ګنیو کارخونه.

گاهو (gāhū) ص. نر. م. پاده وان، شپون.
 گاهي (gāhay) نر. م. ژور زخم، ژورتپ.
 گای (gāy) نر. م. ژمنه، لوز، قول، وعده.
 گایل (gāyāl) نر. م. ۱) تپي، ژوسل، زخمي؛
 ۲) مص. زخمي کول، کهلول، خورول.
 گاییدل (gāyedāl) مص. ل. خبري کول.
 گب (gab) نر. م. ۱) غت، خورب؛ ۲) سور و سپين؛
 ۳) په گهده بچی.
 گبر (gābar) نر. م. ۱) اور لمانخونکی؛ ۲) مع.
 کافر.
 گبری (gābray) نر. م. ترهبدلی، اوتر، وارخطا.
 گبری (gabrāy) نر. م. گهتس، د جرابوبند.
 گبره (gabrā) نر. م. غته گته، د کاني پلنه تخته
 چې د پورته کېدو وړ وي.
 گبري (gabṛī) نر. م. وگ. گنی.
 گبن (gabān) نر. م. حمل، بار، بچی.
 گبنی (gabānāy) نر. م. ۱) حامله، بلاربه؛
 ۲) ریردېدنه، گرمېدنه، ترېدنه.
 گبنی (gabānc) نر. م. ج. بگنې، دیوی غرنی ونې
 د مېوي نوم دی چې کروړې ته ورته ده.
 گبه (gaba) نر. م. ۱) وگ. گبره؛ ۲) یوه تیره ده چې
 کوچنیان یې د لویې په وخت کې په لرگي وهي.
 گبین (gabīn) نر. م. عسل، گینه، انگین.
 گبین ژاوله (gabīnžāwla) نر. م. موم، د شاتو
 پاتې شوني.
 گبین وړی (gabīnwāzay) نر. م. د گبینو چک یا
 تمبکه، د گبینو گگ، گبین پیاخه.
 گبینی (gabīnay) نر. م. وگ. گبین وړی.
 گپ (gap) نر. م. ۱) په وریخو کې لاره؛ ۲) توکه،
 گپه، گپ شپ، توکه تکاله؛ ۳) غته مری.
 گپاگپ (gapāgāp) نر. م. ژر ژر خورنه.

گانی مار (gānāymār) ص. نر. م. گانی مار، د
 گانی مزدور کار، گانی وال.
 گانی وال (gānāywāl) ص. نر. م. د گانی خاوند،
 گانی لرونکی مری.
 گاوچو (gāwčū) نر. م. هغه ترنگر چې د زنبیل
 غوندي دوو خواوو ته لرگي ولري.
 گاور (gāwār) نر. م. قهر، غوسه، غضب.
 گاوز (gāwāz) نر. م. (ج. گاوزونه) غرشه، یو ډول
 غرنی حیوان چې لوی لوی بنکرونه لري.
 گاوسره (gāwsāra) نر. م. وگ. گاولی.
 گاوشاره (gāwsāra) نر. م. یوه ډول مرغی ده.
 گاوله (gāwla) نر. م. (ج. گاولی) بوتان، پایزار،
 یو ډول بوتان چې کوچیان یې اغوندي.
 گاولی (gāwlay) نر. م. ۱) گاوله؛ ۲) گاوسره؛
 ۳) واسکت.
 گاومېن (gāwmeṣ) نر. م. سندا، د مېنې نرینه.
 گاوپ (gāwāp) نر. م. د بنخو گدا او سرود.
 گاوندی (gāwandāy) نر. م. همسایه، کوخه شریک،
 خواته اوسېدونکی.
 گاوندیتوب (gāwandtōb) نر. م. گاوندیتوب،
 په یوه چم کې نهردي نهردي سره اوسېدنه.
 گاونه (gāwpa) نر. م. هغه لرگینه پاره چې په
 گانی کې گوره پرې لړل کېږي.
 گاووکي (gāwūkay) نر. م. د بنخو د پېکي یو
 ډول اویدل یا جوړول.
 گاوه (gāwū) نر. م. لاون، کپور، تودې کې شوملې.
 گاوپز (gāwēz) نر. م. غته بېدی، غته سپینته.
 گاھر (gāhār) نر. م. پاده، گورم، گوار.
 گاهک (gāhāk) نر. م. ۱) گواښنده، گواښونکی؛
 ۲) پېرونکی، اخېستونکی.
 گاهنامه (gāhnāmā) نر. م. کلیز، جنتری.

گتسي (gati) نر. م. ج. ۱) هغه زړوکی چې سيني په کې پټي وي؛ ۲) بوجگی.

گت (gaṭ) نر. م. ۱) غټ کاني، کنده، گوسه؛ ۲) توره ورېخ؛ ۳) د دېوال کنج؛ ۲) تر واده يوه يا دوه ورځې مخکې د جلي د پلار کره د ناستې ځای.

گتکي (gaṭkay) نر. م. ۱) وگ. گت؛ ۲) زړی، منده، د مېوي تخم.

گتکي (gaṭkay) بنځ. م. گيتی، جغل، واړه کاني. گنل (gaṭal) مص. مت. ۱) گټه موندل، گټه کول؛ ۲) غج اخيستل؛ ۳) په مقابله کې بريالي کېدل.

گتلي (gaṭlay) بنځ. م. گنده، غوته، پنډه کی. گتندوی (gaṭandoy) فا. نر. م. گټه کوونکی، گتمن.

گتن (gaṭan) نر. م. وگ. گتل. گتنگوی (gaṭangōy) فا. نر. م. غم خوار، فرياد رس، هغه څوک چې په بده ورځ لاس نيوی کوي.

گتینه (gaṭina) بنځ. م. گټه کول. گتور (gaṭawār) ص. نر. م. فايده من، مفيد. گتونکی (gaṭūnkay) نر. م. ۱) گتندوی، گټه کوونکی، بريالی، سوښمن.

گټه (gaṭa) بنځ. ج. ۱) سود، نفع، حاصل؛ ۲) کاني؛ ۳) غټه گوته.

گټه (gaṭa) بنځ. م. ۱) گردنی؛ ۲) د لسو کارنوسو شمېره.

گټه من (gaṭamān) ص. نر. م. گتمن، گتور. گټه وټه (gaṭawāla) بنځ. م. گټه خټه، گټه پچه، نفع، فايده.

گټيالي (gaṭyālay) نر. م. وگ. گتور؛ گتونکی. گټی رنگ (gaṭayrang) نر. م. ۱) آسماني رنگ؛ ۲) د آبي رنگو سترگو خاوند.

گپاله (gapāla) بنځ. م. غټه مړی خورنه. گپاوو (gapāwū) ص. نر. م. ډېرې خبرې کوونکی، گپي، کړنو.

گپو شپو (gapaṣṣapaṣ) نر. م. کپو سپو، گډې وډې خبرې، اېلتې.

گپن (gapan) نر. م. يو ډول توپ.

گپندی (gapanday) بنځ. م. يو ډول توپ.

گپن (gapan) نر. م. ۱) ناکاره؛ ۲) خورين.

گپو (gapū) ص. نر. م. ۱) کړنو، قرتو، چې يوازې خبرې کوي؛ ۲) وگ. گپي.

گپه (gapa) بنځ. م. ۱) غټه مړی؛ ۲) لنده خاوره؛ ۳) لوته، چم؛ ۴) وړوکی کمر؛ ۵) توکه تکاله.

گپ گپه (gapgap) بنځ. م. کنده، غونډاری، چم. گپي (gapi) ص. نر. م. ۱) ملندي، مزاقی، توکي؛ ۲) جلب، تر سېری، ملونه، واگه؛ ۳) پېزوان، د مال د پوزې پېزوان، مار.

گپي (gapay) نر. م. ۱) کين لاسی، چپي؛ ۲) هغه پړی چې د واگو پر ځای کارېږي.

گتاوه (gatawā) بنځ. م. ارداو، بتاو، د څارویو خوراکه چې له بوسو سره نورې دانې گډې شي.

گتکه (gatkā) بنځ. م. ۱) هنر، مهارت؛ ۲) دوکه، چل؛ ۳) د چاد وژلو سلا؛ ۴) قلعي.

گتکه بازي (gatkabāzi) بنځ. م. دوکه بازي، غولونه، دوکه کونه.

گتگتي (gatgutay) ص. نر. م. بدنام، سپک شوی.

گتکي (gatkiy) نر. م. يو ډول توپ لويه. گتلكه (gatlaka) بنځ. م. ۱) پھلتوب، ښايسته جلی؛ ۲) هغه جلی چې په بدو کې ورکول کېږي.

گتلی (gatlay) بنځ. م. ۱) يو ډول پلن سپېره بوتی دی؛ ۲) يو ډول پني يا موچنې دي.

گچول (gačūl) ص. نر. م. آواره گرد، بی فایده
گر عهدونکی، وزگار، ولگرد.

گج (gaj) نر. م. میده شوی، میده، تکهدلی.

گجاری (gajāri) نر. ج. ۱ (نسوار؛ ۲) گیزیاری.

گجموختی (gajmūjāy) ص. نر. م. گشموزی، هغه

سری چی د زده راز چاته نه بنکاره کوی، گونج.

گجموزی (gajmūzay) نر. م. دشرومبو پرسرهغه

کوچ چی لاتول شوی نه وی.

گج (gac) نر. م. کین، چپ.

گجه (gaca) بنج. م. گوشه، دیکه، تپله، گسه.

گشه (gāca) بنج. م. د منخوی او کچی ترمنخ گوته،

خلورمه گوته، لاکوکره.

گشی (gācay) نر. م. کین لاسی، چپی، چپ لاسی.

گد (gad) نر. م. سوال، خواست.

گدا (gada) ص. نر. م. چرگر، سوالگر، دروېزگر.

گدا توب (gadātob) نر. م. گدایی توب، ملنگی،

سوال کونه، گداگری، گدایی.

گداز (godāz) نر. م. سوز، سول، ویلبدنه.

گدام (godām) نر. م. وگ، گودام.

گدام دار (godāmdār) ص. نر. م. د گدام واکدار،

د گدام خاوند.

گدانه (gadāna) ص. بنج. م. وگ، گدا.

گذره (godara) بنج. م. لاری، داگه، دستک، برود.

گذری (godray) بنج. م. ۱) کندری، د فقیرانو یو

اورد خادردی؛ ۲) البم، البوم.

گدگوم (gadgod) نر. م. ۱) لرزگرز، نوی زرد؛

۲) دېگ شریک، گد؛ ۳) میج، کس ناکس.

گدله (gadāla) بنج. م. کند، زده جامه، گنج.

گدلی (gadlāy) بنج. م. کرتی، چپنه.

گدم (gadām) نر. م. ۱) یو دول دماغی ناروغی؛

۲) د سکتی ناروغی؛ ۳) مبرگی.

گتیر (gajir) ص. نر. م. د غره کولچ، تاوراتاو.

گتین (gajin) نر. م. د گتو او تیروهای.

گتینه (gajina) بنج. م. گتې لرونکې شمکه،

تیرنه شمکه.

گج (gaj) نر. م. یو سارانی بوتی دی چی له ولپو شخه

بی پری جوړوی.

گجات (gajāt) نر. م. پاسو، شوم، بخیل.

گجاتی (gajāti) بنج. م. بخیلی، شومتوب.

گجره (gajara) بنج. م. (ج. گجرې) د بنغود

لاسونود سرو یا سپینوزرو بنگری، گجری.

گجری (gajray) بنج. م. وگ، گجره.

گج گول (gajgól) نر. م. وگ، گج وگول.

گجوله (gajawála) بنج. م. یو دول دوا ده چی له

اورشونه جوړی.

گجولی (gajoláy) بنج. م. کچی، کیده وده.

گجوی (gajway) نر. م. د بوتو شیدی.

گجوینه (gajwina) بنج. م. د اورشواو د غنمود

گهوه واورو دوی، گهوله، ارگجه.

گجه (gaja) بنج. م. ۱) د شفتالوزی؛ ۲) د بهدیو

یو دول لویه، د گیتو لویه.

گج (gac) نر. م. ۱) سپینونه؛ ۲) ملهم؛ ۳) یو دول

سپینه معدنی خاوره ده؛ ۴) د تگ په وخت کې

له سینې سره د اوین د مت لگېدل.

گج بتی (gačbaťay) بنج. م. د گج د پخولو بتی.

گچگر (gačgar) ص. نر. م. ۱) رنگو، ختگر، د

گچ کار کونکی؛ ۲) گلکار، معمار.

گچل (gačá) مص. مت. گچ ورکول، سپینول.

گچ خای (gačjāy) نب. د گچ معدن.

گچنه (gačóna) بنج. م. وگ، گچل.

گچ وگول (gačugól) نر. م. حیران دریان، اریان

دریان، هسپن پینن.

گدوتوب (gadtoḅ) نر.م. سره گدېدنه، گدېنت، گدون، گده، گدتيا.

گدېر (gaḍār) نر.م. کورنی سپی.

گدېری (gaḍarāy) نر.م. کورنی چرگ، خسک چرگ.

گدېرک (gaḍrāk) نر.م. وگ، شاتینگه.

گدسوله ییز ژوند (gaḍsolayizžwand) نر.م. په سوله کې گد ژوند، یو تر بله د سولې ژوند.

گدکه (gaḍka) بنځ.م. تاپوره، تاپوره.

گدکی (gaḍkay) نر.م. د کوچنیانو پای روک.

گدگاډېر (gaḍgāder) نر.م. گاډېره، گدگاډېره، ارگجه، انجرینجی، سره گد کړی شوي.

گدگدک (gaḍgḍak) نر.م. وگ، چینلری.

گدگول (gaḍgól) نر.م. اوگ، گدبول؛ ۲) د یو تریو خوندي بوتی مېوه.

گدگل (gaḍál) نر.م. ۱) د شولو په پتی کې په غوایانو سره د منداوو گرځول؛ ۲) په غوایي سره ختی پخول.

گدگله (gaḍála) بنځ.م. گدلی، د اوریشو او غنموله گدو اوو څخه پخه شوې ډوډی.

گدگلی (gaḍálay) نر.م. اوگ، گدله؛ ۲) د جوارو ډوډی، سوکرک.

گدگلی ایبنونی (gaḍálaylišūnay) نر.م. مرکب مسند (خبر)، تریبتي کمر لرونکی خبر.

گدگندی (gaḍānday) نر.م. نخاگر، بازینگر، هغه چې گدېري.

گدگنل (gaḍnāl) نر.م. لاس پلی، لاندیس، دیوی ونې پلی چې د درملوپه توگه کارېري.

گدو (gaḍū) نر.م. هغه چلم چې له بوتی یا کاغذنه جوړ شوی وي.

گدوالی (gaḍwālay) نر.م. گدون، گدو کدنه، گده.

گدوډ (gaḍwāḍ) نر.م. ۱) بی ترتیبه، بی طریقې؛ ۲) سره گد؛ ۳) صج، وران، خراب؛ ۴) اناساز.

گدوډ (gadūd) نر.ج. رسولی، غوته، یو ډول غدود چې د ناروغی له امله پړسېري او غتېري.

گدور (gadūr) ص. نر.م. تیت، رذیل، پست.

گده (gadā) بنځ.م. گدېلی، گدی، د حکومت یا پیرانو مسند.

گدی (gīday) ص. نر.م. کم عقل، نادان، ناپوه.

گدیکه (gadika) بنځ.م. د خرڅې لړگی چې تار پرې رېشل کېري.

گدېلی (gadelé) بنځ.م. زړې او شلېدلې جامې، زړې او خیرنې جامې، گده.

گدی (gadāy) ص. بنځ.م. ۱) بد رگه او بد عمله بنځه؛ ۲) بنځ.م. مجلس، بندار؛ ۲) تخت، مسند ۳) د توکر مور چې د سندا په خت کې درېري د کښولو پر وخت اچول کېري.

گد (gaḍ) نر.م. ۱) مخلوط، شریک؛ ۲) پیل، شروع؛ ۳) میر، پسه، غت پسه.

گدیا (gaḍā) بنځ.م. ۱) نخا، رقص؛ ۲) خوشحالی؛ ۲) لاسولونی، چلمچي.

گدیا می (gaḍāmāy) بنځ.م. د بنځو او نرو گده نخا، گده گدا، گد اتن.

گدیا ندی (gaḍāndāy) نر.م. همخیاله، همفکره، هماندی، همسوچه.

گدیا ندي (gaḍānde) بنځ.م. همخیالی، همفکری، هماندي، همسوچي.

گدیا نديز (gaḍāndīz) نر.م. همخیالانه، همفکرانه.

گدېز (gaḍbāz) نر.م. تریوزک، تمبوزک.

گدېنه (gaḍbanā) بنځ.م. شپونکی، گدېه.

گدېبول (gaḍból) نر.م. گدگول، یو ډول تریو بوتی دی، چې دانې یې د جوارو په اندازه دي.

گدېبون (gaḍbūn) نر.م. شپون، هغه چې رمه پیايي.

گدېبه (gaḍbā) نر.م. گدې شروونکی، شپونکی.

گدپره (gadēra) بنخ. م. ۱) گدون، غونده، مجلس،
تولنه، جلسه؛ ۲) ارگجه.

گدپری (gadēray) نر. م. وگ. گروی.

گدپله (gadēla) بنخ. م. ۱) گد، مخلوط؛ ۲) له
غنمو او نورو غلو نه گده پخه شوې دودی.

گدپوه (gadēwā) بنخ. م. ۱) لوته، گدوی؛ ۲) پیاله
با کتبول چې له منگي نه پرې اوبه خنبل کېږي؛
۳) کثوره

گدې وډې (gadēwādē) بنخ. ج. کاواکې خبرې.

گذر (guzā) نر. م. ۱) جسم، کسوخه؛ ۲) گودر؛
۳) لاره.

گذشت (guzāst) نر. م. ۱) ازغم؛ ۲) حوصله، برد
بازي؛ ۳) مع. بخښنه، له یو شی نه تیر بدل.

گر (gar) نر. م. ۱) مصیبت؛ ۲) ظلم، جبر؛ ۳) غر؛
۴) خاریت؛ ۵) چل، هنر؛ ۶) داو؛ ۷) لاحقه،
لکه جادوگر؛ ۸) دجامود خیریدو آواز.

گرا (garā) نر. م. ۱) نوکر، مری؛ ۲) نایي؛ ۳) یو
ډول بېلجه، چاري؛ ۴) د بېدیو یو ډول لوبه.

گراب (garāb) نر. م. تبق، د خارویو یوه ناروغي.

گراتی (garātāy) بنخ. م. یو ډول کرنی.

گراته (garāta) بنخ. م. ج. گراتې (خپیاکه، تپیاکه،
گواته، د خپیاکو ډبرې).

گراج (garāj) نر. م. گراج، د موټرود ودرولو کوټه.

گرابی (grābhāy) نر. م. غارکی، امبل.

گراري (garārī) نر. م. گراري لرونکی.

گراری (garārāy) بنخ. م. غابښونه لرونکې گادېنې

چې په ماشینونو گرغولو کې کارېږي.

گرام (grām) نر. م. ۱) د وزن یو واحد؛ ۲) سیمه،

استوګنځی، تاتوی.

گرامر (grāmār) نر. م. ژبنی دستور، د ژبې قواعد

وضوابط، د صرف و نحوې علم.

گراموفون (grāmufūn) نر. م. یوه ماشینې آله ده
چې له ریکارډ نه آواز یاسي.

گرامي (grāmī) ص. نب. ۱) گران بیه، ارزښتمن؛
۲) قدرمن، عزتمن.

گران (grān) نر. م. ۱) مشکل؛ ۲) قېمتی؛ ۳) ص.
محبوب، خور؛ ۴) مع. دروند.

گران و منلی (grānu manālay) نر. م. ښاغلی
او منلی، عزیز و گرامی.

گران بها (grānbahā) نب. گران بیه، قیمت بها،
ډېره قیمت، قېمتی.

گران بیه (grānbāya) نب. وگ. گران بها.

گران توب (grāntób) نر. م. ۱) گرانیت، گرانوالی،
گرانیا؛ ۲) قېمتی؛ ۳) مشکل والی.

گرانپلوری (grānplóray) ص. نر. م.

قیمته خرڅوونکی، گران خرڅوونکی.

گرانپلوري (grānplorī) بنخ. م. گران پلورنه،
گران خرڅونه.

گراندرملی (grāndarmālay) نر. م. سخت درملی،
صعب العلاج.

گرانسبت و منسبت (grānāst u manāst) نر. م.
محبوبیت و مقبولیت.

گرانول (grān awāl) مص. مت. ۱) نرځ خپژول؛
۲) خوښول؛ ۳) مشکلول؛ ۴) نایابول.

گراني (grāni) بنخ. م. قیمت لوړېدنه، نرځونه
ډېرېدنه، نرځونه لوړېدنه.

گرانېدل (grānedal) مص. ل. بیه او چمتېدل؛
۲) خوښېدل؛ ۳) مشکلېدل؛ ۴) نایابېدل.

گراهه (grāhā) بنخ. م. یو ډول بېلجه.

گرایي (grāyī) نر. م. شوچنده، یو پر شو.

گریاده (garbāda) بنخ. م. بربوکی، ډېر یانوده وئې،
د باد چورلندې.

گريزه (garbāra) ص. بنسخ. م. شدياره، غتي غتي
لوتي لرونكي خمكه.

گريشول (garbašūl) ن. م. بي نظم و بي ترتيب.

گريبل (garbíl) ن. م. گريبل، خيرې شوې جامې.

گريبولي (garbūlay) ن. م. خراشكي، بلغم.

گريه خورگ (gurbaxorák) ن. م. گريه خور،
گلخوره.

گريپتا (garhét) ن. م. سورسک، د جوارو دودې.

گريپيل (garbél) ن. م. سوري شوې جامې.

گريپني (garbenay) ن. م. ۱) د مچيو خاله، د
مچيو تمبکه؛ ۲) د ورو حشرو جاله.

گريپي (garpāy) ن. م. يو ډول بوتې دې.

گرتي (gurṭay) ن. م. وگ، گورتې.

گرج (graj) ن. م. ۱) كينه، حسد، رخه؛ ۲) ص. كور،
كروپ.

گرجمن (grajmān) ص. ن. م. رخه ور، كينه ور،
حاسد، كينه ناك.

گريخ (garj) ن. م. دور، گريخنده.

گريخانه (garjānda) ص. بنسخ. م. شننه، وار
گرخوونكي، هغه بنغيڼه حيوان چې نهر سيري
خوبلا سيري نه.

گريخانه (garjāna) ص. ن. م. ۱) گريخنده، گريخدونكي؛

۲) چور لېدونكي، تاوېدونكي؛ ۳) سيلاتي.

گريخبندي (garjband) ن. م. گريخبندي، د گريخبندي
بندېز، د گريخديو قيودات.

گريخپلي (garjapalay) ص. ن. م. ظلم خپلي،
اسكيرلي، مظلوم.

گريخند (garjānd) ص. ن. م. وگ، گريخانه.

گريخندوني (garjāndūnay) ص. ن. م. وگ، گريخانه.

گريخندوي (garjāndōy) ص. ن. م. سيلاتي،
سيلگري، سياح.

گريخندويي (garjāndoyi) بنسخ. م. سيلاتي توب،
سيلگري، سياحت.

گريخنده (garjānda) ن. م. ۱) وگ، گريخانه، سيار؛

۲) هغه کوچني چې نوي په گريخېدو راغلي وي.

گريخنده تېلفون (garjāndatelfūn) ن. م.

گريخند لرغورون، سيار تېلفون، مويایل.

گريخنده سپنما (garjāndasenamā) بنسخ. م.

گريخېدونكي سپنما، سياره سپنما.

گريخندي (garjānday) ن. م. ۱) خرخ؛ ۲) كړلېچي،

كړلېچ؛ ۳) د لويو پر پركي، بغندي.

گريخني (garjanay) ن. م. ۱) كړلېچ، كړلېچي؛

۲) گردني؛ ۳) كښ، چي بسون پري غسري؛

۴) چاښي چې وزيغني پري غښتلي كېري.

گريخول (garjawal) مص. مت. ۱) حرکت وركول،

چك وركول؛ ۲) حقدار ثابتول؛ ۳) بل ته اړول؛

۴) گريخون كول، قی كول.

گريخون (garjūn) ن. م. قی، كانگي، باقي.

گريخېدل (garjēdāl) مص. ل. ۱) روانېدل، حرکت

كول؛ ۲) سيل كول؛ ۳) له ژبي اورېدل؛ ۴) ډله

پريښول؛ ۵) د سر چور لېدل.

گريخېدونې (garjēdūnay) ن. م. ستنېدونكي،

بهرته گريخېدونكي، واپس كېدونكي.

گريخېنده (garjēnda) ص. ن. م. وگ، گريخانه.

گرد (gard) ن. م. ۱) ټول، تمام؛ ۲) چاپېره.

گرد (gard) ن. م. ۱) گرد، دوره؛ ۲) غونډی، گول؛

۳) چيلم.

گرداب (gardāb) ن. م. ۱) گرداو، د اوبو چكړ،

چورلندي؛ ۲) غولي، خارخوري، خرخاو.

گرداره (gardāra) بنسخ. م. غونډاره، هغه غونډاري

چې کوچنيان پري لويې كوي.

گرداري (gardāray) ن. م. وگ، گرداره.

گرداگرد (gardāgārd) ن.م. ۱) له خلورو خواوو
رابند، چاپیره؛ ۲) معمور، دک.

گردان (gardān) ن.م. بیابیا وینه، سبق تکرارونه،
مشق و تمرین کول.

گردانگ (gardāng) ن.م. پلپتن، د جولایوه آله.
گردانول (gardānawál) مص. مت. شوغلی سبق
تکرارول، بیاتکرار کول، یادول.

گردانپدل (gardāncédá) مص. ل. ۱) بیابیا ویل
کهدل، تاوبدل؛ ۲) دویم غل ویل کهدل.

گردباد (gardbād) ن.م. بوربورکی، دور دور که،
هغه باد چې دورې او خغلی له خان سره الوخوي.

گردسره (gardsara) نب. تول، له خیرمې، بالکل.
گردچاپېر (gardčāper) ن.م. تاوراتاو، گهرچاپېر،
چاپېر.

گردک (gardák) ن.م. ۱) غونډمند، گردمرد،
دایروي شکله؛ ۲) مج. تبر.

گردکی (gardakáy) ن.م. ۱) مج. وړوکی تبر،
تبرگوتی؛ ۲) غونډموند، وړکی.

گردگاری (gardgāray) ن.م. وگ. گرگاری.
گردلمی (gardlámay) ن.م. یوډول گردی بوتی
دی، چې زهر گل کوي.

گردماچو (gardmačú) ن.م. مازو، یوه سوربخونه
مایع ده چې چینجی د خپری ونه ژویلوي اوله
هغې نه بهر اوخي.

گردمه (gardamá) نبخ. م. شپول.
گردمېز (gardméz) ن.م. گردی مېز، ملور مېز.

گردی مېز (gardayméz) ن.م. وگ. گردمېز.
گردنی (gardanóy) نبخ. م. ۱) نامزادگي، چغل

بازی؛ ۲) له کوژدې نه وروسته د خسر کره د شو
ورغو لپاره د زوم دېره کېدنه؛ ۳) دکارتوسو
پهتی، غارکی؛ ۴) په خت باندي برپ ورکونه.

گردو (gardū) ن.م. د بوټو ایستلو تسکوره.

گردول (gardawál) مص. مت. غونډول، تولول.

گردومه (gardumā) نبخ. م. گردمه، شپول، دایروي
کرنه چې تر سپوږمې راچاپېره شوې وي.

گردون (gardūn) ن.م. ۱) آسمان خرخه، فلک
گرزون؛ ۲) گرداو، چورلاندس.

گردونه (gardūna) نبخ. م. هغه بنڅه چې د دوو
کسانو پرې دعواوي او د جگړې د مخینوي

لپاره یې بل درېمگړی په نکاح واخلي.

گرد۱۱۵ (gardá) نبخ. م. ۱) غوښتنه، سوال کونه؛
۲) خام چرس، گرده؛ ۳) خاکه؛ ۴) گردی، شپول

۵) یوډول خمیره ډوډی؛ ۶) لاری، ډاگه، لور؛
۷) کوتک، همسا.

گرد۱۱۵ (gurdá) نبخ. م. ۱) پښتورگی، بدوډی؛
۲) مج. حوصله، همت، جرئت.

گردی (gardáy) ن.م. ۱) مندری، پښتکی، لنډی؛
۲) گردی، هاله، شپول؛ ۳) د پتون هډوکی.

گردی (gardáy) نبخ. ج. د خرخې گادینی چې نار
زیات نه پرېږدي، چرمکی، بورک.

گردی کنډوله (gardáykanđúla) نبخ. م. زنکی
نار، د مولی په خیر یونبات دی.

گرد (garár) ص. ن.م. هغه آس چې خلور واره پښې
او تنډی یې سپین وي؛ باین، سېلمی، سېلمکی.

گردول (garrawál) مص. مت. ۱) ارغړول؛ ۲) له
یوشی نه په زوره آواز ویستل.

گرده (garára) نبخ. م. یوډول غرنی نبات؛ ی.
گردپدل (garředá) مص. ل. ۱) له یو یې نه په

زوره آواز راوتل؛ ۲) ارغړېدل.

گرزی (garřáy) نبخ. م. ۱) کند، کنډاری، د ملنگانو
جامې؛ ۲) ن.م. چپچکی؛ ۳) یوډول مرغی ده؛

۴) غونډمند، گردی.

گرگانی (gargāṇay) نر. م. چم، غونباری، گبه.
 گرگت (gargaṭ) نر. م. ۱) وگ. گرگوتی؛ ۲) داوین
 د پنبی هډوکی؛ ۲) د کسروی په شهر یورنگ
 بدلونکې خزنده.
 گرگنه (garguṭa) ص. بنخ. م. بودی بنخه.
 گرگچی (gargačay) بنخ. م. ج. د تاک یسوره
 وچه کونده.
 گرگر (gargār) ص. نر. م. کود وړ، کود کور، کوپ
 کوپ.
 گرگر (gargār) نر. م. ظالم، تبری کونکی، تیرغمال.
 گرگری (gargān) بنخ. م. ظلم و تبری، زورزیاتی.
 گرگرام (gargaram) نر. م. ادرگند، زور پور.
 گرگره (gargura) بنخ. د بهری مېوه.
 گرگره (gargara) بنخ. م. ۱) تکبدلی مېتر براره؛
 ۲) شنه توخله.
 گرگره (girgira) بنخ. م. ۱) د غنمو او ... دله؛
 ۲) نامنظمه شدياره؛ ۳) وړوکی مېچن.
 گرگ زری (gargaray) نر. م. توبه، کنډوسکی.
 گرگل (gargāl) نر. م. خاربنست، پم، کهه.
 گرگله (gargala) بنخ. م. گردله، گردباد.
 گرگنډه (garganda) بنخ. م. دلرگی دره یا کونده.
 گرگنه (gargana) بنخ. م. د گرگی حیوان څیگر.
 گرگو (gargū) نر. م. ۱) د بنخو یوراز گدا؛ ۲) بنخ. م.
 انگازه، هنگامه؛ ۳) د پسونو یوه ناروغي.
 گرگوبنه (gargūsa) بنخ. م. گورکښ، غسی،
 گورلتي، هغه ځناور چې مري راوباسي.
 گرگه (garga) بنخ. م. ۱) گوسه، دونې بنخ؛ ۲) غت
 بش، شاتیر؛ ۳) مج. ص. نر. م. غت پتاسوی.
 گرگی (gargi) ص. نر. م. ۱) پمن، خاربنستی؛
 ۲) پوخ روړدی یا عملي لکه د چرسو، شرابو
 او ... کون عملي.

گرری (gargā) بنخ. م. ۱) وگ. گرگاری؛ ۲) یو
 شین بوټی دی چې گردی گل کوي.
 گرز (garz) نر. م. ۱) امسا؛ ۲) خاوره، دوره.
 گرز (garz) نر. م. دوولس درځنه.
 گرز (gūaz) نر. م. د اوسپنې یوه درنه آله چې په
 جگنونو کې کارېده.
 گرزوهلی (gawahālay) ص. نر. م. سپېره، څپړ،
 په خاورو او دورو کې.
 گرژول (garažawāl) وگ. بگارول.
 گرژل (garažāl) مص. مت. ۱) گرول؛ ۲) تراشل،
 توړل، په نوکانو باندې توړل.
 گرزوه (garaza) بنخ. م. گردی؛ ۱) خاربنست، کهه،
 کهبنست؛ ۲) نوکاره، شوکاره.
 گرسست (grast) نر. م. په بېل یا کوداله باندې ځمکه
 نرمول یا گور کونه.
 گرسستی (grastay) نر. م. هغه یوم یا بېل چې ځمکه
 پرې اړول کېږي.
 گرسره (garsara) نب. ببخي له سره، قطعاً، بالکل
 چورلت.
 گرکڼه (garkāna) بنخ. م. بې آزاره مچي چې د ځان
 لپاره د خاورو کور جوړوي، کولاله مچي.
 گرکی (garkay) نر. م. د مېچنې گرځولو آواز.
 گرگ (garg) نر. م. ۱) د حیواناتو یوه ناروغي،
 پم؛ ۲) یو بوټی چې ژبه واره گلونه کوي؛
 ۳) هغه چینجی چې د حیوان په څیگر کې، د
 گرگ د بوټي د خوړولو له امله پیدا کېږي.
 گرگابی (gargābāy) بنخ. ج. یو ډول پنبی یا موزې.
 گرگاری (gargāray) نر. م. هر هغه غونډشی چې
 درغړولو یا تاوولو وړ وي، گردگاری.
 گرگاس (gargās) نر. م. ۱) گرگس، تتر، څیگر؛
 ۲) مج. د زړه سر؛ ۳) البونی غنم، یو ډول گیادد.

گرگی (gargāy) بنیخ. م. ج. ۱) کسوجنی گرگه؛
 ۲) یوسپهره بی پانوبوتی.
 گرگی (gārgay) نر. م. ۱) یودول لویه؛ ۲) غابنور،
 منداوو؛ ۳) د هیدو کوز تل، استخوان بندی.
 گر لاپت (garlāp) نر. م. کودنی، کودره، کودوری،
 کودری، د مات خاورین لوبنی توته.
 گر لاشه (garlāca) بنیخ. م. ترنگر، ترنگن، د مزرو
 کوری، غوندی، گر لاشه، گر لسه.
 گر لیبی (gārlabay) نر. م. خراشکی، بلفم.
 گر لت (garlāt) نر. م. خربیلی سر، کتوخه.
 گر لاشه (garlaca) بنیخ. م. وگ. گر لاشه.
 گر لنید (garlānd) ص. نر. م. ۱) اغت، خورب سړی؛
 ۲) نر. م. د چور لیدو له امله سر گر خپدنه.
 گر لپی (garalc) بنیخ. م. د دال حلقه یا کړی.
 گر لپی (garlāy) بنیخ. م. ج. پستی، پنډ.
 گرم^(۱) (gram) نر. م. ملامت، پر.
 گرم^(۲) (gārm) نر. م. ۱) تود؛ ۲) مج. تېز، چتک؛
 ۳) مج. مین، عاشق؛ ۴) ص. جذباتی.
 گرم^(۳) (garūm) نر. م. ۱) غم، رنخ، نول؛ ۲) د ماغی
 پریشانی؛ ۳) د دوق مرض؛ ۴) د ځینو ونو په ډډ
 کې غوته، گروم، خند، رخت، وزغی.
 گر ما گرم (garmāgarm) ص. نر. م. ج. تیز، توده
 په توده، ډهر گرم چې زور او شور په کې وي.
 گر ماله (garmāla) بنیخ. م. خت موبنی، گل ماله،
 ختماله.
 گر مانه^(۱) (gramāna) بنیخ. م. (ج. گرمانی) توغم،
 گناهکاره، جرمانه.
 گر مانه^(۲) (gramāna) بنیخ. م. گم دارو، تودشی
 نرمانی (garmān) بنیخ. م. تودونه، حرمانی
 گناهکاری.
 گرم تیا^(۱) (grāmtiā) بنیخ. م. ملامتیا، گرموالی.

گر متیا^(۱) (gārmtyā) بنیخ. م. تودوخه، گرموالی.
 گرم تیا (garmā) نر. م. ۱) نهزه، د غشی شوکه؛
 ۲) هغه آله چې یوسری دروند وي او فرش یا
 ځمکه پرې د کیندلو لپاره تک و هلی شي، درمنه؛
 ۲) د ترکان مخصوصه برمه.
 گر ه سسپر (garmser) نر. م. ۱) توده سیمه؛ ۲) هغه
 بنسودنځي چې په گرمی کې رخصت وي.
 گر مکه (garmāka) بنیخ. م. گرم دانه.
 گر مل (guramāl) مص. مت. وگ. گرمل.
 گر ملی (garmālay) نر. م. کوت، گنجلیک، کړت،
 گونجی، سرسری او گونجی گنډل شوي.
 گر مناک (garmnāk) ص. نر. م. تاوجن، تودوخه
 ور کوونکی، گرموال.
 گر منه (gurmana) نر. م. وگ. گرملی.
 گرموالی (garmwālay) نر. م. تودوالی، تودوخه.
 گرمول^(۱) (gramawāl) مص. مت. ملامت کول،
 پر کول، پر ثابتول.
 گرمول^(۲) (garmawāl) مص. مت. ۱) تودول؛
 ۲) تهرول، شوق ور کول؛ ۳) په غوسه کول.
 گرمه (garmā) ص. بنیخ. م. ۱) هغه بنیخینه خاوری
 چې تر خاوری غواړي؛ ۲) نب. هغه مېوه چې ژر
 رسېږي؛ ۲) یودول ختکی، گرمک.
 گرمه گورمه (garmagorma) ص. بنیخ. م. گنه گونه.
 گرمی (garmi) بنیخ. م. ۱) تودوالی، تودوخه؛
 ۲) غوسه، قهر؛ ۳) سوزاک، اتسک.
 گرم بدل^(۱) (gramedāl) مص. ل. ملامت کېدل.
 گرم بدل^(۲) (garmedāl) مص. ل. ۱) تود بدل؛
 ۲) اشوق منی. ۳) غوسه کول، بېر بدل.
 گرم بیل^(۱) نر. م. خیر، زوری، حامی.
 گر ناتی (garnāty) بنیخ. م. ج. د وچنیانو یوه
 لویه ده.

گرن

گرنټیه (garantā) بنځ. م. هغه
لپاره کرل کېږي.

گرنج (granj) نر. م. ۱) گرنج، د پتلا
۲) یو ډول پلاو.

گرنجاری (granjāray) نر. م. گرنج

گرنجانۍ (granjanāy) نر. م. جرن

گرنځ (granj) نر. م. په هوا کې د یو

گرنډ (grand) نر. م. ۱) یوه غرنۍ

۲) جفل، زنگال؛ ۳) دهندوانو

گرنډوکی (garandūkay) نر. م.

کولو آله.

گرنډه (garandā) بنځ. م. مرغری

گرنډۍ^۱ (grandāy) نر. م. ۱) بڼه

روغه، سوله؛ ۲) د صحاف چور

گرنډۍ^۱ (grandāy) نر. م. تور

سامان بوجگی.

گرنډۍ^۲ (garandāy) ص. نر. م.

گرنډه (grandā) بنځ. م. یوه هندوس

اچارورنه جوړېږي.

گرنۍ (granāy) بنځ. م. د کوچنیانو

گرو (graw) نر. م. ۱) گانه، گڼه؛ ۲) گ

۳) تر، ترون، ناغه.

گروبله (grúbla) بنځ. م. گروبلۍ، بلغ

گروبی (gruhāy) نر. م. وگ. گروبی

گروپ (grūp) نر. م. ۱) ټولۍ، ډله؛

گروپی (grūpay) نر. م. وگ. بگری ۲

گروت (garūt) نر. م. ۱) لاس وړ کول؛

کوډه، قوډه.

گروټی (grūtay) نر. م. پتیره ډوډۍ.

گروخکی (grūckay) نر. م. یو ډول دان

ترې جوړېږي.

گرنڼه (garant) بښغ. م. هغه بوتی چې د بښکلا لپاره کرل کېږي.

گرنج (granj) نر. م. ۱) گرنج، د پتیلو او لوبڼو آواز؛ ۲) یو ډول پلاو.

گرنجاری (granjaray) نر. م. گرنجهار، گرنجگار.

گرنجانای (granjanay) نر. م. جرس، گینگری.

گرنج (granj) نر. م. په هوا کې د یو شي د تهریدو غیر.

گرنډ (grand) نر. م. ۱) یوه غرنی اغزنه ونه ده؛ ۲) جفل، زنگال؛ ۳) دهندوانو مذهبي کتاب.

گرنډوکی (garandukay) نر. م. د آسونو د خرخره کولو آله.

گرنډه (garanda) بښغ. م. مرغری، غدود، مروزی.

گرنډی^{۱۱} (granday) نر. م. ۱) بڅښنه، خلاصی، روغه، سوله؛ ۲) د صحاف چورکی.

گرنډی^{۱۱} (giranday) نر. م. توره، د ترکان د سامان بوجگی.

گرنډی^{۱۲} (garanday) ص. نر. م. گرنډی، تیز.

گرنډه (granda) بښغ. م. یوه هندوستانی مېوه چې اچارونه جوړېږي.

گرنی (granyay) بښغ. م. د کوچنیانو یوه لویه ده.

گرو (graw) نر. م. ۱) گانه، گېنه؛ ۲) کفالت، قید؛ ۳) تر، ترون، ناغه.

گروبله (grubla) بښغ. م. گروبلی، بلغم، خراشکی.

گروبی (gruhay) نر. م. وگ، گروبی.

گروپ (grup) نر. م. ۱) ټولې، ډله؛ ۲) غونډه.

گروپی (grupay) نر. م. وگ، بگری؛ ۲).

گروت (garut) نر. م. ۱) لاس وړ کول؛ ۲) موتی، کوده، قوده.

گروتی (grutay) نر. م. پتیره ډوډی.

گروخکی (gruckay) نر. م. یو ډول دانې چې مریا ترې جوړېږي.

گروبی (garubay) نر. م. ۱) د سینې درد؛

۲) بلغم، کروي، خراشکی، گروبی.

گروزی (gruzay) نر. م. وگ، کربوزی.

گروس (grus) نر. م. ځمکنی توت.

گروشپیل (gruſcyal) مص. مت. وگ، بگارول.

گروول (garawal) مص. مت. ۱) نوکاري کول؛

۲) پوستکی پرې کول، ټول؛ ۳) حاصلول.

گرولی (grulay) نر. م. بلغم، خراشکی، کروي.

گروم (grum) نر. م. ۱) خپگان، خواشیني، د زړه

غوټه؛ ۲) خنډ، دونو په تنه کې غوټه.

گرومجن (grumjan) ص. نر. م. غمگین، پریشان.

گروونی (garawunay) نر. م. نوسی، یوسپخ دی

چې له تناره نه ورباندې ډوډی راباسي.

گروه^{۱۱} (grawa) بښغ. م. ۱) د اوږې او خټې تر منځ

هدوکی؛ ۲) د کمیس کالسر؛ ۲) تنی، بتن،

کلمبخی، غیندی.

گروه^{۱۲} (groh) نر. م. ۱) دین، مذهب؛ ۲) ټولې، ډله؛

۳) قوم.

گروه توپیر (grohtawpir) نر. م. د عقایدو

اختلاف، د عقایدو توپیر.

گروهن (grohan) نر. م. ۱) راغب؛ ۲) مهربان؛

۳) له ظلم نه تره لرونکی.

گروهنه (grohana) بښغ. م. ۱) مهرباني؛ ۲) مینه؛

۳) وېرېدنه؛ ۴) لورنه، پېرزوینه.

گروهوخی (grohucay) نر. م. گراخه، لنده.

گروهول (grohawal) مص. مت. ۱) پام راگرځول؛

۲) له ظلم نه وېرول؛ ۳) عقیدتمن کول.

گروهه (groha) بښغ. م. گروه، امنا، باور، عقیده،

یقین.

گروهه اوپوهه (grohaawpoha) بښغ. م. عقیده،

و علم، علم و عقیده.

گروهېدل (grohedál) مص. ل. ۱) متوجه کېدل؛
۲) وېرېدل؛ ۳) عقیدتمن کېدل.

گروهيز (grohíz) نر. م. عقیدوي، اعتقادي،
عقیده يي، ایماني.

گروي (gráwe) بنخ. ج. گری، د اوږې او شپت ترمنځ
هډوکي.

گروي (garwáy) نر. م. وگ، زگهروي.

گروېرېل (grawezál) مص. مت. پوښتنه کول،
لتون کول، غوښتنه کول.

گروېرون (grawezán) نب. د گودي اوږي لپاره د
حلال شوي مال د پوستکي ايستلو طريقه.

گروېروني (grawezūnay) نر. م. پلټونکي.

گرويلیک (grawilik) نر. م. گانه ليک، گروي
خط، گانه خط.

گروه (gara) بنخ. م. په خاورو کې د ساتل شويو گنوه پېری.

گرهار (garahár) نر. م. گر، د جامو شلېدلو آواز.

گروه بړه (garabára) بنخ. م. ناندوله، سرسري، لنډ
تنګ، سطحې.

گرهېچ (garháč) نر. م. ډوغل، کنده، گرهوڅ.

گرهو (gárhú) ص. نب. زړه ماتوونکې خبرې.

گري (gara) نر. م. ۱) درمنځگي؛ ۲) ص. نر. م. د اورو،
هغه شوک چې په ډوله او راوتلي غاښونه ولري.

گري (gari) نر. ج. د شولو هغه دانې چې په بوتې
کې نيمې پخې شوې وي.

گري (gray) بنخ. م. د دروازي چون يا لڅک.

گريب (grib) نر. م. د اوبې کوب يا بوکان، کوب.
گريپتا (griṭ) نر. م. هغه لويه ډوډي چې گوره هم په

کې اچول شوې وي.

گريپتي (gretay) بنخ. م. د گېلو مانو خبرې.

گرېدل (garedál) مص. ل. ۱) کهه کېدل، خارښتېدل
۲) رږېدل، گونجې کېدل؛ ۳) پوستکي لهرې

کېدل؛ ۴) امج. حاصلېدل، يوشې بودېدل.
گريس (gris) نر. م. يو ډول سرپېنناکه غوره ماده
ده.

گرېشک (grešk) نر. م. غټه گوته، کټه گوته.
گرېگرکي (gregarkay) نر. م. گرېگري، ډلي،

له باران سره د واورې نرې نرې دانې وريدنه.

گرېله (grelá) بنخ. م. توشکه، تولايي، نالي.

گرېن (gren) نر. م. تخم، غله، دانه، د يوې نيمې
رتې وزن.

گرين^(۱) (grin) نر. م. سينه.

گرين^(۲) (gari) نر. م. مزی يا تار چې دوه يا درې
واره غښتل شوي يا تاو شوي وي.

گرينډي (grindáy) بنخ. م. ج. کجاوه، له لښتو
نه جوړه شوې لويه کجاوه يا کاري.

گريو (grew) نر. م. گروه، گانه، رهن.

گريوان (grewán) نر. م. گريوه، گېر، د کميس
هغه برخه چې په سينه پرته وي.

گريولي (gríwlay) نر. م. خراشکي، بلغم.

گريوه (griwá) بنخ. م. د تنې سوري.

گريوه (garewá) بنخ. م. وړوکي غرا، غرگوتی.

گريپيل (gareyál) مص. مت. وگ، گړول.

گر (gar) نر. م. ۱) کلا، قلا؛ ۲) د لاحقې په توگه د
ظرفيت مانا ورکوي، د اوسېدو ځای؛ ۳) د ښځو

د وينښتانو زورورق؛ ۴) لفظ، خبره، وينا، سپن،
مورفيم، د ژبې تر ټولو کوچنی مانيز يوون (واحد).

گراواز (garawáz) نر. م. مورفو فونيم، صوتي
اړيکه، صوتي رابطه، هغه اواز، چې د يوه گړد

بېلابېلو څېلونو (بلگرونو) په لړ کې راځي

گراواز پوهنه (garawázpohána) بنخ. م. د
ژبپوهنې هغه څانگه چې گراوازه شپري.

گراچي (gráčáy) ص. نر. م. وگ، گړچند.

گراکو (grākū) نر. م. ۱) د تماکو اوزې گودې مرکب چې په چلم کې شکل کېږي؛ ۲) همدغه چلم.

گرب (grab) نر. م. ۱) گرب، تهرې او توندې خبرې؛ ۲) دوو شیانو سره خپلو کې د لگېدو آواز؛

۳) د مورگانو نیولو پنجره؛ ۴) غټه سوره.

گربا (grabā) بنخ. م. ۱) توندې خبرې؛ ۲) د دروازي يا نورو شیانو سره د لگېدو آواز.

گرباده (garbādā) بنخ. م. بریوکی، د پریانو دولی. گربالوو (grabāwū) ص. نب. کمرتن، د پری خبرې کونکی.

گرباوه (grabāwā) بنخ. م. ۱) د اوسود و توغای؛ ۲) کانیزه څمکه.

گربار (garbār) نر. م. ۱) د گېدې د قریدو آواز، قرقر؛ ۲) مع. بی نظمی، گډوډي؛ ۳) گریښنه؛ ۴) په اراده یا بیان کې توپیر راتلنه؛ ۵) وارخطایی.

گرب گروب (grabgrūb) نر. م. ۱) خبرې اتري؛ ۲) د دروازي د خلاصېدو او پورې کېدو آواز.

گربن (grabán) ص. نر. م. گریښند، بې ځایه او چټي خبرې کونکی، گریو، سرماغزن.

گریښند (garabánd) ص. نر. م. گربن، قرتو، توتو.

گریښند (grabánd) ص. نر. م. ۱) زور، کم زوری، ضعیف، بودا؛ ۲) د پراستعمال شوی.

گریښنده (grabánada) بنخ. م. ۱) په غره کې لوی طبیعي غار؛ ۲) د غټو کانو او تیرو ځای.

گریښی (grabnáy) بنخ. م. کانیزه څمکه.

گریو (grabū) ص. نب. وگ، گریاوو.

گریوزه (garbūza) نر. م. د چپښنه، رچ، گریوزه.

گریوزی (garbūzay) نر. م. ۱) غزی؛ ۲) بالنبت؛ ۳) گورت، د دوگوتو ترمنځ فاصله.

گریو (grahawái) مص. مت. ۱) له دروازي نه آواز ویتل؛ ۲) له یو چانه چټي خبرې ویتل؛

۳) په غوسه کول؛ ۴) ازلول، د پراستعمالول.

گربهار (grabahār) ص. نر. م. گریار، د دوو شیانو سره خپلو کې د لگېدو آواز.

گربهدل (grabedál) مص. ل. ۱) له یو شي نه آواز ختل؛ ۲) د پراستعمالېدل؛ ۳) چټیات ویل

۴) غوسه کېدل؛ ۵) څرېکې وهل.

گربېزن (garbezán) ص. نر. م. گریېزن، هغه سړی چې پوزه یې تل له گند نه ډکه وي، خیرن، خچن.

گربوهنیز (garpohaníz) نر. م. مورفولوجیکي، گربوهیز.

گربوهه (garpóha) بنخ. م. گربوهنه، مورفیم پوهنه، واژه شناسي.

گرچ (grāc) نر. م. ۱) تهرې او توندې خبرې؛ ۲) په لوبني کې د بند یو شي د رچولو آواز.

گرچاوو (gračawū) ص. نر. م. ۱) هغه سړی چې زوم د خسر کورته بیایي؛ ۲) توندې خبرې کونکی.

گرچند (gračánd) نر. م. رچن، رق، هغه شی چې د گرچ گرچ آواز کوي.

گرچول (gračawál) مص. مت. د خوشولو له امله د یو شي نه آواز پیدا کول.

گرچه (grāča) بنخ. م. د خولې بحث.

گرچهار (gračahār) نر. م. د گرچ گرچ آواز.

گرچېدل (gračedál) مص. ل. د خوځېدو په وجه له دروازي یا بل شي نه آواز پیدا کېدل.

گرد (gard) نر. م. دوره، گرد.

گرد (gard) ص. نر. م. گردی سړی.

گرداگرد (gardāgarđ) ص. نر. م. گرداگرد، شا وخوا، چپ چاپېر.

گردان (gardán) نر. م. ۱) د غره لمن؛ ۲) د بتیارانو لوتکی؛ ۳) وگ، گردان.

گردانول (gardānawál) مص. مت. وگ. گردانول
 گرداو (gardāw) نر. م. (۱) الوی سہلاب؛ (۲) اوبگرشی،
 گرداو.
 گردگادی (gardgāday) نر. م. هر هغه غوندی
 شی چې غړولی یا تاوولی شی.
 گردود (gardód) نر. م. وینادود، لهجه، دیالیکت.
 گردودا طلس (gardōdatlas) نر. م. گردودی
 اطلس، لهجوي اطلس.
 گردود پوهنه (gardodpohána) بنخ. م. گردود
 پوهه، د گردود اړوند علم، لهجه پېژندنه.
 گردودی (gardodí) بنخ. م. د گردود اړوند، د
 لهجې اړوند.
 گردودی ځمکپوهنه (gardodijmakpohána)
 بنخ. م. لهجوي جغرافیه، لهجوي جغرافیا.
 گردوکی (gardūkay) نر. م. د ځیمې اړم، گرده
 تخته چې په ځیمه کې کارېږي.
 گردی (gardáy) ص. بنخ. م. (۱) غونډه، حلقه، گیر
 چاپېره، تاوراتاو؛ (۲) بنخ. م. خرڅې چکر.
 گردی (gardáy) نر. م. (۱) تکی، چرمکی؛ (۲) ص.
 مندری، چیتکی، لنډی.
 گرز (graz) نر. م. تېز او دروند آواز.
 گرز (grazá) بنخ. م. گرزهار، گرزار، گرزگروز، د
 دزو پرله پسې آواز.
 گرزول (grəzawál) مص. مت. (۱) له یوشی نه
 د گرز آواز ویستل؛ (۲) دزول، دزې کول.
 گرزېدل (grazedál) مص. ل. گرزگروز کېدل، په
 پرله پسې توگه دزې کېدل.
 گرشپه (garsūpa) بنخ. م. وگ. گرشوپ.
 گردگادېر (gardgāder) ص. نر. م. گردگادېره، هغه
 څه چې بل شی په کې گد شوی وي، گادېره.
 گردگر (gardgār) نر. م. د گېدې یاد اوبس آواز.

گردگرو (gardgū) نر. م. تور تورو، ستونی، حلقوم،
 غړې، غړوی، د مری سوری، حلق.
 گردگری (gardgaráy) نر. م. چورلندی، خرڅ.
 گردگوتی (gardgūtáy) نر. ج. گونځې، گونځې،
 گالگوتی، هغه ویبسته چې تاوراتاو وي.
 گردگور (gardgūr) نر. م. د آسمان گړاری، گرار، تنه.
 گردگوزه (gardgōza) بنخ. م. گردبوزه، د تېې لړزه.
 گردگی (gardgáy) بنخ. م. دایره، گرد، گردی.
 گردماچی (gardmāčáy) نر. م. وگ. گردونج.
 گردماگر (gardmāgār) نر. م. دېر شور، شورخوږ.
 گردماله (gardmālá) بنخ. م. وگ. گردماله.
 گردمانج (gardmāng) نر. م. مازو، گروانجو، د شېرې
 د ونې غوټه.
 گردمبهار (gardmabahār) نر. م. گردمبا، د توپ او
 بېم د چاودنې پرله پسې آوازونه.
 گردمچی (gardmčáy) نر. م. وگ. گردونج.
 گردمن (gardmán) ص. نر. م. شپه رونی، بې خویه.
 گردن (gardán) ص. نر. م. (۱) شپه رونی؛ (۲) استری.
 گردنپوهنه (gardnəpohána) بنخ. م. غونډ پوهه،
 هغه څانگه چې له گردنو څخه گېږي، اصطلاح
 پېژندنه، فقره پېژندنه.
 گردنج (gardnəj) نر. م. شرنګ، شرنګ، د تورو
 جنګېدو آواز.
 گردنجانې (gardnəjanáy) نر. م. گینګری، جرس،
 گردنجوونی.
 گردنجول (gardnəjawál) مص. مت. له تورو نه شرنګا
 ویستل، شرنګول.
 گردنچار (gardnəjahār) نر. م. د جرس د تنګېدو پرله
 پسې آواز.
 گردنجدل (gardnəjədal) مص. ل. د تورو جنګېدو
 له امله نری شرنګ وتل، شرنګېدل، کړنګېدل.

گرنجی کتار (gṛanjaykatār) ن.م. د کوجنیانو یوه لویه ده.

گرنډ (gṛānd) ص. ن.م. (۱) خوله وړ، ژبور؛ (۲) مج. چالاک سړی؛ (۳) یوه اغزنه غرنی ونه ده.

گرنډر (gṛandār) ن.م. گرنډر، شمېر، عدد.

گرنډوالی (gṛandwālay) ن.م. خوله ورتوب، ژبور توب، په خبرو کې تمېزوالی.

گرنډی (gṛandāy) ص. ن.م. (۱) چست وچالاک، تکړه، چابک؛ (۲) مج. رسېدلی مرشد.

گرنډی (gṛandāy) م.ج. چرموښکی، چغورکی، د کورونو یوه خزنده ده.

گرنډی والی (gṛandaywālay) ن.م. چستی، چالاکی، تمېزي او تونډي.

گرنګ (gṛāng) ن.م. (۱) لویه کنده؛ (۲) په غره کې لویه کنده، د سیند لوی ژور ځای.

گرنګ (gṛāng) ن.م. (۱) د پزې تینګه مایع، کر مهزه، گرنګ؛ (۲) مج. دسترګو اوبه.

گرنګن (gṛāngān) ص. ن.م. کر مهزن، گرنګور، گرنګوش، هغه څوک چې پوزه یې تل بهیږي.

گرنګین (gṛāngīn) ص. ن.م. لوړ، هسک.

گرنه (gṛāna) بنځ.م. هغه لغوي گروپ چې یوه دریمګړې مانا بڼندي، اصطلاح، محاوره.

گرنی (gṛānāy) ن.م. گرهاري، ویناییز، شفاهي.

گرنی ادب (gṛānāyadāb) ن.م. گرهاری یا ویناییز ادب، شفاهي ادب.

گرنیز (gṛānīz) ن.م. دگرنی (اصطلاح، محاورې) اړوند، اصطلاحی، محاوروي.

گرو (gṛū) ن.م. گراکو، چلم، چپلم.

گروانجو (gṛāwānjū) ن.م. وگ. گومانج.

گرواز (gṛāwāz) ص. ن.م. (۱) ارت، وېر، پراخ؛ (۲) سرلوشي، سرخلاصی.

گروب (gṛūb) ن.م. (۱) گرب، په اوبو کې دیوشی د رالويدو آواز؛ (۲) نرویه خټه او نور شيان.

گروبر (gṛūbar) ن.م. گره بره، خبرې اترې کونه.

گروبن (gṛūbān) ص. ن.م. بلفسي؛ هغه څوک چې په سينه يې بلفم پراته وي.

گروبول (gṛūbawāi) مص. مت. (۱) په یو ځل وړانول؛ (۲) بنورول، خوځول، څنډول.

گروبی (gṛūbāy) ن.م. (۱) د گروي شریټ؛ (۲) د هر خوځشي.

گروبی (gṛūbāy) ن.م. د سینې بلفم یا خراشکی.

گروبی (gṛūbāy) ن.م. پس او، هغه اوبه چې په ویا له کې تر تلو وروسته بهاندې وي.

گروبدل (gṛūbedāl) مص. ل. بنورېدل، او په یو ځل وړانېدل.

گروڅه (gṛūjā) بنځ.م. بې پيو او وچه غولانڅه.

گروول (gṛūwāi) مص. مت. په خبرو راوستل، له چا نه خبرې راويستل.

گرونج (gṛūwānj) ن.م. گرونچي، گروچي، گوماچي د منګي اېښودلو لپاره د لرګي کتکی.

گرونګه (gṛūwānga) بنځ.م. جروبی.

گروی (gṛūwāy) بنځ.م. ج. جیږی، کوزنی، کوزه گی، هغه لوبنی چې لاستی لري.

گروپزونه (gṛūwezūna) م.ج. گروډوي ویښونه، واژهای گروشي.

گرهار (gṛāhār) ن.م. ج. گریږ، گروبر، خبرې اترې، گپ شپ.

گرهاري (gṛāhārī) بنځ.م. ویناییز، گرنی، شفاهي، محاوروي.

گره بنده (gṛābānda) بنځ.م. په غره کې لویه سمڅه.

گرهل (gṛāhāl) ن.م. (۱) یو بوتی چې ښایسته گل نیسي؛ (۲) ډول، بالتی، متکی.

گری (garāy) نر.م. (۱) منگی؛ (۲) برج، شینگری، اتاری، بورجل.

گری (garāy) بنخ.م.ج. (۱) گهته، ساعت؛ (۲) په سبند کې د هر ژور ځای؛ (۳) زمناک ځای.

گریال (garāyāl) نر.م. زنگ لرونکې دېوالي گری.

گریال برج (garāyālbraj) ص.نر.م. ساعت واله برج، گری واله برج، هغه برج چې ساعت پکې

تینگ شوی وي.

گریالی (garyālay) نر.م. ساعت بښونکی، هغه سړی چې د ساعت بڼو د لو وظيفه لري.

گری بند (garāybānd) نر.م. د گری بند یا تسمه، د گری زنجیر.

گریچ (grič) نر.م. سخته لاره، داسې لاره چې تگ راتگ پرې گران وي.

گریچی (garičāy) بنخ.م. غوچاری، کوغالی، په ځمکه کې د نیالگیو کینولو لپاره وړه کنده.

گریدل (garedāl) مص.ل. (۱) خبرې کول، گره پړه کول؛ (۲) گریدل، کسریدل.

گریز (gariž) نر.م. د گراړوند، د مورفیم اړوند، مورفیمیک.

گری ساز (garaysāz) ص.نر.م. گری والا، ساعت ساز، گری جوړوونکی.

گری سازي (garaysāzi) بنخ.م. د ساعت جوړونې کارخونه، ساعت جوړونه، گری رغېدنګځای.

گری ستن (garaystān) بنخ.م. د ساعت ستن، عقربک.

گری ستنه (garistāna) بنخ.م. بېلنگ، آریوه، اشتقاق و تصريف، فقه اللغة.

گری گر (garaygar) ص.نر.م. گری ساز، ساعت ساز، ساعت جوړوونکی.

گری بگینه (garəgīna) بنخ.م. د لم جزغالی، گریل (garayāl) مص.مت. د دېواله بېخ سپړل د خوشولو لپاره.

گری ماتی (garaymātay) نر.م. د کوچنیا نويوه لوبه.

گرینگ (griṅg) نر.م. وگ، گرینگ (۱).

گرینگی (griṅgāy) نر.م. جرس، وړوکی گونګرو.

گری وال (gariwāl) ص.نر.م. هغه سړی چې په کتو کې مستې د کلیونه بازار ته د خرڅولو لپاره راوړي.

گری والا (garaywālā) ص.نب. ساعت پلورونکی.

گری والا (garaywālā) ص.نر.م. (۱) منگی خرڅوونکی؛ (۲) مج. کلال.

گزا (gaz) نر.م. (۱) د طول د اندازه کولو یو واحد دی؛ (۲) د تویک سیخ؛ (۳) وگ، غز؛ (۴) د لږګي یوه

آله چې د اورو پېره پرې د تېمې پاسه اوارېږي؛ (۵) یو ډول غشی دی؛ (۶) دام، لومه.

گزابی (gazābāy) ص.بنخ.م. بې عقله، لوره دنگه، کم عقله او کچه بنځه.

گزار (guzār) نر.م. وهل، وار، گزار، ډب، ډرب.

گزارش (guzārāš) نر.م. (۱) عرض؛ (۲) بیان.

گزارل (guzārāl) مص.مت. (۱) گزارول، غوزارول؛ (۲) ادا کول، ترسره کول.

گزارول (guzārāwāl) مص.مت. (۱) گزارول، غوزارول؛ (۲) څملول، په ځمکه راویشتل.

گزاره (guzārā) بنخ.م. گزاره؛ (۱) گزران، وخت اړونه؛ (۳) مج. زغم، حوصله.

گزارې (gazār) نر.ج. (۱) دخولې نسوار؛ (۲) گیزاري؛ د غنمو میده شوي وړي.

گزارېدل (guzārēdāl) مص.ل. گزارېدل، غوزارېدل، پړوتل، ارتا وېدل.

گزانه (gazāna) بنغ. م. په گز، د گز په حساب.
 گزیره (gazbāra) بنغ. م. اعلی وړ بنجین قناوېز.
 گزبوتی (gazbūṭi) بنغ. م. دستک، لاري.
 گزک (gazāk) بنغ. م. ۱) د زخم پارسوب، د زخم
 اوبه پتونه؛ ۲) ص. پرسېدلی، نمجن، التهاب.
 گزک بوتی (gazakbūṭay) بنغ. م. د بارتنگو بوتی.
 گزکه (gazāka) بنغ. م. کورکی، لومه، پرکه،
 دوو مرغیو نیولو لپاره پرکه.
 گزگومبت (gazgombāt) بنغ. م. گهوه، وړان،
 وېجاړ.
 گزمه (gazma) بنغ. م. (ج. گز مې) د شپې گرځېدنه،
 پیره دار.
 گزول (gazawāl) بنغ. م. مت. ۱) گز کول؛ ۲) اندازه
 لگول؛ ۳) مع. غځول، خورول، اوږدول.
 گزډنه (gazdāna) بنغ. م. تنفس، سا اخیستنه.
 گزورژ (gazwāž) بنغ. م. ص. گهوه، کور وړ.
 گزې (gāze) بنغ. م. ج. کاره، په ترغ، په ډډه.
 گزې (gazāy) بنغ. م. ص. ۱) جوتې غویی چې د قولبي
 یا گانې لپاره تیار شي؛ ۲) بلد، رضا.
 گېز (gaz) بنغ. م. ص. ۱) گړوینستی، د پاخه عمر خاوند؛
 ۲) نیمه پخه شوې مسوه؛ ۳) یو ډول مسر؛
 ۴) برگ، ابلق؛ ۶) مع. دوه مخی، منافق.
 گړوینستی (gazwištay) بنغ. م. ص. ۱) هغه شوکی
 چې نیم وینسته یې تور او نیم سپین وي.
 گړوینستی (gazwišti) بنغ. م. ص. ۱) کره توب، د پاخه
 عمر خاوند توب.
 گړهار (gazahār) بنغ. م. ص. ۱) کلکو شیانو یو
 بل سره دلگېدو آواز.
 گړی (gazāy) بنغ. م. ص. ۱) د نهیلي او مایوسې په
 حالت کې کاره کاره کتل.
 گس (gas) بنغ. م. ص. ۱) کین، چپ، گڅ.

گستاخ (gustāx) بنغ. م. نارامه، بې ادبه، بې
 شرمه، چاودینک، سپین سترگی، بې جیا.
 گستره (gastāra) بنغ. م. غوڅکی، سفونډره،
 هغه خوسې چې پوره کېدو ته نښې دي.
 گسکه (gaskā) بنغ. م. کتمل، منگوره، لښک.
 گسه (gasā) بنغ. م. ۱) اتپله، ډیچکه، ډیکه، تپل؛
 ۲) نقصان وړکونه؛ ۳) هغه آله چې اوږد لاستی
 لري او گوره پرې پخېږي.
 گسیا (gasyā) بنغ. م. ص. ۱) سوده، خالص؛
 ۲) راکنېلی شوی؛ ۳) سره نښتی، ورپورې.
 گشت (gašt) بنغ. م. ۱) چکر، دور؛ ۳) سپره، شوکی؛
 ۳) سیل، گرځېدنه.
 گشتی (gaštāy) بنغ. م. ص. ۱) اشلېته؛ ۲) مع.
 متیزه؛ ۳) آواره گرده.
 گښت (gašt) بنغ. م. ص. ۱) عمل، استعمال؛ ۲) سیل،
 دور، دوران.
 گفت (guft) بنغ. م. ص. ۱) خبره، وینا؛ ۲) مع. ازار،
 ښهرا، گف.
 گگ (gak) بنغ. م. د تصغیر علامه، لکه سترگک.
 گگری (gakzāy) بنغ. م. ص. ۱) جزغالی، کښکری، ززغاله،
 بوگری، سره کړې واژه.
 گگ (gag) بنغ. م. ص. ۱) د سرو مچپو خاله؛ ۲) مع.
 د خپتې غتوالی؛ ۳) خپیاکه؛ ۴) ډډ، ډانچه.
 گگر (gagar) بنغ. م. ص. ۱) آهنگر؛ ۲) مضبوط، تکره.
 گگروزه (gagrūza) بنغ. م. ص. ۱) رچ، رپ، رپس؛
 ۲) د تې لړزه.
 گگره (gagāra) بنغ. م. ص. ۱) جفل، کانیزه شکه، هغه
 شکه چې واړه واړه کاني په کې وي.
 گگره (gāgra) بنغ. م. ص. ۱) گاگره، سره نښتی تیرې.
 گگره (gagra) بنغ. م. ص. ۱) هغه اوږد کمیس چې
 تیرې وازوي؛ ۲) اتور، سینه.

گگری (gagráy) نر.م. غوز، اکور، چار مغز.
 گگر (gagúr) ص. نر.م. گاگر، زور، بودا، بودغ.
 گگروزه (gagrūza) بنغ.م. گگروزه، گگروزه.
 گگژی (gagžáy) نر.م. وگ. گگری.
 گگو (gagú) نر.م. روی، باگو، بگاولی، شیشکه.
 گگی (gagáy) بنغ.م. خلی، سنی، سوتلی.
 گل (gal) (۱) نر.م. غته غته زلی، هغه زلی چې غته غته دانی ولری.
 گل (gal) (۲) نر.م. (۱) جنه دی، کوگی، سپرلی شوی غوتی؛ (۲) په بدن کې د داغ ننبه (۳) خندق.
 گلاب (gwaláb) نر.م. گل گلاب، یو ډول گل دی.
 گلابتون (gwalabatūn) نر.م. ج. زرتار، زرتاری.
 گلاب جامن (gwalābjāman) ص. نر.م. ج. یو ډول غونډی غونډی متایی.
 گلابوما تابو (gwalābūmātābū) نر.ج. د کوچنیانو یو ډول لویه، میرغالی، میرغواله.
 گلابی (gwalābī) ص. نر.م. (۱) نایی، دم، دلاک، سلمانی؛ (۲) گلاب رنگی، گلاب ته ورته.
 گلاته (gulāta) بنغ.م. وگ. گلله.
 گلارگین (gulārgīn) ص. نر.م. سخت، درشت.
 گللاه (gulālā) بنغ.م. گللی، کوتالی، گلاته، پنخه شوې سره بیره.
 گللالی (gwalālay) ص. نر.م. بنایسته، بنسکلی.
 گل اندام (gwalandām) ص. نر.م. (۱) نرم و نازک بدن لرونکی؛ (۲) معشوقه، محبوبه.
 گلانه (gulānā) بنغ.م. هغه شی (پیسې) چې چاته د زهرې په راوړو وړ کول کېږي.
 گلبارخو (gwalbārxū) ص. نر.م. گل گمی، گلغذار، گل رخسار.
 گل ببری (gwalbabray) نر.م. د زنانه وو په تیکرو کې یو ډول گلکاری.

گلبخود (gwalbaxūr) نر.م. گلخوره، سونگری، هغه بوتی چې د قوت باه د زیاتولو لپاره په چلم کې شکل کېږي.
 گلبدن (gwalbadān) ص. نر.م. (۱) نرم و نازک بدن لرونکی؛ (۲) معشوق، محبوب؛
 گلبرگ (gwalbārg) نر.م. د گل رنگینې پانې.
 گلبن (gwalbān) نر.م. گل باغ، د گلوباغ، گلستان، گلزار.
 گلپوتی (gwalbūay) نر.م. د گل بوتی، بته، گل.
 گلپانه (gwalpāna) بنغ.م. د گلوپانه، د گل پانه، گلبرگ.
 گل پانیزک (guwapānizāk) نر.م. یو ډول سابه.
 گلپرڅه (gwalpārxa) بنغ.م. پر گلپانه پرته پرڅه، پر گلپانه شبنم.
 گلپرهر (gwalparhār) نر.م. د پرهاړ گل (شاعرانه تخیل).
 گلپلور (gwalplór) ص. نر.م. گل پلورنه، گل خرڅونه، گل فروشی.
 گلپلوری (gwalplóray) ص. نر.م. گل خرڅوونکی، گل پلورونکی، گل فروش.
 گلپوش (gwalpōš) نر.م. مف. (۱) په گلاتو کې پټ شوی؛ (۲) مع. د گلونو په څېر جامې اغوستی.
 گلپي (gwalpi) نر.م. گوپي، یو ډول سابه دي.
 گل تنی (gwaltaṇáy) بنغ.م. د اسپې په غاړه کې تړل شوې پټی، پتاره یې هم بولي.
 گل توت (gwalṭūt) نر.م. د غتو پانو لرونکی هغه توت چې د کاغذ په جوړولو کې کار غڼې اخلي.
 گلټ (gilát) نر.م. ج. (۱) زېر رنگ لرونکی فلز؛ (۲) د توپک گټه.
 گلټول (gilatawāl) مص. مت. رنگول، په گلټو ملع کول، زول، زروبول.

گل رانی (gwalrānāy) بنج. م. کمبلو، پانگی،
بمبیر که، یوډول الوتونکی حشره ده.

گلرخ (gwalrūx) ص. نر. م. گلاسی، پی مخی، گلرور،
گل مخی، دگل په شهر مخ لرونکی.

گلزار (gwalzār) نر. م. ۱) د گلونو ځای، د گلشن،
کوکیانه؛ ۲) مچ، باغ، گلستان.

گل زویه (gwalzoyā) بنج. م. دغره چای، سمسوک،
یوډول گل دی چې د چایو پر ځای کارېږي.

گل زېری (gwalzerāy) بنج. م. وگ. گلجری.
گلزلی (galzālay) بنج. م. گل (gal) هغه غټه غټه

ډلی چې فصلونه خرابوي.

گل ساز (gwalsāz) ص. نر. م. خپلاسي (مصنوعي)
گل جوړوونکی.

گل سرین (galisrīn) نر. م. یوډول مایع غوړ دارو.
گل سیمه (gwalsīma) بنج. م. د گلو سیمه، د گلر

منطقه، ساحه، گل.

گلشک (gwalśāk) نر. م. گلشک، یوډول غرنی
گل دی چې بنفش رنګ لري.

گل عذار (gwalśuzāsr) ص. نر. م. ۱) د گل په شهر
رخسار لرونکی؛ ۲) مچ، معشوق، گل غوتی.

گل غوتی (gwalśuṭāy) بنج. م. گل مونگره،
ناغور بدلی گل، منجره، بنجره.

گل غونچه (gwalśwančā) بنج. م. گل موبسته،
گلغنچه، گل گېډی، د گلو گېډی.

گل فام (gwalfām) ص. نر. م. گل فم، تنګه خوله؛
۲) مچ، معشوق، محبوب.

گل قند (gwalgānd) نر. م. گل کند، یوراز دارو
دی چې د گلابوله گل څخه جوړېږي.

گلکار (gilkā) ص. نر. م. خټگر، معمار.
گل کاری (gwalkān) ص. بنج. م. په جامو او کې د

گلانو او بوتو نقشې جوړولو کار.

گلنې (galcī) ص. نم. د گلټ، گلټ نه منسوب.
گلنېدل (gilapādl) مص. ل. په گلنو باندې پوښی

ملمع کېدل.

گل جری (gwaljārāy) بنج. ج. گل څری، نېبه، څری،
نېبانه، نېکه، کهاره، گل څری.

گلچ (gilač) نر. م. توره، خورڅی، خورجین.

گلچین (gwalčīn) ص. نر. م. ۱) کوکی ځانی، گل
ځان، شوک چې گلان ټولوي؛ ۲) مچ، باغوان.

گلخاندي (gwalčānd) ص. نر. م. (ج. گلخاندي)
گل ځانی، گل ځاندي، گلچین.

گلخاندي (gwalčāndī) بنج. م. گل اوښه، گل
اوښون، گلچیني.

گل ځانی (gwalčānāy) ص. نر. م. وگ. گلخاندي.
گل څېر (gwalčér) ص. نر. م. گلچېره.

گلخونه (gwalxūna) ص. بنج. م. د گلونو ساتلو
ځای، کوکی خونه.

گلخړینګه (gwalxarīnga) بنج. م. مینا، ښارو،
ښارونې؛ یوه مرغی ده چې زرورېډې کېږي.

گلخوره (gwalxurā) بنج. م. وگ. گلخوره.
گلخی (gwalxāy) بنج. م. ډارو، یونفری چې

کوچنیاڼ په کې گازرې پخوي.

گلخینګی (gwalxīngay) نر. م. یو ترېخ بوتی
چې شین گل لري.

گلدانی (gwaldānāy) بنج. م. گلنی، د گلود
اېښودلو کلاسي لوبی.

گلدوز (gwaldūz) فا. نر. م. هغه شوک چې په
توکرانو کې گلان گنډي.

گلد (glad) نر. م. خړیلی سر، بې وینتو سر.
گل ډاګ (gwaldāg) نر. م. گل وښت، گل مېره،

گل بیابان.

گلدانګ (gwaldāng) نر. م. یوډول سپی.

گلکاری (galkārī) ص. بیخ. م. دختراو تیسرو یا خپتو دېوال جوړونه، معماری، خټگری.
 گل کڅ (gwalkāḥ) نر. م. گل وړشو، گل لرونکی کڅ.
 گلکڅونه (gwalkacūna) نر. ج. د گلونو کڅونه، د گلونو وړشوگانې.
 گل کر (gwalkār) نر. م. د گلو کر، گل کرند.
 گل کنکر (gwalkankār) نر. م. گل ډنډر، بندی.
 گلگند (gwalgānd) نر. م. گل گندنه، سکونینه، گل دوزي.
 گلگندنه (gwalgandāna) بیخ. م. وگ. گلگند.
 گلگون (gwalgūn) ص. نر. م. ۱) د گل په څېر، گلرنگ؛ ۲) مچ، سوررنگ.
 گلگی (galagāy) نر. م. دغواوړوکی خوشکی.
 گل گېدی (gwalgedāy) بیخ. م. ج. گلنسته، گل غونچه، د گلونو گېدی.
 گل گل (galgāl) نر. م. ۱) کلکل، غرتو، تتو، غرتن؛ ۲) د نارنج په څېر یوه مېوه.
 گل گوتې (galgūṭī) ص. نر. ج. وگ. گارگوتې.
 گل گوتو (gwalgūṭī) نر. م. ۱) د څاروید مری بندېدو یوه ناروغی؛ ۲) مچ. د مری غوته.
 گل لېبته (gwallāṭa) بیخ. م. د گلو لېبته، د گل څانگه، شاخچه، گل.
 گلماخی (gwal māxay) بیخ. م. ۱) د سپینوزرو یوه بنځینه گانه؛ ۲) یو ډول بوتې دی.
 گلماله (galmāla) بیخ. م. ختموبی، ختماله.
 گلماخی (gulmāxe) ص. بیخ. م. ج. د گل غونډې مخ لرونکې، گلرڅه، گلرو.
 گل مر (gwalmar) نر. م. کافر گل، نمر گل.
 گلمل (galmāl) نر. م. ککر، لیت پیت وینواو نورو شیانو ککر، لری.
 گلملتوب (galmaltōb) نر. م.

گلملول (galmalawāl) مص. مت. ککرول، په ختو، وینواو نورو شیان لیت پیتول.
 گلملېدل (galmaledāl) مص. ل. ککرېدل، لیت پیتېدل.
 گل موبننه (gwalmuṣṭa) بیخ. م. گل گېدی، گل غونچه.
 گل مونگره (gwal mūgra) بیخ. م. گل غوتی، خو غاره.
 گل میا (gulmyā) بیخ. م. د کبانو د جال هغه څانگې چې رسی په کې اچول کېږي.
 گل مېخ (gwal mēx) نر. م. غټه سری مېخ، گل مېخی.
 گل مېخی (gulmexāy) بیخ. م. ج. د سپینوزرو ډول پمول دی چې په لمستونو کې یې تک وهي.
 گلنار (gwalnār) نر. م. ۱) د انار گل؛ ۲) اسوررنگ لرونکی؛ ۳) تر گس ته ورته؛ ۴) ایوه بې مېوې ونه چې د انار په څېر ده.
 گلندوری (glandūrāy) نر. م. مچ، سورمرچکی.
 گلو (gulū) نر. م. هغه لرگی چې د ژرندي تیر له پل سره تینگوي.
 گلو (galū) نر. م. ۱) اتوکه، شتی، پانته؛ ۲) د کیوري گل؛ ۳) دو مېکی، تمبکه، پیاشي، د گبین وړی.
 گلواره (galwāra) بیخ. م. د آس څولې، خورجین.
 گلوانده (gulwāndha) نر. م. د شومرو د کڅوړې د راڅوړندولو تناب.
 گلوند (gulūbānd) نر. م. ۱) غاره کی، یوه بنځینه گانه ده؛ ۲) د غاړې دسمال.
 گلوت (galwāṭ) نر. م. د غونډې توتې.
 گلوته (galuṭa) ص. بیخ. م. ۱) د غونډې یا د ختو غټه توتې؛ ۲) غټه مری، غټ کپ، خمڅه.

گلیخار (gulixār) نر. م. یوډول سره درمل چې د سترگو او خولې پخېدلو لپاره کارېږي.

گلیټی (gilotāy) ص. نر. م. یوډول توپک و.

گلیډل (galedā) مص. ل. ۱) ډنگرېدل، خواړېدل؛ ۲) ویلې کېدل.

گلیډنډه (galedānda) نر. م. ډنډه گولی، شونې ډنډی، کیچ ډنډی، د کوچنیانو یوه لویه.

گلیگه (galegā) بنخ. م. شوډ یاره شوې څمکه.

گلیم (glim) نر. م. نعر، څښی، کښلی.

گلیون (gwalayūn) نر. م. د گلو سیال، په گلونو کې گرځېدنه، گل ننداره، گلگشت.

گم^(۱) (gam) نر. م. ج. ۱) سرېش، څلمېن، سرېش؛ ۲) اوری، د غاښونو بېخ پوښونکې غوښه.

گم^(۲) (gum) ص. نر. م. ۱) الرې، غایب؛ ۲) ضایع، توی؛ ۳) ناپیدا؛ ۴) امج. پریشان، وارخطا.

گمارل (gumārā) مص. مت. ۱) گومارل، امر کول؛ ۲) مقررول، سپارل؛ ۳) پارول، پاڅول؛ ۴) انگېدل، ننګېدل.

گمارونی (gumārūnay) ص. نر. م. ۱) مشر، د سر سرې؛ ۲) لارښودونکی.

گمان (gumān) نر. م. وگ، گومان.

گمبش (gambūš) ص. نر. م. دلویو پښو یا پنځو څاوند.

گمبزی (gambīzay) نر. م. نارنج.

گمبزی سورن (gambézaysurān) نر. م. نارنجي کونگ او مست اس.

گمبېله (gambela) بنخ. م. کمبېله، گومبېله، یوناني دوا ده چې څارویو ته ورکول کېږي.

گمرا^(۱) (gumrā) نر. ج. ۱) ابې لارې، ښوېدلې؛ ۲) امج. بې دینه؛ ۳) اورېدلې، بې لارې.

گمرک (gumrāk) نر. م. هغه دولتي اداره چې له سرحد نه د مالونو د صادرو لخوا واردولو مالیه

گل ورشو (gwolwaršó) بنخ. م. د گلور ورشو، گلسمه، بېشه، گل.

گلورین (gulwarín) نر. م. گل وروونکی، گل نولونکی، گل باران، گلېز.

گلوزمه (gwolwāzma) بنخ. م. گلرنګه، گل ته ورته، گل غونډې، گلغام.

گلوزم (gwolwāzām) نر. م. گل بوی، د گل بوی.

گلوبنټه (galūšta) بنخ. م. متروکه، قمچینه.

گلول (gwalawá) مص. مت. ۱) اور مړ کول؛ ۲) امج. زغمل، تحمل کول.

گلوله (galulá) بنخ. م. ۱) وړوکی غونډاری، گیتی؛ ۲) گلگل، پکوره؛ ۳) گولی، کارتوس.

گل وله (gwalwála) بنخ. م. د گلونو والا وله، گل بید.

گلوه (galwá) ص. نر. م. ۱) یوډول همز چې توره یا سره غاړه لري؛ ۲) ص. بنخ. م. د غوايي د څرمنې شاوخوا چې گنډل شوې وي.

گله (galá) بنخ. م. رمه، پاده، کنډک، گورم.

گله بان (galabān) ص. نر. م. ۱) شپون، شپونکی؛ ۲) پاده وان، ساروان؛ ۳) اسبون، اسبه.

گله گله (gálagála) د مرزانو د نیولو لپاره آواز.

گله گرگی (galagárgay) نر. ج. گگرگی، د واورې وړې وړې دانې چې د رلی غونډې وېږي.

گلی (galáy) بنخ. م. ۱) رلی؛ ۲) د کوچنیانو یوه لویه.

گلی (guláy) نر. م. ام الصبیان، د کوچنیانو یوه ناروغي ده.

گلی (guli) ص. یوډول سره منه.

گلی (galé) بنخ. ج. یوه ناروغي ده چې په مری کې غوټې پیدا کېږي.

گلیا (galyá) ص. نر. ۱) ډېر پوخ، خوړین؛ ۲) ویلې شوې؛ ۳) ډنگر، لاغر، خوار.

او محصول اخلي.

گمنده (gamānd) ص. نر. م. گمنده، چاغ سري.

گمه (gamá) بښ. م. وړوکی لښتی چې د مرغیو نولو دام په کې لادي.

گمیزه (gamíza) بښ. م. وگ. گومبته.

گن (gan) نر. م. (۱) عادت، خوی؛ (۲) بنده والی؛ (۳) جوهر، هنر؛ (۴) غوزه، د اوبسانو او غوایانو غټ منکور.

گناه (gunāh) بښ. نر. م. (۱) وبال، بدکار، بد عمل، جرم، خطا؛ (۲) نافرمانی.

گناهکار (gunāhkar) ص. نر. م. د خدای گناهکار، مجرم، بدکاری، گناهکار.

گنانگول (gunāngul) نر. م. غرنی پالک، شلخی.

گنایی (ganāyi) بښ. م. د ژرندي آبخانه، لمخانه، د ژرندي تر کوتي لاندې د اوبو د تیریدلو ځای.

گنتری (gantráy) نر. م. گنتی، گنتی، کولنگ.

گنته (gantá) بښ. م. گونته، گنتی.

گنتی (gantáy) ص. نر. م. لنډی، منډی، چیتکی، تیتکی سري، منډی.

گلتی (gal ta'y) بښ. م. غرنی بوتی دی چې بښ یې د کالو پر سیمینځلو لپاره کار یې.

گنته (ginta) بښ. م. شپېته دقیقې، یو ساعت.

گنتی (gantáy) بښ. م. گنته، گنتری، یو ډول کوداله چې سخته ځمکه پرې کنستل کېږي.

گنج (ganj) نر. م. (۱) خزانه، گنجینه؛ (۲) زېرمه، گودام؛ (۳) د مېوې راغونډولو شکری؛ (۴) د سر وښته نه کېدل، گنجیتوب.

گنجایش (gunjāyāš) نر. م. (۱) ځایېدنه، ځای؛ (۲) مچ، فایده، بچت.

گنجپور (ganjpūr) نر. م. کونی کبر، چنگابن، کونی کاتر.

گنجرخي (ganjarxáy) نر. م. د وړخونو موی په په وړخونو کې د اوبو د ویشلو لرگی.

گنجیره (ganjra) بښ. م. غازه، سرخی، پوړ.

گنججلك (gunjulúk) نر. م. وگ. گونجلك.

گنججور (ganjūr) ص. نر. م. (۱) خزانه؛ (۲) خزانه دار.

گنجی (ganjáy) ص. نر. م. (۱) پک، لښنا؛ (۲) د جوړو هغه وړی چې یو څو دانې په کې وي.

گنجی (ganjáy) نر. م. (۱) جاکت، بنیلن؛ (۲) غونډاری،

د سنیو غونډاری؛ (۳) بښ. م. ج. تپوس غونډې یو مردار خور مرغه.

گنجینه (ganjína) بښ. م. خزانه، مخزن، زېرمه.

گنچه (ganča) بښ. م. گنچه، غوړي مست، یو ډول خودرویه خوشبو به بوتی دی.

گنخی (gunjé) ص. بښ. م. ج. وگ. گونجه.

گنځپه (ganjāpá) بښ. م. (۱) گنځپه؛ یو ډول گیلډه ده؛ (۲) نولی.

گنځه (ganja) بښ. م. خنځه، خنځه گوتند.

گند^(۱) (gand) نر. م. (۱) ځخلی؛ (۲) چتلی، ناپاکی؛ (۳) مچ، بدبویي؛ (۴) خوسا.

گند^(۲) (gand) اد. گونډې، گنې، گنه، گنې.

گنداو (gandāw) نر. م. ولاړې اوبه، ولاړې خوسا شوې اوبه.

گندبلا (gandbalā) بښ. م. ناولتیا، بېکاره او معمولي شی.

گندشپره (gandcēra) بښ. م. څابنکه، څارکه، شامتوره، یو ډول توره مرغی ده.

گندک (gandak) نر. م. گوگر، گندهک، گیکر، یو ډول کېمباري معدني سلفر.

گندکه (gandlaka) بښ. م. د بېلې یا سپښتې یو ډول لویه چې (سه بجل) یې هم بولي.

گندگي (gandagi) بښ. م. ناولی څیز، خوسا شی.

گندل پهرل (gandaperā) مص. مت. گندل.
سکنل، په ستن او تار کار کول.

گندلی (gandalāy) بنغ. م. گنده، غوته، پنډه کی،
پنډو کی، گتلی.

گندنی (gandanāy) ص. نر. م. لنډ او بې لستونو
کمیښ، گندولی، گندی.

گندوپر (gandupār) نر. م. تر نه پرانیستنه، پروتو،
چل و تړ.

گندون (gandūn) نر. م. گنده، گندل، پیوند.

گندونکی (gandūnkay) فا. نر. م. خیاط،
گندونی، هغه چې کالی گندی، درزي.

گندونی (gandūnay) فا. نر. م. گندونکی، خیاط.
گنده (gānda) بنغ. م. غوته، پنډو کی؛ ۲) بډه، د

پرتوگانې ځای؛ ۳) د لرګي غوته؛ ۴) امج جادو.
گنده حر (gandacār) نر. م. گندهری، گندهر،
خرزهره، سم الحمار.

گنده گنده (gāndaḡānda) ص. گونځي گونځي،
گونځي گونځي، کالکوتي.

گنده تل (gandatal) نر. م. وگ. گنده.

گنده کول (gandakawāl) بنغ. م. غوته کول.
گنده هېر (gandher) نر. م. ۱) گندهر، د زهره په

څېره پر ترڅ؛ ۲) امج د زهره، وژونکی.
گندی (gandāy) ص. نر. م. ۱) وگ. گندولی؛

۲) د دمري څلورمه برخه، ۳) د پخواني پیسې
شپاړسمه برخه؛ ۴) د کوچنيانو لنډو لستونو

والا کمیښ.

گندی (gandāy) ص. بنغ. م. د روسیا پنډې
جاکت، کوچی، جمپر، د شپانه چپنه.

گندیاره (gandāyāra) بنغ. م. یو ډول نبات دی چې
گندیاله یې هم بولي.

گندهر (gander) نر. م. وگ. گندهر.

گنده (gandana) بنغ. م. اوکی، کوکی.

گنده (gandā) ص. بنغ. م. ۱) ناپاک، ناولی، پلیدا،
۲) بد کردار، شریر، ۳) زده خرغه، د ملنگانو

کندا؛ ۴) هغه غله چې نایي یا استاکار یې د کال
په پای له خلکو نه اخلي.

گنده بوتی (gandabūtay) نر. م. یو ډول تریخ،
خود رویه بوتی دی.

گندری (gandāyay) نر. م. یو غرنی بوتی دی چې
بد بوی لري او گنده فېروزه ورنه لاس ته راځي.

گنده خر (gandaxār) نر. م. گنده خړی، نه زوری،
هغه خغلي چې سهلاوله ځان سره راوړي وي.

گنده خره (gandaxāra) ص. بنغ. م. ناولی، چتله.
گنده لېوه (gandālewa) نر. م. سر کوزی، خنزیر،
سور، بد ځناور، یېر.

گنده مار (gandamār) نر. م. ۱) زوویل، زاویل،
خول؛ ۲) گندگیر، کوچکر، لاگ ساک.

گنده نل (gandanāl) نر. م. دورمه، کړکی.
گنده هوزه (gandahūza) بنغ. م. گنده.

گندهر (gander) نر. م. وگ. گندهری.

گندهر حر (gandercār) نر. م. گندهر چر، گندهری،
زهر بوتی، گنده خر.

گنده (gand) نر. م. ۱) گنده، جوړښت سکوی، تکی؛
۲) ډول، هغه توتې چې د گریوانه لاندې گندل

کېږي؛ ۳) پاموره.

گنده اسه (gandāsa) بنغ. م. درنه چاره، توکیا، توکه.
گنده څېره (gandcera) بنغ. م. څابنکه.

گنده کپ (gandkāp) ص. نر. م. گن گپ، دوکه باز،
کیسه بر، جېبونه و هونکی.

گنده گین (gandgīn) ص. نر. م. نخي، سپنښین.
گندل (gandāl) مص. مت. تکو هل، بخی، نه رول،
سره یو کول (په ستن یاد خیاطی په ماشین).

گنڊپرڙه (ganḍerca) بئڻ م. ۰ هفتہ مهه .
 گنڊپرڙي (ganḍermarāy) بئڻ م. ۰ زهر مهه ،
 نرياق ، يودول مهه ڇي د زهر و اثر لهرې کوي .
 گنڊپرن (ganḍerōn) نر م. ۰ زهر لرونکي ، هغه شي
 ڇي زهر لري .
 گنڊپري (ganḍerāy) بئڻ ج. ۰ د سپين کري گني
 توتہ ، ککيري ، منتھري ، گنھري .
 گنڊپري (ganḍerāy) نر م. ۰ يو څنگلي او غرنی
 بوق دلچي سره او سپين گلان کوي .
 گنر (ganār) ص. ۰ نر م. ۰ زور او ډنگر غويي .
 گنس (gans) ص. ۰ نر م. ۰ گيچ ، بي سده ، بي هوښه .
 گنستوب (ganstōb) نر م. ۰ بهوښي ، سریدالي ،
 واگتوب ، گنستيا ، سرگرداني .
 گنسول (gansawā) مص. ۰ مت ۱) بهوښه کول ،
 گيچول ؛ ۲) سرگردان کول ، پریشانہ کول .
 گنسدل (gansedā) مص. ۰ ل. ۱) بهوښه کيدل ،
 بي سده کيدل ؛ ۲) پریشانہ کيدل .
 گنکي (gankī) ص. ۰ نب. ۰ د کومې سختې ضربې له
 امله بهوښي پيدا کيدل .
 گنگ (gāng) نر م. ۰ ۱) د کوزډي بلنه ؛ ۲) ص. ۰ نر م.
 وارخطا ، اوتر ؛ ۳) نر م. ۰ تهکس ، هغه پيسي
 ڇي يو هندو به د څان د ژغورني لپاره يو پښتون
 ته ورکولې ؛ ۲) يودول مرغی ؛ ۳) مچ . ختيځ .
 گنگان (gāngān) نر ج. ۰ يودول بوتی دی ڇي د پانو
 دوره يې د کوچيانو په مغانو کې اچول کېږي .
 گنگت (gāngā) نر م. ۰ وگ . گونگت .
 گنگخر (gāngxār) نر م. ۰ وگ . گنده خر .
 گنگخر (gāngxār) نر م. ۰ ج. ۰ گنگخري (د سھلاب
 په مخکې واړه واړه لرگي .
 گنگر (gāngār) نر م. ۰ د سنډاد ملاتير .
 گنگره (gāngrā) بئڻ م. ۰ کپراو ، تکليف ، زحمت .
 وري .

گنگري (gāngarī) ص. ۰ بئڻ م. ۰ تېنگه خته .
 گنگر (gāngār) نر م. ۰ يودول گانه يا پسول .
 گنگس (gāngs) ص. ۰ نر م. ۰ ۱) وارخطا ، سرگردان ؛
 ۲) بي خوده ، بې ځېنه ، بي سده .
 گنگستيا (gāngstyā) بئڻ م. ۰ گنگستوب ،
 گنگسي ، نېستيا ، گيجي .
 گنگ سنگ (gāngsāng) ص. ۰ نر م. ۰ گنگ منگ ،
 غلي ، چوپ ، گونگ سونگ .
 گنگسونکي (gāngasawūnkay) نر م. ۰
 بهسودونکي ، بهوښه کونکي .
 گنگلو (gānglū) نر م. ۰ تېپر ، شلغم .
 گنگو (gāngū) نر م. ۰ ۱) زعفران ؛ ۲) مچ . زير ،
 زېرونکي .
 گنگوچه (gāngučā) بئڻ م. ۰ دانگورو وړی د
 انگورو غونچه ، گنگوري ، وايښکي .
 گنگوري (gāngūrāy) نر م. ۰ ډنډوري ، دانگورو
 غوشه ، دکله وړی ، وايښکي ، د خرما وړی .
 گنگوره (gāngūrā) بئڻ م. ۰ گانگوره ، يوبوتی دی .
 گنگوري (gāngūrāy) نر م. ۰ ۱) گانگوري ؛ ۲) توتوري
 توتوري ، تتله ؛ ۳) گنگوسي ، گونگوسه .
 گنگوسه (gāngūsā) بئڻ م. ۰ ۱) آواز ، شهره ، انگازه
 ، ښکالو ؛ ۲) افواه ، د دروغو خبره خپريدنه .
 گنگوسي (gāngūsē) بئڻ ج. ۰ وگ . گنگوسه .
 گنگوماښام (gāngūmāṣām) نر م. ۰ رنا ماښام ،
 ماښام ڇي پوره تياره نه وي ، گونگون ماښام .
 گنگي (gāngī) نر ج. ۰ ۱) گنده گي ، پليستوالي ؛
 ۲) خخله ؛ ۳) د تتي مرداري .
 گنگيلا (gāngelā) بئڻ م. ۰ ج. ۰ گنگيلاوي (انگولا .
 گنگيله (gāngilā) بئڻ م. ۰ وگ . انگوله .
 گني (gānanāy) نر م. ۰ وړوکی ، سیدی رودونکي
 وړی .

گن کپ (ganakáp) ص. نر. م. وگ. گندکپ.
 گن کوریز (ganakoríz) نر. م. هغه کلی، سیمه
 چې گن کورونه ولري، خانه های متراکم.
 گنکی (ganakay) ص. نر. م. گن، د گن تصغیر نوم،
 لیکن.
 گن گچه (ganacá) بنغ. م. د انگورو وی.
 گن گن (ganagan) نر. م. په پوزه کې خبرې کونه؛
 گونهدل، بنگهدل.
 گن گنی (ganagan) ص. نر. م. غونډی، په پوزه
 کې خبرې کونکی، خنخونی، گون گونی.
 گن گور (ganğúr) ص. نر. م. وگ. گور.
 گن گوندیز (ganğwandíz) نر. م. گن گوندي،
 دېر گوندي، دېر حزی، شو گوندیز.
 گن گین (ganğín) ص. نر. م. د سپنسیو، سپنسن.
 گنل (ganál) مص. مت. (۱) قیاس کول، خیال کول،
 گومان کول؛ (۲) شمېرل؛ (۳) منل، قبولول.
 گنل کېدل (ganalkedál) مص. ل. پوهېدل.
 گن مېشتی (ganmeštay) ص. نر. م. گن استوگن،
 پرنفوس لکه بنار یا هېواد.
 گن مېشتی (ganmeštú) ص. بنغ. ج. گن
 استوگنی، پرنفوسی، تراکم نفوس.
 گننی (ganānāy) نر. م. زیلاخ، زیلان، رحم.
 گنوالی (ganwálay) ص. نر. م. گنتیا.
 گن وگری (ganwagáray) ص. نر. م. گن وگونی،
 پرنفوس، گن مېشتی.
 گنول^(۱) (ganawál) مص. مت. په خبرو راوستل،
 گړول، پوښتل.
 گنول^(۲) (ganawál) مص. مت. (۱) گوردل؛ (۲) دېرول
 زیاتول.
 گن ولسی (ganwulási) ص. بنغ. ج. گن ملیتی
 خو ملیتی، چند ملیتی.

گننی (ganānāy) بنغ. م. ج. د اوبو پچه، د اوبو
 سوت.
 گنوار (ganwár) ص. نر. م. (۱) باندېچی، باندېشی؛
 (۲) مع. ساده کلیوال سړی.
 گنه^(۱) (ganá) بنغ. م. نېه، گونه، نشان، علامت.
 گنه^(۲) (gána) اد. (۱) باري، گنی؛ (۲) بنغ. م. وگ.
 گناه.
 گنهار (ganhār) نر. م. گنهار، انگازه، گویار.
 گنه درو (ganadráv) نر. م. (۱) درشقی او شوتلو
 لومړنی لو؛ (۲) گنه درې، نارسېدلی توت.
 گنهار (ganahār) نر. م. یو ډول سابه دي.
 گنهار (ganahār) نر. م. گنی، نیشکر.
 گنهاره (ganahāra) بنغ. م. گناهگاره، جرمانه،
 توغم، جریمه، کفاره، د گناه معاوضه، ناغه.
 گنی (gané) اد. نو، نوبیا، گوندي، گنه.
 گنی (ganáy) نر. م. (ج. گنی) نیشکر.
 گنی (ganáy) بنغ. م. ج. د مچيو یا ډبرو گین.
 گن (gan) نر. م. (۱) دېرزیات، په شمېرزیات، گن
 گور، سره نېردي؛ (۲) گورم، پاده.
 گنا^(۱) (ganá) بنغ. م. د گون گون اواز.
 گنا^(۲) (ganá) فا. نر. م. شوک چې په پوزه کې گن گن
 کوي، چې ژبه یې نښلي، د پوزې د هوا په مرسته
 خبرې کونکی.
 گناری (ganáray) نر. م. په پوزه کې د خبرو آواز،
 د گنېدو آواز، د گون گون آواز.
 گنوب (gantób) نر. م. گنتیا، گنوالی، دېروالی.
 گن رنگی (ganrangay) نر. م. فصل رنگی کونه،
 له فصل نه گن بوتې ایستنه، نري کول.
 گنزی (ganžay) نر. م. گنگوسه.
 گن شمېر (ganšmer) نر. م. گن، دېر، زیات
 شمېر، زیات تعداد.

گنون (ganūn) نر. م. شمیرل، شمارل، گنول.
گنونه (ganawāna) بنج. م. ۱) دهرول، گن گورول؛
۲) گرونه، په خبرور او ستنه.
گنونی (ganūnāy) فانر. م. شمیرونکی، محاسب.
گنه (gāna) بنج. م. ۱) شماره، نمبر، شمیره، د اخبار
یارسالی یا بل شی لمبر، جلد؛ ۲) لکه چې.
گنهار (ganahār) نر. م. غونهار، گنهاری.
گنه بوز (ganat ūz) نر. م. زور، مضبوط او تکره،
په خبرو اترو کې تکره او جرار.
گنه خور (ganaxwār) نر. م. هغه خرغای یا ورشو
چې وابنه دهرولري.
گنه گونه (ganagūna) بنج. م. د خلکو زیاتوالی،
کثرت، یا د خلکو ازدحام.
گنه وهل (ganawahāl) مص. مت. شماره وهل،
نومره وهل، نمره زدن.
گن هېوادیز (ganhewādīz) نر. م. گن هېوادی،
خو هېوادی، چند کشوری.
گنی (ganāy) نر. م. غوتی، په پوزه کې خبرې کوونکی.
گنپدل^(۱) (ganēdāl) مص. ل. دهریدل، زیاتېدل.
گنپدل^(۱) (ganēdāl) مص. ل. په پوزه کې خبرې
کول، گن گن کول.
گنپش (ganēš) ص. نر. م. کمزوری او ضعیف سړی،
مانده سړی.
گنپه (ganyā) بنج. م. گانه، گرو.
گنپه وال (ganyawāl) نر. م. گروي دار.
گو (go) نر. م. رو، سوگند، د گواه مخفف، خدایو.
گو اتل (gwātal) مص. مت. تپي کول، ژوبلول.
گو اته (gawātā) بنج. م. دهری، دهری، د خپیاکو
دهری، گوهاته.
گو اتی (gowātāy) نر. م. بوم، گونگ، یوه مرغه
دی چې د شپې له خوا واره مرشان پیکار کوي.

گواخ (gwāx) نر. م. ۱) مرسته، اړخ، مدد، پیره؛
۲) پخلا کونه.
گواخل (gwāxāl) مص. مت. ۱) پخلا کول؛
۲) مرسته کول، مدد کول.
گوار^(۱) (gwār) نر. م. ۱) پاده، گله، کسوهار؛
۲) د مزاج مطابق، ۳) مج. خوندور؛ ۴) بخیل؛
۵) بد شکل؛ ۶) پوچ، گنده؛ ۷) یو ډول مالگه ده
چې څارویو ته ورکول کېږي؛ ۸) سورا، گورا،
پیرنگی؛ ۹) ډول، قسم.
گوار^(۲) (gowār) ص. نر. م. ساده پاده، بوله، جت،
بې تعلیمه، جاهل، شوده بوده.
گوارچي (gawārcī) ص. نر. م. پاده وان، گله بان،
غوبه، گواری، شپونکی.
گواری (gawārāy) بنج. م. بسوی، د مزرو غولی
چې د خاورو چلولو لپاره کارېږي.
گواښ (gwāš) نر. م. ۱) د جنگ نه جلا کونه؛
۲) نالشی، منصفی، منځگړتوب؛ ۳) درکه،
دارونه، تهدید؛ ۴) جگړې ته راوړل پدنه.
گواښکېښ (gwāškes) نر. م. جنگ ورسوله،
ژغورل، خلاصول، منځگړتوب.
گواښ گر (gwāšgar) نر. م. وگ، گواښ گړندی.
گواښ گړندی (gwāšgrānday) ص. نر. م.
درېمگړی، منځگړی، گواښ گر، گواښ گړی.
گواښل (gwāšāl) مص. مت. ۱) ژغورل، بچ ساتل؛
۲) جنگ ته تیارول، راپارول.
گواښلیک (gwāšlīk) نر. م. اخطارلیک، اخطاربه.
گواښندوی (gwāšandūy) نر. م. وگ، گواښ گړندی.
گواښنه (gwāšāna) بنج. م. ج. گواښنې، گواښول،
گو تڅنونه، اخطار.
گواښېدل (gwāšēdāl) مص. ل. ۱) تهدید کول،
غورېدل؛ ۲) آماده کېدل، جنگ ته تیارېدل.

گوپری (guprāy) نر.م. د گودی ژی یا مشک د
شرمنی پیوند.

گوپله (guplā) بنخ.م. (۱) مسری، نونی، نسواله؛
(۲) وزم، د خولې خوسا بوی.

گوپی (gupāy) نر.م. وگ، گلپی.

گوت (gut) نر.م. گوتمی، گوته، گوتمه، شلی، یو
دول بنشینه گانه چې بنسې یې په گوته کوي.

گوتار (gūtār) ص. نر.م. کوتار، نبتی، اخته، ککر،
لرلی، بوخت، مبتلا.

گوتاوه (gutāwā) بنخ.م. بوتواوه، خارپوته د شوتلو
اویسو دروخته.

گوتخندنه (gwatčandāna) بنخ.م. گواپی،
گواپنه، توریرین، غاښ چپچی.

گوتخند (gwatxāna) نر.م. د سپینتی یو ډول لوبه ده.

گوتره (gutrá) بنخ.م. یو بوتی دی چې په اویو کې
شین کېږي او لوی ډنډر کوي.

گوتری (gutráy) بنخ.م. گوتری، پتاق، تبار،
کاسه، د مچو غني یا لیندې کاسه.

گوتکی (gwatkáy) بنخ.م. گوته، گوتی.

گوت گوت (gwatgwát) نر.م. پیچ پیچ، یو ډول
لوبه ده چې د منځنی گوتې په ښکاره کولو

تر سره کېږي.

گوتگوتی (gwatgūtáy) ص. نر.م. بدنام، سپک
شوی، شاغو شوی.

گوتلکه (gwatláka) بنخ.م. وگ، گتله.

گوتلکی (gwatlákay) نر.م. رسوا، د ژبو په سر،
په خولو کې، انگشت نما.

گوتگی (gwatkáy) نر.م. خچه گوته، وړوکی
گوته.

گوتمنډی (gwatmandáy) نر.م. (۱) گونم
وړکونه؛ (۲) عیب لتونه، اعتراض، الزام.

گواکې (gwáké) اد. لکه چې، گویا، دا چې، گنې.

گوال (gwál) نر.م. د غره یا غونډی د لمنې څمکه
چې څوړنده وي.

گوالل (gwálál) مص. مت. شهادت وړکول، گواهی
وړکول، گواهی لودل.

گوانجه (gawánja) بنخ.م. منډاوو، غاښور، کور.

گواه (gawāh) ص. نر.م. شاهد، گواهی وړکونکی،
ثبوت وړکونکی.

گواهل (gawāhál) مص. مت. گوالل.

گواهی (gawāhí) بنخ.م. شهادت وړکونه، شهادې.

گواهی ل (gawāhíl) مص. مت. شهادت ادا
کول، گواهی وړکول.

گویا (gobā) ص. بنخ.م. کم عقله، غټه او چاغه
بنځه، احمقه یا نادانه بنځه.

گوپری (gubarāy) ص. نر.م. له خټې یا خاورې یا
چونې او خاورې نه جوړ.

گوبلکه (gubaláka) بنخ.م. (۱) یو ډول مرخپری؛
(۲) پوکانی.

گوبه (gubá) بنخ.م. کرکوره، یوه مرغی ده.

گوپیر (gubír) ص. نر.م. گویار، بودا، دېر زور
سری، شیخ فانی.

گوپ (gūp) نر.م. (۱) د غویي یا اوبن کویان؛
(۲) گوجر؛ (۳) د سرو زرو زنجیر؛ (۴) د سهیل

ستوری، د مني ستوری.

گوپال (gupál) نر.م. یو ډول گل دی.

گوپالا (gupálá) ص. نر.م. تیارخور، وړیا غټې
غټې مری اخیستونکی.

گوپان (gopān) نر.م. د گوپ ستوری، د سهیل
ستوری، د مني ستوري.

گوپیر (gupír) نر.م. وگ، گوار.

گوپژن (gupžán) نر.م. تبدیلی، تغییر، بدلون.

گوتمو (gwatmū) بنج. م. ۱) گونمير، گونماغو،
د گندلويوه آله ده چې بنج يې په گوته کوي؛
۲) د تنی سوري، کاج.

گوتمه (gwalmá) بنج. م. ج. گونمي، وگ. گونمی.
گونمی (gwalmáy) بنج. م. ج. گوته، گوتمه،
يوه گانه ده چې په گوته کې اچول کېږي.

گوتنيونه (gwatniwána) بنج. م. گوتنيوی،
غندنه، نيوکه، تنقيد.

گوتنيوی (gwatniwáy) نر. م. وگ. گوتنيونه.

گوتوري (gwatūri) نر. ج. دستاني، لاس پېلې،
گوتمي، هغه دستاني چې د باز يا د بانسې په
لاس کېنولو پر وخت په لاس کېږي.

گوتول (gwatawál) مص. مت. ۱) گوتې ورکول؛
۲) عيب لتول، اعتراض کول؛ ۳) الزام لگول.

گوته (gwála) بنج. م. ۱) د لاس يا پښو گوته؛ ۲) يوه
پښني گانه چې په گوته کېږي؛ ۳) يوه لويه ده.
گوته په خوله (gwátaxwála) ص. بنج. م. گوته
په غاښ، حيران دريان، حق حيران.

گوت لکه (gwatláka) بنج. م. ۱) پتوره، گلکه،
هغه جنی چې په بدو کې ورکول کېږي؛ ۲) په
نبه کول.

گوتی (gútay) نر. م. ج. د ښکاري توپک د دارو
وزن او اندازه.

گوت^۱ (gwaṭ) نر. م. کونج، زاويه، گوښه.

گوت^۲ (guṭ) نر. م. ۱) غرپ؛ ۲) د کوزدې يورسم
چې د جنی ورکولو اقرار په کې کېږي او د هلک
خپلوانو ته شريت ورکول کېږي؛ ۳) د جولگانو
يوه آله؛ ۲) د سطرنج دانه؛ ۳) غبي او تنبل.

گوت^۳ (guṭ) ص. نر. م. (مونښه بڼه يې گوته) پخ
ذهنه، تنبل، کم استعداد، چې سبق يې زړه
زده کېږي.

گوت پسر (gwaṭpér) نر. م. گوت پسرې، دلاري
کډوالی يا کړلج.

گوت پسره (gwaṭpéra) بنج. م. تاواراناو، گوت
پېچومی.

گوت پخونه (gwaṭxūna) بنج. م. کوننی، کوتگی
پسخانه.

گوت غاری (gwaṭḡaráy) ص. نر. م. گوت ناستی،
هغه شوک چې له خلکونه گوښه ناست وي.

گوتک (guṭák) نر. م. ۱) د جرثقیل او نورو شرح؛
۲) وگ. گوتکه^۱.

گوتکه^۱ (guṭka) بنج. م. د تار گوت يا کلوله.

گوتکه^۲ (gwaṭáka) بنج. م. سپما، پس انداز.

گوت گورت (gwaṭḡurál) نر. م. د کوزدې يورسم
دی چې هلک ته په کې نکريزې پورې کېږي.

گوتل (guṭál) مص. مت. غرپ کول، په گوت گوت خښل.

گوتله (guṭlál) بنج. م. ۱) د توپک گوتله، د ناوه
يې توپک لته يا گېټ؛ ۲) د تار گوت يا کلوله.

گوتلی (guṭláy) بنج. م. د کوچنيانو لته يې چوشک
چې غوري، شريني او ... پکې ورکول کېږي.

گوت مېچ (gwaṭméc) نر. م. د گوت (زاويې) د
مېچ اله، زاويه سنج.

گوت ناسته (gwaṭnástá) ص. بنج. م. گوښه
ناستی، اعتکاف، گوښه گيري.

گوت ناستی (gwaṭnástay) ص. نر. م. گوت ناست،
گوښه يې، گوشه نشين.

گوتن (gwaṭán) نر. م. گوتين، گوتيز، زاويه
لرونکی، گوشه دار.

گوت والی (goṭwálay) نر. م. نالایق توب، پخ
ذهنی، تنبلی، کم استعدادي.

گوتول (guṭawál) مص. مت. غبي کول، نالایقه
کول، پخ ذهنه کول.

گوتھ (guñ) بنج. م. ۱. د سطرنج دانه (۲) یادونه،
حفظ کونه.

گوتھ گن (guḡān) نر. م. د ویندی، په سرک یا
دره کې د ننوتو لاره.

گوتی (guī) بنج. م. گوتلی، یو تریخ بوتی دی چې
په یوناني درملنه کې هم کارېږي.

گوتی (gwaīy) نر. م. گونیا، کچه، یوه آله ده چې
معماران ورباندې د میزان کارونه برابروي.

گوتی (guṭy) بنج. م. ج. د سطرنج تخته.

گوتپېدل (guṭedāl) مص. ل. غبی کېدل.

گوتین (gwaīn) ص. نر. م. گوت لرونکی، زاویه
لرونکی.

گوجر (gujār) نر. م. ۱. یوه طایفه چې د غوا - مېنبو
ساتلو او پېوڅرخولو کاروبار کوي؛ ۲. د یو قوم
نوم دی، ژبه یې گوجرو یا گجراتي بلل کېږي.

گوجرکی (gugarkāy) نر. م. د ملاد تیر مېره.

گوجرو (gujro) بنج. م. د گوجر قوم ژبه، گجراتي ژبه.

گوجک (gujāk) نر. م. پتیره، د خمیره ضد.

گوجکه (gujāka) بنج. م. یو ډول سورزنگی وړه
حشره ده، د غره پېشی، حلزون.

گوجی (gūjāy) نر. م. ۱. گودر، شاپېتی، صدف،
یو بحري لعاب داره حیوان؛ ۲. د سترگی گل؛
۳. کونجکه، خر مېره؛ ۴. خول، پوستکی.

گوجی (gujī) نر. ج. هغه پی چې شلومې په کې
واچول شي او سمدلاسه ماسته جوړ کړی شي.

گوچی (gučāy) بنج. م. ج. لپانکی، سمتی، ادک،
یو ډول لوبه ده، لشپاک بازی.

گوخ موخی (gujīmūjāy) نر. م. گخموزی، گونس،
غلی، هغه شوک چې ډېرې خبرې نه کوي.

گوخن (gujān) نر. م. گوزان، گوزن، فالج، د بدن د
رچېدو مرض.

گوتھری (gucrūy) نر. م. پنه، گاوسی، کبی، کوشره،
موچنه.

گودا (gudā) بنج. م. گوده، زری، زنی، مفسز، د
مېوې یا تخم منج برخه.

گوداره (gudāra) بنج. م. گوسره، په ورمسپروهنه.

گودام (gudām) نر. م. گدام، ډېسو، زېرمه تون،
د غلو دانو او نورو شیانو د زېرمه کولو ځای.

گودان (gudān) نر. م. چرچوسی، چارچوسی.

گودانه (gudāna) بنج. م. ناوه، پرنا له.

گودر (gudār) نر. م. ج. گودرونه، گودرې (۱) له
سیند نه د پورې وتو لاره؛ ۲. د سیند، چینې،
کارسی یا شاه هغه ځای چې نېسې ترې اوبه
راوړي؛ ۳. لاره، رو.

گودره (gudāra) بنج. م. لاری، برکه، ډاگه، دستک.

گودر (gudār) نر. م. ۱. تویکی، رخت، زړه توتې؛
۲. ص. نر. م. زور او بوډا څاروی؛ ۳. زور او
بېکاره؛ ۴. نر. م. صدف، سپی؛ ۵. د کاغذ یا
توکر توتې، خرڅوړی، زړه لته، لیتاره.

گودروالا (gudarwālā) نر. م. کباري، زور،
پلوری، کهنه فروش.

گودره (gudāra) بنج. م. گادره، زړه او ډنگره بنج.

گودری (gudarī) ص. بنج. م. ج. کند، د ملنگانو
گنځ، زور او پېوندي څادر.

گودری گودری (gudrāy gudrāy) ص. نر. م.
زړې زړې، توتې توتې، میده میده.

گوده (gudā) بنج. م. ۱. د مال د تړلو کوته؛
۲. هغه کوته چې د اوسېدو وړ نه وي، گاوخونه.

گوده (gwāda) ص. نر. م. گود.

گود (gud) نر. م. ۱. للون، خېشاوره، گود؛ ۲. د تار
گوت، د تار غوته؛ ۳. د نهر یا ویايي د اوبو د
خېژولو لپاره د لرگیو او خاشاکو تړل شوی بند.

گودا (gwūḍā) ص. نر. م. گود، په پنبه معيوب، ننگ.

گودا (gūḍā) نر. م. ۱) گودی، پښنگ، بادپوه ۲) ناننگه، گودی، نارکی ۲) هغه سړی چې د بل په اشاره کار کوي.

گوداگی (gudāgāy) نر. م. ۱) ناننگه، ناوکی؛ ۲) ص. لاس پوښی، د بل لاس آله.

گودانه (gudānā) بنځ. م. ۱) گودی؛ ۲) اجب، د نخرگ جیب؛ ۳) یو ډول کشوره ده چې د ننه په خیمو کې یې گڼدي؛ ۴) السوچکی، وړوکی بروجی؛ ۵) د مهورو ټولولو خادر.

گودبانې (gudhānāy) نر. م. پښتواری، هغه نوکر چې د سفر یا ښکار په وخت کې چا سره وي او د هغه د مال و اسباب ساتنه کوي.

گودبه (gudhā) نر. م. هغه کاربز کنستونکی چې د کاربز پر کوهې باندې کار کوي.

گودچکی (gudchākay) نر. م. گودانه، گودکی، گودچکه، وړوکی انبان.

گودری (gudārāy) نر. م. د گودي یا غرکې پنبه.

گودکی (gūdākāy) نر. م. وړوکی گودی، کوچنی ژی.

گودل (gudāl) نر. م. غوجل، د څارویو د ترلو څای.

گودلاسی (gwadlāsuy) نر. م. معذوره، یو لاسی.

گودمار (gudmār) ف. نر. م. گود کوونکی، گودیمار، للون والا.

گودوالی (gwadwālay) نر. م. گودتوب.

گودول (gudawāl) مص. مت. د کروندې څمکه په رمبي یا تسکوري نرمول، فصل صفا کول.

گودوی (gwadwāy) نر. م. گدوې، گدوه، د شرابو لوبی.

گوده (gudhā) بنځ. م. ۱) گونته، په ادب کېناسته؛ ۲) اخیر کېدنه، متوجه کېدنه.

گوده بلی (gudhālay) نر. م. موش پړانگ، نولی، خرپاندي، خرپاندي.

گودی (gūḍāy) نر. م. ۱) هغه څرمنی شی چې دانې، غوړې او نورو پکې اچوي؛ ۲) د غرکې لاستی؛ ۳) د جوارو شپتی.

گودی (gwadāy) ص. نر. م. ۱) گود، په یوه پنبه گوده؛ ۲) د څارویو یوه ناروغي؛ ۳) د جوارو بوټی یو ډول جینجی؛ ۴) د بوسو حوسې، ډډ.

گودی (gūḍāy) نر. م. د للون، خپشاورې یا گود کوچنی لور.

گودی (gudī) بنځ. م. گود یگر، خپشاوره کوونکی. گودیاری (gūḍyārī) نر. ج. د غرکې څلور لاستی چې په هغو سره په خرک کې څوړندېږي.

گودیاری (gudyārāy) بنځ. م. چاگله، د اوبو وړکوټې ژی، مشکوله.

گودیال (gudyal) نر. م. د بوټو ایستلو تسکوره. گودی چرگ (gwadāyčārg) نر. م. ملاچرگک، هډه.

گودی خادمی (gudayxādāmay) بنځ. م. یو ډول سمساره، د سمسارې په شهر یوه خزنده.

گودیکه (gūḍyāka) بنځ. م. ۱) وړوکی گودی؛ ۲) دانگوره، د گودو شلور دانگوری؛ ۳) د تار رېشلود خرڅې پایه.

گود بدل (gwudēd) مص. ل. گود کېدل، په پنبه معیوبېدل.

گودیکه (gwadūyāka) بنځ. م. د گودانو د نخرگ لرگی.

گودیکه (gūḍikā) بنځ. م. ۱) وړوکی ناوې؛ ۲) د سپنسیو د ناوولو پایه.

گودی په (gūḍyā) بنځ. م. د ترو وائسرو مېو د غرکې د لاستی د ترلو تسمه.

گورجی (gūrjāy) بنج. م. ج. یسودول پنخوانی
بنخینه پنی.

گورجی سپی (gūjay spāy) ص. نر. م. یودول
بنکاری سپی.

گورخه (gūrca) بنج. م. (ج. گورخه) بارخسر،
غمبوری، انگی، غومبوری، بغون، لغون.

گورخر (goraxár) نر. م. گورخر، گورزی، غیره،
غیره، یو خنگلی خرچی غوبنه یی حلاله ده.

گورزی (gorzāy) نر. م. ۱) هغه کوچنی چی په
قبر کې له مړې موره پیدا شي؛ ۲) گورخر.

گورستان (goristān) نر. م. قبرستان، هدیره،
مقبره، د مړو بنخولو ځای.

گورسنگ (gawarsāng) نر. م. یو ډول توره کلکه
تیره ده چی د ژرندي ميل ورباندې خرڅی.

گورک (gorák) نر. م. گوارچی، گواره ساتونکی،
گورکښ (gorkās) نر. م. قبر کنستونکی، قبرکن.

گورکښه (gorkāša) بنج. م. گورگتی، بغسه،
غسه، یو حیوان دی چی مړي له قبر نه ویاسی.

گورکن (gorkán) ص. نر. م. وگ. گورکښ.

گورگابی (gūrgābay) نر. م. یو ډول ژور بوت،
گورگتی (gorgatāy) بنج. م. وگ. گورکښه.

گورگرندی (gorgrānday) نر. م. قبرکن، هغه
څوک چی قبر کنستل یی کسب وي.

گورگور (gūrgur) نر. م. غرغر، گوربدنه، گرومېده،
له قهر نه گوربدنه یا غرېدنه.

گورگوره (gwargūra) بنج. م. یوه غرنی اغزنه ونه
ده چی توري وړې خورې دانې لري.

گورلتی (gorlatāy) بنج. م. ج. گورکښ، غسی،
هغه حیوان چی گورلتوي او مړي ترې رباباسی.

گورلخ (gūrlác) ص. نر. م. تندرست، چاغ، سور
و سپین، غټ پټ.

گور^۱ (gūr) نر. م. ۱) گن، ډک او خپدور، ډب
دوب؛ ۲) گورم، پاده.

گور^۲ (gor) نر. م. ۱) مریستون، قبر، مزار؛ ۲) اور
لمانغونکی، گیر؛ ۳) ص. نر. م. برابر، سیال،

ثانی، جوړه، ساری.
گوراخه (gorāca) نر. م. گهړی، کند، گنځ، گوراخه،
هغه لباس چی ډېر پيوندونه ولري.

گورادی (gurādāy) بنج. م. ناولی، بدشکله،
پوواره، پوهاره.

گوراری (gurāray) نر. م. غرغر کونه، گوربدنه،
قهر، غوسه.

گوراگور (gorāgor) ص. نر. م. تېز، توند، چټک.
گوریت (gorbat) نر. م. (ج. گوریتان) عقاب،
شاهین.

گوریتگوتی (gorbatgótay) ص. نر. م. د گوریت
بچی، د عقاب بچی.

گوریتوزمه (gorbatwāzma) ص. نر. م. د گوریت
غوندې، د گوریت په شمېر.

گوریته (gorbatā) بنج. م. عقابه، شاهینه.
گوریند (gorhānd) نر. م. داوښ یا غسويي پېش
بند.

گورت (gwraí) نر. م. ۱) د گوتو ترمنځ فاصله؛
۲) د مساوي او گتې گوتې ترمنځ واټن.

گورتوب^۱ (gurtób) نر. م. گوروالی، گن توب،
گنوالی، گورتیا.

گورتوب^۲ (gortób) نر. م. مقابله، همسري،
مساوي توب، گورتیا.

گورتی (gwaratāy) نر. م. هغه شی چی د شهادت
او غتې گوتې ترمنځ ځای نیسي.

گورتی (gurtāy) نر. م. گوتسه، گوتسی، گرنی،
گورجه (gūrjā) بنج. م. سره الوچه.

گورجه (gūrjā) بنج. م. سره الوچه.

گورم (gūrām) نر. م. ۱) پاده، گله؛ ۲) السیه دله، لوی جمعیت.

گورمت (gūrmat) نر. م. گرمت، سوک، سوک، گورموت.

گورمکی (gūrmakāy) بنج. م. ج. یو دول چرگه، بستکی چرگه.

گورمل (gūrmāl) مص. مت. ۱) سرسری او گونخی گونخی گندول؛ ۲) ص. نر. م. غوسه ناک، برجن، بروس، غورخنگ کورنکی.

گورملتوب (gūrmaltób) نر. م. بروس والی، کارساوی، گروت والی، خپگان، غوسه، قهر.

گورموخ (gūrmūj) ص. نر. م. غصه ناک، قهرجن.

گورموز (gūrmūz) ص. نر. م. وگ، گورموخ.

گورنده (gūrānda) بنج. م. کوندغال، کندغالی، کنده، دوغل.

گورنبد (gorānd) نر. م. تنگ تروش، تیاره کور، زور، ژور قبر.

گورنده (gūrānda) بنج. م. ۱) وروکی او تنگ کور؛ ۲) زور قبر؛ ۳) غوجله.

گورنر (gawarnār) ص. نر. م. ۱) دیوی صوی، حاکم؛ ۲) ماشین ته د گیس رسولو پرزه.

گورنگی (gūrangāy) ص. نر. م. سوررنگ، لرونکی آس.

گورو (gurū) نر. م. ۱) پیر، مرشد؛ ۲) د علم و فن استاد؛ ۳) مج. شریر، مفسد؛ ۴) هونبیار.

گوروالی (gūrwālay) نر. م. د گوارې ساتلو کار، گله وان، پاده وانی، گاهوتوب، شپون توب.

گوروان (gūrwān) ص. نر. م. پاده وان، گله وان.

گوروانکه (gūrwānaka) بنج. م. شامتوره.

گورول (gūrawāl) مص. مت. ۱) گن او گور کول؛ ۲) قهر ورته کول، په غوسه او غضب ورته

لهبری کول.

گوره (gūrā) بنج. م. ۱) هغه لوی سواری یا د وغل چپ، د سپند د لاری په فشاره حمکه کی شوی وی؛ ۲) نر. م. تجارتی نخبه؛ ۳) بنج. م. سپنخوری، سپنخول، د اوسپنی بوره.

گورهار (gurhār) نر. م. ۱) د زلزلی آواز؛ ۲) په برله پسې توگه غروپش کول.

گوره گل (guragāl) نر. م. غوره گل، وجه لنده خته.

گورهند (gūrhānd) نر. م. گورنده، گورهنده.

گورهنده (gūrhānda) بنج. م. تنگ و تیاره غار، دوغل، گورنده، لویه کنده؛ ۲) مج. قبر.

گوریز (gurayíz) نر. م. یو دول گلتهی تویک.

گوری (gūr) بنج. م. تگی برگی، په لویو کی دوکه.

گوری (gawrāy) بنج. م. ج. گور، دلده، ورغستلی، ارغستی، ارغستلی.

گوری (gūray) نر. م. گوره، د اوسپنی میده گی، و سپنخوری.

گوریجن (gūrejan) فا. نر. م. دوکه باز، چلی.

گوربدل (gūredāl) مص. ل. ۱) گن کهدل، گوربدنه؛ ۲) گنهدل، خان سره گن گن کول، غریدل.

گوری سمسه (gūrisamsa) بنج. م. ۱) کویل، دیو مارغه نوم؛ ۲) تورانی، تارانکه، کویله.

گوریله (gūrila) بنج. م. گوریل؛ ۹) گوریلایی، چریکی پوخ؛ ۲) د شادو یو دول.

گوریمار (gūrimār) نر. م. دوکه باز، چلباز.

گوری موری (gūraymūray) نر. م. ناشاپه، نابیره، ناگهان، سمدلاسه.

گور (gūr) نر. م. ۱) وگ، گوره؛ ۲) وگ، گود.

گور (gor) نر. م. په گهده کی د باد آواز.

گور (gūrā) بنج. م. ۱) یوه خیره ونه ده؛ ۲) یو دول ماله ده چې پتی پرې اواروی.

گوري (goni) ص. نر. م. گوريز، گور ساز، په گاني کې د گوري پخولو ماهر سړی.

گوري (gūri) بنځ. م. (۱) مالوچ، پاغونده؛ (۲) د تارو کلوله؛ (۳) د جوارو پولی؛ (۴) د ونې یا نباتاتو شوده؛ (۵) د خسو د گل خوږه ماده ده چې ترنجبین ترې لاس ته راځي؛ (۶) نری ازغی چې د حیواناتو د خوراک وړ وي؛ (۷) یو ډول بوټی دی.

گوري (gawri) ص. نر. م. یو ډول غنم چې غټې او اوږدې دانې او وړی لري.

گوز (gawz) نر. م. بڼایست، بڼکلا.

گوزار (gozar) نر. م. غوزار، درب، دب، وار، وهل.

گوزارل (gozaral) مص. مت. (۱) اویشتل، غورځول، گزارول؛ (۲) ادا کول، ترسره کول.

گوزارول (guzarawal) مص. مت. (۱) اغوزارول؛ (۲) ځملول، پر ځمکه راویشتل.

گوزاره (guzara) بنځ. م. (۱) وخت تهرونه، وخت اړونه، ساعت تهرونه؛ (۲) مچ، زغم، حوصله.

گوزاري (gozari) نر. م. تیک، د غوز یا بلورو په لوبه کې غټ غوز.

گوزارېدل (guzaredal) مص. ل. غوزارېدل، پرېوتل، ارتاوېدل.

گوزاريز (guzariz) نر. م. گوزاروالا، ضربې والا، ضربتي.

گوزران (guzran) نر. م. وگ. گوزاره.

گوزلېکه (gozleka) بنځ. م. دیو شي ډېره لږه برخه.

گوزموز (gozmuz) ص. نر. م. (۱) لږې خبرې کونکی؛ (۲) گوزموزی، غلی پلي.

گوزن (guzan) نر. م. رپ رپ، گوزنه، فالج، د بدن د لرزېدو یا رچېدو مرض.

گوزن وهلی (gozanwahalay) ف. نر. م. گوزنه وهلی، د فالج په مرض اخته.

گورابی (gōrābī) بنځ. م. (۱) هغه اوبه چې له یو سوري نه راوځي او د غزوي شکل جوړوي؛ (۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

گور اخر (gōrāxar) نر. م. اوبغوی، گورخر.

گوراکو (gōrākū) نر. م. (۱) د غومبسو څاله، د مچيو څاله؛ (۲) یو ډول خوړ تماکو.

گوربانې (gōrbānī) نر. م. (۱) توبنه، توشه، خوری، بانې؛ زادراه؛ (۲) ص. توبنه وړونکی.

گورباهی (gōrbāhī) نر. م. وگ. گورابی.

گوربی (gōrbī) نر. م. گروبی، گرداو، چورلندی، خارخوری، خرخاو، گرځنی.

گوردانې (gōrdānī) نر. ج. د غنمو وریته چې گوزه ورسره گډه وي.

گوردم (gōrdām) نر. م. غټ چار تراش.

گورکه (gōrkā) بنځ. م. د تارو کلوله.

گورماچ (gōrmāč) نر. م. تاو شوې کولمه.

گورمار (gōrmar) ف. نر. م. گوريز، گور ساز، گوري، هغه چې گوره پخوي.

گورمکی (gōrmakī) بنځ. م. ج. یو ډول چرگه ده. گورنج^(۱) (gōranj) نر. م. غولغولی، چورلندی، گرداب، زغومی.

گورنج^(۱) (gōranj) نر. م. سون، ورو ورو غبر، پسېدل، غلي څه ویل.

گورو (gōrū) نر. م. ډېر خوږ، ډېر ښه سړی.

گوروی (gōrūhī) نر. م. (۱) د گوري شربت؛ (۲) ډېر خوږ شی.

گوره^(۱) (gōrah) بنځ. م. د گني د شربت نه جوړه شوې خوږه ماده.

گوره^(۱) (gōrah) بنځ. م. تانگه.

گورکی (gōrakī) بنځ. م. د گور گوري په څېر د یوې غرنۍ ونې مېوه.

گوروی (gūrway) نر. م. قلبه یی، د قلبه غوایی.
 گوری (gūrāy) بنخ. م. تاو شوې سنی.
 گوسره (gosrā) بنخ. م. مضبوطه او سخته خپره.
 گوسندل (gūsandā) مص. مت. ۱) ناگوسانه
 کول، غافلول؛ ۲) خان ناگاره کول، گوسندل.
 گوسینه (gūsāna) بنخ. م. گوسن، گوسره، یوډول
 غت او پند ماره
 گوسه (gawsā) بنخ. م. ۱) سنگره، کرکنده، غت
 کانی؛ ۲) یوډول غرنی سابه دي.
 گوسه (gosā) بنخ. م. تپله، ډیکه، ډیکه، تپل وهل،
 پورې وهل.
 گوسی (gusāy) نر. ج. یوډول غرنی سابه دي.
 گوش (goš) نر. م. ۱) یوډول توره او غوره گیاه ده؛
 ۲) د جنگ جگړې فیصله، روغه جوړه.
 گوشار (gošār) نر. م. صحرائی غوایی یا غوایه.
 گوشپال (gošpāl) نر. م. د میرې مار، یوډول
 خطرناک صحرائی مار.
 گوش خوره (gušxora) بنخ. م. دنوکانو د لاندېني
 پوستکی پورته کېده، د اوریو غوښه خوړل کېده.
 گوشواره (gošwāra) بنخ. م. (ج. گوشوارې) د
 حساب کتاب لنډیز، میزان، توتل.
 گوشي (goši) بنخ. نر. م. د رمو خارویو محصول.
 گوبنواله (gošwāla) بنخ. م. گوبنه والی، خانله
 والی، تجرید، انزوا.
 گوبنه (gošā) بنخ. م. ۱) گوت، کونج، کنج، کناره؛
 ۲) خلوت، یوازې؛ ۳) کوته، حجره، خونه.
 گوبنه ناست (gošanāst) ص. نر. م. په گوت کې
 ناست، گوت ناستی، خانله ناست.
 گوبنښی (gūšay) ص. نر. م. یوازې، تنها، خانله.
 گوبنښیخ (gošīx) نر. م. ۱) تاخچه، ناقچه، تاق؛
 ۲) محراب، مهرب، تاخوری.

گوبنښدل (gūšedā) مص. ل. گوبښی کېدل، یوازې
 کېدل، یوازېتوب، خانله پاتې کېدل.
 گوبنښدلی (gūšedālay) نر. م. له دین نه گرځېدلی،
 مرتد شوی.
 گوبښی گوبښی (gūšaygūšay) ص. نر. م. خانله
 خانله، تنها تنها، یوازې یوازې.
 گوگ (gog) ص. نر. م. ۱) هغه څه چې منځ یې تشر
 وي، ډډ، کاواک؛ ۲) بې وقوف، کم عقل، شوده؛
 ۳) نر. م. غراسپی، غرسپی؛ ۴) تشی، د انسان
 او حیوان د پښتۍ او ډېډوډي ترمنځ برخه.
 گوگا (gogā) بنخ. م. شور و شور، شور غوغا، ژړا
 انګولا.
 گوگار (gugār) نر. م. لویه سپښته، لویه بېدی.
 گوگری (gugrāy) نر. م. له مشکنو، مریو، مرجانو
 یا سپینوزرونه جوړ شوی گل دی چې بنڅې یې
 پر تنډو خوړندوي.
 گوگر (gogār) نر. م. ۱) اورلګیت، گوگرد؛ ۲) یو
 ډول غرنی گل دی چې غرنی زنبق یې هم بولي.
 گوگر سازی (gogarsāzi) بنخ. م. د گوگر کارخونه،
 د اورلګیتو فابریکه، د اورلګیتو کارخانه.
 گوگر غر (gogarğār) نر. م. آتفشان غر، هغه غر
 چې چوي او اور پرې لګي.
 گوگره (gogrā) ص. گینګری، وریته شوي یا نینې
 شوي نخود یا چنې.
 گوگری (gogrāy) بنخ. م. ج. پاختکه، کور کوری،
 کور کورکه، گوگوشته.
 گوگل (gogāl) نر. م. ۱) د زړه صندوق، د زړه
 خونه، د سینې قفس؛ ۲) د سینې تر تتر دننه
 خیزونه لکه زړه، ینه، توری، سړي او...
 گوگل (gugāl) ص. مت. په منځ کې تشول،
 گوگل، ډډول.

گولول (golawál) مص. مت. ۱) حیرانول، پریشانول؛
 ۲) ویلی کول؛ ۳) خارول، قریانول؛ ۴) گردول،
 غونڊول؛ ۵) تاوراتا و کول؛ ۶) فتنه راپاشول.
گوله (golá) بنج. م. ۱) کپ، نمری، قپ؛ ۲) روزی،
 رزق؛ ۳) گرده درنه سکه؛ ۴) د توپ گلوله؛
 ۵) ص. نر. م. ناپوه، کم عقله، شوده..
گوله انداز (golaandáz) ص. فسا. نر. م. گلرله
 ویشتونکی، توپچی.
گوله بارود (golabarúd) نر. م. گولی او باروت،
 وسله، مہخزین.
گولی (goláy) بنج. م. ج. ۱) د تریک گلوله،
 مردکی؛ ۲) تابلہت، د دو گولی؛ ۳) کلرله؛
 ۴) اشوتی.
گولی پنچ (gūlipánj) نر. م. چنگاڻ، پنجه پراو.
گولیدار (golidár) نر. م. هغه توپک چې د چرو
 پر خای په کې مردکی یا گولی استعمالیږي.
گولپدل (goleđál) مص. ل. ۱) فتنه را اوچندل؛
 ۲) پریشانیدل؛ ۳) ویلی کېدل؛ ۴) خاریدل؛
 ۵) غونډی کېدل؛ ۶) پېچیده کېدل.
گوما (gumā) بنج. م. یوډول هوسی، ده.
گومارل (gumārál) مص. مت. مامورول، مؤظفول،
 دنده ورسپارل، مقررول، استخدا مول.
گومارلی (gumārálaj) نر. م. مؤظف کړی، مقرر
 کړی، استخدام کړی.
گومارنه (gumārāna) بنج. م. مامورونه، مقررونه،
 استخدا مونه.
گوماگی (gumāgáy) نر. م. ۱) یوډول هوسی، ده؛
 ۲) خېره، هغه خېره چې په کرونده کې یې د
 حیواناتو او مرغانو د وېرولو لپاره دروي.
گوماملی (gūmāmláj) بنج. م. یوډول نبات دی
 هلم، چې تخم یې د ملنگان په خېر توروي.

گوگلی (gogláj) نر. م. د بسترو اېښودلو پوځی
 چې دوه ډبرالونه لري او سر یې پوښ وي.
گوگو (gogó) ص. نر. م. ۱) احمق، کم عقل، ساده؛
 ۲) نر. م. د خطرې چيغه یا غبر، آلام، تلی.
گوگوالی (gogwálay) نر. م. ۱) والی، ۲) تیا،
 تش والی.
گوگوشته (gogoštáka) بنج. م. گوگوشته،
 پاخته، کور کوری، بیوغه، بابوغي.
گوگوشته (gūgūštū) بنج. م. ۱) بغدادی کوتره،
 یوډول غټه پاخته ده؛ ۲) ص. کم عقل، ساده،
 ناپوه.
گوگول (gogawál) مص. مت. د یو شي منع تشول
 یا خالی کول.
گوگی (gogáy) نر. م. وگ، گوگلی.
گوگېدل (gogedál) مص. ل. په منع کې تشېدل،
 ډډېدل، خالی کېدل.
گوگېل (gogél) نر. م. گوگل، سترغلی.
گول (gol) نر. م. ۱) ساده، کم عقل؛ ۲) فریب، مکر؛
 ۳) ص. حیران، پریشان؛ ۴) خار، قریان، نثار؛
 ۵) په غویل کې هغه غوایی چې پر خپل خای
 ولاړ او نور غوایان ترې چاپېره گرځي؛ ۶) غونډ،
 غویلرگی، گرد؛ ۷) تاوراتا؛ ۸) د لویو په
 ډگر کې هغه خای چې د لویو د گټلو لپاره غوره
 شوی وي؛ ۹) گو، خلط.
گولر (golár) نر. م. یوډول انځر چې مېوه یې پېکه
 وي، ځنگلي انځر.
گولگن (golagán) نر. م. یوډول واښه دي چې
 سپین گل کوي او اوږد ډنډر باسي.
گولگوله (gulgulá) بنج. م. ۱) پکوره؛ ۲) خگینه.
گول مال (golmál) ص. نر. م. ۱) گد، یوځای؛
 ۲) اشکمن؛ ۳) سازش؛ ۴) غبن، خیانت.

گومان (gomān) نر. م. (۱) یقین، خیال؛ (۲) قیاس،
 اټکل؛ (۳) شک، شبهه؛ (۴) اوهم.

گومانډو (gūmāndū) نر. م. گومانډی، یوډول
 مرغی یا ستوری.

گومانی (gūmāni) ص. (۱) شکي؛ (۲) یقیني؛
 ۲ صج. حتمي.

گومباته (gūmbāta) بنځ. م. قبا، تاخ، محراب.

گومبته (gūmbāta) بنځ. م. (ج. گومبتي) گمبته،
 گومبزه، گومبده.

گومبزه (gūmbāza) بنځ. م. وگ. گومبته.

گومبوری (gūmbūray) نر. م. غومبوری، غمبوری،
 انگی، رخسار.

گومبی (gūmbāy) بنځ. م. ج. (۱) کبی، قبه، گومبدي
 ډوله وړوکی او گردی شی؛ (۲) د بکیانې، بوکانې
 ډانه.

گومل (gomāl) نر. م. د پلار د مال و جایداد له
 میراث څخه کنایه ده.

گومنځی (gūmanjāy) نر. م. یو ډول سارانې نبات
 دی چې د کرکي قلمونه ورنه جوړوي.

گومنډ (gūmānd) نر. م. غولی، غوچاری، داوډو
 ژور ځای.

گومه (gūmā) بنځ. م. (۱) اوږه، خوف، اندېښنه،
 بېره؛ (۲) گومان، شک.

گومی (gomāy) نر. م. (۱) شک، گومان؛ (۲) اوږې
 اخیستی، ډار اخیستی.

گون (gūn) اد. (۱) نسبتې کلیمه ده چې د اعدادو په
 پای کې د عدد نسبت ښکاره کوي - لسگون؛

(۲) نر. م. په څارو یو د بارو لوډوډی یا څولی؛

(۳) بلوڅه، دپلوڅې ونه؛ (۴) سرپین، لامده سرپین.

گونټ (gonṭ) نر. م. گوت، گوت، د تار گونجی چې
 د کاغذ له نېچې نه تاو شوې وي.

گونته (gōnṭa) بنځ. م. د شطرنج ډانه، گوت.

گونجلیک (gūnjlāk) نر. م. گونځي، گنجلیک،
 تاوړاتاو، غنجلیک، چمک.

گونجنی (gūnjanāy) نر. م. چنی، د لوبو کودو
 د اېښودلو ځای.

گونجه (gūnja) بنځ. م. گونڅه، گونجتوب، چمکي.

گونجی (gūnjāy) بنځ. ج. گنجی، د تارونو گولی،
 خرڅی یا اټهراڼ، چې تارونه پرې څېږي.

گونڅه (gūnja) بنځ. م. وگ. گونجه.

گونځي (gūnjc) بنځ. ج. م. گونڅه وگ. گونجه.

گونډ (gwand) نر. م. گونډری؛ (۱) حزب، ډله،
 گروپ؛ (۲) پره، جمبه.

گونډ (gond) ص. نر. م. برابر، یو هومره.

گونډ (gūnd) نر. م. ج. گنډ، کنډ، کنډوری.

گونډری (gundráy) ص. ډله ډله، گروپ گروپ.

گونډه (gūnda) بنځ. م. (۱) وگ. غونډی؛ (۲) ص.

نر. م. پوخ و تجربه کار سړی؛ (۲) صج. ناولی؛

(۳) گونډیمار، ملگری، د جنې انډیوال.

گونډی (gūnday) نر. م. وگ. غونډی.

گونډی (gūndi) بنځ. م. (۱) پارټي بازی، ډله بازی،

گونډیماری؛ (۲) تریګني، دېښمني، میرڅي،
 سیالي.

گونډی (gondé) اد. وگ. گنې، کونډې، گواکې.

گونډی کور (gūndaykwār) نر. م. څنگلي کور،

څنگلي انګور، تور انګور.

گونډیمار (gūndimār) ص. نر. م. پرې جنې والا،

حزبي ملګرتوب، پارټي باز، ډله والا، ملګرتیا

والا.

گونډېتوب (gondetob) نر. م. یوشان والی،

ورته والی، همزنگي، هم شکلي.

گونده (gund) ن.م. گرداب، چورلندی، اوگرغنی.
 گوندهار (gondār) ن.م. زهرې شوملي، لاونده.
 گوندهه (gondē) بڼغ.م. ۱) داراغبرگې کړې پښې
 زنگون (۲) د حيوان د بار يواړخ، اندي.
 گوندهه (gūndē) بڼغ.م. يو ډول نبات دی.
 گونډی (gūndāy) ن.م. د غوبل نه وروسته د
 غنمو هغه وړی چې پوره غوبل شوي نه وي.
 گونډی (gondāy) ن.م. د اوبښ زنگون بند، يو
 پری دی چې د اوبښ زنگون پرې تړي.
 گونډپل (gondél) ن.م. د مست اوبښ د دواړو
 گونډو غاړې سره د تړلو طريقه.
 گونډيمال (gūndimāl) ن.م. گنډيمال، د گونډي
 دويم ځل غوبل کول.
 گونر (gūnār) ن.م. يونبات دی چې خورل کېږي.
 گونگ (gwang) ص.ن.م. گونگی، گونگا، له
 څه ويلو او خبرو کولو يې برخې، گونگو.
 گونگت (gungā) ن.م. مرغتانه، غوزاری،
 خزدکه؛ ۱) يو تور رنگ خزنده ده؛ ۲) ص. تک
 تور وچالاک لنډی سړی.
 گونگتې (gungatay) بڼغ.م.ج. يوه سور رنگې
 وړه حشره ده چې د سبزيو پانې خوري.
 گونگرو (gūngrū) ن.م. جرس، گنگرو، د سپينو
 زرو جړنگانی يا شرنګانی.
 گونگري (gūngri) ن.ج. واړه واړه جرسونه چې د
 څارويو په غساره کې يادېږي پښتو ته د
 شرنګاري لپاره اچوي.
 گونگري (gūngriy) بڼغ.م. پايزب، پايله.
 گونگر (gūngār) ص.ن.م. ۱) شاديوان، اجر؛
 ۲) يو غرنی قوم چې مال ډنگر ساتي.
 گونگري (gūngarāy) ص.ن.م. ۱) وگ. گونگ؛
 ۲) اتله، نسبت ژبی، چارا؛ ۳) د گونگري مفرد.

گونگري (gūngri) ن.ج. چولې، تومبولی، د چنډو،
 جوارو يا نورو حبسواتو اېشولې شوې دانې،
 شورنخود.
 گونگري (gūngriy) ص.ن.م. گانگري، تر تری،
 نسبت ژبی.
 گونگري والا (gūngriwālā) ص.ن.م. گونگري
 خرڅوونکی، چولې والا.
 گونگ سونگ (gūngsūng) ص. ۱) گم سم،
 کونډ وچارا؛ ۲) بېخې غلی او چوپ.
 گونگنې (gūngnāy) ن.ج. وگ. گونگري.
 گونگو (gūngū) ن.م. ۱) گنگو، زعفران؛ ۲) يو
 ډول بوتی دی؛ ۳) وگ. گونگ.
 گونگوالی (gūngwālay) ن.م. ۱) خبرې نه کول،
 د خبرو توان نه لرل؛ ۲) ابهام، پتوالی.
 گونگور (gūngūr) ن.م. يو غرنی بوتی دی چې
 زېر رنگ ورنه جوړېږي.
 گونگوری (gūngūrāy) ن.م. د انګورو وايښکی.
 گونگوره (gūngūrā) بڼغ.م. وگ. گانگوره.
 گونگوری (gūngūrāy) بڼغ.م.ج. وگ. گانگوری.
 گونگوسه (gūngūsā) بڼغ.م. وگ. گنگوسه.
 گونگوماښام (gūngūmāṣām) ن.م. تياره
 ماښام، وگ. گنگوماښام.
 گونگه (gūngā) بڼغ.م. يو بوتی دی چې د سترگو
 د ناروغيو لپاره يې لوگی کوي.
 گونگه ورزه (gūngaruṣā) بڼغ.م. چويه چويتيا،
 قراره قراوه بشپړه چويتيا، غلي غليا.
 گونگی (gūngāy) ن.م. ۱) بوم، يو سپېره مارغه
 دی؛ ۲) وگ. گونگ؛ ۲) د انګورو وايښکی؛
 ۳) چارا.
 گونگېدل (gūngedāl) مص.ل. گونگ کېدل،
 گونگی کېدل، چې خبرې نه شي کولای.

گونه (gūnā) بیخ. م. شیره، رنگ، بینه، جوسه.

گونه زبیر (gūnazē) ص. نر. م. زبیر منعی، زبیرا، زبیر بودق، زبیر غودی.

گونئی (gūnāy) بیخ. م. ج. ۱) بسوی، بسوجی؛ ۲) لوی جوال، گوندی، گونئی.

گونئی (gūnā) بیخ. م. گونیه، دتار غوندی شنه خرمن چې د پنو په پسیکو کې یې د ول لپاره گندی.

گونیا (gūnyā) بیخ. م. ۱) گونیا، دخنگرود لرگی یوه الهه چې د دېوال کوزوالی برې معلوموي؛

۲) دگوتی هغه خای چې غمی په کې کېښودل کېږي؛ ۴) یو درې خنلیدنه هندسی آله.

گون (gūn) نر. م. ۱) گونه، شیره، بینه؛ ۲) اوگ، بون؛ ۳) اوگ، گونئی؛ ۴) په پوزه کې ښکېدل، ښک

ښک کول. گونیس (gūnās) ص. نر. م. گوزموزی، هغه چې د زده حال چاته نه وایی.

گونه (gūnā) بیخ. م. د جلال الدین اکبر پاچا د زمانې یوه سکه.

گونئی (gūnāy) نر. م. د حیواناتو یوه وړه سپری.

گونئی (gūnāy) بیخ. م. ج. گاونه. گونپېدل (gūpedā) مص. ل. گوناری کول، گون

گون کول، غلې غلې خبرې کول، پسهدل، ښکېدل. گوواته (gūwāta) بیخ. م. گوواته، د غوایو گوواته،

د خپیا کودهری، گواته. گووار (gūwār) نر. م. گوهار، د غوایانو پاده.

گوهر (gawhār) نر. م. گهر، جوهر؛ ۱) مرغله، مرغله، یو قیمتی کانی؛ ۲) اصل، نژاد، بیخ.

گوهری (gawharī) ص. نر. م. ۱) گوهر خرخوونکی، گوهر والا؛ ۲) د گوهر په شهر.

گوی^{۱۱} (goy) نر. م. ۱) بلد، سره، هغه غوایی چې په یوې کې بلدی؛ ۲) د ژرندي غټ لړگی؛

۳) پندوس، شلوسکه.

گوی^{۱۲} (gāway) م. د غره غاښی، وړوکی کوتل، کنډو.

گویا (goyā) ق. نکه چې، غوندي، مثل، تهبه وایی؛ ۲) - ذی، بالفرض؛ ۳) ص. خبرې

کونکی، نکی، بینه تقریر کونکی. گویا یی (yāyī) بیخ. م. جراتیاد وینا طاقت،

د خبرو کولو، ت. شوپر (gawīr) نر. د غوایانو پاده.

وېر (gawēz) نر. پوښتنه، گروېرنه، تپوس. وېرېل (gawēzā) ص. مت. گهړل؛ ۱) لتول،

پوښتنه کول، معلو. ل؛ ۲) د چا خبر اخیستل. ویک (guyāk) نر. م. ښځینه کوښونل.

ویول (goyawā) ص. مت. جوتی کول، غویي قولې کولو ته چمتو کول.

گویې (gōye) بیخ. ج. کنځاوې، بدې خبرې. گه (gah) یو وخت، کله.

گهل (gahā) مص. مت. ۱) گډوډ او بې ترتیبه گڼل، رڼو کول؛ ۲) د جوال خوله گڼل.

گهوتی (gholī) بیخ. م. گوتی، د یوه بوتی نوم چې په بانی درملنه کې کارېږي.

گهور (gōir) نر. م. ۱) چتل او ناولی؛ ۲) اخر او نارو.

گهه (gahā) بیخ. م. ۱) بې ترتیبه وگڼو گڼل؛ ۲) جاري، گل کنه.

گهی (ghāy) ص. نر. م. ژویل، تپي، زخمی، گایل. گهی (gahāy) بیخ. م. ۱) د جوال سنی؛ ۲) د سامان

لپاره وړه کوته. گهیش (gahīz) نر. م. سبا، سحر، سهار.

گهیش بڼه (gahijā) ق. گهیش دې بڼه، سهار دې بڼه، سهار په خیر.

گیتیس (gētās) ن.م. هغه پتیی چي پوځیان یې پر
عسکري بوتانو له پاسه تړي.

گیتیکي (gitkáy) بنځ.م.ج. وړوکی گیتیی،
گتکی، وړوکی کانی.

گیتیه (gita) ص. ن.ب. د غوسې له امله خواشینی،
خپه، غلی.

گیتیی (gitáy) بنځ.م. (۱) گیتیکي، وړوکی غوندي
کانی؛ (۲) د چلم د توبی یا سرخانی گردی لوته؛
(۳) د تار کلوله؛ (۴) د پښې بنسگری یا بجلک.

گیتیی (gētáy) ن.م. تیکری.

گیچ (gič) ص. ن.م. (۱) گنگس، بشهوبنه، بې حاله؛
(۲) د چینی لوښو ماتې توتې.

گیچه (gičá) بنځ.م. بوتل، پرتل، څوکل، گیخه، د
ځینو شیانو فضله، تفاله.

گیچی (gičáy) بنځ.م.ج. (۱) د دهبوکي مغز، چغزی،
چزغی؛ (۲) پوڅه.

گید (gid) ن.م. نرینځی تپوس، هغه تپوس چي ریل
کپړي شپږ میاشتي نروي او شپږ میاشتي بنځه.

گیدانه (gidāna) بنځ.م. هغه شی چي په اغزو،
لتو او رینجوکي پت وي.

گیدر (gidār) ن.م. (۱) شغال، چغال؛ (۲) ص.
وېرېدونکی، ډارن، بزدل.

گیدر باغ (gidarbağ) ن.م. وگ. کچماچو.

گیدر تیزه (gidarīza) بنځ.م. یو ډول متبرکه
تیزه ده چي خلک یې په جېبو کې گرځوي.

گیدر سنگ (gidarsang) ن.م. وگ. گیدر سینگی،
گیدر سینگی (gidarsingay) بنځ.م. (۱) گیدر سنگ،

یوه کلکه غوټه چي د گیدر له تندي نه لاس ته
راځي؛ (۲) یو ډول متبرکه تیزه.

گیدر کور (gidarkor) ن.م. گیدر باغ، کچماچو،
یو ډول خونډور سابه دي.

گهیځ مهال (gahijmahāl) ن.م. سهار مهال، د
گهیځ پر وخت، بامدادان.

گهیځنی (gahijanay) بنځ.م. سهارنی، سباناری،
برېڅری.

گهیځ نېکمرغه (gahijnekmārga) ق. وگ.
گهیځ بڼه.

گې (ge) د پښتو الفبې د (ړ) توري تلفظ یا غږ.

گی (gay) ا.د. د تصغیر نښه ده، لکه بالنبت گی.

گیا (gaya) بنځ.م.ج. واینه، د څارویو لپاره واینه.

گیاچو (gyāčū) ن.م. وگ. گاوچو.

گیاخور (gayāxór) ص. ن.م. وښور، واینه خور،
گیاخوړونکی.

گیاخوري (gayāxorī) بنځ.م. واینه خوړنه، گیا
خوړنه.

گیان (gayān) ن.م. (۱) علم، پوهه، دانش؛
(۲) عقل؛ (۳) علم الهی، علم و معرفت.

گیانی (gayāni) ص. ن.م. (۱) عالم، فاضل، پوه،
دانا، پوهاند؛ (۲) بزرگ.

گیاو (gayāw) ص. ن.م. وگ. گهی.

گېبی (gehāy) ن.م. یو ډول تنګې پایڅې لرونکی
گونځووالا پرتوگ، گونځور پرتوگ.

گیپ (gip) ن.م. سمدستي، په ناخبره کې.

گیت (git) ن.م. (۱) فرار، تېښته؛ (۲) سندره، نغمه.
گیتار (gitār) ن.م. د موسیقي یوه آله ده چي په
شباباز غږول کېږي.

گیتره (gitra) بنځ.م. وړه څولۍ.

گیتگیتانی (gitgitānay) ن.م. یوه لویه ده.

گیت وهل (gitwahāl) ن.م. له یو مجلس نه ځان
ویستل.

گیتیی (gitáy) بنځ.م.ج. چره، گولی، د بې چره.

گیتیی (gitāy) ن.م. د تار گونجی، کوکری، گونت.

گیدرواده (gidarwāde) نر. م. په شنه آسمان کې د باران وړېدنه.

گیدری (gidariy) بښغ. م. ۱. د گیدری په شهر جابلوسی: ۲. خان سره خندل: ۳. بلوگری، یو وړوکی حیوان چې اوږده ویښتان لري.

گیدو (gidu) بښغ. م. زړه گیدره.
گیدی (geday) ص. نر. م. کم عقل، احمق، نادان.
گیدبند (gedband) نر. م. د خره او اوښ تر گډې لاندې یو پړی دی، چې بار یا وری تینگ ساتي.
گیدبنگ (gedbang) ص. نر. م. گډو، گډور، د گډې مین، د هر خور.

گیدبه (gedha) نر. م. ۱. گډی وړونکی، گډی والا: ۲. گډور، خښتور.
گیدو (gedu) ص. نر. م. (ج. گډوان) گډور، د هر خور.
گیدور (gedawar) ص. نر. م. ج. خښتور، د لویې گډې خاوند.

گیدیه (gediy) بښغ. م. خښته.
گیدی (geday) نر. م. ۱. بار، پښ: ۲. جنین.
گیدی (gediy) بښغ. م. ۱. د گلو یا بل شیز غونچه، د گلانو گډې یا دلی: ۲. د غنمو ستړی.
گیدی کېدل (gedaykedal) نر. م. ۱. گډی جوړېدل، جوړول: ۲. پر دښمن د حملې په صورت کې اتحاد او اتفاق.

گهر (ger) نر. م. ۱. حصار، بند: ۲. د کوچنیانو یوه لویه ده.
گیرا (gira) ص. نر. م. ۱. بلد، روږدی: ۲. چالاک.
گیرچاپیر (gerčaper) ق. نر. م. شاوخوا، چاپیر.
گیروښپیر (gerwixer) نر. م. ۱. اوگ، گیرچاپیر: ۲. چال و فریب، دوکه.

گیرگادی (gergaday) نر. م. گرگادی.
گیرگیره (girgira) بښغ. م. دلده.

گهرگیری (gergiray) نر. م. ۱. گرگری: ۲. د پایې په شهر یوه عوښی پرزه: ۳. د کوهې خرخ.

گیرل (giray) مص. ل. قی کول، کانگې کول.

گهرو (geru) نر. م. ۱. بوډول سره خاوره: ۲. د دېوال په څنګ کې بل دېوال چې د پردې لپاره جوړېږي.

گیره (gira) بښغ. م. ۱. تویره، وړه خولۍ: ۲. هغه لمرګی چې د بیوې تیر له کونډې سره کلکوي: ۳. د جنگ لپاره تکره کړی شوی مړز.

گیرې (geray) نر. م. ۱. د عربې کړی یا حلقه: ۲. د کوترې نر: ۳. یو ډول سابه.

گیری (giray) بښغ. م. ۱. د جوارو په وړې کې نری پرده: ۲. د نوکانو د بښغ د غوښې خوره، مخالف: ۳. یو ډول غټه ونه ده: ۴. د قولبې یوه آله.

گیری بیری (gihire) ص. پرې پرې، هغه سترګې چې د کوهې ناروغی یا صدمې له امله ستوري ستوري غونډې ښکاري.

گیزاری (gizaray) نر. م. راشتملی، گڅاری، د غنمو یا جوارو هغه پاتې شوني دانې چې درشې د تللو نه وروسته په درمند ځای کې پاتې شي.

گیرکه (gizaka) بښغ. م. عککه، ویړی، ویګی، گوښکه، یو اوږده لکۍ لرونکی مرغی ده.

گیس (gays) نر. م. یو ډول ډېوه یا خراغ.
گیشکی (giskay) نر. م. جیزګی، شیزګی، اجفی، د شګون د کورنۍ یو حیوان دی.

گیگر (gigar) نر. م. یو غرنۍ بوتو، دی چې سور رنگی گل کوي.

گیل (gel) نر. م. رغېدلی، رغښتی، کولېدلی.
گیلاس (gelas) نر. م. ۱. د آلبالو په شهر یوه مېوه ده: ۲. د اوبو یا چای چښلو اوږد لوبښی.

گیلټ (gelat) نر. م. ج. یو ډول فلز دی.
گیلول (gelawal) مص. مت. کولول، رغول.

تر فیل کوچنی او تر سندا سوی وی یو بنکر لری
او نور خنارو بنکار کوی.

گینگری (gingráy) نر. م. وروکی گونگرو.

گینگرو (gingró) بنخ. م. د خنکدن آخري حالت.

گینگری (gingráy) نر. م. وروکی زنگ، وروکی
گینگرو.

گینی (gináy) ص. بلوری، منبری شینولی.

گیننی (geṇánay) نر. م. زیلاتخ، رحم، بچه دان.

گینه (geṇá) بنخ. م. گانه، پسول، د بنخوزبور.

گینی (geṇáy) بنخ. م. گهرنی.

گینه بند (geṇabánd) نر. م. د اوبن زنگون بند.

گین لویه (ginlóba) بنخ. م. پنډوسلویه، توب

لویه، توب بازي.

گیول (gayawá) مص. مت، وگ، گیل:

گییخ (gayí) نر. م. وگ، گهیخ.

گییرل (gayežá) مص. ل. د حال و احوال پوینتنه

کبدل.

گییل (gayayá) مص. مت، بونل، گیول، د بون

تار تیرول.

گپیونی (geyūnáy) نر. م. د غوندي ستري، هغه

تار چې د غوندي خوله وریاندې گنډي.

گیله (gila) بنخ. م. شکوه، مانه، شکایت.

گیله گوچه (geligocá) بنخ. م. شکوه شکایت،

گیله مانه، گیله گوزاره.

گیله گی (gilaguy) نر. م. خوشکی، دغوا نریچی،

گیلکی.

گیله مانه (gilámānā) بنخ. م. (ج. گیلې مانې)

گیله گوچه، شکوه، شکایت.

گیله من (gilamún) ص. نر. م. گیله مند، هغه

چې له یو چانه گیله ولری.

گیلهده (geledá) نر. ج. کولېده، رغړېده.

گیلې مانې (gilémāné) بنخ. ج. وگ، گیله مانه.

گیم (gin) نر. م. د سیند د غاړې د اوبو شپله.

گین (gin) نر. م. پنډوس، دلویو توب.

گینتیه (gentá) بنخ. م. (۱) د مرغی نیولو دلومو هغه

پاتې برخه چې د دام تر غورولو وروسته پاتې

او هغه له آخري سوري سره ږدي؛ (۲) د لاس

ساعت؛ (۳) ۶۰ دقیقې وخت.

گیند (gind) نر. م. پنډوس، گین، دلویو توب.

گینده (ginda) بنخ. م. نگېده، بخی؛ هغه تکونه

چې پرستن او تار سره توتوته ورکول کېږي.

گیندی (gindáy) نر. م. کرگدن، یو خنارو دی چې

ل

لا بل سببا (lābalsabā) نر.م. سبانه بل سببا پسې
 ورغ، راتلونکې درېيمه ورغ، لا بل گهيځ.
 لا بورې (lāborī) لې بنځ.ج. خوشامندي، غوره مالي.
 لا پک (lāpāk) ص.نر.م. لاپو، لاپوک، لاپې والا.
 لاپه (lāpa) بنځ.م. (ج. لاپې) لافه، لاپه شاپه،
 لاپې، دوزه، خان بنودنه، د خان ستاينه.
 لاپېرې (lāpezāy) ص.نر.م. مېراوی، پڙمړده،
 مرغیچن، مرغیځن.
 لاتري (lātri) بنځ.م. پچه، لاتري، خسنی.
 لاته ورم کال (lāta warāmkāl) نر.م. تر ورم کال
 دمخه کال، پروسیر کال نه هابل کال، درې کاله پخوا.
 لاته ورمه شپه (lāta war māspa) بنځ.م. تر ورمې
 شپې دمخه شپه، پرون شپه نه هابل شپه، درې
 شپې مخکې شپه.
 لاتې لگاتې (lātelagāte) ق. خپورور، شاولې
 واولې.

لا (lām) نر.م. د پښتو الفبې پنځه دېرشم توري دی،
 ابجدي ارزښت يې (۳۰) دی.
 لا (lā) (۱) د عطف توري، ليا، تراوسه پورې، تردې
 وخته، کله؛ (۲) ص. زيات، پرې د پاسه، دويم؛
 (۳) نه، يه.
 لا ابال (lāabāl) ص.نر.م. لاوبال، (۱) بې پروا، بې
 فکره؛ (۲) رند، شرابي؛ (۳) بې شرمه.
 لا اقل (lāaqāl) ق. کم تر کم، لږ تر لږه.
 لا انتها (lāntihā) ق. هغه شی چې څه حد او آخر
 يې څرگند نه وي.
 لا براتوار (lābrātwar) نر.م. (ج. لا براتوارونه)
 د ازموينې ځای، هغه ځای چې علمي کارونه په
 کې سرته رسېږي.
 لا بل پرون (lābalparūn) نر.م. تر ورمې ورغ
 دمخه ورغ، له پرون او بل پرون نه وړاندې
 ورغ، تېره شوي درېيمه ورغ.

لای (lā) (نر.م. ۱) د یو واحد جنس کوټه یا دلی؛
 (۲) د پراوچت همارت یا سفنه؛ (۳) شغله.
 لایټکی (lātkāy) (نر.م. توکه، د جوارو شینتی.
 لایټو (lāitū) (نر.م. ۱) چورلندی، چورلکی؛ (۲) د
 کوکنارو تشه غوزه یا دود (۳) د کوجنیانو د
 لوبو یوه آله؛ (۴) یوه اوږده لکی لرونکی مرغه.
 لایټورل (lāitorál) (ص.نر.م. ۱) چندی، شاعر، شعر
 ویونکی؛ (۲) مچ، سندرغاړی، سندربول.
 لایټول (lāitol) (نر.م. پارکیوال، چندی، شاعر.
 لایټولي (lāitoli) (بنځ.م. پارکیوالي، چندیستوب،
 شاعري.
 لایټی (lāitāy) (بنځ.م.ج. ۱) کوتک، لوړ، همسا؛
 (۲) یوه ونه ده؛ (۲) هغه وړوکی لرگی چې د اوبښ
 په سپرمو کې د مهار د ترلو لپاره اچول کېږي.
 لایټین (lāitēn) (نر.م. البکین، خراغ، د پوه، بښینه
 یې فانوس.
 لایټانی (lāsānī) (ص. بې ساري، بې مثله، بې
 نظیره، یکتا.
 لایټجرم (lājarām) (نر.م. بې شکه، یقیناً؛ مجبوراً،
 بالضرور.
 لایټجواب (lājawāb) (ص.نر.م. لاجواب؛ ۱) غلی،
 چوپ؛ (۲) مغلوب، عاجز؛ (۳) دروغجن؛ (۴) بې
 مثله، لایټانی چې جواب یې نه وي.
 لایټورد (lāj wārd) (نر.م. یو ډول آسماني رنگه
 معدني څلېدونکی کانی دی.
 لایټوردی (lāj wardī) (ص. د لاجورد په شپږ،
 آسماني یا آبي رنگی.
 لایټچار (lāčār) (ص. ۱) ناچار؛ (۲) مجبور، بې وسه؛
 (۳) محتاج، غریب، بې وسه، نادار.
 لایټچکه (lāčakā) (بنځ.م. لایټی، لویچکه، یو ډول
 سپی چې لویښتان لري.

لایټی (lāčāy) (نر.م. لایټی، لویچکه، یو ډول سپی.
 لایټقه (lāhiqā) (بنځ.م. روستاری، وروسته، په کوم
 لفظ پسې بله لگېدونکې کلیمه.
 لایټ (lāx) (نر.م. هغه ځای چې یوشی په زیات مقدار
 کې موجود وي.
 لایټاره (lādāra) (بنځ.م. د خړه یا آس تېزه منډه.
 لایټباد (lādbād) (نر.م. طاقت، زور، توان.
 لایټدوا (lādawā) (ص. بې درملنې بې دوا، لا علاج.
 لایټدنگ (lādāng) (ص.نر.م. دینګ، لوړ قدی او
 د بې نظمه اندامونو لرونکی سړی.
 لایټدو (lādū) (نر.م. ۱) کم عقل؛ (۲) د کوکنارو تشه
 غوزه؛ (۳) لایټو؛ (۴) د غره هغه کمر چې کاواک
 او رابېل شوی وي؛ (۵) نازدانه؛ (۶) ناوې.
 لایټدوری (lādūrāy) (نر.م. غندلی، یو ډول سابه.
 لایټدوډنگه (lādodaṅga) (نر.م. تورمنځی، هغه هلک
 چې مخ تور کړي او نقلي ږیره او ځانگړی جامې
 ورته په غاړه کړي او په کوشو کې د باران کېږو
 په پار د خیرات راغونډولو لپاره گرځوي.
 لایټدونی (lādūnāy) (نر.م. غټ او گرد لرگی.
 لایټدېرگری (lādergārāy) (نر.ج. د ډېرگری ډېر
 گری، جمع الجمع.
 لایټدیز (lādīz) (ص.نر.م. آواره، خوشې تشې.
 لایټ (lār) (بنځ.م. ۱) لاره، لياره، ليار، د تگ ځای؛
 (۲) قاعده، طریقه، روش؛ (۳) اصول، اسلوب،
 قانون.
 لایټارواری (lārāwārāy) (نر.م. لار هواری، لاره
 او ارونه، لار برابر ونه، زمينه سازي.
 لایټاربه (lārbā) (ص. لارښود، لارښودونکی، رهنما.
 لایټارد (lāird) (نر.م. قطعي، يقيني.
 لایټارد (lāird) (ص.نر.م. ۱) خدای، رب؛ (۲) مالک؛
 (۳) خاوند؛ (۴) اسيد، پير؛ (۵) خان، ملک.

لارساتى (lārsātay) ص.نر.م. لارساتونكى، د لارې څارندوى، د لارې محافظ.

لارشوكى (lārsūkāy) ص.نر.م. شوكمار؛ لارشوكوونكى، لاروهونكى، قطاع الطريق.

لارښود (lārşōd) ص.نر.م. لاربه، لارښوونكى، لارښوونكى، رهنما.

لارښودل (lārşōdāl) مص.مت. لاره سمول، لاره نېغول، لارښودنه.

لارښوده جرگه (lārşodajargá) ښخ.م. لارښوده شورا، درهبري شورا.

لارښوول (lārşowāl) مص.مت. وگ. لارښودل

لارغمى (lārġamáy) نر.م. يودول څو رنگي نبات دى چې وږې وږې پانې لري.

لارغه (lārġá) ص.۱. ديل، ځنډ، درېځ، تاخير؛ ۲. وړاندې تېر شوى، لرغونې، پخوانى، ځنډنى.

لارغه يي (lārġayí) ښخ.م. ديل واله، ځنډوالا، شپه يي، شپه ييز.

لارلباري (lārīlabārī) ښخ.م. داد و فریاد.

لارلیک (lārīlík) نر.م. لېږد لیک، عبور لیک، عبور نامه.

لارنيونه (lārniwāna) ښخ.م. ۱. لارنيول، لارونه، لارشوکونه؛ ۲. غلا.

لارنيوونكى (lārniwūnkay) فا.نر.م. ۱. راهزن، لاروهونكى، قطاع الطريق؛ ۲. غل.

لارو (lārū) نر.م. لاروونى، لاروى، لارغوښوونكى، هغه چې په لاره کې روان وي.

لاروا (lārwa) ښخ.م. د چينجې له هگى نه راوتلى بچى.

لارورکى (lārwrākay) ص.نر.م. گمراه، هغه چې لار تړې ورکه شوې يا لار تړې غلطه شوې وي.

لاروونى (lārawūnay) فا.نر.م. وگ. لاروى.

لاروهل (lārwhál) مص.مت. ۱. لارشوکول، په لاره خلک لوتول؛ ۲. منزل کول، سفر کول.

لاروهونى (lārwhūnay) نر.م. ۱. لارشوکوونى، شوكمار، ډاکو؛ ۲. مساپر، روان، رهي.

لاروى (lāraway) نر.م. ۱. لارو، لاروونى، په لاره تلونكى؛ ۲. پردى، نا آشنا، نابلدۀ.

لاره (lārā) ښخ.م. آهنگ، نغمه، سرود.

لاره (lārā) نر.م. ۱. دلور مغيره حالت، پېرزوينه، لوربينه؛ ۲. درلود، د درلود مغيره حالت.

لاره چاره (lārācāra) ښخ.م. ۱. چل، هنر، روگودر، تدبير، تجويز؛ ۲. تعلق، راشه درشه.

لارى (lārāy) ښخ.م. ج. چکله موټر، ترک.

لارې چارې (lārēcāre) ښخ.ج. لارې وسيلې، امکانات، لارې گودرې.

لاريز (lāríz) ص.نر.م. په لار اړوند، راهدار.

لاريزه (lārízā) ښخ.م. چوک، دوه طرفه.

لارې لارې (lārēlārē) ص. هغه څه چې ډېرې لارې په کې وي، ډېرې لارې لرونكى.

لاريون (lārīyūn) نر.م. څاو، مارش، مظاهره، راه پيمايي.

لار (lār) نر.م. ولاړ، د تلل ماضي حالت-کورته لار. لارپاکى (lārīpākay) نر.م. د لارو پاکولو دسمال، د کوچني د ليارو پاکولو څپوتى.

لارجن (lārjan) نر.م. ورځارى، يودول سابه دي.

لارژن (lāržán) ص.نر.م. ۱. لارن، لارو، لارجن؛ ۲. لارگير، لارگيرک.

لارگرک (lārġarāk) نر.م. لارژن، لارجن، لارگير.

لارن (lārān) ص.نر.م. لارجن، لارژن، ليارجن، لارو، هغه چې له خولې نه يې لارې بهيري.

لارول (lārāwāl) مص.مت. ختمول، بربادول، تباه کول، ضايع کول.

لاس اخیستننه (lāsaxistāna) بنځ. م. تهریدن، استعفا، صرف نظر.

لاس اخیستی (lāsaxīstay) نر. م. (ج. لاس اخیستی) تهر شوی، مستعفی، صرف نظر شوی.

لاس اړی (lāsařay) ص. نر. م. محتاج، حیران، لاس تنگی، لاس بندی.

لاس اکتوی (lāsaktaŵay) ص. نر. م. دبل لاس ته ناست، لاس کتونی، لاس کوشی، محتاج.

لاس انگی (lāsangāy) بنځ. م. ج. یوډول لوبه ده.

لاس باره (lāsbarā) بنځ. م. د لاس محنت مزدوري د بارې د محنت عوض یا بدله.

لاس بری (lāsbarāy) نر. م. غالب، زورور، فاتح.

لاس بری (lāsbarāy) بنځ. م. لاس برکېدنه، غلبه، وس، توان، طاقت.

لاس بېله (lāsbelā) بنځ. م. ۱) دستکله، لاس ماغو، دستکشه؛ ۲) دستانه، سخاوت.

لاس پاک (lāspāk) نر. م. دست پاک، لاس وچونی، لاس چوره، دست پاک.

لاس پاکي (lāspākay) نر. م. ۱) پر بل چا گناه اچونه؛ ۲) پر بل چا پره اچونه.

لاس پراخی (lāsparāxay) ص. نر. م. د خلاص لاس خاوند، د خلاص مت شېستن، سخې.

لاس پرانیستی (lāsprānistay) ص. نر. م. وگ. لاس پراخی.

لاس پرک (lāsp rāk) نر. م. لاس یرق، چک چکې.

لاس پرکا (lāsprakā) بنځ. م. لاس پرک، لاس پرکونه، چکچک.

لاس په سر (lāspasār) ص. نر. بهزار، فارغ، خلاص، وزگار، هغه چې اړیکې یې سره ختم دي.

لاړه (lāra) بنځ. م. ۱) توکانه، لعاب، د څولې اوبه؛ ۲) بهیر، هجوم، د خلکو گڼه گڼه (۳) د بېخینه لپاره د نلل ماضي حالت.

لاړې (lāre) بنځ. ج. م. (م. لاړه) نارې، د څولې لاړې. لاړی (lāray) نر. م. ۱) دستک، ډاگه؛ ۲) هغه لرگی چې ډول پرې وهل کېږي.

لاړی (lāray) بنځ. م. ج. د بیوی لاړی، هغه لرگی چې د بیوی په آخر کې لگول شوی وي.

لاړېجن (lārejan) ص. نر. م. ۱) وگ. لاړزن؛ ۲) ورځاری، یوډول خونډور سابه دي.

لازم^(۱) (lāzīm) ص. نر. م. ج. ۱) وروسته لگېدلی، نښتی؛ ۲) اړین، ضروري؛ ۳) گډ. هغه مصدر چې فاعل لري.

لازم^(۲) (lāzām) نر. م. ۱) پښیمان؛ ۲) ستومانه.

لازموالی (lāzīmŵālay) نر. م. ضرور کېدنه، لازمېدنه، حتمیوالی، ضرورت.

لازمول (lāzīmawāl) مص. مت. ۱) اړینول، ضروري گرځول؛ ۲) پښیمانول، ستومانول.

لازمه (lāzīmā) بنځ. م. ضروري سامان اسباب.

لازمي (lāzīmī) ص. بنځ. م. ۱) ضروري، اړین؛ ۲) ف. هرو مرو، بالضرور.

لازمېدل (lāzīmedāl) مص. ل. ۱) اړین کېدل، ضروري کېدل؛ ۲) پښیمانېدنه، ستومانېدنه.

لازوال (lāzawāl) ص. تل تر تله پاتې کېدونکی.

لاړ (lāz) نر. م. جوړه شوې رسی، غښتل شوې رسی.

لاس (lās) نر. م. ۱) د انسان په بدن کې له اوږې نه د منگولو تر گوتو پورې برخه؛ ۲) زور، طاقت؛ ۳) لیاقت، قابلیت؛ ۴) اوار، ځل.

لاسا (lāsū) بنځ. م. سرېښ، گوند، کنډ، یوډول چمبر (سرېښ) چې له ونو څخه لاس ته راځي.

لاس په لاس (lāspalās) نر.م. ژر تر ژره، فوري،
سمدلاسه، پروخت، هغه ساعت.

لاس پوري کول (lāsporekawā) نر.م. شروع
کول، پيل کول، ابتدا کول.

لاس پيلي (lāspaylī) بنځ.م. پيل، آغاز، شروع.
لاس تر زني (lāstarzāne) ف. ۱) خواشيني،

هيران، پرېشان؛ ۲) مج. مين، عاشق.

لاس تړلی (lāstarālay) ص. نر.م. ۱) بندي،
ولچک، زولانه شوی؛ ۲) مجبور، محتاج.

لاس تړونی (lāstarūnay) نر.م. ۱) هغه څه چې
لاس پرې تړل کېږي؛ ۲) گانه، گرو.

لاس تنگی (lāstāngay) ص. نر.م. لاس اړی، لاس
بندي، محتاج.

لاستور (lāstawār) ص. لاستی لرونکی، دسته
دار، هغه څه چې لاستی لري.

لاستوره (lāstawāra) بنځ.م. خمشی.

لاسته (lāsta) بنځ.م. ۱) لوری، اړخ؛ ۲) سیمه.

لاستپوتی (lāscapūtay) نر.م. دسمال، دستمال.
لاس چوره (lāscūrā) بنځ.م. لاس پاک، لاس

وچونی، لاس وچ، رومال.

لاس څه (lāsxā) بنځ.م. د لاس خاوند.

لاستی (lāstay) نر.م. لاسکی، د آلتو لاسنیوځای،
موته، دسته، چومبی.

لاسرغاوگر (lāsrāgāwgar) ص. نر.م. لاسکاري،
لاسي صنعتکار.

لاسرغاوه (lāsrāgāwā) بنځ.م. لاسي رغاوه
(صنعت)، لاسي کار.

لاسرغاويز (lāsrāgāwiz) نر.م. د لاسي کار
اړوند، د لاسي صنعت اړوند.

لاسرغېر (lāsrōghār) نر.م. لاسي سترې مه
شي، لاسي هرکلی.

لاس شخولی (lāšxwālay) نر.م. لاسکثوره،
کيسه، خلته، دستکول.

لاس کاری (lāskāray) ص. نر.م. (ج. لاس کاري)
کسبگر، ورهنگر، لاسرغاوگر.

لاس کاري (lāskārī) بنځ.م. (ج. لاس کاري)
ورهنه، ورهنگري، کسبکاري.

لاس کتوي (lāskataway) نر.م. تر لاس لاندي.

لاس کوچی (lāskočay) ص. لاسپوخی، اهل لاس
لاندي، مطيع، فرمان ورونکی.

لاس کونی (lāskūnay) نر.م. د نانوایانو د ودی
بخولو لستونی.

لاس گاډی (lāsgāday) نر.م. لاسي کراچی،
لاسي ربه.

لاس گته (lāsgāta) نر.م. د لاس مزدوري.

لاس گری (lāsgāray) نر.م. مرستندوی، دستیار.
لاس گیر (lāsgīr) ص. نر.م. ۱) بندي، اسیر؛

۲) د دروازي موتی.

لاس لستونی (lāslastōnay) ص. ۱) لاس په
لستونی، نهږدي، جوخت؛ ۲) مج. کلیوال.

لاس لیک (lāslīk) نر.م. ۱) امضاء، دستخط؛
۲) دستاوېز، اقرارنامه.

لاس ماغو (lāsmāghū) نر.م. لاسپېله، دستکله،
دستانه.

لاس منډون (lāsmāndūn) نر.م. مداخله، دېل
چا په کار کې لاس ورنه.

لاس نجت (lāsnjat) نر.م. په پنجه کې کلک
رانېونه.

لاس نجتول (lāsnjatawāl) ص. مت. په پنجه
کې کلک رانېول، په لاس کې رانېول.

لاس نیولی (lāsnīwālay) نر.م. ۱) له لاسه
نیولی؛ ۲) ص. سوال کوونکی، غوښتونکی.

لاس نیونه (lāsniwāna) بنخ. م. مرسته، مدد، له
ار سره مرسته کونه.

لاسنیوه (lāsniwā) بنخ. م. پاتا، فاتحه اخبستنه،
فاتحه گیری، پرکوزده د رضایت دوعا.

لاس نیوی (lāsniway) نر. م. ۱) لاسنیوه، بیعت،
مړیدي، د چا مړیدي اختیارول؛ ۲) مرسته.

لاس وچ (lāswač) نر. م. وگ. لاس چوره.

لاس وچونی (lāswačūnay) نر. م. لاس پاک.
لاس ورکړه (lāsware) بنخ. م. ۱) مدد، امداد،
حمایت؛ ۲) روغبر؛ ۳) بیعت.

لاس ولونی (lāswlūnay) نر. م. ۱) لاس مینځونی،
لاسونی، چلمچی؛ ۲) څوک چې د نورو لاسونه

مینځي.

لاسوند (lāswand) نر. م. سند، دلیل، مدرک.
لاس وندل (lāswandá) مص. مت. سند گرځول،

لارښوونه کول، تره جوړول، دلیل جوړول.

لاس ونډی (lāswandáy) نر. م. ۱) سند، دلیل،
تره، دستاويز؛ ۲) باهو، باوو، وښی.

لاس وهاند (lāswhānd) ف. نر. م. لاس
وهونکی، لاسمنډی، مداخله کوونکی.

لاس وهنه (lāswhāna) بنخ. م. مداخله کونه.
لاس ویپنی (lāswhānay) ص. جوته شوی،

لاس وهل شوی، گوتې وهلې شوې، لاسی.

لاس وینځونکی (lāswhānkay) نر. م.
چلمچی، لاس وینځونی، د لاس وینځلولوښی.

لاسی (lāsí) ص. د لاس، لاس ته منسوب، هغه شی
چې په لاس جوړ شوی وي.

لاسی (lāsáy) بنخ. م. ج. لاس وهلې، پاتې شوی.
لاش (lāš) نر. م. ۱) لاش، مړ وجود، مړ شوی بدن؛

۲) سخره، درنگه.

لاشعور (lāšusūr) نر. م. پت عقل، خفیه عقل.

لاشعوري (lāšusūr) بنخ. م. په ناپوهی کې،
په ناهمی کې.

لاشوره (lāšora) بنخ. م. شوره، یوه جگه ونه چې
خوشبویه سپین گل کوي، د آلو هومره بیضوي

شکله یې خونده مېوه نیسي؛ سپستان، اطباء،
الکلیه، دبق.

لاشه (lāšā) بنخ. م. ۱) لیاشه، لشکه، لېشه، لسه؛
۲) د غنمو، اوریشود وړي لشکه؛ ۳) د ماهي

تېره هلوکې؛ ۴) دمچی، لزم او... تېره لشکه؛
۵) لاش؛ ۲) ص. کمزوری، مانده، نړی.

لاش (lāš) نر. م. ۱) وگ. لاش؛ ۲) دغره بهرته
راوتلی؛ ۳) تش کړی شوی باغ یا پتی، د

تول شوي فصل او مېوې پاتې شوې برخه.

لاشبول (lāšawal) مص. مت. له باغ نه مېوه تولول،
باغ تشول.

لاشینه (lāša) ق. دېرښه، دېر اعلی.

لاشینی (lāšī) بنخ. م. هغه بېکاره یا پاتې مېوه چې
په ونو کې ترشو کولو وروسته پاتې وي.

لاشیدل (lāšedá) مص. ل. له باغ او پالیز نه مېوه
تولیدل، باغ تشیدل.

لا علاج (lāšilāj) نر. م. ۱) بې درملنې، لادوا؛
۲) هغه څه چې حل یې نه راوځي، لاینحل.

لاغو (lāgū) نر. م. ارکاره، کړیچی، کتوری.
لاغورنیکه (lāgwarīka) نر. م. د نیکه نیکه.

لافه (lāfā) بنخ. م. (ج. لافې) وگ. لاپه.
لاک (lāk) نر. م. ۱) بند شوی، تیرل شوی؛ ۲) سل

زره، لک؛ ۳) نر. ج. له چینجو پیدا کېدونکې
یو ډول سرېښناکه ماده.

لاکړه کاکړه (lākṛakākṛa) بنخ. م. د کوچنیانو
یو ډول ناروغي ده، اونۍ.

لاکن (lākan) اد. لېکن، مگر، خو، اما.

لاکولکره (lākūlākāra) بنغ. م. د شهادت گوته.
 لاکي (lāki) ص. ۱۱ د لاکوپه شهر رنگ لرونکی.
 سور بنخ؛ ۲) د لاکو، له لاکونه جوړ.
 لاگ (lāg) نر. م. ۱) اړیکه، تعلق، نسبت؛ ۲) مینه؛
 ۳) خوند؛ ۴) شوق؛ ۵) د بنمې؛ ۶) چل، غزه؛
 ۷) جادو، کودې؛ ۸) دارو؛ ۹) مرسته، مدد؛
 ۱۰) تجارتي لین دین، کاروبار، بیویار، راکړه
 ورکړه.
 لاگدار (lāgdār) ص. نر. م. ۱) هغه سړی چې د چا
 سره یې تجارتي لین دین وي؛ ۲) خپلوان.
 لاگي (lāgi) ص. بنغ. م. اعتباري، معتمد.
 لال (lāl) نر. م. ۱) لعل، یو ډول کانی؛ ۲) ص. سور؛
 ۳) یو ډول انګور؛ ۳) پرتوګانې؛ ۲) ګونګی،
 ګونګ؛ ۳) تر تری، چار، نسبت ژبی.
 لالا (lālā) ص. نر. م. ۱) خدمتګار؛ ۲) صاحب، معزز
 ۴) بنیا، ساهوکار؛ ۵) خود، ګران.
 لالچ (lālāč) نر. م. ۱) لالچ، حرص، طمع، لېوالتیا؛
 ۲) شور و غوغا، جار و جنجال.
 لالک (lālāk) ص. نر. م. لالکو، د مشر ورو لقب.
 لالکو (lālako) ص. نر. م. وروکی، مشر وورته
 د مینې خطاب.
 لال لرگی (lāllargay) نر. م. د پرتوګانې ډکی،
 باګې سووونې.
 لالګی (lālgay) نر. م. اوږی، یو ډول ښایسته او
 رنگینه د مشکنو غاړې ډه.
 لالڼ (lālān) ص. نر. م. لالی، محبوب، معشوق.
 لالنه (lālāna) بنغ. م. مینه، محبت.
 لالهاند (lālahānd) ص. نر. م. اوتر، سرگردان،
 پریشان، ګډوډ، ترور، وارخطا.
 لالهاندثوب (lālahāndtób) نر. م. اوترتیا،
 پریشاني، سرگرداني، وارخطايي.

لالهاندول (lālahāndawál) مص. مت. سرگردانول.
 اوترول، پریشانه کول، ترور کول، وارخطا کول؛
 لالهاندېدل (lālahāndedál) مص. ل. اوترېدل،
 پریشانه کېدل، سرگردانېدل، وارخطا کېدل.
 لاله (lālā) نر. م. خاتول، غاتول، سور رنگی سارانی
 گل دی چې په منځ کې تور داغ لري.
 لاله رخ (lālarūx) ص. نر. م. ۱) ښایسته، ښکلې،
 لاله رخسار، لاله رو؛ ۲) محبوب، معشوق.
 لاله زار (lālazār) ص. نر. م. ۱) هغه ځای چې د
 لاله گل په کې ډېروي؛ ۲) چمن.
 لاله سړی (lālasaray) نر. م. ۱) یو ډول سور سړ
 لرونکی مرغه، ترمی؛ ۲) یو ډول غټ مار.
 لاله فام (lālafām) ص. نر. م. ۱) ښور رنگ لرونکی،
 هغه چې خوله یې ښایسته وي؛ ۲) ښکلې.
 لالی (lālay) نر. م. ۱) لاله، مشر ورو؛ ۲) محبوب؛
 ۳) غاړه کې، د غاړې یو پسول.
 لالی (lālay) بنغ. م. ۱) معشوقه؛ ۲) مینا، ښارو.
 لالېدل (lāledál) مص. ل. لېدل، خوړندېدل.
 لام (lām) نر. م. ۱) د «ل» توري تلفظ؛ ۲) د پوڅ یا
 پلټنې مجموعه؛ ۳) د جنگ تیاری؛ ۴) تص.
 عالم لاهوت؛ ۵) ص. کوډ وړ، تاوراتاو.
 لامبل (lāmbál) مص. مت. لمبل، غسل کول.
 لامبو (lāmbó) بنغ. م. په ژورو او بوکي د ګرځېدو
 یا تېرېدو فن.
 لامبوزن (lāmbozán) ص. نر. م. وگ، لامبو ګر.
 لامبو ګر (lāmbogār) ص. نر. م. لامبو وړونکی،
 لامبوزن، د لامبو په فن پوه.
 لامده (lāmdá) ص. بنغ. م. لنده، لونده، نمجنه.
 لامذهب (lāmazháb) نر. م. بې دینه، ډهري.
 لامسه (lāmsá) بنغ. م. یو شي ته د ګوتو وروړو
 قوت، په ګوتو د یو شي د معلومولو قوت.

لامعه (lāmīyá) بنغ. م. غلبه دونکې، روپانه.

لام کلام (lāmklām) نر. م. خبرې اتري، گره بړه.

لامل (lāmól) نر. م. کبل، سبب، علت، دليل، عامل، وسيله، موجب، لاسوند، انگېزه.

لام لباس (lāmlibās) نر. م. جامه، کره وړه، چال چلند.

لاملپېر (lāmlapér) نر. م. توستنپېر، علتیه پېر، علتیه حالت.

لاناوي (lānāwe) بنغ. م. د مشر ورورد بنسټې لقب، لاناوي.

لانجه (lānja) بنغ. م. ۱) مصیبت، پېښه، جنجال، شخړه؛ ۲) پېچیده خبره، تاو راتاو خبره.

لانجه مار (lānjamār) ص. نر. م. لانجه کونکې، لانجمار، بدمعامله، جنجالي، لانجه يي، داوه گر.

لانجمن (lānjmān) ص. نر. م. لانجه يي، لانجه ييز، شخړه ييز، ناندریز، متنازع فیه.

لانجين (lānjín) نر. م. د چوني او مسالي جوړه او کنده.

لاندي (lāndáy) نر. م. وچه غوښه.

لاندي (lāndé) بنغ. م. کوز، کښته.

لاندي باندي (lāndébandé) ق. نر. بنغ. م. کوزو پاس، کښته پورته، ټول؛ ۲) يود بل د پاسه.

لاندي باندي لاس (lāndébandélas) نر. م. د کوچنيانو يوه لويه ده.

لانديستل (lāndéstál) مص. مت. ۱) لاندي باسل، لاندي کول؛ ۲) راپرځول، راځملول، راغورځول؛

۳) گهرول، رانيول، راوړل.

لانديني (lāndenáy) نر. م. هغه چې لاندي وي، بښکني، کوزني، لاندي، بښکيني.

لانديني مخ (lāndenaymāx) نر. م. استر، د توشکې يا بل شي لانديني پوښ.

لاندهو (lāndə) نر. م. دهر ليوخت.

لانديس (lāndís) نر. م. لنديس، چنبر خيال، خلاص پلي، د کوچنيانو يوه دوایي ده، لاس پلي.

لانگه (lāngá) بنغ. م. ۱) لنگه، پيارمه، دکښت پجاري؛ ۲) يودول ونه ده.

لانه (lāna) بنغ. م. لاني، يودول وانه دي چې ايره يي د جامو د وينځلو لپاره کارېږي.

لاني (lānay) بنغ. م. ۱) لاري، د کورونو د چت لرگي؛ ۲) گانه، پسرول.

لاوارث (lāwārás) ص. نر. م. هغه چې ميراث خور يي نه وي.

لاوالي (lāwbālí) ص. نر. م. وگ. لاوالي.

لاوري (lāwaráy) نر. م. يودول وانه دي چې ژبر گل کوي او څاروي يي خوري.

لاورم (lāwarám) ص. نر. م. لابل، له بل نه وړاندي، تېر شوی، عموماً له کال سره راځي.

لاورمه شپه (lāwarəm ašpa) بنغ. م. وگ. لانه ورمه شپه.

لاوري (lāwray) نر. م. مولي، غريشي.

لاون (lāwān) نر. م. وگ. لاوند.

لاوند (lāwānd) نر. م. ۱) لاون، تودې کرې شرومې؛ ۲) اننگولي، ترکاري.

لاوني لگاونې (lāwñelagāwñe) بنغ. ج. چغل ماري، چغلي، وړه راوړه.

لاوي (lāwáy) بنغ. م. يودول لويه ده.

لاهم (lāhām) نر. م. ۱) تراوسه، لا پورې؛ ۲) نور پرې د پاسه.

لاهو (lāhū) ص. ۱) اوبو د وې کړی، غرق، اوبوړی؛ ۲) ضایع، توی؛ ۳) په اوبو کې په لامبو کښته تلنه.

لا هوت (lāhūt) نر. م. تص. هغه چې سالک په کې د فنا فی الله مقام حاصلوي.

لپ خت (lapxat) ص. نر. م. آباد، بنسراز.

لپ خور (lapxor) نر. م. ملامت، پنبهان، ستومان.

لپر (lapar) نر. م. ۱. اربردبدنه، رپ رپی، لریزدنه؛
۲. گهود، کندوکپر؛ ۲. غیرمهدب؛ ۳. خوشی

گرخهدونکی؛ ۴. ص. نر. م. بریند، لوخ سره
استعمالهیری؛

لپرل (lapral) مص. مت. په لویه کې د دوو میرانو

هلکانو خانته د نورو ملگرو انتخابول. لپرنه.

لپرو (lapru) ص. نر. م. ۱. لاپوک، لاپو، لافوک؛

۲. خوشی گرخهدونکی، آواره گرد.

لپره (lapira) بنخ. م. بدکاره، کنجره، بدچلنه.

لپری (lapri) بنخ. م. ۱. بهکاره گرخهدنه، آواره

گردی؛ ۲. پتی، دسماله؛ ۳. پتکی، پگری؛

۴. ازده شلبدلی توته، هافي.

لپری (lapray) نر. م. ختی، چقړی.

لپ ست (lapsat) نر. م. وگ. لپ خت.

لپکی (lapakay) بنخ. م. ۱. لرگینه اورد لاستی

خمشی چې له کوهی او حوض خخه پکې اوبه

خښی؛ ۲. د ژرنده گړی لپکی؛ ۳. دایک.

لپو (lapu) نر. م. د اوبو یو خبه، موج، چبه.

لپوس (lapus) نر. م. تش لاسی، ناچار، مفلس.

لپونکی (lapunkay) نر. م. د تانگی غوندې یو

نبات دی چې خورل کېږي.

لپه (lapa) بنخ. م. د دواړو لاسو د پنجو د غیرگونیلو

اندازه، د دواړو غیرگو منگولو اندازه.

لپی (lapay) نر. م. پاو.

لپیت (lapit) نر. م. د پنهراوبه.

لت (lat) نر. م. ۱. خراب عادت؛ ۲. خوی، خصلت؛

۳. لته، لغته؛ ۴. وهل، تکول.

لتار (latar) نر. م. ۱. اخته، نښتی؛ ۲. چخنی شوی،

پایمال؛ ۳. تباه، ویجاړ.

لتارپتار (latarpatar) نر. م. وگ. لتار.

لتارول (latarawal) مص. مت. ۱. چخنی کول.

پایمالول؛ ۲. ویجاړول؛ ۳. اخته کول، نښلول.

لتارپدل (latarcdal) مص. ل. ۱. چخنی کېدل.

پایمالېدل؛ ۲. اخته کېدل؛ ۳. تباه کېدل.

لت پت (latpat) نر. م. لت پت، ۱. لری، ککړی؛

۲. خراب؛ ۳. لتولی، چان کړی شوی.

لت کوپری (latkopray) بنخ. م. کده کوده، لوبی

لرگی، ډول ډبلی، کادې کودې، لت کوپری.

لتوپری (latopray) نر. م. وگ. اتوب.

لتوکی (latukay) نر. م. یوه پلن پانې ونه ده.

لته (lata) بنخ. م. ۱. منطقه، سیمه؛ ۲. لار، لاره؛

۳. لغته، لگته؛ ۴. ازده توته، ۵. زړې جامې.

لتی (latay) بنخ. م. لنکتی، دغېړې نولو یو چل،

انگړېتی.

لتا (lat) نر. م. ۱. محور، خورلیخ؛ ۲. د مرغانو یا

گیدرانو د نیولو پرکه، اوسپنیز دام؛ ۳. د

تویک گت؛ ۴. ص. نر. م. تنبل، بهکاره،

نارام؛ ۵. نر. م. پوله، برید؛ ۶. لری، ولسونه؛

۲. ارسی، بیاسته.

لتا (lata) بنخ. م. غوښتل، پتلل.

لت پت (latpat) نر. م. ۱. د برزیات لتول شوی؛

۲. اړول شوی را اړول شوی.

لتا توب (lattob) نر. م. سستی، تنبلی، لتی،

لتتیا، لتوالی.

لتپتپی (latpatay) ص. بنخ. م. اورېدونکې

راورېدونکې کوتره، ملاقی کوتره.

لت پر لت (latparlat) نر. م. اړخ پر اړخ، لت په لت،

ډډې په ډډې، لت په لته، گوت په گوت.

لت پسر (latper) نر. م. ۱. حمله، یرغل، هله؛

۲. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

لټر پټر (laṭrapaṭar) نر. ج. ابلا، بلا بټ، يو شه
 بل شه. مختلف شيان، لټه پټه.
 لټري (laṭrōy) بنځ. م. لوبيا، کرخي.
 لټيکه^۱ (laṭāka) بنځ. م. ۱) دوه سري، لنډی منگور؛
 ۲) پشه توره، خوله لړولې توره.
 لټيکه^۲ (laṭkā) بنځ. م. ۱) د پنځه هغه برخه چې بکري
 ته يې را خلاصوي او اور ترې پيدا کېږي؛
 ۲) د تويک ماشه، لينډی.
 لټيل (laṭā) مص. ل. پاشېدل، درېدل.
 لټيند (laṭand) وار حطا، ناقرار؛ ۲) لټوونکی، پلټند،
 متجسس.
 لټبول (laṭawā) مص. مت. ۱) معلومول، کتل، لټول
 کول؛ ۲) پارول، رمول.
 لټبون (laṭūn) نر. م. ۱) تلابن، معلومونه، لټونه،
 پلټنه؛ ۲) وگ، لټول.
 لټيه^۱ (laṭa) بنځ. م. نارامه، ناراسته.
 لټيه^۲ (laṭā) بنځ. م. ۱) يو ډول سپينه نخي توتبه؛
 ۲) غم، د زړه نول، درد؛ ۳) سانگ، دخړه
 کټې او بار د تينگولو پټه.
 لټيه پېر (laṭaper) نر. م. تېل تال، انوخر.
 لټيډل^۱ (laṭeḍl) مص. ل. ناراستېدل، سستېدل.
 لټيډل^۲ (laṭeḍl) مص. ل. ۱) معلومېدل، تالاشي
 کېدل؛ ۲) پاشېدل، جگېدل؛ ۳) پارېدل، په
 غوسه کېدل.
 لټيره (laṭera) بنځ. م. ناراسته، لټه، آرام طلبه،
 سسته.
 لټينگر (laṭingār) نر. م. يو ډول لټ ملخ دی.
 لټج (laṭ) نر. م. ۱) مخالفت، غېل، سرتنگي، هډه؛
 ۲) لانجه، شخړه.
 لټجاعت (laṭajāt) نر. م. غېل کول، ضد کول، هډه
 کول؛ ۲) لانجه کول.

لجام (lajām) نر. م. واگې، لگام، ملونه.
 لټج (laṭ) نر. م. ۱) دسترگو او گوتو خود؛ ۲) د خطمي
 گل؛ ۳) د زخم څرېکه، د زخم درد.
 لټجر (laṭār) ص. نر. م. ۱) سرزور، سرتمبه؛ ۲) مچ.
 کم اصل، بې شرم؛ ۳) لټجرکی، لوجک، لنډوور.
 لټجرتوب (laṭartob) نر. م. ۱) سرزوري، بدخوي؛
 ۲) مچ، رذالت، بې شرمي، لټرتيا، لټجري.
 لټچک (laṭčāk) نر. م. ۱) دستر لود سمال؛
 ۲) پوست والی؛ ۳) کور والی؛ ۴) په اجسامو
 کې د غمخېدو، کړېدو، راغونډېدو څخه بهرته
 خپل حالت ته راتگ؛ ۵) په سر کې تېکري يا
 زړوکي کې د څه شي لکه سېو، مېوې او نورو د
 اچولو لپاره د يو ځانگړي پنډه کې موقتي
 جوړونه، چې معمولاً مخې ته څوړندوي.
 لټچکی (laṭčakāy) نر. م. ناورى، په دوک تاوشوی
 تار، د څرخې د دوک تاوشوی تار.
 لټچن (laṭčan) ص. نر. م. د سترگو درد، د سترگې يا
 گوتې زخم چې څرېکې وهي.
 لټچنيه (laṭčāṇa) بنځ. م. پليته، کنجره، لټجره.
 لټچه (laṭča) بنځ. م. بیره، عجله.
 لټچه پیتو (laṭčapitō) بنځ. م. د ماشومانو يوه لويه.
 لټخاوو (laṭcāwū) ص. نر. م. لوڅاوو، برصهراند،
 رابرسېروونکی، لوڅوونکی، پيدا کوونکی.
 لټخی (laṭcāy) بنځ. م. گنجی، پوڅی، په لاس د
 ورېشل شويو وړيو گونجی، پونى.
 لټحافظ (laṭhāz) نر. م. ۱) خاطر، مخ؛ ۲) خیال، پام؛
 ۳) نظر؛ ۴) مچ، حيا؛ ۶) مروت، سړيتوب.
 لټحد (laṭhād) نر. م. ډوره، د قبر په څنډه هغه ژوره
 کنده چې مړی په کې اېښودل کېږي.
 لټحظه (laṭhazā) بنځ. م. ۱) شېبه، سترگې رپ، دم؛
 ۲) مچ، ساعت، گړی.

لحن (lahan) نر.م. به آواز، خود آواز.

لختی (laxtāy) ص. گدودونکی، ايجرا

لخر (laxar) نر.م. نیم پاو.

لخک (laxak) نر.م. چتی، چود، د دروازی چون.

لخکی (laxaki) داندی داندی، رنگری، هغه غنم

چی یو یو بوتی شنه شوی وی، رنگری.

لخه (laxa) بنج.م. یو دول خورنگی مرغی.

لد (lad) نر.م. (۱) ترنگن، ترنگر؛ (۲) لمن، د کمیس

لمن؛ (۳) د ختو او خوشایو گدوالی.

لدره (ladara) بنج.م. دلی، کوله، انبار.

لدي (ladi) ص. پیوندي، د فلزاتو او نورو شیانو یو

بل سره لهم یا پیوند.

لدامی (ladamay) نر.م. ورینمین دسمال چې د

نوی زهیریدلی کوچنی پر مخ یې اچوي.

لدر (ladar) ص. نر.م. (۱) کباری، د زرو شیانو کارو

بار کونکی؛ (۲) ابله گرد؛ (۳) معج. جوالی.

لدهو (ladu) نر.م. د اس-خره غوشیان، خاشنه، پرشنه.

لده (lada) بنج.م. (۱) دوینو پند؛ (۲) منجیله.

لدي (ladi) نر.م. یو دول مرز.

لذا (liza) اد. خکه، دې لپاره، ترو، نورنو.

لذت (lizat) نر.م. خوند، مزه، ذایقه.

لذید (laziz) ص. نر.م. خوندور، مزیدار، خور، خوندي.

لر (lar) نر.م. (۱) کښته، لاندې، کوز؛ (۲) ارزان، کم

قیمته؛ (۳) سپک، د ادنی درجې؛ (۴) مغلوب،

ماتی؛ (۵) ص. نر.م. لر، صادق.

لراوینی (larawsay) نر.م. اوینی، دینخی ورو.

لربر (larbar) نر.م. (۱) لاندې باندي، کوز و پاس،

بښکه پورته؛ (۲) تول، له شهرمې، له خېلمې،

له یوه مخه.

لر تهر مهال (lartermahal) نر.م. تهره بعیده

زمانه، ماضي بعیده.

لرزان (larzan) نر.م. لرزان، برج، رپ رپی، لسه.

لر سپ.

لرزه (larza) بنج.م. وگ. لرزه له تولو صیغوسره.

لرزی (larzay) نر.م. د شرمندو دستکلی دې چې د

مخینو ازغونو بوتو د رېلو لپاره استعمالیږي.

لر ستای نوم (larstāynūm) نر.م. هغه ستاینوم

(صفت) چې تر خپل ستایلي (موصوف) وروسته

په خبرې برخه کې راځي.

لر شین (laršin) نر.م. لهرشن، لهرسن، د حیواناتو

په لرې کې گندهگي یا خوشایي.

لرغن (largan) ص. نر.م. (۱) نا کرار، نا کرار،

نا آرامه؛ (۲) بې خوبه.

لر غبرگن (largazūn) نر.م. لر غیری، تېلفون.

لرغون (largūn) نر.م. وړاندې، مخکې، رومی.

لرغونپلور (largūnplór) نر.م. د لرغونو خیزونو

پلورنخی، عقیقه پلورنخی، عقیقه فروشي.

لرغونپلوری (largūnplóray) ص. نر.م. د

لرغونو خیزونو پلورنکی، عقیقه پلورونکی،

عقیقه فروش.

لرغونپوه (largūnpoh) نر.م. لرغونپېژندونکی،

لرغونپوهاند.

لرغونپوهاند (largūnpohānd) نر.م. چې په

لرغونپوهنه کې یې پوهاندي اخیستي وي.

لرغونپوهنه (largūnpohāna) بنج.م. د لرغونو

اثارو د څېړنې علم، ارکیالوجي.

لرغونپوهنیز (largūnpohaniz) نر.م. د

لرغونپوهنې اړوند، ارکیالوجیک.

لرغونتوب (largūntób) نر.م. وړاندې والی،

مخکې والی، لرغونه الی، وړاندیتوب.

لرغونی (largūnay) نر.م. لرغون، پخوانی، قدیمي.

لرغی (largay) نر.م. پخوا، زور وخت.

لرکری (larkáray) ن.م. با لواسطه مفعول.
 لرکری پسر (larkarypér) ن.م. دبا لواسطه
 مفعول حالت.
 لرگبان (largbán) ص. ن.م. لرگبه، د لرگیوکار
 کوونکی، لرگی خرخوونکی، لرگی والا.
 لرگبه (largbá) بنخ.م. لرگوواله، لرگی خرخوونکی.
 لرگتوراند (largtoǝánd) ن.م. د لرگی تودنې ماهر،
 په لرگیو کې انخورد جوړوونکی، کنده کار.
 لرگتورنه (largtoǝána) بنخ.م. لرگی تودنه، د
 لرگی تودنې پوهه، کنده کاری.
 لرگی (lárǝáy) ن.م. د ونودد یا بناخونه.
 لرگی (lárǝáy) بنخ.م. لهرگی، د غوړو پوڅکی یا
 نرمی.
 لرگین (largín) ص. ن.م. د لرگی، له لرگی جوړ.
 لرل (lará) مص. مت. ۱) درلودل، ساتل؛ ۲) په
 قبضه کې کېدل؛ شته کېدل، سره موجود کېدل.
 لرلری (larlaráy) ن.م. دوره، گردش، پسر.
 لرلید (larlíd) ن.م. سترگ لید، دورنما.
 لرلیدوال (larlídwái) ن.م. لرلید پال، دورنماگرا.
 لرلیدواله (larlídwála) بنخ.م. لرلید پالنه،
 دورنماگرایي.
 لرلیدی (larlídáy) ص. ن.م. لروین، لروینی،
 دورین (انسان، عینک).
 لرلیدیز (larlídíz) ن.م. لرلیدی، د لرلید اړوند،
 دورنمایي.
 لرلیکنی (larlikánay) ن.م. هغه لیک ماشین
 چې مخابراتي لیک تایپوي.
 لرلیکون (larlikūn) ن.م. تهلگرام او د تهلگراف
 ماشین.
 لرلیکونپوهه (larlikūnpoħa) بنخ.م. د
 تهلگراف پوهه، د تهلگراف علم.

لرلیکوال (larlikwái) ن.م. تهلگرافچي.
 لرلیکونی (larlikūn) بنخ.م. تهلگرافي.
 لرمل (larmái) ن.م. مازيگر، نمازديگر، مازديگر.
 لرنفوتنومخړی (larnaǝwatūm) جارای) ق.ن.م.
 لرې اشاري ضمير.
 لرواتنی (larwātánay) ق.ن.م. د لرې فاصلې،
 لهرې مزلی (توغندی، وسله)
 لروکی (larūkay) ن.م. د «لور» تصفیر.
 لروال (larawái) مص. مت. ماتې ورکول، په شا
 تمبول، مغلوبول.
 لروین (larwín) ق.ن.م. لرشکر، لرلیدونکی،
 لروینی، لرلیدی، دورین.
 لروینون (larwinūn) ق.ن.م. تهلویژن، تلویزیون.
 لره (lará) اد. لپاره، له خاطره، له.
 لری (láráy) ن.م. د څارویو معده.
 لری (laráy) ن.م. نه بریا، ناکامی، ماتې، لاس نه
 رسېدنه.
 لری (láre) ص. ۱) لهرې، بهرته، په ډېره فاصله؛
 ۲) خوا، ډډې ته، ورک؛ ۳) خلاص، پرانیستی.
 لری توب (lartób) ن.م. لهریتوب، لریوالی.
 لریدل (laredái) مص. ل. ماتې خړول، په شا
 تمبېدل، ناکامېدل.
 لری سوپری (láraysoparáy) ن.م. ۱) لتریتر، د
 څاروی لری، کولمې، پیرپوس او نور د نني
 غړي؛ ۲) مج. فضول او بهکاره شی.
 لری لارغه (larilárga) ص. ډېر زیات څنډه.
 لری (lar) ن.م. ۱) سلسله، قطار؛ ۲) هار، امېل؛
 ۳) اول، گونځه؛ ۴) د مچو غڼې پری.
 لریاوختیاو (larāwcaṭāw) ن.م. ۱) لمرل شتېل؛
 ۲) گوزاره، قوت لایموت؛ ۳) اخلی پخلی.
 لریاک (larāk) ص. ن.م. نارامه، گستاخ، شوخ.

لر اوو (larawū) ص. ن. م. جنگره.

لر پوس (lapūs) ن. م. کباب، وریته، وریته، سستی.
لر زونی (larzūnāy) ن. م. د اوبسانویوه ناروغی
ده چې توخی کوي.

لرزه (larzā) بنخ. م. ریسر دبدنه، رچبدنه، رپ رپی،
لر سپ.

لر زبدل (larzcdāl) مص. ل. ۱) ریددل، لر زبدل،
ریر دبدل؛ ۲) وار خطا کېدل، ویریدل.

لر سب (larsāp) ن. م. ۱) ناکراري، زگهروی، فریاد؛
۲) وگ، لرزان.

لر سن (larsān) ن. م. وگ، لرشین.

لر شم (laršām) ن. م. لرشین؛ وگ، لرشین.

لر شوب (laršób) ن. م. لر شوب، بېکاره نگولی،
دبر اویزن او نروب نگولی.

لر غمی (larǧāmāy) ص. ن. م. ۱) نا آرامه، ناقراره؛
۲) پریشانه، وار خطا.

لرل^(۱) (larāl) مص. مت. سره گهول، په کاجوغه
یا لرگی یا بل خه سره یو خای کول.

لرل^(۲) (larāl) مص. مت. خان بوختول، وخت تهرول.
لر لیک (lariik) ن. م. لیکلر، نیولیک، دسر لیکونو
فهرست.

لر م (larām) ن. م. یوه مضره چیچونکې حشره ده،
عقرب، گژدم، د لر میز کال اتمه میاشت.

لر مکه (larāmāka) بنخ. م. لر مه، پت، یو دول
جلدی ناروغی ده چې پر بدن موقتی سرې دانی
راخهژی.

لر مون (larmūn) ن. م. لر مین، ۱) لر مابن، د گهډې
دنده برخه؛ ۲) معج. باطن، دنده، روح، زړه.

لر مون خوړینی (larmūnخورینای) ص. ن. م.
۱) زاره چاودی، هغه چې په سر زړه کار کوي؛
۲) هغه چې دنده زړه یې خوړین وي.

لر مه (laramá) بنخ. م. وگ، لر مکه او لر می.

لر می (larāmāy) بنخ. م. لر مه، ۱) پېشوگی، پی،
یو دول چینجی؛ ۲) د غنې په شهر یوه خزنده ده.

لر و (larū) ص. آواره، فضول خرخ، خوشکی، خوشی
گر خېدونکی.

لر وی (laróbay) ن. م. گډه مایع، مخلوطه مایع.

لر وپتو (larūpatū) ص. بی نظمه او بی دوله.

لر وچتو (larūčaú) ص. بی فایده خرخ کونه،
بی خایه خرخ کونه، بی قاعدې ژوند تېرونه.

لر وچر (larūčār) ن. م. بی خایه اسراف.

لر وختو (larūcatū) ص. ۱) احرص، ووسترگی،
تیمت؛ ۲) قوت لایموت.

لر وځ (laróx) ن. م. یو دول واښه، کارغه خپه، مرغی
خپه، مرغیکښ، مرغی خپاله.

لر ومی (larūmay) ن. م. ۱) چغنی، خببلی؛
۲) اور لرونی، د اور لرو لروگی یا سیخ؛ ۳) ص.

نوم ورکی؛ ۳) تهر، توند؛ ۴) مین، لهوال.

لر وونکی (larūnkay) ف. ن. م. ۱) وگ، لرل؛
۲) کنستونکی، کېندونکی.

لر وونکی ختونکی (larūnkaycaúnkay) ن. م.
ختونکی، هغه شوک چې خه گتې او هغه ختی.

لر وونی (larūnāy) ن. م. لر ومی، اور لرونی.

لر ه (lara) بنخ. م. ۱) تور لوگی؛ خپره گوره ورېغ؛
۲) سلسله، قطار؛ ۳) جگړه، شر؛ ۴) له وښویا

کپرو جوړه شوې گادیلې، خنکه؛ ۵) پنبوس؛
۶) ص. غور خېدلی؛ ۷) پورته، اوچت.

لر ه غومی (laraǧūmay) ن. م. چور، تالان.

لر ی (larāy) بنخ. م. ۱) سلسله، قطار، ردیف،
زنخیر؛ ۲) شیندی، بکیانه؛ ۳) د ښخو د چارگل

د نهر؛ ۲) د نجونو یوه لویه.

لر ی تری (larétaré) بنخ. م. شور، خول.

لری بختی (larecáy) نر.م. د دېگ لری لوغته خمشی
یا کاجوغه، ستره خمشه.

لری لری (laróylaróy) بنج.م. پرله پسې، پویه
بل پسې، مسلسل.

لری بده (larédá) بنج.م. برته، برته، په اور یا انگار
پاخه شوي بانجان یا باتینگن.

لری بزم (larézam) نر.م. یو ډول نګولی دی چې د
رواش پانې له اورو سره ګډوي او پخوي یې.

لری بزنګ (larézang) نر.م. یو لرګی دی چې د نساو
په کډو کې ورباندې نساو سستوي.

لژی (lǎž) نر.م. وگ. ليو.

لژیکی (lǎžkay) ص. ۱) ليو کوی، ليو چکی، لري شاني،
يو پوتی، ليو غوندي؛ ۲) نه پودي، قريبا.

لژند (lǎžánd) ص. نر.م. ککر، په وينو لری.

لژ (lǎž) ص. نر.م. ليو، پوتی، کم، معمولي.

لژ تر لیره (lǎžtarǎža) ص. کم نه کم، لیره ليو، لا اقل.

لژ توب (lǎžtób) نر.م. کموالی، ليوالی، ليو تيا.

لژ تيا (lǎžtyá) بنج.م. وگ. ليو توب.

لژ چکی (lǎžčaké) ص. وگ. لژیکی.

لژخه (lǎžca) ص. ډېر ليو شی، ډېر زيات کم.

لژ خوری (lǎžxoráy) ص. نر.م. کم خور.

لژ ډېر (lǎždér) ص. ليو ډېر، څه ناڅه، کم وزيات.

لژ شاني (lǎžšáne) وگ. لژیکی.

لژ غوندي (lǎžgónde) وگ. لژیکی

لژ لژ (lǎžlǎž) نر.م. کم کم، ډېر کم.

لژنی (lǎžnáy) نر.م. کمترین، کهترین، اقلیت.

لژويه (lǎžubá) بنج.م. وچکالي، د اوبو کمی.

لژو ډېر (lǎžoder) نر.م. کم وزيات، څه ناڅه،

تقریبی، تخمیناً.

لژول (lǎžawól) مص. مت ۱) کمول، ليوالی راوستل،

تخفيف راوستل؛ ۲) معج. سپکول.

لژون (lǎžún) کمبود، لژوالی.

لژو کی (lǎžakáy) نر.م. ليونی، ليواله، کمترین،
اقلیت.

لژو کی (lǎžaki) نر.ج. ليونی، اقلیت، تر نورو کم،
په اقلیت کې لکه ليو کی قوم یا ګوند.

لژوی (lǎžay) نر.م. تفریط، کموالی.

لژ بدل (lǎžedál) مص. ل. ليوالی راتلل، کمېدل،
تخفيف راوستل؛ ۲) سپکېدل.

لسان (lǎsán) نر.م. ژبه، وينا.

لساني (lǎsáni) بنج.م. د لسان سره تړلی، له ژبې
سره اړوند.

لسانيات (lǎsányát) نر.ج. د ژبې د تاريخ علم،
د ژبې د پيدايښت او ودې د قانون علم.

لسبه (lǎsbá) ص. بنج.م. وگ. ګوګ ۱۱.

لست (lǎst) نر.م. لست، د شيانو د تفصيل فرد،
فهرس، فهرست، نوم ليک، لړ ليک.

لستونکی (lǎstúnkay) نر.م. د لستونې مصفر،
د دوی پخولو پروخت لستونې.

لستونې (lǎstonay) نر.م. د کميس، کرتی هغه
برخه چې لاس په کې پټ وي. لستينې.

لسته (lǎstá) بنج.م. ۱) طرف، څنډه؛ ۲) ربيع.

لسکی (lǎskáy) بنج.م. ډبله، د پتولس خالی.

لسکی (lǎskáy) ص. شوم، بخيل، وړسترگی.

لسگون (lǎsgún) نر.م. د لسو روپو لوت، لسيز.

لسنکی (lǎsankáy) بنج.م. یو ډول بې ګله ګياه
ده چې نری ډنډر لري.

لسی (lǎsí) ص. ۱) د شاتواوښه؛ ۲) لسګون؛
۳) نري شوده یا شلومېې.

لسيز (lǎsíz) نر.م. ۱) د لوخو بېخ، لښېر، شاورې؛
۲) ص. نر.م. له لس عدد سره اړوند.

لسيزه (lǎsíza) بنج.م. لس کليزه، دهه، معشر.

لش (laš) ص. نر. م. ناراست، لت، ناکاره، خوشي.
لشته (lašta) بڼغ. م. وگ. لښه.

لشکه (laška) بڼغ. م. (۱) لسه، لاشه، د مچپوار
نورو لښه؛ (۲) د ودي لسه، شوځه.

لشکي (lašk) ص (۱) لسه لرونکی نبات؛ (۲) هغه
ضم چې ودي يې لسه ولري.

لشکی (laškky) بڼغ. م. يو ډول گياه ده.

لشل (lašal) مص. مت. وگ. لوشل.

لشماتي (lašmati) ص. ترمې اوبه، نيم گرمې
اوبه، تمنې اوبه.

لشمکه (lašmaka) ص. بڼغ. م. وړانه او چالاکه،
نخړه بازه، لشمکی، شوځه، لک لکی.

لشن (lašan) نر. م. وگ. لاشه.

لشوره (lašora) بڼغ. م. وگ. لاشوره.

لشه (laša) بڼغ. م. وگ. لشکه.

لښتلیک (laštlik) نر. م. جدول، گراف، چارټ،
ډياگرام.

لښته (lašta) بڼغ. م. (۱) چوکه، نرۍ خانگه؛ (۲) مچ.
نرۍ لوږه او بڼایسته نجلی.

لښتی (laštay) بڼغ. م. (۱) الولی، نڅاگره؛ (۲) والی،
غوروالی؛ (۳) يو ډول نبات دی.

لښتی (laštay) نر. م. (۱) جدول؛ (۲) وړوکې نرۍ
وباله؛ (۳) بادام، غروښتی، وږ ښتی.

لښتی کنډ (laštaykand) نر. م. د بادام دونې
کنډ یا چېر چې زر گند هم ورته وايي.

لښکر (laškar) نر. م. (۱) پوځ، سپاه؛ (۲) گڼ خلک،
د ډېرو خلکو ډله.

لښکرتون (laškartūn) نر. م. لښکر غی، لښکر
کوټ، لښکر گاه.

لښکرځای (laškarjāy) نر. م. چوڼی، قشله،
اردوگاه، عسکري قطعه، لښکر کوټ.

لښکر کوټ (laškarkōt) نر. م. لښکر ځای.

لښکر لښرد (laškarcēzd) نر. م. پوځي لښرد،
لښکر کښي، سفربري (د جنگ لپاره).

لښکر لښردی (laškarcēzdī) بڼغ. م. د لښکر
لښرد اړوند، سوق الجیشي، د سفربري اړوند.

لښکر ماتې (laškarmātay) نر. م. لښکر ماتوونکی،
پوځ ماتوونکی، فوج شکن.

لښکر وال (laškarwāl) نر. م. لښکر پال،
پوځيوال، نظاميگر.

لښکر واله (laškarwāla) بڼغ. م. پوځيواله،
نظاميگرایي، نظاميگري.

لښکري (laškarī) ص. پوځي، سپاهي، د لښکر
سره تړاو لرونکی، د لښکر غړی.

لښکی (laškay) نر. م. (۱) ډرگ و هلو نشتر؛
(۲) یادښت، یادلرنه؛ (۳) لړکی، لړکوټي.

لښل (lašal) مص. مت. (۱) لښل، کډه کول، تلل،
سفر کول؛ (۲) کوچول، بارول، په سفر روانول؛

(۳) ککر، لوند؛ (۴) ختلل.

لښونۍ (lašūnay) نر. م. (۱) تلونۍ؛ (۲) هغه حیوان
چې د سفر کالي ورباندې بارېږي.

لښه (luša) بڼغ. م. خوی، عادت، لوبڼه، خصلت
کرکتر.

لطف (luṭāf) نر. م. (۱) ښه والی؛ (۲) سپېڅلتیا؛
(۳) پوستوالی، نرمي؛ (۴) نزاکت؛ (۵) ښایست

لطف (luṭf) نر. م. (۱) لوږ، پېرزوینه، مهرباني
(۲) ښه والی؛ (۳) پاملرنه، (۴) خوندي، لذت.

لطفاً (luṭfān) نر. م. د لطف و مهرباني له مخې.

لطیف (luṭīf) ص. نر. م. (۱) نرم، پوست؛ (۲) صفا
رون، سپېڅلی؛ (۳) خونډور.

لطيفه (luṭīfa) بڼغ. م. (۱) توکه، تکاله، عسره،
خندا خبره؛ (۲) نا آشنا، عجيبه؛ (۳) ښه خبره.

لش (laš) ص. نرم. ناراست، لت، ناکاره، خوشی.
 لشته (lašta) بڼغ. م. وگ. لښته.
 لشکه (lašāka) بڼغ. م. (۱) لسه، لاشه، د مچيو او
 نورو لښه؛ (۲) د وږي لسه، شوغه.
 لشکي (lašak) ص. (۱) لسه لرونکی نبات؛ (۲) هغه
 غنم چې وږي يې لسه ولري.
 لشکی (lašakāy) بڼغ. م. يو ډول گياه ده.
 لشل (lašāl) مص. مت. وگ. لوشل.
 لشماتي (lašmāti) ص. ترمې اوبه، نيم گرمې
 اوبه، تمنې اوبه.
 لشمکه (lašmāka) ص. بڼغ. م. وړانه او چالاکه،
 نغره بازه، لشمکی، شوخه، لک لکی.
 لشنې (lašān) نرم. وگ. لاشه.
 لشوره (lašorā) بڼغ. م. وگ. لاشوره.
 لسه (lašā) بڼغ. م. وگ. لشکه.
 لښتلیک (laštlīk) نرم. م. جدول، گراف، چارټ،
 دياگرام.
 لښته (lašta) بڼغ. م. (۱) چوکه، نری خانگه؛ (۲) مچ.
 نری لوړه او بڼایسته نجلۍ.
 لښتی (laštay) بڼغ. م. (۱) لولی، نڅاگره؛ (۲) والی،
 غوړوالی؛ (۳) يو ډول نبات دی.
 لښتی (laštay) نرم. م. (۱) جدول؛ (۲) وړوکې نری
 ویا له؛ (۳) بادام، غروښتی، وړ بښتی.
 لښتی کنډ (laštaykānd) نرم. م. د بادام دونې
 کنډ يا چپه چې زر گندهم ورته وايي.
 لښکر (laškar) نرم. م. (۱) پوځ، سپاه؛ (۲) گڼ خلک،
 د بهرو خلکو ډله.
 لښکرتون (laškartūn) نرم. م. لښکرځی، لښکر
 کوټ، لښکرگاه.
 لښکرځای (laškarjāy) نرم. م. چونی، قشله،
 اردوگاه، عسکري قطعه، لښکرکوټ.

لښکر کوټ (laškar kōt) نرم. م. لښکرځای.
 لښکر لښرد (laškarlezd) نرم. م. پوځي لښرد،
 لښکر کښي، سفربري (د جنگ لپاره).
 لښکر لښردی (laškarlezdī) بڼغ. م. د لښکر
 لښرد اړوند، سوق الجیشي، د سفر بری اړوند.
 لښکر ماتې (laškar mātay) نرم. م. لښکر ماتونکی،
 پوځ ماتونکی، فوج شکن.
 لښکر وال (laškarwāl) نرم. م. لښکر پال،
 پوځيوال، نظامیگر.
 لښکر واله (laškarwāla) بڼغ. م. پوځيواله،
 نظامیگرایي، نظامیگری.
 لښکري (laškan) ص. پوځي، سپاهي، د لښکر
 سره تړاو لرونکی، د لښکر غړی.
 لښکی (laškay) نرم. م. (۱) زرگ وهلو نشتر؛
 (۲) یادښت، یادلرنه؛ (۳) لړکی، لړکوټې.
 لښل (lašāl) مص. مت. (۱) لښل، کډه کول، تلل،
 سفر کول؛ (۲) کوچول، بارول، په سفر روانول؛
 (۳) ککر، لوند؛ (۴) ختل.
 لښونۍ (lašūnay) نرم. م. (۱) تلونۍ؛ (۲) هغه حیوان
 چې د سفر کالي ورباندې بارېږي.
 لښه (lušā) بڼغ. م. خوی، عادت، لوبڼه، خصلت،
 کرکتر.
 لطافت (litāfāt) نرم. م. (۱) بڼه والی؛ (۲) سپېڅلتیا؛
 (۳) پوستوالی، نرمي؛ (۴) نزاکت؛ (۵) بڼایست.
 لطف (lutf) نرم. م. (۱) لوړ، پېرزوینه، مهرباني؛
 (۲) بڼه والی؛ (۳) پاملرنه، (۴) خوندي، لذت.
 لطفاً (lutfān) نرم. م. د لطف و مهرباني له مخې.
 لطیف (latīf) ص. نرم. م. (۱) نرم، پوست؛ (۲) صفا،
 روڼ، سپېڅلی؛ (۳) خوندور.
 لطیفه (latīfa) بڼغ. م. (۱) توکه، تکاله، عوره، د
 خدا خبره؛ (۲) نا آشنا، عجیبه؛ (۳) بڼه خبره.

لعل (laɫ) نر.م. وگ. لال. ۱.
 لعلی (laɫi) نر.م. یوډول سوربخن رنگ.
 لعنت (laɫnát) نر.م. رتنه، پپت، ملامتونه.
 لعنتی (laɫnati) ص. پپتلی، لعین، مردود.
 لغ (lɪg) کوت دې شي د نابالغ
 تمام تن، گرچه وي لغ (شمره ۱۰۹ مخ)
 لغات (luḡát) نر.ج. د لغت جمع؛ ۱) الفاظ، ژبې،
 ۲) فرهنگ، دیکشنري، قاموس.
 لغاز (laḡáz) نر.م. مسخري، کتره، ریشخند.
 لغت (luḡát) نر.م. ۱) ژبه، لفظ؛ ۲) کسره خبره،
 تکوری، طنز، کنایه.
 لغته (laḡata) بنخ.م. لته، لگته، په پنبه گوزار.
 لغر (laḡar) ص. نر.م. ۱) لوخ، نیمه بریند؛ ۲) بې
 حیا؛ ۳) خالص، نیره؛ ۴) النهوزی، شاهین.
 لغر اوښ (laḡaraūš) ص. نر.م. غت اوښ.
 لغر توب (laḡartób) نر.م. لغر تیا، لغر والی،
 نیمه بریند توب؛ ۲) بې حیایی؛ ۳) بهخي نیره.
 لغر ستنی (laḡarstánay) نر.م. یوډول توپک دی.
 لغر کي (laḡarkí) نر.ج. دلاندي د پسونو بې غوښو
 هډوکی.
 لغر گل (laḡarḡwál) نر.م. خلور یا نیز گل.
 لغر ندوکی (laḡarandūkay) نر.م. لولکه.
 لغرول^(۱) (laḡarawál) مص. مت. رغرول، لوغرول،
 توغرول، په خاورو کې ډډې په ډډې اړول.
 لغرول^(۲) (laḡarawál) مص. مت. ۱) نیمه بریندول،
 لوغرول؛ ۲) شرمول؛ ۳) نیره کول، خالصول.
 لغره (laḡara) بنخ.م. نیه برینده، لوخه، نیمه برینده.
 لغر پدل^(۱) (laḡaredál) مص. ل. ۱) نیمه بریند پدل،
 لوخ پدل؛ ۲) شرم پدل؛ ۳) خالص پدل.
 لغر پدل^(۲) (laḡaredál) مص. ل. توغر پدل، لغر پدل،
 پر عمکه ډډې په ډډې اړ پدل، رغر پدل.

لغز (laḡz) نر.م. پېچمی، معما، چپستان، کپسی.
 لغزش (laḡzš) نر.م. پنبې ښویېدنه، پر پوتو ته
 نښوېدې کېدنه؛ ۲) خطايي، غلطی، گمراهی.
 لغزول (laḡzawál) مص. مت. ۱) ښویول، غورځول،
 پر پوتو ته جوړول؛ ۲) خطايي کول.
 لغز پدل (laḡzedál) مص. ل. ښوېدل، غورځېدل؛
 ۲) خطا کېدل، گمراه کېدل.
 لغز پتل (laḡzát) مص. ل. وگ. لغر پدل^(۱).
 لغکه (laḡáka) بنخ.م. کچه اور شنه، لغري اور شې،
 بې لشکو اور شې.
 لغکي (laḡaki) ص. یوډول غنم چې اوږدې لشي
 او تېره سر لري.
 لغم (laḡam) نر.م. ۱) کنډر؛ ۲) نغم، دنده سوری،
 سرنگ، ۳) مج. سازش؛ ۴) کوښښ، لتون.
 لغمکه (laḡamáka) بنخ.م. د چلیپا په څېر دوه
 لرگي دی چې د وزگوري یا خوسي په اوږدو کې
 بې تړي تر څو د خپلې مور شیدې ونه روي.
 لغو (laḡwa) ص. بنخ.م. ۱) پوچ، بې فایدي، چټی؛
 ۲) ډلگ.
 لغورن (laḡwarán) ص. نر.م. لوغر ن، خیرن پیرن،
 غور پیر و لوگجن؛ ۲) مج. بدنصیب، کم بخت،
 بدمرغه.
 لغونه (laḡūna) نر.م. توتی، طوطی، شین ښکلی
 مرغه چې کړه زېر یا سره ښوکه لري.
 لغونی (laḡūnáy) نر. بنخ.م. ۱) خاورین دېگي؛
 کتوی؛ ۲) نر.م. یوډول غرنی بوتی دی.
 لغوي (luḡawí) ص. لفظي، له لغت سره اړوند،
 لغت سره تړلی، د ژبې.
 لغویت (luḡawiyát) نر.م. فضول او پوچه خبره،
 بهبوده عمل او حرکت.
 لف (laf) ص. نر.م. پېچل، لغز پتل؛ ۲) تړل؛ ۳) شامل.

لفاظ (lafāz) ص. نر. م. ۱) خوش بیان، به الفاظ
و یونکی؛ ۲) خبر لوخ، قر تن.

لفافه (lefāfa) بنخ. م. ۱) خول، پاسنی پوت؛
۲) پاکت؛ ۳) ظاهري سامان؛ ۴) کفن.

لفت (laf) نر. م. لفت، هغه ماشینی زانگو چې خلک
پکې د ودانی لوړو پوړونو ته خبرې راکوزېږي.

لفظ (lafz) نر. م. ۱) کلیمه، له خولې راوتونکې
خبره؛ ۲) تکي، توری، گډ.

لفظاً (lafzān) نر. م. د لفظ په اعتبار، په لفظ سره.
لفظي (lafzi) ص. ۱) لفظ ته منسوب، قولې،

چې ژمنه یې شوې وي؛ ۲) اصلي، حقيقي، لغوي.
لف و نشر (lafunāšar) نر. م. تاوول او خپرول؛

بد. هغه ادبي صنعت چې شاعر په یوه مسره کې
یو خوش بیان یا صفات ذکر کړي وي او په بله

مسره کې یې بیان او تشریح راغلي وي.

لق (laq) نر. م. ۱) چند، ۲) چپدونکی، کړپند.
لقب (laqāb) نر. م. د یو ځانگړي صفت له امله پر

یو چا اېښودل شوی نوم.

لقمه (luqma) بنخ. م. مری، نوری، ښې، گوله.

لک (lak) نر. م. ۱) نېغ، ولاړ، شخ؛ ۲) سل زره.

لک پتي (lakpati) ص. لکي، د لکونو زویو خاوند.
لکچر (lakkār) نر. م. ۱) سبق، درس؛ ۲) وعظ؛

۳) تقرير، ژبنی وینا.

لکچر نوټ (lakkārnōt) نر. م. هغه یادداشت چې
استاد یې شاگرد ته په ټولگي کې په ژبنی ډول

وایي او شاگرد هغه یادداشت اخلي.

لک شک (lakkāk) نر. م. ۱) غوږ څکي، بهڼي
نېغ، بوخ؛ ۲) څیر، متوجه، ښه څیر.

لکړ (lakaṛ) نر. ج. ټانگړ، ټانگړ، ښې پانوتانته.

لکړه (lakāra) بنخ. م. ۱) امسا، عصا؛ ۲) د توغ
ډاگه؛ ۳) چوک، اوږده لښته؛ ۴) نری وجه ونه.

لکړه (lakra) بنخ. م. شش کباب.

لکړی (lakaṛāy) ص. نر. م. نری او لوړ سړی.

لکشوه (lakašāwa) بنخ. م. لکښو، هوسی
نرکشه، لکه ښویه.

لکښو (lakṣō) بنخ. م. وگ. لکشوه.

لک لک (laklāk) نر. م. ډینگ، لگ لگ، چغنی.

د اوبو یو مارغه چې اوږده غاړه او اوږدې پښې
لري.

لکلمی (laklamay) نر. م. لم غړی، لم گندی، لم
گوری، لم گوندی، لم چر، لم گودی.

لکمونی (lakamūnay) نر. م. وگ. لکلمی.

لکنت (liknāt) نر. م. تیر تیري توب، په خبرو کې د
ژبې بندېدل، په نښتې ژبه خبرې کول.

لک و بوک (lakubūk) نر. م. ښکته پورته،
لک و څک بوتو، بوخو څکي.

لکوتي (likūti) ص. لړ کوتي، لړ شان، لړ غونډې.

لکورې (lakūṛāy) نر. م. یو ډول مېوه ده.

لکوک (lakūk) ص. نر. م. هغه اوبښ چې د تگ په
وخت کې یې پښې سره لگېږي.

لکول (lakawāl) مص. مت. ۱) انځور، شخول؛
۲) نصب کول، په یو ځای کې یو شی درول.

لکه (lāka) اد. غونډې، ساری، ورته، په څېر.

لکه (lakā) بنخ. م. څاپ، چاپ، داغ، عیب، تور.

لکه دار (lakadār) ص. نر. م. داغدار، عیب ناک.

لکه ډکه (lākadāka) بنخ. م. د لک څک مونږه
ښه؛ وگ. لک څک.

لکی (lakāy) بنخ. م. ج. ۱) د حیوانانو ډونگي
له پاسه برخه؛ ۲) د مارغانو وروستی

ښکی.

لکيور (lakaywār) نر. م. لکی مار، لکی لرونکی،
لکی وال، هغه چې لکی وربورې وي.

لگن (lagán) نر.م. لگن؛ ۱) د اورو آخنبلو لوبنی،
بسانک؛ ۲) چلمبجی؛ ۳) شمعی، د شمعو
بلولولوبنی.

لگنی (laganí) ص. هغه پک چې سر یې بهی بی
وینتووی.

لگور (lagór) نر.م. یو ډول غرنی بوتی دی چې
سره گلان او اوږد ډنډر لري.

لگول (lagawál) مص.مت. ۱) ننبلول؛ ۲) سمول؛
۳) خرڅ کول؛ ۴) بلول؛ ۵) مقررول؛ ۶) لگیا
کول؛ ۷) بلاربول؛ ۸) نصبول؛ ۹) کرل.

لگون (lagún) نر.م. لگبت، مصرف، خرڅ.

لگونه اچونه (lagawánaačawána) بنځ.م.
گډوډونه، لاندې باندې کونه، بی ځایه کونه.

لگونې (lagūnay) نر.م. یو ډول بوتی دی چې د
ځونډې په څېر سره گلان کوي.

لگوونې (lagawūnay) نر.م. پهلوی، هغه خص
او خخلې چې د اور په لگولو کې کار ترې اخلي.

لگه درگه (lagadārga) بنځ.م. ۱) د ډېرو کسانو
د منډې وهلو پر وخت د پنبو آواز؛ ۲) منډه تړه.

لگیا (lagyā) ص.نر. بنځ.م. ۱) اخته، اړم، مصروف؛
۲) پورې کول، لرل، منبل.

لگېدل (lagedál) مص.ل. ۱) بلېدل؛ ۲) سره
جنگېدل؛ ۳) خرڅ کېدل؛ ۴) مقررېدل؛ ۵) نبتل

۶) ازخم خورل؛ ۷) بلارېدل؛ ۸) اخته کېدل؛
۹) نصبېدل؛ ۱۰) سمېدل؛ ۱۱) نیال کېدل.

للال (lal) نر.م. ۱) زور، طاقت؛ ۲) لوظ، قول، ژبه؛
۳) احمق؛ ۴) ص. گونگی؛ ۵) مص. لیل،

للال، د شاهدي او سلام سره یو ځای راځي؛
۶) سپک-ورک، مات، ملامت؛ ۷) لاس پر سر.

لال بل (lálbal) ص.نر.م. حیران، پریشان، لال گل.

للمه (lálma) بنځ.م. بی اوبو، للمی، بارانی ځمکه.

لکېدل (lakedál) مص.ل. ۱) اوچتېدل، نېغ
وږېدل، ولاړېدل؛ ۲) نصبېدل.

لکی وال ستوری (lakaywālstóray) نر.م.
لکیر ستوری، لکی وال ستوری.

لگاو (lagāw) نر.م. ۱) کلک گوزار؛ ۲) لگبت،
خرڅ، مصرف.

لگاوو (lagāwū) ص.نر.م. خرڅ کوونکی؛ ۲) جگره
جوړوونکی، فتنه راوړوونکی، فتنه گر.

لگاوول (lagāwawál) مص.مت. وهل تکول،
ډبول، سخت سخت وهل.

لگاوه (lagāwa) ص. بنځ.م. فاحشه، کنجره.

لگاوبدل (lagāwedál) مص.ل. وهل خورل،
ډېدل، وهل کېدل.

لگت (lagát) نر.م. دلرگیو د مردکي یوه لوبه ده.
لگته (lagáta) بنځ.م. وگ، لغته.

لگه (lagád) نر.م. په غره کې د سېلاب لاره یا
خوږگی چې کله کله اوبه لري او زیاتره مهال یې
نه لري.

لگر (lagar) نر.م. ۱) د شهین غونډې یو غټ بیکاري
مارغه دی؛ ۲) لگر، خوږ.

لگره (lagāra) بنځ.م. باد خوږک، یوه مارغه دی.

لگرک (lagrāk) نر.م. لمرزه، د کمزوری له امله
زنگېدل.

لگبت (lagāšt) نر.م. خرڅ، مصرف، استهلاک،
تمویل، لگون.

لگبتتوکی (lagāšttokī) نر.ج. د لگبت توکی،
د مصرف مواد، استهلاکي مواد.

لگبتتوال (lagāštwāl) نر.م. لگبت وال، مصرف
کوونکی، استهلاکوونکی، مستهلک.

لگبنتي (lagāštī) بنځ.م. د لگبت وړ توکی.

لگ لگ (lāglāg) نر.م. ډینگ؛ وگ، لک لک.

للمي (lalmi) ص. باراني ياد للمي فصل.

للو (laló) ۱) مور خپل ماشوم ته ویده کولو لپاره
وايي: ۲) ص. احمق، کم عقل، لوده.

للوپتو (lalūpatū) ۱) خوشامندگر، چاپلوس؛
۲) کوڅه ډب؛ ۳) په مشکله گوزاره کونه.

للووز (lalóz) نر. م. د مرغانو او اوزونه، د مرغانو چغار.
للون (lalūn) نر. م. ۱) گود کونه، خپشاوره کونه؛
۲) وينا، بيان؛ ۳) کوبين.

للونکی (lalūnkay) نر. م. گواهي ورکونکی،
خپشاوره کونکی، کودگر.

للونگر (lalūngár) نر. م. للونوونکی، گورگر،
خپشاوره کونکی.

للونول (lalūnawāl) مص. مت. خپشاوره کول.

للونېدل (lalaūnedál) مص. ل. خپشاوره کېدل.

للی (lālay) نر. م. گرینګ، خنی، ډپوزې غلیظه ماده.
للېدل (laledál) مص. ل. ۱) ژبه بندېدل، گونګی

کېدل؛ ۲) وارخطا کېدل؛ ۳) ايله سر بنسورول؛

۴) کمزوری حرکت کول، ايله بيله خوځېدل؛

۵) سپکېدل، ملامتېدل ورکېدل؛ ۶) لاس په

سړېدل؛ بهزارېدل.

لم (lam) نر. م. ۱) دمپرو او پسونو پلنه لکی؛ ۲) ص.

نر. م. ۱) ناراسته، لت؛ ۲) اوږد غځېدلی؛

۳) نر. م. ناره يي مرز، غميز مرز.

لمار (Imār) نر. م. د کوژدې دسمال.

لماری (Imāray) نر. م. سرسری گند، غټه غټه گند.

لماري ستن (lamāristán) نر. م. نماري ستن،
د پرستو گندلو غټه ستن.

لماست (Imāst) ص. نر. م. ۱) ملاست، اوږد

غځېدلی يا ډډه آچولی؛ ۲) ویده؛ ۳) همبستر.

لماستل (Imāstál) مص. ل. ۱) خملاستل؛ ۲) ډډه

آچول، اوږد غځېدل؛ ۳) همبستر کېدل.

لمابنام (Imāṣām) نر. م. لمابنامی، ماينام.

لمانخل (Imānjál) مص. مت. عبادت کول،

نمانخل، عزت ورکول؛ ۲) پالل، ساتل؛

۳) لمنخل.

لمانځه (lamānjá) ښځ. م. ۱) تيرک، د ژرندې د

پل محور، د ژرندې د پل د منځ سوږی؛

۲) د لمونځ مغیره حالت.

لمانځي (Imānji) ص. پاک، ستره، نمانځي.

لمبا (lambā) ښځ. م. لامبا، غسل، خان پاکونه.

لمباځی (lambājáy) نر. م. چرچوی، تشاب، د

لمبا کوټه يا ډنډ، غسل خانه، لمبلځی.

لمبر (lambār) نر. م. ۱) نمبر، درجه؛ ۲) منصب،

مرتبې؛ ۳) وار؛ ۴) گڼه، شمېره، عدد.

لمبل (lambál) مص. ل. لامبل، غسل کول.

لمبو (lambó) ص. له حده زیات احمق، لومبر.

لمبور (lambūr) نر. م. ۱) د کاريز لپاره نوی سوږی؛

۲) د کاريز کېندلو مېتی.

لمبورچي (lambūrčī) ص. نر. م. هغه چې د کاريز

لپاره سوږی کني.

لمبول (lambawāl) مص. مت. غسل ورکول،

پاکول، ډبل په بدن اوږه تېرول.

لمبه (lambá) ښځ. م. ۱) د اور شغله؛ ۲) تاو، گرمي؛

۳) یو ډول مرغی؛ ۴) یوراز ناروغي ده.

لمبی (lambáy) نر. م. لمبه، لمپه، یو ډول خراغ.

لمبېدل (lambedál) مص. ل. غسل کول، په اوږو

خان پاکول، په بدن اوږه تېرول.

لمبېزن (lambezán) ص. نر. م. لامبوزن، د لامبو ماھر.

لمتک (lamaták) نر. م. ۱) پست؛ ۲) ناراست

سپی، لت سپی.

لمتی (lamtáy) ص. ډمنځ شوي وينته.

لمچت (lamčát) نر. م. لمخت، غلیواز، تپوس.

لم چر (lamčár) نر.م. لم شوکی، لکلمونی، دلم د پاسه وده لکی، د پسه، مهورې دلم لکی.
 لمحہ (lamčá) بنج.م. د سونگ یو گهډی لرگی.
 لمختا (lamcá) نر.م. وگ. لمچت.
 لمخه (lamcá) بنج.م. تپوس، یوراز مارغه دی.
 لمخی (lamcáy) نر.م. (۱) وگ. لمخه؛ (۲) نیمخی، کراسته، دوری، تفر؛ (۳) یو ډول ښکاری مرغه؛ وگ. لمخه.
 لمخي گر (lamcigár) نر.م. کراسگر، کراسنگر، لمخي جوړوونکی.
 لمحہ (lámhá) بنج.م. لحظه، ساعت، لړ وخت.
 لمدبل (lamdabál) نر.م. لتدبل، رطوبت، نم.
 لمدول (lamdawál) مص. مت. لوندول، خيشتول.
 لمدہ (lamdá) ص. بنج.م. لنده، لونده، خېشته.
 لمدہ بل (lamdabál) نر.م. لنده بل. (۱) نگولی، کتخ، سالن؛ (۲) رطوبت، لوندوالی.
 لمډی (lamday) نر.م. د کوناتو د پاسه هډوکی.
 لمر (Imar) نر.م. (۱) نمر، نور، آفتاب؛ (۱) غارمه.
 لمر پرېواته (Imarprewāta) نر.م. (۱) د لمر پرېوتو وخت، ماښام؛ (۴) لوبديغ، مغرب، قبله.
 لمر تندرہ (Imartandra) بنج.م. لمر نیونه، د لمر تندر نیونه، کسوف.
 لمر تگ (Imartág) نر.م. تکنده غرمه، استوا.
 لمر شرک (Imarcrák) نر.م. لمر خیره، لمر خریکه، لمر خاته، د لمر راختنه.
 لمر خرکی (Imarcrákay) نر.م. (۱) پېتاو، لمرته مخامخ. (۲) یو ډول سپین ماردی چې د مارانو پاچا بلل کېږي.
 لمر خریکه (Imarcrika) بنج.م. (۱) د لمر وړانگه؛ (۲) وگ. لمر شرک.
 لمر خیره (Imarcira) بنج.م. لمر شرک، د لمر راختنه.

لمرخاته (Imarxātá) ص. (۱) لمرختیغ، مشرق؛ (۲) د لمر راختو وخت؛ (۳) لمر خریکه.
 لمرختیغ (Imarxatú) ص. نر.م. مشرق.
 لمرغونډال (Imargwāndál) نر.م. شمسي نظام، شمسي منظومه.
 لمرگلی (Imargwálay) نر.م. لمرگل، کافرگل، نمرگلی، نمرپرست.
 لمر لویدل (Imarlwedál) مص. ل. لمر لویده، لمر پرېواته، د لمر پرېوتل.
 لمر لویده (Imarlweda) بنج.م. (۱) لوبديغ، مغرب؛ (۲) لمر پرېواته.
 لمر مخی (Imarmāxay) ص. نر.م. ښکلی، نمر مخی، ښایسته، حسین.
 لمر مخی (Imarmāxe) بنج.م. د لمر په شپږ سپینه او ښکلی، ډېره ښایسته.
 لمر نښگان (Imarnišān) نر.م. د خپلواکی د لمر نښان لندون، د افغانستان تر ټولو لوړ افتخاري نښان.
 لمرنی (Imaranáy) ص. نر.م. لمریز، نمریز.
 لمری (Imaráy) ص. نر.م. هغه څه چې په لمر وچ شوي وي، په لمر وچ شوی.
 لمریز (Imaríz) ص. نر.م. شمسي، نمریز.
 لمریز لېږدي (Imarízlezdí) بنج.م. لمریز هجري (کال، کلیز) هجري شمسي.
 لمر (Imár) نر.م. د دوو غرونو تر منځ لویه کنده.
 لمریز (Imaríz) نر.م. اول ځل، لمرنی.
 لمرنی (Imranáy) نر.م. (بنج. لمرنی) لومړنی، رومېنی، تر ټولو وړاندیني، مخکیني.
 لمری (Imaráy) بنج.م. کپ، نواله، گوله، خمشه.
 لمس (lams) نر.م. (۱) گوتې وروڼه، پوښي ته لاس وروړل؛ (۲) وگ. لمسون.

لمن انخور (lamənanjór) نر.م. حاشیه بنکلال،
خندیزه بنکلا.

لمنخ (lmanj) نر.م. ۱) ستاینه، تعریف، درناوی؛
۲) ص. یو لاسی، هغه چې یو لاس لری.

لمنخل (lmanjál) مص.مت. وگ. لمانخل.
لمنخه (lmanja) بنخ.م. د تل شنو ونود کورنی د
یوې غرنی ونې نوم.

لمن گی (lmanǵay) بنخ.م.ج. یو ډول گنډون دی.
لمنلیک (lmanlík) نر.م. پایلیک، پایشور،
حاشیه، پاروقی.

لمنلیکنه (lmanlíkana) بنخ.م. پایشور لیکنه،
حاشیه لیکنه.

لمنلیکونکی (lmanlíkunkay) فا. نر.م. پایله
لیکونکی، حاشیه لیکونکی، محشی.

لمنلیکونه (lmanlíkuna) نر.ج. (د لمنلیک
جمع) پایشورونه، حاشیوي یادښتونه.

لمنور (lamənwār) نر.م. لمنیز، محتشی، لمن
لرونکی، دامن دار.

لمنیز (lmaníz) نر.م. لمنور، لمن لرونکی.
لمور (lamawār) ص. نر.م. (بنخ. لصوره) ۱) لم
لرونکی؛ ۲) مج. د غتو کونانو خاوند.

لموره (lmoṙa) بنخ.م. بېده، وچ واینه.
لمونخ (lmūnj) نر.م. نمونخ، د مسلمانانو عبادت.

لمونخغاری (lmūnjǵaray) نر.م. لمونخ کورنی،
لمونخ کورنکی، لمونخ گزار.

لمونخ کورنی (lmūnjkrūnay) نر.م. وگ
لمونخغاری.

لمپساند (lmesānd) نر.م. کښونکی، لیکونکی،
مسوده لیکونکی، رونویس.

لمپسل (lmesá) مص.ل. لمپسنه، مسوده کول؛
۲) لیکل، تحریر کول، کښل، ښکل.

لمسول (lamsawál) مص.مت. ۱) پارول، آماده
کول، لمسون کول؛ ۲) یو شي ته لاس وروړول.

لمسون (lamsún) نر.م. لمس، لمسه، تحریک،
پارول، لمسول.

لمسوونی (lamsawūnay) نر.م. لمسوونکی،
تومبونکی، تحریکونکی.

لمسوونی (lamsawūni) نر.ج. لمسوونکی،
پاروونکی، تحریکونکی.

لمسه (lámsa) بنخ.م. لمس، تحریک، پارونه.
لمسی (lmasáy) نر.م. (بنخ. لمسی) نمسی، نویسی؛
د زوی یاد لور زوی.

لمسی^(۱) (lamsáy) بنخ.م. د اسپې په ملا باندي د
تړلې شوې پتی لاندېنی پسته برخه.

لمسی^(۲) (lmasáy) بنخ.م.ج. د (لمسی) ښځینه،
وگ. لمسی.

لمسېدل (lamsedál) مص.ل. پارېدل، تحریک
کېدل، بدی ته آماده کېدل.

لمعان (lamsán) نر.م. څلند، څلاند، بل.
لمغره (lamǵara) بنخ.م.ج. لغری، ډېره تلوسه،
ډېره لهوالتیا، ډېره مینه ښودل.

لمغری (lamǵaray) ص. نر.م. چلباز، غوره مال.
لمغری (lmaǵray) بنخ.م.ج. ۱) ژړا فریاد، زاري
منت، واوېلا، چغې سورې؛ ۲) وگ. لکمونی.

لمغری (lamǵaré) بنخ.م.م. لغره، وگ. لغره.
لمغوته (lamǵūta) بنخ.م. لاس تړلی.

لمگندی (lamǵandáy) نر.م. وگ. لکلی.
لم گوری (lamǵūray) نر.م. ۱) د لم تصغیر؛
۲) وگ. لکلی.

لم گونډی (lamǵūndáy) نر.م. وگ. لکلی.
لمن (laman) بنخ.م. ۱) د کمیس لاندېنی خورنده
برخه، څولې؛ ۲) د یو شي یا ځای غاړه، ژی.

لمپسنه (Imesána) بنغ. م. لیکنه، آره لیکنه، مسوده، تسوید.
 لمپسه (Imesa) بنغ. م. مسوده، تسوید، لیکنه، لمپسنه.
 لنبره (lanbára) بنغ. م. بی فرشه عمکه.
 لنخی (lanj) بنغ. ج. منت زاری، فریاد، خواستونه.
 لنده بل (landabál) نر. م. وگ. لمدبل.
 لندول (landawál) مص. مت. وگ. لمدول.
 لندی (landáy) نر. م. له سیند نه وستل شوی و باله.
 لنه (land) ص. نر. م. (۱) مختصر، کوتاه، د اورد ضد؛ (۲) نژدی، نپردی، قریب.
 لنه اک (landák) ص. نر. م. لنه پاری، بی فکره، تنگ نظری، لنه فکره، ناعاقبت اندیش.
 لنه اکتوب (landáktób) نر. م. کوتاه نظری، بی فکری، تنگ نظری.
 لنه الواکي (landälwákay) نر. م. لنه لیدی، لنه وینی، لنه وین، لنه نظری.
 لنه الواکي (landälwáki) بنغ. م. لنه لیدی، لنه وینی، لنه نظری.
 لنه ان (landán) ص. نر. م. کوچنی، ماشوم، هلک.
 لنه اندی (landánday) نر. م. لنه اک، پوهلندی، لنه فکری.
 لنه اندی (landandí) بنغ. م. لنه اکي، لنه فکری.
 لنه باوری (landhāwəray) نر. م. ژر باوری، ساده.
 لنه باوری (landbāwarí) نر. م. ژر باوری، ساده گی، ساده توب.
 لنه بزری (landbazaray) نر. م. وگ. شاهین.
 لنه پاری (landpāray) ص. نر. م. (۱) د تنگ زره خاوند، زر غوسه کهدونکی؛ (۲) مطلب آشنا؛ (۳) لنه نظری، تنگ نظری.
 لنه پوهی (landpóhay) نر. م. پوهلندی، ساده.

لنډ توب (landtob) نر. م. لنه والی، مختصر والی.
 لنډ تهر مهال (landtermahal) نر. م. لنه ماضي، قریبه ماضي.
 لنډ خوایی (landjawābay) نر. م. ژر خوایی، غوڅ خوایی، حاضر جواب.
 لنډر (landār) ص. نر. م. وگ. لنډی.
 لنډ ستاینوم (landstāynūm) هغه ستاینوم چې تر خپل ستایلي د مخه راځي لکه سور کتاب.
 لنډ غر (landagār) ص. نر. م. (۱) لکی پسرې کړی؛ (۲) لنه هر، بی شرمه؛ (۳) آواره، ابله گرد.
 لنډ فکره (landfíkra) نر. م. وگ. لنه اک.
 لنډ فکری (landfíkray) نر. م. تنگ نظری.
 لنډ کړی (landkəray) نر. م. بی واسطې مفعول.
 لنډ کړی پسر (landkəraypər) د بی واسطې مفعول حالت، صریح مفعول.
 لنډ کي (landakəy) بنغ. م. د کارهز شاه؛ (۲) ډبر لنه، ډبر مختصر.
 لنډ گروهی (landgróhay) نر. م. تنگ وینی، تنگ نظری، لنه لیدی، تنگ الواکي، متعصب.
 لنډ گروهی (landgrohi) بنغ. م. تنگ وینی، تنگ نظری، لنه لیدی، تعصب.
 لنډ گروهیز (landgrohíz) نر. م. تنگ نظرانه، تعصبی، متعصبانه.
 لنډ گنډ (landgānd) نر. م. (۱) سمدلوره، په هغه ساعت؛ (۲) ډبر نژدی؛ (۳) ژر؛ (۴) مختصر.
 لنډ لیدی (landliday) نر. م. لنه نظری، چې لري نه شي لیدای.
 لنډ لیک (landlík) نر. م. خلاصه لیکنه، تونده لیکنه، ژر لیکنه.
 لنډ منگی (landmāngay) نر. م. لنه عمری، لنه ژوندی، کم پایبنتی.

لند مهالی (landmahālay) دلبر وخت لپاره، موقتی.
 لنه و آتني (landwātānay) نر. م. لنه و آتن (نرينه
 نوم لپاره لکه توغندی، توپه...)، لنه مزلی.
 لنه و ر (landwār) ص. نر. م. (۱) لنه پاری، لنه فکرة؛
 (۲) لنه و ر، لويه لنه لرونکی.
 لنه و کی (landūkay) نر. م. لنه کی، دهر لنه، لنه دی،
 د لنه مصفر.
 لنه و کی (landūki) بنخ. ج. لنه کی لنه کی دستکونه.
 لنه و ل (landawāl) مص. مت. کمول، مختصرول؛
 (۲) فیصله کول؛ (۳) نیژدی کول؛ (۴) منزل کول.
 لنه وین (landwīn) نر. م. لنه وینی، لنه لیدی،
 (انسان، عینک).
 لنه (landa) بنخ. م. د ملا لاندینی برخه، دونگه،
 دینگله، کونه دوب؛ (۲) د لنه مؤنث.
 لنه کا (landakā) بنخ. م. قاز، زانه.
 لنه ی (landay) ص. نر. م. (۱) لنه، د اورد پر عکس؛
 (۲) مع. لنه فکرة.
 لنه پری (landeray) نر. م. یو دول غشی دی.
 لنه یز (landīz) نر. م. لنه و ن، نچور، اختصار،
 خلاصه.
 لنه رخی (langarjāy) نر. م. دکه (سوات).
 لنه ری (langarāy) بنخ. مع. ننگری، اونگ،
 هاونگ.
 لنه و ر (langor) نر. م. شادو، بیزو، یو دول غت بیزو.
 لو (lo) نر. م. قسم، سوگند، لوره.
 لو ات (lawāt) نر. م. پرانیستی، خلاص.
 لو اتل (lawātāl) مص. مت. پرانیستل، بهرته کول.
 لو بدله (lobdāla) بنخ. م. د لویې دله، د لویې تیم.
 لو بغاری (lobghāray) نر. م. ورز شکار، سپورت مین.
 لو بغالی (lobghālay) نر. م. ورز شخای، ورز شخی،
 د سپورت محل.

لو بویه (lobobā) بنخ. م. نری منی، مزی.
 لو بول (lobawāl) مص. مت. (۱) په لویه کې له خان
 سره شریکول، لویه ورزده کول؛ (۲) مع. غولول،
 تهر و بستل.
 لو بولی (lobawālay) مف. نر. م. (۱) په لویه کې له
 خان سره شریک کړی، پر لویه پوه کړی؛ (۲) مع.
 غولولی، تهر و بستلی.
 لو بیخ (lobīz) نر. م. نندارخی، د نندارې خای، د
 تمثیل خای.
 لو بیدل (lobedāl) مص. ل. (۱) په لویه کې شریکېدل،
 پر لویه پوهېدل؛ (۲) غولېدل، تهر و تېل.
 لوت (lut) نر. م. تشخیص، پېژندنه.
 لوتل (lūtāl) نر. م. تشخیصول، پېژندل.
 لوتپا (lwap) نر. م. سبک، متره، خواک، تاب.
 لوتپا تالان (lūttālān) نر. م. چور و تالان، چور
 چپاول.
 لوتپمار (lūtmār) نر. م. (۱) لوتپا تالان، چور چپاول؛
 (۲) شوکمار، تالانگر؛ (۳) لوتپا میده کوونکی،
 لوتپا ماتوونکی.
 لوتین (lūtīn) نر. م. (۱) لوتپا پر لوت او بختونکی، لاندې
 باندې کېدونکی؛ (۲) لوتپا (کلوخ) لرونکی.
 لوتپیری (lūterāy) نر. م. لوتوونکی، لوتپمار،
 تالانگر، چپاولگر.
 لوتپیری (lūterāy) بنخ. مع. لوتوونکی، لوتپماره،
 چپاولگره.
 لوخ (lūc) نر. م. (۱) لغیر، نیمه بریند؛ (۲) مع. تش
 لاسی، بهوزله، غریب؛ (۳) یوه لویه ده.
 لوخ پوخ (lūcpūc) ص. نر. م. لوخ لغیر، لوخ لپیر،
 بالکل لوخ بهخې بریند، بر منډ، لنه لغیر.
 لوخ پوخ (locpūc) ص. نر. م. اوږېدونکی، اوږېدونکی،
 لوتپه لوت او بختونکی، نا کرار، نارام.

لوخکە (locáka) بنخ.م. نانخکە، نهنخکە، ناوکی،
گودی.
لوخوالی (lūcwālay) نر.م. لوختوب، لوختیا،
بریندوالی، لغروالی.
لوخول (lūcawā) مص.مت. بریندول، لغرول، بنکاره
کول.
لوخی پوخی (locípocí) ص.بنخ.م.ج. لاس و
پنی وهل، ناکراری، پرلپسی مبارزه، زاری.
لوخبدل (lūcedál) مص.ل. بریندبدل، لغربدل،
بنکاره کبدل.
لوخبدل (locedál) مص.مت. لوخی پوخی کول،
اوردبدل راوردبدل، لاس و گربوان کبدل.
لوخزه (luxáza) بنخ.م. لوخزه، ۲۲وزه، غروسکه.
لورانده (lawrānd) نر.م. ۲۲پر لوربدونکی، ۲۲پرز:
سواند، ۲۲پر مهربان.
لوربنود (lorşód) نر.م. لوری بنوونکی، جهت
بنوونکی.
لورنی (loranáy) نر.م. د لور (خوا) ارونده، د لور
متعلق (په نرینه نومونوکی).
لورنی (loranáy) بنخ.ج. د لور ارونده، د لور متعلق
(په بنخینه نومونوکی).
لورورکی (lorwrákay) نر.م. لارورکی، ورکلاری،
چی لاری ورکه کرې وی یا لاره ورکوی.
لورین (lawrín) نر.م. زده سواند، مهربان، مشفق.
لوری ورکول (loraywarkawál) مص.مت.
لور بنوول، لور بنوونه.
لوراوی (lwarāwāy) نر.م. لورونه، لورونگ،
غتاوی، درناوی، لمانخنه.
لورپوریز (lwarporíz) نر.م. جگ پوریز، لورچتی.
لورتیا پال (lwarṭyāpāl) نر.م. برلاسوال، برلاسی
غوختونکی، لورتیا غوختونکی.

لورتیا پالنه (lwarṭyāpālóna) بنخ.م. لورتیا
واله، لورتیا غوختنه، تفوق طلبی.
لورتیایی (lwarṭyāyí) بنخ.م. د لورتیا ارونده،
ارتقای.
لوربنوونخی (lwarşowanĵāy) نر.م. لپسه،
عالی بنوونخی، عالی مکتب.
لورول (lurál) مص.مت. ۱) له خایه بپهلبدل، جلا
کبدل، دروند خیز له خایه بنووربدل؛ ۲) اړول،
چپه کول؛ ۳) باریدل؛ ۴) تریدل.
لوره (lóra) بنخ.م. سوگند، قسم، حلف، ژمنه.
لوره (lurá) بنخ.م. بی غره، ناست اواز، ۲۲ غره.
لورلیک (lorlík) نر.م. سوگند لیک، سوگند نامه،
تحلیفنامه.
لوز (loz) نر.م. لینده، غورکمانه.
لوستل (lostál) مص.مت. ۱) نوستل، شیندل، بادول؛
۲) لولول، ویل، قرائت کول؛ ۳) لهردول.
لوستلیکی (lwastlíkay) نر.م. د لوست کتاب،
درسی کتاب.
لوستوال (lwastwāl) نر.م. د لوست خبتن، د
مطالعی خاوند، لوستونکی.
لوستل (loştál) مص.مت. لورل، پسې لهردبدل، پسې
اوبنتل.
لوستنه (loştāna) بنخ.م. چپه کونه، ارونه.
لوستلونی (loştūne) بنخ.م. لوبنی اویه، کنگالی،
د لوبنود کنگالهدو اویه.
لوبنپهر (loşanpér) نر.م. لوبنپهر، لوبنیز
پهر، ظرفی حالت، آلی حالت.
لوبنه ییز (loşayíz) بنخ.م. لوبنی، عادت،
خصلتی.
لوبنیز (loşíz) نر.م. لوبنی، لوبنیز، لوبنیز،
آله بی، آلی.

لوښینګر (lošīnkar) ظرفي فعل.
 لوښیننوم (lošinnūm) نر. م. لوښیز نوم، اله نوم.
 لوښي ولنه (lošiwāna) ښځ. م. لوښي پرېولنه،
 لوښي مینځنه.
 لوغ (log) نر. م. لوشل، رودل (چوشیدن).
 لوغرن (lūgarān) نر. م. لغورن (۱) په لوګیو تور؛
 (۲) خیرن پیرن، غورپړ؛ (۳) بد نصیب.
 لوغړول (lūgrawā) مص. مت. توغړول، په
 خاورو او ابرو کې خملول او ږول را ږول.
 لوغړېدل (lūgḡedā) مص. ل. توغړېدل، په خاورو
 او ابرو کې ږول را ږول کېدل.
 لوغزه (lwaḡāza) ښځ. م. لنگه غوا یا چلې.
 لوغس (lāwḡas) ص. نر. م. لوغسی، وړ سترګی،
 اروا وړی، حریص، ښځن، ستروزی.
 لوغسی (logāsay) نر. م. مچ، مګس.
 لوغسی (lwaḡasay) ص. ښځ. م. کتاره، هغه لنگه
 خاړوی چې لوشلوته څوک ځان ته نه پرېږدي.
 لوغل (lwaḡāl) مص. مت. لوشل، لوشل، لوبغل.
 لوغول (lūḡawāl) مص. مت. (۱) ږېړول، په تودو
 ابرو کې توغلول؛ (۲) انګارتازه کول؛ (۳) څه خبره
 یا معامله جاري ساتل؛ (۴) کړول، ترنول.
 لوغونه (lwaḡūna) ښځ. م. لوغی، ډېګچي، غوا
 لوشی، ډیبي، دونی، دکي، گودی.
 لوغی (lwaḡay) ښځ. م. غوالوشی.
 لوغېدل (luḡedā) مص. ل. په تودو ابرو توغېدل،
 پخېدل؛ (۲) ورو ورو بلېدل؛ (۳) څه معامله یا
 خبره جاري ساتل کېدل؛ (۴) کړېدل، ترنېدل.
 لوګ (lok) نر. م. (۱) لوګ، پنځه کلن اوښ؛
 (۲) انسان، بشر؛ (۳) عالم، ارواح؛ (۴) نړی.
 لوګات (lawkā) نر. م. یو ډول ژېړ رنگې مېوه.
 لوګر (lokar) نر. م. لوګر، یو ډول غاښور یا منداوړ.

لوګېدل (lūkedā) مص. ل. سوځېدل، لوګی کېدل.
 لوګ^(۱) (log) نر. م. لوګه، صحرا، بیابان، شاره.
 لوګ^(۲) (lawg) نر. م. بې فايدي، فضول.
 لوګر^(۱) (lawḡār) ص. نر. م. لوګری، لوی، رېښکي.
 لوګجن (lūgjan) ص. نر. م. لوګن، لوګي وهلی،
 په لوګي تور شوی.
 لوګر^(۲) (lūgar) نر. م. (۱) یو ډول بوتی دی چې په
 سر کې غونډاری لري؛ (۲) یو ډول ځناور دی.
 لوګر (logār) نر. م. وګ، لوګر.
 لوګن (lūgān) ص. نر. م. (۱) وګ، لوګجن؛ (۲) لوګی
 کونکي، هغه شی چې ډېر لوګی کوي.
 لوګول (lūḡawāl) مص. مت. لوګی کول، لوګی
 وېستل؛ (۲) بېلول؛ (۳) څارول؛ (۴) تباه کول؛
 (۵) اواز ه خپړول.
 لوګه (loga) ښځ. م. لوګ، شاره او بې حاصله ځمکه.
 لوګی (lūḡay) نر. م. دود، لوخړه، ډډوزه.
 لوګی خانه (lūḡayxāna) ښځ. م. دودخانه، مورې،
 لوی، د لوګي دوتولاره، بخوره.
 لوګېدل (lūgedā) مص. ل. لوګی کېدل، لوګی
 وتل؛ (۲) بلېدل؛ (۳) څارېدل؛ (۴) تباه کېدل.
 لوګیز (lūḡiz) نر. م. لوګن، لوغون، په لوګي رنگ،
 دودجن.
 لوپانډ (lūlapānd) ص. نر. م. لوپان، لولپه.
 لولپه (lūlāpa) ص. نر. ښځ. م. لوپانډ، (۱) سني
 پتي، بالکل نوی؛ (۲) د لېونتوب تر حده ډیر
 شي لېوال.
 لولکي (lūlakāy) ښځ. م. بورا، پروانه، ډیبي؛ (۲) اوره
 ډبورې سره ګلوي او په غوړو کې يې سره کوي.
 لولکي (lolakāy) نر. م. کلوله لرګی.
 لوللیکي (lwallikāy) نر. م. لېکچرنسوت،
 لکچرنوت.

لولمن (lolamān) بنج. م. ۱) پراخه لمن؛ ۲) مج. سخاوت، مهربانه.
 لولنگر (lawlangār) ص. در پردر، پورجني، فضول خرچ، عياش.
 لولنگري (lawlangān) بنج. م. در پردري، پورجني، اواره گي.
 لولو^(۱) (lūlū) نر. م. توره توتوچه چي په فصل کي د مرغیو د وپرولو لپاره خوړندوي.
 لولو^(۲) (loló) يو ډول پنځينه دمت گانه، بازويند.
 لولو باتو (lólóbātó) بنج. م. د نجونو يو ډول لوبه ده.
 لولور (lawlór) نر. م. ۱) فصل ريبنه، لوكونه؛ ۲) كار، خواري؛ ۳) ص. تباه، برباد، تالا.
 لولول (lawalawá) مص. مت. درس وركول، په بل لوست كول، لوست ورزده كول.
 لولونكي (lawalawūnkay) نر. م. مدرس، معلم، ښوونكي، درس وركوونكي، استاد.
 لولي (loláy) بنج. م. ۱) كاسپره، كچني، فاحشه، للی؛ ۲) دمه.
 لوماشيين (lawmāšīn) نر. م. د لوماشي، دريښي ماشين.
 لومبر (lūmbār) نر. م. لمبر؛ ۱) د گيلو په شميريو څناور دی؛ ۲) ص. کم عقل.
 لومړني (lumrānāy) نر. م. اول، اولنی، مخکې، تر نورو دمخه.
 لومړي (lumrāy) نر. م. اول، اولنی، مخکې، تر نورو دمخه.
 لومړيتوب (lūmrītób) نر. م. مخکېوالی، وړاندېوالی، قدامت، اولويت، اوليت.
 لومکه (lūmāka) بنج. م. ۱) لومه، لوبه، غنډاری؛ ۲) دام؛ ۳) کړکی، کورکی.

لومني (lomani) بنج. م. کبر، لويي، غرور.
 لومه (lūma) بنج. م. لومکه، لمکه، دام، لومی.
 لومې (lūmāy) بنج. م. وگ، لومه.
 لونتې (lūntā) بنج. م. لکی، پرېکړی، بونډی.
 لونتې مونتې (lūntaymūntay) نر. م. غوړونه او لکی، پرېکړی، کونډی موندی.
 لوند (lūnd) نر. م. خپشت، زېمناک، نمناک.
 لوند خپشت (lūndxéšt) ص. نر. م. بهني لوند، بالکل لوند، لوند خوشت، تول لوند.
 لوند مېچ (lūndmec) نر. م. دلنده بل مېچوونکي، اله، نم سنجوونکي.
 لوند والی (lūndwālay) نر. م. خپشتوالی، رطوبت، لوندول (lūndawā) مص. مت. لوندونه، لندول، لمدول، خپشتول، خوشتول.
 لونده (lūwandā) بنج. م. يو ډول غرنی ونه ده.
 لوند بدل (lūndedā) مص. ل. لمدېدل، خپشتېدل.
 لوند (lawānd) نر. م. ۱) مجرد؛ ۲) خوشکی، فضول، اوبې کاره سړی.
 لوند توب (lawāndtób) نر. م. ۱) لوندی، لوندتیا، مجردي؛ ۲) بېکلوې.
 لوندېر (lawāndār) نر. م. آواره گرد، بې فايدي گرځېدونکی؛ ۲) يو ډول خوشبو تېل.
 لونده (lawānda) بنج. م. ۱) مجرده ښځه؛ ۲) آواره گرده، گشتی ښځه.
 لوندې (lawāndāy) نر. م. لوند توب.
 لونگ (lawāng) نر. م. يو ډول خوشبودار بوتی او د هغه دانې دي.
 لونگی^(۱) (lungāy) بنج. م. ۱) پگړی، پتکی؛ ۲) وريښمين دستار، د اوږې وريښمين شال.
 لونگی^(۲) (lawangāy) ص. بنج. ج. يو ډول ښه بوی والا وريښي.

لوی^(۱) (laway) نر.م. (۱) د توری خوله؛ (۲) لوگر، رېونکی.

لوی^(۱) (lūy) نر.م. (۱) غت، ستر، مشر؛ (۲) ارت، لور، دنگ؛ (۳) اوږد؛ (۴) پېر.

لوی (laway) بڼخ.م. (۱) د لوگرې مزدورې؛ (۲) موری، د پخلنځي روزان.

لوی (lawé) بڼخ.م. لنگه، بښینه خاړوی.

لوپت (lwcé) نر.م. مرغ زرین، لوهت.

لوی چاری (loycāray) نر.م. ستر چاری، خانخوښی، کلاتکار.

لوی خاړنوال (loycāranwāl) نر.م. مدعي العموم، دادستان.

لوی درستیز (loydrastiz) نر.م. سربولندوی، اعلی قوماندان، د عمومي حرب رئیس ارکان.

لوپدل^(۱) (lwdál) مص.ل. (۱) غور کهدل، پرېوتل، (۲) کمهدل، لړیدل؛ (۳) فریاد کول، للوز کول.

لوپدل^(۲) (lawedál) مص.ل. لو کهدل، ربیل کهدل.

لوپدیخ^(۱) (lwdéj) نر.م. غرب، نمرېرېواته، قبله.

لوپدیخواله (lwdéjwála) بڼخ.م. لوپدیخپالنه، غرب پالنه، غربیت.

لوی ډنډ (loydānd) نر.م. جهیل.

لوی رنځ (loyránj) نر.م. محرقه، توره تبه.

لوی زری (loyzāray) نر.م. لویه گرگه، زورور، سخي.

لوپړند (lwezānd) نر.م. (۱) لوپدل؛ (۲) تیارخور، مفتخور، انگل، طفیلی.

لوپړندپوهنه (lwezāndpohāna) بڼخ.م. د لوپړند (پرازیت) پوهنه، طفیلی پېژندنه.

لوپشت (lwešt) نر.م. لهشت، د غتې او خچې گوتې ترمنځ فاصله.

لوپشتکی (lweštākay) نر.م. لهشکی، لنډی، د یوې لوپشت په اندازه، لنډی سړی.

لونگین (lawangín) نر.م. د لونگو امېل.

لونل (lwanál.lūnál) مص.مت. (۱) شیندل، نولل، نوستل، پاشل؛ (۲) بادول، درمند بادول.

لونه (lūna) بڼخ.م. خړی، شینې، بښزه، ننکی، بېلونه، د یوې ننکی نوم دی.

لونې (lonáy) بڼخ.م. شهادت، گواهي.

لونې (lūnáy) ص.نر.م. بښوتکی، بښانده.

لونهدل (lūnedál) مص.ل. نستلی کهدل، شیندلی کهدل نوستلی کهدل.

لون (lūn) نر.م. مالگه، سوډیم کلوراید.

لووچه (lowāca) بڼخ.م. لویه وچه، براعظم.

لوورځ (lowrāj) بڼخ.م. ورځلوی، قیامت، حشر، د حشر ورځ.

لووړی (lowāray) نر.م. (۱) هغه څه چې ورباندې قسم خورل کېږي؛ (۲) ص. بزرگ او ښه سړی.

لوول^(۱) (lawawál) مص.مت. (۱) لو کول، فصل ربیل؛ (۲) غورغول، اچول.

لوول^(۲) (lowál) مص.مت. (۱) شاهدي ادا کول؛ (۲) لوشل (دوشیدن).

لوولور (lawulor) نر.م. د غنمو او نورو د لو کولو کار و وخت.

لووی (loway) نر.م. شاهد، گواه، لیدونی.

لووار (luwār) نر.م. پښ، آهنگر، لوهار.

لوه^(۱) (lūh) بڼخ.م. وگ، لوهه.

لوه^(۲) (lawá) بڼخ.م. (۱) اوبه زاو هل، زمناک، زا؛ (۲) د پسونو یو ډول ناروغي ده.

لوهت (lūhāt) نر.م. مرغ زرین، لوپت.

لوهړ (lawhār) نر.م. یو ډول بې مېوې ونه ده چې نارنجي گلان نیسي.

لوهړه (lūhāra) بڼخ.م. وگ، لوخړه.

لوهه (lūha) بڼخ.م. اشتها، لهوالتیا، غوښتنه.

لوپشتول (lweštawál) مص. مت. په لوپشتو کول، لپشتول، د لوپشتو په ذریعه اندازه کول.

لوپشتپدل (lweštédál) مص. ل. په لوپشتو کېدل، لپشتپدل، د لوپشت په ذریعه ناپ کېدل.

لوپشتینک (lweštínák) نر. م. تیتکی، دیوی لوپشت په اندازه.

لوپشل (lwešál) مص. مت. وگ. لوشل.

لویبنت (loyašt) نر. م. (۱) لویوالی، غتوالی، ستروالی؛ (۲) لوی وال، لوینه.

لویغ (lwiğ) نر. م. لویش، لوشل، لوغ، رودل.

لوی لاسی (loylāsai) ص. نر. م. پراخ لاسی، اوږد لاسی، سخی، سخاوتمند.

لویناب (loynāb) ص. نر. م. دامانی دورې د نایب الحکومه انډول، نایب الحکومه.

لوینه^(۱) (lwína) بڼغ. م. لومه، دام.

لوینه^(۲) (lōyāna) بڼغ. م. لویوالی، غتوالی.

لویول (loyawál) مص. مت. (۱) غتبول، پسرول؛ (۲) اوږدول؛ (۳) لورول؛ (۴) ارتول؛ (۵) زیاتول؛ (۶) عزت ورکول؛ (۷) پالل.

لویه جرگه (loyajarga) بڼغ. م. افغاني دودیزه جرگه چې صلاحیت یې تر دولت و حکومت لور دی.

لویه سلامی (loyasalāmi) بڼغ. م. په افغانستان کې په پاچا پورې تړلې بولې چې په خواب کې به یې دلنیکریانو له خوا داسې ناره جگېده «عمر دې ډېر شه پاچا».

لویه لار (loyalār) بڼغ. م. لویه لاره، پاچاهي لاره، شاهراه.

لویه ولسوالي (loyawulaswāl) بڼغ. م. حکمراني، تر ولسوالي لوی اداري واحد.

لویی (loyi) بڼغ. م. (۱) کبر، غرور؛ (۲) لوی وال؛ (۳) دوه تاشال، دوه لاشال؛ (۲) بزرگي، عظمت.

لویپدل (loyedál) مص. ل. (۱) غتپدل؛ (۲) لوړپدل جگېدل؛ (۳) اوږدپدل؛ (۴) پېرپدل؛ (۵) زیاتپدل؛ (۶) پراخپدل؛ (۷) عزتمند کېدل.

لویی لیندی (loyelindai) بڼغ. م. لوی قوسونه، نېغې لیندی.

لویی مار (loyimār) ص. لاپو، ډوزمار، باتو.

له (la) اد. (۱) نه، د؛ (۲) تونی (مکانی) سرپل دی.

له (la) اد. لره، پاره، ته.

لهار (lahār) نر. م. لهر، شپه، موج.

له بده مرغه (labadamārga) ق. له بدې برخې، له بده قسمته.

له پامه لوپدلی (lapāmalwedálay) نر. م. له نظره لوپدلی، فالتو، کرغېرن.

له توغه وتل (latugawatai) نر. م. دیوه کار له توانه وتل، دیوه کار کرنې جوگه کېدل، دیوه کار توان درلودل.

له دې امله (ladāmála) ق. له دې سببه، ددې لپاره، له دې کبله، ددې په خاطر.

له دې کبله (ladekabála) وگ. له دې امله.

لهب (laháb) نر. م. (۱) تیری کېدنه، تنده لگېدنه؛ (۲) د اور لمبه، شغله؛ (۳) گرد، دوره.

لهجه (lahja) بڼغ. م. د الفاظو آواز، تلفظ، د وینا طرز، د خبرو انداز.

لهذا (lihāzā) اد. (۱) د علت توری دی؛ (۲) دې لپاره، ځکه، نو، پس، ترو.

لهر (lahar) نر. م. (۱) د اوبو شپه؛ (۲) شوق، ولوله؛ (۳) وهم؛ (۴) وجد؛ (۵) لهونثوب؛ (۶) دوره، د بهماری جوش؛ (۷) سوز، تاو؛ (۸) خواهش.

لهر (lahār) نر. م. گسرنګ، د دوو غرونو ترمنځ ژوره کنده.

لهری (lahāray) نر. م. برګه، ډاګه، لاری، دستک.

لیت (lit) نر.م. ۱. الیتکی، بیژې، شونتې، دروکی؛

(۲) ص. نر.م. سولول شوی، بیویهدونکی.

لیتاره (litāra) بنخ.م. وگ. ریتاره.

لیت پیت (līpīt) نر.م. ۱. رنگول شوی، ککر،

لرلی، الورده؛ ۲) بالکل سولول شوی.

لیتری (litray) نر.م. تیت شوی، خورد شوی.

لیتکی (lītkay) نر.م. وگ. لیت ۱.

لیت (le) نر.م. وگ. لوبت.

لیتیر (letār) نر.م. کروی، ختیل، ختوی، لیتی.

لیتیر (letar) نر.م. د مایعاتو د اندازه کولومه

لیتوگرافي (laytografī) بنخ.م. د طباعت هغه

طریقه چې د کانی او اوسپنې د پلپت په ذریعه

چاپ شي، سنگي چاپ.

لیتی (letay) بنخ.م. اتوب، کاجی، داوړو شیره.

لیت (lays) نر.م. زمري، مزی.

لیچ (leč) نر.م. مت، بازو، لیخ، د لاس هلوکی.

لیچ (lič) نر.م. ۱. لیخ، دسترگو یوه ناروغي ده؛

۲) هغه اوبه چې د ماشوم له خولې خاشي.

لیچار (ličār) نر.م. فضولې اوبې گټې خبرې.

لیچن (ličān) ص. نر.م. د لیچ په ناروغي اخته.

لیچه (léča) بنخ.م. وگ. لیچ.

لیچی (léčay) نر.م. کنداغ، یو دول سوه چې اغزن

پوستکی او خود خوند لري.

لیچی (léčay) نر.م. د دروازي بازو، درشل.

لیچی بیچی (léčebéčce) ص. ۱) امیر جمی،

نبتی، په یوبل کې ورننوتی؛ ۲) په جگره

لاندې وتی؛ ۳) انې بانې.

لیخ (lec) نر.م. وگ. لیچ.

لیخی (lečay) بنخ.م. ج. دورې خوده وده گونجی.

لیخی (leci) نر.ج. ۱) متې، مروندونه؛ ۲) خنکلی،

د دروازي بازوان.

له سره (luxaru) ق. بالکل، قطعاً، بهې نه.

له بنه مرغه (luqmārğa) ق. له نېکه مرغه، له

به قیسته، خوشبختانه.

له کومه (lakūma) ق. له کوم غای شخه، له چا شخه.

له مخې (lamaxe) ق. پرته له استثنا، له یوه مخه،

له یوه سره، ټول.

لهنګ (lhang) نر.م. الهنګ، زیات غم.

له نېکه مرغه (lanekamārğa) ق. له بڼه مرغه،

له بڼه بخته، له بڼه قیسته.

له واره (lawara) ق. سمدلاسه، دفعتاً، پرته له

غندنه.

لهو (láhwa) نر.م. لویه، بازي.

لهو وټعب (lahwalšab) نر.م. چتیاټ.

لهه (láha) بنخ.م. لپهه، لی، لای، نر مه خته.

لهپدل (lahedäl) مص. ل. زره کچه کچه کېدل،

زره چینجېدل، زره بدېدل.

لشیم (laaím) ص. نر.م. شوم، کنجوس، بنخیل.

لی (lay) نر.م. ۱) وگ. لهه؛ ۲) لاندې کېناستنه.

لیا (lyā) اد. ۱) وگ. لا؛ ۲) ایله.

لیار (lyār) بنخ.م. وگ. لار.

لیاروینی (lyārwinay) نر.م. لاره وهونکی،

ډاکو، شوکمار.

لیارجن (lyārjān) ص. نر.م. وگ. لارن.

لیاره (lyāra) بنخ.م. وگ. لاره.

لیاشه (lyāšá) بنخ.م. وگ. لسه.

لیاقت (lyāqat) نر.م. ۱) قابلیت، وروالی، استعداد

۲) جوهر، بڼه والی؛ ۳) پوهه، دانایی.

لیب (leb) نر.م. ار، حصار، بند، ایسار.

لیپخور (lipxór) نر.م. پښېمان، نادم.

لیپری (lipray) نر.م. ۱) خورین پیرین، اوپرنه خته؛

۲) ص. نر.م. شوله پوله، کمزوری سړی.

لید (lid) نر. م. کتل، د لیدلو حس، د باصرې حس.

لید توگه (lidtoga) ق. لیددود، طرز دید.

لیدگوټا (lidgwaṭ) نر. م. لیدلوری، لیدزاویه.

لیدل (lidál) مص. ل. ۱) ملاحظه کول، کتل، کسل؛

۲) ملاقات کول؛ ۳) غور کول؛ ۴) ازغمل.

لیدل کتل (lidálkataú) مص. ل. کتل، لیدل؛

۲) ملاقات کول؛ ۳) آشنایي کول.

لیدمسج (lidmeč) نر. م. د لید (نظر) د مسج آله،

بینایي سنج.

لیدنه کتنه (lidánakatána) بنسج. م. ملاقات،

لیده کاته.

لیدونۍ (lidúnay) ص. نر. م. هغه چې د لیدلو وړ

وي، هغه شی چې په سترگو ولیدل شي.

لیده (lida) بنسج. م. کاته.

لیده کاته (lidákata) لیدنه، کتنه، لیدل کتل.

لیده پیده (lidápidá) ص. دیده و دانسته.

لیهر (lidár) ص. نر. م. مشر، قاید، لارښود.

لیهر شپ (lidarsíp) نر. م. مشري، قیادت.

لهر (ler) نر. م. ۱) د کپړدۍ منحنی شکله ډاگه؛

۲) د سیند د غاړې کنده؛ ۳) ليار، لاره.

لهرانگه (lerānga) بنسج. م. لیره، رته، چهره،

چهرانگه، رېښه، رېښانگه.

لهریون (lerbūn) ص. نر. م. (ج. لهریانه) لهریه،

د وړيو او وړغومو خړوونکۍ.

لهریه (lerbá) ص. نر. م. (ج. لهریانه) وگ. لهریون.

لهرگی (lergáy) بنسج. م. ج. د غور پسته برخه.

لهر لید (leríd) نر. م. د لهرې لیدو آله، دوربین.

لهرنه (lerána) بنسج. م. هغه نری لښتی چې د خیمې

شاوخوا د باران د وتلو لپاره جوړه شوی وي.

لهروغه (lerwága) بنسج. م. هغه وړی چې شپانه

ته په مزدوری کې ورکول کېږي

لهرونی (lerúnay) نر. م. بې موره وړی.

لهروونی (lerawúnay) نر. م. هغه حس و خاشاک

او خټلې چې سهیل له ځان سره راوړي وي.

لهره (lera) بنسج. م. ۱) دغه خوړ چې په غره کې د دوو

غونډو تر منځ واقع وي؛ ۲) وگ. لهرانگه.

لیری (líray) نر. م. وړی، مرغومی، وړغومی.

لهری (leráy) بنسج. م. نری لاره.

لهرې (leré) ص. لرې، جلا، په ډېره فاصله.

لهری (leri) نر. ج. د وړيو او وړغومورمه.

لهرې والی (lerewálay) نر. م. سره لهرې.

لهر (ler) نر. م. لړ، سلسله، قطار، لین.

لهرجن (lerján) ص. نر. م. لهرژن، لهرو، لارن.

لهرو (leró) نر. م. بېنگری، بندوی، یو ډول سابه

دي.

لهره (lera) بنسج. م. ۱) لاره، لياره، د خولې اوبه؛

۲) ریره، د لرگیو گاډی.

لهرزم (lezám) نر. م. سسته لینده، یو ډول لینده چې

ډېره لچکداره وي.

لهرزد (lezd) نر. م. کوچ، رحلت، کډه، سفر.

لهرزد انځور (lezdanjór) نر. م. فوتو کاپي، فوتو

ستیت، د لیکنې انځور.

لهرزد پهر (lezdpér) نر. م. لهرندپهر، عبوري

پهر، انتقالی دوره.

لهرزد چارې (lezdčare) نر. م. ترانسپورتی یا

لهرندوی چارې، حمل و نقل.

لهرزدل (lezdál) مص. ل. کډه کول، په سفر تلل،

کوچ کول، روانېدل، لهرېدېدل، لنېل.

لهرزدلیک (lezdlík) نر. م. نقل، کاپي.

لهرزدنه (lezdána) بنسج. م. نقل، روایت.

لهرزدوړ (lezdwaṛ) نر. م. د لهرې ډول وړو، د کوچ

وړ، د انتقال قابل.

لهېرډول (lezdawál) مص. مت. لهېرل، استول؛
 (۲) لهبول، کوچول، کډه کول.
 لهېرډی (lezdáy) ص. نر. م. باروونکی حیوان.
 لهېرډی (lezdí) د لهېر او هجرت اړوند، هجري.
 لهېرډېدل (lezdedál) مص. ل. وگ. لهېرېدل.
 لهېرډي کال (lezdikál) نر. م. دهجري کال.
 لهېرډي کلیز (lezdikálíz) نر. م. هجري کالنبود،
 هجري جنترې، هجري تقویم.
 لهېرغندی (lezgandáy) ص. نر. م. هغه سړی چې
 د کوچ کولو په کارونو کې مشر وي.
 لهېرگی (lezgáy) نر. م. استر، پوت، نری پوستکی،
 پت.
 لهېرل (lezál) مص. مت. استول، لهېرډول، ورلهېرل.
 لهېرل (lizál) نر. م. گومارل، بوختول، مقرول.
 لهېرمی (lezmay) ص. نر. م. چاپلوس، غوره مال.
 لهېرمی (lezmi) بنخ. م. هلې ځلې، منډې ترړې.
 لهېرنده (lezánd) نر. م. لهېرېدونکی، کوچېدونکی،
 متعدي (فعل)، ترانزېتي، ترانسپورتي.
 لهېرنډپېر (lezandpér) نر. م. لهېرډپېر،
 لهېرېدونکې دوره، عبوري یا انتقالي دوره.
 لهېرنډچار (lezandčār) نر. م. کوزاتيف، هغه
 چې علت او فاعليت څرگندوي.
 لهېرنډچارارخ (lezandčārax) نر. م. د فعل
 کوزاتيف (صناعتي) وجه یا دود.
 لهېرنډچار تاري (lezandčártaray) نر. م. د
 کوزاتيف څرگندوونکی تاري.
 لهېرنډچار کر (lezandčárkar) نر. م. کوزاتيف
 کر، هغه فعل چې دوه فاعله او دوه مفعوله لري،
 لکه زمري پرېدي دودې وخوروله یا وخورله.
 لهېرنډکر (lezandkár) نر. م. متعدي کر، متعدي
 فعل.

لهېرنډوی (lezandóy) نر. م. لهېر، ترانسپورتي،
 ترانزېتي، حمل و نقل.
 لهېرنډويي (lezandoyí) بنخ. م. لهېرډي،
 انتقالاتي، ترانسپورتي، ترانزېتي.
 لهېره (lezá) بنخ. م. وړلهېره.
 لیس (lays) نر. م. مستقیم، سیده، مخامخ.
 لهېسانس (lesáns) نر. م. د پوهنتون د فارغېدو
 بری لیک یا تصدیقپاڼه.
 لهېسانسه (lesánsa) ص. نر. بنخ. م. هغه شوی
 چې له پوهنتون څخه فارغ شوی وي.
 لهېست (lest) نر. م. لهېست، نوملیکه، فهرست.
 لهېستکی (lestakáy) نر. م. یوډول نبات دی.
 لهېسه (lesa) بنخ. م. هغه ښوونځي چې تر ۱۲ ټولگي
 پورې وي.
 لهېشبور (lešbor) ص. نر. م. زور او شکېدلی کمیس.
 لهېشت (lešt) نر. م. وگ. لويشت.
 لهېشکه (lešáka) بنخ. م. وگ. لشکه.
 لهېشکی (lešakáy) بنخ. م. یوډول واښه دي.
 لهېشل (lešál) نر. م. وگ. لوشل.
 لهېشه (lešá) بنخ. م. (۱) وگ. لسه؛ (۲) بې غاښونو
 ژامه، زامه.
 لهېښ (leš) نر. م. کوچ، تگ، سفر.
 لهېښل (lešál) مص. مت. (۱) خستل، په ژبه یوشی
 پاکول او خورل؛ (۲) کډه کول، په سفر تلل.
 لهېښنه (lišána) بنخ. م. هغه ژامه چې غاښ پکې نه
 وي، بې غاښو ژامه.
 لهېښول (lešawál) مص. مت. لهېرل، وروانول.
 لهېښوني (lešūni) نر. ج. کنگالي، دلويښونو
 وینځلو وروسته پاتې شونې اوبه.
 لهېښېدل (lešedál) مص. ل. کډه کول، روانېدل.
 لهېغری (leğaráy) ص. نر. م. خراب، پرېد حالت.

لپله (lela) (بنخ.م. ۱) خوی، عادت، خصلت؛
 (۲) لپاره، روده، نول، سبک.
 لیلی (lilay) (نر.م. کمزوری خوار و دنگر هلك.
 لیلهدل (liledal) (مص.ل. ۱) کمزوری، خوار او
 دنگر کهدل؛ (۲) هلی، هلی کهدل او زهیر بدل.
 لی لهونی (láylewanáy) (نر.م. د کوچنیانو یو
 دول بویه چې پر غوزانو یې کوي.
 لیلیه (laylyá) (بنخ.م. د زده کورونکو او محصلانو
 د شپې د اوسېدو لځای.
 لیمخی (limcáy) (بنخ.م. نیمخی، کراسته، لمخی.
 لیمو (limū) (نر.م. لیمن، یو دول تر بویه مپوه ده.
 لیمونایه (limūnāyd) (نر.م. د لیمو گاز لرونکی
 شربت.
 لپمه (lema) (نر.م. ج. سترگې.
 لیمی (limáy) (بنخ.م. ۱) لمده، نمجنه؛ (۲) لوند.
 لین (layn) (نر.م. لین، لری، لیکه، قطار، کربنه.
 لینده (linda) (بنخ.م. ۱) کمان، د پخوانی زمانې
 یوه جنگي وسله؛ (۲) غولکه.
 لینده کی (lindakáy) (بنخ.م. ۱) د توپک ماشه؛
 (۲) د کوچنیانو د بالنبت کمان؛ (۳) د سارنگ
 کمان؛ (۴) اوړو کې لینده.
 لینده مار (lindamar) (ص. نر.م. د لیندې ویشتلو
 ماهر، د لیندې چلولو استاذ.
 لینده یی (linday) (بنخ.م. لینده ییز، کمانی، قوسی.
 لیندی (lindáy) (بنخ.م. ۱) لیندکی، د ماشومانو کمان؛
 (۲) د توپک کمانی؛ (۳) د پنبو یا لاسونو د کونډی
 لاندې رگونه؛ (۴) د اوبو فواره؛ (۵) کنده شمکه؛
 (۶) د هجري کال نهمه میاشت، قوس.
 لیندی (lindáy) (نر.م. ۱) بده گال، د لوخې گل؛
 (۲) د سا ویشتونکی، د لیندې ویشتلو ماهر،
 سیندک.

لیندی وال (lindsaywāl) (ص. نر.م. لیندی
 لرونکی توپک، چاکو او... کمانی دار.
 لهتدا (lendā) (ص. نر.م. گنجی، پک.
 لینگ (ling) (نر.م. یو دول تر یخ نبات دی.
 لینگاری (lingaray) (نر.م. گدین، پیتازی، د
 زنگنو پرتوگ.
 لینگته (lingáta) (بنخ.م. لینگتی، غمپړې نیسرلو
 کې د پنبو اچولو یو چل دی.
 لینگور (lingawár) (ص. نر.م. غت غت لینگی
 لرونکی سری، لوی لوی پندی لرونکی سری.
 لینگی (lingáy) (نر.م. دوران له بهخ نه تر بیدو
 یا بننگرو پورې د پنبې برخه، تقریباً توله پنبه.
 لینوتایپ (laynotáyp) (نر.م. د تایپ یو دول
 ماشین دی.
 لین (layn) (نر.م. وگ، لین.
 لین دین (láyndáyn) (نر.م. لین دین، راکره ورکړه.
 لین سو تین (lánsotáyn) (نر.م. لاندې باندې،
 بنکته والی، پورته والی.
 لهو (lew) (نر.م. ۱) نبتی، چمبر، (۲) د پرنری او
 بنایسته اخبر؛ (۳) سمیم گل.
 لهوال (lewāl) (نر.م. ۱) ارزومند؛ (۲) مین.
 لهوالتوب (lewāltób) (نر.م. ۱) لهوالتبا، ارزو
 مندي، اشتیاق، غوښتنه؛ (۲) مینتوب.
 لهوالول (lewālawál) (مص. مت. ارزومند جوړول.
 لهوالهدل (lewāledál) (مص.ل. ۱) ارزومند کهدل،
 مشتاق کهدل؛ (۲) مینهدل.
 لهودبو (léwdéw) (نر.م. گزاره، ساعت تهرې.
 لهوار (lewár) (نر.م. د خاوند ورور، د مېړه ورور.
 لهورزی (lewarzáy) (نر.م. د لهوره زوی، لهورشی.
 لهورزی (lewarzáy) (بنخ.م. ج. لهورشی، د
 لهوره لور.

لېوری (lewřay) بېخ. م. ج. ۱) رېوړې، یو ډول خوږه چې د کنخلو دانې په کې گډې وي؛ ۲) بېندی.
لېوکتی (lewkařay) نر. م. د لېوټه بېجی، د شرمین بېجی، وړوکی لېوټه.

لېول (liyawál) مص. مت. ۱) عادتول، روږدې کول؛ ۲) هڅول، تشویقول، ترغیبول.

لېول (lewál) نر. م. ۱) هوارۍ؛ ۲) د هوارۍ معلومولو آله.

لېون باگی (léwanbāgay) ص. نر. م. لېون ساری، لېون بفری، لېونتاری، لېونی، میذب.

لېونتوب (lewantób) نر. م. لېونتیا، د لېوني کېدو حالت، لېونی کېدنه، دېوانګي.

لېونتون (lewantūn) نر. م. د لېونیا نوځای، دارالمجانین، پاگل خونه.

لېونسدی (lewansáday) نر. م. سودايي، بې سره، وسوسي.

لېون سړی (lewansáray) نر. م. وگ. لېون باگی.
لېون شک (lewansšák) ص. نر. م. نیم لېونی،

هغه څوک چې د لېوني شک پرې کېږي.
لېونغر تی (lewangřnáy) ص. نر. م. یاوه گوی،

چتیا و یونکی، لېون باگی.

لېونغر ی (lewangřaray) ص. نر. م. وگ. لېون باگی.
لېونی (lewanáy) ص. نر. م. په بڼه او بدنه

پوهېدونکی، مجنون، دېوانه.

لېونی (lewanáy) بېخ. م. ج. ۱) یو ډول تریخ نبات دی؛ ۲) د (لېونی) پنځینه بڼه، مجنونه.

لېونی پښی (lewanáypasay) بېخ. م. ج. یو ډول بوټی دی.

لېونی سپېلنی (lewanáyspelanáy) نر. م. ۱) بالکل لېونی؛ ۲) سخت عاشق، وړیت پریت، ډېر زیات لېوال.

لېونی شپېشتي (lewanáyspěšte) بېخ. م. ج. لېونی شپترې، لېونی شپېشتکه، در شقي په څېر یو ډول تریخ خونده نبات دی.

لېونی شوتله (lewanáysawtala) بېخ. م. د شوتلې په څېر یو ډول نبات دی؛ وگ. لېونی شپېشتي.

لېوول (lewawál) مص. مت. ۱) اخېرول، نری کاگل ورکول؛ ۲) نښلول، وړپورې لگول؛

۳) سیم گلول.

لېوټه (lewa) نر. م. ۱) شرمین، یو څیر وونکی ځنگلي ځناور دی؛ ۲) مچ. ص. خطرناکې سړی، ظالم سړی.

لېوټه خویه (lewaxóya) ص. نب. لېوټه لوبی، لېوټه صفته، گرگ صفته.

لېویدل (lewedał) مص. ل. ۱) اخېریدل، څه یو شي باندې دلته غوندي څیز منبل؛ ۲) نښتل، وړپورې کلک لگېدل؛ ۳) سیم گل کېدل.

لېه (laya) بېخ. م. ۱) جگره؛ ۲) ص. بېخ. م. وزگار، فارغ؛ ۲) بېکاره، فضول.

لېی (laye) ص. بېخ. م. وزگارې، بېکارې، فضولي.
لېیدل (layedał) مص. ل. ۱) عادتېدل، بلدېدل،

روږدې کېدل؛ ۲) ترغیب موندل، راوړېدل.

لېیل (leyál) مص. مت. گواهي وړ کول، شاهدي ادا کول.

لېینه (leyána) بېخ. م. شاهدي، گواهي.

م

ماتم (mātam) نر.م. مصیبت، غم، ویر؛ واویلا.
 ماتمی (mātamāy) ص.نر.م. ۱) غم لرلی، ویر لرلی؛
 ۲) تاوان، دورسهدلی تاوان تلافی.
 ماتنی (mātanāy) نر.م. تاوان، جرمانه، جریمه،
 غرامت.
 ماتو (mātū) بنغ.م. د کور مالکه، بی بی.
 ماتوالی (mātwālay) نر.م. ۱) غریبی، بی وسی؛
 ۲) د ماتهدو حالت؛ ۳) نر منبت، منبته، منل.
 ماتوره (mātorā) بنغ.م. شاره خمکه.
 ماتور (mātor) نر.م. غت ختیک، پلک.
 ماتول (mātwā) ص.مت. ۱) نیمول، توکری
 کول؛ ۲) خورل؛ ۳) مغلوبول، ماتنی ورکول.
 ماتومی (mātomāy) نر.م. کمیشن، کارباره،
 کار مزد.
 ماتوینی (mātoyānay) ص.نر.م. ملاماتی، د
 ماتولو قابل، هغه تومانیچه چی راماتهدی.

م^{۱۱۱} (mim) د پنتوژی شپردهرشم توری دی، ابجدی
 ارزبنت بی (۴۰) دی.
 م^{۱۱۱} (mim) د میلادی کال لنهون نینه ده.
 ما (mā) بنغ.م. ۱) پلو، پبخول، د کهردی پرده؛
 ۲) مفرد متکلم ضمیر (ج. مؤر).
 مآب (māab) نر.م. ۱) د عزت او درناوی لاهقه ده؛
 ۲) د آرام او سکون خای؛ ۳) دانگازی خای.
 مات (māt) ص.نر.م. ج. ۱) نیم جاودی، توکری،
 مات شوی؛ ۲) شکست، تهبنته.
 ماتحت (mātaht) ص.نر.م. تر لاس لاندی، د حکم
 تابع، اهل.
 ماتر (mātar) نر.م. له ژرندي راپرېوتی اوره.
 مات رامات (mātrāmāt) ص.نر.م. مات مات،
 کورود.
 مات گود (mātgwād) ص.نر.م. توتی توتی.
 ماتل (mātāl) ص.نر.م. خند، تال، معطل.

ماته (māta) بنغ. م. ۱) قات شوی، دوه شوی، جلا شوی، توتې توتې، ماتوالی؛ ۲) یستنه، ماتې؛ ۳) ص. کنده کړی، مات کړی.

ماته خوا (mātaxwā) بنغ. م. خواشیني، بهزاري، خپگان، مات زره.

ماته گوډه (mātagoḍá) بنغ. م. نیمگر تیاوې، سودسو، تک توک کار، آخوا دېخوا کار.

ماته لیکه (mātalika) بنغ. م. منکسر خط.

ماتې (māte) بنغ. ج. ۱) مخه کونه؛ ۲) مغلوبیت، ناکامي، شکست، تهنېته.

ماتې (mātay) نر. م. اروا ورکی، جگنو.

ماتېدل (mātedál) مت. ل. ۱) نیمېدل، توکړې کېدل؛ ۲) خورل کېدل؛ ۳) مغلوبېدل.

ماتېس (mātas) نر. م. ۱) هغه سوی چې د زخم له امله پیدا کېږي؛ ۲) هغه پړسوب چې د وږلو له امله وړ پیدا شوی وي.

ماتکی (mātkay) نر. م. باهو، بازو بند.

ماتور (mātwār) ص. نر. م. چا چې زنه خړبیلی او نورې خواوې پرېښې وي.

ماتوره (mātorá) بنغ. م. بدهضمي، د ډېر خوراکی له امله اشتها خرابېدنه.

ماتوره (mātorá) بنغ. م. پاره.

ماتوس (mātus) نر. م. ۱) رسولی؛ ۲) غټه دانه؛ ۳) پوپکه.

ماتوی (mātway) نر. بنغ. م. ۱) تیک، د سرو زرو پسرل چې په تندي باندې خوړندېږي؛ ۲) شخې.

ماتې (mātay) نر. م. وگ. ماتور.

ماتې (mātay) بنغ. م. ج. ۱) متی، چاتی، مت، زخم؛ ۲) چکله.

ماتیکې (mātikay) بنغ. م. ج. ښه گرانه، په سختی سره.

ماجب (mājīb) نر. م. ۱) تنخواه، اجرت، وظیفه؛ ۲) هغه رقم چې حکومت یې قبایلو ته ورکوي.

ماجر (mājār) نر. م. له هدیرې نه چاپېرناو شوی دېوال.

ماجرأ (mājra) بنغ. م. ج. ماجراوې، ماجری، کیسه، واقعه، پېښه.

ماجو (mājū) نر. م. ماخو، مازو، یوه ډول دارو دي چې د شپږو ونې شخه لاس ته راځي.

ماچانی (māčāṇay) نر. م. ترنگوڅه، مچوڅه، مچنوڅزه، مشنوڅزه.

ماچلی (mācalay) بنغ. م. توقه، پوچکه، دکارتوسو تشه قوله.

ماچونگن (māčūngan) نر. م. چرچرکه، چینچاره، د ملخ په شپږ یوه حشره ده.

ماچه (māčá) بنغ. م. ۱) پله، پته؛ ۲) سودا، دیو شي په بدل کې سودا، مارچه.

ماچې (māče) بنغ. ج. میچې، له اوسو او وړو جوړ نري تارونه چې تروچېدو وروسته یې په یوه ځانگړي ډول پنځوي، سیمیان.

ماخو (mājū) نر. م. وگ. ماجو.

ماخی (mājāy) بنغ. م. یوزېرنگی یې پانویات دی چې پر نورو نباتاتو تاوېږي.

ماخی (mācāy) بنغ. ج. ۱) یوه ډول سوتی چې د بهرو په ځانگو کې کېږي؛ ۲) د بهرو یوه ناروغي ده.

ماحصل (māhasīl) نر. م. حاصل، حاصلات، نتیجه، پایله.

ماحول (māhaw) نر. م. چاپېر، گېر چاپېر، چاپېریال، شاوخوا علاقه، سیمه، محیط.

ماخذ (māxāz) نر. م. بنیاد، منبع.

ماخوذ (māxūz) نر. م. ۱) اخذ کړی شوی، اخیستل شوی؛ ۲) گیر، نیول شوی.

مارجرى (mārjarāy) بنغ.م.ج. ۱) تریاق،
مارا بهره؛ ۲) دیوزهرجن بوتی نوم دی.

مارچوب (mārcūb) نر.م. یولرگی چې د مار په
شکل وی، خلک یې د لکری یا امسا په ډول
کاروی.

مارچونډی (mārcūndāy) نر.م. د گل ریښې پانه.

مارچه (mārcā) بنغ.م. د جنس په بدل کې د جنس سودا.

مارچینچلی (mārcičālay) ص.نر.م. هغه څوک
چې مارچینچلی وي.

مارخوه (mārcūwā) بنغ.م. یو بوتی دی.

مارجونگر (mārcūngār) نر.م. مارتو ورته حشره
ده، مارجونگره.

مارخور (mārxór) نر.م. ۱) غرشه؛ ۲) غرشنی
وزه؛ ۳) د هوسۍ یو ډول؛ ۴) مارچینچلی؛
۵) مارخورونکی.

مارخورکه (mārxorāka) بنغ.م. یو ډول مرغی
ده چې ماران خوري.

مارخوری (mārxorāy) بنغ.م.ج. مارخوری،
چمچکی، خمخکی.

مارندان (mārdandān) نر.م. جودر، یو ډول
نیات دی چې په غنمو کې شین کېږي.

ماردنګی (mārdangāy) بنغ.م. ۱) شمعه دانې،
شمعدان، هغه تخته چې ډېره پرې ایښودل
کېږي؛ ۲) لالتین.

مارډوله (mārdawla) ص.نر.م. د مار غونډی،
ماروزمه.

مارش (mārs) نر.م. دخلکو گډ لاریون.

مارشال (mārsāl) نر.م. سرلښکر؛ له ستر جنرال
نه لوړه عسکري رتبه.

مارشالا (mārsālā) بنغ.م. پوځي حکومت او قانون.

مارغان (mārgān) نر.ج. مرغان، د مارغه جمع.

ماخوډېدل (māxūzedā) مص.ل. ۱) گمېدل،
نیول کېدل، الزام لگېدل؛ ۲) غاړه بندېدل.

ماخوری (māxūrāy) بنغ.م.ج. مارخوری،
چمچکی، کړیوی، یو ډول خزنده ده.

ماخی (māxāy) بنغ.م.ج. ۱) ایوسارانې بوتی
دی؛ ۲) څوز، جت گون، یو ډول ازغی.

مادنگی (mādagāy) نر.م.ج. ۱) سست،
بېکاره، لت؛ ۲) اېجرا، هېجرا.

ماده (māda) نر.م. هغه شی چې په حواسو لمس او
حس کېږي؛ ۲) بنغ.م. د قانون یا آئین عددونه

مادي (mādi) ص. ۱) اصلي، ذاتي، قدرتي؛
۲) په مادي پورې تړلی یا اړوندی.

مادیات (mādyā) نر.ج. مادي شیان، مخلوقات.

مادیت (mādyāt) نر.م. ۱) ماده کېدل؛ ۲) دماده
کېدو حالت؛ ۳) کفری نظریه.

مادینه (mādinā) بنغ.م. وگ. ماندینه.

مادل (mādāl) نر.م. مودل، نمونه، نقشه، قالب.

مادنه (māzāna) بنغ.م. مناره، موناره، څلی.

مادون (māzūn) ص.نر.م. خلیفه، اجازه ورکړی
شوی، اجازت ورکړی شوی.

مار (mār) نر.م. ۱) منگور، منگری؛ ۲) خټ مار.

مارا (mārā) نر.م. ۱) ښکار؛ ۲) د ماله راکړه لټون.

مارافسون (mārāfsūn) نر.م. د کودو مار.

ماریاغ (mārbāg) نر.م. یو غره نې بوتی دی.

ماریچری (mārbācṛāy) نر.م. د ماریچې.

ماریچوری (mārbācūrāy) نر.م. ۱) د ماریچې؛
۲) خورې مینچې یا مانچې.

ماریپچ (mārpēc) نر.م. ۱) تاوراتاو، کودو وړ؛
۲) د جنډې د سر څونډی؛ ۳) جنډه.

ماریپچه (mārpēcā) بنغ.م. ۱) تاوراتاو؛ ۲) یو
ډول گنډل.

مارغتی (mārgatāy) نر.م. گوجی، گوجه، اسمان
 گرینگن، لعاب لرونکی چینجی، اسمان خار.
 مارغه (mārgā) نر.م. الوتونکی.
 مارغیت (mārgit) نر.م. دوکه، فریب، مکر.
 مارغیتل (mārgitāi) ص. دوکه باز، چلباز.
 مارفیا (mārfiyā) بنج.م. دافیرونوست.
 مارک (mārk) نر.م. (۱) ننبه، علامه؛ (۲) لصبر؛
 (۳) د سرو او سپینوزرو پیمانہ (۴) د جرمی د پیسو وند
 مارکب (mārkāb) نر.م. مارماهی.
 مارکر (mārkār) نر.م. (۱) ننبه لگسونکی؛ (۲) د
 لوبو منتظم؛ (۳) یو ډول قلم دی.
 مارکونډی (mārkondāy) بنج.نب.ج. یوبوتی
 چې پلی یې اغزن وي، مال کونډی.
 مارکه (mārkā) بنج.م. (۱) ننبانه، ننبه، علامه؛
 (۲) د شیعه گانو امام باره یا تکیه خانه.
 مارکپتا (mārkēṭ) نر.م. بازار، منډیې.
 مارگرندی (mārgarandāy) بنج.م. د ماشومانو
 د یوې لوبې نوم.
 مارغه (mārgā) نر.م. تمخری، دراجه، یو مرغه دی.
 مارگیر (mārgīr) نر.م. هغه شوک چې ماران
 نیسي. پارو، پاروگر.
 مارل (māral) مص. مت. مقررول، په کار لگول،
 مبرل، گومارل، تاکل.
 مارمری (mārmārāy) بنج.م. یو ډول ډبره ده.
 مارمار (mārmār) نب. مارو مارو.
 مارماری (mārmārī) مارمهړه، مار مسوره،
 په جنگ اچونه، جنگ ته آماده کونه.
 مارمچی (mārmčāy) بنج.م. هغه مچی چې
 لسه یې نه وي، ماکو، تاکر.
 مارمولی (mārmolāy) نر.م. ارامولی، د کوچنیانو
 یوه ناروغي ده.

مارمهړه (mārmohrā) بنج.م. (۱) هغه مهړه چې د
 مار په سر کې وي او د مار د زهر او غېز ختموي؛
 (۲) تریاق.
 مارنگی (mārangāy) ص. د مار په شمېر.
 مارو (māro) ص. سوین، ماتې ورکونکی، فاتح،
 وهونکی.
 ماره (māra) بنج.م. غنیمت، لوت، بنکار.
 ماره ډاره (māradārā) بنج.م. شوکه ډاکه، لوتمار،
 لوتنه، وهنه.
 ماری (māray) نر.م. گړندی اوبس.
 ماریا (māryā) تهر. ووژله، ووهله، وواژه، وواهه.
 ماری ډارې (māredāre) بنج.ج. د مارا ډاره جمع.
 ماریسوه (mārswā) بنج.م. شاتره.
 ماره (māra) ص. ج. د مسو جمع، د مسو مغيره
 حالت، دولت مند.
 مارې هارې (mārchāre) د افسوس کلیمه، های
 های، وای وای.
 مروب (marūb) نر.م. سهراب، مور.
 مازغه (māzga) نب. ماغزه، مغز.
 مازو (māzū) نر.م. د یوې دوانوم، ماجو.
 مازیگر (māzigār) نر.م. د ماسپنبن او ماښام تر
 منځ وخت، عصر.
 مازیگرنی (māzigaranāy) بنج.م. ج. عصریه.
 ماژ (māz) نر.م. گد، پسه، د گد یو ډول.
 ماس (mās) ص. مروی، پرسېدلی.
 ماسپنبن (māspašin) نر.م. د غرمې او مازدیگر
 تر منځ وخت.
 ماسته (māstā) نر.ج. په پخې شیدې چې نومونه
 وړ و اچول شي، مستې ترې جوړېږي.
 ماستر (māstār) نر.م. تر لسانس وروسته بری
 لیک درلودونکی، له (۱۸) فارغ، استاد.

ماسخوتن (māsxotan) نر. م. د مابهام او شپې
 تر منځ وخت.
 ماسکه (māskā) بڼغ. م. هغه قوت چې خوراک د
 هضم لپاره په معده کې ایساروي.
 ماسوا (māsewā) ص. ماسوی، پردې سر بهره،
 له دې نه پرته، له دې نه علاوه.
 ماسه (māsa) بڼغ. م. د تولې دوولسمه برخه، د اتو
 رتو وزن.
 ماسي (māsi) بڼغ. م. ترور، د مور خور.
 ماسی (māsāy) بڼغ. ج. څرمنې جرابې.
 ماشت (māst) نر. م. گدا، دانس، ناچ، نڅا.
 ماشرنګ (māšrang) نر. م. د یوه گل نوم دی.
 ماشکي (māški) نر. م. ۱) هغه څوک چې په مشک
 کې په مزدورۍ اوبه راوړي، سقاو؛ ۲) ماشي.
 ماشو (māšū) بڼغ. م. ترور، ترورۍ، ماسي، خاله.
 ماشو خپل (māšūxel) ج. د ترور اولاد، د ترور
 له خوا خپلوان؛ د مومندو یوه پښه ده.
 ماشوره (māšūra) بڼغ. م. ۱) د تار غوټه، د تار
 کلاوه؛ ۲) نه سمېدونکی، پېچلې مسئله.
 ماشوم (māšūm) نر. م. وړوکی، وړکوټی، کوچنی.
 ماشومتوب (māšūmtōb) ص. نر. م. وړوکوالی،
 ماشومتیا، ماشوموالی، کوچنیوالی.
 ماشه (māšā) بڼغ. م. ۱) د اتو رتو وزن؛ ۲) د تویک
 د دز کولو آله؛ ۳) د زخم پوتکی یا پرچوخی.
 ماشی (māšay) نر. م. ۱) غوماشی، غوماشه، یوز
 ډول یې د ملاریا خورونکی دی، میاسی؛
 ۲) بڼغ. م. د تویک لنډی.
 ماشیندخونه (māšinxūnā) بڼغ. م. ورکشاپ، د
 ماشینونو د جوړولو او ترمیمولو ځای.
 ماشین ساز (māšinsāz) نر. م. ماشین جوړوونکی.
 ماشینکار.

ماشینکار (māšinkār) نر. م. ماشین چلوونکی.
 ماشینچي.
 ماشین گڼي (māšingān) نر. م. هغه وسله چې په
 یو وار تولې گولی ولي، اتومات تویک.
 ماشیني (māšini) ص. نب. پر ماشین اړوند، د
 ماشین اړوند، پر ماشین جوړ شوی.
 مابښام (māšām) نر. م. د مازدیگر او ماسختن تر
 منځ وخت.
 مابښام سترگه (māšāmstārga) بڼغ. م. د مابښام
 ستوری.
 مابښامنی (māšāmanāy) بڼغ. م. ج. مابښامنی
 دودۍ، مابښامنی مېلمستیا.
 مابښامی (māšāmāy) نر. م. ۱) د مابښام څکلکې،
 مابښام ته منسوب؛ ۲) د جمعې په شپه د جومات
 ملا امام ته خیرات ورکول.
 ماضي (māzi) تېره زمانه، تېروخت.
 ماطل (mātal) ص. نر. م. هغه څوک چې د پور په
 ورکولو کې انې بانې کوي.
 ماغ (māg) نر. م. ۱) د هیلې د جنس یوه مرغۍ؛
 ۲) د زردشتي مذهب روحانی پیر.
 ماغزه (māgẓā) نر. ج. ۱) مازغه، مغز، دماغ، د
 سر ماتخړخي؛ ۲) زړی.
 ماغزه خټې (māgẓacāt) ص. نر. م. هغه سړی
 چې فضول خبرې کوي، کړتو، دماغ خټې.
 ماغو (māgū) نر. م. لاس پيله، دستکش، لاس ماغو.
 ماغوت (māgūt) نر. م. ۱) زېررنګه فیرني؛ ۲) یو
 ډول رخت (ماهورت).
 مافوق (māfāwq) ص. اعلی، اوچت، لوړ.
 مافي الضمير (māfizamir) نر. م. هغه څه چې
 د چا په زړه کې وي، د زړه خبره، نیت، رأی.
 مافیها (māfiḥā) نر. م. چې څه په دې دنیا کې وي.

ماقبل (māqábal) ق. چې څه وړاندې وي.
 ماقوت (māqút) بنځ. م. ماغوت، يو ډول رخت دی.
 ماکو (mākú) نر. م. ۱) د جولایگانو يوه آله؛ ۲) يوه وړه بېړۍ؛ ۳) د سرو مچيو يو ډول؛ ۴) څو بڼتې
 ماکول (mākól) بنځ. م. هغه شی چې خوړل کېږي.
 ماکولات (mākolāt) بنځ. ج. د خوړلو شيان.
 ماگی (māgáy) بنځ. نب. په دسترخوان پورې نښتې اوږه، د اوږو پېږې، زغالی.
 مال (māl) نر. م. ۱) دولت، پیسې، تکې؛ ۲) اغواوې، مېښې، څاروي؛ ۳) لوی سړک چې دواړو غاړو ته يې ونې وي؛ ۴) ص. وړوډی؛ ۵) هغه بنځينه څاروی چې تېره شوې وي؛ ۶) نر. م. هغه ځای چې اواز پکې انعکاس کوي؛ ۲) انجام، پای.
 مال اسباب (mālasbāb) نر. ج. د کور قيمتي سامان، تمامی دولت، ټول دولت، نقد دولت.
 مالا ق (mālāq) ص. م. برجق، ډک.
 مالا قه (mālāqá) بنځ. م. ډکه، لبريزه، برجقه.
 مالا مال (mālāmāl) ص. ډک، تر مورگو ډک، پرمورگو او بڼتې، په مال او دولت ښه پوره.
 مالت (mālāt) نر. م. محله، چم گاوند، کور-کوڅه.
 مالتها (māltā) بنځ. م. مالته، يوه رس لرونکې خوږه مېوه چې د نارنج له کورنۍ څخه ده.
 مالچر (mālcār) نر. م. ورشو، څرخای.
 مالخر (mālcār) نر. م. د مال د څرولو ځای، ورشو، څرخای.
 مال حال (mālhāl) نر. م. مال و اسباب.
 مال خولیا (mālxolyā) بنځ. م. د دماغ خلل، لېږنتوب.
 مالدار (māldār) ص. نر. م. ۱) دولت مند، د مال خاوند، شتمن؛ ۲) د څارویو مالک.
 مال دولت (māldawlat) نر. م. پنگه، شته.

مالره (mālara) ق. ماله، مالپاره، زمالپاره.
 مالش (māliš) نر. م. منبل.
 مالک (mālaká) ستا څه دي، پر تا څه دي، څه در شوي.
 مالکانه (mālikānā) ص. ۱) د مالک په ډول؛ ۲) د ځمکوالۍ حق.
 مالکنډی (mālkandáy) بنځ. م. ج. وگ. مارکونډی.
 مال کول (mālkawāl) مص. مت. د حیوان جنسي غوښتنه، دغوا، وزې او مېږې جنسي غوښتنه.
 مالکین (mālkīn) نر. م. يو ډول څير زځت دی.
 مالگبه (mālgabā) نر. م. د مالگې کاروبار کورنۍ.
 مالگروبی (mālgṛūbay) نر. م. مالگروبی، د مالگې لوبښی، هغه لوبښی چې مالگوبی پکې جوړوي.
 مالگتوب (mālgṭūb) نر. م. مالگین والی.
 مالگنی (mālganāy) نر. م. نمکدان.
 مال گوانی (mālgwanāy) نر. م. ۱) اغوبه، پاده وان، گوجر؛ ۲) اښونکی، گډبه.
 مالگوبی (mālgūbay) نر. م. د مالگې اوبه، مالگینې اوبه، د مالگې محلول.
 مالگه (māлга) بنځ. م. ۱) نمک، سوډیم کلوراید؛ ۲) مزه، خوند، ښکلا، رونق.
 مالگه وال (mālgawāl) نر. م. مالگې والا، مالگه پلورونکی، مالگه لرونکی.
 مالگین (mālgīn) ص. نر. م. ۱) هغه خواړه چې مالگه يې زیاته وي؛ ۲) سکان؛ ۳) د مالگې د رنگ یا کان؛ ۴) د هلکانو د يوې لوبې نوم.
 مالگینول (mālgīnawāl) مص. مت. مالگین کول.
 مالگیني (mālgīnāy) نر. م. يو ډول نبات دی.
 مالگیني (mālgīnāy) بنځ. م. د ماشومانو يوه لوبه، مارگونۍ.

مالیده (mālidā) بنسخ. م. ۱) یوډول پشمي رخت؛
 ۲) ص. مېښلی شوی؛ ۳) هغه ډوډی چې غوړي
 او بوره ورسره گډ شوي وي.

ماما (māmā) نر. م. د مور وروډ.

ماما خېل (māuāxel) نر. ج. د مور تېر، ماماگان
 ماماگنی، ماماږی.

ماما غوړن (māmāgwāz) نر. م. یوډول خوړو
 نبات دي چې اوم خوړل کېږي.

ماما غواگی (māmāgwāgāy) بنسخ. م. ج. یوډول
 خاکی رنگه حشره ده چې ډېرې پښې لري.

ماما گلوي (māmāgalwi) بنسخ. م. د ماما تابه
 اړیکه، ماماولي.

مامته (māmāta) بنسخ. م. د کروندې څمکه چې
 چاپېره ترې دېوال وي.

مامضی (māmāza) تېر شوی، هغه چې تېروي.
 مامن (māmān) نر. م. د امن اود آرام ځای، پناهگاه.

مامن کوټ (māmānkuṭ) نر. م. وگ. مامن.
 مامور (māmūr) نر. م. ۱) ملازم؛ ۲) پر کومه دنده

گومارلی، ذمه دار کړای شوی.
 مامورول (māmūrāwāl) مص. مت. مقررول، په

څه عهده لگول، په کومه دنده گومارل.
 مامورېدل (māmūrēdāl) مص. ل. پر څه عهده

لگېدل، مقررېدل، مقرر کېدل.
 ماموس (māmūs) نر. م. ج. خیرن خچن، خوسا.

مامون (māmūn) ص. نر. م. ج. محفوظ، په امن.
 مامونکه (māmūnka) بنسخ. م. مامولکه، دیوې

مرغی نوم دی.
 ماموی (māmūy) نر. م. وچ زردآلو، یوډول مېوه.

مامي (māmī) بنسخ. م. ج. مامي گانې، داماما بنڅه.
 مامېره (māmēra) بنسخ. م. دیوه غرنې بوتې جرړه

چې دسترگو دواترې جوړوي، ممبرا.

مالگینېدل (mālginedāl) مص. ل. ۱) مالگین
 کېدل، د مالگې خوند پیدا کول؛ ۲) مچ. خوړتیا،
 جذابیت او سیر پکې پیدا کېدل.

مالنگو (mālangū) نر. م. ملنگان، یوه دوايي ده.
 مالني (mālān) بنسخ. م. ۱) محبوب، معشوق؛ ۲) ډوډه

کلن، ډوډه غاښی؛ ۳) مالپاره، مالنه.
 مالنه (mālāna) بنسخ. م. ۱) محبوبه، معشوقه؛

۲) ډوډه کلنه، ډوډه غاښی؛ ۳) د مالي مؤنث،
 د باغ ساتونکې، مالپاره، مالني.

مالوچ (mālūč) نر. م. هغه پښه چې پښه دانه ترې
 کښل شوې وي.

مالوف (mālūf) ص. مف. ۱) روډی، عادت شوی،
 بلد شوی؛ ۲) خوړ، عزیز.

مال و منال (mālūmanāl) نر. م. ۱) مال و دولت،
 مال و جايداد، مال و اسباب؛ ۲) مرتبه.

ماله (mālā) بنسخ. م. ۱) دلرگي تخته چې بزگران يې
 د پټيو د هوړولو لپاره کاروي؛ ۲) وگ. مالره؛

۳) د جولاگانو برش.
 مالي (mālī) نر. م. ۱) مالپار، باغوان؛ ۲) ص. مال

ته منسوب.
 مالیات (mālyāt) بنسخ. ج. تېکس.

مالیاتي (mālyāti) ص. د مال سره تړلی، د مال
 له معاملاتو سره اړوند، د مالیې.

مالپار (mālyār) نر. م. باغوان.
 مالییت (mālyāt) نر. م. دولت، مال، پانگه.

مالیون (mālyūn) ص. ق. قریب، نږدې،
 جوخت.

مالیه (mālyā) بنسخ. م. ۱) کسوت؛ ۲) د محکمې
 مال تېکس؛ ۳) د محکمې د حاصلاتو محصول.

مالېدل (māledāl) ص. ل. ۱) د بنځینه څاروي
 تېرېدل، مال کېدل؛ ۲) غاړه اېښودل.

مانا (mānā) نر. م. ۱) د تشبیه توری، په رنگ، په شان، ورته؛ ۲) د معنی مغلغ؛ ۳) غیرت، همت.

مانا پوهنه (mānāpohana) بنځ. م. د مانا پېژندنې علم، علم المعانی، معنی شناسي.
مانا توکی (mānatokay) نر. م. تر ټولو کوچنی مانیز گرامري توکی (عنصر).

مانا کښون (mānakṣun) نر. م. د مانا کښنې سیستم، هغه لیکنی سیستم چې په ټولیز ډول (انځوریز، اندیز یا وییز) د یو اړه سیستمونه راخلي.

مانا نوم (mānānūm) نر. م. مانیز نوم، معنی اسم.
مانا ونج (mānāwānj) نر. م. مانیز بدلون، مانیز تغییر.

مانته (māntā) بنځ. م. ږمنځ، ږومنځ.

مانج (mānj) ص. ۱) صفا، پاکیزه، وینځلی؛ ۲) نر. م. غاښور چې بزگر پرې څمکه سموي.
مانجو (mānjaw) نر. م. تر هديرې تاوشوی دېوال.
مانجول (mānjawāl) مص. مت. وینځل، پاکول، صفا کول، مانج کول.

مانجوه (mānjawā) بنځ. م. کاسه.

مانجه (mānjā) بنځ. م. ۱) آریومي، ۲) اینجځ؛ ۳) جنډرا؛ ۴) هغه تار چې گډي پران جگوي.

مانجي (mānji) بنځ. م. ۱) د نجلی له لوري د واده بلنه؛ ۲) د جنجی ضد وړابانې؛ ۳) نر. م. مانگی ملاح، مانی، لمبوزن.

مانجېدل (mānjedāl) مص. ل. پاکېدل.

مانجی (mānjāy) بنځ. م. ج. ورپسره، وړابانې، اینکه.

مانځل (mānjāl) مص. مت. عزت وړېدل، قدر من کول، نماځل.

مانځه (mānjā) نر. م. د مونغ مغیره حالت، لمانځه، لمونغ، عبادت.

مانځي (mānji) ص. پاک، صفا، د لمانځه وړ.

ماندره (māndrā) بنځ. م. ۱) جوړتگ؛ ۲) تناوی، مرانده؛ ۳) گيله؛ ۴) د خیمې رسی.

مانده گی (māndagi) بنځ. م. ۱) ستوماني، مانده توب، ستومانیا؛ ۲) کمزورتیا.

مانده (mānda) ص. نر. م. ۱) کمزوری، خوار، تپ؛ ۲) استری، ستومانه؛ ۳) بنځ. م. د سېلاب داوړو لاره، خوږ، رود، لڼ.

ماندینه (māndina) بنځ. م. ماینه، بنځه، مادینه.

مانده (māndā) بنځ. م. ۱) ځاپ، تاپ، د پل نښه؛ ۲) خاورین لوبنی؛ ۳) څپر، جونگره.

مانده (mānda) نر. م. د منډل له فعل څخه داستمراري ماضي د غایب واحد صیغه.

مانع (māni) ص. ۱) بندوونکی، ایساروونکی، منع کوونکی؛ ۲) د الله یو صفتي نوم.

مانعه (māniśā) بنځ. م. ۱) ایسارونه، مخنیوی؛ ۲) صفت، د مانع مؤنث.

مانگر (māngar) نر. م. گر، کوچنی ترین گرامري مانیز یوون (واحد)، تگمیم، مورفیم.

مانمو (mānmū) بنځ. م. یو ډول بوتی دی.

مانموله (mānmūla) بنځ. م. یو دښتی بوتی دی.

مانند (mānānd) د تشبیه توری. په شان، په رنگ، په څېر، غونډې، مثال.

مانو (mānū) بنځ. م. د نارینه وو یو ډول رخت دی.

مانوس (mānūs) ص. ف. روږدی، بلد، عادت.

مانوسیت (mānūsēt) نر. م. خوښه، توجه، پام، پاملرنه، خیال.

مانه (mānā) بنځ. م. زیاتره له گیلې سره د مهمل په ډول راځي، گيله، سرته کونه، شکایت.

مانی (mānāy) بنغ. م. ج. د ماما د بنغی لقب.
 مانیز (māniz) نر. م. ماناییز، معنوی، مانوی.
 مانگی (māngay) نر. م. بهری چلوونکی، ملاح،
 مانوگی، مانو، د بهری مالک، مانی.
 مانو (mānū) نر. م. ۱) وگ. مانگی؛ ۲) دیوه بوتی
 نوم؛ ۳) یوډول مېوه ده؛ ۴) په دود او دستور
 پوه، مذهب؛ ۵) ماکو، تاکر، بی لېشې مچی.
 مانوگی (mānūgay) نر. م. د مانو تصغیر نوم.
 مانووالي (mānūwāli) بنغ. م. بهریوالي، د
 بهری چلونې اداره، دریا نوردی.
 مانه (māna) بنغ. م. (ج. مانې) گیله، شکوه.
 مانیجن (mānižan) ص. نر. م. گیله من، خفه،
 ناراضه.
 مانیجوت (mānijūt) نر. م. د کانی نه رادېخوا
 د خرمنې نری غونډې پته چې لاندې جوترو ته
 رسېدلې وي.
 مانیگر (mānigār) ص. گیله من، مرور، خفه.
 مانې (mānē) بنغ. ج. ۱) د منه جمع؛ ۲) د اور شتو
 کرلو ځمکه.
 مانې (mānāy) بنغ. نب. ۱) قصر؛ ۲) مورچه.
 ماوا (māwā) بنغ. م. ۱) د امن ځای، پناه ځای؛
 ۲) د بهر ته راتلو ځای؛ ۳) اصل، جوهر.
 ماوت (māwat) نر. م. ۱) فیل ساتونکی، مهاوت،
 پیلان، پیلبه؛ ۲) ص. هغه سړی چې خلاصی
 ترې نه وي.
 ماورا (māwarā) ص. وروسته، هغه خوا، پورې غاړه.
 ماودانه (māhūdāna) بنغ. م. وگ. جمال کوته.
 ماهي (māhi) نر. م. کب، مهی.
 ماهیت (māhyāt) نر. م. اصل، جوهر، مغز.
 ماهي خورک (māhixorāk) نر. م. کب خور، یو
 ډول مرغی چې ماهیان خوري، ماهي خوار.

ماهي غور (māhigwāz) نر. م. صدف، موتی لال.
 ماهي گیر (māhigir) نر. م. کب نیونکی.
 مایاگولی (māyāgoli) بنغ. م. د هلکانو دیوی
 لوی نوم دی.
 مایی (māyi) بنغ. م. مور، په نکریزو سور کړی
 لاس چې ورغوی او د گوتو بندونه سپین وي.
 مایچه (māyčā) بنغ. م. (ج. مایچی) مینچه.
 مایع (māyēs) بنغ. م. اولین، بهېدونکی خیز، نرم
 خیز.
 مایک (māyk) نر. م. وگ. مایکروفون.
 مایکروسکوپ (māykruskūp) نر. م. ذره
 لیدی، خورد بین، ذره بین.
 مایکروفون (māykrofūn) نر. م. د اواز ډلوړولو
 د آلي هغه برخه چې خولې ته نیول کېږي.
 ماین ایسنونی (māynišūnay) نر. م. ماین
 ایسنونکی، ماین ایسنودونکی، ماین گذار.
 ماین پاک (māynpāk) فا. نر. م. ماین پاکونکی،
 ماین شنوونکی کس یا آله.
 ماین پاکي (māynpāki) بنغ. م. ماین پاکونه،
 ماین شنونه.
 ماین شنوونه (māynšandawəna) بنغ. م.
 ماین پاکي، ماین خنشی کونه.
 ماین شنوونکی (māynšandawūnkay) فا. نر. م. ماین پاک، ماین خنشی کونکی.
 ماینه (māyna) بنغ. م. ماندینه، ارتینه، مېرمن.
 مایوره (māyūra) بنغ. م. د اتوار ورغ، د دویم
 ورغ، د یکشنبې ورغ.
 مایوس (māyūs) ص. نر. م. نهیلی، ناکام، زده
 ماتی، ارمانی، ارمانجن.
 مایوسي (māyūsi) بنغ. م. نهیلی، خواشینتیا،
 ناکامی.

مایه (māyā) بنغ. م. ۱) جوهر، اصل؛ ۲) پانگه؛
 ۳) هغه شیدی چې تروی شي، تومنه، مسره؛
 ۴) هغه اوبه چې کپه، کوب، دیدای یې وړوکی
 وي، او بېر وینستان ولري؛ ۲) یوه غونډی وړه
 کوی یا کړی؛ ۳) د سانقه مایه، کوتی یا ژور
 خای؛ ۵) آشته، رأس المال.
 مایه پایه (māyapāya) بنغ. م. ۱) پانگه، سرمایه؛
 ۲) موری، تول کاینات.
 مایه ناز (māyanāz) ص. ۱) د فخر وړ، مشهور،
 نامتو؛ ۲) معشوق.
 مایین (māyin) نر. م. د غزدونې دانې، د غزد
 ونې تخم.
 مباح (mobāh) ص. جایز، روا، چې نه اجر لري اونه
 عذاب.
 مباحثه (mobāhisa) بنغ. م. مناظره، تکرار، سوال
 او جواب، له یوه بل سره بحث کول.
 مبادا (mabādā) اد. خدای دې نه کوي، خدای مه
 کړه، که داسې نه وي، که چېرې، هسې نه.
 مبادله (mubādila) بنغ. م. بدلی، بدلون.
 مبادي (mabādi) ق. شروع، پیل، آغاز، ابتدا.
 مبارزه (mubānzā) بنغ. م. جنگ، جگړه، شخړه.
 مبارک (mubārak) ص. له برکت نه دک، نېک،
 پاک، نېکمرغه، بختور.
 مبارکي (mubāraki) بنغ. م. د خیر دعا، نېکي.
 مباشرت (mubāshirat) ف. ص. غوونه، د بنخي
 او مسره یووالی، کوروالی، جماع.
 مبالغه (mubāligā) بنغ. م. ۱) له وړې خبرې نه لویه
 خبره جوړول، دروغ؛ ۲) تبلیغ، اغراق، غلو.
 مباحات (mubāhāt) نر. م. فخر، ویاړ، لویي.
 مبتدا (mubtadā) نر. م. ۱) پیل، آغاز، شروع،
 ابتدا؛ ۲) صفت.

مبتدي (mubtadi) نر. م. پیلوونکی، ابتدا کونکی.
 مبتذل (mubtazāl) ص. نر. د. دلیل، خوار، دې.
 مبتکر (mubtakir) نر. م. د نوې چیز راوړونکی.
 مبتلا (mubtalā) ص. بنغ. م. گرفتار، گهر، اخته،
 نښتی، لگا، بندیران، رایسار.
 مبحث (mabhas) نر. م. بحث، د بحث موضوع.
 مبدا (mabda) نر. م. د شروع کېدو خای، د جوتهېدو
 یا خرگندهېدو خای؛ ۳) ابتدا، پیل، بنسټ، حره.
 مبدل (mubadal) ص. نر. م. بدل کړای شوی، اړول
 شوی.
 مبرا (mubra) ص. نر. م. ۱) ازاد، خپلواک، بری؛
 ۲) پاک، سپېڅلی؛ ۳) بهزار.
 مبرز (mabraz) نر. م. چرچوی، چرچوی، تټی.
 مبرهن (mabrahan) ص. په دلیل ثابت شوی،
 خرگند، ښکاره، کوتلی، مضبوط.
 مبشر (mubasher) ص. نر. م. زېری او وړونکی یا
 رسوونکی، زېری کونکی.
 مبصر (mubasir) ص. نر. م. ۱) بل پوهوونکی،
 کره کوته معلوموونکی، لیدونکی؛ ۲) صراف.
 مبعوث (mabtus) ص. مف. لسمولی شوی، استولی
 شوی، پیدا کړی شوی.
 مبلغ^{۱۱۱} (mubalig) ف. ص. تبلیغ کونکی، وعظ
 کونکی، رسوونکی.
 مبلغ^{۱۱۲} (mablāg) نر. م. ۱) رقم، مقدار، د مال اندازه؛
 ۲) جمع، کل، تول.
 مبني (mabni) ص. بنیاد اینبودل شوی، د بنسټ د
 اینبودو خای.
 مبهم (mubham) ص. نر. م. ناخرگند، داسې خبره
 چې مطلب یې خرگنده وي، مشکوک، شکي.
 مبهوث (mabhūs) ص. حیران، وارخطا.
 مبهي (mubahi) ص. شهوت زیاتوونکی.

مبین^۱ (mubīn) ن.م. ظاهر، بیکاره، خرگند.
 مبین^۲ (muhīn) ص. بیان شوی، بیکاره کرای شوی.
 متابعت (mutābiyat) ن.م. پیروی، اطاعت.
 متأثر (mutāsīr) ص. نر.م. اغهزمن، چي اغهز
 پرې شوی وي، چي اثريې قبول کړی وي.
 متأخر (mutāxīr) ص. نر.م. وروسته راتلونکی.
 متارکه (mutārīkā) بنغ.م. ووله، اوربند،
 عارضی روغه، کانی اېبودل.
 متأسف (mutāsīf) نر.م. ج. افسوس کونکی.
 متأسفانه (mutāsīfānā) ق. له افسوس سره.
 متاع (matāʿ) بنغ.م. مال و اسباب، پانگه.
 متانت (matānāt) نر.م. ټینګتیا، دروندوالی،
 پایښت، د خیالاتو درستوالی، مضبوطیت.
 متاهل (mutāhīl) ص. نر.م. ج. د واده خاوند، د
 اهل و عیال خاوند.
 متاهله (mutāhīla) بنغ.م. د متاهل ښځینه بڼه؛
 وگ. متاهل.
 متبادله (mutabādīlā) ص. بنغ.م. هغه چي بدل
 شوی وي.
 متبحر (mutabāhīr) نر.م. ج. ۱) د هر ستر عالم،
 علامه؛ ۲) د هر مالدار؛ ۳) د هر ډوډونکی، غرق.
 متبذل (mutabādīl) ص. نر.م. بدل شوی.
 متبرک (mutabarīk) ص. نر.م. د برکت والا،
 برکتی، پاک، سپېڅلی، عزتمند، ښادمن.
 متبسم (mutabasīm) نر.م. خندهدونکی.
 متبع (mutabīy) ص. نر.م. په چا پسې تلونکی،
 پیروي کونکی، پیرو.
 متبني (mutabānā) ص. نر.م. دیني زوی، بالکی،
 نومولی (نوملی) زوی.
 متبوع (matbūs) ص. نر.م. هغه څوک چي د چا
 پیروي کولای شي، مشر، پېشوا.

متجاوز (mutajāwīz) ص. نر.م. ج. تېری
 کونکی، تجاوز کونکی، له خپل برید نه
 تېرېدونکی.
 متجسس (mutajāsīs) ص. نر.م. جاسوس،
 پلټونکی.
 متحارب (mutahārib) ص. نر.م. په خپلو منځو
 کې جنگ کونکی، په خپلو کې سره ښکېل.
 متحد (mutahīd) نر.م. اتحاد ساتونکی، متفق.
 متحد المال (mutahīdulmāl) ص. نر.م. عمومي
 خبرتیا، عمومي اطلاع، عمومي مکتوب.
 متحرک (mutaharīk) ص. نر.م. خوځند، حرکت
 کونکی، خوځېدونکی، روان، گرځېدونکی.
 متحمل (mutahamīl) ص. نر.م. زغمونکی، برداشت
 کونکی، وړونکی، صابر، مستقل مزاجه.
 متحیر (mutahayīr) ص. نر.م. ج. هېښند، هک
 پک، تعجب کونکی، په حیرت کې، حیران.
 متخلص (mutaxalīs) ص. نر.م. تخلص لرونکی.
 متخیل (mutaxayīl) ص. نر.م. په خیال کې
 راوستونکی، خیال کونکی، خیالي، وهمي.
 متخیله (mutaxayīlā) بنغ.م. د خیال قوت، دماغ.
 متداول (mutadāwīl) ص. نر.م. ج. هغه چي وار
 په وار اخیستی شي، لاس په لاس گرځېدونکی،
 مروج، رسمي.
 متدین (mutadayīn) ص. نر.م. دیندار، د پښي
 عقیدې خاوند.
 متذبذب (mutazabzāb) ص. نر.م. تذبذب کونکی
 مذبذب، دوه زوی، وسواس کونکی.
 متذکره (mutazakīrā) ص. نر.م. نوموړی، یاد
 شوی، بیان کړای شوی، په یاد کړای شوی.
 متر^{۱۱} (matār) نر.م. ۱) هغه هلک چي په یوه لوبه
 کې مشر یا میروي؛ ۲) آشنا، دوست، ملګری.

متر^{۱۱} (mátar) ن.م. هغه تازه کورت چې لا وچ شوي نه وي.

متر^{۱۲} (mitár) ن.م. د اندازه کولو يو واحد دی.

مترادف (mutarādíf) ص. ن.م. ج. هغه لغتونه چې شکلونه يې بېل او مانا يې يوه وي.

متراون (mutrāwan) ص. ن.م. هغه هلک چې په خوب کې متهازي کوي؛ متيازن.

متراونه (mutrāwana) ص. بڼخ.م. د متراون بڼينه بڼه.

مترجم (mutarjím) ن.م. ژباړن، ژباړونکی.

متردد (mutaradíd) ص. ن.م. ج. په شک کې، زده نازره.

مترد (mutaríd) ص. ن.م. په متيازو لړلی.

مترشح (mutaraših) ن.م. ۱) خشېدونکی؛ ۲) عيان، جوت، خرگند.

مترصد (mutarasíd) ص. ن.م. انتظار کوونکی، خارو، خارن، خارونکی.

مترغزي (matraǧzé) ن.م. ج. ماغزه، دماغ.

مترقي (mutarāqí) ص. ن.م. پرمختللی، پرمختگ کوونکی.

مترکه (matraká) بڼخ.م. وړوکی خټک، خټکی.

مترنم (mutaraním) ن.م. ۱) اسندرغاړی؛ ۲) اسنډرېز.

متروک (matrūk) ص. ن.م. ترک کې شوی، ختم کې شوی، پرېښوی شوی.

متروکه (matrūka) بڼخ.م. قمچينه.

متره (matrá) بڼخ.م. ۱) نه پيدا کېدونکی، ناياب، حرام؛ ۲) قيمتي، نادر؛ ۳) چرچرانگه، يوه مرغی.

متره (mátra) بڼخ.م. ۱) همت، طاقت؛ ۲) ماسته، چکه، خړيری؛ ۳) توان، سپک، خواک.

متريکه (matriká) بڼخ.م. چابک، متروکه.

متري (matráy) بڼخ.م. وړوکی گوی.

متر (matar) ص. ن.م. ۱) بې وقوف، کم عقل، بې عقل؛ ۲) متيازن، متهانغن.

متزلزل (mutazalzíl) ن.م. ج. خوځېدونکی، رېښونکی، رېښوېدونکی، زده نازره.

متساوي (mutasāwí) ص. ن.م. د يوه بل سره مساوي، برابر، انډول.

متسلسل (mutasalsíl) ق. پرله پسې.

متشابه (mutasābih) ص. بڼخ.م. په يوه شکل، سره ورته، په يوه ډول.

متشاعر (mutašāsír) ن.م. نقلي شاعر، هغه سړی يا شاعر چې د بل چا شعرونه په ځان پورې تړي.

متشدد (mutašadíd) ص. ن.م. تشدد کوونکی، سختي کوونکی.

متشکر (mutašakír) ص. ن.م. منندوی، شکر کوونکی.

متشکل (mutašakíl) ص. ن.م. په يوه شکل کېدونکی، شکل اختياروونکی.

متصادم (mutasādím) ن.م. ډغرې وهونکی.

متصدي (mutasadí) ن.م. بڼخ.م. حساب کتاب کوونکی، منشي، کاتب، پيکار.

متصرف (mutašaríf) ص. ن.م. ښکېلاگر، قبضه کوونکی.

متصل (mutasíl) ص. ن.م. نښوې، جوخت.

متصوف (mutasawíf) ص. ن.م. صوفي، جوړېدونکی، صوفي.

متضاد (mutazād) ص. ن.م. برخلاف، اپوته.

متعارف (mutasāríf) ن.م. ۱) يو بل پېژندونکی، سره واقف؛ ۲) مشهور، معروف.

متر^{۱۱} (mátar) ن.م. هغه تازه کورت چې لا وچ شوي نه وي.

متر^{۱۲} (mitár) ن.م. د اندازه کولو يو واحد دی.

مترادف (mutarādíf) ص. ن.م. ج. هغه لغتونه چې شکلونه يې بېل او مانا يې يوه وي.

متراون (mutrāwan) ص. ن.م. هغه هلک چې په خوب کې متهازي کوي؛ متيازن.

متراونه (mutrāwana) ص. بڼخ.م. د متراون بڼينه بڼه.

مترجم (mutarjím) ن.م. ژباړن، ژباړونکی.

متردد (mutaradíd) ص. ن.م. ج. په شک کې، زده نازره.

مترد (mutaríd) ص. ن.م. په متيازو لړلی.

مترشح (mutaraših) ن.م. ۱) خشېدونکی؛ ۲) عيان، جوت، خرگند.

مترصد (mutarasíd) ص. ن.م. انتظار کوونکی، خارو، خارن، خارونکی.

مترغزي (matraǧzé) ن.م. ج. ماغزه، دماغ.

مترقي (mutarāqí) ص. ن.م. پرمختللی، پرمختگ کوونکی.

مترکه (matraká) بڼخ.م. وړوکی خټک، خټکی.

مترنم (mutaraním) ن.م. ۱) اسندرغاړی؛ ۲) اسنډرېز.

متروک (matrūk) ص. ن.م. ترک کې شوی، ختم کې شوی، پرېښوی شوی.

متروکه (matrūka) بڼخ.م. قمچينه.

متره (matrá) بڼخ.م. ۱) نه پيدا کېدونکی، ناياب، حرام؛ ۲) قيمتي، نادر؛ ۳) چرچرانگه، يوه مرغی.

متره (mátra) بڼخ.م. ۱) همت، طاقت؛ ۲) ماسته، چکه، خړيری؛ ۳) توان، سپک، خواک.

متکبر (mutakabīr) نر. م. ۱) کبر کونکی، غاوره، کبرجن: ۲) د خدای جل جلاله یو صفتي نوم.

متکلم (mutakalīm) نر. م. خبرې کونکی.

متل (matāl) نر. م. یوه لنډه جمله چې ستر کلتوري او علمي ارزښت په کې پروت وي.

متلاشي (mutalāši) ص. نر. م. تیت وپری، مضمحل، هغه څه چې اجزایې سره تیت وي.

متلاطم (mutalātīm) ص. نر. م. په جوش کې، څپې څپې، موج لرونکی، د سیند څپې.

متلون (mutalawín) ص. نر. م. رنگ بدلونکی، رنگ په رنگ کېدونکی، خوی بدلونکی.

متلي (matalī) ص. نر. م. هغه سړی چې په خبرو کې زیات متلونه راوړي یا یې کاروي.

متمدن (mutamadín) ص. نر. م. ج. مهذب، تمدن لرونکی، د ښار او سېدونکی، فرهنگيالی.

متمرد (mutamaríd) ص. نر. م. ج. یاغي، باغي.

متمني (mutamani) نر. م. هیله من.

متموج (mutamawíj) ص. نر. م. څپې وهورنکی، څپاند، غورځنگ.

متمول (mutamawíl) نر. م. مالدار، دولت مند.

متن (matán) نر. م. د کتاب د منځ اصل عبارت.

متنازعه (mūtanāzisa) ص. نب. هغه څیز چې د هغه په اړه تنازعه وي.

متناقص (mutanāqis) ص. نر. م. ج. سره اختلاف لرونکی، سره مخالف، د یوه بل ضد.

متنفر (mutanāfir) نر. م. نفرت کونکی، زړه بدی، بهزار، خوابدی، کرکجن.

متنگ (matang) نر. م. پړی، رسی، بندریشه.

متنوع (mutanawís) ص. نب. رنگارنگ، ډول ډول، هغه چې زیات ډولونه ولري.

متوازن (mutawāzín) ص. نب. سره برابر، انډولیز.

متعجب (mutaʿajib) ص. نر. م. حیران، هک پک، اریان، گوته په خوله.

متعدد (mutaʿadíd) ص. نر. م. ج. ډېر گڼ، بې شمېره، له یوه نه زیات.

متعددي (mutaʿadí) ص. نر. م. ج. له حد نه زیاتېدونکی؛ ۳) هغه فعل چې مفعول غواړي.

متعصب (mutaʿsīb) ص. نر. م. کینه وور، بغضي، تعصب کونکی.

متعلق (mutaʿliq) ص. نر. م. اړوند، تعلق لرونکی، اړیکه لرونکی، علاقه لرونکی.

متعین (mutaʿayín) ص. نر. م. مقرر کړای شوی، تعیین کړای شوی.

متغیر (mutaʿayír) نر. م. بدل شوی، تقسیم شوی، وپشلی، بې ثباته، پریشان.

متفرق (mutaʿaríq) نر. م. بېلابېل، خپاره واره.

متفق (mutaʿlíq) ص. نر. م. ج. متحد، یو موټی، اتفاق کونکی، گډون کونکی، شامل، گډ.

متفکر (mutafakír) ص. نر. م. ج. فکر کونکی، فکر مند، خفه.

متقابل (mutaqābíl) ص. نر. م. ج. د یوه بل سره مقابله کونکی، مخالف، مخامخ.

متقارب (mutaqārib) نر. م. ۱) یوه بل ته نږدې؛ ۲) د عروضو په علم کې د یوه بحر نوم.

متقاضی (mutaqāzī) ص. غوښتونکی.

متقاعد (mutaqāsíd) ص. نر. م. ۱) ځانته، گوښی؛ ۲) تقاعد شوی.

مقدم (mutaqadím) ص. نر. م. ۱) مخکې تلونکی؛ ۲) پخوانی، زوړ، لرغونی.

متقی (mutaqi) ص. نب. پرهیزگار، نېک، زاهد.

متکا (mutakā) نر. م. د ډاډ ځای، د ډډې لگولو ځای، تکیه گاه، متکه.

متوازي (mutawāzī) ص. نب. په يوه فاصله؛ هغه
خطونه چې سيده يوبل ته مخامخ په يوه واټن
کې وي او يوبل سره نه قطع کوي.
متواضع (mutawāziq) ص. نسب. (۱) کمينه،
عاجزي کوونکی؛ (۲) تواضع کوونکی، عاجز.
متواله (matwāla) ف. نر. م. نهشه، مست، متولا.
متوجه (mutawajih) ص. نب. (۱) اخير، پام کوونکی،
توجه کوونکی، خيال کوونکی؛ (۲) مخاطب.
متوسط (mutawasf) ص. نر. م. ج. د منځ، د
اوسطې درجې، منځنۍ، منځومانه.
متوسطه (mutawasfā) بڼخ. م. منځنۍ ښوونځۍ، له
اوومه تر نهم ټولگي پورې ښوونځي.
متوطن (mutawafn) نر. م. ج. اوسېدونکی، د
وطن اصلي هستوگن.
متوفی (mutawafā) ص. نب. مړ، وفات شوی.
متوفی (mutawafī) ص. نب. مړ کېدونکی،
وفات کوونکی.
متوقع (mutawafiq) ص. نب. هيله من، اميدوار.
متوکل (mutawakīl) ص. نر. م. بروسه کوونکی،
توکل کوونکی، توکلي.
متولد (mutawafid) نر. م. ج. زېږېدلی، پيدا شوی.
متولي (mutawafī) ص. نر. م. سرپرست، هغه
څوک چې يو کار ورسپارل شوی وي.
مته (mata) بڼخ. م. (۱) برمه، تبخونکی؛ (۲) دلرگي يا
بل خيزد سوري کولو آله؛ (۳) ځل، وار، نوبت.
متی (matay) بڼخ. م. اوبه، نالی، لښتی.
متی (matay) نر. م. چابک، تمېز، چالاک.
متياز آری (mityāzāray) نر. م. د متيازولار، د
ميتيازولاره.
متياز (mityāzān) ص. نر. م. متيازک، متراون،
ميتازن.

متيازنی (mityāzāniy) بڼخ. م. مثانه، د متيازو
پوکنی، شاشدان.
متياز حک (mityāzcak) نر. م. د متيازنی ناروغي،
سلسل البول.
متيازې (mityāze) بڼخ. ج. ادرار، خالي جواب چای.
متین (matin) ص. نر. م. ج. مضبوط، کلک.
متبره (matem) بڼخ. م. د ترکاری يودول دی.
متا (ma) نر. م. (۱) د اوزې نه تر څنگل پورې د لاس
برخه؛ (۲) هاند، هڅه، عزم؛ (۳) چاتی، خوم،
منگی؛ (۴) د کتتاب تابع مهمل، بالکل، دغه شان.
متا (ma) نر. م. د سېلاب پسته خټه، رېگ خاوره،
لهه.
متيا (mafa) بڼخ. م. د شرو مېو کتوی، متی.
متياک (mafaak) نر. م. (۱) کلک غوز چې چغزی
په کې نه وي، متکور؛ (۲) يوه اغزنه ونه.
متياکو (mafakó) نر. م. يودول واښه دي چې د اوبو
د سرد پاسه وي.
متياکه (mafaka) بڼخ. م. (۱) هغه پرسوب چې د ماشي،
ورزې يا بل خزنده د چيچولو له امله ښکاره شي؛
(۲) گرمکه دانه؛ (۳) يورنځ دی؛ (۴) کلکه، سخته.
متياکې دانې (mafakedāne) بڼخ. م. ج. د وړي
هغه دانې چې پوره پخې نه وي.
متياکی (mafakay) ص. نر. م. کلک، سخت.
متان (matan) نر. ج. چاقوان، چرې، تورې.
متيايي (mitayī) نر. ج. ځانگړي خواړه، خواړه، خود
خيز، شيريني.
متا تر (matar) نر. م. هغه تعويد چې په مت باندې
ترول کېږي، مت ترونی.
متبخ (matax) نر. م. يو خوړنکی ملخ دی، ملخی.
متبر (matar) نر. ج. (۱) يودول سبزي ده؛ (۲) يو
دول زېررنگه چېنې.

خاوره، نرمه خسته؛ (۸) دونې تنه؛ (۹) ارم،
بودجی؛ (۱۰) د گندلو ستن.

متی (maṭay) ن.م. د حیواناتو یو ډول ناروغي ده.
متیې (maṭé) ق. ایله بیله، متی، متی، فقط،
یوازې.

متیال (maṭyāl) ن.م. متور، زیار کښ، زیار کالی،
زحمتکش.

متیر (maṭír) ن.م. چیر چار، حمله، برید.

متیران (maṭírān) ن.م. شراب خونه، میکه.

متیز (maṭíz) ص. ن.م. هغه کس چې له پردې
بنځې سره له کوره نښتېدلې وي، متیزک.

متیز توب (maṭíztoḅ) ن.م. د متیزه کېدو حالت،
بې حیایي، متیزوالی، متیزتیا.

متیزه (maṭíza) ص. بنځ.م. هغه بنځه یا جنی چې
له خپلې کورنۍ نه په پټه و تښتي.

متین (maṭín) ص. ن.م. نه متینې خاورې جوړ.

متی^(۱) (maṭáy) بنځ.م. (۱) د اوډو ساتلو خاورین
لوبی، د شرو مېوې د شاریلو لوبی؛ (۲) د گني بندونه
چې په کې سترگه راخپړي؛ (۲) وگ. څری.

مثال (maṭsāl) ن.م. تصویر، صورت، نمونه، په
رنگ، په شان، مثل، بېلگه.

مثانه (maṭsaná) بنځ.م. متیازنی، د متیازو پوکۍ.

مثبت (maṭṣhát) ص. ن.م. (۱) تصدیق کوونکی؛

(۲) د منفي ضد؛ (۳) د گرامر، ریاضي، برق او
نورو علومو یوه اصطلاح.

مثقال (maṭsqāl) ن.م. (۱) د وزن یو مقدار، له ۲۴

نخودو سره برابر؛ (۲) معمولي شی، لږ وزن.

مثل (maṭsál) ن.م. مثل، مشهور قول، حکایت.

مثلاً (maṭsalān) ق. د مثال په ډول، لکه چې.

مثلت (maṭsalás) ص. ن.م. (۱) درې گوټیز، درې

ضلعیز؛ (۲) د نظم درې مصرع بیز بند.

متیره (maṭrá) بنځ.م. متره، وگ، خټیبل.

متیک (maṭák) ص. ن.م. (۱) غوز؛ (۲) نازنځره.

متیکاوی (maṭkaway) ن.م. مېبود، زیار، کراو،
زحمت، محنت.

متیکور (maṭkwár) ص. ن.م. له وخته مخکې پوخ
شوی؛ (۲) په یوه کار کې ځان ناغرضه کول.

متیکوري (maṭakwáre) ص. بنځ.ج. د جوارو هغه
نښې چې په چپچپلو کې سختې وي.

متیکي (maṭkay) بنځ.م. (۱) د پتکي هغه برخه چې
په اوږو را پرته وي، مچکي؛ (۲) واکي.

متیکي^(۱) (maṭakáy) ن.م. موتکی، جلق و هونکی.

متیکي^(۱) (maṭkáy) ن.م. (۱) هغه پسرول چې بنځې
په مت تری، بازو بند؛ (۲) خم.

مت گل (maṭgwál) ن.م. هغه کشیده کاري چې
په لستونو باندې کېږي.

مت ملي (maṭnalí) ن.م. د سړيو گردې څنې،
خونکی.

متین (maṭán) ص. ن.م. لمدو او وچه څمکه، وتره.

متیور (maṭawár) ص. ن.م. پیاوړې، ځواکمن، متی
لرونکی، د تکره کورنۍ لرونکی، طاقتور.

متیوری (maṭoráy) ن.م. دویره، متاکه، یو ډول دانه.

متیوری (maṭoráy) بنځ.ج. (۱) وگ. مستوری؛
(۲) تناکه؛ (۳) مېخ؛ (۴) د متیوری موټ.

متیونگه (maṭúnga) ص. بنځ.م. د متیزي لور.

متیونگی (maṭúngáy) ص. ن.م. د متیزي زوی،
حرامونی، متنگی.

متیونگی (maṭúngay) ص. بنځ.م. ج. متیزه، هغه
بنځه چې له بل چا سره و تښتي.

متیه (maṭá) ص. (۱) لټ، کاهل، بېکاره؛ (۲) بنځ.م.

پایه، ستون؛ (۳) مت؛ (۴) طاقت؛ (۵) خوم،
چاتی؛ (۶) سوز؛ (۷) ژبړوزمه نرمه او پسته

مثله (muallá) م. بنغ. م. دمري دلهوونو، پزي او نورو
اندامونو پر بكونه.

مشم (musmír) نر. م. ج. مهور وركونكي، گتور.

مثنى (musaná) م. بنغ. م. (۱) دوه برابره، غبرگ،
جوره؛ (۲) له اصل سره سم نقل، دويم نقل.

مثنوي (masnawí) م. بنغ. م. هغه مسلسل نظم چې
د هر بيت مصرع يې ځانته قافيه لري.

مثيل (masíl) ص. نر. م. ساری، نظير، مشابه، په
شان.

مجادله (mujādala) م. بنغ. م. جنگ جگړه، شور،
بحث، هنگامه، غوربگ.

مجاز (majāz) ص. نر. م. (۱) روا، اجازت وركړی
شوی، مختار؛ (۲) د حقيقت ضد، غير حقيقي.

مجازاً (majāzán) ق. په مجازي توگه، فرضاً،
د فرض په ډول.

مجازي (majāzī) ص. نر. م. غير حقيقي، فرضي،
نقل، غير اصلي، مصنوعي.

مجال (majāl) م. بنغ. م. (۱) ځواک، طاقت، دخل؛
(۲) د چکرو کولو ځای؛ (۳) فرصت، وخت.

مجامعت (mujāmeʿat) نر. م. غوونه، جماع.

مجاور (mujāwír) ص. نر. م. (۱) گاونډی، نږدې
اوسېدونکی؛ (۲) د يوه زيارت جاړو کونکی.

مجاهد (mujāhíd) نر. م. کفارو پر ضد جهاد
کونکی، غازي، کوبښن کونکی.

مجاهده (mujāhídá) م. بنغ. م. هڅه کونکی، زيار
گالونکی، د نفس دناروا غوښتنو پر ضد جهاد،
محنت، رياضت.

مجبور (majbūr) ص. نر. م. ج. ار، من، بې وسه،
غريب، ناتوان.

مجبوراً (majbūrán) ق. د اړتيا له امله، له
بې اختياري نه، د ناچاري نه، له بې وسې نه.

مجبورول (majbūrāwól) م. ص. مت، ار ایستل،
ار کول، بې اختياره کول، بې وسه کول.

مجبورېدل (majbūredál) م. ص. ل. ار کېدل،
بې اختياره کېدل، بې وسه کېدل، ناچاره کېدل.

مجتنب (mujtanáb) ص. نر. م. ځان ژغورونکی،
پر هېزگار، منع شوی، اجتناب کونکی.

مجتهد (mujtahíd) ص. نر. م. (۱) اجتهاد کونکی،
کوبښن کونکی؛ (۲) ديني مشر.

مجدد (mujadád) ص. نر. م. ج. نوی کسونکی،
تجدید کونکی، د مسلمانانو لوی عالم.

مجدوب (majzúb) ص. نر. م. د جذبې په حالت
کې، بې خويه، مست، بې هوښه.

مجراً^۱ (mujrá) م. بنغ. م. (۱) د دمانود گدا او سندرو
محفل؛ (۲) موجره، کت شوی؛ (۳) منظور،
قبول، منل شوی.

مجراً^۲ (majrá) م. بنغ. م. د اړو د وتولاره.

مجرّب (mujaráb) ص. نر. م. ج. ازمايلى شوی،
تجربه شوی، موثر، گتور.

مجرد (mujarád) ص. نر. م. ج. (۱) يوازي، ځانله، يو
وزری؛ (۲) لوند سړی؛ (۳) له مادياتو پاک.

مجردي (mujaradí) م. بنغ. م. يوازوالی، لوند توب،
ازادي.

مجرم (mujrím) ص. نر. م. گرم، جرم لرونکی،
گناهکار، قصوروار، خطاوار.

مجروح (majrúh) ص. نب، تپي، زخمي، ژوبل،
مجروړ (majrūr) ص. نر. م. (۱) راکښلی شوی؛

(۲) هغه کلمه چې په پای کې يې کسره راغلی وي.
مجره (mujrá) م. بنغ. م. (۱) کهکشان؛ (۲) تحفه،
ډالی، سوغات؛ (۳) د نخا يو ډول.

مجسم (mujasám) ص. نر. م. (۱) بدن لرونکی،
جسم لرونکی؛ (۲) ټول؛ (۳) پلن.

مجوسسي (majūsi) ن.س.م. اور لمانغسي، اور لمانغونكي، داور عبادت كيونكي، دزردشتي مذهب پيرو، آتش پرست.

مجهول (majhūl) ص. ن.س.م. ۱) پت، ناشر گند؛ ۲) هغه فعل چي فاعل يي معلوم نه وي.

مجي (majāy) ب.ن.غ.م. ۱) ناقه، اوبنه؛ ۲) هغه رنبخور چي له ناروغی نه تازه بنه شوی وي.

مخکه (majāka) ب.ن.غ.م. خمکه، زمکه.

مخگری (majgāray) ص. ن.س.م. ژرنده گری.

میچ (mač) ن.س.م. ۱) وزر لرونكي حشره، همگس؛ ۲) ازری، دودان، غشی؛ ۳) د تگ په وخت کي د پنبې اوبنډل؛ ۴) بڼغ.م. تيندک، دغره.

میچان (mačān) ن.ر.ج. د میچ جمع.

میچان (mačān) ن.س.م. ۱) مورگه، دده، خنده، موره؛ ۲) د زمريانو د بنکار لپاره په ونه کي جوړ کړی لوړ ځای، جونگره، منا.

میچ بنک (mačbanāk) ن.س.م. د میچانو د شل پوښی، بیوزي، میچشر، میچ غرینی، میچوژی.

میچپرانگ (mačpraṅg) ن.س.م. ۱) غټ میچ؛ ۲) جولا، غنه، غني.

میچخ (mačáx) ن.س.م. ملخ، ملخی، یوه حشره.

میچخړی (mačxáray) ن.س.م. د میچانو همگی.

میچر (mačár) ن.س.م. د ونې کچه خانگه.

میچری (mačaráy) ب.ن.غ.م. ج. له ماشونه د ځان ساتلو لپاره جالی، پشه خانه.

میچرکي (mačarké) ب.ن.غ.م. وچوکی، کمزورې.

میچشر (mačšár) ن.س.م. وگ، میچ بنک.

میچ غرینی (mačgarīnay) ن.س.م. وگ، میچ بنک.

میچغنه (mačagna) ب.ن.غ.م. یوه تاریخه یا له مزربو نه جوړ آله چي د مټ په زور په کي کاني لهرې ویشتل کېږي. میچغنه، میچغونه، میچلوغزه.

مجسمه (mujasimá) ب.ن.غ.م. بت.

مجلد (mujalád) ص. ن.س.م. ج. پوښ والا، پوښ لرونکی، جلد شوی، هغه کتاب چي وقاتي ورته لگېدلي وي.

مجلس (majlās) ن.س.م. ۱) د کهناسو ځای، محفل، گپ شپ؛ ۲) تنگ تکور.

مجلسي (majlasi) ن.س.م. ۱) گپ شپ خوښوونکی، جرگه مار، په مجلس کي شریک؛ ۲) سنډر غاری.

مجله (mujalá) ب.ن.غ.م. رساله، د بېلابېلو مقالو جونگ.

مجمر (majmár) ن.س.م. منقل، نفري، کوره، انگيتی چي سپېلنی په کي لوگی کېږي او دېگ هم پرې پخېږي.

مجمع (majmās) ب.ن.غ.م. ۱) گڼه گونه، مجلس؛ ۲) د خلکو د راغونډېدو ځای.

مجمل (mujmál) ص. ن.س.م. ج. ۱) مختصر، لیر، لنډ؛ ۲) غیر واضح، مبهم.

مجملاً (mujmalán) ق. په لنډو، مختصراً.

مجمعه (mujmasá) ب.ن.غ.م. مجمه، غوری.

مجموعه (majmūśá) ب.ن.غ.م. ۱) جمع کړای شوی؛ ۲) راټول کړی څیزونه؛ ۳) د شاعری، نثريا نورو مضمونونو څخه جوړ کړی کتاب، رساله.

مجموعي (majmosi) ص. ن.س.م. ۱) ټول، سراسر، کلهم، همگی، تمامی.

مجمه (majma) ب.ن.غ.م. ج. مجمي، غوری، د خوراک لوی لوبښی، بنانک.

مجن (maján) ن.س.م. لینده، لینده.

مجنون (majnūn) ص. ن.س.م. ۱) لهونی، پاگل؛ ۲) عاشق، مین، شیدا.

مجوزه (mujawizá) ص. ب.ن.غ. تجویز کړای شوی یا شوي، وړاندې شوی یا شوي، مقرر شوی.

مچک (mačák) نر. م. ۱ اورگ. مسودا: ۲) کونتی،
 ار مکی، کنده: ۳) هغه لرگی چې په سبر کې یې
 چنگک وي او د ونو بڼا خونه پرې ماتوي.
 مچکه (mačáka) بڼخ. م. پپه، پپی، مچه، کوکی.
 مچکېره (mačkéra) بڼخ. م. د گبینو مچی.
 مچکی (mačkay) نر. م. سړی توپک.
 مچگیرک (mačgirák) نر. م. جولا، غنه، غنې.
 مچلک (mačlák) نر. م. د مچغنی درسی نری سر.
 مچلکا (mačalká) نر. م. مچلکا، مچلکه، مچلکا،
 ضمانت، اقرار لیک، لوظنامه، خبرداری.
 مچله (mačlá) ص. نر. م. ۱) توکمار، توفی؛
 ۲) غوروالی.
 مچلی (mačláy) بڼخ. ج. ۱) د غورونو گانه، د
 غورونو پسرل: ۲) لښتی.
 مچمچی (mačmačáy) بڼخ. م. ج. وگ. مچلی.
 مچنه (mačána) بڼخ. م. پنه، خپلی، مچنه.
 مچو (mačó) نر. م. مچکه، مچ.
 مچوری (mačūray) ص. تاو راتاو، غوتې موتې،
 چونی مچونی.
 مچوژونی (mačwažūnay) نر. م. مچشر،
 مچشرونی، مگس کش.
 مچول (mačawál) مصر. مت. ښکلول، کوکس
 اخیستل، خوله اخیستل.
 مچونی (mačūnáy) بڼخ. م. وگ. بوگری.
 مچوونی (mačawūnay) نر. م. ښکلونکی، بوسه
 گیر، مچه اخیستونکی، کوکی اخیستونکی.
 مچونئی (mačūnay) ص. نر. م. رانغارلی شوی.
 مچه (mačá) بڼخ. م. پپه، پپی، کوکی.
 مچی (mačáy) بڼخ. م. بمبره، دمبره، دساره،
 مچمچی، مچکی، مچی، غومبسه.
 مخرغ (macrág) نر. م. یو ډول واښه دي.

مخرک (macrák) نر. م. کړوری، چمچورکه.
 مخرله (macalá) بڼخ. م. د نوک شاته غومبسه، وری،
 مثلی.

مخرخک (macūcák) نر. م. ۱) د هوسی بچی،
 کبلی: ۲) وړوکی حیوان، وړوکی شی.
 مخرخکی (macūckáy) نر. م. یو ډول ژسرنګه
 واښه دی چې په دوايي کې کارېږي.

محاذ (maház) نر. م. ۱) د جنگ ډگر، سنگر؛
 ۲) ص. ق. مخامخ، مقابل.

محاسب (mahāsib) نر. م. حساب کوونکی،
 حساب و کتاب کوونکی، شمېرونکی.

محاسبه (mahāsbá) بڼخ. م. حساب و کتاب
 کونه، حساب غوښتنه.

محاسبین (mahāsín) ج. م. ښکلوي، ښهگنې،
 نهکی، فایدي، خانگرنې.

محاضره (muhāsira) بڼخ. م. کلابند، له څلورو
 خواوونو راتاویدنه، چاپېره مخه بندونه.

محافظ (muhāfíz) نر. م. ساتندوی، پېره دار.

محاکمه (muhākima) بڼخ. م. د پریکړې لپاره د
 یوه چا وړاندې کول.

محال (mahāl) ص. نر. م. ج. ناممکن، گران.

محاوره (muhāwira) بڼخ. م. خبرې اتري.

محب (muhīb) ص. نر. م. مینه ناک، مینه لرونکی،
 دوست.

محبت (muhābát) نر. م. مینه، اخلاص، دوستي.

محبس (mahbaš) نر. م. جیل، بندي خانه، زندان.

محبوب (mahbūb) نر. م. خور، گران، دلدار.

محبوبا (mahbūbá) بڼخ. م. معشوقه، محبوبه.

محبوس (mahbūs) ص. نر. م. بندي، قيدي، زنداني.

محبوسول (mahbūsawál) مت. ف. قيدي کول،
 بندي کول، قیدول، زنداني کول.

محبوس سبیل (mahbūsedál) مص. ل. قید کهدل،
بندیدل، قیدیدل.

محتاج (muhtáj) ص. نر. م. ج. ار. ضرورت مند،
حاجت مند، غریب، پامته دار، بی وسه.

محتاج جول (muhtájawál) مص. مت. ار. کول، ار.
ویستل، حاجت منول.

محتاجیدل (muhtájedál) مص. ل. ار. کهدل،
حاجت مند کهدل.

محتاط (muhtát) ص. نر. م. احتیاط کوونکی.

محترم (muhtarám) ص. نر. م. عزت مند، عزت من،
معزز، لوی، د درناوی ور.

محتسب (muhtasíb) نر. م. حساب اخیستونکی،
محاسبه کوونکی، حاکم، کوتوال.

محبوب (mahjúb) ص. نر. م. ۱) پد پرده کی،
پت؛ ۲) شرمندوکنی، حیاناک.

محدود (mahdūd) ق. لیر، لیره اندازه، په تاکلی
حد کی بند، معلوم حد لرونکی، جوت تک
لرونکی.

محراب (mihráb) نر. م. ۱) په جومات کی د امام
په لمانخه د دریدو خای؛ ۲) د ایت؛ ۳) وسله،
سبغ.

محرر (muharír) نر. م. لیکوونکی، منشی، کاتب.

محرک (muharík) ص. نر. م. حرکت ور کوونکی،
تحریک پیدا کوونکی.

محرم^۱ (mahrám) ص. نر. م. ج. ۱) داسې خپلوان
چې نکاح ورسره جایزه نه وي؛ ۲) واقف،
خبردار؛ ۳) نر. م. احرام تروونکی.

محرم^۲ (muharám) ص. نر. م. ج. ۱) حرام کرای
شوی؛ ۲) نر. م. د قمری کال لومړی میاشت.

محروم (mahrúm) ص. نر. م. ج. حرام کرای شوی،
ناکام، بېنوا، بې برخې، مایوسه، نهیلی.

محر و مول (mahrūmawál) مص. مت. مایوسه
کول، ناکامول، نهیلی کول.

محر و مېدل (mahrūmedál) مص. ل. نهیلی
کهدل، بېنوا کهدل، مایوسه کهدل.

محزون (mahzún) ص. نر. م. زهیر، غمژن، خفه.

محسن^۱ (mohsán) نر. م. احسان مند، چې نهکی
ورسره شوې وي، چې بڼه سلوک ورسره شوی

وي، چې سخاوت پرې شوی وي.

محسن^۲ (mohsín) نر. م. نهکی کوونکی،
احسان کوونکی

محسوب (mahsúb) ص. نر. م. حساب کرای شوی،
شمارل شول، شمېرل شوی.

محسوبول (mahsúbawál) مص. مت. گڼل،
شمېرل، په حساب کې راوستل.

محسوبیدل (hsúbédál) مص. ل. گڼل کهدل،
شمېرل کهدل، په حساب کې راتلل.

محسود (mahsúd) ص. نر. م. چې کینه ورسره
شوې وي، هغه شوک چې په زړه کې کینه ورته

ساتل کېږي.

محسوس (mahsús) نر. م. حس شوی، هغه شېز
چې د حواسو په وسیله معلوم کرای شي.

محسوسنول (mahasúsawál) مص. مت. حصول،
د حواسو په ذریعه معلومول.

محسوسیدل (mahsúsédál) مص. ل. محسوس
کهدل، په وسیله معلومیدل.

محشر (mahšár) نر. م. قیامت، آخرت.

محصل (muhasíl) ص. نر. م. ۱) د پوهنتون
د دورې زده کوونکی؛ ۲) وصولوونکی، ټیکس

ټولونکی، محصول اخیستونکی.

محصن^۱ (muhsín) ص. نر. م. ۱) پرهېزگار،
پاکباز؛ ۲) واده کړی.

محسن^{۱۱} (muhsín) ن.م. سمونکی، کلابندورونکی، دېوال راتا وونکی.

محسن^{۱۲} (muhsín) ن.م. ۱) کولپ، قلف، قفل؛ ۲) زنبیل.

محصور (mahsūr) ص. ن.م. ج. کلابند، د دېوال دننه، گهر، ایسار.

محصول (mahsūl) ن.م. چوونکی، تېکس، خراج. محض (máhz) ق. یوازې، صرف، فقط.

محضر (mahzár) ن.م. ۱) حاضرېدوځای؛ ۲) هغه کاغذ چې د قاضي مهر پرې لگېدلې وي.

محفوظ (mahfūz) ص. ن.م. ۱) په امن، امانې، سلامت، ژغورلی؛ ۲) حفظ کړای شوی.

محقق (muhaqíq) ن.م. ج. محققین، تحقیق کونکی، شپږونکی، پلټونکی.

محک (mihák) ن.م. هغه تور کانی چې د زرو کره کوته پرې معلومولای شي، زر کانی.

محکم (mohkám) ص. ن.م. مضبوط، کلک، پوخ. محکومات (mahkamát) ن.م. ج. د قرآن شریف

هغه ایټونه چې مانا یې جوته او خرگنده وي. محکمیتیا (mahkamtyā) ن.م. مضبوطوالی،

استقامت، مضبوطي، محکموالی. محکمه (mahmamá) ن.م. ۱) د حکم صادرولو

ځای، اداره؛ ۲) عدالت. محکوم (mahkūm) ص. ن.م. ج. ښکېل شوی،

تر حکم لاندې، ماتحت، تابع، تر لاس لاندې. محل (mahál) ن.م. ۱) ماڼی، کور، لوی ځای؛

۲) وخت، موقع، مال. محلت (mahlát) ن.م. مالت، د کلي یوه برخه، چم،

گاوند، کندي، محله. مجلسرا (mahalsará) ن.م. د پاچا د ښخو

هستوگنځای.

محلوج (mahlūj) ن.م. ج. ورېشلي شوي مالوج. محلولة (mahlūl) ص. ن.م. حل شوی، هغه څيز

چې په اوبو کې حل شي، اوبه کړای شوی. محله (mahalá) ن.م. وگ، محلت.

محله دار (mahaladár) ن.م. ۱) په محلت کې اوسېدونکی؛ ۲) د محلي مشر.

محمل (mahmál) ن.م. یو ډول ډولۍ چې د اوبې په شا وړل کېږي، کجاوه، کيجاوه.

محنت (mihnat) ن.م. خواري، تکلیف، مزدوري. محور (mihwár) ن.م. مرکز.

محوه (mahwá) ص. ن.م. ۱) وران، رنگ، نابود؛ ۲) فکر مند.

محویت (mahwyát) ن.م. د محوه کېدو حالت، په خیال کې ورک، په تصور کې ډوب.

مخ (max) ن.م. ۱) څېره، بشره، شکل، موشاده؛ ۲) استر؛ ۳) لحاظ، خاطر؛ ۴) وړاندې؛

۵) د تورې خوله. مخاداينه (maxādāyana) ن.م. مخنی اداینه،

وړاندې ورکونه، پېشکي. مخارتی (māxartay) ن.م. مخارتونی،

وړانگارتونی، پراجیکتور. مخاسته (maxāsta) ن.م. د قدم نښه، د پله نښه،

چاپ، خاپ، خاپی، مند. مخاصم (maxāsím) ص. ن.م. د ښمن، مخالف.

مخاصمت (maxasimát) ن.م. د ښمني، میرخي، مخالفت، تریگني، بغض، کینه.

مخاطب (maxātáb) ص. ن.م. فاعل یا ویونکي ته مخامخ.

مخاطبه (maxātibá) ن.م. په خپله فتح کې خبرې کول، یو بل ته مخامخ خبرې کول.

مخالفت (maxālifát) ن.م. د ښمني، تریگني.

مخامخ (maxāmāx) ص. ق. نب. مخ په مخ.
 مخامختیا (maxāmāxyā) بنج. م. مخاوی،
 مخوالی، مخامخېدل، رویارویی.
 مخامخول (maxāmāxawā) مص. مت. مخامخ
 کول، مقابل کول.
 مخامخی (maxāmāxy) ق. مخامختیا،
 بهوالی، تقابل.
 مخامخېدل (maxāmāxedā) مص. ل. مخامخ
 کېدل، مقابل کېدل.
 مخبر (moxbír) نر. م. خبر ورکونکی، جاسوس.
 مخبر (moxbar) مف. نر. م. خبر شوی، اگاه شوی.
 مخبنا (māxbinā) بنج. م. روینا، روسازی.
 مخبېلگه (māxbelgā) بنج. م. مخنی بېلگه،
 قبلي نمونه.
 مخ پتې (māxpaṭay) نر. م. پرونی، حجاب، برقع.
 مخ په کوزه (māxpakūzā) ق. مخ پر خور، مخ
 پر کبته، مخ پر لاندې.
 مخ په مخ (māxпамāx) ق. مخامخ، نېغ په نېغه.
 مخ پر وړاندې (māxpar wāndé) ق. مختلونکی،
 مخکښ، پېشاپېش.
 مختار (muxtār) ص. نر. م. اختیار من، خپلواک،
 واکمن، مجاز، وکیل، ازاد.
 مختارول (muxtārāwā) مص. مت. اختیار ورکول،
 خپلواکول، ازادول.
 مختارېدل (muxtārédā) مص. ل. اختیار میندل،
 ازادېدل.
 مختاری (muxtārāy) نر. م. مخکې، وړاندې، د
 وروستایي ضد، سابقه.
 مختالوویز (muxtālūyiz) نر. م. په مخنیو
 اوریو ادا کېدونکی اواز.
 مختص (maxtās) ص. نر. م. خاص کړای شوی.

مختصر (maxtasár) ص. نر. م. خلاصه کړای شوی،
 خلاصه، لنډ، لیر، ورکوتی.
 مختصراً (maxtasarān) ق. په لنډو، لنډه دا چې،
 په اختصار سره، خلاصه دا چې.
 مختگ (maxtág) نر. م. ترقی، وړاندې تلنه.
 مختلف (moxtalíf) ص. نر. م. ج. چې یوډول نه
 وي، جلا، مخالف، بېل بېل، رنگ په رنگ.
 مختلونی (maxtlūnay) ص. نر. م. مخکې تلونکی
 پر مختگ کونکی.
 مخ تور کېدل (maxtorkedā) مص. ل. شرمنده
 کېدل، شرمېدل.
 مختورن (maxtorān) ص. نر. م. شرمنده، ذلیل.
 مختوري (maxton) بنج. م. بې عزتي، شرمنده گي.
 مختوری (maxtoray) ص. نر. م. رتل شوی،
 ملامته، بې عزته، دروغجن.
 مختیاری (māxtayāray) نر. م. مخنی تیاری،
 مخکې تیاری، قبلي آماده گي.
 مخخپونې (māxcaponay) نر. م. مخوچونې،
 مخپاک، د مخ دسمال.
 مخدوم (maxdūm) ص. نر. م. خدمت کړای شوی،
 بزرگ، عزتمند، بادار، اقا.
 مخرانې (maxrānāy) بنج. ج. ۱. وگ. مخرنې،
 ۲. دوه مخی.
 مخرب^(۱) (moxarāb) ص. نر. م. ج. ویجاړ شوی،
 وړان شوی.
 مخرب^(۲) (moxarīb) ص. نر. م. ویجاړوونکی،
 وړانوونکی، خرابوونکی، تخریبکار.
 مخرج (maxraj) نر. م. د وتوځای، سرچینه،
 منبع.
 مخری (maxraṭay) بنج. م. ج. وگ. مخرنې.
 مخرنې (maxraṭāy) بنج. ج. وگ. مخرنې.

مخروط (maxrūt) ص. نر. م. ۱) تراشلی شوی،
توللی؛ ۲) یو هندسی شکل دی.

مخرونی (maxrūni) بنغ. م. سوسه؛ کامیابی،
عزت.

مخرونی (maxrūnāy) بنغ. م. کامرانه، عزتمنده،
نهمکرغه.

مخروی (maxroy) نر. م. شان بنودنه، ریا.

مخریزی (maxrizi) نر. م. ج. مابغزه، دماغ.

مخزن (maxzān) نر. م. دخرانی، دجمع کولو
های.

مخزبرد (maxzēzd) نر. م. تر مهلاد دمخه، قبل
المبلاد.

مخزبردی (maxzezdī) ق. ترزبرد د مخکی
مهال ارونند.

مخزبیز (maxzābiz) نر. م. دژی پر مخنی، برخی
ادا کهدونکی.

مخسور (maxsūr) نر. م. مخسوری، سرلوری،
مخرونی، بناشمن.

مخسوری (maxsūri) نر. م. سرلوری، بناشمنی،
مخرونی.

مخصوص (maxsūs) ص. نر. م. خانگری، خاص
کرای شوی، غوره کرای شوی، نامزد شوی.

مخصوصاً (maxsūsān) ق. په خانگری توگه.

مخفابنیز (maxgāšiz) نر. م. هغه اواز چې
پاسنیو غابونو ته دژی د شوکی په ورجگهدو
سره ادا کېږي.

مخفف (muxafāf) ص. نر. م. تخفیف کرای شوی،
کم شوی، لنه شوی.

مخفی (maxfī) ص. نب. پتا، ناخرگند.

مخ کاته (maxkāta) نر. م. د ناوی د مخ جوتول او
د کتونکوله لوری ناوی ته پیسې ورکول.

مخکتنه (maxkatēnā) بنغ. م. مخرونی، د چا
پر کتاب باندي کتنه یا کره کتنه چې لومړی ځل
لپاره د یوې غونډې په ترڅ کې ترسره کېږي.

مخکړ (maxkār) نر. م. کړوال، مختاری، فعلی
مختاری.

مخکښ (maxkāš) ص. نر. م. په مخکې تلونکی،
د څارویو سرکښ، مشر، قاید.

مخکښی (maxkšē) ق. پخوا، مخکې.

مخکوته (maxkōtā) بنغ. م. مخنی، کوته،
مخخونه.

مخکی (maxké) ق. ۱) مخکښی؛ ۲) دیوې غونډې
هوار، ښوی او مایل لوری.

مخکینی (maxkīnay) نر. م. د ټولو په سر کې،
ورانډینی، لومړنی.

مخگنه (maxgaṇā) بنغ. م. د مخ شمېره، د مخ
گنه.

مخگواښ (maxgwāš) نر. م. مخنی گواښ،
مخکني گواښ، مخکښی اخطار.

مخلص (muxlīs) ص. نر. م. سوچه، ریښتینی،
خبرخواه، اخلاصمند، صادق.

مخلوط (maxlūt) ص. نر. م. گډ، یو ځای، شریک.

مخلوق (maxlūq) نر. ج. ۱) اولس، نری، وگړي؛
۲) ص. پیدا کړی شوي.

مخلید (maxlīd) نر. م. پیش منظر، وړاندې منظره.

مخمس (moxamās) نر. م. ۱) پنځه ضلعه بیض
شکل؛ ۲) پنځه مصرعه بیض نظم.

مخمسه (maxmasā) بنغ. م. ۱) جنگ، جگړه؛
۲) زړه نازره.

مخمل (maxmāl) نر. م. نرم رخت، بخمل.

مخمور (maxmūr) ص. نر. م. ج. نهشه، مست.

مخنت (muxanās) نر. م. نرگت، نرینشی.

مخنی (maxanáy) نر. م. مخکینی، پخوانی، لومړنی.
مخنی خبرې (maxanáyxabóre) بنځ. ج. سریزه،
سری.

مخنیوی (maxníway) نر. م. مخ پتونه، مخ نیونه.
مخنیوی وړ (maxníwíwáŕ) ص. نب. د مخنیوی
وړ، د مخنیوی قابل.

مخ وچونی (maxwačūnay) نر. م. رومال.
مخور (maxawár) نر. م. ۱) وگ. مخوری؛
۲) ربار.

مخوری (maxawarí) نر. م. لحاظ، عزت، خاطر،
اعتبار.

مخه (maxá) بنځ. م. مخنی لوری.

مخه بڼه (maxáśá) بنځ. م. خدای پاماني.

مخی (maxáy) بنځ. م. ۱) هغه پېغله چې د بلې
پېغله په بدل کې ورکړای شوې وي؛ ۲) کیسی،
بدلگري، معما، دوره.

مخی (maxáy) نر. م. سیال، مقابل، مساوي.

مخی (maxe) نر. م. ۱) جوړه، پله، خواب؛
۲) مخکې؛ ۳) مثال.

مخی توب (maxitób) نر. م. مخي والی، برابرتیا،
مقابلوالی او مساويوالی.

مخیر (moxayír) ص. نر. م. ۱) خیر رسوونکی،
فیاض، سخې؛ ۲) د اختیار خاوند.

مخینه وال (maxinawál) نر. م. مخینه لرونکی،
سابقه لرونکی.

مخیونی (maxyūnay) نر. م. پرمختلونی، مترقي.

مد (mad) نر. م. ۱) خمار، نېشه؛ ۲) رسم، رواج، دود.

مداح (madáh) ص. نر. م. ثنا ویونکی، صفت
کرونکی.

مداخلت (mudāxilát) نر. م. ننوتنه، لاس وهنه،
مداخله.

مدار (madār) نر. م. ۱) زغم، صبر؛ ۲) احترام، ناز،
مهرباني؛ ۳) د تاوېدو ځای، گردش؛ ۴) زهره؛
۵) جادو؛ ۶) بنځ. م. ملاحظه، قدر، خاطر.

مداري (madārí) نر. م. کونگر، جادو کونکی،
شعبده باز.

مدام (mudám) ق. تل، تل تر تله، ټول عمر.

مدبر (mudabír) ص. نر. م. ج. هوبنډیار، څیرک،
تدبیر والا، تدبیر نیونکی.

مدت (modát) نر. م. موده، ټاکلی وخت.

مدح (madhá) بنځ. م. هغه نظم چې د چا صفت په
کې شوی وي، ستاینه.

مدحیه (madhuyá) ص. بنځ. م. د ستاینې، مدحې
ته منسوب، د ستاینې وړ.

مدد (madád) نر. م. امداد، مرسته.

مددگار (madadgár) نر. م. مرسته کونکی،
حمایت کونکی، ملاتړ کونکی.

مدرس (mudarís) نر. م. تدریس کونکی، استاذ،
ښوونکی.

مدرسه (madrásá) بنځ. م. ج. مدرسې، د درس او
تدریس ځای، ښوونځی، مکتب.

مدعا (modaśá) بنځ. م. موخه، مقصد، غوښتنه.

مدعا علیه (mudaśāśalayhí) نر. م. په چا چې
دعوا شوې وي.

مدعي (mudaśí) نر. م. دعوا کونکی یا لرونکی.

مدغم (mudgám) ص. نر. م. سره یوځای، گډ، ننوتی،
شامل.

مدفن (madfán) نر. م. مرستون، زیارت.

مدفون (madfún) ص. نر. م. بنځ شوی.

مدک (madák) نر. م. هغه تریاک چې په چلم کې
څښل کېږي.

مدکی (madakáy) ص. نر. م. د مدکونښه کونکی.

مدلل (mudalál) ص. نر. م. ج. په دلبس سره بابت
کړای شوی.

مدو جزر (madūjāzər) نر. م. د سپوږمۍ له امله
په اوبو کې پیدا شوي موجوده.

مدوگی (madogáy) نر. م. د لرګي اوږده چوکۍ چې
په سر کې یې دوه غاښي سپیڅ لګېدلي وي.

مدنیټ (madanyát) نر. م. پرمختګ، تهذیب،
تمدن.

مدون^(۱) (mudawán) ص. نر. م. ج. تلوین شوی،
راتول شوی، جمع کړای شوی.

مدون^(۲) (modawín) فا. نر. م. تولوونکی،
ترتیبوونکی.

مدهوش (madhūs) ص. نر. م. چې د نېشي له
امله له هوښه وتلي وي، بېخوده، حیران.

مدیر (mudír) نر. م. (۱) چلوونکی؛ (۲) د دفتر مشر.
مذاق (mazāq) نر. م. (۱) توکي، تکالي، مسخري؛
(۲) خوند، لذت، ذایقه.

مذاقیه (mazāqya) ص. د خندا وړ، په توکي اړوند.
مذاکره (muzākírā) بنځ. م. په خپل منځ کې بحث
او مباحثه کول، خبرې اترې سره کول.

مذاهب (mazāhib) نر. ج. د مذهب جمع، طریقي.
مذبح (mazbāh) نر. م. وژنځای، د حلالولو ځای،
مسلخ.

مذبذب (muzabzáb) نر. م. دوه زری، استقلال نه
لرونکی، مشتبه، گډوډ، په شک کې.

مذبوح (mazbūh) ص. بنځ. م. حلال شوی، ذبح
کړای شوی.

مذکر (mozakár) ص. نر. م. (۱) نر، سړی؛ (۲) په
ګرامر کې هغه اسم چې نر ګڼل کېږي.

مذکور (mazkūr) ص. نر. م. ج. ویلی شوی، ذکر
شوی، بیان کړای شوی.

مذمت (muzamát) نر. م. لټنه، ترټنه.

مذموم (mazmūm) ص. نر. م. بد، خراب، قبیح.

مذهب (mazháb) نر. م. عقیده، دین، طریقه.

مر (mar) ص. نر. م. مرګ، مړینه.

مراثي (marāsí) نر. م. م. سازنده.

مراجعت (murājisát) نر. م. راستنېدنه، پستنه
کېدنه، رجوع.

مراخل (marāhíl) نر. ج. پړاوونه، د مرحلې جمع.

مراد (murād) نر. م. مقصد، مطلب، مدعا، هدف.

مراسله (murāsílá) بنځ. م. لیک، خط.

مراسم (marāsm) نر. ج. دودونه، رسمونه، له خپلو
سره تګراتګ، لیدنه کتنه.

مرافعه (murāfiṣá) بنځ. م. دویمه محکمه عروسه،
دویم نظر.

مراق (marāq) نر. م. دماغی ناروغي، سودايي.

مراقبه (murāqibá) بنځ. م. په ګرېوان کې سر
کښته کونه، غور، ځان سره ژور فکر، تصور.

مرام (murām) نر. م. مقصد، مطلب، مراد، هیله.

مرانده (mrānda) بنځ. م. (۱) د ځینې یا کېږدی
نری پری؛ (۲) د زړه رګونه.

مراوده (marāwidá) بنځ. م. تړون، سلاکېدل،
جوړجاړی، خپلوي، اړه، راشه درسه.

مریا (murabá) بنځ. م. د مېوې هغه اړه چې پوره
کې پخې شوې وي.

مریخ (murabās) بنځ. م. هغه هندسي شکل چې څلور
واړه ضلعي یې برابرې وي.

مربوط (marbūt) نر. م. ج. اړوند، تړون لرونکی،
تړلی، متعلق.

مربوي (murabí) نر. م. سرپرست، پالونکی، مشر.

مرتب (muratáb) ص. نر. م. ق. (۱) ترتیب کړای
شوی، سنجولی؛ (۲) فا. نر. م. ترتیبوونکی.

مرتبان (marzbān) نر. م. بهیسه یی لوپس چې اچار،
مریا، چکنی او نور پکې ساتل کېږي.
مرتبه (marṭabá) بنخ. م. پوری، درجه، رتبه، کمال.
مرتجع (murtajís) ص. نب. بهرته گرځېدونکی،
رجعتي، رجعت پرست.
مرتد (murtád) ص. نر. م. ج. له اسلامه بهرته
گرځېدلی، گمراه، کافر.
مرتکب (murtakíb) ف. ص. نر. م. کوونکی،
عمل کوونکی، ارتکاب کوونکی.
مرثیه (marsiyá) بنخ. م. ویرنه، هغه نظم چې د مرو
په ویر، ماتم، غم او ستاینه کې ویل شوی وي.
مرجان (marjān) نر. م. یوه قیمتي سره ډبره ده.
مرجونیا (marjūniá) نر. م. لامبوزن، غواص، مرجپون،
د مرغلرو پلټونکی.
مرجپون (marjewán) نر. م. لامبوزن.
مرچ (marč) نر. م. ۱) تورې ترخې دانې دي چې په
خورو کې کارېږي. ۲) مرچکی.
مرچری (marčaráy) نر. م. دلوخې بون، مرجپونی.
مرچک (marčák) نر. م. ج. ۱) وگ. اورمهږ؛
۲) مرچ.
مرچکی (marčakáy) ص. نب. نر. م. ۱) شین
او سور مرچ؛ ۲) توند مزاجه سړی.
مرچنځوڅ (marčandóx) نر. م. چندخ، څینګابن.
مرچوری (marčūráy) نر. م. وگ. مرچری.
مرخوری (mareūráy) نر. م. مزی، هغه بوتی
چې بون ورڅخه جوړوي.
مرخنګ (marčinák) نر. م. ۱) د اورنوسی؛ ۲) د
ویستو ایستلو آله چې پنځې یې استعمالوي.
مرحباً (marhabā) د تحسین کلیمه؛ ۱) شاباس،
افرین؛ ۲) د ډاډگیرنه، عدل، په خیر راغلی.
مرحله (marhalá) بنخ. م. پړاو، منزل.

مرحمت (marḥamát) نر. م. مهرباني، بهرزیڼه.
مرحوم (marḥūm) ص. نر. م. مړ شوی.
مرخص (muraxás) ص. نر. م. رخصت شوی.
مرخنی (marxañáy) نر. م. مرخانی، د بهر په څېر
یوه مېوه ده، عناب، مخرانی، مخرونی.
مرد (mard) نر. م. ۱) د انگازې ځای، هغه ځای چې
اواز انعکاس په کې کوي؛ ۲) نر، سړی.
مردار (murdār) ص. نر. م. چتل، حرام، ناروا، پلټ.
مردارول (murdārawál) مص. مت. ۱) مړ کول؛
۲) پلټ کول.
مردار مړی (murdārmáray) نر. م. پلټ.
مردار هلی (murdārḥáday) ص. نر. م. هغه
څوک چې په حرام لوی شوی وي؛ ۲) خر.
مرداري (murdāri) بنخ. م. ناپاکي، پلټي.
مردارې بنې (murdārebāne) بنخ. ج. د مرغانو
د بچو اولنی بنې یا پنځې.
مردار بدل (murdāredál) مص. ل. چتلهدل،
سره کېدل، پلټېدل، خوسا کېدل.
مردان (mardán) نر. ج. د مرد جمع، سړی، نارینه.
مردک (mardák) نر. م. د توپک او توپ گولی.
مردکی (mardakáy) نر. م. ۱) د چار مغز په څېر
گرد بنوی دلوی کانی؛ ۲) گولی، مرمی.
مردکی (mardakáy) بنخ. م. وړه مردکه.
مردمک (mardumák) نر. م. دسترګې کسی.
مردنگ (mardāng) نر. م. یو مخیز دولکی، طبله.
مردود (mardúd) نر. م. رتلی، خوار، ذلیل.
مردی (mardi) بنخ. م. ۱) نر توپ؛ ۲) بتیږ.
مردی (marráy) نر. م. یو ډول سابه دي.
مردی (marřáy) بنخ. م. د توپک د پاکولو مزی.
مرز (marz) نر. م. ۱) د کرلو وړ ځمکه؛ ۲) بنخ. م. یو
ډول بوتی دی چې بند بند بهنګ لري.

مرصع (murasás) ص. نر. م. ۱. سینگار شوی،
 په غمبو بیکلی کرای شوی؛ ۲. قیمتی، بنایسته.
 مرض (maráz) نر. م. رنخ، ناروغتیا، بیماری.
 مرضی^(۱) (marzí) بنخ. م. خوښی، خوښه، رضا.
 مرضی^(۲) (marazí) ص. نب. ۱. ناروغ، بیماری
 لرونکی؛ ۲. کونی، موښتی؛ ۳. بچه باز.
 مرطوب (martúb) ص. نر. م. ج. نمجن، لوند.
 مرطوبیت (martúbyát) نر. م. لوندوالی، نمجنیتیا.
 مرعوب (marsúb) ص. نر. م. ډارېدلی، وېرېدلی،
 وېرول شوی.
 مرغ (marg) نر. م. بخت، طالع، فال. مبارک شه!
 مرغتیانه (margatāna) بنخ. م. گونگت، قنفوزک.
 مرغچی (margáčáy) نر. م. هغه سړی چې پتیوونه
 مرغی شوي، د پتیو ساتونکی.
 مرغچيچه (murgáčica) بنخ. م. کنجکه، خرمهره.
 مرغری (margaráy) بنخ. م. غوته، لامبو.
 مرغروه (margarawá) بنخ. م. یوه غرنۍ ونه ده.
 مرغری (margaráy) نر. م. په بدن کې د غوښې هغه
 گیتکی چې لارې پیدا کوي، پارسوب، ستغ.
 مرغزار (marguzár) نر. م. چمن، ورشو، روغه.
 مرغ زرین (murgžarín) نر. م. لهت، لوبت، لوهت.
 مرغسته (margastá) بنخ. م. نری وریخ.
 مرغسمن (margasán) بنخ. م. د وریخې وړې وړې
 توتې چې په آسمان کې خپرې وي.
 مرغک (margák) نر. م. ۱. مری، چنغنک، گورگوتو؛
 ۲. د ژرندې د خرخ په لاندینۍ برخه کې اوسپنه
 چې خرخ پرې گرځي.
 مرغکی (margakáy) بنخ. م. نر مه گیاه ده چې د
 فرش پر خای یې په جوماتونو کې اچوي.
 مرغلره (margalára) بنخ. م. لال، یو ډول قیمتی
 کانی، ملغلره.

مرزا (mirzá) ص. نر. م. ۱. امیرزاده؛ ۲. د مغلو
 لقب؛ ۳. لیکوونکی، جرېوونکی، منشي.
 مرست (mrást) نر. م. ۱. مرسته، کومک؛ ۲. لتون،
 تلاش؛ ۳. باب، اړه، پاره.
 مرستاوړون (mrástawrūn) نر. م. هغه کړاوړون
 (فعلی صرف) چې د مرستیالکې په مرسته
 ترسره کېږي.
 مرستلیکی (mrástlikay) نر. م. مرستیال
 کتاب، درسي مرستیال، درسي معد.
 مرستمهال (mrástmahāl) نر. م. دیوه مرستیال
 توک په مرسته منخته راغلي فعلی زمانه.
 مرستندوی (mrástandoy) نر. م. مرستی،
 مرستیال، مرسته کوونکی.
 مرستون (mrástūn) نر. م. د مرستې خای.
 مرستونی (mrástūnay) نر. م. مرستیال، معاون،
 کومک کوونکی.
 مرسته (mrásta) بنخ. م. کمک، لاس نیوی.
 مرستی (mrástay) نر. م. مرستیال، مرستندوی،
 مرسته کوونکی.
 مرستیال (mrástyál) نر. م. مرسته کوونکی،
 ملاتړی، حمایت کوونکی، نایب.
 مرستیال سیند (mrástyálsind) نر. م. د سیند
 مرستیال، کوچنی گډېدونکی سیند.
 مرستیالکې (mrástyálkay) نر. م. مرستیال
 فعل، کومکي فعل.
 مرستین (mrástūn) نر. م. د وزیر مرستیال، معین،
 د وزارت معین.
 مرسل (mursál) فا. نر. م. ۱. الېرونکی، الېرول شوی
 ۲. نر. م. د گلابو یو ډول.
 مرسل الیه (mursalālayhí) نر. م. اخیستونکی.
 مرشد (muršíd) نر. م. لارښود، پیر، ارشاد کوونکی.

مرغی پیل (marǧaypál) نر.م. د مرغی د پنجو په شهر گل.

مرغی پری (marǧīray) بنخ.م. راشپیل، خوری.

مرغی پری (marǧīr) نر.م. هغه بوتی چې د سیند په غارو او شگلنو خمکو کې شین کېږي.

مرغی پری (marǧéray) بنخ.م. راشپیل، خوری.

مرغی پچی (marǧečay) نر.م. د کرهنې ساتونکی.

مرغی پنا (marǧeṇā) ص.نر.م. (۱) نامرد، ایجرا، هیجرا؛ (۲) تمبل، بهکار.

مرغی ډوډی (marǧaydoḍay) بنخ.م. پنهړک،

د مرغی تیکلی، د مرغی مخله، سابه.

مرغی (marǧay) بنخ.م. چنچنه، کوچنی الوتونکی.

مرغی خکی (marǧaycakay) بنخ.م. پنهړک،

سابه، پنهړک، کارگه تکی، مرغی ډوډی.

مرغی مرغی (marǧaymarǧay) ق. کیری بیری،

خوبولی، ویده.

مرغه (murafāh) ص.نب. آرام، سوکاله، آسوده.

مرقد (marqād) نر.م. قبر، مزار، زیارت.

مرکاوو (markāwū) نر.م. وگ، مرکچی.

مرکب^(۱) (markáb) نر.م. د سولې خر.

مرکب^(۲) (murakáb) ص.نر.م. ترکیب شوی، ملاو

شوی، گنود.

مرکچی (marakči) ص.نر.م. مرکاوو، مرکه چې،

مرکوال، مرکه کوونکی، د جرگو مشر.

مرکز (markáz) نر.م. د دایرې د منځ نقطه، منځ.

مرکنډ (markánd) نر.م. مرغت، مری، ورمهین.

مرکنډی (markandáy) بنخ.م. (۱) مری، غاره،

خت؛ (۲) د غور شاته گیتی؛ (۳) مالکنډی.

مرکوز (markúz) ص.نر.م. (۱) مضبوط کرای

شوی؛ (۲) منظور کړی شوی؛ (۳) تاوراتاو،

بنخ.

مرغلین (marǧulín) ص.نر.م. ج. (۱) د مرغلرې اړوند، مرغل مزی، د هار لمر (۲) خوتناو کړي تارونه.

مرغوب (marǧūh) ص.نر.م. زړه ته نږدې، ښکلی.

مرغوتی (marǧūtáy) نر.م. د مری یوه ناروغی،

مرغی.

مرغوشی (marǧūcáy) نر.م. مردکی، مرغوی.

مرغورنه (marǧūrōna) بنخ.م. غرور، لویي، کبر.

مرغوری (marǧūráy) نر.ج. (۱) مردکی، بلوری،

غونداری، مرغوشی؛ (۲) لویي، کبر، غرور.

مرغوزی (marǧūzay) نر.م. د الوتونکو بچی،

بچونی.

مرغول (marǧūl) نر.م. (۱) گران، مشکل، سخت،

کوږ؛ (۲) مغرور، متکبر.

مرغولی (marǧoláy) نر.م. مرغولی، دهلکانو

یوه لویه.

مرغومخیه (marǧūmcaya) نر.م. (۱) مرغومی،

ورغومی، وری؛ (۲) سهرلی.

مرغومکی (marǧūmkáy) نر.م. (۱) مرغومی؛

(۲) د ماشومانو د یوې لویې نوم.

مرغومی (marǧūmay) نر.م. (۱) ورغومی، د

چېلې بچی، د وزې بچی؛ (۲) د لږدې لمریز

کال لسمه میاشت.

مرغه^(۱) (marǧā) نر.م. الوتونکی.

مرغه^(۲) (marǧā) بنخ.م. شینکی، شنه وابه، کبل.

مرغه چنه (marǧačāna) بنخ.م. کبل لرونکی او

چمني خمکه.

مرغه چیچ (marǧačič) نر.م. مرغه چیچه، کنجکه.

مرغی پایپی (marǧaypāpəy) بنخ.ج. د سابو

لپاره یو ډول خپله رازرغونېدونکی بوتی چې

پانې یې د مرغیو پښو ته ورته دي.

مر کونډی (markūndī) بنځ. م. وگ. مار کونډی؛
ص. جگره ماره بنځه، جگر نه.

مر کوهلی (marakūhlāy) نر. م. د کوم بڼکاري
مرغه نوم دی.

مرکه (maraká) بنځ. م. مجلس، شورا، جرگه.

مرکی (marakáy) بنځ. م. د ملغلری بچی، درېچه،
دیرڅه، دیرڅه.

مرگ (marg) نر. م. مړه کېدل، د ژوند پای، مړینه.

مرگانی (margānāy) ص. نر. م. د مرگ سره
متعلق، مرگ ته نږدې، د مرگ، مرگونی.

مرگانی (margānāy) بنځ. م. یو ډول لوبه ده.

مرگبو (margbo) بنځ. م. وگ. مرگو.

مرگخپانی (margcapānāy) نر. م. مرگخپنی،
مرگخپن، مرگونی، مرخپن.

مرگیز (margaz) نر. م. یو ډول ناروغي ده.

مرگ ژواک (margžwāk) نر. م. مړی ژوندي،
ښه بده، ټولنيزې اړیکې.

مرگ ژوبله (margžóbla) بنځ. م. جنگ جگره،
داسې جگره چې په کې مړه او تپیان پکې شي.

مرگ کونکی (margkawūnkay) ص. نر. م.
قاتل، قتل کونکی، وژونکی.

مرگو (margó) نر. م. طاعون، ویایي ناروغي.

مرگ وژوند (margožwand) نر. م. مرگ و
ژواک، ژوند او مړینه.

مرگونی (margūnāy) ص. نر. م. مرگ ته نږدې،
مرگانی، مړ ژواندی.

مرگونی (margūnāy) نر. م. د پښ کوره، کوناری.

مرگی (margí) نر. ج. مرگی، دماغی ناروغي.

مرله (marlá) بنځ. م. (ج. مرلې) د کانال شلمه برخه.

مرمت (maramát) نر. م. ترمیم کول.

مرمر (marmár) نر. م. یو ډول کانی، سنگ مرم.

مر مریزی (marmarpažay) نر. م. مرمري بدن،
سپین مخی، بڼکلی.

مر مروتوراند (marmarotožand) نر. م. مرم
تورونکی؛ مرم تراش.

مر مروزمه (marmarwazma) بنځ. م. لکه مرم،
مر مړغوندي، د مرم په څېر.

مر موره (murmurá) بنځ. م. له وریجونه جوړې شوي
پولی چې گوډه په کې گوډه کړې وي، مړنده.

مر مری (marmarí) ص. نب. په خوړو کې اچول
شوې چواره.

مر مریین (marmarín) ص. نر. م. د مرمرو په رنگ
سپین.

مر منډی (marmandāy) نر. م. مړوند.

مر موز (marmūz) ص. نر. م. پټ، مخفی، پوشیده،
راز ساتونکی.

مر می (marmāy) بنځ. م. ج. د تویک گولی.

مر میله (marmíla) بنځ. م. ورمولی.

مر نجان (maranjān) نر. م. یوازغ بوتی دی،
مړند (maránd) نر. م. د او بوورخ.

مړنده (marandá) بنځ. م. دعوا گیره بنځه.

مړنډ (maráñd) بنځ. م. د لوخویار، د لوخو وڅکی.

مړنف (mamál) بنځ. م. سیلی، الشپاک، گرد کانی.

مړنې (marnāy) بنځ. م. (۱) ورخاری، یو ډول سابه،
خرفه؛ (۲) یو ډول بوتی دی چې سورگل کوي؛

(۳) کباری، غدکه، ردا، دلن.

مرواري (marwārí) ص. نر. م. د مرواري په څېر
سپین.

مروارید (marwārid) نر. م. گوهر، ملغله، ډر.

مرواله (marwālá) بنځ. م. یو ډول ونه، بان، شوع،
د خړولې له کورنۍ څخه یوه ونه.

مرویا (marobá) ص. بنځ. م. مرکب.

مرهون (marhūn) ن.م. احسانمند، گانه‌شوی،
گرو شوی.

مری (marāy) بنخ.م. (۱) گورگورو، غاره، مرغت،
غوره؛ (۲) امشکنه، مهره.

مریجه (mareja) بنخ.م. وگ. مریخی.

مریجی (marejay) بنخ.م. دزوی د پیداینبت په
شپرمه ورخ خیرات. مریوی، عقیقه. مریخی.

مری خوز (marayxūz) ن.م. ستونی خوز، د
مری یا ستونی درد.

مری خوزی (mar. uzay) ص. ن.س.م.
(۱) د ستونی په درد اخته؛ (۲) ستونی ناروغي.

مرید (murīd) ن.م. پیرو، بالکی، منونکی، آرزو
لرونکی، شاگرد، فرمان‌ورونکی.

مریژی (maržay) ن.م. مریوی، دزونی له امله
بلنه، عقیقه، دزوی دزوکمرې په شپرمه ورخ
خیرات.

مریشکی (mareškáy) بنخ.م. برکه مرغی ده
چې تل د اوبو پر غاړه گرځي.

مریض (marīz) ص. ن.م. رنځور، ناروغه.

مریله (marelá) بنخ.م. (۱) غنیمت، لوت، تالان؛
(۲) نوبت، وار، یاری.

مرینه (marīnā) بنخ.م. یو ډول گرم توکر، ورین رخت.
مرینا (marīnā) ص. (۱) اوران ویجاړ؛ (۲) نیمگړی
کار؛ (۳) هغه ځمکه چې د کر لپاره تیاره نه وي.

مرینه (maraynā) بنخ.م. وینځه، مینځه، نوکره.
مری (marayá) ن.م. غلام، مری، زر خرید سړی.
مرییتوب (maryitób) ن.م. غلامی، د مری
کېدو حالت.

مریوال (marayiwāl) ن.م. د مری یا مریانو
ساتونکی، د مریانو څښتن، د غلامانو څښتن.

مر (mar) ص. ن.م. (ج. مری) مړ شوی، بې سا.

مروت^(۱) (marwát) ن.س.م. بهادري، سپرانه؛
(۲) احسان، مینه، انسانیت.

مروت^(۱) (marwát) ن.س.م. (۱) خندق؛ (۲) لحاظ،
اعتبار، خاطر.

مروج (murawáj) ص. ن.م. ج. رواج شوی، رایج.

مرور (marawár) ص. ن.م. خفه، ناراض، زړه بدی،
گیله من، زړه توری.

مرورتوب (marawarítób) ن.م. خفگان، مرورتیا.

مرورول (marawarawál) مص. مت. خفه کول،
ناراضه کول.

مرورېدل (marawaredál) مص. ل. خفه کېدل،
ناراضه کېدل.

مروری (marawaráy) بنخ.م. یو ډول بوتی دی
چې سپین گل کوي او د گل منځ یې ژېړوي.

مروری (marwaráy) ن.م. د بابونې بوتی.

مرور (mror) ن.م. (۱) چونډی، سکونډی، مېننه؛
(۲) په خېټه کې د درد پیدا کېدل.

مرورل (mrorál) مص. مت. مېنل، تاوول.

مرورلی ترورلی (mrorálay, trořálay) ق. په
زور اخیستی، په جبر اخیستی.

مروړه (mrořá) بنخ.م. مړی، خرابه، د توپک د
نس د پاکولو آله.

مروړی (mrořáy) ن.م. (۱) پېچش، نس خوروی؛
(۲) وړوکی غونډشی.

مروړنډی (mrořdē) بنخ.م. (۱) نینې؛ (۲) وگ. مرمه.
مروړنډی (mrořdāy) ن.م. ولې ته ورته هغه بوتی
چې د سېلاب د مخنیوی لپاره د خوړونو پر غاړو
کښنول کېږي، مروړنډی.

مرهیم (marhām) ن.م. ملهم، پېه، پتی.

مرهوتی (marhūti) بنخ.م. د حشراتو د چپچلوله
امله په بدن باندې د دانو پیدا کېدل، لړه می.

میرام (mīrām) نر. م. ج. ناراسته، سست، مراوی.
 میرامتوب (mīrām'tób) نر. م. ناراستی، تمبلیتیا.
 میرامجا (mīrām'já) ص. (۱) ناتوان، کمزوری؛
 (۲) په ظاهر کې عاجز او په باطن محیل سړی.
 میرامول (mīrāmawál) مص. مت. ناراسته کول،
 سستول، تمبل کول.
 میرامبدل (mīrāmedál) مص. ل. سستېدل، لست
 کېدل، ورستېدل، شریدل، خوسا کېدل.
 میران (mīrān) ص. نر. م. مړنی، بهادر، تورزن.
 میرانجا (mīrānjá) ص. نر. پرکال، کاري واري.
 میرانه (mīrāna) بنخ. م. مېرانه، بهادري، توره.
 میراو (mīrāw) ص. نر. م. (۱) وگ. مرام؛ (۲) مړ.
 میراوتوب (mīrāw'tób) نر. م. سستی، مراویتوب
 میراوول (mīrāwawál) مص. مت. وگ. میرامول.
 میراوی (mīrāway) ص. نر. م. (۱) د تازه ضد؛
 (۲) پاتې شونی، هغه کتخ چې تازه نه وي؛
 (۳) خفه، افسرده.
 میراویتوب (mīrāwitób) نر. م. وگ. میراوتوب.
 میراوبدل (mīrāwedál) مص. ل. (۱) خفه کېدل، مراوي
 کېدل، گونځې کېدل؛ (۲) پرېشانه کېدل.
 میرپالنه (mīr'pālana) بنخ. م. د مړي پالنه، د مړي
 لمانځنه، د مړي عبادت.
 میرپېر (mīr'pār) ص. نر. م. (۱) مړخپن؛ (۲) لکه د
 مړ؛ (۳) افسرده، مراوی.
 میرتت (mīr'tát) ص. نر. م. ناراسته، نارامه، شاري
 واري، جنجی، سست او بېکاره.
 میرتوب (mīr'tób) نر. م. مرتیا، مړ کېدنه.
 میرتک (mīr'ták) نر. م. (۱) لت، سست، کاهل؛
 (۲) سست گنډل، خامکوک.
 میرجورا (mīr'jorá) ص. نر. م. نامرد، ایجرا.
 میرخلی (mīr'jalay) نر. م. لاش، جسد.

میرخوی (mīr'xoy) بنخ. م. مړدی، منی، نطفه.
 میرخونی (mīr'xonáy) ص. نر. م. غمگین، مړخپن.
 میرخپن (mīr'xapán) ص. نر. م. مړغېژن، کړغېژن،
 مراوی، خپلی شوی، بې خونده، مړخپی.
 میرخپی (mīr'xapáy) ص. نر. م. لت، تنبل، کپاهل.
 میرخندی (mīr'xandáy) نر. م. (۱) مکسند، مړه
 خدا؛ (۲) ص. نر. م. پس خند.
 میرخوی (mīr'xóhay) ص. نر. م. په ژور خوب ویده
 کېدونکی، مړخوبه.
 میرخوردک (mīr'xozák) نر. م. (۱) راکنبلې شوی؛
 (۲) مړخوردی.
 میرخوردی (mīr'xūzáy) نر. م. (۱) وگ. مړخوردک؛
 (۲) اسل، نری رنځ، توبرکلوز.
 میرخولی (mīr'xūlay) ص. نر. م. مړخولک، هغه
 سړی چې کمې خبرې کوي، کم گوښه، شرمناک.
 مېرد (mīrd) ص. نر. م. مرد، تکړه، ځوان.
 مېردکی (mīrdakáy) نر. م. مېردک (۱) د کوچنیانو
 د لسو د کانی نه جوړ شوی تینک، بلسوری؛
 (۲) گولی؛ (۳) د سترگو گاتی.
 مېرز (mīr'az) نر. م. بتېر، نووز، وریرز.
 مېرزجنګي (mīr'az'jangi) بنخ. م. بتېر جنګي،
 وریرز جنګي.
 مېرزری (mīr'záray) نر. م. منی، مړخوی، نطفه.
 مېرزرونی (mīr'zarúnay) ص. نر. م. مړخپن،
 خفه، مېرزوی.
 مېرزری (mīr'záray) ص. نر. م. مړخپن، مړغونجا،
 مرده دل.
 مېرزګه (mīr'zágá) بنخ. م. (۱) د بېر د نگر، ضعیف؛
 (۲) خفگان؛ (۳) مرداره، درنګه، لاش، جسد.
 مېرزګه خور (mīr'zaxor) نر. م. کجیسر مړغه،
 درنګه خور، لاش خور.

مِرژواند (maržwānd) نر. م. ۱) استومانه، بزاره،
غمگین؛ ۲) په ملاسته ساه اخیستنه.

مِرستِریگی (maršārgay) ص. نر. م. تپت سترگی،
بی شرم.

مِرستون (marštūn) نر. م. ۱) هدیره، قبر، قبرستان؛
۲) د سپورمی شپول.

مِرشومه (maršūma) بنخ. م. د مری د لومړی
شپې خیرات.

مِرینت (marāst) نر. م. مریدنه.

مِرغندی (marğandāy) بنخ. م. بی اتفاقی، نفاق.

مِرغون (marğūn) نر. م. مریخین، مراوی.

مِرغونجا (marğūnjā) ص. بنخ. م. مریغون، مریخین.

مِرغونجی (marğūnjāy) ص. نر. م. مریغونجا.

مِرغونی (marāğūnc) بنخ. م. مرغونی، کاکوره،

ترخه هندوانه، یو دول بوتی دی.

مِرغیچن (marğečān) نر. م. وگ، مریغون.

مِرغیشی (marğešāy) نر. م. جارویوتی.

مِرکندي (marḡkandī) نر. م. وگ، مریغون.

مِرکول (marḡkawāl) مص. مت. وژل، قتلول.

مِرکېدوڼک (marḡkedūnkay) مص. ل. ساه وتل،

ژوند پای ته رسېدل.

مِرل (mrāl) مص. ل. مری کېدل.

مِرمند (marḡmānd) نر. م. وگ، مریوند.

مِرمونجی (marḡmonjāy) وگ، مریغونجا.

مِرنتوب (marḡantob) نر. م. زورتیا، مېرانه.

مِرنگ (marḡang) نر. م. مانگی، ملاح، لامبوزن.

مِرنی (marḡnāy) ص. نر. م. (ج. مری) مېرنی،

تورزن، زره ور، باتور، تکړه، دلاور.

مِر و (mro) نر. م. مېره، خاوند.

مِر و ب (marōb) ص. نر. م. حروب، سېراب، پنه.

مِر و بول (marōbawāl) مص. مت. خپروبول، پنه

کول، سېرابول، په اوږو مړول.

مِر و بېدل (marōbedāl) مص. ل. خپرو بېدل، په

اوږو مېرېدل، سېرابېدل، پنه کېدل.

مِر و بچ (marwāč) ص. نر. م. طاقتور، قوي، تکړه.

مِر و بچتوب (marwāčtōb) نر. م. خواکمني.

پیاوړتیا، قوت، طاقت.

مِر و خوا (mroḡwā) بنخ. م. د شمال لوری، د مېر

په طرف، مقبره.

مِر و سه (marōsā) بنخ. م. د کوتې په دېوالونو کې

هغه واړه واړه تاقونه چې د زینت لپاره وي.

مِر و شپه (marōšpā) بنخ. م. د مړو د تازه کولو

هغه شپه چې خیرات په کې کوي.

مِر و ښه (marōšā) ص. بنخ. م. مېره والا، واده

شوی ښخه.

مِر و ښې (marōšē) بنخ. ج. واده شوی ښخي.

مِر و ل (marawāl) مص. مت. ۱) مری کول، وژل؛

۲) دېر خوراک ورکول، په گېده مړول.

مِر و لاند (marwāland) ص. نر. م. مری لونی، مری

پریوونکی، مری مینځونکی.

مِر و لونی (marwālonay) نر. م. د مری لمبوونکی،

غسل ورکوونکی، مرده شوی.

مِر و لنه (marwālana) بنخ. م. مری پریولنه، مری

مینځنه، مرده شوی.

مِر و لنخ (marwālanj) نر. م. د مری ولنخی، د مری

مینځلوځای.

مِر و ند (marwānd) نر. م. له څنگل نه تر پنبې پورې

د لاس حصه، لېچه، مړوندی.

مِر و ند گانه (marwāndgāna) بنخ. م. کره، باهو،

وښي، بنگری، باوو.

مِر و ه (marawā) نر. م. ج. د امر بڼه، په گېده مړوه،

د کاوه.

مړینشمېر (mṛinšmer) نر.م. د سرو شمېر، د

مرو سرشمېرنه، اماروفیات.

مړینه (mṛina) بنځ.م. مرگ.

مزا (maz) نر.م. د ژرندگري مزد، مزدوري.

مزاج (mizāj) نر.م. خوی، عادت، طبعه.

مزاجا (mizājān) ق. د مزاج نه لحاظه، په فعل

پورې تړلی.

مزاح (mazāh) نر.م. خندا، توکه.

مزا حمت (muzāhmat) نر.م. رېرونه، خندا اچونه،

اری، ایسارونه، مخنیوی.

مزا حیه (mazāhyā) ق. توکیز، خنداور.

مزار (mazār) نر.م. زیارت، مړیستون، درگاه.

مزا ییل (mazāil) نر.م. توغندی، راکت.

مزد (mazd) نر.م. مز، معاوضه، مزدوري، اجوره.

مزدک (mazdak) نر.م. لمونځخونه، عبادتځای،

جومات، معبد، هغه څلور دېواله چې چت

(کابښ) ونه لري.

مزد کمانی (mazdkmāny) بنځ.م. د جومات

وداني، د عبادتځای مانی.

مزدور (mazdūr) نر.م. په اجورې کار کوونکی.

مزدوري (mazdūr) بنځ.م. ۱) په بیعه کار کول،

خواري؛ ۲) د کار په بدل کې نقدې پیسې.

مزريتوب (mzarūtūb) ص.نر.م. مېرانه، بهادري.

مزری^{۱۱} (mzaray) نر.م. ۱) یو بوتی دی چې د پانو

څخه یې کتې بون، پوزي، رسی او نور جوړېږي؛

۲) زمري، شېر.

مزری^{۱۲} (mzaray) نر.م. یو ډول لوبه ده.

مزغاوه (mazgāwā) نر.م. د صابون څک.

مزگنو (mazgañū) نر.م. هغه لوبښی یا کتوه چې د

ژرندگري شاگردانه گي په کې اچوي.

مزل (mazal) نر.م. ۱) یون، تگ، سفر؛ ۲) واټن.

مړه (māra) ۱) تکیه کلام؛ ۲) شاید.

مړه تبه (mṛātaba) بنځ.م. د نري رنځ تبه.

مړه خوا (mṛaxwā) ص. بنځ.م. مور سترگی.

مړه خوز (mṛaxwāz) نر.ج. پته ناروغي، پت

تکلیف، پت غم، خود درد، مړهی.

مړه خوی (mṛaxōy) ص. بنځ.م. قسوي خواړه،

چې تر لږ خوراک وروسته د انسان نور خوراک

ته خوانه کېږي.

مړه ژبه (mṛāžaba) بنځ.م. هغه ژبه چې له گره هاره

لوېدلی وي، هغه ژبه چې ویونکي ونه لري.

مړه که (mṛhakā) بنځ.م. نری رنځ، سل.

مړه کی (mṛhakay) ص.نر.م. د نري رنځ رنځور.

مړه هی (mṛahāy) بنځ.م. مړه تبه، نری رنځ، تبه.

مړه هی تبه (mṛahayāba) بنځ.م. د نري رنځ تبه.

مړه لوني (mṛalūne) بنځ.م. نری رنځ، سل.

مړی (māray) ص.نر.م. مړ، مړ شوی، نیاد.

مړی (māray) بنځ.م. ۱) دودی، ۲) مېلمستیا؛

۳) نوری، نمری، لقمه.

مړیتا (mṛitā) نر.م. صافي، ښځونی.

مړیخی (mārijay) نر.م. د مېرې ایښوولوځای،

مړیخونه، مرده خانه.

مړېدل (māredāl) مص.ل. ۱) په خپته مړېدل؛

۲) د اده کېدل؛ ۳) بدای کېدل.

مړي دود (māridod) نر.م. د مړي دود و مراسم.

مړیژن (mārižān) ص.نر.م. مړژواندی، مرگونی،

مرغېجن، مرغونجی، د مرگ په حال کې.

مړیستون (māristūn) نر.م. ۱) قبر، زیارت؛

۲) هدیره، اديره.

مړیکه (mṛikā) بنځ.م. د دق ناروغي، سل.

مړي لېږد (māriḷeḷd) نر.م. د جنازې لېږدونه،

درنگه لېږد.

مزه (mazá) بنج. م. خوند، ذایقه، لذت، عیش.

مزه ناک (mazanáak) ص. نر. م. خوندور.

مزی (mázay) نر. م. تار، پی، رسی، رید، پوله.

مژ (maž) نر. م. پسه، میر، گد، گهوری.

مژک (mažák) نر. م. میرک.

مژگان (mužgān) نر. م. ج. بانه.

مژوی (mažwáy) بنج. م. ج. میخ، ستن، میروی.

مژه (muža) بنج. م. ج. بانه.

مبز (maz) نر. م. مژ، گد، دغره گد، گهوری.

مبزک (mazák) نر. م. موزک، منبرک.

مبزکباز (mazakbáz) نر. م. یو مارغه دی چې مری

خوري، میرک خور.

مبزک دام (mazakdām) نر. م. کیکی، تلک.

مبزک رانه (mazakrānā) بنج. م. د میرک سوره.

مبزکمار (mazakmār) نر. م. نولی، حانی، سمور.

موش خرما.

مبزکوری (mazakóray) نر. م. د میرک بچی.

مبزول (mazāl) مص. مت. ۱) منبل، مروزل؛ ۲) اهل،

طی کول.

مبزه (máza) نر. م. گهوری، پسه.

مبزیمه (mazyéma) بنج. م. هغه مبهه چې د پسه

طلب کوي، هغه مبهه چې واریې راوړی وي.

مبزیه (mazyá) بنج. م. بوډول بوتی دی.

مسابقه (musābqá) بنج. م. لوبه، سیالی.

مساحت (masāhāt) نر. م. میمه، پراحوالی.

مسافر (musāfir) نر. م. ۱) پردی، پردیس، سفر

کوونکی؛ ۲) خوار، فقیر، سوالگر.

مسافرت (musāfirāt) نر. م. سفر، واتن.

مسافری (musāfirī) بنج. م. سفر، گرځېدنه.

مساکن (masākīn) نر. م. ج. د مسکن جمع.

مکانونه، ځایونه، کورونه.

مساکین (masākīn) نر. م. خواران، غریبان.

مسام (masām) نر. م. د وینتوپه بهنګې هغه نری

سوری چې حوله ترې راوځي.

مساوات (musawāt) نر. م. مساوی، برابری.

مساوی (musāwī) ص. نب. په یوه کچه، برابر.

مسأله (masālá) بنج. م. ج. مسایل، ستونزه.

رپړه، جنجال، لاندې.

مسبب (musabáb) نر. م. سبب جوړوونکی، د

خدای تعالی یو صفتي نوم دی.

مست (masī) نر. م. بې خوده، نېشه بې هوښه.

مستانه (mastānā) ص. نب. لېونی، مست، نېشه.

مستبد (mustabíd) ص. نر. م. ج. ظالم، جابر.

مستپا (mastpā) بنج. م. د پنځو کانونو لوبه.

مستپانه (mastpānā) بنج. م. یو ډول واښه دي.

مستثنی (mustasnā) ص. بنج. م. ممتاز، بېل.

مستحب (mustahíb) ص. نر. م. خوښ کړای شوی.

مستحق (mustahíq) ص. نر. م. وړ، حقدار، جوگه.

مستحکم (mustahkām) ص. نر. م. ټینګ،

مضبوط، سخت، پایښت لرونکی.

مستدام (mustadām) ص. تلباتی، دوام لرونکی.

مسترد (mustarād) ص. نر. م. رد شوی، نامنل

شوی، نامنطور شوی.

مستری (mistanī) نر. م. کاریگر، میخانیک.

مستزاد (mustazād) نر. م. ۱) زیات شوی؛ ۲) هغه

شعر چې یوه مصرع یې اوږده او بله یې لنډه وي.

مستسقي (mustasqī) ص. بنج. م. ۱) اوبه

غوښتونکی، تری؛ ۲) د استسقا رنځور.

مستشرق (mustashīq) نر. م. د لوبدیزو هېوادونو

بو پو؛ چې په ختیځو ژبو کې علمی لاس ولري.

مستطیل (mustatīl) نر. م. هغه هندسي شکل

چې طول یې له عرض څخه زیات وي.

مستعار (mustaʿār) نر. د. ۱) هغه څه چې په امانت
 اخیستل شوی وي: ۲) بدل، غیر اصلي، پردی
 مستعجل (mustaʿjil) نر. م. په بیره، د لنډوخت،
 د لنډې مودې لپاره.
 مستعد (mustaʿid) ص. نر. م. ج. چمتو، تکره.
 مستعفی (mustaʿfi) ص. نب. استعفی ورکوونکی،
 گوښه کېدونکی.
 مستعمره (mustasmira) بنځ. د. کانوني، د بل
 تر واک لاندې.
 مستعمل (mustasmāl) ص. نر. م. کارېدلی،
 استعمال شوی.
 مستغرق (mustaḡriq) ص. نر. م. ډوب، لاهو،
 اوبو وړی، ډېر اخته، بوخت.
 مستفید (mustafid) ص. نر. م. ج. گټند، گټه
 لاس ته کړی، فایده من.
 مستقبل (mustaqbal) نر. م. راتلونکې زمانه.
 مستقر (mustaqār) نر. م. ځای پر ځای،
 مستقل (mustaqil) ص. نر. م. خپلواک، ازاد.
 مستک (mastāk) نر. م. یو ډول واښه دي.
 مستکی (mastakāy) نر. م. ۱) مستې: ۲) چکه:
 ۳) قروت.
 مستلزم (mustalzīm) ص. نر. م. ج. ۱) وړ، لازم:
 ۲) بیا غوښتونکی.
 مستند (mustanād) ص. نر. م. منل شوی، باوري،
 د اعتبار وړ، تصدیق شوی.
 مستنطق (mustantiq) نر. م. گروهیزونکی.
 مستوفی (mastūfi) نر. م. محاسب، حسابوونکی.
 مستور (mastūr) ص. نر. م. پټ، پناه.
 مستول (mastawāl) مص. مت. نېشه کول، په
 مستی راوستل.
 مسته (mastā) بنځ. م. د مست موشه بڼه، بې هوښه.

مستي: masti، بنځ. م. بې هوښي، خمار، غرږر.
 مستې (masté) بنځ. ج. تومنه شوې شیدې، ماسته، ږږ.
 مستیاره (mastyārah) بنځ. م. یو ډول بوتی دی
 چې کم رنگه ژېړ گل لري.
 مستبدل (mastedāl) مص. ل. بې هوښه کېدل،
 نېشه کېدل، خمارېدل.
 مسجد (masjīd) نر. د. جومات، مزدک.
 مسجع (musajās) ص. نب. هغه عبارت چې د
 قافې خیال په کې ساتل شوی وي.
 مسح (māsha) بنځ. م. په یوه شي باندې لاس راکښل،
 لاس وهل.
 مسخر (musaxār) ص. نر. م. تابع کړای شوی،
 تسخیر کړای شوی.
 مسخره چې (masxaraʿi) نر. م. توکي، توکمار.
 مسخره گي (masxaragi) بنځ. م. توکي تکالې.
 مسخره (masxara) بنځ. م. ص. ۱) توکه، وشته:
 ۲) صفت (توکي، توکمار).
 مسدس (musadās) نر. م. ۲) شپږ ضلعي شکل:
 ۲) هغه نظم چې شپږ مصرعې ولري.
 مسدود (masdūd) نر. م. ص. تړلی بند کړای شوی.
 مسرت (masarāt) نر. م. سوکالي، خوشالي.
 مسرف (musrif) ص. نر. م. فضول خرشي.
 مسرور (masrūr) ص. نر. م. خوشال، بې غمه.
 مسروقه (masrūqa) ص. غلا شوی شی، هغه
 خیز چې غلو وړی وي.
 مسعود (massūd) ص. نر. م. نېکمرغه، بختور،
 مبارک.
 مسک (mask) ص. نر. م. ج. مسېدلی، په خندا.
 مسکا (muskā) بنځ. م. بې اواز خندا، تبسم.
 مسکاره (maskārah) بنځ. م. سپی توکارل، سپی
 توکول، سپی تحریکول یا کیشکارل.

مسکرات (musakarāt) نر. ج. نپشه بپز شپزونه.
 مسکن^(۱) (maskán) نر. م. د اوسهدو غای، وطن.
 مسکن^(۲) (musakín) نر. م. تسکین کوونکی درمل.
 مسکول (muskawá) مص. مت. خندول، شوک
 به مسکاراوستل.
 مسکین (muskín) ص. نر. م. بپنوا، ار، محتاج.
 مسکی (muskay) بښخ. م. ج. په خندا، خندا کونه.
 مسکی (muskáy) نر. م. خندان، خندېدونکی.
 مسکېدل (muskedal) مص. ل. خندېدل، تبسم
 کول.
 مسگر (misgar) نر. م. د مسي لوبنو جوړونکی.
 مسگری (misgari) نر. م. د مسي لوبنو د جوړولو
 کار.
 مسل (misál) نر. م. د مقدمې ليکلی تفصيل،
 دوسيه.
 مسلح (musaláh) ص. نر. م. په وسله سمبال.
 مسلح (masláh) نر. م. وژنځای، د څارو يو د حلالولو
 ځای.
 مسلسل (musalsál) ص. نر. م. ج. پرله پسې،
 يو پر بل پسې، د يوه مخه، له څېرمې.
 مسلط (musalát) ص. نر. م. ج. ۱) ټاکل شوی،
 گو مارل شوی؛ ۲) قابض، غالب.
 مسلک (maslák) نر. م. ۱) څانگه، رشته؛
 ۲) عقیده.
 مسلم^(۱) (muslím) نر. م. مسلمان؟
 مسلم^(۲) (musalám) ص. نر. م. منل شوی، بشپړ،
 پوره، ښکاره، جوت.
 مسلماً (musalamán) ق. په منل شوې توگه، په
 جوته توگه، په څرگنده توگه، په ښکاره توگه.
 مسلمان (musulmán) نر. م. (ج. مسلمانان)
 مسلم، د اسلام منونکی.

مسلمان مېشتی (musulmānmeštay) نر. م. د
 مسلمانانو د اوسېدو سيمه يا ځای.
 مسلماني (musulmāni) بښخ. م. د مسلمان کار،
 د مسلمان مذهب.
 مسلول (maslū) ص. نر. م. ج. راکښلی شوی، را
 ايستلی شوی، د نري رنځ ونخورد.
 مسئله (masalá) بښخ. م. مسئله، مصلی، جای نماز.
 مسلی (musaláy) نر. م. جت، جارو کش.
 مسمار (masmār) ص. نر. م. رنگ، وړان، ويجار.
 مسموم (masmūm) ص. نر. م. زهرجن بزهرجن شوی،
 په زهر لولي څواره، په زهر و ککو مایعات.
 مسمی (musamā) ص. نب. نومېدلی، نومېدلی.
 مسند (musnád) نر. م. تکيه، تخت.
 مسنون (masnūn) ص. نر. م. ج. هغه کارونه چې
 د اسلام ستر پيغمبر محمد (ص) کړي وي.
 مسواک (maswāk) نر. م. يو ډول ډکی يا لرگی
 دی چې غاښونه پرې صفا کوي.
 مسوده (musawidá) بښخ. م. هغه ليکلي يا ترتيب
 شوي مواد چې لا چاپ نه وي، تجویز.
 مسول (musawál) مص. مت. خندول، مسکول.
 مسهری (musharáy) بښخ. م. لوی کت، پالنګ.
 مسئله (masalá) بښخ. م. ستونزه، جنجال، پېچلې
 خبره، ديني خبره.
 مسوول (masūl) ص. نر. م. ج. مدير، ذمه وار،
 ذمه دار.
 مسووليت (masūlyál) نر. م. ذمه واري، ذمه داري.
 مسی (masáy) بښخ. نب. د يوې گانې نوم دی.
 مسی (masáy) نر. م. لمسی، نمسی.
 مسي (misi) ص. نب. له مسونه جوړ شوی څيز.
 مسیحا (masihá) نر. م. ۱) د حضرت عیسی (ع)
 لقب؛ ۲) مع. پوه ډاکتر؛ ۳) محبوب، گران.

مسیبن (misín) ص. مسیبن، مسی.

مسهدل (musedál) م. ل. تسم کول، خند بدل.

مش (maš) ن. م. ۱) دڅنگ جهب، د تخرگ جهب؛
۲) تخرگ، بغل.

مشابه (mušābīh) ص. ن. ب. ورته، یو ډول، یو شهر.

مشابهت (mušāb'hát) ن. م. یورنگوالی، یو
شېروالی، ورته والی.

مشاده (mašādá) ص. ن. ب. نمونه، بڼه، خبره.

مشاطه (mašātá) م. بڼخ. م. سینگاروونکی، ارایشگره.

مشاعره (mušāšará) م. بڼخ. م. د شاعرانو غونډه یا
محفل چې خپل شعرونه په کې اوروي.

مشاق (mašāq) ن. م. خطاط، تمرین کوونکی.

مشال (mašál) ن. م. ډېوه، خراغ، شمع، رڼا.

مشاور (mušāwír) ن. م. سلاکار، مشوره او نظر
ور کوونکی.

مشاوره (mušāwírá) م. بڼخ. م. مشوره ور کوونکی،
سلاکاره..

مشاهد (mušāhid) ن. م. کتونکی، لیدونکی.

مشاهده (mušāhidá) م. بڼخ. م. کتل، لیدل، کتنه.

مشاهره (mšāhará) م. بڼخ. م. میاشتنی تنخواه.

مشاهیر (mašāhír) ص. ن. م. نومیالی، مېرني.

مشایخ (mašāyāx) ن. م. ج. بزرگان، نهکان.

مشبه (mušabá) م. بڼخ. م. ورته، یو شهر، یو ډول.

مشبه به (mušababihí) ن. ب. متشابه، هغه څه چې
مشبه ته ورته وي.

مشبون (mašbūn) ن. م. غویون، غویه.

مشتاق (muštāq) ن. م. ص. مینه وال، شوقی،
لهوال.

مشتبه (muštābih) ص. ن. ب. شکمن، مشوش شوی.

مشترک^{۱۱} (muštarák) ص. ن. م. گډ، یو ځای،
شریک.

مشترک^{۱۲} (muštarík) ن. م. گډون کوونکی،

برخه اخیستونکی، ونډه اخیستونکی.

مشترکاً (muštarakán) ق. په گډه سره، یو ځای.

مشترکین (muštaríkin) ن. ج. برخه وال، گډون

کوونکی، برخه اخیستونکی.

مشتق (muštāq) ص. ن. م. راوتلی، اشتقاق شوی.

مشتکی (muštakáy) ن. م. د ژوندې د مالک لپاره

غله چې د میده کولو لپاره یې ژوندې ته وړي.

مشتری (muštari) ن. م. ۱) رانیوونکی، پېروونکی،

اخیستونکی؛ ۲) د یوې سیارې نوم دی.

مشتریان (muštaryān) ن. ج. رانیوونکی،

پېروونکی، اخیستونکی.

مشتعل (muštā'il) ص. ن. م. ج. ۱) بل، روښان؛

۲) غوسه شوی، راپارېدلی، په قهر شوی.

مشمتمل (muštāmíl) ص. ن. م. شامل، یو ځای،

گډ، برخه اخیستونکی.

مشته (muštá) م. بڼخ. م. دلرگي نه جوړه شوې ډبلی

چې د خپلیو او بوتانو تلي پرې تپوي.

مشته (maštá) ف. ص. وگ. مېشته.

مشدد (mušadád) ص. ن. م. په کوم ټکي باندې

چې د شد نښه وي.

مشر (mašār) ص. ن. م. ۱) سپین ږیری، د ډېر عمر

خاوند؛ ۲) بزرگ، لوی؛ ۳) شریف، رهنما.

مشرانو جرگه (mašrānojargá) م. بڼخ. م. د سنا

جرگه، د سنا مجلس.

مشرانه (mašrāná) م. بڼخ. م. ۱) لنگی، د مشرتوب

برخه؛ ۲) ماجب چې قبایلي مشرانو ته ورکول

کېدل.

مشرتابه (mašartāba) م. بڼخ. م. د مشرتوب مغیره

حالت، مشریزه، سرغندویه.

مشرتوب (mašartób) ن. م. سرپرستي، مشري.

مشرح (mušarāh) ص. نب. تشریح شوی، واضح شوی، سپرل شوی.

مشرف (mušarāf) ص. نر. م. عزتمند، نماندنی.

مشرق (mašriq) نر. م. د. حتیخ، لمرحاته.

مشرك (mušrik) نر. م. شرک کونکی، شرک راوردونکی.

مشركان (mušnkān) نر. ج. شرک کونکی، شرک راوردونکی، چې له الله سره بل شریک گڼي.

مشركين (mušrikin) نر. ج. وگ. مشركان.

مشروب (mašrūb) نر. م. د خښلو شیان.

مشروط (mašrūt) ص. نر. م. په شرط سره.

مشروطه (mašrūta) بنخ. م. ص. ۱) هغه قضیه

چې شرط په کې وي؛ ۲) هغه حکومت چې په

قانون متکي وي؛ ۳) هغه هېواد چې شورا ولري.

مشروطیت (mašrūtyāt) نر. م. چې شرطونه ولري، قانونیت.

مشروع (mašrūṣ) ص. نب. روا، په شرع برابر.

مشري (mašrī) بنخ. م. ۱) لارښودي، رهبري، رهنمائي؛ ۲) عزت، لويي، درنښت.

مشعل (maššāl) نر. م. رڼا، دېوه.

مشغول (mašgūl) ص. نر. م. ج. لگیا، بوخت.

مشغولا (mašgūlā) بنخ. م. بوختیا، مصروفیت، شغل.

مشغولک (mašgūlāk) ص. هغه هلک چې هر وخت لویې کوي، لوبغاړی.

مشغولول (mašgūlawāl) مص. مت. لگیا کول، اخته کول، بوخت ساتل.

مشغولېدل (mašgūledāl) مص. له بوختېدل، په څه کار اخته کېدل، لگیا کېدل.

مشفق (mušfiq) ص. نر. م. نرم زړی، مهربان، خواخوږی.

مشق (mašq) نر. م. تمرین، تکرار.

مشقت (mušaqāt) نر. م. زیار، خواري، سختی.

مشک (mašk) نر. م. د اوبو زوی، د اوبو ژوی.

مشک (mušk) نر. م. هغه خوشبویه ماده چې د هوس په نامه (ناف) کې جوړېږي.

مشکل (muškīl) ص. نر. م. ستونزمن، گران، پېچلی، رڼ.

مشکني (muškān) نر. م. (ج. مشکني) ۱) نل،

کاهي، یو ډول واښه چې په جبو کې زرغونېږي؛

۲) یو ډول غرنی واښه.

مشکنيه (muškānā) بنخ. م. مری چې نجونې یې په کالیو کې د ښکلا لپاره کاروي.

مشکني (maškānay) نر. م. یو ډول واښه دي چې

په غرونو کې زرغونېږي او څاروي یې خوري، د

پشکالي لپاره هم وچېږي.

مشکنيز (muškāniz) ص. په مشکنيو جوړ، په مشکنيو پېرلی.

مشکور (maškōr) نر. م. شکر کونکی، احسانند.

مشکوری (maškōray) بنخ. نب. وگ. کالندی؛ مینکوری.

مشکوک (maškūk) نر. م. ۱) تر شک لاندې؛

۲) شکمن، شکاک.

مشکوله (maškola) بنخ. م. د اوبو وړوکی ژی.

مشکوندي (maškūndāy) بنخ. م. ج. د هوس

د ناف مشک؛ ۲) د ماشوم د سر نوي رسېدلي

وښتان.

مشکين (muškīn) ص. نر. م. تور رنگی، تور، د

مشکو په رنگ، مشکي.

مشکي (muški) ص. نر. م. ۱) تور، مشکين؛

۲) توره بې لهشکې غومبسه، بمبیره.

مشکی (muškāy) ص. تور رنگی آس.

مشلورگی (mašlū gāy) نر. م. هغه پسه : سپره
 باوزه چې زير و بستان ولري .
 مشلیکی (mašllkay) نر. م. جیبي کتاب ، بغي
 کتاب .
 مشمول (mašmūl) ص. نر. م. شریک کړی شوی .
 مشنگ (mušúng) نر. ج. یو ډول حبوب دی .
 مشنگه (mašangá) بنځ. م. د ختکی په خپریو
 ډول خوشبو لرونکې مېوه ده .
 مشگینه (mušginá) بنځ. م. د مشنگو ډوډی .
 مشوانی (mušwānāy) بنځ. م. درنگ بوتل ، دوات .
 مشورت (mašorát) نر. م. مشوره ، مصلحت .
 مشوره (mašorá) بنځ. م. ۱) مشورت ، مصلحت ؛
 ۲) یو ډول وړین قره قل . وگ . ماشوره .
 مشوق (mušawiq) نر. م. تشویقونکی .
 مشوله (mašolá) بنځ. م. یو ډول نازک بوتی دی .
 مشهور (mašhūr) ص. نر. م. ج. نوموړی ، نوم
 لرونکی ، مخور ، نامتو ، نومیالی .
 مشهورول (mašhūrāwál) مص. مت. شهرت
 ورکول ، مشهورول ، نوم ورکول .
 مشیت (mašiyát) نر. م. مرضي ، خوښه ، اراده .
 مشیمه (mašimá) بنځ. م. د بنځې په خپته کې د
 ماشوم پرده .
 مښا (mašá) بنځ. م. هغه پچې چې د پسه په لم او
 شا وخوا وریو پورې نښتي او خوړندې وي .
 مښتی (mušátay) ص. نر. م. نه پړدې ، جوخت .
 مښتیا (muštyā) نر. م. یو ډبل سره لگېدلی ، یو د
 بل سره جنګېدلی .
 مښک (mašk) نر. م. ج. وگ . مشک (۱۱) .
 مښکار (maškār) نر. م. د ښکار مشر ، تکړه
 ښکاري ، ماهر ښکاري .
 مښکی (muškāy) بنځ. م. یو ډول توره مرغی ده .

مښکی (muškāy) بنځ. م. ۱) یوه توره مرغی ده
 چې سپینه لکې لري ؛ ۲) نر. م. مشک (۱۱) .
 مښگیرک (mušgirúk) نر. م. مښگیرک ، هغه
 مرغی چې مښکان خوري .
 مښبل (mašál) مص. مت. په لاسونو مرورل ، میل ،
 سولول ، مالش کول .
 مښلول (mašlawál) مص. مت. نښلول ، لگول .
 مښلی (mašálay) ص. نر. م. ج. ۱) چې بېولېدلی
 او مښلی شوی وي ؛ ۲) مستعمل .
 مښلېدل (mašaledal) مص. ل. لگېدل ، اصابت ،
 خورل .
 مښن (mašan) نر. م. وگ . مښل .
 مښود (maštūd) نر. م. زیار ، کوښښ .
 مښودل (maštūdál) مص. مت. وگ . مښل .
 مښوده (mašūda) بنځ. م. مښوکه ، تونګه .
 مښودی (mašoday) نر. م. کارېدلی ، دویم لاس ،
 مستعمل .
 مښوکه (maštūka) بنځ. م. مښوده .
 مښی (mašay) نر. م. مښنه ، چاپي ، مساژ ، مالش .
 مصاب (mašāb) ص. نر. م. ج. په یوه ناروغی
 ککړ ، یوې ناروغی نیولی .
 مصاحب (musāhib) ص. نر. م. ملګری ، انډیوال .
 مصاحبه (musāhibá) بنځ. م. مرکه ، سوال و
 ځواب .
 مصادره (musādirá) بنځ. م. رد ، قید ، مستردول .
 مصادف (musādíf) ص. نر. م. ق. برابر ، سم ،
 سمون .
 مصارف (masārif) نر. ج. لګښتونه ، خرڅونه ، له
 لاسه ورکول ، بایلل .
 مصافحه (musāfihá) بنځ. م. پېژندګلوي ، روغې ،
 یو بل ته لاس ورکول ، ستړي مه شي .

مصنف (musnif) نر. م. ج. مصنفین (۱) البیونکی،
تصنیف کوونکی، مؤلف؛ (۲) کمپوزر.
مصنوعات (masnūṣāt) نر. ج. لاسی تولیدات،
جود کری شوی، تولید کری شوی شیان.
مصنوعی (masnūṣī) ص. نب. نقلی، جعلی.
مصوب (musawīb) نر. م. ج. مصوبین
تصویب کوونکی، تایید کوونکی، پخلی
کوونکی.
مصوبه (musawabá) بنغ. م. تصویب شوی، منل
شوی، قبول شوی.
مصور (musawár) ص. نر. م. انخورگر، نقاش.
مصوون (masūn) ص. نر. م. په امن، محفوظ.
مصوونیت (masūnyát) نر. م. ج. تضمین، محفوظ.
مصیبت (musibát) نر. م. ج. کراو، درد، ستونزه.
مضار (mazár) نر. م. ج. زیان، ضرر، تاوان.
مضاربت (muzārbát) نر. م. ج. دگتھی او تاوان
د شراکت په شرط، د بیل چا په پانگه تجارت
کول، د سوداگری لپاره چاته مال ورکول.
مضارع (muzārs) نر. م. ج. (۱) ورته، مشابه؛ (۲) هغه
فعل چې په حال او یار اتلونکی زمانې دلالت
وکړي؛ (۳) د شعر یو بحر.
مضاعف (muzāṣīf) ص. نر. م. ج. دوه چنده.
مضاف (muzāf) نر. م. ج. زیات کری شوی.
مضاف الیه (muzāf ilayhi) نر. م. ج. هغه نوم چې
د اضافت «د» ولري یا ورته د یوه خیزد ملکیت
نسبت شوی وي.
مضامین (mazāmín) نر. ج. د مضمون جمع.
مضایقه (mazāiqá) بنغ. م. ج. سره تنگول، سره
غورنول؛ (۲) تنگی؛ (۳) دار، پروا، خاطر.
مضبوط (mazbūt) ص. نر. م. ج. (۱) تینگ، کلک،
پوخ؛ (۲) تندرست؛ (۳) ضبط کړای شوی.

مصالح (masāliḥ) بنغ. ج. (۱) گتې؛ (۲) مواد.
مصالحت (masāliḥát) نر. م. ج. روغه جوړه.
مصالحه (masāliḥá) بنغ. م. ج. جوړجاری، روغه
جوړه، توافق.
مصایب (masāyib) نر. ج. د مصیبت جمع، غمونه،
دردونه، رنځونه، کړاوونه.
مصبر (masbīr) نر. م. ج. یونانی درمل.
مصدق (mudāq) نر. م. ج. (۱) تصدیق کوونکی؛
(۲) صداقت، ثبوت.
مصدر (masdár) نر. م. ج. (۱) د وتلو ځای؛ (۲) په
گرامر کې هغه لفظ چې په پای کې یې (ول، بدل)
راغلی وي او نور فعلونه ورڅخه جوړېږي.
مصر (musīr) ص. نر. م. ج. اسرار کوونکی، تینگار
کوونکی، ضد کوونکی.
مصراع (misrās) بنغ. م. ج. مصرع، نیم بیتي.
مصرف (masraf) نر. م. ج. لگښت، له لاسه ورکول،
خرڅ.
مصرفول (masrafawál) ص. نر. م. ج. لگول، د یو
څه په بدل کې پیسې ورکول.
مصروف (masrūf) نر. م. ج. بوخت، لگیا، اخته.
مصروفیت (masrūfiyát) نر. م. ج. بوختیا، مشغولتیا
مصطلحات (mustaliḥát) نر. ج. اصطلاحات،
نومونې، د اصطلاح جمع، تر منځلوجي.
مصفا (musafá) ص. بنغ. م. ج. سپېڅلی، پاک، صفا.
مصلح (musliḥ) ص. نر. م. ج. سوله کوونکی، جوړه
کوونکی، روغه کوونکی.
مصلحت (musliḥát) نر. م. ج. ښه وړاندیز، مشوره.
مصلی (masaláy) نر. م. ج. کډه په سر، مسیالای،
جوړی.
مصلی (musalí) ص. نر. م. ج. لمونځ کوونکی.
مصمم (musamím) ص. نر. م. ج. تینگ، په ژمنه ولاړ.

مطرح (matráh) ص. نر. م. ۱) نوموتی، اوڅار؛
 ۲) د اچولو او غورځولو څای؛ ۳) طرح شوی،
 وړاندې شوی.

مطلا (mutalá) ص. نب. ۱) په غورو کې لمرلی؛
 ۲) زېر یا طلايي رنگ ورکړی شوی.

مطلب (matláb) نر. م. موخه، هدف، اراده.

مظلّمه (mazlamá) م. بنغ. م. هغه څه چې په زور او
 ستم له چانه اخیستل شوي وي.

مظلوم (mazlúm) ص. نر. م. هغه څوک چې ظلم
 پرې شوی وي، په چا چې ظلم کېږي.

مظلومان (mazlūmán) ص. نر. ج. د مظلوم جمع.

مظنون (maznūn) ص. نر. م. شکمن، اشتباهي.

مظنه (mazná) م. بنغ. م. د گومان کولو څای، نرخ،
 بیعه، ارزښت.

مظهر (mazhár) نر. م. ښکارندوی، څرگندوی، د
 ښکاره کولو څای.

معابر (muṣābir) نر. ج. د معبر جمع.

معادل (maṣādíl) ص. نر. م. ج. برابر، هم وزنه،
 مساوي، سیال.

معادله (maṣādílá) م. بنغ. م. د دوو څیزونو تر منځ
 د کچې معلومول، برابر تیا.

معادن (maṣādín) نر. ج. د معدن جمع، کانونه.

معارضه (muṣārizá) م. بنغ. م. د یوه شي له بل شي
 سره پرتله کول.

معارف (maṣārif) نر. ج. پوهنه، علم، پوهه.

معاريف (maṣārif) نر. ج. نامتو کسان، نوميالي.

معاش (maṣāš) نر. م. ۱) ژوندون، د ژوند وسیله؛
 ۲) روزگار؛ ۳) تنخواه.

معاشرت (maṣāširát) نر. م. گډ ژوند کول، یو تر
 بله مینه او دوستي کول.

معاشقه (maṣāšiqá) م. بنغ. م. مینه او محبت کول.

مضحک (muzhík) ص. نر. م. ۱) توکي، توکمار؛
 ۲) خدا کوونکی.

مضر (muzír) ص. نر. م. ضرر او تاوان رسوونکی.

مضرب (mizráb) نر. م. درياب يا ستار د غږولو
 زخمی، شاباز.

مضروب (mazrúb) نر. م. وهل شوی، تکول شوی،
 د حساب په اصطلاح ضرب شوی عدد.

مضروب فيه (mazrúbfihi) ص. نر. م. هغه عدد
 چې بل په کې ضرب شوی وي.

مضطرب (muztaríb) ص. نر. م. وارخطا، خپه،
 زهیر، غمجن، ناکراره.

مضمحل (muzmahíl) ص. نر. م. تري تم، له منځه
 تللی، خپور وور، خپاره واره.

مضمّر (muzmár) ص. نر. پټ، په زړه کې ساتل.

مضموم (mazmúm) ص. نر. م. ج. هغه توری چې
 پېښ ولري.

مضمون (mazmún) نر. م. موضوع، خبره، مطلب.

مطابع (matābís) م. بنغ. ج. د (مطبعه)، د چاپ
 خونې جمع.

مطابق (mutābīq) ص. نر. م. سم، یو ډول، برابر.

مطابقت (mutābaqát) نر. م. سمون، یوشان والی،
 برابري.

مطالب (mafālib) نر. ج. د مطلب جمع.

مطالبه (mutālabá) م. بنغ. م. غوښتنه، دعوا.

مطالعه (mutāliṣá) م. بنغ. م. لوستنه، کتنه.

مطبّخ (matbáx) نر. م. پخلنځی، پخلنځای.

مطبعه (matbaṣá) م. بنغ. م. چاپخونه، چاپځای.

مطبوعات (matbūṣát) نر. ج. ۱) خپرونې؛
 ۲) چاپي خپرونې.

مطرب (mutrīb) نر. م. ۱) سندرغاړی، سازنده؛
 ۲) د م چې اوس يې هنرمند بولي.

معاصر (muṣāwir) ص. نر. م. اوسمهاله، همعصر،
همدوره، د اوسنی زمانې.
معاف (muṣāfi) ص. نر. م. ج. بخښلی شوی.
معافي (muṣāfi) بنځ. م. بڅښنه، بښنه، د بخښلو
عمل، معدرت.
معافیت (muṣāfiyat) ص. نر. م. بخښنه، توافق.
معالج (muṣālij) ص. نر. م. ج. درملونکی، ډاکټر،
طبيب، حکيم.
معالجه (muṣālijah) بنځ. م. درملنه، علاج.
معامله (muṣāmalā) بنځ. م. له یو بل سره راکړه
ورکړه، سپرودل او پلورل.
معانقه (muṣāniqa) بنځ. م. تر غاړې کېدنه یا وتنه.
معاني (muṣāni) بنځ. م. د مانا جمع، ۱) مطلبونه،
موخې؛ ۲) هغه علم دی چې دکلیمو سموالی او
د کارونې ځای معلوموي.
معاوضه (muṣāwizā) بنځ. م. بدل، عوض.
معاون (muṣāwīn) ص. نر. م. مرستیال، لاس نیوی.
معاهده (muṣāhida) بنځ. م. ژمنه، تړون، لوظ،
وعدده.
معاینه (muṣāyina) بنځ. م. کتنه، ازموینه، پلټنه.
معاینه خونه (muṣāyinaḫūna) بنځ. م. د ډاکټر
کتنځی، چې رنځوران په کې گوري.
معبد (muṣḥab) ص. نر. م. جومات، د عبادت ځای.
معبر (muṣḥab) ص. نر. م. لار، د تېرېدو ځای، سړک.
معبود (muṣḥūd) ص. نر. م. چې عبادت یې کېږي، د
عبادت وړ، خدای پاک.
معتاد (muṣṭād) ص. نر. م. ج. روزدی، عادت شوی.
معتبر (muṣṭabār) ص. نر. م. ج. ۱) د باور وړ، د
اعتبار وړ؛ ۲) سم؛ ۳) عزتمند، مخور.
معتدل (muṣṭadil) ص. نر. م. ج. د منځنۍ درجې،
هغه چې په اعتدال کې وي.

معترض (muṣṭariz) ص. نر. م. مخالف، اعتراض
کوونکی.
معترف (muṣṭarif) ص. نر. م. منونکی، اعتراف
کوونکی.
معتقد (muṣṭaqid) ص. نر. م. ج. عقیده لرونکی،
منونکی، قبلوونکی.
معتقدات (muṣṭaqidat) ص. نر. ج. هغه چې انسان
عقیده پرې لري.
معتکف (muṣṭakif) ص. نر. م. هغه څوک چې
خپل ځان خپله کوي، اعتکاف کوونکی.
معتمد (muṣṭamid) ص. نر. م. باوري، اعتمادی.
معجزه (muṣṭajza) بنځ. م. خارق العاده کار چې نور
انسانان یې له مثل راورلو څخه عاجزوي.
معجون (muṣṭajūn) ص. نر. م. ۱) هغه مرکب درمل چې
په گڼینه او... کې اخښل کېږي؛ ۲) اخښلی شوی
۳) گډوډ، مرکب؛ ۴) یو ډول نېشه یي درمل.
معدن (muṣṭadān) ص. نر. م. کان، خزانه.
معدوم (muṣṭadūm) ص. نر. م. نابود کړی شوی،
نشت، ورک شوی.
معهده (muṣṭadā) بنځ. م. د بدن هغه غړی چې د خوراک
د وړولو او هضمولو چارې پر مخ بیايي.
معدرت (muṣṭarāt) ص. نر. م. پلمه، عنبرغوبنتل.
معدور (muṣṭazūr) ص. نر. م. ج. ۱) اړ، احتیاج؛
۲) هغه څوک چې عنبر یې منل شوی وي، چې
عنبر یې وړاندې کړی وي.
معراج (muṣṭarāj) ص. نر. م. ۱) ازینه، پوری؛ ۲) هغه څه
چې د هغه په وسیله انسان پورته شي.
معرفت (muṣṭarifāt) ص. نر. م. پېژندگلوي، پېژندنه.
معرفه (muṣṭarifā) ص. نر. م. هغه نوم چې د یوه خاص
شي لپاره کارول شوی وي.
معرفي (muṣṭarifī) بنځ. م. پېژندگلوالا، پېژندنه.

معركه (maṣṣnā) بنخ. م. جنگ، جگره.
 معروف (maṣṣrūf) ن. م. مشهور، نامتو، مخور.
 معرای (muṣṣarā) ص. ۱. الوخ برینه؛ ۲. د نظمه
 خانگري ډول چې د قافیه پابندي په کې نه وي
 شوې.
 معزز (muṣṣazāz) ص. ن. م. ج. عزتمند، دروند.
 معزول (maṣṣzūl) ص. ن. م. ج. گوښه کړی شوی،
 لري کړای شوی، له منصبه لري شوی.
 معشر^۱ (muṣṣašār) ص. ن. م. د نظم یو ډول چې
 لس مصرعې لري.
 معشر^۲ (maṣṣšār) ن. م. تولنه، د خلکو یوه ډله.
 معشوق (maṣṣšūq) ص. نب. مین، محبوب، ملگری.
 معشوقه (maṣṣšūqa) بنخ. م. مینه، ملگری.
 معصوم (maṣṣsūm) ص. ۱. بېگناه، له گناه پاک؛
 ۲. ساده.
 معصیت (maṣṣsiyāt) ن. م. گناه، جرم.
 معضله (maṣṣazlā) بنخ. م. ستونزه، پرابلم، کړاو.
 معطل (maṣṣtaʿ) ص. ن. م. ج. تال، ځنډمن، په تپه
 ولاړ، منتظر، بنځینه بڼه یې معطله.
 معطلول (maṣṣtalawā) مص. مت. ځنډول، تالول.
 معطلېدل (maṣṣtalaḍā) مص. ل. ځنډېدل، تالېدل،
 ایسارېدل، ختمېدل.
 معظم (muṣṣazām) ص. ن. م. لور، قدرمن، ستر،
 عزتمن، د عزت خاوند.
 معقول (maṣṣqūl) ن. م. چې عقل یې مني، په زړه
 پورې وړ، مناسب، هوښیار، د باور وړ، د ډاډ
 وړ.
 معکوس (maṣṣkūs) ص. ن. م. ج. اړولی، سر په
 څپنکه، سرچپه.
 معلق (muṣṣalāq) ص. ن. م. ج. څوړند، کورای.
 معلم (muṣṣalīm) ن. م. ښوونکی، استاد، لارښود.

معلول (maṣṣlūl) ن. م. ۱. عیبجن، نیمگري؛
 هغه شی چې د علت په واسطه ثابت شوی وي؛
 ۲. رنځور، خوار.
 معلوم (maṣṣlūm) ص. ن. م. ج. جوت، څرگند،
 ښکاره، واضح.
 معلومات (maṣṣlūmāt) ن. م. وضاحت، څرگندونې،
 د معلوم جمع.
 معلومښت (maṣṣlūmāšt) ن. م. جوتېدل، ښکاره
 کېدل، څرگندېدل.
 معلومول (maṣṣlūmawā) مص. مت. لټول، پیدا
 کول، څرگندول، ښکاره کول.
 معلومېدل (maṣṣlūmedā) مص. ل. څرگندېدل،
 ښکاره کېدل، جوتېدل.
 معما (muṣṣamā) بنخ. م. ۱. پټه؛ ۲. اړه کیسی
 ۳. گرانه او پېچلې خبره، په رمز سره خبره.
 معمار (miṣṣmār) ن. م. دېوالچي، خټگر.
 معمر (muṣṣmār) ص. ن. م. ج. بوډا، د ډېر عمر
 څښتن، عمر خوړلی.
 معمور (maṣṣmūr) ص. ن. م. ج. ۱. ډک، آباد،
 مور؛ ۲. بند، تالاشوی.
 معمول (maṣṣmūl) ن. م. ج. ص. ورځنی، رواجي
 دود، عمل کړی شوی.
 معمولاً (maṣṣmūlān) ق. همیشني، هادتا.
 معمولي (maṣṣmūlf) ص. نب. پلر غوندې، کم
 ارزښته.
 معنوي (maṣṣnawī) ص. نب. ۱. مانوي، اصلي،
 حقيقي، ذاتي؛ ۲. دننه، باطني.
 معنویات (maṣṣnawiyāt) ن. م. ج. مورال، روحيات،
 اروايي حالت.
 معنی (maṣṣnā) بنخ. م. ۱. مانا، مقصد، اراده؛
 ۲. مطلب، مدعا؛ ۳. وجه؛ ۴. اصليت.

مغشوش (mağšúš) ص. نر. م. مشوش، خپه.
مغضوب (mağzúb) ص. غضب کړی شوی، تر
غضب لاندې.

مغفرت (mağfirát) نر. م. بخښنه، له گناه تېرېدنه.
مغلق (muğlāq) ص. نر. م. ج. پېچلی، رت.

مغلوب (mağlúb) نر. م. ج. ص. ماتې خورلی.
مغلوبول (mağlúbawái) مص. مت. ماتول،
ماتې ورکول، ناکامول.

مغلوبېدل (mağlúbédái) مص. ل. ماتې خورل،
ناکامېدل، له منځه تلل.

مغموم (mağmūm) ص. نر. م. خواشیني، خپه،
فکر مند.

مغولی (mağúlay) نر. م. یو ډول سابه دي.

مغیلان (muğaylān) نر. م. یو اغزنه ونه ده چې

اغزي یې خښه وي، د باقلي په شهر دانې لري.
مفاجات (mufājāt) نر. م. ناڅاپه برید - د زړه حمله.
مفاد (mafād) نر. م. گټه، فایده.

مفاهمه (mufāhimá) بنځ. م. یو تریله خبرې
اترې کول، په خپل منځ کې رضا کېدل.

مفت (muft) ص. نر. م. ج. وړیا، هسې، بې بې.

مفتخر (muftaxír) ص. نر. م. ویاړمن، ویاړ
کوونکی.

مفتخور (muftxór) ص. نر. م. طفیلي، تیار خور.

مفتش (mufatīš) نر. م. پلټونکی، تفتیش کوونکی،
نظارت کوونکی.

مفتن (mufatán) ص. نر. م. فتنه اچوونکی.

مفتي (muftí) نر. م. فتوا ورکوونکی، فقیه.

مفرد (mufrád) ص. نر. م. ج. ۱) یوازې، گویي؛

۲) یو، یوگړی؛ ۳) غیر مرکب.

مفردات (mufradát) نر. ج. لړلیک، توکي،

مواد، عناصر.

معیار (misyūr) نر. م. د تول اله، پیمان، کچه.

معیاري (misyāri) ص. نر. م. مثل شوی.

معیت (maşyát) نر. م. ملگرتیا.

معیشت (maşyāt) نر. م. روزگار، ژوند، گذاره.

معین^(۱) (muşín) نر. م. مرستین، مرستیال، د وزیر
مرستیال.

معین^(۲) (muşayan) ص. نر. م. ۱) جوت، خرگند،
بنکاره؛ ۲) تاکی.

معیوب (maşyúb) ص. نر. م. ج. وې لرونکی،
عیب لرونکی.

مغاره (mağāra) بنځ. م. سمخه، شمخه، سوره.

مغازه (mağāza) بنځ. م. پلورنځی، هټی، دوکان.

مغازه وال (mağāzawái) نر. م. هټیوال، دلوی
پلورنځی شېتن، پلورنځیوال.

مغالطه (muğālīṭa) بنځ. م. تگي، دوکه، غولونه.

مغانه (mağāna) بنځ. م. د وړاندې غمې یا عضله.

مغایر (mağāyar) ص. نر. م. توپیر درلودونکی.

مغایرت (muğāyrát) نر. م. توپیر، فرق، تضاد.

مغرب (mağrīb) نر. م. لوېدیځ، د لمر لوېدو لوری.

مغربي (mağrībí) ص. نر. م. لوېدیځوال، په لوېدیځ
پورې تړلی، لوېدیځ ته منسوب.

مغرض (muğríz) ص. نر. م. ج. مطلبی، غرضی.

مغرور (mağrūr) ص. نر. م. ج. کبرجن، متکبر.

مغرورېدل (mağruredái) مص. ل. په ځان مینېدل،
کبرجنېدل، متکبرېدل، ځان ورکول.

مغز (mağz) نر. م. ۱) ماغزه، دماغ؛ ۲) عقل؛

۳) جرړه؛ ۴) منځ؛ ۶) دوچې مېوې زړی.

مغزن (mağzán) ص. نر. م. ج. ۱) مغز لرونکی؛

۲) د قوي مغزو شېتن.

مغزی (mağzāy) نر. م. غاړه، خټ، ورمېر.

مغزی (mağzāy) بنځ. م. پوله، خټ، غاړه.

مفسد (mufśid) نر.م. فساد کورونکی، فسادی.
 مفسر (mufasír) نر.م. تفسیر کورونکی، د قرآن شریف د ایتونو تشریح کورونکی.
 مفصل^(۱) (mufasál) ص.نر.م. په تفصیل سره، واضح، څرگند، په فصلونو وپشل شوی.
 مفصل^(۲) (mufsal) نر.م. بند، د هډوکي بندونه.
 مفصلاً (mufsalán) ق. په بشپړه توګه، په تفصیل سره، له پوره جزیاتو سره.
 مفصلات (mufsalát) نر.ج. د ښار چاپېره سیمه، کلی.
 مفعول (mafʿúl) ص.نر.م. ۱) په ګرامر کې object (۲) هغه څوک چې ناوره کار ورسره شوی وي.
 مفعن (mufagán) ص.نر.م. ج. پښتو ژبې ته له نورو ژبو نه راغلي او د پښتو له قواعدو سره سم برابر شوي لغتونه.
 مفقود (mafqud) ص.نر.م. ورک، پټ، غیب.
 مفکر (mufakír) نر.م. (ج. مفکرین) پوه، فکر کورونکی.
 مفکوره (mafkrá) ښځ.م. (ج. مفکورې) خیال، فکر، نظریه.
 مفلر (mafllár) نر.م. د غاړې رومال، ګلوبند.
 مفلس (mufllís) ص.نر.م. غریب، اړ، محتاج.
 مفلوج (mafllúj) ص.نر.م. ج. ګوزن وهلی.
 مفلوک (mafllúk) ص.نر.م. ج. ۱) تباه، برباد؛ ۲) محتاج، اړ.
 مفهوم (mafhum) ص.نر.م. ۱) مانا، مطلب، پوهېدنه؛ ۲) منشا، مدعا؛ ۳) پوه شوی.
 مفید (muffíd) ص.نر.م. ګټور، فایده من.
 مقابل (muqābíl) ص.نر.م. ۱) مخامخ؛ ۲) د ښمن، مخالف؛ ۳) سیال، برابر.

مقابله (muqābalá) ښځ.م. (ج. مقابلې) ۱) مخامخ کېدنه؛ ۲) برابرېدنه؛ ۳) مخالفت؛ ۴) اچګړه.
 مقاتله (muqātulá) ښځ.م. (ج. مقاتلې) د وینې تویېدنه، د یوه بل وژنه، عام قتل.
 مقارن (muqārín) نر.م. ج. تر لې، نښېږدې.
 مقاطعه (muqāṭaṣá) ښځ.م. ج. مف ضعیف، اړیکو ختمونه.
 مقاله (maqālá) ښځ.م. ۱) لوظ، لوز؛ ۲) البکلی مضمون؛ ۳) د کتاب برخه.
 مقام (muqām) نر.م. ۱) درجه، رتبه، پور؛ ۲) د تم کېدو ځای؛ ۳) د کوزیدو ځای؛ ۴) د پېښې د پېښېدو ځای، وخت؛ ۵) په موسیقي کې یوه پرده.
 مقامات (muqāmāt) نر.ج. ۱) د مقام جمع؛ ۲) حاکمه طبقه، حاکمان.
 مقامي (maqāmí) ص.نر.م. له مقام سره تړلی، ځای پر ځای، ځایي.
 مقاومت (muqāwamát) نر.م. نه په شا کېدل، په خپل دریغ تینګ درېدل.
 مقایسه (muqāyasa) ښځ.م. پرتله، مقابله.
 مقبره (maqbará) ښځ.م. هدیره، روضه، مرستون.
 مقبوض (maqbūz) نر.م. ص. نیول شوی، ترلاسه شوی.
 مقبول (maqbūl) ص.نر.م. منل شوی، ښکلی.
 مقتدر (muqtadír) ص.نر.م. زورور، ځواکمن، د اقتدار خاوند، د قدرت خاوند.
 مقتدي (muqtadí) نر.م. پیروي کورونکی، پیروي، په لمانځه کې تر امام وروسته درېدونکی.
 مقتل (maqtaíl) نر.م. ۱) د وژلو ځای، د قتلولو ځای؛ ۲) مسلخ، قصابخانه.
 مقتول (maqṭúl) ص.نر.م. ۱) وژل شوی، قتل شوی، ۲) مین، عاشق.

مقدار (muqḍār) نر. م. ۱) کچه، اندازہ؛ ۲) وزن،
 تول؛ ۳) شمیر، رقم؛ ۴) اجونگ، مجموعه.
 مقدر (muqadār) ص. نر. م. ۱) مخکې ليکل
 شوی؛ ۲) نصیب، قسمت، تقدیر.
 مقدس (muqadas) ص. نر. م. پاک، سپېڅلی.
 مقدم (muqadām) ص. نر. م. ۱) لومړی؛ ۲) مخکې
 شوی؛ ۳) لور، اوچت؛ ۴) لازم، ضروري.
 مقدماتي (muqadāmatī) ص. نب. د پیل،
 لومړنی، اولنی، مخکینی.
 مقدمه (muqadama) بنغ. م. ۱) معرفي، پېژندنه؛
 ۲) اسریزه؛ ۳) استونزه، دعوا؛ ۴) پرېکړه.
 مقدور (maqdūr) نر. م. ۱) زور، قوت، طاقت؛
 ۲) حوصله؛ ۳) گنجایش؛ ۴) اختیار؛ ۵) وسیله
 ۶) جرئت؛ ۷) دولت؛ ۸) توان، قدرت، حکم.
 مقر^{۱)} (maqār) نر. م. قرارگاه، د اوسېدو ځای.
 مقر^{۲)} (muqīr) ص. نر. م. ج. اقرار کوونکی.
 مقرب (muqarab) ص. نر. م. ۱) خاص ملگری،
 دوست؛ ۲) نږدې، خپلوان.
 مقرر (muqarār) ص. نر. م. ج. گومارلی، ځای پر
 ځای، ثابت، گومارل شوی.
 مقررات (muqararāt) نر. ج. قوانین، اصول، نظم.
 مقررول (muqararawal) مص. گومارل، ټاکل،
 یو کار ورسپارل.
 مقرري (muqararī) بنغ. م. گومارنه، ټاکنه.
 مقررېدل (muqararedāl) مص. ل. گومارل کېدل،
 ټاکل کېدل.
 مقروض (maqrūz) نر. م. پوروی، قرضدار.
 مقری (maqrāy) ص. نر. م. هغه هلک چې په لږ عمر
 کې ډېرې پخې اوله مانا نه ډکې خبرې کوي.
 مقسوم (maqsūm) نر. م. ۱) وېشل شوی؛
 ۲) نصیب، برخه، تقدیر.

مقسوم عليه (maqsūmsalayhi) نر. م. هغه چې
 څه ورباندې تقسیم شي.
 مقصد (maqsūd) نر. م. موخه، مطلب، هدف.
 مقصر (muqasīr) نر. م. گناهکار، مجرم، د سزا
 وړ.
 مقصود (maqsūd) نر. م. غوښتنه، غرض، هدف.
 مقطر (muqatār) ص. نر. م. ج. شاخکی شاخکی،
 فلتر شوی، چان شوی.
 مقطع (maqtās) بنغ. م. ۱) د قطع کېدو ځای، د
 بېلتانه ځای، د خبرو پای؛ ۲) د غزل یا قصیدې
 وروستی بیت.
 مقعر (muqasār) نر. م. ج. ژوره کنده.
 مقفی (muqafā) ص. نب. قافیه لرونکی.
 مقلد (muqalīd) نر. م. ۱) پیروي کوونکی، مرید؛
 ۲) نقال، پېښې کوونکی؛ ۳) مسلمان چې په
 څلورو امامانو کې د یوه پیروي کوي.
 مقلوب (maqlūb) ص. نر. م. ج. اوښتی، نسکور.
 مقنن (muqanīn) نر. م. قانونپوه، قانوني، قانوندان.
 مقوا (muqawā) بنغ. م. هغه ډبل کاغذ چې د کتابونو
 او نورو د پوښ په جوړولو کې کار ترې اخلي.
 مقوله (maqūla) بنغ. م. مثل، قول، ضرب المثل.
 مقوي (muqawī) ص. نب. قوت ورکوونکی.
 مقید (muqayād) ص. نر. م. ج. قیدګری، مشروط،
 بندي.
 مقیم (muqīm) نر. م. ۱) ځای پر ځای، استوګن؛
 ۲) قیام کوونکی، ودرېدونکی؛ ۳) قایم.
 مکاتبه (mukātaba) بنغ. م. د خط یا لیک په ذریعه
 له یوه بل سره اړیکه ټینګول.
 مکار (makār) نر. م. مکرجن، دوکه باز، چلباز.
 مکافات (makāfāt) نر. ج. بخشش، برخه، لنگی.
 مکال (makāl) نر. ج. آلات (د زرګری).

مکالمه (makālīmā) سڻخ. م. ۱) خبري اترې:
۲) ډرامې د لويو ټرو ترمنځ خبري.
مکان (makān) نر. م. د اوسېدو ځای، ځای، کور.
مکتب (maktab) نر. م. ښوونځی، مدرسه.
مکتبي (maktabī) ص. ښوونکی، شاگرد.
مکتوب (maktūb) م. لیک، خط، چیتي.
مکتوب (maktūb) نر. م. هغه سړی چې د هېڅ کسب او کار نه وي، کم عقل، ناروس، بېکاره.
مکدر (mukadār) ص. نر. م. څر، تیاره، غمجن.
مکر (makr) نر. م. ۱) دوکه، فریب، ۲) غرور، کبر؛
۳) نفاق، ۴) چالاکی.
مکر جن (makarjān) ص. نر. م. مغرور، دوکه باز.
مکرر (mukarār) ص. نر. م. څوځلي، تریوځل
زیات، د یوه کار بیا بیا ترسره کول.
مکرراً (mukararān) ق. په تکراري ډول، بیا بیا.
مکرم (mukarām) ص. عزتمن، قدرمن، لوی.
مکروب (mikrūb) نر. م. مکرروب، یو وړوکی
ذره بینې موجود دی چې د بارو ښو سبب گرځي.
مکروه (makrōh) ص. نر. م. ج. ۱) د نفرت وړ،
د کرکې وړ؛ ۲) ناسازه.
مکرک (makarāk) نر. م. مکرکی، یو ډول لرگین
شی دی چې د پسونو په غاړو کې د پري تینګولو
لپاره اچول کېږي.
مکرگس (makarḡas) نر. م. یو مرغه دی، گرگس.
مکرن (makrān) نر. م. د پسونو یوه ناروغي.
مکرری (makrāy) نر. م. ۱) وگ، مکرک؛ ۲) یو ډول
سور چینی دی؛ ۳) یو ډول ازغی دی.
مکشوف (makšūf) ص. جوت، څرگند، ښکاره.
مکعب (mukasāb) ص. نر. م. څلورضلي، هغه
شکل چې اوږدوالی، او سور یې یو برابر وي.
مکک (makāk) نر. م. ځمکه.

مکلف (mukalāf) ص. نر. م. ج. هغه څوک چې
باید شرعاً یو کار سر ته ورسوي، دمه وار.
موظف.
مکلفول (mukalafawāl) م. ص. مت، موظفول،
ذمه وارول، یو څوک په یوه دنده گو مارل.
مکلفیت (mukalafyat) نر. م. دنده، وظیفه.
مکمل (mukamāl) ص. نر. م. ج. پوره، بشپړ،
پای ته رسېدلی، تلمشوي.
مکندي (makandāy) نر. م. څټ، ورمېر، مرکندو.
مکنه^{۱۱} (makāna) ص. زېره خاوره.
مکنه^{۱۲} (maknā) م. د ناوې مخپتونې.
مکنیه (maknā) م. چادري، بورکه.
مکوت (makwāt) نر. م. سوی، سوځېدلی، وړیت.
مکھانه (makhāna) م. تودری، وگ، جلوتري.
مکی (makāy) م. یو ډول نری گردی ډوډی ده.
مکیال (mikyāl) نر. م. ۱) هغه لوبی چې غله او
... ورباندې اندازه (تلل) کېږي. ۲) پیمانہ.
مکیز (makéz) نر. م. ناز، نخري، ادا.
مگ (mag) نر. م. روزان، په کوټه کې د لوگي د وتلو
سوری، دريځه، دوکانچه.
مگر (magār) ق. خو، لېکن، اما.
مگس (magās) نر. م. مچ، نگس، غوماشه.
مگسي (magasi) ص. ۱) اسپين اُس چې سره
خاپونه ولري؛ ۲) توري يا تورنگی؛ ۳) مچی.
مگنه (magaña) م. کړکی، اورسی، مگنه.
مگه (maga) م. د چای د څښلو لویه پیاله.
مل (mal) نر. م. ۱) ملگری، دوست، انډیوال،
اشنا؛ ۲) شراب، خمر.
ملا^{۱۱} (mlā) م. ۱) شا، د څټ او کنانو تر منځ د
وجود برخه؛ ۲) د سور په نس کې هغه کڅوړه
چې د ماشوم تر زېږېدو وروسته غورځېږي.

ملاغانبسی (mlāghānsay) نر. م. فقره جمله، کربنه.
ملاطوره (mulātāwra) ص. نر. م. ملانه ورته، د
ملا په خبر، ملاکی، صوفی، ملا دوله.
ملاقات (mulaqāt) نر. م. لیدنه کفنه، پیژند گلوی.
ملاک (malāk) نر. م. خمکوال، د بهرې خمکې
خاوند.

ملال (malāl) نر. م. خپه، غمجن، چورتی.
ملاله (malāla) ص. بنځ. م. بنگلې او جذابه بنځه.
ملالی (malālāy) بنځ. م. ۱. محبوبه، معشوقه؛
۲. د یوې پیاوړې غازي پښتنې پهلې نوم.
ملالی بسترگې (malālestārgē) ص. بنځ. م. ل.
نازه دکې سترگې، خنارې سترگې.
ملا ماتوونکی (mlāmātawūnkay) نر. م. دروند
پهتی، دروند کار، دروند غم.
ملا ماتې (mlāmātay) ص. نر. م. ۱. چې ملایې
ماته وي، تنبل؛ ۲. یو غوښې خوړونکی مرغه
دی.

ملا مت (malāmāt) نر. م. ص. گرم، پیر، شرمنده.
ملا متول (malāmatawāl) مص. مت. گرمول،
شرمنده کول، پیکه کول، خجل کول.
ملا متیا (malāmariyā) بنځ. م. ملا متی، ملا متوب.
ملا متیدل (malāmatedāl) مص. ل. گرمېدل،
پیکه کېدل، شرمېدل، پر کېدل.
ملانی (mlānāy) بنځ. م. عالمه بنځه، ملا بنځه.
ملا وستنی (mlāwastānāy) نر. م. ملا وستی، د
ملا کمړند چې له یوه توکر څخه جوړ شوی وي.
ملا یکه (malāyaka) بنځ. م. فرشته، پرېښته.
ملا یم (mulāyām) ص. نر. م. نازک، پوست.
ملا یمت (mulāyāmāt) نر. م. پوستوالی، نازکی،
نرمی، موافقت.
ملایی (mulāyī) بنځ. م. پېروی، رش.

ملا (mulā) نر. م. ۱. د جومات امام، ۲. عالم،
فاضل، ناصح، ۳. دک.
ملا اذان (mulāzān) نر. م. سپېده داغ، ملاحانگ.
ملا بند (mlābānd) نر. م. ملا ترونی، ملا وستنی،
کمړند.

ملا تر (mlātār) نر. م. ۱. مرسته، ننگه؛ ۲. دوستی،
ملگرتیا.

ملا ترل (mlātārāl) مت. ف. د یوه چا حمایت کول،
ننگه کول، ملگرتیا کول.

ملا ترلی (mlātārālay) ص. نر. م. تیار، چمتو.

ملا تری (mlātārāy) نر. م. ملا تر کونکی، پلوی،
پرخوا، حامی.

ملا تیر (mlātūr) نر. م. شمزی، ستون فقرات.

ملا توغی (mlātūğay) ص. نر. م. هغه چې ملا
بې کړه شوی وي.

ملا چرگک (mlāčargāk) نر. م. گودی چرگ، یو
ډول مرغه دی، هده.

ملا شی (mlācāy) نر. م. د بېل تاتک، تکک.

ملاح (malāh) نر. م. مانو، لمبوزن، بېری چلوونکی.

ملاحظه (mu'āhazā) بنځ. م. ۱. کتنه، مشاهده؛
۲. توجه، پاملرنه؛ ۳. مروت؛ ۴. ریا؛ شرم.

ملا خوزی (mlāxūzay) نر. م. د ملادرد.

ملا رگې (mlārāğay) نر. م. مست، تنبل.

ملا ریا (malāryā) بنځ. م. یوه ناروغي ده.

ملازم (mulāzīm) نر. م. چېر اسی، نوکر، خادم.

ملازمت (mulāzimat) نر. م. نوکري، خادمی.

ملا ست (mlāst) ص. نر. م. پروت، غځېدلی، ویده.

ملا ستل (mlāstāl) مص. ل. غځېدل، پرېوتل،
ځملاستل، ویده کېدل.

ملا ستو (mlāstū) نر. م. ملا وستنی، کمړند.

ملا شینی (mlāšīnay) ص. نر. م. تنبل، کاهل.

ملبس (mulaba's) ص. نر. م. پر جامو پٽ، په کاليو پٽ.

ملبوس (malbus) نر. م. د اغوستلو جامې، کالي.

مليه (malba) بنځ. م. د رنگ دېوال يا کور خاوري، لوتې، ډبرې، گټې چې گډې وډې پرته وي.

مل پاسوال (malpaswal) نر. م. څارندويي (پوليسي) برید جنرال، سرلښکر، د نظامي برید جنرال معادل.

ملت^(۱) (mlat) نر. م. ۱) د یو هېواد وگړي، د وطن خلک؛ ۲) دین، مذهب؛ ۳) قوم.

ملت^(۲) (mlat) ص. نر. م. پلن، پسرور.

ملتفت (multafit) ص. نر. م. ج. غیر، متوجه.

ملتوب (maltob) نر. م. ملگرتیا، کومک، ملتیا.

ملتوک (maltok) نر. م. مله بڼه، هغه اواز، څپه یا څپیز غوندې چې ځانته یې جلا کومه مانا یا گرامري چار نه څرگندېږي.

ملتوي (multawi) ص. نر. م. ځنډولی، معطل، تال، شاته غورځولی.

ملجا (malja) بنځ. م. امنځای، سرپناه، د اوسېدو ځای.

ملحد (mulhid) ص. نر. م. بې دینه، کافر.

ملحق (mulhiq) ص. لگېدلی، گنډلی، یوځای.

ملحقات (mulhiqat) بنځ. ج. متمم، ضمیمه، بشپړ، بشپړول.

ملحوظ (malhuz) نر. م. په پام کې نیولی، لحاظ کې شوی، لحاظ ساتلی شوی.

ملخ (malax) نر. م. ملخی، یو ډول حشره ده.

ملخوزه (malxozā) بنځ. ج. یو ډول سابه دي؛ حلبه، فاریقا.

ملخولي (malxoli) بنځ. م. یو ډول ژېړ رنگه فیرني.

ملزم (mulzim) ص. نر. م. تورن، متهم.

ملزوم (malzūm) ص. نر. م. لارم یا له یوه بل څخه نه بېلېدونکی.

ملعون (malšūn) ص. نر. م. لعنتي، رتل شوی.

ملغلره (malğalāra) بنځ. م. مرغلره، ډر، مروارید.

ملغمه (malğama) بنځ. م. گډ، ترکیب، معجون.

ملغی (mulğā) ص. نر. م. لغوه شوی، رد شوی.

ملک^(۱) (malik) نر. م. د کلي مشر.

ملک^(۲) (malok) نر. م. ملاتیکه، پریښته، پریښته.

ملک^(۳) (mulk) نر. م. وطن، جايداد.

ملک الشعراء (malikuššarā) د شاعرانو

مشر، په شاعرانو کې غوره شاعر.

ملکوت (malakūt) نر. م. لویوالی، عظمت، د

فرښتو نړۍ، عالم.

ملکونډی (malkundāy) بنځ. م. ج. یو ډول بوتی

دی؛ وگ. مارکونډی.

ملکه (malikā) بنځ. م. د پاچا ښځه.

ملکي (mulki) ص. نر. م. غیر یوځي، غیر نظامي.

ملکیت (mulkiyat) نر. م. مالکیت، شخصي

جايداد، شتمني.

ملگرتوب (malğartob) نر. م. دوستي، یاري.

ملگری (malğaray) نر. م. (ج. ملگري) مرستیال،

دلاري مل، دوست، یار، اشنا.

ملگري (malğari) بنځ. م. ملگرتیا.

ملگري ملتونه (malğarimalatūna) نر. ج.

ملل متحد، اقوام متحده، UN.

ملگویی (malğubāy) نر. م. ص. مالگینې اوبه،

د مالگي ملول، مالگين هلول.

ملل (malal) مص. ل. ۱) ملگري کېدل، استوگن

کېدل؛ ۲) په لویو کې یو ډبل ملگرتیا منل؛

۳) تگ، حرکت، بهېدنگ؛ ۴) په گډه اړول، په

گډه مېشته کېدل؛ ۵) ځملاستل، یوځای کېدل.

مللی (malāl) بنج. م. ۱) مسعی، تنهلی، تسی،
۲) تملل، لامل لتونه.

ملم (malām) نر. م. ملهم.

ملمع (mulamās) نر. م. روپسانه او بیکلی کرای
شوی، هغه شعر چې یوه مصرع یا بیت یې په یوه
او بل بیت یې په بله ژبه وي.

ململ (mālmāl) نر. م. یو ډول نرم نخي توکر دی.

ملنځه (malānja) بنج. م. ملاپند، ملاوستني،
کمرپند، پتی، هغه پتی یا پری چې ملا پری
تري.

ملنډه (malānda) بنج. م. توکه، ریشخند، مسخره.

ملنگ (malāng) نر. م. دروېش، قلندر، بې پروا.

ملنگه (malānga) بنج. م. دملنگی تخم.

ملنگی (malāngāy) بنج. م. یو ډول برگه هندوانه.

ملو (malū) نر. م. ۱) د انګورو خېلی یا تاک؛
۲) د اوښ ستره خولی؛ ۳) بوری، غونډی.

ملوب (malób) نر. م. ۱) خوله؛ ۲) نری وینه،
زوی، زوزبه، ملوبه، خوناب.

ملوتی (malotāy) ص. نر. م. ۱) د مل تصغیر؛
۲) هیجرا، نریختی.

ملوث (mulawās) ص. نر. م. ج. ۱) ککر، راګهر؛
۲) گنده، ناپاک، پلټ، لړلی.

ملوک (malūk) نر. م. ۱) ملکان، پاچاهان؛
۲) یو ډول توکر دی؛ ۳) ص. نر. م. معشوق،
محبوب؛ ۴) بڼایسته؛ ۵) پاک، سوچه.

ملوک الطوائفي (malūkultawāfi) بنج. م.
خان خاني، شمکوالي.

ملوکه (malūka) بنج. م. ملکه، محبره، معشوقه.

ملول (malūl) ص. غمجن، خپه.

ملول (malawāl) مص. مت. استوګن کول، مهشت
کول، مهشتول.

ملونه (mlūna) بنج. م. لمینه، قهزه، چلب، چلر،
ملونی، د چارو واګې په لاس کې نیول.

ملوه (malwa) بنج. م. د انګورو تاک، مېلوه، کود.

مله (malā) بنج. م. ۱) یو ډول ونه ده؛ ۲) نېسانه،
چلب، الوتونکی، د مرغابو خپره چې له لرګي
یا وېونه جوړه شوې وي.

ملهار (malhār) نر. م. برسات، جری، پرلپسي
اوربټونه، پشه کال.

مله غونډوله (mlagwandlā) بنج. م. خرښه
غونډوله، ملګرتیایي غونډوله، فرعي جمله.

ملي (muli) ص. نب. په قوم او ملت پورې تړلی.

ملياً (malyā) ق. ۱) یو ځای، ګډه؛ ۲) بنج. م. ملا.

مليار (malyār) نر. م. مالیار، بنوال، باغوان.

ملي پخلاینه (milīpoxlāyāna) بنج. م. ملي
روغه جوړه، ملي پخلاتوب، ملي مصالحه.

مليت (milyāt) نر. م. تیر، قوم.

ملي روغه جوړه (milīroğajōra) بنج. م. ملي
پخلاینه، ملي سوله، ملي صلحه.

ملېشه (maleša) بنج. م. ۱) نظامي قوې ته ورته
قوه یا عسکر؛ ۲) یو ډول نخي توکر دی.

ملي کول (mlikawāl) مت. ف. د عامه ګڼي
اخیستنې وړ ګرځول، د ټول ملت ګډه شتمني
ګرځول.

ملي ګرام (mligrām) نر. م. د ګرام زر مه برخه.

ملي متر (mlimītar) نر. م. د متر زر مه برخه.

مماثل (mumāsāl) ص. نر. م. ج. شبيه، ورته.

ممانعت (mumanuṣāt) نر. م. خنډ، بندبښت،
بندیز.

ممانه (mamāna) بنج. م. یو بوتی او د هغه مېوه.

ممتاز (mumtāz) ص. نر. م. ۱) امتیاز لرونکی،
۲) عزت من، معزز، اعلی، لوړ، معتبر.

ممتحن (mumtahín) نر. م. از موبینه اهلستونکی.
 ممثل (mumásib) نر. م. ص. تمثیل و نونکی، اد
 یوې صحنې لوبغاړی.
 ممد (mumíd) نر. م. ج. مرسته کوونکی.
 ممدوح (mamdúh) ص. نر. م. ج. ستایل و نونکی؟
 تعریف کړای شوی، ستایل شوی.
 ممریز (mamríz) نر. م. انګېزه، محرک،
 تحریکوونکی، د سوزاره د پوندي سره لګېدلی
 یو مېخکی چې اس ته پرې پونده ورکوي.
 ممره (mamra) ص. بنځ. م. چپه، پسته.
 ممزوج (mamzúj) ص. نر. م. گډوډ، حل شوي، له
 یوه بل سره یوځای شوي.
 ممسک (mumsík) ص. نر. م. بخیل، وچ کړی.
 ممغورن (mamğorán) ص. نر. م. خیرن، گنده.
 ممکن (mumkín) ص. نر. م. دکېدو وړ، کېدونکی.
 مملايي (mumlāyí) بنځ. م. له تیسرې څخه
 راوتونکې توره ماده ده چې د تیسرې غوندي
 کلکه وي او په یوناني درملنه کې د ملاردرد،
 هډوکو درد او نورو لپاره کارېږي.
 مملکت (mamlakát) نر. م. هېواد، وطن، خاوره.
 ممنوع (mamnós) ص. نر. م. (۱) ناروا؛ (۲) منع
 شوی، د قانون خلاف.
 ممنون (manunún) ص. نر. م. ج. منندوی، منت بار،
 منت وړونکی، احسان مند، شکر گزار.
 ممنه (manāna) ممنه، دایه، رضاعي مور.
 ممني (man,ān) ص. نر. م. مړاوی، جینګر.
 مموله (mamúla) بنځ. م. مېوه، ثمر، حاصل.
 ممولې (mamúle) بنځ. ج. مېوې، حاصلات،
 اثمار.
 ممی (mamáy) بنځ. م. یوه وړه حشره ده چې سور
 پوست او واړه تور تګي لري.

ممیره (mamira) بنځ. م. مامبره، دکور کمن غوندي
 درمل چې په رنجو کې گډېږي او د نظر لپاره
 ډېره ګټوره وي.
 ممیز^(۱) (mamíz) نر. م. وڅکې، مویز، کشمش.
 ممیز^(۲) (mumayíz) نر. م. (۱) از موبنې کنټرولونکی؛
 (۲) توپیر کوونکی، د بڼه او بد جلا کوونکی.
 ممیزه (mumayíza) بنځ. م. (۱) ځانګړنه، مشخصه؛
 (۲) ویرګول (؛).
 من (man) نر. م. (۱) زړه، اراده؛ (۲) تکل، مقصد؛
 (۳) وروستاری دی چې د څښتن مانا ورکوي،
 - شته من؛ (۴) یو وزن دی؛ (۵) د یوې ونې ژاوله
 چې بني اسرائيلو ته د نعمت په ډول ورکړل شوې
 وه.
 منا (manā) بنځ. م. یوه شپږه چې په ځنګل یا پتیبو
 کې جوړه شوې وي او د پاسه پرې څه ږدي یا
 پرې پرېوځي، منا معمولاً چت هم لري، خوبې
 چته هم وي.
 مناجات (munājāt) نر. م. ج. (۱) ادعا، التجا؛
 (۲) هغه نظم چې د خدای تعریف پکې شوی وي.
 منادي (munādí) ص. نر. بنځ. م. اواز کوونکی،
 اعلان کوونکی، ډنډروچي.
 منار (munār) نر. م. څلی، برج.
 مناره (munāra) بنځ. م. (۱) څلی، لوړ ځای، اوچت
 مقام؛ (۲) پسرل، گانه.
 منازعه (munāziṣa) بنځ. م. کړکېچ، دعوا.
 مناسب (munāsib) نر. م. ج. وړ، موزون، لایق.
 مناسبت (munāsibat) نر. م. موزونیت، له امله،
 له کبله.
 مناسک (manāsík) نر. ج. (۱) مراسم؛ (۲) اد حج د
 ادا کولو مراسم.
 مناصفه (munāsifá) بنځ. م. نیمايي.

مناظره (munāzirā) بنغ. م. بحث، مباحثه، تکرار.
 منافع (munāfiq) نر. ج. گنهی، فایدهی.
 منافق (munāfiq) نر. م. هغه شوک چې په زریه یی
 یوه او په خوله یی بله وي.
 مناققت (munāfiqat) نر. م. د منافق گروهه، د
 منافق حالت، ریاکاری، مکاری.
 مناقشه (munāqiṣā) بنغ. م. بحث، مباحثه،
 تکرار، جگړه.
 مناقصه (munāqisā) بنغ. م. کمول، سیالی کول،
 د یوه شی د بیه په راتیتولو کې جگړه.
 منال (manāl) بنغ. م. ۱) شته، شتمنی، جایداد؛
 ۲) هغه ځای چې څه گټه ترې حاصله یی، لکه
 باغ..
 منانی (munānāy) نر. م. کوچنی، وړوکی.
 منای (munāy) نر. م. لور، کوتک، دانگ.
 منبر (minbār) نر. م. په جومات کې د محراب تر
 څنگ د امام د وعظ کولو لور ځای.
 منبع (manbāʿ) بنغ. م. د اوسو در او تلو ځای،
 سرچینه.
 منت (mināl) نر. م. ۱) احسان، نېکي، ښېگڼه؛
 ۲) شکره؛ ۳) عاجزي؛ ۴) منښته، نذر.
 منت بار (minathār) ص. نر. م. مندوی، احسانند،
 شکر کوونکی.
 منتج (muntāj) ص. نر. م. نتیجه اخیستل، پری
 پوهېدل، استنتاج کول.
 منتخب (muntaxab) ص. نر. م. ج. ۱) چان شوی؛
 ۲) غوره شوی، ټاکل شوی.
 منتخبول (muntaxabawāl) مص. مت. ۱) چان
 کول؛ ۲) غوره کول، خوښول.
 منتخبېدل (muntaxabedāl) مص. ل. چان کېدل.
 غوره کېدل.

منت دار (minutdār) نر. م. ۱) مندوی، احسان
 منونکی، ممنون؛ ۲) خوشحالی، خوشال.
 منتتر (mantār) نر. م. جادو، توتکه، سحر، افسون.
 منتري (mantarī) ص. نر. م. جادوگری، کودمان.
 منتشر (muntashīr) ص. نر. م. ۱) آخواد به خوا،
 لروبر؛ ۲) تیت و پرک، خپورور.
 منتظر (muntazīr) ص. نر. م. ج. انتظار کوونکی،
 امیدوار، لاره کتونکی.
 منتظم (muntazīm) نر. م. انتظام کوونکی،
 اهتمام کوونکی.
 منتقد (muntaqīd) نر. م. انتقاد کوونکی، کره
 کتونکی
 منتقل (muntaqīl) ص. نر. م. ج. کوچېدلی، له
 یوه ځایه بل ته تللی.
 منتب (manāt) ص. نر. م. د من مصفر، زرگی،
 زرگوتی.
 منجاری (manjārāy) نر. م. بنجاری، د ښځینه
 اړتیاو د شیانو خرڅوونکی.
 منجاور (munjāwīr) نر. م. د زیارت خادم، منجور.
 منجر (munjār) ص. نر. م. ج. نتیجه اخیستل،
 د کار سر ته رسېدل، نتیجه ور کول.
 منجرکی (munjarkāy) نر. م. ښایسته کټ.
 منجره (manjarā) بنغ. م. کلی، غوتی.
 منجری (manjarāy) بنغ. م. منجرکی.
 منجفی (manjağāy) نر. م. په فرج کې د غوښې
 توته، منجفی.
 منجل (manjal) ص. نر. م. پېچیده، گران، مشکل.
 منجلاب (manjalāb) نر. م. خوسا او گنده اوبه.
 منجله (manjalā) بنغ. م. منجیله، موره، بالشتک.
 منجم (munjam) نر. م. ستور پېژندونکی، د نجوم
 د علم پوه، نجومی.

منج منج (manjmanj) ص. نر. م. منج نبع، مخکي مخکي.

منجنیق (manjanīq) نر. م. (۱) دکلاماتولو لپاره د پخواني زماني يوه آله؛ (۲) چنوغزه، مچوغنه.

منجورا (manjūrā) ص. سر. م. راغونډ شوی، بېکاره، مېجرا، ابجرا، نامرد.

منجوله (manjola) بنج. م. (۱) جاله، (۲) هغه دېگ چې پای په کې ایشول کېږي.

منجه (manja) بنج. م. هغه اوږد تار چې گودي پران هوا ته پرې پورته کوي. د مچنوغزې کوتړی.

منجیت (manjī) نر. م. د یوه سور رنگي بوتې کنډی، دم لاخوی، دم الشعبان، دغه کنډ په یوناني درملنه کې کارېږي.

منجېدل (manjedāl) مص. ل. خوځېدل، رچېدل، بنورېدل.

منج (manj) ق. نر. م. مینج، میانج، مرکز.

منخاله (manjāla) بنج. م. خاله، جاله، منخوله.

منجاوړون (manjāwūn) نر. م. هغه نوم اوړون (اسمي گردان) چې داړوند نوم د منخني واول په بدلون سره ترسره کېږي.

منچپانگه (manjpānga) بنج. م. محتوا، محتوی، گنجایش.

منچپانگیز (manjpāngīz) نر. م. د منچپانگي اړوند، د محتوا اړوند، محتوایی.

منچپېښې (manjpeše) بنج. م. ج. معترضه، معترضه جمله.

منختاری (manjtaray) نر. م. هغه تاری یا وند چې دوه خپلواک ژبني توکونه سره تړي.

منختالوویز (manjtāloyīz) نر. م. هغه اواز چې د تالو منخ ته د ژبې په ورج کېدو سره ادا کېږي.

منختشی (manjtašay) نر. م. دد، پوخ، خالي، گری.

منختوک (manjtók) نر. م. منخني توک، منخني عنصر.

منختولی (manjtōlay) نر. م. د منخني تول (وزن) لرونکی.

منختیکي (manjtākay) نر. م. منخني تکی، مرکزي نقطه.

منخدریخی (manjdarījay) نر. م. نرمدریخی، منخلاری، معتدل.

منخدریخی (manjdarīj) بنج. م. نرمدریخی، منخلاریتوب، اعتدال.

منخزری (manjzaray) نر. م. مرکزي هسته.

منخشونلپیز (manjšunđīz) نر. م. غیر گشوندپیز، اواز لکه (م، ب).

منخغری (manjgaray) نر. م. د دوو غسرونو تر منځ لاره، دره.

منخغکي (manjgaki) بنج. م. مقزیاب، مقزیات.

منخگر توب (manjgagrtōb) نر. م. منخ غوریتوب، درېیم گریتوب، میانجی.

منخگری (manjgaray) نر. م. (۱) درېیم گری، منصف، م ثالث، (۲) بنج. منخگری.

منخگلي (manjgale) بنج. م. منخوی گوته.

منخل (manjal) مص. مت. مینخل، ویسخل، پاکول.

منخلاری (manjlāray) نر. م. منخدریخی، معتدل.

منخلاري (manjlārī) بنج. م. منخدریخی، معتدل تیا، منخني دریغ خپلول.

منخلی (manjalay) نر. م. ارغمک.

منخمنگی (manjmanḡay) نر. م. منخ عمری، د منخني عمر څښتن.

منجيزونگ (manjizawāng) منج. م. منجيزونه،
 منجرکزونه.
 منچل (mančái) منج. م. فرمزي چينجی.
 منحرف (munhanf) منج. م. باهي، سرکش،
 واپس گرځېدونکی، مرتد.
 منحصر (munhasir) منج. م. مشروط، محدود،
 متعلق، اړوند.
 منخط (munhat) منج. م. فاسد، مخ پر زوال.
 منحل (munhái) منج. م. حل شوی، گډ شوی،
 بې نظمه شوی، بې ترتيبه.
 منحنی (munhani) منج. م. نب. ۱) څوړند، کسور؛
 ۲) نری، ډنگر.
 منحوس (manhūs) منج. م. ج. خراب، مکروه،
 سپېره، بدبخت.
 مند^(۱) (mánd) منج. م. ۱) د سېلاب لاره، شېله؛
 ۲) اد. لاحق، چې د مالک مانا ورکوي.
 مند^(۲) (mánd) منج. م. مندری، تپت، کم قامته،
 غونده کی.
 مندارو (mandārū) منج. م. یو ډول واینه.
 منداړو (mandārū) منج. م. وگ. مندانو.
 منداغ (mandāg) منج. م. یو ډول واینه دي.
 منداپو (mandāpū) منج. م. ۱) گنده بوتی؛ ۲) منداړو،
 د مستود شاربلو لپاره لرگینه آله.
 منداو (mandāw) منج. ج. اوبن، اوبن رنگه، کاو،
 کپو، بوکن.
 مندته (mandāta) منج. م. یو ډول خرمانی، د زرد الو
 زدی.
 مندر (mandār) منج. م. دهندوانو د عبادت ځای،
 درمسال.
 مندرج (mundaraj) منج. م. درج شوی، لیکل
 شوی.

منجمهالی (manjmalālay) منج. م. لپړه پېری،
 هېرې، انتقالی (حکومت...)
 منجني (manjanay) منج. م. وسطي، مرکزي.
 منجني ختيځ (manjanayxaij) منج. م. څارو
 مېانه.
 منجني خج (manjanayxaj) منج. م. هغه خج
 (فشار) چې د ويې په منځ کې راځي.
 منجني سمندرگی (manjanaysmandargay) منج. م.
 د مدیترانې بحیره.
 منجني ښوونځی (manjanayšowanjay) منج. م.
 متوسط ښوونځی، متوسط مکتب، متوسطه.
 منجواتنی (manjwātanay) منج. م. د منجني
 فاصلې، د منجني مزل (راکت، توغند...)
 منجوال (manjwāl) منج. م. دریم گړی، ثالث.
 منجوال خپلواک (manjwālxpəlwāk) منج. م.
 هغه واول چې د ژبې د دریځ له مخې د پورتنی او
 کښتني په منځ کې ادا کېږي.
 منجومانه (manjūmāna) منج. م. منځکوره،
 منجوال، منجني.
 منجونی (manjwānay) منج. م. منجندی، مېانه
 قدی، متوسطې ونې والا.
 منجوی (manjway) منج. م. منجني.
 منجه (manja) منج. م. ۱) د یوې ونې نوم، لمنجه،
 ارچه؛ ۲) وسط؛ ۳) د کپړدې د منځ تیر، مته.
 منجی (manjay) منج. م. ۱) د غره لمن؛ ۲) مرکز؛
 ۳) د غره په لمن کې لاره.
 منجی (manjay) منج. م. هغه ځای چې په منځ کې
 وي، مرکز، مرکزیت.
 منجېدل (manjedal) منج. ل. وگ. منجېدل.
 منجيزول (manjizawal) منج. م. منجوالول،
 متمرکز کول، تمرکز ورکول.

مندرو (mandrāw) نر.م. ۱) پرچال، د کلا دېوال،
 ۲) د دېوال پر سر د مودو پو قطار.
 مندري (mandrāy) بنغ.م. ۱) د غوړو نولېسې،
 دندې، والې؛ ۲) گوتېې، گوتمه.
 مندري (mandrāy) ص.نر.م. تپت قد لرونکې.
 مندر (mandar) نر.م. يو غت لرگې چې نور لرگې د
 پاسه پرې ږدي او جاله پرې جوړوي؛ ۲) هغه
 لرگې چې د دېوال په منغ د کلکوالي لپاره ږدي.
 مندسه (mandasa) نر.م. اصل، نژاد.
 مندسته (mandasta) بنغ.م. د هاون لاستې.
 مندکه (mandaka) بنغ.م. ۱) زړې، زړې، د بادامو
 ، مندواو... زړې؛ ۲) پوځ، دسته.
 مندو (mandaw) نر.م. ۱) اوگ، منداو؛ ۲) تریه.
 مندوب (mandob) ص.نر.م. هغه څوک چې د یوه
 کار لپاره داستازي په توگه گومارل شوی وي.
 مندیل (mandil) نر.م. پټکې، لنگې، دستار.
 مندې (mande) بنغ.ج. میندې، میاندي، مورگانې.
 مند (mand) نر.م. خاموش، چپ، غلی، ساکت.
 مند (mand) نر.م. ۱) په واوره کې د پنبولاره، د
 پنبونښه؛ ۲) د پسخې لپاره د ختمې تیارول؛
 ۳) پته، تلاش؛ ۴) د مهمل تابع.
 منداچغ (mandāčag) نر.م. مندېچغ، بانې چغ.
 منداس (mandās) نر.م. هغه څاروي چې یو ښکر
 یې مات وي، کوندی.
 منداوو (mandāwū) نر.م. غاښور.
 مندخولی (mandxūlay) ص.نر.م. غلی، چوپ،
 خاموش، بې ژبې.
 مندر (mandar) نر.م. دونې، بنغ، سته.
 مندرکې (mandarkay) نر.م. دونې خانگه، مندکې.
 مندال (mandal) مص.مت. ۱) په زوره د ننه کول،
 ننه باسل؛ ۲) چاپې کول، کېندل.

مندو (mandaw) نر.م. ۱) د کورتو د مخې پرته،
 شهر، پخلنځای؛ ۲) مسزل؛ ۳) د اوبې کاوا
 ۴) د ونې، بنغ؛ ۲) موند، سته.
 مندو (mandū) نر.م. هغه لرگې چې د چاری د
 لمرگې رسی د کښولو لپاره تړل کېږي.
 مندوان (mandwan) نر.م. د کب نیولو چنگک.
 مندوس (mandos) نر.م. ۱) گومزه؛ ۲) پنډوس؛
 ۳) د پنډې یا گډې د وړلو لپاره د سر نه تاو
 کرل شوی څادر.
 مندوسه (mandosa) بنغ.م. یو د وړو څانگري
 پگړی، لویه پگړی، لویه لونگې.
 مندوکې (mandokay) نر.م. مندکې، دونې کوچنې
 بناخ، دونې کوچنې بنغ.
 مندولې (mandolay) نر.م. بنایسته کوچنې منظم
 شي.
 مندونکې (mandunkay) نر.م. ننه باسونکې.
 مندوهل (mandwahal) مص.مت. تکل کول.
 منده (mānda) تیز تگ، خفاسته، تېبته.
 منده (mande) نر.م. (ج. مندان) دونې د بناخ
 هغه برخه چې تر پرې کېدل وروسته په ونې
 پورې پاتې وي، غټ خند.
 مندهي (mandahū) بنغ.م. مندوي، منده یې.
 مندېچغ (mandečag) نر.م. وگ، بانېچغ.
 مندیرس (mandirās) ص.نر.م. تمبل، کاهل.
 مندیل (mandil) نر.م. غټه پگړی، دستار.
 مندې تررې (mandetarre) بنغ.م. ۱) مندې
 رامنډې؛ ۲) هڅې، زیار؛ ۳) بې گټې هلې ځلې؛
 مندې رامنډې (mānderāmande) بنغ.م. وگ.
 مندې تررې.
 مندې (manday) بنغ.م. مندهي، د تجارت ځای.
 مندې (manday) نر.م. مندوي، د پېرلو-پلورلو ځای.

منهوي (manjū) ن.م. ۱. وگ، موندی؛ ۲. د مندل له فعله جاري حالت.

منزايې (manzāyī) ن.م. ج. بوه مېوه ده.

منزجر (munzajir) ن.م. ج. بهزار، متنفر.

منزل (manzāl) ن.م. کور، موخه، ارمان، هيله.

منزلت (manzalāt) ن.م. شان، مرتبه، مقام.

منزوي (munzawī) ص. ن.م. ج. گوښه، ايسته شوی.

منزه (munazā) ص. ن.م. پاک، سپېڅلی.

منسوب (mansūb) ص. ن.م. ۱. نسبت لرونکی، اړوند؛ ۲. چنغول، وگ، چنغله.

منسوجات (mansūjāt) ن.م. توکران، نساجي.

منسوخ (mansūx) ص. ن.م. ج. رد شوی، ختم شوی، نسخ شوی.

منسوخول (mansūxawāl) مص. مت. ردول، ختمول، نسخول.

منسوخېدل (mansūxedāl) مص. ل. ردېدل، ختمېدل.

منشا (mansā) بڼ.م. ۱. اصل، د پيدا کېدو ځای؛ ۲. لامل، وجه، سبب؛ ۳. اراده، موخه، مقصد.

منشور (manshūr) ن.م. ۱. شاهي حکم، پرواڼه؛ ۲. د سياسي گوند کړنلاره؛ ۳. فرمان، اعلان؛ ۴. يو هندسي شکل. ۵. غوړېدلی.

منشي (munši) ن.م. ميرزا، ليکونکی، سکرتر.

منښت (manāšt) ن.م. ۱. منل کېدنه، قبولي، منظوري، تصويب، نذر، نیاز؛ ۲. منل.

منښت اړيکوييکي (manāštariḳwayīkay) ن.م. هغه اړيکوييکي (ارتباطي حرف) چې

د جملې مانا مښتوي.

منښته (manāšta) بڼ.م. مننه، نذر، قبولي، نذرانه.

منصب (mansāb) ن.م. مقام، رتبه، مرتبه.

منصبدار (mansabdār) ن.م. د اردو افسر، د رتبي خاوند، د مقام څښتن.

منصرف (munsarīf) ص. ن.م. ج. له بوه کار څخه تېرېدونکی.

منصف (munsīf) ن.م. ۱. قاضي؛ ۲. انصاف کړونکی، عادل؛ ۳. درېمگری.

منصوب (mansūb) ن.م. ج. ۱. درېدلی، ښخ، قايم؛ ۲. هغه توری چې زور ولري.

منصوبه (mansūbā) بڼ.م. پروژه، سکيم.

منطق (mantiq) ن.م. ۱. هغه علم چې په قطعي دليلونو حق، حق او ناحقه، ناحقه ثابتوي؛ ۲. دنيا؛ ۳. جرئت، فصاحت.

منطقه (mantiqā) بڼ.م. ۱. علاقه، سيمه؛ ۲. د ملاتړ لوړخت.

منطقي (mantiqī) ص. نب. په منطق برابر.

منظر (manzār) ن.م. ۱. د نظر ځای؛ ۲. نظاره؛ ۳. مخ؛ ۴. د نظر حد؛ ۵. کرکي؛ ۶. لور مکان.

منظره (manzara) بڼ.م. منظر، نظاره، نقشه.

منظم (munazām) ن.م. ج. ۱. په سپڼسي گڼلی؛ ۲. موزون کلام؛ ۳. په ترتيب او نظم.

منظور (manzūr) ص. ن.م. منلی شوی، په پام کې نيول شوی، ليدلی شوی.

منظورول (manzūrāwāl) مص. مت. منل، قبولول، اجازه ورکول.

منظوري (manzūri) بڼ.م. منل، قبولي.

منظورېدل (manzūredāl) مص. ل. قبلېدل، منل کېدل، اجازه ورکول کېدل.

منظوم (manzūm) ن.م. ج. ۱. منسلک، تړلی؛ ۲. منظم کړی، د شعر په ژبه وييلی.

منع (mansā) بڼ.م. ۱. چې اجازه ونه لري؛ ۲. چې بندېز پرې لگېدلی وي؛ ۳. ممانعت.

منع کول (mansakawál) مص. مت. ۱) اجازه نه ور کول؛ ۲) دعوت، بلنه، مهلمستیا.
 منعقد (munşaqíd) ص. نر. م. ۱) جنور، دائره؛ ۲) مقرر شوی، قایم شوی، ترل شوی، ترون.
 منعکس (munşakis) نر. م. ۱) غبرگ، غبرگی شوی، عکس قبلوونکی؛ ۲) اړولی.
 منعکسول (munşakisawál) مص. مت. غبرگول، انعکاس ور کول.
 منفک (munfiak) ص. نر. م. ج. گوښه، له خدمت نه لرې شوی، شرلی شوی، ایستلی.
 منفي (manfi) ص. نب. ایستلی شوی، کم کړای شوی
 منقار (munqār) نر. م. مښوکه، تونگه.
 منقبض (munqabiz) ص. نر. م. محدود، ترلی، تر فشار لاندې.
 منقسم (manqasim) ص. وپشل شوی.
 منقش (munqaş) ص. نر. م. نقش یا انخور شوی.
 منقطع (munqatiz) ص. نب. قطع کېدونکی، فیصله کېدونکی.
 منقل (manqal) نر. م. انگېتی، نغری.
 منقوط (manqut) ص. نر. م. ج. تکی لرونکی، نقطه لرونکی.
 منقول (manqul) ص. نر. م. نقل شوی، ذکر شوی.
 منقه (manqa) بنخ. م. ۱) دانگورو یو ډول چې وچوي یې؛ ۲) پاک، صفا، پاکیزه.
 منکت (mankat) ق. د من په حساب نرخ.
 منکتی (mankati) نر. م. مزدور، بزگر چې د منکت په حساب مزدوري اخلي.
 منکر (munkir) ص. نر. م. ج. انکار کوونکی، انکاری، گمراه، بې لارې.
 منکرول (munkirawál) مص. مت. انکار ته تیارول، مجبورول، په انکار اړوستل.

منکر بدل (munkiredál) مص. ل. انکاری کېدل.
 منکسر (munkasir) ص. نر. م. مات شوی، بېل شوی، توتې شوی.
 منکشف (munkasif) ص. نر. م. ج. کشف شوی، پوهېدلی، پام ورته شوی، پیدا کړای شوی.
 منکه (manka) بنخ. م. دلانجې یا ستونزې یو ډول.
 منکی (mankay) نر. م. دوړو خو تر منځ ځای.
 منگ^(۱) (mang) نر. م. ۱) عمر، قد، ونه؛ ۲) غونډې، په شپږ؛ ۳) وخت، موده.
 منگ^(۲) (mang) ص. نر. م. ۱) سرگردان، خپه؛ ۲) نر. م. رسوب، د وزو یوه ناروغي؛ ۳) کلکه شوې خټه؛ ۴) روزان، په کوټه کې د لوگي د وتو موری؛ ۵) د تندې یوه گانه ده.
 منگاچه (mangāca) بنخ. م. نوکه، نوکاره، د پیشو او نورو ځناورو پنجه.
 منگار ه (mangāra) بنخ. م. نوکاره، چونگار ه.
 منگاښه (mangāşa) بنخ. م. درې غاښی، سکی، ښاخی.
 منگال (mangāl) نر. م. ۱) انگېتی، نغری، منقل؛ ۲) الوی لور.
 منگچه (mangča) بنخ. م. وگ، منگاچه.
 منگر (mangar) نر. م. ق. ۱) منگری؛ ۲) مگر.
 منگری (mangaray) نر. م. یو ډول مار، منگور.
 منگری (mangaray) بنخ. م. څرمینسکی، کور.
 منگریته (mangrita) بنخ. م. تپیر، شلغم.
 منگس (mangas) نر. م. ۱) دخړو یوه ناروغي ده؛ ۲) په بدن باندې د خړونگ ښې.
 منگسی (mangasay) بنخ. م. هغه سبلی چې شکی بادوي، څینې خلک یې ښکسه بولي.
 منگل (mangal) بنخ. م. ج. منگلې، له شنگل سره د مهمل په توگه راځي.

مننه (manāna) بنخ. م. کوردانی، شکره، تشکر.
قردانی.

منو (manó) ص. نر. م. زرگی، د من مصفر.

منور (munawār) ص. نر. م. نورانی، رون، روبانه.

منول (manawál) مص. مت. ایمنول، دلاسه کول.
قرارول.

منی^(۱) (manāy) نر. م. خزان، د کال دریم فصل.

منی^(۲) (manāy) نر. م. امیل، هار، د گلو امیل.

منی (maní) نر. م. ج. نطفه، مایه، د مردی اویه.

منی (man) نر. م. می، پسه، مهبه.

منیه (maña) بنخ. م. (ج. منی) سبب، یو دول مبه.

منیه غونی (mañgūne) بنخ. م. مرغونی، کاکوره،
پویانو، حنظل.

منیخه (manica) بنخ. م. هغه دالی، چې د مسورو

پلار (پلارگنی) له خواناوی ته ورکول کېږي.

مواجهه (mawājih) ص. نب. مخامخ کول یا کېدل.

د یو چا یا یو شي پر وړاندې درېدل.

مواد (mawād) نر. ج. (۱) اسباب، سامان؛ (۲) دلایل،

وجوهات؛ (۳) گنده گي.

موار (mawār) نر. م. مهار.

مواز (muwāz) نر. م. مقابله.

موازنه (mawāzina) بنخ. م. اندازه، مقابله، پرتله.

موازي (mawāzi) ص. نب. (۱) بیه؛ (۲) اټکلي؛

(۳) برابر، مقابل؛ (۴) ساتندوی.

موازين (mawāzín) نر. ج. اصول، مقررات، قواعد.

مواس (mawās) نر. ج. (۱) غمخور، ساتونکی؛

(۲) سوچي؛ (۳) چغلمار؛ (۴) منزل؛ (۵) پناه؛

(۶) تالانگر.

مواسه (mawāsa) بنخ. م. کیسه، افسانه، گپ شپ.

مواسي (mawāsi) بنخ. م. چغلي، شیطاني.

مواشي (mawāši) نر. ج. غواړي، مبهري، رمي.

منگلو سه (mangloša) بنخ. م. دولی.

منگلی (mangalay) بنخ. م. وپسی، یو دول گانه

چې بنخي يې لاسونو ته اچوي.

منگنی (manganay) نر. م. د مني د فصل اړوند

لکه د مني وړی، د مني مبه او کرونده.

منگنیاره (mangnyāra) بنخ. م. د انار ونه،

ننگر سه.

منگن (mangan) نر. م. وگ، منگوره.

منگو (mangó) ص. نر. م. احمق سړی.

منگوتی (mangotay) نر. م. وړوکی منگی.

منگوچه (manguča) بنخ. م. د پیشو پنجه.

منگور^(۱) (mangór) نر. م. منگری، مار.

منگور^(۲) (mangūr) نر. م. د سپي بچی، کوکری،

کوتری، چې سترگي يې لانه وي غړولي.

منگور خورکه (mangorxoraka) بنخ. م. مار

خورکه، د یوې مرغی نوم دی.

منگوروله (mangorwala) بنخ. م. مارچوبه.

منگوره (mangwara) نر. م. (۱) کتمل، خشک،

کنه، خمندکه؛ (۲) لحظه، وخت، تهرول.

منگول (mangwāl) بنخ. م. (ج. منگولي) پنجه،

په خانگري ډول د لاسونو، د پنبو هغه ته زیاتره

خپړ ویل کېږي، کله ناکله یو د بل پر خای هم

کارېږي.

منگولور (mangwalwar) نر. م. د غټو منگولو

څښتن، غټ پنځی.

منگومی (mangumay) نر. م. د کوچنیانو یو ډول

ناروغی ده.

منگی (mangay) نر. م. گری، کوچنی خوم.

منل (manal) مص. مت. (۱) قبلول، ایمان راوړل؛

(۲) احسان مند کېدل؛ (۳) تسلیمول.

منلی (manalay) ص. نر. م. قبول، مسلم، محترم.

مواصلات (mawāsilāt) نر.ج. د حمل و نقل
وسایل.

مواظبت (mawāzihāt) نر.م. سائنه، پالنه، روزنه.

موافق (mawāfiq) ص. نر.م. ج. یو شهر، برابر،
مناسب، په شهر، مطابق.

موافقت (mawāfiqāt) نر.م. موافقه، یو شهر والی،
مناسبت، سمون.

موافقتنامه (mawāfiqatnāmā) بڼغ.م. تړون،
قرارداد، موافقه.

مواقع (mawāqif) بڼغ.ج. ۱) د موقع جمع، موقعی،
ځایونه؛ ۲) څانگړې وختونه.

موانع (mawāniq) نر.م. د مانع جمع، خنډونه،
بندېزونه.

مویل (mobaī) نر.ج. سامان او لوازم.

موتازه (mutāza) ص. بڼغ.م. محتاجه، بی وسه،
مجبور.

موت (mut) نر.م. ۱) موتی، دلگی، شوکسه، لگته؛
۲) یو ډول حبوب چې مال ته یې ورکوي، میت.

موتانه (mūtāna) بڼغ.م. موتی، د سپارې موتی.

موتروان (moṭarwān) نر.م. موتر چلوونکی.

موتک (mutāk) نر.م. په لاس مني خارجول.

موته (moṭā) ص. بڼغ.م. خرڅه، غوښنه، مسته.

موتی (mutāy) بڼغ.م. ۱) د سپارې موتی؛
۲) ډنډس؛ ۳) تر لور وروسته په پتی کې د غنمو
د وړو تولونه؛ ۴) د اور لگیت درجن.

موتی (mūtāy) نر.م. ۱) د چرې، خنجر، ساتوړې
لاستی؛ ۲) موتک.

موثر (muasīr) ص. نر.م. اغېزناک، اثر لرونکی.

موثق (muasāq) نر.م. ج. کره، ثقه.

موج (mawj) نر.م. ۱) چپه، خپه؛ ۲) جوش، ولوله؛
۳) خیال، وهم؛ ۴) مستی، شوق.

موجب (mawjīb) نر.م. ۱) واجب، لازم؛ ۲) فرض،
ضروي؛ ۳) لامل، وجه، سبب.

موجد (mujiđ) ص. نر.م. نوېنکر، ایجاد کوونکی،
اینکار کوونکی.

موجز (mujaż) ص. نر.م. لنډ، لنډ شوی، خلاصه
شوی.

موجود (mawjūd) نر.م. حاضر، شته، هست.

موجودول (mawjūdawl) مص.مت. رارسول،
شته کول، حاضرول.

موجوده (mawjūda) ص. نب. حاضر، شته.

موجود بدل (mawjūdedal) مص.ل. حاضر بدل،
شته کېدل برارسېدل.

موجودي (mawjūdi) بڼغ.م. فهرست شته والی
پوښتنلیک.

موجودیت (mawjūdyāt) نر.م. شته والی، بقا.

موجه (muwaja) ص. نب. منطقي، معقول، مناسب.

موجي (mawjī) ص. نب. ۱) خوش طبیعت؛
۲) څپاند.

موج پوچ (mūčpūč) ص. نر.م. بېهوده.

موجن گندونکی (močāngandūnkay) نر.م.
چمیار، څپلی، گندونکی، موجی.

موجن والا (močānwālā) بڼغ.م. څپلی خرڅوونکی.

موجنه (močāna) بڼغ.م. پنه، څپلی.

موجنو غزه (močnoǧza) بڼغ.م. مچو غنه، مچو غنه.

موجي (moči) ص. نر.م. څپلی جوړوونکی، چمیار.

موجی (močāy) بڼغ.م. ۱) یو ډول وزر لرونکی

حشره ده؛ ۲) چمیاره، موجنه، څپلی یا پنی

گندونکی.

موخه (moca) بڼغ.م. ۱) برخه؛ ۲) پیتو، شپه،

سیلی، د لوبو گرده پیتی یا موخی، د کرمبول

پیتی.

موخی (močāy) بنخ. م. وگ. مرخه.
 موخن (muxān) نر. م. هدفمن، مقصدی، مطلبی، هدفمند.
 موختیا (muxantya) بنخ. م. هدفمندی، مقصد مندی، مطلب درلودنه.
 موخنیوی (muxniway) نر. م. موخه نیونه، هدف تاکنه.
 موخه (mūxa) بنخ. م. (۱) دغشیو ویشتلو خانگری لویه؛ (۲) هدف، کچه، اندازه.
 موخه مار (mūxamār) ص. نر. م. نینه ویشتونکی، نخبه ویشتونکی.
 موخی (mūxāy) بنخ. م. دنجو نو بدل، یوبوتی دی چې دانی یې د کونخلو په شهر دی.
 مؤدب (muadīb) ص. نر. م. (۱) مهربان زره سواند، (۲) باکلتوره، مدنی.
 موده (modā) بنخ. م. (ج. مودی) زمانه، وخت، نېټه، وختونه، زمانی.
 مود (mod) نر. م. طبیعت، چرت، شپوه، روش.
 مودرن (modrān) ص. فېشنی، مادن، نوی، عصري.
 مودل (modāl) نر. م. طرحه، قالب، نمونه.
 مؤذن (muazīn) نر. م. اذان کوونکی، بانگی.
 موزی (mozi) ص. نب. مضر، خطرناک، سخت.
 مور (mor) بنخ. م. (ج. میندی) د پلار بنخه، والده، ادې.
 موراک (morāk) نر. م. موره، دېوال.
 مورال (morāl) نر. م. اروایی حالت، روحیه، جرأت.
 مورته (morta) بنخ. م. نرینشی، بنخونک، ایجرا.
 مورتی (morti) بنخ. م. پژی، شکل، مجسمه، بت.
 مورتیا (mortiā) بنخ. م. (۱) آرام، دانه، خواخوردی؛ (۲) موروالی.

مورچتی (morčāy) ص. نر. م. بهفیرته.
 مورچل (morčāl) نر. م. سنگر، مورچه، شوکی.
 مورچه (morča) بنخ. م. مورچل.
 مورچه بند (morčabānd) نر. م. مورچه نیولی، سنگر ناستی، سنگر نیولی.
 مؤرخ (muarix) نر. م. تاریخپوه، تاریخ لیکونکی، تاریخ نگار.
 مور روی (morāway) نر. م. په تی پورې ماشوم.
 مور زادی (morzāday) ص. نر. م. له موره زبیدلی ... لکه معیوب.
 مورک (morāk) نر. م. ساده، احمق، ناپوه.
 مورکی (morkāy) بنخ. م. مورته د مینې د خطاب کلیمه، (مورکه).
 مورگنی (morganāy) بنخ. م. ماماواله، ماماگنی، د مور له خوا خپلوان.
 مورگه (mórğa) بنخ. م. (۱) غاره؛ (۲) حاشیه؛ (۳) د سرحد لیکه؛ (۴) د غره شوکه؛ (۵) د لوبڼې غاره؛ (۶) د دودی خنده، ژی، اړخ.
 مورل (morāl) مص. مت. (۱) مهمل، مقررول، قبلول، قبضه کول؛ (۲) وری له مېرې نه بېلول.
 مورلی (murlāy) بنخ. م. د مار نیوونکی خانگری شپلی، بیم، مرلی.
 مور مری (mormaṛay) ص. یتیم، یسیر.
 مورنی (morānāy) ص. نر. م. مورنی، مورته منسوب، کوم شیان چې د مور له خوا وي.
 مورنی ژبه (morānāyžāba) بنخ. م. هغه ژبه چې مور یې پرې خبرې کوي.
 مورنیوه (morniwa) بنخ. م. دیني مور، چاته مور وین.
 مورواکي (morwāki) ق. مور سالارې، مور مشري.

موروالی (morwālay) نر.م. د مور خانگونی، د مور مینه.

موروشی (mawrušī) ص. نپ. دپلار، نیکه او غور نیکه نه مادي او مانوي پاتې شوي شتمني.

موره (mora) ص. نپ. کنگل، یخ، مایه، تینگ.

موره وهنه (morawahāna) بنځ.م. شنوهنه، خالوهنه، واکسیناسیون.

مورینگه (moringa) بنځ.م. شیدروالا مور، رضاعي مور.

موری (morāy) بنځ.م. ۱) د کندو سوری، د تناره داړخ سوری؛ ۲) اناله، لښتی؛ ۳) دریځه.

موري (mawri) نر.م. ۱) یو ډول غټ سپین غنم؛ ۲) هغه اوبې چې د نورو اوبیانو په مخ کې روان وي؛ ۳) د داودي گل یو ډول.

مورینه ژبه (morinažāba) بنځ.م. هغه زړه او مړه ژبه چې نورې ژبې ترې رازېږېدلې وي لکه اریک، منشایي ژبه، اصلي ژبه.

مور (mor) ص. نر.م. ۱) په گېډه مور؛ ۲) شتمن.

مورو (moro) نر.م. د (موره) جمع مفیره حالت.

مورول (morawāl) مص. مت. ۱) په گېډه مړول، په چا ډوډی خوړل؛ ۲) دولت مند کول.

موره (morā) بنځ.م. ۱) په بدن باندې د وهلو نښه؛

۲) داو بوډه؛ ۳) نس خوړي؛ ۴) سرور، پېچ؛

۵) منجیله، بالښت، ډپه؛ ۶) دېوال سرماتی؛

۸) له دور موجوده چوکۍ.

موری (morāy) بنځ.م. پانگه، غوته، گنده، شته.

موز (moz) نر.م. سپیغول، سپیغول.

موزون (mawzūn) ص. نر.م. ج. ۱) هغه شعر

چې وزن لري؛ ۲) بنايسته؛ ۳) لایق، مناسب.

موزه (moza) بنځ.م. هغه گاوله چې د پښو ښنگري

پټ کړي، چکمه.

موزیک (mozīk) نر.م. د موسیقي غږ، نغمه.

موزیم (mozaym) نر.م. هغه تعمیر چې په هغه کې لرغوني آثار ساتل کېږي.

موزغی (mozgāy) نر.م. وگ، موزی.

موز (muz) نر.ج. د متکلم جمع ضمیر، موزی.

موزک (muzāk) نر.م. ج. موزکان، ۱) موزک؛ ۲) غږی؛ ۳) پړانگ؛ ۴) نولۍ.

موزکباز (muzakbāz) نر.م. تپوس.

موزی (muzāy) نر.م. هغه مېخ چې په خمکه کې تکهول کېږي او څاروي وړېږي تړي. موزغی.

موس (mus) نر.م. ۱) وگ، پوست؛ ۲) پور، قرض.

موسست (must) نر.م. هغه مایع چې ډېره تینگه وي.

مؤسس (muasīs) نر.م. بنسټ ایښودونکی، تاسیس کوونکی.

مؤسسسه (muasīsā) بنځ.م. انستیتوت، ټولنه، اداره.

موسکا (muskā) بنځ.م. تبسم، بې غړه خندا.

موسکارلی (muskārālay) توکارل شوی، تو شوی، کیشکارل شوی، تحریک شوی.

موسکندي (muskandāy) نر.م. موسکی، خندا

روی، متبسم، موسکا کوونکی، مسکبرای.

موسکېدل (muskedal) مص. ل. مسېدل، تبسم

کول، په شونډو کې خندل.

موسکی (muskāy) ص. نر.م. مسکند؛ موسکا کوونکی.

موسل (musāl) مص. ل. ۱) موسېدل، تبسم کول؛

۲) د درمند د پاکولو لوی غلبیل.

موسلا (musalā) بنځ.م. مصلی، جای نماز.

موسلي (musalī) نر.م. ۱) یو ډول بوتی دی؛

۲) وگ، مسلي.

موسیم (mosām) نر.م. فصل، وخت، د هوا

حالات.

موک (mok) نر. م. بډې، رشوت، موکه.
 موک خور (mokxór) ص. نر. م. رشوتخور.
 موکل (muakil) نر. م. هغه څوک چې خپله مقدمه
 يادعوا وکيل ته وسپاري.
 مول (mol) نر. م. (۱) حقيقت؛ (۲) اصل، بنسټ؛
 (۳) تاوان؛ (۴) اشتمني؛ (۵) ترسوزک، د پگړۍ
 پيشککه.
 مولا (mawlā) نر. م. خدای، څښتن، صاحب.
 مولانا (mawlānā) نر. م. ديني لوی عالم، مولوي.
 مؤلد (moalid) نر. م. (۱) د زېږېدو ځای؛
 (۲) زېږونکي، توليدوونکی.
 مؤلف (mualif) ص. نر. م. تاليف کوونکی،
 راغونډوونکی، د يوه اثر ليکونکی.
 مولود (mawlūd) نر. م. (۱) زېږېدلی، پيدا شوی؛
 (۲) د پيدا کېدو ورځ؛ (۳) زوی، هلک.
 مولوي (mawlāwī) نر. م. مولانا، ديني عالم.
 مولی (mulāy) بنځ. م. ج. ملی، ترب، تروپ.
 مولی (mulāy) نر. م. شتمبې، د يوه شي د میده
 کولو او تګولو لپاره کار څنې اخيستل کېږي.
 موم (mūm) نر. م. ج. هغه نرمه او غوره ماده چې
 له شاتو څخه راوځي.
 موم وزمه (mūmwāzma) بنځ. م. د موم غونډې،
 لکه موم، د موم پوه خبر.
 مومانه (mūmāna) بنځ. م. وگ. ممانه.
 مومباتی (mūmbātāy) بنځ. م. شمع، موماتی.
 موم جامه (mūmjāma) بنځ. م. (۱) درخت يوه
 توتو چې شيان په کې تړي؛ (۲) هغه مومي توکر
 چې اوبه ورڅخه نه تهرېږي.
 مومر (mūmār) ص. نر. م. وگ. موميایي.
 مؤمن (momín) نر. م. (۱) ايمان راوړونکی، نفوا
 داره؛ (۲) سوچه مسلمان.

موسمي (mosamī) ص. نر. د کال په يوه فصل
 بډې تړلی، موسم ته منسوب.
 موسول (musawól) مص. مت. مسکی کول.
 موسوم (mawsūm) ص. نر. م. نوموړی، نومولی.
 موسیقار (musiqār) نر. م. (۱) يو خيالي مرغه،
 قنقن؛ (۲) يوه ډول باجه يا ارمونيه؛ (۳) ص. د
 موسيقی ماهر.
 موسیقي (musiqī) بنځ. م. موزیک، دراگ علم.
 موشاد (mušād) ص. بډې بډې، څير، کلک.
 موشاده (mušādā) بنځ. م. (۱) مخ، شکل، خبره،
 بشره؛ (۲) مجازاً خراب شکل.
 موشگیرک (mušgirak) نر. م. يو ښکاري مرغه
 دی.
 موبنانه (mušāna) بنځ. م. وگ. غرکه.
 موبننه (muštā) بنځ. م. (ج. موبننې) گېډی،
 غونچه، دسته.
 موبنبل (mušāl) مص. مت. منبل، مېرل، مساز
 ورکول، ښاريل.
 موضع (mawzīʿ) بنځ. م. سيمه، علاقه، کلی.
 موضوع (mawzōʿ) بنځ. م. (۱) مضمون؛ (۲) مانا
 لرونکی لفظ؛ (۳) اصل شی.
 موعود (mawšūd) ص. نر. م. وعده، تآکلې، نېټه.
 موغري (muğarī) نر. ج. هغه شنه داغونه چې
 دوه لوله امله پر بدن باندې راڅرگندېږي.
 موفق (mualāq) ص. نر. م. ج. بريالی، کامياب.
 موقت (muaqāt) ص. نر. م. د لنډې مودې لپاره.
 موقع (mawqāʿ) بنځ. م. (۱) وخت، چانس؛ (۲) د جبل
 دېوال ته څېرمه د کتورول لپاره ځای.
 موقوف (mawqif) نر. م. دريځ، د درېدو ځای، حالت.
 موقوف (mawqūf) نر. م. ج. (۱) درولی؛ (۲) ټال
 کړی؛ (۳) وقف شوی؛ (۵) تړلی، منحصر.

موميايي (mūmyāyī) بېخ. م. هغه مساله چې پر مري يې موبې خو چې مري خراب نه شي.
 مونج (munj) نر. م. پر ډول بوتی دی چې رسی ترې جوړوي.
 مونجی (munji) ص. نر. ج. له مونجویا مونجانو څخه جوړ شوی شېز.
 مونجی (munjāy) ص. نر. م. بې لکې، بونډی، بونډک، بونجی.
 موندغالی (mundgālay) نر. م. موندغای، موندنخی، د میندنې غای، د کشف محل.
 مونډی (mundāy) نر. م. (۱) هغه سړی چې غونډه منډه ونه لري؛ (۲) د غنمو هغه ډول چې رنگ یې سپین او په وړي کې یې لشي نه وي.
 مونډی (mundāy) بېخ. م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.
 مونخ (munj) نر. م. نمونخ، لمونخ، عبادت.
 موند (mund) ص. نر. م. روږدی، عاداتي.
 موندری (mundrāy) بېخ. م. لېستی، والی، د بښو یو ډول پسرول.
 موندری (mundrāy) ص. نر. م. تیتکی، د لنډ قد خاوند.
 موندل (mundāl) مص. مت. گتیل، موندل، پیدا کول، کشفول.
 موندی (mondāy) بېخ. م. ج. هغه مېړه یا وزه چې واړه (لنډ) غوړونه ولري.
 موندی (mondāy) ص. نر. م. هغه څاروی چې بڼکر یې لنډ یا مات وي. موندی، بونډی.
 مونډ (mund) نر. م. (۱) اصل، بنیاد؛ (۲) حره، بېخ؛ (۳) موندی؛ (۴) اغلی، چپ.
 مونډان (mundān) ص. نر. م. هغه ونه یا بوتی چې گنې څانگې لري.

مونډه (mūndā) نر. م. د ونې ستره څانگه، منډه.
 مونډی (munḍāy) ص. نر. م. (۱) د پوه لاس خاوند؛ (۲) د غوبل د منع غویي.
 مونډ (mūnz) نر. ج. د موند ناسم مشهور.
 مونډس (munḍ) نر. م. ملگری، دوست، یار.
 مونگره (mongra) بېخ. م. غوتی، ناغور بدللی گل، خو غاړه، شکوفه گل.
 مونډه (munā) بېخ. م. (ج. نمونې) (۱) شمېره، جبهه؛ (۲) پژی، بت، نانڅکه، لېښکه، نمونه.
 مونډی (munāy) نر. م. (۱) بې بڼګرو وزه؛ (۲) شیخ، پرهېزگار.
 مونډل (munāl) مص. ل. فخر کول، ویاړل.
 مونډی (munāy) بېخ. م. (۱) پانگه، سرمایه؛ (۲) بېخ. ج. شوره، خولبوزی، بوجه.
 مونډی (munāy) نر. م. ویاړ، فخر.
 موهوم (mawhūm) ص. نر. م. ج. وهمي، خیالي، قیاسي، فرضي.
 موید (moyād) ص. نر. م. مرسته کوونکی، قوت ورکوونکی.
 مویز (mawīz) نر. م. ج. ممیز، وڅکې، کشمشي.
 موینسی (mawīṣay) نر. م. بواسیر، د بواسیر غوته.
 مهاجر (muhajir) نر. م. هجرت کوونکی، خپل هېواد پرېښودونکی.
 مهار (mahār) نر. م. د اوښ پېزوان.
 مهارت (mahārat) نر. م. کسب، چار، هنر، پوهه.
 مهال (mahāl) نر. م. (۱) وخت، موقع؛ (۲) د کسې (فعل) زمانې اړخ.
 مهالپېر (mahālpēr) نر. م. زمانې پېر، زمانې دور، زمانې مقطع.
 مهالڅاری (mahālcāray) نر. م. د کار وخت څارونکی، د کار د وخت متصدي.

مهم (muhīm) ص. نر. م. ج. ۱) لوی کار. دروند
کار: ۲) اجگره، کشاله، لانجه.

مهمات (muhmāt) نر. ج. لازمی او ضروري شيان.

مهمل (muhmāl) ص. نر. م. ۱) پربښودی:

۲) بېکاره: ۳) کم عقل: ۴) فضول، بې گنې:

۵) بې مانا: ۶) کمزوری: ۷) بې نکې توری.

مهمل ترنگ (mahmal tarāng) نر. م. هغه

ترکیب چې له دوو رغندو توکويو یو یا دواړه

مهمل (بې مانا) وي.

مهندیس (muhandīs) بر. م. ۱) انجنیر: ۲) دهنسی

د علم عالم یا پوه: ۳) انومي: ۴) جوگی.

مهین (mahāp) نر. م. لمبوزن، بهری چلوونکی:

مهوت (mahwāt) فا. نر. م. ماوت، فیلبان.

مهور (mahūr) ص. نر. م. مورک، احمق، کم عقل.

مهې (mahé) بنخ. ج. میوته ورته خو تر میو غټې

او میې دانې دي چې پخسېري او پستی تری

جوړېږي.

مهیا (muhayā) ص. نب. تیار، چمتو، حاضر.

مهیب (muhīb) ص. نر. م. وېروونکی، خطرناک.

مهیرک (mahurāk) بر. م. ویا، طاعون.

مهین (mahīn) ص. نر. م. نازک، صفا، ښوی.

مهینه (mahinā) ص. نب. ۱) د موسم په پیل کې

کرل کېدونکی فصل: ۲) بنخ. م. میاشتی

معاش، سبونه، دنده، هواره، نر مه.

می (may) بنخ. م. د دالو یو ډول دی، دانې یې تر

مهوړې دي.

میار (mayār) نر. م. ۱) عیب، نقص: ۲) ویاړ.

میاسه (myāsa) بنخ. م. وگ، میاشی.

میاشت (myāšt) بنخ. م. سپوږمی، میاشت.

میاشتنی (myāštanaŷ) ص. نر. م. په میاشتی

پورې تړلی، په میاشتی موده کې

مهالکښود (mahālksūd) نر. م. د مهال اندازه

لیکنه، کرونوگراف.

مهالنی (mahālanāy) نر. م. مهالیز، د مهال

اړوند، موقت، موقوت.

مهالنی (mahālanāy) بنخ. م. د (مهالنی) مؤنثه

ښه.

مهالوېش (mahālweš) نر. م. تقسیم اوقات، وخت

وېشنه، د وخت تقسیم له پروگرامونو سره سم.

مهالویی (mahālwayāy) نر. م. زماني ویی

(کلیمه) یا کر (فعل)، واژه، زماني.

مهالیز (mahālīz) نر. م. مهالنی، دڅه وخت لپاره،

موقتي، موقوت.

مهتمم (muhtamūm) نر. م. ۱) اهتمام کوونکی،

منتظم: ۲) پروف لوستونکی او کتونکی.

مهجور (mahjūr) ص. نر. م. ۱) جدا، بېل، جلا.

۲) کم نصیبه، محروم.

مهدي (mahdi) ص. نر. م. هدایت کوونکی.

مهذب (muhazāb) ص. نر. م. متمدن.

مهر^۱ (muhr) نر. م. ناپه، مارک، ښه، ښايي.

مهر^۲ (mahr) نر. م. جابداد او پیسې چې مېرمن یې

د نکاح تر لاسپه وخت کې خپلې مېرمنې ته د

ور کولو اقرار کوي.

مهر^۳ (muhr) نر. م. مینه، وفا، محبت.

مهريان (muhribān) ص. نر. م. مینه ناک، مینه

کوونکی، مهرياني کوونکی.

مهرياني (muhribāni) بنخ. م. ښېگړد، مینه،

ښکې

مهړه (muhrā) بنخ. م. مړی.

مهلت (muhlāt) نر. م. وقفه، وخت ورکونه.

مهلك (muhlūk) ص. نر. م. ج. مړه کوونکی.

مهلكه (mahluka) بنخ. م. خطرناک ځای یا حالت.

میاشتنی (myāštanáy) بنخ. م. میاشیتنی. د
 (میاشتنی) مؤنثه بنه.
 میاشه (myāša) بنخ. م. میاشی.
 میاشی (myāšay) نر. م. مگس، ماشی، پشه.
 میانچی (myāncē) بنخ. ج. میچی، میچه، یو
 دول نری او باریکه مکرونی.
 میاندی (myāndé) بنخ. م. میندی، د مور جمع.
 میانه (myānā) ص. بنخ. م. (۱) منحنی، وسطی؛
 (۲) منخومیاه ونه یا قد.
 میانی (myānáy) بنخ. م. ج. (۱) همیانی، د پیسو
 تپلی؛ (۲) سمون، د پرتوگ یوه برخه؛ (۲) پک.
 می پلو (māypalāw) نر. م. له میوسره پوخ شوی
 پلو، له میوسره پوخ پولاوو.
 میتل (mitāl) مص. ل. رنگ وهل، کول.
 میتیازی (mityāzē) بنخ. م. ج. وړې، یو
 میتی (mitāy) نر. م. کلنگ، گپنتی، میتی
 میتیایی (mitāyī) جن. وگ. متیایی.
 میتنگی (mitāngāy) ص. نر. م. متیونگی،
 حرمونی، ارمونی.
 میثاق (misāq) نر. م. تیرون، قبول، لوظ.
 میچ (mayč) نر. م. لوبه، مسابقه، سیالی.
 میچ (meč) نر. م. کچه، اندازه، وانه، میچ.
 میچل (mečāl) مص. مت. میچول، اندازه کول.
 میچن (mičān) بنخ. م. لاسی ژرنده.
 میچنی (mečanáy) نر. م. کشپ، شین تنی.
 میخ (mex) نر. م. (۱) موری؛ (۲) کوکه.
 میخونه (mayxūna) بنخ. م. بار، هغه خای چې
 الکولی مشروبات په کې خنبل کېږي.
 میخانیک (mīxānīk) نر. م. هغه شوک چې په
 تخنیکي کارونو کې لاس لري.
 میخچو (mexčū) نر. م. (۱) میخ، سنجاق؛ (۲) تخنک.

مېخزین (mezīn) نر. م. وسله تون، سلاح کوټ،
 د تریک ججوره.
 مېخک (mexák) نر. م. د سرو یا سپینوزرو گانه
 ده چې نجونې یې په پوزو کې تومبې.
 میدان (maydān) نر. م. دگر، سیمه، هواره.
 میر (mir) ص. نر. م. (۱) لارښود، هادي؛ (۲) د سیدانو
 اعزازی لقب؛ (۳) سردار، امیر، سالار، مشر.
 میرا (mirā) نر. م. په لوبو کې مشر یا کپتان.
 میرات (mirāt) ص. نر. م. ج. بې زویه، بې کسه.
 میراتخور (mirātxór) نر. م. هغه شوک چې خپل
 خپلوان یې مړه او جایداد یې ده ته پاتې وي.
 میراته (mirāta) بنخ. م. هغه مال، شته او جایداد
 چې د چاله مرگ نه وروسته پاتې وي.
 میراث (mirās) نر. م. وراثت، ورثه، ترکه.
 میراثی (mirāsī) ص. نب. (۱) میراث خوړونکی،
 میراث وړونکی.
 میراخور (miraxór) ص. نر. م. د خارویونگران،
 د خارویو ساتونکی، د اخور مشر.
 میراو (mirāw) نر. م. د اویو وېشونکی.
 میرخمن (mercamān) نر. م. میرخی، دښمن.
 میرخچی (merci) نر. م. (۱) دښمني؛ (۲) کرکه، کینه.
 میرخی (mercāy) نر. م. میرخمن، دښمن.
 میرزا (mīzā) نر. م. لیکونکی، منشي، محرر.
 میربنکار (mirškār) نر. م. ښکاري، هغه شوک
 چې ښکاري مرغان ساتي، مشر ښکاري.
 میرگات (mirgāt) نر. ج. د وړو نجونو یوه لوبه ده
 چې د کانو په پورته غورځولو سره ترسره کېږي.
 میرگن (mirgān) نر. م. (۱) اختر، وپه، هغه خخلې
 او لرگی چې کوچیان یې د اختر ووبه لومړی
 شپه بلوي؛ (۲) یو ښکاري مارغه؛ (۲) د میرگیو
 ناروغي لرونکی، میزگنخ، میرگند.

میرگه (mirgá) بنخ. م. زئی، شنبه، غاره، مبره.
 میرگی (mergí) بنخ. م. بوه دماغی رنخوری ده.
 مبرل (merál) مص. ل. شمبرل، خوبول، تاکل.
 مبرمن (mermán) بنخ. م. ارتینه، عورته، بنخه.
 مبرنی (meranáy) نر. م. وگ. میریزی.
 مبره (mera) بنخ. م. ناسکه مور.
 میره^{۱۱} (mayrá) بنخ. م. دبنته، صحرا، بیابان.
 میره^{۱۲} (míra) بنخ. م. بنکلی، بنایسته، صنم.
 مبریزی (merzáy) نر. م. مبرنی ورور، له میری
 ورور، ناسکه ورور.
 مبرانه (merána) بنخ. م. بهادری، زور تیا.
 مبرنتوب (merantób) نر. م. زور تیا، مبرانه.
 مبرنی (meranáy) ص. نر. م. زور، هودیالی.
 مبروبنه (meróša) بنخ. م. (ج. مبروبنی)، واده
 شوې بنخه.
 مبره (merá) ص. نر. م. (۱) خاوند، مالک، خنبتن؛
 (۲) دودی مار، مېلمه پال، غیرتی.
 مبره مخی (meramáxe) ص. نر. م. ج. مبرنی،
 ننگیالی، پتالی.
 مبرز (mez) نر. م. دلرگی هواره تخته چې په پنبو
 ولاړه وي.
 مبران (mezán) نر. م. (۱) تله؛ (۲) جمع، مجموعه.
 مبرز (mezár) نر. م. د حیوانی سرې، انبار.
 میزر (mayzár) نر. م. د بنخې بنکلی پرونی.
 میزر (mizar) نر. م. بوقره، بوکره، پرونی، خادری.
 مبرزی (mezaráy) نر. م. مزی، یوبوتی دی چې
 له پانو خغه یې پوزی، خپلی، رسی جوړوي.
 میزوب (mayzúb) ص. هغه خوک چې په هوش نه
 وي، مجذوب، لهونی.
 مېژل (mezál) ل. ف. وگ. میتل.
 مبرز (mez) بنخ. م. گوه، مبره.

مېزتون (mezatún) نر. م. (۱) د مېزیو کورگی،
 د مېزیو سوره؛ (۲) د غلط مشهور په دول
 مېزی ته هم ویل کېږي.
 مېزکی (mezakáy) بنخ. م. یو دول حیوان دی.
 چې مېزیان خوري، مېزی خود.
 مېزوی (mezawí) نر. ج. مودی، مېخونه، کوی.
 مېزه (mezá) بنخ. م. مېزه، گوه.
 مېزوی (mezáy) نر. م. مېزوی، مور، مورچه.
 مېزیمه (mezíma) بنخ. م. مېزیمه، هغه مېزه
 چې نر پسه غواړي.
 میسر (muyasar) ص. نر. م. ج. (۱) هغه خه یا خیز،
 چې په اسانی سره لاس ته راشي؛ (۲) حاصل.
 مېشت (mešt) ص. نر. م. غای پر غای، استوگن.
 میشتک (mišták) نر. م. وړه بوجی، وړه گونی.
 مېشتن (meštán) نر. م. استوگن، اوسېدونکی،
 اوسند، ساکن.
 مېشتور (meštwar) نر. م. ج. د مېشتېدنې یا
 مېشتونې وړ، د سکونت وړ.
 مېشتول (meštawál) مص. مت. غای پر غای
 کول، استوگن کول.
 میشتول (mištawál) مص. مت. خمیره کول،
 خېشتول، انجړل.
 میشته (mišta) ص. نب. اخنبل شوي، خېشته شوي.
 مېشته (mešta) ص. نب. استوگن شوی.
 مېین (miş) نر. م. تپېدل، لهوالتیا، هوس.
 مېینبه (mešbá) نر. م. د مېینو پرونکی.
 مېین کتی (meškałáy) نر. م. د مېینې بچی.
 مېینبل (mišál) مص. مت. منبل، وهل، طی کول.
 مېینه (meša) بنخ. م. مینه.
 ميعاد (mišád) نر. م. (۱) تاکی وخت؛ (۲) د ژمنې
 وخت.

میل^{۱۱} (mil) نر.م. ۱.۶۱ کیلومتره یو میل دی؛
 ۲) د تریک میل (۳) دک؛ ۲) هغه آس چې د
 شاه په پښو دره پری.

میل^{۱۲} (mayl) نر.م. علاقه، مینه، خوښه، اشتها.
 میلاد (milād) نر.م. ۱) د پیدایښت وخت یا خای؛
 ۲) پیدایښت.

میلادي (milādi) ص. نب. د عیسویانو عصر.
 دوره، وخت، نېټه.

میلان (maylān) نر.م. لهوالتیا، رغبت، علاقه.
 میلک (milāk) نر.م. یو ډول رخت، یو ډول توکر
 دی.

مېلمانه (melmāna) نر.ج. مېلمونه، مهمان.
 مېلمستیا (melmastya) بنځ.م. بلنه، دعوت.

مېلمه (melma) نر.م. (ج. مېلمانه) مهمان.
 مېلمه پال (melmapāl) نر.م. مېلمه پالونکی،
 مېلمه دوست، هغه څوک چې د مېلمه د عزت و

خدمت لپاره ټاکل شوی وي.
 مېلمه پالنه (melmapālāna) بنځ.م. د مېلمو
 درناوی، قدر او عزت کول.

مېلو (melū) نر.م. ۱) خرس؛ ۲) ډول، زغمل، لرل.
 مېلوه (melāwa) بنځ.م. کور، انګور.

مېله (mela) بنځ.م. (ج. مېلې) ۱) ګڼه ګڼه، ازدحام؛
 ۲) په ځانګړو ورځو کې د خلکو ټولګډنه؛

۳) د سیل او تماشي لپاره د خلکو جمع.
 مېله (mila) بنځ.م. ۱) د اوسپنې سپڅلې؛ ۲) کوچیانې
 لنډمهالې استوګنځی، پڼوغالی.

میلنی (milāy) ص. نر.م. قهرجن، ژر په قهر بدل
 میللی (milāy) بنځ.م. د اور بشود میده کولو او
 اوتلو میچن.

میم (mim) نر.م. د «م» توري تلفظ.
 میمه (mimā) بنځ.م. انګرېزه ښځه.

میین (mayān) نر.م. عاشق، شیدا، مفتون، فدا.
 مینا^{۱۱} (mayna) بنځ.م. ۱) یو ډول کانی؛ ۲) د شرابو
 بوتل، صراحی؛ ۳) مانې، کور؛ ۴) بیارو.

مینا^{۱۲} (minā) بنځ. شنه بېبېه، لعاب.
 مینا (mena) بنځ.م. یو ډول تور رنگې مرغی ده.

مینتوب (mayntób) نر.م. په یوه چا باندې زړه
 بایلل، مینېدل، عاشق کېدل.

مینځ (myanj) نر.م. وگ، منځ.
 مینځل (minjal) مص. مت، وینځل، پاکول.

مینځه (minja) بنځ.م. وینځه، خدمتګاره.
 میندل (mundāl) مص. مت، گټل، موندل، پیدا
 کول، ترلاسه کول.

مینده (mindā) نر.م. وینده، یینده، هغه نر پسه یا
 وزه چې خصي شوی نه وي.

میندي (mindi) جن. نکرېزي، ځینه، حنا.
 میندلی (mind) نر.م. ۱) داوښ ځل؛ ۲) داوښ
 کته.

مینګه (maynāka) بنځ.م. مینا، شیراکه،
 شوراکه.

مینګېدل (mingedāl) مص. ل. د پیشواواز،
 میاو، میاو کول.

مینوت (minót) نر.م. د اصل کاپي.
 مینه^{۱۱} (mīna) بنځ.م. محبت، عشق، علاقه،
 الفت، خوښي.

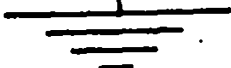
مینه (mena) بنځ.م. کور، وطن، هېواد.
 مینه^{۱۲} (mayāna) بنځ.م. عاشقه، محبوبه.

مینه وال (minawāl) نر.م. مینه لرونکی، مینه
 لرونکی، علاقه لرونکی، علاقه لرونکی، لهوال،
 محبتی.

مینه ناک (minanāk) نر.م. مهربان، زړه سواندي،
 مینه کورونکی.

مېوه (mewa) جمع م. م. (۱) دونو حاصلات چې خېدل
 کېږي؛ (۲) تشبیه؛ (۳) وجه کېږي مېوه.
 مېوه باب (mewabāh) جمع ج. مېوي دانې.
 مېوه دانې (mewadānāy) جمع م. هغه لوبې
 چې مېوه په کې اېښودل کېږي.
 مېوه يي (mewayī) نر. م. ج. د مېوي اړوند، مېوه
 لرونکی، مېوه دار، مشر.

مینه ناکی (mirunūki) نر. م. لېوالعیا، مینه
 کول، علاقه مندي، مینه ښودل.
 مینه وال (mirawāl) ص. نر. م. ج. ملگری،
 دوست، اشنا.
 مینهدل (miranedol) مص. ل. عاشق کېدل.
 میور (myor) نر. م. مور، طاوس، یو ډول مارغه
 دی.

ن

نازمایلی (nāazmāyālay) ص. نر. م. هغه چې
ازمایل شوی نه وي، نالزمویلی.

نااستوگن (nāastōgan) نر. م. نامېشت،
نامېشتی، نامقیم، غیرمقیم.

ناشنا (nāasna) ص. نب. ۱) نابلد، ناخبره؛
۲) عجیبه، حیرانوونکی.

ناامنی (nāamni) بنخ. م. بی امنه، غیر محفوظ.
ناامید (nāumāyd) ص. نر. م. نهیلی، مایوس،
بې تمې.

ناامیده (nāumāyda) ص. نب. ۱) هغه بنځه چې
حامله نه وي؛ ۲) مایوس، مایوسه.

ناامیدی (nāumaydi) بنخ. م. امید نه لرنه.
ناودلی (nāaudalay) ص. نر. م. نامنظم، گډوډ.

نااهل (nāahāl) نر. م. ص. ج. نارو، ناقابل، نالایق.
ناب (nāb) نر. م. ۱) حاکم، خلیفه، امیر، پاچا؛
۲) نگه، سوچه، تنکی، ژنکی.

ن (nun) نر. م. د پښتو الفبې اووه دېرشم توری، چې
ابجدي ارزښت یې « ۵۰ » دی.

نا (nā) ۱) مختاری، د نفې علامه چې مثبت منفي
کوي لکه جوړ - ناجوړ، روغ - ناروغ، سم - ناسم؛
۲) بنخ. م. خوند، سلیقه، ذوق، ادب، نزاکت.

ناآباد (nāabād) ص. نر. م. ښار، بنجر.
ناآتر (nāatār) ص. نر. م. ج. بې خبره، ناخبره.

ناآجرا (nāajrā) ص. نر. م. ج. هغه چار یا هغه کار
چې سرته نه وي رسېدلی.

ناآرامی (nāarāmī) بنخ. م. ناکراري، بدامنی.
ناآر (nāar) ص. نر. م. ۱) چې چاته محتاج نه وي؛

۲) بې ارې، بې اړتیا، بې نیازه، غیر محتاج.
ناآرتیا (nāartiyā) بنخ. م. بې نیازی، چاته اړتیا نه
لرنه.

ناآرین (nāarīn) نر. م. نارین، بې اړتیا، غیر ضروري،
غیر لازم، بې ضرورته.

نابودول (nābūdawl) مصمت. بی کاره کول.
خرابول، بریادول، ضایع کول.

نابودی (nābūdi) بنج. م. خرابی، ورنی.
نابود پدل (nābūdedāl) مص. ل. خراب پدل.
بریاد پدل، بی کاره کپدل، ورن پدل.

نابوم (nābūm) ص. نر. م. نابلد، نوپلد، نابومه.
نابینا (nābina) ص. نب. روند، بی سترگو.
نابازی (nāpāzāy) نر. م. بی بازی، نامسول.
غیر مسول.

ناباک (nāpāk) ص. نر. م. چتل، پلیت، ناولی.
خیرن.

ناباکتوب (nāpāktōb) نر. م. ناباکتیا، ناباکي.
پلیتوالی، گنده توب.

ناباللی (nāpālāly) نر. م. ناروزلی، نچاللی.
نابام (nāpām) نر. م. نابامه، بی فکره، بی هوشه.
نابامور (nāpāmwar) نر. م. ج. دنه پاملرنی و.
دنه توجه و، له پامه لوپدلی.

نابامی (nāpāmi) بنج. م. بی پامی، بی احتیاطی،
بپاکي، بی پروایی.

نابای (nāpāy) نر. م. ج. نابایه، بی بریده، کمرومی
(مصدر).

نابای بریدی (nāpāybrīday) نر. م. بی حده،
بی انتها، نامحدود، نابایه.

نابای تهرمهال (nāpāytermahāl) نر. م.
ناتیک یا ناجوت تهرمهال، نامعینه ماضی.

نابایبنته (nāpāyāšta) بنج. م. نه پایبندونکی،
بی دوام، موقت.

نابپر (nāpār) ص. خوراکمن، پیآوری، قوی، صحتمند،
خریس، نابپر.

نابپراند (nāpārand) ص. نر. م. دهرزیات کمزوری،
مرخپن، تر اندازی زیات ستری.

ناباب (nābāb) ص. نر. م. ج. غیر مروج.

نابالغ (nābālg) ص. نر. م. ۱) هغه هلک چي
بلوغ ته نه وي رسېدلی، ۲) بی تجربی.

ناباوری (nābāwūry) نر. م. ناورسا، خامباوری،
بی باوره، شکمن، بی اعتماد.

ناباوری (nābāwūry) بنج. م. ناورسایي، خامباوری،
بی باوری، بی اعتمادی.

ناببر (nābābār) ق. ناخپه، سمدلاسه، ناخبره.
نابرابری (nābārābarāy) نر. م. نابرابری،
بی نیاوی، بهدالتی.

نابرخمن (nābarxman) نر. م. بی برخی، محروم.
نابری (nābarāy) نر. م. نابریالی، نابریال، ناکام،
ناموفق.

نابری (nābarāy) نر. م. نابریالیتوب، نه بری،
ناکامی.

نابسیا (nābasyā) بنج. م. نابسنده، ناکافی،
بی قناعته.

نابسیاینه (nābasyāyane) بنج. م. نابسیاوالی، نه
بسیاینه، نه کفایت، نه قناعت.

نابشپرتهرمهال (nābašpaṭtermahāl) نر. م.
همیشنی یا روید تهرمهال، استمراری یا اعتیادی ماضی.

نابشپرکمر (nābašpaṭkār) نر. م. نامطلق یا
استمراری کمر، استمراری ماضی.

نابشپرکمرستاینوم (nābašpaṭkārṣṭāynūm) نر. م.
اوسمهال کمر ستاینوم (لکه خوځند)، حال فعلی
صفت.

نابشپره همرنگی (nābašpaṭrahāmraṅgi)
نیمگری همرنگی (غیر پوهنه).

نابلد (nābalād) ص. نر. م. نا آشنا، ناخبره.
نابود (nābūd) ص. نر. م. بی گتی، خراب، عبث،
بی کاره، چتی، بریاد، ضایع.

نابلد (nābalād) ص. نر. م. نا آشنا، ناخبره.

نابود (nābūd) ص. نر. م. بی گتی، خراب، عبث،
بی کاره، چتی، بریاد، ضایع.

ناپریته (nāpṛīta) بنج. م. بی غایه او بی وخته خبره،
ناشولته، ناشورته.

ناپل (nāpāl) نر. م. ناپلی، ناروا، نابینلی، نامشروع.

ناپلوی (nāpala'way) نر. م. ناپیلی، بی پلوه،
بی طرفه، غیر جانبدار.

ناپلوی (nāpalawī) بنج. م. ناپیلتوب، بی پلوی،
بی طرفی، غیر جانبداری.

ناپنخیز (nāpanjīz) نر. م. ناطبعی، غیر طبیعی.

ناپوخی (nāpawjī) بنج. م. غیر نظامی، غیر یوخی.

ناپوه (nāpōh) نر. بنج. م. (۱) نه پوهدونکی، جاهل
(۲) ماشوم، نابالغ، صغیر.

ناپوهنیز (nāpohanīz) نر. م. ناعلمی، غیر علمی.

ناپوهی (nāpohī) بنج. م. ناپوهنده، جهالت.

ناپهژندوی (nāpežandōy) نر. م. ناپهژندویه،
ناپهژندگلو، نامشهور.

ناپهژنتوب (nāpeyal'tob) نر. م. ناپهژنتیا،
غیر منسلک، بی طرفه.

ناپهیلی (nāpeyalay) نر. م. ناترلی، بی پلوه،
غیر منسلک (په بهرني سياست کې).

ناتار (nātār) نر. م. (۱) زیاتی، ظلم؛ (۲) په مستو
کې میده کړې دوی؛ (۳) یرغل، چپاو.

ناتارخپلی (nātārjapālay) نر. م. ناتاروهلی،
غمخپلی.

ناتارگر (nātārgār) ص. نر. م. ظالم، جابر.

ناتروالی (nātārwalay) نر. م. ناروندي،
ناهمبستگي.

ناتکی (nātakay) نر. م. ایکی یو، بی جوړې،
بېساري، بی بده، بی همتا.

ناتکی (nātakay) بنج. م. صورت، شکل، شخصیت.

ناتمام (nātamām) ص. نر. م. نیمگړی، ناپوره.
ناتوان (nātwan) ص. نر. م. کمزوری، بی قوته.

ناتهرمهال (nātermahāl) نر. م. اوسنی او
راتلونکی زمانه.

ناتپ (nāt) نر. م. شوق، لهوالتیا، محبت، مینه.

ناتپک (nātak) نر. م. (۱) د سبیل غای، تیاتر؛
(۲) ننداره، لویه، درامه.

ناتپه (nāta) بنج. م. (ج. ناتپ). هغه کوتره چې د سر
بنکې یا پښې یې سپینې وي.

ناتپی (nāta'y) ص. نر. م. لت، تنبل، بی سیکه.

ناتپی (nāta'y) بنج. م. دلرگی غتکی مېنخ چې داوین
په پوزه کې یې اچوي، نته.

ناتپیک پهژند (nātikpežānd) نر. م. ناتپیک
پهژندویکی، نکره، حرف تعریف.

ناتپیک کراورون (nātikkarawrūn) نر. م.
بهدوده فعلی گردان، نامنظم فعلی گردان.

ناتپیک نومارون (nātiknūmāwrūn) نر. م.
ناجوت نوم گردان، بی قاعدې اسمي گردان.

ناتپیکنومخړی (nātiknūmjāray) نر. م.
ناجوت ضمیر، مبهم ضمیر.

ناتپیکه (nātika) ص. نب. نارامه، پرېشانه.

ناثر (nāsīr) ص. نر. م. نثر لیکونکی.

ناجايز (nājayāz) نر. م. ج. ناروا، نامناسب.

ناجو (nājū) نر. م. د صنوبرونه، د سرو ونه.

ناجوړ (nājōr) ص. نر. م. رنخور، ناروغ، بیمار.

ناجه (nāja) بنج. م. (ج. ناجې) وړوکی خانگه.

ناجي (nāji) ص. نر. م. نجات وړکونکی.

ناچ (nāč) نر. م. نشا، گدا، رقص، ناخ.

ناچاپ (nāčāp) نر. م. ناچاپ شوی، ناچاپي،
لاسي، غیر مطبوع.

ناچار (nāčār) ص. نب. لاچار، عاجز، بی وسه.

ناچل (nāčāl) ص. نر. م. ج. بی رواجه، کوته سکه،
له چلنده لوېدلې سکه.

ناخوان (nāxwān) نر. م. نامبره، نامبره، بی
میرانی، بی شہامت.

ناخوانی (nāxwānī) بنغ. م. نہ مبرانہ، نہ شہامت،
بی شہامتی.

ناخ (nāc) نر. م. گدا، نسا، رقص.

ناخاپہ (nācāpa) ق. سعدلاسه، نابہرہ، ناگہانہ.

ناخپیز (nācīz) نر. م. ناہجایی، غیرہجایی.

ناخخ (nācāx) نر. م. نہزہ، سانگہ، ناچخ.

ناخرگند (nācargānd) نر. م. ناجوت، ناہیکارہ،

نامشہور، غیرہرنی.

ناخنبتنی (nācaṣṭānāy) نر. م. بہدین، بی دینہ،

بی گروہی، ناگروہن، دہری، ملحد.

ناخنبتنی (nācaṣṭānī) بنغ. م. بی دینی، بی

گروہی، دہریت، الحاد.

ناخگر (nācgar) نر. م. گدہدونگی، ناچ کونگی.

ناخل (nācāl) مص. ل. گدہدل، نسا کول.

ناخیز (nācīz) ص. بہکارہ، بی فایدہ، ہبغ شی.

ناحق (nāhāq) ص. نر. م. (۱) دحق خلاف؛ (۲) بی

مناسبہ، نامناسب؛ (۳) بی گتی.

ناحیہ (nāhīyā) بنغ. م. (۱) سیمہ، علاقہ؛ (۲) ساحل

دسمندر غارہ؛ (۳) طرف، ارج، ۵۵۵.

ناخبرہ (nāxabāra) ص. نب. بی خبرہ، ناواقف.

ناخجن (nāxajān) نر. م. بی خجہ، بی فشارہ.

ناخجنتیا (nāxajāntyā) بنغ. م. بی خجسی،

ناخجوالی، بی فشاری.

ناخرویدونگی (nāxarūbedūnkay) نر. م. نہ

خرویدونگی، نہ اویہدونگی، نہ اویہ کدونگی.

ناخوالہ (nāxwāla) ص. نر. م. نامناسب، سپکہ او

شرمانگہ خبرہ، مسخرہ، زہ ماتی.

ناخوالی (nāxwāli) بنغ. م. (۱) نامناسبتیا، بی

سمونتوب؛ (۲) مجہوری؛ (۳) زہ تورہدنہ.

ناخوان (nāxwān) ص. نر. م. بی تعلیمہ، پہلیکی
لوست نہ پوہدونگی، بی سوادہ.

ناخورا (nāxurā) ص. نر. م. چتل، ناولی، ناپای.

ناخوینہ (nāxwāṣa) ص. نب. خفہ، غمگین.

ناخوینسی (nāxwāṣay) نر. م. ناخوینمن، مرور،

زہ بدی، ناراضی.

ناخوینسی (nāxwāṣī) بنغ. م. ناخوینمنی، مرورتیا،

زہ بداوی، نارضایتی.

ناخوندی (nāxundī) نامحفوظ، ناممضون.

بی یمنہ.

ناخوندیینہ (nāxundiyanā) بنغ. م. نامصونیت،

نامحفوظوالی.

ناخونہ (nāxūna) بنغ. م. (۱) دانگوروپہ خپلی کی

نری تار؛ (۲) دسترگو یوڈول ناروغی، نخرونہ،

کوکرہ، تراخم.

نادار (nādār) ص. نب. غریب، بی شتو، نہستن.

نادان (nādān) ص. نر. م. کم عقل، ناپوہ، سادہ.

نادار (nādār) ص. نر. م. ج. (۱) نایاب، کمیاب،

(۲) نہ، غورہ، عجیبہ.

نادرملی (nādarmālay) ص. نر. م. نہ درملہدونگی،

نہ رغہدونگی، لاعلاج.

نادم (nādīm) ص. نر. م. پنویمان، ستومان.

نادودہ (nāḡōda) بنغ. م. بہدودہ، بی رواجہ، بی

نرخہ.

نادودی (nādōde) بنغ. ج. وگ. ناخوالی.

نار (nār) نر. م. (۱) اور؛ (۲) ص. نر. م. وری، نہار.

ناراست (nārāst) ص. نر. م. لتہ، سست، ناتی،

ناراستہ، تمبل.

ناراض (nārāz) ص. نر. م. خپہ، مرور، ۵۵۵، ناراضہ.

نارام (nārām) ص. نر. م. ناراحت، بی آرامہ، آرام

نہ لرونگی، ناوزگار.

نارسی (nārasāy) ص. نر. م. نار سهدلی، نه رسهدونکی، نیمگری، لنه، نابلغ.
 نارسی (nārasī) بنسغ. م. وروستوالی، وروسته پاتوالی، نیمگری، لنهوالی.
 نار سهدلی (nārasēdālay) نر. م. نارسی، نار سیده، لام نر سهدنه.
 نار بنشتینی (nārastīnay) نر. م. نار بنشتینی، ناسم، غلط، دروغجن، غیر واقعی.
 نار گهل (nārgēl) نر. م. نار یال، کوپره.
 نارنج (nāranj) نر. م. یو ډول ترپوه مېوه ده.
 نارنجی (nāranjī) ص. نب. د نارنج غونډې رنگ لرونکی.
 نار نهور (nārnahūr) نر. م. وړی، نار نهار، نایبر.
 نارو (nārū) نر. م. یوه خطرناکه ناروغي ده؛ یو ډول چتله دانه چې په منځ کې یې د تار غونډې نري چینجی وي، نارون.
 ناروا (nārawā) ص. نب. ناجایزه، نامناسب، د شرعی او مذهب خلاف.
 ناروزلی (nārozālay) نر. م. ناروزل شوی، بې روزنې، ناتریبه.
 ناروردی (nārozday) نر. م. بې عمله، نامعتاد، نابل، غیر اهلي.
 ناروردی (nārozdi) بنسغ. م. بې عملي، نامعتادي، نابلې، غیر اهلیتوب.
 ناروغ (nāroḡ) ص. نر. م. ۱) رنخور، بیمار، ناساز؛ ۲) وړان.
 ناروغتیا (nāroḡtyā) بنسغ. م. ناچوري، رنخوري، ناروغي.
 ناروغتیایي (nāroḡtyāyī) بنسغ. م. ناصحي، غیر صحي.
 نارون (nārūn) نر. م. وگ. نارو.

ناره (nāra) بنسغ. م. (ج. نارې) اواز، غږ، چیغه.
 نارې (nārāy) نر. م. سېانارې، زړخوډی، زړخوډې.
 نار یال (nāryāl) نر. م. کوپره، نار گهل.
 نارینتوب (nārintób) نر. م. نر توب، سریتوب، مړانه، زړورتیا، بهادري.
 نارینه (nārinā) ص. نر. م. ۱) سړی؛ ۲) مېړنی.
 نارې (nār) نر. م. ساقه، ډنډر، دغنمویا اوریشو دروزه.
 نارام (nārām) ص. نر. م. مست، سرکښ؛ نارام.
 نارک (nārāk) ص. نر. م. ۱) ناریک، هغه غویي چې مات شوی نه وي او قوسلې نه شي کولای؛ ۲) سرکښ، یاغي.
 نارل (nārāl) مص. ل. د خره هینگېدل یا برېدل.
 نارن (nārān) ص. نر. م. ۱) هغه څوک چې له خولې یې تل لارې بهیږي؛ ۲) فا. نر. م. ج. وگ. نارل.
 نار ه (nārah) بنسغ. م. (ج. نارې) ساقه، ډنډر.
 نارې (nārāy) بنسغ. م. ج. ۱) له څرمنې جوړ شوی مزی چې ښه غول شوی وي او شپانه پسرې خپلې وتارې له پښو سره تړي؛ ۲) وگ. نار.
 نارې (nārī) نر. م. ډنډر، غورگه.
 نارېجن (nārējān) ص. نر. م. نارن.
 ناز (nāz) نر. م. ۱) ادا، نخره؛ ۲) مینه، محبت؛ ۳) ویاړ، غرور، فخر؛ ۴) الویې، عزت.
 نازان (nāzān) ص. نر. م. ویاړونکی، نازکونکی، فخرکونکی.
 نازبو (nāzbo) نر. م. ریحان، یو ډول بوتی دی چې د نازبو یا بېرې په نامه یادېږي، کشمالي.
 نازبین (nāzbīn) نر. م. په نازلوی شوی، نازپرور.
 نازبینتوب (nāzbintúb) نر. م. په نازلوېدنه، نازکونه.
 نازغمور (nāzḡamwār) نر. م. ج. د نه زغم وړ، نه زغمېدونکی، نه تحمل کېدونکی.

نازیدل (nāzedā) مص. ل. ۱) ویارل، فخر کول، ناز کول؛ ۲) ناز و ادا کول، پخری کول، ناره (nāz) ص. نر. م. نره، خالص، سوچه، ناساز (nasaz) ص. نر. م. ۱) ناجور، رنخور، ناروغ؛ ۲) ناموافق، مخالف، ناموزون، ناسپاس (nāspās) نر. م. ناشکره، ناسپرلی (nāspāralay) نر. م. ناسپرل شوی، ناکیندلی، ناغوربدلی، ناسپیشلی (nāspečalay) نر. م. ناپاک، نامقدس، غیر مقدس، ناست (nāst) ص. نر. م. ج. ۱) دولاړ ضد، ناستاینور (nāstayānwā) نر. م. ج. چپ د ستاینی ورنه وی، غیر قابل ستایش، ناستخونه (nāstxūna) بنغ. م. د ناستی کوته، سالون، ناستوگنه (nāstōgna) بنغ. م. نامېشته، ناسته (nāsta) بنغ. م. ۱) د کهناستو حالت؛ ۲) غونده؛ ۳) تعلق، اره؛ ۴) اودس ماتی، ناسته پاسته (nāstapāsta) بنغ. م. راشه درشه، ناسته ولاړه، جگبدل، تیتهدل، ناسره (nāsara) ص. نب. کوته، ناچل، کلپ، ناسکه (nāsaka) ص. نب. د سکه یا حقیقی ضد، د دوهمی مور یا دوهم پلار اولاد چې لومړی مقام و نه لري، ناسکیندی (nāskinday) نر. م. نه جیرانېدونکی، جیران نه منونکی، ناسم (nāsām) ص. نر. م. د سم ضد، غلط، وران، ناسمبال (nāsambāl) نر. م. نامجهز، غیر مجهز، ناسنت (nāsunāt) ص. نر. م. ۱) ناخسته، شریا، بنویه؛ ۲) جاهل، شویر، ناسوب (nāsób) ص. نر. م. غیر حاضر، غایب.

نازک (nāzāk) نر. م. ۱) کچه، تنکی، لطیف؛ ۲) نرم؛ ۳) گران؛ ۴) تیز، توند؛ ۵) خطرناک، نازک اندام (nāzākandām) ص. نر. م. د نازکو اندامونو لرونکی، نازک بدن، نازکتوب (nāzaktób) نر. م. نازکېدنه، نزاکت، نازکوالی، نازکي، نازک مزاج (nāzākmizāj) ص. نر. م. ژر خپه کېدونکی، بدخویه، نازکي (nāzākī) بنغ. م. نازکتیا، حساسوالی، باریکي، نزاکت، نازل (nāzil) ص. ۱) راکوزېدونکی، کښته راتلونکی؛ ۲) راکوز شوی، له پاسه کښته رالېږل شوی، نازلول (nāzilawāl) مص. مت. راکوزول، له بیره، له پاسه رالېږل، کښته راستول، واردول، نازلېدل (nāziledāl) مص. ل. راکوزېدل، له بیره راتلل، واردېدل، نازمن (nāzām) ص. نر. م. نازمند، نازولی، نازین، محبوب، نازمندي (nāzmandī) بنغ. م. نازولتوب، نازولتیا، نازبنتیا، محبوبیت، نازنخره (nāznaxra) بنغ. م. ناز و ادا، نازنین (nāzanín) نر. م. ۱) نازکرونکی، نازین ۲) بڼکلی، بڼایسته؛ ۳) محبوب، معشوق، نازول (nāzawāl) مص. مت. په ناز ساتل، په ډېره مینه لویول، له چا سره د ډېرې مینې اظهارول، نازول (nāzawāl) مص. مت. معززول، عزتمند کول، نازورکول، نازولی (nāzawālay) ص. مف. نر. م. معزز کړی، پاللی، محترم کړی، نازورکړی، نازولی (nāzawālay) نر. م. نازلویولی، په ناز لوی شوی، نازین.

ناسویانه (nāsobāna) بیخ. م. پشی شا. په
 ناسوتیا کی، غیابانه، غیابی.
 ناسوت (nāsūt) نر. م. ۱) عام جسمونه، نری؛
 ۲) خرگند عبادت، شریعت.
 ناسور (nāsūr) نر. م. نه جور بدونکی زخم یا تپ.
 ناسولت (nāsolaṭ) ص. نر. م. بدشکله، بی دوله.
 ناسولی (nāsoli) بیخ. م. بی عقلي، کم عقلي،
 بی سولین، ناسولیزوالی.
 ناسولیز (nāsolíz) نر. م. نامعقول، غیر منطقی.
 ناسهلی (nāśahālay) نر. م. ناهضم، ناهضم
 شوی، ناسهند.
 ناسهند (nāśahānd) نر. م. نه هضم بدونکی، نه
 سهل کبدونکی، نه سهل بدونکی.
 ناسهنه (nāśahāna) بیخ. م. بی هضمی، نس
 خوری، بی زغمی.
 ناسی (nāśi) ص. نب. بدبخت، تریخ، شوم، بد
 چانس، بد طالع، بی خایه، بی وخته.
 ناسیال (nāśyāl) نر. م. نه سیال، بی سیالی،
 سپک ورک، بی غیرت.
 ناسیده (nāśida) بیخ. م. نامستقیم، کور.
 ناشاگرخی (nāśagarjāy) نر. م. نه په شاتلونکی،
 نه گر خېدونکی، نه راستنېدونکی.
 ناشپاتی (nāśpātāy) بیخ. نیشپاتی، د ناک ونې ته
 ورته خو تر ناک کوچنی مېوه لرونکی ونه او
 مېوه یې.
 ناشته (nāšta) بیخ. م. زر خوری، سبانهاری.
 ناشر (nāśir) نر. م. چاپوونکی، خپروونکی.
 ناشکری (nāśukri) بیخ. م. ناسپاسی.
 ناشناس (nāśnās) ص. نر. م. نه پېژندونکی.
 ناشنیز (nāśaníz) نر. م. نه شنل کبدونکی، نه
 تحلیلېدونکی.

ناشونتیا (nāśuntya) بیخ. م. نه کېدون، نه امکان.
 ناشونکی (nāśunkay) نر. م. نه کېدونکی،
 ناممکن، ناشونی.
 ناشونی (nāśūnāy) ص. نر. م. نه کېدونکی.
 ناشی (nāśi) ص. نر. م. ج. ۱) پیدا کېدونکی،
 شروع کېدونکی؛ ۲) خرگندېدونکی، بیکاره.
 نابین (nāś) نر. م. ۱) نه بین، لېشه؛ ۲) داره.
 نابینا خوړ (nāśācwaṭ) نر. م. ناویاروړ، د نه افتخار
 وړ، ناقابل افتخار.
 نابیناد (nāśād) ص. نر. م. خپه، غمجن، غمخېلی.
 نابنمری (nāśmarāy) نر. م. بی گټې، بی فایدې،
 بی ښېگنې، بی فضیلت.
 نابیننده (nāśānda) ص. نب. ج. نابیندې، بی خایه،
 نامناسب، ناموزون، نامعقول.
 نابنوو نیز (nāśowaníz) نر. م. نه ورزده کېدونکی،
 غیر آموزنده.
 ناصاف (nāśāf) ص. نب. ناپاکه، خیرن، گنده.
 ناصح (nāśih) نر. م. ص. نصیحت کوونکی، واعظ.
 ناصر (nāśir) ص. نر. م. مرسته کوونکی، حامی.
 ناطق (nāśiq) ص. نر. م. ۱) خبرې کوونکی؛ ۲) عاقل
 ۳) کلک، تینگ.
 ناظر (nāśir) نر. م. ۱) نظر کوونکی، کتونکی؛
 ۲) ساتونکی؛ ۳) د دفتر لارښود؛ ۴) ایجرا.
 ناظره (nāśira) بیخ. م. ۱) د لیدو قوت؛ ۲) له مخې
 د قرآن شریف لوستنه.
 ناظم (nāśīm) نر. م. ج. ناظمان، ۱) نظم لیکوونکی
 ۲) انتظام کوونکی، د کار مشر؛ ۳) اسکرتر.
 ناعلاج (nāśāj) ص. نب. ۱) لادرملنی، لاعلاج،
 ناعلاجه؛ ۲) ناشونی، ناممکن.
 ناغ (nāg) نر. م. ۱) لویې؛ ۲) مکېز؛ ۳) کورنۍ.
 ناغرن (nāgazañ) نر. م. بی غړه (غړپوهنه).

ناغبرنتیا (nāgharantya) بنغ. م. بهغبروالی،
ناغبرنوالی.

ناغبری (nāgharāy) نر. م. بهغبره شوی.

ناغس (nāghas) ص. نر. م. ۱) خیرن، خچن، ناولی؛
۲) کوته، ناقص، کلب.

ناغبتلی (nāghastālay) ص. نر. م. ۱) کچه تار

چی تاوشوی نه وی، چی پرغبرلی نه وی، او مری؛

۲) ناپیاری، کمزوری، ناتوان، ضعیف.

ناغورتیا (nāghartyā) بنغ. م. نانبهانه، نانبمر،

بدوالی، نه خوبونه.

ناغوره (nāghāra) بنغ. م. نانبه، بهکاره، ناکوکه،

بد، ناوړه.

ناغوربدلی (nāgharedālay) نر. م. ناسبیرلی،

نانبیراز، بی و دی.

ناغوبنین (nāghawān) نر. م. بی غوبنی، دنگر،

خوار.

ناغوندلیزترنگ (nāghundliztarang) ناجمله

بی ترنگ (ترکیب)، غیر جملوی ترکیب.

ناغه (nāghā) بنغ. م. ۱) بیکلی؛ ۲) جریمه، سزا، د

عمل بدله؛ ۳) هغه تخم چی زرغون نه شوی؛

۴) د سترگو سره او نری رگونه؛ ۵) ناسورتیا،

غیر حاضری.

ناغبری (nāgheray) نر. م. لت، لتهور، سرغبرول،

سرزوری.

ناغبری (nāgherā) بنغ. م. له کاره سترگی پتول،

ناراستی، لتی.

ناقد (nāqad) ص. نر. م. جاری شوی، صادر شوی.

نافرمان (nāfarmān) ص. نر. م. نه منونکی، باغی،

سرکشی.

نافرمانی (nāfarmānī) بنغ. م. سرغبرای،

سرکشی، بغاوت، تمرد.

نافع (nāfā) ص. نب. گنور، گنهرسونکی.

نافه (nāfā) بنغ. م. د مشکو گنده، د مشکو غوته.

ناقد (nāqad) ص. نر. م. شوک چی دیوی موضوع

یا لیکنی بنه او بد از خونہ په گوته کوی.

ناقرار (nāqar) ص. نب. بی قراره، نارامه،

سرگردانه، لالهانده.

ناقص (nāqis) ص. نر. م. ۱) نیمگی، نامکمل؛

۲) عیب لرونکی؛ ۳) ناسوچه، ناخالص.

ناقل (nāqil) ص. نر. م. ج. نقل کونکی، روایت

بیانونکی، راوی، مهاجر.

ناک (nāk) نر. م. ۱) یوه ونه او دهغی مېوه؛

۲) وروستاری لکه په مینه ناک.

ناکاره (nākāra) ص. نب. وړان، خراب، بهکاره.

ناکاربدلی (nākāredālay) نر. م. نوی، ناکارول

شوی، نامستعمل.

ناکام (nākām) نر. م. ص. ۱) نامراد، بی بری،

پاتی؛ ۲) نر. م. مجبوری، بی وسي؛ ۳) هرومرو

کېدونکی کار.

ناکردي (nākardē) بنغ. م. زیاتی، ناخوالی،

ناسازی، ظلم، ناکردی.

ناکره (nākara) بنغ. م. نامعیاری، غیر معیاری.

ناکس (nākas) ص. نر. م. ج. ۱) رذیل، لوجک؛

۲) نادار، بی کسه، عاجز.

ناکلال (nākulāl) ص. نر. م. نامناسبه، ناموزون،

بی تهذیبه.

ناکور (nākura) نر. م. خواری، دکالیو د مینخلو

کوټک، دبی، تپنی.

ناکورہ (nākura) ص. نب. بدشکله، بی ډوله.

ناکه (nāka) بنغ. م. ۱) نهنګ، لوی کب، د اویویو

خنارو؛ ۲) د ویالی یا نهر د اویو د بېلېدو ځای،

ورخ؛ ۳) د واورې چنچی؛ ۴) یو ډول سمساره.

نال (nāla) بنج. م. له غره شخه درابهدونکو اویو لاره، غریزه ویاله یا لهتی.	ناگازه (nāgāra) ص. نب. شان ناخبره اچونکی، منکر.
نالای (nālay) بنج. م. ۱) د باران یا گنده اویو د تلو لاره؛ ۲) نیلی، نالی، توشکه.	ناگاری (nāgārī) بنج. م. شان ناگازونه، عارفانه تجاهل.
نالپرند (nālezānd) نر. م. نالپرند، لازمی فعل، نامعقول.	ناگاتور (nāgatawār) نر. م. ناسودمن، نابمیری، نایبیری، بی گتی.
نالپرند کمر (nālezāndkār) نر. م. لازمی کمر، لازمی فعل.	ناگروهن (nāgrohān) نر. م. بی گروهی، بی عقیدی، غیر معتقد.
نام (nām) نر. م. نوم، نامه.	ناگمانه (nāgumāna) ص. ق. ناخبره، بی خبره، ناخاپه؛ ناگمانه.
نام بدی (nāmbadī) بنج. م. سپکاوی، خرابوالی، بدوالی.	ناگنلی (nāgañalay) ص. نر. م. بی قدره، سپک.
نامت (nāmāt) ص. نر. م. ۱) تری تم، بیخ وتلی؛ ۲) نر. م. اراده، عزم، قصد، نیت.	ناگه (nāgā) بنج. م. ۱) کرو، کودیل، نهنگ؛ ۲) د واورو چینجی؛ ۳) یو دول سمساره.
نامتو (nāmtū) ص. نب. ۱) نامور، نوموری، مشهور؛ ۲) تورزن، تکره.	ناگهان (nāgahāna) ق. ناخاپه، نابیره، دفعتاً.
نامحدود (nāmahdūd) ص. نر. م. ج. بی اندازی، بی حده.	نال (nāl) نر. م. ۱) د نیالگیو کهنول؛ ۲) ص. کرلی شوی؛ ۳) د جواروی هغه پینې چې د پد مالک بی له جوارگرو شخه حاصلوی؛ ۴) د اسونو نعل؛ ۵) تپی تپی، ژویل ژویل.
نامحرم (nāmahram) ص. نر. م. پردی سړی، هغه سړی چې د بنجی نکاح ورسره رواوی.	نالان (nālān) ص. نر. م. ژرېدونکی، فریادی، سرگردان، گيله من، خېبېلی.
نامدار (nāmdār) ص. نر. م. نوموری، نامور، نامتو.	نالایق (nālāyaq) ص. نر. م. ۱) ناپوه، ناقابل، جاهل؛ ۲) کمینه، رذیل.
نامراد (nāmurād) ص. نر. م. ناکام، بدمرغه، بد نصیبه.	نالبکی (nālbakāy) نر. م. غاب، قاب، بشقاب.
نامربوط (nāmarbūt) ص. نر. م. ناروند، بی ربطه، ناترلی.	نالت (nālāt) نر. م. سرکوزی، خنزیر، بدخناور.
نامرتب (nāmuratāb) ص. نر. م. بی ترتیبه، گهرد.	نالوستور (nālwāstwar) نر. م. ج. د نه لوستو وړ، د نه لوستو قابل.
نامرد (nāmārd) ص. ۱) ایجا؛ ۲) بی غیرته.	نالوستی (nālwāstay) نر. م. بی لیک لوسته، نالیک لوسته، بېسواد.
نامزد (nāmzād) نر. م. ۱) منسوب، ترلی، موسوم، نومولی؛ ۲) تا کلی، مقرر.	نالول (nālāwāl) مص. مت. ۱) کرل، د بوتو کهنول؛ ۲) د آس، کچر، خراو نور و په نوکونو کې نالونه تک وهل؛ ۳) تپی کول، ژویلول.
نامشروع (nāmašruś) ص. نب. ناروا، ناجایز، منع، د شرعی خلاف.	
نامطبوع (nāmathūś) ص. نب. ناخوب، ناگوار.	

نانډول (nāṇḍvāl) نسر.م. نسانډول، نانډوله، بې
تعدادله، نامتوازن.

نانډوله (nāṇḍwāla) بنځ.م. ناسازه، ناپسريته،
نامناسب.

نانغوتان (nāṅgotān) ص.نر.م. نه منونکی، نه
اورېدونکی.

نانغوزی (nāṅgozay) نر.م. نانغتان، تورغوزی.

نانغوزي (nāṅgozi) بنځ.م. تورغوزي، نانغتانې.

نانگه (nāṅgā) نر.م. یو غرنی بوتی دی چې د
الویالوپه خېر مېوه لري. انانگه

نانه (nānā) بنځ.م. نینه، د جوارو یا غنم وروسته
کړې دانه.

نانی (nānāy) نر.م. ۱ اوروکی، بیکلی؛ ۲ خود
غرض، مطلب اشنا.

نانیدی (nānīday) ص.نر.م. ناجوتی، ناغاره
وتی، چې په بیوه یا سپرلی وروزی نه وي.

نانیسا (nānīsa) بنځ.م. بې زړه، ډارن، بې جرئت،
کم جرأت.

نانیسایي (nānīsāyī) بنځ.م. بې زړه توب،
ډارنتیا، بې جرئتي، کم جرئتي.

نانی (nānāy) بنځ.م. د غوا، غویي له څرمنې نه
جوړ کړی مزې یا پری.

ناو (nāw) نر.م. د غره په منځ کې لښتی، ناله.

ناوا (nāwā) نر.م. نو، نم، لوندوالی، زېم.

ناوخته (nāwaxta) ق. له ټاکلي وخت نه وروسته
کېدل، ناوختېدل.

ناوډلی (nāoḍālay) نر.م. ناوډلی، بې اوډنې،
گډوډ، بې ترتیب.

ناوډوني (nāoḍūnī) بنځ.م. بې اوډوني، گډوډي.

ناور (nāwar) نر.م. نور، ولاړې اوبه، ډنډ.

ناورین (nāwrīn) نر.م. غم، خپگان، ماتم، ویر.

نامطلوب (nāmattūh) ص.نر.م. چې اړتیا ورته
نه وي، چې غوښتنه یې نه کېږي.

نامعقول (nāmaqqūl) ص.نر.م. ج. له عقل سره
سمون نه خورونکی، د عقل مخالف.

نامعلوم (nāmaqlūm) ص.نر.م. ج. هغه شی یا
هغه کس چې پته یې نه لگېږي، ورک.

نامکمل (nāmukamal) ص.نر.م. نیمگړی.

ناملموس (nāmalmūs) ص.نر.م. نالمسه،
نامسح، چې لاس نه شي وروزل کېدای، د
لامسې له قوت نه لوړ.

ناممکن (nāmumkīn) ص.نر.م. ناشونی، هغه
کار چې د کېدو امکان یې نه وي.

نامناسب (nāmunāsīb) ص.نر.م. ج. ناموزون،
بې ځایه، سمون نه خورونکی.

نامنلی (nāmanālay) ص.نر.م. ناگنلی، رد،
ناقبول.

ناموزون (nāmawzūn) ص.نر.م. ج. نامناسب.

ناموس (nāmūs) نر.م. عزت، ننگ، غیرت، ابرو.

ناموندی (nāmūnday) ق. ناموندونی، نادر،
نایاب.

نامهالی (nāmahālay) نر.م. بې وخته، بې موقع.

نامي (nāmī) ص.نر.م. نامتو، نامور، مهوری.

نامینځلی (nāmūnjālay) نر.م. ناوللی، ناولی،
ناپربوللی، ناپاک.

نانا (nānā) بنځ.م. وېلنی، نعناع، پودینه.

نانځکه (nānjāka) بنځ.م. گودی، لینځکه، ناولی،
نېنځکه، ناوکی.

ناندری (nāndrāy) بنځ.م. ج. د بښخود خولې
جنگ.

ناندریز (nāndrīz) نر.م. ج. شخړیز، لانجه یې،
متنازع فیه.

نا هو ار (nāhawār) ص. نر. م. لور ژور، کندې کېږي.
 نا هوسا (nāhosā) ص. نب. سترې ستومانه.
 نا هوسايي (nāhosāyī) بنځ. م. نارامي، ناکراري،
 بهراري.

نايب (nāyāb) ص. نر. م. مرستيال، معاون.
 نايک (nāyāk) نر. م. سردار، نهک، خان، مالک.
 نايي (nāyī) نر. م. م. د، سلمان، گلابي.
 نايينه (nāyāna) بنځ. م. سلمانې، نايي، دمه.
 نبات (nabāt) نر. م. ۱) بوټي، وابنه، شينکي؛
 ۲) نر. م. ج. لمبوټ، د شکرې قند.

نباض (nabāz) ص. نر. م. ۱) د نبض کتونکي يا
 پوهدونکي؛ ۲) هوښيار، ولس پېژندونکي.
 نبض (nabz) نر. م. دورغوي يا لاس کتنه.
 نبوت (nabūwāt) نر. م. پيغمبري، رسالت.
 نبوغ (nubūḡ) نر. م. استعداد، قريحه.
 نبوي (nabawī) ص. نب. نبي ته منسوب، د پيغمبر
 سره نسبت لرونکي.

نبي (nabī) نر. م. د خدای پاک استازی.
 نثار (natār) نر. م. (ج. نثارونه) ناتار.
 نتریکه (natrīka) بنځ. م. تناکه، پولی.
 نټکي (natkāy) بنځ. م. کوچنی نټ يا نټه، د
 پوزې يوه گانه ده.

نتل (natāl) مص. مت. مهارول، وهل، تکول،
 زونبول.

نتلی (natālay) ص. نر. م. ۱) وهل شوی، ډبول شوی؛
 ۲) سپره، بدبخت؛ ۳) خپه، غسجن..

نته (nāta) بنځ. م. ۱) پېزوان، نټکي، د پوزې
 پسول؛ ۲) داوښ په سپر موکې اچول کېدونکي
 کوچنی لرگی.

نتیالی (natyālay) ص. بنځ. م. د نټکي مېرمن،
 د نټې مېرمن، د پېزوان مېرمن.

ناورین خپلی (nāwriṅjapālay) نر. م. ناورین
 وهلی، غمخپلی.

ناوردتوب (nāwardōb) نر. م. سمون نه خوړنه،
 جواز نه لرنه، ناوردتيا، ناوړه.

ناوردونی (nāwṛūnāy) نر. م. نا اورېدونی، نه
 گردانېدونکی، غیر تصريفی.

ناوردونې ژبه (nāwṛūnežāba) بنځ. م. ناوردونې
 ژبه، بې گردانه (بې تصريفه) ژبه.

ناوړه (nāwāra) ص. نب. نامناسب، ناجایز، ناوړی.
 ناوسه (nāwāsa) ص. نب. اړ، بې وسه، مجبور.

ناوکی (nāwakāy) بنځ. م. وگ، نانځکه.
 ناوگمیز کمر (nāwagaṛīzkāṛ) نر. م. هغه کمر چې
 بې کمرند وکړي (فاعل و مفعول) گردانېږي.

ناول (nāwāl) نر. م. يوه اوږده ليکلی شوې کپسه.
 ناواللی (nāwālay) ص. نر. م. نامینځلی، ناپربولی،
 ناوولی، ناپاک.

ناولی (nāwālay) ص. نر. م. ۱) اخيرن، ناپاک؛
 ۲) بدشکله؛ ۳) بدعمله، بدکرداره.

ناوه (nāwā) بنځ. م. پر ناله، چې د کوتوله بامونو
 څخه د باران اوبه لاندې په کې راځي يا بهېږي.

ناوي (nāwe) بنځ. م. د واده پېغله، عروس.
 ناویات (nāwyāt) ص. نر. ج. لړ پيدا، نادر،
 کمیاب، چې لړ پيدا کېږي.

ناویسا (nāwisā) بنځ. م. ناباورۍ، شکمن،
 بې باورۍ.

ناویسايي (nāwisāyī) بنځ. م. ناباوري،
 شکمنتيا، بې باور توب.

ناوېشلی (nāwešālay) نر. م. ناوېشل شوی،
 نابېل شوی.

ناوېشور (nāwešwār) نر. م. ج. نه وېشل
 کېدونکی، ناقابل تقسیم.

نسیجه (natiĵa) بیخ، م. (ج. نتیجی) حاصل، پای،
 میوه، ثمره، پایله.
 نمتا (nata) نر. م. (۱) مداري، جاده و گرا (۲) دو که باز،
 تگ (۳) ص. بی آرامه، ناقراره (۴) سخت تار،
 تودوخه.
 نتوی (nataway) نر. م. لاتو، خرخیندک.
 نته (nata) بیخ، م. له کاره سرغوزنه، انکار کول.
 نشار (natar) ص. (۱) جار، قریان؛ (۲) مین، عاشق؛
 (۳) ص. نر. م. د نشر لیکونکی.
 نشر (natar) نر. م. (۱) هغه عبارت چې منظوم نه وي؛
 (۲) ص. گهوه، خپورور، دانه وانه.
 نجابت (najat) نر. م. شرافت، پاکی، صفایی.
 نجات (najat) نر. م. خلاصی، خپلواکی، آزادی.
 نجار (najar) نر. م. ترکان.
 نجاست (najasat) نر. م. چتلی، پلیتی، ناپاکی.
 نجتل (njatal) مص. مت، (۱) ورتومبل، وردننه
 کول؛ (۲) تینگ نیول؛ (۳) لگول لکه منگولی.
 نجس (najas) ص. نر. م. ج. پلیت، مردار، ناولی.
 نجل (njaj) بیخ، م. (۱) نجلی، جینی؛ (۲) هغه جینی
 چې کوزدن یې شوی وي.
 نجلکی (njalkay) بیخ، م. نجلی، جینی، جلکی.
 نجللی (njalay) بیخ، م. جلی، جلکی، جنکی.
 نجوم (nujum) نر. م. (۱) ستوري؛ (۲) دستورود
 گرځېدو د څرنګوالي معلومونه.
 نجیب (najib) ص. نر. م. شریف، اصیل، لوی.
 نجا (naca) بیخ، م. گها، رقص، دانس.
 نجاگر (nacagar) ص. نر. م. نجانده، گهېدونکی،
 خرخبانی، م. یا مگر.
 نجاگری (nacagari) بیخ، م. گها، نجا، خرخبانی،
 یا مگری.
 نخل (nacal) مص. ل. گهېدل، نخېدل، رقص کول.

نخور (nacop) نر. م. خوبه، لنډیز، خلاصه.
 نخول (nacawal) مص. مت. گهول، نخول.
 نخشی (nacy) بیخ، م. دمه، گهېدونکی.
 نخېدل (nacedal) مص. ل. گهېدل، رقصېدل.
 نخس (nahus) ص. نر. م. ج. (۱) سپېره، بدبخت،
 منحوس؛ (۲) سمون نه خوړونکی، ناموافق.
 نحوه (nahwa) بیخ، م. (۱) طریقه، چل؛ (۲) دکلام
 د ترتیب د اصولو علم.
 نحوست (nahusat) نر. م. بدمرغي، بدمرغي.
 نخ (nax) نر. م. (۱) اومه وریښم؛ (۲) د وریښموتار؛
 (۳) مانجه؛ (۴) خېلی، تونکی.
 نخاس (naxas) نر. م. د څارویو د خرڅلاو بازار.
 نخاش (naxas) نر. م. د لنډه بل، نگولی، دلبر لولو
 اچولو آله، څمخه.
 نختېزل (naxtezal) مص. مت. نچورول، د
 مینځلیو کالیو څخه د اوبو ووستل، پرغېرول،
 نښتېدل.
 نختی (naxlay) بیخ، م. غم، بلا، مصیبت، سانحه.
 نخچه (naxca) بیخ، م. نقشه، بنخسه.
 نخره (naxra) بیخ، م. ناز، ادا، غمزه.
 نخل (naxal) نر. م. د کجورې ونه، کجوره.
 نخود^(۱) (naxwad) نر. م. ج. چنه، چنې.
 نخود^(۲) (naxwad) نر. م. د وزن واحد چې له ۱/۵
 گرامو سره برابر دی.
 نخودي (naxudi) ص. نر. م. د چنوپه څېر رنگ.
 نخوش (naxus) نر. م. د کبانو د نیولو کوننده،
 خنجک.
 نخولول (naxolawal) مص. مت. د زړه په خوراکی
 اخته کول، نولول، کړول، په نول اخته کول.
 نخولېدل (naxuledal) مص. ل. زړه خوړل، پټه
 په پټه غم زغمل، نولېدل، کړېدل.

نرخونه (naxuná) بنخ.م. دسترگو یوه ناروغي ده.
 نخوی (naxáway) نر.م. د اورگانې، بکر، چقماق.
 نخې (naxí) ص. نې. له مالوچو څخه جوړه تکه.
 ندا (nidā) بنخ.م. غږ، آواز.
 نداف (nadāf) نر.م. داندسي، داندس والا.
 ندامت (nidāmat) نر.م. پنبه مانټيا، پنبه مانې.
 ندائيه (nidāyá) بنخ.م. هغه جمله چې په کې د
 ندا يانې چاته د آوازي يا غږ توري وي.
 ندرت (nidrat) نر.م. ۱) کمياب، کمی، ۲) بڼه
 والی، غوره توب، نا آشنا توب.
 ندرور (ndror) بنخ.م. د مېړه خور.
 ندیم (nadim) ص. نر.م. ملگری، مصاحب.
 ندی (nadáy) بنخ.م. سیندگی، خور، لویه ویا له.
 ندی (nadáy) نر.م. ۱) ازیم، سبب، لوندالی، نم؛
 ۲) کوچنی سیند، رود.
 نذر (nazar) نر.م. (ج. نذرونه) ۱) منبته، صدقه،
 نیاز؛ ۲) دالی، تحفه، نذرانه.
 نذرانه (nazrāna) بنخ.م. وگ. نذر.
 نذیر (nazir) ص. نر.م. وپروونکی، د آخرت په وېره
 کې وراچوونکی، د حضرت محمد (ص) لقب.
 نر (nar) ص. نر.م. د بنځینه مقابل جنس، مذکر؛
 تورزن.
 نرتوب (nartób) نر.م. مېړنتوب.
 نرخ (narx) نر.م. بیه، قیمت؛ ولسي قانون.
 نرخنامه (narxnamá) بنخ.م. د نرخونو ټاکلو
 لېست، د نرخونو د بیعو ټاکلو لېست.
 نرخوښ (narxoš) نر.م. وگ. نخوش.
 نرس (nars) نر.م. ۱) د ډاکټر مرستیال؛ ۲) دایي.
 نرسنگ (narsing) نر.م. د نرس وظیفه او دنده.
 نرسوی (narsáway) نر.م. ۱) یو ډول غرنی انار؛
 ۲) د انار پوتکی؛ ۳) لمر سپڅلی، لمر وهلی.

نرېنڅک (naršák) ص. ایجرا، ملوتی، نرېنڅی.
 نرغزی (nargúzay) نر.م. یو ډول الوتونکی مرغه
 دی چې د شولو په فصل کې گرځي.
 نرغوښ (nargoš) نر.م. وگ. نخوش.
 نرک (narak) نر.م. ۱) د گنې شاته رگ؛ ۲) هغه
 دانه چې په تناسلي آلې کې راخېږي.
 نرکچور (narkačūr) نر.م. ج. ۱) یو ډول پوتی
 چې دارو ترې جوړېږي؛ ۲) ص. دوکه باز.
 نرکش (narkáš) نر.م. نرکښ، هوسی، نرکښ،
 لکشوه.
 نرکښ (narkaš) نر.م. سپړه، سپیگه.
 نرکی (narakay) نر.م. ۱) د دوغرونو ترمنځ د
 لوړوالي کړلېچ؛ ۲) کوتل، غاښی؛ ۳) ډېر نری؛
 ۴) ص. وگ. نروکی.
 نرگته (nargata) ص. بنخ.م. نرگوته، نرېنڅی.
 نرگس (nargis) نر.م. ج. یو ډول گل دی.
 نرگس بیمار (nargisbimār) نر.م. ۱) مستې
 او مخمورې سترگې؛ ۲) د معشوقې سترگې.
 نرگس شهلا (nargis šahlā) نر.م. د نرگس د
 گل یو ډول چې منځ یې توري وي.
 نرگسی^(۱) (nargisáy) نر.م. ۱) د نرگس په څېر؛
 ۲) یو ډول توکر.
 نرگسی^(۲) (nargasáy) نر.م. هغه څاروي چې د گلې
 یا پادې په سر کې روان وي، سرکښ، مخکښ.
 نرگسی (nargasáy) بنخ.م. ج. وگ. نرگوس.
 نرگوران (nargūran) نر.م. گازره.
 نرگوس (nargūs) نر.م. نرگوسه، ننگروسه، د انار
 ونه، یو ډول غرنیز انار.
 نرگوښ (nargūš) نر.م. د ماهیانو د نیولو کونډه،
 چنگک.
 نرگه (narga) بنخ.م. عامه مړینه، ویا.

نرلوخ (narlūx) نر.م. بده گال، بدگ، د لوخو گل.
 نرم (narm) ص. نر.م. (۱) پوست؛ (۲) خوردین، اوپری؛
 (۳) آسان؛ (۴) نازک؛ (۵) سست؛ (۶) بردبار.
 نرم تالو (narmtālū) نر.م. پوست تالو، ژبی.
 نرم تالوییز (narmtālūyīz) نر.م.ج. ژبی بییز،
 پوست تالوییز، وروستی تالوییز.
 نرمیج (narmāč) نر.م. خرمگس، غویاری، بگن.
 نرم زری (narmzāray) ص. نر.م. نری زری،
 زده سواند، مهربان، لوراند.
 نرم زری (narmzāri) ص. نر.ج. زده سواندی،
 لورینتوب، مهربانی.
 نرم ژبی (narmžābay) ص. نر.م. (۱) پوست ژبی،
 نرم غیری. (۲) اخلاقی.
 نرم ژبی (narmžābi) ص. نر.ج. (۱) پوست ژبی،
 نرم غیری؛ (۲) اخلاقی توب.
 نرمول (narmawál) مص. مت. (۱) پستول؛
 (۲) خوردینول؛ (۳) اسانول؛ (۴) نازک جورول؛
 (۵) سستول؛ (۶) متحمل کول.
 نرمه (narmá) بنخ.م. د غورد پوشکی، نرمی.
 نرمی (narmí) بنخ.م. دنرمیدو حالت، نرموالی.
 نرمیدل (narmedál) مص. ل. (۱) پستیدل؛ (۲) اوپری
 کیدل؛ (۳) اسانیدل؛ (۴) نازک کیدل؛ (۵) بردبار
 کیدل.
 نروب (narób) ص. نر.م. نرم، رقیق، اوپلن، اوپزن.
 نروچکی (naročkay) ص. نر.م. نروخکی، نریچی،
 نری، نری نروچکی، نروکی، کمزوری، نازک.
 نروز (naróz) ص. نر.م. نری، نروکی، نازک.
 نروکی (narúkay) ص. نر.م. دهر نری، نری نروچکی،
 نری نروخکی، ستری، کمزوری.
 نره (nára) ص. بنخ.م. (۱) تکره، تورزنه، مهربانی؛
 (۲) بنخ.م. دنهر، د نباتاتو دنهر.

نری (naráy) ص. بنخ.م.ج. نری، نری توب.
 نری اویه (narayobá) بنخ.م. لسی اویه، روانی
 اویه، باریکی اویه.
 نری اوید (narayawdád) زیر ویم، غور.
 نری باران (naraybarān) نر.م. میده باران.
 نری توب (naraytób) نر.م. باریکتوب، نازکتوب.
 نری توری (naráytoře) ص. بنخ. نری.
 نری رنخ (narayránj) نر.م. دسل مرض، توبرکلوز.
 نریز (naríz) ص. نر.م. نرته منسوب.
 نری زری (narayzāray) ص. نر.م. زده سواند،
 نرم زری، مهربان، لوراند.
 نرینه (narína) ص. نر.م.ج. نرته منسوب.
 نری ورخ (naraywrāj) نر.م. یو دول باد چپی د
 لویدیخ له لوری لگبیری.
 نری نروچکی (naraynarúčkay) ص. نری پری،
 دهر نری، بنخ. نری.
 نر (nar) نر.م. د جریب ربع، د جریب خلورمه برخه.
 نرا (nará) بنخ.م. د خره اواز، د خره هنگا.
 نرآنده (narānda) بنخ.م. وران کنهر، نریدلی خای.
 نراو (narāw) نر.م. خلور کناله خمکه، یو جریب.
 نرگ (narág) نر.م. خراب، ویران، بیابان.
 نرل (narál) مص. ل. (۱) رمباره، نرا؛ (۲) د خره
 هنگیدل.
 نرول (narawál) مص. مت. ورا نول، له بنخه
 ووستل، رنگول.
 نری (naráy) بنخ.م. جهان، دنیا.
 نری پنخگی (naráypanjaj) ص. نر.م. نری پیدا
 کوونکی، جهان آفرین، خالق.
 نریخور (narixór) نر.م.ج. نری خورونکی،
 جهانخور.
 نریدل (naredál) مص. ل. ویداریدل؛ وگ. نازل.

نړی سوز (naṛaysóz) نر.م. نړی سوهوونکی، جهانسوز.

نړی بنود (naṛaysód) نر.م.ج. جهانبنود، نړی وین، جهان نما.

نړی گرخی (naṛaygarjaj) نر.م.ج. گرځندوی، سبلاڼی، نړی گرځېدونکی.

نړی لید (naṛaylíd) نر.م. جهان بیني.

نړی لیدلی (naṛaylidálay) نر.م. ازما یښتکار، تجربه کار، جهان دیده.

نړی لیدیز (naṛaylidíz) نر.م. د نړی لید اړوند، د جهان بیني اړوند.

نړی نیوی (naṛayniway) نر.م. نړی نیوونکی، سویمن، فاتح.

نړی نیوی (naṛayniway) نر.م. نړی نیونه، جهانگیری.

نړی واک (naṛaywāk) نر.م. د نړی واکمن، جهاندار، نړی واکي (naṛaywāki) بنخ.م. نړی واکمني، جهان واکمني، جهانداري.

نړی ووال (naṛaywāl) نر.م.ج. جهانی، بین المللي، نړی ووال پولی صندوق (naṛaywālpolisandoq) نر.م. نړی ووال بانک، وجهي بین المللي صندوق، عالمي بانک.

نړی والتوب (naṛaywāltób) نر.م. نړی ووالی، نړی وواله، جهانشمولیت.

نړی وواله (naṛaywāla) بنخ.م. جهانواله، جهانی، اصالت، بین المللیت.

نړی وواله بښنه (naṛaywālabāšana) بنخ.م. د نړی والي بښنې سازمان، امنستي انټرنیشنل.

نړی وواله ټولنه (naṛaywālatolāna) بنخ.م. جهانی ټولنه، جامعه ملل.

نړی ویزونه (naṛiwezūna) بنخ.م. هغه ویزونه چې په یوه مساناد نړی په ژبو کې د نړی ووالو پور وپیونو په توګه کارېږي.

نزار (nazār) ص. نر.م. ضعیف، کمزوری، مانده.

نزاع (nizāq) بنخ.م. پسات، جنگ، جګړه.

نزاګت (nizākāt) نر.م. باریکي.

نزامت (nuzāmát) نر.م. پاکوالي، ستره ګي، پاکي.

نژد (nazd) ص. نر.م. ۱) نږدې، جوخت، ترخوا، قریب؛ ۲) خیال، رأی.

نژدو (nazdó) ص. نب. وګ. نژدې.

نژدېکت (nizdekāt) نر.م. ۱) جوختوالی، نژدېوالی، قریت، ۲) تعلق.

نژدې (nuzde) ص. نب. نژدې، جوخت.

نژرۀ (názra) نر.م. وګ. ننزوه.

نژله (nazlá) بنخ.م. یو ډول زکام، د نزلې ناروغي.

نژول (nuzūl) نر.م. ۱) نازلېدنه، له بره کښته راتلنه، ۲) د سترګو اوبه؛ ۳) سرکاري ځمکه.

نزهت (nuzhát) نر.م. پاکوالي، تازه ګي، خوشالي.

نزیل (nazíl) ص. ۱) دمه کوونکی، قیام کوونکی؛ ۲) مېلمه، مسافر.

نژاد (nuzād) نر.م. نسل، نسب، خټه، ذات، توکم.

نژاد پال (nuzādpāl) نر.م. توکمپال، نسل پال، نژاد پرست.

نژاد پالنه (nuzādpālāna) بنخ.م. نژادواله، توکمواله، توکمپالنه، نژادي تبعیض.

نژاد پوهنه (nuzādpohāna) بنخ.م. توکمپوهنه، نژاد پېژندنه، اتنولوژي.

نژادي (nuzādí) ص. نب. نژاد ته منسوب.

نژدې (nuzde) ق. لنډ، خواته، جوخت، ترخط، نږدې.

نژدې پر نژدې (niždoparnižd) لند پر لند،
ژر نژره.

نژدېوالی (naždewálay) نسر.م. نسرېدوالی،
نژدېعوب، نژدېکت، قرابت.

نېرل (nazál) مص.ل. ترنجی کول، اینړی کول، نړی
کول، اینتروشی کول، پرنجی کول؛ نژل.

نېرور (nazór) بنغ.م. د زوی بنخه.

نس (nas) نر.م. گېده، خېته، گده.

نساب (nasáb) نر.م. نسب پوه، د نسبنا مو پوه.

نساج (nasáj) نر.م. ۱) کپړه اویدونکی، جول؛
۲) ص. دروغجن.

نساجي (nasáji) بنغ.م. د توکر اویدلو کار، جول اتوب
د نساجی صنعت، د نساجی فابریکه.

نساوو (nasawú) ص. نب. دېر خوراک کورونکی،
گېده ور، خېته، دېر خور.

نسایي (nisāyi) بنغ.م. بنخو ته منسوب.

نسب (nasáb) نر.م. خاندان، نژاد، خټه، ذات.

نسبت (nisbát) نر.م. ۱) ترون، ربط، تعلق؛
۲) مطابقت، برابری؛ ۳) کوزدن؛ ۴) بابت.

نسبتاً (nisbatán) ق. په نسبت، په مقابله، په
مطابقت، په پرتلیز ډول.

نسبتي (nisbatí) ص. نب. نسبت لرونکی، ارشته
دار، خپلوان.

نسبیت (nasabyát) نر.م. ۱) قومیت، قومواله،
نسبت لرنه؛ ۲) د نسبیت تیوری.

نسب نامه (nasabnāma) بنغ.م. قومي، لړی، د
نسب سلسله، کورنۍ شجره.

نسپال (naspāl) نر.م. دانارپوټکی، نرسوی.

نسپ پړس (naspárs) ص. نر.م. نساوو، گېده ور.

نست (nast) بنغ.م. ۱) کونډه هندوه؛ ۲) ص. نر.م.
شوم، بخیل، کنجوس.

نسترن (nastarón) نسر.م. ج. یو ډول چه بوی والا
گل چې د گلابو په شمېر پانې لري.

نستعلیق (nastaqlíq) نسر.م. یو ډول خانګری
بېکلی لیک.

نستول (nistawál) مص.مت. ناهو ډول، ختمول.

نستونی (nastónay) بنغ.م. د کمیس هغه برخه
چې له لاسه چاپېره وي، نستونی.

نستوی (nastow) نر.م. بوغبنده، هغه شادریا درې
چې بستره په کې ترل کېږي، بستره بند.

نستېدل (nastedál) مص.ل. نه موجودېدل،
ختمېدل، پنا کېدل، نېستېدل، بریادېدل.

نسته (násta) ص. نېست، نشته.

نسج (nasj) نر.م. ۱) د عضلاتو ډېر کوچنی
جوړښت؛ ۲) نساجی، د توکر اویدلو کار.

نسخ (nasx) نر.م. ۱) ردول، منسو خېندنه؛ ۲) د لیک
یو خانګری ډول یا رسم الخط.

نس خشکي (nasxuški) نر.م. د گېدې درد،
پېچش، نس خورې.

نس خورې (nasxúzay) نر.م. ۱) د گېدې درد،
نس بهی، نس ناسته، پېچش؛ ۲) السوره؛
۳) ص. گېده ور.

نسخه (nusxa) بنغ.م. کتاب، رساله؛ ۲) هغه کاغذ
چې ډاکټر درمل په کې لیکي؛ ۳) کاپي.

نسر^(۱) (nasr) نر.م. د تپوس په شمېر یو مردار خور
مارغه، گنجی؛ ۲) د اسمان یو برج.

نسر^(۲) (nasár) نر.م. سېلاب راوړی خټله.

نسرین (nasrín) نر.م. یو ډول سپین گل.

نسق (nasq) نر.م. دستور، ترتیب، انتظام.

نسک (nask) نر.م. ج. یو ډول دال.

نسکور (naskór) ص. نر.م. پرمخې، اپوته،
اړولی.

نژدې پر نژدې (niždoparnižd) لند پر لند،
ژر نژره.

نژدېوالی (naždewálay) نسر.م. نسرېدوالی،
نژدېعوب، نژدېکت، قرابت.

نېرل (nazál) مص.ل. ترنجی کول، اینړی کول، نړی
کول، اینتروشی کول، پرنجی کول؛ نژل.

نېرور (nazór) بنغ.م. د زوی بنخه.

نس (nas) نر.م. گېده، خېته، گده.

نساب (nasáb) نر.م. نسب پوه، د نسبنا مو پوه.

نساج (nasáj) نر.م. ۱) کپړه اویدونکی، جول؛
۲) ص. دروغجن.

نساجي (nasáji) بنغ.م. د توکر اویدلو کار، جول اتوب
د نساجی صنعت، د نساجی فابریکه.

نساوو (nasawú) ص. نب. دېر خوراک کورونکی،
گېده ور، خېته، دېر خور.

نسایي (nisāyi) بنغ.م. بنخو ته منسوب.

نسب (nasáb) نر.م. خاندان، نژاد، خټه، ذات.

نسبت (nisbát) نر.م. ۱) ترون، ربط، تعلق؛
۲) مطابقت، برابری؛ ۳) کوزدن؛ ۴) بابت.

نسبتاً (nisbatán) ق. په نسبت، په مقابله، په
مطابقت، په پرتلیز ډول.

نسبتي (nisbatí) ص. نب. نسبت لرونکی، ارشته
دار، خپلوان.

نسبیت (nasabyát) نر.م. ۱) قومیت، قومواله،
نسبت لرنه؛ ۲) د نسبیت تیوری.

نسب نامه (nasabnāma) بنغ.م. قومي، لړی، د
نسب سلسله، کورنۍ شجره.

نسپال (naspāl) نر.م. دانارپوټکی، نرسوی.

نسپ پړس (naspárs) ص. نر.م. نساوو، گېده ور.

نست (nast) بنغ.م. ۱) کونډه هندوه؛ ۲) ص. نر.م.
شوم، بخیل، کنجوس.

نسکورول (naskorawál) مص. مت. ۱) اپوته کول، پرمخې کول؛ ۲) وړانول، تباہ کول.
 نسکوره (naskora) بنځ. م. ۱) یو ډول لویه ونه ده، نسکوری؛ ۲) کېډې، پرخونې؛ ۳) د سپی تنی چې د سینگار لپاره پزگروان تک وهل کېږي.
 نسکورېدل (naskoredál) مص. ل. ۱) اپوته کېدل، پرمخې کېدل؛ ۲) وړانېدل، تباہ کېدل.
 نسکوری (naskoráy) بنځ. م. ج. وگ. نسکوره.
 نسکیر (naskír) نر. م. ۱) نزدې، جوخت؛ ۲) خپلوان، دوست، ملگری.
 نسکیرتوب (naskirtób) نر. م. ۱) نزدېوالی، جوختوالی؛ ۲) خپلوي؛ ۳) اړیکې لرونکی.
 نسکیرول (naskirawál) مص. مت. ۱) نیردې کول، جوختول، قریبول؛ ۲) دوست جوړول، خپلول.
 نسکیرېدل (naskiredál) مص. ل. ۱) نیردې کېدل، جوختېدل؛ ۲) خپلېدل، رشته دار کېدل.
 نسکینه (naskína) بنځ. م. ۱) نسکویا مسورو ته منسوب؛ ۲) له نسکو جوړه ډوډی یا بیل خیز.
 نسگیر (nagír) نر. م. شوک چې قبض یا پېچ وي.
 نسل (nasal) نر. م. اولاد، کورنی، ذات.
 نسلا (naslán) ق. په ذات، د نسل له اعتباره.
 نسل کشي (nasalkaši) بنځ. م. نسل زیاتونه، ذات خپرونه، نسل گیری.
 نسلي (naslí) ص. نب. ۱) نسل ته منسوب؛ ۲) نسل لرونکی، اصلي.
 نس ناس (nasnás) نر. م. انسان ته ورته بیزو.
 نس ناسته (nasnasta) بنځ. م. دستونه، اسهالونه.
 نسو (nasú) ص. نب. خپتو، گېډو، نسور.
 نسوار (naswār) نر. ج. د تماکو او ایرو گډه ماده ده چې دنشې لپاره په خوله کې اېښودل کېږي.

نسواره (naswāra) بنځ. م. یو ډول وړه کشتی چې د سیل لپاره استعمالېږي.
 نسواري (naswān) نر. م. ۱) نسوار خرخوونکی؛ ۲) نسوار استعمالوونکی؛ ۳) نسواري رنگ.
 نسوان (naswān) ص. نر. م. ۱) خپتو، گېډو، نسو؛ ۲) نر. ج. د نسل جمع، بنځې، بنځمنې.
 نسوت (nuswat) ص. نر. م. ۱) سورچه، خالص؛ ۲) یو ډول بوتی بنځ چې جلابو لپاره ښه دی.
 نسور (nasawār) ص. نر. م. نسو، خپتو.
 نسوی (nasáy) نر. م. سوتلی، ژی، سوتری، مزی.
 نسیا (nasyā) نر. م. پور، قرض، نسیه.
 نسیان (nasyān) نر. م. ۱) هېره، تېروتنه؛ ۲) یوه ناروغي ده چې له انسان څخه تېرې شوې پېښې هېرې شي.
 نسیانې (nasyānáy) ص. هېروونکی.
 نسیم (nasím) نر. م. د سهار نرم باد و هوا.
 نسیه (nasyā) بنځ. م. وگ. نسیا.
 نشات (našát) نر. م. پیداېښت، نوی ژوند، پیدا کېدنه.
 نشاسته (našāsta) بنځ. م. وگ. نشایسته.
 نشاط (našát) نر. م. خوشالي، ښادي، خوند.
 نشان (našān) نر. م. ۱) نښان، نښه، علامت، اثر؛ ۲) داغ؛ ۳) درک، پته؛ ۴) د پله نښه.
 نشانه (našānā) بنځ. م. د توپک نښانه، هدف.
 نشاني (našānī) بنځ. م. یادگار، نشان، نښه.
 نشایسته (našāyasta) بنځ. م. یو ډول سپینه ماده ده چې له غنمو او کچالو څخه لاس ته راځي.
 نشت (našt) ص. نر. م. ۱) نشته، هېڅ، هېڅنا، ورک؛ ۲) حقیر، سپک، ذلیل؛ ۳) نر. م. وگ. نشتوالی.
 نشت اړخ (naštārḅ) نر. م. منفي (فعلي) وجهه.

نشست (na(i)šast) نر.م. گدی خبری اثری، سره
کهناستنه، ناسته.

نشمه (našma) بئخ.م. ناز، ادا، نخره، غمزه.

نشمی (našmi) ص. نپ. ناز و ادا کونکی.

نشمدل (našmedál) مص.ل. ناز و ادا کول،
نخری کول.

نشو (našu) بئخ.نر.م. غتهدنه، لویدنه.

نشوونما (našunamā) بئخ.م. راختنه او لویدنه،
راتو کهدنه او غتهدنه، وده او غتهدنه.

نشوی (našawi) ص. نر.م. ۱) نشی ته منسوب؛

۲) نشه را وستونکی، نشه آور، نشه یی.

نشه (naša) ص. بئخ.م. ۱) سرور، مستی، بی هوئی
۲) غرور، کبر، لویی، خودبینی.

نشه اور (našaawar) ص. نپ. نشه را وستونکی،
نشه یی، نشه کونکی.

نشه باب (našabāb) نر.م. نشه یی توکی، نشه
یی خیزونه.

نشه باز (našabāz) ص. نر.م. نشه کونکی،
نشه یی خیزونه استعمالوونکی، نشه یی.

نشه یی (našayi) ص. نپ. وگ. نشایی.

نشیب و فراز (našebufarāz) نر.م. لوره ژوره،
لوروالی او ژوروالی، تپت او جگ.

نیشان (nišan) نر.م. وگ. نشان.

نیشپوهنه (našpohāna) بئخ.م. د نپو (علامتونو)
پوهنه، نماد شناسی، سیمولوژی.

نښت (našat) نر.م. نښتنه، سره یو کهدنه، نښتون،
نښتیا، نښته، بندوالی، ناوژگاری، بوختوالی.

نښتر (naštār) نر.م. نشتر، د صنوبرونه.

نښتل (naštāl) مص.ل. نښلدل؛ ۱) سره یو کهدل؛
لویدل؛ ۲) را ایساریدل؛ ۳) شروع کهدل، لاس

پوری کهدل؛ ۴) اجگره کول، لاس لگول.

نشت اورون (naštawrūn) نر.م. د نفی (لعلي)
گردان، د نفی (لعلي) تصریف.

نشتاند (naštānd) نر.م. منفی باب، مخالف، له
هر څه منکر.

نشتاندي (naštāndi) بئخ.م. نشتاند والی، منفی
بافی، نهیلیم.

نشت پسر (naštper) نر.م. د نفی حالت، د نامه
نفی حالت.

نشتتر (naštār) نر.م. ۱) د نښترونه؛ ۲) تهره شوکه
لرونکی، د دانی یا زخم څیرولو یوه آله.

نشتمن (naštman) ص. نر.م. نهستن، مفلس.

نشتمنی (naštmani) بئخ.م. نهستی، نهستنې،
بهولې، تش لاسی.

نشتوالی (naštawālay) نر.م. معدوم کهدنه، نابود
کهدنه، ورک کهدنه، تنگ لاسی.

نشتوکی (naštūkay) نر.م. شوم، کنجوس.

نشتول (naštawal) مص.مت. معدوم کول، فنا
کول، ناموجود کول.

نشتویکی (naštwayīkay) نر.م. د نفی یا نهی
ویکی یا ادا.

نشتدل (naštēdál) مص.ل. معدوم کهدل، ورک
کهدل، ناموجود کهدل، فنا کهدل.

نشر (našar) نر.م. ۱) خپور، خپور شوی؛ ۲) خپرونه،
اشاعت؛ ۳) له حشر سره په راتلو ژوندي کونه.

نشرات (našarāt) نر.ج. خپرونې.

نشرول (našrawəl) مص.مت. خپول، خورول،
نشر کول، شایع کول.

نشریات (našnyāt) نر.ج. د راډیو په ذریعه د اواز
د خپولو سلسله، براد کاستینگ.

نشریه (našnyā) بئخ.م. خپرونه، نشریات.

نشریدل (našredál) مص.ل. خپریدل، شایع کهدل.

نظريه (nazaryā) بنغ.م. هغه مسأله چې غوراو
فکر نه په کې کار واخيستل شي، اصول.

نظم (nāzam) نر.م. ۱) بندوست، انتظام، نظام؛
۲) موزون کلام، شعر.

نظم ونسق (nāzmnuaśq) نر.م. بندوست،
انتظام.

نظير (nazīr) نر.م. ۱) مثال، نمونه؛ ۲) دلويو عدالتو
پرېکړه چې د کښتو عدالتونو لپاره دليل وي.

نظيف (nazīf) ص. نر.م. پاک، حلال.

نعت (našt) نر.م. ۱) ستاينه، مدحه؛ ۲) د حضرت
محمد (ص) په شان کې د ستاينې شعرونه.

نعتيه (naštīyā) ص. نب. نعت ته منسوب.

نعره (našrā) بنغ.م. وگ. ناره.

نعش (našš) نر.م. لاش، مری، جسد.

نعل (naśl) نر.م. وگ. نال.

نعلبکی (naşlbakāy) نر.م. وگ. نالېکی.

نعلبند (naşlbānd) نر.م. وگ. نالېند.

نعم البدل (naşmulbadāl) نر.م. بڼه بدله، نېکه
معاوضه، غوريز، عوض.

نعمت (nişmāt) نر.م. مال، دولت، خوندور شيان،
انعام، پېرزوينه، د الله تعالی ورکړه.

نعيم (naşīm) نر.م. ۱) نعمت، مال؛ ۲) نېکي؛
۳) لاس رسېدنه؛ ۴) صفت، نعمت لرونکی.

نغارچي (nağārčī) ص. نغاره و هونکی، نغاره
غیروونکی، ډنډورچي.

نغاره (nağārā) بنغ.م. ډنډوره، ډمامه.

نغارل (nğarāl) مص. مت. وگ. نغبتل.

نغاري (nğārāy) بنغ.م. منجیله، نغوری.

نغامه (nağāma) بنغ.م. وگ. مغاند.

نغت (nağāt) نر.م. راگر مونه، راپارونه، تحریک،
لمسونه، لمسونه، نغته، نغوته، اشاره.

نظارت (nuzārāt) نر.م. ۱) کتنه، پام کونه؛
۲) ساتنه، نگهباني؛ ۳) د ناظر دنده.

نظاره (nuzārā) بنغ.م. ۱) لیدنه، ۲) ننداره.

نظافت (nuzāfāt) نر.م. صفایي، پاکوالی، پاکي.

نظام (nuzām) نر.م. ۱) انتظام؛ ۲) ترتیب؛ ۳) د
مرغلرو لړۍ؛ ۴) جرړه؛ ۵) طریقه، چل.

نظامي (nuzāmī) ص. نب. پوځي، د پوځ یا لښکر
انتظام کوونکی یا ناظم.

نظر (nazār) نر.م. ۱) د لیدو قوت، بصارت، بینایی؛
۲) کتنه، لیدنه؛ ۳) غور، فکر؛ ۴) انگراني.

نظرباز (nazarbāz) ص. نر.م. ۱) بدنظر لرونکی؛
۲) نظر اچوونکی؛ ۳) خلک پېژندونکی،
چالاک.

نظر بند (nazarbānd) ص. نر.م. هغه څوک چې تر
څارنې لاندې وي.

نظر بندي (nazarbandī) بنغ.م. ۱) په نگرانی
کې سلتنه؛ ۲) د جادو عمل، جادوگری.

نظر ثانی (nzarsānī) بنغ.م. د اصلاح لپاره بیا
کتنه، اصلاح کونه.

نظرمات (nazarmāt) نر.م. هغه کنجکه یا چیرړه
چې له بدو سترگو د بېج ساتلو لپاره د کوچنیانو
په غاړه کې تړل کېږي.

نظرماتی (nazarmātay) نر.م. د نظرماتولو عمل؛
د سپېلنو لوگی کول، دم کول، صدقه؛ نظر
رېج.

نظروچ (nazarwač) نر.م. وگ. نظرماتی.

نظري (nazarī) ص. نب. ۱) له نظره شوی؛ ۲) له
نظره غور شېدلی؛ ۳) ناقص؛ ۵) هغه علم چې
د موجوداتو په تصور بحث په کې کېږي.

نظریاتي (nazaryātī) ص. نب. نظریو یا نظریاتو
ته منسوب.

نفتان (naḡatān) ص. نر. م. منونکی، اوربدونکی،
غور نیونکی، نفتاند، نفتان، نفتاند.

نغد (naḡd) نر. م. پہ لاس، د قرض ضد، تیار، موجود.

نغد پر نقد (naḡdparnāḡd) نر. م. نغده پر نغده،
لاس پر لاس، نغدی.

نغدول (naḡdawal) مص. مت. پیسی پہ موقع
تیارول، پیسی حاضرول، نغدی پیسی لاس ته
راوستل.

نغدی (naḡde) بنغ. ج. حاضر رقم، موجود پیسی،
نغدیت.

نغد بدل (naḡdedāl) مص. ل. پیسی پہ موقع
حاضر بدل، پیسی لاس ته راتلل، کرہ کھدل.

نغر (nḡar) نر. م. نغربیت، نغرد، نغر؛ ۱) راکبندہ،
جذب کونہ؛ ۱۲) چوہ، اپونہ؛ ۳) زغمندہ.

نغرل (nḡarāl) مص. مت. نغرول، نغردل، نغر تل؛
۱) راکبیل، جذب کول؛ ۲) لواری خوردل، پہ یو
وار لہ حلقہ تھروول؛ ۳) زغمل او برداشت کول.

نغری (nḡarāy) نر. م. د اور بلولو خای، د پخلی
خای، انگری، اور غالی.

نغراند (nḡrānd) نر. م. کتنہ، خارنہ، استظلم.

نغراندی (nḡrānday) ص. نر. م. کتونکی، انتظار
کونکی، خارونکی.

نغرد (nḡard) ص. نر. م. چغنی، تار، چار بلاخ.

نغردل (nḡardāl) مص. مت. وگ. نغرل.

نغر نزی (nḡaranzāy) نر. م. جلموزی، زنگوزی.

نغربیت (nḡarbit) نر. م. ۱) راغونڈونہ، د نغبتلو
عمل، نغشت؛ ۲) ص. تول، لہ شرمہ.

نغبتل (nḡarbitāl) مص. مت. نغارل، نغشتل؛
۱) قط پہ قط راتول، راغونڈول؛ ۲) لندول.

نغبتتی (nḡarbitay) ص. ۱) پخہ کپی، قط پہ قط
راغونڈ، راتول؛ ۲) مختصر، لند.

نغبنی (nḡasāy) نر. م. وریل، کوخی، کونخی.

نغلاند (naḡlānd) ص. نر. م. ویسترگی، اروا وی؛
۲) لہوال، مشتاق، غوربتونکی.

نغم (nāḡam) نر. م. ۱) لغم، سمخہ؛ ۲) غنم؛
۳) د پشانو اوزرگرانو بیاتی.

نغمہ (naḡma) بنغ. م. لوبہ، سندره، ترانہ.

نغن (nḡan) نر. م. د غنمو دوی، نغند.

نغند^(۱) (nḡand) نر. م. د غنمو دوی.

نغند^(۲) (naḡānd) نر. م. ضرر، اذیت، تکلیف.

نغوتان (nḡutān) ص. وگ. نغتان.

نغوتاند (naḡutānd) ص. نر. م. نغوتان، منونکی،
اوربدونکی.

نغوتستاینوم (naḡutstāynūm) اشاری صفت.

نغوتل (nḡutāl) مص. ل. گرمول، راپارول.

نغوتہ (nḡūta) بنغ. م. وگ. نغت.

نغورہ (nḡōra) بنغ. م. خوز، ہفہ اغزی چہ او بنیان
یہ خوری.

نغور (nḡor) نر. م. ناغہ، جرمانہ، د ملامتیا جرم.

نغوری (nḡorāy) بنغ. م. وگ. نغاری.

نغوزل (nḡozāl) مص. مت. پہ غور سرہ اور بدل،
غور اینبودل، پہ توجہ سرہ اور بدل.

نغوزمبچ (nḡozmeč) نر. م. د اوریدا مہج الہ،
شنوایی سنج.

نغوزمبچنہ (nḡozmečāna) بنغ. م. د اوریدا
اندازہ لگونہ، شنوایی سنجی.

نغوزورتیا (nḡozwartya) بنغ. م. د اوریدا
قابلیت.

نغوز بدل (nḡozcdāl) مص. ل. پہ غور سرہ اور بدل،
غور اینبودلی کھدل.

نغوش (naḡōṣ) نر. م. وگ. نخوش.

نغول (nḡol) نر. م. د اویموری، د اویمورو.

نقاد (naqād) نر. م. تنقید کوونکی، دیوشی د بهو
 بدو خرگندوونکی، کره کوونکی.
 نقاره (naqārah) بنج. م. وگ، نغاره.
 نقاش (naqāsh) نر. م. (۱) نقش، ونگار جووونکی؛
 (۲) انخوردگر، مصور، آرست.
 نقاضت (naqāzat) نر. م. زده بدای، خپگان.
 نقال (naqāl) ص. نر. م. نقل کوونکی، پهنی گر،
 نقلی، پهنی کوونکی، اېکتور، بگت باز.
 نقاهت (naqāhat) نر. م. کمزورتیا، ناتوانی، تر
 ناروغی وروسته د بنو کېدو پر لورد کمزوری
 دوره.
 نقایص (naqāyis) نر. ج. عیبونه، نیمگر تیاوې.
 نقب (naqab) نر. م. نغم، نغم، هغه سوړی چې د غلا
 لپاره د چاپه دېوال کې وکړی شي.
 نقد (naqd) نر. م. (۱) وگ، نقد؛ (۲) کتنه، کره کتنه،
 دیوه اثر د بنو او نیمگر وړ خونو خرگندونه.
 نقرس (naqns) نر. م. نقرص، یو ډول ناروغی ده.
 نقره (nuqrah) بنج. م. سپین زر، چاندي.
 نقش (naqsh) نر. م. (۱) صورت، انخورد؛ (۲) مهر،
 تاپه؛ (۳) نام و نښان؛ (۴) نښه؛ (۶) گلکاری؛
 (۷) اثر، اغېز؛ (۸) جادو، منتر، توتکه.
 نقش زېږند (naqšzəzənd) نر. م. نقش لوبوونکی،
 کردار لوبوونکی، اداکار، نندارغاړی.
 نقش زېږونه (naqšzəzəwāna) بنج. م. نقش
 جوړونه، نقش آفرینی.
 نقش لوبول (naqšlobawāl) مص. مت. رول
 لوبول، پات لوبول، ونډه اخیستل، لوبه کول.
 نقش لوبونه (naqšlobawāna) بنج. م. رول
 لوبونه، پات لوبونه، ونډه اخیستنه.
 نقش ونگار (naqšwngār) نر. م. د گلونو د جوړولو
 کار، گلکاری، د قلم کاری کار.

نفاذ (nafāz) نر. م. (۱) جاري کېدنه؛ (۲) یوشیز له بل
 خیز نه وتنه.
 نفاس (nafās) نر. م. دکوچنی تر زېږ بدو وروسته تر
 خلو بښتو وروغو پورې له بښغې وینه راتلل.
 نفاست (nafāsāt) نر. م. پاکوالی، ښه والی.
 نفاق (nifāq) نر. م. بې اتفاقی، عداوت، پته دینمې.
 نفت (nift) نر. ج. د خاورو تېل، بنزین.
 نفر (nafār) نر. م. کس، سړی، بنده.
 نفرت (nafrat) نر. م. کرکه، ناخوښی، کراهت.
 نفري (nafari) بنج. م. (۱) د کار کوونکو ډله، د
 مزدورانو ټولې؛ (۲) مزدوری، دیاری.
 نفرین (nafrīn) نر. م. ښهرا، بده دوعا، غندنه.
 نفس^(۱) (nafs) نر. م. (۱) ځان، روح، ذات، وجود؛
 (۲) حقیقت، اصل؛ (۳) خلاصه؛ (۴) ذکر؛
 (۵) بدن؛ (۶) د بدکار هیله.
 نفس^(۲) (nafās) نر. م. (۱) سا، دم؛ (۲) ساعت، لحظه.
 نفساني (nafsāni) ص. نب. نفس ته منسوب.
 نفس پرست (nafsparast) ص. نر. م. د نفس
 منونکی، عیاش، نفس پالونکی.
 نفعه (nafā'a) بنج. م. د نقصان ضد، گټه، فایده.
 نفعه (nafaqa) بنج. م. دکور خرڅه، دکور ماته گوډه،
 د بال بیج خرڅه.
 نفل (nafāl) نر. م. ثوابی عبادت.
 نفوذ (nofūz) نر. م. اغېز، اثر کونه، رسوخ.
 نفور (nofūr) نر. م. نفرت کونه، کرکه کونه.
 نفوس (nu(a)fūs) نر. م. ج. وگړي، کسان، ولس.
 نفی (nafī) بنج. م. د اثبات ضد، نه، انکار.
 نفیر (nafīr) ص. نر. م. (۱) نفرت کوونکی، متنفر؛
 (۲) سرنا، سورنی، دروی؛ (۵) فریاد، ژړا.
 نفیس (nafīs) ص. نر. م. ج. ښه، پاک، غوره.
 نقاب (niqāb) نر. م. د بښغو دمخ پتولو پرده، برقع.

نقاشه (naqšá) بنغ. م. نخچه؛ ۱) تصویر، خاکه؛
 ۲) شکل؛ ۳) کوره؛ ۴) نمونه، مثال.
 نقص (nuqs) نر. م. کمی، عیب، بدوالی، تاوان.
 نقصان (nuqsān) نر. م. ۱) کمی، نقص، عیب؛
 ۲) تاوان، زیان، خساره؛ ۳) بریادی.
 نقض (naqz) نر. م. ماتونه، ماتهدنه، ورائی.
 نقطه (nuqta) بنغ. م. تکی، صفر.
 نقل^{۱)} (nāqal) نر. م. ۱) له یوه خایه بل خای ته تلنه؛
 ۲) له یوه کاغذ څخه بل ته اړونه؛ ۳) بېلگه؛
 ۴) کیسه؛ ۶) پېښه؛ ۷) لطیفه؛ ۸) کاپی.
 نقل^{۲)} (nūqul) نر. م. ج. یو ډول خواړه دي.
 نقل نویسي (naqalnawisí) نر. م. د نقل لیکلو او
 یا کولو کار، منشي توب، محرري، نقلول.
 نقلول (naqlawál) مص. مت. ۱) له یوه خایه بل
 خای ته لېږدېدل؛ ۲) له یوه کاغذ په بل کاغذ
 لیکل؛ ۳) حکایت کول، روایت کول.
 نقلي (naqlí) ص. نر. بنغ. م. ۱) وگ. نقال؛ ۲) د
 اصلي ضد، جعلی.
 نقلیه (naqliya) ص. نقل ته منسوب.
 نقلېدل (naqledál) مص. ل. ۱) له یوه خایه بل خای
 ته تلل؛ ۲) له یوه کاغذ په بل کاغذ لیکل کېدل؛
 ۳) حکایت کېدل، بیانېدل.
 نقلی (naqlí) ص. بنغ. نر. م. پاک، سوچه، خالص.
 نقیب (naqíb) ص. نر. م. ۱) د قوم منبر؛ ۲) تشهیر
 کوونکی؛ ۴) سټایونکی؛ ۵) چویدار؛
 ۶) شپېلی.
 نقیصه (naqisá) بنغ. م. کمزوري، ناتواني.
 نکات (nukát) نر. ج. ۱) باریکی؛ ۲) هغه خبرې
 چې هر څوک پرې نه پوهېږي.
 نکاح (nikáh) بنغ. م. له اسلامي شریعت سره سم د
 هلک او جلی تړون، واده، عقد.

نکاخانه (nikāhnāma) نر. م. هغه کاغذ چې د
 نکاح د وخت فیصله پرې لیکل شوی وي.
 نکاس (nikās) نر. م. له کوره د بهر تللاره؛ ۲) د اوبو
 د بهیر د وتلاره؛ ۳) لاره، طریقه.
 نکاسي (nikāsi) بنغ. م. ۱) د مال و اسباب خرڅېدنه؛
 ۲) لېږنه؛ ۳) له ښاره بهر تلنه؛ ۴) له چانه روپۍ
 لاس ته راوړنه؛ ۵) د څمکې محصول.
 نکبت (nakbat) نر. م. غریبي، مفلسي، بدجالي.
 نکته (nukta) بنغ. م. ۱) باریکی؛ ۲) باریکه یا
 ژوره خبره؛ ۳) د آس د خولې څرم.
 نکته چین (nuktačín) ص. نر. م. باریکی لتوونکی،
 نکتې راویستونکی، خامي راویستونکی.
 نکتايي (niktāyi) بنغ. م. درخت پتی چې په غاړه
 کې د کمیس له غاړې سره تړلی شي.
 نکریزي (nakríz) بنغ. ج. یو ډول بوتی او د هغه
 پانې چې لاسونه ورباندې سره کوي، حنا.
 نکری (nakray) نر. م. یو ډول ناروغي، برص.
 نکري نکري (nákrenákre) نر. م. تال متول،
 آنې بانې، ډیل، څنډ، انکار.
 نکل (nákal) نر. م. وگ. نقل^{۱)}.
 نکم (nakām) نر. م. ناز، ادا، نخره، غمونه.
 نکیر (nakír) نر. م. نکیر منکر په قبر کې له مري سره
 سوال و ځواب کوونکې ملایکه.
 نگ (nag) نر. م. ۱) منظم بند شوی یا تړل شوی غټ
 بند؛ ۲) غمی، نگین، جوهر.
 نگار (nagar) نر. م. ۱) انځور، نقش؛ ۲) بت؛
 ۳) معشوق؛ ۴) سینگار؛ ۵) د نکریزو چاپ.
 نگارخانه (nigārxāna) بنغ. م. ۱) سینگارځی،
 آرایشگاه؛ ۲) د انځورونو ځای.
 نگاه (nigāh) بنغ. م. ۱) لیدنه، نظر؛ ۲) دلیدو
 قوت؛ ۳) سترگه؛ ۴) پام، توجه؛ ۶) ننداره.

نله (nalá) بنخ. م. (۱) نلی؛ (۲) د پښې لوی هډوکی؛
۳ شپېلی.

نلی (naláy) بنخ. م. (۱) د کار تویسو توقه، قوله؛
(۲) د چلم نلی؛ (۳) لویه نیچه.

نلی (naláy) نر. م. (۱) د پښې یا لاس لوی هډوکی؛
(۲) د هډوکی تمغز.

نم (nam) نر. م. (۱) لوندوالی، رطوبت؛ (۲) حیاء،
لحاظ؛ (۳) لوند، تر.

نمازي (nmāzī) ص. نب. پاک، نمازخی، ماخي.

نماست (nmāst) ص. نر. م. وگ. لمانست.

نماستل (nmāstál) مص. مت. ملاستل، پریوتل،
غځېدل.

نماک (nmāk) اد. ډول، خپر، رنگ.

نمانخل (nmānčál) مص. مت. وگ. لمانخل.

نماړي ستن (nmānštān) بنخ. م. وگ. دلماړي
ستن، د نواړي ستن.

نمایش (namāyáš) نر. م. (۱) ښودنه، خلکو ته
ښکاره کونه، نمود؛ (۲) ننداره.

نمایېدل (nmāyedál) مص. ل. ښکاره کېدل،
خرگندهدل، ښودلی کېدل.

نمایان (namāyān) ص. نر. م. ښکاره، خرگند؛
(۲) نوموړی، نامور، یاد.

نماینده گي (namāyandagi) بنخ. م. استازواله،
په یو ځای باندې موجودېدل، مقامي، خانگه.

نماینده (namāyanda) ص. نر. م. استازی، قایم
مقام، نایب.

نمائیل (nmāíl) مص. مت. نبیل، اورول، ښودل.

نمبر (nambár) نر. م. شمېر، درجه، پېره، وار.

نمجن (nañján) ص. نر. م. لوند، نمژن.

نمڅی (namčáy) نر. م. (۱) نیمڅی، لمڅی؛ (۲) یو
مردار خور مارغه، کرگس، لمڅت، لمڅت.

نگاهبان (ngāhbān) ص. نر. م. پام لرونکی،
ساتونکی، نگران، څوکیدار، محافظ.

نگر (nagar) نر. م. کلی، قصبه، بلدیه، ښارگوټی.

نگران (nigārān) ص. نر. م. کتونکی، پام کوونکی،
ساتونکی، نگاهبان، محافظ.

نگسی (ngasáy) نر. م. څینې شیان.

نگښی (ngasáy) نر. م. څنې، د ښخود تندي دواړو

خسواو ته کوشی کسري وښسته؛ (۲) ازربست،
بود اتوب.

نگویی (ngobáy) نر. م. د تورې موتی یا لاستی،
د زین دمخنی برخې لوره څوکه.

نگوری (ngóray) ص. نر. م. روند، نابینا.

نگوری (ngóray) نر. م. باد رنگ، تریوری.

نگوس (ngos) نر. م. انځور، عکس، نگوبښ.

نگوښ (ngos) نر. م. د یوې پښې کار نه کونه، گود
گود تلل، نگوښېدل.

نگوښل (ngosál) مص. ل. نگوښېدل.

نگوښول (ngusawál) مص. مت. په یوه پښه گودول
په یوه پښه معیبول.

نگوښېدل (ngusedál) مص. ل. په یوه پښه
کېدل، ښکاره کېدل، په یوه پښه معیبول.

نگولی (ngūlay) نر. م. سالن، لندبل، کتخ.

نگون (ngūn) ص. نر. م. نسکور، سرچپه یا سر
ښکته پښې پورته خورند، اپوته، نگونسار.

نگه (naga) ص. نب. نړه، سوچه، پاک، خالص.

نگهت (nighat) نر. م. د گلونو بوی، خوشبویي.

نگین (nagín) نر. م. قیمتي کانی، غمی، نگینه.

نل (nal) نر. م. دورمه، دروه، نچه، نی، نیچه، کرکی؛

یو جگ نری بوتی چې د گني په څېر بندونه لري.

نلکه (nalka) بنخ. م. (۱) له اوسپنې یا پلاستیک
څخه جوړه نلی؛ (۲) د اوبو بمبه.

نماد (namád) نر.م. نمشی، لیمشی، دوریو بستر.

نمدبیل (namdabál) نر.م. لاون، کتخ، نگولی.

نمر (nmar) نر.م. لمر، نور، مر.

نمرپرست (nmarparast) نر.م. اوگ، لمرگلی؛

(۲) کافر، دلمر عبادت کوونکی.

نمرپرپواته (nmarprewāta) نر.م. دلمر پرپوتو

خوا، قبله، مغرب، لویدیخ.

نمرخاته (nmarxāta) نر.م. ختیخ، شرق.

نمرختیخ (nmarxatī) ص. نر.م. مشرقی، لمر

خاته طرف.

نمرگلی (nmargwólai) وگ. لمرگلی.

نمرمخی (nmarma'axay) نر.م. لمررنگه، بنگلی،

بنايسته، محبوب، معشوق، مین، افتابرخ.

نمره (numra) بنغ.م. گنه، شمیره؛ وگ. نمبر.

نمری (nmarí) نر.ج. لباس، جامی، کپری.

نمرپیل (nmarcyál) مص. مت. لوینی مینخل.

نمرینه (nmarína) بنغ.م. دلوینوپاکول.

نمرل (nmarál) مص.ل. خمخه کول، کپ کول.

نمری (nmaráy) بنغ.م. نوری، مری، لقمه.

نمزدک (nmazdak) نر.م. جومات، مسجد.

نمژن (namžán) نر.م. نمجن، نوژن، لوند.

نمسی (nmasáy) نر.م. لمسی.

نمک (namák) نر.م. (۱) مالگه؛ په دی مانا په

پښتو کې نه کاربیری؛ (۲) رزق، خواړه.

نمک حرام (namakharám) ص. نر.م. (۱) حرام

رزق خوړونکی؛ (۲) دچانېکې هېروونکی.

نمک حلال (namakhalál) ص. نر.م. (۱) حلال

رزق خوړونکی؛ (۲) دچا احسان نه هېروونکی.

نمک خوار (namakxwār) ص. نر.م. (۱) دچا

دودی ته ناست؛ (۲) دچا خواړه خوړونکی.

نمکدان (namakdān) نر.م. د مالگې لوینی.

نمکین (namakín) ص. نر.م. (۱) مالگین،

نروشگون؛ په دی مانا په پښتو کې نه کاربیری؛

(۲) اسکاب، بنگلی، دولی.

نمله (namlá) بنغ.م. گل، د آس (د زین لاندې توتیه.

نمنا (namná) بنغ.م. بغاوت، نافرمانی، سرغړونه.

نمناک (namnāk) ص. نر.م. ج. نمجن، نمژن.

نمنخ (nmanj) نر.م. (۱) عزت، درناوی، احترام؛

(۲) نمانخنه، لمانخنه.

نمنخل (nmanjál) مص. مت. لمانخل، نمانخل.

عزت کول، درنول، درناوی کول.

نمنخلی (nmanjálai) ص. نر.م. نمنخنی، معزز،

محترم.

نمو (namó) بنغ.م. لویدنه، توکېدنه، وده کونه.

نمود (namūd) نر.م. (۱) خرگندېدنه؛ (۲) بڼودنه.

نمودار (namūdār) ص. نر.م. (۱) خرگند، ښکاره؛

(۲) افسر، رهبر، ښکاره سړی، د نامه سړی.

نمورل (nmořál) مص. مت. مړل، تاوول.

نموره (nmořa) بنغ.م. وگ. تومه.

نمورل (nmořál) مص. مت. رمنخ کول، غمنخول.

نمونخ (nmūnj) نر.م. لمونخ، نماز، عبادت.

نمونه (nmūná) ص. نر.م. (۱) ساری، مثل، نظیر؛

(۲) نقل، نقشه، قالب، نشانه، نښه.

نمونیا (namūnyā) بنغ.م. د ناروغی په وخت کې

د سړي سوړوالی او پړسوب.

نمی (namí) بنغ.م. نمجن.

نمېر (namer) نر.م. (۱) یو ډول سور گل؛ (۲) یو

ډول غرنی بوتی چې ښه بوی لري.

نمیسل (namisál) مص. مت. (۱) نمورل، مښل،

مالش کول؛ (۲) نغښتل، تاوول.

نن (nan) ق. نن ورځ، نننی ورځ، موجوده ورځ.

ننخړه (nanjra) نر.م. وگ. رنخړه، نانخړه.

ننخکه (nanjōka) بنخ. م. نانخکه، گودی، لیزکه.
 ننداپ (nandāp) نر. م. داندسی، نداف، نداپ.
 نندارتون (nandārtūn) نر. م. نندارخی، نمایش
 گاه، تماشاگاه، دنداره کولو خای.
 نندارخی (nandārjāy) نر. م. ننداری، نندارتون،
 ننداریخ.
 نندارچی (nandārčī) نر. م. ننداره کونکی.
 نندارغاری (nandārgāray) نر. م. نندارکار،
 لوبغاری، هنرلویی، هنرپیشه.
 نندارغالی (nandārgāl āy) نر. م. دنداری د
 بنودلو خای.
 نندارکارانه (nandārkarāna) بنخ. م. نمایشکارانه.
 نندارکری (nandārkarāy) بنخ. ج. ننداریخ،
 د ننداری کری.
 نندارلوبه (nandārloba) بنخ. م. تمثیلی بنوونه،
 تمثیلی توتیه، تمثیلی پارچه.
 نندارلیک (nandārlik) نر. م. درامه، درام،
 نمایشنامه.
 نندارلیکونکی (nandārlikūnkay) نر. م.
 درامه لیکونکی، نمایشنامه نویس.
 ننداره (nandāra) بنخ. م. تماشا، نمایش.
 ننداری (nandāre) بنخ. ج. د (نداره) دبرگری
 (جمع)، د ننداری خای، د تمثیل خای،
 نندارخی.
 ننداریز (nandāriz) نر. م. د ننداری اړوند، د ننداری
 وړ، تماشایی.
 ننداریزول (nandārizawāl) مص. مت. د درامی
 په بڼه اړول، درامیر کول.
 نندرامی (nandāramāy) بنخ. م. کابلی روپی.
 نندروور (nandror) بنخ. م. ایندروور، د مېره خور.
 نندرووزی (nandrorzāy) نر. م. د نندروور زوی.

نندره (nandra) بنخ. م. نیندره، هغه مرسته چې
 خلک یې له چا سره د واده په وخت کې کوي.
 نندیار (nandyār) بنخ. م. نندروور، د خاوند خور.
 نندره (nandra) نر. ج. وگ، رنخړه.
 نندروور (nandror) بنخ. م. نروور، د زوی بنخه، اینگور.
 نندروی (nānzay) نر. م. پرنجی، اینگی، انتوشی.
 نن سبا (nansabā) ق. نر. م. ۱) خبره غنډونه،
 تالونه؛ ۲) حال او مستقبل.
 نن شپه (nānšpa) بنخ. م. دغه شپه.
 ننکی (nankāy) بنخ. م. چپچک، وړه دانه،
 بننخکی.
 ننگ (nang) نر. م. غیرت، مېرانه، ابرو.
 ننگماری (nangmāray) نر. م. د گتې او مسواکي
 گوتې ترمنځ فاصله.
 ننگتې (nangāy) بنخ. م. یو ډول بوتی دی.
 ننگری (nangray) نر. م. څنگه، اینگری، انگی.
 ننگری شپه (nangrayšpa) بنخ. م. نیمه شپه،
 د شپې نیمايي برخه.
 ننگینه (nāngāsa) بنخ. م. رکن، ذمه وارکس، وکیل.
 ننگک (nangāk) نر. م. نړه، خالص، سوچه.
 ننگوری (nangūray) نر. م. ۱) انارگوری؛
 ۲) اوروکی انار، غرنی انار، تریو انار.
 ننگول (nangawāl) مص. مت. په غیرت راوستل،
 مرسته غوښتل، پېغور ورکول.
 ننگون (nangūn) نر. م. لنگون، لنگېدنه.
 ننگ ونام (nangunām) نر. م. شرم، غیرت.
 ننگونه (nangawāna) بنخ. م. ۱) تومبڼه، پارونه،
 احساساتي کونه؛ ۲) پېغور ورکونه، په ننگ
 راوستنه.
 ننگه (nānga) بنخ. م. ۱) غیرت، مېرانه؛ ۲) ملاتړ،
 حمایت.

ننگی (hangáy) نر.م. ۱) ملگری، شاتر، ملاتر؛
۲) لپه، توتہ، قطرہ.

ننگیالی (nangyaláy) ص. نر.م. ننگیال،
غیر تمند، ناموس باندې مرکب وونکی، غیر تې،
ننگېدل (nangedál) مص. ل. ۱) ننگ کول، غیرت
کول؛ ۲) مص. مت. انگېرل، گومان کول.

ننگېرل (nangerál) مص. ل. احساسول، حس
کول، حصول.

ننگېرنه (nangerána) بنخ.م. ولسوله، حس،
احساس، محسوسونه، ادراک.

ننه ننه (nánanána) ق. په پته پته، په پرده کې.
ننېدل (nancedál) مص. ل. ۱) خشېدل؛ ۲) نینې
کېدل.

نننی (nananáy) ص. نر.م. نن ورځ، تازه، نوی.
ننواتې (nanawáté) بنخ.م. ننواته، د چا کورته د
بخښنې غوښتلو لپاره تلنه او بخښنه غوښتنه.

ننوب (nanób) نر.م. وگ. ختون.
ننوتځی (nanwatjáy) نر.م. ننوتلاره، مدخل،
دخولي.

ننوتل (nanawatál) مص. ل. داخلېدل، دننه تلل.
ننول (nanawál) مص. مت. شاڅکي شاڅکي خڅول.
ننویستل (nanawistál) مص. مت. دننه کول،
ننه ایستل.

ننه (nāna) اد. دننه، منځ کې، ایننه.
ننه باسل (nanabāsál) مص. مت. دننه کول، اېسته
کول، ننه ایستل، مندل، ورمندل.

ننېدل (nandedál) مص. ل. نینېدل، صاف کېدل،
شاڅکي خشېدل.

نوا^{۱۱} (no) ق. د شرط توری، بیا.
نوا^{۱۲} (naw) نر.م. نم، لمېدل، نمي؛ ۲) زوه.
نوا^{۱۳} (nū) نر.م. نوم، ناک.

نوا (nawá) بنخ.م. ۱) اواز، غږ؛ ۲) کوک، راگ،
نغمه؛ ۳) ساز و سامان؛ ۴) خوشالي.

نواب (nawāb) نر.م. ۱) نایب، د یوې سیمې حاکم؛
۲) د هر لوی ځمکوال؛ ۳) د عزت خطاب.

نواحي (nawāhi) ص. بنخ.م. گرچا پوره سیمه.
نواخت (nawāxt) ص. نر.م. لایق، وړ، جوگه.

نوار (nawār) نر.م. ۱) پته، هغه پلنه فېته چې
کتونه او پالنګونه پرې اویدل کېږي؛ ۲) هغه
ځای چې دواړه غاړې یې لورې او منځ یې ژور
وي، په سمه کې خوړګی وزمه ځای.

نواره (nawāra) بنخ.م. سپینه غوټی، شگوفه.
نواړي (nwāri) نر.ج. پوښاک، جامې، کالي.

نواړ (nwār) نر.م. وگ. نوار.
نواړه (nwāra) بنخ.م. کوچنی بهری چې د سیل
لپاره کارېږي.

نواړه (nwāra) نر.م. غم، خفگان.
نواړی (nwāray) نر.م. ۱) په ییوې کې له قولبه
کولویا لیکې پاتې ځای؛ ۲) اوږده تکونه،
نګېره، ارت گند، کچه گینده، ارتې بخی،
غاړې لمارې، وت، درز.

نواز (nawāz) ص. نر.م. ۱) پالسونکی، عزت
ورکوونکی، ساتونکی؛ ۲) د لاحقې په توګه
له اسم یا صفت څخه وروسته استعمالېږي
لکه: غریب نواز...

نوازش (nawāzš) نر.م. مهرباني، عنایت، کرم،
لطف.

نوازنده (nawāzindá) نر.م. سندرغاړی، هنرمند.
نوافذ (nawāfíz) بنخ.م. د وجود سوري لکه د
پوزې، غوړونو او مقعد سوري.

نوال (nawāl) نر.م. بښنه، بخښنه، عطا، ورکړه.
نواله (nawāla) بنخ.م. نمری، نورې، کپه، لقمه.

نواندي (nawāndī) نر.م. نو فکری، نو خیالی،
د نوي اند لرونکی.

نواندي (nawāndī) بنغ.م. نو فکری، نو خیالی.
نوباده (nawbādā) بنغ.م. انوي رارسېدلې مېوه؛
۲) هغه پېسې يا کورچنې توکری چې باغوان
يې له چان کړو مېوو او گلونو نه ډکه او چاته
ډالۍ کوي.

نوبت (nobāt) نر.م. ۱) وار، نمبر؛ ۲) نغاره.
نوبتي (nobati) ص. نب. ۱) واريز، لمبري؛
۲) چوکيدار، نغاره چې، جارو هونکی، د خبرولو
لپاره ډول وهل.

نوبير (nawbār) نر.م. ۱) نوي رسېدلې مېوه؛ ۲) نوي
ويستلې شوې وياله.

نوبنستې (nawbansālay) نر.م. نوستی، نوبنياد.
نوپال (nawpāl) نر.م. نوخوښی، نوي پالونکی،
نوبن گرا.

نوتېغی (nawtēgay) نر.م. نوتوکی، نوزرغونی،
نوي توکېدلی، نورس.

نوت (not) نر.م. ۱) بانکنوت؛ ۲) يادښت.
نوتکی (notakī) بنغ.م. هغه انځور او نقش چې
په لمخې او جوال کې جوړېږي.

نوجن (nawjān) نر.م. ۱) ازوه لرونکی؛ ۲) سلایم،
مرطوب.

نوخېلی (nawjelay) نر.م. نوي ډول، نوي تيب،
طراز نوین.

نوپک (nawčāk) نر.م. ۱) پرڅه؛ ۲) نوي ځوان.
نوپچي (nawčāy) بنغ.م. بازاری جنی، کچنی،
ډمه.

نوحه (nawhā) بنغ.م. ژړا، فرياد، وير کونه.
نوحه گر (nawhagar) ص. نر.م. هغه کس چې به
مړي د وير سندرې وايي، نوحه خوان.

نوخط (nawxūt) ص. نر.م. هغه ځوان چې خط و
برېښي ايله راغلي وي، نوي زلمی، نوي ژنی.

نوخول (nuxawāl) مص. مت. ډېر هيله من کول،
ډېر په اشتها راوستل.

نوخېدل (nawxedāl) مص. ل. زیات محتاج کېدل،
ډېر غريب کېدل.

نور^{۱۱} (nor) ص. نر.م. ق. زیات، پردې سرېږه،
نوریا.

نور^{۱۲} (nwār) نر.م. لمر، نمر.

نور^{۱۳} (nūr) نر.م. ۱) رڼا؛ ۲) ارونق؛ ۳) پاک کلام.
نوراني (nūrāni) ص. نر.م. روڼ، څلېدونکی.

نوریا (norbyā) بنغ.م. دوامدار، ورپسې، نور
نو، پرله پسې.

نورپنځلی (nūrpanjālay) نر.م. له نوره پيدا، له
نوره رامنځ ته شوی، افریده، نور.

نورخرکی (nawcrākay) نر.م. ۱) المرخرکی، يو
ډول سپين نری مار؛ ۲) نوي راختنه، لمرخرک.

نورغاند (nawrağānd) نر.م. نوسازی، نوېستونی،
نوساز.

نورغاونه (nawrağāwana) بنغ.م. نورغاوی،
نوي رغاونه، بيارغاونه.

نورس (nawrās) ص. نر.م. تازه، نوي توکېدلی.

نورک (nurāk) نر.م. لباس، توکر، جامې، نمری.
نورمال (nurmāl) نر.م. ج. برابر، سم، عادي.

نوروز (nawrōz) نر.م. ۱) د لمریز کال لومړی ورځ؛
۲) د نوروز جشن.

نوروزي گل (nawrozīgwal) نر.م. ديو ډول
گل نوم.

نورول (norawāl) مص. مت. تبديل کول، بدلول،
اړول، تغييرونل.

نوري (nwarī) نر.م. جامی، پوښاک، کالي، نمری.

- نورپدل (noredál) مص. ل. بدلپدل، تبدیلیدل، اورپدل، اوپتل، تغییرپدل.
- نورول (nurawál) مص. مت. له ببخه ورائول، رنگول، نرول.
- نوری (noráy) بئغ. م. لقمه، نواله، گپه.
- نورپدل (nurédál) مص. ل. نرپدل، غورخپدل، پرپوتل، نرپدل.
- نوز (nawz) نر. م. راز.
- نوزده گری (nawzdákṛay) نر. م. نوی شاگرد، نوی زده کوونکی، مبتدی، نوآموز.
- نوزی (nūzay) نر. م. ۱) بیلو، بات؛ ۲) ص. نر. م. نوی، د تاکید لپاره استعماله پری - نوی نوزی؛ ۳) نویسی.
- نوزپری (nawzēzay) نر. م. نوی زپریدلی، نوزاد.
- نوزن (nawzān) ص. نر. م. نمژن، نمجن، لوند.
- نوز (noz) ص. نر. م. نیره، سوچه، خالص، خنجره.
- نوزدل (nozđál) مص. ل. ۱) توخل، توخپدل؛ ۲) اینگی اچول، انتوشی کول.
- نوزند (nozānd) نر. م. پرنجوونکی، نووونکی، نووی راوونکی.
- نوزنوم (nuznūm) نر. م. جنس نوم، اسم جنس.
- نوزول (nozawál) مص. مت. خالصول، صفا کول، نیره کول.
- نوزی (nozāy) نر. م. ۱) جنس، نوعی، اصل، ریشه، بئغ؛ ۲) انگی، انتروشی، اینگی، ترنجی.
- نوزپدل (nozédál) مص. ل. صفا کپدل، سوچه کپدل.
- نوزیز (nozíz) نر. م. د نوزی ارونده، د جنس ارونده، جنسی.
- نوس (naws) نر. م. نفس، انسانی غوبنتنه، هوس.
- نوسا (nusa) نر. م. د اوریلولو لپاره لیر اور، لیر انگار.
- نوستل (nwaštál) مص. مت. گهور کول، تبت پیت کول، دانه وانه کول.
- نوسه (nwasá) بئغ. م. خوند، ذابنه، مزه.
- نوسی (nawsí) ص. نر. م. ۱) نفسی، د خواهشاتو پابند؛ ۲) نافرمان، سرکش، یاغی، باغی؛ ۳) د (نوسی، لمسی) جمع.
- نوسی^(۱) (nūsay) نر. م. ۱) مرخینک، سوی چینک، د نریو او باریکو خیزونود نیولو اله؛ ۲) امبور.
- نوسی^(۲) (nwasáy) نر. م. لمسی، نمسی.
- نوش (noš) ص. نر. م. ۱) خبنه؛ ۲) خوشگوار خیز، گبینه؛ ۳) تریاک، آب حیات.
- نوشته (nawišta) نر. م. تحریری، کتابت، لیکل.
- نوش دارو (nošdārū) نر. م. ۱) تریاک، اپین، زهرموده؛ ۲) شراب.
- نوشل (nošál) مص. مت. خنبل، چنبل.
- نوشین (nošín) ص. نر. م. خود، شهرین.
- نوبست (nawašt) نر. م. نوبستون، نوون، نوچار، ابتکار، ابداع.
- نوبستگر (nawaštgar) ص. نر. م. نوبستوال، د نوبست خبنتن، مبتکر.
- نوبستگرانه (nawaštgarāna) بئغ. م. په نوبستگره توگه، مبتکرانه.
- نوبستون (nawaštūn) نر. م. نوبست.
- نوبئخ (nūšax) نر. م. چنگک (د کب نیوونکی، تنور والا او قصاب کونده).
- نوع (nawša) نر. م. قسم، ډول، درجه، صنف.
- نوع (nuḡ) نر. م. ۱) بئخ، بنیاد، اصل، جرره، تخم؛ ۲) انبه، چاپ، تاپ؛ ۳) تندی خوشکی.
- نوغاری (nuḡāray) نر. م. منجیله شورې غنم، منجیله.
- نوعه (nūḡa) بئغ. م. غرنی ونه ده، تورې دانې کوی.

نوغي (nūḡay) ن.م. (۱) داغ، هلامه؛ (۲) اصلي،
بېخ، د جنس ډول.

نوغي نوغي (nūḡaynūḡay) ص. داغ داغ، تېبې
تېبې، تاپې تاپې.

نوک (nuk) ن.م. د بڼگر له ذاته يونړی پتري چې د
انسانانو او حيواناتو په بدن باندې راخېژي.

نوکارول (nūkārāwāl) مص. مت. نوکاري کول،
شوکارې کول.

نوکاره (nūkāra) بڼخ.م. شوکاره، د نوک زخم.

نوک تراش (nūkrāš) ن.م. د نوک پرېکولو له
نوکانۍ.

نوکر (nokar) ن.م. ملازم، خادم، خدمتگار.

نوکرنگ (nūkrang) ن.م. د نوکانورنگ، د
نوکانورنگ، رنگ ناخن.

نوکر يوال (nukariwāl) ص.ن.م. هغه چې نوکري کوي.

نوک سوان (nūkswān) ن.م. نوک سوانوونۍ،
نوک سوهان.

نوک نيول (nūkniwāl) مص. مت. څښول، دمه
کول، ډيل ورکول، تأخير کول، خبره نيول، په

خبرو کې سا اخیستل يا دمه کول.

نوکونه جنگول (nukūnjangawāl) مص.ل.
د چا په جنگ خوشالهدل، دوه کسه جنگول.

نوک ووری (nūkw wurāy) ص.ن.م. ډېر نړودې،
ډېر خواړه.

نوکه (nūka) بڼخ.م. (۱) د ځناورو د سينې هغه برخه
چې په ځمکه لگېدلې وي؛ (۲) نهچه؛ (۳) د چرسو

يوه وړه برخه، د چرسو توکره.

نوکی سترگی (nukāystarge) ص. بڼخ.م.
وړې سترگې، چوچې سترگې.

نوکی (nūkay) ص.ن.م. (۱) ډېر وړوکی، ډېر لږ؛
(۲) ن.م. هغه سپی چې پوره شل نوکونه ولري.

نوکی نوکی (nūkaynūkay) ص. توتې توتې،
ذره ذره.

نول (nūl) ن.م. (۱) غم، فکر، پریشاني، خپگان؛
(۲) طرز، طريقه، دستور، چلند، رواج.

نولت (nūlat) ن.م. خنزير، خوگ، بد ځناور.

نولجن (nūljan) ص.ن.م. ج. غمجن، خپه.

نول ځول (nūljūl) ن.م. په خوارو زارو، په ډېر
کړاو، په ډېره سختۍ، په ډېر تکليف.

نولکی (nawlākay) ص.ن.م. شوخ سترگی،
گستاخ، بې لحاظه.

نولول (nulawāl) مص. مت. غمگین کول، تکليف
رسول، پریشان کول.

نولېدل (nuledāl) مص.ل. کړېدل، غمگین کېدل،
فکر من کېدل، اندېښنه پيدا کېدل، زړه خوړل.

نولی (nawlay) ن.م. خانۍ، موش خرما، له مږې
نه غټ حیوان چې اورده او بیره لکې لري.

نوم (nūm) ن.م. (۱) نام، نامه، اسم؛ (۲) مشهورتيا؛
(۳) ناف، د وجود د يوه ځای نوم.

نومانند (numānd) ن.م. وگ، نوماندۍ.

نومانندی (numānday) ص.ن.م. نامتو، نوموړ،
مشهور، نامور، نوميالی، کاندید، نامزد.

نوم اوړون (nūmawrūn) ن.م. نوموال اوړون، د
اسم تصرف، د نوم گردان.

نوم اوښتون (nūmawustūn) ن.م. د نوم تغيير،
د نوم مغیره حالت.

نوم بدی (nūmbāday) بڼخ.م. بدنامي، نوم بدېدنه.

نومپوهه (nūmpōha) بڼخ.م. نومپوهنه، نوم
څېړنه، علم الاسماء.

نوم پېر (nūmpēr) ن.م. د نوم حالت، د اسم حالت.

نوم پېژندون (nūmpežandūn) ن.م. نومپېژندنه،
د نوم تعريف، د اسم تعريف.

نومترنگ (nūmtarung) بیخ. م. نوموالترنگ.
اسمی ترکیب.

نومختری (nūmjāray) نر. م. ضمبیر، د. نوم
بنکارندوی.

نومختریز (nūmjāriz) نر. م. ضمیری، د. نومختری
اروند.

نومر (nūmār) ص. نر. م. نامتو، نامزد، نومور.

نومرل (nūmrāl) مص. ل. نومونه، یادول، نوم
اخیستل.

نومری^(۱) (nūmāray) ص. نر. م. (۱) مشهور، موسوم
(۲) مقرر، نامزد، نامتو، نوموری.

نومری^(۲) (nūmrāy) نر. م. رومی، زور، اولنی.

نوم شمبیر (nūmšmēr) نر. م. هغه شمبیر (عدد)
چی د نامه پر خای راخی، اسمی عدد.

نومل (nūmāl) مص. مت. نامزد کهدل، نامه گتیل،
نوم ساتل.

نوم لاری (nūmlāray) ص. نر. م. مشهور، نامتو.

نوملیک (nūmlík) نر. م. ج. په یوه کتاب کې
د راغلیو نومونو (اعلامو) فهرست.

نوملیکنه (nūmlīkāna) بیخ. م. نوم کښنه، شان
شهره کونه، نوم ثبتونه.

نومنوری (nūmnūzay) نر. م. نوموال نوری، اسمی
جنس.

نومواله غونډله (nūmwālaḡwāndla) بیخ. م.
اسمی غونډله، اسمی جمله.

نومور (nūmawār) ص. نر. م. نوموری، نامتو،
نومیالی.

نوم ورکی (nūmwrākay) نر. م. گمنامه، بی نومه
غیر معروف.

نوموری (nūmawāray) نر. م. (۱) نومور، نامتو،
نومیالی؛ (۲) یاد شوی، ذکر شوی.

نومولی (nūmawālay) نر. م. نومول شوی، مسمی
شوی، کاندید، نامزد.

نومونپوهنه (nūmawanpohāna) بیخ. م. د
تخنیکي نومونو پوهه، اصطلاحات پېژندنه،
ترمینالوژی.

نومونپوهنیز (nūmawanpohanīz) نر. م.
نومونیز، اصطلاحي، ترمینالوجیکل.

نوم ونومولی (nūmūnumawālay) نر. م. اسم
ومسمی.

نومونه (nūmawāna) بیخ. م. نوم ایښوونه،
تخنیکي نومونه.

نوم مهال (nawmahāl) نر. م. نوي مهال، نوي عصر،
جدید عصر.

نوم هالی (nawmahālay) نر. م. د نوي مهال، د
نوي عصر، د جدید عصر.

نومیات (nūmyāt) ص. نر. م. د نومیاد او بښتی
بڼه، نامتو، نامور.

نومیالی (nūmyālay) ص. نر. م. نوموتی، نامور.
نومېدل (nūmedāl) مص. ل. ټاکل، ټاکلی کهدل،
نامزد کهدل.

نومېرل (nūmerāl) مص. ل. ټاکل، تشخیصول،
جوټول.

نومېرنه (nūmerāna) بیخ. م. ټاکنه، جوټونه،
تشخیصونه.

نومیز (nūmīz) نر. م. نوموال، اسمی.

نون^(۱) (nūn) نر. م. د «ن» د توري تلفظ.
نون^(۲) (nāwan) ص. نر. م. ج. نمجن، نمناک.

نونڅه (nūnacā) بیخ. م. (۱) نقاقت، ناروغی،
رنځوري؛ (۲) کرکه، کړنه؛ (۳) کمزوري.

نونڅی (nūncay) نر. م. تر ناروغی وروسته د
کمزوری یا رغېدا دوره تېروونکی.

نوند (nūnd) نر.م. لوند، نمناک، خبشت.
 نونکی (nūnakaý) بنسخ.م. ۱) وړې وړې دانې،
 نینکی، بخار؛ ۲) حیواناتو د پښود سومانو
 (نوکانو) چاود یا درز.
 نونه (nawána) بنسخ.م. لنده، لنده، مرطوبه، نمناکه.
 نوها (nawhá) بنسخ.م. لوړه، حاجت، فقر، بیوزلي.
 نوها توب (nawhātób) نر.م. لوړه تنده، اشتها،
 د خوراک لهوالتیا.
 نوی (nawáy) ص.نر.م. ۱) جدید، تازه؛ ۲) بې تجربه.
 نوید (nawíd) نر.م. زهري، د خوشحالی خبر.
 نویتوب (nawaytób) نر.م. تجدید، نویالی.
 نویستنه (nawistána) بنسخ.م. نویستوني، نوې
 را ایستنه، اختراع.
 نویستونی (nawistúnay) نر.م. مخترع، نوی منغ
 ته راوستونکی، د یوشې نوی پیدا کوونکی.
 نوې بنکارنده (nawe škarandá) بنسخ.م. نوې
 پدیده، نوی مظهر.
 نوپلی (nawélay) نر.م. ۱) د واده بلنه؛ ۲) بلنډره،
 بلنه، راغوښتنه.
 نوی نوزی (nawaynozáy) ص.نر.م. بالکل نوی،
 بهې نوی، سوچه نوی، نوی زوی.
 نویونی (nawyūnay) نر.م. نوسفری، سفر نه کړی،
 چې سفر یې نه وي کړی.
 نه (ná) اد. ۱) د نفې لپاره راڅي، یه، نه؛ ۲) لنډی
 په اخره مصرع کې د وزن د ساتلو لپاره راڅي.
 نهار (nahár) ص.نر.م. نهر، وړی.
 نهارې (nahāre) بنسخ.م. نارې، لوړې، تندې نهرې.
 نهال (nahál) ص.نر.م. ۱) نیالول، کښېنول، تازه
 نیالگی؛ ۲) آباد، خوشال، خوښ، شتمن.
 نهالول (nihālawál) مص.مت. ۱) نیالگی کښول،
 بوتی لگول؛ ۲) ابادول، خوشالول.

نهالی (nihālay) بنسخ.م. ۱) نیالی، توشک؛ ۲) ص.
 هغه فصل یا نیالگی چې نهال شوی وي.
 نهالبدل (nihāledál) مص.ل. ۱) توکبدل، نالبدل
 کبدل؛ ۲) آباد بدل، ودان بدل.
 نهام (nihām) ص.نر.م. پټ، پټ په پټه، نیهام.
 نهامول (nihāmawál) مص.مت. پټول، چپ کول.
 نهامبدل (nihāmedál) مص.ل. چپ کبدل، پټبدل.
 نهان (nihán) ص.نر.م. نهام، پټ.
 نهایت (nihāyát) ص.نر.م. ۱) انجام، اخر، انتها؛
 ۲) نر.م. په شدت سره، په بې صبري سره؛
 ۲) بې اندازې، ډېر زیات.
 نه خه (naca) ق. معمولي خبره، تشه خبره، لړخه.
 نهر (nahár) ص.نر.م. ۱) وړی، نهار؛ ۲) نار، نهر،
 لویه ویا له؛ ۲) د دریاب یوه بېله.
 نهر نهوز (nahārnahór) ص.نر.م. وړی تړی.
 نهنګ (nahāng) نر.م. یو غټ سمندري حیوان.
 نهې (nahé) بنسخ.م. ۱) ناروا کار، منع شوی کار؛
 ۲) خلورم ورځ، د سه شنبې ورځ.
 نهیب (nahīb) نر.م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) لوتمار.
 نهیل (nahíl) ص.نر.م. ۱) نېل، نم لرونکی، چټکه
 هوا؛ ۲) ص.نر.م. مایوس، نا امید، محروم.
 نهیلي (nahilí) ص.نر.م. محرومیت، نا امیدی.
 نهیلی (nahiláy) نر.م. نا امیده، بې تمې، ناهیلی.
 نی (nay) ص.نر.م. ۱) شپیلی؛ ۲) دورمه، نل، نچه؛
 ۳) وروستاری لکه بېگانی، اوسنی، پخوانی.
 نیا (nyá) بنسخ.م. انا، نیالگی، د مسو یاد پلار
 مور.
 نیابت (niyābát) ص.نر.م. نایب توب، نایب کېدنه،
 نایبي، قایم مقام، ځای ناستیتوب.
 نیاتي (niyāti) ص.نر.م. ښه نیت لرونکی، نیتي.
 نیاره (nyára) بنسخ.م. د زرګرد دوکان خڅله.

نیاره گر (nyāragār) ص. نر. م. دزرگرد دوکان د
 خخلو پاکوونکی.

نیاز (nyāz) ص. نر. م. (۱) عاجزی، غریبی؛ (۲) اړتیا،
 محتاجی؛ (۳) عذر، منت؛ (۴) نذر.

نیازمن (nyāzmān) ص. نر. م. نیازمند، خواهشمند
 خاکسار طبع؛ (۲) اړ، محتاج، اړمن.

نیازمندي (nyāzmandī) بنغ. م. ضرورتمندي،
 حاجت مندي، خاکساري، تابع داري.

نیازی (nyāzāy) ص. نر. م. (۱) عرض کوونکی؛
 (۲) عاشق، محبوب؛ (۳) د پښتنو یوه قبیلهدی.

نیاگی (nyagāy) بنغ. م. نیا، ادې، د مور یا پلار
 مور.

نیال (nyāl) ص. نر. م. نال، نهال، دکی.

نیالگی (nyālgāy) ص. نر. م. تازه دکی، هغه ونه چې
 پاخه عمر ته رسېدلې نه وي.

نیالی (nyāli) بنغ. م. توشکه، تورشکه، نالی.

نیام (nyām) ص. نر. م. د تورې تیکې، د تورې پوښ.

نیامده (nyāmdā) ص. نر. م. ناخپه، نابیره،
 سمدلاسه.

نیانی (nyāni) ص. نر. م. (۱) تاوانی، نقصانی؛
 (۲) موذي، مضر.

نیاو (nyāw) ص. نر. م. پرېکړه، عدل، انصاف، د ادرسي.

نیاو تون (nyāwtun) ص. نر. م. نیاوخی، د عدالت
 محکمه، عدلیه.

نیاو توني (nyāwtuni) بنغ. م. محکمه بی، عدالتي،
 عدلیه بی.

نیاو من (nyāwmān) ص. نر. م. نیاو لرونکی، نیاوی،
 عادل.

نیاو مني (nyāwmāni) بنغ. م. نیاو منوالی،
 نیاو منتیا، عادل توب.

نیاو ه (nyāwā) بنغ. م. تاوان، جرمانه، ناغه.

نیاوی (nyāwāy) ص. نر. م. منصف، عادل، انصاف
 کوونکی، حق رسوونکی، پرېکړه کوونکی.

نیایی (nyāyi) ص. نر. م. (۱) د مور ورو، ماما، (۲) د ترور
 خاوند، د ترور مور، د مور اخنسی.

نهب (neb) ص. نر. م. پرله پسې، مسلسل.

نمبره (nibrā) بنغ. م. دیوې ونې نوم دی چې ترخي
 پانې لري.

نیت (nyāt) ص. نر. م. اراده، اصلي مقصد.

نیتي (nyāti) ص. نر. م. (۱) اخلاصمن، اخلاصي؛
 (۲) مقتدي، امام پسې نیت تروونکی.

نېته (netā) بنغ. م. تاریخ، وخت.

نېته لیک (netālik) ص. نر. م. پېښلیک، د پېښو
 لیکنه د وخت په ترتیب.

نېچ (neč) ص. نر. م. (۱) کم ذات، کمینه، بد اصل؛
 (۲) نر. م. وگ، کلیچ.

نېچ (nyāč) ص. نر. م. کړپه، د ورو مرغیو د نیولو آله.

نېچکی (nečkay) ص. نر. م. خوره گیاه ده.

نېچه (neča) بنغ. م. نلی، (۱) د سا اخیستلو پایپ؛
 (۲) د جولاگانو نېچه، نچه.

نېچی (nečāy) ص. نر. م. لېچی، د دروازې چوکاټ.

نېخو (nexó) ص. نر. م. مرسته کوونکی، مرستیال.

نیرنگ (nairāng) ص. نر. م. (۱) مکرو فریب، تگی،
 چل، چم؛ (۲) جادو؛ (۳) چالاکی.

نیرو (nairó) ص. نر. م. طاقت، قوت، خواک.

نیره (nerā) بنغ. م. د پیزار گندلوستن، د شکری
 جوړولو اوسپنیزه نری سر لرونکی آله.

نیره (nirā) بنغ. م. یو ډول بوتی دی چې پانه یې د
 نظرماتې لپاره کارېږي، نظریانه.

نېز (nez) ص. نر. م. سېلاب، توی، سیند.

نېزوی (nezobāy) ص. نر. م. د نېز اوبه، خړه،
 د سېل اوبه.

نیاره گر (nyāragār) ص. نر. م. دزرگرد دوکان د
 خخلو پاکوونکی.

نیاز (nyāz) ص. نر. م. (۱) عاجزی، غریبی؛ (۲) اړتیا،
 محتاجی؛ (۳) عذر، منت؛ (۴) نذر.

نیازمن (nyāzmān) ص. نر. م. نیازمند، خواهشمند
 خاکسار طبع؛ (۲) اړ، محتاج، اړمن.

نیازمندي (nyāzmandī) بنغ. م. ضرورتمندي،
 حاجت مندي، خاکساري، تابع داري.

نیازی (nyāzāy) ص. نر. م. (۱) عرض کوونکی؛
 (۲) عاشق، محبوب؛ (۳) د پښتنو یوه قبیلهدی.

نیاگی (nyagāy) بنغ. م. نیا، ادې، د مور یا پلار
 مور.

نیال (nyāl) ص. نر. م. نال، نهال، دکی.

نیالگی (nyālgāy) ص. نر. م. تازه دکی، هغه ونه چې
 پاخه عمر ته رسېدلې نه وي.

نیالی (nyāli) بنغ. م. توشکه، تورشکه، نالی.

نیام (nyām) ص. نر. م. د تورې تیکې، د تورې پوښ.

نیامده (nyāmdā) ص. نر. م. ناخپه، نابیره،
 سمدلاسه.

نیانی (nyāni) ص. نر. م. (۱) تاوانی، نقصانی؛
 (۲) موذي، مضر.

نیاو (nyāw) ص. نر. م. پرېکړه، عدل، انصاف، د ادرسي.

نیاو تون (nyāwtun) ص. نر. م. نیاوخی، د عدالت
 محکمه، عدلیه.

نیاو توني (nyāwtuni) بنغ. م. محکمه بی، عدالتي،
 عدلیه بی.

نیاو من (nyāwmān) ص. نر. م. نیاو لرونکی، نیاوی،
 عادل.

نیاو مني (nyāwmāni) بنغ. م. نیاو منوالی،
 نیاو منتیا، عادل توب.

نیاو ه (nyāwā) بنغ. م. تاوان، جرمانه، ناغه.

نیزوری (nezawaray) نر.م. د سلاب راوری
خغلی، گنگفر، گنجفر.

نیزه (nezā) بنخ.م. ۱) د لوی آله چې د آس په
سورلی تر سره کېږي؛ ۲) د جنگ وسله؛ اوږده
اوسپنیزه سومیبه؛ ۳) یو ډول بوټی دی، درمه.

نیزه باز (nezabāz) ص.نر.م. چې په نیزه وهلو کې
ماهروي، هغه څوک چې نیزه وهي.

نیزه بازي (nezabāzi) بنخ.م. یو ډول لوبه ده.
نیزه وار (nezawār) نر.م. بنخ، رسا، سیخ.

نیزی (nezāy) بنخ.م. برجی، هغه کانی چې چاره
پرې تیره کېږي، نوزی برجی کانی بلو.

نیزدی (nezde) ص. بنخ.م. قسریب، نیردی،
جوخت.

نیسان (naysan) نر.م. ۱) پسرلی، بهار، څرمنی؛
۲) د پسرلي دوهمه میاشت، دغوايي میاشت.

نېست (nest) ص.نر.م. نشت، نشتوالی.
نېستگار (nestgar) ص.نر.م. مفلس، غریب،
نېستن، خوار، فقیر.

نېستمن (nestman) ص.نر.م. غریب، بېوزلی،
بې وسیلې، مفلس.

نېستول (nestawal) مص.مت. بریادول، خرابول،
نابودول، له منځه وړل.

نېست ونا بود (nestunabud) ص.نر.م. تباه
او بریاد، تباه شوی، بریاد شوی.

نېستی (nesti) بنخ.م. غربت، افلاس، خواري.
نېستېدل (nestedal) مص.مت. فنا کېدل، پوینا
کېدل، ختمېدل.

نېسخ (nesax) ص.نر.م. شکمن، بې اعتماد،
بې اعتباره، بدگومان.

نېش (nes) نر.م. ۱) لسه، لېشه؛ ۲) ازغی، اغزی؛
۳) د نېزې څوکه؛ ۴) ازهر.

نېشت (nešt) ص.نر.م. نېستی، نشتوالی، غریبې،
بېوزلی.

نېشکر (nesakar) نر.م. وگ، گنی.
نېښ (nes) نر.م. ۱) لېشه، لسه، د چرگ د پښې
ښنگری؛ ۲) د بوټي تیغ؛ ۳) جونگ، جونگی؛
۴) د نېښې غاښونه.

نېغره (negra) بنخ.م. بوکس، نېغری.
نېغري (negri) بنخ.ج. کوگل، گوگل، تر تېر دنده
غري لکه ینه، زړه، کولمې.

نېغول (negawal) مص.مت. سیخ او سم ودرول.
نېغی (negay) نر.م. خینجکی، تېغک، د ښغود
فرج تېغکی.

نېغی (negay) بنخ.م. بې حیا او بدکاره ښځه؛
نېغېدل (negedal) مص.ل. شیخ او نیغ ودرېدل.
نېقري (neqri) بنخ.ج. وگ، نېغري.

نېک (nek) ص.نر.م. ۱) ښه، متقي، شریف؛
۲) نر.م. هغه ضمانت چې مخکې له مخالفو
څخه اخیستل کېږي.

نیک (nayak) نر.م. بادار.
نیکاره (nikara) بنخ.م. نوکاره.

نېک الواکي (nekalwakay) نر.م. د نېک نظر
څښتن، نېک نظری.

نېک اندي (nekanday) نر.م. ښه اندي، سم
اندي، نېک خیاله.

نیکانه (nikana) بنخ.م. د نیکه کور، نیکه گنی.
نېک بخت (nekbaxt) ص.نر.م. نېکمرغه،
نېک طالع، بختور.

نېک پای (nekpai) نر.م. نېک پایلی، نېک
انجام، نېک فرجام.

نېک چاري (nekcharay) نر.م. نېک کاری، ښه
کاری.

نیلوفر (nilofār) بنخ. م. دوده، دنده، شین بخون
رنگه گل دی.

نیلون (naylor) نر. م. ج. ۱) نایلون، لیلون؛ ۲) یو
دول توکر.

نیله (nīla) بنخ. م. ۱) جرره، بهخ؛ ۲) یکی یو، د
مور و پلار یوازینی زوی.

نیله توتیا (nilatofā) نر. م. یوه شنه تیره ده چې
حکیمان یې د زخم رغېدو لپاره استعمالوي.

نیله گاو (nilagāw) بنخ. م. سارایی خباروی چې
له گاوزې خخه لوی وي.

نیله مار (nilamār) نر. م. یو دول مار.

نیلی (nīlī) ص. نر. م. سوسنی، نیلی رنگ.

نیلی (nīlāy) ص. نر. م. ۱) یو دول آس؛ ۲) سوسنی.

نیلېدل (nīledāl) مص. ل. مستبدل، آس په دوو
پنډو درېدل.

نیم (nim) نر. م. ق. نیمایی، منخ.

نیمایی (nimāyī) ص. نب. په نیمه، نیم په نیمه.

نیم بند (nimbānd) ص. نر. م. ۱) نیمگری کار؛
۲) نیم پخته هگی.

نیم بسمل (nimbisiml) ص. نر. م. نیم مر.

نیم پخته (nimpuxtā) ص. نر. م. سنگک، چې
پوره پوخ نه وي، یوشی داسې پخېدل چې نیم

پوخ او نیم اوم وي.

نیم پر نیم (nimparnim) نر. م. نیمه برخه، نیمایی
برخه، پوره نیمه برخه.

نیم پوخ (nimpox) نر. م. نیم اوم.

نیم په نیمه (nimpanīma) بنخ. م. وگ. نیم پر نیم.

نیم تاب (nimtāb) ص. نر. م. نیم نغبتی، نیم
تاوشوی.

نیم تمغز (nimtamğaz) نیم انسدادی غیر.

نیم تنه (nimtanā) بنخ. م. جاکت، بنیان.

نېک چاري (nekčari) بنخ. م. نېک کاري، بڼه
کاري، بڼهانه، بڼېگڼه.

نېک چلند (nekčaland) نر. م. پوست چلند،
نېک رفتار.

نېک خواه (nekxwā) ص. نر. م. خواخوږی،
خیر خواه، همدرد، نېکي غوښتونکی.

نېک خويه (nekxoya) بنخ. م. نېک خصلته،
نېک سیرته، نېک عاده.

نېک خويي (nekxoyi) بنخ. م. نېک خصلتي،
نېک سیرتي، نېک عادتي.

نېکر (nekār) نر. م. چوتی، جانگی، جنگی.

نېک زری (nekzəray) نر. م. پاک زری، سپین
زری.

نیکل (nikal) نر. م. ج. یو دول فلز.

نېکمرغه (nekmarğa) ص. نب. نېکنامه، نېک
بخته، بڼه مرغه، بختور.

نېک نامی (neknāmāy) نر. م. نېکنومی، چې
نېک شهرت ولري.

نېک نامي (neknāmi) بنخ. م. په بڼه نامه یادېدنه،
بڼه نامه لرنه، په نېکه یادېدنه.

نېکو (nekó) ص. نر. م. نېک سیرت، نېک سړی.

نېکو کار (nekokār) ص. نر. م. نېک سړی، نېک
کار کوونکی، نېک عمله.

نیکه (nika) نر. م. دمور یا د پلار پلار، باباجي.

۲) مشر سړي ته د درناوي کليمه.

نېکي (neki) بنخ. م. بڼېگره، بڼه کره، بڼه کول.

نیل (nil) نر. م. ۱) اودي رنگ؛ ۲) وسمه؛ ۳) دگوزار
نښه؛ ۴) یو مرکب چې جامې پرې رنگوي.

نیلگر (nilgār) نر. م. رنگرېز، جامې رنگوونکی.

نیلم (nilām) نر. م. شینبخون قیمتي کانی.

نیلو (niló) بنخ. م. نیل، رنگ.

نیمژواند (nimžwánd) ص. نر. م. هرچین، دهر کمزوری، هرژواندی.

نیمژوبله (nimžoblá) ص. نر. بیخ، زخمی، ژوبل شوی، خورد شوی.

نیم سری (nimsaráy) نر. م. د نیم سردرد.

نیمکاره (nimkára) ص. نب. ۱) په نیمه برخه ځمکه ورکونه؛ ۲) نیمگری، نامکمل.

نیمکښ (nimkaš) ص. نر. م. نیمکښو، نیم بېرته، نیم لرې کړی شوی، نیم پرانیستی، نیم پورې.

نیمکښو (nimkašó) نر. م. وگ. نیمکښ.

نیم کله (nimkalá) ص. نب. نیمگری، نامکمل.

نیمکوره (nimkora) ص. نیمایي، منځومانه، دوه رگی.

نیمکی (nimakáy) بنخ. م. ۱) د سنډو یوډول؛

۲) پرتوگ ته د نوې توتې اچونه؛ ۳) تقریباً د شپږ منه تخم ځمکه.

نیمکی (nimakáy) ص. نر. م. نیم، نامکمل کار.

نیمگر توب (nimgartób) نر. م. ۱) نامکمل توب، کمی، خامي؛ ۲) لاس تنگی، احتیاج.

نیمگری تیا (nimgartya) بنخ. م. ۱) نیمگری توب؛

۲) حاجتمندی، احتیاج.

نیمگری (nimgaray) نر. م. ۱) مشروط؛ ۲) چې پوره نه وي، ناقص، نیمه خوا، ارمانی.

نیمگری همرنگی (nimgarəhamrangi) بنخ. م. برخیزه یا نابشپړه همرنگی.

نیم گور (nimgór) ص. نر. م. نیمگری، نامکمل، ناتمام.

نیموالی (nimwálay) نر. م. په دوه ځایه نیمونه، تقسیونه، وېشنه.

نیمول (nimawál) مص. مت. ۱) دوه توتې کول؛

۲) برابرول؛ ۳) وېشل.

نیم جان (nimján) ص. نر. م. ۱) مرگ ته نښېدې؛

۲) کمزوری، هرژواندی، نیم ځانی.

نیمچه (nimča) ص. نب. ۱) هغه کس چې نوی ځوانی ته رسېدلی وي؛ ۲) دورگه؛ ۳) کم اصل.

نیم ځانی (nimjanay) نر. م. ۱) د هر کمزوری؛

۲) مرگ ته نښېدې، نیم جان.

نیم ځورند (nimjwarənd) نر. م. نیم څرېدلی،

نیم رپند، نیم اوېزاند، نیم رپاند.

نیمڅی (nimcáy) نر. م. لیمڅی، لمڅی، یوډول فرش چې له وریو څخه جوړېږي.

نیمڅې سترگی (nimcestarge) ص. بنخ. م. بې شرمې سترگی، ابغې سترگی.

نیمڅي گر (nimcigar) ص. نر. م. کراسگر،

نیمڅی جوړوونکی، لمڅی جوړوونکی.

نیم خام (nimxám) ص. نر. م. کچه، چې پوره پوخ نه وي.

نیم خند (nimxand) نر. م. نیمه کړی، نیمه دایره،

نیمه حلقه.

نیم خنده (nimxanda) بنخ. م. نیمه خندی، نیمه دایره یي، نیمه دایروي.

نیمخوا (nimxwá) ص. بنخ. م. ارمانی، نیمه خوا، نیمگری، غیر مطمین.

نیمرپاند (nimrapand) نر. م. نیمڅورند، نیم

هسک، نیم څرېدلی.

نیمروځی (nimrojáy) ص. نر. م. ناشته، ناری،

غرمنی ډوډی چې په مړه خپته نه وي.

نیمرویه (nimroyá) ص. نب. نیم بند هگی.

نیمزالی (nimzáláy) ص. نر. م. د پاخه عمر خاوند.

نیمزالی (nimzáláy) ص. بنخ. م. چته پېغله، د

پاخه عمر لرونکې پېغله.

نیمژی (nimžábay) ص. نر. م. تېرې، تله.

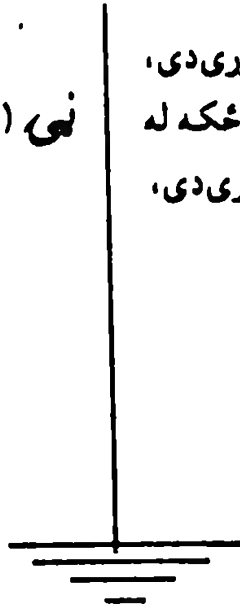
نیمه (nima) ص. بنخ.م. ۱) دوه توتې؛ ۲) برابر؛
 ۳) په منع دوه خایه.
 نیمه خوله (nimaxwla) بنخ.م. په اسانی سره،
 بې له منته.
 نیمېدل (nimedāl) مص.ل. دوه خایه کېدل، دوه
 توتې کېدل، په دوو برابر وړو وېشل کېدل.
 نینځکه (ninjaka) بنخ.م. لږوځکه، نېنځکه،
 گړی، لیځکه.
 نیندره (nindra) بنخ.م. هغه روپۍ چې د واده په وخت
 یې خلک د کور خاوند ته د بدل په دود ورکوي.
 نینک (ninak) نر.م. دسترگو گاتې یا کسی.
 نینوی (ninobay) نر.م. پونه، زیم.
 نینولې (ninawale) بنخ.م. سپینې وریجې.
 نینوونې (ninawunay) نر.م. هغه چان چې وریجې
 پرې پاکېږي، چنوونې.
 نینه (nina) بنخ.م. د غنمو، جوارو یا نورو غلودانو
 وریته شوي دانه.
 نینې (nine) بنخ.ج. د غلودانو وریته شوي دانې.
 نینېدل (ninedāl) مص.ل. ۱) پت پت ژړل؛ ۲) نینې
 کېدل، وریتهدل، تر کېدل.

نینې نینې (ninénine) بنخ.ج. پسېښه، دېره
 له واله کېدنه.
 نینه (nyona) بنخ.م. وگ. ناینه.
 نیواک (niwak) نر.م. نیوکه، اشغالگري، قبضه.
 نیواکگر (niwakgar) نر.م. بلوسگر، اشغالگر،
 قابض.
 نیوکه (niwaka) بنخ.م. ۱) نیونه، خپلونه؛ ۲) کوژدن
 ۳) قبضه کونه؛ ۴) اجاره کونه؛ ۵) گوتنیونه،
 انتقاد کونه.
 نیول (niwal) مص.مت. تینگول، اخیستل، نیسل،
 قبضه کول، راتینگول.
 نیولیک (niwlik) نر.م. د سرلیکونو (عنوانونو)
 فهرست.
 نیوه (niwa) نر.م. نیونه، اخیستنه.
 نیهام (nihām) ص.نر.م. پت، د ښکاره ضد.
 نیهامول (nihāmawāl) مص.مت. له نظره خوا
 کول، غیبول، غایبول.
 نیهامېدل (nihāmedāl) مص.ل. له نظره پنا
 کېدل، له نظره غایبېدل، غیبېدل، په نظره
 راتلل.

ن

ابجدی ارزښت یې د «ن» برابریانې (۵۰) دی.
 نې (nay) پنج.م. د تصفیر نوم نښه، لکه کوټنې،
 توکنې، کوزنې.

ن (nun) نر.م. د پښتو الفبې اته دېرشم توری دی،
 دغه توری د کلیمې په سر کې نه راځي ځکه له
 «ن» او «ر» ترمنځ ادا کېدونکی توری دی،

و

و واجبیدل (wājibedāl) مص. ل. لازم کهدل.
 واحد (wāhíd) ص. نر. م. یو، مفرد، صرف.
 واحه (wāhā) بنغ. م. سمسوره.
 واخ (wāx) اد. فریاد، آه و زاری.
 واخله (wāxla) ف. واخه، وگ. اخیستل.
 واخیر (wāxēr) نر. م. وگ. اخور.
 وادگنی (wādgānāy) نر. م. دواده زلمی، ودگون،
 ودیزن، زوم، ودگنی.
 واده (wādā) نر. م. نکاح کونه، ازدواج، توی.
 واده تیر (wadatār) نر. م. دواده بندوست، دواده
 نهته، دواده لنهون.
 واده والا (wādawālā) نر. م. واده کیری نرینه یا
 واده شوپ بنخینه، متاهل یا متاهله.
 وادی (wādī) بنغ. م. کهنه شمکه، کنده.
 وار (wār) نر. م. ۱) نمبر، نوبت، غل؛ ۲) گوزار، یرغل
 ۳) گز، یارد؛ ۲) موقع؛ ۳) دور، هغه بنخینه

و (wāw) نر. م. د پښتو الفبی نهه دبرشم توری، ابجدی
 ارزښت یې « ۶ » دی.
 و (wā) اد. دندا توری، د رابللو لپاره استعماله یې،
 لکه: واسریده!
 واپس (wāpās) ق. پستنه، بهرته.
 وات (wāt) نر. م. وت، عیب، نیمگرتیا.
 واته (wātā) نر. م. د باندي وتنه، د باندي تلنه.
 وات (wāt) نر. م. ۱) د برېښنا د مېچ کولو واحد؛
 ۲) لاره، سړک، جاده، ۳) چم، کوڅه، محلت.
 وات مېچ (wātmeč) د واتن د مېچ کولو آله.
 واتن (wātān) نر. م. دوو ځایونو ترمنځ لیرې والی،
 فاصله، مسافه.
 واتې (wātay) نر. م. څواک، طاقت، قوت.
 واج (wāj) نر. م. دوه هم جنس یو تر بله بدلونه.
 واجب (wājīb) ص. نر. م. لازم، حتمي، ضروري.
 واجبول (wājībawāl) مص. مت. لازم کول.

شاروی چي د جنسي عمل يا مالدو له والتيا ولري؛ (۴) اميدوار؛ صبر.

وارپار (wārpār) نر.م. (۱) حواس، هوښ، ساه؛ (۲) مورال.

وارپه وار (wārpawār) ق. نمبر په نمبر، نوبت په نوبت، په کتار، وار تر وار.

وارتړل (wārtarāl) مص.مت. په خپلو منځو کې وار کول، په خپلو کې يوې د نوبت پرېکړې ته رسېدل.

وارث (wāris) نر.م. سرپرست، خاوند، ميراث خوړونکی.

وارخطا (wārxatā) ص.نب. وپريدلی، تړېدلی، وپړې اخيستلی.

وارد (wārd) نر.م.ص. (۱) راتلونکی، رسېدونکی؛ (۲) ماهر، پوه.

واردات (wārdāt) نر.ج. (۱) له بهرنه د شیانو راوړل؛ (۲) حادثه، پېښه، جگړه، هنگامه.

واردول (wārdawāl) مص.مت. (۱) پيدا کول؛ (۲) له بهرنه راوړل.

وارد واره (wārdwāra) ق. ژر تر ژره، سمدلاسه.

وارد واره او صادره (wāridaawsādirā) بنځ.م. دراجستر، په کتاب کې رسول.

واردېدل (wāriedāl) مص.ل. وگ. واردول.

وارسته (wārstā) نر.م. آزاد.

وارگر (wārgār) نر.م. (۱) وار لرونکی، واره گری، د وار مالک؛ (۲) پېره دار.

وارگره تبه (wāragaratāba) بنځ.م. واریزه تبه، ملاریا تبه، نوبتي تبه.

وارگری (wārgarāy) نر.م. وگ. وارگر.

وارنش (wārnīš) نر.م. یو ډول سربښ چې په لرگیو کې استعمالېږي.

وار وار (wārwār) ق. وارد واره، سمدلاسه.

واره (wāra) بنځ.م. (۱) فرصت، موقع؛ (۲) خپلې گټې ته کتنه؛ (۳) پېره.

واره من (wārmān) ص.نر.م. د گټې وړ، گټه من، واره دار.

واره يي (wārayi) بنځ.م. واره من، گټور، گټه من.

واری (wāray) نر.م. څار، قربان، جار.

واریز (wāriz) ص.نر.م. نوبتي.

واریگری (wārigāray) نر.م. وگ. وارگر.

واره (wāra) ص.نب. ټول، گرده، له یوه سره.

واره (wāra) ص.نر.ج. ووړ کې، هلکان، ماشومان، کوچنيان.

واره زاره (wārazāra) نر.م.ج. غټان او ماشومان.

واز (waz) نر.م. (۱) بهرته، خلاص؛ (۲) کلانکاره سړی، ځان خوښی سړی، کبرجن.

وازه خولی (wāzxūlay) ص.نر.م. وازه خوله لرونکی، کم عقل، کم تن.

وازده (wāzda) بنځ.م. وازگه، غوړ، چریو.

وازسترگی (wāzstārgay) نر.م. شلېدلې سترگی لرونکی، خیر سترگی، بې شرم او بې حیا.

وازول (wāzawāl) مص.مت. خلاصول، بهرته کول.

وازیدل (wāzedāl) مص.ل. خلاصېدل، بهرته کېدل، پرانستېدل، ارتېدل.

واست (wāst) ف.د جمع مخاطب ضمير.

واسطه (wāsītā) بنځ.م. (۱) منځگړی، رېښار؛ (۲) تړاو؛ (۳) ارشته لرونکی؛ (۴) وسیله، ذریعه.

واسع (wāsī) ص.نر.م. (۱) پراخ، ارت، خپور وور؛ (۲) د خدای تعالی یو صفتي نوم.

واسکت (wāskāt) نر.م. سدری، یولباس.

واسکه (wāskā) ف.مت. واسپکه، اوس، فوډی، سمدلاسه.

واسه (wāsa) بنغ. م. د پشکال مياشت.
 واسيکه (wāsika) ق. وگ. واسکه.
 واشن (wāš) نر. م. ۱) وابسه، گياه؛ ۲) صفت، بې پروا، بې باکه، چتيا.
 واین (wāš) نر. م. ۱) دوری، غته رسی؛ ۲) دانگورو واینکلی، دانگورو؛ ۳) د خپلی پسکی.
 واینایوی (wāšobay) نر. م. بیاسته اويدونکی، رسی اويدونکی، پری اويدونکی.
 واینکی (wāškay) نر. م. ۱) لنده رسی؛ ۲) دانگور غانگی، دانگور وینکالی.
 واینلویه (wašlōba) بنغ. م. پیشو پری، رسی کشي، پری کنبونه.
 واینه (wāšā) نر. ج. گياه، د خارویو نباتي خواره.
 واینه والا (wašwālā) نر. م. واینه پلورونکی، واینه خرخوونکی.
 واینی (wāšay) نر. م. ۱) هار، لړ؛ ۲) رسی.
 واصل (wāšif) نر. م. تعریف کونکی، ستایوال، ستایونکی، د ښه گنې بیانوونکی.
 واصل (wāšil) نر. م. یو غای کېدونکی، شامل کېدونکی، رسېدونکی، وصل کېدونکی.
 واضح (wāzih) نر. م. ښکاره، روڼ، په پاکۍ سره.
 واضع (wāzīq) نر. م. سازوونکی، جوړوونکی.
 واعظ (wāšiz) نر. م. ناصح، وعظ کونکی.
 واعی (wāšī) نر. م. یاد ساتونکی.
 وافر (wāfir) نر. م. ج. ۱) زیات، ډېر، زیات تعداد؛ ۲) د عروضو د علم د یو بحر نوم.
 واق (wāq) نر. م. ۱) د سپي غپا؛ ۲) کب خورک، د هیلې په شېر یو مارغه چې په اوبوکې کبان خوري.
 واقع (wāqīq) ص. نب. لوېدی، غای پر غای شوی.
 واقعاً (wāqīsan) ق. په رښتیا سره، په واقعیت کې.

واقع کېدل (wāqīskedāl) مص. ل. پېښېدل.
 واقعہ (wāqīṣā) بنغ. م. پېښه.
 واقعي (wāqīṣī) ص. نب. په رښتیا، بالکل سم، سکوت، په حقیقت کې.
 واقعیت (wāqīsyāt) نر. م. رښتیا، حقیقت.
 واقف (wāqīf) ص. نر. م. ج. ۱) بلد، اشنا، بلدي، پېژندگلو سړی؛ ۲) خبر.
 واقی (wāqī) نر. م. دیوه مارغه نوم؛ وگ. واق.
 واک (wāk) نر. م. طاقت، توان، اختیار.
 واکدار (wākdār) ص. نب. طاقتور، واکمن، اختیارمن.
 واک لرونکی (wāklarūnkay) نر. م. واکدار، واکمن، اختیارمن.
 واکمن (wākmān) نر. م. واکدار، واک لرونکی.
 واکمني (wākmanī) نر. م. اختیار لرنه، واک لرنه، وس لرنه؛ پاچايي، پاچاهي.
 واکوال (wākwāl) نر. م. د اختیار څښتن، د حکومت مشر، واکمن، واکيالی، واکنده، واکدار.
 واکي (wāki) اد. د لاحقې په توگه استعمالېدونکی توری چې فاعلي مانا پیدا کوي - خپلواکي.
 واکيالی (wākyalay) نر. م. وگ. واکوال.
 واگ (wāg) نر. م. ۱) یوکلن اوبس؛ ۲) د پینځو کالو گډ؛ ۳) وری.
 واگن (wāgān) ص. نر. م. گيچ، ډب ډوب، پرېشانه.
 واگنی (wāgān) ص. نر. م. خفه، ناقرار، وېرېدلی، پرېشان، زهیر، گنگس، واگن.
 واگون (wāgūn) نر. م. واگون، وېگن، یو ډول موټر دی.
 واگه (wāga) بنغ. م. د اس څرمني قیزه.
 وال (wāl) نر. م. ۱) وروستاری دی لکه: جنوبیوال؛ ۲) د ساعت یوه پرزه، دنل پرزه؛ ۳) اوښته.

والا (wālā) نر.م. وروستاری دی چې د شنبتن،
کونکي، پلورونکي او... مانا بښدي.

والد (wālid) نر.م. پلار، د مور مېړه.

والده (wālidā) بڼغ.م. مور، د پلار بڼغه، ابی.

والدین (wālidāyn) ج. مور و پلار.

والگی (wālgāy) نر.م. یادوونی، توغکی، یخني،
زکام، رېزش.

واله (wālā) بڼغ.م. وپاله، د اوبو نهر، بیاله.

والي (wālī) نر.م. گورنر، د ولایت مشر و اکمن.

والی (wālāy) نر.م. لښتی، غوړوالی، گوشواره.

والی (wālay) نر.م. وروستاری دی - لوړوالی.

والیبال (wālibāl) نر.م. په لاس سره د توپ لوبه.

وام (wām) نر.م. ۱) پور، قرض؛ ۲) د غره اباده برخه؛

۳) لوړ کردار، دنگ؛ ۴) بېره، وهم.

وان (wān) وروستاری دی لکه جاله وان، موټروان

او... چې د شنبتن، چلوونکي او روزونکي مانا
بښدي.

وانجو (wānjū) نر.م. توره دانه، سپاه دانه.

واند (wānd) نر.م. گومان، خیال، شک، اندازه.

واندیز (wāndiz) نر.م. خیالي، گوماني، د خیال

اروند، تخیلي.

واند (wānd) نر.م. څنگل.

وانده (wāndā) بڼغ.م. بانده، د مالدارانو او کوچیانو د

استوگنې موقتي ځای.

وانبرل (wānzāl) مص. د سپي انگولا.

وانگ (wāng) نرم. انار.

وانگې وانگې (wāngewāngē) ص. نب. تیکه

تیکه، پارچه پارچه، توتو توتو.

وانیل (wānāl) مص. مت. وړل، وړول، میده کول.

وانه (wāna) بڼغ.م. ۱) غوښل شوي غله؛ ۲) غنم

میده کول یا اوره کول.

وانې (wānī) بڼغ.م. د پښو اعصاب.

وانې وانې (wānewāne) ص. ټوک ټوک، څیر

څیر، توتې توتې، پوتې پوتې.

واو (wāw) نر.م. توری، د «و» توری تلفظ.

واوا (wāwā) اد. ۱) د شاباس کلیمه، دادگیرنه،

دېر بڼه؛ ۲) ص. ښکلی څیز.

واورا (wāwra) نر.م. یو مردار خور مرغه.

واورپاک (wawrapak) نر.م. اوږه پاکوونکي،

د اوږې راشپېل، پاکاري.

واورپاکي (wawrapaki) بڼغ.م. اوږه پاکي،

اوږه پاکونه، اوږه لیرې کونه.

واورپلوری (wawraploray) نر.م. اوږه والا،

اوږه پلورونکي، اوږه خرڅی.

واوردور (wawardor) نر.م. بادوږه، گرېگری.

واورش (wawraš) نر.م. یمال، ییمال، برف کوچ.

واوروب (wawrob) نر.م. پرپ، اوږوږه،

اوږوږی، د اوږې اوبه.

واورین (wāwrīn) نر.م. اوږیز، له اوږو دک،

پرو اوږو پټ.

واوره (wāwra) بڼغ.م. ۱) برف؛ ۲) کنگل شوې

اوبه، یخ؛ ۳) امر. بشنو، د اوږ بدلون امر.

واوره نی (wāwrañāy) نر.م. یخدان، یخچال.

واوبلا (wāwblā) بڼغ.م. ژړا، انگولا، آه و فغان.

واه (wāh) اد. د خوښی او خوشالی اواز.

واهب (wāhīb) ص. نر.م. د الله تعالی یو صفتي

نوم، حاجت پوره کوونکی، بڅښونکی.

واهمه (wāhimā) بڼغ.م. د تصور هغه زور چې

احساسات پیدا کوي، د تخیل قوت.

واهي (wāhī) ص. نر.م. فضول، چټي، ناراسته.

وای (wāy) اد. فریاد، د غم او درد پړوخت اواز.

وای وای (wāywāy) فریاد، د فریاد چغې.

وېا (wabá) بېغ. م. مرگو، وژونکې ناروغي،

وېال (wabál) نر. م. عذاب، آفت، گناه، برج، بار.

وېدونکې (wabdunkay) نر. م. اوښدونکې،
جولا، رخت جوړوونکې.

وېره (wabra) وروستاري چې دلکه، په خسر،
غوندي او... مانا بښندي.

وېښه (wabaša) بېغ. م. وښېه، بښنه وکړه،
بښنه غواړم.

وېښې (wabašáy) وښېښې، بښنه وکړئ، بښنه
غواړم.

وېلن (wablán) ص. نر. م. نوژن، نمژن، نمجن.

وېلول (wablawál) مص. شریل، شاریل، یوتربله
گډول، له مستو شرومې جوړول.

وېله^(۱) (wabalá) ق. یوتربله، خپلوکې، په یوبل،
یوله بله.

وېله^(۲) (wablá) ق. (۱) گدا؛ (۲) چاره.

وېله سوله ییز ژوند (wablasolayizžwand)
گډ سوله ییز ژوند، مشترک سوله ییز ژوند.

وېنه (wabná) ص. نر. م. یاغي او سرکښ حیوان.

وېار (wapár) نر. م. اړیکه، رابطه، لین دین،
کاروبار، بیچار.

وېره (waprá) ص. نر. م. (۱) بوږه بوږه، نرمه نرمه؛
(۲) ارگجه، وگ، اوږه.

وت (wat) نر. م. (۱) درز، چاود، وړوکی سوري؛
(۲) لرې والی.

وتد (watád) نر. م. (۱) مېخ، چوکه؛ (۲) دعروضود
علم په اصطلاح درې حرفي کلیمه.

وتر^(۱) (watar) نر. م. (۱) د قایم الزاویه مثلث لویه
ضلع؛ (۲) د مثلث د یوې زاوې مخامخ ضلع؛
(۳) وسه، توان، خواک.

وتر^(۲) (wítar) نر. م. د ماسختن درې رکعتیز لمونځ.

وتره (wátra) بېغ. م. (۱) انجنه ځمکه، د یوې کولو
ډډ ځمکه؛ (۲) یو څیز چې نم یا زیم ولري.

وترن (watzan) ص. نر. م. سوري، پېوندي، سوري
لرونکې.

وتکې (watkáy) نر. م. وټکې، وړوکی سوري.

وتگې (watgáy) نر. م. وړوکی تنگې.

وتبل (watál) مص. ل. (۱) خارجېدل، بهر وتل،
ظاهرېدل، وړچنې تلل، بهرون تلل؛ (۲) بندېدل،
بښکېدل؛ (۳) پروا لرل، مینه لرل.

وتلار (watlar) نر. م. وتوځی، خروجي لاره، خروجي.

وتلی (watálay) ص. نر. م. (۱) د باندې تللی، د
باندې وتلی؛ (۲) سررا ایستلی؛ (۳) نامور.

وتنه (watána) بېغ. م. پروا، لهوالتیا، مینه.

وتوځی (watojáy) نر. م. وتونځی، د غږ مخرج،
مخرج.

وتون (watun) نر. م. وتنه، خارجېدنه.

وتونپېر (watunper) نر. م. توني کړول، مکاني
قید، د مفعول منه حالت.

وتونوت (watunwat) نر. م. د مرغی لاره، نری
وتلاره یا وتوځی.

وته (wata) بېغ. م. پاملرنه، توجه، وتنه.

وتی (wátay) نر. م. (۱) وتلی؛ (۲) اوچت، لور.

وتې (wát) نر. م. (۱) عیب، نقص، اعتراض، شک؛
(۲) لاو؛ (۳) د تازه رېبل شوي فصل ځمکه، وډ،
خوڅېره؛ (۴) د گڼیو یا جوارو د سپینولو ځای؛
(۵) اقتصاد.

وتپوهنه (watpóhana) بېغ. م. اقتصاد پوهنه،
اقتصاد پېژندنه، علم اقتصاد.

وتېک (wátak) نر. م. گټه وټه، عاید، د سودا
گټه.

وتېکت (wátakat) نر. م. سکیند، جبران، تلافي.

وتکی^(۱) (waŋkáy) ن.م. اوچت غای، دکوتی په
چت کې د لوگي وتلو موری.

وتکی^(۲) (waŋakáy) ن.م. د غره لوره شوکه.

وتندوی (waŋandóy) ص.ن.م. گنندوی.

وته (waŋá) بڼغ.م. (۱) گتنه، د اسعارو توپیرا
(۲) عیب و نقص.

وتی (waŋáy) ن.م. (۱) د ویايي لوره برخه چې د
هغې لاندې د اویو ناره ایښودل شوې وي؛
(۲) خوندي.

وتیز (waŋiz) ن.م. وته ییز، دوتې اړوند، اقتصادي.

وثوق (wasúq) ن.م. مضبوطیا، اعتماد، باور.

وثیقه (wasíqá) بڼغ.م. اقرارنامه، دستاويز، سند.

وج (waj) ن.م. (۱) وجه، لامل؛ (۲) واگه، لگام، قیزه.

وجار (wajár) ص.ن.م. ووجار، ووران، رنگ.

وجاهت (wajáhát) ن.م. عزت، رعب، لویي.

وجب (wajáb) ن.م. لویشت.

وجد (wajad) ن.م. شوق، جذبې، خوشالي.

وجدان (wijdán) ن.م. د سلیم عقل د پیدا کولو

قلبي ځواک، میندل.

وجدو حال (wajdohál) ن.م. هغه حالت چې د

خدای تعالی په یاد په زړه کې پیدا کېږي

وجود (wujúd) ن.م. (۱) بدن، تن؛ (۲) هستي؛

(۳) میندل کېدنه.

وجه^(۱) (wájha) بڼغ.م. څېره، مخ، رخسار.

وجه^(۲) (wája) بڼغ.م. دلیل، سبب.

وجه تسمیه (wájhatasmíyá) بڼغ.م. د نوم ایښودو

لامل.

وجیبه (wajibá) بڼغ.م. وظیفه، تعهد، دین.

وجیزه (wajízá) ص.ن.م. لړ، لنډ، گتور.

وجیه (wajyá) ص.ن.م. بڼایست.

وچ (wač) ص.ن.م. د لوند ضد.

وچ په وچه (wačpawáča) ق. بې سوجه، بې
لامله، بې بې بدې، برناحقه.

وچت (wučát) ص.ن.م. (۱) وگ، اوچت له ټولو

صیغو سره؛ (۲) زرزړ، په منډه، په تېښته.

وچتوب (wačlób) ن.م. د وچېدو حالت، وچوالی.

وچتې (wačáte) بڼغ.م. اوچتې، لویې لویې خبرې،

چکې چکې خبرې، وديانې.

وچ ډاگ (wačdág) ص.ن.م. سوځوونکې دېسته،

وچه صحرا، وچ بیابان.

وچر (wačár) ن.م. بلد، آشنا، دوست، ملگری

وچ سترگی (wačstárgay) ن.م. بې حیا، بې شرم.

وچ غاړی (wačgáray) ص.ن.م. (۱) ممسک؛

(۲) هغه دوی چې په لویې کې بې خوند

خراب شوی وي.

وچکالي (wačkáli) بڼغ.م. (۱) سوکړه، ښه فصل

نه کېدنه؛ (۲) د اویو نشتوالی.

وچ کړس (wačkrás) ص.ن.م. د پروچ، بالکل

وچ، دېر نري، دېر نری.

وچکول (wačkúl) ن.م. یو کلن وری.

وچکلک (wačklák) ص.ن.م. نری وچکی،

ډنگر.

وچ کلکتوب (wačklaktób) ن.م. ډنگر توب.

وچکه غل (wačakağál) ن.م. گنکې، تک.

وچکی (wačakáy) بڼغ.م. (۱) لویه تبه، د محرقې

تبه؛ (۲) نری، نروچکې؛ (۳) یوه کلنه وزه.

وچکی (wačakáy) ص.ن.م. خوارکی، وچ کلک،

نری نروچکی، نری پری.

وچ لامده (wačlámdá) ص.ن.م. (۱) وچ ولامده؛

(۲) له څرمه، ټول له یوه سره.

وچ لینگی (wačlingáy) ن.م. وچ لنگی، مانده،

کمزوری، بې غوښې.

وچ موری (wačmóray) ص. نر. م. هغه ماشوم

چې د مور شوی یې وچې شوې وي.

وچ مېزن (wačmezán) ص. نر. م. نیم وچ،

وچوالی ته نېژدې.

وچن (wačán) ص. نر. م. د څارویو یوه ناروغي ده.

وچنه (wačána) بڼخ. م. ۱) وچه، باير؛ ۲) شنده بڼخه.

وچوب (wačób) ص. نر. م. په لښتې کې د اوبو بندېدل،

د اوبو کمې، د اوبو کمېدنه، وچوس.

وچوبه (wačoba) ص. بڼخ. م. لکه، بې اوبه ځمکه.

وچوبیوال (wačobiwal) ص. نر. م. دللمې کروندگر،

دللمې څښتن، دللمې دهقان.

وچور (wačór) ص. نر. م. وچوالی.

وچ وچکی (wačwačakáy) ص. نر. م. وچ کلک.

وچوکی (wačukáy) ص. نر. م. وچ کرس، کمز، ز.

وچول (wačawál) ص. مت. له یوشې نه نم

ويستل، بې اوبو کول.

وچولن (wačulan) ص. نر. م. وچولنه، وچ مينځه،

خشکه شوي.

وچولنځ (wačwanj) ص. نر. م. وچولن ځای، د

وچولن دوکان یا دستگا.

وچ ولنده (wačolanda) بڼخ. م. وچ ولامده،

خشک وتر، بحر و بر.

وچولی (wačwúlay) ص. نر. م. تندي، تنپه.

وچه (wača) ص. بڼخ. م. ۱) لکه، بې اوبو ځمکه؛

۲) شنده.

وچه سپوره (wačaspóra) بڼخ. م. بهخي سپوره،

سپوره سغه، وچه غاره.

وچه غاره (wačagápa) بڼخ. م. حلق، ستونی.

وچه لمده (wačalamdá) بڼخ. م. ۱) غوره گل؛

۲) وچه لنده، د وچې یوه اصطلاح ده.

وچې پوچې (wačepūče) بڼخ. م. عبث، بې گټې.

وچېدل (wačedál) ص. ل. ۱) د اوبو ختمېدل،

نم بهخي ختمېدل؛ ۲) د بهخي اولاد نه کېدل.

وچې کانگې (wačekänge) بڼخ. م. وچه قی، وچ

قی، وچې التی.

وڅوکی (wajúkay) ص. نر. م. د غنواو لرگيو هغه گېډی

چې بڼخې یې له غره څخه په خپلو سرونو

راوړي.

وڅکه (wácka) بڼخ. م. ج. وڅکې، ممیز، وچ

شوی انکور.

وڅکېز (wackéz) ص. نر. م. څکېز، سلام، د خېمې

ستن، کمچه، د خېمې مته.

وحدانیت (wahdanyát) ص. نر. م. توحید، یووالی.

وحدت (wahdat) ص. نر. م. اتفاق، یووالی.

وحشت (wahšát) ص. نر. م. تېری، ظلم، لېونتوب،

جنون، سودا.

وحشتناک (wahšatnák) ص. نر. م. تېری

کوونکی، ترسناک، وپروونکی، داروونکی.

وحشي (wahší) ص. نب. ځنگلي، غیر مهذب.

وحید (wahíd) ص. نر. م. یو، بې مثال، لاثاني.

وحې (wáhe) بڼخ. م. اشاره، الهام، د پېغمرانو

سره د خدای پاک کلام.

وخ (wax) اد. آخ، واخ، د درد او غم غیر.

وځامت (waxámát) ص. نر. م. بهرنتوب، کر کېچنتوب،

وخیم، بحراني.

وخت (waxt) ص. نر. م. وقت، زمانه، دور، ساعت.

وخت تېری (waxtteráy) ص. نر. م. ساعت تېری،

وخت تېرونه، گوزران کونه، گپ شپ.

وخت تېري (waxtteri) بڼخ. م. وخت تېری،

وخت تېرونه، ساعت تېري، گوزران.

وخت ناوخت (waxtnāwaxt) ص. نر. م. وخت بې وخته،

هر ساعت، کله ناکله، کله کله.

وختي (waxti) ص. نب. دوخته، سهار، رومي،
 پر خپل وخت.
 وختيني (waxtináy) ص. نر. م. درومي وخت.
 وخچه (waxča) بنغ. م. گوته، ژوره، ډونگي.
 وخته (waxta) اد. د حيرانتيا او خوشالي كليمه.
 وخيم (waxim) ص. نر. م. ج. کړکېچن، بېرني،
 پيخت، مشکل.
 وداد (wadād) نر. م. دوستي، محبت، مينه.
 وداري (wadāri) بنغ. م. باداري.
 وداع (widās) بنغ. م. رخصت، خدای په امانې.
 ودان (wadān) ص. نر. م. ج. اباد، جوړ شوی.
 ودانښت (wadānašt) نر. م. ابادي، جوړونه.
 ودانول (wadānawāl) مص. مت. جوړول، ابادول.
 ودانه (wadāna) ص. نر. م. آباډه، کورودانه ښځه.
 وداني (wadāni) نر. م. آباډي، عمارت، تعمير.
 ودانېدل (wadānedāl) نر. م. ۱) جوړېدل، آباډېدل؛
 ۲) د اولاد څښتن کېدل.
 ودرول (wadrawāl) مص. مت. قايمول، ولاړول،
 ايسارول، درول.
 ودرېدل (wadredāl) مص. ل. ايسارېدل، قايمېدل،
 درېدل، ولاړېدل.
 ودگری (wadgaray) نر. م. واده والا، زوم.
 ودل (wadāl) مص. مت. اوېدل، جوړول.
 ودود (wadūd) ص. نر. م. دوست، مهربان، د الله
 تعالی صفتي نوم.
 ودول (wadawāl) مص. مت. ۱) نکاح کول، ښځه
 کول؛ ۲) کور ودانول، ناوې کورته راوستل.
 وده (wāda) بنغ. م. ۱) نمو، ترقي، ښهرازي، لويېدنه؛
 ۲) د دم اجازه.
 ودېدل (wadēdāl) مص. ل. واده کېدل، د ښځې
 په نکاح کېدل.

وډ (wad) نر. م. ۱) وټ، هغه څمکه چې نوې رېبل
 شوې وي؛ ۲) غټ، لوی.
 وور (war) نر. م. ۱) دروازه؛ ۲) مختاري يا د غايب
 لپاره توري، د ظرف توري لکه وور سېدل.
 ورا (wra) بنغ. م. ۱) ورشي، هغه ډله خلک چې ناوې
 د زوم کورته راولي، واده؛ ۲) ق. لرې، له ورايه
 ښکارېدنه.
 ورايان (wrābān) نر. م. ورشي، د ورا يو کس.
 وراېند (wrābānd) نر. م. رسي، دورې د تړلو پېرې.
 وراېني (wrābanáy) نر. م. داوښ دکټې لرگي.
 وراتل (wrātāl) مص. ل. پورته پورته غورځېدل،
 دنگل.
 وراته (wrātā) ص. نر. م. ۱) وړيت شوي؛
 ۲) پورته پورته غورځېده.
 وراثت (wrāsāt) نر. م. ترکه، ميراث، ورثه.
 وراجه (wrājā) نر. م. ۱) مارگه، د مړي بغوتي؛
 ۲) خپلې دانه.
 وراجه (wrājā) بنغ. م. ۱) د پسرلي باران؛ ۲) يو ډول
 غټ کوني چې په غوا مېسو پورې نښتي وي.
 وراړه (wrāra) نر. م. د وروړو زوی، وروړوی.
 وراړه (wrāra) بنغ. م. ورومړې، هغه ښځه چې
 وروړې مړوي.
 وراړه (wrāzā) بنغ. م. ۱) خنزيره، يو ډول دانه چې
 په شت کې راخېژي؛ ۲) څربانده، څرمينه، څرمن.
 وراسته (wrāstā) ص. ج. وراسته شوي، خوسا
 شوي.
 وراسه (wrāsā) بنغ. م. غړيدنه، گړيدنه، گړهاری.
 وراشکي (wraškāy) بنغ. م. د تورې پټی.
 وراشه (wrašā) بنغ. م. په زړه پورې بيان، خبرې
 اترې، وجيزه، دکاني کرښې.
 وراغ (wrağ) نر. م. کارگه، کاغ، کارغه.

وراگری (warāgarāy) نر.م. ورپسز، په
وراتلونکی، جنجی، ورشی.

وران (wrān) نر.م. ج. ۱) ابرباد، خراب، ووجار؛
۲) ورائی کوونکی، شیر.

وراننیت (wrānōyt) نر.م. ورائی، بدی، دینمنی.

ورانکار (wrānkār) ص. نر.م. ورائی کوونکی،
ذلیل، شیر، شیطان.

ورانوالی (wrānwālay) نر.م. خرابی، ورائی.

ورانول (wrānawāl) مص. مت. ختمول، ووجارول،
خرابول، رنگول.

ورانہ (wrāna) بنج.م. دینمنی، مخالفت، بدی،
خرابی.

ورانہ ودانہ (wrānawadāna) بنج.م. نہکی بدی،
بنه بده، جورہ ناجورہ.

وران ووجار (wrānwijār) ص. نر.م. خراب تراب،
رنگ بنگ، ووران ووجار.

ورائی (wrāni) بنج.م. خرابی، دینمنی، ارتیہ.

ورانہڈل (wrānedāl) مص. ل. له کاره وتل، خرابہڈل
دینمنی جورہڈل.

ورایہ (wrāyā) ص. له لری، په فاصله، د نہژدی
ضد، د له له سریل سره استعمالیږي.

وریاندي (warbānde) اد. استعلایی یا پاسنی
حالت جو توی، په هغې باندي، په هغه باندي.

وریانی (warbāṇay) نر.م. ورساتونکی، ور
ساتونی، دروازه وان، دروانچی.

وربخله (warbaxalā) بنج.م. اوربخوله، پایخه.

وریشہ (warhāša) بنج.م. یوډول غله، اوریشہ.

وریشینه (warhāšina) بنج.م. د وریشو مری،
روته، یوډول روزی.

وریل (warbāl) نر.م. پکی، د پغلی پپچکی.

وریللی (warbalāy) نر.م. اوربخوله، پایخه.

ورینگ وهل (warhangwahāl) مص. مت. تک

رهل، ینگ وهل، ویشتل، ورپسې منده کول.

ورپوز (warbūz) نر.م. شونډک، دغناور خوله، د
انسان مخ.

ورپوزی (warbūzāy) نر.م. دروانچی، د دروازی
غلام.

ورپویہ (warbūya) بنج.م. جوس، نہری، خمکه،
کلی ته نہر، دی خمکه.

ورپویی (warbūyay) نر.م. غولی، انگر.

ورپہ (warbā) نر.م. وریوزی، دریان، ورساتی،
دروازه وان.

ورپسې (warpasé) ق. وروسته، شاته.

ورپکښې (warpakṣé) اد. ۱) ورکې، دننه؛
۲) صفت، کونی.

ورپورک (warporāk) نر.م. د دروازی تمبه.

ورپوری (warporé) ق. ورسره خواکې.

ورپوکل (warpokāl) مص. مت. پوکی ورته کول،
ورپوکول.

ورپه زړه (warpazra) ص. چاته ورپه یاد، په یاد.

ورت (wart) ص. ۱) ارت، سست؛ ۲) نر.م. یوډول
لوبه ده.

ورتر (wartār) نر.م. دریند، وریندوونکی.

ورتگ (wartāg) نر.م. ورتلل، حرکت، چاته ورتلل.

ورتل (wartāl) مص. ل. سپنسي وربشل، تاوول،
ربشل.

ورتل (wratāl) مص. ل. توپ اچول، خیز وهل.

ورتلل (wartlāl) مص. ل. د چا خواهه تگ، چاته
خان رسول، د چا په لور تلل.

ورتنی (wartani) بنج.م. دورته اړوند، تشبیهي.

ورتول (wartawāl) مص. مت. ۱) اوریتول، نیني
کول؛ ۲) سخته گرمي رسول.

ورخنی (warjónáy) ص. نم. ۱ (روزانه؛ ۲) ورخ
په ورخ؛ ۳) ورخپانه.

ورخنی (warjané) اد. له هغه نه، ورته، ورخنه،
ترې.

ورخول (warjawál) مص. ل. توپ وهل، ورتل.

ورخه (warjá) نم. م. دورنگ امر، لار شه.

ورخي (warjí) نم. ج. ورخي، ورا، د بنځو جنج چې
د واده په ورغ د نارې کورته شي.

ورخخول (warcacawál) مص. مت. ۱) غوړکې خخول،
غوړته اچول؛ ۲) لړلې وړکول.

ورخخه (warcáxa) اد. ترې، خني.

ورخشک (warcák) نم. م. ورسک، پوزه، خوکه.

ورخپرمه (warcérma) ق. نسپړدې، جوخت،
ورخرمه، وړپلوته، ورخپلمه.

ورخ (warx) نم. م. له ويالي څخه د اوښو د لښتې د
بېلېدو ځای، وتی، دهنه، ويوالي دهنه.

ورخاری (warxaráy) نم. م. ۱) یوډول سابه؛
۲) د څارویو یوډول ناروغي؛ ۳) لارجن، د طبع
ناروغي.

ورختل (warxatál) مص. مت. پرچا حمله کول،
وراوچتېدل، په کور ورختل، چاپه غورځول.

ورختن (warxatan) ق. ورغونډېدل، تجمع، سره
تولېدل.

ورخته (warxáta) بنځ. م. ۱) حمله، چپرچار، تېری؛
۲) نم. م. وگ. ورختل.

ورختې (warxáte) بنځ. م. ج. وړانې، مستې.

ورختی (warxátay) ص. ورختلی، حمله کوونکی،
تعرض کوونکی، تېری کوونکی.

ورخړل (warxarál) مص. ل. ۱) وړیاندې بهېدل؛
۲) انس ناسته.

ورخره (warxára) بنځ. م. خخله، خشاک، لرگي.

ورته (wárta) ص. نم. ۱) مشابه، په مثل، لکه؛
۲) نم. ج. اوډلې وړی؛ ۳) اد. لکه، ورته وواپه؛

۴) بنځ. م. ورپه، کباب شوي، نښې شوي.

ورته مانيز (wartámüníz) نم. م. نژدې مانيز،
قريب المعنى.

ورته والی (wartáwálay) نم. م. نسپړدېوالی،
شبهات لرنه، یوشانته.

ورتينه (wartíná) بنځ. م. ارتينه، بنځه.

ورتی (wartáy) نم. م. ۱) بڼایسته، بڼکلی، بڼکلی
اندام؛ ۲) اسخاوتمن، زیات، ډېر.

ورتېدل (wartedál) مص. ل. ۱) کبابېدل، نښې
کېدل؛ ۲) اذیت کېدل.

ورتې (wrat) نم. م. له ژړا سره استعمالېږي، رت، د
اوښکو جاري کېدل.

ورتېک (warṭák) نم. م. ورتکول، وروهل.

ورتې ورتې (wratwrat) نم. م. ژړېدنه، مسلسله
ژړا، لکه په ورت ورت کې وژول.

ورتې ورتې (wratwrate) ص. د مسلسلو اوښکو
تولېدل.

ورته (warsá) بنځ. م. ۱) میراث، ترکه؛ ۲) میراث
خواره، خپلوان.

ورچانې (warčane) ق. ورچنې، د باندې، بهر.

ورچنې (warčane) ق. د باندې، د کور نه بهر.

ورخ (wraj) بنځ. م. له لمر څخه تر لمر لږېدو
وخت.

ورخپانه (wrajpāná) بنځ. م. ورخنی، خپرونه،
ورخنی اخبار، روزنامه.

ورخ په ورخ (wrajpawraj) ق. هره ورخ، روزانه.

ورخ چاری (wrajčáray) نم. م. ورخنی کار،
کوونکی، روزمره کار کوونکی.

ورخلوی (wrajloy) نم. م. قیامت، محشر.

ورخیره (warxíra) بنغ. م. له کرکې نه ډکه خبره.
ورخهزه (warxéza) بنغ. م. هغه ځمکه چې اوبو ته

نښېږي وي.

ورخیمڅه (warxímja) بنغ. م. تنکی غرمه.

ورد (wird) نر. م. وظیفه، ورځني کارونه.

وردانگل (wardāngal) مص. مت. ورتوب کول،
ورتوب وهل، ورغورځېدل، ورمنده کول.

وردي (wardi) بنغ. م. د عسکرو لباس.

وردول (wardawál) مص. مت. جدا کول، شلول.

وردېدل (wardedál) مص. ل. ۱) ولاړېدل، جگېدل؛
۲) خپلوکې جلا کېدل، جامې شلېدل.

وررز (warřáz) نر. م. مرز، بټېر، نمرز.

ورزش (warříš) نر. م. وجود ته مسلسل حرکت
ورکونه، مشق، سپورت، تمرین.

ورزشکار (warříškár) نر. م. لوبغاړی، تمرین
کونکی، ورزش کونکی، سپورت مین.

ورزل (warřál) مص. مت. میده میده کول، ورزل،
قبه کول، ټکول، ریچې کول.

ورزو (warřón) بنغ. م. کرکه، نفرت.

ورزول (warřawál) مص. مت. ۱) میده میده کول،
قبه کول، ټکول؛ ۲) دنگول، اوچتول.

ورزووند (warřowand) نر. م. کرکجن، کرکې،
رېزار، متنفر.

ورزېدل (warředál) مص. ل. میده کېدل، قبه
کېدل، ټکېدل، ریچې کېدل.

ورژا (warřžá) وگ. ورزا.

ورژل (warřžál) مص. مت. ژوبلول، وگ. ورزل.

ورژونې (warřžúnay) نر. م. دلېتې په څېر د
خوراک یو ډول دی.

ورز (wraz) نر. م. ۱) د آس د څټ وپېسته، یال؛
۲) خورډ، پوستکی، څرمن.

ورزه^{۱۱} (wráza) بنغ. م. زغانڅه، وږده، یوه حشره
چې تور رنگ لري.

ورزه^{۱۲} (warza) نر. م. وږگه، اږده، اوږده.

ورساتونې (warsátúnay) نر. م. د دروازي
څوکيدار، ورساتي، قابچې، دربان.

ورستن (wrastan) بنغ. م. پرستن، تلټکه، لحاف.
ورستنولې (warstanawál) مص. مت. بېرته

ورلېږل، بېرته ورکول، ورواپس کول.

ورستنېدل (warstanedál) مص. ل. بېرته ورتلل،
بېرته ورگرځېدل، ورواپس کېدل.

ورستنې (wrastanáy) مص. نر. م. وروستنې،
اخیرنې، اخیرې، پاتې، وروستنې.

ورستو (wrastó) ق. وروسته، شاته، پاتې، اخیرې.

ورستوالې (wrastwálay) نر. م. زوروالې، خوسا
والې، خرابوالې.

ورستول (wrastawál) مص. مت. خوسا کول،
بې ځایه کول.

ورسته (wrásta) ص. بنغ. م. ۱) خسا، گنده؛ ۲) ق.
وگ. وروسته؛ ۳) متاع، شتمنې.

ورستېدل (wrastedál) مص. ل. خسا کېدل، گنده
کېدل.

ورسره (warsará) اد. ۱) نښېږي نښېږي؛ ۲) ق.
خوا په خوا، سره یوځای.

ورسک (warsák) نر. م. ۱) وریوز، د مخ راوتلې
برخه؛ ۲) د غره راوتلې برخه.

ورسې (wursáy) بنغ. م. کرکې، اورسې.

ورشارې (wursaray) نر. م. اورشارې، چقمق،
توپک، پلټه یې توپک.

ورشکې (wrašakáy) بنغ. م. د تورې پوښ، د تورې
تېکې، د تورې پټې.

ورشکې (wraške) بنغ. م. اوبنکې، اشک.

ورغومی (wargūmay) نر. ج. مرغومی، د چپلی
بچی، چپلوکی، چپله کی.

ورغوی (wargāway) نر. م. تلی، د لاس تلی.

ورغی (wurgāy) بنخ. م. لوی توکی، دلوگی هغه
برخه چې د کوتې په جت پورې نښتې وي.

ورق (waraq) نر. م. صفحه، پاڼه.

ورک (wrak) ص. نر. م. پت، نه ښکارهدونکی، نه
پیدا کېدونکی، ضایع.

ورکاوی (wrakāway) نر. م. ورکېدنه، له منځه
تلنه، بې درکه کېدنه.

ورکړه (warkrā) بنخ. م. خیرات، صدقه، بخښنه.

ورک لاری (wraklāray) نر. م. ورک شوی،

بهرکه، هغه سړی چې لاره یې ورکه کړې وي.

ورک لېونی (wraklewanāy) ص. نر. م. سخت
مین، عاشق، شیدا.

ورک مانې (wrakmānay) ص. نر. م. خنده نی،

توکی، بشاش، مسرور.

ورک مرغه (wrakinaṛgā) نر. م. یو خیالي مارغه،
سیمرغ (عنقا).

ورک نومی (wraknūmay) ص. نر. م. نومورکی،
بې نام و نښان، گمنامه.

ورکوزول (warkozawāl) مص. مت. ورکښته کول،
لاندي وروستول.

ورکوزېدل (warkozedāl) مص. ل. ښکته ورتلل،
ورښکته کېدل، لاندي ورتلل.

ورکول^(۱) (wrakawāl) مص. مت. پوښه کول،
ضایع کول، بې درکه کول.

ورکول^(۲) (warkawāl) مص. مت. ۱. بخښل، ادا
کول، ترسره کول؛ ۲. صادرول.

ورکه^(۱) (wrāka) بنخ. م. ورکه شوې، بې درکه.

ورکه^(۲) (wārka) ف. د وریې کره، لټون.

ورشمی (waršamay) نر. م. شومه، د سړي روح
ته د ثواب بڼلو لپاره د لومړي شپې خبرات.

ورشنډ (waršand) نر. م. وریوز، ورسک.

ورشو (warš) بنخ. م. خرغای.

ورښ (wraṣ) نر. م. ۱. اورمه، نری باد، الوپښ،
شمال ۲) اورو، د آس په ورمهیره ولاړ وښته.

ورښت (warāšt) نر. م. ورېدنه، ورینگی، باران.

ورښکی (wriškāy) نر. م. ۱) کوپړی؛ ۲) لرزه
تبه.

ورښکی (wraškāy) بنخ. م. تسمه، اوږده نری توتبه.

ورښودل (warṣodāl) مص. مت. ښکاره کول، ور
زده کول.

ورښوول (warṣowāl) مص. م. ورښودل.

ورښیل (warṣayāl) مص. مت. ورښودل.

ورغ (wraḡ) نر. م. ۱) هوښ، حواس؛ ۲) ایمانداري.

ورغاست (wargāst) نر. م. حمله، یرغل، برید.

ورغاستل (wargāstal) مص. ل. حمله کول، برید
کول، یرغل کول.

ورغالی (wurgālay) نر. م. نغری، دېگدان.

ورغانی (wargānāy) نر. م. ۱) خمیره، د غنمو اوږه
۲) هغه خمیره شوي اوږه چې د نوي زېږېدلي
ماشوم د پاکوالي لپاره یې استعمالوي.

ورغر (wargār) نر. م. په اوبو کې ژورغای.

ورغرڼه (wargārāna) بنخ. م. د اوبښ او خړه د
غورغېدو غای.

ورغړی (wargārāy) نر. م. د اوبو تل، د اوبو بېخ.

ورغستل (wargāstal) مص. مت. ورغاندل،
تکول، دل کول.

ورغستلی (wargāstalay) مف. تکول شوی، دل
شوی.

ورغندل (wargāndāl) مص. مت. ور لاندي کول.

ورکېدل^(۱) (wrakédál) مص. ل. پوښناه کېدل، لا
 درکه کېدل، ضایع کېدل، له منځه تلل.
 ورکېدل^(۲) (warkedál) مص. ل. ورکړې کېدل،
 ورکول کېدل، تسلیمول، سپارل، حواله کول.
 ورگ (warg) نر. م. (۱) وری؛ (۲) یو کلن اوښ؛
 (۳) پنځه کلن گد یا پسه.
 ورگډ (wargád) نر. م. سره یوځای، شامل.
 ورگډول (wargadawál) مص. مت. وریوځای
 کول، شاملول.
 ورگډې (wargáde) ص. ښخ. ج. وگ. ورگډ.
 ورگر (wargár) نر. م. د خوسا پانو سره (wra) ،
 ډبرې یا انبار.
 ورگن (wargán) نر. م. وری رېشنه، پشم ورېشنه.
 ورگه^(۱) (wargá) ښخ. م. (۱) د غوړونو پوڅکی؛
 (۲) نر. م. دنوې لنگې غوا کڼه، اولنی شوډې.
 ورگه^(۲) (wragá) ښخ. م. ورره، یوه خزنده، کیک.
 ورگینه (wargína) ښخ. م. سربانډې، دڅرمنې پری.
 ورلانډې (warlände) ق. ورکښته، ورکوز.
 ورلول (warlawál) مص. مت. حامله کول، بلاربول.
 ورله (warlá) ص. ښخ. م. (۱) حامله، بلاربه؛ (۲) اد.
 ورله، ورته.
 ورله انا (warlaaná) ښخ. م. دنیا مور، دنیا نیا.
 ورلېدل (warledál) مص. ل. بلارېدل، ورله کېدل.
 ورم^(۱) (warám) نر. م. پرسوب، اماس، باد.
 ورم^(۲) (wárm) نر. م. نصیحت، پند، وعظ.
 ورمارگه (warmārgá) نر. م. اومارگه، مرداره دانه،
 د کوچنیانو یوه ناروغي ده.
 ورماند (warmand) نر. م. ورم کوونکی، نصیحت
 کوونکی، واعظ.
 ورملیک (waramlik) نر. م. پند نامه، نصیحت
 نامه.

ورمند (warmand) نر. م. امر، اذر، کومانده.
 ورمنددود (warmanddod) امرې دود، د کړيو
 گرداني اړخ، د امر صیغه.
 ورمندون (warmandun) نر. م. درېمگر توب،
 قضاوت، محاکمه.
 ورمندن (warmandan) نر. م. نصیحت، پند،
 لارښوونه.
 ورمندیز (warmandiz) نر. م. د ورمند یا ورمندون
 اړوند، امرې، حکمي.
 ورموال (waramwal) نر. م. وگ: ورماند.
 ورمولی (warmúlay) نر. م. د کوچنیانو یوه ناروغي
 ده چې دهغې له امله یې د ستونه کېږي.
 ورمېر (warméy) نر. م. څټ، څټ مېری.
 ورنډاره (wrandāra) ښخ. م. ورنډار، د وروړ ښځه.
 ورنډی (wrandáy) نر. م. ډېر وړېدونکی، په شېبو
 شېبو وړېدونکی.
 ورنډه (wrandá) ښخ. م. گڼه گونه، ناڅاپي حمله.
 ورنه (wamá) اد. ورځنې، ورڅخه، له دغه.
 ورنش (warniš) نر. م. وارنش، وارنیش، د دروازو
 او کړکيو درنگولو یو ډول غوړرنگ.
 ورنکی (wránkáy) نر. م. (۱) د وړانه هډوکي،
 د پتون هډوکي؛ (۲) د زنگانه سترگه، وړانې.
 ورنګی (wringáy) نر. م. نرم باران، نری باران.
 ورنیکه (warníka) نر. م. د نیکه پلار، غورنیکه.
 ورن (wrán) نر. م. (۱) تابوت، جنازه؛ (۲) سېلاب
 وری.
 ورو (wró) ق. ص. په کرار، په آرام، په مزه.
 وروڅه (wrúja) ښخ. م. (۱) دسترگوډپاسه وښتان،
 ابرو؛ (۲) د مېړو سپړه، کنه.
 وروړ (wrór) نر. م. د مور و پلار زوی.
 وروړانه (wrórānā) وروړگلويز.

وروغ (wroǵ) نر.م. کارغه، وراغ، کاغ، کارگه.
ورول (warawál) مص. مت. د باران د شاخو په
شهر تویول، گوزارول.

ورون (wrūn) نر.م. ادوم، پتون.

ورونیی (wrūnay) نر.م. (ج. ورونی) اورنی، رونی،
هغه توتو په چې کوچنی پکې تړل کېږي.

ورونه (wrūna) نر.ج. دیوه پلار زامن.

ورو ورو (wrówró) ق. په کراره کراره، په مزه مزه.

ورهنگر (warhangar) نر.م. ورهنه گر، کسبگر،
پشه ور.

ورهینه (warhána) بنخ.م. کسب، شغل، کار، چار.

ورهول (warhawál) مص. مت. خلاصول، آزادول.

ورهیسته (warhista) ق. اخواته، له لږې ورايسته.

ورهېدل (warhedál) مص. ل. آزادېدل، خلاصېدل.

وری^۱ (wáray) نر.م. د بارو ورنکو حیواناتو بار.

وری^۱ (wúray) نر.م. (۱) دمېرې بچی؛ (۲) دلمریز
کال لومړی میاشت.

وری (woráy) بنخ.م. (۱) اوری، بیر؛ (۲) دمېرې
بنخه بچی.

وریا (waryá) بنخ.م. (۱) بازاران، شیکره، وړینگی؛

(۲) ص. بنخ.م. (۱) حاشیه؛ (۲) دېر لیرې.

وریت^۱ (writ) ص. نر.م. ج. (۱) په اور کباب
شوی؛ (۲) سوخېدلی؛ (۳) قهرېدلی.

وریت^۱ (waryat) نر.م. ښکاره، خرگنده، جوت.

وریت پیت (writpip) ص. (۱) دېر قهرېدلی؛

(۲) سختې گرمې وهلی.

وریتول (writawál) مص. مت. (۱) په اور پخول،
نښې کول.

وریته (writá) بنخ.م. په اور کباب شوې غوښه.

ورپته (wréta) بنخ.م. ښکاره، خرگنده، جوته.

ورپته گر (writagar) نر.م. کبابي، کبابچي، وړتی.

ورور عزیز (wrorıziz) نر.م. خپل خپلوان، خپل
پردي، یار و اشنا.

ورورگی^۱ (wrorıkay) نر.م. ورورک، روکی، د
ورور تصغیر نوم.

ورورگی^۱ (wurwurakáy) نر.م. (۱) سراب؛

(۲) اور اورگی، هغه لږکی چې د شپې له خوا
له خانه رڼا خپروي.

ورورگليوي (wrorgalwi) بنخ.م. وروړولي، راشه
درشه، دوستي.

وروري (wrori) بنخ.م. (۱) وروړولي؛ (۲) داومې
خرمنې تسمه؛ (۳) په غره کې د خارو پناه ځای.

وروریز (wroriz) نر.م. وروړانه، وروړگلیز.

ورورل (warwrál) مص. مت. چاته وروړل، چاته
رسول.

وروست (wrost) ص. نر.م. خوسا او خراب شوی.

وروستاری (wrustaray) نر.م. (۱) وروستنی،
اخیرنی؛ (۲) لاقه.

وروستنی (wrustanáy) ص. نر.م. د وروستاری،
اخري، آخرنی.

وروستول (wrostawál) مص. مت. خرابول، زړول،
استعمالول، خسا کول.

وروستوالی (wrostwálay) نر.م. گنده، الی،
خساوالی، خرابوالی.

وروسته (wrista) ق. وروستو، بیا، پس، پاتې.

وروسته پاتې (wrustapáte) ص. بنخ.م. شاته
پاتې، نه پرمختللی، نامترقي.

وروسته والی (wristawálay) نر.م. شاته والی،
پاتېوالی.

وروستی (wrustáy) نر.م. شاتنی، اخرنی.

وروستی بڼه (wrustaybana) بنخ.م. آخري بڼه،
نهایی شکل.

وریتي (writé) ص. ۱) اورتی شوی، ۲) دوریتو غوبنو مهلمستیایوی.

وریتبدل (writédál) مص. مت. ۱) په اور پخېدل، نینې کېدل؛ ۲) غوسه کېدل.

وریجی (wriǵe) بنځ. ج. برنج، یو ډول غله.

وریخ (wreǵ) بنځ. م. په اسمان هغه لمرې چې باران ترې ورېږي.

ورید (warid) نر. م. هغه رگ چې له بدن څخه وینه راټولوي او زړه ته یې رسوي.

ورپدل (wardál) مص. ل. ۱) راکښته کېدل، باران ورپدل، واوره ورپدل؛ ۲) تل یادېدل، همېشه په زړه کېدل.

وریدل (wridal) مص. مت. غورېدل، پراخېدل، وده.

ورپرونه (wreṛúna) نر. ج. د ورو زمان.

ورپره (wreṛá) بنځ. م. د ورو لور.

ورپرن (wreṛán) نر. م. هغه تکېدلې وړی چې د لمخې د جوړولو لپاره یې هواري اچوي.

ورپژون (wrižun) ق. رژېدل، بېلېدل، توپېدل، اورښت.

ورپسل (wresál) مص. مت. وگ. ورپشل.

ورپشپر (wrešpár) نر. م. ۱) د ځمکې حاصل؛ ۲) ډېر غالمغال، شور ماشور.

ورپششل (wrešál) مص. مت. د وریوښتې او تاوول.

ورپشېه بر (wrišabar) نر. م. اذوقه، توبه، خواره.

ورپښم (wrešám) نر. م. ج. رېښم، ابرېشم.

ورپښمین (wrešmín) نر. م. له ورپښمونه جوړ.

ورپښه (wrešá) بنځ. م. په مړي پسې د جمعې د شپې خیرات.

ورپخ (wreǵ) نر. م. ج. رنگ.

ورین (wrin) ص. نرم، ویال، ارت، خلاص.

ورین تندي (wrintandáy) نر. م. خلاصه تنده، ویاله تنده.

ورینداره (wrindára) بنځ. م. وریندار، د ورو ربڅه.

ورینگی (wringay) نر. م. نری باران، شېگره.

ور (war) ص. نر. م. ۱) جوگه، لایق مقابل، مناسب؛

۲) نر. م. زورور، په حق، بې گناه؛ ۳) څه ډول.

ورانندی (wřāndanáy) ص. نر. م. مخکېنی، پخوانی، مخکې، ځنډنی، لرغونی.

وراندي (wřānde) نر. م. مخکې، رومېنی.

ورانديز (wřāndiz) نر. م. مخېښود، پېشنهاد، تجویز.

ورانديزي (wřāndizi) بنځ. م. مخېښودي، پېشنهادي، تجویزي.

ورانديوینه (wřāndwayana) بنځ. م. مخوینه، پېشگويي، پېش بېني.

ورانديپينه (wřāndeyana) بنځ. م. وړاندي کونه، عرضه، ارایه، تقدیم.

ورانگن (wřāngan) نر. م. وگ. ورنگن.

ورانگه (wřānga) بنځ. م. پلوشه، رڼا، څرېکه.

وراننه (wřāna) بنځ. م. د ورکېدو حالت، بې گناهي.

وراننه پرانه (wřānapřána) بنځ. م. ۱) حق ناحق؛ ۲) گټه او تاوان.

ورتوب (wřātoḥ) نر. م. ۱) لیاقت، توانایی؛ ۲) گټه بریالیتوب، غلبه.

ورښتی (wřāstay) نر. م. غرنی بادام، ورغښتی، د بادام ونې ته ورته د یوې ونې نوم دی.

ورکینه (wřākina) ص. بنځ. م. کمکینه، وړه نجلۍ.

ورکی (wřākáy) بنځ. م. ماشومه، کم عمره جلی.

ورگینه (wřāgina) بنځ. م. پشمینه، وړینه، له وریو جوړه رسی، ویاسته.

ورل (wral) مص. مت. ۱) یوشی له خپله خایه بل
خای ته انتقالول، رسول، اوچتول.
ورل راورل (wralāwīál) مص. مت. چغلی کول.
وگ. وړل.
ورم (warim) ق. تبر، ورم کال، لاتبر کال.
ورمه شپه (warmašpá) بنخ. م. له تهرې شپې نه
اخوا شپه.
ورمه ورخ (warmawrāj) بنخ. م. له تهرې شپې
مخکې ورخ.
ورنگن (wraŋgón) ص. نر. م. خلبدونکی، رنبا
کونکی، ورنګین.
ورنگه (wraŋgá) بنخ. م. وړانګه، پلوشه، شغله.
ورنگی (wraŋgáy) ص. رنگی، رنگړی، رنگی.
وروپر (warupar) نر. م. ملامت و سلامت، ملامت
و ناملامت.
وروکتوب (warūktób) نر. م. وړکتوب، وړوکوالی
ماشومتوب، وړوکتیا.
وروکی (warūkay) نر. م. کمکی، کوچنی.
ورول (warawál) مص. مت. میده کول، ریچې کول.
ورومبنی (wraumbanáy) بنخ. م. مخکې، تېره
شوې، اولنی، لومړنی.
ورومبنی (wraumbanáy) ص. نر. م. رومبی، مخکې،
تېر شوی، لومړنی.
ورومبې (wraumbáy) ص. نر. م. مخکینی، پخوانی.
وره (wará) ص. تېتکی، لنوکی، وړوکې ماشوم.
ورونسی (warawúnay) نر. م. غوراسکی، یوه غرنی
ونه.
ورې (waráy) بنخ. ج. پشم، د سپرو وړی.
وریا (warjá) ص. نب. ۱) بې قیمته، مفت، بې
پیسو؛ ۲) ارزان.
وریاخور (warjaxor) نر. م. تیارخور، مفتخور.

ورین (warín) ص. نر. م. ج. پشمی، له وړیو جوړ.
ورې (waré) بنخ. ج. د وړیو میده گی.
ورې وړې (waréwaré) ص. نر. میده میده.
وز (waz) نر. م. چپلی، نر چپلی، وزگوری.
وزارت (wizārát) نر. م. د وزیر دنده، د وزیر کار.
وزده (wázda) بنخ. م. وازده، وازګه، چرپی.
وزر^{۱)} (wazár) نر. م. ۱) بال؛ ۲) بازو؛ ۳) د کتاب
پوښ، پښتی.
وزر^{۲)} (wūzar) نر. م. غمشریکي، غمرازي.
وزغان (wazgān) نر. م. غوزان، چارمغز، متک.
وزغونه (wazgōna) بنخ. م. د وزو وپښته، وژغڼې.
وزگار (wazgār) ص. نر. م. بې کاره، بې کسبه،
بې روزګاره.
وزگار تیا (wazgartyá) نر. م. بې کاري، وزگار توب.
وزگار بدل (wazgāredál) مص. ل. بې کاره کېدل،
فارغېدل، له کار نه خلاصېدل.
وزگری (wazgáray) نر. م. سپرلی، بکری، چپلی.
وزلوبه (wazloba) بنخ. م. د وزې لوبه، بزکشي.
وزله (wázla) بنخ. م. ۱) پلمه؛ ۲) چاره، وسیله.
وزم (wázam) نر. م. ۱) قصد، اراده؛ ۲) سر، ترنگ،
تنگ، وزن، خوش آوازي، طرز.
وزمکه (wazmáka) بنخ. م. سپورمی، ورمکه.
وزمه (wázma) اد. وشمه، ډوله، وزن، طور، خبر،
مثال، په خبر، لکه.
وزن (wazán) نر. م. جاج، تول، اندازه؛ ۲) شیره؛
۳) عزت؛ ۴) بوج؛ ۵) مقدار؛ ۶) د عروضو په
علم کې د شعر بحر.
وزنه (wazná) بنخ. م. له شیشې یا له کاني خغه
جوړ شوی خبیز چې په دفتر و نوکې یې په کاغذونو
ږدي.
وزني (wazní) ص. نر. م. وزن لرونکی، دروند.

وزھ (wazā) بنخ. م. چہلی، بڑھ، بیزہ.
 وزیر (wazīr) نر. م. (۱) د یو وزارت مشر؛
 (۲) د شطرنج یوہ دانہ؛ (۳) د پښتنو د توکم یوہ
 قبیلہ.
 وزیرہ گوته (wazīragwāta) بنخ. م. خنخہ گوته،
 د لاس د منخنۍ او کوچنی گوته ترمنخ گوته.
 وزیمہ (wazēma) بنخ. م. سہرلی غوښتونکې وزہ.
 وزیې (wuzī) ص. نر. م. وزې ته منسوب لکه
 وزیې غوښه، وزیې پوتکی.
 وزغنی (wuzgāne) بنخ. م. د وزو وښتان، وزغنی.
 وزغنیز (wuzgāniz) ص. وزغنیز، د گډو او وزو
 له وښتانو څخه جوړ شوی خیز.
 وژل (wazāl) مص. مت. قتل کول، مړ کول، خون
 کول، وژل، قتلول، وژل.
 وژله (wazla) نر. م. قتل، مرگ، وژنه.
 وژلی (wazālay) ص. مف. مړ کړی شوی، قتل شوی.
 وژم (wazām) نر. م. د خوشالی شیبہ یا حالت.
 وژمدار (wazamdār) نر. م. پاگل، مضطرب.
 وژمکی (wazmakāy) بنخ. م. سپورمی، وژمی.
 وژشمېر (wazansmer) نر. م. د مړینې شمېرہ،
 د مړو شمېرہ، د قتل و قتل سرشمېرنه.
 وژہ (wazā) بنخ. م. دخت پلہ، کلک او ترونکی
 عضلي تارونه، لېگامتونه.
 وژی (wazhay) بنخ. ج. کاغہ، سمندري کاغہ،
 پنگوین.
 وژد (wuzd) ص. نر. م. اوژد، دینګ.
 وژد غوری (wuzdgwāzay) نر. م. څپ غوری، پپر
 غوری، لوی غوری، پلن غوری.
 وژدوالی (wuzdwālay) نر. م. اوژدوالی، طوالت.
 وژدول (wuzdlawāl) مص. مت. راکنبل، لویول،
 طوالت وړ کول، غښول.

وژ سترگی (wazstargay) ص. نر. م. وژې سترگی
 لرونکی، حرمسي، حریص، تمه لرونکی.
 وژم (wazam) نر. م. (۱) بوی؛ (۲) خوسا او بد بوی.
 وژمکی (wazmakāy) بنخ. م. وژمی، وژمکه،
 سپورمی، وژمکی، وژمکی.
 وژمه (wazmā) بنخ. م. (۱) یخه هوا، نری باد؛ (۲) علامه.
 وژی (wazay) نر. م. (۱) وښکالی، وښکی؛
 (۲) د لمریز کال شپږمه میاشت.
 وژی (wazay) نر. م. نهر، نهار، تش نسی، چې په
 معدہ کې یې خواړه نه وي.
 وژی (wuzāy) بنخ. م. اوړی، د غاړې گانه.
 وړیخانہ (wazicand) نر. م. وړیخاندي، وړیخان،
 وړیخانۍ، خوشه چین.
 وړیخاندي (wazicandi) بنخ. م. وړیخانۍ،
 وړی غونډونه، خوشه چیني.
 وس (was) نر. م. (۱) طاقت، کوبښ، زور، واک،
 اختیار؛ (۲) خیز.
 وس (wus) ق. اوس، داوخت، د ساعت.
 وساطت (wasālat) نر. م. (۱) واسطه، ذریعہ،
 وسیله؛ (۲) منځګړتوب.
 وسایل (wasāyāl) نر. م. د وسیلې جمع، وسیله.
 وسپنباب (waspanbab) نر. م. ج. وسپنیز لوبښي،
 وسپنیز اوزار، وسپنیز آلات.
 وسپنپښکنده (waspanprekand) نر. م. وسپنه
 غوڅوونکی، اهن بر.
 وسپنپلور (waspanpor) نر. م. وسپن پلورنه، د
 وسپنې هتی، اهن فروشي.
 وسپنپلوری (waspanploray) نر. م. وسپنې
 والا، وسپنه خرڅوونکی، وسپنې
 وسپنپښ (waspanper) نر. م. د وسپنې دوره،
 دوره اهن.

وسپنخادار (waspancador) نر.م. ترامه، آهن چادر.
 وسپنخیری (waspanxáray) نر.م. د اوسپنی
 زنگ، د اوسپنی خوړې.
 وسپن خور (waspanxór) نر.م. برجي کانی، هغه
 کانی چې تیرگی او چرې ورباندې تېره کوي.
 وسپن خوره (waspanxorá) بنځ.م. د اوسپنی
 زنگ، مچه خور، مچه خورک.
 وسپنکښ (waspankás) نر.م. آهن ربا، سپین،
 د وسپنی د کان کارگر.
 وسپنکښي (waspankasi) بنځ.م. آهن ربايي.
 وسپنویلگر (waspanwilgar) نر.م. وسپن
 ویلوونکی، د وسپنی ذوبوونکی، آهن ذوب کن.
 وسپنویلوب (waspanwilob) نر.م. وسپنویلون،
 د وسپنی ویلونه، د اوسپنی ذوب.
 وسپنه (wáspana) بنځ.م. آهن، معدني فلز.
 وسپنهوډی (waspanhoday) نر.م. د کلکې
 ارادې څښتن، د تینگ عزم څښتن.
 وسپنیز (waspaniz) نر.م. (۱) اوسپنیز، وسپنی
 والا؛ (۲) د کلکې ارادې څښتن، مضبوط.
 وست (wast) نر.م. (۱) گټه؛ (۲) متاع، سامان.
 وستار (wastár) نر.م. بنجاره گر، سیمسار.
 وستکار (wastakár) نر.م. استکار، هغه کسان چې
 په ځینو کسبونو کې مهارت لري.
 وستل (wastál) نر.م. مقام، ځای، د غوندې ځای،
 ډبه، صوفه.
 وستناک (wastnák) ص. نر. خوشحاله، خوښ.
 وستون (wastún) نر.م. زیرمه تون، تحویلخانه،
 د مال ځای.
 وسته (wastá) بنځ.م. (۱) دند، تالو؛ (۲) موضوع؛
 ۳ بند.
 وستیانې (wastyānáy) نر.م. اخيري، ختمېدونکی.

وسط (wasút) نر.م. منع، مرکز.
 وسعت (wassát) نر.م. ارتوالی، پلنوالی، لویوالی.
 وسکه (wáska) ق. څکه نو، څکه چې، ولې چې،
 بېشکه، خو، مگر.
 وسله (waslá) بنځ.م. اسلحه، د جگړې اوزار.
 وسله وال (waslawál) ص. نر.م. وسله لرونکی،
 مسلح.
 وسلېدل (wasledál) مص. ل. ماتېدل، شلېدل.
 وسمن (wasmán) ص. نر.م. قادر، زورور، اختیارمن.
 وسمه (wasmá) بنځ.م. د نیل پانې چې وېسته پرې
 تورېږي.
 وسواس (waswás) نر.م. وهم، وسوسه، شک.
 وسواسه (waswásá) بنځ.م. پرېشاني، تشویش.
 وسه (wasá) بنځ.م. (۱) برسات، پشکال، باران؛
 (۲) ځواک، توان، طاقت.
 وسیع (wasís) ص. ارت، پراخ، پلن.
 وسیله (wasilá) بنځ.م. سوب، ذریعه، سبب.
 وسیم (wasím) ص. بنکلی، بنایسته، ډولي.
 وش (was) نر.م. (۱) اوده، ترقی؛ (۲) زهر؛ (۳) دغم
 او درد ښکاره کولو حرف.
 وشتمار (washtmár) ص. نر.م. (۱) تحریک پیدا
 کوونکی، بهداروونکی؛ (۲) توکمار.
 وشتول (washtawál) مص. مت. رابلل، بهدارول،
 تحریکول.
 وشته (wášta) بنځ.م. (۱) توکه، مزاح؛ (۲) المسونه.
 وشتي (washtí) نر.م. توکي، توکمار، وشتمار.
 وشم (wasšam) اد. طور، څنگه چې، لکه، په څېر.
 وشمه (wasšma) ص. نې، وگ، وشم.
 وشن (wasšán) ص. بالغ کېدو ته نږدې.
 وش ووده (wasšuwada) بنځ.م. وده او لویښت،
 وده او نمو، نشو نما.

وشه (wāsh) مع. م. ۱۱ تانده خانگه؛ ۲ شهر

وین (wān) نر. م. زهر سم.

وینبه (wāyān) ص. م. م. واهه خرخونگی، واهه والا، واهه پلورریگی.

وینته (wāyān) مع. م. ۱ اکاره، پورول غرنی، وری ۲ اگل مهره اورجان چی دینگی گانه.

وینتی (wāyān) مع. م. ۱ اشاره، استنباط؛ ۲ پورول وریگی.

وینخور (wāyān) ص. نر. م. ۱ اویسوری، واینه خورونگی حیران؛ ۲ ادمال هغه بچی چی نوی به وینو خورلور اغلی وی.

وینکالی (wāyān) نر. م. د انگورو گانگی، گانگوری، غانگی، واینکی، گنگوری.

وینکل (wāyān) مص. مت. ۱ او کینل، ایستل، بهر کول؛ ۲ لیک کول؛ ۳ ویاسل، وکارل.

وینکه (wāyān) مع. م. اوینکه، وونیکه، هغه اوبه چی د درد او غم پر مهال له سترگو راخی.

وینکی (wāyān) نر. م. ۱ ا دخول یواړخ، د حولی کنج؛ ۳ اوینکالی.

وینن (wāyān) نر. م. زهرجن، زهرزلی، زهرلری، په زهر وکړی.

وینند (wāyān) ص. نر. م. ۱ تاندو، بنهرازه؛ ۲ هغه سری چی د ملا کوروالی نه لری.

وینوری (wāyān) نر. م. وگ، وینور.

وینی (wāyān) نر. م. ۱ د لاسو پورول گانه، باهو، کینی، کره؛ ۲ داوسپی کړی.

وینیانه (wāyān) مع. م. وینبانه، شنه غمکه، ورشو، خرخای.

وینیدل (wāyān) مص. ل. ۱ د بیویدل ناسمه بیه، نهرونل، نهرونه؛ ۲ کمروری کیدل.

وصاف (wāf) نر. م. ۱ شاهوان، صفت کورونگی.

وصال (wāf) نر. م. ۱ املاکات، پوځای کپنه؛ ۲ انص، مر کپنه، خصمپنه.

وصف (wāf) نر. م. ستایه، چه والی، صفت.

وصل (wāf) نر. م. وگ، وصال.

وصلت (wāf) نر. م. وگ، وصال.

وصی (wāf) نر. م. هغه څوک چی وصیت کورونگی د وصیت د ترسره کولو لپاره پایکلی وی.

وصیت (wāf) نر. م. ۱ انصبت؛ ۲ دهغه مال او... سپارننه چی یو چاله خپلی صریبی یا سفر څخه پخوا چاته کړی وی.

وصیتنامه (wāf) مع. م. پیمان، ژمنه.

وضاحت (wāf) نر. م. سپینه حیره کونه، تشریح کونه، تفسیر بیانونه.

وضع (wāf) مع. م. ۱ صورت، شکل، شمېره؛ ۲ حالت، وصعیت.

وضعیت (wāf) نر. م. کیفیت، حالت.

وضو (wāf) مع. م. اودس، طهارت.

وطن (watan) نر. م. د پیدا کیدو ځای، هېواد.

وطنپال (watanpāl) نر. م. وطنپرست.

وطن پرست (watanparāst) ص. نر. م. له وطن سره مینه کورونگی، د وطن خدمت کورونگی.

وطندار (watanđār) نر. م. وگ، وطوال

وطنداري (watanđār) مع. م. له وطن سره پت پاله، د وطن له ولس سره مینه پاله.

وطنوال (watanwāl) نر. م. دیوه هېواد اوسېدونکی.

وطني (watanī) ص. ب. وطن ته منسوب.

وطی (wāt) مع. م. ۱ اعرونه، جماع؛ ۲ اترینو لاندې کول.

وظیفه (wāf) مع. م. ۱ ا د حدای دکر؛ ۲ هغه خوراکه چی طالبانو ته یې ورکوي؛ ۳ دنده.

و وعدہ (waʿdā) بنیخ. م. عهد، قول، لوظ، اقرار.
و وعدہ خلاف (waʿdaxilāf) ص. نب. وعدہ نہ
پوره کوونکی، په وعدہ وفانه کول.

و عطف (wasz) نر. م. نصیحت کول، پند کول.
و عید (waʿīd) نر. م. د سزاور کولو وعدہ، د ویرولو
وعدہ، بده وعدہ.
و غژن (wağžān) ص. چینجن.

و ک (wak) نر. م. خوښه، طاقت، واک، اختیار.
و کابل (wakāzāl) مص. مت. و ساسل، ایستل.
و کښل، و یستل.

و کالت (wakālāt) نر. م. ۱) د وکیل دنده، د وکیل
کار؛ ۲) د شورا غیرتوب.
و کالتا (wakālatān) اد. د وکیل په وسیله.
و کر (wakār) نر. م. اکر، ښه، خمره، رنگ، وضع.
و کښل (wakšāl) مص. مت. خارجول، و ساسل،
و ښکل، و یستل، ایستل.

و که (waka) بنیخ. م. لوی ارمان، زیاته اشتها.
و کیل (wakīl) نر. م. ۱) اختیار من، نایب، واکمن،
مختار؛ ۲) په عدالت کې وکالت کوونکی.

و کیل التجار (wakīlutijār) نر. م. په خارج کې
د سوداگرو استازی، وکیل، نماینده.

و گ (wag) بنیخ. م. د مصنوعي وښتو توپي.
و گراپوهه (wagarapoha) بنیخ. م. وگړنۍ یا
عامیانه ایتمولوجي، ریښه پېژندنه.

و گریپال (wagarpal) نر. م. وگړوال، بشرپال، بشر
دوست.

و گریپوهنه (wagarpohana) بنیخ. م. انسان پوهنه،
بشر پېژندنه.

و گریپوهنیز (wagarpohaniz) نر. م. د وگړپوهنې
اړوند، انټروپولوژیکي.

و گریپوهه (wagarpoha) بنیخ. م. وگړپوهنه،
فولکور.

و گریپوهیز (wagarpohiz) نر. م. فولکلوري،
فولکلوریک.

و غږن (wağžān) ص. چینجن.
و غه (wağā) نر. د گېډې چینجی.
و غیره (wağayrā) ق. سرسېره پردې، اونور، او
داسې نور.

و فا (walā) بنیخ. م. پت پالنه، دیارانۍ او دوستی
وعدہ پوره کونه، ملگرتیا کونه.

و فات (wafāt) نر. م. مړینه، مړ کېدنه.
و فاق (wafāq) نر. م. ۱) موافقت، یووالی؛ ۲) د ځینو
ولایتونو مجموعه چې دننه خپلواکي ولري.
و فاکېش (wafākēs) نر. م. وفادار.

و فایي (wafāyi) بنیخ. م. وفامن، مینه ناک، محبتي.
و فد (wafid) نر. م. پلاوی، جرگه، هیئت، یوتولی
چې د غوښتنې لپاره چاته ورشي.

و فاق (wafāq) نر. م. سمون، مطابقت، تړون.
و فور (wafūr) ج. نر. م. زیاتوالی، کثرت، دېروالی.
و قار (wīqār) نر. م. عزت، شرف، قدر، شان.

و قایع (waqāyis) بنیخ. ج. پېښې، واقعي، حادثې.
و قایوي (waqāyawī) ص. نب. حمایتي، محافظتي.
و قایه (waqāyā) بنیخ. م. د کتاب پښتې، ساتنه،
حمایت، محافظت، پوښ.

و قی (waqi) نر. م. وخت.
و قر (waqār) نر. م. ۱) عظمت، بزرگي؛ ۲) عزت،
قدر؛ ۳) رتبه، منصب، عقل.

و قفه (waqfā) بنیخ. م. ځنډ، مهلت، لږ ساعت دمه
کونه.

وگری (wagáray) نر.م. سری، کس، انسان، غری.
 وگریز (wagáriz) نر.م. وگرنی، شخصی، خانگری.
 وگریز نومخری (wagáriznumjaray) نر.م.
 وگرنومخری، شخصی ضمیر.
 وگوره (wagóra) امر، ووینه، وکسه.
 ول (wíl) نر.م. ۱) پیچ و تاب، تاو؛ ۲) اندازه، هوبن؛
 ۳) خبره، سوگند، قسم؛ ۴) حکمت، هنر؛
 ۵) ارزان، سپک؛ ۶) گرداب؛ ۷) گواهی؛
 ۸) تنبه، دروازه، دره؛ ۹) گرمه هوا، نس؛
 ۱۰) مص. مت. لکه بیورول.
 ولا (walá) بیغ.م. ۱) محبت، مینه؛ ۲) دکلی محل،
 ...
 ولادت (waládat) نر.م. پیدا بخت، زبیریدنه.
 ولاړ (waláŕ) ص. نر.م. ۱) پاشیدلی، یریدلی، جگ
 شوی؛ ۲) ف. نر.م. د تگ د فعل ماضی لکه:
 احمد ولاړ.
 ولاړتوب (waláŕtób) نر.م. ولاړیدنه، دریدنه.
 ولاړول (waláŕawál) مص. مت. پورته کول،
 جگول، ودرول، پاخلول.
 ولاړیدل (waláŕedál) مص. ل. پاشیدل، پورته
 کیدل، جگیدل.
 ولان (walán) نر.م. بیلد، عادی، آموخته.
 ولاند (walánd) ص. نر.م. ج. ۱) بلد، اشنا عادی؛
 ۲) نر.م. مری مینخونکی، مرده شوی.
 ولانگه (walanga) بیغ.م. ۱) دمري مینخلو تخته؛
 ۲) لنگر، عرشه.
 ولایت (waláyat) نر.م. ۱) د والی مرتبه، بزرگی؛
 ۲) د صوبی د والی دفتر.
 ولایتی (waláyatí) نر.م. ۱) ولایت ته منسوب؛
 ۲) د ولایت اوسیدونکی.
 ولت (wúl) نر.م. د برقی فشار د اندازې واحد.

ولجه (waljā) بیغ.م. لوت، تالان، د غنیمت مال.
 ولچک (wulčák) نر.م. زولنی، هندگری؛
 ولخه (wulcū) بیغ.م. د مهلمستیا وار.
 ولخه (wulxā) بیغ.م. صحرا، بیابان، بهدیا.
 ولد (walád) نر.م. زوی، زامنکی.
 ولپره (wlažá) بیغ.م. لوره، د وړی کېدو حالت.
 ولس (wulás) نر.م. اولس، خلک، وگړي، عوام.
 ولسپال (wulaspál) نر.م. ولس روزونکی، ولس
 پالونکی.
 ولس د بنمن (wulasdošman) نر.م. دولس
 د بنمن، دولس مخالف، ولس بد.
 ولس د بنمنی (wulasdošmani) بیغ.م. دولس
 د بنمنی، ملي د بنمنی، د قوم د بنمنی.
 ولسمل (wulasmal) نر.م. ولسپال، ولسیار،
 وگړپال، قوم دوست.
 ولسنبنی (wulasnaše) بیغ.ج. ملي پېژندنې،
 ملي خانگری، ملي ممیزات.
 ولسواک (walaswak) نر.م. ج. وگرواک.
 ولسواکی (wulaswaki) بیغ.م. ج. وگرواکی،
 ولس مشري.
 ولسوال (wulaswái) نر.م. حاکم، د ولسوالی حاکم.
 ولسواله (wulaswála) بیغ.م. د ولس حکومت.
 ولسوالی (wulaswáli) نر.م. په افغانستان کې
 یو انتظامی واحد، په دولتي چوکاټ کې لویه
 سیمه.
 ولسی (wulasí) ص. نر.م. بیغ. عوامی، وگړنی.
 ولسی جرگه (wulasijarga) بیغ.م. ج. د ملي شورا
 جرگه، کانگرس، پارلمان، قومی اسمبلی.
 ولسل (wlasál) مص. مت. وگ، لوشل.
 ولسونی (wlasúnay) نر.م. خمري، هغه لوبنی
 چې شېدې په کې لوشل کېږي، خوری.

ولېنه (wūlā) بنغ. م. کوچ، کډه، تگ، تلنه.

ولغه (wūlgá) ص. لغ لغړ، وولغه، همران، کوزه.

ولک (walúk) نر. م. ملک، جاگیر والا.

ولکه (walká) بنغ. م. (۱) سپارنه؛ (۲) قبضه؛

(۳) دنده؛ (۴) چکله؛ (۵) کوچنی سیمه.

ولکی (walkóy) بنغ. م. د ونې جرړه، ولی.

ولگر (walgór) نر. م. (۱) اول اچوونکی؛ (۲) هغه

سړی چې نرخ تاکی، نرخ تا کونکی.

ولگو (walgáw) نر. م. رچ، کالی، دکور سامان.

ولگی (walgáy) بنغ. م. ولی، رینه، رگ.

ولل (wlúl) مص. مت. پرېولل، وینځل، مینځل.

ولماستنی (wálmāstanay) نر. م. ملاوستنی،

کمر بند، ملاوستنی ناسره بڼه.

ولموری (walmóray) نر. م. اورمولی، ورمولی،

د کوچنیانو یو ډول ناروغی.

ولمه (walmá) بنغ. م. د پیزار یا پښو دښه تلی، د

تلی په منځ کې ځای.

ولن (wlán) نر. م. مینځنه، پرېولنه، پرېمنځنه.

ولنگ (wálang) نر. م. (۱) انار؛ (۲) برخه، ونډه.

ولور (walwár) نر. م. د زوم د کورنۍ له خوا د ناوې

کورنۍ ته د تاکلور وپيو ورکونه.

ولول (walwál) ص. نر. م. الوول، گورگوتې وپېسته.

ولول (walawál) نر. م. روښانول، رڼا کول، غورول.

ولوله (walwalá) بنغ. م. جوش، جذبې، احساسات.

ولولیز (walwalíz) نر. م. پارانډ، پاروونکی،

احساساتي، جذباتي.

ولونی (wlúnay) ص. نر. م. (۱) پېرزوان، د پوزې

پسول؛ (۲) غسل ورکوونکی، مرده شوی.

وله^{۱۱} (wlí) نر. م. مینځنه، پرېولنه.

وله^{۱۲} (wúla) بنغ. م. (۱) بېد ونه؛ (۲) واله، ورساله؛

(۳) جرړه، رېبه؛ (۴) اد. ورله، ورسره؛ (۵) ف.

نر. بنغ. م. ویې وله، وار پرې وگره.

ولی (wálay) (ج. ولی) د تتر د شاتنی برخې بواړخ،

تر اوږدو لاندې شاتنی خواته پلن هډوکۍ، چاري

یې هم بولي.

ولی (walí) ص. نر. م. (۱) نېک، بزرگ، د الله دوست

(۲) اض. لکه ورور ولی، عزیز ولی.

ولی (walé) نر. م. د استفهام کلیمه، د څه لپاره.

ولی (wláy) بنغ. م. (۱) ولی، د الو بخارا په شهر یوه

تړوډه مېوه؛ (۲) اړینه، جرړه، بنسټ، وله.

ولی پانه (walipáná) بنغ. م. پسرار پانه، یو ډول

بوتی چې د ویالو پر غاړو شین کېږي.

ولیعهد (walíshád) نر. م. د پساچا زوی چې د

هغه له مړینې وروسته د تخت حقدار وي.

ولېشه (wleśá) بنغ. م. (۱) یو ډول لرگینه آله چې

د مېړو زوی پرې غونډاري کوي؛ (۲) وېشه.

وم (wūm) ف. نر. بنغ. م. (۱) کومکي فعل، د ماضي

لپاره لکه تللی وم؛ (۲) نری لښتی لرونکی بې

پانو بوتی، افسانوي هوما بوتی.

ومارگه (wūmargá) نر. م. بغوتی، مردار دانه.

ومان (wumán) نر. م. ومه، یو بوتی چې د خامې

څرمنې د پخولو لپاره ترې کار اخلي، بندگی.

وناره (wunára) بنغ. م. یو ډول غرنۍ واښه.

ونج (wánj) نر. م. عوض، سوداګري؛ (۲) نقص؛

(۳) تغییر.

ونجری (wanjáray) نر. م. وړوکی مېز.

ونجوری (wanjoray) بنغ. م. بنجاری.

ونجول (wanjawál) مص. مت. بدلول، عوض ورکول.

ونجېدل (wanjedál) مص. ل. بدلېدل، عوض

کېدل.

وند (wánd) نر. م. (۱) د رود په منځ کې بند؛ (۲) زړوکی،

زړه چینه، زړه توتو؛ (۳) برخه، حصه، ولکه.

وند خور (wandxor) نر. ملته خور حیوان.
 وندر (wandār) نر. م. ۱) ارسی، غروندي، د پری
 هغه حلقه چې د مال په غاړه کې اچول کېږي؛
 ۲) هغه دام چې کبان په کې نیول کېږي.
 وندل (wandāl) مص. مت. کنخل کول، زیاره کول.
 وندن (wandān) ص. نر. م. ۱) بچی لرونکی څاروی؛
 ۲) اتول، په تولا.
 وندنی (wandānāy) نر. م. وودنی، وندلی، د شنو
 وایو یا بوتو نه جوړ شوی پری او تانگ.
 وند وند (wandwānd) ص. نر. م. برخه برخه.
 ونډ (wānd) نر. م. ۱) د کرلې څمکې یوه برخه؛
 ۲) د سپاهیانو ټولې؛ ۳) حصه، برخه.
 ونډوالا (wāndwālā) نر. م. د وند څښتن.
 ونډ ونډ (wāndwānd) ص. پارچه پارچه، برخه برخه.
 ونډه (wāndā) بنځ. م. برخه، حصه.
 ونډی (wāndāy) بنځ. م. ۱) برخه؛ ۲) قصایي، د
 قربانی مال د شریکانو په خپل منځ ویشل.
 ونډیمار (wāndimār) نر. م. کوتاند، کوتونکی،
 حلالوونکی، قصاب، ونډی والا.
 ونډیماری (wāndimārī) بنځ. م. کوتاندي،
 قصایي، ونډی.
 ونډی ونډی (wāndāywāndāy) ص. توکره
 توکره، ټوټې ټوټې، برخه برخه.
 ونژی (wānzāy) نر. م. ونړی، پرنجی، انتوسی،
 عطسه.
 ونکه (wanaká) بنځ. م. رواش، لېښی.
 ونکی (wankāy) ص. نر. م. همزولی، دیو عمر.
 ونگ (wāng) نر. م. صوت، اواز، غږ.
 ونگره (wāngra) بنځ. م. تالاب، تالاو، ډنډو.
 ونگ ونگ (wāngwāng) نر. م. صوت. د
 کوچني دژا اواز، ونگه ونگه.

ونگه (wāngā) بنځ. م. صورت، شکل، بڼه.
 ونگه ونگه (wāngawāngā) نر. م. د کوچني د
 ژا اواز، ونگ ونگ.
 ونگی (wāngāy) بنځ. م. سپوږمې، وړوکې ونه.
 ونه^{۱۱} (wānā) بنځ. م. ۱) درخت، درخته؛ ۲) قد؛
 ۳) د قسم کلیمه.
 ونه^{۱۲} (wūnā) بنځ. م. د جمعې علامه، لکه گلونه.
 ونی (wānī) نر. م. هغه لږگی چې په هغه د لاندې
 غوښه د وچولو لپاره وپړوي.
 ونیله (wānilā) بنځ. م. زېر رنگه بوتی دی.
 ونا (wānā) بنځ. م. ښکار، صید.
 وناخ (wānāj) نر. م. ښکار ځای.
 ونېخ (wānāc) نر. م. هغه بخش او کومک چې کال
 په کال له ناوې سره کېږي.
 ونکه (wānāka) بنځ. م. د لمخې څنډه.
 ونل (wānāl) مص. اوږه کول، میده کول.
 ونیا (wānyā) بنځ. م. وریان، د دالو یو ډول دی.
 ونیوځی (wānyuǰāy) ص. د کارېز هغه اوبه چې
 په تالو کې نه جمع کېږي.
 ونی (wānāy) نر. م. ۱) ښکاري؛ ۲) ورنی؛ ۳) مندانو،
 مندارو.
 وو (wū) ف. ج. ۱) لکه مور ناست وو؛ ۲) باد، هوا،
 روماتیزم.
 وويدل (wūbdāl) مص. مت. وودل، اویدل.
 وودل (wudāl) مص. مت. وويدل.
 ووده (wudā) ص. نب. ۱) چوف، دم، سراغېز
 لاندې راوستل؛ ۲) ویده، اوډه، خوبولې.
 وودل (wudāl) مص. ۱) مرتب کول، ترتیب ورکول
 ۲) اویدل، اوډل.
 ووره (wūrā) بنځ. م. ۱) نری وریخ؛ ۲) دسترگوگل.
 ووریا (wūrīā) اد. ۱) هوزې، هلته؛ ۲) باران.

ووری (wūrāy) بیغ. ج. د غابونو تر منغ غوبه،
 د نوکانو چاپیره غوبه، وگ، اوری.
 وور (wōr) ص. نر. م. وروکی، کوچنی، وړکوئی.
 وور شمېر (wořmer) نر. م. کسري شمېر، مات
 شمېر، کسري عدد.
 ووزوکی (wuzūkáy) نر. م. ووڅوکی، هغه پټی
 چې نارینه یې په شا بنځي یې په سر وړي.
 ووزه (wūzā) بنځ. م. پولی، اوزه، هوزه، سپر.
 ووین (wūš) نر. م. ۱) د خپلی واین؛ ۲) اوبن.
 ووکی (wukáy) ص. ښار، خالی، تش.
 وول (wūl) نر. م. د دروازی د بندولو اړم، تماچو.
 ووله (wūlā) بنځ. م. متارکه، د زیندي تیره ایښودنه.
 وولی (wūláy) بنځ. م. خپلې جرړې، د ونې جرړې،
 د اوبن د کټې وړاندینی کوز لړگی.
 وونله (wūnda) بنځ. م. د یوه کلي اوبسان چې یو
 اوبښه یې پیایي.
 ووونه (wūwāna) بنځ. م. د تورې او نورو فلزاتو اوبه.
 وویه (wūya) بنځ. م. هگی، اگی.
 ووی (wūwáy) نر. م. خبره، قول، وعده، ژمنه.
 ووها (wūwhā) اد. د حیواناتو دراکرڅولو غږ.
 وها (wahā) نر. م. یو گردی یې پانو بوتی دی.
 وهاب (wahāb) ص. نر. م. دېر بخښونکی، د الله
 تعالی یو صفتي نوم.
 وهار (wahār) نر. م. پونه، زیم، څخا.
 وهار بدل (wahāredál) مص. ل. څڅېدل.
 وهل (wahál) مص. مت. ۱) تکول، لگول؛ ۲) فرض
 کېدل؛ ۳) ماتې وړکول؛ ۴) خوړلی کېدل.
 وهلندی (wahlandáy) نر. م. تاوراتاو، کوزوړو.
 وهله (wahlá) بنځ. م. حمله، یرغل.
 وهلی (wahálay) ص. تکولی، لگولی.
 وهم (wáhm) نر. م. شک، گومان، خیال.

وهندی (wahánday) ص. نر. م. ۱) مقبول، په زړه
 پورې؛ ۲) وهونکی.
 وه وه (wáhwhā) اد. د تحسین کلیمه، د اډگیرنه.
 وهیر (wahír) نر. م. ویر، ژړا، واوبلا.
 وهیر غاړی (wahirgaray) ص. ویر کوونکی.
 وی (wáy) اد. اوه، د افسوس کلیمه، د درد کلیمه.
 ویار (wyār) نر. م. ۱) عیب؛ ۲) حسد؛ ۳) غیبت.
 ویارجن (wyārjān) نر. م. ویارن، عیبجن،
 نیمگری.
 ویارن (wyārān) نر. م. وگ، ویارجن.
 ویار (wyār) نر. م. ۱) غرور، فخر؛ ۲) جونگره.
 ویارجن (wyārjān) ص. نر. م. فخر کوونکی، مغرور.
 ویارل (wyārál) مص. ل. غرور کول، فخر کول.
 ویارلی (wyārálay) نر. م. د ویار خاوند، ویارن،
 له ویاره دک، مفتخر.
 ویارن (wyārān) نر. م. فخر او ویار کوونکی.
 ویارن غمړی (wyārāngaray) نر. م. ویارلی
 غمړی، افتخاري غمړی، افتخاري عضو.
 ویارنه (wyārāna) بنځ. م. د ویار شعر، فخریه،
 نازیده.
 ویار وېرم (wyārūbrām) نر. م. ویار وېرتم، شان
 و شوکت.
 ویار وېرتم (wyārōpartām) نر. م. ویار وېرم،
 ښاخ وېرتم.
 ویار وړ (wyārwar) نر. م. د ویار وړ، د فخر وړ،
 ښاخ وړ.
 ویاره (wyārā) بنځ. م. ۱) فخر، ویارنه، غرور؛
 ۲) دایره، حلقه.
 ویاسته (wyāstá) بنځ. م. بیاسته، یاسته، رسی.
 ویال (wyál) ص. نر. م. ۱) خوشاله، خوش مزاجه؛
 ۲) اروښ، تازه.

ویالتوب (wyal̄tób) نر.م. تازه گی، شگفتگی،
 دیال کهدو حالت، ویالتیا.
 ویاله (wyalá) بنخ.م. (۱) تر تازه؛ (۲) بیاله، ویله،
 واله، د او بود بهدولوی لبستی.
 ویاند (wayánd) ص. نر.م. نطق، ویونکی.
 ویاندي (wayāndi) بنخ.م. نطقی، ویناوالی،
 ویناکونه.
 ویت (wīt) ص. نر.م. (۱) ارت، پلن، پرانیستی؛
 (۲) کرتو، بی حیا.
 ویت خولی (wīt̄xulay) نر.م. (۱) سترخولی،
 لوی خولی؛ (۲) چتیات ویونکی.
 ویت سترگی (wīt̄stárgay) ص. نر.م. بی حیا،
 بی شرم، واز سترگی.
 ویتکی (wītákay) ص. نر.م. (۱) بی حیا، شوخ؛
 (۲) کرتو، دبری خبری کونکی.
 ویتهدل (witedál) مص. ل. ارتهدل، پراخهدل،
 پنهدل.
 ویجار (wijár) ص. نر.م. ج. ورا، کنهر، گهرد.
 ویجار توب (wijārtób) نر.م. ویجاروالی، خرابی،
 ویجارتیا، ورا، گهردی.
 ویجارول (wijārawál) مص. مت. ورا، نول، بریادول،
 خرابول.
 ویجارهدل (wijāredál) مص. ل. ورا، نهدل،
 بریادهدل، خرابهدل.
 ویخ (wéx) نر.م. بنخ، جرره، لاندی تل، رینه.
 ویده (widá) ص. نر.م. ج. بیده، اوده، خوبولی.
 ویدهدل (widedál) مص. ل. اوده کهدل، شملاستل.
 ویر (wír) نر.م. ژرا، فریاد، ژرا انگولا، ماتم.
 ویراوبنکی (wiróske) بنخ.م. ج. د ویراوبنکی،
 د غم اوبنکی، د ماتم اوبنکی.
 ویرجن (wirjān) ص. نر.م. ج. ویر کونکی.

ویرژرلی (wiržaralay) نر.م. ماتم کونکی،
 نوحه گر، ویرلرلی، ویرگدی، ویرغاری.
 ویرژللی (wiržalay) نر.م. (۱) ویرجن؛ (۲) غمجن،
 په غم اوبستی.
 ویرغاری (wirgáray) نر.م. وگ، ویرژرلی.
 ویرگدی (wirgáday) ص. نر.م. په غم ککر، په
 غم اخته، غم شریک.
 ویرگول (wirgwál) نر.م. چپه واو، کامه (۰).
 ویرلرلی (wirlaralay) نر.م. وگ، ویرگدی.
 ویرمن (wirmán) ص. نر.م. غمخپلی، ماتم
 وهلی، غمجن.
 ویرندوکی (werandūkay) ص. نر.م. دارن.
 ویروس (wirūs) نر.م. دناروغیود پیدا کهدو دهر
 کوچنی میکروب.
 ویرنه (wirāna) بنخ.م. ویرلیک، مرثیه، د غم اظهار.
 ویرول (werawál) مص. مت. دارول، په زره کپی
 اندهبننه پیدا کول، بورنول.
 ویره (wera) بنخ.م. ترس، بیم، دار.
 ویره اچونه (weraacawána) بنخ.م. دارونه،
 دارونگ، داراچونه.
 ویرهدل (weredál) مص. ل. دارهدل، په زره کپی
 اندهبننه پیدا کهدل، خطر حصول، بورنهدل.
 ویره (wír) ص. نر.م. (۱) خپور؛ (۲) پراخ، ارت؛
 (۳) د پتی شاوخوا د بنجخواو بناخونود هوال.
 ویرهول (werawál) مص. مت. خپهول، غورهول،
 پراخول.
 ویره (wera) بنخ.م. هغه غنی او بناخونه چې د پتی
 د فصل د ساتنی لپاره ترې کار اخلي.
 ویرهدل (wiredál) مص. ل. خپهدل، هوارهدل،
 غورهدل.
 ویزار (wezár) ص. نر.م. وگ، بهزار.

وېشل (wešál) مص. مت. تقسیمول، تقسیم کول.
وېشلې (wešalé) بنخ. م. په غوړیو کې له نروبو
اړو څخه پنځه شوی دوی.

وېش وړ (wešwár) نر. م. د وېش وړ، د تقسیم
قابل، وېشل کېدونکی.

وېش وړتیا (wešwáryā) بنخ. م. د وېش وړتیا،
د وېش قابلیت.

وېشه (weša) بنخ. م. دکوتې لوی تیر، دستک.

وینښ (wiš) ص. نر. م. بهدار، د ویده ضد.

وینښتوب (wištób) نر. م. ج. وینښتیا، بهداری.

وینښته (wišta) نر. م. نرې تارونه چې د انسانانو
او حیواناتو پر پوستکې راشنه کېږي، موی.

وېښته رگ (weštárag) نر. م. نرې شریان، نرې
رگ، شعریه عروق.

وینښول (wišawál) مص. مت. بیدارول، له خوبه
جگول، له خوبه پاڅول.

وینښېدل (wišédál) مص. ل. له خوبه پاڅېدل،
بیدارېدل، لټېدل.

وېگن (wegán) نر. م. وگ. واگون.

وېل (wel) نر. م. (۱) یو ډول رخت دی؛ (۲) سخته
څیره، بې ځایه څیره.

ویل (wayál) مص. ل. څیره کول، گنېدل، ویل.

ویلار (wilár) ص. نر. م. تقصیم، عزم، نیت،
تینګېدنه.

ویلارن (wiláran) نر. م. هوډیالی، بااراده، باعزمه.

ویلېنگ (wildíng) نر. م. دوه فلزه د برق په وسیله
سره یوځای کول یا سره مېنلول.

وېلنه (welána) نر. م. ارزاني، وریاتوب.

وېلنې (welánay) نر. م. ایلنې، یوڅپله
زرغونېدونکې بوټنې چې د ویالو په غاړه شین

کېږي، پودینه.

وېزه (wezā) بنخ. م. د یوه دولت له خوا بل هېواد ته
د ورتلو اجازتپاڼه.

وېژد (wezál) نر. م. داس دخت وینښته، وړد، یال.

وېژزی (wezžáy) نر. م. خراشکی، توکې، توکانې.

وېژل (wezál) مص. غځېدل، اوږدېدل.

وېزه (wéza) بنخ. م. یو ډول واښه، یوه.

وېژې (wezáy) مف. نر. م. (۱) غځېدلی، اوږد شوی؛
(۲) د ملنگانو کجکول.

وېسا (wesā) بنخ. م. باور، اعتبار، اعتماد، ډاډ.

وېساک (wisák) نر. م. د هندوانو جشن، د هندي
کال لومړی میاشت.

وېستل (wistál) مص. مت. وگ. ایستل.

وېسن (wesán) نر. م. بې سن، د چنو اوره.

وېش (wis) اد. آه، اوه، د افسوس، حسرت، د
غم او ځپگان، د خور او درد د اظهار اواز.

وېش (weš) نر. م. (۱) سرحد، برید؛ (۲) تقسیم،
وېشنه، برخه برخه؛ (۳) د مار، لرم زهر، وښ.

وېشاک (wešák) نر. م. وېشنه، تقسیم، جلاوالی،
تجزیه.

وېشاکگر (wešákgar) نر. م. وېشاکوال، وېشاکپال،

تجزیه غوښتونکی، بېلتون غوښتونکی.

وېشاکگرانه (wešákgarānā) بنخ. م. بېلتونپالانه،
تجزیه طلبانه، تجزیه گرانه.

وېشت (wišt) نر. م. (۱) ښه ویشتنه؛ (۲) لاقه چې
د شلو مانا بندي او د شلو له عدد څخه تر

نه ویشتو پورې راځي.

وېشتل (wištál) مص. مت. گوزار ورکول، په
گولی یا غشي وژل، ښکار کول.

وېش شمېر (weššmér) نر. م. انقسامي عدد.

وېشگر (wešgar) ص. نر. م. وېشونکی، تقسیم
کوونکی.

وینخه (winja) بنخ. م. ۱) خاپ، داغ، خال، تکی؛
 ۲) اوینزه، مینخه، د غلامه بنخینه بنه.
 ویندوکی (wayandūkay) ص. نر. م. زیاتې خبرې
 کوونکی.
 ویندوی (wayandōy) نر. م. ویاند، نطق، ویناوال.
 ویندی (windāy) نر. م. په وینې بهدنگ اخته، په
 ویندی اخته، د پوزې وینه.
 ویندی (windi) بنخ. م. وینې بهنگ، وینه تلنه،
 خونرېزي، نرف الدم.
 وینزه (winzā) بنخ. م. مری، غلامه، د غلام موشه
 بنه.
 وینکینې (winkāsi) بنخ. م. د وینې ایستوکار،
 درگ وهلوکار.
 وینکینې (winkāyay) ص. نر. م. وینه ایستونکی،
 رگ وهونکی، حجام.
 وینگ (wayāng) نر. م. وینه، خبرې کونه، ادینه،
 تلفظ کونه.
 وینگ ډول (wayāngdawāl) نر. م. ادا ډول، د
 تلفظ ډول، د ادا طرز.
 وینوب (winób) نر. م. زوی، پلازما، سرانې،
 خوناب.
 وینه^۱ (winá) بنخ. م. ۱) خون، ۲) آئینه، هېداره.
 وینه^۲ (wayāna) بنخ. م. ۱) اوینا، تقریر، ۲) نر. م.
 دلرگی کویه، دلرگی یو ډول چینجی.
 وینه (wená) نر. م. ج. ویانه، یو ډول شینکی چې
 زیاتره په بسوره ځمکه یا دېوال کې راپیدا
 کېږي.
 وینه زوه (winazāwa) بنخ. م. ۱) د نینکی دننه
 نواو وینه، ۲) مج. په سختی ټولې شوې پیسې.
 وینې بیه (winebayá) بنخ. م. وینې گرمانه، د
 مرگ بدل، خونبها، د قتل عج.

ویلوب (wilób) نر. م. له اور غورځي غره راوتلی
 ویلې شوي مواد، لاوا.
 ویلوبگر (wilóhgār) نر. م. وسپنویلسوونکی،
 وسپنویلگر.
 ویلول (wilawál) مص. مت. ویلې یا ذوب کول.
 ویلون (waylōn) نر. م. د موسیقي یوه آله.
 وپله (wclá) بنخ. م. ۱) وپاله، ۲) گټه، فایده.
 ویلی (wyálay) نر. م. خبره شوې، وعده شوی، خبره
 ویل شوې.
 ویلی (wílc) نر. م. مایع شوی، اوبه شوی.
 وپلی (weláy) نر. م. ۲) امت، روزه، ۲) د هدو کو
 یو ډول ناروغي.
 ویلېدل (wiledál) مص. ل. مایع کېدل، تینګ
 مواد د حرارت په واسطه اوبه کېدل.
 وینا (waynā) بنخ. م. خطابه، تقریر، بیانیه.
 وینا توکي (waynātoki) بنخ. م. د وینا توکونه،
 د کلام اجزا، ژني توکونه.
 وینا غړي (waynāgǝri) بنخ. م. ج. وینا ییز غړي،
 گړهاري غړي.
 وینا و اېستې (waynāwāstáy) تکیه کلام، چې
 هر ځای خانگړې مانه نه لري لکه په دې جمله
 کې: پرېرېده مړه. مړه دلته کومه خانگړې مانا
 نه لري.
 ویناوال (waynāwāl) نر. م. وینا کوونکی، بیان
 کوونکی، ویاند، نطق.
 ویناوالي (waynāwālī) بنخ. م. ویاندي، خبر لوڅي،
 نطافي.
 وینا ییز (waynāyíz) نر. م. د وینا لرونده، گړهاري.
 وینخکه (winjāka) بنخ. د وینخې تصغیر نوم،
 وینخه، خدمتگاره.
 وینخل (winjál) مص. مت. وگ. مینخل.

وی ی پور (wayipor) نر.م. ویز پور، لغوی پور،
لغوی عاریت.

وی ی پوهاند (wayipohānd) نر.م. وی پوه،
لیکزیکولوژیست.

وی ی پوهنه (wayipohāna) بنغ.م. لغت پوهنه،
علم اللغة، لیکزیکولوژی.

وی ی خج (wayixāj) نر.م. دوی (کلمې) خج،
وی پدل (wayedal) مص. ل. په خبرو راتلل، په یو
مخ خبرې کول، چتی گړدل.

وی ی رغاونه (wayirağawāna) بنغ.م. وی
جورونه، نسوې (خپل لاسې) وی جورونه،
نیولوگیزم.

وی یز (wayiz) نر.م. دوی اړوند، لغوی.

وی یکنومخړی (wayiknumjaray) نر.م.
اداتی ضمیر چې له دوو ویکو (اداتو) څخه
رغېدلی وي لکه پکې، راکې، پرې.

وی یکی (wayikay) ادات، حرف.

وی ی لیکپوهاند (wayilikpohānd) نر.م.
وی لیکې کښاند.

وی ی لیکپوهنه (wayilikpohāna) بنغ.م. د
وی لیکې (قاموس) پوهنه یا کښنه، قاموس
یا سبندلیکنه.

وی ی لیکې کښاند (wayilikaykšānd) نر.م.

وی لیکې کښونکی، فرهنگ لیکونکی،
قاموس لیکونکی.

وی نی پوه (winépoth) نر.م. وینه پوهاند، وینه
پېژندونکی، هیماتولوژیست.

وی نی پوهه (winépothá) بنغ.م. وینې پوهنه،
هیماتولوژی.

وی نی توینیت (winetoyāst) نر.م. وینې توپونه،
سفاکی.

وی نی توپونکی (winetoyāwūnkay) نر.م.
خونړی، وینې څښونکی، سفاک.

وی نی څښاک (winécšāk) نر.م. وینې څښتنه،
سفاکی.

وی ول (wayawál) مص. مت، په خبرو راوستل،
گړول.

وی ل (wayál) مص. خبرې کول، گویا کېدل،
گړدل.

وی ونکی (wayūnkay) نر.م. خبرې کوونکی،
گړېدونکی.

وی ه (wíya) بنغ.م. هکی، هویه، ویه، وویه.

وی ی (wáyay) (ج. وی، ویبونه) تکی، کلمه،
لغت.

وی ی اوډون (wayiodūn) نر.م. دوی نو اوډون،
د کلمو ترتیب.

وی ی پانگه (wayipangá) بنغ.م. لغوی پانگه،
لغوی ذخیره.

وی ی پانگیز (wayipāngiz) نر.م. دوی پانگې
اړوند.

ه

هاره هوره (hārahōra) بنخ. م. شور، خورد.
 هاضم (hāzīm) فا. نر. م. هضم کونکی.
 هاضمه (hāzīmā) بنخ. م. معده، دهمولو دستگاه.
 هاغسی (hāḡase) اد. هغه شان، هغسی.
 هاغومره (hāḡūmra) ق. په هماغه اندازه، د هغه
 هومره لنهون.
 هاغه (hāḡa) ض. هغه، اغه.
 هاکی (hāki) بنخ. م. یوه لویه ده.
 هال (hāl) نر. م. (۱) تالار؛ (۲) هغه لویه کوته چې
 غونډې په کې کېږي.
 هالته (hālta) اد. هغه ځای کې، هلته.
 هالکینه (hālakīna) نر. م. هلکواله، ماشومتوب.
 هاله (hālā) اد. (۱) هله، هغه وخت، نوبیا؛ (۲) بنخ. م.
 گول، حلقه، شپول، د سپوږمۍ کنډول.
 هامون (hāmūn) نر. م. صحرا، بیابان، دښت.
 هان (hān) نر. م. منگ، عمر.

هه^{۱۱} (hé) بنخ. م. د پښتو الفبې څلویښتم توری، ابجدی
 ارزښت یې (۵) دی.
 هه^{۱۲} (hé) د هجري کال لنهون نښه.
 ها (hā) بنخ. م. (۱) هگی؛ (۲) د تأسف، افسوس کلیمه
 (۳) اد. د هغه «لنډون-هاخوا؛ (۲) ق. بلې، هو.
 هاپه (hāpa) بنخ. م. اږه، هپه، حمله، یلفار، چپاو.
 هاتف (hātīf) نر. م. غیبی آواز، فرشته.
 هاتی (hāti) نر. م. پیل، فیل.
 هاجی (hāji) نر. م. نقل کونکی، هجو کونکی.
 هادی (hādi) ص. نب. هدایت کونکی، لارښود.
 هار (hār) نر. م. (۱) ازماښت؛ (۲) د غاړې امپل؛
 (۳) د گلونو لړ؛ (۴) پولې واحد دی.
 هارل (hārāl) مص. مت. (۱) خپل کول، لږوخت کول،
 سرتښکی، سرزوری؛ (۲) ازماښت کول.
 هارن (hārn) نر. م. وگ، ارن.
 هار (hār) نر. م. اهار، (۱) د گرمۍ موسم؛ (۲) لړۍ.

هان آورد تیا (hānuzdīyā) بنج.م. هان آورد والی.
د عمر آورد والی.
هاندا (hand) نر.م. درک، وس، کوبینین، زیار.
هغه، جد و جهد: ۲، پوله، حد، برید.
هان دو هغه (hāndūhacá) بنج.م. هغه او هاند.
کار و زیار، هپه دپه، مندی تر ری، کوبینین.
هاندي (hāndī) بنج.م. زیار کسین، خوار کسین.
زیارن، زیار من، زیار ایستونکی.
هاوان (hāwān) نر.م. یو ډول حربی توپ.
هاها (hāhā) بنج.م. هیاهو، د خوښی آواز.
ها هولی (hahole) بنج.م. کنج و مکیز، نازو ادا،
نازو کرشمه.
ها هولی (hāholī) بنج.م. کرشمه یی، مکیزی،
کرشمه ساز.
هبا (habā) نر.م. میراث، ترکه، میرات.
هبات (habāt) ج. نر.م. تحفی، والی، هدیی.
هبته (habatá) ص. ابته، خراب، عبث، فضول.
هبته والی (habatā ilay) نر.م. خرابیدنه،
عبث کیدنه، حبطه کیدنه، ابته کیدنه.
هب دپ (hābdap) نر.م. تپرونه، خورنه.
هبنی (habān) ص. نر.م. داخل، ننوتی.
هبه (hāba) بنج.م. حیرت، صدقه، عطا کونه.
هپ دپ (hāpdap) ق. ناخاپی مرگ، د معاجات
مرگ، دماغی سکنه.
هپول (hapawāl) مص. مت. تپرول، خورل، په یوه
عرب تپرول، په یو وار تپرول.
هپه (hāpa) بنج.م. ۱. د کوچنیانو په ژبه حواره؛
۲. چا پسې په جمع وتنه، د چایه ضد پورته
کیدنه، حمله، چپاو، چاسره په کومک تلنه؛
۳. ډبره هغه، لاس و پښې وهل.
هپه دپه (hāpadapa) بنج.م. وگ: هاند و هغه.

هتک (hatak) نر.م. سپکاوی، بې عزتی، د چا
توهین کونه، رسوایی، بې حرمتی.
هتوخی (hačōjāy) نر.م. بازار، مارکېت.
هتوری (hatorāy) بنج.م. هتکری، ولچک.
هته (hata) بنج.م. څنګل، لېچه.
هت (hā) نر.م. ۱. هنی، دوکان؛ ۲. ضد، اړی کونه؛
۳. بې کاره؛ ۴. هغه، خواری؛ ۵. معطل.
هتال (hačāl) ص. اتال، ایسار؛ ۲. یو ډول زهر.
هتکی (hačkay) نر.م. ایتکی، سلګی، اکک.
هتی (hačāy) ج. بنج.م. دوکان، اتی.
هجا (hajā) بنج.م. خپه، سېلاب، هجاء د مورفیم
یو جز دی.
هجر (hijr) نر.م. بېلتون، جلاوالی، بېلوالی، هجران.
هجران (hijrān) نر.م. وگ. هجر.
هجرت (hijrat) نر.م. وطن پرېښودنه، له یو ځای
نښل ځای ته تلنه.
هجري (hijri) ص. نښ. ۱. د هجرت اړوند لکه
هجري سنه؛ ۲. ناراست، سست، تنبل.
هجرا (hijrā) نر.م. ایجرا، ښخونک.
هجري (hajri) نر.م. هجرا.
هجو (hajwa) بنج.م. ۱. غندنه، رتنه، بد بیانونه؛
۲. د شاعری په اصطلاح د چا سپکاوی کونه،
د یو چا غندنه.
هجوم (hujūm) نر.م. ګڼه ګڼه، یرغل، حمله.
هجه (hāja) بنج.م. هغه، په تکوینه، په زور او
زهر ورته.
هجه (hāja) بنج.م. وگ. هجه.
هخوب (hacób) نر.م. هغه څه چې ولسونه سره
توپیر کوي، کولتور، ژواک، فرهنگ، ثقافت،
تهذیب.
هخول (hacawāl) مص. مت. لیل، المسول، تشریفول.

هتخون و پیاخون (hacunupácūn) نر.م. تلاش و قیام، جهش و قیام.

هتخون و خوخون (hacunuxwájūn) نر.م. تلاش و جهش.

هتخونه (hacawána) بنخ.م. لیپونه، لمسونه، تشویقونه.

هتخه (háca) بنخ.م. ۱) لتون، شوق، هوس، تلوسه؛ ۲) حمله، بلوسه؛ ۳) دوزی شرنه؛ ۴) کوبینین، زیار.

هتخبدل (hacedál) مص.ل. تشویقبدل.

هتخه (hája) ص. بنخ.م. (ج. هتخی) په تورو، په تکو، په الفبا.

هداد (hadad) نر.م. سزا، مکافات، جزا.

هدایت (hidáyat) نر.م. لارینودنه، رهنمایی.

هدر (hadár) ص. نر.م. ضایع کبدل، باطل کبدل، بریادبدل، بهبوده.

هدف (hadáf) نر.م. نینه، نینانه، نخینه، موخه.

هدهد (hudhúd) نر.م. ملاچرگک، گودی چرگ، هغه الوتونکی چې په سرتاج لری.

هدیره (hadirá) بنخ.م. قبرستان، مقبره، ادیره.

هدیه (hadyá) بنخ.م. ۱) ادالی، نذرانه، سوغات، تحفه؛ ۲) قیمت، بیه.

هلیه (had) نر.م. ۱) هلوکی؛ ۲) الخیالت و شرافت.

هلیبند (hadband) نر.م. هلوکی ترونکی، پلستر.

هلیپوهاند (hadpohánd) نر.م. هد پوه، د هلوکو ماهر، هلوکی پېژندونکی، استولوزست.

هلیپوهنه (hadpohána) بنخ.م. هد پوهه، د هلوکو پوهنه، استولوزی.

هلیپوهنیز (hadpohániz) نر.م. هدپوهیز، د هد پېژندنې اړوند، استواژریک.

هلیتیر (hadtír) نر.م. د هلوکی د تیرلو لپاره لازمه پتی.

هلیخور (hádخور) نر.م. د هلوکو خورونکی.

هلیدرملی (hádدارمالی) نر.م. د هلوکو د اکثر، هدیسمی، شکسته بند.

هلیدرملی (hádدارمالی) بنخ.م. د هلوکو درملنه، هدیسمون، شکسته بند.

هلیدرملیز (hádدارمالیز) نر.م. د هلوکو درملنې اړوند.

هلیدسمی (hádسامی) نر.م. هلیدرملی، هلوکی سمرونکی، شکسته بند.

هلیدما توالی (hádما توالی) نر.م. د هدی یا هلوکو ماتبدنه.

هلیدماتی (hádماتی) نر.م. ۱) دینمنی، تریگنی؛

۲) هغه یخنی چې اثر یې تر هلوکی پورې وي.

هلیدماتی (hádماتی) بنخ.م. ۱) دینمنی؛ ۲) چې هلوکی یې مات وي؛ ۳) د هدی ماتولو پور.

هلیو (hádو) ق. بالکل، چرې، قطعاً، هېڅکله.

هلیواله (hádواله) بنخ.م. تنومندی، تنورتوب.

هلیوپلې (hádپلې) بنخ.م. هلوکی او پلې، پلې او هلوکه.

هلیور (hadawár) ص. نر.م. ج. طاقتور، غبنتلی، مضبوط، غت او مضبوط هیونه لرونکی.

هلیوکی (hadúkay) نر.م. د حیوانی جسم هغه سخته برخه چې وجود پرې استوار وي.

هلیه (hadá) بنخ.م. تم خای، اینستگاه، اده، د مو ترو د دربدلو خای، بس تمخی، د شالگولو خای.

هلیی (hadí) نر.ج. ۱) دیوې لویې نوم؛ ۲) د مری یوه ناروغی، بغونی، مغونی.

هلییز (hadíz) نر.م. هدن، هیدین، هوالا، د هدی یا هلوکو اړوند.

هلیین (hadín) نر.م. وگ: هدییز.

هرخایی (harjají) ص. نر. م. لندغر، لولنگر، آواره
گرد، گوشه‌دب.

هردری (hardari) ص. نر. م. آواره، هرخایی.
هردم خیالی (hardamxyálaj) نر. م. هر دم خیاله،
خپشانند، هوسی، هویی.

هردم خیالی (hardamxyáli) نیش. م. خپشانندی،
هوسیتوب.

هررنگه (harranga) ق. هرخنکه، په هررنگ چي
وي، په هره طریقه، په هره لاره.

هرزه (harzá) ص. نب. ۱) چي چتي غوبيري، لوفر،
بهبوده، بیکاره؛ ۲) هرزه گیاه، بی‌کاره و اجنبه.

هرکاره (harkará) نیش. م. کرجی، روغنداغ؛ ۱) یو
دول کتوه چي په هغه کي اش یا غونه پنخوي؛
۲) ص. نب. هغه شوک چي په هر کار پوه وي.

هرکلن (harkalán) نر. م. هرکلین، هرکال، همیشه.

هرکله (harkála) نر. م. هر اوخت، همیشه، تل.

هرکله راشي (harkálaráše) نیش. م. بنه
راغلاست، هر اوخت راشي، خدای موراوله.

هرکلی (harkaláy) نر. م. بنه راغلاست، ستری
مشی، په خیر راغلی.

هرکلی خونه (harkalixúná) نیش. م. انتظار خونه،
د منلو خونه، د پذیرش اتاق.

هرکلین (harkalín) نر. م. همبشني، همیشه يي.

هرکی (harkáy) نر. م. بی و جی اوبی خایه خدا.

هرگجه (hargajá) نر. م. ارگجه، گد کادیره، ارتم
خرتم، ارجله.

هرگز (hargíz) ق. هپچهری هم نه، هپشکله هم نه،
بالکل نه، هیو.

هرگوره (hargóra) ق. ارومرو، خامخا، البته.

هرونی (haronáy) نیش. م. ۱) د کوم شي د لاس ته
راوړلو لپاره بیره، ساخته لپوالتیا؛ ۲) ساخته تنده.

هزیان (hazyán) نر. م. گدی و دی خبری، اوتی
بوتی، چتیا وینه.

هر (húr) ص. نر. م. ۱) تول، تمام، یویو؛ ۲) شور
او غوغا.

هرارخیز (hárarxiz) نر. م. هر پلوی، هر خرابیز،
جامع، خوارخیز.

هرارخیزوالی (hárarxizwálay) نر. م. هر
خوابیزوالی، جامعیت، خوارخیزوالی.

هراس (hírás) نر. م. وپره، ترس، خوف، دار.

هران (harán) ص. نر. م. وپرنوکی، دارن.

هراند (híránd) ص. نر. م. پریشان، سرگردان.

هراندوالی (harándwáli) نر. م. بزدلی، بی زده
توب، دارن توب.

هراندول (harándawái) مص. مت. وپرول، بی
زده کول، دارول.

هراندوکی (harándúkay) نر. م. وپرنوکی.

هراندیدل (harándedái) مص. ل. تریدل، وپریدل،
داریدل.

هراول (huráwái) نر. م. دپوخ رومی، جنگهدونکی
دله.

هرت (hárt) ص. ارت، واز، هارت.

هرج و مرج (harájumaráj) نر. م. شور و شر،
درزو و غویل، گهوډي.

هرجانه (harjāná) نر. م. تاوان.

هرچا (harčá) ص. هر یو، تولو.

هرچرته (harčárta) ق. هرچرته، هرخای.

هرخو (harčó) ق. هرچی، خنکه چي، هرخل.

هرخومره (harčómra) ق. هرخونه، هر اندازه.

هرخه (harčó) ص. تول، تمام، کل، واره، هرخیز.

هرخه برخه (harčábarxá) ق. دلور او خور لپاره
برخه، حصه.

هروار (harwár) ق. هرخل، هره یاره.

هرورخنی (harwrajanáy) نر.م. هره ورخ، ورخنی، یومیه.

هرومرو (harūmarú) ق. ارومرو، خامخا، ضرور.

هروی (haráy) ص. نر.م. سرتنبه، خهلی، هردیالی.

هربدل (haredál) مص. ل. ۱) خرهنگبدل؛ ۲) ابی خایه خندا.

هرپسر (hanír) ص. تریخ، ترش، ترپو.

هرپره (harcérá) بنخ.م. ابره، دیوی دواپی نوم.

هرپروی (hareráy) بنخ.م. د کوندی لاستی.

هراند (haránd) ص. نر.م. ۱) دهر بوخت، اخته، ارم، بوخت، لگیا، پریشان؛ ۲) لالهاند.

هرپه (harpá) بنخ.م. کولک، دسترگو کاسه.

هرپی (harpáy) بنخ.م. صندوقچه، وروکی دبی.

هرتال (hartál) نر.م. ۱) احتجاج په توگه له کاره گد انکار، بازار او هتیمو بندونه؛ ۲) یوزهرجن معدنی مرکب.

هرپسه (harísá) ص. نب. دهر خوړین، ایشدلی.

هزارداستان (hazārdāstán) نر.م. بلبله، شاعری کی استعمالدونکی تکی.

هزاره (hazāra) نر.م. ج. سورگل، غبرگ گل، یو دول صخرایی گل دی.

هزال (hazál) ص. نر.م. ۱) چتبات و یونکی، بیهوده و یونکی؛ ۲) توکی.

هزیر (hazbár) نر.م. ۱) ابر، زمري؛ ۲) غت، لوی، مضبوط.

هزج (hazáj) نر.م. ۱) په سرویلې کېدونکی خیز؛ ۲) په عروخو کې یو بحر دی.

هزل (hazál) نر.م. توکی مسخرې، توکی تکالی.

هزیمت (hazímat) نر.م. میدان پرېښودنه، ماتې، تهنېته.

هسپه (haspá) بنخ.م. وزه، مزیه، اسپه، یو دول

سړې وړې دانې دې چې په پوتکی راخېژي.

هسپه بوتی (haspabúlay) نر.م. یو یونانی بوتی

چې داسې په علاج کې کارېږي.

هست (hast) نر.م. ۱) ژوند، زیست؛ ۲) صفت، د

نېست ضد، شتون، شته والی.

هستمند (hastmánd) ص. دولت مند، شتمن.

هستوگنخی (hastoganjáy) نر.م. استوگنخی، د

اوسېدو ځای، د اوستوگنې ځای.

هستوگنه (hastogána) بنخ.م. اوسېدنه، استوگنه،

هستوگه.

هستول (hastawál) مص. مت. جوړول، ابادول.

هستونه (hastawána) بنخ.م. پنځونه، زبېرونه،

خلقونه.

هسته (hastá) بنخ.م. د حجرې مرکزي نقطه.

هستي (hastí) بنخ.م. ۱) وجود، کابنات؛ ۲) مال

او متاع، شتمني؛ ۳) ذات.

هستېدل (hastedál) مص. ل. ۱) ایسارېدل،

پیدا کېدل؛ ۲) اوسېدل، ځای پر ځای کېدل.

هستي ساز (hastusáz) نر.م. ژوند ساز، زنده گي ساز.

هسگ^{۱)} (hísk) ص. نر.م. قرعه، پچه، خسني.

هسگ^{۲)} (hásk) نر.م. ۱) اوچت، لور؛ ۲) آسمان.

هسکوالی (haskwálay) نر.م. اوچتوالی،

لوروالی، عظمت، هسکتیا، هسکتوب.

هسکول (haskawál) مص. مت. ۱) لویول، اوچتول؛

۲) شاریل، لړل، سرگردانول؛ ۳) خسني اوچتول.

هسکه (haská) بنخ.م. لوره، اوچته.

هسکېدل (haskedál) مص. ل. لویېدل، اوچتېدل،

لورېدل.

هسکېرلی (haskerálay) نر.م. وگ، اسکېرلی.

هسگ (hásg) نر.م. د مرغی څاله.

هسي (hāsi) ق. ۱) ابي فابدي، وريا، هم هسي؛
 ۲) الكه، غوندي، په شهر، داسي.
 هس (hūš) نر. م. اسم صوت، هوش، پام، فكر.
 هستوالی (haštūwālay) نر. م. هستي، وجود.
 هشت و هشت (haštumōšt) نر. م. شور، ماشور،
 غوغا، اله گوله، شور و غوغا، اخ و د ب.
 هسگونی (hašgūṇay) ص. نر. م. تريخ، توند
 مزاجه، سخت طبيعته، تيز طبيعته.
 هشه (hāša) ا. د. د خري د شړلو اواز، اشه.
 هسپ (haš) نر. م. اوس.
 هسپمه (hīšma) بنخ. م. ۱) د برېښنا سره يوځای
 توره وريخ پيدا كېدنه؛ ۲) د باران شپه.
 هضم (hāzam) نر. م. په معده او كولمو كې د خوړو
 مېده كېدل او جذبېدل.
 هضمول (hazmawāl) مص. مت. ۱) هضم كول،
 خوړل؛ ۲) پردی مال غصب كول.
 هضمېدل (hazmedāl) مص. ل. ۱) هضم كېدل،
 د خوراك نه وينه جوړېدل؛ ۲) حرام مال خوړل.
 هغ (hāg) ص. لالهاند، سرگردان، سراسيمه.
 هغسي (hāgase) ق. ۱) هسي؛ ۲) په هغه شان،
 هغه رنگ.
 هغلته (hagāltā) ق. وگ. هلته.
 هغومره (hagūmra) ق. هومره، دهغه په اندازه.
 هغوی (hagūy) ض. ج. دهغه جمع.
 هغه (hagā) ض. د غايب سړي يا شي لپاره ضمير.
 هغه دغه (hāgādāgā) نر. م. اگر مگر، اخوادي
 خوا، انې بانې، عذر.
 هک (hak) ص. پرېشان، حيران.
 هک اريان (hakaryān) ص. دېر حيران.
 هک پک (hākpak) ص. نر. م. ج. حيران، اريان،
 هک حيران، هک وپک، اريان دريان.

هکتار (hiktār) نر. م. هکتار، لس زره متره مربع.
 هگنی (hagnāy) بنخ. ج. د هگيو ايښودلو لوبښی،
 د هگيو خوندي کولو لوبښی، تخمدانی.
 هگی (hagāy) بنخ. م. اگی، ویه، تخم، ویهه.
 هگی ډوله (hagāyḍāwla) بنخ. م. هگی ته ورته، د
 هگی غوندي.
 هل (hāl) نر. م. بيوه، قولبه، يوځل قولبه كول، مغیره
 حالت يې هله راخي.
 چې د پير ذکر يې هل شو
 په نوی فکر کې کوډ هل شو (ادرا)
 هلاک (halāk) ص. نر. م. مړ شوی، قتل شوی.
 هلاکت (halākāt) نر. م. مړينه، تباهي، هلاکي.
 هلاکول (halākawāl) مص. مت. مړ کول، تباه
 کول.
 هلاکېدل (halākedāl) مص. ل. مړ کېدل، تباه
 کېدل، قتلېدل،
 هلال (hulāl) نر. م. د لومړی شپې نه تر درېيمې شپې
 پورې د سپوږمۍ حالت.
 هلالی (hulālī) ص. هلال ته منسوب.
 هلاهل (halāhāl) ص. زهر قاتل، تيز زهر، وهلهل.
 هلته (hālta) ق. هغه ځای کې، هلته کې.
 هلک (halāk) ص. نر. م. ۱) ځوان، کوچنی؛ ۲) نر
 ماشوم، بچی، زوی.
 هلکتوب (halaktób) نر. م. وړوکتوب،
 ماشومتوب.
 هلکوالی (halākwālay) نر. م. ماشومتوب،
 وړوکتوب، د هلکتوب وخت، هلکواله.
 هلکوئی (halakūtay) نر. م. وړوکی، کوچنی.
 هلم (halm) نر. م. وگ. الم.
 هلواک (halwāk) نر. م. ص. ۱) تلپسه لرونکی،
 لالچي، بېړندی؛ ۲) حرص، لالچ.

هله (hāla) ق. ۱ اثر شه، ژر کره؛ ۲) اد. هبه، چپاو،
یرغل، داره، ناخت، تاراج، حمله.

هله خله (hālaǰāla) بنخ. م. کوبینن، زیار.

هله کول (halakawal) مص. مت. یو مخیز یرغل،
یو دم یرغل.

هله گوله (hālagūla) نر. م. اله گوله، گنه گونه،
درز دروز، هله گله.

هلهله (halhalá) بنخ. م. شوروش، غوغا.

هله هله (haláhalá) اد. ژر کوه، ژر شه، شابه کره.

هله خلی (hālejālc) بنخ. ج. مندی تردی، زیار،
کوبینن.

هلیکوپتر (hālikoptár) نر. م. چورلکه، یو دول
خرخی الوتکه.

هم (ham, hum) ق. ۱) بیا هم، خکه چی؛ ۲) علاوه،
زیات له دینه.

هما (humá) بنخ. م. عنقا، یو دول خیالی مرغه دی.

هم ارزی (hāmarzay) نر. م. هم ارزینتی، هم ارز.

هم ارزی (hamarzi) بنخ. م. هم ارزینتی، هم ارزی.

هم آری (hamāray) نر. م. هم ریبه، همبستی هعه
چی گده آره (منشأ، اصل یا نسب) سره لرې.

همانديپوهی (hamāndpōhay) نر. م. دیسوی
ایدیولوژی والا، دیوی اندپوهی والا.

هماندي (hamānday) نر. م. همسوچی، همالواکی،
هملیدی.

هماندي (hamāndi) بنخ. م. همسوچی، همالواکی،
همفکری.

همایون (humayūn) نر. م. نهکبخت، بختور.

همایوني (hamāyonī) بنخ. م. ده باهتگی، د

هما ملگری، د هما مرغی ملگری یا نر.

همبریدی (hāmbnday) نر. م. همسرحدی،

همغاری، هم...

همبزم (hambāzm) ص. دیو محفل د ناستی
پاستی والا، دوست، ملگری.

هم بستر (hambistár) ص. د کت ملگری، محبت
کونکی، هم بستری، همخوابه.

همبستري (hambistari) بنخ. م. غوونه،
همخوبی، کوروالی، جماع.

همبنداری (hambāndāray) نر. م. هم مجلسی،
همبزمی.

همبنداري (hambāndari) بنخ. م. هم مجلس،
همبزمی.

همبنداري (hambāndāri) بنخ. م. شریک بندار
کول، گد مجلس کول.

همبستنی (hambansālay) نر. م. هماری، همربینه،
همبنياد.

همپاتمری (hampātmaray) نر. م. هم میراثی،
میراث خور، وارث.

هم پایه (hampāyá) ص. په عمر برابر، په مرتبه
کې یو برابر.

همپوری (hampōray) بنخ. م. دیوی پوری، د
یوی رتبه یا مقام.

همپوري (hampori) نر. م. هم مقامي، همرتبه گی.

همپیری (hampéray) نر. م. هم دوره، هم عصر.

همت (himát) نر. م. غیرت، مهرانه، اراده.

همتا (hamtá) ص. ساری، سیال، په خیر، برابر.

همتناک (himatnák) ص. نر. م. محنتی، د همت
خاوند، باهسته، زورور.

هم توکی (hamtókay) نر. م. همجنس.

همجد (hamjad) نر. له یوه نیکه، تر بوران.

همجوار (hamjawār) ص. کلیوال، گاونډی.

همجوله (hamjāwla) بنخ. م. هم خیره، سره ورته،
بورنگ.

همجوليز (hamjawiz) نر.م. همجوله، هم شميره،
متحد الشكله، مشابه.

همجوليزوالى (hamjawlízwálay) نر.م.
همخبرتيا، ورته والى.

همچمى (hamčamay) نر.م. همكوخه، گاوندى،
مسايه.

همخالى (hamjáláy) نر.م. همكورى، همخونى،
يو خاى اوسهدونكى.

هم خېلى (hamjélay) نر.م. د گد خېل والا، د
گېي رېهي والا، همخو.

هم خنگ (hamcáng) ص. نر.م. همزولى، سيال،
سارى، شريك، ثاني؛ د ژوند ملگرى.

همخبرتيا (hamcértyá) بنخ.م. همرنكى،
ورته والى، مشابهت.

همخبره (hamcera) بنخ.م. همجولى، همگونه،
همبى، هم قيافه.

همخونى (hamxónay) نر.م. همكوته، هم اتاق،
د خونې ملگرى.

همخويه (hamxoyá) بنخ.م. هملوبى، همخو.

همدارنگه (hamdārānga) ق. همداراز، همداسى،
همدغسى.

هملرد (hamdārd) ص. په درد كې شريك، ملگرى
خيرخواه، خورمن، دردمن.

همدم (hamdám) نر.م. ملگرى، دوست.

همذات (hamzát) نر.م. په وينه كې شريك، يو قوم.

همركاب (hamrkāb) نر.م. د لارې مل، دركاب
ملگرى، نوكر، د سوزلى ملگرى، هم سفر.

همرنگ (hamráng) نر.م. همرنكى، يورنگ، يو
راز، يو شهر.

همرنگى (hamrángay) نر.م. چې په رنگ يو
دول وي، په رنگ سره ورته.

همرنكى (hamrangí) بنخ.م. يورنگى، يودولى.

همزولانه (hamzawlana) بنخ.م. همزندانى، هم
زنخبرى، د زندان ملگرى.

همزولتيا (hamzũltyá) بنخ.م. د يو عمر والا.

همزولف (hamzũlf) نر.م. سانهو، خبيني مېره،
د مېرمنې د خور مېره.

همزولى (hamzólay) نر.م. په يو عمر، د برابر عمر.

همزه (hamzá) يو عربى سستونيز تمغير (انسدادى)
اواز (ء) دى چې عجمي ژبې يې نه لري.

همزبى (hamžábay) نر.م. گد ژبيزوالى، همزبانى.

همسا (hamsá) بنخ.م. امسا، لكره، كوتتى، عصا.

همسايه (hamsayá) نر. بنخ.م. (۱) فقير، كرايه
نشين؛ (۲) گاوندى.

همسافر (hamsafár) نر.م. د سفر ملگرى.

همسندرى (hamsandáray) نر.م. همبول، هم
اوازي، هماهنگ.

هم سنگ (hamsáng) نر.م. هم وزن، سيال.

هم شكل (hamsakál) ص. نر.م. په شكل سره برابر،
يوه شميره، په شمېرې كې سره ورته.

هم بنسك (hamsánk) نر.م. هم بنبانك، انديوال.

هم طالع (hamtalís) ص. بنخ.ج. په يوه نصيب،
په يو طالع.

هم صنفى (hamsintí) نر. بنخ.م. تولگى وال.

هم عصر (hamsázar) نر.م. د يودور، د يوې مودې،
د يوې زمانې.

همفارى (hamğaróy) نر.م. دوست، ملگرى.

همغبرى (hamğazay) نر.م. هم اوازي، هموا.

هم هغسى (hamhağáse) ق. هم هاغسى، هماغه
شان، هماغسى.

همغلته (hamağálda) هملته، همالته، هماغلته.

هم هغه (hamağá) ض. هماغه.

هم نژاد (ham nžad) ص. نر.م. دیونژاد، دیو توکم، دیو سل.

هم نفس (ham nas) نر.م. نیردی دوست.

همنوزی (hamnozay) نر.م. هموزیز، هم جنس، همخلی، همخوع.

همنوزی (hamnozi) بنخ.م. همنوزیزوالی، هم جنسی، همخلی.

همنوزیزاریکی (hamnozizarki) بنخ.م. همجنسی اریکی.

همنوع (hamnawca) ص. نب. هم جنسه، دیو جنس.

همنومی (hamnumay) ص. نر.م. هم نامی، دیو یونوم والا، عزیز.

همنومی (hamnumi) بنخ.م. هم نامی، یونومی، سننامی، هم اسمی.

هموار (hamwar) نر.م. هوار، اوار، غوربدلی.

همواگی (hamwagay) نر.م. همسپور، همیونی، همعان، همکاب.

هموطن (hamwatan) ص. نر.م. وطندار، وطنوال، دیو وطن، دیو هواد.

هم وئی (hamwanay) نر.م. همقدی، هم اندازه.

همه گیر (hamagir) ص. نر.م. په تولو حاوی، په تولو برلاسی، دهری خوا، چاپیره.

هم هی (hamhay) نر.م. د اویں د شړلو اواز.

هم هوډی (hamhoday) نر.م. د گډ هوډ والا، همولاری، د گډ تصمیم والا.

همیانی (hamyanay) بنخ.م. بوختکی، د پیسو بتوه، بخشکی.

همیش گل (hameshgwai) نر.م. همیشه گل، همیشه بهار، یوډول گل دی.

همیشنی کر (hameshanaykar) نر.م. نابشپړ (غیر مطلق) فعل، استمراری فعل.

همکار (hamkar) نر.م. دشعبی یاد کار ملگری.

همکاری (hamkari) بنخ.م. مرسته کونه.

هم کاسه (hamkasa) بنخ.م. هم کوندی، د کاسې اندوال، دلویښی اندیوال.

همکوری (hamkoray) نر.م. هم استوگنی، هم منزلی، همخانه.

همکیتی (hamkicay) نر.م. هم دینی، هم مذهبی، همکش.

همگروھی (hamgróhay) نر.م. دیوې گروهې ملگری، همسندی، همعقیده.

همگروھی (hamgrohi) بنخ.م. همسندی، همعقیده والی، همرايي.

هم گوند (hamgwand) نر.م. دیو تنظیم، دیو گوند یا پارتی، دیوې کورنی.

هممانیز (hammaniz) نر.م. هم مانیز، مترادف، دیوې مانا والا.

هممانیزوالی (hammanizwalay) نر.م. هم مانا والی، مترادفوالی، هم مانا توب.

هممانیزونه (hammanizuna) بنخ.م. هم مانیز وییونه، مترادف لغات.

هم مسلک (hammaslak) نر.م. هم کسب، یو مسلک والا، دیوې رشتې والا.

هم منگی (hammangay) نر.م. هم مهالی، هم عمری، همزولی.

هممهال (hammahal) نر.م. همزمان، پریو وخت، په عین وخت کې.

هممهالی (hammahalay) نر.م. همپهري، همعصر، همزمان.

هممهالی ژبپوهنه (hammahalcžabpohana) بنخ.م. چې ژبه په یوه ټاکلي مهال په پسر کې تر شهرې لاندې نیسي.

هنر پال (hünarpál) نر.م. هنر پالونکی، هنر مل.
 هنر پېشه (hünarpešá) نر.م. هنر مند، فنکار.
 هنر تون (hünarton) نر.م. د هنرونو مرکز،
 هنرستان.
 هنر زېږ (hünarzéz) بنځ.م. هنر زېږون، هنري
 زېږندويي، هنري تخليق.
 هنر زېږی (hünarzézay) بنځ.م. هنر زېږند، د
 هنر زېږندوی، هنر آفرین.
 هنر مل (hünarmál) نر.م. هنر دوست، هنر مین،
 هنر پال.
 هنر مند (hünarmánd) ص.م. هنر پېشه.
 هنر مندانه (hünarmandána) بنځ.م. ماهرانه،
 په هنر مندی سره.
 هنري (hünari) ص.نب. بېنر لرونکی، هنر مند.
 هنگ (hanák) نر.م. مسافره، پېچموزه، توکه.
 هنگی (hünkáy) نر.م. د واده پر وخت د ناوې ژړا.
 هنگ (háng) نر.م. (۱) اراده، زور؛ (۲) څیرک،
 دانا؛ (۳) ملنډه، پېچموزه؛ (۴) د خره اواز.
 هنگا (hinga) بنځ.م. (۱) د خریا خړې اینګېدل؛
 (۲) د کوچني پرله پسې ژړا.
 هنگاره (hungará) نر.م. (۱) د سپیو او لېوانو
 انګولا؛ (۲) د ویر ژړا.
 هنگامه (hangámá) بنځ.م. شور و غوغا، ګرېر.
 هنگامه یی (hangamayí) بنځ.م. له شور و
 غوغا ډک، ولولیز، انګازور، انګازه یی.
 هنگامي (hangámi) بنځ.م. بېونی، اضطرابي.
 هنگهار (hangáhár) نر.م. زګېږوی، فریاد.
 هنگی (hángay) نر.م. وګ، هنگېدل.
 هنگېدل (hangedál) مص.ل. د خره اواز، هنگی.
 هن (hün) نر.م. (۱) په زوره حندا؛ (۲) د اسپ هپاره.
 هنی (hüni) بنځ.م. د خړ او کچر هنگېدنه.

همېشه (hameša) ق.ص. همېش، تل، هر وخت،
 هر کله، د تل لپاره.
 همېل (hamél) نر.م. وګ، امېل.
 همیونی (hamyünay) نر.م. همسفر.
 هنت (hánt) نر.م. تور، تهمت.
 هنجه (hánja) بنځ.م. هنج، هنگ، انجه، یو ډول
 تېز بویه یوناني دوا.
 هنجی (hanjáy) نر.م. سیلېدل، سهلی وهل.
 هند (hánd) نر.م. حد، اندازه.
 هنداره (handára) بنځ.م. آئینه، وینه، اېنداره.
 هندسه (handasá) بنځ.م. شکل، عدد، د اشکالو
 او ابعادو د اندازه کولو علم.
 هندو اروپایي (hindóaropáyi) بنځ.م. د هغې
 ستري ژبني کورنۍ نوم چې هندو اریاني او نوري
 اروپایي ژبې پکې راځي، هندو اریان، هندو جرمن.
 هندو اریایي (hindóaryáyi) هغه ژبني څانګه
 چې په پخوانۍ اریانا پورې اړه لري.
 هندوانه (hundwānā) بنځ.م. یوه اولننه مېوه ده.
 هندوانی (hundwāñay) بنځ.م. (۱) هندوه؛ (۲) یوه
 زېر سرې مرغۍ.
 هندوچیني (hindóçini) بنځ.م. د چین-تېتي
 ژبني کورنۍ بدل نوم، چین تېتي.
 هندوه (hinduwa) بنځ.م. د هندو بنځه، د هندو
 مذهب پیرو.
 هنده (hindá) بنځ.م. (۱) په یوه ساه خپل؛ (۲) تکل،
 اراده.
 هنډ هنډ (hándhánd) نر.م. توکړې توکړې، توتې
 توتې، ستري؛ هندی هندی.
 هنډه (hinda) بنځ.م. (۱) برخلاسي؛ (۲) لویې او
 مستې؛ (۳) اراده او تصمیم.
 هنر (hunár) نر.م. فن، کمال، جوهر، کسب.

هزنت تن (hántan) نر.م. روغ جوړ، روغ رمت.
 هنيه (hána) بنخ.م. انه، ضعيف، كمزورى، بې سيكه.
 هنيهار (hanhár) نر.م. په زوره خندا، د خر اواز
 هنيډل (hanedál) مص.ل. (۱) آس يا خره آواز كول
 ششنيډل: (۲) په زوره خندل.
 هو^(۱) (háw) اد. (۱) د غوا د شړلو اواز: (۲) هنگامه:
 (۲) يرغل: (۳) ژبه، لوظ: (۴) د تعجب كليمه.
 هو^(۳) (hó) ق. بلي.
 هو^(۴) (hū) نر.م. يرغل، برید، ورچيغه كول.
 هوا (hawā) بنخ.م. (۱) باد، (۲) كبر، غرور: (۳) بې
 رنگه اوبې بويه اوبې خونده گاز دی چې زمرد
 چاپېريال يې احاطه كړی دی.
 هوا باز (hawābāz) نر.م. جهاز چلونكى، پيلوټ،
 الوتونكى، چتر باز.
 هوا پوهنه (hawāpohāna) بنخ.م. هواپېژندنه،
 موسميات، هواشناسي.
 هواپوهنيز (hawāpohāniz) نر.م. هواپوهيز،
 موسمياتي.
 هواخواه (hawāxwā) ص. نر.م. (۱) ملگرى:
 (۲) پلوى.
 هواخوري (hawāxori) بنخ.م. چكروهنه، سيل
 كونه، ساتېري.
 هوادار (hawādār) ص. نر.م. پراخ او اوچت ځاى.
 هوار (hawār) ص. نر.م. ج. (۱) ویر، برابر، اوار:
 (۲) سم: (۳) تېز چلېدل، تېز تگ.
 هواروالى (hawārwalāy) نر.م. هوار توب، هوارتيا
 سمېدل، د هوار كېدو حالت.
 هوارول (hawārawāl) مص. مت. د كندوكپر له
 منځه وړل، اوارول، سمول، وپړول.
 هواروونكى (hawārawūnkay) نر.م. اواروونكى،
 پلېوونكى، حلونكى، حل كوونكى.

هواره (hawāra) بنخ.م. (۱) سمه، ميداني سيمه:
 (۲) روغه، جوړه.
 هواری (hawāray) نر.م. اواری، اوارونه، پلنوالی،
 حل.
 هواري وړ (hawāriwār) نر.م. د هواري وړ، د
 حل وړ، د پلنوالي وړ.
 هواريډل (hawāredál) مص.ل. سمېدل، برابرېدل،
 يو شان كېدل، وپريډل، زړېدل.
 هواري (hawār) نر.م. (۱) لوخړه، بخار، براس، مردار:
 (۲) خپه خپه.
 هواسپېڅنه (hawaspecana) بنخ.م. هواتاندتيا،
 د هوا تصفيه.
 هواسپېڅى (hawāspecay) نر.م. هواتاندوى،
 هواسپېڅ، ايركنوېشنر.
 هواكښ (hawākāš) نر.م. د هواوتنې كړكى، د
 هواوتنې سوري.
 هواگير (hawāgír) نر.م. (۱) تېز تگ: (۲) اوږه،
 سرسري، اوچت.
 هوامېچ (hawāmeč) نر.م. هواسنج.
 هوامېچي (hawāmeči) بنخ.م. د هواكچ ومېچ،
 هوامېچنه.
 هوانورد (hawanāwārd) نر.م. هوا باز، په هوا
 كې الوتونكى.
 هواوېجه (hawāwēja) بنخ.م. هوايي قلمرو،
 اتموسفير.
 هوايي (hawāyí) ص. نب. چالاك، بې پروا، چې
 په هوا كې وي، سرسري، آسماني.
 هوايي چلند (hawāyīčaland) نر.م. هوايي
 تريفيك.
 هوايي ځواك (hawāyījwāk) نر.م. هوايي
 طاقت، هوايي نېرو.

هوایی ژیژی (hawayiqazé) بنج. م. ج. هوایی
تکونه، هوایی فیرونه.
هوایی ژیگر (hawayidagār) نر. م. دالوتکود
کهناستو او پورته کهدو میدان.
هوایی گر بنبه (hawayikārša) بنج. م. هوایی
لیکه، هوایی خط.
هوبله (hóbla) بنج. م. ذریعه، وسیله، چاره.
هو بهو (húbañú) نر. م. کت مت، بهخی سره ورته، هم
هغه شان، بالکل هغسی، یورنگ، تکی په تکی.
هو بی (hobí) ص. نب. مذبذب، غیر مستقل مزاجه،
متلون مزاجه.
هو پت (hot) نر. م. پژی، پیکر، جسد.
هو تیل (hotál) نر. م. مهلمستون، رستورانپ.
هو تپی (hoti) نر. م. بادی او بی، هغه او بی چی دهر
چتک تگ کوی.
هو دج (hodáj) نر. م. کجاوه، د ناوې لپاره د او بی
یا پیل د پاسه کجاوه.
هو ده (hodá) بنج. م. ۱) سحر، کوده، اوده، جادو،
منتر، دم؛ ۲) دم یا منتر اجازت.
هو ده کول (hodakawál) مص. مت. دمبول، په
هو ده کی راوستل.
هو د (hod) نر. م. ۱) د زره خبره نه پرینبونده، انکار
کونه؛ ۲) تکل، عزم، قصد، تصمیم.
هو د کول (hodkawál) مص. مت. خلاف ویل،
ردول، دروغجن کول.
هو ده (hóda) بنج. م. غبل، ضد، لانه.
هو ده کول (hodakawál) مص. مت. ضد کول،
غبل کول.
هو دی (hodáy) ص. نر. م. وگ: هو دی.
هو دی (hodi) ص. نب. ۱) په خپله اراده قایم، د
هو خاوند، مستقل مزاج؛ ۲) خلاف.

هو دیالی (hodyaláy) ص. نر. م. د هوسو شنبتن،
د کلکی ارادی او عزم خاوند.
هور^{۱)} (hūr) نر. م. ۱) حمله، بیرغل، تاخت، خفاست؛
۲) هوسی؛ ۳) لاپه شاپه، دپکه، دپابه.
هور^{۲)} (hor) نر. م. ۱) د مرغانو د اوسیدو ځای، ځاله،
منځاله؛ ۲) تهر، توند، چالاک.
هور تور (hórtor) نر. م. ۱) چتک، تهر، بیرندی؛
۲) ص. نر. م. مهنی، بهادر، هورتورخوان.
هور ته (hórta) ق. ۱) هغه طرف ته، هلته؛ ۲) پورته.
هورې (hóre) ق. هغه خوا، هلته، هغلته.
هورې وورې (hórewóre) ق. آخوادېخوا، هلته
دلته.
هوره (húza) بنج. م. اوره، یو ډول نبات دی چی تهر
او تند بوی لري.
هورزی (hozáy) نر. م. اوری، د شنو یو ډول، یو ډول
سارانی نبات دی.
هوس (hawás) نر. م. ۱) لالچ، حرص؛ ۲) لوره،
ارمان؛ ۳) هیله، لهوالتیا، تمه؛ ۴) خوشحالی.
هوسا (hosá) نب. مطمین، آرام، ډاډه.
هوسا توب (hosátób) نر. م. هوساینه، آرام،
اطمینان.
هوسا کېدل (hosākedál) مص. ل. ساخیستل،
دمه کول، آرامېدل، مطمین کېدل.
هوس انګېز (haswasangéz) ص. نر. م. هوس
او چتونکی، جنسی لهوالتیا، بیداروونکی.
هوسا ینخی (hosāyanjáy) نر. م. د هوساینې
ځای، د استراحت ځای، تفریحی.
هوسا ینه (hosāyāna) بنج. م. هوسایی، آرامتوب،
آراموالی، هوساوالی.
هوسا ینیز (hosāyíz) نر. م. هوسا ینیز، استراحتی،
تفریحی.

هوس پرستی (hawaparastú) بنخ.م. نفسیاتی
 لهوالتیا پالنه، حرص، لالچ.
 هوس ناک (hawasnák) ص. نر.م. عیاش،
 لالچی، حرصناک، حرص.
 هوسی (husáy) بنخ.م. ۱) نرکبسی، وسی، سگه؛
 ۲) غرڅه، غرڅنی.
 هوسپدل (hawasedál) مص. ل. ۱) هیله کول؛
 ۲) خوشحالېدل؛ ۳) د یوشی په تمه اوسېدل.
 هوسی سترگې (husaystáрге) ص. بنخ.م.
 ۱) د هوسی په شهر بنیایسته سترگې، تورې
 سترگې؛ ۲) مج. بنیایسته او ښکلی پېغله.
 هوسی شپډې (husayšedé) بنخ.ج. هغه سپینه
 مایع چې په پسرلي کې دکانیوله منځه راوځي.
 هوش (hoš) نر.م. فهم، ادراک، عقل، هوښ.
 هوښ (hoš) نر.م. پوهه، ادراک، عقل، هوش.
 هوښیار (hūšyār) ص. نر.م. غیرک، عقلمند،
 قابل، عاقل، لایق.
 هوښیار تیا (hūšyārtya) بنخ.م. قابل توب،
 لایق توب، غیرکي، هوښیاري.
 هوښیارول (hušyārawál) مص. مت. پوهول،
 قابلول، عقلمند کول، پوهه ورکول.
 هوښیارېدل (hūšyāredál) مص. ل. عقلمند
 کېدل، پوهېدل، غیرک کېدل.
 هوک (hūk) ص. نر.م. ۱) په خیال کې ورک،
 لاهو؛ ۲) پرسېدلی.
 هوک پوک (hūkṗūk) نر.م. په تصور کې ورک،
 په خیالونو کې ډوب، مغرور، کبرجن.
 هوکړه (hokra) بنخ.م. ژمنه، وعده، لوظ، اقرار،
 ژبه.
 هوکلی (hóklay) بنخ.م. بغری، لنگری، لږگین
 هاونگ، اونگ.

هو کول (hokawál) مص. مت. هاو کول، اقرار کول،
 ژمنه کول.
 هوکه^(۱) (hawká) ص. نښ. ۱) دهرستری، سترومانه؛
 ۲) اړپرونه، ستړی کونه.
 هوکه^(۲) (hoká) بنخ.م. هوکړه، اقرار، ژمنه، مننه.
 هوکه سوکه (hokásoká) بنخ.م. ناقراړي او قرارې،
 کوله بوله، کله آرام او کله کړاو.
 هوکی^(۱) (hokáy) نر.م. ۱) په کوژدن کې دجلی
 وعده او اقرار اخیستننه، کوت؛ ۲) هو، اقرار.
 هوکی^(۲) (haw káy) نر.م. تیگه وهل، له ستړیا نه
 ساه اخیستل.
 هول (hawl) نر.م. ۱) وېره، فکر، بیره، توندي؛
 ۲) وحشي؛ ۳) یو ډول لرگي؛ ۴) بلی، منیچو؛
 ۵) د فقیرانو د خیر غوښتو آواز؛ ۶) د دروازي
 د تمې لرگي.
 هولکي (hawlakí) ص. نښ. ۱) وارخطا، مشوش؛
 ۲) بېره ناک، په توندي، ویرې اخیستی، خفه،
 پریشان.
 هولناک (hawlnák) نر.م. خطرناک، وپروونکی.
 هول (hawlá) بنخ.م. بیگار.
 هولی (holí) بنخ.م. د هندوانو یو جشن چې په یو
 بل باندې رنگونه اچوي.
 هومره (hūmra) ق. دغه قدر، په دغې اندازې.
 هوندی (hūndáy) بنخ.م. برات، حجت، وگ، هندي
 هونپا (hūṇá) بنخ.م. وگ، هونه.
 هونپه (hūṇa) بنخ.م. پرکه، هغه لټ چې مرغی
 په کې نیول کېږي.
 هونپای (hūṇáy) نر.م. یو ډول ښکاري مرغی دی.
 هووی (hawwáy) اد. د تعجب او حیرت کلیمه.
 هو هو (hoho) اد. بلې بلې.
 هوې (haway) بنخ.م. د کلانو کوره.

هویت (huyiit) نر.م. پهژندپانه، تذکره، شناختی کارت.

هویه^(۱) (hóya) بنغ.م. وگ. هگی.

هویه^(۲) (hóya) بنغ.م. اشاره، ها، هغه.

هویدا (hawidá) نر.م. شرگند، ظاهر، بنکاره.

هوی (hoy) اد. اشاری ضمیر دی، دا، دغه.

هوی (hawáy) نر.م. دخاورینو لوبنو د پخولو بجه.

هه (ha) اد. هغه کلیمه چې د شه کار د منع کولو لپاره استعمالیږي.

هی (hay) اد. ۱) افسوس، های، د غم کلیمه؛

۲) زیار؛ ۳) جمله، ۴) شورو غوغا.

هی (hay) د غوا مېښود شړلو غږ.

هی هی (háyhay) اد. د تعجب کلیمه، های های،

د غم کلیمه، د افسوس کلیمه.

هیأت (hayaát) نر.م. دخلکو یوه ډله، د دولتي

مامورینو ډله.

هیبت (haybát) نر.م. ۱) ترس، وېره، وارخطایی؛

۲) پرتم، شان و شوکت.

هیبتناک (haybatnák) نر.م. وېروونکی،

بېروونکی، خطرناک.

هپت (hep) نر.م. انگرېزي خولی، انگرېزي توپ.

هیجان (hayján) نر.م. وېرې اخیستی، په قهر،

په غوسه، احساساتي، جذباتي، پارېدل.

هیجرأ (hijrá) نر.م. ایجرأ، ښخونی، ښخونک.

هیچأ (hičá) ق. د هیخ او چا مرکب، شه هم نه،

شوک هم نه.

هیچېرته (hičerta) ق. چېرې هم نه.

هیچېرې (hičere) ق. چېرې هم نه، په هیخ قیمت

نه، کله هم نه.

هیچ (heč) ص. نب. بې حقیقته، نه خیر، نشته.

لر.

هیخ بې هیخه (hichéhica) ق. اسې داسې،

خوشې په خوشې، چټې پټې.

هیخکله (hickála) ق. هیخ وخت.

هیخوک (hicók) ق. هېجا.

هیخیال (hécyaí) نر.م. تر مادي اخوا، ماوراء

ماده، ماوراء ذره.

هیخ یو (hicyáw) ق. هیخ کومه.

هیډأد (hidád) نر.م. سزا، رتنه.

هېر (her) ص. نر.م. ج. اېر، بېر، له یاده وتل.

هیر (hir) نر.م. د بېدیو یو ډول لویه.

هیرأ (hirá) جن. ذات، جوهر، گوهر.

هېر توب (hertób) ص. نر.م. په ویرول، له زړه

وتنه، هېرتیا.

هېر جن (herján) ص. نر.م. هېروونکی، هېرغالی،

له یاده ویستونکی.

هېرغالی (hergáláy) نر.م. وگ. هېرجن.

هېرندوکی (herandúkay) ص. نر.م. هېرجن.

هېرو (heró) نر.م. ۱) د کیسې مرکزي نارینه

کردار؛ ۲) مېرني سړی، بهادر سړی، قهرمان،

اتل.

هیر و غلیف (hiróglif) نر.م. پخوانی مصري

انځوریز لیک چې د هروبي یا شمې لپاره یې یو

یو انځور کاراوه.

هېرول (herawál) مص. مت. له یاده ایستل.

هېرویین (heroyín) نر.م. له اپینوڅخه

جوړېدونکې سپینه او یوه نشه لرونکې ماده،

پوډر.

هېره^(۱) (héra) بنغ.م. له یاده وتنه، هېرېدنه.

هیر^(۲) (hira) بنغ.م. گیله، مانه، مانې، شکوه.

هېرېدل (héredál) مص. مت. له یاده وتل،

ویرېدل، ایرېدل.

هیلن (hilán) نر.م. اسره من، امیدوار، هیله من، هیله مند.

هیله (hilá) بنغ.م. ۱) تمه، توقع، امید؛ ۲) نر.م. صرفه؛ ۳) هیله، بانه؛ ۴) صرف، فقط، ایله.

هیله بیله (hilabilá) نر.م. ۱) فقط، یوازی، ایله بیله؛ ۲) حق ناحق، غیر حق.

هیله من (hílamán) نر.م. هیله مند، امیدوار.

هیله مند (hílamánd) نر.م. وگ: هیله من.

هیله منی (hílamani) بنغ.م. هیله مندی، امیدواری.

هیلی (hiláy) بنغ.م. صحرايي مرغای، ایلی.

هیلی بیلی (hilébilé) نر.م. دهلکانو یودول لوبه ده.

هیم (hím) ص. نر.م. ورک، محوه.

هینده (hinda) بنغ.م. مخالفت، ضد.

هینده (hendá) بنغ.م. یودول لوبه ده.

هینگ (hing) نر.م. ۱) دخره اواز؛ ۲) فریاد.

هنگی (hangáy) نر.م. ۱) دکوچنیانوژا، دناوی ژا؛ ۲) دبیدیو یودول لوبه.

هین (hin) نر.م. زور، قوت، طاقت.

هیندار پرپکون (hendárprékun) نر.م. بنینه پرپکونه، شیشه بری.

هیندار پرپکی (hendárprékay) نر.م. بنینه پرپکونی، هیندار پرپکونی، شیشه بر.

هیندار ساز (hendársáz) ص. نر.م. بنینه ساز، شیشه ساز.

هیندار سازی (hendársázi) بنغ.م. بنینه سازی، شیشه ساز.

هینداروزمه (hendárwázma) بنغ.م. دهنداري غوندي، روبنانه، رون.

هینداره (hendára) بنغ.م. بنینه، شیشه، آینه.

هیری (heráy) بنغ.م. دخولي جنگ، خوله وهل.

هیر (hir) نر.م. ۱) حالت، دور، وخت، نوبت، وار؛ ۲) له یوی مخی.

هیره (hirá) بنغ.م. ۱) شل، پهره، چل، وار؛ ۲) بی له مپهره، بیری.

هیری (hiráy) نر.م. هغه گدچی اوردده لکی لری.

هیزه (háyza) ص. نب. وگ. هیضه.

هیزه (hez) نر.م. وگ. ییز.

هیسته (hísta) ص. ق. هفی خواته، لهری.

هینن (hes) ص. نر.م. ۱) حیران، هک پک، ترهور؛ ۲) ساده؛ ۳) زهیر.

هینن پینن (héspes) نر.م. اریان دریان، حیران، هک پک.

هیننتوب (hestób) نر.م. حیرانی، ساده گی.

هیننمه (hesma) بنغ.م. وگ. هبنمه.

هینننده (hesandá) بنغ.م. هینسرونکی، اریانوونکی، محیر.

هینننی (hésani) بنغ.م. دهینتیا ارونده، تعجبی.

هیننورتیا (heswartyá) بنغ.م. دحیرانتیا ور، دتعجب ور.

هیننه (hesá) بنغ.م. حیرانی.

هیضه (háyza) بنغ.م. شدیداسهال یا نس ناست چی دسوه تغذی له امله پیدا کهری او گر خون یا استفراق هم ورسره مل وی.

هینغ پینغ (héğpeğ) نر.م. شیخ پینغ، بیغ دغ.

هیکارل (hekáral) مص. مت. وگ. شکارل.

هیکل (haykál) نر.م. ۱) دبتخانی مانی؛ ۲) پیری، صورت، شکل.

هی کول (haykawál) مص. مت. شرل.

هی کهدل (haykedál) مص. مت. شرل کهدل.

هیل (hel) نر.م. ج. لاجی، سپین لاجی، ییل.

هینداریز (hēndānīz) نر.م. د هینداری غوندي.

هین (hīn) ص. نر.م. ننوتی، داخل.

هینه (hīnā) ص. بنغ.م. ننوتی، داخله.

هینی (hīnāy) ص. نر.م. تکره، بهادر، طاقتور.

هيواد (hēwād) نر.م. ۱) وطن، مملکت؛ ۲) په

فاصله، بعيد، ليرې.

هيواد پال (hēwadpāl) نر.م. هيواد پالی، وطنپال،

وطن دوست.

هيواد پلورنه (hēwadplorāna) بنغ.م. ۱) هيواد

پلوري، هيواد خرشونه؛ ۲) مع. له هيواد او

ولس سره خیانت.

هيوادنی (hewādanāy) نر.م. ۱) ليرې، په فاصله؛

۲) وطنی، وطن سره اړوند؛ ۳) وطنپرست.

هيوادوال (hewādwāl) نر.م. هيوادنی.

هيوادواله (hewādwālā) بنغ.م. هيوادولي،

هيواد پالنه، وطنپالنه.

ی

یادبستلیک (yadaštlik) نر.م. یادونلیک،
یادداشتنامه.

یادبستلیکچه (yadaštlikča) بنخ.م. د یادبست
کتابچه.

یادبستول (yadaštawál) مص.مت. په لیکلې بڼه
یاد ته سپارل، د یوڅه یادبست اخیستل.

یادبستی (yadašti) بنخ.م. د یادبست اړوند، د
یادبست مربوط.

یادگار (yādgār) نر.م. خیال، نښه.

یادگاري (yādgari) بنخ.م. یادونې، د یادگار.

یادگاري انځور (yādgarianjór) نر.م.
یادگارې عکس، یادگاري تصویر.

یادگاري جشن (yādgarijīšān) نر.م. یادونې
جشن، د یادگار جشن.

یادگاري دالی (yādgandálay) بنخ.ج. یادونې
دالی، یادگاري تحفه.

ی (ye) بنخ.م. د پښتو الفبې یوڅلوېښتم توری،
چې ابجدې ارزښت یې لس دی.

یا (yā) ق. ۱) په دوو یا زیاتو کې د یوڅانگړي کولو
کلیمه؛ ۲) نه، هېڅ؛ ۳) اد. آه، د تعجب
کلیمه.

یاب (yāb) اد. که د نوم په اخیر کې راشي موندونکی
مانا لري، لکه: کامیاب، زریاب.

یابو (yābū) نر.م. ټټو، آس.

یات (yāt) نر.م. پیدا کونه، موندنه.

یاد (yād) نر.م. ۱) په حافظه کې ساتنه؛ ۲) د حافظې
عمل، ذکر؛ ۳) مشهور.

یادخلی (yādcálay) نر.م. یادگار خلی، د یادگار
منار.

یادبست (yādašt) نر.م. یادداشت، یاداشت.

یادبستور (yadaštwar) نر.م. د یادبست وړ، د
نوټ کولو وړ، د یادونې وړ د یادبست قابل.

یادگیرنه (yāđerúna) بنخ. م. یادول، یادانیت
 وړکول، وړیادول.
 یاد لرل (yāđlará) مص. مت. یاد ساتل، یادانیت
 لرل، ذهن کې لرل.
 یادمانی (yāđmanáy) بنخ. م. ج. یسادگاري
 مانې، یادگاري قصر.
 یادول (yāđawál) مص. مت. خیال کې راوستل،
 زوتول، حفظول.
 یادون (yāđtún) نر. م. یادونه، یادانیت.
 یادېدل (yāđedál) مص. ل. زوتېدل، یادانیت کې
 راتلل.
 یار (yār) نر. م. ملگری، دوست، اشنا، انډیوال.
 یارانہ (yārāná) بنخ. م. ۱) ملگرتوب، دوستي،
 اشنایي، ملگرتیا؛ ۲) مع. عاشقي.
 یار یازي (yārbāzī) بنخ. م. بدکرداري، وړانکاري.
 یار یاش (yārbāš) نر. م. له دوستانو سره مینه
 کوونکی، دوستپال، مخلص، مینه ناک.
 یار یاشنه (yārbašāna) بنخ. م. بدکاره، دمه،
 فاحشه، هغه بنخه چې ډېر یاران ساتي.
 یار یاشي (yārbāši) بنخ. م. دوستي، ملگرتیا.
 یار جان (yārjān) نر. م. خود ملگری، نږدې دوست،
 زړه ته راتهر ملگری.
 یارډ (yārd) نر. م. د توکرانو د اندازه کولو مقیاس.
 یار غار (yārgār) نر. م. ۱) ډېر رازدار دوست،
 رښتونی دوست؛ ۲) د حضرت ابوبکر (رض) لقب.
 یار مخچکی (yāmaxčakáy) بنخ. م. یار مخچکی،
 یوه خورنګی مرغی ده.
 یاري (yāri) بنخ. م. دوستي، اشنایي، ملگرتیا.
 یاس (yās) نر. م. نهیلی، مایوسي، نامېدي.
 یاست (yāst) ق. د فعل وروستاری دی.
 یاسته (yāstá) بنخ. م. بیاسته، رسی، پړی.

یاستنی (yāstay) ق. وگ. یاست.
 یاسمن (yāsamán) نر. م. چنبه، یو ډول گل.
 یاسمین (yāsamín) نر. م. یاسمن.
 یاغي (yāgi) ص. نب. باغي، نافرمان، سرکښ.
 یاغیتوب (yāgitób) نر. م. نافرمانی، بغاوت.
 یاغیستان (yāgīstán) نر. م. یاغیگر، د یاغیانو
 سیمه، غیره علاقه، هغه سیمه چې د حکومت
 له کنترول څخه بهروي.
 یاغیگر (yāgīgār) نر. م. وگ. یاغیستان.
 یاقوت (yāqút) نر. م. یو قیمتي سور کانی دی.
 یاقوتي (yāqūti) ص. نر. م. سور رنگ لرونکی.
 یال (yāl) نر. م. ۱) د څارویو یاد آس د خټ وښته؛
 ۲) خټ، غړی، د څنارو خټ.
 یالی (yāly) اد. یو وروستاری او دنسبت کلیمه چې
 د ځینو نومونو په آخر کې راځي او له نوم څخه
 فاعل نوم جوړوي. لکه: د جنگ نه جنگیالی.
 یامېدل (yāmedál) مص. ل. ښه چور لېدل، گډېدل،
 یمېدل، نخېدل.
 یاور (yāwār) نر. م. ۱) مرستیال؛ ۲) دوست، ملگری.
 یاوري (yāwari) بنخ. م. مدد، مرسته، کومک.
 یاول (yāwál) نر. م. زېرو، زېرانک، بلبل، سربانکه،
 ښکلې زېره تودو تکو واله مرغی.
 یاوه (yāwá) ص. نب. بې گټې، چټې، عبث.
 یا هو (yāhū) نر. م. حق دوست، یو ډول مرغی ده.
 یا برا (yābrá) بنخ. م. وگ. ایبرا.
 یبره (yabrá) ص. نر. م. یو کلن وری.
 یبل (yabál) اد. بریند، لوسخ، زیاتره له پښو سره
 راځي لکه: پښې یبل.
 یتیم (yatím) ص. نر. م. چې پلار یې مړ وي.
 یتیم خونه (yatímxūná) بنخ. م. د یتیمانو د
 اوسېدو ځای، د یتیمانو پالنځی.

یخ (yax) ص. نر. م. (۱) سوزا (۲) نر. م. کنگل.

یخاو (yaxaw) نر. م. (۱) یخنی پیدا کبدنه، یخوالی؛
(۲) یخنی اوبه.

یخ پخ (yaxpax) نر. م. ج. (۱) یخ مخ، سوز سمخ؛

(۲) بی حسه، بی حرکت، دم وتلی، ساه وتلی.

یخپلور (yaxplor) نر. م. یخپلورنه، کنگل خرشونه.

یخپلوری (yaxploray) نر. م. یخ والا، کنگل

خرشونکی، واوره پلورونکی.

یخپهر (yaxper) نر. م. یخچال پهر، یخچالی پهر،

کنگل پهر، د کنگل دوره.

یخچال (yaxcal) نر. م. کنگلی، کنگلشی، سروسی.

یخچالی (yaxcali) بنخ. م. د یخچال ارونه، پر

یخچال مربوط.

یخدان (yaxdan) نر. م. (۱) له خرمنی جور شوی

مخصوص صندوق؛ (۲) یوزور خای چې په ژمی

کې د اوري لپاره واوره په کې اچوي اوساتي

یې.

یخزنی (yaxzanay) ص. نر. م. منجمد، له یخنی

کنگل شوی، د یخنی له لاسه گونځې شوی.

یخساز (yaxsaz) ص. نر. م. یخ جوړونکی سړی

یا لوبنی.

یخسازي (yaxsazi) بنخ. م. یخ جوړونه، کنگل

جوړونه.

یخلوبه (yaxloba) بنخ. م. کنگل لوبه، یخ بنویدنه.

یخ ماتې (yaxmate) بنخ. م. ترمې، نیمترې، تمنې،

داسې اوبه چې نه یخې اونه ډېرې تودې وي.

یخ مار (yaxmar) نر. م. یو ډول مار دی چې پښې

لري.

یخمالگ (yaxmalak) نر. م. ښو یانک، د کنگل

شوی یخ پر مخ یو ډول لوبه.

یخنی (yaxni) بنخ. م. (۱) ښوروا؛ (۲) د ژمی موسم.

یخنی ښوروا (yaxnišorwá) د ایشولې غوښې

انډی یا زومنه چې مرچ مساله ورسره گډه وي.

یخول (yaxawál) مص. مت. (۱) سړول؛ (۲) وژل؛

(۳) سزا ورکول.

یخوالی (yaxwálay) نر. م. ج. د یخېدو حالت،

یخېدنه، یخنی.

یخه سیلی (yaxasiláy) بنخ. م. د سرو خپه، سېلاو،

یخ باد.

یخی (yaxáy) نر. م. کنگل، یخ.

یخېدل (yaxedál) مص. ل. سړېدل، غوښتنه پوره

کېدل.

یدل (yadál) مص. ل. د لازمی مصدر نښه (وروستاری)

لکه: ژرېدل، خندېدل.

یر (yar) نر. م. یو ډول اس.

یرړی (yarráy) نر. م. ایری، هرې، یو ډول گډ.

یرغز (yargáz) نر. م. مجرد، یوازې.

یرغکی (yargakáy) نر. م. یو ډول مرغی.

یرغل (yargál) نر. م. حمله، برید، ناڅاپي حمله.

یرغلگر (yargalgár) ص. نر. م. حمله کوونکی،

برید کوونکی، چپاولگر.

یرغلي (yargali) بنخ. م. یرغلیز، یرغلگرانه، تهاجمي.

یرغلیز (yargaliz) نر. م. یرغلي، تهاجمي، پر

یرغل اړوند.

یرغلیز سیاست (yargalizsyasát) نر. م. تعرضي

سیاست، تهاجمي سیاست.

یرغلیزي وسلې (yargalizéwasle) نر. م.

یرغلیزي درستي، یرغلیزي سلاح گانې.

یرغمل (yargamál) نر. م. یرغمال، برمه، هغه

څوک چې د پیسو لپاره تښتول کېږي.

یرغمل بیه (yargamál báya) بنخ. م. بونگه، د

د برمتې په مقابل کې پیسې.

یرغملگر (yargmalgár) نر.م. یرغملگری، یرغمل کونکی، یرغمل نیرونکی.
 یرغمل نیونه (yargmalniwána) بنغ.م. یرغملگری، یرغمل کونه.
 یرغمل نیوونکی (yargmalniünkay) نر.م. یرغملگر، اختطافوونکی.
 یرغمل وژنه (yargmalwazána) بنغ.م. یرغمل یا برمه شوې کس وژنه.
 یرغمل وژونکی (yargmalwazünkay) نر.م. یرغمل وژونکی.
 یرغه (yargá) ص. نر.م. د آس یو ډول اوار تگ.
 یرغی (yargáy) بنغ.م. لوگی، تورکی، هغه توری ایری چې په چت کې نښتی وي.
 یرندوکی (yarendükay) نر.م. یرندوک، ډارن، بهرنوک، یرجن.
 یرول (yarawál) مص.مت. ډارول، وپړول، ترول.
 یرېدل (yaredál) مص.ل. وپړېدل، ډارېدل.
 یزغلامی (yazgúlamí) نر.م. یوه پامیري ژبه ده چې په واخان کې ویل کېږي.
 یز (yaz) نر.م. یرغل، هجوم، حمله، چپاو.
 یز او (yázaw) نر.م. یو ډول شین او ترنخ بوتی دی.
 یز (yaz) نر.م. میلو، یز، یو ډول وحشي حیوان.
 یزه (yáza) بنغ.م. یو ډول دانه، د سرطان دانه.
 یزه (yazá) بنغ.م. یژې، وگ، پهلوی.
 یسار (yasár) نر.م. ۱) بدنیاگومی، بدمرغی؛ ۲) کین لاس؛ ۳) ډېر زیاتوالی.
 یستل (yastál) مص.مت. ایستل، ووستل.
 یسیر (yasír) ص. نر.م. مور مری کوچنی.
 یسېدل (yasedál) مص.ل. ۱) پاتې کېدل، اوسېدل؛ ۲) گنل، لکه، بڼه گنل، بڼه ایسېدل.
 یشنا (yašna) بنغ.م. خوب، خوت، ایشېدنه.

یشنا تکي (yašnatakay) نر.م. د خوبې نقطه، درجه هلیان.
 یشول (yašawál) مص.مت. جوشول، ایشول.
 یشېدل (yašedál) مص.ل. خوتېدل، ایشېدل، جوشېدل.
 یښودل (yašodál) مص.مت. ایښودل، کښېښودل.
 یښول (yašowál) مص.مت. یښودل.
 یعنی (yašné) اد. مطلب دا، یانې، غرض دا، دا چې.
 یغما (yağmá) ص. نب. دلوتمال، تالان.
 یغنوبی (yağnūbí) بنغ.م. یوه پامیري ژبه چې په تاجکستان کې ویل کېږي.
 یقین (yaqín) نر.م. اعتبار، اعتماد، باور.
 یقینا (yaqínán) ق. هر ورو، خامخا، بې شکه، په یقین.
 یقیني (yaqíní) نر.م. خامخا، هر ورو، بې شکه، لازمی.
 یکامانه (yakāmána) ص. نر.م. سراسر، له یوې مخې، له یوې خوا، له شپږمې.
 یکاوه (yakāwá) بنغ.م. لسو وریخ، په اسمان را خوره وریخ، گوره وریخ، توره وریخ.
 یکدگ (yákdag) نر.م. پوخ پنهر.
 یکر (yakár) ص. نر.م. یوازي، یو، تنها.
 یکی (yikáy) بنغ.ج. ۱) پخوانی، وړې روپې؛ ۲) فلس؛ ۳) بایسکل.
 یگه (yagá) بنغ.م. د آسونو دلکی، د توبه ناروغی.
 یگی (yagáy) بنغ.م. په لرگیو سره یوه لویه ده.
 یل (yal) نر.م. بهادر، مېړنی، اتل، پهلوان، باتور.
 یلدا (yaldá) ص. نر.م. اوږده شپه، له ټولونه اوږده تیاره شپه، د لیندۍ د میاشتي اخره شپه.
 یلغار (yalgár) نر.م. یرغل، حمله.
 یلغز (yalgáz) ص. نر.م. یل، یوازي، آزاد، مجرد.

یله (yála) ص. نب. ۱) اواره، آزاد، پرانیستی، خوشی؛ ۲) هیله؛ ۳) بسخ. م. ختینه همکه؛ ۴) صرفه، اسره.

یم (yam) نر. م. ۱) سمنتر، سیند؛ ۲) حصه، اړخ. یما (yamá) بسخ. م. ۱) د اریایانو افسانوي پاچا یا لومړنی پاچا؛ ۲) یوه خانگري نوم دی.

یمال (yamál) نر. م. پخلا کول، له ژرانه کرارول؛ ۲) ف. د واورې راتپویدنه، برف کوچ.

یمال (yamál) ص. نر. م. مستبدل، نشه کېدل.

یمن (yamán) نر. م. سعادت، خوش نصیبی، کامیابی.

یمنول (yamnawál) مص. مت. منع کول، شړل، ایمنول.

یمنېدل (yamnedál) مص. ل. منع کېدل، ایمنېدل.

یمول (yamawál) مص. مت. چورلول، گډول، تاوول.

یمېدل (yamedál) مص. ل. ۱) د سرگرځېدل، گډېدل؛ ۲) نشه کېدل، مستبدل.

یمین (yamín) نر. م. ۱) سوگند؛ ۲) طاقت، توان؛ ۳) بی لاس.

ین (yin) ور، لکه: ورین، مالگین.

ینجه (yínja) بسخ. م. وگ. هنجه، اینجه.

یندره (yindra) نر. م. ۱) اوسپن خور، برجو، د چرې د تهرې کولو کانی؛ ۲) خرڅ.

ینده (yinda) نر. م. وگ. هنده، اینده.

ینډه (yandá) بسخ. م. سرکښی، بغاوت، ضد.

ینگ (yang) نر. م. حال، صورت، وعده، نېټه، لفظ، توگه، رنگ، وجه، ډول، چلند، شرط.

ینگه (yanga) بسخ. م. ۱) د کلانویوه آله چې گری

او کتوي پرې بنویولی شي؛ ۲) د چاری غاړې

ته د کښلولو لپاره پری اچول چې دوه سرونه ولري

یو (yū) ف. ج. د جمع متکلم صیغه - مور یو.

یوارخیز (yawarxiz) ص. نر. م. ج. یو طرفه.

یوازي (yawāze) ص. نب. یواځې، گونډې، ځانله.

یوازېتوب (yawāzetób) نر. م. یوازې والی، یوازې کېدل، تنهایی، یوازې کېدنه.

یوازېنی (yawāzenay) ص. نر. م. خاص، خالص، ځانگړی، تنها.

یویندی (yawbānday) نر. م. یونلیز توپک، یو ډول پخوانی توپک.

یویه (yūbá) نر. م. بزگر، دهقان.

یوپ (yūp) نر. م. غرق، ډوب شوی، غوږه.

یوپټه (yawpatá) ص. نب. یو پرده یی، یو لایي، یو پټ واله، لکه یو پټه کمپله.

یوپلا (yawpá) ق. یو وار، یو ځل.

یوپه دوه (yáwpadwa) ص. نب. دوه چنده، دوه واري، دوه برابره.

یوپه یو (yáwpayaw) ق. ځان ځان له، یو یو.

یوترېله (yawtarbála) ق. خپلوکي، یوله بله.

یوتول (yawlawál) مص. مت. موندل، راپیدا کول.

یوتېدل (yawtedál) مص. ل. موندل کېدل، یاتېدل.

یوځای (yawjáy) ص. نر. م. په شریکه، په غونډه، په گډه.

یوځل (yawjál) ق. یو وار، یو پلا، یو نوبت.

یوڅو (yawcó) ص. نب. څه ناڅه، لږ.

یوڅوک (yawcók) ص. م. یو کس.

یوڅه (yawcá) ص. نب. څه ناڅه، لږ، لږ څه.

یودردنگ (yawdarđang) ص. نر. م. یو شان حرکت، یو حرکت، یوه خوځېدا.

یودم (yawdám) ق. نابیره، سمدواره، یو ناڅاپه، دفعتاً.

یودزی (yawdázay) ص. نر. م. یو میله، یونلیز،

یو کارتوس والا توپک.

یور (yor) نر. م. : لیوره بنځه.

یورنگه (yawranga) ص. نب. ۱) یورنگه؛

۲) پرلپسی، مسلسل.

یورولوژی (yoroloži) بنج. م. دپولی تناسلی
نیستیم دجراحی یوه خانگه ده.

یور (yop) نر. م. بالغ هلک، مهرانې وهلی هلک.

یوراینه (yorāyana) نر. م. داد گهرنه، تسلی.

یوزری (yawazáray) ص. نر. م. یوازی، تنها،
بې کسه، یوزری.

یوزری (yawzáray) ص. نب. د یوې لارې والا،
داده، اخلاصمند، مخلص، بې ریا.

یوزی (yawžábay) ص. نر. م. رښتونی، د وعدي
پابند.

یوزی (yawžáy) بنج. نر. م. یو ټول چې له دوولسو
لپوسره برابر وي.

یوزی (yawžáy) بنج. م. ج. دوولس لپې.

یوستوی (yawastáway) ص. نر. م. نری، یوتا،
یوازی.

پوشان (yawšán) ص. نب. یو ډول یوراز.

پېشانته (yawšánta) ص. نب. سره ورته، یو
رنگ، متحد الشكل.

یوشی (yáwšay) نر. م. یورنگ، یو ډول، یوشان.

یو طرفه (yawtaráfa) ص. نب. یو لوری، یوه خوا.

یوغ (yog) نر. م. جنج. هغه آله چې د قولې په وخت
کې د غوایانو په غاړه کې اچول کېږي.

یوکلن (yawkalán) نر. م. د یو کال، یو کلیز.

یو قلم (yawqalám) ق. په یو لاس لیکل شوی.

یو کول (yawkawál) مص. مت. متحدول، اتفاقول.

یو لاس (yawlás) ص. نب. یو موتی، په یوه اتفاق.

یو لور (yawlór) نر. م. یو خوا، یو طرف.

یو لوریز (yawloríz) نر. م. یو طرفه، یوه خوا، یو
خنګیز.

یوله بله (yawlobála) ق. یو تر بله.

یوم (yūm) نر. م. بېل، د کرکېلې یوه آله.

یومخ (yawmāx) ق. ۱) پرله پسې، متواتر، ټول؛
۲) له یوې خوا.

یومختوب (yawmaxtób) نر. م. صداقت،
رښتیاوالی، یومختیا.

یومخی (yawmāxay) نر. م. صادق، مخلص،
رښتونی، یومخیز.

یومخیز (yawmaxíz) ص. نر. م. ج. له یوې مخې.

یومکی (yawmakáy) نر. م. ۱) د اوږې یوم، وړوکی
یوم؛ ۲) د ملاتېخی.

یومنزله (yawmanzalá) ص. نب. یو پوریز، یو چته.

یوموتی (yawmútay) ص. نر. م. یو ځای، متحد،
په اتفاق.

یوم والا (yūmwālá) نر. م. د کرکېلې سړی، بېل
والا، د یوم خښتن.

یومیه (yawmiyá) بنج. م. د ورځې مزدورې، ورځنی
اجوره، هره ورځ.

یون (yūn) نر. م. ۱) تلل، تگ، رحلت؛ ۲) خوی،
عادت.

یونان و باختري (yūnanobāxtári) بنج. م.

هغه یوناني فرهنگ و تمدن چې په باختري کې
منځته راغلی دی.

یون دود (yūndód) نر. م. د یون رسم، رسم گذشت.

یونل (yūnál) مص. ل. تگ کول، تلل، رفتار کول.

یونلیک (yūnlík) نر. م. د یون پېښې لیکنه،
سفرنامه.

یونسکو (yūnaskó) بنج. م. د ملګرو ملتونو یو

کلتوري مرکز.

یونوزی (yawnúzáy) نر. م. یو جنسی، یو جنس،

یو ډول.

یه (ya) ق. ۱) نه، د نه کولو مفهوم؛ ۲) اد. یا، ای،
جانه د آواز کولو کلیمه.

یهود پال (yahodpāl) نر.م. صهیونیستی،
صهیونی، صهیونگرا.

یهود واله (yahodwála) بنخ.م. یهود پالنه،
صهیونیزم.

یې (ye) بنخ.م. ۱) دهی «توری تلفظ؛ ۲) اد. د مفرد
مخاطب ضمیر دی لکه شته یې؛ ۲) غایب
ضمیر لکه: کتاب یې. د مخاطب جمع لکه:
تا. ویی.

یېبرور (yebrawár) نر.م. حاصلناک، ښهراز، بر
لرونکی، مشر.

یېبروري (yebrawan) بنخ.م. حاصلناکي،
ښهرازي، مشر توب.

یېبره (yebra) بنخ.م. د کښت حاصل، د مېوویا
نورو خیزونو حاصل، نتیجه.

یېدغا (yedgā) بنخ.م. یېدغه، یوه پامیري ژبه ده
چې په شمال ختیځه اریانی کې راځي.

یېسر (yer) نر.م. ۱) یو گروپ بېړی، یوه بحري قوه
چې د یوه قوماندان تر امر لاندې وي؛ ۲) وگ.
اېر.

یېسر مشر (yermašār) نر.م. د بېړیو یا د لږگیو
او نورو د کاروان او قافلې مشر.

یېلاق (yelāq) نر.م. بانده، له ښاره بهر هغه یخ
ځای چې خلک په کې د گرمی موسم تېروي.

یونوزي (yawnúzi) بنخ.م. یو جنسي، یو
جنسوالی.

یونیم (yawnim) اد. څښې، بعضې، یو اونیم.

یونیسف (yūnisif) نر.م. د ملگرو ملتونو د
ماشومانو د روزنې او پالنې سازمان.

یونیفورم (yūnifórm) نر.م. یو شان، یو څیز، یو
بڼه ییز، یو ډول کالي، یو ډول جامې.

یونې (yūni) بنخ.ج. بور، د دوو ورونو بنڅې.

یو وار (yawwár) نر.م. یو ځل، یو نوبت.

یو واله (yawwála) بنخ.م. یووالی، اتفاق، اتحاد.

یو والی (yawwálay) نر.م. یوواله.

یو وخت (yawwáxt) نر.م. یو وقت، یو مهال.

یو وختیز (yawwaxtiz) ص. نر.م. ج. د یو وخت،
یو وخته، د یوه وخت، د یوه مهال.

یو وړگ (yawwárg) نر.م. یو کلن اوښ.

یو وزری (yawwazáray) ص. نر.م. بې کسه،
یوازې، تنها، هغه سړی چې څوک ونه لري.

یوون (yawūn) نر.م. یووالی، وحدت، واحد توب.

یوه (yawá) بنخ.م. ییوی، قولبه، کولبه.

یوه خوا (yawaxwá) بنخ.م. یو طرف، یو اړخ.

یوه خوله (yawaxwólá) بنخ.م. په یوه اتفاق، په
یو څیز.

یوه گری (yawágaráy) بنخ.م. یو ساعت، یوه
شبه.

یوی (yáwe) بنخ.م. وگ، یوه.

ادبیات او د انسان د نثی نری

ژورې خبرې

د خپسې سپورې ته

پوره ونه

سیوری (ناول)

انسان - صفر

د سین غارې مظلونه

د ښاپېرې ورغوي

مفتي عبدالحنان دیوان

الفت مرغلرې

الفت نثري کلیات

دا هم هغسې موسم دی

په سکرو توکو کې مزلونه

پشتو پښویه گرامر

اولسي سندري ۵ جلده

...دې کلي کې نه اوسم

د خوشال ادبي پښتو

هرې تپې ته د جرگو سره خم

احمدشاه بابا دیوان

د رحمان بابا کلیات

جانانه ستا تر دره څنگه درشم

د فکر تالونه

چنار خبرکوی

شپږ تاغی

د سمخی یاران

ولی خور بهد

مشکنرې

توچی چپی چپی

د کرمی په غاره

دیوی د سیاست نښته

پانه ورژیده

گل داسویلو

زموږ سلگی

افغانستان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی

سقوط افغانستان

تاریخ احمدشاهی

جریانات تاریخی افغانستان

نامه احمدشاه بابا به سلطان

رازیکه نمی خواستم افشا کنم

تاریخ مختصر افغانستان

رجال و رویدادهای تاریخی

آتش سرخ در افغانستان

پاداشت های من

نقد مسیر تاریخ

خبرات ولوده به فرهنگ افغانستان

گنگه سخن گو

افغانستان سیتیج بازی بزرگ

هفتادو سه ملت

دست های مخفی و سیلست های علمی

دیوان شاه شجاع

هفت دامن گل

پرسش و پاسخ علمی

سرودهای دریا

گلزار لطائف

دیوان عایشه درانی

در زوایای تاریخ افغانستان

سیمای سپنمای افغانی

شاهکار های ادبی

روش نوین

افکار جاوید

پکدسته گل

اشک داغ

افغانستان در مسیر تاریخ

ملالبان چگونه آمدند

زندگی من از رهزنی تا پادشاهی

گنجینه سخن

ملا نصر الدین
 په فلسفه کې تلپاتې پېښې
 خواښې اینګور
 توري چې رڼا کوي
 د عبدالحمید مومند کلیات
 د اتڼ نارې
 د منار خواته
 له سروبي تر اسماره
 شناخت ادیان و مذاهب
 مرګ منظر
 د پښتو ادبیاتو تاریخ (حبیبی)
 ښکې بواله
 د نیمو شپو خبرې
 بهیج سیاسي قاموس
 راځی چې بیا وځانده
 د کافي اوښکې
 متون نظم غنائی
 ضرب الامثال و کنایات
 زندگی ناصر خسرو
 ضرب المثلها و کنایات در مشنوی مولوی جلال الدین
 ناصر خسرو در لابلای تذکره ها
 سماع و پیشینه آن
 ضرب المثلها در لابلای دیوان ناصر خسرو
 متون نظم و نثر عرفانی
 اشعار شهید بلخی ابو شکور
 بیاید از مولانا بیاموزیم
 طلایی هار
 لپه
 بس همداسې ښه یم
 خوشال خان خټک (څېړنه) کامل مومند
 مکاره گیدره
 خولی گلونه
 سندریز شفقه نه

څپو کې انځورونه
 گڼیالی
 خودې خبرې
 خیر شر کوچنیانو لپاره
 خانګه
 ارفعیټ کره کتنه
 کره کتنه
 یوسف زلیخا
 له ماښامه تر ماښامه
 جل و هلې هیلې
 هغه لېونی وه
 نره ژبه
 لوی د لونګو
 گلستان سندرې
 یو! په افغانستان کې
 له نرګسه تر نرګسه
 د علي خان دیوان
 لوی احمد شاه بابا
 د کوچنیانو جراحي (طبی)
 د شکري ناروغي (طبی)
 پلوشي (شعر)
 د بیاض دیوان (شعر)
 د کاظم خان، شیدا دیوان
 مرثله (ناول)
 خوبونه
 د ژوند نغمه
 د سولې په وخت کې د دولتونو
 د طاووس ښکته
 ځی چې خو جنت ته
 افغانستان پېژندنه
 حمن . ا . (څېړنه) کامل مومند
 د سیاسي اصطلاحاتو قاموس
 و . و . یو شپون و

11

